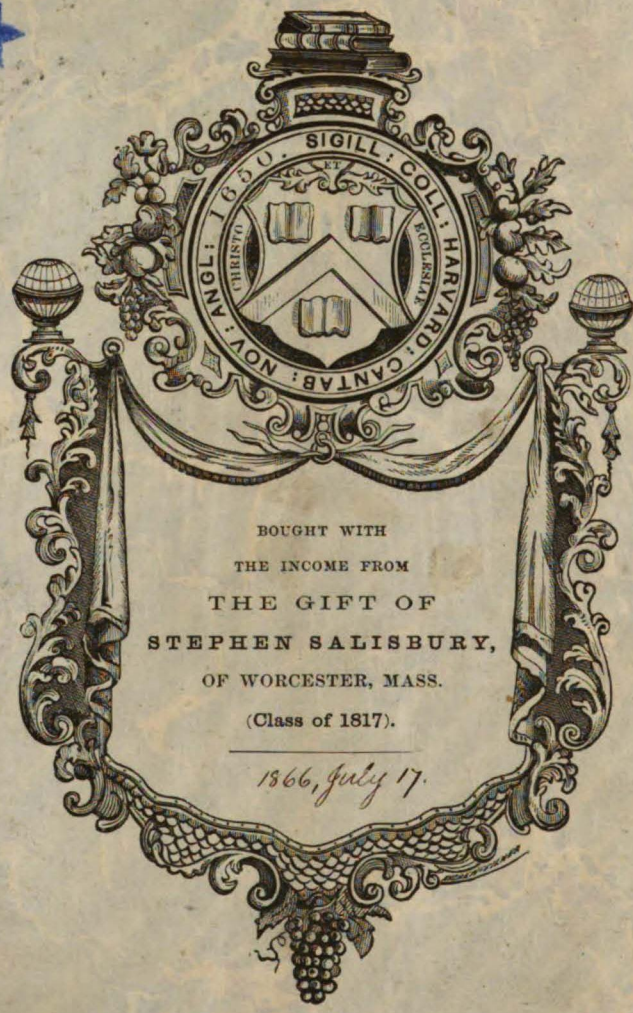

19.81

C 550.14

BOUGHT WITH
THE INCOME FROM
THE GIFT OF
STEPHEN SALISBURY,
OF WORCESTER, MASS.

(Class of 1817).

1866, July 17.

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS,
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

REGUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA,

ISTÆ EDITIONIS ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSECTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DERENTUR ABSOLUTAS, DETECTIS AUCTA; INDICIBUS ORDINARIIS VEL ETIAM ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALICUIUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTANQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, APORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM PONENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET QUADRAGINTA INDICIBUS SUB OMNI RESPECTU, SCILICET, ALPHABETICO, CHRONOLOGICO, ANALYTICO, ANALOGICO, STATISTICO, SYNTHETICO, ETC., OPERA, RES ET AUCTORES EXHIBENTIBUS, ITA UT NON SOLUM STUDIOSE, SED NEGOTIIS IMPLICATO, ET SI FORTE SINT, PIGRIS ETIAM ET IMPERITIS PATEANT OMNES SS. PATRES, LOCUPLETATA; SED PRÆSENTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS INDICIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, ABSQUE ulla EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT ORBIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT :

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILIS ANTEPONENTIA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, CORRECTIONIS PERFECTIO, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANter SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSENTIMQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, EXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILIC SPARSORUM, VEL ETIAM INEDITORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM, ET EX INNUMERIS OPERIBUS TRADITIONEM CATHOLICAM CONFLANTIBUS, OPUS UNICUM MIRABILITER EFFICIENTIUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR

IN OUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCÆ AB ÆVO PHOTIANO AD CONCILII USQUE FLORENTINI TEMPORA, ET AMPLIUS, NEMPE MORTEM CARDINALIS BESSARIONIS.

ACCURANTE J.-P. MIGNÈ,

Bibliothecæ clerici universæ,

SIVE CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIAM NEMPE LATINAM, ALIAM GRÆCO-LATINAM. AMBÆ PARTES JAM INTEGRE EXARATÆ SUNT. LATINA, 222 VOLUMINIBUS MOLE SUA STANS, 1110 FRANCIS VENIT: GRÆCA DUPplici EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALI COMPLECTITUR, ET 104 VOLUMINA IN 109 TOMIS, PRO PRIMA SERIE, NON EXCEDIT. POSTERIOR VERSIONEM LATINAM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA 55 VOLUMINA RETINETUR. SECUNDA SERIES GRÆCO-LATINA AD 58 VOLUMINA TANTUM ATTINGIT; DUM HUIUS VERSIO MERE LATINA 29 VOLUMINIBUS EST ABSOLUTA. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM 8, UNUMQUODQUE MERE LATINUM 5 FRANCIS SOLUMMODO EMITUR: UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUIUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE LATINAM, SIVE GRÆCAM COMPARET NECESSE ERIT: SECUS ENIM CUIUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT. IDEO, SI QUIS TANTUM ENAT LICET INTEGRE, SED SEORSIM, COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EANDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO 9 VEL PRO 6 FRANCIS SOLUM OBTINERIT. ISTÆ CONDITIONES POSTERIORI PATROLOGIÆ LATINÆ SERIEI, PATRES AB INNOCENTIO III AD CONCILIIUM TRIDENTINUM EXHIBENTI, APPLICABUNTUR. PATROLOGIA QUÆ MANUSCRIPTIS IN BIBLIOTHECIS ORBIS UNIVERŒ QUIESCENTIBUS CONSTABIT, NECNON PATROLOGIA ORIENTALIS, CONDITIONIBUS SPECIALIBUS SUBICIANTUR, ET IN TEMPORE SUO ANNUNTIABUNTUR, SI TEMPUS EAS TYPIS MANDANDI NOBIS NON DEFUERIT.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CXLIV.

GEORGIUS PACHYMERES. MATTHÆUS BLASTARES.

EXCUDERATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNÈ, EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTRORUGE, NUNC, VERO INTRA MOENIA PARISIENSIA.

1865

C55014.

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XIV. ANNI 1330-1332.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

GEORGII
PACHYMERÆ
OPERA OMNIA.

ACCEDIT

MATTHÆI BLASTARIS

SYNTAGMA CANONUM,

Ad novissimam editionem virorum cll. Rhalli et Pottli recensitum.

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS POSTERIOR.

VENIUNT 2 VOLUMINA 22 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDERATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'ANBOISE. PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNG VERO INTRA MŒNIA PARISIINA.

1865

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XIV. ANNI 1330-1332.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUÆ IN HOC TOMO CXLIV CONTINENTUR.

GEORGIUS PACHYMERES.

- Petri Possini S. J. Præfatio in tomum II.* 8
- Georgii Pachymeræ ANDRONICUS PALÆOLOGUS, sive Historia rerum ab Andronico Palæologo seniore in imperio gestarum usque ad annum ejus ætatis undequinquagesimum. 15
- Petri Possini Observationum Pachymerianorum ad Historiam rerum ab Andronico Palæologo seniore in imperio gestarum libri tres.* 715
- Liber primus. — *Glossarium.* *Ibid.*
- Liber secundus. — *Notæ.* 785
- Liber tertius. — *Chronologicus.* 833
- (Georgii Pachymeræ Scholia in Opera S. Dionysii Areopagitæ jam editimus cum Dionysii operibus. Vide tom. III.)*
- Georgii Pachymeræ Descriptio Augusteonis sive atrii ecclesiæ S. Sophiæ. 917
- Adversus eos qui dicunt ideo dici Spiritum sanctum, Spiritum Filii, quod habeat eandem ac ille naturam, vel quod dignis ab eo suppeditatur; ex Leonis Allatii Græcia orthodoxa. 923
- Argumenta declamationum quas, sophistarum more, exercendi ingenii gratia composuit Pachymeres. (*Vide tomum superiorem, col. 413.*)

THEODORUS METOCHITA MAGNUS LOGOTHETA.

- Notitia ex Bibliotheca Fabricii. Inest series capitulorum philosophicorum Metochitæ.* 929
- De lingua Græca Ægypti. 949

MATTHÆUS BLASTARES HIEROMONACHUS.

- Notitia ex Bibliotheca Fabricii.* 953
- Syntagma alphabeticum rerum omnium quæ in sacris Canonibus comprehenduntur, juxta novissimam editionem Atheniensem. 959
- Index in Georgium Pachymerem.* 1401

PETRUS POSSINUS

LECTORI.

I. Dispungo ecce non vetus nomen; et quam debere ante hoc biennium cœperam partem alteram Pachymerianæ historiæ, hæud nimis sera, si moles æstimetur operis, solutione repræsentō. Describit ea sex et viginti priores annos imperii Andronici Palæologi, ab ipsi cognomine nepote nec valde concordē collega, vulgo distingui Senioris adjuncto soliti. Est hæc infelicissimi principatus imago a nostro historico formata, magis conditione argumenti quam ingenio pingentis, Parrhasianæ illius similis, qua Plinius testatur demon, sive populum, Atheniensem ab isto summo artifice sic adumbratum, ut mores ejus motusque, licet inter sese contrarii, simul tamen in tabula sui sensum cierent; agnosceretque uno intuitu spectator eundem varium et constantem, iracundum et exorabilem, injustum et clementem, gloriosum et humilem, ferocem et fugacem. Pari siquidem exemplo, dum sincera narratione noster Andronici acta exprimit, unum ipsum exhibet, hinc audacissimum religionis contemptorem, illinc superstitiosissime formidolosum; plerumque sollicitum discordiarum Ecclesiæ componendarum, mox vehementissimum disturbatorem conciliatæ tot laboribus a patre pacis Ecclesiarum; aliquando frugi ac parcum, statim effusissime prodigum; semper versutissimum in excogitatione rationum quod vellet efficiendi, nunquam non imprudentissimum in electione consiliorum; frequenter supra modum affectantem famam officiosi erga domesticos, nec raro ferins impietate debacchantem, violandis sine respectu necessitudinibus sanctissimis, utique qui non modo non sit veritus amantissimi et nimis in ipsum benefici parentis memoriam justis funebribus fraudare; matrem viduam tyrannicis minis ad viri ipsius, patris sui, judicium scripto damnandum adigere; conjugem regis Ungariæ filiam, cujus tenerrime dilectæ mortem mollissime flevisset, ex levi suspitione, sepulturæ honore multare; fratrem Porphyrogenitum circumferre clathrata cavea et duro carcere ad mortem macerare: verum et horum partem non dubitarit, uti facinora præclara, jactabundis gloriose ostentare concionibus.

II. Moribus tam instabilibus principis unus constantissime respondit perturbatissimus et calamitosissimus universæ reipublicæ status. Ærarium exinanitum, semper exhausti tributis immanibus populi, intersersa ministrorum quoque palatinorum auctoramenta, ad mendicitatem redacti pudendam ipsi Ecclesiæ proceres; classis funditus neglecta, arcium limitanearum præsidia subtracta, terrestres exercitus plane dissipati, inerme imperium irritatis temere Barbaris objectum, summa tutelæ ac salutis publicæ infidis feris, rapacibus exteris inconsultissime commissa, hinc statim consecutis necessariis effectibus talium causarum, vastationibus provinciarum, direptionibus urbium, deprædatione, captivitate, cæde, fuga populorum, desolatione omnium fando unquam auditarum tristissima, cunctarum latissime in utraque Asiæ Europæque continente Romano subjectarum imperio regionum; ipsa vix urbe regia, cujus portubus, cujus portis mari classes piraticæ, terra latrocinantium infestæ acies Barbarorum impune semper insultabant, ipsa, inquam, imperii sedē Constantinopoli vix liberum spiritum muro et propugnaculis tutante, inter grassantem intus famem, sævientem luem, seditio-num ferro face depræliantium sanguinarios furores, terræmotus, dira incendia, et id genus immissas divinitus clades; quæ dubitare cives miserrimos cogerent utra esset minus calamitosa fortuna, gementiumne sub servitute barbarica semel abductorum, an adhuc sub tecto patrio extremis terroribus æstuantium, et quo casu perituri mox forent, cruciabili anxietate incertorum.

III. Tam atrox irati Numinis vindicta quibus tunc sceleribus provocaretur, disquisitum a plurimis anxie, ipsum quoque se non dissimulans ejus abstrusæ rei sciscitatorem curiosum, non semel Pachymeres affirmat. Aperiamus hoc nos illis arcanum, et indigitemus trabem, quam quia infixam gerunt oculis, videre illasi nequeunt. Relapsio in hæresim, sancti Spiritus processionem e Patre simul cum Filio negantem, repetitum schisma, rebellio iterata in Christi vicarium Romanum pontificem, vestra, Byzantini, hoc opere publicata crimina sunt. Ne quærite alias istarum sub quibus gemitis exitialium, tenore continuissimo nexarum, aucta semper gradibus atrocitate crescentium causas calamitatum. Utcunq̄e probi, mites, justi principes vestri videantur, populus satis compositus, clerus gravis et honestus, unum est odio in vos Dei concitando vel efficacissimum flagitium, pertinax amplexus reprobi dogmatis, pervicax contemptus supremæ ecclesiasticæ auctoritatis in Petr. successore Romano episcopo Christi ipsius institutione constitutæ. Hæc vobis Lerna malarum, origo cladum, fons infortuniorum omnis generis unus est omnium. Doletis vestros exercitus numerosissimos, ductante per se ipso vestro Augusto Michaelæ Juniore, nunc incompositis nec multis oppositos in Asia Barbaris, nunc in Occidua continente paucis imparatis extorribus objectos acie Latinis, terrore fuisse consternatos panico, fusos, fugatos, profligatos? Consternavit, disjecit, perdidit divina Nemesis, hæresim in vobis et schisma vindicans. An vero ex quo legitimum antistitem, orthodoxi dogmatis de processione sancti Spiritus ex Patre Filioque eruditissimum, disertissimum constantissimumque defensorem, throno patriarchali Joannem Veccum deturbastis, vestra unquam in ulla vel umbra tranquillitatis conquievit Ecclesia? Non ille quem pro Vecco intrusistis Gregorius Cyprius, jactationibus concussus assiduis, præceps tandem sede corruit? non paria passus illi suffectus Athanasius? paria Joannes Cosmas? similia, imo pejora, iterum contra jus fasque repositus in recte ablato patriarchatu Athanasius idem, vobis insuper ipsis infestissimus et abominatissimus? Quid memorem sævas, immanes, rabiosis commissas et vobiscum et invicem jurgiis sectas Arsenianorum, Josephitarum, Hyacinthinorum, aliorum, modo Georgii Moschamparis, modo Marci discipuli Cyprii, modo Andronici Sardensis, modo Joannis Ephesini, modo Nicetæ Dyrrhachiensis, modo Theolepti Philadelphiensis partes tuentium? quis æstus implacabiliter rixantium? quam immedicabilis furor obnixis irrevocabiliter studiis sese mutuo infestantium? cælo ipso, cujus de vestris controversiis judicium illo Atramyttiensi conventu per quamdam superstitione curiosam pyromantiam exploratum iveratis, partis utriusque scriptis sacra flamma concremandis, luculenter declarante æque omnia vestra conventicula Deo esse ac superis exosa.

IV. Sed frustra laboramus admonendis iis quos voluntaria cæcitas a videndo, quod palam est, prohibet. Nos potius hunc fructum ex hujus historiæ lectione referamus, ut non dubitandum putemus amplius quin ad puniendum Græcorum in Oriente imperantium schismæ contumax, dogma reprobum, Deus Ottomanorum potentiam excitaverit. Statim fere atque Andronicus Palæologus senior compos factus imperii vires ejus convertit universas ad labefactandam extirpandamque ab ejus patre Michaelæ initem cum apostolica sede concordiam, eruperunt e Perside in Christianas terras tumultuariæ latronum manus. Harum dux unus, quem noster Atmanem vocat, aliis Ottomanes nominatus, ex obscuro, egente, infirmo inclarescere, ditari, corroborari paulatim non desiit, quoad multis, prout Pachymeres sparsim hic memorat, auctus successibus, prædis locupletatus, arcibus, urbibus, provinciis suæ ditioni subditis, Prusæ tandem, quam in Bithynia occupaverat, regnum instituit, circa Christi annum millesimum trecentessimum, Andronici nostri hujus in imperio duodevicesimum. Ottomanus qui triginta circiter post annis successit in regno morienti filius Orhanes, capta Nicæa altera regia Byzantinorum Augustorum, Nicomediam præterea reliquasque tractus ejus civitates incluytas, tum Mysiam, Lycaoniam, Phrygiam, Çariam cunctasque ad Hellespontum et Euxinum regiones, Romano ereptas suo adjecit imperio. Cujus etiam adhuc regnantis auspiciis Solimanes filius, ante patrem deinde mortuus, in Thraciam trajiciens Ottomanicis pri-

mus Europam armis delibavit. Sic gestum Orchanes annis duobus et viginti principatum transmisit Amurati ex se genito, suporstiti relicto, qui Callipoli, Hadrianopoli et subjectis urbi utriusque regionibus Romanam minuens artavit, Ottomanicam adaugens dilatavit ditionem. Ex hoc Bajazethes natus Thessaliam, Macedoniam, Phocidem, Atticam, Mysiam et Bulgariam Græcis eripuit. Vicit et abduxit Tamerlanes Bajazethem, sub cujus filiis, Solimane, Musa, Mahomets I, breves velut induciæ malorum Byzantinos recrearunt, exspectante Deo an resipiscerent. Sed schismate illic et hæresi perseverantibus novus ultor exsurrexit Amurates II, Mahometis primi filius, secundi pater. Hic Thessalonicam urbem maximam expugnavit, Hungaricis Joannis Huniadis, Epirensibus Scanderbegi successibus retardatus a Constantinopolitano funditus imperiæ dolendo. Interim enim clementissimus Dominus ultimum velut experiri conatum voluit Græcos restituendi catholicæ communioni ac fidei, congregata circa Christi annum 1440 sacra œcumenica Florentina synodo, in qua nova Ecclesiæ Græcæ cum Latina tandem est conciliatio sancita. Verum et ab hac rursus plerisque ipsorum resilientibus, Mahometes II, Amuratis secundi successor et filius, Constantinopolim vi cepit anno Chr. 1453, et urbis expugnatæ ruinis obruto Constantino imperatore ejus nominis octavo, Palæologorum Andronici posterorum ordine sexto, sorte ultimo, imperium Orientale abolevit, manifesto ultus rescissam a Græcis secundam cum Latinis conventionem publice initam Florentiæ, sicut ad prioris violationem in Lugdunensi coalitæ concilio vindicandam excitatus divinitus fuerat in majorum ejus serie continua retro sextus Ottomanes.

V. Hujus orbi universo luctuosissimæ tragædiæ primus actus Pachymere docente in hac, cujus modo siparium reducimus, scena velut quadam luditur. Nusquam alibi principatus istius *κρυπταὶ δόξαι*, vota, orsa, distincta, machinamentorum obliquos flexus, fuccas species obtentuum, astutarum arcana molitionum, vafra eademque cassa plerumque successu artium illaudatarum tentamenta reperias descripta candide, patefacta simpliciter a conscio et autopta. Summos modo harum apices rerum pervolans stringit Gregoras, unus, quod sciam alius Græcorum tempus istud tractans, idemque non omnium inspector præsens. quippe junior Pachymere, nec comparandus huic dignitate et impar judicio; insuper favore nimio in partes sibi amici Senioris adversus Juniorem declarato Andronicum, studio erga Barlaamum hæresiarcham, invidia factionis Acindynianæ, cujus erat signifer, licentia obtrectandi principibus et monachis, indelebilibus maledici ac mendacis ab ipsius æquali Cantacuzeno stigmatibus iniuri meritis; denique parum etiam Cantacuzeno deferentium et liberorum omni præjudicio lectorum æqua sententia notabilis, quod sibi famam fidei, quæ est anima historiæ, non satis sollicite sit tuitus adversus justas suspiciones styli affectibus obnoxii et ingenii venalis.

VI. Unicum ergo Andronici actorum testem hunc, prudens Lector, habe idoneum Pachymerem; nec metue perniciem quæ a narratione felicium scelerum cavenda merito legentibus præscribitur, ne ad imitationem incautos allectent. Magna hic Andronici senioris, sed vindictæ acris nec dilatæ præsentis velut antidoto, nullo jam periculo cognoscentium, crimina produntur. Exhibetur is fœdifragus, perduellis Christi vicario, contumax, contumeliosus, ingrattissimus Ecclesiæ apostolicæ Romanæ: sed et continuo idem ostenditur imprudentissimus in omni consilio, infelicissimus in omni cœpto; nulli quamvis imbecillo non succumbens hosti, nulli non ludibrium adversari auso præbens, impune semper contemptus, cum lucro irrisus; cujus minæ nullum pondus, nullam constantiam decreta, nullam fidem verba, nullum desideria successum habuerint; umbra imperatoris, larva principis, scopus sortis adversæ, fecundus in suum dedecus ac damnum, longævus ad perpetuitatem miseræ; denique, a quo inclinationem ultimam ad exitium irreparabile inclyto decem sæculis novæ Romæ imperio datam omnis jure deplorans et detestans posteritas queretur. Hæc, candide Lector, occurrerunt quæ in hoc tibi limine præferar. Nam de mea interpretandi ratione, de ordine ac methodo notandi eadem quæ in fronte prioris partis admonui, dicta hic quoque velim intelligi. Vale.

Scribebam Romæ pridie Idus Januarii, anno Christi 1668.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.

GEORGII PACHYMERÆ

ANDRONICUS PALÆOLOGUS

SIVE

HISTORIA RERUM AB ANDRONICO PALÆOLOGO SENIORE IN IMPERIO GESTARUM
USQUE AD ANNUM EJUS ÆTATIS UNDEQUINQUAGESIMUM.

A'.

α'. Ὅπως ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τὰ κατὰ τοὺς
Τοχάρους διόκησεν.

[P. 1-4] Οὕτω μὲν τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ μεταλλάξαντος ὁ ἐξ ἐκείνου Ἀνδρόνικος αὐτόθεν τὸ κράτος ἔχων, τεταινωμένος εἰς βασιλεία, ἐπικληθῆναι καὶ μόνος τῶν πραγμάτων κατηναγκάζετο, καὶ μᾶλλον οὐκ ἐπὶ τοῦ Τοχαρικῶν ἐπιστάν ἔτοιμον ἦν κατὰ τὰς προφθασίας ὀρολογίας ὄρμῃν ὅπη ἄρα καὶ κελευσθεῖη πρὸς βασιλείω. Μηδὲ γὰρ εἶναι κενούς ὑποστρέφειν, αἰμοχαρεῖς γε ὄντος καὶ μόνον ὄρωντας πρὸς τὸ καρδίαιεν, ὁπόθεν δὲ καὶ τίσι, μηδ' ἐπαλεῖν ἔχοντας, ὡς κινδυνεύειν· εἰ μὴ γε σκύλων ἐξ ἄλλοδαπῆς ἐπιθάλλοιτο, ἐπὶ Ῥωμαίους ὄρμῃν καὶ γ' ἔτοιμους κειμένων εἰς προνομίην ἀπάγειν τε καὶ σκυλεύειν τὸν σφῶν τρίπον καὶ νόμον, μηδὲν μηδενὸς φροντίζοντας.

Α Τῷ τοι καὶ νέος ὢν ὁ ὑπολειπθεὶς, ἔτη γεγονώς τέσσαρα πρὸς τοῖς· εἰκοσι τηνικάδε, πρὸς τοιοῦτον ὄγκον ἀρχῆς κατωβρώδει. Ἡὔξε ἐκ τὴν ὄρρωδιαν καὶ ἡ τῶν πραγμάτων σύγχυσις, καὶ οὐ πολλοὶς ἐπεισφρῆταν τὸ τῆς Ἐκκλησίας σκάνδαλον ἀποστατεῖν ἐποίησε τὰς γνώμας τοῦ βασιλεύοντος, εἰ καὶ τοῖς σώμασι τέως ὑποτετάχτο. Τὰ μὲν οὖν παρὰ πόδας καὶ λίαν ἐξεθεράπευε, πλείστοις μὲν καὶ ἄλλοις συμβούλοις χρίμενος, μάλιστα δὲ καὶ διαφερήτως τῷ Μουζάλωνι Θεοδώρῳ, ὃν ὁ πατήρ εἰς μέγαν λογοθέτην τοῦ Ἀκροπολίτου ἀποθανόντος ἔτιμα. Καὶ ἐξ ἑκ μεγάλου παπίου, εἴτα δὲ καὶ πιγκέρνου εἰς μέγαν κονισταῦλον τὸν Ταρχανειώτην τιμήσας Πλαβάν τοῖς Τοχάρους ἐπίστησιν, οὐκ ὀλίγου καὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ περὶ τὸν δεσπότην Μιχαὴλ ὄντος, ἐφ' ὅπερ σφᾶ· ὄρμησαι ἐξυ

I.

1. *Ut imperator Andronicus res cum Tocharis commiserit.*

1-11 Defuncto in hunc modum imperatore Michaele filius ejus Andronicus, jam ante coronatus in Augustum et patri consors imperii, capessere solus habenas reipublicæ coactus est, urgente ad id maxime cura Tocharicarum copiarum, quæ evocatæ e patria priori tractatu præsto aderant, paratæ ad imperatoris nutum. Non enim jam eo progressi persuaderi facile poterant ut domum vacui redirent. Sanguinaria quippe gens et lucrum ac quæstum nuce spectans, unde aut e quibus prædas ageret, nihil pensi habebat, neque vel primam mentionem audire sustineret sanæ admonitionis, si quis eis ut cupiditatem justitiæ subjungerent suadere, conaretor; ut periculum esset, nisi occasio eis spoliolum ex terra quadam 12 extera rapiendorum offerretur, ne ipsi ea sibi Romana regione, incrimi

B tum et ad omnem injuriam exposita, agenda ferendaque magno publico damno conficerent, quippe homines innutriti latrociniiis et nullam unquam juris et æqui soliti habere rationem. Tali vice rerum ac periculi publici, destitutus parentis obitu juvenis imperator, annos natus quatuor supra viginti, merito ad tantam impendentem rerum molem exhorrescebat. Augebantque horrorem domesticæ turbæ reipublicæ, e religionis scandalo natæ; unde contigerat imperatorem ab Ecclesiæ auctoritate jam animo deficere, utcumque corpore ac specie adhuc in subjectione perstaret. Ac negotio quidem tum maxime urgenti Tocharici terroris abunde providit Andronicus, prudenti usus consilio cum multorum aliorum, tum potissimum Muzalonis Theodori, quem pater in magni logothetæ dignitate loco Acropolitæ mortui promovet. Ex hujus igitur sententia cum Tarchaniotem Glabam ex magno papia

του τῆς των Ῥωμαίων εἰς Τριβαλλῶν, οὐ χρεῖζ α
 πως πολέμου, ἀλλὰ κέρους τῶν κεκλημένων καὶ
 σκῶν καὶ λημμάτων ἕνεκα, ὡς μὴ κενὴ σφίσι
 γενέσθαι τὴν ἐκστρατεῖαν, καὶ μᾶλλον παρακεκλη-
 μίνικς πρὸς βασιλείῳ, ἐξ ᾧν καὶ καταδραμοῦνται
 μισθοφορήσουσιν. Ὁ δ' οὖν βασιλεὺς τὰ εἰκότα ἐκεί-
 νους καὶ λόγοις καὶ δῶροις φιλοφρονησάμενος σύναμα
 τοῖς ἀμφὶ τὸν δεσπότην καὶ τὸν μέγαν κονοσταύλον
 ἀπέπεμπεν, ἅμα μὲν προσβαλοῦντας, ἅμα δὲ καὶ
 κερδισοῦντας ἐτέρωθεν. Αὐτὸς δὲ διὰ ταχέων ἄρτι
 πρώτως μνηολογησάμενος; [P. 5] πρόσταγμα τῷ πα-
 τριάρχῳ ἐπέστειλε, γράψας δι' ἀπορρήτων καὶ
 τῷ μεγάλῳ τζαουσῶ τῷ Παπύλῳ, ἐκείνῳ μὲν τὰ εἰς
 φυλακὴν ἀσφαλεστάτην τῆς πόλεως προτροπόμενος,
 τῷ δὲ γε πατριάρχῳ τὸν τοῦ βασιλέως δηλοποιούμε-
 νο; θάνατον, καὶ ὡς αὐτὸς ἐπιστησεται κατὰ πόδας·
 μὴ γὰρ ἂν ἄλλως εἶναι γινῶναι τὴν Αὐγουστοῦσαν περὶ
 τῶν συμβάντων πρὶν ἂν αὐτὸς ἐπιστῇ κατὰ παραμυ-
 θίαν ὡς δῆθεν τὴν πρόπουσαν. Ὁ γοῦν πατριάρχῳ
 εἰπε μὲν καὶ πρὸ τοῦ τῷ δράμῳ μαθεῖν, καὶ θρήνοις
 ὡς εἰκὸς τὸν τοῦ βασιλέως ἀφωσιώσατο θάνατον, μὴ
 γνωσθὲν ὅλως τοῖς περὶ ἐκείνου ἐφ' ᾧ καὶ θρηνηθῆ.
 Τότε δὲ δεξάμενος τὸ τοῦ βασιλέως πρόσταγμα παρὰ
 τοῦ Παπύλου, καὶ ὡς εἰκὸς ἐποικτισάμενος, ἐκείνῳ

μὲν τὰ εἰκότα κοινολογησάμενος ἀποπέμπει, τῷ δὲ γε
 συγγραφῆ παρέχει τὸ πρόσταγμα, ἐρωτῶν εἰ αὐτὸς
 ἔχοι γινῶναι διαστογασάμενος οὕτινος ἂν εἴη τὸ μνη-
 λόγημα· ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ καὶ παρέϊκτο τοῖς τοῦ
 πατρὸς ὡς μὴ ἔβδω; διαγινῶναι ἔχειν καὶ τὸν εἰδή-
 μονα, ἐκ μόνης δὲ τινος ἑυσημῆς βραχυτάτης ἐπὶ τῇ
 παραλλάξει κατανοούμενον ὑπονοεῖν εἰδδου τὴν χεῖρα.
 Καὶ γνωρίσασιν ἤδη τὸ σύμβαμα τότε καὶ δῆλος μὲν
 ἦν πατριάρχῳ ἀλῶν, δῆλος δὲ καὶ παραμυθούμε-
 νο; τὰ μεγάλα παρὰ βασιλείῳ; ἔχειν ἐλπίζων περὶ
 τῆς κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὡ; εἰκὸς ἀνυψώσεως, αὐτοῦ
 γε νύττοντος. Καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη τοῦ βασι-
 λέως, πολλῆ τι; οὕσα καὶ θυμαστή, ἐχέγγυον τῶν
 ἐλπιζομένων εἰς πίστιν ἦν. Ὁ μὲν οὖν ἐν τούτοις ἦν.

β'. Ὅπως ὁ βασιλεὺς περὶ τῶν κατὰ τὸν πάπαν
 ἀπελογεῖτο.

Ὁ δὲ γε βασιλεὺς μεθ' ἡμέρας καταλαβὼν τὴν
 Κωνσταντινούπολιν ἐμφανῆς ἦν λογισμοῦς στρέφειν
 καὶ μάλα διανοούμενος περὶ ᾧν ἂν καὶ πράξῃ, ἐφ' ᾧ
 τὸ τῆς Ἐκκλησίας σχίσμα συνουλωθεῖ κατασταλέν-
 τος τοῦ ἀνοιδῶντος. Τὸ δ' ἦν οὐκ ὀλίγη; καὶ τῆς
 τυχούσης μελέτης, [P. 6] ἀλλὰ καὶ τῆ; ἀναγκαίας,
 ὡς εἴποι, καὶ προύργου παντός. Ἐτυχε γὰρ καὶ τ;

et postea pincerna magnum conostaulum declarasset,
 ducem præficit Tocharis, Romanas copias non
 paucas circa se habente Michaelæ despota, ut eos
 ex Romanorum terris in Triballos duceret, non
 quod magna tunc necessitas Triballici belli esset, C
 sed ut objicerentur unde avaritiam explerent mercenariis
 accitu imperatoria ea spe profectis, qui non
 facile inducerentur ad revertendum vacuis manibus.
 Quare illis prædaram opimarum, spoliolorum rapinarumque
 seges erat alicubi quærenda, in quam famelicorum,
 ex amicis, si hostes deessent, paratorum lucra congerere,
 impetus averteretur. Igitur imperator eos verbis et
 donis delinitis cum despota magnoque conostaulo ac
 sequentibus unumquemque 13 horum copiis eo quo diximus
 dimisit, sane volentes, ut in expeditionem ipsis quæstiosam.
 Inde ipse conscriptas celeriter regias litteras, et mensis
 tum primum ac temporis appositione, consignatas,
 ad patriarcham misit, arcanis etiam mandatis
 commendata magno (zausio Papylo) custodia D
 urbis quam intentissima. Patriarchæ vero nuntiabat
 imperatoris mortem, ac mox se adfuturum confirmabat,
 ut jacturam communem ipse præsens indicaret Augustæ,
 quam utique non oporteret tam acerbi casus iudicio
 turbari priusquam ipse præsto esset qui ei consolationem
 adhibere convenientem posset. Ac patriarchæ quidem
 jam innouerat quod evenerat. Quare is sibi soli adhuc
 notam imperatoris mortem luctu magno et manifesto,
 sed cuius causa in obscuro esset, prosequeretur,
 cum regias a Papylo quas diximus litteras accepit.
 Quibus cum ea qua par erat doloris significatione lectis,
 quæ tempus exigebat clam collocutus cum Papylo,
 ipsum dimisit. Ac ipsi hujus historiae scriptori forte præ-

senti traditis quas recens a juvene Augusto accep-
 rat litteris, percontabatur equid assequi conjectura
 posset cujus esset ea subscriptio mensis annotatione
 firmata. Adeo enim exacte referebat paternam ma-
 num, ut ne periti quidem facile discernent. Una
 quippe intererat vix observabilis differentia brevis-
 simi puncti sub flexus apicum, ex qua intelligi
 manus utriusque discrimen posset; ad quod ii fere
 soli adverterent, qui cognita Michaelia patris morte
 non alium hujus scripturæ suspicari auctorem quam
 filium Andronicum possent. Tunc vero non se
 lugere solum patriarcha declaravit, sed et in lætu
 consolationem accipere, ex spe nimirum quam ex
 nota religione novi 14 principis concipiebat
 amplissimam evehendarum in majus ecclesiæ rerum
 opera imperatoris, quem ad id non frustra stimu-
 landum a se benevolentia insignis quædam Andro-
 nici in patriarcham signis jam ante non dubiis
 declarata suadebat, et quasi certo pignore firmabat
 securam ejus rei fiduciam.

2. Ut imperator conventiones cum papa initas se
 improbare significans, quod in eas non consensisset
 excusaverit.

At imperator post paucos dies Constantinopolim
 appulsus aeri cura pungebatur, cuius indicium ex-
 stabat in vultu cogitabundo et sane sollicito. anxio
 videlicet quærens secum quid ageret quare ratione
 assequeretur ut schisma Ecclesiæ velut hians vul-
 nus coalesceret, repressis uoxiis humoribus quibus
 tumeacens hactenus coire in cicatricem fuerat pro-
 hibitum. In ea momenti non vulgaris et necessita-
 tis, ut apparebat, cui præverti nil deberet, delibe-
 ratione versanti Augusto supervenit ejus amita
 Eulogia, plausibile suggerens consilium, magnopere.

αὐτοῦ θεία ἢ Εὐλογία βουλὰς εἰσάγουσα πιθανὰς, ἅ ξητος καὶ τοῦ κατὰ τὴν Μαρίαν συμβάντος τὸ ἔχθος, καὶ τὰ πολλὰ κατεπεύγουσα καὶ ἄλλως παρακεκνημένον ἐξ ἑαυτοῦ τὸν κρατοῦντα τὰ χθῆς καὶ πρὸ τρίτης ἀναλαμβάνειν καὶ τοῖς σχιζομένοις ἀπολογεῖσθαι, ὡς παρὰ γνώμην τῶ πατρὶ συμπράξοι καὶ ὡς καταγνωστὴ τῆς πράξεως, ὡς ὑπ' αὐτοῖς ὄλον γενέσθαι, κἄν τι δικαιῶεν ἐκείνοι παθεῖν αὐτὸν, ἐτοίμως ὑπέχειν τὰς δίκας ὡς ἀμαρτήσαντα. Καὶ τῷ μὲν οὕτως ἐδόκει, ὑποποιουμένων τὰς γνώμας τῶν σχιζομένων, ὡς περ ἂν εἰ ἀνερρώγυτος βοθύνου ἐξαπιναιῶς πεσὼν ἐζήτει παρ' ἐκείνων ἀναλαμβάνεσθαι. Αἱ γὰρ διὰ Χρυσοβουλλείων λόγων πίστετε καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ὄρκοι, καὶ ὅσ' ἄλλα ξυμβαθῆκει τοῖς βασιλεύουσιν, αὐτῷ δηλονότι καὶ τῷ πατρὶ, εἰς τὴν τῆς τελευθείσης εἰρήνης βεβλιώσιν, οὐκ ἀπεικοῖς πρὸς βοθύνους ἔχειν καὶ φάραγγας παρ' αὐτῷ, οἷς ὀλίθω γνώμη ἐμπέσειν ὤπειτο. Οἱ δὲ γε πρὸς τοῦτο παρακινουῦντες (ἢ Εὐλογία αὐτοὶ καὶ ὁ Μουζάλων Θεόδωρος) ἐφῆκσαν μὲν καὶ κινουμένοις εἰς ζῆλον διὰ τὰ πραχθέντα, καὶ γε ζητοῦντες τὴν τῆς Ἐκκλησίας κατάστασιν καταφαίνοντο, ἐδόκουν δὲ τοῖς πολλοῖς προκατειλημμένοι τὰς γνώμας καὶ κατὰ τοῦ ἀποχομένου μηνύοντες οἷς δεῖ ἢ μὲν εἰς τὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου φρούριον σὺν-αμα παρὶ τῆ τοῦ Παοῦλ γυναικὶ ἐξωρίζετο, ἐπαύ-

την θυγατέρα ταύτης καὶ Βουλγάρων δέσποιναν ὁ λόγος προὔδεικνυ, ὁ δὲ ζηλοῦν δόξας καὶ τὴν εἰς Ἴταλοῦς πρεσβεῖαν ἀποποιούμενος ἐνὶ γε καὶ μόνη εἰς τιμωρίαν ἀλλακτῆ τῷ αὐταβέλωφ ἐχρήσατο λέοντι τὰς ἐπιφορὰς τῶν ῥάβδων δεχόμενος. Σύνναμα δ' ἄμφω τὰς αἰτίας πρὸς τὸν πατριάρχοντα ἀνάγοντες, δεῖνὸν κατ' ἐκείνου ὡς δόξαντος τὴν αἰτίαν εἰληφέναι τῆς ἐπ' ἐκείνους ἀγανακτήσεως.

γ'. *Ὅπως ὁ βασιλεὺς τὸν Βέκκον ἀφίει καὶ τῷ Ἰωσήφ προσετίθετο.*

[P. 7] Ὡς γοῦν ἢ τῶν Χριστοῦ Γενεθλίων προσήλαυεν ἔορτῆ, καὶ εἶδει μὲν, ὡς εἴθετο, προσεθεῖν βασιλεῖα, εἶδει δὲ καὶ τὴν μουσικὴν ἐν ἀνακτόροις ἱερουργίαν τελείσθαι, καὶ ἢ μὲν προέλευσις κατὰ δείγμα λύτης, κάτω που τοῦ βασιλέως ἱσταμένου, οὐκ ἐγεγόνει, τὰ δὲ τῆς μουσικῆς ἱερουργίας ἠπράκτει, μὴ πως καὶ ὁ εἰς πατριάρχην ἐτι τελῶν μνημονεύοιτο. Ὅ δὲ κάκεινοι μὲν ἐπελιῶν τέως αἰτίας πλαττόμενοι, δῆλοι δ' ἦσαν ἄλλοις τὰ μὴ ὄντα κερφασιζόμενοι. Ἡ γὰρ Εὐλογία νόμῳ μὲν συμπαθείας ἐθρῆναι τὸν ἀποχομένον, τὸ δὲ πλέον θρηγεῖν προσκιοιεῖτο τὴν τοῦ ἀδελφοῦ διὰ τὸ χθῆς γεγονὸς ἐξιπώ-

que urgens, quo etiam per se ultro ipse Andronicus propendebat, ut quæcumque nuper circa pacem Ecclesiarum convenissent rescinderet irritaque redderet, profitens se invitum patris auctoritate ad ea probanda tractum nunc damnare infectumque velle quod perperam egisset, atque adeo Ecclesie precoribus qui contraria sentirent pœnitentem se subdicere, exhibereque paratum ad pœnas omnes subeundas quasque in expiationem tanti criminis præscribere ipsi voluissent. In hanc ille sententiam concessit, statimque aggressus adversantium pacti delinire infensas in se voluntates, allegavit eis assentabundus et supplex esse cur miseratione ipsis et venia dignandus videri posset suus lapsus, qui non tam volens aut sustinere sese valens cecidisset, quam subsidente deorsum absorptus in præceps terra voragine quadam haustus esset. Nam fidem papæ datam diplomatibus Aurea Bulla munivisset, quibus subscribere post patrem nequivisset ipse recusare, tum juramenta istis addita, **15** cæteraque acta circa hoc negotium pacis Ecclesiarum utrinque solemnitate tanta stipulari, num minus ineluctabilem putarent habuisse ad se pertrahendum vim quam subito casu delibescens solum ad quamvis molem, quæ supra steterit, ruina tristissima sternendam? Ignoscerent igitur pro communi humanitate, ac sublevandum venia censerent se, non tam infirmitate prolapsam propria quam aliena propulsione, cui resistere haud potuerit, dejectum in foveam. Ad hanc Andronicus profitendæ præteritorum pœnitentiæ humilitatem descendit, auctoribus maxime Eulogia et Theodoro Muzalone; qui quamvis præ se ferebant incitari se ad ea suadenda zelo religionis et studio reponendæ in statum opti-

num perturbatæ, ut aiebant, his novitatibus Ecclesie, non fallebat tamen plerosque rerum transactarum memores et prudentes æstimatores actionum humanarum, indulgere in hoc utrumque horum iræ odioque in mortuum Augustum propriis, cujus actis rescindendis et memoria fudanda ulcisci studebant, Eulogia quidem exsilium quod ejus jussu pertulerat, in arcem Sancti Gregorii ab illo cum filia Raulis uxore relegata, prætereaque ejectionem Mariæ alterius filie e regno Bulgarie, Theodorus vero Muzalon atrox probrosumque supplicium fustiarum, quod sub oculis imperantis Michaelis fratris Leonis manu pertulerat in pœnam recusatæ ad Italos legationis. Uxterum ambo in patriarcham haud dubie fremebant, eique jam non dissimulanter exitum minabantur, auctorem eum sibi ferentes malorum omnium quæ ex odio in ipsos Augusti defuncti redundassent.

D 3. *Ut imperator Vecco dimisso se Josepho adjunxerit.*

Igitur illnescente anniversaria die Christi Domini Natali, cum illo festo de more oporteret proficere Augustum et mysticam sacrificium in **16** sacra æde palatina ritu solemniter celebrari, neutrum horum est factum. Ac exitus quidem domo et progressus in publicum tali die omisi ab Augusto causa utenque plausibilis ferebatur luctus ejus ex recenti patris morte, ob quam adhuc consternatus sederet mœrens et lucis fugitans imis in conclavibus domus Augustæ. Omissæ mysticæ oblationis vera erat ratio (utcumque illam si quos petebat suspicio, negabant, vanos alios comminantes prætextus), vera, inquam, erat ratio, ne patriarchæ, quem novus Augustus exauctorari volebat, necesse esset in palatio

λειαν, καὶ τὴν Αὐγούσταν θρηνοῦσαν τὸν σύζυγον ἐν αὐτῷ καλαῖς περὶ ἐκείνου ἐλπίζον ἐποίησε, ὡς οὐδὲν ἐνταῦθεν τοῦ ὑπὲρ ἐκείνου πραχθῆσομένου, καὶ οὐ τι καὶ ἡ βοήθησοντος. Ὅθεν καὶ τοῖς πατριάρχεις συνελθούσι κατὰ παραμυθίαν ἐκείνη κατώδυνος οὔσα τὸ ποιητέον ὑπὲρ τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἐπυθάνετο. Καὶ πρῶτως ἔδειξεν ἐκείνη τοιαῦτα ἑρωτώσα τὸ παρὰ τοῦ βασιλέως βυσσοδομεύμενον. Ἐκείνος γὰρ καὶ νύκτας ἄλας παρὰ Ἰωσήφ Ιαυε, καὶ ἀνάγειν ἐπειρεῖτο οὐνεκα μικρᾶς πνοῆς νέκυν τὸ σύνολον οὐτα. Ὡς δ' οἱ περὶ ἐκείνων ἐκ τοῦ παραχρημα πεισθέντες μόνον οὐ κατήπειγον τὴν ἀνάβασιν, οἱ μὲν ὡς ἂν γὰρ τὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἔθιθεν καταστήσωσι πράγματα τοῦ κατὰ τὸν πάμπαν λυθέντος σκανδάλου, οἱ δὲ ὡς ἂν καὶ πλεόντων τοῦ εἰκότος κατεπαρθεῖεν καὶ γ' ἀνακαθάρσεις μὲν ἐκκλησίας, ἀπομόρφωσις δ' ἐκείνων

καὶ ἱερῶν ἄλλων, ἐπιτιμήσεις δὲ καὶ κολάσεις τῶν τῆς ἐκκλησίας πειθόντες πατριάρχην ταλέσειαν (ἦσαν δ' οὗτοι καὶ μᾶλλον ὁ Γαληνιώτης τε Γαλακτίων καὶ ὁ Μελέτιος, ὅς καὶ ἄγιος, ὁ ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἀγίου καὶ δικαίου Λαζάρου κείμενος, ὃν ὁ μὲν στέρησιν ὀμμάτων, ὁ δ' ἐκτομῇ γλώττης πέπονθεν, ἐκ αἰτίας ὁ μὲν ψεύδους, ὡς ἴδοι βασιλεῖα λέγων ἀζύμοις εἰς ἀγιασμὸν χρώμενον, τὴν ἀνατολὴν διερχόμενος, ὁ δ' ὕβρεως, Ἰουλιανῶν ἄλλον τὸν βασιλεῖα εἰπὼν κατὰ πρόσωπον), ὁ βασιλεὺς ἐνόηεν μὲν ἀποστέλλων τὸν πατριάρχοντα Ἰωάννην τὴν ἐκείνου ἀπελογεῖτο παρόρασιν, ὡς βίβη καὶ ἐξ ἀνάγκης γεννησομένην. [P 8] Τὸ γὰρ ἐκ πολλῶν σκάνδαλον ἀναρίζει πείθον καὶ τὸν εὐνοῦν ἀποστατεῖν, αὐτὸν δὲ νέον εἰς ἀρχὴν καθιστάμενον ἀνάγκην ἔχειν τὸ ἀνορμοῦν καταστῆλαι καὶ γὰρ τὰς γνώμας, καθόσον ἔστι, τῶν ὑποδεξ-

templo recitari nomen inter sacra, et sic eum in novo quoque principatu tenere possessionem primi honoris. Erat et aliud quod contrariarum Augusto defuncto principes partium ista liturgiæ in æde sacra palatina intermissione sequebantur, id videlicet agentes ut fraudaretur interim piacularibus officiis ac sacris anima principis, et sic ei quasi mortuo in hæresi atque anathemate suffragia Ecclesiæ, ut inutilia irrevocabiliter damnato, denegari putarentur. Hanc enim palam inurere conabatur ignominiam Elogia memoriæ fratris exosi, artificii pectate affectans mæroris ultra sororitæ necessitudinis modum exaggerati, quasi quæ non temporarium corporis solum, sed æternum præterea interitum animi Tartaro irreparabiliter addicti fieri in germano videri vellet. Quem etiam in sensum pertrahere viduam Augustam, et nil ei sperandum de sempiterna salute viri sui mortui persuadere conata est, præfracte denuntians, quidquid precum aut piacularum vel adhiberet ipsa vel impendi ab aliis curaret ad purgandam animam imperatoris defuncti, frustra omnia fore. Nec parvam ea vox curæ ac doloris accessionem imperatrici scilicet obtulit. Unde illa anxia, cum decessor successorque patriarchatus ad eam simul consolandam convenissent, utrumque mæostissima interrogavit quid sibi faciendum præscriberent quo juvari anima conjugis posset. Atque hæc percontatio Augustæ non ad Joannem duntaxat tunc unum patriarcham, verum ad Josephum etiam dudum ista dignitate defunctum directa primum indicium existit machinationum Andronici arcanarum, restituere patriarchali throno Josephum molientis, siquidem 17 ille (quod non erat ignotum Augustæ) magnopere nitentibus adducere Josephum decrepita ætate vix spirantem ad denuo capessendum Ecclesiæ regimen, atque hoc ut seni moribundo persuaderet replicatis sine fine instantiis, totas apud eum exigebat noctes, in quo illum partiarrii Josephi, schismatis duces, non perfunctorie iuvabant, quippe ad quorum rationes et spem rescindendi negotii concordiæ peraccommodatam id ipsis jure videretur. Ergo cum ad

Josephi familiarum flagrantia ejus restitutionis desideria ægre ac tandem ipsius quoque debilissimi senis assensus accessisset, statim omnes arrectis animis factionis pacem Latinam non probantis autesignani ultro instare apud Andronicum vehementissime, ne quam moram tam salubri ac necessario, ut aiebant, consilio interponeret. In qua communi opera negotii urgendi suas quique diversas spes et vota variis affectibus consentanea sequebantur. Quorundam hic unus scopus erat, restituere in pristinum statum res Ecclesiæ avoto papæ agniti scandalo. Alii hoc minime contenti spes immoderatus tollebant, efferreque sese justo altius meditabantur, destinantes jam tum expiationes Ecclesiæ tanquam recentibus actis pollutæ, purificationes imaginum et rerum sacrarum aliarum, denique pœnas graves in ecclesiasticos qui pacem procurassent aut in eam consensissent, ea se omnia persuasuros Josepho, si eum patriarcham iterum haberent, confidentes. Talia præ cæteris mente versabant Galesiota, Galactio et Meletius, qui et sanctus vocabatur, in monasterio sancti et justi Lazari residens. Quorum ille quidem exæcationem, hic vero linguæ abscissionem passus erat, in pœnam posterior quidem mendacii quo temere affirmaverat a se per Orientem peregrinante visum alicubi Michaelæ Augustum azymis utentem in perceptione Eucharistiæ, prior autem contumeliæ verbo illatæ, imperatori ausus in os improperare esse illum alterum Julianum apostatam. Carterum Andronicus imperator, quam his de causis moliebatur Vecci depositionem quam minima vi posset ac strepitu administrare volens, diligenter apud ipsum excusavit per certos ad hoc allegatos homines, nullo se ad hoc consilium ejus contemptu aut odio impelli, sed periculo reipublicæ et mera necessitate 18 firmandi novi principatus. Nam effervescente nunc quam unquam æstuosius sopita patre vivente studia partium paci constitutæ adversorum, adeoque invalescere scandalum, ut bonos etiam et natura placidos, nedum impotentes ac præfractos, resiliere ac rebellare palam cogat. Abunde magnis

μένουν ἐξτμεροῦν. Πολλοὺς δ' ἀκούειν σφίζεσθαι καὶ μεγάλους προφασίζομένους τὴν τοῦ Ἰωσήφ ἀναχώρησιν καὶ τὸ σκάνδαλον ὃ δὴ πρῶτιστα ξυνέβη, οὕς παρορῶν μηδ' ὄλωσ ξυμφέρειν νεωστὶ μοναρχοῦντι. Καὶ δὴ καὶ ἐπ' αὐτῷ γε μεγίστην πληροφορίαν ἔχειν ἀγάπης; ἥς ἦδει τῆς ἀπ' ἐκείνου πρὸς ἑαυτὸν, μὴ μόνον πατριάρχου τιμὴν, ἀλλὰ γε δὴ καὶ ζωὴν αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ βασιλείως προεῖσθαι καὶ τῆς ἐκείνου συστάσεως. Ἄλλως μέντοι μηδὲ χολᾶν ἀξιώων, αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἀγάπην ἦν ἦδει καὶ τὴν τιμὴν ἔξοντα παρ' αὐτοῦ, εἰ καὶ ἄλλος τῆς Ἐκκλησίας προστήσεται. Καὶ ταῦτα μὲν πέμπων τὸν Μελιτηνιώτην χαρτοφύλακα καὶ ἀρχιδιάκονον θερμῶς τὴν ἀνάγκην ἀπελογεῖτο, ἐκείθεν δὲ συνδιανυκτερεύων τῷ Ἰωσήφ καὶ τοῖς περὶ ἐκείνου τὴν εἰς τὸ πατριαρχεῖον προκαθίστα ἀνάβασιν.

δ. Ἀναχώρησις τοῦ πατριάρχου Βέκκου εἰς τὴν τῆς Παναγράντου μονήν.

[P. 9] Ὁ μὲν οὖν Ἰωάννης καὶ ἄλλω; εὐθύς ὢν, ἔτι δὲ καὶ τῆς τοῦ πατριάρχου τιμῆς ἐπιχώρως ἔχων, ὡς πῶλλάκις καὶ λέγων καὶ πράττων ἔδειξεν, ἐλπίζων δὲ καὶ εἰ γενέσθαι τῶν ἀγαθῶν ἐκ τῆς τοῦ Ἰω-

agitatum motibus imperium pervenisse ad se, ut sit ipsi tenera ætate regnum auspicianti omni sedulitate præcavendum ne novis præterea procellis misceri rempublicam contingat. Id haud dubie futurum nisi, quatenus fas est, a se deliniantur animi multorum inquiete inhiantium mutationi ac turbis. Intelligere se vocibus multorum efferari plerosque redactione in ordinem Josephi, quem verum adhuc esse patriarcham autumant, et vi aiunt injusta prohiberi ab exercendo Ecclesiæ regimine; unde ortum contendunt quod nuper existit scandalum, tranquillitate, si throno ille restituatur, statim ultro reditura. Haud sibi esse tutum in teneris initiis imperii negligere tot istorum ac tam potentium minas apparatusque novitatum. Exarmandam sibi esse factionem demendo prætextu schismati, si periculum præsentissimum amittendi principatus velit effugere. Plane confidere se ex perspecta Joannis in sese claritate, paratum eum pro sua imperatoris incolunii securitate non modo patriarchalem pacisci dignitatem, sed vitam quoque ipsam profundere. Nec vero ægre ferre aut indignari debere ipsum quod tam necessariis de causis throno tantisper cedere cogatur; cui utique imperator spondeat pari apud se gratiæ loco ac prius, pari existimatione ac dignatione honoris, ubi ad vitam privatam redierit futurum, utcunque alius pro eo Ecclesiæ præfecturam gerat. Hæc per chartophylacem Meliteniote[m] et archidiaconum jussit Andronicus a se renuntiari Vecco, sollicito necessitatem excusans quæ ipsi tale consilium, ut aiebat, extorqueret invictissimo. Interim ipse magnam noctium partem cum Josepho et ejus studiosis transigena, sedulo consultabat qua optime ratione ille reponi thronum in patriarchatum posset.

σήφ ἀνάβασεως (τὰ γὰρ ξυμβάντα οὐκ ἂν πάντως ξυνέβη ζῶντος ἐκείνου, ὡς ἐκ πολλῶν ἔστιν ὑπονοεῖν), διὰ ταῦτα ἔτοιμος μὲν ὢν ἐκεῖνος κατὰ τὴν Χριστοῦ ἐορτὴν λειτουργεῖν, ἔτοιμος δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦ ἀποιοχρένου κατὰ τὴν εἰκὸς μνήμης φροντίζειν, ἀφελὲς τὰ πάντα τῇ ὑστερατῆ τῆς ἐορτῆς κάτειοι, καὶ τῇ τῆς Παναγράντου μονῆ φέρων ἑαυτὸν διδῶσι, ζήτησας παρὰ βασιλείως καὶ τοὺς ἀπάξοντας, πρόφασιν μὲν ὡς ὑπερασπιούοντας, ἦν τις τῶν τοῦ κλήρου ἀπαιδεύτω; ἐπ' ἐκείνον ὀρμήν, τῷ δὲ βαθυτέρῳ σκοπῷ τὴν τοῦ λειποταξίου ἐκφυγῶν κατηγορίαν, ὡς ἐκεῖνος ἦστο, παρὰ Θεῷ κρῖνοντι. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπράττετο εἰκοστῇ ἔκτῃ μηνὸς Σεπτεμβριῶνος.

ε. Ἀνάβασις τοῦ Ἰωσήφ εἰς τὸ πατριαρχεῖον.

Β Τοῦ δ' αὐτοῦ μηνὸς μετὰ τὴν τριακοστὴν τὸ πρὸς ἔσπεραν ἐντεθεῖς λίχνω ὁ Ἰωσήφ, μόνον οὐκ ἄπλους, πολλῶν παρ' ἑκάτερα παρεπομένων καὶ ἐπευφημούντων τὰ προπεμπτήρια, ἐφ' ὅμωνι καὶ κρότοι; ἀνθρώπων, ἔτι δὲ καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας συνακτηρίων κωδῶνων, εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἀνάγεται. Οἱ δὲ τοῦ κλήρου μόλις τὴν ἐσπερινὴν ὕμνηδιαν καθ' ἑαυτοὺς ἐκτελέσαντες, ἐπεὶ ὀρθρος ἦν καὶ πρὸς τὴν

4. *Secessus patriarchæ Vecci in Panachrantæ monasterium.*

Joannes postea, qui et aliunde rectus esset, quemque præterea satietas jam cepisset patriarchalis honoris, ut sæpe dictis factisque ostenderat, sperans insuper existiturum ex Josephi restitutione boni quidpiam (nam quæ contigerunt haudquam eventura vivente Josepho, multis ex indicibus licet conjicere), cum et instante Christi festo sollempne sacrum facere, et quod funus Augusti de more flagitabat, parentare ritu sacro Michaeli nuper defuncto tum maxime pararet, cunctis his repente omissis, postridie festi descendens patriarchio in Panachrantæ monasterium se contulit, impetratis ab imperatore abductoribus, ne in Dei judicio locum sponte deseruisse posset argui. Quamquam imperator Vecci petitioni ejusmodi annuens, videri studuit non vis inferendæ, sed præsidii causa ei armatos mittere. Quia enim palam erat multos illi e clero vehementer infensos haud facile omissuros occasionem proterve illudendi decedenti patriarchali dignitate, professus imperator est eo se duntaxat, ut haberet Veccus qui se ab inimicorum insultibus tegerent, militaris ipsi manus comitatum addidisse. Et hæc quidem sic gesta sunt sexta et vicesima Decembris die.

5. *Restitutio Josephi in patriarchatum.*

Ejusdem mensis post diem tricesimam, sub vesperam, impositus gestatorio Josephus tantum non exanimis, multis utrimque comitantibus et certatim acclamantibus faustum reditum, cum hymnis et plausibus hominum, inter increbrescentes præterea tinnitus campani æris, quo in ecclesiam convocari populus solent, in ædæs patriarchales repor-

ἐκλήθειν ἀπήντων κατὰ τὸ σύνθημα, σφίσι δ' αὐτοῖς ἄριστον τὴν ναὸν κατενοῦον, ὡς μηδὲ σημάντροις καὶ κώδωσις ἠθροισμένοι· ὡς δὲ καὶ τὴν αἰτίαν ἐμάνθανον, προστεταγμένοι μηδ' εἰσητηδὸν εἶναι εἰς ἐκκλησίαν ἐκείνους Θεοῦ, ἔξω ποὺ στάντες καὶ τὰ τῆς εὐχῆς ἐκτελέσαντες (τὸ γὰρ τῆς ἑορτῆς περιφανὲς καὶ παραβαίνειν τὰ σφίσι δοκοῦντα ἐπειθον τοὺς τοῦ κλήρου), τέλος ἐπὶ τῶν [P. 10] οἰκιῶν καθεστῆντες ἐκαρδύλου τὸ μέλλον, καὶ τ' εἰς νοεῖν τοῖς παραγενοῦσι τὸ πρόσταγμα. Ἐπέφωσκεν ἡ ἡμέρα, καὶ αἱ μὲν ἐπιθετηρίου εὐχῆς ἐσχεδίαζον ὡς ἐπὶ τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καθαίρεσθαι προσδοκῶντες, οἱ δὲ ἐβλου ἀγιασμοὺς τοὺς δι' ὕδατος, καὶ πρόστα καὶ ἐξώστρα ἀναστήματα τε καὶ κίονες, ἀλλὰ καὶ εἰματα εἰκόνες τοῦ μεγίστου νεῶ διὰ τῆς τοῦ ὕδατος ἐπιβρίσεως ἡγιάζοντο. Διήρχετο τοῖνον τυφλῶ ποδὶ χειροκρατούμενος; ὁ Γαλακτίων καὶ ἐπερβάντις, καὶ τὸ, ὡς ἐκεῖνοις ἔδοκει, μύθος τῶν σεβασμίων εἰκόνων ἵπ' αὐτοῖς ἀπεκαθαίετο ἀγιάζουσιν. Ἐζήτουν δὲ καὶ οἱ ὀρώντες ἀπολυμαίνεσθαι.

ζ'. *Περὶ τῶν διδομένων ἐπιτιμῶν ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν.*

Καὶ δὴ ἄλλα μὲν λαϊκοῖς, ἄλλα δὲ ἱερωμένοις

tatur. At clerici ægre vespertina hymnodia privatim expleta, cum diluculo de more convenirent in ecclesiam, obseptum repagulis objectis templum repererunt: neque enim consuetum coeundi signum ære campano 20 fuerat editum. Ut autem ejus novitatis percontati causam audierunt veti um esse ipsis ingressum in ecclesiam Dei, extra stantes, et ibidem persoluto precum ecclesiasticarum penso (eam enim festi præcipui, quod in eam diem inciderat, religionem esse statuerunt, ut contra quorumvis interdictum sacra rite obire officia deberent) domum quisque recesserunt, ibique quiescentes expectabant quid futurum esset, non sine anxia inquisitione eausæ quæ movisset interdicti denotiatione ad sic agendum. Illi vero exortu postere diei, precatones in primo aditu nondum sacrati templi ritu ecclesiastico pronuntiari solitas expediebant, ut sic progredierentur ad expiationem loci quem profanatum rebus in eo nuper actis videri volebant. Mox per quosdam ipsorum porticus exteriores ac peristylla vestibuli suggestusque in iis sigillatim et columnæ signaque ac sacræ imagines aquæ lustralis aspersione purgabentur quasi a pollutione prius contracta. Minister piacularis cæremoniæ procedebat manu deductus, quippe oculis carens quibus gressus regeret, Galactio; a quo, ubi sacris præsertim iconibus multa infusione lustralis undæ maculam, ut putabat, contractam studiosius eluisset, spectantes etiam posebant, ut se quoque ipsos labe, si quam susceperant, mundaret.

6. *De multis et pænis quibus sunt subjecti cum ecclesiastici tum laici.*

Supplicia hinc al'a laicis, Deo dicatis alia homi-

ἔσχεδιάζοντο ἐπιτιμία. Καὶ τὰ μὲν τῶν λαϊκῶν μῆλον ἦν ἐκτελεῖναι τοῖς μοναχοῖς, καὶ ὡς σφίσι δέδοκει, πολλῶν καὶ ὀλίγων ἐτίμων τοῖς προσιοῦσιν, εἰ μὲν ἐπὶ μόνῃ ψαλμῶδιᾳ καὶ ἱεροῦ κλάσματος μεταλήψει τὰ τῆς κοινωνίας εἶχον, μετρίως, εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν θείων δώρων μετοχῇ, ἐπιτιμῶντες τοῖς μείζουσιν. Ἀρχιερεῦσι δὲ γε καὶ κληρικοῖς, αὐτοὶ τῷ πατριάρχῃ ὑποβαλλόμενοι ἐκείνῳ προσανατίθουν τὰ πρόσταγμα. Καὶ δὴ νοσοκομουμένου αὐτοὶ πράττοντες, ἔστι δ' οὐ κάκιστ' τὰ τῆς Ἰθίας; προσανατιθέμενοι γνώμης, ἐν πολλοῖς ἐπομένῳ καὶ ἀκοντι, καθίστων τὴν ἐκκλησίαν ὡς σφίσι δέδοκτο. Ποῖνα γὰρ βραβεῖα τοῖς κατὰ τι προστησομένοις εἶποντο. Ὅταν καὶ τοῦ ναοῦ πᾶσιν ἐγκλεισμένου, τῶν ἀρχιερέων προσελθόντων ἐπ' ᾧ καὶ μαθεῖν ἐπὶ τίσι μὲν αἰτίαις πράττειεν ταῦτα, αὐτοὶ τὸν μὲν πατριάρχῃν προθέντες; ἀψυχον οἶον φέρτον, τὸν δὲ μοναχὸν Γεννάδιον προστησάμενοι, τὰ φρίκης ἐκεῖνα πλήρη ἀπελογοῦντο, ὡς παρανενομήται μὲν σφίσι τὰ μέγιστα, παραθέσθαι δὲ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Ἐπ' ᾧ καὶ δεινοπαθήσασι ταραχὴ καὶ θόρυβος ἐγεγόναι, καὶ καταμέμφοντο τοῦ εἰπόντος, καὶ γε τοῦ πατριάρχου διεπυθάνοντο εἰ αὐτοῦ θέλοντος λέγοντο ταῦτα. [P. 11] Ὅ δὲ ἀπέσκαυτε τὸν εἰπόντα, καὶ ὡς οἶόν τε τὰ παριστάμενα προσωμά-

nibus raptim indicabantur. Ac in laicos quidem arbitrium ejus generis monachis permissum, qui prout ipsis liberat, magno aut modico taxabant adeuntis reconciliationis gratis. Nempe ut admitterentur ad psalmodiam et panis benedicti participationem, mediocre pretium exigebatur: sin supplex usque ad sacræ perceptionem Eucharistiæ restitui cuperet, majori videlicet id erat collatione promerendum. Episcopus 21 et clericos, ubi accederent, ad patriarcham remittebant. Qui tamen cum adiri ob morbum non posset, ipsi videlicet tanquam eo convento ex ejus sententia pronuntiabant qua quemque opus esset multa pœnave expiationem redimere. Et ad quædam senex licet ægre ac subinvitus annuebat ab illis suggesta; quædam impune ipsi comminiscabantur et velut a patriarcha edicta exigebant ipsius nomine, pro gradu communionis quem quisque supplicum ambiret intendentes pœnarum gravitatem. Sic istis arbitrato suo Ecclesiam prætextu restituendi turbantibus, et templo cunctis clauso persistente, coeuntibus episcopi ministros harum novitatum interrogarunt quibus de causis talia facerent. Ad hæc illi producto patriarcha, velut massa exanimæ, per monachum Genadium ejus vice loquentem horribilia illa intonarunt, quibus defendi quæ egerant putabant: « Gravissimo vos scelere obligastis: sacrum Evangelium violatum est. » Quæ illo vociferante iurmur exstitit et tumultus abominantis audita multitudinis; quare, velut de fide alieno loquentis nomine, jure se rati dubitare antistites, ex ipso percontabantur patriarcha ecquid volente ipso talia dicerentur. Ad quæ ille abnuens etiam eum qui sic erat locutus objurgavit, convicia pernegans ex suo ista sensu prolata; tum aliis quibus poterat

λιζε. Τέλος; ἐκτιθεῖσι γνώμην τοῦ πατριάρχου καὶ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινώσκουσιν, ἀρχιερεῦσι μὲν καὶ κληρικοῖς; τρίμηνον καιρὸν προστιμώντες, λαϊκοῖς δὲ κατὰ τὸ μέτρον τῆς κοινωνίας, πλὴν ἐπ' ἑλαττον τὰ τῶν ἐπιτιμημάτων τάττοντες. Τοῖς δὲ γ' ἀρχιερακόνοισι, τῷ τε Μελιτηνιώτῃ, φημί, καὶ τῷ Μετοχίτῃ, οἱ πρόσβειαι ἐκπεμφθέντες πρὸς βασιλέω; ξυνήλθοι τῷ πάππῃ λειτουργοῦντι καὶ γε συνίσταντο, ἐπέπερ καὶ ἐνταῦθα οἱ ἀμφὶ τὸν Παράστρον Ἰωάννην Φρέριοι, καὶ αὐτοὶ πρὸς τοῦ πάππα κατὰ πρεσβείῃ σταλέντες, οὕτως ἔπραττον λειτουργοῦντος τότε τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ, καὶ γ' ἀνεκτὸν ἐδόκει καὶ μηδὲν ἔχον πρόκριμα, ἀλλ' ὁμως ἐπὶ τοιαύταις αἰτίαις ὡς παραβῆαι τὰ μέγιστα τελεῖαν ἐπήγον καθαιρέσιν.

ζ. Ὅπως καὶ πότε οἱ περὶ τὸν Ἰωσήφ εἰς κοινωρίαν παρεδέχοντο τοὺς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐἶτα μὲν δὲ Ἐκατομβαιῶνος πέμπτης ὀψὲ ἰκανῶς τὸν ναὸν καθιγίνεσαντες (ἤπειγε γὰρ ἡ τῶν Θεοφανείων ἑορτή) εἰς κοινωρίαν τοῦ ψάλλειν τοὺς τῆς Ἐκκλησίας παραλαμβάνουσι. Καὶ δὴ τελεσθέντων τῶν ὕμνων, ἐπεὶ ἔδει καὶ τὴν τοῦ ἀγιάσματος γίνεσθαι τελετὴν, συνέρχονται μὲν ἀμφὶ τὴν φιάλην τῆς ἐκκλησίας ἅμα μὲν ἐκείνοι, ἅμα δὲ κληρικοὶ, ἅμα δὲ

verbis et modis sedare turbas, et præsentia componere stultuit. Tandem scripto conceperunt patriarchæ de his sententiam, et apud ecclesiam legerunt; qua episcopis et clericis in trimestre suspensio in figebatur, laicis vero pro modo usurpate cum Latinis communionis congruæ, sigillatim ad minima descendendo, indicebantur pœnæ. Archidiaconis vero Meliteniotæ et Metochitæ, quod legati ab imperatore missi celebranti missam 22 papæ adstiterant, quantum pari modo se Constantinopoli Joannes Parastron et ejus socii Frerii a papa legati gesserant, sacrum facienti patriarchæ tum Josepho et ipsi assistentes, quo removeri omne a tali facto crimen plerisque videbatur, tamen eam ob causam, ut atrocissimi reis sceleris, perpetuam dignitatis amissionem irrogarunt.

7. Quomodo et quando qui Josephi nomine res administrabant, ecclesiasticos in communionem receperunt.

Mensis inde Januarii quinta sub vesperam, cum templum satis purgasset (urgebat enim imminens Theophaniorum festum), in communionem psallendi ecclesiasticos assumunt. Absolutis vero hymnis, quoniam oporteret et sanctificationis cærimoniam peragere, conveniunt circa phialam ecclesiæ simul illi, simul et clerici, una præterea populus, quibetquot Græci, quotquot Itali. Ante omnes statuunt cæcum Galactionem cærimoniam præsullem; et cum numero et abundantiam lumine, datis etiam ipsorum unicuique Itatorum cereis, quæ festi ritus posecebat peragebantur. Hæc isti sic egerunt, imperatore ipsos cuncta pro libito permittente facere, in eum solum finem, ut quæ nupera illa tempestate turbata fuerant componerentur. Nam ea dum ferveret, offen-

καὶ λαῶς, ὅσοι τῶν Γραικῶν καὶ ὅσοι τῶν Ἰταλῶν, πρῶτιστάσι δὲ τὸν τυφλὸν Γαλακτίωνα τῆς τελετῆς ἔξαρχον, καὶ ὑπὸ πολλῶ καὶ δαψιλεῖ τῷ φωτὶ, δοθέντων κηρῶν καὶ αὐτοῖς Ἰταλοῖς, τὰ τῆς ἑορτῆς ἐτελοῦντο. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα, τοῦ βασιλέως, ὡς σφίσιν ἤρκεσε, πάνθ' ὑφείντος πράττειν. Ὡς ἂν γοῦν μόνον τὰ τῆς χθες.νῆς καταιγίδος καταστορεσθεῖεν, ἤ; χάριν δὴλως ἦν τοῖς ἀμφ' ἐκείνων πιστοῖς καὶ πρότερον ὀδυνώμενος, τῷ πατρὶ συνάρχων τε καὶ συμπράττων, εἰ καὶ μηδ' ὧς ἀντιβαίνειν εἶχε, ταῖς τοῦ καιροῦ δυσκολίαις ἀγγόμενος. Οἱ μὲν οὖν οὕτω συμπαραλαβόντες καὶ τοὺς τοῦ κλήρου, ἄλλοι δὲ γε τοὺς Ἰταλοὺς ὁρώντες ἰσταμένους μετὰ κηρῶν δι' οὗς χόλις καὶ πρὸ τρίτης ἡ ἐκκλησία καθαιρομένη ὑπ' εὐχαῖς Ἰλαστηρίοις [P. 12] ἠνοίγετο, ἀναίρου; ἐδ' ἔχουν ὄρῃν τὰ τελούμενα. Ἄλλ' ὁ τότε κειρὸς ἐξ χώρει; καὶ τοιαῦτα τῶς ἐπράττετο. Ὁ γὰρ βασιλεὺς, νοῦς ὦν ἐκείνος φιληδῶν τῷ καλῷ, καὶ τῆ; Ἐκκλησίας εἰρήνης καὶ αὐτὴν ψυχὴν προῖέμενος; ἴφθει πῶλλ' ἄττα καὶ παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην γίνεσθαι, μόνον τῷ τέλει πιστεύων, ἐν εἰ πω; ἐντεθεῖεν ὁ λαὸς εἰρηγεύσειε τῶν τῆς διχαστασίας ἀπαμβλυθέντων κέντρων. Παρ' ἦν αἰτίαν καὶ σφίσιν ἐξεκχώρητο πράττειν, καὶ τὰ δευρὰ ἐφήπται ὡς παραβεθηκόσι τοῖς κοινω-

sum illum indolissee iis quæ tum fierent, ipso etiam patri cooperante, norant familiares arcanorum ejus conscii sensuum etsi eos palam non prædebat, nec oblectari contra quam probabat agentibus conabatur, difficultatibus temporum constrictus. Porro tam qui sic clericos in societatem sacræ functionis assumpserant, quam alii, Italos spectantes cum cereis adstare, propter quos heri et nudius tertius ecclesia expiationibus subjecta vix tandem multa precum piacularium recitatione patefacta fuerat, somnia se videre, non res intueri quæ vere fierent, putabant. Cæterum prius illud tempus finem acceperat, et hæc hæctenus erant acta, 23 nequaquam propaganda in posterum. Nam imperatoris bono gaudens animus, parati etiam Ecclesiæ paci procurandæ vitam ipsam impendere, multa ista quæ diximus utcumque parum sibi probata, fieri siverat, unum unice in scopum intuens restituendæ populo quietis, dissensionis hebetatis aculeis. Ea illi connivendi causa fuit ad vexationes etiam iniquas, quales erant hæc dubie subijcere piaculis gravibus, velut infandi comportos sceleris, eos qui Latinis communicare coacti fuerant; qui vel si rem in eo nefariam fecissent, excusationem haberent culpæ, quam non voluntate libera, sed adacti necessitate ineluctabilis conscivissent; cujus certe qualiscunq; peccati alios potius quosvis pœnas exegisse oportuerat, quam eos ipsos qui principi tunc dominantanti gratificantem vim intulerant ad hoc ipsum faciendum, quod modo ut crimen atrox inexorabiliter ultum ibant, qui uno sane modo excusare poterant violentiam grassationis tunc exercitæ, et piaculum quod alios ad malum adurgendo contraxerant a se deprecari, si se conjungerent iis quos insectabantur, et in pari aut in pejori

ἄνθρωποι ἀναγκασθεῖσιν, ὅπου γε κἄν εἰ κακίης δίκας ἂν ἐδικαιοῦντο διὰ ταῦτα ἃ δὴ καὶ βιασθέντων ἐπελήθησαν, ἄλλους ἐχρῆν εἶναι τοὺς προστιμῶνας, ἐν τοῖς χάριν βασιλικῆς εὐμενείας βιασμένους, οἳ τῆ καὶ μίαν εἶχον τῆς μὲν πλημμελείας ἀπολογίαν, αἷ δὲ προσετραπῆς ἀποφυγὴν, εἰ καὶ αὐτοὶ χωροῖεν ἑμῶς τοῖς βιασθεῖσιν. Ἄλλ' οὐπω ταῦτα. Ἔτι δ' ἐπιτίθετο τοῖς ταλαιπῶροις τὸ χαλεπὸν κἄν τέτοις λόγοις ἡμέροις καὶ τῇ τοῦ πατριάρχου ἐνστάσει ταῖς ἀληθείαις συνεκαλύπτετο. Τοῖς μὲν γὰρ τῶν ἐσχάτων προστιμῶν ἐδίκαται ὡς πλημμελήσαντι καὶ τὰ ἐσχίστα, πατριάρχῃ δὲ τὴν βίαν εἶδοι καὶ τὴν πάλαϊ τοῦ βασιλέως ἐπίθεσιν, ὡς καὶ καθωσιώσεως τοῦ ἀνθισταρένους ἐγκαλεῖσθαι, καὶ γε δὴ τὰ τῶν καθωσιωμένων εἰς τιμωρίαν ὑπέχειν, συγγνωστὰ τὰ ἐκ βίας διεγνώσκοντο. Πλὴν ἄλλ' αὐτῶ μὲν μέλον ἦν τῶν νοσοκωμῶν, ἐκείνοι δὲ τοὺς ἀρχιερεῖς ὑποποιούμενοι τὸ πᾶν τῆς αἰτίας προσανετίθουν τῷ γε πατριάρχῃ ὡςπερ ἂν οὐκ αὐτὸς ἦν, ἄλλου μὴ καταδεξιμένῳ τὴν τοῦ θρόνου τιμῆν. Πλὴν ἐν δούτῳ τῆλον, ὡςπερ ἀλόγοι, οὕτω δὴ καὶ λογικοῖς ἐφήπται. Καὶ διὰ

αὐτοῦ τοὺς μὲν ἄλλου; ἀμηγέπη τῶν μῶμων ἀνέσαν καὶ τῆς μέμφεως, πλέον δ' ἐκείνῳ ἐπέτυχον ὡς ἀδικήσαντι, καὶ γε αὐτὸν μὴ δ' ἐν ἐπιεικείῃ λογιζέσθαι σπουδὴ ἦν πάσης ἀσχολία; καθυπερτέρα. Εἰς τ' γὰρ ἔδει καὶ κρίνεσθαι, καὶ μᾶλλον διὰ τὸ εἶναι ποιμένα τὸν τοῦ θρόνου καθαιρεθέντα τοῦ πρώτου προτιμηθέντος, κἄν καλῶς εἶχε τῆς γνώμης κἄν μὴ, εἰ μὴ γε αὐτὸν μὲν ἐ' οὐλοντο ἀχρεῖον, τοῖς λοιποῖς δὲ προσερίθειν ἄγος; τὸ μέγιστον, καὶ οὐκ ἔτι; εἶχον κατ' ἐκείνου συλλήπτορας ὡς ὀρθοσεθεῖς σφαλέντος, τούτους καταδικάζειν ὡς; κοινωνοὺς ἐσφαλμένου καθύστερον, ὡς καὶ τινα τότε τῶν ἐχθροφρόνων λέγειν (ὁ Ἀδριανουπόλεως δ' αὐτός ἦν ὁ Θεόκτιστος) ὡς νῦν μὲν εἰς ὑπῆχον τὴν ἐκείνου ὄβελος; ξυλίνοις χρῶνται τοῖς κρίνουσιν, ὕστερον [P. 13] δὲ καὶ αὐτοὶ κυρὶ δοθέντες καθύθρονται. ὁ καὶ γέγονεν ὕστερον.

η'. Περὶ τῶν τελομένων συνόδων.

Τότε δ' οὐ ὑποποιούμενοι μὲν ἀρχιερεῖς, ὑποποιούμενοι δὲ παντοίως καὶ τὴν Ἀλεξανδρείας πατριάρχῃ Ἀθανάσιον, ἄνδρα πολλοῦ τινας ἀξίου, θρόνους τε

se agnoscentes causa consortium eorum in pœna luenda ultro deposcerent, quos sese recordarentur peccare coegisse. Sed nondum videlicet horum supplicii tempus advenerat. Coquebatur enim et his infelicibus malum, tumescentibus, at adhuc uticunque pressis ultionis in illos destinationibus eorum ipsorum qui ministris istis ad alios haecenus male multandos utebantur, verbis interim eos laetantes blandis, vel artificio dissimulandi arcantum odium, vel metu patriarchæ, quem vere sciebant abhorre ab huiusmodi ge ere acerbatis. A qua ipsi moderatione multum aberant, in animo habentes, quamvis adhuc dissimularent, hos qui essent imperatori obsecuti adigendis ad amplectendam Latinorum communionem Græcis, ut summi sceleris reos extremis subicere suppliciis, cum ipsos contra Patriarcha dignos venia duceret, memor vehementi eos tunc regnantis imperio ad id compulsos. Quippe imperator Michael nihil mitius pœna lese majestatis reis infligi solita, intentabat iis qui sibi obsequi in iis quæ juberet ad negotium conciliationis Ecclesiarum opportuna neglexissent. **24** Est autem is tantus et tam in virum etiam constantem cadens metus, ut merito ei excusandum videretur quidquid ejus instinctu erat factum. Itaque ignoscendum censebat, et quantum in ipso erat benigne infirmos sublevabat condolens. Ejus autem inclementes ministri, ut sibi obnoxios et ad quæ tunc agebant adjuutores promptos antistites haberent, eos simulabant se omni perperam prius actorum crimine solvere, quorum universam invidiam in Veccum avertabant, quasi, nisi ipse fuisset, haud alium existurum putarent qui throni honorem admitteret. Nimirum malus livor ut brutis belluis, ita hominibus quoque ratione præditis obrepit. Hinc alios scilicet culpa liberabant et irreprehensos dimittebant, illum unum, ut totius fontem mali omn-

risque injuriæ auctorem, vehementer incursabant. Eratque illis unum studium, una cunctis prævertenda reliquis occupatio, in tantum diffamare obtrectationibus et querelis Veccum, quoad assequerentur ut ne tolerabilis quidem ac mediocre malus homo vel aliqua saltem parte laudis summa vitia redimens haberetur. Nisi enim hoc furore ruerent, quid attinebat Veccum in jus trahere, eo præsertim nomine quod pastorem usurparet dignitatem, cum eam throno dejectus abdicasset et honorem decessori reddidisset? An parum hinc manifeste patet id egisse summo conatu illos, ut hunc summa deformitatem ignominia inutilem ad quidvis redderent, et hoc ipsum fundamentum jacerent calumniæ in ceteros, quibus interim placebant, ut postmodum ipsos, quod homini videlicet criminosisimo uticunque adhæsisset, tanquam hoc ipso atrocissimè manifestos sceleris, piaculis subicerent maximis, et quos ut rectæ cultores religionis adjuutores adhibuerant ad Veccum velut a ritu legitimum aberrantem eve tendum, eosdem postea damnarent, quod ei erranti communicassent, et ex illius, cui se alias junxissent, contagione pestilenti labem **25** ad extremum omni acerbitate luendam in sese traxissent. Quæ causa viro tum prudenti fuit Adriano-politano Theoctisto dicendi, nunc quidem auctores hujus tumultus uti episcopis in synodum ad iudicium vocatis tanquam veribus ligneis ad assandum Veccum, in animo habentes eosdem postmodum, Vecco absumpto, illis iisdem flammis exurere. Itaque ille non vanus vates, ut eventa deinde probaverunt.

8. De celebratis synodis.

Tunc igitur hujus motores machinæ omni genere delinquentium cum ceteros qui aderant antistites, tum Alexandrinum præ omnibus patriarcham Athanasium, virum existimationis et auctoritatis

προτιθεῖσι δύο, ὃν μὲν κενὸν εἰς τιμὴν καὶ σχῆμα τοῦ A πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὃν δὲ τὸν Ἀλεξανδρείας προκαθεζόμενον ἔχοντα. Καὶ γ' ἑαυτοὺς καθιστώσιν εἰς δικαίῳ τοῦ πατριάρχου ἤδη νοσοῦντος τοποτηροῦντας, σύνδόν τε συγχροτοῦσιν ἀρχιερέων, παρόντος μὲν ἐκεῖτε καὶ τοῦ μεγάλου λογοθέτου, παρόντος δὲ καὶ Γεωργίου τοῦ Κυπρίου καὶ τοῦ ῥήτορος Ὀλοβώλου, ἄρτι ἐκ τῆς τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ μονῆς ἐπιδημηκότος τῆς Κωνσταντινου, καὶ γε τοῦ μοναχοῦ Θεοδοσίου Σακωνοπούλου, ὃν ἐν πρωτονοταρίοις ἔχοντος; τοῦ κρατοῦντος; ὁ μοναχὸς διεδέξατο βίος, καὶ ἄλλων πλείστων προκαθημένων. Καὶ τὰ τῶν γραφέντων εὐθύνειν ἠθούλοντο, οὐκ εἰρηνικῆ σκέψαι μάλλον, τὸ μὲν ἀσφαλὲς ἔγκρινοντες, τὸ δ' ἀπεμφαίνον εὐθύνοντες· ἀλλ' ὅτι τὰ σκάνδαλα ἤρετο, κἀν καίως οἱ γράφοντες εἶχον τῆς δόξης, οὐχ ὅπως ἐκρινον ἐξετάζειν, ἀλλὰ μόνον ὅτι καὶ δόγματα ἐλαλήθησαν καὶ γραφαὶ ἀνεπτύχθησαν καὶ λόγοι Πατέρων εἰς ἀκοήν [P. 14] ὠλοῦ ἐτάθησαν, μεγίστην ταῦτα παραβάσιαν ἠγοούμενοι, τοὺς μὴδ' ὅτι καὶ αἵρεσις

εἴη γινώσκοντας ὡς τὰ μέγιστα παραβάντα; ἔκρινον, καὶ μὴδὲν ὀρθοῦ ἄλλως παρεκκλίνειν διατεινομένους λιθέλλους ἐζήτουν πίστεως. Εἰ δ' ἔγρυξέ τις περὶ δογμάτων γράφας, οὐ τὸ γραφέν, τὸν γράψαντα δ' αἰτιώμενοι καταδικαίαι; ὑπήγον ἐσχάταις. Καὶ προηγούμενω; αὐτὸς δὴ ὁ τῶν λογοθετῶν μέγας, ὁ καὶ πῦρ πνέων ὑπὲρ δογμάτων, ὡς ἐφῆκει, παρείχε τὸ σύγγραμμα καίεσθαι, οὐχ ὅτι ἐσφαλταὶ οἱ, καθὰ δὴ καὶ αὐτὸς ἔνορκος ἐπὶ τῆ συνόδῳ διωμολόγη, αὐτόθεν λογογραφοῦντι περὶ δογμάτων, ἀλλ' ὅτι γράφειν ἐπῆσει καὶ συνάττειν Πτέρων ῥητὰ χρήσιμά πως δοκοῦντά οἱ πρὸς τὰ τότε ταλούμενα, ταῦτα καὶ πολλῶν πρότερον καὶ μεγάλων αὐτοῖς δὴ συγχρηταμένω ἐφ' ὁμοίαις ταῖς ὑποθέσεσιν· ἀλλ' ὅμως ἐπέπειρε· οὐκ ἐν καιρῷ εἰρήνης ἐλέχθησαν, ἀλλ' ὅτι δεῖνον τι κῦμα καὶ τετριγὸς κατεστρέβηε τὴν Ἐκκλησίαν ἐκ τῆς τῶν πολλῶν ἀνεγέρσεως, ἅμα δὲ καὶ τῷ δοκεῖν περιεῖναι οἱ τῆς εὐσεβείας, οὐχ ὡς ῥητὰ Πατέρων ἐδίδου τὰ συνταχθέντα περὶ, ἀλλ' ὡς ἴδιον σύγγραμμα. Καθεξῆς δ' ἐπὶ τούτῳ καὶ τὸ τοῦ παλαιοῦ μεγάλου λογοθέτου

maximæ, in suas attrahere partes non inutiliter conati, duos thronos statuerunt, alterum vacuum, insignibus ornatum patriarchæ Constantinopolitani Josephi et quasi eum repræsentantem, quod is morbi necessitate decumbens præesse synodo nequiret; alterum cui palam præsideret Alexandrinus Athanasius, se autem ipsos, ut Josephi ægroti vicarios et ejus sensuum nuntios ac voluntatis exsecutores, in capite synodi fixerunt. Frequens inde convenit episcoporum cœtus, præsentē ibidem magno logotheta, præsentē insuper Georgio Cyprio et rhetore Holobolo nuper ex Magni Agri monasterio Constantinopolim reverso, assidente præterea monacho Theodosio Saponopulo, qui ex ordine protonotariorum imperatoris in vitam monasticam transierat, aliisque pariter assistentibus plurimis. Delatæ ad hunc conventum Joannis Vecci et præcipuorum cum illo concordia duarum Ecclesiarum auctorum accusationes sunt; de quibus qui pro Josepho agebant, ferri sententias studebant, non quæ dogma ipsum dijudicarent, et quid ut securum ad pacem Ecclesiæ tenendam, quid ut minus probatum rejiciendum esset, declararent: sed quia causabantur scandalum ortum ex intempestiva 26 ventilatione quæstionum quas inexploratas relinqui præstiterat, contendebant non esse inquirendum rectene an secus qui de controversiis nuper motis suas ediderant sententias scripsissent, verum eos hoc ipso quod dogmata movissent, quod in disputationem prius in usu habita vocassent; quod scripturas replicassent, quod per illos fando audita dum recitentur Patrum auctoritates essent, tanquam perturbatores quietis publicæ ac gravissimi reos criminis condemnari satagebant; et obsequentibus quos convocaverant, revera condemnandos curaverunt, ac gravissima quæque animadversionis ecclesiasticæ exempla in eos ediderunt, quos se ne minima quidem aspersos conscientia hæreseos, et

nusquam a recta fidei declinasse regula et affirmantes et paratos demonstrare offerentes, ut atrocium convictos delictorum damnaverunt pœnisiq̄ue addixerunt maximis. In quo erat hæc mira procedendi ratio. Libellos ab unoquoque flagitabant quibus exponerent quid crederent. Prolatis iis, si quid quispiam de dogmatibus mussitasse videretur, damnabatur, non scriptum, ut aiebant, sed scriptor; isque idcirco solum quod ea consignasset litteris quæ prava rectane essent in medio relinquatur, extremis ecclesiasticæ censure notis affectus declarabatur. Primus ad cæterorum exemplum isti se subjecit ignominia, quasi remedium canonicæ absolutionis poenitentia professione ambiens, magnus logotheta Muzalo; qui simulans se de doctrina nihil præjudicare, frustra erat. Eminēbat enim ejus flagrans studium in partes processonem ex Filio Spiritus negantium; cujus dogmatis tanto flagrabat zelo ut flammam spirare videretur. Tamen ille libellum a se prius imperante Michaële palam datum, quo se professus erat idem cum Latinis credere, ultro jam exsecrans et comburendum offerens, jurejurando etiam interposito est coram synodo professus sese haud ideo flammis hoc scriptum donare, quod sibi esset conscius pravum in eo aut a sana doctrina exerrans quidpiam positum, sed quoniam agnosceret eo ipso se graviter peccasse, quod omnino scribere de dogmate ausus esset, quod de talibus disserere, quod Patrum testimonia de his inquirere, congerere, accommodata et utilia tunc visa ad causam quæ ageretur, licet non ignoraret 27 idem olim a multis et magnis viris simili occasione factitatum. Verum quia illa tunc a se non tempore pacis allegata fuissent, at importune oggesta tum cum atrox et vebementissima procella sævis hinc inde fluctibus multorum undecunq̄ue insurgentium Ecclesiam ageret ferretque, ergo quia in eo se religione supervacanea intemperanter

σύγγραμμα, ὁμοίως καίκεῖνο ἔχον, καὶ ἄλλοι; οἱ γράφειν ἔφησι καὶ μόνον μεμνησθαι δογμάτων ἐπάγοντες μῶμον, πυρὶ παρεδίδουν τοὺς τόμους. Ἐντεῦθεν οὐδὲ τὸν πατριαρχεύσαντα Ἰωάννην αἰτιῶν ἤφιλον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐκείνον αἰτίας ὑπήγον αἰρέσεως, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῖς Πατέρων ταῖς ἀληθείαις ῥητοῖς λιχνευσάμενος; ἀντιλαβᾶς δίδόναι τοῖς αἰτιωμένοις ὡς εἰκὸς ἐκινδύνευσε, καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ταῖς ἑννοιαῖς τῶν ῥητῶν ἐμβαθύνων ἐπὶ τοῖς ὑπὲρ νοῦν ἀνθρωπίναις διανοαῖς παρατολμᾶν· τὰ γὰρ περὶ Θεοῦ σωτηρῆ μᾶλλον ἔχειν τε καὶ τιμᾶν ἢ λόγοις συνιστᾶν καὶ δεικνύειν πέφυκεν.

8. *Περὶ τοῦ Βέκκου καὶ τῆς αἰτίας ὅπως ἔγραψε.*

Ἐκείνος τοίνυν τὸ ἐκ [P. 15] Πατρὸς δι' Ἰουῦ τὸ Πνεῦμα παρὰ τῶν Πατέρων λεγόμενον ἐκπορεύεσθαι ἐπὶ τῇ θεολογίᾳ τοῦ Πνεύματος, μὴ τοῦτο μόνον λαμβάνων ὅτι πρόσθεσις καὶ παρὰ τοῖς ἡμετέροις Πατράσι τετόλμηται ἐκ' αὐτῆς δὴ ταύτης τῆς ἀνενοήτου καὶ Πατρὸς ἐκπορεύεσθαι τοῦ Πνεύματος, ἐφ' ᾧ γε τὴν προσθήκην τῶν Ἰταλῶν ἰσθῆαι μετρίως ἴσως, εἴπερ ἐβούλετο, ἀλλὰ καὶ διδοῦς ἐξετάσει καὶ τὰ ὑπὲρ νοῦν ἔρευνῶν ἀνθρωπίναις νοήμασιν ἔλαθεν οὐκ οἰσταῖς αἰτίαις περιβαλὼν ἑαυτόν. Οὐ χεῖρον δ' εἰπεῖν καὶ διασαφῆσαι τὸ γε ζυμβεδικὸς, καὶ τίσι περιπαρεῖς

elatum sero tandem posuitens intelligeret, velle in detestationem ejus erroris igne consumi hoc suum scriptum, non quatenus testimonia continebat Patrum, sed quatenus sui ipsius fetus esset ingenii. Consequenter scriptum super eodem argumento veteris magni logothetæ productum, aliaque aliorum, et quibus qualiscunque mentio inesso dogmatum deprehensa est, universa ut eo nomine abunde rea igni sunt tradita. Illis quasi præstructis ad Vecci causam præjudiciis, ipsum sunt denique aggressi animo infensiori, quippe quem non intemperantiæ modo motionis dogmatum, sed hæreseos reum peragere student. Et erat ille quidem haud dubie ejus affinis, de qua modo est dictum, intemperantiæ, nimia curiositate scrutandarum arcanarum veritatum quas scriptis abstrusas Patrum, illic tanquam in sacro quodam operto, ut humano superiores captu, tacite obnoxieque venerari fuerat satius: cæterum ulterius nitabantur ejus accusatores, qui eum ista investigatione impetu concitatum nimio præcipitasse in hæresin demonstrare couabantur.

9. *De Vecco et causa cur scripserit.*

Nimirum illud quod Patres, dum sancti Spiritus theologiam explicant, affirmasse constabat, eum ex Patre per Filium procedere, præterquam eo traherat, hactenus tolerabiliter, ut Latinorum additionis exemplo auctorum paria Græcorum Patrum invidiam minueret, etiam prurigine studii protractus 28 in altiores easque humanis invidiis indagations Divinitatis, litibus sese imprudens non sane ferendis implicuit. Quo de toto

τῶν γραφῶν οὐ καλαῖς ταῖς αἰτίαις ξυείχετο, κἄν μόνος ἐκείνος, μηδενὸς ἄλλου συμπράττειν τολμῶντος, θεολογίας ἀπειρον πέλαγος μικρῷ τινι ἀκατίῳ, ἀνθρωπίνῳ νοῦ, παραμετρεῖν ἐτόλμα πειρᾶσθαι, τῷ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ζήλῳ ὡσπερ τινὶ φώσσωσι, ὡς ἐκείνος ζετο, κουφίζόμενος, πιστεύων τοῖς ὀφειγόνις, ὡς ἔλεγε, κἂν οἱ παρόντες οὐκ ἀπεδέχοντο τὸ ἐγχείρημα. Ἐκείνος τοίνυν τὰς τῶν ἁγίων γραφὰς ἐπιμελέστερον διερχόμενος, τὸ μὲν ἐκ Πατρὸς δι' Ἰουῦ προχεῖσθαι, ἐκλάμπειν, χορηγεῖσθαι, προΐναι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον πολλῶν καὶ πολλάκις λεγόντων ἐμάνθανε, τὸ δὲ καὶ ἐκπορεύεσθαι· πρώτως μὲν παρὰ τῷ μεγάλῳ Μαξίμῳ ῥηθὲν εὐρίσκα, δευτέρως δὲ καὶ παρὰ τῷ θεολογικωτάτῳ Δαμασκηνῷ, ἐφ' οἷς καὶ τὸν μέγαν Ταρίσιον σὺν ἐβδόμῃ πάσῃ συνόδῳ, ἐπὶ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως πρὸς τοὺς ἀνατολικούς· πατριάρχας, ἀριδῆλως κατενόει θεολογούντας. Εὐρῶν γοῦν τὸν τοῦ Μαρωνείας Νικήταν καὶ χαρτοφύλακα, ὕστερον δὲ καὶ Θεσσαλονίκης πρόεδρον, καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ τὸν Βλεμμίδην Νικηφόρον γραφαῖς συγχρησαμένους εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν Ἰταλῶν ὡς δῆθεν ἀπλοσίαν, καὶ Φώτιον αὐτὸν λέγοντα ὡς καὶ Ἀμβρόσιος τε καὶ Ἀγούστίνος καὶ τρίτος Ἰερώνυμος οὕτω μετὰ προσθήκης θεολόγουν περὶ τοῦ Πνεύματος, ἀλλ' ὡς Ῥωμαῖοι πάντως καὶ οὐχ ὡς Γραικοὶ ἔγραφόν τε καὶ

ejus facto consiliisque ac processu ancipitis coepti tradere hic aliquid distinctius operæ pretium existimo, ut intelligitur quibus transiitibus accusationibus, non justis sane causis, reus sit peractus, qui catenus tantum culpæ affinis videri potuit, quod solus, nemine alio ipsi cooperari ad hoc auso, theologiae immensis pelagus exigua cymba humani ingenii transfretare conari non dubitaverit, studio pacis velut quodam velum impulsuro, ut quidem putabat, a puppi vento provehendus in optatum portum, confidensque, quod diceré solebat, posteris certe laudandum suum consilium, si minus id præsens ætas probare voluisset. Ergo ille sanctorum scripta attentius perlegens in horum plerisque sæpe dici observavit sanctum Spiritum ex Patre per Filium profundi, explendescere, præberi, prodire. Procedere quin etiam primum affirmari reperit a sancto Maximo, deinde a summo quoque theologo Damasceno; quibus consentaneæ magnam præterea Tarasium cum universa septima synodo in confessione fidei ad Orientales patriarchas manifeste deprehendit disseruisse. Ad hæc cum insuper invenisset Maroniensem Nicetam, chartophylacis etiam dignitate insignem ac postea in Thessalonicensem eveductum cathedram, itemque post hunc Nicephorum Blemmidam eluebrasse ac vulgasse scripta testimoniis firmata Scripturarum in defensionem Italorum, ipsumque Photium fateri Ambrosium, Augustinum et Hieronymum processionem sancti Spiritus ex Patre 29 cum additione ex Filio docuisse, cæterum eos Patres ut Romanos, non ut Græcos, additionem comprobasse. hæc Photii exceptio nimium quam infirma Vecco visa

ἔλεγον [P. 16] τὴν προσθήκην, τῆς μὲν λύσεως τούτου καὶ λίαν ὡς ἀσθανοῦς κατεγίνουσκεν, ὥσπερ ἂν ἦν ἰκανὸν τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα Πατέρα νῦν μὲν ὡς Γραικὸν μεγαλύνειν, νῦν δ' ὡς Ῥωμαίων αἰρέσεως γράφεσθαι, Ἰερώνυμον δὲ καὶ Αὐγουστίνον τὸν μὲν ὑπὸ Δαμάσῳ παιδευθέντα καὶ σύγχρονον Βασιλείου τοῦ πᾶνυ καὶ μέγαν ἐγνώριζεν, Αὐγουστίνον δὲ τὸν Ἰππῶνος καὶ ἐπὶ τῆς ἑκτῆς συνόδου μακαρίας μνήμης ἡξιωμένον καὶ εὐφημούμενον, τὸν δὲ τρίτον Ἀμβρόσιον καὶ παρ' ἡμῶν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας μεγαλυνομένον. Τὸ γούν τὸν Φώτιον οὐτω λέγειν περὶ ἐκείνων καὶ ἀποφαινεσθαι οὐκ ἔκρινε συνετὸν καὶ ἄλλως δίκαιόν τε καὶ ἰσχυρόν, ἐκείνων δὲ ταῖς βίβλοις προσσχῶν καὶ τι παθῶν ἀνθρώπων, φιλοτιμησάμενος, εἰ γε καὶ αὐτὸς σφίσι τῆς γνώμης συνάροίτο, εἰ καὶ οὐδεὶς ἄλλος προσαπεδέχετο τὸ ἐγγεῖρημα, βάξιν παρηρητημένην ἐντεῦθεν οὐκ ἐπαινετὴν δεδιώς, μέτρισί τε φιλοπονώτερον τὰς γραφὰς καὶ τὰ παραγγεγραμμένα τοῖς λόγοις ἐκείνων ῥησιεῖα ἐξ ὅλων λόγων τῶν ἁγίων συνέλεγε. Καὶ νῦν μὲν εὗρισκεν Ἀθανάσιον λέγοντα, « Ἦν δὲ ἀδύνατον ἐν τῇ τῆς Τριάδος τάξει τὸ Πνεῦμα γινώσκεισθαι μὴ προσδικῶς ὅν ἐκ Θεοῦ δι' Υἱοῦ, ἀλλὰ ποιητικῶς, ὡς λέγουσι. » νῦν δὲ τὸν μέγαν Βασίλειον. « Ἀξιώματι μὲν δευτερεύειν τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα παραδίτωσιν ἴσως ὁ τῆς ἀληθείας λόγος. » Τὴν δὲ κατασκευὴν τῆς προτάσεως, ἐν πολ-

λαῖ; μὲν τῶν βίβλων κατεμένην καὶ ταύτην, ἐ. δὲ γ' ἐνίαις παρηρημένην εὗρισκεν. Ἐτέρωθεν τὸν Νύσσης Γρηγόριον οὕτω παρ' οὐκ ἀιαιροῦντα τὰς περὶ Θεοῦ δόξας ὡς τὴ μὲν αἰτίαν πιστεύειν, τὴ δὲ ἐκ τοῦ αἰτίου, καὶ ἐξ αἰτίας ὄντος πάλιν ἄλλην δ' ἀφορὰν ἐννοοῦμεν. τὸ μὲν γὰρ. προσεσχῶς ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεσχῶς ἐκ τοῦ πρώτου. Καὶ αἰθίς ἐν τῷ τέλει τοῦ τῶν Ἀντιβόρητικῶν πρώτου. « Δευτερεύει μὲν ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς; αἰτίου, δευτερεύει δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ κατὰ τὴν τῆς αἰτίας λόγον. » Ἀλλαχοῦ δὲ τὸν μέγαν Κύριλλον λέγοντα « τὴ ἐξ ἀμφῶν οὐσιωδῶς ὑπάρχον, τούτέστιν ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ, καὶ αἰθίς στόμα μὲν τοῦ Πατρὸς λέγοντα τὸν Υἱόν, θεολογοῦντα δὲ περὶ τοῦ Πνεύματος « καθάπερ διὰ στόματος τὴν ἴδιαν ἡμῶν ὑποσημαίνον ὑπαρξίν. » Ἐπιφάνιον δὲ καὶ ἐν πολλοῖς καὶ πολλαῖς τὰ αὐτὰ λέγοντα κατελάμβανεν. Ἐδοξεν οὖν ἐκείνῳ ταῦτά τε καὶ πλείω συνάγειν καὶ λογογραφεῖν τὴν τῶν Πατέρων θεολογίαν, ὡς ἔπειτα. Καὶ τὸ ἀτηρὸν μὲν τῆς κατηγορίας τῶν Ἰταλῶν, ὁ δὲ καὶ τοῖς κοινωνοῦσι διὰ τῆς [P. 17] ἀναφορᾶς τοῦ ὀνόματος προσετριβέτο, ἐξιδῶσθαι τῶς κατὰ τὸ δυνατόν καὶ θεραπεύειν ἠθούλετο. δεδιώς δ' αἰθίς καὶ τὰς κατηγορίας τῆς τόλμης, καὶ ἀληθείας ὀρκους προανατέτατο τοὺς φρικώδεις ἢ μὴ μὴ ὡς δῖθεν καταγινώσκειν τῶν ἡμετέρων ἢ ἐγκαλεῖν ἐλελεῖσως, κίκαίνοις προσκεισθαι ὡς κρείττωσος λέ-

est. Quomodo enim videri possit consentaneum eundem Patrem nunc ut Græcum magni facere, mox ut Latinum hæreseos accusare? quos autem et quales viros? Primum Hieronymum a Damaso eruditum, æqualem Basilii Magni; deinde Augustinum Hipponensem, a sexta synodo, quæ virum illum beatæ memoriæ prædicat, commendatum; tertium Ambrosium, cujus etiam apud nos acta in Ecclesia magnis laudibus efferruntur. Ex quibus colligebat nec pudenter nec prudenter nec verisimiliter aut ad persuasionem valide Photium de tantis Patribus ita locutum videri debere. Horum ægitur omnium libris Veccus in manus sumptis æcri attentione meditandis quiddam passus est humanitus, indulgens pluseulum ambitioso cuidam studio aggregandi sese ad sententiam tam celebrium auctorum; quam in rem hac ætate nullus alius expedire impetum auderet. Ac facile providens, ut tum erant sensus præoccupatarum alia quadam opinione mentium, famam sibi ex hoc facto securam ancipitis polius pendulique in præceps quam laudabilis incepti, corrogavit ad sui defensionem testimonia diligentius, et labore magno hinc inde longis sanctorum omnium veterum scriptis iusperas in rem suam sententias conegssit. Ac nunc quidem invenit Athanasium dicentem: « Fieri autem non poterat in Trinitatis ordine cognosci Spiritum, non progressive existentem ex Deo per Filium, sed efficienter aut productivè, ut loquuntur; » nunc magnum Basilium, « Posteriorem quidem origine Filio Spiritum tradit videlicet 30 vera doctrina. » Rationem porro affirmationis qua Filius Patre,

Spiritus sanctus utroque origine posterior dicitur, in quibusdam quidem libris disertim expressam, in aliis omisam aut oblique tantum insinuatam reperit. Alibi Nysseum invenit in hunc modum distincte tradentem tenendas de Deo sententias, ut credatur in eo aliud causa, aliud ex causa. Tum ejus quod ex causa existat aliam differentiam intelligimus, ut aliud sit citra medium ex primo, aliud per id quod citra medium ex primo est. Et rursus in sine primi Antirrhætorum: « Secundus a Patre Filius quod ex eo ut causa sit. Secundus item a Filio Spiritus juxta causæ rationem. » Alias vero magnum Cyrillum dicentem de Spiritu existere ipsum ex ambobus substantialiter, hoc est ex Patre et Filio, et rursus os quidem Patris appellentem Filium, divinitatem vero Spiritus ita declarantem ut per os suam is nobis existentiam indicet. Epiphanium quoque deprehendit et multos in libris et sæpe in unoquoque eadem affirmantem. Visum igitur Vecco hæc et plura colligere, completique ac disserere scriptis commentariis theologiam Patrum, ut putabat, quo duram nimirum illam accusationem Italarum, quæ et in Græcos propter nuper admissam nominis papæ inter sacra mentionem cum iis communicantes contagione quadam propagabatur, emolliret aut purgaret prout poterat. Rursus metuens ne audaciæ accusaretur, suis illis de vera doctrina dissertationibus addebat horrenda juramenta, quibus studebat persuadere se nequaquam hæc allegare, 31 ut aut damnaret nostros aut defectus argueret, neque quo Latinis tanquam melius loquentibus, spreis suis, se adjun-

γουςιν, ἢ τι τοιοῦτον καὶ ἐναεῖν γράφοντα, ἀλλ' ἵνα
 τῶς καὶ μόνον τὸ ἐγκλημαθεραπεύοιτο, οὐ τῶν
 Ἰταλῶν, οὐ μὲν οὖν (ἐκαίνοισ γὰρ, κἀν ἐπὶ πᾶσιν
 ἀφιῶνται τῶν ἐγκλημάτων, ἀλλ' οὖν τῷ τολμησῆσαι
 προσθεῖναι τῷ συμβόλῳ τὴν λέξιν ἐγκλημα κεῖσθαι
 τὸ μῆγιστον), ἀλλὰ τῶν κοινωνοῦντων ἐκαίνοισ εἰρη-
 νῆς τρόπον καὶ παλαιᾶς καταστάσεως ἕνεκα. Ἀν-
 επεξήγε δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ Μονογενοῦς ἐκ εἰς τὴν
 διὰ κατὰ τὴν τῶν προθέσεων ἀντιπαραχώρησιν, ὅπου
 ἂν καὶ ἐν τοῖς περὶ τοῦ Ἰησοῦ τόποις εὐρίσκηται. Οὕτω
 γὰρ φησι διδάσκειν καὶ τὴν ἱερὰν ὀπλοθήκην, βίβλιον
 εὖσαν ἐγκρινομένην ταῖς γνησίαις τῆς Ἐκκλησίας.
 Τοῦτο δ' ἐποίησε τὴν τῶν Ἰταλῶν προσθήκην τοῖς
 ἡμέτεροις βουλόμενος ἐξισοῦν. Καὶ τέλος ἡ κορωνίς
 τῆς δόξης, ὅτι εὐρίσκων μὲν καὶ τὸν θεολογικώτα-
 τον Δαμασκηνὸν ἐν τριεσκαίδεκάτῳ τῶν θεολογικῶν
 αὐτοῦ κεφαλαίων λέγοντα, « Καὶ διὰ Λόγου προβολῆς
 ἐκφαντορικῶς Πνεύματος, » ἐκλαμβάνομενος δὲ τὸ
 προβολῆς εἰς τὸ αἴτιον (μὴ δὲ γὰρ εἶναι τὴν λέξιν
 ἐπ' ἄλλου σημειωμένου λαμβάνεσθαι) καὶ διὰ Λόγου

αἴτιον τὸν Πατέρα λέγων τοῦ Πνεύματος, χωρὶν αἰ-
 τία; δεδιόκει καὶ οὐ παροπτέας, οὐδέ γε μὴν τῆς τυ-
 χούσης, συνδοξάζειν αἴτιον τὸν Υἱὸν ἐπὶ τῇ ἐκ Πα-
 τρός αἰτία τοῦ Πνεύματος. Καίτοι γε τὰ μέτριά γε
 τοῖς λόγοις αὐτοῦ προσαρχόμενος, ὅτε τις καὶ ἀντι-
 ἐπῆγεν αὐτῷ τὴν αἰτίαν, ὡς πολλῶν ἐπὶ Θεοῦ λεγι-
 μένων καὶ δὴ καὶ κακίας ἐπιφερόντων ἔμφασιν τὰ
 μὲν λεγόμενα ὡς ἁγίων ῥήματα προστιέμεθα, τὸ δ'
 ὑπερφαῖνον οὐ προσδεχόμεθα, « Λέγετε, » φησὶν, « ὡ
 οὔτοι, Θεὸς τέλειος ὁ Πατήρ, καὶ Θεὸς τέλειος ὁ Υἱός,
 καὶ Θεὸς τέλειος ὁ Παράκλητος. Ἄρ' οὖν διὰ τῆς τρι-
 Θεοῦς ὑπερφαίνεσθαι καταβρῦπαροῦμεν τὴν θεολο-
 γίαν; » Τῶς εἰς ἀποφυγὴν τοῦ ἐγκλημάτος καὶ τρισὶ
 κεφαλαίοις τὸν ἐπὶ τῇ τῆς Ὀρθοδοξίας ἡμέρα ἀναγι-
 νωσκόμενον ὄρον ἐπ' ἐκκλησίας ἐπηύξανε προστιθεῖς,
 ποιούμενος ὑπ' ἀνάθεμα τρίτον τὸν ἡτοῖ δοξάζοντα
 ἢ αἴτιον ἢ μετὰ τοῦ Πατρὸς συναίτιον τὸν Υἱὸν τοῦ
 Πνεύματος, ἢ συγκοινωνεῖν ἐν γνώσει καταδεχόμενον
 τοῖς οὕτω λέγουσι καὶ δοξάζουσι. Ταῦτα ἔλεγε, ταῦτ'
 ἔγραψεν. « Εἰ δ' ἀνήκει, τι, » φησὶ, « τῇ διὰ εἰς τὸν

geret; quorum nihil ne prima quidem cogitatione
 tenus sibi venisse in mentem scribenti dejerabat.
 Solum voluisse purgare crimen, non illud proprium
 Latinorum quo ipsos attentanda additione ad
 Symbolum prolapsos fitebatur, gravissime pec-
 cando contra disciplinam, non tamen a fide aber-
 rando, sed crimen hæreseos, quod si hæere in
 Latinis putaretur, haud dubie in Græcos quoque
 cum iis communicantes redundaret. Consuluisse
 igitur se suis Græcis opera illa, et de iis bene
 meritum, utique cum sic ostenderit nihil eos re-
 farium egisse, quando propter pacis bonum et ve-
 terem rerum Ecclesiæ statum reducendum conse-
 serant in communionem cum iis usurpandam, quos
 puros ab omni hæreseos macula esse constaret.
 Porro æquivalentiam inter sese ac promiscuam
 notionem præpositionum ἐκ ex et διὰ per maximo-
 pere astruxit, contendens persuadere, quoties ex
 tradenda Filii æterni theologia usurparentur, sic
 omnino intelligendas tanquam unum idemque
 ambæ significarent, idque diserte doceri aiebat in
 opere cui sacra hoplothea sive sacrum armamen-
 tarium nomen est, qui liber inter authenticos et
 sanam Ecclesiæ doctrinam recte declarantes cen-
 seri solet. Id ille faciebat quo Italorum additionem
 nosiris tolerabiliorem minusque invidiosam red-
 deret Denique, quod ei culmen audaciæ fuit, cum
 invenisset summum theologum Damascenum in
 tertio decimo theologorum suorum capitum dicen-
 tem de Patre, « Et per Verbum προβολῆς productior
 enuntiatorii Spiritus, » intelligens in voce προβο-
 λῆς vim principii et causæ, quin contendens id
 vocabulum in alio significato sumi non posse, sic-
 que affirmans Patrem per Verbum principium
 sive **32** causam Spiritus esse, locum accusationi
 sui dedit haud sane contemnendæ, cum non-levis
 nec vulgaris error videatur, præter vim principii
 et causæ quæ in Patre a cunctis agnoscitur respectu

Spiritus, etiam Filio attribuire rationem principii
 et causæ erga Spiritum eundem. Nec ille non
 sentiebat invidiam dicti, quam ut emolliret, mode-
 rationis quamvis speciem inserebat ac velut ad
 flexum commodum inarticulabat disputationi alio-
 qui rigidiusculæ, occurrendo ultro ingenio lectoris,
 ex allegatis Patrum sententiis, ut proum erat,
 collecturi falsam revera et veteri Ecclesiæ doctri-
 næ contrariam esse Græcorum hodie vigentem opi-
 nionem, qua sanctus Spiritus ex Patre duntaxat
 ab iis agnoscitur procedens, cum ratio principii et
 causæ, respectu Spiritus attributa per sanctos ipso-
 rum Patres etiam Filio, ex ipso quoque procedere
 ipsum juxta Latinorum mentem demonstrare vi-
 deatur. Contra hoc enim ille præscribebat multa
 de Deo necessario affirmari, sic irrefragabili aucto-
 ritate subigente, ex quibus mala de ipso et neuti-
 quam admittenda clare consequi appareat; quam
 ideo consecutionem orthodoxi non admittunt, cum
 antecedentia, ex quibus inferitur, recipiant. Igitur
 et nos, Veccus aiebat, hic quoque Patrum diserta
 testimonia recipimus, sed quod ex his appareat
 consequi, non recipimus; instabatque argumento e
 D Græcis ducto ipsis, An non, inquit, vos quoque et
 dicitis et recte dici fatemini Patrem esse perfectum
 Deum, perfectum item Deum esse Filium, denique
 Paraclitum perfectum et ipsum Deum esse? Utrum
 igitur quia inde tres esse deos videtur inferri, falso
 isto et respuendo corollario theologiam inquinavi-
 mus? Hæc ille, quæ ad subterfugium criminis
 astute ipsum præparat sibi palam erat. Quem
 etiam ad finem decretum de fide legi solitum in
 ecclesia die quæ vocatur Orthodoxiæ, tribus auxilii
 capitulis, ei adjungens triplex anathema, in eum qui
 ut dogma fidei assereret Filium esse causam Spiritus,
 qui diceret Filium esse cum Patre concausam
 Spiritus, postremo qui sciens communicaret nec
 adjuungi renucliet qui huiusmodi ita loquentibus et cre-

τῆς αἰτίας λόγον, [P. 18] τοῦτο τόλμημα μὲν λέγειν ἢ ἐννοεῖν, εἰ δέ τις τολμῶν, τὸ ἐκ τοῦ λόγου μὲν ἐρεῖ ἐμφαινόμενον, αἰτίαν δὲ πάντως ἀποῖσεται τοῦ τολμήματος. »

1. *Ὅπως ὁ Βέκκος μετακαλούμενος εἰς τὴν σύνοδον ἐπεδήμησεν.*

Ταῦτα κατὰ τὸν Βέκκον ταῖς ἀληθείαις, καὶ πλεονούδην. Διὸ δὴ καὶ ἡμεῖς ἐξεπίτηδες τὰ τῆς ἱστορίας κατὰ λεπτὸν ἐπλατύνωμεν, ἵν' ἡ δὴλον ὅπως καὶ ἐφ' οἷαις αἰτίαις ὅσον οὐκ ἤδη ἡ Ἐκκλησία πᾶσα τοῦ κακοῦ παραπολαύειν ἤμελλε. Σῶφρον ἦν οὖν κατ' ἐμὴν γνώμην μηδὲν περὶ τούτων κινεῖσθαι. Ἄλλ' ὁμως τέως καὶ οἱ ἐκείνον ἐποτρύνοντες αἴτιοι· βουλόμενοι; γὰρ τοῖς αἰτιωμένοις ἀπολογεῖσθαι καὶ ἐγκλημα φεύγειν αἰρέσεως ἔλαθεν αἰρέσει δόξα; δικάτως περιπαρεῖς. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἐν εἰχρῶν κατὰ σκοπόν, τὸ καθυποκλίνειν τὸν Ἰωάννην τῷ Ἰωσήφ, καὶ παρ' ἐκείνου πείθειν ζητεῖν συγγνώμην ὅς ἐστι ζῶντος ἐκείνου ἐπιθῆναι τοῦ θρόνου τολμήσεις, καὶ τὰ τῆς εἰρήνης μὴ καταδεχομένου, ὡς καὶ ὑποχω-

dentibus. Hæc dicebat, hæc scribebat, illud quoque addens : Si quis inesse conjenderit præpositioni διὰ *ver* notionem causæ, audax id dictu **33** cogitatuque fuerit; et quisquis id ausit, affirmabit is sane quod ex Patrum testimoniis videtur consequi: cæterum idem temeritatis omnino accusationem ausi pœnam feret.

10. *Ut Veccus citatus in synodum adfuerit.*

Hæc plane sunt quæ Veccus circa hoc negotium scripsit, dixit, gessit, et nihil his plus; quæ data opera studuit minutatim ac paulo latius historiæ commendare, ut sit manifestum quomodo et quibus ex causis in extremum Ecclesiæ periculum magni mali subeundi venerit. Temperantius autem Veccus, meli quidem sententia, fecisset, si nihil circa hoc movisset. Tamen ejus culpæ magnam partem sustinent, qui hoc illi faciendi vehementem impulsam et quamdam quasi necessitatem imposuerunt. Accurrens quippe is ad justam defensionem Latinorum contra eos a quibus immerito hæreseos damnabantur, induit se non advertens et studio clatus in justas suspiciones ejus labis qua purgare satagebat alios, visus in hæresim impingere. Atque in præsens quidem, qui res istas gubernabant, unum hoc spectabant, ut Joannem Josepho subjicerent volentem, persuadendo illi ut ab hoc veniam suppliciter peteret, quod ipso adhuc vivente thronum conscendere ausus esset, et quod cum videret Josephum adeo ab Ecclesiarum pace abhorreere ut, ne illam probaret, cedere patriarchatu mallet, tamen ipse vacuum ejus secessu patriarchale solium non modo non dubitaverit oblatum admittere, sed etiam libris editis conatus fuerit evincere nihil in ea, pace reprehensibile fuisse. Hæc ut ab eo extorquerent, synodum plenam quam primum studuerunt cogere. Pulsibus ergo crebris aeris ecclesiæ campani turbam simul adve-

ρεῖν διὰ ταύτην, ἐκείνος μὴ ὅτι γε μόνον τὴν πατριάρχην καταδέχοιτο, ἀλλὰ καὶ γραφαῖς πειρῶτο δεκνύναι τὴν πρᾶξιν ἀνεπιτήμητον. Ὅθεν καὶ ὀσημέραι σύνοδον μὲν ἐντελεῖ καθίστων, κρότοις δὲ συχνοῖς τῶν τῆς ἐκκλησίας κωδίωνων ξυγκλυδὸς συμφοροῦντες καὶ πλήθη, εἰ ποῦ τις ὡς ἡσέθησαν πείθοι, παρακινήσειοντα τὰς ὁρμὰς καθ' ὧν ἔρα τοῦ ὀρθοῦ [P 19] παρακινήσαντων σφᾶς ὑποπεύσειαν, καὶ μάλα θερμῶς ἤξιουν τὸν Ἰωάννην καταπέμπεσθαι κριθησόμενον. Συχνῶν γοῦν διαμνημάτων πρὸς ἐκείνον γινομένων ἐφ' ᾧ παραγίνοιτο λόγον δώσω τῶν γεγραμμένων, καὶ μάλ' ἐκείνων ἐπιδεικνυμένων τοῖς πλήθεσιν, ἐκείνος τὸ δλογον τῆς ὀρμῆς τῶν πολλῶν δεδιώς ἐπὶ πολὺ τε ὤκνει καὶ ἀνεβάλλετο τὴν ὡς ἐκείνος ἀφίξιν· δὴλην γὰρ εἶναι τὴν παρακινδύναυσιν, εἰ πλήθος ἀσεθῆσαι πεισθεῖη, ὥστε μὴ μένειν ἐπὶ τοῦ καθεστηκότος; τρόπου, ἀλλ' ὄλαϊς ὀρμαῖς ἐπὶ τὸν αἴτιον τρέπεσθαι. Ἄλλ' ὁ μέγας λογοθέτης ἐμβριθέστερον τὴν τοῦ πλήθους παρακινήσιν καταστείλας, ὡς εἰς αὐτὸν βασιλεῖα τοῦ ἐπ' ἐκείνον ἀτακτήσαντος δόξοντος ἀμαρτεῖν, καὶ οἱ

narum sibi faventem, urbanum simul populum magno numero convocarunt. Congregandæ multitudinis hæc factiosa **34** erat causa. Sperabant ipso apparatu synodi, quæ cogi ferebatur ad emendanda quæ perperam acta fuerant in conventionione cum Latinis intellecturos homines e vulgo se deceptos ab auctoribus conventionis ejus in impietatem fuisse prolapsos, quam nunc expiari oporteret. Inde autem confidebant exarsuros eos et in seditionem concitandos adversus Veccum, quem ejus rei totius præcipuum artificem suspicarentur. Quare illum huic invidiæ objecturi, ardentere petebant citari rite ac juberi se sistere judicandum a syno'o. Crebris igitur viatorum missitationibus Veccus comparere coram congregatis Patribus jussus est ad reddendam rationem eorum quæ scripserat; idque dum fieret, interim qui hæc curabant, scripta illa Vecci ut errorum et fraudum plena invidiosissime apud populum traducebant, magnopere ostentantes exaggerantesque perniciem illorum. Id Veccus non ignorans cunctabatur obtemperare vocantibus, morasque innectebat longas suo in vadimonium occursui, non inverisimiliter allegans manifestum esse periculum, ne populus persuasus gravi se implicatum malo piculoque subjectum per pacem cum Latinis initam, furiose in ejus pacis auctorem erumperet, cum is primum in conspectum esset datus. Hæc cum non ignoraret arte adversariorum totam ejus negotii culpam in se conferri, haud sibi videri tutum proficisci quo vocaretur, discerpendo utique a multitudine, cui qui se vellet perditum sinistris ante sparsis rumoribus persuaserant penes se unum residere causam mali omnis. Hæc jure causari eum magnus logotheta intelligens, acri nec inutili opera incutivit ad seditionem comprimendam populi metu huic admoto ab imperatore, quem, si qua vis fieret, offendendum graviter et severe animadversurum in vio-

δηλώσας τὴν εὐτρέπειαν ἀσφαλῆ, οὕτω παῖσι παραγενέσθαι. Καὶ δὴ τὸν ἔσχατον τρόπον ἐλθόντι δόντες ἐπέειπεν ἀπολογεῖσθαι καθήμενον κατηνάγκαστον. Ἐκεῖνος δὲ πάντα μᾶλλον εἰδὼς ἀπολογίας καιρὸν ἢ ἐκεῖνον, τὴν τοῦ γράφειν αἰτίαν ἐπὶ καιροῖς ἐτίθει, οὗς οὐκ εἶναι τότε διωμολόγει, καὶ πράγμασι ζητοῦσι καὶ ταῦτα, ἄλλως ἢ ὡς τὸ παρὸν ἔχουσιν, ὧν μετακινήθῃτων ἀνάγκη εἶναι καὶ τὰ γραφόμενα προσαργεῖν. Αἰτίας γὰρ εἶναι τὰς ἀναγκαῖας, δὲ ἅς καὶ γεγράφεσαν, μηδὲν αὐτῶν ὀρθήσαντος. Τὸ γοῦν κινεῖν λόγους τῶν πραγμάτων ἀπόντων ἐφ' οἷς ἐλέχθησαν, ὥσπερ τοῖς ἐρωτῶσιν ἔχειν τὸ παρακαίριον, οὕτω τοῖς ἀπολογουμένοις τὸ μάταιον. Ἀναγκαῖον δ' εἶναι καὶ μόνον τὴν σύνοδον ἀποφαίνεσθαι εἰ δὴ εἰς ἀρχιερωσύνην προσεκαλέσαντο μήτε μὴν εἰδὸτα μήτε μὴν ἀξιοῦντα, ἀργήσαντα τῶς λυθέντων ἐκείνων καὶ τοῦ γνησίου ἀνακληθέντος ποιόμενος, ἀξίον ἐστὶ, καὶ αὐτοὶ κρίνουσι, τὴν τιμὴν καὶ ἐπὶ ἐκεῖνον κατέχειν ἣν ἔσχον ἀρχήθει ψηφίζομένων καὶ προσκαλούντων αὐτῶν. Τὸ δ' ἦν ἄρα εἰπόντος ἐκεῖνου τοῖς πολλοῖς ἦλος κατὰ καρδίας, καὶ, « Πῶς γε ἄρα, » φασίν, « ἀρχιερατεῦσις γνησίου τῶς παρόντος ἀρχιερέως, ἀνὴρ καὶ

lentæ compertos denuntiavit. Sic sedato plebis impetu, Veccum aggreditur, demonstrans non esse jam quod causaretur ullam a seditione formidinem. Nec ille abnuvit venire. Cui comparenti ultimus in synodo locus datus est; indeque ut causam ille sedens diceret, seseque purgaret ab objectis circa scripta sua vehementer instabant. At Veccus aliud potius quodvis, quam quod tunc erat, talia purgandi tempus esse sciens, respondebat causas quibus defendi suum scribendi consilium posset, **35** ei fuisse temporari affixas quod nunc præteritis fitebatur. Scire sese, qua tempestate illa scripsisset quæ modo in crimen vocabantur, exegisse a se tunc præsentem rerum statum ut talia scriberet. Inique secum ægi si post conversionem rerum tantam præstare nunc cogatur ea recta esse, quæ cum suam ab opportunitate rectitudinem ducerent, mutatione quæ incidit temporum suam quasi defensionem amiserunt. Omittatur ergo crimen modo intempestivum, aut in tempus differatur ejus quod nuper exstitit simile. Res quæ tunc gerebantur imposuisse sibi necessitatem scribendi quæ scripserit, nemine alio ad id ægendum occurrente quod publice intererat ab aliquo fieri. Vocare autem in examen sermones bene in tempore prolatos, remotis jam circumstantiis quibus illorum opportunitas palam monstrabatur, ut in rationem exigentibus inquisitionem habet intempestivam, sic respondentibus conditionem injungit iniquissimam, causæ talis dicendæ cuius omnis defendendæ conatus vanus ac stultus merito existimetur. Illud solum decidere oportere Patres synodi præsentis, an non eum quem nec cogitantem nec volentem ad patriarchatum ipsi vocaverunt, modo redactum in ordinem peritios, et priore in proprium tironum revocato pastore, æquum sit, ipsis iudic-

PATROL. GR. CXLIV.

ἀλλοῦ ἐπὶ πίστει δίκαιος ἐκτίθεσθαι καὶ πληροφορεῖν ἐξ ἀνάγκης τὸ ὀρθὸν τοῦ σεδάσματος; » Οἱ μὲν οὖν οὕτω παρακρουσάμενοι τὴν ἀξίωσιν ἐμβριθῶς, εὐμνῶς ἄλλως λαβόντες αὐτὸν, ἔγρουσι παρὰ τὸν Ἰωσήφ καὶ μετανοεῖ ἐξιλεοῦσθαι ὡς δὴθεν δυσμεναιόντα πείθουσιν, εἶτα καὶ ἀλλοῦ ἐκτιθέντες εἰς ὁμολογίαν μὲν τοῦ ὀρθοῦ, ἀποβολὴν δὲ τῶν εἰ τι καὶ παρεξέλεχθη, καὶ αὐτῆς δὴ τέλος τῆς ἱερωσύνης παραίτησιν, ὀπογράφειν διδοῦσι, καὶ οὕτω τὰ εἰκότα φιλοφρονησάμενοι ἀποπέμπουσιν. [P 20] Ὅπερ μαθὼν ὑστερον Ἰωσήφ τὴν ἐπὶ τῇ παραίτησει βίαν ὀρθοσεβούντος ὡς οὐ κανονικὴν ἄδικον ἔκρινεν.

ια. Ὅπως κατὰ τὴν Προῦσαν ὁ Βέκκος περιωρίζετο.

Ὀλίγον τὸ μεταξύ, καὶ βασιλεῖα πείθουσιν εἰς Προῦσαν περιορίζειν ᾧ τῶς καὶ διελύοντο. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς τάξας αὐτῷ καὶ τὸ σιτηρέσιον αὐταρκές, ἐκεῖνον μὲν τοῖς ἀπάξουσιν ἐπὶ Προῦσης ἐκδιώσιν, αὐτοῖς δ' ἐχρήτο τῶν ἄλλων ἐνευκαιρήσας, εἰ τι ἄρα προτείνεϊαν, καὶ γε ἡδῶ; μὲν ἤκουε μεσιτευόντων, πολλὰ δ' ἐξεπλήρου τῶν ἀναγκαιῶν ὑπομιμησάκον-

cantibus, retinere etiamnum honorem quem illorum antea eligentium et ad patriarchatum vocantium suffragiis acceperat. Hæc postrema præsertim Vecci propositio plerorumque cordibus infixit spiculum; audiebanturque indignantium voces: Tu scilicet patriarchatus honore gaudebis, præsentem jam legitimo patriarcha? Tu, inquam, suspectus hæreseos, a quo jure scripto edita fidei professio exigatur, cuique multis argumentis opus sit ad persuadendum te recte ac catholice sentire? Sic illi, repulsa iracunde Vecci postulatione, mitius deinde cum illo ágentes, blande perpulerunt ut sistere se coram Josepho vellet. Quo ipso adducto, et persuaso **36** delinire sibi offensum supplicii significatione penitentia, deinde ipsi compositum libellum, quo professio rectæ fidei conjungebatur cum amolitione suspicionum si quæ in contrarium exstarent, quibus ad extremum annectebant abdicationem sacerdotii, Vecco ut subscriberet dederunt; atque ita verbis officisque paulo benignioribus commodiuscule tractatum dimiserunt. Quod cum postea Josephus cognovisset, vim illatam homini orthodoxo ut dignitatem abdicaret, uti minime regulis Patrum conformem, injustam fuisse judicavit.

41. Ut Prusam relegatus Veccus fuerit.

Non ita multo post eundem imperatori persuadent ut Veccum, a quo tamen sibi satisfactum præ se tulerant, Prusam exsulatum mitteret. Destinavit igitur imperator qui eum illuc abducerent, assignatis ibi ei pensionibus ad victum sufficientem. Porro isti qui nomine Josephi ecclesiam curabant, familiariter ad cætera quoque se indulgebat imperator, admittens quoties vellet, audiendisque illis et expediendo quodcumque poscerent perlibenter vacans

των. Ἐδεδαίου δὲ καὶ τὰς γνῶμας λεγόντων καὶ προθέσει καρδίας καὶ γράμμασιν, ὧν τὸ μείζον καὶ πρῶτον μὴ ἂν ποτ' εὐφήμου μνήμης, μὴ ψαλμῶδίας, μὴ ταφῆς ἀξιοθῆναι τὸν ἀποικοχόμενον. Οἱ μὲν οὖν οὕτω ταῦτα, βασιλεὺς δ' οἰόμενος πραγμάτων ἀπαλλαγῆναι τὸ πᾶν κατορθοῦν ἐνόμιζε. Τὸ δ' ἄρα ἦν δνειρος.

ιβ'. Περὶ τῶν Ἀρσενιατῶν καὶ τῆς τοῦ Ἰωσήφ νόσου.

Οἱ γὰρ Ἀρσενιάται ἀδείας [P 21] χίκεῖνοι λαθόμενοι πείθοντα; τοῦ καιροῦ, καὶ πανταχόθεν ὑπεξαναδύντες τῶν φωλεῶν, τοῦ βασιλέως ἀνιέντος ὡς χίκεῖνους εἰς εἰρήνην ἄγειν ἐλπίζοντες, ὑπέτρεχον τοὺς πολλοὺς, καὶ μᾶλλον θαρρόυντες ἐπ' Ἀνδρονίχῳ τῷ ἀπὸ Σάρδεων, ὃν ὅσον οὕτω ἤξαντα προσεδέχοντο, εἶναι τε τὸν Ἰωσήφ ὑπ' ἀφορισμὸν ἐκ τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου διεδεδαίου, καὶ τὴν ἐκείνου κοινωνίαν μὴ ὅτι γ' ἐκείνοι ὡς ἄγος ἐξέκλινον, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἐπειθον φεύγειν, ὥστε καὶ ὁσημέραι πλείους ἐκείνοι; προστίθεσθαι, καὶ ὀλίγων τῶν πρῶτων πολλοὺς γίνεσθαι. Ἄλλ' ἐφ' ὅσον μὲν ὁ Ἰω-

quin et cum quidvis pro quolibet intercederent aut peterent, prompte annuens, multaque ex usu præsentis faciens, prout illi fieri omnino debere suggestissent. Confirmabat autem sententias horum sibi oquentium cum prompta significatione benevoli assensus, tum ubi res posceret, litteris et diplomatibus ad earum sancendum effectum datis. Istorum hisce concessorum a principe hoc maximum et primum fuit, quod iis suadentibus vetuit ne signo ullo honorificæ memoriæ nec justis funebribus cantu psalmodiarum rite celebratis, imo ne sepultura quidem ecclesiastica pater ejus Augustus nuper defunctus dignaretur. Et hæc illi quidem sic egerunt. Imperator autem propensa ista ad eorum nutus omnes facilitate obsequendi, defunctum se turbis et magnam in posterum, cunctis compositis, se sibi tranquillitatem confecisse arbitrabatur; id quod vanum somnium sibi faventis animi fuit.

12. De Arsenianis et morbo Josephi.

Arseniani quippe, ex mutatione et ipsi temporum fiducia arrepta suas res 37 agendi, undique procedentes e latibus (connivente Augusto, qui hos quaedam lenitate adduci ad pacem posse sperabat) multos ambire atque in partes trahere cœperunt. Columnen ejus tum factionis erat Andronicus, olim episcopus Sardiniam, quem nuperrime appulsum exceperant avidè, eoque auctore magnopere freti fidenter affirmabant subjacere Josephum anathemati in eum quondam intorto ab Arsenio cum patriarchatum gereret; ipsique eam de causa communionem non modo ut piaculum vitabant, sed et non paucis ut ab illa se absunderent persuadebant. Unde multis quotidie ad paucos qui primum apparuerant se aggregantibus, exiguo tempore in numerum ingentem excrevit Arseniana factio. Hi tamen quoad Josephum

σφῆ ἀρρώστως ἔχων τοῦ σώματος; τῆς πατριαρχίας ἐπελήπτο, καιρὸν ἤκιστ' εἶχον ἐκείνοι πρὸς βασιλέα· τὸ γὰρ σφῶν ἀκατάλλακτον οἱ τοῦ Ἰωσήφ ἐκ πλείστου εἰδότες, καὶ ὅτι αὐτοὶ μὲν πατριάρχην τὸν Ἰωσήφ εἶχον, ἐκείνοι δὲ οὐδ' ἀξίον Χριστιανικῆς ὁμιλίας ἔκρινον, καὶ διὰ ταῦτα ἀδύνατον τὴν ἐξουσίαν κρινόντες προκατελάμβανον βασιλέα, μαρτυροῦντες σφίσι τὰ χεῖριστα, καὶ ὡς οὐδ' ἐπ' ἀγαθοῖς αὐτῷ βασιλεύοντι ἐκείνοι τὴν Ἐκκλησίαν σιζέουσι λέγοντες φροντισίην οὐ ταῖς τυχοῦσαις εἰδίδουν. Ἐπεὶ δ' ἐκραταιοῦτο τῷ πατριάρχῃ ἡ νόσος, καὶ ἤδη ἐς ἅπαν ἐκκελυμένος ἦν ὡς καὶ τὸν θάνατον ἀπεδέχεσθαι, καὶ διὰ ταῦτα παρηγεῖτο τὴν προστασίαν, καὶ γράμμα προῦβαινε παραιτήσεως, ὑποβήρουσι μὲν οἱ τοῦτου, εἰς πλῆθος δὲ ξυστάντες ἐκείνοι, ὡς καὶ τὸν πάνυ θαρράλεον δεδιέναι καὶ τὴν ἐκείνων ὑποποίησιν ἀναγκαίαν ἠγεῖσθαι, λόγῳ μείζονος ἀξιοῦσθαι, νεύσαντος ἐπὶ τούτους τοῦ βασιλέως, καὶ πολλῶν τι νικῶνται τὸ πλῆθος; τοὺς τοῦ Ἰωσήφ. Ἐξήρχε μὲν οὖν ἐκείνων ἐνθεν μὲν ὁ Ταρχανσιώτης Ἰωάννης καὶ τοῦ βασιλέως αὐτανέπιος (τῆς γὰρ Μάρθα; τῶν τριῶν υἱῶν ὑστερος ἦν), σὺν ᾧ δὴ καὶ αἱ ἀδελφαί

patriarchatus utcumque possessionem, gravi licet urgente morbo, tenuit, parum apud Augustum valuerunt. Nam cum ex longo compertum haberent qui Josephum sequebantur, irrevocabili Arsenianos in eum instinctos odio, nec superesse viderent conciliationis spem ullam inter partes tam acri discidio commissas, ut quem alia principem sacrorum veneraretur, altera ne laica quidem communione dignandum Josephum duceret, mature pro sua cætera apud Andronicum auctoritate eum in contrarium præmunierant, gravium Arsenianos accusantes criminum, metumque intentantes, ne hoc schisma inualescens non Ecclesiæ modo sed imperio quoque ipsi perniciosissimum ad extremum evaderet; quibus credulus princeps auditis in non vulgarem ab Arsenianis cavendi sollicitudinem contrahebatur. Postquam vero intendente se gravibus augmentis patriarchæ morbo, adeo ut ager plane jam defectus viribus et haud dubie mortem expectans patriarchatum abdicaret, cujus abdicacionis scriptum rite formatum prodiit, qui ejus nomine res gerebant despondere animos et diffluere 38 cœperunt. Quo fidentius sese jam Arseniani ostentantes tanto se numero ferebant, ut terrorem adversariis non parvum incuterent, curamque adderent Augusto necessariam eos ne sævirent delinendi. In eam ergo partem ille incubuit, majori quam antea honoris significatione Arsenianos tractans; quo brevi effectum ut hi multitudine longe vincerent Josephi assecas. Capita eminebant hujus numerosæ turbæ ac velut factionis duces hinc quidem Joannes Tarchanota, consobrinus imperatoris, quippe Marthæ, sororis Michaelis ejus patriæ, trium filiorum natu minimus, cum quo et ejus sorores Theodosia et Nostongissa, inde autem superius memoratus Hyacinthus. Hi uno consensu præire sibi universis patiebantur antiquum

τούτου, ἢ τε Θεοδοσία καὶ ἡ Νουστόγγισσα, ἐκείθεν Ἀ
δὲ ὁ προσηλωθεὶς Ἰάκινθος. Ἐἶχον δὲ καὶ τὸν ποτὲ
Σάρδων προηγούμενον, δ; δὴ καὶ πρὸς βασιλεῖα
συχνὰς προσόδους ποιούμενος — ὁ γὰρ Ἰωάννης καὶ
προγενὴς ὢν, ἀλλ' ὄμως ἐπ' ἀκριβεῖα μεγίστη
κατορθῶν τὰ τοῦ ζήλου, ὡς ἔπειτα, πλείστα τῶν περὶ
τὸν Ἰάκινθον κατεγίνωσκε [P 22] καὶ τὰ πολλὰ καὶ
αὐτῶν ἀπασχίζετο. Διὰ ταῦτ' ἐκείνος τὰ τῆς παύρη-
σίας σφίσι προωδοποιεῖ, ὡς ἀσφαλὲς εἰς ὃ καὶ λέ-
γοιεν ἔξουσιν.

γ'. Περὶ τῆς τελευταίας τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῶν τότε
συνεβάντων.

Ἐν τοσοῦτ' δὲ καὶ μηνὸς ἐνισταμένου Κρονίου
νόσῳ τε καὶ γήρῳ τραχυθεὶς Ἰωσήφ ἐκδημῆ. καὶ
ὁ νεκρὸς ἐκείνου τῆς μονῆ τοῦ ἁγίου Βασιλείου εἰ, B
ταφὴν δίδοται. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς ἀπαλλαγεὶς
ἐκείνου τοὺς Ἀρσενιάτας ὁρμῇ μεγίστῃ ἐπειράτο
καταλαβέσθαι, καὶ δὴ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀνεκῶς πρό-
σθεον λόγοις ἐπέπρα παντοίους. Τὰ γὰρ παρα τῶν
Ἰωσηφίτων κέντρα, καὶ μὴ παρόντων πλῆξαντα, οὐ-
λὰ; ἐνεποιεῖ καὶ φόβου καὶ ὑπονομίας, καὶ παντός; γε

episcopum Sardium, qui nomine omnium crebro
imperatorem conveniebat, huic libentius partes illas
cedente atque adeo pro sua ob consanguinitatem
gratia admissionem facilem parante Joanne, qui ex-
quisita quadam religionis diligentia, zelo, ut puta-
bat, veriori obsequens, minus in multis probabat
quæ Hyacinthus agebat, haud adeo superstitione
communione alienorum a secta sua vitans quam C
necesse Tarchaniotæ videbatur. Unde ab illo et
ejus sequacibus plerumque secedens conventiculum
sibi seorsum habebat proprium, nec tamen se plane
palam abscindens, ne robur factionis enervaret,
quin pro virili Andronicum Sardensem adjuvans in
his quæ in sectæ utilitatem ac securitatem universæ
cum imperatore transigebat.

13. De morte Josephi et his quæ tunc contigerunt.

Inter hæc, mense Martio ineunte, morbo et senio
consumptus Josephus obiit, et ejus cadaver in
monasterio S. Basilii sepultum est. At imperator
ab eo expeditus impetu maximo incubuit in cona-
tum adjungendorum sibi Arsenianorum. Itaque
admittens eos in colloquium frequenter 39 omni
ope tentabat verbis demulcere exulceratos eorum
animos metu et suspitione, quoniam etsi hostes
eorum Josephitæ non vigeant jam nec eos infes-
tabant amplius, tamen quæ ab illis, dum rerum
potirentur, acceperant vulnera, cicatrices adhuc
teneras et necdum satis obdurate reliquerant.
Quare in iis observandis deliberandoque uti se cum
illis gereret perattente versabatur, sua causa, quippe
metuens ne quid turbarent, et ad id prævertendum
invigilans. Josephum quod attinet, quanquam, ut
a quo nihil jam metueret, non anxie curabat, præ
se ferebat tamen studium acta ejus et memoriam
tuendi, non vero affectu, sed in speciem, ne secta-

μᾶλλον διὰ ταῦτα τῶς αὐτοῦ γε χάριν τὰ κατὰ
σφᾶς ἀνέκρινε, Πάτροκλος δ' ἔδοξεν Ἰωσήφ, τῷ μὲν
φαινομένῳ, δέει τοῦ μὴ σχισθῆναι τοὺς ἀμφ' ἐκεί-
νον παροραθέντος ἐκείνου, ὡς δὲ τινες ὑπενόουν,
μερίμνη τῇ περὶ αὐτοῦ μεγίστη, μὴ τὰ τῆς στεφί-
φορίας ἐκείνου μωμεύοιντο δόξαντος ἀνιέρου ὄλως
ἐκείνου καὶ γε φέροντος ἄγος ἀφορισμοῦ. Ὅμως
πολύς ἦν τὰς γνώμας ἐκείνων ὑποποιούμενος, τοῦτο
μὲν φιλοφρονούμενος λόγοις, τοῦτο δὲ καὶ τοῖς κατὰ
σφᾶς ἐδωδίμοις ἀρχοῦντως δωρούμενος. Οἱ δὲ τὰ
μὲν τῆς ὑπονομίας τοῦ βασιλέως ὡς εἶχον ἐξεθερά-
πεινον, τὰ δὲ καθ' αὐτοὺς συνιστῶντες ὡς ἐνδίκως
καὶ τρόποις θείας βουλῆς ἐξηγούμενοι σχίζονται,
πρὸς θεοσημαίας ἀπειδὸν καὶ τέρατα. Καὶ δὴ σφίσι
ναν εἰς προσευχὴν ζητήσασι, εἰ ποὺ μόνον ἐκ
παλαιτάτου τὰ τοῖς ἱερῶσι νομιζόμενα ἡπράκτων
ἐκεῖ, ὡς μηδὲν ἐπιφέρεισθαι τῶν ἰσχυροτέρων μετὰ τὸν
πατριάρχην πραχθέντων Ἀρσενίων ἄγος, ὡς ἔφοντο,
ὁ τῶν ἁγίων πάντων ναθ; ἐδίδοτο, εὐ μὲν μεγέθους
καὶ κάλλους ἔχων ἅμα μὲν εἰς ὑποδοχὴν τῶν ἀφι-
κνουμένων [P 23] ἅμα δὲ καὶ εἰς οὐ μετρίαν παρα-
ψυχὴν καὶ τέρψιν, ἐκ παλαιῶν δὲ κεκλεισμένους, ὡς

rios ipsius, si contemnere illum videretur, a se
abalienaret. Aliam quoque nonnulli simulationis
hujus causam non in verisimilem suspicabantur, ex
cura ductam ne, si prævaluisset Arsenianorum opi-
nio, Josephi patriarchatum illegitimum censentium
ut intrusi per vim in sedem jure non vacantem,
et præterea ob anathema contractum ejus digni-
tatis incapax, inauguratio ipsius Andronici in
imperium ab eo facta irrita videri posset. Verum
utcumque præ se ferens a Josepho se stare, mul-
tam sane adhibebat diligentiam in deliniendis sibi-
que conciliandis Arsenianorum animis, qua blandis
eos verbis alloquens, qua large et liberaliter præ-
bens quibus ad victum indigebant. Ponebant et hi
vicissim haud segnem in hoc operam, ne sinisteris
ullis de se Augusti suspicionibus gratiæ, quam beni-
gne ipsi's offerebat, periclitari constantiam aut vim
diminui contingeret, perseverantes tamen fiducia
maxima in affirmanda suæ secessionis æquitate,
quippe in quam causa justissimis et non dubia
divinæ indicatione voluntatis sese asserebant fuisse
D impulsos, exhibentes se quin etiam ad id signis hu-
mana vi superioribus comprobandum. Verum ut
præstare id possent, necessariam sibi esse causa-
bantur ædem sacram non pollutam contagione
Josephi, sequaciumque ipsius, qui scilicet templi
omnia quæ tunc Constantinopoli paterent, sacris
illegitime attentandis profanaverant, ut jam in nullo
eorum caste ac rite propitiari numen posset. Assi-
gnaretur 40 modo sibi templum, si quod esset,
ubi post expulsum Arsenium nemo fuisset operatus
sacris: in eo sese condere impetraturos, re sacra
canonice religioseque peragenda, ut Deus manifesto
miraculo monstraret Arsenii sanctitatem suæque
ipsorum innocentiam sectæ recititudinemque acti-
rum. Inclinator Andronicus ad morem iis gerendum

μηδὲ πολλοὺς μεμνησθαι ἦν τί που καὶ ἐταλέσθη ἐν
τούτοις τῶν ἱερῶν τελετῶν. Ὡς γοῦν ἐκεῖσε συναχθέν-
τες ὑπ' ἑπιτήρσι πιστοῖς, ὡς μὴ λαθῶν τις εἰσίοι
τῶν σφίσι ἀκαιοωνήτων, τὰς συνάξεις ἐτέλουν, καὶ
συχνάκις πέμπων ὁ βασιλεὺς τοῦ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐν
φροντίσι μεγάλας ἔχειν παρείχε δόκησιν, αὐτοὶ
ἐπὶ πλείον θαρσάναντες πρὸς τὰ ἐν Χαλκηδόνι πάλαι
τελεσθέντα, ὡς ὁ λόγος αἰρεῖ, ἐπὶ τῷ τῆς καλλιπαρ-
θένου καὶ μάρτυρος Εὐφρημίας σώματι ἀνάγουσι τὴν
ἐνθύμησιν, καὶ γε καὶ αὐτοὶ ὑπὸ σώματι ἀγίῳ πά-
λαι κατατεθνεῶτος νεκρῷ τὰ καθ' αὐτοὺς ὡς ἀρε-
σκείας ἐξηγούμενα θείας δεικνύειν ἤθελον, καὶ ἅμα
τῷ δεῖξαι, ὡς ἤλπιζον, σφίσι προσσχέιν ἡξίουν τοὺς
ἄλλους καὶ πεῖθεσθαι, κἂν ὁ τι λέγοιεν τε καὶ πράτ-
τοιεν. Πείθεται τούτοις ὁ βασιλεὺς καὶ σῶμα μὲν τὸ
τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ θείου Πατρὸς Ἰωάννου αὐτοῖς;
αὐτῆσσι δίδωσιν, ὡς ἂν δὲ μὴ τι καὶ βῆδιουργηθεῖ
ἐπὶ τοῖς προσδοκωμένοις τέρασιν ἢ μὴν καὶ ὑπο-
πευθεῖν βῆδιουργηθῆν (τόμοις γὰρ ἐπιτεθησομένοις
τῷ σώματι τὰ καθ' αὐτοὺς ἐπιτρέπειν ἡθούλοντο),
ἐξ αὐτῆς βασιλεὺς προστάσσει ἐπισκευασθῆναι μὲν
ἐτέραν μελίζονα θήκην, καὶ σῶμα καὶ θήκην αὐτὴν

templum sanctorum omnium attribuit, satis capax
magnæ multitudinis magnificeque ornatum, ut in
id qui convenirent cum jucundo sensu animi con-
solationeque non modica dare operam religioni pos-
sint, at idem (quod præsertim quærebatur) ex tam
longo vacans et clausum tempore, ut pauci viven-
tium recordarentur ullam in eo functionem sacram
excreeri se vidisse. Ibi ergo cum suos Arseniani
conveptus, fides ad valvas custodibus appositis, ne
quis irreperet eorum cum quibus communicare ne-
fas arbitrabantur, cœpissent concursu ingenti cele-
brare, affectabat iis demerendis intentus imperator
certos e suis illuc frequenter mittere, qui præsto
ipsis essent et securitatem quam optarent maximam
præstarent, ac sibi esse curæ res ipsorum fidem
facerent certissimam. Inde illi aucti animis polliceri
ausi sunt se miraculo ejus simili quod olim apud
Chalcedonem in corpore sanctæ virginis et martyris
Euphemie ostensum fuisse fama ferret, veritatem
suar doctrinæ justitiani que sectæ probaturos. Pete-
bant igitur dari sibi corpus aliquod sancti dudum
mortui, certo confidere se aientes demonstraturum
per illud Deum, quidquid ipsi egissent, se hactenus
volente ac jubente factum; quo viso deinde par esset
adversarios ipsorum divinæ auctoritati cedere, nec
jam amplius, sicut ad hanc usque diem fecerant,
de innocentia ipsorum sanctitateque dubitare. As-
sensit et his Augustus, sanctique et divini Patris
Joannis Damasceni sacrum ad hoc experiendum cor-
pus iis tradidit. Quia vero Arseniani jaetabant se
scripta professionem suæ ipsorum fidei iuriumque
assertionem completeness ad sancti corporis pedes
posituros, postmodum vero eadem scripta e pedibus
41 ad manus sancti divina vi promota e pertuum
iri, sollicitus imperator ne fraus interveniret in
eo quæriam ac (quod suspicatu pronum erat de

ἐν ἧ τὸ σῶμα χωρῆσουσαν, οὕτω δὲ ταύτην οἶαν τ'
εἶναι ἀσφαλισθῆναι καὶ κλεισθὶ καὶ σφραγισθῆναι ὡς
μηδὲ τὸν ἐντεχνότατον κατὰ Δαίδαλον παρεγγχειρεῖν
μηδ' ὅτιοῦν δύνασθαι. Αὐτὴν μὲντοι παρείχε ἐτοι-
μον, εἰ προσληφθεῖται ταῖς τοῦ ἀγίου χερσίν ὁ τόμος
πρὸς ποσὶ τεθεῖς, τὰ γεγραμμένα πράττειν ἀναμφι-
βόλιως. Ἐν ὅσῳ μὲν οὖν ταῦτ' ἐπράττετο, κάκιστοι
νηστειαὶ καὶ προσευχαῖς παντοίαις προτελοῦντο
καὶ παννυχίαις ὑμνοῖς ἐσχολάζον, ὁ βασιλεὺς, κἂν
αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ κἂν ἄλλου γε ὑπομνήσαντος, περὶ
ἐκρυπτοῦ, ὡς ἔδοξεν, ὑπονοήσας, μήπως καὶ ἐπ' αὐτῇ
βασίλειᾳ καὶ τῇ περὶ ταύτης ζητήσει (καὶ ταῦτα γὰρ
ἐλέγετο ζητεῖν ἐκεῖνος) ἀμφισβητεῖν προσχθεῖεν,
καὶ γ' ἐπὶ τοῦτ' ἀδοξήσας ἀναλαμβάνει τε τὰς ὁμο-
λογίας ἐξαίφνης, καὶ πέμψας, ὀστράκων, φασί, με-
ταπεσόνοτος, διακωλύει τούτῳ γένημα, τὸ τῶν πολλῶν
καχυπονόητων ἀναστῆλλων, εἰκῶν πρὸς αὐτοὺς ὡς
εἴπερ μὴ ἐπιτρέπειν ἐνομοίαις ἡμετέραις τὰ π ἄγ-
ματα ἀξιοῖμεν, ἀλλὰ τὴν θεοθεν ζητεῖν συμβουλίην
(καὶ γὰρ οὕτω καὶ δεῖον), ἀργεῖν μὲν ἀνάγκη ἐκ
παλαιοῦ τὰ σημεῖα, τῆς εὐσεβείας πλατυθεισῆς,
ἔχειν δὲ τὰς γραφὰς τῶν Πατέρων ἐξ ὧν καὶ χειρα-

hominibus ingenti, quæ palam exstaret, toto in
hoc negotio cupiditate ruentibus) ipsi manu adju-
varent, ut quod studebant divinitus effectum appare-
ret, hanc ejus periculi præcavendi rationem pru-
denter iniit. Præter thecam in qua sancti Damasceni
reliquiæ servabantur conditæ, intra quam suas
Arsenianos deponere chartas oportebat, aliam ma-
jorem parari arcam jussit, in quam eadem theca
conjiceretur scriptis jam in eam missis. Arcam
porro exteriorem istam seris sigillis clavibus mu-
niri curavit ita firmiter, ita contra omnium astu-
tiarum dolos impenetrabiliter, ut ne Dædalus qui-
dem, aut si quis isto versutior, fraudem in eo mo-
liri ullam attentareve indeprehensus posset. Ingens
erat eventus exspectatio, Arsenianis jejunando,
pervigilandis in hymnodia noctibus, omni denique
supplicii ac religionis exquisitissimæ genere voti
effectum apud superiores urgentibus, quando imperator
vel per sese veritus cœpti ancipitis exitum, vel ab
aliquo monitus quantæ rei aleam jaceret, cum mani-
feste constaret, si cælesti testimonio Arseniani com-
mendarentur, suam ut ab illegitimo et excommuni-
cato patriarcha factam eversionem ad imperium havi-
dubie vocandam in controversiam, si non et pro inani
ac plane nulla reprobendam, revocavit trepide quæ
decreverat, et misit repente qui reserari sacrum locu-
lum, explorari que ecquid situm scripturæ illic depo-
sitæ mutassent, omnino prohiberent; simul Arse-
nianis renuntiari a se jussit, re melius perspecta sibi
visum exspectari reverenter oportere divina ora-
cula, dum sua se sponte proferant, non impatienti
curiositate prælicenter ab irrumpentibus in adyta
exquiri. Hoc enim esset a cogitationibus potius
nostris quam a Dei provida sapientia consilium in
dubiis incidentibus petere. 42 Dudum esse cum
videmus cessasse divinum numen a crebra editione

γωγουμένους τὰ κατ' ἀρέσκειαν τοῦ Θεοῦ τελεῖν· Ἄ
τοῦ γὰρ πλουσίου [P 21] ζητοῦντος ἐξαναστῆναι τινα
καὶ διδάξαι τοὺς ἀδελφούς, ἔχειν ἐκείνους Μωσέα
καὶ τοὺς προφήτας λελέχθαι, ὡς αὐτῶν ἱκανῶν δυ-
των πεῖθειν τε καὶ διδάσκειν. Οὕτω μὲν οὖν ἐκκρου-
σθέντων τῆς ἐγγειρήσεως τῶν Ἀρσενιατῶν, ὁ βα-
σιλεὺς μᾶλλον τῷ μέρει τοῦ Ἰωσήφ ὡς εὐθυτέρῳ
προσκειμένος οὐδὲ τοὺς Ἀρσενιάτας καθάπαξ ἀπε-
δοκίμαξε· τὸ γὰρ περὶ ἐκείνους πλῆθος παρεῖχε καὶ
σγῶν ἐπὶ μᾶλλον φροντίζειν.

δ'. Ὅπως μὴ ἀποδοκιμάζων τοὶς Ἀρσενιάτας ὁ
βασιλεὺς, ἀλλὰ δεξιούμηνος διὰ τὴν εἰρήνην,
καὶ τὸν Κύριον εἰς πατριάρχην ἀνήγαγεν.

Τῷ τοι καὶ τὴν μέσην ἐγνωκῶς βαδίζεις, ὡς
μῆτ' ἀνιᾶν τούτους, κάκεινους δέχσθαι· τῷ τὰ ζη-
τούμενα παρ' ἐκείνων συγχωρεῖν γίνεσθαι (τὰ δ' Β
ἦσαν πάντως ἡ τῆς Ἐκκλησίας ὡς εἶπεν μετα-
πίστεις), ἐκλέγεται μὲν εἰς πατριάρχην τὸν ἐκ Κύ-
πρου Γεώργιον, ἄνδρα λόγιος ἐντραφέντα καὶ σφρα-
γίδα τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ φέροντα, τὸ τοῦ πρω-
τοκρατολαρίου εἰς ἀνακτόρων ἐπιφερόμενον σέ-

mirabilium signorum; audivimusque a doctoribus
sacris causas plane idoneas cur expediat talia pro-
miscue non ostendi, vera jam religione per orbem
late diffusa satisque stabilita, cui spargendæ ac
fundandæ talia olim, quando id conveniebat, fuisse
constat utiliter adhibita. Sufficiat nobis habere
scripturas Patrum, quibus manuduci ad mores
probos et ad intelligendum quid Deo cordi sit a
nobis fieri satis erudiri possumus. Nam et diviti
scimus illi apud Evangelium poscenti ut mortuus
aliquis ad vivos rediens fratres suos admonitum
mitteretur, divinitus responsum habere illos Mosem
et prophetas, a quibus admoneri docerique suffi-
cienter valerent. In hunc modum repressis ab
incepto audaci Arsenianis, cautior Andronicus in
posterum ut in justiore sæque securitati accom-
modatiorem studiosius propendit Josephitarum
sectam, sic tamen ut Arsenianam haud prorsus
reprobare videretur, quippe quam numero præva-
lidam haudquaquam contemnendam in seque
temere irritandam merito duceret, acri semper et
anxia in eam sollicitudine intentus.

14. Ut imperator, non reprobans Arsenianos, sed
pacis causa liberaliter tractans, Cyprium promo-
verit in patriarchatum.

Mediam itaque inter utriusque offensionem fa-
ctionis ingredi viam constituit, ita ut neque Arse-
nianos contristaret et Josephitas tamen amp'ecte-
retur, quæ hi cuperent permittens fieri. Cupiebant
vero illi nihil minus quam totius, ut verbo dixe-
rim, transformationem Ecclesiæ. Eligit igitur
in patriarcham oriundum e Cypro Georgium,
virum doctrinis innutritum, quem commendaret
Josephitis a Josepho patriarcha benedictio accepta.
Quippe illum ad functionem primarii ecclesiasticis
palatinæ concionis, consueta sacris ritibus tali
occasione bene precandi formulam palam a se dele-

μιουμα, [P 25] κἄν τούτῳ δὲ δόξας Ἰωσηφίτας μὲν
ἐκ τῆς σφραγίδος ὑποποιούμενος, Ἀρσενιάτας δὲ τῷ
μὴ κατὰ τὰ διατεταγμένα τῷ Ἰωσήφ ἐπὶ τῇ Ἐκ-
κλησίᾳ συγχωρεῖν γίνεσθαι καὶ λίαν ἐξευμενίζειν
εἰς εἰρήνην ἐλπίζων, ἀρχιερεῖς μὲν ἐκείνους καὶ
τὴν παρ' αὐτῶν ἐπὶ τῷ πατριαρχεύσονται ψῆφον μηδ'
ἔκταρ εἰς νοῦν βάλλων, ἀψηφιστως δὲ πάλιν ἀνάγειν
μὴ εὐπρεπὲς δοκιμάζων καὶ εὐσχημον. Μᾶλλον μὲν
οὖν τῇ πράξει καὶ εἰς καιρὸν προστησόμενον, τινὲς
τῶν δοκούντων ἐκλεξάμενος, καὶ τούτους καθ' ἕνα,
ἅμα μὲν αὐτοῖς τὴν βουλήν ἐκινουῦτο, πληροφορῶν
ὡς εἶχε καὶ τὸ σφίσιν ἐσαυθὺς ἀκίδουσον, ἅμα δὲ καὶ
ὡς ψῆφον τὴν ἀπ' ἐκείνων ἐκχώρησιν ἐλογίζετο.
Ἐφ' οἷς καὶ τὴν τοῦ ἀπὸ Σάρδεων Ἀθανασίου εἰτ'
οὖν Ἀνδρονίκου γνώμην δεξάμενος, ὅν δὴ καὶ εἰς
πατέρα ἑταπτε γράφων ὁ βασιλεὺς, κἀντεῦθεν τὸ
τῆς ἀπεντεύξεως τῆς πατριαρχίας ἐκείνου τὰ πολλὰ
τεχνιτεύοντος ἐπὶ τούτοις ὠμάλιζεν, ὡς καὶ αὐτὸν
δὴ τὸν πατριάρχην ὕστερον καθυποκλίνειν εἰς εὐλο-
γίαν τὴν παρ' ἐκείνου, οὐ χρεῖζ μᾶλλον ἢ κολακείᾳ
καὶ ὑποποιεῖσαι σφοδρᾶ καὶ σφόδρῳ, τὸ ἱκανὸν ἔχειν

gatum, certo caractere sum approbationis ac favoris
Josephus, dum viveret, insigniverat; unde hoc
promovendo non dubiam inire se a Josephi sectariis
gratiam sentiebat imperator. Qui tamen idem eo
demereri 43 Arsenianos se putabat et pronioris ad
assensum in reconciliationem sperabat reddere,
quod componi res ecclesiasticas juxta Josephi de-
creta non sineret. Porro a sic decreta sibi Cyprii
electione liberis antisitum committenda suffragiis
longissime Andronicus abfuit, ac ne prima quidem
deliberatione tenuis ejusmodi quippe nimium an-
ceps et exitu dubium consilium admisit. Aliunde
tamen secum reputans electionem privati hominis
in patriarchalem thronum, citra quallacunque jus
ad talem electionem habentium suffragia tenta-
tam, omni caritatem apud populum rate auctori-
tatis specie, ut rei vitium, quam quomodocunque
ceptam usu tandem ac tempore convaliditatem
consideret, quantum ad impune inchoandum necesse
videretur, occultaret in principiis, quosdam
ex electoribus, faciliores videlicet et flexibilioris ad
nutum indolis ex cætera vitæ consuetudine spera-
tos fore, sigillatim evocatos edocuit quid pararet,
omni asseveratione confirmans nihil ipsis damni
proprii ex hac, publicis alioqui rationibus neces-
saria, Georgii promotione metuendum. Petere
idecirco magnopere, sibi ut ad illam commodare
ne gravarentur, si minus disertum assensum,
saltem tacitam conniventiam: ultra enim hanc,
et usum in præsens et apud se meritum pleni
suffragii habituram, aliud se modum non quærere.
Viderent quantum esset contentus; nec dubitarent
nullo suo labore, nulla invidia, immortaliter sibi
obstringere principem. Hac arte cum alios ex an-
tistitibus, ne sibi obstarent, astrinxit, tum in pri-
mis ex Sardensi olim Andronico nunc tædio suo
magno adhuc monachum Athanasium, quem non

καὶ βίβαιον ἐπὶ ταῖς ψήφοις ἐπίστευεν. Ἐπει δ' εἶδε καὶ τελεῖσθαι τὰ μείζω, ὡς εἴθιστο, οἱ δ' ἀρχιερεῖς ὠβελίζοντο (καὶ πῶς γὰρ οὐ; ὅπου γε καὶ εἰς ψήφους μόνας οὐκ ἤσιούντο), τῶν τινι ἐπισκόπων Κοζύλης, πεμφθέντι κατὰ χρεῖαν πρεσβείας ἐκ δυτικῶν, καὶ ἀχράντῳ δόξαντι ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσι πάλαι ὡς ξένῳ μάλα τῶν ἡμετέρων, γλυκὺς ἀγκῶν ὁ δὴ λέγεται (τινὲς γὰρ, ὡς ἐλέγετο, ἦσαν οἱ καὶ τοῦτον ἐς ἅπαν εἰδότες, τῷ μεγάλῳ κυρίῳ Φιλίππῳ, περὶ οὗ καὶ φθάσαντες ἱστορήκαμεν, καὶ ζῶντι ἱερατικῶς ἐκδουλεύοντα, καὶ σφαγέντος, ἐπὶ χρυσέου πίνακος προκειμένης τῆς κεφαλῆς, οὕτω δόξαν τῆ συζύγῳ Φραντζαίνῃ, τὰ τῶν ἐπιτελευτῶν ὕμνων εἰς μνήμην ἐπιτελοῦντα), τὰ τῆς τελετῆς τοῦ πατριαρχεύοντος ἐγχειρίζουσιν· ὅς δὴ καὶ τοῦ αὐτοῦ Κρονίου μῆνός παραλαβὼν ἐκείνον εἰσάγει τὴν τοῦ Προδρόμου τῆς πέτρας μονὴν σὺν ὀλίγοις τισί, καὶ ναὸν εὐρόντες ἐπ' ἀμπελώνος, ἀργὸν ὡς ἐδόκει κἀκείνον ὄντα, ἐκείσε τὰ εἰκότα τελέσας μοναχὸν μὲν ἐκ λαϊ-

intactum cupiditate patriarchatus, quò se in præseis exclusum throno alterius in eum evectione levius ferret, præoccupavit astutus princeps gratissimo ipsi deferendo, scriptis etiam litteris, titulo spiritualis patris. Erat in eo cum præsens honoris fructus tum spes in posterum crescendi; quo utroque delinitus ambitiosus animus inquietudinem composuit ad tempus, et machinari nova desinens securitatem quam captabat in usum obvium præbuit Augusto; qui ut eadem ansa teneret hominem, ne is priusquam esset rebus commodum fuco animadverso resiliere, gnaviter in simulatione studendi Andronico perstitit, adjuvante ipso pro se quoque, postquam est patriarcha creatus, Cyprio, dum se **44** inclinare sustinuit usque ad eulogiam ab eo accipiendam, non usu alio quam adulandi, et tanto strictioribus fletæ honorificentæ vinculis gloriosum monachum causæ ac partibus alligandi. Inde porro abunde se faventium suffragiorum ad tuto peragendam Cyprii promotionem habere ratus Andronicus, ubi progredi ad majora ipsamque ordinationem adoriri tempestivum est visum, nullius Orientalium antistitum ad tale ministerium operam probavit (nec erat sane consequens ad ejus illos ab Augusto consecrationem adhiberi, quorum ne suffragia quidem ad electionem dignatus fuerat requirere), sed functionem illam detulit episcopo Cozyles ex Occiduis tractibus legationis causa nuper appulso, et quod peregre vixisset in summa disjunctione a rebus nostris, nulla contaminato contagione piaculorum, quæ ex actis antehac Constantinopoli plerique illic degentium aut contraxerant aut contraxisse putabantur. Erat is homo præterea gratificari quidvis poscentibus facilis, et juxta tritum adagium, dulcis cubitus, quem videlicet ad quidquid ex usu foret placide sequacem flecteres. Nonnullis enim, quibus fuerat anterior ejus vita plane perspecta, notum erat magno cum domino Philippo, de quo alias

κῶν ἀποδείκνυσαι, διάκονον δ' ἐξ ἀναγνώστου χειροτονεῖ. Τῆς δ' αὐτῆς ἡμέρας καὶ πατριάρχῃν ὁ βασιλεὺς ἐκείνον προβάλλεται. Ἐντεῦθεν ἐκείνος ἐκκεχωρημένον ἔχων διὰ προτροπῶν ἐνεργεῖν τὰ οἱ προσήκοντα, τὸν τοῦ Ἀκακίου, ἀνδρὸς εὐλαβοῦς καὶ τὰ πολλὰ συντετηρημένου καὶ ἐπὶ τοῖς χθὲς πραχθεῖσι δόξαντος ἀμφιγυμνοεῖν, μαθητὴν Γερμανὸν, [P 26] εὐλαβῆ γε κἀκείνον ἐς ἅπαν καὶ τὸ ἦθος ἀπλοῖκδν ὡς καὶ ἐν πνευματικαῖς ταχθέντα τῷ πατριαρχεύσαντι, ἅμα μὲν σὺν τῷ Κοζύλῃ πρόεδρον Ἡρακλείας τῆς κατὰ Θράκην καὶ χειροτονητὴν ἑαυτοῦ ψηφίζονται, ἅμα δὲ τῷ ἐπισκόπῳ προτρέπεται, οὕτω τοῦ καιροῦ σχεδιάζοντος, εἰς μητροπολίτην χειροτονεῖν· καὶ ὁ τῆς παλαιᾶς Εἰρήνης θεοῦ ναὸς, πολλὰ καταπλυνθείσης πρότερον τῆς ἱερᾶς καὶ μουσικῆς τραπέζης καὶ τισιν ἀγίασθείσης εὐχαῖς, τὴν ἐκείνου εἶδε χειροτονίαν. Αὐτὸς δ' αὖθις κἀκείνος πρῶτον μὲν ἱερέα, εἶτα δὲ κἀν τῇ λαμπρᾷ ἑορτῇ τῶν Βασιῶν ἀρχιερέα τὸν πατριάρχῃν χειροτονοῦσιν.

narravimus, et viventi operam sacerdotalem grate atque obnoxie navasse, et ad ejus occisi propositum in aureo disco caput, quod sic ejus conjugii Phrantzænæ visum esset, sacra funebria, pronuntiandis hymnis, quibus mortuorum memoriam prosequi fas est, rite peregisse. Hic igitur commissam sibi designati patriarchæ ordinationem auspicaturus, mense Martio susceptum eum introducit cum paucis in monasterium a prodromo et petra nominatum, ubi templo in vinea reperto, in quo et ipso apparebat rem divinam ex longo fieri desiisse, in eo consuetis ceremoniis monachum ex laico instituit Cyprium, moxque diaconum e lectore ordinat. Eadem porro die eundem imperator declarat patriarcham. Hinc jam patriarcha, qui multorum suasionibus **45** inductus certum ac plane constitutionem haberet non alium adhibere ad sui consecrationem quam eum de quo inter omnes constaret longe alienum esse ab omni specie piaculi, quale plerique antistitum contraxisse mutuis flagrantium factionum insimulationibus culpabantur, discipulum Germanum, filium Acacii viri pii et valde circumspiciti, qui se in palam nuper actis quasi neutrum habuerat, assensum in partem utramvis sustinens et utrique, quantum duntaxat satis erat ad securitatem, favens hunc quoque ipsum multa religionis existimatione commendatum, præterea ita moribus simplicem ut eum ille qui patriarchatum nuper gesserat spiritualibus accensuisset, hunc, inquam, quasi de quo nulla esse posset cujusquam plausibilis exceptio, in sui ordinatorem præparavit, eligens eum, suffragante in id pariter Cozyleno, in præsulem Heracleæ Thraciæ. Post quod episcopo mandavit ut eum confestim (res enim moras non ferebat) in eam sedem rite metropolitam ordinaret. Isti functioni delectum est antiquæ Irenes divinum templum, cujus sacra et mystica mensa multis prius purgationibus expiata et certis sanctificata precibus

Οὐ χεῖρον δὲ μικρὰ καὶ περὶ τῆς χειροτονίας διαλα-

βεῖν.

14. *Χειροτονία τοῦ πατριάρχου Κυπρίου, καὶ τὰ περὶ ταύτης.*

Ἦγιστο μὲν εὐχαῖς τε καὶ ἀγιάσμασιν ἡ τῆς Μεγίστης ἐκκλησίας ἱερὰ τράπεζα, συνήγοντο δὲ περὶ τὸν χειροτονηθῆσιν οἱ δὴ καὶ τῶν σχιζομένων συγκατεκλίνοντο, ἄνδρες πρὸς μὲν τὰ τελούμενα ἀμαθείς, [P. 27] δὲ ξαντες δὲ τῷ ζήλω προστετηκέναι. Μαρτύριον δὲ τὸ μὴ εἶδέναι μὴ δὴ ὡς μὴ εἶ γε χειροτονίας τάξιν, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴν τὴν τοῦ βήματος, ὡς καὶ κινδυνεύειν διὰ ταῦτα παροραθῆναι τὴν ἐκείνων ἀκριβῆ παρατήρησιν. Ἐκείνοις γὰρ ἦν ὁ σκοπὸς ἀπερεῖν κληρικοῖς μὴ παρῆναι μὴ δ' ὄψιν προσβάλλειν τοῖς τελούμενοις, κἂν ὅστις καὶ εἴη ἢ ὁ ἀνάγκη τῶν πραττομένων, ὡς εὐδοκίοντο τὰ τῆς τελετῆς ἀμνητέπη, ἕνα τῶν τοῦ κλήρου προσληφθῆναι, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀδύτοις τὸ μέγιστον, τὸν ἐκκλησιάρχον ἐπισθεῖν, ἢ ὅ ἕνεκα ἐπιλαμβάνειν σφίσι καὶ πράττοντα καὶ διδάσκοντα. Καὶ οὕτω μὲν ἐκείνοις ἀποχρῆν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἰδοῦμαι, εἰ παραδάν-

Germani novi Heracleensis inaugurationem vidit. Ille porro vicissim promotorem suum Cyprium primum quidem sacerdotio initiavit, deinde in celebri Palmarum festo, cooperante antistite Cozytes, patriarcham ordinavit. De qua ordinatione non erit abs re quædam hic distinctius referre.

15. *Inauguratio patriarchæ Cyprii, et quæ circa eam contigerunt.*

Lustrata primum est precibus et piacularibus ritibus maximi templi sacra mensa. Congregati deinde sunt circa designatum pontificem schismaticorum sociales, viri sacrorum rituum rudes, qui sibi vice omnis caeremoniarum peritiæ sufficere putarent, quo uri ac quasi tabescere videbantur, zelum. Documento fuit, quod consecrationis pontificalis, quam 46 celebraturi convenerant, ordinem ignorabant funditus. Sed ne sacri quidem altaris ac divini sacrificii functio quo pacto exerceretur, tenebant; ut propterea periculum esset ne despiceretur et ut præpostere sedula ludibrio esset illa exquisita observatio, quippe cuius accuratissima diligentia ne id quidem teneret, sine quo irrita iure censeretur, quam moliebantur, ordinatio. Illorum autem obnixum studium ad eum scopum tendebat, ut clerici arcerentur a sacra illa caeremonia, ac ne quisvis illorum, quantæcumque alioqui dignitatis, vel visu procul usurpare quidquam ea occasione gerendorum posset. Coegit tamen eos mera necessitas defungendi utcumque ministerii adhibere unum saltem aliquem e clero gnarum ordinis sacrorum, cuius ducta admonituque regerentur, præsertim in ea parte quæ præcipua primariaque, sed eadem arcanis et perplexis multiplicibus constans ritibus intra ipsa pentas agit adyta. Adsciverunt igitur ecclesiarum, qui partim ipse faceret, partim ipsis sugge-

Α τες τὸ μέρος; τὸ καθόλου διαφυλάττειντο. Οἱ δὲ τοῦ κλήρου τῆς ἐκκλησίας μὲν τὸ παράπαν ἐξεκλείοντο, ὅπου γε καὶ αὐτὸς ὁ μέγας λογοθέτης, μηδενὸς κωλύοντος, ἀλλ' αὐτὸς γε κρίνων τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ ἀξίαν τοῖς τελούμενοις, μακρόθεν ἐπεζυγωμένη; τῆς πύλης ἰστάμενος μόλις εἴωρα καὶ τῷ ὑπεσταλμένῳ τοῦ ἤθους τὸ ἀνάξιον παρεδείκνυ. Ἄνω δὲ πού τῶν κατηγουμενίων παραδύμενοι ὀπτήρας εἶχον τὸ μὴ παρακῦψαι μὴ δ' ἰδεῖν τὰ πραττόμενα, ὡς ἐντεῦθεν κωλυθησομένου δῆθεν τοῦ μὴ δυναμένου ὑπέχεσθαι τῷ ἀξίῳ τῆς τῶν συμπάρωντων ἀναξιώτητος χάριν δι' ἀγαθότητα πνεύματος. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ τῆς τελετῆς διήνυστο, καὶ τρισὶ προηγιασμένοις ἀρτοῖς, ὡς ταῖς τρισὶν ἡμέραις τῆς μεγάλης ἑβδομάδος ἀρκέσουσι, τὸ τῆς ἐκκλησίας πυξίον ἐνικανούτο, ὁ πατριάρχης; πρὸς βασιλέα αὐτόθεν ἀπήντα ἐκτελέσων μετ' ἐκείνου τὴν ἐορτὴν κατὰ τὴν συνήθειαν, οἱ δὲ καὶ αἰδῆς τῶν ἱερῶν συναξέων ἐξεκλείοντο, παρ' οὐδὲν θεμέλιον τῆς τοῦ Ἰωσήφ προστιμῆσεις. Ἐπέφρασαν ἡ δευτέρα, καὶ τοῖς μὲν τοῦ πατριάρχου ὁ ναὸς ἀνεῖτο, τοῖς δὲ γε κληρικοῖς ἄβατον τὸ τέμενος ἦν. Ἐπέστη ἡ τρίτη,

reret quæ quove pacto fas erat tali occasione fieri. Ac sic in præsens sibi satis cautum putaverunt, ut omissa licet parte consuetarum circumstantiarum, negotium tamen ipsum subsisteret, quantum ad ratam auctoritatem esset satis. Omnes ergo, præter unum, clerici prorsus exclusi templo sunt, dum in eo patriarcha consecrabatur, quando et modestum ostentare miram logotheta ipse magnus affectavit, dum nemine licet ædis sacræ ingressum prohibente, ultro velut se indignum admissione in sacri conscientiam reputans extra procul stetit, ex adverso templi ostii foribus obductis clausi, demissis etiam in terram oculis et humili habitu quasi præ se ferens agnoscere se iure arceri quippe indignum ac profanum, et justam animadversionem boni consulere. Ne qui autem in superioribus vestibuli odeis, quæ catechumenea vocabantur, forte delitescerent furtivis illinc delibarent obtutum conjectibus quæ tunc in templo gerebantur, aderant qui hoc veterent speculatores ibi locati, neminem per crates aut fenestras 47 demittere oculos in ecclesias sinentes; ut quos videlicet in officio spontaneæ à sacris, quibus erant indigni, absentia non contineret suæ ipsorum modesta reputatio labis et verecundia poenitentes decens, eos denunciatio custodiin, et nisi audirent, vis utique addenda prohiberet a temerandis procaci aspectu sacris; in quorum usurpationem irrumpere haud par fasve esset noxæ inexpectæ sibi conscios, præsertim exemplo admonitos aliorum paris affinium piaculi, quos viderent æquo animo ferre sui ab iis exclusionem. Ubi verè peractum mysterium est et sacra pyxis ecclesiæ tribus est præconsecratis instructa panibus, quot ad tres hebdomadæ majoris dies, quibus nonnisi ex præsanctificatis sacra fieri fas est, erant ex recepto usu necessarii, patriarcha

καὶ τὰ αὐτὰ διεπράττετο. Ὡς δ' ἡ τετάρτη παρῆν A
καὶ ἦδη συγχωρεῖν ἔμελλον σφίσι, ἐπεὶ οὐκ ἦν συμ-
φωνεῖν ἐκείνους ἐπὶ τοῖς δόξασιν, ἀλλ' ἀμφογενωμό-
νουν ἐπὶ πολὺ, ὡς καὶ παρελθεῖν τὴν τῆς προηγια-
σμένης τελετῆς ὤραν, μάλιστα στήσαντες ἐξ' ἐκάτερα
ἕχλον ἄλλως καὶ πλῆθος δοκοῦν ἐν ζηλωταῖς ἀρι-
μεῖσθαι, μέσον ἐκείνων παρὰ θάτερα τῶν ὠριῶν
πυλώνων παρεῖχον τοὺς τῆς Ἐκκλησίας διερχομέ-
νους προσπίπτειν καὶ συγγνώμην αἰτεῖν καὶ οὕτως
ἀξίους νομίζεσθαι τῆς συνεκκλησιαστικῆς. Ἄμα γαῦν
τὰ τῶν ἑσπερίων ὕμνων ὑπὸ σκότῳ τελέσαντες, παρι-
δόντες τὴν λειτουργίαν, οὐκ οἶδα διὰ τὴν κερδὸν μὴ
ἐκχωροῦντα ἢ μᾶλλον διὰ τὸ μὴ δικαιοῦν [P 28] εἶ-
αγιασθῆναι τοὺς συγχωρηθέντας τῷ ἱερῷ κλάσματι,
ὡς ἡ ὑστεραία ἔδειξεν, ἐπ' οἴκῳ ἀπελύετο ἕκαστος.
Ὡς δὲ τῆς ἱερᾶς καὶ μεγάλης πέμπτης ἐτελεῖτο B
λειτουργία καὶ αὐτοὶ συμπαρήσαν, ἐκείνοι θέλοντες
σφίσι παραλογισασθαι τὸν ἀγιασμόν, πέμψαντες κρυ-
φθῶν ἐξ ἀγορᾶς λαμβάνουσιν ἄρτον, καὶ κλάσαντες
εἰς λεπτὰ μηδὲν εἰδῶσι μετεδίδουν ὡς ἱεροῦ ἄρτου

κλασμάτων, ὃ δὴ καὶ γνωσθὲν ὕστερον οὐκ εἶχον ὃ τι
ἐξ ὑπερτέρας ἀνάγης καὶ γίνοντο. Ὅμως δὲ πρὸς τὰ
ἑσαυθὶς ἐλπιζόμενα οἰστὸν κάκεινο ἰδοῦσι, καὶ φέ-
ροντες τὰ τῶν κακῶν προσεδόχων μείζω, οὐ τόσον
τοῖς παροῦσι διὰ τὴν πείραν ὅσον τοῖς προσδοκωμέ-
νοις διὰ τὴν ἐλπίδα ἐξανιώμενοι. Τὸ γὰρ παρὸν λυ-
πηρὸν, ἐπιστὰν ἀνθρώποις φύσιν ἔχουσι φέρειν καὶ
τὰ ἀνύποιστα, λυπεῖ μὲν ὡς εἰκὸς καὶ ἀνιᾶ τὴν πει-
ρασθέντα τῶν δυσχερῶν, τῇ δὲ παρὰ τῶν πολλῶν
παραμυθία ἐκλύεσθαι πέφυκεν· ἐλπιζόμενον δὲ
δυσδιάθετον τὴν φροντίδα τῷ πεισισμένῳ παράγει·
Ταῦτ' ἄρα κάκεινοις τὸ παρὸν τῶν κακῶν ὡς ἐντὶν
φέρουσι δεινὴν ἐλπίδα τὸ ἐπελευσόμενον ἦγε, καὶ
οἰστὸν ἰδοῦσι τὸ ἐπιστὰν πρὸς τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλον-
τος λυπηροῦ. Ἦν ταῦτα, καὶ ἡ κυρία ἐπέστη τῶν
ἑορτῶν, κατ' ἦν ἔδει καὶ συνδεῖσθαι τοὺς τῆς Ἐκ-
κλησίας, Χριστιανούς γε ὄντας, ἀγάπης φιλήματι.
Καὶ δὴ προσεκαλοῦντο μὲν ἀρχιερεῖς, προσεκαλοῦντο
δὲ κληρικοὶ, καὶ τῆς ἐπὶ τῇ πρώτῃ καὶ κυρίᾳ δευτέ-
ρας συναχθέντες ἅμα φιλήμασιν ἁγίοις, ὡς ἡ τε

quidem ad imperatorem recta inde se contulit, ce-
lebraturus cum eo de more festum. At clerici ni-
hilominus sacris synaxibus excludebantur a nihili
ducentibus sanctiones Josephi patriarchæ nuperi,
utcunque et ipsas pœnarum ecclesiasticarum injun-
ctione firmatas. Illuxit secunda hebdomadæ dies,
qua item familiaribus novi patriarchæ permissus
ingressus in templum est, clericis vero prohibitus.
Supervenit et tertia, qua et ipsa similiter est C
actum. Ut vero quarta dies adfuit, qua decrevisse
videbantur remittere jam clericis interdicti pœnam
nec eos de cætero sacris arcere: verum ad hoc
prius ab ipsis exigebant certum assensum ad quæ-
dam ipsia placita, quem cuncti clericorum
non statim expedirent, sed deliberabundi verentes-
que consultarent, quidam etiam clare abnuerent,
in his altercationibus hora legitima sacri ex præ-
sanctificatis tali die celebrari soliti præteritit. Sero
tandem, re-in conventionem adducta qualemcun-
que, dispositis magno numero in duplicem seriem
altriussecus a dextris et sinistris portæ speciosæ iis
e populo sibi obnoxio, qui zelo majori sensa de-
cretaquæ ipsorum amplecti putabantur, patefactis D
foribus præbuerunt aditum extra stantibus, cum eo
ut in limine procidentes veniam poscerent, sicque
digni deinceps 48 admissione in synaxes judica-
rentur. Dum hæc fierent, hymni vespertini decan-
tabantur, quibus absolutis, nocturnis jam tenebris,
dimissa ecclesia est, sacra liturgia, quæ juxta
receptum ritum ea die fieri debuerat, præterita,
hæud scio an quod ejus hora, ut dixi, esset elapsa,
an potius, quod qui modo in templum introduci
cooperant, nondum satis purgati antiquis piaculis
viderentur, ut sacro fragmento impertirentur;
quam ultimam suspicionem veriore astruit id
quod postridie actum est. Igitur tunc quidem om-
nes in hunc modum ad sua quisque recesserunt.

Cum vero luce postera solemnè sacrum scitiæ
quintæ hebdomadæ majoris celebraretur, præsen-
tibus jam cunctis, quippe sine discrimine admissis
universis, qui rei præerant, frustrari communione
reconciliatos pridie sine ipsorum sensu, quod ita
decreverant, studentes, panem e foro clam allatum
et sectum in frustula iis ignaris tanquam sacri
panis particulas distribuerunt. Quod cum illi de-
inde rescivissent, immane quantum indignati effe-
ratique sunt. Verum ita in ruinam res ipsorum
ineumbent, ut reputantibus quid verisimiliter in
posterum timerent, tolerabilia existimari præsen-
tia utcunque acerbissima par esset. Ferebant
igitur ut poterant, et durabant se ad patientiam
graviorum, acrius inquietati formidine impenden-
tium incommodorum quam sensu jam appulsorum.
Nam malum præsentis vi pungens homines natura
expositos incursui longe magis atrocium malorum
contristat quidem et cruciat pro conditione mor-
talitatis-ei subjectum caput, non tamen sine le-
vamento consolationis ejus quæ ex consortio mul-
torum paria tolerantium offerri miseris solet: quæ
autem imminere in posterum calamitas creditur,
acriori fere cura et nullius temperato admistione
solatii dolore æstuantes angit animos et ærumno-
sius sauciat. Quare istos his quæ nunc patiebantur
utcunque tolerandis pares, 49 exanimabat atrox
expectatio sequentium, et minas futuræ miseræ
saviores ad se excrucians experiebantur illo
ipso quo tum maxime vexabantur infortunio. Inter
hæc evolutis sanctioris hebdomadæ feriis princeps
solemnitatum Dominica Resurrectionis illuxit, qua
ex more oportebat Christianos omnes, nedum Ec-
clesiæ ministros pacis invicem et charitatis osculo
mutuam profiteri germanitatem. Convocantur ergo
antistites, convocantur et clerici; omnesque se-
cunda post primum Paschæ festum die sanctis

ἡμέρα παρήνει καὶ τὸ χρεῶν ἤπειγε, τὴν πρὸς ἀλ-
λήλους συνίστων ἀγάπην.

ιγ'. *Περὶ τοῦ φανέντος κατὰ μεσημβρίαν ἀστέρου.*

Ἦν δὲ ἄρα γέλωις [P 29] καὶ εἰρωνεία τὸ τότε
πραχθὲν, ὃ δὴ καὶ ἀστὴρ ὃν Κρόνον οἱ περὶ ταῦτα
δεῖνοι λέγουσι παρεδείκνυ, ἵνα μὴ λέγω καὶ τὸ καθ'
ἕκαστου δόξαν τιμῶν ἀρχιερέων, ὡς ἅμα καθεζο-
μένῳ ἀπάντων ἐν συνόδῳ μείζονι συντετριφθαι μὲν
ἐξίτητος τὸν μακρὸν θρόνον ἐκαίον, ἅμα δὲ πάντα
κατὰ γῆς ἀσχημῶν ἐβρίθθαι, καὶ οὕτω κείσθαι ἑλ-
κυσίας τὸν ἀπὸ πολλῶν ἔλεον. Ἄλλ' οἷον τὸ τοῦ
ἀστέρου. Μεσοῦσης γὰρ ἡμέρας, τοῦ ἡλίου λάμπον-
τος, μετὰ; Βοηδρομιῶνος ἰσταμένου, ὅτε τὴν ἑαρινὴν
τριπὴν παρελαύνων ἥλιος καθαρῶτερος ἢ πρότερος
δείκνυται τῶν χειμερινῶν νεφῶν διαλυομένων, κατ'
οὐρανὸν μέσον ἐπέφωσκε στίλβων, εἰ καὶ μὴ στίλ-
βειν οἱ πλανῆται διὰ τὸ ἐγγύς εἶναι λέγονται· ἀλλ'
ὅμως ἐκεῖνος, τοῦτο μὲν τῆς κατ' αὐτὸν σφαίρας
ὑψώματι, τοῦτο δὲ καὶ τῷ τᾶς τοῦ ἡλίου ἀκτίνας δε-
χόμενος τοὺς ὀφθαλμοὺς τῷ κατ' αὐτὸς ἀρρώσσειν
περιχύματι, εἴπερ καὶ ἐξ ἀνοίας τὸ στίλβειν, καθ'

inter se oculis, prout tempus et officium poscebat,
suum pro se quisque in cæteros fratrum amorem
declarabant.

16. De stella circa meridiem apparente.

Sed quæ tunc fiebant, nihil nisi mimus videlicet
erant et quasi e scena ostentata ridicula fictio; id
quod indicare visa est apparitio præter solitum
diurna stellæ, quam periti rerum talium sidus Sa-
turni fuisse contendunt, ut interim omittam visum
cuidam tunc episcopo per somnium oblatum hujus-
modi: videbatur ipsi considentibus cunctis in
majori synodo, repente longum illum subselliorum
ordinem inopinatissime confringi, corruereque in-
decenter universos et sic humi jacere, vertentes in
sese miserationem multorum spectantium. Sed de
stellæ phænomeno distinctius referamus. Media
igitur die, lucente sole, sub initium Aprilis, quando
vernum cardinem iniens sol purior quam prius cer-
nitur discussis nebulis ac nubibus hibernis, astrum
Saturni clare cælo medio emicuit scintillans, scin-
tillans, inquam: etsi enim non me fugit de plane-
tis negari scintillare 50 ipsos propter terræ vici-
niam majorem, tamen ille tum quidem scintilla-
bat, sive quod forte in apogeo vel abside summa
suar sphaeræ positus eam supra cæteros planetas
omnes attigisset a globo terreno distantiam, quæ
ad scintillationem respectu e terra cernentium
sufficeret, sive tali tempore conspectum ex ac-
cidenti scintillare contigerit, quod scilicet intuentium
oculi solis prope fulgentis percursi radiis et sic
coacti nictare scintillationem visæ stellæ tribue-
bant, quæ ipsorum infirmitati trepidantium ex vi
plena jubaris solaris verius imputaretur. Utcumque
sit, hoc quidem ostentum in omen aliqui traherant
prosperum, quippe qui significari augurarentur exo-

ἄστρον ἦν ἑστίλβων. Οἱ μὲν οὖν ἐν ἀγαθοῖς ἔιταττον τὸ
σμεῖον· περιλάμψαι γὰρ σφίσι τὸ τῶν ἀγαθῶν φῶς
μέλλειν καὶ πᾶν κακοῦδες καὶ ἀμαυρὸν ἀπελαθῆναι
τῆ τοῦ πατριαρχεύσαντος παρυσίχ. Λόγιοι δὲ ἀν-
δρῶν μεγίστων ἀφανισμῶν καὶ τῆς κατὰ σφᾶς τιμῆς
φορᾶν ἐνενόουν, κρείττω μαντεύμενοι· τὴ γὰρ
ἀστέρου ὑψώμα τῷ μεγαλείῳ τῶν ἀνδρῶν παραβά-
λονται; τὸ χρονικὸν καὶ ψυχρὸν αὐτοῖς ἐναντιοῦν, ὡς
πηχθησομένοις, τῷ κρύει τῶν συμφορῶν, ὃ δὴ κατὰ
πόδας ἠκολούθει.

ιγ'. *Περὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων καθαιρέσεως ἐν
ταυτῷ. ιη'. Περὶ τοῦ κατενεχθέντος ὡς διήθεν
αἵματος οὐρανόθεν.*

[P 30] Τῆς γὰρ δευτέρας ἑβδομάδος μετὰ τὴν
ἀναστάσιμον, ἦν δὴ καὶ διακινήσιμον λέγουσιν, ἐκτί-
θεται μὲν δόγμα βασιλείου, κατασκευάζεται δὲ ὁ
τέως μοναχὸς Ἀθανάσιος εἰς ἀρχιερέα Ἀνδρόνικον,
τάττεται δὲ καὶ γράφεται ὁ Σάρδων καὶ εἰς πατέρα
τῷ βασιλεῖ, ὡς δ' ἐγὼ τιμῶν ἤκουσα, ἀνδρῶν μὴ αἰῶν
τε ψεύδεσθαι, καὶ δικαίῳ Θεοῦ, οὐ παρ' ἄλλων, ἀλλ'
αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ ἑαυτὸν φημίζων, καὶ λέγων· φυ-
λάττεσθαι γὰρ παρὰ τῆς Προνοίας ἐφ' ὧπερ ἐκδι-

rituram ipsis felicem lucem, tenebris cunctis et
caliginosis offuciis errorum ac factionum procul
abigendis fausto ac salutari regimine patriarchæ,
qui nunc Ecclesie gubernacula capesseret. Contra
sapientiores portendi eo signo maximorum virorum
abolitionem in nihilum et ipsius dignitatis qua flo-
ruisset hactenus ipsorum Ecclesia corruptionem
atque interitum ominabantur vaticinantes, opinor,
verius, dum celsissimi planetæ exaltationem sum-
mam minari verticibus eminentissimorum capi-
tum, gelu vero tetricum Saturnii sideris sibi com-
muniter denuntiare tristissimas hiemes calamita-
tum, quarum rigore glaciali mox congelascerent,
interpretabantur; id quod statim est eventibus
probatum.

17, 18. *De condemnatione et e gradu dejectione an-
tistitium in Blachernis. De sanguine, ut existima-
tum est, e cælo lapsos.*

17, 18. Nam feria secunda hebdomadis quam
diakinesimam vocant, statim sequentis post diem
Resurrectionis, proponitur edictum imperatoris, et
qui fuerat eatenus monachus Athanasius in anti-
stitem Andronicum transformatur, idemque non
modo decernitur et scribitur episcopus Sardium,
sed et in patrem ac confessionum imperatoris arbi-
trum legitur. Quanquam auidi equidem a viris
omni mendacii exceptione aut suspitione propter
summam religionem remotissimis, haud hosce illi
titulos ab aliis 51 delatos, verum usurpatos palam-
que jactatos ab ipso sese arroganter ostentante,
dum etiam prædicabat se videlicet a Providentia
servatum ultorem læsi olim divini Numinis per
acta nefaria, quibus debitam nunc tandem sua
opera rependi pœnam oporteret. In quo et mise-
rum et inopinatum erat, illos qui, et ipsi tempore
cesserant ac consequenter affines erant ejusdem

κῆραι τὴ θεῖον τοῖς ἀνιέροις ἐπεξιόντα. Καὶ τό γ' ἔλεεινὸν καὶ ξένον, τὸ ἐπ' ἄλλοις μὲν τοὺς ἐκχωροῦν-
 ται; ἐφιέναι ταῦτα γίνεσθαι, ἐπ' ἄλλοις δ' ἐκείνον τὰς
 ἐκδικήσεις ποιεῖν ἐτοιμάζεσθαι. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἦν
 θελητῶν τὰ χθῆς καὶ πρὸ τρίτης ἐπὶ τῷ πάππα
 πραχθέντα κατὰ κανόνας τῶς, ὡς κἀκεῖνοι ἔλεγον
 ἀξιοῦντες, μετιέναι καὶ καθιστῆν, ἐκείνῳ δὲ τὰ πάλα
 ξυμβάττα διὰ τὰ εἰς τὸν Ἰωάννην παρηνομημένα
 τὸν υἱὸν τοῦ Λάσκαρι βασιλέως, καὶ τὴν τοῦ πατρι-
 ἀρχου παρῶρασιν Ἀρσενίου διὰ τὴν ἐκείνου ζηλοῦν-
 τος παραθεώρησιν, καὶ τρίτον τὴν ἑαυτοῦ ὑποχώρη-
 σιν, ἐφ' οἷς δεῖν εἶναι κἀκεῖνους ξυνέπεσθαι ἀρχιε-
 ρεῖς γε δυτας, καὶ τῷ πατριάρχῃ συναίρεσθαι σὺν
 αὐτῷ τῆς σπουδῆς, μὴ μέντοι ἀθετεῖν ἐκείνον καὶ
 ἄλλον ζητεῖν, καὶ αὐτὸν μὲν παρορᾶν ζηλοῦντα, ἀντι-
 εισάγειν δὲ τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ τὸν Χαλαζᾶν· ἐφ'
 οἷς καὶ παρακεκτισμένους τοῖς μὲν κατ' αὐτὸν ἐχθρα
 καὶ πλαισίς, ὅσοι δὴ καὶ περιῆσαν εἰσέτι, ὅμως δ'
 ἐπιεικῶς τὴν γνώμην κοινῶς ἐπέζηει πᾶσι. Τοῖνον
 καὶ πρόσταγμα μὲν ἐκτίθεται βασιλέως, αὐτὸν μὲν
 εἰς πατέρα τάττον, ὡς εἰρηται, τὰ δὲ γ' ἐκείνῳ δό-
 ξιντα βεβαίου· ἀντιπροσωποῦντες δὲ τῷ κρατοῦντι
 οἱ ἄμφι τὸν Στρατηγόπουλον πέμπονται Μιχαῆλ
 δ; ἑσαυθὶς καὶ τῷ τοῦ πρωτοστράτορος τετίμητο

culpræ si qua erat, tam iniquo discrimine partiri
 sortes unius cum ipsis alioqui classis hominum,
 ut alios quidem ex iis pœnæ secum immunes esse
 vellent, in alios sævum hunc iratumque immitterent
 vindicem. Nam istis quidem placebat, ea quæ heri ac
 nudius tertius de Papa constituta fuerant, uti
 contra canones, quemadmodum ipsi loquebantur,
 attentata, retractare ac reformare in statum pristinum
 : hic autem ardente incumbabat studio ad ea
 immisericorditer punienda, quæ olim publice pec-
 cata criminabantur, primum quidem in exauctorata
 one Joannis filii Lascaris Augusti, deinde in de-
 turbando e sede patriarchali Arsenio, quod is
 amotum a successione imperii legitimum hæredem
 inique ferret, postremo in suo ipsius ad vitam
 monasticam e pontificali gradu descensu, ad quem
 se coactum fuisse, quoniam illa non probaret, que-
 rebatur. Atqui utriusque temporis quæcunque de-
 mum erat invidia pariter moderatores nunc arbi-
 trosque rerum ac quosvis alios gravabat. Unde
 isti manifeste contra sua ipsorum in hoc exempla
 et præjudicia ruebant, tam severam parari ultio-
 nem permittentes et volentes participibus paris
 secum criminis, se autem ipsos æquum ducentes
 extra omnem animadversionis aleam securos et
 dominantes florere. An non enim hos, si, ut videri
 volebant, zelo movebantur duntaxat ob violatum
 agnitione primatus papæ jus Byzantinæ sedis, satis
 furrat in hoc ipsum exporrecto cooperari et obse-
 cundare patriarchæ Græcos utique ac Constantino-
 politano patriarchatui subjectos antistites? Quid
 igitur attinebat quasi ei dimissos alium quærere,
 velutque illum in ordinem redigere altero suffecto?
 Nihil quippe minus agere sunt visi, dum Cyprium

ἀξιώματι· τόπος δὲ τῆς ἐκείνων συνάξεως συμπαρ-
 όντος καὶ πατριάρχου ὁ τῆς Βλαχερνῶν τῆς Θεωτό-
 κου ναός. Ἦν δὲ σὺν ἄλλοις κἀκεῖνο προστεταγμέ-
 νον, τὸν κατὰ τι τοῖς δόξουσιν ἀντιπηγόμενον ὡς
 ἐπὶ καθοσιώσει κρίνεσθαι. Προκάθηται τοῖνον ἄμα
 μὲν πατριάρχης, ἄμα δὲ καὶ ὁ Σάρδεων καὶ οἱ ἄμφ'
 ἐκείνον τῶν σχιζομένων παμπληθεῖς ὄσοι· οἱ δὲ τοῦ
 βασιλέως ἐτέρωθεν ἔκδικου τῶν πράξεων προσεκάθη-
 ντο. [P 31] Οἱ μέντοι γε ἀρχιερεῖς μετακεκλημένοι
 εἰσήγοντο κριθησόμενοι. Καὶ πλέον οὐκ ἦν ἐκεῖσε τὸ
 ἀκούμενον ὅτι μὴ, εἰ Ἀχθῆτω ὁ δεῖνα, καὶ κατὰ
 πρόσωπον ἢ κατηγορία ὡς παρηνόμησεν. Ἦσαν δ'
 οὖν καὶ τῶν μοναχῶν, οἱ δὴ καὶ παρίστων ὡς
 ἐδιώχθησαν. Καὶ εὐθὺς β' μὲν κρίνων, εἰ Ἀρθῆτω,
 οἱ δὲ τῶν, εἰ Ὁ ἀσεθῆς, ἐπέλεγον, οἱ δὲ τῶν τοῦ πα-
 τριάρχου χειρῶν καὶ ποδῶν ἡμμένοι μετ' ἀτιμίας ἐξῆ-
 γον σύροντες τὸν κατάκριτον, τῶν δὲ μοναχῶν οἱ μὲν
 ἐδίδουσαν μεγαλοφώνως τῷ ἀναθέματι, οἱ δὲ καὶ
 προσπατόμενοι ἰταμώτερον διέσχίζον τε μανθῦας αὐ-
 τῶν καὶ διετίθεσαν τὰ δεῖνα ὡς ἀναξίως δῆθεν φο-
 ροῦντων. Τούτων οὕτω τελουμένων τῆς ἑβδομάδος
 ἐκείνης, καὶ μηδενὸς ἐκφυγεῖν δυναμένου τὰς ἄρκους
 τῆς τιμωρίας, ὁ μὲν πατριάρχης δυσαιρεσῶν ἦν, ὡς
 ἔδοκει, καὶ τὸ πλείστον πραττομένων διαπεφωνήκει,

quantumvis acri studio satagentem emendare
 nuper acta contempserunt, ac pro eo Ecclesiæ
 Chalazam imposuerunt, irritatum hominem et longa
 succenso mora odio flagrantem ad persequendas
 penè obliterati querelas temporis, et si qui super-
 erant jam senes conscitiæ olim **52** in juventute,
 quam ipse vocabat, culpræ, in eandem pariter cum
 juvenibus et recentius lapsis pœnæ communis, ejus-
 que atrocis, sortem durissimam compingere, nudata
 modo, cum primum per tempus licuit, immanis
 propositi sententia. Sed ut querelis omissis rem
 exponamus ipsam, proponitur, ut dictum est, palam
 edictum imperatoris, Chalazam titulo spiritualis
 Augusti patris honestans, ac quidquid ipse decre-
 visset, ratum esse jubens. Delegatur præterea qui
 personam imperatoris repræsenteret Michael Stra-
 tegopolus, qui postea protostratoris dignitate or-
 natus est. Locus autem conventui, cui et ipse
 adfuturus patriarcha esset, Deiparæ templum assi-
 gnatur in Blachernis situm. Erat autem et hoc
 præter cætera statutum, ut quicquid adversaretur
 qualicumque istius synodi decreto, reus læsæ ma-
 jestatis ageretur. Præsidebant porro simul quidem
 patriarcha, simul autem Sardensis, una cum pluri-
 mis eorum qui occasione damnationis et secessus
 Arsenii sese dudum a communione cæterorum ab-
 sciderant. Assidebant ex adverso regii ministri
 missi ad exsequendam inexorabiliter quamcumque
 synodus decerneret reorum ob acta nuper et olim,
 tunc vituperabilia visa, peragendorum vindictam.
 Tunc qui accusabantur antistites sigillatim cau-
 sam dicturi, citati nominatim introducebantur.
 Nihilque ibi audiebatur aliud nisi, Ducatur hic aut
 ille. Mox cuique in faciem dica impingebatur vio-

δμως δ' εἶπετο καὶ τοῖς δόξασι κατετίθετο. Κρύφα δὲ καὶ πονηρῶν συνέδριον τὴν ἐκείνων σύνοδον καλεῖν οὐκ ἀπόκνει. Τέλος, ἐπεὶ καὶ τοὺς μὴ ἐκουσίως ἀπειτιύτας πέμποντες καὶ ἀκοντας ὑπὸ βασιλικῶς ὑπέρειται ἔφερον, ζητοῦσι καὶ τὸν Κυζίκου Θεόδωρον. Ὁ δὲ τῆ τοῦ Προδρόμου μονῆ ὡς εἶχε παραδύμενος ἐπειρᾶτο διαφεύγειν τὴν τοῦ καιροῦ δυσκολίαν· οὐ γὰρ τὰ τῆς καθαιρέσεως ἐκείνοις τόσον ἦν ἐκλήθη ὅσον τὰ τῆς ἀτιμίας ἦν παρ' ὠνδρηποτοῦν ἐπίστατο. Καὶ δὴ πέμπουσι τοὺς ἀπάξοντας. Ὁ δ' ἀτίμεινε καὶ ἀνέσπα, καὶ ὡς λεπὰς πέτρας τῆς μόνῃς εἶχετο. Ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἐπισυνάπτουσι τοῖς προτέραις καὶ αὐθις ἄλλους, καὶ κατηνάγκαζον τῆς μονῆς ἀποστάτην τῶν κατὰ σφᾶς ἐπιστῆναι συνεδρίῳ. Ὁ δ' οὐκ ἦν ὄλωσ πείθεσθαι καὶ βίαν ἐκείνοι προσηγάγουσαν ἰδούλοντο, αὐτὸς προκαταλαβὼν εἰσέρχεται τὰ ἴβια τοῦ ναοῦ, καὶ ὡς ἱερᾶ ἀσυλίᾳ τῆ μυστικῆς ἐραπίῃ χρώμενος, ἐκεῖθεν ἀντιπέμπειν τοὺς ἀπειτιύτας μὴ ἐξελεῖν μήτε μὴν ἀφικέσθαι, κἄν ὅ τι καὶ πράττειν. Ὁ γοῦν ἀνισεσθῆτο μὲν ἡ θύρα

latarum legum. Plerique accusantium monachi erant, summam criminis in eo ipso constituentes quod, ut querebantur, persecutionem ab his injustam passi essent. Subito iudex, torve reum intuens, Tollatur, aiebat: Nempe impius et malo dignus, acclamabant assessores. Quas ad voces imperatorii qui aderant satellites condemnatum vinculis manibus et pedibus ignominiose traherant foras, monachis interim accusatoribus 53 partim magna voce diris devotentibus damnatos, partim manus sextas non abstinentibus a pulsandis miseris et sacris eorum penulis, quas indigne gestari ab iis reproabant, contumeliose discerpendis. Dum ea per illam hebdomadam ita gererentur, nemine regia undique tensa crudelitatis vindicæ inhiantibus effugere valente, haud obscuris indiciis deprehendebatur iniquo hæc animo patriarcham ferre. At is, utcumque ringebatur uocære ac indignatione intimis, cernens quæ fierent, sequebatur tamen præeuntes, assentiens in specie ipsorum placitis, cæterum clam damnans et detestans immania decreta, adeo ut privatim apud fidas aures non dubitaret illorum synodum vocare, conciliabulum sceleratum. Denique cum eos qui se ultro non sisterent, trahere frustra repugnantes per ministros imperatorios cœpissent, incessit eos cupido Theodori quoque Cyziceni coram se in reorum subselliis videndi. Quare satellitibus ut eum adducerent mandarunt. Porro ille non comparere certus, quam potuerat tutissime se absconderat in Prodromi monasterio, procellam sub tecto dum detonaret opperians. Causa huic et aliis declinandi vadimonii non tam erat iudicii periculum aut damnationis aut de gradu dejectionis ignominia, quam metus contumeliarum intolerabilium, quibus se coram illic a vilissimis homunculis dehonestandos prius expertorum acerbiter illam exemplo didicerant. Igitur missi a synodo corripuerunt repertum in latebris Theodorum. At

τοῖς ὑπέρειται, ὑπέστρεφον δὲ κενοὶ πρὸς τοὺς ἀποσταίαντας, τῆς ἡμέρας ἐν τούτοις τελεσθεισῆς, ἐπαλαστήσαντα τὸν ὡς κριτὴν καθεζόμενον εἰπεῖν ὡς ἡ πρὸς τὸν Κυζίκου ἀσχολία πλείστας ἐπὶ τοῖς λοιποῖς πράξεις ἤργησε, καὶ μηδὲν προσθέντα ἀναστήναι, κανόνα θέμενον καὶ ἐπὶ τοῖς λοιποῖς τῶν πατριαρχούντι, ᾧ δὴ στοιχῶν ἂν ἐκείνος τὰ ὅμοια καὶ τοὺς ἄλλους διάθοιτο. Οὕτω μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς προτέροις καὶ τῶν λοιπῶν ἐρήμην κατακριθέντων, τοῦτο πλέον σχόντων τὸ μὴ μετ' ἀτιμίας καθαιρέσθαι, πρὸς ἐν τούτῳ συμπαθῶν φανέντων τῶν καθαιρούντων, (ιη') μηνὸς ἐνοστάτος [P 32] Πυαντιῶνος, καθ' ὅν εἰς τέλος ἅπαν δένδρον καὶ πᾶν. ἐκ γῆς ἀνατέλλον πεφύλλωτο, ψιᾶδες αἵματος οὐρανῶθεν ἐφέροντο, ὅσαι μὲν εἰς γῆν ἐπιπτον, τοῖς χώμασιν ἐπειλούμεναι μηδεμίαν παρέχουσαι τισιν ἀσθησιν, ὅσαι δὲ φύλλοις ἢ πέτραις ἢ ἱματίοις κατεβῆδατο, ἐπιμαίνουσαι τὰ δεχόμενα, ἀκριδῶς περιττώσαι τὴν φύσιν. Ἐμὲ μὲν οὖν ἀναμφισβόλω φάσκειν διὰ ταῦτα συμβῆναι κάκεια, οὐ πίστις ἔνεστιν ἀκριδῆς·

ille obluens resistebat, ut lepas petrae, sic monasterio inhærens. Lictores trahendo impares sociis adhibitis vim ingeminabant; quam sæpius auxerunt aliis atque aliis accitis. Quorum inter se summa ope conantium et ad invisum tribunal raptantium infestas manus elapsus ille templi adyta subiit, et inviolabili, ut putabat, sacrae mensæ asylo potitus inde per ecclesiasticos 54 ministros, quorum eo penetrandi jus est, denunciabat satellitibus se neutiquam, quidquid contra molirentur, inde abscessurum. Quare illi, die in his frustra consumpto, coacti sub vesperam redire re infecta, ut synodo renuntiarunt quod evenerat, percussus qui ut iudex sedebat, Nempe, ait, inanis circa Cyzicenum longi temporis opera otium inutiliter consumpsit, multis cæterorum absolvendis causis suffecturum. Et his dictis surrexit, præscripta patriarchæ formula quam tenere deberet in aliis pari exemplo puniendis. Ita post eos, qui vexati maleque multati præsentibus fuerant, reliqui ut contumaces in absentia damnantur, hoc uno benigne agere in hos visis feris illis arbitris, quod acerbitates contumeliosissimarum incomitiationum in præsentibus exercitarum D remisore, loco movere non comparentes citra ignominiosam ipsorum adstantium traductionem contenti. (18) Ineunte Maio mense, quo arbor omnis et quidquid e terra oritur fructicat, guttae sanguinis e caelo destillarunt. Harum quotquot in terram inciderunt, aut exsucte bibula superficie aut naturali nec plane absimili soli subrubentis colore confusæ sui sensum ad oculos non pertulere, sed inobservatæ vanuerunt. Quæ vero foliis frondentium plantarum, quæ petris quæque velis ac textu vestium sunt exceptæ, uti discolore macula pingentes subjectam materiam, clare sui naturam animadvertendam præbuere. Id ostentum utrum a Deo sit immisum ad ejus significandam de rebus quæ tunc gerebantur sententiam, haud equidem deū-

ιστοροῦντι δὲ λέγειν καὶ ταῦτα, κἂν ἐκείνων κἂν ἄλλων γένοιτο, οὐκ ἀπ᾿ ἄλλου, οἶμαι, δοκεῖ. Ἄλλους μέντοι γε ἐκείνοι ταῖς ἐκκλησίας ἀντιστοιχίσαντες, κατὰ τρόπον τὰ τῆς Ἐκκλησίας ὡς εἶχον διέθνον, τυραννοῦντες οἷον εἰς τὰ πολλὰ τούτων καὶ τὴν βασιλικὴν ἡμερότητα, ἐνδὲς καὶ μόνου τὰ πάντα καταπραϊεμένου, τῆς κοινῆς ὁμοιοῦς καὶ καταστάσεως, ὡς ὑπέσχεοντο.

10^β. *Περὶ τῆς Αὐγουστῆς Θεοδώρας καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας.*

Ἀπῆθον [P. 35] μὲν οὖν καὶ τὴν Αὐγουστῆν Θεοδώραν λίβελλον μὲν πίστει, ἀποβολὴν δ' ἔγγραφον τῶν χθὲς γεγονότων, ἀσφάλειαν δὲ καὶ τοῦ μὴ ποτε ζητῆσαι περὶ τάνδρου αὐτῆς ἐφ' ᾧ περ ἐν ψαλμῶδ' αἰσῶν ταφῆσεται· καὶ τὸ ἐπὶ τούτοις ἄθλον, ὡς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, φασὶ, βασιλικῶς σὺν τῷ υἱῷ μνημονεύοιτο. Ἀπῆθον δὲ καὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον ὁμογενωμοσύνην μὲν ἐπὶ τοῖς καθαιρεθείσιν, ἀποβολὴν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν πραγμάτων, ἐπεὶ καὶ αἰτίαις ταῖς προδρόμῳ φάσας συγκεκοινωνήκεν, ὡς ἂν καὶ αὐτὸς δηλονότι· τὰ ὅμοια κατασφαλι-

nire certo affirmareve ausim. Quod autem historici officium exigit, non dissimulabo, visum quibusdam hoc pertinere tum ad ea quæ modo retulimus, **55** tum ad alia, quæ pari immanitate tunc a rerum potentibus impune designabantur, acta reprobanda, quasi scilicet ille cruor vice naturalis pluvie demissus e nubibus adumbraret intrusionem violentam novorum antistitum in sedes per vim ejectorum. Utcunque sit, isti certe, dum suo arbitratu ad Ecclesiam, sicut videri volebant, componendam tam vehementer incumbebant opera, tyrannica in multis vexari licentia non immerito censebantur, abutentes mansuetudine imperatoris, qui vana spe inductus ab illis facta pacis ac concordie plene restituendæ, si agere ipsos quæ vellent sineret, cuncta in eorum arbitrium projecerat, effectum exoptatissimum et promissum publicæ tranquillitatis bene quovis emendum pretio ratus, et e tali conniventia prudenter, ut ipsi videbatur, expectans.

49. *De Augusta Theodora et patriarcha Alexandrino.*

Sed ut ad synodi acta redeamus, in his et illud est. Ab Augusta Theodora fidei libellum exegerunt, prætereaque ut scripto dato se renuntiare profiteretur conventioni ecclesiarum et obedientie papæ paulo ante publice admissis; sancte denique polliceretur se nunquam petitionem persolvi viro suo defuncto iusta funebria decantatione psalmorum et cætero ecclesiastico ritu celebranda. Harum rerum merces ostentabatur honos commemorationis nominis ejus in ecclesia, inter sacra conjungendi cum nomine imperatoris ipsius filii. Ab Alexandrino item patriarcha postularunt Athanasio, ut assensu comprobaret suo damnationem et dejectionem e gradu privatorum suis sedibus antistitum; insuper ut ipse quoque discrete declararet

σάμενος ἐν τοῖς διπτύχοις τοῖς πατριάρχαις τομμημονεύοιτο. Τῷ γὰρ Ἀντιοχείας Θεοδοσίῳ τῷ Πρίγκιπι λεληθὸς μὲν ἕως ἐμπέπει μὴ καὶ τι δράσωσι τούτων τῶν ἀδουλήτων, φανερός δ' ὑπερηφάνει καὶ υπερεώρα τῶν πραττομένων. Ἀμέλει τοι καὶ πέμψας, τοῦ βασιλέως μὴ εἰδότες, παρητεῖτο κατὰ Συρίαν καὶ ἄλλω παρεχώρει τοῦ θρόνου· ἔτι γὰρ ἐσώζετο μὲν Τρίπολις, ἐσώζετο δὲ ἡ κατὰ Συρίαν Πτολεμαῖς, περιτὴν δὲ Βηρυτὸς καὶ Σιδὼν καὶ Τύρος καὶ τὰ παρὰ ἄλλα, τῆς Ἰταλικῆς ἀρχῆς κραταϊότερας οὐσης τῶν Αἰθιοπῶν. Οἱ δὲ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης δεξάμενοι τὴν παραίτησιν, κοινῇ ψήφῳ τὸν Ἀγιοσυμεωνίτην καθιστῶσιν Ἀρσένιον, ἄνδρα τὸ σὺμπαν ἁγιοπρεπῆ καὶ σεβάστιμον, ὃν δὴ καὶ τέως μὲν οἱ ἐνταῦθα δεξάμενοι ἐπὶ τῶν ἱερῶν ἐκοινωνῶν ἐκείνῳ τῆς μνήμης διπτύχων, ὕστερον δὲ αἰτίαν σχόντα ἐκ φήμης ἡκούσης ὡς οὕτω συμβῆν τῷ βῆγῳ τῆς Ἀρμενίας τῆς ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκοινωνήσε στάσεως, μὴδὲν ἀναμείναντες συνεστέζαν τὸ γεγονός εὐχερῶς ἐξαίρουσι τοῦνομα. Ἐκείνου δὲ μηδ' ἐς βραχὺ περιγενομένου (ἴσως γὰρ ἂν καὶ ἀπῆγτα πρὸς τὴν κατηγορίαν, εἰ περιτὴν) οἱ ἀρχιερεῖς ἀμφιγενωμονήσαντες, οἱ μὲν

pro irritis et perperam decretis se habere, quæ nuper in causa papæ ac conciliationis Græcæ cum Latina Ecclesiarum statuta fuissent. Hoc postremum ab eo petendi causa fuit, quod is propter rationes a nobis ante memoratas communicasset cum iis qui illa egerant. Addebatur, hac dumtaxat conditione, si hæc scripto et chirographo firmaret, ei tribuendum ut e sacris diptychis nomen ejus inter cæteros patriarchas memoraretur. At Antiochenus patriarcha Theodosius Princeps, occulto tactus metu ne quid hi gravior in sese consularent, exterius tamen præ **56** se ferebat haud sibi probari, sed nec ad se quidquam arbitrari pertinere, quæ fierent. Ergo aspernabundus et speciose securus conscriptam abdicationem patriarchatus, imperatore inscio, Antiochiæ reliquit, ipse in Syriam migrans, ubi Latinorum in potestate multæ tum adhuc et magnæ civitates erant, Ptolemæis, Berytus, Sidon, Tyrus, oraque illa maritima universa, in qua Itali adversus opes Æthiopum suum egregie imperium tuebantur. Clerus porro Antiochenus abdicatione Principis accepta concordibus calculis patriarcham creavit Hagio-Symeonitem Arsenium, virum præclara sanctimonie specie venerabilem, quem statim Constantinopolitani agnoscens in communionem admiserunt, pronuntiato palam ejus e diptychis nomine. Postmodum tamen fama sparsa communicasse ipsum cum rege Armeniæ ab Ecclesia discisso, minime sumpto ad inquisitionem veri spatii, cupido multarunt honore isto et e sacris tabulis ejus nomen expunxerunt. Contigit autem ipsum sub hoc tempus e vivis cedere: quem est credibile, si vel modicum superfuisset, ad causam dicendam Constantinopolim venturum. Cæterum antistites ad ei successorem eligendum congregati duas in sententias scissi sunt: Cilices quippe

κατὰ Κιλικίαν τὸν Πομπηϊοῦ πόλεως Διονύσιον, οἱ δὲ ἀμφὶ Συρίαν τὸν Ἰβύριον Κύριλλον καθιστάσι· καὶ τοῦ Διονυσίου κραδαινομένου φθάσει προκριθεὶς ὑπὲρ ἐκείνου ὁ Κύριλλος. Τὸν γοῦν Ἀλεξανδρείας ἐνταῦθα πρῶτον οὕτ' ὠδύνα τὸ μὴ τοῖς ἄλλοις συμμνημονεῖσθαι [P. 34] (τὰ γὰρ τοῖς πολλοῖς; συμβεβηκότα τὸ καθ' αὐτὸν λυπηρὸν ἀπικρυπτεν) οὐτε μὴν τὸ ἀξιόσθαι μετέχειν σφίσι τῆς μνήμης ἔθαλπε· τὰ γὰρ παρὰ τὸ πρέπον πραχθέντα, οἷς κοινωρεῖν ἦν γεγῶτα, συγκαταίνον περίστατο.

κ'. Περὶ τῆς γυναικὸς τοῦ Τερτερῆ.

Ἄλλὰ τούτων ἀνηρτημένων καὶ ἔτι ὁ βασιλεὺς τοῦ Τερτερῆ, ὃν δὴ βασιλέα Βουλγάρων ὁ λόγος εἰδείκνυ τοῦ Ἀσάν ἐκείθεν ἀναχωρήσαντος, πέμψαν-
 τος καὶ ἀξιούντος περὶ τῆς γυναικὸς (τὴν γὰρ τοῦ
 Ἀσάν αὐταδέλφην ὡς παρανόμως συζευχθεῖσαν
 ἀπέστειρε, καὶ ἄλλως ὅτι καὶ τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας
 μὴ παραδεχομένης αὐτὸν ἐν ἀγασμοῖς, ὡς εἶλεγε,
 περὶ τὴν σύζυγον ἀνομήσαντα), ταῦτα τοῦ Τερτερῆ
 διαμνησμένου καὶ τὰς ἐσαυτοῖς; ἀγαπῶντος σπονδᾶς,
 ἀποστειλάς ὁ βασιλεὺς καὶ ἀγαγὼν τὴν γυναῖκα Νι-

Pompejopolitānum Dionysium, Syri vero Cyrillum Tyrium in patriarchatum vocaverunt. Inter quæ deliberante ac trepidante Dionysio præoccupavit thronum Cyrillus, et in eo firmatus prævaluit. Igitur Alexandrinum hic Constantinopoli degentem nullo admodum doloris affectu sensu, quod inter patriarchas non recitaretur nomen ejus: societas enim in pari sorte multorum privatam ipsius molestiam levabat. Neque spes illi oblata istius honoris adipiscendi **57** magnum habuit illicium, præsertim quod caro emenda proponeretur, exacta in id comprobatione inconvenientium actorum synodi presentis; quorum quin se fundum et auctorem ferret, ac consequenter eorum invidiam in se susciperet, qui talia gerentibus communicaret, vitare non posse facile videbat.

20. De uxore Terteris.

Verum his adhuc in deliberatione versantibus, contigit insauratio fœderis inter imperatorem et Terterem. Is in regnum Bulgaricæ post Asanis inde secessum, ut alias diximus, evectus, religioni se ducere profitens tenere in contubernio sororem ejusdem Asanis, quam repudiata contra fas priore legitima conjuge duxisset, nec ferre amplius, ut aiebat, valens se ab Ecclesia sui regni sacrorum exsortem eo nomine censeri atque a communione rejici, misit ad imperatorem, qui hæc ipsa exponerent et paratum sese ad pacem cum eo sancendam affirmarent ea conditione, si vetam sibi suam, quæ Nicææ detinebatur, uxorem redderet. Ad quæ imperator annuens eductam custodia mulierem ad Terterem remisit, pactus ut is vicissim sororem Asanis ad se remitteret; quod et factum est. Moxque, cum jam Asani spes nulla esset recuperandi regni Bulgarici, cujus in

καίαθεν (ἐκεῖ γὰρ καὶ συνετρεῖτο) ἀπολύει πρὸς τὸν Τερτερῆν, πέμψοντα κάκεινον αὐτίκα τὴν τοῦ Ἀσάν ἀδελφὴν, ὃ δὴ καὶ γέγονε. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν, ἐπεὶ ἀδύνατον ἦν τὸν Ἀσάν βασιλεύειν Βουλγάρων κραταιωθέντος ἤδη τοῦ Τερτερῆ, ἐκείνῳ μὲν σπένδεται (τὰς γὰρ δυνάμεις τῆς Ῥωμαῖδος πολεμησειούσας ἐκλείπειν), τὸν δ' Ἀσάν κατὰ τὰς προτέρας συνθεσίας τοῦ πατρὸς δεσποτῆν Ῥωμαῖδος ἀποκαθίστησιν.

κα'. Περὶ τῆς ἐπ' ἀνατολὴν βασιλείως ἐξελεύσεως.

[P. 35] Αὐτὸς δὲ ἔμμονον μέριμναν ἔχων τῆς περὶ τὴν Ἐκκλησίαν ὁμοιοῦς καὶ καταστάσεως, δι' ἣν καὶ ταῦτα πάντ' ἐπράττετο (ἡ γὰρ τῶν Ἀρσενιατῶν ἐπισύστασις πολλὴ τις οὖσα καὶ καθ' ἑκάστην πληθυσσομένη ἡρεμεῖν οὐκ εἶα), ἀπάρα; τῆς Κωνσταντινου ἐπ' ἀνατολῆς ἤλαυνεν, ἐπισκίψας καὶ πατριάρχην καὶ τοῖς λοιποῖς, ὅσοι τε περὶ τὸν πατριάρχην ἦσαν καὶ ὅσοι τῆς ἐναντίας μοίρας, ἐκείσε περὶ πού τὰς Ἰποπλακίους Θήβας ἀπαντήσιν τὴν ταχίστην ὑπὸ βυσιλικαῖς τριήρεσι τε καὶ ἐφοδίοις, ὡς ἐκεῖ κινήθη-

possessione validissime firmatus appareret Terteres, optimum factu putavit imperator fœdus cum hoc icere, utique parum ad manum habens Romanarum copiarum alacrium ad pugnas et ad rem bene gerendam cum tam vicino strenuoque hoste promptarum satis. Convenit ergo cum Bulgaro, Asani, juxta pacta prius a patre cum eo inita, dignitatem despota Romaidis in qualemcumque regni amissi compensationem tribuens.

21. De profectioe imperatoris in Orientem.

Hæc cura soluto imperatori acrior alia et perseverantior altius insidebat animo, concordie tandem in Ecclesia bona fide statuendæ, **58** quam unice ad rem etsi cuncta quæ nunc maxime fierent referebantur, tamen nihil admodum hactenus esse profectum apparebat. Ergo sollicitum tali causa principem cessare in inquisitione ulteriori medio- rum ad finem tam necessarium, cum minime sineret flagrans plusquam unquam et pollens numero inque dies augescente multitudine succrescens Arseniana factio, movens Andronicus Constantinopoli versus Orientem tendit, præscripto patriarchæ cum suis aliisque antistitibus, cunctisque pariter qui partes his adversas tuerentur, ut sibi quantocius circa Hypoplacias Thebas frequentes occurrerent, imperatoriis eo deferendi tremibus, quas copiosissimis et quantævis implicitorum isti causæ hominum multitudini, vel si nemine dempto universi accurrerent, suffecturis ad hoc ipsum instrui commeatibus jusserat. Ut tam multos tamque varios convenire unum in locum imperator vellet, inde erat quod studentem perfectam Ecclesiæ restituere concordiam necessario faciendum videbatur, ut multiplicium auctores sectariive factionum una consulerent, suisque singuli allegatis

σομένων τῶν ὄλων. Οὐκ ὀλίγον γὰρ καὶ περὶ τῶν χθῆς πραχθέντων ἀνέζη τὸ σκάνδαλον, καὶ μᾶλλον οὗτοι καὶ τῶν παρ' Ἰωσήφ ἢ καὶ παρὰ τῶν ἄμφ' ἐκεῖνον πραχθέντων παραβασμένων αὐτοὶ ζηλοῦντες ἐντεῦθεν καὶ τὴν τῶν Ἀρσενιατῶν παραδοχὴν ὑποπεύοντες τοῖς παθοῦσιν ἐπωκτιζόντο καὶ ὀδῖκα πάσχειν διωμολόγουν. Διὰ ταῦτα καὶ συνόλους ἐκεῖ ὁ κρατῶν συνήγεν, ὡς ἂν ἐντελοῦς γεγυμνασῆς τῆς συνελεύσεως τὸ ποιητέον ἀπὸ κοινῆς τῆς σκέψεως γένηται. Καὶ δὴ συνελθόντων, καὶ τῶν εἰκότων προνοούντος σφίσι τοῦ βασιλέως ὡς διαχειμεριοῦσι περὶ τὸ Ἀτραμύτιον, ἀργήσας κάμπαν τῶν ἐξωθεν δουλειῶν ὁ κρατῶν σχεδὸν τὰ περὶ τοῦ πῶς ἂν οἱ Ἀρσενιάται τοῖς πραχθεῖσι συγκατανεύσειαν εἰρηνεύσαντες διεσκέπτετο. Συνήγοντο τοίνυν ἔθεν μὲν οἱ περὶ τὸν πατριάρχην, οἷς συνῆν τὰ πλείεστα καὶ ἡ Εὐλογία καὶ γε αἱ θυγατέρες αὐτῆς, ἡ τε Θεοδώρα καὶ ἡ ἐκ θυγατρῶν Ἄννα ἢ καὶ βασίλισσα, ἄρτι τότε κἀκείνη κατὰ φήμην τῶν γεγονότων ἀναχθεῖσα πρὸς

juribus ac votis communi consensu cuncta componerent. Nam non exigua in plerorumque animis adversus nuper initam cum Latina Ecclesia Romanoque pontifice conventionem servebat offensio, tertix prætextus plausibilis coitionis, eo jam damnosioris, quod duabus dudum antea conflatis commissisque ac per acria nunc maxime discidia grassantibus in mali cumulum supervenerat. Nondum quippe resederat oblocutorum Josephi contra ejus, quæ vocabant, intrusionem in patriarchatum, et acta, ut ipsi jactabant, multis nominibus megistina, murmuraciones, favore comprobata plurimorum. Vigeat item his fronte adversa comparata et flagrantibus infesta jurgiis Arseniana conjuratio. Nec Josephitarum tamen in Arsenianos infense certantium non quædam in iis concordia erant studia sensaque. Utenim utrique sese invicem æmulatione inquietissima suspectabant, et urebat præsertim Josephitas minime jam dissimulata necnon magnam rebus ipsorum securim indigens, imperatoris erga venerantes Arsenii memoriam indulgentiæ, quæ ne usque in plenam ipsorum admissionem comprobationemque proficeret, verelantur, ita utrisque ex æquo parum placebant quæ sæva immaniaque amodo in Ecclesia dominantibus decerni gerique cernebant; palamque ambæ partes miseratæ sedibus dejectos antistites, injuste ipsos sibi videri passos talia conspiratione non dubia profitebantur. His tot tam variis ac perplexæ complicatis una mederi studens 59 imperator opera discidorum Ecclesiam miscre discerpentium causis, universos seducto in loco unum cogere in cœtum utile putavit, fore autem ut sic collato consilio viam communiter aliquam inirent consensionis adeo publice necessariæ firmandæ. Cum igitur omnes Atramyti convenissent, ubi conciliis ad victum in totam hiemem necessaria large imperator providerat, ipse interim æpositis civilium negotiorum curis, atque a quo-

βασιλεία, καὶ ὁ ῥηθεις μέγας λογοθέτης ὁ Μουζάλων τὰ πολλά παρὰ βασιλεῖ δυνάμενος καὶ γε τιμηθεὶς καὶ τῆ τῶν μεγιστάνων χρυσοκοκκίνῳ καλύπτρῳ καὶ παρὰ τὴν τοῦ προσόντος αὐτῷ ὀφφικίου τάξιν, ἐκείθεν δὲ οἱ ἄμφι τὸν Ἰάκινθον μοναχοί, οἷς συνηρθμοῦντο καὶ οἱ χθιζὰ παθόντες καὶ τυφλωθέντες, Λάζαρος τε ὁ Γοριανίτης καὶ ὁ Περιστερῆς Μακάριος, ὁ γὰρ Λεπενδρηνὸς Ἀθανάσιος ἐκ τῶν παλαιῶν ζηλωτῶν ἦν καὶ μεγάλων. Οὐκ ὀλίγοι δ' ἦσαν σὺν τούτοις, τοῦ βασιλέως ἐνδόντος ἀνέδην φαίνεσθαι πάντας, καὶ ἐκ τῶν λαϊκῶν καὶ γε τοῦ παλατίου, [P. 36] οἷς ἔη καὶ συγκαλουμένοις ὁ βασιλεὺς ἐν ἡμέραις τεταγμέναις τῆς ἑβδομάδος ἐκάστης ὠμίλει, ἔχων παρ' ἐκάτερα καὶ τοὺς τοῦ πατριάρχου, καὶ γ' ἐπέγραδι ἑλθῆς τῆς τεσσαρκακονθημέρου συμβιθίζειν καὶ συνεννοῦν ἀμφοτέρους εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῆς κοινωνίας συμπλήρωσιν. Ἄλλ' οὐκ ἐπειθεν, ὅτε μὲν παρακαλῶν, ὅτε δ' ἐλέγχων, καὶ πᾶσι τρόποις ὑποτρέχων καὶ δουλαγωγῶν γνώμας ἀπανθρωπισθείσας

tidianis quoque cæteris principatus functionibus ferari, quoad hæc expedisset, volens, unice in propositum incubuit Ecclesiæ pacandæ. Cujus negotii principium ab Arseniatarum reconciliatione ducendum ratus, totum ferme studium ad hanc procurandam verit. Congregantur ergo hinc quidem patriarcha et huic adhærentes, quibuscum frequens versabatur Eulogia, nec non hujus filix, Theodora videlicet et quæ occiduis e tractibus ad harum famam rerum recens in comitatum accurrerat Anna, cui et nomen reginæ tribuebatur; præterea quem memoravimus magnus logotheta Muzalo, plurimum apud imperatorem valens, a quo in gratiæ singularis indicium honoratus fuerat facultate gestandi tegmen capitis auro et cocco textum, proprium insigne megistanum et decus excedens meritum ac gradum istius quod gerebat officii. Altera ex parte comparebant Hyacinthus cum manu monachorum conjurantium secum. His connumerabantur gravia nuper passi excæcæque Lazarus Gorianites et Macarius cognomine Columba: nam Lependrenus Athanasius ex antiquis zelotis erat, atque adeo inter eos magnus. Non pauci autem ad horum se partes aggregabant, indulgentia imperatoris cuique ad audendum profiteri libere sensus arcanos faciente animum. Unde plena fiducia concepta ipsi jam sortis infimæ plebei, ipsi palatini, quibus utpote peculiariter auctoritatis obsequio principum minus quam cæteris licere videbatur acta ipsorum improbare, minime 60 tunc profiteri dubitabant [sua in partes ac memoriam Arsenii a Michaelæ Augusto relegati studia incensa. Hos simul omnes idem, qui convocaverat, imperator statis quavis hebdomade diebus per totam alloqui Quadragesimam perseveravit, apparens in conventu, assistentibus hinc inde sibi patriarcha cum suis, et summo conatu in id incumbens ut quam efficacissimis orationibus persuaderet eis concordiam et communionem in-

οἷον τῷ γρόνῳ, καὶ ὑπὸ τισι θεόθεν σημείοις θελού-
σας καὶ μόνοις καθυποκλίνεσθαι· τὸ γὰρ οὕτω πει-
σθῆναι λόγοις καὶ παρευθὺς εἰρηνεύειν, ὑφεικότας
τότης ἀκριβείας, δεκνόντων εἶναι γνώμης αὐτα-
ρσκοῦσης καὶ τὰ τῆς πρὶν ἐνστάσεως ὑπελάμβανον.

κβ. *Περὶ τῶν γεγονότων συνθεσιῶν ἐν πυρὶ ἐν
τῷ Ἀτραμυτίῳ.*

Ὅθεν καὶ πρὸς τὰ πάλαι τοῦ Θεοῦ σημεῖα, οἷς δὴ
ἐνεθαυμαστοῦτο τοῖς ἀγίοις, ἀπέβλεπον, καὶ ὡσπερ
εἶναι τὸν αὐτὸν νῦν τε καὶ πάλαι, οὕτως αἰεὶ καὶ τὰ
[P. 37] σημεῖα μὴ διακρινόμενον μόνον ὄντο γίγνε-
σθαι, καὶ τέρασι Θεοῦ ἐζήτουν ἐκλυτοῦς ἐπιτρέπειν,
ὡς ἐκείνοις ἐψομένον πάντως καὶ ἀμφοτέρων οἷς δὴ
καὶ Θεὸς ἐμφανεῖ ἀρεσκόμενος. Καὶ δὴ αὐτοὶ μὲν
καὶ βασιλεῖς (οἱ γὰρ ἀμφὶ τὸν πατριάρχην, ὡς
εἰδείκνυον, ἀπηρέσκοντο, ὥστε μὴ φανερῶς συμπράτ-
τειν) τὰ; συνθεσίας ἐπλήρουν. Αἱ δὲ γε συνθεσίαι,
αὐτοῦς ἀνὰ μέρος συνθεῖναι τε καὶ γράψαι οἱ ὅσα
σῆσι προσιστάμενα τῷ εἰρηνεύειν ἐδόκουν, ἐκείνους
δ' αὖθις ἕτερον τόμον συντάττειν καὶ δηλοῦν ἐφ'

vicem. Sed cum modo moneret, modo argueret,
interdum rogaret, aliquando minaretur, nihil non
denique moveret, neque ad extremam dicendi
agendive, quæ ad id facerent, contentionem sibi
quidquam reliqui faceret, frustra tamen semper
fuit, haud ulla ratione arteve mitigare valens
effertat̄ inveteratis odiis mentes obnixè in propo-
sito utrimque perstantium, nec nisi signis divini-
tus editis cessuras sese proflentium, aut persua-
deri contraria creditis hactenus passuras. Sic enim
apud sese disserebant, verti suam ipsorum in hoc
existuationem et famam sectæ, nec si verbis tantum
et rationibus humanis de tam constanter hucus-
que affirmata sententia dimoverentur, vitare ipsos
posse quin jure viderentur, arbitraria solum præ-
fracti animi contumacia, sine argumento funda-
mentove auctoritatis idoneæ, antiquis adeo inflexi-
biliter placitis hæsisse.

22. De conventionibus Atramyti per ignem initis.

Itaque rati sic excusari duntaxat̄ posse præter-
itam pertinaciam, si non nisi signo manifesto divini
contrarii iudicii palam ostenso veterem per-
suasionem remisisse dicerentur, ultro provoca-
bant ad prodigia, qualium ad coarguendas aliter
ac res erat opinantium humanæ ratiocinationibus
mentis indeprehensibiles hallucinationes usum ex-
stitisse olim in veteribus rerum ecclesiasticarum
monumentis celebrem, sese observasse memine-
rant. In quo adeo sibi favebant largæ propriorum
æstimatione meritum, ut suam inter et sancto-
rum quorumque hominum sortem nihil discernen-
dam autumarent; et cum idem utique qui olim,
nunc quoque polleret Deus, dubitandum non puta-
rent quin ipsis intrepida fiducia poscentibus paria
suæ supremæ indulgeret experimenta potestatis iis,
quæ in sibi charorum quondam et spectatæ sau-

δσον εἶχον ἐγκαλοῦμενοι παρ' ἐκείνων ἀπολογεῖσθαι,
καὶ ἅμα πῦρ ἐναύσαντας, οἷόν τ' ὄν συντήξει καὶ
τὸν ἀδάμαντα, ἐνέειναι, κἄν μὲν δε φυλαχθεῖη, καὶ
μὴν καὶ ἀμφοτέρους τῷ ἀβλαβεῖ διατηρηθέντι τιμῆν
ὡς ἐπὶ τούτῳ δεικνόντος τοῦ Θεοῦ τὴν ἀρίσκειαν, εἰ
δ' ἀμφοτέροις διαλυμανεῖται τὸ πῦρ, καὶ αὖθις συν-
εῖναι καὶ εἰρηνεύειν ὡς ἐν πυρὶ γεγονουῖων τῶν συν-
θεσιῶν ἀπατῶν. Ἦν ταῦτα, καὶ βασιλεῦς μὲν ὀκλήν
παρασχὼν ἀργύρου ἐξ ἀφνειοτάτης χειρὸς (καὶ τί
γάρ; ἀλλὰ καὶ αὐτὴν βασιλείαν προεῖτο ἂν, ὡς ἐδό-
κει, τῆς εἰρήνης ἐκείνων) τὸν πυροδέκμονα λείητα
ἐκέλευεν ἀργυροτυποῦσθαι, αὐτὸς δὲ, ἐπεὶ καὶ ἡ
μεγάλη καὶ ἀγία ἐβδομάς ἐφειστήκει, ἡμέραν ἔχου-
σαν τὸ πλεόν τοῦ μεγαλείου καὶ πρὸς τῇ ἀναστασίμῳ
οὔσαν εἰς τὴν δοκιμὴν ἐκείνην ἐπέταττεν· ἡ δ' ἦν
ἡ τοῦ μεγάλου πάντως Σαββάτου. Καθ' ἣν συναχθέν-
τες ἅμα, πρότερον πολλὰ τὸ θεῖον περὶ τῶν προκει-
μένων λιτανεύσαντες, ὑπὸ τοῖς ἀπάντων ὀφθαλμοῖς,
παρόντος ἐκαί καὶ τοῦ βασιλέως, εὐλαδῶν χερσὶ τοὺς
τόμους ἐπίστειον, οἱ δὴ καὶ πᾶσαν ὑπόνοιας αἰτίαν
ὑποτερόμενοι ἐμβάλλουσι τῷ πυρὶ τοὺς χάρτας, θεο-

ctimoniz̄ hominum gloriam mirabiliter patrare sibi
duxisset gloriosum. Hoc igitur et audacter et ma-
gnifice jactabam, permittere se rem Deo : decla-
raturum haud dubie ipsum mirā cujuspiam editione
portenti favorem in causam ipsorum suum, ea evi-
dentia cui neutrius partis quantavis **61** obniti perti-
nacia sustineret. Non displicuit imperatori propo-
sitis. Ergo is (utcumque patriarcha suspectam ha-
beret ancipitem novitatem, et ei palam cooperari
facinus se dignum haud duceret) in istam cum Ar-
senianis conditionem cupide convenit, ut hi quid-
dem primum scripto prolixè commentario manda-
rent suas de adversantibus querelas ac quibus eos
purgari piaculis iuberet, post quæ suscepta bona
fide ipsos in communionem non gravaturi essent
admittere, Josephitæ contra volumini pariter
otiose concinnato committerent defensionem suas,
quibus Arsenianorum objecta refellerent. Tum
pyra succenderetur tanti ardoris qui consumendo
vel adamanti par pene futurus videri posset, et in
eam scriptura utraque conjiceretur. Si una ex his
vi flammæ consumpta illæsa altera perstaret, su-
perstiti ut divino testimonio probatæ universi ac-
quiescerent, et sectæ a qua esset scripta, veritas et
innocentia cum veneratione debita et prompta ex-
ecutione præscriptorum agnosceretur. Sin utrum-
que volumen æque ignis exureret, tunc quoque ve-
lut abolitis divino jussu dissensionum causis concor-
dia sincera iniretur, et flamma usæ arbitria, pacatis
jam animis, in societatem aurbæ partes coirent
intimam atque in tempus omne durabilem. Sub
hæc pactis ita firmata sanctissimis, imperator cœ-
lesti experimento pretiosum apparandum instru-
mentum ratus, magnum argenti pondus conditori
dedit, ex quo lebes formaretur ignis sacri receptu-
culum. Quidni vero? qui totum ipsum, pene dixe-
rim, imperium in suam conciliationis longe sib̄

κλυτουμένων εκείνων καὶ τὰ θεοφιλή ποτινωμένον ἐφ' ᾧ προσχεῖν τὸν θεὸν καὶ ἐμφανίσαι τὴν οικείαν βούλησιν, τὴν μακρὰν σφῶν ταιλαιπωρίαν δυσωπηθέντα. Ὡς γοῦν ἐνεβλήθησαν, καλὰ μὲν ἦσαν πρὸς κάμινον καὶ ἀμφοτέροι, καὶ τὸ πῦρ οὐκ ἔγινε τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, καὶ συνεπτυγμένων ἀραρήτως ἐπελαμβάνετο, ὥστε καὶ μίᾳ ἢ καὶ δευτέρᾳς ὥρας σποδὸν γενέσθαι καὶ ἀμφοτέρους. Τότε γοῦν τελείως ἀποκαρδοκῆσαντες, τρόπον τῶν τόμων, ὥσπερ ἐκεῖνοι πυρὶ, οὕτως οὗτοι βασιλεῖ ἐνεδίδουν καὶ δῆλοι ἦσαν ὑποκλινοῦντες τῷ πατριάρχῃ. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς διαχουθεῖς οἷον ἐκείθεν ὡς τι δράσας τῶν θαυμαστῶν (θαυμαστὸν γὰρ ἐδόκει γνώμας ἰσχυρὰς ἐν ἀκαρεῖ μαλαχθῆναι), ὡς ἤδη τὸ ὅλον κατωρθωκῶς ἐξ αὐτῆς λαφυραγωγηθέντας προσάγειν τῷ πατριάρχῃ ὡς εἶχεν ὄμμα, καὶ κρυμδῶ κατανίφοντος ἤφροντίσσει, [P. 38] καὶ λαθῶν ἐκεῖνους ἅμα περὶ βαδίζων ὁψὲ Σαββάτου τῷ πατριάρχῃ παρίστησιν. Οἱ δὲ καὶ αὐτόθεν προσιόντες εὐλογίας τε μεταλαγχάνουσι

καὶ ἱεροῦ μεταλαμβάνουσι κλάσματος, δῆλοι τε ἦσαν ἐξ ὧν ἔλεγόν τε καὶ ἐπραττον πάντ' εἰσὶν ὡς, τὸ πρῶτον ὡς ἰσχυροὶ ἐξ ἀνάγκης μεγίστης ἐσχίζοντο. Ἐπέφωσεν ἡ ἡμέρα, καὶ τὸ θερμὸν ἐκεῖνο καὶ ἔντονον πρὸς εἰρήνην ψυχροῦσθαι καὶ κατακαλῆν ἤρχετο, καὶ ὡς κατασοφισθεῖσι σφίσι ἐαυτοῖς προσεῖχον. Ἐν ἀφανεί δὲ τέως τὰ τῆς μεταβολῆς ἔχοντες (κετῆμα γὰρ εἶναι πειθοῦς τὴν εἰρήνην, ἀλλ' οὐ τύχης ἔκρινον), μάλισ καὶ ἐς ἐκείνης ἡμέρας ἐσπέραν, ὡς ἀφυλάκτως ἐμπεσόντες, ἐν δεινῷ τιθέμενοι ἔμμενον, πρῶτας δὲ πλὴν ὀλίγων πάντες παρεκεκίνητο. Ὁ γοῦν κρατῶν, ἐπεὶ ἔγνω τὸ πᾶν εἰργασμένος μάτην, συναίγει τε τοὺς προύχοντας καὶ δῆμηγορεῖ. Καὶ τὸν μὲν πατριάρχῃν ἔσω που παραθύσας ἐστολισμένον στολαῖς ἱεραῖς προσέταττεν ἡρεμεῖν, αὐτοῖς δὲ στρέφων οἶον διττὰ, καὶ τεχνιστῶν ὡς ἦν πρὸς τὰς ἐκεῖνων διπλάδας, ὅπως ἂν ἔχοιεν γνῶμης τὸν πατριαρχοῦντα διεπυθάνετο. Τοῖς δὲ μὴ ὁμολογεῖν μὲν ἐκεῖνον πατριάρχῃν ὁ παρ' ἐκεῖνον

optatissima liberer profligaturus videretur. Destinavit præterea tanti momenti cæremonie diem omnium sacerrimam, hoc est, quoniam major jam hebdomas institerat, Sabbatum ipsum sanctum, Pascha festorum principis vigiliam. Tali ergo luce congregatis cunctis, propitiato **62** longis communiter orationibus Deo, ut cœpta fortunare diguaretur, tandem universis inspectantibus, ipso præsentio Augusto, piorum hominum et neutri parti suspensorum manibus volumina utrinque consignantur. Ea illi, quod bene verteret, in ignem jaciunt, intendentibus preces cum maxime per summam fiduciam Arsenianis, et quasi Deum admonentibus adesse tempus declarandi sui numinis in gratiam ipsorum zeli pro ejus gloria tandiu frustra tabescentis, ac longissimas miseras patientissime pro veritate toleratas clarissima sui favoris, qui calumnias humanorum errorum cunctas dilueret, significatione consolandi. Hæc illis orantibus stipula in fornace ambo pariter libri fuere. Nihil utriusvis respectu acris suæ virtutis remisit flamma. Et quanquam pro modulo lebetis haud multum prunarum erat, atque utrumque codicem pro suo quæque pars studio sedulo complicatum et compactum validis insuper involucris sepserat et protexerat, tamen una alterave hora nihil ex utroque nisi civis superfuit. Hic jam confusi frustrata exspectatione, Arseniani præsertim, imitati suas chartas, ut illic igni, sic ipsi Augusto cesserunt, et fidem pactorum repositent ostenderunt haud se recusaturos subici deinceps atque obtemperare patriarchæ. Quo successu incredibiliter exultans gratulansque imperator (miram quippe rem divinitus interpretabatur factam, quod tam invicta, tam annoso velut callo indurata pertinacia momento emollita resolutaque cerneretur), veluti jam voti vix sperati plene compos, festinavit victoriæ suæ quasi manubias ac spolia patriarchæ sistere. Eademque hora, etsi tum forte contigit æsperam desævire tempestatem, nin-

guidis floccis cælo passim hiemante depluentibus, per nives et gelu pedes viam mediam emensus, eadem Sabbati sancti vespera, patriarcham adit eique Arsenianos offert; qui supplices admoti eulogias ab eo et sacri panis fragmentum accipiunt, **63** plane, ut tum apparebant, significantes renuntiare se pristinis persuasionibus, et vero tandem agnito dedoctos cuncta illa superiora, quæ pro necessariis abscindendi sese ab Ecclesia causis habuerant, remittere ac velle oblivisci bona fide. Cæterum vix posteræ inde diei sol exortus illuxerat, cum horum studium illud in pacem pridianum cœpit languescere. Ne sibi esset illud transacta retractantes verebantur; ac tantam sui nictu properatam oculi mutationem admirati, nullis sibi argumentis, nisi casus eventu fortuiti, tam alte insculptas aniuvis evelli potuisse persuasiones querebantur, sero jam agnoscentes scilicet doctrinæ solidæ, non sortis instabilis talem par fuisse effectum existere. Ægre ad ejus diei vesperam novorum istiusmodi sensuum qualiscunque dissimulatio pervenit: urebat quidpe penitus et inquietissime, ut indicia erumpentia vix tenerent, agitabat superbos animos memoria imprudentiæ, qua se incaute objecissent periculo ruinæ, in quam et præcipitaverant. Larvam tamen ea utique luce non deposuere. Postridie, præter paucos, universi palam motu ingenti reclamarunt. Imperator, ubi frustra se laborasse intellexit, convocat capita ipsa sectæ, et orationem ad eum cœtum habet. Sed antequam dicere aggredetur, patriarcham pontificali ornatu habitu præsto esse jubet, exspectantem in vicino conclavi. Arsenianos ipse interim implicare callide conatur, anceps quæsitum ad eorum utrimque pervias ambiguitates opponens. Percontatur videlicet ex iis quid de patriarcha, qui nunc talis vocetur, sentiant; ecquid eum tali revera dignitate, cujus nomine dignetur, agnoscant præditum. Hærebant in expediendo responso. Hinc enim durum videbatur

ἀγιστῶς καὶ ἡ εὐλογία προσίστατο, ὁμολογεῖν δὲ, ἄνουν ἕτεροι, πλὴν ἐπὶ τοῖς ἐντὸς τῆς μεγαλοπόλεως, τῶς δ' ἔχειν ἄττα καὶ λέξιαν σκανδάλου παρεκτικῶς, οἷς δὴ καὶ πολλοὶ προσκρούοντες τὴν ὁμόνοιαν ἀπα- ναίνοντο, εὐσχημον δοκοῦν, ὁμῶς ἀμφοτέρωθεν πε- ρισταντο καὶ ἐξέφευγον. Ὁμολόγουν δὲ τῶς τὸν Γρηγόριον πατριάρχην· τοῦτο γὰρ ἦν ἐκεῖνω καὶ τὸ ἐκ Γεωργίου μοναχικὸν ἔνομα. Καὶ εὐθὺς ἀπρο- ὄπτως παρατὰς ἐκεῖνος πᾶν τοῦ βασιλέως οἰκονο- μήσαντος, καὶ αὐτὸς ἀκούσας, ὡς πατριάρχης λέ- γοιτο, ἐπεγκαλεῖ μὲν αὐτίκα σφίσι τὴν ἀποστασίαν καὶ τὴν τῶν συνθηκῶν παράβασιν, ὡς οὐκ ἀνθρώ- πους διαψευταμένων, ἀλλὰ Θεῶ, ἐπιφέρει δὲ εὐθὺς τὴν ἀφρισμὸν, ἀνδρας εὐλαβεῖς διὰ τὰ τα οἰηθεῖς προσέξασθαι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἀμφὶ τὸν Ὑάκινθον καὶ τὸν Λεπενδρήν, οἳ δὴ καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπε- σύρνοντο. Τὸ δ' ἄρ' ἦν μᾶλλον ἐκεῖνοις πρὸς ἀποστα- σίαν παρότρυνσις, καὶ ἀφίσταντο μικρὰ τῶν ἀφο- ρισμῶν ἐκείνων φροντίσαντες. Ἐπέμειναν δὲ καὶ τινες, οἷς δὴ ὡς πᾶσιν ἡσμένιζον. Ἀπῆτουν δὲ κά- κεινοι τὰ ἐπὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ δεινὰ, ἃ δὴ πολλοῖς ἐκκλησθέντων τῶν πρώτων ἐλαίφθησαν. Τὰ δ' ἦσαν χειροτονίαν μὲν πᾶσαν τοῦ Ἰωάννου ἀργεῖν, κἂν αὐ- τὸς ἦν ὁ χειροτονητής, κἂν ἐκ προτροπῆς ἔχειροτό-

θουν ἕτεροι, πλὴν ἐπὶ τοῖς ἐντὸς τῆς μεγαλοπόλεως, [P. 39] τοῖς δ' ἐκτὸς ἐπιτιμηθεῖσι κατὰ καιρὸν ἀνιε- σθαί τε καὶ ἐνεργεῖν· διώκταις δὲ (διωγμὸν ἐκάλουν, κἂν τις καὶ τοῖς διαφόροις ἐγρυψε παραινῶν, ἢ μὴν μετιῶν προδόταις καὶ συνεργουσίαι) πρόστιμον εἶναι τὴν εἰσαεὶ ἀπραξίαν, κἂν ἐντὸς εὐρίσκοντο κἂν ἐκτὸς· τοῖς δ' ἄλλοις τῶν κληρικῶν ἐπιτιμηθεῖσι τὴν λύσιν δίδοσθαι, πλὴν μὴ ἐς μείζω προκόπτειν βαθμὴν, κἂν ἐς ὅπουσον προτοίεν ἀρετῆς. Ταῦτα τά- ξαντές τε καὶ γράψαντες ἐπαγγέσαν.

κγ'. Ὅτι ὁ Σάρδεων Ἀνδρόνικος ἐγκληθεῖς δίκην καθοσιώσεως καὶ ἀποστρέφεται παρὰ τοῦ βα- σιλέως καὶ ἀτιμᾶται.

Ὁ μὴν δὲ κατὰ [P. 40] Λάμψακον πρὸ τοῦ καὶ ἡ δίκη ἐπὶ μῆκιστον χρόνον ἀργὸς ἦν, ὡς εἴηστο τὰ πολλὰ διαμέλλουσα, ἀλλὰ τῷ ἀρχηγῷ τῶν τοιοῦτων, τῷ ἀπὸ Σάρδεων, κἂν οὐ παρῆν πραττομένων, πα- λίμπους οὔσα ἐξ ὑπερτέρως περιέστη χειρὸς. Καὶ δὴ παρὰ μαθητοῦ αὐτοῦ τοῦ μοναχοῦ προσαγγέλλεται Γαλακτιῶνος χεῖριστα καὶ φρονῶν καὶ λέγων κατὰ βασιλέως. Ὡς δὴ καὶ ὑποπτευθεῖς τὰ μέγιστα πρὸς πολλὰ δίκαις καθοσιώσεως καθυπάγεται. Τὸ δ' ἐν- τεῦθεν ἀπάσαις τε λοιδορίαις περιβιθθεῖς καὶ ἐλεγ-

et parum consequens, profiteri se illum pro pa- triarcha non habere, a quo ipsi volentes eulogiam, a quo Eucharistiæ participationem admisissent. Tri- buere illi confessione quoque sua ho.orem cuius a cunctis ferret titulum, excipere tamen aliqua in eo se culpæ quæ quia multos offenderent, ejus interim C communionione abstinendum putarent, minus 64 quidem apparere improbable: cæterum ab hoc quoque proferendo alternantibus metu ac pudore tardaban- tur, et deliberationi concludendæ spatium cunctando ac tergiversando captabant. Ad extremum, ne nihil dicerent, illud unum responderunt, haud negare sese patriarcham esse Gregorium: nam hoc Cy- prio, ex Georgio mutatum, cum professionem in præparatione patriarchatus assumeret monasticam, nomen insederat. Tum enim vero patefactis re- pte jussu inperatoris valvis coram adfuit prope dispositus in latebris Cyprius; et audisse se præfatus agnoscî ab Arsenianis patriarcham, jure illius potestatis uti velle addidit in hominum sibi subjectorum rebelli defectione castiganda. Sic in- D gressus perfidiosam infractionem conventuram ve- hementer objurgavit, haud hominibus ipsos sed Deo mentitos increpans. Intorsit sub hæc excom- municationis in contumaces fulmen, eo terrore non perfrixtæ plane frontis nec nullius relig'onis homi- nes, Hyacinthum præsertim et Lependrenum, redu- cendos ad frugem et in fide pactorum confirman- dos opiuatus. In quo eum spes safellit sua: nam nude illos revocandos ad subjectionis officium cre- didit, inde sunt ad defectionem urgentius impulsi. Palam ergo rebellarunt, spretis minis anathematis inflicti. Perstiterunt nihilominus ab iis se absciu- dentes quidam, plerisque se jam statutis acquiescere professi, exigentes et hi tamen ut quæ ex antea pro-

n'sais nondum impleta causabantur, dura san- quædam et Ecclesiæ gravia, executioni mandaren- tur, ut nimirum suspendenter ab ordinum exer- citio quicumque Joanne Vecco patriarchatum ge- rente ordinati fuerant, sive illis ipse per sese manus imposuisset, sive alii nutu et auspiciis ipsius, dum- taxat intra urbem Constantinopolim. Nam iis qui alibi sic fuissent inaugurati, correptis objurgatisque post tempus aliquod restitutionem in usum ordinum legitimamque sacerdotii functionem annuebant; 65 persecutoribus vero (persecutionem vocabant, si quis vel monendi gratia compellasset asperius, aut proditoribus delatoribusque ipsorum cooperatus esset) pœnam sanciri utique volebant suspensionem irrevocabilem in tempus omne, sive ii intra urbem sive extra reperirentur aut degerent. Cæteris et cle- ro castigatis remissionem dejectionis et gradu post aliquam pœnitentiam relaxabant, sic tamen ut pro- vocationem in superiorem ordinem non concederent, quantumvis deinceps in virtute profecissent. Illis sta- tutis et in scripta relatis ad sua se quisque receperunt.

23. Ut Sardensis Andronicus delatus læwæ majesta- tis, rejectus ab imperatore ac dehonestatus fuerit.

Cæterum ut olim apud Lampsacum lucem fulgu- ris detegentem insidias barbarorum statim secuta dicitur vis ultrix fulminis ac flamma, qua sunt iidem hostes absumpti, sic et nunc divina justitia non longum, ut alias plerumque consuevit, spatium interposuit inter culpam et pœnam auctoris horum malorum et artificis præcipui, quondam antistitis Sardensis, cujus ductu impulsuque hactenus narra- ta, licet non interesset coram ipse præsens, geri atque administrari palam erat. Hunc ergo, quæ imune hactenus peccantem quasi præteritisse dissi-

μαίς τοίς εἰκόσιν, ὅτι καὶ μοναχὸς ὢν οὐκ ἔφριξεν ἀθετήσας τὸ σχῆμα καὶ πρὸς τὸν τῶν ἀρχιερέων μεταπηδήσας βαθμὴν, καὶ τὰ δεινὰ παθὼν ἐκ πολλῶν, τέλος πυγμαίης τε καὶ ὄθισμοίς ἀνάρπαστος γεγωνὼς ἔξω που τοῦ κοινοῦ συνεδρίου παρέβριπται, ὅτε καὶ ὁ Ἀκρισσης Νικάνδρος τῆς Ἰωάννου χειροτονίας ὢν καὶ διὰ τοῦτο παρ' ἐκείνου καθαιρεθείς, ἐκείσε παρῶν καὶ γ' ἀτίμως ἐκείνον ἐκριφθέντα θεώμενος, λαθῶν μοναχικὸν ἐπιτύμβιον μεθ' ἑσού μυκτῆρος καὶ χλευασμοῦ ἐπιτίθεισιν. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτο μόνον ἐν ἑαυτῷ γεγονὼς (τὰ γὰρ πλείστα ἔξω νοδὸς ἦν) ἐβρίπτει τε πρηνὸς ἐπιστῶν τὴν καλύπτραν ἐκ σφενδονῶν, καὶ ταίς δόξαις βολαίς τοῦ ἡλίου γυμνὴν ἐδίδου καθυπακούειν τὴν κεφαλὴν. Ὁ δὲ καὶ αὖθις ἀναλαμβάνων ἐπιτίθει, καὶ αὖθις ἐκείνος ἀπέβριπτεν. Καὶ τοῦτο πολλάκις γεγονὸς, γέλωσ ἤρετο παρὰ τῶν παρόντων καὶ χλεύη καὶ ἐπιτίμησις οὐ μικρά. Οἱ δὲ γε προσεκτικώτεροι, ἀνάγοντες τὸν νοῦν πρὸς ἄπαι ἐκείνος ἐποίησε τοὺς ἀρχιερεῖς πρό-

mulans caelestis censura videbatur, converso strenue vestigio rediens severo supercillo revisit, atque sublatae manus ictu immedicabili afflixit immiserabilem. Nam cum a Galactione quodam ejus discipulo monacho delatus ad imperatorem esset tanquam pessima in eum machinans et loquens, is indicio tali ad suas caeteras gravissimas suspiciones adjuncto, plane persuasus pravum esse istum ac sibi capitaliter infestum hominem, poenis eum perduellium et laesae majestatis reorum addixit. Ergo in os proscissus conviciis, et per omnes contumelias, quibus incomitari compertos scelerum ac deprehensos in flagranti vindicta insultans solet, ignominiosissime tractus a passim exprobrantibus, quod suscepta professione monastica non esset veritus deonestare sacrum habitum ambitione insolenti, qua in gradum antistitum insilire rursus seque intrudere affectasset, tum progredientibus verbis ad verbera, pugnus plagisque multorum manus certatim inferentium contusus, **66** ad extremum raptatione dira tractus extra consensum longe inde projectus est, quando Larisensis Nicander, qui quod fuisset ordinatus a Joanne Vecco, Chalazae opera motus loco fuerat, forte hic praesens et suae auctorem ignominiae ignominiosissime vicissim ejici haud invitus cernens, paratum ad meditatam irrisionem cucullum monachi Chalazae, dum se coram asportatur, capiti obiter injecit. Hoc punctus aculeatissimae subsannationis stimulo velut expergisci Chalaza visus est, cum ad caetera hebes obtorpuisset. Sensus igitur sic demum recepto, rejecit maximo statim conatu insigne invisae professionis. Sed dum superimpositum ei, quem prius gestabat, proprio antistitum pileo monachicum opereulum cupide excutit, arreptis simul forte laciniis, fundae figura hinc inde dependentibus, calyptx, hanc quoque simul abjiciens, nudum jam verticem solaribus acriter urentibus exposuit radiis. Quo Nicander viso iterum

Α τερρον, ὁμοίαις δίκαις ὑποβάλλουσαν ἐκείνον κατενόουν τὴν πρόνοιαν.

κδ'. *Ὅπως ὁ Κοτανίτζης ἀπὸ τῆς Προύσης φυγὰς ἐγένετο.

[P. 41] Ὁ μέντοι γε Κοτανίτζης τὸ σχῆμα φέρων τῶν μοναχῶν κἀν τῇ τῆς Περιδλίπτου μονῇ ἀσκήτων, ὑποκρινόμενος δὲ καὶ πᾶσαν ἀπλότητα ὡς ἐκ ψυχῆς ἀγαπήσας τὴν πολιτείαν καὶ αὐτῇ συναποθανεῖν αἰρούμενος, καὶ τοιαύταις ἀπάταις τοὺς μοναχοὺς ὑπελθὼν, πείθει ἐφεῖναι τοῦτω καταλαβεῖν τὴν ἐν Προύση μεγίστην μονήν, ἥ δὴ ἀριγμένος ἐκαίθειν τεχνιτεύει τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεία δραπέτευσαι. Γράφει γὰρ δι' ἀποβρίπτων, ἐνασχολουμένου τοῦ βασιλέως τοῖς ἄλλοις καιρῶν εὐρηκῶς τὸν ἀρμόδιον, καὶ ἀτίως ἐνήρης παρὰ τῶν οἰκείων εὐτρεπισθεῖσα ἵππους φέρουσα πέμπεται. Καὶ δὲ προσισχούσης αἰγιαλῷ τῆς νεῶς οἱ ταύτην ἄγοντες δηλοποιούσι τῷ Κοτανίτζῃ τὴν ἀφίξιν, καὶ ὀρισθεῖσας νυκτὸς αὐτοὶ μὲν τῷ τελεῖ τῆς μονῆς ἅμα καὶ πόλειως ἐφιστῶσι τοὺς ἴπ-

caputium ingessit, iterumque illud sine mora Sardinensis excussit. Tertio et saepius idem ludicrum certamen inter ambos frequentatum est, magno astantium risu, ambitionem pseudoantistitis monachi extrema in calamitate perdurantem effusa cachinnatione traducentium, interim dum prudentiores quique, reputantes acta nupera Chalazae, providi Numinis aequum judicium venerabantur, quo supplicia, quibus hic paulo ante subjecisset immeritos antistites, merito nunc retorta in ejus ipsius agnosebant caput.

24. Ut Cotanitzza Prusa fugerit.

At Cotanitzza susceptum, ut in loco retulimus, habitum monachi adhuc gereus in Periblepti monasterio egregie religionem simulare institit, praese ferens tali vitae consentaneam simplicitatem, omnibusque contestans indicis ex animo acquiescere se asceticae professioni, in eaque usque ad spiritum extremum perseverare plane decrevisse. Sic suorum sibi **67** parato favore sodalium, facile ab iis impetravit ut bona moderatorum gratia in maximum Prusae monasterium se transire paterentur. Huc porro ille translatus agere vafer opportuno loco, quod dudum coquebat, coepit, suam nimirum in patriam ac familiarem larem fugam machinari. Scripsit enim arcano per fidissimos nuntios suis domesticis quae ab ipsis fieri volebat, tuto jam administranda, quando imperator diversissimis intentus, ad sensum inopinatissimae molitionis adversurus unentem, timeri haudquaquam posset. Cognatis ergo Cotanitzzae tali articulo non cessantibus, comparuit brevi Prusae piscatoria rennis instructa equos advehens, qua littori appulsa excendentibus vectores Cotanitzzae necessarii clam hominem conventum ad fugam invitant. Conducta inde nocte isti muro monasterii qui ab ea parte idem cum muro urbis erat, cum equos admovissent, descendit ipse fune demissus e pinnis munitium, equoque conscenso, abundante ad iter quod

πως, ἐκείνος δὲ ὑποχαλασθεὶς σκολίῳ καὶ ἐπιβάς Ἀ
ἴππου, καταλαβὼν τὸν αἰγιαλὸν, αὐτονυχὴ ἀνάγεται
καὶ τὴν φυγαδεύει ὡς εἰκὸς διατίθεται.

κ'. Περὶ τῆς ἐπὶ δύοσιν ἐκστρατείας τοῦ πρωτο-
βουστιαρίου Ταρχανιωτῶν.

Ἐπερ μαθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐν δεινῷ ποιησάμε-
νος, ἐπὶ καὶ τὸν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δούκα καὶ δουτικοῦ
εὐδοκροτόρου υἱὸν Μιχαὴλ πολλὴν δραστηριότητα
ἔχειν ἐμάνθανε, τοῦ μὲν τὸ θερμουργὸν ὑπνοῶν
ὁμῶς εἰς καιρὸν ἐτίθει τὴν περὶ αὐτοῦ σκέψιν. τοῦ
δὲ τὸ αὐτίκα δραστήριον τὰ πολλὰ ὑποπέυσας ὡς
ἰσομένου πολεμίου ἀπαραίτητον πρὸς ὃ δὴ καὶ ὀρμη-
σις, λόγους τε κινεῖ περὶ τούτου καὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτα-
νεψίᾳ συσκέπτεται Ἄννη τῇ βασιλίῳ. [P. 42] Ἡ
δ' ἐκ τῶν δυνατῶν καὶ βασιλεῖ χαρίζομένη καὶ γει-
τοσύνη κακῆ ἐαυτῇ ὠθοῦσα, ὡς εἶχε καθυπισχεθεῖτο
παντοίως τὸν ἀνεψιὸν μεταλθεῖν, καὶ μηδὲν ἀνεῖναι
δουλαγωγῆσαι, καὶ ὡς δυνήθει ἔκτεινον περισχεῖν
ἀφύκτως εἰς χεῖρας καὶ πέμπειν ἰψὸν βασιλεῖ. Συν-
έταπτε δὲ καὶ δυνάμεις ὁ βασιλεὺς ἀφιζόμενας σύνα-
μα τῷ πρωτοβουστιαρίῳ Ταρχανιωτῆ πρὸς δύοσιν

πρὸς τῇ Δημητριάδι ἐπιμιζόμενας, ὡς κατασχέειν
μὲν ὀρέσον καὶ τῶν ἐκεῖ δυνήθειν νόμῳ πολέμου
καὶ μάχης, ἔτοιμον δ' εἶναι λαμβάνειν πεμπόμενον
παρὰ τῆς Ἄννης, εἰ κατασχέειν εὐδοκοῖτο, τὸν Μιχαήλ.
Ταῦτα τάξας τε καὶ κυρώσας ὁ βασιλεὺς τὴν Ἄννην
μετ' εἰρήνης ἀπέπεμπε καὶ τιμῆς, αὐτὸς δὲ παν-
τοίως ὑποποιούμενος τὸν πρωτοβουστιαρίον καὶ τιμῆν
αἰρούμενος τοῖς μεγίστοις, ὡς καὶ τῷ τοῦ Καίσαρος
ἀξιώματι σεμνύνειν καθυπισχεθεῖσθαι, πρὸς τὴν δύ-
σιν ὄρμα. Ὁ δὲ μολὸς ἀξίωμα μὲν ἔλεγε τότε λαμ-
βάνειν διδόντος, ὅτε καὶ αὐτὸς ἐξίον τι Ῥωμαίσις
ἐπεξεργάσεται κατόρθωμα, ὡς μὴ διωρεῖν, ἀλλ' ἄθλον
λαμβάνειν· τότε δὲ χρεῖας ἐνούσης χρημάτων αὐτὸς
μὲν ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμείου, ὡς αὐτὸν διαβεβαιούσθαι
πρὸς τοὺς οἰκείους ὑπερον, ἐξήτει τὰ χρήματα, ἣ
δὲ περὶ τὴν βασιλείαν βουλή ἐκ κοινῆς συγκροτήσεως
συλλέγεσθαι ἐδικαίου. Ἡ δ' ἦν τὸ τῆς προνοίας τῶν
ἐχόντων προνοίας δέκατον. Ὁ δὲ καὶ συνήγετο μὲν
ὡς δῆθεν ἐκ τῶν δικαίων τῶν δεσποτῶν, τὸ πᾶν δ' οἱ
παροικοῦντες ἀπατίνουσιν δυναστευόντων ἐκείνων.
Συναχθέντων μὲν μεγάλων χρημάτων ἐντεῦθεν, ταῦ-

ad mare restabat noctis ad id lectæ tenipore, lit-
tus tempestive attigit, naveque exceptus velis de
caetero remisque servientibus abiit.

25. De protovestiarii Tarchaniotæ expeditione in Occiduos tractus.

Ea fuga nuntiata gravem incussit imperatori
dolorem ex sollicitudine, qua reputans Cotanitzam
gravius et exercitatum bellis hominem paratum
instrumentum res novandi facile futurum Michaeli
Joannis Ducæ Occiduorum tractuum Sebastocrato-
ris filio, strenuo et inquietæ indolis juveni, de Co-
tanitza quidem, quemvis suspectos merito habebat
eos, quorum alias damnis publicis specimen dede-
rat, ardentes ad rebellionem impetus, intentionem
in tempus aliud curam distulit : statim autem oc-
currendum ratus erupturis haud dubie proxime in
apertum bellum Michaelis, pro ejus et ætatis et
ingenii fervore, consiliis, anxie inquisivit ecquid
illi posset utile præoccupando vel arcendo com-
minisci. Secum tandem ac cum aliis deliberato
negotio, tentandum putavit animum, specie cum
ea consultandi, Annæ regiæ consobrinæ suæ,
quippe ex Eulogia natæ patris 68 sui sorore. Nec
Anna cunctata est animum et studium accommoda-
re votis imperatoris. Reputans enim securius
quæstuosiusque sibi fore Augusti propinqui deme-
teri gratiam cooperando ad depressionem ferocis
adolescentis e viri sui fratre notho geniti, a cujus
et ipsa præcipiti natura malum impendere sibi nec
modicum nec longe differendum intelligebat, quam
potuit asseverantissime ad fidem promissi facien-
dam Andronico confirmavit daturam sese pro viri-
bus operam, et ad id fiducia quam necessitudo
affinitatis sibi erga natum ex germano mariti
sui tribueret, perite usuram, ut callide circum-
ventum suspectum juvenem et redactum in pote-
statem tuto ad imperatorem mitteret. Hujus ince-

pti promovendo successui, decrevit Andronicus
exercitum alio prætextu in Occiduos tractus i-
nere terrestri mittere, præposito ei summo duce
protovestiario Tarchaniota, quem jussit usque ad
Demetriadem cum copiis progredi, bellumque illic
ducere occupando quantum terrarum posset ac ma-
nus hostium obvias fundendo, interimque, quod
arcanum et præcipuum destinatum erat, expec-
tando dum captum dolo Michaelem Anna, juxta
condicta, ipsi transmitteret. His in hunc modum
clam constitutis, imperator Annam primum cum
pace et honore dimisit ; ac quem post illam mit-
tere protovestiarium parabat, quo penitus sibi
prius devincire atque ad fideliter strenueque rem-
gerendam tanto certius obstringeret, exquisitis
omnis generis affecit honoribus, adeo ut ipsa quo-
que se illum insigniturum Caesaris dignitate poli-
ceretur. Quod is audiens modeste reposuit vix se
quidem unquam tali dignum fastigio futurum :
ceterum tum minus inconvenienter tanta cumu-
landum gloria, cum edito aliquo in magnum usum
Romanæ rei memorabili facinore consecutus foret,
ut non gratis sed in præmium navatæ operæ
in eum apicem videri evectus posset. Quæ porro
erant procincto ad hanc expeditionem Tarchaniotæ
necessario numerandæ pecuniæ, eas petierat ille
quidem ex publico promi ærario, quemadmodum
apud suos deinde familiares affirmavit : verum iis
quibus tunc imperator 69 utebatur consiliariis
satiùs visum eam summam ex nova collatione
conficere. Edictum ergo est ut quicumque pensio-
nes annuas e fisco acciperent, earum pensionum
decimam in hujus exercitus sumptum conferrent.
Quod cum statim esset exactum, videbatur quidem
parciturum plebi, rejecto in proceres talis vectigalis
onere. Cæterum contra contigit : nam summam
quisque pro potestate a sibi subditis expressit

τα λαβῶν ἑ πρωτοβεστιάριος ἅμα πλείσταις δυνάμε-
σιν ἐπὶ Δημητριάδος καὶ τῶν ἐκεῖ ταχέως ἐξώρμα,
περὶ τὰς δυνάμεις ἔγων.

κς". *Ὅτι αἱ τριήρεις τῆς Ῥωμαϊδος κατημελι-
θησαν.*

Τὸ δὲ ναυτικὸν [P. 43] ὁ ἐκείνου γαμβρὸς Ῥαοὺλ
Ἀλέξιος ἤγε, περὶ ποῦ τὰς ὀγδοήκοντα ναῦς· συνῆν
δ' αὐτῷ καὶ ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Συναδηνός. Καὶ
χρησιμὸν ἔδωκε τὰ μέγιστα τότε ναυτικὸν τοῖς Ῥω-
μαίων πράγμασιν, εἰ καὶ μετὰ τὴν ὑποστροφὴν οὕτω
δόξαν κατημελεῖτο ὡς ζημιῶν πλέον ἢ συνοῖσον κατὰ
καιροῦς. Ὑπενόειτο γὰρ καὶ ταῦτα, καὶ πρὸς τὸ
πιστεῦειν ἦσαν τινες οἷς ἤρσασκε τὸ οὕτω πεπραχθαι,
ὡς ἐπεὶ γε τὴν Ἐκκλησίαν ἐν ἀταραξίᾳ καταστῆναι
ξυνέθε βασιλέως σπεύσαντος, πᾶν ἐντεῦθεν πολέμιον
συστάλῃναι τότε καὶ ἀπρακτῆσαι τοῦ Θεοῦ νεύοντος.
Ἐκεῖθεν δὲ καὶ τινες τῶν βασιλικῶν ἀρχόντων καὶ
βουληφόρων βουλὰς εἰσήγον, πολὺ μὲν τὸ ἀντερετι-
κὸν εἶναι, πολὺ δὲ τὴ κατὰ τὰς ναῦς μισθοφορικόν,

quantum in id solvendum fuit. Magnum igitur
inde contractum pecunie numerum auferens pro-
tovestiarius cum numerosis copiis celeriter ad
Demetriadis viciniam se contulit, terra exercitum
ducens.

26. *Ut triremes Romaidis neglectæ fuerint.*

Negligebatur enim classis, qua cursus in eas
partes fieri commode poterat. Præerat illi ejus-
dem Tarchaniotæ gener Alexius Raul, octoginta
circiter naves habens. Cum hoc erat magnus quo-
que stratopedarcha Synalenus. Ac quanquam satis
apparebat perutilem Romanis rebus esse mariti-
miam potentiam, tamen post conversionem rerum
quæ capessente imperii habenas Andronico facta
est, ea curari oscitantius cœperat, prævalenti-
bus consiliis opinantium recte lucriferi sumptum
istum posse, quod plus damni, ut aiebant, quam
commodi ex instructis impensa maxima classibus
reipublicæ proveniret. Allegabant ad hoc persua-
dendum non argumenta illi quidem satis valida,
ac ne verisimiles quidem conjecturas, sed suspici-
ones fere meras. Tamen hæc pronis accipiebantur
auribus, et quod deerat verisimilitudini ratio-
num, studia gratiosorum apud Augustum et volun-
tates proprio isthuc propendentes impetu supple-
bant. Quorum etiam audiebatur oratio, ex actis
Imperatoris, et contentione qua ad res Ecclesiæ
componendas incumberet, augurantium inutilem
deinceps classem fore, Deo sic videlicet remune-
raturō zelum sibi gratum principis, restituendæ in
integrum religioni tam sollicitè intenti, ut nutu ejus
disjicerentur omnes infensæ molitiones opposita-
rum nostræ continentis gentium, et nulla de cætero
vis ab iis foret inferenda, quam ad propulsandam
usum habere possent aliquem copię navales. His
primò magis non reprehensis quam probatis, de-
inde quodam quasi successu impunitatis increbre-
scentibus, flebat ut etsi nondum publico 70 de-
creta consilio foret dimissio exercitus maritimi,

ἂ ὧν ἐκείνων μὲν τὰ τέλη τῷ δημοσίῳ ταμίῳ κατα-
βαλλόντων, χρημάτων εὐπορεῖν πολυδύλλουσαν βιαι-
λείαν, καὶ τοῦτοις κατὰ σπονδὰς τε καὶ συνθεσίας
ἀκονίτι τε καὶ ἀπραγμόνως διαφέρειν τὰ τῆς ἀρχῆς.
Ταῦτ' ἐκεῖνοι πείθοντες βσιλέα, οὐκ ἐνιδόντες καὶ
πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων, ὡς οὐχ
οἶας τ' οὐσης ἀρχῆθεν τοῖς οἰκείοις ἐμμένειν, ἀλλὰ
ζημίαν ἠγοούμενης εἰ μὴ καὶ ἄλλα προσλάβοιτο, καὶ
δοι τῆς Κωνσταντινίου κρατουσης καὶ νήσους ἐχούσης
ἀδύνατα δίχα τριήρων ἀρχειν, καὶ ταῦτα τοῦ Ἰτα-
λικοῦ ἐξ ὅτι πλείστης κορύζης ἀνεγγεγερμένου πρὸς
ἀνάληψιν ὧν χθὲς καὶ πρὸ τρίτης ἐκείνων ἦσαν καὶ
τῇ ἀρχῇ τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῶν τριήρων προσεκτι-
θησαν. Ταῦτα βασιλεὺς μὲν ὡς εἰκὸς ξυνεώρα, ἰκα-
νῶς ἔχων καὶ πρὸ τῆς ἐς ἅπαν φιλίας τῆς ἐς μάλα-
στα βασιλικῆς ἐπιστήμης, καὶ τῶν νεῶν εἴχετο· ἀλλ'
ἐνίκα τὴ μόρσιμον, καὶ τοῖς λέγουσι πείθειν ἦν. Καὶ
τὸ εἰρηρικὸν δὲ τοῦ καιροῦ, συνυποκλινομένων καὶ
τῶν λοιπῶν Βενετικῶν τε καὶ Γεννοῦταις, ἐκποδῶν

tamen in deliberationibus de sumptu in rempubli-
cam faciendo, si qui præcipuorum imperii mini-
strorum commendare se providæ parcimonię spe-
cie volebant, tum promissime audirentur cum dice-
rent supervacaneum ali numerum remigum, mer-
cede conductam in naves militiam exterorum in
nimiam excrevisse multitudinem. Cujus duplicis
generis hominum, si priores quidem vectigalia, ut
cæteri suæ sortis, ærario imperata solverent, hi ve-
ro exauctorati militia gravare rempublicam impen-
dio stipendii desinerent, fore haud dubie ut fiscus
multiplici reffectus hinc inde sumptu, nec largis
erogationibus exhaustus, abundaret pecunia, qua
perite princeps utens facile hostes exarmaret, sta-
bilitateque securum otium subditis citra pulverem
ac pugnam, conciliandis prudenter conventionibus
ac pactis, quibus certius quam victoriis strepitu ac
discrimine quæsitis salus quiesque publica, quan-
tum ad felicem imperii cursum optandum esset,
firmaretur. Talia cum isti disputarent, non statim
quidem probabant Andronico; qui et usu jam quo-
dam principatus, et indole pro ætate regnandi ar-
tium capaci, animo præterea gloriæ avido ac servare
illibatum imperio Romano suum antiquum decus,
prout posset, certo, satis utique sentiebat ad spem
dorem imperantis orbicivitatē, nec non ad defensio-
nem insularum objectarum incursibus gentis Italicæ,
partim avitis odiis partim ira recenti curaque recupe-
randi nuper amissa in nostras semper injurias arma-
tæ, maxime opportunum esse præsidium triremium.
Tamen nescio quofato sensim prævaluit utcumque non
credendum nec firmis nixum rationibus consilium, seu
divinæ Providentiæ deprimerē res nostras statuentis
vis ineluctabilis hæc fuit, seu principis et principa-
tus ministrorum supine indormiens fiducia præ-
sentis tanquam duraturæ in ævum omne pacis in-
provida quædam et gravibus olim luenda damnis so-
cordia. Videbant tunc nimirum obnoxie quiescere La-
tinum omne nomeu, nec quemquam ex Italis magis

μάλιστα καὶ τοῦ Καρούλου γενομένου, εὐδράθετον ἂν εἴη τὴν γνώμην εἶναι. Οἱ μὲν οὖν τὰς ναῦς παριδόντες ἐνῆκαν ἐκείναις χερσὶν ἰκανὴν καὶ μόνον δόξα τοῦ συνεργούντος εἰς φθορὰν λογιζόμενον. Τὸ δὲ ἐπὶ ταύταις ἀποτεταγμένον στρατιωτικὸν τε καὶ μάχιμον παρ' οὐδὲν ἔχοντες, τοῖς μὲν βαναύσοις τέχνας μεταχειρίζειν ἐφῆκαν εἰς ἀποστροφὴν, ὅποση τις ἐκείθεν δυνατὴ ἦν, τοῖς δὲ καὶ ἀπομαλεῖν τοῖς ἔχθροις, [P. 44] ὥστε σύναμ' ἐκείνοις πειρατῶν τρήσῃ τὴν Ῥωμαίων κακοῦν. Τότε δὲ τοῦ πρωτοβεστιαρίου ἐξορμώμενος πολὺ τι πλῆθος εἶπετο ἐπὶ θύσεως. Καὶ δὴ προσβλῶν Δημητριάδῃ ἐκεῖ συνέταττε τὰς δυνάμεις, οὓς μὲν πέμπων εἰς σκύλα καὶ ἀρπαγὰς, οἓς δ' ἐπὶ ἀνοικοδομῇ τῶν ἐκεῖ χρώμενος πολισμάτων, ἀπικραδοκῶν καὶ τὴν τῆς βασιλείας πράξιν ἐπὶ τῷ ἀνεπιῶ Μιχαῆλ, ὡς λέλεκται. Καὶ πρῶτον αὐτῶν τῶν ἔργων πύργους ξυλῖνοις αὐθημερὸν εἰς εἰκοσι καὶ τέσσαρας ποσούμενοις περιβαλέσθαι Δημητριάδα,

quam Venetos et Genuenses, 71 qui tranquillissime in terris imperii degerent, adversus dominantem Constantinopoli Augustum hostilia machinari, sublato scilicet et medio Carolo, cunctos ad id incitare, dum viveret, solito. Hinc subrepsit usu quod ratio non probaverat, ut compendium fieret sumptuum in classem tuendam impedi solitorum; dumque sic agitur quasi constaret lucro accrescere publico quidquid subtraheretur rationibus navalis apparatus, sensim deventum eo est ut Romana classis non flammis illa quidem uno momento absumenda traderetur, cæterum permitteretur abolenda temporari, et nulla in navium, quibus illa constabat, tuitionem aut restaurationem parte curæ impensa, tantum duntaxat relinqueretur duratura, quanto erat opus spatio ut naves omnes mero neglectu putrescerent aut soluta compage abolerentur. Istud postea contigit, hoc prævorsum ac representatum maturius est. Classarii milites multi ac fortes, nec parum exercitati præliis, spreti omnes multatque stipendio, partim ad artes sese conferre mechanicas quibus victum quærerent, partim ad hostes transfugere sunt coacti, quorum inde ductu piraticis incursibus rem oramque nostram infestarunt. Tamen hoc quo describimus tempore, plurimi horum in pedestres cæturati copias protovestiarium sunt seenti, expeditionem in tractus Occiduos ducentem; qua is progressus Demetriadem usque ibi constitit, copiasque in manus divisas partim excurrere ac e vicinis hostium terris prædas agere, partim restaurare oppida Romanæ ditionis incursionibus deformata hostilibus jussit, ipse interim operiens, ut dictum est, effectum promissorum reginæ Annæ, et simul illa in suis laqueos incantum indidisset Michaelē leviri sui filium, sibi que juxta conducta tradidisset, correpturus tutoque producturus ad Augustum. Hæc quippe vera erat moræ causa, cui speciose obtendebatur quam dixi labefactorum injuria vel temporis vel belli mœnium reparatio; cujus primum specimen fuit quatuor et

διχῆ τε περιταφρῶσαι, καὶ ὕδωρ ἐκ θαλάσσης ἐναίνειν ταῖς τάφροις, καὶ οὕτως ἀνέδην κατ' ὀλίγον κείζοντα ἀνεγείρειν λίθοις τὸ πόλισμα. Διὰ ταῦτα καὶ ἀνοχὰς ἵκιοιέτο, καὶ ἀεργὸς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἐφαίνετο.

κζ'. Περὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου, καὶ ὡς ὕστερον κατωρθώθη τὰ κατὰ τὸν Μιχαῆλ.

[P. 45] Τοῦ γοῦν καιροῦ τριβομένου νόσος ἐμπίπτει τῷ στρατιωτικῷ βαρεῖα πάντῃ καὶ αὐτουργὸς τοῖς πολλοῖς θανάτου· βαρεῖας γὰρ χεῖρας ὁ λοιμὸς ἐκείνοις ἐφῆκε, καὶ ἐπασσύτεροι εἶθνησκον. Τέλος δὲ καὶ αὐτὸς ὁ στρατηγὸς πρωτοβεστιαρίου νόσου γέγονε παρανώλιμα, κἀνεῦθεν οἱ περιλειφθέντες μηδὲν τῶν γενναίων πράξαντες ὕπανεζεύγνουν. Ὑστερον δὲ αὐτὴ καθ' αὐτὴν ἡ βασιλεῖσσι σύναμα τῷ ἀνδρὶ Νικηφόρῳ, θόλοις ὑπελθόντες καὶ ὄρκοις ἐξαπατήσαντες τὸν Μιχαῆλ ὡς γαμβρὸν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ ἀξίμενοι, μηδ' αὐτὸ τὸ κεκωλυμένον ἐκ γένους ὑπονοήσαν-

viginti lignearum turrium in circuito Demetriadis uno die perfecta 72 exstructio, quibus et fossa præducta duplex est, aqua insuper e mari vicino in utramque derivata. Quibus deperperatis ad totidem operis, intra id vallum secure jam est solidorum e saxo mœnium per otium ædificatio curata. In his diu suum exercitum protovestiarius occupatum habuit, nihil admodum interea negotii hostibus facessens.

27. De protovestiario; et ut deinde successum habuerint quæ contra Michaelē comparabantur.

Cæterum in Romanorum castrorum milites, longam tali loco et opere trahentes moram, gravis incubuit calamitas pestilentis morbi, quo multi sunt brevi spatio necati. Lue quippe per contagia grassante, ac corrupto magis magisque cœli tractu sævam augente vim, frequentatis in momenta funeribus inexplata Libitina feritate bacchabatur, fœda strage cadaverum late cuncta consternens, adeo nec ipsis parcente principibus clade, ut protovestiarium quoque ducem ejus exercitus supremum pestis exstinxerit; quo sublato reliquæ copiarum, nulla re gesta tanto apparatu et expectatioue digna, inglorie reverterunt. Postea tamen ipsa per se regina, cooperante pro virili conjuge ipsius Nicephoro, dolis aggressa Michaelē unam illi fallendo efficacissimam reperit machinam, speciosum ostentatæ affinitatis nomen. Ubi enim promitti sibi Michaelē audivit nuptias reginæ virginis Nicephori despotæ et Annæ reginæ filiæ, et tam splendidi sponsonem matrimonii utriusque sibi puellæ parentis juramentis sanctissimis firmari, facile se speratorum socerorum potestati permisit, imprudens qui non reputaverit quam esset incredibile velle revera despotas collocare legitimam hæredem nothi filio, nec vereri maculare avitam nobilitatem admisione spurii generis! Verum juvenis ambitione præceps ne suspicioue quidem prima tenus tam justum admittens metum, cæca fiducia in laqueos se induit. Dans quippe se in

τα ὑπὸ χεῖρας ποιοῦνται, καὶ τῷ βασιλεῖ, συχνὰ τῶν χρημάτων λαβόντες, πέμπουσι διτμίον· ὃν ὁ βασιλεὺς ὑπὸ φρουροῖς καὶ ἀνέσσειν ἔχων ἐτίμα, καὶ τὴν ἀνεψιάν τὴν τοῦ Ἀσάν θυγατέρα εἰς γάμον δὴ κατηγγύα. Ἄλλ' ἐκεῖνος πολλὰκις μὲν ἐπεχείρησε φεύγειν, ποσαυτάκις δέ οἱ ἐμποδῶν ἔστη ἡ τύχη καὶ ἤλισκετο παρραυτικά, ὥστε καὶ φυλακαῖς δίδοσθαι διὰ ταῦτα. Οὗ δὴ καὶ μίαν φυγὴν τὴν ὑτέραν μετὰ χρόνους συμβάσαν καθ' εἰρήμην τοῦ λόγου καὶ διηγήσομαι. Ἄπεδήμει μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς εἰς Θεσσαλονίκην, ὡς αὐτίκα κατὰ καιρὸν ἐροῦμεν, κατέσχετο δὲ οὗτος ἐν φυλακαῖς, σὺν αὐτῷ δὲ ἦν καὶ ἡ αὐταδέλφη τῆς αὐτοῦ, ἦν δὴ παρὰ πατρὸς τοῦ Ἰωάννου σεβαστοκρατοῦντος δεξιὰ μινος Τερτερῆς ὡς μνηστὴν τῷ υἱῷ Ὀσφεντισθλάδῳ, ἔτι ἐν ἀνηδότητι οὔσαν, ἐπειδὴ αὐτὸς τὰς πρὸς βασιλέα σπονδὰς ἠγάπησε, σύναμα τῆ τῷ Ἀσάν ἀδελφῇ καὶ αὐτὴν ἐς βασιλέα πέμπει. Ἦν οὖν σφίσι μία ἡ φυλακή, οἱ δὴ καὶ τῷ Ἐρρίῳ ἐξ Ἐγκλίτων ὄντι σύναμ' ἑτέροις καὶ τρίτῳ παιδί εἰς φυλακὴν

manus insidiantium propinquorum, vincitus ab iis et grandi est imperatori pecunia venditus, qui cum ad se adductum in tuta quidem, libera tamen custodia tenuit, variis ipsam remissionibus et significatione honoris delinire studens, adeo ut etiam sororis propriæ filiam ex Asane natam in matrimonium ipsi promitteret. Sed placando feroci animo injuria prodicionis irritato nullæ satis aut blanditiæ præsentis aut ostensæ in posterum gratiæ fuerunt. Involvens se irrevocabili conuincencia 73 Michael totus stahat intentus expediendæ per fugam furtivam libertati. At crebri ejus elahendi conatus adversa semper fortuna successu earuere, retracto ipso quoties evaserat, et vinculis reddito, quæ in longa post hoc tempora invitissimo hæserunt. Unam hic ego ejus, quanquam aliquot ab hinc annis, postremo tentatam fugam, argumenti eognitioni seriem temporum posthabens, referam. Profectus erat Thessalonicam imperator, ut mox suo tempore narrabimus, relicto Michael sub custodia, cujus in societatem propria ipsi soror abceaserat tali occasione. Dissidens ab imperatore causis quas diximus Bulgarizæ rex Terteres Joannis sebastocratoris patris hujus Michaelis firmare se sœdere curaverat, despondenda suo filio Osphentistihabo filia ipsius, quam et ad se transmissam adhuc impubem domi habuit. Verum securius deinde rebus suis Terteres reputans pacem, uti retulimus, cum imperatore facere, sponsalibus cum filia sebastocratoris abruptis, puellam una cum sorore Asanis ad imperatorem misit, quam is eidem, quo Michael tenebatur frater virginis, carceri mandavit. Erat ambobus custodiendis præfectus Erres quidam, sic vocatus, oriundus ex Enclianis (a). Huic suberant duo milites, quibus tertius accesserat puer administrator, ætatis teneræ. Venit in spem Michael elu-

ἐπιτετράφατο. Ὑπέρχεται γοῦν ὁ Μιχαὴλ τὸν Ἐρρῆν ὑπισχνούμενος γαμβρὸν εἶναι ἐκ' ἀδελφῆ ταύτης, ἦν δραπτεύσειαν. Εἰσὶ δ' οἱ λέγουσιν ὅτι καὶ κερτικῶς ἐκείνη ὁ ἐξ Ἐγκλίτων συνήρχετο, τὰ πιστὰ τῆς ἐπιγαμβρίας ἐνεῦθεν λαμβάνων. Ἦν γοῦν ὁ Ἐρρῆς καὶ τῶν λοιπῶν φυλάκων ἐπιστάτης, καὶ πολλοὺς ἀνὰ χεῖρας ἔχων, πιστὸς τὰ κολλὰ δοκῶν βασιλεῖ. Δελεάζεται τοίνυν ὁ βάρβαρος μελίζουσι ἡ καθ' αὐτὸν ὑποσχέσεις, καὶ κατακτείνει τὴν πράξι· ο. [P. 46] Καὶ δὴ εὐτρεπίζεται μὲν παρὰ τῶν οἰκείων τῷ Μιχαήλ, οἱ δὲ καὶ ἐν ἐλευθερίᾳ διάγοντες ὑπόπυργον ἐκείνη τὰ ἀναγκαῖα, ἀλλὰ ταχυνευτούσα καὶ ἀνδρες ἐρέται μισθοῦ τοῦ μεγάλου οἱ τῶς αὐτάρχεις, καὶ ὁ καιρὸς καθ' ὃν ἐκείνοι μὲν τῇ κατὰ δύσιν θαλάσση προσσχόντες σταθίζονται, αὐτοὶ δὲ τῆς φυλακῆς ἐκδάντες ἐπιθήσονται, ἐς τὸ ἀκριβὲς τάττεται. Κάκει δὲ δὴ ὄντας οὐκ ἦν καταγωνίσασθαι τοὺς λοιποὺς (οὐδὲ γὰρ πᾶσιν ἐκπυστος ἦν ἡ βουλὴ) μελίζουσι ἐκείνους ὡς ἐπὶ πράξει πέμποντες, καὶ καθ' ἕνα ὑπο-

ctandi tam exigui præsidii, si attrahere in partes Erren præfectum potuisset. Ergo in id incumbens multis hominem ambivit precibus, promisso etiam ipsi conjugio sororis in præmium operæ quam eis in libertatem assentendis contulisset. Sunt qui dicunt delibatum jam tum usum istius ostentati conubii præsumpta inter destinatōs sponso stupri licentia, nec inscio nec invito Michaelē, qui nihil pensi haberet vel tam turpi sibi plignore tanto certis oppignerare fidem Enclianensis in repræsentanda quamprimum promissa solutione captivitatē exosissimæ. Hujus rei facultatem non parvam habebat Erres, quod præterquam, ut dixi, summum 74 ejus custodiæ arbitrium obtinebat, etiam ejus fidei secure acquiescebat imperator. Quare quid posset sentiens, facile ad ostentatum honorem tanto superioris sua sorte affinitatis arrexat animum, et facturum se quod rogabatur prolixè recepit. Age, venit ad apparatus negotii. Conferuntur consilia cum libertate fruentibus amicis necessariisque Michaelis. Hi, quod opus erat, navem etiam comparant, remigio et commentu cætero largiter instruant, haud parvo in hoc sumptu facto. Conducitur hora qua Occiduo maria littori lembus paratus ad-moveretur, excepturus e custodia elapsos; qui ut tuto exirent, cætera erat Erri diligentia curandum. Obstabat duorum, de quibus dixi, subservientium ipsi satellitum præsentia, quorum tentare fidem communicato arcano anceps nimis periculosumque videbatur. Decretum, quod longe apparebat tutius utrumque occidere. Nec difficile fuit injunctis ministeriis disjunctos condicere sigillatim infelices. Pærum sola ætatis miseratio servavit. Sufficere visum est pedes lacertosque adolescentuli astringere validis vinculis. Sic igitur eum, vincitis etiam, ne vociferari posset, faucibus, dimiserunt, exeuntes sub

(a) Imo Henricus (Harry) Anglus. — In epistola Græcorum ad Innocentium III (Patrologia Græca

tom. CXXXIX, col. 296 C) Συρρόβην, sire Henry, id est, Henricus imperator ex Latinis.

δεχόμενοι κτείνουσι, τοῦ δευτέρου μὴ εἰδότες τὸ τῷ A
 προτέρῳ συμβάν. Οἰκτος δὲ σώζει τὸν παῖδα καὶ μό-
 νου, συμποδισαυτές τε καὶ ἐπαγκωνισάμενοι καὶ γὰρ
 ἑσπῆν ἐμβαλόντες τῷ στόματι ἀφίαιδιν. Ἐκείνοι δ'
 ὡς εἶχον ὑπὸ κλεισὶ τὴν φυλακὴν σφραγίσαντες, ὡς
 μὴ ἔκκυλισθὲν τὸ παιδίον ἐμφανὲς πρὸ καιροῦ τὸ
 δρῶμα ποιήσειεν, ὑπὸ πρώτας φυλακὰς τῆς νυκτὸς
 ἔξιασι. Τῷ γὰρ Ἐρῶῃ, ὡσπερ αἱ φυλακαὶ, οὕτω καὶ
 αἱ τῆς πύλης τῆς ἐκεῖ κλειδὸς ἐπιτετράφατο. Ὡς ἂν
 δὲ μὴ θέη ὁδὸς τὸ δρῶμενον, ἐκείνος κάτωθεν τοῖς
 φύλλῳ ἐκφωνεῖ, διυπνίζων δῆθεν πρὸς τὴν τῶν κατ-
 εχομένων φυλακῆν, ὡς αὐτοῦ γε τάχα ἐν ἀπορρή-
 τοι; δουλείαις σχολάζοντος· καὶ γὰρ τινες ἰθύντες
 οὐδὲν ἄλλο ὑπενθύνον τότε ἢ ὅτι ὀρισθὲν πρὸς βασι-
 λέως δι' ἀπορρήτων αὐτὸς οἰκονομοῖ τὰ προσταττό-
 μενα καὶ τοὺς ὀρισθέντας ἐκφέρει νυκτὸς ὅπου ἂν B
 καὶ προστατάσοιτο. Ἐκείνοι δὲ τὰς φυλακὰς ὑποδρα-
 μόντες ἐπιβαίνουσι τῆς νηὸς. Καὶ ἦν αὐτοῖς ὡς καὶ
 πᾶσι γνωσθέντος ὁ νοῦς ἐν ἐλπίσιν ἀναμφιδόλοις, ὡς
 οὐδὲν ἐμποδῶν ἔσεται δυοῖν ἢ καὶ τριῶν ἡμερῶν τῇ
 Ἐυρίπῳ προσσελεῖν καὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἀνεθῆναι φό-
 δων, τῆς ἀδελφῆς κυριεύουσης τῆς νήσου. Ἄλλ' ἢ
 παλῆμους περιεστάτο δίκῃ, καὶ τὰ τῶν φωνουθέντων

primam noctis vigiliam, et clavibus, quas habe-
 bant, diligenter ocluso carcere, ne puer sese tor-
 quendo foras proropens præmature indicium fugæ faceret.
 Sic eductis Erres captivis duobus, inclama-
 vit voce contenta reliquis intus satellitibus, quasi
 excitaturus tum forte dormientes, ut vigiliam se
 utique absente intenderent. Valiturum hoc non fru-
 strâ credidit ad discutendas suspiciones obviatorum,
 tunc hora notum Imperatoris ministrum tendere ad lit-
 tos cum duobus eductis custodia cernentium. 75 Ita-
 que donâ aliud in mentem venit forte occurrentibus nisi
 mandatum arcæ quoppiam Erren tali tempore
 exsequi, et vinctos quos esset jussus transportare.
 Per hanc speciem etiam, quas pertransire oportuit,
 nocturnorum vigiliam custodiis elusis, inobservati
 incolumesque omnes navem expectantem conscen-
 derunt, optima spè gestiéntes felicissimi successus;
 nec dubitabant quin, ut initia se dabant, cunctis
 ad votum fluentibus, biduo triduo appellerent
 Euripum, atque apud istâ dominantem insulæ so-
 rorem ipsorum, miserarum anxietatis fugæ formidinum D
 et longi carceris ærumnarum unico securi, tran-
 quillam de cætero vitam agerent. Verum intervertit
 successum eruenti cœpti persequens homicidas
 cœlestis ultio, sanguine scilicet miserorum quos
 in-aulos oppresserat clamante ad Deum, et re-
 moram injiciente fugitivis ineluctabilem. Vix altum
 tenuerant, cum eis in adversum tam vehemens
 auster incubuit, ut adhuc tenentes portum naves
 in illa ipsa tuta statione concuteret, ac quo mo-
 mento aura inopinatissime reflavit, qua perseve-
 rantia duravit, tantum non clare appareret scele-
 ribus fugientium infensum cœlum receptus ipsis
 securi negare facultatem. Non enim uno alterove
 die intractabile violentissimis austris mare horruit,

αἵματα δεσμῆς ἤντην πρὸς πορείαν κωλύει ἀρρήκτως
 τε καὶ ἄλυτος. Ἀντιπλεῖ γὰρ ἐξείρητος πνεῦμα βίαιον
 νότου, ὡς καὶ τὰς ἐλλειμενίζούσας ἐξοκίλει ἐκ βίαις,
 καὶ ἄνεμος ἐμποδῶν ἔστη παρανομήσασιν. Οὐ γὰρ
 μίαν ἢ καὶ δευτέραν ἡμέραν ἠπλόει ἐκ βιαιῶν νότων
 τὸ πλάγος, ἀλλ' ἐφ' ἡμέραις, μέχρις ἂν ἐκλείνοι κατὰ
 τὴν Ῥαιδεστὸν ἐξοκίλιαντες ὑπὸ χεῖρα γένοιτο τοῖς
 τυχοῦσι. Καὶ ταῦτα μὲν μετὰ χρόνους πέπρακται,
 τῆς δ' ἀκολουθίας διδούσης τοῦ λόγου ἐνταῦθα πρᾶ-
 νατέτακται. Ἡμῖν δὲ ἰτέον πρὸς τὰ ἐξῆς. Ἐμπηγ
 δὲ προσθετέον καὶ τοῦτο σφίσι· ἐπικοινωνεῖ γὰρ
 τοῖς προανατεταγμένοις. Ὀγδῶδου γὰρ ἐκ τούτου χρό-
 νου [P. 47] διανυσθέντος, καὶ τῶν εἰκείων αὐτοῦ δὲ
 ζητούντων τῷ πρεσβυέσθῳ παρὰ βασιλέα καὶ καθ-
 υπισχελεσθαι τὰ μεγάλα, εἰ μόνον ἀνεῖτο τῶν φυλα-
 κῶν καὶ πρὸς αὐτοὺς γένοιτο, ὁ μὲν κρατῶν ἀνήρητα
 τὰ περὶ τούτου, καὶ λόγοις οἰκονομίας οὕτε κάμπαν
 ἀνήνατο οὕτε μὴν κατένευσεν ἐς τὸ παντελές. Τὰς
 γοῦν τοιαύτας ἀναβολὰς μανθάνων ἐκείνος βουλὴν
 βουλευέται κακίστην μᾶλλον ἢ συνετήν. Ἐγγεγονῶν
 γὰρ τῶν ἀνακτόρων ἐγκεκλεισμένος ὅπου δὴ καὶ βα-
 σιλεὺς ἦκει, ἔγνω πῦρ ἐνέειναι τοῖς οἴκοις, ὡς δὴ τι
 γενναῖον ποιούμενος τὸ εἰς τοιοῦτον ἀναβρίπτειν

sed pluribus continue diebus, quoad infelix navi-
 gium sustinendo impar rejectum ad Rhædesti oram
 ibi forte inventis Augusti ministris, quos vehebat
 fugitivos, in manus tradidit. Hæc postquam, ut
 indicavi, posterius gesta ex occasione præoccupavi-
 mus exponere, resumere ordinem eventuum, et
 ad ea quæ deinceps fieri contigit eadem qua trans-
 acta sunt serie referre sermonem debueramus:
 piget tamen hinc discedere non imposita longo
 negotio clausula. 76 Addatur ergo qui leavis die
 dilatus intervallis tandem supervenit, novissimus
 et plane tragicus fabulæ actus. Octavum jam in
 custodia infelix Michael annum expleverat, cum
 necessariis ipsius crebris legationibus imperatorem
 urgentibus et magna pollicentibus, si miserum
 tantisper vinculis solutum ad suos redire permi-
 sisset, Augustus non ille quidem præfracte negavit,
 aut omnem supplicibus impetrandi aliquando quod
 peterent spem abscidit, verum tamen nec plane
 annuit, sed verbis placidis et exorabilis, ubi matura
 foret, animi quadam humana significatione
 conditis anxie sollicitorum vota delinivit. Has
 Michael Andronici tergiversationes et artificiosas,
 ubi cognovit, detestatus moras, consilium inquit et
 cœptu et eventu potius desperatissimum ac pessimum
 quam ullo astutis ingenio commendabile. Cum enim
 in turri servaretur Palatinis admota
 aedibus intra quas ipse diversabatur imperator,
 visus sibi est generosum aliquid facturum, si flammis
 suo carceri subjectis ipsius quoque invisî principis
 contiguam incenderet domicilium. Nocte igitur
 intempesta, prius obseratis diligenter carceris
 valvis, ignem iniecit in struem lignorum aridorum,
 quam ante congesserat specie habendæ ad manu
 materiæ necessariæ foco cubiculi longum in tem-

κίνδυνον. Καὶ δὴ νυκτὸς ἀπὸρὶ κάγκανα ξύλα ἐτοι-
 μάσμενος, ὡς δῆθεν θερμαίνοντο (χειμῶνος γὰρ
 ἐπράττετο ταῦτα, περὶ τοῦ Σκιροφοριῶνος τὰ μέτα,
 ὅς ἐστιν ὁ Δακίβριος), τὰς θύρας τῆς εἰρκτῆς ἀσφα-
 λισάμενος ἔνδοθεν πῦρ ἐνήησιν, ὃ δὴ καὶ τῆς ὥρας
 καταταχῆσαν ἐξῆπτε καὶ τοῖς ἐκτὸς δῆλον ἦν. Φθά-
 νει δὲ καὶ τὴν βασιλέα ἀγρυπνοῦντα ἐτι τὸ γεγονός.
 Καὶ ὅς τοὺς ἀμυνομένους οὐκ ἐκείνον, ἀλλὰ τὸ πῦρ
 εἰς κατάσβεσιν ἀπέπεμπε. Καὶ τις τῶν ἄλλων ἐκτο-
 μίας Κάρθας λεγόμενος προφθάτας ταῖς θύρας
 προσέπραττεν ὡς ἀνοίξων· ὡς δ' οὐκ ἦν ἀνοίγειν ἡσφα-
 λισμένας, ἀξίνας τὰς θύρας αὐτοῖς μοχλοῖς καὶ βα-
 λανάγραις ἐξετίνασσαν. Οὐπω δὲ καλῶς ὁ ἐκτομίας
 ἐφθῆ οὐδοῦ ἐπιθεσάως, κάκεινος ἔνδοθεν τῆ μαχαίρᾳ
 προσπανατῆ, καὶ τοῖς σπλάγχνοις ταύτην ἐμβάλλει
 καὶ αὐθις ἄλλην καὶ τρίτην ἐπὶ ταύταις, καὶ νεκρὸς
 ὁ πληγῆς αὐτίκα. Καὶ εὐθὺς πολλοὶ μὲν ἐσεβρύησαν,
 τὸ δὲ πελεκυφρόν τάγμα βασιλείων, ἀγαιόμενοι τῷ
 συμβάντι, πελέκεσιν ἐκείνον ἀνηλεῶς κατακτείνουσι,
 καὶ τὸν οὕτως ὑπὸ τρυφῇ τραφέντα ἔξιον που ἐκθεβλη-
 μένον κατὰ τὴν ἀργυρᾶν λεγομένην εἰκαίως πως καὶ
 ὡς ἔτυχε θάπτουσιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον, εἰς
 εἶγμα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ ὅτι σκιαῖς
 μᾶλλον ἢ τοῦτοις πιστεύειν ἄμεινον.

pus alendo, prout rigor brumalis tempestatis re-
 quirebat : nam hæc circa Decembris medium acta
 sunt. Flamma raptο fomite celeriter pyram obviam
 amplexa, luculentis horæ spatio inclarescens au-
 ctibus, per erumpentes e tecto intra quod cœperat
 fumosos immistis scintillis globos, usque ad sen-
 sum extra degentium in proximo indicia sui per-
 tulit. Rem in primis adhuc commodum vigilans
 Augustus animadvertit ; ac raptim, pro instantia
 periculi, satellites quotquot ad manum fuere, jus-
 sit accurrere ad carcere, non pœnas inflicturos
 incendiariorum, quem adhuc quis esset nesciebat, sed
 incendium ipsum extincturos. Ante omnes ad jus-
 sum evolavit eunuchus, Carbas nomine, tentatis-
 que foribus, 77 ubi munitas impenetrabiliter
 sentit, securibus effractas cum seris simul ipsis
 ac vectibus subruit, obstaculaque amolitus intro
 irrumpit. Vix limini pedem injecerat, cum adver-
 sus irruens Michael ense ei adigit in viscera, re-
 petitisque his terve similibus plagis miserum stern-
 t exanimem. Ad facinoris atrocitatem subitis, ut
 fit, clamoribus momento divulgatis confluxere
 statim plurimi, et inter hos cohors securigerorum
 exebare ad regiam solita. Hi cruento spectaculo
 perculti auctorem cordis nefariæ, ira omnem mi-
 sericordiæ sensum obruente, crudeliter securibus
 conciderunt. Talem nactus finem est filius Joannis
 Sebastocratoris, quem longe dissentanea mollitiei
 principalis educationis sepultura sic mortuum
 excepit, humo temere injecta obiter, contemptim-
 que tumulatum loco profano extra urbem, prope
 paludem quæ dicitur Argentea. Hæc prolata velut
 in specimen sint vanitatis pomparum humanarum ;
 quæ recte quis æstimans, non plus reputet clari-

κῆ. Περὶ τοῦ ἱεροῦ ἄρτου.
 [P 48] Ἐπληθύνθη δὲ τοῖς, τότε τετελεσμένοις
 καὶ τι συμβᾶν φοβερόν μὲν ἰδεῖν, φοβερόν δ' ἀκού-
 σαι, οὐ δὴ καὶ ἄλλος ἄλλο τι ἂν αἰτιάσατο καὶ ἄλλο
 ἄλλος, οὐδαίς δ' ἂν, οἶμαι, εὐστοχόν θείῃ τὴν κρίσιν,
 κᾶν πολλὰ κάμοι προσερευῶν· « Τίς γὰρ ἔγνω
 νοῦν Κυρίου, εἰς δὲ τὰ ἔσχατα τῆς σοφίας αὐτοῦ τίς
 ἀφίκετο ; » φησὶν ὁ Ἰώβ. Τὸ δ' αὖ ἐκ τοῦ παρεϊκό-
 τος ἐπὶ τοῖς θεοῖς τοιαῦτα γίνεσθαι λέγειν ἢ καὶ
 δοξάζειν οἷα δὴ καὶ ἐροῦμεν, μανίαισιν ὑποκρέκει,
 φησὶ Πίνδαρος. Ἐμοὶ δ' ἀπαξ ἔμαυτὸν καθεικότι
 εἰ; ἀγγελλαν τῶν γενομένων, ἦν που καὶ παρὰ τὸ
 εἰκόθ; γέγονεν, οὐ δικαίως ἂν καὶ παρατητέον εἶη
 ὃ τ; λέγοιμι. Νέμει γὰρ τὸ θαρβῆεν ἢ ἀτρέκεια. Καὶ
 οὐδὲν χεῖρον, οἶμαι, ὑπὸ τῶν ἀκουσόντων ἂν πάθοιμι
 λέγων ὧν ἔμαυτὸν ἴσως δράσαιμι μὴ εἰπῶν. Ἐκειθεν
 μὲν γὰρ δόξαν ἀπολαίτ' ἂν τις τοῦ πάντ' ἐπέχειν
 ἐκ φιλαυτίας τοῖς τότε ζυμβᾶσι, καὶ γ' ἀνάγειν πρὸς
 ἔν τι τὸ μὴ κατὰ τρόπον ἐκεῖνα καὶ τάσφαλὲς πε-
 πρᾶχθαι· ἐντεῦθεν δὲ ἄλλ' εἰ μὴ τί γε πᾶλον, τῷ
 γοῦν ἐκόντα παρατρέχειν τὸ ζυμπεσθὲν ἐκ δαιμονίου,
 οἶμαι, προνοίας ρυπαίνοιτ' ἂν ἢ καθ' ἱστορίαν
 ἀλήθεια. Τῷ τοι καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις λεγέσθω,
 δεῖμα μὲν φέρον θεοῦ προνοίας, πρὸς ὃ τι δὲ φέροι

tati natalium opumque ac titulorum illustrium
 splendori quam umbris prorsus inanibus fidendum.

28. De sacro pane.

Hoc porro, ut ad intermissa me referam, tem-
 pore tetro et portentoso experimento deprehensum
 est ex vero convenire sacris nostris vulgo eis attri-
 butam appellationem τῶν τετελεσμένων; sed ea
 rariori notione qua ista interdum vox pollutum et
 contaminatum designat quidpiam. Contigit quippe
 res visu quidem horribilis, auditu quin etiam in-
 fanda; cujus aliam alii causam ubi quantavis con-
 tendendo perscrutatione quæsierint, aut vel argu-
 tissimis nisi conjecturis assignarint, haud tamen
 certo iudicio desiniant vel quo per homines con-
 tractus casu vel quo Dei consilio permissus fœdus
 hic et infaustus eventus fuerit. Quis enim cogno-
 vit sensum Domini? Aut quis, ut Job ait, usque
 ad ultimos ejus sapientiæ pervenit terminos? Nam
 mera fortuiti temeritate occursus, citra ullam cer-
 tos sequentem fines Numini cuncta regentis 78
 providentiam, seri cernique qualia mox referam
 qui diceret aut existimaret, hujus equidem vel
 affirmationem vel sententiam ausim dicere juxta
 Pindarum, haud longe a furore discrepare. Mihi
 utcumque insuavis accidit commemoratio istius-
 modi monstrorum inauspicatæ mentionis, non est
 tamen liberum, ex quo istam ultro necessitatem
 subii, suscepta professione qualescunque res ges-
 tas exponendi, ab his scripto mandandis abstinere.
 In quo intrepide affirmandi facit animos evi-
 dentia testatissimæ veritatis; nec deterret verissi-
 militer excepturus narrationem meam quidam
 horror auditorum ex me casum dictu fœdum;
 qualia delicati genii lectores naud fere citra indicia

ἢ παρελθὼν ἢ ἐσόμενον ὡς εἰκὸς ἀγνοούμενον. Ἄ μοι οὖν ἰδόντα παραυτίκα λαμβάνει τὸν ἱερέα, καὶ ὅ τι πράξει (οὐδὲ γὰρ ἦν ἐκείνον ἐνοῦν εἰς κατάληψιν τοῖς προσφάτοις) διενεοῖτο. Καὶ τὸ πρᾶγμα φοβερὸν ἔδοξεν, οὐ παθὼν τόσον ὅσον φανέν, ἐπάλπερ τὰ τῆς εὐθετήσεως ἡμηγάνηται. Τοῖνον καὶ εἰς κοινήν θείαν προὔτεθῃ, καὶ τὸ ποιητέον μεθ' ὅτι κλειστής ἐζητεῖτο τῆς εὐλαθείας. Ἄλλ' ὁ ἦν καὶ ἐδόκει καὶ πρέπον ἦν, τὸ περιὸν τῆς παραλλαγῆς οὐκ ἐίδου γίνεσθαι, καὶ δὴ πρὸς τὴν μετ' ἀλήψιν δυνῶν ὁ ἱερεὺς οὐ προσίετο. Θεῶ δ' ἀναφέρειν ἄλλως οὐκ ἦν μὴ μεταλαβόντα τὰ δῶρα. Καὶ ἔνθεν μὲν φόβος, ἐκείθεν δ' ἀπορία τοὺς θεωμένους διεμερίζετην, οὐκ ἔχοντας ὁ τι καὶ πράξοιεν. Ὁ γοῦν φόβος τὰς σφῶν γνώμας συνέστελλε πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἄγων βουλήν, τὸ τὸν ἱερέα, κἄν ὁ τι καὶ πάθοι, προσήσασθαι τὸ φαινόμενον. Τοῦ δὲ μηδ' ὄλω; προσίτων ἐκείνο νομίζοντος μηδ' ἄκροισ ὡ; εἰπεῖν χεῖλεσι τὸ παράπαν, ἢ ἀπορία παρατολήμασα ἐσχεδίαζε μηχανὴν πολὺ μὲν τῶν ἀξίων ἀποδέουσαν, ἀναγκαίαν δ' ἄλλως ὑπὲρ πᾶν ἕτερον ὁ δὴ καὶ ἐνοήσεσσι τις πώποτε.

fastidii et quasi abominabundi transmiserint. Etenim dum reputo rem attentius, facile sentio impelli me ad idem conspirantibus in unum, hinc respectu iudiciorum alienorum, hinc proprii officii præscriptio, cum nec utique me fugiat culpam ab eruditis historicos, si quos deprehenderint indulgere privato gustui, damno memoriæ publicæ, accommodanda narratione ad certam adamatam ipsis concinnitatis fucosæ speciem, quam quoad confecerint, nihil penam habeant dissimulare ac detorque in subjecto argumento, si quid isti formæ reluctari contumacius viderint; nec dissimulare possim convicia conscientiæ, quid meum a me munus exigit, monentis, edicentisque quadam inexorabili severitate censuræ me, si conscio silentio involerim quod nunc divino haud dubie nutu contigit, maculam, si nihil aliud, inusturum quamdam historicæ veritati. Quare illud ante omnia dicatur, divinæ quidem characterem providentiæ præferens; de quo tamen prudenter æstimetur ignorari quid tandem vel respiciat præteritum vel augeretur ac portendat eventurum. Dominica illuxerat proprio vocabulo dicta Tyrine a casei tunc adhuc usu permissio; qua ritus consuetus vocabat sacerdotem ad præparandas in sacra pyxide tot oblationes consecrati panis, quot ad celebrandas juxta morem instantes liturgias ex præsanctificatis oportebat. Ubi ergo est, incruentis 79 sacrificii peracta functione, aperta pyxis ad collocandos intra eam consecratos panes, inventa intus quædam apparuit ex præsanctificatis oblatio, quam quis intuens suspicaretur unam ex iis esse quæ anno superiori feria quarta hebdomadæ majoris eam offerri debuisset, oblata minime fuerat, ut indicatum est superius, propter recessum ecclesiasticorum ex ecclesia, qualibuscunque de causis præversum cærimonix debite tali diei, ac propterea ibi fuerat relicta neglectaque ad hoc usque

tempus; quo spatio corrupta scilicet ac plane jam putris destinatis inepta usibus fuerat reddita, quippe quæ ne speciem quidem retineret panis, sed formam quamdam haberet fragmentorum atrorum theriacæ aut similis alterius confectionis ejus generis. Dirigit visu repente inopinatisimo sacerdos, et tremore totius corporis horrorem ac æstum animi declarans, incertus quid ageret, hærebat. Neque enim miscere se putabat posse veterem illam particulam cum recentibus, quasi, ut hæc, sic illa offerri percepturis posset et sacrificio ex præsanctificatis celebrando digna hostia censeret. Cum ergo ad spectaculum tam deforme, ad tam anceps utrinque periculum, arcente hinc et inde metu, et tamen agendi necessitate cunctari prohibente, diu deliberabundus expediret nihil; denique adhibuit circumstantes ad consilium, vocatisque ostenso quod videbat, quid opus facto videretur suggerere ne gravarentur, summa contentione demississime oravit. Statim occurrebat cunctis factu optimum fore, si fragmen sacri panis mucidum illud et vetustate alteratum sacerdos edendo consumeret, vacuoque jam vasi a se modo consecrata recentia inderet. Sed tam tetra erat ejus species, ut tantum imperare stomacho celebrans se negaret posse, ac ne summis quidem labris adeo rancidum frustum omnino sustineret attingere. 80 Absolvi tamen sacrificium non poterat, nisi statueretur circa hoc quidpiam et quomodocunque amoveretur inde nauseabilis ista Eucharistiæ sacræ portio. Inita denique via est magis utique necessaria quam decens, ad quam sponte sacerdos multo angore cruciatum animum tandem advertit. Divinæ nimirum Providentiæ permittendam putavit consumptionem ultimam illius fragmenti sacri, seponendo illud in seductum locum, qualia in sacrariis parari antiquus ecclesiarum usus obtinet: furnum sanctum nostri vo-

Θεῶ μὲν οὖν ἄρα τῶν τιμῶν καὶ ἱερῶν ἐκείνων μέλειν εἰκός, καὶ ἔμαλε πάντως, ἐκείνων δὲ τότε ὁ τοῖς τοιοῦτοις ἀφιερωμένος τόπος ἐκ παλαιῶ, ὃς δὴ καὶ ἰπυδὸς ἅγιος λέγεται, ὁσίως ἐπιβρίφιντα ὁσίως δέχεται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον.

κθ. Περὶ τῶν παριστρῶν Σκυθῶν, ὅπως κατεπολεμήθησαν.

Τότε δὲ [P 50] καὶ νέφος Σκυθῶν παριστρῶν ἐπισυναχθὲν, οὐκ οἷδ' ἐκποθεν καὶ ἐκ ποίας τῆς ἀφορμῆς, εἰς δέκα σχεδὸν χιλιάδας ποσούμενον, διελθὼν τὴν Βουλγάρων γῆν καὶ τῶν περὶ πολλὰ ληϊσάμενον κατὰ τὸν ἕξω ζυγὸν γίνεται. Καὶ δὴ προσδῶκιμον ἦν ἐκδραμούμενον καὶ τὰ τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης λείαν ποιῆσον τὴν τῶν Μυσῶν ἕμνουμένην. Ἐτυχὲ δὲ τότε τὰ ἀμφὶ τὴν Μεσέμβριαν κατέχων ἄρχοντας τρόπον καὶ στρατηγῶν ὁ κουροπαλάτης Οὐμπερτόπουλος, ἀνὴρ ἀγαθὸς τῆς χάριτος καὶ εὐθουλίας κοσμούμενος ὃς δὴ καὶ συμπλακεῖς ἐξαίφνης, θαρρήσας τῇ τοῦ βασιλείως Θεοσεβείῃ, ὀλίγους ἐπάγων πολλοῖς τοῦ προτερήματος ἐγεγόνει, ὡς τοὺς μὲν ἔργον μαχαίρας γεγόνεαι, τοὺς δὲ καὶ ἀποπνιγῆναι κατὰ τὸν ἐκεῖ παρὰρρόντα ποταμόν. Ὀλίγοι δ' ἐκ πολλῶν διαφράντες, μῆδ' ὕπη γῆς χωροῖεν εἰδότες, τὰς δυσχωρίας διεκπαλόντες, ἢ ποδῶν εἶχον

care consueverunt, alveum cavernæ forma sub sacris adytis cavatum, quo sacrarum rerum ævo aut situ marcentium inutiles reliquæ reverenter, quantum fas est, condantur. In id conceptaculum putrefacta particula caute honesteque reposita, ibi videlicet quoad aboleretur remansura, expeditus utinamque sacrificus est, peritricati perplexitate nodi qualitercunque sic defungens.

29. De Scythia Danubii accolis, ut debellati fuerint.

Ille porro tempestate nubis Scytharum e circumdanubianis collecta tractibus, quo animo quave occasione incertum, numerum fere implens capitum decies millium, transcurta Bulgaria vicinisque istis regionibus vaga direptione vastatis ad jugum exterius consedit, non ibi haud dubie quieturæ, sed procellam miuans irruptionis barbaricæ, e finitimis Macedonia vel Thracia prædas mox, quas aiunt, Mysorum abacturæ. Præerat tum forte Μεσσημβριæ circumsitisque terris auctoritate ducis summi europalates Umpertopolus, vir et probitate gaudens et prudentia ornatus. Hic fretus religione imperatoris, qua oppigneratum ejus armis divinum favorem crederet, quas sub se habebat modicas copias committere **SI** statim cum quantacunque istorum multitudine minime dubitavit, eo successu ut virtus numerum vinceret et pauci longe pluribus cladem inferrent multo maximam, siquidem plestique Scytharum gladio cæsis in acie, permultis aliis vicino amne haustis, qui rari effugerunt, ignari locorum per calles avias quanta maxima poterant pedum pernecitate ferebantur, tristi tum primum experimento edocti expertem consilii turbam consilio certius quam fortitudine superari. His imperator cognitis primum ingentes egit Deo

ἔφευγον, ἄρτι πρῶτον μαθόντες ὡς ἔβουλον πλῆθος εὐθουλία μᾶλλον ἢ ἀνδρία καταγωνίζεσθαι. Ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ πρῶτον μὲν δοξάσας τὴν θεῖαν ἀντιλήψιν, εἶτα δὲ καὶ ὑπερθαυμάσας τὸν ἄνδρα πολλοὺς δωρεῖται, ὀφείλων τὴν ἐκείνου τιμὴν, οὐκ ἀλλαγαῖς μόνον ἱματίων, ἀλλὰ χρυσῶ καὶ ἵπποις αὐτὸν δεξιούμενος, ἐφ' οἷς καὶ τὴν τοῦ μεγάλου Παπίου δωρεῖται τιμὴν ὡς ἄλλο ἀρετῆς καὶ τρόπαιον ἄξιον.

λ. Ἀξίωσις παρὰ βασιλέως τῶν σχιζομένων διὰ τὰ τελευθόντα τέρατα.

[P 51] Βασιλεὺς δ' ἐπιστάς τῇ πόλει οὐ καθάπαυ ἤψιλει τοὺς σχιζομένους τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τρέπων μετεχειρίζε τὴν ἐκείνων ὁμόνοιαν. Ὅθεν πέμπων, ἔστι δ' οὗ καὶ προσκαλούμενος, πολλὸς ἦν δεικνύων διὰ φροντίδος ἔχων τὰ ἐκείνων μὴ δεχομένης παραίτησιν, καὶ μᾶλλον ὅτι τέρατ' ἄττα τελούμενα κατεμάνθανεν, οἷά τ' ὄντα καὶ τὸν λίαν θαρβύοντα δεδίτεσθαι. Ἐχόμενα γὰρ τοῦ περιπύστου νεῶ τῆς τοῦ Θεοῦ σόφιας, ἐν τινι δημοτικῇ οἰκίματι, ἐν τοίχῳ τῆς Θεοτόκου εἰκὼν καθιστάρητο, καὶ ἡ εἰκὼν ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις ἔδακρυρῶν, ἀμάρξ ἐξ ὀφθαλμῶν χέουσα, ὥστε καὶ σπύγγοις τὴ ἐκρέον συναγεσθαι. Ἐλθόντος δὲ καὶ αὐτοῦ βασιλέως, ἄμα μὲν κατὰ προσκύνησιν, ἄμα δὲ καὶ κατὰ θέαν τῶν τελουμένων,

gratias pro ea, cujus præsens et illustre documentum isto eventu Federat, benevola protectione imperii: deinde europalates virtutem majorem in modum admiratus multis eum nec parum splendidis remuneratus est donis, dignitatem ejus augens non solum pretiosis vestibus, sed et auro et equis, quorum illum magnifica largitione honoravit, accumulans super omnia munus amplissimum magni papie, quod in præmium virtutis et dignum tam illustri victoria tropæum contulit.

30. Ut imperator signis tunc editis motus vehementer institerit ut discissi conciliarentur.

Reversus in urbem imperator neutiquam indormiit negotio conciliandorum Ecclesiæ qui se ab ea disciderant, nec iis quæ semel erat eo in genere conatus, tanquam exonerandæ suæ conscientie sufficientibus acquievit, sed velut rem quam omni ratione confectam vellet ac quantovis emendam bene pretio duceret, eorum concordiam urgere infatigabiliter instituit. Itaque nunc missis ad eos certis hominibus, interdum ipsis ad se vocatis, multus erat in demonstrando haudquaquam se admittere ipsorum excusationes, nec pertinacem probare recusationem. Ad hoc autem sic agendum magis magisque incitabatur nuntiatis sub id tempus prodigiis, talibus sane quæ vel præfidens summeque audax ingenium terrore percellerent. Nam in privata quadam domo, contigua inclyto **82** templo divinæ Sapientie, depicta in pariete Deiparæ imago multis diebus lacrymas emisisse ferebatur. fontes uberes fundens ex oculis, adeo ut spongiis collecta liquoris copia congregaretur. Contulit eo se imperator, qua venerandi religione qua curiositate cognoscendi; post quod cum ejus jussu pro-

καὶ πρῶτον ἀσφαλίσθηντο· τοῦ οἴκου βεβαίως, **A** καὶ τοῦτο. Καθ' ἃ δὴ πάντα αὐτοῦ; ἀθιγῆς δυτας καθάπαξ τῶν ρυπασμάτων αὐτοῦ καὶ τὴν διόρθωσιν δικαίους εἶναι πράττειν, ἄλλως δὲ μηδ' ὀπωσοῦ καταδέχεσθαι τὴν ὁμόνοιαν.

λα'. *Περὶ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ λειψάνου τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου.*

Ἦν μὲν οὖν καὶ [P 52] τῶν Ἀρσενιατῶν τισιν εἰρηνεύσασιν, καὶ μάλιστα' ὅτι καὶ κατὰ τὸ Ἀραμύτιον συναλοῦσιν, ὡς εἴρηται, ἐσπούδαστο ταῦτα, ἦν οὖν τότε καὶ σφίσι ἐφεσις ἐπὶ τοῖς πριτέρις ἐκείνοις ἀνακομιζῆσιν τὸ σῶμα τὸ Ἀρσενίου ἐκ Προκωννήσου. Οἱ δὲ καὶ αὐθις βασιλεὶ προσανέφερον καὶ ἤξιον. Πλὴν καὶ σκέμμα τι βαθὺ καὶ γενναῖον ἐν τούτοις ἦν, ὡς εἶδειξεν, ἀξιούσιν· ὁ γὰρ ὡς ἀδίκως ἐκδληθεὶς ἐπὶ τὴν προτέραν τιμὴν ἀναγόμενος εἶχε δηλοῦν ἐντεῦθεν τὸν Ἰωσήφ ἐπιδήτορα, ᾧ δὲ καὶ ἀφορισμὸς προστριβόμενος, ὡς ἔλεγον, παρ' ἐκείνου ὑπερβεῖν τὰ κατ' ἐκείνου τελῶς ἰδίῳ ἂν παρὰ τοῖς αὐτὸν ἐκείνου θαυμάζουσιν. Ὁ μόντοι γε βασιλεὺς πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ὁλως ἀφορῶν εἰρήνην, ὡς τοὺς ὀρώντας πιστεύειν, προκαταλαμβάνων δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐντεῦθεν (τὸ γὰρ σφίσι ἰσχυρὸν

λα'. *Περὶ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ λειψάνου τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου.*

Ἦν μὲν οὖν καὶ [P 52] τῶν Ἀρσενιατῶν τισιν εἰρηνεύσασιν, καὶ μάλιστα' ὅτι καὶ κατὰ τὸ Ἀραμύτιον συναλοῦσιν, ὡς εἴρηται, ἐσπούδαστο ταῦτα, ἦν οὖν τότε καὶ σφίσι ἐφεσις ἐπὶ τοῖς πριτέρις ἐκείνοις ἀνακομιζῆσιν τὸ σῶμα τὸ Ἀρσενίου ἐκ Προκωννήσου. Οἱ δὲ καὶ αὐθις βασιλεὶ προσανέφερον καὶ ἤξιον. Πλὴν καὶ σκέμμα τι βαθὺ καὶ γενναῖον ἐν τούτοις ἦν, ὡς εἶδειξεν, ἀξιούσιν· ὁ γὰρ ὡς ἀδίκως ἐκδληθεὶς ἐπὶ τὴν προτέραν τιμὴν ἀναγόμενος εἶχε δηλοῦν ἐντεῦθεν τὸν Ἰωσήφ ἐπιδήτορα, ᾧ δὲ καὶ ἀφορισμὸς προστριβόμενος, ὡς ἔλεγον, παρ' ἐκείνου ὑπερβεῖν τὰ κατ' ἐκείνου τελῶς ἰδίῳ ἂν παρὰ τοῖς αὐτὸν ἐκείνου θαυμάζουσιν. Ὁ μόντοι γε βασιλεὺς πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ὁλως ἀφορῶν εἰρήνην, ὡς τοὺς ὀρώντας πιστεύειν, προκαταλαμβάνων δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐντεῦθεν (τὸ γὰρ σφίσι ἰσχυρὸν

bilis esset eo concursus, obserato diligenter conclave, fluxus tamen lacrymarum, plane ut prius, perseveravit. Rursus in ædibus Charsie sanguis ex effugie splendide illustris inter martyres Georgii copiose manavit. Hæc imperator videns, homo natura, ut verum fatear, paulo formidolosior in talibus, metum haud modicum concepit, ne forte Deus per hæc indicaret minime sibi probari, quod princeps Ecclesie pacantæ cura remissa interim aliis miseraret; unde etiam secuturum videlicet erat ut quæcumque susciperet, aversi causa ista nimis favore destituta male succederent. Tali sollicitudine instinctus vocat congregat alloquitur sigillatim, palam adhortatur, plebem etiam densam in hos conventus admittens, nec indignum se reputans humillimos etiam ambire admonens suadendo rogando quemque, pro se ne gravaretur ad pacis negotium conferre: miserarentur Ecclesie scissuris, et his resarciendis mollicum quid impendere privatarum ne evinctarentur rationum. Ita ille. Sed særdis ea cuncta canebantur. Obvixi perstabant Arseniatæ in his in quæ palam convenerant, haud se unquam cessuros nisi satis ipsorum arbitratu adversa pars purgaret labem, ut rebantur, contractam primum admittenda in sacris commemoratione Josephi; deinde anathemate communiter ab Ecclesia contracto ex contagione Josephi ejusdem, quem excommunicatam, ut putabant, quod non solum communione dignata sed velut patriarcham fuisset venerato, maculam ipsius in se attraxerat. Suberat et forte alia ex clavi constitutis et jurejurando quondam sancitis inter ipsos causa obscurior. **83** Nempe conjurasse Arsenianos aliqui serebant nunquam se bona fide inuituros cum adversariis concordiam, nisi Hyacinthus, quem sibi substituisset vicarium injuste detrusus Arsenius, in patriar-

chalem evectus thronum ligatos anathemate legitima demum absolute reconciliaret sacris. Ut ut de hæc fama sit, haud plane ad liquidum explorata, tertiam certe agnitam jam publice objectabant Ecclesie labem, admissi principatus Papæ; cuius piaculi cum esset in confesso ipsos unos fuisse prorsus expertes, solos haberi debere ipso idoneos qui modos id purgandi præscriberent. Id ni fieret, haud sese omnino unquam in pacem conventuros.

31. De reportatione reliquiarum patriarchæ Arsenii.

Harum rerum apud imperatorem urgendarum pro Arseniatæ cæteris cura incumbere quibusdam ipsorum, satis ad hoc gratiosus, quod ii manus, ut dictum est, apud Atramytium dedissent, Augustoque datam fidem soli adhuc ex omnibus servarent. His causam reliquiarum agentibus plurimum Augustus favoris impertiebat, quod per eos speraret alios trahendos. Per istos igitur interpretes Arseniana factio, cum referre plurimum ad summam sui status reputaret reportari Arsenii cadaver de Proconneso in urbem, id ab Andronico petere institit. Erat hæc perartificiosa et valde astuta petitio, quippe quæ fronte prima nihil præferens periculosius ea erat tamen qua concessa recusare Josephitæ non possent quia et pseudopatriarcha et vero percussus anathemate Josephus agnosceretur. Cum enim reportatione ossium Arsenii e loco exsili, quo ejectus fuerat, in metropolim sui patriarchatus verum ipsum, etiam dum exsularet, atque adeo ad mortem usque, fuisse patriarcham declararetur, psiam erat Josephum, qui eo vivente locum ipsius tenuit, nihil nisi sedis invasorem alienæ per vim intrusum videri et dici posse; et quod ab eodem Arsenio ante suam ejectionem interminatione anathematis prohibitus idem Josephus fuisset im-

προτεινόμενον ἢ ἐξορία τοῦ πατριάρχου ἦν. δι' ἣν ἄ ὑπήγοντο τοὺς ἄλλους ἀδίκως ἐκθεδλημένους, ὃ δὴ καὶ προαναστέλλειν ἠθούλετο τῷ πρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ τὴν ἐκ τῆς μετακομιδῆς τοῦ σώματος τιμὴν γίνεσθαι, πᾶραχρημα νεύει πρὸς τὴν ἀξίωσιν. Ἦν δὲ μόνον εἰς τοῦτο τῷ βασιλεῖ προσιτάμενον τὸ φθάσαι λεχθῆναι παρὰ τινων ὡς ἀφορισμὸς; ἐπικεῖται παρ' ἐκείνου τοῖς ὀτεδῆποτε τὸ σῶμα μετακομίσουσι, παρ' ὃ καὶ μόνον ἔτοιμος ἦν ἐκ τοῦ παραχρημα τῆ καταγωγῆ τοῦ σώματος τὸν ἐξορισθέντα τιμῆν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο παρὰ τῶν εἰδόντων ἐλέγετο ὡς ψευδῶς ἐλέγθη καὶ ὡς ἐπλάσθη παρὰ τοῦ μαθητοῦ ἐκείνου Ματθαίου τὸ φημιζόμενον, τῷ τόπῳ προσμένειν μετὰ τοῦ σώματος θέλοντος, εὐθύς ταχυναυτοῦντες ἐν ἐνήρει οἱ ἀμφὶ τὸν Μανουηλίτην Θεόδωρον ἠτοιμάζοντο· οἱ δὴ καὶ ἡμερῶν [P. 53] ὀλίγων ὑπὸ προσηκούσῃ τιμῇ καὶ αἰδοί ἀξίᾳ μετ' εὐπλοίας πάσης τὴν Κωνσταντίνου καταλαμβάνουσι. Καὶ τότε ξυνέρχεται μὲν βασιλεὺς ξὺν πάσῃ συγγλῆψι, συνέρχεται δὲ πατριάρχης σύναμ' ἀρχιερεῦσι, καὶ τῶν κληρικῶν ὅσοι μετ' ἐκείνου

εἰρήνευον, καὶ λαὸς ἅπας τῆς πολιτείας, οἱ μὲν προσκληθέντες, οἱ δὲ καὶ αὐτόκλητοι. Καὶ τὰ τοῦ Εὐγενίου καταλαθόντες θήκην μὲν ἐκείνην πέπλω τῶν καλλίστων περικαλύπτουσι, καὶ χερσὶν ἱερῶν ἀνδρῶν κατὰ τὸ προσήκον πιστεύσαντες ὑπὸ φωσὶ θαψίλῃσι καὶ θυμιάμασιν, ὕμνοις καὶ ψαλμοῖς καὶ εὐφημιοῖς τοῖς πρέπουσι, περὶ καὶ βάδην τὸ μέγα καὶ ἱερὸν τέμενος τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας καταλαμβάνουσι, καὶ σφίσιν ὡσπερ αὐτοῖς οἰκιστοῦν τὸ τῶν Ἀρσενιατῶν βουλόμενοι σέμνωμα, ὡς καὶ τοῦ πατριάρχου κοινωνοῖς φανεῖσι καὶ συλλειτουργοῖς ἀντικρυς, ἐπενδύοντο μὲν τὰς ἱεράς ἐσθῆτας, πρὸς τῷ τελεῖν δὲ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν ὄντες, τῶν ἀντιφώνων ψαλλομένων, στολῆν καὶ τὸ σῶμα τῶν ἱερῶν ἐπενδύσαντες χερσὶν ἀρχιερέων φερομένην συνεισοδύουσι. Ἔττα πρὸς τῷ συνθρόνῳ δόξαντες ἐπικαθίζανειν, τὰ τῆς ἱεράς τελετῆς συνεπλήθρου εἰς τέλος πρὸ τῆς ἱεράς τραπέζης ἱσταμένῳ τῷ σώματι. Ἐντεῦθεν καὶ περὶ τὰ δεξιὰ τοῦ βήματος τῷ κισωτίῳ ἐνθέντες ἱστῶσι, κλεισὶ καὶ σφραγίσαι τὴν ἐκ τῶν Ἀρσενιατῶν κλοπὴν, ὡς ἐνῆν, φυλαττόμενοι, καὶ τρίτης ἐκάστης

peratori peccata confitenti absolutionem impertiri, quod hunc tamen fecisse nihilo secius constaret, manifestum indidem apparere Josepho, dum sedi praesset, excommunicationem adhæsisse. Prajudicia ergo praecipuorum causæ suæ capitum in hac Arsenii reliquias reportandi facultate **84** dolose latentia captabant, cum hanc per suos ab Andronico postulerent, qui tamen praecipuatus studio ingenti pacificandæ quomodocunq̄ Ecclesiæ, et illectus spe blandiente se per istam concessionem, nulli ut videbatur, admodum rei damnosam, exarmaturum omnem reliquam ejus sectæ contumaciam, et Arsenianos jam universos, delinitos inani honore celebrium exsequiarum ejus a quo nomen ducerent, p'ane se habiturum in potestate, conjuncturumque pro voto cæteris, facile annuens permittere se translationem dixit, cum eo tamen, si prius declararetur verum non esse quod aliqui jactabant, vetuisse Arsenium, antequam in Proconneso diem suum obiret, ne suum unquam ibi mortui corpus inde tolleretur, ac si quis id alio transferre attemptasset, excommunicationi subjaceret. Verum istam haud diffidulter Arseniani exceptionem submoverunt, adhibitis rei consciis testibus idoneis probantes haud unquam tale aliquid ab Arsenio vetitum vel minis anathematis sanctum, sed fictum eum rumore a Matthæo quodam discipulo ipsius, qui cum prope sepulcrum patriarchæ statione sibi commoda perstare in totam vitam cuperet, eam fabulam excogitaverit et sparsisset quæstuofo ipsi sed inanissimo commento. His ita declaratis, pleno jam in rem sibi optatisimam imperatoris assensu avide Arseniate arrepto, expediunt strenue cum instructissima remigio triremi Theodorum Manuelitem in Proconnesum; qui paucis diebus, navigatione usus prospera, Constantinopolim rediit, honore ac veneratiōne

consentaneis referens Arsenii cineres peregre dudum extincti. Praesto fuit iis excipiendis ipse primum imperator, universo senatu comitante; convenit ad id ipsum patriarcha cum episcopis et cunctis clericis, qui hujus communionem amplectebantur, populus quoque ac cives plane omnes, **85** partim evocati nominatim, partim sponte occurrentes. Quæ universa multitudo ubi locum ab Eugenio nomen nactum attigit, theca quidem qua Arsenii cadaver claudebatur velo e pulcherrimis delecto contexta est. Tum qui cæremoniam curabant, feretrum manibus sacrorum hominum rite consignatum, multiplici facum lumine ac thymiamatum suffitu, inter hymnorum canticorumque modulationes, acclamationibusque decentibus, lento et gravi passu ad sacrum usque templum Dei Sapientiae, prosequentibus cunctis, perduxerunt, certante, ut apparebat, pro se unoquoque studium in memoriam tanquam veri denique ipsorum patriarchæ ostentare, ut ne ipsis quidem in hoc cedere Arsenianis videri vellent. Adeo ipsi etiam qui vel intime patriarchæ nunc Ecclesiam regenti adhererent eique ad nutum inservirent, sumptis ultro sacris stolis contendebant inter primos cooperari venerationi Arsenii sacra in ejus honorem liturgia rite celebranda; quin etiam dum antiphonæ cantarentur, corpus ejus ornatu indutum patriarchali, cum manibus antistitum in thronum ad consessum patriarchæ portaretur, eo usque dum illuc esset illatum comitati sunt, moxque relato inde atque ante sacram mensam reposito justa cætera funebria, prout ritus posebat, persolverunt, nulla parte cæremoniae omissa. Tum illud arcule a dextris altaris paratæ indentes, clavibus eam sigillisque munierunt, caventes scilicet ne id Arseniate furari attentarent. Deinceps porro tertis quoque feria cujusvis hebdomadæ, ad venerationem ange-

ἔθιμος πρὸς τὴν τῶν Ὀδηγῶν κατ' ἔθος λαοῦ ἅ συντρέχοντος, κάκεινο ὑπανοιγόμενον τοῖς προσιοῦσιν ἄνετον ἦν. Ἐν ὑστέρω δὲ χρόνῳ ἡ Παούλαινα πρωτοεστίαρισα ἐν τῇ τοῦ ἀγίου Ἀνδρέου μονῇ τοῦ τῆς κρίσεως ἱερὸν οἶκον εἰς κάλλος ἐξησχήμενον καὶ μέγεθος ἀνιστά. Καὶ ἐπεὶ σπουδὴν εἶχεν ἐκείνη πρὸς τὸν πατριάρχην οὐ τὴν τυχοῦσαν καὶ ζῶντα καὶ τελευτήσαντα, ἀξιοῖ βασιλεῖα καὶ λιπαρῶς δέεται δοθῆναι τὸ σῶμα τῇ κατ' αὐτὴν μονῇ, ἐφ' ᾧ περ ἀποκτεθῆαι τῷ πατρ' αὐτῆς ἀναγερθῆναι ναῦ. Ὁ δὲ καὶ γέγονεν, ἑτέρας τότε συστάσης κατὰ τὸ εἶδος παντῆρως, καθ' ἣν βασιλεὺς καὶ οὐγκλητος καὶ τῶν ἱερωμῶν σχεδὸν οἱ πάντες, οὐδὲ τῆς λαϊκῶδους λειτουργίας μοίρας, ἐκείθεν περὶ πορῶντες τὴν τιμὴν ἐπέλου τῷ πατριάρχῃ, οὐκ ὀλίγα τοῦ βασιλέως καταβαλόντος καὶ τὰ τῶν πόνων ἐφόδια.

λβ'. Περὶ τῶν κατὰ Συρίαν δεινῶν.

Τότε καὶ τὰ κατὰ [P. 54] Συρίαν ἐπράττετο πάνθαινα. Ὁ γὰρ τῆς Βαβυλωνίως σουλτάν πρὸ χρόνων λαβὼν Ἀντιόχειαν καὶ εἰς ἔδαφος κατερείψας, ἀφῆκε τὰς μετ' ἐκείνων ἀκήρυκτον ἔχειν μάχην μετὰ τῶν Ἰταλῶν τῶν τὴν παραλίαν οἰκούντων ἐκ παλαιοῦ. Ὅθεν καὶ ἐπὶ τῶν τότε καιρῶν στρατολογησάμενοι

lorum in via salutis ducum populo de more con-
currente, reserabatur arca depositam Arsenii con-
tinens, idque omnium visere studentium liberis
oblatibus exponebatur. Aliquanto post tempore
Raulzua protovestiarissa in sancti Andreae mona-
sterio a iudicio cognominato sacram ædem exquisi-
tio artificis 36 elaboratam exstruxit; ac quoniam
non vulgari ea mulier studio se amplecti patriar-
cham illum, quoad vixit et postquam decessit,
semper ostenderat, consentaneæ huic noto ejus
affectui enixe oravit imperatorem, ut dari juberet
Arsenii corpus suo isti monasterio, honorifice
scilicet ab ea deponendum in isto erecto a se
templo. Quod cum impetrasset, ita factum est,
idque apparatu et pompa non minus quam in
priori translatione magnificis. Nam tunc quoque
congregato cœtu magno iterum per urbem suppli-
catio processit, Augusto ipso ac senatu, nec non
ecclesiasticis ferme omnibus, nec minori quam
antea populi multitudine, ordinato et lento incessu
lunus perhonorifice prosequentibus, quam in ec-
clibritatem non modicum etiam sumptum imperator
fecit, artificibus, qui qualemcunque ad id contulis-
sent operam, larga de suo stipendia persolvens.

32. De cladibus Christianorum in Syria.

Circa hoc tempus gravissimæ Syriam calamita-
tes affligerunt. Nam Babylonis sultan capta olim et
solo æquata Antiochia, internecinum in Italos oram
Syriæ maritimam obtinentes bellum odiis perpe-
tuandum hæreditariis dudum transmiserat. Cui per
hæc tempora obsquentes Arabes, aut potius
Æthiopes, primum quidem expugnata Tripoli omnes
in ea repositos puberibus majores interfecerunt,
urbemque ipsam a fundamentis eversam solo æqua-
runt. Idem postmodum fecerunt et populosissimæ

Ἄραβες ἢ μὴν Αἰθίοπες πρῶτον μὲν αἰρούσι τὴν
Τρίπολιν καὶ ἤδη τὸν οὐδὲν ἐν αὐτῇ κατασφάττουσι,
καὶ αὐτὴν δὲ τὴν πόλιν ἀνατρέπουσιν ἐκ θεμέθλων,
ἔπειτα καὶ τὴν πολυπληθῆ Πτολεμαῖδα τὰ ὁμοία
δρῶσι, καὶ πᾶσαν τὴν παραλίαν ἐξανδραποδισάμενοι
τὰ θαύματα τῆς Συρίας ἠφάνισαν. Καὶ ἔδοξε τὰ
ἡμέτερα τέρατα ἐπ' ἐκείνοις φανέντα τε καὶ τελειω-
θέντα· δάκρυα γὰρ ἐκείνα καὶ αἵματα πρὸς τὰ μα-
κρὰν ἡμῶν ἀνεφέροντο, ἀποπεμπομένων τὰ φοβερὰ
ἡμῶν ἑτέροις τοῖς μὴ οὐτὶ γ' εἰς πείραν, ἀλλ' οὐδ' εἰς
θεῖαν δυνάμενοις μόνην τῶν ἰδίων κακῶν ἡμῶν κοι-
νωῆσαι. Τὸ δ' ἦν ἕρα παραψυχῆ καὶ κακῶν ἀνάρ-
τησις, γνωσθέντος παθοῦσιν ὡς; ὅπου τὸ τῶν δεινῶν
σημεῖον, ἐκεῖ ἐμβάλλεται καὶ τὸ ἀποτέλεσμα γίγνε-
σθαι.

λγ'. Περὶ τοῦ δευτέρου συνοικισμοῦ τοῦ βα-
σιλέως.

Ὁ μόντοι γε βασιλεὺς [P. 55] υἱοὺς ἔχων ἐξ Ἄν-
νης τῆς ἐξ Οὐγγρων δύο, Μιχαὴλ τε καὶ Κωνσταντι-
νον, τὸν μὲν βασιλικῶς ἀνήγε καὶ ὡς τῆς βασιλείας
διάδοχον ἰδεράπτει, τὸν δὲ Κωνσταντῖνον εἰς δεσπό-
την ἔστρεψε. Τῷ μόντοι γε Μιχαὴλ καὶ ὁ πάππος
αὐτοῦ Μιχαὴλ τῆς εἰς τὴν βασιλείαν καταστάσεως

Ptolemaidī; et ora universa maritima subacta,
mancipatis in diram servitutem Christianis ejus
incolis, præclarum illum et mirificum florentis ha-
ctenus Syriæ statum exciderunt. Visaque sunt
nostra illa, quæ nuper memoravimus, portenta
clades istas indicasse: lacrymasque illas et cruo-
rem ex imaginibus fusa longe alio respexisse ac
velut in longinquas a nobis 37 fuisse amandata
terras, in iis explenda malis quorum non dicam
experientia, sed ne conspectus quidem aut e vi-
cino sensus ad nos pertingeret, uti nec illis ipsis
vicissim gentibus, quæ nos urgebant adversa, nota
erant, abrupto a nobis invicem commercio. Id
quod ubi est animadversum, valuit ea observatio
ad relevandam in nostris mœstitiam ex minis si-
gnorum istiusmodi conceptam. Recrearunt illi sci-
licet animos et bene sperare perrexerunt, ubi
compertum et reipsa demonstratum apparuit laud
veram esse pervulgatam opinionem illam; qua sibi
hactenus homines persuaserant eventa significatio-
num fenestrarum illis omnino in locis existitura, in
quibus prodigia clades istas minantia fuissent edita.

33. De secundo matrimonio imperatoris.

At imperator cum ex Anna Ungara duos super-
stites haberet filios, Michaellem et Constantinum;
priorum quidem jam in imperii consortium eve-
ctum regio uti collegam et successorem designatum
cultu honorabat, minorem alterum in despoticæ
dignitatis insignibus educans. At Michaelis quidem
supremæ potestatis participatione cum certa spe
successionis ornandi auctor avus ipsius Michael
fuerat, qui post nuntiatum Annæ nurus mortem
afflictissimum eo casu Andronicum non parum re-
creaverat filio ejus parvulo sibi cognomini confe-
rendis insignibus imperii, eundemque ut collegam

ἦρχε, καὶ ὡς βασιλεία παρεῖχε κηρυττεσθαι ὡς οὐ μικρὴν παραψυχὴν τῷ πατρὶ διὰ τὸν τῆ; δεσποίνης ἀλύοντι θάνατον. Παρ' ἦν αἰτίαν καὶ τὸ ἐκ ῥηγῶν τῶν μεγίστων κῆδος κατὰ δευτέρον συνοικέσιον μὴ ἔχων ὅλως περιποιεῖν ἑαυτῷ, ὡς ὑπ' ἀρχὴν πάντως ἐσομένου τοῦ ἐξ αὐτῶν, τὴν ἐκ μαρκεσίων Εἰρήνην καὶ γ' ἐκγόνην τοῦ ῥηγῶς Ἰσπανίας, ἀγαθὸς ἀγαθὴν οὐχ ἦστον τὸ γένο; ἢ τοὺς τρόπους, ἄγεται. Γρηγόριος δ' ἦν ὁ ταινιωτής, καὶ τὰ στίφη ἡ Διγούστα καὶ μήτηρ ἐδέχετο.

λδ'. Ὅπως μετακληθεὶς ἀνήχθη Βεκκος ἀπὸ Προύσης, καὶ τὰ τῆς αὐτοῦ κρίσεως.

Ἐπει δ' ἐπὶ τῇ Προύσῃ ἐπικεκήρυκτο πρόεδρος ὁ ἐξ ἀμαχειρευτῶν Νικόλαος, μετονομασθεὶς ἐκ μοναχῶν εἰς Νεόφυτον (καὶ τοῦτο γὰρ κανὼν ἐτίθετο παρ' ἐκείνοις, εἰ καὶ μὴ ἔχων κατὰ τοὺς ἄλλους τὸ ἀπαραίτητον, τὸ σήμερον μὲν ἰσθῆν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀγγέλων καὶ τὰς συνθήκας ἀπαιτεῖν τῆς μοναχικῆς τάξεως; εἶτα τὸν εἰς ὀπισθαγὴν ταχθέντα τὴν αὔριον εἰς ἀρχιερεῖα χειροτονεῖν· ὃ δὴ καὶ αὐτὸ ἐδόκει

Augustæ potestatis promulgandæ jam nunc, et agnoscere eoque ab omnibus jubendæ. Cæterum illa ipsa causa fuit cur in secundas nuptias aliquam maximorum regum filiam sibi petendam Augustus non duceret. Cum enim nascituro e secundo conjugio filio destinare imperium alteri jam oppignatum successori nequiret, non erat æquum ad gignendos privatos conjugem e summo rerum humanarum adsciscere fastigio. Elegit igitur Irenen, e dynastiis quidem duntaxat minoribus quos marcesios sive marchiones appellat, cæterum nepem regis Hispaniæ, quam bonus bonam, nec minus moribus probatam quam genere illustrem, rite uxorem duxit, coronante ipsam, et ubi mater est facta, in Augustam solemniter inaugurante Gregorio. 34. *Ut evocatus Prusa Veccus sit, et de ejus judicio.*

Cum vero Prusæ declaratus præsul fuisset Nicolaus quidam ex olim emeritis coquinæ imperatoris ministris, qui Neophyti nomen tractum ex monachis, ad quos e palatina familia transierat, ad thronum Ecclesiæ pertulit (hanc enim isti frequentandis talium assumptionum, utcumque aliis minus probatarum, exemplis jam sibi quasi regulam fecerant, ut pro gradu ad episcopalem dignitatem eligatur suscepta in eum humilitas professionis monasticæ, ac qui hodie coram Deo et angelis in spontaneam se obedientiam abjecerit, oppignerasse hoc ipso infulus sibi et jure promeruisse videatur crastinam in episcopatum promotionem; quod reprehensioni obnoxium qui censeant nulli sunt). Hinc igitur novo Prusæ antistiti visum est factu optimum insignire auspicia sui sacerdotii quadam inusitata significatione zeli sui adversus nuper admissam usurpatamque papa inter sacra commemorationem. Indicit ergo communiter universis certis numeri dierum abstinentiam ab esu carniū in expiationem videlicet tanti criminis, quam importuni jejunii mole-

Α πολλοῖς; ἐπιλήψιμον), καταλαβόντι τὴν λαχοῦσαν τῷ ἱερεὶ ἔδοξε καινόν τι ποιεῖν παρὰ τὰ πραχθέντα διὰ τὸ χθεσινὸν τοῦ πάππα μνημόσυνον, καὶ δὴ κοινῶς προτάσσει ἐφ' ἡμέραις τισὶν ἀπέχεσθαι τῶν κρεῶν ὡς πρόστιμον τοῦ βυπάτατος. Τὸ δ' οὖν βαρὺ Προσταλοῖς δόξαν, τῷ αἰτίῳ τῶν χθὲς συμβάντων ἐνίπτοντες κατηγορῶντο καὶ μάλα οἱ ἐνεφθόρου ὑβρεις. Ὁ δ' ἦν δι' ὅν, ὡς ἔλεγον, ἐμελλον νηστείας προσημιᾶσθαι καὶ κακουχίας. Τοῦτ' ἀκουσθὲν Βέκκῳ (πολὺ γὰρ ὑπεῖρπε, καὶ πάντες ἀναφανδὸν ἐλοιδοροῦν, καὶ οἱ ἐκεῖνου ἔσω διάγοντες κατὰ πρόσωπον ὠνειδίζοντο) οὐκ ἀνεκτὸν ἐδόκει, οὐδ' ὥστε καὶ ἐνεγκεῖν φορητόν. [P. 56] Ὅθεν καὶ θυμὸν ἀναλαμβάνει μείζω, καὶ ἐπὶ μέσης σταθεὶς τῆς τῆς μονῆς μεγίστης αὐλῆς, ὡς παρὰ πάντων ἀκούοιτο, τῷ μὲν τῆς Προύσης καὶ λίαν καταφρονητικῶς ἔχειν ὡς ἀμαθεῖ τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτόθεν ἐψέκει, τῷ δὲ πατριάρχῳ οὐντι Γρηγορίῳ καὶ λίαν τοῖς λόγοις ἐπέειχε. Καί, « Τί παθόντες, » ἔλεγεν, « ἐμὲ μὲν ἐπὶ παρὰ Ῥωμαίους; καὶ ἐκ Ῥωμαίων γεννηθέντα τε καὶ τραπέντα συχναῖς περιβάλλοντες; λοιδορίας ἔπειτα φεύγεται,

stiam pertæsi Prusæenses, dira, ut sit, imprecabantur auctori talis commemorationis, incommodissimo nunc ipsis piaculo luendæ. Occurebat autem in quem hoc nomine stomachum erumperent relegatus, ut dictum est, apud Prusam Veccus; qui populari odio tali se objectum calumniæ sentiens, et convicia non ferens quibus, ulicunque appareret, proscindebatur petulantia plebeculæ in os ipsi exprobrantis esurie se macerari culpa ipsius maledictaque impotentie acoumulariis, non in eum solum sed et in ejus familiares, quoties in publicum prodirent. Eam Veccus contumeliam nec tolerabilem nec sibi dissimulandam ratus, stans aliquando medius in impluvio monasterii maximi, ut ab omnibus exaudiretur, clara voce Prusarum tanquam ecclesiasticarum imperitiam rerum libero contemptu reprehendit, in patriarcham quoque Gregorium non parcius invectus: « Qui, malum, vos transversos error agit, » inquit, « aut quam malesuada urget vesania opprobriis conscindere, lacerare rabiosis dieteriis ac tam aspernantur aversari me Romanum hominem e novæ Romæ civibus natum, ibidemque educatum, interim dum pro patriarcha veneramini plausuque et acclamationibus honoratis Cyprum adveeam, in ea Latiniæ ditionis insula e Latinis gemitur, cultu adhuc et linguæ sono istius peregrinitatis signa hic quoque clara præferentem? Quod si non personarum præjudicio discrimine, sed zelo religioso dogmatum in istam vos iniquitatem abripi causamini, age convocet cœtum imperator, et nos audiat pro causa disputantes, scripturisque allegatis et sententiis Patrum veterum suffragia sapientium corroget, sicque statuatur de negotio non invidiosis tumultibus sed tranquilla disceptatione, more majorum, decidendū. Dum hoc quidem in mora est, quorsum plaustra in nos plebeiæ diaciatas effunditis, veteram ipsorum traducentes inscitiam, nec rudium sellulariorum in-

ἀνδρα δὲ παρ' Ἰταλοῖς γεννηθέντα τε καὶ τραφέντα, καὶ οὕτω ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐταῖς στολαῖς καὶ γλώττῃ πρὸς τὰ ἡμέτερα παρεισφρήσαντα, εὐφημοῦντες δέχεσθε; Ἐὶ δὲ δογματῶν ἕνεκα λέγετε, βασιλεῖς προσκαλείτω, καὶ συναχθέντων ἀπάντων ἀκουέτω τὸ φρόνημα, πᾶν δόξω κακῶς φρονῶν, ξυνετῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν Γραφῶν κρινόντων καὶ εὐλαδῶν· εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἵνα τί λόγοις ἀμαθῶν καὶ βαναύσων ἐπόμειο; ἐμοὶ τὰ χεῖριστα περιάπτετε; ἢ Ταῦτ' ἔλεγε Βίκκος ἀναφανῶν, καὶ δῆλος ἦν θέλων καὶ βασιλεῖ προσαγγέλλεσθαι. Ὅ δὲ καὶ οὐκ εἰς μακρὰν ἐγεγόνει. Κεινῆ τε γὰρ σέψει κατὰγεται, καὶ τῆ μὲν τοῦ Κοσμιδίου προσίχει τῆς νῆος ἀποδᾶς, ὡριστὸ τε ἡμέρα τῆς διαλέξεως, καὶ σύνοδος ἱερῶν ἀνδρῶν, παρόντος καὶ αὐτοῦ βασιλέως, ἀνὰ τὸν Ἀλεξιακὸν τρίκλινον γίνεται. Παρῆν μὲν οὖν ὁ πατριάρχων Γρηγόριος, παρῆν δὲ καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος, ἀβρῶστος ἔχων τοῦ σώματος κλινοπέτης τε καὶ ἐπισκεμπόδος. Συνην δὲ καὶ πᾶσα τῶν ἀρχιερέων ὁμήγουρις. Ἦσαν δὲ καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας καὶ μοναχοὶ πλείστοι, καὶ τῶν λαϊκῶν οἱ ἑλλόγιμοι. Ἐφ' οἷς προῦκάθητο βασιλεὺς, καὶ ἀμφ' ἐκείνων ἦσαν ὅσοι τε τῶν μεγιστάνων καὶ τῆς συγκλήτου ἅπαν περιφανές. Ἦν δὲ καὶ ὁ μέγας λογοθέτης, τὰ πρῶτα τῶν συνειλεγμένων, σὺνάμα πατριάρχῃ ἀναδεχόμενος τὰ τῆς διαλέξεως. Ἐπὶ τούτοις ὁ τῆς Ἐκκλησίας ῥήτωρ, ὃς δὲ καὶ τῶν διαλόγων κατήρχετο.

docilis iudiciis veremini stultam credulitatem addicere? » Hæc Veccus palam proloquens haud dubitabat quin cito ad imperatorem deferrentur, hoc ipso animo id agens. Nec sua eum spes fefellit: statim quippe admonitus Augustus Prusa Veccum accersit. Neque is cunctatus nave ad Cosmidii monasterium appulsa eo exscendit. Dicta hinc dies colloquio. Coit synodus ecclesiasticorum, præsentate ipso principe, in triclinium Alexiacum. Adest patriarcha Gregorius; Alexandrinus quoque Athanasius, quod forte tunc 90 ægrôtaret, decumbens in lectulo portatur. Ordo universus antistitum convenit, nec clerici desunt, nec plerique monachorum, nec laicorum quique lectissimi. His præsidebat imperator, circa se habens summatum primores et senatus capita ipsa ac columina. In primis eminebat logotheta, suas in colloquio simul cum patriarcha partes obiturus. Prima omnium vox exstitit Ecclesie rhetoris Veccum in hæc verba compellantis: 35. *Colloquium Vecci cum Gregorio et ejus sequacibus.*

Quorsum heus tu, salvo adhuc et exstante libello supplicationis tue, quo errasse te confessus veniam precabas renuntiabasque dignitati, hodie resumis quæ rite stipulatus abdicaveras, et injuste actum tecum sero tandem contendis, principesque coegisti hanc talem tantamque causæ istæ cognoscendam congregare synodum? Quia quam memoras abdicatorem non eo quo credere quidam videntur fecimus animæ. Vexationem quippe duntaxat intempestivam per illam volumus redimere, vivimur autem, ut vos

Α λ'. Διάλεξις τοῦ Βέκκου μετὰ τῶν περὶ Γρηγόριον.

Καὶ, ἔἵνα τί, ὦ φησὶν, ἔγω [P. 37] οὗτος, ὄργῶν οὐσῶν καὶ ἐπι τῶν σὺν συλλαβῶν ἐφ' οἷς ὠμολόγησις ἐσφάλαται καὶ συγγνώμην ἐξήτει; καὶ παραίτησιν ἐποιού, σήμερον ἀναλαμβάνεις τὰ ὁμολογημένα καὶ ἀδικεῖσθαι διισχυρίζῃ, ὥστε καὶ τοιαύτην δὴ καὶ τσαοῖ την συγκαροτηθῆναι τὴν παροῦσαν σύνοδον; ἢ ἔστι, ὦ φησὶ, ἐλόγους Πατέρων εἰπόντες καὶ λόγον ἀπαιτούμενοι περὶ τούτων ἡμεῖς, ἄλλον μὲν εἶδοτε; καιρὸν τὸν τῆς ἐκείνων ἀναπτύξεως, ἄλλον δὲ τὸν τότε παρόντα, εἰρηνεύειν θέλοντες μόνον, ἀφέντες τὰ πάντα ταῦτ' ἐπράττομεν, οὐ μὴν δὲ καὶ ὥστε τοὺς βουλομένους ἐργολαβεῖν καὶ περιάπτειν ἡμῖν αἰρέσεως ἑγκλημα. ἢ Καὶ τὴν λόγον ἀναλαβόντα τὸν πατριάρχῃ Γρηγόριον, ἢ Καὶ τί γε τὸ δοξάζομενον, ὦ φάναι, ἔοι; ἀμφὶ σέ; ἢ Ἦσαν γὰρ σὺν ἐκείνῃ καὶ οἱ πάλα ἀρχιεπίσκοποι, ὃ τε Μελιτηνιώτης Κωνσταντῖνος καὶ Μετοχίτης Γεώργιος. Οἱ δὲ, ἔἵ μὲν τὴν ἀπλῶς θεολογίαν βούλει μαθεῖν, καὶ τὴν δόξαν ἦν καὶ καρδίᾳ πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν στόματι, αὕτη ἐστὶν ἣν ἅπας θεολογεῖ, ἧ καὶ ἡμεῖς ἐμμενοῦμεν μέχρι καὶ αὐτῆς τελευταίας ἀναπνοῆς; εἰ δὲ ζητεῖς καὶ τὴν τῶν Πατέρων, ἣν οὐκ ἐναντίαν φαμέν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως, ἀλλ' ἀνάπτουξιν καὶ διασπῆνισιν μέλλον τῶν κειμένων ἐν τῷ συμβόλῳ, εὐρίσκομεν ἐν Γραφαῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον χορηγούμενον, διδόμενον, ἀποσταλλόμενον,

putatis, præjudicare quidquam circa dogma. Itaque invidia inde in nos conflata quod Patrum dicta probando protulissemus, cum eo nomine causam tumultuose juberemur dicere, nos reputantes in illis fluctibus concitationis popularis locum haud fore tranquillæ indagatoni veritatis, aliudque ab hoc expectandum tempus, quo istæ dogmaticarum controversiarum perplexitates utiliter evolverentur, cunctis omissis ea quæ dicis fecimus, sponte honorem abdicantes, non tamen per hoc ansam præbere arbitrarie insultantibus volentes reos nos erroris peragendi et impingendi nobis crimen hæreseos. » Hic patriarcha Gregorius sermonem occupans: « Quis autem, inquit, horum qui sunt circa te de dogmate sensus est? » Erant quippe cum Vecco quondam archidiaconi Meliteniotes Constantinus et 91 Metochita Georgius. Qui sic continuo responderunt: « Siquidem bona fide vis quid de Spiritu sancti processionem sentiamus ex nobis discere, quam de hoc dogmate sententiam et corde credimus et ore profitemur, hæc eadem est quam quivis consueta formula fidem de Deo suam profitens exprimit, cui et nos hæremus, perstare ea in certis usque ad extremum spiritum. Sin autem queris sententiam de hoc Patrum, quam non contrariam esse contendimus Symbolo fidei, sed explicationem potius et declarationem verborum Symboli, reperiamus in scriptis authenticis Spiritum sanctum præberi, dari, mitti, prodire ex Patre per Filium; interdum et a quibusdam Patrum dici procedere. Ait autem et de Patre magnus Joannes Damascenus esse illum

προερχόμενον ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ, ἔστι δ' οὐ καὶ παρ' ἐνίοις τῶν Πατέρων ἐκπορευόμενον. Λέγει δὲ καὶ ὁ μέγας Δαμασκηνὸς Ἰωάννης ἔ καὶ προβολεὺς διὰ Λόγου ἐκφαντορικοῦ Πνεύματος. » Ταυτὸν δὲ τὸ προβολεὺς τῆ αἰτίῃ γινώσκωμεν. Αἴτιον οὖν οὐ φάμεν τὸν Υἱὸν ἐπὶ τῇ ἐκ Πατρὸς προόδῳ [P. 58] τοῦ Πνεύματος, οὔτε μὴ συναίτιον, ἀλλὰ καὶ ἀναθεματίζομεν καὶ ἀποβαλλόμεθα τὸν οὕτω λέγοντα. Τὸν δὲ Πατέρα αἴτιον δι' Υἱοῦ τοῦ Πνεύματος λέγομεν, ἐπειπερ τὸ προβολεὺς εἰς αἴτιον ἐκλαμβάνεται. » « Καὶ πῶς, ὦ οὔτοι, » φησὶν ὁ μέγας λογοθέτης, « οὐ ποιεῖτε αἴτιον τὸν Υἱὸν ἐπὶ τῇ ἐκ Πατρὸς προόδῳ τοῦ Πνεύματος; ἐπειπερ διὰ λόγου αἴτιον ὁμολογεῖτε τὸν Πατέρα τοῦ Πνεύματος; Δείκνυτε γὰρ ἐξ ὧν λέγετε, ὡς οὐκ ἂν ὁ Πατὴρ προέβαλε Πνεῦμα, εἰ μὴ Υἱὸν ἐγέννα. Τὸ δ' ἐστὶν ἐμφαινόμενον αἴτιον. » Τοὺς δὲ θέλοντας ἐκπεύγειν τὸ ὑπονοούμενον ἄτοπον φάναι ὡς πολλὰ ἐπὶ τῆς θεολογίας λέγονται ἃ δὴ μικρῶ τῶ λόγῳ τὰ μεγάλα σταθμώμενα ἐμφαίνουσι τι ταῖς χαμερπείαις ἐννοιαῖς καὶ ἄτοπον ὅλως καὶ μὴ πρέπον Θεῶ. « Οὐ λέγομεν, Τέλειος Θεὸς ὁ Πατὴρ, καὶ, Τέλειος Θεὸς ὁ Υἱὸς, καὶ, Τέλειος Θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ

ἅγιον; Οὐχ ὑπονοεῖται Τριθεῖα τὸ συναγόμενον; Οὐ λέγομεν, Ἐγέννησεν ὁ Πατὴρ τὸν Υἱόν; Οὐκ ἀναζητῶν Ἄρειος, ἐνοῶν ριπήν καὶ ἄτομον χρόνου μέσον τοῦ γεννῶντος καὶ τοῦ γεννωμένου; Ἀλλὰ τὸ βλάσφημον ἀποφεύγομεν, ἰστάμεθα δὲ καὶ ἄροις τῆς εὐσεβείας, καὶ τῶν Γραφῶν ὁμολογοῦντες καὶ τὸ κκεκεμαζῖνον οὐ παραδεχόμενοι. » Ἐντεῦθεν ὁ Μοσκάμπαρ Γεώργιος, χαρτοφύλαξ ὢν τῆς Ἐκκλησίας τότε, νόθον ἔλεγε τὸ ρητόν. Ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ μέγας λογοθέτης, ἄγχι σῶν κεφαλῆν, ἵνα μὴ πυθοῖατο ἄλλοι, « Καὶ πῶς, ὦ οὔτος, » φησὶν, « ἰσχυρῶς λέγειν δόξομεν οὕτως ἀπολογούμενοι; Ἐπεὶ ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ἱερᾶς Ὀπλοθήκης κατὰ βῆμα κεῖται τὸ ρητόν ὡς ἁγίου ρητόν καὶ τοῦ μεγάλου Δαμασκηνοῦ. » Ἀλλὰ τρανωῶς πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας ἔλεγεν ὡς « Δέγομαι μὲν τὸ ρητόν ἁγίου εἶναι, πλὴν οὐχ ὁμολογήσω τὸ Πνεῦμα διὰ Λόγου τε καὶ Υἱοῦ τὴν αἰτίαν ἐκ τοῦ Πατρὸς. Οὕτω γὰρ καὶ παραβολώτερον εἴποιμι τῶν ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ λεγόντων τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι, παρ' ὅσον ἔγωγε μὲν τῆς αὐτῆς προόδου ἐπ' ἴσῃς κειμένης καὶ τοῖς δυοῖν, κἂν κατὰ τὴν ἰσοτιμίαν [P. 59] τῶν ὑποστάσεων, τὸ ταυτὸν τῶν

productorem per Verbum enuntiatorii Spiritus. In voce autem productoris principii activi notionem agnoscimus. Causam igitur non dicimus Filium in sua ex Patre processione sancti Spiritus, ac neque concusam: quin et anathematizamus et rejicimus sic loquentem; sed Patrem causam per Filium sancti Spiritus dicimus, quandoquidem vocabulo προβολεὺς C productor principii activi significatus subest. » — « Et quomodo, heus vos, non facitis Filium in processione ex Patre causam sancti Spiritus, quandoquidem per Verbum causam ejus profitemini Patrem? Ostenditis enim ex his quæ dicitis, haudquaquam futurum fuisse ut Pater produceret Spiritum sanctum, nisi generaret Filium, ex quo apparet veram causam proprietatem Filio convenire respectu Spiritus. » Ad ea illi vitandi absurdi quod inferebatur hanc rationem iniere. Dixerunt multa esse 92 in tota explicatione divinæ Trinitatis, quæ si quis mediatur angusto modulo rationis naturalis et ad libram exiguitate sua tam magnis rebus ponderandis imparem examinet, utique apparenter inferant absurdum et Deum dedecens quidpiam: « An non enim exempli gratia dicimus: Pater est perfectus Deus, Filius item perfectus Deus, Spiritus quoque sanctus et ipse perfectus Deus? Unde quis non videt apparere inferendam admittendamque, quam tamen respuimus, deorum Trinitatem? Similiter cum dicimus: Genuit Pater Filium, nonne videmur dare Ario ansam affirmandi intercessisse momentum aliquod aut punctum temporis medium inter generantem et genitum? Verum hoc tanquam blasphemum aversamur, cum illud unde in speciem consequitur, tanquam orthodoxum teneamus. Sic igitur in præsentī quoque controversia facimus, stantes intra terminos religionis, et profitentes quidem quod diserte scriptis authenticis expressum cernimus: quod ex iis videtur absurdum

sequi, repudiamus ac repellimus. » Hic Moscampar Georgius, qui tunc erat Ecclesiæ chartophylax, spurium et supposititium esse affirmavit istud attributum Damascenio testimonium. Verum ad ejus aurem capite proxime admoto, ne alii audirent, magnus logotheta insurravit: « Et quomodo, » inquit, « proferre ad evincendum efficacia videbimur, tam infirma defensione utentes? quandoquidem hoc dictum a te rejectum ut apocryphum, diserte ac syllabis totidem exstat in sacra Bibliotheca, libro, ut scis, auctoritatis omni exceptione majoris, adjuncto etiam clare nomine magni Damasceni, ejus auctoris. » Quibus submitte immurmuralis, sublata jam voce archidiaconos logotheta intuens: « Admitto, ait, testimonium, et sancti esse vere Damasceni agnosco: cæterum non assentiar Spiritum per Verbum et Filium originem ex Patre trahere: sic enim dicens audacius loquerer quam ii qui affirmant ex Patre et Filio sanctum Spiritum procedere, quoniam in hoc Latinorum dicto 93 communia præpositionis ex pariter adaptate Patri Filioque ad æqualitatem hypostasum inter se astruendam magis quadrans, audaciæ invidiam nisi plane diluit, emollire certe plurimum potest. In alia vero sententia dum Spiritus ex Patre per Filium asseritur procedere, illa diversitas præpositionum Patri Filioque accommodatarum emphasisim nescio quam absonam differentię immiscet uni simplicique processionī sancti Spiritus ex thearchicis hypostasibus, velut subindicans aliud esse sancti Spiritus principium activum, Patrem, aliud ejusdem principium activum, Filium; quo quid pejus damnabiliusque dici potest? » Sic magno logotheta locuto, et valide ac ineluctabiliter a cunctis existimato disputasse, archidiaconi nihil quod contra sententiam hiscerent idonum in

προθέσεων κείμενον τὸ ἀτηρὴν τῆ: τὸλμης ἀμηγέπη ἀπερφαίνουσιν; » Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ πατριάρχου. καὶ μάλα γενναίως ἐνστάτος, ἐκείνοι πρὸς τὸ δευτέρου ἀτονήσαντες πρὸς τὸ πρῶτον ἀπελογούντο, « Τὸ μὲν τοῦ Εὐαγγελίου βῆτην, ὧ τῆν, » λέγοντες, « ἴδιαν ἔχει παρὰ τῶν Πατέρων τὴν ἐξήγησιν πρόσφορον, καὶ κακὸς πίντως ὁ μὴ ταύτην δεχόμενος: τὸ δὲ προκειμένον τοῦτο ῥητὸν ἐξ ἀνάγκης σημαντικὸν ἐννοίας ἐστὶ. Δείκνυε τοιγαροῦν τὴν ἐξήγησιν, καὶ ἡμεῖς ἐψόμεθα. Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ σὺ λέγε, ἐπεὶ τὴν ἡμετέραν οὐ παραδέχη, καὶ ἀκουτόμεθα. » — « Ἐκείνοι [P. 60] τὸ ῥητὸν, » φησὶν ὁ πατριάρχης, « ἐξηγούνται, οἳ δὲ ἐκ Πατρὸς φασὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι. » — « Καὶ τί; οὐ φρονεῖ τοῦτο; » φασίν. « Τοῦτο καὶ ἡμῖν ἀγαπητὸν καὶ σωτηρίας ἐλπίς. » — « Καὶ εἰ δέχεσθε τοῦτο; » ὁ μέγας λογιθεὶς φησὶ, « τί ἐκεῖνο προβάλλεσθε; » — « Ὅτι καιρὸς ἀπῆται εἰς ἐθνῶν εἰρήνην τὸ ταῦτα λέγειν, » φασίν. « Νῦν δὲ, » φησὶν ὁ Βέκκος, « εἰ μὲν βούλεσθε, σιγητέον ἡμῖν τὸ ῥῆμα πολὺ τὸ τολμηρὸν ἔχειν δοκοῦν. Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ παραθασίας περὶ τὰ ἱερὰ ἐγκαλουμένοι; δόγματα αἰτία, ὡ; οἶμαι, μείων ἀπολαγεῖσθαι. Καὶ δὴ πρόσσχες μοι, κύριέ μου, » φησὶ, « μέγα λογοθέτα: σὲ γὰρ ἑρῶ (καὶ οὐχ ὑποτρέχων λέγω) διαλεκτικοί; κανόνι χρώμενον καὶ κατὰ τὸ προσῆκον διαλεγόμενον. » — « Ἀλλὰ μὴ θώπευε, » ἐγκόψας φησὶν ἐκεῖνος. « Μὴ γένοιτο, » ἔφη. « Ἀλλ'

ἀπερφαίνουσιν; » Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ πατριάρχου. καὶ μάλα γενναίως ἐνστάτος, ἐκείνοι πρὸς τὸ δευτέρου ἀτονήσαντες πρὸς τὸ πρῶτον ἀπελογούντο, « Τὸ μὲν τοῦ Εὐαγγελίου βῆτην, ὧ τῆν, » λέγοντες, « ἴδιαν ἔχει παρὰ τῶν Πατέρων τὴν ἐξήγησιν πρόσφορον, καὶ κακὸς πίντως ὁ μὴ ταύτην δεχόμενος: τὸ δὲ προκειμένον τοῦτο ῥητὸν ἐξ ἀνάγκης σημαντικὸν ἐννοίας ἐστὶ. Δείκνυε τοιγαροῦν τὴν ἐξήγησιν, καὶ ἡμεῖς ἐψόμεθα. Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ σὺ λέγε, ἐπεὶ τὴν ἡμετέραν οὐ παραδέχη, καὶ ἀκουτόμεθα. » — « Ἐκείνοι [P. 60] τὸ ῥητὸν, » φησὶν ὁ πατριάρχης, « ἐξηγούνται, οἳ δὲ ἐκ Πατρὸς φασὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι. » — « Καὶ τί; οὐ φρονεῖ τοῦτο; » φασίν. « Τοῦτο καὶ ἡμῖν ἀγαπητὸν καὶ σωτηρίας ἐλπίς. » — « Καὶ εἰ δέχεσθε τοῦτο; » ὁ μέγας λογιθεὶς φησὶ, « τί ἐκεῖνο προβάλλεσθε; » — « Ὅτι καιρὸς ἀπῆται εἰς ἐθνῶν εἰρήνην τὸ ταῦτα λέγειν, » φασίν. « Νῦν δὲ, » φησὶν ὁ Βέκκος, « εἰ μὲν βούλεσθε, σιγητέον ἡμῖν τὸ ῥῆμα πολὺ τὸ τολμηρὸν ἔχειν δοκοῦν. Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ παραθασίας περὶ τὰ ἱερὰ ἐγκαλουμένοι; δόγματα αἰτία, ὡ; οἶμαι, μείων ἀπολαγεῖσθαι. Καὶ δὴ πρόσσχες μοι, κύριέ μου, » φησὶ, « μέγα λογοθέτα: σὲ γὰρ ἑρῶ (καὶ οὐχ ὑποτρέχων λέγω) διαλεκτικοί; κανόνι χρώμενον καὶ κατὰ τὸ προσῆκον διαλεγόμενον. » — « Ἀλλὰ μὴ θώπευε, » ἐγκόψας φησὶν ἐκεῖνος. « Μὴ γένοιτο, » ἔφη. « Ἀλλ'

promptu habere visi, hoc duntaxat de auctoritate reposuerunt: « Quid ad nos ista dirigit? Refer potius ad auctorem dicti contra quod disputas, quem agnoscis et magni aestimas, Joannem Damascenum. Hunc incesse ac temere locutum pronuntia, quod dici necesse est, si quam a te modo audivimus admittitur oratio. Sin id quidem attentare haud sustines, et tanti Patris verecundia erroris suspicione liberandam censes orthodoxisque accensendam genuinam et citra dubium legitimam Joannis e Damasco sententiam, cur nos hæreseos accusamus, quod paria tecum et testimonium a te quoque pro vero agnitum sancti Damasceni honoramus? — Honorat quis, inquit hic patriarcha, sacrum Evangelium, admittens in eo vere dici majorem Filio Patrem. Sed hoc non sufficit, nisi recte ac sensu catholico exponat, juxta majorum traditionem, illud ipsum oraculum. Quare igitur vos admittentes Damasceni testimonium, rectam ejus interpretationem pervertitis? præsertim cum sint invicem nexa et mutuo implicata sanctorum effata, utique cum 94 ex uno et simplici spiritu differenter efferantur. Ostendite igitur hanc quam profertis Patris unius sententiam constari confirmarique ex aliis quoque. Sin id non potestis, ut revera non potestis, quid aliud est vestra ista obtrusio dicti obscuri et ancipitis quam detorsio veri effati ad sententiam alienam a sensu Patrum atque a catholica dissonam regula? » Talia, quæ archidiaconos valide urgebant, patriarcha cum dixisset, illi secundæ ejus orationis parti nihil habentes quod objicerent, adversus priorem sic se

tutari sunt aggressi. « Atqui evangelicum, inquentes, dictum quod memoras, o bone, legitimam habet et erudito cuivis obviam traditam a Patribus expositionem, quam qui non receperit, palam se damnabilem præbeat. Effatum autem quo de agitur, aliquid significet oportet, utique a recto non aherrans. Quale autem id demum sit, ostende sis, et Damasceni admissum a te testimonium, prout debet intelligi, enarra. Sequemur expositionem quam probam attuleris. Nec recusare potes quin interpretationem proferas tuam, cum nostram rejicias. Loquere igitur, audimus. » — « Dictum hoc, » patriarcha reponit, « satis illi exponunt qui dicunt Spiritum sanctum ex Patre procedere. » — « Et quis non ita sentit? inquirunt. Hoc et nos amplectimur; in hac fide salutis spem fundamus. » — « Si hoc recipitis, ait magnus logotheta, quid illud aliud obtenditis? » — « Propterea quod, respondent illi, tempus poscebat ad pacem gentium conciliandam talia proferri. » Veccus hic resumens sermone, « Siquidem ita vultis, ait, silentio deinceps premdendum erit hoc dictum, cui a vobis magnæ audaciæ nota inuritur. Cæterum ex hoc hæcenus allegato, post silendo, hunc saltem obiter juræ, opinor, nostro fructum legimus, ut in ea quæ impingitur nobis accusatione perversionis sacrorum dogmatum minor incumbat in posterum 95 necessitas defensionis, quippe satis excusatis auctoritate quam allegamus. » Atque hic Veccus Muzationem intuens: « Commoda, oro te, mihi brevem attentionem, domine mi, magne logotheta. Te enim video (nec palpum obtrudendi gratia loquor), te, in-

ἔμοι μὲν ἐξεικονίζεῖν τὰ ἀνεικονίστα φόδος μέγας, ἅ
τῶν δὲ ἁγίων λεγόντων ἔπεσθαι, ἐχόμενος πάντως
τοῦ προτειχίσματος, ἀσφαλῶς ἔξω ἐς δ τι καὶ λέξω.
Ἥλιον, ἀκτίνα καὶ φῶς τῶν ἀνεικονίστων εἰκόνα φέ-
ρουσι, καὶ αὐθις ὀφθαλμὸν πηγῆς, ὕδωρ καὶ ποτα-
μόν. Οὐχ οὕτω λέγουσιν ἐπὶ τῆς μακαρίας Τριάδος
οἱ θεολόγοι Πατέρες; Ἰδοὺ γοῦν, ἥλιος, καὶ ἡ ἀκτὶς
προσεχῶς ἐξ αὐτοῦ, δι' αὐτῆς δὲ, πρὶν τι καινὸν
παρεμπεσεῖν νόημα, καὶ αὐτὸ τὸ φῶς ἐξ ἡλίου. Ἄρ'
ἡ ἀκτὶς ἡ ὁ ἥλιος αἷτιον; Εὐθετεῖ μοι τὸν λόγον
καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος λέγων· Τοῦ δὲ ἐξ αἰτίας
δυντος, τουτέστι τῶν αἰτιατῶν, πάλιν ἄλλην διαφορὰν
ἐννοοῦμεν· τὸ μὲν γὰρ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ
δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου. » Πρὸς δὲ ἐκεῖ-
νοι, « Καὶ οὐχ ὁμολογεῖς [Ρ 61] τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον
προσεχὲς τῷ Πατρὶ, ὡσπερ καὶ τὸν Υἱόν; Καὶ ποῖα
ἂν ἀκοή τὸ τοιοῦτον παραδέξαιτο, εἰ ὁ μὲν Υἱὸς
διεχεῖρα διίσταται; Τῆς ἀτοπίας! Εἰ γὰρ ὁ Κύριος λέ-
γει, « Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί, »
ἀλλ' οὖν εὐλογον τὰ αὐτὰ λέγειν καὶ περὶ τοῦ Πνεῦ-
ματος, εἴπερ ὀρθοδοξεῖν βουλόμεθα, τὸ Πνεῦμα ἐν
τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν τῷ Πνεύματι, καὶ αὐθις
ἐν τῷ Υἱῷ, καὶ ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πνεύματι. Ἥ οὐ ταῦθ'
οὕτως ἔχει; » Βέκκος, « Ναί, » φησὶν. « Προσεχὲς
μὲν ὁμολογεῖν τοῦ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα, ὅτι καὶ ἀ-
-

quam, novi dialecticis in disserendo uti regulis,
et accommodare ad veri dijudicationem disputare. »
Hic logotheta concitate interpellans, « Ne aduleris, »
ait Cui Veccus, « Absit id quidem. » Moxque pergens
subiunxit : « Et sic quidem multum vereor assimilare
conari quæ ulla satis exprimi similitudine neque-
unt, cum mihi tamen videar verbis insistens Pa-
trum et intra eorum exempli auctoritatem, quasi
cis antemurale solidissimum, tuto ac secure stare
ac loqui, non dubitabo uti comparationibus, quas
illi adhibuere ad divinas utcumque emanationes
adumbrandas. Afferunt hi videlicet solem, radium
et lucem, rudes utique imagines nullo pingi simu-
lacro valentium processionum beatæ Trinitatis.
Afferunt rursus oculum fontis, aquam et fluvium.
Sicque harum effigie formarum divinarum trium
personarum, quoad licet humano captui, insinuare
speciem satagunt, Ecce, aientes, sol et radius con-
tinue ex ipso, per radium porro priusquam quis-
quam novus interincidat sensus, et ipsum lumen
ex sole. Utrum igitur radius an sol luminis causa?
Adaptat hunc mihi sermonem Nyssenus Gregorius,
dum ait : Ejus quod ex causa est, hoc est cau-
satorum, rursus aliam differentiam intelligimus.
Aliud enim est continue ex primo, aliud per eum
qui est continue ex primo. » Ad quod patriarcha
cum suis interpellantes occurrerunt, « Tune, aien-
tes, non confiteris Spiritum sanctum continuum
Patri esse, sicut et Filium? Quis autem audire sus-
tineat Filium quidem continuum Patri, Spiritum
vero locali quadam 96 separatione distare? O

¹ Joan. xiv, 10.

στατον, ἐπεὶ καὶ τὸ φῶς προσεχὲς τῷ ἡλίῳ (ἔτι γὰρ
ἐχομαι τῆς εἰκόνης), τῶν λίαν εἰκότων ἐστὶ, καὶ οὐ
διαμάχομαι· προσεχῶς δ' ἐννοεῖν τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ
Πατρὸς ὁ λόγος οὐ δίδωσι τῆς διαφορᾶς. Τὸ μὲν
γὰρ, φησὶ, προσεχῶς τοῦ διὰ τοῦ προσεχῶς· ὁ μείζ
δὲ τοπικὰς διαστάσεις ἢ μὴν καὶ χρονικὰς ἐμβάλλον-
τες συνάγετε πάντως τὸ ἀτοπον. Τὸ γοῦν γεννᾶσθαι
καὶ τὸν Υἱὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς ἀπορροήν τινα καὶ διε-
χειαν τοπικὴν σχεδὸν δίδωσιν ἐννοεῖν. Ἀλλὰ τὸ ἀδια-
στάτως προσκείμενον καὶ τὸ ἐξ ἐκεῖνου εἶναι δηλοῖ
τὸν Υἱόν, καὶ τὸ ἐκεῖνω καὶ αὐθις εἶναι οὐκ ἀφαι-
ρεῖται. Οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Πνεύματος νόει μοι. Ἥ
μᾶλλον ἐπὶ τῆς εἰκόνης ὁ λόγος γινέσθω, ὡς ἂν
ἀσφαλέστερον λέγοιμεν. Ἀκτίνα λέγομεν ἐξ ἡλίου,
ἀποτομήν ἐξ ἐκεῖνου ταύτης οὐκ οἶδαμεν. Φῶς λέγομεν
δι' αὐτῆς ἐξ ἡλίου καὶ τὴν μεστειαν ἐννοοῦμεν, καὶ τὸ
προσεχίζεσθαι τὸ φῶς τῷ ἡλίῳ διὰ τὴν τῆς ἀκτίνας με-
στειαν οὐχ ἀπαρνούμεθα. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιφέρει ὁ
ἅγιος, Τῆς τοῦ Υἱοῦ μεστειας καὶ αὐτῷ τὸ νομογενὲς
φυλακτούσης, καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς τοῦ Πατρὸς σχέσεως
μὴ ἀπειργούσης. » Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ Βέκκου, ὁ Ἄλε-
ξανδρεὺς αὐτόθεν ἀπὸ τοῦ σκιμποδὸς πρὸς αὐτόν, ὡς
« Ἡμεῖς τῆς Ἐκκλησίας κρατοῦμεν τὰ δόγματα,
καὶ καὶ παρελάβομεν, ταῦτα δὲ λέγειν οὐκ ἐδιδάχθη-
μεν. Εἰ μὲν οὖν πλατυκῶς ἐκράτει ταῦτα ἡ Ἐκκλη-
σία, οὐκ ἂν καὶ ἡμεῖς ἐξ ἀνάγκης διέλαθον. Ἐπεὶ δὲ

absurditatem! Si enim Dominus dicit : « Ego in
Patre, et Pater in me », convenit utique nos
eadem de Spiritu quoque dicere, siquidem or-
thodoxe sapere volumus, credere nimirum Spi-
ritum esse in Patre et Patrem in Spiritu, rursus
Spiritum in Filio et Filium in Spiritu. An non hæc
ita se habent?—Ita, » respondit Veccus. « Pateri,
inquam, continuum Patri Spiritum utique indistan-
tem (nam et lumen continuum soli est : hæreo
quippe adhuc in similitudine) consentaneum est
maxime, non repugno : sentire autem continuum
ex Patre Filium ratio non concedit differentię.
Nam Gregorius de Filio quidem ait esse illum con-
tinue ex Patre, de Spiritu vero esse per eum qui
continue ex Patre est. Vos vero locales distantias
aut spatia interjicientes temporum absurditatem
omnino inducitis. Enimvero generari Filium ex
Patre, cum solum auditur, præbet quidem animo
nescio quam speciem quasi effluxus et localis
egressionis distantiam inferentis. Sed corrigitur
imaginatio, cum additur indivulsa indistincteque
generari, vere sic ex Patre significans esse Filium,
ut simul in Patre sit; nec enim esse ex aufert esse
in. Sic et mihi ratiocinare de Spiritu. Aut potius
ad similitudinem superius adductam reseratur ser-
mo, ut securius loquamur. Radium dicimus ex
sole, et tamen abscissum ex sole quidpiam non
existimamus esse radium. Lumen dicimus per
radium esse ex sole, et mediationem intelligimus,
et continuari lumen soli per radii mediationem non
negamus. Propterea et addit sanctus hæc 97 ver-

ἀπλῶς τὴν πίστιν καὶ ἀπεριέργως ἔχομεν καὶ τὰ ἅπαντα τῆς πίστεως δόγματα, οἷς ἄρα καὶ συνανετράφημεν, εἰ γοῦν ἰσχυρίζεσθε εἰσάγειν ἐν Ἐκκλησίᾳ Θεοῦ παρὸν παρελάβομεν λέγειν; Γενέσθαι δὲ τῆς εἰρήνης, τὰ πολλὰ ταῦτ' ἀφέντας, συμφέρει. » Οἱ δὲ, « Ἄλλ' ἐγκλοῦμεθα [P. 62] αἰρέσεως, δέσποτα. » Καὶ ὁ Ἀλεξανδρεὺς, « Ναί, » φησὶ « ἐτὸ συνιστῆν θέλειν ἀσύνθετος, κἰν ἀσφαλὲς ἦν, αἴρεσις ἀν λογισθεῖη. » Ὁ δὲ καὶ ἑατέον, παρακαλῶ, τῆς κοινῆς δόξης γεγόνω-
 τας καὶ φανερᾶς, καὶ τῆς εἰρήνης, ὃ δὴ καὶ συμφέ-
 ρει, καὶ ταῦτα τοῦ ἁγίου βασιλέως μισολαβοῦντος. »
 Καὶ ὁ πατριάρχης εὐθύς πρὸς αὐτούς, « Ἄλλ' ὑμεῖς
 φασὶ ἰσοδυναμεῖν ἐπὶ τούτοις τῇ ἐκ τὴν διὰ, ὡς τοῦ
 ἁγίου λέγοντος, Τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώ-
 του, ὑμᾶς λέγειν, καὶ ἐκ τοῦ πρώτου. » Ὁ δὲ καὶ πάλιν
 τρέπον ἀμαθίας οὐ παρελήλυθεν; ὅπου γε καὶ ἡ
 ἀδολεσχία μείζων καὶ προφανῆς. Εἰ γὰρ ἐκ τοῦ
 προσεχῶς, πῶς ἐκ τοῦ πρώτου; Εἰ δὲ ἐκ τοῦ πρώ-
 του, πῶς ἐκ τοῦ προσεχῶς; Ὅρατε εἰς ποῖα ἀρκύ-
 στατα κίπτετε, τὴν θεολογίαν καταβρύκαλοντες. »
 Καὶ οἱ περὶ τὸν Βέκκον, « Ὁμολογοῦμεν τὸ παρα-
 πλῆμμα, καὶ συγγνώμην αἰτούμεν. Οὐδὲ γὰρ αὐτό-
 θεν ἡμῖν ἡ ὀρμητὴ τοῦ ταῦτα λέγειν ἐκ ματαίας ὀρέ-
 ξως, ἀλλ' ἦν τὸ παροτρῦναν αἴτιον. Τὸ δ' ἦν νομιζο-
 μένη τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν διχονομίας διάλυσις, ὥστε
 ἐκείνων μὲν χρωμένων τῇ ἐκ, ἡμῶν δὲ τῇ διὰ,

προστιθέντων καὶ ἀμφοτέρων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τῆς
 θεολογίας τόπου, οὐκ ἄλλως ἔχειν συμβιβάζειν, εἰ μὴ
 οὕτω λέγομεν. Τί δαὶ διὰ τοῦτο παραδοσιας ἐξ
 ἀλοκλήρου καὶ ἐφ' αἰρέσει κριθείημεν, ὡς ἀθετεῖσθαι
 μὲν χειροτονίαν, καταπλύνεσθαι δὲ τὰ ἄγια, καὶ
 αὐτὸ δὲ τὸ τελεστικὸν ἅγιον ἀθετεῖσθαι μύρον καὶ
 παραβρίπτεσθαι, ὅτι ἡμῖν τετέλεστα; Ἐπεὶ τοί γε,
 φασὶ, καὶ ὑμῖν παραβέβασται εἰ θεολογοῦσιν, ὡς
 δείξομεν. Ἄρ' οὖν διὰ ταῦτα, ἀφέντες ὑμῖν ἐγκαλεῖν,
 τὸ πᾶν ἀφανίσσομεν; » Καὶ τῶν εἰπόντων, « Καὶ ποῦ
 καὶ [P 63] ἐπὶ τίσιν ἡμῖν παραβέβασται; » ἐκεί-
 νους ἐκβαλεῖν εὐθύς χάρτην καὶ ἐμφανίζειν. Καὶ
 τοὺς αὐθις ἀναγνόντας ἀρνεῖσθαι καὶ ἀναθεματίζειν
 τὸν λόγον, σχεδὸν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν γράψαντα. Ἄλλο
 τὸν Μουσχάμπρα ἰδόντα ὁμολογεῖν ἑαυτοῦ τὸ σὺγ-
 γραμμα εἶναι καὶ ἀπολογεῖσθαι περὶδῶσθαι. Ἐφ' οἷς
 ὁ Βέκκος, μεθ' ὅσου εἴποι τις ἀν τοῦ χαριεντισμοῦ,
 « Ἡμεῖς μὲν προσεδωκόμεν ὅν εἶναι, » πρὸς τὴν
 πατριάρχην φησὶν « εἰ δὲ μὴ πὸν, ἀλλὰ τοῦτο, ὡς
 καὶ αὐτὸς ὁμολόγησε, φύλλα τις ἐπικαθίσασα τῆ τῆ;
 ἀμάξης ῥυμφ' οὐτ' ἀνασπᾶν οὐτε κατασπᾶν ἔχει τὴν
 πείριθον. » Τοῦτο δ' εἶπε διωνυμουμένου τοῦ χαρι-
 φύλακος. « Πλὴν εἰδοίημεν ἂν, » φησὶν, « ὅποια τὰ
 ἐπιτίμια ἐπάξεται τῶν παραδογματίσαντι; » Ἐπι-
 πολὺ γοῦν τριβομένων τῶν λόγων, τὸν Βέκκον αὐθις
 ἐπενεγκεῖν, « Ἡ βούλεσθε, κἀγὼ τῆς εἰρήνης ὦν

ba : Filii mediatione, et ipsi Unigeniti proprie-
 tatem servante, et Spiritum a Patris relatione non
 arcente. » Hæc cum dixisset Veccus, Alexandrinus
 patriarcha ex lectulo in quo jacebat, sic est eum
 allocutus : « Nos Ecclesiæ dogmata inordicis tene-
 mus, prout ex traditione accepimus. Ita vero loqui
 non didicimus. Si autem explicite talia tenuisset
 Ecclesia, nos utique non laterent. Quoniam igitur
 simpliciter fidem et citra curiositatem habemus,
 simpliciter habebimus et fidei dogmata, quibus
 sen cet inauritri sumus. Quid igitur nitimini indu-
 cere in Ecclesia Dei licentiam loquendi præter-
 quam accepimus? Dare autem se paci, multis istis
 prætermissis, expedit. » — Atqui, responderunt
 Veccus cum suis, accusamur hæreseos, domine. »
 « Et quidem merito, reposuit Alexandrinus : nam
 appingere dogmati ecclesiastico insuetum quid-
 dam, etiamsi securum foret, hæresis utique repu-
 tetur. Quod ut facere desinatis, magnopere auctor
 vobis sum, et ut vos redigatis ad sententiam
 communem palamque manifestam, sicque in pa-
 cem conveniatis, quemadmodum expedit, præ-
 sertim sancto imperatore sequestrem se paci huic
 conciliandæ adhibente. » Hic patriarcha ad Veccum
 et socios : « Nempe vos dicitis ejusdem esse po-
 testatis in his Patrum testimoniis præpositiones
 ex ex et διὰ per, ita ut, cum sanctus Gregorius
 dicit de Spiritu : *Hic vero per eum qui continue
 ex primo est*, vos jure vestro putetis, nihil ab eo
 discrepando, posse dicere, *Ex eo qui continue ex
 primo est*. Quod quidem ultra quem inscitæ non
 excedit modum? ubi enim plus clare deprehenda-

tur nugatorix loquacitatis quam in ejusmodi ora-
 tione, quæ simul et ex primo esse et ex eo qui
 continue ex primo est eidem tribuit? Quam qui ad-
 mittunt quid respondebant interroganti : 98 Si
 ex primo est, quomodo et ex eo qui continue ex
 primo est? Videte in quas vos perplexitates indui-
 tis, theologiam conspurcantes. — « Fateamur teme-
 ritatem et veniam poscimus; qua et digni videri
 possumus, quatenus non levi prurigne novitatis
 aut jactantundæ curiositatis instinctu in ista vo-
 lentes incurrimus, sed spe ingentis operæ pretii
 pertracti; quod ista sola ratione putabantur vetera
 et perniciosa discidia dudum infestarum invicem
 Ecclesiarum Græcæ Latinæque posse componi. Cum
 enim in eo cardo litigii verteretur, quod in ex-
 plicando divinarum emanationum dogmate Latini
 præpositione ex uterentur, nos vero præpositione
 διὰ, quæ ipsis valet per, manifestum est non fuisse
 aliam controversiam finiendæ rationem, utriusque in
 præjudicata sententia obnixæ perstantibus, quam
 demonstrando recte, hac duarum vocularum sy-
 nonymia, conciliari partes ambas, et in unam or-
 thodoxi dogmatis locutiones specie discrepantes
 adaptari sententiam. Quid autem? An hoc agendo
 nefariæ a tota fide ac religione catholica defecio-
 nis crimen conscivimus? an commoverimus ut hæ-
 reseos manifestæ damnemur? Num tanta est in-
 vidia procuratæ sic pacis, ut et nostram ordina-
 tionem ideo rescindi fas fuerit, ut sancta contami-
 nata declarari, ut sacrum ipsum chrisma, quod
 nostra esset benedictione sanctificatum, abjici ut
 profanum conculcarique debuerit? Atqui a vobis

εραστής, γνώμην ὄσω. ἀπλῶς καὶ ἀπεριέργως τοῖς λόγοις χρώμενος; Ἡμεῖς μὲν οὖν τῶν ἁγίων ῥητὰ ἐπὶ καιρῶν ἐθρόντες ζητούντων, ὡς ἀσφαλῶς ἔχοντα καὶ ὀρθόδοξα προστάγματα. Καὶ τὸν μὲν ὁμολογούντα ἐκ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι καὶ ἀποδεχόμεθα καὶ ἀποδεχόμεθα· λόγος γὰρ τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς συνόδου, καὶ ἡμεῖς καθ' ἑκάστην οὕτως ὁμολογοῦμεν. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ λέγοντα ἐκπορεύεσθαι ὡς συνόδῳ πᾶσιν τῇ ἐβδόμῃ ἐπόμενον ἀποδεχόμεθα καὶ αὐτὸν, τὸν δὲ γε μὴ τιμῶντα τῶν ἁγίων ῥητὰ τόλμησεν γραφόμεθα. Ἰδοὺ γοῦν σημεῖον πάρεσι μὲν πατριάρχαι, πάρεσι δ' ἀρχιερεῖς καὶ κληρὸς ἅπας καὶ μοναχοὶ εὐλαβεῖς καὶ τῶν λαϊκῶν οἱ ἑλλόγιμοι. Θέλω καὶ ὀρθοδοξοῦσιν ὑμῖν κοινῶναι, καὶ κοινῶς ὀπωσθήποτε τοῦ ὀρθοῦ σφαιρίζει τὴν μεθ' ὑμῶν καταδίκην αἰροῦμαι παρὰ Θεοῦ κρίνουναι ἢ μόνος τὴν ἡμετέραν ἀσφάλειαν. Τὸ γοῦν ὑμᾶς ἐμὲ ζητεῖν τε καὶ ἀναγκάζειν καὶ τοὺς μετ' ἐμοῦ ἀποβαλέσθαι δόγμα Πατέρων, οὕτω δὴ παλαιῶν καὶ παρὰ πολλῶν λεγόμενον, ὑμᾶς δὲ μηδὲν περὶ τούτων φροντίζειν, οὐ μοι δοκεῖ ἔχειν τὸ εὐλογον. Ἔστι γὰρ καὶ ἐμοὶ εὐλάβεια μὴ πως παρασφαλῶ

αὐτοῦ ὀρθοῦ. Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ τὴν κατ' ἐμαυτοῦ γνώσιν ἀφείδωλως ὑμῶν γίνομαι, καὶ διδασκάλοις ὡσανεὶ τισὶ χρώμαι. Ἦμεῖς προηγείσθε, καὶ γὰρ ἔσομαι πράττουσιν. Ἐκτιθέσθω τόμος, καὶ ἀποτεποιήσθω τὸ δόγμα, καὶ ἀποβεβλήσθω τὸ ἐ δι' Υἱοῦ, ἢ εἰ βούλεσθε. Κἂν μὴ ἔσομαι καὶ αὐτὸς, καίτοι γ' εἰδῶς Πατέρων ῥητὸν καὶ μέγαν ἐπηρητημένον τῆς παροράσεως [P 64] κίνδυνον, αὐτὸς αἰτίαν ἔξω, εἴτε μὴν πεισμονῆς εἴτε μὴν καὶ αἰρέσεως· θέλω γὰρ σὺν ὑμῖν πᾶσι καὶ δικαιοθῆναι καὶ κατακριθῆναι. Εἰ δ' ὑμεῖς μὲν διευλαβεῖσθε τὴν πρᾶξιν, ὑμῖν δ' ἐπιφορτίζετε τὴν ἀποβολήν, εὐλογον εἶναι πάντως, ἵνα μὴ καὶ ἀναγκαῖον εἴπω, ὑμῶν διευλαθουμένων καὶ διαμελλόντων καὶ ἡμᾶς δεδέναι, μὴ πως παρασφαλεῖσιν ἡμῖν καὶ μόνος τὰ τοῦ κινδύνου περιστήσεται, ἢ « Ἄλλ' οὐ γεγράφαμεν ἡμεῖς, ἢ φασὶν οἱ περὶ τὸν πατριάρχην ἀπολογούμενοι. » Ἐμῖν γέγραπται καὶ κεκίνηται· ὑμῖν καὶ ἀποβλήτεον ταῦτα. » « Καὶ τί γε τὸ ἐμποδῶν; » οἱ περὶ τὸν Βέκκον, ἢ ἐθαβρίετε, ἢ φασίν, ἢ ὅπου καὶ ἀδαλοφούς προσλήψετε θεραπεύσαντες. » Ἄλλ' οὐκ ἐπειθον λέγοντες. Ἄλλὰ καὶ μᾶλλον τραχυθέντος κατ' ἐκείνου τοῦ πατριάρχου, ὡς καὶ

quoque in modo de divinis emanationibus loquendi offensum est quidpiam, ut ostendemus. Num propterea vos a nobis pro excommunicatis vitari par est? num et nos labis ejus conscios religio subigit abrumperē hoc colloquium, et communionem vestram tanquam anathematizati percussorum aver-sari, ac sic omnem conciliandæ concordie primum viamque præcidere? » Hic patriarcha cum suis e Vecco requisivit ubi et quibus in verbis erratum a se foret. Statim Veccus chartam e sinu prolatam ostendit. Quam cum illi legissent, suam negarunt, et non modo quod erat in ea scriptum, sed et ipsum pene scripti auctorem, quicumque foret, sub 99 detestatione anathematis abominati sunt. Hic Moscampar, qui sibi erat conscius se scripsisse, nec infitiri sustinebat manifestam rem, suam eam scripturam fassus esse: quod eam exarasset, est conatus excusare. Quo Veccus audito, reidenti ac spirante multam gratiam vultu patriarcham intuens: « Expectabamus nos quidem, inquit per urbanissimam facetiam, te hoc scriptum pro tuo agniturem. Nunc si non tuum illud, sed hujus est, prout fatetur ipse, pulex quispiam plaustro insidens nec incitare nec reflectere aut sufflaminare currus utique ruentis impetum valeat. » Hæc Veccus dixit, lepide alludens ad nomen aliud chartophylacis Moscamparis: erat enim vir ille binomius. « Cæterum, subdidit, cognoscemus libenter quam tu huic pœnam inflicurus sis, manifesti jam erroris in dogmatis expressione comperto. » Hoc loco cum varii varia dixissent, nec reperiret exitum frustra productus sermo, resumens Veccus sic intulit: « Sequar quo vos præire votis video, quaque vultis occurro. En ego quoque, quam desideratis, cujus causa satagit, nemine remissius pacem amans, proponam simpliciter, si permittitis, et

verbis facti expertibus, meam super hac declaratio sententiam. Nos quidem testimonia sanctorum cum invenissemus, negotiis quæ tunc tractabantur exigentibus opportune protulimus ut segura et plane orthodoxa. Et ut eum qui dixerit Spiritum sanctum ex Patre procedere, suscepimus et suscipimus pro recte sentiente loquenteque (hoc enim Salvator docuit, hoc synodus sancivit; idem et nos quotidie symbolo recitando profitemur), sic nec illum aversari fas putamus qui dicere voluerit Spiritum ex Patre per Filium procedere. Quidni enim et hunc recipiamus, qui synodi septimæ universæ auctoritatem in hoc sequatur? Itaque nos haud dubitemus, si quis sit qui disertis testimoniis sanctorum Patrum honorem non habuerit, hunc temeritatis damnare. En 100 igitur hic hodie adsunt patriarchæ, adsunt episcopi, una est clerus universus, nec non monachi religiosi, et e laicis quique lectissimi. Volo et vobis orthodoxe sentientibus communicare, et cum iisdem vobis, si forte communiter quacunque ratione a recto deflexistis, pœnæ omnis ac noxæ qua hoc nomine a Deo judicante afficiamini, consortium subire paratus sum. Cæterum quærere vos a me, et nos omnino ad hoc cogere, ut adijciamus dogma Patrum adeo antiquum, ab adeo multis assertum, vos autem nullum habere velle respectum rationum allegationumque nostrarum, nec omnino reputare quam validis defensionibus objecta repellimus, haud mihi videtur æquum esse aut consentaneum moderationi in his necessariæ qui bona fide dirimendis controversiis pacique conciliandæ dant operam. Nempe ad hoc utrinque cedere quidpiam tractantes convenit. Cedo autem ego, etiam ad vivum resicans, etiam vim faciens proprio sensui. Incertum porro et mihi religiosus metus aberrandi a recto dogmate. Tamen ecce pro-

ὑβρεὶ διαλοδορησασθαι, τὸν Βέκκον παροξυνθέντα ἔκλειψεν μὲν εὐφρωῶς ἐπιπλήξαι, πρὸς δὲ τὸν βασιλέα ἐπιτραφέντα μεγαλοφώνως εἰπεῖν μεθ' ὄρου ὡς εἰ μὴ αὐτὸς ἐξέλθοι τοῦ πατριαρχείου, οὐκ ἂν ποτε τὸν τῆς Ἐκκλησίας καταστορεθῆσθεσθαι κλύδωνα. Καὶ οὕτως εἰπόντος, ὀργῇ ληφθέντα τὸν βασιλέα ἐξνασθῆναι καὶ, « Τί δαί; » φάναί ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας δεινοπαθήσαντα · « οὐκ ἄρκετ τὰ πρότερα, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὴν Ἐκκλησίαν ταράξετε, καὶ δυοὶ περιβαλίετε κολέμοις, ἐνθεν μὲν ταῖς τῶν σχιζομένων προσβολαῖς, ἐκεῖθεν δὲ καὶ ταῖς παρ' ὑμῶν αὐτῶν ὡς εἰπεῖν ἐνεκαίρως, ὥστε κινδυνεύειν τὴν μίαν καὶ ἀρρήκτον Ἐκκλησίαν καθ' αὐτὴν στασιάζουσαν ἐν τῷ ἰσθμῷ τοῦ αὐτῆς ἀλλήλους δαπανηθῆναι, ὑπὲρ τῆς αὐτῆς ὁ Χριστὸς τὸ οἰκεῖν αἷμα ἐξέχευε; » Ταῦτα καὶ πλείω τοῦτων εἰπὼν δῆλος ἦν ἄλλω, μὴ εἰς κλύδον τι μεθ' εἰς συμφέρον, ὃ δὴ καὶ προσεδόκα, καταλήξασθαι τῆς διαλέξεως. Τότε δὲ ὡδὲ τις ἂν εἶπε πρὸς πλησίον ἄλλον, « Ὁ πόποι, ἦ μέγα δὴ τὰ ταῦτα κινεῖν καὶ ζητεῖν συνιστῆναι τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ἕκαστον, ἱκανὸν [P 65] ὄν εἰ διαλυθέντος τοῦ κατὰ τὸν πάπαν σκανδάλου καὶ τὰλλα πάντα συνδια-

λύοιτο. Νυνὶ δὲ ἀλλ' ἕκαστος τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητῶν, τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην οὐ φθάσει πώποτε, ὡς ἐκείνοι. » Τὸ δ' ἔς τι προήλαθε, προϊόντες ἔροῦμεν. Ἐκείνους μὲν οὖν τότε τῆς συνόδου διαλυθείσης ἢ τοῦ Κοσμιθίου εἶχε μὴ, πλὴν ὑπὸ φρουροῦ; καὶ φυλακαῖς προσηκούσας · οὐδ' ἴσθαι καὶ πέμπων ὁ βασιλεὺς εἰρηνεύειν ἤξίου, καὶ πᾶσαν δικαιολογίαν ἀφέντας διάγειν ἀνέδην καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ εὐμείνειαν ἔχοντας. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἐξορίας προσηπάει καὶ κακουχίας ἐπαφομένους σφίσι · μηδὲ γὰρ εἶναι ἄλλως ἢ ὡς ἐτάχθη γίνεσθαι, αὐτοὺς δὴ ψῆμην κακῆν ἔχοντας παραπύλλυσθαι, εἰ μὴ γε μετανοήσαντες τῆς εἰρήνης γένωνται. Ταῦτα τοῦ βασιλέως συχνάκις διαμνηστούμενου καὶ ἀγαθὰ προτείνοντος, ἐκαίνοι οὕτε πρὸς δέος τῶν λυπῶν προήχησαν, οὕτε πρὸς τὰς τῶν ἀγαθῶν ἐπαγγελίας ἐμαλακίσθησαν, διευτονούντες δὲ πρὸς ἀμφοτέρω ἐτοίμους ἑαυτοὺς παρεῖχον πρὸς ὃ τι δόξει τῷ βασιλεῖ, ὡς ἐκαίνοι μᾶλλον πεισομένους ἤδῃ; ἢ τοῖς οὕτω καταδικάζουσι σπειρομένους. Ἐπὶ μᾶλλον δὲ πρὸς αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς παρωξύνετο ἀνεκδότης μένοντας τὸ παράπαν. Πάντων δ' ἀπέρηθεις τῶν μαλακτεῖν ἔχόντων ψυχῆν, τέλος ἐξορίας

prium abdicans iudicium plane vester flo, disciplinæque me vestræ subijcio. Docilem en me habetis auditorem; ducite magistri, quo libet, credulitatis paratæ discipulum. Edatur tomus, reprobetur dogma, rejiciatur, si ita vultis, ex declaratione divinarum emanationum mentio processio-nis Spiritus sancti ex Patre per Filium. Nisi sequar et ipse (utcumque conscius contrarii Patrum esset, nec ignorans quam magno periculo auctoritas tanta negligatur), ipse culpam habebit sive temerariæ persuasionis seu etiam hæreseos. Volo enim vobiscum communiter omnibus et justificari et condemnari. Sin vos tenet verecundia in reprobare dicta Patrum audeatis, et in nos deoneratis facti ejus invidiam, ita ut quam per vos refugitis decernere abrogationem doctrinæ a sanctis clare tradite, nobis attentandam injungatis, aio meo jure ac contendo consentaneum **101** rationi esse, ut non et factu necessarium dicam, timentibus ac cunctantibus in re tanta vobis, nos quoque metuere, ne forte postmodum in eo quod citra vestrum exemplum privata fiducia inceperimus, aberrasse a recto atque offendisse deprehensi soli luamus inconsultam audaciam, in exitiam, quod vos sapientius timuistis, immiserabili ruina præcipites lapsi. » Ille patriarcha cum suis, ut argumentationis, qua urgebantur, Vecci vim a sese depellerent: « Atqui nos, inquit, ista non scripsimus; nos ista libellis editis non indidimus testimonia. Vos hæc alle-gastis, a vobis illa sunt mota. Vos proinde solos abjicere ac revocare talia oportet. » Ad ea Vec-cus: « Quid autem impedit quominus et vos, ait, audeatis occupare quæ præscribitis, et exemplo præire, magno utique operæ pretio, quando sic fratres vobiscum assumetis, adjungatisque jam per vos curatos ab eo quo laborare illos erroris

aut culpæ morbo causatiini? » Verum hæc dicentes Veccus, et qui ab eo stabant, non persuaserunt patriarchæ, qui potius efferatus instantia eorum, stomachum acriter in Veccum erumpens, nec contumeliis abstinuit; quibus et hic irritatus hand sedatiora reposuit. Ac postquam (magis tamen ingeniose quam acerbe) comi libertate satis castigavit hominem, ad Augustum conversus clara inelamavit voce, jurejurando etiam dictum confirmans, ne unquam speraret procellam qua modo turbaretur Ecclesia sedandam, nisi qui nunc patriarchalem insidebat thronum, inde amoveretur. Quo talia vociferante, excandescens imperator exurgensque, « En, ait, quem fructum referimus gravium pro Ecclesia laborum! non sufficiunt vobis priora, sed et rursus Ecclesiam turbabitis, duplici eam distrahentes bello, hinc quidem per vos objectum insolubilibus schismaticorum, inde autem vestris, a levis-sime dicam, importunitatibus jactatam, ut periculum esse videatur ne una, indivulsa coherens sibi, secum jam tumultuans et suos seditionibus committens, dum illi se mordent **102** invicem, ipsa consumatur, pro qua ipse Christus proprium sanguinem effudit! Hæc et plura his Augustus locutus, haud obscure ferebat sibi molestissimum accidere, quod hic congressus, longe contra quam speraverat, in nihil nec privatim honestum nec communiter utile desineret. Hujusmodi tum gesta quis intuens, merito insurraret in aurem socio: Heu me! an magnum hoc quidpiam, movere ista, et quærere suam quemque statuere justitiam, cum æquum esset, sublato jam de papa scandalo, cunctas pariter reliquas controversias componi? Nunc autem suam unusquisque justitiam quærens, ad Dei justitiam non perveniet unquam. Ita illi mussitabant. Quo vero res tandem eruperit in progressu

δικαιούν ἔγνω. Καὶ δὴ πρὸς τὸ κατὰ θεοῦ εἰσπλέοντι τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον φρούριον, τὸ οὕτω πως τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἐπιλεγόμενον, προστάσσει πλῆθ χρησαμέλους ἀπάγεσθαι. Οὐ δὴ καὶ ἐγκλεισθέντες ὑπὸ φρουροῖς Κελτοῖς καὶ τινι τῶν ἐκπροκοιτούντων τῷ βασιλεῖ ἀφείντο, ὅσα τὰ εἰς χρεῖαν τῶν ἀναγκαίων ἀπρονόητοι, οὐδὲν πλέον ἀπονάμενοι βασιλέως, ὅτι μὴ μετὰ καιρὸν ἐπ' ἀνατολῆς ὀρμῶντος πατριαρχούτος Ἀθανασίου, τὸν τε κατὰ τὴν Ἐλενόπολιν περαιωθέντος πορθῶν, καὶ τὸν μέγαν λογοθέτην ἐπ' αὐτοῦς πέμψαντος, ὃν καὶ εἰς πρωτοβεστιάριον ἀνετίθηκεν, ὃ μὲν ἑκατὸν χρυσίνοις ἐνικανοῦτο, ὃ δὲ γε Μελιτηνιώτης πενήτηκοντα. Ὁ γὰρ τρίτος ὁ Μετοχίτης διὰ κόσον προκατήχθη ἐπὶ τὰ οἴκοι ἐκεῖθεν, βασιλέως προστάξαντος.

λς'. Ἀφίξεις τοῦ βασιλέως πρὸς Ἰωάννην ἐὼν ἀπὸ βασιλέων.

Ἄλλ' ὃ με παρήθε μικροῦ [P 66] πρότερον γεγόνος, βασιλεὺς τῆς πόλεως ἐξεληλακῶς προσβάλλει

referemus. Veccum porro et socios soluto conventu Cosmidii monasterium excepit, cæterum illic sub fida habitos custodia: quos et dimittens imperator, ut se ad pacem inclinarent, orabat, et omissa pugnacitate jura propria tuendi mallent degere secure gratia fruentes ipsius, sin id nollent, exsilia et ærumnas ipsis insidendas comminans: non enim se passurum aliter quam prout fuisset ordinatum fieri. Porro ipsos coopertos infamia male perituros, nisi hactenus actorum pœnitentia concepta conferrent animum ad pacem. Talia cum sæpe significasset imperator, et si audire vellent, prospera esset cuncta pollicitus, illi nec metu tristium adducti nec promissis lætorum emolliti sunt, obdurantes se adversus utraque, seque paratos exhibentes ad quidvis mali subeundum quod insingere ipsis voluisset imperator, ut qui omnino constitulissent quamlibet potius acerbitatem **103** libenter perpeti quam ullo cum iis federe coire, qui se isto modo condemnassent. Qua eorum declarata obstinatione spem nullam relinquire respicientiæ in posterum, magis et in ipsos magisque concitatus imperator, et nihil habens reliquum, cuncta frustra expertus, quo se speraret posse illorum animos mollire, tandem exsiliis ipsos damnare constituit. Jubet itaque nave deportari in arcem a dextris ingredienti sinum Astacenum sitam, cui nomen a sancto Gregorio est, ubi conclusi sub custodia Cæltorum, cui præerat unus ex imperatoris excubitoribus, relictis sunt sine ulla interim provisione pensionis ad victum, inopia diu frustra præstelata necessarium ab imperatore subsidium, quoad aliquanto posterius proficiscens in Orientem patriarcha Athanasius, et ad Helenopolim fretum trajiciens, misit ad eos magnum logothetam, postea protovestiarium creatum, qui Vecco quidem centum aureos, Meliteniote vero quinquaginta donavit. Nam tertius Metochi'a propter morbum depor-

Α τῆ τῶν Νικηταίων τῆς Δακιδύζης φρουρίῳ, καὶ τῷ τυφλῷ Ἰωάννῃ συμμίζας φιλοφρονεῖται τε τὰ εἰκότα, καὶ τὸ εἰς ἐκεῖνον παρὰ τοῦ πατρὸς γεγόνος αὐτὸς ἐπειράτο μαλάττειν ταῖς ὑποπτώσεσιν, ὥστα καὶ συγχωρηθῆναι παρ' ἐκείνου καὶ οἷον κραταιωθῆναι πρὸς τὸ βασιλεύειν ἐξ ἀγαθοῦ σκοποῦ καὶ χρηστῆς διαθέσεως. Αὐτὸς δὲ τῶν εἰς τροφήν ἐκείνῳ καὶ ἀνεσιν προνοήσας ἀπαλλάττεται τὴν ταχίστην. Τότε δ' ἐπιστὰς ἐκεῖνοις ὁ πρωτοβεστιάριος, Ἀθανασίου πατριαρχούτος, περὶ οὗ μετὰ ταῦτα ῥηθήσεται, τὰ μὲν προγεγονότα καὶ διμάλτατε, καὶ πολλὸς ἐφαίνετο τοῦ ἀνδρῶς θωπεύων τε καὶ ὑποποιούμενος, καὶ δὴ τῆς πλῆθς μὲν ἐκείνους φρουρᾶς ἀνήκε, φρουροὺς δ' ἀφῆρειτο, ἔστι δ' οὗδ' καὶ ἐνήλλατε, καὶ ἀγαθὰς ὑπέτεινε τὰς ἐλπίδας, καὶ τὴν παρὰ βασιλέως ἡγγυᾶτο εὐμένειαν.

Β Ἐπειτα καὶ αὐτῷ βασιλεῖ καταχθέντες τοῦ φρουρίου ἀσμεῖως πάντη καὶ φιλοφρόνως ὠμίλησαν. Ὡς γὰρ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Γρηγορίου ἀπεδοκιμάζοντο, ὡς καὶ αὐτὸ μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν, καὶ ἤδη διὰ ταῦτα ἐν-

tatus inde jam ante in suam domum fuerat jussu imperatoris.

56. *Profectio imperatoris ad Joannem olim imperio dejectum.*

Sed me præterierat quod paulo prius contigit, imperatorem videlicet ex urbe profectum se consultisse ad arcem Nicetiarum Dacibyzzam, ibique custoditum Joannem cæcum perofficiose salutasse, excusasseque ut potuit, ac multis benevoli affectus significationibus exhibitionibusque honoris mitigare tentasse injuriam ipsi a patre atrocissimam illatam, ut sic videlicet ex circumscripto quondam nefarie pupillo principe eliceret voluntariam juris sui cessionem et consensum in imperium ipsius Andronici, quo consensu, quod forte ipsi ad legitimam principatus possessionem daret, utcumque suppleretur, **104** et rata in posterum redderetur omnique animi religione ac scrupulo libera sua in dignitatem Augustam successio. Quo impetrato, large vicissim assignatis exauctorato principi abunde suffecturis ad lautum victum cultumque cæterum, etiam delicatius, impensis, celeriter inde se recepit. Post hoc demum ita factum, protovestiarium, mittente Athanasio patriarcha, de quo et ejus promotione post hæc dicetur, Veccum et ejus socium in carcere convenit. Hic igitur novi patriarchæ Athanasii legatus duos captivos exsules consulari modis omnibus et priorum ipsis ærumnarum delinire tristitiam satagit, ne blanditiis quidem et assentionibus, quo illos demereretur, abstinens. Angustias quoque custodiæ laxavit, custodumque quosdam amovit, alios placidioribus mutavit, melius etiam sperare in posterum jubens, imo ipsis spondens non vulgaris apud imperatorem locum gratiæ. Quin et deinde educti carcere atque ad Augustum admissionem nacti, cum ab illo sunt honorifice accepti, tum et ipsi vicissim multa cum significatione veri affectus fiduciaque liberæ vene-

σπονδαί ἦσαν, τὸ πᾶν τιθέντες ἐπὶ τοῖς ἐν Μελῶ βασι-
 θευσίσις ἀλθελίας διαγνωνομήσουσι λογιόις οὖσιν
 ἀμα καὶ εὐλαβέσι, τάξας βασιλεὺς τῆς αὐτῶν συνε-
 λείσεως καὶ καιρῶν καὶ τόπων, τὸν μὲν μετ' οὐ πολὺ,
 ὅν ἐξ τὸ Λοπάδιον (ἐκείσε γὰρ ἐξήλαυνεν), ἐλευσο-
 μένου καὶ τοῦ τρίτου τοῦ Μετοχίου, καθῶς καὶ
 ἔξισιν. μετ' εὐμενείας τῆς πρὸς ἐκείνους ἀναχωρεῖ.
 Ἐθαλαπε γὰρ καὶ τούτους καὶ τὸν πρωτοβεστιάριον τὸ
 συμφᾶν περὶ τὸν Γρηγόριον, καὶ ἐλπίζειν ἐπήει σφίσι
 τὰ πρὸς εἰρήνην. Τοῖς μὲν γὰρ οὐ πόνος ἦν ὀβελισθεί-
 σης τῆς αὐτῶν ἐξηγήσεως, ἐπεὶ καὶ ἡ τοῦ Γρηγορίου
 κατέγνωσται, καὶ ὅπου ἂν ἐκείνος τετάξεται, καὶ αὐ-
 τοὶ πάντως ταχθήσονται, ἐπεὶ καὶ ἀμφω εἰς Θεοῦ
 μυστήρια παρακύψαντες τὸ ὄρθον οὐ κατέλαβον. Καὶ
 τοῖς μὲν οὕτως ἐλπίζειν ἐπήει, ὃ δὲ γε πρωτοβεστιά-
 ριος ἤετο ὡς ἐκποδῶν γενομένου τοῦ δυσμεναίνειν
 πιστευμένου καὶ ταυτὰ σφίσι παθόντος αὐτοὶ ῥα-
 βίας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὁμονοήσουσιν. Ἀλλὰ ταῦ-
 τα μὲν ὕστερον· τότε δ' [P 67] ἀπρχθέντων ἐκείνων
 εἰς ἔξορίαν, ὅσον μὲν τὸ ἀπ' ἐκείνων, ὃ βασιλεὺς

ἤφρονεῖσται καὶ ἐν ἀνακωχαῖς ἦν, δέξται τ' ἐνοχλοῦν
 ὑπεξαγαγών.

λγ'. *Περὶ τῆς ἀγγελίας τοῦ πειρατικοῦ στόλου
 καὶ μετακομιδῆς τοῦ βασιλικοῦ σώματος.*

Τοῦ δὲ γε πειρατικοῦ κατὰ θάλασσαν πλεονάσαν-
 τος, ἐπεὶ τὸ ναυτικὸν παντελῶς ἀπῆρτητο, ἔτι δὲ
 καὶ τοῦ Σκυθικοῦ ὄρμῶν ἠγγελεμένου (ὃ γὰρ Τερτερῆς
 οὐχ οἶδ' εἶναι ἢ οὐχ ὅπως ἄλλοις, οὐδὲ ἑαυτῷ προσα-
 ρῆγειν), πέμψας ὃ βασιλεὺς τοὺς μὲν πρὸς θάλασση
 κατωκηχίτας, ἔτοιμον θήραν προκειμένους τοῖς πει-
 ραταῖς, ἐνδοτέρω γῆς ἀναπέλλειν προσέταττεν ὡς
 ἐντεῦθεν ὑπεκδραμουμένους τὸ χαλεπὸν, τοὺς δὲ τὴν
 μεσόγειον Θράκη; τε καὶ Μακεδονίας κατωκημένους,
 ἐπεὶ καταδραμουμένους ἦδει τοὺς ἐξελαύνοντας, ἦν
 μὴ τις κωλύοι, ὃ δὲ καὶ ἀδύνατον τηνικάδε καταφα-
 νετο, τοῖς ἐκείσε φρουρίοις οὐ πολὺ τὸ ἀσφαλὲς ἔχου-
 σιν, ἀναπέκλειε. Τὸ δὲ γε Βλαχικὸν, ὃ δὲ σχεδὸν ἀπὸ
 τῶν ἐξωτέρω τῆς πόλεως; ἐς Βιζύην καὶ πόρθω εἰς
 πλῆθος ἀριθμοῦ κρείττον ποσοῦμενον παρατίετατο,
 ἔθνος δυσχωρίαις χαίρων καὶ βοσκήμασι προσαείχον,

rati sunt. Mutata jam quippe scena illa priori, et
 Gregorii, quo patriarchatum gerente damnati fue-
 rant, reprobatis placitis (quod quemadmodum eve-
 nerit, paulo post dicemus) facile fuit deponere
 illos ofensionem et pristinæ placiditati sese red-
 dere. Ex tunc igitur depositis simultatibus e con-
 flictu dissensionum ortis plane jam fœderati erant,
 profitentes se in his iudicio acquieturos virorum re-
 ligione ac doctrina præstantium, qui coram Deo,
 ad amissis dominantis veritatis, de theologiciis
 controversiis incorrupta recititudine censerent.
 Unus deerat reconciliationi absolvendæ ipsorum
 cum imperatore congressus. Hujus imperator ipse
 tempus locumque constituit, diem quidem admis-
 sioni assignans mox fere adfuturam, Lopadii au-
 tem, quo tendebat, jubens Veccum et Meliteniote[m]
 sibi occurrere, una cum tertio Metochita; nam et
 hunc sibi adjungi petierant. Excepit ibi simul om-
 nes imperator læto vultu, lætosque dimisit cum si-
 gnificatione **105** benevolentie. Et hos nimirum et
 protovestiariu[m] recreaverat et animaverat ad bene
 de pacesperandum, quod circa Gregorium evenerat.
 Nam nec Veccus cum suis laborabat adeo de nota
 expositioni ipsorum inusta, ex quo jam videbant
 æque damnatam expositionem Gregorii: nec recu-
 sabant in eundem cum illo referri ordinem paulo
 curiosius scrutari ausorum mysteria divina, non
 sine quadam a recto aberratione. Protovestiarius
 vero sic opinabatur, ubi amotus e medio fuisset is
 eni se exosos Veccus et socii credebant, et quidem
 sic amotus ut paria iis quæ prius illi passi fuerant
 et ipse pateretur, facile ipsos cum Ecclesia con-
 sensuros. Sed hæc in anterssum hic prælibavimus
 e multo posteriori memoria. In hoc enim nunc
 tempore narrando versamur, quo post colloquium
 publice in synodo habitum Vecci cum patriarcha,
 Veccus ipse cum sociis relegatus et artæ custodiæ
 mandatus est; quibus in hunc modum extermina-

tis levare sollicitudine imperator visus est remis-
 sionique se dare, quasi tranquillitatis jam eju[s]-
 dam compotem, amandatis e conspectu iis qui tu-
 bas ciebant.

37. *De nuntiata incursione piratica, et translatione corporis imperatoris.*

Piratico porro latrocinio ubique per mare im-
 pune crebrescente, quippe sublato metu omni
 Romanæ classis, funditus, ut dictum est, negle-
 ctæ, ideoque omni passim maritimo commerci-
 cessante, sed et nuntiato trepidi tumultu erupiu-
 rientium e suis finibus Scytharum, quibus inter-
 cludere se in Romanam ditionem transitum posse
 adeo Terteres diffideret, ut an sibi ipsi ac regno pro-
 prio ab eorum insultibus tuendo par esset futurus
 dubitaret, Imperator præcavendum ratus ne pira-
 tarum rapacitas quæstu saginaretur littoralium
 prædarum, horum rapinis expositos maris accolæ
 recedere in interiora præcipit, ut ita periculo se
 subtraherent. Eos porro, qui sedes habebant in
 mediterraneis Thraciæ ac **106** Macedoniæ, quo-
 niam sciebat haud dubie incursandos a minantibus
 irruptionem in eas partes Scythiis, nisi quis pro-
 hiberet intercludendo hisce barbaris in eas regio-
 nes transitu, cujus rei nulla tunc spes apparebat,
 quam solam iis consulendi reliquam rationem
 habuit, ea usus est, edicens ut confugerent in
 arces illorum tractuum, iisque res personasque
 periculo rapinarum obnoxias concluderent, ut-
 cunque satis norat haud adeo munita tamque
 validis insessa præsidii castella ista esse ut
 multam iis securitatem sponderent. De Blachis
 eadem illi occasio sollicitudinem admōvit. Erat
 id genus hominum vagum, incertis errans sedibus,
 sed ea tempestate late fuscum per tractus a
 suburbiis Constantinopoleos usque ad Bizyam et
 ultra pertinentes; per quæ loca jam multiplicati
 supra modum suspecti merito erant, ne mox

οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ μάχαις εἰθιζόμενον ἀνδρῶν, ὑπο-
 πτευθὲν εἰς αὐτομολίαν ὡς τοῖς ἐξεληλακῆσι καὶ αὐτὸ
 προσπεσόμενον, μετοικίσειν ἐπ' ἀνατολῆς ἔγνω κατὰ
 τῆς Βυζαντιδος ἀντιπεραλίαν, πλὴν καὶ ταπεινοῦν
 ζημίαις, μὴ πως ἄρα καὶ ὑπερηφανοῖεν πλήθει τε καὶ
 δυνάμει θαρρόντες. Καὶ ἔνθεν μὲν ἐζημιούοντο τὰ
 μέγιστα, ἔνθεν δὲ μετακίζοντο ἀνοικτὶ, οὐχ ἤττον
 ζημίαις, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τὴν μετοίκησιν λογιζόμενοι.
 Ζῶα γὰρ ἐκεῖνα καὶ κτῆσις [P. 68] πᾶσα τὰ μὲν
 εὐωνα προῦκειντο τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ καὶ τὸν τόπον
 ἀλλάξαντα καιρῷ χειμῶνος καὶ τότε παντελῶς διεφθεί-
 ροντο. Κτῆσις δὲ τούτων ἡ μὲν διηρπάζετο, ἡ δὲ γε
 καὶ περιούσα κακῶς παραπώλλυτο, ὥστε μὴ οἶους τ'
 εἶναι ἔγχρονίζεν ἐκεῖ, ἀλλὰ τοῦ κακοῦ παραδραμόν-
 τος αὐτοῦς καὶ αὐθις τὴν ἰδίαν ἀπολαμβάνειν, συχνοῦν
 χρυσίων καταβολαῖς ἐξωρησαμένους τὴν κατοικίαν. Ὅ-
 τότε δὲ δεῖσας καὶ περὶ τῷ τοῦ βασιλέως σώματι ὁ
 κρατῶν, μὴ ἐξεληθόντες οἱ Σκυθῆται καὶ τὸν τόπον κα-

irrupturis (quod expectabatur) Scythis vires haud
 modicas adjungerent, in partes eorum vitæ simi-
 litudine ac forte originis communione tracti; quippe
 quorum non facile numerabilis multitudo ferebatur,
 juvenutis ad laborum patientiam duratæ incom-
 modis educationis haud mollis, quippe in locis,
 ubi libenter degunt, asperis. Nec deerant opes e
 proventu gregum et armentorum, quæ numerosa
 in lætis pascuis alebant. Postremo nec inexercitati
 habebantur militaribus functionibus, quarum non
 rudimenta solum ponere soliti erant quotidianis
 venatibus ferarum, sed experimenta etiam edere
 crebris nec infelicibus contra viros armatos certami-
 nibus. Hinc periculo prævertendo factu optimum
 putavit gentem istam ex Occidua continente in
 Orientalem transferre, collocareque trans fretum
 in ora Byzantiæ adversa civitati, sed et insuper
 extenuare multis et extorsionibus opes illorum, ne
 conscii virium propriarum sui numero et annonæ
 copia superbirent. Utrumque strenue factum:
 hinc enim maximis affecti damnis sunt immanium
 acerba exactione tributorum, et immisericorditer
 coacti sedes trans Hellespontum ferre. Quod illis
 omni contributionis injuria molestius contigit:
 nam et occasione transmigrationis, festinatæ
 præsertim urgentibus implacide satellitibus, ple-
 rasque comparatarum longa mora, ubi vixerant,
 non parvi pretii rerum, quas transportare haud
 erat facile, partim perdere vel sponte relinquendo
 vel rapinis opportunitate utentium furum, partim
 damnose **107** vendere alieno tempore, vilissimo
 pretio, cogebantur. Accedebat quod rigore hiemis,
 qua est hæc peracta translatio, magnam et miseram
 stragem edi contigit, cum hominum, infirmioris
 præsertim ætatis, tum teneræ pecudum sobolis;
 unde damnum ipsis gravissimum est factum; ac
 neutro genere novo cælo assuescere valente, mor-
 tibus in dies increbescens, consilium neces-
 sarium obtrusum pluribus eorum redimendæ sigil-
 latim magna pecunia facultas repetendi natalis

A ταδραμόντες σὺν πολλοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο λαβόντες.
 ἦν μὴ τις πολλοῦ ἐξωνοῖτο, ὡς αὐτοῖς δόξαι βασιλικὸν
 σῶμα πωλοῦσιν, αἰσχύνωσι καὶ λυμῆνωνται, πέμψας
 τῆς μὲν περὶ ἐκεῖνο φυλακῆς τοῦς ἐκεῖ ἀνίει, ὧν
 πρῶτος ἦν ὁ ἔκτομιαις Ἰονοπολίτης καὶ μέγας δρουγ-
 γάριος, δε καὶ τὸν ἱερομόναχον Ἀθανάσιον κατὰ τὰ
 τοῦ Γάνου ὄρη ἐνδιατρίβοντα, πρότερον τῷ πορφυ-
 ρογεννήτῳ συσταθέντα, παρ' οὗ γε καὶ πλείστα εὐηρ-
 γέτητο, τῷ βασιλεῖ συνιπέει. Τὸ δὲ γε σῶμα προστά-
 σει φέροντας τῇ κατὰ Σηλυβρίαν τοῦ Σιωτήρος μονῇ
 ἐν αὐτῷ τῷ ναῦ αὐτῇ λάρνακι καταθεῖναι. Καὶ τὸ
 μὲν οὕτως ἀνακομισθὲν τοῦ Βουλγαροκτόνου βασιλέως
 ἐτέρωθεν, ὃν ἐκ τοῦ Ἐδδόμου παρημελημένον μετα-
 γαγῶν ἐκεῖνος ἐκείσε πάλαι κατέθετο, τίθεται καὶ
 αὐτός. Ὁ μὲντοι γε βασιλεὺς τὰ περὶ τοῦ Ἀθανασίου
 μαθῶν, ὅσα δὴ καὶ ἀρετῆ χαίρων, καὶ μᾶλλον πειθον-
 τος τοῦ καιροῦ, τὴν τοῦ μεγάλου οἱ λογαριαστοῦ πα-
 λαίαν προσνείμας μονὴν παρ' ἐαυτῷ εἶχεν ὁσάκις

solī, extra quod se suasque familias vix posse
 vivere ipsa eos experientia docebat. Sub hanc et
 alia cura incessit Andronicum, reputantem in ea
 regione quam mox vastandam incursione Scythica
 metus erat nimium verisimilis, jacere corpus Mi-
 chaelis Augusti patris sui; quod apparebat rapaces
 barbaros a nullo facinorū, quod quæstuosum puta-
 rent, abhorrentes, violaturos et asportaturos inde,
 ut eo scilicet nomine a defuncti memoriam colen-
 tibus pecunias exprimerent. Ex quo alterum duo-
 rum in se redundaturum esset incommodum, ut
 aut ingentem superbo arbitrio avarissimorum
 laironum profligare auri numerum deberet redi-
 mendo Patris corpori, aut insignis sibi foret sub-
 eunda infamia neglecti officii tam pii, augustis
 reliquiis Christiani principis, qui sibi vitæ atque
 imperii auctor exsistisset, in potestate profanæ
 impiæque barbariæ ad ludibrium relinquentis.
 Huic occursurus malo, quos ad patris tumulum ei
 custodiendo præfecerat, iis ut statione decederent
 indulsit. Primus erat horum spado Eonopolites,
 magnus idem drungarius; qui et inde reciens
 hieromonachum Athanasium circa Gani montana
 commorantem, uti prius Porphyrogenito commen-
 daverat, a quo maximis est beneficiis affectus, sic
 D imperatori quoque obtulit in ejusque gratiam in-
 sinuavit. Mandavit autem eis ut secum ablatum sui
 parentis imperatoris cadaver Selybriam deporta-
 rent, ibique apud monasterium Salvatoris in ejus
 templo deponerent, ut erat, ipsa conditum arca
 quæ recens mortuorum exceperat. Sic translata ossa
 Michaelis collocata sunt e regione sepulcri Bulga-
 rocloni Augusti, cujus neglectos et irreverenter
108 habitos cineres olim ipse Michael ex Heb-
 domo illuc transferri ibique tumulari curaverat.
 Cæterum auditis Andronicus imperator quæ multa,
 pleraque de monachi Athanasii laudibus, Eonopoli-
 ta memoravit, qua captus admiratione tantæ vir-
 tutis, qua sibi talem virum in his dissensionum
 Ecclesie procellis non inutilem fore autmans,

ἴθιεν. Εἰ γὰρ καὶ προτυνέστη τῷ πορφυρογεννήτῳ Α καὶ βασιλεὶ προσαχθεὶς ὑστερον, οὐδὲν ἦττον τῆς καὶ παρ' ἐκείνου μεγαλοπρεπῶς ἐθεοαπεύετο, ἀλλὰ παρ' αὐτοῦ εὐμενεῖας ἐτύχχανεν.

eum prope ad manum habere voluit; ideoque habitationi ejus assignavit situm in vicinia vetus monasterium, quod magni logariastæ dicebatur, unde illum facile quoties liberet ad colloquium posset accersere. Id quod crebro deinde factitans, reliquit incertum comparantibus ab utro fratrum

Athanasius exquisitius coleretur, amaretur ardentius. Porphyrogenitove Constantino, qui eum prius assiduum apud se habens magnifice honoraverat, an Augusto, qui cumdem sibi postmodum admotum nihilo inferiori est gratia dignatus.

B.

δ. Πῶς καὶ ἐπὶ ποταῖς αἰτίαις ὁ τόμος τῷ περιώρχῃ Γρηγορίῳ συντάσσεται.

Τὰ μὲν κατὰ τὸν Βέκκον [P. 73] οὕτω τετέλεστο, μελίσσης δὲ κρόπον ἐνεκῶς τὸ κένερον ἀπήλλαττε. Σφίσι μέντοι φροντίς ἦν οὐ μικρὰ ὅπως κατ' ὀρθότατον νοῦν τὸ τοῦ Δαμασκῶθεν Πατρὸς ῥητὸν ξυμβίβασιαν, ὡς μήτε κατὰ Βέκκον ἐξηγουμένους φρονεῖν μὴ' ἔξω πάλιν τῶν ὑπονοουμένων φέρεσθαι. Τὸ γὰρ κατὰ τὸν Μοσχάμπαρ καὶ αὐτοὺς λέγειν ὡς νόθον δὴ τὸ ῥητὸν καὶ ὡς ἐν τισι τῶν βιβλίων οὐ φέρεται τὸ κεφάλαιον, οὐ ζυνετὸν ἰδοῦμαι· προϊστατο γὰρ ἡ τῆς ἱεράς ἐπιτοῆχης βιβλίος, φέρουσα καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἀνάγραπτον καὶ γε τὴν γεννήτορα μαρτυροῦσα, πλὴν οὐκ ἔχουσα πλέον εἰς θεραπείαν ἢ τὸ προσφέρειν ἐν ταύτῃ τὴν Κομνηνὴν Μανουῆλ βασιλέα ὡς οὐκ ἐξ Υἱοῦ, ἀλλὰ διὰ λόγου τε καὶ Υἱοῦ ὁ θεολογῶν ἀπεργάτο. Εἴχε δὲ τε καὶ ἄλλο εἰς τὴν κατὰ τῶν ἀμφ

τὸν Βέκκον συνηγορίαν τοῖς ἀντιλέγουσι συναίρμενον, καὶ ὅπλον ἀντικρυς ἰσχυρὸν, ὃ συναπολέσθαι ἀνάγκη ἦν ὀβελισθέντος τοῦ κεφαλαίου. Φησὶ γὰρ ἐκεῖτε ὁ θεῖος, « Ἐκ τοῦ Υἱοῦ δὲ τὸ Πνεῦμα οὐ λέγομεν, » ὃ καὶ ἀμφοτέρως ξίφος ἰδοῦμαι τοῦτο μὲν Ἰταλοῖς, τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἐκείνους συνηγοροῦσι τῷ μεταμείθειν τὴν πρόθεσιν. Εἰ γὰρ ἀπαξ τὸ « ἐκ τοῦ Υἱοῦ » ἀπηγόρευται, ἀποκέλεισται πάντως καὶ ἡ διὰ τῆς ἀντιπεριχωρήσεως τῶν προθέσεων θεραπεία τοῖς Ἰταλοῖς. Τὸ γὰρ τοῦ μεγάλου Μαξίμου, ὅπερ ἐκεῖνος πρὸς Μαρίνον φησιν ὡς δῆθεν συμμίζας τοῖς Ἰταλοῖς καὶ μαθῶν ἐξ ἐκείνων τὴν νοῦν τῆς προσθήκης, τὸ « Ἐξ ὧν οὐκ αἰτίαν τὸν Μονογενῆ σφῶς ἀπέδειξαν τοῦ Πνεύματος λέγοντας, ἀλλ' ἴνα τὸ δι' αὐτοῦ προῖ ἐλαὶ δηλώσωσι καὶ ταύτῃ τὸ συναφές καὶ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας παραστήσωσιν, » ὅπου καὶ δυσὶ κεφαλαίοις ἐκείνων ἐπιλαδίσθαι τοὺς τῆς ἀνατολῆς

II.

I. Quomodo et quas ab causis totius a patriarcha Gregorio compositus fuerit.

Hunc finem res Vecci habuere. Porro is in præscriptum exsilium abiens, more apis relicto in vulnere aculeo recessit: adversariis etenim suis acrem reliquit curam inquirendi qua ratione in orthodoxum explicari sensum posset Damasceni Patris dictum, ita ut neque Vecci expositioni assentiri viderentur, et tamen ipsi suspiciones effugerent, quibus ipsorum doctrina ex apparenti cum sententia tante auctoritatis conflictu apud eruditos laborabat. Nam quod inde Moschampar effugium tentaverat, affirmando subditivum esse hoc Damasceni capitulum, utpote quod in quibusdam 109 ipsius operum exemplaribus non existeret, haud prudenter allegari apparebat ex eo quod id sine ulla dubitatione legebatur in libro dudum præjudicatæ apud omnes auctoritatis, cui titulus erat sacra hophotheca; ubi inter alia Patrum testimonia, nomine auctoris discrete adjecto, totidem plane syllabis recitabatur, sine ulla alia emolitione, nisi quod ibidem attechabatur exceptiuncula Comneni Manuelis Augusti submonentis non dici a Damasceno theologiam explicante procedere Spiritum ex Filio, sed per Filium et Verbum. Habebat autem et aliquid hic Damasceni locus adversus Vecci petitam ex illo defensionem ejus adversariis opitulans, telum omnino validum, sed

quo erat necesse etiam ipsos confodi ac lethali plaga confici, qui veru conficere ac pro spurio rejicere hoc capitulum tentarent. Ait nimirum ibidem sanctus: « Ex Filio autem Spiritum non dicimus. » Quæ verba plane ancipitis instar gladii, duplici quasi mucrone pariter utrosque transadigunt, hinc quidem Latinos, illinc iis patrocinantes, adstruenda æquivalentia et promiscua mutabilitate præpositionum ex et per. Si enim semel improbat processio ex Filio, excluditur omnino, qua Latini magnopere nituntur ad sui excusationem, synonymia particularum istarum, et notio utrius conveniens eadem planeque pro libitu permutabilis. Nam quod sanctus Maximus, qui utpote versatus cum Italis didicisse ab ipsis potuerat quid ex mente ipsorum significarent verba quæ addiderunt symbolo, sic scribit ad Marinum, de Latinis agens: « Ex quibus non se ostenderunt affirmare Unigenitum esse causam Spiritus, sed ut hunc per illum prodire declararent, ac sic cohesionem intimam immutabilitatemque essentive astruerent. » Hæc verba ex eo loco sumpta sunt in quo refert sanctus Maximus reprehendi Latinos ab Orientalibus in capitulis 110 duobus. Hor, inquam, testimonium sancti Maximi, clare inferens æquivalentiam præpositionum duarum, exceptione falsi submovebant, plane respicientes ut suppositivum. Istam quippe ad Marinum epistolam negabant reperiri integram in exempla-

πρὸς Μαρτῖνον παρίστησι, τὸ γοῦν τοιοῦτον ῥητὸν ἀντιπεριχώρησιν τοὺς προθέσεων φέρον οὐδ' ὀλιγὸς ἐδέχοντο, ὡς μὴ τῆς ἐπιστολῆς ἐξ ὀλοκλήρου εὐρισκομένης ἐν βιβλίοις, ἀλλὰ τι μέρος ἐκείνης περὶ τῶν δύο κεφαλαίων διαλαμβάνον ἐφ' οἷς οἱ τῆς ἀνατολῆς τῶν δυτικῶν ἐπελάθοντο, ἐνδὲ μὲν καὶ πρώτου τοῦ μὴ τὴν ἀμαρτωλὴν σάρκα ἀναλαβεῖν [P. 74] τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον τε καὶ Υἱὸν, ἀλλὰ τὴν πρὸ τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδὰμ ἀναμάρτητον, δευτέρου δὲ γὰρ ὡς αἰτίαν τοῦ Μονογενεῖ προσαπτόντων ἐπὶ τῇ ἐκπορεύσει τοῦ Πνεύματος; ὧν τὸ μὲν ἓν καὶ πρώτων συνόλωσ ἤρνησαντο. τὸ δὲ γὰρ δεύτερον, τοῦτο δὴ τὸ προκείμενον, ἐθεράπευσον, ὡς εἰ καὶ λέγοιεν ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα, οὐκ αἰτίον πάντως φρονοῦσι τὸν Μονογενεῖ, ἀλλ' ἵνα τὸ συναφὲς καὶ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας περὶστέθῃσιν. Τὴν γοῦν τοιαύτην ἀντιπεριχώρησιν τῆς προθέσεως, ἐπεὶ οὐκ ἐνεκρίνετο τοῖς γυνασίαις τοῦ θεοῦ Μαξίμου τὸ τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης τεμάχιον, ἀπαράδακτον ἔγνωσαν ἔχειν. Μόνον δ' ἔχρῳντο τῷ τοῦ Δαμασκῶθεν Πατρὸς, τῷ ε' Ἐκ τοῦ

ribus operum sancti Maximi, sed partem duntaxat ejus aliquam duo Latinorum a Græcis accusata capitula memorantem. Quorum prius hoc erat, non peccatricem carnem assumptam fuisse a Dei Verbo et Filio, sed eam quæ esset peccati expers ante inobedientiam Adami; alterum autem, quo tribuebatur Unigenito ratio causæ in processione Spiritus. Ac primum quidem illud omnino negabant. Secundum vero expositione temperabant in hunc modum: Etsi dicerent ex Patre Filioque Spiritum procedere, non tamen hujus causam agnoscere Unigenitum, sed ita loqui ut cohærentiam intimam et immutabilitatem essentiali adstruerent. Quod verba porro attineret illa quibus affirmabatur æquipollentia et synonymia præpositionis *ex* cum *per*, quoniam fragmentum epistolæ, in quo illa legebatur, non accensebatur legitimis scriptis illius sancti doctoris, sed spurium et affectum putabatur, decreverunt neutiquam admitti oportere et pro indictis habenda. Solo utebantur Damasceni Patris effato illo, quod is negabat se dicere Spiritum ex Filio. Quæ verba sibi faventia, quia videbantur capitulo eodem contineri quo alia illa a Vecco jactata, ac consequenter periclitari ne rejicienda essent ut spuria, si capitulum illud reprobaretur, illud se recipere dixerunt ac pro vero sancti Patris scripto venerari, cæterum expositionem quærere qua reliqua illa duriora mollirent et ad sensum catholicum recti dogmatis adaptarent. Quam in rem constituerunt tomum scribere ac doctrinam sacram fusiis **111** explicare. Erudito igitur existimato patriarchæ (et revera ille doctrina supra multos exercebat) scriptionem tomum demandarunt, quam perenne apud posteros monumentum fore putabant et religionis ipsorum in rectitudine dogmatis tenenda et erroris adversariorum, qui scilicet a fidei regula declinassent. Admissa susceptaque patriarchæ provincia, tomum validum composuit, tot illa

Υἱοῦ δὲ οὐ λέγομεν, ἵδὲ συνεξαίρετοισι τῷ κεφαλαίῳ καὶ σφῶδρ' ἐκινδύνευε. Διὰ τοῦτο καὶ δεχόμενοι τὸ κεφάλαιον καὶ ὡς ἀγίου τὴν λέξιν ἔχοντες τὴν θεραπείαν ἐζήτουν κατὰ τὸ ὄρθον τοῦ δόγματος, καὶ τὸ μὲν γράφειν ἤρῳντο καὶ λογογραφεῖν τὴν εὐσέβειαν. Σοφῶ γοῦν δοκοῦντι τῷ πατριάρχῃ, καὶ ὑπὲρ πολλοὺς ταῖς ἀληθείαις ὄντι, τὴν τοῦ τόμου γραφὴν ἐπέτρεπον στήλην καὶ εὐσεβείας ἔσσεσθαι νομιζομένην καὶ τῆς τῶν παρεγκλινάντων δῆθεν κακίας; τοῖς; ὀψιγόνοις. Καὶ δὴ τὴν πρᾶξιν ὑποστᾶς ὁ πατριαρχεύων γενναῖον τόμον συντίθησι, τοσοῦτο κεφαλαιοῖς ἅμα μὲν ἐπειλημμένος τῶν λεγόντων, ὅμα δὲ καὶ τοῦτους οὕτως ἔχοντας ἀποβαλλόμενος. Τοῦτον ἐπ' Ἐκκλησίας πρότερον ἀνεγίνωσκον, καὶ ἐπ' ὀκρίθαντος ἀναβάς τις καθ' ἑκαστὸν τε κεφάλαιον τὴν ἀποβολὴν ἐδήρῳ μεγαλοφῶνως; κατ' ὄνομα τῶν οὕτω λεγόντων καὶ δοξαζόντων, μετέπειτα δὲ αὐτοὺς βασιλεὺς διὰ κινναθάρως καθυπέγραψε, εἴτα δὲ πατριάρχης καὶ ἐφεξῆς οἱ ἀρχιερεῖς. Ἐπὶ δὲ τοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἐλθόντες, ἐπεὶ κάκεινους ὑποσημαίνεσθαι τὸν τόμον ἡθού-

sigillatim expendentem capita motarum controversiarum; in quo haud molliter carpebat adversarios, et diserte reprobat abjiciebatque ut sanæ doctrinæ contraria asserta ipsorum. Conscriptus is tomus prius in ecclesia lectus hoc modo est. Conscondens quis in pulpitem, inde unoquoque capitulo recitato, ejus continuo damnationem pronuntiabat voce late sonora, expressis nominibus eorum quos sic loqui et sentire aiebat. Post hæc ipse imperator rubrica subscripsit, deinde patriarcha, tum ordine præules. Ad clerum subinde ventum: nam et ecclesiasticorum secundi ordinis firmari subscriptionibus tomum volebant, imo ab his præcipue cupiebant approbari, quoniam non vana, uti aiebant, suspicio erathorum non paucos a doctetrina tomo exposita abhorrere. Quocirca exprimendum ab his existimabant mature consensum in decreta communi calculo antistitum. At non facile id negotium usu deprehensum est: præter enim paucos, quos et observatum est ex iis fuisse qui secessionem prius fecerant, omnes cæteri clerici prima statim interpellatione de subscribendo plane ostenderunt se inflexibiliter obfirmatos ad negandam sive subscriptionem sive aliam quamvis novam declarationem suæ de his sententiæ. Neque de hac inductione animi blanditiis deduci ullis, ac ne minus quidem dimoveri potuere. Causam recusandi validissimam ducebant ex asperitate nuper in ipsos exercita, dum fuere sacris **112** exclusi tantaque ignominia traducti, prout narravimus. Si enim, aiebant, cum nec benignis invitationibus omnis generis nec comminationibus, ne inflictis quidem pœnis gravibus perpelli antea potuissemus ad subscriptionem ulla nostra roborandum quidquam ex iis quæ publice statuebantur, tamen secuta postmodum conversione rerum tam atrocibus suppliciis luimus meram conniventiam, his ipsis iudicantibus et immisericorditer exsequentibus judi-

λοντο, και μᾶλλον ἐκείνους ὡς ὑποπτευομένους, ὡς Α
 εἶχον, εἰθὺς ἀνευδότεους εὐρισκον και ὡς εἶχον ἐν-
 σταμένους. Πλὴν γὰρ δίλιγον, και τούτων ὄσοι τυχόν
 και σχιζόμενοι πρότερον θερμοὶ συλλήπτορες ἦσαν
 τῶν ὑστερον, οἱ λοιποὶ πάντες οὔτε θαυμάσιαι κηθ-
 υπήγοντο οὐτ' ἀπειλαῖς ὑπεκλίνοντο, ἀλλ' ἰσχυρὸν ἦν
 σφίσι εἰς ἀπολογίαν τὰ χθὲς τελεσθέντα. Εἰ γὰρ
 μηδὲν ἐκουσίως οὐδ' ἀρεσκείαις πίσιαις, ἀλλ' ἀπει-
 λαῖς; και κολάσεσιν ὑπογράφαντες τοσοῦτον ἐπειρά-
 θησαν τῶν δεινῶν, ἐκείνων κρινόντων, και γε πει-
 ρῶνται, και ταῦτα μηδ' ἐπὶ δόγμασιν ὑπογράφαντες,
 τίνας γένοιεν [P. 75] ἂν αὖθις, εἴγε δόξαι τοῖσι (παι-
 λοὶ δ' οἱ λοχῶνες) και τὸν τόμον κατατιτάζαινο; και
 εἰ ταῦτα γένοιτο, τίς ἂν ἐξελεῖσθαι ἡμᾶς, φασί,
 δυνατὸς τῆς ἐκείνων κρίσεως; Ταῦτα τοῖς τῆς Ἐκ-
 κλησίας λέγουσι πολλοὶ μὲν τινες ἦσαν ἐκείνοι γινώ-
 μενοι τὴν διαφορὰν ἀντεπίγοντες τῶν πραγμάτων
 και πρὸς τὴν ὑπογραφὴν ἐρεθίζοντες; ὡς δ' οὐκ
 ἐπίθον συγχᾶς προσβολὰς ποιούμενοι, εἰς ὑπόψιαν
 ἐβάλλοντες ὧν οὐκ ἠδεδίκαν ποτ' ἐκείνοι, τοῦ κοινοῦ

συνεδρίου ἀπήλων και ὡς ἐχθροὺς ἔκρινον. Οἱ δὲ
 τὴν μετ' ἐκείνων ὀμίλιαν, τοιαῦτα ζητούντων τε και
 λεγόντων, ἐρημίαν οἰόμενοι, τὴν δ' ἐρημίαν τὴν ἀπ'
 ἐκείνων οἶον ἀσφάλειαν, περιήρχοντο πλανήτες,
 ἐστερημένοι μὲν τιμῆς, ἐστερημένοι δὲ προσόδου
 πάσης, και τὸ εἰκόλον τῆς διατριβῆς τῆς καθ' αὐτοῦ
 τάξεως ἀνθυσιρούμενοι. Ὡς δὲ και αὖθις προσεκα-
 λούοντο και ἀνεκρίνοντο και πάλιν αὖθις, και γε μῦ-
 μον σφίσι και τὸ τοῖς προτέροις προσκεῖσθαι δοκεῖν
 κάκει τὸν νοῦν ἔχειν ἐπήγον ὡς ἔγκλημα μέγιστον,
 οἱ μὲν οὐδ' οὕτως ἤθελον ὑποκλίνεσθαι, ὑπόνοιαν
 ἀνυπόστατον προτιμῶντες προφανοῦς ὀρθωδίας, μὴ
 ἀκριβῶς εἰδότες ὅ τι και ὑπογράφουεν. Ἦν γὰρ ἐν
 τῷ τόμῳ πρὸς τοῖς ἄλλοις και ἡ τοῦ βητοῦ τοῦ θεοῦ
 Δαμασκηνοῦ ἐξηγησις οὕτως ἔχουσα: «Εἰ δὲ και
 παρὰ τῷ θεολογικῷ ἀτάτῳ Δαμασκηνῷ τὸ διὰ Λόγου
 εὐρηται προσβολὴς, οὐ τὴν εἰς τὸ εἶναι καθαρῶς τοῦ
 Πνεύματος πρόσθον ἡ λέξις δηλοῦν βούλεται, ἀλλὰ
 τὴν εἰς ἀτίθον ἔκφανσιν. » Τοῦτο δ' ὅ τι σημαίνει,
 οὐκ ἔχειν εἰδέναι ἐφρασκον, και τὴν διαφορὰν ἐζητούν

cata, quid non metuere longe dirius debemus,
 postquam altero reciprocante disensionum fluctu
 rescindi hæc quæ sciscuntur cõperint? Neque
 enim hæc firmiori durationis inconcussæ, spe aut
 certioribus ratæ auctoritalis auspiciis inchoari
 quam priora illa primo statim eversa motu orbis
 reipublicæ solita instabilitate rotantis. Multos hæc
 observare de censoriis speculis, multos clam insi-
 diary, ceorituros infeste in accusationem tomi hu-
 jus, simul aura ipsis benignior afflaverit; a quo-
 rum severissima damnatione quis satis potens nos
 protegeret, si nos chirographo reos tenerent, et
 nomen ultro suffragio nostrorum munitum a
 nobis exosum istum sibi tomum cernerent? Talia
 ecclesiasticis causantibus, non deerant quidem sibi
 partiarri patriarcha; quin multis ostendere conaren-
 tur latam inter hæc ad quæ subscribenda invitaren-
 tur, et illa ob quæ tacite transmissa multati graviter
 essent, discrepantiam intercedere; moxque acriter
 a se decretorum subscriptionem flagitarent. Verum
 illis cõpta esse pertinacia involventibus, et omnes
 eludentibus conatus ipsos quomodocunque inflec-
 tere ad sibi optata contendentium, hi desperantes
 iratiquæ ad extremum gravibus eos ex suspitione
 criminationibus detulerunt, et quæ a conscientia
 cogitationeque ipsorum procul semper abfuerant
 appingentes, communi eos consensu abegerunt et
 hostium habendos loco judicarunt. Illi vero con-
 victum colloquiumque hominum talia loquentium
 et poscentium quavis tristiora solitudine ducentes,
 quin et in solitudine inventuros se asylum securum
 ab istorum importuissimis insultibus sperantes,
 circumbant errabundi deserta loca, privati digni-
 tate, spoliati proventu omni, tamen illam ignominio-
 sam nullitatem et neglectum hoc obscurumque vitæ
 genus splendori quantovis ex honorum cum istis con-
 sortio **113** præhabentes. Post aliquam in his
 ærumnis moram emollitos experientia malorum

arbitrati qui ejecerant, rursum eos vocatos, ecquid
 resipuissent, interrogabant. Ac cum crebris percon-
 tationibus istiusmodi unam semper eandemque
 invictæ indicem constantiæ responsionem oppone-
 rent, adesse tempus extremæ denique iis expu-
 gnan-dis admovendæ machinæ qui hactenus frustra
 tentarant rati, denuntiarunt minaciter ipsis, vide-
 rent etiam atque etiam quid agerent quove ruerent:
 non enim tam pertinaci recusatione parenti solam
 eos inobedienciæ culpam incurrere, sed indicium
 præbere idoneum criminis multo gravioris. Illic
 scilicet apparere persistere adhuc illos in iis quæ
 statuta dudum nuper rescissa fuerant, et cum se
 recedere ab iis redireque ad professionem anti-
 quam significassent, falso id simulasse, voce du-
 taxat pravis decretis renuntiantes, quibus nunc
 adhuc cum maxime toto animo hærerent. Quæ res
 quantæ invidiæ quantique esset periculi, æstimare
 ipsos maturo judicio par esse. Ne hæc quidem illis
 inflectendis valere. Audita quippe comminatione
 ista ultima, declararunt malle se subjacere inno-
 xios suspitioni fundamento carenti, quam apertum
 horrorem manifesti delicti ultro consciscere iis
 subscribendo quæ ignorarent. Erat enim inter alia
 in tomo qui subscribendus ipsis obtrudebatur
 quædam expositio sententiæ prius memoratæ divi
 Damasceni, sic se habens: « Si vero a summo
 theologo Damasceno reperitur dictus Pater sancti
 Spiritus προσβολῆς productior per Verbum, haud
 plane ista locutio significare vult sancti Spiritus
 processionem in exstantiam, sed in æternam exsplen-
 descantiam. » Hoc autem quid sibi vellet, nequa-
 quam se capere siebant, quærebantque monstrari
 sibi discrimen processionis et æternæ exsplendescen-
 tiæ, ut sic earum vocum alteram abjicerent, alteram
 amplecterentur. Nunc enim plane apparere ipsis
 ista vocabula mutuo æquipollentia, nec plus mi-
 nusve significare quidquam processionem in exstau-

μαθῆν τῆς τ' εἰς τὸ εἶναι πρόβου καὶ ἀβίου ἐκφάν- A
σεως, ἵνα τὴν μὲν τῶν λέξεων ἀποβάλλωνται, τὴν δ'
ἐνστερνίσκωνται· εἶναι γὰρ αὐτοῖς δοκούσας τὰς λέ-
ξεις ταυτοδυνάμους, τὴν τε εἰς τὸ εἶναι πρόβου καὶ
τὴν εἰς ἀβίου ἐκφάνειν. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες
εἰς τέλος ἀνθίσταντο· ἐνιοὶ δ' ἀσφάλειαν παρ' ἐκεί-
νων ζητήσαντες ἔγγραφον, ἢ μὴν ἀσφαλῶς ἔχειν τῆς
θεολογίας τὴν λέξιν, καὶ αὐτοῦ; ἐκείνους, εἰ μὴ παρ'
ἀνθρώποις, ἀλλὰ γε παρὰ Θεῷ κρίνονται τὸν λόγον
ὑπέχειν, οὐ πατριάρχην μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρχιερεῖς
τοῦ; εἰς διδασκάλων τεταγμένους ἔξιν, ταῦτα ζη-
τήσαντες καὶ λαβόντες ὑπέγραφον.

β'. "Οτι εἰς χεῖρας λαβὼν τὸν τόμον ὁ Βέκκος
κατηγιάτο καὶ ἀνταίρειν ἤρξατο.

[P. 76] Ὅλιγον τὸ μεταξὺ, καὶ εἰς χεῖρας γεγονῶς
ὁ τόμος τῷ Βέκκῳ παρέκρινεν ἀντιξέειν τὸν ξύοντα. B
Καὶ δὴ καὶ πολλοῖς μὲν ἄλλοις τοῦ τόμου ἐπελαμβά-
νετο, ταύτην δὲ μάλιστα τὴν ἐξήγησιν μὴ καλῶς
ἔχουσαν τῆς ἐνοίας ἐπειράτο δεικνύειν, ὡς ἢ μὴ
ὁμνυμιζομένου δῆθεν τοῦ προβολέως καὶ ποτὲ μὲν

tiam quam processionem in æternam exsplende-
scentiam. Ultimum hoc fuit responsum plerorum-
que ex his, fluxum indicans propositum in quo ad
finem usque perstitere. Quidam alii ad pacta de-
scenderunt: declarato enim se quod poscebantur
facturos, dummodo sibi 114 prius patriarcha et
episcopi scriptam cautionem darent, qua in suum
ipsorum caput omne periculum ambiguae dictionis
avertent, ita ut si quid ea sanæ de Deo doctrinæ
re vera contrarium sonaret, fraudi id non foret si-
bi, qui aliena tracti auctoritate istam locutionem
approbassent, sed ejus rei tota culpa, si minus apud
homines, certe apud Deum judicem, imputaretur
auctoribus et suasoribus istius approbationis, quippe
doctioribus Ecclesiæ atque in magistrorum commu-
nium dignitate constitutis. His data in manum est
quam petebant syngrapha; qua accepta subscripse-
runt.

2. *Ut sumpto Veccus in manus tomo invenerit in
eo quæ accusaret; et ut cæperit insurgere.*

Breve in medio spatium, et perlatus tomo in
manus Vecci pupugit irritabilem, ac facile perpu-
lit ad reciprocandam cum lacescente contentione
serram. Ac multa ille quidem et alia in tomo re-
prehendebat, sed præsertim incurabat expositio-
nem in eo traditam sententiæ Damasceni, vitium
ejus demonstrare hunc in modum satagens. Sive
enim, aiebat, singulari et unica contentum notione
non est vocabulum προβολέως productior, seu ali-
quando quidem in principii activi significatu usur-
patur, aliquando autem nihil aliud sonat nisi dato-
ræ, suggestorem et simpliciter præbitorem, sive
una est et simplex vocis istius potestas, æque in
utrovis casu necesse est fateri unum idemque so-
nare ambas illas locutiones, videlicet processionem
in exstantiam et processionem in æternam exsplen-
descentiam. Sicque plane recidere in irritum omnes
(Cyprii conatus, cum in id manifeste concurrant

εἰς αἷτιον ἐκλαμβανομένου, ποτὲ δὲ εἰς δότην καὶ
χορηγόν τε καὶ ἀπλῶς παροχέα, ἢ εἰ μέλλοι ἀπλοῦν
τὸ προβολέως συντηρεῖσθαι, μιᾶς ἐνοίας; δηλωτικῶς
εἶναι ἀνάγκη καὶ ἀμφοτέρως τὰς λέξεις, τὴν τε εἰς
τὸ εἶναι πρόβου καὶ τὴν εἰς ἀβίου ἐκφάνειν, καὶ οὐ-
τως εἰς ταυτὸν συντρέχειν ἐκείνῳ τὸν ὡς δῆθεν δια-
φερόμενον. Τοῦτο γράψας καὶ πέμφας τισὶ τῶν αὐ-
τοῦ περὶ τὴν περὶ τούτων κρίσιν τοῖς ὀρθῶ; ἐξε-
τάζειν ἐθέλουσιν. [P. 77] Οὐ μὴν δὲ ἀλλ' οὐδ' ἐκείνους
ἐλελήθει πάντως τοιαῦτα γράψων ἐκείνος, ὀργὴν δὲ
ταῦτα καὶ μόνην τῶ; καὶ τοῦ ἀντιλυπεῖν ὄρεξιν
ἔφοντο εἶναι καὶ ἠφροντίστου καὶ κατημέλου γρά-
φοντος. Πολὺ δ' ὑφέριπε τοῦτο ἀνὰ τὴν Κωνσταντι-
νου, περὶ μὲν τοῦ καὶ αὐτὸν ὑποστελλομένου τῶν
ἀκούοντων ἐκάστου, ὡς μὴ δοκοῖεν ἀφ' ἐαυτῶν μέμφε-
σθαι, δεῖν δὲ καὶ ὡς ἐντὴν προσέχειν λεγόντων, μὴ
πω; ὁ λόγος; ἔχει τὸ πιθανὸν καὶ μέσον δυοῖν ἐριζόν-
των αὐτοῖ κινδυνεύοιεν. Ἐφερε δὲ πολλοῖς νοῖν ἢ
τοῦ Βέκκου ἀντιβῆσαι, καὶ ἐφυλοκρύνουν ἀκριβῶ;
τὴν ἐξήγησιν, καὶ μάλλον οὐδ' αὐτοῖ γε οἱ ὑπογρά-

quæ ille frustra distinguere contendit. Hæc erat
Vecci argumentationis summa scripto prolixiore
declaratæ. Quod ille scriptum cum ad quosdam
sibi adhærentium misisset, dispersum ab illis est,
et judicii expositum lectorum ad liquidum explo-
rare studentium veritatem recti dogmatis, quorum
se censuris suam disputationem 115 subijcere
auctor profitebatur. Cæterum jam tunc, cum hæc
Veccus inchoavit, non latuit adversarios super hoc
illum argumento commentari quidpiam. Sed cum
opinarentur iræ duntaxat in eo ipsum obsequi,
nec aliud ostensurum id agendo nisi rabiosam pru-
riginem vicissim pungendi eos a quibus se confossum
doleret, caritativam auctoritate rebantur istam ejus
C
scriptionem, ideoque negligendam rem totam puta-
runt, securo inanis strepitus indormiscere contemp-
tui statuentes sibi porro unice licere. Hæc patriar-
cham cum suis, ne interpellare aut impedire a scri-
bendo Veccum curarent, tenuit fiducia, qua se
falsos postea senserunt. Nam Vecci commentarius
per urbem Constantinopolim clam serpens cupido
lectus a plurimis est, et plerisque aculeum infixit,
contrahentibus animum pro se quoque, qui legebant
D
aut legentibus aures dabant, dum arcana sollicitan-
tur cura, ne perfunctorie transmittentes rem accu-
rata consideratione dignam temere præjudiciis
acquiescerent in iis quæ per se ipsos expendisse
diligenter par fuerat, committerentque ut seipos
sero postea culpæ cogerentur negligentia supina,
oportere siquidem æquum arbitrium otiose cognos-
cere quædicantur ab utrovis disceptantium, explo-
rareque æquam similitudinem forte majorem ejus
oratio cui minus favetur præ se ferat. Alioqui passu-
ros quod deprehensis in medio duorum certantium
contingit, ut ipsi ex alieno jurgio proprium in sese
periculum attrabant. Hac ergo religione instincti
lectores dissertationis contra tomum patriarchæ a
Vecco editæ singula folia expendebant judiciis

φαντες; ἐπ' ἀσφάλειαν ὑπέγραψον, ἀλλὰ τῷ παρ' ἐκεί-
νων ἐπερείδμενοι γράμματι.

γ. Τὰ κατὰ τὸν ἐσκαμματισμένον, καὶ ὁπως κατ-
ηγήσατο ὁ τόμος.

Συμβάν δέ τι καὶ περὶ τὸν ἐσκαμματισμένον χαρ-
τοφύλακα (ὁ γὰρ Μοσχάμπαρ καὶ προαπίστη ἄμα
μὲν ὀφφικίου, ἄμα δὲ καὶ πατριάρχου, μικροφυχίσας
ἐπὶ τισι, καὶ διὰ ταῦθ' ἐτόμενον ἑαυτῷ καὶ τὸν πεν-
εκλησιώτην εἶχεν) ἐπέβρωσε κἀκείνου τὴν περὶ
τὸν πατριάρχην δυσμένειαν, καὶ γ' οὐχ οἷοί τ' ὄντες
αὐτῷ διαμάχεσθαι πρὸς τὸν τόμον ἀπίθον, δόξαν
ἀσφαλείας δογμάτων, μὴ κενὴν διαφορὰν παρὰ πολ-
ίων ἀπίσασθαι προνοοῦμενοι. Καὶ δὴ παρασπαίρου-
σαν ἐπὶ ῥῶντες τὴν παρὰ τοῦ Βέκκου τῷ τόμῳ
μέμψιν, τοῖς γεγραμμένοις ἐπιφυνέτες καὶ οὗτοι τὴν
μάχισραν ὤξυναν. Ὅρμαίς γοῦν παρακροτηθέντες
μείζοσι καὶ τοὺς δοκοῦντας προκαταλαμβάνουσι τῶν
ἄρχιερέων, ὧν καὶ μεζικούς καὶ [P 78] πρῶτος ὁ
Ἐπίσκopus τ' ἦσαν Ἰωάννης ἐπί ἀπάν, ὁ Κυζίκου
Δανιὴλ καὶ ὁ Φιλαδελφείας Θεόκλητος, δ; δὴ καὶ
παρὰ τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ πολλὴν καὶ μεγάλην εἶχε

A κατὰ πληροφορίαν τὴν οἰκειότητα. Οἱ δὲ καὶ μέχρι
μὲν τινος καὶ αὐτοὶ διερχόμενοι τὰ τοῦ τόμου οὐ
προσαπεδέχοντο τὴν ἐξήγησιν. Τὸ γοῦν ταυτίζειν
τὴν τε πρόσδον τὴν τ' Ἐκφανσιν, καὶ ἐπὶ τούτοις
τὸν γράψαντα καταμέμφεσθαι ὡς ταυτὰ τῷ Βέκκῳ
δοξάζοντα, οὐκ ἔκρινον ξυνητὸν οὐδ' ἄλλως εὐσχημον
καὶ εἰ; ἀπολογίαν εὐπρόσωπον· δοκεῖν γὰρ τοῖς
πολλοῖς ἐντεῦθεν ἐπὶ κακίαις εὐθύνειν τὸν Βέκκον
καὶ οὐ δὲ; δογμάτων παραβασίαν, οἷς ὅτι καὶ αὐτοὶ
ἀληθείας ἀνάγκη συναλευνόμενοι τὰ αὐτὰ ἐκείῳ
θεολογοῦσι, καὶ ὁ φεύγειν ἔδοξαν βασκανίας χάριν,
τοῦθ' ὁμολογοῦσιν ἀληθείας ἕνεκα. Τὸ γοῦν οὕτω
τὸν τόμον κατατιθεῖσθαι οὐκ ἔγνωσαν δεῖν τὸ δ' ὅτι
τὸ προβολεύς ὄνομα, ὃ ἰδιότης παρὰ τῶν Πατέ-
ρων ἐπὶ τοῦ αἰετοῦ τοῦ Πνεύματος παραλαμβάνεται
B ὡσπερ καὶ τὸ γεννήτωρ ἐπὶ τοῦ αἰετοῦ τοῦ μονο-
γενοῦς Λόγου, αὐτῆς ὁμωνυμίας ἐπὶ τῆς ἀπλῶς
ἐκφάνσεως ἐξελάβετο καὶ οὐκ ἐπὶ τῆς αἰτίας τοῦ
Πνεύματος καθαρῶς, ἦν καὶ πρόσδον λέγων τὴν λέξιν
ἀπέφασκε, τοῦτ' οὐκ ἦσαν ἀκαταίτητον, καὶ πα-
ραβασίας ἐκείνου ἐντεῦθεν δογμάτων ἐγράφοντο. Τὸ

scribis, maxime cum plerique reputarent haud se
proprio sensu re clare perspecta ipsa et ejus evi-
dentia securitatem dante subscripsisse, sed fretos
auctoritate scribentis scripto acquiescisse.

δ. De exchartophylace; et ut accusatus fuerit tomos.

Quiddam porro quod contigit circa exchartophy-
larem (nam Moschampar paulo ante et cesserat officio
ei patriarcha se removerat, quibusdam offensus ucu-
lis aversus, consortem quoque similitatis secum ha-
bens quinqueecclesiensem) auxit utriusque in patriar-
cham odium. Hi cum se haud paves cernerent ipsi
palam oppugnando patriarchæ, ad tomi accusationem
animam appulere, 116 uti ad rem eo faciliorem
et successus pronioris, quod plausibili prætextu
obteudebatur officii, quo quisvis Christianus, præser-
tim ecclesiasticus, tenetur summo, quaerendæ omni
ratione securitatis in dogmate, excutiendique et
explorandi in eo genere accuratissime quidquid
quovis nomine ambiguum vel minimam dubitatio-
nem movet, hoc præiudicio vulgo receptæ opinio-
nis haud immerito sperantes lucrifacturos se suspi-
cionem iracunde ruentium in ultionem exosi capi-
tis, et persuasuros studio se potius religioso ortho-
doxæ doctrinæ declarandæ ad discussionem
commentarii suspecti accedere. Flagrante igitur
adhuc invidia quam recens editio passim lectæ
consultationis Vecci tomo patriarchæ confaverat,
et irpidianibus cum maxime Cyprii sequacibus
in fama ejus titubante sustinenda, insurgentes et
isti gladium acuorunt, vehementique ingruentes
impetu præoccuparunt traxeruntque in partes præ-
cipuos quosque antistitem. Quos inter eminebant
Ephesinus Joannes, adhuc absens, sed expectatus
Constantinopoli, Cyzicenus Daniel et Philadelphien-
sis Theolepius, qui et apud magnum logothetam
summa et gratia et auctoritate pollebat. His cunctis
sai multa tomi lectione introspectam Cyprii senten-

tiam expendere aggressis ea minime placebat, nec
admittendam Damasceni expositionem judicabant.
Haud tamen alloqui consentaneum ac plausibile
putarunt criminari eo nomine auctorem tomi, quod
male negaret idem plane valere processionem et
exsplendescentiam, cum ex ipsa ejus doctrina sal-
tis clare sequeretur synonyma porsus esse ambo
ista vocabula; unde posset efficaciter involvi pa-
triarcha in damnationem Vecci idem ipsum asse-
rentis, nec fugere posset quin si aberraret in hoc
Veccus a recto dogmate, pariter et ipse compertus
erroris teneretur. Verum ne hac illum parte urge-
rent ea ratione avertabantur, quod multisentiebant
Veccum culpam contra disciplinam, non autem
erroris adversus fidem rectam reum esse, quippe
qui quod affirmaret, idem necessario dicendum
esset cuius theologo, Trinitatis mysterium, sicut
oportet, explicanti, prout manifeste apparuisset
ex eo quod quicumque illum perveracitas potius
quam zelo veritatis 117 oppugnassent, ubi vicis-
sim redigebantur ad necessitatem explicandi quid
de mysterio eodem ipsi sentirent, declinare non
D præferant quin verbis similibus et eandem senten-
tiam exprimentibus uterentur, ita ut unde ipsos
arguendi prurigo retraxisset, eodem veritas compin-
geret. Aliam igitur inire viam decreverunt impu-
gnandi tomi, culpantes videlicet quod cum vox
προβολεύς productior proprie usurparetur a Patri-
bus ad significandum principium activum sancti
Spiritus, sicut vox genitor ab iisdem adhibetur ad
designandum principium activum unigeniti Verbi,
tamen scriptor tomi vocis προβολεύς significatum
retulisset ad simplicem exsplendescentiam, non
autem ad emanationem Spiritus sancti e vero
principio activo. Quam emanationem vocabulo pro-
cessionis exprimeus, et processionem ab exsplen-
descencia distinguens, haud dubie adimeret voci

μεν οὖν ὑπ' ὀδόντα παρὰ τούτων καὶ ἔτι ἐφείρηται, τὸ δὲ καὶ ἀναφανδὸν λέγειν πρὸς πάντας αἰ ἐπὶ τῷ τόμῳ ὑπογραφαί: σφῶν οὐκ ἐπέτρεπον. Ἐζήτουν οὖν εὐπρεπῆ καταστήσαι τὴν κατηγορίαν, καὶ δεῖξαι τὸν Βέκκον Νέστον ἄλλον ἀντικρυσ, ὃς δὴ καὶ μετὰ θάνατον τὸν μέγιστον Ἡρακλῆα κατηγωνίσαστο. Καὶ ταχὺ παρέσχεν αἰτίαν οὐκ οἶδα εἴτε γ' ἢ τύχη εἴτε μὴν [P 79] τὸ δαιμόνιον μήνιμα.

δ'. Τὰ κατὰ τὸν Μάρκον, καὶ ὅπως ἀνήφθη τὸ τῶν ἀρχιερέων σκάνδαλον.

Μοναχὸς γάρ τις Μάρκος τοῦνομα, ἐκ γένους ἐξωτερῶν Ῥωμαίων ὢν καὶ πρὸς λόγον φιλοτιμούμενος, συνήθειαν ἔχων ἐκ τοῦ πάλαι πρὸς πατριάρχην φοιτᾶν αὐτῷ καὶ διδάσκεισθαι, τότε δόξαν ἐκείνῳ, οὐκ οἶδα πῶθεν, συνιστᾶν αὐτὸν ἐκ λογογραφίας τὰ δόγματα, γράψας ὡς δῆθεν τὰ εἰς ἀντίρρησην ἐμφανίζει τῷ πατριάρχῃ. Ὁ δ' ἀνὰ χεῖρας λαβὼν τε καὶ διελθὼν καὶ τισιν ἐπιστήσας, καὶ ὡς εἰωθε πάλαι ποιεῖν, διδασκάλου τρόπον χερσὶν οἰκείαις τιν' ἄττα διορθωσάμενος ἀποδίδωσιν. Ἐντεῦθεν ὁ Μάρκος λαβὼν τὰ πιστὰ ὡς τις εἶναι δόξας καὶ ὑπερ

προβολεύ; productor notionem ipsi tributam a Patribus, emanationis ut e principio activo. Quod nihil minus esse contendebant quam defectionem a fide catholica doctrinæ; et ob hoc dicam apostasie tomī auctori jure impingi censebant. Hæc eorum sub dente tunc mussitantium arcana murmuratio aliquandiu clam serpens timidis duntaxat grassata susurris est: nam accusationem mendosi scripti suscipere publican prohibebat verecundia magnorum nominum tomo in testimonium approbationis subscriptorum. Exquirebant ergo secum modum et opportunitatem indagatum ibant tuto plausibiliterque defungendi delatione tot muniti auctoritatibus tomī, demonstrandique Veccum, similem illius e fabulis Nessi, quem ferunt a morte sua magnum Herculem vicisse, ipsa sui damnatione causam exitii suo judici ac censori attulisse. Nec diu abfuit quin occasionem ipsis id agendi commodissimam seu casus seu divina suggereret ultio.

4. De Marco, et ut antistitum exarsit scandalum.

Monachus enim quidam, Marcus nomine, haud genere Romanus, homo doctrinarum studiis deditus, consuetudinem ex longo habens ad patriarcham ventilandi danda ipsi docenti opera, circa hoc tempus, nescio quo aut **118** cujus instinctu, applicuit animum ad commentarium de theologice tunc agitatis controversiis scribendum, confutatorum scilicet eorum gratia quæ a sui magistri adversariis jactabantur. Id opus ubi elucubravit, patriarchæ obtulit, qui percurrens, ut cæteras solebat discipuli scriptuiculas, quædam in hac quoque minus sibi probata manu propria correxit, et sic emendatam reddidit. Marcus quidquid intactum in sic recensito suo commentario reperit, prorsusque probato habens, et sibi non parum gratulans quod tam multa inoffense commentari potuisset, opus suum ad certam gloriæ spem se-

δογμάτων γράψας, τὸ γραφὴν ἐνεφάνισε τοῖς πολλοῖς θαρβρόντως, προστιθεὶς ὡς καὶ πατριάρχῃ ἐμφανίσειε τοῦτο καὶ ἐκείνῳ; τινα διορθώσεις, ἐγκαλιστῶν ἐντεῦθεν τὰ τῆς ἐκδόσεως. Ταῦτα λαβοῦσά τισι, καὶ μαθοῦσιν ἐκείθεν ὡς καὶ αὐτὸς ὁμωμυρίζει τὴν λέξιν τὴν προβολεύς, ἀφυκτον ἔχειν τὸν πατριάρχην ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ἐδόκει· εἶναι γὰρ κάκεινον ταῦτα φρονούντα, οἷς ὅτι λαβὼν εἰς χεῖρας τὰ γράμματα καὶ διεξελθὼν ἄλλα μὲν διορθώκει καὶ οἰκείοις γράμμασι διαστήμην τὴν διορθώσιν, αὐτὴν δὲ τὴν λέξιν ἀκαταίτητον εἶπεν, ὥστε τὸν ἐν τῷ τόμῳ γρίφον, ὡς ἂν τις εἴπη, καὶ τὸ τῆς γνώμης γλαφυρὸν τε καὶ ὑπουλον ἐν τῷ τοῦ Μάρκου παρατυμῶσαι καὶ δεῖξαι γράμματι. Ταχὺ γοῦν τὸ τοῦ Μάρκου γράμμα λαβὼν ὁ Θεόκλητος, ἐπιστὰς τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ, **B** ἀνδρὶ λογίῳ καὶ περὶ τῆν τῶν δογμάτων ἐκκασιόμενῳ, ὥστε πολλοὺς πιστεύουσιν, ἀσφάλειαν, ἐκφανίζει, καὶ μεθ' ὅσης εἰρησ τῆς ἐπιστάσεως διεξήρχετο, καὶ γε προοικονομησάμενος τὸ κακῶδοξον ἐκ πολλῶν, εἰ οὕτως ἔχοι καὶ αὐτῷ ξυνοδοίῃ, διεπυθάνετο. Καὶ τὸν ὁμολογεῖν παραυτίκα, καὶ καταβήπιεῖν τε καὶ

stinata editione vulgavit; eique commendandæ præfatiunculam addidit docentem visam a patriarcha et ubi opus fuit emendatum id scriptum fuisse priusquam ederetur. Eunte per manus novo libro, movit quosdam quod in eo annotarunt traditi etiam clarius quam in tomo patriarchæ damnabilem illam restrictionem notionis in voce προβολεύς qua principii activi significatus contra manifestam **C** Patrum auctoritatem ab ea excluditur; quo animadverso præclaram se nactus sunt gavisī opportunitatem oppugnandi minore invidia in discipulo magistri, cui negare jam integrum non esset se plane ita sentire, utique cum alia quædam corrigens in scripto discipuli illud, ut suæ congruens sententiæ, ulla configere animadversionis nota omisisset. Quare quod perplexum et subterfugiis astute paratis ambiguum, griphi, ut quis dixerit, ritu patriarchæ ænigmatice in tomo occultasset, profecto jam teneri deprehensum palam, simpliciter illud disertèque declarante fusa liberaque nec ullis a'legabillium excusationum officiiis insidiosè munita scriptione auditoris ejus Marci, quam **D** approbans patriarcha paucis immutatis, quid de notionem verbi προβολεύς vere sentiat clare monstraverit. Cupide igitur arrepto Theoleptus Marci monachi commentario magnum adit logothetam, virum et cætera eruditum, et in disquisitionibus theologorum dogmatum **119** ingenti securæ veritatis indagandæ zelo cum versari solitum, tum hoc ipsum ostentare multitudini gaudentem. Huic ostendens commentarium Marci mendosum locum indigitat, accuratoque sermone vitium ejus ac perniciem orthodoxæ veritati nefarie oppositam demonstrat. Tum e logotheta percontatur ecquid ipse cum Marco sentiat, doctrinæque tam corruptæ acquiescat. Negavit enimvero ille statim, volumèque abjiciens clare professus est se id totum

ἀποδόλυσθαι ὡς κακῶς ἔχον καὶ τολμηρῶς τὸ σύμ-
 παν. Ταῦτ' ἐκείνου διευλαθουμένου περὶ τὰ γράμ-
 ματα ὡς τὸ μέγιστον ἔχοντα σφάλμα περὶ τὰ δόγματα,
 τὸν φιλαελευθερίας αὐτίκα τὸν τόμον ἐξενεγκεῖν, καί,
 « Τί γε ἄλλο, » φάναί, « δοκεῖ σοι πρὸς ταῦτα τὸ
 παρὰ τοῦ πατριάρχου λεγόμενον; » [P 80] Ἐπίστησε
 κάκεινος εὐθὺς τῇ λέξει, καὶ τὰ αὐτὰ ὠμολόγησι, καὶ
 ἀγνοίας τὸν πατριάρχην μεγίστης ἐγράφετο. Καὶ
 τὸ πρᾶγμα δῆλον τοῖς πολλοῖς γεγονὸς μέχρι καὶ
 αὐτῶν τῶν βασιλικῶν ἀκοῦν ἀνεῖσιν. Ὅδε καὶ αὐτὸς
 ἐπιστήσας τοῖς λεγομένοις, καὶ πολλοὺς καὶ μεγάλους
 βίβλων τοὺς κατατιτωμένους, δεῖν ἔγνω διορθοῦν τὸν
 λόγον πρὸς ὃ τι καὶ δόξοι τὸ εὐσεβέστατον· μηδὲ
 γὰρ εἶναι καλὸν αὐτοὺς ἄλλοις ἐγκαλοῦντας παρα-
 βασίας περὶ τὰ δόγματα ἐνεχέσθαι γε καὶ τούτους
 καὶ κακῶ τὸ κακὸν ἴσθαι ὄψεσθαι. Ταῦτα τοῖς περὶ
 τὸν πατριάρχην οὐκ ἦν ἀγορεύειν, ἀλλὰ κάκεινος ἀκούει
 τὸ δρᾶμα, καὶ οὐκ ἀνεκτῶς ὕβρισκῶν ἐχεν, εἰ
 τοιοῦτος ὢν ἐν λογίῳ καὶ τοιοῦτος δοκῶν ἐν δογμα-
 τῶν ἐπιστήμῃ παραβασίας καὶ αὐτὸς ἐγκαλοῖτο, καὶ
 τῆς μεγίστης, ὡς ἐπειθον. Ὅθεν καὶ ἀξιούμενο:

διορθοῦν τὸ σφάλμα αὐτὸς, ἐν δεινῷ ποιούμενος τὸ
 σφάλμα ὁμολογεῖν ἐν τοῖς αὐτοῦ γράμμασιν, οὐκ
 ἐπειθετο, ἀλλὰ καὶ προσωργίζετο ὑπερηφανῶν. Τὸ
 δ' ἐντεῦθεν προσιόντες βασιλεῖ πεισιμονῆς ἐνεκάλουν
 καὶ γ' αἰρέσεως, καὶ ἀπεσχίζοντο κατ' ὀλίγον ἐκείνου
 ὡς μὴ ἀγνοία δῆθεν καὶ ξυναρπάξῃ περιπεσόντος,
 ἀλλὰ καὶ γνώμῃ.

ε'. Τὰ κατὰ τοὺς πατριάρχας, τὸν τε Ἀλεξαν-
 δρείας καὶ τὸν Ἀντιοχείας.

ς'. Ἀναχώρησις ἐκ τοῦ πατριάρχείου τοῦ πα-
 τριάρχου Ἰρηγορίου.

Τὰ γὰρ πρὸ τοῦ ἡπαιγον τούτους τοιοῦτους εἶναι
 τε καὶ φαίνεσθαι. Τὰ δ' ἦσαν πρῶτον μὲν τὸ τοῦ
 Ἀλεξανδρείας Ἀθανασίου, ὃν πολλοῖς ὑπῆγον τοῖς
 χαλεποῖς πρότερον, [P 81] μέχρι καὶ αὐτῆς ἐξορίας
 περιστάντες τὴν δριμύτητα τῶν κικῶν, ἐφ' ᾧ τὸν
 τόμον καθυπογράψαι, κἄν ἐκείνος μετὰ πολλῆς
 ἐπιγείας τὸν μὲν τόμον, ὡς μὴ δοκιμάζειν ἔχων ὡς
 ἄλλοι ἐθνῆς καὶ τῶν ἡμετέρων δοκῶν ἀξύνετος ὁ τοσοῦ-
 τος τὴν γνώσιν, παρεθεώρει, ἄλλην δὲ τινα ὁμολο-
 γίαν ἐξ ἑαυτοῦ ἔγραφε καὶ ὑπέγραψεν, αὐτὴν δὲ

reprobare ut malum et temerarium. Qua in expres-
 sione indignationis suæ adversus aulicam novita-
 tem, exardescenti suo more ferventius logethetæ,
 opportune arrepto Philadelphiensis tempore, to-
 mum a patriarcha editum obtulit, eoque illa verba
 legit quæ similem damnatæ jam in Marci libro pra-
 vitiati sententiam, si recte intelligerentur, contine-
 bant; quod sic reipsa se habere efficaci oratione
 declaravit. Hic logetheta, velut apertis sibi oculis
 C prius non animadversam intuens labein, aspectu
 reuiliit, verbique insidiis opertum malum cum
 primum agnosceret detestari se professus, maximæ
 patriarcham inscitiae damnavit; nec abfuit qui
 propagata ea res in notitiam multorum brevi ad
 aures imperatoris perveniret, qui et ipse in sen-
 sum arcane pravum verborum tomi ambiguum
 facile tot jam agnoscentium admonitu penetrans,
 multosque ac magnos viros cernens in culpando
 tomi loco, clarius a Marco expressam obscurius
 astroente sententiam, unanimi assensu convenire,
 decrevit cum oportere congrua emendatione in
 sensum orthodoxæ doctrinæ quam accommodatissi-
 mum reformari: non enim esse consentaneum, qui
 D alios defectionis a vera fide accusarent, ejus ipsius
 teneri convictos criminis; atque adeo isti malo
 curando id adhibere pro remedio, quod ipsum esse
 malum deprehenderetur. Talia dum primo mussi-
 tarentur, deinde sensim increbescerent, haud diu
 potuere occultari patriarchæ. Audit cito rem to-
 tam, et quid pararetur intelligens, in contumeliæ
 non tolerabilis parte numeravit se tanta ex tam
 multo theologicæ 120 doctrinæ existimatione
 subnixum accusari aberrationis a dogmate ortho-
 doxo, ejusque, ut sui quidem adversarii persua-
 dere conarentur, longe gravissimæ ac turpissimæ.
 Quare ad hunc tali indignatione præoccupatum
 cum venissent qui rogarent ut ipse corrigeret quod

in tomo ejus vitiose scriptum erat, præfracte ne-
 gavit agnoscere, se quidquam in suo tomo quod
 emendari opus esset, de petitione insuper illa ipsa,
 uti de irrogata sibi contumelia, conquerens, iraque
 ex fastu non modica savicens. Sic repulsi qui pa-
 triarcham adierant, imperatori renuntiarunt non
 modo pravæ contra fidei dogmata persuasionis, sed
 addita huic pervicacia etiam hæreseos compertum
 cum teneri. Deincepsque sensim plurimi ab ejus
 C communionione se absceidabant, ut hominis non
 ignorantia scilicet lapsi, aut in raptu mentis alio
 attentæ cæco per lubricum impulsu in ruinam præ-
 cipitati, sed certa scientia fixaque animi pertinacia
 errorem amplexantis suum.

5, 6. De patriarchis Alexandrino et Antiocheno.
 Secessio patriarchæ Gregorii a patriarchio.

Hæc patriarchæ contumacia ut cunctis videretur
 intolerabilior, faciebant quæ paulo prius in summæ
 dignitatis auctoritatisque personas severissime in
 hoc genere agi omnes viderant. In recenti quippe
 memoria versabatur quam nulla fuisset habita
 ratio virtutis, doctrinæ gradusque conspicui, quibus
 Constantinopoli peregrinus eminebat Athanasius
 Alexandrinus patriarcha, cum illum ecclesiastici
 volente imperatore vehementissime urserunt ad
 subscriptionem tomi, gravissimis inflictis recusanti
 pœnis, usque ad ipsam ejectionem in exilium.
 Quibus ille minis malisque non pertractus quidem
 prorsus est eo quo impellebatur: tamen acerba
 plurima perpeusus, tandem aliquo modo satisfacere
 curavit, allegata excusatione plausibili, haud
 suum esse, hominis longe a sua Ecclesia vitam pe-
 regræ privatam actitantis, scriptum præsidis ejus
 urbis in qua ipse hospes degeret, judicio suo sub-
 jicere, quod facturus videretur, si suum illi a se
 lecto subscribere nomen attentaret in signum sen-
 tentiæ de ipso suæ, præsertim cum probare librum

την τῶν ἀγίων καὶ καθημοξευμένην, μηδὲν τὸ ἀγαθόν
 φέει καὶ ὑπονοούμενον ἔχουσαν. Δεύτερον τὸ κατὰ
 τὸν Ἀντιοχείας Ἀρσένιον, πῶς μόνον ἀκουσθὲν
 συσταθεὶς ἐπ' Ἐκκλησίας τῷ ῥήγῃ Ἀρμενίας τὰ
 ἔσχατα κατεγνώσθη καὶ τῶν διπτύχων ἐξεβλήετο.
 Καὶ βασιλεύς, ὅτι τε τὸν πατέρα δόξαντα περὶ τὴν
 Ἐκκλησίαν ἀμαρτεῖν ἀταφον ἀφῆκε καὶ ἀμνημόνευ-
 τον καὶ ὅτι τὴν προτέραν σύζυγον τὴν ὁμοίαν περὶ
 τὴν εὐφημον μνείαν ἔδρα, καὶ τρίτον τὴν μητέρα,
 ὅτι εἰ μὴ καὶ αὐτὴ τὸν τῆς πίστεως δέδωκε λίβελλον,
 οὐκ ἂν εἰς κοινωνίαν ἐδέξατο. Πολλὴ τις ἦν ἡ κατὰ
 τοῦ πατριάρχου μέμφει, ὅτι δόξας σφαλῆσαι μὴ
 διορθῶτο, ἀλλ' ἰσχυρογνωμονοῦν καὶ μῶμον προσ-
 τρέψασθαι θέλοι τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀπάντων μῶμον τὸν
 χεῖριστον. Ὑπέβριε γοῦν διὰ ταῦτα ἡ πρὸς ἐκείνον
 τοῦ βασιλέως διάθεσις, καὶ οἱ κατ' ἐκείνου ἴσχυον
 πλέον ἔτι, μέχρις ἂν καὶ τοῦ δηλωθέντος Ἀθανασίου
 παραγγεῖλαντος καὶ συμβουλεύοντος δῆθεν τὴν ὑπο-
 χώρησιν (ἐκοινοῦτο γὰρ καὶ τούτῳ τὴν γνώμην ὁ
 βασιλεὺς, καὶ αὐτὸς ἐπαυδοῦναι πρὸς ταῦτα, ὡς καὶ
 ὑποστῆναι τὴν πρὸς ἐκείνον ἀφιξὶν ἐφ' ᾧ [P 82]

inexploratum nemo sanus deberet, explorare autem
 aut quantum par erat expendere tam multa in
 tomo scripta otii ac facultatis non esset suæ, quo-
 niam alibi educatus usus ac sensus proprios
 Constantinopolitanæ Ecclesiæ minus perspectos
 haberet **121** quam ad istud examen foret necesse.
 Quod unum recte posset, daturum se scriptam pro-
 fessionem suæ fidei, quam et exhibuit, ediditque
 subscriptam a se, sanctorum dictis congruentem ac
 trita gradientem via nihilque obscurum aut suspi-
 cioni obnoxium habentem. Adjungebatur eo, quod
 pari acerbitate consultum adversus Arsenium An-
 tiochiæ patriarcham nuper fuerat. Qui auditus
 solum consensisse in negotio Ecclesiæ cum rege
 Armeniæ, ultimæ statim damnationi subjectus et
 erasus e diptychis fuisset. Tertium denique cele-
 brabatur ecclesiasticæ constantiæ in tali causa
 domesticæ pietatis victricis luculentum exemplum,
 siquidem Andronicus ipse Augustus parentem pro-
 prium errasse in Ecclesiæ causa judicatum inse-
 pulum et officio memoriæ mortuis reddi solitæ
 multatum dimiserat. Quin et priorem suam con-
 jugem pari funeris et mentionis in sacris, simili ex
 causa, honore privaverat; denique matrem ipsam
 suam nonnisi dato ab ipsa libello fidei in commu-
 nionem admiserat. Talia reputantibus et passim
 jactantibus multa cunctis oboriebatur contra pa-
 triarcham indignatio, in acres ipsius reprehensio-
 nes orumpens, quod is palam errasse deprehens-
 us emendari recusaret, ac sua pertinacia labem
 inureret Ecclesiæ, labemque omnium pessimam.
 Refrigescebat his de causis ardens prius impera-
 toris in eum affectus, et adversariorum ejus magis
 quotidie magisque potentia crescebat, eo quidem
 usque ut modo memoratus Athanasius ipsum aliens
 auctor ipsi fieret patriarchalis dignitatis ultro
 abdicandæ. Id porro Alexandrinus non per se ausus

συμβουλεύσει. (5) Ἀπεικόν ἐκείνος καὶ ἀπειρακτε-
 σασ τοῖς ὄλοις, ἐν μιᾷ τῶν κυριωνύμων ἡμερῶν,
 ὁμίλιαν λαλήσας πρὸς τὸν λαόν ὡς πολλοὶ ἐπισυνέτετι-
 σαν κατ' αὐτοῦ καὶ ὡς μὴ οἷός τ' εἴη ἀντέχειν εἰς
 πρὸς πολλοὺς, καὶ ταῦτα καὶ τῶν Ἀρσενιατῶν εἰ-
 ρηνεύειν ὑπισχνουμένων εἰ καὶ αὐτὸς ἐξέλθοι, καὶ
 τέλος ὡς κατὰ δοκιμασίαν ἐξέργεται, ἐπεικόν ὡς εἰ
 μὴ γ' εἰρηνεύσειεν τῇ αὐτοῦ ἀποστασίᾳ ἐπιστησό-
 μενος αὐθις καὶ ὡς θῆρ ἐκείνους καταδραμούμενος,
 ἐξεῖσι καὶ τῇ τῶν Ὀδηγῶν μονῇ φέρων ἑαυτὸν δι-
 δωσιν, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ ἀπρακτεῖν τελείως, ἀλλὰ
 καὶ συνεισβαλλόντων τῶν περὶ ἐκείνον ἀρχιερέων
 καὶ κληρικῶν συνόδους τε γίνεσθαι καὶ κρίσεις
 ἀποκαθίστασθαι καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν
 καὶ αὐθις οἰκονομεῖσθαι, μνημονευομένου καὶ ἔτι.
 Ἄλλ' οὐδὲ καὶ τὸ ἐπ' ἐκείνῳ σκάνδαλον κατεστέλ-
 λετο, ἀλλὰ καὶ μάλλον ἐλθόντος καὶ τοῦ Ἐφέσου
 Ἰωάννου, ὃν καὶ μακρόθεν οἱ κατ' ἐκείνου προκατε-
 λάμβανον, μείζον ἤρτο, καὶ ὁ κρατῶν ἐν διχονοίᾳ
 ἦν εἰ μνημονευομένου ἐκείνου αὐτὸς ἀγιάζοιτο ταῖς
 θυσίαις. Διὰ τοῦτο καὶ πολλῶν μεταξὺ συμβάντων

imperatoris snasu suscepit: nam Andronicus suum
 illi ejus rei desiderium communicaverat. Cui ille
 in re tali obsequendum ratus, sustinuerat conve-
 nire patriarcham, et quod haud gratum sciret
 fore, sponte consilium obtrudere. Aversatus ille
 quidem est invisam propositionem, nec se obsecu-
 turum recepit. **122** Cæterum fractus animo et
 diffidens rebus suis, quadam die Dominica, homilia
 ad populum perorata, qua questus est multos
 insurrexisse adversum se, nec resistendo parem
 esse, utique unum comparatum plurimis; velle
 igitur cedere, ac cum Arsenianos jactare audiret
 pacem ipsos amplexuros si amoveretur e medio
 Gregorius, cupere probare an vera dicerent, ideo-
 que secedere tantisper, animo duntaxat explorandi
 quid sint acturi, jam nunc plane denuntians, nisi
 illi promissis steterint et Ecclesiam turbare desierint,
 rediturum sese, et quidem iratum et ultorem,
 feræ instar ad eos incursandum erumpentis. Tantum
 effatus exiit, et se Hodegorum monasterio abiens
 condidit, non tamen ut functionibus prorsus inde
 cunctis abstinere patriarchalis potestatis: quin et
 convenientibus ad eum partis ejus antistitibus ac
 clericis synodi ab iis celebrabantur et judicia exer-
 cebantur, adeo ut paulatim totam Cyprius Eccle-
 siæ administrationem, ut ante, resumeret, quippe
 qui nec possessionem amisisse videretur, memorari
 adhuc inter sacra solitus. Cæterum offensio erga
 illum publica per hanc secessionem nulla ex parte
 minuebatur: quin auctæ potius brevi turbæ sunt,
 adventu in urbem Joannis Ephesini, quem absentem
 jam fuisse præoccupatum tractumque in partes
 adversantium Gregorio diximus. Inter hæc scrup-
 ulus quidam agebat imperatorem, dubitantem an
 sacra quæ adjuncta Gregorii patriarchæ publica
 commemoratione celebrarentur, sibi ad sancti-
 ficationem prodesse. Propter hoc, et alia insuper

χίραν σφόντας οἱ κατ' ἐκείνου τὸ τοῦτου ὄνομα ἐν Α
καὶ συναξέσει κατεσιγάξον, καὶ παραίτησιν ἐξη-
τούτου ἐφ' ὧπερ καὶ τὸν ἄξιον προχειρίσαιντο. Ἄλλ'
ἐν τοσοῦτῳ καὶ ὁ εἰς πατριάρχην Ἀντιοχείας ἐπ'
Ἀνατολῆς ταχθεὶς ἀπὸ Τύρου Κύριλλος μετ' Ἀρσέ-
νον, ἀνὴρ εὐλαβῆς καὶ ἡσυχίας φίλος καὶ πλήρης
ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, τῆ Κωνσταντινίου
ἐπιφροῦτῃ, ὃν ἔδει πάντως ἐλθόντα τὸ κύρος ἐντεῦθεν
λαβεῖν ἐκ μεταθέσεως ἀναδιερχόμενον, κἂν τότε μὴ
δεχθεὶς ὑπερον μετὰ χρόνους ὀκτὼ μάλιστα, καὶ ὑπο-
σχέσεις δοῦς ἢ μὴν μὴ κατὰ τι Ἀρμενίοις συνέρ-
χεται ἐν τῇ ἐκείνων διαίγοντα, ἐπεὶ τὰ κατὰ Συρίαν
ἤφαιστο, προσεδέχθη, κἀνατῆθα τὸ βιοῦν ἀπὴντλη-
σεν. Ὡς γοῦν ἐπισημῆσας οὕτως τῆ Κωνσταντινίου
τῷ τότε ὑπὲρ ἄλλους ἐν τοῖς τῶν Ὁδηγῶν κατοικεῖν
πρότυμῳ, ἀπάρας ἐκείθεν ὁ πατριάρχης Γρηγόριος
τῷ τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἐν τῷ Λάτρῳ μετοχέῳ
μετοικισθεὶς δίδοται.

ζ. Τὰ κατὰ τὸν Γρηγόριον, ὅπως ἀπηταῖτο παρ-
αίτησιν.

Καὶ ἦν ἐκεῖ διαφιλονεικῶν [P 83] πρὸς ἀρχιερεῖς
καὶ βασιλέα ἐπικαλούμενος, εἰ λαβόντες αὐτὸν σο-
φὸν τε καὶ ἐντιμὸν νομιζόμενον, προσέειπε δὲ καὶ
ὀρθοδοξοῦντα, οὐχ ὅπως ἀτιμῶσεν ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ

προσαφαιροῦντο τὸ ἐπὶ τῇ ὀρθοδοξίᾳ σέμνωμα. Καὶ
δὴ καὶ ὡς εἶχε γράφων τὴν ἐπὶ τῷ τόμῳ τῶν κατη-
γορουμένων ἐπιλλυσιν, ὅπως γράψοι τὴν ἀρχὴν καὶ
ὅπως φρονεῖν, καὶ ὡς εἰ μὴ οὕτως ἐξηγοῦντο, ἀνάγκη
πᾶσα εἰς τὴν τοῦ Βίκκου γνώμην ἐμπέπειν, ταῦτα
λέγων ἤξιον δίδοντας αὐτοῦς τὸ ἐπὶ τῷ ὀρθοδόξῳ οἱ
βέβαιον καὶ ὁμολογοῦντα; ἀντιλαμβάνειν παρ' ἐκει-
νου τὴν τοῦ θρόνου παραίτησιν. Τοῦτο οὖν ἐκείνοις
λαβύρινθος ἀνικητος δυσδιέξετος· εἰ γὰρ ὁμολογοῦν
ὀρθόδοξον, ἢ ἐπὶ τῇ παραίτησει ἀξίως οὐχ ὅπως
δοξοῦ, ἀλλὰ καὶ τυραννικῆ κατεφαινοτο. Ἀντιξίου
γοῦν διὰ ταῦτα κἀκεῖνοι τὴν βασιλέα κρίσει ἐπιτρα-
πέλαι τὰ κατ' ἐκεῖνον, καὶ εἰ μὲν εὐραθείη
ἀπὸ κοινῆς ἐκίψεως τὸ ἀσφαλὲς ἐφ' οἷς ἐγραψεν
ἐχῶν, τελεῖν καὶ αὐθι; εἰς πατριάρχην ἐκεῖνον, εἰ
δὲ γ' ἐξελεγχθεῖ ἐμπροσθὴν εἰς σφάλμα δογμάτων,
αὐτὸν μὲν ζητεῖν ἐν μετανοίᾳ συγγνώμην καὶ γε-
λαμβάνειν, αὐτοῦς δ' ἀφέντας ἐκεῖνον δικαίως (καὶ
τίς γὰρ ἐντεῦθεν παραιτήσεως χρεῖα;) ζητεῖν τὸν
ἄξιον. Ἐδέξατο τὴν λόγον ὁ βασιλεὺς, καὶ γε πέμ-
ψας παρεβήλου τῷ Γρηγόριῳ τὰ παρὰ τῶν ἀντιδι-
κούτων λεγόμενα. Ὁ δὲ καθάπαξ δεῖνὸν ἠγούμενος
εἰ καὶ αὐτὸς ὁ δοκῶν ὑπὲρ ἄλλους ἐπὶ τῇ παραβασίᾳ
ἀλίσκοιτο δόγματος, εἰδέχετο τὴν ἀξίωσιν καὶ ἔτοιμος

multa sub id tempus occurrentia invidiæ in Grego-
rium inflammande apta, captato ejus inimici tem-
pore nomen ejus in synaxibus presserunt, et ab
ipso abdicationem petierunt, ut ad digni electionem
in ejus locum rite inde procederent. Hoc rerum
articulo Cyrillus ex Tyri episcopatu in patriar-
chatum **123** orientalem Antiochiæ post Arsenium
translatus, vir religiosus, quietis amicus, plenus
ecclesiastica gravitate, Constantinopolim advenit,
quod illum ut faceret cogebat necessitas ratæ red-
dendæ promotionis suæ, haud aliter firmam aucto-
ritatem habituræ propter transitum ex uno throno
in alium, cujus inde gratiam impetrari oporteret.
Quamquam tunc non impetravit ille quidem. Verum
post annos octo rediens, vix, promissionibus datis
se neutiquam in ulla re cum Armenis conventurum,
quando in eorum ditione degeret rebus Syriæ jam
perditis, denique admissus est, et hic vitam ex-
hauisit. Is igitur circa tempus cujus modo acta refere-
bamus, Constantinopolim appulsus, cum propter
eminentem super alios dignitatem eximie honoran-
dus visus fuisset assignando ei apud Hodegos
diversorio, recedens inde patriarcha Gregorius in
hospitium Sancti Pauli in Latro transmigravit,
illucque se abdidit.

7. De Gregorio, ut ab eo petita abdicatio sit.

Ibi erat altercans cum episcopis et imperatorem
accusans, quod se, quem assumpsissent sapientem
et honorabilem creditum ac præterea orthodoxe
sentientem, nunc non modo ignominia afficerent,
sed et ipsi pretiosum decus orthodoxe sentientis
auferrent. Inter hæc quiritanda totus incumbabat
in scripuitandas confutationes accusationum quæ
tomo a se edito intentabantur. Istarum omnium

apologiarum unus erat scopus demonstrare quam
justa occasione, quam recto animo ipse a principio
scribere aggressus esset, tum docere quam inno-
cens et a omni macula immunis sententia latuerit
sub quibusdam in suo tomo obscure positis verbis
ambigueque perplexis; quæ quidem ultro fateba-
tur, nisi eo modo quo nunc exponerat declararentur,
necessario in Vecci sententiam incidere. Hæc
ita disputans, petebat dari sibi ab iis quos com-
pellabat, antistitibus **124** videlicet et Augusto,
testimonium omni auctoritatis firmitate ad fidem
plenam munim, quo illi profiterentur plane se
comperisse Gregorium patriarcham haud unquam
in dogmate orthodoxo titubasse, hujus testimonii
diplomate accepto se vicissim daturum pollicens
rite conscriptam throni cessionem. Id istos laby-
rintho inclusit inextricabilis perplexitatis, secum
utique reputantes, postquam eum sine dubitatione
orthodoxum declarassent, flagitationem abdicationis
throni pudendam ipsis et tyrannicam apparituram.
Quare aliam expeditiorem viam rati sequendam
antistites imperatorem orabant ut judicium rite
institui de causa fideque Gregorii sineret, permit-
tendo eum liberis synodi suffragiis; quibus si
absolveretur et post accuratam explorationem
scripta ejus ab omni pravæ doctrinæ suspitione
aliena reperirentur, confirmaretur sane in antiqua
possessione patriarchalis dignitatis, et throno insi-
dere, ut prius, pergeret: sin clare convinceretur
incidisse in errorem circa dogmata, tum ipse in
penitentium ordinem redactus veniam posceret et
impetratam acciperet, ipsi autem jam tum ejus
obedientia rite soluti (nam quæ tandem in eo casu
necessitas abdicationis foret?) quærerent alibi

ἦν ἀπαντῶν εἰς κρίσιν. Ὅθεν καὶ ὠριστο μὲν ἡ Α τὴν ὁμολογίαν τῆς φύσεως, ὡς ἔγρουσι φαινόμενον ἡμέρα, ὠριστο δ' ὁ τόπος· ὁ δ' ἦν τὸ μέγα τοῦ βασιλείως παλάτιον. Ἐτάττοντο οἱ κριταί, οἱ κατηγορήσοντες ἡτοιμάζοντο· οἱ δ' ἦσαν οἱ σχισθέντες ἐκείνου, ὅσοι τε τῶν ἀρχιερέων καὶ ὅσοι τῶν κληρικῶν. Τὰ πάντ' εὐτρεπῆ, ἔδει δὲ συνελθεῖν καὶ μόνον. Ὡς δ' ἡ κυρία παρίστη καὶ ἀπαντῶν ἔδει εἰς ταυτὸν πάντας, [P 84] αὐτὸς σύναμα τοῖς ἀμφ' αὐτὸν πρωϊότερον ἑτοιμασθεῖς ἐφιππος σὺν ἐφιπποῖς πρὸς τὸ παλάτιον ἀπαντῶν, καὶ που ἱστάμενος· ἔξω ὡς ἔτυχεν ἔχων, δὴλῶν τῷ βασιλεῖ τὴν σφετέραν ποιούμενος ἀριζὴν ἀπαντῶν τὴν ταχίστην καὶ κριτὰς καὶ κατηγοροὺς ἡξίου. Ὁ μόντοι γε βασιλεὺς σοφώτερόν τι καὶ βαθύτερον ἐννοῶν, ὡς γεγυνοῖας τῆς διαλέξεως οὐδὲν ὅλως χωρήσει κατ' ὄρθον τὸ πρᾶγμα, ὡς θάτερον ἀμφοῖν γενέσθαι, ἢ ἐκεῖνον φανεῖντα κακὸν ἢ συχάζειν ἢ ἐκεῖνους διαβολαῖς ὁμολογεῖν, ἀλλὰ παραμένειν καὶ αὐθις τὸ σκάνδαλον, φύσεως ἔχοντων τῶν λόγων λόγοις μάχεσθαι, ὡς πραγμάτων καὶ μόνων εἶναι

τὴν ὁμολογίαν τῆς φύσεως, ὡς ἔγρουσι φαινόμενον καὶ μὴ ὡς λέγονται, ταῦτα σκοπήσας, καὶ μᾶλλον ὅτι τοῖς καταβαλοῦσιν οὐκ εἰς ἀσφαλῆς πάντη περισταίῃ ἀν τὸ πραχθὲν ὡς εἰς ὀδελισμὸν ἀγομένους διὰ τὴν τοῦ χειροτονητοῦ παραβασίαν, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ τὸ ἐπισηαλὲς ὁμολογοῦντες ὑπέγραψαν, οὐκ ἔκρινεν εἰς συμφέρον γενέσθαι τὴν κρίσιν. Ὅθεν καὶ πέμψας ἀπήρτα τὴν διαδικασίαν. Καὶ γὰρ καὶ οἱ ἀντίθετοι τούτῳ εὐφῶς ἀπεκρούοντο τὰ τῆς κρίσεως, οὐκ εἰς συμφέρον ἔσεσθαι τοὺς λόγους πολλῶν κινήθέντων διαβεβαίουμενοι, ἔπειθον δὲ βασιλεῖα πέμπειν καὶ ἀξιοῦν παρέχειν λίθελλον παραιτήσεως. Μηδὲ γὰρ εἰς συμφέρον ἔσεσθαι τὴν ἐξέτασιν, αὐτοῦς δ' ἐντεῦθεν ὁμολογεῖν εὐσεβῆ, καὶ μηδένα τὸν δισταγμὸν ἐπὶ ταῖς σαῖς, φησί, φέρειν δίξαις, μόνον δὲ σκανδαλισθῆναι διὰ τὸ τοῦ Μάρκου γράμμα, ὃ καὶ αὐτὸς σὺ φθάσα· πολλὰκις ταῖς ἀποβολαῖς διδωκας ὡς παρὰ τὸ ὄρθον συντεθὲν τῆς κοινῆς δόξης τῆς Ἐκκλησίας, καὶ διὰ ταῦτα δίκαιον εἶναι βασιλεῖ

dignum qui throno subrogaretur. Admisit propositionem imperator, et missis ad Gregorium certis hominibus ei significavit quid ejus adversarii poscerent. Hoc ille cognito, qualemcunque arripiendam occasionem putans turpissimæ inustæ suo prius late inelyto nomini labis semel elucudæ, prompte admisit quod offerebatur, paratissimumque se exhibuit vadimonio sistendo. Dies inde dicta judiciò est, designatusque locus magnum palatium imperatoris. Nominantur judices, accusatores comparantur. Erant hi quotquot ex episcopis et clericis se palam a Gregorio abscederant. Parata cuncta erant, in prociectu proximo conventus. Adest statuta dies, quæ congregandi omnes in loco expectabantur. Universos prævertit patriarcha cum suis, mane **125** jam tum primo eques ipse cum sociis item equitibus ad magnum palatium expeditus occurrens. Ac ubi primum palatinos ministros reperit, consistens, nuntiare jussit imperatori suum adventum, rogareque a se ut judices quamprimum et accusatores coire suos vellet. Verum imperator re attentius considerata mutaverat sententiam. Repetens enim memoria successum similis colloquii cum Vecco habiti, ex quo nihil utile ad pacem Ecclesiæ provenisset, facile intelligebat haud majorem expectari debere conventus hujus fructum. Alterum enim necessario secuturum, ut aut Gregorius peccasse judicatus indeque redactus in ordinem privatus viveret, aut ipsius palam innocentia perspecta ejus adversarii infamiz ac pœnis calumniatorum subjacerent. Utrumvis autem contingeret, mansurum nihilominus Ecclesiæ scandalum, nec remissius sævituræ rixantium jurgia, cum sermones opponere sermonibus, et natura promptum et usu ac licentia infinitum sit, siquidem ubi res ipsæ, quæ controversias palam exhibitæ fluirent, non proferuntur nisi larvatæ formis, quibus eas disserentium oratio fucavit, nulla spes restat litium livienjarum, quibus inexhausta humanæ linguæ

loquacitas scaturiginem semper suggeret æterno profluvio suffecturam, una sola, sed audum ubique desperata conditione certæ pacis inter homines proposita, si posset effici ut de rebus prout revera sunt, non prout pinguntur dicendo, judicaretur. Denique adversariorum Gregorii, hominum sibi charorum, causa et periculo maxime imperator movebatur ad vitandam aleam judicii de homine quem ipsi patriarcham fecissent, cujus tomo subscripissent, instituenti. Nam hoc secundum accusantium spes ac vota damnato, statim apparebat errasse illos et pessime Ecclesiæ consuluisse, qui suis temere suffragiis suspectæ doctrinæ virum in thronum evexissent, unde postea deprehensa ejus a fide recta defectione dejiciendus necessario fuisset. Apparebat et erroris ob quem is damnatus esset haud fuisse immunes eosdem, utpote qui verba illa suspecta, sub quibus latuisse hæresis postmodum ipsi agnovissent, **126** sua festinassent subscriptione inconsultissime firmare. Quo utroque nomine quin pœnas Ecclesiæ deberent, non videretur posse dubitari. His secundis cogitationibus de priori tunc consilio detractus Andronicus, cum misisset qui judicii apparatus disjicerent, haud multum ii repugnantes invenerunt accusatores patriarchæ. Hi enim suum quoque ipsorum in tali causa verti periculum intellexerant, veriti ne motis, ut sit, ea occasione multis aliquid detegeretur, quod grave ipsis dampnum accerseret. Confirmarunt ergo cupide imperatorem in nova sententia judicii omitendi, auctoresque illi fuere mittendi ad Gregorium qui libellum abdicationis sedis ab eo poscerent, prætextu ipsius famæ consulendi. Cum enim sint ancipites judiciorum exitus, videre profecto ipsum quam foret sibi turpe damnari. Victoriæ autem incertæ fructum certum jam nunc citra certamen offerri: promittebant quippe, simul ab eo accepissent cessionis syngrapham, se vicissim illi testimonium authenticum daturus, quo is plane ortho-

τε πείθεσθαι τὰ χρηστὰ συμβουλευόντι καὶ εἰρη-
κῶς ἀπαλλάττειν. Ταῦτα πολλάκις διεμηνύετο, ἀλλ'
οὐκ ἔπειθεν. Καί γ' ἐπὶ πολλοῖς καὶ τὴν τότε καιαί-
στορα Κοῦμνον καὶ τὸν συγγράφοντα σύνμα πέμ-
πων ὁ βασιλεὺς προσέειπε λέγειν καὶ ἀξιοῦν τὰ
ἐπὶ παρ' αὐτοῦ. Τυραννεύειν γὰρ τῆ εἰς ἐκεῖνον
γάπη ἐπὶ τῷ μέχρι τόσου τὴν Ἑκκλησίαν κυμαι-
ομένην περιορᾶν, καὶ μηδὲν ἐφείναι τοῖς κατ'
ἐκεῖνον ὥστε καὶ πλέον τι παρὰ τὸ εἰκὸς ἐκκηρύτ-
τειν, ἀλλ' ὀρθόδοξον ἡγεῖσθαι πείθειν καὶ ἐτοιμῶς
ἐπιθέσθαι τοῦ σκανδάλου παρερθεμένου· τὸ δ'
ἔστι πάντως, εἰ μετ' εἰρήνης παραιτητο. Ταῦτ'
εἰπε βασιλεὺς, ἀπειρηκῶς ἤδη πρὸς τὸ τῶν πολλῶν
σκάνδαλον. Ἄλλ' ἀκούων ἐκεῖνος τότε πολὺς ἦν
ἄλλων, εἴπερ ἀναφανδὰ μὲν ἐφ' αἰρέσει τοῦτον διεκω-
μῶδησαν, κρύφα δὲ ὡς ὀρθόδοξοῦντα [P 85] δέχονταί. **B**
διὰ τοῦτο καὶ τὴν ὁμολογίαν ἐζήτηι ταύτην κοινῇ
παρ' αὐτῶν γενέσθαι, συναχθείσης τῆς πολιτείας

doctus et ab omni pravæ doctrinæ suspitione
alienus declararetur, culpa ejus demum omni re-
ducta in non valde pudendam negligentiam permit-
tendæ editionis commentarii Marci monachi, in quo
sero tandem, quod et ipsum aliquoties constabat
factum, deprehendisset quædam non usquequaque
ad ecclesiasticæ rectitudinis normam exacta. Dele-
gati ab Augusto qui hæc Gregorio agerent, sæpe
illum in istam sententiam sunt allocuti, sæpe
adhortati ad obsequendum imperatori salutaria ipsi
suadenti, pacateque ac secure defungendum inivi-
dioso et præcipiti negotio. Sed surdo semper
cecinerunt, quoad conficere quomodocunque rem
Augustus volens, post multos alios id frustra
conatos, duos ad extremum misit, Chumnum
questoris tunc officio fungentem, et cum eo hujus
historiæ scriptorem. Hos jussit et disserere denuo
et orare a se instantius eadem illa superius me-
morata, prætereaque de novo addere, hactenus se
tyrannica quadam vi amoris in Gregorium sui
prohibitum a necessario rei publicæ pacandæ, sed
illi parùm decoro, remedio adhibendo, et potius
passum esse jactari Ecclesiam factionum fluctibus
quam inducere potuerit animum ad permittendam
adversariis Gregorii traductionem ipsius nimis
ignominiosam; **127** et fixum semper in eo per-
stitisse ut salvo patriarchæ honore publicæ offen-
sioni satisfaceret, ac non aliter quam illo vere ortho-
doxo declarato scandalum tolleretur rixarum nunc
flagrantium causæ. Quocirca enixe nunc ultimum
rogare ut fœdus inire in eam conditionem velit. Id
omnino futurum, si ultro ac voluntarie patriar-
chatu cedat. Hujusmodi fuit postrema Gregorio
perlata denuntiatio imperatoris, jam pertæsi tam
graven tamque diuturnam perturbationem multo-
rum. Verum hæc ille tunc audiens multus fuit in
deploranda sua sorte, perinique secum agi conque-
rens, quem sui adversarii publice quidem infama-
rent ut manifeste compertum hæreseos, clam
autem ut orthodoxum agnoscere se dicerent et

ἅμα συγκλήτῳ καὶ βασιλεῖ, μηδὲ τῶν ἐκκρίτων μο-
ναχῶν ἀπόντων

η'. Ὅπως συναχθέντες οἱ ἀρχιερεῖς κατὰ τὸ
καλάτιον ὁμολόγησαν τὸν Γρηγόριον ὀρθό-
δοξον.

Ταῦτα ζητοῦντος ἐκεῖνου ὡς αὐτίκα καὶ τὴν
παραίτησιν δώσοντος, σκέψις ἦν μεγίστη, καὶ σχί-
σμα μέγα μεταξὺ τῶν ἀπ' ἐκεῖνου σχιζομένων ἐγένε-
το, τῶν μὲν μὴδ' ἀνεχόμενων ὁμολογεῖν ἐκεῖνον
ὀρθοσεβῆ, ὡς εἰ ὁμολογοῖεν, παρευθὺς ἐγκαθιστᾶν
τῷ θρόνῳ καὶ ἀκοντας, καὶ τοῦ αἰτίου λυθέντος αὐ-
τὸν ἔχειν τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ ἐπιτιμᾶν [P 86] ἀδικούσι
καὶ τῆς ἀξίας ἐπιλαμβάνεσθαι. Ἦσαν δ' οὗτοι οἱ
περὶ τε τὸν Ἐφέσου καὶ τὸν Κυζίκου, οἱ δὲ καὶ
μᾶλλον δεῖν ἔλεγον κρῖνεσθαι τὸν Γρηγόριον, καὶ
σφᾶ; τὸ ἀποθηρόμενον δεῖχεσθαι, μηδ' ἐπιλοιπεῖν τὴν
κἀκὴν, μὴδ' ἄλλα κεύθοντας ἄλλα βάζειν, οἰκονο-
μοῦντας. Τῶν δὲ τρόποις οἰκονομίας νεούτων ὁμο-

communione amplecti. Tum sic orationem con-
cludit, ut omnino se velle, eaque tantum lege con-
venturum bona fide in concordiam danda sedis
abdicatione affirmaret; si prius congregata civitate
universa, senatu cum imperatore præsentibus, nec
inde absentibus delectis ex universo monachorum
ordine, testimonium conscriberetur, quo universi
unanimes consensu declararent esse Gregorium
plane immunem a labe omni ac suspitione pravæ
doctrinæ.

C 8. *Ut congregati episcopi apud palatium palam de-
clararint orthodoxum esse Gregorium.*

Id cum ille ita quæreret ut ab hoc dato statim se
abdicationem rite conscriptam vicissim daturum
polliceretur, magna est et perplexa instituta delibe-
ratio disquirentium eequid expediret morem illi
gerere. Ea occasione qui semel a Gregorio se ab-
sciderant, rursus ab invicem scissi sunt, divortiiis
abrepti factionum, quibusdam non sustinentibus
declarari eum orthodoxum, quod id nihil minus
esse dicerent quam confirmare in patriarchali
throno quem dejectum inde omnes vellent. Quis
enim non videret, simul purgata esset pravæ do-
ctrinæ labe, quæ sola allegaretur ratio depositio-
nis ejus, perstiturum illum quam optimo jure in
dudum accepta potestate, suffragantibus vel invitis
ejus adversariis, et pœnas sic luituris imprudentiæ
qua ejus exauctorandi viam illam inivissent, quæ
ad ipsum in sedis possessione ineluctabiliter corro-
borandum una esset omnium aptissima? Itaque
illum haud dubie deinceps patriarcham tanta illa
usurum potestate ad eos ulciscendos qui se accu-
sasset; quos miseros e loco superiori pro libitu
incursaret, iræ obsequens et iis ipsos subjiçiens
suppliciiis, **128** quæ proprius illi dolor, in memo-
ria recenti traductionis suæ, iuste injustis delato-
ribus posse imponi suaderet. Auctores hujus sen-
tentix Ephesinus et Cyzicenus antistites, multos
quisque sibi adhærentes trabens. Quorum audieba-
tur omnium unanimis oratio, ventilari omnino eo

λογεῖν εὐσεβῆ τὸν Γρηγόριον, ὡς μὴδ' ἐκ τοῦ τόμου τὸσον σκανδαλισθέντας ὄσον ἐκ τοῦ τοῦ μοναχοῦ Μάρκου γράμματος, μόνον ἐκείνον ἔτοιμον εἶναι ἡξίου παρέχειν τὸν τῆς παραίτησεως λίβελλον. Καὶ ἤθελον τοῦτο, εἰ οἶόν τ' ἦν, πληροφορεῖν καὶ γράμμασι τὸν Γρηγόριον. Ὁ δὲ πέμψαντος τοῦ βασιλέως λόγοις ἐπληροφόρει Θεοῦ ἐναντίον, ὡς ἔλεγε, μὴ φθάσαι τούτους ὁμολογεῖν ἐκείνῳ τὸ σέβας, κάκεινον διδόναι τὸ τῆς παραίτησεως ἔγγραφον. Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἐφέσου οὐδ' ὄλωσ' οὔτε τὸν λόγον ἐδέχοντο οὐδὲ τὸ πρᾶγμα εὐσχημον ἔκρινον· οἱ δὲ περὶ τὸν Φιλαδελφείας καὶ μάλα τὸν λόγον ἔνορκον εἶχον ὡς ἐναντίον γίνεσθαι λεγόμενον τοῦ Θεοῦ, κἀν μεταβάλοι τὴν γνώμην ἐκείνος, αὐτοῦς ἔχειν τούνευθεν δύναμιν καθαιρεῖν ὡς ἐπιτοκίας ἀλόγιστα διεσθεταίουν. Ἰὼν γοῦν περὶ τὸν Ἐφέσου τε καὶ Κυζίκου μὴδ' ὄλωσ' καταδεχομένον τὴν κοινωνίαν ἐκείνην, ἀλλὰ κρῖνειν θελόντων ὃν εἶδέναι ἔλεγον ἀλισκόμενον, ὁ βασιλεὺς πρὸς ἐκείνους λέγων καὶ μὴ πείθων, ἐπεὶ ἔωρα ἀνασοουμένην τὴν θῆραν ἐπὶ τῷ μὴδὲν τὰς

προφορὰς παύεσθαι, μὴ νυκτῶν συγκαλέσας καὶ περὶ τῶν προκειμένων οὐκ ὀλίγα διεξελθῶν, τέλος μὴ πειθομένοις ὀργίζεται, σκληρότητα σφίσι δειδίζων καὶ ἀνοικονομησίαν ὡς ἀνατάρασσειν αἰετὴν Ἐκκλησίαν ὀρεγομένοις καὶ ἀνεγείρειν κλύδωνας μῆπω κατευνασθέντας τέλεον. Κάκεινους μὲν καὶ ἄμφω ἀπὸ προσώπου ποιεῖται, ἐπισκίψας σφίσι μετ' ἐμβριθείας ἐγκλεισθῆναι τε ταῖς καταμοναῖς καὶ ἀπροίτους μένειν, ἕως οὗ ἀποκαταστάντος πατριάρχου τῆ Ἐκκλησίᾳ τὰ κατ' αὐτοῦς ἐξετασθῆσονται, καὶ μᾶλλον τὰ κατὰ τὸν Ἐφέσου, ἐπεὶ γε καὶ ἐφθάσε γράφας Ἀσιανοῖς κατὰ Γρηγορίου τὰ χερίστα. Καὶ τοὺς μὲν οὕτως ἀποπεμφάμενος ὁ κρατῶν, τοῖς οὖν ἐκείνοις μονωθεῖσιν ἐμβριθέστερον προσφερόμενος πειθηνίους τε παραυτίκα δεικνυσι καὶ συνονοῖ τοῖς λοιποῖς. Οἱ δὲ καὶ κατὰ τὸ μέγα παλάτιον συναγθέντες, παρόντος μὲν βασιλέως, παρούσης δ' ἀπάσης συγκλήτου καὶ κλήρων καὶ μοναχῶν σχεδὸν ἀπάντων καὶ λαώδους οὐκ ὀλίγης μόρας, συνόντων καὶ αὐτῶν δὴ τῶν κατὰ Γρη-

clesiastico debere iudicio causam Gregorii, permit-
tisque suffragiis peritorum recte ille necne circa
dogma sentiret, nec reformidandum iuris exitum.
Sese enim eventus qualiscunque jam nunc sibi pe-
riculum deposcere. Præstare quippe illud longe
quam dissolutissima ratione plagam incuratam fas-
ciis solvere, alia conscie celantes alia effutire; de-
nique fucum vanarum excusationum inexcusabili-
bus actis et scriptis appingere. Huic opposita ex
adverso invalescebat opinio multorum, compositioni-
nis viam quæri oportere contententium, nec asper-
nandam videri conditionem oblatam. Caveri enim
satis posse certitudini promissæ cessionis : qua sa-
tis constituta, quid tandem mali esset consolari
Gregorium dando illi quod petebat testimonio, cum
satis constaret non tam ex ejus tomo scandalum
multorum ortum quam ex scripto Marei monachi?
Exhiberet se modo Gregorius paratum dando abdi-
cationis libello ubi testimonium acceperit; et si
queat ab ipso impetrari, fidem in id suam scripto
rite consignato jam nunc obliget. Tum sane consu-
latur ejus famæ, conscribendo quale postulat sanæ
suæ doctrinæ testimonio. Compellatus igitur a missis
ab imperatore ad hoc ipsum Gregorius de prom-
isso abdicationis dando, ille ad id scripto concipi-
endum haud promptus omni verborum assevera-
tione coram Deo, sic enim est locutus, confirmavit
non prius ipsos edituros scriptum quo sibi decus
in corruptæ in dogmate fidei assererent, quam ipse
vicissim rite conscriptum abdicationis patriarcha-
tus libellum daret. Hoc relato responso Ephesinus,
et qui ei adhærebant, haud acquiescendum arbitra-
bantur, multaque allegabant ob quæ nec tutum nec
honestum id esse contenderent. Philadelphiensis
contra cum suis, illam interpositam a Gregorio Dei
mentione in pollicendo pro vero juramento inter-
pretantes, satis eam promissionem videri debere
affirmabant, 129 quippe a qua si resilire postea

Gregorius tentaret, statim, uti perjuri compertus,
legitime de jecti patriarchatu et canonice deponi pos-
set. Perstabant nihilominus Ephesinus et Cyzicenus
in contraria sententia, contententes nulla ratione
tam merito hæreseos suspectum hominem crimine
nondum purgato in qualemcunque communionem
debere admitti, necessariumque omnino pertenden-
tes causam ejus cognosci, ac nihil se præverti pas-
suros iudicio, quo certum jam haberent eum præ-
væ doctrinæ manifeste convincendum. Egit cum his
imperator, et sermone accurato est conatus illos ab
hac pertinacia deducere : sed profecit nihil. Unde
augebatur animo, feram in casses mox induendam
intempestivis male cautorum venatorum abigi cla-
moribus dolens, infinitumque duci tumultuosissi-
marum rixarum funem ferens ægerrime. Hæc in-
stinctus sollicitudine ad ambos hos præsules nocte
quadam vocatos copiosissime instantissimeque de
toio negotio disseruit, ostendens quam conveniret
unicam istam oblatam arripere conventionis ansam.
Ac cum nihil ab illis impetraret, excandescens ex-
probravit durissimam utrique pervaciam, incre-
pans esse illos compositionis inimicos, pacis hostes,
cupere jactari æternis contentionibus Ecclesiam
novasque ciere tempestates veteribus nondum plane
compositis. Sic iracunde objurgatos facessere a
conspetu suo jussit, minacissime suis imperans,
irent, abducerent contumaces, abderentque disjun-
ctos invicem in separatas custodias, prohibitio quo-
rumvis ad eos accessu. Ita utrumque servarent
quoad præposito Ecclesiæ patriarcha novo causæ
ipsorum legitimo iudicio subjicerentur, maxime
autem Ephesini, qui jam litteras sædissimæ obtre-
tationis in Gregorium plenas Asianis inscriptas
edidisset. His in hunc modum a se dimissis impe-
rator, sequaces ipsorum vehementi adortus impetu,
absentia jam ducum infirmiores facile deterruit,
pertractosque in sententiam cæteris adjunxit; qui-

γορίου τὴν ἀρχὴν ὀρμησάντων, [P 87] σταθεὶς ὁ Φι- A
λαδέλφειας Θεόκλητος πολλῶν τῶν κατὰ Γρηγορίου
στομάτων μία γλῶσσα γίνεται, καὶ ἀνακηρύττει
παρόντα τὸν πατριάρχην ὀρθόδοξον, ἅπαν δ' ἐκείνο
σκάνδαλον καὶ πᾶσαν τὴν ἀπ' ἐκείνου ἀποστασίαν
τῷ τοῦ Μάρκου γράμματι ἀνετίθει ὡς ἐκείθεν ἀνε-
γγεμενῶν τῶν τραχῶν, οὗ δὴ καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ
πατριάρχου ἀποβλήθεντος ἐκείνους μηδένα ἔχειν τὸν
διπαγμὸν ἐπ' αὐτῷ τοῦ μὴ ὀρθόδοξον ἔχειν διωρη-
λόγει. Ταῦτα λέξας τε καὶ πλατύνας ἐπίτηδες τῶν
ἄλλων ἐστῶτων ἐν σιωπῇ καταπαύει τὸν λόγον.

Ὁ. *Αἰβέλλος παραίτησως ἐπὶ τῷ θρόνῳ τοῦ
Γρηγορίου.*

Ὁ δὲ γε Γρηγόριος βασιλεὶ συνταξάμενος καὶ τοῖς
συμειλεγμένοις, καὶ τὰ εἰκότα δεξιωσάμενος, ἐκεί-
θεν ἀπαίρει, καὶ ἐπὶ σχολῆς τῇ ὕστερατῃ συντάττει B
τὴν τῆς αὐτοῦ παραίτησως ἰβέλλον, ἔχοντα ἐπὶ
λέξεωσ οὕτως: « Ἐμὲ προῦβίβασαν εἰς τὸν θρόνον
τὴν πατριαρχικὸν καὶ εἰς τὸ τῆς ὀψηλῆς ταύτης ἀρ-
χιερωσύνης ἀξίωμα οὕτε αἱ ἑμαυτοῦ σπουδαῖ οὕτε
τῶν ἐμῶν φίλων συνάρσεις, ἀλλ' ἀνῆειν ὡς οἶδε μό-
νος θεός. [P. 88] Ἐπεὶ δὲ τοῦτο γέγονε καὶ διατέλεσα
εἶς ἔκτον ἤδη καὶ πρὸς εἰς τόδε τὸ λειτούργημα,
πάντα ἐποιοῦν καὶ ἔλεγον ὅστε καὶ τοὺς σκανδαλιζομέ-
νους καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀποδισταμένους εἰς εἰρήνην
ἀγαγεῖν καὶ ἐνώσασαι αὐτῇ. Ἀλλὰ τὸ σπουδάσμα τοῦτο

bus apud magnum coactis palatium, 130 præsente
imperatore, præsente universo senatu, clero insu-
per et monachis fere omnibus laicæque multitudi-
nis non exigua parte, nec non iis ipsis qui primi
contra Gregorium sæve coorti fuerant, una consi-
dentibus, tot prius apertarum in Gregorium bucca-
rum unam se ferens linguam Theoleptus nomine
omnium declaravit, quem viderent coram adesse
patriarcham, eum plane inculpatum circa fidem et
orthodoxum esse, quidquid autem circa eum offensi-
onem exstitisset publicæ secutæque ex hac ab illo
secessionis, totum esse imputandum commentario
Marci, qui procellarum ea occasione concitatarum
unica origo, causa primaria fuisset. Quem com-
mentarium cum jam palam ipse patriarcha rejecis-
set, nullam restare de recta ejus fide inoffensaque
doctrina dubitandi rationem. Quare illum omnes
pro recte sentiente pleneque orthodoxo se habere
profiteri. Ea cum dixisset et de industria fusius
explicasset, cunctis in silentio perstantibus, suam
loquendi fecit.

9. *Libellus abdicationis throni a Gregorio datus.*

At Gregorius gratiis imperatori et universis qui
convenerant prolixè actis, cunctis perofficiose vale
dicto, inde abiens diem posteram formando per
oritur promissæ cessionis libello impendit, sic ad
verbum se habenti: « Me in thronum patriarchalem
et in hanc excelsam principalis sacerdotii dignita-
tem non mea ipsius promoverunt studia, nec meo-
rum suffragationes amicorum, sed conscendi ut
Deus solus novit. Postquam autem est hoc factum,
atque audivi jam sextum et quod excurrit in hoc

εις τὸν θρόνον ἢ ἐγὼ ἐβουλόμην προέβαινεν, ὡστε
καὶ ἐβόων τινὲς ὡς οὐκ ἂν ἡ εὐκταία αὕτη εἰρήνη
γένοιτο, εἰ μὴ ἐγὼ τὸ πατριαρχεῖον καταλιπὼν ἐκ
τοῦ μέσου γενοίμην. Οὐκ ἤνεσχόμην ἐπὶ χώρας μέ-
νειν, οὕτως ἐναντίως ὄρων τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἔχοντα,
ἀλλ' ἠγάπησα μᾶλλον σπενδομένους τῇ Ἐκκλησίᾳ
καὶ ἀλλήλοις τοὺς σκανδαλιζομένους ὄρῃν ἢ ἑμαυτῷ
τὴν τοιαύτην κατέχειν ἀρχὴν. Ἐνθεν τοι καὶ διὰ τὴν
αὐτῶν τούτων ἐν Θεῷ εἰρήνην καὶ τὴν τῶν ψυχο-
βλαβῶν σκανδάλων ἀργίαν παραίτησιν ποιῶμαι τοῦ
θρόνου τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς πα-
τριαρχικῆς καὶ τοῦ ἀξιόματος, οὐ μέντοι γε καὶ τῆς
ἱερωσύνης, ἐπεὶ ταύτην ἐλεούντός με τοῦ Θεοῦ φυ-
λάξω ἑμαυτοῦ διὰ βίου παντός, ὅτι καὶ διὰ μόνην τῶν
πολλῶν εἰρήνην καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτῶν
ἔνωσιν ποιῶμαι τὴν τοιαύτην παραίτησιν, οὐ μὴν
ὅτι ἑμαυτῷ συνοιδά τι πράξαντι ἀπειργον τῆς ἱερω-
σύνης ἐμέ. Ἐνθεν τοι καὶ ἔξαστι τοῦ λοιποῦ σὺν
εὐδοκίᾳ Θεοῦ ἄλλον ἐκλέξασθαι πατριάρχην καὶ εἰς
τὸν θρόνον τὸν πατριαρχικὸν καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην
ταύτην ἀναβιβάσαι, ὅς ἂν καὶ ὑπὸ Θεῷ συμμάχῳ
καὶ βοηθῷ, ὅσα καὶ κανονικὸς πατριάρχης καὶ γνή-
σιος ἀρχιερεὺς, εἰς ἐν τὰ διεστώτα τῆς Ἐκκλησίας
μέρη συνάγειν καὶ ἐπισυνάπτειν δυνήσεται. Καὶ
γένοιτο τοῦτο οἰκτιρμοῖς τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σω-
τήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δυνωπομένου ταῖς

sum sacro ministerio versatus, omnia eo mea facta
dictaque retuli ut scandalum passos et ab Ecclesia
divulsos ad pacem 131 reducerem ipsique uni-
rem. Sed studium hoc meum in contrariam ac ego
volueram partem acceptum est, ita ut aliqui clama-
rent nunquam successuram istam optatam pacem,
nisi ego patriarchatu relicto e medio abirem. Non
sustinui hæere in loco, sic commissam infestis
factionibus cernens Ecclesiam, sed optabilibus il-
ducens, malui sceleratos Ecclesie et invicem videre
illos qui prius offensi dissidebant, quam perstare
in possessione gaudereque honore tam illustris prin-
cipatus. Itaque ad assequendam horum ipsorum in
Deo pacem et animabus nocentium cessationem
scandalorum, cessionem facio throni et principatus
patriarchalis dignitatisque, non tamen sacerdotii.
Nam hoc, miserante me Deo, servabo mihi per
quantum superest vitæ spatium, quoniam propter
solam multorum pacem et horum reconciliationem
cum Ecclesia facio talem cessionem, nec mihi sum
consciis fecisse quidquam quod me arceat sacerdo-
tio. Quocirca de reliquo licet, cum Dei beneplacito,
alium eligi patriarcham, qui thronum in hunc pa-
triarchicum et principatum sacerdotii elevatur; qui
Deo adjuvante, ut rite juxta canones ordinatus pa-
triarcha et legitimus sacerdotum princeps, disjun-
ctas Ecclesie partes redigere in unum ac coagmentare
poterit. Eveniat id utinam miserationibus magni
Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, exora: puris-
simæ Dominæ nostræ Virginis et Dei 132 Matris
ac omnium sanctorum precibus. » His plane ver-
bis concerpit hoc scriptum, idque nulla prorsus

τῆς πανάγνου δεσποίνης ἡμῶν Παρθένου καὶ Θεο-
μήτορος καὶ πάντων τῶν ἁγίων πρεσβείαις. Ἔταυτα
γράφας, οὐ μὴν δὲ καὶ ὑπογράφας οὐδ' ὀτιοῦν, δη-
λὸς ἦν συνεατῶς ἑαυτῶ τὸν θρόνον καὶ εἰς καιρὸν τῆς
τιμῆς ἑαυτῶ προμηθεύμενος τῷ μῆθ' ὑπογράψαι
(ἔδει γὰρ τὸ « ὁ χρηματίας » γράψαι) μῆτε μὴν
αἰτίαν θεῖναι τῆς παραιτήσεως ἄλλην ἢ τῶν σχιζο-
μένων εἰρήνην, ἥς μὴ προσάσης ἀντικρυς, ὡς ἐπι-
στρεψεν, αὐτὸν τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχοντα αὐτὸν εἶναι
καὶ αὐτὸς τὸν πατριάρχην ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦ ζυνέ-
θαιεν· ὁ γὰρ ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ ἀκαταίτητος, ἐπὶ
δὲ μόνῃ προφανεῖ αἰτία τὴν τιμὴν παραιτούμενος,
ἔῃλον ὡς τῆς αἰτίας μὴ προσάσης αὐτὸς ἂν εἴη καὶ
πάλιν, θέλων μόνον, ὁ τὴν τιμὴν ἀναλαμβάνειν
ἔδει. [P 88] Οἱ μέντοι γε περὶ τὴν βασιλέα, καὶ
μᾶλλον ὁ τὰ πάντα κυκῶν Θεόκλητος, μόνον ὅτι
γράμμα παραιτήσεως παρὰ τοῦ Γρηγορίου ἐδέχοντο,
χάριν εἶχον ἐκείνῳ ὡς ἤδη τὸ πᾶν λαβόντες, καὶ
τοὺς ἄλλους ἐπειθον μὴ πολυπραγμανεῖν. μὴ ζητεῖν
πλέον, μὴ τὴν ὑπογραφήν ἀπαιτεῖν, ἀρκεῖσθαι δὲ καὶ
μόνῳ τῷ γράμματι οικειοχέρῳ γε ὄντι, καὶ γ' ἀπλά-
λαχθέντας οὕτως ἐκέλευον ἀγαπᾶν. Γρηγόριος δὲ

subscriptione firmatum, Gregorius ad suam fidem
liberandam offerens, manifeste visus est non tam
voluisse bona fide abdicare quam asserere sibi
thronum et astu quodam præparare facultatem re-
sumendi postmodum honoris, quando scilicet, in-
mitigatis hominum odiis, et quæ tunc flagrabat in-
vidia paululum remissa, opportunam occasionem esset
tractus iterum exercendæ, nunquam vere, ut puta-
bat, amissæ potestatis. Nisi enim hoc callide age-
ret, utique illum oportuerat consuetam illam ad
scripti calcem apponere formulam: « Ego, quo de
agitur in libello, subscripsi; » prætereaque certam
et non ex incerti eventus conditione suspensam
commemorare abdicationis causam. Nunc non aliud
allegans cur cedendum loco putaret, nisi spem con-
ciliandæ isto modo dissidentium pacis, relinquebat
sibi astute jus ad sedem integrum, si, quod omnino
futurum opinabatur, ne post suum quidem disces-
sum certamina factionum quievisset. Quidni enim
tunc, qui discrete alioqui professus esset haud se
renuntiare sacerdotio quo nulla meruisset culpa
privari, legitimum sibi patere ad sedem reditum
contenderet, eamque pro libito, nemine jure ob-
stante, resumeret, hypothetica cessione, cujus pa-
trata conditio non sit, possessionem non abdicatæ
absolute dignitatis prorsus abrumperere non valente,
quam ad tempus duntaxat successus expectati sus-
penderit? Verum imperator, et maxime cuncta tunc
hiscens Theoleptus, quomodocunque adepti quam
tam anxie cupiverant abdicationem patriarchæ, cap-
tiosane illa esset an vera parum pensi habentes,
qualis erat cunque pro sufficientissima satis acce-
pere, gratias etiam ei qui dederat agentes. Quin et
his quibus fraus suboluerat persuaserunt ne suspi-
cionibus curiose indulgerent, ne plus quærerent,
ne subscriptionem postulerent, sed satis esse duc-

καὶ ταῖς ἐκ μακροῦ δυσμεναίνουσιν ἑαυτῶ πέμπων
συγχώρησιν διηλλάττετο· καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις καὶ
δῶρα προσπέστελλεν, ὅσους ἄρα τῶν κληρικῶν ἐκ
σκανδάλου τοῦ τότε διισταμένους ἀφῆρητο τὰ σιτη-
ρίσια.

Ἰ. Ἀναχώρησις τοῦ πατριάρχου πρὸς τὴν τῆς
Ἀριστινῆς.

Τῷ δὲ γε Ἡρακλείας Γερμανῶ καὶ τῷ Προύσης
Νεοφύτῳ, οὗς δὴ καὶ καθέλειν ἐπ' αἰτίαις, τὴν μὲν
Γερμανὸν, ὅτι σκανδαλισθεὶς ἐπ' ἐκείνῳ, τοὺς λογι-
σμοὺς τὴν ἀρχὴν ἐκείνου δεξάμενος καὶ τελείας εἰς
μοναχοὺς καὶ πατρὸς ἐπ' ἐκείνῳ τάξιν ἐπέχων, τὰς
ἐξαγορείας παρελογίζετο, τοῦ ἐξομολογουμένου μὴ
ὁμολογήσαντος ὡς ἔκοινώνει τοῖς προτέροις οὐχ ὅπως
εὐχῶν καὶ ψαλμωδιῶν, ὡς ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ ἁγίου
κλάσματος ἄρτου, μαθῶν παρ' ἄλλων ἐσούστερον,
ἀρχιερεὺς πατριάρχην ἐγγράφως ἀφώριζε, Νεόφυτον
δὲ ὡς συνυπογράψαντα καὶ ὁμολογησάντα αἰ, —
ἐκείνοις τότε ὑπερφηανῶν ὡς ἀμαθῶν, ἐνευμενίζά-
μενος ὑστερον, πέμπων ἐλάμβανε τὴν συγχώρησιν
καὶ ἀντισυνεχώρει. Καὶ γε τῷ τῆς Ἀριστινῆς μονυ-
δρίῳ, ἐχόμενά που κειμένῳ τῆς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου

rent simplex scriptum, cum id propria patriarche
manu fuisse constaret exaratum. Sic omnes qui ad
ipsos expostulatum eo nomine venerunt imperator
et Philadelphensis acquiescere jussos dimiserunt.
Gregorius autem iis qui secum ex longo tempore
simultates exercuerant, missa 133 injuriæ con-
donatione, reconciliatus est. Aliis etiam dona ad-
jectis, iis nempe clericis qui, quod offensi nuper exorto
scandalo secessissent, male multati fuerant, ablatis
quæ prius præberi consueverant alimentis.

10. *Secesus patriarchæ in monasterium Aristinæ.*

Heraclotæ vero Germano et Prusæo Neophyto,
quos exauctoraverat, Germanum quidem, quod
cum initio sensus suos ac partes fuisset amplexus,
etiam evectioi cooperans admittendo ipsum ad
præviam patriarchali ordinationi monasticam pro-
fessionem, qua functione obeunda patris erga se
necessitudinem induerat, idem tamen postmodum
a priori iudicio susceptoque patris officio ingenti
offensione resiliens, cavillatus confessionem a Gre-
gorio monachi habitum accipiente de more factam
non fuisse integram, quoniam is, prout postea
certis auctoribus comperisse se aiebat, inter cætera
peccata confessus haud fuisset se iis qui polluti
habebantur piaculis palam antea contractis com-
municasse, non solum precibus et psalmodiis cur
iis communiter celebrandis sed et sacri panis frag-
menti participatione ab iis admissa, eum jam pa-
triarcham ipse episcopus scripti edito excommunicari
caverat. Neophytum autem, quoniam in his Ger-
mano consenserat et libello excommunicationis a
eo in patriarcham intortæ subscripserat. His, in-
quam, episcopis duobus, quos quando ista primum
contra se attentarant, superbe ut imperitos tradu-
xerat, nunc ultro placatus, allegatis ad eos conci-
liatoribus pacis veniam a se in illos actorum pe-

τοῦ ἐν τῇ Κρήσει μονῆς (ἔχει γὰρ πρωτοβεσιτίαρισα Α' β'. *Περὶ τῶν σχιζομένων καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας.*

μαζάλα) φέρων ἑαυτὸν δίδωσι.

α'. *Ὅπως τὸν τόμον τοῦ Γρηγορίου ἐπειρῶντο διελευσίν.*

[P 90] Βασιλεὺς δὲ τῶν τοιούτων ἀπαλλαγείς, πολλοῦ τοῦ κατὰ τὸν τόμον ὑφέρποντος πλημμελήματος, οὐχ οὕτως ἡξίου ἔφην ἀδιόρθωτον, καὶ συνθεῖς συνεκρότει, καὶ πνεύματι ζώντας σοφοῦς συνέλεγε, καὶ κοινῇ σκέψει μονωθέντα τὸν τόμον τοῦ βοηθοῦ (ὁ δ' ἦν Γρηγόριος) προσέταττεν ἐξετάζειν. Καὶ πρῶτα μὲν κατὰ τὸ μέγα παλάτιον σύναμα βασιλεῖ συναθρόντων σεισμὸς ἐνοσκήφας ἐξαίφνης εἰς ἀύλλογον ἔκαϊνον καὶ τὴν σκέψιν διέλευεν· εἶτα κατὰ τὰ τῶν Βλαχερνῶν ἀνάκτορα καὶ αὖθις συνήγαγον καὶ ἐπιμελέστερον διεσκέπτοντο. Καὶ οἱ μὲν τὰ, οἱ δὲ τὰ ἐπὶ πολλὰς ταῖς ἡμέραις διαφιλονεικούντες καὶ λέγοντες, τέλος, ἔπει οὐκ ἦν συμφωνεῖν ἐπὶ τῇ τοῦ γράμματος διορθώσει, ὑπεξέλιον τέλειον τὴν ἐξηγήσιν, κρεῖττον ἤγγράμμενοι μὴ ὅλους τὸ ῥητὸν ἐξηγεῖσθαι ἢ ἐξηγουμένους ἀναρρόπτειν κίνδυνων.

rens impetravit, vicissimque ipsis libenter accipientibus obtulit remissionem injuriarum quibus ipsum læsissent. His peractis se abdidit in monasteriolum Arstinæ dictum, contiguum monasterio sancti Andree in Crisi, viciniam in talis delectu loci sequens protovestiarie Raulenzæ in eo sancti Andree monasterio degentis, a qua Gregorius benigne fovebatur, large de suo subministrante quæ illi opus erant.

II. Conatus adhibitus ad correctionem tomi a Gregorio editi

Imperator his defunctus curis cum animalverteret gliscere interim **134** ac late serpere arcantum murmur de flagitio, quod tomi mendose scripti temere probanda editione vulgo conscitum putaretur, haudquaquam tolerandum diutius statuit teri manibus in emendatum, ut erat adhuc, volumen isui et impune pro inoffenso securoque circumferri. Ergo conventus iudicet defectis in eos viris spiritū viventibus et sapientibus. Hos jussit simul opines explorare acri examine tomum per se solum, hoc est destitutum presenti patrocinio auctoris et defensoris sui Gregorii. Horum cœtum primus haberi cœperat apud magnum palatium: verum imperatore jam illic cum universis qui vocati fuerant sedente, terræ motus ingruens concilium trepide dissolvit, negotio abrupto. Post hæc in regia Blachernarum iterum congregati accuratius de re tota consularunt, aliis hoc, aliis illud censentibus, quoad continuis dierum multarum alterationibus in nullum concordis de ipsius scripti correctione sententiæ desinentibus finem, tandem convenerunt in plane tollenda enarratione loci Damasceni, præstabilius ducentes in exp. tum relinquere testimonium illud quam eo exponendo verita-

Τούτων δὴ γεγονότων οὕτως, βασιλεὺς καὶ αὖθις πολὺς ἦν ἀλγῶν ἐπὶ τῇ διαστάσει τῶν Ἀρσενιατῶν, καὶ ἅπας ἐγίνετο εἰ οἷόν τε συμβιδάξειν αὐτοῦς καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐναῶν. Ἐτυχον γὰρ καὶ αὐτοὶ καὶ ἑαυτοὺς στασιάζσαντες, ὡς δύο μοίρας γενέσθαι, τοὺς μὲν πλείους ἀμφὶ τὸν Ἰάκινθον, ἐνίοις δὲ ἐν τῷ Ταρχανειώτῃ Ἰωάννῃ σαλεύειν, ἀκριβολογουμένους ὑπὲρ ἑκείνους τὰ πλεῖστα, καὶ οἱ χθὲς καὶ πρὸ τρίτης ἐν πυρὶ ἐκάλουον θεοὺς οἱ ἀμφὶ τὸν Ἰάκινθον, πυρσολάτρας ἑκείνους ἀποκαλοῦντας κίκαίων σχιζεσθαι μέχρι καὶ αὐτῆς προσλαλιάς ἐγνωκότας. Καὶ γὰρ ἐν πυρὶ δοκιμάζειν τὰ παρὰ τῶν Γραφῶν διωρισμένα οὐχ ὅπως ἀμαθὲς, ἀλλὰ καὶ ἀσεβὲς ὁ Ἰωάννης εἰδόμενος ἀπεσχίζετο μὲν καὶ τῆς [P 91] Ἐκκλησίας ὡς πρότερον, ἀπεσχίζετο δὲ καὶ αὐτῶν δὴ τῶν περὶ τὸν Ἰάκινθον, ὡς μὴ συναινέσων κτλ δ τι ποιοῖεν. Αἰδὸ δὴ καὶ παρὰ βασιλεύως, ὡς τὸ εἰκός, παρρωρόμενος τῷ τῆς Χηλῆς φρουρῷ ἐξορθεῖς ἐγκαθεργνυτο. Τότε τοίνυν τῆς Ἐκκλησίας κεκηρωμένης, πειρᾶν ἐθέλων τῶν σχιζομένων ὁ βασιλεὺς

tem dogmatis et publicam quietem adducere in periculum.

12. Rursus de illis qui ab Ecclesia se abscederunt.

His porro sic transactis imperator rursus multus erat in deploranda ferendaque impatientissime secessionem Arseniarum, et totum se addebat in conatum procurandæ, si fieri posset, conciliationis ipsorum et rejunctionis cum Ecclesia. Fovebat ejus in eo genere spem, quod tunc commodum dissidere illos inter sese ferebatur, in factiones discissos duas, quarum numerosior ducem sequebatur Hyacinthum, pauci alii auctore Joanne Tarchaniota fluctuantes conflictabantur scrupulis subtilium cavillatiuncularum; unde in morosas aliorum sugillationes erumpabant, culpantes eos in plurimis, ac quod Hyacinthiani haud ita pridem Deum in igne invocassent, **135** pyrsolatrarum illos probroso traducentes scommate, ipsorumque commercium tam superstitione declinantes, ut communiter irrevocabili decreto statuissent illos ne brevi quidem alloquio dignari. Quoniam enim novæ perignem explorationi subijcere (quod isti fecerant) ea quæ semel constituta scriptis essent maturo consilio commissa, non imprudens solum sed etiam impium Joannes putabat esse, non minus æqua sibi causa videbatur ab Hyacinthi nunc parte se abjungere quam, qua prius Arseniani pariter omnes ab Ecclesia secessissent: pariter quippe nunc quoque sibi cavendum ne perseverando in communionem cum illis comprobaret quod agebant, et ita ejus culpam in se susciperet. Succensuit Joanni hoc nomine imperator, eumque despiciens deportari jussum in insulam castello Celez inclusit. Nunc autem viduatam abdicatione Gregorii cernens Ecclesiam, tempus aptum novo rē-

εἰ ποὺ σφᾶς καὶ δυνήθεις εἰρηνεύσεις, πέμψας κατὰ γει τὸν Ἰωάννην, καὶ ποὺ πλησίον τῶν κατὰ Βλαχέρνας παλατίων ἐν τῇ πάλαι ἀρματοφυλακίῳ ἐν ἐλευθερίᾳ κατέχει, ἐνόθους ἐκείνῳ καὶ οἷς ἰδίους εἶχε συνοῦσι συνειπαί τε καὶ συνομιλεῖν. Καὶ δὴ γνοῦς συνάγειν ἀμφοτέρους καὶ ἐρωτᾶν τὰ πρὸς εἰρήνην πρότερον ἀκροβουλίσμοις τισιν ἐπειρᾶτο τοῦ Ἰωάννου. Ἐν μὲν δὲ καὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον πέμψας, μέγαν παρ' ἐκείνῳ δὴ τῷ Ἰωάννῃ δοκοῦντα, ὡς αὐτοῦ πρὸς βασιλέα λέγοντος μανθάνειν τὸν βασιλέα καὶ τῷ πατριάρχῃ τοὺς λόγους πληροφορεῖν, πέμψας οὖν διὰ ταῦτ' ἐκείνον διεμηνύετο τὰ δοκοῦντα, ἅμα τε προστάσεων καὶ ἀξιῶν ὁμοσεῖν σφᾶς ἀμφοτέρους, καὶ οὕτως εἰς ἓν κατὰ γνώμην συναχθέντας τοὺς σχιζομένους συναχθῆναι καὶ κατὰ τόπον, συνόδου κοινῆς ὑπὸ βασιλεῖ γινομένης, ὀρέγοντι καὶ αὐτῷ δεξιάν, εἰ τὰ θανάτῃ καὶ ἄλλῳ; ζυμφύροντα λέγοιεν, βραδευθῆναι τε τὴν εἰρήνην ἐντεῦθεν εὐδοκίᾳ Θεοῦ, εἰ καὶ αὐτοὶ θέλοιεν. Εἶναι γὰρ ἐν μέσῳ καὶ Θεὸν τῶν ὁμοουσούντων, καὶ ζητοῦσιν εἰρήνην ὄντα τῶν μακρᾶν τε καὶ τῶν ἐγγύς καὶ

σφίσι ταύτην οἰδῆναι, καὶ μᾶλλον ὁπότε τις μὴ τὴν ἰδίαν, ἀλλὰ τὴν ἐκείνου δόξαν ζητοῖ. Ταῦτα καὶ πλείω λέγουσι τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀλεξανδρείας οὐδὲν ἦν ἀκούειν εἰ μὴ στρογγύς αἰνιγμάτων καὶ διωρίας πραγμάτων καὶ ἄλλ' ἅττα, οἷς ἄρα οἱ τὸ πικρὸν ἀποκρούμενοι καὶ πρὸς τὸ μέλλον τὰς ἐλπίδας ἀναρτῶντες χρῆσθαι εἰώθασιν. Τέως δὲ καὶ συνόδους ὁ βασιλεὺς συγκροτῶν, τὸ ἐκείνους, μὴ ἔχοντας εἰρηνεύειν πρὸς ἀλλήλους, ἐαυτῷ εἰρηνεύειν πεπεισῆναι καὶ ἀμφοτέρους ἀδύνατον ἔκρινεν. Ἀλλὰ καὶ ἀδύνατοι, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐπεχειρεῖ διὰ τὴν πρὸς τὴν ὁμόνοιαν ζῆσιν, καὶ πολλοὺς καθ' ἐκάστην συνέλευσιν ἐξελλίττων λόγους οὐδὲν ἦνυτε τὸ παράπαν. Τοῦ μὲν Ἰωάννου καὶ λίαν ἀπεγίνωσκα τότε, καὶ μᾶλλον βασιλεῖα κατακρίθης, ὥστε κὰν μὲν τῶν συνελεύσεων ἐς μέσον ἐμφανισθῆναι χειρίδας ἐμπαργάρους κοκκίνας καὶ ἄλλ' ἅττα ὡς δῆθεν σημεῖα βασιλικὰ, ἀ δὴ παρά τινι τῶν αὐτοῦ ἐφρεθέντα τὴν ἀναφορὰν τῆς κατηγορίας πιστὴν ἐπ' ἐκείνῳ παρεῖχε, καὶ διὰ ταῦτα φυλακῆ καὶ πάλιν δοθέντος κατὰ τινα χειρίστην ὑποψίαν μηδὲν ἐκείνῳ προσέχου-

conciliationis dudum abscissorum Arsenatarum tentamento ratus, adduci ad se mandat e carcere Joannem, et prope palatium Blachernarum in veteri armamentario collocat in libera custodia, permittens illi cum suis amicis et familiaribus congressum colloquiumque quam crebrum prolixumque vellet. Habens autem Augustus in animo reducere in consensum ambas prius factiones Arsenianæ sectæ, ac tum ab iis sua opera conciliatis impetrare ut bona fide inire rationem pacis cum Ecclesia firmandæ vellent, ante omnia velitationibus quasi quibusdam explorare Joannis animum tentavit, allegato etiam ad ipsum quadam die Alexandrino Athanasio, quod ex quodam Joannis ad se dicto imperator intellexisset magne hunc ab ipso haberi auctoritatis virum, et a quo facilius quam allo quovis persuaderi sibi rem prius non creditam sineret. Athanasius ergo missu Augusti profectus ad Joannem omnia commemoravit quæ apta putavit ei adducendo ad redintegrandam cum Hyacinthi 136 parte gratiam, quo postea concors jam unanimiter secta universa coram plena synodo certum in locum congreganda, depositis adversus Ecclesiam simultatibus, dextras ad futuro illic imperatori in pacem longe ipsi desideratissimam darent, spe certa ingentis ineundæ ab illo gratiæ, si votis sensibusque ad communem utilitatem accommodatis pacem denique universalem, Deo volente, Augusto auctore conficerent. Esse quippe in medio duorum consentientium invicem et petentium Deum; qui se idem dicat esse (prout et vere sit) pacem eorum qui longe et eorum qui prope sint, paratum hanc illis dare, maxime quando quis non propriam, sed illius gloriam quasierit. Hæc et his similia plura ubi disseruisset Alexandrinus, nihil pro responso aliud audivit quam contortas obliquitatès ancipitum dictorum, dilaciones petite

rei, quas obtendi negationi præcisæ astute dissimulatæ satis apparet, effugia denique istiusmodi, quibus vitata in præsens exosa necessitate concludendi salutare quiddam spes in incertum infinite inanes extenderentur; quo genere ludificandi, quando urgentur a potentibus, pertinaces infirmi solent uti. Imperator etsi, cum excidisse se vidisset primo conatu procurandæ pacificationis privatæ Arsenatarum, quam sibi gradum futuram ad universalem cum Ecclesia speraverat, satis videbat quam desperandum esset adduci eos posse ad consentiendum secum, quibus persuadere nequivisset ut inter sese convenirent, tamen præ flagranti quo æstuebat desiderio pacis, ne ab impossibilibus quidem, quod dici solet, aggrediendis temperandum existimans, synodis frequentibus collectis, eorum accitos Arsenianos efficacissimis alloquiis, et nullum non ad id utile varie argumentum versantibus, invitare ad concordiam diu quotidie non destitit. Sed cum nihil omnino proficeret, pertæsus denique iræ in nodum negotii Joannem habenas laxavit, maxime postquam ad perveraciam adjuxisse imperii affectationem deprehensus et convictus idem est, productis in medium, quodam ex solitis conventu, 137 manicis coccineis margaritarum intextu ornatis et quibusdam id genus insignibus characterem fastigii principalis habentibus, quæ penes quemdam ex ejus domesticis reperta fundamentum suspicionis in eum pessimæ co justius dederunt, quo cætera ejus contumacia proniorem de illo faciebat prævæ in omni genere voluntatis fidem. Hoc igitur e medio amoto, et ob causam jam invidiosissimam, quamquam si per se sola spectaretur, nec verisimilem nec quidquam ad illum pertinentem, iterum in carcerem conjecto, delinire, si posset, Hyacinthum imperator instituit, a missione ipsum crebra et perbenevolæ honorans,

σαν. [P 92] Τοις δὲ περὶ τὴν Ἰάκινθον κηδεμονικῶς ὡς δῆθεν προσήγετο, ὥστε καὶ ἐφεῖναι αἱ ἱππῶν παρασχόντων τῶν καλλίστων, συχνὰ; προσδόντος πρὸς βασιλέα ποιῆσθαι καὶ ὑπὲρ τῶν δεομένων ἀναφέρειν τε τὰ εἰκότα καὶ λύσεις πολλῶν ἐργάζεσθαι, ἐπειτα γὰρ καὶ αὐτὸς βασιλέα ὑπέσαιεν, ἐνταῦθα μὲν λέγων εἰρήνης φθὸν εἶναι καὶ ἔτοιμον εἰρησεῖν, χρῆναι δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ὑπέρχεσθαι, ὅτι ὅπερ καὶ ἐντελέστερον εἰρηνεύουσιν. Ἰωάννην δὲ καὶ θυσθανάτῃν, καὶ γ' ὑποκείσθαι καὶ παρὰ τῶν ἰδίων καταγνώσει, οὗς καὶ αὐτοὺς θεραπεύειν δεῖν, καὶ οὕτω τὸ τοῦ κολοῖου πάθειν ἐκείνων, τῶν ἀλλοτρίων ἐφ' ὧν λωμένον πτερῶν. εἶναι δὲ καιροῦ ταῦτα καὶ ἐπιτήμης ἀπατούσης μικροθυμίαν, τὰς ἐκείνων ἀτασθαλίαις καλύψουσαν ὡς κατὰ καιρὸν ἐνδωσάντων. Ταῦτα Ἰάκινθος λέγων περιεβουκδολεῖ τὰς ἐπιβὰς τῷ βασιλεῖ, ὥστε καὶ τὴν τοῦ Μωσελεῖ μονίην ἐκείνης ἀνεῖναι, καὶ θαρρῆν τὴν ἐκείνων ὁμό-

atributo ipsi etiam, quo ad se ventitare facilius posset, equo ex pulcherrimis; libenter quoque audiens quæ proponeret aut posceret, multorumque pro quibus rogaret causas ad ejus votum expediens et solvens vincula. Nec suas in hac scena desiderari patiebatur Hyacinthus partes. Respondebat enim gratiæ Augusti, prout oportebat ejus alendæ augendaque cupidum, venerabundo semper vultu, verbis obsequiosis, arte assentationis vafra fucum obtinens facile credenti quod valde optaret principi. Memorabat videlicet se quidem amicum pacis esse et paratum ad reconciliationem statim amplectendam, moram autem unam sibi esse necessariam declarandi sui in concordiam assensus curam adducendi eodem cæteros, quorum multi arte ac patientiæ sensim pelliciendi erant, ut abhorrentem a fœdere ac consensione genium vincerent. His, quo certius deinde constantiusque pactis conventis starent, indulgendum esse spatium, celando interim quod jam nunc fixum in animo haberet. De Joanne aiebat male illum mori cupere, hominem irrevocabilis in ruendo cæcitatatis, ne suis quidem probatum, quos pertæsus morum ejus et ferendo defessos operæ pretium foret ab eo abducere, brevi sic passuro ignominiam graculi, plumis, quas commodato acceperat, ereptis in fœda deprehensi et irrisi nuditate. Mora industriaque ad id opus esse, sed longanimitate imprimis et invicto robore patientiæ, quam multa interim eorum ineptias devoret, flagitia etiam occultet dissimulando præteriens, non parvo longæ tolerantæ pretio, si tandem eo perducantur, **138** ut inflecti se sinant ad schismaticam pertinaciam in tempore remittendam. Talia disserebat Hyacinthus, spe sic inani lactans credulam Augusti mentem, favoremque ipsius magis sibi magisque ac suis asserens. Pignus ejus haud contemnendum fuit quod monasterium a Mosele nomen habens eis indulsit; præque se jam tum tulit certo confidere universæ Arsenianæ sectæ plenam cum Ecclesia concordiam post non multum exstituram. Sed hæc nihil de-

νοϊαν οὐκ εἰς μακρὰν γενήσεσθαι. Ἄλλ' ἦν ταῦτα πάντ' ὄντιρος ἐντυπούμενος τὰ ἀνύπαρκτα. Ἀμέλει τοι κάκεινους μὲν, ἐπεὶ πολλάκις προσμίξας; καὶ τιμῆς μεγίσταις δεξιωσάμενος, ὥστε καὶ τοῖς τυφλοῖς ὑπεξινίστασθαι προσιοῦσι καὶ μακαρίζειν τὰ πίσθη καὶ παρκαλεῖν μὴ κατὰ καλύπτειν κακοῖς, τὴν ὑπὲρ Θεοῦ καὶ τῶν θείων ζῆλον ταῖς τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας ἀποστασίαις, τέλος ἀφήσει, σκέπτεται δὲ μετὰ κοινοῦ συνεδρίου καὶ ἱεροῦ ὁποῖο; ἂν καὶ κληθεῖν εἰς προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας μετὰ Γρηγόριον. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ ἀκλιχῆτα διώκουσιν ἐπέκασαν ἄντικρυς, ἀθετεῖν μὲν ἀξιοῦντες τὸν Ἰωσήφ, ἀθετεῖν δὲ καὶ δόγμα τῆς Ἐκκλησίας τὸ διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐκ Πατρὸς ἐκπορεύεσθαι, ἀρχιερεῖς δὲ φιλοκρινεῖν, καὶ ἱερωσύνην τὴν μὲν προσέσθαι, τὴν δ' ἀποπέμπειν, καὶ τι αἰοῦντα πολὺ τὸ δυσχερὲς καὶ εἰς ἀκοήν ἔχοντα μόνην μίξ τινη συμφοροῦντες ἀξιώσειν καὶ λέγοντες ὡς εὐαγγελικῶς τε καὶ κανονικῶς τὰ

num aliud erant quam merum somnium, formas temere nectens insociabiles in unum, nonnisi fabulose conflabile coitione naturarum sese invicem excludentium spectrum. Et sensit tandem Augustus se operam perdere. Itaque post sæpius animascs aulicosque et honoris favorisque indicia exquisitissimis frustra cultos primores Arsenianorum, adeo quidem ut iis inter ipsos qui excœcatione puniti olim fuerant, venientibus ad se assurgeret, et beatos illos cicatricibus istis virtutis ac constantiæ ipsorum indicibus prædicaret, adhortans subinde ipsos ne vetera decora recentibus maculis obtigereq̄, hoc est ne quem ingentem et valde laudabilem tunc monstrassent, cum illa sunt passi, pro Deo et rebus divinis zelum, ad extremum corrumpere defectioibus ab Ecclesiæ ipsius, hoc est quam ipse in integrum restituisset, denique nihil se proficere videns omnes dimisit, de cætero consultans cum in concilio procerum ac senatorum tum etiam in antistitum et ecclesiasticorum cœtu, quisnam vocandus videretur ad regimen Ecclesiæ post Gregorium. At interim Arseniani nequidquam se vexabant, instar prosequendum ardentem quorum assequendorum nec spes nec facultas ulla sit. Instabant videlicet apud synodum ut declararetur Josephum nec verum nec legitimum fuisse patriarcham. Postulabant præterea damnari dogma Ecclesiæ quod sanctus Spiritus ex Patre per Filium procedere affirmatur: deinde contendebant crebra et severa instituenda de sacerdotum ordinationibus judicia quibus hæc quidem admitteretur, illa rejiceretur difficili et perodoso discrimine. Denique alia quædam flagitabant perplexitatem inextricabilem summamque difficultatem primo ipso auditu præferentia. Sed omnes omnium istarum petitionum absurditates in unum quasi fascem congestisse visi sunt, cum **139** quadam die in concilio dixerunt se evangelice ac canonice res Ecclesiæ composuros, si tota earum administratio, annuente

κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν διάθωνται, εἰγ' ἐπ' ἐκείνοις τὰ ἄλλα πράγματα γίνονται βασιλέως νεύσαντος. Οὗτοι δὲ μεγάλ' ἄττα τῶν κακῶν ὑπειδόμενοι πρὸς τῷ ἀτόπῳ τῶν ὑπενοουμένων κατορθώδου μη πως ἐπὶ νεαρῶν κατατάσσει τῆς Ἐκκλησίας κωφῶν κῶμα πραγμάτων ἀναταράξαιαν. Ἐνθεν τοι κάκεινων ἀφειμένοι κοινῇ περὶ τοῦ πατριάρχου [P 93] κατεσκέπτοντο. ιγ'. *Περὶ τοῦ Ἀθανασίου, ὅπως εἰς τὸ πατριαρχεῖον προέβη.*

Καὶ δὴ ψηφίζοντα: τρεῖς γε κατὰ τὸ σῶνηθες, πρῶτον μὲν τὸν Γεννάδιον, ὃς δὴ καὶ ἐπὶ τῇ πρώτῃ Ἰουστινιανοῦ ψηφισθεὶς καὶ τὴν ψῆφον δεξάμενος, ἐπιδημήσας καὶ ἐγγροῖσας; ἔπειτα παρητεῖτο, δεύτερον τὸν Ἰάκωβον, ἄνδρα τοὺς τρόπους ἀπλοῖκον καὶ εὐλαθείας πλήρη, τὴν τὸν κατὰ τὸν Ἄθω προστασίαν πεπιστευμένον, καὶ τρίτον τὸν Ἀθανάσιον, ὃν δὴ καὶ κατὰ τὰ ὄρη τοῦ Γάνου ἐνδιατριβόντα, ἐκ χωρῶν τῶν κατὰ τὴν Ἀδριανουπόλιν τὴν γένεσιν ἔχοντα, τοῦ Ἦνονπολίτου βασιλεῖ συστήσαντος ἀνὰ τὴν Κωνσταντινου τότε διάγοντα βασιλεὺς ἐν τοῖς πρώτοις τῶν γυωρίμων ἔταττε. Διαμνησθέντος δὲ [P 94] τοῦ πρώτου καὶ τὰ πολλὰ καταναγκασθέντος,

Imperatore, ipsis permetteretur, cohorrescentibus ad sonum ipsum huiusmodi verborum cunctis, dum horum admonitu subjiciunt animis tetram speciem malorum quibus religio exponeretur talibus moderatoribus commissa, a quorum imprudentium æque ac vehementium inconsultis ausibus jure metueretur ne super recentem Ecclesiæ statum procellam immitterent eo periculosiorum, quo sine prævio ingruens fremitu exitium minis præverteret, nave surdis undis obruenda prius quam sonitu intumescens maris excitati naute artem expeditæ ac conatum possent ad vim frangendam fluctus infesti. Igitur his, ut dictum est, synodus dimissis communiter de patriarchæ electione consultabat.

43. De Athanasio, ut in patriarchatum sit electus.

Ante omnia, ut mos est, tres suffragiis communibus elegerunt, quorum unus prælatus cæteris patriarcha fieret. Primus trium fuit Gennadius, qui olim electus in episcopum primæ Justinianæ, et electione admissa, deinde longo tempore peregrinatus, denique recusaverat aut abdicaverat. Alter Jacobus, vir simplicium morum et plenus religionis, cui monachorum montis Atho præfectura credita fuerat: Tertius Athanasius, quem in monte Gano commorantem, oriundum e regionibus Adrianopoli circumsitis, ab Eonopolita imperatori Constantinopoli tunc degenti commendatum hic in primis atque intimis familiarium habuit. Primus autem admonitus de sui electione, et multum ut promoveri se pateretur oratus, cum persuaderi non potuisset, reliquum inter duos alios iudicium in arbitrio imperatoris versabatur, cujus voluntas, secundo præterito, magis ad tertium inclinavit. Vocatus igitur Athanasius neque ipse

140

ἔπει οὐκ ἐπέβητο, περὶ ἀμφοῖν τῶν λοιπῶν προσώπων ἢ κρίσει τῷ βασιλεῖ ἐνεθίαζε, καὶ τὰ ζυγὰ τῆς ἀρεσκείας ὑπὲρ τὸν δεύτερον πρὸς τὸν τρίτον ἔκλιναν. Κάντευθεν προσκληθεὶς Ἀθανάσιος οὐκ εὐθὺς καὶ αὐτὸς ἐνεδίδου, ἀλλὰ τὰ καθ' αὐτὸν πρὸς τοιοῦτον ὕψος ὑπεκορίζετο. Τέως δὲ βίᾳ τῷ δοκεῖν βασιλέως καὶ τῆς συνόδου κατανεύει καὶ τὴν πρόσκλησιν δέχεται. Ἦσαν δ' εὐθὺς τὰ προσήμια ἄλλ' ἄττα τὰρ τὰ φθάσαντα· περὶ γὰρ ἤσθουλετο διέρχεται τὰς ὁδοὺς ἐνδύμα τε τραχὺ φέρειν καὶ βλαύτας εἰκαίως ἠτύτουρρημένας ὑποδεδέσθαι καὶ ἐν παντοῖα λιτότητι διαζῆν. Πλὴν οὐ διὰ ταῦτ' ἐζητεῖτο. Οὐ γὰρ ἐνδύματων καὶ βλαυτῶν ἦν καὶ αὐτουργίας τὸ ὦ; δεῖ ποιμαίνειν, ἀλλὰ ψυχῆς; εὐ ἐχούσης πρὸς τῷτο, ἀγάπην χωρούσης Χριστοῦ, δι' ἣς τὸ κατὰ Χριστὸν ποιμαίνειν ἐγγίνεται. « Εἰ φιλεῖς με γάρ, Πέτρε, » φησὶ, « ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου. » Οὐκ ἄλλο δὴ πάντως ἢ ἐς Χριστὸν ἀγάπη ἢ τὸ αὐτὴν δὴ τὴν Χριστοῦ ἀγάπην ἔχειν ἐν τῇ ψυχῇ. Ἀγάπη δὲ Χριστοῦ τὸ δοῦναι τὴν ψυχὴν καὶ ἀποθανεῖν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἐτι μενόντων ἀμαρτωλῶν. Τοῦτο δ' αὖθις τὴν πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντα; συμπάθειαν παριστά.

confestim acquievit, aliquandiu persistens in detrectando tanti fastigii ascensu. Tamen ad extremum vim, ut videri voluit, quasi quamdam sibi ab imperatore ac synodo illatam non sustinens, auctoritate tanta pertractus ad assensum annuit vocationemque admisit. Mox promissa cœpere cerni speciei ac cultus patriarchæ designati, satis a præcedentiam consuetudine diversa. Pedes enim iter facere instituit, vestemque ferre asperam, et calcari crepidis rudi ac subitaria ipsius opera consutis, denique in omni vitæ parte infimam tenuitatem et villitatem affectare. Cæterum non ob hæc quæsitus fuerat. Non enim in vestitu ac crepidis manu propria deproperandis sacri pastoris recte fungi officio situm est, sed ad hoc animus requiritur idoneus ei curationi sensibus et affectibus instructus, Christi præsertim instinctus charitate, quæ præcipue modum ac vim inspirat gregis Ecclesiæ juxta Christi spiritum pascendi. Nam « Si amas me, Petre, inquit, pasces oves meas ». Non aliud nimirum ejusmodi officium plene absolvit quam amor Christi, aut ipsam Christi charitatem in anima habere. Christi autem charitas ea est qua ille dedit propriam animam et mortem subiit pro nobis, cum peccatores adhuc essemus. Quod rursus compassionem in peccantibus insinuat. Quis enim proprium membrum curans non id placide contrahat, non blande ac benevole illud fovet, etsi vermibus scateat? quis maligne traducat et publico insultans ludibrio propinaverit sui membri, hoc est suum ipsius vitium, quod potius, si quo forte casu in alienam notitiam emanaverit, excusare sollicitè debeat? Nam propriæ quemque rei cura et sensus angit, juxta dictum Pindari. Ac Christus quidem, eo solum quod Christiani sumus

† Joan. xxi, 17.

Τίς γάρ ποτε τὸ οἰκεῖον μέλος νοσοῦν θεραπεύων οὐκ ἤπιος; ὀφείτῃ καὶ ἰλαρῶς ἐκείνῃ προσφέρεται, κἄν ζήῃ σκώληκας; Τίς δὲ καὶ θριαμβεύσειε τὸ ἐλάττωμα ἑαυτοῦ, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον κατανοουμένου ὑπερ-απολογεῖτο; Τὸ γὰρ οἰκεῖον πείζει πᾶν, κατὰ Πίνδαρον. Καὶ Χριστὸς μὲν, ὅτι καὶ μόνον ἐσμὲν Χριστοῦ καὶ τὸ αὐτὸ φέρομεν ἅγιον ὄνομα, μέλη ἐκ μέρους λογιζέται σαπρούς τοῖς πλημμελήμασιν ὄντας; ἡμεῖς δὲ ὑπερφαναίσομεν καὶ καταγνωσόμεθα τῶν ἰσθρῶπων, δίκαιοι ὄντες ἀμαρτωλοὶ καὶ ἀνέγκλητοι ἐχόντων ἐγκλήματα, καὶ τὸν μὲν κολάσωμεν, τῷ δ' ἐπιπλήξωμεν, τὸν δ' ὑποπτεύσομεν, καὶ μὴ ὄντα τῶν κακῶν πολλάκις ὡς ὄντα κατακρινοῦμεν; καὶ κτεροβούντας μὲν οὐκ ἀξίως ἐπαινεσώμεθα, ἀποδίδοντες πρὸς τὸ ἡμέτερον ὕψηλόν, σφαλέντας δὲ ὡς μικροῦ μετέλθωμεν ἀναμάρτητοι; Χριστὸς δὲ παρχωρεῖ, καὶ ὁ τῶν μαθητῶν πρῶτος πίπτει, καὶ ὁ μετὰ ταῦτα τῆς οἴκου γένης φωστὴρ διώκτης πρότερον γίνεται καὶ κολαστὴς εὐσεβῶν, καὶ ἄλιεις μὲν καὶ τελῶναι εἰς μαθητεῖαν παραλαμβάνονται πρὸ τοῦ φανῆναι πάντων κακοὶ, ἐπὶ Παύλῳ δὲ χάρις παραχωρεῖ καὶ ὑποστέλλεται, ὡς ἂν μετὰ τὸ φανῆναι κακὸς καὶ διώκτης καὶ τιμωρὸς τῶν Χριστοῦ

μαθητῶν [P 95] ἀπαραίτητος τὸς' ἐκείνῃ λάμψῃ τὸ φῶς, καὶ γινῶ ματαίως διώκων ὅν ὡς θεὸν ὑστερον προσκυνεῖ. Τί δαί; Ἄλλὰ τοῖς μαθηταῖς ἐκείνο ἀποσιμνύεται καὶ τὴν εὐεργεσίαν κρύπτει τῆς χάριτος; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ κηρύττει καὶ μεγαλύνει τὸν ἔλεον. Ταῦτα Χριστὸς, ταῦθ' οἱ Χριστοῦ, ἐκείνος μὲν ἵνα νομοθετήσῃ τὸ συμπαθὲς, οὗτοι δὲ ἵνα τὴν εὐεργεσίαν ἐφ' ἑαυτοῖς πρώτοις δεξιῶσιν. Ἄλλ' οὐ φαίνονται οἱ περὶ ἐκείνον, ἀλλὰ κολαστέοι οἱ ἀμαρτάνοντες, ἀλλὰ καταγνωστέοι; οἱ σφίσι συμπροβούντες. Τότε δὲ γε καὶ προσδεχέσθωσαν, ὅτε καὶ τοῖς ἀξίοις προστιμῶντο, καὶ ὡς ἐκείνοις δοκοῖη, πεκρῶς καὶ ἀναίτητως τιμωρουμένοις. Τὸ δ' ἐμὸν εἶπω πάθος, καὶ εἰ μὲν ἐπαινετὸν, εἰ δ' οὐκ, ἔχον φερέτω τὴν μέμψιν. Πᾶσι μὲν πιστοῖς τὴν θεῖαν φιλανθρωπῆν ἐξαπλουμένην κατανοῶ, καὶ οὐδενὶ τῆς σωτηρίας ἀπογινώσκω γνησίως μετανοήσαντι, μόνῳ δ' ἑμαυτῷ τὴν τοῦ ἔλεους χάριν συστέλλω καὶ τρέμω τὴν θεῖαν κρίσιν ὡς ἐπενεχθησομένην δικαίως, κἄν ὅ τι ποιῶν. Πλὴν ἐξ ἔλεους καὶ πάλιν θαρρῶ, καὶ τὸ Χριστοῦ ὄντα παρ' αὐτοῦ καὶ κολάζεσθαι φιλανθρωπῆς ἤγημαι πέλαιος. Τοῦτο πολλάκις κατ' ἑμαυτὸν ἠξέδμην, οὐδενὶ τῆς σωτηρίας ἀπογινώσκων, κἄν τὰ φλυσιότατα

et ferimus sanctum ipsius nomen, membra nos et partem sui **141** reputat, putridos licet sceleribus: nos autem superbia turgebimus, et arrogantis supercilii sæva censura immisericorditer damnabimus homines, justis, ut nobis videmur, peccatores, non accusati accusatos? Et alium quidem pœnis subjiciemus acerbis, alium probris proscindemus, alium temere suspectabimus, et cum re ipsa minime sit malus, tanquam malum præcipiti iudicio infamabimus? Et eos quidem qui recte fecerint, non prout digni fuerint laudabimus, velut indignum nostræ fastigio celsitudinis ducentes ad cognoscenda æstimandaque aliena merita descendere; si quid autem illi offenderint, sic rigide æerbeque puniemus, plane tanquam labis nos expertes omnis ac ne capaces quidem peccati essemus? Atqui Christo permittente primus ejus discipulorum cadit. Et qui postea fuit illuminator orbis universi, persecutor prius et vexator piorum existit. Cumque alii apostoli partim ex humili piscatoriæ artis exercitatione, partim e sordida professione quæstuosæ publicanorum functionis in discipulos assumpti fuerint, priusquam omnino mali apparerent, uno in Paulo quasi se initio contrahens locumque concedens malitiæ gratiæ, non prius illum ea luce circumdedit quæ mundum late totum illustraret, quam idem fuisset deprehensus homo plane malus, persecutor et ultor inexorabilis discipulorum Christi. Tunc, inquam, illum circumfulsit illa de caelo lux, cujus ad radios agnovit frustra se oppugnare quem mox a toraturus ut Deum esset. Quid autem postea? Num Paulus ita conversus primi sui erroris indicia obruens et conscientiam dissimulans suis se discipulis quasi semper innoxium venditabat, gratæ celsæ beneficium curatricis sui gratiæ?

Minime, sed prædicat potius et magnificat misericordiam. Hæc Christus, hæc a Christo electi: Christus, ut legem sanciret misericordie charitatis, apostoli, ut divinæ beneficentiæ indulgentia primis ipsis scelerum **142** venia specimen ostentarent, quo spes excitaretur criminosis remissionis asequendæ. Longe aliter Athanasius hic, et quos sibi secum similes habuit, sapiebant. Quorum hæc erat horribilis oratio: «Districte plectuntur quicumque peccant. His indulgere quidpiam si qui forte miserantes voluerint, statim immisericorditer damnant. Utrique tunc tantum ad pacem admittuntor, quando explevisse piaculorum præscriptorum numerum et exhausisse usque ad fæces amarum calicem istis ipsis jam plene satiatas videbuntur immanibus arbitris, qui eos pœnis subjecerint acerbissimis.» His ego ut plane contrarie sim affectus, profitebor hic equidem (laudabiliter an secus, cujusvis esto iudicium), ejusmodi vitii, si vitium est, qualemcunque invidiam, eadem qua fateri non dubitavi, subire audacia paratus. Cunctis in Christum credentibus divinam patere benignitatem confido. Nullius, quem vere scelerum pœniteat, salutem despero. Mihi metuo uni ne misericordie gratia excludar. Ne omnibus apertus mihi soli coartetur pacis aditus, horreo, contrahens animum ad divini iudicii terribilem aleam, ne in irrevocabilem mei damnationem juste, quidquid egero, inferendam funeste desinat. Huic tamen astui consternatæ motu mentis aliquam a spe divinæ misericordie consolatiunculam instillo. Nam quod esse rem Christi me scio, ab eodem ipso puniri me ad veniæ pertinere viciniam autumo; et omen indidem traho appropinquantis gratiæ, unde pœniæ præsens acerbitas ingruit. Talia mihi ego ipsi, cui minus favere iudicando

διαπρόξεται· μόνον ἢ πρὸς τὸ καλὸν ἰδιότητα ἔστω
καὶ ἢ ἐπὶ τοῖς αἰσχροῖς μετάνοια. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν
εἶπον, ὅτι τὸ σκληρὸν τῶν περὶ ἐκεῖνον ἦθος καὶ
ἀνεπὲς πολλαῖς τῆν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ταραχαῖς
περιέβαλλεν ὑστερον. Ἄλλ' οὕτω ταῦτα.

ιδ'. Ὅπως τὰ κατὰ τὸν Ἀθανάσιον λαληθέντα
ἐξητάζοντο.

Ἄλλὰ πρῶτον μὲν ἀκουσθὲν [P 96] ὡς ἐς πατρι-
άρχην ἐκεῖνος ἐψήφιστο, πολλοὶ τινες ἐξαναδύντες
τῶν καθ' αὐτοῦς φωλεῶν οἱ μὲν πόλλ' ἄττα τῶν ἀχα-
ρίτων ἐκεῖνῳ προσμαρτύρουν, καὶ τὸ πλεόν εἰς αὐ-
τονομίαν καὶ ἀσπλαγχνίαν, ὅτι καὶ ἐξ ἐπιταγῆς θυ-
ποινῆν ἐπιθεῖν τῶν ὀμμάτων τὴν στέρησιν δόξαντι
ἀδίκῳ περὶ τὸν τῶν λαχάνων κήπον τοῖς μοναχοῖς,
οἱ δὲ καὶ ὡς θαυματουργὸν ὠμολόγουν, ὅτι τε ἐν μιᾷ
λάχανα συνάξας, λύκον εὐρών ἐπιτίθει ταῦτα, ἐφ'
ὧ οἱ τοῦ κήπου συναίροιο, ἐπιτάξας ἀπάγειν εἰς τὴν
μονῆν (ἦν δὲ ὁ λύκος ἀνθρωπος, εἰ καὶ παρελογίζον-
το λέγοντες, ὡς ὑστερον ἔγνωστο), καὶ ὡς πεμφθέν-
τος ἐκεῖνῳ παρὰ τινος ἀπὸ μελισσείου κηρίου αὐτὸς
τε φάγοι καὶ γλυκανθεῖν τὸν φάρυγγα, εὐξαιτο δὲ

quum aliis soleo, cum tamen votis in spem an-
cibus augurer, multo scilicet magis bene opinabor
de stata ac conditione cæterorum; nec putabo de
quoquam desperandum quantumlibet atrocissi-
morum comperto facinorum, quin ei ad salutem
pateat reditus, modo ei nec ducis ad rectum iter
fidelis pia desit opera, nec intimus flagitiose per-
petratorum ab ejusdem serio pœnitentis animo dolor
absit. Tantum esto hactenus disertum a prælibante
jam hinc memoriam secularum postea ex fero
acerboque Athanasii rigore turbationum, quæ Dei
Ecclesiam concusserunt. Sed nondum ista. 143

14. Ut expensu fuerint quæ varie, hinc in vituperium,
inde in laudem, de Athanasio erant dicta.

Quod huic convenit tempori, illud est. Ut primum
audita Athanasii designatio in patriarchatum est,
multi prodeuntes e suis veluti quique cavis ac la-
tebris, varia de illo proferre in vulgus et sibi, ut
debant, comperta dicere pro testimonio cœpere,
multa illi parum faventia, quæ ad duo ferme capita
referebantur, nimirum pertinaciam propriorum
sensuum legibus parum exemplivse deferentem,
et immisericordem feritatem. Hujus in speciem
memorabant jussu ab eo excæcari asinum, quod
nescio quid damni monachorum horto comedendis
oleribus intulisset. Plura contra per ejus studiosos
ambitiose jactabantur de virtute ipsius et apud
Deum gratia, miraculorum etiam testimonio probata.
Quo in genere narrabant quadam ipsum die fasce
olerum ex horto lectorum facto, eum in mona-
sterium ferendum lupo imposuisse, qui obediens
sancti videlicet hominis imperata fecerit. Sed fucus
hiæ erant et lusus in nomine, prout est postea
comperit: ministro enim exportandis domum
oleribus usus erat homine, cui nec primo nec soli
Lycus sive lupo nomen obtigerat. Addebant, cum

τὸν γλυκασμὸν καὶ τῷ πέμφαντι, καὶ ὡς αὐτὸς ἐν-
τεῦθεν ὁ πέμψας ἐξ ἐκεῖνου καὶ ἐς ἡμέρας ἀνά στόμα
τὴν γλυκύτητα περιφέροιο, τῆς εὐχῆς ἐκεῖνῳ τό-
πον ἀποπληρωσάσης κατὰ στόμα τοῦ μέλιτος. Ταῦ-
τ' ἐκεῖνοι μὲν ἔλεγον, τὸ δὲ γε τοῦ ἀνδρὸς ξένον καὶ
ἀηθές καὶ ἀμφοτέροις ἀνά μέρος πολλοῖς πιστεῦν
ἐθίδου. Ὅτι δὲ καὶ ἀσκητῆς ἐκ τῶν εἰκότων ὑπο-
πίσζοιο καὶ ἀκριθῆς περὶ τὰς ἐντολὰς νομίζοιο,
μάρτυρες ἦσαν οἱ ἐκεῖνῳ φοιτῶντες, νήλιποι τινες
καὶ ὠχρίαι καὶ κατεσκληρότες καὶ γυμνοὶ καὶ ἀπέ-
ριττοι, μὴ πολλὰ λαλοῦντες, μὴ περιττὰ ὀμιλοῦντες,
κατῆφται τε καὶ τὰς γνῶμας ἀπαραίτητοι καὶ ἀμεί-
λικτοι τοῖς πᾶσι φαινόμενοι, ἀ καὶ δειγματ' ἦσαν
ἐκ τῆς τοῦ διδάσκοντος ἀκριβείας καὶ τοῦ περὶ
τὰς ἐντολὰς δευσιδαιμονήματος. Ταῦτα λεγόμενά τε
καὶ φημιζόμενα φθάνουσι καὶ ἐς βασιλικὰς ἀκοάς.
Ὅ δὲ πολλὰ μὲν εἰδῶς καὶ ἐφ' ἑαυτῶν ψευδῆ λαλοῦν-
τας ἀνθρώπους, ἐκ βασκανίας κινουμένους; ἤθεν καὶ
παθῶν ἄλλων ὧν ὁ βίος ἐμπέπλησται (μαρτύρον δὲ
τὸ μηδένα λέγειν ἐκεῖνου ἰδιωτεύοντος), τῶς δὲ καὶ
τὰ περὶ ἐκεῖνου σκοπῶν λεγόμενα, καὶ ἀντιθέλων τοῖς
ἀγαθοῖς τὰ κακὰ, καὶ συνετώς κρίνων ὡς εἴπερ εὐρε-

ei quidam e propriis alveariis favos dono recentes
transmisisset, Athanasium melle degustato impre-
catum beneficii auctori ut ista ipsi suavitate fauces
imbuerentur; cujus voti vim statim et diu inde ille
senserit, mellei saporis continuam in ore per dies
aliquot dulcedinem scilicet expertus. Hæc illi qui
dem ferebant. Cæterum inusitatum et novum in
hoc viro vitæ ac cultus genus varie reputantes tra-
hebat multos in diversam credulitatem contrarie
assertarum de illo rerum, prout quosque favor aut
odium moverat, utrisque tamen fere consentienti-
bus in sibi persuadendo esse illum æcietam discipli-
næ austere ac rigidum observatorem mandatorum.
Quod quidem etiam astruebat squalor et
durities assiduorum 144 apud illum macrorum
quorundam, pallidorum, attritorum laboribus et
nudos artus frigori exponentium hominum, quorum
passim percollebat oculos horrida species admira-
tionis severe in cinni cultu paupertatis, cogitaban-
di silentii, parcimonie verborum in defuugendo
quam brevissime necessario sermone, tristis aspe-
ctus, irrevocabilis quamvis in partem inclinaverat
sententiæ, implacideque ac spirantis acerbiter
per omnia conversationis. Hæc fama didita per
ora omnium ad aures quoque imperatoris perve-
nere. Is pro sua multarum jam rerum longo usu
visarum experientia facile suspicabatur multa ex
iis quæ pro suo quisque affectu adversus Athana-
sium dicebat, livoris, odii similitumve perturbatio-
num, qualibus vita hominum plena est, instiuctu
fingi vulgarique, vel inde argumentum ducens, quod
cuncta hæc nunc demum vocato ad patriarchatum
objicerentur, nemine, quoad in privata vita per-
stitit, ulla tali de re culpæ Athanasium audito.
Ingressus tamen considerationem hinc inde allegato-
rum, et comparans bonis mala, denique prudenter

θῆσιν ἀληθῆ τάχαθά, ἀνάγκη πᾶσα συναφανίζεσθαι ἅ κακὰ, παρυσποτάσεις ὄντα ἐκ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀπουσίας, ὡς μὴ ἅμα [P 97] τοῦ αὐτοῦ οἴκου καὶ φῶς καὶ σκότος χωροῦντος, συνάξεις ἐπιτελέσας κοινῶς, εὐρῶν τοὺς τέχαθὰ λέγοντας καὶ τὰ πιστὰ λαθῶν παρ' ἐκείνων ὡς μαρτυρησόντων ἐνόρκως, αὐτίκα διαλαλεῖ τῷ λαῷ κοινῶς περὶ τούτων, καὶ πρῶτον μὲν τὴν κακίαν ὡς ἐκ τοῦ πονηροῦ δείκνυσι, καὶ τὸν κακὸν θησαυρὸν ὄθεν αἱ κατὰ ἀνθρώπων διαβολαὶ θριαμβεύει· ἔπειτα δὲ καὶ παρ' ἐκότερα στήσας τὰ ἀγαθὰ μαρτυροῦσοντας, προσέειπτε λέγειν ἐκείνους· ἃ δὴ καὶ συνοῦδασι περὶ τάνδρος ἑαυτοῖς. Οἱ δὲ τοσοῦτον πιθανῶς ἔλεγον, προστιθέντες καὶ ἔρκους τοῦς· ἐπὶ πίστει τοῦ βασιλέως καὶ δὴ καὶ τοὺς συνήθεις ἄλλους, ὥστε θαυμάσαι μὲν πάντας, τὸν δὲ γε μέγαν λογοθέτην καὶ γραφῆ δοῦναι ταῦτα πεισθῆναι.

κ'. *Περὶ τῆς προβλήσεως Ἀθανασίου εἰς τὸ πατριαρχεῖον.*

Ὁβτω δὴ καὶ ἅπαξ καὶ δις ἐπὶ κοινῶν συνάξεων ἀληθέντων τῶν κατ' ἐκείνων, ἐπειδὴ εἶδει καὶ παρὰ βασιλέως προβάλλεσθαι, ὑποτεμνόμενος ὁ κρατῶν

judicavit, si quæ ferebantur de illo bona vera reperirentur, necessario prorsus ab eo abesse deprehendenda quæ imputarentur illi mala, quippe cum hæc veram subsistentiam non habeant, sed bonorum quibus opponuntur absentiam expriment, forma loquendi negationes instar subsistentiarum proponente, uti nec domus eadem lucem ac tenebras simul teneat. Ergo cum ex iis convocatis qui Athanasium laudabant bona reperiret ei ab ipsis tribui, etiam affirmando cum juramento se vere et ex certa scientia loqui, persuasus quod volebat, ad populum de hoc argumento disseruit, primum ostendens malitiam affingi exosis ex malo obtrectantem animo; lateque in hoc campo ejus oratio exultavit, magnifica declamatione traducens memcratum Evangelio thesaurum malum humani cordis, unde falsæ ac calumniosæ in homines criminationes proferantur. Deinde productis et ex adverso constitutis **145** iis qui bona de Athanasio testabantur, jussit illos quæ comperta de illo haberent dicere. Hi tam copiose ac verisimiliter illum prædicarunt, repetitis etiam, quibus jam fidem talium Augusto fecerant, juramentis, et adhibitis aliis eodem, quibus vulgo uti consueverunt qui studiose dicunt ad persuasionem, efficacibus formulis, ita cunctos in sententiam traxerunt, ut Athanasium qui aderant pro viro plane mirifico suspicerent, et magnus logotheta induci se sineret ad ea quæ de illo splendide ferebantur scripto complectenda.

15. *De promotione Athanasii in patriarchatum.*

In hunc modum cum semel et iterum in conventibus locuti de Athanasio fuissent qui ei favebant, nec quidquam jam desiderari videretur nisi ut tam dignus omni honore vir in destinatum ei thronum ab imperatore promoveretur, compendifacere illi Augustus idem studens moram et mo-

ἐκείνῳ τὸν κόπον, ἐν τῷ μεγίστῳ παλατίῳ κατὰ τὸν Ἰουστινιάνειον τρίκλινον, ὃν ὁ νέος Ἰουστινιανὸς ἐδομήσατο ἕξαιτον ὄντα καὶ μέγαν καὶ θαυμαστὸν, λέχριον ὄντα τοῖς κατὰ πύλας εἰσιούσι πρῶτως καὶ ἀνωθεν εἰς κάτω διήκοντα, λαμπρὸν μὲν τοιοῦτος, λαμπρὸν δ' ἐδάφει, καὶ περιττὸν τὸ κάλλος, ὃς τῷ χρόνῳ παρεγκλιθεὶς ἐπὶ θάτερα νότου βιαίου πνεύσαντος ὑστερον καταπίπτει, ὡς μὴδὲ εἰ ἦν οἶκος ἐκείσε πάλαι καὶ τοῖς ἰδοῦσι γνωρίζεσθαι, — κατὰ τοῦτον τοῖνον τὸν τρίκλινον, ἰσάμενον τότε, τῆς τάξεως γεγονυίας μεγαλοπρεπῶς καὶ ὡς εἶδει πατριάρχην προβάλλεται. Εὐθύς τε κλόνος οἶον ἐπισημαίνει τῇ γῆ, [P 98] καὶ παῖς τις κατὰ τὴν Νέαν πεσὼν κινδυνεύει τῷ πτώματι. Τετάρτη δὲ καὶ δεκάτη μηνὸς Ἐλαφβολώνος ὁ προβληθεὶς περὶ καταλαμβάνει τὸ θεῖον τέμενος, μικρὸν δ' ὑστερον καὶ χειροτονεῖται. Γίνεται δὲ καὶ τότε σημεῖον σύνθετος· νηνεμίας γὰρ οὐσης τὰς πρὸς τῷ στασειδίῳ φωταγωγούς μέσον ἐκ τῶν κατὰ κύκλον ἀπηρωρημένων, ἃς πᾶς τις τῶν ἐν κλήρῳ ἐπ' ἐκβολῇ πατριάρχου σημεῖον εἶχεν (ἅμα γὰρ ἐκείναι τελοῦμένων τῶν ὕμνων ἔσειοντο, καὶ ὁ βλάτων ἐκβολὴν κατενόει τοῦ τότε

lestiam in locum ei functioni solitum eundi, cæremoniam istam fieri voluit apud magnum palatium in triclinio Justiniano, quod Justinianus junior extruxerat. Aula hæc est insignis, ampla mirificæque ornata, oblique apparens primas protinus valvas subeuntibus, a summo fastigio, sine ulla interpositione mediæ contignationis, ad imum uno ductu pertinens, muris hinc inde speciosissimo incrustatis, strato quoque pari magnificentia pavimento splendida, elegantia plane incomparabilis; quod postea ædificium vetustate inclinatum in ruinam, superingruente denique in pronam ævi quassu partem austro vehementi, procubuit strage ingenti concidens, ita ut hodie intuentibus locum ne vestigia quidem aut reliquæ superstites ullius in eo solo, nedum tam illustris structuræ illic olim erectæ indicium faciant. In hoc ergo tunc stante triclinio congrua tali functioni magnificentia promotionem in patriarchatum Athanasii Augustus celebravit. Quod fieri dum inciperet, auspicio statim laud prospero terra non sine fragore contremuit, et puer quidam circa Neam excussu corruens graviter ex **146** casu est periclitatus. Quarta porro et decima die mensis Octobris promotus jam patriarcha pedes se contulit ad divinum templum, ac paulo post est ordinatus. In ea functione deprehensum solitum signum est, quo declararetur hunc patriarcham ante mortem throno deturbandum. Etenim quieto cælo nullisque aeren ventis cientibus, fenestræ quæ ex circum per gyrum alte dispositis sedile inaugurati superne spectabant, dum hymni sacri completerentur, sponte concussæ sunt. Observabant curiose hoc ipsum an fieret clerici omnes; quorum, ubi revera sic factum animadverterunt, nemo dubitavit, quin et hic Athanasius deiciendus sede foret adhuc vivens,

πατριαρχεύοντος· καὶ γέγονε ταῦτα ἐπ' Ἀρσένιῳ, Ἀ
Γερμανῶ, Ἰωσήφ, Ἰωάννη καὶ Γρηγορίῳ), ταύτας
τότε ξυνέβαινε σεῖσθαι. Καὶ πολλοὶ βλέπουσιν ἐξ-
ητάζετο τὸ τελούμενον, εἰ καὶ μὴ ἐς προὔπτον βα-
σιλέως ἐστῶτος διεπυθάνοντο. Ὡς δ' ὁ Καρακάλος
Νικημηδείας τὸν ζυ, ὄν τοῦ ἀγίου Εὐαγγελίου ἐτίθει,
καὶ ᾗδεν τὸν θεὸν θεάζεσθαι χρησμὸν ἐμελλον (φέρουσι
γάρ τι κακὰ τούτων ἐπὶ τοῖς τελούμενοις οἱ πολλοὶ
πίστευσι, κἄν οὐκ ἀναγκαῖα ἢ ἐπιστήμανσις), τὸ εἰς
κόλασιν ἀπόφθιμον ἐν τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ ἐνεφανί-
ζετο· τὸ δ' ἦν, « Τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐ-
τοῦ. » Ὡ δὲ καὶ προσαλήσας πρῶτος ἰδὼν ὁ Νι-
καίας· ἐπειράτο καθύστερον ἦν συγκαλύπτειν, καὶ μετ-
ελάττων τὰ τῆς βίβλου φύλλα καρπῶν ἐνέφαινεν
ἑστρον. Τὸ δ' ἦν, « Καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατα-
σκηνοῦσιν ἐν αὐτῷ, » ὁ καὶ αὐτὸ πολὺ τὸ ἀπεμφαί-
νον ἔχειν ἰδοὺαι πρὸς τὰ τελούμενα τέως τὸ πρῶτον
καὶ λαθεῖν σπυδάζοντες οὐκ εὐώδου συγκαλύπτειν,
ἀλλὰ τὸ ἀληθές ἐφημιζετο, οὐ μὴν δὲ καὶ εἰς κατά-
γνωσιν ἄγειν τὰ τελεσθέντα ἐνταῦθεν, κατὰ τύχην
μὲν οὐ λεγόντων ἐκστῆναι (πρόβρω γὰρ ἢ τύχη τελου-

minimeque perducturus ad tumultum patriarchalem
dignitatem. Sic quippe meminerant præindictam
similem fortunam in ordinationibus quinque retro
patriarcharum, Arsenii, Germani, Josephi, Joannis
et Gregorii; quibus in cunctis omen sponte mota-
rum, dum inaugurarentur, imminentiū sedi fe-
nestrarum secuta deinde suo tempore ipsarum e
throno expulsio sanxisset, ac ratum verumque nec
temere captatum fuisse demonstrasset. Tunc igitur
fores ac specularia fenestrarum illarum, tranquillo
licet a ventis aere, minime dubio sed multorum un-
dique intentorum concordibus aspectibus clare
signato concussa motu sunt. Soliusque præsentis
imperatoris reverentia linguas tenuit, ne quod oculi
vidissent, invicem percontarentur et indicarent.
Ut autem Caracalus Nicomediensis jugum sancti
Evangelii posuit, et jam visuri omnes essent di-
vinam, quæ ex primum obvio libri sacri versu du-
citur, futuri præsigitionem (nam hinc quoque
augurium in sortem fortunamque inaugurati mul-
torum credulitas trahit, licet non sit necessario
cum eventu connexa ista præsignificatio) inauspi-
cata mentionis, quippe supplicium pœnasque dam-
natorum innuens, sententia in sacro apparuit
Evangelio, his expressa vocibus « Diabolo et an-
gelis ejus. » Quod abominans qui primus vidit Ni-
cæensis, conatus est quantum potuit abscondere,
et inversis libri foliis aliam paginam aperuit, ex
qua hoc primum **147** in oculos incurrit: « Et
volucres cœli requiescant in ipso; » quod et ipsum
longe at horrens a mysterio quod tunc celebrabatur,
est visum. Ergo cum et hoc dissimulare cuperent,
obstare nequivere quominus in notitiam emanaret.
Sed ministris augurationibus compescendis illud
vere admoverunt, non debere hæc trahi ad fixam
opinionem infausti successus hanc ordinationem
excepturi, non quod hæc vellent dicere casu eve-

μένων θεῶν πραγμάτων), ἄλλο δὲ τι ὑποδηλοῦν τὸ
λόγιον κατὰ τὸ λοθὸν πιστευόντων. Ἄ δὲ πολλὰ
τοιαῦτα καὶ ξυμβεβήκασιν. Βρυγμὸν λέγουσιν ἐκβῆ-
ναι τῷ Ἀρσένιῳ· ἀλλ' ὁ χρησμὸς ἐπ' αὐτῷ μὲν οὐδ'
ὄτιοῦν ἐπληροῦτο, ὡς εἰδείξεν, ἐπὶ δὲ τοῖς κοινοῖς τῆς
Ἐκκλησίας καὶ ἴσον, ὅπου γε καὶ τις, ὡς λέγεται,
θεοφόρος ἀνὴρ, ἀκουστὴν ὡς Ἀρσένιος ἐπὶ τῆς Ἐκ-
κλησίας· κατέστη, εἶπεν, « Ἀρσένιος ἀρχὴ σκανδά-
λων, » τῇ ἀρχῇ συμβαλλομένου ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ
ὀνόματος. Διὰ τοιαῦτα καὶ ἐν πληροφορίᾳ τῇ προ-
ηκούσῃ τὸν πατριάρχην καὶ κληρὸς καὶ λαὸς ἅπας
ἐδέχοντο.

ις'. Περὶ τῶν ὑπηρετῶν μοναχῶν τοῦ πατριάρχου
Ἀθανασίου.

[P 99] Ὀλίγον τὸ μεταξὺ, καὶ ἐπεισφροῦσι τοῦτῳ
ὑπηρετῆται μοναχοὶ ποθεν ἐξέθεν. Καὶ οἱ μὲν ἐκτὸς, οἱ
δ' ἐντὸς ἐκείνα ποιεῖν οὐκ ἀπόκωνον, ἀ δὲ πνευματι-
κῶν μὲν ἀνδρῶν οὐκ ἂν εἴποι τις, τέως δ' ἀνθρώπων
καὶ μετρίων τὸ παράπαν ἦσαν οὐκ ἄξια. Πολλοὶς
γὰρ, μοναχοῖς δὲ μάλιστα, καὶ ἴσον ἐπέιχον. Καὶ ἡ
πρόφασις· εὐλογος, ὡς ἀδιαφοροῦσιν ἐξ ἔθους, καὶ

nisse (casus enim a divinatorum celebratione my-
steriorum longe abest), verum innuebant oblique
alia quædam ejus generis omina vulgi sermone
trita, quæ eventu caruisse viderentur. Unum erat
horum quod ferebatur, olim in Arsenii consecra-
tione primum occurrisse dictum Evangelii, « S. ridor
dentium, » grave utique infortunium intentans.
Quam tamen significationem in Arsenio, utcumque
malis exercito, non impletam vita ejus etiam post
exauctorationem ad mortem usque satis quietam de-
claret. Cæterum si ejus qualiscunque oraculi minæ
in ipso perpetrata Arsenio non sunt, videri tamen
in communibus illis inde secutis perturbationibus
Ecclesie abunde vim sævam tristis sui significa-
tus exhausisse. Quo pertinet quod vir quidam illo-
rum temporum Deo plenus, ubi audisset Ecclesie
regimini præfectum Arsenium, exclamasse dicitur,
« Arsenius initium scandalorum, » præsağa vide-
licet allusione ad priores duas litteras nominis Ar-
senius, quæ item vocabulum quo initium Græcæ
designatur inchoant, itemque ad tertiam ejusdem
nominis litteram, quæ prima est in voce scanda-
lum. His tunc et observationibus actorum et inter-
pretationibus observatorum consentaneæ fuere
expectationes et arcana auguria mentium, cum
quibus sic inauguratum patriarcham clerus et
populus exceperunt Athanasium.

16. De ministris monachis patriarchæ Athanasii.

Brevi posthæc convenerunt ad eum quasi mini-
straturi externi monachi nascio unde profecti, quo-
rum hi quidem palam, alii clam ea facere non
dubitabant, quæ spiritualium esse hominum nemo
dixerit, utpote **148** quæ ne iis quidem qui tolera-
bilem duntaxat mediocritatem in vita profitentur
officii, et aliquatenus moderatis, ulla ratione con-
venirent. In multos, præsertim monachos, sæve
grassabantur, eo plausibili prætextu, quod eos

τις τῆς ἑβδομάδος νηστίμους καταλύουσι μὲν εἰς δι-
 ψαγίαν, καταλύουσι δὲ καὶ εἰς οἶνον πολλὰκις καὶ
 ἕλαιον, καὶ παραρτύμασι χρώνται, καὶ παρὰ τοὺς
 πολλοὺς τρέφονται, καὶ ὡς χρήματά τινες ἔχουσιν.
 Καὶ τοσοῦτον ἐφιλοκροῦνται ταῦτα καὶ ποινὰς ἐξ-
 ἐκλάζον, ὡς μὴ μόνον τοὺς ἀδιαφοροῦντας δεδιέναι
 καὶ τρέμειν τὴν ἐκείνων ἐπιστάσιαν, ὡς εἰ μόνον
 ἀσαγγελοῦσιν κολασθησόμενους τὰ μέγιστα, ἀλλὰ
 καὶ τὸν δοκοῦντα προσεκτικώτατον. Καὶ ὅπερ ἐπὶ
 τοῦ σκορπίου φασιν, ἐκ τῆς ὀπῆς ἐξιώντα μηδὲν εἰ-
 δέναι ὅπῃ τὸ κέντρον προσβάλοι, ἀλλ' εὐθὺς ἐνιέναι
 πᾶσι, καὶ φυτοῖς καὶ πέτραις καὶ ζώοις καὶ γῆ, τὰ
 αὐτοῦ πρᾶττοντα, οὕτω κάκεινοις ἀντικρυς ἦν τοῦ-
 κτιθῆναι, ἐνιέει πικρίαν οἷς ἐπιστάτην διὰ τὴν
 τοῦ πατριαρχοῦντος ἐπὶ πᾶσιν, ὡς ἐδόκει, ἀκριβείαν.
 Ἐκείνῳ τὸ εὐρεθὲν χρυσίον κατάγνωσης, τούτῳ τὸ
 ἐν ἱματίων καινῶν, ἀλλῃ τὸ δυσὸ χιτωνίσκος ἢ καὶ
 τριὰ χρῆσθαι, ἀλλῃ δὲ ὁ σταυρὸς ἐξ ἀργύρου ἢ
 μὴν καὶ χρυσοῦ, καὶ ὅτι ποῦντελής κατασκευάζεται,
 ἀλλῃ ὡς τὸ μαχαιρίδιον εὐ ἤσκηται, καὶ ἀλλῃ ὡς

λελεύκωται τὸ χερσὶ μακτρον, [P 100] ὡς ἐλοῦθη οὐ-
 ρος, ὡς ἐκείνος ἀπερῆραβύμησεν, ὡς φίλοις ἐχρήσατο,
 ὡς ἀσθενήσας λατρῶν προσῆλθε. Καὶ τίς ἂν τὰ αἰτιά-
 ματα ἀριθμήσειεν, ἀ δὴ καὶ ὡς ἐπὶ σκηνῆς τοῦ
 βίου τῶν ταλαιπύρων ἀνθρώπων ἢ τληπαθῆς φύσις
 ὡς ἐφόβια ἐπισύρεται; Οἷς ἐκείνοι ἐπιφυόμενοι
 κατωειδίζον καὶ ἠτίμουν καὶ περιέστυρον καὶ φυλα-
 καὶ ἀπαρὰ κλητοῖς δικαιοῦ, οὐκ ἔληγον. Ἦν δὴ που
 καὶ ἀπὸ μονῶν ἐξέλεγον χρήματα, ὡς ὕλην παθῶν
 ὑποσπῶντες ταῦτα καὶ τὸ πῦρ τῆς ἐμπαθείας ἐν-
 τεῦθεν ἀπομαραινέιν δικαιοῦντες· εἰ δὲ καὶ ταῖς
 χερσὶν ἐκείνων οἱ σπινθηρες, ὡς ἔδοξαν, ἐνεσποδι-
 ζοντο, Ἠράκλεις, τοῖς ἄλλοις, ὁ φασιν, λατροῖς, εἰ
 ἔλκεσιν ἔθρουον. Ὅμως μέντοι μίσος οὐκ ὀλίγον ἐν
 τεῦθεν σφίσι παρὰ πολλῶν ἐντέτροφε καὶ ἀσποδι-
 μῆνις, καὶ καταστύγουν ἅπαντες, ἐκείνων σπενδομέ-
 νων μόνων οἷς δὴ καὶ ὡς ἰδίους ἐχρῶντο. Πολλοὶ δὲ
 καὶ πληγὰς ἐνέτεινον βαρείας ἀμαρτέην δόξασιν, ἀπὸ
 ζήλου ὄρθεν καὶ ἀκριβείας, τὸ ἀπαραίτητον ἐπὶ πᾶ-
 σιν δεικνύμενοι καὶ ἀσυγκατάβατον, ὡς πάντας μὲν

causarentur licentia relaxasse disciplinam nec jam
 more monachorum antiquo vivere. Etenim quibus
 quavis hebdomade diebus indictum olim sit jeju-
 nium, iis hos nihilo secius bis comedere, et qui-
 dem sæpe vino et oleo adhibitis; præterea con-
 dimentis uti ac ritu vesci sæcularium; quosdam
 eiam ex ipsis pecunias habere. In hæc tam severe
 odiosissimas inquisitiones et rigida judicicia scru-
 tandis inhiantur ac cupido libellis indicicis que de-
 latorum exercebant, ut non tantum qui revera mol-
 lioris quam status posceret monasticus sibi essent
 dictæ conscii, timerent horrerentque illorum ani-
 madversionem, certi, si solum quomodocunque
 insimularentur a quoquam, ab his statim sese
 pessime multandos, sed nec si quis videretur in
 eo genere vel circumspicissimè se gerere, securum
 se putaret, horum siquidem indiscriminatum om-
 nibus intemperies infesta minabatur, plane ut
 scorpium aiunt e cavo prodeuntem, exsertum caudæ
 lethalis aculeum æque cunctis intentare rebus ob-
 viis, plantis, saxis, animantibus, nullo delectu re-
 spectu, quod suum est agentem, hoc est, innatæ
 obsequentem libidini quibuscumque quam potest
 maxime nocendi. Sic istis hoc studium, hæc occu-
 patio ac quasi professio una erat, immittere acer-
 bitatis suæ virus in omnes quibus præerant po-
 testate quam ipsis communicabat patriarcha, quem
 cum appareret summam omnis officii diligentiam
 velle ab unoquoque exigere, eo plus se ab illo inire
 gratiæ putabant, quo immitius desavissent in de-
 lator aut mediocrium culparum aut rerum, si
 elementum arbitrio censerentur, ne culpæ quidem
 æquum. Quotidianarum hæc ferebantur damna-
 tionum causæ, aureus in hujus monachi peculio
 repertus, novum alter deprehensus induisse pal-
 lium, duobus aliis tribusve uti tunicis compertus.
 Quin et si observaretur gestare quispiam argen-
 team 149 aureolamve cruciculam, statim ut sum-

ptuose splendidus notabatur. Sed et usque ad has
 minutias morosissima censura descendebat: En lic
 quam elaborato affabre cultello uitur! Alter ille
 mantili quam candido manus tergit! Ut iste lautus
 nitet! Ut fracto alius et deside languescit habitu!
 Ut amicis sollicitè obsequitur! Ut, cum ægrotaret,
 medicum adiit! et quis istiusmodi criminationum
 ineptissimarum inecat numerum? Nam in iis omni-
 bus quas, velut in scena, infelicium hominum æru-
 mnosa natura solatio urgentium necessitatum sar-
 cinas vitæ subsidiorum trahit, insidias inhumanæ
 satellites collocabant odiosarum explorationum; e
 quibus exsurgentes in deprehensos stomachaban-
 tur, objurabant, multabant, prehentes inimi-
 sericorditer, prehensos ignominiose trahentes in
 custodias tristissimas, ubi sine spe impetrandi
 laxamenti, sine ullo temperamento indulgæ conso-
 lationuculæ vel minimæ, miseri contabescerent,
 nulla quantumvis longa tolerantia malorum cru-
 delium istorum insatiabilem explente feritatem.
 Nec singulos vexasse monachos contenti, mona-
 steria ipsa opibus et pecunia tollendis exhaurie-
 bant: materiam cupiditatum evertere scie inde
 D zelo disciplinæ dictitantes, quo fomite scilicet de-
 tracto avaritiæ (sic enim loquebantur) plus nimio
 flagrantis ardorem minuerent; cujus tamen ignis
 favillæ in manibus ipsorum, scintillis luculenter
 intermicantibus, cernebantur, ut liceret exclamare
 tritum illud: « Heus vos, aliorum medici, scatetis
 ulceribus! » His, prout erat verisimile, ingens
 adversus istos odium in animis omnium æstuabat,
 iraque fervebat implacabilis, detestantium cun-
 ctorum tam diram acerbiter, unis duntaxat illis
 in fide velut fœderis cum his perstantibus, quibus
 quasi domesticis et interiori necessitudine fami-
 liaribus ipsi utebantur. Cumulabant oleum in flam-
 mam invidiæ, quod ne temperabant quidem ma-
 nibus et fuste, magis interdum contudentes quos

εἶναι ἐν φόβῳ καὶ ἀγωνίᾳ, τοὺς πλείστους δὲ καὶ ἐν Α καταγνώσει λογίζεσθαι. Πάντα δ' ἀνέτρεπον καὶ συνέχεον διὰ τὴν νομιζομένην ἀκρίθειαν κατὰ τὰ Ἀναξαγόρεια χρήματα. Οἱ δὲ γε τῆς Ἐκκλησίας ὀρώντες τὰ πλείστα μὲν καθ' ἑαυτοὺς κατεμέμφοντο, ὑπομιμνήσκοντες δὲ καὶ τῷ πατριάρχῃ προσαναφέροντες ὅτι πολλοὶ παρὰ τῶν ἀγρίων ὑπηρετῶν πληγῆς ἀνηλεῶς ἐλάβανον, ὡς δῆθεν τὰ πολλὰ μὴ εἰδότες, κατεγινώσκοντο ὡς ἀταλαιπωρήτως ἔχοντες περὶ τὸ καλὸν, ὥστε τοῦ μὴ τὸ κακὸν ἐκτόπως μισεῖν μὴδὲ τὸ καλὸν τοῖς αὐτοῖς ὑποδέχεσθαι μέτρους. Ἦν γάρ, ὡς ἐψέκει, ὁ ἀκοπὸς τῷ πατριαρχεύοντι ἐκ μέσου θεῖναι τὸ ἀδιάφορον, εἴτε ὃν εἶτε δοκοῦν, ἐκ παλαίου ἐπεσφρῆσαν διὰ τὴν τῶν πνευματικῶν προστατῶν, ὡς ᾤετο, ἀτημελησίαν ἢ καὶ συνήθειαν. Ὅθεν κἀκεῖνοι ἐπιαιτημένοι προφάσεως εὐπροσώπου τοιαύτῃ B ἔδρων, ἢ ἢν πού τις αἰτίαν ἀδιαφορίας εἰλήφει. Τέως δὲ περὶ τῆς τοιαύτης αἰτίας οὐκ ὀλίγοις καὶ αὐτὸς ἐνεπικρατέτο τὸ ἀδιάφορον ὀνειδίζων, μὴ κρίνων, ὀ-

deprehendisse in culpa sibi videbantur, hoc ipsum ostentare ad sui gloriam gaudentes. Quod inde intellecturos omnes considerent quanta in ipsorum animis exardesceret vis divini zeli, quæ cohibere istas 150 nequiret eruptiones in subitas et nullo respectu tardatas castigationes perperam actorum. Mæsta hinc omnia metu sollicito, æstu animorum inquietissimo, videres, plerisque, dum et indignitatem præsentium et perniciem imminentium cum horrore reputant, usque ad desperationem effertis. Crescebatque in dies malum, dum nihilo C secius monachi quo per præceps incubuerant ruentes, novis subinde frequentandis, simulatione aut prætextu exactæ religionis, inhumanæ acerbitatis exemplis, pervertebant confundebantque passim omnia, ut esset jam illic præsens species Ecclesiæ et urbis plane qualem Anaxagoras origines mundi describens fuisse affirmabat naturæ partium mistim ac temere cocervatarum; ante mentis, quæ ordinem intulit, accessum. Talia ecclesiastici cum cernerent, pleraque quidem improbabant taciti, et secum æstimantes ut nimia et immania damnabant. Ac cum, arbitrati patriarcha multa horum inscio fieri, eum advenientes indicarent quæ maxime inolerabilia credebant, nempe contra ecclesiasticam lenitatem etiam vim ac verbera per feros ejus ministros plurimis crudeliter inferri, quod pro sui atrocitate omnes existimarent præter mentem et citra notitiam ipsius ab istis attentari, ille inexpectatissime rem comprobans etiam ultro monitores increpabat ut hebeti ad mali sensum et detestationem animo, apparere vel inde aiens calum obductum religioni ac zelo ipsorum, qui aspectu culpabilium defectuum tam parum offenderentur. Si enim horrore quo par fuerat ad occursum prave actorum commoverentur, ipso utique mali odio ad boni ipsi oppositi, nempe castigationis qua emendatur, honestatem agnoscendam perducendi fuerant, nec temere ut nimium culpaturi supplicium, quod ex comparatione ac commen-

μαι, ὡς μέσον κακοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ τὸ ἀδιάφορον κείμενον πρὸς ἑκάτερον ἐναντιοῦται τῶν ἄκρων, καὶ εἴγε πρὸς τὰγαθὸν κακὸν νομιζέται, ἀλλ' οὖν καὶ πρὸς τὸ κακὸν ἀγαθόν, καὶ ἀγαπητὸν ἂν μετροπαθεῖεν, μὴ τοῦ ἀπαθοῦς ἐφικνούμενοι. Αὐτὸς δ' ὑπὲρ κανόνι τῆς φαινομένης ἰδίᾳ ἔξει, εἴτε καὶ γνώμωνι, τὰ τῶν ἄλλων ἤθελεν ἀπευθύνειν. Κάντεῦθεν καὶ οἱ πολλοὶ διυπνίζοντο καὶ ἐν ὑποθείαις ἦγον μερίσταις τὴν ἀπευθύνοντα. [P 101] Ἦν δ' ἐκείνους τὸ ἐφορμοῦν πρῶτον μὲν τὸ ἀπ' ἐκεῖνου ἀτηρῶν καὶ πρὸς ἅπαν δυσέντευκτον, τοῖς μὲν ἐξ ἀρετῆς δοκοῦν, τοῖς δ' ἐκ γνώμης ἐμφύτου, τοῖς δὲ καὶ ἐκ συνηθείας τῆς πρὸς τὴν ἄσκησιν καὶ μονώσεως (ἅπαν γὰρ δύσοιστον τὸ μὴ σύνηθες), εἴτα δὲ γε καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς ὀλίγοις κρυπτὸν τε καὶ ἀφανὲς καὶ ψάλλοντος καὶ ἐσθίου - τος καὶ κατὰ μόνας διάγοντος, ὥσπερ ἡσυχρότε καὶ εἴθιστο. Ὅμως (τὸ γὰρ τῆς ἀνάγκης ἐστὶν ἀδήριτον) τὴν σκληρὰν ἐκείνην καὶ ὡς ἐν σιδηρᾷ ῥάβδῳ διέφερον ποίμανσιν, οἱ μὲν εὐγνωμονί-

suratione cum peccato quod punit, justum esse ac moderatum recte censentibus intelligitur. His patriarcha objurgationibus insperatissimis istos ecclesiæ primores qui eum admonituri conveniebant a se abigenis, omnem jam sibi apud eos demebat excusationem ab opinione ignorantie rerum quæ fiebant, et totam in suum caput attrahebat invidiam, nihil pensi quidquam habens, dum palam ostentaret eo plane se spectare ac recta ferri, ut e medio tolleret radicibusque extirparet omnino qualemcunque, seu veram seu apparentem disciplinæ remissionem, vulgo indifferentiam vocatam, quam ex longo putabat obrepisse propter spiritualium præsidium incuriam, inolitam vero sese jam tueri quadam auctoritate ex præjudicio consuetudinis, contra quod rite atque ordine sui ministri 151 tenderent, plausibili usi prætextu, puniendis inexorabiliter, quæcumque deferrentur aut se ultro in animadversionem offerrent, transgressionibus antiquæ disciplinæ, quarum mentio solet indifferentiæ vocabulo molliri. Ac esse in isto judicio concordēs patriarcham et ejus satellites ex eo palam exstabat, quod ipse quoque per se non paucos obvios contristabat amaris dictis, indifferentiam ipsis exprobrans, non intelligens, quantum arbitror, indifferens in boni et mali medio positum e varia sui comparatione cum extremis contrariis utrinque ducere qualitates, ut malum censeatur collatum bono, vicissim autem, ubi cum malo componatur, bonitatis aliquam induat speciem. Unde ille moderate sapientium vulgo probabilis sensus est, præclare agi nobiscum, in hoc vitæ labilis statu haud pertingere valentibus ad plane imperturbabilem tranquillitatem, si mediocribus duntaxat perturbationibus agitemur. Porro ille propria illa sua, quam præ se nusquam dissimulans ferebat, rectitudine rigidæ virtutis pro norma utebatur, ad quam omnino volebat exæquare mores omnium, et quidquid in quovis ab ea declinaret, dirigere. Non poterat sic agens non

στρω: σφίσιν ἑαυτοῖς; τὴν αἰτίαν προσπιθόντες, ὅσοις ἂν ἠδύνη μὴ ἦν ἐν νῶ τῶν ἄλλων κρίνειν, ἀλλ' εἰς ἑαυτοὺς νεύειν, καὶ ἑαυτοὺς κατὰ τὸ προσῆκον κατανοεῖν, εἰ δὲ καὶ ἀλλήλους κατανοεῖν, εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ μόνον, συγχωροῦσι πῶς τοῖς γιγνομένοις, ἀλλ' οὐ περιεργαζομένοις τοὺς ἐργαζομένους, καὶ ὅ τι ποιοῦσιν. Τοῖς δὲ καὶ πολυπραγμανοεῖν ἐπιφέρει καὶ ἀνταμύνεσθαι πάσχουσι καὶ λαμβάνειν λόγους ἐξ ἄλλων, πιθανοὺς ἄλλως ἐκ τῶν εἰκότων ὡς ἀγῶτος; πολλοῖς ὄντος ἐκείνου διὰ τὴν ἐπὶ τῇ ἀσκήσει μόνωσιν.

ἱ. Θάνατος τοῦ πατριαρχεύσαντος Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου.

[P 102] Τούτων οὕτως ἔχοντων ὁ μὲν πατριαρχεύσας Γρηγόριος νόσῳ πολυημέρῳ κατεργασθεὶς, ὡς δὲ τινες ἔλεγον, καὶ διὰ τὴν παρῆρασιν ἐκ μικροψυχίας, μετ' οὐ πολὺ τελευτᾷ τῶν βίων. Καὶ τὸ μὲν ἐν φαιλμυθίαις θάπτειν κατὰ τὸ εἶκος, ἰδίῳ, τὸ δ'

pingere crebro plurimos, qui sensu excitati evigilabant in suspicaces importuni censoris observationes, explorantes eequid in eo deprehenderent quod jure vicissim carperetur, et valde suspectantes non frustra id se quaesituros. Hinc coepit ut instarent, magis eos in dies magisque impell. bant nova subinde feritatis ejus et admissionum inhumanissimarum exempla exstantia relatuque vulgata. Quæ licet aliovi moderatiores excusarent, partim virtuti tribuentes, partim innatæ inclinationi ac genio austeræ indolis, denique alii totam ejus acerbitalis culpam imputarent diuturnæ assuetudini hominis a puero in secessu ac solitudine versati, ac ne nunc quidem in vita exposita aggressibus, quod omne insolitum ægre toleretur, a latebris ac silentio repetendis subinde temperanti (animadvertebatur enim nunc quoque affectare in omnibus secretum, vitareque, quantum poterat, arbitrorum conscientiam, solus psallere, solus comedere, 152 clam et arcano, prout ascési longa insueverat, cuncta vitæ officia transigere), tamen nonnisi adacti magna vi necessitatis, quam nemo valet eluctari, durum istud et velut in virga ferrea regimen ferebant. Quo in communi sensu gravis omnibus incommodi elucebat exquisitior æquitas quorundam sibi unis mali causam imputantium. Nempe sic dudum statuerant, non arrogare sibi judicium rerum ad alios spectantium, sed in se ipsos attentionem mentis omnem vertere, sibi cavere atque invigilare promovendis ad rectum, unice securos aliorum, nisi quatenus, suadente sic conditione eorum quæ gerebantur, observare se invicem proderat ad provocationem charitatis, minime vero ubi non appareret fructus ejus inspectionis alius quam solatium curiositatis prurientis in otiosam et figendi locum aculei quaerentem explorationem faciorum alienorum, plerisque interim haud se intra fines paris modestiæ continentibus, verum et curiose indagantibus quæ suspectaverant, et vicisci conantibus si secus quam vellent tracta-

PATROL. GR. CXLIV.

ὡς ἀρχιερέα, ὡς περ δὴ κίκενος ἔστο τὴν ἱερωσύνην παρακατέχων, συγχυὸς ὁ κρατῶν ἀποστέλλων ἀπέλεγε, καὶ τῇ αὐτανεψίᾳ ἐπέσκηπτεν ἐπιτάττων ἦτις ἦν Ῥαούλαινα, μὴ τι ἴτοιούτων ἐπιταλεῖν, ὃ δὴ καὶ γίνεται.

ιη'. Ἐξέλευσις τοῦ βασιλέως πρὸς Νύμφαιον.

Αὐτὸς δὲ φθίσας ἐπ' ἀνατολῆς, τὸν πορφυρογέννητον ἀποστειλάς ἔχοντα καὶ τὴν συνοικοῦσαν ἐκ τῶν τοῦ Ῥαοῦλ κατὰ γένος, ἐξεληλακῶς ἐπ' ἀνατολῆς ὤρμα. Καὶ διελθὼν τὰ τῆς Βιθυνίας μέρη, καὶ ὅσα πρὸ μικροῦ ἐβρέθη ἐπὶ τε τῷ Βάκκῳ καὶ τοῖς λοιποῖς εἰργασμένος, τῷ Νυμφαίῳ ἐπίσταται, φέρων καὶ τὸν Μουζάλωνα πρὸς τῷ τοῦ μεγάλου λογιθέτου σεμνώματι καὶ πρωτοθεστιάριον κλειζόμενον. Οὗ δὴ καὶ σκηνήσας, ἐκεῖθεν τὰ κατ' ἀνατολὴν διοικούμενος, [P. 103] ἐσκέπτετο καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ Μιχαήλ, ἐπαγαγεῖν ἐκεῖνῳ ἐκ τοῦ βῆγος Πουλίας τὴν συνοικήσασαν, ἣ ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ Βαλδουίνου καὶ τῆς θυγατρὸς

rentur, et qua serere ipsos, qua sparsos ab aliis accipere liberos de his sermones et judicia verisimilibus innixa conjecturis, pleraque Athanasium traducentia pro funditus ignaro artis hominum regendorum, quam in solitudine ascetici secessus discere haud potuisset.

17. Mors expatriarchæ Gregorii Cyprii.

His ita se habentibus, expatriarcha Gregorius languore dierum multorum exhaustus, ut autem quidam aiebant, ægritudine animi confectus inde nata quod ex olim tam honorato tam se hodie contemptum cerneret, paulo post vivere desiit. Ejus exsequias psalmorum cantu de more celebrari concessum est: at eum sepeliri ut patriarcham, quod sperasse ipse videbatur dum in cessione sacerdotium retinere voluit, omnino vetare se per crebros ad id missos nuntios significavit imperator; et suæ consobrinæ defuncti perstudiosæ Raülænæ diserte interdixit ne quid tale attentaret. Privato ergo elatus est funere.

18. Profectio imperatoris Nymphæum.

153 Ipse porro Augustus, misso prius in Orientem Porphyrogenito secum uxorem ducente, quæ et ipsa erat ex Raülis stirpe, secutus ipse quoque versus Ortum movit. Transgressusque partes Bithyniæ, ac iis obiter, quæ paulo ante memorata sunt, cum Vecco reliquisque transactis, Nymphæum pervenit comitem habens Muzalonem, super antiquum honorem magni logothetæ nova protovestiarii dignitate decoratum. Hic imperator fixo Augustali intendere inde ordinandis orientalium rebus tractum institit; simulque incubuit in eorum consociandarum nuptiarum Michaelis filii, cui sponsam legerat regis Apuliæ filiam, ex Balduini filio et filia Caroli natam. Hæc Æcaterina nuncupata per avunculum filium Caroli materteram habuit filiam regis Hungariæ, quæ matertera item erat Michaelis ejusdem Augusti Junioris ex hujus sorore geniti. Quare illa conjugium istud duorum

τοῦ Καρούλου, Δικατερίνα, ἦτις καὶ ἐπὶ τῷ πρὸς Ἀ
μητρὸς θεῖω τῷ υἱῷ Καρούλου θεῖαν εἶχε τὴν τοῦ τῆ;
Ὑγγρίας ῥηγὸς θυγατέρα, θεῖαν οὖσαν πρὸς μητρὸς
καὶ τῷ βασιλεῖ Μιχαήλ, ἦτις καὶ τοὺς γάμους; δυοῖν
ἀδελφοῖν ἀνά μέρος κατήπειγεν. Ὅθεν καὶ αὐτὸν μὲν
ἐπὶ τῆς πόλεως καταλείπει ὁ βασιλεὺς, τοὺς δὲ γε
τῷ κῆδει μεσιτεύοντας Ἰταλοὺς ἐπήγγετο πρὸς τὸ
Νύμφαιον, συχνὰ καταναλίσκων καὶ προσφιλοτιμού-
μενος, νεύων δλος εἰς τοῦτο καὶ μόνον οὐ καὶ συνδέ-
σμούς τῶν ἀναγκαίων ποιούμενος. Ἐπὶ πολὺ γὰρ
καὶ προσελιπάρουν ἑκαῖνοι, καὶ συμφέρον παμπλη-
θὲς ἐδόκει καὶ βασιλέως ἄξιον τὸ συνάλλαγμα. Ὑπέ-
τεινε δὲ καὶ χρηστάς τὰς ἐλπιδὰς ἑκαῖνοις ὁ βασιλεὺς,
καὶ ἐνησμένοιζον τοῖς μέλλουσιν ὡς ἐξ ἀνάγκης ἐσο-
μένοις. Ὅθεν καὶ τοῦ συγγραφῆς; τῷ Νυμφαίω
ἐσύτερον ἐνόημήσαντος, ἑκαῖνοι μαθόντες πολλήθεν
ἐλθόντα ἀξιοῦσι βασιλέα ἐπ' ἀρίστω καθήμενον ἐρω-
τῆν εἶπαι ὅπως ἔχει τῶν ὑγιῶν ὁ νέος βασιλεὺς,
καὶ ὅπη καὶ τίσι διάγων ἐνασχολοῖτο. Καὶ δὴ προσ-
έτατε βασιλεὺς; ἑκαῖνοις τε πυνθάνεσθαι καὶ τούτω
διδόναι τὰς ἀποκρίσεις. Καὶ γ' ἐφ' ἑκάστῳ τῶν λεγο-
μένων ἀκούοντας, ἐπεὶ καὶ χρηστὰ ἐξ ἀνάγκης ἡγ-
γέλλοντο, προσπαποδεχόμενοι ὅλοι; ἦσαν εὐχαριστοῦν-
τες Θεῷ.

εἰ'. Τὰ κατὰ τὸν πορφυρογέννητον Κωνσταν-
τίνου.

Τῆς δ' εἰκοστῆς ἐνάτης μηνὸς Μαίμακτηριῶνος,

sibi e sororibus nepotum pro se, quantum poterat,
urbebat. Quocirca etsi Michaelē ut se absente urbi
præesset Constantinopoli pater reliquerat, tamen
Italos hujus conciliatores matrimonii ad se inde
accitos Nymphæi splendidissime tractavit, ingen-
tes in eos honorandos sumptus faciens, negotium-
que cura tanta et studio capessens, ut parum ab
ultimo assensu atque adeo a celebratione sponsa-
lium res abesse videretur. Nam et legati regis Apu-
liæ magnopere ut sœdus fieret instabant, et utile
id dignumque [Augusto] conjugium passim omnes
censebant. Votis istis multam secuturi eventus spem
addebat multis signis declarata imperatoris in eam
affinitatem, propensio, ut Itali ejus negotii tractatores
154 præciperent jam animo gaudium successus,
ut se dabant indicia, certissimi. Itaque cum paulo
post hæc contigisset hujus historiæ scriptorem D
Nymphæum venire, illi ab imperatore, cui ad pran-
dium sedenti circumaderant, potiere per eum ut
ipsis liceret hominem quem scirent ab urbe re-
centem interrogare ut valeret Augustus Junior, ubi
diversaretur, quibus aut remissionibus aut occupa-
tionibus diem exigeret. Annuens Augustus jussit
et percontari eos quæ volebant, et respondere ad
quæsitâ historicum. Ac mox et illis quærentibus et
hoc quæ necesse erat, hoc est bona prosperaque
referente, apparebat mirifice delectari audientes
Italos et ad gratias Deo agendas excitari.

19. De Porphyrogenito Constantino.

Cæterum undetricesimo mensis Junii die, quo
sanctorum Apostolorum festum celebratur, altero

καθ' ἣν καὶ ἡ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἑορτὴ τελείται,
διετίας τραχούσης ἐστρατοπεδευμένω τῷ βασιλεῖ
γίνεται τι τοιοῦτον, ὃ δὴ καὶ κακῶν ἤρως μεγάλων
τῷ πορφυρογεννήτῳ Κωνσταντίνῳ. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ
ἑορτὴ ἦν καὶ ἔδει συνάξει; μὲν τῶν μεγιστάνων πρὸς
βασιλέα, προσόδου; δὲ καὶ τῶν ματρωνῶν παρὰ τὴν
Ἀγούσταν γίνεσθαι, ἀπήντων μὲν καὶ ἄλλαι πλείσται
καὶ μέγισται, ἀπήντα δὲ καὶ ἡ εὐγενὴς γραῦς Στρα-
τηγοπούλινα, ἡ τοῦ Ἰωάννου μὲν τοῦ δούκα [P. 104]
καὶ βασιλέως ἀδελφιδῆ, Κωνσταντίνῳ δὲ τῷ Στρατη-
γοπούλῳ τῷ καὶ ὑστερον τυφλωθέντι παρὰ τοῦ υἱοῦ
καὶ βασιλέως συνοικήσασα. Ἐπεὶ δὲ οὕτω καιρὸς
ἐκάλει εἰσελθεῖν πρὸς τὴν Ἀγούσταν, ἑκαῖνη ἔξω
που καθῆστο τὴν πρόσκλησιν ἀναμένουσα. Ἄλλ'
ἐφίσταται καὶ ἡ τοῦ πορφυρογεννήτου σύζυγος; ἀβρο-
σύνη καὶ χλιδῆ; περιπούση ὑπὸ προπομποῖς τε πλεί-
στος; καὶ ὀπαδοῖς. Ἐπεὶ δὲ τῆ; θεῖα; ἡ μᾶλλον καὶ
μάμμη προσήγγιζεν (ἡ γὰρ πρὸς πατρὸς ἑκαῖνης
μάμμη αὐτανεψία ταύτης ἦν, εἴπερ αὐτὴ μὲν ἐκ τοῦ
ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως καὶ τὴν ἄξιαν σεβαστοκρατό-
ρος ἐγεγέννητο, ἡ δ' ἑκαῖνης μάμμη ἐκ θαλάσσης τῶν
ἀδελφῶν, ἡ δὴ καὶ τῷ πρωτοδουκίῳ συνῶκει τῷ
Ῥαοὺλ Ἀλεξίῳ), ἐπεὶ γοῦν προσεγγιζούση ἔδει τὴν
γραῦν καθέδρα; ὕπεξανίστασθαι κατὰ τὸ προσήκον
τὰ δευτερεῖα πρὸς τὴν Ἀγούσταν φερούση, ἑκαῖνη
τοῦτο μὲν γάρ, τοῦτο δὲ καὶ ὡς ὄηθεν παιδί, καὶ
ἐκγόνης καταφρονήσασα, οὐδ' ἔταρ ὕπεξανίστατο,

currente anno ex quo imperator castra illic habe-
bat, contigit quod mox referam, multarum in po-
sterum Porphyrogenito Constantino initium calamita-
tium. Quoniam ut in festo tali ex more oportebat
convenire magnates apud imperatorem, similiter
autem et circum Augustam conventum matronarum
fieri, adfuerunt ea causa cum aliæ plurimæ ac
maximæ, tum prænobilis anus Strategopulina, quæ
ex Joannis Ducæ olim imperatoris fratre nata
deinde nupserat Constantino Strategopulo, a filio
Joannis, dum is imperaret, excecato. Hæc tunc,
quod admissionis ad Augustam hora nondum ve-
nerat, extra considens, dum intro acciretur, ex-
spectabat, quando eodem advenit conjux Porphy-
rogeniti, 155 comitu apparatuque deliciarum ac
pompa cætera præstantem, ejus decente dignitatem,
multo anteaambulorum, multo comitum nec minore
asseclarum ambitu. Ubi vero ea prope ad mater-
ram aut potius ad proaviam accessit (nam hujus
avia paterna Strategopulinæ neptis ex fratre fue-
rat, quanquam hæc quidem ex fratre imperatoris
dignitate sebastocratore erat genita, ejus vero avia,
quæ fuit conjux protovestiarii Raülis Alexii, ex
ipsius altero germano) — quando igitur admoventi
jam se proxime fratris imperatoris vetulam e sella
oportebat assurgere, debito ei honore quæ se-
cundum ab Augusta obtineret dignitatis locum,
illa suæ auctoritate subnixâ senectutis, et coram
femina præterquam tanto juniore, etiam quasi ma-
terno sibi jure obnoxia, quippe neptis suæ filia, adeo
se demittere supervacancum necesse dignum ducens,

παραιτησάμενη πρὸς ἐκείνην μόνον καὶ γῆρας προ-
 βαλλομένη καὶ τὴν τοῦ γῆρας ἀσθένειαν. Ὑδρο-
 πιδεῖ τε παρὰ τοῦ ἐκείνης καὶ ἀκάθεκτος ἦν τὴν
 ὄργην, εἰ βασιλέως οὕσα νόμφη καὶ ἀνδρὸς ὑπὲρ δε-
 σπίας σύζυγος οὐδὲν τῶν ἀξίων ἐπιτυγχάνει παρὰ
 προσγενοῦς μὲν βασιλέως, ἀλλὰ γε καὶ ἰδιώτιδος νο-
 μιζομένης ἐκ τοῦ τὸν ἐκείνης σύζυγον ζῶντα μηδεὶς
 ἐπιθῆναι ἀξιώματος. Τρέπει τε τὴν ὄργην εἰς λύπην,
 καὶ κλαυθμοῖς τε καὶ ὄδυρμοῖς ἀφωσιούτο τὴν δεινο-
 πάθειαν. Τοῦτο γεγονός τὸν ἐκείνης οὐκ ἔλαθε σύζυ-
 γον. Ὁ δὲ φιλέτιμος ὢν καὶ αὐτὸς, ἔτι δὲ καὶ τοὺς
 λογισμοὺς ἐπιπλασθεὶς ἐκ τῶν θρήνων τῆς γυναικὸς,
 ἀντιπαθεῖν μὲν τὴν γραῦν, παρὰ μὲν ἡσασθαι δὲ τὴν
 ἕξιν ἐκ τῆς πρὸς ἐκείνην ὕβρεως ἐδικαίου. Καὶ δὲ
 ἐκείνην μὲν οὐκ εἶχε τι διαθεσθαι ἀνήκεστον, ἐγγενῆ
 τε οὕσαν καὶ μάμμην λογιζομένην τῷ βασιλεῖ· εἶχε
 δ' οἰκεῖον ἐκείνη Κωνσταντῖνον Μαυροζώμην ὀνομα-
 σμένον, ᾧ δὲ καὶ συγγρησθαι κατὰ κοίτην κρυφίαν
 εἴλετο. Καὶ τοῦτο δὲ μᾶλλον ἦν τὸ δοκοῦν ἐκείνῳ
 σφόν, ἐφ' ᾧ ἀτιμωμένου ἐκείνου ἢ κατ' ἐκείνης
 ὑποτρέχουσα βᾶξις ἐκ τῶν δυνατῶν θριαμβεύοιτο.
 Πέμφας γοῦν αὐτίκα καὶ περισχῶν τὸν ἄνθρωπον

μὴδὲν τῶν πραχθέντων εἰδὸτα, γυμνοὶ τε πάμπαν
 ἀτίμως καὶ κατὰ πᾶσαν ἀγορὰν θριαμβεύειν τοῖς
 οἰκεῖοις προστάσσει· ἅμα δὲ καὶ πηλγὰς δεινὰς τε
 καὶ κλειστάς ἐντείνουσι. Τοῦτο γινόμενον καὶ ἀνε-
 νεχθὲν βασιλεῖ, πολλὸς ἦν ἐκείνος τὴν τόλμαν ἐν δεινῷ
 ποιούμενος, καὶ ἀχθόμενος τὰ μεγάλα [P. 105] εἰ
 αὐτοῦ βασιλέως ἐνδημοῦντος μὴδὲν μηδεὶς ἐκείνος
 ἐπιστραφεὶς ταῦτα πράττοι, καὶ ταῦτα παρὰ τοιαύ-
 τῃν αἰτίαν. Ὅμως τοὺς θυμοὺς κατασχῶν προσέτατε
 τὴν ταχίστην, καὶ μόλις μὲν, ἀλλ' ὅμως νικησάσης
 τῆς ἐξουσίας ἐλευθεροῦται ὁ τιμωρούμενος. Ἐντεῦθεν
 καὶ μῆνις μετὰ χόλον ἐντετῆκε τῷ βασιλεῖ, καὶ δεινὰ
 ἔστρεφε πῶς ἂν ταπεινῇ τὸν ὑπὲρ τὰ μέτρα κατ-
 επαιρόμενον, εἰς αὐτὸν ἀνάγων τὸ γεγονός καὶ τὴν
 τοῦ καταφρονεῖσθαι δόξαν ἐν δεινῷ ποιούμενος, καὶ
 ἀπὸ προσώπου ἐποιεῖ τὸν ἀδελφόν, καὶ ἀπόντος κατ-
 ημέλει, καὶ προσιόντι ὀφθαλμοὺς ἱλαρότητος οὐκ ἐδί-
 δου, καὶ συνιπαζόμενος τὴν ἐγγύτητα ἀφηρείτο,
 καὶ ἦν ἐξ ἐγγίονος εἶχε τῆς ὀμιλίας πρότερον δόξαν
 προσεποιεῖτο παρακατέχειν. Ἀξίωματικώτερον γὰρ
 κάκεινος ταῖς ἀληθείαις τῶν πραγμάτων ἐφήπτετο,
 πολλοὶ μὲν τοῖς ὑφ' αὐτὸν θεραπεύουσι, πολλῶ δὲ

ne minimum quidem surrexit, inverisimilem
 frigide allegans excusationem infirmitatis, quasi
 eniti paulisper ad istam venerationis exhibitionem
 præ debilitate senii nequiret. Tulit impatientissime
 haud assueta contemptui mulier eam negationem
 deferri sibi solitæ reverentiae, iraque magno æstu
 commota est, indignans se nurum imperatoris,
 viri uxorem despotas ipsos dignitate præcellentis,
 nihil æquum impetrare a matrona cognata quidem
 imperatoris, cæterum nihil supra privatam condi-
 tionem eminente, quod vir ejus dum viveret ad
 nullius fastigium dignitatis ascenderat. Mox ira-
 cundia in ægritudinem transeunte, querelis et
 planctibus dolorem suum declaravit. Non latuit id
 quod acciderat virum ipsius, qui præter ambitio-
 nem propriam lamentis etiam uxoris inflammatus
 in desiderium ullionis, modos secum **156** exqui-
 sivit ægre facienti vetulæ ea ipsi reponende con-
 tumelia, quæ acri sui sensu Strategopulinam alte
 vulnerans vel compensaret vel consolaretur mo-
 lestiam qua cum ipse tum conjux fuissent ex ejus
 contemptu contristati. Ac in ipsum quidem protin-
 us iram expromere non potuit, reveritus perso-
 nam nobilitate sua tutam, et affinitate principis
 commendabilem tam arta ut avia ipsam dignatione
 Augustus prosequeretur. Verum cum esset huic
 minister domesticus oppido charus, Constantinus
 Maurozomas nomine, quo viro ad sæda obsequia
 secretarum libidinum anas abuti ferebatur, per-
 callide se facturum credidit, si amasio mulieris
 quam oderat insigni dedecore traducendo non solum
 ipsi cordolium ex malo dilecti grave incuteret,
 sed et clam jactatam popularibus susurris obscœ-
 næ cum hoc famulo consuetudinis infamiam fre-
 quentandis de hujus debonestatione sermonibus
 eventilaret ac latius spargeret, maximo suspectæ

flagitii tam pudendi principalis matronæ ludibrio.
 Confestiam igitur immisissimè Maurozomam nihil mi-
 nus expectantem robustis e suo satellitio lictori-
 bus corripere miserum ac spoliari jubet, totoque foro
 sæde nudatum multis insuper ac gravibus plagis
 inflictis ignominiosissime traduci. Vulgata mo-
 mento rei fama perlatoque ad imperatorem qui
 familiares Porphyrogeniti jussu ejus palam atten-
 tassent, enimvero motus illo non parum est, in-
 dignans vehementer nihil reveritum præsentiam
 imperatoris tantum esse ausum Porphyrogenitum.
 Tamen compressa in præsens ira misit celeriter qui
 Maurozomam imperarent dimitti liberum; quod
 ægre quidem, tandem tamen prævalente auctori-
 tate summa perfectum est. Hinc jam post primam
 illam eruptionem excaescentiæ constans offensæ
 voluntatis aversio Augustum abalienavit a ger-
 mano, versaque animo suscit consilia depri-
 mendii ejus quem supra modum videbat esse ferri:
 suam quippe in contumeliam redundare interpre-
 tabatur audax ejus factum, et **157** eo, quem ani-
 mi principum ex opinione proprii contemptus sen-
 tiunt acerrimum, dolore penitus stimulatus in
 ulciscendi cupiditatem incumberebat. Primum igitur
 a conspectu fratrem amovit, diuque absentem se
 negligere funditus ostendit, ac ex intervallo rursus
 se offerentem haud lætis aspexit oculis. Denique
 cum equitanti Augusto germano admovere se ille
 de more tentaret, sui viciniam ademit, procul
 eum ablegans. In quo non parum hominem pupu-
 git, sic exclusum voti effectu, quo enixe affecta-
 verat resumendo in comitatu fratris Augusti loco
 proximo sibi asserere existimationem, cujus in
 possessione diu fuerat, familiaris cum eo consu-
 tudinis et grati ac liberi congressus, tenendis,
 quas multas habebat, clientelis utilem. Nam re-

τῷ συναγομένῳ πλούτῳ καὶ τῇ χλιδῇ ἐντροφυῶν. Ἰπὲρ γὰρ ἐξήκοντα χρυσίου χιλιάδας αἱ οἰκονομίαι τούτῳ ἀπεκληροῦντο παρὰ πατρὸς, καὶ γε σκοπῶς ἦν. εἰ περιῆν, καὶ ἐς ἑκατὸν ἐπαύξειν. Καὶ μεγάλοις ἀνδράσιν ἀρχουσι τοῖς ἐκ τοῦ παλατίου εἰς θεραπείαν ἐκείνος ὑπέταττε οἱ, καὶ διὰ τοῦτ' ἐκείνος πολλὰ μὲν προσόδων ἔχων, ὀλίγα δ' ἐξαντλῶν, εἰ μὴ που εἰς τὰς κατ' εὐεργεσίαν φιλοτιμίας, ὃ καὶ αὐτὸ εἰς ὑποψίαν ἔκειτο μεῖζον, πολλοῖς ἐνετρώφα καὶ ὑπερηφανεύετο εἰς ὑποταγὴν τὴν ἐς βασιλέα πρέπουσαν. Ταῦθ' ὄρων βασιλεὺς, καὶ γε τῆς ἐξ ὑπογούου ἐκείνης συμβάτης αἰτίας χάριν παρακεκινημένος, διενυκτέρευέ τε μετὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου ἐν νότῳ πολυημέρῳ κειμένου. τῷ νεφρῷ γὰρ πολυωδύνοισι πόνοις ἐδάλλετο, καὶ οὐδὲν ἦν τὸ εἰς θεραπείαν προσαγόμενον ὅπερ οὐ προσεζήμιου τὸν πάσχοντα. Καὶ διὰ τοῦτο μὴ οἶψ' ἔδυναι αὐτῷ τῷ κρατοῦντι τὰς προσόδους ποιεῖν, τούτῳ προσιῶν βασιλεὺς ὁσημέρα· περὶ τῶν κοινῶν συνεφρόντιζε. Τότε τοίνυν ἐκείνῳ συνὸν διεπονέετο τὴν τάδε λαφύρα καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ὑπέραλσιν, καὶ ταπεινοῦν συμφέρον ἀμφοτέροις ἐδόκει. Τὸ δ' ἦν τέως ἀποπροσποίησαι καὶ ἀποστροφαῖς καὶ τῷ μηδὲν τῶν

ἐκείνου φροντίζεῖν, κἄν παρῆ, κἄν ἀπῆ· οὕτω γὰρ ὑπομαλάσσειν τὰ ἤθη καὶ πρὸς τὸ δουλικώτερον ὑποκλίειν ζῶντο. Ἐκεῖνος δὲ ταῦθ' ὄρων βασιλεὺς πρᾶττοντος, συχναῖς τε προσόδοις μᾶλλον πρὸς βασιλέα ἢ πρότερον θεραπεύειν προσεποιεῖτο, καὶ τῇ παιδεύσει καθυποκλίνεσθαι δοκεῖν ἤθελεν. Ὄθεν καὶ πρὸς τὸν πρωτοβεστιαρίον πέμπων [P. 106] ἡξίου καὶ αὐτὸν προσλιπάρειν βασιλέα μὴ χολᾶν, κἄν τι καὶ ἐκ συναρπαγῆς ἐπράχθη νικῆσαντος τοῦ θυμοῦ, συμπαθεῖν τε καὶ μὴ ὀργίζεσθαι. Ἐν τούτοις οὖν τοῦ καιροῦ τριδομένου, καὶ τοῦ πατριαρχεύοντος μοναχῆς Σάβας ἐκεῖ παρῆν, καὶ τὰ συνήθη τῆς ἀτασθαλίας ἔργα διαπραττόμενος οὐκ ἀνίει, βασιλεὺς; ἐπὶ πᾶσιν ἐπιέντος, μὴ κρίνοντος ἴσως πρέπων μὴδ' ἄλλως εὐσχημον ἐμποδῶν ἴστασθαι τοῖς παρὰ τῶν τοῦ πατριαρχοῦ πρᾶττομένοις λόγοις εὐλαθείας, καὶ τοῦ μὴ δοκεῖν ἐμποδίζεῖν τοῖς εἰς διόρθωσιν τῶν πολλῶν νομιζομένοις. Ἄ γὰρ ὁ Σάβας ἔπραττε, θέλημα τοῦ πατριαρχοῦ ὄλω; ἡγρέτω, ὅς αὐτὸς ὑστερον ἔφηνε πρὸς τινα τῶν ἀρχιερέων ἀπολογούμενος· ἐκείνου γὰρ τῷ βασιλεὶ λέγοντος ὡς εἰκόθ' ἦν ἀν' ἐμποδίζεσθαι περ' αὐτοῦ βασιλεὺς ὄντος τὸν πατριαρχὸν, εἴπερ

vera splendidius etiam quam pro secundo a supremo imperii apice potestatis gradu, obnoxiorum edictorumque sibi variis nominibus hominum numero affluerat, partim domestico sibi ministerio famulantium, partim statis exhibitionibus officii continuam devotionem testantium, quorum illos salariis, hos pensionibus ac largitionibus sibi alligabat, ad has et cæteri principalis cultus et luxu necessariiæ expensas affatim hauriens pecuniæ ex uberrimis illi attributis a patre annuis censibus, summam aureorum sexaginta millium explentibus; quos etiam idem ejus parens Michael augere usque ad centum annua millia statuerat, nisi præmatura mors destinata intervertisset. Quia vero jussum ejusdem Augusti sui patris gratiis is obsequiis etiam magnorum aulæ ministrorum utebatur, quorum in mercedes abunde auctoratorum palatinis stipendiis sumpsum non faceret, necessario eveniebat ut qui multum acciperet, parum expenderet, acervos opum domi constructos intueretur; e quibus si donativa clientibus largiretur, quod interdum faciebat, insimulabatur ambitionis, et quod superbe videretur venerationem uni summo debitam principi a sibi obnoxiiis exigere, suspiciones imperanti movebat, tanquam haud contentus ira sorte majoribus inhiaret. His de fratre curis, quas recens ejus facinus, audaciam indicans subesse dedignantem, intendebat, inquiete **158** agitatus imperator per noctes assidebat protovestiarario longè tum forte renum dolore decumbenti; quo morbo sane difficili et remediis viso ip-sis ægrescere cum ille prohiberetur Augustum adire consiliis ejus tribuentem plurimum, ipse ultro ad eum quotidie ventitabat imperator, cum alia referens, quorum expeditio urgebat, negotia publica, tum quæ maxime illum sollicitum

habebat, istam effertem sese immodestiam germani et supra cancellos exsipientem fastum. De hoc deliberantes facile in unam sententiam ambo convenerant, deprimendi hominis et ejus tumorem contundendi repulsis, rejectionibus a congressu et aversione vultus in occursibus, neglectu præ se ferendo ejus et ad eum attinentium, nec præsentem curando nec requiringdo absentem, ac pari contemptu, sive adesset sive abesset, cunctam ejus mentionem transmittendo. His uno tenore aliquandiu continuatis opinabantur posse mitigari ferociam juvenis et ad patientiam subjectionis inflecti. Sic agentem secum imperatorem quodam tempore Porphyrogenitus expertus, studuit ejus iram placare crebris et humilioribus solito ad eum accessibus, egregiaque simulatione obsequii, quæ pœnitere ipsum declararet culpæ ob quam gratia exciderat, et profundiori de missione emendare velle id quod isto erga se frigore castigaret imperator. Ac quo ad scopum eumdem impetrandæ a fratre Augusto veniæ certius perveniret, misit **D** ad protovestiarium qui eum a se rogarent ne gravaretur imperatorem orare ut ira remissa sibi ignosceret, si quid subito abreptus indignationis impetu fecisset inconsulte, miseratus humanum imprudentiæ lapsum, nec inexorabiliter in pœnitentem errati sævire pergens. Dum his utrinque acutandis tempus teritur, versabatur Nymphæi patriarchæ monachus Sabas, et consuetis obsequens intemperis haud cessabat multa multis gravia importune ac perperam agere, connivente ad quidvis Augusto, quod forte **159** nec æquum nec honestum judicaret obstare se iis quæ a patriarchæ ministris fierent, et religioni duceret impedire ne successum haberent res ad restitutionem disciplinæ et correctionem multorum abusuum pertinere:

ἰθούετο, αὐτὸς ἀπειρογέιτο ὡς οὐκ ἄξιον πατριάρχην ἅς Τζυκανδύλην Νικήταν, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο ὄνομα ὀπαρορίζομενος (ὁ δ' ἦν ὁ τοῦ παλατίου ἐλάχιστος), παρὰ βασιλέως προστάσσεσθαι. Ὡς γοῦν οὕτω ταῦτα καὶ ὁ μοναχὸς Σάβας συνήθης ὢν ἐκείνῳ πιστὸς ἐν πολλοῖς καταφαίνεται, ἀκούσας, ὡς ἔλεγε, παρ' ἐκείνου βασιλεῖ προσήγγελλεν, ὡς δὴθεν πρὸς αὐτὸν λέγοντος ἐν ἀπορρήτοις τοῦ πορφυρογενήτου ὡς ἅμα μὲν βασιλεὺς ἐπιδημήσει τῇ Κωνσταντινίου, ἅμα δὲ τὸν πατριάρχην ἐκβαλὼν τὸν μοναχὸν Κοσμῶν ἀντεισάξει. Τότε γοῦν καὶ μάλλον ὁ βασιλεὺς ἐξηγγραίνεν, εἰ γὰρ οἱ ἐκπολεμῶν ἐκείνος καὶ αὐτὸν πατριάρχην φερόμενος, τοὺς οἰκειοὺς ἐκείνῳ ὑποποιούμενος, καὶ ὑποφίας οὐκ ἀγαθὰς συνέλεγε. Ὀλίγον τὸ μεταξὺ, καὶ τινες τῶν ἐκείνου βασιλεῖ προσιόντες μεγάλ' ἄττα καὶ εἰς ἀπιστίαν τὴν κατὰ βασιλέως φέροντα λέγειν τε καὶ φρονεῖν ἐκεῖνον σύναμα πρωτοστράτορι Στρατηγόπουλῳ διακυκταρεῦοντι οἱ προσήγγελλον, καὶ γ' ἐλέγχειν σφᾶς ἐτοίμους ἑαυτοὺς περιέχον ἀναδεχομένου τοῦ βασιλέως. Ταῦτ' ἐκείνοι μὲν ἔλεγον, ἐδόκουν δὲ πάντως ἐκ τῶν γινόμενων καὶ τὰ τῆς κατηγορίας πιθανά τοῖς ἀκούουσι. Διὰ ταῦτα δὴ πολλὴν καὶ μεγίστην πρόνοιαν ὁ χρστῶν

ποιούμενος τοῦ τε λαθεῖν ἐκείνον ἐφ' ᾧ προσκαλοῖτο τοῦ θ' ἄλῳναι, καὶ μὴ τι καὶ νεωτερισθεῖη παρ' ἐκείνου, ὡς φετο, πέμψας ἄγει παρ' ἑαυτῷ τὰς δυνάμεις, καὶ τοῖς οἰκειοῖς πᾶσιν ὑπ' αὐγὰς ἔω ἐπήγγελλε κατὰ τὸ παλάτιον συναθροίζεσθαι. Καὶ τότε περὶ κλήθουσαν ἀγορὰν πέμψας προσκαλεῖται τὸν ταῖς κατηγορίας ἐνεχόμενον, μηδὲν ἀκριβῶς εἰδὼτα. [P. 107] Ὁ καὶ διὰ ταχέων παραγενόμενον ὁ μὲν βασιλεὺς εὐθύς, μὴ οἶός τ' ὢν κατέχειν τὰς κατ' ἐκείνου ὀργὰς, ἅμα μὲν ἐκείνον, ἅμα δὲ καὶ τὸν Στρατηγόπουλον, μετ' οὐ πολὺ καὶ τοῦτον τοῖς αὐτοῖς ἐνεχέσθαι καταγνωσθέντα, ὀνειδισμοῖς τε καὶ προπηλακισμοῖς ἔβαλλε, καὶ, « Τί παθόντες, ὦ οὔτοι, » παρούσης καὶ πάσης τῆς συγκλήτου ἔβόα, « καὶ κακῶν κάκιστοι, αὐτοὶ τοσαῦτ' ἔχοντες ἀγαθὰ παρ' ἐμοῦ, τὸ εἰς ἀναβολὰς ὀφθῆναι πρὸς τὸν εὐεργέτην κακοὶ ὀυμένου θέσθαι προσθυμῆθητε, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ὁ μὲν δεσπότης καὶ αὐταδέλφου, ὁ δὲ πρότερον μὲν αἰτίου τοῦ καὶ ἔτι βλέπειν τὸν ἥλιον, ὕστερον δὲ καὶ εὐεργέτου, τοιαῦτα καταμεμελετηκότες, ἐλέγχεσθε; » Τοῖς δ' ἀρνούμενοις πάντα καὶ τοὺς ἐλέγχους ζητοῦσιν εὐθύς οἱ κατεπόντες παρίσταντο, καὶ ὡς ἦν ἐκείνοις ἰσχύς ἅμα καὶ εἰς σπουδὴν πρόδοσις, ἤλεγχον. Αὐτίκα

passim creavit. Plane quippe persuasus erat imperator, quæcumque Sabas ageret, patriarchæ voluntate fieri, prout declaravit ipse postea cuidam episcopo, excusans quod facere Sabam quæ vellet sineret. Ac cum reposuisset episcopus, utcumque ista jussu patriarchæ gererentur, tamen debere ipsum utpote imperatorem non permittere patriarcham imprudenter ruere, etiam si vellet, ad ea Augustus unum illud in sui defensionem allegavit, atqui conveniens non est patriarcham pariter ac Tzycandelam Nicetam (hoc ipsum enim nomen contemptum protulit hominis notæ vilitatis atque adeo palatinorum omnium infimi) imperatori subijci. Cum ea igitur sic se haberent, et monachus Sabas crebro imperatorem alloquens multis ei ex vero nuntiatis opinionem sibi apud eum sinceræ fidei parasset, detulit is ad Augustum eundem audisse se e Porphyrogenito, id sibi ut rem arcanam indicante, imperatorem, simul Constantinopolim pervenisset, ejectionem throno patriarcham et Cosmam monachum in ejus locum promoturum. Hoc vero audito magis exacerbatus imperator est, indignans armari adversum se irritarique a fratre patriarcham falsis indicis confictarum rerum, ac insurratone calumniarum istarum demereri eum sibi familiares ejusdem studere; in quo illum spectare invasionem imperii non inanis videretur esse suspicio. Non multum ab hoc tempus effluerat, cum aliqui e familiaribus Porphyrogeniti ejusdem Augustum adeuntes ei noctu nuntiarunt magna illum quædam et ad rebellionem, ut apparebat, 160 spectantia loqui et machinari cum protostratore Strategopulo; ac si annueret imperator, paratos sese ad eos convincendos exhibebant. Hæc illi quidem dixerunt:

magnam autem verisimilitudinis speciem ex cæteris quæ palam geri cernebantur, eorum accusatio apud audientes obtinebat. Propter ista cuncta decrevit imperator Porphyrogenitum comprehendere accitum ad se postridie. Ad quod duo quædam in primis curanda sibi putavit, prius sic haberi rem arcanam ut nulla ratione suspicari Porphyrogenitus posset quare vocaretur, alterum habere ad manum eas copias, quibus ille, si forte repugnare prensantibus conaretur, resistere nequiret nec liber effugere. Jussis ergo convenire ad se prætorianis cohortibus, et edicto domesticis cunctis ut ad palatium præsto essent sub crepusculo aurora, forum universum armatorum multitudine complevit. Tunc misit qui sibi sisterent eum qui accusatus fuerat, nihil certo scientem de causa ob quam vocaretur. Quo celeriter adducto, uti et paulo post Strategopulo, in ambos ut jam prædamnatos iram non continens stomachum erupit, opprobriis utrimque ac conviciis proscindeis, his eos compellans verbis voce contenta, senatu astante universo: « Quæ, malum, heus vos in transversum abripuit vecordia, malorum pessimi, ut tot a me bonis acceptis non satis habentes, quod ipsum erat vituperabile, tardi apparere in referenda largitori gratia, etiam affectaretis maleficia benefactis rependere, tam atrocia convicti fuisse machinati, hic quidem in dominum eundemque germanum fratrem, ille autem in eum cui primum debet quod adhuc 161 solis lumen videat, deinde qui ei beneficium vitæ servatæ donis ultro adjectis cumulavit. » Ad hanc inopinatissimam invectivam cum ambo pro se quisque pernegarent se conscios, nedum convictos ullius in imperatorem meditati sceleris, et proferri, quæ purgare refellendo se

τοῖνον, οἷα φιλεῖ ἐπὶ τευρότοτε γίνεσθαι, θρούς ἦν ἅ τῆς Ἐκκλησίας ἀσυνθεσίας πρὸς βασιλεία Ἐκκλημα
 τῶν μὲν ἐκπληττομένων, τῶν δὲ καὶ στυγούτων, δι' ἔκεινον ὡς δῆθεν βασιλειῶντα ἐφήπται. Ἦν γὰρ
 ἄλλων δὲ καὶ πλεόν τοῦ εἰκότος κατὰ τινα θεραπείαν φιλοδωρότατος, καὶ
 παρακεκινημένων καὶ λέγειν καὶ πράττειν. Τέλος πολλοὺς συνυπήγετο τοῖς φιλοπρονήμασιν, ὥστε καὶ
 τοὺς μὲν τὰς ἐκείνων οἰκίας πολυδόλους οὖσας, ὡς ἀγαπᾷν εὐεργετούμενους, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ συνει-
 μάλλον τὴν τοῦ πορφυρογεννήτου, καθέξοντας ἀπο- δέναι οἱ ἢ δὴ συμβούλευσθαι ἂ δὴ ἔκεινος εἰδῶς καὶ
 στέλλει, αὐτοὺς δὲ τὸν μὲν φυλακαῖς εἰδίδου, τὸν δ' βουλόμενος, ὡς οἱ κατ' ἔκεινου λέγοντες δεικνύειν
 ἀδελφὸν συγκλείσας ἐνὶ τῶν κατὰ τὰ παλάτια βασι- εἶχον, ἐξηλέγχετο. Τοῖς οὖν τοῦ παλατίου πολλοῖς
 λικῶν οἰκημάτων ἐν ἀσφαλεῖ καθέιργνυσι. Προνοίας τισιν οὖσι τοῖς παρ' ἔκεινου εὐεργετούμενοις συν-
 δ' ἔκεινας καὶ ἀγέλας καὶ ἀποθήκας παντοίων εἰδῶν εγνωμόνει ὁ βασιλεὺς, [P. 108] ὑπὲρ ἀξίαν μὲν τοῦ
 καὶ χρυσόν, τὸν μὲν ἐν νομισμασι κακομμένον, τὸν διδόντος, ἀξία δὲ τοῖς λαμβάνουσι τὰ διδόμενα κρι-
 δ' ἐν ἐκπώμασιν εἰργασμένον, καὶ ἀργυρον καὶ πέ- νων. Ἐκείνον μὲν γὰρ ἀδελφὸν βασιλέως ὄντα τοσοῦ-
 πλα παντοδαπὰ τῷ κοινῷ ταμιεῖῳ προσαντιθέντο, τοῖς δωρεῖσθαι ἕσοις μὴδὲ βασιλεία σχεδὸν εἰκός ἦν
 καὶ ἡ χλιδὴ ἔκεινη καὶ περιφάνεια μᾶς ὥρας σκηνῆ αἰτίας ἐποιεῖτο δῆθεν· τοὺς δὲ γε λαμβάνοντας μεγα-
 καὶ παίγνιον ἦν. Καὶ θαῦμα ἦν τοῖς ὀρώσιν ἕγκο; ἄλλ' οὖν δικαίους εἶναι τοιαῦτα καὶ τόσα λαμβάνειν
 τοσοῦτο; τρυφῆς καὶ οἰκίας τοιαύτης; φιλοτιμία, ὑποκατακλινομένους ἔκεινῳ ἐκ τῶν εἰκότων εἰδικαίου.
 μὴδ' αὐτῆς βασιλείου κατὰ πολὺ λειπομένης, πῶς ἐν Τοῖς δὲ τῆς Ἐκκλησίας μὴ ὅπως τοῖς ἐξ ἐκείνου
 ἀκαρεῖ εἰς τὸ μὴδὲν κατήγησε, καὶ τὰ λαμπρὰ εὐεργετηθεῖσιν, ἀλλὰ καὶ ξύμπασιν αἰτίας ὁ Σάβας
 ἔκεινα καὶ τῶς περιψυστα πνευσάσης δυσχεροῦς ἐπειλημμένος εὐσχημονας, ὡς δῆθεν κατ' ἔκεινων
 καὶ τεχνιῶδους; αἴρας κατέσδεστο. καὶ ὑπὲρ βασιλέως ζηλῶν, καὶ πρὸ τοῦ τοῖς πᾶσι
 καὶ τολοῖς μὲν τῶν τοῦ παλατίου, οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ τῶν κακοποιούς, ἀνέβην τε δύσους ὀνόμαζε.

Καὶ ταῦτ' ἐπράττετο Κρονίου μηνός, ὅτε καὶ πολ-
 λοὺς μὲν τῶν τοῦ παλατίου, οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ τῶν

paratos aiebant, accusationis argumenta posce-
 rent, statim adfuerunt qui eos detulerant, et pro
 sua quisque facultate ac studio convincere in-
 stitantes sunt conati. Dum hæc geruntur, prout
 solet in talibus, murmur increbuit tumultuariis
 susurris, quos ab ista spectantibus partim verus
 affectus exprimebat favoris aut odii varie propensi
 in accusatores vel in reos, partim artificiosa simu-
 latio et cura quæstiosa hos aut illos demerendi,
 pro ratione ambitæ gratiæ vel formidatæ offensionis
 longe ultra sensum intimum in demonstrationes
 affectatas agendo dicendove prodians. Tandem im-
 perator misit qui domos utriusque bonis refertas
 exhaurirent cunctis in fiscum redigendis, præser-
 tim autem Porphyrogeniti. Ipsorum autem alterum
 quidem publicis custodiis tradidit, fratrem vero
 suum uno e regii palatii conclavibus inclusum
 securo præsidio servatum detinuit. Pensiones au-
 tem ejus illas et greges apothecasque omni genere
 pretiosarum oppletas specierum, aurum præterea
 partim signatum in nummis partim factum in
 vasis ac poculis, similiter et argentum velleque ac
 vestis varii textus ac formæ, ingentis pretii, cuncta
 in ærarium conferuntur. Tantusque ille apparatus
 deliciarum, luxus illud regii choragium et specio-
 sissimus conspectus, horæ unius scena in ludi-
 brium fuit, non parum admirantibus qui cerne-
 rent, tantam vim delicatæ supellectilis ac volupta-
 riæ copiæ unam in domum non regnantem, quæ
 tamen in hoc regnatrici vix cederet, congeri po-
 tuisse, et tam exaggerato isti cumulo dissipando,
 tollendo, exportando tantulum spatium suffecisse.
 Adeo nihil ita splendidum, 162 ita illustre late-
 que inclitum fulget, quod pestilenti afflatu mali-
 gnæ auræ obscurari ac penitus exstingui brevi
 tempore non queat.

Gesta sunt hæc mense Martio, quando et pa-
 latinis multis et non paucis ecclesiasticis crimen
 majestatis impactum est, Porphyrogeniti causa,
 quasi ei beneficiis obstricti etiam ad affectatio-
 nem imperii favissent. Erat enim revera vir ille
 profusus in largiendum ut qui maxime, multos-
 que sibi ex devinxerat beneficentia; non tamen
 ut convinci posset plus istos ei rependisse quam
 gratum et mutuum amorem, minime autem fa-
 ctiosum studium velificandi spebus ejus usque
 ad consciam conspationem in ambitiosa vota
 principatus usurpandi; qualia mente versasse
 illum nondum demonstraverant qui detulerant. In
 communi porro suspicione sacris hominibus et
 laicis diversa utrorumque sors fuit. Nam illis qui-
 dem, quos dixi, palatinis plurimis munifice a
 Porphyrogenito donatis ignoscendum judicavit im-
 perator, aliens plus quidem illum fuisse largitum
 quam gradus ejus ferret, eos tamen quibus dedis-
 set, cum megistanes essent nobilitatæ ac merito
 præstantes, dignos fuisse qui tantum acciperent;
 neque illam nimiam videri debere mercedem ob-
 sequii quæ se homini non imperanti proceres tam
 illustres inclinare sustinuerant. In ecclesiasticos,
 non eos solum quos donis cultos a Porphyroge-
 nito constabat, sed universim et indiscriminatum
 omnes, dira monachi Sabæ grassatio incurrit,
 aptam scilicet arripientis opportunitatem commis-
 sum sibi negotium agendi, hoc est exercendæ plau-
 sibiliter in illum pridem exosum sibi ordinem in-
 explebilis immanitatis. suæ, speciosus nunc præ-
 textu zeli laudabilis pro imperatoris salute 163
 ac statu. Eos igitur pariter cunctos uno crimine
 involvit, infidos et clam infensos Augusto no-
 minans.

κ'. *Περὶ τοῦ μοναχοῦ Σάβα.*

Καὶ διῶν [P. 109] ταῖς οἰκονομίαις ἐκείνων ἐπέ-
 γρα, παρακστήων καὶ ἀπαιτῶν τὰς προσόδους ὡς
 ἂν ἐκείνων καθωσιωμένων. Ἄπερ τῆς κληρικοῦ
 μανθάνουσι πόνος ἦν, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ ἀποφυγεῖν
 τὴν κατηγορίαν δύνασθαι. Ὁ δὲ καὶ πλέον τούτους
 τοῦ στέρεσθαι τῶν οὐρανῶν ἰδύνα, καὶ οὐχ εἶχον τὴν
 κατηγορίαν διαθέσθαι καὶ ἐν μετρίοις ποιήσασθαι.
 Ὁ δὲ καὶ μεγάλως τοὺς τοιοῦτους ἐκύρινε, καὶ οὐκ
 εἶχον ὅ τε καὶ πράξειαν, καὶ ὡς ἂν γε τῆ λύπῃ κα-
 θεσιώσαντες ἑαυτοὺς ἐν ἀπόρῳ ἦσαν. Τέλος ἀποφυ-
 γῆν μίαν ἐγνωσαν τῆς κακίας τὴν πρὸς τὸν πατριάρ-
 χην καταφυγῆν, ὡς αὐτίκα τῷ μαθεῖν ἐν δεινῷ
 ποιησόμενον κάκεινου τὴν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας δια-
 βολίην. Ἐλθόντος τοιγαροῦν καὶ τοῦ Σάβα συνελθόν-
 τας ἐνεκάλλουν τὸ πάθος, καὶ ὡς οὐκ ἀνακτὴν ἐτραψί-
 δουν τὴν συμφορὰν, καὶ, « Τί παθὼν, ὦ οὐτος, »
 εἰπὼν παρόντος κάκεινου, « τοιοῦτος τοὺς τοῦ κλή-
 ρου περιβάλλεις; δεινός; δέον τὸν μὲν ἐπ' αἰτίαν
 κείμενον κρίνεσθαι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀθώους τοῦ
 ἄγους μένειν. » Τοῦ δὲ μὴδὲν ἀπολογουμένου τῶν ἐ;

Α λόγον κειμένων, ἀλλὰ κύκλιω περιβαλλομένου αἰτία;
 μὴδὲν προσηκούσα; μὴδ' ὅπως οὖν, τέλος ἤξιον πα-
 τριάρχην ἀμύνειν ἀδικουμένοις τὰ ἔσχατα. Ὁ δὲ,
 οὐκ οἶδ' ὅπως, ψυχρὸς ἐπὶ τούτοις καταφαίνεται καὶ
 ἀκίνητος. Ὡς δὲ πολλάκις οἱ τοῦ κλήρου ἐπέκειντο
 καὶ προσελιπέρουν, ὁ δ' ἄφωνος ἦν καὶ τῷ μὴ τι λέ-
 ξειν ἔχοντι ἀκριθῶς ἔφηκε. Τέλος ἐκκλίνων τὴν ἐκ
 τῶν πολλῶν βίαν ἀπέπεμπε κατειρωνευσάμενος τὴν
 τιμωρίαν τῷ κατειπόντι, τὴν τοῦ Πιλάτου πρὸς Ἰου-
 δαίου; φωνὴν ἐπειπόν παραδιδόντος εἰς σταύρωσιν
 τὸν Δεσπότην, « Λάθετε αὐτὸν ὁμεῖς καὶ σταύρωσα-
 τε. » Τοῦτο ἐπῆλθε μὲν ἐκείνῳ ἐκ τοῦ τυχόντος εἰ-
 πεῖν ἀγνώστῳ πολλοῖς διαθέσει ψυχῆς, τοῖς δὲ καὶ
 ἴαν δόξαν βαρῶ παρῶξυνε τὰς ὀρμάς, καὶ προσλυ-
 πούντες καὶ οὗτοι ἐσχίζοντο, ὥστε μῆτε συνέχεσθαι
 οἱ μῆτε μὴν συναίχεσθαι, βασιλεῖ προσανατιθέντας
 τὴν περὶ τούτων ἐκδίκησιν. Βασιλεὺς δὲ τῆς νόσου
 καταπειγούσης τὸν πρωτοβεσιτάριον, ὡς μὴδ' ἀνα-
 πνεῖν ἐώσης τοῖς πόνοις, σέφει καὶ βουλή τούτου
 τὸν Χοῦρνον κοιλάστρα' Νικηφόρον εἰς μυστικῶν
 [P. 110] ἀνάξας ἐπὶ τοῦ μέσου καθίστησι, προσελ-

20. *De monacho Saba.*

Ergo sigillatim obiens irruebat in œconomias
 illorum, partim sequestrans et detinens nondum
 solutos proventus, partim jam perceptos repetens,
 quod eos diceret jure illis fraudi excidisse per-
 duellionis crimine conscito, cujus ipsos pro plane
 convictis et rite damnatis haberet. Hæc videntes
 et patientes clerici intime scilicet ringebantur, non
 tam ipsa accusationis invidia conturbati, quanquam
 erat bene conscilis et viam ejus purgandæ nullam
 habentibus molestissima, quam quod ejus effectus
 jam ante damnationem tristissimos sentirent, pri-
 vati jam nunc bonis propriis; quæ præsens expe-
 rientia intolerabilium damnorum, dolore ipsos
 pungens acerbissimo, impediabat ne contempta
 falsæ calumniæ vanitate consolationem eam cape-
 rent, quam in mali perossione mediocris sua
 prudentibus virtus suggerit. Quare fluctibus œ-
 roris jactati maximis, nec quo se vertereat repe-
 rientes, postquam aliquandiu in illa ærumna incerti
 animi, quasi desperato remedio sese discruciantes,
 tacite gemuerant, tandem confugere ad patriarcham
 decreverunt, rati eum illorum quæ gererentur
 ignarum, simul cognovisset intentatam Ecclesiæ
 calumniam, improbatum et ægre se ferre decla-
 ratum. Captato igitur tempore quo Sabas ad
 patriarcham venerat, simul et ipsi accedentes questi
 graviter sunt de malis quæ paterentur, et invidiose
 exaggerata communis calamitatis atrocitate, ad
 ejus præsentem auctorem conversi Sabam, « Quæ
 te, malum, » inquirunt præsentis patriarcha, « in
 nos incitant invidiosæ? quam ob causam clericos
 indiscriminatim universos, sine ulla innocentis aut
 noxi differentia, pœnis subjicis, cum palam
 æquitas postulet, si quis nostri ordinis culpæ affinis

est jure suspectus est, de hoc judicium institui,
 alios quos nullum criminis urget indicium, quietos
 in fruitione suæ famæ integræ relinquit? » Ad ea
 Sabas multa **164** parum ad rem facientia, nihil
 admodum quod clare ipsum absolveret aut tam
 vehementium actorum acerbiter excusaret, re-
 posuit. Unde a patriarcha magnopere clerici con-
 tenderunt ut satis jam compertam hominis impro-
 bitatem grassari ne sineret in diram oppressionem
 innocentium, sed tempestiva eam castigatione coer-
 ceret. Tales ille preces audiens frigidus nescio
 quare immotusque perstabat; ac cum illi ardentius
 urgerent, perseverabat tamen in silentio, haud in
 expedito, ut apparebat, habens quid diceret. Tan-
 dem, velut vi cuidam multorum simul incumben-
 tium impar eluctandæ, paulisper inflexus verbis
 Pilati ad Judæos Christi necem deposcentes vin-
 dictam ipsis calumniatoris ipsorum Sabæ ironice
 permittere visus est: « Accipite ipsum vos, »
 inquit, « et crucifigite. » Hanc ejus vocem,
 incertum quo ex sensu profectam animi, audiri
 tunc contigit. Qua graviter offensus aut potius incre-
 ditibiliter efferati, quos sic eluserat, abscederunt se
 ab eo, congressuque ipsius in posterum atque omni
 precum ac sacrorum cum illo communionem segre-
 garunt, dolorem testantes suum querelis gravibus
 et ultionem tam insignis iniquitatis ab imperatore
 præ se ferentes expectare. At Augustus totus, ut
 dictum est, e protovestiarii consiliis pendens, pro-
 hibitus libero aditu familiaris oraculi, cruciatibus
 renum acerrimis ne ad momentum quidem respirare
 jam illum sinentibus, ægri commendatione ipsius
 quæstorem Nicæphorum Chumnum ad dignitatem
 mystici promotum in partem arcanae fidei ascivit,
 deliberationibus hunc quoque quotidianis consu-

¹ Joan. xix, 6.

μας αὐτῶ κοινῶν (οὐπω γὰρ ἐκείνῳ καὶ μόνῳ ἑθάρξει) καὶ τὸν ἐπὶ τῶν δεήσεων Γλυκὺν Ἰωάννην. Καὶ δὴ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐπιφερόμενος καὶ τοὺς κατακρίτους, τὸν μὲν ἀδελφὸν ἐν κλωθῶ (εἰρκτῆ φορητῆ τις εἴπη), τὸν δὲ Στρατηγόπουλον δέσμιον, ἐξελθὼν Νυμφαίου εἰκοστῆ ὁγδόῃ Μαιμακτηριῶνος τὴν μεγαλόπολιν εἰσεῖσιν. Ἦν οὖν τούτεῦθεν κωφὴ τις ὄργη παρὰ βασιλέως τοῖς τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὸ μὲν ἐπαγόμενον ἔγκλημα δύσνοια, αἱ δὲ πρὸς τοῦτο κατασκευαὶ αἱ ἀπὸ τοῦ πατριάρχου σφῶν ἦσαν ὑποστολαί, ὡς κακῶς δῆθεν τὴν τῆς δυσνοίας αἰτίαν, ἦν καὶ παρὰ τοῦ Σάβα κατηγόρητο, δυσχεραίνοντων. Ὅστε καὶ μὴ συναγαγῶν ἐκείνους ἐκ τινῶν ὑποπτευομένων τὴν κατὰ πάντων συνίστα δύσνοιαν, περιποιούμενος δῆθεν ἐντεῦθεν τὸν τοῦ πατριάρχου θεράποντα. Θάλασσαν γὰρ συνόλην καὶ ἀπορρόηθην ἐκείνης παρεδειγμάτιζεν, ὡς φύσιν ἔχοντος τοῦ παντός ἐκ τοῦ γεύματος οἷόν ἐστιν ἐκείνῳ γινώσκεισθαι. Εἶναι δὲ καὶ τούτους οὐ πάντας, ἀλλ' ἐκ τινῶν Ἰσως ὑποπτευομένων τοὺς πάντας ὑπάγεσθαι ταῖς αἰτίαις.

torem admovens. Ac cum nondum speraret sufficere moli rerum unum illum posse, Joannem præterea cognomento Glycyn petitionibus supplicum referendis præpositum huic adiutorem 165 tribuit. Quibus provisus, hoc ipso anno, ducens secum condemnatos, fratrem quidem in lectica clathrata (carcerem portatilem dixeris), Strategopulum autem vincium, duodetricesima Junii die Constantinopolim ingreditur. Ibi eum coquere animo apparuit C aurum quemdam in ecclesiasticos rancorem, erumpentibus subinde iræ ulticis indicis dissimulationes eluctantem. Causa odii obtendebatur studium in iis rerum novarum et cogitatæ defectionis crimen; cujus in argumentum rapiebatur eorum a patriarcha secessio. Hanc enim interpretabatur ortam ex indignatione deprehensi delatiquæ per Sabam indicii occultarum quas ipsi machinarentur in se molitionum. Itaque illis quadam die convocatis locutus est in sententiam apprime congruentem sensibus Sabæ et isti patriarchæ ministro gratificantem: palam enim ostendit signa quædam minus constantis in se fidei, in quibusdam ipsorum observata sese in omnes extendere, atque universum pariter ordinem reum peragere aversæ a se voluntatis defectionisque cogitatæ. Dixit videlicet, aquæ rivulo e mari ductæ dum gustu salsugo deprehenditur, certo argumento colligi eufus demum saporis sit mare ipsum totum, quod natura ferat eandem in stilla deprehendi sensu qualitatem, quæ universum ex quo illa est libata liquorem inficiat. Quare licet æque de singulis ipsorum non exstarent argumenta propria quemque insimulandi, recte tamen ei cunctos suspicioni subjacere quæ in quibusdam residere cerneretur. Talis quædam audita tunc est imperatoris oratio, domini sane potius supercilium infensi quam æqui iudicis, veritatem delationum exquirentis, sedatum arbitrium præferens. Sed tanti erat demereri patriar-

Ἦσαν δὲ ταῦτα δεσποτικὰ μᾶλλον ἢ ἀληθῆ, θέλοντος θεραπεύειν τὸν πατριάρχην.

κα'. Ὅπως οἱ κληρικοὶ, ἔπειτα δὲ καὶ ἀρχιερεῖς, ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ ἐσκανδαλισθησαν.

Κἄν ἐπὶ πλέον τῆς ἀπὸ βασιλέως διὰ ταῦτα ἐπειρῶντο ἀγανακτήσεως, [P. 111] εἰ μὴ καὶ ἕτεροῦτα πραχθέντα βασιλέα μὲν ἐθορύβει, ἀρχιερέας δ' ἐκίνει ζητεῖν αἰτίας καὸ' ἄς ταῦτα πράττεται ξένα τῶν τῆς Ἐκκλησίας νόμων δοκοῦντα· μήτε γὰρ ἱατρὸν χρῆναι τιμωρεῖν, ἀλλ' ἱατροῦν ἐν πάσχοντα, μήτε ἀρχιερέα κολάζειν, ἀλλὰ θεραπεύειν τὸν ἀμαρτάνοντα. Διὰ τοῦτο καὶ συναχθέντες κοινῇ σκέπτονται, καὶ διαμηνύειν ἐκείνῳ καὶ γε διαπυθάνεσθαι (ἤψαντο γὰρ τὰ δεῖνά καὶ ἀρχιερέων) ἐγνώκεσαν. Τὸ δὲ μήνομα, καθήμενων ἐν τῷ ἐκκλησιαρχείῳ, ἐφ' ᾧ σφίτιν ἐφείη συνελθεῖν ἐκείνῳ ἐρωτήσαι τε καὶ μαθεῖν πῶς ταῦτα πράττειντο· μηδὲ γὰρ ἐκκλησιαστικὰ εἶναι, ἀλλὰ τυραννικὰ τὰ πραττόμενα. Ταῦτα λέγοντες προσετίθουν καὶ τὰ πραχθέντα, ὅσα τε ἐξῶ ὅσα τε ἐντὸς ἐπράττοντο. Τὸν δ' ἀκούσαντα τὸ παράπαν

cham comprobandis ejus ministri actis, quorum se ipse auctorem non obscure ferret.

21. Ut apud clericos primum, deinde apud ipsos etiam episcopos graviter Athanasius offenderit.

Et processurum fuerat haud dubie in diuturniorem gravioresque clericorum vexationem hoc ita declaratum imperatoris in eos odium, 166 nisi alia quædam a Saba ruere qua cœperat pergente temere attentata, quæ licet præsertim in clericis intendebantur, tamen redundabant etiam in episcopos, hos movissent ad cognoscendum de negotio; unde contigit imperatorem quoque turbari ac titubare in proposito quod ostenderat, qualiacunque patriarchæ ac ejus ministrorum acta tota imperii auctoritate defendendi. Moti ergo episcopi, quod jam usque ad ipsos, ut est dictum, Sabæ grassationes pertinere cœperant, consilio inter se habito decreverunt convenire patriarcham, repetereque ab eo rationem eorum quæ nova et ab usu legibusque Ecclesiæ abhorreere visa gererentur. Ut enim medici non esse pœnas infligere languentibus, sed medicinam adhibere opportunam morbis illorum abigendis, ita nec officium antistitis in plectendo atque ulciscendo situm, verum in curandis et ad frugem emendationis revocandis qui peccarunt. His sic in conventu stabilitis patriarchæ indicant cupere antistites simul congregatos ipsum alloqui. Assignatus ad hoc locus est in ædibus magni ecclesiarchæ, quo cum venisset patriarcha, consistentes episcopi ex eo se velle audire dixerunt quas ob causas ea quæ Sabas attentabat fierent: non enim esse illa ecclesiastica, sed tyrannica acta. His diētis adjunxerunt expositionem vexationum quibus Sabas ferret ageretque miseros clericos, et in ecclesiasticum ordinem universum clam et palam, intus et extra immianiter acerbeque grassaretur. Ea ille audita sic prorsus tanquam nihil ad se pertinerent negligere funditus visus est, addens et conquerens

μηδὲ φρονεῖσαι, ἀλλὰ σκήψεις τοῦτ' εἶναι φάναι ἀποστασίας τῆς ἀφ' αὐτοῦ, καὶ διὰ τὰ μηδὲ δικαίον ἰγνωῖναι πρὸς τούτους ἀπολογεῖσθαι. Ὡς δὲ καὶ αὖθις περιώντες οὐκ ἔπειθον, διεστῆν ἐαυτοὺς ἐκείνου ἐδικαίουν καὶ οὗτοι· τὸ γὰρ τοιοῦτων πρακτομένων συγκοινωνεῖν μὴ ἔχειν λόγον ἀπολογίας τοῖς μωρομένοις δικαίως. Ἐπειθον δὲ καὶ οἱ περὶ τὴν Γεννίδιον καὶ τὸν Συλαιωτῶν βασιλεῖα μὴ εἶναι ἀνεξέταστα ταῦτα, ἀλλ' ἐπαρῆγεν ἀρχιερεῦσι καλῶς λέγουσιν. Αὐτοὺς γὰρ εἶναι πάντως τοὺς τὸν εἰς τὴν πατριάρχην ἀναγόμενον χρησταῖς μαρτυραῖς συστάσαντας, αὐτοὺς δὲ καὶ πάλιν διαγιγνώσκειν ὡς ἐπιγλωτταῖοι ὁ μαρτυρηθεὶς οὐ φαῦλος ἐπ' ἄλλοις τὴν πικρανίαν· μηδὲ γὰρ πάντα πᾶσι διδόναι Θεόν. Ταῦτ' εἶναι Θεοῦ, ὡς πάντας εἰδέναι. Καὶ γε πολλὰς τὸν κατὰ τὸ ἠθικὸν οὐκ ἀπόδητον κατὰ τὸ εἰκονικὸν ὑποσκήζειν, καὶ αὖθις ἀριστεύοντα ἐπὶ τούτῳ μὴ φθάνειν τὴν ἐπὶ τῷ πολιτικῷ ἀρετῇ. Ἀναστῆσαι δὲ τὴν κακίαν καλὸν καὶ προσήκον εἶναι, αἴην ἐντὸς μέτρων καὶ νόμων Χριστοῦ. Νόμον δὲ Χριστοῦ πάντως εἶναι τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Ἐκεῖ δὲ ζητούντων τῶν μαθητῶν ἐξ οὐρανοῦ καταγαγόντας

πῦρ ἀφανίσει τοὺς ἀπειθοῦντας, εἰπεῖν τὸν Δεσπότην, ὡς οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματός ἐστε. Τὸ γὰρ καλέσαν ἐκείνους πνεῦμα, κἂν μήπω οἴδασι, πλήρες ἀγαθωσύνης καὶ φιλανθρωπίας καὶ συγκαταβάσεως πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἀλλ' οὐ τιμωρίας καὶ ἀγανακτικῆς καὶ κολάσεως. Ταῦτ' ἐκείνων λεγόντων καὶ ἀμφικλινῆ τὸν βασιλεῖα ποιούντων, καιροῦ δραξάμενοι οἱ κανῶ; ἐκ τινων αἰτιῶν ἔχοντες ἐκείνῳ ἐθροῦθον καὶ γράφοντες κατηγορίας ἀτίπου; εἰδίδουν, καὶ ἀνέδην λοιδορίας μονωθέντα τῶν [P. 112] πολλῶν περιέβαλλον, ὥστε καὶ μὴ ἴσταμένου ἄνω που, καὶ τῶν ὕμνων ἐξανουθόντων ἐπευλογοῦντος κατὰ τὸ σῆθηδες, τινὰς ἐκείνου κάτωθεν ἴσταμένους κράζειν καὶ ἀπόφρημα κατ' ἐκείνου λέγειν, ὡς ἂν πλέον τοῦ εἰκότος διὰ τὸ μέτρος καταυθαδιζομένους.

Β κβ'. *Ἀναχώρησις τοῦ Ἀθανασίου ἐκ τοῦ πατριαρχεῖου*

Ἐπὶ γοῦν Ἀθανάσιος ἔργων μονωθεὶς καὶ τὰς αἰτίας ἐξ αὐτοῦ τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ὠρμημένας, τὰς δὲ λοιδορίας ἀπὸ πολλῶν συμβαινούσας, ὡς καὶ κρίσειν θέλειν ἄγειν, καὶ οὐκ ἀνυστά οἱ γένοιτο, εἰ βούλοιτο, τὴν τιμὴν κατέχειν (μηδὲ γὰρ ἐντεῦθεν εἰ-

talía ab illis memorari prætextus secessionis a se faciendæ querentibus. Quare supervacaneum se arbitrari curam illam sumere objectionum istiusmodi dilendarum. His episcopi multa reposuerunt quibus ei persuadere conarentur æqua et consentanea se poscere: sed cum nihil profici animadvertent ipso inflexibiliter in duritia persistente, clare ipsi denotiantur cogi se officio ad se ipsos a tam inconvenientium actorum omni participatione removendis. Neque enim se posse justæ censuram reprehensionis ulla excusatione fugere, si perseverando in communione cum iis qui sic inordinate ac temere operarentur, tam improbabilibus factis approbationis suæ apponere calculum **167** viderentur. Sub hæc Gennadius et Sylæota imperatorem privatim conventum graviter monuerunt, non debere ipsum sinere res tam suspectæ novitatis indiacussas socordii tolerantia transmitti. Quin ejus esse officii succurrere præsulibus, nihil æqui a patriarcha, quamvis justa et recta postulent, impetrantibus. Nec enim in illos cadere exceptionem idoneam suspicionis, quasi patriarchæ parum faveant; quem utique ipsi promoverunt, suis eum suffragiis et honorificis testimoniis ad summæ quam obtineret dignitatis adeptionem commendantes. Cæterum eadem fide qua tum quæ in eo laudarent prædicarunt, modo commemorare quæ in eo postmodum desiderari deprehensum sit. Prodi enim cursu temporis latentia prius hominum vicia, et occasione negotiorum naturas perspicere. Sic eos intellexisse hunc, qui dotibus ad Ecclesiæ gubernationem alioqui aptis instructus sit, in quibusdam ejus multiplicis officii claudicare partibus. Nimirum non omnibus omnia Deum dare. Cunctis quippe notum esse dona esse Dei dotes ejusmodi. Itaque sæpius animadverti eum, cujus inores non

improbentur, haud æque inoffense procedere in gubernatione donis propriæ: rursus egregie fungentem suæ regimine familiæ, civilibus deinde curatfonibus admotum minime parem administrandi magistratus industriam probare. Improbiter cogere honestum sane ac conveniens esse, verum id fieri debere intra limites legum Christi. Leges autem Christi omnino esse sacrum Evangelium. Illic autem legi discipulos aliquando ignem e cælo devocantes, qui sibi non morderos consumeret, a Domino audisse nescire ipsos cujus spiritus essent. Nam qui vocarat ipsos spiritus, licet hoc adhuc ignorarent, plenus benignitatis, humanitatis, accommodationis ad lapsos in culpam spiritus est, non autem ultionis, indignationis, severitatis inexorabilis. Tali oratione cum hi duo ambiguum scisissent imperatoris animam, captato tempore qui aliis etiam de causis exosum **168** habebant patriarcham, turbare liberius cœperunt, datis accusationum errores ipsi absurdissimos imputantium libellis, tum eundem locis a concursu seductis occurrentem probris palam conviciisq; proscindentes. Eoque res processit, ut ipso quadam die e loco sublimi perfectis hymnis populo de more beneprecante succlamantes aliqui maledictis eum lacerarent sædissimis, odio, postquam ultra modum exarserat, in justo audaciorem impudentiam prorumpente.

22. *Recessus Athanasii ex patriarchio.*

Postquam ergo se Athanasius destitutum a plerisque intellexit, aversionis causas ex se suisque ortas, odia vero infensorum sibi plurimorum usque ad contumelias et convicia prorumpere, remque ad judicium spectare, quo haud dubie coorientes undique accusationes vocent, satis patere, si vel summo conatu connitatur retinere patriarchatum, in tali offensione animorum ac rerum perturbatione

ναι τὸν εἰρηνεύσοντα ἢ καὶ προσέξοντα), καθυφίει ἅ καὶ ἄκων τῆς προστασίας. Οὐκ ὄλιγοι γὰρ καὶ τῶν χθῆς καὶ πρὸ τρίτης τῶν ἰδίων παρὰ τῶν ἐκείνου στερηθέντων ἰμοῦ συμφορῆσαντες διεφόρου ἀρδην τὰ ἴδια. Οἱ δὲ καὶ τοῖς σιτιῶσιν ἐπεχείρουν καὶ καταγέλων καὶ ἐπετώθαζον ἀνέδην τε κατηρῶντο καὶ ἀπαφήμιζον. Ἄλλοι δὲ καὶ λίθους ἐβαλον φανέντος ἐκείνου. Τόσον τὸ μῖσος. Καὶ καταστύγουν οἱ πλείους. Αὐτὸς δὲ γνοὺς ἐντεῦθεν καὶ εἰς κρίσιν ἀπαξόμενος, ὡς τοῖς δοκοῦσι μᾶλλον ἐδόκει, βασιλεῖ διαμηνύεται ἀποσταλῆναι μὲν τοὺς τὸ πατριαρχεῖον ἀναδιεξιμένους, ἀποσταλῆναι δὲ καὶ τοὺς διακομισσοῦντας κατὰ τὴν ὁδόν, ὡς μὴ κινδυνεύει. Ἐν τοιοῦτῳ δὲ σχεδιάσας βιβλία δύο, τὸ μὲν ἐν τῆς αὐτοῦ παραίτησας, θάτερον δὲ πᾶλλ' ἄττα περιέχον καὶ ἰδίας κατὰ τὸν βίον συστάσεως [P. 143] χάριν καὶ καταρῶν τῶν ὡς δῆθεν κατ' αὐτοῦ ἀποφημισάντων, ὁ μίμησιν ἀναδιεξιμένους τοῦ Χριστοῦ, τὸν μὲν ἐν ἀφανεί κρύπτει ἐν κορυφῇ κλονός τινοῦ τῶν κατὰ τὰ ἀριστερὰ εἰσιούσι κατηχομενεῖα τοῦ μεγάλου νεῦ ἰσταμένων, ὅπ' ὄπην περισσευῶνος, δίκην φωρῆς, ὡς μή τις εἰδείη προμηθευσάμενος, κλιμακά τ' αὐτὸς προσερείσας καὶ

frustra fore : nam orto-certamine omnes in unum dimicaturus, ne attendente quidem ullo aut saltem audire sustinente, nedum in pristinae communione pacis perseveraturo quoquam : his persuasus rationibus diu [reluctatum appulit tandem animum ad cogitationem abdicandæ, quam tenere nequiret etsi maxime cuperet, sacræ præfecturæ. Nempè jam non pauci eorum quos nuper ac paulo ante ministrorum ipsius violentæ grassationes pensionibus et sacerdotiorum fructibus multaverant, palam ablata repetebant, ac facta manu paribus injuriis irascentium, vim apertam intentantes, auferebant quæ sua dicerent. Quidam etiam prædia frumentariosque agros quorum fuerant possessione pulsati, concursu et factione invadebant, inter hæc irridentes, dieteriis traducentes, maledictis quoque incessentes, diris denique nullo metu aut respectu devoventes patriarcham et suos. In tantam licentiam excesserat populare odium, lassata diuturnis injuriis plerorumque patientia, in furem conspiratione multitudinis ineluctabiliter sævientem exardescens, impunitate necessaria, securitate summa. Itaque Athanasius sentiens haud procul abfore quin corripere sistendus tribunali (nam 169 causam ejus ecclesiastico judicio disceptari non ignorabat primores cupere) occupavit significare imperatori se ab ipso petere ut mitteret quibus patriarchales ædes, iis abscessurus, consignaret, quique illum quo recessurus esset itinere tutum ab incurso infesti populi præstarent. Interim ipse duos libellos deproperavit, quorum uno dignitatem abdicare videbatur : alter multa complectens partim vitam ejus anteaquam jactabunde commendabat, partim in obtretractores iram expromebat minis et diris, sane impotentius quam professum imitatore Christi mansuetudinis deceret. Et hunc quidem

ἐπιθεις πλὴν οὐ γυμνὸν τὴν χάρτην, ἀλλὰ δυσὶν ἐκπώμασιν ἐμβάλων, ὑπογραφῇ ἰδιοχείρῳ καὶ βούλλῃ μολιβδίνῃ τὰ γράμματα ἐξασφαλίσάμενος, τετρήνας καὶ σπαρτίῳ περιεφίγξας, ὡς μὴ τι ἐπιβουλεύσει τῶν λυμαντήρων ἐς μακρὰν ἐκεῖ κείμενος. Θάτερον δὲ τὸν τῆς παραίτησας πέμπει πρὸς βασιλέα, ἀξιῶν τὴν ταχίστην τοὺς γε τὴν ὁδὸν ἀσφαλῆ εἰ θήσοντας ἀποστείλαι. Ἔχον δ' ἐπὶ λέξεως ὁ μὲν ἐν τοῖς ἐκπώμασι χάρτης τάδε :

κγ'. Τὰ ἐν τοῖς ὀστροῖσι κατὰ τοῦ πατριαρχεῖοντος γηραμμένα.

« Δύο τινὰ ἐφάνη πρὸς καταβολὴν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ὠφέλειαν ἦθεν αὐτῆς ἐπινοηθέντα, ἐξ ἐπιβουλῆς τῶν ἐπικαιρόντων τοιοῦτοις, ἐν μὲν τὸ τὸν Βέικον ἔλθειν εἰς τὸ διαλεχθῆναι καὶ τάχα καταγινωσθῆναι καὶ ἡτηθῆναι, ὃ ἀμήχανον ἦν τοῦ λαοῦ μεμνηνότες καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν ἔχόντων τε καὶ λεγόντων, δεύτερον, ἦνίκα τῷ Ἰακίνθῳ ἐξεχωρήθη ἀπανταχοῦ τῆς Ῥωμῆων προσκαλεῖσθαι κατὰ τῆς Ἐκκλησίας οὓς εὐρίσκων οὐ συνειδήσει, οὐ νόμοις θεοῦ τετραμμένους, ἀλλ' ἀγρυπνώεις καὶ τριωβολιμαίους τινὰς, καὶ ἱκανοὺς καταστρέψαι τὴν Ἐκκλησίαν Χριστοῦ,

duobus libellum ipse furtim abscondit loco abstrusissimo, intra foramen eorum simile in quibus columbæ nidificare amant, sito supra verticem columnæ eujuspiam in catechumenis, ad lævam introeuntium, stantis. Notabilis porro est quam in hoc adhibuit sollicitudo. Primum chartam non simplicem et authenticam destitutam reliquit signis, sed manu rite propria subscriptam bulla insuper plumbea munivit : tum vasis duobus testis inclusit invicem obversis, quorum labra pertusa funiculis inserjis apte commisit, ut eam undique ab injuria omni protegerent. Sic conditam, scala ipse muro applicita consensaque, manu propria deposuit in memorato prius loco, velut illic custodiendam in æram memoriam posteritatis. Alium abdicatorium patriarchatus libellum misit ad imperatorem, orans ut quam primum ad se destinaret securos per viam deductores, quibus a vi defenderetur. Hæc ambo scripta hic ponam, incipiens a proliziori scilicet indito ; cujus hæc fuere verba :

23. *Scriptum quod patriarcha vasis inclusum testis reliquit.*

« Duo quædam apparuerunt ad deiectionem Ecclesiæ, quæ ad ejus 170 scilicet utilitatem excogitata fuerant, ex insidiis gaudentium talibus. Unum quidem venire Veccum ad colloquium, tanquam mox sic damnandum et convincendum ; quod fieri non poterat furente populo, et dulce mistum amaro exhibentibus illis et loquentibus. Alterum quando Hyacintho est permissum per Romanam ubicunque ditionem convocare contra Ecclesiam quos invenit non rectæ conscientiæ, non legibus Dei innutritos, sed agyrtas triobolares quospiam, idoneos Ecclesiæ Christi destruendæ zbolendisque cunctis ejus traditionibus per incon-

καὶ ὅσα περιλαβεν, ἀλόγῳ θράσει καὶ διαβολῇ καὶ ἄ
 ὕβρει, ἐν οἷς εἶχον ἐκείνοι τὸ ἰσχυρόν. Καὶ ἐτι, ὡς
 εἶπεν, ἔμελλε τοῖς δυσὶν ἐκείνοις κακοῖς καὶ τρίτον
 [P. 114] ἀναφυῆσαι, ὃ καὶ διὰ πληθοῦς ἡμετέρων
 ἀμαρτιῶν τῇ ἡμετέρῃ συνῆθη ἡμέρᾳ καὶ καθ' ἡμῶν
 ἰσπρατεύσατο. Τῆς γὰρ Χριστοῦ Ἐκκλησίας οἷς αὐ-
 τίς οἶδε κρίμασι τὴν φροντίδα δεξάμενοι, οὐκ ἐξη-
 σφαλίσθημεν τοῦ μήτε τοὺς σχιζομένους τῆς Ἐκκλη-
 σίας Χριστοῦ καὶ ὕβριστάς αὐτῆς τιμωρεῖν μήτε
 τοὺς ἀκαθαρταίαις, μοιχαίαις τε καὶ πορναιαῖς ἐλω-
 πώτας ἀναχατιζέειν. Ἦγνοήσαμεν δὲ ὅτι καὶ οἱ πα-
 τριαρχεῦντες τοιαύτας εὐθύνας ὑπέχουσι παρὰ τῶν
 ἐπὶ σφάλλμασιν αὐτῶν εὐθυνθέντων καὶ τῶν τούτοις
 ὁμοίῳ εἰς ἃ διωκῆκασι, καὶ ταῦτα μὴδὲ τοῖς ἐνεργ-
 οῦσι σήμερον τὰ δημόσια τοιαύτας ἐν οἷς ἐνήργησαν
 ὑπάρχοντων εὐθύνας, ὅσα ἡ κακοτρόπῃ γνώμῃ ἢ καὶ
 ἐγκλίᾳ κατὰ τοῦ δικαίου πεκαρφηθήκασι. Ἄλλ' ὦ
 τῶν ἐμῶν κακῶν ἵ ὡς μὴδὲ κἀν ἴσα τούτοις ἐξισωθῆ-
 ναι καὶ τὰ ἡμέτερα. Καὶ εἰ καὶ πόθεν ταῦτα ἐπῆλθεν
 ἡμῖν, ἔδρα τοῖς πολλοῖς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ Θεῷ. Ὁ γὰρ
 εἰπὼν, παρήρυσά μενος πρὸς Θεόν, ὅτι Ὁ Ἰησοῦς τοῦ
 οἴκου σου κατέφαγέ με, εἶπε, Καὶ οἱ ὄνειδισμοὶ τῶν
 ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ. Οὐ γὰρ ἡμετέρων
 ταῦτα σφαλμάτων ἀντέκτισες, καὶ χάρις Θεῷ ἡμεῖς
 μὴ ἀδικούμενοι οὕτως ἀδικούμεθα, ὅτι τὸν μὴ ἐαυ-

τὸν ἀδικούντα οὐδεὶς δύναται παραβλέψαι, ἢ Ἐκ-
 κλησία δὲ πάλιν ὕβρισθη καὶ ἐζημίωται. Τίς δὲ ἡ
 ζημία; Τῶν μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν καὶ λοιποῦ
 χριστιανύμου λαοῦ, τῶν μὲν λόγῳ, τῶν δὲ καὶ βίᾳ
 βλαψάντων πρὸς τὸ σεμνότερον, ὡς καταγίγς ἀγρία
 ἀθρόον ἐπεισεσοῦσα ἢ καθ' ἡμῶν ὕβρις πρὸς τὰ
 πρότερα ἔστρεφεν. Ἡ δὲ ὕβρις καὶ τὸ αὐτῆς λυπη-
 ρὸν τὸ μὴ κατὰ τῆς ἡμῶν ὀπολήφως μόνον καὶ τὸ
 λίθους κρατῆσαι βαλεῖν ἡμᾶς καὶ ἀναθεματίσαι, καὶ
 ὅσα σωματικῆς ὕβρεως ἐπαιτεῖν, ἀλλ', οἰμοὶ! καὶ κατ'
 αὐτοῦ τοῦ σεβάσματος. Διὸ καὶ φημι, Εἰ σύνοδα
 ἐμανεῶ πορνείᾳ ἢ μοιχαίᾳ ἢ ἀβέρνομανίᾳ ἐλωπύ-
 ναι, καὶ εἰ εἰ ἐφρόνησα πώποτε ἢ φρονῶ ἢ φρονήσω
 ἀλλότριαν φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ
 μου, ἀνάθεμά μοι ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ ἡ μερίς μου
 οὐκ εἴη προδότη καὶ τοῖς τὸν Κύριόν μου σταυρώσα-
 σιν. Εἰ δὲ ὀρθῶς καὶ πιστῶς με λατρεύοντα καὶ φρο-
 νοῦντα, καὶ ἀποβαλλόμενον ἐκ ψυχῆς ὃ μὴ δοξάζει ἢ
 Ἐκκλησία μὴδὲ παρέλαβε, συκοφαντῆσαι οὐκ ἐφρι-
 ξαν γλώσσαί λέγειν μαθοῦσαι; κακὰ, ὅσοι καὶ οἰτινες
 εἶεν, ἔχω αὐτοὺς καθὰ ὃ κανὼν, καὶ ἀπὸ τῆς ζωαρχι-
 κῆς Τριάδος ἀφωρισμένους. Ὅτι θεὸς βρασθέντες, ἀλλ'
 οὐ βιάσαντες ἐπέθην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐπιπέσει
 εἰρήνης καὶ ὠφελείας κοινῆς, οὐ προέθη δὲ κατὰ τὰς
 ἐπιπέσεις [P. 115] ὅσον διωκῆσαμεν, οὕτω συμφέρον

sultam audaciam, calumniam et contumeliam, ad
 quæ ingens illi habebant robur. Porro nunc malis
 illis duobus tertium, quantum licet conijcere, in
 cumulum succrescet; quod et propter multitudi-
 nem nostrorum peccatorum nostra contigit die et
 in nos militavit. Ecclesiæ quippe Christi, quibus
 ipse novit iudiciis, cura nos accepta haudquaquam
 secure potuimus discissos ab Ecclesia Christi et
 ei contumeliosos punire, neque immunditiarum,
 adulteriorum, fornicationum convictos reprimere.
 Ignoravimus autem patriarchas potestate utentes
 sua fuisse obnoxios reddendæ talium actorum
 rationi iis ipsis quos in lapsibus deprehensos cor-
 rexerint, et similibus, jus impune usurpantibus
 vocandæ ad suum examen eorum administratio-
 nis, cum tamen quos hodie videmus civiles exer-
 cere magistratus, minime subjaceant iudiciis
 subditorum in iis quæ vi acceptæ potestatis ege-
 rint, etiam quando vel malitia vel ignorantia
 contra jus et æquum temere quidpiam attempta-
 runt. Sed heu! vis ingens malorum meorum! ne
 nostram quidem longe sublimioris **171** ordinis
 ecclesiasticam auctoritatem ad æqualitatem saltem
 conditionis cum politica tanto inferiori aspirare
 patiuntur. Unde autem ista nobis acciderunt,
 ignotum multis est: at non Deo. Nam qui ausus
 est Deo dicere: «Zelus domus tuæ comedit me, »
 idem et hoc subjunxit, «Et opprobria exprobra-
 tium tibi ceciderunt super me^b. » Nec enim
 nostrorum ista sunt delictorum ultio ac multa;
 quo nomine Deo gratias reddimus. Sed et hæc in

nos intorta ictum tela ipse perforant, adeo ut
 injuriis licet tantis appetiti nullam tamen inju-
 riam patiamur, quoniam qui se ipse non læserit,
 nemo potis est lædere. Verum Ecclesia et contu-
 meliam patitur et detrimentum. Quodnam vero
 detrimentum? Nimirum e monachis et monialibus
 cæteroque Christiano populo complures, partim
 persuasi rationibus et electione ducti propria,
 partim terrore addito minisque pœnarum, vi com-
 pulsus quadam, sese in melius converterant san-
 ctimoniamque respexerant, quos velut turbo ferus
 ac procella in transversum dira ingruens, hæc in
 nos contumelia de cursu dejecit et rursus avertit
 in priora. Ejus porro injuriæ perniciosa, unde no-
 bis dolendi causa est, non in famæ et existima-
 tionis nostræ jactura constitit, non in contumelia.
 tam licenter grassantium, ut et lapides quos in nos
 jacerent tulerint et anathematizaverint cæteraque
 accumulaverint genera omnia sensibilibus contu-
 meliarum: sed, heu me! (nam hoc cor vulnerat)
 in religionis ipsius damnum maximum tempestas
 ista redundavit. Quare aio: Si mihi sum conscius
 fornicationis aut adulterii aut nefariæ in mares-
 libidinis, si sensi uquam aut sentio aut in poste-
 rum sentiam alienum quidpiam a sensu Ecclesiæ
 Christi Dei mei, anathema mihi sit a Christo et
 pars mea cum proditore ac crucifixoribus **172**:
 Domini mei. Sin me recte ac fideliter servientem
 et sapientem, rejicientemque ac reprobantem ex
 animo quod non sentit Ecclesia neque accepit,
 calumniari non hortuerunt linguæ doctæ maleu-

^b Psal. vii, 10.

ἡμῖν κατεφαίνετο, μάρτυς Θεός, καὶ ὁ μὴ ὡς κακόν, ἀλλ' ὡς πρέπον ἐπράττομεν. Πλὴν εἰ ἐν ψ̄ μέτρῳ μετροῦμεν ἀντιμετρηθῆσόμεθα, τὴν τούτων διάκρισιν ἀνατίθῃμι τῷ ἁγίῳ βασιλεῖ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ εἴτε ἀποδοχῆς εἴτε εὐθύνης κριθῶμεν, στέργομεν, καὶ ὡς ἐκ Θεοῦ τὴν τούτων κέλευσιν ἐκδεχόμεθα. Ἔτερον, εἰ καὶ ὁποῖόν ἐστιν ἐκάστου τὸ ἔργον τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δηλοῦται, χάριν τῆς δυσφημίας ἦν ἐξήμισε καὶ ἡμῶν ὁ διάβολος λέγομεν. Εἰ σύνοιδα ἐμαυτῷ πορνείᾳ ἢ μοιχείᾳ ἢ ἀβρενομανίᾳ ἐαλωκέναι, καὶ εἰ ἐφρόνησα πώποτε ἢ φρονήσω ἀλλότριον φρόνημα καὶ ἀπαῖδον τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Κυρίου μου, καὶ εἰ μὴ ὡς οἱ ἅγιοι μαθηταὶ καὶ ἀπόστολοι τούτου παραδεδώκασι καὶ οἱ διάδοχοι τούτων θεοφόροι Πατέρες, ἰδικῶς καὶ συνοδικῶς, καὶ εἰ μὴ ἅπαν ἑτερόδοξον φρόνημα, ὁ μὴ παρέλαβε καὶ κρατεῖ ἡ Ἐκκλησία Χριστοῦ, παραπέμψω τῷ ἀναθέματι, ἀνάθεμά μοι ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ ἡ μερίς μου σὺν τῷ προδότῃ καὶ τοῖς τὸν Κύριόν μου σταυρώσαντι. Εἰ δὲ ὀρθῶς καὶ πιστῶς με λατρεύοντα καὶ φρονούντα καὶ ἀσπαζόμενον καὶ κηρύττοντα διαβολαῖς μετίνες τοιαύταις διέβαλον, ὅσοι καὶ ὅτινες εἴεν, ἐκκήρυκτοι τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ, καὶ ἀλύτῳ ἀφορισμῷ τῷ ἀπὸ τῆς ζωαρχικῆς καὶ μακαρίας καὶ ἁγίας Τριάδος ἡ μετριότης ἡμῶν ὑποβάλλει αὐτούς, καὶ ἀρᾶ ἀναθέματος καὶ τὸν τοιοῦτοῖς παρασυρέντα εἰς τὸ βλάψαι

καὶ ἀδικῆσαι με. Ὡς δὲ τοῖς ἀδίκους καὶ βλασφημοῖς αὕτη ἀρὰ παρὰ Θεοῦ, οὕτω καὶ τοῖς φειδομένοις τὴν γλύσσαν καὶ ἀλήθειαν ἀγαπῶσι καὶ λέγουσιν ἢ τοῦ Θεοῦ εὐλογία καὶ σκέπη περικυκλώσοι καὶ ὧδε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. » Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῖς ἐκκλημασι καὶ ἐν ἀποκρύφῳ τεθέντα · ἃ δὴ ὅποια μὲν καὶ ὅπως ἔχουσιν, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν παρασυρέντα, ὅστις ἂν καὶ εἴη, ὑπ' ἀνάγεμα ἄγειν, καὶ εἰ σύστασις ταῦτα ἀπαθῶν τρόπων εἴτε καὶ μὴ, εἰδαῖν ἂν οἱ πνεύματι ζῶντες· καὶ τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες. Ὅμως ὑστερον εὑρεθέντα, ὡς μετ' ὀλίγον ῥηθήσεται, ἱκανοῦς αἰτίαις δικαίαις ὑπήγγον τὴν γράψαντα. Ἔτερον δὲ γράμμα σχεδιάσας πρὸς τὸν βασιλέα ἀπέστειλεν, οὕτω κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνον · « Θεῷ καὶ μετὰ Θεοῦ τοῖς λόγοις θαρβύσας τῆς ἐκ Θεοῦ βασιλείας· σου τὴν Ἐκκλησίαν ἐκράτησα. Εἰ δ' ἐγκαλοῖ μοι καὶ τις ὅτι μὴ κατὰ τὸ ἀρέσκον ἐκάστηψ διψήκῃσα, μάρτυς αὐτὸς Θεός, κριττον οὐκ ἐφρόνησιν. Ἐπεὶ δὲ Χριστὸς τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ [P. 116] καὶ τῆς βασιλείας σὲ κατέστησε φροντιστὴν, ἰθύνειν πρὸς τὴν ἀρέσκον αὐτῷ, ἐνώπιον λέγω τοῦ Κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰ καὶ ἁμαρτωλὸς εἰμι, ἀλλὰ πρακτικῶς οὐκ ἐπίσταμαί τι ἀπειργον κατὰ κανόνας ἱερωσύνης. Εἰ δὲ τινες ἐξηγέρθησαν κατ' ἐμοῦ λέγειν ὅσα εἰς ἀνθρωπίνην ὕβριν φθάσει καὶ παραλύπησιν, καὶ εἰσὶν οἱ πιστεύοντες ταῦτα, θέτωσαν εἰς καθαίρεσιν ὅσα ἐκ τούτων καὶ βούλονται, καὶ εἰ ἀδικηθῶ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δικαιοθή-

cere, quicumque et qualescunque fuerint, habeo ipsos, juxta canonem, pro segregatis a vitæ auctore Trinitate. Quoniam vero coacti, minime autem nos ipsos per vim intrudentes, regimini Ecclesiæ sumus impositi, spe pacis et utilitatis communis, non successit autem secundum spem quantum in ea administratione gessimus: nihil autem gessimus (testis sit Deus) nisi quod expedire nobis visum est, et quod non ut malum, sed ut decens a nobis fieret: cæterum an qua mensura mensi sumus, eadem remetiatur nobis, judicium arbitrio sancti imperatoris et episcoporum coram Deo permitto; et sive absolvamur sive damnemur ab iis, acquiescimus, et ut a Deo profectum eorum qualescunque mandatum accipimus. Aliud, etsi quale sit cujusque opus, die illa declaratum iri credimus, tamen quoniam aiunt quosdam scandalizari propter maledicentiam quam evomuit in nos diabolus, dicimus: Si conscius mihi sum incidisse in fornicationem, adulterium aut nefariam in mares libidinem, si sensi unquam aut sentio aut sentiam alienam sententiam et abhorrentem ab Ecclesia Christi Dei et Domini mei, et nisi ut sancti discipuli et apostoli ejus tradiderunt et successores horum deiferi Patres, privatim et synodice; et nisi omnem heterodoxam doctrinam, quam non accepit nec tenet Ecclesia Christi, respuo subjiciens anathemati, **173** anathema mihi sit a Christo et pars mea cum proditore et crucifixoribus Domini mei. Si vero recte ac fideliter me ministrantem et sentientem et amplectentem et prædicantem calumniis

me talibus diffamarunt, quicumque ac qualescunque sint, extra censum habentor Ecclesiæ Christi; et insolubili excommunicationis nexu a vitæ auctore, beata et sancta Trinitate, mediocritas nostra ipsos subjicit, dirisque anathematis, et eum qui talibus tractus fuerit ad lædendum et injuriis afficiendum me. Ut autem injustis et blasphemis hæc maledictio a Deo est, sic et linguam continentes et veritatem amantes et loquentes Dei benedictio ac protectio circumdabit, et hic et in futuro. » Hæc quidem erant in chartis intra pocula fictilia conditis et in cavo abstruso depositis. In quibus, quod eum quoque qui etiam vi pertractus ad adversantium sibi partes fuerit, quicumque tandem sit, anathemati subjicit, id ad humanæ prohibitæ Christianæque mansuetudinis rationes satis accommodatum necne fuerit, censendum relinquo viventibus in spiritu et Domino servientibus. Illud scio, scriptum hoc postea repertum vulgatumque, ut postmodum dicetur, accusationibus in ejus auctorem antea factis fidei momentum addidisse, ut jam non immerito traductus ille ac injuste infamatus videretur. Aliud etiam scriptum concinnavit, statim ad imperatorem missum, hæc ad verbum continens: « Deo et post Deum verbis fidens ex Deo auctoritate ducentis majestatis tuæ, Ecclesiæ regimen capessivi. In quo administrando si quispiam succensuerit gubernationem **174** meam ad quod cuique placeret obnoxie accommodatam non fuisse, testis idem sit Deus, melius non sentiebam. Quandoquidem vero Christus Ecclesiæ

σομαι. Τὴν γὰρ παραίτησιν λογίζομαι ἀκανόνιστον, ἅ καὶ αὐτῆ μου ἡ διάκρισις. Ἐπεὶ δὲ πρὸς τρέμοντα τὰ δικαιώματα Θεοῦ βασιλεῖα λαλῶ, εἰ κελεύεις, τὸ θέλημα μου ἐγὼ, καὶ ἀνατίθηναι τῷ Θεῷ καὶ τῇ ἐξ αὐτοῦ βασιλείᾳ σου τὰ ἐμὰ, ἵνα ὅπερ αὐτῇ θεάρεστον δόξει καὶ τῇ ψυχῇ μου σωτήριον, εὐεργετήσης καὶ συμβουλεύσης καὶ συνεργήσης μοι, καὶ οὕτω παρὰ Θεοῦ χρισθῆ τῆς εὐεργεσίας τὰ ἴσα τῇ ἐκ Θεοῦ βασιλείᾳ σου. » Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, κατὰ τὸ εἶδος, οὐχ ὑπέγραψα, τὸ δὲ γε πρότερον οἰκιοχειρῶς ὑπεσημήνατο· εἶχε γὰρ, « Ἀθανάσιος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας· Ῥώμης καὶ οἰκουμηνικὸς πατριάρχης. » Ἦν δ' ἔτι φερόμενον καὶ ἄλλο τι ἐν κρυπτῷ γράμματι, ὅπερ οὐκ οἶδα εἰ προσετέθη ὕστερον παρὰ τῶν ἐκεῖνῶν προσκειμένων, ὡς « Κἂν εἴ τι ποιῆσω παρὰ ταῦτα, ἄσπορον ἔχω καὶ ἔξω τῆς ἡμετέρας γνώμης, κἂν αὐτὴν ἐγγαρῖξω μου τὴν παρὰ τῆσιν. » Τέως ταῦτα γράψας, τὰ μὲν ἐν ἀφανεί τῆσιν τὸν εἰρημένον ἐξασφαλισάμενος τρόπον, αὐτὸς δὲ τὸ πρὸς τὸν βασιλεῖα καὶ μόνον ἐξαποστεύσας, ἵνα οὐκ ἦν ἐκεῖθεν, καθ' ὡς ἴσως; καὶ οἱ ἠλιπστοί, ἡ βοήθεια καὶ τὸ ἀντειληφθῆναι, ἀλλ' ἤδη μᾶλλον οἱ νυκτὸς ἐξελυσσομένου κατὰ τὴν ὁδὸν δεφρονέουσιν ἀπεστέλλοντο, καὶ ἄλλοι οἱ τὸ πατριαρχεῖον ἀναδεξόμενοι,

szaz et imperii te constituit curatorem, ut utraque ad ejus beneplacitum dirigas, in conspectu loquor Domini mei Jesu Christi, etsi peccator sum, tamen factum a me quidquam non memini a sacerdotii regulis abhorrens. Si vero aliqui insurrexerunt contra me, dicentes quæ ad deformandum contumellis dolore pungendum hominem pertinent, et sunt qui credunt ista, imputent licet in idoneas meæ depositionis causas ea ex his quæ volunt. Si passus injuriam fuero, in die illa justificabor. Abdicationem enim repeto illegitimam. Et hoc quidem meum judicium est. Quoniam vero cum tremente justificationes Dei imperatore loquor, si jubes, voluntati meæ renuntio, et Deo permitto utraque ex Deo auctoritatem habenti majestati res meas, ut quod ipsi Deo placitum videatur et animæ meæ salutare, conferre, consulere, cooperari mihi digneris, ut anima mea divinæ beneficentiæ fiat particeps similiter cum ex Deo data majestate tua. » At huic quidem libello, ut fieri par fuerat, prius quidem illud in occulto addidit, memorato jam munitum modo. Ipse vero solum secundum

γνοῦς ἐντεῦθεν ἴσως καὶ τὴν τοῦ κρατοῦντος γνώμην, ὡς οὕτω τὰ καθ' ἑαυτὸν δοκιμάζοντος εἰς συνῶσον, εἰ ἔκστατη, παρακεκνημένων τῶν ὄλων (οὐδὲ γὰρ ἐχώρει ἄλλως γίνεσθαι), ἀκρι τῶν νυκτῶν διδωσιν ἑαυτὸν τοῖς ἀπάξουσι. Καὶ πρὸς τῇ κατὰ τὰ Εὐγενίου γεγονότες θαλάσση ἀλιάδος τε ἐπιβαίνουσι, καὶ τὸν λιμένα τὸ Κέρας εἰσπλεύσαντες τὴν μὴν τοῦ Κοσμιδίου καταλαμβάνουσι. Κάκει τὴν νύκτα προσμείνας στέλλει πρὸς βασιλεῖα τὴν αὐτοῦ παραίτησιν, ἔχουσαν ἐπὶ λέξεως [P. 117] οὕτως·

κδ'. *Παραίτησις ἐγγραφὸς τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου.*

« Ἐπειδὴ περ λυσitelias χάριν κοινῆς εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀνήχθημεν θρόνον καὶ διὰ τὴν τοῦ χριστιανώμου λαοῦ εἰρηναίαν κατάστασιν καὶ κυβέρνησιν, ἀπέδωκαν δὲ τὰ πράγματα εἰς τὸναντίον καὶ παρ' ἐλπίδα τὴν ἡμετέραν καὶ τῶν βίασαμένων ἡμᾶς, ὡς ἐντεῦθεν κριθῆναι ἡμᾶς τῷ λαῷ ἀδοκίμους καὶ παραιτητέους καὶ ἀδικήτους, ἄλλως τε δὲ καὶ ὡς ἀσθενεῖς καὶ ἀμαρτωλοὶ καὶ ἀνίκανοι καὶ οὐδὲ δέξιοι λειτουργίας τοιαύτης, διὰ τοῦτο παραιτούμεθα καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ εἰ τι ἠγνοήσωμεν ἢ καὶ διεπραξάμεθα ἔξω τοῦ πρέποντος, αἰτοῦμεν συγχώρησιν, καὶ ὁμᾶς ὁ Κύριος

libellum imperatori cum misisset, nec inde quod forte speraverat auxilium ac protectionem offerri sibi videret, quin potius jam præsto adessee submissos illinc cerneret qui se nocte profecturum per viam defenderent, et alios, qui quas suo discessu vacuas relictuas mox foret patriarchales ædes susciperent custodiendas, intellecto ex his persuasum imperatori utilem futuram patriarchæ depositionem perturbationi publicæ pacandæ, cum allud non posset, se ipsam intempesta nocte ultro dedit missis ad se abducendum. Cum his ad oram maris loco ab Eugenio denominato contiguam progressus, ibi piscatoriam pariter omnes conscendunt navem, et in portum Ceras dictum inventi ad Cosmidii monasterium perveniunt. Nocte illic transacta misit Athanasius ad imperatorem cessionem suam, sic ad verbum habentem :

24. *Cessio scripto expressa patriarchæ Athanasii.*

« Quandoquidem utilitatis communis gratia in patriarchalem promoti thronum fuimus et ad pacificum Christiani populi statum ac gubernationem, successerunt autem res in contrarium præter spem nostram et eorum qui nos ad istam præfecturam admittendam coegerunt, adeo quidem ut inde contigerit censerī nos populo improbables, rejici dignos, ineptos et frivolos, cum etiam nos et ipsi sentiamus imbecilles, peccatores, insufficientes nec pares ministerio tali, propterea abdicamus nos ipsos cum sacerdotio; et si quid ignorantes omisimus aut fecimus extra quam decuit, petimus veniam, et vobis Dominus ignoscat. Ac quod erit conducibile præbebit, et gubernabit ambos, et pastorem providebit accommodatum, precibus Deiparæ. » Subscriptio hæc fuit : « Athanasius qui fuit archie-

συγχωρήσοι, καὶ τὸ συμφέρον παρέξει, καὶ κυβερνήσει ἀμφοτέρους, καὶ ποιμένα ἔσται τὸν ἀρμόδιον, πρεσβείας τῆς Θεομήτορος. » Ἐίχε δὲ ὑπογραφῆς τὸ, « Ἀθανάσιος ἡγουμενίσκος ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, οἰκουμηνικὸς πατριάρχης. » Ταῦτα τὰ τῶν γραμμάτων, ταῦτα τὰ τῆς παραιτήσεως Ἀθανασίου. οἷς ἐνοήσεί τις τὸ ἐμφαινόμενον τοῦ γράφοντος ἐμπερισκεπτον. Καὶ τῶς τί βούλεται τὸ « οὕτως ἐφρόνουν » καὶ αὖθις « κρείττον οὐκ ἐφρόνουν, μάρτυς Θεός; » Τοῦτο καὶ καταπνευστή, οἶμαι, νῆς εἶπη, ὅς αὐτοβούλως καὶ αὐτονόμω; κινδύνῳ περιβάλλει τὴν ναῦν, ὡς Κρεττον οὐκ ἐφρόνουν. Ἄλλ' εἶπεν ἄν τις πρὸς αὐτὸν, « Ἄλλ' ἦσαν μεθ' ὧν ἄν καὶ συνεβουλεύσω, ὅτι οὐδὲ μόνος, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν κυβερνᾶν ἐτάχθης. » Ἄλλὰ τὸ παρὸν, « Ἐκρίθην γάρ, » φησί, « τῷ λαῷ ἀδόκιμος, » καὶ οὐ τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς τῆς Ἐκκλησίας μοναχοῖς· λαοῦ δ' ἀποδοκιμασία τί ἄν ἰσχυρὸν ἔχει εἰς πατριάρχου παραιτήσιν; « Παραιτούμεθα δὲ καὶ αὐτούς, » φησί, « μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης. » Οὐ θρόνον καὶ τιμὴν παραιτεῖται, ἀλλὰ λαὸν ἀτακτον καὶ ἀπειθῆ. Πότερον δὲ τὸν λαὸν σύμμαχον τῇ ἀρχιερωσύνῃ παραιτεῖται, ὡς παραιτεῖσθαι δὴ καὶ ἀμφοτέρους, ἢ λαὸν παραιτεῖται μετὰ τῆς ἐνοῦσης αὐτῷ ἀρχιερατικῆς ἰσχύος καὶ καταστά-

σεως, ὡς εἶναι καὶ αὐτὴν ἰσχυρὰν καὶ εὐλογον τὴν ἀποβολήν; Τί δὲ βούλεται καὶ τὸ ἀρμόδιον λέγειν; εἰ μὴ πάντως τὸν τὰ πάντα τῷ λαῷ συγκαταθεσόμενον. [P. 118] Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως τῷ ἱστοροῦντι καὶ παρακαίρια λέλεκται. Τοῦτο δὲ τις καὶ μόνον παρατηρήσειεν, ὅτι τέσσαρσιν ἐνιαυτοῖς τὴν Ἐκκλησίαν κατέχων αὐτὴν σχεδὸν ἡμέραν εἶδε τῆς ἐκβολῆς ἦν δὴ καὶ τῆς ἀναθάσεως ἐγνωκεν, ἥτις καὶ Ἐλαφβολιῶνος ἐκκαίδεκτη ἦν, ὅτε καὶ ὁ μέγας λογοθέτης τὸν ἴδιον λόγον καταγνοῦς ὄλον ἐκ τῆς τῶν πολλῶν βλασφημίας τῶν ἐν ἐκείνῳ γεγραμμένων, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ ὁ λύκος ὁ τῶν λαχάνων ἄνθρωπος παρὰ τοῦ ἀρχῆθεν εἰπόντος ἐλέγετο, πυρ' παρείδου. Ὁ μόντοι γε βασιλεὺς δεξάμενος τὴν παραιτήσιν διὰ τε τὸ τῆς ἰδίας γνώμης εὐθι, καὶ τοῦ μὴ θέλειν κινεῖσθαι τὰ μηδὲν ὀνήσοντα, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον Ἐκκλησίαν βλάψοντα, καὶ διὰ ταῦτα τοῖς γεγραμμένοις μὴδ' εἰς βάθος προσσχόν, καὶ τοὺς ἄλλους πρὸς τοῦτο πείσας, ἀγαπητὸν ἡγήσάμενος εἰ μετ' εἰρήνης ἐξίσταται (οὐδὲ γὰρ συνέφερον, ὡς ἐφαίκε, κινεῖσθαι τὰ κατ' ἐκείνον καὶ κρίσει διδοσθαι, τῶν πάντων δι' ἔχθους δικαίου, ὡς εἴδοκει, ἐχόντων τὸν ἄνθρωπον), ἐκείνον μὲν τῇ ἰδίᾳ μονῇ καὶ πάλιν νυκτὸς ἐξαποστείλας ἐγκαθιστᾷ, ὅπου σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν πολλοῖς οὖσιν ἐπὶ χρόνοις ἀσκεῖν

piscopus Constantinopolis Novæ Romæ et œcumenicus patriarcha. » Hæc in libellis, hæc in abdicatione Athanasii fuere; quæ si quis penitius introsperit, quamdam non bene dissimulatam scribentis astutiam animadvertet. Nam quid sibi vult illud: Sic sentiebam, et rursus: Melius non sentiebam (Deus sit testis)? Hoc et, puto, queat dicere qui navem demerserit, quod eam propria voluntate ac iudicio temerè discrimini objecerit: Melius non sentiebam. Verum respondeat ei quispiam: At erant cum quibus consultare, quandoquidem non solus, sed cum multis gubernare jussus es. Sed in præsens: Judicatus sum enim, ait, populo improbabili. Non dicit, episcopis et Ecclesiæ monachis. Populi porro ac laicorum improbatio quid validæ ad patriarchæ depositionem causæ habeat? Pergit: Abdicavi autem ipsos, inquit, cum sacerdotio. Non thronum aut honorem abdicat, sed populum inordinatum et inobedientem. Utrum autem populum pariter et sacerdotium abdicat, sic ut æque ambo ista abdicentur, an populum abdicat sive reprobatur vi et auctoritate **177** permanentis in se archiepiscopalis potestatis ac status, quo per hunc modum efficax, rata et firma evadat ejusmodi reprobatio? Quid et hoc autem sibi vult quod ait pastorem post se deligendum accomodatam, nisi occulte innuit exposci talem qui populo quidvis gratificari et indulgere sit paratus? Sed hæc a me forte otiosius, quam tempestivum historico erat, disputata fuerint. Unum tamen ad ea illud non de nihilo quis observans adjunxerit, sic exacte quadriennium in patriarchatu Athanasium explevisse, ut eandem ferme initi relictiq̄ue regiminis Ecclesiæ numeraverit

diem sextamdecimam Octobris, quando et magnus logotheta vanitate deprehensa encomii quod ex tunc de Athanasio auditis honorificentissimum scripserat, suum illud scriptum pœnitens credulitatis igne abolevit, quod eum maxime puderet ibi pro miraculo celebrasse portata jussu Athanasii olera ex horto domum a lupo, ex quo postea certo compererat lupum illum fuisse hominem ita nominatum, non autem, uti persuaderi sibi siverat, bestiam notæ feritatis isto designari vocabulo solitam. Cæterum imperator accepto cessionis Athanasii libello, non putavit curiosius insistendum scrutandæ ambiguitati captiosarum, quibus erat concepta, sententiarum et vocum. Sed hic quoque solitam suam animi rectitudinem, et abhorrentem a temere movendis nihil profecturis et præsentī noxæ perniciosis Ecclesiæ controversiis moderationem ac prudentiam secutus, cum sibi tum aliis persuasit temperandum ab indagatōne odiosa profundorum senis sensuum sub illa verborum astutia utcūque latentium, in lucro ponens quod is in pace recessisset, nec interesse arbitrans quo id ille artificio vel dolo exsequi studisset. Nam majori strepitu causam istam ventilare, iudicii desideratissimi a multis, odio in Athanasium vehementi et justo flagrantibus, celebratione permittenda, tumultuosius fore negotium providebatur quam **178** expediret ad quietem plus satis aliunde jactatarum Ecclesiæ ac reipublicæ. Quare satis habuit sine strepitu expatriarcham proprio rursus nocturna deductione recludere monasterio, ubi cum aliis familiaribus multis asceticam per otium nullo interpellante exerciturus porro esset pro suo more disciplinam.

ἀπρότερος ἐμελλε τὰ συνθήκη, τοῖς δὲ γε ἀρχιερεῦσιν ἂν ἐφήσει τὸν τῆς Ἐκκλησίας ζητεῖν προστιθέμενον.
κ'. *Περὶ τῆς πυρπολήσεως τῆς μεγάλης ἀγορῆς τῆς πόλεως.*

Τίως δὲ πρὸ τοῦ τῶδε γενέσθαι δυσὶ πρότερον χρό-
νος, — καὶ ἀφῆμι τὰ κατὰ τὴν περὶ αὐτὴν τὴν δυτι-
κὴν, ὡς καὶ ἀπαξ καὶ δις ἐνεπρήσθη, οὕτω συμβάν,
ἐπὶ Γρηγορίου πατριαρχοῦντος. Ἄλλ' οὖν κατὰ
μῆνα μεσοῦντα Μουνοχώρα, ὑπ' ἀφᾶς λύχνων, ἐν τῷ
τῆς μεγαλοπόλεως, ὅπου τὸ τῆς ἀγορᾶς μεσαίτατον,
ἀπὸ τῆς βασιλικῆς λεγομένης πύλης ἄρχεται τὸ
δακτύλιον. Καὶ πάντα τὰ κύκλω περιλαβὼν τὸ παμφάγον
καὶ ἀνοπώστατον πῦρ, οἰκίας ἐκαίνας κληθούσας
παντοίων τῶν εἰς πραγματείας εἰδῶν αὐτονοχὴ δια-
κρηθὲν ἡμάθουε τὸ παράπαν, ὥστε καὶ γυμνοὺς
ἐκφυγεῖν τοὺς ἐκρηκμένους, [P. 119] μὴ ὅτι
πλοῦτος καὶ περιουσίας, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἐνδυμά-
των, καὶ μηδὲν πλέον ἐγκαταλειφθῆναι κρωίας ὅτι
μὴ κεράμων καταεγότα δοτρακα καὶ ἤλους σφίσι
ἐκλιπμένους, ἀφέτους τῶν ξύλων οἷς συνέχοντες εἰ-
χοντο. Καὶ γε τὸ τῆς ἀγορᾶς κάλλος ὡς πεδίον ἀφα-
νισμοῦ κατεφαίνετο. Ὁ μὲν αὐτὸν βασιλεῖα λαβὼν

τῷ Νομφακῷ ἐνδιατρίβοντα ἐποίησε θαυμάζειν, καὶ
ἐφ' ἡμέραις ζητεῖν, εἰ ποῦ τις Βυζαντιοθεν παρα-
βάλλοι, ὅπως καὶ ἀφ' ὧν τῶν αἰτιῶν γέγονεν. Οὐ
γὰρ ἐπ' ὀλίγον ἐπιδραμὸν, ἀλλ' ἔσον εἰκάσαιτ' ἂν
τις, καταταχῆσαν καὶ αὐτὴν μέσην τὴν πόλιν ἐν
ἀκαρεῖ περιλήψασθαι, πολλῶν μὲν οἰκῶν κάλλι,
καλλῆ δ' ἐν αὐταῖς ἀποτιθέμενα δαρδάπτον, καὶ τὰ
δεῖνὰ τοῖς πόρρωθεν ἀπειλοῦν, οὐ πρότερον ἔστη,
πρὶν ἂν ἀμφοῖς περιπεσοῖν εἰς πλάτος ἐνδοῦσαις
χειροποιήτως τῶν ἐχόντων φθασάντων καταβαλεῖν
καὶ προαρπάσαι τὴν ὕλην, ἐκείσε φθάσαν οὐχ οἶόν τ'
ἦν ἐκπηθεῖσαι καὶ τῶν κατανακτῶν παμφάγους ἐπι-
δράξασθαι τοῖς ὁδοῦσιν. Ἐπὶ γὰρ πάντα τὰ κύκλω
φρέατα ἐξαντήσαντες οὐκ ἀποχρῶν εἶχον τὸ ὕδωρ
πρὸς τὴν τοιαύτην ῥύμην πυρός, ἐκείνοις μὲν τὸ
λοιπὸν ἀντι ταμειῶν ἐχρῶντο, κἄν ποῦ τι καὶ ἀφῆρ-
πυρὸς τοῦ πυρός, ἕμωσε τοῦτω χωροῦντες καὶ τοῦ
λαθεῖν τι ἐν δυτέρῳ τιδέμενοι τὴν παρακινδύνουσαν,
εὐθύς κατὰ τούτων ἐβρίπτον καὶ ἐπωμάτιζον. Αὐ-
τοὶ δὲ τῷ μὲν ἀπαξ ἀλόντι οὐκ ἔχοντες προσαμύ-
νειν, προκαταλαμβάνοντες δὲ τὰ ἐξωτερῶ κείμενα
προαηροῦντο καὶ μετεκόμιζον, καὶ οὕτω τὴν τρο-

Episcopus vero commisit inquisitionem idonei qui
præberetur Ecclesie præsulis.

25. De incendio magni fori civitatis.

Duobus prinsquam hæc fierent, annis contigit
incendium in urbe fori magni. Omitto interim duo
alia incendia quæ apud transmarinum suburbium
Galatam Gregorio patriarchatum gereute accide-
rant. Circa medium igitur Novembrem, sub tempus
illud vespere quo primis tenebris accenduntur
faces, intra magnam civitatem, ipso in medullio
fori, a porta quæ regia dicitur, malum exortum
est. Inde omnia per circuitum corripens, inopetabi-
li ruens impetu vorax ignis, domos illas refertas
omnis generis mercium ipsa nocte absumens plane
redegit in cineres, ut nudi effugerent qui illic habi-
tabant, nudi autem non divitiis solum et ornatu,
sed ipsis corpori tegendo necessariis vestibus,
nihilque plus mane reliquum cerneretur quam
testæ fractorum laterum et clavi qui tabulas ac
tigna commiserant, ferreæ materiæ privilegio a vi
flamme servati, priori omni specie plateæ illius
pulcherrimæ in campum informi congerie constratum
ad lugubre spectaculum conversa. Id quod
imperatori Nymphæi tunc degenti nuntiatum admi-
rationem incussit non modicam, et curam equi-
pendæ occultæ mali originis, ut multis inde diebus,
ubi quis Byzantio 179 veniret, sollicitè interro-
garet quo modo et qualibus e causis tanta clades
extitisset. Non enim a tenui orta principio sensim,
ut fere fit, ea pestis invaluerat, sed quantum
intelligi conjectura potuit, variis simul ex partibus
rapida velocitate ignis exurgens, mediani momento
comprehendens urbem, multa ornatissima ædifi-
cia, multas in iis opes conditas voravit; minansque
nihilò mitiora remotioribus, non prius stetit quam
in angiportus via media frustra diremptos transi-

liens nihil in illis cui adhæresceret reperit, provida
industria viam præcludere malo grassanti satagen-
tium prius manu eversis et congestis in late con-
fusam stragem. Prudenter enim illi curaverant
redimere perniciosius damnum ultro accersendo
ac præoccupando leviori, sicque subtrahenda ma-
teria voraci elemento; quod si pastum invenisset
illic quo insilierat, auctas ex eo vires haberet
ulteriora incurrandi, et ad cuncta continenter ra-
paciissimis accisa dentibus exsorbenda in nunquam
explebilem ingluviem. Alia quoque inita utiliter
ratio est demendi flammæ pabuli, docente ipsa
calamitatis experientia mali partem in remedium
vertere. Nempe cladis auctarium fuit defectus aquæ
igni coercondo tam necessariæ, exhaustis quippe
jam cunctis quæ illic erant subterraneis concepta-
cullis liquoris. Cæterum hoc ipso animadverso qui
satagebant, puteis ipsiis cisternisque jam vacuis uti
apothecarum vice cœperunt iis custodiendis quæ
apta maxime nutriendo incendio flammæ præripere
potuerant, ea cuncta per ora hiantium cavorum
devolventes, et ubi congerendo expleverant, im-
posito materiæ ignem non timentis operculo tegentes.
In quo eam adhibebant prudentiam, ut quæ jam
ignis comprehenderat, frustra ei extorquere non
conantes, ea quibus se nondum per circuitum
admoverat diligenter raparent, non sine periculo
cominus accedere audentes; iisque amotis, quasi
per eacæ subductionem, monstrum helluatione lar-
giori magis indomitum evasurum, velut inedia
castigatum infirmius reddebant. Atque ita sensim
debilitato ægre ac vix 180 tandem præpòlkere
valuerunt, nec sic tamen assecuti quin magnam et
late illustrem hic quoque, uti cæteri priores, fune-
stus rogos in tempus posterum memoriam relin-
queret, quanquam cito rursus cœuntes domini

φην τοῦ πυρὸς· ἐκποδῶν ποιοῦντες τῇ ἀτροφίᾳ τὸ θηρίον ἀσθενέστερον ἀπειρογάζοντο, κἀντεῦθεν μάλιστα ὀλίγον ἐξασθενουῦντος περιεγέγοντο, οὐχ ἦντων τῶν παλαιῶν ἐμπρησμῶν καὶ αὐτοῦ τὴν ἰδίαν μνήμην καὶ εἰς τὸ ἐπίον καταλείψαντος. Ἄλλὰ καὶ αὐθις συνελθόντες, οἷς ἐκεῖνα διέφερον, καὶ μάλιστα γυμνά μόνα τὰ ἐδάφη γνωρίσαντες ἀπὸ τινων ἀμυδρῶν σημείων, θασιλέστερον ἐποικοδομοῦνται, βασιλέως ἀπόντος, ὥστ' ἐπὶ μόναις ἀκοαῖς τὸ πάθος στήναι, οὐ μὴν δὲ καὶ αὐταῖς ὑφῆσιν. Ἐφίσταται γὰρ ἀνοικοδομηθεῖσι λαμπρότερα, καὶ ἀλμυρὰν ἀκοὴν αἱ πότιμοι τῆς ὑφῆως ὀπωπαὶ ἰδόντος μεθ' ἠλαρότητας ἀπέκλυσαντο.

κς'. Περὶ τοῦ μετὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου Μουζάλωνος κήδους τοῦ βασιλέως.

P. 120] Αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου καὶ μεγάλου λογοθέτου κήδους συνάλλαγμα ποιησόμενος, ὥστε τὸν τοῦ βασιλέως αὐτάδελφον Θεόδωρον εἰς γάμον ἀγαγεῖσθαι τὴν τοῦ Μουζάλωνος, ἐπεὶ γε κατηγυημένης ὑστῆς τῆς κόρης συνῆθη τι ἐκ νοθείας πρὸς τινα τῶν ταύτης συγγενῶν, φερύσης ἀμφισβήτησιν τῆς ζητήσεως εἰ κεκώλυται τὸ συνάλλαγμα, συνῆγε μὲν ἀρχιερεῖς, συνῆγε δὲ καὶ τοὺς τοῦ κλη-

ρου λογίους, καὶ σὺναμ' ἐκεῖνοις καὶ πατριάρχην, ἐκεῖσε ἔντος καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου· οὐδὲ γὰρ ἡ νόσος εἶα μακρὰν ποῦ τῶν ἀνακτόρων κατασκηνοῦν, ἀλλ' αὐτὸ που διόλου ἐν τινι τῶν βασιλικῶν οἰκημάτων. Ἐκεῖ τοίνυν συναγομένον αἱ σκέψεις ἐγίνοντο, εἰ ἐγχωρεῖ πορνείας ἐκείνης προδότης συνίστασθαι τὸ συνάλλαγμα· καὶ ἐπεὶ τοῖς μὲν, τοῖς δ' οὐδ' ὄλως ἐδόκει, ὁ βασιλεὺς ἀγάλλειν ἐθέλων ἐκείνον ᾧ δὴ καὶ συνεργῶ καὶ συμβούλῳ πρὸς πάντ' ἐχρητο πρακτικωτάτῳ, τὸ ἀμφίβολον παρεκτικῶς, τῷ μὲν ἀδελφῷ τὴν τοῦ πιγκέρην Λιβαδαρίου θυγατέρα ἐκ πρωτοβεστιαρίου ἐξευγενιζομένην πάππου συνεζεύγνυ πρὸς γάμους, τὴν δὲ τοῦ πρωτοβεστιαρίου Μουζάλωνος τῷ ἰδίῳ παιδί Κωνσταντίνῳ κατηγγύατο. Ἄλλ' οὔτε ὁ Κωνσταντίνος δεσπότης ἦν κω

ἐξ ἀξιώματος, μόνῳ δὲ τῷ υἱὸς βασιλέως εἶναι περιφανῶς ἐκλείετο, οὔτε μὴν ὁ πρωτοβεστιαρίος ζῶν εἶδε τοὺς γάμους, ἀλλ' ἐν ἐλπίσει μόναις, καὶ προσδοκίαις ἐτελευτα τὸν βίον. Τὸ δὲ γε εἰς τέλος ἐξέβη προβληθέντος καὶ δεσπότη τοῦ Κωνσταντίνου, οὗ δὴ ὁ Θεόδωρος οὐκ ἔβητο. Ἐκείνον γὰρ καὶ λίαν ἡ μήτηρ ὀρεγομένη δεσπότην κατιδεῖν παρὰ τὰδελφοῦ καὶ βασιλέως φημισθέντα, καὶ πολλὰ τὸν υἱὸν ἀναγ-

absumptarum ædium, et certatim emoliti strues cineris ambustorumque ruderum, solum ubi sitæ illæ fuerant non sine difficultate e signis tenuibus conjectura solerti agnoscentes, impigre reposuerunt non minus operosas nec inferioris prioribus elegantiaæ moles pro absentiam imperatoris, adeo ut is tandem urbi redditus gratularetur solo sibi aurium indicio constare notitiam incendii, nullo jam oculis superstiti sui vestigio sensibilis ὀβ strenue restauratam speciosioribus etiam ædificiis omnis retro ruinæ jacturam, cunctam plane jam amaritatem tristis auditus dulci læti conspectus, magnificentius universa reposita monstrantis, voluptate diluente.

26. De affinitate imperatoris cum protovestiarium Muzalone.

Eam hilaritatem festi sui reditus in urbem ex incendii calamitate pristino splendore restitutam insignire imperator voluit luculento sui affectus in protovestiarium et magnam logothetam Muzalonem pignore, honore videlicet regie affinitatis, qua illum aggressus admovere familiae Augustæ, licet cœptis intervenisset obstaculum ingens, gratiæ constantis abundantia quidvis eluctatus, denique quod destinaverat perfecit. Ac principio quidem sub hoc tempus filiam Muzalonis fratri suo despondit Theodoro. Verum celebratis jam sponsalibus, cum inopinatissime puella deprehensa esset uterum gerere consanguinei cujusdam incestu vitata, quaestio nata est utrum illo flagitio fieret irrita desponsatio, et equid nihilominus liceret ulterius usque ad nuptias procedere. Isti disceptandæ controversiæ congregavit episcopos imperator, eodem etiam adhibitis doctoribus e clero ipsoque patriarcha, præsentem quoque protovestiarium, qui propter mor-

bum ventitare ad palatium e longinquo non valens, jussu Augusti 181 ad manum habere quem assidue consuleret studentis ferme in ædibus regie vicinis aut in parte domus ipsius Augustæ solebat habitare. Cum igitur in ipso ægroti Muzalonis diversorio coram eodem sententiæ super proposito quod dixi argumento rogarentur, illæque in contraria distraherentur, quibusdam aientibus, negantibus aliis, imperator consolari cupiens adeo sibi charum et fidum hominem, quo administro et consiliario peritissimo ad cuncta utebatur, disceptatione in ambiguo relicta fratri quidem conjugem dedit pincernæ Libadarii filiam, cui nobilitatis præcipuæ commendationem afferbat, quod ex avo illam protovestiarium dignitate conspicuo constabat esse prognatam; filiam vero illam ipsam protovestiarium, licet corruptam, jam nunc promisit se desponsurum Constantino proprio filio, qui nondum quidem despotæ appellatione honorabatur, cæterum eo solo quod imperatoris erat filius, inter primos aulae consentaneo tantæ nobilitati splendore fulgebatur. Fuerunt hæ nuptiæ necessario dilatae, quod obducendum puellæ vitium mora saltem quadam, et si quo modo posset, obliterandum videretur. Itaque protovestiarium morbo pertinaci morti sensim admotus durare usque ad ejus matrimonii consummationem non potuit: tamen affinitatis tam amplæ sola licet spe ac certa expectatione præcepit gaudium, in eoque vitam absolvit. Eo mortuo rite celebratum id matrimonium est, et quidem Constantino jam ad despotæ dignitatem evecto: quod minime consecutus Theodoros fuit quantumvis ejus mater valde cupiens isto decoratum nomine hunc quoque filium videre, instantissimis ab Augusto suo item filio contenderit precibus ut fratrem

κάζουσα, οὐκ ἐτύγγανε τῆς ἐφέσεως, οὐκ ὅτι ἦν τῆ Α μητρὶ ἀπειθῆς ὁ κρατῶν, ἀλλ' ὅτι τὸ εὐλαβὲς καὶ θεοσεβὲς διακάλυεν· ἐφθασε γὰρ ὁ κρατῶν οὕτω συμβᾶν [P. 121] ὄρκοις ἀπειπεῖν αὐτῷ τὸ ἀξίωμα, καὶ διὰ τοῦτο τηρῶν τὴν ὀρκωμοσίαν οὐκ ἤθελε δεσποτῆν ἐγκαθιστᾶν. Διδόντος δὲ διὰ ταῦτα τὸ σεβαστοκρατορικὸν ἀξίωμα, ἐκεῖνος οὐ κατεδέγετο. Κίντυθεν ἀγέραςτος ἦν, ὅσον ἐξ ὀφεικίου καὶ ἀξιώματος, μόνω δὲ τῷ βασιλέως μὲν υἱός, βασιλέως δ' ἀδελφός εἶναι· τε καὶ πεκλησθαι, καὶ τῶν Ῥωμαίων δεσπότης, ἐκλέετο.

κζ. Τὰ περὶ τοῦ ἱερομονάχου καὶ πνευματικοῦ τοῦ βασιλέως Κοσμά.

Ἐπεὶ δὲ καὶ τῆ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τοῦ προστησομένου ἔδει, ἐζητεῖτο ὁ δοκῶν ἀξίος. Ἐδρίκετο τις ἀνὰ τὴν πόλιν Κοσμάς μοναχός, ἐκ Σωζοπόλεως μὲν τὸ γένος ἔλκων, ἐπὶ χρόνους δὲ καὶ συζύγιω συζησας καὶ βίον ἱερατικὸν ἰδικῶς ἐξηγουός, ἦν δὲ καὶ πάλαι καταλιπὼν μονάζειν αἰρεῖται σύναμ' ἀδελφῶν καὶ παιδῶν· καὶ δὴ καὶ ἐς πόλιν ὑστερον κατανήσας, ἐν τῆ τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ βασιλέως μονῆ ἄλλας τε διακονίας ἐξήνυε καὶ αὐτὴν δὴ τὴν τοῦ ἐκκλησιάρχου

eo honore dignaretur. At nunquam impetravit, non quod erga matrem obsequium imperatori deesset, sed quoniam in hoc quidem obstabat religio pietati: casus enim quidam prius tulerat ut (nescio qua occasione) **182** juraret imperator se nunquam Theodoro dignitatem despotæ collaturum. Quare metu conciscens perjurii constans perstitit in hoc ei titolo negando. Cujus vice obtatam sebastocratoris dignitatem Theodorus non admisit, ac propterea nulla insignis principalis potestatis appellatione mansit, sola conspicuus nomenclatione filii ac fratris Augustorum, et Romanorum despotyni, quasi dicas Romanæ dominantibus prognati cognatique, ac tam arto nexu quadam imbuti summæ contigione potestatis.

27. De hieromonacho et confessario imperatoris Cosma.

Quoniam vero Ecclesia præside egebat, et qui ei videretur idoneus muneri quærebatur, repertus in urbe quispiam monachus nomine Cosmas est, Sozopoli genus trahens, qui aliquot annis cum uxore vixerat, sed conjuge dudum dimissa monasticam elegerat professionem, quam simul cum fratre et filio suscepit. Hic postea in urbem adveniens, in monasterio imperatoris, cui Archistrategi a sancto, cui est dicatum, cælestis militiæ principis nomen est, cum alia exercuit ministeria, tum ecclesiarchæ officio functus est. Senex is erat prosperæ valetudinis speciei que venerandæ, vir mansuetus, modestiæ in omnibus compositique circa tumorem ac fastum animi, nec non mitissimæ clementiæ specimen præferens. Tempore illo factæ ingenti offensione Græcorum cum Latinis pacis, cum imperator in proprium monasterium certos homines misisset jussos explorare ejus essent sententiæ monachi, denuntiatio cunctis fore ut per-

PATROL. GR. CXLIV.

χου. Οὗτος εὐγηρῶς ὦν καὶ πραῦς ἀνὴρ καὶ τὸ σύνολον ταπεινός, τε καὶ ἡμερος, κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τὸν τοῦ σκανδάλου, ἐπεὶ καὶ πέμπων ὁ βασιλεὺς μαθεῖν ἤθελε τοὺς τῆς οἰκειᾶς μονῆς ὅπως ἐπὶ τοῖς πραττομένοις γνώμης ἔχουσι, καὶ ὅποιοι μὲν οἱ τῶν θελήματι· οἱ προσκείμενοι, ὡς προσμενοῦντες τῆ μονῆ καὶ ἐτι, ὅποιοι δὲ καὶ ὅσοι οἱ ἐναντίως ἔχοντες, ὡς αὐτίκα τῆς μονῆς ἀπελαθησόμενοι, μέρος γίνεσθαι καὶ οὗτος τῶν ἀνθισταμένων, καὶ μετὰ χρόνιον ἔκουσιον φυλακῆν ἐν τῷ συγκαρτερεῖν τοῖς ἐγκλειστοῖς μεσιτείαις τοῦ Ἀλεξανδρείας ἀπολυθείς, τὸν πρῶν καιρὸν ἔχων ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ κελλῶν μοναχικῶν ἐν νήσῳ τῆς θαλάσσης ἐκεῖνης ἐκεῖ κατασκηνοῖ. Ὁ μέντοι γε τηρικᾶς μέγας κοινοσταύλος ὁ Ταρχανειώτης Γλαβᾶς, ὃν καὶ πρωτοστράτορα [P. 122] ὁ κρατῶν μετὰ ταῦτα ἐποίηι, πολὺ τοῖς τῆδε τόποις ἐνδιατρίβων (καὶ γὰρ ἐπιτέτραπτό οἱ τάξει πρὸς βασιλέως), ἰδὼν κάκεινον, ἄλλως τε καὶ φιλομόναχος ὦν καὶ φιλόρετος, ἐνησημένιζε τῷ τοῦ ἀνδρός· ἤθει, καὶ ὄϊον συντακεῖς αὐτῷ κατὰ τινα διαθέσειν πολλοῖς τισιν ἔδωρετο καὶ ἐκυδέρνα οἰκτιρμοῦ τρόποις καὶ χάριτος. Εἶτα καὶ βασιλεὶ ἀναγγέλλει τὰ

manere in loco sinerentur ii solum qui voluntati Augusti suam subjungerent, qui contra sentirent, statim ejicerentur, inter parere recusantes Cosmas hic fuit. Unde post longam **183** voluntariam custodiam, ejus ærumnas una cum pariter inclusis fortiter tulit, precibus Alexandrini patriarchæ liberatus recessit in cellulam solitariam, quam sibi prius in proprio paraverat prædio, apud insulam maris illius, ibique habitavit. Frequens versabatur in iis locis magnus tunc conostaulus Tarchaniota Glabas, quem et postea protostratorem imperator fecit, quod huic procurationem rerum per eos tractus suarum idem Augustus commiserat. Is per istam occasionem visum illic Cosmam, probitate viri captus, cum et alias monachorum amans et virtutis esset, viro amplexus amore est, affectu in illum ejus inimo ac vehementi qua donis plurimis qua significationibus omnis generis miserationis gratiæque se prodente. Idem porro imperatori subinde cum multa de hoc viro præclara prædicaret, favorem in eum et ejus videndi desiderium incussit. Quare ductum illum secum ex insula in urbem magnus conostaulus imperatori obtulit impenseque commendavit. Moxque in manus ipsi tradidit proprium monasterium beatissimæ Delparæ. Cæterum imperator multum delectatus Cosmæ humanitate ac probis moribus cum spiritualibus suis Patribus accensuit, congruumque isti dignitati honorem ac reverentiam exhibuit. Hujus indicium sit, quod cum ad recens reversum Constantinopolim imperatorem quadam die Dominica in templo liturgiæ tempore accessissent ii e clero qui ob causas prius memoratas a patriarcha dissidebant, illumque stantes venerarentur, imperator ipsis se palam infensum ferens, mystico ad hujus historici scriptorem misso, percunctatus de ipsis **184** ex eo

7

περὶ τούτου, καὶ οἱ ποιεῖται τὸν ἄνδρα ἐράσμιον A
 τε καὶ ποθεινὸν ἰδεῖν. Διὰ ταῦτα καὶ ἄγων συνί-
 σθησὶ τε αὐτῷ βασιλεῖ, καὶ τὴν ἰδίαν μονὴν τὴν τῆς
 παμμακαρίστου Θεοδοῦκου εἰς χεῖρας δίδωσιν. Ὁ
 μέντοι γὰρ βασιλεὺς καὶ λίαν ἐνησημένισε τῷ ἄνδρι,
 καὶ οἱ ἀγαπήσας τὸ ἦθος ἐν πνευματικοῖς ἔταπτεν
 αὐτὸν Πατράσι, καὶ ἀπεδίδου τιμὴν τὴν προσήκου-
 σαν. Μαρτύριον δὲ ἐπέει τῆ Κωνσταντινου ἐπιδημή-
 σαντι βασιλεῖ μιᾷ τῶν κυριωνύμων ἡμερῶν οἱ τοῦ
 κλήρου προσήλθον, καὶ κατὰ νὰν ἐν καιρῷ λειτουρ-
 γίας στάντες ἀπέμενον τὴν προσκύνειν, διάφοροι
 ὄντες πατριάρχη τότε διὰ τὰ προειρημένα, ὁ βασι-
 λεὺς αὐτοῖς προσποιούμενος τὴν ὀργὴν διὰ ταῦτα,
 τὸν μυστικὸν πρὸς τὴν συγγραφέα πείψας, ἐζήτη-
 μαθεῖν περὶ σφῶν παρ' αὐτοῦ τί παθόντες οὗτοι οὖ-
 τως ἀνέδην προσήλθον, μηδ' ὄλω; ξυιέντες ὡς ὑπ' B
 ὀργὴν κείνται, τοῦ πατριάρχου ἀποστατήσαντες.
 Τοῦ δ' ὑπὲρ ἐκείνων ἀπολογουμένου ὡς Οὐκ αὐτόθεν
 ἦλθον, ὡ δίσποτα, ἀλλὰ τῷ σπ̄ πατρι προσελθόντες
 κυρίῳ Κοσμᾷ παρ' ἐκείνου τὴν πληροροφίαν ἔσχον
 ὡς σεσυμπάθηται παρὰ τοῦ κράτους τοῦ σου, αὐτὸς
 πάλιν ἀνταποστελλας τὸν αὐτὸν μυστικὸν ἄλλα τε
 πολλά προσημαρτῦρει ἀγαθὰ τάνδρι, καὶ ὡς ἀποθα-
 νόντος αὐτίκα, εἰ μὲν Ἐκκλησία θέλοι τε καὶ τιμῆν
 ὡς ἄγιον, καὶ αὐτὸν ἐν πρώτοις τὴν ἐκείνων ἀπο-
 δέχεσθαι γνώμην διωμολόγει καὶ τιμᾶν τοῖς προσή-
 κουσιν· εἰ δ' οὐ δοκιμάζοι τούτο ἢ Ἐκκλησία, αὐτὸν
 καὶ αὐθις τῆς αὐτῆς εἶναι γνώμης, καὶ μεγαλύνειν
 τὸν ἀπελθόντα καὶ τιμᾶν ὡς ἄγιον. Τόσον ἐπληροφο-
 ρεῖτο, ὡς ἔδοκει. βασιλεὺς ἐπ' αὐτῷ. Ὡς γοῦν συν-
 ελθούσι τοῖς ἀρχιερεῦσι περὶ πατριάρχου ἢ ζήτη-

σις ἦν, τὸ μὲν καὶ αὐθις καταναγκάζειν τὸν Γεννάδιον
 δοκοῦντα πρὸς τούτο χρήσιμον, καθάπαξ ἀπειπάμε-
 νον τὴν ἀρχιερωσύνην, οὐκ ἐγνωσαν εὐπρεπὲς, ἄν-
 δρα δὲ ζητεῖν ἐφ' ἧπερ ὁ βασιλεὺς πεπληροφόρηται,
 τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐνέμιζον. Καὶ λοιπὸν οὐδένα εὐ-
 ρισκον τοῦ Κοσμᾷ ἀξιώτερον καὶ ἄλλω; ἀρμόδιον
 τῷ καιρῷ· μετὰ γὰρ χειμῶνα ἡδὺ τὸ ἔαρ καὶ μετὰ
 ζέλην [P. 123] ποθεινὴν γαλήνην εἶναι τοῖς πλέου-
 σι, καὶ μετὰ τρικυμίας καὶ ζάλας πραγμάτων καὶ
 ἡθῶν σκληρῶν ἀνωμαλίαν καὶ κάκισιν μαλακίαν
 ἦθος καὶ ἡμερον αὐτόθεν ἀπόδεκτον. Ὅθεν καὶ μιᾷς
 γεγονότας γνώμης; τούτων ψηφίζονται. Ἦν γὰρ ὁ
 ἀνὴρ ταῖς ἀληθείαις, πλὴν ἐνός τοῦ ἀμηγέτη φιλο-
 κερδεῖν ἐς ἀπλότητος καὶ ἰδιωτείας, ἀλλ' οὐκ ἐκ
 πάθους ἐντετηκότος ψυχῆς, τᾶλλα προσήκων τῆ
 ψήφῳ· τὸ γὰρ συμπαθὲς, ὅπερ καὶ Θεοῦ τοῖς ἀ-
 θρώποι; ἴδιον λέγουσιν, ὅπερ τᾶλλα τῆς ἐκείνου ψυ-
 χῆς μεθ' ἱκανῆς ἀπλότητος ἐπεπόλαζε.

κτ'. Ψῆφος τοῦ ἱερομονάχου Κοσμᾷ εἰς τὸ πα-
 τριαρχειον, καὶ περὶ τοῦ μοναχοῦ Γρηγορίου.

Ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἀποδέχεται τε ὡς εἰκὸς
 τὴν ψήφον, καὶ προσκαλεῖται μνημόμασι, καὶ εὐθύς
 κατανεύει, καὶ πρὸς τῷ προβληθῆναι ἦν, καὶ ἡ κυρία
 παρῆν, καὶ πάντ' ἠυτέριστο. Ἦν δὲ τις μοναχὸς
 Γρηγόριος ἐν τῆ τοῦ Παντεπόπου μονῆ, ὃς ταῦ-
 ἰ ἀκούων παρὰ τοῦ οικείου ἡγουμένου Λουκᾶ τὸν λό-
 γον οὐ παρεδέχετο· μηδὲ γὰρ Κοσμᾷν, ἀλλ' Ἰωά-
 ννην ἐντεῦθεν μέλλειν γενέσθαι, κἂν ἔτι γίγνοιτο.
 μὴ εἶναι τὸ βουλευόμενον ἀνυστόν. Τούτο δ' ἔλεγεν
 ἐκ βίβλων ἔχων, οἶμαι, ἀλλ' οὐκ ἐκ τινος θειοτέρας
 μυσσεως. Ὡς γοῦν πάντ' ἠυτέριστο καὶ ἡ κυρία C

est, unde hi tantum auderent, nec se coram appa-
 rare vererentur, cujus indignationi se subjacere
 non nesciret ob ipsorum defectionem a patriarcha.
 Illoque sic ipsos excusante, « Non sine auctore,
 domine, istam fiduciam sumpserunt, sed prius con-
 vento Patre tuo domino Cosma persuasi ab eo sunt
 ignovisse jam ipsis majestatem tuam, » hoc responso
 per mysticum relato, per rursus missum eundem
 mysticum multa in laudem viri congegit, in his
 illud, si Cosmas statim moreretur et Ecclesia vo-
 lente coli eum pro sancto contingeret, se in primis
 comprobaturum Ecclesiæ sententiam, et devotio-
 nem in eum suam religiosis rite officis testaturum. D
 Sin Ecclesia cunctaretur sacros ei decernere ho-
 nores, se tamen in proposito perstare magnifi-
 candæ talis defuncti memoriæ, et ea quæ sanctis
 tribuitur veneratione prosequendæ: tantum ei
 viro tribuebat imperator, et tam certa erat opinione
 præoccupatus insignis cujusdam ejus sanctimonix.
 Cæterum congregatis antistitibus, et quem elige-
 rent in patriarcham disquirentibus, haud visum
 conveniens, quem alioqui aptum ei muneri habe-
 rent, postquam id semel oblatum recusaverat, ite-
 rum sollicitare Gennadium. At in primis necessa-
 rium, virum ad hoc quærere, quem magnificeret
 cuique plurimum imperator fideret. Neminem au-
 tem ista quidem nota insigniorem Cosma reperie-

bant; quem præterea videbant accommodatum
 tempori: esse quippe post hiemem ver dulce, post
 tempestatem exoptari navigantium serenitatem: sic
 post procellas fluctuantium negotiorum, post tem-
 porum immanium malignam acerbitatem, mite tem-
 peramentum 185 humanæ clementisque indolis
 ipsa requiri conditione præsentium rerum. Quare
 uno cuncti consensu Cosmam designant patriarcham,
 dignum revera tali judicio locoque, quippe in quo
 laudes inter omnis generis plurimas unus eminet
 nævus attentioris ad lucrum cupiditatis, nec illius
 vitio imputabilis impotenter affixi studio habendi
 avaræque sordidi animi, sed parum circumspectæ
 simplicitati. Prona quidem ad compatendum infeli-
 cibus miseratio, qualem Deo erga homines inesse
 peculiarem aiunt, ejus viri animæ cum idonea
 mistura simplicis sinceritatis innatabat.

28. *Concursus suffragiorum in electionem hieromonachi Cosmæ in patriarchatum; et de monacho Gregorio.*

Hoc ubi perlatum ad imperatorem est, appro-
 vavit ille, ut par erat, electionem, indicataque re
 Cosmæ invitavit eum ad capessendum delatum
 honorem; quo statim annuente apparari promotio
 est cœpta. Jamque constituta dies aderat, paratis
 ad cæremoniam omnibus. Erat autem quidem mo-
 nachus Gregorius in Panteoptæ monasterio, qui

επίσης, καὶ ὁ μὲν προβληθὸς ἤγετο, ὁ δὲ Ἀ Γρηγόριος ἐνστατικῶς τὴν πρᾶξιν ἀπέλεγεν, ὡς εἶναι τῶν ἀδυνάτων Κοσμᾶν μένοντα τοῦτον πατριάρχην γίνεσθαι, εὐθύς ἑστράχου μεταπεσόντος, φασίν, αὐθημερὸν Ἰωάννης μετονομάζεται, οὐ γνωστὸν τισὶ πρότερον ἢ εὐφρονομένου τοῦ προβληθέντος. Τότε παρῶν ὁ Λουκάς καὶ ἀκούσας τέθηπέ τε εὐθέως, καὶ ἀπελθὼν ἐξαγγέλλει τῷ Γρηγορίῳ τὸ δῶμα, καὶ τότε ὁ Γρηγόριος πιστεύσας μᾶλλον τοῖς γράμμασιν, ἢ πείθειν ἄλλους σπεύδων, καὶ τὰ λειπόμενα προσετίθει, καὶ ὡς τόσους χρόνους πατριαρχεῖσει καὶ ὡς οὐ τῆ τιμῇ ἐπαπολανεῖται. Καὶ ταῦτα γέρων ὦν καὶ πρὸς τῷ θανάτῳ προέλεγεν. Ἄλλ' ἐκίνοσ τὴν [P. 124] ποιμαντικὴν βακτηρίαν λαθῶν παρὰ τοῦ κρατοῦντος, ὡς εἶθιστο, τιμᾶται καὶ δι- B εμβούλῳ. Καὶ πρώτη Ἐκατομβαιῶνος μηνὸς τὴν γεροσυνίαν δίδεται. Ἐντεῦθεν ἐκείνου πᾶσαν ἐνδει- ζόμενος τοῖς πράγμασιν ἡμερότητα, τὰ τῆς Ἐκ- κλησίας μέλη καὶ μέρη, ἃ δὴ χθὲς καὶ πρὸ τρίτης ἐφρουρῶντο τε καὶ δίσταντο ἐξ ἀντιποίας κυμαινού-

της σφόδρα, συνημολογοῦντό τε καὶ καθίσταντο, οὐ μὴν δ' ὥστε καὶ τοὺς τῆς Ἐκκλησίας τέλειαν ἄγειν εἰρήνην, τῶν μὲν ἐπισχόμενων τέλειον διὰ τὴν χρεσινήν ἀκαταστασίαν, τῶν δὲ, εἰ καὶ εἶχον τοῦτους ἐν τάξει τοῦ βῆματος καὶ συλλειτουργοῦς, περιορωμένων ἐν μείζονι προκοπῇ, τῶν μοναχῶν προτιμωμένων ἐν ψήφοις ἀρχιερότητας. Ὅμως γε μέντοι (τὸ γὰρ κοινὸν οἰστὸν, καὶ τῶν λυπηρῶν λο- γίζεται καὶ ἀνύποιστον) διέφερον τὴν οὐδύνην με- τρώως, καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν εἰρηνεούτεές τε καὶ γαληνῶς ἔχοντες θεῷ προσαντιθούον τὰ καθ' αὐτοῦς. Ὁ γὰρ Κοσμᾶς οὗτος καὶ Ἰωάννης εἴ τι μὲν ἐκτὸς ὦν τῶν πραγμάτων καὶ ἰδιωτεύον ἐφ' ἄπασι τὸ ἐπὶ τοῖς τῆς Ἐκκλησίας τελοῦμενον ἕδικον ἔκρινε καὶ παντάπα- σιν ἀκανόνιστον, καὶ θῆλος ἦν, ὡς ἐφκει, εἰ αὐτὸς ἐπιστάτῃ τοῖς πράγμασι, λύσειν τὴν καταδικὴν ὡς ἱεροῖς ἀνθισταμένην κἀνόσι καὶ καιρικῶς ἀναφύση θείσαν ἀνωμαλίαις, αἷς δὴ καὶ τὸ καθεστηκὸς τὰς ε- σεσθαι πέφυκε, φύσει ἔχοντος τοῦ κακοῦ μὴ μόσον ἐκείνο μένειν κακὸν, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἐπ.φύοθαί.

quid pararetur audiens a suo praeposito Luca, haud credidit nuntio, pertendens non Cosmam, sed Joannem vocatum iri qui proxime foret ad patriarchatum promovendus. In eoque tam fixus erat ut qualescunque quorumvis in contrarium molitiones casurae in irritum plane affirmaret. Eam ille persuasionem e libris, opinor, hauserat, non ex ulla divina revelatione. Apparatu nihilominus rei decretæ procedente, cum jam illuxisset dies dicta et Cosmas promovendus duceretur, perstabat instans C Gregorius coeptum successurum pernegans, ac ne fieri quidem posse, intrepide aiens, ut hic quoadliu Cosmas permaneret, patriarcha crearetur. Statim igitur, velut lapsu, quod aiunt, tegult, ipsa die Joannes transnominatur, sive 186 id praeterea nomen ille antea, sed paucis notum, ferret, seu cognitam Gregorii offensionem placare designatus voluit facili mutatione nominis. Audito Lucas, qui praesens aderat, vocari nunc Joannem qui prius Cosmas audiebat, accurrit nuntiatum Gregorio miram catastrophem. Tunc vero Gregorius magis credens ipse fatidicis quas legerat litteris quam persuadere aliis satagens, reliqua subjunxit D ibi a se reperta, nempe tot illum annos in patriarchatu futurum, nec vitam in ea dignitate clausurum. Atque hæc praedixit senio confectus et uortu vicinus. At Cosmas accepto, ut erat solitum, ab imperatore pastoralis baculo, honoratur et Dibambulo, Kalendis que Januarii ordinationem accipit. Inde illo aggresso regimen, et omnem in administratione negotiorum mansuetudinem exhibente, cuncta Ecclesiae membra et partes, quas heri et nudius tertius flans ex adverso vehemens procellosus turbo dissociaverat ab invicem passimque disjecerat, adaptabantur et componebantur, non tamen ita ut ecclesiastici pace plena fruerentur, quibusdam eorum, quasi ex concussu nuperæ jactationis, adhuc instabiliter nutantibus, aliis ægre

tentibus presbyterii duntaxat tenuis provehi homines ipsorum ordinis, summumque quem sperare honorem possent defluiri consensu cum antistitibus communi intra cancellos, et participando cum iisdem sacro altaris ministerio; In occasionibus ulteriorum promotionum despici clericos, unorum rationem haberi monachorum, his solis episcopatum suffragia currere. Moderatius tamen singuli communem universis molestiam ferebant, ut cui is tolerabile censetur vulgatum in multos pariter malum, et quantumvis acerbus per se putetur nec ferendus dolor, consortio sociorum et paritate conditionis omnes æque prementis aliquid amittere vulgo creditur innatæ gravitatis, ac consolatione nonnulla leniri. Hac isti usi et se ipsos 187 in pace continebant, et tranquillitatem pro se publicam, ab aliis inquietandis abstinendo, juvabant, Deo permitteutes curam rationum ac jurium suorum, quadam etiam, praesertim initio, mutationis in melius blandiente spe, inde orta, quod Cosmas hic, modo Joannes, priusquam adnoveretur negotiis et privatam in cunctis vitam ageret, morem istum in Ecclesia receptum provehendi monachos in episcopatus, clericis exclusis, iniquum judicabat et plane contrarium canonibus; praesque se ferebat, si unquam praeficeretur administrationi rerum, huic praedjudicio derogaturum ut sacris opposito regulis et iniquitate conflato turbulentorum temporum, per quæ solent vel solide stabilita concuti labefactisque legitimis usibus sensim ingeri abusus, mali natura haud se continente intra sese, sed erumpente ac propagante labem propriam in depravationem prius rectorum, ad quæ adrepere poterit. Quanquam hæc quidem ipsis in irritum fiducia recidit. Nam Cosmas ubi coepit res ecclesiasticas administrare, velut astris inductam et fatali necessitate, quam privatus improbaverat, consuetudinem reinuit, ac torrente quasi tractus exempli,

Ἐπ' αὐτῶν δὲ γεγονὼς τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων ἄστρασι τὰ κατ' ἐκείνους ἐψέκει μετρείσθαι, συυπηγόμενος τοῖς λοιποῖς. Ὅθεν καὶ πολλάκις τινῶν ἐπικλαιομένων ἐπὶ συνόδου καὶ τὴν κωφὴν καταδίκην ὀδυρομένων, ἐκείνοι μὴ ἔχοντες ὅπη ἀνστάσι καὶ ἀπερίσωνται (τὰ γὰρ τῶν κανόνων καὶ θεσμῶν τῶν Πατέρων προσίσταντο ταῖς βουλήσεσι καὶ ἔλεγχος σφίσιν ἦσαν) ἐπήρειδον τὰς πράξεις τῆ βασιλεῖ, αὐτοὶ μὲν τῶν κειμένων καταβράθυμοῦντες; κανόνων, τῷ δὲ γε κρατοῦντι τῆς παραβασίας ἐχρῶντο κατὰ τὸ δυνατόν προτειχίσματι.

κθ'. *Κοινή σύναξις γεγονυῖα περὶ τῶν κατακρίτων τῷ βασιλεῖ.*

Τότε καὶ βασιλεὺς Κρονίου [P. 125] μηνὸς ἐνστάτης, οὐκ οἶδα εἰτε παρὰ τῆς μητρὸς καὶ δεσποίνης ὡς ἄδικα πράξας πρὸς τὸν χάσιν παρακλιζόμενος, εἰτε μὴν καὶ προφανῆ θέλων θεῖναι Ῥωμαίους τὸν ἐκείνου πρὸς ἑαυτὸν ὄδον καὶ τρόπον, σύμπαντας ἀγορήθεο κλιεῖ, καὶ ἐν τῷ Ἀλεξιακῷ τρικλίῳ προκλιζέται; μὲν αὐτὸς, συνεδριάζουσι δ' οἱ ἐν τέλει ἀρχιερεῖς; τε καὶ κληρικοὶ, παρίσταται δὲ καὶ τῶν τῆς πολιτείας ὅσον περιφανέες τε καὶ ἔκκριτον. Καὶ δῆλα τὰ τε κατ' ἐκείνον καὶ τὸν Στρατηγόπουλον γίνονται. Καὶ τὸν μὲν ἐμφανίζειν εὐπρεπὲς οὐκ ἐδ-

decessorum et ipse in hoc quoque vestigiis insistere perrexit. Unde sæpe nullis in synodo deplorantibus tacitam illam reprobationem clericorum et de tam injurioso talis ordinis neglectu quiritantibus, qui rebus præerant, haud habentes ubi consisterent, quod omnium ipsius excusationem præcludebant canones et scita Patrum, palam adversantia nuperis hodiernisque actis ac decretis ejus generis, cui pares ferendæ non erant, invidiam in Augustum conferebant, eo sub obtentu sæcure jam indormientes ipsi manifesto neglectui frustra jacentium in chartis antiquis canonum; quorum minus velut omnes et incursum eludebant, quantum poterant, nomine imperatoris quasi vallo illis quodam ac propugnaculo objecto.

29. *Communis conventus causa condemnatorum ab imperatore celebratus.*

188 Tunc porro imperator sub initium mensis Martii, haud scio an quiritationibus matris Augustæ, inique actum ab eo cum fratre causantis, stimulatus, an alioqui sua interesse ratus cognosci a Romanis clare quæ Constantinus despota suus germanus et cum eo conspirans Strategopulus fraudulenter in se fuissent ingræteque machinati, universos in cœtum communem vocat. Atque in Alexiaco triclinio præsidet quidem ipse, assident autem ei, qui magistratus ecclesiasticos primarios gerebant, episcopi et clerici. Adstant lectissimi et illustrissimi quique civium. Ibi recitantur, quæ despota, quæ Strategopulus essent deprehensi clam moliri. Ac illum quidem haud conveniens est visum producere. In solo Strategopulo in medium adducto tota est communis utrique convictio peracta. Oppositis ei scilicet irrefragabilibus argumentis et testi-

κει, τὸν δὲ γε Στρατηγόπουλον ἐπὶ τοῦ μέσου παραστησάμενος τὰ κατ' ἐκείνων ἐκίνει, ὡς ἐλεγχθεῖεν τὰ καὶ τὰ λέγοντες καὶ τὰ βουλευσάμενοι, κἀνεῦθεν δικαίαν ἢ μάλλον καὶ συμπαθῆ τὴν κατ' ἐκείνων παρίστα ψῆφον.

λ'. *Τὰ κατὰ τὸν ὀνομαζόμενον Λαχανῦν.*

Τότε καὶ τις τῶν Βουλγάρων ἐκποθεν φανεῖς αὐτόματος Λαχανῶν τε ἑαυτὸν ἐπισημίζει, καὶ δῆλο; τὴν πραξίειον κατὰ τῶν ἐχθρῶν, εἰ βασιλεὺς ἐπιτρέποι, τὰ μέγιστα. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον καὶ αὐτὸν ἐθορύθησε βασιλεῖα, εἰ ἂν εἶχον πεφονευμένον παρὰ Νογᾶ τοῦ τῶν Τοχάρων ἀρχόντος, τοῦτον βλέποναι ζῶντα καὶ τὰ μεγάλα περὶ αὐτοῦ φανταζόμενον. Ὅθεν καὶ τῆς ἰδίας αὐτανεψίας Μαρίας, τῆς καὶ τῷ Λαχανῶ συνουκασάτης πάλαι, ᾧ δὴ καὶ παιδίον θῆλυ ἀπέτεκεν, δεικνύς; ἐξ ἀδελφοῦ ἐπυθάνετο εἰ αὐτὸς εἴη ταῖς ἀληθείαις ὁ Λαχανῶς. Τῆς δὲ μὴ ὅπως ἐκείνον εἶναι, [P. 121] ἄλλ' οὐδὲ τὸ παράπαν εἰκέναι οἱ διαθείουμένης; ἐν οὐ καλαῖς ὑπονοίαις εἶχον τὸν βάρβαρον. Ἦς δὲ καὶ αὐτὸς ζάκοτός; τις φαινόμενος οὐκ ἀντικρυς οὐδ' οὕτως ἑαυτῷ περιετίθει τὸν Λαχανῶν, εἰ καὶ λέγοιτο, ἀλλ' ὅμως; εὐλάθειάν; τινα περὶ τὸ θεῖον ὑποκρινόμενος ἐδίδου; τισὶν ὁρῶσι τὰ μέγιστα περὶ ἑαυτοῦ φαντάζεσθαι, ἐκείνον μὲν ἐν τηρήσει

monitiis coactus est recognoscere, quid rerum novarum movere studuisset, quibus esset iudiciis confuatio detecta, quæ verba utriusque a filis delatoribus excepta, quæ arcana consilia certo fuissent explorata. His imperator demonstrandis id videlicet assensus est, ut quæ prius quibusdam videri ævera potuerat amborum damnatio ac pœna, jam pro gravitate criminum lenis ac moderata cense- retur.

50. *De eo qui Lachanæ nomen usurpavit.*

Ea tempestate Bulgarus quispiam alicunde sponte prodiens, se Lachanam esse illum dudum ibi celebrem jactavit, ostentans etiam sese imperatori, ac paratum offerens ad aggredienda in hostes, si permitteret, maxima. His imperator auditis turbatus primum est admiratione inopinatæ novitatis, haud capiens quo casu, quem satis constabat a Noga Tucharorum principe fuisse jam pridem interfectum, is non vivus modo conspiceretur, sed magna etiam polliceri de se ac cogitare auderet. Quare 189 dati prius opera ut hunc hominem certo productum loco Maria patruelis sua curiose inspiceret, ipsa non observata, ex ea deinde percunctatus est ecquid esset is revera Lachanas; in quo falli talis utique mulier nequiret, uxor olim veri Lachanæ, ex quo concep- tam peperisset filiam. Quæ cum non modo esse istum Lachanam negasset, sed etiam affirmasset nihil prorsus in eo se observasse Lachanæ simile, haud parum suspectum imperatori et iis qui sub eo res curabant hunc reddidit Barbarum. Unde cum hunc observasset ad afflictationem subitæ ac vehementis excandescentiæ, qui erat unus ex caracteribus indolis Lachanæ, haud satis a quandibet con- nante tamen expressus, adjungere simulationem

εἶχον καὶ φυλακᾶς ἰδίδουσι, τὴν τῶν πολλῶν ἐπι-
δοσθῆσιν ἐπ' αὐτῷ ἐνευθεῖν ὑποτεμνόμενοι· μηδὲ
γὰρ ἔλωσι εἶναι βάρβαρον τε καὶ πλάγιον κατανοοῦ-
μενον ἀγαθόν τι ποιεῖν. Πολλοὶ δ' ἐπ' ἐκείνῳ οὐχ
ὅπως ἀκούοντες ἐλπιδόκοπούμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰς
ἐλπίδας ἰσχύοντες (τοῖς γὰρ πονοῦσιν ἐσχάτως ἐκ τῶν
παρόντων εἰς θεραπείαν μηδὲν βοηθούμενοις καὶ οἷς
ἤλπισαν, ἀπασθαι καὶ τῶν ἀπλῶς δοκούντων χρησί-
μων ἀνάγκη, καὶ μᾶλλον, εἰ ξένα τινὰ εἴη καὶ μὴ
συνῆθη τὰ προσαγόμενα) οὕτως ἐκείνοι κακούμενοι
τοῖς ἐχθροῖς, ἤδη δὲ καὶ αὐτοῖς ἐκείνους Πέρσας
μυθάνοντες ὡς εἰεν ὀρθωδοῦντες τὴν βάρβαρον φη-
μιθένα σφίσις ἐκ τινων τῶν παρ' αὐτοῖς μαντιῶν,
καὶ πρὸς τὴν ἀπ' ἐκείνου βοήθειαν ἀφείρων, καὶ
καθίκευον ἀπολυθῆναι τοῦτον καὶ γ' ἐκχωρηθῆναι
κατὰ τῶν ἐχθρῶν μετὰ Ῥωμαίων ὁρμῆν· τὴν γὰρ
πρὸς αὐτὸν ὀρθωδίαν, ἣν εἶχον οἱ βάρβαροι, εἰς
ἐξέλιξις τὸ ὑπὲρ αὐτῶν ἔχοντας ἐτοίμους εἶναι μετ'
οὗτοῦ καὶ προκινδυνεύειν καὶ μηδὲν ἐλλείπειν τῶν
ἵσα καὶ ἀγαθῶς ἀνήρ πράττει μετὰ τῆς ἀρετῆς καὶ
τῆς ἐπιβίβειν ἔχων. Ταῦτ' ἀκούων καὶ βασιλεὺς, καὶ
ὁμημέραι περὶ τῶν ἰδίων πονῶν, ἐπὶ νοῦν τινα ἔρχε-
ται ὅτι πολλὰ καὶ ὁ δὲ ἵατρος τῷ κάμνοντι ἀπη-

γ ὄρουσεν ὡς αὐτίκα τεθνηξομένῳ εἰ προσενέγκαιτο,
τοῦτο κατὰ τὸ λεληθὸς ὁ νοσῶν προτενεγκάμενος ἐξ
ὀρέξεως παράλογον εὔρε τὴν θεραπείαν, καὶ ἡ μὲν
τέχνη οὐπω ἐλέγχεται φαύλη τις οὖσα, τὸ δὲ συμβάν
ἐκ τινος τυχερᾶς προσπαθείας ὠφέλησε, τῷ σφοδρῷ
τῆς ὀρέξεως ἀναβρῶσθειστος ὡσανεὶ κατὰ τῆς νόσου
τῆς φύσεως. Τί γοῦν, φησὶν, εἰ καὶ Λαχανῶν μὴ
ὄντα μηδὲ τινα ψῆφον περὶ αὐτοῦ διδόντα τὸν βάρ-
βαρον, ὅμως φοβερὸν μὲν τοῖς ἐχθροῖς δόξαντα, χρή-
σιμον δὲ καὶ τοῖς κακούμενοις, αὐτὸν ἀπολύει καὶ
ἐπιτρέπει στρατεύειν, καὶ μᾶλλον ἐξ ἐγγύονος πείρας
ἐν τῇ τῶν Ἀλιζώνων γῆ κατὰ Σάγγαριν; Ταῦτα δια-
νοηθεὶς καὶ μετὰ τῶν οἰκείων σκεψάμενος ἀπολύει,
προστοιμάσας ἐκείνῳ καὶ τὰ καθήκοντα. Οὗ δὲ καὶ
ἐξελεθόντος ὡς εἶχε, καὶ μόνον τῆς ὁδοῦ ἀψυγμένου
Β ἄπια; συνεκινεῖτο [P. 127] καὶ ὁ πόρρω καὶ ὁ ἐγγύς,
καὶ οὐδὲν ἦν εἰκάσειν εἰ μὴ αὐτῆς οἰκουμένης καὶ
γῆς μετακίνησιν. Οἱ γὰρ ἐπὶ τῶν γεωργικῶν ἔργων
καὶ σκαπάνης οὐ πλέον εἰδότες καὶ τοῦ κεντρῆσαι
τὸν βοῦν, καὶ ποιμένες θρεμμάτων καὶ ἀγροικοὶ
ἐκείνοι τὰς οἰκείας χώρας ἀφίντες καὶ αὐτὰς γεω-
πονίας, ἐν βάβδοις μόναις καὶ ταῖς καλαῦροψιν αὐτό-
ματοι κατεφαίνοντο στρατιῶται καὶ ὀπλίται δοκλο-

astutam fanaticæ pietatis, quo et ille in primis ar-
tificio valuerat, et hic non impari successu ista po-
tissimum illecebra multorum in se levium hominum
spebus se vanis efferri sinentium expectationem et
studia vertebat, non de nihilo veriti ac præverten-
dum rati motum aliquem multitudinis insanæ,
sequi ducem hunc quocumque duceret paratæ,
Barbarum impostorem comprehensum custodiæ de-
derunt, hoc ipso satis reum et pœna dignum, quod
esset manifeste deprehensus simulare personam
alienam, fraudemque illam ad nihil nisi damnosum
ac periculosum quieti publicæ pertinere appareret.
Id ut magis tunc necessarium consilium præcau-
tione videretur, faciebat conditio illorum tempo-
rum et miser status regionum Orientalis limitis,
Persarum incursionibus agi ferrique solitarum. In-
felices enim illi frustra imploratis aliis undecun-
que præsidiiis, ad famam istius velut novi ostensi
viudicis cupidissime animos arreixerant, more usi-
tato imbecillitatis humanæ, cui conficiant pericu-
lis extremis si verum auxilium non suppetat, falsa
uoxiaque avide arripit, et si quid præsertim super-
stitutionis quodam obtentu numinis ac cœlo missæ
novitatis speciem præferat, velut ὁ machina deum
excipit. Itaque in illo gemitu ac consternatione
190 quotidianarum a Persis grassationum audien-
tes existere aliquem qui se divinitus missum dice-
ret ad hostis imperii delendos, et eodem adjungen-
tes vaticinia quæpiam inter ipsos vulgata, polliceri
simile aliquid visa, magnopere optabant dari ducem
sibi qualemcumque istum Lachanam; et carcere
detineri cum audissent, multis et sollicitis precibus
imperatorem fatigabant ne divinitus destinatum ma-
lorum extremorum ipsis remedium invideret, neve
diripi se impuneque spoliari miserimos sineret,

defensore cœlitus ostenso inique arcendo a Juvan-
dis, quibus aliud nusquam appareret eladium et ca-
lamitatum extremarum effugium. Huiusmodi preces
per multos subinde missitatos a populis illorum
tractuum ingestæ imperatori, et ab eo consiliis quæ
dixi mordicus hærente toties rejectæ, cum nullo
sine invidiosissime ingeminentur, glisceretque jam
murmur, et plebs illa fremeret non modo se, a qui-
bus par esset, non protegi, sed promptis sibi ad
bellandum hostesque repellendos arma, ducem, se
suaque suo periculo laboreque propugnandi copiam
ac veniam facilem negari, his concussus reputare
secum cœpit imperator et consiliaris proponere:
« Etiam medicos desperatis ægris usum remedii
permittere, quod sibi profuturum ipsi, quamlibet
insane, sperent. Quid ergo tantum mali fore, si fla-
gitantibus hisce populis indulgeatur quod perditæ
cupiunt? Quin et ut mira nonnunquam accidunt,
et casu res interdum melius quam consilio gerun-
tur, forte successurum non improperum quid-
piam. Nam validas vires extremo affictis morbo
non raro ipsam adjicere phrenesim, et probare
inopinato eventu interdum infirmos se revera po-
tuisse, quod cum ante factum se posse dicerent,
mentiri aut delirare putabantur, summa conten-
tione, quæ sequi solet impotens desiderium liren-
tiam diu negatam rei tentandæ tandem nactum,
cuncta obstantia perrumpente. Scimus falsum hunc
Lachanam planum ac nebulationem esse: quid tamen
noceat eum exposcentibus concedere? Eat, pugnet,
volens volentes contra Persas hoc ipsum, ut audio,
191 formidantes ducat. Si temeritas præter spem
felix fuerit, hostium cladem lucro apponemus: sin,
quod est verisimilius, viacetur, et ipse imposturae,
et qui temere accersiere, inconsultæ cupiditatis pœ-

καὶ συντάξεις ἀσύντακτοι, τὸ ὑπὸ Λαχανᾶ τετάχθαι ἅ
 εἰς θάμβρος μέγα τοῦ νικῆν ὅπου φανεῖεν σὺν αὐτῷ θέ-
 μενοι. Ἀμέλει τοι καὶ ἡμερῶν ὀλίγων περὶ ἐκείνον
 ἀπειρον πλῆθος συνῆκτο ξυγκλύδων, μὴ πολέμων
 ἐδότην, μὴ παρατάξεως, τὸ τῆς παροιμίας αὐτόθεν
 πληρύντων, ὅτι γλυκὺς τοῖς ἀπείροις ὁ πόλεμος.
 Οὐδὲ γὰρ ὡς πολεμήσοντες ὤρμων, οὐδ' ὡς προσθα-
 λούντες, ἐχθροῖς, ἀλλ' ὡς σκύλων ἐπιβαλούμενοι καὶ
 παίζοντες μᾶλλον ἢ σπουδάζοντες. Ἡ μὲν οὖν ἐκείνων
 ἔρμη περὶ τὸν νέον στρατηγὸν τοιαύτη τις ἦν ὡς
 μῆδὲ σῆναι πληθουμένους, οὐ κατ' ὀλίγον, ἀλλὰ τρό-
 πον πυρὸς κατ' ἀναλογίαν τὴν πολλαπλάσιον, ὡς ἄμ-
 μὲν ἐξίεναι σὺν πολλαπλασίοις τρώτων, δίκην βυάκων
 ἐπιβρέζοντων τῶν ἀγροίκων ἐκείνων καὶ βουκαίων
 καὶ βουατῶν. Τοῦτο μαθὼν βασιλεὺς, καὶ περὶ τῷ
 λαῷ δαίσεις μὴ τι πάθοι προσθαλῶν ἀσυντάκτως καὶ
 ἀμαθῶς, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ μὴ τι νεωτερισθεῖ ἐπι-
 τυχόντων, πέμψας εἰς αὐτὸν μετακαλεῖται τὸν βάρ-
 βαρον, καὶ ἐλθόντος ἀποχειροτονεῖ παραυτίκῃ τὸν
 στρατηγὸν καὶ ἐν τῇ πρεπούτῃ τῆρσσει εἶναι προσ-
 τᾶσσει. Τὸ δ' ἀμαθὲς ἐκεῖνο πλῆθος καὶ ἄλογον ἔμα

διεσκεδασθῆν τὴν ταχίστην ἐλύετο, καὶ τὰ οἴκοι ἔκα-
 στος κατελάμβανεν.

λα'. *Θάνατος τοῦ πρωτοβεστιαρίου.*

Ἐν τοσοῦτῳ δὲ καὶ [P. 128] ὁ πρωτοβεστιαρίου τῆ
 πολυημέρω νόσῳ κατεργασθεῖ, τῶν νεφρῶν (οὐδὲν
 γὰρ ὁ ἐπεγούου εἰς λατρείαν οἱ θεραπεύοντες ἱκανὸν
 εἰς τὴν κατὰ τῆς ἀρρώστιας ἀνταγώνισιν ἔδοξεν, εἰ
 μὴ καὶ μᾶλλον προσεζημιού τὸν πάσχοντα), ἀφεί-
 τα πάντα καὶ αὐτὴν τὴν κοσμηκὴν ὄφρυν καὶ σκηνήν,
 τὸν μοναχὸν ὑποδέσεται, καὶ ἅ κατὰ τῶν ταλαιπώρων
 κληρικῶν ξυνεπραξέ τε καὶ ξυνεβούλευσεν ὡς δῆθεν
 ἐκ ζήλου, αὐτοῖς ἐκείνοις παροῦσι διωμολόγει μετα-
 νοῶν, καὶ ἐξητεῖτο παρ' αὐτῶν τὴν συγχώρησιν.
 Αὐτὸν δ' ἐπὶ τοσοῦτον ὁ πόνος ὠδύνα καὶ ἔθλιβεν
 ὥστε καὶ τὸ ζῆν ἐκείνω ποιεῖν ἀβίωτον· κἄν πού
 τις τῶν Ἀσκληπιαδῶν ἐκ τῆς ἀρτηρίας ἐπισχέσει-
 μετὰ βραχὺ τὴν τελευταίην ἐπηγγελατο, εὐεργέτης
 ἐκ τοῦ παρασχεδὸν ἔδοξε λέγων καὶ προμηνύων οὐ
 πράττων οὐδ' ἐργαζόμενος τὴν ἐκείνου ἀπαλλαγὴν.
 Τόσος ἦν ὁ πόνος καὶ ἡ τῶν νεφρῶν ὀδύνη τῷ πά-
 σχοντι. Ὡστε καὶ μετ' οὐ πολὺ μεταλλάξαι, καὶ τὸν

nas luent, eventu nou usquequaque nostris ratio-
 nibus incommodo; utcunque res ad extremum ca-
 det, constituro nobis interim fructu præsentis talis
 consilii, eo ipso quod hoc homine Halizonibus am-
 nis Sangaris accolis, Persarum limiti finitimis,
 duce, prout flagitant, imponendo, et e difficultate,
 quæ nunc urget, explicabimur, et invidia nos exo-
 perabimus ingenti. » Hæc cum suis locutus impe-
 rator Pseudo-Lachanam, præparatis, quantæ suffi-
 cere sunt visæ, instructum copiis, emittit. At ecce
 vix se ille in viam dederat, cum motus illarum gen-
 tium exstitit maximus. Concurrerant ad eum pas-
 sim omnes vicini juxta et longinqui, trepidatione
 ac tumultu tanto ut mundus universus concuti et
 terra ipsa funditus commoveri videretur. Opere ru-
 stico agricolæ ac pecuarii relicto, qui nihil nisi li-
 gonem quo terram fodiebant, nisi stimulum quo
 boves increpabant, tractare antea didicissent, pu-
 gas nunc et acies fremebant, virgasque ac peda-
 vice hastæ aut lanceæ gestantes apparebant subita-
 rii velites, genus novum militiæ: inermis, acies sine
 ordine. Sed fiduciam victoriæ certam auguriumque
 non dubium trahebant ex eo solo, quod militarent
 auspiciis desideratissimi ducis sui Lachanæ. Con-
 flaturo momento turba innumerabilis trudentium se
 nutu ac prævertere certantium; festinantium cun-
 ctorum ad novi ductoris signa. Nusquam verius
 vetus illud verbum, Dulce bellum inexpertis. Plane
 rudes omnis bellicæ artis, ab aratris atque a caulis
 convenæ, ludibundi prælia meditabantur, aut pot-
 tius spoliis prædisque inhiabant. Non stare intra
 vallum, non tenere locum, non servare ordinem
 scire; quo cuiusque 192 quandocunque libe-
 rat ferri temere; quo ritu scintillæ volitant, huc
 illuc, ante, retro, a lateribus, ibine inde inquietis-
 sime væri: torren iam instu conflure in confi-

ctum, statim inde cursu reflexo, qua pronum erat,
 elabi. Hos ita tumultuari crebris imperator nuntiis
 factus certior, et si ad manum res veniret, cladem
 ac stragem populi exitialem aliquam metuens, sed
 nec satis securus de fide barbari agytæ, qui si ad
 defectionem a principe plebem illam inconditam
 vocaret, morigeris ad quidvis esset usurus, mature
 præcavendum incommodum ratus, accersitum ad
 se ahductumque mature Pseudo-Lachanam exau-
 ctorat tutaque teneri custodia jubet. Quo vulgato
 confestim temeraria turba dispersa est, pro se quo-
 que suum marale villamque ac familiare repetente
 stabulum.

31. Mors protovestiarum.

Inter hæc protovestiarum longo renum dolore
 sensim consumptus interiit, cum quidquid ei me-
 dicando comminisci, qui eum curabant, confer-
 reve potuissent, adeo non par fuisset eluctandæ vi
 languoris, ut eam potius exasperare plusque ægro
 nocere visum esset, quando ille pertesus humane
 vanitatis, et scena mundanæ arrogantæ quam sit
 inanitas intelligens, ea despecta monachi habitum
 induit; et vexatos injuste se auctore ac cooperante
 miseros clericos recolens, ipsis illis præsentibus
 ea se imprudentis instinctu zeli egisse dixissetque
 poenitens est fassus, veniamque ab ipsis petiit.
 Porro dolores laborantem tanti ac tam vehementes
 cruciabant, ut ei vivendi tædium afferrent; et qui-
 cunque ipsi explorata forte arteria medicus sinem
 propinquum ominaretur, indicium reidenti 193
 vultu acciperet, debitoremque se illi pro gratia
 ferret, melius etiam de se merituro, si represen-
 tare quod præsigebat, et ad voti effectum; quo
 cito dissolvi cupiebat, licite cooperari potuisset.
 His igitur renum atrocissimis tormentis confecti
 exanimati tandem protovestiarum cadaver depon-

νεκρὴν Νικαίαν κομισθῆναι, ἐν τῇ τοῦ Τορνικίου **A** μαντα τὸν τῆς παροιμίας, ὡς ἀλουτεῖν καὶ νηστεύειν καὶ κορτερεῖν, νύκτας τε καὶ ἡμέρας ἰστάμενος, καὶ που καὶ ὅλην ἡμέραν διαγαγῶν φροντίζει κοιναῖς καὶ ἀσχολίαις φερούσαις τὴν χρησίμον καταλαβοῦσης νυκτός; προύργου τὴν πρὸς Θεὸν ὑμνωδίαν ποιέσθαι, ἣν συνήθως εἶχε σὺν ἱερωμένοις τελεῖν, ἀνωτέραν πάσης ἀνάσεως, καὶ ὅψε τῶν νυκτῶν ἐν ἰσῷ τίθεσθαι τό τε τραφεῖναι καὶ μὴ, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιούσαν καὶ πάλιν νυκτὸς ἀριστεῖν, ὅ τι γε τύχοι. Ἢ γὰρ τοῦ σώματος εὐεξία συμπλακεία τῇ γνώμῃ οὔτε τῷ ἐθελουσίῳ τῆς καρτερίας χώραν ἐδίειου βλάπτειν τὸν καρτεροῦντα, οὔτε τῷ ἀκούσῳ τῆς ἀνάγκης λυπεῖν παρεῖχε τὸν καρτερεῖν ὀρεγόμενον, ἑκατέρως συγκροτούσης θατέραν εἰς μιᾶς συμπλήρωσιν ἀρετῆς, ὡς μήτε τὸ ἐνδεὲς διὰ τὴν εὐεξίαν λυπεῖν μήτ' ἀηδὲς εἶναι διὰ τὴν γνώμην τὸ σκουδαζόμενον. Οὕτω μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ἐντεθεὺς ἀρξάμενος καρτερικῶς διέφερε τὸ βιοῦν, συνόλην τρυφὴν καὶ βλακείαν ἀποπροσποιούμενος, εἰ καὶ βασιλικὸν καὶ ἀρχαῖον ἀθετεῖσθαι συνέβαινε νόμιμον.

λβ'. Περὶ τῆς τοῦ κανικλείου ἐπὶ τοῦ μέσου ἀποκαταστάσεως, καὶ τῆς τοῦ βυσιλέως εἰς ἅπαν καρτερίας.

Ἐκεῖνος μὲν οὕτως ἀπέβη, βασιλεὺς δὲ τὸ πᾶν τῆς τῶν κοινῶν μεσιτείας ἐπὶ μόνῳ ἐτίθει τῷ μυστικῷ, ἐν καὶ οὐ μετὰ πολὺ ἐπὶ τοῦ κανικλείου καθίστα, αὐτῷ γε σὺν ὄλοις συμβούλῳ πρὸς τὰ πολλὰ καὶ συνεργῷ χρώμενος, οὐδὲν ὅσα τῶν πρὸς τρυφὴν προσποιούμενος, ὅπου γε καὶ αὐτὴν βασιλικὴν τράπεζαν, ἐξ ἧς ἦν γεραίρειν ὀσημέραι βουλευτάς τε καὶ ἀριστεῖς (νότοισι γὰρ καὶ Ἀγαμέμνων βροδὸς ἐηγερέσει τὸν ἀριστεύσαντα γέραιρε), καὶ αὐτὴν πρ' οὐδὲν ἐτίθει, δημοτικὴν τρυφὴν δυσχεραίνων καὶ τραπέζης ἐλευθερίαν ἀποπροσποιούμενος, στάσει τε καὶ νηστείᾳ ὀλοημέρῳ προσκαρτερῶν, [P. 129] οὕτω θεοῦ, ἔκφερε πόνου φρονήματος. Ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις ἐπὶ τοῦτοις καὶ αὐτὸν νικῶν τὸν ἀδά-

tatum Nicæam est, in monasterio illic Tornici condendum, ubi ducto a conjuge dotali patronatu sepulituræ jus habebat

52. De promotione præfecti Canicleo in primariam curam principalium negotiorum, deque imperatoris invicta quorumvis tolerantia laborum.

In hunc modum sublato de medio protovestiariorum ministerium quod ille gesserat publicæ gubernationis imperator universum in mysticum transtulit; **C** quæ et non multo post Canicleo præposuit, ipso cum paucis consiliario ad plerique et admiro utens; haud hunc vel hos eo consilio sibi admodum, ut haberet quorum principales curas pro se obuentium vicarii fiducia laboris securius ipse vacaret remissionibusque se dederet, sed iis ipse adiutantibus pro virili collaborans, auctoritate principis, tolerantia et duritia non privati modo, sed (p. ne dixerim) plebei. Adeo molliem nobilitatis omnem deliciasque rejecerat. Mensa nempe ipsius regia, cujus accubitu quotidie aliquos e primariis senatores honorabat, haud erat Homericæ illa lautior, qua priscus Agamemnon

Perpetui tergo bovis excipiebat amicos, **D** adeoque regium ejus generis luxum contempserat, ut ne civili quidem, et qualem non plane pauperes e plebe ferme consecantur, epularum elegantia diligentia sibi ministrari libenter ferret, copiam in eo moderatam quoque et a profusione remotam abdicans, interim dum dies totos perdurans jejunus, pedibus insisteret incumbens operi, monstransque indefessum fortis propositi robur, revera, ipso (quod aiunt) adamante durior in iungendo dies noctibus, continua statione, irremissa contentione, citra laxamentum ullum lotionis aut cibi; quin ubi sic sæpe ad multam noctem a 194

primo diluculo satagens ac plane alimenti expertus pervenerat, tunc cœnæ præhabens nocturnam, si ejus hora venerat, hymnodiam. Nam hanc consueverat una cum domesticis celebrare sacerdotibus, ea constantia ut eam semper quantumvis paratæ ac necessariæ corporis curationi anteferebat. Nec raro accidit ut postquam sic die in jejunio ac labore continuo transacta, hymnodia in epularum locum imputata, incœnatus decubuerat, rursus postridie tenore pari diem duceret, ventrem jam biduo prorsus impastum ad profundam differens vesperam, nihilque vel tunc nisi vulgare ac protritum gustans, et id citra multam significationem appetentiæ, ut vesci aut non vesci arbitrarium quidpiam nec magni, utrum utri præoptaretur, discriminis aut momenti, quod ipsum quidem spectaret, a se vel tunc existimari præ se ferret. Nimirum conspirabat ad hoc ei laboriosissimæ frugalitatis decus excellens asserendum, cum ferrea corporis habitudine, adamantina virtus animi; quibus ambabus inter sese velut quadam æmulatione commissis, et ultra utramque duritiæ indomita vinceret certantibus, fiebat uti nec ulla famis aut vigiliæ injuria ejus valetudo læderetur, nec ullo tardio ingratarum occursu vicissitudinum aut importunitatum vel minimum concuteretur robustissima et apprimè in solido fundata mentis imperturbabilis constantia. Ab hoc præsertim tempore inchoatam aut frequentiori usurpatione stabilitam miram istam vitæ duritiem in longam inde perseverantissime pertulit ætatem, prorsus abdicanda voluptate omni atque molliæ, quantumvis receptum olim fas ac morem palatini in curâ Augustorum ministerij per id abrogari contingeret.

Γ.

α'. *Στεφφορία τοῦ υἱοῦ βασιλέως Μιχαήλ.*

Ἐπει δ' ἀντίπαις [P. 133] ἦν ὁ υἱὸς Μιχαήλ ἡδὴ τῷ βασιλεῖ καὶ τὸν ὑπὲρ τὸν Εφθρον ἤλαυνεν, οὐκ ἀπεικὸς ἤγειτο οὐδ' ἀπρηπὲς· ἄλλως μὴ βασιλικῶς ταινιοῦν, καὶ ταῦτα καὶ τόσην πληροφορίαν ἐπὶ τῷ ταινιῶσεντι κεκτημένος. Ὅθεν καὶ ἐξαρτύεται μὲν ῥῆ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ χρεῖα προσήκοντα ἀποχρώντως λίαν καὶ φιλοτίμως· καιρὸν δ' ἠγγασάμενος πρόποντα ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ πρώτου ἐν Χριστιανοῖς βασιλέως, μᾶλλον δὲ καὶ σφίσι τῆς ἐλευθερίας ἀρξάντος Κωνσταντίνου, ἐν ταύτῃ καὶ τὰ τῆς στεφφορίας τῷ υἱῷ ἀπεπλήρου. Καὶ εἰκοστῇ πρώτῃ Πυαντιῶνος μηνὸς κατὰ τ' ἐν τοῦ Θεοῦ σοφίας νεῶν, συναχθέντων ἀπάντων, ὅσων ἦν τῶν ἐν τέλει καὶ ἄλλως· καὶ ὑπερητικὸν βασιλεῖον, ὅσον τῆς πολιτείας καὶ ὅσον τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, αὐδ' αὐτῶν ἀπόντων τῶν κατὰ τὴν πύλιν Ἰταλῶν. ἔτι δὲ καὶ τῶν ὄσοι κατὰ χρεῖαν προσεικίας ἐπεδήμουν τῇ Κωνσταντίνου, καὶ ἑνῶν δὴ τῶν τὸ ἐπὶ τῇ Αἰκατερίνῃ κτῆδος μειοταμῶντων (οἱ δ' ἦσαν οἱ ἄμφι τὸν Συρπέρον λεγόμενον), τὸ μὲν ἱερτικὸν πᾶν καὶ μοναχικὸν ἀφ' ἐσπέρας παννύχιον ὑπὸ θαψίλει φωσίν ἀπετέλουον τὴν ὑμνοψῆδαν, ἄνωθεν τοῦ βασιλέως ἱσταμένου καὶ ἀκρωμιμένου τῶν ὕμνων. Ἐπ' αὐγὰς δὲ συναχθέντων, καὶ

τὴν τοῦ Αὐγουσταῆνος αὐλαίαν πληρούντων ἐς τόσον ὥστε καὶ εἰς μίαν ἀρμογὴν καὶ συνέλειαν ξύμπαντας ξυνεπτύχθαι ζῶον φαινομένους ἐν, εἰς πλάτος ἐνδιδὸν ἀλλόκοτόν τι καὶ ξένον, μυρίαίς χρωμένον γλῶσσαις, — τούτων οὖν ἀπάντων συναθροισθέντων, παραιρεθέντων δὲ καὶ τῶν τοῦ τρικλίνου Μάκρωνος δρυφάκτων διόλου, ὡς καθαρὸς παρὰ πάντων θεῶτο ὁ εὐφημούμενος, ἐπ' ἀπιδὸς τε τὸν νέον οἱ ἐν τέλει καθιζάνουσι καὶ μετέωρον αἵρουσι καὶ ἀνευφημοῦσι τρανότερον. Εἶτα καὶ τῇ ἱερᾷ λειτουργίᾳ τελούντες· ἅμα μὲν αὐτὸς πατριάρχης, ἅμα δ' ἀρχιερεῖς καὶ οἱ τοῦ βήματος πάντες, ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τελουμένων καὶ τῷ υἱῷ κατὰ τὸ εἶδος συναφωσίον τὰ πρόποντα τῷ πατρὶ τε καὶ βασιλεῖ. Καὶ δὴ τελεσθέντων ἐκείνων ἀνεῖσι μὲν ἐπ' ἀμείνων ὁ κρατῶν, ἀνεῖσι δὲ καὶ ὁ πατριάρχης, συνάνεισι δὲ σφίσι καὶ ὁ εἰς βασιλείαν μετὰ τοῦ πατρὸς χρησθησόμενος. [P. 134] Καὶ μετὰ λαμπρῶν καὶ περιφανῶν τῶν τελετῶν στέφει μὲν βασιλεὺς τὸν υἱὸν, συνεπιλαμθανομένου τοῦ στέφους· καὶ τοῦ ἱεράρχου, χρεῖ δ' ὁ ἱεράρχης τῷ θεῷ μύρω τὸν τῆς βασιλείας συμμετασχόντα καὶ παιδῆς ἐντεῦθεν καὶ εὐφημῆσαι καὶ πᾶν χριστήριον. Ῥιπτοῦνται δὲ περιερχομένων τῶν βασιλέων καὶ οἱ συνήθεις ἀπόδοσμοι. Καὶ τότε μὲν τὴ μέγα

III.

1. *Filius imperatoris Michael coronatur.*

195 Quoniam vero erat imperatori filius jam ultra C puberem adultus aetatem Michael, non incongruum neque indecens Andronicus pater arbitratus est imperiali eum insignire diademate, recte istum honorem huic praesertim deferendum ratus qui speciminibus assiduis multae pietatis et proborum morum plenam sibi fidem fecisset indolis praestantia. Copiose igitur et splendide ad eam pro dignitate celebrandam caeremoniam cunctis comparatis, diem ei auspiciatam elegit eam quae recursu anniversario consecratur memoriae primi Christianorum imperatoris Constantini a cujus principatu libere florere, prius tyrannice oppressa, nostra sancta religio incepit. Prima ergo supra vicesimam Maii mensis die convenerunt in templum divinae Sophiae proceres ac magistratus cuncti, domus D Augustae ministri omnes, universus ordo civium, cumque his quantum in urbe militarium copiarum fuit, ne ipsis quidem in eo coestu desideratis Constantinopolitanae civitatis inquilinis Italis, nec aliis ejus gentis qui ex Apulia venerant et in comitatu perstabant, tractantes matrimonium Ecaterinae neptis ex filia Caroli regis, cum eodem Michaelis Andronici Augusti primogenito, cujus princeps legationis Syperus (*Ser Pietro*) nominabatur. Inchoata solemnitas est a pridiana vespere, a qua clerus universus cum omnibus monachis pervigilium in auroram perduxerunt continua hymnodia ad lumen ingentis numeri funalium aut lampadum, stante in superiori oedco, unde cantum hymnorum

audiebat, imperatore. Sub dilucentium omnibus 196 congregatis et populo, qui certatim undique concurrerat, totam quam late patet Augusteonis median aream ita complente, ut ex arte invicem appressis constipatae multitudinis corporibus unum quoddam vastae molis, portentosae formae mirum animal innumeris simul linguis loquens conflatum fuisse videretur. In oculis tam numerosi conventus omnis generis hominum, septis ac cancellis longi triolint amotis ne obex insequentibus forent, primarii magistratus adolescentem regium scuto imposuerunt, sublimemque ostentantes circumtulcrunt, clara voce imperatorem acclamando. Inde inter sacra solemnem liturgiae mysteria, simul ipse patriarcha, simul episcopi et quotquot intra cancellos altaris locum habent, ad singulas caeremoniae partes quibus fas et mos est imperatori beneprecari ac benedicere, filium simul cum patre in talis appellationis et honoris delatione conjunxerunt. Quibus peractis conscendit ambonem imperator, conscendit et patriarcha, cumque his ambobus tertius novus et junior Augustus, post patrem ungendus. Atque hic inter splendidas et illustres caeremonias coronat quidem filium imperator, adjuncte patriarcha ac coronae, dum imponitur, partem tenent, ungit autem eundem patriarcha, sacri ei affusione unguenti participationem imperii conferens. Hinc panes, acclamationes, gratulationum et festorum cantuum omne undique genus audiri. Nec defuit jactus solitus devictorum in lini segmentis nummularum, procedentibus Augustis, quos post om-

παλιόν μετὰ περιφανούς τῆς δορυφορίας αὐτοῦ A
ὑποδέχεται.

β. *Προβολὴ παρὰ βασιλέων εἰς δεσποτείαν τοῦ
νιού Ἰωάννου.*

Τῆ δ' ὀστεραία ταύτης μετακαλεῖται μὲν πατρι-
άρχαι· ὁ βασιλεὺς, μετακαλεῖται δ' ἀρχιερεῖς καὶ
τοὺς τοῦ κλήρου καὶ μοναχοὺς καὶ τὸ τῆς πολιτείας
ἔσον καθάρων τε καὶ ἔκκεριτον, καὶ δὴ κατὰ τὸν Μα-
κρολίτην βασιλικὸν τρίκλινον ἔγω συνάπτειν παν-
ήγυρον. Καὶ τὸν υἱὸν ἀγαγὼν Ἰωάννην, ὃν ἐκ τῆς
ἱερέως ἔσχε νέον εἶναι τελοῦντα, εἰς δεσπότην προ-
βάλλεται, συνεπιλαμβανόμενον τῆς δεσποτικῆς στε-
ραίας τοῦ ἀριστοφεοῦς βασιλέως καὶ αὐτοκράτορος.
Καὶ οὕτως ἐκείθεν καὶ ἐς Βλαχέρνας προερχομένων
τῶν βασιλέων, ἐρρίπτουντο μὲν καὶ αὐθις τοὺς δὴ B
μαί· ἀπόδραστοι, πολλὺς δ' ἐξ ἀπάντων χρίτος καὶ
συμμάτης ἤρετο εὐφημία, καὶ μεγαλύνοντων τοὺς
βασιλεῖς.

γ. *Ὅπως νεαρὴ προβαίνει βασιλῆιος νομοθεσία
περὶ τῶν χειροτονιῶν.*

Ἐντεῦθεν καὶ ἐζητεῖτο πρὸς βασιλέως παρὰ τῆς
Ἐκκλησίας δοθῆναι καὶ ἐπὶ τῷ νέῳ στεφθέντι· ὅσον
ἦ καὶ αὐτῷ παρὰ τοῦ πατρὸς ζητήσαντος πέπρακτο.
Τὸ γὰρ ἐξ αὐτῆς τέμον γενέσθαι, καὶ δι' ὑπογρα-
φῶν συνήθων ἀσφαλίσθῆναι [P 155] οἱ τὴν βασιλείαν,
καὶ τῷ κατεξαναστασμένῳ δῆθιν, εἰ ποῦ τις καὶ

εἴη. εὐθύνας ἀφορισμῶν αὐτῶν καὶ ἀρῶν ἐπι-
θεσθαι, ἑαυτῷ μὲν γεγονὸς παρὰ τῶν τότε ἐς τὴν
ἀκριβῆ· ἠπίστατο καὶ ἐδίεικνυ, ἡξίου δὲ καὶ τῷ υἱῷ
ταῦτα παρ' αὐτῶν γίνεσθαι ὡς οὐ καινόν τι καὶ
ξένον, ὡς ἔλεγεν, ἐχούσης τῆς ὀξυώσεως. Ταῦτα μὲν
βασιλεὺς λιπαρῶς ἡξίου, ἀλλ' οὐτε πατριάρχην οὐτ'
ἀρχιερεῖς ἐπειθεν, ἀλλὰ τὸν μὲν τέμον γενέσθαι καὶ
ἀσφαλίσθῆναι τῷ στεφθέντι τὴν βασιλείαν αὐτέθεν
ἔτοιμοι ἦσαν πράττειν, τὸ δὲ καὶ ἀραις περιβάλλειν
καὶ ἀφορισμοῖς Χριστοῦ τῆς μερίδος χωρίζουσι τὸν εἰ-
σὶς ποτε καὶ κατεξανασταίη τοῦ βασιλέως, οὐκ ἐδι-
καίου δ' ἄλλως. Ἀποχρῶντα γὰρ εἶναι οἱ τὰ ἐκ τῶν
νόμων πρόστιμα, εἰ ἀλήθ, ὡς μηδὲν ἐντεῦθεν καὶ
τὸ βιοῦν βιωτῶν ἔχειν ταῖς ἐκ νόμων καθυπαχθέντι
ποιναῖς. Μὴ δίκαιον δ' εἶναι πρὸς ταῦταις, καὶ ἀν-
δράσι συμπαθείας φιλοῦς διεγνωσμένων, καὶ τῆς
μερίδος ἐκείνων χωρίζεσθαι τοῦ Χριστοῦ. Καὶ καλῶν
μὲν βασιλεῖ προσεῖναι τὴν συμπάθειαν πλεονέκτημα·
τέτακτο γὰρ αὐτῷ δηλαδὴ μὴ ἐκούσιφ γνῶμη ποινη-
λατεῖν ποτε τὸν ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις ἀλόγῃ, ἀλλ'
ἄλλως εἰρηκαῖς καὶ ταῖς ἐκείθεν κακοχρησίαις δὴ καὶ
δημύσεισι κατὰ τρόπον τοῦ πλημμελήματος δικαιοῦν
καὶ κολάζειν. Καλῶν οὖν εἶναι καὶ ἐπαινετὸν τὸ
ταχρὲν βασιλεῖ, οὐ καλῶν δὲ οὐδ' εὐπροσπεῖς ἄλλως
αὐτὸν συμπαθῶς ὅσον ἐπὶ τούτῳ τοῖς παλαιούσιν
ἔχοντα ἀσυμπάθῃ καταναγκάζειν τὴν Ἐκκλησίαν
γίνεσθαι, καὶ μᾶλλον αὐτὴν διαφερόντως τὸ ζυ-

nia, speciosa prætorianorum præeuntium et cir-
cumstantium deductis pompa, magnum palatium C
excepit.

5. *Promotio ab Augustis facta in despotæ dignitatem
Joannis Andronici imperatoris filii.*

Postera 197 hujus die vocat patriarchas Augustus
senior, vocat et episcopus, clerum quoque ac mo-
nachos, tum e civibus illustriorem ac lectissimum
quemque. Ad hos in Augustum triclinium Manue-
hlen dictum iterata et hesternæ contigua panegyri
congregatos, producit Joannem filium, quem ex
hæne susceperat, puerum adhuc, eumque, coope-
rante ac despoticæ coronæ, dum capiti adderetur,
latus alterum tenente juniore Augusto, despotam
creat. Sub hæc inde procedentibus ad Blachernas
Augustis panniculi rursus infertis nummis ligati D
sparguntur in plebem, multusque e cunctis plau-
sus et mista increbuit acclamatio, intextis princi-
pum laudibus.

3. *Qua ratione Novella imperatoria de ordinatio-
nibus perlata et promulgata fuerit.*

Hinc jam incubuit imperator ad exposcendam ab
Ecclesia confirmationem evectiois in imperii con-
sortium filii, ejus parem quæ sibi olim in principa-
tus pariter collegium assumpti a patre fuisset im-
petrata. Nimirum præclare meminerat, et hoc
ipsum referens ad exempli præjudicium urgebat
Andronicus, simul ipse a patre declaratus consors
imperii fuisset, expeditum statim a patriarcha ac
synodo riteque munitum subscriptionibus cæteris-

que authenticis formulis, diploma emanasse, quo
tum novo Augustis possessio principatus jure quam
optimo firmabatur; tum si quis unquam rebellare
in eum resque moliri novas deprehensus foret,
diis devotebatur insclubilium anathematum, et
quotquot in illi possunt ab ecclesiastica potestate,
subjiciebatur pœnis. Istius similem nunc quoque
constitutionem edi, magnopere nitens causæ pari-
tate, idque ut rem æquam et jam solitam jure
quasi suo repetens, enixe orabat imperator: sed
198 nec patriarcham nec episcopus promptos ad
nutum aut satis faventes reperit. Illi ad constitu-
tionem quidem statim publicandam, qua recens
coronato Juniori Augusto securam in omne tempus
imperii possessionem assererent, paratos se ultro
exhibebant: subjicere autem Christianorum quem-
quam diris et anathematibus, et membra Ecclesiæ
ab ejus corpore abscindere ob rebellionem si qua
cogitaretur in principem, et parum consentaneum
et supervacaneum videri sibi excusabant. Esse enim
imperatoribus abunde magna a sanctionibus legum
dignitatis ipsorum tuendæ præsidia, utique exau-
ditis passim et formidatis minis tam atrocium pœ-
narum in eos qui ab ipsis defecerint, ut perspe-
ctum quivis habeat sibi talis criminis comperto
vitam amplius haud vitalem fore. Quid ergo aut
opus aut fas esse accumulare super hæc commina-
tiones extremi omnium spiritualis mali, nempe so-
parationis a Christo, per eos infligendæ qui ex
officio professionis lenitatis partes sustinent, et
nihil sperare nisi clementiam et benignitatem de-

παθες προσβύουσαν. Ἦς γοῦν ἀπετύγχανεν ὁ κρα-
 τῶν, καὶ πᾶς ἐς δικαιολογίαν λόγος ἐντεῦθεν ἠπράχτει
 τῆς τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχιερέων νικώσης
 ἐνστάσεως, τοῦτο μὲν καὶ ἄκων ὑπερετίθετο, καὶ
 τὸ δοκεῖν ὑπερηφάνει μὴδ' αὐτὴν ἐκείνην ἦν ἐτοίμως
 εἶχον διδόναι τομογραφίαν ὡς τι τῶν ἐξ ἀνάγκης
 θελητῶν προϊόμενος· συνεξακούεσθαι γὰρ καὶ τῷ
 παιδί τε καὶ διαδόχῳ κατὰ τὸ εἶδος τὴν ὡς ἑαυτὸν
 ἔρωμοσίαν τε καὶ ὑπὸ Θεῷ καὶ τοῖς ἐκείνου νόμοις
 ἀσφάλειαν. Αὐτὸς δ' ὡς ἐψέκει παροξυνθεὶς ἐφ' οἷς
 ἀξίων ἀπετύγχανεν, ἄλλως ἀντιξέειν ἔγνω τοὺς
 ἀπειθοῦντας, ἀπρεπὲς καὶ ἄλλως τὸ κατὰ συνήθειαν
 πραττόμενον διακρίνων. Τὸ δ' ἦν τὸ τὴν ἐπὶ ἀρ-
 χειρωσύνη χειροτονούμενον κανoὺς τισι καὶ δόσει
 λημμάτων τοὺς χειροτονοῦντας δωρεῖσθαι καὶ γε δὴ
 κληρικῶν ἕκαστον διὰ τὴν προσόντων αὐτοῖς ὀφει-
 κίων δικαιοδοσίαν, ὡς εἰθίετο. Σιμωνιακὴν γὰρ
 ἀπεκάλει τὸ πραττόμενον πάθος, [P 136] καὶ ὧνιον
 χρημάτων κινδυνεύειν τὴν χειροτονίαν ἐντεῦθεν λο-
 γιζέσθαι. Τοῦτ' εἰς μέσον προτείων, πολὺς ἦν δο-

κῶν καταδεῖσθαι καὶ τὸ ἀπερισκίπτως γινόμενον
 ἐκφαυλίζειν καὶ εἰς κρίμα μείζον γίνεσθαι. Τινὲς
 γοῦν οἷς δὴ καὶ ἦν διευλαθεῖσθαι δοκεῖν, ἀρχιερεῖς
 ὄντες καὶ οὗτοι καὶ τὸ κέρδος τοῦ ἀσφαλοῦς ἐν δευ-
 τέρῳ δοκοῦντες τίθεσθαι, συνήροντο τῆς γνώμης
 τῷ βασιλεῖ καὶ τὰ εἰκότα συνέπραττον. Οἱ πλείους
 δὲ καὶ παρ' ἐκείνους εὐμπαντες, καὶ παλαιὰν συνή-
 θειαν προβαλλόμενοι καὶ νόμους περὶ τούτων λέγον-
 τας καὶ δικαιοδοσίας ἐκ παλαιοῦ ὀφφικίων, οὐκ
 ἐνεδίδοσαν. Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ παραβασίαν τοῖς κειμέ-
 νοις ἐφεδρεύουσάν καὶ ἔλισθον ἐντεῦθεν ἀνηρητή-
 μων ὡς εἰκὸς διεγίνωσκον, καὶ ὅτι πόρον ζωῆς ἀναγ-
 καίας τοῖς κληρικοῖς ἀποκεκλεισθαι εὐμβαίνει. Καὶ
 πόλλ' ἄλλα τοιαῦτα λέγοντες τοῖς ἀπερούσιν εἰς τέ-
 λος ἐψέκεσαν. Ἄλλ' οὐκ ἦν οὖν. Διὸ καὶ νεαρὰ προ-
 βαίνει νομοθεσία, καὶ ἐπ' αὐτοῖς μόνον οὐκ ἀκριβο-
 λογουμένων κηραῖς, ὅποσοι καὶ οἶοι ἔσονται, οἷς
 ἡμένοις ἐπὶ τῇ τελετῇ τῆς χειροτονίας χρῆταιν'
 ἂν οἱ τῶν παρόντων ἱερωμένοι. Ἦν δὴ νεαρὰν ὑποση-
 μαίνεται μὲν πατριάρχης, ὑποσημαίνονται δ' ἱεράρ-

bent? Tolerari in imperatore posse, minus inter-
 dum mansuetudinis præferre; cui gladius ad ultio-
 nem a Deo datus sit, et officium impositum im-
 probos scelerum convictos meritis supplicis mul-
 tandi, spoliationibus honorum, carceribus, crucia-
 tibus, aliisque id genus malis pro delictorum modo.
 Matrem dici Ecclesiam et esse : hoc autem ei no-
 men extorserit, qui sævitiam injunxerit, quocun-
 que nomine. Suaelet illa semper et præcipit omni-
 bus, procurat etiam a Deo, quantum potest, in
 miserorum compassionem et misericordiam : quam
 indecens ergo sit non facere illam quod prostitetur,
 quod postulat, quod jubet; et e visceribus mater-
 nis diras et imprecationes proferre novercales?
 A-lversus hæc frustra diu luctatus Augustus senior,
 ut tandem sensit irritum **199** se voti, ac despe-
 ravit posse vincere inconcussam ad extremum pa-
 triarchæ antistitumque constantiam, cœpto deni-
 que abstulit, et sensum repulsæ dissimulans præ se
 tulit totam eam rem jam insuper habere. Itaque
 diploma quoque illud ipsum quod offerebatur,
 velut illibenter concessum et necessitate quadam
 expressum, aspernatus, confidere se dixit suffectu-
 ram filio collegæ jam suo et successori designato
 religionem jurisjurandi qua fuissent ei omnes ob-
 stricti, divinumque Numen legum a se statutarum
 vindex, ad quasvis ab eo injurias rebellium arce-
 das. Cæterum sub hoc securæ fiduciæ obtentu po-
 nitus exulceratum applicuit animum indagandis
 u odis ulciscendæ istius ecclesiasticorum in se
 duritiei, ægreque vicissim illis faciendi qui sibi rem,
 et putabat, honestam et facilem potenti gratificari
 tam præfracte recusaverant. Erat tum aliquid in
 usu Ecclesiæ vulgari positum, quod obnoxium cen-
 suræ videretur. Quoties nimirum ordinabatur epi-
 scopus quispiam, solebat is distributione sportula-
 rum et spargenda largitione numerum passim per-
 omnes qui ad istam cæremoniam, palam ab uni-

versis Ecclesiæ ministris ex more simul exercebam,
 quidquam operæ suffragationisve contulissent, pro
 rata parte cujusque officii ac functionis definito
 pretii donativorum modo. Id vero cœpit imperator
 Simoniacæ insimulare corruptelæ. clerum univer-
 sum alloquens, et non leniter exprobrare, sic ab iis
 reddi summi collationem sacerdoti venalem. In ea
 oratione magnifice vectus est, rei turpitudinem
 exaggerans, pudoremque plerisque incutiens. Unde
 antistitum nonnulli haud dubie confusi, ne et ipsi
 possent argui lucro sordido præhabuisse sanctita-
 tem, assentiri se Augusto recta monenti declara-
 runt, et emendationi abusus **200** intolerandi co-
 operari promptos ostenderunt. His paucis exceptis,
 contra steterunt plures cæteri, magno consensu
 propugnantes permissam, ut contendebant, sacris
 legibus et plane innoxiam consuetudinem anti-
 quam. Jura esse illa vetera et provide statutas ab
 ipsa Ecclesiæ mercedes sustentandis in varia fun-
 ctione sacrarum rituum ecclesiæ ministris; quibus
 illi destituti quotidiano carerent victu nec possent
 de cætero vacare divino cultui et administrationi
 sacramentorum, splendore congruo et assiduitate
 ad populorum utilitatem necessaria, celebrandis.
 Quare periculum subesse speciosæ istius reformationi
 propositæ gravissimi scandali et pene defectionis
 ab avita religione, per haud dubie securarum inde
 sacrarum cessationem, in Ecclesiam invehendi.
 Hæc et multa talia nequidquam istis allegantibus,
 ac se perstituros ad extremum in sententia mon-
 strantibus, institit nihilominus Augustus qua cœ-
 perat; et rite Novellam promulgavit, qua severe
 prohibuit omnem omnino largitionem occasione
 ordinationum faciendam, ad minutissima ac tan-
 tum non ad certos quantulicunque ponderis, qui-
 bus uti sacerdotes ordinationibus assistentes con-
 sueverant, descendens. Huic Novellæ subscripserunt
 patriarchæ, subscripserunt et episcopi tandem

γαι, καὶ πάντες πλὴν θουῖν, τοῦ τε Σμύρνης καὶ τοῦ Παργάμου, συγκάταινοι γίνονται. Πλὴν τὸ πᾶν τῆς ἀκροδείας οὐκ ἐπὶ τοῖς ὑπογράψασιν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς κληρικοῖς πίπτει, ὡς ἄλλους μὲν ἐμπεδωθῆναι ταῖς ἐπιλογίαις, ἄλλους δὲ καὶ ἀκοντας τὰς ἐκείνων ὁμολογίας ἀποπληροῦν.

8. *Peri tou thanatou tou despotou Nichephoru kai tēs prōs basilēa dxiōseōs.*

Ἄλλὰ φθάνει καὶ [P. 137] ὁ ἐν δύσει δεσπότης ὁ ἐξ Ἀγγέλων Νικηφόρος· τελευτήσας τὸν βίον, ἐπὶ οὗτιν ὑπεξουσίους τέκνους, παῖδι τε ἄρρην ἀτελεῖ τῷ Θωμᾷ καὶ θυγατρὶ προφερούσῃ τὴν ἡλικίαν τοῦ ἄρρην· τῇ Ἰθάμαρ. Καὶ ἡ ἐκείνων μήτηρ Ἄννα καὶ τῆς Εὐλογίας θυγάτηρ, ἐκποδῶν γεγονότος καὶ τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου, τὰς ἐπιτροπὰς τῶν παιδῶν καὶ τῆς τοπάρχιας ἔχουσα, τοὺς τοῦ Ἰωάννου παῖδας δύο, τὸν Δούκαν τε καὶ τὸν Ἄγγελον (τὸν γὰρ Κομνηνὸν Μιχαὴλ φθάνει κατασοφισαμένη αὕτη ὄλιγ καὶ ἐπισχούσα καὶ παραδοῦσα τῷ βασιλεῖ), γυνὴ ἀπλόμος φύσει ἄνδρα· καὶ πολέμοις ἐσχολα-

omnes, præter duos Smyrnensem et Pergamenum. Cæterum damnnum universum a subscriptoribus in clericos recidit, statis hæcenus pensionibus hac nova præscriptione deinceps fraudatos, adeo ut alii quidem assensum in legem novam subscriptione suam testati s'nt, alios, quorum nec impetratus nec requisitus assensus est, totum incumbens legis pondus, quantumvis invitos et gementes inutiliter, gravavit.

4. *De morte despotæ Nicephori; et ut petitum ab imperatore fuerit ut ejus filius Augustus junior filiam mortui despotæ duceret conjugem.*

Ante hoc tempus contigerat in Occiduis tractibus obitus despotæ Nicephori, ex familia cui ab Angelis nomen, dudum illic dominante. Is 201 moriens duos reliquerat nondum per ætatem sui potentes liberos, marem adhuc impubem Thoma, et paulo adultiorem illo puellam Ithamarem vocatam. Sublatus etiam de medio fuerat Nicephori frater notus, Joannes sebastocrator; cujus pupillos duos, Ducam et Angelam, Anna vidua Nicephori, Eulogiæ Andronici Augusti amittæ filia, tutelari jure curabat, et ipsos et toparchiam eorum eo nomine in potestate habens. Fratrem enim horum majorem Comnenum Michaelem jam antea circumventum et dolo comprehensum ipsa imperatori tradiderat. Hæc porro pro natura mulierum imbelli, formidolosa tumultuum, cum recordaretur quot et quantis Joannes sebastocrator Nicephorum virum suum dāmnis affecisset (nempe hic quoad vixit, frater fratrem spurium legitimum, infestus e vicino incursionibus inquietans, multas ex eo prædas egerat, nonnullas etiam ditionis ejus partes illi ereptas suæ adjunxerat), fortunam et genium bellicosæ familie, ne sibi suisque olim liberis infesta perniciose forent, metuens, jam nunc adversus id periculum præmunire propriam domum valide imperatorie affinitatis præsidio studuit,

κότα· ἐκτόπω· ὑπώπτει, καὶ περὶ τοῖς παισὶ καὶ τῇ ἀρχῇ ἐδοθεῖται· ὁ γὰρ σφῶν πατὴρ Ἰωάννης ζῶντα τὸν Νικηφόρον, νόθος γνήσιον, τὰ πολλὰ τῶν ἐκείνου προσαφαιρούμενος ἐζημίω. Διὰ τοιαῦτα καὶ οὐκ ἀνυστὴν ὄλιγ· βουλὴν ἐβουλεύετο· ἔγνω γὰρ ἀποστέλλειν πρὸς βασιλέα, καὶ λιπαρεῖν μὲν αὐτὸν, λιπαρεῖν δὲ πατριάρχην καὶ Ἐκκλησίαν παριδεῖν ἄνομους κειμένους, καὶ τῇ ἀνάγκῃ συγκαταβῆναι· ἔχουσα μὲγα τὸ χρῆσιμον, ὥστε τὸν νέον βασιλέα γαμβρὸν ἐκείνη γενέσθαι, καὶ πᾶσαν χώραν καὶ αὐτὴν καὶ παῖδα ὡς ἀρχαῖα ἐλλείμματα Ῥωμαῖδος ἔχειρῆζειν χαίρουσαν ὡς εἰ καὶ αὕτη ἐπ' ἐκείνοις τόσα λαθεῖν ἐμελλε. Τὸ οὖν συνάλλαγμα, ὃ συνιστᾶν ἤθελεν, ἐκτου ἦν βαθμοῦ καὶ ἐξ αἵματος, καὶ παντός γε μᾶλλον ἀπεκωλύετο. Ὅθεν καὶ τῷ μὲν Θωμᾷ τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα ζητήσασα καὶ λαβοῦσα, τὴν δ' ἐνταῦθεν ἀσφάλειαν ἀπεπέπασσα, πρὸς Ἰταλοὺς ἀφορᾷ, καὶ τὸν ἔχονον τοῦ Καρούλου ἐπιγυμνῶνεται Φίλιππον, οὐκ ὀλίγα τῶν τῆς χώρας καὶ πόλεως ἐς πρότερον δοῦσα τῇ θυγατρὶ.

offrenda in sponsam Michaeli Augusto juniori sua filia Ithamare. Non ignorabat adversari huic matrimonio ecclesiasticas sanctiones, quod sexto consanguinitatis gradu Ithamar Michaeli adveniret: tamen opinata posse fieri ut politica ratio scrupulo e religione ducto prævaleret, et spes ingens iterum adjungendi Romano, unde ab-issus olim fuerat, imperio dotalis puellæ principitus C persuaderet Andronico quæstuosam super leges Ecclesiæ conniventiam, vehementer cum apud imperatorem tum apud patriarcham et cæteros Ecclesiæ proceres institit, ne tam utile ac necessarium reipublicæ negotium verecundia pene superstitiosa canonicarum præscriptionum omitti disjicive paterentur. Ostendebat autem, a tanto alliciendos eos potentius, daturam se operam ut non ea solum pars ditionis Nicephori despotæ viri sui, quæ suæ filie Ithamari competeret, harum nuptiarum beneficio Romano imperio 202 rejungeretur, sed et reliquum Thomæ filii et pupillorum Joannis sebastocratoris patrimonium, in quod jam utrumque plenam ipsa exerceret potestatem, sese procuraturam, quibus facile posset ac plane vellet D molis, ut sub jus imperatoris reverteretur. Renu insuper tam pellacis ex se plausibilitatis eo ambitu ac studio, adurgens, quasi non offerret aliis illa, sed sibi posceret, ac ex isto conjugio proventuras speraret tam amplas istas opinasque provincias. Frustra hic tamen ejus omnis conatus fuit, imperatore ac Patribus Ecclesiæ in constanti aversione inconcessæ affinitatis perseverantibus. Quare Anna hinc dejecta, petita impetrataque Thomæ suo filio despoticæ collatione potestatis, alio spes suas vertit, finitimorum ex alia parte Italarum opes respiciens. Filiam videlicet Philippo Caroli nepoti dedit conjugem, non exigua ipsi terrarum et urbium paterni principatus parte dotis nomine attributa.

ε'. Περὶ τοῦ ἐπὶ τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ κήδους, καὶ περὶ τῶν εἰς τούτο σταλέντων.

[P. 138] Ὁ δὲ βασιλεὺς πρόποντα γάμον τῷ παιδί παρσκευάζει. Καὶ τὸν μὲν ἰερομόναχον Σοφονίαν, ἄνδρα σοφὸν τε καὶ συνετὸν, ἀποπέμπει πρὸς Πουλίαν τὸ κινούμενον κήδος διαπρεσβεύσεσθαι. Ὡς δ' ἐν τῷ μεταξύ ἀπέλθων περιήργει (ἐδέησε γὰρ καὶ εἰς πάμπαν ἐκείνον γενέσθαι, κἄν οὐχὶ πρὸς ἐκείνον γράμμασιν ἱκανοῦτο τοὺς ἐκ βασιλείως, οἷς ἔδει ἀγιώτατον γράφειν τὸν πάμπαν καὶ κρίμα τὸ μέγιστον γίνεσθαι, ὡς τοὺς ἀσφαλῆσι τὴν πίστιν ἐδόκει), πολλοὶ δ' ἦσαν οἱ προσλιπαροῦντες ἄλλοθεν, ἔνθεν μὲν ἐκ τοῦ ἐν τῇ Κύπρῳ ῥήγδος, ἔνθεν δὲ καὶ ἐξ Ἀρμενίων, τὰ ἐν χερσὶ τῶν προσδοκωμένων ποιούμενης περὶ πλείονος, καὶ ἄλλως τὴν ἀπὸ τοῦ πάμπαν τῆς Ῥώμης ὑπειδόμενος ὑπερηφανίαν, τῆς φροντίδος ἐκείνης ἀπαλλαγῆς ἔγνω ἐπὶ θατέρῳ τῶν ἀξιούντων τὰ τοῦ κήδους συστήσασθαι. Καὶ δὴ πρῶτον μὲν τὴν Ἀλεξανδρείαν, Ἀθανάσιον, ἐκ Ῥόδου καὶ αὐθις τῇ Κωνσταντινίου ἐπανελθόντα μετὰ τὴν ἐκβολὴν Ἀθανασίου — ἤπτετο γὰρ τάκειθεν δεινὰ καὶ αὐτοῦ τὸ δ' αἰτιον ἢ τῆς Λαύρας τοῦ ἀρχιστρα-

5. *De affinitate ab imperatore filii Michaelis nuptiis contracta, deque missis ad tractandum in negotium legatiis.*

Hinc jam Augustus incubuit in conatum congrui aliunde nec ullis exceptionibus obnoxii conjugii filio efficaciter strenueque procurandi. Ac primum quidem hieromonachum Sophonium, virum sapientem et solertem, in Apuliam misit, ut spes ejus generis inde o-tensa equid succedere ad votum posset experiretur. Plus ibi morarum quam speraverat Sophonius reperit. Fuit enim illi eundem ad Papam, ad quem tamen litteris ab imperatore scriptis, prout oportuerat, non fuerat instructus. Nec latuerat Andronicum quam opportunæ ad expeditionem negotii tales litteræ forent : sed quia scribere Papæ non posset nisi eum sanctissimi titulo ipsa in litterarum inscriptione cohonestaret, crimen se consciturum, si id faceret, putavit, quod ita qui observantiores religionis habebantur, de hoc ipso consulti responderant. Quia ergo multis ex locis alii regis virginis ad has nuptias certatim offerebantur, uti a regibus hinc Cypri, inde Armeniæ, has e vicinia ulro in manus occurrentes longinquieribus illis et diu expectandis præhabuit, ea etiam ad id motus causa, quod si curam obstinaret 203 in quomodocumque consicienda Appuia affinitate, Papæ Romani, a quo ea penderet, subeundum sibi, quod aversabatur, fastuosum supercilium videret. Constituit igitur omnia cogitatione Italici conjugii cum altero modo memoratorum regum de nuptiis filii convenire. Principio uti ad id ministro voluit Athanasio Alexandrino patriarcha, post Athanasii alterius e patriarchatu dejectionem Rhodæ Constantinopolim reverso. Nam vexatilis ab acerbitate Constantinopolitani Athanasii in ecclesiasticos grassatæ sua pars Alexan-

τήγου μονῆ, καὶ ἄλλη ἢ τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ, τῆ ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείας δοθεῖσαι παρὰ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς χάριν Ἀθανασίου, ἀσφαλῆσιν, ἐμπεδώσσει χρυσοδοῦλλοις. Ὁ δὴ καὶ τὰ πολλὰ ὠδύνα ἐσῦστερον τὸν πατριάρχοντα Ἀθανάσιον, καὶ τὴν τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ προσαφηρεῖτο. Ἐπὶ δὲ τῇ τῆς Λαύρας ζητῶν τὸ μνημόστυνον ἐαυτοῦ, ἐπεὶ ἐς ταυτὸν τῷ ὀνόματι συνετρεχέτην καὶ Ἀθανάσιος ἐμνημονεῖτο, τοὺς μοναχοὺς κατηνάγκαζεν ἀσφαλίζεσθαι ἐφ' ἧπερ, ὅτε λέγοιτο καὶ ἀκούοιτο τοῦνομα, φέριεν αὐτοὺς ἐπὶ νοῦν τὸ αὐτοῦ καὶ μὴ τοῦ Ἀλεξανδρείας, πλάτος νοῦς ἀκαθέκτου συστέλλειν ἐθέλων διὰ τὴν αὐτοῦ δρεξίν. [P. 159] Καὶ διὰ ταῦτα ἀπάρας εἰς Ῥόδον τὸ βιοῦν μετ' εἰρήνης διήγε. Τότε τῶν τούτων ἐπανελθόντα, καὶ καιρὸν ὅσον διαγαγόντα ἐν τῇ τοῦ Ἐβεργέτου μονῆ, ὁ βασιλεὺς αἰδοῦς ἄξιον οἷς ἂν ἐπισταίῃ κρίνων τὸν ἄνδρα, πρεσβειαν στέλλεται δι' αὐτοῦ πρὸς τοὺς ῥήγας, τὸ δὲ πλεον πρὸς τὸν Ἀρμενιον, ὡς ἂν ἐκαίθεν νύμφην ἀγάγῃ τῷ βασιλεῖ. Ἐπεὶ γοῦν ὁ ἀποστειλόμενος συγκατέθετο καὶ πάντα μεγαλοπρεπῶς ἡτοιμάσθησαν, τὰ πρῶτα μὲν ἐξ οὐρίας ἐπλεῖ ὁ πατριάρχης ἐπὶ τριήρους ἀσφαλοῦς,

drino quoque obfugerat Athanasio. Causa inter eos dissidii fuerat Lauræ archistrategi monasterium, et aliud item monasterium magni Agri dictum, quæ ambo Ecclesiæ Alexandrinæ attributa in gratiam ejus præsulis Athanasii ab imperatore Michaelē fuerant diplomatibus bullarum aurearum firmitate quam securissima munitis. Ægerrime id tulit, postea succedens in patriarcham Constantinopolitanum Athanasius; ac magni quidem Agri monasterium Alexandrino abstulit, in alio vero illo Lauræ memorari suum inter sacra ibi celebrata nomen exegit. Ac cum in hoc eludi se putaret ambiguitate nominis, quod tam ipse quam æmulus Alexandrinus pariter Athanasius vocaretur, præstare sibi cautione idonea ejus incolas Lauræ monachos coegit, cum Athanasium in sacro pronuntiarent, non Alexandrinum, sed se mentibus ipsorum observari, late vagam libertatem mentium intra suæ infinitæ cupiditatis sic coercere gyros volens. Istiusmodi tædio tricarum Alexandrinus Constantinopoli recedens Rhodum se contulit; ubi reperta quam quærebatur pace, tranquille, quoad Athanasius throno cessit, est fructus. Tunc igitur illum reversum et per tempus aliquod moratum in Evergetæ monasterio imperator pro dignitate gesturum quodcumque illi munus imponeretur, propter auctoritatem 204 qua venerationi erat omnibus, hunc ratus virum, legationem ei demandat ad reges, præsertim autem ad Armenium, ut inde sponsam juniori Augusto duceret. Quo assentiente, magnificeque inde ipsi parata regis legationis suppellectile ac pompa, firma et bene instructa triremi, vento a puppi prospero flante patriarcha solvit, ducens secum monachum eunuχum qui Neophytus vocabatur. Verum hi circa Phœciam in piratas incidunt; qui reductis iis in potestatem, quæ ipsorum

συνεπαγόμενος· καὶ τὸν μοναχὸν ἐκτομίαν Νεόφυτον· ὡς δὲ περὶ τοῦ τῆν Φώκαιαν ἦσαν, πειραταὶ περιπίπτουσιν, οἳ καὶ περισχόντες αὐτοὺς φόρτον ἐκείνον διεφύρον καὶ τούτους παρακατέχεν, ὡς ἀποδοῖντο, ἔδουλόντο. Ἄλλ' ἐξαίφνης φαίνεται τῆς φορτῆς πλήρης· ἀγωγίμων κατὰ τὸ πέλαγος, ἧς δὴ καὶ φανείσης μακρόθεν περὶ τὸ ἐκεῖθεν κέρδος οἱ πειραταὶ λιχνευόμενοι ἀφίξει μὲν πρὸς τῷ λιμένι ἅμα αὐτῇ τριήρει τοὺς περὶ τὸν πατριάρχην, ἀφίξει δὲ καὶ τὸν περιττὸν φόρτον ἐκεῖνον, καὶ ὡς προσμενούντων ἐλπίσαντες (τὸ γὰρ τοῦ πατριάρχου σχῆμα σφᾶς ἐπειθε μὴ τὴν ἀγενῆ δρασμὸν ἔννοεῖν) ἀπίερω τάχει καὶ προθυμίᾳ ἐπὶ τὴν φανείσαν ὤρμων. Τῶν δ' ἀπ' ὀφθαλμῶν γεγονότων, εὐθύς κακὸν ἐλπίζον περὶ ἑαυτῶν οἱ περὶ τὸν πατριάρχην ἔχοντες, εἰ ἐπιστάειν καὶ αἰεὶς, δρασμὸν ἔννοοῦσι. Καὶ δὴ τῆς νηὸς ἀποβάντες ὡς εἶχον μόναις στολαῖς καὶ βλυταῖς, ἧ ποδῶν εἶχον, φεύγουσιν ἀνὰ κρήτος, πῆτον μὲν ἀνθρώπων ἀλείνοντες, ἀτρίπτοις δὲ δυσχωρίαῖς, τὸ μὲν καὶ δέχεται, τὸ δὲ καὶ τῷ μὴ εἰδέναι ὄλωσ τῶν τόπων, μάλιστα μετὰ τὴν πολλὴν τῶν ποδῶν ἐπὶ θάμνοισ καὶ πέτραις πρόσκρουσιν ἐπὶ τι φρούριον διασίζονται. Ὑστερον δὲ καταλαβόντες οἱ πειραταὶ ἔγνωσαν ὅπως προσεγγόμενοι παρ' ἑαυτῶν, ἢ μᾶλλον τῆς προνομίας, ὡς ἄν τις εἰκάσειε· τῶς δὲ λαβόντες καὶ ναῦν καὶ

φορτία ἐχώρουν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ περὶ τούτων μαθὼν, καὶ ὡς εἰκὸς προταλήσας, ἄλλους εὐεπίστας ἐκπέμπει· οἱ δ' ἦσαν ὁ τε ἐπὶ τῶν δεήσεων Γλυκὺς Ἰωάννης καὶ ὁ τῶν ἀγέλων λογοθέτης ὁ Μετοχίτης Θεόδωρος. Οἱ δὲ προσεσχόντες πρῶτον τῇ Κύπρῳ, καὶ τῷ ῥηγί προσμίζαντες, εἶχον μὲν ἐκεῖνον αὐτίκα ἐφ' οἷς ἐζήτων πειθήμεν, ἐν δὲ καὶ μόνον ἐκεῖνος προσιστάμενον ἔγνωκώς τῇ πράξει ἐθελε κἀκεῖνος ἐξημεροῦν· τὸ δ' ἦν τὸ ὑπὸ βουλή καὶ θελήσει τῆς κατὰ Ῥώμην Ἐκκλησίας τὸ συνάλλαγμα διαπράττεσθαι. Ταῦτα δ' ἦσαν χρόνου [P. 140] καὶ τριβῆς δέημενα. Ἀλλὰ προσταταγμένον αὐτοῖς καὶ παρὰ τοὺς τῆς Ἀρμενίας ἀρχοντας ἀπαντᾶν, ἐκείνων πρῶτον προσεπαρουσῶν περὶ δυοῖν ἀδελφαῖν, ἐφ' ἧ περιὸς βούλονται· χρῆσαιντο (μηδὲ γὰρ ἔχειν κοτέραν προτιμῆν εἰς τὴν τῷ βασιλεῖ πρόπευσαν κήθευσιν, ὡς προτιμιωμένης μῆδς καὶ θατέραν ἔπεσθαι), ἐκεῖσε γοῦν γεγονότες οἱ πεμφθέντες καὶ ἀμφοτέρας ἄγουσι, τὴν μὲν τῷ βασιλεῖ οἱ συνοικήσουσαν, τὴν δ' ἄξιον εὐρήσουσαν τὸν νυμφίον. Ὡς δὲ πλῶ χρωμένων κίνδυνος ἐφίσταται τῇ προτέρᾳ χαλεπῆς ἐνσκηψάσης νόσου, προσίσχουσι τε τῇ Ῥόδῳ, καὶ ὅσα ἦν νόμος τελέσαντες ἐπ' αὐτῇ κατὰ συνήθειαν ὀρθοδόξου πίστεως, τέλος ἐξομοσαμένην τάκεινων χροῦσι μύρον καὶ ἀγιάζουσι. Κάντεῦθεν τῆς νόσου

naue ferebantur, opes diripiebant, decreverantque detinere ipsos, ut prodere ac redire cogent si quæ pretiosiora recondiderant. Ecce autem latronibus ei curæ defixis apparuit in mari oneraria multas, quantum æstimari a procul intuentibus poterat, conferta mercibus. Tracii ergo aviditate certæ ac uberioris prædæ piratæ triremem in portu linquunt, et in ea patriarcham cum illa copiosa suppellectili, arbitrati e gravitate viri permansurum ibi eum dum redirent, nec inducturum in animum, qui equos non haberet, pedibus ut vilis et ignobilis quispiam, exscensu in terram facto diffugere. Tali fiducia, quanta maxima velocitate valere impetum in visam onerariam faciunt. His sic a conspectu amotis, patriarcha cum suis pejoramententes, si rursus sub rapacissimorum hominum arbitrium venirent, expedire fugam statuunt, triremique raptim desilientes in litus, in stolis ut erant singuli, ac crepidis, ut quisque maxime pedibus valuit, cursu quam incitatissimo fugam arripiunt, tritas et vestigiis signatas declinantes semitas, aspera et invia loca sectantes, partim consilio, ne deprehenderentur, partim ignorantia locorum. Ita post multam ad stirpes et saxa obvia **205** pedum offensionem, in quamdam ejus tractus munitiunculam salvi pervenerunt. Reversi piratæ spe sua se delusos sero doluerunt, quamquam in hoc verius quispiam consulentis innocentibus oppressis Providentiæ beneficium divinæ quam humanæ in latronibus imprudentiæ casum agnoverit. Utut sit, abducta cum onere triremi piratæ abierunt. Re imperator cognita miseratus, ut par erat, infelices, alios ad idem legatos in-

struit et mittit, magistrum videlicet libellorum Joannem Glycyn, et agelarum logothecam Theodorum Metochiten. Hi primum in Cyprum impulsique adito facilem eum ad postulata repererunt. In uno solum, quod minus legatis ardiret, obfirmatum se rex Cyprius ostendit, qui ipso administrando se recipiebat effecturum ut id cum quam minima Græcorum offensione succederet. Illi autem erat approbante ac volente Ecclesia Romana hoc matrimonium peragere. Sed hæc indigebant tempore ac mora. Interim legati, quod et in mandatis habebant, ad principes Armeniæ transierunt. Illi pro una duas etiam obtrudebant e rege prognatas sorores, utroque instabant ambas accipere ne gravarentur, et imperatori sistere, utra magis placuisset electuro: sui enim ipsorum iudicii non esse alteram alteri præferre, quas paris invicem dignationis ac meriti haberent. Collocutis inter sese legatis haud repudianda conditio visa est. Utramque igitur volentes germanam abducunt, quarum utique una Juniori Augusto nuberet, alteri dignus sponsus, haud illic defuturus, quæretur. Inde cum inter navigandum prior regiarum virginum gravi correpta morbo **206** periclitari visa esset, ei commodius curandæ in Rhodum insulam forte obviam exscendunt. Ibi eam præterquam fomentis recrearunt opportunis, religionis etiam elementis ac sacris juxta morem orthodoxæ fidei mysteriis initiatam, ejurato ritu patrio, unguent christate ac sanctificant. Tum morbo jam liberam et pristino redditam vigori Rhodo solventes Constantinopolim perducunt. Ubi prætervectam litus quod Ceras aut cornu vulgo dicunt, et ad Cosmidium

βασιλεύς; ἀπάραντες; Ῥόδου τῆ Κωνσταντίνου προσ-
ίσχουσι. Καὶ παρὰ τὸ τοῦ Κέρατος τέλος πρὸς τῷ
Κοσμιδίῳ προσσχόντων, οὐδὲν ἦν εἰς φιλοτιμίαν
ὄπερ οὐκ ἔπραττεν ὁ κρατῶν εἰς τὴν τῆς δεσποίνης
ὕπαντησιν. Καὶ τέλος ὑπὸ λαμπρᾶ καὶ πολυτελεῖ τῆ
πομπῆ εἰσαχθείσης, λαμπρῶς καὶ περιφανῶς ἐπὶ
τῆ προτέρᾳ Μαρίας καὶ τοῦ γάμου ἠυτέριζε.

ζ'. *Γάμος τοῦ βασιλέως Μιχαήλ.*

Καὶ εἶδε τὴν λαμπρὰν ἐκείνην καὶ βασιλεῖον τελε-
τὴν ἡμέρα ἐξκαιδεκάτῃ Ἑκατομβαιῶνος μηνός. Τὴν
δὲ γε ὑστέραν Θεοφανῶ, καὶ αὐτὴν τῷ θεῷ μύρω
χρισθείσαν καὶ γε τιμηθείσαν τῷ τῆς μάμμης τοῦ
νέου βασιλέως καὶ δεσποίνης ὀνόματι (Θεοδώρα γὰρ
ἐκ Θεοφανοῦ; μετεκλήθη), μετὰ καιρὸν τῷ τοῦ δουτικοῦ
σεβαστοκράτορος Ἰωάννου [P 141] παιδὶ σεβαστο-
κράτορι καὶ αὐτῷ ὄντι (καὶ ὁ ἀδελφός γὰρ οὕτως ἐξ
ἀξιώματος ἐφημιζετο, τοῦ Μιχαήλ κατὰ πόλιν ἐγκε-
κλεισμένου) ἐτοιμάζουσι μὲν πέμπειν ὡς νύμφην,
καὶ ὑπὸ πισταῖς ὁμολογίαις μετὰ προικὸς πολυτα-
λάντου οἰκοθὲν ἔπεμπον· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τελευτή-
ασαν ἡ Θεσσαλονίκη δέχεται.

appellentem ea magnificentia occursus splendore-
que apparatus exceperit imperator, quantus maximus
posset ac speciosissimus vel dominæ jam et Au-
gustæ exhiberi. Sic primo exsensus salutatam inve-
ctamque in urbem comitatu superbissimo eamdem
majorem natu duarum virginum, cui nomen Mariæ
fuit, ad proxime celebrandas cum filio nuptias
impense præparare institit.

6. *Nuptiæ imperatoris Michaelis.*

Vidit istam plane regiam et splendidissimam
Augustarum nuptiarum cæremoniam sextadecima
dies Januarii. Minorem porro novæ Augustæ soro-
rem, cui erat domo allatum Theophano nomen, et
ipsam sacro inunctam oleo atque appellatione ma-
tris Augusti senioris honoratam, ut Theodora
ex Theophano vocaretur, postea desponderunt in
partibus Occiduis Joannis Sebastocratoris filio,
cui ut commune cum patre Joannis vocabulum,
ita et Sebastocratoris dignitas a patre derivata
pariter illum et ejus germanum honorabat. Quorum
amborum maximus natu frater Michael custodia
in urbe detinebatur. Ad hunc igitur rite stipulatis
sponsalibus pactis, cum dote in numerato multo-
rum talentorum, missa Constantinopoli junior
hæc Theodora est. Verum in itinere mortua Thessa-
lonicæ sepulcrum invenit.

7. *Ut rursus imperator tentaverit reducere ad con-
cordiam schismate discissos, et ut quiete pacem
colerent peierit.*

Hinc jam novo conatu tentavit Arseniatas Augu-
stus, sperans ad 207 concordiam nunc posse
allicii mansuetudine ac passim probata morum sua-
vitate patriarchæ, nemini facessentis molestiam,
sed quantumvis secta disjunctos studiisque infe-
stos modesta placiditate tolerantis. Ad convocatos
ergo factionis Arsenianæ primores orationem ha-
buit hortatoriam ad pacem, eo fidentius indulgens

Α ζ'. *Ὅπως συνῆγεν ὁ βασιλεὺς τοὺς σχιζομένους
πάλιν καὶ εἰρηνεύσειν ἤξει.*

Ἐντεῦθεν καὶ αὐθις τῶν Ἀρσενιατῶν ἀπεπειρᾶτο
ὁ βασιλεὺς, εἰρηνεύσειν κάκεινους ἐλπίζων ἐκ τῆς
πρὸς πάντας εἰρήνης τοῦ πατρ:άρχου ἐν τισὶ γνιώμης
ἦθει μάχης ἀπάσης καὶ φιλονεικίας ὑπερτεροῦσιν.
Ἔθεν καὶ συνάγων ὠμίλει καὶ εἰρηνεύειν ἤξειτο.
Ἐίχε γὰρ καὶ τὸν αὐτοῦ θεῖον τὸν Γαούλ καὶ τυρλὸν
Ἰσαάκιον σύναμα τῆ ἀδελφῆ πρωτοστρατορίσση
ἀποσπάσας τῆς ἐκείνων ξυμμορίας ἐν εἰρήνῃ παν-
τοίᾳ, καὶ περιέβαλεθε θεραπείαις ἀπάσαις, ὥστε καὶ
τὸν ἐν εἰρητῆ τὸ πάλαι τελευτήσαντα πρωτοστράτορα
τὸν Παλαιολόγον Ἀνδρόνικον διὰ τὰ προγεγονότα τῆς
Ἐκκλησίας σκάνδαλα ἐτησίαις μνήμας ἀξιοπρατῶς
τιμᾶν. Κάκεινων ἄλλως καὶ τὰ πάθη τιμῶν καὶ τὴν
πολυετῆ κακουχίαν θαυμάζων ἤξειτο μόλις καὶ εἰρη-
νεύειν· μηδὲ γὰρ εἶναι λοιπὸν τὸ ἀποχρῶν εἰς τίσων
καὶ τοιούτων ἀνδρῶν σκάνδαλον. Ἐπεὶ δὲ πολλὰ λέ-
γων κενὴν ψάλλειν ἐφόκει καὶ διανεύειν τυφοῖς,
ἐκεῖνα καὶ πάλιν προβιλλομένων ἃ ἤει καὶ πρότερον
προεβάλλοντο (εἶχον δὲ πάλιν ἐκ τινος μικροψυχίας

spei operæ navandæ, quod jam secum habebat
tractos ad suas partes ex illa secta tres ex ejus
columinibus, suum avunculum Raulum et cæcum
Isaacium, nec non hujus sororem protostratoris-
sam, quos quidem omni delinire indulgentia stu-
diose ac perseverantier satagebat, adeo ut, quo l
iis id gratum nosset, protostrotorem Andronicum
C Palæologum, qui propter olim orta Ecclesiæ scau-
dala conjectus in carcerem illi jam pridem obierat,
anniversaria memoria splendide honoraret. Coram
his ad congregatum Arseniatarum quoque reli-
quorum cætum verba imperator faciens primum
est omnibus blanditus, non condolere se solum ob
mala diu multa tolerata significans, sed et ultro
nec parce commendans probatum in plerisque
longanini patientia gravium ærurnarum per an-
nos plures invictum robur animi, quod et se ad-
mirari demonstrabat, et eos hoc ipso nomine plu-
rimi facere; tantum orare, idque civiliter citra
imperium ac fastum, ut pacate de cætero viverent;
abunde quippe præcessisse scandalorum, quæ tot
ac tales viros in transversum actos everterint.

D Hæc et alia paris sententiæ pluri na cum An-
dronicus apud Arseniatas fusa oratione memoras-
set ad finem impetrandi ab iis ut turbas ciete
desinerent, non plus profecit quam si cantilenam
surdus modularetur aut cæcis innueret. Vetera hi
nimirum illa sæpius decantata rursus obtendebant
juris argumenta ipsorum et firmamenta causæ. In
qua illos obfirmabat pertinacia rursus ipsis, nescio
unde orta remissione simultatis, reconciliatus
admixtusque Hyacinthus. His compertis imperator
frustra se contendere intelligens, Arseniatas qui-
dem cæteros dimisit, etiam atque etiam jussos
quiescere. Hyacinthum reddi custodiæ præcenit
ibique teneri clausum. At Tarchaniota educto car-
cere pacato in cæteris 208 usus est, etsi non est

συνδάσης καὶ τὸν Ἰάκινθον ὅλως μεθ' ἑαυτῶν), Ἄ γας τοὺς ἐν ταῖς ἀκραις, ἡγεμόνων τὸ πλέον κακότητι, θελόντων τοῖς ἐντεῦθεν ὑπερημέρω; πάντη διδομένοι; στραγγιεύεσθαι, ὡς κερδαίνουσι. Ταῦτα δὲ ἐπὶ ταυτὸ συναχθέντα. Τὸ γὰρ τοῦ βασιλευόντος εὐσταθές καὶ τὸ πρὸς κρίσεις τε καὶ κολάσεις συμπηθτικὸν τε καὶ ἡμερον μέγα τι τὸ κακὸν καὶ οὐκ οἰστὸν ὅλως τοῖς παθοῦσιν εἰργάζετο. Τέως δ' ὡς εἶχεν ἡ τοῦ βασιλέως ὀρμη, τῆς δυνάμεως ἐνούσης ἐστὶ τῶν νεύρων (τὰ δ' ἦσαν τὰ χρήματα) πέμπων τὰς τῆς ὀλομελείας κινήσεις τῆς Ῥωμαϊδος εὐρωστοτέρας ποιεῖν οὐκ ἀπόκνει. Κατ' ὀλίγον δὲ τὸ δεινὸν ἐπαυξῶν ἀνέσταλλε πεμπομένων καὶ τῶν εἰς κεφαλὰς ἀξίων καὶ ὡς οἶδ' ἂν τ' ἦν σφίσι ἀντεχόντων, προσκειμένων καὶ τῶν ἐκ Κρήτης μαχίμων ταῖ; τοπικαῖς δυνάμεισιν, οὓς Κρήτην προσχωρήσαντας βασιλεὶ ὡς μὴ καταδεχομένους τὴν ἐκ τῶν Ἰταλῶν ἐπικράτειαν, ἐπ' ἀνατολῆ; κατοικίας καὶ βόγαις ἐτησίους ἀποταγμέναις ἐξικανῶν ὡς πιστοὺς συμμάχους ἐχρήτο. Ἦν δὲ συχὸν τὸ τῆς συνδοσίας διὰ τὴν σπάνιν τῶν χρημάτων, ὡς ἔλεγον, ἀνέδην τελοῦμενον. Τὸ δ' ἦν,

ἢ. *Περὶ τῆς κατὰ ἀνάγκην ἐξασθενήσεως τῶν κοινῶν.*

Τὰ μὲν οὖν τῆς Ἐκκλησίας [P. 142] καὶ ἐξείνην τὴν ἡμέραν ἐς τὸδε τέλους κατηντήκει, τὰ δὲ τῆ; Ῥωμαϊδος ἐξῆσθενήκει τέλεον. Πλεονέκτημα γὰρ ἦν ἐγένετο τοῖς παρόντας χρόνους μισθοῦ τοῖς μεπεύουσι καὶ λημμάτων τὰ πολλὰ πράττεσθαι. Τοῦτο πολλοῖς μὲν τοῖς ἐς ἀρχὴν εὐδοκίμοις ἢ μὴ καταδεχομένοις καταβάλλειν (πολλῶ γὰρ οὐχ ἦκιστα τούτο, ὅσῳ καὶ ἀξιοῦσι λαμβάνειν) ἢ μὴ δυναμένοις ἴσως ἐκλῶσι τὰς τιμὰς, ἄλλοις δὲ παρῆρσιαν ἐδίδου ἰδοῦσιν, ὡς ἔξειν ἐλπίζουσι. Δεύτερον ἐπὶ τούτοις καὶ τὸ ἐλλιπῶς τὰς ἀποτεταγμένα; ἀποδίδοσθαι ῥό-

is Ecclesie adjunctus, permittens dominæ suæ conjugii ut faveret illi prolixaque gratificaretur in iis quæ rationi consentanea vellet aut posceret.

8. De debilitatione reipublicæ e dudum invalescentibus corruptelis necessario secuta.

Is status ad hanc diem ecclesiasticarum rerum fuit, politicarum autem longe pessimus, republica Romanæ extremam jam in debilitatem redacta. Causa fuit abusus ex facili, pellacia lucri utrinque præsentis, inolescens per hæc tempora, mercede ac donis emendi quidvis quisque vellet e principe a primariis ejus in regimine ministris. Ob hoc multi alioquin apti magistratibus gerendis a republica arcebantur, quod non inducerent in animum sumptum facere, vulgo scilicet hominibus natura pronioribus ad accipiendum quam ad dandum. Vice porro proborum gnavorumque sic exclusorum functionibus publicis per tales utilissime gerendis, subintrabant eo non tam industrii actores quam avari mercatores, profligata in id quæstuose modica pecunia licentiam sibi parantes impune corrādendi quo damnum large compensarent. Alter fons enervationis imperii fuit parcimonia plene solventiarum ex fide pensionum, quæ præsidariis arcium in limite sitarum olim statutæ fuerant in mercedem operæ militaris adeo illie ad communem tutelam necessariæ. Hæ maligne nunc suppeditabantur avaritia præfectorum erogationi pecuniæ publicæ, quorum apponebatur hucis quod per astutas frustrationum artes diffundenda prætextibus vafri solutionis die miseris militibus subtraheretur pretium sudorum ac sanguinis. His duobus malis, ne in unum coeuntia exundarent in perniciem publicam, unum esse potuerat efficacæ remedium ab imperatoris auctoritate summa, si is delato corruptelarum quas memoravimus indicio ad eas coercendas adduci potuisset. Sed ne hoc contingeret aut speraretur obstabat immobilitas

ejus a tenore dimoveri allegationibus ullis nescia, huicque adjuncta segnitie castigandi, noxiæ lenitatis indulgentia 209 fræna laxans sceleribus et metum adimens peccantibus; unde malum immanè quantum ingens nec jam amplius tolerabile oppressos ab impune grassantibus urgebat. Inter tanta incommoda sustinebat se erectum utcumque ac stantis saltem speciem ostentans corporis imperii, quoad intus ei non defuit quasi sanguinis copia ac nervi velut quidam pecuniæ abundantis per illud comneantes, unde interim vegetabatur ac ciebatur, baud cessante, pro sua strenuitate, Augusto ad omnia impigre occurrere. Ad extremum quin etiam, sed jam sero, auctis sensim in molem insuperabilem malis, opponere nimis diu omisssam severitatem est conatus, et publica incommoda retorquere in capita auctorum, meritis eos subjiciendo supplicii, tentavit. Utebatur ad hoc cum aliis quas habebat ad manum copiis tum præcipue Cretica militia præsidariis provinciæ admista. Nam multos e Creta insula, servire Latinis illic jam ineluctabiliter prævalentibus non sustinentes, imperator in tractus Orientales invitatos in locis suæ ditionis collocaverat, pensionesque iis decreverat annuas, fida illorum utens in bellis opera. Verum ut hæc illis stipendia summas in immanes excrecentia confluerent, contributiones erat necesse subditis acerbissimas indicere; qui quantumvis non falso quererentur de pecuniæ raritate in iis partibus quodum per erogationes immodicas exhaustis, tamen quod nullam excusationem necessitas admitteret, nihilominus pendere quantum exigebatur cogebantur. Instituta prius fuerat, ut diximus, collatio decimarum e pensionibus, quas quisque stipendia merentium aut iis legitimo tempore factis emeritorum percipere annuas e publico soleret. Sed cum jam longo haustu exinanitis et enervatis exprimi quod opus erat nequi-

ὡς ἐβρέθη τὰ πρότερα, τὸ τῆς ἐφ' ἑκάστου προνοίας δέκατον. Πλὴν καὶ οὕτω σφῶν ἐκνευριζομένων ἡ ζῆμία τοῖς παροικοῖς περιίστατο. Καὶ ἐπεβαρύνοντο μὲν οἱ ταλαίπωροι, οὐκ ἤδεσαν δὲ ὄπη καὶ ἐς τὸ πιντελεῖ; ἔμελλον βαρυθῆναι· ἦ γὰρ ἂν εἰ πάντως ἤδεσαν ἤπερ πάσχειν [P. 143] μετὰ μικρὸν ἔμελλον, καὶ πάντα τὸν βίον καταπρόβιντ' ἂν ἀπαιτούμενοι.

θ'. *Περὶ τοῦ Φιλανθρωπηνοῦ καὶ ἀποστασίας αὐτοῦ.*

Τῶν γοῦν ἀκρῶν κακουμένων, ὡς μὴ μόνον τῶν κατὰ Μαλιάνδρον καὶ τὰ τῆς ζυγῆς ἐκείνῃ προσήκοντα, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν ἐντὸς ἐξαφανιζομένων ἐξ ἐπιδρομῶν συχῶν τῶν Περσῶν, ὁ τοῦ προβήθέντος πρωτοβεστιαρίου τοῦ Ταρχανειώτου δευτέρου παῖς, ὁ Φιλανθρωπηνός; ἐκ τοῦ πρὸς μητρὸς πάππου Ἀλέξιος, τοῦ προτέρου εἰς πρωτοσεβαστὸν τιμηθέντος πιγκέρνης τῆς βασιλείᾳ τιμηθείς, τῶν περὶ τὴν Ἀσίαν τὴν μικρὰν καλουμένην, ἔτι δὲ Λυδίαν καὶ Κελθιανὸν μέχρι καὶ αὐτῆς δὴ τῆς θαλάσσης ἡγεμὼν ἀναδείκνυται, τοῦ πρωτοβεστιαρίου ἔτι Λιθαδαρίου τῶν περὶ τὰ Νεόκαστρα καθηγεμονεύοντος. Ὁ γοῦν πιγκέρνης

ret, ad patresfamilias et quosvis privatæ rei dominos onus devolvebatur. Hi miseri supra modum gravabantur. Nesciebant autem futurum ut tandem funditus opprimerentur exaggeranda continuis ancibus mole ponderis. Si enim istud prævidissent, utique præstabiliis duxissent fundum victumque semel totum condonare poscentibus quam assiduis exsuctionibus carpi paulatim, absumentque usque ad lethalem extabescantiam.

9. De Philanthropeno et ejus rebellione.

210 Cum igitur ob eas, quas diximus causas, nulla aut perinârma essent arcium præsidia limitænearum, adeo ut non solum quæ ad Mæandrum jacent loca quæque jugo illi contigua sunt, sed interiores etiam regiones crebris Persarum incursionibus vastatæ desolarentur, prius memorati protovestiarî Tarchaniotæ secundus natu filius, Alexius Philanthropenus dictus ex avo materno, illo omnium primo protosebasti dignitate honorato, pincernæ ipse imperatoris titulo insignis, Asiæ quam minorem vocant itemque Lydiæ ac Celiiani usque ad ipsum mare dux declaratur, protovestiarita Libadario terris ac tractibus circa Neocastria sitis præsidente. Pincerna porro multo jam tempore talem præfecturam gerens, habens etiam in potestate Creticam militiam et universas tractus Orientalis copias quocumque iret circumducens, cœpit, ut sit, placere sibi æque circumspicere conscientia juvenilis iadolis strenuitatisque militaris, cui etiam illa faveret prosperis arridens successibus celebrata veteribus Fortuna. Loquamur hic quoque cum vulgo; et illam cui Scipiones, Crassi, Cæsares, cui Themistocles, Timothei, Cleones accepta sua præclara facinora tulerunt, quæque non minus quam dii cæteri templis arisque colebatur, istam, inquam, quancun- que vim dici fas est, suffragatam Philanthropeno

ἐπὶ χρόνους τὴν ἡγεμονίαν ἔχων, ἔχων δὲ καὶ τὸ Κρητικὸν καὶ τὰς κατ' ἀνατολὴν ἀπάσας δυνάμεις ἐπιφερόμενος, φύσεώς τε τόχει καὶ σπουδῇ στρατηγίᾳ περιπούση συναυρομένης καὶ τῆς περὶ πολλοῖς λεγομένης τύχης (λεγέσθω γὰρ καὶ τοῦτο, καθωμιλημένον τοῖς παλαιοῖς; καὶ ἦν Σχηπλιωνές τε καὶ Κράσσοι καὶ Καίσαρες, ἔτι τε Θεμιστοκλεῖς καὶ Τιμόθεοι καὶ Κλέωνες ἠνδραγάθου, καὶ τύχης ὡς καὶ θεῶν ἄλλων ἐπερ ἀνιδρύοντο) τὰ κατ' ἀνατολὴν καθίστα τε καὶ προσησφαλιζέτο, τὰ μὲν καὶ μάχαις καθ' ἑσθ' ἐνέικα, τὰ πλείστα δὲ συνέσει [P 144] καὶ γε φιλοδωρίᾳ πρὸς τε τοὺς ἐχθροὺς ἅμα καὶ πρὸς τοὺς φίλους, τοῖς μὲν ὑποκόπτων τὴν κατὰ τῶν ἡμετέρων λύσσαν καὶ καθιστῶν τὸ πολέμιον ἡμεριώτερον, τοῖς δὲ τὰς τιμὰς ἐπαύξων καὶ τὰς προθυμίας ἐπιβρῶννύων, μὴ μόνον ἐπιείκεις ἑκάστῳ κερδαίνειν ὅπερ εἰς χεῖρας ἀκ τῶν ἄλλοτέρων σκύλων ἐτύχχανα γεγονός, ἀλλὰ καὶ ἄφ' ἑαυτοῦ προστιθεὶς τὰ πλείστα, τὸν ἐκ τῶν ἐχθρῶν πλοῦτον ἢ μετὰ τύχης ἀρετῇ εἰς χεῖρας ἤγεν ἐκείνῃ. Πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ τι φρούριον πρὸς τὴ Μελανούδιον τῶν Δύο Βουνῶν, πάλαι μὲν ἡμέτε-

fateamur, dum partim præliis secundis atque victoriis, partim, idque frequentius, quadam dexterritate prudentis industria, largitionibusque in tempore in hostes juxta et amicos profundendis, rem sane in Romanam per illos Orientales tractus restituit quadamtenusque securam reddidit, nostrorum impetus rabie quadam odii erga Romanum regimen ad excutiendi obsequium subinde conatum erumpentes infringens, Barbarorum vero, qua sui metu, qua fidei ac civilitatis exhibitione, partaque ex his apud eos reverentia, **211** ferocitatem mitigans aususque irrumpendi debilitans. Ac ditioni quidem nostræ subjectas gentes ne jugum excuterent non sola vi tenebat, sed comitatis ac liberalitatis deliniebatur illocebris, dum aliquid in iis bene merentes adauget honoribus ac promovet, dum animos adit audentibus bonaque spe confirmat, dum denique non solum quam quisque manu peperit prædam, ipsi propriam relinquit, justo quæsitum eripiendis hosti spoliis virtutis fructum cuius integrum condonans, sed præmia insuper ex suo recte factorum ultro accumulans. His ille artibus multa sibi gloriosa nec minus quæstuosa perfecit, ista virtutis cum fortuna societate successus plerisque in hostile solum incursionibus eos nactus, quibus multam Persarum opulentiam in suam manum potestatemque redigeret. Inter alia ejus acta hoc in speciem memorabimus. Munitio erat prope Meladunium, dicta Duorum Collium, olim nostra, nunc hostium insessa præsidio, illa, opinor, ipsa quæ vocabulo Didymii Milesiorum olim celebris fuit. Eam ille armis subegit hoc modo. Sciebat primariam uxorem Salampacis Persæ illo jam mortuo illic servari cum thesauro gazæ peregrinæ opumque omnis generis ingenti. Et situs et structura et præstii numerus sic arcem illam defen-

ρον, τότε δὲ τῶν ἐχθρῶν, ὃ πάλοι οἶμαι τὸ Μιλησίων
 ἀδύμιον ἐφημίζετο, ἔτυχε πολέμου κρατήσας τοιῶδε
 εἶρη. Ὡς γὰρ ἡ πρώτη τῶν γυναικῶν τοῦ Σα-
 λάμπακι Πέρσου, ἐξ ἀνθρώπων ἐκείνου γεγονότος,
 ἐκεῖ περὶ ἄκρο, τεθησαύριστο δὲ καὶ πλοῦτος παν-
 τοδαπῶς, τὸ μὲν πολέμου νόμῳ τοῦ φρουρίου περι-
 γενέσθαι ἀδύνατα τῶς εἶχεν, ἔγνω δὲ σοφίσασθαι
 τὴν γυναῖκα, ὥστε καὶ πέμπων ὡς δῆθεν ἐν ἀπορ-
 ρήτοι; ἀγαγέσθαι ταύτην σύζυγον ὑπισχεῖτο. Ὡς
 γοῦν πολλάκις πέμπων οὐκ ἔπειθεν, ἐπισχὼν τοὺς
 τῆς ἡμέρας καρδάβους συνδέει σχοίνοις, καὶ ξύλα μέ-
 γιστα ἐνίει; ἐπ' ἐκείνων κατασκευάζεται μύσυνας.
 Τὰ δ' ἄλλα πλοῖα πληρώσας πολεμιστάς ἐν τούτοις
 ἐπεσλεις ἰστάς καὶ μαχόμενος (οὐδὲ γὰρ κατὰ τὸ
 τυχεῖν καὶ αὐτὸς παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐκλείξετο, ἀλλ'
 ὄντατος ἐπέδεικνεν ἅμα μὲν φοβεροῦ, ἅμα δὲ γε καὶ
 ἱραμίου, ὡς καὶ πολλοὺς προσχωρεῖν καὶ ὑπ' ἐκείνῳ
 ἀγαπῆν τάττεσθαι), αἰρεῖ μὲν οὕτω τὸ φρούριον,
 κλειότεν δ' ἐκείθεν οὐ βραδίως ἀριθμητὴν περιβάλλε-

ται. τοῖς δ' ἰδίους, ἀλλὰ γε καὶ τοῖς προσχωροῦσιν
 εὐπορῶν καθίστα τὸν βίον. Ὅθεν καὶ πολλοὶ ὑπ'
 ἐκείνῳ δεδουλωμένοι ἔχαιρον, καὶ ὑπ' αὐτῷ τεταγ-
 μένοι ἦσαν καθ' ὧν περ καὶ προσταχθεῖεν, ὡς κατ'
 ἀγάπην ἅμα γυναιξὶ μετρηκήμενοι καὶ τέκνοις. Ἐν-
 τεῦθεν καὶ παρὰ τὸ εἶδος ἀγαπήσαντες οἱ ὑπ' ἐκείνῳ
 ταττόμενοι, καὶ μᾶλλον οἱ Κρητικοί, ἤρξαντο θερα-
 πεύειν καὶ τρόποις καὶ λόγοις ὑπὲρ ὃ προσήκειν ἐκείνῳ,
 καὶ εἰς ἀποστασίαν τὴν ἀπὸ βασιλείας ὑπέκινον.
 Ὅ δὲ νέος ὢν ἄλλως καὶ φουσηθεὶς ἐκ μεγίστου φρονή-
 ματος, τὰ μὲν πρῶτα τοὺς λογισμοὺς κραδαινόμενος
 πολὺς ἦν προσληπαρῶν βασιλεία τῆς ἀρχῆς μετατί-
 θεσθαι. Ἄλλ' οὐκ ἔπειθεν. Οἶδα δ' ἔγωγε γνοῦς τῷ
 πυθέσθαι τοῦ βασιλέως; Μιχαὴλ ἡμῖν ὀμιλοῦντος καὶ
 περὶ ἀμφοτέρων τῶν αὐταδέλφων λέγοντος καὶ ὡς
 [P 145] τι τῶν εἰς ἔπαινον τιθεμένου μέγαν τὴν
 τάδελοῦ περὶ θατέρου κρίσιν τὴν τῆς ἀρχῆς παρά-
 λυσιν ἐπισπεύδοντας. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκείνος μὲν καὶ
 ὑπὸ μεσότητις ἐζήτει τῆς ἀρχῆς ἀφεθῆναι καὶ πολὺς

sabant, ut vi bellica expugnari haud posse judi-
 caretur. Experiendam ergo artem ratus, mulie-
 rem missis arcæno litteris ac nuntiis pellicere
 tentavit, se illam conjugem ducturam pollicens.
 Sed cum id frustra diu fieret, femina connubii
 talis mentionem aspernante, interim explorata
 dux loci natura, animadvertit paludis ad arcem
 stagnantis quædam esse certis locis, hisque ad
 muros satis admotis, emissaria excavatis profun-
 dius alveis, quos alte dextra hincatque inde tigna
 simul indicarent munirentque. Has ille corriva-
 tiones stagni missa manu occupavit; capitibus
 signorum altrinsecus exstantibus, validis inter
 sese funibus devinctis tabulata imposuit, quibus
 deinde pro solo turribus, unde in muros pugna-
 retur, susinendis est usus. His excitatis **212** in
 suggestum motibus imponit machinas subruendis
 aptas propugnaculis, navigiaque stagno cætero
 plena militibus immittit, quæ quantum possent
 admovent se munitioni, quaque vi valerent, aut
 jaculando præsidiiis petendis aut obsidionali
 supellectili muris tentandis negotio servirent. Sic
 aliquandiu pugnatum exigua spe, si arci strimitati
 parem præsidarii repugnandi constantiam junge-
 rent. Sed robur eorum partim admiratione ac
 terrore quodam ducis ipsos oppugnantis, cujus
 fama supra vulgarem modum inelyta celebrabatur,
 partim favore ac amore quem plerisque virtus
 illius humanitatisque passim prædicata inspirabat,
 remissum emollitumque sensim est, prout multo-
 rum est ad illum transfugis declaratum cuius
 conditioni præoptantium tam amabilis ducis au-
 spiciis militare. Sic ille ista munitione potitus, et
 illa non facile numerabili pecunia illic, ut dixi-
 mus, condita, in suam redacta potestatem, muni-
 ficæ usus cum suis ab antiquo militibus splendide
 remunerandis, cum iis quoque ipsis qui recens ad
 ipsum transfugerant præmiandis liberalissime, ut
 inde jam utrisque suppeteret quo commode copio-

seque deinceps viverent. Ista porro liberalitas
 incredibiliter illi affectus et studia pariter omnium
 conciliabat, nemine non gaudente subesse regi-
 mini tam humani ac municipi ducis, promptissi-
 meque parato ad quidvis citra exceptionem ullam
 jussu ejus ductuque aggrediendum. Itaque grega-
 tim ad illum concurrebant undique non singuli
 solum, sed suas quisque familias uxores ac liberos
 trahentes, ut ejus fortunam sine alio respectu
 sequerentur. Quod si hoc indigenæ patriis ultra
 relictis factitabant sedibus, multo scilicet idem
 affectabant studiosius extorres jam Cretenses;
 qui patriam in exsilio se reperisse arbitrati talis
 oblato præsidio patroni, certatim omni obsequio
 factorum verborumque toti erant in ambienda
 viri gratia, obsequiosius haud dubie quam privato
 advenas in imperatoris ditione sese addicere fas
 foret, adeoque cupidum juvenem non obscure in-
 vitantes ad supremam invadendam potestatem
 atque ab imperatore deficientem. Nec surdo ista,
 quanquam dissimulanter initio cunctanti, cane-
 bantur. Hinc enim consiliariis utens ad periculi-
 tandum acribus, generosa indole, flore ætatis,
 felicitate successibus probata, summa sibi quæque
 despondere audebat: inde tamen retardabatur
 magnitudine incepti. Quare spatium deliberationi
 captans, et forte **213** nascituris imminens oppor-
 tunitatibus, petere interim ab Augusto institit ut
 se ab illa præfectura, quam sat diu gessisset,
 amoveret alioque traduceret; quod minime impe-
 travit. Quin et hæc sequiorem in partem accepta
 in aula petitio est, prout mihi contigit intelligere
 e Michaele Augusto Juniore, familiari per id
 temporis colloquio. Referebat ille mihi, laudans
 et prædicans magnopere sapiens protosebasti
 (frater hic erat Philanthropeni, de quo agimus,
 major) de hoc ipso facto iudicium. Is comperto
 germanum suum minorem semel iterum et sæpius,
 adhibitis etiam eorum amicorum officiis, postu-

ἦν εἰς τοῦτο δεόμενος, ὁ δὲ πρῶτος τῶν σεβαστῶν καὶ ἀδελφὸς ἐκείνου δυσωποῦντος ἀκούων περιήλγει καὶ κατεμέμετο, καὶ αὐτοῦ κατέναντι βασιλέως ἀπιστίας ἔγγυς τὸ πρᾶγμα ἔκρινεν, ἦν τις κατασταθεὶς εἰς ἀρχὴν, πρότερον ἢ βασιλέα ἀφ' ἑαυτοῦ κινήσεντα κελεύειν, αὐτὸς ζητοῖη καὶ προσαναγκάζοι τὴν ἀφρασίαν, βασιλεὺς τὸν λόγον ἀποδεξάμενος, ἐπὶ σχολῆς περὶ ἀμφοτέρων πρὸς ἡμᾶς λέγων, ἐκείνου μὲν τὴν ὑπὲρ τοῦ ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν ἰκεσίαν ὑπεδήλου, τούτου δὲ τὴν κρίσιν ἐθαύμαζε, λόγῳ δεικνύς ὅπως οἶδεν οὗτος ὑπὲρ ἐκείνου τὸ πρὸς τοὺς βασιλεῖς παρὰ τῶν ἐν τέλει κατὰ τὸ εἶδος ὀφειλόμενον. Τὰ πρῶτα γοῦν οὕτως ἐκείνος οἰκονομεῖν ἔγνω τοιοῦτους λογισμοὺς ἀποκρούσασθαι. Ἐπεὶ δὲ ἡ βανὶς ἠνδελέχει ὥστε καὶ τὴν πέτραν, τὸ τοῦ λόγου, κοιλάειν ἔχειν, καὶ οἱ ἀμφ' ἐκείνου μετέωροι πρὸς καινοτομίαν ἦσαν, μείζον ἢ κατὰ στρατηγὸν θαυπέοντες, καὶ τέλος τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως τινὲς τῶν ἐκείνου ἀποστροφὴν οἶον καὶ εἰς τὸ μετέπειτα ἐπλάττοντο κάκωσιν, ἐν δεινῷ τιθεμένου λέγοντες τὸν τοσοῦτων χρημάτων

lasse ut sibi potestas abrogaretur, ægre id ferre se ostendit, ac coram Augusto haud parce vituperavit inconsultam, ut aiebat, petitionem fratris, quæ non multum abesse ab infidelitate videretur. An non enim cum fide atque obsequio imperatori a subditis debito pugnare, præfectum ab illo functioni cuiuslibet non expectato principis motu proprio id per se agere, vehementer instando extorquereque modis omnibus conando, ut vel inde ubi est amoveatur, vel promoveatur alio; qualium rerum plenum arbitrium liberæ principis voluntati relinqui ab omnibus par sit, una indiscussæ et e nutu obnoxie pendentes obedientiæ sibi gloria relicta. Eam protosebasti orationem a se auditam multis verbis de germano utroque nobiscum disserens Augustus Junior laudabat, factum minoris reprobans, majoris prudentiam admirans, ac videlicet eo nomine illum huic longe præferendum censens; qui unus callere se ostenderet, quod sit gentium magistratus erga principes officium, qua indifferentia subjacere voluntatibus eorum, nulla propriæ inclinationis ratione habita, debeant. Nec vero hæc idem aliis solum dixit, fratri, cuja res vertebatur, frater tacuit. Monuit eum litteris in eadem scriptis sententiam, et est magno opere hortatus tales ut a sese procul cogitationes repelleret. Sed efficaciores apud hunc erant familiarium et clientum suorum assidue ipsi adulantium voces. His e spebus plerique ambitiosis 214 inhiabunde suspensi cum nullum unquam facerent inculcandi ei suas laudes illumque inflandi opinione iugenti suæ potentiæ ac meritū, sensim evenit ut quemadmodum, quod aiunt, crebro per longum tempus stillæ illapsu petræ etiam excavantur quantumvis duræ, ita hisce assiduis ad altiora, quibus se dignum duceret, quærenda levium hominum impulsibus denique ille commoveretur, cum præsertim ad eum per-

Α σωρὸν, ὡς αὐτοῦ μὲν δέον ἐν τὰς δυνάμεις ἰκανοῦντος βόταις, ἐκείνου δὲ νοσηρίζεσθαι βουλομένου τὴν δὲ ἐκείνων τῶν ἐπλήρων προνομήν, φρόνημα ἐντεῦθεν νεανικὸν καὶ πλέων ἐξ ἀνδραγαθίας φρονήματος ὑποκατακλίνει πρὸς ὅπερ ἡθελοῦν ἤρξατο, καὶ ἀδοξεῖν ἐποιεῖν ὡς οὐδὲν τὸν δεσπότην ὄντα. Συνήσαν αὐτῷ καὶ μονάζοντες, ὁ μὲν φιλιῶς ὁ Τάρχας ἐκ δούσεως, τότε δὲ τῆς τῶν Σανίδων μονῆς καθηγούμενος, ὁ δὲ προσγενῶς ὁ Ἀκροπολίτης Μελχισεδέκ, θελὸς ὢν τῆς αὐτοῦ γυναικὸς, πρὸς ἐκείνον ἔχοντες, οἱ δὲ καὶ ὡς εἶχον κατήπειγον τὴν ἐγχείρησιν· πολλὰ γὰρ ἔλεγον φθάσαι πανουργήσασαν τὴν τύχην, εἰ που μὴ αὐτὸς προλαθῶν τὰς ἀπὸ τοῦ βασιλέως ὀργὰς ὑποτέμοιτο. Τὸ δὲ γε στρατιωτικὸν ἅπαν καὶ παρασκευημένον ἦν καὶ πρὸς ταραχὴν μετέωρον. Β διὰ μέτους τοὺς περὶ τὸν βασιλέα ποιούμενοι, καὶ φανερῶς τὰ πῆς μεταβολῆς ἠθούλοντο, διαγανακτοῦντες εἰ αὐτοὶ μὲν διὰ πόνων χωροῦντες καὶ τῶν ἐσσει κινδύνων ἐτέροις τὴν ἐξουσίαν χαρίζονται, ἐκείνοι δ' ἐν ἀνέσει τρυφῶντες μηδὲ χάριν εἰσομένους ἐψέκε-

vertendum spes cum metu conspiraret. Nam iidem qui ampla illi defectionis ostentabant præmia, timores, ni ea strenue captaret, intentabant a tunc potentibus rerum atroces: quippe hos ipsi clanculum invidere lingebant, gravesque in posterum parare calamitates. Ægre videlicet ferre imperatorem huiusque ministros aiebant, quod Philanthropen tantam illam tot felicibus incursionibus congestam ex hoste prædam erogationibus et donativis, quibus suos milites locupletaret, totam effunderet, nihil ex ea ærario inferret. Sic undique circumventum tumidi muneribus fortunæ et virium conscientia subnixi juvenis animum paulatim inclinare quo volebant mali consiliiarii cœperunt, tanto ingenerato illi contemptu imperatoris, ut eum pro homunculo nihili ac suæ dominationi potentia sustinendæ impari haberet. Cooperabantur ad istiusmodi sensus talemque persuasionem in Philanthropeno confirmandam et quidam monachi, Tarchas videlicet ipsi amicus, ex Occiduis oriundus tractibus, tunc autem monasterio Sanidum præfectus, et ex ejusdem consanguineis Acropolis Melchisedech, patruus ipsius uxoris. Hi quantum poterant Philanthropenum ad cito expediendum rebellionis consilium urgebant, memorantes inconstantiam fortunæ, et ea considerata cavendum ipsi aientes ne quæ impense favisset hactenus, mala in posterum ei ab infenso haud dubie imperatore gravissima cuderet, quorum una esset prævertendorum a seque amolientorum ratio, larvam exuere quamprimum et servitii jugum excutere. Incumbebant iam idem vehementer concordia exercitus universi, ductorumque ac militum fere quotquot in 215 illis castris censebantur studia. Apud hos omnes magno in odio imperator et ejus familiares erant. Passim de illis murmurabant, indignantes suis ipsorum laboribus, periculis continuis ac miserimis ærumnis emi tran-

σαν ὧν εὐπεπὸν θασί τε καὶ κίσχουσι παρ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον καὶ τῶν ἀποσταγμένων [P 146] κολούονται. Καὶ προσερχόμενοι κατὰ σίχας πλεονθεράπευσον τοῦ εἰκότος, καὶ ἀξιώτερον ἄρχειν αὐτὸν παρὰ τοὺς ἄλλους εἰδικαίου καὶ προσηγάγκασον, ἄλλα βασιλέως καὶ τῶν τῶν βασιλέως φροντίζοντες. Ἔναι γὰρ σφίσι ἐκ πολλῶν τὸ βουλευόμενον ἀνυστῶν, καὶ μᾶλλον τριῶν τῶν ἰσχυροτάτων, τοῦ τε πνλάν πάντα ζημίαις βρούμενον καὶ συνδύσειν εἰς ἀποστασίαν ἔτοιμον εἶναι, τοῦ τε πάντας εὐμενῶς πρὸς αὐτὸν ἔχειν, ὅσοι δὲ καὶ ὑπ' αὐτῶν στρατεύονται, καὶ τρίτου τοῦ καὶ παμπληθοῦς εὐπορεῖν Περσικοῦ, ἀνδρῶν οὐκ ἄλλον εἰδῶτων ἢ τῶν αὐτοῦς ἐτομαλήσαντας καὶ ὑποδεξάμενον καὶ ὡς εἰκὸς θεραπύσαντα· εἶναι δὲ καὶ εἰς χιλιάδας ποσομένους, μαχιμους εὐμπαντας, ἐνὲς ἐξημμένου βλέμματος τοῦ σφῆς ἀγοντος. Ταῦτα λέγοντες κατεμάλασσον ἢ ἐκείνου γνώμην μετεωρίζομένην ἤδη πρὸς ἀρχῆς ὄχρον, καὶ φανερώς ἀποστατεῖν ἐκείθον. Τότε τῶν τῶν τῶν ὄρων ἐκείνους τολμήματος γέμοντας

οὐ μετρίου καὶ ταῖς ὑπὲρ τοῦ ζῆν εὐμαρῶς ἐλπίσι σπερχόμενους, πρὸς μὲν τὸ τῆς ἐγχειρήσεως μέγεθος καὶ λαν ἀτολμος ἦν καὶ ἐπεικῶς κατωβρώδει, τῷ δὲ κατὰ σφῆς ἀλογίστην θράσει ἐν ἐλπίσει ἦν ταῖς μεγίσταις καὶ ἀπεθάβρει τὸ τὸ λμημα. Ἄλλ' ὅμως πείρη θέλων μαθεῖν καὶ τῶν λοιπῶν τὴν γνώμην, καὶ εἰ πάντες πρόκεινται τοῖς αὐτοῖς, συναγαγῶν εἰς ταυτὸ συνόλους καὶ σταθεῖς ἐπὶ μέσων πλειστά τε κατετείνετο, ἐξ ὧν παρίστα τὴν πρὸς αὐτοῦς ἀγάπην καὶ τὸ δημοτικὸν ἐφ' ἅπασιν, τὴν τε ὑπὲρ τῆς τῶν Ῥωμαίων μετὰ σφῶν αὐτοῦ σπουδῆν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἐν ἀνέσει καὶ τρυφῇ διαγόντων (τοὺς περὶ τὸν βασιλέα λέγων) οὐκ ὅπως ἀποδοχῆν, ἀλλ' οὐδὲν ἤττον ἀποτροφῆν καὶ ἐπαιτιάσεις μυρίας μῆδὲν προσηκούσας, ὥσπερ ἂν αὐτὸς μὲν ἐτρυφα τοῖς πράγμασι καὶ σῶμα κατεβλακεύετο, ἐκείνους δ' ἐπὶ τῶν καὶ κατεγῆρων τοῖς κρᾶνεσι καὶ μάχαις ταῖς κατ' ἐχθρῶν παρεβάλλοντο. Δοκεῖν γὰρ ἐκείνους μὴ χαίρειν ἐπὶ τοῖς σφῶν κατορθώμασιν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀδημονεῖν καὶ ἀλύειν ὡς κακὰ πάσχοντας. Παρ'

quillam fruitionem vitæ affluentis omni honore ac rerum copiis usque ad luxum hominibus ignavisimis, qui ne tanti quidem ducerent profliteri beneficium, et infelicissimis militibus hostium intra limitem incursum æorum objectu corporum intercludentibus, saltem verbo testari se non nihil debere. Quamquam videri tolerandum si gratiam benemeritis ommitterent reddere, nisi quod ingratis crudeliterque acerbabant, benefactis maleficia rependerent, stipendia et pensiones militantibus olim constitutas avare ac maligne intervertentes. Istiusmodi pleni turbidis sensibus tribuni ac centuriones passim totis ordinibus manipulatim turmatimque sequentibus ad Philanthropenum quotidie itabant, honores ei quæ ipsius fastigium excederent deferentes, eisque multo videlicet digniorem affirmantes ipsum quam istos alios, qui tamen hos sibi eximie reservari ducerent æquum. Addebant his vim pene quamdam supremæ dignitatis arripendæ deficientique ab imperatore palam, nihil ejus, quippe imbellis debilisque, nec inertium et pariter imbecillum ipsius ministrorum, quantumvis exarsuras his auditis iras sese curare declarantes. Secessionem enim ab iis suæ defectio-
D
nique sustinendæ ac citra omne improperi successus periculum tuendæ tria sibi adesse fortissima præsidia, primum aversionem a regimine presenti et pronitatem in res novas universi populi, tributis exactioibusque sine fine immanibus exhausti, alterum favorem ac benevolum studium in Philanthropenum omnis hominum generis, præsertim autem sub signis ejus merentium, tertium denique ingentis multitudinis Persarum virtute illius ac liberalitate devictorum, paratorumque ad natum sequi quocunque duxerit. Horum, aiebant, multa millia fortissimorum et bellis tritorum hominum exspectare ab eo signum promissi, simul inuerti, transfugii. His ille 216

auditis emollebatur scilicet, ac volens patiebatur detorqueri se in pravum a rectitudine debiti a subito principibus officii. Atque hinc quidem dum studia, dum vota, dum alacritatem se ad imperium vocantium et spes in eo vitæ in posterum lætæ collocantium tot virorum fortium circumspicit reputans, facile proficiebatur ad palam rebellandi concipiendam audaciam. Rursus in eo cogitati molem imperii, negotii aleam, incepti magnitudinem æstimante, adeo elanguescebat prior ille impetus, ut horrore non dubio tentari nimisque constringi formidine videretur. Ergo inter istos æstus alternos, hinc spei alienis suggestionibus obrusæ, illinc metus propria circumspectione admoti, libratus ipse licet momentis utriusque paribus, et incertus adhuc consilii, ut saltem aliorum, quorum minus eminenter studia, sententiam experimento deprehenderet arcanam, probaretque num omnes unanimiter sui milites in propositum sui, quicquid aggrederetur, sequendi ad extremum conspirarent, vocatis in concionem militarem simul cunctis, stetit altior in medio, plurimaque disseruit, magnopere incumbens ad demonstrandam suam in omnem charitatem mitemque ac popularem per omnia imperandi rationem, verum præterea studium in rem Romanam cum suum ipsum, quod perspiceret; glorians etiam et gratulans utriusque communiter, quod tam longe abessent ab assentando illis otiosis, qui vitam in remissione ac luxu transigerent (sic imperatorem et apud eum assiduos traducebat) ut succenserent iis libere suamque ab ignava ipsorum segnique mollitie aversionem minime dissimularent. Atque hic effusus licenter est in criminationes innumeras regentium, parum aut nihil pertinentes ad rem, causans imperatorem quidem defungi ludibunde negotiis, suam ex his unice oblectationem captando, cumque familiaribus regiminis mini-

ὦν καὶ τὴν προσδοκᾶν εἶναι τῶν ἀγαθῶν τοῖς ὁσημέραι ἅταλαιπωροῦμένους, ὅπου γε καὶ οὐκ ἀγαθὰς τὰς ἀπ' ἐκείνων πρὸς αὐτοὺς ἀφιγμένας φήμας φόβον τὸν ἔσχατον ἐμποιεῖν συμβαίνει ὡς διαπραττομένου: τὰ χειρῖστα; Ταῦτα δ' εἶναι μὴ μόνον πολλῶν φθονούτων ἄλλων, ἀλλὰ καὶ βασιλέως αὐτοῦ μηδὲν ἰσαίοντος πρὸς τὰ παρ' αὐτῶν. Ὁ δὲ μὴ συνιδόμενου, ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων ἂν τις καὶ [P. 147] συλλογίσαιτο, ἔλεγε, «κατορθοῦσιν ἡμῖν, σφαλεῖσί γε πάντως τίς ἐλπίς ὑπολείπεται;» Ταῦτα λέγων, καὶ τὰς δυνάμεις καταδημαγωγῶν τῷ καὶ βαυτέρων ἔπτεσθαι καὶ γ' ἐμφανεστέρην τὴν αὐτοῦ γνώμην ποιεῖν ὡς ἀποστατησιόοντος σὺν αὐτοῖς, εἰ βούλοιντο (οὕτω γὰρ ἂν καὶ τοῦ λοιποῦ εὐμαρῶς διδάξειν, εἰ καθ' αὐτοὺς ποιοῦντες αὐτοὶ τῶν κινδύνων τὰ ἄθλα καρπίζοιντο), εὐθύς καὶ ἔτι συνείρων τοὺς λόγους, καὶ τῶν κρατούων τὰ πολλὰ καθαπτόμενος ὡς μηδ' οἷον τ' ἐσομένων ἑαυτοῖς ἀμύνειν μηδὲ βραχὺ ἐκείνων ἀποκλινάντων, ὑπερηφανῶν ὄλωσ καὶ μεγαλιζόμενος ἐν τοῖς πράγμασι, ἐκείνους εὕρισκε παραυτὰ πειθηγίου; ἐς τόσον ὥστε καὶ βοᾶν ἀπαντεῦθεν καὶ πόλλ' ἔττα λέγειν ἀτόφημα κατὰ βασιλέως, ἀπο-

stris indormire supine curis publicis, neutris pensi quidquam habentibus, bene an secus populo esset, dum suarum ipsis constaret certa ratio fruitioque voluptatum: «Nos quippe interim, addebat, vice ipsorum laboramus; nostra sub galeis capita canescunt. Nos in acie stamus; nos prælia cum **217** hostibus facimus, utinam istis, qui fructu nostrarum arumnarum deliciantur, gaudere saltem dignantibus allato victoriarum nostrarum nuntio! Invident enim contra nobis sterile illud ipsum decus, et iræ prætextus hærunt, ne gratiam debere videantur. Itaque nostris successibus auditis astuare ipsos dolorisque signa intimi cognovimus edere: quin et queri tanquam injuriam passos. Unde intelligitis quam mercedem heroicorum ab his expectare facinorum debeamus. Verum hoc ipsum certius quotidiana experientia nos docet, nihil inde aliud accipere solitos nisi novorum injunciones laborum, iuvinutiones stipendiorum veterum, subtractiones alimentorum, denique minas sortis in posterum etiam peioris. Fidis enim amicorum indicis discimus aut deferri aut delata simulari gravia in nos illuc crimina, de quibus dum isti deliberant, nobis quid aliud sit reliquum quam in tristi expectatione pœnarum sævissimarum trepidam anxiamque vitam ducere, utique mox pessima passuris, ea solum de causa quod fecerimus optima? Neque hi magis in nos ingrattissimi sensus ministrantium illic et rebus gubernandis præfactorum quam ipsius sunt principis. Primus ille et maxime omnium invidet nobis, ille et implacabiliter nos odit: ille avide omnes sinistros de rebus nostris undecunque rumores accipiens, ad quasvis defensionis innocentie nostræ patrocinantium aures habet inexorabiliter oclusas. Videte autem quam ab eo, qui felicium

προσποιοῦμένους τὴν ὑπ' ἐκείνῳ δουλείαν καὶ ὑπ' αὐτῷ τάττεσθαι θέλοντας. Ὅθεν καὶ ἀλλήλους παρακροτήσαντες ὡς οὐδὲν ὦν ἔργωσαν μεταβληθόσμενοι, αὐτὸν καὶ τὴν ἡγεμονίαν δέχεσθαι κατηνάγκαζον ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ γε καὶ τεθνηξομένων ἀπάντων, εἰ εἰς ἀνάγκην τινὰ καταστατεῖν. Καὶ τοῦτο συμβαίη· μηδὲ γὰρ ἔχειν ἐντεῦθεν ὄλω; ἀφηνίασαντας ἀμφιγνωμοῦναι ἐπ' ἐκείνῳ, ἀλλ' ἀξιοῦν ἐβρωμένως καὶ τοῦτον στήναι τοὺς λογισμοὺς καὶ μηδὲν τῶν ὄσα φέρει τοῖς καθ' αὐτὸν ἀρωγῆν ταῖς ἀμφοίνοις καταπροΐζεσθαι. Μηδὲ γὰρ δίκαιον αὐτοὺς μὲν ἐκ τοῦ παρακρήμα ὄλωσ ἡνίασι αὐτῷ προσρῆναι καὶ αὐτοῦ μόνου ἔχεσθαι, καὶ ἡ θωπείαις ἢ φόβοις ἔτοιμον εἶναι ἐνδιδόναι τε καὶ ὑποχαλᾶν. Τοῦτο γὰρ ἰσθῖν τινὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐνοχλοῦντων, βᾶρος τὸ προστυχὼν εἶπερ οὐχ ἅμα πάντες ἐβρωμένως οὐδ' ἀπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀνωδοῦσιν ἐνστάσεως, κινδυνεύειν, εἰ τινες καθυφείντο, ἐντεῦθεν πάσχειν τὰ ἔσχατα ζύμπαντας. Μέγαν δ' εἶναι καὶ τοῦτον οὐχ ἦττον τὸν ἄθλον, καὶ κοινῆς τῆς ἀπὸ πάντων δεόμενον κατὰ τὸ προσήκον ἐνστάσεως. Ταῦτα λεγόντων τε καὶ τῷ πιστῷ κατὰ σφᾶς θάρρει διδόντων, εἶκει μάλιστα ἐκεῖνος; καὶ τὸ τῆ: ἡγε-

nostrorum contra hostes successuum nullam acquiescentis animi lætitiā ac gratulationem ostenderit audiens, offensionis, si qua Marte, ut solet, vario in bellis inciderit, sperare veniam possimus. » Super hæc plura congescit iræ in imperantes concitandæ militum et contemptum eorum dem ingenerando accommodata, quo sic exploraret certius quid illi animi haberent, quantumque in studiis illorum ac fide erga se constanti collocare fiducie non imprudenter posset. Eo enim, ut diximus, consilio hanc erat ingressus orationem, ut intimam astantium eliceret sententiam arcanasque nudaret voluntates; id quod haud dubie consecutus est. Illo enim ultra jam indicata pergente memorare de contemptissima inertia duorum Augustorum, **218** de administrantium res sub istis inconsulta socordia, de inopia et imbecillitate illius sola jam specie tanquam majestate antiqui nominis perstantis principatus, qui ne minimo quidem contra insurgentis cujusvis incursum sustinendo, nedum repellendo ulciscendove par omnino sit futurus; cumque his ex adverso magnifica de se prædicans adjungeret, suam artem, suam bellicam felicitatem, suo ductu toties victricium robur numerumque gloriose jactaret copiarum, adeo multitudinem commovit ut e conacione voces erumperent consonæ universorum partim imperatori mala multa dicentium et imprecantium, partim illi de solito detruso Philanthropenum subrogari jubentium. Hunc enim se deinceps unum agnoscere, uni velle servire, pro uno promptos esse periclitari; unius, quovis duceret, quidquid præciperet, imperia exsequi, nutum sequi; ejus denique unius auspiciis usque ad mortem, si fors ita tulerit, fortiter oppetendam pugnaturos. Unum a suo duce vicissim petere,

μονίας ἀναδέχεται ὄνομα. Καὶ δῆλος ἦν ἐντεῦθεν ἐκ πολλῶν ὧν ἔπραττε στρατηγίαν φέρων κατὰ ἀρχὴν ἀνυπεύθυνον, οὕτω δὲ ἡ παρασῆμοις ἢ μὴν ὀνόματι ἀπεθάρρει κλειζέσθαι, καίτοι τὰ πολλὰ παρὰ τῶν προϋόντων ἐν τῷ στρατῷ βιαζόμενος. Ἐξουσιαστικώτερον δὲ τῶν πραγμάτων ἐπεληήτο, καὶ οὐδὲν ἴδιαι οἱ εἶς οὐπερ ἂν καὶ ὠρῶνται, οὐδ' ἄλλοις ὑπακούειν ὄλιως τὸ ἀπὸ τοῦδε ὀφίστατο, ἀλλ' αὐτὸς [P. 148] ἡγεμῶν ἐν πᾶσι καὶ παρὰ σφίσι καὶ ὅπῃ παρήει. Ἐφριξαν γὰρ τότε καὶ οἱ περιόικοι τὴν ἐπιστάσιν, καὶ μᾶλλον ὅτι τὸ Περσικὸν πολὺ ἦν, οἷς δὴ καὶ πιστοὺς ἐχρήτο καὶ παρασπίζουσιν ἀπειθάρρει, καὶ μόνον κελεύειν ἦν ὡς συνδραμουμένοις αὐτίκα καὶ κατὰ τὸ ἐκεῖνου δρασιλοῦσι θέλημα. Ἀπέθεστο τοιγαροῦν ἐκείσε τὸ βασιλέων ὄνομα, παρὰ μόνον τὸ εἰς περισυρμὸν μεμνησθαι καὶ λοιδορίαν. Αὐτὰς δ' ἦν ἐκεῖνοις καὶ ἀρχῶν καὶ ἡγεμῶν καὶ βασιλέως φέρων, εἰ καὶ μὴ ὄνομα, ἀλλ' ἀξίωμα. Καὶ ἔσαν τῶν ἐκεῖ φρουρίων ὡς ὑπαρχοὶ βασιλέως ἐπεληήτο πρότερον, ταῦτ' ἀποστελλὰς τοὺς καθέξοντας

ὑφ' αὐτὸν ἄλλως καθίστη ὡς δεσποτικῶς τὸν τεῦθεν ἀρχοντα. Ἦν δὲ που καὶ μοναῖς παραβάλλῃ (πολλὰ δ' αὐταὶ καὶ μέγιστα), οὐ βασιλέως ἦν ὄνομα τὸ μνημονευόμενον, ἀλλ' αὐτοῦ γε καὶ μόνου κατὰ τὴν κράτος ἀρχοντικὸν καὶ αὐτοδέσποτον ὄνομα. Ἀφ' ὧν καὶ πολλὰ δεσποτικῶς ἀφαιρούμενος τοῖς στρατιώταις παρεῖχεν, ἀσμένως τῶν ἐχόντων κατατιθεμένων παρ' αἰτίαν ταύτην ὅτι τοιοῦτοις καιροῖς ἐμπεσόντες οὐ τὰ προσήκοντα τοῖς καιροῖς ἔπασχον, ἀλλ' ἀσχυροὶ διέμενον καὶ ἀτάραχοι. Πρῶτον δ' ἦν ἐκεῖνου στρατήγημα τὸ ἐκεῖ που τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως Θεόδωρον διατρέβοντα ἀποστελλαι τοὺς κατασχόντας· ἦν δὲ καὶ κατασχόντες τῷ κατ' Ἐφεσον φρουρίῳ φέροντες ἐγκατέκλεισαν. Ἐπειτα τὴν στρατείαν ἀναλαθὼν, συνεωσμένων σφίσι παρ' ἐλπίδα καὶ τῶν πραγμάτων, ἐν τοῖς κατὰ Νύμφαιον τόποις ἄμ' ἠύλλίζοντο. Καὶ δὴ συνεκρῆται μὲν τοὺς Ἰππεῖς καὶ φιλοτιμίαις ἠγαλλε πύσσαι, τοὺς δὲ γε πεζοὺς ἐπιθήσας Ἰππων ἱκανοὺς ὀπλίτας ἐξητοιμάζετο. Ἀφ' ἑώρα δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἀλλαχῶθι ἡγεμονεύοντας, καὶ ἰσκό-

ne dimidiare rem tantam agat, ne nomen Augusti recusando aut insignia imperii palam assumere cunctando, respicere imperantem gratiam et receptum apud eos venire sibi retro providere videatur. Motum ac suspicionem suis se pro eo in extremum dantibus discrimen militibus demeret; ne solus in posternum aut delusus fallacibus promissis aut nimis inanibus deterritus se subtrahat, suosque deserens sibi consulat, destitutosque, qui tantam semel aleam ejus causa jecerint, iis prodatur ipsis quorum, ut ei gratificarentur, odia in se provocaverint. Communi ducis ac militum conspiratione, insolubili nexa, indivulsa, quidquid blandum aut saevum undevia occurrerit, utrorumque societate rem egere quam susciperent, facilem concorditer incumbentibus, dubitante aut respectante quidquam ullo corrupendam. Magna praemia 219 proponi, sed quae magno et perfecte unanimi nisi conatu petantur, haud proventura sint. Talia vociferantibus et instantissime urgentibus cedens Philanthropenus, tandem nomen imperii assumit. Itaque coepit ex hoc agere ut proprio nec ex nullo jam alterius nutu suspenso regimen administrare arbitrio praese ferret. Nondum tamen D titulum Augusti vel insignia imperii admisit, quantumvis hoc eum ut faceret praecipui ductores ordinum omni ope cogere tentarint. Tamen, ut dixi, auspiciis cuncta suis unius gerere deinceps instituit, eaque libere ac palam sese auctorare potestate, quam, ut nulli hominum acceptam ferret, ita ejus usus reddendae cuiquam rationi minime obnoxius videri vellet. Haec per illos limitaneos tractus tum novitas vulgata magnam passim consternationem attulit. Cohorrescebant haud dubie periti rerum omnes, et minis malorum quae ex tam potenti conjuratione in Romanum imperium eruptura jure timerentur, usque ad desperationem salutis publicae conturbabantur. maxime cum re-

putarent praeter exercitum tam numerosum ac fortem praesto esse Philanthropeno paratas anum, et signum modo veniendi exspectantes, validissimas e Perside copias; quibus ad rebellium factionem aggregatis, ubi reperturus, unde petiturus speraretur imperator quantum erat necesse virium idonearum, ut posset in tempore obsistere? Extincta in iis locis erat auctoritas omnis imperii, nomenque Augustorum non nisi ad ludibrium et contumeliam memorabatur. Unus dux, unus princeps Philanthropenus celebrabatur, penes quem summa imperii usu ipso residebat, utcumque ille nondum titulum aut insignia imperatoris assumpsisset. Arces limitis illius, quas fiduciario hactenus jure uti ab Augusto commissas tenuerat, quo jam sibi proprie assereret, deductis inde veteribus praesidiis novos 220 imposuit e sibi fida militia custodes. In monasteriis, quae obiter occurrerent (sunt autem in illis tractibus multa et maxima) omitti jubebat inter sacra solitam mentionem Augustorum, suumque ut nemini subjecti principis memorari nomen mandabat nullo audente detrectare. Quid enim contra hiscerent inermes ascetae adversus edictum tanto circumfusi exercitu ducis, qui se dominum omnium, ne sacris quidem exceptis, reipsa probabat, multa passim e caenobiis auferens quae militibus largiretur, monachis quaecunque posebantur libenter tradentibus, dum reputabant pro conditione temporum parvas istas et tolerabiles haberi debere jacturas, iis utique qui ut ipsi locis perinfestis, adeo turbulenta tempestate, inspoliati hactenus in statu satis tranquillo perseverarent. Primum porro, postquam rebellaverat, Philanthropeni bellicum facinus fuit mittere qui comprehenderent Theodorum imperatoris fratrem, in vicinia tum forte comoramantem, quem in arcem deportatum ad Ephesum sitam ibi custodiri clausum jussit. Hinc protrusis jam ultra quam primo-

πει πῶς ἂν αὐτῶν περιγένοιτο. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων ἀμ-
 λῶς εἶχεν, ὡς αὐτίκα ἢ χειρὶ ἢ λόγοις προσαζόμενος·
 περὶ δὲ γε τοῦ πρωτοβεστιαρίου Λιβαδαρίου, ὅσον σύν-
 ενγυς εἶχε τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἡγεμονίαν ἐν τοῖς περὶ τὰ Νε-
 όκαστρα καὶ Λυδίαν πᾶσαν καὶ Σάρδεις αὐτάς, τοσοῦτον
 καὶ διὰ φροντίδος πλείονος εἶχεν ἐλεῖν, εἰ καὶ ἄλλως
 ὑπερῆφάνει, οὐδὲν τάχειν οὐλόμενος, δίκην δὲ πτω-
 κῶς ἐλπίζων ἐκείνον χειρώσασθαι. Ἄλλ' ἔδειξε ταῦτα
 διὰ βουλῆς ἔχων, ὡς ὅπου Θεὸς ἀντιπράττει, καὶ ὁ
 δοκῶν βραδύς φθάνει καὶ τὸν ὠκύτερον, πᾶσα δ'
 ἰσχύς μάταιον συνέσεως ἀμοιροῦσα. Ἐκείνον γάρ
 καὶ βλέπειν ἤθελον ἐν βασιλικαῖς ἀξίαις οἱ συλλαμ-
 βάνοντες, ὡς ἐντεῦθεν ἀναρβίψαντας κίνδυνον ὅλων
 ἐμπεδωθέντας ὅλαις ἐνεργεῖν [P. 149] προθυμίαις
 καὶ ἐπαποθνήσκαι τῇ ἐγχειρήσει βούλεσθαι. Τὸ δ'
 ἦν ἐν ἀναβολαῖς τὸ τόλμημα, ὡς δοκεῖν διευλαβεῖσθαι
 καὶ ἀμφιγυμνοεῖν. Καὶ τὸ μὲν παρὸν στέργων,
 πρὸς δὲ τὸ μέλλον ἀποσκοπῶν, ἐκείνους μὲν ἐθερά-
 πειε παντοῦως καὶ χάριν ἐδόκει εἰδέναι μὲν τῆς εἰς
 αὐτὸν σπουδῆς, ἑαυτὸν δὲ παρεξίγη τῶν μεγίστων

ἄνομόνων, οὐκ εὐελπὶς ἀραρότως ὦν ἐπὶ τῷ τέλει,
 ἀλλὰ καὶ λίαν δυσελπιστῶν. Καὶ αὐτὸς μὲν οὕτω δι-
 τὰ στρέφων τὸν καιρὸν ἐζυγοστάται, καὶ τὸν μὲν
 παρόντα ὡς εἶχεν ἐξεθεράπει, τὸν δὲ μέλλοντα
 ὑπεωρᾶτο, καὶ γε ἀπολογίαν ὑπολείφεται, ἂν τι
 προσκρούσει, προύνοι. Τοῖς δὲ γε Κρητικοῖς, καὶ
 μᾶλλον τῷ σφῶν ἐξηγουμένῳ Χορτάτῃ, τοῦτ' ἀσφα-
 λὲς οὐκ ἐδόκει τῶς· αὐτῷ γὰρ εἶναι καὶ ἐσαυθὶς
 μεταγνόντι παραιτεῖσθαι πρὸς βασιλέα, καὶ ὑπ'
 ἀσφαλεῖ τῇ τοικίῃ, ἔστι δ' οὐ καὶ ὑπὸ μεγίσταις
 χάρισιν, εἰς χεῖρας ἑαυτὸν ἐγχειρίζειν τοῖς πρὸς τὸν
 βασιλέα ἀξιοῦσι, σφίσι δ' εἶναι τὸν κίνδυνον ἀφυκτον
 πάντως, οὐκ ἔχουσιν ὅπῃ ἂν τῶν τῆς ἀποφυγῆς τό-
 πων ἐκστατεῖν καὶ ἀπερσεύσαιντο.

Ἦ. Περὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου Λιβαδαρίου, καὶ
 ὅπως περιγένοιτο τοῦ Φιλανθρωπηνοῦ.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁρῶντων τὰς τοῦ ἡγεμόνος ἀναβο-
 λὰς ὁ νοῦς οὐκ ἔξω τῶν εἰκότων ἀπεσχεδίαζε, καὶ ἐν
 ὑπονοήσιν μεγίσταις ἐποεῖ εἶναι· ἐτέρωθεν [P. 151]
 καὶ ὁ πρωτοβεστιαρίτης τὸ ζυμπεδὸν παρὰ πᾶσαν

destinaverat rebus, haud amplius dissimulandum
 cunctandumve ratus, assumptum exercitum in loca
 Nymphæ circumstita duxit, ibique in stativis habuit.
 Ipse interim augendo præsertim equitatu intentus,
 quam amplissimis conditionibus equites undecun-
 que invitabat, equo etiam attributo non paucis eo-
 rum quorum virtutem pedestri militia probarat, e
 quibus cataphractorum validos ordines confecit.
 Circumspicere tum cœpit præfectos finitimarum
 regionum, et secum modos exquirere cujuscunque
 ipæorum subigendi. In his primus occurrebat pro-
 tovestiarita Libadarius, quem præoccupare eo sol-
 licitius studebat, quo viciniora ille obtinebat loca,
 terris circa Neocastra sitis 221 Lydiæque universæ
 ac ipsis Sardiibus præpositus. Quanquam hunc qui-
 dem, sui opinione prætumidus, contemnere solebat
 ac nihili ducere, non dubitans sperare sese illum
 instar lepusculi capturum; sed tam audacis consilii
 diversissimus eventus demonstravit quamlibet stre-
 nuos, cum horum Deus cœptis adversatur, a tardis
 ac lentis etiam, qualis Libadarius Philanthropeno
 videbatur, facile capi prævertique, quod vis consilii
 expers mole ruat sua. Atque istum quidem primum
 videre in acie cupiebant qui Philanthropeno aucto-
 res fuerant supremæ potestatis arripiendæ. Pericli-
 tandum statim, et nulla mora interposita cum hoc
 imperatorio duce, qui prope staret oppositus, aleam
 prælii faciendam contendebant. Hinc omnino ini-
 tium ducendum, promptosque se in id ad fortissime
 pugnandum ponendosque, si res posceret, in certa-
 mine animas ardentibus studiis ferebant. At tam
 alacres et impatientes otii militum impetus mira
 ducis cunctatio, variis prætextibus, frustrabatur;
 quæ res acrem plerisque suspicionem movit, dubi-
 tare adhuc Philanthropenum, nec certum consilii
 opperiri si quid auræ affaret ab aula prosperæ, quæ
 quæ illic restituendæ fortunæ ansam commodam

offerret. In eam partem interpretabantur in homine
 ambitionis notæ tam pertinacem recusationem Au-
 gusti nominis, cujus vim ipsam ac potestatem inva-
 sisset. Inde profecto apparere non plane deposi-
 tam illi spem reconciliandæ cum imperantibus gra-
 tiæ, cujus intuitu pertimisset nimis invidiosos ti-
 tulos, et rem integram imminens tempori servare
 studisset, suis rationibus, quantumlibet sibi sub-
 jectorum detrimento, consulere certus, ubi occasio
 daretur. Tali eum animo præsentia tenere, futuris
 inihiare; nec velle, si quid offenderit, plane sibi
 oclusum ad principis gratiam regressum. Penitenti-
 sime omnium in eam cum suis ingressus suspicio-
 nem est unus e præcipuis defectionis suasoribus,
 ductor Gretensium 222 Chortatzes. Huic patria
 extorri, peregre precario, unde nullum pateret effu-
 gium, degenti, acrem admovebat curam nihil veri-
 simile periculum extremi nec evitabilis exitii, si
 quod pronum factu erat et clam parari res ipsæ
 monstrabant, Philanthropenus opera cognatorum
 multum in aula potentium crimen rebellionis excu-
 satione necessitatis, quasi vim eo propellentium
 ducum ac militum exercitus nequivisset eluctari,
 apud principes purgaret, ventamque ea scilicet
 conditione impetraret, si perfidæ suasores dede-
 ret. Tum illum in majori etiam quam antea gratia
 et potentia futurum, sibi miserimis luendum omne
 scelus capite ac sanguino ultimaque pernicie re-
 linqui.

10. De protovestiarite Libadario, ut is Philanthro-
 penum in suam potestatem redegerit.

Hic ille cogitationibus æstivans, quo mentem
 appelleret, anxie in omnem partem explorabun-
 dus inquirebat. Aliunde Libadarius casu inopin-
 tissimo percussus, et vehementer imperatori, a quo
 se honoratum gratis meminerat, salutem præterea
 publicæ ac summæ rerum a tam potentē factione

ἐπίβια μαθῶν, τῷ βασιλεὶ καθουσιούμενος ὡς παρ' Ἀ
 αὐτοῦ τιμηθεὶς, ἐν φρονεσίν ἦν καὶ περὶ τοῖς ὄλοις
 ἰδεῖναι. Πῶ γὰρ εἶχεν ἐκεῖνος ἀναβρίφθεντος τοσοῦ-
 του κινδύνου πρὸς τόσον στρατιᾶς ἀνεστῆναι πλῆ-
 θος; Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' εἰ καὶ συμπλοχὰς ἐνενοεῖ μόλις,
 ὁ γοῦν ἐντεῦθεν κίνδυνος οὕτως συστάσαν τὴν περὶ
 τούτων ἔνοιαν ἔλυε. Χωρὶς γὰρ τῶν ἐκ τῆς Ῥω-
 μαϊδος δυνάμεων, τὸ περὶ ἐκεῖνον Περσικὸν μόνον
 καὶ ξενικὸν ἀποχρῶν εἶναι πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν εἰς
 ἀνταγωνισμὸν ἔφειτο, ὥστε μὴδ' ὑποστῆναι τούτους
 φανέντων ἐκεῖνων. Ἄλλως τε δὲ καὶ φοβερῶν τοιού-
 των ἀπαμείνους ἐκαίνους εἰκὸς εἶναι καὶ ὑπὲρ τὸ
 εἶον ἀνδρῶν εἶναι, ὡς τῆς ἡττητῆς ἐχούσης καὶ κίνδυ-
 νον. Δεῖν δ' εἶναι καὶ τοὺς ἀντιπάλους τοιούτους,
 ὡς ἴσας ὁμίληται τὰς κεφαλὰς γίνεσθαι· ἀλλὰ συμ-
 βαίνειν μὴ εἶναι τοιούτους· ἐξ ἀναγκαίων, καὶ μά-
 λιςδ' ὅτι πολέμοις ἐμφυλίοις ὁμοσε χωρεῖν οὐδ' οἰδασί

τὸ παράπαν. Ἔγω γοῦν ἄλλως τὰ πράγματα μετ-
 ελθεῖν, καὶ θράσει καὶ κλήθει καὶ παραλόγῳ φρο-
 νήματι ἐν ἀντιστήσῃ τὸ μέγιστον σύνεσιν, ὡς ἴσως
 οὕτω καὶ ἐξανύσων κἀν οὐ τὴ σύμπαν, ἀλλὰ τι καὶ
 μερικόν. Καὶ αὐτίκα στέλλει μὲν τοὺς ἀγγελοῦντας
 τὸ συμβᾶν πρὸς τὴν βασιλέα, στέλλει δ' ἐν ἀπορήθ-
 τοις καὶ πρὸς τινὰς τῶν Κρητικῶν, οὓς ἤδει δοκοῦν-
 τας, ὧν ὁ Χορτάτης προέφερον, ἀμνηστίαν τε κα-
 κῶν παρὰ τοῦ κρατοῦντος σφίσι γενέσθαι διομνύμε-
 νος καὶ γε προσφιλοτιμηθῆναι τὰ μέγιστα, ἦν που
 καὶ στραφέντες μεταβουλεύσαιντο καὶ εἰς συμπλοκὴν
 δῆθεν παραστάσει πολέμου παραδοῖεν τὸν ἀποστατή-
 σαντα· δόξειν γὰρ ἐντεῦθεν καὶ ἀγαθοὺς καὶ πρὸς
 βασιλέα πιστοὺς, καὶ ἐς δὲ τι μὲν καὶ πέπρακτο ἀκου-
 σίως ἀναγκασθέντας καθυπαχθῆναι. τῇ τοῦ καιροῦ
 Β ῤύμη, μὴ ἔχοντας ἀντιτελεῖν καὶ τοσοῦτον πλῆθος
 εἰς μεταβολὰς παρακκνημένον ἐπισχέειν, τὸ δὲ

metuens, in magna tum sollicitudine tum incerti-
 tudine consilii jactabatur, secum anxie disquirens
 ubi reperiret, unde aut quando colligeret, arma-
 ret, quantas præsens usus posebat satis firmas et
 exercitatas copias, quæ tanto exercitui conjura-
 torum jam procincto ad prælium cum spe victoriæ
 opponerentur. Videns porro quam esset necesse
 pernicioso principis sine mora obstare, ægre licet,
 tamen efferebatur in propositum occurrendi contra
 strenue acieque cum rebellibus decernendi. Sed
 istam, antequam pleno sideret, sententiam gravis-
 sima undique in considerationem incurrentes ratio-
 nes diluebant. Reputabat enim apud se Philan-
 thropeniam, sepositis etiam, quas sub signis nume-
 raret, plurimis et prævalidis Romanis copiis, cum
 solis quos secum duceret auxiliariis Persis cæ-
 teraque peregrina militia, facile posse repellere
 quosvis suorum ac suos impetus, quin et debellare,
 delereque quantum ipse in expedito militum habe-
 ret, ita ut sui ne primum quidem conspectum
 comparatorum ex adverso **223** Philanthropenia-
 norum, nedum vim atque incursum laturi videren-
 tur. Atque id, etiamsi numeri solius haberetur
 ratio, nec quidquam extraordinariæ fortitudinis in
 iis cogitaretur, quos altro aggredientes rem maxime
 formidolosam et arduam, hoc ipso supra modum
 audaces et in primo certamine totam exprompturos
 ferocitatem temerarii quo ruerent furoris, certo
 deberet expectari, utique cum esset ipsis perspe-
 cissimum quanto suo periculo primis congressi-
 bus vincerentur. Itaque cum universim juxta leges
 disciplinæ militaris officium providi ducis sit nun-
 quam objicere in discrimen aleamque prælii exer-
 citum numero et genere capitum non talem qui hos-
 tibus contra objectis par futurus sustinendis ve-
 risimiliter speretur, manifestum esse quanta sua
 imprudentia ordinare in campo certaminique of-
 ferre quas ductaret copias auderet, quæ nec mul-
 titudine pares nec animis ac pugnacitate compara-
 biles hosticis forent, et numero superioribus et
 tabie quadam ac desperationis instinctu extremam

vincendi contentionem prima quavis occasione
 adhibitaris. Accedebat quod sul nunquam nisi in
 barbaros educti, usu nullo valerent civilis belli.
 Esse autem in Philanthropeni castris præcipuum
 robur legionum Romanorum. Quarum una cum
 Persis et aliis auxiliariis cæteris ruentium in no-
 stros, præterquam pauciores, etiam inexercitatos
 ferendis incursum pari secum armorum genere
 utentium, quis non videat ineluctabilem impetum
 fore, clademque ac internecionem ultimam inde
 certo securam exercitus, quo uno niteretur spes
 tunc universa salutis imperil ac reipublicæ? Igitur
 aliam omnino a commissione armorum audacia-
 que confingendi inendum sibi esse belli hujus
 administrandi rationem. Arte nempe ac prudentia
 grassandum: nam hæc machina ferociæ, multitu-
 dini et temerario furori una utiliter opponitur.
 Et quis scit an non stratagemate debellem quem
 Marte aperto frustra tentarem? Atqui si minus de-
 bellavero, totamque istam formidandæ collisionis
 molem uno velut ictu sic dejecero, sperare certe
 licet partem ejus me capturum, et devendo ali-
 quid de cumulo, quod supererit, debilius faciliusque
 superatu redditurum. Ita subductis rationibus con-
 silii duos expedit uno tempore fidos homines, alte-
 rum qui rebellionem Philanthropeni et irruptio-
 nem in Nymphæum, res nondum in aula cognitias,
 Augusti nuntiet, alterum qui primores Cretensium
 Philanthropeno militantium et in his præcipuum
 ipsorum clam a se conveniat Chortatzen. Illis in-
 dicet polliceri Libadariam et polliciti fidem sanc-
 tissimo jurejurando astruere paratum, sese ipsi
 ab Augusto impetraturum **224** non solum obli-
 vionem et veniam delicti, sed præmia insuper in-
 gentia, modo inducerent in animum, quod facile
 mox stantes in acie possent, comprehendere re-
 bellionis auctorem sibi que dedere. Sic apparituum
 pertractos eos in defectionem aliena vi, quod soli
 tam multis in scelus incumbentibus obsistere nequi-
 vissent, etsi maxime cuperent. Frigere quidem
 istam vulgo excusationem et pro tralatitia con-

παρὸν τῶς ἐνστάτος; καιροῦ, καὶ ἀνδρῶν φανέντων ἅντισησομένων τοῖς γεγονόσι, καὶ αὐτοὺς ἐτοιμοὺς μετακλιθέντας τὴν ἀρχῆθεν πίστιν ἐμφαίνειν τῷ συνεργεῖν τοῖς [P. 152] ἀνθισταμένοις εἰς ἅπαν. Αὐτὸν δ' ἐκείνους ἀναδέχσθαι μὴ ὅπως παθεῖν τι πρὸς βασιλέως τῶν ἀνηκέστων, ἀλλὰ καὶ εὐεργεσίας εὔρειν. Ταῦτα τοὺς ἀμφὶ τὸν Χορτάτζην ἀκούσαντας ἐπὶ πλεῖστον τε γνωσιμαχῆσαι, καὶ ἐς βουλήν θέσθαι ἐς ὃ τὸ ἀκίνδυνον ἑαυτοῖς σφίσι περιποιεῖν. Τὸ δ' ἦν ὡς εἰ μὲν βιασαμένων ἐκείνων τὸν στρατηγὸν αὐτὸς χωροῆν καὶ ἐς τὰ μείζω, ὥστε καὶ ὀνόματι εἶξαι καὶ παρασῆμοις συνήθεσι, τότε καὶ αὐτοὺς τὰ πιστὰ λαθόντας ὡς εἰς τέλος ἀνεξομένῃ παρακινδυνεύειν· εἰ δὲ μὴ βούλοιο ταῦτα πράττειν, αὐτοὺς τὴν παρ' αὐτῶν κινδύνουσαν παντὶ τρόπῳ διεκφυγεῖν

πειράσθαι, ἐπ' αὐτῷ καὶ μόνῳ τὰ τοῦ κινδύνου πρῆψαντας. Ὡς λέγοντες τοῖνον οὐκ ἐπειθον, ἀλλ' ἐύρων τοῦτον καταλαζονεῦόμενον τῶν φηνησομένων καὶ ὕβρεσι πλύνοντα τὸν πρὸς αὐτὸν ἀντιπαρατάττεσθαι ἀκούμενον ὡς αὐτίκα κατ' ἐκείνου λαφύζοντα (τούτοις καὶ γὰρ παραθαρρύνειν ἰδοὺε τὰς ἐκείνων ἐρμάς, οὐδὲν πλέον ἤθελεν ἀναδέχσθαι), ὑπολαβόντες ἐκείνοι ἐν σκέψει γίνεσθαι ταῦτα καὶ εἰς καιρὸν μεταγνώσεως ἀποκεῖσθαι οἱ βούλεσθαι, ὃ γε καὶ αὐτῷ μὲν ἴσως ξυνοίσει, σφίσι δὲ περιστήσεται μόνος εἰς κίνδυνον, πρῦμαν τε κρούονται, τὸ τοῦ λόγου, καὶ πρὸς τὸν πρωτοβεστιαρίτην τὰς γνώμας ἀνταποκλίνουσι, καὶ πιστεῖς λαθόντες ἅμα καὶ δόντες ἐξ ὄρων φρίκης μεστῶν καὶ γε καὶ ἀντιδόσσειν ἱερῶν ἐγκολπίων, ἧ μὴν παραδοῦναι τοῦτον ἐς χεῖ-

B

temni, ubi ex reis auditur deprehensus in facinore, nisi eam irrefragabile testimonium fulciat facti opportuni. Hujus se ipsis facultatem occupandi praesidii offerre. Movere se in Philanthropenum, et copiam ei quamprimum velle praelii facere. Ordinati in campo copiis, ante commissionem, circumstiterent duces sibi que prehensum traderent. Documento id certissimo futurum minime assensus vera voluntate consilii rebellionis Cretenses, utique qui cum primum potuerint, fidem in Augustum tam luculenter constantissimam perduelli prodendo monstraverunt. Istiusmodi perefficacis evincendae causae ipsorum argumenti sui materiam sibi, quod in promptu haberent, subministrare non omittent, sancte spondere sese, ac quovis pignore firmare religionem pacti ultro velle, victricem defensionem innocentiae ipsorum se peroraturum apud Augustos, et praeter purgationem suspicionis in eos omnis largissimas cunctis ipsis ac singulis a liberalissima principum gratia remunerationes procuraturum. His Chortatzes et primi Cretensium in arcano auditis seriam statim de re tota secum ipsis deliberationem sunt ingressi. Multo illic pugnatum conflictu sententiarum, ut cunctis in fine appetendo salutis securitatisque communis egregie conspirantibus, ita quibus illas viis et, utra in partium invicem infensarum certius constituerent, varia conjectura certantibus plerisque. Tandem consensu omnium sedit, profunde dissimulato a Libadario indicio, adire de novo Philanthropenum, magnopereque instare ut nomen et insignia sumat imperii. Si persuaderi se sineret, tum fortunam ejus ad extremum sequerentur: sin obstinaret in 225 renuendo constantiam, hoc ipso intellectu machinari eum suam cum aula reconciliationem, quam pernicie sibi adhærentium sanciturus sit, paciscenda pro spe illinc veniae opimarumque mercedum facili conditione deserendi condonandique ac pro se supponendorum irae ultionisque principum illos ipsos miseros quos in culpae societatem ipse auctor sceleris traxerit; quare tunc minime debere dubitare, aut ulla religione cunctari, quomiuvis quam possint efficacissime praeventant

exitiosissimum sibi facinus suis illum artibus petendo, vertendaque strenue in caput ingrattissimi deceptoris pernicie, quam in sibi stulte credulos surdis molitionibus eudebat. Hanc summam consiliorum digressi a secreto colloquio proceres Cretensium statim in rem contulere. Adorti primum Philanthropenum, allegarunt iustante praelio videri opportunum firmandis animis suorum semel exuere duces exercitus talis, quae adhuc ipsi residua haerere videretur, speciem nondum satis ejurati servitii. Incitamento id cunctis id ejus auspicii rem gerent efficacissimo ad quidvis perumpendum futurum, quod se pro vero jam Augusto pugnare ineminissent, segnius, si hoc forte abast, circumspiciusque dimicaturis. Ad ea ille praecise negavit se quod peterent acturum. Vetuit deinde, quod praese tulerant, de praelii eventu esse sollicitos. Primo enim ipso conspectu sese diffaturum paucas illas et imbelles inertis imperitiae adversarii copias, ipsam vero mordicus disceptum voraturum; quem proinde id ipsum metuere debentem nihil minus quam insanire apparet, dum sibi non dubitaret occurrere, ultro in perniciem incurrens. Talia isti de se thraconice jactanti indulgentique arrogantissimis minis, et aemulum probis conviciisque laceranti, vale dicto Chortatzes cum suis, prora, quod dici solet, inhibita, cursum in contrarium torserunt. Protovestiariten clam adeunt. Promptos se ostendunt pacisci quod petebat. In id fides utrinque juramentis et imprecationibus, utri fallerent, horrificis firmatur. Sacer quin etiam amuleta de collo quique, ut mos est, in sinum pendula invicem permutant, ea pro certissimo habitari pignore irrevocabiliter fixae in promissorum exhibitione voluntatis. Ejusmodi religione sese Cretenses obstrinxerunt ad comprehendendum in ipso primo procluctu praelii, ordinata jam utraque acie, Philanthropenum 226 duces suam, eumque Libadario tradendum. Ea res condicebatur in id potissimum temporis momentum, nondum commissi sed solum parati certaminis, quod si ulterius expectaretur, periculum erat ne Persae, qui plurimum et manu strenui Phi-

ρας ἐκείνη ἀκοντεὶ φανέντι καὶ μόνον μετὰ τῶν συν-
τάξεων (δύος γὰρ μὴ τι καὶ παρακινδυνευθεῖη τοῦ
Περσικοῦ, οἷς καὶ μᾶλλον ἐθάρρει, ἐπεισπεσόντο;),
ταῦτ' ἐν ἀπορρήτοις πράξαντες ἐκαρτέρου, τὴν
ὑποψίαν ἐξ ἀπαντος ὡς εἶχον ἐκκλίνοντες.

ιδ'. Ὅπως παρεδόθη ὁ Φιλανθρωπηγός.

Ἄλλ' ἐπίστη καὶ ἡ κυρία ἡ δ' ἦν ὑστεραία. Καὶ
ὁ μὲν συνηθροικῶς τὰς περὶ αὐτὸν δυνάμεις ἐκ Λυ-
βίας ἐπίσταται τῷ Νυμφαίῳ, ὅπου καὶ οἱ ἀποστα-
τῶνται; διήγον ὁ δὲ τὸν αὐτόθι πύργον, ὃν ὁ πορ-
φυρογέννητος τῆδε διάγων ὠκοδομήσατο, τοῦτον τοί-
νον κατέγων καὶ γυναῖκα καὶ παῖδα καὶ πράγματα
ἐκὶ συγκαίσεως τε καὶ ἀσφαλισάμενος, πρῶτον μὲν
τὴν ἐκείνου ἀκούων ἀφίξιν καὶ λίαν ἐν θαύματι τῷ
μάλιστα ἐτίθει, πῶς ἂν καὶ τολμῆν χωρεῖν ὁμοσε
ποσούτους τε καὶ τοιούτους. Ὅμως θαρρῶν ἐπὶ τοῖς
ἑαῖς, ὡς αὐτίκα φανεῖς τὸ πᾶν ἐργάσαιο, παραγ-
γίλλας καὶ τοὺς ἄλλους ὀπλίξασθαι, αὐτὸς τὴν ταχι-
στην ἐξοπλισθεὶς καὶ κατὰ τοῦ φανέντος [P. 156] τὰ

lanthropeno militabant, destinata eventu frustra-
rentur, iis se verisimiliter aggregaturo, quibus
maxime fideret, duce, simul initium pugnandi fa-
ctum esset. Id quo præverteretur, oportebat voli-
tantem eum adhuc ante aciem, et singulos ordines
ad rem bene gerendam adhortantem, ubi ad Cre-
tenses quoque id acturus venisset, ab iis circum-
sisti abducique quam minimo tumultu, haud dum
plane intelligente quid gereretur exercitu reliquo,
se propterea quieturo. Horum sic stipulatorum in
summa dissimulatione Cretenses occasionem exse-
quendorum exspectabant, sollicitè declinantes
quidquid suspicionem rei quæ parabatur movere
vel minimam cuivis posset.

11. Ut deditus Philanthropenus fuerit.

Condicta mox dies adfuit, postera ejus ipsius
qua fuerat in ea quæ diximus conventum. Liba-
darius collectas in unum e Lydia universa secum
copias ducens, recta Nymphæum versus, ubi re-
belle castra muniverant, movit. Erat Nymphæi
turris a Porphyrogenito, dum ibi degeret, extru-
cta. In eam Philanthropenus a se occupatam ux-
orem cum filio et pecunia inclusit, præsidio ad ho-
rum custodiam idoneo imposito. Libadarium
porro audiens contra se tendere, primum ægre
credebat, mox iugeminatis ad fidem jam non du-
biam iudicii vehementer admirari se monstrabat
temeritatem hominis, qui adversus tot ac tales
apparere in armis ac cum minis vincendi ferre se
obvium auderet. Jussas tamen ad occursum expedi-
dri copias ipse armis strenue sumptis cataphra-
ctus et juvenilliter se ostentans prorsum agebat,
iugenti fiducia successum jam nunc quasi certum
animo præcipiens, et visu se primo debellaturum
sperans. Ecce autem directa hinc et inde acie, præ-
libari jam incipiente primoribus utrinque velita-
riunculis pugna, non oblitus promissorum Creten-

πλαίστα νεανειυσάμενος ἔξεισι. Καὶ δὴ ἀφ' ἐκατέρου
μέρους σταθισῶν τῶν δυνάμεων, καὶ ὅσον οὐπω
μελλουσῶν συμπλέεσθαι, ὥστε καὶ ἀκροβολισμοὺς
ἀμφοτέρωθεν γίνεσθαι, οἱ Κρητικοὶ τοῦ συνθήματος
οὐκ ἠμέλουν, ἀλλὰ φανέντος τοῦ πρωτοβεστιαρίτου,
διδοίτος καὶ ἐτι περὶ τοῖς ὄλοις, μὴ πως ἀπάτη κα'
δὲλφ χρῆσαιτο οἱ τέως καθυπισχοῦμενοι προδιδόναί.
οἱ ἀμφὶ τὸν Χορτάτην αὐτίκα, οὕτως ὡς εἶχον ἐπι-
κοί τε καὶ ὠπλισμένοι, ἀθρόως ἄλλοθεν ἄλλος περι-
στάντες τὸν ἡγεμόνα, οἱ μὲν ρυτῆρας, οἱ δὲ καὶ
σπάθην ἐπέχουσιν, οἱ δ' ἐμβριθέστερον ἀποβαίνειν
τοῦ ἱπποῦ ἐκέλευον. Ὁ δὲ γνοὺς τὴν ἐπιβουλὴν αὐ-
τίκα, θαρρῶν τοῖς Πέρσαις ἐπιχειρεῖ μὲν ἀμύνε-
σθαι, καταταχοῦμενος δὲ τὸ παράπαν ἀπηύδα, καὶ
συσεθέντα τοῖς ἀμφὶ τὸν πρωτοβεστιαρίτην ἑτοιμον
θήραμα, ταπεινὸν τὸν σκεδόντα πρὸ τοῦ καὶ ἀφωνον
τὸν πολλὰ λέγοντα, παρεδίδου. Οἱ δ' ἐκδραμόντες ἐκ
τοῦ ἐξαίφνης, ἐπεὶ τὸν ἀποστατοῦντα ἐν ἀφύκτοις
εἶχον, κοῦς περὶ ἐκείνον διασκεδαννυμένους ἦδη καὶ
μόνον ὅπη σωθήσεται; ἕκαστος ἀφορῶντας ἀμετα-

ses, simul **227** protovestiarites apparuit e medio
suorum eminens agmine, anxie ille quidem cir-
cumspectans, et dum instabilitate reputanda mili-
tiæ venalis fraudum operata subverteret, haud sine
cor vellicante acri metu sibi promissorum oppre-
riens, confestim Chortaites cum suis, armati ut
erant in equis alius aliunde concurrentes, Philan-
thropenum circum undique funduntur, et ei extor-
tis hi fræni habentis, quidam ense detracto, impe-
riosius jam sibi equo desilire jubent. Sero tum sen-
sit miser quid pararetur, et irritum expedit impetum
suorum se Persarum auxilio tuendi. Nam oppressus in
conatu proturbatusque summa vi despondit animum,
et vincium se raptari ad protovestiariten inkratiis est
passus; cui humilis e prius tumido, mutus e modo
jactabunde loquaci, velut fera in paratos compulsa
casses inhiante expectanti venatori deditur. Sic Philanthropeno
in tutissimam dato custodiam, Cretenses iidem juncti
copiis Libadarii in ejus exercitum casu perculti
sum inopinato incerteque primo titubantem, mox
dispergi coeptum, vi tota irruunt, et irrevocabili-
ter incumbunt in persequendos passim consternatos,
cursu varie intento, prout spes flexerat, latebras
et casus extremi effugium anxie captantes. Infeli-
cissima conditio Persarum fuit. Hi procul a patria,
intercluso ad propria regressu, in sperato destituti
præsidio ducis, cujus fiducia potentiæ, ut crediderant,
fundatissimæ, in hosticum secure penetrarant, ubi
eum cujus unico opibus nitebantur, repente miserabilem,
irreparabili oppressum clade, insolubilibus innodatum
vinculis clarissime viderunt, diu inopes consilii quo
se verterent non habebant. Unde nec consistere nec
fugere valentes, in vestigio trucidabantur. Alius hoc,
alius illo, alter alio prebenso, prout libuerat abutebatur,
mactantes, captivos abducentes, vulnerantes, mutilantes,
excæcantes, spoliantes, expilantes; quibus varie

στραπτὶ κατεδιώκον. Τὸ δὲ Περσικὸν ἄρτι πρῶτως Α Περσικὸν δὲ μάλιστα καὶ παρακεκινήσθαι ἰδοῦμαι, ὡς
μεταβολὴν πραγμάτων ἰδόν, καὶ τὸν ἕως τότε μέγαν
δοκοῦντα καὶ φοβερόν ἐν ἀφύκτοις ἔλαιον δέσμιον,
οὐκ εἶχον πῆ ἐράπωνται. "Ὅθεν μὴτ' ἀνθίστασθαι
μῆτε φεύγειν οἶοί τ' ὄντες, μένοντες κατεκτείνοντο.
"Ἄλλος δὲ τοῦτον, ἄλλος ἐκείνον καὶ ἕτερος ἄλλον
καταλαμβάνων, καθότι καὶ δόξειεν ἐκείνῳ ἐκάστῳ,
ἔπραττον, κτείνοντες, δεσμεύοντες, αἰκίζόμενοι, ἐκ-
τυφλοῦντες, τὰς οὐσίας δημεύοντες. Ἐδόκει ἀσφαλὲς
τοῖς Πέρσαις αὐτόθεν χωρεῖν πρὸς τὰ ὄκτοι, καὶ
ἀπεδιδρασκόν τινες ὡς ἠδύναντο, πῶν λοιπῶν κτεινο-
μένων. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν πρωτοβεστιαρίτην καὶ μᾶλλον
ἔρμαιον τὴν ἀποχώρησιν λογιζόμενοι ἐκόντες ἠφίσα-
σαν· οὐδὲ γὰρ εἶχον ἐλπίζειν ἐπὶ τῷ προτερήματι,
καὶ οὕτω προχωρησάντων σφίσι τῶν πραγμάτων
κατ' εὐτυχίαν μεγίστην, ἀλλὰ τὰ ἐν χερσὶν ἀπολ-
λύειν, εἰ τινες παρακινήθειεν καὶ ἐξ ὀντιστροφῆς
ἐπιπέσοιεν, ζήοντο. Ταραχὰς ἦν βλέπειν ἐκαὶ φοβεράς
καὶ πανικὰ δαίματα, οὐσχεθέντων τῶν ὄλων. Ταῦτά
τοι καὶ περὶ τοῖς ὄλοις δεδιώς ὁ πρωτοβεστιαρίτης
μή πως καὶ ἐκ χειρῶν αὐτῶν διαρπασθεῖ τὸ θή-
ραμα (θεινή γὰρ τοὺς πολλοὺς ὠπλιζεν εὐνοια, καὶ
τὰ καθ' αὐτοὺς ἀφέντες ἐκείνον ἀπωλοφύροντο· τὸ

τι πράξειεν γενναῖον), ἔγνω τὸν θέμελλον ὑποσπᾶν
καὶ τὸ συνέχον ἐκποδᾶν ποιέσθαι, καὶ οὕτω τοὺς
[P 155] φόβους λύειν οὐδ' ὑπαρ ὠνεροπόλει. Τὸν γοῦν
μυρίον πλοῦτον συλλέξας, καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς δῶρα
τύχης παγγίνιον εὐρηκῶς, τέλος Ἰουδαίους ἐκτυφλοῦν
παραδίδωσι. Καὶ ὁ μὲν τετύφλωτο, πόλλ' ἄττα δυσ-
ωπήσας καὶ περὶ θατέρου τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλ' οὐ
πέισας τὸ παράπαν. Οἱ δὲ τῶν ἐκείθεν φόβων ἀπολυ-
θέντες τοῖς λοιποῖς ἐπεχείρουν, καὶ ἔδρων μὲν σὺν
τοῖς μοναχοῖς καὶ ἄλλους τὰ ὁμοια, ἀτηνῶς φλοιδού-
τες τοὺς ὀφθαλμοῦς, τοὺς δὲ καὶ βίους ὄλους ἀφῆ-
ροῦντο, καὶ σχήματι ἐκδοκίσεως τῆς πρὸς τοὺς
κρατοῦντας ἑαυτοῖς ἐξεδίδουν τὰ χρήματα.

Β 15. "Ὅπως καὶ πότε ὁ βασιλεὺς ἤκουσε τὰ τῆς
ἀποστασίας.

Ἐπράττετο μὲν οὖν ταῦτα μηνὸς Σκιροφοριῶνος
περὶ που τὰς χριστουγεννίους ἡμέρας, Ἐκατομ-
βαίῳνος δὲ πρώτη ἐφθασαν οἱ πρὸς τὸ ἀγγέλλειν
πεμφθέντες, οἱ καὶ ὡς οὐδὲν πλέον εἰδότες οὐ κατὰ-
λυσιν ἀποστασίας, ἀλλ' ἀρχὴν μᾶλλον καὶ οὐσίας
ἤγγελον. Καὶ θέρους ἦν αὐτίκα, καὶ θυμὸς καὶ
ἀθυμία τὴν ἀγγελίαν ἠμερίζτην. Ἐθυμοῦντο μὲν

casibus magna parte absumpta, expedito tandem
228 fugæ consilio Persæ reliqui cursum domum
versus, quibus viis potuerit, tenuerunt. Paucis sic
contigit vitam tuert, reliquis occisis, quoniam pro-
tovesiariæ milites cadendo jam fessi in lucro po-
nendum censuere, hostes per sese ipsos, quas
direpturi venerant terras, reditu ad sua liberas
linquere. Nam et victores metus subibat, in tam
inopinati gaudio successus, subitæ conversionis in
pejus rerum; et fortunæ in vix sperabili felicitate
vim celerrimam experti, lubricam ejusdem et in
ulrumvis ancipitem mobilitatem, ne quid repentinae
catastrophes, qua erecti deprimerentur, facili et
sibi solito rotæ gyro convolveret, sapienter veriti,
spatium et libertatem fugæ miseris illis militiæ Per-
sicae reliquiis concedi debere putaverunt. Talis
quædam reputatio periculorum a suspecta sortis
instabilitate velocium, protovesiariæ quoque ip-
sum ad cautius quam humanis de captivo proli-
nus suo statuendum perpulit. Cum enim in illa tu-
multuosa trepidatione confusarum rerum panicis
unoquoque-terrâ turbato ipse dux facti proto-
vesiariæ, quem et pro magistratus officio et pro
sua ipsius studio salutis acrior incitabat sollici-
tudo præcavendi ne qua vice alterna fluctuationis
reciprocantis hinc quidem reponeretur in sicco
nafragus, inde ipse qui demerserat, e portu in
gurgitem dejiceretur, semel defungendum ratus
difficili custodia nobilissimi rei, subnixi clientelis
et necessitudinibus multis validisque plurimorum,
et horum quæstuosas spes ambitiosaque studia
trahentis ad suam calamitatem miserandam, ut
certa desperatione conatus averteret quiddam pro
ejus liberatione audere paratorum, cum plurimum e
Romanis suis alienisque nondum plane dissipatis,

tum Persarum prorsus omnium, quorum adhuc in-
tegra stabat acies (nam eorum, quam occupavi
memorare, concisio paulo post contigit), decrevit
semel eruere fundamentum ipsum Philanthrope-
nianæ factionis, amoliri que omne obstaculum
publicæ tranquillitatis, et quæ se vigilantem in-
quietabant somnabilia quædam spectra inanium
terrîcolorum uno ictu disjicere. Igitur occupato
illo ingenti acervo pecuniarum ac gazæ omnigenæ,
quem Philanthropenus ex longo congestum in turri
de qua dixi condiderat, ipsum qua virtutis merito
qua sortis dono varie partis opibus 229 exutum
et ad meram redactum nuditatem, fortunæ ludi-
brium, Judæis excæcandum tradidit. Sic ille orba-
tus luminibus, postquam infelicissimus se demi-
sisset ad infimas, sed ad extremum irritas preces,
alterius sibi saltem oculi donandi. Tunc securi vic-
tores in rebellium cæteros liberius sævire; atque
aliis quidem, etiam monachis quos memoravimus,
suasoribus defectionis, pari feritate oculos eru-
erunt. Aliis facultates et vitæ subsidia ademerunt
universa, sibi que adjudicarunt, præda per hunc
modum opima potiti, et plausibili vindicandæ in-
juriam principum suæ ipsorum avaritiæ large grati-
ficati.

12. Quomodo et quando imperator audierit de re-
bellione.

Hæc gesta sunt mense Decembri, circiter Na-
talitias Christi ferias. Kalendis vero insecuti Janu-
arii missus, ut dictum est, a Libadario nuntius
Constantinopolim pervenit. Indicavit is non exci-
sam jam, quod post ejus discessum contigit, sed
quod solum sciebat, modo conflatam et se inci-
pientem exserere Philanthropeni rebellionem. Ad
eum nuntium primo statim tumultuatum auditu.

γάρ οτι νός ὢν ἔτι καὶ παρ' αὐτῶν ἀναχθεὶς τοιού-
 τοις ἐπιτομῆσαι ἠνέσχετο, τὰς πρὸς τοὺς βασιλέας
 πιστεῖς παρ' οὐδὲν τιθέμενος· ἠθύμουν δ' αὖθις τὸ
 θερμουργὸν ἐκείνου καὶ νέον ὑποτοπάζοντες, καὶ ὡς
 ἔργον ἔσται τὸ μέγιστον, μὴ οτι γε καταλύειν εἰς
 τίος μαχομένους, ἀλλὰ καὶ ἐξημεροῦν τέως μετιόν-
 τας ὑποποιήσασιν. Ὅθεν καὶ δοκούσης ἔτι τῆς ἀπο-
 στασίας συνίστασθαι δεῖνὰ ἐπιτοῦν, καὶ [P 156] τὸ
 πᾶν ἐκείνους κράτος καταλύεσθαι φησὶν, καὶ ὡς
 ἀπαιρεθέντες τὸ τῆς ἀρχῆς πλεόν καὶ περὶ τοῦ λει-
 πομένου ἐφρόντιζον, καὶ δεῖνῃ τις κατελήφει κατῆ-
 ρει τὰ ἀνάκτορα. Καὶ δὴ φανέντος καὶ τὰδελοφου
 πρωτοβασταυ, τὸ πᾶν τοῦ θυμοῦ ἐπ' ἐκείνῳ δαφι-
 λώτερον ἐξεκένουν, καὶ ἀπειλαῖς καὶ ὕβρεσιν ἐβαλ-
 λων, ὥστε καὶ καθ' ὑποκειμένου τὰ τοῦ θυμοῦ καὶ
 τῆς ὀργῆς γίνεσθαι καὶ μὴ κενὰ τῷ ἀέρι δίδεσθαι.
 Τίως τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἀπογνόντες μάχην, χρησταῖς
 ἠμολογίαις καὶ δεξιώσεσιν ὑποκατακλίειν ἑαυτοῖς
 τὴν ἀποστατήσαντα ἐβουλεύοντο, καὶ σφίσι ἐδόκει
 διακρεθεύεσθαι πρὸς ἐκεῖνον τὸ τάχος. Καὶ πρὸς
 τὴν κρεσδεῖαν ἐξελέγοντο ὁ τυφλὸς Ἰσαάκιος καὶ ἡ
 πρωτοβεστιάρισα Θεοδώρα. Ἦν δὲ σφίσι τὸ
 ἀνακείμενον, πλὴν χρησαμένους καὶ ἐπιστάνας συγ-

γνώμην τὴν παρὰ βασιλέως ὑπισχνεῖσθαι καὶ τὸ τοῦ
 Καίσαρος ἀξίωμα ἐπαγγέλλεσθαι καὶ κρεπούσας οἰ-
 κονομίας τῷ ἀξιώματι, εἰ μόνον μεταπεισθεῖη πρὸς
 τὴν τοῦ βασιλέως εὐνοίαν καὶ τῇ ἐξ ἀρχῆς καθυπα-
 χθεῖη δουλείᾳ.

17. *Περὶ τῶν ἀγαθῶν ἀγγελιῶν καὶ τῆς πρὸς τὴν
 Θεοτόκον τοῦ βασιλέως εὐχαριστίας.*

Ἄλλ' ἐξ ἐκείνου οὐπω παρῆλθεν ἡ ἕκτη, καὶ ἀγα-
 θαὶ ἀγγελαὶ καταλαμβάνουσιν, ὡς τὰ τῶν ἀποστα-
 τούντων καὶ πρὸ ἡμερῶν διαπέπρακται. Καὶ κατὰ
 λεπτὸν ἐρωτῶντες ἐμάνθανον τότε τὰ δεῖνὰ σφίσι
 ἀγγέλλεσθαι οτι παύλαν εἶχον τὰ λυπηρὰ, καὶ οτι
 αὐτοὶ περὶ ἐκείνων ἐφρόντιζον τότε ἐκείνους ἐπιτε-
 τελεσμένη τῇ καταμύσει τῶν χαλεπῶν ἐνηθύνεσθαι.
 Ὅ μόντοι γε βασιλεὺς τὸ πᾶν προσέμειν δεῖν κρῖ-
 νων τῇ Θεομήτορι, καὶ ὡς αὐτῆς βοθητοῦ πιστευῶν
 φανείσης τὸ τῶν ἀποστατῶν οὕτως ἐν ἀκαρεῖ κατε-
 λύθη φρύαγμα, δεῖν ἔγνω καὶ μόνῃ ταύτῃ ἀπονέμειν
 τὰ χρηστήρια, καὶ ἅμα τῷ τὰς ἀγγελάς δεῖξασθαι
 καὶ πιστεῦσαι, αὐτόθεν ἐξ ἀνακτόρων περὶ τὴν ἰδὴν
 διεξελθούως ἅμα τῇ περὶ αὐτὸν τάξει τὴν τῶν [P
 157] Ὁδηγῶν καταλαμβάνει μνην, καὶ κατέναντι
 τῆς σεβασμίας εἰκόνας σταθεῖς, ἀπονέμει μὲν κατὰ

est, et principum animos ira et metus divisit. Indigna-
 bantur hominem adhuc adolescentem, ad ipsius edu-
 catum, ipsorum beneficiis evectum, tam mature, tam
 ingratis, tantum audere sustinuisse, fidei quam
 deberet imperantibus nulla ratione habita. Aliunde
 metuebant a fervida indole manu prompti juvenis;
 et suis rem totam momenti aestimantes, facile
 providebant ardui fore negotii, praeferoce et
 bello hactenus felicem duce, tanto succinctum
 exercitu, non dicam pugna frangere, tot ipsius
 intereptione copiis delendis, sed vel mitigare
 conditionibus amplis offerendis et blanditiis ad
 gratiam revocare. Quare valere tum adhuc et cum
 maxime flagrare seditionem illam opinantes, non
 solum quorsum erumperet verebantur, verum et
 factum imaginantes quod ne fieret 230 horre-
 bant, specie tristissima turbabantur erepti jam
 ipsi imperii, sui que nunc Augustorum, mox etiam
 de vitæ ac salutis, si quæ dejectis solio forte su-
 perferent, miserimis reliquiis ab extrema pernicie
 periclitantium. Talium iudiciis terrorum pictas
 per palatium facies videres, pallidas et mesto
 tericas silentio, nisi quando novi perduellis tot
 malorum auctoris frater protosebastus appareret.
 In hunc enim, quasi nacti scopum dignum in
 quem arcanæ rabiei non jam frustra in aerem
 perdenda tela conjicerent, stomachosissime inve-
 hebantur, minis conviciisque debacchantes. Tandem
 tamen experiri mitiora timore ignavo subigente, de-
 sperato Martis aperti praesidio, conditionum obla-
 tionibus ampliarum et tractationibus blandis pelli-
 cere ad sese ac reconciliare conari rebellem
 opportunius duxere. Consilium ergo interunt desti-
 nandi quamprimum ad eum legatos: electi ad id
 cæcus Raul Isaacius et protovestiarissa Theodora.

His, correpto navigatione quam celerissima itinere,
 conferro se citissime ad Philanthropenum jussis
 datum in mandatis est offerre ipsi ab imperatore
 primum oblivionem ac veniam defectionis, tum
 etiam Cæsaris dignitatem, et tanto sustinendo
 titulo congruas et fisco pensiones polliceri, modo
 ille vicissim ostenderet bona fide se resumpturum
 benevolum in Augustum animum, et ad id quod
 initio professus fuerat obsequium rediturum.

13. *De faustis nuntiis et imperatoris ad Deiparam
 gratiarum actions.*

Verum a primo defectionis indicio nondum sexta
 dies tota effluxerat, cum ecce adveniunt felices
 nuntii, debellatum ab aliquot jam diebus totam-
 que rebellium factionem funditus disjectam doie-
 tamque memorantes. Ex his dum tempus percon-
 tabantur gestæ quam narrabant rei, comperiebant
 ipso momento quo minax ipsos et tristis percu-
 lisset fama, 231 jam tum quietem turbis et
 terrori securitatem successisse, eosque qui illic
 res principum curabant, tunc plenæ victoriæ
 gratulatione ac gaudio fruitos, cum hic
 ipsi acri tam formidolosi motus sollicitudine
 angenterentur. At imperator totam successus tam
 læti felicitatem acceptam Dei Matri referendam
 iudicans, grateque prædicans, se, prout sperave-
 rat, præsens potentissimæ patronæ auxilium
 experto, sic uno nictu oculi tam arrogantem
 illum perduellium fastum depressum, debere se
 putavit ei soli gratias reddere. Simul igitur fau-
 satum a nuntiarum accepit et credidit, indidem, ubi
 erat, e palatio pedibus totam emensus viam, cum
 procerum ac prætorianorum, quos circa se habebat.
 ordine gradiente multitudine, ad Hodegorum mo-
 nasterium pervenit; et coram sacra imagine

τὸ εἰωθὸς τὴν προσκύνησιν, λιπαρὰν τὴν ἰκεσίαν ποιούμενος, ἀπονέμει δὲ γε καὶ τὴν εὐχαριστίαν μετὰ θερμῆς ὑποπτώσεως, αὐτῆ γε μετὰ Θεοῦ λέγων καὶ βασιλείαν καὶ Ἐκκλησίαν εἰς χέρας τιθέναι, καὶ παρ' αὐτῆς καὶ μόνῃς ἐλπίζειν ἄξιαν γε τὴν διοίκησιν καὶ ἐπ' ἀμφοτέραις. Ταῦτα ποτινιασάμενος καὶ τὰ εἰκότα εὐχαριστήσας ἐπιβάς Ἰππου ἐπανεζεύγνυ πρὸς τὰ ἀνάκτορα. Τῷ δὲ γε πρωτοβεστιαρίτῃ πρόσταγμα χαριστήριον σχεδιάζεται, καὶ τιμῆς ὑπεράτης· ἐπὶ πολλοῖς ἄλλοις φέρον ὑπόσχασιν. Ὁ δὲ καὶ μετ' οὐ πολλὸ ἀπεπλήρου τῆ Κωνσταντινίου ἐπιδημήσαντι, μέγαν στρατοπεδάρχην ἐτίμα, καὶ τιμαῖς τῆς ὑπὲρ ἑαυτοῦ σπουδῆς χάριν ἤγαλλεν.

ιδ'. *Peri tōn peri tōn Philanthropōnōn dōtōn Persōn.*

Ἐντεῦθεν καὶ πόνος ἦν Πέρσαις ἡ τῶν ἰδίων παντελῆς ἐξαπόλεια· τοῦ δὲ ἐκείνου μὲν ἐπ' ἀνατολῆς ἦγεν αὐτομολήσαντας, οἱ δ' ὕστερον ἐλθόντες σύναμ' ἐκείνοις κακῶς διετίθουν τὴν χώραν. Σκοπῶ δὲ εἰ καὶ μὴ παρὰ τὴν τοιαύτην παντελῶς ἐρημωθῆναι τὰ κατ' ἀνατολὴν ξυμβέβηκεν ὕστερον, ἐκείνων τοῦτο μὲν πονούντων, ἐφ' οἷς ἔπαθον, τοῦτο δὲ καὶ

stans solita eam primum est adoratione veneratus, mox supplice ac teneri affectus iudiciis plena oratione pronuntiata gratias ad extremum pro recenti beneficio munificentissimæ largitrici quam potuit amplissimas retulit, demississima prostratione corporis grati significationem exprimens animi; et subjungens ipsius se potissimum, post Deum, unius imperium et Ecclesiam in manus deponere, ab ipsa sola sperantem dignam utriusque gubernationem proventuram. Ea verbis conceptis religiosissima demissione profatus, iteraque ad extremum devinctissimæ in ævum omnem tam insignis hujus datrici muneris professione voluntatis, conscenso equo in palatium rediit. Protovestiaritæ vero diploma gratulatorium expedit, cui præcellentis cujuscumque quo esset eum supra plerosque alios evecturus promissionem inæruit muneris, in rem haud multo post deductam: nam adveniēti ei Constantinopolim magni stratopedarchæ dignitatem contulit, honorariis adjectis in remunerationem præstantis exhibiti erga se studii.

14. *De Persis qui cum Philanthropeno fuerant.*

232 Deinceps Persæ, suorum irritati casu civium, qui Philanthropeni accitu intra Orientalem eo ducente deprehensi limitem internecione, ut diximus, deleti a Romanis fuerant, cum hoc ipsum e paucis eorum fuga in patriam reversis cognovissent, his sese magno reliqui numero jungentes, ira et cupiditate incensi cladis istius ulciscendæ, fines Romanis infestis irruptionibus vastabant. Hinc magna ex parte consecutam puto, quæ paulo post miserissima contigit Orientalium desolatio tractuum, barbaris prædonibus primum stimulante memoria eorum quæ passi erant dirius immaniusque sævientibus: deinde parva, dum

ἀκριδῶς τοὺς τόπους μαθόντων, προσέτι δ' ἐκλειπότης καὶ ὃν εἶχον διὰ φόβου τὸ πάλα καὶ θαύματος, ὡς καὶ ἄλλους καταφρονούντας ἀνέδην ἔχειν ἐκθέειν καὶ τὰ μέγιστα ζημιούην, καὶ σὺν αὐτοῖς ἄλλους ὡσπερ κύνας ὡσπεραγχοτάτας λιχνεύσασθαι, καὶ οὕτω κατ' ὀλίγον τῆ Ῥωμαίων ἐπέχοντας ἄλλην ἐρήμην δεῖξαι τὴν ἀπ' Εὐξείνου Πόντου μέχρι καὶ τῆς κατὰ Ῥόδον θαλάσσης κατὰ τε μήκος καὶ πλάτος διέχουσαν. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.

ιε'. *Peri τῆς γενομένης στάσεως μεταξὺ Γενουσιτῶν καὶ Βενετικῶν, καὶ περὶ τοῦ γενομένου.*

[P 158] Τότε δὲ διαφορᾶς ἐνστάσης μεγίστης μεταξὺ Γενουσιτῶν καὶ Βενετικῶν, ὡς πᾶσι πάντας δι' ἔχθρας εἶναι καὶ κακὸν ἀλλήλοισ ἀπάντημα γίνεσθαι καὶ ναυαὶ πλείοντας καὶ ὀδοιποροῦντας περῆ, οὐκ ἦν ὄλας καιρὸς καθ' ὃν οὐκ ἤκούοντο ἡ Γενουσίται τὰ χεῖριστα διατεθειότες Βενετικούς ἡ Γενουσίτας Βενετικοί, ὄλας ναῦς αὐτάνδρους καταποντίζοντες, καὶ χρήματα τὰ μὲν ἀφαρπάζοντες, τὰ δ' ἀφανίζοντες, ὡς καὶ πᾶσαν μεσίτην καὶ αὐτῆς τῆς κατ' αὐτοὺς Ἐκκλησίας εἰς εἰρήνην ἀγούσης ἀπρα-

Philanthropeno militarent, locorum notitia ad nocendum exitiosius utentibus; ad hæc nullo jam metu retardatis, quod idem ille dux quem unum timuerant, ejus vim experti et mirati felicitatem prius a nostro limite tentando repressi aliquatenus fuerant, longe illinc, nec rediturus unquam, aberat; postremo plurimis, ut sit, aliis ad hos sese canibus aggregantibus spe participandæ semesorum rosionis osium, maxima, inquam, manu famelicorum omnis generis latronum unguem insigente ulceri, ac certâ jam impunitate securam, genti omni præsidio nudatæ ayarissime crudelissimeque insultandi passim exercente licentiam. Sic cunctas sigillatim ejus tractatus regiones ista pervagata pestis denique in vastum desertum vertit, quantum terrarum a Ponto Euxino ad mare Rhodium in latum ac longum patet. Verum hæc postea.

15. *De seditione Genuenses inter et Venetos coorta, deque terræ motu.*

Tunc porro flagrabat eum maxime discidium gravissimum quo erant inter se Genuenses et Veneti commisi. Nullus horum non quemlibet illorum, et vicissim, acerrime oderat: sævas quoque istas et internecinas inimicitias in omni occursum mutuis quam immanissime invicem nocendi conatibus exercebant. Omni pene momento audiebatur aut mari navigantes aut terra iter agentes vel Genuenses a Venetis vel a Genuensibus 233 Venetos pessime multatos. Naves totæ incursum infesto mergebantur. Res et pecuniæ partim raptæ auferebantur, partim corruptæ peribant. Multi frustra, etiam e præsulibus ac sacerdotibus Ecclesiæ ipsorum, reconciliare inter sic infensos gratiam tentaverant. Omnis semper tractatio conventionis in irritum cesserat; ac ne mentionem quidem pacis ullam a concordia suavoribus jam audire

κτείν τὸ παράπαν, καὶ λόγους κενούς εἶναι τοὺς ἄλλοις τὰ τῆς εἰρήνης εἰσηγουμένους. Πρώτην μὲν οὐκ ἔχε Μαιμακτηριῶν, καὶ βασιλεὺς τρισὶν ἡμέραις πρότερον τῆς Κωνσταντινου ἐξεληλακῶς πρὸς τὴν Χλήν τὸ ἀμφιθαλασσιδίων φρούριον ἤλαυνεν, ἔτι δὲ πρὸς τῷ Δαματρυῖ ἐσκήνου τὸ ὑπηρετικὸν προσμέτων, καὶ ὄσοις ἦν αὐτῷ ἐπεσθαι. Καὶ τῆς πρώτης τοῦ μηνὸς ἐσπέρας περὶ που τὸ μεσονύκτιον σεισμὸς ἐπίπτει μέγας, κατὰ τοὺς τῶν ζώντων σωμάτων σφγμοῦς· οὐδὲ μᾶλλον καὶ δεινοὺς οἱ περὶ τούτων γράψαντες λέγουσιν ὡς κάτωθεν διείνοντας καὶ ὑποσπώντας θεμέλια. Τόσος γοῦν ὁ τότε ὥστε καὶ μηδένα εἶχειν μὴ παλαιὸν μὴ νέον εἰδέναι, μὴ ὅτι γε μείζω, ἀλλ' οὐδ' ἴσον πώποτε. Τινὲς δὲ τῶν ἤδη γεγηρακῶτων τῷ κατ' ἐξοχὴν λεγομένῳ μεγάλῳ ἐκείνῳ παρείκαζον· οὕτω γὰρ καὶ τοῦτον ἐφ' ἡμέραις πλείους ἐπισυμβαίνειν, καὶ πλειστάκις τῆς ἡμέρας ἢ καὶ νυκτὸς προφαίνειν κατὰ μικρὸν τὰ τοῦ πνεύματος ἰγκαταλείμματα, ὥστε καὶ Ἀνδραστηριῶνος ἱπατικειδίακῆ ἐνταῦθα μὲν πλείω τὸ τοῦ χρόνου μῆκος γενέσθαι, μαλακώτερον δὲ τῇ δυνάμει, ἐν δὲ τῇ ἀνατολῇ καὶ μείζω τοῦ φθάσαντος καὶ δεινότερον. Ἐνέσκηψε δὲ τὸ δεινὸν τότε ἀπὸ τῶν περὶ Πέργαμον διὰ Χλιαρῶν μέσων καὶ ἐς αὐτῆς Περίδος μέρη, ὡς διασπῆναι μὲν πολλαχοῦ τὴν γῆν, ἐκ-

sustinebant. Cæterum Kalendis Junii, cum triduo ante imperator Constantinopoli egressus Chelen versus iter infisset (erat hæc arx mari circumflua) et adhuc ad Damatryn tabernaculis fixis expectaret partem illam palatinæ familiæ quam illuc sequi sese præcedens jusserat, vespere primæ diei mensis, circa noctem mediam, terræ motus coortus est ingens, quassa tellure ad formam pulsuum artericorum in vivis corporibus, alterna contractione ac dilatatione micantium. Quod genus terræ motuum, qui de illis scripserunt, maxime noxium ac formidabile esse tradiderunt, utpote quo ipsa quasi fundamenta orbis penitus evoluta convellantur. Tantus autem is qui tunc existitit fuit, ut nemo juvenis aut senex quamlibet vage peregrinatus, quantævis vetustatis per ætatem multum provectam memor, parem illi se unquam aut uspiam sensisse, nedum majorem, posset affirmare. Quidam tamen qui ultra vulgarem modum senuerant, D lico incubebat, tristi casu deturbatis. Quæ autem illic visebatur ænea statua sancti militiæ cœlestis imperatoris, insistentis basi rotundæ, ad pedes habens Michaelē Augustum urbis simulacrum sustinentem manibus, habitu offerentis sancto sibi cognomini archangelo ejusque custodiæ commendantis civitatem, talis, inquam, statua capite dejecto minuta est, et in ipsi subjecta species civitatis e manibus Augusti concidit, utroque in terram **235** devoluto. Consternata sensu primo tam diræ calamitatis universa urbs diluculo concurrat ad templum maximum, ubi vacabat propitiando precibus Deo. At imperator extra urbem tunc repertus, ut diximus, et quantum id mali esset intelligens, timuit ille quidem civitati uui-

δύσαι δ' ἐνιαχοῦ καὶ ὕδατα, ἀνατραπήναι δὲ καὶ τοῦ κατὰ τὰ Χλιαρὰ φρουρίου θεμέλια, καὶ ναοὺς καὶ οἴκους τῶν περιπόσιτων καταρσεῖν. Τοῦ γοῦν πρώτου σεισμοῦ καὶ καθ' ἡμᾶς μεγάλου ἐνσκήψαντος πολλὰ μὲν ἀναστήματα τῶν κατὰ τὴν πόλιν κατέπιπτον, ἐκ παλαιοῦ τὸν ἑδρασμὸν [P 159] ἔχοντα, πολλαὶ δὲ καὶ τῶν νέων οἰκῶν κατηρέλιποντο. Τοὺς δὲ γε τῶν αὐλαιῶν θριγκοὺς, οἳ καὶ ἐκ ξηρῶν συνίσταντο λίθων, κατὰ σωρείαν ἕκαστον εἶδὲ τις κείμενον, ὅμοιον ὡς ἂν ἐπισωρευθέντων ἄλλοθεν ὁ τεχνίτης τοὺς τοίχους ἐμελλε συνιστᾶν. Δύο δ' ἔργα τῶν μεγάλων πεσόντα τὴν βίαν ἐσήμηνε τοῦ κινήματος. Ὁ γὰρ τῶν Ἀγίων ἀπάντων ναὸς ἐς τότε συνεστηκώς, καὶ μηθευὸς τῶν ἀναγκαίων λειτουργίης, ἐλεινὴν θραῦσιν πάσχει καὶ πτώσιν τῆς ὀροφῆς, ὅση τε περὶ τὸ βῆμα καὶ ὅση περὶ μέσον ἀνωκοδόμητο. Καὶ ὁ ἐκεῖσε χαλκοὺς ἀνδριάς τοῦ ἀρχιστρατήγου, ὁ ἐπὶ κιονώδους μὲν ἐρηρισμένος τοῦ ἀναστήματος, ἐς πόδας δ' ἔχων τὸν ἀνακτα Μιχαὴλ τὴν πόλιν φέροντα κάκεινῳ προσανατιθέντα καὶ τὴν ταύτης φυλακὴν ἐπιτρέποντα, ὁ τοιοῦτος οὖν ἀνδριάς καὶ ἡ ἀνὰ χεῖρας τῷ βασιλεῖ πόλις, ὁ μὲν τὴν κεφαλὴν ἀφαιρεῖται, ἡ δὲ τῶν χειρῶν τοῦ κρατοῦντος ἐξολισθαίνει, καὶ πρὸς γῆν ἄμφω πίπτουσι. Τούτων οὖν συμβάντων ἡ μὲν πόλις πᾶσα ὑπ' αὐγὰς ἡμέρας,

templis quoque ac aliis ædificiis specie ac soliditate celebribus prostratis. Primo porro hujus terræ motus in hæc loca impulsu multæ moles excelsæ, quæ suam firmitatem longo statu probaverant, conciderunt, multæ novæ structuræ dejectæ sunt. Septa vero late patentium arearum et siccorum sine cæmento dispositu saxorum sublatæ circum maceriæ cõmulatim unaquæque in latus procumbebant, ut eas qui strues cernerent, de industria comportatos apteque digestos lapides in usum artificis muros illic molituri opinari jure possent. Duo tamen ædificia ingentia suis ruinis vehementiam motus ostenderunt. Sanctorum etenim omnium templum, quod eatenus inconcussum steterat, licet in eo nihil omisum ad tuenda sartatecta necessarium diceretur, miserabilem passum labem est, eminentibus fastigiis duobus, quorum unum aræ maximæ superstructum fuerat, alterum umbi-

τῷ μεγάλῳ ναῷ προσδραμόντες, ἰκεταῖς ἐσχόλαζον καὶ λιταῖς ὁ δὲ γε βασιλεὺς εὐραθεῖ; ἔξω τῆς πόλεως, ὡς εἰρήκαμεν, καὶ τὸ δεινὸν ἔνοησας ὁποῖον, ἐδεδίει μὲν καὶ περὶ τῆ πόλει πάσῃ μὴ πως καταπόθη, ἐδεδίει δὲ μᾶλλον καὶ περὶ τῷ μεγάλῳ ναῷ, ὥστε καὶ συχοῦς τῆς αὐτῆς ὥρας πέμπειν ὡς γυνῶσιν μακρόθεν ἰδόντες εἰ ἴσταται. Τέως δὲ καὶ τὴν ἔξοδον οὐκ ἀγαθὴν ἐντεῦθεν οἰωνισάμενος ὑποστρέφειν ἔγνω, καὶ ἀντιπερατοῦται πρώτως ἐκθαμβούμενος οἶον, καὶ μῆνιμα θεῖον, ὅπερ καὶ ἦν, τὸ δεινὸν ἐκεῖνο ποιούμενος.

ις'. *Περὶ τῆς λιτανείας καὶ τῆς τοῦ βασιλέως δημογορίας.*

Ταῦτ' ἄρα καὶ ἔσπευθε θεραπεύειν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ θεῖον, ἐφ' οἷς καὶ δίκαιον ἔχειν ἤγητο. Δίκαιον δὲ βασιλείας τὸ περὶ ταῖς κρίσεσι δίκαιον καὶ ἀδέκαστον, μὴδὲν παραθετραυσμένον ἢ δώροις ἢ χάρισιν, εἴπερ καὶ τιμὴ βασιλείως κρίσιν ἀγαπᾷ. Ἐδόκει δὲ τοῦτο καὶ παρορᾶσθαι τῷ τέως ἐκ τινος ἀμελείας ἢ καὶ θεωροδικίας τῶν [P. 160] κρινόντων, ὡς αὐτὸς ᾔετο. Καὶ δὴ λιτανείαν παραγγείλας παντὶ τῷ λαῷ, συνέρχεται καὶ αὐτὸς ἔμ' ἄρχουσι πολλοῖς ἄλλοις, ὡς πολλὰκις εἴθιστο, καὶ πατριάρχῃ μὲν καὶ ἀρχιερεῦσι τὰ ἑαυτῶν ἐφῆκε ποιεῖν, εὐχὰς ἐκτενεῖς δη-

versæ ne absorberetur, plus tamen de templo maximo sollicitudinis ostendit, submitbens pluries hora qualibet alios super alios in loca unde longe conspicua magni templi moles esset, qui subinde referrent ecquid adhuc staret. Tandem egressum ex urbe suum infaustum e tam fausto augurio reputans reverti eo decrevit, et postridie mane freto trajecto regressus est, perculsus vehementer ac quasi attonitus, ultionemque, ut erat, divinam agnoscere se id flagellum profitens.

16. De supplicatione et imperatoris concione.

Hæc illi cura studium injecit acre Numinis, quantum ex se posset, propitiandi, iis nimirum emendandis quæ ad suum ipsius proprie officium spectarent. Officium autem imperantis vel primum ducebat providere ut jus diceretur sine iniquitate, citra personarum acceptionem, nusquam infractam donis aut gratia, siquidem honor regis iudicium diligit¹. Verebatur porro ne paulum dormitasset in hoc hactenus, et quadam indulgenti conniventia corruptelas iudicantium, haud puras a muneribus manus ad tribunal afferentium, transmississet. Supplicatione igitur cuncto populo indicta convenit et ipse cum principibus et multis aliis, ut erat plerumque consuetum. Ac patriarchæ quidem et præsulibus quæ ipsorum erant muneris reliquit, preces videlicet continuas, psalmodias et id genus cætera, quibus placari Deus solet. Ipse autem post cæremoniam præsto sibi **236** adesse peroratiuro conclonem volens, de industria præscripsit processuro supplicandi causa clero et populo terminum Hippodromium, locum et satis

λονότι καὶ ψαλμωδίας καὶ ἄλλ' ἄλλα, οἷς τὸ θεῖον ἐξευμενίζεσθαι πέφυκεν ἑαυτὸς δὲ σχεδιάσας δημογορίαν πρόπευσαν τῷ καιρῷ, παρακατέχειν βουλόμενος ἐκ τοῦ σύγγενους τοὺς συνευλεγμένους, μέχρι καὶ τοῦ Ἰπποδρομίου τὴν λιτανείαν περιορίσας ὡς χωρήσοντος ἅπαντας, κατεναντίον Ἰσταμένης τῆς εἰκόνης τῆς Θεομήτορος, μακρὰν καὶ θυλόγιον τῷ λαῷ κατατείνετο τὴν δημογορίαν, ὁποδηλῶν μὲν καὶ μῆνιμα θεῖον τὸ γεγονός, παραπτόμενος δὲ καὶ αὐτῶν ὡς ἀμελῶς διαγόντων καὶ ἀνεπιστρόφως ἐχόντων πρὸς νόμους θεοῦ καὶ δικαιοῦματα, τὸ πᾶν μέντοι γε εἰς ἀδικίαν συγκαλείων ὡς μὴ οὔσης κατὰ τὸ προσῆκον τῆς ἐφ' ἐκάστῳ κρίσεως, ἥς δὴ καὶ αὐτῷ μέλειν βασιλεῖ γε ὄντι ὡς εἰκὸς ἔκρινε. Ἐνθεν τοι καὶ τούτεῦθεν καθυπισχεῖτο συντάττειν λόγον χρυσοβούλειον περὶ κρίσεως, καὶ δικαστὰς ἐκλέξασθαι ἐκ τ' ἀρχιερέων ἐκ τ' ἄλλων ἱερωμένων καὶ ἐκ τῶν συγκλητικῶν, ὡς συμποσοῦσθαι τοὺς πάντας εἰς δώδεκα, οἷς δὴ καὶ ὀρκωμοτήσασιν ἢ μὴν ἀδωροδοκῆτως καὶ ἀπροσωπολήπτως τὰς κρίσεις ἐκφέρειν ἀπ' αὐτῆς τῆς αὐτοῦ μητρὸς καὶ δεσποίνης ἄχρι καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τυχερὸς καὶ πιστοῖς χρήσαιτ' ἐν κριταῖς κατὰ τὰ ἀνάκτορα. Καὶ πλείστ' ἄλλα παραινέσας ἀπέλυε τὸν λαόν.

patentem capiendæ multitudini, et quod esset ex adverso alte conspicuæ imaginis Deiparæ, ad periculum temporis et ponēpæ talis religionem accommodatum. Ibi longam et verbosam ad populum explicuit orationem, demonstrans iram Dei sese minis plagisque declarantem, reprehendens autem ipsos ut negligenter viventes et nullo respectu legum sanctionumque divinarum administrare pro libitu quidlibet solitos. Ultimam concionis partem ad conquestionem de non exacta usquequaque ad normam legum juris dicendi ratione contulit, causans haud constare iudiciis, quo passim modo exercebantur, omnes numeros convenientis unicuique rectitudinis ac severæ gravitatis, quæ nihil desiderandum, nihil notandum animadversionibus æquæ censuræ relinqueret. Istiusmodi abusuum aut reprehensibilium omissionum emendationem ad suam proprie, quippe imperatoris, curam pertinere merito iudicabat. Quare jam inde se sancte polliceri dixit formatum riteque promulgatum constitutionem imperialem aurea bulla munitam, qua formam iudiciorum ordinaret. Electurum se iudices ex episcopis et aliis sacerdotibus, prætereaque ex senatoribus, quorum numerus omnium ad duodecim redigeretur. His iurejurando interposito pollicitis se sine munerum admissione, sine personarum acceptione, æque de summis et infimis iudicia laturos, a domina sua matre usque ad quemlibet de vulgo villissimum, fidei integrisque in palatio iudicibus usurum. Hæc cum disseruisset, admonissetque insuper de aliis plurimis, populum dimisit.

¹ Psal. xcvi, 4.

ιζ'. *Περὶ τοῦ χρυσοβούλλειου λόγου διὰ τοὺς Ἀ κριτὰς καὶ κρίσεις.*

Ὀλίγαις δ' ὑστερον ἡμέραις καὶ ὁ χρυσοβούλλειος μὲν συντάττεται λόγος, οἱ δ' ἐκλέγονται πρόσφοροι, καὶ σύναξις πάλιν αὖθις· κατὰ τὰ τῆς δεσποίνης ἀνάκτορα γίνεται, τῆδε τότε τοῦ κρατοῦντος σκηνοῦντος. Καὶ δημηγορεῖ βασιλεὺς [P. 161] τὰ εἰκότα, καὶ ὁ χρυσοβούλλειος λόγος ἀναγινώσκειται. Προέβη δὲ καὶ τισιν ὄρκος τῶν δικαστῶν, ὅσοι δὲ καὶ ἐκ τῆς συγκλήτου πείρα νομικῆ καὶ συνέσει κρηφύροντες ἐκλελέχαστο. Καὶ φοβερὸν καθίστατο ἐκαστήριον μεγάλῳ τε καὶ μικρῷ ἐπ' ἴσῃ τὰς κρίσεις ἐκφέρων, εἰ καὶ μὴ ἐς μακρὰν διετέλεσεν, ἀλλὰ ἐπ' ὀλίγον, κατὰ τὰς τῶν μουσικῶν χορδῶν κρούσεις, ἐξησθενηκὸς διαπεφωνῆκει.

π'. *Περὶ τῆς ἀπελεύσεως τῶν Βενετικῶν κατὰ τῶν ἐν πόλει Γεννουιτῶν.*

Τότε δὲ μετ' ὀλίγον, εἰκοστῇ δευτέρᾳ τοῦ Ἀνθεστηριῶνος μηνός, Βενετικοὶ μακρὰς ναυαὶ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα τὸν Ἑλλησποντον διετέλεσεν, ἐξαιπναίῳ· τῇ Κωνσταντινου προσβάλλουσι. Καὶ ἡμέρα κυριώτατος ἦν, ὅτ' ἐκείνοι μὲν προσελῶντες ἐν χρῶ

τῶν τῆς πόλεως τειχῶν, μεθ' ὅτι πλείστης κορυφῆς Ἰταλικῆς καὶ φρυάγματος, πρὸς τὸ τοπικὸν βέϋμα ἀντωθοῦντες ταῖς κώπαις ἀνήγοντο, βασιλεὺς δὲ πρωταίτερον ἐπιθάς Ἰππου σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, ἐν τῇ τοῦ Ἱπποδρόμου σφενδόνῃ ἰστάμενος, τὴν τῶν νεῶν ἀναγωγὴν κατεπέωπτευσεν. Κάτωθεν δὲ οἱ περὶ τὸν μέγαν δομέστικον Ἰωάννην τὸν Σαναχηρεῖμ καὶ Ἄγγελον τῆς στρατιωτικῆς τάξεως ὀπλισμένοι διέθεον ἔνδον καὶ αὐτοὶ τοῦ τείχους, ὅπου ἂν αἱ νῆες προσβάλλοιεν, ἐννοίας οὐσης (οὐ γὰρ εἶχον ἀκρῶς εἰδέναι τὴν ἀφίξιν), μὴ τί που καὶ τῶν δεινῶν ἐπὶ τῇ πόλει καταπαυοργεῦσαιτο, ὥστε καὶ τὰς πύλας ἐγκλεισμένας πολλοὶς ἔνδοθεν τοῖς ἠπλίταις διατηρεῖσθαι, μᾶς δὲ κατὰ τὴν μὴν τῶν ἁγίου Λαζάρου πυλίδος ἀνοιχθείσης κατ' αὐτὴν ἐξελεθεῖν τὸν ἀπὸ βασιλέως πρὸς ἐκείνους σταλέντα περιφανῆ τινα ἄνδρα Βενετικὸν κατὰ χρεῖαν πρεσβείας ἐνταυθ' εὐρισκόμενος, ὥστ' ἐρωτῆσαι καὶ μαθεῖν ἐφ' ᾧ παραγίνοντο ἐκείνους, καὶ τὸν ἀπόστολον παρακατασχέειν, καὶ μὴδὲν ἀξιώσασαι τῶν εἰς ἀπόκρισιν. Παρ' ἦν αἰτίαν καὶ μᾶλλον τοὺς κατὰ τὴν πόλιν Βενετικούς ἐν δειναῖς ὑποψίαις ἄγοντες φυλακαῖς διετή-

17. *De constitutione aurea bulla firmata circa judices et iudicia.*

Paucis post diebus promissa superius constitutio conscripta et aurea bulla munita est. Idonei quoque delecti sunt iudices. Tum, novus rursus **237** iudiciorum conventus ad dominæ regiam. Nam forte tunc ibi degebat imperator, qui orationem ad consuegatos rei quæ agendatur accommodatam habuit. **C** Post eam legitur constitutio auro bullata. Datum etiam a quibusdam iudicum verbis conceptis iurandum est. In id sane collegium quicumque e senatu peritia usuque legum ac prudentia eminebant, sunt electi. Constitit inde inclytum et peccantibus terribile tribunal, sine ullo respectu pro solo rerum merito de cunctis statuens et iudicia ferens exquisissima. Sed non diu duravit; nam velut choridis evenit citharæ, plectri aut digitorum attritu sensim extenuatis aut relaxatis, tandem exsurdescentibus, ita istius novi Areopagi quasi chori musici suavissimus concentus remisso sensim tenore primum elanguescens, haud longo inde processu plane dissolutum obmutuit.

18. *De irruptione Venetorum in Genuenses urbis iniquitinos.*

Exiguo post ista tempore, die vicesima secunda mensis Julii, Veneti longis navibus quinque ac septuaginta, Hellesponto trajecto improviso, Constantinopolim appulerunt. Dies erat Dominica, cum illi summa confidentia et quam minacissimo timore fastus Italie ad oram ipsam murorum urbis inveci, adversum eo loci maris fluxum remis elucantes, promovebant. Imperator primo mane cum suis equo conscenso exstans in funda Hippodromi navium appulsum specularatur. Inferius ductores militarium ordinum, magnus domesticus Joannes, Scunacherimus et Angelus, armati cum suis quis-

que manipulis et cohortibus ultro citroque intra muros et ipsi discurrebant, intenti ad occurrendum quæcumque naves molirentur exsecensum: nam quo consilio illæ ingruerent, haud dum perspectum **238** erat satis; et periculum erat ne infestæ venirent, calamitatem urbi aliquam dolo malo machinantes. Itaque portæ clausæ civitatis validis ante quamque dispositis præsidis armatorum custodiebantur, uno juxta monasterium Sancti Lazari ostiolo patente. Per id posticum emissus ab imperatore quidam est ex illustribus Venetis, qui tunc forte legationis causa in comitatu reperiebatur, jussus occurrere snis illis classis adventantis ducibus et ex ipsis resciscere quorsum venirent. Sed ii nihil responsi dignati sunt reddere; quia ille ipse missus apud eos mansit, detentusne vi an ultro sic volens, incertum. Cæterum in hanc partem pronior suspicio suspectos vehementer reddebat alios quoque, qui tunc per urbem varie sparsi degebant, Venetos, ne pariter cuncti conspirassent et ex compacto rem gererent; quos ideo comprehendendi custodisque teneri necessarium est visum. Classis porro Veneta dum remigio provehebatur, conspicata in tantum non contigua vicina naves quasdam longas Genuensium, in eas infesta se convertit, assequi affectans. At illæ habiliores motu onereque leviores, velocitatis fiducia majoris remis aliquantum inhibitis, velut expectantes consistere: tum, ut Venetæ jam prope accesserant, incitantes cursum, latiori se quam quoprius abstiterant intervallo disjungebant; ibique rursus consistentes iterum ad sequendum invitabant similiter eludendas, ubi accedere tentassent, Venetas triremes. Quod cum iterum ac tertio esset factum, Veneti se frustra in eo contendere cernentes iis omissis portum Ceras dictum navibus com-

ρουν. Ἐκείνοι δὲ τότε, ὡς προσελῶντες ἀνήγοντο, [P. 162] νῆας μακρὰς φανείσας Γεννουϊτῶν ἐγγύθεν πλεούσας ἐπέσπευδον τὴν πρὸς ἐκείνας. Ἄλλ' αἱ μὲν ἄλαφρα οὔσαι, θαρρόουσαι τῇ ταχύτητι, ἐπ' ὀλίγον προσέμενον, καὶ πλησιαζόντων ἐκείνων αὐτοὶ ταχυαυτοῦντες πολλῶ πλεόν ἢ πρότερον ἀπειχον διάστημα. Τοῦτο δις καὶ τρίς γεγονός, ἐπεὶ εὐρών πονοῦντες ἀνήνυτα, ἀφέντες ἐκείνους πληροῦσι νεῶν τὸν λιμένα τὸ Κέρας. Καὶ Γεννουϊτας μὲν οὐ κατὰ τὴν περιάν καταλαμβάνουσι. Τὴν γὰρ τῶν νηῶν ἐκείνοι προσγνωκότες ἐφοδον, προσλιπαροῦσι βασιλέα αὐτοῦς καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ πράγματα ἐντὸς πόλεως δέξασθαι· φανεράν γάρ ἐπι σφᾶς εἶναι τὴν ἐφοδον. Οἷς δι' ἀνάγκην βασιλεὺς γίνεται κἀταίνας, καὶ τὸ κατὰ Βλαχέρνας μέρος σφίσι δίδωσιν, ὅπου νῆας ἰδίας βυθίζουσιν ὡς φυλάζοντες, αὐτὰ δὲ τὴν ἐκ τῆς ἰδίας χειρὸς ἕκαστος πρὸς τὸ συμβᾶν παραμυθίαν ζητῶν τῆς εἰς τὸ δυνατόν οὐκ ἡμέλου συτηρίας. Διὰ ταῦτα κἀκείνους κακοῦν οἱ ἐπιόντες οὐκ ἔχοντες, σκευαγωγησάντων καὶ τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῆς περῆας, πῦρ ταῖς τῶν Ἰταλῶν οἰκίαις ἐνέεισαν καὶ κατεπύμπρων τέλειον. Κἀκείνοι μὲν τῷ καταπαύεσθαι τῶν ἐντὸς ἀπειροκαλίας αἰτίαν εἶχον, ἐπιμαϊνόμενοι τοῖς ἀψύχοις, οἱ δ' ἐντὸς τέως ἀνάνδρων ἔφερον σχῆμα κατεπτηχότες ὑπὸ τοῖς τείχεσιν. Οἱ δ' ἐς τοσοῦτον αὐθαδεῖας ἐξώκειλαν, ὥστε καὶ

συγκείμενον παρὰ βασιλέως ἀρχῆθεν τοῦ δεξαμένου τὰ γένη ὥστε διαφορὰς ζυμῶσας αὐτοῖς ἐκτὸς, ἐνδοθεν μὲν τῶν τῆς Ἀδούου στενῶν, ἐνδοθεν δὲ τοῦ Φάρου, οὕτω κατὰ θάλατταν μάχεσθαι, τὸ μέσον δὲ τούτων πάσαις ἄβατον μάχαις ὡς τι τῶν ἀφωσιμῶν καὶ ἱερῶν καὶ ἀμφοτέρους διατηρεῖν, αὐτοὶ ἐκ φρονήματος κατεπαρθέντες μείζονος, παριδόντες καὶ τὰ συγκείμενα, ἐντὸς αὐτῆς τῆς βασιλέως οἰκίας κατὰ τῶν ἱκετῶν τῇ βασιλείᾳ πολέμους ἐξέφερον. Καὶ διὰ ταῦτα βασιλεὺς μισήσας τὴν σφῶν ἐπαρσιν, ἐφήσει καὶ Ῥωμαίοις Γεννουϊτας προσαμύνειν καταστάσιν εἰς πόλεμον. Ὅθεν κἀκείνοι μὲν ἐξερχόμενοι καὶ ἱλαδὸν συνταττόμενοι διεμάχοντο γαίτην τοῖς ἐκ τῶν νηῶν· τὸ δὲ τοῦ βασιλέως στρατιωτικόν, ὅσον ἦν ἐν περσοῖς τε καὶ ἔλαφρον, ἐκ τειχῶν προκύπτον, τόξοις βάλλοντες καὶ σφενδόταις τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶν ἐκάχον καὶ τὰς ἐμβολὰς σφῶν ἐποίουν ἀσθενεστέρας. Ἦδη δὲ καὶ πετροδόλον μηχανήματα διεκίνουν, ἐκείσε τοῦ βασιλέως· ἐξω βελῶν ἱσταμένου καὶ βλέποντος, καὶ μεγίστοις τοῖς ἀπ' ἐκείνου [P. 163] λίθοις τὰ τῆς ἡμετέρας νεῶς κόρυμβα, ἦν ἐκείνοι κατεῖχον πολεμοῦντες ἐκείθεν κατὰ τοῦ τείχους, κατέφλων πέμποντες, καὶ τῆς ὀρμῆς τοὺς ἄνδρας ἀνέστελλον. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἔσοφθ' ὁ πόλεμος διετέινετο καὶ ἅπαν τὸ παρ' ἐκείνων μηχανήματα ἔργων ὑστέρεσι καὶ οὐδὲν ἠνύοντο, ἐκ μανίας ἀπαλλάξαντες κλει-

plerunt. Ac non repertis apud Peræam Genuensibus (hi enim præviso Venetorum in se incursum C enixe imperatorem oraverant ut se cum mulieribus ac liberis rebusque cæteris ipsorum intra urbem admitteret; idque imperator, quod jam esset 239 manifestum eos a Venetis infestis peti, coactus fuerat permittere, regioneinque circa Blachernas illis ad effugium concesserat; ibique jam Genuenses iidem, munito, ut potuerant, littore navibus quibusdam suis demergendis, quarum objectu prohiberent hostium exscensum, se suaque pro viribus parati stabant propugnare), non repertis, inquam, domi, quos quærebant, inimicis Veneti, ac ne aliis quidem apud Peræam ullis (nam et Romani qui domos Galatæ habebant, convasata ipsi quoque supellectili se intra urbem receperant) igne injecto in ædes Italarum eas flamma consumpserunt. In quo stultæ impotentis vituperationem in se traxerunt, frustra intumescentes, quod locum cepissent a nemine defensum, et ignavo furore ævientes in res inanimas. Uti et vicissim Genuenses inertis indignique viris fortibus timoris dedecus tulerunt, non ausi stare in vestigio tuerique focos ac lares, sed relictis inglorie familiaribus tectis sub umbram tutelamque murorum, ut metu attoniti, convolantes. Majus porro crimen erat Venetorum attentatâ contra fidem dudum Imperatori datam intra fines vetitos incursum, siquidem ab initio convenerat, quando est utrique isti Italarum generi permissum libera in urbe ac per hos tractus exercere commercia, ut si quid inter eos contra-

possent toto maris spatio quod patet inter Abydi fauces et Pharum, sed extra hunc locum utram vellent in partem navalibus suis præliis æquor quærerent, medium illud intervallum immune belli certisque quietum induciis haberent. Cujus religionem conventionis cum hodie palam insolenti elati confidentia violare Veneti non vererentur, intra ipsam pene imperialem domum Augusti supplices quærerere ad pœnam ac cædem ausi, merito iis propterea iratus imperator Romanis 240 permisit ut Genuenses defenderent, cumque iis contra fedifragos assultores in armis starent. Itaque uti Genuenses armati ac longa serie ordinati per littora in naves Venetas jaculabantur, ita quantum in urbe tum fuit imperialium copiarum, pedittatus præsertim ac levis armaturæ, prominentes e mœnibus arcubus ac fundis Venetos per foros suarum navium exstantes eminus petebant, non levi eorum damno, debilitabantque haud dubie impetus accedere ac terra potiri conantium. Jamque et machinam movebant jaculatricem petrarum, et despectante imperatore, qui alte quodam in fastigio extra jactum tuto stabat, aplustria navis nostræ, qua Veneti occupata contra nos pugnando utebantur, vastis icibus saxorum per ballistam e muro emissorum contendebant; sicque vim reprimebant irruentium. Quoniam vero producto inde ad vesperam certamine omnis eorum machinatio irrita cedebat, nec proficiebant quidquam necessario recedentes fera in Romanos instincti rabie, quod ab iis se repulsos videbant, eadem die repetentes, qua vacua politos diximus, Galatam, ut

στης ὅτι καὶ αὐτοὶ Ῥωμαῖοι τούτους ἐπέησαν, στρα-
 ρίντες αὐθημερὸν πῦρ ἐμβάλλουσι καὶ ταῖς τῶν Ῥω-
 μαίων οἰκίαις, καὶ καταφθίρουσι τέλειον. Δι' ὅλης
 μὲν οὖν νυκτὸς τὸ πῦρ ἐνέμετο τὰς οἰκίας, φλεγο-
 μέναις δ' ἐπανέτειλεν ἡ ἡμέρα. Αὐτοὶ δὲ τὰς τε ναῦς
 προσελάσαντες καὶ τοῖς θυρεοῖς φραζάμενοι μάχην
 στεβρὰν ἐγείρουσι Γεννουταῖς. Οἱ δὲ τὰς ἐμβολὰς
 καὶ πάλιν δεχόμενοι ἀπημύνοντο, ἕως καὶ τινα τῶν
 ἐν μεγιστᾶσιν ἐκείνων βαλόντες φονεύουσιν. Καὶ
 διὰ ταῦτα ψυχρότεροι τῆς ἐλπίδος ἀποχωρήσαντες
 ἀναχωρῆν τε τῷ πολέμῳ ἐδίδουσαν καὶ κατ' αὐτοῦς
 ἔσαν.

18. Ὅπως ὁ βασιλεὺς μεταπεμφόμενος τὸν ἡγε-
 μένα αὐτῶν προσεβίαι στέλλει.

Τότε καὶ βασιλεὺς πέμψας τὸν εἰς κεφαλὴν τεταγ-
 μένον ἐκείνων μετακαλεῖται μεθ' ὅτι πλείστης τῆς
 Διάρτητος, καὶ ὑπὸ τῇ προσηκούσῃ ἀσφαλεῖς σὺν
 ἑτέροις καταλαβόντι ὠνεϊδίξει τε τὰς παραλόγους
 ἰρμάς, καὶ τὴν τῶν συγκαίμενων τῇ βασιλείᾳ μετὰ
 τούτων παραβασίαν εἰς φανεράν ἐτίθει αἰτίαν, τὸ δὲ
 καὶ πῦρ ἐνέβαιναι Ῥωμαίων οἰκίας ταυτομένους ἐν
 εὐλαῖς ἀπερβολῆν μανίας ἔκρινεν. Ὁ δὲ πόλλ' ἄλλα

πρὸς βασιλείᾳ λέγων τε καὶ ἀπολογούμενος οὐδὲν
 πλέον τοῦ κακῶς δοῦσαι πράττειν καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς
 ἀπηνέγκατο. Ὅμως δ' ἐξ αὐτῆς πρὸς ἐβίαι μὲν
 στέλλει πρὸς τὴν ἐκείνων συναγωγὴν, [P. 164] αὐ-
 τῶν γε λαβόντων ἐπὶ τῶν ἰδίων νεῶν τὸν εἰς πρε-
 σβευτὴν ταχθέντα. Ὁ δ' ἦν ὁ Κρήτης Νικηφόρος,
 ἀνὴρ γενναῖος καὶ τίμιος καὶ διὰ πολλὰ μὲν προκρι-
 θεὶς εἰς τοῦτο, πλέον δὲ καὶ ὅτι ὡς οἰκεῖον δῆθεν
 ἀρχιερέα ἐμελλον βλέπειν Βενετικοί· Κρήτη γὰρ
 ὑπὸ τούτους ἦν, ἧς ἐκεῖνος ἀρχιερεὺς ἐπικεκήρυκτο,
 εἰ καὶ πόρρω διῆγε ταύτης διὰ τὴν τῶν Ἰταλῶν
 ἐπικράτειαν. Αὐτὸς δὲ βασιλεὺς εἰς ἀγανάκτησιν τὴν
 πρέπουσαν προηγμένος, καὶ μάλιστα διὰ τὴν τοῦ
 καταφρονηθῆναι δοῦσαν, ἐπισχῶν τοὺς ἐν τῇ πόλει
 Βενετικούς ἱκανοὺς χρήμασι μέχρι δὴ καὶ εἰς χιλιά-
 δας ὀδοῦσκοντα ἐνεχύραζε τῶν πυρποληθεισῶν οἰ-
 κίων χάριν, ὅσαι τε Ἰταλῶν κατὰ τὴν περσίαν ἔσαν
 καὶ ὅσαι Ῥωμαίων· καὶ γὰρ καὶ τὰς τῶν Ἰταλῶν
 χρεῶν ἦν δεφρονδεύειν διὰ τὰ συγκαίμενα βασιλεὶ τε
 καὶ σφίσι. Δοκοῦσι δὲ μοι καὶ Γεννουταῖ τῆς αὐτῆς
 χάριν αἰτίας ἐς ὕστερον τῶν ἐν τῇ πόλει καταπαρ-
 θῆναι Βενετικῶν.

illie prius domos Genuensium incenderant, ita nunc
 pariter et Romanorum aedes inflammarunt, durante
 per noctem totam, et necdum extincto quando se-
 quens dies illuxit, incendio. Ipsi vero remigio pro-
 motis ad partes Blacheruarum, ubi stare Genuen-
 ses norant, navibus, protecti corpora scutis ob-
 longis, vi summa nituntur irrupere. Sed Genuen-
 sibus strenue resistentibus, et e munitionibus
 quas ad aditus paraverant fortissime prohibentibus
 excensum, acre praelium exarsit in longum durans;
 donec unus quispiam e primoribus Venetorum,
 telo ictus a Genuensibus misso, moriens concidit.
 Eo casu ablata successus spe et refrigerato pu-
 gnandi ardore, 241 cedentes retro Veneti belli
 quasdam inducias fecerunt, subductis extra jactum
 quiescentes navibus.

19. Ut imperator accito ad se duce classis Venetæ
 legationem Venetias miserit.

Tunc imperator invitatum ad colloquium, fide
 securitatis abunde facta, ducem supremum classis
 Venetæ vultu maxime hilari ac summam præfe-
 rente fiducia excepit cum magno aliorum comi-
 tatu venientem. His Augustus haud parce expro-
 bavit inconsultus usus; et cuius manifesti tene-
 rentur scædfragæ in suam majestatem temeritatis,
 contra dudum stabilita invicem pacta perfidiose
 grassate, increpavit crimen, hujus etiam distin-
 guens gradus. Nam et nefarium fuisse incurrere
 infestis ipsis in loca imperatoris ditionis, adeo-
 que in partes urbis regis ubi suo permissu ac sub
 protectione imperii Genuenses habitarent. Cæterum
 super illud per se immane facinus, non dubitasse
 ipsos Romanorum quoque ipsorum, cum quibus
 pacem haberent, sitas apud Galatam domos in-
 cendere, furoris profecto cumulum et omnem jam

PATROL. GR. CXLIV.

excedens modum protervæ perfidiæ piaculum fuisse.
 Ad ea præfectus classis Venetæ cum multa excu-
 sare dicendo conatus esset, nihil memorare valuit
 quo satis purgaret insolens factum, efficeretque
 ut aliud audientes judicarent quam se ac suos
 egisse in eo perperam et contra omne fas grassa-
 tos. Tamen imperator ex tunc putavit legationem
 ad eorum senatum destinandam, ipsis libenter ad-
 mittentibus et delectum ad id legatum in suas eo
 deferendum accipientibus naves. Fuit ille antistes
 Cretensium Nicephorus, quem fore Venetis gratum
 eo nomine putavit imperator, quod cum jam ipsis
 subesset Creta insula, episcopum loci suæ ditioni
 subditi libenter illi apud se visuri merito spera-
 rentur. Hic porro Nicephorus electus quidem et
 rite ordinatus episcopus Cretæ fuerat, sed a sua
 ecclesia procul debebat propter dominantes in ea
 Italos. His profectis imperator, prout par erat,
 indignatus ob hostiliter 242 invasam tanto sui
 contemptu et deletam incendio Galatam, Venetis
 in quibus urbem, quos, ut est ante dictum, com-
 prehendi jam jusserat, multam indixit pecunia-
 riam summæ octoginta millium nummorum confi-
 ciendam ex oppignerari statim jussis omnium ip-
 sorum bonis, qua resarciretur damnnum combu-
 starum illic domuum, vel ad Italos vel ad Romanos
 pertinentium: nam et Itolorum domos juxta pa-
 cta cum iis a se inita defendere se debere judica-
 vit. Videtur quoque mihi causa eadem, dolor, in-
 quam, et indignatio animos pungens recordatione
 inflammatarum a Venetis ædium, concitasse post-
 modum Genuenses ad insurgendum in eos ipsorum
 qui tunc erant in urbe, et eosdem sæva incursione
 opprimendos.

9

κ'. Περὶ τῆς τῶν Γεννοῦτῶν κατὰ τῶν ἐν τῇ Ἀδελφείᾳ Βενετικῶν ἐπιθέσεως.

Τοῦ γὰρ αὐτοῦ ἔτους, μὴδὲ Σκιρροφοριῶνος λήγοντος, ἐκ τινος εἰκαίας αἰτίας παρακροτήσαντες ἑαυτοὺς, καὶ αὐτοῦ τοῦ ῥηγῶς Ἀρμενίας τυχόντος ἐν πόλει, ὃς δὴ καὶ κατὰ φρερίους Ἰταλοῦς διῆγε, τὰ πλεῖστα γούν καὶ αὐτοῦ δυσωπούντος καὶ μεσιτεύοντος, πλείστοι ὄλιγοις καὶ ἡμέροις ἄγριοι ἐπιθέμενοι, δυναστεύσαντες καὶ αὐτὴν τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, τολμῶσι τὰ ἀνοσιώτατα πράττειν, θυμῶν τε συστρατιώτη χρησάμενοι καὶ ὀργῇ ἐκ μνήμης τῶν χθὲς συμπόντων σπάθας τε γυμνοῦσι, καὶ σὺν τρόπῳ ὀδόντας θήξαντες ἄνδρας ὑποκλινομένους σφίσι καὶ λιπαρῶς ἐξ ἀνάγκης δεομένους μεγίστης ἀνηλεῶς αὐθημερῶν κτείνουσιν, ἐντὸς οἰκιῶν κατασφάττοντες ἱερῶν νόμῳ. Ἀπὸ γὰρ τοῦ [P. 165] σφῶν μπαϊούλου ἀρξάμενοι, ὃν ἐγκακλεισμένον ἀπὸ τέγους χαλασθέντες κρεανομοῦσι, τοῖς λοιποῖς ὅπου τύχαιον ἐπιτίθενται, ὡς καὶ συχοῦς ἅμα τεθάφθαι καὶ γενέσθαι τὰ μνήματα πολυάνδρια. Τῶν γούν ἐπιφανῶν οὕτως ὀλωλότων ἀνδρῶν οἱ ἔλλειμμένοι, βάνασοί τινες ὄντες καὶ σκυτοτόμοι καὶ κιθωτῶν τέκτονες καὶ πάσης ἄλλης ἐπιήβολοι τέχνης, τότε μὲν ὑπὸ σκότον δύντες τὸ ξίφος ἐκφεύγουσιν, ὕστερον δὲ διὰ

ἄδελφους ὄντες μετοικεῖν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν καὶ τὴν τοῦ γένους συναγωγὴν ἐγνωσαν.

κα'. Περὶ τῆς εἰς Βενετικούς προσβέλας διὰ ταῦτα τοῦ βασιλέως.

Ὁ γὰρ βασιλεὺς ἅμα μὲν τῷ ταῦτα γενέσθαι δι' ἐννοίας γενόμενος μὴ αἰτίαν σχολῆ ὡς συμπράξειε δῆθεν, πρέσβεις ἐκλεξάμενος τὸν τε μοναχὸν Μάξιμον τὸν Πλανούδην καὶ τὸν ὄρφανοτρόφον Λέοντα, ἄνδρας ἔλλογιμους καὶ συνετοὺς, ἐπ' Ἀκουιλίας ἀπέστειλεν, ἀπολογούμενος τῷ κοινῷ συνεδρίῳ τούτων καὶ πικριστῶν τὸ οἱ ἐπὶ τοῖς τετελεσμένοις ἀνάτιον. Οἱ καὶ παραγεγονότες ἐν χρῶν κινδύνῳ κατέστησαν, τῶν προσγεγῶν τῶν φονευθέντων σφίσι ἐπαναστάντων. Μόλις δὲ τοὺς περιόντας οἰκείους ζητήσαντες καὶ λαβόντες, περὶ τῆς μετὰ τῶν Ῥωμαίων εἰρήνης τῆς νῦν ὡς πάλαι καιρὸν ἐτίθουν βουλεύεσθαι. Οὐ μὴν δὲ καὶ πρέσβεις ἀντεπέστειλλον τότε, ἀλλὰ δὲ αὐτῶν περιαλῶς ἐξωνειδίζοντο βασιλεὶ τε καὶ Ῥωμαίοις, ὅπως ἐντὸς χειρῶν ἐκείνων τοιαύταις συμφοραῖς μὴ χωροῦμαις τῷ ἐκείνων ἔδει τοὺς οἰκειοὺς οἱ ἐγθραίνοντες περιέβαλον. Τὰ μέντοι γε πράγματα τῶν Βενετικῶν καὶ σφοδρότερον ἀνταπήτουν (τὰ δ' ἦσαν ἃ φθάσας ὁ βασιλεὺς ἀντι τῶν πυρποληθεισῶν οἰκιῶν ἐνεχύραζεν) ὡς οὐχ οἶων τε

20. *De incursione Genuensium in Venetos qui erant in urbe.*

Eodem quippe anno, mense Decembri desinente, rixa ex vulgari et nihili offensuscuncta exardescens, concitati adeo mutuoque hortatu ad arma consternati Genuenses sunt, ut quantumvis intercederet pacemque conciliare pro virili curaret tunc forte in urbe præsens rex Armeniæ, apud utroque sacrorum communione gratiosus, quippe cum Freris Italis vivens, — isto, inquam, ad hos a vi dissuadendos nequidquam omnia tentante, in paucos plurimi, in mites et obnoxios feri sævique impetum facientes, ipsis etiam obstare nascenti tumultui conatis Imperatoris ministris et magistratibus, cedere compulsis, in ausa nefaria proruperant, auxiliariis usi zelo ac furore, quos recurrens memoria nuper actorum inflammaret. Strictis ergo ruentes ensibus, et apertorum instar dentes ad cædem acuentium frendentes, miseros ipsis se inclinantes et in extrema necessitate humillime supplices crudeliter ipsa die plurimos obruntant, intra domos ipsorum ritu victimarum jugulantes. Initio enim facto a bajulo eorum, quem e tecto sub quo clausus tenebatur præcipitantes membratim conciderunt, 243 in alios inde ubi cunque inventos pari sunt immanitate invecit, tanta sic edita et temere sparsa strage, ut singularibus cadaver quodque mandare sepulcris per nimiam copiam non liceret. Multa necessario coactervata in unam foveam communi tumulto cumlabantur. Sic igitur illustrioribus quibusque Venetorum in urbe degentium absumptis, reliqui opifices ferme viles, sutores, coriarii, fabri arcaturum, illiberaliumque istiusmodi professores artium,

tunc quidem abditis tenebris gladium fugerunt, pulea urgente metu repetere patriam neque ad suæ gentis recipere convictum factu necessarium putarunt.

21. *De legatione ad Venetos ob hoc missa.*

21 At imperator simul hæc in hunc modum acta cognovit, sollicitus ne culparetur quasi cooperatus ad istam cædem Genuensibus, monachum Maximum Planudem et præfectum orphanotrophii Leonem, viros insignes ac prudentes proptereaque judicatos idoneos huic recte fungendæ legationi, Aquileiam jussit se conferre, purgareque illic apud senatum Venetorum imperatorem suum ab omni suspitione approbationis aut conscientie rerum a Genuensibus violenter actarum. Eo illi cum pervenissent, in maximo periculo fuerunt, cognatis et consanguineis eorum qui occisi fuerant ulcisci suorum cædem ipsorum nece contendentibus. Ægre tandem prævaluit vitæ horum parendi consilium, cura maxime recipiendi permutatione cum hisce quos sui generis adhuc reliquos teneri Constantinopoli sciebant. Quibus repetitis receptisque, legatos dimiserunt nullo responso dignatos circa propositionem pacis inter Imperium et Venetos veteris nova invicem conventionem firmandæ. Ista enim de re se postea deliberatos dixerunt, ubi esset ipsis ab imperatore satisfactum circa quosdam quæ ab ipso poscerent. Quibus tamen ipsi exponendis legatos vicissim Constantinopolim mittere non curarunt: sed per duos missos illic eodem revertentes primum dolenter exprobrarunt imperatori et Romanis quod crudelitatis immanioris quam mores ipsorum 244 et civilis institutio capere ac ferre posse viderentur, exercitæ ipsis sinentibus in sup-

των σπονδῶν γανήσασθαι, εἰς ἀνανέωσιν ἤδη κειμέ-
νων, ἐξηυσμένων τῶν τῆς προτέρας εἰρήνης και-
ρῶν, εἰ μὴ ταῦτα γένοιτο. Βασιλεὺς δὲ καὶ ἐτι ἀπρίξ
εἶχετο τοῦτουν, οὐ κατὰ χρεῖαν μᾶλλον ἢ τὴν τοῦ δι-
καίου δόξαν, ὑπερηφανῶν ὄλωσ ὡς ἐκείνων καὶ μᾶλ-
λον αὐθὺς τῆς πρὸς Ῥωμαίους δεθησομένων εἰ-
ρήνης.

23. *Περὶ τοῦ βιβλίου τῶν ἐπιγράμτων ἐν ᾧ ἐγγράφηται
κατηγορήματα τινὰ, καὶ περὶ τῆς τοῦτου ἀπο-
λογίας τοῦ βασιλέως.*

[P 166] Τῆς μὲν τοῦ βασιλέως περὶ τὴν Ἐκκλησίαν
κτεμονίας πολλὰ καὶ ἄλλα τὰ δείγματα, εἰ καὶ τὰ
κατ' αὐτὴν πράγματα ὕδρα τις ἦν ἢ μυθευομένη καὶ
πολλὰς σκηνδάλων ἀνέφευε κεφαλὰς. Ἔδει δὲ πάντως
τῷ Ἡρακλεῖ τέμνοντι καὶ ἐπικόοντος Ἰολάου. Ἄλλ'
ὁ μὲν Ἡρακλῆς ἦν οὗτος, Ἰόλαος δὲ ὁ καὶ ἀξίος
συνεργῆς; ἐζητεῖτο μὲν, οὐχ εὐρίσκατο δέ. Διὰ τοῦτο
καὶ οὐκ ἦν ὄλωσ μόνον τὰς τομὰς εὐδοεῖν, εἰ καὶ μὴ
τὸ ξίφος τῆς φροντίδος ἠμβλύονετο. Καὶ ἀφήμι τὰς

plices ipsorum, quos protegere jure hospitii et
promissi patrociniū fide debuerant, manifestos et
facto gloriantes auctores in suis manibus ac po-
testate impune vivere permetterent. Deinde bona
suorum, pro multa indicta in compensationem
damni combustarum ædium, sequestrata magno-
pere, ut relaxarentur, institerunt, negantes, nisi
hæc fierent, se posse consentire in renovationem
olim icti cum imperio, in certum tempus jam pro-
sus elapsam, foederis. Quibus auditis imperator
obfirmavit se in consilio negandi quod petebatur,
non magis præsentem utilitatem quam jus ipsum,
quo nisi se in his certo existimabat, sequens,
contemnens autem omnino Venetorum minas;
quos priores opus habituros rursus stabilita cum
Romanis pace, et ad id ipsum orandum, rationi-
bus ipsorum adigentibus, ultro descensuros con-
suebat.

22. *De facto tomo in quo scriptæ erant accusa-
tiones quædam; et ut de iis se purgaret impe-
rator.*

Quam cordi essent imperatori res Ecclesiæ, ac
quam sollicito ille studio pacem ejus tranquillita-
temque procuraret, multis varie per hanc histo-
riam sparsis intelligi potuit exemplis. Cæterum
quæ tunc Ecclesiam turbabant scandala, hydræ
instar illius memoratæ in fabulis, secundo subinde
nascentium capitum pullulabant fetu, quibus uti-
que vincendis opus omnino erat Hercule, secante
et urente Jolao. Herculem in imperatore Andronico
repereramus: qui ei opportune cooperaretur,
quæsitus diu est, nondum autem inventus, Jolao.
Quid ergo mirum si solus ipse, licet operæ non
parens, negotium non absolveret secando ad
quod nunquam hebes deprehensus est ejus gla-
dius; gladius, inquam, spiritus, hoc est, acris
cura in omnem intenta occasionem Ecclesiæ quo-
vis modo consulendi laboranti. At quid queror
ajutorem hoc agentū defuisse Augusto, cum, quod

Α παρὰ τῶν σχιζομένων ἀφανεῖς τε καὶ φανεράς ἐπι-
τεχνιτεύσεις, ψυχρῶν χαρίτων παρὰ πολλῶν κατα-
τιθεμένων αὐτῇ, ὡς εἰρηνεῦσιν μὲν, οὐ μὴν δὲ καὶ
παγκίως ἔχειν πρὸς τὴν εἰρήνην, ἀλλ' ἀμφικλιῶς
καὶ ὡς ἔτυχεν. Ἄλλ' οἶον τὸ τότε. Φάκελος γὰρ
γραμμάτων καὶ τόμος, ὃ δὴ λέγεται φάμουσος, εἰς
χεῖρας τῷ βασιλεῖ γίνεται, τὸ μὲν ὄθεν καὶ παρὰ
τῶν οὐκ οἶδα, τέως δὲ πολλ' ἄττα φέρων αἰτιά-
ματα. Τοῦτον βουλευθεὶς ἀνατρέπειν ὁ βασιλεὺς καὶ
λόγους φέρειν παλαίοντας (ἤπτοντο γὰρ ἐπεικίως κά-
κείνου τὰ αἰτιάματα) τὸ μὲν γραφαῖς τὴν ἀντιλογίαν
ἐπιτρέπειν γίνεσθαι, ὡς ἂν γε κατὰ ῥῆμα τὰ τῆς
ἀνασκευῆς γίγνοιτο, οὐκ ἐδοκίμασε τέως πολλῶν
αἰτιῶν ἕνεκα· αὐτὸς δ' ἔγνω προκαθίσας, συναγω-
γῆς κοινῆς γενοῦσας, καθ' ἕνα ἀναγιγνωσκόμενον ἀνα-
τρέπειν. Καὶ γέγονεν οὕτω. Καὶ δὴ συνάγονται μὲν
ἀρχιερεῖς, συνάγονται δ' οἱ τοῦ κλήρου καὶ μοναχοὶ
καὶ λαὸς, καὶ βασιλεὺς ἅμα τοῖς ἐν τέλει συνεδριά-
σας ἕκαστον κεφάλαιον τῶν τοῦ τόμου οὐκ ἀγενῶς

est indignus, multos in eo passus adversantes sit?
Mitto discissorum ab Ecclesia partim machina-
tiones in eum subdolas, partim eruptiones palam
vehementes: dissimulo frigidam gratiam ipsorum ejus
245 ope reconciliatorum Ecclesiæ, quorum haud
pauci vel non bona fide usi beneficio, vel non sa-
tis grato animo studium aqua proportione merito
pendentes, ita pacati erant ut in pace siuarent,
ambigui inter utrumque, et ad omnem auræ statum
inquietudine obnoxia mobiles. Hujus generis cui-
piam imputaverim quod tunc contigit modo a me
narrandum. Fasciculus chartarum sive tomus, aut
potius, ut vocari solet, famosus libellus, in manus
imperatoris venit, unde aut per quos allatus, ne-
scio, cæterum multa criminationum amplectens
capita. Ea refellere volens imperator, et oppositis
defensionibus idoneis ineluctabiliter evincere nihil
in iis nisi vanum et calumniosum esse (erant au-
tem illic quædam satis aculeata in ipsum Augu-
stum, quæque illum haud leviter pungerent) scripto
committere confutationem ordine singulis objectis
occursum non judicavit opportunum, pluribus de
causis: voce viva satius habuit rem exsequi, et
habiti præ oculis libelli partes, post quamque re-
citatam, dicendo evertere singulas. Id adeo in hunc
modum gestum est: Convenerant in cœtum peram-
plum episcopi, clerus, monachi, populus. Impera-
tor procerum medius considens Libelli famosi ca-
pita omnia retexit, et unumquodque illorum diluit
victrici defensione, reipsa ostendens efficaciorum
esse in tempore ac non raro felicibus adhiberi sua-
vem persuasionem fretæ rationibus eloquentiæ
quam imperiosam vim armatæ majestatis, maxime
quando (ut nunc videri auctor scripti clanculatii
volebat ipso illo malitioso sui celandi artificio)
metuunt, qui queruntur aut accusant, ne jus et
æquum suarum scilicet allegationum tyrannica vi
quadam opprimatur subnixæ fastu potestatis audire
tranquille dedignant, et superbe obterere paratæ

διέλευν, ἔργῳ δεικνύς ὡς πειθῶ κρείττων βίας, καὶ μάλλον ὅπου καὶ τὸ τῆς ἐξουσίας ὑφορᾶσθαι πέφυκε πρὸς τὴν τοῦ κρατεῖν ἰσχυρὴν συμβαλλόμενον. Καὶ [P. 167] ὁ γράφας ἀφανῆς ἦν, τὴν οὐδανίαν τάχα καὶ τὸ μὴ ἐπὶ τισιν ἰσχυρίζεσθαι τῇ ἐκ τῆς ἐξουσίας ὑπωπτευμένη βία καλύπτειν οὐδόμενος· βασιλεὺς δ' ἐμφανῶς ἀντέλεγε προτιθεὶς τοῖς πᾶσιν εἰς κοινὸν τοὺς λόγους, τὴν μὲν ἀνάγκην τῆς ἐξουσίας ἐν μέρει τιθεὶς, τῇ δὲ πειθοῖ προσάγεσθαι θέλων ἐκ περιουσίας πολλῆς τὸν ἀκούοντα.

κγ'. *Περὶ τοῦ κινήθητος κατὰ τοῦ Φιλαδελφείας ἐγκλήματος.*

Τοῦτο καὶ πρότερον ἐπὶ Ἀθανασίου πατριαρχοῦντος ἐποίησεν, καὶ κεφαλὴν ἑλλην σκανδάλου σοφῶς ἀπέκοπτε, καὶ λόγοις ἐπὶ κοινῷ λεχθεῖσιν ὡς τισὶν ἐπιβάδας τὸ ἀνοιδοῦν κατεμάλαττε· σοφοῦ γὰρ ἰατροῦ πρὸς τομῶντι πῆματι τομὰς ἐπάγειν, πρὸς δ' αὖ ὑφιέντι τῆς ἀνοιδήσεως προσηγνῆσι φαρμάκοις ἐκ τῶν λόγων καταστέλλειν πειράσθαι, καὶ μηδὲν διδόναι τῇ ἐκτῆσει πάροδον. Καιρὸς δὲ συνάπτειν τοῖς παροῦσι καὶ τὸ ἤττον ἐγγίζον διὰ τὴν τῆς ὑποθέσεως

γεινιότητα. Ἐκινήθητο λόγος τῷ βασιλεῖ περὶ τοῦ κατὰ τὴν Βαβυλῶνα σουλτάν, διευλαδομένου τέως ὅπως εἰς ἀδελφότητα γράφοι τὸν ἐχθρὸν τοῦ σταυροῦ. Καὶ τὸ πρᾶγμα ἐπεικῶς τῶν ἀτόπων ἐδόκει, εἰ καὶ σύνθετος ἦν ἐξ ἀρχαίου τοῖς εὐσεβῶς βασιλευσυσιν. Οἶος οὖν ἦν ἐκεῖνος, πρὸς τοιαῦτα διευλαδοῦμενος (τὸ γὰρ πατέρα γράφειν οὐκ ἀξιοῦντα τὸν πάππαν διὰ τὸ δῆθεν ἐσφάθαι, εἰς ἀδελφοὺς τάττειν μὴ ὅτι γε θεῖον, ἀλλὰ καὶ ἐχθρὸν τοῦ [P. 168] Χριστοῦ, πόνος ἦν οὐ μικρὸς ἐκείνῳ), κοινοῦται τισὶ τῶν ἀρχιερέων παροῦσι τὸ σκῆμμα, καὶ τὴν θεραπείαν τοῦ συνειδότος ζητεῖ. Καὶ ὁ μὲν ἔλεγεν, ὁ δὲ ἄλλος ἄλλο τι τὰ εἰς θεραπείαν τοῦ συνειδότος ἀπεσχεδίαζεν. Ὁ μόντοι γε Φιλαδελφείας θεολήπτος θέλων σεραπεύειν βασιλεῖ τὴν συνειδησιν, ἀνεκτὸν ἀπὸ Γραφῶν ἐπειράτο τὸ πρᾶγμα δεικνύειν. «Καὶ τί γε, φησὶ, τοῦτο δεῖνόν, εἰ καὶ τοῖς δαίμοσιν, οὐχ ὅπως ἄνθρωποι πάντες, ἀλλὰ καὶ Χριστιανοὶ ἀδελφίζουσιν; τὴν γοῦν ἀνάγκην γίνεσθαι χάριν νίκα τῇ συνέσει. Ὅπου δὲ τοῦτο καὶ γέγραπται; ἢ Ἰδοὺ μητρός μου ἐμαχέσαντό μοι, ἢ λέγει ἡ ἡσματίζουσα. Γιόους δὲ

quidquid quantumvis probabile præjudicatis ejus erroribus quivis ausus fuerit opponere. Scriptor libelli quis fuisset, in obscuro mansit, seu suæ illi villitatis conscientia lucem fugere, qua traducendus ad ludibrium fuerat, suasis, sive, quod indicavi, artificis scelus fuit affectare cura ista latendi speciem timoris, quæ suspicionem impingeret dominantibus **246** arrogantis injustæ, minis ac supercilio deterrentis subditos a libera prolatione veritatis. Adversus quod sapienter utique Augustus, seposito tantisper terrore majestatis et velut solio descendens, æquo in campo, meræ rationis armis calumniam astu grassantem debellavit, privatæ defensionis eloquentia omnem opinionem sui sinistram audientium eximens animis, et damnum plene resarciens qualescunque maledica illa scriptio famæ suæ intulisse potuisset.

23. De mota in Philadelphiensem criminatione.

Tali consilio non nunc primum imperator usus est. Prius enim patriarchatum gerente Athanasio, aliud similiter exoriens caput scandali pari sapientia districtæ in tempore dictionis amputavit, oratione ad conventum prudenter habita, qua velut maligne tumescens ægri corporis tuber blanda excantatione præmollivit, ne mora et neglectu inflammatum in ulcus perniciosum erumperet. Peritū quippe medici est, uti a sævius æstuante rigidiusque distenta ferrum ac sectionem non abstinere vomica, ita, ubi dolor remissus duritiesque tumore laxato remollescens spem fecerint non inutiliter tentandæ curationis blandioris, indulgere medicamentis lenioribus unguentorum ac cataplasmatum, quorum ope benigna prævertatur dira necessitas rumpendi exitum ustione ac cruenta chirurgia intus bullientis, et nisi foras extrahatur, membrum corrupturæ saniei. Placet istud quoque a nostro

tunc editum principe providæ moderationis exemplum e prætermissa memoria decursi narrando retro temporis retractum hic ponere, si minus ordine gestarum rerum ad hunc historiæ locum pertinens, genere tamen et similitudine argumenti non pro-sus ab eo alienum. Cum incidisset imperatori ex usu præsentis necessitas dandi litteras ad sultanem Babylonis, etsi exigebat antiquo more, Augustorum præcedentium, etiam religiosissimorum, exemplis probato, vulgaris epistolarum istiusmodi formula ut fratris titulus in inscriptione poneretur, tamen euni sua peculiaris quædam delicatiorque religio cunctabundum in **247** eo tenebat, scilicet verentem ne indignum nefastumque jure videretur hostem crucis ab imperatore christiano fratrem saluari. Urebat acriori sui sensu hic animum scrupulus, quod quasi penitius adigeretur apprimente conscia memoria nuper a se omissæ, in occasione non minus urgente, scriptio litterarum ad Papam, ea solum de causa, ne Patris ex consuetudine titulum epistolæ præfigere cogeretur; quod inducere in animum nequiret, eum Patris appellatione dignari, quem erroris autemaret cuspis affinem. Ex cujus facti præjudicio prona erat in præsentis solutionem dubii consecutio, utique cum multo appareret inconvenientius hominem non solum atheum, sed et hostem Christi manifestum ab imperatore christiano fratrem, quam ab eodem Patrem Romanum Pontificem vocari. Ergo haud valens sic imperare stomacho cuidam suo proprio fastidiosiusculæ religionis, ut tantum absurdæ indecentiæ vel exorbere sustineret vel speraret posse concoquere, æstum hunc ipsum animi forte præsentibus aperuit episcopis, si quid huic morsui conscientiæ sedando accommodatum in promptu haberent, proferre ne gravarentur, exorans. Ad eam provocationem cum

μητρὸς τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ ὁ Νύσσης ἐξηγεῖται **A** τὴν δαίμονα, ὡς ἂν ἐκ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς αἰτίας (τὸ δ' ἴσται, οἶμαι, ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης, ἀρχὴ τις γενομένη τοῖς μὴ οὖσιν εἰς ὄντων) τούτους τε κἀκείνους ὡς ἐκ τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς προῆχθαι καὶ ποιητοῦ. Τοῦτο ἴσως καὶ κατὰ τὸ τυχὸν τῷ εἰπόντι παρεῖρηται, ἐξ εἰκότων δὲ γέγονε μέγα καὶ εἰς σκανδάλου πρόφασιν ἱκανόν. Ὁ γὰρ Δυβράχλου Νικήτας τὸν λόγον ἀκούσας οὐκ ἀνεκτὸν ἀκοαῖς εὐσεβέσιν ἤρησαστο πάμπαν, εἰ δαιμόνων ἀντικειμένων Θεῷ, ἑθρωποι ὑπήκοοι τῷ Χριστῷ καὶ υἱοθετηθέντες Θεῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος, ἀδελφοὶ λέγοντο. Γνησίους γοῦν διὰ ταῦτα τὸν εἰπόντα βλέπειν ὄμμασιν οὐκ ἤσχετο, ἀλλὰ πολλοῖς διελάλει τὸν λόγον καὶ βλασφημίαν τοῦτον οὐ μετρίαν ἔκρινε. Ταῦτα πολλοῖς μὲν ἔπειε χλευάζειν καὶ τὸν λόγον ἐπεικῶς ὡς ἰὸν κηρύξαι καὶ ὄφρων ἀποστρέφασθαι· ἐπέτυστο δὲ καὶ

βασιλεὺς πλατυνομένου τοῦ λόγου, καὶ ὡς εἰκὸς περιαλγῆσας καὶ τῶν πραγμάτων καταστεινάζας, εἰ μὴ μόνον τοῖς σχιζομένοις, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς δὴ τοῖς ἠνωμένοις τὰ τῶν ἰδίων χλευάζονται, σύνοδον συγκροτεῖ, καὶ διαλαλεῖ πᾶσι τὰ τέως λεχθέντα, καὶ ὡς ἦν κατὰ τὸ εἰκὸς τοὺς λόγους διευθετεῖ, ἐκδύλλων ὑποφίαν ματαίαν ἐκ καρδιῶν ἀκούοντων ἐνσκιρρούμενην ἦδη τῷ Θεολήπτῳ. Αὐτὸς δὲ πειράσας κακοῦν τὸν τὴν τοῦ σκανδάλου πυρκαϊᾶν ὑπανάφαντα αἰδοῖ τοῦ ἀνδρὸς εἰργεῖται, τὸ μὲν διὰ τὴν ἐκείνου κατάστασιν (ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις εὐλαθεῖς ὁ ἀνήρ, καὶ οὐ κακουργία, ἀλλ' εὐλαθεῖα παρακεκίνητο), τὸ δὲ καὶ διὰ τὸ ἀρθῆναι θέλειν μέγα τὸ σκάνδαλον ἐκ τοῦ τὸν ὑπομνήσαντα κινδυνεύουσα.

B κδ'. *Περὶ τῶν ἀποστειμένων χαρτίων καὶ ὅπως ἐυρέθησαν.*

Δεινὸν δὲ πάθος ἐντεῦθεν εἰσῆιεν [P. 169] τὸν πα-

alii alia dicerent, et variis ex tempore pro se quisque allegandis quasi hebetare satagerent aculeum quo alte infixo pungebatur nimium tenera pene superstitiosi conscientia principis, Philadelphien-
 sis Theoleptus palmarium se putavit e sacris oraculis argumentum reperias, quo evinceret licitam islam, nec ulli obnoxiam censuræ haberi debere loquendi ac scribendi formulam. Ejus hoc e canonicis Scripturarum astruere conantis hæc ferme fuit oratio: « Quid enimvero tantum piaculi sit Babyloniz sultanem fratrem nominasse, si sancto Spiritu, qui sacros libros dictavit, auctore discimus **C** malis ipsis dæmonibus non tantum homines omnes, sed etiam Christianos fraternam quadam necessitudine conjungi? Vincat ergo ratio inanem metum; et cum res exigat conveniri sultanem literis, et harum inscriptionem oporteat talem esse qualis jam olim exemplis principum piorum et usu hactenus continuo informata est, detur opera ut quod necessario faciendum est, fieri libenter appareat: alioqui enim non haberet gratiam meriti, quod vi expressum quadam et extortum ab invidiis videretur. Locus Scripturæ quo fretus hæc loquor, hic est. Sponsa in Cantico sic ait: « Filii matris meæ pugnaverunt contra me ». Ibi Nyssenus Sponsam quæ sic loquitur esse docet Ecclesiam Christi. Hæc a matris suæ filii oppugnari se queritur, hoc est, eodem **248** interprete, a malis dæmonibus, qui matris ipsius filii dicuntur, quoniam tam Ecclesia quam dæmones ex eadem causa et principio sunt orti, divina nimirum bonitate creatrice universorum, per cujus secundam beneficentiam cuncta ex nihilo in exstantiam protracta sunt. Hæc omnes bonos juxta malosque angelos aut homines uno pariter cunctorum Patre ac Conditore genuit. » Talia minus forte præmeditata quasi Philadelphien-
 sis projecit in medium; quæ gravis statim scandali et invidiæ in eum occasione sunt visa præbuisse plausibilem. Hoc enim audito Dyrrachiensis Nicetas haud tolerabi-

lem piis auribus orationem censuit, qua rebellium Deo dæmonum Christo subjecti homines, a Deo per baptismum in filios adoptati, fratres dicerentur. *Æ*quis igitur oculis spectare sic locutum non sustinuit: sed et verbis continuo plurimis impiam, ut putabat, mentionem aversatus, ei suo judicio blasphemiz non mediocris notam inussit. Ducti non pauci auctoritate Nicetæ amarum irrisionibus Theoleptum traducebant, ejusque sententiam nihilo moderatius quam pestem et venenum viperinum aversabantur. Cæterum Augustus, qui orationes utriusque contrarias præsens pleno auribus hauserat, ubi quod inde per populum in Philadelphiensem murmur glisceret postea cognovit, ægre, ut par erat, novæ super tot alias offensionis exortum tulit; et miseratus sortem publicam, quod jam non solum schismate abrupti cum perstantibus in Ecclesiæ unitate contenderent, sed hi quoque jurgiis mutisque ludibriis committerentur, convocata synodo disseruit de suborto Dyrrachiensem inter Philadelphiensemque certamine, hujusque verba in sententiam exposuit commotam, omnem ab eo minus sanæ doctrinæ aut reprehensibilis novitatis suspicionem inanem amolens, imo animis jam multorum inolitam stirpitum avellens. Atque ille, **D** quo ferebatur ruens studio ad extinctionem invidiæ **249** temere in Theoleptum accensæ, facile obiter incitaretur in impetum ægre vicissim faciendi ejus reprehensori Nicetæ, qui face rogo subjecta causa incendii fuisset, nisi ab isto eum conatu cohiberet primum pudor viri multa gravitate ac religione venerabilis, nec tam in hoc ipso malignitate ulla quam zeli quadam imprudentia prolapsi, deinde metus ne qualem ex traductione Philadelphien-
 sis offensionem formidarat publicam, talis tantaque, ac nec minus vel periculosa vel noxia, e Dyrrachiensis impugnatione sequeretur.

24. *De chartis in oculo reconditis, et ut eas sint inventæ.*

Sub hæc gravis quidam anxietatis religionis æstus

¹ Cant. 1, 5.

πατριάρχην Ἰωάννην, καὶ ἤλυε δεινῶς δι' εὐλάβειαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Τινὲς γὰρ τῶν ἐκείνου, οἷς νέους οὖσι ζῶγγρειν ἐπέηε περισσότερῶν νεοσσούς νεοκομυμένους ἐν τοῖς κατηχομηνείοις, ἐφίστανται καὶ τῷ κίονι ἔθρα τὰ δηλωθέντα τῶν γραμμάτων ἐκπώματα ἐν κρουφῇ κείμενα ἦσαν (Γαμηλιῶν δ' ἐνειστήκει μὴ καθ' ὃν ταῦτ' ἐπράττετο) ἐν ἀριστεροῖς τοῖς εἰσιούσι κατηχομηνείοις τοῦ περιωνύμου ναοῦ. Καὶ ἐπεὶ περισσότερῶν ἦν τῆδε, καὶ ἔδει οὐκ ἰσοῖς καὶ λίνους, ἀλλὰ χερσὶ καὶ μόναις νεοσσούς ἀπτήνας αἰρεῖν, κλιμακὰ τε ἐπιτιθεῖσαι, καὶ εἰς ἀναβάς ἐκείνων νεοσσούς μὲν ἐκείλους ὑπὸ χειρᾶς εἶχεν, ὑπεφαίνετο δ' εὐθέως καὶ τὸ ἐν μυχῷ τῆς ὀπῆς κείμενον. Τὸ δ' ἦν τὸ συνεπτυγμένον τῶν ἀρῶν ὄστρακον. Ὡς δ' ἀναπτύσσοντες κατεμάνθανον ὃ τι ποτ' ἦν ἐκεῖνο, ἐν θαύματι ὡς εἰκὸς ἦσαν καὶ διηπόρουν ὃ τι καὶ δράσουσι. Τέως δ' ἀπαγγέλλειν μὲν πατριάρχῃ, [P. 170] ἐγχειρίζειν δὲ καὶ χάρτας καὶ ὄστρακα ἔγνωσαν. Ὡς γοῦν εἰς χεῖρας ὁ πατριάρχης εἶχε καὶ κατενόει τὸ δρᾶμα, προσαναφέρειν ἔγνω τὰ περὶ τούτου καὶ βασιλεῖ, ὅτι καὶ οὐδένα ἄλλον ἢ αὐτὸν ὑπένοιε τὸν

παρὰσυρέντα καθ' οὐπερ ἦσαν καὶ αἱ ἀραί. Καὶ δὴ τὸν ἀδελφὸν πέμψας Μεθόδιον, ἡξίου βασιλεῖα παραγνεῖσθαι οἱ· μὴδὲ γὰρ εἶχειν ἀπαντᾶν παρ' ἐκείνων. Ἀπήγγελλε δὲ καὶ τὴν αἰτίαν, ὡς ἔλαθον ἐπὶ τοσοῦτον φρικτῶν ἀρῶν εὐθύνας ὡς οὐκ οἶδασιν ἐνεχόμενοι, καὶ ὡς ἀπεναντίας τῆς πάλαι περισσότερᾶς, λύσιν εὐαγγελιζομένης κατακλυσμοῦ, ἣ ἐπὶ τοῦ κίονος ἐκείνη φαίνεται, παρ' ὅσον οὐκ εὐλογίας, ἀλλὰ κατάρρας καὶ ἀφορισμῶν μηνύτρια γέγονε. Καὶ τὸ χεῖριστον, ὡς τότε μὲν ὁ δῖων πατριάρχης ἦν καὶ τὴν τοῦ δεῖν ἐξουσίαν τοῦ πνεύματος ἔφερε, νῦν δ' ὁ καὶ ἰσως λυεῖν μέλλων, εἰ τέως καὶ λύαι, ἐσπερημένος τῆς τοῦ λύειν ἐξουσίας εὐρίσκειται. Καὶ διὰ ταῦτα ὡς πολλῆς τῆς δυσκολίας οὐσης χρῆ κοπιᾶν, ἔλεγε, καὶ συμβουλεύειν τὸ ποιητέον, ὡς ἐμβραδύνουσι ἰσως μὴ σφίσιιν ἀκίνδυνον ὂν. Ταῦτα βασιλεὺς ἀκούσας δευλαβήθη τέως τὴν προῖξιν καὶ πρὸς τὴν λόγον ἐθορυβήθη, καὶ ὡς εἶχεν εὐθέως παρὰ τὸν πατριάρχην γίνεται. Ὡς δὲ τὰ γράμματα εἶδε, καὶ ὅπου κείμενα καὶ ὅπως εὐρέθησαν πίσυστο, ἐν ἀπόρῳ ἦν καὶ τὸ ποιητέον ἐσκόπει· τὸ γὰρ πατριάρχην ἄθα-

vehementer agitavit animum Joannis patriarchæ occasione quam hic referam. Quidam e familia illius adolescentes, Septembri mense, pullorum columbinorum in nidis capiendorum cupiditate, prout illa fert ætas, instincti cafehumenea scrutablebantur, locum in templi magni parte superiore ad lævam ingredientibus, cavis per muros passim hiantibus pertusum, eoque cum istarum nidificio volucrum tum ludicro aucupio vacantium opere urgentiori puerorum opportunum, quippe ubi, sine lacinioso apparatu venatorix supellectilis, retium aut calamorum visco peritorum, manu cominus nuda columbulos adhuc implumes in nativis cubilibus prehenderent. Dum huic inhianter studio intenti cuncta illic foramina rimantur, unus ex ipsis observato supra columnam altiozem cavo, scalis illuc admotis evectus pullos quidem, ut volehat, reperit et cepit : sed idem ulterius quoque conspictatus nescio quid ibidem profundius repositum, manu atraxit vasa duo testea commissa invicem. Tum curiositate puerili quid illic lateret scrutans, chartas repertas et ipse legit et sociis ostendit. Erant eæ quas diximus tali loco ab Athanasio abdicationem patriarchatus meditante abstrusas ; quibus simul quæ inarata fuerant dirarum anathematumque terricula non sine horrore quodam pueri viderunt, dubitantes quid iis facerent. **250** post aliquam deliberationem consenserunt deferenda ut erant ad patriarcham cuncta. Moxque re illi, prout contigerat, narrata, scitilia cum inclusis chartis obtulerunt. Hic patriarcha in manus sumptis atenteque perlertis, plane intellectam rem totam referre ad imperatorem statuit, in quem potissimum intenta intortaque illa imprecationum horribilium fulmina existimabat. Misso igitur ad eum suo fratre Methodio, rogavit ne gravaretur venire a se, quoniam ipse ad palatium tendere tunc qui-

dem insuperabili obstaculo prohiberetur, haberet autem quæ cum ejus majestate coram et statim tractari oporteret, nempe ut quamprimum communiter viderent quæ se possent pacto expedire diris vinculis horrendorum anathematum, quibus hactenus ignorassent se teneri constrictos. Declaratum autem hoc nunc ipsis indicio columbæ, quæ longe diverso a sacris celebrata Litteris nuntia diluvii cessantis augurio, non pacem ac benedictionem ut illa, sed piaculares nodos terribilium excommunicationum e columnæ fastigio eminens denuntiaret, atque ita quidem (quod erat pessimum) ut simul doceret eum qui laqueos istos atroces nexuerat et intenderat, tunc cum id egit fuisse patriarcham, hoc est minime dubiam ligandi habuisse potestatem : nunc autem privatam degere, nec clavem amplius tenere qua possit carcerem pandere in quem ipsos antea conjectos incluserit. Quæ cum ita sint, acri opus esse deliberatione, quæ vias mature investiget extricandæ perplexitati fethalium et fauces stringentium nodorum, quorum cassibus hæere implicitus ne ad momentum quidem sustineat qui gravitatem periculi urgentis aut potius præsentis exitii perniciem ea expendat christianæ prudentiæ trutina, qua quisque præhabere quibuslibet rebus debeat statum animæ ac salutis æternæ rationes. His imperator auditis haud parum conturbatus ad patriarcham accurrit, **251** lectisque libellis, et ubi quove casu reperti fuissent cognito, disquirebat anxio incertoque consilii animo quem iniret modum his sese angustiis explicandi. Nam recurrere ad expatriarcham et merum nunc monachum Athanasium, ut solveret quod ipse dum esset in dignitate nodaverat, præter cæteram intempestivitatem, etiam inutile vanumque videbatur, deficiente jam in ipso ad istud potestate. Accersitus ergo jussu Augusti raptim

νάσιον θέοντα ἀξιούν ιδιωτεύσαντα λύειν οὐχ εὐρι-
σπον αὐταρχας. Ὅθεν καὶ συνέρχεται μὲν σφίσις ἐκ
προσταγῆς ὁ Ἀλεξανδρείας, συνέρχεται δὲ ὁ τῆς
Ἐφέσου Ἰωάννης, οὕτως ἀργῶς τῆς τιμῆς ἔχων,
ἐνήσαν δὲ καὶ τῶν ἀρχιερέων οἱ παρευρεθέντες,
καὶ κοινή σκέψαι τὸ πρᾶγμα ἐδίδωσαν. Κοινῶς οὖν
κατεστύγουν ἅπαντας, καὶ τῆς πράξεως τὸν πρᾶξαντα
ἐν σὶ καλαῖς ὑπονοίαις ἤγον· οὐ γὰρ ἄλλο τι, ἀλλ'
ἐκτῶ καὶ πάλιν περιποιεῖν τὴν τιμὴν, ἀφύκτως
ὅτω καὶ ταῦτα ὄν οὐκ ἐχρῆν δεσμοῦντα. Τέως γε
μῖνοι τοῖς μὲν ἐδόκει αὐτὸν ἀξιούν λύειν, τοῖς δὲ
ἄλλ' ἄδύνατα ἀξιούν καὶ ἄλλως ἀπέδοντα καταφαί-
νετο, εἴπερ ἰδιώτης ὢν καὶ τῆς ἱερατείας γεγενημέ-
νους ἄλλα λύσει· τοῦ γὰρ εἶναι καὶ τὸ σέξιμα τῶ
πεπραγῶτι. Διὰ ταῦτα ἐτέροις ἐδόκει, καὶ μᾶλλον
τῶς ἀκριβέσι, ἡμῶς ἀξιούν ὅπως κατὰ λύσειν, ἀλλὰ
κρίνειν ὅπως ἐν ἀδήλω τὰ φρικτὰ πράξειε, καὶ εἰς
ἐπολογίαν καθιστῶν ὑπὸ Ῥωμαίοις πᾶσιν ὅπως καὶ
ταῖς κινήσιν ἐπόμενος ἀνθρώπους Χριστιανοὺς
ἀφρῆσαι μὴδὲν γινώσκοντας, καὶ οὕτω συναλῶν αὐ-

τὸν ἐκείνου καταγινώσκων τῆς πράξεως. Ἦς δὲ
καταγνωσθείσης [P. 171] καὶ παρ' ἐκείνου, προκα-
τηγασμένον πάντως καὶ τοῖς τῆς Ἐκκλησίας κανόσι,
μὴ λύσειν ἄλλην ζητεῖν· τὰ γὰρ δικαίως καὶ ὑπὸ κα-
νόσι δεδεμένα, ἐκεῖνα καὶ λύεσθαι εἶναι ἀνάγκη,
τὰ δ' ἐξ ἀρχῆς ἀνυπόστατα μόχθον περιττὸν ἄλλως
εἶναι καὶ ζητεῖν λύεσθαι. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' αὐτίκα καὶ
πατριάρχην εἶναι καὶ σύνοδον εἰς λύσειν τὴν ἀπὸ τῶν
κανόνων δικαίαν ἀξιοπιστους. Αὐτὸν δὲ καὶ μᾶλλον
ὑπ' αἰτίας δικαίας ἀχθέντα κανονικῶς εὐθύνεσθαι.
Τὸ γὰρ ἑαυτὸν συνιστῶν ὑπονοηθέντα τὰ χεῖριστα ἐν
ὄρκιοις τε καὶ ἀραιῖς ταῖς καθ' αὐτοῦ, εἶνα λόγον ἔχειν,
εἴπερ καὶ τοῦθ' ἱκανὸν εἰς τελείαν τῶν ἐγκλημάτων
ἀποφυγῆν; Οὐκ ὁμνύειν γὰρ, ἀλλ' ἀποτριβεσθαι τὴν
κατηγορίαν διὰ πιστῶν παραστάσεων εὐλογον. Τὸ δὲ
τοὺς κατειπόντας ἢ τοὺς συναρπασθέντας ἀραιῖς ὑπο-
βάλλειν τοῦ δίκαιον καὶ ὅπως κανονικῶν καὶ τῶν νόμων
τῆς Ἐκκλησίας; Βασιλεὺς δὲ σοφώτερόν τι ποιῶν,
ὅς ἐδόκει καὶ αἰεὶ τῶς ἐς εἰρήνην αἰρούμενος,
συνεβούλευε πέμπειν καὶ ἐρωτῶν Ἀθανάσιον, καὶ

est Alexandrinus patriarcha; vocatus pariter Ephesus
Joannes, licet citra usum pontificalis in eam
Ecclesiam auctoritatis, titulo duntaxat tenus esset
episcopus. Cæteri quoque, quotquot forte tunc in
urbe reperiebantur antistites, rogati similiter con-
currerunt. Hi deliberatione communiter inita super
negotio proposito primum magno consensu detestabantur
factum, et facti auctorem graviter incusabant, male
mentis exstantia iis scribendis et abscondendis chartis
indicia trahentes ad lævas de ipso suspiciones, quasi
artificio lato ligandi quæ nemo præter ipsum posset
solvere, ambitioni velificatus propriæ, necessitatem
imponere studuisset sui restituendi in eum unde
invitus descendisset thronum. Circa definitionem ejus
quod factum esset optimum illo articulo rerum, quidam
defungebantur consulendo ut Athanasium libellorum
scriptor adiretur, ab eoque peteretur absolutio censurarum
in iis inflictarum. His alii repugnabant contententes,
præterquam absonum, etiam irritum id fore: nam et
esse inconueniens insidiatori astuto, postquam ejus
dolos deprehenderis, fraude quæsitum ultro tribuere
successum; quod fieret nunc conveniendo Athanasio,
quem ideo clam scripsisse hos libellos intelligimus,
ut redire nos ad sese cogeret, et vel si annueret
is quod rogaretur, frustra ille tentaret, nos vane
speraremus, utique cum sit indubitatum homini
pontificali nudato potestate, jamque supra privatum
quemlibet nihil habentis, facultatem non inesse
solvendorum anathematis nexuum. Propter hæc aliorum,
et quidem eorum fere qui juris canonici consultiores
putabantur, hæc erat sententia, nihil in præsen-
de solutione anathematis curandum, sed citandum
ad tribunal Ecclesiæ Athanasium, ibique ab illo
exquirendum 252 quas ob causas, et juxta quos
canones, christianos homines nullis minis præviis
admonitos et funditus ignaros illigare horribiliter

excommunicationum diris, clanculario scripto
tentaverit? Auditis deinde quæ ille respondebit, et
quod allegare nihil nisi frivolum poterit, facile mox
redargutis ac convictis, rite ipsum condemnandum
ad fatendum in publico conventu Romanorum se
perperam et ultra quam debuerat aut potuerat,
dum illa scriberet, egisse. Hinc omnes pro plane
frustraneo et nullius roboris habebunt id quod ipse
qui fecit, se contra fas, sine legitima potestate
attentasse confessus palam fuerit. Unde cunctis
apparebit non esse opus absolutione ulla, siquidem
ea tantum canonica solutione indigent, quæ rite
ac canonica auctoritate sunt ligata. Si qua præ-
damnata canonibus et ab initio cassa irritaque
fuisse constat, ea quærere quemadmodum solvan-
tur, supervacaneus sit labor. Quin vel si fingatur
periculum subesse quodpiam ne valida sit et vere
liget excommunicatio sic lata, nec sic tamen opus
fuerit ad eum recurrere qui tulerit, quoniam quando
patriarcha contra canones peccat, patriarchalem
adversus eum potestatem synodus obtinet, cui
propterea jus plenum competit tum absolventi a
censuris temere ab eo latis, tum etiam illum ob id
ipsum canonicè judicandi et pœnis subjiciendi
meritis. Neque in subjecto casu quidquam suffragari
Athanasio posse ad amolendas a se, quarum
causam præbet justam, suspiciones pessimas, quod
sibi horrenda, si fallat, imprekans alienum se ab
omni crimine dejerat: non enim juramentis et
exsecrationibus istiusmodi, sed idoneis argumentis
ac testimoniis criminationes impactæ sunt pur-
gandæ juxta receptum et rationi consonum morem.
Multo autem esse peioris exempli, quippe a sacris
regulis et legibus Ecclesiæ intolerabiliter exorbi-
tans, quod hic fecit Athanasius, diris anathematum
in solos rite torquendis scienter peccantes et pro-
terve contumaces, subjicere se aliens etiam eos qui
abrepti aliena seductione prolapsique per impru-

τοὺς χάρτας δεικνύοντας πυνθάνεσθαι εἰ αὐτὸς πράξις καὶ ὅπως πράξεις καὶ εἰ τούτοις αὐθις ἐμμένει. Ἐκλέγονται τοίνυν πρὸς τὴν ἀποστολὴν δοξάσης τῆς βουλῆς ὁ ἐπὶ τοῦ κανικελίου τε Χούμος καὶ ὁ Κυπριανὸς χαρτοφύλαξ, οἱ καὶ συγγεγονότες ἐκείνῳ τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συνόδου, ὡς ἐχρῆν, διαμήνυσιν ἐποίησαντο. Ὁ δ' αὐτίκα καὶ ὡς αὐτὸς γράψειεν ὠμολόγει καὶ ὡς ἐκ μικροφυχίας τότε ποιήσῃ, μὴ μὴν δὲ καὶ ἄλυτα ἔχειν, ἀλλὰ καὶ αὐθις αὐτίκα λύειν, « Εἰ καὶ οὐκ ἐξεγένετο, φησὶ, καὶ τοὺς χάρτας ἐκεῖθεν ἐπανελέσθαι ἐπεισεπούσης τῆς ταραχῆς. » Ταῦτ' ἔλεγε μὲν ἐκεῖνος, ὑπενόητο δὲ τὰ μὴ ὄντα λέγων. Ἔδει γὰρ ἐμφανίζειν, οἱ δοκιμάζοντες ἔλεγον, καὶ ζητεῖν συγγνώμην, εἰπερ εὐθύτης ἤκολουθεῖ τοῖς πράγμασιν, ἀλλὰ μὴ ἐμπερισχεψία καὶ βαθύτης ὑπουργός, ὡς ἂν εἰς καιρὸν τὰ φοβερά καὶ φρικώδη προανατετακῶς ἀξιοῖτο λύειν, ἀναλαβὼν τὴν τιμὴν ἣν παρητεῖτο, σκοπῶ δὲ εἰ μὴ διὰ ταῦτα τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ αὐθις παρεισχύθη διὰ τὴν πλείστην περὶ τὰ θεῖα τοῦ βασιλέως εὐλάβειαν, ὅν καὶ ἄφυκτον

εἶχε δεσμεῖν ὡς ὄηθεν παρασυρέντα. » Τότε δὲ ἐπεὶ καὶ ἔτοιμος ἦν γράμμασι πιστοῖς ἐγχαράξαι τὰ τῆς ἀπολογίας, ὡς καὶ ἀπῆτητό, λαθῶν χάριτην οικειοχείρως τὰ πλείεστα τὰδ' ἔγραψεν. « Ἐμοὶ συνέβη πατριαρχεῦοντι πολλοῖς καὶ πειρασμοῖς ἐμπεσεῖν, καὶ διὰ τοῦτο ἐξ αὐτῆς τῆς κατασχόσης με δόξης καὶ πικρίας παρακινήθεις γράμματα [P. 172] ἐξήνεγκα βάρος ἀφορισμοῦ καὶ λοιπῶν ἐπιτιμιῶν κατ' αὐτῶν ἔχοντα τῶν θλιψάντων, με καὶ λελυπηκότων. Ἐγνώρισε δ' ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπιτιμηθέντων οὐδεὶς οὔτε περὶ τῶν εἰρημένων γραμμάτων οὔτε περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐπιτιμιῶν. Εἶτα αὐτὰ μὲν τὰ γράμματα ἐν ἀποκρύφῳ τινὶ καὶ παντελῶς ἀδήλω τόπῳ τοῦ μεγάλου ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας σοφίας ἀποτεθέντα ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ καὶ διέμεινε φυλαττόμενα. Ἐγὼ δὲ ἐπεὶ τοῦ θρόνου ἀναχωρῆσαι καὶ τῆς πατριαρχικῆς πάσης προστασίας παραίτησιν ἠβουλήθην ποιῆσασθαι καὶ ἡσυχάζειν πάλιν κατ' ἑμαυτὸν ὡς καὶ πρότερον, εὐθύς καὶ τὸ σῦμπαν τῶν γεγραμμένων ἐκείνο βάρος ἐξ αὐτῆς ψυχῆς διαλύσας ἠθέτησα. συ-

dentiam impegierint. Hæc utcumque verisimiliter ac sapienter ita isti disserebant, **253** tamen imperator in securiorem semper partem incumbere, dum quomodocumque dubitatur, solitus, circumspicius et ad pacem Ecclesiæ accommodatius consultum se putavit, si decerneret, ut fecit, mittendos ad Athanasium certos homines, qui ab eo quærent, ostensis illi quos ipse scripsisse diceretur libellis, an revera eos et cur quove consilio scripsisset, et num in eadem nunc, qua olim fuisset ad scribendum impulsus, sententia et voluntate perstaret. Ad hoc electi sunt præfectus Caniciei Chumus et Cyprianus chartophylax. Qui postquam Athanasio conventio imperatoris et synodi mandata rite exposuerunt, ille confestim est fassus et se illa scripsisse, et pusillanimitate ac mœrore fracti animi, quibus tunc agitaretur, male perturbatum id egisse: sese ideo illa et fuisse a principio irrita putare, et nunc, quantum posset aut opus esset, cassa velle: « Et utinam, addidit, chartæ istæ, quæ hunc tumultum concitarunt, nunquam in eo ubi delitescabant loco repertæ, nunquam extractæ illinc essent. » Ita tunc ille, ne sic quidem perspicacioribus fidem faciens sinceræ ac veracis professionis. « Oportuerat enim, » aiebant rigidioris supercilii censors, « agnovisse simul et declarasse submissius propriam in eo facto culpam veniamque poposcisse, si rectus et simplex sic loquenti suberat animus Athanasio, et revera, ut videri volebat, per meram ægri animi delirationem ad ea scribenda fuerat impulsus. Ex hac enim profecto facti sui tam atrocis sera ista nunc demum eaque tam frigida improbatione satis intelligi, spectasse illum in eo longe plus quam modo præ se ferat atque adeo astu profundo mentis improbæ re ipsa malinam in illis latebris struxisse, quæ in tempore prolata terrore diro anathematismorum horribilium concuteret, quem his obnoxium formidinibus norat,

animum imperatoris, eumque metu isto induceret ad se in throno reponendum, unde ingratus ac vi coactus descendisset, facile autem nihil pacisci recusaturum Augustum pro spe infirmæ ac supra modum delicatæ conscientiæ pacandæ. Quem ideo terrere nominatim et **254** damnationi a se in omnes intentatæ diserte involvere studuisse videretur, dum inter alia clare professus est se non solos eos excommunicare qui scientes peccassent, verum illos etiam qui aliena seducti fraude imprudenter pertracti fuissent in qualemcumque participationem initorum contra se consiliorum. » Hoc fuit multorum de isto Athanasii responso iudicium: nunc cætera reddamus. Ab eo sic locuto perrexerunt exquirere legati, num hanc ipsam, quam verbo ipsis expressisset, excusationem istius sui facti, paratus esset, si rogaretur, ad eorum cuja intererat notitiam et satisfactionem scripto complecti. Ad ea ille chartæ confestim arreptæ hæc, quæ licet pluscula hic referam, illeivit: « Mibi contigit patriarchatu fungenti in multas tribulationes, multas tentationes incidere. Harum subito et vehementi pertractus sensu in amarum habitudinem **D** exacerbatæ mentis, scripsi litteras anathematata gravia censurasque id genus atroces in eos qui me vexaverant et læserant habentes; quarum notitia censurarum nemini eorum in quos illæ intorquebantur oblata ulla est; ac ne indicium quidem cuivis factum vel istarum ipsarum litterarum vel piacularium nozarum quas continebant. Hæc deinde litteræ in quodam abstruso et prorsus ignoto loco magni templi sanctæ Dei Sapientiæ depositæ, ibidem custodiuntur permanserunt. Ego vero postquam throno cedere et omnis patriarchalis præfecturæ abdicationem volui facere, quiescereque rursus apud me sicut prius, statim totum illud scriptorum onus ex ipsa anima diluens abrogavi, veniam omnem universæ Dei impertiens Ecclesiæ et ipsi

χωρήσεως πίστες τῇ τοῦ Θεοῦ πάσῃ μεταδούς Ἐκκλησίᾳ, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνωτέρω, ὡς εἴρηται, θλίψαι ἡμᾶς καὶ παραλυτῆσαι σπουδάσαισιν. Οὐ γὰρ ἦν οὔτε τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς οὔτε τῶν ἐκείνου νόμων καὶ παραγγελημάτων, οὔτε ψυχῆς φόβου ὅλως ἔχουσης αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐννοίαν τῆς μελλούσης κρίσεως ὁμοῦ καὶ ἀνταποδόσεως, ἀκατάλλακτον τὴν ἐχθρὰν εἶναι καὶ ἀντὶ κακῶν ἀντιδιδόναι κακὰ, οὔτε μὴν ἐπαρῆσθαι κατὰ τῶν ἐπιπρεαζόντων, εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν Θεοῦ σαφῶς καὶ λέγοντος καὶ προστάσσοντος. Διὰ ταῦτα καὶ γράμματα μὲν ἐκεῖνα πάντα τὰ τῆς μικροψυχίας, μᾶλλον δὲ πᾶσαν τὴν αὐτοῖς ἐγκατατεθεισὴν βαρῦτητα τοῦ ἀφορισμοῦ τε καὶ τῶν ἐπιτιμιῶν, ἐκ ψυχῆς πάσης ἀπεβαλλόμεν, πᾶσι τοῖς ἐπιτιμηθεῖσι καθαρὰν διδούς τὴν συγχώρησιν ὥστε δὲ καὶ ἀναλαθέσθαι τὰ τοιαῦτα γράμματα καὶ ἀφανί-
σαι ἡμελήθη παρ' ἡμῶν, καὶ οὔτε ἐλάθομεν οὔτε ἤρνησάμεν. Εὐρίσκονται οὖν ἀρίτως, καὶ δίδονται εἰ; χεῖρας τῷ κρατίστῳ καὶ βασιλεῖ μου καὶ αὐτοκράτορι. Παρ' οὗ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐρωτήσεως γενομένης αὐτῶν δὴ τούτων τῶν γραμμάτων ἔνεκεν, οὐδὲν ἕτερον ἢ αὐτὸ ἐὸ ἀληθὲς εἰπόντες ἐπιπροφορήσαμεν οἷον ὅτι οὐ νῦν πρότερον τὴν γνώμην μεταβαλόντες

καὶ τὴν ἐπιτίμησιν λύοντες πᾶσι καθαρῶς συγχωροῦμεν καθ' ὧν αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ τοὶ καὶ πρότερον, ἐξ ὅτου δριγλόντι τῶν πικριτικῶν θρόνων ἀνωχωρήσαι ἠβουλήθημεν, εὐθύς καὶ τῆς πρὸς πάντας ἐχθρᾶς ἀπέστημεν, μηδεμίαν πρὸς οὐδένα φανεράν ἢ κεκρυμμένην ἔχοντες ἄμυναν, καὶ τοὺς εἰρημέ-
τους ἀφορισμοὺς καὶ λοιπὰς ἐπιτιμήσεις ἀπὸ τότε εὐθύς καταλύσαντες ἤθετῆσαμεν. Καὶ εἶχε ταῦτα ἐπ' ἀληθείας οὕτως. Ἴνα δὲ μὴ τινι τῶν κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγίας Ἐκκλησίας ἐπιχειρούντων καὶ ταύτην [P. 173] βουλομένων διαταραττεῖν πρόφασίς ποτε γένοιτο, κακῶς μὲν παντάπασι καὶ ἀδίκως, γένοιτο γοῦν μετὰ τοῦ πονηροῦ ζητοῦντι τὰ σκάνδαλα, τούτου δὴ χάριν καὶ τὰ περόντα γράμματα, Θεοῦ αὐτοῦ κατενώπιον κατὰ τῶν πρώην ἐκεῖνων, ὡς εἴρημεν, γεγραμμένων ἐξεθέμεθα. Δι' ὧν καὶ πάλιν οὐ συγχώρησιν μόνον πᾶσαν πᾶσιν ἀπονέμο-
μεν τοῖς, ὡς εἴρηται, ἡμῶν ἐτι πατριαρχεούτων ἐπιτιμηθεῖσι λόγοις ἢ γράμμασιν ἡμετέροις τίσι φανεροῖς ἐν τῷ παρόντι γεγεννημένοις ἢ ἐν τοῖς ὑστερον τῶν χρόνων δόλοισι ἰσομοινοῖς, ἀλλὰ καὶ εἰρη-
νῆν καὶ τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπην μετὰ πάντων τούτων κυροῦμεν, οὐδενὶ τι τῶν ἀπάντων ὡς ὀπ' αὐτοῦ

qui superius, ut dictum est, vexare nos et lædere studuerant. Non enim fuit memoris mandatorum legum ac commendationum divinarum animi, ac omnino metum habentis Ipsiūs Dei, et futurum iudicium **255** simul ac retributionem certa persuasione reputantis, Implacabile odium servare et pro malis mala rependere, neque diras imprecari iis qui mihi nocuerant, cum pro talibus orandum Deus clare dicat et jubeat. Propter hæc litteras illas ex pusillanimitate et ægritudine turbati animi prolectas, præsertim vero cunctam ipsis inditam acerbitatem anathematis et piacularium nozarum ex toto penitus animo rejeci, cunctis quos subicere pœnis istiusmodi volueram, plenam sinceramque indulgens veniam ac pacem. Itaque merus fuit casus oblivionis, quod nobis in mentem non venerit resumere inde litteras illas et abolere, prout constitueramus. Sed quia negligentia quædam nostra ne resumeremus et aboleremus obstetit, secutum inde est ut modo illæ reperirentur darenturque potentissimo domino meo imperatori, qui cum circa istas a nobis scriptas litteras interrogari nos curasset, nihil aliud nisi quod revera erat respondentes affirmavimus, nimirum non nos nunc primum mente mutata solvere quamcunque memoratam illie censuram, ac plane sincereque condonare universis in quos intendebatur pœnam noxamque omnem ejusmodi, sed multo antea, jam tum scilicet quando decrevimus patriarchali throno cedere, confestim omnem in omnes offensionem deposuimus, nullam adversus ullum manifestam aut occultam habentes malevolentiam aut cupiditatem ultionis, memoratasque excommunicationes et ceteras irrogationes pœnarum ex tunc statim abolentes abrogavimus. Sic illa ex vero se habere-

runt. Ne autem **256** ulla inde male affectis erga sanctam Dei Ecclesiam, et turbare illam studentibus occasio aut prætextus unquam exsistat id conandi (quod quidem perperam et injuste facerent, cœperantes maligno quæritori scandalorum) hujus rei gratia præsentis litteras, intuitu Dei præsentis, adversus illas, ut diximus, a nobis prius scriptas, edidimus, per quas etiam rursus non veniam solum et absolutionem omnem impertimus iis qui, ut dictum est, a nobis patriarchatum gerentibus sub-
jecti censuris quibuslibet fuerant, verbis aut litteris nostris quibusdam nunc publicatis, ac quibuscunque aliis secuturo, si forte, tempore quomodolibet publicandis. Contra quas pacem hic et in Deo charitatem æque omnibus firmamus et sancimus nostram, nemini omnium, tanquam ab eo vi elicit injuria affecti, odium, iram aut rancorem ullum, acerbitatem qualemcunque gravem aut levem designantis aut infligentis vindictæ, reposita velut in læsæ mentis sinu servantes. Quod si quis, quicumque tandem fuerit, vel prædictas nostras litteras, omni, ut declaratum est, auctoritatis pondere carentes, vel alias quaslibet pariter nostras in prætextum turbarum contra quoslibet e communicantibus Ecclesiæ proferre voluerit et reipsa turbans protulerit, hanc maledictum et obnoxium reddendæ facti hujus rationi esse volumus, tanquam qui propriæ obsequens malignitati non veram nobis, sed omnino falsam intentionem impingat. Mense Septembri, indictione xi. Suberat autem hisce litteris hæc subscriptio: « Athanasius peccator, qui sui patriarcha Constantinopolis novæ Romæ. » Ex hoc ultimo scripto Athanasii, qui res ejus censoriis oculis observabant, nihilominus validum **257** quam ex ullo superius animadversorum pravitatis

δῆθεν ἡδικημένοι ἔχθραν ἢ ὄργην ἢ βᾶρος τὸ τυχόν A ἀποταμιεύοντες. Καί εἰ τις δὴ ποτε τὰ λεχθέντα γράμματα καὶ οὐ βάρους μετέχοντα, ἢ ἕτερα κάκεινα ἡμέτερα, εἰς ταραχῆς πρόφασιν κατὰ τινων τῶν κοινωνουμένων τῆ 'Εκκλησίᾳ προβαλέσθαι θελήσοι καὶ ταρασσῶν προβάλλοιτο, τοῦτον ἐπάρατον καὶ μὴ ἀναύθυνον εἶναι βουλόμεθα, ὡς ἴδιαν μὲν πληροῦντα κακίαν, ἀφορμὴν δ' ἡμᾶς οὐκ ἀληθῆ, ψευδῆ δὲ πανταλῶς προβαλλόμενον. Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἰνδ. ια'.

Ἦν δὲ καὶ τοῖς γράμμασιν ὑποσημανσίς αὕτη· 'Αθανάσιος ἀμαρτωλὸς ὁ χρηματίας πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως· νέας Ρώμης. 'Αθανάσιῳ μὲν οὐδὲν ἐλάττων τῶν ἄλλων αἰτία καὶ αὕτη προσπεσοῦσα, τοῦ δόξαι οὐχ ἤτιον βαιθέως ἢ ῥαδίως ἐργάζεσθαι, μείζων παρὰ τοῖς κατ' ἐκείνου ἐπιτηροῦσιν ἔδοξεν αὐτῆς ἔκ τε τοῦ καὶ αὐτὸν ὁμολογεῖν τὸ προσήκειν Χριστιανολί, ὡς οὔτε τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς οὔτε τῶν ἐκείνου νόμων καὶ παραγγεμάτων, οὔτε μὴν ψυχῆς φόβον ὅπως ἐχούσης αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἔνοιαν τῆς ἀναπαδόσεως, κακὰ ἀντὶ κακῶν ἀποδοῦναι. Εἰ δέ τι ἄλλο ἀπὸ Χριστοῦ ἀφορισμῶν μείζον κακὸν ταῦτα ἐπ' αἰτίας τισιν, ἢ θέλων κρινέτω. Τέως γε μὴν κὰν τῷ ὁμολογεῖν, ὅσον τὸ δοκεῖν, ὡς οὐκ ἐν χρόνῳ τινί, ἀλλὰ καὶ αὐτίκα ἐπ' αὐτοῖς μετανοή

ipsius indiciorum, argumentum duxerunt ad iudicandum vaftrum esse illum ac subdolum, minimeque bonæ fidei ac sinceræ in agendo simplicitatis hominem. Nam ne acta ejus ista, quæ nunc purgatum ibat, ignorantia aut cæcitatibus ex perturbatione præsentis, cadentium in viros etiam bonos errorum, excusationibus a malignitatis nota vindicaretur, obstat, quod ipse nunc ultro fatebatur scire sese ac præ oculis mentis habuisse, quid christiani officium posceret, quid Dei mandatum, quid ejus leges et denuntiationes præscriberent; præsto etiam sibi adfuisse Dei timorem ac cogitationem expectatæ retributionis, quibus omnibus rebus prohiberetur mala pro malis reddere. His plenus sensibus qui tamen quoscunque sibi quibuslibet de causis adversatos exitio longe omnium maximo, separationi scilicet a Christo, quantum fuit in ipso, subjecerit, judicet qui volet num ex mera imprudentia subreptioneque turbatæ tumultu mentis prolapsus in prima illa descriptione fuerit, an non potius atroci vindictæ cupidine furoreque impotentis charitis expressas istis execrationum horrendarum conceperit furias. Utut de his fuerit, nunc quidem ille utcunque satisfecit. Etenim conûtendo, quantum in speciem satis foret, sese non postea demum quam renuntiaverat patriarchatui, sed jam tum antequam throno cederet, dimnisse ac matura pœnitentia revocasse quidquid perperam egisset clancularia scriptione et arcana depositione chartarum modo inventarum, omni plane metu solvit quamlibet timidus, nec suspicionem ulli quantumvis supersticioso reliquit ullam contractæ a se aut sibi adhuc hærentis ex ista horribili scriptura piaculi cujuscunque. Unde

γράμμασι καὶ λύειν ἐθέλοι καὶ ἀφανίζειν αἰροῦτο ἂ τῶς; ἔδει τε καὶ ἠσφαλιζέτο.

κε'. *Περὶ τοῦ Ταρχανειῶτου Ἰωάννου, ὄσως κατ' ἀνατολὴν στρατηγὸς ἀπεστάλη.*

Βασίλει δὲ [P. 174] καὶ αὐθις φροντίς ἦν οὐ μικρὰ παρακεκινημένων ἐνθεν μὲν τῶν Τοχάρων, ὅσοι δὴ καὶ ἐπὶ βορείοις τοῖς μέρεσιν ἔκειντο, ἔκειθεν δὲ γε τῶν Τριβαλλῶν χρωμένων τῷ Κοτανίτση, ὃς δὴ καὶ ἀποδράς ἐντεῦθεν, προσρῦεις τῷ κρᾶλι Σερβίας ληϊστορὸς τρόπον καταθίων [P. 175] τὰ πρόσχωρα ἐληϊζέτο, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς οὐ καλῶς ἐχόντων ἐκ τῆς προτέρας ἐκείνης συγχύσεως. Ταυτὰ τοι καὶ βασίλεις ἀνθρὸς σπουδαίου ἔρων δέομενον τὸν καιρὸν καὶ στρατηγού, ἅμα μὲν ξυνετοῦ τῶν τοιούτων, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐγγιζόντων αὐτῷ πρὸς αἵματι, παριδὼν τὴν ἐπὶ τῷ σχίσματι μικρολογίαν τοῦ Ἰωάννου, καὶ ὡς αὐτὸς μὲν ἤκιστ' ἀν διὰ τὸ σχίζεσθαι βλάψειν, ὄνησαι δὲ τὸ κοινὸν διὰ τὴν εὐσθουλίαν καὶ τὸ ἐπ' ἔργοις σπουδαῖον, εἰ προσληφθεῖη, διανοοῦμενος, αὐτίκα ἀφειδὲς ἐγκαλεῖν ἐκείνῳ τὴν πρὸς Ἐκκλησίαν διαφορὰν, ὡς εἶχε δὲ τῆς γνώμης καὶ πάλιν ἐάσας ἔχειν, προσλαβὼν, ὀλίγοις τισὶν ἐφοδιάσας καὶ χρήμασι καὶ στρατεύμασιν ἐπ' ἀνατολῆς ἐκπέμπει. Ὁ δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἀναδεξάμενος

in præsens securitate cuactis reddita omnis, quæ ex hoc casu exstiterat, est commotio sedata.

25. *De Tarchianota Joanne, ut in Orientem dux exercitus missus fuerit.*

Cæterum imperatori acrem admovebant sollicitudinem commoventes sese hinc quidem Tochari, quotquot boreales tractus insederant; inde autem Triballi, ad id uentes Cotaniza, qui postquam a nobis transfugisset, adjungens se crali Serbiæ, latronis ritu incursans confinia deprædabatur. Accedebat ad hæc Orientalium quoque regionum miser status, 258 e nuperis illis turbis adhuc graviter laborantium. His, prout res posebant, procurandis cum videret imperator opus esse duce strenuo et prudenti, quem et ad auctoritatem expediret ex sibi consanguinitate intimis legere, non putavit habendam rationem contumaciæ qua Joannes Tarchianota, superstitione hactenus inflexibili, hærebat affixus schismati, ad eum cæteris dotibus tali præfecturæ aptum inde propterea excludendum, maxime cum reputaret per istam hunc occasionem ab urbe amotum minus quam dum ibi foret schismaticis profuturum, interim autem, qua valebat consiliorum sapientia dexteritateque ac fide in agendo, si ei ministerio adhiberetur, utiliter servitutum reipublicæ. Igitur omissis in præsens quibus eum solebat incessere criminationibus, quasi non ecessaret Ecclesiam turbare suo in segregum factionem pertinaci studio, quin et liberam ei facultatem tribuens in sua de religione qualicunque sententia pro libito deinceps persistendi, assumptum eum et paucis qua pecuniis qua copiis instructum in Orientales tractus misit. At ille accepta præfectura omne studium ostendit tum in

πάσαν σπουδὴν ἐνδείκνυται καθιστῆν μὲν τὰ τῆδε **A** μέρη, θεραπεύειν δὲ καὶ βασιλεία τὰς καθ' αὐτὸν ἐπὶ τοῖς πράγμασιν οἰκονομίαις καὶ διοικήσεσιν. Ἐπειδὴ γὰρ οἱ μὲν πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν καιρῶν πολλὰκις λαβόμενοι καὶ προσηϋξον τὰς οἰκείας προνοίας καὶ ἀργῶς εἶχον ἐκ τοῦ δῶρου; καὶ δεξιώσεσιν ὑπέρχεσθαι τοὺς ἡγεμονεύοντα; ἄλλοι δὲ πολλὰκις καὶ σφῶν ἀξιώτεροι ἐκλειοπιυῶν τῶν κατὰ σφᾶς οἰκονομιῶν τὴν ἀπορίαν εἶχον καὶ προα:ρούμενοι τοῦ στρατεύεσθαι κώλυμα, καὶ ἦν ἀμφοτέρωθεν τῶ κοινῷ ζῆμια. καὶ ἡ ἀνισότη; αὕτη ἐδέετο ἐξισώσεως, αὐτὸς τὰ μεγάλα θαρβῶν, ὡς πιστῇ γνώμῃ καὶ καθαρῇ πρὸς βασιλεία πράττοντι οὐδὲν ἂν προσσταίη τῶν ὄσα καὶ εἰς ἐμπόδιον εἴη, μεταγγίξειν ἔγωγ πρὸς τὰ κοινὰ τὰ πληρέστατα καὶ οὕτως ἐξισοῦν τοῖ; ἀνδράσι καὶ τὰς ὁρμάς, ἐξισῶν τοῖς πράγμασιν. Ἐντεῦθεν καὶ στρατῶν μὲν συνίστα πλέον, νῆα; δ' ἐξητοιμάζετο, καὶ διττὰ στρέφων ἔσθην μὲν κατὰ γῆν, ἐκείθεν δὲ κατὰ θάλατταν διημιάριζε, καὶ καλῶς ἤχοῦετο πρᾶττων, καὶ βασιλεὶ ἀπόδεκτος ἦν, εἰ καὶ τῷ πατριάρχουντι Ἰωάννῃ ἡ ἐκείνου στρατηγία διὰ μεγί-

resituendis illis misere afflictis partibus, tum In demerendo imperatore, suique apud eum antiquis suspicionibus purgandis solida exhibitione gratiarum ipsi obsequiorum, fida prudentique administratione commissi sibi muneris, qua se dignum probaret honore ac beneficiis collatis. Hinc quoniam militum plurimos videbat corrasis, per opportunitates in quas avide imminebant, divitiis maximis inde segiores ad laborem fieri, propterea quod, quamlibet cessarent et officio decessent, impune se laturos confiterent ob sibi paratam crebris muneribus, prout illis erat in tam pingui fortuna facile, ducum suorum gratiam, aliunde autem fortes bellatores, quod minus attenti ad lucram forent, non superfluis modo, quæ impenderent in dona, sed etiam necessariis, unde sibi consulere, carentes eo ipso tardiores ad militandum reddebantur, inopia insuperabile strenuitati quamlibet bene animatæ obstaculum objectante, incommodo utrimque in damnum publicæ rei redundante **259** maximo, inæqualitates istas sibi, prout erat ante omnia necesse, mutua compensatione decrevit exæquandas, ita ut ex abundantia superflue opulentorum transferendo, quod satis esset, in egestates inopum, nec illi redundanti copia torperent, nec hi necessariis destituti languere ac militiam refugere cogerebantur. Tantæ huic ac tam cunctis prævertendæ rei tum suscipiendæ fiducia tum exsequendæ facultatem præbuit conscientia præcipue fidelis erga imperatorem studii et hujus certæ sibi benevolentis fiducia secure. Inde porro, quod palmarium fuit ad præsentem usum, id est brevi consecutus, ut exercitum conflaret satis numerosum ad classem simul maritima militia complendam castraque terrestribus abunde instruenda copiis; qua utraque fretus potentia, navibus uno tempore multis egregie armatis, terra uno consilio

στης ἀγανακτήσεως ἦν, καὶ πολλὰκις προσαναφέρων βασιλεὶ προσωνειδίετο, εἰ γε ἀνὴρ στρατηγῆ οὐχ ὅσα; μὴδὲν εἰδῶς τιμᾶν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ πολλὰκις τοὺς αὐτῆς πλύνων ὑβρεσι. Βασιλεὺς δὲ τῇ παρ' ἐκείνου θεραπείᾳ ἐνειλημμένος, ὡς αἰ συχναί πίστει; εἶχον, λογισμῷ διδοὺς πλέον ἢ ὀργῇ διὰ τὴν ἐκ τοῦ πατριάρχου ἀναφορᾶν, οὐδὲν περαίνειν κατ' ἐκείνου παρείχε τοὺς κατ' ἐκείνου λέγοντας, ἀλλὰ καὶ προσάντω; μᾶλλον ἐδέχετο τὰς ὑπομνήσεις τὴν ἐπὶ τοῖς πραττομένοις σταθηρότητα [P. 176] βασιλικωτέρων κρίνων παλιμβολίας καὶ ἀστασίας; ἐπὶ τοῖς δόξαι; . Πλὴν μετὰ καιρῶν, ὡς ἑρμόζειν αὐτίκα λέγειν, ἐπιτίθενται οἱ τινὲς τῶν ὄσοι καὶ τῶν οἰκονομιῶν τὸ πλεῖστον προσαφῆρέθησαν, προφάσει μὲν τῇ εἰς βασιλεία πίτα; χριστάμενοι· οὐδὲν δὲ ἤττον ἑαυτοῖ; ἀμύνειν ἤθελον, παραλελυτημένοι οἷ; προσαφῆρητο. Καὶ τῷ Θεολόγῳ Φιλαδέλφειας προσελθόντας τὰς πρὸς βασιλεία πίστει; ἠθετηχέναι τὸν Ἰωάννην ἔλεγον, καὶ δῆλον εἶναι, ἐξ ὧν γε καὶ πρᾶττοι, τὸν τῆ; ἀποστατήσεως κύβον ἀναρρίπτειν ἀρξάμενον. Ταῦτα λέγοντας ἐπειθον, καὶ μᾶλλον εἰς τὴν κατ' ἐκείνου ἀπέχθειαν ὠρμη-

marique, rem non impigre solum ac prudenter sed feliciter etiam gerere cito auditus est, successibus, quemadmodum fere fit, fortunæ sapientiæ consiliorum respondentibus. Hinc faustis de illo increbescens nuntiis magis magisque confirmabatur in suo de eo judicio imperator, impensiusque favere ministro tam utili pergebat; eoque obfirmatius rejiciebat continuas adversus Tarchaniotam expostulationes patriarchæ Joannis, qui conquirere haud unquam valens honorari præfectura tali hominem adeo non ibere affectum erga Ecclesiam, ut plerosque ecclesiasticorum præbris conscindere non desisteret, querelis ea de re assiduis nec sine stomacho Augustum inquietabat; qui tamen nihil bis motus, quod præsentibus iisque certis experimentis fidelis utilisque sibi Tarchaniotæ obsequii plus quotidie plusque obligari se sentiret ad benevolam in eum gratamque voluntatem, sic aures nequidquam accusanti patriarchæ dabat, ut animum reo servaret, rationique amplius quam iræ tribuens irritos liberebat omnes ipsi nocere satagentium conatus, libenter contra benigneque excipiens **D** quidquid ab ei faventibus suggereretur, denique judicans id ejusmodi esse negotium, in quo magis imperatorem regia insistere constantia semel coeptis, quam instabili desultoriaque modo aientium mox negantium consiliorum levitate **260** fluctuare par foret. Cæterum periclitatus hic aliquando a suis oppugnantibus fuit; quod etsi evenit aliquantum post hoc tempus in quo narraudo versamur, tamen hic propter materiæ connexionem referre occupabo. Constat in eum est factio militum eorum quos, ut dictum est, superflue indigentes cæterum redundante multaverat, qua indigentes cæteros juvaret. Hi studio sinceræ in imperatorem fidei moveri se simulantes, cum revera concitarentur dolore imminutæ ipsis pecuniæ, ad impo-

μένον πάλαι ἔτε καὶ αὐτὸν κατ' ἐκείνου τὰ πολλὰ μωμούμενον. Καὶ σὺν σφίσι τὴν πρὸς ἐκείνῳ (ἦν δ' ἐπὶ τοῦ πυργίου τότε) ἠπειγόντο. Ὁ δὲ προγυῖος τὴν τῶν ἐπιόντων ἔφοδον, καὶ ὡς ἐπὶ κακῆ προὔπηρ- γμένη φήμη, εἰ καὶ ψευδὴς ἦν, ἀπαντῶσιν ἤδη, θραύεται τὴν ὄρμην, καὶ εἰσελθὼν τὴν ἐκεῖσε μονὴν τοῦ ἐν μάρτυσι μεγίστου Γεωργίου, τὴν τοῦ Διὸς ἱεροῦ πάλαι, τοῦ ἀσφαλοῦς αὐτῷ προὔνοι. Καὶ οἱ μὲν ἐπιστάντες ἐξωθεν ἐπιζυγωθεισῶν τῶν πυλῶν τῆς μονῆς ἐσπουδασμένως τὰ τῆς κωφῆς ἐκείνης κατηγορίας συνέπλεκον, καὶ οὐκ ἂν ἔλαγον Ἰωάννην περαιτέρω τῶν ἐντολῶν τῶν παρὰ βασιλέως προση- λυθέναι (τὸ δ' ἦν τὸ τὴν αὐτῶν ὑπαλλάττειν στρα- τεῖαν), εἰ μὴ γε καὶ τῆς εἰς βασιλεία καταφρονήσεως ἄρχειν ἐγνώκει. Τὸ δ' ἦν ἀντικρυς καταδημαγωγία, εἰς ἐντεῦθεν τὴν κατ' αὐτοῦ σφῶν ἰσχύειν ἐπιθεσιν, καὶ πρόβλημα ἦν αὐτοῖς; ἰσχυρὸν τῶν κατ' ἐκείνου

λοιδωρῶν ὡς δικαίως ἐπεγυῖσεν. Ὁ δ' ἐνδοθεν ἀφ' ὕψους τοῦ τείχους ἑωραμένος πρὸς τὴν κατηγορίαν ἀσφαλῶς ἴστατο, καὶ τῷ ἀρχιερεὶ προσωνείδιζεν, ἀνοίας κρίνων, εἰ συμπεπεισμένος τοιοῦτοῖς ἀνδράσι ποιεῖν τὰ ὅμοια ἐγὼν παραγενοῦς τὸν μηδὲ σκιὰν ἀπιστίας εἰδότα. Βασιλεῖ γὰρ καὶ μᾶλλον φυλάττειν πίστιν καὶ βεβαίαν φέρειν τὴν εὐνοίαν, αὐτῷ δὲ τούνευθεν καὶ μᾶλλον μηδ' ὡς ἀρχιερεὶ προσέχειν, εἰ τὴν πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν τοῦ σχίσματος αἰτίαν ἀπέχθειαν, ὃ δὴ καὶ βασιλεὺς οἶδε καὶ συγχωρεῖ αὐτὸς, τοῖς οὐκέτ' οὔσι κατὰ βασιλέως αἰτιάμασι συμ- πλέκειν ἐθέλοι καὶ τοῖς ἐποῦσι συμπράττειν φόνοι μηδὲν προσήκον διὰ τὴν τῆς συνειδήσεως καθαρῶ- τητα. Ταῦτα λέγων ἀντετεχνῶτο κάκεινος, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ μάρτυρος φέρων ἐπευφήμει τοὺς βασι- λεῖς. Καὶ λοιπὸν ἀπρακτὸν μὲν ἦν αὐτοῖς τὸ ἐγχεῖ- ρημα, [P. 177] συνεῖναι δ' ἐκείνοις ἥμισυ ἀσφαλῆς

tentem cupiditatem ulciscendi molestæ ipsis, quan- tumvis æquæ ac publice salutaris distributionis auctorem. Theoleptum Philadelphiensem conve- niunt episcopum, eique deferunt manifestum vi- deri ex iis quæ Tarchaniota ageret, meditari eum defectionem ab imperatore, omniaque sedulo com- parare ut mox contra illum palam insurgeret. Fac- ile id illi persuaserunt antistiti, male jam antea in Tarchaniotam affecto, quippe a quo contume- liose se quoque traductum et irrisum reprehensumque meminisset. Ergo et hic ducibus seditio- nis imnistris infesto cum illis impetu ad Tarcha- niotam, uti haud dubie rebellionem machinantem, coercendum aut comprehendendum vadit. Erat tunc is in turri quadam, ubi de coitione præmoni- tus et imparem se, loco tali, tantæ sustinendæ impressioni ratus, illinc se proripiens in vicinum maximi martyris Georgii monasterium fugit, ejusque foribus oclusis vim eorum fama prænun- tiatam opperitur. Fuerat illic olim Jovis templum, christiano deinde ritu expiatum et in honorem sancti martyris Georgii dedicatum. Eo ingressum ibique obductis secure foribus tutum seditiosi Tar- chaniotam audientes nibilo secius facta manu mo- nasterio se admovent, et extra, ut erant, magnis vo- cibus fictam illam cogitatæ perduellionis calumniam oggerunt, falso illum jactasse vociferantes se, dum ipsos spoliaret, Augusti mandatis obsequi. Longe quippe ultra voluntatem ac destinationem omnem clementissimi principis istam ejus perfidiosi ac rap- acissimi ministri violentam in **261** se grassa- tionem processisse. Nec dubium [videri quin hoc ipse id agendo spectasset, ut se a militia per istam intolerabilem spoliationis injuriam depulsis, præda ipsi extorta seditiosus auctoraret, quorum sibi sic obnoxiorum fida opera uteretur ad rebellionem, quam moliretur, in imperatore exsequendam. Ad hoc plane pertinuisse illam affectatæ popularitatis speciem, illas ex alieno largitiones, illas effusio- nes in vilissimum quemque pecuniæ injuriis con- ditæ, rapiuis extortæ, ut melioribus debilitatis,

pessimis armatis, haberet perduellis ad manum quorum lacertis ac mucronibus Augustum oppu- gnaret, Augusto, qui ipsum defenderent, deessent. Inde adeo suam hanc, quam intentarent rebelli, haud esse injustam vim. Pia sanctaque in hostem patriæ sese arma induisse; nec jam privatas ultum ire contumelias, quæ sint ab ipso perpassi, sed tyrannum execrabilem justo bello persequi. Talia seditiosos vociferantes despectans e summis muri pinnis Tarchaniota, suæ defectionem innocentiam cum ipsorum accusatione insolentiam conjunctam ex tuto disertus perorabat, etiam ultro Philadel- phiensem increpans, quod eum non puderet sa- crosancta insignem dignitate sanguinariis se latro- nibus ducem ad scelus ferre: « Omitite, heus vos, inquit, si quis pudor est, mendacem jactatio- nem vestræ in Augustum fidem, qui non studio erga principem sincero, sed odio adversus fidissimum ipsi ministrum, ducem vestrum, sævo nefarioque concitami. Rebellionis quam fingitis ne umbra quidem aut prima cogitatio conscientiam maculavit meam. Fidem imperatori servo integram nunc maxime; in cuius obsequium affectu devotissimo nemini concedo. Te vero, » Theoleptum intuens, « nunquam episcopi, quod falso geris, compellabo nomine, aut debita isti gradui veneratione prose- quar. Ista dudum commercia inter nos abruptit vetus de religione discidium. Dudum est cum tu me schismaticum, ego te profanum censeo. Hæc tuæ a me, quam nihil moror, aversionis vera causa est. nec ista ignota principi, cuius te zelo digni- tatis et formidine periculi moveri mentiris. Tolle fraudes, amove confictionem vanissimi criminis: fatere te contra officium ecclesiasticæ lenitatis, si- tentem mei sanguinis, ab iniquissima minimeque verisimili suspitione tuæ immani crudelitati ob- tentum quærere, interim dum, quod monstrum in sacerdote sit, cruentis te sicariis immiscens, quantum potes, cooperaris ad cædem hominis, puræ omni labe **262** conscientiam veraci testimonio innocentissimi. » Talia locutus, ut infestis machi-

ἔδοξε. Ὅθεν καὶ πᾶσαν ἀφείς ἐνοχὴν προστρέχει τῷ βασιλεὶ τῆ πολυανδρούσῃ πόλει Θεσσαλονίκῃ ἐνδιὰ τριβοντι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον, καθ' ὃν καιρὸν τὰ οἱ στρατηγούντι πεπονημένα ἐσπουδασμένως τῆς τῶν ἐκεῖ πραγμάτων κατορθώσεως χάριν ἀθετηθέντα καὶ εἰς οὐδὲν λογισθέντα παρὰ τῶν ἑσαυθὶς πεμπομένων πολλῆν τὴν λύμην ἐνέδοσαν γίνεσθαι, ὑπερημέρων μὲν καὶ τῶν μισθοφοριῶν γινομένων στρατιώταις παρὰ τῶν κατ' ἀνατολὴν συλλεγόντων χρημάτων, ἑλλειμμένων δὲ καὶ τῶν πλείστων ἐκ τῆς τῶν προύχόντων περὶ αὐτὰ σφετερίσεως, καὶ τῶν παλεμικῶν ἐντεῦθεν ἀμειλομένων κατὰ τὸ εἶκος πρᾶξων.

κς. *Περὶ τῶν κατὰ τὰ βόρεια Τοχάρων καὶ τοῦ Σφεντισθλάδου.*

[P 178] Περὶ δὲ γε τῶν βορείων Τοχάρων (οἱ γὰρ κατ' ἀνατολὴν τὸν Καζάνην εἶχον, ὡς αὐτοὶ φαίναν, Κάνιν, ὃς δὴ καὶ ἐκ Χαλαοῦ τε καὶ Ἀπαγᾶ τὸ γένος κατήγε) περὶ γοῦν ἐκείνων ἄξιον ἀνωθεν διελεῖν.

nationibus invidiæ suas contrā ipse quoque artes opponeret, sublata in manus alteque ostensa imagine martyris, acclamare salutem imperatoribus patri et filio faustaque ambobus precari omnia clara voce sæpius ingeminans instituit. Sic illo seditionis impetu repulso, facile intelligens haud tuto diu se posse consistere in tam infensorum sibi hominum contubernio, ad Augustum in frequentissima Thessalonicensium urbe tunc degentem (nam hæc, ut admonui, posterius sunt gesta) Thessalonicam, inquam, ad Andronicum se inde proripuit. Quo quidem tempore, intento unice imperatore præsentibus curandis, et imperii vires fere universas impendentē constituendis illis in quibus tunc versabatur Occidentis tractibus, contigit brevi perire fructum omnem operæ a Tarchaniota prudenti suæ præfecturæ functione reipublicæ navatæ. Nam qui huic successerunt ab Augusto submissi ad regendas Orientales provincias, quæ ille malis publicis emendandis opportuna sapienter excogitaverat, funditus neglexerunt; quorum salubritas institutorum ex gravi pernicie, quam sensim in desuetudinem abeuntia moxque nihili habita sui abolitione contemptuque in rempublicam attraxerunt, sero potuit perspicere. Nam cum stipendia non amplius ad diem militibus solverentur ab iis qui vectigalibus per illos tractus exigendis erant præpositi, quod pecunia publica rapinis ipsorum et ipsis consociorum imminuta nequaquam ad id sufficeret, dilapsis propter inopiam præsidariis functiones illic omnes militares cesaverunt, totusque sine ulla custodia Orientalis limes hostilium barbarorum liberis incursionibus condonatus in prædam est.

26. *De Tocharis septentrionalibus et Sphensithlabo.*

De Borealibus porro Tocharis (nam Orientales principem sive, ut ipsi loquuntur, Kanin, agnoscebant Cazanem, qui ex Chalau et Apaga deducebat genus), de illis, inquam, qui Septentrionales obti-

Ο τοῖνον Νογᾶς, περὶ οὗ καὶ πρότερον ἐρρήθη, πεμφθεὶς ἀρχῆθεν παρὰ τῶν ἐκ γένους ἀρχόντων, οὐκ ἀρχίων ὢν, ἀλλ' ὑποστράτηγος σφῶν, πεμφθεὶς οὖν μεθ' ὅτι πλείστης δυνάμεως ἐπὶ τῆς κατὰ βορρᾶν περσῆας, ἵνα καὶ διάφορα ἔθνη πάλαι μὲν Ῥωμαίοις ὑπήκοα, ὕστερον δ' ἀλούσης τῆς Κωνσταντίνου καθ' αὐτὰ ἄντα καὶ τοπαρχίαις τισὶ μεριζόμενα, ὡς ἐρήμων καταδραμούμενος, ἐπιστάς τῷ κατὰ σφᾶς δέει μόνῃ χειροῦται καὶ ὑποκλίνει Τοχάροις ἀγνονομούμενα πρότερον. Ἀμα γοῦν τοσοῦτων ἐθνῶν ἤρξαν, καὶ ἅμα πολυανδρούντα τόπον ἰδόντες καὶ ἀρετώσαν γῆν πρὸς πάντα τὰ ἀναγκαῖα, ἑαυτοῖς ὑποποιούνται τὰς χώρας καὶ καθ' αὐτοὺς ἦσαν. Ὡς δὲ καὶ τῶν ἄνω Τοχάρων, οἷς καὶ ἦν ἀρχεῖν, ἐπιόντων καὶ τὸ κράτος ζητούντων ἐκεῖνος συνέσει τε καὶ τῷ καθ' αὐτὸν πλῆθει περιεγένετο, τοῦ λοιποῦ ἀνέδην ἠύτονομοῦντο καὶ τὸν ἄνω Εὐξείνου τόπον ἀρχοντικῶς ἑκαρπίζοντο. Ἦν γοῦν ταῦτα ἐπὶ καιροῖς, καὶ τῷ τοῦ βασιλέως κῆδει ὁ Νογᾶς ἠγλαίετο. Ἐπεὶ δὲ

nebant tractus, est quod modo repetito paulo altius principio narremus. Nogas igitur, de 263 quo est superius a nobis dictum, missus olim a principibus gentis non dux ipse supremus, sed præfectus copiis auctoritate vicaria, cum exercitu numerosissimo in obverse Asiæ continentis Boreales partes irruptionem fecit. Sedes illic habebant gentes variæ olim Romanis subjectæ, sed post captam a Latinis Constantinopolim sui juris factæ, divisæque in plures toparchias sigillatim debiles, nec uno in commune consilio utentes, nullam idoneam irruentibus barbaris opponere defensionem poterunt; quare ad primum statim incursum metu ipso debellati, facilis citra certamen vincibus præda cessere. In illa felicitate insperati successus animadvertens Nogas cum suis habere se sub manum frequentissimas et confertas populo regiones, easdemque soli uberis et omnium vitæ tuendæ utilium feracis, non amplius precaria potestate iis præesse sunt dignati, aut ducum veterum, a quibus erant ad istam expeditionem destinati, nutum respicere curarunt. Proprio illas nullaque obnoxio subjectas imperio Nogas habuit; ac repentium jus suum antiquorum principum gentis Tocharicæ querelas conatusque partim elusit ambiguitate responsorum et fictarum ad tempus promissionum industria solerti, partim ubi aperta vis intentata est, oppositu numerosissimarum copiarum repulsi. Nec ita multo post quasi firmato jure possessionis longi præscriptione temporis, sine controversia regnavit, pleno jam nec revocato a quoquam in dubium dominio superiores Euxino Ponto regiones obtinens. Is status illic diuturno spatio rerum fuit, quando ad cæteram Nogæ claritatem accessit haud parum eum illustrans affinitas cum Michaele Augusto contracta, cui gener factus est nuptiis filix Euphrosynes. Interim multis mortuis eorum quibus sorte natalium successio ex genere competeat imperii a

πολλῶν ἐκποδῶν γεγονότων οἷς δὴ καὶ τὸ ἄρχειν ἐκ γένους προσῆν, ὁ Τουκτάης ἐγκαταλείπειτο καὶ ἤδη γενηρακόντι τῷ Νογᾷ ἐπιστήκει καὶ εἰσβολῆς σπειρᾶς γεγονούσας περιῆν κατὰ κράτος καὶ ὁ Νογᾶς ἐπιπτε, τὰ μὲν κατὰ τὸν τόπον γεγονότα ἐκ τῶν ἐνεστῶτων πολέμων καὶ τῆς συγχύσεως, καὶ ὡς ἠρῆμωτο μὲν χώρα πᾶσα καὶ ἄνθρωποι διεφθείροντο, ἐκίθην δ' οἱ λειψιμμένοι πρὸς τὰ ὕδα μετακίζοντο, καὶ δια νῆων πληρώματα καὶ φορτία ἄνθρωποι ἐγεγόνεισαν, ἰδίαις ἱστορίας χρῆζει καὶ οὐ τῆς τυχοῦσης πρὸς ἀγγελίαν γλώττης. Τέως δὲ περιγεγονῶς ὁ Τουκτάης κύριος τῶν τόπων κατέστη, καὶ τὸ Τοχαρικὸν ὑπ' ἐκείνῳ γίνεται, [P. 179] ὀλίγων τινῶν προσμεινάντων τῷ ἐκ τῆς Ἀλάκκης τοῦ Νογᾶ υἱεὶ Τζακᾶ τοῦνομα, οἷς δὴ καὶ ἰθάρβει ἐκείνος ἐπιων τὴν Βουλγάρων. Ὁ γὰρ Τερτερῆς καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς ἀπειλῆς τοῦ Νογᾶ φυγῶν προσεχώρει τῷ βασιλεῖ, καὶ περὶ που τὴν Ἀνδριανου διήγε, τοῦ βασιλέως ἀποπροσποιημένου τὴν ἰκεταίαν, ὡς ἂν μὴ πέμψαντο; τοῦ Νογᾶ αὐτὸς ἐκείνον κατὰ τὸ εἶδος ὡς προσφυγόντα

Α περιποιούμενος τὰς τοῦ Νογᾶ ὀργὰς ἐρεθίσαιεν. Ὁ γοῦν ἐκείνου υἱὸς Τζακᾶς, τοῦ Νογᾶ ἐκποδῶν γεγονός, θάρβων τοῖς περὶ αὐτὸν Βουλγάρους ἐπέχρα, πλὴν οὐ δίχα προφάσεως, ἀλλ' ἔχων τὴν τοῦ Τερτερῆ θυγατέρα εἰς σύζυγον ἑαυτοῦ. Προσλαμβάνει τε καὶ τὴν ταύτης ἀδελφὸν Ὁσφεντισθλαβον, καὶ σὺν αὐτῷ Βουλγάρους δουλαγωγεῖν ἤθελεν. Ἄλλ' ἐκείνος πῆντος ὦν ἀφνειῷ τινι ἀπὸ πραγματεῶν ἀνδρὶ Παντολέοντι προστυχῶν, εὐγενῆς ὦν καὶ ἐκ βασιλέως τυχόντι καὶ ἰδιώτῃ ἐπ' Ἐγκόνῃ Μαγκούσου τινὸς θυγατρὶ, τεκνοποιηθεῖση πάλαι τῇ τοῦ Νογᾶ Εὐφροσύνῃ ἐκ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος, διὰ τὸν πλοῦτον ἐπιγαμβρεύεται. Καὶ τοῖς μὲν Βουλγάρους δόμασι τὰς γνώμας καταδουλώσας, τῷ Τζακᾶ δὲ ὡς κυρίῳ χρώμενος, τῆς Τερνόθου σὺν ἐκείνῳ ἐπιλαμβάνεται. Ὁλίγων τὸ μεταξῷ, καὶ ἐνευκαιρήσας Ὁσφεντισθλαβος, Βούλγαρος ὦν ἐκ μητρὸς (ὁ γὰρ πατὴρ Τερτερῆς ἐκ Κομάων ἦν), τέως δὲ γε τὰ πλεῖστα οικείως πρὸς Βουλγάρους ὑπὲρ τὸν Τζακᾶν δοκῶν ἔχειν, ἐπιτίθεται τῷ γαμβρῷ ἐπισχῶν δόλω, καὶ φυλακαῖς ἀσφαλῆσαι δοῦς,

quo Nogas defecerat, reliquos ex ea stirpe Tuctais jus avitum recuperare tentavit suscepta in eum expeditione eo successu, ut jam senex Nogas prælio victus 264 ingenti inter cruentissimam suorum stragem ipse in acie confossus occubuerit. In bello quæ magna multaque ac memoria in prius digna contingere, desolatis terris illis universis, mortalibusque omnis ætatis innumerabilibus varie ferro, fame, fuga consumptis, ita ut eorum exiguæ reliquiæ paucis huc navibus deportarentur, hæc, inquam, argumentum esse possent justæ historiæ, nec indisertum ad idoneam sui expressionem requirerentis scriptorem. Persistit Tuctais in terris quas victoria suas fecerat, cum iis quos eo duxerat, quosque illic repererat Tocharis Nogam alias secutis: nam et hi maxima ex parte victori se subjecerunt, paucis duntaxat fidem olim Nogæ promissam servantibus hujus filio, quem ex muliere Alacca vocata susceperat, Tzacæ nominato. His Tzacæ fretus viribus in Bulgariam irrupit, a rege tunc destitutam suo: nam qui regnarat illic Terteres, jam antea minis adhuc viventis Nogæ territus confugerat ad imperatorem; quo non auso eum admittere, ne repetituro mox Nogæ supplicem prodere cogeretur metu iram ejus et arma in sese concitandi, miser interim Terteres alicubi circa Adrianopolim latitans degebat. At Tzacæ cum his quas dixi copiis in Bulgaros irruens subjicere hos sibi tentabat, jus quoddam ad regni ejus successionem ab uxore trahens, habebat enim in matrimonio Terteris filiam. Quare ut eam spem magis firmaret, tantoque ad se alliceret efficacius gentem Bulgaricam, Osphentisthlabum sibi adiunxit, uxoris suæ fratrem, ejus apud populares ob stirpem regiam grati profecturo sibi favore confidens assecutum esse ut regnum sponte istud universum suæ ipsius ditioni cederet. Erat hic Osphentisthlabus egeus quidem per sese pecuniæ, cæterum abundan-

tia nobilitatis inopiæ subsidium invenit. Cum enim forte incidisset in Pantoleonem quemdam de plebe hominem, sed felici negotiatione longi temporis 265 opes nactum ingentes, facile persuasit obscuro et privato regiis natalibus præfulgens juvenis ut oblatam secum affinitatem longe omnibus præhabendam conditionibus duceret. Carens liberis Pantoleon puellam sibi consanguineam, Encouen nomine, e Mancuso quodam natam et olim e sacro baptisui fonte susceptam ab Euphrosyne Nogæ conjuge, ac inde ab illa more majorum filiæ loco habitam, destinaverat hæredem. Hanc sibi adoptatam, toto in dotem imputato patrimonio, libentissime conjugem dedit petenti Osphentisthlabo; qui repente dives dotali pecunia, muneratus hæud parce plerosque Bulgaros, studia sibi eorum ad suffragationem principatus eo propensiora conciliavit, quod ipse materno genere Bulgarus (nam pater ejus Terteres e Comanis erat) naturæ ac sanguinis communionem, quæ ad charitatem valet plurimum, gentis illius affectibus commendaretur. Sequebatur ille interim Tzacæ fortunam, eum ut dominum venerans, ac videlicet pro intima cum eo ut suæ sororis viro necessitudine præcipuum apud illum gratiæ locum obtineas. Unde intra Ternobum, urbem regiam Bulgariæ, illum secutus, et ejus regimen primum quasi alienis exercens auspiciis, sensim ad se viam imperii attraxit, donec factione jam satis firmata, Tzacæ cognationis fiducia securum improviso adortus comprehendit, lutaque tenuit aliquandiu custodia, tandem Judæis ad eadem ministris usus, clauso in carcere fauces elisit; Joachimum quoque illic patriarcham, suspectum quasi prodere Bulgariam Tocharis tentaret, præcipitio necavit; atque horum scelerum tantorum præmium repente opimum Bulgariæ totius dominatum tulit. Cujus paulatim se corroborantibus progressibus obsistere mature, id e re sua ratus,

ὑστερον Ἰουδαίους ὑπηρέτας καὶ οἷς εἰς τὰ τοιαῦτα ἐθέρρει χρησάμενος, ἐποπνίγει κακλεισμένον, καὶ τὸν τῆς πατριαρχοῦντα Ἰωακείμ κατεκρήμνισεν ὡς σφᾶς προδούναι Τοχάροις τὸ πάλαι ὑποπιεθίντα, καὶ οὕτως ἐξ ἀλαστορίας τόσης τῶν ὄλων κύριος γίνεται. Καὶ κατ' ὀλίγον προβαίων κραταιοῦται, εἰ καὶ φθάσας ὁ βασιλεὺς πρὸ τοῦ ἐκείνον ὄλως κραταιωθῆναι, τῶν Βουλγάρων πεμφάντων καὶ τὸν ἐκ τοῦ Κωνσταντινοῦ υἱὸν τῆς Μαρίας ζητούντων εἰς βασιλέα διὰ τὸ ἐξάντεις ἤδη φανείσης Τοχαρικῆς ἐξουσίας γίνεσθαι βούλεσθαι, ἀποπέλλει τὸν Μιχαήλ, ὅς καὶ οὐδὲν πλὴν ἔσχε Βουλγάρους ἐπιστᾶς ἢ τὸ ἐξω Τερνῶν περιπλανασθαι καὶ βίον τριβῆν ἰδιωτικῶ μὲν οὐ πάρῳ, τίως δὲ βασιλείᾳ ἥκιστα πρόποντα. Ἄλλ' οὕτω μὲν Ὀσφεντισθλαβός, ὅς καὶ μετὰ χρόνους τοῦ ἰδίου πατρὸς Τερτερῆ πολλοὺς τῶν τοῦ παλατίου ἀντιήλλαξεν. [P. 180] Ὁ γὰρ τῶν Βουλγάρων σεβαστοκράτωρ Ῥαδοσθλάβος βασιλεὶ προσχωρήσας, καὶ παρ' αὐτοῦ δὴ εἰς τὸ τῆς σεβαστοκρατορίας βεβαιωθεί; ἀξίωμα, γένους ὧν τοῦ πρωτίστου παρὰ Βουλγάρους (τῷ γὰρ Σμιλτζῷ καὶ ὠμαιμένει), σύναμα κλειστός Ἐλτιμηρῆ κατὰ τὴν Κρουνὸν δεσποτεῖα τετιμημένῳ, ἀδελφῷ γέ οὐτι τοῦ Τερτερῆ, καὶ αὐτῇ δὴ

τῇ τοῦ Σμιλτζοῦ συζύγῳ προσβάλλει. Σμιλτζοῦ τοῦ πρὸ ὀλίγου καὶ αὐτοῦ Βουλγάρων ἀρξάντος βουλήσει Νογᾶ ἀποδράντος τοῦ Τερτερῆ, εἰ καὶ μετὰ μικρὸν διὰ τὸ κῆδος καὶ τὸν Τζακᾶν προτιμηθέντος τοῦ Ὀσφεντισθλάβου μετὰ τὸν Τζακᾶν φρούδος ὁ Σμιλτζος γίνεται. Τότε τοίνυν ἐκ Θεσσαλονικῆς παρὰ βασιλέως ἀποσταλέντες οἱ περὶ τὸν Ῥαδοσθλάβου σὺν τοῖς μεγιστάσι τοῦ βασιλέως, Βουλγάρους τοῖς περὶ τὸν Ἐλτιμηρῆ προσθάλλουσι κατὰ τὸν Κρουνὸν ἰδίως ἀρχοντα· καθ' ὧν αὐτὸς ἀριστεύσας, τὸν μὲν σεβαστοκράτορα ἐκτυφλώσας στέλλει παρὰ βασιλέα πρὸς τὴν οἰκειαν αὐτοῦ σύζυγον, τοὺς δὲ γὰρ μεγιστάνους Ῥωμαίων Ὀσφεντισθλάβῳ πέμπει, οὗς δὴ καὶ κατέχων ἐκεῖνος οὐ πρότερον διαφῆκε πρὶν ἂν τοῦ πατρὸς Τερτερῆ παρὰ βασιλέως ἠμείφατο. Καὶ οὕτως ἅμα μὲν ἐντεῦθεν ὁ Τερτερῆς, ἅμα δ' ἐκείθεν οἱ μεγιστάνες Ῥωμαίων εἰς δέκα καὶ τρεῖς ποσοῦμενοι ἀπελύοντο. Οὐ μὴν δὲ καὶ ἀπολαβὼν τὸν πατέρα ὁ ἐξ αὐτοῦ βασιλικῆς ἀξίας ἐπέθεσεν, ἀλλὰ μιᾶ τῶν καθ' αὐτὸν πόλεων περικλείσας, ὡς ἤκεν ἡμῖν ἡ πίστις, ἀπρηγμένως ζῆν ἐν τρυφαίς δὴ καὶ μόναις παρεσκευάκει. Καὶ ὁ μὲν Ὀσφεντισθλαβός ταῦτα, ἐπὶ νηπία τῇ ηλικίᾳ καὶ συνειργθεῖς τῇ μητρὶ κατὰ Νί-

imperator studens, arrepta libenter occasione legationis ad se missæ quorundam Bulgarorum, Constantini quondam ipsorum regis ex Maria filium in regem poscentium, et 266 tempus aptum existimantium restituendo huic in paternum regnum, quando res Tocharorum infensorum ipsi confirmare nondum erant in plenum robur ex concussu belli atrocissimi civilis, cujus utcunque victor Tuctais et multos amiserat suorum, et regio quam vincendo acquisierat vastata desolataque in longum adhuc tempus erat, — hujus, inquam, invitatione legationis Michaelē ad Bulgaros, prout poscebant, misit. Et pervenit ille quidem in Bulgariam: cæterum haud paratas illic pro voto res reperit, factione quæ illum accersierat non valente in urbem regiam eum introducere. Quare Michael tantummodo vagans extra Ternobum vitam agebat non multum privata clariorē, certe a principali fastigii splendore plurimum deficientem ac majestati regis minime decoram, rerum illic nihilo secius potiente Osphentisthlabo; cui et post tempus inde aliquod contigit redimere Terterem patrem captivum ab imperatore detentum, permutatione multorum e palatinis Augusti, qui in ejus potestatem venerant casu quodam hic breviter referendo. Radosthlabus erat quidam perillustris inter Bulgaros tum dignitate sebastocratoris qua in Bulgaria honorabatur, tum nobilitate familiæ facile illic primæ omnium. Nam Smiltzo, numerosissima in illo regno cognatione inelyto, intima cum plerisque procerum gentis cognatione admovebatur; et Eltimeræ Cruni despote sororem in matrimonio habebat, cujus Eltimeræ germanam alteram ipse rex Terteres uxorem duxerat. Porro Smiltzus iste regnum Bulgarorum paulo ante obtinuerat, in eo principatu

substitutus a Noga transfugæ ad imperatorem Terteri: sed solio cesserat Tzaca primum prævalente; mox a subinsinuante sese Osphentisthlabo initio quidem Tzacæ, cui parebat, gratia, deinde opibus dotalibus conflata factione Tzacam quoque ipsum deficiente, funditus eversus amotusque e medio fuerat. Hunc ergo Radosthlabum imperator postquam ad sese confugientem excepisset honorifice, ac ei sebastocratoricam confirmasset potestatem, idoneum ratus promovendis Michaelis spebus, remisit Thessalonica, ubi tunc erat, in patriam 267 cum exercitu, cui duces præfecerat aliquot e suo comitatu clarissimos viros. His Bulgariam potentibus primus in armis occurrit Eltimeres ad Cruunum, peculiari ejus ditioni subjectum, ut dixi, locum; ubi prælio commisso fuscæ Romæ eopisæ et capti duces sunt. At Radosthlabum quidem victor Eltimeres excæcatur ad ipsius uxorem Thessalonice in digressu ab imperatore relictam remisit: proceres vero Romanos tuto curavit perducendos ad Osphentisthlabum, qui hos non prius dimisit quam pro iis liberatum ab imperatore patrem suum recepisset Terterem. In hunc modum hinc Terteres, inde Romani principes numero tredecim, mutua commutatione liberati patriæ invicem restituti sunt. At non Terteres quidem regno, nam Osphentisthlabus, quasi plene defunctus omni erga patrem pietatis officio ipsius vinculis rumpendis, necesse nihil putavit rursus eum sibi dempto redimere diademate, sed, quantum ad nos certa illinc fama perlatum est, unam ei civitatem assignavit, ubi quantis vellet circumflumam deliciis, modo privatam et ab omni rerum administratione seriatam, vitam duceret. Sic regnare perrexit Osphentisthlabus, cujus quomodo locumque illatæ mentioni non inveni-

καιαν, και αὔθις ἀπολυθείσης ἐκείνης κατὰ σπονδάς αὐτὴς ὀμηρεύσας παρὰ Ῥωμαίους, ὕστερον δὲ τοῦ πατριάρχου Βουλγαρίας Ἰωακείμ πρὸς βασιλέα πρεσβεύσαντος κατὰ τι προσδοκώμενον κήδος, τὸ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου Συναδηνοῦ, πρὸς τὸν πατέρα ἀπολυθείς. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν πρότερον.

κζ'. Περὶ τοῦ κήδους τοῦ πρὸς Τουκτὰν τοῦ βασιλέως.

[P. 181] Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς τὸν Τουκτὰν ἐπὶ νόθῳ θυγατρὶ τῇ Μαρίας ἐπιγαμβρεύεται. Ἡ δὲ καὶ ἀρμολύμενος ὁ Τουκτὰς, ἐπεὶ καὶ ἐτι τὰ τοῦ Τοχαρικοῦ πολέμου συνεκεκρότητο καὶ τὰ κατὰ τὸν Νογᾶν ὡς οὐραῖον παρέσπειρεν ὄψεως, ἀσχολίας πολεμικαῖς ἐκείνος θέλων ἑαυτὸν διδόναι καὶ μὴ γάμοις τὸ σῶμα ἐκθελύνουσιν, ἀνταποστέλλει καὶ πάλιν τὴν Μαρίαν πρὸς βασιλέα. Κάντουθα ἐπὶ χρόνους ἦν, ἕως οὗ κατὰ κράτος ἐκείνος τὸ Τοχαρικὸν ἐχειρεύσατο, ὡς μηδὲν τὸ ἀντιζησοῦν εἶναι ἀπάντων ὑποκλι-

mode, quantum arbitror, adjungam prioris ejus fortunæ ac variorum casuum compendio collectam inde usque ab ultima pueritia memoriam. Infans adhuc relegatus cum matre Nicæam, ibi cum ea fuit in carcere, donec illa, una ex conditionibus supra memoratæ conventionis, libera remissa ipse obses apud Romanos mansit. Postea vero satagente Joachimo patriarcha Bulgaria, qui occasione cujuspiam expectatæ affinitatis contrahendæ per matrimonium filiæ magni stratopedarchi Synadeni legatus ad imperatorem missus fuerat, restitutus patri est.

27. De affinitate cum Tuctaine ab imperatore contracta.

268 Cæterum imperator generum suum facere et tam arta necessitudine devincire sibi Tuctain studuit notha ei filia Maria despondenda. Accepit oblatum honorem Tuctais, riteque profectam ad se regiam virginem in uxorem admisit, nuptias tamen distulit, ea remissa unde venerat, quoad debellatum cum Noga foret. Adhuc enim ille, cladibus licet attritus magnis, velut serpens longo corpore crebris afflictus plagis, motu adhuc extremæ caudæ vitam indicans, etiam ad ultimum exurgendi conatum sese arrigere videbatur. Usum conjugii effeminare viros aptum et enervare vires corporum, minus arbitrabatur opportunum. Quare segregandam a se sponsam tantisper existimavit, reddiditque patri filiam apud eum servandam, donec plena victoria otium et securitatem attulisset nuptiali celebritati consentaneam. Longius id spatium quam utrique voluerant fuit: alternis enim reciprocationibus æstum belli diu anceps utrimque fortuna variavit. Tandem tamen nomen omne rebellium cum Noga Tocharorum ultima bujus clade succubuit Tuctai; qui simul in hostili prius solo cuncta jam sub se prostrata, nihil adversam contra frontem erigere audens vidit, missis ad socerum Augustum laureatis victoria nuntiis, admo-

θέντων. Καὶ τότε πέμψας πρὸς βασιλέα ἀπέηται τὴν σύζυγον, ἣν δὴ καὶ Ἰσαῦθις ὁ βασιλεὺς ὑπὸ προσηκούσῃ τῇ τιμῇ καὶ δορυφορῆσι ἀπάσαις ἐκπέμπει. Καὶ ὁ μὲν Νογᾶς ἠφάνιστο, ὁ δὲ Τουκτὰς τὰ τῆς ἐπικρατείας ἐκείνου ὅφ' ἑαυτῷ ποιησάμενος ἔσχε, τὰς σπονδάς δὲ τὸ κήδος βεβαιωσάμενος.

κη'. Περὶ τοῦ βαγδαίου νεοῦ καὶ τῶν τότε συμπεσόντων.

[P. 182] Τότε καὶ Ποσειδεῶνος ἐνάτη καὶ εἰκοστῆ, καθ' ἣν ἀπὸ θερινῆς τροπῆς πρὸς τὴν ἰσημερινὴν ἀποκλίνει ὁ ἥλιος, βαγδαῖος ὑετός· κάτεισιν ἐφ' ἡμῶν ὅλης γε καὶ νυκτὸς, τῶν ἀκρων τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐρίζοντος ὑπὸ νεφῶν πιεσθέντων, ὥστε καὶ χραδρωθῆναι μὲν τὸν κατὰ τὴν περσικὴν ἅπαντα τόπον ἀνωθεν ποθεν τῶν ὑδάτων ἀθροῶν κατερχομένων, δένδρα δὲ καταφέρεισθαι χερσίν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ἐφ' ᾧ καὶ ὄφεις τὰς κατακλύσεις φεύγοντες καὶ δένδρεσι συνειλούμενοι ἐκσπασθεῖσιν ἐκ ριζῶν συνεφέροντο, οἱ μὲν καὶ ζῶντες, οἱ δὲ καὶ ἐτι συνεσπειρα-

nuit tempus nunc esse, si ei videretur, commodum suæ sibi remittendæ conjugis; quam nihil cunctatus imperator, specioso cultu ac pompa, frequenti etiam comitatu ac satellitio, perhonorifice deduci ad virum curavit. Hunc in modum Nogæ destructus non modo ultorem passus ac successorem nactus Tuctain est, sed eundem habuit imitorem in genere conjugii fideque sœderis Romani nuptiali pignore firmanda. Itaque hic quoque in parti deinceps administratione regni, pacis initæ nobiscum ferme, quantum oportebat, rationem habuit.

28. De imbre vehementi et iis quæ tunc contigerunt.

Circa tempus quo hæc gerebantur, contigit, die nona et vicesima mensis Augusti, qua sere incipit ab æstivo cardine ad æquinoctialem declinare sol, vehementem ac inusitate copiosum per totam lucem illam noctemque insectam devolvi continenter imbrem e nubibus, quæ 269 universon, quam latissime patet, horizontem minacissima undique caligine obduxerant. Videbamus totam adversam Byzantinæ civitati continentem aquis ex alto decidnis omni ex parte confluentibus inundatam vasti ritu fluminis in mare ruere, radicibus evulsas raptantis arbores una cum implicitis circa ramos earum anguibus, qui operientium jam terras aquarum incursum fugientes eo conscenderant nequidquam, in isto quoque asylo deprehensi, partimque suffocati sensim diluivo crescente. Horum circumvoluta truncis ac ramalibus longa corpora mortua efferri cernebantur; quorumdam tamen exstantia undis inter frondes cæpta spirabant. Casæ jam rusticæ messorumque labores in areis ut pro anni tempore tunc erant struibis manipulorum nondum grano excusso cumulatim exstantibus, dorso vasti æquoris procul innatantes apparebant; illæ fundamentis avulsæ, compactu tabularum nondum dissoluto, integræ ferebantur, haud cessante in petu, quoad urbis mœnibus unda impactæ dissilirent:

μένοι τοῖς τῶν δένδρων κλωσίν ἕνα ποψύξαντες, οἰκίας A καὶ. *Περὶ τοῦ θαλάττου τοῦ Λαζῶν Ἰωάννου, καὶ τοῦ θαλάττου τοῦ Βέκκου.*

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Ἰωάννης μὲν ὁ τῶν Λαζῶν ἀρχηγός, ὃν καὶ γαμβρὸν βασιλέως ἐν τοῖς ἀνωθι ὁ λόγος εἰδείκνυ, ἐπὶ καιοὶ δυοὶ τὸ βιοῦν τελευτᾷ, ὧν τοῦ μὲν ἐν τῇ πατρικῇ καταστάτῳτος ἐξουσίᾳ τοῦ Ἀλεξίου, θάτερον τὸν νεώτερον ἢ μήτηρ Εὐδοκία λαβοῦσα παρὰ τὸν ἀδελφὸν καὶ βασιλέα κατὰ τὴν πόλιν γίνεται. Θνήσκει δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ εἰς πατριάρχην χρηματίας ὁ Βέκκος, ἐν τῇ κατὰ τὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου φρούριον εἰρατῇ, μηνὸς Κρονίου λήγοντος, αὐτοῦ που ἐν τῇ κέλλῃ εἰκαίως ταφαίς. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν καὶ διὰ πόνου ὁ βασιλεὺς ἐποίησατο, ἐπεὶ καὶ ὁ συγκαίμενον ἦν τοῖς περὶ ἐκεῖνον καὶ βασιλεῖ, κινήθηνας λόγους ἐφ' ὧν συνθέσθαι καὶ εἰρηνεύειν, σοφῶν γε καὶ πνευματικῶν πρὶνάντων καὶ μὴ τῶν τυχόντων καὶ ἀλογιστοτέρων, οὐκ ἔφθασε τελεσθῆναι τὸν Μελιτηνιώτην δὲ ἐξαγαγόντες ἐκαίθηεν καὶ τῷ κατὰ τὴν πύλιν Ματοχίτῃ συνδύσαντες, ἐπεὶ οὐκ ἦν σφίσι εἰρηνεύειν, καθὼς ἀπήτουν οἱ τε περὶ τὸν βασιλέα καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸ μέγα παλάτιον κατακλείουσιν, ὅπου καὶ ὁ Ταρχανσιώτης Ἰωάννης ἐς ὑστερον κατακλείεται. Τὴν δὲ γε ἀδελφὴν Εὐδοκίαν ὁ κρατῶν ὑποδεξάμενος, καὶ τὰ εἰκότα σῶναμα μητρὶ τῇ ταύτης περιελγῆσαντες συμπορᾷ,

hi vero, statim soluta passimque disjecta congnie spicarum, varie digestis per areas acervis trituræ opportunitatem expectantium, jam nunc corrupti et irreparabiliter disperditi temere fluitabant. Spectasses alibi nudas relictas in prona declivitate nativorum collium vites, quarum alticrem terram aquæ sublabentes corraserant, truncis infornibus et squalidis radicibus e sterili jam glare reptatim pendulis; quæ ne ut arbores majores agmine profluentis pessum truderentur, tenuitas contortæ ac flexilis materiæ fecerat, eludens aquæ inter effluentis rapacem vim, capitibus radicum ad artas cotium fissuras hærentibus mordicus fruticemque retentantibus. Constantinopolitanæ porro territorium urbis, partim e cælo recta illuc lapsis aquis, partim allis ex confluxu incitatorum undecunque vorticosorum amnium indesuenter inundantibus, stagnabat late universum, nihil aut parum a vicini ponti specie differens. Nam et ipsam D altum mare continuo 270 turbidorum fluminum admixtu naturalem ipsi colorem cæruleum si non prorsus amiserat, valde fuscaverat, varia deformatione diverso infectarum cæno eluvionum hic rubro coloratum, qua e ruffa suggestis argilla montibus abrasa secum terra misti torrentes incubuerant, illic subalbescens, quo se fluentia exonera-

tes, sic vicissim alienas in se trahentibus, exsternabat spumosa colluvies, omnigenarum sordium confluxus versicolore face lutulentas, bullente mixtim vertigine, confundendo deformans in spectaculum ingratissimæ visu lœditatis.

29. De morte principis Lazorum, deque obitu Vecci.

Hoc interim tempore Joannes Lazorum princeps, quem generum inperatoris Michaelis ducta in uxorem ejus filia factam superius ostendimus, diem suum obiit, filiis duobus superstilibus relictis. Horum altero Alexio in paterni principatus successione constituto, mater ejus Eudocia secum alterum ducens filium ad fratrem Augustum in urbem se contulit. Mortuus quoque tunc est functus olim patriarchatu Veccus, sub ðnem mensis Martii in carcere apud arcem Sancti Gregorii, humatusque illic in cella modico sepulcro. Dispicuit imperatori non potuisse prius fieri, de quo jam convenerant, ut novum colloquium cum Vecco iniretur, quo ejus rationibus auditis judicio sapientum et spiritualium virorum, non autem vulgarium ac parum eruditorum, omnes ejus cum Ecclesia controversiæ 271 componerentur, ita ut is huic reconciliatus pacifice viveret. Cæterum Melitenotem ex eodem eductum carcere Metochitæ in urbe diversanti copularunt. Verum postquam est deprehensum frustra sperari ut in ea illi consentirent quæ imperatoris ministri et ecclesiastici poscebant, custodiæ traditi sunt prope magnum palatium, ubi et postea Joannes Tarchaniota conclusus est. Suam porro sororem Eudociam, viduam principis Lazorum, honorifice benevoleque excé-

παρ' ἑαυτοῖς τῶς εἶχον ὡς καὶ αὖθις ἀναποστε-
λοῦντες πρὸς τὸν υἱόν, καὶ αὐτῷ δὴ τὰ τῆς ἀρχῆς
ὡς οἶόν τε κατασφαλισάμενοι, ἐπεὶ καὶ τῷ βασιλεῖ ὁ
παῖς παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπετέτραπτο.

Ν. Περὶ τοῦ κράτη Σερβίας καὶ τοῦ Κοτανίτζη.

[P. 184] Ἐν τούτῳ τοιγαροῦν ὄντων δεινῶν μὲν
ἐνθεν ὁ κράτης Σερβίας, ἐνθεν δὲ ὁ ἐκείνου ὀποστρά-
τηγος Κοτανίτζης καὶ ὁ Τορνίκιος ἠγγέλλοντο τὰ
πρόσχωμα ὄρῃν. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ βασιλεὺς πολὺς ἦν
καὶ ἕπας ἐγίγνετο τὸν βάρβαρον ὑπερχόμενος νῦν
μὲν πρεσβείαις, νῦν δὲ καὶ πολεμικαῖς ἐπεξελεύσε-
σιν, ἐπεὶ τοι καὶ τότε τὸν τηνικάδε μέγαν κονοσταύ-
λον Γλαβᾶν, τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον ἐκείνον, σύναμα
στιβαρῶ στρατευμάτων ἐπ' ἐκείνον ἐξέπεμπεν, ὃς δὴ
πολλάκις προσθάλλων οὐχ ὅπως ἤνυσεν, ἀλλὰ καὶ
προσηττάτο, ὅτι μηδ' ἐκ τοῦ προφανοῦς εἰσθάλλοντες
ἦσαν ἐκείνοι, ἀλλὰ ληστειαῖς τρόπον ὡς τὰ πολλὰ με-
τεχειρίζον, καὶ οὐκ ἦν ὅπως ταῖς τῶν Ῥωμαίων δυνά-
μεσιν εὐδοεῖν. Διὰ τοι ταῦτα καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ
στρατηγὸς καθήμενος εἰργάζετο μὲν καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ

ptam imperator, postquam ejus luctui cum ipse
tum mater communis amborum debito miseratio-
nis officio compassi sunt, apud sese detinuit, re-
missurum se illam ad filium in tempore pollicens,
cui filio in Lazis, ut dictum est, dominantī omni
jam nunc ratione principatum firmare satēgit im-
perator : nam hujus tutelæ puer ille a patre com-
mendatus fuerat.

30. De crale Serbiæ et Cotanitzæ.

Hac vice rerum increbrescebant graves ad impe-
ratorem nuntii de incursionibus hinc quidem cra-
lis Serbiæ, inde autem hujus præfecti Cotanitzæ
ac Tornicii, quibus finitimæ illis partibus Romanæ
regiones vastabantur. Hinc multus erat imperator,
atque adeo totus, in cura et cogitatione idoneæ
inveniendæ rationis coercendorum atrociorum
barbari nunc legationibus nunc militaribus expo-
ditionibus, siquidem magnum ea tempestate cono-
staulum, Glabam, illum Dei hominem, cum validis
copiis contra Serbum misit, qui sæpe conflixens
adeo parum profecit ut victo similior abscederet,
quoniam illi decretorii prælii copiam non facien-
tes, vitabundi ac mox coorientes ex insidiis, more
latronum pleraque 272 peragebant; quibus ideo
Romanus exercitus unis collectus castris et qua-
drata semper procedens acie haud valebat occur-
rere, grassantibus manipulatim aut turmatim per
loca inde longinqua et fere avia. Quapropter The-
salonicæ Glabas residens nihil ille quidem omitte-
bat quod posset utiliter consuli ad tuitionem Ro-
manorum finium, sed abire omnia in irritum
videns, desperabat posse reprimi impetus latio-
rum, qui ex tuto irruentes in contiguam præliam,
in suas se latebras onusti recipiebant, priusquam,
indiciū irruptionis ipsorum aut facultas ulla
prævertendi eorum impetus satis mature habere-

Α τὰ δοκούντα πρὸς ἀνταγώνισιν, ἕκαστος δ' ἐκ πολλῶν
ἀπογινώσκων ἀνδρῶν οἰκοθεν ὠρμημένων περιέτε-
σθαι, ἕκαστα τε προβαιόντων καὶ ἅμα θηρεῦσιν ἐχόν-
των τὰ κατὰ θύρας προκείμενα, διὰ ταῦτα καὶ τῶν
τοιούτων ἀπογινώσκων, σπονδαῖς τισὶ χρῆσθαι πέμ-
πων συνεβούλευε τῷ κρατοῦντι, καὶ μᾶλλον καὶ τῶν
ἀνατολικῶν κακουμένων ὑπὸ τῆς τῶν Περσῶν ἐπι-
δρομῆς καὶ χρηζόντων τῆς ἱκανῆς ἀντιλήψεως. Τό-
τε σπονδὰς ἀποτεμνομένους εἰρηνεύειν καὶ βασιλεῖ
καὶ τῇ περὶ αὐτὸν βουλῇ καλὸν ἐδόξα: καὶ τῶν καλ-
λίστων. Τὸ δὲ τοῦ βασιλέως ἦθος εὐκόλον ὄν πρὸς
σπονδῶν συγγύσεις διαλύων αὐτίκα ἐκ τυχούσης αι-
τίας τὴν ὁμόνοιαν ὑπέπτειν. Ὁ γοῦν βασιλεὺς κἀν-
ταῦθα ποιεῖν προαιρούμενος ἐξ ὧν ἀρέσειεν ἂν καὶ
τῷ γε ἄμορεϊν ἔχοντι, ἡβούλετο καὶ μετ' ἐκείνου ὡς
οἶόν τε εὐοχεῖν. Μὴ μὲντοι γε ἀρκέσειεν πρὸς πίστιν
τὴν τοῦ Σέρβου παλιμβουλίαν ἐκ τῶν δυνατῶν ἐκρί-
νευεν ἄλλως, εἰ μὴ κῆδεϊ τῷ κατὰ γάμον συνδέοιτο.
Ἐκείνος δ' εἶχε τὴν τοῦ Ταρταρῆ ἐκ τῆς τοῦ Ἀσίν
ἀδελφῆς θυγατέρα, λαθὼν ὑπ' ἄσφαλσει πίστεως σύ-
ζυγον. Εἶχε δ' ἑτέραν ἡρώην, τὴν τοῦ δυτικοῦ σεβα-

tur. Scripsit ergo ad imperatorem non aliud sibi
videri huic adhiberi posse malo remedium quam
conventionis ac fœderis cum crale. Idem præterea
poscere statum præsentem Orientalis limitis, Per-
sarum incursionibus vastati ac magnis auxiliis
egentis, quæ absque sancita cum Serbis pace om-
nino colligi expediriq̄ue eo nequeant. Consilium

C facile probantur imperator et ii quos in delibera-
tionibus adhibebat; omnesque consenserunt non
bonum solum, sed et optimum factū fore, si certis
conditionibus stabiliri concordia inter Augustum
et cralem redimique securitas ac quies populorum
posset. At quam paratus imperator erat ad statim
tractandam bona fide tam necessariam tranquilli-
tati publicæ cum hoste vicino et potenti pacem,
tam cogebat eum metuere ne id frustra tentaret
nota instabilitas Serbi, prout ad mutationes homi-
nis et desultoriæ in contraria levitatis. Artioribus
igitur eum sibi astringendum ad fidem amicitie
constantis quam vulgarium conventionum vinculis
ratus, tunc tantum sibi certum fore socium cralem
existimavit, si data ei e consanguinitate sua
D conjuge civilem pactorum obligationem nodo vel-
ut quædam fortiori religiosæ necessitudinis per
nuptialem affinitatem astrinxisset. Crales autem
etsi conjugem jam tertiam in contubernio habebat,
expeditus tamen ad novas nuptias videri poterat,
quoniam hoc ejus connubium 273 per Dei et
Ecclesiæ leges cassum irritumque judicabatur.
Duxerat is primum ritu legitimo uxorem, cujus
postea pertæsus sine ulla causa idonea illam abje-
cerat, intrusa in viventis adhuc tæcum Joannis in
Occiduo tractu sebastocratoris filia. Sed et huic
deinde pari levitate repudiata remissaque ad pa-
trem tertiam, de qua dixi, superinduxerat. Terte-
ris filiam, ex sorore genitam Asanis, superstite
nihilominus prima illa sola legitima conjuge; unde

σωκράτορος Ἰωάννου θυγατέρα, καὶ πρὸ ταύτης ἄλλην ἦν ἀποστέρξας παρ' οὐδέμιαν αἰτίαν εὐλογον, ἀρεῖς ἐκείνην τὴν νόμιμον πάντως, [P. 185] τῆ τοῦ Ἰωάννου συμπλέκεται θυγατρὶ. Ἄλλὰ καὶ ἐστὶ τῆς νομίμου ζωῆς ἀπολύσας ταύτην πρὸς τὸν πατέρα, οὐδὲν συμπεσὼν ὑπὲρ τοῦ ταύτης διαζυγῆσαι δίκαιον, τὴν τοῦ Τερτερῆ ἐπηγάγετο, καὶ εἶχε ταύτην τριτὴν ἀπὸ τῆς νομίμου λαθῶν· ζῶσα γὰρ ἢ προτέρα τὰς ἐπιγενομένης παρανόμους ἀπήλεγχεν. Ἐπειρα τόνων καὶ μόνον βασιλεὺς τοῦ βαρβάρου πρὸς σποδὰς ἤδη κλιθόντος, ἐπεὶ καὶ ἡ προτέρα τεθνηκυῖα ἠκούετο, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε τῆ συνοικησούσῃ νόμιμῳ εἶναι μετὰ τὴν πρῶτην ἐδίδοτο, τῶν ἐν τῷ μεταξὺ ὡς νόθων ἀπηλοτριωμένων, εἴπερ ἀπολύων τὴν τοῦ Τερτερῆ ἐπιγαμδρεύεσθαι οἱ βούλοιο καὶ εἰως ἐπ' αὐταδέλφῃ τῇ Εὐδοκίᾳ ἤδη κατὰ τὴν πόλιν ὄση καχτηρωμένη τοῦ Ἰωάννου. Ὁ δὲ μὴδὲν μελλήσας, ἀλλ' ὡς τὰ μέγιστα καὶ ληψόμενος, ἔτοιμος ἦν ἐπ' ὁμολογίαις τε καὶ συνθήκαις τὴν τοῦ Τερτερῆ ἀποπροσποιεῖσθαι καὶ τὴν τοῦ βασιλέως δέχεσθαι ἀδελφὴν· ἔσπευδε γὰρ τὰς παρὰ τοῦ βασιλέως ἐπιτίσεις, καὶ ὡς μεγάλων ἐπιτευξόμενος ἤθελε τὸ συνάλλαγμα, ἐπεὶ καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐκραιβίνοτο τοῦ

ἀδελφοῦ Στεφάνου προήκοντός τε τῷ χρίσῳ καὶ γε τῷ δικαίῳ προτιμωμένου, εἰ κάκεινος ἐπίχλω; ὣν καὶ μῶμον φέρων ἐν σώματι, ἔτι δὲ καὶ ἀπραγμοσύνη συζῆν ἐθέλων, χώραν τὴν ἱκανὴν ἀποτεμύμενος ἑαυτῷ τὴν τῆς ἀρχῆς ἀσχολίαν πρὸς ἐκείνον ἤρπει, τοῖς παισὶν ἑαυτοῦ τὴν ἀρχὴν φυλάσσοντα μετὰ θάνατον. Ὡστε καὶ διὰ ταῦτα παντοίως ὑπήχτο τῷ τοῦ βασιλέως θελήματι, καὶ προσελιπάραι φίλος γενέσθαι καὶ συγγενῆς. Τὸν δὲ γε Κοτανίτζην καὶ λίαν καθυπισχεῖτο παραδιδόναι· τὸν γὰρ γαμετῆς προέμενον οὐκ εἰκὸς εἶναι ἀλλοτρίου φείδεσθαι. Τούτοις κατανεύει καὶ βασιλεὺς, καὶ ἤδη τὴν ἀδελφὴν παντοίως ὑπέρχεται, νόμιμόν τε τὸ συνάλλαγμα βεβαιούμενος· ἡ γὰρ νόμιμος ἐτεθνήκει, ἢ δὴ ταῖς μὲν ἐπιούσαις περιοῦσα ἔτι τὸ νόθον εἰργάζετο καὶ παρανόμον, τῇ δὲ ἐφεξῆς ἔκτοτε τελευτήσαντα νόμιμον δίδωσι καὶ ἄξιον προσέτι ἀξίᾳ. Ἄλλὰ καὶ πόλλ' ἄλλα λίγων οὐκ ἐπειθεν· ἠβούλετο γὰρ, ὡς ἔφηκε, ἐκείνη τῷ ἀνδρὶ φυλάττειν τὰς πίστει; καὶ τελευτήσαντι, καὶ μὴ ὅτι γε κράλην Σερβίας, ἀλλ' οὐδὲ καὶ τούτου πολλῶ μείζονι εἰς λόχος δευτέρου συνίεαι. Τὰς δὲ τοῦ βασιλέως θεραπεύσεις ἱκανὰς μὲν ἔκρινεν ἄλλως καὶ πιθανὰς, ἄλλη δὲ γ' ἴσως, οὐ μὴν ἐκυτῆ, εἰ καὶ

palam erat ambas has posterius attentatas nuptias nihil a foedo pellicatu destituisse. Tunc autem cum hæc imperator agitaret, acciderat commodum, nuntiarum mortem illius mulieris quæ prima crali nupsisset; qua vera cognita, manifestum erat solutum esse illum ac liberum ad novum rite connubium incedendum. Ergo cum hoc ipsum ei significari curasset imperator, adunaxissetque se illi sororem propriam Eudociam Joannis Lazorum principis viduam, si filiam Terteris, cui nullo casu legitimum devinotus nexu, dimitteret, sociaturum, facilem illum invenit ad splendidiæ ipsi atque utilitatis propositionem admittendam admissitatis. Nam hunc ad istam conditionem cupide arripiendam præter cætera hortabatur metus a fratre majori Stephano, cui cum principatus Serbiæ ut primogenito defuncti cralis deberetur, exclusus inde is haud justa de causa fuerat, quod nimirum naturali pedum vitio claudicaret. Ac patienter ille quidem, homo natura inertis, injuriam ferre videbatur, assignatæ sibi portioni **274** cuidam paternæ ditiosis pacate imperitans: cæterum legitimos educans liberos, quibus totam olim cessuram Serbiam commiserat, filiis, si quos frater ejus et non justis, quibus erat implicitus, nuptiis gignoret, haud jure valituris ob natalium defectum paternæ succedere potestati. Hoc crales reputans pretiosam offerri sibi putabat occasionem justis cum imperatoris germana conjugii, ex quo speraret prolem tam nihil exceptionis habituram, quomodo patriam hereditatem jure cerneret, tum ad hoc ipsum opibus avunculi Augusti contra quorumvis adversantium obstacula juvandum. Quia vero ea solum imperator conditione matrimonium sororis crali obtulerat, si dedere sibi Cotanitzam vellet, statim is prolixè annuit:

cur enim in extero prodendo cunctaretur, qui tam facile uxoris loco habitam mulierem abjiceret? Cum sic igitur inter cralem Augustumque convenisset, communicavit hic negotium Eudociæ sorori magnopereque illam oravit ne gravaretur ratam habere tantæ in commune utilitatis affinitatem. Ac primum impense studuit scrupulum et omnem eximere. Quod enim crales uxorem habere videretur, certo constare incram eam esse pellicem, quam a se procul ablegare paratissimum se ferret, unam fuisse vero ipsi matrimonio devinctam primam conjugem, cujus nunc recentis obitu plane solutus omni vinculo conjugii et juri ad novas nuptias naturali plenissime restitutus, sine ulla cujusquam dubitatione, conseretur. Hæc et in hanc sententiam nulla cum audisset Eudocia, respondit se fidem uni viro semel datam servandam etiam cineri putare, et non modo crali Serbiæ, sed et cuicumque quamlibet majori ac potentiori principi semper præhabituram umbram ac memoriam mariti mortui, quam usque ad mortem venerari decrevisset. Quæ imperator allegaret de honestate istarum nuptiarum et libero jure cralis ad eas, probro procul omni ac suspicione, celebrandas, haud gravate accipere pro veris: sed nihil talia pertinere ad se, plane certam aspernari conditionem æque omnem qualiscunque post unum conjugis funus hymenæi. De hoc aliæ viderint, si quæ sibi cor sentient alterius, post unam extinctam tardam, amoris capax. Nec dissimulare tamen **275** eandem se, vel si posset inducere in animum cogitationem genialis thalami secundi, ad hoc fuisse optaturam constantioris in sponsas affectus principem, quam is ferretur, de quo secum agerent, crales, tertio jam videlicet, prout ipsi ultro fate-

πρέπειν ἔλεγε τοῖς μεγέθοσι· στοργὴν πρὸς τὰς ἀσυνουκούς· ἀμετακίνητον [P. 186] μᾶλλον ἢ εὐκολίαν πρὸς ἀλλοτρίωσιν. Ὅμως δ' ἐπεὶ οὐ μέλον ἦν αὐτῇ τοῦ συναλλάγματος, τὸ πρὸς τὰς ἐπ' ἀδόξοις ἀναμνήσεις ἀταμίευτον ἔχειν τὴν παρῆρσιαν περισσὸν ἔκρινε, καὶ εἰσῆγα.

λα'. *Περὶ τοῦ πρὸς κράλην Σερβίας ἐπι τῇ θυγατρὶ κήδους τοῦ βασιλέως.*

Ἀπογνοῦς δ' ἐκέλευεν ὁ βασιλεὺς τῆς μετὰ τῇ ἀδελφῇ πείρας, τὴν κράλην Σερβίας ἀδοξότερον ἢ πρὸς οἰκειότητα τὴν ἐξ ἰδίας θυγατρὸς ἔκρινε, μείζονα δ' αὐθις ἢ καταφρονεῖσθαι. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν καιρὸν τῷ ἔλλείποντι προστιθεὶς ἀξιώτερον ἐποίησε πρὸς τὴν ἐπι θυγατρὶ συζυγίαν. Ἦν οὖν πάνυ ἀστέιον τοῦτο τὸ θυγάτριον, οὕτω τὸν ἔκτον παραλάττον ἐνιαυτὸν, ἀγαπητὸν μὲν ἑαυτῷ, ἀγαπητὸν δ' ἐκτόσφι καὶ τῇ μητρὶ. Ἐπὶ τούτῳ τὸ κῆδος ἤθουλέτο συνιστῆναι, οὐ κατὰ χρεῖαν μᾶλλον ἢ κατ' ἀνάγκην. Ἦδη μὲν οὖν τὰ πρὸς τὴν συνοικοῦσαν τῷ

κράλη παρακεκίνητο φίλητρα, καὶ ὄλωσ ἦν ἐκείνος τῆς ἐπι βασιλεὶ πίστεως· τὸ δ' ἐπι ταύτην ἐλλυόμενον παλινδρομεῖν ἐξ ἀσυνουκίας δεῖν ἦν καὶ μόνον κατανοούμενον· ἐκλύεσθαι γὰρ ἀνάγκη τὸ πρῶτον ἀποτυγχάνει τὸν ἐλπισμῶν καὶ τούτωθεν ἐχθραίνειν μᾶλλον ὑποκινισθέντι, καὶ πρὸς τὰ μείζω μὴ εὐδοούμενον. Ταῦτα τὴν βασιλέως ἐπαίδον γνώμην καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς [P. 187] πραγματεύεσθαι. Καὶ δὴ ὄλον οἰκειοῦται διὰ πρεσβείας τὸν κράλην, μαθόντα τὴν ἐπι θυγατρὶ ἀντι τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως συγγένειαν· καὶ ὄροι τὸ λοιπὸν προὔβαινον ἐπὶ τούτοις καὶ συνθεσῆαι, καὶ ἡ δεσπόσυνος κράλαινα ἐπικέκλητο. Μόνον δ' ἦν ἀπαντᾶν λοιπὸν κατὰ τὴν Θεσσαλῶν μητρόπολιν βασιλέα, ὡς διαπρεσβευόμενος συνέκειτο, καὶ οὕτως ἔλθειν κράλην, καὶ τὴν τοῦ Τερτερῆ μὲν ἀποστέλλειν τῷ βασιλεὶ, προδιδοῦναι δὲ καὶ τὸν Κοτανίτζην, λαμβάνειν δὲ τὴν τοῦ βασιλέως γνησίαν, ἣν δὴ καὶ Σιμωνίδα ἐκυριωνοῦμον Ῥωμαῖοι, καὶ οὕτως αὐτῇ συνοικοῦντα, πλην τὸν

rentur, compertus reus violatæ conjugalis fidei : cum tamen magis etiam magnas personas quam capita vulgaria decere videretur immutabilis in uxorum amore constantia. Quamquam exceptione peculiari submovere quem offerrent sponsum, supervacaneum esse sibi quidem, quæ semel sponsos, cujusquemodi forent, omnes irrevocabili proposito colendæ usque ad ultimum spiritum viduitatis abdicasset.

31. *Ut imperator crali Serbiæ propriam filiam desponderit.*

Ea sororis audita oratione imperator plane jam desperans, quam non utilem solum, sed et necessariam rebus suis ducebat, cum Serbo affinitatem per Eudociam posse succedere, cogitavit de illa conficienda per filiolam, quam habebat oppido festivam, nondum sexenni majorem, sibi pariter et matri longe. charissimam. Ac videbat ille quidem haud esse hunc dynastam, gentis non maxime conspicuæ, dignitatis omnino adæquatæ ad honorem nuptiarum cum filia legitima imperatoris Romani, præsertim unica : tamen quod ei deerat ad hoc meritum e proprio splendore, supplendum ac compensandum existimans spe inde secuturi commodi publici ac metu secutorum in magnum detrimentum rei Romanæ, ni sic averterentur, gravium malorum, denique in eam partem inflexit aliquandiu libratam deliberationis lancem, præsertim cum reputaret defectum istum in crali claritatis ex pari respondentis nobilitati Augustæ virginis, necessaria ob hujus imæaturam nuptiis ætatem matrimonii dilatione velut expiatum ac quadamtenus purgatum iri, dum sperari posset ista mora illum annisurum commendare sese, ac majoribus meritis, dignum reddere tam sublimis excellentia connubii. Ista sibi proposita secunda cogitatione imperatoris mirabiliter exarsit cralis in desiderium tam illustris et spes vota que sua priora excedentis sponsæ, proque illa nihil continuo

pacisci constantissimi jam in designatum socerum Augustum obsequii dubitans, totum se addebat in conatus persuadendæ suæ addictissimæ imperatori voluntatis, inviolabilis in fide perseverantiæ quantis opus videretur pignoribus firmandæ. 276 Tales a principe suspectæ hactenus levitatis ingeminari sibi contestationes sincerissimæ et ab omni periculo instabilitatis remotissimæ fidelitatis libenter audiebat imperator ; iisque ut crederet, eo efficacius adducebatur, quod satis intelligebat nullam undelibet offerri Serbo posse conditionem tantam, quæ præponderans commodis ex imperatorio matrimonio speratis illum eliceret in ullam cogitationem novitatis, qua irreparabiliter se corrupturum tam amplas et certas spes haberet evidentissime perspectum. Quare hoc propensius incubuit in istud, utcumque suis non carens incommodis, consilium talis negotii urgendi, quod et fecit honorificentissima statim destinanda legatione ad cralem, qua filiam offerebat in locum sororis, commendando etiam per se incomparabili muneris pretio, tam blandis exquisitæ charitatis indicis, ut incredibiliter dehnitus iis barbarus statim ultro juraverit æternam cum imperatore concordiam ; ex eoque jam tempore sponsalibus rite utrimque stipulatis, quæ regia virguncula fuerat eatenus desposyna, hoc est dominantium filia, vocata, cralena inde a sponsi vocabulo nominari cœpta est. Restabant solum executioni mandandæ concepti juratique utrimque a legatis imperatoris et cralis conditiones fœderis. Per has erat promissum iturum in Thessalorum metropolim imperatorem, eoque mox ad illum venturum cralem, præmissa ipsi, quam nunc vice conjugis haberet, filia Terteris ; dediturum etiam eidem Cotanizam, proque illis vicissim accepturum Augusti filiam, quam Simonidem proprio Romani nomine vocabant ; eam in domo cralis educandam usque ad nubilem ætatem ; atque ipsum interim et ex tunc

συναφείας καιρὸν ἀναμένοντα, ἐν παισὶ τετάχθαι Α ριστῆναι κάκεινο φυλαττόμενον ἕνεκα. Ὅ δὴ καὶ γέγονε τότε βασιλέως προστάξαντος, καὶ τῷ Σίμωνι ὁ κηρὸς ἐνελέλειπτο, καὶ Σιμωνίς ἡ ἀρτιγενὴς παρωνύμῳ ἐκλήθη, τὴν ὀνομασίαν τοῦ ἀποστόλου εἰς φυλακὴν φέρουσα.

ββ'. *Περὶ τῆς ὀνομασίας τῆς δεσποσύνου, πῶς Σιμωνίς ἐκλήθη.*

Ὁ δὲ χεῖρον δ' ἴσως καὶ τὴν τῆς ὀνομασίας αἰτίαν εἰπεῖν ἱστοροῦσιν. Ἐλύπει τῷ βασιλεῖ παίδων θηλειῶν ἀποβολὴ πρὶν καλῶς καὶ φανῆναι, καὶ τοῦτο ἐπὶ δυοῖ καὶ τρισὶ παισὶ γέγονεν. Ἐπει δὲ καὶ ἡ κῆρις αὐτῆ ἀπεγεννᾶτο καὶ φόβος δεινὸς ἦν καὶ περὶ αὐτῆ, τῶν τις γυναικῶν ἐμπείρων, ἅμα δὲ καὶ σεμνῶν, βουλήν εἰσάγει, πλὴν τὴν συνήθη πολλοῖς, καὶ ἦν δὴ καὶ σώζοντο τὰ γεννήματα. Καὶ ἡ βουλή, εἰκόνας τῶν προϋχόντων ἐν ἀποστόλοις δώδεκα στήσαντας κηροῦς ἰσομήκεις τε καὶ ἰσοστάθμους καὶ ἄμ' ἡμῶν ἀν' ἐκάστην πιξασθαι, καὶ ὑπὲρ τοῦ νεοστὶ γεννηθέντος [P 188] ἰκετεύειν ψάλλοντας, ἐπέχοντας τὴν εὐχὴν μέχρι καὶ αὐτῆς δὴ τῆς ἐκ τοῦ πυρὸς τῶν κηρῶν δαπανήσεως, καὶ ἐφ' οὗ δὴ ὁ περιγεγόμενος τῶν ἄλλων τῶς ἀφανισθέντων ἔστη, τοῦτου καὶ τοῦνομα τῆ ἀρτιγενεῖ τῆσθαι τοῦ πε-

λγ'. *Περὶ τοῦ μεγίστου χειμῶνος.*

Τότε τοίνυν καὶ χειμῶν ἐφειστήκει καὶ χειμῶνων ὁ μέγιστος, καὶ τῶν ἐξαισιῶν, καὶ ὃν ἰδεῖν πω καὶ γηράσκουσιν οὐδαμῶς ἐξεγένετο. Τόση γὰρ χιῶν ἐπεστοίθεαστο, ὡς κλεισθῆναι μὲν οἰκιῶν τῶν χθαμαλῶν διεξόδους, σημεῖοι δὲ τισὶ καὶ κοντοῖς τοῖς μὲν στοχαζομένους, τοῖς δ' ὄργανοι: χρωμένους τινὰς ὑπανοίγειν τοῖς ἐγκλεισθεῖσι τὰ δώματα, καὶ ἐπὶ κλειστάις ἡμέραις μηδένα γῆν ἢ ἰδεῖν ἢ πατεῖν, ἀλλ' ἐπὶ πεπλησμένης χιῶνος ὡς σταβρᾶς γεγυυίας γῆς μέχρι καὶ ἐγγὺς ἑαρος τοὺς ὀδίτας δ.έρχεσθαι, καὶ μάταιον εἶναι τὸ ἐφ' ἵππου ὀχεῖσθαι, πλὴν τοῦ καὶ μᾶλλον ἐξολισθεῖν κινδυνεύειν. Ταῦτα δὴ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἐπὶ Θεσσαλονίκης ἐκστρατεῖαν ἐκώλυεν.

filii necessitudini et individuae intimi amici societati consentaneum gratiae locum apud imperatorem habiturum.

32. *De nomenclatione imperatoriae virginis, cur fuerit Simonis appellata.*

Non abs re, opinor, fuerit docere hic obiter lectorem quænam satis inositatæ in hac regia virguncula nomenclationis incidere occasio. 277 Agre imperatori fuerat subtrahi præcoci ei fato femineo setus, in ipso statim extinctus ortu. Postquam ergo id iterum et tertio, totidem elatione præmatura natarum ipsi e conjugæ puellarum, passum se Andronicus haud modico dolore meminerat, metuens in hac quoque quarto edita uxoris partu similem acerbitatem casus infestis, libenter accepit consilium a quadam venerabili et talium experienti matrona suggestum. Hæc suasit Augusto rem usu compertæ a multis in pari calamitate utilitatis, successu secuto vitalium sic reddendorum, qui prius præmori solebant, partum, niuirum ut circum ordine disponi curaret imagines primorum Christi apostolorum duodecim; singulos harum cuique cereos adderet, paris inter se omnes ponderis et longitudinis exacte invicem dimensæ; has sacras icones et his appositas candelas imperaret ei loco circum accensas statui, in quo certi homines orantes pro recens nata puellula psalmos et supplicationum id genus formulas continenti eatenus devotione pronuntiare perseverarent, quoad depasta igne cunctorum cera funeralium hæc pariter universa lucere desiissent. Observandum autem cereum quem postremum contingeret absumi, et ejus sancti apostoli cujus fuisset imagini, adjunctus iste præ cæteris vivax cereus, nomen puppulae indendum: tali enim omine, uti pignore inde adfuturi patrocinii, sperari prolem hanc superiorum tristi conditioni eximendam provehendamque innoxie in ætatis adultæ alubritatem. Ea cum esset tunc acta iubente

Imperatore, et cunctis superstes ardere ultimus cessasset admotus sancti apostoli Simonis imagini cereus, nomen inde puellæ Simonidi factum est; eventique litatis votis, ut patrono indigete præstante infantiles eluctata debilitates puberi se feliciter regia hæc proles admoverit adolescentiæ.

33. *De maxima hieme.*

Hic porro annus quo inita est cum crale Serbiæ conventio, insignis fuit rigore hiemis non solum maximo, sed et, ut sic loquar, prodigiosissimo facile omnium, quotquot annis retro lapsis possent vidisse recordari qui longævissime sæpissent. Tanti nivium aggeres supra omne 278 late solum increverant, ut aditus obstruerent domuum humilliorum et ipsa ostiorum superliminaria excedentes incertum oculis relinquerent qua parte ingredi egredique inde habitatores consuissent. Ergo signis quibusdam aut longorum per nivem immissionibus contorum investigato situ januæ, quibus erat cura suppetias eundi vivis sepultis, pallis deinde similibusque instrumentis purgabant iter ad fores, ut sic portas patefacerent infelicibus obsessis. Alia ratione quam ita detracta manu nive nemo sub dio multis diebus terram vidit aut vestigio pressit, gradientibus cunctis supra gelu concretum et ad stabilitatem soli calcabilis duratum superficiem nivosi campi, telluri ubique superinducti. Usque ad viciniam proximam vernæ tempestatis ista super nives incedendi necessitas duravit; quo toto tempore dura conditio viatorum fuit, pedibus uti propriis via quamlibet longa coactorum. Quippe insanum fuisset equi dorso velle invehî, cum pedites ipsi quantavis sollicitudine ac lapsus præcavendi conatu, locum vestigiis legentes, nunquam sine præsentissimo cadendi periculo pedem in lubrico possent figere. Hoc aliquandiu incommodum decretæ imperatori Thessalonicam versus expeditionis diem diffudit.

Δ'.

α'. Ἐξέλευσις τοῦ βασιλέως ἐπὶ Θεσσαλονίκης.
β'. Περὶ τῆς εἰς Ἡερουβρίαν τοῦ πατριάρχου ἀφίξεως.

[P 192] Μηνὸς δὲ Ἀθναϊῶνος ἐνεστηκότος ὑπὸ χιόνι ἐκσιβρωθείσῃ τῇ γῇ καὶ πάγοις στεροβοῖς τοῖς ἐκ ταύτης, ὡς καὶ αὐτῶν ἐστὶ τῶν ἀενάων ποταμῶν ἐπεχομένων τὸ βεῦμα διὰ τὴν ἐν τῷ βάθει τοῦ ὕδατος πῆξιν, παρ' ἦν αἰτίαν καὶ γῆ συστελλομένη τῷ κρύει ἐξήκει τὰ φύεντα καὶ τὰ ἐσπαρμένα παντάπασιν ἠχρειοῦντο, ὁφεί παρασκευῆς ὑπὸ λύχνων ἀφάς, τῶν κεκοιμημένων κατ' ἔθος μνημονουμένων ἀρχαίων, ἐξεῖσιον ὁ βασιλεὺς καὶ τῇ Δριπεῖα ἐφ' ἡμέραις αὐλιζέται. Καὶ ὁ μὲν τῶς ἐπέειχε τὸν ἐς τὸ πρόσω δρόμον, διδοὺς μὲν δασποίνῃ ἐνευκαιρῆσαι τὰ εἰς τὴν ἐξοδὸν, διδοὺς δὲ βασιλεὶ Μιχαὴλ σύναμα συζύγῳ κατὰ σχολὴν τὰ τῆς ἀπάρσεως ἐτοιμάζεσθαι, καιρὸν δὲ καὶ τοῖς ἀμφὶ τὸν δέσιμον ἀδελφὸν ὄφειλες, ἐπεὶ κάκεινον ἀπάγεσθαι ἔγνω, κατὰ τρόπον ὕπεξιέναι. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα Ἰωάννης δὲ ὁ τῆνικίδε πατριάρχης, ἐπεὶ οὐδ' ἀφανῆ ἦσαν τὰ τῷ βασιλεὶ

πραττόμενα, ἀλλ' ἀνάπυστα γεγονότα καὶ τῷ τυχεῖν εἰκὸς ἦν κάκεινον μὴ ἀγνοεῖν, εἰ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν δευτέρῳ εἶχε τὸ δῆλα γίνεσθαι ταῦτα τῷ πατριάρχῃ οὐχ ἤττον ἢ καὶ τοὺς τῆς θαλάσσης χάος, ὡς λέγεται, ἐξιῶν ὡς δῆθεν συντακτῆριους ἀποδώτων τῷ βασιλεὶ, καὶ τὰ περὶ τούτου κινεῖν ἐν πρώτοις ἐβόλετο. Βασιλεὺς μὲν γάρ, ἐπεὶ πόλλ' ἄττα τὰ πιστοτάμενα τῷ συναλλάγματι κατεφαίνετο, τὸ τ' ἐφ' ὀρκωμοσίαις τὸν κράλην φορικταῖς τὴν τοῦ Τερτερῆ προσλαθέσθαι, τὸ τε νομίμως δοκεῖν συνεξεῦχθαι, ἢ τ' ἀφῆλικίωσις τῆς νεάνιδος, καὶ τὸ φθᾶσι τὸν Σέρβον τὴν εἰδελφοῦ Στεφάνου γυναικαδέλφῃ, ἐστὸν καὶ αὐτοῦ βασιλέως, τὴν τοῦ ῥηγὸς Οὐγγρίας κόρην, κατὰ χρεῖαν τοῖς τῆς Σερβίας τίποις ἐπιστάσαν καὶ τὰ μοναχικὰ ἡμφιεσμένην πορνικῶς γίνωναι. Ταῦτ' εἰς ἐν συναγόμενα αὐτάρχη τῇ πρόξει προσίστασθαι κατεφαίνετο. Ὁ γοῦν βασιλεὺς διὰ ταῦτα, ἅμα μὲν τὰ πολλὰ θεραπεύων, ἅμα δὲ γε καὶ λογιζόμενος ὡς εἰ τι καὶ παρασπονδοῖ ὁ κράλης ἐπὶ τοῖς συγχεϊμένοις αὐτῷ τε καὶ Τερτερῇ, οὐδὲν ἐσεί-

IV.

1. *Profectio imperatoris Thessalonicam. 2. De patriarchæ adventu Selybriam.*

Tandem tamen mense Februario inennte proficisci constituit, licet adhuc late horrerent campi una incrustati superficie congelatarum nivium, et perennes ipsi fluvii solidum dorso gressum iter agentibus præberent propter altitudinem penetrantis in profundum glaciæ. Quæ vis rigoris arva constringens gravem omni plantarum generi perniciem intulit, sata vero pleraque funditus corrupta. Tunc igitur vespere Parasceves, quando jam 279 ex more antiquo ad commemorationem mortuorum faces accendebantur, exiit urbe imperator, Dripeamque se contulit, ubi ad dies aliquot est commoratus, operiens dum se Augusta expediret ad iter, itemque Augustus junior cum conjugē; tum ut iis quibus curam imposuerat deducendi Constantinum despotam fratrem suum in fida obiter custodia (nam hunc in urbe relinquere tutum non ducebat), quæ erant ad id convenienter administrandum consentanea, idoneum providendi spatium daret. At imperator quidem in his erat. Joannes autem tunc patriarcha mirabatur celari se ab Augusto de his quæ mente versabat, et quorum executioni se accingebat, consiliis, adeo jam non obscuris, ut ad homines etiam e vulgo eorum essent famæ celebritate indicia perlata. Atqui existimabat ejusmodi ea esse quæ ad se deferri conveniret, imperatore contra non magis inclinato ad hæc ipsi communicanda, quam Deum aiunt prodere hominibus curare quot metretis expleatur maris alveus. In ea sollicitudine patriarcha urbe prodit, specie quidem officiose vale dicendi atque in digressu bene precandi procincto ad iter Augusto, revera certus ei dissuadere quantum pos-

set filia Simonidis cum Serbiæ principe matrimonium multis de causis inconveniens. Primum enim, quod exigebatur a cræle ut proderet imperatori sororem Terteris, id non videri fieri ab eo posse sine atroci scelere perjuri, quod satis constaret illum fidem isti mulieri suam horrendis astrictam adjurationibus dedisse. Nec vero satis exploratum haberi, essetne irritum cralis cum ea femina conjugium, quod scire se fuisse legitime contractum mater cralis affirmaret. Ad hæc virgunculam quæ huic mulieri substitueretur, plane videri sexenni ætate connubio intempestivam. Postremo ea ferri sermonibus hominum de portentosis Serbi flagitiis, quæ detertere imperatorem deberent a filia ei 280 propria tradenda, utique tam profligati pudoris homini, ut fratrem suam, germani sui majoris Stephani uxorem eandemque sororem defunctæ Augustæ matris Augusti junioris (erat enim utraque filia regis Ungariæ), nefarie adulterasse diceretur, ac præterea germanam harum tertiam visendæ causa sororis in Serbiam profectam, licet hæc monachæ vestitu religionem profiteretur, minime dubitasse, humanis simul divinisque proculcatis juriis, propinquam, hospitam, rege prognatam, Deo sacram virginem, stupro tot nominibus execrabiliter polluere. Hæc cum ex illis cognorat patriarcha, tum ex ipsa cralis matre, quæ conscia, ut siebat, impedimentorum insuperabiliter obstantium novo nati conjugio ultro ad eum venerat, oratum ut quæ in hoc genere pararentur, conaretur vi summa disjicere. Nihil horum latebat imperatorem: tamen idem politicis, quas indicavi, rationibus obsequens perstandum in consilio putabat; et quia non ignorabat tentaturum patriarcham revocare se a cœpto,

ται μίτος τῆ [P 193] Ἐκκλησίᾳ μὴ ἀνάγκην ἔχουσα A κατὰ τὸν ἐκεῖσε νεῶν τῆς μονῆς τοῦ Σωτηρος, καὶ καθ' ἱερὰς τελετὰς διὰ τὴν ἀμιξίαν ἐκείνου μιμνήσκεισθαι, διὰ ταῦτα θαρρῶν οἷς ἐλογίζετο, οὐτ' ἐκωνούτω τῷ πατριάρχει τὴν πρᾶξιν καὶ βλαίς ὀρμαίς ἐγῶρει διαπραξόμενος τὸ συνάλλαγμα. Πατριάρχης δ' αὖθις ὄβριονπαθῶν ἰσως ὑπερφρονούμενος ἐν τοιούτοις οἷς καὶ μᾶλλον ἔδει τῆς αὐτοῦ γνώμης, δοκῶν δὲ καὶ τι λέγειν ἄξιον εἰς τὸ καὶ ἑαυτὸν δεικνύναι μετεῖναι τῶν τοιούτων οὐχ ἤτιον, καίτοι γε καὶ τῶν ἐνοχῶν ἀνελίξ τὴν τοῦ κράτη μῆτέρα ἀξιώσασαν πρότερον ἐφ' οἷς ἐπὶ τῆ τοῦ Τερτερῆ ἐνεύχετο, εὐλογοῖ λέγειν ἰδοῦμαι. Ὡς τοίνυν ὁ βασιλεὺς ἤδει εἰς τοῦτ' ὅσα τὸν πατριάρχειν, προῆγε τοῦτον εἰς Σηλυβρίαν, αὐτὸς ἐν Δριπέᾳ καὶ ἐτι παρακαθήμενος. Ὡς δὲ τῆς πρώτης ἐδομομάδος ἐνοστάτης τῶν νηστειῶν ὁ μὲν πατριάρχης καταλαθὼν τὴν Σηλυβρίαν καὶ βασιλεία B προσπακχεόμενος τῷ τῶος ἡσύχαζε, [β'] βασιλεὺς δὲ σχολαίως κατὰ μικρὸν προσῆι, Σηλυβρίας ἀπὸ Ἰσθμοῦ ἐπέδραυνεν. Ἡ μετ' αὐτὴν μὲν καὶ ὕστεραία (ἡ δ' ἦν ἡ τῆς ὀρθοδοξίας ἡμέρα) ἐφίσταται, καὶ τότε μετὰ μεσημβρίαν κατ' ἔθος τῆς ἱερᾶς τελευμένης λειτουργίας ἐπιμινύει τῷ πατριάρχει

et rem antea ei communicare omiserat, et tunc ne de his sermonem prior inferret, vitare occasionem otiosi cum eo colloqui volebat. Ac erat causa cur minus necessarium existimaret convenire cum praesidibus Ecclesiae de rebus hujus cralis, dynastiae videlicet ritus a Graeco peregrini; quem ideo licet contingeret fieri generum imperatoris, in sacris officiis memoraturi nominatim ecclesiastici non forent, ex quo erat consequens, si forte vel ea ille commisisset vel in posterum conscisceret ob quae mereretur anathemati subijci, nullam inde sibi fore occasionem erubescendi e conjuncti hominis ignominia ob praetereundam tum ipsius in sacris mentionem. Alioqui porro utilitates quas e foedere cum Serbo proventuras consideret, mala quae ex perseverante dissidio metueret, tanti esse duceat ut momentis tam justae hinc formidinis, tam amplae illinc spei, nulla cujusquamodi viderentur in contrarium objecta praeponderare incommoda deberent. Totus ergo fixus Andronicus in proposito affinitatis quomodocumque cum Serbo contrahendae, satisque aliunde gnarus paratum ad iurgandum ea de re secum Dripeam adventare patriarcham, per certos ei missos obviam significavit 281 orare se ne gravaretur praecedere Selybriam, quo mox secuturus ipse foret: locum enim in quo nunc diversaretur parum ei excipiendum esse opportunum. Fecit patriarcha quod rogabatur, ac tanto jam amplius cogitandi nactus otium argumenta mente versans digerebat, quibus nihil habiturum quod plausibiliter opponeret Augustum arbitratus cessurum omnino abstiturumque coeptis non dubitabat sibi blandiens confidere. Interim Augustus licet instante prima verni jejunii hebdomade se impatienter expectari Selybriam a patriarcha non ignoraret, nihilo tamen sollicitius festinans in

κατὰ τὸν ἐκεῖσε νεῶν τῆς μονῆς τοῦ Σωτηρος, καὶ ὅσον ἦν ὀμιλεῖ. [P. 194] Οὐκ ἦν δὲ πάντως τότε προσαναφέρειν πατριάρχειν ἃ δὴ κατὰ σχολὴν τὴν πρέπουσαν κινεῖν ἠβούλετο, ὧν ἦσαν δύο τὰ μέγιστα, περὶ ὧν ἐπικουδάκει πλέον προσαναφέρειν. Ἐν μὲν περὶ τοῦ Ταρχανειώτεου Ἰωάννου (ἐτι γὰρ, ὡς ἐπέμφοθη, τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν ἠγεμόνευεν) ὡς οὐ δίκαιον ὅν ἄλλως οὐδ' εὐλογον ἄνδρα τῆς Ἐκκλησίας ἀποσχίζόμενον, καὶ πολλὰ σὺν ἄλλοις καὶ αὐτοῦ πατριάρχου λιπαρῶς ἐφ' ὕβρεσι καθαιρόμενον, ἐν ἀξίαις εἶναι μεγίσταις ἠγεμονίας καὶ ἀνάδην καταεπιρροεῖσθαι τῶν πολλῶν, καὶ μᾶλλον τῶν ἐκεῖσε ἀρχιερέων, ὡς ἔλεγε, δευτερον δὲ τὸ περὶ τοῦ συναλλάγματος· εἶναι γὰρ αὐτῷ πόλλ' ἄλλα τὰ προσιστάμενα, ἃ δὴ καὶ χρῆναι σκέψαι δίδόναι καὶ οὕτω τὸ φανὲν ἀσφαλὲς ὄπ' αἰδοῦ τῶν νόμων καὶ διαπράττεσθαι. Τούτων δυτῶν τῷ πατριάρχει διὰ σκοποῦ, ἐπεὶ τὰ τῆς ἱερᾶς τελετῆς τέλος εἶχε καὶ ἤδη ἀπαίρειν ἐκεῖθεν ὁ βασιλεὺς ἠτοιμάζετο, ἕμα τε ὄνιγ' ἄλλα τῷ πατριάρχει περὶ τῶν ὀμιλησέ, καὶ ἕμα ὡς περ ὅποτε μνόμενος τοὺς λόγους ἐκείνων εὐλογίαν ἐξήτει καὶ συνετάττετο. Ὁ δὲ τῷ καιρῷ συγκλαυθεῖς

summa quiete perseverabat Dripeae morari. (2) At ubi aliquando inde coepit Selybriam versus iter intendere, perlento incedens passu vix denique vespera Sabbati eo pervenit. Postera hujus die, in quam incidit Dominica orthodoxiae, per causam sacrae liturgiae, ut talis diei ritus posecebat, post meridiem celebrandae, conveniente in templum illic situm ad monasterium Salvatoris Augusto, patriarcha ejus alloquendi copiam nactus est aliquam, sed talem quae non fere aliam quam ejus obiter salutandi praerberet facultatem. Habebat autem duo patriarcha prolixi cum imperatore sermonis argumenta, ut putabat, necessaria, quibus explicandis majorem in modum cupiebat otium sibi commodum concedi. Primum enim conqueri volebat de praefectura Orientis Joanni Tarchanitolae attributa, homini palam ab Ecclesia discisso, quique nullum finem aut modum faceret probris lacerandorum cum aliorum per eos praesertim tractus antistitum, tum ipsius, ut siebat, patriarchae. Deinde circa designatas Simonidis cum crale nuptias, ut eae rite ac cum debita reverentia legum fierent, multa etiam atque etiam consideratu digna, quae suggereret, sibi habere videbatur. Quae omnia perfecto jam sacro propositurus imperatori 282 cum accessisset patriarcha, ille ut movere jam se ad abitum coeperat, perpaucis ei et perfunctorie locutus, vale mox dicto ac tot illis erupturientibus ex ore patriarchae sermonibus quasi valvas obducens, solemne digredientium protulit carmen, benedictionem postulans, sicque illum dimisit. Patriarcha exclusus tempore, ut nullum non intendere conatum prensandae dum liceret occasionis, stitit aliquantulum Augustum abeuntem petenda facultate visendae Simonidis eique bene precandi, antequam pergere ad sponsum abduceretur. Quo-

τὸν νυμφίον ἐζήτει βλέπειν καὶ εὐλογεῖν· οὐδὲ γὰρ εἰκὸς εἶναι ἄρτι πρῶτως μετὰ τὴν ἡλικιωτὴν σχεδὸν μετὰβασιν, καὶ οὐ πολλῶ τινι χρόνῳ μετὰ τὰ ἀμφιδρομία, μὴ τὸν πατριάρχην βλέπειν καὶ εὐλογεῖν. Ἦθούλετο δὲ οἱ τὸ δράμα λόγους ἐντεῦθεν ἀνακινήθηναί τῶν τελομένων, ἐφ' ᾧ καὶ καλῆσαι βασιλέως ἐπισχόντος. Ὡς γοῦν φανεύσαν ἠὺλόγοι καὶ ἀμηγέπη τῶν λόγων ἤπειτο, δόξαν ἀναχωρεῖν βασιλεῖ διὰ τὸν καιρὸν, θεραπείας ἧς ἤπειγεν ὁ καιρὸς ἀξίων ἐπὶ τοῖς λεγομένοις τὸν πατριάρχην, τὴν προκειμένην βαδίζειν ἠπειγέτο. Ἐκείνος δὲ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τῶν προσδοκωμένων ἀποκρουσθεὶς ἀλύειν ἤρξατο, καὶ μὴ ὑποστρέφειν ἠπειλεῖ καὶ δι' Ἰωάννην οὕτως ἡγεμονεύοντα καὶ διὰ τὰ παρόντα. Ὡς γὰρ καὶ περὶ τούτων κινῶν τὰς θεραπείας ἤκουεν ἀπαντώσας, οὐδὲν πλέον ἢ προσαλήσας ὅτι συντέμνοντος τοῦ καιροῦ τῶν καθηκουσῶν ὀμιλιῶν οὐκ εἶχε τυγχάνειν (οὐκ οἶδ' εἰ καὶ βασιλεὺς οὕτως ἐξεπίτηδες ἔπραττε, μὴ θύραν παρῆρησας ὑπανοιγνύς τῷ θέλοντι ἐντυγχάνειν, ἐπεὶ καὶ οὐκ ἦν μεταγινώσκειν αὐτὸν), ἀφάμενοι τῆς ὁδοῦ, βασιλέα μὲν καὶ οὕτως ἐξαποστέλλει μετ' εὐλογίας, αὐτὸς δ' ἐκεῖ καταμένειν

ἄνω οὗ βασιλεὺς ὑποστρέφειν ἐκακίρει, ἀλγεῖνος μὲν, ἀναύδως δ' ὁμοῦ διαφέρων τὸ ἄλγος, εἰ καὶ αὐθις ὁ βασιλεὺς ἅμα Θεσσαλονίκῃς ἐπέθη, τῶν ἁγίων [P 193] ἐγγιζουσῶν ἡμερῶν τοῦ Πάσχα, προφάσει τοῦ τῶν ἁγίων ἐκεῖνον μεταλήψεσθαι δῶρων, εἰ πατριάρχης ἐφίει, πέμπων εἰς Σηλυβρίαν καὶ τὰ τοῦ ξενῶνος συνήθη νομίσματα προσφιλοτιμούμενος, ἃ δὴ καὶ αὐτὸς μὲν κρυφῆδον ἄει ποτ' εἶδιδου, τῷ πατριάρχῃ δὲ τὸ τέλος εἰς χιλιεστὸν κατ' ἔτος ποσόμενον ἀπεγράφετο. Τότε τοίνυν καὶ ταῦτ' ἀποστέλλων λόγοις ὠμάλιζε καὶ τοῖς καθήκουσιν ἤγαλλεν. Ἐκείνος δὲ καὶ αὐθις ἐν Σηλυβρίᾳ προσμένων οὐ πρότερον ἐκείθεν μετέβαινε, ἢ δεινῶς ὀφθαλμῶν, κατὰ χρεῖαν τῶν ἰατρευσόντων ἐκείθεν ἀπίρας, πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Κοσμιδίου μηνὸς Μαιμακτηριῶνος μετῴκιζετο. Πλὴν Ἀνθεστηριῶνος εἰσκειυσάντων ἐπὶ μακρῶν νεῶν κατὰ πραγματείαν, καὶ λόγου διαδοθέντος ὡς καὶ στόλος νηῶν κατὰ μάχην προσαναβαίνει, δεισας ἐντεῦθεν τὴν Κωνσταντινίου εἰσέρχεται, καὶ τὴν τῆς Παμμακαριστοῦ μονὴν κατεικεῖ, ὅπου καὶ ἐπὶ καιρῷ μὲν μετρίῳ ἤπραττε, εἶτα δ' ἀξιώθεις παρὰ τε τοῦ κλήρου καὶ τῶν ἀρχι-

modo enim non conveniret sisti sibi jam adultam atque adeo fere admotam transitui ad nubilem aetatem a puerili regiam virginem, quæ vel si aliquanto post quintum a primo natali diem pontifici offerretur, serum foret? Hæc oblique jacta eo pertinebant, ut ab imperatore mutuam quamdam elicerent matrimonii destinati mentionem, ex qua posset ansa velut quadam in disputationem trahi non probatum istud patriarchæ negotium. Sed elusit hujus artes Augustus; nam puella, quod negari non potuit, ei exhibita, et ipso ei solita formula bene precato, prævertens omnem ulteriorem sermonem imperator in puncto signum eundi suis dedit, causatus urgeri se ut officiis alibi necessariis occurreret. Ac sic verba in ore fari jam incipientis truncavit præsulis, casu et inopinatissimo huic et molestissimo. Nam elabi sibi de manibus tamdiu captatam occasionem, quæ sentiret de Joannis præfectura deque quod nunc pararetur cum crale fœdere, imperatori dicendi, haud tolerandum ratus, tacitis secum ac turbidis æstuans cogitationibus minabatur haud cessurum sese, nec sic infecto cujus gratia exisset negotio reversurum. Ac licet ex parte videbat esse verisimilem excusationem allegatam ab Augusto, quod satis appareret tali eum articulo temporis alio trahi vix evitabilibus causis, non desinebat tamen suspicari nonnihil ab ipso adhibitum studii ad excludendum se communitate audientię cupitæ et occultandas tali prætextu aures libero quem paratum intelligeret, sermoni, **263** dissuadere conaturo fœdus Serbicum, quasi re amplius non integra, ex quo iter istud eo unice pertinens capessivisset. Ergo sic vale sibi dicentem imperatorem multum licet mœrens, et in magno, licet muto ac summa vi dissimulato, mentis æstu relinquens patriarcha statuit se inde non

recessurum quoad is rediret. Faustis tamen eum de more omnibus Thessalonicam proficiscentem est prosecutus, certus interim ipse ibi manere quoad imperator reverteretur. Hæsit igitur Selybrizæ mœsto silentio rodens arcanum dolorem, ut cunque illum, non penitus ignarus occultæ illius curæ, consolari tentavit imperator. Simul enim pervenit Thessalonicam, misso ad patriarcham quodam e suis prætextu veniæ poscendæ percipientium ab alio per ejus absentiam, instantibus tum festis Paschalibus, sacrorum Eucharistiæ donorum, consuetum xenium pecuniæ in hospitalitatem expenderæ obtulit perliberaliter. Eam eleemosynam solitus semper antea fuerat Augustus patriarchæ manu propria sine arbitris tradere, ad summam annuam mille admodum nummorum ascendentem. Sed tunc quo præsens fungi officio non posset, non modo per certum vice substitutum sua hominem explevit, verum et munus commendare curavit multa humanitate verborum, quibus ut quam blandissime delinire a se conaretur ægrum præsulis animum, ei quem destinabat imperavit. Hoc tamen non est assecutus ut in urbem remigrandi consilium patriarcha susciperet: perstitit enim etiam post hoc Selybrizæ, donec gravi coactus superveniente ipsi oculorum morbo ad commoditatem curationis admovere se urbi, in monasterium suburbanum Cosmidii se transtulit mense Junio, copiam illic faciliorem habiturus urbanorum medicorum. Cæterum Julio insequenti adventantibus in eam oram septem longis navibus, licet hæ mercaturæ causa veniebant, quia tamen rumor fuit bellum portari classe ista, metu extrusus loco eo parum tuto ingressus urbem est, nec tamen patriarchalibus **264** se reddidit ædibus, sed in monasterio Pammacaristi sumpsit hospitium:

ρίων τὰς θύρας ἀνοίγνυσι τοῖς προσόδους παρ' ἐκείνων ποιεῖν βουλομένοις κατὰ τε κρίσιν καὶ οἰανοῦν ἐτίραν ἀναδοχὴν πατριάρχῃ πρέπουσαν.

γ. Ὅπως ἐν Θεσσαλονικῇ διατρέθων ἐτήρησι δ βασιλεὺς.

Ὁ βασιλεὺς δ' ἐν Θεσσαλονικῇ καθήμενος, τότε πρῶτος ἰδὼν ἐκείνην, ἐπεμπε μὲν πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτανεψίαν τὴν Ἄνναν, αὐτῆς γε προσλιπαρούσης καὶ κινούσης τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλείως εὐμένειαν, ἐπεμπε δὲ καὶ πρὸς τοὺς σεβαστοκράτορας (ἔτι γὰρ ἐν τοῖς ζῶσιν ἦσαν) προσαπαιτῶν Δημητριάδα, ἣν εὐθασα ὁ πρωτοβεστιάριος καὶ κατέχων ἀνωκοδόμει καὶ βασιλεὶ καθίστα ὑπήκοον. [P 196] Ἦς καὶ πρότερον βασιλεὺς καθυφαίει διὰ τὸ τῆς Θεοφανοῦς πρὸς ἑαυτὸν τῶν ἀδελφῶν κῆδος. Ἐκείνου δὲ κωλυθέντος θανάτῳ τῆς νύμφης κατὰ τὴν Θεσσαλονικῆν, ἀπῆται τότε πέμπτων τὸ ἑαυτοῦ δικαίον· Δημητριάδα γὰρ καὶ πρὸ τοῦ ἑαυτοῦ εἶναι καὶ τότε δικαίως προσαιτεῖν. Ταῦτα τοῦ βασιλέως διαπρεσβευομένου ἐκείνοι πρὸς τριθάς ἰχώρουν τὰ συνήθη ποιοῦντες, ὑπὸ θεός μὲν ὄντες, ὅτι βασιλεὺς ἰγγὺς ἐφεισθήκει, ὅμως δὲ τοῦ συνήθους ἀλωπεκισμού οὐδὲ τότε κάμπτων ἐπελάθοντο. Ταῦτα δ' ἄρα ἐξαγώνια ἦσαν τῷ βασιλεὶ, ὅτι μὴδ' αὐτῶν ἐξεληλάκει χάριν πρὸς δύοσιν.

Α Προβρυγοῦ δ' ἦν τὸ τοῦ Σέρβου, καὶ πέμπτων ἀνελάμβανέ τε τὰς κοινὰς συνθεσίας, καὶ κατηνάγκαζεν ἐγχειρίζειν μὲν Ῥωμαίοις καὶ Κοτανιτζῆν καὶ τὴν τέως εἰς γαμετὴν οὖσαν, ἀντιλαμβάνειν δ' εἰς γυναικὰ νόμιμον τὸ τοῦ βασιλέως θυγάτριον

δ. Περὶ τῶν ἀντιδοθέντων ὁμήρων διὰ τὸ κῆδος.

Ἄλλ' ἐκεῖνος δεδιὼς ἴσως μὴ πως παραλογισθεῖη τὰς ὁμολογίας, καὶ δῶ μὲν, οὐκ ἀντιλάβῃ δὲ, ἦ καὶ αὐτὸς ἐμπέσοι γε εἰς ἀρκύστατα, ὑπὸ πιστοῖς ὁμήροις ἐζήτει τὰς πράξεις γίνεσθαι· οὕτω γὰρ καὶ βραβίως ποιεῖν τὰ συγκείμενα, εἰ αὐτὸς ἀξίως προσήψαιτο τοὺς ὁμήρους, ὅψ' οἷς συνηχημένοις ἐτοιμῶς καὶ αὐτὸς ἀπαντᾷ. Ἐνὸς γὰρ τοῦ τὴν παῖδα τοῦ βασιλέως γυναῖκα σχεῖν τὰ πάντα προέτεο· εἰ δ' ἀστοχοῖη τοῦτου ἕκ τινος ἀπάτης, ὧς ὑφειρωθῶτο, ἐπὶ κεφαλαίῳ ζημιουθεῖαι δικαίως ᾔετο. Ὅθεν καὶ ὧς εἶχε κατησφαλλίζετο, καὶ λαμβάνειν ὁμήρους διὰ τοὺς αὐτοῦ, ἀντιδίδοναι δ' ὁμήρους διὰ τὴν τοῦ βασιλέως παῖδα ἤξιου τε καὶ ἀντηξιοῦτο, βασιλείως ἐπὶ τούτοις νεύσαντος. Πέμπονται τοίνυν ἐκατέρωθεν ὁμηροὶ, καὶ κατὰ μέσον τὸν ποταμὸν Βαρδάριον ἀνταλλάττονται, τοῦ Σέρβου δόντος μὲν καὶ Κοτανιτζῆν καὶ τὴν τοῦ Τερτερῆ, ἀντιλαβόντος δὲ τὴν τοῦ βασι-

ubi sat longo tempore clausus cessavit ab omni patriarchali functione, quoad tandem rogatus a clero et antistitibus fores apernit, admittens eos qui convenire se vellent seu iudicii causa sive cuiusvis alterius patriarcham decentis administrationis.

3. Quid Thessalonicae commorans egerit imperator.

Imperator Thessalonicae commorans, quam tum primum urbem viderat, misit qui a se consobrinam Annam salutarent, id ipsam illa precata, et quibus potuit officiis promereri satagente Augusti benevolentiam. Misit etiam ad sebastocratoras (hi enim adhuc in vivis erant) repetens Demetriadem; quam civitatem antea protovestiarius occupatam reaedificaverat et ditioni imperatoris asseruerat; sed hac paulo ante imperator cesserat in gratiam Theophanus nurus suae sororis, dum hujus matrimonium cum altero sebastocratorum tractaretur. Verum isto conjugio morte praematura sponsae, quae Thessalonicae ante nuptias diem Pobilit intercepto, redditam tali casu juri suo priori urbem istam imperator reposcebat, missis qui id urgerent legati. Sed eam sebastocratores sibi solitis artibus petitionem eludebant, non praecise negantes (metuebant quippe vim a vicina imperatoris potentia), sed tergiversationibus innectentes moras, haud omnino ignorante Augusto fucum sibi fieri et consueta familiae isti vulpinatione verba dari, patientius tamen dissimulante, quod sibi conscius alia praecipue de causa expeditionem in Occiduos tractus a se hanc susceptam, minus laborandum de his accessoriis putabat, dum principale negotium, 285 quod erat foedus et affinitas cum Serbo, recte succederet. In hoc igitur potissimum incu-

luit; missisque qui cralem urgerent, ab eo expressit, juxta conventa, ut et Cotanitzam et quam eatenus uxoris loco mulierem habuerat traderet, atque hujus in locum legitimam uxorem Augusti filiolam acciperet.

4. De obsidibus invicem datis ad securitatem tractatus de affinitate.

Non tamen haec crales sine pignore relaxavit. Metuens enim ne, si festinaret dare quae poscebatur, circumveniretur credulitate inconsulta, negatis postea quae se vicissim accepturum esset pactus, aut etiam in casses se indueret, quibus aegre pos ea extricaretur, respondit mutua traditione obsidum firmari promissorum invicem fidem oportere: sic enim securius negotium utrinque processurum. Ac tenebat hominem cupido magna filiae imperatoris certo sibi connubio jungendae, ex quo quantum et honoris et commodi esset in se redundaturum intelligebat; indeque, ut magnopere desideratis anxie timetur, inquieta sollicitudine pungebatur, reputans ne forte vana ea spes ostenderetur a Romanis, resilire ac frustrari se paratis, simul quae ex ipso concupierant, tenerent. Ea porro de causa petenti cralem, et vicissim offerenti, quibus fidei conventorum caveretur, mutuos obsides, annuit Augustus; moxque in medio Bardario amne rite prius celebrata permutatione obsidum utrinque missorum, etiam sine mora processum ad effecta est, Serbo quidem Cotanitzam et filiam Terteris dedente, vicissimque accipiente ab imperatore ipsius filiam luxu ornatuque regiis, satellitio splendido deductam, statimque post, simul ab Achridensi Macario ecclesiasticae sponsis fuisset rite impertita benedictio, summis honoribus affectam. Non enim illam crales ut pro-

λέως παῖδα, μεθ' ὅτι πλείστης τῆς σπατάλης τε καὶ Ἀδουροφορίας πεμφθεῖσαν. Καὶ δὴ καὶ παρὰ τοῦ Ἀχρῖδῶν Μικαρίου τελεθεῖσῶν τῶν συνήθων ἱερολογιῶν τὰς τιμὰς προσηκούσας ἐδέχετο, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ κρᾶλης μείζον ἢ κατὰ σύζυγον τὴν τοῦ βασιλέως [P 197] καθυπεδέχτο. Οὐ γὰρ ὡς εἶχεν Ἐριππος ἠνείχετο ὑποδέχασθαι, ἀλλ' ὑποπτώσεως σχήματι, αἰδοῖ τῷ πρὸς βασιλέα, ἀποθὰς τοῦ ἔππου προσερχομένην, ὡς δεσπότηνον δῆθεν καὶ οὐχ ὡς σύζυγον, φιλοφρονούμενος ὑπεδέχτο.

ε'. Ὅπως ὑπεδέξατο βασιλεὺς τὸν κρᾶλην Σερβίας.

Τότε καὶ βασιλεὺς κατὰ τὴν πόλιν Θεσσαλονίκην ἐκείνον μεγαλοπρεπῶς ἐθεράπευε καὶ δώροις καὶ τιμαῖς ἐφ' ἡμέραις ἠγαλλε, καὶ τοὺς αὐτοῦ μεγιστᾶνας βασιλικῶς ἔδωρεῖτο τοῖς μείζουσιν. Εἰς' αὐθις καὶ ἀποπέμπει πολυταλάντους ἐκχέας τὰς δόσεις, παρακεκινημένου τᾶδελοφου Στεφάνου (ὑπενόει γὰρ κἀκείνος ἤδη τὴν ἰδίαν παρακινδύνουσιν ὡς αὐτίκα τᾶδελοφου μείζον ἢ πρότερον κατὰ τὸ εἰκὸς φρονήσαντος, καὶ διὰ τοῦτο ἐσπευδε προκαθίστην ὡς εἶχε τὰ καθ' ἑαυτὸν) πέμπων συμμαχικὸν βασιλεὺς, ὡς οἶδν τ' ἦν, ὑπέθραυε τὰς ὁρμὰς τῷ Στεφάνῳ.

priam conjugem, sed ut imperatoris filiam excepit, quippe haud sustinens in equo, ut tum erat, **286** occurrentem salutare, sed ad primum ejus conspectum desiliens et in speciem venerationis infimæ submissus, imperatori debitum honorem ejus proli, quantumvis suæ sponsæ, deferendum ratus, potiusque considerandum augustorum natalium splendorem quam conditionem uxoris, ratione cujus sibi esset, ut viro, jure subjecta.

5. *Ut exceperit imperator cralem Serbiæ.*

Tunc etiam imperator cralem in civitatem Thessalonicam splendide invecum exquisitis affectit honoribus, donis et omni significatione benevolentia per dies aliquot dignatus, proceres quoque comitatus illius muneratus plane regie. Dimisit eundem postea multa pecunia donatum. Quin et auxiliis ipsum prosecutus militaribus est, quibus tueri se a vi et insidiis fratris Stephani posset. Nam Stephanus germanum audiens firmare res suas affinitate imperatoris, suspicatus id quod erat, ea præsidia contra se parari, et reputans multo deinde infirmitatem statum suum et spes filiorum fore, ubi cœdere isto ac nuptiis frater ejus imperatorias sibi opes adjunxisset, delectus habere ac manum cogere cœperat, haud dubie irruptionem minans, nisi metu suppetias atcurrentium imperii copiarum coerceretur.

6. *De legatione Venetorum ad imperatorem Thessalonicam commorantem.*

Ea vice rerum, occasione commorantis in vicinia imperatoris usi Veneti legatione ad eum destinata renovari pacem cum Romanis petiere. Nec abhorrebat a conventionione Augustus, nisi conditioni-

ζ'. *Περὶ τῆς τῶν Βενετικῶν περὶ τὴν Θεσσαλονίκην πρεσβείας.*

Τότε καὶ Βενετικοὶ ἐκ τοῦ παρασχεδὸν πρὸς βασιλέα διεκρεσθεύοντο, καὶ τὴν μετὰ Ῥωμαίων εἰρήνην ἐζήτουν ἀνανεοῦν. Ἦθελε μέντοι καὶ βασιλεὺς αὐτοὺς δέχασθαι, ἀλλ' ὁμως μεταξὺ ἀμφοῖν βουλομένοι προσίσταντο τὰ ἐνέχυρα ἅπερ φθάσας βασιλεὺς ἐκ Βενετικῶν τῆς πυρπολήσεως ἕνεκα προσαφῆρει, ἃ ἐκείνοι μὲν ἀπήτουν καὶ οὕτως ἠθελον δέχασθαι, βασιλεὺς δὲ περιεώρα καὶ ὡς δικαίων τῶν ἀφαιρεθέντων ἀντείχετο. Βενετικοῖς δ' ἦν ὀρεγομένοις τῆς μετὰ βασιλέως εἰρήνης καὶ πλείστον [P 198] ἀφείναι τῶν ἐνεχύρων, εἰ βασιλεὺς καὶ οὕτως σπένδεσθαι κατανεοῖ. Ἦδη δὲ καὶ βασιλεὺς ἀγαθοθελῶς ὑπεκλίνετο κἂν ἐκεῖσε, καὶ τὴν εἰρήνην οὕτω καθίσταντο, εἰ μὴ γε βουλὴ τιῶν τῶν ἀμψ' αὐτὸν μεσολαβήσασα (καὶ γὰρ τὸ κακῶς ἔχειν ζυμπεσεῖν τῶν πραγμάτων ἐκείνοις ὑπέτεινε τούτοις ἐλπίδα μείζον τοῦ καὶ οὕτω μηδὲν λαβόντα, τῶν ἐνεχύρων τὰς σπονδὰς ἀγαπᾶν) τὴν τῆς εἰρήνης πρόθεσιν διεκώλυε. Καὶ οἱ μὲν ἐντεῦθεν μὴ οὕτω καταδεξάμενοι ποιεῖν τὰς σπονδὰς ἀπρακτοὶ καθυπέστρεφον.

ζ'. *Περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικκείου.*

Βασιλεὺς δὲ τὸν ἐπὶ τοῦ κανικκείου Χοῦμμον θέ-

bus utrinque propositis moram negotio injiceret oppignratio, de qua diximus, bonorum ad Venetos urbis Constantinopolis inquilinos pertinentium, donec multa solveretur Venetis incendii Galatæ auctoribus indicta. Ista pignora suis reddi multamque remitti Veneti posebant, nec aliter in sœdus conventuros se **287** aiebant. Contra imperator multam juste indictam, oppignrationem recte factam tuebatur. Procedente tractatu, apparebat Venetos pacis cupidos magnam partem oppigneratorum bonorum imperatori cessuros, modo is vel modica remissione admovere se postulatis eorum et consensum in sœdus dare vellet. Propendebat in hanc partem benigne inclinatus Andronicus, pacem istam suis quoque rationibus accommodatam ratus, nisi consiliis quorundam e suis alio averteretur. Hi causabantur gravi suo tempore ac deplorato rerum propriarum statu adactos Venetos mera necessitate trahi ad cogitationem pacis. Quare haud convenire indulgere ipsis quidquam, utique, pro inexplebitate cupiditatis successu alitæ, paratis remissione qualicunque justæ oppignrationis quoniamdocunque impetrata pro gradu ad speciem audaciamque ulterio-rem uti. Unam igitur iis et irrevocabilem conditionem ferendam, ut mera pace contenti nihil super oppignratione cavillentur aut moveri quidquam in re justissime decreta velint. Id consilium tractationem sœderis diremit, Venetis duritie offensis, re infecta revertentibus ad suos.

7. *De filia præfecti canicleo.*

Cæterum imperator gratificari studens Chumno præfecto caniclei, quo fidissimo ad omnia probatissimoque dudum ministro utebatur, filiam hujus,

λων ἀγάλλειν ὡς πιστὸν ὑπερήτην καὶ ἐφ' οἷς ἄ
 ὑπέργει τὸν δοκιμώτατον, ἄλλως τε καὶ πολυτα-
 λάντους τὰς προΐκας τῆ θυγατρὶ ἐτοιμάσαντα, τῷ
 κατὰ Λαζοῦ παιδί 'Αλεξίῳ, οὐ δὴ καὶ ἀδελφίδου γε
 ἔτος ἀπὸ πατρῶων διαθηκῶν ἐπετρόπευσεν, ἐτ' οὐ-
 σης ἐν Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς, ξυναρμόζειν
 ἔβλεπε τὴν τοῦ Χούμου· συμφέρειν γὰρ ἦτο οὐχ
 ἔπον ἐκείνῳ ἢ τοῖς Ῥωμαίων πράγμασιν, ἐθερά-
 πεισε δὲ καὶ τὸν οἶκατον τῷ ἀπὸ τοῦ γένους κίθει
 τῶν ὡς καὶ αὐτὸν τοῖς εὐνουστάτοις ἐξεταζόμενον.
 Ἐς τῶσιν δ' ἐφήρμοσθε τὴν βουλὴν τῆ πράξει, ὥστε
 καὶ αὐτόθεν δεσποτικῶς παρασήμοις τὴν κόρην
 ἐκτρέψει καὶ νόμφην ὠνόμαζε. Προσαπεδέχετο δὲ καὶ
 τὴ μητρί ἀκούσασα τὸ συνάλλαγμα, καὶ τῆ βασιλικῆ
 ψήφῳ συγκάταινος ἦν, καὶ τοὺς γάμους ἐλθοῦσα
 ἐπαράζειν ἤθελε τῷ παιδί. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἢ πειθόμε-
 νος καὶ τοὺς γάμους ἀπαξιῶν, ἢ μὴν καὶ ἄλλως ἐπι-
 ἔθεν αὐτῷ, φθάσας ἐκ τινος τῶν ἐπ' ἐξουσίας Ἰδῆρων
 τὴν συνοικήσουσαν ἀγεται. Ὁ δὴ καὶ μαθὼν βασιλεὺς
 πάλῃ ἦν τοῦ νόμους προτείνων καὶ τὸ τῆς ἐπιτρο-
 πίας δίκαιον προβαλλόμενος· ὡς γὰρ πατὴρ ἐπ'

ἐκείνῳ τάξιν ἐπέχον, ἅμα μὲν καὶ τῶν διαθηκῶν,
 ἅμα δὲ καὶ τοῦ συντῆ βασιλείᾳ ἀπὸ τοῦ γένους δι-
 καίου χάριν, ἠθροῦλετο διστάναί τὴν συζυγίαν. Οὐ
 μὴν δὲ καὶ δεσποτικῶς ἐξ ἐπιτάγματος ἄλλως ἤθελε
 πράττειν, ἀλλ' οὐχ ἤτετον καὶ γνώμη καὶ ψήφῳ τῆς
 Ἐκκλησίας. Ὅθεν καὶ πέμπων πρὸς τὰ πατριάρχη
 καὶ τὴν περὶ αὐτὸν σύνοδον, τὸ ἅμα μὲν βασιλέως
 καὶ πατρός, ἅμα δὲ καὶ ἐπιτρόπου ἐπὶ τῷ νέῳ προ-
 τείνων δίκαιον, ἀκυρον ἀπὸ νόμων ἐπεῖρα δεκνύειν
 τὸ συνοικέσιον, καὶ διαλύειν ἠξίω ὡς παρὰ βουλήν
 τὴν αὐτοῦ συνεστώσ. Τῶν γοῦν λόγων συνοδικῶς κί-
 νουμένων, τινὲς μὲν τῶν ἀρχιερέων νόμων ἐκρέτειας
 ἡμμένοι δῆθεν τῆ τοῦ βασιλέως θελήσει ἐγνωσαν ἐν-
 διδόναι, ὁ δὲ γε πατριάρχης καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ πλείους
 ἀπρὸς ἀντέτεινον· καὶ γὰρ καὶ κατὰ γαστρός ἔχειν
 τὴν ἐξ Ἰδῆρων ἐξ Ἀλεξίου, ὡς ἤκουον, κατηγγέλ-
 λετο. Ἡ μὲντοι γε μητὴρ ἐκείνου ἠπανανάμπτειν
 ὄρεγομένη ἐλπίδας τοῖς τοῦ κανικλείου ὑπέτεινε,
 ὡς ἤκουσα καταπράξεται μᾶλλον τὴν λύσιν τοῦ
 συναλλάγματος ἢ μηνύουσα· αὐτῷ γὰρ προσώπῳ καὶ
 μὴ γραφαῖς ἔχειν ἀναπεθεῖν τὸν παῖδα, καὶ οὕτω

cui pater copiosam plurimorum talentorum conges-
 serat dotem, Alexio Lazorum principi sororis suæ
 filio et patris testamento suæ tutela commutato,
 cuius mater adhuc erat Constantinopoli, collocare
 in matrimonio decrevit. Conducibile quippe id pu-
 tabat cum ipsi Lazo tum rebus etiam Romanis; et
 quo in primis movebatur, sic se optime consulere
 percharo sibi homini videbat, admovens eum affi-
 nitate ista generi regio ac tanto ipsum certiori fir-
 mius pignore in fide benevolentiaque erga sese.
 Itaque incumbens toto nisu in negotium optatissi-
 mam, eo brevi rem perduxit **288** ut puellam do-
 minæ insignibus ornatam Alexii Lazorum domini
 sponsam appellaret. Haud ægre assensum, postquam
 audiit, imperatori talia paranti mater Alexii adeo
 ejus probare designationem connubii visa est, ut
 ultro ad filium parandarum causa nuptiarum itu-
 ram præ se ferret. Verum ille haud in hoc morige-
 rum avunculo se ac matri præbuit: sive enim dis-
 suasus a quopiam, seu præoccupatus amore cujus-
 dam e primoribus Iberorum filix, cum hac ad se
 deducta rite conjugium celebravit. Quo comperto
 imperator multus erat in allegandis contra legibus
 et jure tutorio jactando, quod ei consanguinitas in-
 tima et patris, germanæ suæ viri, ultima voluntas
 legitime signatis testamenti tabulis dedisset. Quare
 aiebat irritas istas videri debere nuptias, et ut fal-
 si conjuges ab invicem dirimerentur contende-
 bat. Nec tamen ia hoc jure imperii aut vi sæcularis
 potestatis uti, quod fas non esset, inducebat in ani-
 mum, sed studebat hoc sententia et calculo Ecclesiæ
 decerni. Quare missis ad patriarcham et, quæ cir-
 cum ipsam erat, synodum certis hominibus qui ex-
 pouerent quantum sibi juris daret in eam juvenem
 primum imperatoria dignitas, deinde consanguini-
 tas intima et quædam auctoritas paterna, qualem
 tutori leges in pupillum tribuunt, ut iis, prout par

erat, consideratis statuerent cassum et invalidum
 id matrimonium esse, quippe temere attentatum ab
 homine non suæ ad hoc potestatis, citra suum as-
 sensum, a quo penderet. Hisce ultro citroque ven-
 tilatis, et negotio synodice tractato, quidam epi-
 scoporum hærentes, ut putabant, veræ legum sen-
 tentiæ, postulatis imperatoris uti æquis annuendum
 censebant. At patriarcha et plures cum **289** ipso
 in contrarium obfirmati stabant, eo maxime moti
 quod jam ista ex Iberis puella iterum ex Alexio ferre
 dicebatur. Cæterum mater principis Lazorum redire
 domum cupiens, spem præfecto caniciei subosten-
 debat quamdam quasi eo profecta procuratura præ-
 sents esset separationem conjugum solutionemque
 connubii, quod minus per litteras posset consequi,
 viva scilicet coram voce et vultus verecundia ma-
 terni persuasura filio ut se morigerum Augusto a-
 vunculo præberet, quo perduci juvenem posse ullis
 eminus scriptis missisque mandatis haud satis con-
 sideret. Hoc obtentu ebriandita imperatoris assen-
 sum in reversionem ad Lazos suam eo navigavit.
 Qua fide autem post reditum promissis steterit, sci-
 verint qui quæ illic egit oculis præsentibus usurpa-
 runt. Eventa quidem demonstrarunt visam eo pro-
 ficisci ad dissolvendum matrimonium, postquam
 ibi fuit, contraria potius secutam, quanquam in-
 vidia tota facti in contumacis filii duritiem confe-
 rebatur. Spe igitur inde omni dejectus imperator,
 cum nec Ecclesia consilium expediret declarandi
 matrimonium hoc irritum, certantibus de validitate
 ejus sententiis Patrum et rem in ambiguo relin-
 quentibus, qui jam Chumni filiam in honorem pri-
 vata sorte altiore evehisset, illiberale putavit re-
 digere immeritam in ordinem et despoticis semel
 ornatam spoliare insignibus. Ut igitur ei gradum
 tueretur collatæ dignitatis, spem dedit se illam con-
 nubio juncturum filio proprio Joanni jam despotæ,

ποιεῖν τῷ βασιλεὶ πεσιθῆνιον ὧ; οἷκ ἄλλως ἐνὸν ἀπειθεῖν. Τῷ τοι καὶ βασιλέως ἀφέντος πλῆ χρησαμένη πρὸς τάχει γίνεται. Ὅπως οὖν ἐπανήκουσα πρὸς τὰ ὑπεσχημένα διετέθη, εἶδειν ἂν οἱ ἐκείσε· τὸ δὲ πρᾶγμα εἰδείξε τὴν ἐπὶ τῷ λύσειν ἰούσαν τάναντία προαιρουμένην, εἰ καὶ τὸ πᾶν τῆς ἀπειθεας ἐπὶ τῷ παιδί τέθειτο. Ἀπεγκωκῶς οὖν ἐκείθεν ὁ βασιλεὺς, ἐπεὶ οὐδ' ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἀναμφίβολος ἡ τοῦ γάμου λύσις τὸ σύνολον ἐλογίζετο, τὴν μὲν κόρην καθάπαξ εἰς δεσποταίαν τιμήσας εἰς τοῦτ' ἐτήρει καὶ αὐτὴς, ἐλπίζας δ' εἶδου συζευγνύειν ταύτην δεσπότην γε ὄντι τῷ υἱῷ Ἰωάννη· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ τὴ εἰς προῖκα πολὺ ἦν καὶ οὐ πόρρω πάνυ τοῦ πρέσβειν καὶ βασιλέων υἱὸς ἐπάγεσθαι. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἐν πολλοῖ; ἐδῆλου τὴν τοῦ κανικλείου προσησόμενος ἐφ' υἱεὶ νύμφην, ἡ δὲ γε μήτηρ καὶ ἐσποῖνα ἐκ μεγάλου τοῦ φρονήματος ἀπεπροσποιεῖτο καὶ ἀνεβάλλετο, οὐδ' ἴκταρ ἄξιον κρίνουσα τὸ συνάλλαγμα. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ βασιλεὶ πολλή τις ἦν ἡ ἐχεμυθία περὶ τῶν τοιούτων, καὶ που καὶ εὐμεθόδως πολλᾶκι παρεγύμνου τὸ βούλημα, τὸ μέντοι γε πρὸς τὴν περιγίψισσαν Ἀχαίας ἦδη κεχηρωμένην ἀνδρὸς κῆδος

ad quod ei consilium præter cætera ipsius virginis et hujus genitoris merita haud leve momentum addebat dotis magnitudo multam excedens civilem modum, facileque apud æquos excusatura enupitionem qua imperatoris etiam filius ad conjugium puellæ regia opulentia privatorum natalium fortunam emendantis inclinari se siviisset. Verum istam cogitationem Augusti multis ab eo significationibus indicatam haudquaquam Augusta probabat, spirituum ingentium mulier, dejici e principali fastigio suum filium ad humilitatem, **290** quantacunque divitiarum mole compensatam, civilis affinitatis libere atque irrevocabiliter respuens. Ad hoc inexpectatum obstaculum hærebat Augusto aqua, domesticum jurgium verenti, prudentique interim ac patienti de re ista silentio rixam conviciumque declinanti. Cæterum ut arte ac tempore meliorisque desperatione conditionis uxorem ad id ultro volendum quod ipse cupiebat induceret, proposuit Joannis matrimonium cum principissa Achiæ jam vidua, non ignorans splendore personæ conjugis ambitioni satisfactorum, et sperans tamen, ubi ad stringendum veniretur, rem ipsa facile passura omittendam ob grave incommodum longe imparis designatorum conjugum ætatis, Achiæ utique principissa jam effeta, cum Joannes despota vix dum primulum pubertatem inivisset.

8. De reditu imperatoris et festo Constantinopolim ingressu.

Sed jam cum aulæ causa non esset Thessaloniciæ morandi perfectis quæ illuc eam attraxerant, fœdere cum crale et restitutione Occiduum imperii tractuum in quam optimum pro præsentī fortuna statum, tempestivum fuit de reditu in urbem cogitare. Ducentes igitur secum Augustus uterque filiam Terticis prætereaque Cotanitiam, ut locum officiis ma-

jestatem ex longo reducem decentibus darent, extra urbem diversorio apto consederunt. Diets hinc dies solemnī occursui aderat: ea fuit mensis Novembris vicesima secunda. Universa civitas et singulis domibus, velut e diversis fontibus derivatorum in commune confluvium amnium, exundans, in unum effusa locum extra portam Charsii, ambitioso æstuabat apparatu celebrantæ imperantium exceptionis eo decore ac magnificentia, quæ principum e bienni absentia primum apparentium tandiu expectatæ præsentia consentaneam charitatis fidelium civium, desiderii præteritū gaudique ac gratulationis præsentis declarationem exhiberent. Magnam illic diei partem populus universus, confuse conflata quædam concio e Romanis et exteris generum linguarumque variarum, gentis præsertim

291 Italicæ, cum illustrissima civitatis parte cleroque universo et episcopis stabat inbianter intenta in expectatione impatienti exoptatissimi aspectus adventantium Augustorum. Inter has moras frementibus studiis inquietæ multitudinis, quiddam haud scio an non tali occasione plane singulare contigit: nimirum mutua trusione, inevitabili in conferta turba, quidam in forte subjectam incidens foveam graviter periclitatus de vilitate est. Crediderim id auditum ab Augusto seniore (nisi quæ alia incompta mihi causa eum movit) consilium ei suggestisse quod extemplo est secutus, dimittendæ multitudinis, ne qua pronæ in talibus cujuspiam læsionis noxa clementia principum offendi turbarique lætitia fausti reditus posset. Missis ergo præconibus denuntiavit populo agnoscere se benevolentiam, et tam prolixas significationes devoti affectus gratissimo, ut deberet, accipere animo; cætera se remittere causa ipsorum, et iradomum quemque nunc jubere: non enim se in

ἄξιώτερον ἔκρινε, καὶ παρὰ μόνον τὸ τῆς γυναικὸς ἔξωρον, αὐτοῦ γε νεανίσκου ὄντος καὶ τὸν ἐφθονοπαριλάττοντος, ἦδη ἦθελε συναλλάττειν.
 ἦ. Περὶ τῆς ὑποστροφῆς τοῦ βασιλέως, καὶ ὅπως εἰσῆγετο.
 [P. 200] Τέως δ' ἐπεὶ καὶ ὑποστροφῆς ἔδει τοῦτοιοῦ τὰ περὶ τὸν κράτην διευθετήσασιν καὶ τὰ θυτικὰ ὡς οἶόν τε καταστήσασιν, ἐπαγόμενοι μὲν καὶ τὴν τοῦ Τερτερῆ, ἐπαγόμενοι δὲ καὶ τὸν Κοτανίτζην ἐν τηρήσει προσηκούσας, ἔξω που τῆς πόλεως; κατεσκήνουν. Καὶ ἡ κυρία τῆς ὑπαντῆς ἐνειστήκει· ἡ δ' ἦν ἡ μηρὸς Μουσουχιῶνος εἰκοστῆ δευτέρᾳ. Ἡ μὲν πᾶσις πᾶσα καθάπερ τι βεῦμα ποτάμιον ἀπὸ διασφῶρων πηγῶν τῶν ἰδίων οἰκιῶν εἰς ἐν συνελεύουσα ἔξω πυλῶν τῶν τοῦ Χαρσίου ἐχέετο, καὶ φιλοτιμότερον πρὸς τὴν τῶν βασιλέων ὑποδοχὴν ἠῦτρεπίετο, ἐν δυσὶ χρόνοις ἐγγὺς ἐκδημούντων ἦδη. Καὶ ὁ δῆμος ἅπας διημερούσας ἐπὶ πολὺ, ὅσος τε Ῥωμαϊκὸς καὶ ὅσος ἄλλος ἐξ ἄλλων γενῶν τε καὶ γλωσσῶν, καὶ μᾶλλον Ἰταλικὸς, σὺν τῷ περιφανεῖ μέρει τῆς πόλεως; καὶ κλήρω παντὶ καὶ ἀρχιερεῦσι, μετέωρος ἴστατο ὄσον οὐκ αὐ τοὺς βασιλεῖς φιλοτιμῶς ὑποδεξόμενος. Συμβάν δὲ τι

πίστε, οὐκ οὐδ' εἰ καὶ ἄλλο πρὸς τοῦτο (τὸ δὲ ἦν ὅτι ἀπὸ πλείους ὄντος ἀπειροῦ συμποδισθεὶς τις ἐμπίπτει τῇ τέρφῃ καὶ ἐν χρόνῳ τοῦ κινδύνου γίνεται), ἀκουσθὲν τοιγαροῦν τοῦτο, οἶμαι, ἢ καὶ ἄλλως συμβᾶν βασιλεία πείθει ἐξαπιναιῶς ἀποπέμψαι ἐκ μηνυμάτων τὸν λαὸν ἅπαντα, δεξάμενον μὲν τὴν αὐτῶν φιλοφροσύνην ἤδη καὶ εὐνοίαν, [πλὴν διασκεδασθέντων τῶν ὄλων ἤθελεν εἰσελαύνειν. Οὐδὲ καὶ γεγονότος, ὡς καὶ ἐπιείκεις πύλαις δυσχερῶς διεκπαίειν τὸ ἀπειρον πλῆθος ἐκίνο, ἔπει τῆς ἡμέρας οἱ βασιλεῖς σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτοῦ τὴν πόλιν εἰσίσαιιν. [P. 201] Ἐπαὶ δὲ πάντα τὰ καὶ τῷ βασιλεὶ κατὰ νοῦν προκωλύρηται, καὶ μόνον τὸ τοῦ πατριάρχου διὰ φροντίδος ἦν, ὑπὸ γωνίᾳ καθήμενου τῇ τῆς Παμμακαρίστου μονῆ, διὰ ταῦτα κέρμων πολλὰκις ἤξιον μικροψυχίας πάσης ἀφέμενον ἀπαίρειν ἐκείθεν καὶ πρὸς τὸ πατριαρχεῖον μετασκηνοῦν. Ἄλλ' οὐκ ἐπειθεν ἀξίων πολλὰκις. Ἐδίδοτο δὲ τις καὶ ἔνοια τοῦ ἀλύσειν χάριν τῶν γεγονότων, πλὴν οὐ γυμνῶν καὶ μόνων ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ τιν' ἄλλα συμβαλέμενος, ἐφ' οἷς προσελθεῖν μὲν βασιλεῖα ἤξιον, προσελθεῖν δὲ καὶ τινὰ τῶν τοῦ κλήρου, καὶ ἀρχιερέων ὁπόσοι καὶ δόξαιαν ἀποκρώντως ἔχουσιν, καὶ λόγους κινήθηται, καὶ οὕτω πως θεραπευθέντα τὸν πατριάρχην, εἰ ἐγγωροῖη, τὴν οἰκίαν διακονίαν

ἀναλαμβάνειν, ὡς ἔλεγεν, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ παραιτεῖσθαι καὶ καθ' ἡσυχίαν τὸ λοιπὸν διαφέρειν τοῦ βίου.

θ'. Ὅπως ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ πατριαρχεῖον παραγίνεται καὶ πείθει ἀνίεσθαι.

Πρῶτη γοῦν Ἀθηναίωνος ἰδέε τῆς νυκτὸς γίνεται τοῦτο· διὰ σπουδῆς γὰρ ἦν βασιλεὶ τῆς μεγίστης ἐπὶ τῷ μὴ τηλικαδε παραιτεῖσθαι τὸν πατριάρχην, καὶ πολλοὶς δόξαι ὡς οὐδενὸς χάριν ἄλλου ἢ τοῦ κατὰ τὸν κράλην συναλλάγματος παρητήσατο, κίνεσθαι σκάνδαλον συμβῆναι γενέσθαι τοῖς τῆς Ἐκκλησίας πράγμασι. Διὰ τοῦτο καὶ δυσὶν μεταξὺ, τῆς τε πρὸς τοῦτον θωπείας καὶ τῆς δοκούσης αὐτῷ δικαιολογίας, ἐναποληφθεὶς συνετῶς ὑπήγετο πρὸς ὅ τι καὶ δόξαι πατριάρχην. Παραγίνεται τοιγαροῦν βασιλεὺς, καὶ τοὶς περὶ τὸν πατριάρχην συγγίνεται. Ἦμεν δὲ καὶ ἡμεῖς σὺν ἄλλοις ἐκεῖ. Τότε καθίσαντος μὲν βασιλέως, συνεδριασάντων δὲ καὶ τῶν [P. 202] ἱερῶν ἀνδρῶν, ἐκίνοι πατριάρχης πρὸς βασιλεῖα τὰ δοκοῦντά οἱ πρὸς παραλύτησιν, δι' ἃ καὶ ἐγγωνιάζειν ἐθέλει καὶ παραιτεῖσθαι καὶ Ἐκκλησίας προεδρίαν καὶ ἱερωσύνην αὐτήν, εἰ πλέον συναναγκάζοιτο. Καὶ πρὸ τῶν ἄλλων τὸ τοῦ κράλην προετίθει, καὶ τὰ δοκοῦντά οἱ προσίστασθαι ἀνετάττετο, ὅτι δηλαδὴ συνεστῶς κατὰ νόμους γάμος διαλυθεῖη καὶ τὴν τοῦ βασιλέως

urbem invehi velle nisi post dilapsos ad sua singulos et familiaribus redditos sedibus. Id cum esset statim fieri coeptum et sat diu durasset, angustiis ostii tantam multitudinem nisi longa successione densis undis irrupentium exhaurire transmittendo non valentibus, purgato denique prorsus suburbano campo ac cunctis jam dispersis, vix sero diei Augusti cum palatina familia urbem subiere. Palatio sic redditum Andronicum, ne in siu pure gauderet fere confectis e sententia per nuperam expeditionem rebus, interpellabat sollicitudo de patriarcha, quem perseverare mussantem in angulo apud Pammacaristi monasterium sciebat. Allegatis ergo saepius ad eum idoneis hominibus rogavit, aegritudine deposita laxatisque aliquando superstitiosae mentis miseris angustiis patriarchali se domicilio ministeriisque se dignis et sacrae potestatis exercitio redderet, illo semper abnuente acquiescere, et nescio quid perplexum respondente, quo videretur indicare offendi se nuper 292 actis, sed nec meris ac solis, verum et aliis, quae magis innueret quam clare designaret. Ob quae addebat orare se Augustum ne ad se venire gravaretur, convocatis eodem quibusdam e clero ac episcopis, eo numero qui sufficere ad justum de rebus gravibus congressum videretur. In eo caetu se propositurum quid animum ureret prohiberetque a functionibus suae dignitatis; quibus expositis si Patres censerent ministerium se proprium resumere debere, consiliis ipsorum obtemperaturum: ni id fieret, jam nunc abdicare thronum et in quiete vitae reliquum velle transigere.

9. *Ut imperator ad aedes patriarchae se contulerit, suaseritque ei se reddere functionibus suae potestatis.*

Ne istuc quidem descendere in spem placandi patriarchae imperator recusavit; atque adeo Februarii Kalendis multa nocte cum eo quem poposcerat comitatu praesto adfuit ubi is diversabatur. Causa tam sollicito obsecrandi desiderii ejus Andronico fuit, quod minime omnium volebat abdicationem quam patriarcha minabatur, imputari odio foederis a se iniri cum crale. Credituros id enim facile plurimos; et statim in famam abiturum tantam fuisse indignitatem affinitatis ab imperatore cum Serbiae principe contractae, ut non aliam Joannes patriarcha dignitatis abdicandae causam habuerit quam metum ne in ea perseverando videri posset id matrimonium probasse aut tolerabile censere; ex qua opinione ingentem orituram rerum Ecclesiae perturbationem providebat. Ejus incommodi praeventendi studio adire patriarcham Augustus statuit, coramque ex eo cognoscere quid in se culparet; idque fecit moderatione quadam media inter humilem demissionem adulationis erga eum obnoxiae et justae suae defensionis fiduciam securam. Coram patriarcha igitur caetu suorum circumdato adfuit imperator; adfuit et nos ibidem cum aliis. Moxque ubi consedisset Augustus, circumsedentibus sacri ordinis viris, exposuit imperatori 293 patriarcha quae sibi displicerent, ob quae hactenus volens in angulo mussaret, porroque paratus esset praefecturae ipsique, si desperatio remedii sic cogeret, renuntiare sacerdotio. Ante omnia memoravit foedus cum crale, in quo

ἐκείνος, ἡθροτικῶς τὴν ἰδίαν, νηπίαν οὖσαν ἀγάγοι- A καὶ εἰρήνην ἀνύτειν ὅσα σίδηρος οὐκ ἰσχύει, καὶ σπονδὰς καταπράττειν, καὶ μόλις τὰς ἐκ τῶν γάμων συντακτικωτάτας οὖσας καὶ ἀσφαλεῖς, ὅσα μὴ μάχῃ καὶ πόλεμοις οὐ μόνον καταπράττειν. Οὐ μὴν δ' αὖθις καὶ νόμων ἐς ἅπαν ἐκτός, ὡς αὐτὴν οἰεσθαι, πρᾶττειν. Δῆλον γὰρ εἶναι καὶ κανόνι καὶ νόμοις προστεταγμένον, μὴ δὲ ἐκχωρεῖσθαι τὸν νόμιμον ἀγχιγόμενον ταύτην μὲν ἀφεῖναι παρὰ μηδεμίαν αἰτίαν εὐλογον, συμπλέκεσθαι δ' ἄλλη· εἰ δέ τις τοιμῶν, αἰτίαν μὲν μοιχείας ἀπολασσεσθαι τὴν τοιμῶντα, τὴν δὲ συνοικῆσιν εἶναι παράνομον, ὥστε τῆς πρώτης ἡθετημένης καὶ ζώσης, ὀπίσθας τοῦντεῦθεν ἡγάγετο, μὴ ἐγχεκριμένους τοὺς νόμοις μηδ' ἐν γυναιξὶ νομιμοῖς τάττεσθαι. « Ἦ οὐ ταῦθ' οὕτω καὶ ἐν ἡμῖν ἔχει; » Φησὶν ὁ κρατῶν, « Πυνθάου τοιγαρ- B οῦν τῶν εἰδότην, καὶ πιστῶς μάνθανε ὡς οὐκ ἄλλως ἡμῖν ἐγένετο καταδέξασθαι τὸ συνάλλαγμα, εἰ μὴ καὶ ὄρκους τοὺς πρέσβεις [P. 203] προσαπῆρ- σαμεν βεδιοῦν, ἧ μὴν καὶ ἔτι περιεῖναι τὴν νομιμον ὅτε τῇ τοῦ Τερτερῆ συνεπλέκετο, καὶ ἄρτι μὴ ζῆν δθ' ἡμεῖς εἰς γαμβρὸν ἐτάττομεν, ὡς ἐντεῦθεν

quid ipsum offenderet protulit, criminans legitime contractum prius cralis conjugium fuisse nefarie diremptum, et injuste ab eo repudiata regis Bulgariæ filia in ejus locum substitutam infantulam ex imperatore natam. Addidit ferre se haud posse aggravari populum tributis sine modo. Nullum finem fieri auri, argenti undique nullo non e rerum genere corradendi. Subjici novis vectigalibus salem communis usus, subjici etiam ferrum; et immaniter istis exactionibus rerum vitæ necessariorum pretium accendi. Effundi mox prodige in largitiones crebras quæ avare sint extorta. Tertium his attexuit querelarum caput, contemni se nec haberi rationem supplicationum pro clientibus suarum, ubi ex officio interveniens periclitantium causis patrocinaretur oppressis, et jura destitutorum verisimilia licet nequidquam allegaret, nullo suæ neglectæ auctoritatis fructu. Adversus hæc imperator sui defensionem a capite orsus, de cralis primum fœderis disseruit, nec propria se in id cupiditate tractum, nec utilitates in se suosque privatim redundaturas inde captasse: quin potius sacrificasse se in hoc publicis commodis pri- D vatos, eosque tenerrimos, affectus. Filiolam, caput omnium dulcissimum, suas matrisque delicias, quam in spem splendidissimarum cum regum maximis nuptiarum educarent, avelli sibi passos e gremio, projicique in manus insociabilis barbari, nihil in cultu ac moribus humanum, nihil in ipso principatu magnopere splendidum habentis. Verum eo a se pretio redemptam captivitate subditorum imperii, qui misere servitum abducebantur, provinciarum 294 Romanæ ditionis statum, quæ incursionibus desolabantur, annonam denique ac victum subjectæ sibi plebis, irreparabilibus latronum rapacissimorum deprædationibus spoliari antea solitæ. Tam acerbæ oppressionis

miseratione motum sese, invittissimum quidem et inclinationi propriæ summa vi oblucentem, quod habuisset charissimum impendisse in levamentum alia nulla ratione avertende calamitatis, gnarum multa conventionibus effici, quæ bello ac ferro frustra tententur, fœderumque beneficio, præsertim ad stabilitatem roboratorum necessitudine nuptiali (nam isto demum glutine firmissime hominum voluntates coeunt), in commune plurima et maxima, idque tranquille ac secure, provenire commodum, quæ nec sudoribus ac periculis gravissimis laboriosissimarum expeditionum nec cruore immenso præliorum parari unquam valuisent. Nec tamen, quod falso argueretur, tantæ ac tam evidentis utilitatis gratia quidquam contra leges attentasse. Esse namque manifestum juxta scita canonum et civilium etiam sanctionum, nec licitum nec integrum viro esse, qui ritu legitimo uxorem duxerit, ea sine ulla causa idonea rejecta copulari alteri, ac si quis id attentaverit, adulterii teneri, conjugiumque hoc secundum pro illegitimo habendum, ita ut quamdiu prima sola vera conjux superstes fuerit, quotquot inde duxerit, illegitimas et pellices potius quam justas uxores fore. « An vero non ita hæc in nostro casu se habuere? » subjecit imperator, « Interroga igitur eos qui norunt, et ex vero rem cognosce. Disces haud prius nos assensos in matrimonium filia cum crale, quam legatorum, prout exegeramus, inde ad nos missorum juratis testimoniis comperimus et fuisse adhuc in vivis legitimam cralis uxorem quando is filiam Terteris in contubernium ascivit, et eandem jam vivere desisse, quando 295 nos eum generum fecimus. Ex quibus est manifeste consequens et filiam Terteris nihil nisi pellicem, et nostram, utcumque infantulam, justam legitimamque Serbiæ principis sponsam exstitisse. Porro

την μὲν συμβαίνειν εἶναι παράνομον, τὴν δ' ἡμετέ-
 ραν, εἰ καὶ νηπίαν, ἀλλ' οὐκ ἔνομον. Καινοτομεῖ-
 σθε: δὲ καὶ χρονον, ὡς οἴδατε, ἐπὶ τοῖς βασιλικοῖς
 κτήσιν, φέρουσι καὶ τι σύνολον πάντως διὰ τὴν ἐκ
 τῆς εἰρήνης κατάστασιν. Τέως δὲ καὶ οὕτως ἐχόν-
 των ἡμῶν τῆς ἀπολογίας ἡμῖν μὲν καὶ ταῦτα καὶ
 πρὸς πρᾶττειν ἀνάγκη πρὸς τὸ συμφέρον κοινόν, εἰ
 καὶ λυπήρ' ἄττα ξυμπέπτοιεν, ὡς ἀλγεῖνόν καὶ τόδε
 διαφερόντος ὁμῖν δὲ προκαλεσθῶ καὶ ἀθῆς εἰ: σκέ-
 ψιν, καὶ ὁ δόξειεν ἂν μόνον μετ' ἐλόγου τοῦ αἰτιό-
 ματος, συγχωρῶ γίνεσθαι. Βασιλεῖ γὰρ εἶναι ἡ πα-
 τέρας ἐτέρους τῶν νόμων ἢ παιδᾶς ἄλλου: Ῥωμαίων
 ἀπάντων οὐκ οἶμαι. » Ταῦτ' ἔλεγε βασιλεὺς, καὶ
 ἔδωκε: πθανά τε λέγων, καὶ τὰς γνώμας τῶν πολλῶν
 ἔπειθε. Δεύτερον τὰ περὶ τε τοῦ ἄλλοτος: καὶ σιδήρου
 καὶ χρυσολογίων ἐτέρων ἀπελογοῖτο, τὴν χρῆσαν προ-
 βιλλόμενος καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἀνάγκην, ὡς
 οὐδὲν τῶν δεόντων ἄνευ χρημάτων πεφυκὸς ἂν γίνε-
 σθαι. Μηδὲ γὰρ αὐτὸς χρυσὸν ἀγαπᾶν μηδ' ἄργυρον
 τὸ παράπαν, εἰ μὴ βοηθοῖεν χρεῖαις ταῖς ὑπὲρ τῶν
 Ῥωμαίων. Παρ' ἦν αἰτίαν ἐκλειοπτῶν χρημά-
 των καὶ βόγας συνήθως: διδομένας παρακατέχεσθαι,

A καὶ προεξευρίσκειν ἀνάγκη πόρους εἰς συλλογῆν,
 ἵνα γοῦν καὶ κινούμεθα, ἔλεγεν. Ἐπήγῃ δὲ καὶ βα-
 σιλεῖς ἀρχαίους, καὶ μᾶλλον τὸν Ἰωάννην, ὁπόσῃν
 τὴν ὑπὲρ τῶν χρημάτων εἶχε σπουδὴν, ὡς ἐγκληθὲν
 παρὰ τῶν ἐπι χρέηματα εἰσκομισαντες οὐκ ἐξαπιναιῶς
 παρὰ τῶν ἐν τῷ κοινῷ ταμειῷ ἐχόντων τὴν ἐνοχὴν
 προσδεχθεῖεν, ὀργὴν προστριβῆναι τοῖς μὴ παρευ-
 θύς δεξαμένους τόσῃν, ὥστε καὶ ἐνὸς εἰς Λαζοὺς
 φυγόντος θατέρῳ πληγὰς ἐκ προστάξεως ἐντεινάν-
 των συμβῆναι τῷ τότε ἡμερῶν ὀλίγων τεθνᾶναι.
 Παρῆγε δὲ καὶ μάρτυρα τῶν λεγομένων τὸν τότε λο-
 γαριαστὴν τῆς αὐλῆς Ἰ' Ἀγγεῖλον. Οὐ καὶ παρευθῆς
 ἐπὶ τούτῳ οἰκοθεν εἰσκληθέντος, τὸ μὲν εἰσαθεῖν καὶ
 αὐτὸν εἰπεῖν οὐκ ἐνεχώρει γίνεσθαι ὀφεικίῳ γὰρ
 τετιμημένων τῶν ἄλλων καθημένων ἐκείνου ἴστασθαι
 οὐκ ἐδικαίου ὁ βασιλεὺς, καθέζεσθαι δὲ πάλιν εἰσόν-
 τα παρακαίριον ἔδοξε. Διὸ δὴ καὶ γε τῷ συγγραφεῖ
 τῶν τοιούτων, καὶ δευτέρῳ τῶν ἐκ τοῦ κλήρου καὶ
 αὐτῷ τιμῶν, παρὰ βασιλείας ὠριστο ἐξελθόντας
 ἐρωτᾶν καὶ πυθᾶσθαι τούτου περὶ ὧν ὁ βασιλεὺς
 ἔλεγε. Καὶ γέγονε ταῦτα, καὶ ἐμαρτυρεῖτο τὸ λεγό-
 μενον [P. 204] ἀληθῆς, πλεον εἰπόντος ἐκείνου καὶ

quidquid inest novitatis præfestinato matrimonio
 puellulæ impubis, par est condonari principibus,
 qualium connubia in hoc privatam excedunt sor-
 tem, quod intervallis observationibusque tempo-
 rum minus addicte, ut scitis, obsequantur. Quo
 in genere si liberis eorum inclinationibus defortur,
 et solum quia ipsis libet, certorum interdum rituum
 rigida a cunctis alioqui cæteris exigi solitorum
 gratia illis egregie privilegium dignitatis nullo non
 ferente sit, quanto iis tunc æquius ignoscatur,
 quando inextimabile commodum securæ pacis in
 longi constantiam temporis fixæ quadam minus
 forte usitata præceditate nuptiarum reipublicæ, ni
 sic facerent, periclitaturæ, imo gravissime labora-
 turæ redemerint? Redemerint autem, ut nos nunc,
 acerbo pretio gravis domesticæ facturæ et charis-
 simi capitis deplorabili longum impendio. Sed hæc
 nostra regnantium sors est, quibus conditio prin-
 cipatus officium ac necessitudinem injungit hæc et
 plura quantumvis ærummota molestaque pro com-
 muni utilitate subeundi. Peroravi hæc Serbici
 fœderis causam, et quid in eo enquire fecerim
 exposui, vestris de integro sententiis permittens
 quid nunc circa hoc a me fieri velitis, paratus ad
 nutum vestrum emendare ac quoad potero refrin-
 gere, si quid ibi reprehensibile rationibus idoneis
 monstraveritis. Nihil excipimus, prompti ad omnia
 sine ullo privatarum necessitudinum aut affectuum
 respectu: imperanti enim alios parentes esse
 quam leges, filios alios quam Romanos universos,
 equidem non puto. » Hæc locutus imperator pro-
 babilia dixisse visus est, et multorum in suam
 sententiam assensum traxit. Aliud accusationis sui
 caput de sale ac ferro aliisque auri exactionibus
 deinde purgavit, ærarii egestatem obtendens et
 ineluctabilem necessitatem grandis pecuniæ in res

communis utilitatis expendendæ. Ejusmodi quippe
 negotiorum eam esse naturam ut sine nummo-
 rum impendio confici nequeant: 296 se nec au-
 rum plane amare nec argentum, nisi quatenus
 juvandæ reipublicæ vim habeant expedienda facul-
 tate salutarium publicæ consiliorum. Justum auri
 usum se carendo tristi diu experientia probasse,
 jam pridem coactum pensiones ministris reipublicæ
 omnī decretas et ex longo solvi summa fide solitas
 detinere; quæ ipsa odiosissima parcimonia cum
 non sufficiat expediendis quibus status et salus
 imperii ematur sumptibus, aliquam utique inve-
 niendam extendendæ undecunque pecuniæ ratio-
 nem. Quam autem hanc aliam a collatione subdi-
 torum comminisci quis valeat? « Sed commovea-
 mus, age sane, subject, disputationem, retorto ad
 memoriam principatum retro lapsorum a nostri
 hodierni experientia mentis intuitu. » Induxit hic
 imperatores antiquos, et maxime Joannem, de-
 monstrans quantum huic studium fuerit pecuniæ
 congregandæ, eo quidem usque ut delata ei ali-
 quando querela per quosdam conventuum pecu-
 niam publicam de negligentia custodum ærarii,
 accipere statim eam et intro recondere differen-
 tium, tanta ira exarserit in ministros duos talis
 indiligentiæ compertas, ut eorum altero metu sup-
 plicii, ad Lazos fuga delato, comprehensus alter
 tot tamque gravibus jussu Augusti concisus plagis
 fuerit, quæ verisimilem opinionem multorum fe-
 cerint ejus obitum paucis diebus post secutum isti
 flagellationi tribuentium. Rei sic gestæ testem
 protulit tunc logariastem aulæ Angelum, quo ad
 hoc ipsum proficiendum statim domo accito, cum
 quædam obstaret inconvenientia ne is intro admis-
 sus coram eorum appareret (quoniam hinc quidem
 virum officii honore decoratum stare aliis consi-

τὸν τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸν καὶ γε τὴν τοῦ θανάτου νόσον τῷ τελευτήσαντι· τέσσαρας γὰρ ἡμέρας καὶ αἰμόρροϊαν ἐπισυμβέβησαν τῷ αἰκισμῷ τὴν τοῦ θανάτου σίτιαν προσεμαρτύρει. Ἦκε δ' ὁ λόγος καὶ τῶν περὶ τῶν ἀναφορῶν, καὶ μεθ' ὅτι πλεῖστα δὴ τὰ λεχθέντα, ἐφ' οἷς ὁ βασιλεὺς εἰδείκνυε τὸ πρὸς τὸν πατριάρχην συγκεχωρηκὸς ἐφ' ἅπασιν σχεδὸν ἢ τοῖς πλείστοις, διήρει τὰ προσαναφερόμενα, καὶ ἄλλα μὲν ἐτίθει τὰ κατ' ἀνάγκην προκείμενα, ἃ μὴ εἶναι δίκαιον παρορᾶσθαι διὰ τὴν κατὰ τὸ δίκαιον δυσωπίαν, ἄλλα δὲ γε τὰ κατὰ χάριν προτεινόμενα εἰς γελύσιν, ἐφ' οἷς καὶ ὑπακούοντος μὲν χάριν εἶναι οἱ, μὴ κατανεύοντος δὲ μὴ δοκεῖν δίκαιως λυπεῖν τὸν ἀποτυγχάνοντα. Συνάπτειν δὲ ταῦτα πατριάρχην, καὶ ἐν ἡγεῖσθαι τὰ τρόπον ὀρισμάτων Μυσῶν καὶ Λυδῶν διστάμενα, καὶ διὰ τοῦτο λυπεῖσθαι εἰ ἐν τισιν ἀσυγκάταινος εἴη ὁ βασιλεὺς οὐκ ἔχειν τὸ εὐλογον ἰσχυρίζετο. Τέως δὲ καὶ καθυπόσχεσιν ἐπενέγκας ὡς εὐμενῶς ἐντεῦθεν καὶ ἀκούοιτο καὶ συμπράξειε, διαλύειν τε τὴν λύπην ἡξίου καὶ μικροφυχίας πάσης ἀπαλλαγέντα

dentibus haud æquum censebat imperator, rursus autem sedere ibi eum qui non ad censendum de negotiis propositis, sed ad brevis responsi statim expediendam redditionem vocaretur, intempestivum videbatur) scriptor hujus historiæ et alius e clero, et ipse **297** ab Augusto magni habitus, jussi ab eo sunt egredi et foris interrogare logariastem de iis quæ dixerat imperator. Factum id est; et logariastes suo testimonio prolixo fidem astruxit sinceræ veritatis allegatis ab Augusto: exsequens etiam circumstantias numeri dierum et morbi ac modi mortis ejus qui sic obitasse dictus esset, aiens videlicet quarto die postquam vapulaverat hunc efflasse animam, nec aliam ei fuisse mortis causam quam fluxum sanguinis e plagarum infictione secutum. Hinc jam ad tertiam patriarchæ de imperatore querelam neglectarum suarum pro clientibus precum processit oratio. Ibi postquam imperator verbis plurimis ostendit propensissimam suam non in plerisque solum, sed plane in omnibus erga patriarcham indulgentiam, distinxit genera supplicationum quæ sibi offerri contingeret. Alias enim necessitatem habere juris stricti, et ea poscere quæ sine injustitia negari haud possent. Has a se negligi nefas esse ultro confiteri propter debitam æquitati a principe reverentiam. Verum alterius quoque generis preces esse minime debita beneficii nomine rogantes. In his, ut benigne annuentis liberalitatem principis ejus imputari gratiæ par est, ita recusatio libertate utentis in renuendo sua nullam videtur offerre justam dolendi aut conquerendi causam non assecuto quod optaret. Confundere porro patriarcham et in unum hæc miscere, non minori alioquin ab invicem intervallo dissita quam quo Mysorum, ut dici solet, Lydorumque fines distant. Ac propterea ægre ferre si quando minus morigerum ad omnia quæ postulat experietur imperatorem; in quo plus

Α τῆς τιμῆς ἔχσθαι. Ταῦτ' οὖν ἐκείνος λιπαρῶς ἡξίου, καὶ τοὺς ἄλλους εἶχε ξυναξιούντας τε καὶ συμπείθοντας. Κάντεῦθεν ὁ γρηαῖς ἐκεῖνος μαλακισθεὶς (ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις καὶ τὴν γνώμην εὐένδοτος), παροτρυνθεὶς εἰς τοῦτο καὶ παρὰ τῶν ἰδίων κατάνευει, καὶ βασιλεὶ ἀξιούντι πείθεται, καὶ καθυπισχνεῖται αὐτίκα ἐκεῖ μόνον μέιναντα ὑπ' αὐγὰς τὰς πρώτας τὸ πατριάρχειον καταλαβεῖν. Γέγονε τοῦτο, καὶ ἡ τῆς Ὑπαπαντῆς ἑορτὴ τὸν πατριάρχην ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ὄρῃ.

ι. *Περὶ τῶν κατὰ τὸν Ἐφέσου Ἰωάννην.*

Ἄλλ' οὐκ ἦν καὶ ἐσαυθὺς τὴν τοῦ Τελχίνος ἡρεμῆν φθόνον, [P. 205] ἀλλ' ἔαρος ἐστάντος ἐντεῦθεν καὶ τῶν πασχάλιων διελευσῶν ὁ περὶ τοῦ Ἐφέσου Ἰωάννου λόγος κινεῖται. Καὶ βασιλεὺς μὲν αὐτὸς ὁμολογῶν εἰς αὐτὸν ἁμαρτεῖν, — μηδὲ γὰρ εἶναι ἄλλον τὸν καθαιρήσοντα, ἀλλὰ μόνον τὸ σφέτερον θέλημα διὰ τὸ ἐπὶ τοῦ Γρηγορίου σκάνδαλον, μὴ τοῖς

æquo sibi arrogare ipsum, ac ultra quam recta ratio sineret appetendo provehi, affirmavit Andronicus et multis evincere contendit. Subjunxit nihilominus promissionem facilioris in posterum exorabilitatis, ostendens plane sibi esse decretum et benigne audire patriarcham quoties deinceps **298** se adiret, et ei gratificari efficiendo quæ vellet. Tantum oravit, ut laxata contractione animi, et omni ægrimonia suspiciosaque tristitia deposita, resumeret exercitium suæ potestatis, et honoribus tali sacerdotio debitæ colli se sineret. Hæc lætus renidensque imperator cum diceret, adjuvantibus pro se quoque cunctis qui aderant, et communi assensu eadem rogantibus, emollitus denique ænax est; erat enim revera flexibilis ad suasiones amicorum, vir haud præfractæ mentis, nec præjudicatorum pertinax sensuum: sed et hanc hominis ad æquis acquiescendum pronitatem familiares tunc ejus promoverunt, ipsum, ut persuaderi sibi pareretur quod omnes optabant, adhortantes. Annuit ergo postulatis imperatoris, et ei promisit se non plus in quo erat hæsurum loco, quam quantum nox tum intempesta cogeret; primo dituculo in ædes patriarchales remigraturum. Nec pollicitis fides abfuit: nam postridianum Hypapantes festum patriarcham ministeriis sacris redditum rursus vidit in ecclesia.

10. *De causa Ephesii Joannis.*

Quamquam ne perpetuum sic restituti officio præsulis gaudium foret, haud abstulit invidi dæmonis malignitas denuo conari. Cæterum vere inde consecuto et Paschalibus feriis elapsis, causa Joannis Ephesii retractari cœpta est. Ac imperator quidem ultro pœnitens latebatur inique ab se cum illo actum, quippe qui ejus falso insimulati participationis scandali Gregoriani, eoque adacti ad renuntiandam dignitatem, volens abdicatio-

ἄλλοις κάκεινον συμβαίνοντος ἐφ' ὧπερ ἠμολογεῖν Α εἶναι ἐκεῖνον πρῆβησι μῆδὲν σφαλόντα ἐπὶ τοῖς δόγμασιν, ἔπειτα δὲ τὴν ἐκεῖνου παραίτησιν δέχεσθαι. Καὶ διὰ τοῦτο ὑψίθρονον ὄντα βασιλεὺς ἐπίτηδες ὑπέχελα καὶ τῆ κίλλη παρέδουεν. Αὐτὸς γοῦν ἀναλαμβάνων τὴν τιμὴν ἐκεῖνω ἤθελεν ἀνορθοῦν, ἐκεῖνο δὲ οὐδὲν δὲ καὶ ὠργισμένος προσσφῆραίτο, τὴν εὐμενείαν. Ἀρχιερεῖς δὲ, πλὴν τοῦ Φιλαδελφείας καὶ τοῦ Σμύρνης, οὐκ εἶδα εἰ καὶ τρίτου ἐτέρου, βασιλέως ἴκοντο; τὴν ὀργὴν ἐπὶ τῆς οικείας ἔκρινον ἔχον ἐκεῖνον εὐμῆς, [P 206] τό τε δίκαιον δυσωπούμενοι, καὶ ἀδρόθοντος ἐκεῖνου τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν λόγον οὐχ ἥμισυ ἱκανοῦ καὶ χρεῖωδου; ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας τὰ μέγιστα μῆδὲ γὰρ ὄλω; ἰσχύσαι τὰ κατ' ἐκεῖνου ἐπ' Ἀθανασίου πατριάρχου ὄντος κεινημένα, ἀλλ' ἐμμελιστον μείναι τὴν χρίσιν διὰ τὴν τῶν ἀρχιερέων Β ἐπὶ τοῖς ἐνισχυόμενοι; ἀμφοιγνώμονησιν. Καὶ οἱ μὲν οὕτως ἐδικαίουν τὴν ἀνορθα, πατριάρχης δὲ καὶ ὁ Φιλαδελφείας (ὁ γὰρ τρίτος; ὁ Σμύρνης ἐγκλήματι καθοσιώσεως ὑπαχθεῖς ὡς εὐλογήσας τὴν Μαλάκην — Μαλάκης δ' ἦν ὁ ἐπὶ τοῦ Φιλανθρωπητοῦ τὴν Σμύρνην ἐκεῖνω κατέχων, ὃς δὴ καὶ πεφόβητο ὑπερτον — ἐκινδύνευσε καὶ ἀργῆς ἦν) τέως ἀμφοι πατριάρχης τε καὶ ὁ Φιλαδελφείας ἀντέεινον,

καὶ ἐν τῇ τῶν ἀδούτων εἶχ' ἔν τὴν Ἰωάννην ἀποκαθίστα. Ὅθεν καὶ μετὰ τούτων μεγίστη φιλονεικία ἤρξατο ἀναφύεσθαι, ὥστε καὶ ἀπειρηκότα τὴν πατριάρχην ἀποχωρήσῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν τῆς Παμμακρίστου μονὴν τὴν τῆς συνόδου ὄχλον εἰς τοῦτο. Ὅ γὰρ βασιλεὺς μαλακίως ἀντείχετο καὶ πατριάρχην κατὰ τὴ εἰκί; ἐφυλάττετο, ὡς εἶχεν ἀποκρούμενος.

ια. *Περὶ τῶν κατὰ τοῦ πατριάρχου κατηγοριῶν τῶν ἀρχιερέων.*

Ἐκεῖνου γοῦν ἰδιόσαςτος καὶ γε τὴν θύραν ἀποκαλεικίτος τοῦ μὴ τινα εἰσεῖναι τῶν ἐξωθεν κατὰ χρεῖαν δῆθεν ἀναφορᾶς ἢ καὶ κρίσεως, οἱ ἀμφοιγνώμονοῦντες ἐκεῖνω ἀρχιερεῖς ὄξαντές τι ποιεῖν ἱκανὸν ἐπ' ἐκεῖνον, καὶ τοῦ Ἐφέσου συνεργούντος; σφίσι πλαγίως, τίμον συντάττουσι μίμψους καὶ βασιλεῖ ἐγχειρίζουσι, τὴν βασιλείω; ἐνταῦθεν ὑποχαλᾶν καὶ ἐκλύειν πρὸς ἐκεῖνον πειρῶντες; διάθεσιν. Αἱ δὲ μίμψεις, ὅτι εὐταξίας ἀπαιτουμένης, εἴπερ ἐν ἄλλοις, κἀν τοῖς τῆς Ἐκκλησίας πράγμασι (ταύτην γὰρ καὶ τοὺς Πατέρας διὰ τῶν οικείων συνιστᾶν κανόνων), [P. 207] κατ' οὐδὲν ὄλω; τῷ πατριάρχου ὄντι μεμίσθηκα ταύτης. Κρίσεις μὲν γὰρ ἄς αὐτοὶ συνοδικῶ;

nem recepisset, thronoque sic dejectum cella inclusisset. Quam suam injustitiam ut quamprimum agnoscere emendaret, profiteri se nunc palam Joannem Ephesinum minime assensisse cæteris in pace iniuncta cum Gregorio, neque quidquam erroris contra dogma conscivisse. Tum quod erat tali declarationi consequens, idem Augustus retexere male orsa et restituere in integrum dignitate reddere quem perperam evertisset voluit, 299 ultro ei concedens quod iratus abstulerat, suam videlicet benevolentiam gratiam. Porro antistites (exceptis Philadelphiensibus, Smyrnenis et tertio forte quodam alio) nihil causæ putabant superesse quominus Ephesinus, reconciliato jam ipsi Augusto, protinus honorem amissum rite ac jure suo resumeret. Ad quod cum æquitate ipsa rei movebantur, tum viri reverentia, virtute ac doctrina insignis, maximeque utilis iis dotibus ad res, ut tum erant, ecclesiæ componendas vel stabilendas. Neque enim rata esse aut omnino valere, quæ Athanasio patriarchatum gerente adversus eum fuissent nota, sed imperfectum et dilata sententia pendens adhuc manere iudicium, idcirco quod antistitum suffragia, ob invalidas objectorum ipsi criminum probationes in incerto hærentium, haud unquam legitimo numero ad ejus damnationem concurrissent. Atque hi quidem sic Ephesinum omni crimine liberum, et hoc ipso restituum sediti suæ videri debere contendebant. At patriarcha et Philadelphiensis vehementer obsistebant. Erat et tertius Joanni contrarius Smyrnenis: sed parum poterat, ipse sacerdotio suspensus et læsæ majestatis citatus reus, ac nondum purgato crimine periclitans. Accersitus autem fuerat per-

duellionis ob impertitum ecclesiastica benedictione Malacam quemdam, participem et ministrum rebellionis Philanthropeni, cujus nomine Smyrnam occupatam tenuerat, postea interfectus. Præcipui ergo et efficaciores oppugnatore Ephesini erant patriarcha et Philadelphiensis. Hi omnino negabant fieri posse ut is reponeretur in throno. Ardescebatque majorem in modum inter hos aliosque ea de re contentio, adeo quidem ut offensus jurgio et pertæsus synodaliū rixarum iterum patriarcha secederet in Pammacaristi monasterium, imperatore mollius agente pro Joanne, metu offendendi 300 patriarchæ, quem observare perseverabat, cavens irritare hominem, sed ejus tamen impetus in Ephesinum quam poterat moderatissime retundens.

11. *De accusationibus patriarchæ impaciis ab episcopis.*

Patriarcha igitur privatim agente, ac obseratis pertinaciter valvis neminem eorum admittente qui aut petendæ interventionis aut iudicii causa aditum ad eum poscerent, antistites contrarie ipsi factionis aliqui ad rem quam promovebant utile se acturos rati, cooperante oblique Ephesino, libellum conscribunt querelarum in patriarcham, eumque Augustis porrigunt, ita se quod conabantur, non sine spe successus tentantur arbitrati, aut extinguere penitus aut aliquantum debilitare patriarchæ apud Augustum seniorei gratiam. Capita hæc erant querelarum, quod cum bene ordinata dispositione ministeriorum ac functionum unice requireretur non minus in aliis quam in ecclesiasticis negotiis, unde hanc Patres propriis canonibus commendassent, eam tamen patriarcha funditus negligat. Quæ

ἀποκαθιστῶσιν, ἐκείνος μόνος; ἐξαλλάττει, καὶ δι' Α οίκειας γραφῆς τὰ τοῖς δόξασιν ἐναντία διακελεύεται, καὶ ἐκκλησίας κεχηρωμένας τῶν προεστῶτων, αὐτὸς ἐξεπίτηδες τὰς ἐπ' ἐκείνας ψήφους ὑπερτιθέμενος, πέμπων σφετερίζεται τάκεινων, καὶ τὰ μὲν ὡς βούλεται διατίθεται, τὰ δὲ καὶ δίδωσι τοῖς ἐπ' ἐκείνοις καταστᾶσι. Τὰ δὲ γε τῆς οἰκειᾶς ἐκκλησίας τῷ σφετέρῳ υἱεὶ ἐγχειρίσας Ἐφραίμ ὕλην δίδωσι τούτῳ κακίας τοῖς ἐκείθεν λήμμασι, μὴ οἰκονόμον κατὰ τὸ σύνθηδες καθιστῶν, παρ' οὗ δὴ καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰσεφέγοιτ' ἂν πράγματα. Καὶ πόλλ' ἄλλα τοιαῦτα γράφοντες ὑπαίτιον δεικνύειν ἤθελον τὸν τῶς σφᾶς ἀποπροσποιούμενον. Ταῦτα βασιλεὶ δεξαμένῳ τὸ πολὺ ἐπῆει καθυφιέναι τῆς διαθέσεως, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ ἀπολύειν παντάπασιν ἔγνω, ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν ὑφιέναι καὶ ἐνδιδόναι, ἦν πως ἀνακάμπτειν βούλοιο, μὴ B μέντοι γε ὡς τὰ πρῶτα λιπαρῶς ἀξιοῦν καὶ καταναγ-

enim ipsi synodice legitimo suffragiorum concursu decreverint, ipse solus immutat, et proprio re-scripto communiter statutis contraria imperat. Præterea ecclesias pastoribus viduatas, dilatis de industria canonicis per suffragia electionibus præsulum substituendorum defunctis, ipse sibi usurpat, missis qui nomine suo proventus earum tollant; et partem horum pro libitu absumit, partim iis condonat quos istis administrationibus præfecit. Quin et res Ecclesiæ propriæ dispensandas pro arbitrio permittens filio suo Ephraimo, ansam ei et materiam ad male agendum præbet, occasione lucrorum quæ inde sibi congerit, cum C pro more debuisset ejusmodi procurationem œconomio ad id lecto commendasse, viro idoneo, cujus fidei 301 et prudenti judicio administra-tio bonorum Ecclesiæ recte ac prout decet gere-retur. Hæc et multa ejusmodi libellus episcoporum continebat, quibus studebant reum aut saltem suspectum apud Imperatorem reddere patriarcham, a quo se participatione consiliorum exclusos et quasi abdicatos dolebant. Ea cum accepisset Imperator, remisit ille quidem multum de illo vehementi affectu quo prius patriarcham amplectebatur, non tamen ut dejicere illum throno plane decerneret: quin potius statuit benigna tractatione ipsum et indulgentia pellicere, si posset, ad resumendum exercitium patriarchalis potestatis, certus tamen non descendere amplius, uti antea fecerat, usque ad preces humiles et declarationes quæ possent reluctantem cogere, obfirmatæ ad impetrandum voluntatis; satis existimans nunc fore, si post benignam invitationem reverti quo vocabatur ultro annuentem benevole susciperet, eique conciliare adversos antisites studeret suadenda iis cum illo concordia, danda-que opera ut objecta ei crimina justis purgationibus diluerentur. Ne ultra hæc conari nunc quidem curaret, neve abhorreret nimium a mutatione præsulis, faciebant infixi dudum ejus animo et necdum evulsi penitus scrupuli ex illa fulsina-

κάζειν ἦν δ' ἐπανήχοι, δίχισταί τε καὶ οἱ τοὺς ἀρ- χιερεῖς ὁμονοεῖν πείθειν ἅμα καὶ τῷ τὰ αἰτιάματα θεραπεύειν κελεύειν. Τὰ γὰρ τοῦ Ἀθανασίου κέντρα τὴν οὐλὴν ὑπέκνιζε· μὴδὲ γὰρ εἶχει ὅλως αὐτὸν εἰρηνεύειν καὶ τὰς ἀρὰς λύειν, ἄς οὕτως ἐμπε- ρισκέπτως καθίστη καὶ φρικτῶς ἀφώριζε, μὴ τὸν θρόνον καὶ αὐθις ἀπολαβόντα, καὶ ταῦτα μὴδὲ τῷ παρ' αὐτοῦ τῆς λύσεως γράμμασι τὸ ἅγιος προστι- θέντα κατὰ τὸ σύνθηδες τῷ τοῦ βασιλείως ὀνόματι, ὅτι οὐδ' ἐκείνος ἠρέμαι ἐν τοιοῦτοις καιροῖς τοῦ σταν- δάλου, ἀλλὰ τὰς θύρας ὑπανοιγνύς τῆς μονῆς πολλοὺς ἐπήρκει πενομένους ἐκ τῶν τυχόντων. Ἦν δὲ ἀρα ταῦτα τοῦ μέλλοντος προκιντήματα, καὶ ἡ πλῆμα- πους ἐφήδρευε δίκη μὴδὲν ἐπαλοῦσι. Τότε δ' ἦν ταῦτα, οὐ μὴν δὲ καὶ ἐς ἄπαν τῷ πατριάρχῃ ἡγήνοτο B τὰ τοῖς ἀρχιερεῦσι πραττόμενα. Διὰ ταῦτα καὶ τὰ τῆς τιμῆς περιποιούμενος ἑαυτῷ αὐθορμήτως ἔγνω

tionem dirarum atque anathematium quam Athana- sius chartis abstrusis indiderat. Qualuerant quidem utcumque vulnera formidinum illarum, non tamen ita ut non interdum cura inde superstitioso principi supervacanea renascens obductas quasi refricaret cicatrices, sollicitaretque reputantem haud videri vere unquam expatriarcham illum soluturum quod ligaverat, et horribiles illas exsecrationes rite legitimeque remissurum, nisi repone- retur in sede potestatemque reciperet eandem qua tunc erat præditus cum illa scriberet. Nam declarationem istam, qua sedatæ tunc conscientiæ multorum essent, apparere convicio expressam ab invito, nec periculum abesse quin uti vi extorta, cassa effectu et nullius esset roboris. Pellucere quin etiam, si quis introspicat attentius, signa male dissimulatæ talis in ipso Athanasio sententiæ arcana. Cur enim ille litteris de hoc editis omisi- set imperatoris nomini consuetum sancti adjunctum apponere, nisi vellet subindicare haud opinari se illum rite per has ac vere intortorum in ipsum per priores anathematium feralibus vinculis solutum? Quid quæ nunc agere diceretur, an non idem ipsum innuebant? Audiebatur enim, ex quo erant istæ 302 de patriarcha qui nunc rerum potiretur controversiæ motæ, suæ prius clausæ cellulae fores hiare passum esse; admisisse quin etiam clanculum et subsidiis opportunis popula- riter demeruisse inopes e plebe quospiam: quæ iudicia esse minime acquiescentis fortunæ præ- senti, et thronum unde excidisset respectantis. Tales curæ intime versantes mentem nimium facilis ad sensum religionis omnem Andronici Augusti senioris quasi præludia erant certaminis instantis et primæ commotiones in proximo insi- dianis sine ullo sui sensu vindictæ, at mox eruptionæ in nihil minus opinantes, ad restituen- dum qui ceciderat. Hæc tunc erant: quid seculum sit, diceretur. Quod nunc instat, haud pro: sus latere patriarcham quæ ab episcopis in ipsum cudeban- tur. Quare curam in ingressus retinendi asserendi-

πρὸς βασιλέα παραγίνεσθαι, καὶ προσώπῳ γησιῶν ἔντυγχάνοντα εὐμενίζειν [P. 208] τῷ αἰδῶ προσβαλεῖν.

β'. Ὅπως πρὸς βασιλέα ὁ πατριάρχης ἀπήντα καὶ μὴ κληθείς.

Ταῦτα διανοηθεὶς ἐπ' ἑξ ἔκπου πρὸς ἐσπέραν εὐχοστῆς κέμπτης μηνῶς Ἐλεφθολιώνας βασιλεὺς πρόσπειν. Ὁ δὲ καὶ δέχεται τοῦτον ἀσμένως, καὶ τὴν ἐπιβλῆν ὑποκλίνει πρὸς εὐλογίαν, καὶ καιρὸν οἰηθεὶς ἐκείνων εἶναι τῆς σφῶν καὶ ἀμφοτέρων πρὸς τὴν τῶν Παλαιολόγων μονῆ ἀφίξεως τῆς ἑορτῆς ἕνεκα, συμπαραλαβῶν, συνέρχονται καὶ ἀμφοτέροι. Ἐπ' ἐκεῖθεν, ἐπεὶ τρίτῃ τῆς ἑβδομάδος ἦν καὶ γ' ἐξ ἀνάγκης ἐκ πολλοῦ τῷ βασιλεὺς ἦν τῆ τῶν Ὀδηγῶν μονῆ κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν παραβάλλειν προσκυνησεως ἕνεκα, συνιδόντες ἄμα, αὐτὸς μὲν τὴν ἀναγκαίαν ὁδὸν ἐξήνευ, πατριάρχης δὲ τὸ πατριαρχεῖον καταλαμβάνει, διαδοθέντος λόγου, ὡς καὶ αὐτὸς ὕστερον ἐν οἷς πρὸς βασιλέα ἔγραφε καὶ τοῦτ' ἐδήλου, ὅτι καθήμενος μόνος ἰδίᾳ ὑπαρ σκεδὸν, οὐκ ὄνερ, φωνῆς ἀκούει παιδῶς ἐπιστάντος, ὡς ἔθοξεν, εἰ Εἰ φίλιετ με,

que sibi patriarchatus, prævertere decrevit adireque protinus Augustum, ultroque offerendo sui conspectui, citra suspiciosa internumtorum tentamenta, propria coram facie verecundoque diluere congressu quidquid malevolæ delationes animo principis in se forte offensionis allevissent.

12. Ut imperatorem patriarcha non v. catus adierit.

Ab his sic apud se decretis, equo consensu, sub vesperam dii vicesimæ quintæ mensis Octobris ad imperatorem se confert, qui et cum benevole excepit, et caput ipsi ad benedictionem inclinavit; ratusque tempus illud esse quo conveniret ambos ipsos ad Palæologorum monasterium simul proficisci celebrandi illic festi gratia, eo reipsa sociati invicem iverunt. Ac quoniam feria numerabatur tertia, quali die ex longo usu necesse erat imperatorem proficisci ad Hodegorum monasterium venerationis causa, quadam inde viæ parte communiter confecta digredientes, imperator quidem necessarium, uti consueverat, iter peregit, patriarcha vero patriarchali domicilio se reddidit, didita jam tum fama visi cujusdam divinitus oblati patriarchæ, quæ is motus fuisset ad resumendam, contra quam prius decrevisset, cum habitationem tum administrationem ejus dignitatis propriam. Jactatum quippe vulgo est (et id postea ipse Joannes 303 Cosmas scriptis ad imperatorem litteris affirmavit) ipsi suo in successu consistenti, palam per vigiliam, non autem in somnio, auditam clare vocem pueri supernæ astantis, ut videbatur, verba ista proferentem: « Si amas me, Pêtre, pasce agnos meos », qua ille manifesto auditu percepta, intellectuque quid juberet, eadem hora omisso secessu prodiisse potiusseque patriarchales ades, ac plane statuisse

Πέτρο, ποίμαινε τὰ ἀρνία μου. » Περ' ἦν αἰτία καὶ ἰλοεῖν αὐθωρὶ καὶ βεβαιῶν ἐτι μὴ ἔν ἐξελθεῖν ἐντεῦθεν, εἰ τι καὶ γένοιτο. Τότε δὴ καὶ τῶν ἄρχιερέων οἱ μὲν ἐδέχοντο τοῦτον, οἱ δ' ἀφηνίαζον ἐπ' αἰτίαις ταῖς οὐ τυχεύσαις τιθέντες τὸ μὴ συμφωνεῖν ἐπὶ πολλοῖς σφίσι ἐθέλειν τοῦτον, ἀλλ' εἶον μένειν αὐτόνομον. Ὑπεκρούοντο δὲ ταῦτα λέγοντες τὸ κατὰ τὸν Ἐπίσκοπῳ Ἰωάννην τοῦ παντός γε μᾶλλον· μηδὲ γὰρ συμφωνεῖν ἐθέλειν, ὅ τι καὶ πράττειεν, ὑπὲρ τοῦτου. [P. 209] Βασιλεὺς τοίνυν τὸ πρὸς τὸν πατριάρχην τιμητικὸν συντηρεῖν καὶ αὐθις ἐθέλων συχνά τε προσόδους πρὸς αὐτὸν ἐποιεῖτο, καὶ τοῖς ἀρχιερέεσ μεταπεμπόμενος τὴν τῆς γνώμης σφῶν ἀνοδῆσιν ἐξωμάλιζε πολυτρόπως, οἷς δὴ πολυωρεῖν ἔχε τὴν τοῦ πατριάρχου σύστασιν· προσυπέσχετο δὲ καὶ ταῦτα γίνεσθαι μετ' εἰρήνης καὶ διορθοῦσθαι τὸ πλῆμμελούμενον. Καὶ οἱ μὲν ἐχόντες ἀκοντες, τοῦτο μὲν τῆ παρὰ βασιλέως βίβ, τοῦτο δὲ καὶ τῷ ἀπαραιτήτῳ τοῦ πράγματος, ὑπεκλίνοντο, καιρὸν δ' ἐτίθουν καὶ αὐθις ἀνακαινεῖν τὰ μεταξὺ καίματα καὶ ζῆτεῖν διόρθωσιν.

nunquam inde amplius, quidquid demum accideret, recedere. Tuuc porro episcoporum alii quidem patriarcham ad exercitium potestatis redeuntem consueta submissione exceperunt, aliis subjicere se illi ac communicare præfracte recusantibus; ejus suæ rebellionis causas, ut ipsis videbatur, non aspernandas allegabant, quod nonpe in multis convenire cum ipsis Joannes nollet, sed velut sui juris, pro arbitrio cuncta gerendi sibi et arrogaret et assereret libertatem. Innucebant hæc dicentes negotium Joannis Ephesini, in quo videlicet potissimum ista independentis usurpatio auctoritatis ab eo affectata emineret: recusare quippe illum irrevocabili obfirmatione animi assentiri episcopis in eo quod de isto antistite agendum statuendumve censerent. At imperator reconciliatæ cum patriarcha gratiæ fidem exhibere significatione constantis in eum reverentiæ cum maxime nunc studens, frequens ad illum itabat, et crebro episcopos accersens lenire tumentes ipsorum iras et reducere ad benevolentiam infensos ab eo abhorrentium affectus omni cura satagebat, pollicens, quæ ipsi vellent, efficacius placidis officiis quam turbulento peragenda impetrari. Crederent sibi solum, et aubici patriarchæ sustinerent: restitutum iri cuncta in integrum: et si quid peccatum esset, ex voto eorum emendandum. Per hæc illi partim volentes, partim vi quadam imperialis verecundiæ obnixas in contrarium elucante voluntates inflexi, revera inclinabantur ad obsequium, vel quem recusare summæ rogantis auctoritati nequirent assensum simulabant, tacitis tamen destinationibus tempus aliud designantes, quo nichoata resumerent, 304 et quæ perperam acta prius causati nunc principis gratia tolerare præ se ferrent, utique retingi ac corrigi quærerent.

1 Joan. xxi, 17.

14. Ὅπως Μιχαὴλ ὁ δεσπότης τὴν τοῦ Τερτερῆ Α θυγατέρα εἰς γάμον ἤγάγετο.

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Μιχαὴλ ὁ δεσπότης τὴν συνοικουσαν πρὸ χρόνων ἀποβαλὼν (ἢ δ' ἦν ἡ τοῦ βασιλέως ἀυτάδελφη) τῇ τοῦ Τερτερῆ κεχηρωμένη ἤδη τοῦ κράτη Σερβίας ἐποφθαλμίζει, καὶ θέλων θέλουσαν ἀγεται, ἐφιέντος μὲν βασιλέως, ἐφειστής δὲ καὶ Ἐκκλησίας ἐν ὑστέρω τῶν γενομένων. Ἦν δὲ καὶ ἀρμολάμενος ἑαυτῷ, τὸ τῆς δεσποτείας ἀξίωμα ἔχων καὶ ἔτι, συμμετεδίδου τῆς ἀξίας καὶ τῇ συνήχημένῃ ἐκ κραλαίνης, ἐξ ἧς καὶ παῖδας ἀποτετόκει. Καὶ γὰρ ὄηλος ἦν τῇ τοῦ Τερτερῆ συνοικῶν ὡς γνησίᾳ.

15. Περὶ τοῦ φαινομένου κατ' οὐρανὸν ἐσπέρας κομήτου.

Καὶ τότε ἀστήρ κομήτης ἀφ' ἐσπέρας ἐξέλαμπεν, περὶ οὐ καὶ ἐν τοῖς κατ' ἑμαυτὸν δι' ἐπῶν ὑπέμνησα, οὕτω γράφων·

Ἦδη μὲν φθινοπωρὶς ἰσημερινῇ ἐπέλαυνεν,
[P 210] Ἡέλιος δ' ἔχει πυρθεσνικῆς ἐρατεινὰ πρόσ-
[ωπα.

Καὶ τότε δὴ φαειρὸς λάμπει ὀρθήκηθε κομήτης,
Ἐκταδίην τς κόμην ἔχων ἀντολληθὲς βέπονισαν,
Ἐσπέριος δ' ἠθῆρα' ἐπὶ τόσσον νυκτὸς ἰούσης,
Ἀλὲν ἀπαινόμενος τὸ πλεόν νῦν ἢ τὸ πάροιθεν,
Ὅσσον ἀνωτέρησσι διαλλάξασιν ἔφωκεν.
Οὐ γὰρ ἔν' ἀπλανῶν κατὰ μοίραν χώρον ἐτεμεν·

13. *Ut Michael despota Terteris filiam uxorem duxerit.*

Inter hæc Michael, amissa dudum conjuge priore, quæ imperatoris soror fuerat, ad filiam Terteris, separatam, ut diximus, a crale Serbiæ, adjeit oculos, et volens volentem duxit, nihil obstante imperatore, Ecclesia vero postmodum factum comprobante. Quin et aliquanto posterius quam hanc connubio sibi junxerat, cum jam liberis ex ea suscepisset, despotica illam, qua erat ipse jam pridem insignitus, potestate imperavit; habuitque ex cralæna despotam Terteris filiam uxorem, nullis prorsus honorum, qui legitimæ necessitudini veræ conjugis deberentur, significationibus exclusam.

14. *De apparente in cælo ab occasu cometa.*

Tunc stella crinita ab occasu resplenduit; circa quam in Vita mea versibus conscripta (1) sic ludere memini:

Autumnus luci ac tenebris æquaverat horas,
Osque sacrum Erigones Sol annuus hospes habebat,
Cum lætum rutilans e Thracum parte cometas
Cæsariem in tractus extendere cœpit Eoos,
Limite ab Occiduo procedens ipse, sed usque
In paribus gyris, dum noctis semper omittit
Amplius hesterno spatium, quo surgit in alta
305 Ocius, et propior summo sæpe admovet axi.
Num nullius iter fixi comes instiit astri,
Nocte sed unaquaque viam in sublime supinat.
Illo iterum, primævo ubi fulsit crine, reversus,
Marcuit hic cauda mutilus, desitque videri.

De hoc non me fugit alios aliter prodidisse: ego prout cognovi, hactenus expressi. Cæterum ple-

(1) *In Vita mea versibus conscripta.* Ita correximus pro eo quod edebatur, circa quam versibus a me scriptis, opere adhuc apud me condito, sic l. m.

Ἄλλὰ γ' ἐκάστης νυκτὸς ἀνώτερον εἶχε κέλευθον, Μέσφα ὑπερπόδιον ἀλὲν ἀνώτερος ἀμφαναβαλίων,
Ἐνθὺ οἱ ἀκραὶ τὰ πρῶτα τρίχες ἐμπεφύασιν,
Ἦκα μυρινόμενος μείλουρος, καὶ τότε λῆξε.

Περὶ τούτου ἄλλοι μὲν ἄλλως ἀπεφαίνοντο καὶ ἄς εἶχον γνώσεως ἔλεγον, οἱ πλείους δ' εἰς κακὸν κοινὸν τὴν ἐπιτολὴν ἐκείνου ἐφοίταζον. Οὐδεὶς γὰρ κομήτης ὅστις οὐ φύσει κακὸς, φασίν. Ἐμοὶ δὲ τῇ τῶν ὀντων προσανέχοντι φύσει, καὶ μᾶλλον οἷς ὁ Σταγειρόθεν φιλοσοφεῖ, ἐκεῖνα ἐπέημι λέγειν περὶ τῆς κινουμένης αἰτίας καὶ αἰτίας τῆς τελικῆς καὶ ὧν προεωσφόμενοι ἀποθησομένων, ὅσα δὲ καὶ τὰ μὲν προὔγεγονεσαν, τὰ δ' ἐμελλον ἐπιγεγονέναί. Ἐξ ἕαρος γὰρ καὶ ἐς τότε ἀχμὸς παιπαλῶν τὸ πῆδον δεικνύς ἀμφεῖχε τὴν περὶ ἡμᾶς οἰκουμένην, ὡς μὴδὲν μὲν ἐκπλαστάνειν ἰσχύειν ὅσα καὶ θέρους εἰώθει βλαστάνειν, πάντα δὲ φρέατα καὶ πάσας πηγὰς ἀποσθῆναι. Εἶτα δὲ καὶ ἐκνεφαίαι ξηροὶ τε καὶ ἀπηνεῖς· λειμῶνες ἐπὶ ὅλῃ μηνὶ καὶ πρόρουσι ξυμβεβήκασιν. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ συγγράφων, τὸν νοῦν ἐπερείδων τοῖς φυσικοῖς ἠγνοεῖ δὲ ἄρα καὶ ὡς μεγάλων ἐκείνος κατάρχει κακῶν, οὐ τῷδε ἢ τῷδε μέρει τῶν κατ' ἀνατολὴν ἐπισοφρῶσαντων τόπων, ἀλλὰ πᾶσαν ἐπιληψόντων τὴν κατ' ἡμᾶς οἰκουμένην ἐκ τῆς τῶν Περσῶν ἐπιθέσεως.

rique, vulgare secuti præjudicium trito illo versiculo celebratum, nullus cometa non sua indole est malus, hujus exortum stelle ad significationem infaustorum in commune eventuum male ominando detorserunt. Mihi vero attendenti ad naturam universi, sequentique præsertim disserendi methodum a Stagira philosopho traditam, ea solum de isto phænomeno consignanda litteris visa sunt, quæ ad principium unde est ortum, ad locum modumque ac tempus quo desit pertinent, non onissis iis quæ vel præcessere vel secuta sunt ejus apparitionem. A verna igitur proxime exacta tempestate usque ad æquinotium autumnale, quo cœpit videri, siccitas cælum nostrum insolita torruit, squalentes late ac pulverulentos amplectens campos. Unde factum est ut nihil eorum quæ germinare per æstatem terra solet, producere illo anno potuerit, perennes vero putei et vivæ scaturigines fontium omnes delerint. Ventī deinde crebri, aridi, procellosi, auram afflantes ægre spirabilem, sunt orti. Præa toto mense citius floruerunt, ac maturuerunt sœna. Talia historicus ex præsentī naturalium eventuum inspectione tradere memoris potuit. Ignorat autem tunc, quod rerum eum deinde secularum crīstis experientia docuit, fuisse istud initium ingentium malorum, quæ non hanc aut illam proprie partem Orientalium regionum, sed æque 306 universam, quam late extenditur, continente hanc nostram oppresserunt, undique ingruentia, ex Persarum in hoc imperium irruptione.

α'. *Περὶ τῆς ἐκλείψεως τῆς σελήνης δι' ὄλου.* A

[P. 211] Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους, μηνὸς ἑνεστώτους Ἰαννουαρίου, ὃν οἱ τὸν Ἀσκηθεὶν ποιητὴν ἐξηγουμένον Ἀθηναίωνα κατ' Ἀθηναίους ἔλεγον, οὐκ ὀρθῶς, οἶμαι, εἰ καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς καθ' αὐτοὺς ἐποποιούντες τῇ ἐκείνων ἠκολουθήκειμεν ἐξηγήσει (ἀκριβῶς γὰρ Ἀθηναῖοι τὸν κατὰ Ῥωμαίους Ἰαννουάριον Ἐκατομβαιῶνα λέγουσι), κατὰ τοῦτον οὖν θεμέλιον πρῶτον πρὸς σελήνης ἐχούσης ἔκλειψαι ταύτης ἐξυμπίπτει, τῶν τῆς ἐπιστήμης ζυνετῶν τῷ βασιλεῖ προειπόντων. Καὶ ἡμεῖς οὕτω πως ἐν τοῖς ἡμετέροις γεγράφαμεν

*Ἥντι δὲ Ἀθηναῖοι πρώτη βόσκις Ἰστατο μήνης,
Ἥ διχόμητος ἔην, καὶ δὴ φθίνα καλὰ πρόσωπα,
καὶ τότε νυκτὸς ἐπὶ τριτάτῃ σχεδὸν ἐσπερήθηεν
λάμπ' ἐπιδύριος, αἰφνης δὲ σκοτώσσα τέτυκτο,
Ἀρξάμενη τὰ πρῶτ' ἐκλείπειν ἀντολήθηεν,
Μένφ' ὄλη ἔξαστόλωλεν, ἐφ' ὧρῃ μηδὲν ἔουσα.
Ἥρης δὲ τρίτον ἔσθη. Ἀτὰρ ἀπὴρ χετο φώσκειν,
καὶ πάλιν ἀντόληθηεν ἐς ὧρῃν ἐμπλοος ὥπτο.
Τέσσα καὶ ἐς μετέωρα ἐειδώς τις ἔειπε,
καί γε ἰδῶν θηήσατο, δὲ γε προμάνθαν' ἀκούσας.*

β'. *Περὶ τῶν προσχωρησάντων τῷ βασιλεῖ Ἀλανῶν.*

Ταῦτα μὲν τοῦ ἔτους ἐκείνου γέγονει Ἀλανῶν δὲ μεγάλου ἐθνὸς ὡσεὶ δέκα καὶ εἴς χιλιάδας ποσού-

15. De lunæ defectione.

Eodem anno, mense currente Januario, quem enarratores Aseræi poetæ Lenæona dictum Atheniensibus tradunt, non recte, ut opinor, etsi nos in Vita nostra eorum expositioni adhæserimus (revera enim, quem Romani Januarium vocant, Atheniensenses Hecatombæonem appellant), cum igitur primus lunæ a novilunio progressus cum hoc mense incepisset, ea plenilunio in deliquium incidit, prout imperatores prædixerant astronomicarum periti rationum. Id nos deliquium nostris hisce versiculis descripsimus:

*Prima viam signant primo vestigia mense
Lunæ orientis adhuc facieque bicornis hiulca.
Crevit ubi, et noctis fere tertia volvitur hora,
Sol-nudente inexactam curru caligo repente
Inhæsit, ortiva paulatim a parte subintrans,
Continuam, quoad interiit, sensim hausta per horam.
Atque triente horæ nigra perstitit. Inde resumens
Fœo a limbo lucem, tota eluit hora
Noctem de vultu, et pleno rursus emicat ore,
Astra prout speculans prædixerat ante magister
Spectavitque oculus quod ab illo audiverat auris.*

16. De Alanis transeuntibus in partes imperatoris.

307 Ea quidem anno illo contigerunt. Alanorum vero magnanima gens, capitum numero fere seledium millium, quorum plus dimidio bellis apti et exercitati erant, destituti a Noga et ab hujus am servitio liberi, postquam is in prælio ceciderat, quærebant in imperatoris militiam transire; et adito episcopo Bitzines, supplicabant ejus opera persuaderi Andronico ut ipsos admitteret. Favebat istiusmodi petitioni præsens status rerum imperii: nam graviter tunc laborabant Orientales tractus. Quare Bitzinesi quid Alani peterent referenti cupide Augusti et qui eis erant a consilio annue-

μενον, ὧν τὸ ὑπὲρ ἡμῶν μάχιμον ἦν, ἀπολυθὲν Νογᾶ καὶ τῆς ὑπ' ἐκείνω δουλεία; ἐν πολέμῳ ἀπολωλότος, ἐζήτησαν προσχωρεῖν βασιλεῖ, καὶ τῷ ἀρχιερεῖ προσελθόντες Βιτζίνης ἰκέτουςον δι' αὐτοῦ βασιλεῖα [P. 212] σφᾶς δεχέσθαι. Ἐνύσσον γούν καὶ δεινῶς εἶχον τότε τὰ κατὰ ἀνατολήν, καὶ τοῦ Βιτζίνης τὴν σφῶν ἀγγέλλοντος ἰκετεῖαν ἔρμαιον ἐλογίζοντο ὡς καιρόνδ' ἐπιστάντων αὐτοῦς; γὰρ εἶναι καὶ τοὺς τῷ Νογᾶ παρασπίζοντας, καὶ δι' ὧν ἐκεῖνος τὰ μεγάλα κατώρθου. Καὶ διὰ τοῦτο τὴν σφῶν ἀφίξιν θεόθεν τινα μηχανὴν ἠγούοντο εὐκαιρῶς σχεδιασθεῖσαν εἰς ἀρωγὴν. Γράμματά τε παρ' αὐτοῦς βασιλικά κτεπέμποντο, καὶ πεμπηθεὶ ἐφ' ἀμαξῶν καὶ λαμπήναις προσηυτομύλου. Καὶ βασιλεὺς ὅτι πλείστην ἐκ χωρῶν Θρακικῶν τε καὶ Μακεδονικῶν τὴν ἐκείνων παρεσκευάκει αἰτήσιν. Τοῦς δὲ γε μεγιστάνας ἐκείνων εἰσαγαγῶν καὶ φιλοφρόνων; δεξιωσάμενος, ἐκ συνδοσιῶν κοινῶν τὰ ἐκείνων ἐτοιμάσας ὀψώνια, ἔτι δὲ καὶ ἵπποις ἱκανώσας; ἐκ τῶν ἰδίων στρατιωτῶν μάλιστα, τοῖς ἱκανῶς ἔχειν σφίσι δοκοῦσι παραδούς διασωστας Ῥωμαίους, ἐπ' ἀνατολῆς ἔρμα. Ἦν δὲ καὶ προστεταγμένον πρὸς βασιλέω; αὐτοῦς κατοικίσειν εἴηδ. Καὶ ἦν ὁ σκοπὸς τῷ κρατοῦντι καὶ λαῶν εὐελπίαι; εὐάγωγον γὰρ ἐμάθανεν εἶναι

offerri ultro tam opportune nullo satis studio quæri et pretio emi dignum malorum urgentium remedium. Reputabant fuisse hos quasi triarios aut etiam prætorianos Nogæ, præcipuum robur exercitus ipsius, quorum vi ac forti fidelique opera tot illa tantaque perfecisset, quibus esset ejus nomen inclutum redlitum. Tales ergo tali tempore sponte in Romanæ rei labantis occurrentes auxilium cum gratulatione accipiendos, sic tanquam (quod dici solet) Deum e machina, censebant: Dei enim profecto benefica providentia tam opportune adveniens expediti subsidium qui non intelligeret, hebetem utique ingratumque videri debere. Statim igitur proluxe ac perhonorifice imperialibus invitati litteris, et ipsi sine mora cum familiis ac sarcinis, currum plaustorumque numero ingenti huc transmigrant. Nec omisit imperator abunde providere novorum hospitem victui: corrogata enim e Thraciæ ac Macedoniæ regionibus magna frumenti vi, copiosam populo universo ac plebi etiam D Alanorum infimæ annonam præbuit. Proceres vero ac summates gentis ad se humanissime admissos omni benevolentia significatione delinivit, auctoramenta insuper eis decernens annuarum pensionum ex collatiis pecunia. Sed et qui eorum apti equestri militia; apparerent, iis equos attribuit propriis militibus ademptos; iisdemque 308

inservire nihilominus jussit peditum inermes Romani generis, qui recepto pridem castrorum usu præsto adesse præliantibus equitibus debebant, illorumque vulneribus curandis ac cæteris periculis propulsandis curam operamque impendere strenuam. Atque hos sic auctoratos in Orientales tractus misit, dato ministris ad id idoneis mandato ut ipsis illic domus agrosque assignarent. Desti-

τὸ ἔθνος καὶ εὐπειθές, πρὸς δὲ πολέμους καὶ λίαν ἀρείκνόν τε καὶ μάχιμον. Καὶ διὰ ταῦτα κατωλιγῶρει σχεδὸν τῶν Ῥωμαίων ὡς γυναικισθέντων ἄντικρυς καὶ ἐξ ἀνάγκης μὲν τὰ πολλὰ καταμαλακισθέντων, οὐχ ἦσαν δὲ καὶ ἀπὸ κακοθελοῦς γνώμης καὶ προαιρέσεως. Τοῖς δὲ καὶ μάλλον ἐθάβρει ἄρτι πρῶτως φανεῖται καὶ ἀποδομένους εἰς Περσικούς πολέμους, τὸ ἱκανὸν παρὰ βασιλείῃς ἔχουσιν. Ἐκείνοι μὲν, ὡς εἶθιστο πάσαι σφίσι σὺν Νογᾷ πολεμοῦσιν, οὕτως κἀνταῦθα στρατεύειν ἐζήτουν, πανσούδη δηλαδὴ, ὡς ἀλλήλοις ἀρήγοιεν κατὰ πόλεμον. Τὰ δὲ γε κατὰ τὴν Ῥωμαῖα πανταχόθεν πράγματα μερίζεσθαι τούτους ἵποιοι, ὡς μήτ' αἰδῶ παρ' ἀλλήλων εἶναι σφίσι μήτε συνασπισμὸν ὑπὲρ ἀλλήλων τὸν πρόποντα. Τῷ τοι καὶ τοῦ; μὲν πλείστους κατ' ἀνατολὴν ἔπεμπεν, ἄλλους δὲ γε τῷ Μουζάλωνι Ἀλιζίωνων ἡγεμονεύοντι πρεδίου. Πολλοὺς δὲ καὶ τοὺς κρείττους προστοιμάσας τῷ υἱεὶ συνεζώρημα καὶ βασιλεῖ· ἐδέητε γάρ

καὶ βασιλείῃς ἐπιστάσις τοῖς κατ' ἀνατολὴν πράγμασιν. Ἄλλ' οἱ μὲν προσεληλακότες ἐπ' ἀνατολῆς ὡς ἤδη καὶ μόνον τὸν κατὰ τὴν Καλλιῶ πόρον εἰσεραοῦντο, εὐθὺς ἐχρῶντο τοῖς αὐτῶν ἡγεσιν, καὶ τῶν ἀγόντων κατωλιγοῦντες μεγάλα διετίθουν κακὰ Ῥωμαίους, ληστῶν ἐπιόντες τρόπον, τοῖς μὲν παροικοῦσι [P. 213] τὰς χώρας κακὸν ἀπρόοπτον ἐφιστάμενοι, τοῖς δὲ συναντῶσι δεινὸν ἀπάντημα γνωρίζομενοι, οἷς δὲ καὶ συνεσκήνουν, χαλεπὸν γειτόνημα ὄντες, οἷς βοηθεῖν ἀπεστέλλοντο. Εὐρόντες δὲ χώρας παντοίων πληθοῦσας καλῶν, ἐνευπάθουν ἐκείναις ἀρπάζοντες. Μόλις δ' ἀποσωθέντες, πολλῶν ἀπονεμένων τῶν δυσχερῶν οἷς τ' ἐπεστάτησαν οἷς τε συνητήσαν, ἐμέμνητο καὶ τῶν συγκειμένων, πληθὺν οὐχ ὡς ἔδοξαν ἀπεφάνησαν, ἀλλ' ὑπερηφάνουν μὲν ἔγχεμόνων, καθ' αὐτοῦ; δὲ ὅσα καὶ βάρβαροι συνιστάμενοι Ῥωμαίοις πλέον ἢ πολεμίους ἐπῆσαν. Ἐπίστετε δὲ καὶ δουλαγωγηθέντες ἐκ μεγάλης καὶ προμηθεῦς

habat enim talis generis coloniis istum tueri ac firmare limitem, indulgens spci prolis: fiducia prosperrimi successus. Duabus enim quibusdam fando celebratis et facile creditis gentis istius dotibus magnopere ad optime sperandum nitentur, docilitate obtemperandi et pugnandi fortitudinē. Indeque jam Romani generis fere militiam spernebat, effeminatam illam et cum otii ac luxus assuetudine corruptam, tum malevolo in principes affectu infidisque depravatam mensibus criminans: præcipuum vero, quin et totum fundamentum securitatis salutisque publicæ in tunc primum visis necdum usu probatis barbari populi copiis præfestinata credulitate constituens: hos unos intueri, unis niti; in horum, modo sufficienter alerentur, unice kloneorum debellandæ potentix Persicæ, stipendia congrua rectissime impendendas imperii opes ducere. Ad hæc illi vicissim operam spondentes, unum exceperunt circa belli rationem, velle se, uti sub Noga consueverant, in campo et justa acie rem gerere, quo sibi opitulari invicem possent, non aut clausos arcibus aut sparsim disceptos per manus medicas pugnare. Qua conditione imperator pro cætero favore facile accepta, partiri eos sibi provincias imperii laborantes jussit, ita ut idoneo ubique numero militarent, ne aut stimulo carerent mutux æmulationis in oculis commilitonum quisque præliantes, aut in certaminum casibus destituerentur subsidio suorum, in eadem scilicet acie stantium et facto cuneo ad propugnationem occurrere paratorum, quam in partem discrimen ex æstu forte reciprocante Martis varii aut belli quædam offensio vocaret. Cum ista cautione trifariam Alanos divisit imperator. Plerosque videlicet eorum protinus in Orientem misit; alios minori numero Muzaloni Halizonum præfecto tradidit. Multos 309 autem eosque lectissimos et præstare cunctis visos apud se retinuit, reservans in expeditionem quam parabat in eas partes Michaëlis junioris Augusti :

nam præsentiam imperatoris exercitum per se duciantis status præsens Orientalium rerum flagitare videbatur. Cæterum si quos præmissos in Orientem diximus, cito mores barbaros nudarunt, statim fere a freti ad Callipolim trajectu spretis ducum mandatis, mala Romanix populis magna inferentes. Ritu quippe latronum licentissime incursabant cuncta, miseris colonis, per quas transibant, regionum improvisum apportantes infortunium, obviis tristem occursum, in propinquo vero degentibus gravem undequaque infestamque viciniam. Adro nullo respectu socialium foederum palam omni hostilis grassationis immanitate agebant ferebant, quibus opitulaturos se venire simularant. Irritabat scilicet præsens copia rapacitatem avidorum, transitu per opimas terras, villas passim domosque vario spoliolum et prædæ genere refertas cernentium, in quæ laxatis cupiditati habenis nulla juris æquique verecundia irruerant, extorquentes quæ placerent, et raptorum intemperantissimo abusu gulæ ac libidini litantes. Non negarim tamen eos novo primulum in Romaniam appulsu, recenti memoria miseriarum quibus essent modo plurimis et gravissimis defuncti, partim ingruentium in familiares prius eorum sedes domiciliaque a Noga data, partim in fuga, qua inde extrasi per infesta ægre salvi loca transierant, donec tutum in imperatoris protectione receptum reperirent, quadam brevi constrictos verecundia hospitalis fidei visos esse pactorum meminisse. Sed cito ad feritatem redeuntes, opinionem modestiæ ipsorum et fiduciam auxillii ex ipsis, dira injuriarum experientia, populis se deceptos sentientibus excusserunt. Statim enim contumaciter in ductores insurrexerunt, et magis memores communis olim secum barbariei cum Persis quam contractæ nuper societatis cum Romanis, sæpius sævinaque in nostros quam in hostes vi et armis usi sunt. Fuit tamen cum magnis per que blandis inducti delinientis ad conspirandum cum Romanis, conjuncta nostris opera, communem

δεξιῶτατος συνελθόντες κατὰ τόπον τὴν Χίαν σὺν Ἀ
 Ῥωμαίοις προσβάλλουσι, καὶ ἀνδραγαθοῦσι τὰ μά-
 λιστα, ἀπαγωγὴν ἰκανὴν καὶ λείαν περιβαλλόμενοι.
 Ἐδόντων δὲ λῆμα μὲν πολεμικὸν ἔχοντες, ἤθεσι δ'
 ἀνυποτάκτοις, ὡς βάρβαροι χρώμενοι, ἔξοντες δὲ κατὰ
 τρόπον, ἐκεῖ τῶν ἄλλων κατολιγώρου, ἦν ὑπὸ βασι-
 λεῖ στρατηγούντι γένοιτο.

15. *Peri tou βασιλέως Μιχαήλ καὶ τῆς αὐτοῦ
 ἐκ' ἀνατολῆς ἐξελεύσεως.*
 16. Ὅπως ὁ βασιλεὺς Μιχαήλ ἀπέτυχε θήρας
 πολεμικῆς.

[P. 214] Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Μιχαήλ ταῖς ἀληθείαις
 μὲν πολέμοις οὐκ ἐσχολάκει καὶ μάχαις ἐς τότε,
 ἕως δ' εἶχε καὶ φρόνημα ἐμβριθές· καὶ λῆμα γενναῖον
 καὶ ζῆλον ὑπὲρ τῶν κακούμενων Ῥωμαίων οὐχ
 ἥμισυ, καὶ ταῖς προθυμίαις, ὡς τοὺς εἰδότες λέγειν,
 ἰσθάζεν. Ἐπεὶ δὲ καὶ καιρὸς ἐφειστήκει ὁ τότε
 καλῶν αὐτῶν στρατεύειν ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς, ἔτοιμος
 ἦν αὐτίκα. Καὶ ἄ· ὁ πατὴρ καὶ βασιλεὺς προσέταττε,
 καὶ αὐτὸς εἰδίδου τὰς προθυμίας οὐκ ἀγενεῖς. Ἄμα
 γοῦν ἦρι περὶ που τὰς Πασχαλοὺς ἡμέρας ἐξώρμα,
 πολὺ μὲν βαρβαρικὸν ἐκ τῶν Ἀλανῶν ἐπαγόμενος,

οὐκ ὀλίγω δὲ καὶ Ῥωμαϊκῶ ἐντυχεῖν ἐλπίζων, τῷ
 μὲν καὶ συνειλεγμένῳ ἐνταῦθεν ἤδη, τῷ δὲ καὶ ἐπὶ
 τὴν ἐκεῖ στρατείαν διάγοντι. Ἐξῆσι μὲν οὖν ἐν ἐλ-
 πισι μείζουσιν, ὡς ἐννοεῖν πολλοὺς ἦν, καὶ διὰ ταχέων
 τοῖς τῆς ἀνατολῆς ἐφίστατο μέρεσι, Μαγνησίῳ δὲ
 τῇ κατὰ τὸν Ἑρμόν προσοικήσας ἐκαῖθεν κατὰ τῶν
 ἐχθρῶν συνέταττε τὰς δυνάμεις ὡς πολεμησιούσας
 αὐτίκα, ἦν που φανεῖον. Τέως δὲ γε καὶ ἀποστολὰς
 ἐποιεῖτο, καὶ προσβάλλοντας κατὰ λόχους ἡχηματώ-
 ζον, καὶ σκύλους τῶν πολεμίων οἱ ἡμέτεροι ἐντρού-
 φων. Τὸ δὲ πρόφανως εἰσβαλεῖν οὐτ' αὐτοῖς ἦν ἀσφα-
 λές. χρωμένων τοῖς οὐχρώμασι τῶν ἐχθρῶν, οὐτ'
 ἐκείνοι παρεῖχον, ἀπαξ κατὰ φήμην τὴν βασιλέως
 ἀνασταλέντες καὶ γε τοῖς ἐρυμνοτάτοις τῶν ὀρίων
 ἐδύναντες. Βασιλεὺς δὲ καιρὸν ἐζήτησε ἐὼς εἰς τόλμην
 σφῶς ἐπάξοντα, ὥστε καὶ τῶν μυχῶν ἀνακούψαι καὶ
 προσβαλεῖν ἐθέλειν. [P. 215] Καὶ μόλις ἐφειστήκει,
 (17) ὅτε δὴ καὶ ἄμα κατ' αὐτὸν οἱ πολέμοι γεγόν-
 οτες, καὶ συνταχθέντες εἰς κλήθος ἀπειρον, ἐθάρρουν
 καὶ αὐτοῖς τοῖς περὶ τὸν βασιλέα σὺν μεγάλῳ καὶ
 ἐμβριθεῖ ἐκίνασι φρονήματι. Ἀγγελλῶν δὲ βασιλεῖ
 ὅτι τε κατὰ πλῆθος συνέστησαν οἱ πολέμοι καὶ ὅτι

de hoste victoriam **310** ad locum Chenam actum
 reportarent, in qua sane non vulgaris enituit ipso-
 rum virtus fortibus factis probata, non sine præ-
 mio: nam et non paucos ea occasione abduxere
 captivos, et prædæ haud parum conguessere. Cujus
 fama eventus ad aulam perlata valuit ad minuendam
 infamiam ingratae gentis patientiamque infidæ so-
 cietatis quodam nonnullius utilitatis illicio firman-
 dam, eam inde opinionem Augustis ingressis, in-
 frænes quidem ferisque moribus Alanos esse vitio
 barbaræ, qua originis qua educationis, at negari
 non posse quin lidem magnis præditi animis et
 bello fortes sint. Cæterum spem ostendi mitigandæ
 contumaciæ ipsorum, si pro minoribus quos con-
 temnunt ducibus, alter ipsis Augustorum exerci-
 tum per se ductans imponatur, cujus veritæ præ-
 sentem majestatem jussa obituri sine recusatione
 videantur, obedientia quæ nostris satisfaciat, for-
 titudine quæ hostibus noceat.

17. *De imperatore Michael, et ejus expeditione in
 Orientales tractus.*

18. *Ut imperator Michael rei contra hostes bene ge-
 rendæ occasionem amiserit.*

Erat imperator Michael non ille quidem hacten-
 us, ut verum fatear, exercitatus bellis aut tritus
 usu præliorum: habuit tamen acrem animum ge-
 nerosamque audaciam, nec his minorum zelum
 misericordia succensum patientium tunc extrema
 Romanorum; quo in genere præclara hodieque
 conscii memorant de impetu, quo alacer et ardens
 in rei gerendæ occasionibus erumpere solet, ad-
 versus quantumvis formidolosa intrepidissime pro-
 siliens. Tunc ergo conducta instante ad prodeundum
 die, tempestateque invitante idonea ad rem illis
 regionibus gerendam, expeditit se mature, prom-
 ptissimeque ad iter Orientem versus se obtulit, ac si-
 mul pater ejus Augustus senior proficiscendi signum

dedit, alacritate minime degeneri ad id bellum se
 accinxit Cum primo igitur vere circa Paschales
 ferias egressus urbe est, exercitum ductans maxima
 ex parte barbaricæ Alanorum militiæ constantem,
 sed et non paucis simul Romanis copiis, sperans
 autem sibi obiter occursuras unaque jungendas
 conflatas nuper cohortes aliquot delectibus hic
 paulo ante habitis, veteres præterea legiones **311**
 in illis ad quas tendebat provinciis militantes.
 Unde confidens numeroso coactis omnibus et præ-
 valido se præfutura exercitui, spe plenus optima
 pergebat, ac sic celeritate magna Orientales tractus
 attigit. Statiis autem delectis apud Magnesium ad
 Herminum sitam, inde instruxit in hostem copias,
 cupidus quidem, ut apparebat, manus conserendæ;
 sicubi Persæ apparerent. At illi famia percusi novi
 magnique exercitus, quem imperator præsens du-
 ctaret, continebant se intra munitiones nec pug-
 næ faciebant copiam. Michael ut eos eliceret,
 validas huc illucque missitabat manus; quæ et
 interceptos ex insidiis subinde quosdam hostium
 captivos abducebant. Alebaturque nodicis hisce
 successibus et gestu spoliis ac prædæ sic parta:
 alacritas nostrorum, augescente pariter terrore
 hostium, adeo ut non parum remissa, metu impe-
 ratoris, fiducia priore, intimis se latebris abruptis-
 simorum conderent montium, inhiante frustra in-
 terim Michaelæ occasione prælii, soventique ut
 aliquando prodire latibulis auderent et campo ad
 æquum certamen se credere; id quod illi vix tan-
 dem contigit, (18) quando scilicet ultro ad ipsum
 hostes accedentes, digestoque in aciem innumera-
 bili exercitu, magnis animis et minaci confidentia
 præ se jam ferebant haud dubitatos in ipsum
 quantisvis succinctum copiis imperatorem irruere.
 Audito per exploratores Michael convenisse quidem
 hostes numero ingenti, nondum expedire tamēn

μήπω θαρρόυντες προσβάλλειν γνωσιμαχοῦντες μένουσαι, βουλὴν βουλευέται ἐφ' ᾧ μὴ ἀναμείναι τοὺς ἐπιόντας, ἀλλ' αὐτοὺς ἐπιέναι σφίσι καὶ ἐμπεσεῖν μήπω θαρρόυσι τὴν συμπλοκὴν, ὡς ἂν ἄμα μὲν καταπλήξαντες, ἄμα δὲ καὶ τὴν τῶν θαρρόυντων ἑαυτοῖς ὑπόνοιαν θέμενοι πρόξωσι τι γενναῖον. Ταῦτ' ἔλεγε, καὶ μόλις τοὺς ὑφ' ἐκαστῶ ἡγεμόνας ἐπειθε. Καὶ γὰρ ἔτι ἦν καὶ τὸ Ἀλανικὸν ἀκμάζον, καὶ ἐν ἑλίπσι τοῦ εὐ σχήσειν ἦσαν, καὶ προεθυμοῦντο μείζον ἢ ὥστε δύνασθαι, Ἐτέρωθεν δὲ καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν πολὺ ἦν, καὶ οὐχ ἤττον καὶ τοῦτο τὰς ὁρμὰς παρεθίγεται ὑπὸ νέφ βασιλεῖ στρατηγούμενον. Καὶ ἦν ἐλπίς τοῖς ὀρώσι μεγάλων κατορθωμάτων καὶ παντὸς ἐπέκεινα σφάλματος. Ἐπει τοίνυν οὕτω βασιλεὺς μὲν ὄρμα, στρατὸς δὲ ξυνὼρμα, καὶ ἡδὴ ἐξίόντες προσέβαλλον μείζονα καὶ αἰεὶ νέφ καθάπαξ τῷ λήματι χρώμενοι, καὶ ἡδὴ οὐ παρ' αὐτοῖς, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἦσαν τοῖς πολεμίοις καὶ προσβαλεῖν ἔμελλον, αὐτίκα, ἐστράκου, φασί, μεταπετόντος, γνωσιμαχοῦσιν ἐκ δέους οἱ ἡγεμόνες καὶ ἐν ὑπονοίαις ἐγένοντο, οὐ δεδιότες ἔχθρους, ὡς ἔφασκον, ἀλλ' ὑπὲρ βασιλέως φροντίζοντες δῆθεν. Αὐτοὺς μὲν γὰρ καὶ μόνους λειψθή-

impetum; quin apparere cunctari rursus illos et sibi diffidere inceptique horrore titubare, consilium momento expedit sane generosum, non exspectandi dum priores ad sese venirent Persæ, sed præoccupandi strenue deliberabundos adhuc dubiosque sententiæ; quo statu tanto magis citiusque percellendi viderentur improvisa audacia exercitus in ipsos undique vi summa incurrentis. cui pares sustinendo non futuros verisimillima spes **312** *affulgeret; adeoque magnæ rei fortiter ac feliciter gerendæ pretiosam in primis offerri occasionem. Hæc loquens ægre probavit ducibus Romanis quos secum habebat. Cesserunt illi tamen veriti exercitus consensum cum imperatoris voluntate conspirantem. Nam Alani magna spe successus sibi prosperrimi vigeabant, ausurique ac conatus etiam supra vires videbantur. Aliunde Romanæ copiæ et conscientia multitudinis et præsentia imperatoris, ejusque florentis ævo juvenilique robore, incredibiliter animabantur ad fortissime pugnandum ejus ductu. Nec spectantes dubitabant quin præclaræ victoriæ oportunitas, citra quodvis periculum offensionis belli, se offerret. Cum eo sic imperator, sic ei consentiens exercitus, generoso impetu ferrentur, jamque omnes e vallo egressi procederent, crescenteque, ut sit, obiter audacia quo propius admovebantur discrimini, animis et alacritate ferociori minarentur, emensi quin etiam velociter intervalum medium non propinqui, sed juncti ac tantum non misti hostibus forent, in proximo ipso denique procinctu ac quasi prima libatione prælii, ecce velut (quod aiunt) tegulæ interlapsu inopinatissima conversio. Metu correpti duces exercitus deliberare denno et certare sententiis cœperunt. Vereri eventum se aiebant nimis ancipitis negotii, nec sua petisset causa formidare, sed consternari horrore uacillantes, quo vitam ac caput imperatoris peri-*

Α ναὶ μάχης οὐ τόσον δεινὸν, βασιλεῖ δὲ συγκινδυνεύειν τὰ πράγματα καὶ λίαν παγγάλεπον εἶναι. Μῆδὲ γὰρ ἀρτρότως καὶ ἀσφαλῶς τῶν ἐλπίδων περιγενέσθαι, ἀλλ' ἡδὴ καὶ ἠττηθῆναι. Πλήθος γὰρ κἀν τοῖς ἑναντίοις εἶναι καὶ μάχης ἔμπειρον, καὶ οὐκ ἂν ἄλλως θαρρήσαν φανεροὺς ἐπιέναι, εἴπερ οὐκ ἤλιπζον τὰ μεγάλα. Ἀνάπτυστον δὲ καὶ τὴν βασιλέως φήμην σφίσι γεγενῆσθαι, δι' ἣν καὶ μᾶλλον ἐν δυοῖν εἰκὸς εἶναι ξυμβῆναι, ἢ φοβηθέντας ἐξ ἀσθενείας ἀναχωρεῖν ἢ θαρρόυντας ἐξ ἐλπίδος μεγίστης φαίνεσθαι. Ὅ καὶ φοβητέον ἂν μᾶλλον εἶναι σὺν βασιλεῖ [P. 216] καὶ μὴ μόνους καθ' αὐτοὺς ἐπιούσι. Ταῦτα λέγοντες αὐτοὶ μὲν τῆς ὁρμῆς καθυφίεσαν πάντη, ὑπέκλιων δὲ καὶ τὰς τοῦ βασιλέως ὁρμὰς, καὶ ἄμα δευτέρως ἐπὶ πρώτῃ καὶ τρίτῃ ἐπὶ τούτῃ καὶ ἐφεξῆς, φόβους λέγοντες καὶ ὑπονοίας εἰδωλοποιούμενοι φοβεράς, ὑποστρέφειν ἐπειθον, ὡς μῆτε σὺν βασιλεῖ προσβάλλειν φαινόμενον ἀφάλας, μῆτ' αὐτοὺς γε μόνους καταθαβρῆν τὸν πόλεμον· πάντα γὰρ δευτέρα λόγιζοντο τοῦ βασιλέα τε καὶ στρατὸν τόσον ἐν ἀσφαλεῖ γε περιποιήσασθαι. Γίνεται τοιγαροῦν καὶ μὴ θέλων ὁ βασιλεὺς τῆς ἐκείνων βουλῆς, καὶ στρατὸς οὕτως clitari exitaliter cernerent. Sui quidem ipsorum, utcunque in certam perniciem ruerent, tolerabilem putare jacturam; se solis prælio peremptis stare nihilominus posse rempublicam: imperatore simul absumpto summam rei statumque imperii pari casu videri prolapsura. Insanum ergo esse tantam aleam temere jacere, uno illicio perincertæ spei, cui contrarius fundatissimus metus non relinquat locum. « Quid enim victoriam somniamus, tantum non jam victi? non videmus infinitam multitudinem aciei hostilis? num ignoramus et fortissimos et exercitatissimos bellis illic stare milites? quin et exploratam ipsis nostram **313** perspicuamque cladem, si nos illis commiserimus, ista eorum ipsa quam videmus audacia loquitur. Nunquam qui prius latuerant tam sident prodirent, nisi certa spe magni successus incitarentur. Nihil ipsos latet rerum nostrarum. De imperatore qui contra ipsos veniat, ejusque copiis ac potentia cuncta distinctissime novere. Talis indicio famæ plenissime edoctos et suarum vicissim conscios virium alterum duorum oportuit facere, aut intellecta ex comparatione infirmitate propria conflictum declinare, aut indidem concepta minime dubia fiducia magnæ cladis nostræ ingentisque victoriæ ipsorum alacres ad certum præmium, prout faciunt, accurrere, eventu eo justius nobis formidando, quo, ut dictum est, caput ipsum et Augustam personam imperatoris, eidem nobiscum periculo captivitatis aut necis implicitam cernimus. » Talia memorantes cum suum ipsi cursum in hostem inhibuere, tum incitatum Augusti Michaelis generose in prælium ruentis alacritatem sufflamarunt. Ubi enim secundus super primum, et duobus tertius, hisque invicem supervenientes plures eadem illa tristitia terrorum spectra monentes et revocantes objectarent, concusso proposito princeps junior recedendi secumque retro

ἔχον πλῆθος τε καὶ παρασκευῆς μὲν τι πράξει; Α χωρήσεις, ἔχουσι δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδείων αὐτάρκως ἕκ τῆς τῶν ἀναχωρούντων περιουσίας.

ἰθ'. Ὅπως οἱ Ἄλανοὶ κατηγάγον τὸν βασιλεὺς
Μιχαὴλ ἀνεθῆναι τοῦ πολέμου.

[P. 217] Τότε καὶ οἱ περὶ τὸν βασιλεῖα Ἄλανοὶ νό-
στου ἐμμένοντο, καὶ ἀπολύειν σφεῖς βασιλεῖα πρῶτον
μὲν ἐκέλευον, ἔπειτα δὲ καὶ κατήπειγον. Ἐπὶ χρόνον
γὰρ καὶ προτταλαιπωρεῖσθαι, ὥστε δεῖν αὐτοῖς καὶ
ἀνέσειω ἀθήσειν οὐσι πολέμων ἐπὶ τοσοῦτον πολυ-
ημέρων· αὐτοὺς γὰρ Νοῦα συστρατεύοντας, κατὰ
πόδας τοῖς ἀντιπάλοις συμπλεκόμενους, ἐπ' ὀλίγον
μάχεσθαι, καὶ τὰ πράγματα καθιστάντας τὸ λοιπὸν
ἐν ἀνέσει τε καὶ τρυφῇ διαζῆν, ἐπὶ τοσοῦτον δὲ κα-
τατρεύεσθαι μάχαις καὶ ἐκστρατείαις μῆτ' εἰδέναι
μήτε μὴν δύνασθαι. Ταῦτα λέγοντες δηλοῖ τε ἦσαν
ἔτοιμοι ὄντες ἀναχωρεῖν καὶ βασιλεῶς μὴ ἀφιέντος,
καὶ τοῖς ἐπισχεῖν ὀρμημένοις ἀνειστήναι. Ταῦτα
μὲν μαθὼν βασιλεῦς, καὶ πολλῶν ἀβουλήτων ἐτέρων
αὐτὸν περιστάντων — καὶ γὰρ ἔνθεν μὲν ὄσον ἦν

exercitum trahendi obtrudi sibi consilium passus est; ignavis praesertim, minus jam dissimulata turpi formidine, palam proflentibus nec se una cum imperatore pugnare velle propter ejus periculum, nec solos illo subducto, quoniam se impares potentiae hostium nosset, et reipublicae interesse scirent non modo Augustum ipsum, sed Romanum etiam exercitum supremo exitio subtrahere; quae utraque res, pro sui gravissimo momento cunctis praeventenda, confici aliter nequiret quam imperatore se ac universas pariter Romanas copias in tutum re-
cipiente. His importunissima inculcatis instantia suasionibus, juvenis imperator, utcumque invitus, cessit; et exercitus, numero et apparatu nulli non quantumvis arduae aggressioni par, in gloriosum omni re infecta castris esse redditus. Luerunt statim atrocibus suis damnis ejus militaris flagitii perniciem omnes imperio subjecti populi, sublata inde securitate omni diris cladibus expositi. Simul enim nuntiatum **314** est Persis ita ignave ac turpiter i peratorem recessisse, sumpta longe supra priorem licentiam quidlibet jam audendi confidentia, regiones limiti propinquas illas universas incursum, usque ad ipsum quem vocant Maenomeni campum populando vastandoque obvia cuncta pro-
gressi; ac ejus incolis loci multis illatis malis, multa onusti praeda, positus de Romanis tropaeis, reversi domum sunt. Nec vero de concepto ex tali successu fastu quidquam deinde remisissent: quin potius magis deinceps magisque spreto imperatore castisque Romanis, et unice cuiusvis inde impendens ipsi securi metus, palam jam et confidentissime castra metabantur in terris Romanorum. Et imperator quidem conclusus intra Magnesian stabat, hostes autem quotidie circum vagantes res maximas agebant. Infelix autem populus partim tenebatur, partim diram necem fuga miserabili praeventebat. Et hi quidem in vicinas insulas, alii usque in tractus Occiduos, mari trajecto, saluti

consultum ibant. Ex quo Persis progressus in mediterranea Romanarum regionum facilius contigit, ipsis qui domo relicta fugiebant viam insequenti hosti monstrantibus, habebant autem affatim annonae ac comueatum, potiti cellis horreisque plenis colonorum sedes copiasque familiares metu mortis deserentium.

19. Ut Alani coegerint Michael imperatorem dare ipsis missionem a militia.

Tunc et Alani, quos imperator habebat secum, desiderare reditum eo unde venerant coeperunt. Missionemque ab Augusto primum orando impetrare, mox flagitando minandoque extorquere tentarunt. Allegabant diu se tolerasse militum labores; quare indigere remissione, quod assueti non essent longo tempore continuatis castrorum exercitiis, soliti antea sub Noga cito acie decernere et post brevem praelii alcam quiescere, compositis **315** e sententia rebus, fructumque victoriae quiete secunda ac deliciis gustare. Tanto vero spatio atteri pugnibus et fatigari militum aribus excursionibus nec sci e nec valere. Haec ita loquebantur, ut satis apparet paratos eos ad recedendum etiam non permitte imperatore, et si qui obstare conarentur, vi et armis ulciscendum. Id Michael Augustus intelligens, multis simul aliis contra quam vellet undecunque accidentibus commovebatur. Nam hinc, quantum habebat fortium militum Romani generis, dilabi quotidie videbat; nec teneri poterant quin auditis tristibus undique affluentibus nuntiis, qui suas cuique domos aut jam ab hoste direptas aut a vi et incendio proxime periclitantes indicabant, consternati suppetias accurrerent, insalutato imperatore descientes castra, charitate familiarum verecundiam disciplinae ac religionem sacramenti militaris eluctante. Praeterea imperatoris avunculus Asan in illa militia diem obierat. Alter etiam avunculus, Michael despota, morbo correptus curationis causa secesserat domum. Hinc totum castrorum robur

περὶ αὐτὸν Ῥωμαϊκὸν μάχιμον, πεπυσμένοι περὶ τῶν σφῶν οἰκιῶν καιμένων ἔδη εἰς θλαθρον, ἀφέντες τὴν περὶ τὸν βασιλέα στραταλεὶν ἀνεχώρουν, τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος περιποιουσόμενος· ὁ τοῦτου τε θεῖος ὁ Ἀσάν ἐτεθνῆκει, ὁ δ' ἕτερος θεῖος αὐτοῦ Μιχαὴλ ὁ δεσπότης νόσφ περιπεσὼν ἀνεχώρει καὶ αὐτὸς πρὸς τὰ οἴκοι, καὶ τὸ πᾶν ἦν ἐν τοῖς Ἀλανοῖς. Τὸ μὲν βιάζεσθαι σφᾶς καιρὸν οὐκ εἶχεν, ὅμως δὲ κατεῖχεν ἑκαίνους ἐπὶ βῆτῳ τριμηνιαῶν καιρῶ ἐφ' ὁμολογίαις ἐν ὄρκοις, ἢ μὴν ἢ ἰκάνουν ῥόγαις ἢ ἀπολύειν ἐντεῦθεν, ἐλπίζων διὰ τῶν πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα γραφῶν τε καὶ μηνυμάτων πόρον ἐπὶ τοῦτοις σχεῖν ἢ μὴν χρημάτων ἢ καὶ βουλῆς. Βασιλεὺς δὲ μαθὼν ἐν φροντίδι ἦν τοῦ καὶ τῷ υἱῷ περιποιεῖν τὰ προσήκοντα καὶ τῷ ἔθνεϊ τὰ ἀναγκαῖα ἐξικανούν· οὐδὲ γὰρ ὄλως ἀσφαλὲς ἔκριεν ἀναχωρεῖν ἑκαίνους ἐκεῖθεν. Ἄλλ' ἐν τοῦτοις ὄντος, [P. 218] ἔνθεν μὲν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἄρχοντες καὶ αἰθις ταρασσεσθαι, ἔνθεν δὲ τὰ περὶ τὰ τῆδε μέρη ζυμπίπτειν δεῖναι, περὶ ὧν ἑσαυθὶς ῥηθήσεται. Καλὸν δὲ συναίρειν ἐς τέλος τὰ τῶν Ἀλανῶν, εἰ κἀκεῖνα ἐν τῷ μεταξὺ ζυμβᾶσθαι, ὡς ἂν ἡ περὶ τούτων ζύμφρασις συνελθῆς ἢ.

situm in Alanis erat; quos omnino abire volentes vi coercere haud valebat. Arte tamen et blanditiis verborum trimestre cum iis moræ spatium ægre pactus est, iurejurando confirmans se aut ipsis curaturum isto intervallo pensiones perpetuas, quibus in omnem deinde vitam commode agerent, aut, si minus id posset, rite dimissurum. Per has velut indutias sperabat impetraturum a patre, ad quem plurimas ejus sententiæ litteras crebrosque alium super alium nuntios missitabat, facultatem ut sibi aliquam Alanorum re. inendorum provideret vel pecunia submissa vel consilio aliquo ad id utili suggesto. Et ingressus senior Augustus in eam aërio curam est, subministrandi filio ea quibus egeret, in primisque conferendi nummorum cæterorumque præmiorum quantum erat necessarium ad gentem avaram **316** deliniendam tenendamque: nec enim sine magno et filii et reipublicæ periculo putabat recessum inde Alanorum posse contingere. Sed his illum intentum incommoδissime interpellarunt novæ acresque sollicitudines, primum a rebus Ecclesiæ, quæ turbati denuo cœperunt, deinde ex increbrescentibus nuntiis cladum calamitatumque atrocium, quibus opprimi nunc hanc nunc illam Romanæ ditionis, etiam urbi et sedi imperii pene contiguæ, partem subinde ferebatur; de quibus cladibus agemus postea distinctius. Nunc enim uno loco absolvere quidquid Alanos spectat, sepositis tantisper, quæ incurrerunt dum id negotium traheretur, eventis, videtur ad perspicuitatem narrationis aliquando commodius.

20. Recessus imperatoris a Magnesia.

Aversa igitur, ut dictum est, senioris Augusti attentione a periculo Michaelis filii ad curas dilationem laud ferentes indicatarum in loras singulas

Α κ'. Ἀναχώρησις τοῦ βασιλέως ἀπὸ Μαγνησίας
Ἐνταχολακότος τοιγαροῦν τοῦτοις ὡς ἀναγκαῖοις τοῦ βασιλέως κύκλῳ τὰ δεῖνὰ περιέστησαν, ὡς ἔκει μὲν ἄλλους εἶναι τοὺς τὴν Ῥωμαίων κακοῦντας, ἐνταῦθα δ' Ἀμούριον καὶ Λαμίνον καὶ Ἀτμᾶνα καὶ μυρίους ἄλλους τοὺς ἐπιόντας. Οὕτω τοῦ τριμηνιαίου κατατριψθέντος καιροῦ Ἀλανοὶ καὶ ἄκοντος βασιλέως ἀναχωρεῖν ὤρμων. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς διὰ τῶντα, ἐπεὶ οὐκ εἶχεν ἐν Μαγνησίᾳ καὶ εἶτι καθῆσθαι (οὔτε γὰρ προσδοκῆθαι εἶχε τοὺς κακοῦμένους, καὶ ἀνία ἦν μὴ ἰσχύοντι, μυρία εἶ καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν προσδοκᾶτο ἢ ἐπιμύκησις, ἄλλως τε δὲ καὶ περὶ ἑαυτῶν ἔδδοσθαι τῶν ὄλων ἀνεστατωμένων), ἔγνω καὶ αὐτὸς, πλὴν ἀφανῶς, ἀναχωρεῖν. ἔνθεν μὲν τοὺς τῶν ἰδίων ὀφθαλμοῦς ὑποκλέψας, ἐκεῖθεν δὲ τὰς τῶν ἐχθρῶν ὑπονοίας παραλογισάμενος. Ὅθεν καὶ ὅπῃ νυκτὶ καὶ χειμῶνι ἐκεῖθεν ἀναχωρεῖ. Ἄλλ' οὔτε τοὺς ἰδίους ἐμελλε λήσειν εἰς τέλος, οὔτε μὴν τοὺς ἐχθροὺς ἐν παντελεῖ καταστῆσαι ἀγνοῖα τοιαῦτα ποιεῖν βουλόμενος. Χρῆται γοῦν διὰ μὲν τοὺς ἰδίους νυκτὶ, διὰ δὲ τοὺς ἐχθροὺς χειμῶνι, οὕτω ζυμπιόν. Ὅσοι τοιγαροῦν εὐζῶνοι τε καὶ πρὸς τὸ φεύγειν προητοιμασθησαν, τότε συνειλούμενοι τῷ στρατῷ πεζῇ καὶ

trepididis undique nuntiis necessitatum gravissimarum, quæ regiones urbi circumsitatas urgerent, hinc Amurio, illinc Laminse, inde Atmane, denique innumeris aliunde aliis irrupentibus, contigit exire diem trimestrium indutiarum cum Alanis a Michaelæ pactiarum, antequam pater ejus, iis quæ dixi occupatus, expedire quidquam idonei subsidii consiliiive potuisset. Tunc enimvero nihil sibi expectandum ulterius Alani rati proficiscendi, quantumvis invito imperatore, irrevocabiliter impetum cepere. Tali deprehensus rerum articulo Michael, ereptam sibi omnem et causam et commoditatem videns Magnesiæ amplius hærendi, nec se parem sentiens aut invidiæ ferendæ querentium se destitutos, opem ab eo e vicinia poscentium miserrime oppressorum a Persis impune volitantibus Romanorum, aut proprio dolori, quo illum intime urebat conscientia impotentis obsistendi hostibus suosque extreme laborantes protegendi, ad hæc providens sibi mox Alanorum presidiiis nudato intolerabilia imminere circum insulantium indubria hostium, non sine periculo propriæ quietiam libertatis ac vitæ in tam desperata confusione rerum illic omnium, decrevit et ipse inde recedere, cæterum tam occulte, ut et suorum intime **317** observantium oculos, suspiciones etiam hostium falleret. Nocte igitur, et quidem imbribus fœda, itineri fugiens se dedit, sperans beneficio tenebrarum suis, inclementia tempestatis hostibus omnem sui decessus cogitationem adempturum; quæ tamen spes illum fefellit. Nec enim Romanos ad extremum, ac ne hostes quidem, tam intempesta licet hora ac tam insuspiciabili tempore, sese proripere parans latuit. Igitur ex his qui erant Magnesiæ Romanis, cognita imperatoris fuga, quotquot expediti et ad fugien-

βάρην, ἄνδρες σὺνάμα γυναιξὶ καὶ νηπίοις, παρ' ἅ
 [παῖς] ἰσπουδαμένως φεύγοντας ἔτρεχον, καὶ ὄσον
 μὲν τὸ εὐτονοῦν ἦν, ὡς εἶχον, δρόμῳ καὶ πόνῳ τὴν
 σφίτεραν ὠνόουντο ζῶην, οἱ δὲ λοιποὶ οἱ μὲν ἔξαπο-
 ρούμενοι καθυφίσσαν [P. 219] καὶ πόνου καὶ δρόμου,
 οἱ δὲ παρὰ δύναμιν συνωθούμενοι ἐπιπτον ἐν τῷ με-
 ταξῷ, καὶ οἱ μὲν τῷ χειμῶνι ἐπανεψυχον, οἱ δὲ καὶ
 συνεπατοῦντο. Καὶ ἦν τό.ε πόνος ἀλγεινός, τῶν μὲν
 ἐθρῶν ἐγγύθεν προσκαθημένων καὶ ἡμέμεναις ταῖς
 παρ' αὐτοῖς πυραῖς, δῆλων ὄντων καὶ ἐπιδραχουμέ-
 νων, εἰ θεῖοιεν, ἀλλῶν δὲ τῶν μὲν ἀπορίῃ καὶ ἰσχύος
 ἠνείξ, τῶν δὲ χειμῶνι, τῶν δὲ καὶ φόβῳ, ἔστι δ' οὗ
 καὶ ταῖς παρ' ἀλλήλων συμπατήσας κινδυνεύοντων,
 πολλῶν δὲ καὶ ἐξ ἐφελδῶν μετόπισθεν κατασχεθόντων.
 Γέγονε ταῦτα, καὶ περὶ που ψυχὰς ἔκατον, ὡς ἡ
 πίστις εἶχε, συνέθη κινδυνεύσαι. Αὐτοὶ δὲ μόλις καὶ
 ἐσπύκτως σπεύδοντες, τὴν Πέργαμον αὐτονοχεῖ ἐν
 εἰσίστῳ πόνῳ καταλαμβάνουσιν.

21. Ἀπαρδασίσις τῶν κατὰ ἀνατολὴν χωρῶν.

Τῶ μόντοι χρείας καὶ κακῶν ὅσα τοῖς ἀνωτέρῳ
 Πέργαμου ἐφίστατο ἀνέδην ἐπιόντων σφίσι Περσῶν

dam parati reperti sunt, immiscentes se quantum
 poterant agmini militum, viri pariter et mulieres
 cum parvulis, pedites omnes, quam incitatissimo
 poterant gressu, præcurrentes equites assectaban-
 tur. Ac quibus vigor et anhelitus ad cursum pera-
 gendum abundavit, si sano omnes contentione ac
 sudore vitam emerunt. Reliquorum pars defecti
 animis et viribus remisit cursum, pars conan-
 tes supra quam possent medio nisu conciderunt.
 Nonnullos vis tempestatis et frigus extinxit. Quo-
 rum subsequentes conculcarunt. Et erat æquinoctio
 anxius in illo discrimine satagentium labor, in ur-
 gentium undique vicinia malorum vitæunde ac
 formidolose se circumagentium. Quos miseris si-
 mul cavere oportebat ne nocturna trepitatione fuga
 confusissimæ turba suorum effuse ruentium deji-
 cerentur, mox equorum ungulis conterendi, simul
 providere ne in manus incidere hostium, quorum
 viciniam ignes crederi ex utroque viæ latere mon-
 strabant, signa non dubia barbarorum non castra
 solum illis aut stationes habentium, sed etiam at-
 tentorum ad id quod agebatur, et in fugaces im-
 pectam facere, si vellent, valentiam. Centum fere
 animas illo discrimine nocturni cursus perisse
 creditam est, quas aut destitutio virtutum aut vis
 sæva tempestatis aut terroris quo consternabantur
 vehementia aut **318** mutua detrusio ac conculca-
 tio neci dederit, aut retro relictas, quod æquare
 festinantium impetum nequirent, incurrentes bar-
 bari servituti subjecerint. Augustus cum suis reli-
 quis concitatissimo et confusissimo cursu, labore
 plurimo, vix tandem ipsa nocte Pergamum tenuit.

21. Desolatio regionum Orientalium.

Assidue igitur ingruentibus malis per nullo jam
 metu cohibitas incursiones Persarum in omnes

οὐδεις ἦν ἐκεῖνων ὅστις εὐελπίς ἐπὶ ταῖς ἰδίαις καθ-
 ἦστο, ἀλλ' εὐθύς ἀνάγκης ἐπιπεσοῦσης ἀπάρσεως
 ἐμέμνητο πάντες, οἱ μὲν μέχρι καὶ αὐτῆς Περγάμου
 καὶ ἐνδοτέρῳ περὶ που τὴν τοῦ Ἀτραμυτίου περὶ χι-
 ον, οἱ δὲ καὶ ἐγγὺς Θαλάσσης περὶ τὴν Λάμφακον·
 οἱ δὲ πλείους τὴν ἄντιπεραιαν καταλαμβάναν, διαπε-
 ραζόμενοι τὸν Ἑλλησποντον. Ἄλλοι δὲ καὶ περαι-
 τέρῳ προελλύθεισαν διὰ τὸ φόβοις κατασεσθῆναι
 μεγίστοις καὶ τὴν ὑποτροφὴν ἀπεγνωκέναι τέλειον.
 Καὶ προπανίσταντο παντὸς βράδου εἰς κίνδυνον
 ὑπνοουμένου μείζω πίσης ἀσφαλείας. Καὶ τὸ χέρι-
 στον, ὅτι τοὺς τῶν προπαρόντων βίους οἱ ἐκ περ-
 ὄδου καταλαμβάνοντες, δευτέρῳ τούτων εἰς φυγὴν
 τρεπόμενοι, οὐδὲν ἤττον καὶ ἀπόρως εἶχον τῶν ἰδίων
 [P. 220] στρερούμενοι. Καὶ τὸ πρῶμα ποταμῶν
 ἔδοξε ρεῦμα, ὃ οὐτε τὸν ἴδιον ἔχειν τόπον περὶ τῶν
 ἐπιόντων συγχωρεῖται, καὶ ὃ τέως κατέλιπε, ταχέως
 ἀφίτην ἐξιοθούμενον, καὶ τίλος ἀστατοῦν καὶ παν-
 τοχοῦ φέρεται καὶ οὐδαμοῦ μεμνηθεῖ, πᾶσιν ἐπι-
 βάλλιον καὶ οὐδέ τισι περικλιόμενον. Κτήρεις δ' ἐκεῖ-
 ναι καὶ οἰκίαι, ἔργα σπουδαίων ἀνδρῶν, εἰς οὐδὲν
 ἐλογίζοντο, ὅπου γε καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιτηδείων καὶ

Pergamo superiores Orientalis limitis tractus,
 nemo illic fuit qui consideret se tutum domi suæ
 posse consistere, sed omnes procincti ad fugam
 stabant, et ut prima quæque aura increpuerat ad-
 ventantis manus hostilis, statim relictis laribus abi-
 hant, recedentes alii Pergamum aut interiores eo
 terras usque ad viciniam Atramytiæ, quidam et
 usque ad mare circa Lampsacum. At plerique om-
 nino diffisi continenti in adversam Europæ oram,
 trajecto Hellesponto, ex Asia transibant. Quin nec
 ibi alii se securos rati ulterius quoque processer-
 runt, maximo quo agitabantur metu suspectum
 illis reddente quodcumque tenerant perfugium.
 Nec retardabat respectus patriæ, in quam reditum
 plane desperaverant. Fiebat autem ista fuga concitatis-
 sima festinatione cursus, ad quem calcar
 addebat imago et insidens periculi et vicinioris et
 majoris quam ut ullam relinqueret terris securi-
 tatis partem. Erat autem miserinum spectaculum,
 videre, cum alii post alios fugerent, incurrenter
 obiter, qui posterius transibant, in desertas a
 primis domos cunctis refertas bonis; quibus ta-
 men frui nequibant, extrusi necessitate fugiendi
 et impulsu continuo aliorum diversoriis iisdem
 utentium ad brevem dumtaxat requiem, qua viris
 reflexerent ad fugam ulteriorem. Qua enim neces-
 sitate suas prius domos congesta redundantes ro-
 pia reliquerant, etiam istas obiter repertas et pa-
 riter instructas relinquere cogebantur, inter divi-
 tias inopes et sæpius miseri, quoties videlicet
 presentibus avellebantur bonis et ultra dimittebat
 paratas opes, metu perniciæ atrocis frui
 prohibente. Eratque res non absimilis in prou-
319 labentium fluxui annuum; quorum unde
 priores, quem attigerunt locum, tenere proprium
 nequeunt, propulsæ inde superventu aliarum pone

κατὰ χρεῖαν ζωῆς ἀναγκαῖα; καὶ τούτων κατολιγυ-
ροῦντες, ἀποροὶ καὶ γυμνοὶ καὶ ἀνέστοι, ὅπῃ ἐκά-
στω εἰς σωτηρίαν ἔδοξεν ἀσφαλεῖς, ὅλῳ ποδὶ ἀνεχώ-
ρουν, μόνοι: ἀστρασι τὰ ἑαυτῶν ἐκμετροῦμενοι.

κβ. Ἀναχώρησις Ἀλανῶν ἐκ βασιλέως, καὶ τὰ
κατὰ τὸν μέγαν δομέστικον Ῥαούλ.

Τότε καὶ Ἄλαοὶ ἀφιμένοι τῆς περὶ τὴν στρα-
τείαν ὑπηρεσίας, τοῦ συγκειμένου διανυσθέντος και-
ροῦ, διαπεραιούσθαι τὴν κατὰ τὴν Καλλίου πορθμὸν
ἔδοξε, καίτοι βασιλέως ἐντεθῆεν κατὰ πολλὴν σπου-
δὴν καὶ πέμptonος τὰ φιλοτιμήματα καὶ πειρωμένου
ἐμπειδῶν ταῖς διαπεραιώσεσιν ἴστασθαι, ὥστε καὶ
ἱκανὸν λαὸν προσαποστείλας ἅμα τῷ μεγάλῳ δομέ-
στικῷ Ῥαούλ Ἀλεξίῳ, ὃν ἐν ἀκμῇ ἡλικίας ἦεν ὁ
δεσπότης; Μεγαλὴ γαμβρὸν ἠγάγετο, τῆς δεσποίνης;
Θεοδώρας ζῆλωτὸν ἐκτόποι; ποιήσης τὸ κῆδος, τοῦ-
τον ἐξαποστείλας ὁ βασιλεὺς σὺν δυνάμει πλείστη
πρῶτον μὲν κωλύειν προσέτατε τὴν διαπεραιώσιν,
εἰ δ' οὐ πείθοι λέγων καὶ τοὺς ἀπεροῦντας προ-
αποστέλλων, ἀλλ' οὖν διαπεριουμένους; καὶ ἱπποῦς

ruentium. Sicque omnes Irrequiete jactantur, sem-
per inde repulsæ quo appulerint, eo impulsæ unde
uox reflecti sit necesse; omnia tangentes, nihil
tenentes, nullo clausæ limite, nullo in litore vage
instabilitatis finem reperientes. Possessiones vero
illæ ac domus claraque opera præstantium artifi-
cium nihil reputabantur. Quod minus erat mirum,
cum ipsa victui necessaria copia frugum et rerum
apparatus usui corporis opportunus,] utcumque se
oggerens, respiceretur a consternatis terrore necis
aut barbarici servitii; quos inopes, nudos, sine
lare ac tecto errantes, passim videres concitatis-
simo passu currere quo salutis in tuto collocandæ
spes quemque invitaret, cætera cœlesti permittentes
providentiæ.

22. *Recessus Alanorum e ditione imperatoris, et de
actis ea occasione magni domestici Raulis.*

Tunc Alani soluti officio militiæ, quod spatio
pactæ in trimestre moræ sine promissorum exhibi-
tione præterito liberatam fidem suam arbitra-
lantur, fretum ad Callipolim trajicere decreverunt.
Contra imperator retinere illos conabatur, missis
Constantinopoli sedulitate magna ministris idoneis,
qui et blanditiis verborum et delinquentis munerum
barbaros, quantum possent, a transfretandi consilio
revocarent. Ac metu ne non id satis efficax obsta-
culum invisæ ac formidatæ sibi abire cupientium
trajectioni foret, destinavit eodem, quo vim sua-
sionibus misceret, sat magno copias numero, im-
positio ipsis duce magno domestico Alexio Raulo,
quem constitutum in ætatis flore Michael despota
generum adsciverat, ardentibus ad id impulsus
studiis officiisque Augustæ Theodoræ, quæ nihil
artis industriæque omiserat in ea sibi vehementis-
sime desiderata affinitate peragenda. Huic misso
imperator cum plerisque imperii copiis dedit in
mandatis, primum quidem ut allegatis ad Alanos

Α ἀφαιρεῖσθαι καὶ ὄπλα· μηδὲ γὰρ δίκαιον εἶναι συν-
όλως πρὸς τὰς τῶν βασιλέων διαπειθεύοντας προστά-
ξεις, καὶ μὴ θέλοντας συμπαρτεῖναι βασιλεῖ, οὗς ἐπ'
αὐτὸ τοῦτο καὶ προσηγάγετο, ἔπικον [P. 22f] ἐπι-
θαίνειν καὶ ὄπλα χρῆσθαι οὗς τε τοὺς οἰκείους
ἀφελόμενος σφίσι ἐδίδου, καὶ ἅ παρήγων αὐτῆς
γυμνοῦς; καὶ ἀνόπλους ὄντας ἱκανῶς ὥπλιζεν. Ὁ μὲν
οὖν βασιλεὺς οὕτως ἐκέλευε, καὶ ὁ ἐπὶ τούτῳ σταλαίς
οὕτω τοὺς τοῦτ' ἐροῦντας ἀπέστειλεν· οἱ δὲ ἅπαξ
ἀφηνιάσαντες, συμπλέκοντες καὶ προφάσεις ὡς ἐπὶ
χρόνον ταλαιπωρήσαντες οὐχ οἷοί τ' εἶναι παραμένειν
καὶ εἶναι, ἀλλ' ἀνέσει δόντες μετρίᾳ πάλιν ἀποστρα-
φήσονται, ταῦτ' ἀπολογούμενοι πρὸς ἐκείνους τὴν
πορθμὸν διαπεραιούοντο. Πλὴν κάκεινοι τὴν ἐφ' ἑαυ-
τοῦς ἐγγείρησιν ὑποτοπάζαντες οὐτ' ἀνὰ μέρος
ἐπέρων, οὐτ' ἐπὶ τὸν συνθήτῃς ἀποβάσεως τόπον,
ὅπου καὶ κατὰ προσδοχὰς ἴσταντο διεφίξοντες κατὰ
τέως, ἀπέβαινον, ἀλλ' ἅμα πολλὰς φορητοῦς κατα-
σχόντες καὶ ἐμπληράμενοι ἐδοχμαζόν τὴν ἀπίθειαν,
καὶ ἅμ' ἀπέβαινον καὶ ἅμ' οἱ πλείους ὥπλιζοντο,
πλὴν οὐκ εἰς φανεράν μάχην, ἀλλ' ἐφ' ἧ μόνον ἐαυ-

hominibus tractandi peritis, argumentis preci-
busque conaretur eorum transitum 320 impedire:
sine frustra in hoc essent officia omnia verborum,
et missi dissuasores nihil proficerent, saltem illis,
antequam trajicerent, equos eriperet et arma.
Periniquum enim esse, nec ulla ratione toleran-
dum, barbaros post nomen datum militiæ Romanæ
obtemperare imperatoribus præfracte renuentes,
nec sibi adesse dubio suo tempore volentes, quos
magnis ad hoc ipsam in illorum miseram fortuna
beneficiis auctorasset, abire etiam onustos opima
præda, equis invectos instructosque armis quæ
ipsis imperator, quem desererent, inermibus et
inopibus, propriis detracta militibus attribuisset.
Hæc erant ad Raulum Andronici mandata. Quibus
ille obsequens, qui talia edicerent Alanis misit.
At hi mordicus hærentes dudum capto consilio,
certique, quod semel excussissent frenum, nun-
quam amplius recipere, prætextus necebant, excu-
santes haud se plene ab imperatoris militia rece-
dere, sed sibi necessariam post nimis diu conti-
nuatos expeditionis labores brevem requiem cap-
tatum seorsum ire, mox refectis per eam viribus
ad Augusti signa redituros, tunc arma et equos
quæ acceperant cum propriis corporibus iterum
in obsequia Romanorum impensuros, quæ ideo
sibi relinqui æquum esset. Hæc simul allegabant,
simul parabant usurpabantque transmissionem
freti, non illi quidem una omnes palam aut eo-
dem universi loco (verebantur enim, si hoc age-
rent, ne impetum in eos Romanus exercitus fa-
ceret), sed per manus dispersi et clam, ex quibus
trajici non erat solitum, aversis a conspectu li-
toribus solventes; per quæ dispositis agminibus,
occasiones transfretandi expectabant, arripiebant-
que simul se obtulerant. Quam ad rem onerariis
multis occupatis, occulte illas complebant, variis-

τοῖς περιποιήσαι τὴν τῆς δοκούσης ἀτιμίας ἀπέδρα-
 σεν. Ἄλλ' ἐκατέρωθεν καὶ οἱ ἀμφὶ τὴν μέγαν δομέ-
 σικον, θέλοντές τι πράξει καὶ γ' ἀτιμίαν καὶ αὐτοὶ
 ἐκφυγεῖν τὴν δόξην δειλίας ἐπιτρέψασθαι σφίσι μέ-
 λους, ὑπάλίζοντό τε καὶ τῶν Ἰππων ἐπέδαινον.
 φιλονεικία καὶ μάχη τις φυλετικῆ συνεβήγγυτο·
 εἰ γὰρ καὶ γένει διεφέρον τὰ στρατεύματα, ἀλλ' οὖν
 ὑπὸ μίαν ἀρχὴν τὴν βασιλικὴν ἤγοντο, καὶ ἦν ἐμφύ-
 λιος ὁ πόλεμος, ὅσον εἰκάζειν. Ὄθεν καὶ ἀκροβολι-
 στός ἀλλήλων ἐπειρώντο, καὶ σαριτταῖς ἐβαλλον
 ὑπεικόντες. Ὁ τοῖνον μέγας δομέσικος Ἰσα; ὑμίνῃ
 καθισταμένος τὰς πράξεις κατανοῶν, ὕδριοπαθῶν
 ὄντων αὐτοῦ παρόντος, ἐκ βασιλείας, ὄντος τοιοῦτου,
 αὐτὸν πολεμῆν πειρῶνται καὶ ἀντιτείνειν τολμῶσι
 πρὸς βασιλικὴν κέλευσιν, τὴν κοντὸν ἀνὰ χεῖρας
 ἔχων θυρῶν τε φέρων φορῶν τε θύρακα ἐμπίπτει
 αὐτῶν Ἄλανος ὡς ἐπέξων μόνον φανείς. Κόκκινος μὲν
 ὄπωπὴν τῆς μάχης διακονοῦμαι καταστολήν, εἰς δ'
 εἰσέεικον ἐν ἀφανεί μάλιστα Πάνδαρον καὶ ὀστῶ
 βίαιε, καὶ καίριαν οὐ κατ' ἐκείνον τὴν πληγὴν δι-
 ῶσι. Τοῦτου δὲ γεγονότος τό τε πλῆθος ἀνεστάνη

καὶ ἀμφοτέρωθεν τοῖς μὲν ὀδύνη, τοῖς δὲ δόος περι-
 ἴστατο· καὶ τοῖς μὲν μετέμελε τῆς ἐπὶ θατέρου
 ὀρμηῆς, οἱ δὲ ξυνιέντες ὀπολος ἀνέβριπται σφίσι κύ-
 βος, τοὺς τὰ πράγματα παρσυχόντας μεθ' ὅτι κλει-
 στής τῆς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους παραιτήσεως ἤτιών-
 το, καὶ βασιλεὶ ἐξήττων ἀπολογεῖσθαι. Ἐδεδίεσαν
 γὰρ, ὡς εἰκός, μὴ σφίσι κατόρξοι τοῦτο μεγάλων
 [P. 222] κικῶν ἐπὶ μέσῃ τῆς Ῥωμαίων διαγούσι,
 καὶ ἅμα δυσωπούμενοι, εἰ βασιλεὺς μὲν ξενотροφεῖν
 ὄσον ἐφ' αὐτοῖς αἰρούμενος ἐλπίδο; ἀγαθῆς εἴχετο,
 αὐτοὶ δὲ τοιαύτας ξενίας ἀνταπεδίδουν, κακοῖς τῇ
 ἀγαθὸν ἀμειδίμενοι. Διὰ ταῦτα καὶ βασιλεῖα μὲν
 πέμποντες καθικέτευον, ἐκείνοις δὲ παρεδίδουν καὶ
 Ἰππους καὶ ὄπλα, καὶ ἀνθ' ὀπλιτῶν καὶ Ἰππέων πεζοὶ
 καὶ ἀνοπλοὶ ἤσαν, εἰς, πάλιν βασιλεὺς αὐτοῖς ἰκε-
 τεύοντας δέχεται, συγγινώσκων σφίσι. Ἄλλὰ ταῦτα
 μὲν ἐς τοσοῦτον.

καὶ. *Περὶ τῶν προσβαλουσῶν τῇ πόλει Βενετικῶν
 νεῶν.*

Συνέθη δὲ πρὸς τοῦτον, τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τῆ πέ-
 ρυσι καὶ ἡμέρας ταύτης, προσβαλεῖν τῇ πόλει ἐξ

que prætextibus dimittabant, obliquis simulationi-
 bus reipsa occupantes facere id ipsum in quod
 claudendi Romanorum obstantium assensum obno-
 xie conari videbantur. Idque dum maxime sic
 clanculum administraretur, magna ipsorum **321**
 pars in armis se ostentabat, non animo (quod
 quidem præ se ferrent) in apertum certamen ve-
 niendi, sed ut obtentu illo ac specie in ordine stan-
 tium legerent ignominiam arcano præsumptæ
 fertivæ discessionis. Verum aliunde indignanti-
 bus iis qui cum magno domestico erant, et igna-
 viæ turpissimæ ipsorum imputatum iri reputanti-
 bus, si otiosi testes perfidiae barbarorum assiderent
 et illud sibi coram tantis exercitus a manu fugi-
 vorum pateretur, infamiam inertiae, agendo
 strenue quod res posceret, prævertere statuerunt.
 Armis igitur assumptis equisque conscensis com-
 mittere civile prælium cœpere (civile id bellum
 dixerim, quod etsi Romanos inter et barbaros,
 tamen inter eos qui utrinque Romano imperatori
 sacramento dixissent gerebatur), sed quocumque
 dicendum sit nomine, certamen tunc certe con-
 tractum est, velitationibus primo libatum, et sa-
 rissarum eminus contrario hinc inde jactu. Hæc
 videns magnus domesticus, et tractationem cum
 hæctenus subditis tranquillam processisse in-
 telhigens usque in contentionem invicem infe-
 stam, nihil jam minus a vero hostili discidio ha-
 bentem, contumeliam interpretatus propriam quod
 se coram, vices illic imperatoris gerente, tanta
 etiam aliunde dignitate conspicuo, ausi Alani
 essent non modo detrectare imperium Augusti,
 sed et repugnandi conatum expeditissent telis
 palam intorquendis, galeatus, ut erat, loricatusque
 ac contum manu tenens objecit se Alanis, quasi
 quidem sic se pugnam circumpturum animo ac spe

præsumens autumabat, unus autem Alanorum in
 occulto imitatur Pandarum, sagittamque in eum
 jacit, sed alio quam ille successu: non enim sum-
 miam duntaxat, ut Pandarus Menelai, perstrinxit
 telo cutem, sed altam et lethalem penitus in Raulis
 vitalia plagam pertulit. Quo facto percussa utrin-
 que repressaue multitudo est, hinc quidem Ro-
 manis dolore, inde autem Alanis metu consterna-
 tis. Atque illos quidem pœnituit lacessivisse
 barbaros: illi autem reputantes quantam in **322**
 aleam res vitasque suas præcipiti eo facto con-
 jecissent, eos qui occasionem, irritando suos, in-
 viso execratoque ipsis facinori præbuissem, cum
 sollicita sui excusatione, apud Romanos accusa-
 bant, deducique ad imperatorem, audiri que ab eo
 dum illata purgarent crimina, quærebant. Hæc
 ut sic anxie agerent causa ipsis erat gravissima
 formido, ne hoc illis initium exitium malorum
 foret, utique in media Romanorum, quos tam atro-
 citer læsissent, ditione deprehensis. Subibat etiam
 verecundia ex memoria insignium in ipsos bene-
 ficiorum Augusti; qui cum eos gratuita benevo-
 lentia liberalissime excepisset ac tractasset ho-
 spites, sperans mutuan ab iis gratiam, ipsi tam
 inhospitale inhumanumque scelus illi reposuissent,
 malis bona compensantes. Itaque missis ad im-
 peratorem supplicibus legatis veniam deprecaban-
 tur, Romanis interim præsentibus arma quæ
 repetierant equosque reddentes, exhibentesque
 sese miserabili specie ex cataphractis incrimis, ex
 equitibus pedites, quoad iterum imperator ipsos
 supplices excepit, iis ignoscens. Sed de his hæc-
 tenus.

23. *De appulsis ad urbem Venetis navibus.*
 Contigit autem ante hæc anno huic superiori,
 sed eodem mense ac die quibus modo narrata
 gesta sunt, appellere ad urbem ex Aquileia trirenes

Ἀκουιλίας τριήρεις Βενετικές, πλὴν οὐ κατὰ τοιαύτην κρίσιν καὶ πάλιν, ἀλλὰ τῶν ἐνεχυρασθέντων πραγμάτων διὰ τὴν τότε πυρπόλησιν ἐνεκα. Οἱ δὲ ἔπει κατὰ τὴν Θεσσαλονικίην πέμποντες, ἐκεῖ βασιλέως διάγοντες, οὐδὲν ἤνυσον, ἀλλ᾽ ἔγνωσαν τὰ περὶ τούτων ἐνεργέστερον μεταλθεῖν. Καὶ δὴ τριήρεις μὲν πλείους τῶν δωδεκά ἡτοιμασμένοι, προσβεβημένων καὶ πειρατικῶν ἐτέρων ἑπτὰ, τῇ Βυζαντίδι προσβάλλουσι, καὶ μεσημβρίας Σαββάτου φανέντες μεθ' ὅτι πλείστης κορύζης, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν πειρατικῶν ἀπήνεσαν ἐπαγόμενοι, τὸν λιμένα τὸ [P. 223] Κέρας εἰσπλεύσαντες καὶ καταναικῶν τῶν ἀνακτόρων ναυλοχησάμενοι δεινὰ τοὺς προσχώρους ἐπίουσι, καὶ τινε θημωνία ἐκεῖ που ἱσταμένη πῦρ ἐνιδίτιν, οὐτόσον εἰς ζημίαν τῶν κεκτημένων ὅσον εἰς χλεύην. Βασιλεὺς δὲ τὴν μὲν ἐξ ἰδίων τριήρων ἀντιπαλάμην μὴ ἔχων ἀντικαθίστην (τὸ ναυτικὸν γὰρ πρὸ χρόνων ἀπέσβεστο· κἀν ποῦ τινε περιήσαν ἔτι ὡς μὴ τοῦ παντός καθάπαξ ἐκλείψαντο, κατὰ χρείας ἄλλας ἔτυχον ἱσταλμένοι) ἐν ἀμφιβόλῃ ἦν τοῦ τι δεῖ ποιεῖν. Ὅτε μὲν οὖν εἰς τὴν ἐκείνων ἀποπέλειε

τὸλμαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀλιγωρίαν, οὐ σύνθησε σφίσι τὸ τὸλμημα ἔν, τὴνίκα καὶ ἀνθίστασθαι ἐδικαίου καὶ κακῶ, πράττειν πειρᾶσθαι τοὺς ἐπιόντας, ἐς δὲ καὶ μαθεῖν σφῆς ὡς ὑπὲρ τὸ δέον ἐγγειροῦσιν ὅτι δ' αὐτοῖς εἰς τοὺς ἀποδηρομένους φόνους ἐνεπέθειν καὶ τὴν ἐν κενοῖς ἀντικατάστασιν καὶ τὸν ἀναγκαῖον κίνδυνον ἀφορήσῃ, παυτὶ δικαίῳ μᾶλλον ἢ ἐκείνῳ συνομολογεί. Μηδὲ γὰρ εἰς μακρὰν καὶ τούτους γνωσιμαχῆσαντας ἐπιστρέφθαι καὶ ξυγγινώσκειν δεῖσθαι. Εἶναι τε καὶ ὀλίγου πόνου τε καὶ δαπάνης ναυπηγεῖσθαι Ῥωμαίους, εἰ μόνον αὐτῆς κελύει· κἄν ἦσται δὲ σφίσι τὸ φρόνημα ἐκλειπτουσῶν τῶν τριήρων, αὐτὸν κελύειν, καὶ συνεστραχησῶν ἐν ὀλίγῳ καταπίπτειν αὐτοῖς καὶ ταπεινοῦς γίνεσθαι. Ταῦτ' ἐννοούμενος ἀνέστειλε τὰς ὁρμὰς τῶν πολλῶν, οἳ δὲ καὶ ζηλοτυποῦντες ὅσον εἰ οὗτοι κατὰ Ῥωμαίων οὕτως ἐπέβησαν, καλὴν ἔλεγον γεφυροῦν ἀλίαν καὶ φορητοῖς, ὡς τινεσ συνδέσμουσ ἐχούσαις καὶ τὰς καθευρεθείσας ἐνταῦθα μεγάλας ναῦς, τὸν τοῦ Γαλατᾶ πορθῶν, καὶ παρ' ἐκάτερα τοξότας τε καὶ σφενδονήτας στήσαντας οὕτως ἐπιχερεῖν τοῖς ἐντῆς

Venetis, verum non ob eandem quam prius causam oppugnandorum Genuensium, sed animo extorquendæ liberationis pignorum, quæ dudum imperator de Venetis urbis inquilinis ceperat, quoad multam persolverent indictam ad compensationem damni per incendium a classe tunc Veneta Galatæ immissum Constantinopolitanis et Genuensibus illati. Etenim Veneti postquam legatione Thessalonica missa, cum imperator ibi degeret, nihil profererant, aliam putarunt ineundam sibi rationem ei malo efficaciter medendi. Triremibus igitur tredecim paratis, hisque adjunctis 323 aliis septem piraticis navibus, Constantinopolim invehuntur, et meridie diei Sabbati apparentes audacissimo fastu, mistaque arrogantæ feritate piratica, portum Ceras dictum inveniunt, et e regione Imperialis palatii statione fixa grassantur hostiliter in circumquaque vicinos ei loco talisque contiguos; ne illic forte posito manipulorum tritici acervo ignem injiciant, injuria non tam ob damnum quam ob ludibrium et contumeliam acerba. Imperator quas tunc Venetis opponeret triemes proprias non habens (navalis enim imperii apparatus dudum neglectus evanuerat; et si quæ naves adhuc utiles ex eo superfuissent, aliis de causis alio missæ longe aberant) anceps animi erat quid tali tempore consilii caperet. Atque hinc quidem dum Venetorum audaciam et sui contemptum, ultra quam hactenus consuissent, modo primum progressa reputabat, sane stimulabatur ad vindictam, et æquum censebat mala malis reponere conari, ut facti discerent ultra fas omne sese temere protractos. Rursus autem dum cædes ex conatu resistendi existuras cogitabat, dum infirmitatis eum suæ conscientia monebat quam vanas et impares rei tantæ ad manum copias haberet, denique dum ex apparatus successus augurans horreret ad ima-

ginem periculi, in quod rempublicam necessario conjiceret certamine tali tempore cum paratioribus temere tentando, aliam potius quamlibet quam per vim et arma ejus propulsandæ injuriæ sibi viam ineundam statuebat. Et succurrebant interim ei commodum faventes isti moderationi cogitationes, secum utique blandiente sibi animo versanti, brevi existimata inter navarchos Venetos ex sententiarum contrarietate discordia, sponte omnes recessuros ultroque veniam perperam actorum rogaturos. Nec vero magni fore aut laboris aut sumptus resistere Romanam classem. Juheret solummodo 324 ipse: brevi tempore structis instructisque navibus navalem, qualis prius fuerat, imperii potentiam metu justo percussuram audaces exteros; qui uti sic insaniendi confidentiam ex observata rei maritimæ Romanæ debilitate sumpsissent, sic eosdem visis Augusti jussu reparatis armatisque momento triremibus tumorem insolentem compressuros, humilesque ac supplices pacem oraturos iterum. His occupatus mentis in spes blandas pronæ benominatis sensibus, repressit imperator impetus multorum, qui generosæ ejusdem æmulationis instinctu, rati rem indignam nec tolerabilem contumeliam, tantum hos advenas adversus Romanos efferre sese ausos, ne impune temerariam insolentiam ferrent, optimum factu aiebant congregare naves omnes piscatorias onerarias et majores alias, quæcunque tunc circa nostra littora reperirentur, hisque continua serie invicem ligatis velut ponte quodam consternere medium inter Galatam et urbem fretum, tum dispositis super hinc inde sagittariis et fundibulariis, telis petere intra jactum inde positas Venetas naves. Hoc illi suadebant; consiliumque apparebat optimum. Nam præter eos qui jam ex utroque litore Venetis eo progressis imminebant, præterque quos modo memorabam

συνεβούλευον. Καὶ τὸ βούλευμα ἄριστον κατεφαίνετο· ἅμα γὰρ τῶν παρ' ἐκότερα τεταγμένων καὶ ὄσους αἰ ψῆς ἐχόντων, οἱ ἀπὸ τῶν τειχῶν ἰστάμενοι μόνον αὐτίρχεις ἐδόκουν ἰσὶς παμπομένοις καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν τειχῶν πέτραις καταβάλλειν εἰς τέλος καὶ ἀφανίζειν τοὺς ἐπιόντας. Ὅθεν βασιλεὺς τὴν εἰσοδὴν κινδυνώδη κρίνων Χριστιανικοῖς ἔθνεσιν οὐδ' ἄλλως ἤφει, ἐνεδίδου δὲ μᾶλλον ἀναβάλλων τὰς ὁρμὰς [P. 221] ἐμπιπλᾶν.

κδ. *Περὶ τῶν κατὰ τὴν νῆσον Πριγκίπων τελευσθέντων τοῖς πειραταῖς.*

Ἄλλ' ἐκείνοι μὴ ἔχοντες πλέον ποιεῖν ὧν ἐπραξάν, ὡς ὀργάνοις τῆς σφῶν μανίας ἐχρῶντο τοῖς πειραταῖς, οἱ καὶ αὐτοῦ χειρὶ τῆς Πριγκίπων νήσῳ προσίσχουσι, καὶ οὐχ ὅπως τοὺς ἐν αὐτῇ πάσαις καταφύγειν, ἀλλὰ καὶ λαθὼν ἱκανὸν ἐκ Πηλοπονησίων, ἄρτι τὰς τῶν Περσῶν ἐκφυγόντα γείρας καὶ τῆδε καταφύγοντα, ἐξηνδραποδίσαντες πράγματα μὲν σκυλεύουσιν, ἀνθρώπους δὲ κατασχόντες ἐν ναυσὶν εἶχον, καὶ ἐπ' ἑφ' ὁρατὰ ἐκείνους ἠπισίλουν παρῆναι, εἰ μὴ τὰ πρῶτα ἄξια καταβείτο, κρημνύνοντα; καὶ αἰκίζοντο καὶ σφάττειν ἔτοιμοι ἦσαν, ἔλεεινὴν θάαν

μέσον θαλάσσης ἰστῶντες, καὶ τὰς τιμὰς παρὰ βασιλείῳ; κατ' ἔλεον ἀναγκαῖον λαθεῖν ἐλπίζοντες. Διὰ τοῦτο καὶ πόνοσ' οὐχ ὁ τυχῶν κρατοῦντι, εἰ φεύγοντες Πέρσας οἱ δειλοὶ χειρὶ πειρατῶν ἐμπεπτώκεσαν, οὐκ ἄλλως καιρὸν τοῦ θαρρῆναι ἐχόντων εἰ μὴ ἐξ ὧν ὀμπιχοῦσιν σφίσιν ἑαυτοῖς, οἷς δὴ πολλάκις καὶ βασιλικαὶ συμβεβήκασι χάριτες. Ῥωμαῖοι δὲ παρ' αἰγιαλοῦ ἰστάμενοι τὴν δεσινὴν κατεστύγουν θείαν καὶ τὴν πά' οἱ ἀπολοφύροντο. Οἱ δὲ γε καὶ ἀκμητέες εἰς ὄπλα ἦσαν, καὶ Ὀδυσσεύς, ὡς ἐκείνος ἐπὶ τὴν Σκύλλαν, οὕτως οὗτοι πρὸς ὁρμὰς ἐπ' ἐκείνους προΐσχυοντο· πλὴν κατ' ὄψιν καὶ μόνην τὸ ἀμυντικὸν περιέστατο. Τοὺς μὲν γὰρ ὁ αἰγιαλὸς εἶχε σφραδάζοντα τὰς ὁρμὰς ἐφ' ὧπερ ἀμύνοντο, οἱ δὲ παρὰ μόνην τὴν θάλασσαν ἀλώσιμοι ὄντες, καὶ τίνων οὐκ ὀσθενέστεροι; Ὅμως ὡς ὀχυρώματα τῆς θαλάσσης χριόμενοι, ἐξ ὅτι καὶ ἐδόκει σφίσι τοὺς ἐν χειρὶ διετίθουσι, οἱ δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς Σκύλλης εἰκόνιζον, χεῖρας ὀρεγύνοντα; τοῖς ἐξωθεν καὶ θρήνους ἔλεεινῶς κλάζοντες. Οὐπω πᾶν ἡμᾶρ τετέλεστο, καὶ βασιλεὺς ἀγγελλόμενα τὰ δεσινὰ ἐνεπολοῦν οἶκτον· καὶ δὴ στήσας τιμὴν τοῖς οἰκτροῖς τεσσάρων χιλιάδων χρυσῶν

janulatores e navibus, vel qui pinnas moenium superne obtinebant, si tela et petras muralibus ballistis in subjectam Venetam classem demitterent, vel soli sussecturi videbantur perdendis funditus planeque ad nihilum redigendis temerariis aggressoribus. Verum imperator, pugnam illam Christianis gentibus periculosam judicans, nequaquam acquievit, sed remisit potius omnem repugnandi impetum, incertis et sine fine pendentibus deliberationibus indulgens, spatiumque sic Venetis liberam concedens impune peragendi quod cuperent, urbi atque imperio procaciter insultando.

21. *De iis quæ piratæ in insula Principum egerunt.*

Quod ultra cum illi viderent se haud jam quidem amplius posse facere, ut instrumentis furoris ipsorum usi piratis sunt. Hi nocte insculta ad insulam Principum appellunt, ibique non solum veteres loci incolas, **325** sed et recens eo adventum sat numerosum e Pelopithis populum, qui modo manus Persarum effugerat, et illic asylum reperisse se putabat, servituti subjiciunt, rebus eorum omnium direptis. Nec eo contenti miseros in naves tractos a diluculo cæperunt ditius minus et cruciatibus urgere, ut pretia redemptionis quantâ ipsi præmississent solverent, suspendentes, varie loquentes et trucidare se paratos exhibentes. Illic fiebant in oculis Romanorum e littore adverso spectaculum. Exstabatque e mari medio miserabile spectaculum eo artificio a latronibus constitutum, ut a misericordia imperatoris pecuniam extorquerent, qua infelices illos pœnis ac neci eximeret. Fuit revera admonitio de his Augusto peracerbus nuntius, dolorque non vulgaris reputanti deploratissimam horum sortem, qui Persas fugatos in manus piratarum incidissent, ea sola fi-

ducia tantum audentium quod a Venetis classem in propinquo habentibus protegi se scirent, quippe quibuscum latrocinii societatem inivissent, hominibus tamen, a quibus nihil minus expectari debuisset, si sensum ullum grati animi haberent, utpote qui ab imperatoribus crebris fuissent beneficiis affecti. At Romani sparsi per littora dum hæc intuentur, horribile spectaculum execrantes, infandam calamitatem incredibili mœrore deplorabant. Quidam etiam eorum in ævi flore manu prompti ruebant ad arma; et Ulyssens, et ille olim adversus Scyllam, sic illi contra piratas impetus ostentabant. Cæterum specie tenuis sola totus ille auxiliandi ardor eminebat. Nam nostros frustra minantes et conatu vano consumentes iras detinebat littus: piratæ vero in mari solo, ubi erant, capi poterant, per se illi quidem delibissimi omnium, nisi pontus ipsis vice mœnimentum circumdatus facultatem fiduciamque daret: avare crudelitatis in miseros quos tenerent, prout **326** liberet, exercendæ. Atque hi quidem sub immani scelestissimorum ævitia gementes, quæ de Scylla feruntur, præsentabant, manus protendentem ex adversa ripa spectantibus, et luctuosis ejulatibus misericordiam implorantes. Nondum dies totus effluxerat, cum hæc Augusto nuntiata expugnarunt misericordem ejus animum, ut conveniret cum illis carnificibus de lytro miserorum quos vexabant, ac statim missis ad piratas quatuor millibus nummorum captivos ab iis cunctos reciperet. Quo facto misit ad præfectum classi Venetæ, qui a se illi insolentem amentiam impudentemque audaciam exprobraret, quod cum eum ad viciniam urbis appulsum oportuisset legatos ad se mittere, ac quæ haberet de communibus negotiis et propolis rationibus tractanda exponere, ipse contra ducem se

νομιζμάτων τοὺς πάντας εἰλήφει. Καὶ τότε [P. 225] Ἀ κατ' ἤματα πρὸς τὸν τῶν νῆων ἡγεμονεύοντα τὴν ἀπόνοιαν κατωελδίσει καὶ τὴν τόλμαν, οἷς ὅτι πρὸν πρῶσβειαν πέμπειν καὶ πρὸς αὐτὸν εἰς λόγους καθίστασθαι, περὶ τῶν κατὰ σφᾶς δικαίων λέγοντας, οἳ δὲ πειραταί, μηχανήντας τὰ ληστῶν σὺν ἐκείνοις πράττειεν. Ταῦτα λέγων τοῖς μηδὲν ἄλλο προτεινόντων ἢ τὴν τοῦ κοινοῦ σφῶν συνεδρίου πρόσταξιν, ἐπεὶ τούτους καὶ τούτοις τῶν αἰσχίστων ἔργων μετέμελεν, ἰκέτης τοῦ λοιποῦ ἀντ' ἀντιστατῶν εἶχε καὶ εὐπειθεὶς πρὸς εἰρήνην τοὺς πρὶν ἐχθίστους, εἰ λύοντο τὰ ἐνέχυρα· τὰς γὰρ σπονδὰς καὶ αὐτοὺς θέλειν, καὶ ἀξιούειν ἐπὶ ταύταις ἐπιταχθῆναι λυομένων μόνον τῶν κατὰ τὰ ἐνέχυρα διαμριστητήσεων. Ταῦτ' ἐκείνοι μεταβαλλόμενοι καθικαίτευσον, καὶ βασιλεὺς κατένευε τὰς ἐπὶ χρόνους σπονδὰς προσέμενος, καὶ οὕτω πρῶσβειαν σταλάμενος τῆς εἰρηναίας ἐτάμετο. Πόνος γὰρ ὁ τῶν Περσῶν ἤπειγεν ἄλλος, κυκλόντων ὡσπερ ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν τὴν ἀνατολὴν ἅπασαν. Καὶ ἀλλαχού μὲν ἄλλοι κίβουνοι τοῖς ταλαιπώροις Ῥωμαίοις περιεστῆκισαν, τὰ δὲ κατὰ Μεσοθινίαν πᾶσαν καὶ ἀπανέστησαν σφαλέντος τὰ μεγάλα τοῦ εἰς ἡγεμόνα τούτων ταχθέντος Μουζάλωνος.

ac stipatorem latronibus delisset, iis se admiscens, et sævis ipsorum grassationibus cooperans. Hæc Veneti audientes nihil aliud quod obtenderent habuerunt quam mandatum senatus ipsorum: mox tamen nonnullo, ut apparebat, pudore confusi, ac penitentia correpti turpissimorum actorum, supplices se deinceps Augusto subiecerunt, qui hæcenus adversarii obstiterant. Significarunt se ex modo infensissimis pronos nunc fore ad bona fide incundum pacis sædus, dummodo pignora liberarentur. Concordiam enim cum imperio eorum reipublicæ probari et placere; ac velle se renovare illam iisdem quibus olim coaluisset conditionibus ultro subeundis. Unam ob stare controversiam de pignoribus, qua sublata nihil jam impedimenti futurum sit. Addebant preces ut consentire in remissionem pignorum imperator vellet; quod et ab illo impetrarunt, admittente libenter ac suis rebus expetibile ducente sædus quod illi offerebant in annos plurimos. Misit ergo legationem ad Venetos, quæ de pacis cum iis legibus conveniret, ita tunc cogente calamitate urgentissima tumultus Persici, 327 barbaris istis cuncta late inundantibus, et Orientem jam totum a mari ad mare una circum indagine comprehensum tenentibus. Sed et alia aliunde pericula miseris Romanis imminabant. Et Mesothinia quidem universa perisse funditus nuntiabatur, Muzalone qui ei præfectus fuerat, gravissima offensione belli prostrato.

25. *Clades hetæriarchæ Muzalensis prope Nicomediam.*

Mensis siquidem Julii die vicesima septima, circa Bapheum (locus hic prope inelytam Nicomediam), Atman cum suis multorum millium numerum explentibus improviso apparens et subito

κατ' ἤματα πρὸς τὸν τῶν νῆων ἡγεμονεύοντα τὴν ἀπόνοιαν κατωελδίσει καὶ τὴν τόλμαν, οἷς ὅτι πρὸν πρῶσβειαν πέμπειν καὶ πρὸς αὐτὸν εἰς λόγους καθίστασθαι, περὶ τῶν κατὰ σφᾶς δικαίων λέγοντας, οἳ δὲ πειραταί, μηχανήντας τὰ ληστῶν σὺν ἐκείνοις πράττειεν. Ταῦτα λέγων τοῖς μηδὲν ἄλλο προτεινόντων ἢ τὴν τοῦ κοινοῦ σφῶν συνεδρίου πρόσταξιν, ἐπεὶ τούτους καὶ τούτοις τῶν αἰσχίστων ἔργων μετέμελεν, ἰκέτης τοῦ λοιποῦ ἀντ' ἀντιστατῶν εἶχε καὶ εὐπειθεὶς πρὸς εἰρήνην τοὺς πρὶν ἐχθίστους, εἰ λύοντο τὰ ἐνέχυρα· τὰς γὰρ σπονδὰς καὶ αὐτοὺς θέλειν, καὶ ἀξιούειν ἐπὶ ταύταις ἐπιταχθῆναι λυομένων μόνον τῶν κατὰ τὰ ἐνέχυρα διαμριστητήσεων. Ταῦτ' ἐκείνοι μεταβαλλόμενοι καθικαίτευσον, καὶ βασιλεὺς κατένευε τὰς ἐπὶ χρόνους σπονδὰς προσέμενος, καὶ οὕτω πρῶσβειαν σταλάμενος τῆς εἰρηναίας ἐτάμετο. Πόνος γὰρ ὁ τῶν Περσῶν ἤπειγεν ἄλλος, κυκλόντων ὡσπερ ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν τὴν ἀνατολὴν ἅπασαν. Καὶ ἀλλαχού μὲν ἄλλοι κίβουνοι τοῖς ταλαιπώροις Ῥωμαίοις περιεστῆκισαν, τὰ δὲ κατὰ Μεσοθινίαν πᾶσαν καὶ ἀπανέστησαν σφαλέντος τὰ μεγάλα τοῦ εἰς ἡγεμόνα τούτων ταχθέντος Μουζάλωνος.

Μηνὸς γὰρ Ἀυθεστηριῶνος εἰκοστῆ καὶ ἐβδόμῃ περὶ ποῦ τὸν Βαφέα (χώρος δ' οὗτος περὶ τὴν θυμασθὴν Νικομήθειαν) Ἀτμὰν σύναμα τοῖς ὄμοι αὐτὸν εἰς χιλιάδας πλείστας ποσουμένους ἐπιστάς αἰφῆ, μάλλον μὲν οὖν — ἀλλ' ἀναληπτέον τὸν λόγον ἀρχήθεν. Ἀλῆς γὰρ Ἀμούριος σὺν ἀδελφῶ Ναστρατίῳ τῷ παρὰ Ῥωμαίοις [P. 226] ἐπὶ χρόνους ἐμμερῶσιν, τοὺς περὶ τὴν Κασταμόνα Πέρσας προσεταιρισάμενος, Ῥωμαίους κακῶς ἐπόσει. Καὶ τῶς περὶ ποῦ τὸν Πόντον καὶ ἐνδοτέρω, πέραν Σαγγάρεως, τῆς ἀλαστορίας ἐπιδεικνύμενος τῇ καθ' αὐτὸν ἀσφαλείᾳ ἀπέσιγτο τῶν ἐπίταδε, ὠγκώθη δὲ τὰ πλείστα ἐκ πλείονος καὶ τῶν ἡμετέρων καθυπερηφανεύετο ἐξ ὅτου τὸν τοῦ Ἀζατίνῃ σουλτῆν υἱὸν τὸν Μελχ Μασούρ ἀπεκτόναι προπολεμῶν, ὃς δὴ τῷ πατρὶ συμπροφέρων ἐφ' ἱκανὸν τὴν πλάνην κατὰ τὰ βίβρις, ἐξ ὅτου περ ἐκείνος Ἄνθωθεν ἀπελύετο, καθὼς καὶ φάσαντες ἔειπον, ἐξ ἀνθρώπων ἐκείνου τῆδε γεγονότος περαιούται τὸν Εὐξείνιον, καὶ θυμαίῃ προσσχόν, μακρόθεν τὸν Τοχάρων Κάνιν, ὡς αὐτὸν φάσειν, Ἀργάνην δώροις ὑποποιούμενος, ἐνευθεν

irruens — sed melius fuerit rem aliquanto repetitam altius a suis retro ducere principis. Hales Amurius cum fratre Nastratio, qui diu apud Romanos obses fuerat, Persis qui Castamoni parebant in suam societatem traxit Romanos infestabat. Sed quodam tempore moderatius quam postea: satis enim habens initio regionibus circa Pontum et interioribus ultra Sangarim licentissime insultare, ferociam illic securissime ostentans suam, abstinerebat omni citiore versus urbem tractu. Inflatus tamen deinde est insolentiore confidentia, resque nostras arrogantissime despexit, ex quo Melec Masur Asatini sultanis filium bello victum interfecit. Is Melec patri diu socius longi per boreales tractus erroris, postquam ille ex Æno arce liber emissus est, prout superius narravimus, eo denique mortuo trajicit Euxinum, et Thymænam appulsus, inde procul Tocharorum principe, quem ipsi Kanin vocant (huic tunc proprium fuit Arganes nomen), donis delinito ac in 328 sui favorem tracto, ex eo tempore locis illis ut paternæ hereditati dominatus est, subiecitque sibi qui eminebant illic inter Persas, quos illi satrapas appellant. Ac illi quidem volentes nolentes mancipabantur. Amurius autem Halis pater cum prece ac promissis ambiisset Tocharos et validum ex iis armatorum agmen assumpsisset, toto impetu ad obsistendum Meleco incubuit: adeoque præliis cum eo congressus non semel illum fudit fugavitque, eoque rededit desperationis rerum suarum ut decerneret una cum uxore ac liberis simplex ad imperatorem confugere. Eo consilio profectus Heracleam Ponti, et inde Constantinopolim progressus, quoniam jam ante imperator se Nymphæum transtulerat, ubi sex diebus aliquot et viæ fatigatione refecisset, uxore

δεσπάζει τῶν τόπων ὡς πατρικῶν κλήρων, καὶ καθυ-
 πακίνοι τοὺς προδύχοντας τῶν τῆδε Περσῶν, οὓς δὴ
 αἰρπάτας ἐκείνοι καλοῦσι. Καὶ οἱ μὲν ἐκόντες ἄκον-
 τες ἐδουλοῦντο, Ἀμούριος δὲ ὁ τοῦ Ἀλῆ πατὴρ ὑπελ-
 θὼν Τοχάρους καὶ οὐλαμὸν ἐξ αὐτῶν προσλαβόμενος
 ὄλαις ὄρμαϊς ἀντέπραττε τῷ Μελήκ. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ
 καὶ πολέμους πρὸς αὐτὸν ἐκφέρων κατετροπούτο,
 ὥστε καὶ ἀπηυδῆκτα τοῖς ὄλοις σύναμα γυναικὶ καὶ
 ἑίοις γῶναι βασιλεῖ προσχωρεῖν. Ὅθεν καὶ τὴν τοῦ
 Πύτου καταλαθεῖν Ἰράκλιαν. Κάκισθον τῆ Κων-
 σταντινου ἐπιδημήσας, ἐπὶ βασιλεὺς ἐς Νύμφαιον
 ἀπέδημαι, τὴν μὲν σύζυγον τῆδε καταλιμπάνει, αὐ-
 τὸς δὲ σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐφ' ἡμέραις ἀνεθείς τῶν
 ἐκτῆς ὁδοῦ κόπων, ὑπὸ βασιλικῆ ποδηγέτη, βασιλικῶς
 προστάξαντος ἄκρουσθὲν, τῆς ἐπὶ τῷ Νύμφαιον ἵστο.
 Ἀλλὰ που περὶ τὸ Ἀτραμύτιον γεγονός, εἶτε παρ' **B**
 ἄλλου μαθὼν εἶτε μὴν καὶ αὐτὸς ὑπονοήσας ὡς οὐκ
 εἰς καλὸν ἐσεῖται οἱ ἡ πρὸς τὸν ἀνακτα ἀφίξις, γυν-
 αμχεῖ τε αὐτίκα, καὶ καιροῦ λαβόμενος, τοῦ ποδη-
 γέτου (ὁ δ' ἦν ὁ Ἀδράμπαξ πρῶθιευραχάριος) τὰ; πο-
 λυωρία; παρενεγκῶν, αὐτόθεν ἐκφεύγει νυκτὸς, πλὴν

οὐ νυκτιλόχου τρόπον, παρὰ γυνῶσιν τῶν ἐντυγα-
 νόντων δῆθεν, ἀλλ' ἐμφανῶς καὶ θαρρόντως, ὡς ἦν
 τις ἐπ' αὐτὸν τοι, αὐτόθεν ἐπεξελευσόμενος. Πέρσαις
 τε οὕτως παραγίνεται, καὶ λαὸν συναγροῦς τῷ πε-
 ριόντι τῆς φήμης τοῦ προτέρου κράτους καὶ μείζονος
 ἔχεται. Καὶ τοσοῦτον κραταιούμενος ἐνισχύετο ὥστε
 καὶ αὐτὸν Ἀμούριον μὴ συνοίσουσαν ἔτι τοῖς καθ'
 αὐτὸν πράγμασι τὴν ἀπ' ἐκείνου ἀφηνίασιν δοκιμά-
 σαντα γῶναι οἱ ἐπὶ τὸ σύναμα παισὶ καθ' ἑκείναιαν
 παραγενέσθαι, καὶ δῶροις ἐκμελιξάμενον, [P. 227]
 εἶτα δουλεύοντα ἀγαπᾶν. Ταῦτα γούος καὶ δοκιμάσας
 ζυμφέροντά οἱ, λαθὼν τοὺς παῖδας σύναμα πλει-
 στοῖς, ἰκέτου αὐτομολεῖ σχήματι. Ὁ δὲ τοῖς προτε-
 ροῖς ἀπομηνίων καὶ μηδὲν καθυραῖς τοῦ λότου δέκτο
 μὲν δῶρα, πόνον δ' ἀμέγαρτον ὄφαιεν. Ὡς γὰρ μό-
 λις εἰσαχθεὶς μετὰ τῶν δῶρων πρὸ ποδῶν ἐκαλιν-
 δεῖτο καὶ καθικέτευεν, ἐκείνος τὰ πάλας προῦφερε
 καὶ πικρῶς ὠνεῖδιζε καὶ ἀπήλεγχε, καὶ τέλος σκύ-
 φον οἴνου λαθὼν ὡς πίόμενος, τοῖς περὶ αὐτὸν
 συγκαίμενον ἢ αὐτοῦ τὸ ζῦμβολον δαίξαντος (τὸ δ' ἦν
 ὡς δῆθεν σκορδινιῶντος καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείναντος)

in urbe relicta, ipse ducem itineris ab imperatore
 missum sequens (nam audito Augustus ejus
 adventu eum ad se invitaverat) Nymphæum versus
 iter intendit. Sed cum prope Atramytiium eundo
 pervenisset, sive alterius admonitu sive suspitione
 propria, concepta desperatione prosperi successus
 istius suæ perfectionis ad Augustum, aliquandiu
 deliberando luctatus damnavit denique consilium
 et cæpto absistere constituit. Captatoque mox
 tempore, palam questus observari sese curiosius
 suspiciosiusque a deductore ad se misso (erat is
 Abrampax prothieracarius) quam benevoli comitis
 officium posceret, inde noctu aufugit, non tamen
 nocturni insidiatoris ritu, vitata comitum con-
 scientia scilicet, verum palam et fidenter; præ se
 ferens, si quis per vim prohibere conaretur, in
 eum se statim impetum facturum. Ita rursus ad
 Persas se recipit, collectaque manu melioribus
 quam prius rem **329** genere cœpit auspiciis.
 Unde et famæ celebritatem et majorem priori brevi
 potentiam adeptus, tantum invaluit ut et ipsum
 Amurium, plane persuasum haud suis de cætero
 rebus fore conducibilem a Meleco) rebellionem, **D**
 perpulerit ad consilium ambiendæ suppliciter ejus
 gratiæ, ac præmissis delinitum muneribus ultro
 aieundi cum septem filiis, et ipsi se libenter dein-
 cept servituum profitendi. His secum Amurius
 constitutis, quod nihil tali articulo rerum posse
 utilius sibi consulere putaret, ductis una filiis
 anploque assecularum] comitatu, supplicis ad Me-
 lecum transfugit habitu. Melec rancorem veterem
 animo penitus conditum servans, plusque ad iram
 veteri memoria injuriarum quam novis officiis ad
 benevolentiam motus,

Dona quidem accepit, mala sed cumulavit acerba.

Ut enim ægre introductus post præmissa munera
 PATROL. GR. CXLIV.

alijectus ad ejus pedes supplex Amurius volveba-
 tur, ille vetera ejus malefacta protulit, amareque
 exprobrans eum omni malo dignum nec ulla satis
 excusatione purgabilem declaravit. Tandem extensa
 utraque manu, scyphum altera vino plenum quasi
 bibiturus aumens, signum cecidit de quo ante cum
 suis convenerat, ut simul nimirum ipsum cernerent
 manus diverse jactantem, sicuti e somno exper-
 giscentes solent, ensibus repente strictis concide-
 rent supplices; quod impigre illi a viso statim si-
 guo facientes funestam Amurio et filiis cœnam
 præbuere. Ex ista tragœdia divina quadam provi-
 dentia servatus Hales, unus Amurii filiorum, do-
 lore iraque ardebat, excarnificati dire patris cruen-
 tam imaginem animo infixam circumferens, ac
 dies noctesque in cogitatione ulciscendi tam infandi
 sceleris perstans, nec unquam ab eo conatu sibi par-
 tem quietis ullam capiendam censens. Ad hunc finem
 conciliata **330** sibi manu non modica Persarum
 latrocinabatur circumcursans, ac plane præ se fe-
 rens aut ultionem se capturum de Meleco aut in
 ejus rei conatu occubiturum. Dum ergo incursa-
 tionibus vastat regiones et omni ratione conse-
 rendi cum hoste certaminis occasiones captat,
 haud impar Meleci ad pugnam audacia, suo hunc
 fato perurgente, Hali objecit. Committuntur ergo
 inter sese Hales et Melec, ferocissimeque invicem
 petunt. Sed Melecum fortuna deseruit: nam ejus
 equus totis habenis effusus in cursum pedes ante-
 riores inflexit, sessoremque maximo impetu in
 genua pronum abjecit; quo statim is a casu ense
 confossus interiiit. Hic successus Halem, nomine
 jam patris ad suum addito Amurium quoque vo-
 catum, in magnam confidentiam inflavit. Subito-
 que inde congregatis magna copiis Romanas re-
 giones incursionibus infestabat, nondum tamen
 aut multum fidenter aut valde perniciose, sed

αὐτοὺς τὰς σπάθας γυμνῶσαντας κατακλύπτειν τοὺς ἰκέτας, ἐκείνου τὸ σύμβολον δόντος εἰσπηδῶσιν αὐτίκα καὶ ἀθλίαν θοίνην ἐκείνων τε καὶ παῖδα· δεικνῦσι. Τοῦτο τῷ Ἀλῆ πόνος ἦν καὶ τῶν συμφορῶν ἡ ἐσχάτη, παιδί γε ἔντι τοῦ κρουρογυθέντος καὶ ἕκτινος προνοίας περισωθέντι, καὶ τὸ τοῖς ὁμοίοις ἀμύνεσθαι πάσης ἀσχολίας ὑπέρτερον ἐλογίζετο. Ἰκανοὺς δὲ διὰ ταῦτα προσεταιρίζεται τῶν Περσῶν, καὶ τρόπον ληστορος περιθέει, ἐμφανῆς ὢν ἢ ἀμυνόμενος ἢ πεσοῦμενος. Ὡς δὲ κατατρέχων ἡρήμου τὰς χώρας καὶ τὴν ἀνταγώνισιν ἔσπευδε, τὸ τοῦ Μελέκ λῆμα τὸ μάρσιμον ἐρεθίζει, καὶ τοῦτον ἐκείνῳ συνίστησι κατὰ πόλεμον. Οὐ δὲ συβραγένης σφάλλει τὸν Μελέκ ἢ τύχη, καὶ ὁ ἵππος δὴ βυτῆρι φερόμενος συγκάμπτει τὴν πόδε, καὶ τὸν ἐπιδάτην μεθ' ἑπιπείσσης τῆς βύτης ἐπὶ γόνυ συγκάτασπῃ, καὶ ἔργον αὐτίκα σπάθης ὁ πεσὼν γίνεται. Ταῦτα τὸν Ἀλῆν ἐπῆρεν εἰς ὄγκον Ἀμούριον, κἀντεῦθεν συνάγων πλείστους κακῶ, ἔδρα τὰ Ῥωμαίων. Οὐπω δὲ μάλα δὴ καὶ ἐς τέλος, ἕως οὗ δαιμόνιον τι μήνιμα (τί γὰρ ἄν ἄλλο καὶ εἰποι τις;) κατὰ Ῥωμαίων ἐψύσησεν, ὃ δὲ καὶ λέγεται. Ὡς γὰρ πέραν Σαγγάρεως διατρίβων τοῖς ἀνὰ τοῦτον φρουρίοις ἰσχυρῶς ἀντεκρούετο, ἃ φθάσας ὁ βασιλεὺς συνώκισε Μιχαὴλ καὶ σταυροῖς μηκίστοις ἐκ δένδρων ἀξιννοκηθέντων μεταξὺ κατωχύρωσε, μέχρι καὶ ἐς ἑκατὸν πόδας τὸ ἐντός

πλάτος ἄβατον καταστήσας, ὡς ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις ἐλέγομεν, καὶ ἦν τῷ Πέρσῃ στερρόν ἐντεῦθεν τῆς καταδρομῆς κώλυμα, Κρονίου μὲν ἐκ τοῦ παραχρημα ὁ ποταμὸς μετοχετεύεται καὶ ζητεῖ τῆ παλαιὰν κοίτην, καθ' ἣν καὶ ἡ Ἰουστινιάνειος ποταμὸς γέφυρα. Ὑστερον δὲ μετοχετευθέντος τοῦ ποταμοῦ, τὸν ἐξ ἐκείνου Μέλανα ὑπέδεχτο, [P. 228] οὐ τὸσον ὄντα, ἀλλ' ἰκανὸν τῶς καὶ τοῦτον ἐκ βάθους αὐτῶν κους τὴν τῶν ἐχθρῶν ἀποκαλύειν ἐφοδόν. Τότε τοῖνον ἐξ ὁμοίων ὁ Σαγγάριος πλημμυρῆσας τῆς ἰδίας μεταίρει καὶ αὐθις κοίτης, ἧς ἐκ παλαιοῦ ποτ' ἐκκοιμισθεὶς ἐπελάβετο, καὶ πρὸς τὴν προτέραν ἀνέστρεψε, καὶ οὐ μὲν ἀπέστη, περαιουῖσθαι καὶ τῷ τυχεῖ παρείχεν, οὐ δ' ἐπελάβετο πλημμυρῶν, μὴ δ' ἔτι τῆς πλημμύρας βάθος ἐδίδου τῷ βεύματι, ἀλλὰ καὶ χεῖρον ἐκ μιλοπαρῆων ὀρέων κατάγων καὶ χεράδας ἰκανὸν προσέχων καὶ πόρον ἐτίθει τῷ περᾶν θέλοντι. Τῷ τοι καὶ οἱ ἐν τοῖς πέραν φρουρίοις συνωκηότες, τὴν ξένην ἰδόντες μεταστάσιεν καὶ γνόντες ἐν χεῖρον κινδύνου γενόμενοι, ἀπανίσταντο. Οὐ μὴν δ' αὐθις ἐπὶ πολὺ τὸ σχῆμα τοῦτο τῷ ποταμῷ ἦν, ἀλλ' ἐς μήνα προσχώσας μόνον ὑπέστρεψε. Καὶ ἦν ἡ ἐκ τοῦ παλαιοῦ ἀποχώρησις καὶ τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις φυγῆς καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν διαπεραιούσεως προφανῆς αἰτία, τῷ περᾶν ἀνέδην τοὺς βουλομένους· ἡ δ' ἐξ ὑπογῶν ἑσαυθις ἀνυποστροφῆ τοῖς κἀν τούτῳ περῶσιν ἐ-

dissimulantur et leviter, donec eum divina quædam ultio (quo enim alio quis nomine casum tunc maxime noxium inopinato incurrentem vocaverit?) tumefecit adversus Romanos; quem casum hic referam. Cum enim Hales antehac ultra Sangarim commorans positus illic arcibus valide repelleretur, quas arces imperator condiderat Michael, et septo exterius prætentis decussatim objectorum ingentium stipitum, ex arboribus securi dedolatis, perite muniverat, spatium ultra munitiones pedum centum illo antemurali plane inivium et inaccessum hostibus faciens, quemadmodum in prioribus libris diximus, et erat hoc Persæ ex ea parte insuperabile incursionum obstaculum, Martio ecce mense repente fluvius alveum mutavit repetiitque cubile antiquum, ad quod olim fuerat Justinianeus pons constructus. Postea traducto inde **331** Sangari Melas alter fluvius successerat, non ille quidem mole aquarum par priori, cæterum satis habens altitudinis ad impediendos incursus hostium. Tunc igitur ex multo imbre redundans Sangaris cubile iterum mutavit, ex eo quod diu manu deductus occupaverat, in prius recurrens; et eum quidem unde migravit alveum, aquæ pauperem et vado cuius meabilem reliquit, eum quem inundans repetiit haudquaquam adeo complevit, ut ea transitum excluderet. Etsi enim illic traxit agmen ingens aquarum, non iis tamen dedit sufficientem profunditatem trajectui peditum et equitum arcendo. Causa ejus ei fuit, quod simul limi plurimum et terræ rubræ ex argillosis deersæ montibus invexit. Quæ materia subsidens aquis late superstagnantibus non alte

depressum substravit fundum, qua volenti cullibet transire pedibus licebat. Hac animadversa nimia mutatione qui ultiores arces præsidio tenebant, territi, quod se fossa destitutos invadibilis armis, objectos deinceps incursionibus hostium haud pari ad resistendum numero, certissimo capitis periculo, viderent, stationibus relictis abierunt. Non tamen in eo statu Sangaris mansit, sed cum per mensem inundasset magna terræ ac luti vi alveos oblimans, recepit se in eum unde nuper migravit alveum, quasi ad hoc tantum se movisset, ut præsidariis terrorem, quo ad fugam raperentur, incuteret, hostibus contra et fiduciam et facultatem intra nostrum irrumpendi limitem daret. Nam harum duarum rerum una illa causa fuit fluminis motio, commoditatem cuius obviam præbens vado transeundi. Sed nec ejus in priorem alveum regressus malo medicinam fecit. Oblimatam enim utrumque ac pedibus meabilem reliquit fluvium magnitudine aggeris ac materiæ per eluviem inventæ: His inopinatissime sic gestis repente imperatori **332** nuntiatur plena esse mediterranea hostium. Nam utcumque Hales Amurius in simulatione quadam pacis se hactenus continens quiescebat, tamen efferri brevi cœpit æmulatione paulo post secutorum successuum Atmanis, viciniam Nicææ prospere incursantis, non partum se imperatori beneficium contulisse reputans, si se in pacis observantia teneret quandiu alii in terrarum imperii non irrumpent. Illud vero exigi a se haud æquum esse, ut prædæ multorum impunitiorum rapius abactæ partem ipse sibi non ante

θέτησε, τῷ περὶν διὰ τῆς προαχώσεως. Ταῦτα γὰρ ἐκ παραδόξου, καὶ βασιλεὶ ἠγγέλλετο ὅτι πληθεὶς ἔχθρῶν τὸ μεσόγατον, εἰ καὶ Ἀλῆς Ἀμούριος εἰρήνην καὶ ἐς τότε σχηματιζόμενος ἐφησυχάζε τέως. Ἄλλὰ τὰ τῷ Ἀτμάν τὰ περὶ τὴν Νίκαιαν κατατρέχοντι ἐσῦστερον ἀριστουργηθέντα καὶ τοῦτον ἐπήρεν, ἰκανὴν φιλοφροσύνην δέξαντα καταπράττειν τῷ βασιλεῖ, εἴπερ εἰρηνεύοι μὴ εἰσβαλλόντων ἄλλων· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀρπάξει τὰ τοῖς πολλοῖς ἀπαιτούμενα. Ἀτμάν τοίνυν τῶν ἀμφὶ τὴν Νίκαιαν τόπων ἀπάρας (τὸ γὰρ συμβάν πρότερον τῷ Μουζάλωνι σφάλμα καὶ πλεόν ἄγκασσε τοῦτον), τοὺς δρεινοὺς διελθὼν σίφωνας, ἔτοιμος ἦν καταθέσειν Ἀλιζώνων. Ἀλλὰ πρὶν αὐτὸν εἰσβαλεῖν, πλήθος ἔχθρῶν συναχθὲν, εἰς ἑκάτον πσσωθὲν καὶ μόνους, περὶ που τὴν Τελεμαίαν καταδαρθεῖσι τοῖς περὶ τὸν Μουζάλωνα ἐπιστῆν ἐξ ἀπροόπτου, ἐκείνοις μὲν ὡς εἰκὸς παραχρῆν ἐμβάλλουσι τὴν μεγίστην, πολλὰ δὲ λαβόντες, καὶ αὐτοὺς ἐν σαρωτηρίσιν ὕστους, ὕποστρέφουσιν. Ὡς δὲ συστάντες; Ῥωμαῖοι τοὺς ἐπιόντας ἰδῶσκον, ἐκείνοι τὰ δρεινὰ προκαταλαβόντες καὶ τὸ

ἀσφαλὲς ἐντεῦθεν ἔχοντες, στάντες; ἔβαλλον δίστολις καὶ κυκλώσαντες; ἐτοξάζοντο, καὶ τῶν διωκόντων τοσοῦτον περιγεγόνεισαν ὥστε καὶ αὐτὸν κατασχεῖν τὸν σφῶν ἐξηγοούμενον· κἄν [P. 229] ἀπήγαγον, ἦν μὴ τις τῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος λῆμα γενναίων φέρων, στερῶς ἐμπεισῶν καὶ περιγεγονῶς τῶν ἀγόντων, τοῦ ἴππου μόνου τρωθέντος· ἐκείνον ἐξείλετο. Τοῦτο γεγονός τε καὶ ἀκουσθὲν ἐπὶ πλεόν πρῶτερυν τὸν Ἀτμάν, καὶ ὑπερηφάνει ὁ βάρβαρος· ἐς τόσον γὰρ τὸ περὶ αὐτὸν στράτευμα ἐπληθύνετο, ὥστε καὶ Πέρσας ἄλλους ἐκ τῶν περὶ Μαλιανδρον παραγεγονότας συμμάχους ἔχειν καὶ πρὸς τὴν καταδρομὴν συλλήπτορας ἰκανούς. Τοῦτο δ' ἦν καὶ τὸ τὸν Ἀμούριον ἐπηρεχὸς καὶ πείσαν παρασπονδεῖν, ζηλοτυπούντα τέως εἰ ὦν αὐτὸς κατὰ τὴν πρὸς βασιλεία χάριν ἀπέσχετο, ταῦτα μακρόθεν ἐσβάλλοντες ἄλλοι παρακερδαίνουεν. Ἀλλὰ τὰ μὲν τούτω πεπραγμένα μικρὸν ἦσαν, κἄν αὐτὸς οὐκ ἀρίστατο πράτων· τότε δ' Ἀτμάν ἐπιστάς, καὶ ἄγων μὲν τοὺς ἰδίους, ἔγων δὲ καὶ πολλοὺς κατὰ συμμαχίαν ἐτέρους ἐξωρημένους κατὰ λύσαν πάλαι τῶν κατὰ

peret aliquam. Atman igitur e locis circa Niczam movens (nam quæ prius Muzalonî contigerat offensio animos illi augebat), transgressus montanos Siphones, paratus erat ad incursandos Hatzzones. Sed priusquam in illos irrueret, collecta manus hostium, centum solorum capitum non excedens numerum, circa Telemæam sopitis ex improvise superveniens Muzalonî cum suis, his quidem, ut par fuit tali stato deprehensis, perturbationem iniecit maximam, qua barbari adjuvî cum alia multum hastas ipsas decussatis impositas in valli cratem stipitibus auferunt. Ut autem receptis e subita consternatione animis Romani manu facta insecuti fugientes sunt, illi nota ipsis montium juga tenuerunt, indeque securo jam in loco stabiliti sagittis nostros impetebant, undique per circuitum superne jaculantes; tantumque circumventis iis qui se insequerantur prævaluerunt, ut et ipsum horum ducem comprehenderent abegissentque, nisi quispiam e Romana phalange generoso evectus impetu vehementem ferisset impressionem in barbaros, tam fortiter rem gereus ut disiectis iis, suo tantum equo sauciato, ipse D incolumis liberum captivum reducerit. **333** Hoc ita gestum et late celebratum magis magisque incitavit Atmanem, Barbarumque in fastum extulit: adeo enim jam ejus copiarum auctæ numero erant, ut et Persas alios e regionibus vicinis ad se ultro coeuntes socios haberet et ad incursionem quolibet promovendam adjuvatores idoneos. Hoc et Amurio superbiam adjecit. Hoc illi persuasit foedus frangere, æmulatione instincto avara, qua ei videbatur intolerabile se quidem promissæ imperatori fidei religione vinctum abstinere manus a præda Romana, interim dum illam alii longius profecti totam in sua lucra verterent. Sed quamvis haud sane sibi Amurius parcebat quin quam ma-

xima posset rapacitate grassaretur, tamen exigua videri poterant damna quæ rei Romanæ inferebat, si compararentur cum longe gravioribus a potentiori Atmane illatis. Hic enim inceptum urgens et accinctus præsens operi, succinctus etiam novis auxiliis ferocissimorum latronum, qui sæva dudum in nos instincti rabie e partibus Paphlagoniæ recens ad ipsum convenerant, parati animis delere desolareque obvia cuncta, nihilque facere reliqui extremæ crudelitatis diripiendis abducendisque in servitudinem plane universis incolis illorum tractuum. Hos ille cum suis veteribus aggregasset copiis, universum illic exercitum una secum habebat. Oppositus illi stabat unica tutela Romani limitis Muzalo; qui recensitis suis, collatoque in unum quantum supererat Romanarum copiarum, quantum Alanicarum, vix numeratis simul indigenis simul exteris duo millia militum explebat. Extremum tamen Muzalonis oculis et animo observans periculum Romanæ rei audaciam ei atque impetum pro aris focisque decertandi contra plures dabat, haud abhorrentibus a ducis sententia plerisque militum, licet sæ consensu paucitatis. Et habuisset ista fiducia successum, vicissentque, ut plurimi affirmant, si aut plane omnes conspirassent in generosum hoc propositum, aut in eo concordessent perseverassent unanimique fortitudine totis viribus et animis in istud prælium ruissent. **334** Nunc multi ex ipsis, vel innata indulgentes ignavia, vel refrigerato, si quem concepisse visi fuerant, ardore strenue dimicandi, segnes ancipitesque torpebant. In his erant quos adhuc urebat dolor contumeliæ, ut putabant, injuriæque acceptæ, cum equi nummique ipsis erepti Alanis attributi fuerant, quo Romanam militiam periisse funditus querebantur, lædique inde ac livoris pleni nec consentiebant ceteris, nec impetum expedie-

Παφλαγονίαν μερῶν, ἐτοίμους ἐξαιλεῖν τε καὶ ἀπάγειν τὰ πρὸς ποσὶν ἐκ πολλῆς ἰταμότητος, ἐκεῖ που πάντας συνῆγεν. Οἱ δ' ἄμφι τὸν Μουζάλωνα, ὅσον Ῥωμαϊκὸν καὶ ὅσον Ἀλανικὸν, ὅσον ἰθαγενὲς καὶ ὅσον ἐξωθεν, μόλις που περὶ δύο χιλιάδας συνίστατο. Ὅμως γε μέντοι τὸ ἐπὶ τῆς οἰκείας μάχης πολλὴν σφίσι βροτὴν ἐπὶ τῷ τομᾶν πρὸς πλείστους ὀλίγοις ἐδίδου. Κἂν καὶ περιγενέσθαι σφᾶς ξυμβεθῆκοι, εἴπερ γνησίαις καρδίαις, ὡς πολλοῖς ἐλάγεται, ὤρμων καὶ τῆς μάχης ἀντελαμβάνοντο. Νῦν δ' ἄλλ' ἐβράθυμηκότες οἶον καὶ νάρκην παθίντες, οὐχ ἤττον ἐκ δυσνοίας ἢ ἀβουλίας, ἀφηρημένοι ἐξ ὑπογούου καὶ ἱπποῦς καὶ χρήματα διὰ τὴν ἐπισυμβᾶσαν τῶν Ἀλανῶν ἕνεκα ἐξ ἀπάντων συντέλειαν, τὰς ὀρμάς τ' ἐπεκλῶντο καὶ ἀτολμότερον συνεβήγγυνοντο. Ὁ καὶ τοῖς Πέρσαις μεγάλην βροτὴν ἐνεποιεῖ, καὶ μᾶλλον ἐτόλμων κατ' ὀλίγων πλείστοι. Οὕτω δὲ τῆς μάχης ἀνισουμένης καὶ πλήθει καὶ γνώμῃ, πίπτουσι μὲν οὐκ ὀλίγοι, φεύγουσι δ' οἱ πλείους, καὶ τῇ Νικομηδείᾳ ἐγγύθεν οὖση μετὰ περιφανοῦς τῆς τροπῆς διεκπαλιόντες συνεισβάλλουσιν ἀκλεῶς. Ἐδοξαν δὲ τότε καὶ ἐς πολλὸν χρήσιμοι Ἀλανοὶ πεσόντες πλείους ὑπὲρ Ῥωμαίων· τῷ γὰρ περὶ πολλῷ γε ὄντι διδόντες ἀνεσις εἰς τὸ φεύγειν κλινάσης ἤδη τῆς μάχης, αὐτοὶ μὲν περικυκλῶντες τοὺς

bant quidquam aggrediendi viris dignum; parque frigus in pugnam protrusi in ipsa acie monstrarunt. Id quod Persis animadversum addebat videlicet illis animos, magnamque facultatem pauciores, eosque timidos, obtendi tribuebat. Ita male comparato inter hinc paucos sibi diffidentes et debiles, illinc plurimos optime animatos fortesque certamine, praelium commissum est, eo qui exspectari debuit eventu, ut nostrorum nimirum non pauci caderent, plurimi fugerent, et in urbem vicinam Nicomediam plane fusi nec dissimulanter victi, cladis pleni dedecorisque confugerent. Demonstrant se occasione ista valde utiles Romanis Alani; quorum utique multi pro salute nostrorum occubuerint. Videntes quippe inclinatum irrevocabiliter ad fugam aciem pedestrem, quæ maxime numerosa erat, spatium ipsi ad vitam in tuto locandam suo magno periculo ultro adeundo præbuere, siquidem desilientes ex equis, et magno animo ad persequendum consternatos erumpentibus circumfusi hostibus, eosdemque oblique a lateribus procella telorum impetentes, stare quamlibet invitos coegerunt, plerisque ipsorum equorum cæde ex equitibus in peditum ordinem redactis. Unde contigit agmen illud peditum nostrorum loco motum, et si equitatus incurrisset, plane periturum, otium suæ salutis prospiciendi nancisci, empti ipsi commoditate ista pretio sanguinis et vitæ Alanorum; quorum permulti corpora tegendæ nostrorum fugæ obtendentes transfossi ceciderunt. Cæterum Persæ adeo strenue **335** usi victoria sunt, ut medium nullum intercederet spatium inter cladem nostri exercitus et distributionem illorum in manus varias

A πολεμίους καὶ ὑπὸ πόδα χωρουντες καὶ λέχριοι πως ἐπιτιθέμενοι, περιαργοῦντες ἐπίτηδες, διστοῖς ἐβαλλον καὶ πεζοὺς τοὺς τῶς ἱππότας ἐδείκνυον. Πεζῶν δὲ νέφος ἐκείνων συνειλούμενον σφίσι καὶ διεκπαλιόν τὰ πρόσω ἀπεσώζετο. Ἐκείνοι δὲ τῆς αὐτῶν σωτηρίας [P. 230] τοὺς καθ' αὐτοὺς προβαλλόμενοι κινδύνους συνεχεῖς ἐπιπτον. Καὶ οὐδὲν ἦν τὸ λοιπὸν καὶ τὸ νικᾶν Πέρσας καὶ διασπαρέντας ἄλλον ἀλλοχοῦ κατατρέχειν τὰ πρόσχωρα, τῶν πολλῶν ἐντεῦθεν εἰς βρόδιαν προνομήν κειμένον κατὰ πολλὴν ἐρημίαν τῶν κλυδόντων. Ἦρξε τοίνυν ταῦτα μεγάλων κακῶν ἀπάση τῇ χώρᾳ, ἐπὶ καιροῖς ἀναγκαίους, τοῖς τῶν καρπῶν συλλογῆς, τῶν μὲν ἀπαγομένων, τῶν δὲ σφαττομένων, ἔστι δ' ὧν καὶ φευγόντων, εἴ τις καὶ προαπανίστατο τῶν δεινῶν καὶ φρουρήει τινὶ τὰ καθ' αὐτὸν ἐπίστευεν.

B κς'. Καταφυγὴ τῶν ἔξω πανοικί πρὸς τὴν πόλιν.

[P. 231] Εἶδες δὲ τότε καὶ τοὺς ἐνδοτέρω σκευαγωγῶντας, καὶ οἰκτρὰν θεῶν περαιουμένους εἰς πόλιν, ἀπογνόντας ἤδη τὴν τῶν ἰδίων σωτηρίαν. Καὶ ὁ πορθμὸς οὗτος ἐκάστης μυρμηκίαν ἀνθρώπων καὶ ζῶων ἐδέχετο, οὐκ ἀνευ συμφορῶν τῶν μεγίστων ἀπαλλαγέντων· οὐδὲ γὰρ ἦν ὅστις οὐ τῶν ἰδίων ἀποθήγει τὴν στέρησιν, τῆς μὲν ἀνακαλουμένης τὸν ἀνδρα, τῆς δὲ τὸν υἱὸν ἢ μὴν τὴν θυγατέρα, ἀλλὰς

quæ diversæ in multas simul partes Romanæ ditionis irrumperent. Et sufficiebat vel exiguus numerus rei ubique ex ipsorum sententia gerendæ, propter debilitatem et destitutionem in illo limite interiusque extremam omnium, nemine jam prorsus usquam comparente qui subditos imperio Romano tueretur. Quare omnes et omnia parata illic præda quibusvis tollere curantibus jacebant. Ingentium hæc igitur fuerunt initia malorum, geminante etiam incommodum importunitate temporis, quod hæc Muzalonis clades incidit in æstivam messem, qua tempestate cuncti erant intenti collectioni et importationi frugum in horrea, vice ejus hi quidem abducebantur, illi trucidabantur, nisi si qui mala ista fuga matura prævertissent a cque alicui obviæ se ac sua credidissent.

26. *Concursatio rure degentium cum suis omnibus in urbem confugii causa.*

D Vidisses tunc citiores Nicomedia ruris incolas convasata supellectile trepide in urbem accurrentes, et miserabile spectaculum obviis offerentes luctu et plancibus, quibus uti desperata salute se miserè cruciabant: cernebaturque quotidie in trajectu illo, velut densum formicarum agmen sese trudens terrore, multitudo mistim hominum et bestiarum. Nec quisquam ea ibat non ejulans ac plorans, quod maximis jacturis ægre vitam redemisset, nemine fere non cuiuspiam ex intimis amissionem lamentante. Hæc quidem virum abactum aut occisum flens inelamabat, illa filium aut filiam, alia nomen aliud affectus et cognationis proximæ. Cuncti autem miserabiliter in publico jacentes proumbe-

ἀδελφόν τε καὶ ἀδελφὴν, καὶ ἄλλης ἄλλο τι συγγε-
 νείας δῶμα, πάντων δὲ ἐλευσινῶς προκειμένων, τῶν
 μὲν ἐντὸς πόλεως, τῶν δὲ καὶ ἐκτὸς παρ' αἰγιαλὸν
 εἰσπίως κατασποδουμένων, λείψανα φερόντων καὶ
 ζωῆς καὶ βίου. Νῆπια δὲ καὶ γυναῖκες καὶ οἰκτροὶ
 προσῦνται προκειμένοι ταῖς ὁδοῖς ἀλαγῆν ἐποίει καὶ
 τὸν μόνον ἀκούοντα. Πλὴν ἐντεῦθεν στρατὸς μὲν τὸ
 μὲν ξενικὸν περαιούμενον ἀκλεῶς ὑπέστρεφε, τὸ δ'
 Ἰθαγενὲς καὶ αὐτόχθον, καὶ αὐτῶν οἰκιῶν ἐκκεχωρη-
 κῆς τοῖς ἐχθροῖς, ἐξ ἀναγκαίου ἐξήτει ὅπη γε καὶ
 ἀποφυγὸν σωθήσεται. Ἐχθροὶ δὲ τῶς πολλῶν ἐμπλη-
 σθέντες τῶν ἀνωτέρω ἀνέδην ἐκείνοις ἐνεσπατάλων,
 ἀπάγοντες μὲν αἰχμαλώτους, ἀπάγοντες δὲ καὶ ζῶα
 καὶ λέια πᾶσαν καὶ αὐτὸν δὴ τὸν καρπὸν τῆς γῆς
 τὸν ἐπέτειον, ζῶοις τοῖς ἐκ τῆς λελας διευθετούμε-
 νοι, καὶ ὅ τε καὶ ἔδοξεν ἀσφαλῆς μεταφέροντες. Οὐ
 μὴν δὲ καὶ τῶν κατωτέρων Νικομηδείας ἤπτοντο,
 ὥπως θαρβύοντες ἴσως τὴν εἰσβολὴν ἐπήξει γὰρ
 ἐκείνοις φοβεῖσθαι τὴν ἐξ ἐγγίονος ἔφοδον, καὶ ὡς
 ἱερῶν ἀβίκτων ἐτι τῶν τῆς πόλεως προστασίῳ ἀπει-
 χοντο, εἰ καὶ τοῖς τῆδε τῶν δεινῶν προσδοκωμένων
 ἀντιστοίχῃς ἔδει, καὶ ὡς ἦν ἀνεστέλλοντο. Οὐ γάρ ῥεν-
 τίσθη μόνον ἦν τὸ δεινὸν, ἀλλὰ τὰ κεν κατ' ἀνατο-

bant, quidam intra urbem, alii extra per maris lit-
 tus, in pulvere versantes miseræ reliquias vitæ ac
 spei. Parvuli autem et mulieres senesque miserandi
 striti temere per vias non solum videntes hor-
 rendo spectaculo, sed et audientes immedicabili
 cordolio vulnerabant. Cæterum indidem, hoc est
 Nicomedia, **336** post cladem memoratam militia
 quidem extera inglorie revertebatur : indigenæ
 vero milites, qui domos suas occupatas jam ab
 hoste scirent, ubi deinceps perfugium ad salutem
 captarent, varie quisque æstuans necessario quæ-
 rebat. At hostes corrasis hactenus omnium ulte-
 riorum regionum prædis, iis se incubantes ingur-
 gitabant, raptis intemperanter abutentes, trahentes
 captivorum hominum catervas, captivi pecoris gre-
 ges, armenta, mandras, una cum omnis generis
 præda, præsertim autem fructu segetum, quas anni
 tempestate maturas collegerant, ex iisque largam manu,
 quæ multa undique prædando congerserant, ju-
 menta pascebant ; denique summa securitate, quid-
 quid ipsis placuerat, quo vellent cumque transferen-
 tes. Non tamen adhuc citeriores Nicomedia tractus
 attingebant, nondum, ut est verisimile, tuto se
 illum irrupturos opinantes. Metuebant videlicet ne,
 si proveherentur, ex urbe retro relicta erupti in
 ipsos fieret. Eademque formidine continebantur,
 ne suburbia civitatis tanquam sacra contingere
 auderent. Et i parum ea res illic degentibus remi-
 sionis afferret, continuo utique terrore sollicitis
 et quæ nondum patiebantur, sibi tanquam presen-
 tia fingentibus, fruebantur tamen miseri, ut pote-
 rant, quiete qualicumque per istam ita suspensæ
 incursionis hostilium inoram, ac comparatione pariter
 infelicium multorum sese consolabantur. Neque
 enim erat melior conditio securiorve status reli-

λὴν μέχρι καὶ Ἀτραμυτίου, ὅπου καὶ βασιλεὺς ἐπα-
 χωρίαζε, τὰ ἀνωτέρω πάντα διχα τῶν ὀχυρωτάτων
 φρουρίων τοῖς ἐχθροῖς εἰς προνομὴν ἔκαιντο, τὰ δὲ
 προσωτέρω περὶ τοῦ τὴν Ἀχυράου καὶ Κύζικου καὶ
 Πηγῆς καὶ Λοφάδιον ὀλίγη τι διαστήματι τῷ ἀπὸ
 θαλάσσης ἐλεύθερον περιῆν. Προῦση δὲ καὶ Νικαίᾳ
 ταῖς πύλαις ἐπέχρηε τὰ δεινὰ, ἀπάντων [P. 232]
 τῶν ἔξω προνομευθέντων, καὶ δεινὸν τὸ πάθος καὶ
 ἀπαρμιύθητον τὸ συμβάν, ἀπάντων ὀλίγων ἐξαπο-
 λωτότων μηνῶν. Καὶ ὡς περ θελας ὀργῆς καὶ μνημί-
 ματος δαιμονίου τὸ πάσχειν, οὕτω καὶ θείας ἀντιλή-
 ψεως μόνης καὶ συμπαθείας τοῦ κρείττονος τὸ τὰ
 δεινὰ στήναι εἰκὸς ἦν ἐννοεῖν.

κζ. *Περὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων ἐνοχλήσεως καὶ τοῦ
 Σηλυβρίας.*

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον. Οὐκ ἦν δὲ ἄρα καὶ
 ἀρχιερεῖς ἠσυχάζειν καὶ μὴ δι' ὄχλου μεγίστου τῷ
 πατριάρχει γίνεσθαι τοῦ τῆς Ἐφέσου καὶ πάλιν
 Ἰωάννου καὶ τῆς ἐκείνου ἀνορθώσεως ἕνεκα. Εἰς δὲ
 τις αὐτῶν (ὁ Σηλυβρίας οὗτος ἦν Ἰλαρίων) καὶ μέγα
 τι κατὰ τοῦ πατριαρχούτου ἐφθέγγετο, ὡς τότε
 πρώτως, ἀλλ' ὅτε δὴ πατριάρχης ἐπὶ τῆς Παμ-
 μακαρίστου μονῆ ἀναχωρῶν τῶν φροντίδων καθήστο,

quorum per totum Orientem Atramyctium usque,
 ubi diversabatur imperator : ulteriora quippe uni-
 versa, præter arces munitionissimas, hostibus in præ-
 dam exposita jacebant. Longinquiora modo quæ-
 dam circum Achyraos et Cyzicum ac Pegas Lophadiumque,
 exiguo a mari intervallo, libera su-
 pererant. Prusæ quidem ac Nicææ bellum et cla-
 des sub ipsas admotæ portas erant, omnibus **337**
 quæ circum urbes illas fuerant undique direptis
 ac vastatis. Dira calamitas nec consolatione leva-
 bilis ulla cuncta late occupaverat, universis illis
 populis paucorum spatium mensium funditus perditis.
 Ac sicut divinæ fuit iræ justæque superum in
 scelera nostra animadversionis, nos pati talia, sic
 uni cœlesti clementiæ ac misericordiæ numinis
 imputari par fuit inducias illas malorum quales-
 cunque, quæ Barbaris progredi ulterius verentibus,
 Romanæ plebi, licet nullo protectæ præsidio ad-
 versus eos, si venirent, contingebant, aliquid in
 extrema clade solatium.

27. *De novis inter episcopos turbia et dicto Sely-
 briensis.*

Et hæc quidem in hunc modum se habebant, ut
 hactenus diximus ; episcopi autem perstare quieti
 non poterant, nec absistere a facessendo gravem
 patriarchæ molestiam, Joannis rursus Ephesii et
 ejus restitutionis causa. Unus autem ipsorum Sely-
 briensis, cui nomen erat Hilarion, grave quod-
 dam a patriarcha peccatum retulit, non recens il-
 lud quidem, sed tunc patratur quando patriarcha
 idem in Pammacaristi monasterio sepositis curis
 considerat ; idque siebat haud visum a se, sed ab
 alio qui vidisset auditum. Verum qui memorabatur
 auctor, jam erat mortuus ; fueratque, dum viveret,

οὐκ αὐτὸς ἰδὼν, ἀλλὰ παρ' ἰδόντος ἀκούσας, ὡς ἔλε-
γεν. Ἀπὴν δὲ τῶν ζώντων ὁ φήσας, ἀνάγωγος καὶ
ἄλλως ὢν ἐκεῖνος καὶ ἐπὶ διαβολῆς γνώριμος. Ἀλλὰ
καὶ τὸ ἔγκλημα ἀπᾶδον ὄλως καὶ ψευδολόγημα ἀντι-
κρυς. Ὅμως ὁ Σηλυβρίας οὐ πάνυ τι καὶ αὐτὸς πι-
στεύων, ὡς ἔφκει λέγων, τὸ τοῦ πράγματος ἀποπον-
εῖν ἀπορρήτοις παραλαβῶν, βασιλεὶ πιστεύει τὸν λό-
γον. Τῷ δὲ μέγα μὲν ἀκούσαντι ἔδοξε, καὶ βαρῶς
ἤνεγκε τὸ λεχθέν· ὅμως δὲ μέντοι καὶ μὴ πιστεύ-
σαντι ἐπὶ φρονιζέειν τοῦ ἐν ἀπορρήτοις διακεῖσθαι
τὸν λόγον, ὡς ἄλλως; καὶ ἀπρὲς τῆς οὐ μᾶλλον ἢ
ψευδῆ. Διαφυλάττεσθαι γὰρ καὶ τὰς τῶν πολλῶν
ὑπονοίας ἀξίον ἐκτεκρίκει. Πλὴν καὶ τοῦ προσανεγ-
κάντος κατεγνώκει, ὡς τὸ τέλος ἔδειξεν, ὅτι καὶ
ὄλως ἐπὶ τοιοῦτῳ καὶ παρὰ τοιοῦτου πιστεύσειε λέ-
γοντος. Ἦν ταῦτα, καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς καὶ αὐθις
διὰ τὸ τοῦ πατριάρχου πρὸς αὐτοὺς [P. 233] ἀμφι-
γνώμον περὶ τῶν κατὰ τὸν Ἐφέσου πραγμάτων πα-
τριάρχῃ ἐπέειπον, καὶ οὐ καθαρῶς εἰρήνευον. Ἦσαν
δ' οἵτινες τούτων καὶ ὠμογνωμόνου τῷ πατριάρχῃ
καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς διεφέροντο. Βασιλεὶ δὲ πάντα
τρόπον τὰ τῆς εἰρήνης στέργοντι οὐκ ἤνθρωποι, ἀλλὰ

τὸ μὲν τὸν Ἐφέσου ἀποκαταστῆναι καὶ προσπεύε-
χτο καὶ συνήργει τοῖς βουλομένοις, τὸ δ' αὐθις ἐκεί-
νου χάριν πατριάρχῃν προσαναγκάζειν οὐ οἱ τῶν
δεόντων ἔδοκει. Ὅθεν καὶ τοὺς ὑπὲρ τοῦ Ἐφέ-
σου λέγοντας ἀπεδέχτο, ἀλλὰ τὸ γε σχιζοσθαι διὰ
ταῦτα σφᾶς πατριάρχου καὶ λίαν διὰ βάρους ἦγε καὶ
προσωνείδιζε, καὶ τισιν ἐμβριθέστρον προσεφέρετο.
Σκοπῶ δὲ μὴ Πάτροκλος ἦν ὁ Ἐφέσου καὶ τὸ τ.ῦ
Αἰνεῖου ἐσχεδιάζετο εἰδῶλον, τῆς βασιλικῆς γνώμης
ἤδη κλιναύσης πρὸς Ἀθανάσιον τῷ τὸν Ἰωάννην
ἀποπροσποιεῖσθαι, εἰ καὶ ἐν ἀφανεί ταῦτ' ἦσαν ἔτι.
Ὡς δὲ που καὶ τὸ ὑπ' ὀδόντα κείσθαι δοκοῦν ἀνάπτω-
στον ἤδη ἤρξατο γίνεσθαι, καὶ τινες ἀσυνεμῶνως
πως καὶ ἐπιπολαίως τὰ περὶ ἐκείνου ἠνίσσοντο, τὸ
ἐκείνου σχιζοσθαι ἐαυτοῖς εὐπροσωπότερον καθιστάν-
τες, τότε βασιλεὺς τὸν πρῶτως ὑπομνήσαντα περὶ
τούτου ὑπόπτειεν, ὡς καὶ ἄλλοις εἰποι τὸν λόγον,
καὶ αὐτὸν μὴ σκανδαλίσειεν ὑπειπὼν, ἄλλοις ἴσως
εἰπὼν μῶμων προστρίψει. Διὰ τοῦτο, καὶ τῆ τοῦ
πατριάρχου θαρβῶν σεμνότητι, ἐκφαυλίξει τὸν λό-
γον, καὶ τὸν πρῶτως εἰπόντα δῆλον καθίστησιν. Ἀρ-
βήτον μὲν γὰρ εἶναι καὶ ἀπιστον, καὶ λίαν ὠρέγετο,

homo contumeliosus et calumniator notus. Crimen
porro erat prorsus abhorrens a verisimilitudine
omni, merumque mendacium. Præ se ferebat quin
etiam Selybriensis ipse, cum id alterius testimonio
referret, sese haud credere: putasse tamen rem
qualicumque fide arcano ad se delatam imperatori,
prout fecit, indicare se debere. Imperator hoc au-
dito momenti permagni temere moveri negotium
judicavit, graviterque tulit id ad se delatum. Ac
nullam licet fidem delationi adhibens, sibi enixe
curandum existimavit ne ad plures dicti notitia
manaret, **338** præterquam indecentis et mentione
ipsa infandi, etiam, ut se dabant indicia, mendacis.
Præverti enim oportere suspiciones multorum æ-
quum censuit. Sed et, prout ex consecutis ad ex-
tremum apparuit, succensuit delatori, quod e tam
levi tamque sublestæ fidei auctore cognitam rem
tantam non modo non contempsisset, ut debuerat,
verum etiam, ut deferendo monstraverat, credidis-
set. Dum hæc ita se haberent, interim episcopi,
quod sibi adversari patriarcham scirent in negotio
Joannis Ephesii, haud cessabant instare circa hoc
illi, nec corde sincero cum eo communicabant. Non
tamen ex eorum numero deerant qui partes patri-
archæ sequerentur et ab aliis ea causa dissentirent.
Quæ cernens imperator, pro suo antiquo proposito
pacis ecclesiasticorum omni ratione procurandæ,
haud sibi cessandum in hac pacanda discordia pu-
tavit; in quo restitutioni quidem Ephesii, quam
multi urgebant, non modo assentiri se monstrabat,
sed ei ultro promovendæ paratam exhibebat ope-
ram. Tamen idem ejus rei gratia vim inferri patri-
archæ haud decere judicabat. Unde, quamquam
libenter audiret quæcumque pro Ephesio allegaban-
tur, molestissime ferebat omnem mentionem dis-
cessionis a sacrorum principe; et quos audiret eam

minari episcopos, graviter increpabat, etiam ex-
probatione non abstinens. Non dissimulabo hic
tamen speculationem quamdam meam. Quis scit
an capessenti sic imperatori causam Ephesii, cui
sciret adversari patriarcham, non aliud occultius
in mente fuerit? Quis, inquam, præstet non hoc
illi prætextum fuisse merum, et velut illud e fa-
bulis ad vanam speciem objectum inane Æneæ
simulacrum, ad usum indulgendi conceptæ jam tum
arcane voluntati reponendi Athanasium in thro-
num, quam ad rem sibi videbat fore utilem fac-
tionem multorum antistitum a Joanne nunc ponti-
fice aversorum ob Ephesii negatam ab eo restitui-
tionem. Sed hæc omittamus, quæ si jam **339** tum
erant, in occulto certe teuebantur. Tunc autem
evenit ut, cujus meminimus, Joannis patriarchæ
crimen olim inimmuratum enotescere inci-
peret, et a quibusdam verecunde quidem ac quasi
aliud agendo, tamen sic oblique inueneretur ut qui
rem compererant agnoscerent; quod infensi Joanni
episcopi magna arte faciebant, sic sibi plausibili-
orem præparantes obtentum ab eo sese discindendi.
Istam propalationem rei a se tanto studio celatæ
imperator sentiens, eum qui sibi primus illam
indicasset, Selybriensem violati arcani suspectum
habuit; et in eam incubuit partem ut crederet il-
lum indulgentem prurigni malignæ aliis quoque
manifestasse, quod frustra ei fuisset a se impense
commendatum ne omnino mortalium cuiquam
aperiret. Et hunc quidem ipsum coram redarguere
levitatis illius haud voluit, ne sine operæ pretio
eum irritaret: illum tamen eo nomine apud alios
vituperavit, ac fretus gravitate notaque patriarchæ
innocentia non dubitavit crimen id totum falsæ
calumniæ adscribere, conquerendo de eo qui primus
vulgaverat, quod luce indignissimum premi teae-

ὡς ἐφίκει ὑπολαομένου δὲ καὶ παρ' ἄλλων, αὐτὸς ἄναρχασθαι φανερὰν καθίστηται τὴν κατηγορίαν, καὶ ὡς ὕβριστὴν οὐκ αἰτίας ἀνίει τὸν φάμενον. Ἀκούει ταῦτα καὶ πατριάρχης, καὶ ὡς εἰκὸς δεινοπαθήσας, ἐπεὶ οὐ περιττὴν ὁ πρῶτος ἐπαιτῶν, ὡς ἐλέγετο, αὐτῷ δὲ Σηλυβρίας τὴν συκοφαντίαν ἐπέτριβε, καὶ συνόδῳ ἐπεγκαλεῖ ζητῶν τὴν ἐκδίκησιν ἐαυτῷ, κἂν ἐκεῖνος ὡς εἶχεν ἐπιαύων τὸν λόγον ἄλλως· εἶπεν ἐξιπαιν.

κτ'. Ἰθριοπάθησις πατριάρχου διὰ τὴν συκοφαντίαν καὶ ἀναχώρησις

Παρ' ἦν αἰτίαν καὶ [P. 234] βασιλεὺς (οὐδὲ γὰρ ἦν ψευδὸς γράφεσθαι βασιλέα γε ἔντα) ἐπὶ τοῖς τοῖσδε συκοφαντοῦντα διελέγειν ἀναγκαζόμενος, ὁ τῶς ἀνέκφορον ἠδοῦλετο μένειν, ἐπὶ πολλῶν ἐξέφερν, ὅπως καὶ ὅτε καὶ τί προσελθὼν εἴπειν ὁ εἰπὶν. Τῶς δὲ πολὺς προσετρίβητο ἐντεῦθεν μῶμος, ἀσφαιτέρωθεν ἀντιδιατεινομένων. Καὶ διὰ ταῦτα πατριάρχης δεινῶς ὕβριοπαθῶν ἦν, καὶ οὕτα βασιλέα προσπαδέχετο κινεῦντα τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ τῷ

bris semper oportuisset. Sic imperator id ipsum quod summe, ut videri voluit, cupiverat indictum immemoratamque perpetuo sileri, cum susurrari ab aliis intellexisset, publicare ipse coactus est, primum incusans Selybriensem, qui prodiderat primus, ut contumeliosum et sycophantam. Audit hæc patriarcha, et prout par fuit, indignatus, postquam in visis non supererat qui falsi criminis auctor allegabatur, ipsi Selybriensi calumniæ dicam impugit, quæstusque de illo apud synodum petit canonice rem cognosci vindicarique tantum scelus, excusante illo quantum poterat, haud se malo animo enuntiasse sub arcano quod ex alio recisisset.

23. Indignatio patriarchæ propter calumniam, et recessus ejusdem.

Hæc ipsa expositio patriarchæ querelaque apud synodum cum curam imperatori adjecisset, ne cuiuspiam minus plene de re tota edocto suspicio forte in ipsum oboriretur, tanquam quod audivisse ex alio aiebat 340 per se ipse commixisset, causa fuit diligentius asseverandi delationem ad se factam, eoque magis ac magis divulgandi quod enixe in arcano manere studuerat, dum scilicet multis sollicite inculcat, quis, quando, qua ratione ad se accedens illud patriarchæ crimen detulerit; ac scilicet Selybriensem delatorem graviter incusans, qui vicissim dum se apud plerosque purgare satagit, postquam erat contestatus bono se animo et sine ulla calumniandi voluntate Augusto sub fide arcani declarasse quod ipsum non latere publice interesse putaverat, erumpibat in mutam vituperationem ipsius, qui videlicet secreti religione violata rem clam auditam palam enuntiasset. Per has contentiones latius sparsum sermone celebrabatur patriarchæ crimen, non sine gravi ejus infamia; qua ille acriter commotus nec imperatoris excusationem admittebat, coactum se aientis ad

πρῶτως εἰπόντι κακῶς εἶχε, καὶ συνόδου ἐξίτηε ἐκδίκησιν, εἰ πιστεύειν θέλοιεν ὡς καὶ αὐτὸς συκοφαντίαν τὸν λόγον, ὡς λέγουσι, κρίνουσι. Τῷ τοι καὶ τῷ μὲν ζητεῖν πατριάρχην δίκαια ζύμπαντες ὠμολόγουν, πρὸς δὲ τὸ καταδικάζειν τὸν λέγοντα διαμφιγνωνοῦντες ἦσαν· μηδὲ γὰρ κάκεινον αὐτόθεν ἐκφῆσαι τὸν λόγον, μηδ' ὡς κατηγορίαν συνθεῖναι, ἀλλὰ βρασιλεῖ πιστεύσαι, ὥστε μείναι καὶ ἐν ἀπορρήτοις οἰεσθαι. Ὡς δὲ πολλάκις ὁ μὲν πατριάρχης συνιστῆν βουλόμενος σύνοδον ἐπὶ τοῖσδε τοῖς ἀρχιερεῖς μετεπέμπετο, ἐκεῖνοι δὲ οἱ μὲν συνήγοντο καὶ ἔτοιμοι ἦσαν κρίναι καὶ καταδικάζειν τὸν φάμενον ὡς οὐκ εὐσχημον ὅν οὐδ' ἄλλως εὐπρεπῆς πρὸς βασιλέα λέγειν τοιαῦτα, οἱ δὲ αἰτίας τῆς ἀποφυγῆς πλαττόμενοι τὴν ἀφίξιν ὑπερετίθετο καὶ τῷ Σηλυβρίας ἀγαθάς ὑπερέτεινον τὰς ἐλπίδας, ταῦτα δ' ἐποίουν πολλάκι; ἐννοίαν δίδοντας ὡς ἐπαλογοῖεν καὶ οὗτοι μὴ καὶ πατριάρχου σφίσιν ὁμογνωμονοῦντος ἐπὶ τοῖς τοῦ Ἐφέσου πράγμασιν, ὥστε καὶ κινδυνεύειν σχίζεσθαι, τότε πατριάρχης ἀπαλγῶν τοῖς τελοῦμένοις, ἐπεὶ γε

profendum quod tenere occultum debuisset, et in eum maxime qui falsam ei calumniam primus indicasset infenso erat animo, vindicarique scelus hujus severo synodi judicio poscebat; utebaturque ad tanto efficacius id judicium urgendum professione sibi facta multorum e Patribus, sigillatim affirmantium non dubitare se quin falsum et calumniosum afflictum totum id crimen esset; quod quid dicerent, eos patriarcha contendeat sensus iustus sui veritatem debere sancire puniendo, ut merebatur, illo qui temere primus effutiisset id quod ipsi nihil aliud quam atrox falsissimumque maledictum esse judicarent. Ac juste quidem commoveri patriarcham et suæ famam innocentiae suffragiis synodi stabiliri velle non immerito fatebantur passim omnes: damnari, prout petebat, permissisque subjici primum denuntiatorem falsi licet ejus criminis, haudquaquam omnes pari consensu censebant æquum. Erant enim qui reum venia prosequendum contenderent, quoniam non ipse a se tanquam sibi compertum patriarchæ delictum primus auctor detulisset, neque eibus accusationem instituisset, sed rem arcano sibi cognitam imperatori credidisset, sub fide silentii custodia tenendam, ut quidem existimabat. Cum autem nihilo secius patriarcha incumberet in propositum synodalis judicii adversus Selybriensem urgendi, convocaretque sæpius ea de causa synodum et nominatim episcopos accerseret, horum aliqui conveniebant, promptosque se præhebant ad judicandum condemnandumque Hilarionem, quod contra quam conveniens ac decens fuerat, 341 talia imperatori dixisset: alii fictis prætextibus accessum ad synodum excusabant, eo ipso Selybriensi addentes animum spemque judicii declinandi facientes. Quod isti cum sæpius agerent, facile intelligendum non imperitis rerum dabant ulcisci eos in hoc proprium dolorem, et occasionem arripere vicissim ægite faciendi pa-

συνδικῶς προκαθήμενος μέχρι ὕψὸς τῆς ἡμέρας τῆς A
ἐκεῖνων περιέμενεν ἀφιξίν, αὐτίκα συντόνῃ ψυχῆς
καταστήματι καὶ ἰκανῶς ἐνθέρμῃ ἐκ λύπης ἀποχω-
ρεῖ, τελευταῖον εἰπὼν εἰς τοὺς τότε ἀρχιερεῖς ἡ μὴν
τοῦ λοιποῦ μὴ εἶναι μέσον αὐτῶν, κἄν ὅ τι ποιοῖεν,
καὶ ὄρκον ἐπιπροσθεῖς, ὡς τινες ἤκουσαν. Ὁ δ' ὄρ-
κος [P. 235] ἰδιωτικῶς πῶς οὕτως ἐξενεχθεῖς· « Νὰ
ῆμαι δοῦλος τοῦ Χριστοῦ, οὐ μὴν εἰμὶ μεθ' ὑμῶν, εἰ
μὴ τὰ γένοιτο. » Τὸ δ' ἦν, εἰ μὴ ὁ Σηλυδρίας κολά-
ζοιτο. Πέμπτην μὲν οὖν ἤγε τότε μὴν Ἀνοεστη-
ριῶν, ἡμέρα δ' ἦν ἡ πρὸ τοῦ Σαββάτου Παρασκευῆ,
καὶ μικρὸν ἐφησυχάσας τῇ κέλλῃ πρὸς ἑσπέραν σὺν
τοῖς ἰδίοις; μεταχωρεῖ, καὶ πρὸς τὴν τῆς Παμμακα-
ρίστου μονὴν, ὅπου καὶ εἴθιστο καταμένειν, γίνεται,
ἀφελὲς ἕνα τῶν αὐτοῦ ἡ καὶ δεῦτερον τὰ τοῦ πα-
τριαρχείου κατέχειν καὶ διοικεῖν. Καὶ ταῦτα μὲν B
ἐκεῖνος ἐπραττεν, οὐ μὴν δ' ὥστε οἱ καὶ καθάπαξ
ἀπαλλάττειν ἐγνωστο, ἀλλ' ὡς πολλάκις εἴθιστο πράτ-
τειν, οὕτω καὶ πάλιν ὑπελαμβάνετο. Αὐτὸς δὲ μεθ'
ἡμέρας; καὶ παραίτησιν σχεδίασας πέμπει πρὸς βα-
σιλέα οὕτως ἔχουσαν ἐπὶ λέξεων·

trivulsa, in odium ejus duritiei qua ipsis assentiri
recusaret in restitutione Joannis Ephesini; qua re
tantum offendebantur, ut facile appareret non pro-
cul abesse illos a consilio abscindendi se ab eo.
Istas horum tergiversationes ferbat patriarcha
molestissime, adeoque die quamdam, cum collectæ
sibi morigerorum antistitum synodo præsidens
aliorum adventum usque ad vesperam frustra ex-
spectasset, repente concitato impetu ægri animi,
magna iræ dolorisque significatione exurgens
abiit, extremum ad præsentem Iepiscopos prolocu-
tus de cætero se nunquam amplius medium inter
ipsum consensurum, quidquid ad se revocandum
molirentur; adjecitque, ut quidam audire, jura-
mentum vulgariis hisce conceptum verbis: « Per
quantum servus Christi sum, non ero deinceps
vobiscum, ni hæc fiant, » hoc est nisi Selybriensis
puniat. Dies erat quinta Julii mensis, eademque
feria sexta hebdomadis sive Parasceve Sabbati,
quando sic se proripiens e synodo Joannes patriar-
cha, inde paululum in cella commoratus, sub no-
ctem cum familiaribus domo excessit et in Pam-
macaristi monasterium, ubi solitus erat diversari
patriarchio digrediens, migravit, uno duntaxat al-
terove suorum in patriarchalibus relicto ædibus,
qui eas servarent et res patriarchatus procurarent.
Atque hæc quidem ille fecit, haud eo animo ut pe-
nitus et irrevocabiliter patriarchatu cederet: sed,
prout jam sæpius usu venerat, sperans rogatum
se iri, et a sollicitis urgentibus ut redire vellet, 342
ubi non alia conditione assensurum se monstraret
quam si quæ optabat fierent, fore ut voti compos
resumeret usum potestatis. In hac tamen simula-
tione recusandæ sedis uno gradu nunc longius
quam antea progressus, post dies aliquot abdicat-
ionis formulam conscriptam ad imperatorem mi-
sit, his plane conceptam verbis,

κὺ'. Παραίτησις τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου.
« Δεσποτά μου ἅγιο βασιλεῦ, καὶ ὑμεῖς δεσπότηαι
μου ἅγιοι ἀρχιερεῖς, ἐγὼ τὸ πρῶτον ἁμαρτωλῶν ἐλ-
δώ; ἐμαυτὸν πάντα ἐπραττον ὑπὲρ τοῦ τῆς ἁμαρ-
τίας; ῥοσθῆναι με. Μᾶλλον δὲ ἐπραττον μὲν δάίγα,
τὸ πλέον δ' ἐθάβρου ἐἰς τὸ ἀνεξάντητον πέλαγος
τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, ὅπερ πλουσιῶς ἐξέγε-
τε καὶ διηνεκῶς ἐκχέει πρὸς τε δικαίους καὶ ἁμαρ-
τωλοῦς καὶ πρὸς; πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν κτίσιν. Καὶ
τούτῃ μόνῃ θαρρῶν διήρουν ἡδέως; τὸν ἐμὸν βίον.
[P. 256] Εἶτα ἀναγκασθεῖς ὅσα εἶδε Θεὸς, κρίμασιν
οἷς εἶδεν αὐτὸς, ἀνήχθη ἐἰς τὸν πατριαρχεικὸν ὄρ-
νον. Ὑβρίσθη μετὰ ταῦτα ὅσα εἶδε πᾶς ὁ ἐνταῦθα καὶ
ἐκτὸς λαός. Ἐλυπήθην διὰ ταῦτα πολλὰ, οὐχὶ διὰ
τὴν ἐμὴν ὑπόστασιν, εἶδε Θεὸς, ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς Ἐκ-
κλησίας ἅπαν πληρωμα, ἧς Χριστὸς καὶ διὰ τῆς
χάριτος ἐκείνου ἐγὼ κεφαλὴ. Εἰδὼς τοίνυν ὡς οὐ
τῶν πρεσβύτων, οὐ τῶν δικαίων ἐν. οὕτως ὑβρισμέ-
νον ἀποφέρεσθαι πατριάρχου ἀξίωμα, ἀναγκασθεῖς
ἄμοσα τὴν αἰτοῦ ἀποβολὴν. Καὶ ἴστημι τοῦ φυλάξαι
τοῦ; λόγους μου, καὶ ἀποδιδῶμι ἰδοὺ τὰς εὐχὰς μου,

29. Abdicatio patriarchæ Joannis.

« Domine mi sancte imperator, vosque domin.
mei ac sancti antistites, ego primum peccatorem
me sciens nihil non egi quo liberarem me peccato,
aut potius, cum ad hoc multa pro mea imbecillitate
egerim, pro rei merito ac difficultate pauca
egi. Præcipuam vero fiduciam constituens in pe-
ligo inexhausto divinæ benignitatis, quod liberatiter
et effudit hactenus et effundit indesinenter Deus
in peccatores pariter ac justos, adeoque in uni-
versas indiscriminatum creaturas suas, hac fretus
sola vitam suaviter meam exegi. Deinde coactus,
prout Deus novit, judiciis quæ ipse scit, evectus
sum in patriarchalem thronum. Injuriis posthæc ac
contumeliis sum affectus notis universo, qui intra
quique extra urbem est, populo. Ex quibus magno
dolore sum afflictus, non privatæ meæ jacturæ aut
ignominie causa (Deus novit), sed propter damna
inde redundantia in universum Ecclesiæ corpus,
cujus primum Christus, deinde per ejus gratiam
ego caput sum. Sciens igitur nec decens nec ju-
stum esse sic deformatam contumeliis circumferre
patriarchæ dignitatem, coactus juravi me illam ab-
dicaturum. Et præsto sum paratus exsequi quod
dixi; reddoque en vota mea, quæ distinxerunt la-
bia mea in tribulatione mea. Abdico enim patriar-
chalem thronum; et ne prætextum in posterum
ullum 343 præbere videar scandali, meum quo-
que abdico sacerdotium, magnum mihi revera et
quantivis decus pretii. Hæc nota facio divinitus
electæ majestati tuæ et dominis meis episcopis
Christi per hanc rite consignatam abdicacionis
formulam; per quam et plenam imperiorum veniam
tam iis qui me læserunt, quam qui cooperati eis
in me lædendo sunt quique abduci se passi sunt
ad his fidem adhibendam. Quibus cunctis, opto,
propitius condonet hanc culpam Deus. Unde si

ἀς διέστειλαν τὰ χεῖλη μου ἐν τῇ θλίψει μου. Παρ-
αυτοῦμαι γὰρ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον· ὡς ἂν δὲ
καὶ μὴ πρόφασις εἰς τὸ ἐξῆς ὄξως σκανδάλου, οὐκ
αὐτῷ καὶ τὴν ἐμὴν παραιτούμαι ἱερωσύνην, τὸ μέγα
ἐνώπιον ἐμοῦ χρῆμα καὶ τοῦ παντός ἀντάξιον. Ταῦτα
τῷ ἡμῖν γνώριμα τῇ ἐκ Θεοῦ βασιλείᾳ σου καὶ τοῖς
ἐσπέραις μου τοῖς ἀρχιερεῦσι Χριστοῦ διὰ τῆς παρ-
αιτήσεως ταύτης, δι' ἧς καὶ τελείαν νέμω συγχώ-
ρησιν τοῖς τε ὑβρίσασιν τοῖς; τε εἰς τοῦτο συνεργήσεις
καὶ τοῖς προαχθεῖσιν τούτοις πιστεῦσαι, καὶ ἰλαίω; αὐ-
τοῖς εἰη διὰ τοῦτο Θεός. Ἄν δέ τι συμβῇ εἰς τὰ ψυχικά
καὶ ἐκ τῶν σαρκῶν εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν
ἢ εἰς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, ἀθωός εἰμι τῇ χάριτι τοῦ Χρ-
στοῦ μου. Ἐἶχε καὶ ὑπογραφήν τήνδε· Ἰωάννης· μο-
ναχός, ὁ χρηματίας πατριάρχης Κωνσταντινουπό-
λεως. Ταῦτα γράψας τε καὶ ὑπογράψας καὶ τῷ βασιλεῖ
ἀποστείλας, καὶ αὐτὰ τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀπαμφια-
σάμενος, ἀφῆσυχάζε τοῖς ἐγνωσμένοις ἐμμένοις. Βασι-
λεὺς δὲ δεξάμενος τὴν παραίτησιν οὐδ' ἤθελεν ἀνα-
πίπτειν ἐξ εὐλαθείας, ἀλλὰ πυρὶ δίδοναι, ἐπεὶ καὶ
ἔδωκε ταῦτ' ἔπραττεν. Ἐπεὶ δ' ἀναγνωσθέντος τὸν
πατριάρχην ἤκουε λέγοντα ὡς ὁμίσει, ἐν φροντίδι
μεγίστῃ ἦν, καὶ ὁ τι περὶ τούτων ἀρχιερεῖς ἀποφθ-
ναιτο διασκόπει. Τὸ μὲν οὖν ἅμα δεικνύναι καὶ
ἐξετάζειν ἐφ' ἑνάτι τὰ ἐφεστῶτα τῇ Ῥωμαῖοι κακὰ

quid ex ea perniciosam inferens animabus aut cor-
poribus in Ecclesiam Dei sanctam aut in Dei
populum evenire contingat, innocens huius ego
per Christi mei gratiam sum. » Hactenus abdicatio;
quæ et habuit subscriptionem talem : « Joannes
monachus, qui eram patriarcha Constantino-
polis. » His scriptis et subscriptis atque ad impe-
ratorem missis, ipsis præterea sponte exutus pa-
triarchatus insignibus, quiescebat in semel decretis
peratans. Hoc scriptum accipienti imperatori
impetum injecit religio quædam animi non admit-
tendi nec legendi, sed prout alias in re simili
fecerat, inexplicatum igni tradendi. Tandem ta-
men ad id audiendum dum legeretur inductus, ubi
audivit dicentem patriarcham se jurasse, in solli-
citudine fuit maxima, et rei iudicium permittere
sententiis episcoporum cogitabat. Sed simul etiam
recurrebat animo haud esse nunc tempus opportu-
num inchoandæ rei tantæ, malis undique ingenti-
bus in rem Romanam ingruentibus. Quorsum enim
communicanda episcopis et eorum deliberationi-
bus committenda abdicatio ista novo se ac per-
molesto intricaret negotio, cum undecun-
que obrueretur trepidis quotidie nuntiis indicantibus
344 non unam aliquam imperii partem gravis-
sime laborare, sed quantum terræ ac maris dittono
amplectebatur, totum uno tempore perire. Jam
enim continente universa in prædam data, mare
ipsam infestari latrocinii cœperat, Tenedo paulo
ante a piratis occupata, qui inde erumpentes, et
eo tutum receptum habentes, per continuas gras-
sationes nihil securum illo pelago navigantibus et
oræ undequaque maritimiæ accolis sinebant. Ac

οὐ παρείχον. Ἡμέρας γὰρ ἐκάστης ἠγγέλλοντο τὰ
δεινὰ, καὶ οὐ καθ' ἐν τι μέρος, ἀλλὰ πανταχόθεν καὶ
πανταχῇ συρρέοντα, οὐ κατὰ γῆν μόνον, ἀλλ' ἔδη
καὶ κατὰ θάλασσαν. Πρώτερον μὲν γὰρ πειραταὶ κα-
ταλαβόντες Τένεδον νῆσον ὡς ἰδίαν εἶχον, καὶ ὄρμη-
τηρῶν ἐχρῶντο, κάκειθεν ἀναπλέοντες καὶ πόλλ'
ἄλλα τῶν δεινῶν πράττοντες ἐν ταύτῃ καὶ αὐτοῖς
προσώκελλο, ὑποστρέφοντες. Τότε δ' ἄλλ' ἐκείνων
καὶ ἐκόντων κατὰ φόβον ἀπαλλαξάντων, τὸ Περσικὸν
ἔσον [P. 257] ἦν ἐνδοτέρω ναυπηγησάμενον ταῖς
Κυκλάσιν ἐπέχρουν καὶ κακῶς ἐποίουν, καὶ τοῦτο
μὲν Χίψ, τοῦτο δὲ Σάμφω καὶ Καρπάθω καὶ αὐτῇ
Ῥόδῳ καὶ πολλαῖς σὺν αὐταῖς ἑτέραις οὐκ ὀλίγαις
προσβάλλοντες ταῖς ναυσὶ τὰς τέως ἐνωμισμένας σχε-
δὸν ἀοικίτους εἰργάζοντο. Οὐκ ἦν δ' ὄλιγος οὐδὲ τοῖς
ἐν τῇ γῇ τε καὶ ἡπειρώταις ἀναπνέειν τῶν μόχλων
οὐδ' ἔς βραχὺ ὅσον γὰρ ἔσον καὶ δίκην ἀγρίου πυ-
ρὸς, τὰ ἐντοῦς καταδόσκοντο, καὶ καθ' ἡμέραν ναι-
δύσαι ἠγγέλλοντο καὶ βασιλεῖα πρὸς ἐαυτοῖς ἀντέσπων,
καὶ ἀτελεῖς μετέλλαττον τὰς φροντίδας; φροντίδας
ἑτεραι. Τὸ μὲν οὖν τὰ τοῦ πατριάρχου ζητεῖν αὐτό-
θεν δυσχερὲς ἦν, καὶ ὁ καιρὸς οὐκ ἐνεδίδου· τέως δὲ
καιρὸν ἐζητεῖ τὴν εὐθετον καὶ ἀρμόδιον.

λ. *Peri tōn katà tōn Kouξιμπαξίη Τόχαρον.*

Ἐντεῦθεν καὶ τῶν κατὰ Θύρας καὶ Ἰγγυτέρω ἐπὶ

quanquam hi latrones deinde veriti ne non satis ad
extremum tuta ipsis ea statio foret, inde sponte
recesserant, tamen his modo successerat malum
in eodem genere gravius. Etenim quantum Persica-
rum copiarum in interiora terrarum imperii pene-
traverat, ædificatis armatisque navibus Cyclades
insulas incursabant maleque vexabant; et modo
Chio, mox Samo et Carpatho, ipsi quin etiam
Rhodo, multisque præter has aliis, cum navibus
non paucis infesti appellentes, dudum frequentes
incolis insulas jam prope desolarant et inhabita-
biles fecerant. Nec vero interim a terrestribus
latrocinii cessabatur, aut omnino miserrimis con-
tinentis incolis quiddam vel brevis interspira-
menti laborum et terrorum atrocium concedebatur.
Sed plane intimum Romanæ, velut silva concepta
penitus incendio, vi flammæ indomita continue
grassantis absumebatur; novæque quot diebus
D calamitates nuntiabantur, curas imperatoris ad se
ab omni alio negotio trahentes. Unde is cogebatur
inchoatas deliberationes de modo avertendi mala
gravissima, recentibus urgentiorum cladum atque
discriminum consternatus nuntiis, imperfectas
omittere, has mox ipsas infectas pari tristiorum
sollicitudinum avocatione relicturus. Hic illi de-
ploratissimus reipublicæ status difficilem nunc redde-
bat inquisitionem de rebus patriarchæ; quare
tempus ei aptum accommodatumque negotio quæ-
rendum exspectandum iudicabat.

30. *De rebus Cuzimpaxis Tochari.*

345 Quale minime tunc aderat, quando utique
cum maxime sitæ ad portas et his viciniores ur-
bes ac terræ a Nicomedia usque ad fretum Thra-

πλέον κακουμένων (τὰ δ' ἦσαν τὰ ἐκ Νικομηδείας καὶ μέχρι πορθμοῦ Θρακικοῦ), ἐπεὶ οὐκ ἦν μεταθεῖν πολέμῳ τὰς μάχας καὶ τῷ φανερωῦ προσβάλλοντας, ἄλλως ἔγωγε μεταχειριεῖσθαι τὰ κατὰ τοὺς ἐχθροῦς. Καὶ τὸν Κουξίμπαξιν Τόχαρον, ὃς Νογᾶ μὲν ᾤκειώτο πάλαι, τὰ Περσῶν δ' ἔσεβει καὶ τῶν περὶ ἐκεῖνον μάγων τὰ κράτιστα ἦν, ὕστερον δ' ἐκείνου ἀπολωλότο; τῷ ἐκείθεν πλῶ πρὸς τοὺς κατ' ἀνατολὴν Πέρσας χρώμενος ὅσα γυναικὴ καὶ παῖσιν ἐξ ἀντιπνοίας περιπίπτει τοῖς κατὰ τὴν Ποντικὴν Ἡράκλειον Ῥωμαίοις, καὶ βασίλειά ἐπικαλεσάμενος σώζει· ἴτε καὶ τὰ Χριστιανῶν αἰρεῖται καὶ πανοικὴ βαπτίζεται, κἀντεῦθεν ᾤκειώτο βασιλεῖ. Τότε τοῖνον βασιλεὺς κρυπτόν τι καὶ συνετὸν πειρώμενος ἔνουσεν, κηδεύειν τοῦτον ἐπὶ θυγατρὶ τὸν Σολυμάμπαξιν ἔχωρει, ὃς δὴ καὶ τῶν πλησίων ἐχθρῶν ἠγεμόνευε, καὶ μετὰ τοῦ τὸ κῆδος προδῆναι καὶ αὐτὸν ἠγεμόνα τῶν κατὰ τὴν Νικομηδείαν καθιστᾶ, ἐφ' ᾧπερ ἐξ ἀγάπης [P. 238] καὶ συγγενείας ὄνησάς τις τοῖς Ῥωμαίων πράγμασι γίνοιτο, κἄν οὐδὲν ἐς τόσον ἢ ἐπί-

νοια ὤνησεν. Ὁ μὲν γὰρ τὰς ἐπιγαμίας πρὸς τι συμφέρον ἔποιε, καὶ ἐπὶ βεβαίαις ταῖς ἐλπίσιν ὤρμαι, εἶγε κατὰ συγγένειαν συνεγγίζοντες, ταυτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῖς τόποις, ὁ μὲν βασιλεῖ δουλεύων προνοῖτο Ῥωμαίων, ὁ δὲ τὸ κῆδος καὶ τὰς συνθεσίας αἰδοῦμενος ἀνακόπτοιο τὰς ὁρμάς. Οἱ δὲ, ὁ μὲν εἰς εἰρήνην ἐνάγων, ὁ δὲ σπενδόμενος, ὁμοῦ τὸ τῶν προσχώρων συμφέρον οὐκ ἤνυτον. Μᾶλλον μὲν οὖν διὰ ταῦτα αἰτίαν καὶ ἀμφοτέροι ἀπηνέγκαντο, ὁ μὲν παρασπονδήσεως τῆς πρὸς βασιλεία, ὁ δὲ δυσνοίας τῆς πρὸς Ῥωμαίους. Περιέρχεται γὰρ ἄλλοθεν τὴ κακόν· τὸ δ' ἦν τὸ ἐκ τοῦ Ἀμούρη, ἄλλου Περσῶν στρατηγοῦ, ὃς καὶ καταθέων Μεσοθινίας συχνάκις τὴν Σολυμάμπαξι χάριν ὡς οὐδὲν ὀνοῦσαν ἀπήμιλλυε. Τὴ γὰρ κατὰ συστάσεις καὶ ἰδίως κατ' ἑαμάχεσθαι ἐκ τοῦ μὴ ἕνα εἶναι τὸν κυριεῦοντα ἦν πάντως. Παρ' ἦν αἰτίαν καὶ δυσχερῆς τῷ βασιλεῖ καὶ σχεδὸν ἀδύνατος ἢ τῶν ἐπισυμβαίνοντων διέσθωσις ἐνομιζέτο, τοῦ μὲν ἐνθεν, τοῦ δ' ἐκείθεν ὁρμώντων, καὶ κατὰ γνώμας διαφερόντων, καὶ λαθὼν ἀγόν-

etiam dirimens barbaricarum incursionum malis intolerabilibus urerentur. His quoniam mederi bello aperto et commissis æquo campo præliis male paratus a re militari nequiret imperator, aliam inire viam statuit hostes coercendi, utendo videlicet ad id opera Cuximpaxis Tochari. Fuerat hic olim Nogæ familiaris, supersitioni tunc Persarum addictus, adeo ut inter principes illic sacerorum magos vel in primis ipse numeraretur. Postea Noga extincto, uxore ac filiis in navem impositis, vela inde fecit versus Orientales Persas, sed vento repulsus incidit in manus Romanorum Heracleam Ponticam obtinentium; ubi non frustra implorata imperatoris gratia incolumis liberque servatus sponte Christianam suscepit religionem et cum domo universa baptizatus est, ex quo charus intimusque Augusto cœpit esse. Cui tota sagacitate mentis intento disquirendis viis levandarum aut minuendarum quæ cunctos fere sibi subditos opprimerent cladum, quiddam ad hoc percallidum ac solerter excogitatum fore visum est, uti hoc velut hamo ad unum ex infestatoribus Romanæ Barbaris aut in partes attrahendum aut certe mitigandum, ut moderatius sæviret. Palam igitur permisit, cujus scilicet illi rei clam auctor fuerat, ut filiam Solympaxi collocaret, duci exercitus Barbarorum vicinæ indentis, ut sic eum necessitudine generi obnoxium Cuximpaxis habens deliniret conciliaretque imperio, cujus ipse partes sequeretur; quod ut constaret manifestius, eundem affinitate ista jam contracta socerum Solympaxis regionibus Nicomedie circumstitis vice sua præferit imperator, sperans Solympaxim charitate uxoris ac soceri verecundia temperaturum a nocendo, saltem tam inclementer, commendatis tam conjuncti sibi ducis custodiæ Romani. Hæc Augustus quidem prudenter ita consuluit: cæterum istius 346 providentiæ perexiguus aut

nullus in rempublicam exstitit fructus. Etsi enim Solympaxis matrimonio sibi privatim utili libenter inito haud invidebat quin in Romanos quoque pars commoditatis aliqua ex eo redundaret, imo etiam inter icenda pacta nuptialia non dubiam spem fecerat volendi, novæ necessitudinis occasione, conjuncte deinceps non solum animo sed etiam loci propinquitate cum Cuximpaxi vivere, ac pariter cum eo pro se quoque consulere subditis imperatoris, ut quo tempore socer, ex officio subjectionis palam imperatori juratæ, commissis ab eo sibi Romanis provideret, eodem ipse, memor affinitatis et reveritus conventionem factam, reprimeret impetus Barbarorum deprædandæ desolandæque Romanæ iumentium, — etsi hæc, inquam, Solympaxis et ex animo promississe et bona fide præstare voluisse visus est, tamen is successus fuit, ut apud nihil inde levantem sentientes Romanos infamia uterque laboraret, socer quidem sædifragæ perfidiæ erga imperatorem, gener autem mali atque infesti nihilo nunc minus quam antea in Romanos animi. Aliunde porro malum oriebatur, ex altero videlicet duce Persarum Amura, qui crebris tunc incursionibus Mesothiniam vastans gratiam Solympaxis ut ad nihil utilem in animis Romanorum hebetabat. Ea quippe conditio tunc rerum erat, ut quisque ducum istorum Barbarorum propriis instructi copiis, nec ulli communiter superiori parentes, sua sibi privatim consilia haberent, nec sociorum vel auctoritas vel exemplum quidquam apud quemlibet ipsorum obtineret ponderis. Quam ob causam difficilis ac fere insperabilis imperatori censebatur malorum tunc imperium inundantium, per istam conventionis cum aliquo ex satrapis viam, curatio, utique cum nec comprehendi omnes una confœderatione possent, et uno eorum aut altero cessante alii vel etiam licentius et eriusque prædarentur, uno vide-

των ἐκάστου ἐπὶ τοσούτων ἀγόμενος ἐφ' ὅσον καὶ τὸ Α
κερφαίνετον σφίσι ἐκ τοῦ πολεμεῖν ἔσοιτο, εἰ δὲ μὴ
ἔδειεν πολεμεῖν οἱ προάγοντες, ἐτέρους ζητοῦντα
πρὸς ἔξοντας, ὧν καὶ μαχομένων αὐτοὶ κερφαίνοιεν
πόμενοι. Τοῦτο συμβεβηκὸς καὶ τῷ Σολυμάμαξι
ἡγεῖαν ἐποίησε Ῥωμαίοις τὴν τῆς ἀναχωρῆς χάριν,
τῶν δὲ αὐτῷ στρατηγουμένων τῶς ἐτέροις συνιόν-
των, καὶ τὰ αὐτὰ Ῥωμαίους δρώντων ὅσα ἂν κἄν
ἐπ' αὐτῷ τὸ πρὶν ἐστρατήγητο ἔπραττον. Ἄλλα
τὰ ἐντεῦθεν ἐπισυμβάντα εἰρήσεται κατὰ τὸν
ἐπιπέδον.

ix Σηπτικαὶ σκέψεις περὶ τῆς τοῦ πατριάρχου
παραίτησεως.

Τίτε δὲ βασιλεὺς δεῖν δεινὸν οἴηθεις εἰ καὶ πλεόν ἀφέ-
ξουσιν [P. 239] τοῦ τῆν Ἐκκλησίαν καθιστᾶν (μηδὲ
ἐπ' ἐπ' ἀγαθῷ εἶναι τοῖς Ῥωμαίων πράγμασι τὸ Β
ἐν καταστάσει τῆν Ἐκκλησίαν εἶναι), μικρὸν
ἀφίμενος τῶν ἑξω φροντίδων ἐδίδου καὶ ταῖς ὑπὲρ
τῆς Ἐκκλησίας μερίμαις, ἤδη καὶ πάλιν ἀρχομένης
κταδίνεσθαι. Καὶ δὴ συνόδους συνήγε, καὶ ἱερῶν
ἀνθρῶν σύνταγμα, ὅσον ἦν ἐξ ἀρχιερέων καὶ ὅσον
ἐκ κληρικῶν τε καὶ μοναχῶν, εἰς ταυτὸν καθίστα,
καὶ συνδιέμενε τούτοις, τὰ περὶ τῆς παραίτησεως

licet hinc, alio inde æmula incessanter rapacitate
inhiantibus, consilio usque discordi et parata sem-
per voluntate contraria iis quæ duces alii decerne-
rent sequendi. Militum autem, qui sub istorum
verebant signis, parta usu licentia castrorum mu-
ltorum, cupidissima prædaram aviditas faciebat C
347 ut ab eo satraparum quem quiescere viderent,
statim ad alium suos ad rapinas immittentem tran-
sirent, securi disciplinæ militaris, et unam unice
spectantes, quæ sola illis erat bellandi ratio, lucri
sibi ex rapto conficiendi commoditatem. Id quod
tunc Solymampaxi contingens, ut nimirum milites
eum sui abstinentem jam a rapinis desererent
transfugerentque ad Amuram in Romania latroci-
nantem, obstitit quominus sperato ex ejus cum
Casimpaxi societate urgentium malorum laxamento
quopiam Romani fruerentur, militibus ejus per
transitum ad alia infesta Romanæ castra malis
iisdem imperii subditos nunc vexantibus, quibus
antea eosdem affecerant, cum nondum conciliati
Solymampaxis signa sequerentur. Sed quæ indidem D
alia oriri deinde mala contigit, suo iterum loco
referentur.

51. Synodicae deliberationes circa patriarchæ abdi-
cationem.

Cæterum hac qualicumque rebus Romanis ex scæ-
dere duorum satraparum remissionis oblata spe,
quæ quæ vana esset, usu posterius apparuit; in-
ducias urgentium curarum nactus interim velut
quosdam imperator, grave nec committendum sibi
putavit supersedere amplius conatu restituendæ
tranquillitatis Ecclesiæ, ejus gliscientes turbatio-
nes in reipublicæ ipsius ac status politici redun-
dare periculum intelligebat. Impeedit igitur bre-
vem illam a sollicitudinibus imperii requiem in

κατὰ κανόνα διερευνώμενος. Τότε ἐφ' ἡμέρας συν-
αγόμενων σχίσμα γαγόνει. Καὶ οἱ μὲν πατριάρχην
προσκειμένοι τὰ τῆς παραίτησεως οὐκ ἐδέχοντο.
ὕβρισθαι γὰρ ἔλεγον τοῦτον, καὶ ἀνάγκην εἶναι μὴ
ἐκδικούμενον, ὕβριωπαθήσαντα, ἐκχωρεῖν αἰρεθῆσαι
ὥστε καὶ τῆς ἐκδικίας κατὰ τρόπον προβάσης αὐτὸν
καὶ ἀθις ἐπαντῆσαι καὶ τὴν τιμὴν λαμβάνειν ἑται-
μον γίνεσθαι. Ὅρκον δὲ μηδ' εἶναι τὸ παράπαν, ὃ
δὴ καὶ ἀπὸ θλίψεως διεφθέγγετο, ταραχὴν δὲ μᾶλλον
λογισμῶν ἐκ ζήλου τινὸς ἀνοδοουμένην, ἐξ ὀλίγου
προαχθεῖσαν γνώμης καὶ οὐκ ἐκ τινος εὐσταθείας καὶ
μεμεριμημένου σκοποῦ τε καὶ καταστάσεως. Οἱ δὲ
ἀπεναντίας καὶ τὴν παραίτησιν ὡς λελογομένην ἐδέ-
χοντο καὶ τὸν λόγον ὡς ὄρκον ἀφυκτον ἔκρινον· καὶ
γὰρ καὶ αὐτὸν δὴ ἐπὶ τῇ τῆς παραίτησεως ἐκθέσει
ὁμολογεῖν, καὶ εὐχὴν πρὸς Θεὸν ἐνομάζειν τὸ προα-
χθὲν, διεσταλμένην τοῖς αὐτοῦ χεῖλεσι. Καὶ διεφλο-
νεῖσκον ἐντεῦθεν, οἱ μὲν ἐνθεν, οἱ δ' ἐκεῖθεν τὰ τῆς
γνώμης ἔχοντες. Καὶ οὐ τοσούτον περὶ τῆς παραι-
τήσεως σφίσι ὁ λόγος ἦν ὅσον περὶ τοῦ ὄρκου, εἰ
ἔξεστι τέως παριδόντας αὐτὸν ἀναγκάζειν καὶ ἀθις
πατριάρχην τὴν ἀρχὴν δεῖχεσθαι. Καὶ τοῖς μὲν ἀπώ-
μωτον ὄλω· ἐδόκει τὸν ψευδοκρίαις ἀλόγους πατριάρ-

acres curas stabilindæ pacis Ecclesiæ, quæ con-
cuti rursus incipiebat; congregavit synodos, et
sacrorum hominum conventum instituit, quantum
ad manum fuit episcoporum, quantum clericorum
et monachorum, in unum cogens. Cum his totos
ipse durabat dies, patientissime disquirens quid
juxta canones de patriarchæ abdicatione statu-
endum videretur. Celebratis per dies aliquot istius-
modi conventibus, scindi qui coiverant cœperunt
in duas potissimum sententias. Nam qui favebant
patriarchæ, abdicationem ejus haudquaquam ad-
mittendam opinabantur, quippe quam dicerent in-
vito extortam, justa impatientia gravissimæ contu-
melix; cujus cum reparationem 348 impetrare
diu flagitans nequivisset, necessitate adactus qua-
dam ad illud extremum consilium non tam venerit
quam vi trusus fuerit renuntiandæ dignitatis.
Quare non videri dubium quin paratus is sit ad
resumendam retinendamque patriarchalem potesta-
tem, simul, quod jure postulat, justa calumniatoris
damnatione purgatus rite fuerit macula criminis
falso impacti. Nec vero quæ verba perturbatio
ipsi ægræ dolore gravi mentis expressit, pro vera
Jurisjurandi formula oportere accipi. Prolapsum
in hæc eum acri animi ærumnæ sensu gravissimæ
æstantis angore: non autem, ut ad religionem
juramenti rite consciscendam opus fuerat, libera
sibi constantis arbitrii judicio, illa volentem scien-
temque protulisse. Contraria his erat factio abdi-
cationem ut ratam legitimamque acceptantium, ver-
baque in ea posita irrevocabilis juramenti vim
certam obtinere judicantium. Nam et ipsum id fa-
teri qui suum optime sensum calluit, in ipsa scri-
pto editæ abdicationis formula Joannem, nomi-
nando id votum a se Deo factum quod sua labia

χην τοίνυν εἶναι καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι· οἱ δὲ **A** βίβλους ἀνέπτυσσον καὶ ἱστορίας προέτεινον, καὶ ποῦ μὲν Φλαβιανὸν [P. 240] προσήγον ὀμώσαντα τὴν χειροτονίαν μὴ δέχεσθαι καὶ δεξιόμενον ὑστερον, ποῦ δὲ τὸν ἐπὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου Βιάνορα, θεραπευσάντων τῶν ἁγίων τοῦ ἐκείνων ὄρκους τρόποις οἰκονομίας καὶ πνευματικῆς καταστάσεως. Ταῦτ' ἔλεγον διαγνωμονοῦντες, καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ χρόνος ἐτίθεται. Μόλις μετὰ τὴν πολλὴν διαφιλονεικίαν καὶ τὴν ὑπὸ βασιλεῖ ἀκρατῆ γε καὶ διαγνώμονι συνδιάσκεψιν, ἐπεὶ οὐκ ἦν συμβαίνειν τὰς γνώμας αὐτῶν, εἰς πολὺ τοῦ καιροῦ κατατεινομένου, ἔγνωσαν ἅμα πέμπειν καὶ ἐρωτᾶν ἐκεῖνον αὐτὸν πατριάρχην, ὅπως ἔχοι γνώμης καὶ ὅ τι λέγει ἐπὶ τε τῇ παραιτήσει καὶ ἐπὶ τῷ φημιζομένῳ ὄρκῳ· τὸ γὰρ εὐλαθεῖς καὶ ἀπλοῦν τοῦ ἀνδρὸς ἐχέγγυον εἶχον λέγειν ἐκεῖνον τὰ πάσης ἀποδείξεως κρείττω, ἐφ' οἷς ἄρα διημφισθῆσθαι ἄλλήλοις. Καὶ δὴ ἤξιον μὲν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, ἐκεῖ καὶ αὐτὸν προκαθεζόμενον, τῆς

παρ' ἐκεῖνον ἀφίξεως ἐνεκα, συνπεμπόν δὲ οἱ τοῦ συνεροῦντας καὶ δύο ἀρχιερεῖς, τὸν τε Κρήτης Νικηφόρον καὶ τὸν Περγαμοῦ Ἀρσένιον. Οἱ καὶ ἐπιστάντες περὶ τῆς παραιτήσεως καὶ τοῦ λόγου ὡς ἐκ συνόδου πάσης καὶ βασιλέως διεπυθάνοντο.

λβ'. *Περὶ τῆς πρὸς Ἰωάννην τοῦ Ἀλεξανδρείας ἀφίξεως καὶ τῆς ἀπολογίας ἐκείνου.*

Ὁ δὲ τὸν ἀπολογον ὅσον ἦν συντεμῶν, γραφῇ σημῆνας ἀπέστειλεν. Ἦν δ' ἐπ' αὐτῆς εἰπεῖν τῆς λέξεως ἔχουσα οὕτως· « Δέσποτά μου, ἅγιε βασιλεῦ, διεμνύσατό μοι ἡ κραταῖά καὶ ἁγία βασιλεία σου καὶ ἡ θεία καὶ ἱερὰ σύνοδος, μετὰ τοῦ ἁγιοπάτου πάππα καὶ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ μετὰ τῶν δύο ἀρχιερέων, ἵνα παραδῆλωσω τῇ κραταίᾳ καὶ ἁγίᾳ βασιλείᾳ [P. 241] σου ὅπως ἔχω γνώμης περὶ τοῦ συμβάντος εἰς ἐμὲ λόγου, ἔτι δὲ καὶ περὶ τῆς παραιτήσεώς μου. Καὶ εἶδει μὴ τὸ παράπαν ἀποκρίνασθαι με, τῆς ἐμῆς παραιτήσεως σαφῶς παριστώσης τῆ ἐμὴν βούλησιν· ἐπεὶ δὲ μόλις νῦν ἐρωτῶμαι, ὡς ἐν

distinixerint. Atque in hoc isti obnixi stabant, contentione certa non cedere, aliis nihilo remissius repugnantibus. Nec spes apparebat finiendæ altercationis, quæ minus circa abdicationem ipsam quam circa verba illa juramenti speciem præferentia exarserat. Eoque res devenerat, ut quaereretur num etiamsi forte sese ille obstrinxisset qualicunque juramento, solvi ea religione deberet adigique nihilo secius ad resumendam sedem. In quo vehementer adversabantur qui eum rite ac valide renuntiasse contendebant, nefarium et execrabile censentes, semel perjurii compertum, patriarcham deinde et esse et nominari. Contra alii libros replicabant veteres, historiasque allegabant. Et nunc quidem Flavianum producebant, qui postquam jurasset se ordinationem non accepturum, eam deinde tamen acceperit: mox etiam tempore

349 magni Basilii paria dictum egisse Bianorem, sanctis videlicet Patribus ipsos religione iurijurandi liberantibus accommodatione quieti tunc rerum opportuna et ipsis inspirata divinitus. Talia u rinque irrevocabili pertinacia contententes allegabant. Atque hujusmodi jurgiis tempus absumebatur, quoad vix tandem post multam illam altercationem et indefesse cunctis præsentis cunctaque attente audientis cooperantem, prout poterat, ad aliquod denique decernendum deliberationem imperatoris, cum aliter infinite discordes in unum cogi sententiæ nequirent, conventum assensu cunctorum est mitti oportere qui ipsum interrogarent patriarcham, quo animo abdicationem scripserit, quidque mente versaret cum illa iurijurandi formam præferentia proferret verba. Eam enim constabat inter omnes esse sinceritatem et simplicitatem viri, quæ pignoris loco esset idonei haud aliud ipsum de rebus illi uni ex intimæ admonitu conscientiæ perspectissimis, de quibus nunc disceptaretur, responsurum, quam quod revera esset. Itaque rogatur patriarcham Alexandrinum, qui et

Ipsæ in primis ejus consessus subselliis sedebat, adire ad Joannem ea causa ne gravaretur. Adiderunt ei legationis hujus socios duos episcopos, Nicephorum Cretensem et Arsenium Pergamenum; qui et profecti ad Joannem ab eo nomine universæ synodi et imperatoris quæsierunt, quid de abdicatione sua deque verborum, quibus jurasse visus esset, vera notione ipse sentiret.

32. De Alexandrini ad Joannem accessu et hujus responso.

Ille vero quidquid super his respondendum haberet paucis complexus, scripto consignatum misit hisce ad litteram concepto verbis: « Domine mi sancte imperator, denuntiavit mihi potens et sancta majestas tua, nec non divina **350** et sacra synodus, per sanctissimum papam et patriarcham Alexandriæ, et duos episcopos, ut declararem potenti ac sanctæ majestati tuæ quid sentirem de verbis quibusdam, quæ mihi proferre contigit, itemque de abdicatione mea. De his opus non erat quidquam omnino responderi a me, cum satis manifeste mentem ac voluntatem meam ipsa exprimat abdicatione. Quoniam autem nunc ægre tandem incipio rogari, breviter sanctæ ac potenti majestati tuæ hoc respondeo. Ego ex multis jam annis constitueram apud me nec jurare ipse nec jusjurandum ab alio exigere, neque contumeliam reprehensione dignam ore proferre, sed et neque cuiquam male precari: et observavi usque in hunc diem Christi mei gratia. Idem tamen ad asserationem dictorum meorum usurpare sum solitus vulgaris consuetudine sermonis, ut simplicia nec cuiquam noxia aut juramenti vim habentia, verba hæc: « Per quantum habeo misericordiam Dei, pro quantum sum servus Dei, per quantum velim pœnitens mori. » Itaque et illud quod ex animi amaritudine ad fratres meos pronuntiavi ejusdem formæ, non ut juramenti vim obtinere reputaus dixi, sed simpliciter, prout usu longo loqui assue-

βροχῆ τοῦτο ἀποκρίνομαι πρὸς τὴν ἁγίαν καὶ κρα-
ταὴν βασιλείαν σου, ὅτι ἐγὼ ἐκ πολλῶν ἤδη τῶν
χρόνων ἐθέμην ἐν ἑμαυτῷ μῆτε ὀμόσαι μὴδ' ἕτερον
ἔργον ζητεῖσαι, μὴδὲ ὕβριν μέμψαι· ἄξιον τοῦ στό-
ματος προσηγορεῖν, ἀλλὰ μὴδὲ τινι καταράσασθαι.
καὶ ἐξυλασσομένη μέχρι τῆς δεῦρο Χριστοῦ μου χά-
ριτι. Πικρὴν εἶχον εἰς πληροφορίαν τῶν λόγων μου
καὶ παράστασιν ἀπλᾶ καὶ μὴ βλάπτοντα, μὴδὲ εἰς
ἔρκον λογιζόμενα ταῦτα, νὰ ἔχω τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ,
νὰ ἦμαι δούλος τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἀποθάνω ἐν μετα-
νοίᾳ. Ὅστε καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐφθελγξάμην ἀπὸ παρα-
λήψεως τῶν ἀδελφῶν μου, οὐχ ὡς ἔρκον λογιζό-
μενος εἶπον, ἀλλ' ἀπλῶς ἔχων ἐκ συνηθείας τοῦτο
λέγειν. Τὸ δὲ ἦν· Νὰ ἦμαι δούλος τοῦ Θεοῦ, οὐ μὴ
εἰ μὴ μεθ' ὁμῶν ὑπάγω, δηλονότι τὸ γε νῦν ἔχον,
ἀρίσταμαι ἐξ ὁμῶν. Οὐχ ἔρκον δὲ τοῦτο ἐλογιζόμην,
μὴδὲν καὶ ταῦτα παρὰ τοῦ μεγάλου Πατρὸς ἡμῶν
Βασιλείου, λέγοντος ἐν τοῖς ἡθικαῖς αὐτοῦ λόγους ὅτι
ἐνθα τὸ νὰ τίθεμεν, οὐχ ἔρκον παραδηλοῦμεν, ἀλλ'
ἐνθα τὸ μὰ. Εἰ δὲ τις ἐπιλαμβάνεται μου τῆς παρ-
αλήψεως ὡς κάκεισε γράψαντος διὰ τὸν ἔρκον
ἐξήρησθαι, πρῶτον μὲν λογιζέσθω ὅτι ἀπὸ ἄκρας
παρалуπσεως γέγραπται, ὡς κάκει παραδῆλωσα.
Ἄλλως τε καὶ ἐδόκουν ἀπαλλαγῆναι τῆς Ἐκκλησίας
εἰρηκτικῶς. Ἐπεὶ δὲ συμβαίνει σκανδαλιζέσθαι τοὺς
ἀρχιερεῖς διὰ ταύτην ὡς μὴ κανονικῶς προσεβηκυῖαν,
εἰ μὲν ὁμοῦ γένοιτο ἅπαντες τεσσαράκοντα τὸν

ἀριθμὸν ὄντες καὶ δέξιιντο τὴν παρατήσιν μου ὄντοι,
εὐ ἂν ἔχοι, κάγω τότε τὸ τυχὸν οὐκ ἐρῶ, ἀλλὰ τῆς
Ἐκκλησίας ἐκστήσομαι, καὶ ὄψεται Κύριος ἐαυτῷ
ποιμένα, κάμοῦ, εἴγε βούλοιντο, μετ' αὐτῶν συνδι-
σκιψαμένου περὶ τοῦ νεύσει Θεοῦ τὴν αὐτοῦ κυβερ-
νήσαντος Ἐκκλησίαν. Εἰ δ' ἀπολειφθεῖν τινες τῶν
ἀρχιερέων, ἀχρι καὶ τριῶν λέγω, μὴ δεχόμενοι τὴν
ἐμὴν παρατήσιν, μὴδ' ὡς κανονικῶς προβάσης ἀπο-
δεχόμενοι, κάγω μετ' αὐτῶν δηλονότι ἔσομαι· καὶ τῆς
δοδομένης μοι παρὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐξου-
σίας οὐκ ἀποστήσομαι, ἅμα μὲν φαιδόμενος τῶν ψυ-
χῶν τῶν ἀδίκως καὶ παραλόγως κατειπόντων μου·
ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐκκλησιῶν [P. 212] προμηθοῦμενος,
βίνα μὴ τέλεον ἀπώλωνται τῆ τῶν ὑπερμαχοῦντων τῆς
ἀληθείας ἀποχωρήσει. Ὅτι δὲ καὶ ἡδ:κῆθην πρὰ τε
τῆς ἁγίας· βασιλείας σου καὶ παρὰ τῶν ἀρχιερέων,
εὐδελον· ὅκτω γὰρ παραδραμόντων μηνῶν ἐν οἷς
ὑβριζόμην, οὐδεμίαν ἐποίησαν ἐκδίκησιν ἡ ἁγία βα-
σιλεία σου εἰς ἐμὲ, οὔτε ἡ σύνοδος. Ὅσον δ' ἐνταῦ-
θεν ἐπισυμβῆ τῆ Ἐκκλησίᾳ, πάντως οὐκ ἐγὼ τὴν
ὑπὲρ τοῦτου ἀποδώσω λόγον. Ταῦτα διὰ τὸ ἀσφαλῆ
γεγραφῶς τῆ κραταιᾷ καὶ ἁγίᾳ βασιλείᾳ σου πέμ-
πω. Γένοιτο δὲ αὐτῆ Θεοῦ κυβερνωμένη χεῖρι, ὅσον
ἀσφαλῆ· καὶ ἀτάραχον, τῆ αὐτοῦ πραγματεύεσθαι
Ἐκκλησίᾳ. Ταῦτα δεξάμενος τὰ γράμματα βασι-
λεῖ ὑπονοεῖν ἐπῆει ὡς οὐ γνησίας φρενὸς καὶ γνῶ-
μης τοῦ πατριάρχου ταῦτα, ἀλλὰ τινῶν ἄλλων ὑπο-

veram, protuli. Id autem fuit : « Per quantum scri-
vas Dei sum, non sum vobiscum. Vado videlicet
jam nunc et abscedo a vobis. » Quod equidem ju-
rumentum esse minime putavi, persuasus in hoc
auctoritate magni Patris nostri Basilii, direntis in
suis Ethicis sermonibus : « Ubi νὰ ponimus, non
juramentum significamus, sed tantum ubi μὰ. »
Quod si **351** quis hæc quæ nunc dico refellere con-
tinetur ex verbis abdicationis meæ, in qua clare vi-
deor fassus me jurasse, primum quidem reputet
in summa me illud ex acris sensu doloris animi
perturbatione, prout ibidem indicavi, scripsisse,
prætereaque id posuisse quatenus pacate assen-
tientem nec repugnantem cessionem meam a me de-
seri potuissim Ecclesiam. Quod quia secus se ha-
bere modo intelligo, cum contigerit scandalizari
antistites ob meam istam cessionem, quam negant
canonice factam, illud declaro : Si omnes episcopi
numero quadraginta in meam admissionem cessionis
consenserint, sint sane illa rata : non repu-
gnabo, nec verbum contra hiscam, sed a clavo
Ecclesie abstisam, providebitque sibi Dominus
pastorem ; ac me quoque, si voluerint, ipsis
cooperante consiliumque conferente, nutu Dei de-
ligetur qui ejus Ecclesiam gubernet. Sin autem
his repugnaverint aliqui antistitum (etiam, inquam,
tres tantum), nec meam acceptare abdicacionem
voluerint aut ut canonice actam admittere, ego
cum ipsis scilicet ero, et data mihi a Spiritu sancto
potestate non decedam, simul quidem parcens
animabus eorum qui injuste et irrationabiliter

oblocuti mihi sunt, simul providens ecclesiis, ne
funditus pereant pro veritate propugnantium abs-
cessu. Passum porro me injuriam a tua sancta
majestate atque ab episcopis, manifestum est.
Octo enim jam elapsis mensibus ex quo sum affec-
tus contumelia, nullam de ea vindictam, unde
purgatus ego labe videri possem, exegit sancta
majestas tua neque synodus. Quantumeunque
352 autem inde in damnum Ecclesie redundaverit,
mihi plane non imputabitur, nec a me hujus
repetetur ratio. Hæc ad securitatem a me scripta
potenti et sanctæ majestati tuæ mitto : contingat
autem ipsi Dei manu gubernatæ, quanta opus est
securitas et tranquillitas ad consulendum ipsius
Ecclesie. » Has accipienti litteras imperatori venit
in mentem suspicari non hæc ex vera sui animi
sententia proferre patriarcham, sed deferentem
suggestionibus quorundam aliorum, quibus epi-
scopali dignitate præditus esset jam commissa
contentio adversus eos qui contrariis in illum
studiis ferrentur. Tamen rursus conventu habito
responsum Joannis communicat synodo ; et quonia-
m videatur qui abdicaverit pœnitere abdicacionis
factæ, quid tali casu sit agendum, ut communi-
titer consulant orat. Tunc vero exarsit acere, si
unquam, certamen, ambabus pro se quaque fa-
ctionibus obnixè utrinque instantibus, studiosis
quidem Joannis vehementer asseverantibus ægri
dolore gravi ac perturbati ejus animi, non liberi
consilii verique partum arbitrii abdicacionem esse.
Ac cum sit professus cum tribus solis episcopis

βαλλομένων, οἷς ἦν ἀμφισθετεῖν ἀρχιερεῦσιν οὕσι
 πρὸς τοὺς κατ' ἐκείνου σπουδάζοντας ὁμῶς δὲ καὶ
 αὐθις ξύναξιν καθιστάς τῇ συνόδῳ τὰ τῆς ἀπολογίας
 κοινοῦται, καὶ ὅτι μεταμέλειν δοκεῖ τῷ παραιτου-
 μένῳ τῆς παραιτήσεως, συνδιασκέπτεσθαι ἀξιοί.
 Τότε τοίνυν στερβὰ τις φιλονεικία καὶ ἑκατέροις τοῖς
 μέρεσι γίνεται, τῶν μὲν ὑπὲρ ἐκείνου λεγόντων καὶ
 μᾶλλον ἰσχυριζομένων, ὡς παραλυτήσεως, οὐ προ-
 αιρέσεως ἢ παραίτησις, καὶ ὅτι εἰ καὶ ἐπὶ τρισὶν
 ἀρχιερεῦσι καὶ μόνοις ἰστασθαι βούλεται, τῶν
 προσκειμένων ἐκείνῳ πολλῶν γε δικαιότερον ἰστασθαι,
 τῶν δὲ τούτοις ἀντισταμένων ὄρκον εἶναι διατεινομέ-
 νων τὸν λόγον, καὶ ὄρκον φρίκης μεστὸν, καὶ ἱκανὸν
 κωλύειν ἱερωσύνης παραβαινόμενον. Οἱ δὲ καὶ ὁ
 βασιλεὺς ἐπιεικῶς ὁμογνωμονῶν ἦν, τῷ μὲν πλείονι,
 ὡς ἔφκει, δι' ἄρχην εὐλάθειαν τὴν ἐπὶ τὸν ὄρκον,
 τῷ δ' ἐδήλω, οἶμαι, καὶ σκοποῦν ἔχων τοὺς Ἀρσε-
 νιάτας, εἰ εἰρηνεύειν δύναίτο (οὐδὲ γὰρ μικρὸν ὠδύνα
 τὴν βασιλεία τὸ ἐκείνων σχίσμα, ὡς ἔδειξε), προσλα-
 βεσθαι. Ἡ μὲν ἄλλως καὶ δι' Ἀθανάσιον, ἀδηλον ὅν
 ἐς τότε. Τούτων ἐπὶ πολλὸν τριβομένων καὶ τῶν ἀρ-
 χιερέων μὴ συμβαινόντων ἀλλήλοις μετέωρα τὰ τῆς
 ἀποφάσεως ἦσαν, καὶ οὐδὲν ἦνυτον συνερχόμενοι.
 Διὰ τοῦτο καὶ ἐτι ἐμνημονεύετο μὲν Ἰωάννης, οἱ αὐ-
 τοῦ δὲ τὸ πατριαρχεῖον διψύκον κατέχοντες, καίτοι

καὶ πρὸ τοῦ ταῦτα κινεῖσθαι πέμποντος μὲν εἰ
 μονὰς τοῦ ἐπι πατριαρχούντος, πέμποντος δὲ καὶ
 εἰς τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν, καὶ παύσειν τὸ ἑαυτο
 μνημόσυον ἐπιτρέποντος ὡς δῆθεν παραιτησαμένο
 καὶ ἀποβδελγότος τὸν Ἰσραὴλ παντάπασιν. [P. 243
 Ἄλλ' ἐκείνοι τὴν ἀπὸ τε συνόδου καὶ βασιλείως ἀπα
 καταστάσιν ἐκδεχόμενοι κατασιγῶν οὐδ' ὄλω; ἐπει
 θοντο τὸ Ἰωάννου ὄνομα.

λγ'. Περὶ τῆς δοκιμασίας τῶν Ἀρσενιατῶν.

Τῷ μέντοι γε βασιλεῖ ἔνθεν μὲν ὄρωντι τὴν ἐπι
 τῷ παραιτεῖσθαι πολλάκις εὐκόλιαν τοῦ Ἰωάννου
 ἔφθεν δ' αὐθις ὀπνοουμένην τὴν τῶν Ἀρσενιατῶν ἐπι
 ἔσχατον ἀντοχὴν, ὡς οὐδ' ἂν εἰρηνευσόντων ἄλλως
 εἰ μὴ γε καθ' αὐτοὺς τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματι
 γένοιτο (καὶ γὰρ καὶ τοῦ Ἰακίνθου ἐξ ἀνθρώπων
 γεγονότος ἐκείνοι τῇ τοῦ Μωσσελὲ μνηθὴ προσκαθί-
 μενοι πολλοὺς εἶχον ἐξωτέρῳ τοὺς σπουδαστάς, καὶ
 τοὺς αὐτῶν νεκροὺς ἴσα καὶ ὁμολογητάς ἐτίμων, καὶ
 πολλοὺς ἐντεῦθεν ἐπήγοντο), ἔνοιό τις ἐπῆει, ἴδῃ
 καὶ τοῖς λογισμοῖς αὐτοῦ προκαθίσασα, μή πως θεῶ
 δοκοῦν τὰ τούτων, ὁ δὲ τὰ πόρρω δῶικοί, καὶ ὡν ἴσως
 τελέσθητων οὐδὲν ὄνηϊστον γένοιτο, καὶ διὰ ταῦτ'
 ὀδηγοῦν τὸ θεῖον τὴν τοῦ Ἰωάννου πρὸς τὸ πατρι-
 αρχεύειν ἐμποεῖ νάρκην, εὐχερῶς παραιτούμενοι
 κάκ τῆς τυχοῦσης προφάσεως. Τῷ τοι καὶ γνωσιμα-

ejus cessionem non admittentibus stare se yelle,
 cum tot eam rejiciant retinereque ipsum mordicus
 in patriarchatu velint, quanto est æquius credere
 cum his illum stare? Contra obtendebant adver-
 sarii verba quæ protulisse Joannem constabat,
 nihil minus quam verissimum idque horroris ple-
 num esse juramentum, abunde idoueam, vel si
 aliud deesset, arcendo a sacerdotio qui transgres-
 sus id sit. In horum sententiam aliquantum pro-
 pendere imperator videbatur; cujus rei causa quæ
 maxime se ostentabat, erat quædam exactior et
 tutioribus inhærerere semper solita **353** religio
 animi, jurisque jurandi reverentia. Forte tamen
 suberat occultior ratio, spes quædam ipsi subnata
 rei dudum exoptatæ, revocandi Arseniatas ad pa-
 cem occasione mutationis patriarchæ, cujus ansam
 offerri per hoc commodam nec sibi negligendam
 arbitrabatur. Haud parum quippe jampridem cru-
 ciabatur imperatorem illorum schisma. Ostenditque
 adeo paulo post quam nihil recusare paratus esset
 quo eos ad concordiam reduceret. Nisi et aliud in
 id ipsum movens suspicari licet, item arcano menti
 Augusti observatum, de Athanasio expatriarcha,
 cujus restitutionem in thronum an jam tum cogi-
 taverit, in incerto quidem est, non tamen fortasse
 penitus a conjecturæ verisimilitudine abhorret eo
 iam hinc eum dissimulanter collimasse. Ut sit,
 altercationibus isto modo in longum tractis, et
 episcopis minime inter sese convenientibus, pen-
 debat in ancipiti negotium abdicationis depositio-
 nisve Joannis, nec multiplicatis quantumlibet cœ-
 tibus quidquam concluderetur. Quare adhuc com-
 memoratio Joannis liebat inter sacra. Quin et ejus

familiares in patriarchalibus degentes ædibus res
 pro eo velut patriarcha administrabant, utcumque
 prius quam hæc moverentur, missis ipse Joannes
 per monasteria et in ipsam Ecclesiam certis ho-
 minibus, permisisset a sui commemoratione ces-
 sari, velut qui jam rite abdicasset cessissetque
 omnino sacerdotio. Verum illi, quid synodus et
 imperator circa hoc statuerent exspectantes,
 haudquaquam sunt persuasi nomen Joannis re-
 ticere.

53. De exploratione Arseniatarum.

33. Cæterum imperatori hinc quidem cernenti
 facilitatem Joannis in crebris subinde abdicationes
 prorumpentem, inde autem habenti suspectam in-
 flexibilem ad extremum Arseniatarum pertinaciam,
 quos appareret nunquam ad pacem adducendos
 aliter quam Ecclesiæ regimine penes ipsos posito,
 siquidem Hyacintho jam mortuo illi monasterium
 Mosele vocatum **354** insidentes multos habebat
 exterius fautores, adeo factionis ipsorum studiosos
 ut etiam mortuos eorum velut confessores venera-
 rentur multosque ea religione ad istas partes im-
 plicarent, quædam suborta cogitatio est, aut potius
 intumescens ejus sensibus tacite dudum insidens per
 hæc occasionem excitata, an non forte Deo proba-
 rentur istorum res, et ipse longinqua persequeretur
 quibus forsitan perfectis nihil ad summam utile
 contingeret. Et quis sciret ecquid non fortasse di-
 vinitus illa satietas patriarchatus et quædam summi
 honoris nausea sæpe ipsum levi de causa ad ten-
 tandam cessionem concitans Joanni injiceretur? Ad-
 ceptus igitur animi super his æstuansque alternan-
 tibus sententiis, cum necessarium esset tertium

ῶν ὅπερ τούτων, καὶ ὅτι ἄλλως ἀνάγκη ἦν καὶ τρι- A
 πὺν ἐπιδύσει πατριάρχην ἐπισηρῶντα αὐτοῦ γε
 παριουμένου ἤδη, καὶ τὸ ἀπρεπὲς δυσωπούμενος,
 ἔγωγε προκαταλαμβάνειν ἐκείνους, καὶ πείψας ἐν
 ἀποβύτοις τὴν ἐκ Νοστρούγων Ταρχανειώτισσαν
 διαμονούσαν τῷ Κομνηνῷ Ἰωάννῃ καὶ τὰ ἐκείνων
 ἐξ ἀρχῆς φρονούσαν ἄγει παρ' αὐτῶν, καὶ κοινοῦται
 ταύτῃ τὸ σκέμμα, καὶ πρὸς ἐκείνους διὰ ταύτης
 προσβύεται, καὶ ζητεῖ τοὺς ἐκείνων πρώτους, καὶ
 μάλιστα τοὺς τυφλοὺς, Λάζαρον τε τὸν Γοριανίτην
 καὶ τὸν Περιστερίτην Μακάριον, ἐφ' ᾧ καὶ περὶ τού-
 των εἴσι συνδιασκεψασθαι. Καὶ δὴ ἐφίσταται μὲν ἡ
 μοναχὴ γραῦς ἀσμένους τοῖς μοναχοῖς, ἐκλέγονται δὲ
 παρ' αὐτῶν τοῖς τυφλοῖς σύναμα οἱ τῶν ἄλλων προ-
 ἔροντες, καὶ εἰς πάντε προσωθέντες ἐξαποστέλλονται. B
 Ὅν δὲ [214] καὶ τῶν νυκτῶν ἄωρὶ μηδεὶς ἄλλου
 συνειδέσθαι προσόδου πρὸς βασιλέα τυγαλόντων, οἱ
 περὶ τούτων κινουῦνται λόγοι· καὶ βασιλεὺς οὐδὲν ἄλλο
 πρὸς ἄρχειον ἔχων ἢ ὅπως μὲν τὸ ἐπὶ ταῖς πράξε-
 σιν ἀμύμητον σχοίειν, ἐπὶ τε χειροτονίᾳ δηλαδὴ πα-
 τριάρχου καὶ τοῖς λοιποῖς, ὅπως δὲ καὶ ἀρχιερεῖς

περιποιοῖντο ἐν ταῖς τιμαῖς (τὸ γὰρ τοῦ Ἰωσήφ
 μνημόβουον καὶ προπέμποτο), πολλὸς ἦν ἀξίων πρὸς
 ταῦτα, μὴ πως, φησί, καταστροφέντος μέρους μέ-
 ρο; αὐθις ἀνασθοῖτο καὶ πάλιν ἀναζῶεν τὰ σκάν-
 δαλα, ἀλλ' ὅλη τις καὶ ἐφ' ὅλοις εἰρήνη ἐπισχεθεῖ
 τοῖς πράγμασι. Τοῦτο γὰρ, φησί, καὶ τὸ σπουδαζό-
 μενον. Οἱ μέντοι γε μοναχοὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ γενη-
 σομένου πατριάρχου, ὅπως ἂν ψηφισθεῖται καὶ ὅπως
 χειροτονοῖτο καὶ τίς οὗτος δὴ καὶ ὄψοις, τὸν μὲν
 ἔχον ἔλεγον καὶ ἐπεικῶς ἐπὶ τῷ πράγματι ἄξιον,
 τὴν ψῆφον δ' αὐτοῦ καὶ τὴν χειροτονίαν μὴ πράτ-
 τειν ὄλωσ ἀπέλεγον τοὺς ἀρχιερεῖς· μηδὲ γὰρ ὄσιον
 εἶναι κατασεσισμένον ἐξ ἀρχῆς ὑποτιθέναι τὴν θέ-
 μεθλον. Ἄλλ' ἐκείνους μὲν ἀπρακτεῖν τὸ πῆμπα
 καὶ ἡσυχάζειν, ἔστ' ἂν καταστάντος πατριάρχου νο-
 μίμου τὰ κατ' αὐτοὺς ἐξετάζοντο, αὐτοὺς δὲ καὶ οὖς
 κοινωνοὺς εἶχον ἐτέρους ψηφίζεσθαι· χειροτονεῖν δὲ
 τὸν τῶν Μαρμαριτζίων ἐπίσκοπον προσκληθέντα ἐκ
 ὄψεως, ἄνδρα γηραιὸν μὲν ἤδη καὶ τῆς παλαιᾶς
 ἐκείνης χειροτονίας, οὐδ' ὄλωσ δὲ τοῖς μεταξὺ πρα-
 χθεῖσι κεκοινωνηκέναι δόξαντα. Ὑπέτεινον δὲ καὶ

duobus adhuc viventibus, Athanasio et Joanni,
 patriarcham superinducere, quoniam hic illi sub-
 regatus jam vite resouitasset, reique indecen-
 tiam veritus, præoccupare provocareque ultro
 ad pacem Arseniatas statuit; arcanoque accita
 Tarchanotissa, ex familia Nostongorum, consan-
 guinea Joannis Comneni, quam mulierem sciebat
 isti a principio sectæ adhæsisse nosseque ipsius
 intima, ei colloquio secreto communicat quid cogi-
 taret, eaque interprete cum primoribus Arsenia-
 tarum agit, cæcis præcipue duobus, Lazaro Go-
 rianite et Macario Peristera, ut congregari ac deli-
 berare secum de tali negotio vellent. Lætum hunc
 anus monacha gratulantibus monachis attulit nun-
 tium. Eliguntur ab his subito præter ambos cæcos
 alii e sectæ principibus, omnesque quinque numero
 mittuntur; quibus intempesta nocte nemine conscio
 admissionem ad Augustum nactis, 355 agi de re
 communi mutuis utrinque sermonibus ceptum est.
 In hac tractatione antiquissimum illud et ante om-
 nia commendatum imperator obtinens, ut sarta
 lectaque rerum publice in Ecclesia constitutarum
 auctoritas maneret, ratis videlicet inculpatisque
 habendis ordinatione patriarchæ actisque cæteris
 nulla movenda episcopis jam electis sacratis-
 que status ipsorum controversia, nec intercedendo
 quominus jure quam optimo in sua quisque digni-
 tate persisteret (nam de commemoratione Josephi
 quæ dudum exarserat contentio, jam evanuerat
 deglutitusque omnis de illa re scrupulus erat), in
 hac ut consentirent Arseniatæ, multis verbis ma-
 gnoque studio urgebat, ne si secus fiat, inquit,
 pacanda parte una pars rursus altera perturbetur
 iterumque repullulent scandala, cum nobis curan-
 dum sit ut universalis quædam et universis æqua-
 biliter superfusa pax cuncta complectatur: huc
 enim, aiebat, communia, opinor, nostrum omni-

nia in hoc negotio conveniri oportere primum de
 persona promovendi patriarchæ, tum de ipsius
 electoribus, postremo de illo a quo is esset ordi-
 nandus. Ac virum quidem ille abunde ornatum doti-
 bus et moribus qui requirerentur in patriarcha ad
 Ecclesiam, prout præsens ejus status posceret, op-
 time regendam, habere se ad manum, plane honore
 illo dignissimum: cæterum neutquam f. s. esse,
 neque id unquam se passuros, hujus electionem
 permitti suffragiis episcoporum qui nunc essent,
 quippe ad unum omnium contaminatorum vel con-
 scientia et participatione scandalorum his retro
 annis versatorum in Ecclesia, vel contagione com-
 munionis cum auctoribus aut approbatoribus eor-
 um; a quibus etiam electi plerique ordinatiquæ
 forent, ideo merito universi a jure suffragii in hac
 electione removendi. Cum enim hæc fundamentum
 negotii totius quod nunc ageretur hand dubie sit,
 manifeste apparere quam sit necesse dare omnem
 operam ut eo usquequaque sancta et irreprehensibilis
 sit, ne si exceptionibus reperiatur obnoxia, caduca
 et instabilis, utpote in solo mobili fundata, depre-
 hendatur universa structura. Quare omnino esse
 necessarium omnes qui nunc habeantur antistites
 vacare otiarique, nec ejus ulla muneris 356 par-
 tes attingere, quoad constitutus in throno legitimus
 canonicusque patriarcha causas eorum cognoscere
 deque iis pro potestate queat decernere. Calculos
 porro ad hujus electionem sese ac consortes com-
 munionis secum ipsis, qui soli nunc ad id sint
 idonei, daturus. Ordinatorem vero sic designati pa-
 triarchæ putare se accersendum ex Occiduo trac-
 tu quemdam episcopum Marmaritziorum, hominem
 valde senem, et ordinationis antiquioris quam ut
 iudici potuerit labe ulla illaudabilium actorum po-
 steriorum palam admissorum; a quorum et ipse hæc-
 tenus participatione omni se purum custodisse vi-

χρηστάς ἐλπιδας ἀρχιερεῦσι, λέγοντες μὴ τελῶς αὐτῶν ἀφειδεῖν ἐς ὃ καὶ ἀργοίεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ θείου Ταρασίου πρᾶξιν περιποιεῖσθαι, πλὴν ἐκείνων ὅσον ἐκ τοῦ γνησομένου πατριάρχου κανονικὴ ἐξέτασις, ὡς εἰκός, ἀποδοκιμάσειεν. Ὡς δὲ καὶ περὶ τοῦ Μαρμαριτζῶν ἐζήτησεν ὁ κρατῶν, καὶ πολλὴν ἐν πολλοῖς ἀδιαφορίαν τοῦ ἀνδρὸς κατεμάνθανεν, ὅτι τε χρημάτων ὄνιον τὴν ἱερωσύνην ποιοίη, καὶ ὅτι σύναμα πολλοῦς χειροτονίῃ ἐν μιᾷ ἱερᾷ τελετῇ τῆς αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἱερωσίῳ τάξεως, καὶ ἄλλ' ἅττα τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἀπόβοντα πράττοι, καὶ μᾶλλον ὅτι ἐκλειοπτότων κατὰ δύσιν καὶ τῶν ἀπὸ τῆς μεγάλης συνόδου ἀρχιερέων διὰ τὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν σκανδάλων ἐπάλληλα. Ὡς γοῦν ταῦτ' ἀκούων τοῖς μοναχοῖς προέτεινεν ὁ κρατῶν, τὴν τοῦ καιροῦ ἐκείνοι προβαλλόμενοι δυσκολίαν καὶ τὸ τῶν φυλαχθέντων ἐπάνω ἐπὶ τοιοῦτοις καιροῖς, παρέλκειν ἔλεγον ταῦτα ὡς ἕξια συγγινώσκεισθαι· ἐκείνοι γὰρ, κἂν πάντ' ἔχοι τὰ φημιζόμενα, ἀλλ' οὐδὲν τὴν ἐκ παλαιῶ [245] χειροτονίαν καὶ τὸ μὴ συγκεκοινωηκέσθαι δόξαι τοῖς χθῆς τελεσθεῖσι καὶ πρόωγ ἐἰς τὸ τῆς

Ἐκκλησίας σκάνδαλον ἐς τέλος περιποιεῖν δύνασθαι. Ταῦτα λέγοντες δῆλοι ἦσαν ἀκριβείας καθυφεικότες, ἵνα ἄρα τὰ τῆς ἀκριβείας πράττειν ἐβούλοντο. Βασιλεὺς δ' ὁμοῦς ἅπας διὰ σκοποῦ θέμενος αὐτοὺς προτλαβέσθαι, οὐδὲν ἐφιλοκρῖνει πρὸς ταῦτα, ἀπεθάρβη δὲ τὴν ἐγγείρησιν, ἀκριβῶς εἰδὼς, ὅπερ καὶ φανερὸν ἦν, ὡς παρ' αὐτοῖς ἂν εἴη καὶ μόνους καὶ τὸ ἐπιμωμον δοκοῦν ἐξῆσθαι, ἀκριβείας δόξασιν ἐπιληφθαι ὡς καὶ διὰ ταύτην ἀρχῆθεν πιστευομένοις κακοπαθεῖν. Ἐφ' οὖν καὶ ὑπὲρ πολλῆ πληροφορία ἐπ' αὐτοῖς τὸ πᾶν ἐτίθει, καὶ δῆλος ἦν ἐκείνοις προσέξων ὅ τι καὶ πράττοιεν. Γράμμασι τε τὰ συνταθειμένα ἠσφαλίζοντο. Καὶ μόνον ἦν τὸ ἀρχιερεῖς ὁμοφωνεῖν ἐπὶ τῇ τῆς περαιτήσεως τοῦ Ἰωάννου παραδοχῆς, εἰ δ' οὐκ, ἀλλ' ὄρκον τὸ λεχθὲν τιθεμένους ἀποπροποιεῖσθαι τὴν ἐκείνου ποιμαντικὴν, κἂν αὐτῆς ἀνακαλῆται ἱερωσύνην ἐκ μεταγνώσεως. Οἱ μὲν οὖν συναγόμενοι ἐφ' ἡμέραις ἀπίσταις διημιφισθήθουσαν ἀλλήλοις καὶ ἀμφεγνομόνουσαν περὶ τοῦ Ἰωάννου. Οἱ πλείους δὲ καὶ περιφανέστεροι, ὄρκον τιθέμενοι τὸ λεχθὲν, παρατήσεως μὲν ἐκείνης ἠλόγουσαν πᾶμπαν,

deatur. Adjungebant autem in delinimentum duræ propositionis de suspensione ac redactione in ordinem præsentium episcoporum bonas de ipsis spes, indicantes haud ipsos plane ac in perpetuum exauctorandos, sed iudicio legitime mox creandi patriarchæ, imitaturi scilicet quod olim fecerit divus Tarasius, restituendos in integrum, dummodo tantisper, dum is foret rite in sede constitutus ac canonicam de statu et rebus ipsorum inquisitionem habuisset, usurpatione dubiæ potestatis abstergerent. Cum autem de isto Marmaritzensi gnaros interrogans imperator valde inemendatam in multis vitam ejus esse cognovisset, quippe quem satis constaret pecunia venale sacerdotium fecisse, præterea una sacra functione multos simul ordinasse ejusdem in sacerdotio ordinis, et alia quæpiam ab ecclesiasticis statutis abhorrentia egisse, ac nec ejus ordinatio tam certa quam dicerent videretur, cum in Occiduis, ubi degeret, tractibus a tempore magnæ synodi continuam successionem legitimorum episcoporum per subinde illic invalescentia scandala fuisse interruptam recte quis possit opinari, hæc, inquam, ex idoneis audita testibus cum proposuisset monarchis imperator, illi nihil horum insitantes tantum obtendebant difficultatem inveniendi puros a labe, quæ hoc tempore Ecclesiam urgeret, propter quam æquum censerent conniveri ad ista iisque ut venia **357** dignis ignosci, quoniam hic vir, utriusque compertus istorum omnium illaudabiliter actorum, tamen unus ex antiqua illa et scandalis anteriori ordinatione superesset, idemque se immunem a communione recens ordinatorum maculæque plerosque inficientis contagione, custodisse putaretur. Hæc illi dicentes manifeste deprehendebantur utro deficere ab exactione, ut quam affectabant exactionem assequerentur. Porro imperator, qui semel obstrasset animum in proposito ipsos

quomodocunque reducendi, nihil super his inquirere scrupulosius curavit, sed fidentem et securum examinis ulterioris animum ad rei protinus ægrediendæ conatum expedit, ratus, id quod palam erat, fore ut si quid in his reprehensibile videretur, ejus tota cura et officium purgandi approbandique solis Arsenianis judicaretur incumbere, quorum utique ex sententia cuncta hæc fierent, hominum alioqui adeo tenacium exactionis severissimæ, ut non alia de causa quam ne a summo disciplinæ rigore se vel tantulum remitterent, multa graviaque jam a sectæ principio perpessi crederentur et credi vellent. Quare multa fiducia totum negotium eorum arbitrio permisit, præ se plane ferens approbaturum adiutorumque quidquid agerent; in quæ pacta fides utrinque firmata scriptis est. Restabat solum ut locus novæ promotioni patriarchæ fieret legitima depositione ejus qui nomen nunc illud ferret. Ad quod opus erat convenire antistites in valida agnoscenda admittendaque Joannis abdicatione, vel statuendo jurisjurandi revera vim habere quæ ab eò prolata fuisset verba constaret, declarare illum hoc ipso vere riteque a se rejecisse pastoralem auctoritatem, utcunque nunc ille sero pœnitens revocare depositum sacerdotium resumereque frustra conaretur. Circa hæc congregati diebus singulis disceptabant antistites inter sese. Plerique iidemque **358** illustriores horum, persuasi verba quæ Joannes dixisset veram juramenti obtinere vim, minime habendam ducebant rationem abdicationis, quæ ab illo scripta monstraretur, sive in ea permaneret sive non, qui scripserat. Fieri autem non posse contendebant ut is post hoc dictum rite fungeretur sacerdotio, nisi positione conditionis sub qua jurasset, religione jurisjurandi solveretur: non enim egerasse absolute sacerdotium, sed

κῖν ἐμμένῃ τῷ κῖν μὴ ἐκθέμενος, μὴ δυνατὸν εἶναι αὐτὸν ἐπράσθαι τὸ ἀπὸ τοῦδε, μὴ δόντος δηλαδὴ τὰς δίκας τοῦ Σηλυβρίας τῆς εἰς αὐτὸν ὕδρευς· μὴδὲ γὰρ δυνατὸν εἶναι δίκας ὑπέχειν τὸν μὴ τρόπον κατηγοροῦ σταθέντα μὴδὲ προδήλως ὕδρισαντα. Ὁ μόντοι γε Φιλαδέλφειας Θεόδωπος πρὸς τὴν τοῦ Ἐφέσου Ἰωάννου κατάστασιν συνόδῳ πάσῃ διαμφοσθέντων, τὸ ἐκποδῶν γενέσθαι τὸν πατριάρχην ὁμολογῶνσύντά οἱ περὶ τούτου τῆς οικείας γνώμης κατέβησαν τὸ σύμπαν οἰόμενος, ἀπρὶξ τε εἶχετο τούτου, καὶ τῷ Σηλυβρίας ἐτίθει δικαίας τὰς δίκας τῆς καθαρῆσεως. δι' ἧς ἀπρακτεῖν καὶ τὸ δοκοῦν εἰς ὄρκον εἰς ἀναγκαίῳν ᾤετο. Ἀντέλεγον δὲ πλείστοι, καὶ μάλιστα ταύτης γε καὶ αὐτοὶ τῆς αἰτίας ἕνεκα, σὺν οἷς καὶ βασιλεὺς ὄρκον ἔκρινε μέγιστον τὸ ἐλεῖν. Πλὴν δ' ἄλλ' εἰ βούλοιοτο, φησὶ, πατριάρχης ἀναλαμβάνειν καὶ οὕτω τὸν ὄρκον καὶ τὴν τιμὴν, ἔτοιμος εἶναι καὶ πάλιν ἐκείνῳ δέχεσθαι, κτεῶν, οἶμαι, τῷ τέλει, ὡς οὐδὲν ἂν καταδεξομέ-

νου τοῦ γέροντος ἀντίχεσθαι μαχητῶς οὐπὲρ προδύμα; ἐξίστατο.

λδ'. *Περὶ τοῦ διαμηνύματος καὶ τοῦ λόγου τῆς συμβουλῆς τοῦ Ἀθανασίου.*

[P. 246] Ἄλλ' ἐν τούτοις τῶν πραγμάτων δυνατὸν (θεὸς δ' εἰδείη πῶς ταῦτα καὶ πέπρακτο) μοναχὸς τις τῶν εὐλαβῶν δοκούντων καὶ ἐλλογιμῶν, Μηνᾶ; τοῦνομα, Σκωλήκης τοῦπύκλην, γνώριμος μὲν Ἐκκλησίᾳ, γνώριμος δὲ γε καὶ βασιλεῖ, προσέδους εἰς Ἀθανάσιον τὸν πάλαι πατριάρχουσαντα ἐκ συνηθείας ποιούμενος, οὕτω, ὡς βασιλεὺς εἶλεγε καὶ πάντες ὡς εἰκὸς ἐπίστευον, μὴδὲς Ἐκατομβαιῶνος πεντεκαίδεκάτη, ἡμέρας ληγουσῆς προσελθὼν βασιλεῖ τοὺς ἐπὶ τῶν ἀγγελίων ἡξίου ἀναφέρειν περὶ αὐτοῦ ὡς ἐρεῖν τε ἔχοντος ἀναγκαίον. Καὶ οἱ μὲν ἀνέφερον, βασιλεὺς δὲ σχολάζων ἐπ' ἀναγκαίους τότε μὲν ὑπερετίθετο τὴν εἰσαγωγὴν, πέμπων δὲ προσέτατε [P. 247] μένειν ἐφ' ᾧπὲρ κατὰ σχολὴν εἰσαχθεῖη. Καὶ ὁς ἐξωμένων, ὡς ἤδη νῦξ ἦν καὶ περιεργῶν καθήστο,

quoad poenas Selybriensis daret irrogatæ ipsi contumeliæ. Itaque punito juxta ejus votum Selybriensi, nihil obstiturum quominus Joannes legitime in throno persisteret. Verum conditionem istam poni haudquaquam posse, adjiciebant iidem, quoniam justum non esset Selybriensem, qui non palam se auctorem accusationis ostendisset, sed sub fide arcani rem ab alio auditam communicasset, pœnis calumniatori debitis subjici. At Philadelphiensis Theoleptus, qui circa restitutionem Joannis Ephesini synodo universæ refragabatur, videns, si removeretur a regimine patriarcha in hoc sibi contra judicium aliorum assentiens, unicum quo niteretur subtrahendum suæ sententiæ libicinem, unde illam haud dubie contrariis tot aliorum auctoritatibus succubituram, fixus irrevocabiliiter perstabat in non permittenda exactione Joannis, viam eandem a plerisque gravioribus initam tenens de jurajurandi vinculo vere ipsi, sed sub conditione duntaxat innexo. Cæterum aiebat positum facilem et salva justitia executioni mandabilem i-tam conditionem esse. Adeoque magno opere urgebat ut Selybriensis propter temere vulgatum de patriarcha falsum crimen episcopatu amoveretur, ac sic voti compos et nodo susceptæ religionis liber Joannes throno patriarchali redderetur. Huic plerique repugnabant, maxime niterentes ea quam indicavi ducta ex Injustitia talis damnationis ratione. Quibus se adjungebat imperator, veri juramenti, et quidem maximi, in verbis Joannis vim haud dubie agnoscendam censens, nec modum ea defungendi per iniquam Selybriensis oppressionem probans. Addebat idem tamen, si vel sic patriarcha vellet thronum et honorem resumere, paratum se esse 359 rursus admittere, confidens, opinor, nihil ad extremum ex hac professione sua contra spem suam secururum: neque enim adductum iri senem ad recipiendam probrose

dignitatem, a qua tam prompte obdormateque recessisset.

34. *De indicio imperatori facto prædictionis et consilii Athanasii.*

Sed cum hoc statu res essent, contigit (noverit autem Deus casum an arte contigerit) ut monachus quidam ex celebribus fama religionis et dotium præstantium, nomine Menas, cognomento Scoleces, de quo et Ecclesiæ et imperatori notum erat solere illum ex longo subinde adire ac visere Athanasium expatriarcham, contigit, inquam, ut hic (prout quidem imperator referebat, cui omnes, ut par erat, talia narranti credidere) mensis Januarii die quinta decima sub solis occasum ad imperatorem accedens admissionales rogaret ut se ad principem introducerent, habentem aliquid scitu ipsi necessarium nuntiandum. Id illi ad imperatorem detulerunt, qui tunc occupatus negotiis urgentibus admissionem monachi distulit, misso tamen ad eum qui juberet expectare, quoad expeditis quæ instarent, audiendo ei per otium vacaret. Menas postquam extra velum opperens diu inde feriatius consederat, compellatis rursus ministris, ut quamprimum admitteretur, iussit. Verum Augusto de hoc iterum admonito, perstante nihilo minus in cœptis, et tantum pollicente brevi se illum vocaturum, ad ea impatiens moræ monachus: « At quid, inquit, proderit me paulo post vocari, quando scilicet nuntiandi utiliter quod novum et urgens afferro, tempus effluerit? » Hoc ejus dictum statim imperatori renuntiatum curam scilicet admovit acrem cognoscendi continuo quod inopinatum et momenti non vulgaris ad se deferri appareret. Ergo is confestim 360 introductus solus Augustus hanc orationem habuit: « Domine mi imperator, mihi consuetum est ad dominum Anathasium certis temporum intervallis itare visendi causa. Eo more ad hunc hodie profectus

μηύει καὶ πάλιν καὶ τὴν εἰσέλευσιν ἐπισπεύδει. Ὡς δὲ καὶ αὐτοῖς ὑπερεπίθετο βασιλεὺς καὶ μετὰ μικρὴν εἰσιέναι κελεύσοντας ὑπισχεῖτο, ἐκείνος, « Καὶ τί γε, » μνηίων φησὶν, « ἀνύσομεν διερχομένης τῆς ὥρας, ἀναγκαῖον ὄν λέγειν περὶ ὧν ἀφίγμεθα, πρὶν καὶ ὄψε γενέσθαι νυκτός; » Ταῦτ' εἰπὼν ἐπειθὲν ἐκ τοῦ παραχρημα, ὄδξαν τῷ βασιλεῖ αὐτόθεν καινὸν τι ἀκούειν καὶ σπουδῆς ἄξιον. Καὶ εἰσαχθεὶς μόνος μόνῳ τῷ βασιλεῖ, « Δέσποτά μου, » ἔφη, « καὶ βασιλεῦ, ἐμοὶ μὲν σύνηθες πρὸς τὸν κύριον Ἀθανάσιον ἐκ διαλειμμάτων τινῶν καιριακῶν παραγιγνέσθαι. Καὶ δὴ καὶ παραγεγονῶς τὴν σήμερον κατηφείας εὐρον τὸν ἄνδρα μεστὴν καὶ πλήρη συννοίας ὅσον εἰκάσαι. Ὅθεν καὶ πρὸς με λέγων τὸ ποιοῦν τὴν κατῆφειαν ἐκ θάρβρους οὐ πρὸς ἐκείνον ἔχω, ὀργὴν, φησὶ, θέλαν ἔφειμένην τοῖς ἐνθάδε κατανοῶ καὶ εἴθ' εἴ τις τοῖ καὶ βασιλεῖ ἀγγελλεῖ τὴν ἐμὴν συμβουλίην, μοναχὸς ἀπάσαις προστάξει, πλὴν ἐκ τῆς σήμερον, παννύχους τοὺς ἐν αὐταῖς καὶ ἔκτενεὶς ἰκτετείας ἐπιτελεῖν, λέγοντας καὶ αὐτὴν τὴν ἔκτενη δέησιν, ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀπὸ λιμοῦ, λοιμοῦ, σεισμοῦ, καταποντισμοῦ, καὶ ταῦτα πράττειν καὶ τὴν σήμερον καὶ τὴν αὐριον καὶ τὴν μετ' ἐκείνην, καὶ ἐς ἀεὶ σχεδὸν ἐξήλευμένους τὸ θεῖον διὰ τῆς συνεχοῦς παρακλήσεως. Οὕτω γάρ, οἶμαι, καὶ θεὸς ἀνεὶς τὴν ὀργὴν εὐμενῆς ἡμῖν γενόιτο. Ταῦτ' ἀκού-

σας ἐγὼ ἐλθὼν τῷ Ἡρακλείῳ μητροπολίτῃ τὸν λόγον ἐκοινωνασάμην, καὶ ὃς παρευθὺς ἐπέγειρε μοι τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν σου ἀριξίν ἐφ' ἧπερ ἀνενεγκίεν ὅσον παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἦκουσα. Πάρεμι τοίνυν καὶ λέγω, καὶ ὡς ὀδξει τῇ ἐκ θεοῦ βασιλεῖξ σου, κελεύτω τε καὶ πραττέτω. Πλὴν εἰ ἐν φροντίδι ποιεῖς τὸν λόγον τῇ προσηκούστῃ, αὐτόθεν ἀρχεσθαι τὸ ἔργον κέλαιε γίνεσθαι κατὰ τὴν τοῦ εἰπόντος παραγγελίαν. Κάμολ γὰρ προσέταττε θεοῦ βέεσθαι, καὶ ἄλλους εἰς τοῦτο περακαλεῖν εὐλαβεῖς ἄνδρας, ὄσους ἂν καὶ συνήθεις εἰδείην. » Δέχεται τὸν λόγον ἀσάμηνος ἱερασιλεύς. Καὶ ὁ μὲν μοναχὸς εἰπὼν ἀπηλλάττετο, βασιλεὺς δ' εἰς νοῦν στρέφων τὸ ἀγγελεθὲν, καὶ περὶ τῶν φρικωδῶν ἀπειλῶν τοῦ θεοῦ ἐννοούμενος ὧν βουθῆναι κατὰ τὸ σύνθηρας λέγοντας προσέταττεν ὁ εἰπὼν θεοῦ βέεσθαι, λιμὸν μὲν καὶ λοιμὸν ὡς ἐν χρόνῳ καὶ διὰ μακροῦ ξυμβαινόντας τῆς φροντίδος ἐξήρη (μητὲ γὰρ ἐν τριτὴν ἡμέραις [P. 218] ταῦτ' ἐνοσηψαί: οἷά τ' εἶναι), σεισμοῦ δὲ καὶ καταποντισμοῦ ἀναλαμβάνων ἐννοίαν δι' ἐννοίας εἶχε τὸν λόγον. Ὑπώπειε δὲ καὶ τὸ τοῦ μοναχοῦ μῆνυμα, τὴν τοῦ καιροῦ αἰτιωμένου παραδρομῆν, ὡς μηδὲ οἷον τ' ἐσομένου, ὡς ἔλεγεν, ἐντεῦθεν ἀνύσαι, μὴ πως ἐκείνος εἰδῶς τι τῶν ἤδη γενησομένων ἔλεγε. Καὶ ταῦτα μὲν βασιλεὺς ἐβούλετο δ', οἶμαι, ὁ λόγος καὶ ἄλλο τι δηλοῦν, τὸ κατὰ καιρὸν δηλαδὴ τὰς ἀποστολὰς εἰς τὰς μονὰς

maestum et cogitabundum præter solitum, ac quantum apparebat, gravi sollicitudine anxium illum reperi. Unde pro usu familiaritatis et fiducia quæ mihi cum eo est, tristitiæ causam percontatus hæc ab eo audiui: Iram Dei urbi huic ac populo imminere proximam video. Atque utinam iret quispiam, nuntiaretque meum consilium Augusto, censere me scilicet necessarium factu mitti ab eo confestim, ex hac, inquam, ipsa die, per cuncta monasteria qui jubeant pervigilari totas in iis noctes a sodalibus illorum, supplicationesque continuas fieri, hac expresse de causâ ut dignetur Deus universam hanc urbem et regionem præservare a fame, peste, terræ motu, submersione; idque sedulo agere hodie, cras et perendie, continenter, quantum fieri poterit, toto illo spatio per nunquam intermissam divinæ opis implorationem instando ad placandum Dei numen. Si hoc enim ageretur haud segniter, sperarem equidem fore ut Deus, ira remissa, propitiis nobis fieret. His ego auditis raptim accurrens ad Heracleensem metropolitam rem ei communicavi. Qua ille cognita vehementer statim ursit meum ad tuam majestatem accessum, ut ad eam deferrem quantum a tali viro audiui. Adsum igitur et defero. Imperet de cætero ne faciat tua divinitus electa majestas, prout ipsi videbitur. Unum admoneo: si quantum hujus iudicii momentum est, tantum ei curæ dignaris impendere, jube jam ex hac ipsa protinus nocte supplicationum initium duci, prout, qui **361** præ-

peravit enim mihi ut orarem jam hinc Deum et alios, quotquot nossem id facere libenter, pios viros ad id ipsum invitarem. » Exceptit hunc sermonem placide et vultu benigno Imperator. Ac monachus quidem ejus auctor continuo abiit. Imperator mente versans quod audierat, et sigillatim reputans minas intentatas, circa pestem quidem ac famem, quæ, ut tunc res erant, nonnisi post spatium aliquod temporis, minime autem hoc tri-duo existere posse viderentur, sollicitudinem remisit, terræ motus et submersio, quæ possent confestim ingruere, curam illi acrem injecere. Augebat suspicacem metum denuntiatio monachi, dum tam instanter increpaverat moras præcautionis necessariæ avertendo malo, tanquam imminente proxime, ac timere præ se tulerat ne nimis jam sero supplicatio inchoaretur. Ob quod sollicitudo Augustum inquietabat, verentem ne forte sciret aliquid ille distinctius de instante momento innox sævituræ cladis, unde tam anxia festinatione cum ipse ad preces recurrere occupasset, tum idem ab aliis ut fieri juberet Augusto suasisset. Talia se agitante animo referebat Imperator, aliud, opinor, innuens quippiam, nempe primum propendisse se ad differendam in tempus opportunius quam quale tunc erat, noctis intempestæ, missionem ministrorum circum monasteria ad preces indicendas, quod sub-absurdum videretur tali hora suos aliosque inquietare. Ad hunc tamen respectum vincendum illum denique perpulit cura intime vellicans acrior, prout ipse postea in cōtione dixit. Quare logothetæ genitorum confestim mandavit destinare

γίνεσθαι, καὶ μὴ ἐξόρους ἐς ἔπαν ὀψὲ τῶν νυκτῶν ἅπαν τοῦ ἀποστόλων ἐπισταμένων. Τέως δ' ὁμοῦ ὑπέκρινε τὸν κρατοῦντα καὶ ἄλλο τι βαθύτερον ἐννοούμενον, ὡς αὐτὸς δημηγορῶν ἕστερον ἔλεγε. Καὶ τῷ μὲν λογοθέτῃ προστάσσει τῶν γενικῶν πέμπειν ἐπὶ μονῆς τοῦ ἐρουντάς τὴν τοῦ βασιλέως πρόσταξιν, ἐφ' ᾧ περ αὐτὸθεν παννύχου ἰκασίας ποιεῖν. Τὸ μέντοι γε καὶ τὴν ἐκτενῆ ὁπως ποιοῦεν, καὶ τὴ λέγοιεν ἂν προ- ἡρῶν, πρῶτον μὲν περιττὸν οἷον κρίνων ἤξει· οὐθὺς δ' ἐκ μεταμελείας τὸν λογοθέτην ἀνακαλούμε- νος, ὡς καὶ αὐτὸς δημηγορῶν ἔλεγε, παράγων κάκει- νον ἐπὶ τούτοις μάρτυρα, καὶ τοῦτο προσέταξε παραγγέλλειν τοῖς πεμπόμενοις παραδηλοῦν τοῖς μο- ναχοῖς. Αὐτὸς δὲ διανυκτερεύων καὶ γρηγορῶν, εὐω- τῆς ὄν ἐκείνῳ τὸ ταῦτα ποιεῖν, ὁμοῦ καὶ ἐν ἐννοίᾳ εἰσημοῦ ἦν, ὡς ἔλεγεν. Ὡς δὲ χρόνος παρήλα καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν ἰδίαν μητέρα τὴν πρόσθεον ποιεῖν κατὰ τὴ σύνθετος ἔμελλεν, ἐπιστημαίνε παραχρήμα, ὡς ἐκείνον καὶ γυνῶνα καὶ λέγειν, σεισμὸς μαλακός, ἐπὶ ποσούτων ὅστος ὥστε καὶ γνωσθῆναι μολις τῷ γρηγοροῦντι. Ἦν οὖν τοῦτο τῷ βασιλεῖ εἰς ὄξαν αἰσθήσις τῶν λεγθέντων προομίον· ὁμοῦ ἐχρημυθῶν, ὡς ἔλεγε, καὶ πλεον τι τοῦ συμβάντος παρετήρη καὶ ὑπεσκέπτετο. Νῦξ μὲν οὖν ἐκείνη παρῴχετο, καὶ ἔμεν' αὐτὴν οὐθίς, καὶ τῇ ἑπτακαίδεκάτῃ πρωίας σεισμὸς πρῶτηραξ κραταιότερος, οὐ μὴν ὁ ὥστε καὶ τι τῶν ἐς κίνδυνον ἐκ τούτου γενέσθαι. Καὶ εὐ- θὺς ὁ βασιλεὺς ἐν πληροπορίᾳ ὄρμα γενέσθαι τοῦ

ἐκεῖνα λέγοντος, καὶ καθεκτῆς οὐκ ἦν θαύματος καὶ ἐπαίνου ἐκείνον τιθέμενος, κἂν τέως τοῦνομα ὑπε- κρύπτετο.

λς. *Περὶ τῆς τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν συνάξεως καὶ τῆς τοῦ βυσιλέως ἐρωτήσεως.*

[P. 249] Διαλαλεῖται τοῖνον πρωίας πᾶς ἀνὴρ ἱε- ρός, ἀρχιερεὺς καὶ κληρός καὶ μοναχῶν οἱ κράτιστοι, καὶ εἰς κοινήν ὁ κρατῶν τὸν λόγον τιθεὶς μετ' ἐπιμελείας πάσης διετυνθάνετο τί ἂν καὶ δοκοῖη τού- τοις ὁ μοναχός (οὐπω γὰρ ἔλεγε τοῦνομα) ὅς περὶ τοιοῦτων φθάσα; ἐδήλωσεν, οὕτω πως δαμηνυτάμε- νος. Καὶ τοῖς μὲν οὕτως, τοῖς δ' ἐκείνως, ἐπεὶ οὐκ ἦν εἰδῆναι τὸ πρόσωπον, ἐδόκει τὰ περὶ τούτων συμ- βῆναι. Πλὴν ὅ τι τις εἶποι, οὐπω γε ἔλεγε, καὶ διη- πιστεῖται ἑαυτῷ λέγοντι, μὴ ἔχων ὅπῃ στη καὶ ἀπερεῖ- σται πρὸς ἀλήθειαν. Οἱ μὲν γὰρ μοναχῶν τῷ τέως τὸν εἰπόντα μανθάνοντας θείαν τὸ πρᾶγμα πρ' ὀρή- σιν ὠμολόγουν, εἰ τέως προδήλω; καὶ ὡς ἴκοντο εἴπειεν· εἰ γὰρ τινα τῶν τῆς σαρκὸς δεσμῶν τὸ θεῖον χαρισμάτων ἀξιοῦν βούλοιο, μοναχῶν ὑπὲρ ἄλ- λου ἂν ἀξιώσαι. Οἱ δὲ καὶ ἐναντίου πνεύματος ἀπεχάλου ἐνέργημα, κλέπτοντος τὴν τοῦ θεοῦ ὄξαν ἐκ τοῦ τὰ τῷ θεῷ πρέποντα προαρπάζειν, ὡς τὸν μέγαν λέγειν Ἀντώνιον. Τοῖς δὲ καὶ ἐγχωροῦν εἶναι ἐκ τινων μαθημάτων εἰδῆναι τὰ τοιαῦτα ὑπελαμψά- νετο. Πάντας δὲ ὡς ἐπ' ἀσφαλεῖ θεμελίῳ τῷ τοῦ ἀν- δρός προσώπῳ ἤθελον ἐποικοδομεῖν τὴν διάγνωσιν, ὡς αὐτοῦ γε ἀδήλου ὄντος ἀπάσας ὑπονοίας ἀρμ-

sine mora certos ad quæque urbis monasteria, qui vigilias ubique ac preces **362** noctibus æquandas auctoritate imperatoris indicerent. In quo ipso se aliud quoque dubitasse significavit, nimirum an prima illa supplicationem præscriptione causam nominatim exprimeret ob quam orari vellet. Ac primo quidem inaud judicans superfluum omiserat: mox tamen pernitens, ut concionando est factus, revocatio logothetæ (cujus rei testem ipsum cita- bat) imperavit ut et causam adjungeret, edicens singulorum cœnobiorum sodalibus, quorum malo- rum liberationem a Deo exposci oporteret. Hoc dimisso imperator ipse in vigilia pernoctans, quod erat et alias solitus facere, potissimum in imagine terræ motus intentati mentem habuit defixam, quem- admodum referebat postea; quod nocte transacta cum hora illuxisset qua consueverat matrem adire salutationis matutinæ gratia, dum ad id se accin- git, terra motu concussa, ut dicebat, est, adeo leni ut vix sensibilis vigilantibus esset; quod quasi pignus veritatis denunciati mali atque adeo ejus proœmium imperatori fuit. Pressisse tamen se id silentio aiebat; et tacita suspensione sollicitæ mentis expectasse majus quiddam ex isto initio. Nox igitur illa sic abiit, et inde alia consequens. Ac tandem die septima decima mane terræ motus erupit vehementer, non tamen ut usque in peri- culum ruinæ ac noxæ invalesceret. Eo statim ex- perimento convictum se aiebat imperator plane jam sine dubitatione incubuisse ad credendum

divina utique prædictum illustratione fuisse illum qui talia denuntiasset; quem propterea valde lauda- bat, sese præ admiratione non continens, quan- quam ejus hactenus ista narrando nomen reti- ceret.

35. *De conventu sacrorum virorum coacto et impe- ratoris interrogatione.*

363 Postridie mane convocatis imperator sacris hominibus cunctis, episcopis, clero, monachorum præcipuis, in communem audientiam, ubi que sibi contigerant narrasset, instanter exquirebat ab unoquoque qualis ipsi esse videretur ille monachus (non dum enim prodebat nomen) qui hæc antequam fierent et prævidisset et sic denuntiasset. Ad eam propositionem varius erat eorum qui consulebantur sensus, ita tamen ut nemo facile aut sententiam fingeret aut responsum expediret, diffidentibus sibi singulis, nec ubi pedem certi judicii solida in veritate ponerent reperientibus, quoad ignorarent vatis nomen, cujus personæ ac morum prævitæ notitiam ad prudenter statuendum de qualitate vaticinii necessariam putabant. Tantum ex eo quod iste ignotus propheta esse diceretur monachus, quidam argumentum se aiebant capere divini Spi- ritus in ista præsaitione versati, quod verisimile censerent, si quem ex mortali devinctis corpore suis Deus amantibus dignare vellet, segregatum a curis terrenis hominem professione vitæ solitariæ fuisse ad id præ cæteris electurum. Atqui ne isti quidem secure nimis indormiendam præjudicio

ζειν. Πλὴν τὸ μὲν κήδε' ἐφῆφθαι: Ῥωμαῖοις, ἔλεγον, **A** θαυμαστὸς μὲν ἐκεῖνος δόξαιεν ἄν, μακαριστοί! [P. 250] καὶ ταῦτα τὰ μέγιστα ὧν ἀκοῆ παρελήφαμεν, οὔτε μάντιως οὔτε μὴν προφήτου εἰπεῖν χρῆζοιεν. Τὸ δὲ καὶ θεῶθεν ὀργιζομένου, καὶ ἃ: εἴπη τις ἄν αἰτίας, πολλῶν γε οὐσῶν, ἐξαίρομεν μέντοι καὶ ἁμαρτίας τὰς: τοῦ καθ' ἕκαστον, Χριστιανοῦς γε θντας καὶ πρεσβεύοντας πρόνοιαν εἰκὸς ἔννοεῖν, καὶ εἰ γ' ἐπὶ τούτοις ἢ ἐπὶ τοῦ λιπαρῶς Θεοῦ δέεσθαι συμβουλή ὡς εὐμενίζοιτό τε καὶ ἐλεῆη Ἰσραταῖ, θαυμαστὸν οὐδέν. Τούναντίον μὲν οὖν ἄν θαυμαστὸν εἰ εὐθηνούσιν ἐς ἅπαν καὶ οὐδέν ἔχουσι λυπηρὸν προέλεγε τις τὰ φοβερά, ἄν τέως ἀπέβαινον, ὅπου γε καὶ Ἰωνῶς ὑπωπτεύετο Νινευταῖς τρυφῶσι μέχρι καὶ ἀκοῆς, ἀλλ' οὐ πείρας, σταθέντων τῶν λυπηρῶν. Εἰ δὲ καὶ προφητείας ἀξιώτο τις ἐπὶ τῷ πλέονι τῶν κακῶν,

admonebant alii, magnopereque secus suspicando incumbabant ad reprobandam totam rem; quam nec dubitabant appellare operationem adversarii spiritus, Dei gloriam furantis, ea quæ Deo conveniunt præripiendo, ut magnus loqui solebat Antonius. Non deerant qui humanis disciplinis ex observatione naturalium signorum ejusmodi eventus præsciri ac prædici disputarent posse. Omnes tamen requirebant, velut fundamentum certum stabiliendæ de hoc negotio veræ sententiæ, cognitionem personæ ac nominis ejus quo de quæreretur, rati quandiu is de facie foret ac vita ignotus, cunctas in eum quamlibet sinistras recte suspiciones cadere. Cæterum, nonnulli aiebant, hac tempestate ad intelligendum dicendumque ingruere in **364** Romanos infortunia, et ea quidem omnium quæ fando audivimus maxima, nec vate nec propheta opus habemus, experientia publica id cuique abunde monstrante. In eo solum usus esset et mirus et optabilis monitoris divinitus afflati, si quis indignationis Dei manifestæ jam in nos arcanas et nobis noxie ignoratas e cælo edoctus indicaret causas. Nempe in genere quidem scimus, quotquot imbuti Christianis disciplinis administrari mundum æqua et sapienti providentia persuasissimum habemus, peccatis utique, qualia quotidie plurima patrantur, iram Dei contra homines armari: quodnam tamen potissimum nostrum crimen hæc sub quibus hodie genimus flagella ulciscantur, ut incompertum nobis est, ita esset utilissimum doceri. Sic enim, eo emendando, fons malorum posset obstrui. Consilium sane Deo supplicandi, ut propitiari se sinat et nostri misereatur, iis suggestum qui vindictæ divinæ plagis nunc maxime flagrantissimis uruntur, nihil habet mirabile ac prudentiæ vulgaris modum excedens. Agnosci quidem forte posset suspici dignum aliquid et captu superius humano in eo qui consilii talis inopinatus auctor exurgeret in medio populi felicitis et cunctis naturæ ac fortunæ bonis, sine ulla sortis adversæ formidine, florentissimi; qualem accepimus Jonam prophetam, e longinquo ad id profectum, nihil minus suspicantibus et beata copia rerum omnium summa in pace fruen-

libus denuntiatorem cladis extremæ, quæ aures solium sine ullo experientiæ sensu perculerit, sese repente objecisse Ninivitis. Enimvero si quis nobis vero prophetiæ spiritu se affari evidenti experimento fidem faceret, rem utique manifestans humano ingenio inscrutabilem: causam videlicet divinæ in nos iræ, quæ summum malorum nos urgentium revera malum est, hunc justa quidem admiratione prosequeremur: sed et simul nos beatos reputarem, quorum scilicet in gratiam ac fructum peculiarem, non autem in propriam sui jactantiam, ejusmodi esset ex alto inspirata prædictione perfunctus. Abscondi vero ipsum et ex occulto vocem mittere, præterquam indecens, etiam juxta testimonium Scripturæ **365** periculosum est. Ac quanto nos plecti justius immissis divinitus cladibus manifestum fieret, ubi declarata per eum nobis culpa nostra quæpiam, quæ divinam in nos indignationem concitaret, nos in ea corrigenda segnes essemus, tanto illi rem tantam et scitu maxime utilem celanti, siquidem scit (scire autem ipsum oportet, si propheta sit: nam hoc nomen mereri sola denuntiatione rerum quæ a nemine ignorantur haudquaquam potest), tanto, inquam, isti relicenti quod potissimum publicasse debuerat, gravius imminet periculum rationis ex ipso a Deo repetendæ male gesti ministerii. Tantam igitur absumus a judicando, istum quicumque est, qui **D** peti nos cælestibus flagellis, quod cuivis est notissimum, denuntiat, illud autem tacet, quodnam ob nostrum scelus vulgo incompertum nec non forsitan insuspicabile, ac ubi manifestatum fuerit, novum appariturum, illa desæviant, admiratione dignum esse, ut contra potius existimemus illum affectata ista occultatione sui justam nobis movere suspicionem callidæ quæstuosæque arrogantæ, examen quidem ac convictionem metuentis, si se jam nunc ostenderet, plausum vero admirationemque popularem suo, ubi maturum fuerit, in vulgus edendo nomini sub artificiosis istis interim latebris parantis. Hæc illi sic disserentes haud molles, ut palam erat, se putabant admovere imperatori stimulos ad proferendum nominatim hactenus dissi-

ἦσαν παρικινῶτες καὶ βασιλέα τὸ πρόσωπον ἐμπα-
νίζειν, ἐμπανεῖς δὲ καὶ χαίροντες εἰ κριθείη τῶν τοι-
ούτων ἐκεῖνος ἄξιός, Θεοῦ φιλανθρωπίας ἐντεῦθεν
δεχόμενοι σύμβολα. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς πολὺς ἐφαίνετο
τὴν ἐγεμυθίαν, τὴν τῶν πολλῶν ὑπόνοιαν φυλαττί-
μενος. Ἦθελε δ' ἐνεχυράζειν τὰς γνώμας τῶν ἀκου-
όντων καὶ εἰ καθαρὰς γενομένας πάθους, ἴν' οὕτω
τὸ πρᾶγμα θαυμάσαντες, ὡς εἰκός, παραλλάττειν μὴ
ἔχοιεν τὰς ὁμολογίας αἰδοῦμενοι, ἢ τις ἐν ὑστέρω
γυωμαγεῖν αἰροῖτο μαθῶν τὸ πρόσωπον. Κάν τού-
τους ἡμέρα μὲν ἕως ὅψ' ἐδιηνύετο, νύξ δ' ἐπελθοῦσα
καλὴν ἠγεῖσθαι καὶ τὸ νυκτὶ πεῖθεσθαι καὶ βασιλέα
καὶ τοὺς ἀμφ' ἐκεῖνον ἐπειθε· λύσαν δ' αἰψήρην
ἄρογην, μηδὲν πλέον τῶν ἀκουσθέντων ἔχοντες.

ἰς. *Περὶ τῆς δημηγορίας τοῦ βασιλέως καὶ τῆς
πρὸς τὸν Ἀθανάσιον ἀφιξέως.*

[P. 251] Ἄμα δ' ἔφ συγκαλέσας καὶ αὐθις ὁ βασι-
λεὺς οὐ τούτους μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ ὅσων ἦν τῆς
πλειτείας καθαρὸν τε καὶ ἔκκριτον, καὶ μοναχὸς
σθέν ἐν πάντα, ἔγνω καὶ πάλιν ἐν κοινῷ τὰ περὶ
mutatam personam novi vatis monachi, gavisuri,
si postquam vultu et vita innotuisset, moribus ac
sanctimonia dignus reperiretur quem haud esset
incredibile afflatum fuisse divinitus; unde incipientis
placari ac jam benigne faventis rebus nostris Dei
lata possent auguria captare. Verum Andronicus
magis magisque obfirmabat animum in astuti per-
suerantia silentii, non ignorans quam invidiosum
esset apud multos expatriarchæ Athanasii nomen,
et orituras inde, simul id foret declaratum, in hanc
volam ejus prædictionem suspiciones præcavens.
Volverat autem isto colloquio tentare an posset
elicere admirationem favoremque audientium quæ
narraret erga istud ipsum sic nude propositum
vaticinium, sine auctoris expressione offensiones
veleres refricatura, ratus, si hoc consequeretur,
habiturum se ista sic declarata in rem abstracte
ipsam studia pro pignore vincendarum a tali sensu
præoccupatis privatarum ab Athanasio aversionum;
quarum præjudicatis affectibus iuciantandi videbantur
ad reprobandam **366** impediendamque quantum
possent ejus restitutionem in patriarchatum, nisi
pudore quodam levitatis, ne resilire dicerentur a
semel ostensa sententia, favere nominatim agnito
pergerent eidem, quem citra nomenclationem
iudicatum admiratione se ultro dignatos applau-
suque meminissent. His ultro citroque sermonibus
die in solidum expensa, nox superveniens nocti
cedere imperatori et aliis suavit. Solverunt igitur
celerem, ut poeta loquitur, conventum, hoc est,
qui licet tota die durasset, præfestinato dimissus
videri poterat, quoniam dirimebatur infecto, cujus
gratia, et voto convocantis Augusti, coiverant,
negotio. Nihil enim ultra sonum aure acceptum
jactatorum hinc inde verborum domum plerique
retulerunt.

36. *De concione imperatoris et profectione ad Atha-
nasium.*

Diluculo porro postere diei, convocatis rursus

τούτου δημηγορεῖν. Ὡς τοίνυν τὸ πλῆθος; ὁ χρυσ-
τρικλίνος οὐκ ἐχώρει, πολὺ γὰρ ἔν, ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ
περιπάτου σφίσι κάτωθεν ἱσταμένοις, περὶ ἐκεῖνον
τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν ὄντων καὶ ὅσον βασιλεῖον; πῶλι'
ἄττα διεξιῶν, καὶ ὅπως ἐλέχθη τε καὶ ἐπράχθη ἔκα-
στον πάντα κατὰ μέρος διειληφώς, τέλος ὑπερθαυ-
μάσας μὲν τὸν ἄνδρα, κρύπτων εἰς τοῦνομα, ὑπερ-
θαυμάζειν δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς ἐργατάμενος, ἐντεῦ-
θεν ἐξ αὐτοῦ λόγου (καὶ γὰρ ἠτοίμαστο καὶ στολῆ
καὶ ζώνη καὶ καλύπτρα καὶ ὑποδήμασιν) ἐξορμᾷ μὲν
ἐκεῖνος; περὶ πρὸς τὸν τέως ἄγνωστον, ἐξορμᾷν δὲ
πεῖθε καὶ τοὺς ἐθέλοντας, οὐ προστάσων βασιλικῶς,
ἀλλ' ἀφίει; ἐκάστην τὸ αὐτεξούσιον, πλὴν τῷ εἰς τέ-
λος κεκοπιακότε; μεγάλην καὶ ἀγαθὴν ἔγγυθμονος
τὴν ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς εὐλογίαν. Ὅσοις δὲ καὶ γέροσιν
οὖσι; πεζοπορεῖν οὐκ ἦν, ἐπὶ πηλοῖς καὶ ταῦτα καὶ
τέλμασι χειμῶνος; ὄντος, τούτοις καὶ ἵππων ἐπιβαί-
νειν ἠέλει. Καὶ γὰρ προῆγε σημείοις τισὶ τεκμαιρο-
μένους τὰ τῆς ὁδοῦ. Ταῦτα καὶ τινες μὲν τῶν ἀρχιε-
ρέων καὶ τῶν μοναχῶν ἐπραττον, ἄλλοι δὲ περὶ κατῶ
imperator non iis solum quos pridie allocutus
fuerat, sed et e corpore civium honestissimis ac
lectissimis quibusque, monachis vero ferme uni-
versis, decrevit apud hos omnes de eodem iterum
argumento agere, non ut heri familiaribus interro-
gationibus ac promiscuo colloquio, sed perpetua
e loco superiori, tanquam ad concionem, habenda
oratione. Cum autem multitudinem sane ingentem
aureum triclinium non caperet, ex ambulacro sese
proferens, habensque circa se quantum erat sa-
crorum hominum et palatini comitatus, adstantem
inferius confertam turbam tum alia quædam ad
scopum accommodata disseruit, tum prædictionis
totius ordinem particulatim exposuit, enarrans ut
quidque exploratum atque actum, demonstrans
quam non facili credulitate, sed post certum de-
mum experimentum eventus manifesti, vaticinio
sit fides adhibita. Tandem in admirationem pro-
rumpens summam, præconiaque viri qui talia
prævidere præmonereque potuisset (cujus tamen
adhuc sillebat nomen) in immensum exaggerans,
motis jam auditoribus et in parem ignoti vatis
admirationem tractis, ex ipso protinus sermone
(nam ad hoc jam antea stola, zona, tegmen regium-
capitis, calceamenta præparata fuerant) iter pedes
ipse aggressus est ad innominatum **367** illum,
invitans ut se qui vellent sequerentur, præcepto
non interposito, sed sua cuique libera relicta vo-
luntate, cæterum cunctis quos laborem istius pro-
fectionis perferre ad extremum non piguisset,
amplicæ mercedis loco despondens magnam et bonam
viri ejus admirandi benedictionem. Si qui autem
senio debiles sequi pedibus nequirent, maxime
lutosus et ut in urbe tanta per hiemem cæno passim
lubricis et deformibus plateis, his ut equos inscen-
dèrent permisit. Ita ipse præiens ducebat signis
jam e quibusdam conjectantes quo via dirigeretur.
Equis ergo usi sunt episcoporum et monachorum
quidam: reliqui pedites peditem assectabantur

B
C
D

συνωπῆδου τῶ βασιλεῖ. Τῶ μέντοι γ' Ἀλεξανδρεία; καὶ ἰκπεύειν προστέτακτο καὶ τὸ πρόσωπον ἐγνωστο καὶ τὰ τῆς ἀξιώσεως λελιπάρητο. Καὶ βασιλεὺς μὲν ἤλπιζεν ἐκεῖ τὸν ἄνδρα καταλαβεῖν, [P. 252] ἐκεῖνος δὲ τὴν τοῦ μεγάλου Πατρὸς Ἀθανασίου λειτουργίαν σκεψάμενος ἐπορεύετο ἐπ' οἴκου. Καὶ ἦν ἐνταῦθιν ἰρᾶν ἄπειρον πλῆθος περὶ τὸν ἄνακτα, ρύακας

Augustum. Qui cum forte Alexandrinum patriarcham non observaret in turba sequentium, cujus tamen suffragio comprobari quæ fierent magnopere optaret, misit ad eum qui et equo juberent uti, et nomen occulti vatis indicarent, et a se diligenter orarent ne ejus honori adversaretur. Hæc Andronicus sic mandabat deprehendendum adhuc in palatio, ubi concionia astiterat, Alexandrinum autumans: verum ille, prætextu celebrandæ liturgiæ magni Patris Athanasii, domum versus iter præceperat. Erat deinceps spectaculo constipata circa

μιμούμενον ποταμοῦ, εἰς ἓν συνιόντων καὶ προθυμίας ἀπάσαις ἐπεισερόντων, ὅπου γε προτάξει βασιλεὺς, καρτερικῶς καὶ τοῦ βασιλέως τὴν ὄψιν διανύοντος, ἕως οὐ τὴν τῆς ὁδοῦ μόλις διενεγκόντες δυσχέρειαν ταῖς πύλαις ἐπέστησαν τῆς μονῆς, καὶ ἀνεψφγμένας κατὰ πρόνοιαν ταῖς ἐπὶ χρόνοις κλειστμένας ἐνέτυχον.

Imperatorem infinita multitudo, momentis singulis increscens sese aggregantibus eodem plenis quasi torrentibus populi, effusis undique studiis in unum confluentis, pronique delabentis quo demum cunque præcepiisset imperator, perseveranter interim et ipso Augusto gradiente, quoad vix tandem superatis viæ hibernæ difficultatibus ad portas monasterii pervenere, quas et multis retro annis clausas, quadam tunc providentia reseratas ac pateas offenderunt.

E.

α'. Ὅπως ὁ βασιλεὺς ἄμ' ἀρχιερεῦσι καὶ λαῷ ἀπηλόθεν εἰς Ἀθανάσιον.

[P. 256] Τῶ μὲν οὖν πατριαρχεύσαντι Ἀθανασίῳ ἡ πόλις τῆς καθ' αὐτὴν μονῆς ἐπ' ἑτη δέκα κλεισμένη, μὲν ὡν δέοντων ἐννέα, ἀπρόετω καὶ αὐτῶ μένοντι ἐς τοσοῦτον, ἤνοικτο τότε, πλὴν οὐ περιεσμένως καὶ ὡς τινὰς πλήθους ὄντος τὰ τῆς εἰσόδου παραδίασθαι, ἀλλὰ ποιητοῦ τινος ἦν εἰπεῖν, πᾶσαι δ' ἀνεψφγνυτο πύλαι. Καὶ ἄμα μὲν βασιλεὺς ἐπέστη καὶ ἀρχιερεῖς καὶ τῶν μοναχῶν ὅσον ἑκατοῖτον, καὶ ἄμ' ἐκεῖνος τῆς κέλλης ὑπεξίων χλαινάν τ' ἐνεμμένος καὶ καλύπτραν ἐκ καλάμης ἔχων καὶ ξύλω ἐπεριδόμενος νάρθηκι ὑπήντα ἐκείνοις κατὰ τὰ πρόθυρα, πολλῆς τινος μοίρας συνεκπαίουσης καὶ τοῦ λαοῦ. Καὶ τότε πρῶτως μανθάνουσιν ἅπαντες ὅστις ποῖ'

ἦν ἐκεῖνος ὁ ἐπὶ μεγίστοις καὶ μυστηρίοις Θεοῦ παρὰ τοῦ ἀνακτος φημιζόμενος. Καὶ αὐτίκα πάντες ὑπέκλυτον καὶ ἀταμιεύτους τὰς ὁρμάς εἶχον, καὶ μᾶλλον ἀρχιερεῖς, ἐπὶ τῶ καλεῖν πατριάρχην καὶ προκαλεῖσθαι ἐπ' Ἐκκλησίαν καὶ τὰς προτέρας τιμὰς. Καὶ γὰρ ἦν παρ' ἐκάστῳ μνήμη τῶν πάλαι ξυμβεβηκότων, τοῦ χρόνου τὰ πολλὰ ἐκεῖνα τραχέων καλύψαντος, καὶ ὡς δῆθεν ἐν κενῶς συμβᾶσιν ἐκείνοις ἐπήλθον. Καὶ δὴ ταῖς καλύπτραις τὸ πλεόν τῆς κεφαλῆς ἀποκαλυπτόμενοι μέτρος τῆς παρ' ἐκεῖνου εὐλογίας ἀπολαύειν ἤξισον. Ἀλλ' οὐκ ἐπειθον ταῦτα πράτοντες: ἐκεῖνος γὰρ καὶ γῆρας καὶ ταιλαιπωρίαν καὶ τὸ μὴ ἐπὶ τοιοῦτοις δύνασθαι παραιτούμενος προβάλλετο. Ὅμως Θεὸν τε ἵκετεῦσιν καθ' αὐτούς τε ἰδίᾳ καὶ ἄμα παρήγγελλεν, ὡς τὸ δόξαν ἐκείνῳ τοῦτο

V.

1. Ut imperator cum episcopis et populo adierit Athanasium.

368 Janua igitur monasterii, ubi diversabatur Athanasius quondam patriarcha, decem jam annis, minus novem mensibus, clausa, quæ inaccessum ipsum et plane solitarium tanto intus spatio permanentem servarat, aperta tunc est; neque id modice ac parce, ita ut trudere se necesse esset atque in angustiis conflictari subeuntem maximo numero populum, verum sic plane, ut poetæ cujusdam hemistichium apte hac caderet, « patuerunt ostia toja. » Ac simul imperator cum episcopis præcipuisque monachorum limen institit, simul Athanasius cella progressus, indutus læna, galerum e stipula contextum gestans, bacillo ex ferula gressum fulciens, prodiiit eis obviam ad vestibulum, magna jam simul istuc in petu delata populi parte. Tunc vero primum omnes intellexerunt quis tandem esset ille tot tantisque ab imperatore præconiis celebratus tanquam intime admissus in conscientiam altissimorum misteriorum Dei. Ita-

que statim omnes ei sese venerabundi prostraverunt, sine ulla dissimulatione proferentes quæ penitus in animis concepta fovebant in eum studia. Præcipuus in eo exstitit ardor episcoporum patriarcham eum certatim acclamantium, hortantiumque ut continuo regimen Ecclesiæ prioremque resumeret dignitatem. Nec tamen ii non recordabantur olim actorum querelarumque illarum ex inclementi austeritate, sub qua tantum gemuissent: sed tristium istorum species hebetatæ die longa, præsentis jam penitus gratulatione debebantur, quæ faciles reddebantur eorum animi ad faventer opinandum vana illa quondam fuisse suspicionum spectra, quibus ipsos in eum concitari contigerat. Quare universi pro se quisque majori capitis parte, reductis pilcolis, nudata, benedictione impertiri ab eo supplices petebant. Quod tamen non impetrarunt: etenim ille senectutem, infirmitatem valetudinis et deficientes ad talia vires excusans, modeste deprecabatur ministerium, simul tamen ultro recipiens oraturum se pro ipsis privatim

γίνεσθαι πάντως ἀνάγκην εἶναι. Οὐτε δ' ἐκείνου; οὐτε τινός τοῦ λαοῦ προσόντας εὐλόγει, μόνον δ' ἐβόω τὴν χεῖρα, καὶ ἐν πληροφορίᾳ τῆς εὐλογίας ἱσθάζοντο. Τότε τοιγαροῦν τὰ εἰκότα διαλαλήσας καὶ ἐπαυξάμενος ἀπέλυε τὸν λαόν. Πλὴν καὶ ἀπολυθέντων τὰ πολλὰ ἐψέκει φροντίζειν, προδοικῶν ἐντεῦθεν τὰ κατὰ θέλησιν βαθείως καὶ ὧ; οὐκ ἂν τις ἔπειτο τῶν ἄλλως ἐκείνῳ προσεχόντων. Πρόφασις δὲ τῆ; φροντίδος ἢ πρὸς ἀλλήλους δῆθεν ἀδικία καὶ τῶν μικροτέρων τοὺς μείζους καταωφρῶσθαι καὶ ἡ τῶν κρείττωνων [P. 257] πρὸς ἀδικίαν βροπή, μὴ δυνατὸς τοῦ τοῖς μικροῖς παρισταμένου καὶ πολυωροῦντος τοῦ καταπονουμένου; δυνάμει κρείττωνι. Ἐνθεν τοι καὶ βασιλεὺς ἐνδοῦς τούτῳ ἀξιοτέρῳ τε φαινομένῳ τῶν ἄλλων τοῦ ἐπαρῆγειν ἀδικουμένοις, ἀνοιγῆναι τοῦ λαοῦ τὰς πύλας κελεύει καὶ προσόντας δέχεσθαι, εἴτε κατὰ τινα κρίσιν προσοῖ τις εἴτε καὶ κατὰ μεσιτείαν τὴν πρὸς αὐτόν· τὸν γὰρ ἐπαλγοῦντα γησιῶς ταῖς συμφοραῖς, ἐκείνων καὶ γησιῶς φρον-

τιζεῖν εἰκὸς εἶναι καὶ κατὰ τὸ δυνατόν συνασπείζειν τῷ πάσχοντι. Ἦν δ' ἐντεῦθεν ἐξ ἀνάγκης καὶ προσδοκίησις σφίσι πρὸς ὅπερ ἄρα καὶ πράττειν ἠθούλοντο, & τότε μὲν ἐπειλούοντο, ὕστερον δὲ καὶ διεφαινοντο, ὅτε οὐκ ἦν ἀναλαμβάνειν τὰ δεδομένα τινάς. Ὅθεν καὶ ἡμέρας ἐκάστης ἐξ ἐωθινοῦ καὶ ἐς νύκτα ἀνέδην τὰ πρὸς ἐκεῖνα ποιούμενοι ἄνθρωποι, οἱ μὲν κατὰ χρεῖαν ἐγκλητεύοντες κρίσεως, μετακαλουόμενοι καὶ τοῦ ἀντιδικήσαντος; ἐπ' αὐτοῦ, συνόντων καὶ τινῶν ἀρχιερέων ἐκρίνοντο, οἱ δὲ μεσιτείας τῆς πρὸς βασιλέα χάριν ποτινώμενοι φακέλλους γραμματῶν ἐδίδου, καὶ ἡ ἐκάστου ἀναφορὰ τῷ κρατοῦντι ἐνεχειρίζετο. Ἦν δὲ καὶ φροντὶς βασιλεῖ τούντεῦθεν, ἐπεὶ τὰ τοῦ Ἰωάννου καθυφεῖντο τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ οἱ τῶν δοκούντων παριστασθαι οἱ ἐκλινον ἤδη πρὸς Ἀθανάσιον, συμπέθειν ἀρχιεραῖς καὶ ἀνάγειν πειρᾶσθαι ἤδη τῆς προστασίας ἐπιληημένον ἀναδοχῆς χάριν τῆς ἐπ' ἀνθρώποις καὶ κρίσεως. Μεταλάμβανε γὰρ αὐτὸν καὶ ἡ τῶν λοιπῶν πραγμάτων ἐπιτι-

Deum. Indeque illis nihilominus instantibus, eavultus obfirmatione qua rem sibi plane decretam asseverare videretur, edixit haud aliter omnino se acturum. Manum duntaxat præbuit, quam omnes, quasi benedictione: ejus contactu percepturæ, tenerenter osculabantur. Paulo post quadam ad tempus accommodata prolocutus, beneque cunctis precatus, dimisit populum, sed ita ut ansam sibi velut quamdam servaret ad eum attrahendum, jam nunc substantans se res ejus enixe in posterum curandas et desideria solatiæque procuranda suscipere. In quo senis apparuit astutia major quædam ac profundior quam ut, qui de ipsius obiter agniti simplicitate minime callida persuasionem induerat, tantum in eo artis ac sagacis industriæ residere potuisset unquam suspicarentur. Præfatus videlicet palam tunc est scire sese magna: passim in oppressionem plebis miseræ injuriarum impune licentiam grassari, majoribus minores, fortioribus imbecilliores obtinentibus, eo quod tutor inopiam existat nullus. Has se sibi partes ultro deposcere, circumventorum a potentioribus protegendorum. Quæ præsens imperator statim obnoxie comprobans, ageret sane se libente ac cupiente, reposuit: id se jam nunc illi, omnium viso ad hoc aptissimo, imponere officium, cognoscendi vexationes tenuiorum iisque opitulandi. Quare fores de cætero panderet destitutis præsidio passisque calumniam admittendis audiendisque, **370** sive quis afflictus inique judicio restitutionem in integrum postulet, seu imperatoria indignens gratia suarum ad se precum efficacem requirat interpretem. Nam qui sic præ se ferat ex animo condolere se infelicium ætumnis, quis eo ad illas sublevandas inveniri queat aptior? Hæc locuto coram omnibus Athanasio, et ad ea tali Augusti responso a cunctis pariter audito, quis non intelligit quanta fuerit Athanasianis facultas addita res ipsorum pro libito promovendi? Atque ista involuta tunc quidem et

intorte perplexa subtexebantur: explicata postmodum eadem expanderunt sese, retibus velut quibusdam adeo jam late ac valide comprehendentibus cuncta, ut qui sero se captos advertentes retrahere tentarent temereque concessa resumere, frustra contendere. Ex hoc ergo diebus singulis a diluculo ad noctem densi palam concursus omnis generis hominum ad Athanasium celebrabantur, aliorum provocantium ab iniquis quibus se circumventos judiciis alebant (his subveniebatur statim, adversariis eorum iudicibusque citatis; et e sententia quorundam adhibitorum ab Athanasio antistitum, novo iudicio, secundum vota conquerentium, vetera rescindebantur), plerorumque impetrare quidpiam ab Augusto intercessione tam gratiosi apud ipsum sequestri cupientium, libellosque ad id offerentium; qualium densi faeces subinde ad imperatorem deferebantur, ipso libenter sumentes singulos in manum et prompte ac benigne expediente. Cursu tam prospero eunte restitutionis Athanasii negotio, adjiciendi ei quamprimum, quod unum ad coronidem adhuc deerat, acris cura subiit imperatorem. Videbat is refrixisse jam apud omnes plurimum gratiam Joannis, nec multum ejus modo neglectissimi respectum obstiturum, quominus ad Athanasium, quo inclinare fautorum Joannis ipsi principes jam aperte cœperant, unanimi cuncti assensu incumberent. Vocatos igitur episcopos studiose Augustus urgebat ad rem adeo hactenus provecam plene tandem absolvendam. Invisse jam Athanasium possessionem patriarchatus **371** magna ea ex parte istius officii quæ ad iudiciorum correctionem intercessionemque pro egentibus ope pertineret: ne cunctarentur nomen ei thronumque patriarchæ adicere, cujus ministerium impleret laboriosiori jam ex parte. Atque ut in eo magis magisque eniteretur, instigabat Andronicum spes quædam curandorum protinus (Dei scilicet ope per ipsi charissimum Athanasium nec

χρηστὰς ἐλπιδας ἀρχιερεῦσι, λέγοντες μὴ τελῶς αὐτῶν ἀφειδὲν εἰς δ' καὶ ἀργοτεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ θαίου Ταρσίου πρᾶξιν ποιηθῆσθαι, πλὴν ἐκείνων ὅσον ἐκ τοῦ γεννησομένου πατριάρχου κανονικῆ ἐξέτασις, ὡς εἰκός, ἀποδοκιμάσειεν. Ὡς δὲ καὶ περὶ τοῦ Μαρμαριτζίου ἐζήτησεν ὁ κρατῶν, καὶ πολλὴν ἐν πολλοῖς ἀδιαφορίαν τοῦ ἀνδρὸς κατεμάνθανεν, ὅτι τε χρημάτων ὄνιον τὴν ἱερωσύνην ποιοῖη, καὶ ὅτι σύναμα πολλοὺς χειροτονοῖ ἐν μιᾷ ἱερᾷ τελετῇ τῆς αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἱερωσίᾳ τάξεως, καὶ ἀλλ' ἅττα τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἀπάθοντα πράττει, καὶ μάλλον ὅτι ἐκλεισπύτων κατὰ δύσιν καὶ τῶν ἀπὸ τῆς μεγάλης συνόδου ἀρχιερέων διὰ τὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν σκανδάλων ἐπάλληλα. Ὡς γοῦν ταῦτ' ἀκούων τοῖς μοναχοῖς προέτεινεν ὁ κρατῶν, τὴν τοῦ καιροῦ ἐκεῖνοι προβαλλόμενοι δυσκολίαν καὶ τὸ τῶν φυλαχθέντων ἐπάνιον ἐπὶ τοιούτοις καιροῖς, παρέλκειν ἔλεγον ταῦτα ὡς ἄξια συγγινώσκεισθαι· ἐκεῖνον γὰρ, κἂν πάντ' ἔχοι τὰ φημιζόμενα, ἀλλ' οὖν τὴν ἐκ πλαισίου [245] χειροτονίαν καὶ τὸ μὴ συγκεκοινωγηκέναι δοῦναι τοῖς χθῆς τελεσθεῖσι καὶ πρώην εἰς τὸ τῆς

A Ἐκκλησίας σκάνδαλον εἰς τέλος περιποιεῖν δύνασθαι. Ταῦτα λέγοντες δῆλοι ἦσαν ἀκριβείας καθυφεικίται, ἵνα ἄρα τὰ τῆς ἀκριβείας πράττειν ἐβούλοτο. Βασιλεὺς δ' ὅμως ἅπασ διὰ σκοποῦ θέμενος αὐτοὺς προλαβῆσθαι, οὐδὲν ἐπιλοκρίνει πρὸς ταῦτα, ἀπεθάρρηκε δὲ τὴν ἐγγείρησιν, ἀκριβῶς εἰδὼς, ὅπερ καὶ φανερόν ἦν, ὡς παρ' αὐτοῖς ἂν εἴη καὶ μόνοις καὶ τὸ ἐπίμωμον δοκοῦν ἐξιστάσθαι, ἀκριβείας δόξασιν ἐπιληφθῆναι ὡς καὶ διὰ ταύτην ἀρχῆθεν πιστευομένως κακοπαθεῖν. Ἐφ' οὗτοι καὶ ὑπὸ πολλῇ πληροφορίᾳ ἐπ' αὐτοῖς τὸ πᾶν ἐτίθει, καὶ δῆλος ἦν ἐκεῖνος προσέξων ὅ τι καὶ πράττειεν. Γράμμασί τε τὰ συντεθειμένα ἠσφαλίζοντο. Καὶ μόνον ἦν τὸ ἀρχιερεῖς ὁμοφωνεῖν ἐπὶ τῇ τῆς παραιτήσεως τοῦ Ἰωάννου παραδοχῆς, εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ὅρον τὸ λεχθὲν τιθεμένους ἀποπροποιεῖσθαι τὴν ἐκεῖνου ποιμαντικὴν, κἂν αὐτῆς ἀνακαλήται ἱερωσύνην ἐκ μεταγνώσεως. Οἱ μὲν οὖν συναγόμενοι ἐφ' ἡμέραις ἀπίσταις διημιφισθήτου ἀλλήλοις καὶ ἀμπεγνυόμενον περὶ τοῦ Ἰωάννου. Οἱ πλείους δὲ καὶ περιφανέστεροι, ὅρον τιθέμενοι τὸ λεχθὲν, παραιτήσεως μὲν ἐκείνης ἡλόγου πάνταν,

deatur. Adjungebant autem in delinimentum duræ propositionis de suspensione ac redactione in ordinem præsentium episcoporum bonas de ipsis spes, indicantes haud ipsos plane ac in perpetuum exactorandos, sed iudicio legitime mox creandi patriarchæ, imitaturi scilicet quod olim fecerit divus Tarasius, restituendos in integrum, dummodo tantisper, dum is foret rite in sede constitutus ac canonicam de statu et rebus ipsorum inquisitionem habuisset, usurpatione dubiæ potestatis abstinere. Cum autem de isto Marmaritzensi gnaros interrogans imperator valde inemendatam in multis vitam ejus esse cognovisset, quippe quem satis constaret pecunia venale sacerdotium fecisse, præterea una sacra functione multos simul ordinasse ejusdem in sacerdotio ordinis, et alia quæpiam ab ecclesiasticis statutis abhorrentia egisse, ac nec ejus ordinatio tam certa quam dicerent videretur, cum in Occiduis, ubi degeret, tractibus a tempore magnæ synodi continuam successione legitimum episcoporum per subinde illic invalescentia scandala fuisse interruptam recte quis possit opinari, hæc, inquam, ex idoneis audita testibus cum proposuisset monachis imperator, illi nihil horum insitantes tantum obtendebant difficultatem inveniendi puros a labe, quæ hoc tempore Ecclesiam urgeret, propter quam æquum censerent conniveri ad ista iisque ut venia **357** dignis ignosci, quoniam hic vir, utriusque compertus istorum omnium illaudabiliter actorum, tamen unus ex antiqua illa et scandalis anteriori ordinatione superasset, idemque se immunem a communione recens ordinatorum maculæque plerosque inficientis contagione, custodisse putaretur. Hæc illi dicentes manifeste depr. hendebantur uliro deflere ab exactione, ut quam affectabant exactionem assequerentur. Porro imperator, qui semel obfirmasset animum in proposito ipsos

quomodocunque reducendi, nihil super his inquirere scrupulosius curavit, sed fidentem et securum examinis ulterioris animum ad rei protinus ægrediendæ conatum expedivit, ratus, id quod palam erat, fore ut si quid in his reprehensibile videretur, ejus tota cura et officium purgandi approbandique solis Arsensianis judicaretur incumbere, quorum utique ex sententia cuncta hæc fierent, hominum alioqui adeo tenacium exactionis severissimæ, ut non alia de causa quam ne a summo disciplinæ rigore se vel tantulum remitterent, multa graviaque jam a sectæ principio suis perpassi crederentur et credi vellent. Quare multa fiducia totum negotium eorum arbitrio permisit, præ se plane ferens approbaturum adjuturumque quidquid agerent; in quæ pacta fides utrinque firmata scriptis est. Restabat solum ut locus novæ promotioni patriarchæ fieret legitima depositione ejus qui nomen nunc illud ferret. Ad quod opus erat venire antistites in valida agnoscenda admittendaque Joannis abdicatione, vel statuendo jurisjurandi revera vim habere quæ ab eâ prolata fuisse verba constaret, declarare illum hoc ipso vere riteque a se rejecisse pastoralem auctoritatem, utcunque nunc ille sero pœnitens revocare depositum sacerdotium resumereque frustra conaretur. Circa hæc congregati diebus singulis disceptabant antistites inter sese. Plerique iidemque **358** illustriores horum, persuasi verba quæ Joannes dixisset veram juramenti obtinere vim, minime habendam ducebant rationem abdicationis, quæ ab illo scripta monstraretur, sive in ea permaneret sive non, qui scripserat. Fieri autem non posse contendebant ut is post hoc dictum rite fungeretur sacerdotio, nisi positione conditionis sub qua jurasset, religione jurisjurandi solveretur: non enim egerasse absolute sacerdotium, sed

κῖν ἐμμένη τούτῃ κῖν μὴ ἐκθέμενος, μὴ δυνατὸν ἄν
 εἶναι αὐτὸν ἱεραῖσθαι τῷ ἀπὸ τοῦδε, μὴ δόντος δη-
 λαθῆ τὰς δίκας τοῦ Σηλυβρίας τῆς εἰς αὐτὸν ὕβρεως·
 μὴδὲ γὰρ δυνατὸν εἶναι δίκας ὑπέχειν τὸν μὴ τρόπον
 κατηγοροῦ σταθέντα μὴδὲ προδήλως ὑβρίσαντα. Ὁ
 μόντος γε Φιλαδέλφειας Θεόκλητος πρὸς τὴν τοῦ
 Ἐπίστου Ἰωάννου κατάστασιν συνόδῳ πάσῃ διαμφο-
 ροτικῶν, τὸ ἐκποδὼν γενέσθαι τὸν πατριάρχην ὁμο-
 γωμονοῦντά οἱ περὶ τοῦτου τῆς οικείας γνώμης
 κατέλιπον τὸ σύμπαν οἰόμενος, ἀπρὸς τε εἰχετο
 τούτου, καὶ τῷ Σηλυβρίας ἐτίθει δικαίας τὰς δίκας
 τῆς καθαιρέσεως, δι' ἧς ἀπρακτεῖν καὶ τὸ δοκοῦν
 εἰς ὄρκον ἐξ ἀναγκαίων ἤθετο. Ἀντέλεγον δὲ πλει-
 στοι, καὶ μάλιστα ταύτης γε καὶ αὐτοὶ τῆς αἰτίας
 ἕνεκα, σὺν οἷς καὶ βασιλεὺς ὄρκον ἐκρινε μέγιστον
 τὸ λεγθέν. Πλὴν δ' ἄλλ' εἰ βούλοιο, φησί, πατριάρ-
 χης ἀναλαμβάνειν καὶ οὕτω τὸν ὄρκον καὶ τὴν τι-
 μὴν, ἔτοιμος εἶναι καὶ πάλιν ἐκείνον δέχεσθαι,
 πιστεύων, οἶμαι, τῷ τέλει, ὡς οὐδὲν ἂν καταδεξομέ-

νου τοῦ γέροντος ἀντέχεσθαι μωμητῶς οὐπερ προθύ-
 μως ἐξίστατο.

λδ'. Περὶ τοῦ διαμηνύματος καὶ τοῦ λόγου τῆς
 συμβουλῆς τοῦ Ἀθανασίου.

[P. 246] Ἄλλ' ἐν τούτοις τῶν πραγμάτων δυτων
 (Θεὸς δ' εἰδείη πῶς ταῦτα καὶ πέπρακτο) μοναχὸς
 τις τῶν εὐλαβῶν δοκούντων καὶ ἄλλογιμων, Μηγᾶ;
 τυνομα, Σκωλήκης τοῦπίκλιν, γνώριμος μὲν Ἐκ-
 κλησίτ, γνώριμος δὲ γε καὶ βασιλεῖ, προσέδους εἰς
 Ἀθανάσιον τὸν πάλαι πατριάρχουσαντα ἐκ συνηθείας
 ποιούμενος, οὕτως, ὡς βασιλεὺς ἔλεγε καὶ πάντες ὡς
 εἰκὸς ἐπίστευον, μὴνὸς Ἐκατομβαιῶνος πεντεκαίδε-
 κάτῃ, ἡμέρας ληγούσης προσελθὼν βασιλεῖ τοὺς ἐπὶ
 τῶν ἀγγελιῶν ἡξίου ἀναφέρειν περὶ αὐτοῦ ὡς εἶρεν
 τι ἔχοντος ἀναγκαίον. Καὶ οἱ μὲν ἀνέφερον, βασιλεὺς
 δὲ σχολάζων ἐπ' ἀναγκαίους τότε μὲν ὑπερετίθετο
 τὴν εἰσαγωγὴν, πέμπων δὲ προσέτατε [P. 247] μέ-
 νειν ἐφ' ὧπερ κατὰ σχολὴν εἰσαχθεῖη. Καὶ ὅς ἐξω
 μένων, ὡς ἤδη νῦν ἦν καὶ περιαργῶν καθήτο,

quoad pœnas Selybriensis daret irrogatæ ipsi con-
 tumeliæ. Itaque punito juxta ejus votum Selybri-
 ensi, nihil obstitutum quominus Joannes legitime
 in throno persisteret. Verum conditionem istam
 poni haudquaquam posse, adjiciebant iidem, quo-
 niam justum non esset Selybriensem, qui non
 palam se auctorem accusationis ostendisset, sed
 sub fide arcani rem ab alio auditam communi-
 casset, pœnis calumniatori debitis subjici. At
 Philadelphiensis Theoleptus, qui circa restitutio-
 nem Joannis Ephesini synedo universæ refragaba-
 tur, videns, si removeretur a regimine patriarcha
 in hoc sibi contra judicium aliorum assentiens,
 unicum quo niteretur subtrahendum suæ senten-
 tiæ tibicinem, unde illam haud dubie contrariis tot
 aliorum auctoritatibus succubituram, fixus irrevoca-
 biliter perstabat in non permittenda exauctoratio-
 ne Joannis, viam eandem a plerisque gravioribus
 unitam tenens de jurajurandi vinculo vere
 ipsi, sed sub conditione duntaxat innexo. Cæterum
 aiebat positum facilem et salva justitia executioni
 mandabilem in tam conditionem esse. Adeoque ma-
 gnopere urgebat ut Selybriensis propter temere
 vulgatum de patriarcha falsum crimen episcopatu
 amoveretur, ac sic voti compos et nodo susceptæ
 religionis liber Joannes throno patriarchali red-
 deretur. Huic plerique repugnabant, maxime ni-
 tentes ea quam indicavi ducta ex injustitia talis
 damnationis ratione. Quibus se adjungebat impe-
 rator, veri juramenti, et quidem maximi, in verbis
 Joannis vim haud dubie agnoscendam censens,
 nec modum ea defungendi per iniquam Selybrien-
 sis oppressionem probans. Addebat idem tamen, si
 vel sic patriarcha vellet thronum et honorem resu-
 mēre, paratum se esse 359 rursus admittēre, con-
 fidens, opinor, nihil ad extremum ex hac profes-
 sione sua contra spem suam securitūm: neque
 enim adductum iri senem ad recipiendam probrose

dignitatem, a qua tam prompte obfirmateque re-
 cessisset.

34. De indicio imperatori facto prædictionis et con-
 siliis Athanasii.

Sed cum hoc statu res essent, contigit (noverit
 autem Deus casune an arte contigerit) ut monachus
 quidam ex celebribus fama religionis et dotium
 præstantium, nomine Menas, cognomento Scoleces,
 de quo et Ecclesiæ et imperatori notum erat solere
 illum ex longo subinde adire ac visere Athanasium
 expatriarcham, contigit, inquam, ut hic (prou
 quidem imperator referebat, cui omnes, ut par
 erat, talia narranti credidere) mensis Januarii die
 quinta decima sub solis occasum ad imperatorem
 accedens admissionales rogaret ut se et principem
 introducerent, habentem aliquid scitu ipsi necessa-
 rium nuntiandum. Id illi ad imperatorem detule-
 runt, qui tunc occupatus negotiis urgentibus ad-
 missionem monachi distulit, misso tamen ad eum
 qui juberet expectare, quoad expeditis quæ insta-
 rent, audiendo ei per otium vacaret. Menas post-
 quam extra velum opperens diu inde seriatius con-
 sederat, compellatis rursus ministris, ut quam-
 primum admitteretur, institit. Verum Augusto de
 hoc iterum admonito, perstante nihilo minus in-
 cœptis, et tantum pollicente brevi se illum voca-
 turum, ad ea impatiens moræ monachus: « At
 quid, inquit, proderit me paulo post vocari, quan-
 do scilicet nuntiandi utiliter quod novum et ur-
 gens affero, tempus effluxerit? » Hoc ejus dictum
 statim imperatori renuntiatum curam scilicet ad-
 movit acrem cognoscendi continuo quod inopinatum
 et momenti non vulgaris ad se deferri appa-
 reret. Ergo is confestim 360 introductus solus
 Augustus hanc orationem habuit: « Domine
 mi imperator, mihi consuetum est ad dominum
 Anathasium certis temporum intervallis itare vi-
 sendi causa. Eo more ad hunc hodie profectus

μηύει καὶ πάλιν καὶ τὴν εἰσέλευσιν ἐπισπεύδει. Ὡς ἂν δὲ καὶ αὐθις ὑπερεπίθετο βασιλεὺς καὶ μετὰ μικρὸν εἰσελάει κελεύουστος ὑπισχεῖτο, ἐκείνος, « Καὶ τί γε, » μνησίων φησὶν, « ἀνύσομεν διερχομένης τῆς ὥρας, ἀναγκαῖον ὄν λέγειν περὶ ὧν ἀφιγμένα, πρὶν καὶ ὄψε γενέσθαι νυκτός; » Ταῦτ' εἰπὼν ἐπειθεὶν ἐκ τοῦ παραχρήμα, ὄδξαν τῷ βασιλεῖ αὐτόθεν καινόν τι ἀκούειν καὶ σπουδῆς ἄξιον. Καὶ εἰσαχθεὶς μόνος μόνῳ τῷ βασιλεῖ, « Δέσποτά μου, » ἔφη, « καὶ βασιλεῦ, ἐμοὶ μὲν σύνηθες πρὸς τὸν κύριον Ἀθανάσιον ἐκ διαλειμμάτων τινῶν καιριακῶν παραγίνεσθαι. Καὶ δὴ καὶ παραγεγονώς τὴν σήμερον κατηφσίας εὖρον τὸν ἄνδρα μεστὸν καὶ πλήρη συννοίας ὅσον εἰκάσαι. Ὅθεν καὶ πρὸς με λέγων τὸ ποιοῦν τὴν κατήφειαν ἐκ θάρβους οὐ πρὸς ἐκείνον ἔχω, ὀργήν, φησὶ, θείαν ἐφειμένην τοῖς ἐνθάδε κατανοῶ· καὶ εἴθ' εἴ τις τοι καὶ βασιλεῖ ἀγγελλεῖ τὴν ἐμὴν συμβουλίην, μοναῖς ἀπάσαις προστάξει, πλὴν ἐκ τῆς σήμερον, παννύχους τοὺς ἐν αὐταῖς καὶ ἐκτενεῖς ἰκετεῖας ἐπιτελεῖν, λέγοντας καὶ αὐτὴν τὴν ἐκτενῆ δέησιν, ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀπὸ λιμοῦ, λοιμοῦ, σεισμοῦ, καταποντισμοῦ, καὶ ταῦτα πράττειν καὶ τὴν σήμερον καὶ τὴν αὔριον καὶ τὴν μετ' ἐκείνην, καὶ ἐς ἀεὶ σχεδὸν ἐξίλουμένους τὸ θεῖον διὰ τῆς συνεχοῦς παρακλήσεως. Οὕτω γὰρ, οἶμαι, καὶ θεὸς ἀνεὶς τὴν ὀργὴν εὐμενῆς ἡμῖν γένοιτο. Ταῦτ' ἀκού-

σας ἐγὼ ἐλθὼν τῷ Ἡρακλείᾳ μητροπολίτῃ τὸν λόγον ἐκοινωνασάμην, καὶ δὲ παρευθὺς ἐπέειπε μοι τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν σου ἀφίξιν ἐφ' ᾧπερ ἀνενεγκεῖν ὅσον παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἤκουσα. Πάρεμι τοίνυν καὶ λέγω, καὶ ὡς ὄξει τῇ ἐκ Θεοῦ βασιλεῖξ σου, κελεύτω τε καὶ πραττέτω. Πλὴν εἰ ἐν φροντίδι ποιεῖς τὸν λόγον τῇ προσηκούστῃ, αὐτόθεν ἀρχεσθαι τὸ ἔργον κέλευε γίνεσθαι κατὰ τὴν τοῦ εἰπόντος παραγγελίαν. Κάμοι γὰρ προσέταττε Θεοῦ δέεσθαι, καὶ ἄλλους εἰς τοῦτο πρρακαλεῖν εὐλαβεῖς ἄνδρας, ὄσους; ἂν καὶ συνήθεις εἰδείην. » Δέχεται τὸν λόγον ἀσμένως ὁ βασιλεὺς. Καὶ ὁ μὲν μοναχὸς εἰπὼν ἀπηλλάττετο, βασιλεὺς δ' εἰς νοῦν στρέφων τὸ ἀγγελθῆναι, καὶ περὶ τῶν φρικωδῶν ἀπειλῶν τοῦ Θεοῦ ἐννοούμενος ὧν βυσθηναὶ κατὰ τὸ σύνθηρος λέγοντας προσέταττεν ὁ εἰπὼν Θεοῦ δέεσθαι, λιμὸν μὲν καὶ λοιμὸν ὡς ἐν χρόνῳ καὶ διὰ μακροῦ ξυμβαίνοντας τῆς φροντίδος ἐξήρε (μηδὲ γὰρ ἐν τρισὶν ἡμέραις [P. 248] ταῦτ' ἐνοκῆψαι: εἰάτ' εἶναι), σεισμοῦ δὲ καὶ καταποντισμοῦ ἀναλαμβάνων ἐννοῖαν δι' ἐννοίας εἶχε τὸν λόγον. Ὑπώπτευσεν δὲ καὶ τὸ τοῦ μοναχοῦ μῆνυμα, τὴν τοῦ καιροῦ αἰτιωμένου παραδρομὴν, ὡς μηδὲ οἶόν τ' ἐσομένου, ὡς ἔλεγεν, ἐντεῦθεν ἀνύσαι, μὴ πως ἐκείνος; εἰδὼς τι τῶν ἤδη γενησομένων ἔλεγε. Καὶ ταῦτα μὲν βασιλεὺς· ἐβούλετο δ', οἶμαι, ὁ λόγος καὶ ἄλλο τι δηλοῦν, τὸ κατὰ καιρὸν δηλαδὴ τὰς ἀποστολὰς; εἰς τὰς μονὰς

maestum et cogitabundum præter solitum, ac quantum apparebat, gravi sollicitudine anxium illum reperi. Unde pro usu familiaritatis et fiducia quæ mihi cum eo est, tristitiæ causam percontatus hæc ab eo audiui: fram Dei urbi huic ac populo imminere proximam video. Atque utinam iret quispiam, nuntiareque meum consilium Augusto, censere me scilicet necessarium factu mitti ab eo confestim, ex hac, inquam, ipsa die, per cuncta monasteria qui jubeant pervigilari totas in iis noctes a sodalibus illorum, supplicationesque continuas fieri, hac expresse de causâ ut dignetur Deus universam hanc urbem et regionem præservare a fame, peste, terræ motu, submersione; idque sedulo agere hodie, cras et perendie, continenter, quantum fieri poterit, toto illo spatio per nunquam intermissam divinæ opis implorationem instando ad placandum Dei numen. Si hoc enim ageretur haud segniter, sperarem equidem fore ut Deus, ira remissa, propitius nobis fieret. His ego auditis raptim accurrens ad Heracleensem metropolitam rem ei communicavi. Qua ille cognita vehementer statim ursit meum ad tuam majestatem accessum, ut ad eam deferrem quantum a tali viro audiui. Adsum igitur et defero. Imperet de cætero ne faciat tua divinitus electa majestas, prout ipsi videbitur. Unum admoneo: si quantum hujus iudicii momentum est, tantum ei curæ dignaris impendere, jube jam ex hac ipsa protinus nocte supplicationum initium duci, prout, qui **361** præ-

peravit enim mihi ut orarem jam hinc Deum et alios, quotquot nossem id facere libenter, pios viros ad id ipsum invitarem. » Exceptit hunc sermonem placide et vultu benigno Imperator. Ac monachus quidem ejus auctor continuo abiit. Imperator mente versans quod audierat, et sigillatim reputans minas intentatas, curia, pestem quidem ac famem, quæ, ut tunc res erant, nonnisi post spatium aliquod temporis, minime autem hoc triduo existere posse viderentur, sollicitudinem remisit, terræ motus et submersio, quæ possent confestim ingruere, curam illi acrem injecere. Agebat suspicacem metum denuntiatio monachi, dum tam instanter increpaverat moras præcautionis necessariae avertendo malo, tanquam imminente proxime, ac timere præ se tulerat ne nimis jam sero supplicatio inchoaretur. Ob quod sollicitudo Augustum inquietabat, verentem ne forte sciret aliquid ille distinctius de instante momento mox sævituræ cladis, unde tam anxia festinatione cum ipse ad preces recurrere occupasset, tum idem ab aliis ut fieri juberet Augusto suasisset. Talia se agitasse animo referebat imperator, aliud, opinor, innuens quippiam, nempe primum propendisse se ad discedendam in tempus opportunius quam quale tunc erat, noctis intempestæ, missionem ministerum circum monasteria ad preces indicendas, quod subabsurdum videretur tali hora suos aliosque inquietare. Ad hunc tamen respectum vincendum illum denique perpulit cura intime vellicans acrior, prout ipse postea in cōtione dixit. Quare logarithæ genicorum confestim mandavit destinare

γίνεσθαι, και μη ἐξόρου; ἐς ἅπαν ὀφὲ τῶν νυκτῶν τῶν ἀποστῶλων ἐφισταμένων. Τέως δ' ὁμοῦς ὑπέκινε τὸν κρατοῦντα καὶ ἄλλο τι βαθύτερον ἐννοούμενον, ὡς αὐτὸς δημηγορῶν ὑστερον ἔλεγε. Καὶ τῷ μὲν λογοθέτῃ προστάσσει τῶν γενικῶν πέμπειν ἐπὶ μονὰς τοὺς ἐρούοντας τὴν τοῦ βασιλέως πρόσταξιν, ἐφ' ᾧ περ αὐτόθεν παννύχους ἰκεσίας ποιεῖν. Τὸ μέντοι γε καὶ τὴν ἐκταγῆ ὅπως ποιοῦν, καὶ τί λέγοιεν ἂν προὐδελού, πρῶτον μὲν περιττὸν οἷον κρίνων ἤφριε· εἰδὼς δ' ἐκ μεταμελείας τὸν λογοθέτην ἀνακαλούμενος, ὡς καὶ αὐτὸς δημηγορῶν ἔλεγε, παράγων κάκειον ἐπὶ τούτοις μάρτυρα, καὶ τοῦτο προσέτασσε παραγγέλλειν τοῖς πεμπομένοις παραδηλοῦν τοῖς μοναχοῖς. Αὐτὸς δὲ διανυκτερεύων καὶ γρηγορῶν, εἰωθὸς ὃν ἐκείνω τὸ ταῦτα ποιεῖν, ὁμοῦς καὶ ἐν ἐννοίᾳ σεσημοῦ ἦν, ὡς ἔλεγεν. Ὡς δὲ χρόνος παρήλαθαι αὐτὸς πρὸς τὴν ἰδίαν μητέρα τὴν πρόσδοον ποιεῖν κατὰ τὸ σύνθετος ἔμελλεν, ἐπισημαίνει παραχρημα, ὡς ἐκείνον καὶ γνῶναι καὶ λέγειν, σεσημὸς μαλακῶς, ἐπὶ τοσούτων δήλος ὥστε καὶ γνωσθῆναι μόλις τῷ γρηγοροῦντι. Ἐν οὖν τοῦτο τῷ βασιλεῖ εἰς δόξαν αἰρησίας τῶν λεχθέντων προοίμιον ὁμοῦς ἔχεμυθῶν, ὡς ἔλεγε, καὶ πλεόν τι τοῦ συμβάντος παρετήρει καὶ ὀπεσκέπτετο. Νῦν μὲν οὖν ἐκείνην παρῴχετο, καὶ ἔμετ' αὐτὴν αὖθις, καὶ τῇ ἑπτακαίδεκάτῃ πρωίας σεσημὸς πρὸς τῆραζε κραταιώτερος, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ τι τῶν ἐς κίνδυνον ἐκ τούτου γενέσθαι. Καὶ εὐθὺς ὁ βασιλεὺς ἐν πληροφορίᾳ ὄρμα γενέσθαι τοῦ

ἐκείνου λέγοντος, καὶ καλεκτῶς οὐκ ἦν θαύματος; καὶ ἐπαινοῦ ἐνεῖνον τιθέμενος, κτλ τέως τοῦνομα ὀπεκρύπτετο.

λε'. *Περὶ τῆς τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν συνάξεως καὶ τῆς τοῦ βυσιλέως ἐρωτήσεως.*

[P. 249] Διαλαλεῖται τοῖνον πρωίας πᾶς ἀνὴρ ἱερός, ἀρχιερεὺς καὶ κληρὸς καὶ μοναχῶν οἱ κράτιστοι, καὶ εἰς κοινήν ὁ κρατῶν τὸν λόγον τιθεῖς μετ' ἐπιμελείας πάσης διετυπθάνετο τί ἂν καὶ δοκοῖη τοῦτοις ὁ μοναχὸς (οὐπω γὰρ ἔλεγε τοῦνομα) ὅς περὶ τοιούτων φθάσα; ἐδήλωσεν, οὐτω πως διαμνησάμενος. Καὶ τοῖς μὲν οὕτως, τοῖς δ' ἐκείνω, ἐπὶ οὐκ ἦν εἰδῆναι τὸ πρόσωπον, εἰδοίη τὰ περὶ τούτων συμβῆναι. Πλὴν ὅ τι τις εἶποι, οὐπω γε ἔλεγε, καὶ διηπίσται αὐτοῦ λέγοντι, μὴ ἔχων ὄπη στη καὶ ἀπερίσεται πρὸς ἀλήθειαν. Οἱ μὲν γὰρ μοναχῶν τῷ τέως τὸν εἰπόντα μαυθάνοντες θεῖαν τὴν πράγμα πρ' ὀρήσιν ὀμολόγουν, εἰ τέως προδήλω; καὶ ὡς ἤκούετο εἶπειεν· εἰ γὰρ τινα τῶν τῆς σαρκὸς δεσμῶν τὸ θεῖον χαρισμάτων ἀξιοῦν βούλοιο; μοναχῶν ὑπὲρ ἄλλου; ἂν ἀξιώσαι. Οἱ δὲ καὶ ἐναντίου πνεύματος ἀπεκάλουν ἐνέργημα, κλέπτοντες τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν ἐκ τοῦ τὰ τῷ θεῷ πρέποντα προαρπάξαι, ὡς τὸν μέγαν λέγειν Ἀντωνῖνον. Τοῖς δὲ καὶ ἐγχωροῦν εἶναι ἐκ τινων μαθημάτων εἰδῆναι τὰ τοιαῦτα ὀπελαμῆνετο. Πάντες δὲ ὡς ἐπ' ἀσφαλεῖ θεμελίῳ τῷ τοῦ ἀνδρὸς προσώπω ἤθελον ἐποικοδομεῖν τὴν διάγνωσιν, ὡς αὐτοῦ γε ἐδήλου ὄντος ἀπάσας ὀπονοίας ἀρμῶ-

sine mora certos ad quæque urbis monasteria, qui vigilias ubique ac preces **362** noctibus æquandas auctoritate imperatoris indicerent. In quo ipso se aliud quoque dubitasse significavit, nimirum an prima illa supplicationum præscriptionem causam nominatim exprimeret ob quam orari vellet. Ac primo quidem iamud iudicans superfluum omiserat: mox tamen penitens, et concionando est fassus, revocatio logothetæ (cujus rei testem ipsum citabat) imperavit ut et causam adjungeret, edicens singulorum cœnobiolorum sodalibus, quorum malorum liberationem a Deo exposci oporteret. Hoc dimisso imperator ipse in vigilia pernoctans, quod erat et alias solitus facere, potissimum in imagine terræ motus intentati mentem habuit defixam, quemadmodum referebat postea; quod nocte transacta cum hora illuxisset qua consueverat matrem adire salutationis matutinæ gratia, dum ad id se accingit, terra motu concussa, ut dicebat, est, adeo levi ut vix sensibilis vigilantī esset; quod quasi pignus veritatis denuntiati mali atque adeo ejus proœmium imperatori fuit. Pressisse tamen se id silentio aiebat; et tacita suspensione sollicitæ mentis exspectasse majus quiddam ex isto initio. Nox igitur illa sic abiit, et inde alia consequens. Ac tandem die septima decima mane terræ motus erupit vehementior, non tamen ut usque in periculum ruinæ ac noxæ invalesceret. Eo statim experimento convictum se aiebat imperator plane jam sine dubitatione incubuisse ad credendum

divina utique prædoctum illustratione fuisse illum qui talia denuntiasset; quem propterea valde laudabat, sese præ admiratione non continens, quantum ejus hactenus ista narrando nomen reticeret.

35. *De conventu sacrorum virorum coacto et imperatoris interrogatione.*

363 Postridie mane convocatis imperator sacris hominibus cunctis, episcopis, clero, monachorum præcipulis, in communem audientiam, ubi que sibi contigerant narrasset, instanter exquirebat ab unoquoque qualis ipsi esse videretur ille monachus (nondum enim prodebat nomen) qui hæc antequam fierent et prævidisset et sic denuntiasset. Ad eam propositionem varius erat eorum qui consulebantur sensus, ita tamen ut nemo facile aut sententiam figeret aut responsum expediret, diffidentibus sibi singulis, nec ubi pedem certi iudicii solida in veritate ponerent reperientibus, quoad ignorant vatis nomen, cujus personæ ac morum præviam notitiam ad prudenter statuendum de qualitate vaticinii necessariam putabant. Tantum ex eo quod iste ignotus propheta esse diceretur monachus, quidam argumentum se aiebant capere divini Spiritus in ista præsigitione versati, quod verisimile censerent, si quem ex mortali devinctis corpore suis Deus affatibus dignare vellet, segregatum a curis terrenis hominem professione vitæ solitariæ fuisse ad id præ cæteris electurum. Atqui ne isti quidem secure nimis indormiendum præiudicio

ζειν. Πλὴν τὸ μὲν κήδε' ἐφῆφθα: Ῥωμαίοις, ἔλεγον, καὶ ταῦτα τὰ μέγιστα ὧν ἀκοή παρελήφραμεν, οὔτε μάντως οὔτε μὴν προφήτου εἶπειν χρῆζοιεν. Τὸ δὲ καὶ θεῖον ὀργιζομένου, καὶ ἄς εἴπη τις ἂν αἰτίας, πολλῶν γε οὓτων, ἐξαίρομεν μέντοι καὶ ἁμαρτίας τὰς; τοῦ καθ' ἕκαστον, Χριστιανοῦς γε θντισ καὶ πρεσβεύοντας πρόνοιαν εἰκὸς ἔνοοεῖν, καὶ εἰ γ' ἐπὶ τούτοις ἢ ἐπὶ τοῦ λιπαρῶς Θεοῦ δέεσθαι συμβουλή ὡς εὐμενίζοιτό τε καὶ ἐλεῆψη Ἰσταταί, θαυμαστὸν οὐδέν. Τούναντιον μὲν οὖν ἂν θαυμαστὸν εἰ εὐθηνοῦσιν ἐς ἄπαν καὶ οὐδὲν ἔχουσι λυπηρὸν προέλεγε τις τὰ φοβερά, ἂν τέως ἀπέδαινον, ὅπου γε καὶ Ἰωνᾶς ὑπωπτεῦστο Νινευίταις τρυφῶσι μέχρι καὶ ἀκοῆς, ἀλλ' οὐ πείρας, σταθέντων τῶν λυπηρῶν. Εἰ δὲ καὶ προφητείας ἀξιοῦτό τι; ἐπὶ τῷ πλέονι τῶν κακῶν,

admonebant alii, magnopereque secus suspicando incumbabant ad reprobendam totam rem; quam nec dubitabant appellare operationem adversarii spiritus, Dei gloriam furantis, ea quæ Deo conveniunt præripiendo, ut magnus loqui solebat Antonius. Non deerant qui humanis disciplinis ex observatione naturalium signorum ejusmodi eventus præscribi ac prædicti disputarent posse. Omnes tamen requirebant, velut fundamentum certum stabilientiæ de hoc negotio veræ sententiæ, cognitionem personæ ac nominis ejus quo de quaereretur, rati quandiu is de facie foret ac vita ignotus, cunctas in eum quamlibet sinistras recte suspiciones cadere. Cæterum, nonnulli aiebant, hac tempestate ad intelligendum dicendumque ingruere in **364** Romanos infortunia, et ea quidem omnium quæ fando audivimus maxima, nec vale nec propheta opus habemus, experientia publica id cuique abunde monstrante. In eo solum usus esset et mirus et optabilis monitoris divinitus afflati, si quis indignationis Dei manifestæ jam in nos arcanas et nobis noxie ignoratas e cælo edoctus indicaret causas. Nempe in genere quidem scimus, quotquot imbuti Christianis disciplinis administrari mundum æqua et sapienti providentia persuasissimum habemus, peccatis utique, qualia quotidie plurima patrantur, iram Dei contra homines armari: quodnam tamen potissimum nostrum crimen hæc sub quibus bodie genus flagella ulciscantur, ut incompertum nobis est, ita esset utilissimum doceri. Sic enim, eo emendando, fons malorum posset obstrui. Consilium sane Deo supplicandi, ut propitiari se sinat et nostri misereatur, iis suggestum qui vindictæ divinæ plagis nunc maxime flagrantissimis uruntur, nihil habet mirabile ac prudentiæ vulgaris modum excedens. Agnosci quidem forte posset suspici dignum aliquid et captu superius humano in eo qui consilii talis inopinatus auctor exurgeret in medio populi felicitis et cunctis naturæ ac fortunæ bonis, sine ulla sortis adversæ formidine, florentissimi; qualem accepimus Jonam prophetam, e longinquo ad id profectum, nihil minus suspicantibus et beata copia rerum omnium summa in pace fruen-

θαυμαστῶς μὲν ἐκεῖνος δόξειεν ἂν, μακαριστοί [P. 250] δὲ καὶ ἡμεῖς λογιζοίμεθα ὡς οὐκ ἐκεῖνου, ἀλλ' ἡμῶν γε χάριν τῆς προρρήσεως γεγυυίας. Κρύπτεσθαι μὲν οὖν ἐκεῖνον καὶ μὴ φανερούμενον ἐκφανεροῦν τὰ θεῖα μυστήρια, πρὸς τῷ μὴ ἔνδοξον εἶναι κατὰ τὴν Γραφήν, καὶ κινδυνῶδες καθίσταται. Καὶ ὅσον ἡμᾶς δίκαια περιελεύσονται καταλιγωρηκότας δίκαιαι, εἰ τὰς αἰτίας ἐκεῖνος λέγει τοῦ δαιμονίου μηνίματος, οὕτως ἐκεῖνω σιγήσαντι τὸ διὰ κηδεμονίαν προσαρθεὶν κίνδυνος περιστήσεται. Τὸ δ' ἐπὶ τούτοις ἰστῶν τὸ θαῦμα μὴ τὰς αἰτίας λέγοντα, καὶ ταύτας οὐ κοινὰς καὶ συνήθεις τῷ κόσμῳ, ἀλλ' Ἰσως ἰδίως καὶ καινοφανεῖς ἀντικρυς, μὴ καὶ ἑαυτῷ τις λέγων τοιαῦτα περιποιήσῃ τὸν θαυμασμὸν συναρπάζων μόνον καὶ δόξαν θηρώμενος. Ταῦτα λέγοντες δῆλοι μὲν

tibus denuntiatorem cladis extremæ, quæ aures solum sine ullo experientiæ sensu perculerit, sese repente objecisse Ninivitis. Enimvero si quis nobis vero prophetiæ spiritu se affari evidenti experimento fidem faceret, rem utique manifestans humano ingenio inscrutabilem: causam videlicet divinæ in nos iræ, quæ summum malorum nos urgentium revera malum est, hunc justa quidem admiratione prosequeremur: sed et simul nos beatos reputarem, quorum scilicet in gratiam ac fructum peculiarem, non autem in propriam sui jactantiam, ejusmodi esset ex alto inspirata prædictione perfunctus. Abscondi vero ipsum et ex occulto vocem mittere, præterquam indecens, etiam juxta testimonium Scripturæ **365** periculosum est. Ac quanto nos plecti justius immissis divinitus cladibus manifestum fieret, ubi declarata per eum nobis culpa nostra quapiam, quæ divinam in nos indignationem concitaret, nos in ea corrigenda segnes essemus, tanto illi rem tantam et scitu maxime utilem celanti, siquidem scit (scire autem ipsum oportet, si propheta sit: nam hoc nomen mereri sola denuntiatione rerum quæ a nemine ignorantur haudquaquam potest), tanto, inquam, isti relicenti quod potissimum publicasse debuerat, gravius imminet periculum rationis ex ipso a Deo repetendæ male gesti ministerii. Tantum igitur absumus a judicando, istum quicumque est, qui peti nos cœlestibus flagellis, quod cuivis est notissimum, denuntiat, illud autem tacet, quodnam ob nostrum scelus vulgo incompertum nec non forsitan insuspicabile, ac ubi manifestatum fuerit, novum appariturum, illa deserviant, admiratione dignum esse, ut contra potius existimemus illum affectata ista occultatione sui justam nobis movere suspicionem callidæ quæstuosæque arrogantæ, examen quidem ac convictionem metuentis, si se jam nunc ostenderet, plausum vero admirationemque popularem suo, ubi maturum fuerit, in vulgus edendo nomini sub artificiosis istis interim latebris parantis. Hæc illi sic disserentes haud molles, ut palam erat, se putabant admovere imperatori stimulos ad proferendam nominatim hactenus dissi-

ἦσαν παρικινῶτες καὶ βασιλέα τὸ πρόσωπον ἐμφανίζεῖν, ἔμφανεις δὲ καὶ χαίροντες εἰ κριθείη τῶν τοιούτων ἐκεῖνος ἄξιος, Θεοῦ φιλανθρωπίας ἐντεῦθεν δεχόμενοι σύμβολα. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς πολὺς ἐφαίνετο τὴν ἐγευσθῆναι, τὴν τῶν πολλῶν ὑπόνοιαν φυλαττέμενος. Ἦθελε δ' ἐνεχυράζειν τὰς γνώμας τῶν ἀκουόντων καὶ εἰ καθαρὰς γενομένας πάθους, ἴν' οὕτω τὸ πρῆγμα θαυμάσαντες, ὡς εἰκός, παραλλάττειν μὴ ἔχοντες τὰς ὁμολογίας αἰδούμενοι, ἦν τις ἐν ὑστέρω γωσιμαχεῖν αἰροῖτο μαθῶν τὸ πρόσωπον. Κάν τούτους ἡμέρα μὲν ἕως ὅψ' ἀινηνέτο, νύξ δ' ἐπελθοῦσα καλὴν ἡγεῖσθαι καὶ τὸ νυκτὶ πεῖθεσθαι καὶ βασιλέα καὶ τοὺς ἀμφ' ἐκείνων ἐπειθε· λύσαν δ' ἀψήρην ἀγορῆν, μηδὲν πλέον τῶν ἀκουσθέντων ἔχοντες.

λς. *Περὶ τῆς δημηγορίας τοῦ βασιλέως καὶ τῆς ἀρχὸς τῶν Ἀθαράσιων ἀφιξέως.*

[P. 251] Ἄμα δ' ἐφ' συγκαλέσας καὶ αὐθις ὁ βασιλεὺς οὐ τούτους μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ ὅσον ἦν τῆς πολιτείας καθαρὸν τε καὶ ἔκκριτον, καὶ μοναχοὺς σχεδὸν πάντας, ἔγνω καὶ πάλιν ἐν κοινῷ τὰ περὶ multam personam novi vatis monachi, gavisuri, si postquam vultu et vita innotuisset, moribus ac sanctimonia dignus reperiretur quem haud esset incredibile affirmatum fuisse divinitus; unde incipientis placari ac jam benigne faventis rebus nostris Dei laeta possent auguria captare. Verum Andronicus magis magisque obfirmabat animum in astuti perseverantia silentii, non ignorans quam invidiosum esset apud multos expatriarchæ Athanasii nomen, et oritur inde, simul id foret declaratum, in hanc C proferens, habensque circa se quantum erat sacrorum hominum et palatini comitatus, adstantem inferius confertam turbam tum alia quædam ad scopum accommodata disseruit, tum prædictionis totius ordinem particulatim exposuit, enarrans ut quidque exploratum atque actum, demonstrans quam non facili credulitate, sed post certum demum experimentum eventus manifesti, vaticinio sit fides adhibita. Tandem in admirationem prorumpens summam, præconiaque viri qui talia prævidere præmonereque potuisset (cujus tamen adhuc allebat nomen) in immensum exaggerans, motis jam auditoribus et in parem ignoti vatis admirationem tractis, ex ipso protinus sermone (nam ad hoc jam antea stola, zona, tegmen regium capitis, calceamenta præparata fuerant) iter pedes D ipse aggressus est ad innominatum 367 illum, invitans ut se qui vellent sequerentur, præcepto non interposito, sed sua cuique libera relicta voluntate, cæterum cunctis quos laborem istius profectionis perferre ad extremum non piguisset, amplæ mercedis loco despondens magnam et bonam viri ejus admirandi benedictionem. Si qui autem senio debiles sequi pedibus nequirent, maxime tutosis et ut in urbe tanta per hiemem cæno passim lubricis et deformibus plateis, his ut equos inscenderent permisit. Ita ipse præiens ducebat signis jam e quibusdam conjectantes quo via dirigeretur. Equis ergo usi sunt episcoporum et monachorum quidam: reliqui pedites peditem associabantur

36. *De concione imperatoris et profectione ad Athanasium.*

Diluculo porro posteæ diei, convocatis rursus

τούτου δημηγορεῖν. Ὡς τοίνυν τὸ πλήθος ὁ χρυσί-τρικλινος οὐκ ἐχώρει, πολὺ γὰρ ἦν, ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ περιπάτου σφίσι κάτωθεν ἱσταμένοις, περὶ ἐκεῖνον τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν ὄντων καὶ ὅσον βασιλεῖον, πόλι' ἄττα διεξιῶν, καὶ ὅπως ἐλέχθη τε καὶ ἐπράχθη ἕκαστον πάντα κατὰ μέρος διειληφώς, τέλος ὑπερθαυμάσας μὲν τὸν ἄνδρα, κρύπτων εἰς τοῦνομα, ὑπερθαυμάζειν δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς ἐργαζάμενος, ἐντεῦθεν ἐξ αὐτοῦ λόγου (καὶ γὰρ ἤτοίμαστο καὶ στολῆ καὶ ζώνη καὶ καλύπτρα καὶ ὑποδήμασι) ἐξορμῆ μὲν ἐκεῖνος περὶ τὸν τέως ἀγνωστον, ἐξορμῆν δὲ πείθει καὶ τοὺς ἀδελόντας, οὐ προστάσων βασιλικῶς, ἀλλ' ἀπειλῆς ἐκάστω τὸ αὐτεξούσιον, πλὴν τῷ εἰς τέλος κεκοπιακότει μεγάλην καὶ ἀγαθὴν ἐγγυώμενος τὴν ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς εὐλογίαν. Ὅσοις δὲ καὶ γέρουσιν οὐσα πεζοπορεῖν οὐκ ἦν, ἐπὶ πηλοῖς καὶ ταῦτα καὶ τέλμασι χειμῶνος ὄντος, τοῦτοις καὶ ἵππων ἐπιβαίνειν ἠφείε. Καὶ γὰρ προῆγε σημείοις τισὶ τεκματρομένους τὰ τῆς ὁδοῦ. Ταῦτα καὶ τινες μὲν τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν μοναχῶν ἐπραττον, ἄλλοι δὲ περὶ περὶ

imperator non iis solum quos pridie allocutus fuerat, sed et e corpore civium honestissimis ac lectissimis quibusque, monachis vero ferme universis, decrevit apud hos omnes de eodem iterum argumento agere, non ut heri familiaribus interrogationibus ac promiscuo colloquio, sed perpetua e loco superiori, tanquam ad concionem, habenda oratione. Cum autem multitudinem sane ingentem aureum triclinium non caperat, ex ambulacro sese proferens, habensque circa se quantum erat sacrorum hominum et palatini comitatus, adstantem inferius confertam turbam tum alia quædam ad scopum accommodata disseruit, tum prædictionis totius ordinem particulatim exposuit, enarrans ut quidque exploratum atque actum, demonstrans quam non facili credulitate, sed post certum demum experimentum eventus manifesti, vaticinio sit fides adhibita. Tandem in admirationem prorumpens summam, præconiaque viri qui talia prævidere præmonereque potuisset (cujus tamen adhuc allebat nomen) in immensum exaggerans, motis jam auditoribus et in parem ignoti vatis admirationem tractis, ex ipso protinus sermone (nam ad hoc jam antea stola, zona, tegmen regium capitis, calceamenta præparata fuerant) iter pedes ipse aggressus est ad innominatum 367 illum, invitans ut se qui vellent sequerentur, præcepto non interposito, sed sua cuique libera relicta voluntate, cæterum cunctis quos laborem istius profectionis perferre ad extremum non piguisset, amplæ mercedis loco despondens magnam et bonam viri ejus admirandi benedictionem. Si qui autem senio debiles sequi pedibus nequirent, maxime tutosis et ut in urbe tanta per hiemem cæno passim lubricis et deformibus plateis, his ut equos inscenderent permisit. Ita ipse præiens ducebat signis jam e quibusdam conjectantes quo via dirigeretur. Equis ergo usi sunt episcoporum et monachorum quidam: reliqui pedites peditem associabantur

συναπθῶδον τῷ βασιλεῖ. Τῷ μέντοι γ' Ἀλεξανδρείας καὶ ἱππεύειν προστέτακτο καὶ τὸ πρόσωπον ἔγνωστο καὶ τὰ τῆς ἀξιώσεως λελιπάρητο. Καὶ βασιλεὺς μὲν ἠλπίζεν ἐκεῖ τὸν ἀνδρα καταλαβεῖν, [P. 232] ἐκεῖνος δὲ τὴν τοῦ μεγάλου Πατρὸς Ἀθανασίου λειτουργίαν σκεψάμενος ἐπορεύετο ἐπ' οἴκου. Καὶ ἦν ἐντεῦθεν ἔρξῃν ἀπειρον πλῆθος περὶ τὸν ἀνακτα, ρύσας

Augustum. Qui cum forte Alexandrinum patriarcham non observaret in turba sequentium, cuius tamen suffragio comprobari quæ fierent magnopere optaret, misit ad eum qui et equo juberent uti, et nomen occulti vatis indicarent, et a se diligenter orarent ne ejus honori adversaretur. Hæc Andronicus sic mandabat deprehendendum adhuc in palatio, ubi concioni astiterat, Alexandrinum autumans: verum ille, prætextu celebrandæ liturgiæ magni Patris Athanasii, domum versus iter præceperat. Erat deinceps spectaculo constipata circa

α'. Ὅπως δὲ βασιλεὺς ἄμ' ἀρχιερεῦσι καὶ λαῷ ἀπῆλθεν εἰς Ἀθανάσιον.

[P. 236] Τῷ μὲν οὖν πατριαρχεύσαντι Ἀθανασίῳ ἡ πύλη τῆς καθ' αὐτὴν μονῆς ἐπ' ἑτη δέκα κεκλεισμένη, μηνῶν δεόντων ἑνέα, ἀπρότερον καὶ αὐτῷ μένοντι ἐς τοσοῦτον, ἤνοικτο τότε, πλὴν οὐ περιεσμένως καὶ ὡς τινος πλήθους ὄντος τὰ τῆς εἰσόδου παραδιάσασθαι, ἀλλὰ ποιητοῦ τινος ἦν εἰπεῖν, πᾶσαι δ' ἀνεψέγγοντο πύλαι. Καὶ ἄμα μὲν βασιλεὺς ἐπέστη καὶ ἀρχιερεῖς καὶ τῶν μοναχῶν ὅσον ἐκκριτον, καὶ ἄμ' ἐκεῖνος τῆς κέλλης ὑπεξίων χλαϊνὰν τ' ἐνειμένους καὶ καλύπτραν ἐκ καλάμης ἔχων καὶ ξύλῳ ἐπερειδόμενος νάρθηκι ὑπήντα ἐκείνοις κατὰ τὰ πρόθυρα, πολλῆς τινος μοίρας συνεκπαιούσης καὶ τοῦ λαοῦ. Καὶ τότε πρῶτως μανθάνουσιν ἅπαντες ὅστις ποι'

μιμούμενον ποταμοῦ, εἰς ἓν συνιόντων καὶ προθυμίας ἀπάσαις ἐπεισερόντων, ὅπου γε προστάξας βασιλεὺς, καρτερικῶς καὶ τοῦ βασιλέως τὴν ὄψιν διανύοντος, ἕως οὐ τὴν τῆς ὁδοῦ μόλις διενεγκόντες δυσχέρειαν ταῖς πύλαις ἐπέστησαν τῆς μονῆς, καὶ ἀνεψέγγενοι κατὰ πρόνοιαν ταῖς ἐπὶ χρῆνοῖς κεκλεισμέναις ἐνέτυχον.

imperatorem infinita multitudo, momentis singulis increscens sese aggregantibus eodem plenis quasi torrentibus populi, effusis undique studiis in unum confluentis, pronique delabentis quo demum eunque præcepisset imperator, perseveranter interim et ipso Augusto gradiente, quoad vix tandem superatis viæ hibernæ difficultatibus ad portas monasterii pervenere, quas et multis retro annis clausas, quadam tunc providentia rescratas ac pateas offenderunt.

E.

ἦν ἐκεῖνος ὁ ἐπὶ μεγίστοις καὶ μυστηρίοις Θεοῦ παρὰ τοῦ ἀνακτος φημιζόμενος. Καὶ αὐτίκα πάντες ὑπέκλυτον καὶ ἀταμιεύτους τὰς ὁρμὰς εἶχον, καὶ μᾶλλον ἀρχιερεῖς, ἐπὶ τῷ καλεῖν πατριαρχὴν καὶ προσκαίεσθαι ἐπ' Ἐκκλησίαν καὶ τὰς προτέρας τιμὰς. Καὶ γὰρ ἦν παρ' ἐκάστῳ μνήμη τῶν πάλαι ξυμβεβηκότων, τοῦ χρόνου τὰ πολλὰ ἐκεῖνα τρυχέων καλύψαντος, καὶ ὡς δῆθεν ἐν κενοῖς συμβᾶσιν ἐκείνοις ἐπιήγουν. Καὶ δὴ ταῖς καλύπτραις τὸ πλεόν τῆς κεφαλῆς ἀποκαλυπτόμενοι μέρος τῆς παρ' ἐκεῖνου εὐλογίας ἀπολαύειν ἤξισον. Ἀλλ' οὐκ ἐπειθον ταῦτα πράττοντες: ἐκεῖνος γὰρ καὶ γῆρας καὶ ταλαιπωρίαν καὶ τὸ μὴ ἐπὶ τοιοῦτοις δύνασθαι παραιτούμενος προεδάλλετο. Ὅμως Θεὸν τε ἰκετεύειν καθ' αὐτοὺς τε ἰδίᾳ καὶ ἄμα παρήγγελλεν, ὡς τὸ δέξαν ἐκείνῳ τοῦτο

V.

que statim omnes ei sese venerabundi prostravere, sine ulla dissimulatione proferentes quæ penitus in animis concepta fovebant in eum studia. Præcipuus in eo exstitit ardor episcoporum patriarcham eum certatim acclamantium, hortantiumque ut continuo regimen Ecclesiæ prioremque resumeret dignitatem. Nec tamen ii non recordabantur olim actorum querelarumque illarum ex inclementi austeritate, sub qua tantum gemmissent: sed tristium istorum species hebetatæ die longa, præsentii jam penitus gratulatione delebantur, quæ faciles reddebantur eorum animi ad faventer opinandum vana illa quondam fuisse suspicionum 369 spectra, quibus ipsos in eum concitari contigerat. Quare universi pro se quisque majori capitis parte, reductis pileolis, nudata, benedictione impertiri ab eo supplices petebant. Quod tamen non impetrarunt: etenim ille senectutem, infirmitatem valetudinis et deficientes ad talia vires excusans, modeste deprecabatur ministerium, simul tamen nitro recipiens oraturum se pro ipsis privatim

4. Ut imperator cum episcopis et populo adierit Athanasium.

368 Janua igitur monasterii, ubi diversabatur Athanasius quondam patriarcha, decem jam annis, minus novem mensibus, clausa, quæ inaccessum ipsum et plane solitarium tanto intus spatio permanentem servarat, aperta tunc est; neque id modice ac parce, ita ut trudere se necesse esset atque in angustiis conflictari subeuntem maximo numero populum, verum sic plane, ut poetæ ejusdam hemistichium apte huc caderet, « patuerunt ostia toja. » Ac simul imperator cum episcopis præcipuisque monachorum limen institit, simul Athanasius cella progressus, in luto læna, galenum e stipula contextum gestans, bacillo ex ferula gressum fulciens, prodiit eis obviam ad vestibulum, magna jam simul istuc in petu delata populi parte. Tunc vero primum omnes intellexerunt quis tandem esset ille tot tantisque ab imperatore præconiis celebratus tanquam intime admissus in conscientiam altissimorum mysteriorum Dei. Ita-

γινεσθαι πάντως ἀνάγκη εἶναι. Οὕτε δ' ἐκείνους ὅτε τινὰς τοῦ λαοῦ προσίντας εὐλόγει, μόνον δ' ἴδδω τὴν χεῖρα, καὶ ἐν πληροφορίᾳ τῆς εὐλογίας ἱσπάζοντο. Τότε τοιγαροῦν τὰ εἰκότα διαλαλήσας καὶ ἐπισυζήμενος ἀπέλυε τὸν λαόν. Πλὴν καὶ ἀπολυθέντων τὰ πολλὰ ἐτίμακε φροντίζειν, προδοικῶν ἐντεῦθεν τὰ κατὰ θέλησιν βαθείως καὶ ὡς οὐκ ἂν τις ἔμετο τῶν ἄλλως ἐκείνῳ προσεχόντων. Πρόφασις δὲ τῆς φροντίδος ἢ πρὸς ἀλλήλους δῆθεν ἀδικία καὶ τῶν μικροτέρων τούδ' αἰζους καταφρυσῶσθαι καὶ ἢ τῶν κρείττωνων [P. 257] πρὸς ἀδικίαν ῥοπή, μὴ δυνατὸς τοῖς τοῖς μικροῖς παρισταμένῳ καὶ πολυωροῦντος τούδ' καταπονυμένους δυνάμει κρείττονι. Ἐνθεν τοὶ καὶ βασιλεὺς ἐνδοῦς τούτῳ ἀξιοτέρῳ τε φαινομένῳ τῶν ἄλλων τοῦ ἐπαρῆγειν ἀδικουμένοις, ἀνοιγῆναι τοῦ λαοῦ τὰς πύλας κελεύει καὶ προσίνοντας δέχεσθαι, εἴτε κατὰ τινα κρίσιν προσίοι τις εἴτε καὶ κατὰ μεριτείαν τὴν πρὸς αὐτόν· τὸν γὰρ ἐπαλγούντα γησίως ταῖς συμφοραῖς, ἐκείνων καὶ γησίως φρον-

τίζειν εἰκὴς εἶναι καὶ κατὰ τὸ δυνατόν συνασπίζειν τῷ πάσχοντι. Ἦν δ' ἐντεῦθεν ἐξ ἀνάγκης καὶ προδοποίησις σφίσι πρὸς ἄλλοις ἀρα καὶ πράττειν ἡθούλοντο, ἢ τότε μὲν ἐπειλούοντο, ὕστερον δὲ καὶ διεφάνοντο, ὅτε οὐκ ἦν ἀναλαμβάνειν τὰ δεδομένα τινὰς. Ὅθεν καὶ ἡμέρας ἐκάστης ἐξ ἐωθινοῦ καὶ ἐς νύκτα ἀνέδην τὰ πρὸς ἐκεῖνα ποιούμενοι ἄνθρωποι, οἱ μὲν κατὰ χρεῖαν ἐγκλητεύοντες κρίσεως, μετακαλουμένῳ καὶ τοῦ ἀντιδικήσαντος; ἐπ' αὐτοῦ, συνόντων καὶ τινῶν ἀρχιερέων ἐκρίνοντο, οἱ δὲ μεριτείας τῆς πρὸς βασιλέα χάριν ποτινώμενοι φακέλλους γραμμάτων ἐδίδδον, καὶ ἢ ἐκάστου ἀναφορὰ τῷ κρατοῦντι ἐνεχειρίζετο. Ἦν δὲ καὶ φροντὶς βασιλεῖ τούτεῦθεν, ἐπεὶ τὰ τοῦ Ἰωάννου καθυφαίντο τὰ ἀπὸ τοῦδε καὶ οἱ τῶν δοκούντες παριστασθαι οἱ ἐκκλινον ἤδη πρὸς Ἀθανάσιον, συμπέθειν ἀρχιερεῖς καὶ ἀνάγειν πειρῶσθαι ἤδη τῆς προστασίας ἐπιλημμένῳ ἀναδοχῆς χάριν τῆς ἐπ' ἀνθρώποις καὶ κρίσεως. Μετελάμβανε γὰρ αὐτὴν καὶ ἢ τῶν λοιπῶν πραγμάτων ἐλίξι

Deum. Iadeque illis nihilominus instantibus, ea vultus obfirmatione qua rem sibi plane decretam asservare videretur, edixit haud aliter omnino se acturum. Manum duntaxat praebuit, quam omnes, quasi benedictionem ejus contactu percepturi, reverenter osculabantur. Paulo post quadam ad tempus accommodata prolocutus, beneque cunctis precatus, dimisit populum, sed ita ut ansam sibi velut quamdam servaret ad eum attrahendum, jam nunc subostentans se res ejus enixe in posterum curandas et desideria solatiaque procuranda suscipere. In quo senis apparuit astutia major quaedam ac profundior quam ut, qui de ipsius obiter agniti simplicitate minime callida persuasionem induerant, tantum in eo artis ac sagacis industriae residere potuisse unquam suspicarentur. Praefatus videlicet palam tunc est scire sese magnam passim in oppressionem plebis miseræ injuriarum impune licentiam grassari, majoribus minores, fortioribus imbecilliores obterentibus, eo quod tutor inopum existat nullus. Has se sibi partes ultro deponere, circumventorum a potentioribus protegendorum. Quæ praesens imperator statim obnoxie comprobans, ageret sane se libente ac cupiente, reposuit: id se jam nunc illi, omnium viso ad hoc aptissimo, imponere officium, cognoscendi vexationes tenuiorum iisque opitulandi. Quare fores de caetero panderet destitutis praesidio passisque calumniam admittendis audiendisque, **370** sive quis afflictus inique judicio restitutionem in integrum postulet, seu imperatoria indigens gratia suarum ad se precum efficacem requirat interpretem. Nam qui sic praeseferat ex animo condolere se infelicium arumnis, quis eo ad illas sublevandas inveniri queat aptior? Haec locuto coram omnibus Athanasio, et ad ea tali Augusti responso a cunctis pariter audito, quis non intelligit quanta fuerit Athanasianis facultas addita res ipsorum pro libito promovendi? Atque ista involuta tunc quidem et

intorte perplexa subterebantur: explicata postmodum eadem expanderunt sese, retibus velut quibusdam adeo jam late ac valide comprehendentibus cuncta, ut qui sero se captos advertentes retrahere tentarent temereque concessa resumere, frustra contenderent. Ex hoc ergo diebus singulis a dituculo ad noctem densi palam concursus omnis generis hominum ad Athanasium celebrabantur, aliorum provocantium ab iniquis quibus se circumventos judicii alebant (his subveniebatur statim, adversariis eorum iudiciisque citatis; et e sententia quorundam adhibitorum ab Athanasio antistitum, novo iudicio, secundum vota conquerentium, vetera rescindebantur), plerorumque impetrare quidpiam ab Augusto intercessione tam gratiosi apud ipsum sequestri cupientium, libellosque ad id offerentium; qualium densi fasces subinde ad imperatorem deferebantur, ipso libenter sumente singulos in manum et prompte ac benigne expediente. Cursu tam prospero eunte restitutionis Athanasii negotio, adjiciendi ei quamprimum, quod unum ad coronidem adhuc deerat, acris cura subiit imperatorem. Videbat is refrixisse jam apud omnes plurimum gratiam Joannis, nec multum ejus modo neglectissimi respectum obstaturum, quominus ad Athanasium, quo inclinare fautorum Joannis ipsi principes jam aperte coeperant, unanimi cuncti assensu incumberent. Vocatos igitur episcopos studiose Augustus urgebat ad rem adeo batenus provectam plene tandem absolvendam. Inivisse jam Athanasium possessionem patriarchatus **371** magna ea ex parte istius officii quæ ad iudiciorum correctionem intercessionemque pro egentibus ope pertineret: ne cunctarentur nomen ei thronumque patriarchæ adificere, cuius ministerium impleret laboriosiori jam ex parte. Atque ut in eo magis magisque eunteretur, instigabat Andronicum spes quaedam curandorum protinus (Dei scilicet ope per ipsi charissimum Athanasium max

ἀγαθῆ, ὡς αὐτίκα εὖ σχηόντων εἰ ἀποκαθιστῶτο τῷ Ὁρόνῳ ὁ Ἀθανάσιος. Καὶ ἀρχιερεῖς συνῆγε καὶ κληρὸν καὶ μοναχοὺς, καὶ τὰς μὲν συσχέψεις, εἰ ἀνελευθεῖν θέοι, παρὰ φαῦλον ὄιον ἐτίθετο, πιστεύων τοῖς πρότερον· οὐδεὶς γὰρ τῶν ἀρχιερέων ἦν ὅστις ἄμ' ἰδῶν καὶ μαθῶν τὴν πρώτην ἐκείνην ἡμέραν, οὐχ ὑποκλίνων τὴν κεφαλὴν ὡς πατριάρχην ἐδέχετο καὶ ἤπειγε τὴν ἀνάβασιν· περὶ δὲ τοῦ πῶς ἀνέλθοι καὶ τότε, εἰ τέως θελήσει, ὡς ἔλεγε (τὸν γὰρ Ἰωάννην ὑπερεώρων καὶ οἱ τέως προσκείμενοι), [P. 258] συνάγων ἤρωτα.

β'. *Περὶ τοῦ τῶν ἀρχιερέων ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ σχίσματος.*

Ἀρχιερεῖς δὲ μέχρι μὲν ἐκείνης τῆς πρώτης ἡμέρας θερμῶς εἶχον, καὶ μηδεμίαν προσπαιούσης ἐννοίας οἱ ἀπεναντίας τοῖς λογισμοῖς ἐκείνῳ καλῶς προσεφέροντο. Εἶτα δὲ καὶ λογισμῶν βασιάνῃ διδόντες τὸ πρᾶγμα, οἱ μὲν καὶ αὐθις ἐνέμενον τοῖς προτέροις καὶ τὰς ἐπ' ἐκείνῳ βροπὰς ἀνεπάλαιον, καὶ προηγὸν μὲν παραιτήσεις ἐφ' οἷς ἐποίησε τότε ἀπέδουσι, προέτεινον δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τοσοῦτοις χρόνοις

ut is sacris præesset impetranda) tam graviter hactenus laborantis rei publicæ vulnerum. Ergo laud cessabat convocans episcopos, clerum et monachos. Quibus in cœtibus nec vel primo quidem tenus dubio illud in deliberationem vocandum putabat, possetne in thronum Athanasius rite ac secundum canones sine alia promotione regredi, fretus nimirum nuper a se visis. Observarat enim die illa, qua est agnitus ut vaticinii auctor et aditus Athanasius, neminem episcoporum fuisse qui, simul illum vidit, non ut patriarcham demisso capite veneratus fuerit, non ejusdem restitutionem in thronum urserit. Illud solum consultabat cum Patribus Andronicus, quo pacto et quando conveniret resumî patriarchalem dignitatem ab Athanasio, siquidem (hoc enim subdebat) adduci posset ut id vellet. De hoc uno sententias rogabat eorum quos congregabat, plane securus Joannis, quem ab iis quoque qui hactenus perstudiosi ejus apparuissent neglectum jam spretoque opinabatur.

2. De schismate episcoporum ob Athanasium.

Porro episcopi toto illo primo die, flagrantibus cunctorum in Athanasium studiis, et ipsi favorem ostensum, animis nondum contrariarum recursu cogitationum tractis in diversum, tenuerunt. Statim autem post, simul refrigerato novitatis ardore sedatius reflexere vacuas jam mentes ad serium examen modo actorum, prioribus quidam sese rursus applicuere consilii, instauraruntque impetus certi propositi ad constantem prosecutionem ante decretorum. Allegabant igitur contra tumultuose festinatam agnitionem Athanasii uti adhuc patriarchæ, primum quidem ejus abdicationem tam justia de causis absurdissimorum ejus actorum et expressam et admissam uti sine dubio legitimam. Allegabant et cessationem tam longam ipsius ab usu potestatis, 372 qua se omnino carere sic prof-

ἀργίαν, καθ' οὗς καὶ ἄλλος κανονικῶς καταστῆς ὡς αὐτοῦ γε παραιτησαμένου τὰ τῆς Ἐκκλησίας διύθινεν, ὃν οὐδὲ δίκαιον εἶναι ἐν τοῖς μισθωτοῖς παραγράφασθαι καὶ ὡς μὴ γνήσιον ὀβελίζεσθαι, ἐπὶ τοσοῦτοις ἔτεσι τὴν Ἐκκλησίαν κατέχοντα καὶ γε καὶ πλείστας χειροτονίας τελέσαντα· οὐοὶν γὰρ ἄτακτον ξυμβαίνειν, ἢ αὐτὸν μὲν δικαιοῦσθαι κάκεινον ἐν τοῖς νόθοις εἶναι, ἢ μὴ κανονικῶς καταστάσαντος ἐκείνου καὶ κανονικῶς ἐνεργούντος· αὐτὸν ἐν ἱεραυτίαι καὶ πατριάρχαις μὴ δὲ τὸ παράπαν λογίζεσθαι. Ἐβραδίουρηγμένην δὲ καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων ἀξίωσιν ὑπετόπαζον, ὡς αὐτίκ' ἂν καὶ τοὺς συντρέχοντα; πολλοὺς εἶναι βοηθείας ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν κρατοῦντα, καὶ τὴν τῆς προστασίας τιμὴν ἐβριζῶσθαι ἐξ ἀναγκαίου συμβαίνειν, καὶ μὴ σφίσι δοκοῦν. Διχῶς οὖν διαιρουμένων τῶν ἀρχιερέων, καὶ τῶν ἡδικησῆναι καὶ τότε τῶν ἱερέα κρινόντων καὶ αὐθις δικαιοῦντων ἀνάγεσθαι, ὧν τινες εἰ καὶ τῆς ἐκείνου χειροτονίας ἦσαν, ἀλλ' οὖν ὑποσχετὴν εὐθύνας, εἰ κάκεινος; [P. 259] θέλοι, ἑαυτοὺς ἐδικαίουν, τῶν δὲ μὴ' ὅλω; ἀνεχομένων δέχεσθαι ἅμα μὲν παραιτησάμενον, ἅμα

esset, utroque agnoscere alium sibi rite deposito canonice suffectum, qui tanto tempore sine ulla status controversia, aut cujusquam dubio quin verus pastor esset, Ecclesiam gubernasset; quem profecto tot jam annis veri pastoris existimatione præpositum Ecclesiæ, multisque interim ordinationibus perfunctum, repente nunc albo expunctum præsulum legitimorum merceuariis adscribere, ab æquitate rationeque videri plurimum abhorrens. Duorum igitur alterum aiebant in confesso haberi esse necesse, aut jus verum patriarchalis honoris hoc decennio penes Athanasium resedisse, sicque Joannem nihil fuisse nisi spurium intrusumque patriarcham, aut contra hunc canonicè acceptam, canonicè exercuisse patriarchalem potestatem; ex quo sit manifeste consequens priorem illum sacerdotii talis ac dignitatis fuisse tunc penitus experiem. Ad hæc subolere sibi fraudem et malam fidem aiebant in ista, quæ jactaretur, affectata protectione injuriam passorum: quæstiosa nempe popularitate artem sic inventam præoccupandæ beneficio multitudinis, et injustæ quæ pareretur intrusionis factione obnoxiorum corroborandæ. In hunc modum et sentientibus et dissentientibus episcopis nonnullis, cum alii persistentes in heri ostensa sententia repugnarent, scindi antistites in factiones contigit, his ex adverso affirmantibus nequaquam rite fuisse depositum Athanasium, sed injuste et invalide per vim dejectum, legitime semper retenta possessaque dignitate; quare illum recte atque ordine nunc vel sero agnoscî pro eo qui vere sit, et in erepto huiusque reponi throno par esse. Ita potissimum censebant qui se ordinationis honorem Athanasio meminissent debere; iidemque se promptos offerebant ad pœnas subeundas quas ipsis cumque vellet imponere ob alium tandiu perperam intrusum pro vero admiss-

δὲ καὶ ἐπ' αἰτίας σκληρότητος καὶ τοῦ πολλοῦς αἰχλῆσθαι τε καὶ ἀποκλείειν αἰτίας ἀνακυπτούσης καὶ τῆς τυχοῦσης, ὧν ἕνεκεν ἦν, εἰ μὴ μεταβάλλοιτο, καὶ κατὰ κανόνας εὐθύνεσθαι, συνίσταται τις ἐν τούτοις καὶ τρίτη μοῖρα, οἱ δὲ τὴν μὲν τῆς γνώμης μετῴθισιν αἰσχυνόμενοι, εὐπρόσωπον δ' ἐπὶ ταύτῃ πράξασιν προϊσχύμενοι ἐδέχοντο μὲν, ὡς καὶ πρὶν, τὴν ἀνδρα καὶ πατριάρχην, πλὴν ἐπ' ἀσφαλείᾳ μεγίστη τοῦ μὴ τι τοιοῦτον τὸ ἀπὸ τοῦδε παρ' αὐτοῦ γίνεσθαι, ὡς ἐκείνων θληθρίων ὄντων καὶ δυναμένων ἀρχιερεῖς καθαιρεῖν, ἦν τις ἄρα καὶ τοῖς κανόσι πιστεύσει. Ταῦτα λέγοντες διεφιλονεῖκου ἡμέρας ὄλας, καὶ τὰς γνώμας οὐ μόνον οὐ ζυνοβαίνον. Βασιλεὺς δὲ γνώος ὡς τὸ ἄτηρὸν τοῦ ἀνδρός καὶ ἀμάλακτον καὶ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν ἀσυγκατάδατον, ὃ δὲ καὶ

ἄπ' ἀρετῆς ἴσως, τὸ δὲ καὶ πλέον καὶ ἀπὸ γνώμης εἰκάζειν ἦν, τῆς μὲν τὸ ἀκριβὲς ζητούσης ἐφ' ἅπασι, τῆς δὲ φυσικῶς περὶ θούσης ἔχειν καὶ τὴ μὴ χρήσιμον χρήσιμον, ἀλλοῖον γενέσθαι τοῦτον, ὅσον εἰκάσαι καὶ ἐκ πολλῶν, διετείνεται. Μηδὲ γὰρ σὺτὸν τόσον, ἀλλὰ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀμαθία γνώμης τὸ μὴ δέον ἐργάζεσθαι καταναγκάζεσθαι. Εἰ δὲ γε καὶ αὐτὸς ἀκριβείας ἐπειδημέτος πολλοῖς γινομένης παρὰ τὸ δέον ἐμποδῶν ὑφορῶτο στήσεσθαι, βασιλεὺς γε μᾶλλον ἀτηρὸν φανεῖσθαι, πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ἐξ ἀνάγκης πράττειν παραγομένῳ. Πλὴν καταδέχεσθαι μάλᾳ πολλῶ ἀναξαινοντος τούτου τὰ ἑλκη ἢ ἄλλω; μαλάσσοντος. « Ἐμοὶ μὲν οὖν, » ἔλεγεν, « ἐν ἀναγκαῖον καὶ αὐτῆς πνοῆς προτιμότερον, τὸ θεοῦ θέλημα γίνεσθαι, κἂν λυπῆ κἂν μὴ. Πλὴν καὶ χαρᾶς

sum sacrorum praesidem. Haec isti allegabant, quae cum adversantes alii contentiosius refellerent magnopere jaecunda validissimaque demonstranda abdicacione Athanasii: cuius etiam causas ex **373** intolerabili regimini ejus acerbitate ductas invidiose praedicabant, exaggerantes illa supplicia saepe ab eo sumpta de multis, illas exclusiones ab officiis et sacerdotiis, levissimis plerumque de causis in plurimos immanissime decretas, quas ob res ecclesiasticæ lenitati contrarias maxime justæ illum animadversioni juxta sacros canones subjici oportuisset, nisi paratum judicium abdicando prævertens a Patribus poenæ loco qualemunque throni privationem impunitibus poenas juste debitas cessione voluntaria lucri fecisset. Talia illi dum commemorant, refricabant scilicet multis astantium tristem memoriam grassationis olim inhumanæ monachorum Athanasii ministrorum in clericos et ecclesiasticos omnis generis. Qua cum hinc quidem similium in posterum atrocitatum metu concuterentur, inde autem retinerentur pudore levitatis in tam manifeste declarata recipiendi Athanasii voluntate, quidam mediani ineuntes viam inter contrarias, quas modo retulimus, sententias, tertiam condarunt sectam aientium admitti quidem debere Athanasium uti verum patriarcham, prout professi semel forent, et nunc utique censere: exterum antequam is resumeret exercitium tandiu intermissæ potestatis, caveri Ecclesiæ dira olim passæ ab ejus ministris oportere promissione securitatis quam maximæ ab eo exigenda, neutiquam patiendi vexari nomine ac auctoritate sua tam injustis indignisque modis clericos, quoniam injuriæ istiusmodi graviter Patrum sanctionibus adversarentur, et ab iis qui canonibus crederent, pro justis et legitimis causis depositionis antistitum qui in eo conniverent judicarentur. His episcopi jam divisi trifariam, pro se quique disserendis inculcandisque totos absumentes altercatione infinita dies, quando animadverso imperator magnam infictam negotio securim refricata memoria invidiosissimorum Athanasii, dum patriarchatum gereret, actorum, hanc potissimum ægram causæ

partem oratione sublevandam ratus, disseruit apud synodum, haud ire se iniustis jure implacidum videri asperumque ac levibus etiam erratis inexorablem infestum Athanasii genium: sed mores, quod nemo posset diffidit, probos esse. Atque adeo, quantum niti conjectura **374** indagando liceret, verisimiliter id imputandum virtuti rigidiori et fastidiosæ innocentiae, vitia in aliis dissimulare non valentis quæ arcet a sese longissime, ac summam æque ab omnibus exactionem requirentis. Accessisse ad naturam ita factam vitæ usum a puero disciplinamque severiorem, tum inde inolitam inductionem animi ad austeritatem indurati, præjudicata quadam assuetudine rigoris interdum persuaderi sibi sinentis utile id esse quod tale revera non sit. Atque hic tamen multis argumentis astruere sollicitè Augustus contendebat haudquam totam Athanasio vel præcipuam inclementer actorum, quæ ferrentur, esse culpam adscribendam: magis enim eam verisimilisque imputari ministrorum, quibus uteretur, imperitiæ, hominum quos suus error angustiaeque mentis exorbitare interdum a recto, quodque minus convepiret, facere cogent. Quodsi quem tamen, addebat, sibi conscium fragilitatis in culpas quotidianas facile lapsuræ, terreat qualiscunque ista deflecti ab exacto nescia rigiditas Athanasii, uni maxime omnium imperatori eam videri formidabilem debere, quippe cui sæpe necesse sit ad negotiorum expeditionem urgentium multa tolerare ac facere obnoxia censuræ, a quibus acriter reprehendendis minime temperatum illum appareat. Cæterum sic animo comparatum esse se, ut premi ab illo asperque tractari sua ulcera quam mulceri delinirique ab aliis libentius sit passurus. « Mihi sane, inquebat, unum necessarium spirituque ac vita charius est, fieri quod Deus vult, sive id dolorem inferat sive non. Quippe utcumque res cadat, toleratus tali causa cruciatus eo ipso voluptate jucundior omni est, quod Deo jubente acciderit. Quare sicut in tam spissa et multiplici gubernatione rei publicæ, in his præsertim gravium temporum fluctibus, offensurum inevitabiliter me aliquid interdum non exaudiendo inter

ὑπέρτερον πασης τὸ κατὰ λύπην ἔκτεινο, εἰ Θεὸς κελύσει, γιγνόμενον. Διὰ ταῦτα καὶ εἴ τι μὲν προῦθη ἀκριβείας τῆς κατὰ νόμους, ἀνεκτον δόξαν, ἀνεκτον μὲν, προτενεῖν τις αἰτίας ἀνάγκη, αὐτὸς δὲ δοκιμαζέτω, καὶ τὸ δόξαν δέξομαι. Εἴ τι δ' ἑσαυθὺς δοκοῦν συνοίσσον πράττειν ἀναγκαζοίμεθα, αὐτὸς καὶ τότε ἂν δοκιμάσειε, κἄν πολλοῖς οἶδα μὴ συγχωρούμενος, λυπηθῆσομαι. Οὕτω τὸ ἀτηρὸν παρὰ πάντας ἔμοι, ὁ φησὶ, εἰ περιστήσεται. Ταῦτ' ἔλεγε βασιλεὺς, ἐνάγων ὡς δ' ἔθεν αὐτοὺς ἐς ὁμόνοιαν. Ἄλλ' οὐκ ἔπειθε· πολλῶ γὰρ ἤκιστα τοῦτο, ὅσῳ καὶ δοκῶν δουλεύειν ἰδίῳ θελήματι ἀντέχειν παρῆχε καὶ ἀντισπᾶν σφίσι πρὸς ὃ τι καὶ λέγοι. Μακρότεροι μὲν οὖν διὰ ταῦτα λόγοι τῆς χρείας ἐγίνοντο, καὶ βασιλεὺς ἐδ ποιητέον διενοεῖτο. [P. 260] Ἦκουε γὰρ καὶ πολλοὺς καὶ τοὺς μεγίστους, τοῦτο μὲν τοὺς ἀμφὶ τὸν πατριάρχουσαντα Ἰωάννην, τοῦτο δὲ τοὺς ἀμφὶ τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, καὶ ὄσους εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Ραοὺλ Ἰσαάκιος, ὃς δὴ καὶ τὰ ὄμματα πηρωθεὶς διὰ τὰ συμβάντα πρόσπερον καὶ μέχρι καὶ Ἰωάννου ἐν τῷ τῆς Ἐκκλησίας σχίσματι διαμαίνας, εἰρη-

νεύσας ἐν τούτῳ, ἤδη καὶ πάλιν θὰ τὰ προβαίνοντα διεφέρετο, — ἤκουε γοῦν τούτους καὶ ἄλλους πλείονας καὶ μεγίστους τῆ πράξει προσισταμένους καὶ ἀντιβαίνοντας.

γ. *Περὶ τῆς εἰς τὸν Ἰωάννην τοῦ βασιλέως ἀφιξέως καὶ τοῦ ἐκφωνηθέντος ἀφορισμοῦ.*

Καὶ [P. 261] διὰ ταῦτα δόξαν ἀπέλθειν πρὸς τὸν Ἰωάννην, ὅπως ὑποποιήσαίτο, ἐπεὶ κάκεινος βαθύτι σκαπετόμενος, ὡς εἰδείξεν ὕστερον, βασιλέα ἤθελε βλέπειν καὶ πέμψων προσελθεῖν ἡξίου (ἅμα δὲ γε καὶ ὁ καιρὸς ἐκάλει· τὰ γὰρ τῆς τεσσαρακοστῆς ἐφειστήκει εἰσόδια καὶ τυροφαγίας ἦσαν ἡμέραι), ὁλαῖς προθυμίαις παρ' Ἰωάννην γίνεται. Καὶ δὴ ἐπιστάντα, παρευρεθέντων καὶ ἀρχιερέων ἐκεῖ, ἡ δυσωπία σφάλλει τὸν ἀνακτα. Ἡ δ' ἦν, πρόσσεισι μὲν Ἰωάννη, καὶ εὐλαβείας ἤταται τῆς πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔτοιμον ἑαυτὸν παρέχει, εἰ ἐκεῖνος εὐλογεῖν βούλοιο. Οὐ δὲ, εἰ Ἄλλὰ Θεὸς εὐλογῆσαι σε καὶ οὐκ ἐγώ, ἔφη. Τίως δὲ καὶ εἰ πατριάρχην αὐτὸν λογιζοίτο ἔρωτᾷ. Καὶ ὃς εἴτε τὴν εὐλογίαν λαμβάνειν θέλων, εἴτε μὴν καὶ διὰ τὸν καιρὸν δυσωπούμενος, ὡς μὴ

strepitum adversorum casuum interdicta reclamantium legum haud dubie provideo, ita me jam nunc profiteor obnoxie paratum ad æquo perferendam animo quantamcunque acerbitatem ejus objurgationum pro indole ac more prorupturi ad increpandum immisericorditer, si quid etiam potentior legibus deflectere paululum ab exactatione summa necessitas coegerit ineluctabilis. Exquirat is exploretque per me licet: patiente me utetur exceptore sententiæ censuræque 375 qualiscunque suæ, etiam quando, quod sæpe accidit, probare ipsi nequivero aliquid quod in posterum ratus utile minus potuero vitare quin agerem. Tunc enim dolebo equidem, sed dolorem meum ejusque rigorem obnoxie tacitus perferam. Itaque, addebat concludens, terreri vos minima convenit austeritate Athanasii, cujus mihi potissimum minatur, in me maxime unum execranda intentatur aculeus. His imperator allegandis conabatur videlicet episcopos in concordiam adducere. Sed eo minus persuasit, quo magis apparebat servientem eum voluntati propriæ trahere ad assentiendum sibi raptareque ipsos omnino decrevisse; ex quo ipsis tanto vehementior resiliendi nascebatur impetus. Hinc longiores quam esset opus de industria sermones a tempus eximere studentibus producebantur; inter quæ imperator rem ex voto non procedere intelligens, quid facto esset opus, exquirebat apud se. Audiebat enim præter istos quos habebat congregatos secum, multos etiam alios eosque maximos restitutioni Athanasii palam obstare, nempe illos qui ex olim patriarchæ Joannis Vecci communione ac secta supererant, Alexandrinum quoque patriarcham, et quotquot sibi adherentes habebat Raul Isaacius, qui dudum exæcatus, quod paci Ecclesiarum Michaelis imperante inite nollet assentiri, usque ad patriarchatum Joannis in schi-

smate persisterat, sed cum ex eo tempore hactenus pacate acquievisset, nunc rursus quas audiebat attentari novitates improbens, in diversum ferebatur. Horum aliorumque complurium reditui Athanasii ad thronum manifeste ac fortiter se opponentium numero et auctoritate, illum summo promovens studio, haud dissimulante terrebatur imperator.

3. *De imperatoris accessu ad Joannem, et ei ab hoc pronuntia a excommunicatione.*

In hoc æstu Andronicus animi eo consilium appulit ut adeundum sibi Joannem putaret, spe scilicet illius, ob viri facilitatem, quam esset alias expertus, in assensum ad id quod cuperet trahendi. Et favebat huic fiducia Augusti, quod recens Joannes ipse, astutius quam capere simplicitas ejus nota videretur, ut postea patuit, simulans aliquam pœnitentiam nuper actorum, 376 præ se tulerat desiderare se conspectum imperatoris, et missis ad eum suis ne ad se gravaretur venire rogaverat. Præterea tempus ipsum anni vocabat imperatorem ad ei se sistendum, qui adhuc qualemcunque patriarchæ speciem teneret: imminabant quippe dies proximæ præcedentes Quadragesimam et ad eam mox inchoandam disponentes, quas vocamus tyrophagiæ ab esu tunc adhuc permisso casei. His ergo concurrentibus ad idem suadendum, simul cunctis incitatus ad Joannem summa voluntate sese imperator confert. Hic Andronicum, ne sibi constaret post tam manifeste declaratam de vere depulso e patriarchatus possessione Joanne, sententiam, nimia quadam verecundia dejecit. Reperiens enim apud Joannem quosdam adhuc ipsi adherentes episcopos, ejus et illorum urgente reverentia prolapsus eo se habitu coram Joanne abjecit, quo paratum se ostenderet

λυπήσειαν ἀρνητάμενος, εἶτε καὶ τρίτον τὴν ἀπ' A
ἐκείνου πρὸς ὃ τι πράττοι ὑποποιούμενος εὐνοίαν,
τὸ ἰλαρὸν καθιστάς (ἀρχιερέων γάρ, οὐ βασιλέως
εἶναι τὴν ἐπὶ τούτοις ἀπόφασιν) ὁμολογεῖ πατριάρ-
χην ἤγεισθαι τὸν Ἰωάννην. Καὶ ὅς ἐν δεσμοῖς εὐθύς
ἐπισχῶν τὸν λέοντα, « Καὶ εἰ πατριάρχης ἐγὼ, »
φησὶν, « ὅτι καὶ οὕτω τελέως τὰ τῆς ἐμῆς παραι-
τήσεως οὐκ ἔδοκιμάσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ
Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν πολλαῖς μοναῖς μνημονεύομαι,
ὡς ἀφορισμὸν τὸν ἀπὸ τῆς ἁγίας Τριάδος ἄνω τὸν
βουληθῆσόμενον πατριάρχην τὸν κύριον Ἀθανάσιον
καθιστῆν. » Ταῦτ' εἶπε, καὶ προφανῶς κατεγίνωσκεν,
ὡς περ ἐκείνου σκαιότητα, οὕτως ἀπάτην καὶ εὐκο-
λίαν τοῦ ἀνακτος, οἷς ὅτι τῶν προτέρων ἀμνημονή-
σας καὶ τοῖς δευτέροις ἐσαυθὶς ἐπιχειροῖη. Βασιλεὺς
δὲ τοῦτο μὲν αἰδέσθεις τὴν φενάκην, καὶ ταῦτα τὴν B
ἐξ ἀπλότητος, τοῦτο δὲ καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ διαφευξεί-
σθαι τὴν χλεῦτην προνοίας οἰκονομῶν, ἐκείνον μὲν
οἶδεν εἰπῶν ἀποστρέφεται, τοῖς δ' ἀρχιερεῦσι τοῖς
ἐξ ὧς συμπεράττει ὑποκτευθεῖσαι καὶ λίαν ἐπέτιχε
καὶ προσωργίζετο. Ἦσαν δὲ ἐκ προκλήσεως τότε

ad accipiendam ab eo benedictionem, si digna-
retur impertiri; qualem habere honorem alteri
quam patriarchæ certo mos non erat. Id videns
Joannes: « Deus tibi benedicat, non ego, » ait; ac
nihilominus ecquid se verum patriarcham agnosceret
querens. Deprehensus Augustus inopinata
interrogatione, et sive revera volens ejus benedictionis
particeps fieri, sive causæ ac temporis C
serviens, offensionemque senis verisimiliter ex
negatione secuturam uti scopo quo aspiraret ad-
versariam vitans, sive denique bene impensam
qualemcumque assentationem reputans, qua gratiam
sibi ejus benevolentiamque adjungeret, ut eo
deinde hilari promptoque ad favendum uteretur,
cum et alioqui de abdicationis qualitate, valida
illa necne esset, non suum sed episcoporum esse
judicium cogitaret, respondens professus est se
pro legitimo patriarcha Joannem habere. Quo
Joannes audito, vincula statim induens leoni
capto: « Atqui siquidem patriarcha ego vere sum,
mea nondum abdicatione vel probata vel accepta,
perseverantique adhuc in magna Ecclesia et monasteriis
commemoratione mei nominis, auctori- D
tate sanctæ Trinitatis excommunicationi majori
subjicio 377 eum qui volet dominum Athanasium
in patriarchali rursus sede constituere. » Ita
ille, palam damnans cum Athanasii levem animum,
qui oblitus tumultum quos ejus patriarchatus
excitasset, denuo ad thronum aspiraret, tum
imperatoris fraudem et facilitatem, hanc quam
tam leviter homini privato, dudum ad Ecclesiæ
regimen inepto prehensum, patriarchatum detulisset,
illam qua post ista in luce meridiana gesta
sibi obrepere astuta dissimulatione tentasset.
Ictus autem improviso imperator, verbo non
addito, abscessit, seu pudore deceptionis obmutue-
rit, in quo præsertim sua se ipse ultro incauta

παρευρεθέντες τῷ πατριάρχῃ ὃ τε Ἀγκύρας Βαβύ-
λας, ὃ Κρήτης Νικηφόρος καὶ ὃ Βιτζίνης Λουκάς.
Ὅμως δὲ τὴν φήμην θέλων ἐπανορθοῦν, [P. 262]
μήπως δόξοι καὶ ἀδιαστάτως ἀφορισθεῖς, συγκαλέ-
σας καὶ αὐθὶς τῇ ὑπεραίᾳ οὖς συγκαλεῖν εἰθιστο,
ἐπεγκαλεῖ μὲν τὴν ἀπάτην, ἀπογυμνοῖ δὲ τὸ δῆμα,
ὕποχαλᾷ δὲ καὶ τῆς ἐπὶ τῷ Ἀθανάσιῳ προθυμίας, εἰ
κἀκεῖνος ἀκούσας Σαπφείρας καὶ Ἀνανίου τρόπον τῷ
Ἰωάννῃ προσέτριβε, δόντι Θεῷ τὴν ἱερωσύνην, ὡς
αὐτὸς παραιτούμενος ἔγραψε, καὶ πάλιν ἀναλαμβό-
ντι.

δ. Περὶ τοῦ θανάτου τῆς δεσποτρῆς Θεοδώρας.

Τῷ μὲν οὖν βασιλεῖ ἡ μήτηρ ἐνόσει δεινῶς καὶ
πρὸς ἀναπνοαῖς ἦν ταῖς ἐσχάταις· καὶ ἡ δευτέρα τῆς
δευτέρας τῶν νηστειῶν ἑβδομάδος νεκρὰν τὴν ἀνα-
σαν εἶδε, γυναῖκα πολλαῖς κατακώχμιον χάρισι. Συν-
τέθαπτο δὲ οἱ καὶ ἐνδεῶν πλῆθος ἀπειρον, οἷς καθ'
ἡμέραν ἐπήρκει. Καὶ οἱ τὰ τῆς ὁσίας πρὸς τὴν μεγα-
λειότερον ἐξασκούμενα πρὸς ἐαυτὰ ἐφέτιχε τὸν ἀνα-
κτα. Καὶ τὰ μὲν τῶν κινουμένων ἠπράττει τῶς·

simplicitate induisset, seu desina mens ejus in
modis providendis vitandæ, quæ inde sequi posset,
traductionis et irrisionis sui, expedire quod in
loco diceret non potuit. Et aversionem ille qui-
dem in Joannem concepit tacitam: iram autem,
eamque vehementem, haud dissimulante effudit
in tunc illi astantes episcopos, quos illusioni sui
cooperatos suspectabat. Fuerunt hi autem reperti
tum apud patriarcham episcopi, quod eos ipse
advocasset, Ancyranus Babylas, Cretensis Nice-
phorus et Bitziniensis Lucas. Tamen idem Augus-
tus famæ studens suæ consulere, ne plane ac
citra exceptionem ullam excommunicatione per-
cussus ita videretur, convocatis rursus postridie
quos adhibere consueverat, se deceptum est que-
stus, rem uti gesta est aperuit, de studio autem
deinceps illo ardenti declarato erga restitutionem
Athanasii remisit, utcumque Athanasius ipse hoc
facto audito, affirmasset paria cum Sapphira et
Anania peccasse Joannem, utpote qui datum semel
Deo sacerdotium, prout esset testatus abdicatione
scripto edita, iterum resumpsisset.

4. De morte dominæ Theodoræ.

Inter hæc mater imperatoris ægrotabat graviter,
atque adeo extremum jam spiritum trahebat.
Itaque feria secundæ secundæ jejuniorum 378 heb-
domadæ mortuam Augustam vidit, mulierem utique
multarum complexionum gratiarum ornatam, cum
qua simul sepeliri spes ac vitas proprias multitudo
innumera egenorum, quos in dies alebat, gemens
attestabatur. Ad funus porro ejus insigni apparatus
magnificentia celebrandum totam Augustam
animi attentionem vertit. Unde distento eo piis
curis parentalium matri Augustæ quo par erat
splendore adornandorum, res nuper motæ quo-
dam interim justitio remissæ quieverunt. Elatum
porro dominæ cadaver est speciosissimis exse-

ὁ δὲ τὴν ἐκφορὰν μεγαλοπρεπῶς ἐξερτυόμενος τῇ A καὶ τῇ ἐπὶ τοῦ κανικλείου θυγατρὶ τοῦ Χούμνου, δεσποίνῃ, αὐτῆς καὶ μεγιστάνεσσι καὶ κληρῶσι ἅπασιν καὶ μοναχοῖς, καὶ ὅσων ἦν τὸ τῆς πολιτείας, συνελθόντες ὑπὸ πολλῶν μὲν καὶ θαυμάσιον τῷ φωτὶ καὶ γὰρ ποικίλαις ταῖς μελωδίαις, ἀντηχοῦντων τῶν γοερῶν θρηνητηρίων τοῖς ᾄσμασι, πολλῇ δὲ τῇ δορυφορίᾳ καὶ τῇ λαμπρότητι, ὡς τὴν πόλιν ἅπασαν γέμειν ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων, ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων, ἐν καιρῷ νιφάδων τε καὶ βορβόρου ἐξέφερον τὸν νεκρὸν, οὐδ' αὐτοῦ βασιλέως [P. 263] τὰ ἐς τιμὴν ἐλλείποντος, ἀλλὰ σοροῦ μὲν ἐκείνης ἡμέμενου, διὰ βορβόρου δὲ πλείστου καὶ ὀλισθηροῦ βαίνοντος, μέχρι καὶ τὴν Λεϊψὴν καταλαθόντες μονὴν ἐφ' ἡμέραις ὡς εἰκὸς ἐτέλουν τὰ τῆς ὁσίας, ἀναγκαίαν ἀσχολίαν ἐπὶ ταύτῃ καὶ βασιλέως ἔχοντος.

Ε'. Τὰ περὶ τῆς ἐξελεύσεως τῆς δεσποίνης Εἰρήνης καὶ τῶν γάμων τῶν παίδων αὐτῆς.

Ἄλλ' ἐπέστησαν αἱ πασχάλιοι, καὶ δόξαν δεσποίνῃ ἐπὶ Θεσσαλονικῆς ἀποδημῆν, ἐν φροντίσι καὶ διὰ ταῦτα ταῖς ἀναγκαίαις ὁ κρατῶν γίνεται. Καὶ πρῶτα μὲν τῷ υἱῷ Ἰωάννῃ καὶ δεσπότη τελεῖ τοὺς γάμους,

quies, ipso ejus filio Augusto cum summatibus, clero universo, monachis ac toto civium corpore pompam ordine longo magnificam trahentibus, sub multo p̄latarum passim facum ac lampadum lumine, personante late cœlo varia melodia, et grato temperamento modulorum diversæ qualitat̄s excitatoribus canticis lugubrium threnorum ac planctuum mœstitia responsante. Tenebat etiam oculos illustris species numerosi et ornati satellitii; urbsque adeo tota redundabat simul fumo et odore thymiamatum, simul sono confuso p̄ænum et suspiriorum, nivoso tempore ac viis late totis cœno sordentibus, Augusto sane nihil suarum partium ad omnem honorificentiam tam chari funeris desiderari patiente, sed hærente indivulse feretro parentis mortuæ, ac ne usquam ab eo disjungeretur, per lutum plurimum et lubricum laboriose procedente, quoad in Lipsæ monasterium perducta pompa per dies illie, pro more, aliquot justa sunt funebria defunctæ persoluta; quam in rem necessarium spatium, omni negotio posthabito, longanimi Augustus pietate perseveravit impendere.

5. De profectione ex urbe dominæ Irenes et nuptiis filiorum ejus.

Paschalibus inde festis supervenientibus, cum esset dominæ decretum Thessalonicam proficisci, ad curanda quæ ad id opus erant, vir ejus Augustus animum applicuit. Ante omnia visum est absolvere dudum 379 pactas, sed nondum perpetratas complexu conjugum Joannis despotæ cum filia Chumni præfecti canicleo nuptias. Erat Chumnus vir sapiens, et imperatori cum ex animo benevolus ac fidus tum eidem vicissim facile omnium charissimus; cujus filia desponsæ dudum Joanni præsentis rite sacerdotis ministerio, nunc in thorum ipsa mater Augusta sponsum eundem

καὶ τῇ ἐπὶ τοῦ κανικλείου θυγατρὶ τοῦ Χούμνου, ἀνδρὸς σοροῦ τε καὶ εὐνοϊκοῦ τῷ κρατοῦντι διαφερόντως δόξαντος, πρὸ καιροῦ μνηστῆ τῷ Ἰωάννῃ ἐξ ιερολογίας οὐσῃ, βασιλίσα δεσπότην εἰς ταυτὸν τὴν υἱὸν ἄγει καὶ διὰ γάμων· ἐδόκει γὰρ ξυνεκδημῆν τῇ δεσποίνῃ κάκεινον. Καὶ διὰ τοῦτο ἐνθεν μὲν τὸ ἐπὶ Αὐγούστη πένθος, ἐκείθεν δὲ διὰ τὴν υἱὸν καὶ οἱ γάμοι ἐσχεδιάζοντο. Ὡς δ' ἐπ' ἐξόδοις ἡ δεσποίνα ἦν (ἤπειγε γὰρ αὐτὴν ἡ ἐπὶ θυγατρὶ στοργή, ὡς ἐλθοῦσαν ἴδοι καὶ περιπτύξαιτο), ἐφ' ἡμέραις καὶ ὁ κρατῶν συνεξέρχεται, καὶ κατὰ τρόπον ἐξετοιμασάμενος τὰ ἐξῆτιρια ὑποστρέγει.

ς'. Συσκέψεις περὶ τοῦ ἐκφωνηθέντος παρ' Ἰωάννου ἀφορισμοῦ.

Καὶ τότε τῶν πολλῶν ἀνεβαῖς φροντίδων ὁμοῦ χωρεῖ ταῖς τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐθις μερίμναις. [P. 264] Καὶ πάλιν συνάξεις, καὶ πάλιν σύνοδοι καὶ συνδιασκέψεις καὶ λόγοι καὶ συζητήσεις, προηγουμένως περὶ τοῦ ἐκφωνηθέντος παρ' Ἰωάννου ἀφορισμοῦ, εἰ δίκαιον εἶχεν ἀφορίζειν ἐκεῖνος. Καὶ ταῖς μὲν ἐδόκει· μέχρι γὰρ καὶ τότε αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἐκ-

despotam suum filium induxit. Hoc properavit ex voto uxoris imperator in apparatus Thessalonicensis itineris, quod hujus comitem secum ducere filium Joannem despotam imperatrix cupiebat. Quare in discrepantes functiones funeris et nuptiarum brevi continuatas discrimine temporis festinantis animi cura partita, utramque quam artissimo fas fuit compendio Andronicus expedit, moras utique non ferente Augustæ in viam procinctæ impetu, quæm adurgebat chari capitis impatientia visendi: filiam illa scilicet Thessalonicam tum recens advenisse cum audisset, ad ejus illic amplexum materno affectu rapiebat. Paucis ergo post diebus abeuntem simul egressus aliquantum est comitatus imperator, provisisque prolixè cunctis quæ ad cæteram ejus deductionem pro dignitate administrandam pertinebant, ipse reversus in urbem est.

6. Deliberationes circa pronuntiatam a Joanne excommunicationem.

Ac tunc a multis illis relaxatus familiarium officiorum sollicitudinibus, rerum Ecclesiæ pressius D urgentiusque tractandarum intermissæ aliquandiu curæ se reddidit. Rursus igitur convenit, rursus synodi, rursus consultationes et sermones et disquisitiones super excommunicatione per Joannem intorta; circa quam ante omnia primarium illud controversiæ caput agitabatur, an jus ille ac potestatem excommunicandi habuerit. Habuisse censebant aliqui, utique cum perstare ipsum in possessione patriarchatus ex commemoratione nominis ejus, quæ adhuc inter sacra per ecclesias fieret, apparet, ac respectu quidem imperatoris quin censura ista valeret illumque vere ligaret, videri dubium non esse, quoniam Augustus, antequam illa proferretur, Joannem ejus auctorem pro legitimo se 380 habere patriarcha professus

κλητῶν μνημονεύεσθαι, ἰσχυρὸν δ' εἶναι καὶ ἄλλω· τὸ ἐπιτίμιον, πατριάρχην ἐκείνον βασιλέως ὁμολογήσαντο. Καὶ οἱ μὲν οὕτως, οἱ δὲ, οἱ δὴ καὶ πρὶν ἐκεῖνοι διὰ τὸν ὄρκον προσίσταντο, ὁμολογῆσαι ἐαυτοῖς δρᾶν ἐθέλοντες· μήτ' ἔχειν ἐκείνον πατριάρχην καὶ πρότερον ἢ δὲ ἀφώριζε, μήτε τὸν ἀφορισμὸν ἰσχύειν διασφραζέσθαι, ὥστε καὶ ἐν μιᾷ τῶν συνάξεων βασιλεὺς μανθάνειν αἰρούμενον οἵτινες τῆσδε τῆς γνώμης καὶ τίνες πατέρας καὶ πόσοι, ἐρωτᾶν ἕκαστον, καὶ τοὺς τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς γνώμης εἰς μέρος ἑκατέρου καθέξαι. Ἐκείνοις μὲν οὖν μετὰ τὰ· πολλὰς ἐκείνας συνέξεις, συναγομένους καὶ καθ' αὐτοὺς ἐπὶ τῷ περιώνυμῳ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ναῶ, ἐκέλευε διασκέπασθαι ὡς ἂν γε καὶ συνελθόντες ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ τὸ θεοῦν πράξειεν· δοκιμάζειν γὰρ καὶ μᾶλλον ἐκείνον, εἴτε καὶ βούλοιο τῶς. Αὐτὸς δὲ συχνάκις ὑπέρχετο διὰ μετρημάτων τὸν Ἰωάννην. Ὁ μόντος γε Ἰωάννης τοῦτο μὲν καὶ ταῖς τοῦ βασιλέως ἰκεταίαις θηλυθεὶς τῶς, ὑβριστῶν δὲ τὸ πλεόν ἐπὶ ταῖς ἀρχιερεῦσιν, ὡς αὐτὸς μὲν συναίροιο σφίσι τῆς γνώμης καὶ τὸν ἀφορισμὸν ἰσχυρῶς ὡς ἔρυμα, ἐκείνους δὲ ἐξ ἐθελοκράτου γνώμης προδιδοῦσι τὸ ἔρυμα ἀιμῶν καὶ αὐτὸν ἐπὶ τοῖς, καταπροΐσμενοις ἅμα μὲν

τὴν αὐτοῦ τιμὴν, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἐαυτῶν ἀσφάλειαν, βραβεῖ διὰ ταῦτα καταναεῖ καὶ τὸ αἴτημα ἐκκληροῖ, ἔγγράφως ἐξαποστεῖλα· τάδε· « Δέσποτά μου ἄγιο βασιλεῦ, καὶ ὑμεῖς θεῖα καὶ ἱερὰ σύνοδος, ἢ τε σύγκλητος, καὶ ὁ παρεστῶς καὶ ἀκούου τοῦ Κυρίου λαός, ὅσοι τε ἐν κλήρῳ καταλέγεσθε, οἱ μοναχικῶ διαπρέποντες σχήματι, καὶ ὁ λοιπός· ὄχλος· ἐγὼ παρ' ὀρθοδόξων γονέων γεννηθεὶς καὶ εὐσεβεῖα τραφεὶς πρῶτον μὲν τῆς ἱερατικῆς ἡξιώθην τιμῆς, εἶτα καὶ τὰ μοναχῶν τελεσεθεὶς, κρίμασιν οἷς οἶδε θεός, εἰς τὸν θρόνον ἀνήχθην τὸν πατριαρχικόν, εὐδοκίῃ μὲν Θεοῦ πρῶτον, ἔπειτα δὲ βουλή καὶ θελήσει καὶ γνώμῃ ἔξετασμοῦ πάντων ὁμῶν τῶν προεχόντων ἐν ἀξιώμασι. Καὶ ὡς διέπρεψα εὐσεβῶς καὶ ὀρθῶς, οἶδε μόνος θεός· καυχᾶσθαι γάρ μοι οὐ συμφέρει, κατὰ τὴν θεῖον Ἀπόστολον. Συνέθησαν οὖν ἐν τῷ μεταξὺ σκάδαλα, ὅσα καὶ ὑμεῖς οἴδατε, [P. 265] καὶ διὰ τὸ μὴ παραβλαβῆναι ψυχὴν τινος Χριστιανοῦ καὶ διὰ τὸ ἐν εἰρήνῃ καὶ καταστάσει εἶναι τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ὑπεχώρησα καιρὸν τοῦ θρόνου καὶ ἐν τῷ καλλίῳ μου περιεκτεσεθεὶς ἐκαθήμεν. Ἀμφιδάλοντι δὲ καὶ δεομένῳ Θεοῦ περὶ τούτων ἐμφάνειά τις θεῖα ἐπέστη μοι λέγουσα, « Εἰ φιλεῖς με, Πέτρε,

diserte fuerit. Ita hi. At illi qui Joannem vi jura-
menti, quod vere concepisset, patriarchatu exci-
disse contenderant, ut sibi jam consentanea lo-
querentur et agerent, plane affirmabant eum ne-
que priusquam excommunicationem pronuntiaret,
neque in ipso pronuntiandi actu, patriarchali
fuisse potestate præditum. Quare nullam atque
irritam istam esse censuram asseverabant. Duce-
batur per hæc sine fine contentionum funis, adeo
ut pertæsus æternarum dissensionum imperator,
in quodam istiusmodi conventuum scire cupiens
cujus esset quisque sententiæ, postquam singulos
interrogasset, qui perstare adhuc Joannem in
patriarchali dignitate censerent, sedere una seor-
sum, qui vero et illud et præterea excommunica-
tionem ab illo latam ullius esse rohoris negarent,
simul ex adverso jusserit considerare. Sic agnitos
et loco discretos eos qui opinabantur carere Joan-
nem pontificali potestate, congregatos seorsum a
cæteris in celebri templo SS. Apostolorum, delibe-
rare de Athanasio jussit, sperans, post frustra
tentatam tot illis superioribus conventibus viam
omnem concordiæ, saltem hos adduci posse ad
favendum sibi hactenus optatæ restitutioni Atha-
nasii. Ipse interim nihil relinquens intentatum
quod proposito serviret, ut molestissimum obsta-
culum excommunicationis a Joanne prolatae op-
positum negotio amoliretur, tractare cum Joanne
ipso de illa revocanda crebra certorum hominum
missatione non desistebat. In quo operam non
perdidit. Emollitus enim Joannes toties iteratis
Augusti precibus, prætereaque offensus episcopis,
quibus cum fere communiter sua ipsorum causa
Athanasii restitutionem aversantibus, pro se ipse
benevole assentiens et consulens, æggerem quo

illum a throno arcerent insuperabilem erexisset,
excommunicatione intorquenda in omnes qui eum
promovere conarentur, inconsulte ipsi atque ia-
grate illo uti hactenus negligerent, sibi que sic ju-
stam præberent timendi causam ne, quemadmodum
C 381 propriam ipsorum securitatem, sic, et multo
scilicet facilius, suum ipsius honorem imprudenti,
qua ruebant, levitate ad extremum proderent, im-
peratori annuit quod poscebat, hoc ad ipsum mis-
so scripto : « Domine mi, sancte imperator, et
vos divina et sacra synodus, tuque senatus, et qui
adstat atque audit Domini populus, quoi quot in
clero censemini, quique habitu insignes monachico
estis, et multitudo reliqua. Ego ex orthodoxis ge-
nitoribus natus ac sancte educatus, prius quidem
sacerdotali dignatus honore sum, postea monachus
factus, judiciis quæ novit Deus, in thronum evectus
patriarchalem fui, gratia primum ac beneplacito
Dei, deinde consilio, voluntate, sententia prævio
examine perlata vestrum omnium qui dignitate
præeminetis. In ea dignitate uti me gesserim pie
ac recte, novit solus Deus : gloriari enim mihi
non expedit, juxta divum Apostolum. Contigerunt
autem interim scandala (quot qualiaque, vos sci-
tis), ob quæ, ne quod inde nocumentum inferretur
Christiani ullius animæ, et quo in pace ac
statu tranquillo sancta Dei Ecclesia stabiliretur,
cessi ad tempus throno et cellula clausus mea
quievi. Oborta autem mihi in recessu illo dubi-
tatione an bona ista esset ac Deo probata quies
mea, cum quid sibi super eo cordi esset, ut de-
monstrare dignaretur, Deum orarem, species quæ-
dam divina superadstitit mihi dicens : « Si amas
me, Petre, pascere oves meas. » Rursus igitur pro-
pter hoc redii ad thronum. Quoniam vero iterum mo-

ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου. » Πάλιν οὖν διὰ τοῦτο ἀνῆλθον εἰς τὸν θρόνον. Ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτοὶ ἐκινουῦντο μαιζίνως τὰ σκάνδαλα καὶ ἡ Ἐκκλησία διὰ τοῦτο ὕβριζετο, πάλιν τῆς καθέδρας ἐξέστην τῆς πατριαρχικῆς διὰ τὴν εἰρήνην αὐτήν. Ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτοὶ ἐγένετο ὅσον γίνωσκετε, καὶ ἀφορισμὸς ἐξεφωνήθη μοι κατὰ τοῦ ἀναδιβάσαντος ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν κύριον Ἀθανάσιον διὰ τὸ δεῖκεν τὴν αὐτοῦ ἀνάβασιν βαρεῖαν πᾶσι καὶ ἐπαχθῆ, ὑμεῖς δὲ ἀρτίως οὐδέχεσθε τοῦτον δηλαδὴ τὸν ἀφορισμὸν ὡς μὴ ἐκφωνηθέντα κανονικῶς, ὡς λέγετε, ἰδοὺ καὶ αὐτὸς ὅσον τὸ τοῦ ἀφορισμοῦ ἀπολύω, καὶ παντάπασι λελυμῆνον ἔχω αὐτὸν, οὐ μέντοι τὴν ἀνάβασιν αὐτοῦ εὐδοκῶ. Πῶς γάρ ἂν αὐτὸν καὶ δέξομαι ὡς ἀρχιερέα, ἄνθρωπον κατηγορηθέντα καὶ ὕβρισθέντα καὶ χεῖρονα ἢ ἐγὼ μικροῦ δεῖν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ, ἄλλως τε καὶ παριτηθᾶμενον ἐκκλησιαστικῶς καὶ κανονικῶς; Ταῦτα λέγω πᾶσι καὶ διαμαρτύρομαι. Εἴ τι δὲ συμβῆ μετὰ ταῦτα, ὑμεῖς ὄψεσθε· τὸ γὰρ ἡμέτερον ἅπαν δεδῆλκα. Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ τὸ ἴδιον αἷμα δούς ὑπὲρ τῆς ἀγίας αὐτοῦ Ἐκκλησίας, αὐτὸς ταύτης ποιήσοι τὸ συμφέρον καὶ εἰρηναῖον καὶ ἀστασίαστον. » Ἡ ὑπογραφή, « Ὁ ἀββᾶ; Ἰωάννης. »

ζ'. Περὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ τῶν ἀγίων ἀποστόλων ναφ συνάξεως διὰ ταῦτα.

[P. 266] Ἡμέρα μὲν οὖν Παρισκευὴ ἦν, πρώτην δὲ μετ' εἰκάδα ὁ κατ' Ἀθηναίους Μαιμακτηριῶν μὴ ἦγε, καὶ ὁ βασιλεὺς τὸ γράμμα ἐδέχετο. Ὁ δὲ καὶ εἰς προὔπτον μὲν καὶ πασιδῆλον οὐκ ἐδείκνυ. Τέως συλλέξας ἀρχιερεῖς καὶ κληρικούς τὴν λύσιν ἐδῆλω τοῦ ἀφορισμοῦ, παρεμφαίνων καὶ τισιν ἐξ αὐτῶν τὸ γράμμα. Καὶ τῷ ἐντεῦθεν, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἄλλο ἐφέξον, ὡς ἐδόκει, τὴν πρᾶξιν, πολλῶν ὑπονοουμένων καὶ ἄλλων κατὰ τὸ λεληθῶς, ὅμως ὡς δῆθεν περιαιρηθείσης τοῖς ἀρχιερεῦσι τῆς ἐκείθεν προφάσεως, Σαββῆ του τοῦ ἐπιπόντος καὶ Κυριακῆς ἐπὶ τούτῳ ἐν τῷ θείῳ δὴ πάλιν τῶν ἀγίων ἀποστόλων καὶ περιωμῶν ναφ προσέτατε συνάγεσθαι πάντας, καὶ μὴδὲν κλήρ περιβαλλομένους ὁμολοίας τρίβους ποιεῖν καὶ τούτων ἄπτεσθαι, ὡς οὐ τριβᾶς τοῦ καιροῦ χωρῶντος. Γέγονε τοῦτο κατὰ τὴν πρόσταξιν, καὶ τῷ τόπῳ συναγόμενοι ἀπέγινον πολλῶν τὰς γνώμας καὶ ὁμολοεῖν οὐκ ἐδύναντο. Ἐπεὶ οὖν πέμπτων ὁ βασιλεὺς ὁ τι λέγοιεν ἐπυνθάνετο, εἰκοστῇ τρίτῃ μηνὸς τοῦ αὐτοῦ, περὶ τὸ τῆς μεσημβρίας μεσατάτον, ἐπιβὰς ἵππου τὸν θεῖον καταλαμβάνει τῶν ἀποστόλων ναφ. Καὶ τὰ πολλὰ συγγεγονῶς σφίσι, ἐπεὶ οὐκ ἦν τὸ παράπν

vebantur majorem in modum scandala et **382** Ecclesia propter hoc affliciebatur contumeliis, secundo e cathedra patriarchica descendi, eundem quem prius intuens scopam pacis meo recessu statuendae. Postquam autem deinde contingere quae vobis sunt cognita, et excommunicatione pronuntiata est a me in eum qui restituere attentaret throno patriarchali dominum Athanasium, quod mihi futura videretur hujus istiusmodi promotio odiosa omnibus et molesta, vos vero super ista recens excommunicatione consulti non admittitis illam, tanquam, ut dicitis, non sit canonicè perlata, en ego ultro ipse, quaecunque est aut esse potest excommunicationis istius vinculum solvo, revocansque illam pro relaxata deinceps neminemque in posterum ligante habeo. Neque tamen in domini Athanasii regressum ad thronum de cætero assentior. Quomodo enim ipsum in pontificem admittam, hominem accusatum et deformatum ignominia nondum abstersa, denique pejoris ad hoc, quam ego sim ipse, conditionis, adeo quidem ut parum absit quin de religione ejus æquam dubitandi causam præbeat, præsertim cum super hæc omnia patriarchatu ipse dudum ultro cesserit ecclesiastice ac canonicè? Hæc omnibus dico et contestor. Si quid vero posthac secus quam fas fuerit accidat, vos videritis. Meum enim sensum plane declaravi. Deus autem pacis, qui proprium pro sancta Ecclesia dare sanguinem non pepercit, ipse quod huic expedit ad pacem et turbaram amotionem faciat. » Subscriptio : « Abbas Joannes. »

7. De episcoporum in sanctorum apostolorum templo conventu super his.

Feria erat hebdomada sexta, quam Parasceven

dicimus, prima vero post vicesimam dies mensis Augusti, qui Atheniensibus Mæmacterion est, quando imperator hoc scriptum accepit. Id statim palam non ostentavit **383** ille quidem aut notum facere indiscriminatim omnibus voluit. Convocatis tamen episcopis et clericis significavit revocationem excommunicationis; et scriptum Joannis, qua parte duntaxat illius relaxationem exprimebat, quibusdam ex his ostendit. Exceptionem nimirum scripto appositam contra promotionem Athanasii, ne obsesset negotio, manifestandam non putavit, pronam hinc fluxuram quam urgebat rem arbitratum, si tantum declararetur amotio præcipui hactenus ei obstare visi palam impedimenti, nimirum excommunicationis a Joanne latæ, quamvis et alia non minora hoc obstacula isti tam merito exactorati olim hominis redauktioni opponi tacite alii suspectantes autumarunt. Augustus igitur, ea quam dixi spe processuræ secundo cursu, vellet omni remora sublata, in episcoporum deliberatione repositionis Athanasii in sedem, convenire denno illos omnes ad hoc jussit, Sabbato et dominica insecutis; apud sacram ardem Sanctorum Apostolorum, præmonitos ut nihil jam circa orbem errarent frivolis allegandis prætextibus, sed rectas facerent vias concordiae, idque ut summi momenti negotium serio tandem capesserent: eo quippe res processisse, ut moræ amplius nullæ ferendæ videantur. Fecerunt imperata illi hactenus ut locum in unum coirent. At tantum illic distabant animorum sensibus, quantum invicem accesserant vicinia corporum: consensionis vero nulla jam spes aut ratio conciliationis inter ipsos apparebat. Quod cum imperator per eos qui successum præsta-

ἄνευ, λαδῶν ἐκείνος τοὺς δεχομένους τὸν Ἀθανάσιον, ἄνευ τοὺς μὴ δεχομένους, εὐθὺς τῆς μονῆς ἐκείνου γίνεται, καὶ ὡς οἶόν τ' ἦν ἐκείνον ἀρχιερατικῶς ἐπισκευασάμενοι, περὶ καὶ βάδην ὑπ' ἄεριν πῦρ πνέοντι καὶ καιρικῶ πνίγει, ἅμα κληρικῶν τοὺς παρατυχούσι καὶ τῷ λαῷ ἕσο; συνελεκτο, τὴν ἐκκλησίαν καταλαμβάνουσι, καὶ πάλιν ἐπίσκοπος, ὡς περ ἐκ μαγγάνου τινὸς τῆς ἐπὶ τῷ σεισμῷ δοξασί; προγνώστω; εἰ; τὸ μέσον ριφί;ς, ἀναφαίνεται ὁ μὲν οἷός τε εἶναι τὴν ἱερὰν ἀρχὴν ἀναλιθεῖν προσφρούμενος. Καὶ ὁ μὲν τυχῶν οὐπερ χάριν καὶ τὰ πολλὰ ἐκείνα τῶν καθ' ἡμέραν βουλῶν ἐξουλινοτο, σπουδαιοτριβῶν ἐς τέλος τὰ οἱ προσήκοντα καὶ ὑπερ δύναριν οὐκ ἀνίει· οἱ δὲ γε τῶν ἀρχιερέων ἡμίσει;, [P. 267] σὺν οἷς καὶ τῶν ἐν μοναχοῖς δοκούντων τινὲς καὶ τῶν κληρικῶν ἔνοιαι, καρτερῶς διέγνωσαν σκίζεσθαι. Τῆς δ' ἐπιγενομένης ἡμέρας ὁ πατριάρχης Ἰωάννης τὰ καθ' αὐτὸν πρὸς τὴν ἀθλόπερον μετασκευασάμενος ἐφ' ᾧ τῆς πόλεως ἐξελεθεῖν, μὴ αὐτῷ βασιλεὺς συναξάμενος, ἅμα τοὺς αὐτοῦ ἀπαίρει τῶν τῆδε καὶ πρὸς Σωζόπολιν γίνεται. Τῷ δ' ἦν ἐκάστης διαλασί;ν ἐμφανῶς ὡς διωχθεῖη τῆς

ἐκκλησίας καὶ ὡς τὸ καὶ τὸ πάθος, καὶ πίντων κατὰ κόσμου δυσχερῶν τὴν αὐτοῦ ἀπουσίαν ἐπαιτιάζεται, καὶ τοὺς κληρικοὺς ἐξονεάζεσθαι ὡς αἰτίοις, εἰ πῶς τι καὶ ξυμβάν ἐτυχε, καὶ ἐπὶ λιτανείαις κοιναῖς θαβρέειν ἐντεῦθεν διορθοῦν τὰ σφαλέντα ὡς δῆθεν καὶ ἀπ' ἀμελείας καὶ τρυφῆς ξυμβάντα, ὡς καὶ τινα διορθοῦν δῆθεν περιᾶσθαι πρὸς τὸ δοκοῦν αὐτῷ εὐλαθέστερον, ἃ δὴ τὸ πρότερον κατ' ἀρχαίον τύπον εἶα γίνεσθαι.

η'. Περὶ τοῦ Μελιτᾶ.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον, ἐγὼ δ' εἰμὶ δῶπων τῷ βίῳ διήγημα φρικτὸν μὲν εἰπεῖν, φοβερὸν δ' ἀκοῦσαι· καὶ παρέλιπον τὴν συμφορὰν ὡς μὴ ἄλλοθεν ποθεν ἔχουσαν τὸ ἀποκρῶν εἰς τὴν ἱστορίαις τοὺς ἄλλοις συνανατάττεσθαι, εἰ μὴ αὐτόθεν ὡς συμφορὰν μόνην ἠγούμην. Κἂν γοῦν καθυφείμην τὸν λόγον, εἰ μὴ τὸ ἔργον φρικτῆς ἐγκαταλήψει;ς τοῦ Θεοῦ σύμβολον ἀποφέρειται, καὶ ἅμα τοῦ παθόντος φέροντος οἶκτον διὰ τε τὸ νεαρὸν τῆς ηλικίας καὶ τὸ ἐλλογιμὸν τε καὶ ἐν πολλοῖς ἐπιτήδειον. Νεανίας τις ἦδη παραγγελλας εἰς ἄνδρας, Μελιτᾶς τοῦπέπλητον, τῷ πατριαρχεῦσαντι Γρηγορίῳ ἐν παισὶ δουλεύσας

reut intellexisset, quomodo necque absolvere rem studens, tertia et vicesima mensis ejusdem die, hora ipsa meridiana, equo conscenso in sacrum Apostolorum templum advenit, ibique multa cum episcopis locutus, ubi clare perspexit frustra tentari vias omnes eorum in consensionem adducendorum, sumptis secum iis qui Athanasium in sede repositum volebant, relicis vero illic iis quorum erant studia contraria, recta pergit ad monasterium ubi Athanasius degebat, ac eum, prout ex tempore licuit, pontificaliter ornatum, ipse pedes passu lento sub flagrantissimo vapore solis meridiani, per summam, ut tunc erat, aestatem aerem præ ardore vix spirabilem reddentis, cum assumptis una quotquot obiter occurrerent clericis et si qui e populo confluerant, in ecclesiam deduxit. Sic rursus Athanasius episcopus, velut e prestigiatrice quadam machina prævisionis circa futurum terræ motum ab eo, ut putabatur, habitæ, projectus in medium ostenditur, homo qui sponte declarasset se non posse sacrorum principatum resumere. Atque ille quidem aliquando assecutus id cuius gratia tot illa quotidie callida inventa subtexerat, etiam ulterius usque in finem quæ sibi rebatur opportuna, utcuque facultatem ipsius excederent, astatis affectare artificis, omni studio adhibito, non desistebat; episcoporum vero dimidium, cum quibus et quidam monachorum eo in ordine præstantium erant et clerici nonnulli, certo constituerunt ab ejus communionem se abscindere. Postera porro inde die patriarcha Joannes elanculum adornata profectione, ne quid intercederet quominus, uti decreverat, insalutato imperatore urbe posset exire, una cum suis hinc discedens viam Sozopolim versus institit. Huic exhinc solenne fuit quotidie palam conqueri se per vim

Ecclesia ejectum, se hoc et hoc, sigillatim exsequendo plurima, injuste perpeti; causamque omnium calamitatum quæ mundum inundarent absentia; sue imputare; præterea clericis exprobrare, tanquam culpa illorum accideret, si quid sinistri evenerat. Idem etiam confidens emendari posse, Deo precibus placando, quæ male hactenus successerant, quasi ea in negligentia; ac luxus penam permissa divinitus fuissent, instabat celebrandis communiter litanis. Conatus quoque est quædam corrigere in formam, ut ipsi videbatur, religioni accommodatiorem, quæ prius more ex longo inuito procedere siverat.

8. De Melita.

Verum de his hactenus. Deinceps editurus famæ sum narrationem dictu horribilem, terribilem auditu; quam omissurus equidem fueram ut casum personæ singularis, nec ex se habentem cur historiis publicis accenseri jure posse videatur, nisi an'advertissem præter calamitatem privatam exemplum in ea reperiri publice utile. Hujus quippe commemoratione, præterquam salubris incutietur horror incomprehensibilium Dei judiciorum, etiam proprium nostræ naturæ officium exercebitur miserationis multis nominibus ei de quo loquor homini debita; utique in quo et flus ætatis et præstantes multæ dotes dexteritasque agendi non paucis probata experimentis communem humanitatem ad compatiendum infelicitati ejus stimulant. Juvenis erat in virilem nunc maturescere primum ætatem incipiens, nomine Melitas, puer olim educatus in familiari ministerio Gregorii Cyprii patriarchæ, instructusque iis illic disciplinis, quæ et domum decerent illam et ætatem ornarent. Hinc inter Ecclesie diaconos ordinatus, una cum aliis ejus ordinis lectissimis utilitatibus Ecclesie s'iciebat

καὶ παθευθεὶς τὰ εἰκότα, ἐν διακόνῳ [P. 268] τῆς Ἐκκλησίας ταχθεὶς μετὰ τῶν λοιπῶν ἐλλογίμων ταῖς χρεαῖς διεκονεῖτο τῆς Ἐκκλησίας μεθ' ὅτι πλείστης τῆς ἐπιτηδεύσεως. Οὗτος τὰ μὲν ἄλλα μέτριος ἦν, καὶ παρθενίαν ἤσκει, καὶ εὐλαβείας μετεποιεῖτο, καὶ γλώσσα πολλοῖς ἦν ἐπὶ δικαστηρίοις συνοδικοῖς, καὶ βασιλεὶ γνώριμος καὶ κλήρω περιβλεπτός, καὶ τοῖς εἰδόσι ψῆφον φέρων περὶ ἑαυτοῦ ἐκ πολλῶν ὡς προκάψειεν· ἐνδὲ δ' ἤττατο φιλοτιμίας, δι' ἣν καὶ παρ' ἰσχυρῶν ἐπιτρέχων τοῖς μὴ καθ' αὐτὸν ἔτι πράγμασι συλλέγων ἐξήντελει. Καὶ ἦν ἐκεῖνος τὸ μὲν συλλέγειν λίαν ἐπίρμιμον, τὸ δ' ἐξαντλεῖν ἱκανὸν ἀποκρῦπτειν καὶ τὸ τῆς συλλογῆς ἀσχιστον οὐ μᾶλλον κτανουμένῳ διὰ τὸν τρόπον τοῦ πορισμοῦ ὅσον ἐπαινουμένῳ διὰ τὸ τῆς προαιρέσεως εὐμετάδουτον. Τοῦτο πολὺ προβαῖνον ἐξῆρε τὴν γνώμην εἰς ἀλόκοτον ἔπαρσιν, καὶ οἰκίαις ἤθελεν ἐλλαμπρύνεσθαι καὶ ναῖν κατ' ἰδίαν χρῆσθαι καὶ λειτουργοῦς ἔχειν καὶ φιλοτιμότερον ἐνεορτάζειν ταῖς περιφανέσι τῶν πανηγύρεων. Τούτοις δ' ἶδει πάντως καὶ ἀναλόγων

ardulitate ac dexteritate quam maxima. Hic in cæteris quoque vitæ partibus moderatus, præterquam abstinens conjugio virginitatem profitebatur, etiam non parva edebat specimina multæ in res sacras venerationis et in religionem zeli; et qua valebat dicendi vi, multorum causas defendebat in iudiciis synodicalis, imperatori quoque notus, in clero conspicuus; denique a cunctis qui eum norant, ipsa specie ac approbatione sui facile votorum saltem tacitorum suffragium eblandiens provectionis ad superiores gradus, quibus abunde dignus putaretur. Tot eminens virtutibus uni succumbebat vitio ambitionis, qua ultra quam res familiaris ferret excurrens in splendorem **386** haud suæ alibi fortunæ adaptatum, læva colligebat quæ dextra effunderet; in quo cum usurparet clam corradendi licentiam valde vituperabilem, tamen adeo plausibilem frequentabat erogationem sic male partorum, ut invidiam avaræ rapacitatis popularis favor liberali largitione vulgo quæsitus absconderet, nemine vel accipientium beneficia vel accipere alios gaudentium tantum animadvertente unde quove pacto congererentur quæ dabantur, quantum quod prompte benigneque donarentur impense laudabat. Hoc ille vitæ tenore, successu longo mirabiliter in famam proficiens, ea intumuit arrogantia, quæ jam sese non caperet, sed oblita suæ sortis et ædes ubi diversaretur habere proprias in primis spendidas vellet, et templo privatim uti sibi uni addicto, et ministros illic habere ad nutum obsequentes; ac cum hic sumptu apparatusque ambitioso festa celebraret, illustriores annuarum solemnium panegyres æmulans. Ad hæc magnis omnino erat opus proventibus; quos cum ipsi familiares angustiae negarent, ac neque nundinationes illæ secretæ illaudatæque clam suffurandi artes tantum possent reficere quantum humanes isti sumptus absumebant, hærebat nebulo

ἐξόδων, ταῖς δ' αὖθις ἐχρῶν πορισμῶν ἀλλοθεν. Οἱ δ' οὐκ ἦσαν· εἰ δ' ἦσαν, ἀλλ' οὐκ ὑπάρκουν ἐν ταῖς χρεαῖς. Γίνεται γοῦν ἀγύρτης φιλότιμος καὶ ποριστῆς ἀνελεύθερος. Καὶ τῷ πρὸς πολλοὺς οἰκείως ἔχειν καὶ φιλικῶς ἐξ ὧν ἔπραττε, σφίσι ἐπιφύομενος ἐπιχρᾶτο ὡς αὐτίκ' ἀφέξουσι τὰ διδόμενα. Καὶ ὁ μὲν ἐν ἐλπισμοῖς ἦν ματαίος ἐκ τινῶν οἰημάτων χειρῶν ὡς εὐπορήσων πρὸς τὴν ἀπόστιν, τοῖς δ' ἐν ἀνέσει αἱ ἐπ' αὐτῷ φροντίδες ἠώρητο. Ὅπερ γοῦν ἰδεῖν ἔστιν ἐπὶ ποταμῶν, κατ' ὄλιγον μὲν τῶν ῥυάκων ἐπεσρεόντων ἀδῆλως, εἰς ἕν δὲ συναγομένων καὶ τὸν πλῆθυσμόν παρεχόντων τῷ ῥέματι, καὶ τέλος ἐπισχεθέντων ἐκ λειψυδρίας ξηρῆς ὁ τῶς μετεωρούμενος καταφαίνεται, οὕτως ἐκεῖνος τῶν πολλῶν συνελθόντων τῶν μειωμάτων, ὃ δὴ λέγεται, καλὴν ὕφαινεταί φάρος· ἐντάριον. Καὶ τῶν θανεῖων τῶς ἐπισρεόντων προνοία μεγίστη καὶ τοῦ λανθάνειν, πρὸς καιρὸν ἐντροφῶν ἐμετωρίζετο· ἐκλειοπύτων δ' ἐκεῖνων ἐκπυστον ἦδη τὸ κατ' ἐκεῖνον γεγονός· τὸ δράμα, οὐχ ὅπως ἐτέρων ὑπάρει, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀρ-

videlicet. Nec tamen sensu domestici defectus descendere de partæ semel existimationis loco sustinens, obstinate cum maxime perseverabat, utroque in exercitio furacitatis occultæ ac liberalitatis speciose ostentatæ simul agyrtes ambitiosus et quæsitior illiberalis. Sed et quæcum ei magnam apud pecunosios plurimos iste famis insoliti splendoris gratiam parasset, ea uti non parcebat poscendis inde nummis mutuo, quos brevi scilicet se redditurum promittebat. In quo non erat mirum adeo fidem invenire illum apud præoccupatos magna opinione copiarum ejus, quam posse persuadere ipsum sibi alicunde mox præsto adfuturos aureos montes, unde tot nomina dissolveret. Dum spebus ille hiæce vanissimis, creditores autem non minus inani fiducia responsuræ ad diem solutionis varie lactati securitati supinæ indormiunt, ecce interim quotidie defluunt haud cessantibus jacturis solitarum expensarum istæ ipsæ precario corrogatæ opes; atque ut rapido e montibus confluxu torrentium stagnantes interdum campi, imbre mox inhibito ac cælo serenato **387** dilapsaque viis variis humore superfluo, priorem brevi squalorem referant, cito pulverulenti ex non multo ante undantibus, ita iste ardelio ubi se paulum quasi suis copiis innatando jactaverat, arefacto repente gurgite siccus in sabulo hærebat, ex multis illis, quæ perplexe immiscens dudum implicuerat filis, deprehensus ad extremum nihil sibi aliud nisi, quod aiunt, funebrem sindonem aut mortuale feretri operculum texuisse. Post Idus sine solutione lapsas, diffusa nequidquam die, vellit aurem unus et alter creditorum. Deprehensus debitoris inopia cæteri admoniti trepide accurrunt, certatim prensant. Tanto jam clarius intelligitur, non modo unde solvat, sed nec unde vivat, divitiarum ostentatori suppetere. Admiratio primum magna expectationibus de illo inanissimis dudum hiantium,

χαίρα προσπαρητείο, καὶ ὁ τῶς ἐν ἐλιτισμοῖς ὦν τοῖς Α
 μεγίστοις, παρὰ πολλῶν ἐξαιτουόμενος καθυβρίζετο.
 Καὶ τὸ πρῶγμα ὄντις τις ἐδόκει σφίσι τὸ κατ' ἐκαί-
 νων, καὶ τῆς ἀπατηλῆς μετέμελεν ὑπολήψεως. Ἐν-
 τεύθεν καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ συνείρειν; Καθελκόμενος
 ἀπεσθόρασκεν, [P. 269] ἀπαιτούμενος ἠνιάτο, ὁμο-
 λογεῖν τὴν ἀπορίαν ἤδετο, ἠναξιοπάθει παραδειγμα-
 τίζόμενος, ἀπολλύων τὴν δόξαν οὐκ εἶχε φέρειν, καὶ
 τέλος ὑπὸ μεστίταις δεόμενος; πατριάρχου ἐφ' ὅπερ
 δουλεύει πάλιν, καὶ μὴ τυγχάνων τῶν κατ' αἴτησιν,
 διὰ ταῦτα διαπορεῖ τε τελῶς ἐξ ἀθυμίας, καὶ
 μετρηθῆναι ἐκείνῳ δαιμόνιον τι ἐπιπερὶξ, καὶ τρια-
 κοστῶν Ἄνθεστηριῶνος μηνὸς ἐπ' οἰκίας ἀφάμενος
 βράχον διαπεφώνηκε. Τὰ μὲν οὖν κατ' ἐκείνον τοιαῦ-
 τα, ἤμιν δὲ καὶ τὰ λοιπὰ προσθετόν, ἀναλαβοῦσι
 μικρὸν ἔνωθεν.

θ. *Περὶ τῆς τῶν ὄλων διαφθορᾶς καὶ ἐπαναστά-
 σως.*

Ἐκέρβει μὲν τὰ κατ' ἀνατολὰς ἔσαι καὶ ἐπὶ τὸ
 χειρὸν προέκοπτεν, ὥστε καὶ ὀσημέραι ἀγγελίας
 ἐπ' ἀγγελίας; χειρίστας ἐπὶ δειναῖς ἀφικνεῖσθαι πρὸς

tum rumor et fabula per vulgus partim irridentium
 corniculam nudatam alienis plūmis, partim pro
 somnio rem habentium, interimque indignantium
 sibi nimis credulis tam improbe illusum. At quos
 damnū arebat et sera pungebat poenitentia per-
 citæ infausta feneratione pecuniæ, conviciis sci-
 licet miserum inutilibus proscindebant. Sed quæ
 multa fieri solent in hoc genere, cum sibi queat
 quisque subijcere, quid verbose opus est exsequi?
 Tractus elabelatur, repetitus mœrebat, fateri ege-
 statem erubescibat, indigna se pati traductus que-
 rebatur, infamiam utpote gloriosus intolerantius
 ferebat. Tandem frustra tentato per interventores
 patriarcha, ut se in famulorum numerum digna-
 retur admittere, percussus ea ultima repulsa, et
 inexorabili undecunque exclusionē ab omni jam
 humano effugio in extremam desperationem con-
 sternatus, haud par resistendo fuit diræ impres-
 sioni insipientis in sic afflictum meridiani cuspisiam
 demonii. Ergo die tricesima mensis Julii, inserto
 in paratum domi laqueum collo, **388** suspensio
 infelix vitam absolvit. His de misero Melita bacte-
 nus dictis, nobis jam in cœptæ orbem historiæ
 redeuntibus subtexenda prius expositis conse-
 quentia supersunt; id quod resumpto paulo altius
 sermone mox facimus.

9. *Ut tractus Orientales pessumdati omnes subver-
 sique funditus fuerint.*

Pessum inter hæc ruebant, impetu dudum in
 præceps capto, tractus Orientales universi, sem-
 perque ex malo in pejus damna publica cresce-
 bant, ita ut quotidie ad imperatorem advolarent
 alii super alios tristium indices casuum nuntii,
 quorum nunquam non posteriores graviora quam
 priores atrocioraque referēbant. Quauquam et
 adeo se admovebant nobis urbem Augustam inco-
 entibus dira belli mala, ut se cominus ingere-
 rent spectantibus, ne famæ longinqua memōrantis

βασιλέα. Τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμῶν ταῦτα καὶ ὀφθαλ-
 μοῖς; ἐρωῶμεν, καὶ τῶν ἐωρικῶτων ἢ μᾶλλον δὴ τῶν
 παθόντων, ἦν τις καὶ λαθῶν διέφυγε τὸ δεινόν, ἐκτρα-
 γηδούντων τὰ πάθη ἠκούομεν, καὶ ἦν μέσον ἐχθρῶν
 καὶ ἡμῶν ὁ πορθμὸς οὗτος διέχων καὶ μόνος, ἀνέδη
 ἐπεμβαίνοντων καὶ χώρας ἀπάτας καὶ ναοὺς καὶ
 μονὰς καλλίστας καὶ τινα τῶν φρουρίων κακῶ;
 ποιούντων [P. 270] καὶ πυρπολούντων τὰ κάλλιστα,
 καθημερινοῖς τε φόνοις τρυφόντων καὶ ἀπαγωγῶν,
 πολὺ τὸ δεινὸν ἐχούσας καὶ ὅλον οὐκ ἤκουσται πό-
 ποις. Τὰ δ' ἄνωτέρα Βιθυνίας τε καὶ Μυσίας, Φρυγίας
 τε καὶ Λυδίας; καὶ τῆς ὀμουμένης Ἀσίας, πλὴν γε
 τῶν πολισιμάτων καὶ μόνων, εἰς τέλος διαπεπράχθη.
 Ἀμούριοι ταῦτα καὶ Ἀτμάδες Ἀτίναι τε καὶ Ἀλι-
 σύραι καὶ Μανταχίαι καὶ Σλαμπαζίδες καὶ Ἀλαίδες
 καὶ Ἀμνηρμάναι καὶ Λαμίται Σφονδύλαι τε καὶ
 Παγδῖναι καὶ πᾶν ἄλλο χεῖριστον καὶ ἐπιρρήτον
 ὄνομα. Οἱ δὲ καὶ προαχθίντες ταῖς τόλμαις ἐκ τινος
 ἀλλοκότου καὶ Πανικῶ φρονήματος δίχην πυρὸς
 ἀγρίου ἐπελάθοντο πάντων καὶ κατενέμοντο, αὐτῇ
 δὴ θαλάσῃ καὶ μόνῃ τοῦ μὴ πρόσω καὶ αὐθις προ-

mæsto solum aures præconio pulsarentur. Sed et
 per has acerbæ miserationis aculeos passim infi-
 gebant nostris animis auditæ coram voces, non
 testium alienæ cladis cursim e longinquo profecto-
 rum, at planctus ejulatusque ipsorum dirissima
 passorum, si quis horum minus infelix saluum
 saltem os et loqui adhuc valens e patriæ ruinis,
 latebrarum ac fugæ furtivæ beneficio, ad nos per-
 ferre potuisset. Medium enim inter nos et hostes
 unam restabat fretum, quo Byzantium ab adversa
 continente dirimitur: caput, inquam, imperii
 unici angustis Bospori distabat a ditione hostium.
 At quam ferorum quamque truculentorum hostium!
 qui nihil non aggredierentur, nihil non frangerent;
 qui per omnes agros et villas sine respectu
 ac discrimine sacri aut profani sanguinaria et
 fanatica immanitate bacchantur, templis sar-
 ciatissimis, monasteriis magnifice structis deforma-
 dis. Nec arces ipsos præsidia prohibebant, quo-
 minus ipsis munitionibus vi perruptis pulcherrima
 his inclusa vel circumscita ædificia vel prædia vi-
 sendæ amœnitatis ferro flammaque consumerent.
 Qui dies totos cædibus patrandis ludibundi ac
 gratulantes impenderent; qui non minori crude-
 litate raptarent infelicissimos greges, miserorum
 quam si occiderentur, captivorum omnis sexus,
 ordinis, ætatis, calamitate omnium quæ fando un-
 quam auditæ sunt maxima. Per hunc modum
 superiores illæ regiones Bithyniæ Mysiæque, Phry-
 giæ quoque ac Lydiæ et illius decantatæ Asiæ.
 præter urbes munitiones ac majores solas, exter-
 minio in futurum **389** omne tempus irreparabili
 desolatæ sunt. Auctores horum Amurii et Atina-
 nes, Atinæ, Alisyriæ, Mantachix, Salampaxides et
 Alaides et Ameramanæ et Lamisæ, Sphondilæ præ-
 terea et Paglinæ, cæteraque Stygia colluvies exse-
 crabilium erant nominum. Hi ductores furialium
 turnarum, diriori etiam quam vulgo vel barba-

βαίνειν εἰργόμενοι. Βασιλεῖ δὲ οὐδὲ διωρίαν βουλῆς παρῆγον ἀγγελλόμενα τὰ δεινά. Καὶ τὸ μὲν γὰρ ἀνθίστασθαι καὶ ἀντιπράγειν ἐκαίνοις στρατεύματα ἀπορον ἦν. Αἱ μὲν γὰρ Ῥωμαϊκαὶ δυνάμεις οὐχ ὅπως ἐξησθένουν, ἀλλὰ καὶ προνοίας ἀπολωλέκότες, ἀνατολὴν φεύγοντες ἐπὶ δύσεως ὠρμών, περιποιούμενοι ἑαυτοῖς μόνον τὸ ζῆν· ἐτέρους δ' ἐγκαθιστῆν ἐπὶ ῥητοῖς γέρατιν ἀμήχανον ἦν. Θεραπείην δ' αὐθις ὁμολογίαις τὸ Περσικὸν αὐτὸ τὸ πρέπον ἐδίδου, καὶ ἄλλως ἀπορον ἦν τόσων ὄντων καὶ διαφόρων τὰς γνώμας, καὶ γ' ἐπὶ τοσοῦτον ἡγεμόνων ἐγνωσμένων τοῖς ἄλλοις ἐφ' ὅσον σκυλεύειν τε καὶ κερδαίνειν τοῖς ὑποταγμαμένοις ἐξῆν, ἦν δὲ που καὶ καθυφοίτο ὁ ἄγων ἢ δῶροις ἢ χάρισι, ζητούντων ἕτερον τὸν αὐτοῦς ἄζοντα ἐπὶ σκυλευμοῖς τε καὶ κέρδεσι. Καὶ διὰ ταῦτα ἐν τῶν ἀναγκαίων ἐδοξε τῷ καιρῷ καὶ τοῖς ἐφεστῶσι πράγμασι, τὸ περιλειφθὲν τῶς, ὅσον ἐν προνοίαις ἐτάττετο μοναῖς τε καὶ ἐκ-

κλησίαις καὶ τοῖς βασιλεῖ παρασπίζουσιν, ἀρκούντων τῶν δεσποτῶν, τάττειν εἰς στρατιωτικὴν, πῆν καὶ μονοκελικὴν, ζύμπαντας, ὡς ἐντεῦθεν αὐτοῖς ἐκείνοις ὑπὲρ τῶν ἰδίων προσμένοντας μάχεσθαι. Ἐπιβλετο τοιγαροῦν καὶ παρὰ πατριάρχου θαλλῶς ἐνοίας, ἀναυδῆτως τῷ ἀνακτι, ὅθεν καὶ τὴ θάρρειν εἶχε τῶν ἀγαθῶν ἐκ τῆς περὶ αὐτόν οἱ μεγίστης πληροφορίας. Τὰ δ' ἦσαν ἐν μόναις βουλαῖς· οὐπω γὰρ ἐπίστατος οἷς ἦν ἐπιτεταγμένον ταῦτα πράττειν, καὶ τὸ Περσικὸν πολλαχόθεν ἐπιεσβαλόντες τοὺς μὲν ἔργον καθιστάει μαχαίρας, ἔσοι δὲ γε καὶ ἔρχουσαν ἐκρυγεῖν, τῷ τῆς Κυζίκου ἐπιτεταγισμῷ ἄρτι τότε συστάειν πρὸς τοῦ ἐν αὐτῇ προέδρου Νίφωνος, ἀνδρὸς ὁραστῆρου καὶ γνώσεως ἐπιδόλου καὶ οὐ μᾶλλον πνευματικοῖς ἢ κοσμικοῖς τρίβωνος [P. 271] πράγματι, φέροντες ἑαυτοῦς καὶ γυναῖκας καὶ τέκνα καὶ ζῶα καὶ ὑπαρξιν ἐγκατέκλεισαν.

rum pectus capit planeque ex Oreo afflata instineti audacia et ferocia, ritu vento impulsu vehementis incendii, cuncta corripiebant consumebantque obvia, mari solo ne ultra tenderent retenti. Horum ausa et acta nec momento cessantibus imperatorem obruentia nuntiis ne breve quidem spatium ei ad consultandum relinquebant liberum. Atque huic quidem exeundi obviam barbaris opponendique iis Justorū exercitus nulla prorsus facultas aderat. Nam Romanæ copiarum debilitatæ tantum erant, sed fractæ ac deletæ funditus, amissis et domibus et stipendiis. Itaque ex Oriente fugientes, passim ordinibus solutis pro se quisque in Occidentem properabant, in lucro ponentes quod solum viverent, et pro misero spiritu trahendo nihil pacisci recusaturi servitutis ac dedecoris. Novos habere delectus præmii-que promissis alios allicere sub signa milites prorsus supra vires erat, cum nec apta militiæ ad manum juvenus adforet et ærarii palam exhausti concidisset fides. Restabat ut vel turpis et damnosa pax adulando inducendis ad assensum in conditiones nobis probrosas, ipsis amplas, Persis quomodocunque tentaretur. Ad id consilium præterquam imperii honor et Romani nominis existimatio hactenus tam angusta respuebat, etiam quancunque conatu capesseretur, successu plane cariturum palam erat, quoniam et tot essent tamque discrepantibus sententiis duces isti barbarorum, ut et universos pariter una conventionē posse comprehendendi supra spem esset, et si quosdam tantum demerereris, nihil ageres: milites quippe ipsorum omnes prædis inhiantes avidissime, ab eo quicumque pacem fecisset, ad alios a quibus **390** raptum latrocinatumque ducerentur, sese aggregaturi statim forent, et eadem nobis duce mutato damna illaturi. Hæc cuncta considerantibus unum duntaxat, grave illud quidem et iniquum, sed quod sola victrix legum et iurium secura

necessitas in extrema omnium reipublicæ calamitate utcunque tolerabile monstraret, sese consilium offerebat tale quoddam, ut pensiones quæ adhuc e fisco solverentur omnes omnino quibusvis, monasteriis etiam et ecclesiis, auctoramentaque adeo ipsa prætorianorum imperatorem custodientium, unico ex omnibus accepto quod monocellicum appellant, dominis nunc et possessoribus eorum ad tempus cedentibus, verterentur in stipendia conquirendorum undecunque militum, quos qui sic alerent propriis in eos pensionibus translatis, eorum sibi substitutorum manibus pugnare, licet domi inonentes, et tam necessario tempore tueri rem et publicam, et privatam quisque suam viderentur, solatio facturæ et ad damni patientiam incentivo non modico. Annuere his et probare quod ad se attineret, quantum erat de monasteriis et ecclesiis decretum, significare visus patriarcha est, misso ad Augustum oleæ ramo, nullo verbo addito. Id quod, pro ingenti quæ præoccupatus Andronicus erat Athanasii existimatione ac reverentia, mysterii loco ab eo habitum et in eam scilicet interpretationem raptum est, ut brevi securam ex huius effectu consilii prosperam pacem, non modico In sinu gaudii, consideret. Verum hæc haud ultra designati nec procedebant, absentibus adhuc illis quibus fuerat istius decreti executio mandata. Interim autem Persæ undecunque irruentes, quos quidem nostrorum assequi potuere, peremerunt gladio; alii, quibus vires ad fugam non defuere, receperunt sese intra munitiones Cyzici, quas recens validas erexerat ejus urbis præses Niphon, vir strenuus et in paucis solers, nec in spiritualibus magis quam secularibus negotiis usu magno tritus. Intra hæc ergo munimenta Romani cum se ipsos ac conjuges liberosque, tam animalia et reliquias rei familiaris, quasque subtrahere furori barbarico valerant, concluderant.

ε. Ἐπὶ τῆς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς Κύζικον, Α εἰ τι βοηθαῖν ἰατροὶ ἔχοιεν, ἀπαντᾶν ἤπειγον τὴν εἶτα εἰς Πηγὰς ἀναχωρήσας.

Διὰ ταῦτα καὶ βασιλεὺς Μιχαὴλ οὐχ οἶδ' ἑ' ὧν ἐν Περγάμῳ διάγειν, ἀπάρα; ἐκείθεν σὺνάμα καὶ ταῖς περὶ αὐτὴν δυνάμεσι Κυζίκῳ ἐπιφοιτᾷ. Ἄλλ' οἶδ' ἐκεῖ βροδῶναι δέει προσδοκωμένης τῶν Περσῶν ἐ' αὐτὸν προσβολῆς. Ὅθεν κἀκεῖθεν ἀπαναστᾶς ἐν Πηγαῖς πρᾶθαλασσιδίῳ γίνεται πόλει, ὅπη δὴ καὶ ἐ' ὑστερον λύπη καὶ ἀθυμίᾳ συσχεθεὶς διὰ τὰ συμβεῖναι νόσῳ περιπίπτει βαρεῖα. Καὶ ἐγγὺς ἦλθε τοῦ κινδυνῶσαι, κἂν ἐκινδύνευσ (τοῖς γὰρ ἰατροῖς ἀπέγνωστο), εἰ μὴ γε προπεφθᾶκει τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου προφανῆς ἔλεος. Οὐ χεῖρον δὲ καὶ τοῦτο καθ' εἰρημὸν συνάψαι. Ἐκεῖτο μὲν οὖν βασιλεὺς τὰ λοιπὰ πνέων, εἰπέ τις' ἐπελήπτο γὰρ [P. 272] καὶ ἀνικητήτως εἶχε πρὸς ὃ τι καὶ ἰατροὶ ἔγνωσαν ἐκείνου. Μηνύματα δὲ πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα ἢ μὲν χρεῖα καὶ ταχύτητα προσπαθῆται, ὃ δὲ καιρὸς ἀντεβαίνειν ἀντιβαίνουσης θαλάσσης, καὶ ὃ πλοῦς ἐπέχετο. Τέως δὲ δυσχερῶς με' ἡμέρας φθίνουσι. Καὶ τὰ πεμφθέντα ἐκείθεν γράμματα δάκρυα μᾶλλον ἦσαν ἢ γράμματα. Ἐδήλου μὲν οὖν τὴν νόσον, ὅποια καὶ ἐπὶ ποίοις σημείοις ὄσαι ἡμέραι καὶ ὅσαι νύκτες ἢ νόσος ἀκμάζει, καὶ τίσι φαρμάκοις παρ' αἰσῶν νοσηλεύεται, καὶ τέλος ὅτω; ἔχων κυρεῖ κἂν

ταχίστην, ἂν τίως καὶ ἐν ζῶσι τὸν κείμενον καταλήψαιτο. Βασιλεὺς δὲ μαθὼν τὰ πάνδεινα τῶντα περὶ τῆ τοῦ βασιλέως ἐδυσελεπίσσει αὐτίκα ζωῆ, καὶ μετέωρος ἦν ἀκούειν τὴ χαλεπώτατον. Ὅμως πέμπει μὲν αὐτίκα καὶ ἰατροῦς, πέμπει δὲ καὶ τῶν οικειῶν τὰ κράτιστα. Τὸ πλέον δὲ ἢ μᾶλλον, εἰπεῖν τάληθες, τὸ ὅλον, ἐθάβρει τῷ ἐκ Θεοῦ καὶ τῆς Πανουμνήτου ἔλκει, οἷος αὐτὸς ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις ἔφκει, ὥστε καὶ ἀρκερώτως ἐπ' αὐτῇ πεποθῆναι καὶ τὰ εὐχαριστήρια ταύτης ἐπαγγέλλειν ψάλλεσθαι, κἂν αὐτῇ ἐπιστῆτο ἢ ἀναστάσιμος. Τότε γοῦν καὶ ἐπὶ πλέον ἐποινεῖτο, καὶ τῷ ἐκ τῆς φωταγωγῶ ἔλατῳ, πέμπων καὶ μοναχὸν ἐκ τῆς μονῆς, φιλοτίμως ἔδωρετο τὴν κείμενον. Ἦν δὲ ἄρα ὁ μοναχὸς ἀποθᾶς τῆς νεὸς ἀνάτηψις τῷ καιμένῳ, καὶ περὶ αὐτοῦ μήπω φανέντο; ὁ ἦδη νεκρὸς ἐπονθάνετο ἐξ ὀνείρων αὐτίκα χρηστῶν, καθ' οὗς εὐσταλῆς τις γυνὴ ἦγον τοῦ πονούντος μέρους ἀποτιπᾶν ἔφκει, « Ἴδετε, λέγων, εἰ μοναχὸς ἐπ' αἰγιαλοῦ ἀποθᾶς ἴσταται φέρων καὶ δῶρα τῆς Θεομήτορος; » Οἱ δ' ἐπιστάντες εὐθέως τὸ ἀκούόμενον καθειώρων, καὶ ἡ ἐπιδημία τοῦ μοναχοῦ σὺν ἀγίῳ ἔλατῳ ἐπανάκλησις ἦν τῇ νοσοῦντι, ἐν ὅτι πλείστη τῷ θειατῶν γενομένη μετὰ θαύματος.

10. *De imperatoris Michaelis primum Cysicum, inde Pegas recessu.*

391 Propter hæc ipse quoque imperator Michael non valens amplius subsistere Pergami, inde movens cum iis quas circa se habebat copiis, Cysicum se confert. Sed nec ibi moratus est, metu expectati etiam illic insultus in se Persarum. Igitur et hinc vasis conclamatis in Pegas mari adsitum transit oppidulum: ubi deinde dolore ac mœstitia ob ea quæ acciderant in morbum iudicet gravem, ex quo parum absuit quin de vita periclitaretur. Quin et periclitatus revera est, quippe desperatus a medicis, nisi præoccupasset subvenire in tempore Virgiiis Deiparæ manifesta misericordia. Nec alienum, puto, fuerit et hoc quemadmodum sit gestum huic historiæ inserere. Jacobat igitur imperator extrema spirans, diceret aliquis: correptus enim deliquio, eorum quæ multa satagebant circum medici nihil plane sentiebat. Festinabant videlicet famuli hæc, prout res poscebat, quamprimum indicare patri Augusto. Sed frustra conantibus mare obstabat, tempestate tunc adversa navigantibus in urbem. Ea causa dies aliquot relenti, ægre tandem elucotati obstacula appellunt, litteras ferentes quæ lacrymæ potius erant quam litteræ. Narrabant de morbo, qualis esset; quot jam cum eo diebus, quot noctibus æger luctaretur; quibus incrementis, quo intervallo auctus languor fuisset; quibus hæctenus languens remediis curatus. Super hæc percontabantur quid statueret; ac si quid opis medici urbani quod ægro afferrent habere viderentur, cito illos ut iuberet occurrere, orabant: periculum enim, si cunctarentur, fore ne

quem venirent sanaturi, reperirent mortuum. Hæc tristissima imperator audiens pene confestim desperavit de salute filii, et in horas expectabat 392 mœstissimum de ejus obitu nuntium. Ac medicos quidem statim misit, cumque his præcipuos quoque domesticorum, maximam ipse interim fiduciæ partem, aut totam, ut loquar verius, fiduciam in Dei ac laudatissimæ Deiparæ miseratione collocans (ita ille factus, sic erat in similibus solitus agere), adeo quidem ut spe certa præcipiendū voti successum, jam nunc sacrum in gratiarum actionem pro beneficio a Dei Matre accepto, etsi diei ritum, (quæ Dominica erat Resurrectionis memoriæ dicata) aliud posceret, celebrari voluerit. Diu igitur et plurimum divam veneratus, oleum e lampade quæ sacro alluxerat, per fidem e monasterio monachum misit; reque mox ipsa apparuit magnificum omnino mirificumque munus languenti donatum. Simul enim illud portans monachus descendit navem, ægro fieri melius contigit. Priusquam autem ille appulsus se in conspectum daret, languens hominum opinione tantum non mortuus felici recreatus somnio est, per quod ipsi videbatur splendide ornata quædam mulier ex parte corporis laborante clavum evellere. Post quod expectatus Michael, Videte, inquit intuens astantes, ecquid monachus modo expositus in littus hic adsit ferens dona Dei Matris. Illi dum parere jussis satagunt, confestim quod audierant viderunt: comparentis quippe in puncto monachi, cum sancto oleo, adventus plena statim ægrotanti emersio ex morbo fuit, Deo rem haud dubie ascribentibus cunctis qui cernebant, et pro facto humana vi majori mirantibus.

ια'. *Περὶ τῶν γενομένων σεισμῶν ἐν τῷ δια' Ῥόδου κλίματι.*

[P. 273] Ὀλίγον δὲ πρὶν ἢ ταῦτα γενέσθαι, Ποσειδωνὸς μηνὸς ὀγδόη, σεισμὸς ἐνοσκήπει, κατὰ μὲν τὰ ἐνταῦθα μέρη ἄγνωστος τοῖς πολλοῖς, ὥστε μηδὲ σημεῖναι τὸν κλόνον, κατὰ δὲ τὸ δια' Ῥόδου κλίμα καὶ πρὸς λαμπρὸς καὶ τῶν πρόποτε μνημονευμένων ὁ χαλεπώτατος. Ὅθεν καὶ Ῥόδος μὲν αὐτῆ πᾶσα ἐς τὸ παντελὲς ἀνατέτραπται, ἤκουστο δὲ γε καὶ περὶ Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν ἐξ Ἰσου ταύτη τὰ πάνδοινα. Κορώνη δὲ καὶ Μεθώνη καὶ τὰ πολλὰ τῆς Πελοποννήσου, οὐκ ἐλάχιστον δὲ μέρος καὶ Κρήτης, σεισμοῦ γεγενῆσθαι παρανάλωμα.

ιβ'. *Περὶ τῶν ἐκ προσκλήσεως ἐλθόντων Λατίνων, καὶ ὁποῦ ἐδρασαν.*

Κατὰ τὸν ἐπὶ τούτῳ Γαμηλιῶνα τῆς δευτέρας ἐπινημέσεως εἶδεν ἡ Κωνσταντίνου καὶ τὸν Λατίνον Ῥοντζέριον, ὡς μὴ ὠφελεν, ἅμα ναυσὶν ἰδίαις ἐπτά καὶ συμμαχικῶ στήλη ἐκ Κατελάνων καὶ Ἀμογαθάρων πλείστω, εἰς χιλιούστας ὀκτώ ποσομένῳ, προλαθόντος ἐκείνου καὶ τοῦ Φαρέντα Τζιμῆ καὶ

Α συμποσούντο; τὸ στράτευμα. Ἄλλ' ὁ μὲν Τζιμῆς ἐγένετο ἦν, καὶ οὗς ἦγεν ἰδίους εἶχε, καὶ ἀκλιτὶ παραγένετο, συμμαχίῳ ἐπὶ τοὺς Πέρσας, εἰ βούλητο βασιλεὺς, πλὴν ἐπὶ ῥητῶ τῷ μισθῷ· ὁ δὲ γε Ῥοντζέριος ἐκ προσκλήσεως ἀνεισιν, ἀνὴρ νέος τὴν ηλικίαν, γοργωπὸς, ταχὺς εἰς ὁ βέβησι, καὶ τὰς πράξεις θερμὸς. Περὶ οὗ βραχεία βούλομαι προσηπεῖν ὡς πίπυσμαι· εἰ δὲ γε τῆς ἀληθείας ὁ λόγος ἐκκλίνει, οὐχ ὁ γράφων, ἀλλ' ἡ φήμη τὴν μέμνη φέρει. Οὗτος τῆ κατὰ Συρίαν Πτολεμαῖδι, ὅτ' ἐν τοῖς οὐκ ἦν καὶ τὸ περιπυστον ἐν πόλεσιν εἶχε, τῷ Τέρπι κατὰ φρερίους ἐνέσκητο. Ὡς δ' ἐκαίη παρ' Αἰθίοπων ἤλασται, ὡς ἐν τοῖς ἀνωθι λόγοις ἐλέγχετο, καὶ τάκεν κατέστραπτο, χρήματα νοσηφάμενος, καὶ μακρὰς [P. 274] συσκευασάμενος νῆς; ἐπέιχεν Ἀγαρηνοῖς, καὶ περατῆς βιαϊότατος πλοῦς τ' ἔχων αἰρετιστάς νεωτέρων πραγμάτων ἐνείχετο. Πλούτῳ δὲ καὶ τρυφῇ σὺν τοῖς ἀμψ' οὐκ ὑπερηφανῶν ἐκ τῶν σκυλευμάτων τῶν κατὰ θάλασσαν τάξιν ἐκαίη τῶν φρερίων καὶ σχῆμα χάρειν ἐξ, καὶ ἐπὶ ναυσι κραταιωθείς πλείοσι τῷ ἐν τῷ

11. *De terræ motibus qui contigerunt in climate Rhodio.*

Paulo autem prius quam hæc fierent, Augusti videlicet die octava, terræ motus exstitit, in his quidem partibus sua exilitate plerisque non animadversus, eo quod nullo admodum indice sui proderetur strepitu: circa vero clima Rhodium et ultra per sane clarus fuit, idemque **393** omnium quos vivi meminissent dirissimus. Unde et Rhodus quidem ipsa tota plane subversa est. Audita quoque de Alexandria et locis parvis cum ea situs gravissima per illum iis importata mala sunt. Corone vero et Methone ac Peloponnesi pleraque, et non modica pars Cretæ, eodem hoc obiter concussa terræ motu haud sine damnis fuere maximis.

12. *De Latinis qui vocati advenerunt, et qualia egerint.*

Insecuto mox Septembri secundæ indictionis vidit (quod utinam non fuisset), vidit, inquam, Constantinopolis Latinum Rontzerium (1), appulsum cum propriis navibus septem et sociali classe copiosa plena militia e Catelanis et Amogabaris, octo millium numerum explente. Præcesserat hunc **D** Pharendas Tzimes, cujus copiæ ejus quem dixi numeri pars erant. Cæterum hic Tzimes nobilis erat, et quos ducebat e sibi subditis armaverat; veneratque non vocatus, auxilio Romanis contra Persas futurus, si vellet imperator, id tamen certa pacta mercede. Rontzerius vero nominatim evocatus aderat. Vir erat in ætatis flore, terribilis aspectu, velox quocunque vergeret, ac in agendo ardens. De quo pauca præfari, prout audivi, vole; quæ si abhorrere a vero reperiantur, non scriptor, sed, qua est usus auctore, fama culpetur. Is apud Ptolemaidem Syriæ, dum illa urbs stare et late

inclita celebraretur, inter Frerios sodales Tempii militarem religionem professus fuerat. Postquam autem ab Æthiopicis Ptolemais capta est, ut superius diximus, et deleta illic potentia Christianorum, pecuniis clam e suo ibi cœnobio subtractis, longas **394** cum parasset naves, his infestans Agarenos pirata late formidatissimus evasit; multosque interim sponte addictos suæ qualicunque firmandæ potentiæ ac certæ ad extremum fidei adessee sibi assecas sentiens, novis inhiabat rebus, opes et dominium stabile uspiam quærens, idque jure an injuria pararetur, haud sane sollicitus. Interim autem divitiis et luxu cum comitibus superbiens, abundantibus ad hoc ex præda latrocinii maritimi copiis, ordinem illum Freriorum et habitum valere jubet; pluribusque jam navibus iam magnam potentiam firmatus, Theudericum nepotem Manfredi Siciliam obtinenti, et quasi hæreditaria illiusque propria generis contumacia adversus Ecclesiam rebelli, proptereaque bellum acre pugnis commissum crebris contra Carolum habenti, se adjunxit socium, ac certi pactione stipendii, cum quibus præerat copiis auxiliarem ei diu navalibus præliis navavit operam. Postquam autem id bellum cessavit et nuptialibus conventionibus, qui eatenus invicem infesti bellaverant, pacem fecerunt (nam Ecaterinam connubio sibi junxit regis fratrem quem et papa declarans imperatorem sine tentata commovit illi spem Constantinopoleos recuperandam, ex jure quod scilicet traheret a sponsa nepte Baldwinii), per hæc pacta cum etiam conciliatus Ecclesiæ Theudericus fuisset, misit ad eum papa qui dedi sibi ab illo Rontzerium poscerent, a quo is nimirum repetere pœnas vellet conculcati religiosi habitus et sacræ professionis impie spretæ. At

(1) Imo Rodzerium.

Μαρτὸν ἀνάκαθεν Θεοδερύχῳ Σικελίαν κατέχοντι, Ἀναίον καὶ πλέως Ἀρείκου φρονήματος, πολλῶν δὲ κατὰ τινα γονικὴν ἀποστασίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀποστατοῦντι καὶ διὰ τοῦτο εἰς πολέμους καὶ μάχας πρὸς τὴν Κάρουλον καταστάντι, πρόσεισι ῥόγαις τακταῖς βοηθήσαν σὺν οικείῳ λαῷ. Καὶ ἐπὶ χρόνῳ κατὰ γε συμμαχίαν συνῶν Θεοδερύχῳ μετὰ τῶν οικείων προσεβήθη. Ἐπει δ' ὁ πόλεμος παῦλαν ἔσχε καὶ σπονδαί; ἐπιγαμίαι; οἱ τῶς πολεμοῦντες εἰρήνευον (τὴν γὰρ Αἰκατερίναν ὁ τοῦ ῥηγῆς ἀδελφὸς εἰς γάμον λαμβάνει, ὃν καὶ εἰς βασιλέα στέφας ὁ πάππας, καὶ δὶχα τέρας, εἴτ' οὖν γῆς, ἐπικηρύξας κράτος, περὶ τῆς πόλεως ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας ἀνήρτα ἐκ τὴν νόμφην οὔσαν τοῦ Βαλδουίνου ἐγγόνῃ), ἐπὶ τούτοις καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἰλουμένης πέμψας ὁ πάππας ζητεῖ τὸν Ῥοντζέριον. Ὁ μόντοι Θεοδερύχους ὁ πρόπον γνοῦς οὐδ' ἄλλως δίκαιον προδιδόναι τὸν ἐπὶ καιροῖς ἀνάγκαίους φανέντα χρήσιμον (ἐφήπται γὰρ αὐτόθεν οἱ καὶ τὰ δεινὰ ὡς τὸ σχῆμα καταπατήσαντι), ἰκανὴν μὲν αὐτῷ φιλοφροσύνην, τῷ πάππῳ δὲ πρὸς τὰ ζητούμενα ὑπειξίν ἡγησάμενος ἀπολύειν καὶ μὴ κατέχειν μήτε μὴν περιέπειν τὸν ἀνθρώπον, ἰκπῶν ἐπήγγελε γίνεσθαι καὶ ζητεῖν ὅπου σωθήσεται. Διὰ ταῦτα τοῖς ὄλοις ἀπορηθεὶς ἐκεῖνος πέμπει πρὸς βασιλέα καὶ ἰκετεύει δέχεσθαι ἔχειν γὰρ καὶ λαὸν ἰκανὸν συμμαχεῖν ὅπου βούλοιο βασιλεὺς. Ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις, ὡς ἔδοξε, καὶ λῆμα ἔχων γεν-

ναίον καὶ πλέως Ἀρείκου φρονήματος, πολλῶν δὲ κατὰ τινα γονικὴν ἀποστασίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀποστατοῦντι καὶ διὰ τοῦτο εἰς πολέμους καὶ μάχας πρὸς τὴν Κάρουλον καταστάντι, πρόσεισι ῥόγαις τακταῖς βοηθήσαν σὺν οικείῳ λαῷ. Καὶ ἐπὶ χρόνῳ κατὰ γε συμμαχίαν συνῶν Θεοδερύχῳ μετὰ τῶν οικείων προσεβήθη. Ἐπει δ' ὁ πόλεμος παῦλαν ἔσχε καὶ σπονδαί; ἐπιγαμίαι; οἱ τῶς πολεμοῦντες εἰρήνευον (τὴν γὰρ Αἰκατερίναν ὁ τοῦ ῥηγῆς ἀδελφὸς εἰς γάμον λαμβάνει, ὃν καὶ εἰς βασιλέα στέφας ὁ πάππας, καὶ δὶχα τέρας, εἴτ' οὖν γῆς, ἐπικηρύξας κράτος, περὶ τῆς πόλεως ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας ἀνήρτα ἐκ τὴν νόμφην οὔσαν τοῦ Βαλδουίνου ἐγγόνῃ), ἐπὶ τούτοις καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἰλουμένης πέμψας ὁ πάππας ζητεῖ τὸν Ῥοντζέριον. Ὁ μόντοι Θεοδερύχους ὁ πρόπον γνοῦς οὐδ' ἄλλως δίκαιον προδιδόναι τὸν ἐπὶ καιροῖς ἀνάγκαίους φανέντα χρήσιμον (ἐφήπται γὰρ αὐτόθεν οἱ καὶ τὰ δεινὰ ὡς τὸ σχῆμα καταπατήσαντι), ἰκανὴν μὲν αὐτῷ φιλοφροσύνην, τῷ πάππῳ δὲ πρὸς τὰ ζητούμενα ὑπειξίν ἡγησάμενος ἀπολύειν καὶ μὴ κατέχειν μήτε μὴν περιέπειν τὸν ἀνθρώπον, ἰκπῶν ἐπήγγελε γίνεσθαι καὶ ζητεῖν ὅπου σωθήσεται. Διὰ ταῦτα τοῖς ὄλοις ἀπορηθεὶς ἐκεῖνος πέμπει πρὸς βασιλέα καὶ ἰκετεύει δέχεσθαι ἔχειν γὰρ καὶ λαὸν ἰκανὸν συμμαχεῖν ὅπου βούλοιο βασιλεὺς. Ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις, ὡς ἔδοξε, καὶ λῆμα ἔχων γεν-

Β γ'. *Περὶ Μιχαῆλ τοῦ δεσπότη, ὅπως ὑποπτεύσει ἐπεσχέθη.*

Παρ' ἦν αἰτίαν καὶ Μιχαῆλ ὁ δεσπότης αἰτίαι; ὑποβληθεὶς κεινδύνευεν. Ἐπει γὰρ ὁ μὲν βασιλεὺς ἤπειγε τοῦτον εἰς Νίκαιαν σύναμα τῷ ὑπ' αὐτὸν λαῷ στρατηγήσοντα, ἐκεῖνος δὲ πολλάκις γράψας μετεκαλεῖτο τὸν ἴδιον, κάκεινοι καταβράβυθουμον, διὰ ταῦτα ἔδοξε χρῆσθαι τοῖς βασιλείαι; ὡς ὑπέρταται; ἤδη ἀπολέμοι; ἐκ τῆς ἀνάγκης γεγεννημένοι; καὶ πέμψας συνῆγε, πλην οὔτε βασιλείας εἰδότος, καὶ ὄρκους ἀπατιῶν ἐκείνους ὡς περὶ ἑκατὸν ὄντας, καὶ

Theudericus nec honestum nec justum ratus hominem prodere, qui necessario suo tempore se ipsi utilem probasset, huic quidem satis se re-laturum gratiam putavit, si liberum dimitteret, quo tempore se quæri ad supplicium ipse non ignoraret, papæ quoque satisfacturum, **395** ubi ostendisset nec foveri a se illum nec apud se versari. Ergo Rontzerio denunciavit, a se abiret salutemque alibi quæreret. In his ille angustiis inops consilii melioris misit ad imperatorem qui se cum exercitu non modico paratum ad ejus auspiciis rem gerendam, ubicunque præciperet, offerrent, etiamque orarent ne supplicem aspernaretur nec ingratum nec inutilem, si admitteret, futurum. Erat revera, qualein et se ferebat ipse et passim fama celebrabat, Rontzerius generosi et vere Martii plenus animi, miræque (quod in illo eminebat) industriæ in sibi fido ac benevolo tenendo inconditissimo cui præerat genere latronum, quibus ad flagitia connivens et arte popularitatis varia obsequens, salva semper auctoritate imperii, strenuis fortibusque cœptorum quantumvis audacium executoribus plerumque utebatur, celebritatem inde adeptus maximam. Tali conventus legatione imperator, qui jam ad conducendos mercede milites summa necessitate adigente appellere animum cœpisset, pretiosam sibi quasi divinitus offerri occasionem arbitratus, cupide quod se in manum dabat arripuit; inmissisque, quo fidem promissorum faceret, aurea munuscula bulla diplomatibus, ei significavit sese ipsum conditionibus peramplis et subjectis ipsi copias auctoramentis idoneis jam nunc

in Romanæ militiæ auxiliares accipere. Venirent modo quam primum, et ipse quidem ductor sibi eximie destinatum magni ducis dignitatem cum affinitate splendida, nuptiis neptis propriæ Mariæ Asanis filiæ, iniret, milites vero ipsius ad spem certam magnorum, quibus nulla mora numerandis intercederet, stipendorum accederent, cæteraque omnis generis operæ bello fortiter navatæ haud se desideraturos præmia scirent. Hæc tam pellacia tam prolixè pollicebatur imperator, quoniam, ut diximus, nullam fiduciæ partem in Romano collocare poterat exercitu, quod qui ex eo reliqui nuper cladibus superfuerant, mari trajecto e continenti Asiæ in Occiduum omnium inopes delati, passim profugi a leco viluerant dejectis ignave animis, ut, si victum miserum vel infima servitute paciscerentur, **396** præclare secum agi crederent.

13. *De Michaelē despota, ut suspectus redditus sit comprehensus.*

Qua ex causa et Michaelē despota in defectionis meditatæ suspicionem veniens est periclitatus. Cum enim illum imperator crebris nuntiis urisset ut delectu in suis terris habito sibi præsto cum copiis adesset, dux a se Nicæam mittendus, et ipse multis litteris quoquo versus scriptis suos nequidquam vocasset ad signa subditos (quippe hi periculum talis militiæ reputantes fracti animis ignave cunctabantur obsequi), hos, de quibus dixi nuper, imperatoris milites nunc in sua ditone fugitivos explorare aggressus, postquam in eam de qua significavi humilitatem consternatos reperit,

κρυφῶδὸν λαμβάνων καὶ μέρει διδοῦς, πρὸς ἐκείνους. Ἦν δ' ὁ ὄρκος βασιλεῖ πρόπων, οἶμαι, καὶ μόνῳ εἶναι γὰρ τῶν ἐχθρῶν ἐχθροὶ καὶ τῶν φίλων φίλοι τοῦ τῶς δεσπότη τοῦ πρώτου. Ὁ δὲ προσαγγελθὲν, βασιλεὺς καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πλείστα συνθηροικῶς, συνοικουντος καὶ τῆ τοῦ Τερτερῆ θυγατρὶ, λιπαρῶς ὑπώπτει κατ' αὐτοῦ ἀπιστίας μελέτημα, καὶ τὸ γεγονός εἰς κρίσιν ἐτίθει, καὶ τὴν προσαγγελόμενον κατεδίκαζεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν μικρὸν ὕστερον καὶ ῥηθῆσεται· τότε δὲ βασιλεὺς τοιαύτας ἐδίδου τὰς πιστεῖς τῷ Ῥοντζερῖῳ. Ὁ δὲ λαβὼν τὰ γράμματα, ὡς ἂν καὶ μέγας τις δόξῃ, σὺχ' ὅπου ἀνά χειρας καὶ μόνους εἶχε τοσοῦτους καὶ ἄγειν ἠθούλετο, ἀλλὰ προσφιλοτιμούμενος καὶ ἄλλους συνῆγε, ταῖς ἀπὸ βασιλέως ἐλπίσιν ἀνακτερῶν, ὥστε μὴδ' εἶχειν αὐτὰρ κείνους ναῦς συνεκφέρειν τὸ στρατολόγημα, μηδὲ γὰρ χρήματα τόσα ὥστε καὶ προκαταρκτικὰ δίδου ἐπὶ βασιλεῖ ἐχεγγύω τὰ πλείστα παρέξοντι. Διὰ τοιαῦτα καὶ Γεννοῦταις προσσχὼν ἐπὶ πιστεῖς ἐκίχρατο [P. 276] ταῖς βασιλέως ὡσεὶ χιλιάδας εἴκοσι νομι-

occasionem non putavit prætermittendam eos sibi ad quidvis obnoxios reddendi. Ergo negotio eis dato socios ad se clam cogendi, congregatos ex illis circiter centum arcano alloquens induxit ad sibi fidem sacramento in hoc obstringendam, ut hostes hostium suorum, amici amicorum, sine ullo respectu aut discrimine, deinceps forent, se quoque ipsum vicissim protegendi eos promissis juratis obligans. Hoc etsi secreto actum a despota ubi fido ad se delatum indicio rescivit imperator, contulit eodem aliunde comperta signa plurima infidi animi ac rebellionem machinantis, quibus magnum ad verisimilitudinem colorem addebat, quod idem despota conjugem haberet filiam Terteris, ex genere utique infenso Romanæ rei. Quare antequam defectio erumperet, mature prævertendum arbitratus, dicam Michaeli cogitatæ perduellionis impingit, compulsumque obire vadimonium causa rite cognita damnavit. Sed hoc contigit paulo post et in loco referetur, nunc eo prælibatum quo indicetur et hanc mente versatam imperatori curam, quando illum a Rontzerio missi convenere, promptiorem reddidisse ipsum ad adeo prolixè admittenda liberaliterque remuneranda exteri ducis obsequia. Porro istis Augusti litteris Rontzerius acceptis, curam ingressus existimationis tuendæ tantæ quantam de ipso præcepisse præ se ferebat imperator, non eos solum quos ad munus habebat ducere ad eum milites **397** voluit, sed alios præterea evocavit promissis magnis, quorum videlicet solutionem imperatori delegaret. Convenierunt ad spem ostensam imperialis gazæ largiter mox participandæ Latini tanto numero, ut nec naves quæ illos caperent nec pecuniam Rontzerius haberet, quæ sufficeret ad singulos vel exigua, quæ vegetaret alacritatem nomina dantium, erogatiuncula saltem aspergendos. Quare impulsus ad Genuenses, illisque glorianter ostentandis imperato-

σμάτων, τὰ μὲν καὶ λαμβάνων, τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν τῶν νηῶν χρεῖαν ἐκείνων εἰς τὴν τοῦ λαοῦ διαπίπτειν προσδεχόμενος. Γαμηλιῶνος μὲν ὄν, ὡς εἴρηται, τῆ Κωνσταντίνου ἐφίστανται. Καὶ βασιλεὺς τοσοῦτον λαὸν παρ' ἐλπίδα δεξάμενος, ὅμως τῆ τῆς συμμαχίας ἐλπίδι ἀναβαρῶν τοὺς λογισμοὺς κραταιότερον ἴσθη καὶ ἀμφοτέραις ἐξήντηι σφίσι τὰ χρήματα, καὶ ὀησαυροὺς πάντας οὐς ἀνεπίμπτων οἱ πανταχόθεν δασμοί, ἐπισχεθέντων πάσαι καὶ αὐτῶν βογῶν καὶ προσοδίων τοῖς ἐν ἀνακτορῶν δουλεύουσιν, ἃ δὲ καὶ βασιλεῖς ἐξ ἀρχαίου εἰς μισθοῦς ἐτίθειν ἀναγκαίους τοῖς ὑπηρετοῦμένοις, ἐκείνοις ἐξεκένωνον. Ἀλλὰ τὸν μὲν Ῥοντζερῖον εἰς μέγα τιμῆσας δοῦκα, καὶ τοὺς παρ' αὐτοῦ καὶ ἰδίους μεγαλύνας ὀνόμασι, γαμβρὸν κατὰ τὰς ὁμολογίας καθίστη. Ἦν δὲ ἄρα καὶ τοῖς ἐπιστάται πολλῶν φιλοτιμιῶν ὀπολαύειν δεκνύειν τὴν χρεῖαν, ὡς ἂν μὴ ἐν κενῶς ἐπιστήναι δόξουσιν. Ἐτάχθησαν οὖν ἐς Κύζικον ἀπελθεῖν πρὸς γὰρ τὸ ἔχον τὸν ψθόνον ἔρπειν, μᾶλλον δὲ τὴν ἐπίστασιν ὡς οἶόν τε διενόουσι, κάκει πολὺ τι συναχέιν

ris diplomatibus fidem in mutuando nactus, viginti circiter millium aureorum cum illis debitum contraxit, quæ se ille Constantinopoli soluturum pecunia sibi statim ab Augusto repræsentanda pollicitus est. Cæterum non totam eam summam numerato accepit: pars enim in naulum est imputata suppeditatarum a Genuensibus navium, quot opus fuere novis Rontzerii delectibus transportandis. Sic igitur Septembri, ut dictum est, mense Rontzerius cum classe Constantinopolim appellit, quando imperator tanto præter spem auctus exercitu, et ingens in posterum peregrinæ militiæ operæ pretium expectans, firmato a trepidatione priori animo largissime muneratus est hospites, et utraque pecuniam effundens manu, thesauros, quos undecunque corrassa vectigalia compleverant (quorum jam pars nulla distrahebatur in auctoramenta veterum militum et stipendia palatinorum ex longo decreta ministrorum, omnibus his nuper, uti dixi, abrogatis), in horum sinus exinanivit. Ac Rontzerium quidem promisso insinavit ducis magni titulo, familiares quoque ejus illustribus aliis nominibus honorans. Denique quod erat etiam pollicitus, assuitate sibi eundem admovit intima, nuptiis cum eo neptis suæ Mariæ celebratis. Quo toto tempore tanta existit in his omnes externos Andronici munificentia, ut cuius eorum ad statim accipiendum ab Augusto donum quantumlibet alio non esset opus quam istius ei desiderium **398** significare. Neque enim ipsorum quemquam vacuis a se abire manibus aut voti non compotem sinebat. Ita bene curatis ornatisque Latinis auxiliariis expeditio indicta Cyzicum versus est. Cujus consilii hæc erat ratio. Confluxerant Cyzicum, ut dictum est, ex tota circum continenti quotquot effugere Romani potuerant barbaros, opesque suas in illud asyllum undecunque contulerant. Quæ res cum latere prædatores Per-

πλοῦτος, καὶ χρήμασι καὶ σώματιν ἱκανούμενον, ἅ τῃσιν ἐπιβόησιν τοῦ Πέρος ἀνάγκη, οἷς καὶ δεῖν διὰ ταῦτα κατακλεισμένοις συμμαχίας ᾤοντο.

δ. *Μάχη Κασιλῶν καὶ Γενουσιῶν, καὶ φόρος τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου.*

[P 977] Ὡς γοῦν ἐξηρτύοντο καὶ ἤδη πρὸς ἐξόδους ἦσαν, ἐπισυνίστανται Γενουσιῶν οἱ κατὰ πόλιν τῆσιν ἐπιβόησιν τὸ χρέος, βασιλεῖα γὰρ ἀπαιτεῖν ἐτέροις ἐπιβόησιν οὐκ ᾔδοντο δεῖν. Οἱ δὲ τὰ τοῦ χρέους ἔβη προσανετίθουν τῷ βασιλεῖ ὡς αὐτοῦ γε χρησίμενοι ἔνεκα. Καὶ βασιλεὺς τῆσιν οὐκ ἀνεχόμενος, εἰς τὸν πρὸς τὸ ἀποδιδόναι κατένευε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐξοικεῖν πᾶσαν ὑποτεμονόμενος ἐπεμπε τὸν Μελίτωνα Στέφανον, μέγαν δρουγγάριον τοῦ πλωροῦ ἔνα, καταστελοῦντα τὸν θόρυβον. Ὁ δὲ τότε ἐνεδέησε τοῦ ταῦτα ποιεῖν ὥστε καὶ κατακλιθεῖσθαι αὐτῷ γε ἱππῶ. Καὶ ἔρις ἐντεῦθεν μεγάλη μεταξὺ αὐτῶν ὠροθύνετο, τῶν μὲν ξενικῶν τὴν τοῦ Κασιλῶν καταλαβόντων μονήν, κάκεινῃ ὡς ἔρμη-

sas non posset, verisimiliter expectabatur eo cunctos ipsos impetum versuros : nam avari habentibus inhiant, et in loca congestis opulenta patris cupida solet rapacitas incitari. Urbi ergo Cyzicena plenæ tunc et divitiis et hominibus, illeque vel jam obsessæ vel mox obsidendæ a barbaris, mitti suppetias novos hosce socios placuit.

4. *Pugna Catelanorum et Genuensium, et cædes magni drungarii.*

Illis autem pransis paratis in procinctu ad hoc iter, ac urbe jam egredientibus, ecce superveniunt qui in urbe erant e Genua creditores Rontzerii, quos dixi ; et hoc exeunte brevem occasionem rati repetendi debiti, dum intra Constantinopolim is adhuc esset, cum sollicitudine ac tumultu circumstantur hominem, solvi statim quod debebat flagitantes. Cum eos ad imperatorem remitteret Rontzerius, allegans imperatoris fide pecuniam acceptam, in ejus obsequia impensam, et numerare ipsum paratum (adirent modo, statim cumulate haturi quod poscerent), illi hæc effugia rati esse debitoris infidi, ab eo se repetere dixere cui d'issent, cum imperatore sibi nihil esse negotii ; inter quæ ardescende jurgio, ventum ad manum est. Imperator raptim admonitus expedit confessim opportuna rixæ dirimendæ ; seque professus, licet id ante renuisset, summæ a Genuensibus repetitæ debitorem, eos ultro ad satis accipiendum quod vellent evocavit ad se, misso ad id turbasque componendas Stephano Muzalone magno drungario rei navalis. At is tantum absuit a nimis jam adulta seditione compescenda, ut ipse cum quo vehebatur equo concisus in frusta fuerit ensibus jam cominus dimicantium irrevocabiliterque commissorum. Hinc jam inflammata contentio in prælium utrinque infestissimum 399 cesserunt,

τηρῶν χρωμένων, Γενουσιῶν δὲ αὐτόθεν κατ' αἰγιαλοῦς βούτζοις καὶ τάρκαις καὶ σανίσιν ἀσφαλισθέντων κύκλῳ, κἀντεῦθεν ὡς ἀπὸ τείχους βαλλόντων τε καὶ βαλλομένων, ὡς καὶ πολλοὺς πεσεῖν ἀμφοτέρωθεν. Μόλις τὸν θόρυβον βασιλεῶς καταστορέσαντος, ἐπὶ Κυζίκου εἰς παρταχειμασίαν ἀπέπλεον. Ἐκεῖσε δ' ἐπιστάντες πόλλ' ἄλλα τῶν χαλεπῶν καταπράττοντο, ἐντὸς τοῦ τείχους καθήμενοι, χρήματα ἐκλέγοντες, βίους ἀρπάζοντες, γυναῖξιν ἀνθρώπων ἐπιχειροῦντες, καὶ τῶν ἐπαικῶν ὅσα καὶ ὠνητῶν κατακυριεύοντες δούλων. Τῆσιν ὁ μὲν Φαρέντα Τζιμίης, αἰσχυνοθεὶς οἶον τὰ δρώμενα, καὶ πολλάκις ἐλέγχας οἶον μὲν ἀπῆλασαν βασιλεῶς, οἷα δὲ πρᾶττουσι, καὶ μὴ πείσας βιβρόρους ὄντας, καὶ αὐτοῦ κατεξανισταμένου τοῦ ἄγοντος ἀπαίρειν ἔγωγε. Ὅθεν καὶ συσκευασάμενος ἅμα ναυτῶν ἰδίαις καὶ οἰκείῳ λαφ' ἐπ' οἴκου πορεύεται. Ἐκεῖνοι δὲ καὶ ἔτι τῷ κατὰ Κυζίκον προσκαθήμενοι τείχει καὶ ταῖς σφῶν αὐτῶν ἐντροφῶντες ἀτασθαλαῖς, ὅπη καὶ λήξειαν τοιαῦτα πρᾶττοντες, ἦν οὐδεὶς ἀγνοῶν. Ῥωμαίους γὰρ

peregrinis quidem militibus obvium Cosmidii monasterium occupantibus, eoque utentibus pro arce, ex qua erumperent, quo se reciperent ; Genuensibus autem illic, ubi forte sunt reperti per littoralem oram, vallo contra et aggere sese munire satagentibus, certatimque ad id comportantibus dolia, scuta prælonga et tabulas, quibus externe commissis intusque arena congesta roboratis castra velut sua circum obvallarent, ut tum isto

quasi muro extemporaneo tela hostium in objecta materia ictum perdentia frustrarentur, tum ex eo superne vicissim jacularentur. Quo diu strenue infestaque factitatio, cadere utrinque plurimos contigit, quoad tandem exauditis sine fine iteratis ab imperatore mandatis sedatus aliquando tumultus est, ac pace facta Rontzerianæ cum suo duce copiarum conscensis navibus hibernatum Cyzicum iverunt. Cyzici ubi fuere, admissi intra munitiones multa miseris illis degentibus gravia nec mitiora hostilibus fecerunt, pecunias extorquentes, annonam diripientes, uxores civium violare conantes, uno verbo, collectis isthic Romanis velut emptis mancipiis superbissimum dominatu abutentes, tam intoleranda quidem licentia, ut Pharenda Tzimes pudenda injuriarum indignitate commotus, cum petulantiam intolerandam frustra Rontzerianos increpando ac beneficia meritaque in eos imperatoris commemorando reprimere sæpe nequidquam tentasset, barbaris, duce ipsis proprio assentiente, monita irridentibus, otiosus esse testis immanium scelerum non sustinuerit, sed suas vasa colligere copias jussas, suis impositas navibus domum reduxerit. Quo liberius deinde Rontzeriani tyrannidem intra Cyzici muros sine interpellatione diram exercuerunt, rapacitati, ingluvie, libidinis ad satietatem indulgentes ; nec obscure id ferentes, sed famam quoquoersus de his ipsorum flagitiis ditam securissime contemnentes, frustra ringenti-

πανταχόθεν τὰ δεινὰ περίεστη, καὶ διεφώνουν πάσχοιτες.

ε'. *Περὶ τοῦ κατὰ τὴν Μαγνησίαν τεραστικοῦ θαύματος.*

Ἔμοι δὲ λοιπὸν καὶ τι τῶν θαυμαστῶν καθ' ἡμᾶς τελεσθὲν ἐξείπειν, φοβερόν μιν εἶπειν, [P 278] ἀπιστον δ' ἀκοῦσαι, ᾧ δὴ καὶ αὐτὸς διεπίστησα ἂν, κἄν εἰ' αὐτὸ καὶ παρέλιπον, εἰ μὴ γε πολλοὶ μὲν οἱ εἰπόντες καὶ ἀξιοπίστοι, δείγμα δὲ προνοίας ἔχει Θεοῦ καὶ τῆς περὶ τὸ ἀνθρώπινον εἶναι γένος κηδεμονίας, κἄν ἄλλως βαθεῶς καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐνεργῶνται τὰ θεῖα βουλήματα, καὶ ἅμα καὶ βασιλέως χρηστοῦ δόξαντος· δόξαν, Θεοῦ κρινόντος πάντως μετὰ τῶν ἐπιτετηθευμένων, καὶ ἐφ' οἷς καὶ μόνοις ἐπιτηθεύουσι, τὸ τῶν ἀνθρώπων σφάλμα ἢ καὶ κατόρθωμα. Ἦδη μὲν οὖν φθάσαντες ἐδηλώσαμεν πῶς Μαγνησίας τῆς κατὰ Ἔρμον βασιλεὺς ἀπαίρει. Ταύτης μὲν προέστησαν ἕτεροι βασιλέως ἀπηρκότος ἐκείθεν, ἦν δὲ καὶ ὁ ἐπὶ τραπέζης Φιλανθρωπηγῆς, ἀνὴρ εὐγενεὶα καὶ γῆρα συνέσει τε καὶ ἐμπειρίαις στρατηγικαῖς ἐς ἅπαν κοσμούμενος. Ὡς γοῦν τὸ πόλισμα καστροφύλακι ἐπετέτραπτο καὶ ἤδη ἐν φυλακαῖς ἐκείνο; διαγρυπνῶν ἦν ὄψε τῶν νυκτῶν, πολλάκις

bus et hoc malorum **400** auctario tam sævo extrema jam consternatione extabescentibus denotatissimis Romanis.

15. De miro apud Magnesium prodigio.

Sed mihi diu pertæso narrationum infaustarum, offeritur ecce opportune commemoratio auspicatori miri apud nos visi prodigii. Quod dicam, ita terribile dictu est, ita incredibile auditu, ut nec ipsi diu mihi fidem fecerit, et omissurus ut rem inverisimilem fuerim, nisi constans affirmatio et plurimorum et idoneorum testium tandem religionem incussisset inofficiosa premendi oblivione facti, in quo et argumentum exstat clarum divini Numinis in res humanas providentiæ, in nos protectionis, utcunque inscrutabilibus de causis ejus in nos eosdem flagella desæviant, denique in quo cernitur illustri vindicata documento fama et sanctitas dominati nobis olim cum clementiæ laude principis, circa quem libere hominibus varia opinatis et locutis, videtur Deus, cui sunt uni optime cunctorum bona pariter et prava opera perspecta, cum fuisse sibi probatum illustri voluisse testimonio monstrare. Jam antea narravimus ut e Magnesia ad Herimum sita Michael imperator junior recesserit. Post ejus discessum istius munitæ civitatis custodiæ præfuerunt alii, quos inter fuit et mensæ præpositus Philanthropenus, vir nobilitate, senectute, prudentia et bellicorum eventuum experimentis summe commendatus. Cum huic igitur custodi ac præsidiariæ duci militiæ credita illa civitas esset, eaque ille cura fungeretur intempesta excubans nocte ac vigilias militum explorans, videt ecce plus vice simplici accensam lampadem circumcinctam muros urbis. Re semel iterumque

ἡμμένην λαμπάδα καὶ περιερχομένην τὸ πόλισμα καθεώρα. Τοῦτο δις καὶ τρις γεγονὸς ἐνόησε ἐπὶ τὸν καστροφύλακα. Ὅ δὴ καὶ τοῖς προίχοσι κατὰ τὸ εἶδος κοινωσάμενος κάκεινους εἰς τὴν ὁρίαν ἐνήγεν ἐκπληξιν. Τέως μαθεῖν ἤθούλοντο τί ἂν καὶ εἴη τοῦτο. Καὶ πέμπονται μὲν καὶ ἄλλοι κατασότησοντες, οὐδὲν δὲ πλέον τοῦ πραττομένου ἐκείνοις ἀπεκαλύπτετο. Σὺν πολλοῖς δὲ τοῖς ἄλλοις ἀπέρχεται καὶ ὁ τοῦ καστροφύλακος ἀδελφός, ὃν καὶ ἐκκεκωφευμένον ἐκ γενετῆς οἱ πάντες ᾔδεισαν. Καὶ τοῖς μὲν τοῦ συνήθους πλέον οὐκ ἦν μανθάνειν, τῷ δὲ τὸ θαυμαστὸν ἔκεινο καὶ ἀπόρρητον θέαμα ἐκκαλύπτεται. Καὶ ἡ πίστις προσετέθη τῷ κατ' αὐτὸν θαύματι· ὁ γὰρ λαλῶν ἐξ ἔνεου καὶ κωφοῦ πιστόν [P. 279] τε καὶ ἀναντιρρήτον ὅ τι ἂν εἴποι καθίστα. Βλέπει οὖν ἐκεῖνος προσμένων οὐ λαμπάδα ἡμμένην, ἀλλ' ἄνδρα βασιλικῶς ἐσταλμένον, τὰς μὲν αὐτῶν φυλακὰς ὅσον ἐξουθενοῦντα, αὐτὸν δὲ τὴν τῆς φυλακῆς ἐπιτροπὴν ἔχειν λέγοντα. Καὶ ἅμα εἰπόντα ὡς πρὸς ἀκούοντα λέγειν· καὶ γὰρ ὁ κωφὸς ἤκουε παραυτίκα. Προστάσειν δὲ τὴν φωνὴν μεγάλην φωνῇ τοῖς φύλαξι ἐπαγγέλλειν ἐργηγορότας ὡς ἐνὶ μάιστα τῆς σωτηρίας ἐπιμελεῖσθαι. Καὶ θαῦμα παρα-

ut fortuita vel aberrantibus illudente oculis neglecta, postquam eadem jam se tertio conspicue ostentat, **401** haud ratus contemendam advocatis ductoribus ordinum primariis indigitat, eosque in parem secum admirationem manifeste cernentes inducit. Placet cunctis dare operam ut hoc quid sit addiscant. Mittuntur ab his qui cominus accedentes ad id lumen propius explorent ac comperita referant. Isti nihil plus admovendo se prope quam procul intuendo detegebant, solum et ipsi lampadem videntes, quoad cum multis eo missus accurrat frater custodis arcis, quem mutum et surdum ex ventre matris omnes norant. Atque hujus comitibus nihil supra prius missos conspiciari contigit: uni muto illi, mysteriorum quasi valvis reseratis, novum est spectaculum oblatum, et fides viso per miraculum in epopta manifestum constitit: quis enim muto loquenti credere quod affirmabat cunctaretur? [Hic igitur e vicino attentus permanens clare videt non lampadem ardentem, sed virum imperatoris ornatum insignibus, qui præ se ferens diffidere se custodem castris excubiis ut insufficientibus et languide remissis, sese aiebat ipsum urbis sibi tuendæ curam assumere. Quæ loquens audiebatur a prius surdo; eidemque hactenus etiam muto imperabat ut loqueretur, et quidem voce contenta, admonens præsidiarios excubitores etiam atque etiam vigilias intendere, acriterque prospicere salutem periclitantis civitatis. Et ecce miraculum miraculo additum: qui enim modo primum audierat sibi præcipientem, nunc etiam, dum jussis obtemperat, semper antehac mutus incipit loqui, clareque præsidiariis cum a se visa tum ipsis mandata pronuntiat, fidem facile prodigii pignore idoneo impetrans. Nequid

τίκα ἐπηκολούθει τῷ θαύματι· ὁ γὰρ ἀκούων ἐφ' ἅ
 ὅ τι πράξει ἤδη καὶ φωνῶν ἤκουετο, καὶ ἔδειξεν
 ἐκείνος λαλῶν τε λόγους πιστούς. Προσπαλεῖ δὲ
 πᾶσιν, ὅπερ καὶ ἀληθὲς ἦν, ἡ τοῦ βασιλέως ἐκείνου
 τοῦ ἐλεήμονος Ἰωάννου, καθὼς ἂν ὁ Λυδὸς εἴποι,
 ἐπιστάσια, ἐν ἧ παρα θεοῦ φυλάττεσθαι ἐπιστεύοντο.
 15. Περὶ τοῦ κατὰ τὰς Σάρδεϊς, τῶν ἡμετέρων ἐκ
 περινοίας ἀνδραγαθίματος.

Ἦν μὲν οὖν τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ λίαν δεινὰ, τῶν μὲν
 ἐκτὸς πόλεως οὐδὲν ὑποστάντων τὴν τῶν Περσῶν
 ἀνυπόστατον ῥύμην, καὶ διὰ τοῦτο τῶν μὲν φονευσ-
 μένων, τῶν δ' ἀπανισταμένων, τῶν μὲν εἰς πόλεις
 καὶ φρούρια, τῶν δ' εἰς νῆσους, ἄλλων δὲ καὶ εἰς τὰ
 κατ' ἀντιπερσίων ἀσφαλῆ, ὅπου ἂν καὶ σωθῆεν,
 βιεπόντων καὶ ὀρμώντων, τῶν δ' ἐντὸς καὶ λίαν
 ἐκδῶς ἐχόντων τῶν ἀναγκαίων διὰ τῆν τῶν ἐξωτρι-
 κῶν ἐξαπίλειαν. Βασιλεὺς μὲν οὖν διὰ ταῦτα ὡς
 εὐδὲν τ' ἦν ἀντιπαλασώμενος πρὸς τὰς τῶν δεινῶν
 ἐπιβροίας, Ἄλανῶν μὲν ἐκείνων καὶ τῶν ἰδίων
 ἐπεγνωκῶς, ἐπὶ σαθροῖς δὲ σαλεύων τοῖς ξενικοῖς,
 πέμπει καὶ πρὸς Καζάνην τὸν τῶν ἀνατολικῶν Το-

χάρων, ὡς αὐτοὶ φαῖεν ἂν, Κάνιν, καὶ γαμικὰς
 ἐπιμικτίας προτείνει, καὶ ἐπαμύνειν προσαίξει τοῖς
 τῶν Ῥωμαίων [P 280] ἐσχάτως ἔχουσι πράγμασιν.
 Ὁ δὲ καὶ τὴν ἀξίωσιν δέχεται, καὶ τὸ κῆδος (ἐπὶ
 γὰρ φυσικῇ θυγατρὶ, ἧς αὐτὸς βασιλεὺς πατήρ ἐνο-
 μιζετο, συνεφώνει) προσπαδεύετο, καὶ ὑποσχέσεις
 ἀσφαλῶς ἰδίῳ μετελεύσεσθαι τοὺς ἀλάστορας.
 Τοῦτο φημισθὲν, ὡς εἰκός, τοῖς μὲν λοιποῖς ἄλλως
 ὕκονομαίτο ἡ περὶ τὰς συστολὰς σπουδῆ, κἂν ἤφρον-
 τιστον τὸ τέως· ἐνὶ δὲ τούτων τῷ Ἀλάτῳ τὰ κατὰ
 τὴν Λυδίαν καταδραμόντι, ὥστε καὶ λίαν Μυσῶν,
 οὐ Λυδῶν φανῆναι τάκει, κατασεισθέντι τῇ φήμῃ
 τοὺς λογισμοὺς ἔδοξε προνοεῖν ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς
 ἰδίῳ τῶν ἐκ φυλακῆς συμπερόντων. Ἀμέλει τοι καὶ
 τοῖς κατὰ τὸ τῶν Σάρδεων φρούριον ὄχυρῶν ἄλλως ὅν
 ὡς παλαιὰς ἀκρόπολιν πόλεως, καθ' ἂν ἔδατον μέρος
 καὶ τὸ λοιπὸν ἀπέκρημον, διὰ τὴν παρ' ἐκείνων
 ἐγχεκλισμένην ἐπιθεσιν πέμπων ἐπὶ ῥηταῖς ὁμολο-
 γίαις συνέπραττεν, ἐφ' ἧ τοῦ φρουρίου διαμεμερι-
 σμένου μακρῷ τιτι τελεῖ καὶ ἀσφαλεῖ ἤμισυ μὲν
 ἐκείνου, ἤμισυ δ' αὐτοῦς ἔχειν, κἀντεῦθεν δεσμοῖς

porro his præsentium dubium fuit, id quod re ipsa
 verum erat, quin per ista declararetur Joannem
 illum olim imperatorem, cognomento Batatzam,
 optimum principem et eleemosynarium a largitio-
 nibus in **402** pauperes crebris et magnis merito
 nominatum, suæ peculiari curæ ac protectioni
 (quam ἐπιστάσιαν Lydus diceret) commissam a
 Deo custodisse ac sedulo defensasse Magnesium C
 civitatem.

16. De re bene per solertiam a nostris apud Sardates
 gesta.

Erant porro per hæc tempora res nostræ Con-
 stantinopoli degentium in summis angustiis. Nam
 qui extra urbem in Asiæ continenti domicilium
 habebant, plane conscii ac multis miserrimisque
 experimentis quotidianarum cædium, quibus pas-
 sim sterni contribules suos a Persis videbant, ma-
 nifesto persuasi nullam sibi vim esse ad obsisten-
 dum iis barbaris, partim in urbes aut arces con-
 fugiebant, partim salutem in insulis quærebant,
 partim quam poterant longissime se a periculo
 removens in abditis adversæ continentis locis
 securum effugium trepide captabant. Ipsius au-
 tem magnæ urbis incolæ magna intus rerum ad
 victum necessariorum penuria urgebamur ob vasta-
 las circum desolatasque regiones, unde ad nos
 solebat annona conferri. Ad hæc emendanda quan-
 tum poterat cura consilioque incumbens impera-
 tor, cum nullam jam spem haberet in Romanis
 copiis, externa vero auxiliari militia proterva sæ-
 vique eademque haud satis fida uteretur, unde
 nec acquiescere animo posset, vertit cogitationem
 ad certius auxilium a Cazane Tocharorum Ori-
 entalium supremo principe (Cavin ipsi vocant) Ro-
 mano imperio conciliandum. Mittit ergo ad hunc
 qui fœderis secum conditionem nuptiali necessi-
 tudine firmandi offerant, orentque ut qua valebat

auctoritate in duces barbaros Romanam ditio-
 nem crudelissime vastantes, eis ut ab injuriis de-
 sistant imperet, ac ni faciant, ulturum se minetur,
 sicque succurrere dignetur extreme laborantibus
 ac pene jam perditis Romanis rebus. Talia Caza-
 nes audiens haud aspernatus affinitatem est; obla-
 tasque puellæ, quæ proles naturalis Andronici
 Augusti putabatur, admittens nuptias, ample ac
 solemniter promisit sese coerciturum, et ni pa-
 rerent, armis repressurum iniquos grassatores.

403 Hac apud barbaros per Romaniam impune
 latrocinantium duces late Cazanis, cujus poten-
 tiam norant, comminatione vulgata moti omnes
 sunt, si minus ad continentendam, saltem ad mode-
 randam timidiusque deinceps exercendam sævi-
 tiam. Nam a plerisque ipsorum parum istas minas
 curantibus, simulatione tenus sola nec ea longa,
 delatum edicto Canis est absisti a Romanorum
 infestatione jubentis. Unius inter istos Alaidis
 paulo forte minus contumacem audaciam hæc de-
 nuntiatio concessit. Is tunc Lydiam incurans,
 quasi verteret vetus proverbium, Mysorum e Ly-
 dis congererat prædas. Quod dum agit, novi Caza-
 nis cum imperatore fœderis fama improvise
 ictus, in quamdam suæ ac suorum securitati con-
 sulendi sollicitudinem ingressus, hanc prædæ,
 quam ingentem paraverat et cui potissimum ti-
 mebat, in tuto collocandæ rationem excogitavit.
 Est ejus metropolis provinciæ antiqua urbs Sar-
 des, in qua situ validam et olim munitam arcem
 tunc adhuc nostrorum quidam obtinebant, ab una
 parte inaccessam objectu impenetrabilium mo-
 lium, ex altero latere immanibus præcipitiis defen-
 sam; cujus ideo etiam a paucis et prodire non
 audentibus insessæ barbari licet numero pollen-
 tes expugnationem desperassent. Hujus Alais præ-
 sidiarios colloquio tentavit, rogans ut quouiam

ὁμοίως συνδεῖσθαι, καὶ ἀνέδην ἐξιόντας ἐκείνους ἄ
 μὲν τοῖς ἰδίῳ ἔργοις προσανέχειν ἐξ ὧν τραφή-
 σονται, αὐτοὺς δὲ τὰ οἰκεία πάντως ποιεῖν, αὐτῶν
 μὲν, ὡς εἰκός, ἀπέχοντας, ἄλλοις δ' ἐπιτιθεμένους
 ἐξ ὧν κερδανούσι τὸν οἰκείον τρόπον καὶ ληστρῆκιν.
 Ἐκείνοι μὲν οὖν τοιαῦτ' ἤξουσιν, καὶ λιπαρῶ, ἀντεί-
 χοντο τοῦ φρουρίου· τοῖς δὲ τὸ μὲν ἀνοίστασθαι
 μάταιον ἐνομιζέτο, τὸ δ' εὔπειθεῖν, εἰ καὶ μὴ σφίσι
 αὐτοῖς ἀσφαλὲς διὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν γειτνίαςιν (οὐδὲ
 γὰρ ἦν ἀρνεῖσθαι, καὶ λύκοις κοινὰ ταμέσθαι τὰ ὄρ-
 κια), ὅμως διὰ τὴν ἐφεστῶσαν ἀνάγκην καὶ τοῦ
 ὕδρευεσθαι τε καὶ κατασπείρειν ἕνεκα ἀνεκτὴν ἐδόκει,
 καὶ συγκατέβαινον. Καὶ δὴ πολλοὺς τινὰς τῶν Περ-
 σῶν ὑποδέχονται (σωροὺς δὲ γρημάτων αὐτῶν, ὡς
 εἰκός, σὺν αὐτοῖς εἶδ' τις ἄν), παρὰ τασούτων οὐ
 συνοικοῦντες τοῖς εἰσαχθεῖσι παρ' ὅσον τὸ μεταξὺ
 τεῖχος σφᾶς ἀπ' ἀλλήλων διείργε. Κατὰ τινα δὲ πυ-
 λίδα καὶ συμμετεῖχον ἀλλήλοις ἔνοιον, ὡς ἐλέγετο.
 Ταῦτα γοῦν ἦσαν ἐπὶ χρόνον, καὶ ἀναχωχὴν τῶν
 κακῶν κατὰ τὸ φρούριον εἶχον. Ἐπὶ δὲ τὰ μὲν τῆς
 φήμης τῶν Τοχάρων κατ' ὀλίγον ἠεθέουον καὶ ἤδη

ἰσχυρῶς εἶχον ἐκείνοι καὶ τῶν φόδων αὐτοὺς ἀνείλ-
 θανον, οἱ τέως ἰκέται αὐτῶν γίνονται καὶ τῶν προ-
 τέρων ἀναμιμνήσκονται καὶ ἐπιχειροῦν τοῖς γειτο-
 νοῦσι βουλεύονται. Ἦν δὲ ἄρα τὸ σφῆγμα καθ' αὐ-
 τῶν· ἐξ Ἰσου γὰρ καὶ Ῥωμαῖοι ἀντιπεθουλεύειν
 ἐκείνοις ἔχοντες πρὸς τοῦτο καὶ διυπνίζοντο παρ'
 ἐκείνων, [P 281] τὸ φθῆναι πρᾶξι παρὰ τὸ καθῆναι
 κερδαιώτερον ἡγησάμενοι. Καὶ δὴ προλαβόντες
 τὴν ἐπιβουλήν πέμπουσι πρὸς τὸν τριηκάδε τῶν
 Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων ἄρχοντα πριμικήριον ἐξ ἧς ὤ-
 ματος τῆς αὐλῆς. Καὶ νυκτὸς ἐκείνους λαὸν ἰκανὸν
 ἐξετοίμασάμενος προσβάλλει τῷ φρουρίῳ, καὶ ἐμ-
 φανῆς ἦν τοῖς μὲν προσδοκώμενος, τοῖς δ' ἀπροσδο-
 κητος. Ὅθεν καὶ οἱ μὲν ἀσμένως δέχονται τοῦτον,
 τοῖς δ' ἐφίσταται κοιμημένοις δεινὸς δνειρος, καὶ
 ἐντεῦθεν διατεθεῖται σφᾶς τὰ παγγάλεπα.

17. *Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς τὴν πόλιν
 ἐπιχειρήσεως.*

Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς Μιχαὴλ βασις τῆς νόσου
 ἔτι μὲν παρὰ ταῖς Πηγαῖς ἦν, καὶ τῷ μεγάλῳ δουκὶ
 προσελθόντι· ἐκ τοῦ κατὰ τὴν Κύζικον τῶν ἀμφ'

perampla et bifariam divisa munitio erat, partem
 unam, quod tuto possent facere, sibi concederent.
 Nam præterquam id sine suo ullo damno
 facturos fide illis cavere sanctissima spondebat,
 etiam contra perjurium, si quod suspectarent, cer-
 tum haberent præsidium muri firmissimi, quo
 duæ, de quibus est dictum, arcis unius partes ab
 invicem discluderentur. Ea nostri audientes laud
 illi quidem multum fidebant promissis barbaro-
 rum: cæterum diuturnæ clausuræ, ejus aliter
 relaxationem non sperarent, affecti lædio, et rerum
 inopia ex agrî circumstiti longa desolatione
 necessario secuta graviter pressi, rejiciendam non
 putarunt qualiscunque conventionis mentionem.
 Romanis ergo congressum non ahnuentibus ad
 tractandum pressius descenditur. Proponunt quid
 vellent barbari. Arcis dimidium concedi sibi po-
 stulant, ubi res in tuto suas haberent, 404 unde
 in hostes erumprent, quo se reciperent. Romani
 reliquam claustrum quamlibet valido sibi certissimam
 servarent, securique inde prodirent ad agri-
 culturam et commercia, eo innoxie reconderent
 se ac sua, tranquillâ circum cunctis beneficio
 præsentis fœderis et constanti benevolentia novo-
 rum sociorum late per regionem dominantium.
 Eisi non latebat de his arbitrantes nostros homi-
 nes quam infida vicinia luporum cum ignis esset,
 quamque suspectæ indutiæ pollicentium convic-
 tum indemnem sibi prope d-gentibus, interim
 dum in alios ejusdem secum gentis ac generis
 evenirendi latrocinando, ut solebant, sibi licen-
 tiam exciperent, tamen quia, ut indicavi, aqua-
 tum: et agricultura dudum exclusi vitæ utilium
 inopia jam extrema laborabant, stultum esse judi-
 carunt non præceptare exitio præsentis quantumli-
 bet ancipites ac duras conditiones turpis etiam
 fœderis. Assentiri se dixerunt. Mox ag: sane, in

rem venit. Admittuntur in partem Sardensis
 arcis Persæ non pauci. Hos a Romanis segregabat
 murus longus, tamen, ut audio, postico uspiam
 pervius. Stetit hæc aliquandiu societas, quam con-
 glutinaverat hinc quidem egestas urgens, inde au-
 tem metus ingruens, neuter, si se remiserint, diu-
 turni magister officii. Ergo cum lapsu temporis
 formido quam minæ Cazani Alaidi et ejus comiti-
 bus incusserant elanguescere cœpisset, redierunt
 illi scilicet ad ingenium, et prioris instituti memo-
 res secum ipsi statuerunt uti commoditate vicini-
 æ ad spoliandos novos hospites, supina, ut pu-
 tabant, fiducia incautos, in quo sua illos opinio
 fallebat, unde in caput auctorum fraus perfida re-
 cidit. Vigiles enim in sui custodiam præsidarii
 Sardenses, ubi versari barbaros in apparatu
 struendarum ipsis insidiarum et violandi crudeli-
 ter hospitii sensere, præoccupare fortiter agendo
 quam ignave cessando injuriam perpeti utilius
 arbitrati, clam rogant non longe tunc distantem
 Romanorum aliquot ducem cohortium, cui ex di-
 gnitate palatina 405 primicerius aulæ titulus erat,
 adesse ipsis ne gravaretur, prævertere proximum
 insultum perfidorum hospitem necesse habentibus.
 Ille idoneo militum numero secum armato noctu
 arcis Sardensi se admovet. Statim apparuit utri
 expectatus parti, utri adveniret improvisus: nam
 a Romanis gratulanter acceptus, confestim in sopi-
 tos irruens barbaros dirum illis somnium
 portavit, internectione perjuros latrones delens.
 17. *De imperatore Michaelis in urbem reditu.*

At Michael imperator e morbo recreatus adhuc
 Pegis morabatur; quo cum illum veneraturus et
 obsequia principi a subdito debita exhibitorus dux
 magnus e Cyzico venisset, sciens Augustus junior
 summo suo dolore quantum ille et ejus Itali tur-
 barum modo Cyzici movissent, admittere invisum

αὐτὸν κυδοιμοῦ, ἐφ' ᾧ περὶ κατὰ τὸ εἶδος ἀπονεύματα μὲν τὴν προσηκόντων, ἀπολαύσι δὲ γε τῆς θείας δεσπότητος δοῦλος, ἄβαντος ἦν ἡ πόλις τὸ παράπαν ἐξ ἐπιτάγματος· τὰ γὰρ ἐξ ὑπογύου πραχθέντα παρ' Ἰταλίας κατὰ Κούζικον καὶ λίαν ὠδύνα τὸν βασιλέα ἀνάπτυστά οἱ γεγονότα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ὁμιλίαν ἀπέστραπται. Ἡδὴ δὲ καὶ τελείας ἐπιβὰς ὕψους, σῶμα τῆ Αὐγούστη [P 282] τῆ ἐπιτοῦ, ἐπεὶ καὶ αὐτὴ συνῆν ἐκεῖνον κατὰ τὰς Πηγὰς ἀπαντήσασα, διαπεραιοῦται κατὰ δύσιν. Καὶ ἐν ἡμέραις τοῖς κατὰ δύσιν χωρῶς ἐναυλισάμενος, ἐπεὶ ἔδει καὶ ἐπανήκειν ἐς πόλιν καὶ ὁ πατήρ καὶ βασιλεὺς ἠπειγε τὴν ἐπιδημίαν, ἡμέρᾳ μὲν εἰκοστῇ τρίτῃ Ἐκατομβαιῶνος μηνὸς καταλαμβάνει τὴν Ἀρσίαν, τῇ δ' ἐξῆς ἐξέρχεται μὲν βασιλεὺς, συν-εξέρχεται δὲ καὶ ἅπαν τὸ περὶ τὸν βασιλέα, καὶ μοναχοὶ καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἅπαντες συνεξίσιον, οὐδὲ τὸ τῆς πολιτείας ἔσον ἦν ἐκκριτον, ἐκεῖθεν ἕλποντο. Καὶ τότε κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ βασι-λεὺς βασιλεὶ συναντᾷ, καὶ χρόνιος φαίνεται, καὶ ὡς περὶ τις τροπαιοῦχος ὑπὸ πολλὰς ταῖς εὐφημαῖς τὴν πόλιν εἰσέρχεται.

η). Περὶ τῆς καταδρομῆς κατὰ τὸν Αἰμον τοῦ Σφεντισθλάβου.

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Ὀσφεντισθλάβος τῶν Βουλγ-ρωσι, ὡς εἴπη τις, βασιλεὺς, εἶτε διὰ τὴν ἐκ τοῦ

κράτη Σερβίας τῆς ἰδίας ἀδελφῆς διὰ τὸ τοῦ βασι-λέως κῆδος παρόρασιν, εἶτε δι' αὐτὴν αὐθις καὶ τὸν ἐπ' αὐτῇ γαμβρὸν τὸν δεσπότην ἐπεσηκόμενον ἐξ αἰτιῶν ὧν ἐλέχθησαν παρακεκνισμένος, εἶτε καὶ διὰ τὴν τῶν ἡμετέρων δυνάμεων ἐξασθένειν τῶν βα-σιλικῶν καταφρονήσας πραγμάτων καὶ ὅλον τῆς τῆς τῶν Ῥωμαίων κατεπαρθῆς, ἐξ αὐτῆς ὡς εἶχε κατατρέχει τὰ κατὰ τὸν Αἰμον φρούρια. Καὶ πλὴν ὀλίγων τὰ μὲν κατὰ κράτος ἦρει, τὰ δὲ καὶ δι' ὁμολογίας προσήγετο. Προσδόκιμος δ' ἦν καὶ τοῖς λοιποῖς προσθαλεῖν, εὐκολῆς καιροῦ βαρβαρικὴν συμμίξας αὐθάειαν. Ὁ μὲντοι γε βασιλεὺς ἐπιθη-κην καὶ τοῦτο δεξιόμενος τῶν δεινῶν, καλὸν ἡγούμε-νος καὶ σωτήριον τοῖς ἐκεῖ τόποις τοῦ βαρβάρου πὰς ἔργας προκαταλαβεῖν, ἐκεῖνος μὲν ὡς εἶχε βοήθειαν πέμπειν ἠπειγετο, ὅμοιος γε μὲντοι καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ βασιλέα πρὸς δύσιν ὤρμα, καὶ τῶς αὐτόθεν ὑπο-νοῶν καὶ τὸν κατὰ τὸν Κρουῶν ἐξάρχοντα τὸν τοῦ Σμιλτζου γαμβρὸν Ἐλιμηρῆν, ὃς θεῖος μὲν ἦν πρὸς πατρός Ὀσφεντισθλάβου (τῷ γὰρ Τερτερῇ ὠμαιμ-νε), δεσπότης δ' εἶχε παρὰ Βουλγάρους ἀξίαν. Καὶ διὰ ταῦτα τὴν ὁμαιμίαν βασιλεὺς ἀποκρουόμε-νος, [P 283] τοῦ μὴ κάκεινον συνεισθαλεῖν Ὀσφεν-τισθλάβου, ἀλλὰ γε καὶ προσεπαμύνειν Ῥωμαίους, εἰ δυνατόν, ἐκεῖνον μὲν πέμψας δώροις ἱκανοῖς ἐπειράτο διεκμειλίστεσθαι, καὶ προνοεῖται ἐκ τῆς

ex eo sibi hominem noluit, ideoque clausum om- nino cuius teneri Pagarum oppidum præcepit. Post hæc jam confirmatis plene viribus, una cum C sua conjugè Augusta, quæ in occursum ipsi Pegas processerat, in continentem inde Occiduum traji- cit; et in villis ejus tractus per dies aliquot diver- satus, cum suum differre in urbem reditum, patre Augusto impatienter urgente, diutius nequiret, tertia et vicesima Januarii die pervenit Dripeam. Postridie prodiit Constantinopoli imperator senior, prodiit et ejus comitatus universus; monachi præterea et ecclesiastici universi simul prodeunt, nec lectissimi quique civium ex urbe defuere. Me- dio inter urbem et Dripeam spatium Augustorum occursum contigit, iis mutuis significationibus affe- ctus quos inter tam conjunctos post tam longam 406 primum absentiam visentes existere par fuit. Hinc Michael, velut tropæa referens quis- piam, inter multas acclamationes faustas urbem ingreditur.

18. De incursione Sphentisthlabi in subjectas Hæmo regiones.

Inter hæc Sphentisthlabus Bulgarorum, ut quis dixerit, rex, sive in ultionem repudiatae a crale Serbiæ suæ sororis, Terteris filia, adscitæ que in ejus locum filia imperatoris, sive indigne ferens suum intimum affinem Michaelem despotam, ejus- dem nunc germanæ suæ virum, comprehensum et custodiæ traditum ab Augusto fuisse propter eas quas diximus causas, sive despectu afflictæ imperii fortunæ ob nostrarum debilitationem copiarum, in spes ambitiosas elatus armata manu

incursavit Romanas arces limiti ad Hæmum im- positas, easque, paucis exceptis, aut vi cepit C aut conditionibus ad deditionem perpulit. Nec his eum fore contentum apparebat aut tempe- raturum a tentandis aliis, dum ejus mistam ambitioni barbaricam audaciam tam benigna op- portunitas commodis-inæ occasionis ad ulterius promovendum invitaret. Imperator isto malorum auctario gravatus, honestum et salutare reputans impetus in loca illa incitatos barbari mature præ- ventere, quibus eum minari regionibus credebatur, festinavit submissis strenue auxiliis firmare. Sed et præterea filium Augustum in Occiduos destina- vit tractus. Quæ interim dum expeditio paratur, suspectans ne se Sphentisthlabo in belli contra Romanos societatem adderet Eltemeres Smiltzæ gener, Cruno adsitæ exarchus regionis, utpote D Sphentisthlabi patruus (frater enim erat Terteris), alio qui magni habitus a Bulgaris, apud quos de- spotæ dignitatem 407 obtinebat, præoccupare illum donis haud parvis studuit, non desperans sic consequi se posse, non modo ne is suas copias in Romanorum damna fratris filio adjungeret, sed ut contra pro imperio pugnaret. In eam igitur spem bene impensas largitiones ratus, præter mu- nera missa Eltemeri obtulit annuas e fisco suo pensiones, adhibuitque ad hoc ei persuadendum socrum ipsius, uxorem Smiltzæ, neptem ex fratre suam (nam illa ex Sebastocratore nata Consttan- tino erat), quam pro consanguinitate intima se- cum, et necessitudine quæ ipsi cum Eltemere utpote genero intercederet artissima, in primis

Ῥωμαίων ἀγάλλειν κατεπηγγέλλετο, τῇ δὲ πενθερᾷ A τοῦτου τῇ τοῦ Σμύλτζου συζύγῳ, αὐτανεψία οὖσα (τοῦ γὰρ σεβαστοκράτορος Κωνσταντίνου θυγάτηρ ἦν) τὰ μέγιστα προσθαβρῶν, ὡς τὸν γαμβρὸν παρα- πείσοι καὶ ἐκμειλιξαίτο, πέμψας τὸν αὐτῆς ἀδελφὸν τὸν Παλαιολόγον Μιχαὴλ τοῖς ἐκεῖσε τόποις ψκονόμει τὰ πρόσφορα. Ἦν δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐπὶ τούτοις προτδοκιμο; ἐξελεῖν, ἐπεὶ καὶ ἐξηρτύετο κατ' ἰδίαν τὰ οἰκοὶ καὶ βασιλικῶς ψκονομεῖτο· ἀποθαλόντι γὰρ τὰ ἀποτεταγμένα οἱ τῶν προνοιῶν κατ' ἀνατολὴν ἐκ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν ἐπιθέσεως προσεκυροῦντο παρὶ πατρὸς; τὰ κατὰ δύσιν κτήματα τοῦ δεσπότη Μιχαὴλ, ὅσοις ἄρα καὶ ὁ πενθερὸς ἐκεῖνος βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐκ δύσεως ἀγαγῶν ὑπὸ φρικταῖς ὁμολογίαις καὶ τῇ θυγατρὶ συνοικίσας μεγαλοπρεπῶς ἐπολυώρει καὶ ὡς γαμβρὸν ἤγαλλε.

19. Περὶ τῆς καταδίκης τοῦ δεσπότη Μιχαὴλ τοῦ Ἀγγέλου.

Τὸ δ' αἴτιον τῆς ἐκεῖνου ταιλαιπωρίας καὶ ἐπισχέ- σεως ἦδη μὲν καὶ προανατέτακτο, πλὴν ῥητέον καὶ ἐντελέστερον ὅτι στρατιώτας βασιλικῶν ἀλλαγίων, οἳ δὴ καὶ ἀντολήθηθεν ἀποικισθέντες ἐξ ὑπογούου διὰ τὴν καταδρομὴν τῶν Περσῶν αὐταῖς γυναίξιν καὶ τέκνοις ἤλυον κατὰ δύσιν, διὰ τινος ἐνδὸς ἐκεῖνων τοῦ Κοτέρτζη μέχρι καὶ ἐς ἑκατὸν προσεκαλεῖτο, καὶ προσιόντας δεχόμενος κατὰ πόλιν ὧν ὄρκους

ἀπῆται πιστῆς προσεήρίας καὶ ξυναυλίσεως, ὡς σφᾶς εἶναι ἐχθροὺς ἐχθρῶν τῶν ἐκεῖνου καὶ φίλους φίλων, καὶ ἀντεδίδου τὰ ὅμοια πρὸς ἐκεῖνους, τὴν ὁμαιχμίαν προκασιτάς, πόλλ' ἄττα διδοὺς καὶ με- γάλα καθυπισχνούμενος. Καὶ ταῦτ' ἐπράττετο παρ' αἰσθησιν πᾶσαν, μὴ ὅτι γε βασιλέως, ἀλλὰ αὐτῶν δὴ τῶν συνήθων καὶ ψκειωμένων αὐτῶ. Ἀλλὰ προ- αγγελθὲν παρὰ τῶν ἀμφὶ τὸν Κοτέρτζην, δεινὴν βασιλεὺς ὑπενόει μελέτην [P 281] καὶ ἀπιστίας ὄδῖνα ὑπώπτεψε, καὶ μᾶλλον ὅτι τῆς ἀδελφῆς τελευτησάσης τῇ τοῦ Τερτερῆ συνοικῶν, ἥτις καὶ ἀλλότριον εἶχε πρὸς τὸν κρατοῦντα τὸ γένος. Διὰ τοι ταῦτα καὶ μὴνδὸς Ἐκαιομβαιῶνος μιᾷ προσκαλεῖ μὲ πατριάρ- χην, προσκαλεῖται δ' ἀρχιερεῖς καὶ κληρῖν, πορόν- των καὶ τῶν τῆς συγλήτου, συνελθόντων τε καὶ B μνησχῶν καὶ τῶν τῆς πολιτείας, καὶ εἰς κρίσιν βα- σιλεὺς καθιστᾷ τὸν δεσπότην· πρὸς ὃν καὶ εἰ; ἀπο- λογίαν καταστᾷς ἐκεῖνος, πόλλ' λέγων καὶ κατὰ τῆς κατηγορίας ἀποδιδράσκειν πειρώμενος, τέλος κατα- δικασθεῖς τῷ μεγάλῳ παλατίῳ ἐγκλείεται τρισκα- δεκάτῃ Κρονίου αὐτὸς καὶ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα, ἃ ὤη ἀπὸ τῆς τοῦ Τερτερῆ ἀπεγέννησεν. Ἀγέλας δ' ἔπ- πων καὶ πᾶσαν ὑπορξῖν τὴν ἐκεῖνου καὶ κτήματα τῶ νιῶ καὶ βασιλεὶ δίδωσιν. Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐκεῖνου οἰκίαν τῶ δεσπότη Ἰωάννη προσνέμει. Ὑστερον δ' ἐκεῖθεν ἀποδράναι πειρα-

idoneam talis sequestram negotiationis fore cre- didit. In quo ne illa sibi parceret aut ullam omittet- ret artem deliniendi generum et ab eo eblandiendi C quæ volebat imperator, instigatorem ei submitit mulieris istius fratrem Michaelē Palæologum. His in antecessum ad tutelam illius limitis provi- sis, expectabatur iturus quamprimum illuc junior Augustus Michael, instruebaturque ac splendide interim adornabatur ista profectio ejus. Ad quod opus fuit nova illi, unde imperii dignitatem sus- teneret, assignari a patre vectigalia, quoniam quæ dudum ipsi in regionibus Orientalis tractus attri- buta fuerant, incursionibus Agarenorum perierant funditus universa. Quare constituit nunc illi se- nior Augustus possessiones in Occiduo tractu sitas Michaelis despote, quibus illum olim ipsius socer Michael Augustus Andronici pater, ex Occidente evocatum conventionibus jurejurando firmatis et D proprie filie nuptiis honoratum, ample ac regie muneratus uti generum fuerat.

19. De condemnatione despote Michaelis Angeli.

Eæ cur illi nunc ereptæ fuerint, quamve ob causam is comprehensus miserias carceris per- ferret, jam prius indicavimus, sed et modo idem paulo plenius retexendum. Milites imperialium contuberniorum, ejecti nuper, ut diximus, 408 Orientali continente coactique incursionibus Per- sarum inde fugere cum uxoribus et liberis, erra- bant per Occiduas regiones. Ex his Michael, usus ad id opera unius eorum, Cotertze nomine, ad centum ad se vocatos, cum in urbe esset, benigne

supplices excipiens adduxerat ad sibi clam juran- dam clientelam adhesionemque perpetuam, diserte Deo teste pollicendo se fore sine discrimine hos- tes hostium, amicos amicorum ejus. Vicissimque suam illis fidem pariter obligaverat, constituta im- mutabili societate. Idque fœdus multis protinus donis, majoribus in posterum promissis sanxerat. Egerat hæc arcano despota, vitata diligenter non modo Augusti conscientia, sed et suorum ipsius familiarum ac domesticorum. Verum ea vel Co- tertzes vel ex ejus comitatu quispiam cum clam Andronico indicasset, gravem ei suspicionem no- vit adversus despota velut rebus novis inhiantem parantemque a se deficere. Conjecturæ verisimili- tudinem addebat magnam, quod idem Michael priori uxore, Andronici Augusti germana, mortua filiam Terteris duxerat, mulierem infensi domni D Augustæ generis. Ob hæc quadam die mensis Ja- nuarii vocat imperator patriarcham, adhibet eodem antistites et clerum, senatoribus quoque præ- sentibus. Convenerant et monachi, nec non e civium ordine permulti. Apud hunc cœtum reus sistitur Michael imperatore judice; jussusque re- spondere multa dixit in defensionem sui, nec vitare tamen potuit quin tandem damnatus perpetuo car- ceri addiceretur. Die itaque tertia decima mensis Martii Michael despota, cum uxore Terteris filia et susceptis ex hac liberis, in custodiam apud magnum palatium datus est. Ejus 409 vero ma- gni equorum greges opesque ac res familiaris omnis generis prædiaque ac bona soli cuncta in fiscum redacta imperator juniore Augusto suo filio

θείς, γνωσθέν, ταίς, κατά τὰς Βλαχέρνας εἰρκταίς Α

κ'. *Περὶ τῆς εἰρήνης τῶν ἀποσχισθέντων ἀρχιερέων διὰ τὸν Ἀθανάσιον.*

Κάντεῦθεν μὴδὲ τοῦ αὐτοῦ Κρονίου καὶ οἱ σχιζόμενοι τῶν ἀρχιερέων ἀπηυθεκότες οἷον καὶ πείσαντες ἑαυτοὺς, μόλις καταμαλακισθέντας τὰς γνώμας βασιλείῳ ὡς δυνατῶν κατεπειγόντος, ἐν τῇ τῶν Βατῶν ἑορτῇ τῇ μετὰ τοῦ Ἰθασιίου εἰρήνῃ ἀψωσιώσαντο. Ὁ δὲ γ' Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος πολλάκις καὶ αὐτὸς παρὰ βασιλείῳ παρακινούμενος ἀπρὶξ τῆς γνώμης εἴχετο καὶ οὐκ ἐνεδίδου ἔλωσ οὐδὲ κατένευε τὴν ὁμόοισιν. Παρ' ἦν αἰτίαν, καὶ τοῦ δόξαι τοῦτον μὴ δὲ βασιλείῳ αὐτοῦ μνημονεύειν διὰ ταῦτα, ἤθελον μὲν καὶ αὐτοὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἐκκόπτειν τῶν ἐπιτύχων μνημόσυνον, θεῖον ἠγαύμενοι ἦν ἐκεῖνος μὲν οὐδ' ἔταρ, τῇ τοῦ λόγου, σφᾶς γε προσδέχοιτο, ἐκείνοι δὲ καὶ οὕτως ἀξιοῖεν ἐκεῖνον καὶ μνημονεύοισιν. Τέως δὲ καὶ πᾶλλ' ἄλλα κατ' ἐπήρειαν αἰτιώμενοι, παραδοκοῦντες καὶ οὕτω τὴν τῆς γνώμης μετέθεσιν, [P 285] τὸ μὲν ἀποθαρήσθαι αὐτίκα τὴν τοῦ ὀνόματος ἐκκοπὴν ὡς ἄλλως ἄτοπον ὄν, μὴ φανεῖταις ἀξιολόγου αἰτίας καὶ ἀντικρως ἐπὶ δόγματι, πατριάρχου ἀποβάλλεσθαι ὄνομα, μὴ καὶ μᾶλλον

Οἶρα τις ἀνασθηθεῖη καὶ ἀντιλαβὰς δοῖεν τοῖς σχιζομένοις εἰς κατάγνωσιν· σοφώτερον δὲ ποιεῖν ἐδόκουν καὶ εἰσέτι διευθετεῖν, ὡς αὐτίκα ἐκκόψοντες, εἰ καὶ ἔτι ἀντέχοι καὶ τὴν ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ μὴ δέχοιτο πράξιν. ἼΙ δ' οἰκονομία οὕτω πως ἦν, πατριάρχῃ μὲν αὐτὴν μὴ λειτουργεῖν ἔλωσ, ὡς ἂν μὴ συλλειτουργούντων κατὰ τὸ εἶδος διακόνων ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπὶ τῶν διπτύχων συμνημονεύοιτο, ἱερεῖς δὲ μόνου; ἄτερ διακόνων ἱερουργεῖν. Καὶ τοῦτο ἐπράττετο μὲν καὶ ἐν ἀνακτόρων, ἐπράττετο δὲ καὶ ἐπὶ τῷ μεγίστῳ ναῷ, [καὶ ἄλλαις μὲν ἡμέραις, μάλιστα δὲ δημοτελεεῖται καὶ ἑορτασμοίς, ὡς καὶ τῇ τῆς ὀρθοδοξίας κοινοπληθεῖ, ὅτε βασιλείῳ ἐνδημήσαντος καὶ πλήθους ἱκανοῦ συναχθέντος ὁ μὲν πατριάρχῃς ἤπράκτει, ἱερεὺς δὲ μόνος ἀπερικτυπῆται πάντη καὶ ἀνηκούστως, μηδὲν ἐπαίοντων διὰ τὸν θύρον, τὰ τῆς ἱερουργίας ἐξέπραττεν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν ταῖς πασχαλοῖς ἐγένετο. Ὑστερον δ' ἐσαυθὶς κατὰ τὴν μνήμην τοῦ ἐν μάρτυσι περιφανοῦς Γεωργίου ἐκκόπτουσι καὶ μνημόσυνον, κατὰ τὸν ἐν τοῖς μαγγάνοις νεῶν λειτουργήσαντες, ἃς ἀνεῖται τῷ μάρτυρι. κα'. *Περὶ τῶν καταλαβόντων τὴν περσῖαν δεσπῶν, καὶ ἔτι τῶν σπηδηόποτε, ἐξαγγελία.*

Ἡῤξανε δ' ὁσημέραι καὶ αὐθὶς τὸ ἀπὸ τῶν Περσῶν θεῖον, ὥστ' ἀποκεκλεισθαι πανταχοῦ τὰς τῆς σω-

donavit, exceptis tamen ejusdem ædibus urbanis, quas attribuit Joanni despotæ. Sic mancipatus æterno carceri Michael fugam inde postea tentavit. Sed deprehensus in ergastula Blachernarum est translatus, securius illic habendus.

20. De pace abscissorum antistitum ob Athanasium.

Inde hoc ipso mense Martio abscissi antistites, pertæsi secessionis, tandemque persuaderi sibi passi ab instante continuo imperatore ut sine aliquando turbandi facerent, in festo Palmarum convenientes pacem cum Athanasio fecerunt. Alexandrinus tamen Athanasius, utcumque crebro ad idem faciendum instigatus ab Augusto, irrevocabiliter in sententia persistit, nullis conditionibus in concordia consilium attrahi ac vel paululum inflecti sese passus. Quam ob causam episcopi cogitarunt de nomine ipsius eradendo ex ecclesiasticis diptychis omittendaque inter sacra commemoratione ejus, cum præsertim et ipse putaretur in suis liturgiis Augusti mentionem prætermittere, quod patriarchæ sibi non probato adhæreret. Nec enim ferendum arbitrabantur inconcussam ipsi servari tantæ possessionem honoris, interim dum ille ne minimum quidem vellet remittere de fastu, quo jam conspirantia cunctorum antistitum judicia unus pertinaciter dissentiens damnabat. Hæc inter se locuti non tamen expedire in executionem impetam ausi sunt, seu spe attrahendi tandem ejus in partes, seu veriti ne non satis canonica videri posset tanti patriarchæ tali de causa e sacris tabulis erasio, cujus nullus circa dogma error argueretur. Ergo ne quasi tumultuosior re-

natio feras præpropere abigeret et novi quidpiam incommodi ex facto ancipiti nasceretur, unde ansam avulsi adhuc alii suarum roborandarum partium sumerent, consultius tunc quidem visum temperamento quodam uti hujusmodi, quo et periculum ejus ignominia sic Alexandrino intentaretur, ut re tamen integra non excluderetur idem aditu resipiscentiæ, nec tamen alea novi damni jaceretur. Deceverunt deinceps solemnes a patriarcha celebrandas ipso liturgias omittere, in quibus videlicet recitari a diaconis nomina patriarcharum orthodoxorum, cuncto audiente populo, necesse foret, vice autem earum sacro defungi per privatum faciendo sacerdote, sine diaconorum ministerio. Hoc ita factitari exinde cepit in aede sacra palatii, hoc idem in templo maximo, non profestis solum diebus, sed et in solemnitatibus etiam populi concursu celebribus. Itaque die ipsa orthodoxiæ, cum et de more imperator in templum advenisset et densus adesset populus, patriarcha non comparuit, sacerdos autem simplex citra pompam et cantum, nemine, præsertim in turbæ magnæ strepitu, exaudiente quid mussitaret mysta celebrans, sacro utcumque defunctus officio e t. Similiter et in festis acturæ Paschalibus. Eademque arte in solemnibus quoque paulo post celebrata sancti martyris Georgii memoria necessitas nominandi palam e diptychis Alexandrini lucrifacta est, liturgia in templo Manganorum, ubi sancto istum honos annuus habetur, submissæ peracta.

21. Rursus de malis ulteriorem continentem inundantibus, et allatis undecunque tristibus nuntiis.

Crescebat inter hæc magisque ac magis in dies

τηρίας ἐλπίδας. Τί γὰρ τῶν δυσχερῶν ἀπῆν; Καὶ ἂν
 εὖ τὰ μακρὰν. Ἄλλὰ τὰ κατὰ θύραν ταῦτα καὶ τῆς
 βασιλίδος προαίλια. Τὰ δ' ἦν εὐθὺς νηὶς ἀποβαί-
 νοντι τῷ τὰ στενὰ τοῦ Βοσπόρου περατομένῳ, ὡστ'
 ἀφεμένῳ θαλάσσης λαμβάνειν κίνδυνον. Ἀνέδην γὰρ
 διέτρεχον πανταχοῦ τῆς περὰ τῆς, καὶ κατεσκήνου
 ὅπου ἦν βουλομένοις αὐτοῖς, καὶ ταῦτ' οὐκ ἴλαδην
 στρατεύουσιν, [P 286] ἀλλ' ἀσυντάκτως; καὶ κατ'
 ὀλίγους, ὥστε κείσθαι τὴν περὶ τῆς Βυζαντίδος
 Σκυθῶν, ὃ δὴ λέγεται, ἔρημῶν, μηδενὸς τολμῶντος
 φανῆναι, ὅτε συνέβαινε καὶ παραβολώτερόν τινας
 διαπράττεσθαι καὶ ἐκθέειν τολμῶντας, ζήλου τινὸς
 πεφθότος ἢ καὶ μᾶλλον ἐνδείας πιεζούσης, τριβομέ-
 νου τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἐφοδίων σφίσι καταναλωμέ-
 νων, ἅπερ οἴκοθεν ἀπεφέροντο. Τὰ δ' ἦσαν μᾶλλον
 εἰς κίνδυνον. Ὅθεν καὶ οἱ μὲν ἐκωλύοντο ἀπειλαῖς
 τῶν κρατούντων καὶ φόβῳ σωφρονιζόμενοι· οἱ δὲ
 τολμῶντες, ἦν πού τις προεξέδραμε ἰκανὸς δοκῶν
 ἄγειν σύντομον (λοχαγὸν τὸν τοιοῦτον εἶπη τις ἄν)
 καὶ ἐπὶ τὸ παρὰ πᾶσαν αἰσθησὶν ἐξήρχοντο, ὥστε
 καὶ συνέβαινε ποτὲ μὲν εὐστοχίαν ὀλίγοις πρὸς πολ-
 λούς γυμνοῖς καὶ ἀνόπλοις, πολλάκις δὲ καὶ σφάλλα-

σθαι. Καὶ οὐκ ἦν σχεδὸν ἡμέρα καθ' ἣν ἢ μὴ τοῖς
 κατὰ θάλασσαν φρουρίαις προσβάλλοντες ἡκούοντο ἢ
 μὴ ἀπάγοντες αἰχμαλώτους ἢ μὴ φρονεούτες, καὶ
 μᾶλλον ὅτε καὶ ἰκεταίας ἐχρῶμεθα πρὸς Θεόν, τὸ
 οἰκτιστον. Διεῖχε δὲ μόνος ὁ κροθμὸς οὗτος. Καὶ
 πολλάκις μὲν μεθ' ἡμέραν ἐφαίνοντο τοῖς ἐντεῦθεν
 ἀφορώσι καὶ περὶ οἱ ἰππεῖς· καθ' ἣν πού τις ἢ ἐν-
 δεῖα ἐξαγορούμενος κἀντεῦθεν ἐλπίζων κερδαίνειν
 ἐκ τῶν ὑπολειμμένων ἄλλοις, ἢ μὴν καὶ κατὰ
 χρεῖαν ἑτέραν ἢ τοῦ σφετέρου κτήματος ἐπιμέλειαν
 ἐξορμᾶν ἐτόλμα, αὐτίκα ἢ ἠλίσκετο ἢ ἐκτείνετο. Καὶ
 πολλοὺς ἂν εἶδες ἐσφαγμένους ἢ τετρωμένους; εἰς
 θάνατον, ἔστι δ' οὐ καὶ κεφαλῆς ἀνευ καὶ κόρσας
 ἀναύχενας. Πεπλήθει δὲ τῶν ἀγρομένων ἢ πόλις,
 καὶ ἐστενοχωρεῖτο τοῖς πανταχοῦ κειμένοις εἰνῆ τε
 καὶ ὑπαίθροις, πνοῇ ζῆν καὶ μόνῃ πιστευόμενοι·
 λιμὸς γὰρ ἐντεῦθεν καὶ γε λιμὸς τοὺς ἀθλίους διε-
 μεριζέτην. Καὶ οἱ ἀστικὸι τοῦ κακοῦ παραπήλαυον,
 καὶ οἱ μὲν αὐτίκα τοῖς δεινοῖς συνέχοντο καὶ ἄποροι
 διήσαν καὶ ἀμήχανοι, οἱ δὲ ὅσον οὐπω τὰ τοῖς πλη-
 σίον συμβάντα καὶ ἑαυτοῖς ἐπ' ἴσης ἠέλιον. Οἱ δὲ
 μὴ μόνον Χηλῆ τε καὶ Ἀστραδῆτη, ἀλλὰ καὶ Ἱερῶ

invalescebat a Persis malum, adeo ut omnis un-
 decunq̄ue salutis spes excluderetur: quid enim
 miseriarum aberat? Mitto longinqua. Videamus
 quæ in portis urbis gerebantur, in ipso imperialis
 regiæ vestibulo. Navi te illic exscendentem **411**
 statim a trajecto Bosporo exciperent pericula ex-
 tremæ spoliationis, captivitatis, cædis, tota, quanta
 patet, ulterioris continentis latitudine referta læ-
 tronibus sævissimis, impune quo liberet ruenti-
 bus, et ubicunq̄ue vellet fixo tentorio securam
 habentibus stationem. Atque ii ne tantum quidem
 armis Romanis impertiebant reverentiæ, ut metu
 eorum aliquo saltem simulando circumspicte in-
 cedere, ire turmatim servatisve ordinibus cura-
 rent: temere vagi manipulis modicis, quam no-
 stri contemptus fecerat, confidentia cursabant.
 Jamque adeo illæ celebratæ adagiis solitudines Scy-
 tharum non alibi verius quam in ora Byzantiæ
 urbis objecta muris, subjecta oculis reperirentur,
 nemine illic nostrorum audente comparere, quan-
 tiancunq̄ue necessitas vocaret, etiam urgentis ege-
 statis, eos qui rure se reliquisse recordarentur
 quo in urbe indigebant. Qui si vellet aleam ja-
 cere brevis excursu culæ, etiam a magistratibus
 prohibebantur tanquam ad mortem præsentissi-
 mam ituri. Quanquam suus quemque satis coer-
 cebat metus, vulgatis exemplis prodire ausorum,
 qui utcumq̄ue periti compendiorum et captato usi
 tempore, ubi minime putarant, duci barbaro cum
 sua turma in insidiis delitescenti occurrerant in-
 fortunio suo maximo. Nec felix in eo genere teme-
 ritas quorundam, qui pauci et inermes armato-
 rum plurium manus effugisse serebantur, multum
 ad similes ausus frequentandos incitabat: rari
 enim hi casus erant; qualium expectatio non nisi
 stulti caput committendum ducerent. Nulla

porro dies præteribat, qua non audirentur Persæ
 in aliquam arcium ad mare sitarum incurrisse, ad
 cujus portas aut cædes fecissent aut captivos pre-
 hendissent. Idque, rem miserrimam! iis frequentius
 diebus accidebat, quas festas et bene feriatas habe-
 bamus supplicationibus rite Deo adhibendis ei
 propitiando. Cernebamusque ex hoc litore trans
 fretum angustum, quo **412** uno a morte prole-
 gemur, equitatum et peditatum hostilem campo
 secure adverso patientem, frustra recognoscente
 unoquoque, dum ex effugio in urbe captato villam
 aut rus patrium respicit, loca ubi recondidit qua
 hic eget, quam nequidquam requirit, annonam,
 certissimus, si repetere attentet, morte se crudeli
 audaciam luiturum. Jacabant quippe per agros
 passim cadavera vel mutila membra sic cæsorum.
 Quidam ex lethali vulnere neglecti animam age-
 bant. Truncum ibi capite corpus, illic faciem a
 collo abscissam cerneret. Redundabant plateæ ci-
 vilitatis conferta illuvie fugitivorum ex omni circum
 agro rusticorum, deeratque ubi pedem ambulantes
 per vicus sigerent, solo ubique constrato jacenti-
 bus temere corporibus fessæ, omnium inopis, vix
 ægre trahendo spiritu vitæ indicium dantis plebe-
 culæ, sub divo diurnis juxta nocturnisque cæli
 injuriis expositæ, quam prædæ habebant et inter
 se partiebantur duo non mitiora barbaris malis,
 fames et lues, incommodo se ad civium quoque
 ac tecta intra urbem habentium infestationem
 propagante. Nam et quosdam invadebant morbi
 coutage propagati; et tanta turba cithos absumentis
 ne a felicibus quidem et domi copiosis sensum
 egestatis abstinere. Præterque humanis animis
 miserationem inevitabilem in conspectu patientium
 extrema, etiam sui cuique denuntiatio periculi
 clades alterius visa fiebat, anxie cunctis expe-

φρούριον προσβάλλοντες τὰ πάνδεινα διεπράττοντο, ὡς περ ὑπώπτοντος βασιλέως ἢ μὴ ζῶντος. Νικόμειδα δ' ἐξηθέλει, λιμῶ τε καὶ ἐνδείᾳ ὕδατος πρὸς τὸ ἀμγχανώτερον μετεβάλλετο. Ἡ δὲ γε περίστυτος Νίκαια ἀποκέκλειστο, καὶ τὰς περὶ ἡμέρας ἀποκραιμένη ἐνδεία καὶ αὐτὴ ἐστενοχώρητο. Καὶ νῦν μὲν Βηλόκωμα, νῦν δ' Ἀγγελόκωμα, νῦν δ' Ἀνὰ γουρῆς καὶ Πλατανεία καὶ τὰ Μελάγγεια καὶ τὰ περὶ πάντα τῶν ἐνοικούντων ἔρημα [P 287] γεγονότα θρήνοις ἐφέλκοντο τῶν εἰδότην. Ταῦτα Κρούλλα καὶ Κατοικία πεπόνθει καὶ χεῖριστα. Ὡς γὰρ ἀποκέκλειστο μὲν ἢ ἐξ Ἡρακλείου καὶ Νεμικώμεως πρὸς τὴν Νίκαιαν, καὶ αἱ παλαιαὶ καὶ συνήθειαι διοδοὶ εἰς θεινὴν ὁποσίαν καὶ πείραν ἦσαν πολλάκις κινδυνεύσαντων, ἢ δὲ κατὰ Κίον κατὰσκίος καὶ σπηρῆς εἰκασίως πως πολιθεῖσα διεκδρομὴ πρὸς Νίκαιαν ἦνοικτο, οὕτω ἐν φόβῳ καὶ τότε μεγίστῳ καὶ ὑποψίᾳ τὰ γὰρ αὐτὰ τοῖς Χαλκιδιεῦσι καὶ Ἀλιεῦσι καὶ οἱ Βέδρυκες ἐκ Πυλῶν καὶ Πυθίων παρωνομούμενοι ἔπασχον. Καὶ ἦν τοὺς ἀποδοῖσι βασιλέως κατὰ τὴν Κίον, τὴν ἡμέραν προσκαρτε-

ρήσασιν, νυκτὶ πιστεύειν τὴν σωτηρίαν, καὶ καταλαβούσι τὸ ἐκείσε παράλιον τῷ περὶ τὴν Ἀσκανίαν πλῆθι χρῆσθαι, καὶ οὕτω κατὰ τὴν τοῦ αἰγιαλοῦ πύλην τῆς πύλειος ἀποβαίνουσι διεκπαίειν εἰ. Νίκαιαν, ἐπεὶ οὐκ ἦν τότε τὰς πύλας ἀνοίγεσθαι ἐπιχειρῶντων τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὰ μέγιστα Νικαιῆς ἐκινδύνευον. Διὰ ταῦτα τὸ ὅλον ὁ κρατῶν ἀναστῆλ- λειν οὐκ ἔχων τῆς συμφορᾶς πέμπει τινὰ Σιούρον στρατοπεδάρχην τῶν τζαγκρατόρων τατιμημένον, σὺνάματισι καὶ μερικαῖς ἐξόδοις χρημάτων, ἐφ' ᾧ καὶ ἄλλους ἐκείθεν πρὸς τὸ στρατεύεσθαι ἱκανώσσει. Τῷ δὲ τοῖς κατὰ τὴν Κατοικίαν μέρσει φανέντων ἀναστεραρῆσαι οἱ λαοὶ, καὶ ἐμφανεῖς ἦσαν τὸ ἀσφαλὲς ἐλπίζοντες. Τὸ δ' ἦν συμφορὰ τοῦτοι; καὶ διεθρος. Ἐπιπέθονται γὰρ παμπληθεῖς νυκτὶς ὡσεὶ πεντακισχίλιοι τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὰς πρὸς τὸ φρούριον ὁδοὺς, λαθόντες πᾶσαν αἰσθησιν, προκαταλαμβάνουσιν. Οἱ δ' ἐπισπεσόντες ἐτέρωθεν ἐτολμῆν ἐδίδουσαν δῆθεν πρὸς τὸ φρούριον τὴν φυγὴν κατὰ νότον φεύγουσιν· οὐδὲ γὰρ ἦν ὑπέδεισθαι τὴν πείραν, ὅπως καὶ ὑπειδομένοις οὐκ ἦν ἱκανὰ πρὸς τὸ σώζεσθαι.

clanibus in quæ alios jam incurrisse exitia cernebant. Interim barbari non modo Chelem et Astrahiten, sed et arcem Hieri hostiliter aggressi, dira illic exempla feritatis immanis ediderunt, velut dormiente imperatore aut in vivis numerari desito. Nicomedia summe debilitata fame et aquæ penuria redactam se ad incitas gemebat. Incluta vero illa quondam Nicæa vix se clausa tuebatur, amenitatibus undique abscissa circumscitis, angustis intus et ipsa penuriæ constricta, diris in horas et momenta exanimari solita nuntii captorum a barbaris in vicinia **413** florentium noper oppidorum. Nunc enim illic audiebatur direpta Belocoma, nunc Angelocoma, mox Anagurda et Platanea et Melangea subjacuisse sævitæ Persarum; cunctaque per circuitum incolis abactis desolata, luctu acerbo incendebant ejus civitates urbis, famæ subinde indicio de his admonitis. Hæc ipsa et his pejora Crulla et Catacæia passæ feriebantur. Perveniebatque omnium notitia Nicæam, quia etsi trita olim ad illam urbem viæ, quæ ab Heracleo quæque a Nemicomeo frequentari consueverant, tunc prorsus ineclebres squallerent, ob exempla passim nota spoliatorum aut trucidatorum in ipsis viatorum metu jam omnium impenetrabilis creditæ, tamen una libera et aperta restabat, quæ a Cio tenditur, silvis densa et raris sparsa ædificiis, hincque incursibus latronum culta et colonis plena quærentium minus infesta. Hoc itinere affluabant ad Nicæenses nova quotidie argumenta plangendi, aliis super alias, quæ sine fine cumulabantur, cognitæ eladibus, siquidem et similia his quæ Chalcidensibus et Alizonibus acciderant, patiebantur quoque Bedycees ex Pylis et Pythiis conflato nomine insignes. Eademque mox Nicææ narrabantur perlata illuc via secunda, quam hic juvat describere distinctius. Qui in continentem Asiæ mari exscen-

derant, totam apud Cium diem morati salutem suam nocti committebant. Sic velut isthmum emensi quemdam, ubi pervenerant in latus illic alterum oræ maritimæ, ad Ascaniam iterum navigatione utebantur, qua littorali Nicææ portæ appulsi in eam illac urbem admittebantur. Ostiorum enim terras spectantium usu tunc ultro ea urbs abstinere reliquorum, sic agere coacta timore imminentium sibi omni ex parte barbarorum hostium, a quorum etiam numero et fera potentia indesinenter instantium ingens erat sane periculum, ne non et hæc ipsam tam attenta custodia satis ad extremum tueri posset. Quod tanti momenti discrimen imperatori notum movit eum, quanquam haud valentem occurrere tot aliis simul urgentibus, ad aliquid saltem pro **414** eo proprie conandum. Misit ergo quemdam Siurum, honoratum titulo stratopedarchæ tzancratorum, cum paucis aliis, instructum quadam pecuniæ summa, qua uteretur ad stipendia et auctoramenta militum, si quos illic forte nancisci idoneos qui conscriberentur posset. Hi cum in Catacæia partibus apparuissent, crexerunt animos populi, et quasi signo salutis elato effecerunt ut confidere auderent brevi restituendam illic publicam rem in statum pristinae securitatis. Sed longe illos opinio fecellit sua, eo mox ipso unde speraverant in occasionem ipsis verso exitii supremi. Anniadverso quippe istorum motu hostes barbari, ac prævertendum rati, noctu in eos irruerunt cum universo exercitu, in quo circiter quinque milia numerabantur. Horum pars clam ac sine ullo nostrorum sensu insedit vias quæ ad arcem ducebant: alii e contraria parte Romanos adorti propellebant fugere coactos arcem versus, in loca videlicet insidiis suorū præoccupata, quod suspicandi nulla erat nostris ratio; et vel si nossent, ad salutem tali articulo rerum foret inutile. Ac milites quidem

Καὶ τότε οἱ μὲν ὑποστάντες ἐσφάττοντο, γυναῖκα δὲ καὶ παιδάρια πλήθος μυρίον πρὸς τὸ φρούριον φεύγοντα ἄγρα ἦν ἐτοίμη τοῖς προκαταλαβοῦσι. Καὶ τέλος οἱ τέως τοῖς ἄλλοις προσεπαμύνειν ἀποστελλόμενοι δρασμῶ μηχανῶνται τὴν σωτηρίαν, καὶ αὐτὰ προσαποβαλόντες τὰ βασιλικὰ χρήματα· ἔπειτα πῦρ ἐναύσαντες οἱ ἔχθροὶ τὰ ἐκεῖ κάλλιη εἰς τέλος ἡμάθουναν. Τότε καὶ Ἀτμὰν ὑποστρέφων σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, ἐπεὶ συνῆσαν σφίσι κατὰ συμμαχίαν καὶ Βηλοκωμῆται, προσλαβὼν ἐκείνους κενῆ τῶν ἐποικίων Βηλοκώμη προσβάλλει καὶ κατὰ κράτος αἶρει, καὶ τοὺς μὲν κτείνει, αὐτὸς δὲ μυρίον πλοῦτον εὐρύων ἐξολβίζεται, καὶ τὰ πιστὰ οἱ τῆς [P 288] ἀσφαλείας ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων περιποιεῖ. Τούτων ἀπάνωτο τῶν δεινῶν καὶ Προῦσα, μόνη περιλειφθεῖσα τῶν ἐξωθεν καλλονῶν. Τούτων καὶ Πηγαῖα παραθαλασσία πόλις τῶν δυσχερῶν ἐπεσφάθη. Τῶν γὰρ ἐξω πάντων συγκλεισθέντων ἐντὸς, ὅσοι καὶ τὸ ξίφος ἐφυγον, ἐντίκτει νόσον λοιμῶδη τὸ συνεπτύχθαι λιμῶ καὶ κακοπαθείαις. Ἐτι δὲ καὶ νόσφ ἐς

ἑκατοστίαις ἐπιπτεν. Τοῖς δὲ καὶ πρόστιμον ἐτίθη παρὰ βασιλέως ζημίαις εἰς χιλιάδας ἐπ' αἰτία τοῦ μητὸν μέγαν δέξασθαι δοῦκα, οὕτω τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ μετὰ τὴν ἐκείθεν ἐπάνωδον ἐπαγγελίαντος, καὶ δεῖε τοῦ μη παθεῖν κάκεινους τὰ τοῖς Κυζικηνοῖς ξυμβάντα. Οὐδὲ γὰρ ἀνεκτὰ οὐδ' ὅσον καὶ ὑποσχεῖν δυνατὰ τάκει τολμηθέντα ἠγγέλλοντο. Βίαι γὰρ ἠρπάζοντο, καὶ γυναῖκες ὄβριζοντο, καὶ κόρια διεφείροντο. Καὶ ὁ μὲν ἔχων εὐθύς ἐσκυλεύετο, ἀγαπρτὸν ἔχων εἰ διδοὺς σώζοιτο· ὁ δὲ μὴ ἔχων τῆ τοῦ ἔχειν ὑπόψια κατεδικάζετο, καὶ αἰώραις δειναῖς καὶ βασάνοις ἠτάζετο, ἔγκλημα φέρων τὸ μὴ χρημάτων θέλειν τὴν σωτηρίαν πορῆσθαι. Πᾶσα δ' ἐκείνων περιουσία οὐ μᾶλλον τοῦ κεκτημένου ἢ τοῦ καταλαθόντος τῶν Ἀμογαβάρων ἐφαίνετο· οὕτω γὰρ ἰδιωμυετο τὸ ἔθνος, τῶ ἐξ Ἀδάρων, οἶμαι, κατάγεσθαι. Οὐ μόνον δ' αὐτόχθονες ταῦτ' ἐπισχον, ἀλλ' ὡς εἰπεῖν ἀνατολὴ πᾶσα Ῥωμαίων, ὅτι καὶ ὡς προσφυγῶ χρησάμενοι τῶ ἐπιτειχίσματι πάντες ἐκεῖ κατέδραμον, καὶ καινὴ τις ἄλωσις ἦν παρὰ τῶν

quotquot hosti vultum non ignave obverterunt, in vestigio sunt caesi, vulgus autem innumerabile mulierum ac puerorum effuso cursu ad arcem fugiens parata praeda subsidentibus illic latronibus occurrit. Reliqui nostrorum militum, ne castris quidem retentis, cursu vago salutem quaesiere, qui servaturi alios scilicet venerant, pecunia etiam quam ab imperatore attulerant amissa. Inde igne pulchris ejus tractus aedificiis injecto in cinerem barbari verterunt omnia. Ex hoc belli successu victor revertens Atman cum suis, cognito Belocomitas in castris fuisse Romanis quae modo deleverant, Belocomiam aggrediendi jam ipsam quippe vacuam **415** praesidiariis tempus opportunum duxit. Ergo illam insiliens vi capit, et ibi repertos interficit. Ipse autem immensis opibus ea clausis munitione potius praedives inde est habitus: arcis quippe illius munimentis, situ et arte validis ad quaesitae pecuniae custodiam usus, magnos sibi thesauros, unde belli ac principatus expediret sumptus, secure conditos ad manum habuit. Harum magna pars calamitatum in Prusam redundavit sic nudatam possessione agri sui et intra murorum ambitum redactam, nullo deinceps commercio cum suburbanis villis et praediis, quae non parum aeterna et ornata in territorio habuerat plurima. Clades haec eadem Pegas afflixit, urbem maritimam. Cum enim post barbarorum, quam dixi, victoriam cuncti pagorum incolae, qui effugere potuerant gladium hostilem, sub mœnium et propugnaculorum ejus oppidi cupide tutelam accurrissent, contigit illic constipari turbam ingentem inopis multitudinis, ex cujus illuvie ac faece corruptis corporibus cito lues exarsit, qua totae simul hominum centuriae cadebant. Quorum in cumulum malorum supervenit indicta Pegensibus ab imperatore multa multorum millium nummum ob admissum ab illis intra urbem magnum ducem; quod ne facerent

nominatim veterat Michael Augustus junior post suum inde reditum, metu ne et illi paterentur quae Cyzicenis accidissent, plane intolerabilia et omni atrocitate diriora. Nam et res familiaris victisque domesticis miseris civibus auferebatur, et non modo mulieres aut nuptae aut puberis aetatis, sed crudae quoque virgunculæ vix egressæ infantiam libidine immani corrumpabantur. Ac conscius quidem se habere quod daret, ultro largiens flagitantibus spoliabatur, lucro imputans quod rebus ereptis vivere sineretur: qui vero nihil se habere quantumvis vere affirmaret, suspectus mendacii poenis subiciebatur acerbissimis, quoad condita videlicet promeret, suspensus, tractus, cruciabiliter tortus, ab exprobrantibus merito hæc illum **416** pati, qui salutem nollet pecunia redimere. Quo in totò nefario genere quaestus tam impudens licentia erat istorum Amogabarorum (sic proprie vocabatur ea gens, inde credo quod ex Abaris originem traheret), ut quadam velut jam usu paria raptoribus auctoritate praedandi, quidquid quisque quam optimo se putaret jure possidere, id simul apparuerat, sibi quasi legitime quaesitum latro advena confidentissime arrogaret justeque usurpasse videri vellet. Nec indigenis hæc solum aut natis Cyzici fiebant, sed sine discrimine pariter cunctis qui e circum universis ditionis Romanæ regionibus intra eam, ut est dictum, munitionem perfugii gratia sese receperant. Praetereo mutilationes corporum ac caedes infandorumque omne genus colluviem scelerum, per quæ, qui defensuri scilicet venerant, miserimos immanitate furoris extrema undique missos obterebant. Causa erat Amogabaris hæc frequenter et palam agendi quod impune faciebant, magno ducem, quem unum venerabantur, ipsis obnoxio partim grati animi sensu partim formidine: nam et ab aliis sponte se ipsi subjicientibus, qua eminebat, potestatem acceperisse

οικείων τοῖς ἀπ' ἐχθρῶν φεύγουσιν. Ἐὼ σωματῶν ἄκρωτηρισμοὺς καὶ φόρους καὶ μισασμάτων φορο-
τὴν ἄλλως, οἷς οἱ ἀμύνειν ἐπιστάνας τοὺς ἀθλοῦς
πυργηρομένους ἐκ πάσης περιέβαλον ἀπηγείας. Ὁ
γὰρ σὺ δ' ἄγων, τὸ μὲν προσθεραπεύειν θέλων
ἐκείνους ὡς τὴν ἀρχὴν ἐκείνη πεπιστευκότας, τὸ δὲ
θεῶς τὸν παρ' αὐτῶν κίνδυνον, εἰ αὐτοῦ ἰκανῶς τὰ
κατὰ χρεῖαν εὐρόντος ὑστέρησαν ἐκείνοι τῶν ἠλπι-
σμάτων, οὐδ' ὅπως οὖν ἀναστέλλειν εἶχεν, ἀλλ' ἐν-
εῖθου σφίσι τὰ κατὰ νοῦν πράττειν, καὶ ταῦθ' ἰκα-
νομένοις καὶ τοῖς ἐκ βασιλείως σιτηρεσίοις, κἄν
αὐτὸν ἐπι κατώρθου οὐδ' ὄλως ἐπραττον. Ἀλλ' ἀνα-
ληπτῶν τὸν λόγον πρὸς τὸ εὐσύνοπτον. Στρατηγὸς
ἦν τῆδε Μαρούλης, καὶ μέγας ἀρχὼν ἐξ ἀξιώματος
ἐκείνῳ. Οὗτος τὰ μὲν πλεῖστα ἐκείνη προσεῖχε
καὶ θεράπευεν ὑποκειμένους (οὕτω γὰρ καὶ τὸ βασι-
λικὸν ἐβούλετο πρόσταγμα), τῶς δ' οὖν καὶ τοὺς
ἐκείνου κακῶς παρ' ἐκείνων πάσχοντας κατακτείνετο,
μᾶλλον μὲν οὖν καὶ συνίστα καὶ περιέβαλεν. Ἦππο
γὰρ κίχων τὸ κοινὸν ἐκαίνο θεινὸν, καὶ εἰς στρα-
τιώτας [P 289] τεταγμένους ἐτι καὶ ταῖς ἀληθείαις

ἔμπειροπολέμους παζοῦς καὶ ἀνόπλους καθίσταν καὶ
τῶν κατ' οἶκον ἐστέρου ὡς εἰ τινὰς ἀγρότας καὶ
μετανάστες, ἐνθρυπτόμενοι σφίσι. Οἱ δὲ τῷ τοῦ
κρατοῦντος δεῖν καὶ τῷ ἐξ ἐμφυλίων πολέμων νομι-
ζομένην κινδύνῳ ὑποστελλόμενοι, ὡς μὴ τι νεωτερι-
σθεῖν τῶν ἀνηκέστων, τῶς ἐκ βίας ὤρων καὶ
πολλάκις ἐσράδισον ἀμυνόμενοι. Τέλος τῶν ἐχθρῶν
ἔγγυς ἀγγελέντων κατὰ τὴν τοῦ Γουλιέλμου πύρ-
γον, οἱ μὲν ἀπαντῶθεν σὺναμα τῷ σφῶν στρατηγῷ
τῷ Μαρούλῃ χωρεῖν οὐκ ἀπάκουν ἠμῶς τοῖς πολε-
μίοις, οἱ δ' ἐλπισμῶν μὲν παρέχον φανῆναι καὶ
συμμαχεῖν, ἀλλὰ τῶν συνήθων ὁμμενου οὐκ ἐλή-
θοντο· βραδέως γὰρ ἐζώνοντο, καὶ μόλις ἐκόσμου
τοὺς ἴππους, καὶ προμηθεῖς ἦσαν τοῦ ἀκινδύνου
σφίσι, ὡς φαίνεσθαι. Καὶ τὸ βράδος ἐδίδου μεσοῦν-
των αὐτῶν τὴν ὁδὸν κατορθοῦν τοὺς προτέρους καὶ
μόνους τὴν μάχην. Ὡς δ' οἱ μὲν ὑστέρου, οἱ δὲ
κατωρθωότες ὑπέστραφον, ἐνταυθὰ τις εἶδε τὸ τῶν
συμμάχων κακότητος, καὶ ὅτι οὐκ ὡς φίλοις, ὡς εἰκὸς
ἦν, ἀλλ' ὡς ἐχθροῖς τοῖς ἡμετέροις προσεφέροντο.
Συνίσι γὰρ ἐξ ὑποστροφῆς ἐκείνοις οἱ κατωρθω-

se meminerat; et si tædium illos sui cepisset, ne
auferrent quod dederant, quin et de se pejora sta-
tuerent, metuebat. Illam autem videbat et maxime
obviam et vehementissimam eos contra se irritandi
rationem, si plenus ipse et abundans congestis ab
imperatore donativis intercedere ac cavillari aude-
ret, quominus sui milites sua sibi lucra jure inju-
riæ conficerent et quæcunque concupiverant
auferrent. Cujus ideo improbissimi quæstus pleni-
simam ipsis facultatem indulgebat, connivens ad
omnia, et quidquid attentassent, ne minimo quidem
notu sibi minus probari declarare sustinens; ne-
dum ut coercere increpareque auderet libere obse-
quendo pravis cupiditatibus in facinora passim
erumpentes odiosissima, aut quoquo modo inter-
cipere speratas ipsis quantumvis injustas et cruen-
tas prædas. Quanquam erat sane cur ii contenti
esse juberi recte possent, alimentis large ab impera-
tore suppeditatis tam longo jam tempore, quo
toto nihil adhuc egissent, nihil etiamnum agerent,
quo illa promeruisse viderentur. Sed 417 ut tota
rei hujus indignitas pressius sub unum quasi lecto-
ris aspectum colligatur, resumam narrationem
paulo superius. Erat ibi tribunus quidam militaris,
Marules nomine, vocabulo ipsi concessæ dignitatis
magnus archon ille solitus. Hic totus erat in obser-
vando obsequiisque demerendo infamis Rontzerio:
sic enim ipsum facere Augustus jusserat. Tamen idem
suos intimos familiares propriæque cohortis milites a
Rontzerianis injuriis affectos miserabatur, conso-
lans, quin etiam et delinens, ut mala in cunctos
Cyzici degentes grassantia, ne ipsis quidem excep-
tis, utcunque privilegio saltem militiæ immunes
ad iis esse debuissent, ferrent patientiæ, neque
ad ea vel repellenda vel ulciscenda uterentur armis
quæ publicæ ipsis tradita gestabant, prout erat
Romanum factu viris, quales hi erant, fortibus et re

vera experientibus rei bellicæ; quos tamen non
vererentur insolentes advenæ et quæstui et ludi-
brio tam petulanter habere, ut eos ipsorum qui
equestria stipendia merebant, equis adeptis in
ordinem peditum redigerent, aruis præterea, si
collibuisse, spoliarent, nec a re ipsorum familiari
suppellectilique domestica abstinerent rapaces ma-
nus, denique omni ludibrii genere nihilo ipsos
minori contumelia vexarent quam si viles rusticali
aut profugi exsules essent. Hos in tam difficili pa-
tientia ducis sui Marulis assidua monita tenebant,
nullum finem facientis inculcanti quam iniquo
animo auditurus imperator foret rixam quæcunque
causa inter Romanos et auxiliares copias contra-
ctam: quidvis igitur conoquendum potius injuriæ
putarent, quam ad bellum civile descenderent, tali
præsertim tempore capitale ac prorsus exitiale
reipublicæ futurum. Nec tamen his semper poterat
præverti quin sub acri senæ contumeliæ presentis
militares interdum aulæ vim et arma expedirent
in vindictam aut in minas erumperent, incendio ex
his scintillis, nisi statim cura ducis opprimeretur,
in magnam perniciem inflammando. Occurrit inter
hæc occasio facinoris militaris, certo indicio allato
provectorum usque in viciniam hostium. Ii ad
turrin Gulielmi dictam, locum stativis Romanis
proximum, accessisse ferebantur. 418 Pronun-
tiatur ergo totis castris in eos irruptio. Marules cum
suis inter primos procinctus astitit; frustra que diu
expectato ut Rontzeriani, qui ad talia segnes oc-
currebant, expedirentur, dum illi tardi ac lenti solita
in omnibus pravitate moras consulto nectunt, ægre
molientes arma et equos adornantes, quo scilicet
periculum incursus primi quosvis potius alios quam
ipsos attingeret, Maruliani occasione necessario
vocaute strenue hostes invadunt, fuisque iis ac
fugatis victores redeunt. Revertentes via media

κότες, καὶ δέον ὀνειδίζειν σφίσι τὸ κατεβλακευμένον καὶ ἀμελές, οἱ δὲ καὶ δεινῶν ἐπειρῶντο, καὶ ὡς ἄλλοις πολεμίοις τοῖς ἰδίοις ἐγκωσάν προσβαλεῖν. Ἦν δ' ἐκείνοις τὸ τῆς πείρας σοφόν, ὡς εἶδει, παρακέρδιζεν ἐκ τούτων τὰ λάφυρα. Καὶ ὁ μὲν ὑπείκων εἰδοὺς τὸ ἐκ τοῦ πολέμου κέρδος ἐσώζετο· ὁ δ' ὀπίσωσεν ἀνθιστάμενος, οὐκ ἤττον φιλοκερδῆ; ἢ φιλελεύθερος ὢν, εἰ ἀφαιρεθείη ἀνάνδρω; τὸ νίκης σύμβολον οἰκείῳ αἵματι διακινδυνεύσας πρὸς τοὺς ἔχθρους, οὗτος καίριαν δεχόμενος ἀπὸ γιγνώσκοντος, τὸ πείσειν εὐκλείως τοῦ ἐκλεῶς στερηθῆναι τῶν ἐνάρων, ὡς εἰκός, ἀνθαιρούμενος. Καὶ ταῦτ' ἦσαν σφίσι τὰ κατορθούμενα εἰς ἤρω; ἐξ Ἀρχαίουρου, ὅτε καὶ τινες ἐξ αὐτῶν, οὐκ ὀλίγη τις μοῖρα τῶν ὄλων, οὐκ ἔχοντες; πλέον ἐκεῖ ποιεῖν ὢν πρὶν ἐπραξάν, τῶν αὐτοχθόνων φυγῆ χρησαμένων διὰ τὴν ἐξ ἐκείνων καιρικῆν ἀδειαν, ἱκανὴν ναυοὶ φόρτον νηήσαντες, καὶ μᾶλλον ἐκ οἴτου καὶ τῶν ἐς τροφήν ἀναγκαίων, κατὰ πόδας τῶν περὶ Τζιμῆν καὶ οὗτοι ἐξώρμων,

Rontzerianos habent obvios, sero tandem expeditos. Illi enimvero cum propriam culpam ignaviam deberent indulgentes maligno livori de nostris conqueruntur, quod se non expectatis rem gessissent. Nec procul aberant ab inferenda vi, nisi Marules spolia ipsis ex hoste relata sponte concedendo prædium civile sapienter prævertisset, suoque sic servasset, qui longe minori numero haud cubile opprimendi, si pugnaretur, fuerant. Non defuit tamen e nostris quispiam tantæ impatiens contumeliæ, qui prius certus quidvis perpeti quam præmia victoriæ periculo suo parva inertissimis Ætronibus ultro condonare, dum in eo generoso proposito perstat irrevocabilis, plagam accipit lethalem, decoram necem turpi servituti præhabens. Hæc omnia fuere bellica facinora Rontzerianorum avere ad Arcturum Cyzici tam largo stipendio desidentium, quando quidam eorum plenos se opibus rapto partis sentientes, nec sperantes posse plura cumulare, 419 quod omnes jam Cyzici degentes exhauserant et non paucos ex ipsis indigenis fugere nudos e domibus exinanitis ad quaerendum alibi victum miserum compulerant, raptim congestis in naves obvias cum prædis cæteris, tum frumento quantum potuere e privatis apothecis et publicis rapere, solventes sunt secuti Tzimæ milites, quos ante abisse indidem diximus, parum curantes promissa quibus se magno duci obstrinxerant, sacramento huic fidæ ac perseverantis militiæ dicto. Alii qui ætate illic ignave ac crudeliter transacta etiam diem insequentem ibidem perdurare parati videbantur, quaestiosa scilicet ratione in eam observabantur constantiam. Expectabant enim dum aliud adhuc trimestre spatium transiret, post quod promissa ipsis ab imperatore stipendia numeranda erant. Tam otiosæ ac flagitiosæ militiæ pudorem ne ipse quidem non concipiens aliquem dux magnus ad imperatorem sollicitus occurrit, paratis ad eam purgandam vel

ὀλίγα τῶν πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα συνθεσῶν φροντισαντες. Τῶν δ' ἄλλων ἀργούντων διὰ παντός χεῖμωνος περὶ τὴν Κύζικον, πρόφασις ἦν αὐτοῖς τῆς ἀργίας τὸ τοῦ τριμήνου πληρωθέντος ἐφ' ᾧ περ ἔλαβον τοὺς μισθοὺς μὴ καὶ αὐτοῖς ἐξ ἐτοίμου [P 290] πέμπεσθαι βόγας τῆς ἐς νέωτα ξυμμαχίας κατὰ τὰ σφᾶς συμφωνηθέντα πρὸς βασιλέως. Διὰ τοι ταῦτα ἐρυθριῶν ὄϊον διὰ τὸ σφῶν ἀπρακτον ὁ αὐτῶν ἐξηγούμενος πρὸς βασιλεία ταχυναυτεῖ. Καὶ τὰ μὲν ἐκείνων ὡς ὄϊον τε ἐπειλύον, μόνα δὲ τὰ περὶ τῶν μισθῶν ἀνεγένχας καὶ δεηθείς, ἔτι δὲ καὶ Ἄλανοις ἱκανοῦσθαι θέλων ὡς ἀρεῖχοις τὰ ἐξ πόλεμον (ἐφικε γὰρ ἐκείνοις τῷ μῆδι τοῖς ἰλλοῖς πιστεύοντι). τὰ μὲν ἐντεῦθεν λαβόν, τὰ δὲ καὶ ἐρσιθεῖς ἐκ νήσων ἐνέλεξαι, διὰ ταχέων ὑπέστρεφεν ὡς ἐτοίμως δεξόμενος καὶ ἱππους σταλέντας τοῖς Ἄλανοις, ὡς ἐξήγγητο. Γέγονε ταῦτα. Καὶ ὁ μὲν δι' ὅλης τῆς τεσσαρακοστῆς πείραν διδοὺς καὶ λαμβάνων ἐπὶ τῷ παραμένειν καὶ προθυμείσθαι τὸν τὴν βόγαν λαβόντα, οὕτω δι-

excusandam argumentis. Et faciles ille quidem aures principis reperiens causam obtinuit difficilem, et feliciter disertus etiam novas pecunias impetravit in mercedes Alanorum, quorum prædicanda fortitudinis et tali tempore necessitate optinuit, ut aiebat, generis militum (horum hæc arte sibi studia conciliantibus ibat, propriis jam diffidens copiis, quarum erat conscius contumelia; et a quibus magna jam ex parte injussu abeuntibus destitutus fuerat) evicit ut summa sibi non modica statim ab Augusto ad Alanorum stipendia consignaretur, expeditenturque mandata representandæ mox alterius permagnæ ex assignatis et ei ad hoc addictis vecigalibus insularum. Quibus e sententia Rontzerius confectis velociter rediit Cyzicum, occursurus illic ad diem dictam, qua die promissos ab Augusto equos, quos Alanis distribueret, accepturus erat, prout petierat. Præstita ista cuncta cum fide sunt; et intra dies quadraginta præfinitos collationi pecuniæ ex insulis et præbitioni equorum cunctis rite, prout promissum fuerat, acceptis, accinxit se 420 dux magnus ad solutionem stipendiorum. Ac suis quidem Italis partim duas, partim tres auri uncias in mensuram virium mercedem distribuit, Alanos vero trium duntaxat nummorum in menses singulos largituncula parce ac tenuiter aspersit, equis insuper additis e suppeditata ejus generis ab Augusto copia. Qua inæqualitate mercedis atrocem in se concitavit Alanicæ gentis invidiam, palam fremente unoquoque istorum tam vili taxari suas operas, interim dum aliis nihilo laboriosioris tanto uberiora procederent auctoramenta militiæ; quæ offensio quorsum tandem eruperit, paulo post dicitur. Interea dux magnus navibus, quas habebat ad manum numero duodecim, ducem præposuit unum e suis, qualem magistratum ameralem vocare sua isti lingua consueverunt; imposuitque in eas ex Italicis plurimos copiis, magno quæque

μετε τὰ τοῦ μισθοῦ χρήματα. Καὶ τοῖς μὲν Ἰταλοῖς ἅπανοῦν χρυσοῦ καὶ τριούγγια μηνὸς ἑκάστου ἐπέληρου, Ἄλανοῦς δ' ἑκαστον τρισὶ καὶ μόνοις τοῦ μηνὸς ἐνίκαιον νομισμασι· πρὸς τῷ καὶ Ἰπποῦς τισὶ δοθῆναι οὐδ' ἀπεξεδέχετο > > > τὰ συνθήματα. Ὁ δὲ καὶ μέγαν μεταξὺ τούτων ἀνήγειρε κυδοιμὸν ἐκ φιλαυτίας ἀναρρίπισθέντα, ὡς μετ' ὀλίγον βηθήσεται. Ἐκεῖνος μὲν οὖν ἐξάρχων τῶν κατ' αὐτὸν καταστήσας νεῶν οὐσῶν ὡσεὶ δώδεκα, δὴ ἀμητραλὴν ἢ ἐκεῖνον διάλεκτος ἐξυμνεῖ, ἱρισμῷ πρὸς τοῦτο καὶ τοῦ κρατούντος, στόλον ἐξαρτύσας ἐξ Ἰταλῶν, ἅμα πηλακαῖς αὐτῶν καὶ παντοδαποῖς πραγμάτων εἰδеси· ἐκ τῆς χώρας, ὧν ἕκαστος ἐγκρατὴς ἦν καὶ ὧν ἐξ αὐτῆς λαβεῖν ἠτύπησεν, ἀνά τὰς νήσους, ἐκπέμπει, σύνθημα δοὺς ἐκεῖνοις τὴν σφετέραν αὐτοῦ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἀφίξειν, τοῦ καὶ σφᾶς ἅμα προσ-
σειν Ἄναττα καὶ τοῖς ἐκεῖ μέρεσι συμμαχῆσονται. Τῶν δ' ὑπολειφθέντων ἀπεπειράτο ἐς δ' ἀκτικίνης· ἰεν ἐκ Κυζίκου τῆς δυσσαπαλλάκτως διὰ τὴν ἐκεῖ βλακείαν τῆς χώρας ἔχοντα. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα, βασιλεὺς δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀκούειν τάκτισιν πεπραγμένα θέλεισιν παραιτούμενος ὡς οὐδὲν ὑγίης ἔχοντα, μόνῃ δ' ἔργῃ Θεοῦ τῶν ἀπάντων ἐκεῖνον ἐπατιώμενος, εἶχε μὲν καὶ τὸν τότε πατριαρχοῦντα συχναῖς

παννυχίτι καὶ λιτανείαις, ὧν οὐδ' αὐτὸς βασιλεὺς πολλάκις ἀπελιμπάνετο, αὐταῖς ἰδίαις εὐχαῖς καὶ κανόσι τὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἰκεσίας καὶ παρὰ δύναμιν ἐξανύοντα τῷ ἡδὴ θαρβεῖν ἐξανύσειν χρηστὸν τι ἐντεῦθεν. Ὅμως δὲ τὸ πᾶν ἐκ' ἐκεῖνοις σαλεύων ἦν καὶ μόνοις, ὡς αὐτίκα εἰ κινήσειεν πράξειεν. Ἦκουε γὰρ καὶ περὶ Φιλαδελφείας τὰ πάνδεινα, καὶ ὡς Ἄλισύρας [P 291] οὖν Καρμανοῖς περιστάς τὴν πόλιν, τὰ περὶ αὐτὴν πρότερον χειρωσάμενος φρούρια, λιμῷ καὶ ἐνδείξ τῶν ἀναγκαίων ἐν ἐλπισμοῖς ἐστὶ παρατηρήσασθαι· ὁ γὰρ λιμὸς ἤπειγε, καὶ ἐνοῦ μὲν κεφαλὴ τόσων σικλων ἐξωνουμένην ἤκουετο, αἷμα δὲ σφαγῆς προσβάτου καὶ χύρου εἰς χρυσοῦν τιμώμενον νόμισμα, πρὸς μικρὰν ἐνδείξιν παραμυθίαν ἀρκέσον τοῖς ληψομένοις. Διὰ ταῦτα καὶ τῆς μεγάλης ἐβδομάδος καταλαβούσης, Κρονίου μηνὸς λήγοντος, τὴν ἰδίαν αὐταδέλφην τὴν τοῦ Ἀσάν Εἰρήνην ὡς πενθερὰν πλῶ χρητομένην Κυζίκωσι ἀπολύει, οὐδενὸς χάριν ἄλλου ἢ τοῦ τὴν γαμβρὸν ἐκμελιξαμένην ὀρηξασθαι· εἶναι γὰρ καὶ τὸν καιρὸν εἰς ἐκστρατεῖαν εὐθετον, ἀκμὴν δὲ ἀλλὰ καὶ στρατιωτικὸν ἐξ ὑπογούου λαβόντας ἔχειν τὰς ῥόγας καὶ ἐντελομίσθους εἶναι. Ὡς γοῦν μεθ' ἡμέρας ἐπέστη, ἐκεῖνη μὲν οὐδὲν ἦν τῶν ἐς ἐξόρμησιν συντεινόντων ὀπερ

congestarum ex urbe aut agro, prædarum omnis generis cumulo instructum, nec non suis singulos sequentibus concubinis, memorabilibus sarcinis navalis belli. Classem sic ornata[m] obire primum insulas jussit, sui quoque ipsius in Asiam trajectus certam fidem dans, atque adeo jam nunc condicere mutuum sui et ipsorum occursum apud Anzam, simul illos in eum locum contigisset appellere. Reliquas suorum Cyzici diversantes copias inde amovere alioque ut se conferrent persuadere conabatur, ægerrime id audientibus et etiam molli quæstinosoque hospitio migrationem infortunii loco habentibus maximi. In his sic administrandis magnus dux versabatur. Imperator autem nihil minus patiebatur aut volebat quam audire a vera narrantis quid isti externi milites aut tanto hæctenus tempore tot assumptis stipendiis aut nunc maxime agerent, ea cognoscere refugiens quæ afferrent inutilem immedicabilia dolorem, solum agnoscens et obnoxie reputans Dei judicium rebus Romanis inexorabiliter irati. Habebat et patriarcham paris 421 secum curæ participem et enixe satagentem placare supplicationibus divinam numen; ingressivum ambo fiduciam videbantur aliquid talium officiorum perseverantia proficiendi. Unde litanis continuandis noctes impendente totas patriarcha cum suis, ipse plerumque aderat una pervigilans Augustus, sic demum se impetraturum successum aliquem prosperum et divinam expugnaturum misericordiam autmans, si etiam supra vires in ea religione contenderet. Summa porro rei tunc Romanæ in his magni ducis copiis universa residebat: ex harum fiducia suspensas trahebat imperator spes

racionesque salutis publicæ: illas, simul se commovissent, ingens facturas operæ pretium optabatur. Audiens autem quæ dira miseraque ab Philadelphia nuntiabantur, quam urbem Alisyras cum Carmanis arta obsidione cinxerat, expugnatique ac subactis variis arcibus, quarum ope antea opportunis circum sitarum locis Philadelphiensis liberum cum exteris commercium ad necessariam annonæ importationem sibi servaverant, ad tantam eos jam victus inopiam redegerat, ut caput illic asini nescio quot siculis venisse diceretur, certa vero mensura sanguinis ovis aut porci aureo nummo æstimaretur et libenter emeretur a bene commutatam tanta impensa ducentibus vel breve ac miserum solatium famis extremæ. Isti sic laboranti civitati promptum allaturas auxilium Rontzerianas copias sibi blandiens autumabat imperator. Idque ut urgeret, cœpta jam hebdomada majore sub Ænem Martii propriam germanam Irenen, Asanis viduam, nave celeri Cyzicum miserat, ut qua socrus apud generum ducem magnum valere auctoritate credebatur, eum perpelleret ad tantam necessariam urbi tali extreme periclitanti expeditionem sine mora capessendam, commemorando et tempestatem esse protectioni aptam et numerata emulato stipendia omnesque recusationis ac dilationis amotas 422 causas. Appulsa illuc post dies aliquot matrona nihil omisit illa quidem artis ac contentionis in suadendo quod res poscebat et cupiebat imperator: verum Itali rursus quærentes prætextus hærendi grato ipsis loco rixas cum Alanis serebant, irritantes ipsos contemptu et contumeliis, idque intempestive sane agentes ut bello civili vires absumerent.

οὐκ ἐλεγέ τε καὶ ἔπραττε, Ἰταλοὶ δὲ καὶ αὐτοὶ ἐν ὑπερημερίαις τρίβειν θέλοντες τὸν καιρὸν μάχας ἐμφυλίους ἐκ πολλῆς τῆς ὑπερηφανίας καθίσταν, καὶ πρὸς Ἄλανοὺς εἰς διενέξεις ἀκαίρου; ἰχώρου. Παρώτρυνε γὰρ ὁ ζῆλος καὶ Ἄλανοὺς, ὅτ' ἐκείνων τριουγγίους καὶ διουγγίους μηνὸς ἐκάστου ἱκανομένων αὐτοὶ ἐν ὀλίγῳ τιμῇ ἐμισθοῦντο καὶ τῶν ἀπερριμμένων πρ' ἐκείνοις ἐδόκουν. Καὶ πρὸς ταῦτα διαφοραὶ; τισι καὶ ἀπεχθείαι; τὰς γνώμας ἐκείνων ἤλλοτριοῦντο. Ὡς γοῦν ἔτυχον μὲν τινες τῶν Ἄλανῶν ἀλήθοντες κατὰ μύλωνα, ἔτυχον δὲ καὶ τῶν Ἀμογαβάρων ἐξ ἀλαστορίας ὄντι βρητῆ; τῇ ἀλετριβί; ἐπιχειροῦντες, ἐπέβαλον δὲ τὰς χεῖρας καὶ τοῖς ἀλεύροι; εἰς ἐντεῦθεν καὶ φιλονεικία διὰ λόγων τῶς συνίσταται, καὶ Ἄλανός τις, ὡς λέγεται, πρὸς ἐκείνους ἠπέφει; ταῦτα σφᾶς ὅσον οὐκ ἦδη καὶ τὸν μέγαν διαθεῖναι; δοῦκα ἅπτα καὶ τὸν μέγαν δομεστικὸν ἔδρασαν. Τοῦτο βρῆθην εἰκαίω; οὐκ ἔλαθε, καὶ ἡ ὑποψία τοῦ λόγου δεινὴν ἐνέτει; μῆνιν, καὶ ὡς ἔδη παθῶν ἀκούσας ἐκείνο; ἠμύνητο. Ἐμπίπτουσι τοῖσιν νυκτὸς Ἄλανοῖ; ὀλίγοι; πολλοὶ καὶ εὐτρεπεῖ; ἀνετοίμοι;. Οἱ δὲ καὶ ἐξ αὐτῆ; τὴν μάχην ἀναβρίπσαντες, πεφρσχημένοι πέλται; τῷ καθ' αὐτοῦ; ἀσφαλεῖ; πίσνοι;, ἐ; μὲν κατὰ θύρας τῶν οἰκιῶν, αἱ δὲ καὶ ἀποστεγοῦντες τοῦ; οἴκου; στερῶ; κατη-

κόντιζον Ἄλανῶν. Οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ τῷ ἀναγκαίῳ ἑαυτοῦ; ἀρτύναντες ὀφιστάμενοι ἰτοξάζοντο, καὶ ἐπιπτον ἐκατέρωθεν. Ἄλλ' Ἰταλοὶ περιήσαν, καὶ ὁ τοῦ τῶν Ἄλανῶν ἐξηγουμένου Γεωργίου παῖ; ἀνὴρ μεγιστᾶν καὶ τὰς μάχας ἀρείκω; σὺν πολλοῖ; ἄλλοι; πίπτει κατακοντισθεί;. [P 292] Καὶ τότε πολλοὶ μὲν τρωθέντες, πολλοὶ δὲ καὶ πεσόντες, καὶ ἀκοντες; διελύοντο. Τῇ δ' ὕστεραία καὶ αὐτοῖ; καρτερὰ συνίσταται μάχῃ, τῶν μὲν ὑπερηφανοῦντων, Ἄλανῶν δ' οὐκ ἀνεκτῶ; ἔχόντων τὸν τοῦ πεσόντος ἐπιστὸν θάνατον. Καὶ τότε ἀμυνομένοι; τοῖ; Ἄλανοῖ; εἰ; τριακοσίους πεσεῖν ὑπῆρξεν, ὡς λέγεται. Καὶ ταῦτ' ἐπράττετο Βοηδρομιῶνος ἐνάτη, ὅτε οὐδ' αὐτοῦ; μέγας δοῦ; οἶός τ' ἦν ἀμωσγέπω; μεταξὺ τῶν μαχομένων φαινόμενος ἀναστᾶλλειν τὸν πόλεμον. Ὅμω; βραϊσαντο; τοῦ κακοῦ, πολλῶν καὶ περὶ αὐτοῦ; δεδουκῶ; τῶν ἐ; χωρίων, τοῦ Γεωργίου μεθ' ἡμέρα; ἐπιστάντος ἐπὶ διαπαιραγμένοι; τοῖ; Ἄλανοῖ; πολλῶ; ἦν ὁ τῶν Ἰταλῶν ἐξηγουμένος δῶροι; ἐκμειλίσων τῶν βάρβαρον, εἰ κάκεινος υἱοῦ ποινὴν κατατεθνεῖω; οὕτως ἀκόσμως οὐκ ἤθελε δέχεσθαι, ἀλλὰ γε καὶ μετόπισθεν κότον εἶχεν ὄφρα τελέσσοι;. Ἐπέστη Πυαντιῶν, κάκεινους μὲν ἡ Ἀχυράου; εἶχε ποσομένους εἰ; χιλιάδας, ὧν τὸ Ἰταλικὸν ἐξ ἦσαν, ἦσαν δὲ καὶ τὸ περιλειφθῆν Ἄλανῶν πλῆθος ὡ; εἰ; χιλίους.

nequidquam adversus hostes comparatas. Erant porro Alani præter cæteram impatientiam injuriarum innatam armatæ genti etiam esserati jam livore adversus Italos ob iniquum discrimen quo ipsis fuerant in stipendiorum distributione posthabiti. Observabantur enim illorum animis illæ auri dux tresve uncia; menstruæ mercedis cumulata; in Italos, dum ipsis tanto minor fuerat pensio taxata. Ea pleni rabie longe scilicet acrius sentiebant, quæ in omni occurso Latinorum ludibria ab illis et superciliosa despectus signa experiebantur. Tali rerum articulo contigit Alanos quospiam deferre frumentum ad molestrinam quamdam et molere; in quo dum sunt, superveniunt Amogabarorum aliqui, et consueta superbia molæ usum sibi vindicant, quin et sariuæ Alanorum insolentissime manus injiciunt. Jurgium hinc primo verbis commissum. Quo procedente suditæ Alanorum minæ sunt, facturos se brevi magno duci idem quod magno domestico fecissent. Excepta et vulgata ea vox magnas suspiciones, magna odia commovit. Magnus præcipue dux, nunquam jam quod intentabatur sentire cœpisset malum, ira et ulciscendi desiderio flagrabat. Ergo nocturna in Alanos meditato comparata facta impressio est Amogabarorum, qua in paucos plurimi, in imparatos otiose instructi, denique muniti peltis et cætera cataphracti armatura, securique telorum quorum quantacunque vi intorquendorum innoxiam sibi fore aciem credebant, percurrere 423 aggrediuntur ostia domorum in quibus Alani dicebantur. Hi malo nec opinantes percussis subito effusionem, prout per tempus licet, expediunt;

tegulisque dejectis e culminibus ædium, et aliis quæ fors obtulit, ex adverso jaculantur. Volant utrinque tela, nonnullis hinc atque inde cadentibus. Itali denique superiores evaserunt, filio supremi Alanorum ducis, Georgi vocati, juvene in illa gente inter præstantissimos habito et bellicis inclyto facinoribus, sagitta icto, ex qua mori eum contigit. Quare multis quoque aliis e sua parte vulneratis, nec paucioribus occisis, Alani tunc succumbentes sunt cedere coacti. Postridie rediategrata infestis utrinque animis pugna est, insultationes Itælorum superbissimas ferre non valentibus Alanis, præsertim irritatis cæde recenti nobilissimi gentis ipsorum adolescentis. Itaque illo æstu iræ ruentes circiter trecentos Itælorum tunc dicuntur peremisse. Fuit dies qua hæc acta sunt, nona mensis Aprilis, quando neque ipse magnus dux inter pugnantes appareret, cessareque ab armis omnes jubens, satis auctoritatis habuit ad certamen dirimendum. Tamen composito aut saltem sopito paulo post utcumque discidio, frementem adhuc palam et filii sui Alanorumque reliquorum cædem se luculentius ulturum immanentem quotidie Georgium multis frustra et verborum blanditiis et donis delibare sibi que reconciliare dux Itælorum conabatur. Ille quippe inflexibilis ad omnia perstabat obnixus in proposito haud inultam sine ditam indignam ingloriamque necem longe charissimi sibi filii, servavitque istam rabiem penitus animo conditam, quoad in actum tandem erumperet tragicum, suo loco referendum. Super hæc advent mensis Maius, et noster exercitus Achiracum tenuit aliquot hominum millibus constans. Itali

Τὸ δὲ λοιπὸν Ἰωαννῶν ἦν ὑπο τὸν μέγαν ἄρχοντα Α
τὸν Μαρτῖνον. Ὡν ἀπάντων ὁ μέγας δοῦξ ἐξηγήτο,
αὐτὸς καθιστῆς τοὺς μισθοὺς, αὐτὸς παρέχων, καὶ
ἐρίπον αὐτοκράτορος στρατηγὸς ἄγων καὶ φέρων
ὅπη καὶ βούλοιο.

κβ. Θάνατος τοῦ Πορφυρογεννήτου.

[P. 294] Τὸν δὲ φυλακίτην προφυρογέννητον ἢ τοῦ
μηδὲς πέμπτη νεκρὸν καθορᾷ. Τὸ γὰρ τῆς κυνάγης
πάθος πάντα μᾶλλον ἐκείνων ἢ περιεσόμενον ἀπειρ-
γάζετο. Ὁ γινώσκων βασιλεῖ, σπουδῆ ἦν κατὰ τὸ εἶκος
πρότερον ἢ ἀπελευθεῖν ἐτοιμασθῆναι. Καὶ πέμψας
(οὐδὲ γὰρ ἤξιον προσδεῖν διὰ τὴν καθοσίωσιν) τὰ
καθ' αὐτὸν προσέτατεν οικονομεῖν ὡς βούλεται. Κά-
κειῆ οὐδὲν ἦν ἄλλο οἱ προὔργου περὶ οὐ διασκέ-
ψατο ἢ τὸ ἐτοιμασθῆναι καὶ μὴ ταρχοθῆναι, ἀνα-
κλιεῖται μὲν πατριάρχην. ἀνατίθησι δὲ οἱ τοὺς λο-
γισμῶς. Καὶ τέλος παρ' αὐτοῦ ἀποκρίεται καὶ Ἀθα-
νάσιος ἐνομάζεται, πάντ' ἐκείνα τὰ πρόηεν μηδὲ λο-
γισμῶς ἐπιτρέψας, ὥστε καὶ περὶ τοῦ σφετέρου
ὕβρι εὐνοούμενος, βασιλεῶς πέμποντος, εἰ τι καὶ
περὶ ἐκείνου βούλοιο, προσθέντος καὶ τοῦ ἀνεψιῦ,
ἐκείνων βαρῶς ἀπολογησασθαι μὴτ' αὐτὸν ἔχειν υἱὸν
μὴτ' ἐκείνων ἀνεψιὸν, καὶ οὕτως αὐτῆς ὥρας ἐφη-

generis millia sex numerabantur. His accedebant
424 Alani residui admodum mille. Reliquum
explebant copiae Romanae sub magno archonte
Marulo. His pariter omnibus praerat dux magnus
summa et plena potestate, stipendia singulis ipse
constituens, idem praebens, denique more impera-
toris absolute exercitum regentis ducens univer-
sos ferensque quo et qua libebat:

22. Mors Porphyrogeniti.

At Porphyrogenitum, veterem jam carceris
hospitem, quinta dies mensis ejusdem vilit mor-
tuum: nam eum anginæ morbus quidvis potius
quam superstitem effecit. Cognito imperator fratris
periculo studium adhibuit ad procurandam ut
mature ad mortem instantem rite ac pie obeundam
praepararetur, missisque ad illum ea de causa
certis hominibus (nam eum ipse videre ob con-
demnationem noluit) praecipit quid et quatenus
in eo genere administrari ab iis vellet. Quoniam
autem Constantinus Porphyrogenitus quo statu
erat, privatus libertate ac multatus bonis, nihil
aliud de quo deliberare operæ pretium esset ha-
bebat quam praeparare animam ad transitum effi-
cereque ut intrepide morti occurreret, patriarchæ
accersito ac permisit totum, quidquid iuberet para-
tus exsequi; a quo denique in monachum attonsus
et Athanasius nominatus est. Veteris suæ fortunæ
rerumque transactionum ne prima quidem cogita-
tione tenus recordari præ se tulit, adeo ut de
proprio filio rogatus nomine imperatoris, ut dice-
ret si quid vellet statuere, cum missus ad hoc
recitasset Andronici Augusti verba, juvenem, de
quo agebatur, Constantino genitum, suum ex

συχάσαντα τῇ ὑστεραίᾳ ἀποθανεῖν. Ἡ δ' ἐκφορὰ τοῦ
νεκροῦ καὶ λίαν μεγαλοπρεπῶς ἠτοιμάζετο. Κελεύει
γὰρ βασιλεὺς, καὶ πλείστον ὅσον ἐξ ἱερατικοῦ καὶ
μοναχικοῦ τάγματος, ἐξηγουμένου καὶ πατριάρχου
σὺν ἀρχιερεῦσι καὶ κληρῶ παντὶ, συναθορίζεται.
Καὶ ὑπὸ βασιλείᾳ φωνῆ καὶ λαμπράς καὶ ψαλμωδίας
μεσάζουσας ἡμέρας τῆ τοῦ κίψη μονῆ παραπέμπε-
ται, καὶ οὕτω λαμπρῶς καὶ πολυτελῶς, μόνον δὴ
φέρων εἰς μνήμην τὴν εἰς Χριστὸν δουλείαν καὶ ψ-
λὸν ὄνομα, κατὰ τοὺς πολλοὺς τοῖς ἐξωτάτω σορλοῖς
ἐνταφιάζεται. Καὶ ὁ μὲν τῆδε κταλῦει τὸν βίον,
εἰρηκτῆς πολυετοῦς τὸν τάφον ἀνταλλαξάμενος, ὡς
καὶ πρὸ τοῦ χρόνου; τέσσαρσιν ὁ σὺν αὐτῷ κατακρι-
θεὶς Στρατηγόπουλος.

κγ. Περὶ τοῦ μεγάλου καὶ ἐπιδουκός.

[P. 295] Τὰ δὲ περὶ τὸν μέγαν δοῦκα στρατεύ-
ματα ἐν πολλῶ τῷ κατὰ σφᾶς θάρρει προσβάλλει τῆ
Γέρμῃ, ὑπ' ἐπιστομῶς ἀρχροῦ τοῦ πλῆθος Περσῶν
τῆδε καταλαθεῖν καὶ τὰ τῆς ἀνδρίας ἐνδειξασθαι. Οὐ
δ' ἐκ τῆς φήμης κατασεισθέντες καὶ μόνως, ὡς εἰ-
ξαν, ἀκόσμη φυγῆ καὶ ἀγενεῖ δρατμῶ ἀρέντες τῶ
φροῦριον ἀπεδίδρασκον. Οἱ δὲ κατόπιν ἐπιστάντες,
ὡς εἶχον, τοῖς ἀπολειφθεῖσιν ἐξικανούοντο. Πλὴν ἐ-

fratre nepotem appellantis, graviter responderit :
« Nec ego filium habeo, nec nepotem ille. »
Quo dicto statim in quietem compositus postredie
decessit. Elatio cadaveris apparatu funebri 425
quam splendidissimo celebrata est: jusserat enim
imperator ei caeremoniae adesse quantum fere in
urbe reperiri tunc contigit hominum sacri et mo-
nastici ordinis, ducente pompam patriarcha ipso-
eam episcopis et clero universo congregato. Ab
his longa funeralium et lampadum ardentium serie,
personantibus late vils psalmorum cantu, media-
die ad Lipsæ monasterium deportatus est mortuus.
Eatenus splendor ac sumptus regius funeris pro-
cessit. De cætero pro omni monumento ipsi fuit
professio in morbo ultimo suscepta servitulis
Christi et monasticum tunc adscitum nomen :
quippe vulgaribus extra urbem tumulis, nihilo spe-
ciosius quam privatus e plebe quispiam, est con-
ditus. Hunc ille vitæ finem est nactus, multorum
D annorum carcerem sepulero commutans, prout
item fecerat quatuor prius annis damnatus cum
eo Strategopulus.

23. Adhuc de magno duce.

At magni ducis exercitus ingentem sui fiduciam
et audaciam ostentans Germæ se admovet, eo
provectus spe certa deprehendendæ illic multitu-
dinis Persarum et strenuæ contra illos rem ge-
rendi. Verum Persæ unico, ut apparuit, samæ
hostium incursum nuntiantis indicio consternati,
fuga incomposita cursuque degeneri deserta mu-
nitione diffugerunt. Quorum Itali fugientium dor-
sis instantes multa sunt relictorum ab iis spolio-
rum præda ditati. Cæterum, si credere oportet,

χρη̄ πιστεύειν, καὶ τισὶ δι' ἀγχόνης μόνον κατὰ τὴν τρόπον τῶν Ἰταλῶν ἐπῆξεν ὁ ἀφηγούμενος, οὐ παρ' ἄλλο τι ἢ τὸ θάλειν ἐκείνους περιποιεῖν σφέτερα. Ὁ δὲ εἰς ἀμυνόμενος αὐτόθεν εἴτε μὴν καὶ τοὺς λοιποὺς δεδιττόμενος, καὶ ὑπὸ τοὺς δώδεκα, ὡς ἐλέγετο, ἀπηγγόνισεν, ὅπου γε καὶ αὐτὸν τὸν σφῶν ἐξηγούμενον, ἄνδρα ἀρείκων ἐκ Βουλγάρων καὶ μέγαν ἐξ ἀξιώματων τζαούσιον τὸν Χρανίσθλαβον, ὃν ἐκ τοῦ κατὰ τὸν Λαχανῶν πολέμου ἐπὶ Μιχαήλ τοῦ βασιλέως ἄλόντα καὶ δεσμοῖς ἐφ' εἰρκτῆς συνισχημένον πολλοὺς ὕστερον χρόνους βασιλεὺς τῆς εἰρκτῆς ἐκβαλῶν καὶ τιμῆσας τῷ ἀξιώματι τοῖς ἐκεῖ μέρεσιν ἐπὶ χρόνοις ἀρχηγὸν εἶχε, καὶ αὐτὸν γούν τοῦτον, ὡς λέγεται, ἐξ ἐτοίμου τῆ μαχαίρα τρώσας τοῖς ἀπαγγονίσουσι παρεδίδου. Κἂν καὶ τοῦτ' ἐγεγόνει, εἰ μὴ γε πολλοὶ καὶ πρὸς ἱκετεῖαν ἀξιόχρεω ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ὀλίγα προτεινόντες δίκαια ἐξηρῆσαντο. Κἂν τεῦθεν Χλιαρὰ διελθὼν καὶ τᾶλλα τὴν ἐπὶ Φιλαδελφείας ἔσπευθεν ἐσχάτως, ὡς ἐβράβηθ, κινδυνεύουσαν. Καπαϊδὴ ἤλισκετο μὲν Τρίπολις πρὸ καιροῦ, τὰ δὲ πέ-

laqueo de more Itatorum necem quibusdam eorum ductor intulit, non alia de causa quam quod res suas in præda Persica agnitas resumere illi ac sibi vindicare voluissent. Sed quidquid sit de causa facti, de facto quidem satis constat **426** testimonio multorum, homines videlicet circiter duodecim jussu ducis magni, sive ulciscentis peccatum quodpiam, sive præcaventis in futurum et terrore præmuniens suos ne peccarent, strangulatos tunc suspendio fuisse, quando et ipsum ducem istius cohortis, ex qua isti erant, virum inelytum virtute militari, ortu Bulgarum, cui fuerat dignitas collata magni tzausii, Chranisthlabum nomine, quem bello contra Lachanam Michael Augustus senior olim captum diuque in carcere constrictum vinculis detentum, longo post tempore Andronicus imperator emissum custodia et ea quam dixi ornatum dignitate, illis dñu in partibus militiæ ducem habuit, et hunc, inquam, ut dicitur, dux magnus iræ impetu primo a se vulneratum gladio carnificibus laqueo suffocandum tradidit, finissetque is haud dubie vitam suspendio, nisi multi certatim accurrentes et precibus infinis et rationibus idoneis, meritisque ipsius ac defensionibus argumentis allegandis plurimis, ægre tandem Rontzerium avertissent a proposito talis viri leto informi enecandi. Porro hinc dux idem magnus Chliara et loca ejus viæ cætera pertransiens, ducere festinato copias insiitit recta Philadelphiam versus, extreme, ut dictum est, periclitantem. Quoniam autem contigerat aliquanto ante capi Tripolim, arces quæ circa illam urbem erant necessario pace cum Persis quibusdam conditionibus facta subjæctæ ipsis quadamtenus erant, citra tamen admissionem præsidii Persici seu potius Carmanici: nam hi cum quibus ista pepigerant Carmani erant, præcipui et fortissimi Persarum, Alisyrae parentes

αὶ ρεῖ φρούρια ἐξ ἡμολογίας διὰ τὴν ἀνάγκην Πέρσαις ὑπέκειντο, ἦσαν δ' οὗτοι οἱ περὶ τὸν Ἀλισύραν Καρμανοὶ τὰ κράτιστα τῶν Περσῶν, πέμψαντες εἰς τὸν τοῖς φρουροῖς κατὰ τὴν περὶ τὸν Ἀβλακα διατριβοντι ἀναγγέλλουσι μὲν τὴν βίαν, προσλιπαροῦσι δ' ἐπαμύνειν ἀντιπροσχωρῆσουσιν ἐξ ἐτοίμου, ἦν που φανεῖη, Ῥωμαίοις γε οὔσι καὶ τῆ τοῦ καιροῦ βίᾳ εἴξασιν. Ὁ δὲ δέχεται τε τὴν ἱκετεῖαν καὶ ἀμύνειν κατεπαγγέλλεται. Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν θάρβος λαβῶν οὐκ ὀλιγιστον πρὸς συμπλοκὰς κατὰ Περσῶν ἠτοιμάζετο. [P. 296] Πλὴν δ' ἄλλ' οὐδὲ Πέρσαις ἀνήκουστα τάκεινυ κατέστη, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ μαθόντες προσητοιμάζοντο. Καὶ που περὶ τὸν Ἀβλακα συνελθόντες οὐκ ἀξια μὲν τοῦ πλήθους οὐδὲ γε τῆ παρασκευῆς ἐκατέρων ἀλλήλους ἔδρασαν, λέγεται δ' ὁμῶς τρωθέντος αὐτίκα τοῦ Ἀλισύρου καὶ εἰς φυγὴν διὰ ταῦτα βλέψαντος Πέρσας μὲν μετ' εὐκομίας καὶ κατὰ τρόπον ἀναχωρεῖν, τοῖς δὲ κατὰ τὴν μέγαν δοῦκα συναχθεῖσι κατὰ φρήτρας τριχῆ οὐκ ἦν ἀτάκτως μίγα πᾶσι διώκειν. Ἐκαστοὶ δ' ὁρῶντες ἀλλή-

duci. Verum tali coactarum subjacere servituti arcium incolæ, audito adventare magnum ducem, eum jam circum Aulacem castris positus morantem legatione missa communiter rogarunt ut sibi ab rebellandum paratis admoto propius exercitu adesset: sese enim, simul tuto id possent facere, pacta, quibus se summa vi adacti et cedentes temporis contra voluntatem obstrinxerant barbaris, rescissuros, et sicut **427** Romani erant, missis ab imperatore copiis, statim atque illa in vicinia comparuissent, sese palam adjuncturos. Annuit ille precibus supplicum, et ducturum se quo vellet copias promisit, eo libentius quod ex hoc ipso tam opportune auxilio oblato non parum se confirmari sentiebat ad bene sperandum de successu expeditionis hujus. Ergo tanto se inde acrius ad conflictum cum Persis comparavit. Qui vicissim per exploratores cognito magni ducis contra ipsos moventis adventu obviam illi prodire occuparunt, promoti exercitu prope Aulacem, ubi eum stativa fixisse ostendimus. Commissum illic inter acies adversas est prælium, segnius remissiusque quam a tam numerosis copiis tanto utrinque apparatus infeste invicem concurrentibus expectari debuerat. Dicitur tamen vulnerato Alisyra primis statim jaculationibus, ac propterea fugam respicere coacto, retro cessisse quidem Persas, sed militari gradu et citra confusionem aut solutionem ordinum. Hos ne acrius et longius copiarum magni ducis insequerentur, ea causa obstittisse dicebatur, quod hæ trifariam in genera et corpora totidem divisæ (suam enim sibi quique seorsim Itali, Alani et Romani quasi separatam aciem habebant) immiscere se invicem, prout opus erat ad strenue instandum cedentibus, noluerunt, sed se mutuo intuebantur, opprimentes si qui priores insilirent, quasi mox et ipsi secuturi. Cæterum ne qui primi expedirent ad hoc impetum,

λους εἰ προπηδήσειν, ὁμως τῷ ὑπὸ τῶν συνήθων ἑνεδρῶν Περσικῶν φόβῳ (μηδὲ γὰρ εἶναι Πέρσας ὄντας ἐκλαθέσθαι τῆς μηχανῆς) ἐπεχόμενοι ὑφειμένως ἐνέπιπτον καὶ βάλλοντες κατηκίζοντο, ὥστε καὶ Πέρσαι οὐκ ὀλίγους πεσεῖν. Τέως δ' ἐντεῦθεν ἀναχωρησάντων Περσῶν Φιλαδηφίσι τῶν κακῶν ἀμπεισις γίνεται, καὶ λιμῷ κινδυνεύοντες σιταρχοῦνται, καὶ πρὸς τὰ δεινὰ, ἦν που καὶ ἐπισηρῆσωσιν, εἰλεπίδες ἴστανται. Ἐδοξε δὲ μέγα τὸ ἔργον καὶ εὐφημισθῆ, μὴ ἕξιον ὄν τοσοῖσδε καὶ οὕτω παρασκευῆς ἔχουσιν. Αὐτῶς δὲ τὸν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐντεῦθεν τρεμύση καρδίᾳ (καὶ θάνατος γὰρ ἐκ τῆς πληγῆς τῷ Ἀλυσόρῳ ἐπεφήμιστο) τάκει διελλῶν, καὶ ὡς ἔδει κατασφαλισάμενος, ἔρχεται πρὸς τὸ Ἀμούριον.

κβ. Περὶ τοῦ Ἀτταλειώτου καὶ τῶν Μαγνησιωτῶν καὶ τοῦ Δούκα Νοστόγγου.

[P. 297] Ὁ δὲ γε μέγας δούξ ἐπ' ὀλίγον τῆ Φιλαδηφείῃ ἐνδιατρέψας, καὶ ἱκανὰ χρήματα συλλεξάμενος, νόστου ἐμέμνητο. Καὶ δὴ ταίκετε πάντα φρούρα κατασφαλισάμενος τοῖς κτετὲ τὴν Ἐρμον Μαγνησιώταις παραγίνεται. Καὶ τότε ὁ μὲν πρότερον καὶ

ἀποστάτης δόξας ἔγγυς, εἰς τῶν βασιλικῶν ἱπποκόμων, Ἀτταλειώτης τοῦπικλήν, ἔτε παρ' εἰδησιν βασιλέως καὶ προσταγῆν κατασχὼν Μαγνησίαν καὶ ἰδίαις τισὶ θελήσεισι σύναμα τοῖς αὐτόχθοσι διοικῶν, μηδ' αὐτοῦ τοῦ εἰς κεφαλὴν ὄντος τοῦ Νοστόγγου καὶ Δούκα φροντίζων, μηδὲ τῆς πρὸς τὴν πόλιν εἰσόδου παραχωρῶν, ὁ γοῦν τοιοῦτος ἐξελλῶν καὶ λόγοις καὶ ὑποπτῶσι παραυτίκα τὸν μέγαν δούκα ἱκμελιξάμενος καὶ γαμικῷ κήδει δεξωσάμενος, ἄμα τε δι' ἐκείνου πιστὸς ἔδοξε βασιλεῖ, καὶ ἄμα δὴως ἦν ἐκεῖνευ ὑποταττόμενος καὶ ὑπέικων ἐς ὃ καὶ προσταξείε. Τῷ γοῦν Νοστόγγῳ Δούκῳ, ὃν καὶ ἐς μέγαν ἐταρειάρχην κρατῶν ἔταττε γράφων πριμικήριον τῆς αὐλῆς ὄντα, οὐκ ἦσαν θυμῆρη καὶ ἀρεστὰ τὰ ἀπὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς προσταττόμενά οἱ, ἔτε μὴν καὶ κραττόμενα. Ἐτε οὖν ὄδριοπαθῶν ἐκεῖνος ἐξ ὧν αὐτῷ οὐκ ἀξίως τοῦ κατ' αὐτὸν μεγαλείου ὁ τῶν δλων ἐξηγοῦμενος προσεζέρετο, ἔτε μὴν καὶ ὑποπτεύσας ἐξ ἐκείνου δσίῃ ἄττε εἰς τινὰς ἀπαιτήσεις χρημάτων ἐξ ὧν συλλέξας καὶ προσηγγέλλετο, ἔτε καὶ δι' ἀμφοτέρω ταῦτα τὴν εἰς τοῦτιῶν ἀδοξίαν ἐν δεινῷ

deterruit metus insidiarum, ex nota consuetudine Persarum, subsidere locis tutis et incaute subeuntes excipere solitorum; quos istius ipsis familiaris artis haudquaquam tali tempore usum omissuros appareret. Itaque caute admodum et longe duntaxat in terga cedentium jaculando insecuti nostri Persas fugientes sunt: quorum sic tamen non paucens interfecerunt. Per hunc modum submotis inde Persis Philadelphenses respirare a malis, quibus premebantur, contigit. Nam iis fame periclitantibus annona est importata, animusque sic additus ad, si quæ denuo incurrerent, incommoda longanimitè 428 toleranda spe similiter adventuri, si exspectaretur, subsidii. Magnum id opus vulgo visum, et solutio Philadelphensis obsidionis, ingenti late celebrata plausu est, licet res haud sane sui magnitudine respondens numero et apparatus tantarum tantoque instructarum sumptu copiarum. Porro Alisyra cum suis gravi correptus metu, quod enim e vulnere accepto brevi moriturum multorum opinione ac sermone percubuerat, raptim constitutus quæ opus erant ad loca cætera quæ in illis partibus occupaverat tuenda, Amurio se admovere festinavit, in vicinia castrorum ducis amici emendationem offensionis belli, et in præsentī receptus infesti periculo, quam obiter ex obvio poterat, securitatem capians.

24. De Attaleota et de Magnesiensibus, deque duce Nostongo.

Magnus vero dux paulum moratus Philadelphiz, nec paucis tamen sibi corrasis illa brevi mora pecuniis, cogitare de reditu tempestivum duxit. Itaque arcibus illius tractus et numero præsidiariorum et copia commeatuum et restauratione aut adjectione munimentorum abunde ad securitatem instructis, Magnesium ad Hermum

pervenit. Erat ibi tunc magna rebellionis infamia laborans ac tantum non perduellis declaratus unus equisonum imperatorii stabuli, Attaleota cognomento; qui nec conscio nec jubente imperatore occupatam Magnesium privato quidem suo quodam moderabatur arbitrio, sed cui ad robur adjungeret consensum arte conciliatum indigenarum civiumque urbis ejus, quam sic adeo sibi obnoxiam habebat, ut nec Nostongi duce illi provincie præfecti rationem omnino ullam duceret, nec ipsi permitteret ingressum in civitatem. Illic talis obviam magno duci adventanti prodicens ita cum infimi professione obsequii verbisque supplicibus delinitum sibi adjuvit necessitudine etiam affinitatis per conjugium inter amborum consanguineos cum eo contracta, ut repente Attaleota commendatus imperatori a magno duce omnis criminis suspicione liberaretur, volenteque jam Augusto in usurpata potestate persisteret, sed 429 quam acceptam palam ferret duci magno, precarioque et parata ad omnes ejus nutus obedientia in ea se versari administratione prodiretur. Haud grata hæc erant Nostongo Duce, quem istis, ut dixi, a se partibus summa præfectum potestate imperator, missis etiam nuper diplomatibus ex primicerio aulae magnam hæteriarcham creaverat; qui etiam contemptum a magno duce, velut ipsi plane subditus, solitus tractari exercerieque imperiosis jussis, velut unus e vulgo quispiam, cum sibi tamen supremam illic auctoritatem ab imperatore commissam meminisset, tacitus ringebatur, indigna sese pati conquerens, neque pro sue dignitatis et natalium merito tractari. Accedebat is metus, cujus argumenta ex idoneis et præsentibus Nostongus ducebat signis, ne a se quoque, sicut a cæteris consueverat, ingentes pecunie contributiones exigeret. Ergo et damnata

ποιούμενος, ἔγνω μὲν τὴν ὡς βασιλέα τεχνιτεῦσαι ἀπόδρασιν, ταχὺ δὲ παρέσχε καὶ ἡ τύχη τὴν πρόφασιν. Ἡ δ' ἦν, πέμπεται μὲν παρὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀνὴρ οἰκίος τῇ πενθερᾷ οἱ δὲ Κανναβούριος πρὸς Κωνσταντινούπολιν διὰ τ' ἄλλα, καὶ ἀξιοῦντες ἀποσταλῆναι τὴν γαμετὴν· ἐπεὶ δ' ἔδει τῆς κατὰ τὴν ἑδὸν ἀσφαλείας τῷ ἀνδρὶ προμηθεύσασθαι, πέμπει πρὸς τὸν Νοστόγγον παρεγγυῶν ἰκανῶσαι διασώσασθαι ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ τὸν ἀποστελλόμενον. Αὐτὸς δὲ τὰς παρεγγυήσεις δεξάμενος τῷ δοκεῖν καὶ ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ τὰ ἐπεσταλμένα θέλειν πληροῦν, ὡς αὐτὸς ὑπὲρ ἄλλον εἰς χάριν ἅμα τοῖς ἰδίοις διασωτάμενος, ἐτεχνίτευεν [P. 298] ἀποφυγῆν. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ τις τῶν ἐς γραμματείας ἐκείνῳ τελούτων, ἐπεὶ καὶ αὐτῷ ἐδόκει τοῦ κεκτημένου ἀλλοτριουῖσθαι, ἔνθεν μὲν οὗτος, ἔνθεν δ' ἐκείνος τὴν πόλιν καταλαμβάνουσι. Ἄλλ' ὁ μὲν ἐπεὶ οὐδὲν ἑώρα ἀκίνδυνα ἑαυτῷ διὰ τὴν τῆς ἐνοχῆς παράλυσιν καὶ τὴν ἐς βασιλέα προσφυγῆν, πατριάρχῃ προσφεύγει· ἢ δὲ γραμματεὺς ἐπιστάς πρὸ τούτου, καὶ τὰ πιστὰ προσδοκῶν ἔχειν ἕκ τινος γράμματος τοῦ ἀπὸ τοῦ

μεγάλου δουκὸς, ὡς δῆθεν πρὸς τὴν κανικλεῖου δηλοῦντος τὴν ἀπόλυσιν ὡς ἐκούσιος, ἐλπίζει χρησταῖς ἤωρετο. Λόγος δ' ἦν ἀμφοτέρους συνελθόντας πρὸς πατριάρχῃν ἀπολογεῖσθαι διὰ τοῦτου τῷ βασιλεῖ τὴν ἐκ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀναχώρησιν, τὰ πολλὰ τῶν ἐκείνῳ πραττομένων ἀταμιεύτους παρῆρησιαις καθαπτομένους. Ἄ καὶ ἀγγελλέντα, οὐχ ὅπως οἱ λέγοντες ἔπειθον, ἀλλὰ καὶ δυσμεναίνειν ἑαυτοῖς τὸν κρατοῦντα ἐποιοῦν· βασιλεὺς γὰρ κακίας, οὐκ ἀληθείας τὰ λεγόμενα κρῖνων, καὶ ὑπεκκαύματα φθόνου μᾶλλον ἢ προνοήσεις ἐξ εὐνοίας· ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐκείνοις ἐχθρα καὶ ἐξωργίζετο. Τοῦ δ' ἐπὶ τούτοις καὶ μεταθεῖν τοῦ μὲν τὸ οὐκ εἰς ὀλίγα χρήσιμον παρηγεῖτο, τοῦ δὲ τὸ ἀξιοπρεπὲς εἰς τὴν ἀπὸ βασιλέως παρόρασιν διεκώλυεν. Ἦν δ' ἄλλως ἐμποδῶν πρὸς τοῦτο καὶ ἡ πρὸς τὸν πατριάρχῃν καταφυγῆ τοῦ Νοστόγγου, ὅθεν φετο ἔχειν τὴν ἐς ἅπαν ἀσυλίαν τῇ τῆς Περιδλίπτου τέως ἐγκεκλεισμένον μονῆ. Ὅθεν καὶ παρὰ τῆς ἀδελφῆς ὀκρατῶν πολλάκις παρωξυμένος (ἀνάπτωστα γὰρ κάκεινῃ τὰ λεχθέντα κατὰ τὸ εἶκος ἐγεγόνει, καὶ ὕβρισθαι τὰ μέγιστα, εἰ μὴ γε οἱ κατει-

instans prævertere, et ignominiam vel delere jam inustam vel ne sibi impingeretur in posterum præcavere studens, unam optimam votorum assequendorum putavit rationem, imperatorem adire quamprimum, si quem modo plausibilem deserendæ provinciæ nancisci prætextum posset. Favuit in hoc ei fortuna, occasionem brevi offerens ejus viæ probabilem, hanc scilicet. Mittere per id tempus voluit dux magnus ad socrum suam, germanam imperatoris Constantinopoli tunc degentem, ministrum illi matronæ in primis fidum et intime familiarem, Cannaburium, tum ut alia sibi desiderata quædam per eam in aula conficeret, tum ut uxorem apud matrem diversantem ad se accerseret. Quia vero per infestas hostilibus incursibus regiones haud tutum incomitato viatori videbat iter fore, Nostongo mandavit ut eum tuto deputatorum e sua cohorte in urbem secure deduci præsidio curaret. Quod ille mandatum obnoxie accipiens, quasi ostentando abundantiori studio gratificandi duci magno, simul plus quam petebatur dedit, simul aptam captavit opportunitatem id quod sua causa optabat **430** agendi. Officium quippe deductoris sibi cum prætoria sua cohorte assumens, Cannaburium Constantinopolim perduxit. Quo ipso tempore quidam in ejusdem Nostongi provinciali comitatu scribæ ministerium exercentis, cum decrevisset nescio qua re offensus ab excisi sibi domini servitio recedere, et ipse iter urbem versus clam arripuit. Itaque ambo pari consilio, licet invicem ignari, furtivis profectioibus Constantinopolim pervenere. Ubi Nostongus inspecto rerum statu, cum minime speraret probare se imperatori posse, manifestis in favorem magni ducis præoccupato affectibus, quas veras habuerat causas e provincia injussa discedendi, haud tutum sibi putavit confugere,

uti destinaverat, ad ipsum, et audientia poscenda ejus potestati se permittere. Quare ad patriarcham se confert, asyli jure securus illic futurus, et eodem idoneo reconciliationis sequestro ad Augustum usurus. Scriba, qui prior in urbem, expeditius via emensa, pervenerat, lactatus spe inani, cujusdam, quam attulerat, acceptæ a magno duce ad caniciei præfectum epistolæ, qua cum declarari credidisset se legitimas habentem causas abnuendæ ulterioris moræ in obsequio Nostongi, a quo indignis modis tractaretur, auctoritate superiori ducis magni a famulatu magni hetæriarchæ rite fuisse absolutum, postquam ea reddita epistola promoveri ea via negotium non sensit suum, sive illa perfunctoria commendatio fuisset, sive quamvis accurata, parum apud præfectum canicelo valeret, vela secundum auram vertere statuit, reconciliataque cum Nostongo gratia societate cum eo ineunda consilii, ad patriarcham et ipse confugit, parem præ se ferens aversionem a magno duce. Ibi uterque concordii conatu studuerunt infamare apud Augustum magni ducis acta, **431** querelis contra ejus avaram, arrogantem et tyrannicam gubernationem libris apud patriarcham deponendis, quas ille videlicet ad imperatorem deferret, et pro ea qua pollebat apud ipsum gratia creditas sibi probatasque persuaderet justas esse. Sed successu ea res caruit: auditis enim imperator a patriarcha quæ Nostongus et ejus scriba in magno duce culpabant, adeo non est persuasus ut iram potius non mediocrem in accusatores ostenderet, hos judicans falso et prava voluntate instinctoque **431** maligni livoris, non autem, ut videri volebant, zelo publici boni et studio benevolentiendi imperatori ad istam calumniosam et mendacem delationem processisse. Ergo in eos palam indignatus, scribam quidem ut nihili homunculum

πόντες ἀξίας τὰς δίκας τίσαιεν, μηδὲ προσέξαιεν ἄλλον τῷ στρατηγῷ, μὴ τῶν φυγάδων ἐκείνων ὑποσχόντων τὰς δίκας) ἀλλὰ τὸ μὲν μονῆ ἐγκλεισθαι καὶ ἀπὸ προσώπου εἶναι τῷ βασιλεῖ ἀρκετὸν εἰς τιμωρίαν ἐκρίνευ, ἐκείνο παρ' αὐτοῦ καταδικασθέντος ὅσπερ ἂν βασιλεὺς παθεῖν ἐκείνων ὡς πρόστιμον ἐδικαίου, τῆς μονῆς ἀντὶ φυλακῆς ὁσως αὐτίκα, ἥ ἤ καὶ παρὰ πατριάρχου ἀποσταλεῖς ἐγκλείσθαι. Τῷ ἔτι γε γραμματιστῆι ἀπεπροσπάθει ὡς μὴ ἰδίῳ τὸ εὐκόλον ὄντι καὶ ὡς ἐκ τινος λατρείας ἐκείνους ἀναλκρόνται· δεῖν γὰρ τοῖς τῆς τῶν ἀρχόντων ἐπὶ κλημμελίμασι τιμωρίας οὐχ ἤττον κολάσεις ἢ καθάρσεις οὕτως ἰδίῳι προσήκειν, εἰ μᾶλλον οἱ μὲν κολάζοντες κερδαίνειν, οἱ δὲ δαινὰ πάσχοντες ὠφελίσθαι, κατὰ τὴν εἰς τοῦπεδὸν χρείαν τὸ χρήσιμον παρεξόμενοι. [P. 299] Ἐπει δὲ ὁ μὲν Νοστόγγος κατὰ τινὰ

ἄλπισμῶν συμπαθείας τῆς μονῆς ἀπελύετο, ἢ δὲ τῆς ὀλιγωρίας δόξα καὶ ἔτι ἀναξέουσα ἦν, καὶ θεῖν' ἄττα τοὺς τῷ μεγάλῳ δουκὶ προσκειμένους ὑπέσχυον, εἰ καταφρονοῖτο, καὶ μάλιστα παρὰ τῶν δοκούντων καὶ ἐν ἀξίαις (τοῖς γὰρ καιριωτέροις μέρεσιν, ὅταν ἐνδῆ πρὸς τὸ χεῖρον, ἀνάγκη συνδιεστράφθαι καὶ τὰ λοιπὰ, ἦν μὴ τις ἐπίσχη), τότε βασιλεὺς πέμψας ἄγει καὶ ἀμφοτέρους, καὶ δὴ ἡμέρᾳ κυριωνύμῳ, Μαιμακτηριῶνος τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, τοὺς περὶ αὐτὸν παραστησάμενος, παρόντων κίκνειων, πολὺν μὲν λόγον παρέτεινε δημηγοροῦν, τῷ μὲν δοκεῖν καθαπτόμενος τοῦ Νοστόγγου, τὸ δὲ πλείστον καὶ ὑπὲρ τοῦ μεγάλου δουκὸς πρὸς τοὺς μεγιστάνας ἀπολογουόμενος, ὡς μηδὲν ἀναξίως κτλ τοῦ παρεκόντος μήτ' αὐτὸν προδιεασμοῖς τιμῆσαι τὸν καὶ πρὸ τοῦ μέγαν δοκούντα, μήτ' ἐκείνον παρ' αὐτοῦ τιμηθῆ-

et parum utilem e ministerio amovit : Nostongone poena ei luculentior infligeretur, sua tanto amplior dignitas profuit, praesertim cum ne pro potestate coerceretur subijcereturque iudicio, asylus jus obtineret, quo ille Peribleptæ monasterio inclusus (illuc enim eum patriarcha miserat) inviolabili utebatur. Itaque quanquam soror imperatoris, sororus ducis magni, cognitis quæ contra hunc ab his movebantur, tanquam pro genere sollicita, non cessaret Andronicum irritare adversus duos falsorum, ut aiebat, inventores criminum, magnopere exaggerans rem esse indignam exemplique in publicam notii, impune ferre calumniosam sycophantiam impudentissimam audaciam, ex qua inulta permanente secuturum esset ut alii quoque ad licentiam invitati similem negligenter obedire duci magno, cuius quam esset fortis et felix bello reique tunc publicæ necessaria opera, Philadelphææ liberatio monstraret; etsi hæc, inquam, indesinenter urgeret tam potens et cara imperatori matrona, tamen illi non est visum aliud tum quidem Nostongum supplicium infligere; sufficere quippe interim aiebat carcerem, quem is sibi ultro conscivisset, includens sese monasterio Peribleptæ; quam se illi custodiam imputare dicebat in partem poenæ tanquam indictam legitime damnato. Instantibus autem, posse saltem puniri Nostongum in persona scribæ sui, qui non diversaretur in monasterio (huic enim iuste infligendum merenti supplicium in ignominiam et dolorem redundaturum ipsius domini, cuius exemplo et commodo peccasset), respondit imperator Nostongum nihil ad se pertinere putaturum quid scribæ isti feret, quem ad suam vere pertinuisse familiam negaret: in eam quippe irrepsisse haud a se ascitum, sed furtim adhibitum a suis familiaribus mercenaria functione venalis operæ. Oportere autem, si quando magistratus non in propria, sed in aliena castigandi persona 432 sint, in eo capite poenam constitui quod intimum ipsis et earum sciatur esse, cuiusque damnatum ac labor ad sensum illorum affectu et compassione propagatum iri non sit dubium. Alioqui contingere

ret frustrari voto suo iudicem; qui cum poenæ istiusmodi minus ultrices esse quam purgatrices velit, magisque optet emendari per eas in posterum qui deliquit, quam ipse frui dulcedine vindictæ, istud quod e reipublicæ utilitate spectat, minime assequeretur sæviendo in personam indifferentem illi quem primario vult plectare. Sic tunc eludebat imperator studiosos magni ducis poenam Nostongi postulantes. Verum cum accidisset aliquanto post hæc prodire e suo asylo Nostongum, spe quadam concepta parciturus facile sibi Augusti, si committere se reum ipsius clementiæ vidisset, dum id ipsum aulæ, ut illi, sermonibus celebratur, animadversum est magis incumbere iudicia magnatum plerorumque in reprehensionem arrogantiam magni ducis, qui Nostongum magnum heteriarchiam, dignitate ac natalibus conspicuum hominem, velut de plebe quompiam, contemptum et imperiose tractasset. Quæ gl'iacens invidia cum ducis magni favoribus iniecisset curam, quod eum jam contemni ac traduci passim a proceribus et constitutis in dignitate viris primariis videbant, intelligebant autem sensus et iudicia summatum facile in vulgus quoque serpere, periculumque fore, ni mature occurreretur, ne communibus mox et unanimiter conspirantibus primorum juxta infirmorumque unus odiis objectus haud par resistendo esset, novis imperatorem instantibus ad succurrendum isti discrimini perpulerunt. His ille annuens, die quarta decima Junii, quæ fuit illo anno Dominica, adduci coram sese in medio procerum aulæ consistente Nostongum et scribam iussit. Atque hic longam satis ingressus orationem specie invehendi in Nostongum, maximam re vera sermonis partem consumpsit in purgando apud præsentem magnates duce magno actisque illius et suis erga illum beneficiis vituperationi eximendis. Conatum quippe acrem intendit ad persuadendum neque se cumulandis in Rontzerium honoribus liberalitate excessisse, neque illum accepisse a se quidquam quo non deberet iudicari dignissimus, quippe qui jam antequam huc adve-

ναι, εἰ ἐπὶ τῶν ὄλων γένοιτο· εἶναι γὰρ καὶ ἀλλὰ-
χοῦ οὐχ ἥμισυ ἐνδοξον καὶ οὐδὲν ὅ τι λαβεῖν μὴ
ἔχοντα. Τέλος, τὸ τοῦ λεοντοκόμου ποιεῖ, καὶ κυν
τὸν ὡς δῆθεν λέοντα ἐκδεδίττεσθαι· προστάτει γὰρ
αὐτίκα, καὶ τὸν μὲν γραμματεῖα ἐξατιμοῖ κουρᾶ τρι-
χῶν καὶ γενείου, τὸν δὲ Νουστόγγον τὰ πολλὰ καθα-
φάμενος ἐν δημηγορίαις τέλος ἀξιωματῶν ψιλῶ καὶ
ἐγκλείει. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐπράττετο τῆδε.

κε'. *Περὶ τῶν κατὰ τὴν Τριπολιν τὴν κατὰ Μάλαν-
δρον συμβάντων.*

[P. 300] Οὐ χειρὸν δ' ἴσως καὶ τὰ κατὰ τὴν Τρί-
πολιν διελεῖν, ὅπως ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς κατ' ἀνα-
τολὴν φρούριον οὖσα, ἔπειτα ἐκ τῆς εἰκαίας καὶ τῆς
τυχοῦσης προφάσεως ταύτην ἀρχαίαν οὖσαν καὶ Φι-
λαδελφείας προσεβλημένην ὁ Δούκας καὶ βασιλεὺς
καὶ ὄπλοις καὶ σιταρχίαις ἐπετείοις ὠχύρου, καὶ τὸ
τῆς Φιλαδελφείας μῦρσιμον (τὸ δ' ἦν ἐκ πρώτης κα-
τακλυσμῶν καὶ εἰσέπειτα μὴδὲν ἄλῳναι, ὡς ἐφημι-
ζετο) πιστὸν ἐντεῦθεν καθίστα. Διὰ τοι ταῦτα καὶ
ἐκυδρούτο τὸ πόλισμα, καὶ τῶν ἐπιτιθεμένων ἠλόγει

niret, magnus 433 fuisset, classem et copias
ductans proprias, quoque! hic fuisset insignitus
titulo ducis magni, ejus rem ipsam prius habuis-
set, alibi nihilo minus clarus atque conspicuus
quam deinde apud nos, qui nomen duntaxat addi-
derimus possessæ dudum et exercitæ ab illo po-
testatis, quando illum exercitui Romano præ-
positum universo magnum ducem appellavimus. In
eam sententiam postquam accurate vehementerque
peroravit, conversus ad præsentem reos, et a scriba
exorsus, in eo facere voluit quod solere aiunt
leonis magistrum, dum cane eorum illo verbe-
rando terrere serox animal satagit. Sic enim Au-
gustus metum admoveere Nostongo scriba ejus
plectendo propter culpam utriusque communem vo-
lens, huic illic in conspectu cunctorum ignomi-
niose radi ad cutem pilos capitis et menti jusit.
Moxque Nostongum acerba prius nec brevi objur-
gatione increpitu denique dignitatibus privavit
et custodiæ addixit. Atque hæc quidem acta in hunc
modum sunt.

25. *De iis quæ Tripoli ad Mæandrum acciderunt.*

Operæ pretium quoque fuerit, quæ Tripoli con-
tingere, breviter exsequi. Hæc urbs in Orientali
sita tractu arcium potius, quibus circumdabatur
ad illum oppositis limitem, quam propriis tuta mu-
nimentis habebatur, quoad eam Ducas Augustus,
ex levi et fortuita capto causa consilio, urbem an-
tiquam et Philadelphicæ prætentam armis, propu-
gnaculis et victus annui provisionibus instruxit;
cujus novæ objectu munitionis tutiore, ut appare-
bat, reddita et extra omne periculum Persicæ in-
vasionis posita Philadelpia, fides jam adhibebatur
pronior veteri de illa oraculo jactato, quo in fati
esse ferebatur eam a primo diluvio in omne deinde
consequens tempus nunquam fore capiendam.
Indidem porro civitati Tripoli claritas accessit, late

A Περσῶν. Ἄλλ' ἄλλ' χρόνον; τὴν πολιορκίαν ἐμέτρει, καὶ
τῶν πολλῶν-ὀποκλιθέντων εἰς μακρὰν ἀντείχον οἱ
Τριπολίται. Πλὴν καὶ κατ' ὀλίγον τῆ τῶν ἀναγκαιῶν
ἐνδεία στενωχωρούμενοι καὶ τῆς ἐξωθεν ἐπικουρίας;
ἐς τὰ μάλιστα ἐχρηζον. Ἄλλ' ἐπεί ἐγγύθεν οὐκ ἦν
ἀρωγῆ, ἔγνωσαν τισὶ συνωμοσίαις ταῖς πρὸς τοὺς
Πέρσας τὰ τῆς ἀνάγκης διευθετεῖν. Ἀμέλει τοι: καὶ
πρὸς καιρὸν ἐσπένδοντο Πέρταις, καὶ σίτον ἐκείθεν
ἐλάμβανον. Καὶ ὁ συνεπιτιμὸς τῆς ἐμπορίας μὴ μό-
νον ἐκείνους ἐξερχομένους ὠνεῖσθαι τὰ ἀναγκαῖα
ἐποίει, ἀλλὰ καὶ Πέρτας εἰσπρχομένους ἀνέδην τὴν
πόλιν [P. 301] ἀπεμπολεῖν παρεσκεύαζε. Τοῦτο
πολλάκις πραχθὲν ἔνοιον εἰσάγει Πέρσαις ἀλώτως,
καὶ πρῶταίς κοινολογησάμενοι τὰ εἰκότα ἐν προ-
θεσμιαῖς πισταῖς τὰ κατὰ τῆς πόλεως ἐξειογάζοντο.
B Καὶ δὴ σίγμασι πλείστοις τὰ τῶν φορτίων ἐπι-
σκευασάμενοι, τὸ μὲν στέρτευμα ἔγγιστα πῶ ἐνα-
κρυφιάζον, ἄμα δὲ πολλοὶ τὴν πόλιν εἰσῆσαν. Σί-
τος δ' ἡ ἐμπορία ἦν, καὶ ἕκαστος τῶν κανθῶνων
ζυγάδα φέρων τῶν φορτωμάτων τὰ κατὰ τὸν πόλεμον

inclytæ per hoc factæ, nec sui præsidii fiducia
curanti Persarum incursionem, quas facile ac lu-
dihunde se repulsuram consideret. Postea late po-
tientibus campo Persis, cunctæ illorum tractuum
munitiones una simul obsidione premebantur,
coactis præsidariis 434 intra eas se tenere et
agri usu exclusis. Id incommodum ditissime om-
nium Tripolis pertulit; et plerisque circumsitaram
arcium fame ad deditonem adactis, soli longo tem-
pore restitere Tripolitæ, quoad et ipsi consumptis
sensim alimentis, extrema in arto positi penuria,
circumspicere auxilia cæpere; quorum cum e pro-
pinquo nulla se spes ostenderet, ad quasdam cum
Persis conventiones, malo aliter immedicabili sub-
igente, descenderunt. Pacti enim in tempus ali-
quot indutias mutuoque contrahendi libertatem,
frumentum ab ipsis traditum Persis, pretio cum
fide numerato, accipiebant. Frequentatam id est
sat longo tempore commercium, prodeuntibus
primum Tripolitani, et annonam persoluta pec-
unia foris sumptam intra urbem importantibus.
Procedente tamen usu, et ex eo, ut sit, fiducia
crescente, permittere ingressum civitatis Persis
vitæ subsidia inferentibus non dubitarunt; quæ
res in exitium ipsorum vertit. Persæ quippe, per
talem causam intra urbem Tripolim crebro admissi,
ejus capiendæ cogitationem inierunt, proditori-
busque subornatis in supina securitate civium
fraudem in hunc modum concinnarunt. Magno
sarcinarum numero parato, quas frumentum venalis
esse dicerent, eas asinis aut mulis clitellariis binas
hinc inde singulis impositas ducunt in urbem, id
ipsum ut jam consuetum expectantem. Sed non
prius ejusmodi deductores jumentorum in eam
viam se dederunt, quam sociis admonitis quid intus
ipsi agere pararent, quid foris eos tali audito si-
gno facere oporteret, universum exercitum locis
urbi proxime admotis clam in insidiis delitescenti-

ήμετα, οἷς ἐκείνοι κροτοῦντες τὴν μάχην ἀνάπτου-
 αν, ἐνὸς συνεπήγον τῶν σάκκων· καὶ ἀντὶ πι-
 πῶς, τὸ τοῦ λόγου, σκορπίον οἱ κολλῆται δεξιόμενοι,
 ταῖς εὐθηναίαις ἐπιδοχοπύρμνοι ἐν ἀνέσει ἦσαν.
 Νῦξ δ' ἤδη περὶ αὐτοὺς ἦν, καὶ ἠγνύουσι, καὶ ταῖς
 ἀγαθαῖς προσδοκίαις ἠώρητο ἐν κακοῖς ἀναγκαίαις
 ἔντες. Ἐντεῦθεν καὶ νῦξ μὲν ἐκείνη ἐμμέσον μὴδὲν
 ὑπευδόμενοι τοῖς πολίταις, οἱ δ' ἀναλαθόντες ἑκα-
 στος τὰ ἡγεῖα καλέμου τρόπον ἀνεκνυμβάλιζον. Καὶ
 οἷς μὲν διυπνισθεῖσιν ἐκπληξίς ἐμπέπτει καὶ ἀπο-
 ρία τοῦ πῆ τραπήναι καὶ ἐκφυγεῖν· οἱ δ' ἐπιστάντες
 ἀπίτρω· ἄχει ταῖς πύλαις αὐταῖς κλειστὸν καὶ ὄχρῦσι
 τῆ γῆ προαράττωσι, καὶ ἐγγύθεν τοὺς σφετέρους
 ἐπιμῶς ὄντας συμμαχίχοντας προσκαλοῦνται. Καὶ
 οὕτως αὐτῆς νυκτὸς ἐκ μῆδ; ἐκείνοις ὄρμηξ τὸ πό-
 λισμα παρεστήσαντο. Ἦ δὲ καὶ Ἀλυσύρας ὄρμη-
 ξτῆρ ἰς τὰ μάλιστα χρώμενος, τὰς σύναμα Καρ-
 μανῶς ἐπὶ ῥομῆς ὄπου παρῆκοι ἀπολοῦν. Τότε τοιγαρ-

Α οὖν ἐκεῖνος μὲν εὐκόσμου φυγῆ τῶν ἀμφὶ τὸν μέγαν
 ἀκαλλάξας δοῦκα, τὸ πόλισμα ὑπεδός, ἔλος ἐν ἀφο-
 βίαις ἦν καὶ ὑπερηφάνει τὸ σύμπαν.

κς'. *Περὶ τοῦ μεγάλου καὶ ἐπὶ δουκὸς καὶ τῶν
 περὶ τὸν Ἀταλαιώτην.*

[P. 302] Ὁ δὲ τῶν ὄλων ἀφηγούμενος στρατηγὸς
 ἀκίχητα γνούς διώκων, ὑποστρίψας προσβάλλει τῷ
 τοῦ Κουλιᾶ φρουρίῳ, ἐνθα καὶ ἀπαγωνίζεσιν ἐφίησι
 πλείστους αἰτίαις περιβαλόν. Τοῦτο δὲ φρουρίῳ τοῖς
 Φούροις. Καὶ οἱ μὲν αὐτὸν (οὐδὲ γὰρ ἦν χθὲς καὶ
 πρὸ τρίτης προσχωρήσαντας κατ' ἀνάγκην Πέρσαις
 ταῖς πρὸς ἐκείνους ὁμολογίαις καὶ ἔτι ἐμμένειν,
 φανεισῶν τῶν δυνάμεων) ὑπέλαις δέχονται ταῖς χερ-
 σὶ καὶ θερμαῖς μεταγνώσεσιν ἐμφανίξιν ἦσαν τὴν
 ἀναγκαῖαν δυσχεραίνοντες μοῖραν τῆς πρὸς τοὺς
 Β ἔχθρους προσχωρήσεως· ὁ δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις τῶν
 δοκεῖν ἀνίει τὰ πταίσματα, τοῖς δὲ δόξαι τῶν λοι-
 πῶν προίχειν βερέως εἶχεν. Ὅθεν καὶ τὸν μὲν φύ-

tem relinquere. Cōsiderant autem intra saccos,
 quos tritico refertos mentiebantur, crepitacula
 bellica, tympana nimirum ac tubas sonoraque id
 genus instrumenta, quibus solent uti concitandis
 militibus ad praelium. Sub noctem ea mandra man-
 norum onastorum, suo quemque agasonis vice
 Persa milite ducente, in urbem Tripolim non modo
 citra suspicionem ullam, sed et cum gratulatione
 recepta est. Latibantur cives augeri se commeatibus
 et in longi securitatem temporis annonæ diu
 suffectaræ congerenda copia firmari: miseri autem
 C 435 laisse scorpionum pro pipo; gaudebantque et
 epibus amplis efferebantur ipsa perituri nocte,
 cujus jam inchoatæ primordia cœnis et computa-
 tionibus, imminentium ignari, celebrabant. Me-
 dium inde noctis effluxerat, adeo nihil Tripolitanis
 suspectantibus ut securissime passim illic dormi-
 retur, cum Persæ prætextu ducendî sarcinaria
 iuventa ingressi civitatem, suis quique arreptis
 tympanis aut lituis, quod sociis condixerant signum
 ediderant. Experrecti Tripolitæ tam intempesta
 hora, tam tumultuoso classico, mirari, consternari,
 quo se verterent quove suffugium captarent, fru-
 stra se contorquendo, anxie quærerê. At non in-
 teritum cessare perfidiosi deceptores. Advolant ad
 portas urbis, easque contractas securibus cum ve-
 tidibus ac seris humi aternunt. Sic per patentia
 jam ostia socios paratos e propinquo introducunt,
 iisque sibi adjunctis uno impetu ipsa nocte urbem
 munitionissimam, tandiu nequidquam ante oppugna-
 tam, in suam facile potestatem rōdignunt. Usus ea
 deinceps victor Alisyra est pro receptaculo, unde
 frequenter crumperet, quo se ac sua referret; ha-
 bebaturque ibi Carmanis suos secum, quos ex arce
 illa opportune imminente in terras opulentas quæ-
 suose prædatum emittebat. Contigerunt postea
 quæ retuli ante de offensione belli, qua Carmani
 sunt coacti Philadelphicæ obsidionem solvere; quo
 tempore dux eorum Alisyra sua versus præsidia

recedens lento et bene ordinato gressu, qui fugæ
 trepidatione et ignominia careret, frustra in-
 sequente magno duce perveniens jam in tutum, Tri-
 polim suam intravit, ibique omni sollicitudine
 deposita ferocius etiam et insolentius glorians mi-
 nabatur.

26. *Adhuc de magno duce et de Attaleota.*

At nostri dux supremus exercitus, ubi expertus
 aliquantum vana se ac suos contentione fatigari
 C Carmanis insequendis, acie perite instructa tuto
 sese subducentibus, progressu inutili reflexo ad-
 movet copias arci Cula dictæ, quæ Romanorum erat
 Persis antea late dominantibus se dedere coacto-
 rum. Horum plerosque illic repertos, crimini ver-
 tens quod hosti 436 cessissent, aut aliis succen-
 sens prætextibus, suspendio necavit. Idem fecit et
 alii castro cui Furni nomen est. Et illi quidem in-
 felices, statim atque se viderunt impune posse a
 pacta Persis servitute, illorum recessu, resilire,
 obviis ulnis libera'tores suos magi ducis militis
 excipiebant, illa satis alacriate declarantes quam
 inviti, summa necessitate adigente, pepigissent
 qualescunque indutias cum barbaris; cujus facti
 acrem pœnitentiam monstrabant. Ille autem non
 D æque cunctis ignosebat, sed quæstuoso discrimine,
 vulgo quidem inope venia donando misericordiam
 ostentabat, præstantiores autem, ut qui rem ha-
 berent et ex quorum nece provenire lucrum posset,
 inexorabiliter plectebat. Sic custodi illius oppidi,
 præsidii præfecto, caput amputavit, alios alio pœ-
 næ genere absumpsit: quos inter et presbytero aliorum
 ejus ordinis exarcho suspendium decrevit. At illi de
 laqueo pendenti durare longiori quam soleret spa-
 tium spiritum contigit; quo animadverso quidam isti
 functioni præfactorum, ostentum id divinum esse
 autumans, vel jussus vel injussus, securi laqueum
 absedit et periculo eximit addictum. Sub hæc Phil-
 adelphiam inuit magnus dux, et multa inde corra-
 dit aureorum millia; quod jam sine ulla verecundia

λακα τοῦ πολιορκητοῦ ἀφαιρεῖται τῆς κεφαλῆς, ἄλλους δ' ἄλλως τιμωρησόμενος ποινήν ἀγγόνης καὶ πρεσβυτέρου τοῦ τῶν λοιπῶν ἐξάρχου καταψηφίζεται. Ὡς δ' οὐκ ἦν ἀλωρομένῳ οἱ ἀπερυγεῖν ἀναγκαιῶς αὐτίκα καὶ τὴν πνοήν, τῶν τις ἐπὶ τούτοις ἐπιτεταγμένων, θεῖαν ἐνδείξιν ἠγγησάμενος τὸ τελούμενον, εἶτε προσταχθὼν εἶτε καὶ μὴ, κοπίδι τέμνει τὴν βρόχον καὶ τοῦ κινδύνου τὴν κατὰδικον ἐξαιρεῖται. Εἶτα Φιλαδέλφειά προσβάλλει, καὶ χιλιάδας συχλῆς ἐκείθεν ἐκλέγει χρυσίῳ, ἀδυσώπητον ἐπὶ πᾶσι φέρων τὸ φρόνημα. Ἐπιτα τὰ ὅμοια δρᾶ Πυργίον καὶ Ἐρεσσον, καὶ τὸν τῆς ἀπαναστάσεως φυγοῦσι, τὸ τοῦ λόγου, καπνὸν τὸ πῦρ ὑπανήπτε τῶν πειρασμῶν. Καὶ ὁ διδοὺς πλεῖστα μετὰ πολλὰς βασιάνους μόλις ἐσώζετο. Ταῦτα κἂν ταῖς νήσοις Χίῳ καὶ Ἀθήνῃ καὶ Μιτυλήνῃ ἐπράττοντο. Καὶ ὅπου βόλῃς χρυσίου, κἂν μοναχὸς ἦν κἂν τάξιος ἱεράς, κἂν τῶν ἐπιτηδείων καὶ γυνωστῶν βασιλεῖ, δειναῖς αἰώραις ἠτάζετο, καὶ ὁ μακελλικῶ φητρῶ καὶ κοπίδι πρὸ ὀφθαλμῶν ἀπειλούμενος θάνατος καὶ τὰ ἐν μυ-

αχοῖς γῆς κρυπτόμενα ἐκ τοῦ παρασχεδῶν ἀνώρωτε καὶ ἰδαίκευ. Ὁ μὲν οὖν διδοὺς ἐντεῦθεν ἤλευθεροῦτο τῆ τοῦ χρυσοῦ ὡς ἀληθῶς ἐτυμότητι, ἔ δὲ μὴ ἔχων πρόστιμον εἶχε τὸν θάνατον. Ὁ δὲ καὶ τῷ ταλαιπώρῳ Μαχράμῃ κατὰ τὴν Μιτυλήνῃ γαγόνει. Οὗτος γὰρ ἐν τοῖς μάλιστα τῶν βασιλικῶν ὑπηρετῶν ἦν καὶ τῆ οἰκειότητι κλειζόμενος [P. 303] τὰς οἰκῆσεις κατεῖχεν ἀνά τὸν Σκάμανδρον. Ὡς δὲ πᾶσαν τὴν ἐκεῖ χώραν προκαταλαμβάνων τὴν Ἰδίην Περωῶν ἐρημοῦσθαι τῶν οἰκητόρων ξυνέβησι, φθάνει καὶ αὐτὸς σὺν πολλοῖς ἄλλοις τὸ τῆς Ἄσου φρουρίον ὑπεισθῆναι. ᾧ δὲ καὶ ὡς ἀξιοτέρω οἱ ἐκεῖ τῶν δλων, ἐπεὶ καὶ τοῦ ἐξηγουμένου ὡς εἰκὸς ἐν τοιαύτοις καιροῖς περιστάσεως ἐχρηζον, αὐτοὺς τε καὶ τὸ φρουρίον ἐγχειρίζουσι. Ὁ δὲ ὀφίσταται τὴν ἡγεμονίαν διδόντων ἐκείνων ἀνεπιστημάντως ὅσον ἐκ τοῦ κρατούντος. Ὅμως καὶ οὕτως ἔχων οὐκ ἐβράβυμι τῆς ἐφ' ἐκάστῃ προνομίας, καὶ ἐφ' ἱκανὸν ἀμφοτεροῦ καὶ συνέχευε τοὺς τῆς πυργηρομένους. Ἐπεὶ δὲ θρουμένων τῶν ἐξωτέρων τέλος αὐτοὺς ἐμελλε

agebat. Itaque similem avaritiæ licentiam Pyrgii, similem Ephesi ostendit; qua stebat ut horum incolæ locorum, e quodam veluti fumo incursionis barbaricæ emersi, in flammam sævissimarum exactionum tristiori casu se dejectos lugerent. Ista rapacitas exercebatur ita immaniter, ut qui plurima dederat post multos cruciatus, vix salvus permanere sineretur. Talla exempla in insulas e continenti transierunt: idem enim passa Chios est, idem Lemnos et Mitylene. Quibus in locis cunctis, apud quemcunque 437 auri copia suboluerat, is seu monarchus foret seu e sacro ordine seu ex palatino auctoritatis officio ac notis principi, diris suspendiis torquebatur: ostentabaturque illi mors præsens, cippo ferall et securi, qua super eo ipsi mox absciudenda cervix foret, coram oculis positus, quoad eo terrore adactus, quos terra condidisset thesauros indicaret: tunc auro sequestro liberabatur. Qui non habuisset quod proderet, morte miser inopiam luebat. Id quod infelici Machramæ apud Mitylenem contigit. Is cum esset e præcipuis imperatoris ministris, gratia etiam apud principem nota late inclutus, domicilium habuerat prope Scamandrum. Sed universa illic circum jam a Persis regione post Idam occupatam evastata, desolatoque incolis tractu, mature abiens et ipse cum multis aliis in Asi arcem ingreditur; ubi recepto, qui debebant intus, quoniam et tali tempore duce sibi opus videbant esse, et satis intelligebant neminem adesse ad id illo magis idoneum, loci præfecturam deferunt. Accepit ille quod dabant, et sine alia imperatoris significatione pro præfecto se gessit illius castri, nec segnus in eo exsequendo fuit officio: sat longo enim spatio invigilans et laboriose satagens locum defendit, misereque vexatis circumsiti colonis agri opportuno subvenit auxilio. At postquam aucta jam potentia hostium et plerisque illius vicinæ locis vastatis cominus admovebatur ter-

ror mali prorsus ineluctabilis, Machrama cum suis non habentes quod generose agerent, prudenter sibi consulere decreverunt. Fuga ergo se in tutum recipere curarunt; ad quod illis, ut multis aliis, gremium e propinquo benevole 438 patens ostendit Mitylene. Sic tamen ille administratus est transitus, ut non tam jussu ductuque præfecti quam privato Asensium quisque consilio migraret, non magnopere Machrama repugnante, qui se precario sine certa principis auctoritate illic dominari meminisset. Verum multitudinem videns per se sibi consulentem, nec castrum ab omnibus incolis desertum ipse solus cum familia tenere confidens posse, Aso et ipse migravit Mitylenem, prorsus vacuum hunc relinquens locum. Non multis post diebus appulit in insulam magnus dux pecuniæ sitiens, cujus extorquendæ aut invenire aut fingere rationes oportebat. Igitur cum multis aliis Machrama comprehensus vinculis traditur. Ac cæteri quidem, prout quisque aurum in abdito habuit quod daret, varie vitam redemere; in quibus unus, qui pecuniam administrasse publicam dicebatur, quantum ea functione lucro apposuerat proprio, quod aliquot millium summam æquavit, coactus est tradere. In Machramam sententia lata est videri eum mortis reum; ob arcem desertam, indulgeri tamen ut numeratis quinque aureorum millibus vitam emeret. Defuit huic ad eam summam continuo explendam una centuria nummorum, et paulo plus cuidam alteri similiter taxato. Postquam diu frustra vexati quod non habebant nequibant representare, ipsa hora præcipit magnus dux alteri in oculis alterius caput abscindi. Expeditur feralis cippus, stat carnifex altera manu tollens gladium, altera ligatos Machramæ capillos tenens, sicque collum adaptans macellario trunco, tam valide apprimendo ut loco naturali emoveret cervicis vertebra. Ita infelix ictum accipit quo est ei recisum caput. Id specta-

περιστήναι τὰ χαλεπὰ, τὸ δρᾶσαι τι γενναῖον οὐκ ἔχον-
τες, εἰ προσμένειεν, πρὸς φυγὴν ὤρμων καὶ προπαυλί-
σταντο, ἀγκάλας σφίσις ὡς καὶ πολλοὶ; ἑτέροις δὲ ἔγ-
γίονος προτεινούσης τῆς Μιτυλήνης, καὶ τὸ καθ' αὐτὴν
σκοπῶν ἕκαστος ἠλόγει τοῦ ἄγοντος καὶ τῆς ἔκου-
στου ἀνεῖτο ὑποταγῆς· ἐφ' οἷς μηδὲν ἔχων ἀντι-
πράττειν, τοῦ πληθους ὡς εἰκὸς δυναστεύσαντος,
συναπαίρειν ἔγνω κάκεινος, καὶ κενὸν ἐντεῦθεν τὸ
φρουρίον καταλέλειπτο. Ἄλλὰ μεθ' ἡμέρας ὁ μέγας
βούξ προσέσχευε τῇ νήσῳ, καὶ ἔδει πάντως αἰτίας τῶν
πορισμῶν τὰς μὲν εὐρίσκεισθαι, τὰς δὲ πλάττεσθαι.
Ἐν ἔλλοι; πολλοῖς καὶ οὗτος τῷ τροχῷ συλλαμβάνε-
ται. Οἱ δὲ ἄλλοι πάντες μίαν τὴν τοῦ κακοῦ λύσιν,
εἰ κρείνεται ἄδρῶν τὸ χρυσίον. Καὶ τις δὲ ἄλλος δὲ
προσηγγηκῶς δημόσια τὰ ἐξ ἐκείνων κέρδη ἐν χι-
λίαις καὶ μάλιστα εἰσεπράττειτο. Τῷ δὲ προστετιμῆτο
ἐνείκῳ δὲ τὴν τοῦ φρουρίου καταλείπειν. Εἰ δ'
ὤκεισθαι βούλοιοτο τὴν ζῶην, εἰς χρυσοῦ χιλιοστῆρας
πέντε ἢ ἑκτασίς ἴστατο. Κατηγνῆκει δὲ καὶ κοινή
μέγιστη καὶ ἑκατοστῆρας μίαν τῷ Μαχράμῃ. Ὡς γοῦν
βραδεί; ἐφαίνοντο οἱ μὴ ἔχοντες περὶ τὴν ἀπόδοσιν,

Α αὐτῆς ὥρας προστάσει ἐπ' ὕψει θατέρου καρατο-
μείσθαι. Θάτερον τὸν Μαχράμῃν, καὶ ὁ μακελλικὸς
φίτρης παρευθῆς καὶ τὸ ξίφος ἔτοιμον εἰς ἀναίρεσιν·
τὰς γὰρ τῆς κεφαλῆς τρίχας ἰμάσι δεθείς, εἶτα δ'
ἐκταθείς ἐπὶ τοῦ φιτροῦ καὶ καρτερῶς πιεσθείς,
ὥστε καὶ τοὺς σπονδύλους τοῦ τραχήλου ἐκλυθῆναι
τῆς φυσικῆς ἀρμογῆς, οὕτως ἀθλίως καὶ τὴν τομὴν
δέχεται. Καὶ τὸ συμβᾶν θατέρῳ θεασαμένῳ Γοργῷ
τις ἦν ἀπολιθοῦσα τὸν δελταῖον, καὶ πικρὸν κλαίει,
καὶ ποτινῖται πρὸς Γεννουίτας, καὶ τὴν ζῶην χιλιο-
στῆ χρυσίων παρ' ἐκείνων περιποιεῖται. [P. 304]
Ἄλλὰ μικρὸν ἢ ταῦτα γενέσθαι πρότερον, Μαγνη-
σιώταις ἐκεῖνος τιμὴν ταμειῶν Κυκλώπειον, ὡς
καὶ αὐτοὺς τὰ ὅμοια δρᾶζων, κἂν ὑπερημέρει τὴν
ἐκτιπν, τοῦ πιστεύειν ἐκεῖνος πλέον τῶν ἄλλων καὶ
παρὰ τοῦτο ἀποτεταμειῦσθαι καὶ Ἰππους εἴδε καὶ
χρήματα, ἃ δὴ ἐκ τόσης ἀλαστορίας συνέλεγε, φθά-
νει σφαλῆναι πρὸς τὰς τῶν οἰκητῶρων. Τὰ γὰρ τοῖς
ἄλλοις συμβαίνοντα καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον
δαίσαντες, καὶ μάλιστα προπαθόντες καὶ ὡς γεύμα-
τας τὸ πᾶν προμαθόντες, πρὸς ἀποστασίαν ἀφορῶσι,

culum in alio pariter damnato vim habuit qualem
esse aiunt Medusæ Gorgonis, 439 quam qui vi-
dent lapidescunt. Sic enim et hic miser, hausta
visu præsentis dira Machramæ necæ, commotus adeo
est ut multis lacrymis exoraret Genuenses, sibi
commodare ne gravarentur aureos mille, quot ad
summam indictam absolvendam deerant: ita est
horum misericordia servatus.

Paulo prius quam hæc florēt, contigerat defectio
Magnesiensium a magno duce. Huic ille civitati pro
majoribus in se meritis gratiam servabat, qua re-
muneratum se Ulyssem Cyclops Homericus pro-
fitebatur, spondens ipsum a se comedendum socio-
rum ultimum; et post exspilatas urbes reliquas
hæc etiam exinaniturus expectabatur. Quod ipsos
non fefellerit ejus cives, ex cætera viri rapacitate fa-
cite præsentientes quid passuri mox forent. Hæc
illos provisio ad palam deficiendum a magno duce
incitavit; ex quo accedit hunc perdere prædam in-
gentem varie corrasam undecunque, cum equorum
tum pecuniæ, quam apud Magnesienses, his fidens
plus quam cæteris, custodiendam deposuerat. Hic
primas rebellionis fructus magnam adjecit tantum
ausis facultatem sustinendi feros impetus in ultio-
nem statim ruituri hominis impotenter iracundi,
quem tam luculenter irritassent. Equos enim et
aurum, hoc est instrumenta et nervos belli, ad ma-
lum sic habebant; nec deerat numerus virorum
fortium, qui e variis eo locis confugerant; in qui-
bus erat Alamiearum copiarum pars non exigua.
Accedebat abundantia frumenti plenis horreis con-
genti ad longi sufficientiam temporis. His siquid
evactis in primis animabatur Attaleota, ut non du-
bitaret se auctorem ferre consilii audacis, quod nisi
felix esset ad extremum, impendere sibi certum
exitium sciebat. Hoc instinctus metu peculiarem
adhibuit diligentiam in conjuratione corroboranda,

stricta invicem, quam firmissime posset, sive so-
ciorum communione facinoris ejusmodi, 440
quod omnem cum magno duce reconciliationis viam
abrumperet. Fuit id hostilis grassatio in Italos,
quotquot sunt intra urbem Magnesium tunc reperti;
quorum pars gladio cæsi, pars securæ commissi
custodiæ sunt. Egit præterea ut cunctis esset per-
suasissimum unam ipsis sitam esse salutis spem
in salute non aliunde speranda quam ab invicta et
omnino irrevocabili resistendi constantia, certissi-
mo morturis, si cederent et quacunque ratione
sub magni ducis potentatem ac manus redige-
rentur. Sic parati, portus urbis tuta custodia et
munitione septis, sine ulla jam dissimulatione præ-
lam declarant se pro hoste habere magnum ducem.
Hic simul ejus tanti sui contemptus, fama facti
late didita, eam notitiam accepit quam nulla pos-
set dissimulatione tegere, statim exarsit in nihil
mitiorem iram quam quali erat verisimile inflam-
mandum hominem Italum, eundemque supra com-
munem gentis modum crudelem atque præcipitem.
Rapidè ergo sine mora, cunctis omissis, suas secum
universas copias, Magnesiumque advolat. Erant in
eo exercitu auxiliares Italici generis omnes, Ro-
manæ cum his militiæ pars non exigua, denique
Alani, qui tamen non sponte, sed præsentis ducis
ineluctabili adacti potentia, invitam et duntaxat
perfunctoriam operam in hoc bellum conferebant.
His copiis dux magnus oppugnationem Magnesiæ
adorsus machinas admovet, turres excitat, cætera
instrumenta expugnandarum munitioum ardenti
satagens studio adhibet. Accendebant enim per se
satis inflammata ejus iram crebra subinde in il-
lum e muris jactata dicteria, iridentium conatus
minasque ipsius, quibus homo tumidus impatiens-
que continuellæ incredibiliter efferabatur, vanos
interim ejus impetus muris nequidquam solidissi-

Τὸ δ' ἦν εὐχρῆς ἐνοηθῆαι σφίσι, ἐκ τοῦ πρὶν καθ' αὐτοὺς εἶναι καὶ διοικεῖσθαι πιστεύοντας τῷ πολλῷ σματι, ἔρμαιον εἶναι τούτοις, οὐ θησαυροῦς καὶ μόνον ἐκείνους καὶ ἵππους, ἀλλὰ καὶ πλήθος μάχιμον εἰσελθόν καὶ μοῖραν οὐκ ὀλίγην τῶν Ἀλαῶν καὶ σιτώνων πλήρεις, οὓς ἐπὶ χρόνον ἀρκέσοντα· ὑπελάμβανον. Ταῦτα καὶ τῷ Ἀτταλειώτῃ συνέδοξε περὶ εαυτῷ τὰ μάλιστα δεδιδότω. Καὶ πίστεισ διδόντες τε καὶ λαθόντασ ἀλλήλοισ καὶ παρ' ἀλλήλων τοὺς ἐντόσ Ἱταλοὺς τοὺς μὲν ἔργον μαχαίρας ποιοῦσι, τοὺς δὲ καὶ ἀσφαλῶσ καθειργῶσιν. Ἐαυτοὺσ δὲ τὰ μάλιστα συγκροτήσαντασ ὡσ θανουμένουσ πάντωσ εἰ καθυφαῖν (οὐ γάρ ἦν ἐλιπίσειν ἄλλο, εἰ ὑπὸ χεῖρασ τῷ μεγάλῳ δουκὶ γένοιτο), τὰσ πύλασ ἐν ἀσφαλεῖ θέμενοι δῆλοισ ἦσαν ἀποστατοῦντασ. Ὡσ γούν ἀνάπυστα γεγόνασ τὰκεῖνων, καὶ οὐκ ἦν καταπέψαι τὴν χλευήν δυντα Ἱταλὸν καὶ οὕτωσ ἀπηγῆ καὶ φρονηματιαν, τὰλλα θέμενοσ ἐν δευτέρῳ, παραλαθὼν τὰσ δυνάμεισ ἐκείσε γίνεται, χρώμενοσ μὲν καὶ παντὶ τῷ Ἱταλικῷ συμμαχοῦντι, οὐκ ὀλίγον δὲ συνεπαγόμενοσ καὶ Ῥωμαικῶν, ἔτι δὲ καὶ Ἀλανοὺσ ἐπὶ τὴν μάχην προσδιαζόμενοσ. Ἐκάστησ οὖν προσβάλλων ἐπολιόρκει, μηχανήματα ἐφιστάσ καὶ ἐλεπόλεισ προσετοιμάζων, καὶ πολλαχῶθεν θερμαῖσ τισὶ προθυμιαῖσ (ἐξωτρύνετο γάρ καὶ προφανῶσ λοιδορούμενοσ ἐνδοθεν) κατὰ πρόσωπων ἀπεπειράτο τοῦ τεύχουσ. Οὐ μὴν δὲ καὶ οἱ ἐντόσ κατημέλιον, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὴν τοῦ ὕδατοσ χρῆσιν ἀναγκαῖαν οὖσαν ὄχυροῖσ τειχιόισ μέχρι καὶ ἐσ τὰ Μάκαροσ, οὕτω πωσ λεγομένου τοῦ

Α τόπου, φθάσαντασ ἐκρατύναντο· ἔπειτα τὰσ κατὰ δροσ ὑπονόμουσ μακρόθεν ὑδραγωγούσ τῶν ἐξωθεν ἀνορυξάντων ὡστα μετοχτεῦσειν τοὺσ βύακασ, ἐκεῖνοι παμπληθεὶ στρατεύσαντασ διεκώλυον καὶ ὡσ ὀνό τ' αὐτοῖσ τὴν ὀχετηγίαν κατασφαλλίζοντο. Ἐπὶ τῶν πύργων δὲ πετροβόλα καὶ ἰοβόλα στήσαντασ μηχανήματα [P. 305] καρτερῶσ ἡμύναντο καὶ ἀντείγον. Τέλοσ τὰ χρήματα ἀπαιτούμενοισ, οἱ δὲ μὴ ὄσι γ' ἐδίδοον, ἀλλὰ καὶ προσελιοδορούντο καὶ παρὸσ ἐχλεύαζον. Δὰ ταῦτα καὶ χρόνοσ μὲν τῇ πολιορκίῃ ἐτρέβετο, ἡμελοῦντο δὲ τὰλλα, ὡσ μὴδ' ἂν ἦσαν αἱ χεῖρασ σφῶν ὑπερέξοντασ. Καὶ οἱ Πέρσαι πάλιν κατὰ λόγουσ καὶ οὐλαμοὺσ ἀνέδην τοῖσ ἐρημωθεῖσιν ἐπήσαν, ἦν τί που τῶν ὑπολελειμμένων θναίντο. Οὐδέισ οὖν ἐν χώραισ ὑπελείπετο, ἀλλ' ὀλίγοισ μὲν ταῖσ πύλαισ παρεθύοντο, καὶ οὗτοισ ἐκ τοῦ παρείκοτοσ, οἱ πλείουσ δὲ σφώτερρόν τι ποιοῦντασ οἱ μὲν εἰσ νήσοισ, οἱ δ' εἰσ ἀντιπεραιαν ὄρμων, καὶ τὰ αὐτῶν μακρόθεν ἐώρων, προσπελάζειν οὐ τολμῶντασ οὐδ' ἐσ βραγύ. Οἱ δὲ τολμῶντασ διὰ τὴν ἀνάγκην τῆσ ἀπορίασ αὐτέθεν πάχοντασ τὰ δεινὰ κατεμάνθανον, καὶ προμηθεῖσ τοῦ ζῆν ἐποίουν τοὺσ ἄλλουσ· αὐτοῖσ πίπτοντασ· οὐ γάρ ὡσ πολεμίοισ σφῶσ οἱ Πέρσαι, ἀλλ' ὡσ κώπασ ὦν αὐτοῖσ διὰ σπάθησ ἐκτῆσαντο, ἀνὰ χεῖρασ πεσόντασ ἐτιμωρούντο καὶ ἀνηλεῶσ ἐσφαττον.

κζ'. Περὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χοιροβοσκου τοῦ καὶ Ματζουκάτου λεγομένου.

[P. 306] Ἐν τούτῳ καὶ τισ νεανίασ τὸ γένουσ Βούλγαροσ, Χοιροβοσκόσ τοῦπίπλην, ἀπὸ τοῦ ἐπιτηδένου

nis impactos Magesiotis, munimentorum apparatusque conscientia suorum, securissime contentmentibus. Strenue inter hæc iidem ad omnes talis temporis accurrebant usus. Itaque cum ne aqua excluderentur periculum esse animadvertissent, muro valido campum amplexi suburbanum, ubi erat fons 441 perennis, mœnibus annexerunt, perducta munitione usque ad Macarem; id illic loci nomen est. Quin etiam comperto conari hostes incidere subterraneos canales, quibus aqua e monte proximo in urbem infuebat, illuc manu armata succurrentes abire illos re infecta coegerunt; ac quantum pro præsentis usu licuit, istam quoque sibi aquationem asseruerunt. Turribus præterea balistas, catapultas muralesque id genus imponentes machinas, procul saxis telisque jaculandis hostem impigre submovebant. Tentati autem per colloquia, submissis a magno duce qui compositionis spem offerrent, si pecuniam sibi suam vellet reddere, adeo se alienos a dando quod poscebatur demonstrarunt, ut ultro contumelias ingererent amarisque irrisionibus talia proponentes subsannarent. Hoc tenore procedebat in longum jam tempus obsidio oppugnatioque irrita. Interim autem a magno duce cuncta quæ ad Romanæ contra barbaros defensionem ditionis erant tali tempore necessaria, funditus ubique negligebantur; et quasi nusquam essent barbari contra quos utilius auctoratorum imperatori militum manus occuparentur,

C universæ imperii vires impendebantur Romanis oppugnandis. Hinc repressi paululum nupero nostri exercitus successu Persæ denuo jam sine ullo metu prodibant incursabundi et per desolatas a se ante regiones spicilegium rapinarum faciebant. Si quid ergo rerum aut hominum prioribus latrocinis superfuera, raptum mancipatumve auferbatur. Et augebant suis damnis istam barbarorum prædam quidam, e tutis, in quæ confugerant, præsidii in tempestiva fiducia repetere agros relictos ausi; qui illic deprebensi opprimebantur. Quanquam paucos ea imprudentia corripuit: nam sapientiores perierunt, etiam vicinarum arcium aut urbium non satis sibi tutum asyllum rati, in insulas et adversam continentem profugerant, indeque sua procul intuentes ne ad momentum quidem his se rursum admovere sustinebant. Commendaruntque hujus prudentiam consilii eorum infortunia, qui egestate pressi peregre, 442 repetere domo ausi unde illi mederentur, mala sua priora longe gravioribus cumularunt, hostiliter tractati a Persis, qui eos non ut sua requirentes adigente inopia miserabantur, sed jure puniendos censebant ut rapientes aliena, quæ nimirum sua ipsi bello et gladio fecissent. Quare illos, non secus quam deprebensos in furto flagranti, immaniter cruciantes trucidabant.

27. De Joanne Chæroboσκο, qui et Matzucatus est dictus.

Per hæc tempora juvenis quidam genere Bulgæ

μνος οἶμαι τοῦ πάλαι, Ἰωάννης, πολέμοις τοῖν
ἐδαστήρας κατὰ Μυσίαν, ὡς ἰσχυρίζετο, ἀκούων
τὰ κατ' ἀνατολὴν δρώμενα, καὶ ὡς ἀσυντάκτως οἱ
Πέρσαι χωροῦντες καὶ κατὰ λόχους ἐρημωθείσας
τὰς χώρας μηδενὸς κωλύοντος κατατρέχουσιν, ἀνα-
λαμβάνει θάρρος, καὶ εἰς τριακοσίους τῶ ποσῶ
προστειρισάμενος, τοξοφόρους καὶ κορυφήτας τοὺς
κλειστοὺς, τὸ μὲν πρῶτον πρὸς τῇ θαλάσῃ γενόμε-
νος ἠβόλετο διαπειρατοῦσθαι, ἔτι κατ' ἀνατολὴν τοῦ
βασιλείως διάγοντος Μιχαήλ· ἐπεὶ δὲ ἀνενεχθῆεν τοῦ-
το ἐνὸς τοῖς ἐμπίπτει τοῖς ἐπ' ἐξουσίας ἀκούσασι, μὴ
λαθὲ ἀγροῦκός τε καὶ ἀπώλεμος παραπόληται, καὶ διὰ
τῶτα κατασθελεῖς ἐκείνο; φυλακῇ δίδεται, καὶ μῆ-
νας ἐννέα τῇ ἐγκλείσει προσταλαιπωρήσας· ἔπειτα
ἐπιθεν ἀποδράς τῇ ἐκκλησίᾳ προσφεύγει, ἐντεῦθεν
ᾄδει; ἐνευκλιρῆσας τῶν προτέρων ἐκείνων διανοιῶν
ᾄδει, καὶ τῆς ἐκκλησίας κρύβθην ἀποχωρήσας
ἐγγυλῶτα λαῶν ἐκ τοῦ παρατυπία συναθροίξει, καὶ
τῶν ἐγγύστην σύναγμα σφίσιν ὀνειπινοήτως διαπειραι-
οῦται. Θυδὲ γὰρ ἦν ἡμεῖς κἀκεῖνους κακουμένους
ἦν τῶ χρόνῳ, καὶ δυσὶν θάτερον, ἢ ζῆν ἐπὶ τῶν

A σφετέρων ἢ εὐκλειῶς πεσεῖν ἀγαπῶντας. Καὶ οὕτω;
στρατὸς ὅλος γενόμενος ὑπὸ τῷ Χοιροβοσκῷ στρατη-
γῶντι πεῖρὰν τινα ἀρπάζειν τῶν ἐχθρῶν ἐπειρώοντο.
Καὶ τὰ μὲν πρῶτα ὀλίγοις κλειστοὶ παρεμπύπτοντες
ἠνδραγάθουν. Ἦν δὲ ἄρα εἰρωνεῖα τύχης σφίσι τὰ
δρώμενα, καὶ ἐπεγέλα τοῦτοι; τὸ μόρσιμον, τὸ τοῦ
κολυμβητοῦ πάσχοντες; ὧ δῆτα ὁ νόστος οὐκ ἔχει τὰ
τῆς σωτηρίας ἐχέγγυα. Ὡς γὰρ Κεγγραεῖς πλῆθος;
Περσῶν περιστατο, καὶ οἱ ἐκεῖσε πολλοὶ τινες ἔντες
ἐκ τῶν κατὰ Σκάμανδρον χωρῶν διὰ τὴν ἀνάγκην
παραβυσθέντες ἐν κινδύνοις ἦσαν καὶ βοηθείας ἐτέ-
ρωθεν ἐχρηζον, ἅμα τῶ μαθεῖν καὶ αὐτοὶ συνταξί-
μενοι ἐκεῖ γίνονται. Καὶ ἀνωίστως ἐπεισεπείοντες
ἐκ τοῦ παραχρημα ἰδοῦσάν τινες εἶναι, καὶ ὑπερέσχον
τράπέντων τῶν πολέμιων. Καὶ τότε μὲν ὡς εἰκὸς
ἀναχωρεῖ τοῖς; [P. 307] πολιορκουμένοις ἰδῶσιν·
B ὕστερον δὲ συναχθέντες πλείους οἱ Πέρσαι ἐνὸς κατὰ
τοῦτον ὁρμήματος γίνονται, καὶ ἰππεῖς περὶ τοῖς μεθ'
ἑρμῆς σφοδρὰς ἐμπύπτοντες κατὰ κράτος νικῶσι;
καὶ τὸν Χοιροβοσκὸν περισχόντες κτείνουσι, πλὴν οὐχ
ἅμα τῶ περισχεῖν, ἀλλ' ἐπεὶ περὶ τῆς ἑαυτοῦ τιμῆς

rus, cognomento Chæroboscus, a priori, opinor,
professione pastoris porcorum, Joannes nomine,
bellis quibusdam apud Mysiam, ut quidem ipse
affirmabat, exercitatus, audiens quæ in Oriente
gererentur, ut nempe solutis ordinibus Persæ pas-
sim vagantes per manipulos, tamen prohibente
nemine, regiones illic incursarent, concepta rei
bene gerendæ fiducia trecentos sibi sociat, quorum
erat quidam armati arcubus, plerique clavas ge-
stabant. Cum his mari se admovens transfretare
in Asiam tentaverat, quo tempore illic erat Junior
Augustus Michael. Sed hoc ejus consilio divulgato,
qui loca illa cum potestate tenebant, audientes ti-
muerunt ne plebs agrestis, militiæ rudis, in certum
exitium temere rueret. Quamobrem comprehensus
ille custodiæ traditur. Sed menses novem carcere
confictatus, inde postea elapsus ad ecclesiam con-
fugit; ubi remissionem nactus stationem prioribus
illis cogitationibus se reddit; et clam ecclesia re-
cedens mistam plebis domo profugæ metu Persarum
multitudinem colligit, cumque his confestim
et 443 inopinato mare trajicit. Urgebant enim
inopes isti necessarium sibi in agros patrios redi-
turi propter penariam rerum omnium, qua longo
jam tempore premebantur. Quare apud se decre-
verant alterum duorum, aut suis in domibus
vivere aut decore occumbere pugnando. Sic quæ-
dam species exercitus Chærobosco ductore for-
mata est. Quærebantque avidè occasionem expe-
riendi conflictu cum hoste fortunam belli. Ac
principio quidem plures in paucos irruentes bene
gesserunt. Sed sævus hic erat fortunæ ludus,
lectantibus ipsos ut in fatale pertraheret exitium,
passos idem quod urinatores solent, quibus emer-
sisse semel et iterum e gurgite facit animos ad
tertiam tentandam, in qua demum pereant, im-
mersionem. Obidebat ingens numerus Persarum

inclusam Couchreis multiindinem plebis inopis,
quæ populationibus hostium e regionibus circa
Scamandrum coacta eo fugere extremo tum in
discrimine exterius illato egobat auxilio. Id simul
Chærobosco cum suis est cognitum, illuc advolant,
et improvise irruentes viri esse visi sunt, sosis
primo incursu et fugatis, hostibus; unde contigit
respirare paulisper obsessos. Verum paulo post
congregati majore numero Persæ uno simul omnes
impetu Chæroboscianus adorantur, et immissis
vi summa equitibus in pedites ipsos interfectione
delent, circumventumque undique Chæroboscum
occidunt, non tamen statim ac ceperunt. Ali-
quandiu enim habitum in vinculis permiserunt
orare obsessos, ut lytram pro se solverent, laxa-
tum a Persis summa nummorum quingentorum.
Ad ea Cenchreensis non prompte occurrentibus,
et negligere occasionem visis redimendæ tot num-
mis unius animæ, ipse, cuja maxime intererat,
ad eos Chærobosco succedens sub murum, lin-
gua Bulgarica, 444 cujus gnaros esse intus sciebat
aliquot (Græcæ usum de industria vitavit, nolens
intelligi a multis qui se circumstant, hujus pe-
D ritis, quæ dicebat) alte pronuntiavit ea quæ pu-
tabat valitura inducendis iis ad sumptum sua
causa faciendum. In his præcipuam habebat viam,
quod pollicebatur se, statim ac foret liberatus,
insigne aliquod facinus in damnum Persarum edi-
turum. Erant e custodibus Chærobosco sub mu-
ros producentibus quidam non prorsus ignari
linguæ Bulgaricæ. Hi nuntiarunt Persis quid capti-
vus, cujus liberationi pretium constituerant, spon-
deret. Quo illi cognito haud tanti putarunt quin-
gentos nummos, ut non mallent illos perdere quam
hostem Persici nominis implacabilem dimittere
liberum, præsertim cum ab eo semel tantum victo
sæpius ipsi superati metuendi causas haberent.

τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ προσειλάρει (ἔστησαν γὰρ τὴν A
 τιμὴν εἰς νομίσματα πεντακόσια, ὧν λυτροῦν ἕπισ-
 γνοῦντο), οἱ δὲ κατημέλιον, ἐκείνος Βουλγάρων
 γλώσση ὡς τινων ξυνησόντων (τὴν γὰρ Ἑλλάδα καὶ
 καχυπόπτειεν ὡς πολλῶν ξυνένων δοκούντων τῶν
 ἔξω) τοῖς ἐντὸς διελέγετο. Οἱ λόγοι δ' ἦσαν ὡς ἰσχυ-
 ρισομένου κατὰ Περσῶν, εἰ λύσαιτο. Αὐτίκα γοῦν
 τινων ξυνέντων καὶ Πέρσαις ἀγγελάντων φωρᾶται
 κακουργῶν Πέρσας, οἱ τὰ καθ' αὐτοὺς δεισαντες, εἰ
 ἐχθρὸν ἀπαραίτητον λύσαιτο, τιμὴν ἐκείνην καὶ
 κέρδη ὡς οὐδὲ λογισάμενοι κτείνουσιν. "Ἄλλος δ'
 ἔστι λόγος τοῦτου πιστότερος, ὡς πεφύλακτο μὲν
 τότε συνῶν τοῖς ἐχθροῖς, ὕστερον δ' ἀποδρᾶς ἐκείθεν
 πρὸς θύσιν κτείσει, καὶ τῷ Μιχαὴλ προσελθὼν τι-
 μὴν λαβῶν ἐπὶ Βουλγάρους τῆς σεβαστότητος, ἐπι-
 ἀνόνητα ὅσα κατὰ Τούρκων καὶ Ἀμογαθάρων Ῥωμαῖοι
 ὤρων ποιεῖν, ἐχώρησιν αὐτὸς λαβῶν παρὰ βασι-
 λέως, περὶ που δὴ καὶ χιλίους συνδέας, πεζοὺς σὺν
 πεζοῖς; ἐπέγρα τοῖς Πέρσαις, καὶ κακῶς ἴδρα περὶ
 τὰ κατὰ τὴν Θεσσαλονίκην, οὐ Θεσσαλὸν πάντως,
 ἀλλὰ Βουλγαρικὸν καὶ ὅσον αὐτῷ σὺνηθες. Ἐντεῦθεν
 ἐκ πολλῆς ἀδειας οἱ Πέρσαι περιχαθίσαντες ἐνδεία
 ὕδατο; αἰρούσι τὸ φρούριον, καὶ τοὺς μὲν ἄλλων

ἀποδράντων ἔργον μαχίρας ποιῶσι, τὰ δ' ἐκείσι
 σκυλεύσαντες πῦρ ἐνίδει καὶ τὸ πῦρ ἀφανίζουσιν.
 κη'. *Ἐκστρατεία τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς τὰ
 περὶ θύσιν.*

[P. 508] Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον. Ἡσθόνων
 δ' αὖθις τὰ κατὰ θύσιν καὶ κακῶς εἶχον ἐξ Ὀσφρι-
 τισθλάθου, Ἐλιτιμηρῆ πρὸς αὐτὸν ἀποκλίναντος.
 Κάπειθ' ἕπερ τὰ κατὰ τὸν Αἰμόν ἐδῆσαν καὶ καθ' ἑμο-
 λογίας τὰ πλείστα ἦρουν, Κτένια καὶ Ῥωσόαστρον
 καὶ ἄλλ' ἄλλα πλείστα, ἦδη δὲ καὶ τὰ κατὰ Σωζόπο-
 λιν καὶ Μεσέμβρειαν Ἀγαθόπολιν τε καὶ Ἀγχάλου
 ἐκρδαίνετο καὶ τοῖς ἐτοίμως ἐψέκασαν προσχωρή-
 σουσιν, ἐν ἀπέροις ἦν ὁ κρατῶν, καὶ προκαταλαβὴν
 τὴν ἐς τὰ πρόσω ἔροδον ἔσπευδε. Τὰ μὲν οὖν κατ'
 ἀνατολὴν πρὸς ἄλλας τὸν νοῦν ἔχεν αὐτὸν οὐκ ἤφι-
 ὄμων; τῶ τῶν πραγμάτων ἀναγκαίῃ στενοχωροῦμε-
 νος ἔγνω τὸν υἱὸν ἀποστεῖλαι καὶ βασιλεῖα. Καὶ ὁ
 παρασκευασάμενος τὰ πρὸς ἔξοδον συνεπέμπεται τοῖ-
 τω καὶ Γλαβῶν ἐκ Ταρχανειωτῶν πρωτοστράτην,
 ἄνδρα ἀρείκων μὲν καὶ ἐμπειροπλήμον, τὰ πλείστα
 δὲ τῶ τῶν βουλῶν ἐπηθῆλυ· ἡ γὰρ ποδάγρα προσ-
 στατο τὰ πολλὰ πρὸς τὸ πράττειν δυνάμανον κατορ-
 θοῦν. Συνήγοντο γοῦν αἱ δυτικάαι δυνάμεις περὶ τὸν

Ergo illum interfecerunt. Sic aliqui memorant.
 Tamen aliorum, quibus tutius creditur, diversa de
 hujus hominis casibus narratio hæc est. Aiunt
 eum diu detentum a Persis, inventa denique fugæ
 via, se proripuisse in tractus Occiduos, ibique
 oblatum suis Bulgariis famæ commendatione et ex
 ea opinione fortitudinis ab iis promeruisse titulum
 ibi usitatum dignitatis, cui a sebasto sive Augusto
 derivatum nomen tribuitur. Hæc ille insignis ho-
 nore Michaeli Augusto juniore sese offert, tunc in
 illis partibus haud prospere contra Turcos et Amo-
 gaberos belligeranti. Unde ab illo, quodvis auxi-
 lium tali suo tempore opportunum ducente, facile
 impetrat ut se peditem mille peditum (tot enim
 circiter de novo collegerat) ductorem imperialibus
 auspiciis contra Persas militare pateretur. At ille
 sic prætextu armatus Persici belli regiones Roma-
 nas circa Thessalonicam illa sua atrocinali infe-
 stavit manu, non ut Thessalus se gereus, sed Bul-
 garico plane instituto et more suo prædia agendis
 intentus. Hactenus de illo. Nunc ad Persas redeam
 quos in Cenchrearum obsidione reliquimus. Hi
 deletis Chæroboasci copiis quæ suppetias obses-
 sis venerant, et ipso comprehenso, sine ullo jam
 metu instare conclusis et omnem ab iis rerum ne-
 cessarium arcere importationem perseverarunt,
 quoad tandem aquæ defectu potiti arce, quoscun-
 que illic repererunt, perpaucis 445 elapsis, per-
 emerunt gladio; deprædatique cuncta ibi reposita,
 flamma lectis subjecta, id castrum funditus dele-
 verunt.

28. *Expediitio imperatoris Michaelis in partes oc-
 ciduas.*

Sed de his tantum retulisse sit satis. Res porro
 interim Occiduae laborabant et ruebant pessum.

Oaphentisthlabi Romæno imperio infesti potentia
 tunc corroborata, inclinato ad ipsum Etilimere. Hi
 viribus junctis Hæmo subjecta populabantur, et
 plerasque illic Romanas arces compulsas ad de-
 ditionem espiebant. In his Ctenia, Rosocastum et
 alias plurimas sibi subjecerant. Jam autem Sozo-
 polis cum circumstitis pagis, Mesembrea quoque,
 Agathopolis et Aachialus in proximo stabant dis-
 crimine, nec longe a consilio deditionis abesse
 videbantur. Æstuebat Augustus senior hæcaudens;
 et hinc quidem ad obviam eundum malo gras-
 santi simulabatur, inde autem totum ejus ad se
 rapiebant animum tractus Orientalis deplo-
 ratis-
 simæ res. In his angustiis, necessitate ineluctabili
 cogente, decrevit filium imperatorem in Occiduas
 regiones mittere, ac præparata prout lieuit ea im-
 periali expeditione proficisci eo cum Michaelis simul
 jubet Glabam, e familia Tarchaniotarum, proto-
 stratorem, virum et fortem et belli artium usu
 peritum, ad hæc præsentis celerisque in ambiguo-
 rum occurru consilii. Qua ultima dote nunc fere
 valebat sola, quoniam podagra, qua plerumque
 infestabatur, ne bellicis operam posset navare
 facinoribus prohibebat. Ad juniorem igitur Augu-
 stum stativa Bizys habentem universæ Occidui
 tractus Romanæ copię odicio undique occurrere
 jussæ congregabantur. Sed ex ubi omnes conve-
 neruat, haud tales sunt repertæ quæ prudenter
 committi cum Bulgaricis numero superioribus
 possent. Cum tamen nuntiantur apparere Bul-
 gari circa Sozopolim, et providere 446 tutelæ
 urbis summa necessitas Michaelem Augustum sub-
 igeret, misit eo tentaturum quantum ex usu præ-
 senti militaris prudentia dictaret ex Bulgaris Bos-
 silam, Smiltzæ et Radosthlabi minimum armu

ών βασιλεία προσκαθήμενον τῇ Βιζύῃ· ἀλλ' οὐκ ἔδουκον αὐτάρκει· πρὸς ἀνταγώνισιν. Ὅμως φανέν-
 τος Βουλγάρων περὶ Σωζόπολιν ὁ βασιλεὺς ἐκπέμπει
 σύμμαχον πλείστοις τὸν ἐκ Βουλγάρων Βοσσίαν, τὸν
 Σμίλιττον καὶ Ῥαδοσθλάδου υἱοῦ τὸν ἀδελφόν· ὃς δὲ
 καὶ διὰ ταχέων ἐπιστάς, καὶ φόβον ἐμβαλὼν οὐ μι-
 κρὸν τοῖς ἐχθροῖς, εἰς φυγὴν παραυτίκα τρέπει τοὺς
 ἐπιόντας. Καὶ τὸν Σκαφιδῶν ποταμὸν περαιομένους
 οὕτως ἀκόσμως δυστύχημα συναντᾷ, καὶ ἡ γέφυρα
 καταπίπτει, καὶ ποταμὸς ἐντεῦθεν καὶ ξίφος τοὺς
 ἀθλίως διεμεριζέτην, καὶ φόβος οὐχ ὁ τυχῶν γίνε-
 ται. Τοῦτο Βουλγάρους ὀτρύνει, καὶ σφίσι σύνθηθε
 ὄν ἀναμῶν τοὺς ἐλαχίστους ἀπολύειν, χωρὶς μέν-
 ται τῶν ἐπιφανῶν καὶ μεγάλων, ὡς μόνους συμβαί-
 νειν πίπτειν τοὺς ἀντισταμένους κατὰ τὸν πόλεμον,
 οἳ δὲ κατὰ τὴν Ἀδριανουῦ προσβαλόντες καὶ τὰ λά-
 βρην ἀπαρτίζοντες, σφαλέντων τῶν ἡμετέρων τύχης
 ἀπειρή καὶ τῷ ἄλλοπροσάλλῳ τοῦ Ἄρεος, πολλοὺς
 οὐκ ἀπώκνον φονεύειν. Ὅθεν καὶ βασιλεὺς ὑπερ-
 πήσει, ἐπεὶ ἔδει καὶ ἰκανὰς συγκροτεῖν δυνάμεις
 ἐπιπᾶσαι μέλλοντι τῇ [P. 309] Ἀδριανουῦ, πολλοὺς
 μὲν τινὰς ἐκ τῆς ἔω συνηπειγέτο ἐμπειροπολέμου,
 ἀλλὰ γυμνοὶ τῶν ὀπαρχόντων ἦσαν οὗτοι καὶ ἐνδειξίς.

fratrem. Hic celeriter illuc occurrens trepidatio-
 nem iniecit non modicam hostibus; et quotquot
 ex ipsis obvios habuit, fusis incursu primo fuga-
 lisque, etiam persequendo institit fuga trajicien-
 tibus Scaphidam amnem, ubi eis infortunium oc-
 currit. Pons enim ipsis transeuntibus concidens
 flumini et gladio miseris dividit, partim undis
 hantost, partim cæsos ferro instantium. Hic tamen
 militantes Romanis Bulgari morem patrium te-
 nuerunt, parcendi hostibus bello captis eosque
 illasos dimittendi. Abire igitur incolumes passi
 sunt plerosque, illustrioribus exceptis, ita ut præ-
 ter eos qui in conflictu pugnantes ceciderant, reli-
 qui magno numero, concedentibus victoribus, salvi
 recederent. Hi rursus manu factâ in agrum Adria-
 nopoleos irruentes, prælio secundo cum nostris
 facto, præterquam spolia cæsorum diriperunt,
 etiam quos viros potuerunt capere e Romanis mi-
 litibus plurimos, haud pari ejus qua cum ipsis erat
 actum, misericordia impertierunt: non enim pe-
 percerunt plerosque occidere. Accidit ea belli of-
 fensio nostris rebus perincommoda, fortuna more
 suo et Marte vario vices successuum alternantibus.
 Isti factæ alienissimo tempore jacturæ vehementer
 Augustus junior indoluit; ac quoniam per infestam
 regionem hostilibus incursibus proficiscendum
 ipsi Adrianopolim erat, necesse habens idoneo co-
 piis numero alicundo cogere, multos illie reper-
 tos viros fortes et belli experientes, qui olim in
 Oriente militaverant, conscribere ac sic exercitum
 supplere constituit. Verum hi, quod amissis domibus
 peregre profugi extrema rerum omnium egestate
 premehantur, vestiendi scilicet atque armandi nu-
 meratisque auctorandi stipendiis fuere. Ad hoc
 Augustus, quantumque ad manum habuit, pecunia
 PATROL. GR. CXLIV.

Α Τούτους γοῦν ἰκανοὺν ἐκ τῶν δυνατῶν προθυμοῦμε-
 νος, τὰ πολλὰ τῶν ἰδίων σκευῶν, ὅσα χρυσοῦ καὶ
 ἀργύρου ἦσαν ἐξείργασμένα, συνοστρουούσης εἰς
 τοῦτο καὶ τῆς Αὐγούστης Μαρίας (τὰ γὰρ πλεῖστα ἐκ
 τῶν αὐτῆς ἦσαν προικῶν, ὧν οἴκοθεν ἐπεφέρετο)
 πέμπει πρὸς πόλιν, εἰς νόμισμα ταῦτα κοπῆσαι
 προστάττων. Ὅ δὲ γενοὺς τὴν ταχίστην, καὶ στρα-
 τὸν εἰς χιλιοστῶας ἐξετοιμασάμενος, ἐπὶ τῆς Ἀ-
 δριανουῦ σὺν πολλῷ τῷ θάρρει σφίσι συνεζορμᾷ. Καὶ
 τὴν Αὐγούστην ἐκεῖ καταλιπὼν, πρότερον τὴν Θεο-
 τόκον ποτνιασάμενος, κατὰ τὸν ἔξω ζυγόν, ὃν καὶ
 Ῥωμανίαν λέγουσιν, εἰκοστῇ τρίτῃ Ποσειδεῶνος
 ἁρετικῶς εἰσβάλλει, καὶ τὰ ἀπὸ Ῥεαχούβεως καὶ ἐς
 Στῆλθον μέχρι καὶ Κόψεως, τὴν παλαιὰν παροι-
 μίαν ἀνανεύμενος, λείαν Μυσὸν ἀπεργάζεται, καὶ
 τὸν Ἐλτιμηρῆν ἀποκλείει. Αὐθις δὲ τὰ ὄμνια δρᾶ-
 σαι καὶ ἐφ' ἡμέραις τὴν τῶν ἐναντίων καταδραμῶν
 πρὸς Ὀρεστιάδα ἐπαναζεύγνυσι. Ταῦτ' ἀκουσθέντα
 ἐκ τῶν πρὸς τὴν Αὐγούστην Μαρίαν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ
 βασιλέως Θεοδώρου γραμμάτων, ἡ ὀμνοῦμα τῆς
 Ῥεαχούβεως ὄρυθον ἐρποιεῖ βασιλεῖ. Τὸν γὰρ
 Στῆλθον εἰδὼς ἐκ φημῶν καὶ τὴν Κόψιν, ἐπεὶ καὶ
 περὶ τῆς Ῥεαχούβεως ἐρωτῶν ἐγγὺς τῶν ὄρων Τερ-

expensa, cum longe plura res posceret, ne impe-
 ratoris quidem suppellectili tali occasione parcen-
 dum ducens, quæ vasa 447 aurea et argentea
 extulerat ad familiare ministerium, confari et in
 nummos signari jussit, ultro ad id ipsum adhor-
 tante Maria Augusta ipsius conjuge, cujus ea ple-
 raque dotalia erant bona, domo paterna, dum ad
 nuptias Michaelis duceretur, elata. Ex his Con-
 stantinopolim missis et illic cisis in monetam
 confestim auctus pecunia Michael, multorum mil-
 lium exercitu parato, cum hoc Adrianopolim fidu-
 cia magna se contulit. Ibique Augusta relicta,
 prius Deiparam veneratus, in regionem juço ex-
 teriori subjectam, quam et Romaniam vocant, vi-
 cesima tertia Augusti die hostiliter incurrit, et a
 Reachubi ad Stilbnum, hinc usque ad Copsis, ve-
 terem renovans parcemiam, cuncta late prædam
 Mysorum fecit, Eltimeremque exclusit. Hinc cursu
 converso, pari obviam vastandi felicitate alias quo-
 que hostium terras incursans ad Orestiadem per-
 venit. Hæc cognita Constantinopoli primum sunt
 litteris eo Adrianopoli missis ab Augusta Maria,
 quas ad illam ex ipso exercitu dederat Theodorus
 Michaelis Augusti frater. Quibus sic Andronicus
 imperator auditis turbatus parumpor est, animum
 dividens in admirationem et sollicitudinem.
 Causa commotionis fuit homonymia duorum loco-
 rum, quæ diversa et ab invicem longe dissita uno
 tamen et eodem Reachubis appellantur nomine.
 Norat ille ex fama, ubi Stilbnum, ubi Copsis essent
 sitæ. Quoniam autem alium terminum deprædatorum
 a Michael Augusto terrarum memorari Reachubin
 videbat, et de hac percontans audiebat propinquum
 hunc locum esse finibus Ternobis regio
 urbis Bulgarorum a meridie, non plus quam

νόδου ταύτην ἤκουε καίσθαι ἐκ μεσημβρίας, ἡμερησίαν ὁδὸν διέχουσαν, χλευήν ὅλως ὑπελάμβανε τὰ γραφόμενα, καὶ οὐτε συμβαλεῖν εἶχεν εἰς ἕν τὰ πόρρω διεστώτα, καὶ τόλμαν ὄντως εἰκάειν, εἰ τοῦτ' ἐπράχθη, καὶ κίνδυνον ἀναγκαῖον τοῖς εἰσελθοῦσιν ὡς τὸ εἶκος ὑπελάμβανεν. Ἦν δὲ ἄρι, ὃ καὶ ἐκ τοῦ παρασχεδὸν ἤκουετο, ἑτέρα τις ὁμωνυμουμένη Ῥεάχουδης, ἦν καὶ ὑποκοριζόμενοι ἄνθρωποι Ῥεαχοδίτξαν ἐκάλουν. Καὶ οὕτω θόρυβος μὲν ἐπέπαυτο, τὸ δ' ἀσφαλὲς τῶν γραμμάτων καταλαμβάνετο. Οὐπω δὲ καὶ Ποσειδεῶν ἐπληροῦτο, καὶ ἐντελεῖς φῆμαι, μῆνυτρα καθαρὰ ἐκ τῶν ὑστέρων ἐπαναγεύξαντος, λίαν διεβεβαίον ὡς οἱ Βούλγαροι ἕκαμον.

κθ'. *Ἀνδραγαθία κατὰ Γεννοῦίτων τοῦ τῶν Λαζῶν ἄρχοντος Ἀλεξίου.*

[P. 310] Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους καὶ ὁ τῶν Λαζῶν ἄρχηγός καὶ τῆς βασιλείας αὐταδέλφης παῖς Ἀλέξιος, τῇ δεσποτικῇ σεμνυνόμενος μοῖρᾳ καὶ τὸ Τραπεζῆϊον ἄστυ κατέχων, Γεννοῦται; γίνεται διὰ μάχης ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Γεννοῦταις ἦν σὺνηθες ἐξ ἀρχαίου κατοικοῦσι τὴν χώραν ἀπομερίζειν τὰ κέρδη ὧν μετχειρίζον ἐκ κοιμηρίου λεγομένου Ῥωμαϊκῶς τοῖς τῆς χώρας ἄρχουσιν. Ἐπει δ' ἠϋξάνοντο κατὰ πόλιν καὶ ταῖς ἀτελείαις ἐμγαλύνοντο, ὥστε

καὶ τὴν ἀντιπεραιοὶν τῆς Βυζαντιδος ἀποχαρισθῆναι σφίσιν εἰς οἰκισμὸν ἅμα μὲν ἀσφαλῆ, ἅμα δὲ καὶ μεγαλοπρεπῆ τοῖς οἰκοδομήμασιν, ἠδὲξον ἐντεῦθεν τὴν ἐκεῖ τῶν φορτίων ἀναφυλάφην, καὶ βαρέως ἔφερον τὰς εὐθύναις, εἰ παρὰ βασιλείως ἀτελείαι; τιμώμενοι τοπαρχοῦσιν ἄλλοις καθυποκλίνοιντο. Ὑβρισπαθοῦντες τοῖνον ἐντεῦθεν ἐκ τοῦ κοινοῦ σφῶν συνδρίου πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀλέξιον πέμπουσιν, ἀπειθήσεις τινὰς προτεινόμενοι, αἷς ἐκείνου μηδ' ὄλω; συντιθεμένου ἀναχωρεῖν τῆς χώρας παμπληθεῖ τε καὶ πανομίλει εὐθέως ἐσχηματίζοντο. Κάπειδῆτερ καὶ νῆες μακρὰι σφῶν τῷ λιμένι ἐνώρμουν, τῆ; ἀνάστασιν διεκέρυττον. Καὶ οἱ μὲν ἐκφρυσσον μάλ' ὤκα, οἱ δ' ἠτο:μάζοντο. Ὁ δ' ἄρχηγός τῆς χώρας ἀναχωρεῖν μὲν ἤφει καὶ ἠφροντίσται τῶν φαινομένων, πλὴν τῆς τῶν φορτίων τῶς μερίδος ἀκωθεν καταχθέντων καὶ λίαν ἀνείχετο ὡς ἐπὶ τῆς χώρα; αὐτοῦ γεγονότων. Οἱ δὲ τῷ καθ' αὐτοὺς καὶ συνῆθει φρονήματι ἐμετεωρίζοντο, καὶ πρὸς τὰ ἐπισταλμένα ἀντέτεινον καὶ ἀντίσπων. Κάντεῦθεν Ἰβήρας; ἔχων ἐκεῖνος, τὴν πρὸς σφᾶς ἀναθάρβει μάχην, καὶ παρατύχα ἔρις καὶ πόλεμος ἐξ ἐκατέρων συγκροτεῖται, καὶ [P. 311] ἀλλήλους ἔβαλλον, καὶ συνεχεῖς ἐκίπτον· ῥέπει δ' ἡ νίκη τοῖς Ἰβήραι; καὶ κακῶ;

diei nnius itinere medio, mirabatur tantum spatium hostilis ditionis uno incursu vastari a nostris potuisse, illudique sibi ac falso hæc jactari suspectabat; prætereaque 448 metuebat ne, si vera narrantur, ii nimium intra hostium præsidia progressi audacia inconsultè locum cladi dedissent, ni propere succurreretur, mox accipiendæ deprehensis illic unde receptus non daretur. Re autem vera nihil tale peccaverat Michael, proculque a circumventionis periculo aberat. Non enim usque ad Reachubin Ternobo vicinam processerat: sed erat procul ab ista priori distans alia Reachubis, quam vel ad differentiam vel ad significandum hanc illa minorem esse homines illorum tractuum diminutiva forma Reachubitam vocitabant. Hoc postmodum comperto acquievit imperator, et agnita litterarum fide gaudium prosperi successus animo securo cepit. Nondum totus mensis Sextilis effluxerat, cum jam fama facti constans et indicia sincera perlata in urbem plene illic cunctis persuasere, graviter a nostris Bulgaros premi laborareque res horum.

29. *Pugna prospera principis Lazorum Alexii contra Genuenses.*

Eodem anno Lazorum princeps, sorore imperatoris natus, Alexius, despotica insignis potestate et urbem illic Trapezuntem obtinens, pugnam fecit cum Genuensibus, tali quadam ex causa. Genuensibus ex antiquo iniquilinis regionis ejus erat solitum lucri partem ex commercio quasiti imperitri loci principibus. At postquam ii aucti opibus Constantinopoli numeroque sunt, et illic immunitatibus donati tributorum splendore atque opulentia excreverant, eo quidem usque ut Galatam, ad-

versum in Orientali continente Byzantio suburbium, concessu Augustorum in proprium sibi domicilium haberent, simul egregie munitum ad securitatem, simul magnificis superbe ornatum ædificiis, ignominiosum deinceps sibi putarunt pati amplius perscrutationem sarcinarum suarum, quæ Trapezunte fieret ad excipiendam inde principii debitam partem; ac coerceri, dum in fraude deprehendebantur, graviter ferebant, indignum esse causantes, qui tam honorificis privilegiis immunitatis ornati ab imperatore 449 fuissent, eos a minutis toparchis teneri tamen vectigales et subjectos. Hoc ergo injuriæ loco ducentes primum et communi concilio ipsorum legatos ad Alexium mittunt, quædam postulantes; quibus cum ille haudquaquam assentiretur, statim ipsi simul eunt migrare se simul omnes e Lazorum terris nunquam redituros velle. Ac quoniam naves ipsorum longæ in portu stabant, subito per eas omnes præconio edicunt, expedirent se cuncti ad proximum abitum. Quam id imperatum celeriter, tam prompte impigreeque, ut sine mora pareretur, a singulis opera dabatur. Nihil his motus Lazorum princeps, abire quidem Genuenses per facile passurum se ostendit, sive intelligens hæc inspeciem obtendi, sive ut ex vero res gereretur, commercium eorum parum curans. Cæterum præfracte institit exigere, prius quam solverent, id quod ipsi pro sarcinis jam ante ab iis in suam terram illatis jure hactenus recepto deberetur. Genuenses ad hanc denuntiationem principis in consuetam ipsis elati confidentiam, facturos quod posebatur palam se negabant, retrahabantque interim, quantum poterant, merces in naves. Hic enim vero

Γεννοῦνται εἶχον. Τίλος ταῖς τῶν Ἰδῆρων προσδο-
 λαῖς ἀντέχειν μὴ ἔχοντες, καὶ πρὸς τὰ ἐφεξῆς δε-
 δοκότες, πῦρ' ἀνίσταται τῇ ἔξω τῆς πόλεως χώρα, οὐ
 κατὰ χρεῖαν νίκης, ἀλλ' ὥστε μόλις τὸ κακὸν ἐκ-
 φρεῖν θορυβηθέντων τῶν ἀντικάλων. Τὸ δ' ἦν ζη-
 μία μὲν οὐ μίτρον προσυμένη καὶ τοῖς αὐτόχθοισιν,
 οὐκ ἦν δὲ ἀλλὰ καὶ πολλῶν μᾶλλον ἐζημίου κάκει-
 νους τὸ πῦρ φορτία γὰρ ἐκείνα δυσκατάδεκα ναυσὶν
 ἀρξάνοντα πρὸς τὴν πλήρωσιν (τόσαι γὰρ καὶ προσ-
 ἕκκων ἐν λιμένι) δαπάνημα γίνονται τοῦ πυρός.
 Καὶ τοῦτεῦθεν ταπεινωθέντες τὰ τῆς εἰρήνης
 ἰσπᾶσαντο.

Α. Τὰ κατὰ τὴν Ἀττικὴν τὴν κατὰ δύοσιν βασι-
 λισσαρ.

Οὐ μὴν δὲ καὶ ἡ κατὰ δύοσιν βασίλισσα Ἄννα, ἡ
 καὶ ἀνεψία τοῦ βασιλέως, τῶν ἐκ τῶν Ἰταλῶν
 ἀνετο κακῶν, ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ πρὸς τὴν βασιλέα Μι-
 χαὴλ ἀποκρουσθεῖσα κήδους διὰ τὴν συγγένειαν
 τῶν τοῦ Καρούλου υἱὸν ἐπεγαμβρεύσατο Φίλιππον,
 καθὼς φθάσαντες εἴπομεν, καὶ πόλεις ἦσαν καὶ χω-
 ραὶ τὰ εἰς προέκτα δοθέντα, οἱ μὲν ἐξ αὐτῆς χειροῦ-
 σθαί τὰς πόλεις ἤθούλοντο καὶ Ἰταλικαῖς διοικήσεσι

Α τὰ κατ' ἐκείνας ἰθύνειν, Ἄννα δ' ἠργολάβει καὶ ἀνε-
 θάλλετο, προβαλλομένη τὴν τῆς θυγατρὸς Ἰθάμαρ
 πρὸς τὰ Ἰταλικά ἦθη συγκαίμενον ὅν μὴ μεταπέσειν
 ὅλως βιασθῆναι μετάκλησιν. Διὰ ταῦτα καὶ πρὸς βα-
 σιλέα αὐτὴ ἀπέκλινεν, καὶ τὸν παῖδα θυμῶν γαμ-
 θρὸν ἐπειράτο ποιεῖν τῷ βασιλεὶ Μιχαήλ, ἄξια δι-
 δοῦσα τὰ ἔδνα τῷ τὸν γαμβρὸν ἀποπροσποιεῖσθαι.
 Ὁ δὲ μὴδὲν μελλήσας μὴδ' ἐς νέωτα ὑπερθέμενος
 στόλον ἀρτύεται ναυσὶ μακραις τέσσαρσι πλείοσι
 τῶν εἰκοσιν, αἷς δὴ καὶ ἐκπανεγγύς ναυλοχησάμενοι
 τὸν τόπον ἠρήμον καὶ ἐν στενῷ κομιδῇ τὴν Ἄνναν
 καθίσταν, ἐπιβουμένην βασιλέα καὶ τὴν ἐκείθεν
 ἀρωγὴν θέλουσαν. [P. 312] Ἄλλ' ἐκείνη μὲν καὶ οὕ-
 τως ὡς εἶχε κατὰ τὸ δυνατόν ἀνταγωνιζομένη ἐπὶ
 τοῦ προτερήματος ἐγεγόνει, τὸ δὲ γε κῆδος καὶ
 ἐσαυθὶς ἤνυστο.

Β
 λα'. Ἀπόδρασις Ἀλανῶν ἐκ τοῦ μεγάλου δου-
 κός, καὶ ἀνδραγαθία περὶ τὰς Πηγὰς.

Βασιλεὺς δὲ ἀναγκαιῶς ἐν ὑπερθέσειν ἦν, πρὸς
 ὅπερ καὶ ἤξιοῦτο διὰ τὰ συμβαίνοντα τῷ σφετέρῳ
 κλήρω, πολλῆς καὶ μεγάλης τῆς ἐπιμελείας χρῆ-
 ζοντα, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ τὸ ξενικὸν ἄπαν, ὡς μὲν

cunctandum amplius princeps haud ratus, quas
 habebat ad manum Ibericas copias ad pugnam
 expedit. Committitur praelium utrinque, volanti-
 busque ultro citroque jaculis plurimi invicem ca-
 dum. Victoria porro haud dubie vergebat ad Ibe-
 ros, maloque stabat loco sors Genuensium. Ad
 extremum incumbentibus vehementius Iberis, Ge-
 nuenses resistendo impares, et quod secutorum
 metuebant praecaveutes, ignem injiciunt in exte-
 rius suburbium Trapezuntis non ad spem victo-
 riae, sed quo, si forte, trepidantibus ad extinctio-
 nem incolis, aliquam inire rationem possent se ac
 sua in tutum subducendi. Damnum ex hoc 450
 incendio immensum indigenarum exstitit, sed
 longe majus Genuensium. Nam sarcinae ipsorum
 confertae pretiosis mercibus tanta mole ac numero
 ut naves duodecim (quot in portu stabant) com-
 plere possent, eodem igne consumptae sunt. Ea
 clade ac jactura demittere animos coacti Genuen-
 ses pacis consilia sunt amplixi.

50. De rebus Annae reginae in Occiduis tractibus
 degentis.

C
 Caeterum neque Anna regina in Occiduo degens
 tractu, neptis imperatoris, quiete secunda et im-
 munis malorum ab Italis esse sinebatur. Sed ex
 quo exclusa facultate collocandae filiae juniori Au-
 gusto Michaeli, propter intimam consanguinitatem
 inter illum et se, Caroli filium Philippum in gene-
 rum asciverat, prout superius memoravimus,
 assignatis ei dotis nomine urbibus et regionibus
 quibusdam, Philippus idem et Latini subito volue-
 rant ea sibi loca subdicere, et Italicis contributa
 diaecesibus suis ipsorum impertire sacris et legibus
 regere. At eorum hoc studium Anna variis cun-
 ctandi eludebat artibus, magnopere praecavens,
 quod matrimonialibus pactis convenerat, ne om-

nino sua filia Ithamar transire ad ritum Latinum
 e Graeco patrio cogeret, quod jure futurum me-
 tuebat, si arces ejus et teritae semel praesidiis La-
 tinorum tenerentur. Dum sic illa traditionem ur-
 bium differret, Philippo cum suis contra instante,
 verens Anna ut par ad extremum resistendo esset,
 auxilia imperatoris respectabat, in ejus partes in-
 clinans, et ad illum sibi artius iungendum conju-
 gium proponens filii sui Thomae cum filia junioris
 Augusti Michaelis, promittens talis nomine matrimo-
 nii sponso suo filio cessuram easdem urbes ac
 terras quas doti filiae Ithamaris addixerat, genero
 Philippo abdicando. Id parari simul Philippus
 sensit, haud momento cunctatus classem armat
 navium longarum plus quam viginti quatuor; e
 quibus terrae sibi debita 451 appulsis exscedens
 late vastabat regiones Annæ subjectas ditioni. Unde
 ipsa in artas redacta angustias implorare quidem
 volebat imperatoris opem ejusque validis auxiliis
 juvari: tamen suis ipsa praesentibus ad resistan-
 dum, prout poterat, usa strenue copias superior
 interim evasit, rebusque integris servatis desti-
 natam affinitatem, quo prius designaverat, tandem
 perfecit modo.

31. Fuga Alanorum e castris magni ducis, eorum-
 demque successus bellicus ad Pegas.

D
 At imperator Andronicus acerbis hinc ecclesia-
 sticarum inde politicarum rerum varie ac graviter
 laborantium in diversa tractus curis, in necessaria
 deliberationum incertitudine suspensus fluctuabat.
 Nam et cleri sui statum, patriarchae huic parum
 aequi palamque exosi austero invisoque regimine
 turbatum, praesenti sua et efficaci plurimum in-
 digere providentia videbat: aliunde vero crucem
 illi figebant increbrescentes ab exercitu nuntii de
 dissensionibus illic Italos inter et Alanos exitiose

Ἴταλοί, ὡς δ' Ἄλανοι, ταῖς γλώμαις ἠλλοτριούντο, A
 δυσχερεῖς ὄντες κείθιναι καὶ πρὸς τὰ παρὰ βασιλείας
 ἐπιτοταλμένα καθυποκλίνεσθαι. Τῷ μὲν οὖν μεγάλῳ
 δουκί, τοῦτο μὲν κατὰ Μαγνησίαν, τοῦτο δὲ κατὰ
 Μιτυλήνην διάγοντι, αἱ συχναὶ προστάξεις τοῦ ὑπερ-
 θέσθαι τὸν πρὸς τοὺς Μαγνησιώτας πόλεμον καὶ
 περὶν σύναμα τῷ ὑπ' αὐτὸν λαῷ κατὰ δύσιν πρὸς
 τὸν ἀνάκτορα Μιχαῆλ (εἶναι γὰρ καὶ Μαγνησιώτας
 ὑπηκόους τῇ βασιλείᾳ, εὐφημούμενας ὁσημέραι τοὺς
 βασιλεῖς, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν παροινίας εὐθύνας εἰς
 καιρὸν ὑποσχεῖν δυναμένους) οὐδὲν ἦσαν, καὶ λόγοι
 ἐνθάλλως λεγόμενοι Ῥωμαίους ἀνθρολογούντι, καὶ
 μάλιστα ἐπὶ Μαγνησιώτας, καὶ εἰ μὴ ἀναστατοῖη
 τοῦτους, οὐδὲ ζῆν θέλοντι. Ἄλανοις δὲ καὶ μᾶλλον
 διὰ τὰ προσυμβάντα κατὰ Κύζικον οὐκ ἦν ἀρεστὰ τὰ
 πραττόμενα, ἀλλὰ πανδημῆι ὑπὲρ πεντακοσίους B
 ἀφίσταντο. Κατὰ τὴν ἀπειρητο τοῦτους μὴ περαιού-
 σθαι κατὰ τὴν Καλλίου ἐπὶ τὰ σφέτερα, ἀλήται τό-
 πους ἐκ τόπων ἀμείθοντες ἔξω που τῶν Πηγῶν σχη-
 νοῦσιν. Οἷς βασιλεὺς πέμπων καὶ ἰκανὰ ἀργύρια

nec revocabiliter commissis, quas iterata sua jussa
 sedare hactenus nequivissent, odio in utrisque
 mutuo exstinguente reverentiam imperii et contumaciam iratis inflexibilem afflante. Istius contumaciae primum et maxime molestum in magno ipso duce specimen exstabat. Nam cum cum jam adhuc degentem Mitylene (quo tempore Magnesiæ ab illo defectio contigit) præcisisset sed irritis mandatis avertere tentasset a consilio statim oppugnatum eundi Magnesienses, cumque ex quo intellexisset jam eundem obsidere Magnesium, non minus inutili conatu retrahere ipsum a tali coepto satagisset, quam poterat efficacissime imperans ut eo intempestivo dilato bello universas quas secum habebat copias trajecto confestim mari, duceret in tractus Oeciduous ad imperatorem Michaclem, allegans Magnesienses, utcumque aliter peccassent, perstare tamen in professione submissionis ad imperium et quotidie Augustis suæ in eos observantiae indicibus acclamationibus bene precari, ejus porro quod perperam egissent, commodiori posse tempore ab ipsis poenas repeti, hæc, inquam, Andronicus duci magno, licet instantissime iterans, surdo canebat, adeo quidem obfirmato 452 D
 in proposito Magnesienses ulciscendi, ut suas copias ad id insufficientes deprehensas novis Romanorum delectibus augetet, omninoque præ se ferret se, nisi deleta illa sibi rebelli urbe, haud velle vivere. Verum illis quos illic sub signis habebat Alanis, subinde reputantibus quid Cyzici passis essent, minime placebant quæ tunc fierent. Quare hi capto tempore omnes simul, numero quingenti, a castris magni ducis injussu abeunt; et desperata facultate trajiciendi freti ad Calipolim, sicque in suas ipsorum terras recedendi, vagi, stationibus crebro mutandis, huc illucque ferebantur. Eo incerto cursu perlati ad viciniam Pegarum certo loco extra oppidum tabernacula fixere. Illic eos

προσέταπτεν ὑποστρέφειν. Τοῖς δὲ θάνατον τῆς ὑπο-
 στρωφῆς ἀνθαιρουμένοις συνέβη τῷ τέω, ἀνδραγα-
 θῆσαι φανέντων Περσῶν. Ἐπειδὴ γὰρ οἱ μὲν εἰς
 ἔννεακοσίους ἐπισοῦντο, καὶ τὴν μάχην ὡς εἰπεῖν
 μετὰ θάρρους εἰσβάλλουσιν ἐκ μίας· οἱ δ' ἐν μέρει
 συμβαλόντες ὡς εἰς διακοσίους [P. 513] περισσοῦσθαι,
 τῶν ἄλλων αὐτῶν ὡς ἐκ πολλοῦ διασκεδασθέντων,
 ὁμῶς τοὺς μὲν κτείνουσι, τοὺς δ' αἰρούσιν εἰς φυγὴν
 τραπέντας, αὐτοὶ μὴδὲν παθόντες τῶν ἀνηκέστων.

λβ'. Τεράστιον τελευθὲν παρὰ τῆς ἀγίας δσιο-
 μάρτυρος Θεοδοσίας.

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ τέρας τελεῖται θαυμάσιον τῆς
 δσιομάρτυρος Θεοδοσίας, περὶ οὗ μὴ λέγειν ἱστο-
 ροῦντι καθ' ἕκαστον ἐμοὶ μὲν κίνδυνος οὐ μικρὸς, τὰ
 ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνακηρύττειν ἀξίον ὄν, ζημία δὲ οὐκ
 ὀλίγη τοῖς μὴ ἀκούσουσι περιστήσεται· ῥηθὲν δὲ
 πάντως καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν ἀκριθῶσαι, καὶ
 δαίγμα τῆς πρὸς ἡμᾶς κτδεμονίας τοῦ Κρείττους
 παραστῆ. Νεανίας τις ἀνὰ τὴν Κωνσταντίνου κωρῶς
 τε καὶ ἐνεδὸς ἐπὶ χρόνοις ἦν οὐκ ὀλίγοις, καὶ οὗ

conveniunt missi ab imperatore, qui numerata
 ipsis pecunia non modica juberent redire unde
 fugerant, ac signa repetere. At illi sic parati erant
 animis, ut mortem obire mallent quam sub exosi
 et irritati ducis imperium redire. Interim occasio
 illis rei bene gerendæ oblata est, quadam forte in
 illis partibus apparente Persarum manu, satis illa
 quidem valida, nongentorum videlicet armatorum;
 cui cum Alanis occurrerent, haud omnes simul ade-
 rant sed ducenti duntaxat, alia trecentis, ex quo
 a castris recesserant, dudum varie dispersis. Ta-
 men ita fortiter in Persas incurrerunt, ut multos
 eorum interficerent, reliquos fugarent, et fugaci-
 bus instando plurimos eorum caperent, nemine
 suorum aut desiderato aut graviter saucio.

52. Prodigium patratum a sancta martyre Theodosia.

Inter hæc perpetratum est prodigiosum miracu-
 lum sanctæ martyris Theodosiæ. Quod equidem
 horum historiam temporum tradere litteris pro-
 fessus, haud citra periculum reprehensionis et inof-
 ficiosi culpam silentii, distincte hoc loco referre
 omitterem, utique cum Dei opera vulgari et scri-
 ptis sermonibusque celebrari digna sint, nec frau-
 danda posteritas rei notitia utilissimæ cognitu,
 quam nisi audiret me narrante, detrimento affice-
 retur haud modico. Eadem porro promulgata certo
 demonstrabit argumento 453 invigilare rebus hu-
 manis providentiam divinam, nosque Deo curæ
 esse, præsentii quasi pignore fidem faciet. Adoles-
 cens quidam Constantinopoli surdus annis non
 paucis et mutus fuit; qua ipsa miseria victum alia
 sibi ratione parare prohibitus, mercede famularum
 victitabat, idque non apud unum permanens con-
 stanter, sed subinde mutans dominos. Locavit is
 inter alios operam cuidam Pegonitæ nomine,
 proxime conspicuum templum Dei præconum apo-
 stolorum habitanti. Apud hunc muto juveni diver-

πάθος· και αὐτὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀποροῦντα θη-
 τείας εἰδίλου, δι' ὧν ἐπολυωρεῖτο τοὺς ἀναγκαίους,
 κἄν μὴ μόνιμος ᾔην τὴν ἐφ' ἐνὶ δεσπότη ἠθελίαν,
 ἀλλὰ τοὺς δεσπότης ἀλλάττων. Θητεύει γοῦν πρὸς
 τοῖς λοιποῖς και τινι Πηγωνίῃ τοῦνομα, τοῦ περι-
 φανούς που νεῶ τῶν θεοκηρύκων ἐγγιστα καταμέ-
 νωνι. Τούτω κατ' ὄναρ ἡ μάρτυς ἐφίσταται και
 κερθένος, και τὴν πρὸς τὸν νεων πάντως ἐκείνης
 σὺν κηρῷ τε και θυμιάματι παραγγέλλει ἀφιξίν. Ὁ
 δ' ἐγείρεται, και σχήματι μόνῃ προσητηκῶς τὰ ἀγ-
 γελθέντα, και λαβὼν ξυνιέντων τῶν ἀκούσόντων, προσ-
 τρέχει τῷ ναῷ και ἐφ' ἰκανῷ ποτιᾶται, και τῷ τῆς
 φωταγωγῷ ἐλαίῳ χρισθεὶς, πεσὼν ὑπὸ πόδας κατὰ
 τὴν στήθεος ἰκέτης τῆ μάρτυρι γίνεται. Ἐπαναζε-
 νῆς δ' ἐκεῖθεν ἔδοξε τὸ οὖς ἐνοχλεῖσθαι. Πολλάκις
 δὲ κωμένον τῷ λιχανῷ ἐκπίπτει ἐκεῖθεν αὐτίκα, ὡς
 ἐξοικε. ζωῶφιον ἐμπνουν τε και ὑπόπετρον, ὃ δὴ και
 ἀρμμένου ἐν θαύματι και πρὸς ἄμυναν ἵντος ἀφα-
 κῆς παραχρημα γίνεται. Ἐδοξε δ' ὁμως ῥάτσει τὸ
 ἐμωλεῖον [P. 314] ἄλλως, και ἐν χρυσταῖς ταῖς
 ἐπίσιν ᾔην. Ἄλλ' ἐφίσταται τῆ οἰκίᾳ ὁμοίως ἔχων
 και αὐθὶς τοῦ πάθους. Οἱ μὲν ὡς τὸ πάλαι τὸ πῦρ
 δένεον ὑπανάπτειν, φέροντες ἄλευρα, ὃ δ' ἐμπεσὼν
 ἐρύτα λιγέως. Ἄλλ' οὔτε φλῆξ ὤρω οὔτε πῦρ θεσπι-
 δαῖς λαχε, κατὰ ποιήσιν, μόνος δ' ὑπετύφετο κατηδῶς,

και εἰκαίως οὗτος ἐπόμεναι και ἐδυσχέρανε. Μετὰ
 πολλὴν δὲ πείραν τοῦ πυρὸς μηδὲν ὑπακούοντος,
 μετεβλήθη τὸ ἄσθημα εἰς λόγους και φωνὴν ἐκρήσ-
 σε· ἀρᾶται γὰρ τῆ ἐστίᾳ, ἀρᾶται μὴ ποτε ὑπανάψαι
 μηδὲ φλόγα τὸ σύνολον ποιῆσαι, μέγα βοῶν ἐκ βαρού-
 τητος. Ὁ δὴ, ὡς εἰκὸς, τοὺς ἐπὶ τῆς οἰκίας οὐκ
 ἔλαθεν. Ὁμως δ' ἀκούσαντες ἐξεπλήττοντο, σφίσι
 ἑαυτοὺς διαπιστοῦντες, και δυοῖν ἠγοῦμενοι θάτερον,
 ἡ τὸ πῦρ τὴν φωνὴν ἀνεῖναι ἢ μὴν τὸν τέως κωφὸν
 και ὄν οὐκ ᾔθεσαν φωνὴν ποτε προῖέμενον. Ὡς δὲ
 πόρρωθεν φωνοῦντες ἀνέκρινον τίνος ἢ φωνῆ αὐτῆ
 και τὰ λαλοῦμενα, ὃ κωφὸς ἀκούει, και περὶ ἑαυτοῦ
 μαρτυρεῖ, ὡς αὐτὸς ἀκούσας ἀνακρινόντων, αὐτὸς
 ᾔην και ὃ τῷ πυρὶ ἰδίῳ ἐπαρασάμενος στόματι. Και
 εὐθὺς ἐπιστάντες τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο τέρας κατανοῶ-
 σιν, τὸν λόγον τε διεκδιδοῦσι, και πᾶσιν ἀνάπυστον
 τὸ πραχλὸν γίνεται. Εἶτα και πρὸς βασιλέα φθάνει
 τὸ θαῦμα, και φέρουσι παρ' αὐτὸν ἕρισθεν, παρόντος
 και πατριάρχου, τὸν ποτε κωφὸν και ἐνεὸν, ὃς δὴ
 και ἐρωτώμενος ἀρχῆς ἀπ' ἀκρης τὸ πᾶν ἐξαγγέλλει,
 αὐτὸς οἰκείῳ στόματι διηγούμενος. Ταῦτα ἄρα και
 μηδὲν κριναντος δίκαιον τοῦ κρατοῦντος σιγῆ παρ-
 ελθεῖν τὸ δρᾶμα, πάννουχος ἐξ αὐτῆς παννουχὶς τῆ
 μάρτυρι διαγγέλλεται, μηδὲ αὐτοῦ βασιλέως ἐκεῖθεν
 λείποντος. Μᾶλλον μὲν οὖν και ἐπὶ πλέον οὗτος τὸ

santi sancta martyr et virgo per somnum superne
 apprensus se obtulit, eumque omnino jussit ad suam
 ipsius sacram ædem cum cera et thymiamate pro-
 ficisci. Experrectus ille nutu et gestu, prout po-
 tuit, visum exposuit domesticis, ita ut satis illi
 perciperent; quare ab iis acceptis quæ sancta
 virgo afferri mandarant, cum his accurret ad tem-
 plum, illicque sat longo veneratus divam spatio et
 oleo lampadis inunctus, procidens sub pedes juxta
 morem, supplex martyri fit. Inde revertenti nescio
 quid moleste pruriebat in auris intimo. Quare cum
 subinde illuc immisso indice non parceret scalpere,
 ecce inde inopinatisime decidit forma quædam
 insecti, vivi, ut apparebat, et alis instructi. Quod
 cum ille admirans contrectasset cupide, ac mox
 indulgens naturali odio quò ferimur in infesta,
 ulcisci noxiam bestiolam elidendo pararet, illud,
 quidquid erat, confestim ex oculis evanuit. Sola-
 tio tamen fuit quod incommoda prurigo, qua in
 penitissimis auriculæ cavernis importune punctus
 paulo prius fuerat, vel plane resedisse vel remis-
 sius inquietare videbatur. Qua experientia ejus
 animus quodam eventus felicioris augurio in spem
 plenæ curationis excitabatur. In hoc gaudio, sur-
 dus tamen ut prius, ingressus herilem domum
 454 admonetur quibus solebat signis a familiarī
 ministerio præfectis, ut ignem accenderet pani
 coquendo: jam enim a pistore farinam afferri mox
 in massam subigendam. Ille ad focum advolans
 parendi studio, prunis insufflabat stridule. Sed nec
 flamma micat, crepitans neque fulgurat ignis, juxta
 posium, solus se densa glomerat caligine fumus.
 Dum labor sic in longum irritus trahitur, offensus

juvenis contumacia ignis ad tam crebro intenseque
 afflatus susurros persistentis surdi, spiritum in
 verba mutat, erumpitque voces penitus conceptam,
 iram usitata declarantis indignantium formula.
 Maledixit enim foco, et magno ex affectu vehe-
 mentia clamore, « Nunquam ex te possit oriri
 flamma, » sonore pronuntiat. Exaudita cum stupore
 ingenti a domesticis vociferatio est. Atque ii primo
 vix credentes auribus alterum duorum admitten-
 dum necessario videbant, ut aut ab igne prolata
 quam audierant vox esset, aut ab eo articulata ho-
 mine quem ipsi mutum certissimo hactenus nos-
 sent. Ergo procul inclamant: « Cujus hæc vox est?
 quis ista loquitur? » Tunc vero qui mutus esse de-
 siderat, etiam se non amplius surdum esse decla-
 ravit: auditis enim quæ ex intervallo inclama-
 bantur, apte intelligibiliterque reposuit eundem se
 qui auditu percepisset quæ fuerant ipsi locuti,
 auctorem quoque vocis esse cujus ante sonum
 senserant, qua nimirum, iræ impatientis æstu, ore
 ac lingua propriis foco maledixisset. Illico igitur
 certatim omnes accurrentes prodigiosum illud mi-
 raculum præsentibus subjiciunt sensibus, ac per
 viciniam urbemque differunt. Unde momento res
 vulgata ad imperatoris quoque notitiam pervenit.
 Ad hunc, sic statim fieri jubentem, præsentem etiam
 patriarcha, ducitur qui surdus et mutus fuerat.
 Isque interrogatus a primo 455 principio rem
 totam, uti contigerat, ore proprio narravit. Tam
 mirabilem eventum haudquaquam Augustus æquum
 censens silentio premi, agit statim cum patriarcha
 ut pervigilium noctis solidæ hymnis et gratiarum
 actionibus apud templum sanctæ Virginis, miraculū

αίβας τῆ θουματοργῆ θέλων φειοτιμαίεσθαι, τοῖς A περὶ βαδίζων πρὸς τὸν (ναὸν τῆ μάρτυρι παραγί-
μὲν ἄλλοις ἐφῆκε βαδίζειν ὡς βούλοιντο, αὐτὸς δὲ ται.
σύνναμα συγκλήτῃ πάσῃ καὶ πατριάρχῃ ἀκρόνυχος;

auctoris, impendendæ indiceretur. Nec inde im-
perator absuit. Quin etiam ut abundantius osten-
deret quam prolixo animo tam iuste debitum mi-
rificæ martyri gratulandi venerandique officium
persolveret, permisso aliis ut vehiculo aut equo

ad ejus templum, si liberet, gestarentur, ipse sub
crepusculum instantis noctis, universo senatu et
patriarcha comitante, pedibus incedens ad tem-
plum pervenit, sanctæque illic se stitit martyri.

G.

Πρόλογος.

Ἐπάνειμι δ' αὖθις ἐκεῖνα δώσω τῷ λόγῳ πρὸς ἃ
δὴ [P. 318] καὶ αὐτὸς ἐπεικῶς ἀπορεῖ ἠτιώμενος
τῷ μεγέθει τῶν γιγνομένων, ὥστ' εἰρημένον τοῦτο
πολλοὶς περὶ ὧν ἕκαστος λέγειν προὔθιθετο, ἐπ' ἐκεί-
νοις μὲν τέχνης εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα, καὶ εἰρωνεία
τοῦ γράφοντος ἀντικρούει, ἐπὶ τοῦτοις δὲ καὶ μόνοις
ἐπὶ τοσοῦτον πιστεύεσθαι τὴν παραίτησιν, περ' ὅσον
καὶ πᾶς εἰδῶς μαρτυρήσει τοῖς γραφομένοις, ὡς μὴδὲ
σιγῆ τὰ πλεῖστα παρεργαῶν, καὶ τὸ τοῦ δαιμονίου
μήνιμα πᾶς τις ἀναφανδὸν αἰτιάται τῶν συμφορῶν
καὶ τὸ τῶν πραγμάτων ἀμήχανον. Οὐπω γάρ τις
ἐφθῆ ἐτέρῳ διεξιῶν, καὶ ὁ ἀκούων πικρὰ τῶν πραγ-
μάτων καταστενάζων τὸ τῆς θείας ἑργῆς ἀφυκτον
θαβρόντως ἀνωμολόγησε καὶ αὐτὴν πᾶσαν ἀπέγνω

πρὸς τὴν τῶν τελομένων ἀντιπαλάμησιν, καὶ ἰλι-
γιῶν πρὸς τοὺς λόγους εἰδείξεν ἀκοὴν χωρεῖν ὥπως ὡς
οὐκ ἔχουσαν τὰ πολλὰ πλεον μὴ δυνάμενα λέγεσθαι.
B Πλὴν δ' ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦτων ὅπως ἔσχε διαληπτέον,
τὸ τῆς ἱστορίας λείπον ὑφαίνοντες.

α'. *Περὶ τοῦ τῶν ἀνατολικῶν Τοχαρῶν Κάνι τοῦ
Καζάνη.*

Καζάνης μὲν οὖν ὁ τῶν ἀνατολικῶν Κάνις Τοχα-
ρῶν, ἐφ' ἑξ ἀρχῆς ἐτη καὶ πλεῖστα μνήμης καταγρα-
σάμενος ἄξια, πεντεκαττριακαστὸν χρόνον τὸν τῆς
ζωῆς τελέσας ἀρπάζεται. Συνέφθιτο δὲ καὶ ἡ ὑπ' αὐτῷ
τῶν ὄλων ἐλπίς, καὶ τὰ δεινὰ ἠβξανα πανταχοῦ, [P. 319]
καὶ μᾶλλον ἐπὶ Φιλαδελφείας, ἐπιτιθεμένων τῶν Καρ-
μανῶν. Ἐκεῖνος γάρ, ἵνα μικρόν τι τῷ λόγῳ προσ-
διατρίψω, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν παρελθὼν πρὸς Κύρον ἐκεί-

VI.

Prologus.

R. fero me rursus ad opus dudum susceptum,
et traditurus litteris ad quæ ipsæ, ut sic dicam,
litteræ non mediocriter æstuent, vinei se fuisse
magnitudine dicendorum. Non me fugit similia
plurimos in suarum aditu narrationum præfatos.
Sed confido æquo arbitro, ubi argumenta compa-
raverit, subolituum hoc ab aliis scriptoribus arte
ac figura dicendi quadam lusuque ingenii jactari:
eumdem autem judicaturum in his denum solis
actis, quæ mihi proposita ad prodendum in famam
sunt, eo fidem haberi par esse proniorem signifi-
cationibus timoris, quibus se auctor in procinctu
operæ quasi violenter retrahi a scribendi consilio
declarat, quo ipsa perspecta omnibus, et nullius
non hic hodie viventium tristi experientia com-
perta grassantium jam ab annis plurimis in nos
malorum atrocitas ab unoquoque superiora nostra
de his scripta legentium testimonium 456 elicit,
clare profitens cum meam in plerisque horum
enuntiandis sine dissimulatione liberam fidelemque
diligentiam, tum cladum calamitatumque ipsarum
immanitatem eo usque prodigiosam, ut nemo sit qui
earum causam vindictæ irati Numinis non palam
imputet, nemo qui contortam obliquitatem tam
perplexe involventium sese in damna nostra diro-
rum casuum, qui vim ineluctabilem tot sævorum
incursuum Martis adversi, non jam e libris cogno-
scens, sed spectans oculis et dolore intimo sen-
tiens, non ea inter suspiria et lacrymas effundens

C in aures obviatorum, illis assentientibus, agnoscat
ac fidenter prædicet utique manifesto incumbere
in nos pondus gravissimum iræ divinæ, ea vehe-
mentia exitium inferens, cui sustinendæ ac contra
obmoliendo avertendæ labor omnis sit inanis et
conatus stultus. Cui porro sit dubium quin tali
præocupatis mœstitia si quis poscens audientiam
se offerat, expositurus quæ geruntur, recuset aver-
senturque et aures habere tam prolisæ malorum
Iliadis omnino capaces negent? Quæ vero audiri
præ incredibilem acerbitate nequeunt, potiori scilicet
ratione existimanda sunt nec exprimi dicendo
posse. Verum utcumque ista sunt, me quidem,
cui mora non est libera debiti solvendi, resumere
hinc protinus oportet promissam narrationem; ac
D partem gestarum rerum in tempus excurrentem
subsecutum eventa superius conscripta historię
jam ante compositæ continuando subtexere.

1. *De Orientalium Tocharorum Kani Cazane.*

Cazanes igitur Orientalium Kani Tocharorum
cum ad sex annos imperasset et plurima digna me-
moria fecisset, quinto et tricesimo expleto ætatis
anno rapitur. Perit cum eo simul tota quæ arri-
dere cœperat spes restituendæ imperio Romano
tranquillitatis; et eo qui solus poterat et velle
ostenderat atque adeo jam cœperat coercere Bar-
baros ipsi subjectos a nostris regionibus vastandis
de medio sublato, non eo solum tenore quo cœpe-
rant, sed augmentis exaggerata gravioribus mala

ων και δαρετον ἑώρα, και τοις πραχθεισιν ἐκείνοις Α πάλαι λεγομένοις εις ἡδῶν τρυφήν ἐχρήτο ἢ τοις τῆς ἀρχῆς σεμνώμασιν ἐξηγάλλετο. Μᾶλλον μὲν οὖν και τὸν τοῦ δαρετου νικητὴν Ἀλέξανδρον ἐπὶ λογισμῶν ἐπηρεζε, και ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὰς ἐκείνου πράξεις ὑπερηγάπα. Δι' ὧν και αὐτὸς τῶν Ἰσων τυχεῖν ἐφίετο, και κλέος ἐπόθει λαβεῖν τοις ὀκουδήποτ' ἐπ' Ἰση ἀδραγαθήμασιν. Ὅθεν και πολλοὶς μὲν ὠγκουτο τοις παρασπίζουσιν, Ἰθρησι δὲ και μᾶλλον ἐπὶ πολέμοις ἐχρήτο, πλεῖστον μὲν τὸ γενναῖον και ἐκ τοῦ γένους ἔχουσι, πολλῶ δὲ πλείον και ἐκ τοῦ τῶν Χριστιανῶν καθαρῶ και ἀμωμήτου σεβάσματος. Παρ' ἡγείαν και σταυρὸν μαθὼν τὸ τῶν Χριστιανῶν τρόποσιον ὄν, οὐράγει σφίσι παρασπίζουσι κατὰ πόλεμον, και πόλλ' ἄττα δεινὰ τὸν τῶν Ἀράβων σουλτάν εἰργάζετο, ὥστε και αὐτοὶς τοις ἱεροῖς προσβαλεῖν Σαλῶμοις και ἐγγὺς τοῦ παραστήσασθαι γεγονέναι, και μᾶλλον διὰ τὸ ζωφρόρον μνημα τοις Ἰθρησι χαρίζομενος. Ὅμοιως κακῶς και τὴν Αἴγυπτον ἔδρα, εἰ μὴ γ' ἐκείνῳ τὸ ἐν τῷ . . . τόπων ἀμωμῶδες και ἀνδρῶν εις πολλὰ προσιστατο. Και ἐὼ τὰς αὐτουργίας αὐτοῦ ἐν ὄσαιο ἀσμένως ἀρχων ὧν και τῶν ὑπεράτων ἐδραναοιζετο, οὐ κατὰ χρεῖαν μᾶλλον, ἀλλὰ κατὰ τινα τῶν ὕψ' αὐτὸν παλθευσιν. Ἐφεστρίδας, μύωπας και βυτῆρας Ἰππων και πέδιλα και μα-

in nos ubique irruebant, præsertim autem Phildelphiæ, redeuntibus fero impetu ad ejus oppugnationem Carmanis. Cazanes (ut de illustri in paucis principe brevi 457 digressionem pauca non indigna scitu memorem) principatum iniens Cyrum et Darium innotandi studio spectabat, actaque ipsorum olim commendata litteris avidè perlegens plus ex eorum cognitione voluptatis hauriebat quam e cunctis insignibus summæ quæ pollebat potestatis. Sed et hos ipsos veteres Persarum transcendens reges, Alexandrum Darii victorem mente potissimum versabat, et super omne aliud historiarum argumentum res ipsius gestas suspiciens amabat, ejus similem, quæ se ille inclutum fecerat, et ipse assequi desiderans gloriam, et istius exemplo facinoribus ejusque generis arduis edendis immortalæ sibi famam heroicæ virtutis acquirere. Hinc ille, prout erat consentaneum faceret talia meditantem, nunquam non speciosè succinctus apparebat numerosa et lectissima prætorianorum manu: cum bellandum porro esset, Iberis potissimum utebatur, optimo et sibi probatissimo militum genere, quippe quibus præterquam inerat pugnae a stirpe indoles generosæque alacritas periclitandi, accedebat major etiam ab inculpatis amabilitas moribus, quod ii Christianam religionem pure inoffenseque profiterentur. Quare non ignarus quantum vincendi omen in crucis signo constitutum esset, cui prosperorum experientia successuum celebrem appellationem tropæi Christianorum merito peperisset, huic præsertim Ibericæ legioni, pro vexillo labarum cruce insigne præferenti, confidebat in præliis, eam sibi solitus cir-

χαίρας και ἡμιτύμβια και πᾶν ἄλλο βαναύσου τέχνης ἐξεργαζόμενος, και τὰς ἀναχωγὰς τῶν πολέμων ἀσχολίας τῶν τοιούτων ποιούμενος. Ἄλλ' οἷα ἐφίρειναι βάρβαρος ὧν, τὸ παράδοξον. Ἠγεῖτο γὰρ εἶναι μίμημα Θεοῦ τὸν καλῶς ἀρχοντα και ὄσιω; και ὡσπερ οὐκ ἔστιν ἐκείνῳ περὶ Ῥωμαίου και Σκυθίου, Σαυρομάτου και Ἑλληνοσ, ἐτι δὲ δικαίου και μὴ, ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τὰς δόσεις, κοινῶς εὐεργετοῦνται και ὑετοῦς και ὄρας και ἡλιου, οὕτως ζετο δεῖν διακείσθαι και τὸν δικαίως ἀρχοντα σὺν ὄλοις τοις ὑπ' αὐτὸν τὰς δωρεὰς διοικουμένον. Ἐκοψε δ' ἐξ ἀπέφθου χρυσοῦ και Καζάνειον νόμισμα, και πᾶσαν εὐνομίαν ἐνομοθέτησεν. Ἐμελε δ' αὐτῷ και δικαιοσύνης ἐπὶ πᾶσιν, ὥστε μὴ ταῦτη; ἄλλο τι λογίζεσθαι προτιμότερον. Οὗτος αὐτανέψιον ἔχων Τουκταῖν, ὃ δὴ προσήκεν ἐκ γένους και ἡ ἀρχή, ἐπεὶ πρὸς θανάτῳ ἦν και οὐ τοις ἰδίοις τρόποις τοῦ; ἐκείνου συμβαλλοντας ὑπετόπαζε, παριδῶν αὐτὸν Ἐφεδρον εις ἀρχὴν ἐκ [P. 320] τοῦ ἀναγκαίου ὄντα, πέμψας μετακαλεῖται τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν περὶ που τὰ τῆς Ἰνδίας μέρη σὺν ἰδίῳ στρατεύματι διατρίβοντα, ὃ δὴ Χαρμπαντὰς τούνομα· ὄρεοκόμορον εἰση τις ἀν ἐκείνον, οὕτω συμβῆναι ἐπὶ τῇ γεννήσει, φανέντος εὐθύς τοιούτου, ὡς εἶδοστο σφίσι γεννωμένοις ποιεῖν κατὰ τι νόμιμον. Και τοῦτον εις ἀρχὴν κατα-

cundare, et loco triariorum extremo in agmine secum habere. Quæ bellandi ratione cum alia gravia sultani Arabum damna intulit, tum ipsis quoque Hierosolymis hostiliter adnotus parum abfuit ab urbe illa tanta, cui sulian Christianis ereptæ dominabatur, expugnanda suæque subjungenda ditioni, id aggressus instinctu maxime gratificandi suis Iberis, quos sciebat ægre ferre Saracenas Christi Domini hostes vivifico ipsius insistere victores et insultare monumento. In quo etsi haud illi contigit perficere quod optabat, tamen haud parum afflixit sultanis partes, vastans quin etiam Ægyptum cladesque illic Arabibus non leves inferens, longe pluribus et gravioribus sine 458 dubio damnis illos affecturus, nisi ei, ne penetraret interior, locorum arenis inviis et aquæ inopibus late squallentium insuperabilis difficultas obstitisset. Omitto accensere tanti viri laudibus humilem industriam vilium opificiorum, quibus latissime licet ac splendidissime dominans princeps perlibenter impendebat propriarum operam manuum, haud ille quidem lucri ususve gratia, quasi talibus egeret, sed quod institutione philosophica quadam pulchram existimaret universalitatem istam ad cuncta descendens, in cunctis eminentis ingenii. Ergo non quisquam illo concinnis ephippia, calcaria, habenas equis flectendis, ocreas, gladios, galeas aut id genus militaria capitum tegmina euderet, sneret, ex quacunque scitissime materia formaret, nitidissime poliret, remissiones solitus militarium laborum mechanicis istiusmodi artificibus addicere. Jam sensa mentis ejus familiaribus declarata sententiis quam erant in Barbaro inopinata

στήσας ἐπὶ τρισὶν ἔτεσι τὰ αὐτοῦ συνθήματά τε καὶ νόμιμα ἀπαργαχέριστα μένειν ἐντολὰς ἐίδου τὸ ἐπίταδε, εἶτα ἄρα καὶ δόξειε γίνεσθαι παραγγυά. Τούτ' ἀνάπυστον γεγονός, ἐπεὶ καὶ κατὰ τὰς ἀκρας αἱ γραφαὶ διεδόθησαν καὶ ὁ κατὰ τὸν Εὐξεινον ἄρχων Χουτλουχάιμ ἤκουε τὸ συμπεσόν, διαδέχεται τὴν φήμην ὁ Σολυμάμπαξ Πέρσης, ὃς καὶ γαμβρὸς ἦν ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Κουτζίμπαξι. Καὶ οὕτω διαμνησθέντος τοῦ συμβάντος, τῷ βασιλεῖ, ὁ τοῦ Καζάνου θάνατος τοῖς ἐκείνου πρέσβεσι κατὰ πόλεις δῆλος γίνεται, καὶ τὸ πένθος σφίσι αἴρεται μέγα. Ὅμως δὲ καὶ παρακαλοῦνται βασιλέως πέμψαντος. Πλὴν ἀλλ' Ἀμούριος καὶ οὕτως καθυπεστέλλετο, οὐκ οἶδα ἔστε τὸν ἀπὸ τοῦ Χαρμπαντᾶ φόβον (τὰς γὰρ τοῦ ἀδελφοῦ συνθεσίαις ἐκείνος τηρεῖν ἤθελεν) ἔτι ὡς εἰκὸς ὑποφωμένος, ἔστε τὴν ἀπὸ βασιλέως εὐμένειαν προσποιούμενος, καὶ πέμψας ἦται βασιλεῖα τὸ τῶν

ποταμῶν μεσόγειον ἀνὰ Σάγγαριν, Μεσοπόριον ἐτύμως ὠνομασμένον, ἐφ' ᾧ περ τοῖς ἰδίοις οἰκηθόμενον τοῖς ἐντὸς οἰκοῦσιν εἰς φυλακὴν κείετο. Ἀλλὰ τῶν τοιούτων τέως ἀνηρτημένων, τινὲς τῶν ἐκείνου κατ' οὐλαμοὺς διεκθέοντες κακὸν ἀπάντημα Ῥωμαίοις εἰς τρυγητὸν ἐξιοῦσι τῶν ἀτημελημένων κτημάτων ἐγίνοντο. Ἦσαν γὰρ ἐντεῦθεν τὰ πρόστιμα τῶν ἐαλωκότων φερῶν ἀντικρυς πρόστιμα, εἰ γῆν ἦν διὰ σπάθης ἐκτῆσαντο ἐκείνοι πατοῖεν καὶ τὰ σφίσι ἐκ πολέμου περιγεγονότα καρπίζοντο. Διὰ τοι ταῦτα καὶ μαχητὰς μισθοῦμενοι ἄνθρωποι ἀποτολμῶντες τὰ θαλάσσης ἐγγύς ἐπιχειροῦντες δρέπασθαι, οὐ μὲν ἠσπτόχουν καὶ ἀπεκέρδαινον, τὰ πλείστα δ' ἐσφάλλοντο καὶ ἐσφάττοντο. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκτὸς τῆς Κωνσταντίνου ἐπράττοντο, ἐντὸς δὲ τοῦτο μὲν ἢ πρὸς τὴν πατριαρχοῦντα τῶν πολλῶν ὑποούρηται, τοῦτο δὲ καὶ ἡ τῶν δυναμένων ἀπληστία, καπηλευδύ-

mirandaque! Dictitabat bene ac sanete imperantis hominis officium, Dei supremi omnium Domini acri affectanda studio imitatione contineri. Sicut enim apud conditorem universorum discrimen nullum est Romani aut Scythæ, Sarmatæ aut Græci, ac ne justī quidem vel injustī, quod largiendi profusionem attinet, utique cum ejus liberali gratia æque in omnes communia beneficia spargantur pluviarum, tempestatum, solis annuo fungentis gyro, pari quoque penitus affectum indulgentia debere principem, præstare se indifferentem cunctis subditis necessariorum ad vitæ cultum et desideratorum unicuique præbitorem, gratis beantem universos. Cæteræ porro Cazanis in rebus ex usu publico administrandis æquitatis specimen exstat in re momenti non parvi ad fidem in commerciis servandam monetæ signatæ probitate. Ab ipso enim auctore celebre habet nomen Cazaneus ille nummus ex auro cusus exquisitæ puritatis. Nec absimili diligentia in reliquis regiminis partibus versatus cuncta ubique institutis temperavit laudatissimis, nihil se habere antiquius aut ducere potius perfecta in omnibus absolute justitiæ nulla non actione præ se ferens. Idem morbo se absumi sensim diuturno et incurabili sentiens, curam ingressus sibi parandi 459 e consanguinitate successoris, quod liberis carebat, Tuclainem quem habebat fraterno e genere proximum, quoniam hujus mores ac sensus a suis ipsius abhorrentes certis ex indicis agnoverat, promovere ad spem imperii noluit. Ac ne ille se mortuo principatum commendatione generis malo publico arriperet, præludendum ipsi ad hoc auditum stabiliendo in solio ipsius fratre, probatoris sibi juvene indolis, putavit. Hunc igitur, cui erat Carmpantas (*) nomen, accersivit usque ab India, illis in partibus cum proprio exercitu morantem; eundemque occurrentem strenue proprio quodam ipsorum ritu ad jus legitimæ in imperium successionis designavit; eruditiv quin etiam, pro tempore, ad regni quod illi

destinabat rectam administrationem, adeo efficacibus præceptis ut quasi arte mansuetarii fera cicurata vel pullus indomitus parere lupatis a magistro doctus agasone, brevi tempore plane compositus et per omnia decessori similis imperii candidatus apparuerit, nihil jam minus de se sperandum præbens quam si Cazanis cretus sanguine institutisque a pueritia formatus, non autem frater educatus peregre ei decedenti subrogaretur. Hunc talem compertum, nihil ultra moratus, in principalem possessionem Cazanes misit, enixe vetans ne toto triennio quidquam in constitutis a se legibus aut fœderibus ac toto inchoati regiminis tenore mutaret, post illum terminum suo illum uti arbitrio ac libere, prout censeret, res gerere permittens. Hæc ita gesta divulgata brevi per Asiam sunt: nec enim ea satrapas bellum illic gerentes ignorare sinebant litteræ de his ad arces Romani limitis, quas tunc Persæ obtinebant, actaque publica cum diplomatibus ista firmantibus rite missa. Audivit ergo Chutluchaimus, qui regionibus ad Euxinum sitis præerat, quod acciderat; excepitque mox rei famam Solymampaxes Persa, gener Cuzimpaxis; unde ad imperatorem quoque facti notitia pervenit. Secuta post paulo Cazanis mors varie dimissis 460 ex aula legatis significata per civitates est, luctum passim ingentem declarantibus satrapis, quos imperator, destinatis ad unumquemque sui talis interpretibus officii, consolari humaniter studuit. Illud tunc non incommode præter spem contigit, Amurium, quem sola Cazanis reverentia paululum antea repressum haud vanus erat metus eo sublato rediturum ad ingenium, continere sese tamen et pacis voluntati præ se ferre, sive a Carmpanta timuit, qui fœderibus a Cazane fratre initis (inter quæ nota erat cum imperatore conventio) stare se velle declaraverat, sive imperatoris gratiam ad suos sibi fines utilem affectavit. Missis hic igitur legatis ab imperatore petitū concedi sibi propriis frequentandam colonis

(*) Imo Carbadus.

των και σίτον και ὄνια· και γάρ τὰ πλείστα και κεχρδίωντο αισχροκερδείας ήττώμενοι, και πάντα χρημάτων καταπροϊέμενοι πάντα μαλακώς διετίθειον, [P. 321] και τὰ τῆς πολιτείας δεινώς ἐκυμαίνοντο. Ἄλλ' ή μὲν κατηλεία και λίαν ὠδύνα, ὡς φαίνεσθαι, τὸν πατριάρχην δημοχαριστοῦντα τὰ πλείστα και κατὰ τῶν δυναμένων ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς εἶδεται, τοῦτον ἰστάμενον, ὥστε γράμμασι πρὸς τὸν κρατοῦντα παρβήσιάζεσθαι, και ὄρκους ἰσχυρίζεσθαι ἢ μὴν, ή μή γ' ή κατηλεία τοῦ σίτου ἐφότο, ἀραις περιβαλεῖν ἐκ κοινού συνεδρίου τοῦς κατηλείοντας, και τοῦ λοιποῦ ἐκ μέσου γίνεσθαι. Και ταῦτ' ἐπόμενον, και ὠδὴν ἔγνωστο παράπαν, ὡς μέρος και ταῦτα τῶν κατ' αὐτοῦ γίνεσθαι, ὅτι ἐπὶ ματαίῳ τὸν ἐξ οὐρανοῦ

A καταθάντα ἐπόμενον τὸ και τὸ ποιεῖν, εἰ μὴ ταῦτα γένοιτο, βούλεσθαι.

β'. *Δημηγορία τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς σχιζομένους, και ἀπολογία ἐκείνων.*

[P. 322] Τοὺς δὲ γε σχιζομένους ἐνάτη μετ' εἰκάδα Γαμηλιῶνος ὁ κρατῶν συνήγεν. Ἐξῆγε δὲ και τῆς φυλακῆς τὸν Ταρχανειώτην Ἰωάννην, ὃν ἐν ἀνάσει τὸ πρότερον ἔχων, ἐπει και αὐτὸς τῷ πατριαρχοῦντι προσέκρουε, συνεκλείετο. Τότε δ' ἐκβαλὼν μέρος τοῦ συλλόγου και αὐτὸν εἶχε. Και εἰς πάντας προκαθίσας ἐδημηγόρει, καθημένων και τῶν τυφλῶν μοναχῶν, πρὸς οὓς και μάλλον ὡς ἀξιοτέρους τῶν ἄλλων δοκοῦντας, ἔχων παρὰ ὀάτερα μὲν πατριάρχην, παρ' ἐκότερα δὲ ἀρχιερεῖς τε και κληρικούς, συμπαροῦ-

Interamnam ad Sangarim (hoc est terram Inter flumina conclusam, quam Mesonesium ex eo nominant, quod media inter aquas undecunque fluentis amnium velut insula cingitur), quam sibi suisque habitandam ac custodiendam attribui adidicique volebat ab Augusto. Verum interim dum hæc indeciso adhuc tractatu pendent, quidam ex hujus castris manipulatim quoquoversum excurrentes hostiliter irruerant in Romanos, istarum velut indutiarium fiducia revisere ausos antiquas sedes quasi ad racemandum post vindemiam, et si quid e suis olim ipsorum rebus prædonum avaritiam fugisset, inde sublegendum. Hos illi comprehensos statutis in fures pœnis inexorabiliter plectebant: furtum enim ipsis videbatur esse manifestum, tollere quidquam ex terra quam ipsi esse ac bello propriam fecissent, cui victores insisterent, cujus ideo fructus omnes jure sibi quam optimo quæsitos contenderent, servarique ut dominis illibatos æquum censerent. Hoc nostri comperto conducebant privatis stipendiis milites, cum quibus erumpentes in loca præsertim mari vicina aliqua e suis quondam agris excerpere tentabant, nonnunquam feliciter, plerumque tamen pessimo successu: intercepti quippe trucidabantur. Hæc extra Constantinopolim fiebant. Intra urbem porro ipsam pestes 461 diversæ grassabantur. Prima erat invidia multorum in patriarcham gliscens, tacitis quidem suspicionibus et susurris interim exercita timidus, cæterum iis intumescens auctibus, ut brevi erupturam in tumultum appareret. Altera tetrior inexplibilis videlicet avaritia potestum monopoliiis tritici venaliumque id genus rerum flagellantium annonam. Præoccupabant nimirum emere alimenta et res alias humano victui ac cultui utiles prius quam foro importarentur; quas immanti deinde ipsi pretio, quæstu suo improbo distraherent, nihil pensi habentes quo probro suo dimovne alieno sordidæ cupiditati obsequerentur. Iidem porro gustu lucri semel capto rempublicam quoque ipsam quæstui habebant, suffragia, judicia, munia sine meriti discrimine ad plus numerantes inductendo, ita ut effunderentur omnia temere, nihil fortiter decerneretur, curæ ob-

B noxie mollique in gratiam largiri valentium indulgentia publicæ res administrarentur. Unde necesse erat statum politicum ac summam rerum periculosissime fluctuare. Quia vero, quod maxime ex his urbanis malis in offensionem incurrebat popularem, erat ista plebem miseram strangulans nundinatio divitum, eam sibi esse exosissimam ostendit patriarcha, gratiam populi sic colligens, seque arte ista præmuniens contra factionem quam adversum se constari non plane ignorabat. Intelligens porro, quod res erat, coerceri avaritiam istorum nisi auctoritate superiorum ipsis et plus potentium minime posse, litteras super eo argumento scripsit ad imperatorem liberrimas, in quibus minabatur, juramento etiam interposito minas sanciens, se, nisi fœda ista et urbi famem inventientia frumenti præsertim monopolia desinerent, eorum auctores e communi synodi sententia diris et anathemati subjecturum, nec quieturum donec exterminaretur e civitate tam perniciose corruptela. Verum quanquam ille se ad ita omnino faciendum jurjurando conceptis prolato verbis astrinxerat, nihil tamen est perfectum, ipso in comminationibus vanis exire in effectum ignavo terrore prohibitis totum impetum consumentis zeli ambitiosæ ostentati. Quo facto ad cæteras accusationes sui illam addidit gravissimam perjurii consciti ea re, quam Christo Deo e cælis ad nos delapso teste adhibito promiserat, minime præstanda.

D 2. *Oratio imperatoris ad schismate discissos, et horum ad illam responsio.*

Cæterum schismate dudum avulsos ab Ecclesiæ 462 Constantinopolitanæ communionem nona supra vicesimam Septembris die imperator congregavit, educto etiam ad hoc Joanne Tarchaneota e custodia, in quam eum libere prius vivere permisum, deinde quod et ipse patriarchæ adversabatur, incluserat. Hunc suo jussu emissum carcere ubi præsentem habuit cum reliquis, alie considens ad universam concionem verba fecit, sedentibus coram et cæcis monachis, ad quos potissimum uti præcipua columina factionis et summæ auctoritatis a partiaris ipsorum habitos intendere disputationis aciem parabat, habens circa se hinc qui-

σης και πάσης συγκλήτου και μοναχῶν, μάλα γενναίον και πεφροντισμένον λόγον διεξιῶν. « Ἐγὼ λογιζομαι και ὑμᾶς εἰδέναι και πάντας ἀνθρώπους ὡς οὐδὲν ἔμοι τῶν πάντων ἦδιον τοῦ τῆν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, πάσης περιαρθεύσεως σκανδάλου προφάσεως, εἰργνεύειν, ἐφ' ᾗ και σπουδῇ μοι πᾶσα πράξις ἦδη αὐτοκρατήσαντι, πάσης ἀσχολίας ἄλλης καθυπερέτερα, ὑπερδόντι μὲν και τρυφήν βασιλείου, ὑπερδόντι δὲ και θεσμᾶ φύσεως, ὥστε και τῶν φιλάτιων προτιμηθῆναι τῆν ὑμετέραν ζυμπάντων εἰς ἓν συνδρομῆν και ἁμόνοιαν. Καί ὅσον ἦν εἰκός, ὡς ἔδοξε, καταπέπρακται, και τῶν εἰς σκάνδαλον εὐλογον ἰκανῶν οὐδὲν περιλείπειται, οἶμαι. Τῷ δὲ καθ' ὑμᾶς θαυμάζειν με πολλὰκις ἐπιφει, τίσι λογισμοῖς ὀχυρούμενοι τῆς Ἐκκλησίας δίστασθε και πρὸς φέγγος οἶον ἀληθινὸν σκαρδαμύττειν αἰρεῖσθε. [P. 325] Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καιρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ Δαυὶδ ἐξεῖπειν πρὸς τὸν Θεὸν ποτινωμένον. « Κύριε, κλίνον οὐρανοῦς και καταθήθι. ἄψαι τῶν ὀρέων και καπνισθῆσανται. ἄστραψον ἄστραπην, και φωτιεῖς αὐ-

dem patriarcham, inde autem episcopus et clericos, universo præterea senatu ac monachis præsentibus. In eo tam pleno et spectabili conventu hanc vehementem et accuratam orationem recitavit, « Confido equidem vobis notum et cunctis esse hominibus, nihil mihi fore jucundius, nihil a me magis optari quam videre Dei Ecclesiam, omni amoto scandali prætextu, in pace plena constitutam. Ad eum scopum jam tum ex quo administrare imperium arbitrio meo cœpi, nihil non studii et contentionis intendi, posthabitis huic uni negotiis, quantumvis urgentibus, cæteris, neglecto fructu voluptatum, quarum copia imperantibus affluit, despectis etiam naturæ affectibus et dulcissimarum necessitudinum respectu calcato, emi bene quavis impendio ratus vestrum omnium tranquillam in unanimes consensione concordiam. Itaque, quod me attinet, haud vane gloriaturus videor me, quantum homini fas fuit, in eo genere conatum. Nihil, inquam, omnium quod ad amolitionem scandali turbantis hodie quietem ecclesiasticam recte ac convenienter conferri posset, a me fuisse prætermisum, non temere, ut puto, persuadeor intimo conscientiæ testimonio. Vos quod spectat, mirari plerumque subiit, quibus tandem innixi rationibus perseveretis ab Ecclesia disjuncti vivere, et qua cæcitate animi lumen se verum **463** clarissime ingerens rebelle nictantibus respuere palpebris ultro velitis, irrevocabili contumacia. Quid hic faciam opportunius quam Deum alloquar, venerans sancti Davidis verbis : « Domine, inclina cælos et descende, tange montes, et fumigabunt fulgura coruscationem, et illuminabis ipsos. » Liceat enim paululum extremo verbulo a vera sacri cantici deflectere formula. Dei quippe solius opus sit vestras penitus illuminare conscientias, hominum qui postquam elegistis Deo vivere, a Deo longe abesse periclitamini, non aliam ob

Α τους, ὡς ἂν μικρὸν παραμείψαιμι τὸ ψαλμῶδημα. Θεοῦ γὰρ μόνου τὸ πᾶς ὑμέτερας συνειδήσεις φορτίσαι, ἀνθρώπων Θεῷ μὲν βιοῦν προελομένων, Θεοῦ δὲ πόρρω κινδυνεύοντων καθίστασθαι. οὐκ ἄλλης αἰτίας χάριν ἢ τοῦ τῆς Ἐκκλησίας ὀρθοδοξουσίας και καλῶς ὡς εἰκός ἐχούσης ἀπριεῖ ἀποσχίσεσθαι. Εἰ δὲ ταῦτα σχίσεσθε καθολικῆς γε οὐσης, εἴπατε πάντως ἦναι δὴ και ἐνοῦσθε. Μὴ ἔχοντας δὲ λέγειν τὴν κεφαλὴν, ὑμᾶς ἀρμολογεῖσθαι κατὰ Θεὸν πῶς εἴπαιν εὐλογον, μὴδ' ἀριεῖστον τὸν σκοπὸν δεικνύοντας πῶς οὐ δίκαιον πλάνης ἀπολείεσθαι ἔγκλημα ; Εἴθε δὲ τοῦτ' ἦν και μόνον, και ἴσως τὰ καθ' ὑμᾶς εἰς δίκαιον ἔλεον περιίστατο. Νῦν δὲ ἀλλὰ δεδοκίμειν ἀνάγκη μὴ πως (ἀλλ' οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, οὐδ' ἡ κρίσις κατ' ἀνθρώπων, πολλῶ δὲ μᾶλλον τοῦ Πνεύματος, ἐπεὶ και ὅσα ἄγιοι **B** φθέγγονται, Πνεύματι Θεοῦ κινούμενοι φθέγγονται) μὴ πως γοῦν Θεοῦ λατρευταί και τῶν ἀσφαλεστάτων δοκοῦντες τῷ τε τῆς Ἐκκλησίας σχίσεσθαι και τῶν ποιμένων καταλιγῶρειν λαθόντες τῷ ἀντικειμένῳ λατρεύετε πνεύματι, και κατὰ τοῦτο μισοῦσ' ἂν

causam quam quod ab Ecclesia recte sentiente bonaque vivente disciplina pertinaci discidio separamini. Cum autem ab hac scindimini non dubie catholica, dicite, cuiusnam alteri jungimini? Si vero non potestis caput nominare cui adhaeretis, qua, quæso, verisimilitudine creditis esse vos membra secundum Deum nexa in unitatem sacri corporis? qua defensionis probabilitate repellitis **C** accusationem erroris, qui scopum quo teuditis certum nequeatis ostendere? Atque utinam una esset ista, quæ jure in vobis culparetur, scopi quem spectatis, capitis cui hæretis ignorantio: misericordia quippe quam ira tunc dignior infelix ea vestra cæcitas videri posset. Nunc longe pejus vereri de vobis aliud res ipsa subigit. Quanquam equidem non indulgebo suspicionibus. Non est meum de talibus loqui: mihi iudicium in hominem non arrogo, maxime in homines spiritu viventes, cum scriptum legam, quæcumque loquuntur sancti, Dei Spiritu movente loqui. Fas tamen sit admonere et orare vos etiam atque etiam ut caveatis ne forte Dei cultores, adeoque istius ordinis præcipui, securissimique habitis a periculo errandi, reipsa **D** erretis perniciosissime; ac quod ab Ecclesia scindimini quodque pastores contemnatis, non Deo jam, ut putatis et credi vultis, sed quod minime advertitis, ei spiritui servialis qui semper infensus et irrevocabiliter oppositus Deo est; ac propterea **464** justa hominum Deo rite servientium in vos edia vertatis. An non enim diserte periculum intentat et inculcat monitum idoneus plane auctor, quippe qui præterquam Christi discipulus idemque magistri amantissimus fuisse noscitur, etiam martyrii morte consummati commensatione dignitatem auctoritatemque obsignavit suam, deifer videlicet ac divinatorum sapientissimus Ignatius; cujus hac de re testimonium, quæso, audire ne gravemini, dum legitur..... quorsum igitur vos, homines et

ἐκκλῆσιος. Ἡ γὰρ; Ὁδὲ λέγει ταυτὶ ἀριδύλως ὁ πρὸς Α κλησιῶν προκατειλημμένων κατ' αὐτὸν ὑπὲρ τῆς τῆ μαθητείας τοῦ τῷ Χριστῷ ἠγαπημένου καὶ μαρτυρίου τετιμημένου, ὁ θεοφόρος, οἶμαι, καὶ τὰ θεῖα σοφῶς Ἰγνάτιος; Ἡ βούλεσθε, καὶ ἀναγινωσκομένου τοῦ λόγου ἀκούοιτε. Ἴνα τί γοῦν ἀνθρώποι Θεῷ μὲν καθιερωμένοι, ἀρετῇ δὲ προσέχοντες, καὶ προσέτι οἰοεὶ τινα σύμβολά τινες τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων ἐν τῇ σαρκὶ περιφέροντες, τοσοῦτον κίνδυνον ἀναβρίπτετε; Δυσὸν γὰρ ἀνάγκη μόνον θάτερον ἀπάρκει; τοιοῦτου κινδύνου ὑμᾶς ἐξαιρεῖσθαι, ἢ τὸ δεῖξαι ἢ δὴ τινι Ἐκκλησίᾳ προσεσχηκότες ἐπ' αἰτίαις εὐλόγως καὶ κανονικῶς ἡμῶν σχίζεσθε, ἢ τὸ πᾶσαν εὐαγγελίαν σμικρολογίαν τῇ ἡμετέρᾳ ταύτῃ δὴ καὶ καθολικῇ ἐνοῦσθαι βούλεσθε. Εἰ δὲ τὸ δεύτερον οὐχ εἰρήσθε, τὸ πρότερον δεῖξατε. [P. 324] Καὶ εἰ μὴ Ἐκκλησίαν ἔχετε δεῖξαι, ἀλλ' ἢ ἀρχιερέα τῶς ἐπα- B τας, παρ' οὗ δὴ καὶ συνοχὴν ἑαυτοῖς, ὡς μὴ διαβρῦητε μὴ δεσμῶν ἔχοντες, ἐπικατασκευάζειν δυσχυρίζεσθε. Γιγνώσκετε τοῦτο, καὶ ἥδη θαρβρῶντες δεῖξατε. Εἰ δὲ τὸν μέγαν προβάλλεσθε Μάξιμον, ὡς πολλὰς ἀγρότων πυνθάνομαι, ὅτι κάκεινος αἰρέσει τῶν ἐκ-

Deo consecrati et studio dediti virtutis, præterea- que symbola velut quædam Christi perpassionum in carne vestra circumferentes, tantæ rei aliam facitis, tam præcipiti discrimini non dubitatis vestram æternam salutem exponere? Duorum enim- vero alterum video esse necesse præstari a vobis, ut aliqua verisimili fiducia securæ in tali statu conscientiæ nili videamini, nempe ut vel demon- C stretis, cuinam unanimi Ecclesiæ, quibusque iustis et canonicis de causis rite ac more majorum nostram hanc repudietis, vice hujus isti quali- cunque præelicientes adhærere alteri, vel si id demonstrare non potestis, omisso vanorum obtentu prætextum, nostræ huic quippe universali ac vere catholicæ renniri velitis Ecclesiæ. Quorum si hoc secundum non eligitis, age sane, prius illud ostendite. Sin excipitis Ecclesiam cui devincti sitis mon- strare vos non posse, saltem antistitem cui subestis, indicare ne cunctemini. Non enim recusare vobis id quidem fas est, quoniam nisi caput ostenditis cui uti membra subnectamini, argumento caretis quo continuitatem probare vestram cum Christi corpore possitis, omninoque lateri cogimini solu- D tos vos nexu catholicæ unitatis, velut abscessos artus nec jam succum aut spiritum et vivi compage corporis trahentes, vinculo quippe, quo ei committebantur, diffracto charitatis, exsanguis et tabi vicinos diffuere. Agite, astamus parati audire: proferre ne pigeat, si quid habetis ad rem aptum. Fuitne hoc unquam probatum in Ecclesia exem- plum, hominum paucorum suas sibi res privatim habentium, qui cum ostendere nequirent cui Ec- clesiæ, cui præsulī communicarent, Christiani tamen catholicique censerentur? Audacter, adjuro vos, dicite: demonstrate quod est opus, si potestis. Forte magnum et 465 sanctum martyrem allega- bilis Maximum; audire enim e vestris memini,

κλήσιων προκατειλημμένων κατ' αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας κινδυνεύων ἀπασχυρίζετο, ἀλλὰ πρῶτον μὲν οὐ πάντες οὐδὲ τότε προκατελήφθησαν, ἀλλὰ πρῶτος καὶ πρὸ πάντων ὁ τῆς Ἀλλίας θεὸς ποιμὴν ὁ Σωφρόνιος καὶ λίαν ἐκείνῳ συνηγωνίζετο· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν Ῥώμῃ τῶς ἐπήνθει τὸ εὐσεβεῖν, καὶ οὕτω τῇ Ἐκκλησίᾳ παρσεσφθάρη Ὀνώριος· πρὸς οὗς μὲν εἶχε δικαίως ἀναφέρειν τὴν γνώμην ὁ τῆς ἀληθείας ὁμολογητῆς, καὶ μὴ ὡς δὴθεν σχισμα- τικῆς δοκῶν καθολικῆς Ἐκκλησίας εὐθύνεσθαι. Εἶτα ἀλλ' οὐδὲ διαφορὰ ὡς ἐκεῖ δογμάτων ἐνταῦθα, οὐδὲ τί τις ἔχει αἰτιᾶσθαι δικαίως τοῦ σχίσματος ἱκανὸν, ὅτι θάτερον ἴσως μέρος φρονεῖ παρὰ θάτερον. Καὶ γὰρ καὶ τὸ δοκοῦν ἐκεῖνο, τὸ χολζὰ τε καὶ πρώτιστα πρα- χθὲν, οὕτω καλῶς ἀριζωθὲν ἀνέσπασται, ταῖς ἡμετέ- ρις ἐκπῶ, σὺν Θεῷ εἰρησεται, προθυμίαις. Καὶ ὁ πρᾶξας ἐκεῖνα, κἂν πατήρ ἦν, κἂν εὐεργετή, κἂν τῶν φιλάτων, κἂν ὁ τί τις εἴποι εἶτε συγγενείας εἶτ' εὐσεργείας ὄνομα, οὐδεμίαν, ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν εἶχεν, ὅστας μνήμης, καὶ ἥς καὶ ὁ τυχῶν Χριστιανὸς ἔτυχε, παραπήλαυσεν, ἀνήρ τε καὶ ἀναξ φρε-

cum responderent eadem quæ nunc interroganti mihi, etiam illum venerabilem Patrem, præoccupatis hæresi Ecclesiis, sine ulla communione cum quoquam privatim religionem recte coluisse, testimoniumque catholicæ veritati vita neci objecta perhibuisse. Adversum hanc exceptionem primum aio nequaquam esse verum quod ponitis, omnes tunc hæresi fuisse præoccupatos. Nam primus et ante omnes, Eliæ sanctus pastor Sophronius summa et cunctis manifesta contentione consortium certaminis cum sancto Maximo suscepit. Deinde tunc adhuc orthodoxa fidei sinceritas Romæ florebat, cum nondum fuisset ab Ecclesia deprehensa damnataque labes Honorii. Quare non solus utique sibi sanctus ille Christianæ veritatis confessor sapuit; qui suæ participes confessionis Romanum et Hierosolymitanum antistites, pa'am utrumque orthodoxum, vere potuit citare, sicque schismatis et privatæ, hoc est reprohæ, religionis (qualis omnis est catholicæ non conjuncta Ecclesiæ) crimen victrici defensione repellere. Præterea, qualia illo tempore inter Ecclesias verbebat diversorum D contentio dogmatum, hæc hodie nulla est; neque inter partiaros vigentium nunc inter nos factionem causari quis quidquam juste potest, quod sufficiat ad evincendum legitimam sibi esse causam abscindendi se a parte altera, quod illa peccet in professione recti dogmatis. Nam crimen illud heri et nudius tertius, hoc est ante annos retro paucos, publice susceptum admixtæ Latinæ communionis agnitique supremi pontificatus papæ Romani, unde plerisque verisimiliter impingi concessiti erroris macula posset, purgatum expiatumque abunde nunc est, vestris etiam (fatebor enim, nec vos debita fraudabo portione laudis), vestris, inquam, in id strenue conspirantibus et non parum utiliter adjuvantibus studiis. Cuius auctor rei,

ρὸς μὲν ἔχθροῖς, πολλὰ δ' ὑπὲρ ὑπηκόων πονήσας τε καὶ παθῶν, καὶ διαφερόντως ἐμολιόεως ἄξιος ἐς ἅπαν εὐνοίας, ὅσον καὶ ἑαυτοῦ πολλάκις καὶ ἐς πολλοὺς λέγων προὔτιμα καὶ τὴν κατὰ σύγκρισιν ἤτταν ὁμολογῶν οὐκ ἠσχύνετο. Ἄλλ' ὁμως τοῦτ' ἔδοξε καὶ τοῦτο γαγόνει· δεινὴ γὰρ ἦ ἐντολὴ καὶ ἡ τοῦ μὴ ἄξιον εἶναι τε καὶ λογίζεσθαι Χριστοῦ ἀπειλὴ τὴν γονεῖς ὑπὲρ αὐτὸν ἀγαπήσαντα. [P. 325] Ἄλλ' ἡ μήτηρ, καὶ τί γε εἴποι τις ἄλλο ἢ μήτηρ; καὶ μήτηρ τοιαύτη καὶ οὕτως πρὸς ἡμᾶς ἔχουσα, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴ γε πρὶν τῆς μεθ' ἡμῶν βασιλικῆς μνήμης ἐπ' ἐκκλησίας ἔτυχε, πρὶν γράμμασι καὶ ἀσφαλείαις οἰκιοχείροις τὴν τῶν πρὶν πραχθέντων, εἴπω δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀνδρός, ἀθέτησιν ἐμπεδῶσαι. Ἐξήκοι δ' ὁ λόγος καὶ εἰς τὴν ἐμὴν προτέραν σύζυγον, ἥτις ἐπὶ τοσοῦτον τοῖς τότε πραττομένοις ἀπήχθητο ὥστε καὶ τῷ πρωτοσεβαστῷ τότε Νοστόγγῳ θερμῶς ἐπαρᾶσθαι κατ' ἀνατολὴν τῶν πραχθέντων χάριν τοὺς σχιζομένους τὰ πάνδεινα δρῶντι, καὶ ἔρμαιον ἠγεῖσθαι καὶ πρὸς αὐτῆς ὁ τε συμβαίνει παρ' οἰτινοσοῦν

ἄκεινῳ δεινὸν τοιαῦτα καὶ οὕτω πράττοντι. Ἄλλ' ὁμως ἐπὶ μεταξὺ τελομένων ἐκείνων ἐκείνη τέθνηκε, καὶ οὕτω τρόποις μετανοίας τῇ τῆς κοινωρίας ἐκαθήρατο, ὡς μηδὲ τῆς ὁσίας τυχοῦσα καὶ ὡς ἔδει τότε, τῶν ἐς νέουα μνημοσύνων ἐπὶ τῆς ἐμῆς; αὐταρχίας ἀπέτυχε, καὶ ὁ ἐπ' Ἐκκλησίας τόμος ὁ εἰς εὐφημίαν τῶν ὀρθοδόξως βιωσάντων καὶ μνήμην ὁσίαν κατ' ἔτος ἐπ' ὀκρίθαντος ἀναγιγνωσκόμενος, ἄλλων μὲν δεσποινῶν ὀνόματα φέρει, καὶ τῶν μὴ κατ' ἐκείνην ἰσως τὰς ἀρετὰς, αὐτὴν δὲ μόνην ἐς ἅπαν ἠγγόνησε, ζῶντος ἐμοῦ καὶ ταῦτα καὶ ἀρχοντος, ἤλιε. Πλὴν εἰ χρὴ λέγειν τάληθες, ἐμολ καὶ τοῦτο ἐκ περιουσίας πέπρακται, καὶ οὕτω τις οἶος οὗτος ὑπομνήσας ἐφθασε, καὶ τὸ ταύτης μνημόσυνον ἀπεκόπητο. Οὕτως ἐγὼ περὶ ταῦτα. Καὶ ὑμεῖς ταῦτ' ὀρῶντες, πῶλλ' ἄττα κύκλῳ περιβαλλόμενοι καὶ ἐς τότε σχίζεσθε, ἀφορισμὸν τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου κατὰ τοῦ μετ' αὐτὸν ποιμεναρχήσαντος Ἰωσήφ προβάλλεσθε, καὶ διαθήκας ἐκείνου προτείνετε, καὶ τὸ δοκοῦν εἰς ὑποψίαν δικαίαν τοῦ ὡς δῆθεν πλάτματος,

quanquam erat meus natura pater, affectu collatis testato donis de me optime meritis, mihi charissimus et tam artis quam quis possit dicere vel necessitudinis a consanguinitate ductæ vel gratitudinis ob beneficia, me sibi **466** obstrictum vinculis trahens, tamen, quantum in me fuit, omni est privatus honore memoriæ, ac ne illa quidem quæ nulli negatur e plebe Christiana, sepulturæ gratia dignatus. Vir licet summus, et imperator laboribus exantlatis, ærumnis toleratis pro republica ingentibus commendatissimus, qui nullum in me benevolentia plane singularis omisisset officium, mei nullam insigniter ornandi occasionem præterisset, eo quidem usque, ut sæpe coram multis disserens me sibi prætulit et in comparatione nostrum amborum se mihi esse inferiorem fateri non erubuerit. Tamen de illo ita decrevi, et quod decreveram reipsa præstiti, vim scilicet naturæ ac voluntati meæ faciente ineluctabilem illa Christi denuntiatione severissima, negantis dignum ipso reputandum qui parentes plus quam ipsum amaverit. Sed et mater, cujus nominis affectu quid fando memorari tenerius queat? mater, aio, mea, et mater talis, tam indulgenter ac benevole affecta in me: sed nec, inquam, ipsa nostra genitrix, ex quo imperii liberas habenas tractare cepimus, Augustæ debitum in Ecclesia consequi honorem prius potuit quam litteris et chirographo proprio palam testaretur detestationem anteactorum et proprii condemnationem sanciret viri. Procedat oratio et ad priorem meam conjugem, quæ licet tam se aversam ostendisset ab iis quæ in causa conciliationis Ecclesiarum eo tempore agebantur, ut protosebaste Nostongo, ei obsistentes novitati tanquam schismaticos pœnis affligenti gravissimis per tractus Orientales, ipsa indignans malediceret palamque exsecrans diras imprecaretur, nec dubie præ se ferret gratissimum habituram fructuique

imputaturam proprio, quidquid huic talium ministro injuriarum mali ac cladis a quoquam inferi contingeret, tamen ei quoniam diem obeunti suum interim, dum illa gererentur, **467** otium aut facultas defuit eluendi ante obitum legitimæ piæculis pœnitentiæ maculam Latinæ communionis, negata omnino est a me posterius imperii compote ea pars exsequialium honorum quæ dilata recentiori funere ad tempus illud pertinebat. Ego, inquam, ubi solus rebus præfui, longe charissimæ uxoris acerbo rapte casu, quicum concorditer vixeram, multare memoriæ sustinui relicto debito parentalium imperatricibus exsolvi solitorum. Ego meam Augustam, tanquam ne sacræ quidem contactu terræ aut ecclesiastica dignata fuisset sepultura, quasi pro excommunicata passus sum haberi. Me sinente, si non etiam jubente, sublata ejus mentio est e tomo in ecclesia servato, unde Augustarum in orthodoxa religione defunctorum recitari publice de sacro pulpito et anniversaria commemoratione cum laude prædicari nomina consueverunt. Itaque alias ex isto codice dominas, forte huic impares nec comparandas splendore virtutum, inde audimus solemnem pronuntiationis commendatione celebrari, unam ex omnibus Annam meam suavissimam conjugem, vivente atque adeo regnante me, teque horum teste, summe sol, ille liber ignorat. Atque in hoc, si fateri oportet, ulterius me progressum sentio quam exacta officii ratio posebat. Rigidior, inquam, justo sui, exempla que superavi vel supervacaneæ sollicitorum in isto genere, præsertim qui tantam in tam venerandos manes ultro duritiem consciverim, nemine præcipiente. Quis enim tam inhumanus mihi præscribere auderet facinus tam adversum naturali domesticæ pietati? Mea igitur libera nullisque suggestionibus ad id inclinata voluntate, memoria defunctæ meæ conjugis ex ecclesiasticis fuit tabu-

ἐν φρονῶν οὐθραῖ τις, τῆς ὑπογραφῆς δευ-
 τερῆ παραγράψιν, εἰς τὸν τοῦ υπογράφοντος πόνον
 δεξιούτου (ἡσθένει γὰρ ἐξ ἀνύρακος δηλον) ἀνάγετε.
 Τί οὖν; ἔχετέ που, καὶ ἐπὶ τι δικαίως ἀνάγειν καὶ τὸ
 μνησθῆναι [P. 526] τῆς γνώμης καὶ τὸ ἐντεῦθεν ὑπο-
 γράψαν φαῖλον τῆς προαιρέσεως; ὁ δὲ ἐκεῖνῳ τοιαῦτα
 λέγοντες, ἐκ τοῦ εἰκότως προσάπτετε. Ὁ τυχῶν με-
 τὰ τῶν πᾶσιν ὡς ἔπος εἰπεῖν συγχωρεῖ· καὶ πα-
 τέρης θνήσκων, ἀντὶ τοῦ συνήθως λύειν, δεσμεῖν
 καὶ φάσιτα εἶλετο, καὶ ταῦτα τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλη-
 σίας ἐστάμενος; Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ οὐκ ἐκεῖνῳ
 γέροντι, ἀλλὰ πολλοῖς οἶδα ἐκεῖνα λαβὼν παρ'
 ἐμοῦ ἃ δὲ καὶ ὀφείλην εὐγνωμοσύνης παρ' ἐμοῦ
 πρὸς ἐκεῖνον δικαίαν ἀνταπαιτεῖ, καὶ τὸ μείζον, ὅτι
 καὶ ἐς βασιλείαν αὐτὴν ἐμὲ προύτιμα τοῦ μου πα-
 τρός, ἐκεῖνου γ' ἄρχοντος ἅμα μὲν αὐτὸς τὴν ποι-
 μνικὴν αἰρούμενος παρατεῖσθαι, ἐπικρίνων οὕτω
 τὴν θεραπεῖαν ἀξίαν τοῦ εἰς τὸν Ἰωάννην πλημμε-

λήματος, ἅμα δ' ἀξίων καὶ τὸν πατέρα τὴν βασιλείαν
 ἐκτίθεσθαι, ὅτι, λέγων, τὰ πρὸς Ἰωάννην καὶ ἀμφοῖν
 παρηγόμηται, αὐτῷ μὲν καθυφέντι τῆς πολυωρίας
 καὶ οἷον προδόντι, ἐκεῖνῳ δὲ τὰ εἰς βασιλείαν πα-
 ραλογισμένῳ, ὡς οὐκ ἐξὸν ἀμαρτόντας ἄρχειν ἢ
 αὐτὸν πνευματικῶς ἢ ἐκεῖνον αὐτὴν δὴ τὴν κοσμικὴν
 ἀρχὴν καὶ βασιλείον· ἔχειν δ' εἰς ταύτην αὐτάρχη
 τὸν ἐξ αὐτοῦ, λέγων ἐμὲ. Ὁ δὲ καὶ ποῖαν ὑπερβο-
 λὴν ἀγάπης οὐκ ὑποφαίνει; καλεῖν εἰς ἀρχὴν ἔνο-
 μον τὸν μηκέτι εἰδῶτα τελῶς τὸν ἀνθρώπον; Οὕτως
 ἐμοὶ πρὸς ἐκεῖνον τὰ τῆς εὐγνωμοσύνης ὀφείλεται,
 καὶ πόνος ἄλλως ὑπὲρ ἐκεῖνου τοιαῦτα προβαλλομέ-
 νων ἀκούοντι. Παύσασθε τοιγαροῦν ἐκεῖνα περὶ ἐκεῖ-
 νου θρυλλοῦντες, τὰ μήτεπραχθῆναι μήτε τιμῆν
 λεγόμενα περισώζειν τῷ εἰργασμένῳ δυνάμενα.
 Ὑμεῖς δὲ ἀλλὰ καὶ τὴν ὑμετέραν ἱερωσύνην ἐν μέ-
 ρει τίθετε τῶν ἀναπιλήπτων, καὶ οἷαν συνιστᾶν
 ἀξιοῦτε, ἀδύνατον καθιστάτε. Φέρε γὰρ, πρὸς αὐτῆς

lis erant, ut mei erga religionem zeli specimen
 edderem, ut exemplum monstrarem imitatu salu-
 tare posthabendi privatos quoslibet affectus sin-
 ceritati orthodoxæ professionis et paci Ecclesiæ.
 Vos autem id videntes, multis illis nescio quibus
 allegandis pretextibus nihilominus obstinatis ani-
 mum in pertinacia diri schismatis, obtendentes
 nescio quam nulli nisi vobis notam excommunicationem a patriarcha intortam Arsenio in suffectum
 ipsi Jocephum. Profertis autem ejus indices testa-
 menti Arsenii tabulas, nullo tamen ejus chirographo
 firmatas. Agite vero, cujus tandem coloris fuce
 satis legitis a suspicionibus perspicacium vitium il-
 lud in **468** testamento immane alienæ subscrip-
 tionis? cui putatis emunctioris paulo naris non
 statim subolere sublestam fidem exceptionis, qua
 soli sine teste jactatis ideo per se non subscripsisse
 Arsenium tabulis iudicibus suæ ultimæ voluntatis,
 quod digitos tunc innato iis carbonulo impeditos
 habuerit? Et tam opportunum vestræ causæ in-
 strumentorum scribendi articulorum morbum spe-
 rantis assertionem una vestra persuaderi potuisse
 non ignavis rerum, iisdemque reputantibus quan-
 to mendacii præmio a pertinacissimis male causæ
 defensoribus hæc fingi potuerint? Desinite igitur
 intentare sententiam omnibus ignotam iudicis
 mortui, cujus incredibilis, et nisi suffragio agniti
 chirographi fulciatur, irridenda prorsus allegatio
 est. In quo requiro præterea reverentiam in Arse-
 nium vestram, cui maleficam inhumanamque no-
 cendi voluntatem etiam in extremo vigentem im-
 pingitis halito. An non enim sentitis quam sit il-
 laudatum Christiano iram in adversarios non ad
 solis tantum sed ad vitæ totius occasum usque
 servare inexorabiliter flagrantem; quam inconsue-
 quens, virum quem sanctum prædicatis, tam sæ-
 vum ultorem dicere; quam incredibilem patriarcham
 notæ lenitatis, quem constat, dum viveret, fuisse
 solitum sæxidentibus ignoscere, tam ferum in ipso
 mortis puncto fingere, ut contra quam consueve-

rat, ligare tunc mallet quam solvere, constringere
 animas anathematum vinculis quam, quod facile
 vivens indulgebat, relaxare constrictas præoptaret?
 Quem autem tunc ligare, quem diris implicare
 nexibus? non aliquem e plebe, sed Ecclesiæ præ-
 sidem? Equidem Arsenio debitorem me filialis re-
 verentiæ volentem merenti, ut vere sentio, ita grato
 profiteor. Is enim cum aliis me plurimis sibi be-
 neficiis obstrinxit, tum illo insigniter honoravit
 iudicio, quo æquum sibi videri declaravit imperium
 patri meo ereptum mihi attribui. Imperabat tunc
 pater, et ipse pastorem hujus Ecclesiæ curam
 patriarchali potestate gerebat Arsenius. Eo tem-
 pore flagrante invidia sceleris in Joannem Lascaris
 prioris Augusti filium commissi, et religione
 inde patriarchæ oborta, quasi pars ejus
 culpæ in ipsum jure conferretur, **469**
 qui remissione vigiliæ in pupilli custodia curæ
 suæ traditi locum facinori dedisset ac quasi pro-
 didisset orphanum, hanc patri meo expiandi com-
 munitis peccati conditionem tulit, cederent, in-
 quiens, pariter ambo, ille imperiali, ipse patriar-
 chali dignitate, qua se indignos effecissent, ille
 consciscendo, ipse permittendo immanissimo faci-
 nose, quo esset inique ac crudeliter imperium ere-
 ptum innocenti puero hæreditario illud jure possi-
 denti, ea pœnæ differentia in dispari participa-
 tione criminis, ut qui deliquisset atrocius, indul-
 gentius plecteretur. A patre quippe meo ita se
 velle abdicari principatum, ut is in me transfer-
 retur, ipsi patriarchalis amissio sedis nulla tem-
 peraretur in privatum paciscenda solatium cognati
 fiducia successoris. En quantum ejus viri studium,
 quam excellens exstiterit charitas in me adhuc
 puerulum et modo infantiam egressum, ut me in
 legitima possessione imperii Romani jam tum
 constituere voluerit, vixdum homine nec ratio-
 nis perfecte comitem. Unde et vos intelligitis,
 et ego semper præ me feram, summam ei a me
 gratitudinem deberi. Quo ægrius nunc a vobis

τῆς περὶ τὰ ἱερὰ ἀσφαλείας, εἴτε τῆς ὄντως, εἴτε καὶ ἅ
 ἢ προσεσχῆκατε, εἰ παρ' ὑμῖν τὰ τῆς Ἐκκλησίας
 γίνονται πράγματα, ἀρχιερέων, ἐπεὶ τοὺς ἡμετέ-
 ρους τούτους ἀπήρτησθε, ἢ καθ' ὑμᾶς αὕτη καὶ προσ-
 δοκωμένη [P. 527] ἱεραρχία συσταίη; Καὶ τίς ἐπὶ
 τοσοῦτον τῶν προτέρων θηκτικός διεβίω, δυνατὸς ὢν
 ἐξ ἀξίας χειροτονεῖν ἱερέας; Οὐδ' γὰρ οἶδαμεν, κοι-
 νωνικούς οἶδαμεν πάντας. Καὶ τριῶν καιρῶν ἐπὶ
 τοῖς ξυμβεθηκόσιν ὄντων, πρώτου μὲν καθ' ὃν τὰ
 κατὰ τὸν Ἰωάννην εἶπ' οὖν τὴν βασιλείαν προέβη,
 δευτέρου δ' αὐθις καθ' ὃν τὰ τῶν Ἰταλῶν καὶ τοῦ
 πάππα ἐπεισεκώμασαν, καὶ τρίτου τοῦ ἡμετέρου
 τοῦτου δὴ καὶ ὑστάτου καθ' ὃν τὰ πραχθέντα, ὡς ἦν
 τε καὶ ἔδουξεν, ἀπηρυθύνθησαν, οἱ μὲν τοῦ προτέρου
 βέβαια ἐκποδῶν ἐπεικῶς πάλαι, οἱ δὲ τοῦ δευτέρου
 οἱ μὲν ἐξ ἀνθρώπων ὄχοντο, οἱ δὲ καὶ τῆς ἐπιτιμίας
 καθαιρεθέντες, οὕτω δοκοῦν καὶ ὑμῖν πάντως, μένου-
 σιν οὕτω καὶ ἔτι. Τοὺς δὲ τῆς τρίτης ταυτησὶ κα-
 ταστάσεως εἰ μὲν δέχεσθε, λόγος ἡμῖν ἔστι γε πρὸς
 ὑμᾶς, εἰ δ' οὐ δέχεσθε, φορτικοὶ πάντως ὡς τὰς
 ἀρχὰς τῆς ἱερωσύνης ἀναίρειν πάμπαν ἐσπουδακό-

τες. Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ δεῖξατε ὃν ἀπὸ παλαιᾶ; χειρο-
 τονίας ἐν ἀσφαλείᾳ διαβιούοντα παντοῖα πεφυλαγμέ-
 νον ἔχετε. Οἶδα προβαλλομένους τὸν τῶν Μαρμα-
 ριτζῶν ἐπίσκοπον πρώην, εἰ καὶ νῦν τετελεύτησε·
 περὶ οὐγε καὶ ἐρωτήσας πολλ' ἄττα ἐπιλήψιμα ἔχοντα
 κτεμενθάνον. Οἶδατε δὲ καὶ ὑμεῖς πάντως ἀκού-
 σαντες παρ' ἐμοῦ τότε, ὅτε καὶ ταῖς ἐπιτοούτω καιρῶ
 παρατηρήσειν οὐ προσέχειν δίκαιον ἰσχυρίζεσθε, καὶ
 ἔγωγε, οἶμαι, δοκιμάζων ἡμέλων, ἔρμαιον ἔχων ἐπι-
 γε ἄρα καὶ δοκιμάζοιτε. Καὶ τάχα ἂν ὑμῖν προστέ-
 θην, τοῦ Ἰωάννου ἤδη τὴν ἱεραρχίαν παραιτούμε-
 νου, καθὼς καὶ ὑμῖν ἐπεχειροῦν προσέχειν, ὡς ἴπε,
 εἰ μὴ μετὶ τῶν λογισμῶν ἤκιστ' ἀξίος παρορᾶσθαι πρὸς
 ἑαυτὸν ἐπισπασάμενος ἀπήγέ με τοῦ σκοποῦ. Τὸ γὰρ
 ξυμπεσὸν εὐθὺς ἐπὶ τῷ τότε μὲν ἀργοῦντι, νῦν δὲ
 ποικιλοῦντι, [P. 528] ἀξίον ὃν θαυμάσαι, ἀνι-
 λαμβάνειν ἐπολεῖ τοὺς λογισμοὺς, μὴ πως Θεῷ ὀ-
 κοῦν αὐτὸν καὶ πάλιν ἱεραρχεῖν, ἀμετακινήτων με-
 νότων τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων, ἢ ἀνάγκη
 ταρᾶσθαι, εἰ ἄλλως γένοιτο, παριδὼν ταῦτα ἔλω-
 μαί τε ὑμᾶς καὶ ἀμαρτάνω, πρὸς τῷ μηδ' εὐδωδῶ.

audio ea proferrī quæ famam ejus posthumam
 maculant. Quare desinite Infamare imprudentibus
 assertis dilectum, ut prædicatis, vobis, mihi vene-
 rabilem et sincero affectu amatam antistitem, dum
 ea egisse tantum præsumam, quæ virum honora-
 tum haud deceant, effutire non veremini, fide vi-
 delicet ac prudentia eadem, qua revocare in du-
 bium audentis et in rerum exceptioni obnoxiarum
 numero censere ordinationes sacerdotum qui in
 nostra hodie Ecclesia sacras exercent functiones;
 in quo vestrum judicium requiro non intelligentium
 ex istiusmodi cavillatiunculis consequi peris-
 sisse funditus e Dei Ecclesia legitimam successio-
 nem sacerdotii ita ut jam restitui nulla ope queat.
 Age enim sane, per ipsam adjuro vos illam quam
 exquisito isto affectatis zelo indubitabilem securi-
 tatem administrandorum in Ecclesia sacrorum,
 sive quæ nunc uspiam est, sive quam exsulem e
 terris et in mera positam idea speculantibus ani-
 mis intuemini: si vere penes vestrum istud con-
 venticulum residere hujus ecclesiam temporis, et
 sectam hanc vestram continuatione non Interrup-
 ta committi creditis uni catholicæ per seriem
 sæculorum inde a Christo et apostolis ductæ reli-
 gioni, a quibusnam tandem ordinatoribus minime
 dubiis istos habetis quibus utimini sacerdotes,
 quorum successione ac consecratione **470** certa
 indubitabilis veritas illius quam tam ambitiose
 nobis pollicemini, vobis arrogatis, hierarchiæ de-
 monstratur? Qua, inquam, potestate, a quibus
 nulla suspectis ex causa episcopis manuum imposi-
 tionem acceperunt, qui apud vos sacra faciunt
 presbyteri, quos unos, si Christo placet, nostris
 ad spuriorum rejectis classem, veros esse gloria-
 mini sacerdotes? Enimvero, quæ istorum ætas est,
 non video a quibus ordinari præsulibus potuerint,
 contra quos non eandem, quas nostrorum ordina-

toribus opponitis, exceptiones locum habeant.
 Hoc ut omnium clare subjiciam oculis, tria tem-
 pora distinguo, quorum ambitu comprehendi ne-
 cesse est canonicas ad sacros ordines promotiones
 hodie vigentium vestræ partis sacerdotum. Pri-
 mum illud tempus est quo Joannis tunc pætri
 exauctoratio et excæcatio contigit; secundum huic
 succedens, admissæ perperam communionis Ita-
 lorum et commemorationis contra fas inducæ
 papæ Romani, cum professione subjectionis no-
 stræ ad ejus spirituale principatum. Tertium et
 omnium postremum hoc hodiernum est, quo ista
 illegitime patrata, prout licuit et quantum visum
 est sufficere, per nos emendata et ad rectam disci-
 plinæ normam ex illa pravitate reducta sunt.
 Primo tempore qui ordinandi potestatem habuere,
 jam pridem desierunt vivere. Secundum tempus
 quos ex eo vidit numero, ii partim fato suo sunt
 functi, partim ejecti e sedibus et honore spoliati
 nostris judiciis, vestris etiam impense votis suf-
 fragantibus, privatim sine sacra potestate vitam
 agunt hodieque. Neutri horum aut vestros rite
 potuerunt ordinare sacerdotes, aut nostros, si
 vellemus, possent, non solum quod aliis ipsorum
 vita, aliis jurisdictio modo deest, sed etiam quo
 niam, si vera vestra opinio est censentium, ex
 quo depulsus sede vester Arsenius est (quæ depul-
 sio primo tempore contigit), desisse legitimam in
 hac Ecclesia potestatem: nullus illorum, quan-
 tunvis attentarit, vera fungi ordinatione potuit.
 Restat tempus tertium, status videlicet hic præ-
 sens rerum, quo si superesse adhuc putamus in
 terris certam rite consecrandi sacerdotes aucto-
 ritatem, quæ si desit, Ecclesia nulla est, in nostra
 hac eam utique, quæ sola, vobis etiam nobiscum
 Latinam repudiantibus, habet episcopos, qui nulli
 apud vos sunt, in nostra hac, inquam, illam au-

καὶ τὸ πρῶγμα κατὰ σκοπὸν ὄν ἐτρέφονεν. Ὅθεν καὶ πρὸς ταῦτα καλινδρομῶ, καὶ ὄν ἑώρατε, ὡς δὴθεν θελαν ψήφον πληρῶν, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ἀξίας; ἀνάγω πάλιν, ἀνδρα λιτόν τὰ πάντα καὶ ἄσκειον καὶ ἀρετῆς ἐπιεικῶς φίλον. Τὸ μέντοι γε δοκοῦν σκληρὸν καὶ μὴ εἰς ἅπαν ἐπικλινές τε καὶ συγκεχωρητὸς ἦν καιρὸς; ὅτε κάμω (μαρτυρήσω γὰρ τάληθές) παρ' ὑμᾶς πάντας οὐδὲν εἶδομαι προσήκον ἄλλως ποιμένοι, καὶ ταῦτα πνευματικῶ, καὶ οὐδ' ὡς γε ἐπαγωγῶν τῶν πολλῶν καὶ εἰρηγικῶν, καὶ τοσοῦτον ὅτι καὶ τοῦ μοναχοῦ Μηνᾶ τὰ ἀπ' αὐτοῦ πρὸς ἐμὲ λέγοντος; δυσχερῶς; εἶπον πιστεύειν, εἰ τοιοῦτος ὢν οἷος ἔδειξε τότε, ἀγίστης τε καὶ ἀεγκτος, τοιοῦτων ἂν κριθεῖη

cloritate Ecclesia sola agnoscere vos oportet. Quod si facitis, jam nobiscum consentitis, jam vobis manus damus, cunctis inter nos controversiis sublati. Sin pergitis **471** resistere, sin admittere pro veris recusatis nostræ partis antistites, jam estis prorsus importuni, qui studeatis persuadere nullam hodie in terris reperiri verum episcopum; quod qui dicit, sacerdotalis ordinationis exhausti fontem, et e rebus humanis spem omnem exterminat videndi unquam ullum hominem canonica impositione manuum ad sacrificandi jus evectum. Suscipitis an rejicitis ab existimatione vestra manifeste intolerabilem absurditatem istam? Atqui ejus a vobis depellendæ una sola est sane impeditissima ratio, in eo sita ut evidenter ostendatis super adhuc esse hodie in vivis aliquos episcopos ex eo tempore quo, utpote tribus jam memoratis anteriore, nulla erat de cujusquam ipsorum statu ac potestate controversia. Horum præsulum veteris et nemini suspectæ ordinationis si quem forte unicum in arcanis apud vos latebris huc usque custodistis, quæso ne invideatis nobis, ne celetis amplius. Ostendite rem necessariam. Videat in eo per vos monstrato hodierna Ecclesia traducem suæ propagationis ab antiqua, spem suæ transfusionis in posteram. Memini vos paulo ante ut talem nominasse Marmaritziorum episcopum: sed præterquam quod is quoque finem nunc vivendi fecit, etiam de hoc homine ego tunc inquisitione habita multa in vita ejus atque actis vituperabilia reperiebam, ob quæ h episcopali honore indignus merito posset judicari. Nostis ea et vos, ex me utique illo tempore audita, quando nihilominus perseverantibus vobis in proposito præficiendi hunc Ecclesiæ, et contententibus recte compensari maculas quorumvis ejus contra disciplinam lapsuum una illa dote antiquitatis admoventis ipsum indubitato successionis fonti, remisit ego me acquievique vestro iudicio, tanti ducens, quantovis incommodo et qualicunque indignitate devoranda, demereri vos et nobis adjungere. Itaque Joanni mox patriarchatum abdicanti vestrum Marmaritziensem subrogare, ut scitis, cogitaveram, solo impulsus ad hoc studio vobis gratificandi; fecissemque, nisi per id

θελῶν ἐννοσιῶν ἀξίος· καὶ πιστεύειν ἀπόκωνον τοῖς λεγομένοις, οἷς ὀργῆν Θεοῦ ἐπιχειρήμενην τοῖς ἡμετέροις εἶδέναι παρίστα. Ἄλλ' ὅμως; ὁ οὕτως ἔχων περὶ τούτου ἐγὼ τόσον ἐάλωκα τῆς πρὸς αὐτὸν διαθέσεω;, ὡς ἄλλο τι λογίζεσθαι νῦν συμβᾶν ἐπ' ἐμοὶ εἰς τὸ καταλαμβάνειν ὡς δυνατόν κρίματα θεῖα ἢ ὅτε παρ' ἄλλοις ἐμάνθανον, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ πολλοῖς δοκοῦν ἐλάττωμα τοῦ ἀνδρὸς προτέρημα μᾶλλον ἔκρινον. Τί γάρ, ἔλεγον, εἰ καὶ Θεὸς φιλόανθρωπος; ὢν τὰ πλεῖστα δικαίως κολάζει, ὡς κα' ἀρετικῆς ἴσως οὕτως καὶ τῆς κολάσεω;, ὁ δὴ καὶ φιλοανθρωπίας μᾶλλον εἴποι τις μέρος οὐ τὸ τυχόν. Καὶ ὅτι μὲν αὐτεξούσιος ἀνθρωπος πάντως ἔχει χρῆσθαι τῇ προαιρέσει

tempus intervenisset quippiam summa consideratione dignum, quod totam ad se rapiam meam mentem ab istius prosecutione scopi necessario abduxit. Cum enim contigisset declarari niro vaticinio statim eventis comprobato insigne meritum et summam apud Deum gratiam ejus viri qui deposito jampridem patriarchatu **472** privatus tunc viveret, religioni duricius non sequi tam evidentem suffragii divini prærogativam eo in sede reponendo, e qua perperam dejectum ista ipsa prodigiosa significatio monstrabat, præsertim cum præter periculum Dei, ni sic faceremus, offendendi ad id ipsum urgeret status præsens ecclesiasticarum rerum, quas novis haud dubie perturbationibus implicandas apparebat, si aliud decerneretur. Reputabam mecum etiam, vel si neglectis iis tanti momenti rationibus obstinarem animum in obsequendo vobis, frustra quidem id facturum me. Per viam enim tot ac tantis difficultatibus obseptam nulla spes allucebat pertingendæ unquam metæ, ad quam communi vos et ego cursu nitebamur. Per hæc satis, ut confido, demonstrata æquitate ac necessitate ultimæ hujus electionis prorsus ineluctabili, refero me ad proponendas vobis dotes conspicuas et quantivis æstimandas viri hujus, quem divinum secutus suffragium in patriarchali, ut videtis, repono sede. Homo is est plane simplex, luci et fraudis expertus, virtutis admodum amans. Scio videri quidem illum plerisque nunc solitum, olim etiam mihi (fatebor enim ingenue rem veram), austerum durumque ac irrevocabiliter inflexibilis mollirique in indulgentiam nesciæ rigiditatis, præfractius omnino quam pastorem, præsertim spiritualem, decere videatur. Fui et ego, inquam, alias in ea vobiscum sententia, requirens in illo accommodatam conciliandæ multitudini facilitatem pacificamque mansuetudinem. Qua præoccupatus ab eo aversione cum audirem a referente Mena monacho divinitus ipsi revelatam nobis imminentem cladem, ægre sane adducebar ut quæderem, haud fieri posse ratus, hominem asperum, immitis acerbique ingenii, dignum a Deo judicari manifestationibus istiusmodi eventuum insuspiciabilium prudentiæ humanæ. Quare istud vaticinium iram Numinis nobis impendentem inten-

καὶ πρῆττειν τὰ κατὰ γνώμην, πλὴν καὶ νόμος δέδοται, ὁ μὲν [P. 529] φυσικὸς, ὁ δὲ γραπτὸς, καὶ δικαστὴς προκάθηται κρινῶν, ἐν δὲ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ τις ἔξει τῆ συνειδήσει σωφρονιζόμενος καὶ ὡς ἀναγκαίῳ χαλινῷ καταγόμενος, τοῦτο παρὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας παιδευθεὶς μάθει, καὶ ὁ μετελλθὼν τὸ πλημμύλημα ταῖς ἀληθείαις εὐεργέτης δόξοι καὶ τιμωρῶν. Ἐν δὲ γε τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ καὶ οἱ ἐν ὁδοῖς καὶ πλατεῖαις καὶ βύμαις κείμενοι εἰς τοὺς γάμους τοῦ βασιλέως; εἰσελθεῖν ἀναγκάζονται, ὡς ἀναγκαίως ἐπι- κείμενον ὄν τὸ τῆς ἀνάγκης, εἰ βούλοιστο τις σώζεσθαι. Τί τοίνυν τὸ ὑμῖν ἱκανὸν δοκοῦν εἰς τὸ σχιζοσθαι; τί τε δ' ἰκκλιτέον ὑμῖν ὡς μὴ καλῶς ἔχον ἤγηται, ὥστε καὶ ἄλλοις παρέχειν σκάνδαλον, καὶ τὸν ἕνα καὶ ἄριστον χιτῶνα τῆς Ἐκκλησίας πε-

ρᾶσθαι σχίζειν, καὶ ἀμελεῖν ὡς μὴ τινος κκοῦ νομένου; Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἰδοὺ πατριάρχης καὶ ἱεράρχαι, ἰδοὺ κληρὸς καὶ σύγκλητος καὶ λαὸς καὶ μοναχῶν οἱ λογάδες· καὶ ὅσον ὑμῖν εἰς ἀπολογίαὶν παρίσταται, εἶπατε, καὶ πρῶτον τῶν ἄλλων, ὅποιοι καὶ τίνες ἐν ἱεράρχαις πρὸς οὐδ' ἀναφέρειν ἔχετε τὰ ὑμέτερα, ὥστε τοῦτων ἀποδοουκλήθέντων ἔκείνους δικαίως ἔγκρινεσθαι. Οὐδὲ γὰρ εἰς ἀπέραντον σχισθήσεσθε, οὐδὲ δίκαιον, οὐδὲ γ' ἑτέραν οἰκουμένην ζητήσομεν, ἐξ ἧς ἐνέγκωμεν ἱεράρχας τοὺς τῆς ἡμετέρας ἀρχῆθεν Ἐκκλησίας ὡς τὸ εἶδος καταστήσαντας. Οὐδ' εὐλογον περὶ τῶν ὄντων ἐρωτᾶν τοὺς μὴ ὄντας, ἀλλ' ἡμεῖς καὶ αὐτοὺς τὰς διαφορὰς δοκιμάσομεν. Ἡμεῖς κρινοῦμεν καὶ ἐν μέρει ἀντικριθησόμεθα, καὶ μετὶ Θεοῦ καὶ τῶν Πατέρων ζητοῦντες οὐκ ἂν ἀμάρτο-

B

tans ut vanum aut gratis confictum aspernabar, diu ei fidem abnuens. Tamen viso postea successu, argumentoque irrefragabili convictus habitare in illo Dei **473** Spiritum, cujus utique solius prophetia eventis patrata donum agnoscendum est, facere non potui quin raperer vehementi quodam erga talem virum studio, præjudiciaque in eum illa priora excuti mihi ex animo sinerem, reputans ideo mihi forte, indulgentia Numinis meam erudientis imperitiam, experiri talia concessum, ut quod hacenus nequiveram intelligerem, immane quantum extolli supra cogitationes hominum judicia divina, quorum illi non raro suffragiis evchuntur, qui nullum ab humano favore punctum ferunt. Unde istud ipsum quod in hoc plerique viro uti vitium damnant, laudi potius ascribendum judicavi. Cur enim, aiebam, hunc vituperem quod severus in castigando sit, cum Deus, de cujus benignitate dubitare nemo potest, plerumque homines juste puniat? non animo scilicet ipsos perdendi, sed purgandi; quod profecto benignitatis, ejusque non vulgaris, officium est. Quoniam autem sui potens ac liberi compos arbitrii conditus homo est, expectari aliud non debet quam exerciturum eum in vitæ actu suam istam expeditam in utrumvis eligendi facultatem, et prout judicaverit operaturum. Tantum ei dirigendo lex apponitur, partim naturalis partim scripta, arbiterque præsidet judicans ut, si cui a fraude coercendo naturale **D** singulis inditum propriæ cujusque conscientie, vitanda sequendaque distinguentis, haud suffecerit frænum, hujus defectum externæ potestatis correctio suppleat, discatque censura docente quod admonente intimo naturæ judicio visus est non intellexisse qui peccavit; ex quo inferitur castigatorem delicti revera benefactoris loco ducendum, etiam cum sævit, ab eo quem merentem corripit. Nam esse hominibus expetibile vi adhibita juvari demonstrat sacrum Evangelium, ubi refert turbam in viis plateis vicisque otiose desidentem non inhumaniter sed benefice compulsam intrare ad regis nuptias; ut sibi necessarium omnes intelligant auxilium admotæ necessitatis, si qui salvi volunt

fieri. Quæ cum ita sint, quænam vobis demum idonea persistendi in schismate causa est? quid excipitis declinare nos debere malum a vobis inconveniens judicatum, quo velut amoto vestre offensionis scandalo in unum conciliati omnes **474** occurramus? cur unam et inconsutilem Ecclesiæ tunicam conamini scindere, eoque facto secure pergitis vivere, quasi nullo vos erimine eie agendo illigetis? Sin vos adhuc ista non movent, age proferte quo nitamini. En patriarcha et hierarchæ; en clerus et senatus et populus et lectissimi quique monachorum: coram his exponite quod ad vestram defensionem utiliter allegandum confiditis. Ante autem omnia, cum v. r. a Ecclesia corpus sine capite esse non possit, ostendite quibus et qualibus hierarchis vestram hanc recte subjungit congregationem autmetis. Sed videte ut tales demonstratis, qualibus plena exploratione cognitis haud dubie debeamus, repudiando nostros ut minus idoneos, accedere. Eia, inquam, reperiamus aliquem exitum infiniti jam prope negotii. Nullusne terminus jurgiorum sit? num æquum arbitramini æterno vos irrevocabiliter a mundo universo abjungit discidio? An alium quærenus terrarum orbem, unde hierarchas vobis non fastidiosos adducamus, qui nostram aliquando Ecclesiam non jam amplius dubiæ ordinationis presbyteris instruant ac certa cum orthodoxa veteri continuatione connectant? Utrum censetis controversiis finiendis conducibile, super statu viventium consultare cum mortuis, et exquirere ab his qui non sunt, quid judicari de præsentibus debeat? quin nos ipsi potius decidimus lites nostras, et proferendis utrimque invicem causarum adversarum juribus judicamus vicissim judicamurque, sic conflictu argumentorum extundenda veritate, qua mox visa consentientes acquiescamus. Audeo polliceri, fiducia non defuturi divini auxilii: si Dei ductu, Patrum auctoritatibus et exemplis inquiramus quid opus facto sit, non aberrabimus a scopo, nec diu aberit quin conveniamus in communiter salutarem et commodam utrisque sententiam. Hæc ex meo sensu quæ profiterer habui.

μεν, σὺν θεῷ δ' εἰρήσεται, τοῦ κοινοῦ συνοίοντος. Ἄ τὰ μὲν παρ' ἑαυτοῦ ταῦτα ὁμοίως δὲ, εἰ καὶ συνεκλήθητε πάντες, [P. 330] ἀλλ' οὐ λέγειν πάντες ἀκλῶς ἐπιτρέπεσθε. Ἐξεστὶ δὲ τῷ ἀξιοτέρῳ τῶν ἄλλων ὑπὲρ ἀπάντων καὶ λέγειν, καὶ οὕτω περιαιρεθείσης τῆς παραχῆς κατὰ τρόπον γίνεσθαι τὴν διὰ λέξιν. Ἐταῦτα τοῦ βασιλέως εἰπόντος οἱ τῶν λοιπῶν προσηγούμενοι, καὶ μάλιστα οἱ τυφλοὶ, « Ἡμεῖς, » εἶπον, « ὦ βασιλεῦ, ἐν ζητοῦμεν, τὴν κατὰ τρόπον τῆς Ἐκκλησίας κατάστασιν. Τὸ μὲν γὰρ κακῶς ἔχει αὐτὴν καὶ αὐτοὶ μαρτυρεῖτε καὶ πᾶσιν ἔγνωσται. Καὶ ὅτι παραβέβασται μὲν τὰ κατὰ τὴν πατριάρχην Ἀρσένιον, ἀδικῶς, ὡς δίκην καθαιρεθέντα, παραβέβασται δὲ καὶ τὰ ἐς τάξιν αὐτὴν καὶ σχεδὸν ἰσχυρίσασθαι, κοινωνούντων οἷς οὐ κοινωνοῦν ἔχον, ταῦτα κἂν ἡμεῖς, μὴ λέγομεν, ὅμῃν ὠμολόγηται. Τὸ μὲν οὖν τὰ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν παρατραπήναι εὐδελόν ἐντεῦθεν καὶ φανερόν, τὸ δὲ τῆς τῶν σπαλιάντων διορθώσεως, εἰ μηδὲν παρορῶν ἔστιν, ἀλλὰ ζητεῖν ὅπως καὶ ἐπεὶ τίσις πέπρακται, τοῦθ'

ἡμῖν, εἰ κελεύεις, ζητητέον· οὕτω γὰρ ἂν ὀπουδήποτε τοῦ θεμέθλου φανέντος καὶ τὸ ἐποικοδόμημα γνωρισθῆσεται. » Καὶ δὴ ἀρξαμένων λέγειν τὰ πρῶτα ἐχέστερα, ταῦτα δὴ τὰ ἀπὸ τοῦ Γρηγορίου καὶ καθελῆς, ὁ βασιλεὺς ἀνείχε τούτους καὶ πρὸς τὰ ἀρχαιότερα μετεδίδαξε, καὶ τὸν τοῦ ἀφορισμοῦ θρόλλον ἀπήλεγε μάταιον, μὴ ὅτι γε τὸν κατὰ τοῦ Ἰωσήφ, ὃν ἐς ἔκθρον ἐθρόλλουν, ἀλλὰ καὶ τὸν κατ' αὐτοῦ βασιλέως. Πῶς γὰρ ἀσφαλὲς εἶναι ἔχειν ἂν ὑπ' ἀφορισμῶν, οὐ λειτουργῶν ἐκεῖνος ἐμμένητο; Πῶς δὲ καὶ ἄλυτον εἶναι καὶ χρῆζειν τοῦ λύσοντος, ὃν ὁ δεσμῶν ἐκεῖνος ἐμπράκτως ἔλυεν; Ὅστις καὶ εἰ μὴ ἦν τὸ ἐπιγεγονός, εἶλεγε τὸ κατὰ τὸν πάππιν, οὐκ ἂν πάντως οἱ τὴν ἐπ' ἐκκλησίας εὐφημον μνήμην κεκάλυτο. Ταῦτα λέγων ἀδείκνυ καὶ τινας ἐξ αὐτῶν κοινωνούντας τῷ Ἰωσήφ, καὶ οὐ σχισθέντας ἄλλως εἰ μὴ μεθ' αὐτὰ κατὰ τὸν πάππιν [P. 351] πέπρακται. Ἐτρίβοντο τοίνυν οἱ λόγοι ἕως ἔψα τῶν νυκτῶν. Ἦν δὲ τοῖς μοναχοῖς, ὁ σκοπός, καὶ πολλοὺς ἔθενεν ἀκαίθην ἢ ὀρμηὶ ὑπέκινξε καὶ ἐθρόλλουν, τοὺς

Vos autem etsi huc convocati omnes estis, non tamen putatote pariter universos promiscuam habere hic loquendi facultatem. Permittitur autem ei quem precipue ad id aptum cunctisque præstantem **475** inter vos ducitis, vice omnium quæ cuncti sentitis dicere, ut sic, tumultu et confusione sublata, rite disceptatio possit institui. Talia locuto imperatore, Arsenianorum præsentium primarii, maxime autem cæci, « Nos, » dixerunt, « imperator, unum quærimus, Ecclesiæ scilicet **C** restitutionem in bonum statum: male quippe nunc habere ipsam, et vos ipsi testificamini et cunctis notum est. Publice nimirum, idque graviter peccatum est in causa patriarchæ Arsenii. Inique, o jux fasque! throno dejecti. Peccatum item large aliis quoque occasionibus et modis, tum contra rectum ordinem disciplinæ, tum fere in ipsam quoque dogmatum exactam professionem, communicando cum iis a quorum communione abhorreere oportebat. Hæc, vel si nos taceamus, vos ultro ipsi confitemini, ut manifestum et in confesso apud omnes haberi debeat perversas et a debita rectitudine detortas esse hodie res Ecclesiæ. In his porro quæ perperam sunt acta emendandis si nihil negligere oportet, sed quærere quomodo et quibus gubernantibus **D** patrata illa sint, id nobis, si jubes, erit investigandum. Sic enim amoliendis supra congestis, detecto tandem, ubicunque latet obrutum, certo solidoque fundamento, tuto scilicet inædificabitur; et in ea, quæ sic consurget, mole verum instar agnosceatur Ecclesiæ. » Sub hæc Arsenianis monachis retro actorum considerationem iuchoantibus a ceteriori memoria, gestorum scilicet sub Gregorio et deinceps, interpellavit eos imperator, sic agere prohibens promovensque inquisitionem in antiquiora tempora. Ac primum illos olim tam late grassatos, tam invidiose celebratos de intorto ab Arsenio anathemate rumores fuisse vanissimos

ostendit, non solum quatenus Josephum, sed et quatenus **476** Michaellem ipsum per id fuisse sacris interdictos temere jactabatur. Nam Augustum quidem patrem suum qua veri specie affirmari potuisse subjacere anathemati, quo tempore, quoties sacra liturgia publice fieret, nominatim idem Augustus honorifice memorabatur in ecclesia, ipso patriarcha, qui eum excommunicasse ferebatur, audiente sinenteque? Quo, inquam, colore tum impertiti causabantur teneri constrictum illum dirarum ecclesiasticarum nodo et indigere solutoris opera, quem usu ipso ac factis ipse qui ligaverat solvebat? Itaque nisi quod deinde accidit supervenisset (innuebat concordiam cum papa initam), nunquam omnino ejus in ecclesia commemorationem honorificam fuisse prohibendam affirmabat. Hæc dicens, indigitabat quosdam ex nunc inter Arsenianos stantibus, qui Josepho communicassent neque se abacidiassent prius quam conventio cum papa fuisset inita. Hujusmodi sermonibus tempus terebatur usque ad multam noctem, ardentem incumbentibus in prosecutionem hinc sibi propositi monachis, multisque hinc indo et sectariis ipsorum **D** erupturientibus impetu impatienti in significationes contemnendi præsentem patriarcham et ei addictos irridendi, quod sacram, qua plane careret, potestatem in eo delusi agnoscerent. Præjudiciis quippe innixi suis illis antiquis irritam omnino fuisse contendebant quamlibet præsulis electionem, factam ab Ecclesia quæ vera esse desiisset ex quo immerentem eiecisset Arsenium. Ergo illa consuetudo ipsa in antistites Ecclesiæ confidentissime crimina jactabant, gravi scilicet ipsos teneri obstructos scelere, ex quo ab iis violatus et throno expulsus fuisset Arsenius; ecclesiam quoque ipsorum, impie admissa communione cum hæreticis, labem hæreseos contraxisse, qua nunc polluta sordesceret; in horum adeo atrocium et patientium purgationem

περὶ τῶν πατριάρχωντα ἐξουθενεῖν, χρωμένους τοῖς αὐτῶν λήμμασιν ὅτι τε τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Ἀρσένιον σφίσι αὐτοῖς παραβιάσται, καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἄγους αἰρέσεως κακοινώκηκε. Τοιούτων ὄντων τῶν φανερῶν λημμάτων, αὐτοὺς ἐπίγειν τὸ ἀναγκαῖον σύμμετρον. Τὸ δ' ἦν μὴ καθηρημένους ἐκείνων τελέως πρὸ ὧν ἦν ἄξιον, τῶν ἀόλιτων τέως τοιούτων μεινάντων εἰς τέλος, μὴδ' ἰερῶσθαι ἀξίους εἶναι, καὶ ταῦτ' ἐπὶ πολλοῖς καὶ αὐτοὺς παραβάντας, ὡς καὶ πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς πράξαντας, κανονικοὺς θεσμοὺς ὑπερβάντας, καὶ κακίᾳ μᾶλλον καὶ ἀμαθίᾳ ἢ ἀγάπῃ καὶ ἀσφαλείᾳ ἐνεργασμένους. Ἔλεγον δὲ ὡς οὐδ' ἔριστὰ σφίσι πρὸς βασιλέα τὸ σύμπαν, δεσπότην γε ὄντα, φυλαττομένοις καὶ ἄλλως προσκρούειν τῷ κράτει, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ τὴν ἡτῶσθαι ξυμβαίνοι, κἂν τὰ ἐνομώτατα λέγοιεν. Ἀλλὰ

αὐλέως ἂν εἴη κριτὴς ἀξιώτερος, ἐφ' οὗ καὶ ἀμφὶν μάρτυρος λαλητέον καὶ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους τὰς ἀμφισθητήσεις διαλυτέον, αὐτοῦ γε Θεοῦ ἐφορῶντος καὶ τῶν αὐτοῦ βραβευόντων νόμων. Ταῦτα τοῖς μοναχοῖς λέγουσιν ὑποσπᾶν σκοπὸς ἦν, ἦν τις ἀκούοι λεγόντων, τὰ τῆς θρυλλουμένης ἀρχῆθεν καταστάσεως θέμεθλα. Ἀλλὰ κενὴν ἐψάλαττον, τὸ τοῦ λόγου, καὶ οὐδὲν ἦνυτον. Διὰ ταῦτα καὶ θροῦς ἐκ τῶν κατόπιν καθημένων ἠγείρετο. Οἷδὴ κατὰ τάκτως συνεπαρθέντες τῷ θρόλλῳ βοαῖς ἀντήχουν, καὶ [P. 352] βλάσφημ' ἄττα κατὰ τοῦ πατριαρχούντος (ὡς γε ἀθλον εἶναι ἐν τῷσφ πλήθει καὶ ταραχῇ τὸν τὰ τοιμηρὰ λέγοντα) ἀνέδην ἐξέρρηττον, εὐχίτην ἀποκαλοῦντες καὶ τούτων ἐτι δεινότερα. Βασιλεὺς δ' ἀκούσας, καὶ ὡς εἰκὸς ἐπὶ τῇ τῷσφ θρασυτέρῃ διαταραχῇ, ἐκείνους μὲν ἐξελεῖν αὐτίκα προστάττει, τοῖς δὲ πρωταγωνιστοῦσι καὶ λίαν ἐπίειχε καὶ ἐξωργίζετο, ἐν δεινῷ ποιούμενος -εἰ αὐτὸς μὲν καὶ βασιλι-

-eriminum subire illos oportere piacula elucendæ noxæ paria, quæ ipsi præscriberent. In his illud ἐν primis necessarium esse : ut omnes qui hodie sacra tractarent in sic profanata Ecclesia, redigerentur in laicorum ordinem, in eo relinquendi usque in finem, sine spe regressus, et novi sacerdotes 477 ordinarentur ab aliquo ex episcopis haecenus intactis lue quæ in omnes reliquos propagata esset contagione non vitata Latinorum in sic corrupta Ecclesia qui fungi sacris attentarent, sacerdotio in omne tempus indignos habendos, præsertim cum aliorum præterea plurium rei sint criminum, utpote multa egisse contra fas comperti et canonicas passim transgressi præscriptiones, malitia potius et imperitia ruere iam agendo quam instinctu ordinatæ charitatis secure operari soliti. Subtexebant his tam acerbis aliqua blandiora, delinendo Augusti animo, cui quam ingrata quæ loquebantur acciderent, facile sentiebant. Adjunxerunt ergo nequaquam jurgari se cum imperatore velle. Absit hoc quidem. Agnoscere se illum venerarique ut dominum : cavereque diligenter, cum eo in quo resideat potestas summa, sese temere collidere, utique necessario inferiores recessuros e certamine tali, quantumvis æqua legibusque consona preferrent. Cæterum altercationi, quæ utrimque nunc ferveret, componendæ necessariam esse auctoritatem judicis qui judicari ab alio nequiret. Talem nullum justius agnoscendum imperatore ipso. Ad hunc igitur se omne arbitrium deferre; unum ipsum profteri dignissimum omnium qui iudex in hac causa supremus sedeat. Coram hoc præseni cognitore ambæ partes sua jura præferant, tan um ut juxta olim sancitas Ecclesiæ constitutiones disceptentur dirimanturque controversiæ, Deo æste mentis oculis proposito, moderantibusque iudicium totum Dei ejusdem sanctissimis legibus. Illis vafre adulatorieque astuti monachi disserendis hoc spectabant, ut si forte Augustus supremæ in ecclesiasticis quoque rebus potestatis delatione

delinitus acquiesceret auditis, obtinuisse ipsi viderentur quod petebant, et hoc ipso satis demonstrasse non continuari Ecclesiæ antiquæ vera serie successionis hierarchiam præsentem, et sic fundamenta præsentis episcoporum ac sacerdotum status, quantumvis haecenus credita et prædicata solida, deprehensa nunc ac perspecta esse instabilia ruinosaque, velut in arena mobili locata. Sed, quod plerumque cæcis usuvenit, vulgari dicto celebratum, haud istis, quam rem palpando pressabant, arripere ac tenere contigit. Nihil, inquam, se prodere, Augusto et præsidibus cætus reclamantibus, 478 intellexerunt. Quare confusis ipsis, gregales eorum confertim subsidentes, tenebrarum et turbæ fiducia impune laturos temeritatem rati, murmur a tergo insolens attollere cœperunt, mistis multorum acclamantes vocibus contumeliosa quædam in patriarcham, haud facili discrimine quis cujus esset sonus, in densi tumultu vulgi sua freti multitudine, nihil non quamvis impudens vociferari ausi. Vocabant enim eum Euchiten, et aliis atrocioribus conscindebant probris. Quibus imperator auditis, prout par erat, audacia turbatus tanta ejici confestim e cœtu talia clamantes jussit. Monachos vero modo locutos et primas certaminis tenentes, quibus subjectæ ipsis et faventis turbæ merito impetabatur immodestia, gravibus iussit verbis, iracunde iacrepans, et ut facinus indignum exprobrans, quod, cum ipse demisso humaniter fastigio Augustæ dignitatis in æquum et familiare cum ipsis descendere colloquium haud fuisset gravatus studio pacis procurandæ, cumque in istum conventum intrudentes se multos non a se vocatos, quin venire prohibitos metu ejus incommodi quod recutum viderent, tumultus videlicet in turba, tamen indulgens postea benevole cunctis ingressum locumque concessisset, ipsi, quos omnia in suos posse satis esset notum, petulantiam eorum in motus seditiosos et voces improbas erumpere sivistent, contenti simulatam in se ipsis exhibere

κῆς ὑφεικῶς ἐξουσίας καὶ δγκου μείζονος μετ' εἰρήνης; σφίσι προσφέρεται, καὶ πάντας ἐδέξατο τὴν ἀρχὴν εἰσελθόντας, μὴ προστάξας ἀπαντᾶν πάντας, καὶ τόπους; τῶς; παρέσχεν οἷς μὴ ἀπαντᾶν ἀπέιρητο ὡς; ἔντος; δῆθεν ἐν πλῆθει καὶ τοῦ ἀτακτῆσοντος, αὐτοῖ; δὲ τὸ καθ' αὐτοῦς ὑποστελλόμενοι πρὸς τοιαύτας ἀτάκτους ὁρμὰς καὶ φωνὰς ὑφῆξαν ἄλλοις λέγειν τὰ ἀτρηστα. Οἷ; καὶ ποία τόλμη; ὑπερβολὴ ὑπολειφθαι ὀξείν, ἀπαυθαδίζομένοις πρὸς βασιλέα ὡς; ἐγκαθίζοι τοῖον καὶ τοῖον λέχριον ἑαυτοῦ δεξιόφιν ζητῶν εἰρήνην; καὶ ταῦτα πλὴν ἀλλὰ συγκαθίζειν ἐκεῖνος. Εἰπεν ἑαυτῷ τὸν μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ἔστα εἰρηγικὸν καὶ τὸν ἀξιον αὐθις καὶ θρόνου καὶ προστασίας πνευματικῆς. Ταῦτα λέγων, καὶ πλεονα τοῖτοις ἐξουσιάζων, ὡς; πολλὰ λέγειν καὶ αὐτὸς ἔχων καὶ ἀπελέγχειν ὡς; οὐκ ἀσφαλῶς ἔχοντα ἐφ' οἷ; αὐτοῖ; σεμνύονται, ὅμως; αἰδοῖ τῶν προτέρων καὶ τῷ τῆς; εἰρήνης; ἐφιεσθαι ἀρρήτα πάντ' ἀφήσει, καὶ; σεμνοποιούμενος; αὐτοῖς; καὶ αὐτὸς; συντίθεται. Καθίζει; καὶ; πάλιν; τοῖτους; ἐξ; ἐπιτάγματος; καὶ; τὰ; τῷ; πατριαρχούντος; συνείρει; ἐγκώμια; τὰ; χθὲς; καὶ; πρὸ; τρίτης; συμβάντα; κατὰ; λεπτὸν; διηγούμενος. Τῶς; τοῖς; λόγους; κύκλω; περιβαλλόμενος; καὶ; ἔως;

modestiam, sub cuius larva delituisse protervam contumaciam hæc nimirum consciæ ipsis et concordis plebeculæ, silentio et tolerantia probatæ ipsorum, si non et nutu concitatæ, voces nefariæ testantur. In quibus quid ad summam insolentiam sceleratissimi sibi homunculi reliqui fecissent, inclamare contra se præsentem imperatorem ausi, eum quem sibi assidentem a dextris adhiberet in concione ubi modi constituendæ pacis inquirerentur, hominem esse pravum, his et illis, quæ falsissime jactare ora ferrea non essent verita, insigniter deformem maculis? Atqui scirent inverecundi nebulones, 479 non qualem obtrectando pingerent, assidere se sibi tali occasione virum voluisse, sed placidissimi hominem animi, pacificum inter odientes pacem, denique divinis suffragationibus dignum declaratum qui rursus in throno præfecturæ spirituales collocaretur. Hæc dicens, et plura his exprobrans, ubi satis in eos stomachum erupisset, mansuetiori deinde voce vultuque significavit in causa ipsorum et circa ea quæ disseruissent multa se quæ diceret, quæ argueret habere; multa menti præsentia in os occurrere, quibus palam evinceret titubare ac labare illa ipsa quibus, ut certo fixis, secure inlormirent, ut omni ex parte tutissimis gloriose, sed vane, ostentabundi sese jactarent. Pudori tamen se velle consulere ipsorum, ac quo eos ad optatæ assensum pacis ea facilius alliceret indigentia, ultro cuncta silentio premere. Illic in gravem se habitum componens honorifice ipsos (nam assurrexerant) sedere iterum præcepit. Inde longa exorditur patriarchæ, qui tunc sacris præseset, encomia, quæcunque nuper accidissent circa causam et modum restitutionis ejus in thronum, minutim renarrans, aliaque subiude intexens quæ

ὀφὲ τῶν νυκτῶν παρατείνων, ὡς; κωφοῖς; τὸ; παράπαν; ἔδδοκει; διαλεγόμενος; καὶ; ἔφηκει; τῷ; τυφλοῖς; διανεύοντι. "Ὅθεν; καὶ; ἀπολύει; τοῖτους; πλὴν; [P. 333] μετ' εἰρήνης; ἀξίωσιν; ἀπενέγχεας; καὶ; δεσποτικὴν; παρακέλευσιν; μᾶλλον; τὸν; μὲν; λαβὸν; οὐδὲν; ἐπιταράττειν; ἐχόμενα; τρίβου; τιθέντας; σκάνδαλα; αὐτοῖς; δὲ; καθ' αὐτοῖς; μένοντας; ἡσυχάζειν; καὶ; μὴ; ὀρέξει; ματαίᾳ; ἀλλὰ; πνευματικῇ; διακρίσει; ἐπεσκευμένους; καὶ; παραπεφυλαχότας; τὰ; πράγματα; ψέγειν; τε; οὐ; δεῖ; ψέγειν; ὀρθῶς; καὶ; ἐπαινεῖν; αὐθις; τὰ; ἐπαίνων; ἀξία. Εἰ; δ' οὖν; ἀλλ' ἠπέλει; τοῖτοις; τὰ; δυσφορώτατα; καὶ; ὡς; σφει; αὐτοῖ; τοῦ; κακῶς; καὶ; δικαίως; κρίνουσιν. Ἐντεῦθεν; εἰς; τὴν; τοῦ; Μωσαεὲ; μονὴν; ἐπανιδόντες; ἐν; εἰρήνῃ; διήγον. Ὑστερον; δὲ; τοῦ; δεσπότη; Ἰωάννου; τὴν; τῆς; πόλεως; ἀρχὴν; ἐπανηρτημένου; ἐπ' ὀλίγον; τὰ; καθ' αὐτοῖς; ἐταράχθησαν; ὅτε; καί; τινος; μοναχοῦ; Κουκουκλεισίου; τὸν; νεκρὸν; ἔν; αὐτοῖ; ὡς; ἐδίεψθηρον; ἐπὶ; χρόνοις; μείναντα; ἐν; ὁσίοις; εἶχον; καὶ; ὡς; ἀγίῳ; προσεῖχον; εἰ; τὴν; τῆς; Περιδιέπτου; μονὴν; ἐνέγκαντες; οἷς; ἦν; προστεταγμένον; εἶσθαν. Αὐτοῖς; δὲ; φυλακὰς; ἐπιστάσ; τοῦ; μηδένα; σφίσι; παραβάλλειν; ἀνέδην; καὶ; παρασυνάγεσθαι; τῆς; καθολικῆς; Ἐκκλησίας; ἀπεσχισμένους. Ἄλλὰ; τὰ; μὲν; καθ' αὐτοῖς; τὸν; ἔσχε; τὸν; τρόπον.

putabat opportuna variis Arsenianorum prætextibus amolierendis, et omni velut ex parte admoventis machinis quibus expugnaret pertinaciam illorum, producto in hoc ad multas noctis horas sermone immorans. Sed surdis omnino visus est canere aut, ut loquar accommodatius ad sortem eorum quibuscum præcipue agebat, cæcis inuere. Quare tandem illos dimisit, placide tamen ac sine asperitate verborum, tantum in digressu rogans, vel potius pro potestate jubens, ne ulla in re populum turbarent, offencicula ad quæ vulgus posset impingere juxta viam ponentes, verum apud se manentes quiescerent, et non cupiditate vana, sed spirituali discretionem, considerantes et observantes quæ fiebant, vituperarent quos recte oporteret vituperare, rursus laudarent laude digna. Sin aliter facerent, minabatur gravissima 480 quæque, contestans unis ipsis imputanda, iudicis prudentum et æquorum arbitratorum, quæcunque ipsis mala eo nomine meritis inferri deinde contingeret. Ex eo tempore cæci monachi ad monasterium cui Mosele nomen est revertentes in pace illic degebant. Post hæc tamen, despota Joanne urbis præfecturam gerente, nonnihil turbatæ res ipsorum sunt, quando cujusdam monachi, qui cubiculo inclusus vitam exegerat, cadaver longo post mortem tempore incorruptum repertum, ideoque pro sancti hominis et cultu religioso digni spolio ipsis habitum, ad Periblepti monasterium translatum, illic, quibus id erat demandatum, sepeliere. Tum enim Arsenianis appositi custodes sunt qui prohiberent accessum liberum ad ipsos eorum qui synaxes cum ipsis frequentare cupiebant, a Catholica sese abscondentes Ecclesia. Ac res quidem tunc Arsenianæ sectæ in hunc se modum habuere.

περὶ τῶν πατριαρχούντων ἐξουθενεῖν, χρωμένους τοῖς αὐτῶν λήμμασιν οἱ τε καὶ κατὰ τὸν πατριαρχῆν Ἀρσένιον σφίσι αὐτοῖς παραδίδοσθαι, καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἄγους αἰρέσεως κοινώκηκε. Τοιούτων ὄντων τῶν φανερῶν λημμάτων, αὐτοὺς ἐπίγειν τὸ ἀναγκαῖον σύμμετρον. Τὸ δ' ἦν μὴ καθρημένους ἐκείνων τελείως, πρὶν ὧν ἦν ἄξιον, τῶν ἀθίκτων τέως τοιούτων μεινάντων εἰς τέλος, μηδ' ἰσθῆσθαι ἀξίους εἶναι, καὶ ταῦτ' ἐπὶ πολλοῖς καὶ αὐτοὺς παραδάντας, ὡς καὶ πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἶδος πράξαντας, κανονικοὺς θεσμοὺς ὑπερδάντας, καὶ κακίᾳ μᾶλλον καὶ ἀμαθίᾳ ἢ ἀγάπῃ καὶ ἀσφαλείᾳ ἐνεργασμένους. Ἔλεγον δὲ ὡς οὐδ' ἔριστὰ σφίσι πρὸς βασιλεῖα τὸ σύμπαν, δεσπότην γε ὄντα, φυλαττομένοις καὶ ἄλλως προσκρούειν τῷ κράτει, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ τὸ ἡττῶσθαι ἔμβαλνοι, καὶ τὰ ἐνομώτατα λέγοιεν. Ἄλλὰ

αὐτῶν ἀν εἴη κριτὴς ἀξιώτερος, ἐφ' οὗ καὶ ἀμφοῖν μάρτυρος λαλητέον καὶ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους τὰς ἀμφοισθηθείσας διαλυτέον, αὐτοῦ γε Θεοῦ ἐρωῶντος καὶ τῶν αὐτοῦ βραβεύοντων νόμων. Ταῦτα τοῖς μοναχοῖς λέγουσιν ὑποσπῆν σκοπὸς ἦν, ἦν τις ἀκούσι λεγόντων, τὰ τῆς θρυλλουμένης ἀρχῆθεν καταστάσεως θέμεθλα. Ἀλλὰ κενὴν ἐφάλαττον, τὸ τοῦ λόγου, καὶ οὐδὲν ἦνυτον. Διὰ ταῦτα καὶ θροῦς ἐκ τῶν κατόπιν καθρημένων ἠγείρετο. Οὐδὲν καλὰτάκτως συνεπαρθέντες τῷ θρόλλῳ βοαὶς ἀντήχουν, καὶ [P. 52] βλάσφημ' ἄττα κατὰ τοῦ πατριαρχούντος (ὡς γε ἄλλοι εἶναι ἐν τόσῳ πλήθει καὶ ταράχῳ τὸν τὰ τοιμήρᾳ λέγοντα) ἀνέδην ἐξέβηττον, εὐχ(την) ἀπαλοῦντες καὶ τούτων ἔτι δεινότερα. Βασιλεὺς δ' ἀκούσας, καὶ ὡς εἶδος ἐπὶ τῇ τόσῃ θρασυτήτι διαταραχθεὶς, ἐκείνους μὲν ἐξέλεῖν αὐτίκα προστάττει, τοῖς δὲ πρωταγωνιστοῦσι καὶ λίαν ἐπιτεῖχε καὶ ἐμωργίζετο, ἐν δεινῷ ποιούμενος· εἰ αὐτὸς μὲν καὶ βασι-

criminum subire illos oportere piacula elucendæ noxæ paria, quæ ipsi præscriberent. In his illud in primis necessarium esse : ut omnes qui hodie sacra tractarent in sic profanata Ecclesia, redigerentur in laicorum ordinem, in eo relinquendusque in finem, sine spe regressus, et novi sacerdotes **477** ordinarentur ab aliquo ex episcopis haecenus intactis lue quæ in omnes reliquos propagata esset contagione non vitata Latinorum in sic corrupta Ecclesia qui fungi sacris attentarent, sacerdotio in omne tempus indignos habendos, præsertim cum aliorum præterea plurium rei sint criminum, utpote multa egisse contra fas comperti et canonicas passim transgressi præscriptiones, malitia potius et imperitia ruere in agendo quam instinctu ordinatæ charitatis secure operari soliti. Subtexebant his tam acerbis aliqua blandiora, delinendo Augusti animo, cui quam ingrata quæ loquebantur acciderent, facile sentiebant. Adjunxerunt ergo nequaquam iurgari se cum imperatore velle. Absit hoc quidem. Agnoscere se illum venerarique ut dominum : cavereque diligenter, cum eo in quo resideat potestas summa, sese temere collidere, utique necessario inferiores recessuros e certamine tali, quantumvis æqua legibusque consona præferrent. Cæterum altercationi, quæ utrimque nunc ferveret, componendæ necessariam esse auctoritatem iudicis qui judicari ab alio nequiret. Talem nullum justius agnosendum imperatore ipso. Ad hunc igitur se omne arbitrium deferre ; unum ipsum proferri dignissimum omnium qui iudex in hac causa supremus sedeat. Coram hoc præsentem cognitore ambæ partes sua jura præferant, tam unum et juxta olim sancitas Ecclesiæ constitutiones disceptentur dirimanturque controversiæ, Deo teste mentis oculis proposito, moderantibusque iudicium totum Dei ejusdem sanctissimis legibus. Illis vafre adulatorieque astuti monachi disserendis hoc spectabant, ut si forte Augustus supremæ in ecclesiasticis quoque rebus potestatis delatione

dellinitus acquiesceret auditis, obtinuisse ipsi viderentur quod petebant, et hoc ipso satis demonstrasse non continuari Ecclesiæ antiquæ vera serie successione hierarchiam præsentem, et sic fundamenta præsentis episcoporum ac sacerdotum status, quantumvis hactenus credita et prædialia solida, deprehensa nunc ac perspecta esse instabilia ruinosaque, velut in arena mobili locata. Sed, quod plerumque cæcis usuvenit, vulgari dicto celebratum, haud istis, quam rem palpando præsentibus, arripere ac tenere contigit. Nihil, inquam, se proficere, Augusto et præsidibus cæcus reclamantibus, **478** intellexerunt. Quare confusis ipsis, gregales eorum confertim subsidentes, tenebrarum et turbæ fiducia impune laturos temeritatem rati, murmur a tergo insolens attollere cæperunt, mistis multorum acclamantes vocibus contumeliosa quædam in patriarcham, haud facili discrimine quis cujus esset sonus, in densi tumultu vulgi sua freti multitudine, nihil non quamvis impudens vociferari ausi. Vocabant enim eum Euchiten, et aliis atrocioribus conscindebant probris. Quibus imperator auditis, prout par erat, audacia turbatus tanta ejici confestim e cœtu talia clamantes jussit. Monachos vero modo locutos et primas certaminis tenentes, quibus subjectæ ipsis et faventis turbæ merito imputabatur immodestia, gravibus jaccessit verbis, iracunde increpans, et ut facinus indignum exprobrans, quod, cum ipse demisso humaniter fastigio Augustæ dignitatis in æquum et familiare cum ipsis descendere colloquium haud fuisset gravatus studio pacis procurandæ, cumque in istum conventum intrudentes se multos non a se vocatos, quia venire prohibitos metu ejus incommodi quod secutum viderent, tumultus videlicet in turba tamen indulgens postea benevole cunctis ingressum locumque concessisset, ipsi, quos orania in sum posse satis esset notum, petulantiam eorum in notus seditiosos et voces improbas erumpere sivist, contenti simulatam in se ipsis exhiberi

κῆς ὄρεικῶς ἐξουσίας καὶ ὄγκου μείζονος μετ' εἰρήνης; ὅφισι προσφέρεται, καὶ πάντας ἐδέξατο τὴν ἀρχὴν εἰσελθόντας, μὴ προστάξας ἀπαντῆν πάντας, καὶ τόπου; τῶς; παρέσχεν οἷς μὴ ἀπαντῆν ἀπειρητο ὡς ἔντο; δῆθεν ἐν πληθει καὶ τοῦ ἀτακτῆσοντος, αὐτοὶ δὲ τὸ καθ' αὐτοὺς ὀποστελλόμενοι πρὸς τοιαύτας ἐλάτους ὀρμάς καὶ φωνάς ὄφῃκαν ἄλλοις λέγειν τὰ ἀεγμστα. Οἷς; καὶ ποία τόλμη; ὕπερβολὴ ὀπολελεῖσθαι ὄζειν, ἀπαυθαδίζομένοις πρὸς βασιλέα ὡς ἐγκαθίζου τοῖον καὶ τοῖον λέγριον ἐαυτοῦ δεξιόφιν ζητῶν εἰρήνην; καὶ ταῦτα πλὴν ἀλλὰ συγκαθίζειν ἐκαίνο; ἔειπεν ἐαυτῷ τὸν μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ἔτα εἰρηνικόν καὶ τὸν ἀξιον αὔθις καὶ θρόνου καὶ πρῶτασιας πνευματικῆς. Ταῦτα λέγων, καὶ πλείονα τοῖτους ἐξοναίδίζων, ὡς πολλὰ λέγειν καὶ αὐτὸς ἔχον καὶ ἀπελέγγειν ὡς οὐκ ἀσφαλῶς ἔχοντα ἐφ' οἷ; αὐτοὶ σεμνύνονται, ὅμως αἰδοὶ τῶν προτέρων καὶ τῷ τῆς εἰρήνης; ἐπιεσθαι ἀρρήτα πάντ' ἀφήσει, καὶ σεμνοποιούμενος αὐτοῖς καὶ αὐτὸς συντίθεται. ἔθι; καὶ πάλιν τούτους ἐξ ἐπιτάγματος, καὶ τὰ τῷ πατριάρχοντος συνείρει ἐγκώμια, τὰ χθῆς καὶ πρὸ τρίτης συμβάδντα κατὰ λεπτὸν διεγούμενος. Τῶς τοῖς λόγους κύκλω περιβαλλόμενος; καὶ ἔως

A ὄφθ τῶν νυκτῶν παρατιμῶν ἐδόκει διαλεγόμενος; καὶ ἐκ... ὅθεν καὶ ἀπολύει τῶν... ρῆνης; ἀξίωσιν ἀπενέτα; κα... λευσιν μᾶλλον, τὸν μὲν αὐ... μενα τρίθου τιθέντα; κα... αὐτοὺς μένοντα; ἔ... ἀλλὰ πνευματικῆ; ἐπι... παραπφυλαχτάς; κα... ψέγειν ὀρῶν; καὶ ἐπι... Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἐπι... καὶ ὡς σφεῖς; αὐτῶ... σιν. Ἐνευθεν εἰς τ... ἐν εἰρήνῃ διεγ... τὴν τῆς πλείον; κα... κατ' αὐτοῖς ἐτα... σουκλεισία; τῶν... χρόνοις με... χον, εἰς τῆ... προτεταχ... τοῦ μῆ... γεσθαι... Ἀλλὰ τῶν...

B κατ' αὐτοῖς ἐτα... σουκλεισία; τῶν... χρόνοις με... χον, εἰς τῆ... προτεταχ... τοῦ μῆ... γεσθαι... Ἀλλὰ τῶν...

C

modestiam, sub cuius larva delituisse protervam contumaciam hæ nimirum consciæ ipsis et concordis plebeculæ, silentio et tolerantia probatæ ipsorum, si non et nutu concitatae, voces nefariæ testantur. In quibus quid ad summam insolentiam sceleratissimi sibi homunculi reliqui fecissent, inclamare contra se præsentem imperatorem ausi, eum quem sibi assidentem a dextris adhiberet in concione uli modi constituendæ pacis inquirerentur, hominem esse pravum, his et illis, quæ falsissime jactare ora ferrea non essent verita, insigniter deformem maculis? Atqui scirent inverecundi nebulones, 479 non qualem obtrelando pingerent, assidere se sibi tali occasione virum voluisse, sed placidissimi hominem animi, pacificum inter odientes pacem, denique divinis suffragationibus dignum declaratum qui rursus in throno præfecturæ spiritali collocaretur. Hæc dicens, et plura his exprobrans, ubi satis in eos stomachum erupisset, mansuoliori deinde voce vultuque significavit in causam ipsorum et circa ea quæ disseruissent multa se quæ diceret, quæ argueret habere; multa menti præsentia in os occurrere, quibus palam existeret: titulare ac labare illa ipsa quibus, ut certo in se secure in formirent, ut omni ex parte turissimogeniose, sed vano, ostentabundi sese jactarent. Proh tamen se velle consulere ipsorum, ac quæ ad optatæ assensum pacis ea facilius aliter de gentia, ultro cuncta silentio premere. Licet enim se habitum componens honorifice (nam assurrexerat) sedere iterum præcepit. Hic exorditur patriarcha, qui tunc sacris præerat, encomia, quæcumque nuper accidissent, et modum restitutionis ejus, etiam reparrans, aliaque subu-

putabat... amolendis... machinis... producti... in... ut loquitur... cibus præ... dem illis... vestimenta... præ... odient... præ... non... det... vete... dicit... ~~LIB~~... præ... ~~LIB~~... ~~LIB~~...

γ. Διαπεραιώσις τοῦ μεγάλου δουκὸς σὺν τοῖς
Κατελάροις πρὸς ὄναι.

[P. 534] Ὁ μέντοι γε μέγας δούξ τὰ πλείστα περὶ
Μαγνησίαν πονέσας καὶ περικαθήμενός τε τὴν πό-
λιν καὶ τῷ Ἀτταλειώτῃ ἀντιφερόμενος καὶ πολλοὺς
ἀποβαλὼν, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἀνυστὰ τάκει, οὐδ' ἔκταρ,
τὸ τοῦ λόγου, βάλλοντι, μετὰ τὴν ἐν ταῖς πόλεσι
πλείστην ἀλαστορίαν, καθ' ἣν ἐξηγγυρολόγει μετ'
ἀπηνείας χρήματα, ὑποστρέφας αὐθις κατὰ Μιτυ-
λήνην γίνεται, τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν νηῶν ἄγων, τοὺς
δὲ περὶ κελύσας ἐπὶ τῆς Καλλίου βαδίζειν. Καὶ ἡ
αἰτία ἔτι βρασιεὺς γράφων ἐκέλευε τῆς κατὰ Μα-
γνησίαν μὲν πολιορκίας ἀποσχέσθαι, ἐξ αὐτῶν δὲ
παρалаθόντα τοὺς κρείττους τὴν ἐπὶ τὸν Αἴμιον
εἶναι, ὅπου καὶ βρασιεὺς Μιχαὴλ ἐστρατοπεδευμέ-
νος κατὰ τὴν Ἀνδριανοῦ ἔθθεν μὲν ἐπέειχεν Ἑλι-
μηρῆ, ἐκεῖθεν δὲ Ὀσφενεῖσθλαθον τῆς ὁρμῆς τῶν
ἔρων ἀνείργεν ὡς εἶχεν. Ὡς γοῦν πολλάκις βρασι-
εὺς γράφοντός τε καὶ ἀποστελλόντος ὁ μεταξὺ και-
ρὸς κατατρίβετο (τὸ δ' αἴτιον ἔτι καὶ πάλιν μισθο-
φορίας ἐξήρτων πολυτάλαντους, οὐ μόνον ὧν ἐμελλόν

ἄεθλουεῖν βασιλεῖ Μιχαὴλ συγγεγονότες κατὰ τὰ
ἐπεσταλμένα, ἀλλὰ καὶ ὧν πρὶν ἐπραττον δῆθεν, οὐ
ταῖς πρῆξιν, ἀλλὰ μόνῃ δὴ τῷ καιρῷ, κἂν ὅποι'
ἄτ' ἐποιοῦν, κἂν ἐν ἀναχωχαῖς καὶ ἀργίαις ἦσαν,
παραμετρούμενοι τοὺς μισθοὺς καὶ εἰς ἑκατοστίας
χιλιάδων τὰ ζητούμενα συμποσούμενοι), μόλις ἀπέν-
τες Μιτυλήνην τοῖς κατὰ Μάδυτον αἰγυαῖοι, προσ-
ίσχουσιν. Ἄμα δὲ καὶ οἱ περὶ διόντες τοὺς δρόμους
ιστᾶσι κατὰ τὴν Λάμφακον, κάκει τὸ σύμπαν ἐνδυ-
ναστεύσαντες πασσοῖδην διαπεραιοῦνται καὶ πᾶσαν
τὴν ἀντιπεραιαν ἐπέχουσιν. Ἄ δ' εὐθύς ἐξειργά-
ζοντο, καίτοι γε παρὰ τῶν ἐκεῖ ἐπ' ἐξουσιῶν τετα-
γμένων βασιλέως κελεύοντος ἱκανῶν πρὸς ὑποδοχὴν
ἐξαρτυθέντων, οὐκ ἔστι λόγῳ διεξελθεῖν καὶ ἱκανῶς
τὰ θεῖα παραστήσαι. [P. 535] Εὐ γάρ καὶ Πλάτων
ἐν Νόμοις τὸ μισθοφορικὸν διεσκαρφήσατο, «Τού-
των οἱ πλείστοι, » λέγων, « γίνονται θραεῖς καὶ
ἀδικοὶ καὶ ὄρηστοι καὶ ἀφρονέστατοι σχεδὸν ἀπάν-
των, ἐκτὸς δὲ τινῶν μάλα ὀλίγων, » τελέαν μὲν
καὶ ἐξ ἀπάσων τῶν γενικῶν ἀρετῶν ἕξιν τῷ ἐν
στάσει δυναμένῳ πολίτῃ προσμαρτυρῶν, μόνῃ δὲ

3. Trajectio magni ducis cum Catelanis in occidentum continentem.

At magnus dux multa frustra circa Magnesium
conatus in ejus obsidione civitatis et oppugnatione
Athalotæ qui eam præsidio tenebat, postquam
multis suorum amissis successum incepti despera-
vit, et quod diei solet, haud contiguum suo arcui
tandem intellexit scopum, ad quem tam crebra
audum jaculatione collineans ne admovere quidem
propinquo ictum aut in ejus viciniam perferre
potuisset, motis inde castris, post insolenter exer-
citam in plerisque Asiæ urbibus pecuniæ avare ac
crudeliter extorqueadæ licentiam, rursus Mitylen-
en est reversus, partem quidem suarum copia-
rum secum ducens in navibus, cæteris vero itinere
terrestri proficisci Calliopolim jussis. Causa illi
sic agendi fuit, quod scriptis ad ipsum litteris
mandarat imperator ut omnia oppugnatione Ma-
gnesiæ lectissimos 481 quosque sui exercitus se-
cum assumens cum his versus Hæmum tenderet, illic
sese adjuncturus juniiori Augusto Michaeli, qui ca-
stris ad Adrianopolim confidens, hinc quidem Elti-
meris, inde autem Osphentisthlabi erupturientes in
damna Romanorum, prout poterat, coercerat impe-
tus. Ut hoc impetraret sæpius scribi, multos mitti
ab imperatore opus fuit, non parva inter istas moras
jacturæ temporis. Prætextus tergiversandi erat solutio
petita nec repræsentata stipendiorum quæ in
plurium talentorum immanes summas ascende-
rent. Præterquam enim in antecessum numerari sibi
æquum censebant ducis magni milites operæ mili-
tariæ imperatori Michaeli mox navandæ mercedem,
etiam non redditaram ad diem veterum pensionum
coacervata retro ingentia debita jactabant, solius in
stipendiorum solutione habendam contententes ratio-
nem transacti quomodocumque temporis; ac sive il-
lud cessando sive agendo, in functionibus bellicis aut

in pinguium stativorum ignavis remissionibus esset
expensum, nihil referre aiebant oportere, quominus
pari jure auctoramenta semel promissa procede-
rent et semper ad diem pendere deberent; qua licen-
tia computandi ad pluries centenorum numerum
millium pecuniæ sibi ex debito solvendæ summas
exaggerando cumulabant. His utcuque altercati-
onibus sopitis, dux magnus cum suis ægre tandem
solventes Mitylene vicinis Madyto littoribus appel-
lunt, eodem fere tempore quo qui eorum, ut est
dictum, pedibus iter agere jussi fuerant, cursus
suos Lampsaci stiterunt. Ubi tota simul omnium
collecta multitudo, cuius alii præsidiorum res
illic imperii gerentium prævalentia, arbitrio
suo universa transfretavit, adversamque occupavit
plena potestate regionem. Ibi jam quæ isti dire im-
maniterque fecerint extorquendis alimentorum et
hospitii prætextu (etsi hæc ipsis cura imperatoriorum
præfectorum benigna copia ex ante ad hoc ipsum
jussu Augusti præparatis præbebantur) bonis mis-
erorum incolarum, non facile est verbis exsequi, aut
orationem ingenio concinnare parem exprimendæ
atrocitati grassationum quas infelicissimos 482
illos pati tunc contigit. Recte sane Plato in Legibus
mercede conductos descripsit milites, « Horum,
inquiens, plerique sunt audaces, iniusti, contume-
lios, dementissimi fere omnium, exceptis quibus-
dam valde paucis. » Ac civi quidem meliorum
partium in civili dissensione rempublicam utili
opera juvanti inesse attestatur idem philosophus
universam complexionem genericarum omnium
virtutum; quarum quartam duntaxat, nempe for-
titudinem, mercenariis militibus attribuit, prom-
pte illis quidem se exponentibus oppetendæ in bello
morti, non tamen virtutis amore, sed cupiditate
mercedis, proptereaque facile in multa flagitia pro-
labentibus ac temere ruentibus, ut iniustis, contra

την τετάρτην τούτων, ἦν θή τις φαίη ἀνδρίαν, ἀπο-
 νέμων τοῖς μισθοφόροις, ἐθέλουσιν ἀποθνήσκειν μό-
 κων τῷ πολέμῳ, οὐκ ἀρετῆς, ἀλλὰ μισθοῦ χάριν,
 καὶ διὰ ταῦτ' ἐκ τοῦ ῥῆσθα συγκαίς ἐνεχομένοις
 ἀτασθαλαῖς, θρασυνομένοις μὲν ὡς ἀδίκους κατὰ
 δικαιοσύνης, θρασυνομένοις δὲ ὡς ὕβρισταις κατὰ
 σωφροσύνης, καὶ τὸ πᾶν ἀφρονεστάτους οὔσι διὰ τὴν
 ἀπόπτωσιν τῆς φρονήσεως. Ταῦτα δὴ ζυμβεθήκει
 κάκιστοις, καὶ ταῦτά γε Ἴταλοῖς οὔσι καὶ εἰς ὀκτώ
 χιλιούσας ποσουμένοις. Μὴ μόνον δὲ οἶτον καὶ κρι-
 θὴν ἐξεφόρου, καὶ ζῶα κατέφαττον, καὶ χρήματα
 καὶ ἱππους τῶν ἐντυγχανόντων ἐξήραζον, καὶ
 σφαγὴ ἦν τῶν ἐναντιουμένων τὸ πρόστιμον, ἀλλὰ
 καὶ τὰς τῶν ἐποικίων κατασχόντες οἰκίας ταῖς γυ-
 καιῖν ἐπεμαίοντο, ἦν μὴ τις φθάσας ἀπεδίδρασκε
 πόρρω που, τὴν μὲν ἰδίαν ὑπαρξιν καταλείπων,
 μόνους δὲ τοῖς οἰκείοις τὴν σωτηρίαν περιποιῶν.
 Ταῦτα καὶ τοῖς περὶ τὴν βασιλέα Μιχαὴλ ἀνάπτουσα
 γιγνόντα ἀποκλῆν συνδραίνε τὰς ὀρμάς σφίσι τὴν
 θρῆλλουμένην ἄλαστορίαν, καὶ μελέτης πολεμικῆς
 ἐρῆσθῆναι. Μᾶλλον μὲν οὖν καὶ βασιλεῖ προσα-
 κείροντες εἰς περιποίησιν τῶν οἰκείων ὑποστρέφειν

ἴδοντο, καὶ πολεμεῖν ἐκείνοις, εἰ φανεῖν, ἤπειθον,
 οὐ συμμαχῶν τρίπον, ἀλλὰ πολεμίων ἐνδεικνυμέ-
 νοις. Βασιλεὺς δὲ κατέστειλε τὰς ὀρμάς καὶ ὡς εἰ-
 κὸς παρεμυθεῖτο. Πλὴν καὶ πρὸς τὸν πατέρα κατ'
 βασιλέα γράφων ἀπέλεγε πᾶμπαν τὴν πρὸς αὐτὸν
 τῶν Κατελάνων διάδασιν, ὡς μαχομένων αὐτίκα
 σφίσι Ῥωμαίων καὶ εἰς ἐμφυλίους καθεστῆζόντων
 μάχας. Ἐδήλου δὲ καὶ ὡς αὐτὸς διὰ τὴν σφῶν βίαν
 καὶ ἐπισύστασιν, ὡς αὐτίκα ἐτόλμων ὄντων ἀναχω-
 ρεῖν κἄν αὐτὸς μὴ προστασῆθαι, διὰ χρυσοβουλῆων
 ὄρκων ἔδωκε τὰ πιστὰ ἢ μὴν ἐπὶ ῥήτῳ τινι χρόνῳ
 δουλεύσαντας ὑποστρέφειν, οὐ μὴν δὲ ἀλλ' οὐδ' αὐ-
 τοὺς Ἴταλοὺς παραδέξασθαι, παντὶ δὲ τρόπῳ διακω-
 λῦσαι τὴν σφῶν εἰς αὐτὸν διάδασιν. Βασιλεὺς δὲ
 δεχόμενος μὲν καὶ τὰ τοῦ βασιλέως μετῴματα, δμως
 γε μέντοι καὶ ἐπὶ τῷ μεγάλῳ δουκὶ ἐπιδοκοπού-
 μνος ὡς ἐπ' ἀγαθῷ Ῥωμαίων δημαγωγῆσονται,
 [P. 336] ἐφθασε μὲν προαποστείλας καὶ τὴν ἰδίαν
 αὐταδέλφην καὶ τὴν αὐτῆς θυγατέρα, τὴν καὶ γαμε-
 τὴν τοῦ μεγάλου δουκὸς, ὡστε καὶ προῦπαντῶν ἀπο-
 θαίνοντι τῶν νεῶν. Ἠληροφοροῦμενος δὲ γε καὶ ἐπ'
 ἐκείνῃ, ὡς καταστῆλαιν ἐχοι τὰ πολλὰ τῶν ἀτασθά-

Justitiam, temere quoque quidvis audentibus, ut
 contumeliosis, adversus temperantiam et castimo-
 niam; in summa dementissimis, quod exciderint
 prudentia moderationisque ac consideratæ rationis
 nihil admodum aut habeant aut habere curent.
 Hæc aptissime in hos de quibus agimus quadrabant,
 cum præsertim Latini essent, hoc est e gente et
 genere nobis dudum ac pene naturaliter infenso,
 iidemque suæ conscientia multitudinis (nam octo
 millium numerum explebant) certi se impune quid-
 quid agerent laturos, quod nulla adesset iis par ul-
 ciscendis Romana potentia. Itaque non modo fru-
 mentum et hordeum e villis horreisque indigena-
 rum exportabant, et animalia mactabant, et res
 equosque occurrentium rapiebant, et si quis con-
 tra mutire auderet, pœnam liberæ vocis necem
 præsentem inferebant: sed et incolarum occupatis
 domibus in mulieres effræni libidine furebant, non
 aliis patrumfamilias tam acerbæ contumeliæ exem-
 ptis nisi qui præoccupassent quam longissime cum
 uxoribus et liberis fugere, domo et re familiari la-
 tronibus relicta, satis habentes suam et sibi charis-
 simorum salutem honestatemque honorum jactura
 redemisse. Horum fama scelerum in Michaelis ju-
 nioris Augusti castra **483** perlata in ducem
 ac militum illic animis omnem suscepti certaminis
 acrimoniam infregit, adeo ut remisso studio Bulgaros
 vincendi, odia passim irasque ardentem in novos ut
 multo pejores hostes verterent. Tali ferventes æstu
 ab imperatore turmatim convento flagitabant, sine-
 ret se defensum aut ultum ire lares patrios ab in-
 juriis et contumeliis, quas illic conjugibus libe-
 risque ipsorum hospites tetriores barbaris infer-
 rent; quos quidem, simul occurrissent, minaban-
 tur non sociorum, quod nomen falso usurparent,
 se habituros numero, sed ut in hostes, quales ec-

factis ostenderent, impetum facturos. Sic accen-
 sos reprimere ac consolari prout poterat, cona-
 batur imperator. Cæterum idem ad patrem Au-
 gustum seniore datis litteris enixe precatus est
 ne Catelanos usque ad sua castra progredi sine-
 ret, diserte denuntians, si accederent, haud se
 posse prohibere quin sui Romani milites eos statim
 C hostiliter invaderent: tanto ex acceptis nuatiis in
 eos furore concitabantur; quare rem haud dubie
 in civile idque internecinum, vicissim et illis irri-
 tatis, desituram prælium. Significabat etiam sibi
 extortum armatis suorum precibus, et me'u ne se-
 deserent abirentque injusso, si negaret, jusju-
 randum diplomate imperatorio aurea bulla munito
 rite consignatum, quo se illos polliceretur, tan-
 quam qui legitimo tempore militarem operam na-
 vassent, in domos suas regredi sacramento liberos
 passurum, si unquam sibi adjungi Latinos sineret
 aut non omni ratione prohiberet accessum istorum
 ad sua Romana castra. His filii litteris Augustus
 senior acceptis non tamen abduci potuit a studio
 D quo dudum in ducem magnum propendebat, nec
 spem abjicere quam in illo constituerat, reipu-
 blicæ in meliorem statum ejus ope reponendæ.
 Præmiserat autem jam prius quam hæc audiret
 propriam sororem, ducis magni socrum, una cum
 ipsius filia ejusdem conjugis in illius excensuri e
484 navibus occursum, certo confidens illam, pro
 sua quasi materna in generum auctoritate ac gra-
 tia, facile impedituram magnam injuriarum par-
 tem, quæ ab ejus copiis in Occiduam expositis con-
 tinentem timeri poterant. Ergo velut ratus exspe-
 ctandos de successu istius sui consilii certiores a
 sorore nuntios, re interim integra in medio relicta,
 cunctabundus secum disquirebat quid agendæ
 sibi foret, si vera comprobarentur quæ litteris filii.

λων ἔργων ἐκ τῆς πρὸς τὸν γαμβρὸν ἐντυχίας, τὸν καιρὸν ἠργολάβει τῶς καὶ τὸ πρακτέον διεβουλεύετο. Κἂν ποῦ τι καὶ τῶν ἀπειρημένων ἤκούετο γίνεσθαι, κἂν αὐτὰ παρήραζον τὰ δημόσια, κἂν τὴν χώραν ἐξέτρεχον, ἐν καιρῷ ἀρότου καὶ ταῦτα, ὅτε καὶ πᾶς ἐς νέωτα θερισμὸς καὶ τὸ τραφῆναι ἄμα μὲν ξένους, ἅμα δ' ἐποίκουσ τῆς ἀνατολῆς καχεκτούσης ἠλπίζετο, αὐτοὶ δὲ καὶ τῶν ἀροτήρων βοῶν οὐκ ἀπέσχοντο, ἀνέδην καὶ αὐτοὺς θύοντες, ὅμως τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀγανακτῆσεως καθυφίει. Καὶ συχνοὺς ἀποστέλλων (οὐδὲ γὰρ ἠρέσκετο τῶν πάντων διαπεραιωθέντων) περὶ χιλίους ἐγκρίνει διεκελεύετο, καὶ τὴν ταχίστην ἀπαντᾶν παρὰ Μιχαὴλ βασιλέα, πέμπων καὶ ἱκανὰ πρὸς μίσθωσιν. Τοὺς δ' ἄλλους ἀντιπερᾶν ἐπιέναι καὶ ἐπ' ἀνατολῆς διατρέβειν, ἐπεὶ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν τῶσων δεῖσθαι, μὴδ' ἔχειν τρέφειν τὴν βασιλείαν τοσοούτους, εἰ καὶ πρὸς καιρὸν ἐλθόντας παρακληθεὶς ἐδέξατο.

δ. *Περὶ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Μπυριγερίου Τέντζα Κατελάνου καὶ τῶν κατ' αὐτόν.*

[P. 337] Ἐν τοσοῦτῳ δὲ καὶ τις τῶν Κατελάνων καὶ αὐτὸς, Μπυριγέριος τοῦνομα, σὺναμ' ἑννέα μα-

nondum sibi plene credita, cognouerat. Nec diu scilicet absuit quin iteratis nec jam dubitabilibus indicibus etiam tetriora prius nuntiatis afferrentur. Scribebatur enim ne a publica quidem illic pecunia diripienda temperare Catelanos; eosdem plane vastata ac rapinis exhausta regione segetibus tum forte maturis præmetendis, quæ iam læto proventu adoleverant, ut annona inde expectaretur non indigenis solum, sed et advenis ex Orientali continente propter barbaricas incursiones inculta eo passim confugientibus plurimis abunde alendis suffectura. Hanc exteri milites non modo in præsens pessumdare direque helluari serebantur, sed spem etiam posteræ fertilitatis præcipere bobus ubique aratoribus mactandis. Ea rerum indignitate quamquam intine urebatur imperator, indignatione tamen in præsens dissimulata tantum præ se tulit contra suam mentem factum ut universus magni ducis exercitus in Occiduum continentem ex Asia trajiceret. Missis itaque subinde variis institit urgere ut e copiis Madytum appulsis milites circiter mille deligerentur, qui confestim Michaelis Augusti plus eo numero non desiderantis sese castris adjungerent. Mittebatque simul pecuniam quanta in horum stipendia sufficeret. Alios remitti jubebat unde venerant, et in Orientalibus diversari tractibus, addens neque se a principio tanta multitudine opus habuisse nec vocasse, conscius haud posse hoc rerum accisarum statu Romanorum imperium tam multos alere, etsi ultro se offerentes exceperit, ad usum duntaxat brevis temporis.

4. *De adventu Mpyrigerii Tentæ Catelani, et hujus rebus.*

Hoc articulo rerum quidam et ipse Catelanus, Mpyrigerius (1) nomine, cum novem longis navi-

(1) Imo Byrigerius.

Α κρατὶς ναυοὶ τῷ τῆς Μαδύτου προσίσχει λιμένι, ἐν βασιλεὺς μὲν οὐ κέκληκεν, αὐτὸς δ' ἐκεῖνος ὁ μέγας δούξ τὸ μὲν τοῖς καθ' αὐτὸν ἀκουσθεῖσι παρῶτρνε, τὸ δὲ καὶ γράμμασι καθ' ὑπόσχεσιν μεγίστων καὶ περιφανῶν δωρημάτων ἐκ βασιλείως. Διὰ ταῦτα μόνον ἐκεῖνος ἐπέστη. Καὶ ὁ μέγας δούξ σὺν ὀλίγοις παρὰ βασιλέα γίνεται, οὗ καὶ μεγαλοπρεπῶς εἰσοδεχθέντος, μηνὸς Ἐλαφθολιῶνος λήγοντος, τὰ πρῶτα μὲν οἱ περὶ μισθῶν ἐκινούνοτο λόγοι, καὶ τριακοσίας χιλιοστῆας νομισμάτων συνεκορίφουν τὰς εἰς ἀπαίτησιν, ὕστερον δὲ καὶ τὸν ἐπιδημήσαντα τῶς αὐτὸς συνίστα, καὶ ὡς γεννάδας εἴη καὶ εὐγενῆς, καὶ ὡς δίκαιον ὑπὲρ ἄλλους τῆς βασιλικῆς εὐμενεῖας καταπολαύειν· μεγάλα γὰρ ἐλπίζοντα καὶ παρὰ μέγαν ἀφιγμένον οὐκ εἰκὸς εὐρεῖν τῶν ἐλιτισμῶν ἤτονα. Β Ἐχειν δὲ καὶ αὐτὸν εὐνοϊκῶς τοῖς τοῦ βασιλέως, ὡς συμπράττειν ὄλη καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ. Ἐνα τῶν βασιλέως μεγιστάνων ὡς εἰκὸς καταστάντα. Εἰ δὲ γε καὶ μανθάνειν τάληθες βούλοιοτο, αὐτὸν εἶναι μᾶλλον αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῷ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀξιώματα ἀξιώτερον, ἅτε πολλῶ μέτρῳ τὸ γένος ὑπερηρμένον. Τὰ μὲν τοῦτον περὶ αὐτοῦ βασιλεὺς ἐν δευτέρῳ ε-

lus ad Madyti portum appulit; quem imperator 485 quidem non vocaverat; ille autem ipse sæpe nobis memoratus dux magnus partim exemplo fama vulgato ingentium suorum in quaestuosas et facill militia lucrorum ad spes prædasque similes tacitus excitaverat, partim etiam, ut est credibile, diserte perscriptis pollicitationibus maximorum ac perillustrium ab imperatore, donorum ultro per litteras invitaverat. Sane apparuit haudquaquam inexpectatum illum imparato supervenisse duci magno, ex eo quod simul adfuit Mpyrigerius, dux magnus mora nulla interposita cum paucis ad imperatorem se contulit, res videlicet cum eo sui popularis advenæ transacturus, uti ex compacto inter ambos convenerat. Admissus ab Augusto de more splendide sub finem Octobris sermonem primum intulit de pensionibus sibi ac suis, ut aiebat, pactæ mercedis nomine debitis, quarum summam usque ad trecenta nummorum millia flagitans accumulabat. Orationem deinde convertit ad commendandum qui recens advenerat civem suum Mpyrigerium; de cujus generositate, nobilitate cæterisque dotibus, quibus præcipua imperatoris gratia præ cunctis aliis dignus foret, ubi mira prædicaverat, addebat, cum vir talis magna sperans ad magnum venisset principem, haud convenire hunc, siquidem tueri gloriam suam ac famæ non abrogare fidem propriæ velit, tardum aut parcum in ornando illo esse, dareve illi occasionem derogandi existimationi Andronici, testificando se inferiora iis quæ, juxta de illo procul audita, speraverat, admotum in præsentiam reperisse, præsertim cum idem præcipuo instinctus erga imperatorem studio accedat, paratus totum se impendere in ejus obsequia, remque imperii publicam manu,

γεν, ἐρωτήσας μόνον καὶ μαθῶν ὅπως καὶ αὐτὸς μὴ ἄδεξασθαι, ἀλλὰ μέχρι καὶ χιλίων μὲν πεζῶν, ἵππο-
προκληθεὶς παραγένοιτο, ὡς κατὰ φήμην δῆθεν τῶν δὲ πεντακοσίων καὶ τούτων τὸν σὺλαμὸν τοῦ
τῆς βασιλικῆς εὐμενείας καὶ ὧν αὐτὸς προσχωρήσας ταναεῦειν δέχεσθαι (τεκμήριον δ' εἶναι τῶν εἰρημέ-
εὔρε· τὰ δὲ τῶν ἀπαιτουμένων μισθωμάτων αὐτὸν καὶ λαν ὠδύνα.

ε'. *Δημηγορία πρὸς Καταλάνους τοῦ βασιλέως.*

[P. 333] Ὅθεν καὶ μῆ τῶν ἡμερῶν, πρόσωπον ἐμφανίως βαρύτητος τῷ μεγάλῳ δουκὶ ὡς τόσα ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ ἀπαιτοῦντι, — εἰσὶ δ' οἱ λέγουσιν οἱ κἄν αὐτὸς ὑπέθετο οὕτω τὸν βασιλέα περὶ αὐτὸν φανῆναι, ἐν' ἅμα μὲν αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτον δόξοι ποιῶν ὑπὲρ τούτων ἐφ' ὅσον καὶ βασιλικὴν εὐμενείαν καὶ τὸ τῶν φίλων συμφέρον ἀρνούμενος ἦν. Βασιλεὺς δ' αὖτις αὐτοῖς προτείνας κατὰ πρόσωπον τὰς δικαιολογίας, παραστήσας ὅτι πλείστους ἐκείνους, καὶ τοὺς τῆς συγκλήτου ἐτέρωθεν, μακρὰν καὶ διωλύγιον κατέειπε τὴν δημηγορίαν, λέγων πρὸς Καταλάνους, ἐς τὰ πολλὰ ἐξεπίτηδες καὶ τοῦ μεγάλου δουκὸς προσαπτόμενος. Μῆδὲ γὰρ τότους τὴν ἀρχὴν μῆτ' ἐκίνοις δηλῶσαι γράφοντα μῆτ' αὐτὸν κατανεῦσαι

δέξασθαι, ἀλλὰ μέχρι καὶ χιλίων μὲν πεζῶν, ἵππο-
τῶν δὲ πεντακοσίων καὶ τούτων τὸν σὺλαμὸν τοῦ
στρατεύματος συμποσοῦν, καὶ αὐτὸν ἀκούοντα κα-
ταναεῦειν δέχεσθαι (τεκμήριον δ' εἶναι τῶν εἰρημέ-
νων καὶ τὰ πρὸς ἐκείνον χρυσόβουλλα), οὐ μὴν δὲ
τόσον περιθροῖσαι πλῆθος καὶ ἐνεγκεῖν. Ἐπεὶ δ'
ἐνέγχοι, πείθει δέχεσθαι πρὸς καιρὸν ἐφ' ὠρισμέ-
νοις φιλοτιμήμασι. Καὶ διὰ ταῦτα αὐτὸν θ' ὑπακούσαι
ἀπαξᾶπλῶς πάντας ἀχάλλειν τοῖς δώροις καὶ τοῖς μι-
σθοῖς. Πλὴν ταυτὸν μὲν πρὸς ἐκείνον διδόναι τοὺς
ἀποδέσμους τῶν χρημάτων ἀπολυπραγμονήτως δι-
καιοῦν, ὡς ἐκείνους καὶ τὴν ἀρχὴν ἄγοντα, ἐκείνους
δὲ διανεμεῖν ᾗτινι θέλοι καὶ ὡς γε βούλοιοτο. Ἄλλ'
οὐδ' ἄλλον παρ' αὐτὸν τάττειν τὸν ἐκείνους ἄξοντα,
τὸν δὲ τὴν ἀρχὴν ἀγόμενον. Καὶ τὸ αἴτιον, φησὶν,
ἵνα τῷ συνῆθαι καὶ φίλῳ δουλούμενοι ἐνεργῶι μετ'
εὐταξίας ἀγόμενοι εἴεν. Ἄλλ' ὡς τόσων καὶ τόσων
χρημάτων ἐκενώθησαν θησαυροί, εἰ τὸ γεγονός παρ'
ἐκείνων, βουλόμενος ἐντρέπειν ἡρώτα, καὶ τίς ἐπὶ
τούτοις ἀντέκτισις, διαχειμασάντων μὲν κατὰ Κύ-
ζικον καὶ μὴ ὅτι γε μῆδὲν τῶν ὀνηστῶν πραξάν-

quantum valet, et consilio juvare; quod ut effica-
cius et constanter agat, e re videri promovere
merentem inter aulæ proceres et in numero ma-
gnatum Augusto assistentium habere. Quin, adde-
bat, si audire ac sibi credere inopinatum forte,
ceterum veram rem imperator non gravaretur,
ultra se nec falso profiteri digniorem haud paulo
esse hunc quam ipse fuerit honore ac titulo ducis
magni, quippe qui longo intervallo nobilitate gene-
ris **486** ipsi præcelleret. Hac tam accurata com-
mendatione modo appulsi exteri hand multum mo-
veri visus imperator frigidus responso defunctus
neglectum est: percontatus enim solum eequid et
hic accitus venisset, ubi continuo audivit sponte
illum accurrisse fama tractum late sparsa regis
liberalitatis Andronici, cujus in suo amico Ront-
zerio tam splendida specimina exstarent, ulterius
loquendo non prodiit, ictus videlicet penitus illa
immæni, quam ingressu sermonis Rontzerius po-
poscerat in mercedem, auri summa.

5. Oratio imperatoris ad Catalanos.

Unde et quadam die gravem obvertens magno
duci vultum, quasi offensum quod suis tantum
pecuniæ flagitaret (sunt qui dicant ex composito
hæc acta et volentem Rontzerium hoc frigore per-
cussum ab Augusto; quo sic videlicet dux magnus
suis, qui tunc præsentibus aderant, sese non solum
purgaret a suspitione perfunctorie procurandi res
ipsorum, sed etiam commendaret, quasi qui tanto
studio amicis consuleret, ut periculum tali causa
excidendi Augusti gratia subire non dubitaret),
nubila, inquam, fronte infensisque præter morem
oculis magnum ducem suis stipatum Catalanis in-
luens, sui adversus eos defensionem præsens ipse
peroraturus, ut ei audientiam faceret, nutu se
admovere jussit quotquot per aulam aberant lou-

gius, densarique plurimos velut in concionem
senatuque ex adverso collocato, sane prolixam
orationem otiose ad finem usque pertexuit, ad
ipsos directam Catalanos, plerumque interim de
industria magnum ipsum perstringens ducem.
Sententia dictionis fuit haudquaquam se a princi-
pio tantum auxiliarium numerum optasse, neque
ultra appulsos scripto aut nutu significasse ad-
mittere se atque in auctorandorum a se militum
censu habere. Inducatur sibi olim de Rontzerio,
ipsum mille admodum pedibus, quingentis equi-
tibus præesse: hos, nec plures, ut sibi suppetias
adduceret consensisse. Quam id verum sit, hodi-
que cerni posse **487** in diplomate aurea bulla
munito, quo illum evocasset, quo is præcise nume-
rus evocatorum ad se militum exprimitur. Itaque
hoc primum Injussu et temere factum, ut tanto
plures adducerentur. Tamen ubi jam isti adfuere,
ne plane irritum illis tantæ viæ laborem faceret,
benigne annuisse ut tantum ad tempus admitte-
rentur, definitis contenti donativis. Ulterius se
deinde tamen quam professus fuerat, indulgendo
et largiendo processisse: nemine quippe illorum,
spatio tanti jam temporis, dimisso, plena æque
eunctis numerari stipendia curasse. Quanta fide id
fuerit a se præstitum, scire optime omnium du-
cem magnum, cui plenis saccis sæpe ingentes nec
curiose aut minute numeratas auri argentique
signati summas commiserit, fide curaque ipsius
dividendas suis, ea proportione quam, qui nosset
eunctos optime cuique omnes unice fiderent, me-
ritis usibusque singulorum æquam accommoda-
tamque judicasset. Sic se gratificari utrisque ar-
bitratum, temperasse ab alio ipsis præsciendo
vel duce vel quaestore, ut ab eodem cui olim
sacramento dixerant, cujusque dudum imperiis in-
suevissent, vel descripta commode militarium labo-

των. ἀλλὰ καὶ τῶν λίαν λυμαντικῶν; Τὰ δ' ἐφ' ἑκάστη πόλει καὶ χώρα πραχθέντα μετέπειτα τοὺς παθόντας αὐτοὺς Στέντορος δίκην οὖλους τ' εἶναι δηλοῦν. Τὸ δὲ καὶ Μαγνησίαν πολιορκεῖν καὶ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ περιουσίην [P. 339] κίνδυνον καὶ ἐπὶ τοσούτου χρόνου τὴν τῶν Ῥωμαίων κατατρέβειν λαόν, πῶς ἂν ἡμῖν ἢ αὐτὸς ἢ ἑκεῖνοι εὐλόγως ἀπολογίσαιτο, ἔλεγεν. Ἐν εἶχεν ἑκεῖνοις προσμαρτυρεῖν, καὶ οὐκ ἀπεκρύπτετο, τὸ τῇ Φιλαδελφείᾳ ἐκ πολιορκίας κίνδυνουσίην τὰ μέγιστα ἐπ' ὀλίγον ὥθησαι τὸν κίνδυνον. Τί δαί; Ἀλλὰ καὶ τοῦτο καὶ μόνον τῶν τοσούτων εἶναι μισθῶν ἀντάξιον, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς λοιποῖς ἀλαστορίαν καὶ τὸ ἐπὶ ταύτῃ ἀφαιρεῖσθαι κατόρθωμα. Νῦν δὲ ἄλλα καὶ αὐθις ἐκλεξαμένων χρῆζειν τοσῶνδε καὶ μὴ τῶν πάντων, ὡς μὴ ὅλας τ' οὐσίας τῆς Ῥωμαϊκῆς τοὺς πάντας ξε-

νοτροφεῖν. Ἀποχρώντως δὲ καὶ δ' κερτομηθεὶς διακενῆς ἐξήνηλησε. Τοῦτο γυνῶναι θέλειν παρὰ τῶν ἀκουόντων τότε καὶ τοὺς ἄλλους, οἳ δὴ καὶ οὐ παρήσαν· τοῦτο γυνῶναι καὶ τὸν τούτων ἐξέρχοντα, ὡς μὴθ' ὁμῆεις, φησὶν, ἀπαιτοῖτε τὰ ὑπὲρ δύναμιν, μὴτ' ἐκεῖνος ἐνοχλοῖη τρυζῶν ὑπὲρ ὁμῶν. Ταῦτα μὲν καὶ τὰ τοῦτοις πλεῖω βασιλεὺς ἔλεξεν· ἑκεῖνοι δὲ μηδὲν ἔχοντες ἀντιλέγειν, μόνον κορυζῆς πλησθέντες Ἰταλικῆς, ὡς δῆσαν παραλογοσθέντες, ἐπέχον τῷ ἔργῳ.

ς'. *Προσαγγελία πρὸς βασιλῆα κατὰ Καταλάνων τῶν Γεννοῦτῶν.*

[P. 340] Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ οἱ κατὰ τὴν μεγαλόπολιν Γεννοῦται πέραν τὰς οἰκήσεις ποιούμενοι, καὶ αὐθις σχόντες, πρὸς τὸ μεγαλειότερον ἐπικυδομησάμενοι, ὥστε καὶ πλείστην ὑπὲρ τὴν προτέραν

rum pensa libentius obirent vel representata fidelius ad diem acciperent stipendia. Hic acri Rontzerium obtutu figens, quasi ut ipsum pudore confunderet, interrogavit: « Heus tu age dic, inquam, quid tot ac tantis effusis in sinus vestros thesauris profecimus? quid pro exinanito toties in lucra vestra imperii ærario nobis operæ pretii rependistis? Nibernastis apud Cyzicum: at illic quidem, non dicam nihil utile reipublicæ, sed plurima maxime noxia fecistis. Quæ vero deinde in singulis, per quas transistis, in quibus morati estis, urbibus aut regionibus egeritis, facile potest intelligi ex planctibus lamentantium sua damna incolarum: Sicutorea enim ideoque vel longissimo sensibili de his voce conqueruntur. Oppugnatæ deinde crimen Magnesiæ, signis armisque nostris in subditorum nostrorum, hoc est in nostra ipsorum et reipublicæ pericula conversis, exercitusque Romani, 488 cujus erat alibi adversus Barbaros tam desiderata, tam necessaria opera, temere ac flagitiose tandiu in civibus obsidendis vestro jussu ac ductu detenti, quam comminisci unquam idoneam, quam allegare vel tolerabilem defensionem, age, poteritis? Unius recti ac laudabilis facti testimonium vobis debeo, et libentissime persolvo. Profiteor, inquam, ultro ac gratus prædico, navatam a vobis imperio fortiter ac feliciter operam in Philadelphia a barbaricæ obsidionis malis maximis periculisque liberanda. Quid tum autem postea? an successus hic unicus tot pensionum tantarumque tam longi temporis mercedum fructus abunde magnus æquusque censebitur? quem præsertim inficiat ac corrumpat licentia et ubique assidua? quæ totum præclari per se facinoris pretium ac decus obterat. » Sub ea perorans imperator rediit ad rem initio propositam, egere se tantum dicens non toto isto numero militum, sed mille circiter e tanta multitudinæ delectis: neque enim plures per rei Romanæ, quæ nunc essent, angustias ali a se auxilios externos posse. Monere rem ipsam publicam jam prope perditam et cogere

ut modus tandem aliquis adhibeatur infinitis inutilissimisque jacturis, quibus sint hactenus inconsultissime universæ imperii copię profusæ. In hoc testes se auditores qui coram adessent velle, perque hos! idem indicari absentibus optare, denique istum quem memorarent recens cum novo appulsum exercitu edoceri et diserte commoneri de ista ipsa sua voluntate ac fixa sententiâ cupere, se plures mille conductitiis militibus in rationes impulari publicas nolle. Desinerent sese ingerere ac velut incalcare supra usam, supra opes facultatesque nostras ceteri; bonique consulerent nos non prodire pollicendo ultra quam in sumerato aut spe certa nos habere simus intime conscii. « Ne igitur aut vos », addidit præsentibus Catalanos intuens, « exigatis a nobis quod dare non possumus, aut ille speret quæ si promitteremus fidei nostræ transcenderemus modum. Non enim fallimus. De re, fuit est, mature ingenueque præmonemus, ne deceptum se deinde queri possit, aut lites intentare murmurando nobis, quasi ei falsis ostentationibus illuserimus. » Hæc et id genus plura locutus imperator concionem dimisit, Catalanis, etsi gemebant in irritum abiisse spes inanes, quod 489 ipsa tamen se obstrueret rerum evidentia, contra quidquam hiscere non valentibus, quanquam vel sic proprio Latini generis fastu turgentes ringebantur intime, stomachumque in ducem ipsorum, tanquam ab eo circumventi, murmurantes erumpebant.

6. *Indicium imperatori delatum a Genuensibus adversum Catalanos.*

Inter hæc Genuenses qui Constantinopoli degunt, in urbi objecto ultra fretum suburbio domicilia habentes (et splendida quidem domicilia: nam ex quo illic sedes obtinuerant, ædificia erant sane magnifica moliti, dilatatis haud modice soli ipsis initio concessi terminis, dum sensim substructionibus excedunt pomeriaque promovent, non sine secuta per circuitum munitione valli ac fossæ perpetuæ) nuntium a suis civibus e metropoli trepidum navibus celerrimis studiose festinatum accipiunt, quo admonentur strenue armari

πριβαλέσθαι γῆν ἤς ἐπελάβοντο, καὶ ἀσφαλῶς κύ-
κλω περιταφρεύσαντες, δέχονται παρὰ τῶν οικείων
δὲ ταχυδρόμων μηνύματα ὡς πολὺς ἐξαρτύεται στό-
λος ὄμα ἤρι προσβαλεῖν τῇ πόλει, ἐφ' ᾧ παραφυλα-
κτιῆν σφίσι τὴν προσβολὴν, εἰς κίνδυνον καὶ αὐτοῖς
κειμένους ὡς τῆς μερίδος τοῦ βασιλέως οὖσιν, ἐξ
ἐμφανῶν ὑποτοπημάτων, ὡς ἐκείνοις ἐδόκει βουλευο-
μένοις. Ταῦτ' εὐθέως ἐκείνοι τῷ βασιλεῖ προσανέ-
φερον, προσθέντες ὡς καὶ αὐτοὶ οὐκ ὑπεδέξατο ξενι-
κίς, καὶ σὺν αὐτοῖς οἱ ἐπιγεγονότες, μῖα καὶ τῆς
αὐτῆς ἐκείνοις εἰσὶ βουλῆς, καὶ κατασκόπων, οὐ
συμμάχων τρόπον ἐπέχουσι· τοῖς γὰρ ἐκ Σικελίας
κρυφθῶν καὶ αὐτοὺς συμπράττειν, καὶ μήνυτρα
δέχεσθαι καὶ λαμβάνειν, ὡς ἐπὶ καιροῦ ἐκείνοις καὶ
αὐτοὺς συμμαχομένους. Δῆλον δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου
ἀπαντῆν ἐτοιμάζεσθαι [P. 341] καὶ αὐθις ἑτέρους, φί-
λων δεικνύντας καὶ τρόπον καὶ ὄνομα. Τὸν γὰρ τοῦ
βῆτος Θεοδορίου νόθον ἀτάδελλον μαθεῖν ἔλεγον καὶ

αὐτὸν ὄνομα δώδεκα ἐκπευσαι ναοί, καὶ ὅσον
οὕτω τοῖς τῆδε προσβαλεῖν τρόπον τὸν τοιοῦτον, μέ-
χρις ἂν ἡ ἐλότης φανεῖται καὶ ἐν πάντες γείνοιτο.
Ὅμως γε μέντοι καὶ συνεβούλευον, εἰ βασιλεὺς θέ-
λει συμπράττειν, ἀπαντεῦθεν τὸν πρὸς ἐκείνους πό-
λεμον δέχεσθαι, ἀπὸ τούτων κατὰ θύρας ἀρξαμένους
ὡς προχείρων ὄνεων. Ἔχειν γὰρ αὐτοὺς ἐξαφύειν
κεντήκοντα ναοῦς. Ἐζήτουν δὲ καὶ βασιλέα τὰς
Ἰσας, ἢ μὴν τὰ ἐς πλήρωμα τούτων χρήματα. Κἂν
μὴ νῦν ἔχοι διδόναι, αὐτοὺς τέως καταβαλόντας αὐτὰ
ἐπὶ καιροῦ παρὰ βασιλέως ἀναπολαμβάνειν. Μηδὲ
γὰρ εἶναι αὐτοὺς ἀλλοδαποὺς ἢ Ῥωμαίους τούτων ἐ-
θεν. Καὶ πόνον εἶναι σφίσι τὸ μὴ φθάσαι προσαιμῶναι
Ῥωμαίους πάσχουσι κατ' ἀνατολήν, ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ
τὰς ἐμπορίας πλουσίας εἶχον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
τοῦ λοιποῦ συμμαχεῖν ἐθέλειν καὶ τοὺς ἐπιόντας
ἀμύνεσθαι. Ἔχειν δὲ καὶ ἐκ τοῦ ῥῶστα ἀποστειλαν-
τας τὰς τοῦ μεγάλου δουκὸς ὡς πολεμίους κατα-

classam magnam quæ primo vere Constantinopoli
oppugnatura certo existimetur. Ejus partem
periculi ad ipsos quoque pertinere, qui lares et
familias illic obtineant. Quare pro sua parte in-
vigilent; ac cum fortunæ societate fœderato
ipsis imperatori sint conjuncti, quomodo commune
ipsis cum eo mox inferendum bellum collatis pro-
se opibus ac conatibus queant propulsare, ma-
ture prospiciant. Nec suspicionibus niti vanis
patent quæ dicerentur, cum ista qui admonerent
ipsis benevoli et prudentes æstimatores rerum
signis prope manifestis eminere deprehendissent.
His illi sic compertis moram faciunt nullam im-
peratoris de re tota edocendi, magnopereque ad-
hortandi ut partem quæ ipsi competeret negotii
capesseret, sese, quos alibi natos, benigno illic
exceptos hospitio prope numero civium haberet
inquillos, liberisque ipsorum in ejus jam ditone
educatis et adultis, concordi proposito paratis nullas
partes explorandi propulsandique insultus hostium
omitte, quin et promptissimis pro fide societatis
ad omnem quæcumque instet in causa publica tuenda
dimicationem. Instare autem quantum non obscure
appareret, maximam, eoque formidabiliorem quod
proditorum apud nos pro ipsis satagentium con-
scientia freti externi hostes, faciliorem sibi de
nobis spondent victoriam. « Nempè, addebant,
isti quos ex Sicilia profectos, domine, tanto sum-
ptu alis ductu militantes ducis magni Catelani,
quique se de novo ipsis adjungunt, arcano com-
missum cum hoste sovent commercium, 490 stu-
diose hinc indicantes quæ geruntur, et inde vic-
tissim de omnibus admonit, prout opus censent
ad sua nefaria consilia in commune nostrum exi-
tium patranda. Constituunt enim sic invicem tem-
pora cum exteræ incursionis fœderatorum ipsis
nostrorum hostium, tum suæ ipsorum proditioni
opportuna, pulcences, simul illi huc advecti rem
gerere cœperint, pro virili et ipsos annisuros,
larva obsequii tandem exuenda et armis palam in

nos vertendis. Hæc satis constare ex eo quod,
præter modo in portus imperii appulsam injussu
classem Mpyrigerii, alii eodem navigaturi sese
parare nuntientur, rursus hos secuturis et aliis,
eo videlicet perfido animo ac scelerata spe, ut tot
semel insidiatoribus simulatione amicitiae intra
nostra præsidia credule admissis, ubi deinde con-
juratis secum in nos palam irruentibus ipsi ex
compacto conspirantes, rebellaverint, pares simul
externis oppugnatoribus internis que perduellibus
una sustinendis ac repellendis esse nequeamus.
En quanto rei summæ periculo istis ignotis, ami-
cos se verbo et specie ferentibus, aditum ad nostra
intima pandamus. Nobis enim compertum præter-
ea est regis Theuderichi fratrem nothum cum na-
vibus duodecim vela jam fecisse ad nostra littora,
quo scilicet sociis jam huc appulsis se adjungat,
dissimulaturus consilium oppugnandi nos, quoad
aliis quoque suorum pari nostra facilitate per-
missis ei se aggregare summa jam ipsi tota con-
stet destinatarum nobis subjugandis copiarum. »
His sic expositis magnopere deinde incambebant
ad suadendam imperatori ut nihil cunctans dis-
simulansve amplius palam ipsis cooperari Genuen-
sibus vellet, Catelanos qui ad manum erant pro-
tinus paratis bello aggredi invadereque imperatos
adhuc ideoque subactu faciliores. Posse jam nunc
se armare naves quinquaginta. Parem huic nu-
merum ne gravaretur conferre imperator; aut si
expeditas tot non habet, pecuniam instruendis
iis suffecturam daret. Vel si nec in numerato
nummi forent, collaturos in antecessum se de suo
quæ Augustus commodo sibi tempore postea re-
funderet. Hunc ipsos sibi solis, modo sic adjutis,
ultra deposcere laborem liberandi Romanos ab
injuriis quas dudum diras per Orientem a gente
infida paterentur. Hoc debere ipsos eo 491 no-
mine quod quæstuosus per terras et portus impe-
rii commerciis rem quotidie augetur: sed vel si
nulla causa propria in id impellerentur, solo re-

σχεῖν ναυς, καὶ οὕτω προσαρξάμενους τὰ λοιπὰ ἄ
 ζυμπληροῦν ἐκεῖ, προσηπαντῶντας καὶ στόλῳ παν-
 τι, ἠφανεῖν, καὶ μὴ ἐῶντας προσχωρεῖν προσωτέρω.
 Ταῦτα βασιλεὺς ἀκούων διηπίσται τοῖς πλείστοις
 τῶν λεγομένων, καὶ ταῦτα ἅμα μὲν φθόνον, ἅμα δὲ
 καὶ κακίαν συμπράττειν τὴν ἀπὸ τῶν Γεννουϊτῶν
 ὑπετόπαζε. Καὶ ἡ ἀρχῆθεν σφῶν πρὸς τὸν μέγαν
 δοῦκα δυσμένεια καὶ ὁ πρὸς αὐτὸν πόλεμος πιστὴν
 παρεῖχε τὴν ὑπόψιν. Οὐκ οἶδα δὲ καὶ εἰ τὸ κῆδος
 τὸ πρὸς αὐτὸν καὶ αἱ τῶν ὄρκων ἐμπεδώσεις τὴν
 βασιλικὴν κατεμάλαστον γνῶμην, καὶ οὐ τοῖς κατ'
 ἐκείνων λέγουσι συνεφέρετο. Ὅμως ἐκείνοις μὲν
 εὐχαριστήσας τὰ μέγιστα ὡς ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων
 πονεῖν δοκοῦσι σιγᾶν ἐκέλευεν, αὐτὸς δ' ὑπισχεῖτο
 βρυλεύεσθαι περὶ τούτων καὶ τὸ δόξαν συνοῖζον
 ποιεῖν.

Ζ. Ἄξις πρὸς βασιλέα τοῦ μεγάλου δουκὸς
 καὶ ὑπὲρ τοῦ Μπυριγερίου ἀξιωσις.

[P. 342] Ὁ μέντοι γε μέγας δοῦξ ἀπογνοῦς τῶν

spectu initi fœderis et charitate hospitii periclitari
 pro salute sociorum velle discrimine quocunque,
 atque ipsos incurstantium injurias ulcisci. Sibi
 quin etiam esse facillimum (annueret modo Au-
 gustus) immissa statim in naves ducis magni
 quam promptam jam habentem classe eas capere
 detinereque ut hostiles sub tuta custodia, talique
 initio bellum iis illatum strenue deinceps conti-
 nuare occurrendol, subeundisque quæcunque inci-
 derent periculis, etiam navalium cum classe Cate-
 lana præliorum; omni que modo prohibendo ne,
 quantacunque his admoveri partibus deinceps
 poterit potentia gentis istius, proficere nostris
 damnis et progressus facere ad oppressionem im-
 perii queat. Hæc imperator audiens vana plera-
 que et fide indigna censuit, partim invidia partim
 fraude astutoque artificio conungi a Genuensibus
 talia suspectans. Præbebat ei fundamentum sic
 opinandi declarata dudum eorum malevolentia in
 magnum ducem, jam tum quando ipsum Constan-
 tinopoli egredientem rixa cruenta sunt adorti.
 Haud scio etiam an non multum valuerit ad miti-
 gandum duci magno imperatoris animum, pra-
 vasque de illo suspiciones avertendas, conscientia
 tam artæ affinitatis, qua sibi eum admoverat,
 et reverentia sanctæ jurati cum eo tali occasione
 fœderis. His crediderim equidem obseptas Au-
 gusti aures quamlibet verisimilibus in tam præ-
 judicate gratiæ virum delatis criminibus minime
 patuisse. Genuensibus tamen idem declarata fidei
 ac benevolentia in tam officiose consulendo rei
 Romanæ gratias agit maximas, hortatus de cætero
 ut in arcano quæ indicaverant interim haberent:
 se enim impertita notitia usurum hæud segniter in
 posterum, invigilando prout par esset saluti
 publicæ, et quæ huc conducerent impigre
 zegendo.

τοσούτων χρημάτων ὧν παρὰ βασιλέως λαμβάνειν
 ἠλπίζεν (εἰς γὰρ τριακοσίων νομισμάτων χελιστύας
 τὸ πᾶν ἐποσοῦτο τῆς ἀπαιτητέως) ἐπ' ὀλίγοις ἴστα
 τὰς δόσεις, τὸν θροῦν καταστῆλαι τῶν Ἰταλῶν ὑπὶ-
 σγνούμενος, καὶ μὴν καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν ἱκανωθέν-
 τας μισθὸς τῆς πρὸς βασιλέα Μιχαὴλ ἀψασθαι συμ-
 μαχῆσοντας. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' αὐτὸν μὲν καὶ αἰῶς
 ἀντιπερᾶν κατ' ἀνατολήν, τὸν μέντοι γε Μπυριγέ-
 ριον Τέντζαν, ὡς καὶ αὐτὸν ἄξιον ὅν προσδέχεσθαι
 ὑπὸ μεγίστοις τοῖς ἐλπίστοις προσχωρήσαντα, συμ-
 πείσαι παραγενέσθαι μόνον ὑπ' ἀσφαλείᾳ τῇ προσ-
 ηκούσῃ, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ χρυσοβούλλοις σχῆντα
 τοῦ θάρρους τὸ ἱκανόν. Ἐτοιμον δ' εἶναι τοῦτον καὶ
 μισθοφορῆαις ἱκανωθέντα τῷ ἰδίῳ σῶναμα λαῶν τῆ
 πρὸς τὸν νέον βασιλέα πορευθῆναι σφοδρῶς ἰσχυρι-
 ζετο. Ταῦτα λέγων καὶ πλείονα αἰρεῖ τὴν γνώμην
 αὐτίκα τοῦ βασιλέως. Καὶ ἅμα πρὸς μὲν τὸν Μπυ-
 ριγέριον πίστει χρυσοβούλλοι σκεδίζονται, αὐτὸς
 δὲ τὰ πολλὰ μὲν καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τῷ μεγάλῳ δουκὶ
 προσνείμας, τὰ πλείστα δὲ καὶ ἐκ τῶν τὸν σίτον

7. Accessus ad imperatorem ducis magni et pro Mpyrigerio petitio.

At magnus dux intelligens offensum imperato-
 rem tantæ in stipendia petitione pecuniæ, despe-
 ransque trecenta nummorum millia (totidem 492
 enim postulaverat) ab eo posse unquam expriri,
 ea in longe minorem contraxit summam, in se
 recipiens donativo non magno, nec ægre ab im-
 peratore pro copia præsentis numerando, sese pa-
 caturum Latinorum murmur et horum ei plene
 reconciliaturum voluntates. Nuntiavit etiam jam
 quosdam ex iis, prout imperator se velle signifi-
 casset, a se mercede instructos idonea versus
 imperatoris Michaelis castra, ejus auspiciis mili-
 tatos, iter arripuisse. Se vero paratum ostendit,
 quod id etiam sibi esse cordi declarasset Augu-
 stus, cum reliquis in Orientalem redire conti-
 nentem. Mpyrigerium Tentzam quod attineret,
 non videri committendum ut vir tantus tam ma-
 gnis appulsus spebus irritus remitteretur. Videre
 saltem sustineret hominem Augustus paratum:
 ejus majestati se sistere, si præmissa securitate
 ad id idonea vocetur, hoc est si dato in manus
 ipsi diplomate imperatoris aurea fœmunito bulla
 plena ipsi fiducia contingat honorificæ admissio-
 nis et tuti post colloquium receptus. Atque hic
 vehementer asseverabat paratissimum hunc esse.
 ductis secum universis quibus præerat copiis, sub
 junioris Augusti signa proficisci, rem ejus ductu
 strenue gesturum. Hæc et plura istiusmodi dux
 magnus memorans assensum in suam sententiam
 statim rapuit Augusti. Litteræ igitur aurea in-
 signes bulla, quibus fides fieret liberi accessus
 securique recessus, Mpyrigerio expediuntur. Ipse
 autem Augustus multis præsentem magnum du-
 cem donariis cumulans, pleramque insuper par-
 tem vectigalis frumentarii eidem postmodum man-

συναγόντων κελύσας ἀναλαβεῖν, μετὰ πάσης εὐμε-
 νείας ἐκπέμπει.

η. *Αἰτία τῆς τοῦ σιτοκρίθου συναγωγῆς ἀπὸ δού-
 σεως.*

Τὸ δὲ τοῦ ἐπισυναγομένου σιτοκρίθου τοιόνδ' ἦν.
 Τὰ μὲν γὰρ τῆς ἀνατολῆς καὶ λίαν ἐξηπορήθη, ὡς
 μηδὲν ἔχειν ἐντεῦθεν τὴν βασιλείαν, μᾶλλον μὲν οὖν
 καὶ ἀνάγκην καταστῆναι ὑπὲρ ἐκείνης ἐκκενοῦν
 χρήματα. Ἡ δὲ τῶν Μακεδόνων καὶ δύσις πᾶσα
 καὶ λίαν εὐφόρησεν, εἰ καὶ μὴ εὐνοιοὶ οἱ καρποὶ ἐξ
 αὐτῶν [P. 343] ἀλώνων ἦσαν, ἀλλ' ὡς ἐν καιρῷ με-
 γίστου λιμοῦ ὁ σίτος διεπιπράσκετο, τῶν κατ' ἀνατο-
 λῆν πρὸς δύσιν μετενηγεμένον. Ταῦτ' ἄρα καὶ
 βασιλεὺς πόρους ἐπινοῶν, τοῦτο μὲν τῶν πρὸς τοὺς
 Ἰταλοὺς μισθωμάτων ὑπερηφάνων ὄντων, τοῦτο δὲ
 καὶ τῶν ἐπὶ χρεῖαις ἄλλαις δαπανημάτων, τὸ ἀφ'
 ἐκάστου γεωργοῦ ὀλίγιστον εἰς μεῖζον ἅμα συμπο-
 σῶν ἔγνω, καὶ ἀποστειλάς ἀφ' ἐνὸς ἐκάστου τῶν
 γεωργούντων ὑπὲρ συγκομιδῆς ζευγίτιδος σίτου μὲν
 μοδίους ἕξ, κρηθῆς δὲ μοδίους τέσσαρας τοπικούς

dans attribui, lætum eum ac voti compotem cum
 omni benignitate dimisit.

8. *Occasio et ratio tributi quod tritichordeum est
 dictum.*

Tributi porro memorati modo frumentarii, quod
 vulgo σιτόκριθον, quasi diceres tritichordeum,
 appellatum est, hæc origo atque institutio fuit.
 Vastata incursionibus barbaricis Asia et Orienta-
 les tractus universi, vacante illic agrorum cultu-
 ra, extrema victus inopia **493** premebantur.
 At eodem tempore adversa continens Europæ,
 Macedonia et omnes Occiduae regiones, messibus
 sunt uberrimis ditatae. Non enim, ut fere fit,
 abundantia vilitatem annonæ induxerat, sed pro-
 pter concurrentes eo Asianos sedibus extrusos
 propriis ita frumentum in summa segetum uber-
 tate vendebatur, ut annis vel maxime famelicis
 consueverat; unde quæstus aratoribus et dominis
 agrorum cumulatissimus redibat. Hoc imperator
 animadverso locum esse credidit indictioni vecti-
 galis novi, quo plurimum egebat partim ad com-
 pacendas mercedibus repræsentandis murmura-
 tiones contumacium Latinorum, partim ad usus
 alios necessariorum sumptuum. Ergo ediecit ut sin-
 guli agricolæ mensuram e sua messe non magnam,
 minime gravi in tanta copia collatione, darent
 reipublicæ, eoque modico pretio lucrosissimam
 sibi facultatem emerent frumenti sui atque hordei
 plaustris bigisque, quoquo vellent, venditum mit-
 tendi. Ad hoc unicuique modii sex tritici, hordei
 quatuor, per loca singula pendendi sunt imperati.
 Ex hac collectitia annona magno statim divendita,
 auri argentique summas ingentes reddi magno
 duci jussit; istoque sic satiato, quietus jam ab ea
 parte imperator Mpyrigerii quoque pro ejus voto
 munerandi cogitationem ingressus est, decrevitque
 ipsum ad se venientem admittere ea quam sperare
 illum norat, honorificentia. Id ut faceret, manus

προστάσσει πράττειν. Ἐκ τούτων γοῦν καὶ τῷ με-
 γάλῳ δουκὶ κελύσας διδοσθαι ἀργύρου τε καὶ χρυ-
 σίου ἀπεμπολούντων, καὶ ἀνακωχῆν τῶν ἐκείνου
 σχῶν, τὰ περὶ τοῦ Μπυριγερίου διεβουλεύετο, ὡς
 αὐτίκα κάκεινον προσηκόντως καὶ ὡς ἐκείνος ἠλπί-
 κει ὑποδεξόμενος. Διὰ ταῦτα καὶ τῶν κατὰ δύσιν
 προνοιῶν ἤπτετο, καὶ τὸ τρίτον ἐκ τούτων ἀφῆρει·
 τὰ γὰρ τῶν μισθῶν τῶν κατὰ τὰ ἀνάκτορα ἐκδουλεύ-
 ὄντων καὶ πρὸ χρόνων διεκόπη πάσαι. Ἀλλὰ καὶ
 τὸ νόμισμα διὰ τὴν χρεῖαν ἐκιδηλεύετο. Πρῶτερον
 μὲν γὰρ ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Δούκα τὸ δέμοιρον τοῦ
 ταλάντου τῶν νομισμάτων χρυσὸς ἦν ἀπεφθός, ἔ δὴ
 καὶ ὁ ἐξ ἐκείνου διετῆρει· ὕστερον δὲ ἐπὶ Μιχαήλ
 τῆς πόλεως ἀλούσης, διὰ τὰς τότε κατ' ἀνάγκην δό-
 σεως, καὶ μᾶλλον πρὸς Ἰταλοὺς, μετεγεγράφατο
 μὲν τὰ τῶν παλαιῶν σημείων, τῆς πόλεως χαρατ-
 τομένης ὀπισθεν, καθυφίετο δὲ καὶ παρὶ κεράτιον
 τὸ ἐκ χρυσοῦ νομιζόμενον, ὡς πεντεκαίδεκα πρὸς τὰ
 εἰκοσιτέσσαρα γίνεσθαι. Μεταλλάξαντος δ' ἐκείνου
 πρῶτερον μὲν εἰς δεκατέσσαρα περίεστη πρὸς δέκα,

injecit pensionibus quæ reipublicæ ministris per
 tractus Occiduos dudum constitutæ quotannis
 adhuc solvebantur. Has tertia parte diminuit:
 non enim fuit aliud quod arriperet, cum aucto-
 ramenta, quæ certissima prius et præcipue condi-
 tionis habebantur, servientium in imperiali domo
 palatinorum jam pridem intervertisset. Sed et
 alium, unde istam in Mpyrigerium effundendam
 pecuniam conficeret, quæstum excogitavit ex adul-
 teratione monetæ publicæ, in sequius detrahenda
 qualitate signati auri, siquidem cum prius sub
 Joanne Duca eatenus corrupta **494** esset nummi
 aurei, sinceritas ut auri puri dimidium duntaxat
 haberet pondus, reliquo e deteriori materia sub-
 misto (qui usus usque ad Michaelis tempora
 perseveravit), hujus primis annis, recepta e Lati-
 nis Constantinopoli, cum idem Michael pecunia
 egeret ad largitiones necessarias, præsertim faci-
 endas Italis, recudi monetam omnem auream
 jussit, prætextu immutandi notas veteres: nam
 pro antea usitatis signis urbem Constantinopolim
 in postica nummi facie voluit exstare. Verum ista
 occasione detrivit metalli probitatem eo usque ut
 e viginti quatuor partibus aurei solidi auri dun-
 taxat puri novem essent, quindecim misturæ se-
 quioris. Post Michaelis mortem exigua est emen-
 datio secuta, decem saltem partibus auri purgati
 ad vitiosas quatuordecim adjectis. At nunc isti
 ipsi prohi metalli particulæ dimidium detractum
 scoria et retrimento suppletum est, unde securim
 infligi magnam fidei commutationem et necessario
 rerum victui aptarum commercio contigit, nec
 exteris facile importantibus ad nos sua, nec no-
 stris invenientibus eni suis usibus redundantia
 venderent, utique illis haud satis accipientibus
 pro merce proba pretium adulteratum, et suam
 melioris notæ monetam pari cum nostra sic cor-
 rupta æstimatione profligare recusantibus. Ex

νῦν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἡμισίας τὸ ἀπεφθον καταμι-
γνυται, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ δυσπόριστα μὲν ἐκ τοῦ
καιροῦ τὰ χρειώδη, δύσωνα δ' αὐθις καὶ ταῦτα, ἦν
πού τι καὶ φανείη, ἐγίνοντο, καὶ αἰχμαλωσία καὶ
λεῖμὸς ἦν.

θ'. Ἐπισκευασία τῶν κατ' αὐτοὺς Γεννοῦτῶν
κατὰ τὴν περαιτέρ.

ι'. Περὶ τοῦ πειρατοῦ Ἀνδρέου καὶ τῆς αὐτοῦ
παραδοχῆς.

[P. 344] Οἱ μέντοι γε κατὰ τὴν πόλιν ἐννοῦνται,
ἐπειδὴ περ τῶν κοινῶν ἀπετύγχανον βουλευμάτων,
καὶ καθ' αὐτοὺς ἠναγκάζοντο πράττειν, τὴν χαλε-
πὴν τῆς καρδίας ἐκ τῶν ἀκουσθέντων πῆδησιν τῶν
ἰδίων οὐ σιγῇ καὶ ἡρεμίᾳ κατέστελλον (τὸν γὰρ
ἀγῶνὰ φασὶ προφάσεις οὐ πᾶν τι δεχέσθαι), ἀλλ'
ὡς αἱ τίθειαι τὰ δυστυποῦντα τῶν παιδίων κινήσει
μᾶλλον καὶ μελωδίαις, ἀλλ' οὐχ ἡσυχαίαι κατακοιμί-
ζουσι (πέφυκε γὰρ ἡ ἔξωθεν κίνησις ὑποφερομένη
κατακρατεῖν τὴν ἐντὸς καὶ οὕτω γαλήνην ἐμποιεῖν
τῇ ψυχῇ), οὕτω καὶ οὗτοι ἀλλεπαλλήλοις πράξεις
καὶ κινήσεις τὸν τῶν πολλῶν κατέστελλον θόρυβον.
Καὶ νῦν μὲν βαθύτερον ἐξετάφρευον καὶ ὡς ὕδωρ
ἐκ τῆς θαλάσσης μετοχετεύεσθαι δυνατόν εἶναι καὶ

τὸ ἀσφαλὲς τοῖς ἐνοικοῦσι παρέχειν, νῦν δὲ ἰσθμία
καὶ πετροβόλα ἐμηχανῶντο, καὶ τὰς τῶν οἰκημάτων
παρακουπτικὰς ἐξ ὀπτιῆς κλίθου καὶ τιτανοῦ παρη-
κοδομημένας εἰς ἀσφαλεῖς καθίστων, νῦν δὲ συνελ-
γον χρήματα ἐκ κοινῆς τῆς καθ' αὐτοὺς συναγωγῆς
συνδοσίας κατὰ καιρὸν ξυμμαχῆσουσιν ἀποχρήσου-
τα. Καὶ νῆας τὰς μὲν εἶχον, τὰς δὲ καὶ ἐξηρτύοντο,
τὰς δ' ἕμα νευράχοις ἐκ τῶν ἐκασταχοῦ κοινῶν
συνεδρίων ἑατοῦ γένους αὐτῶν μετεπέμποντο. Καὶ
σφισι τὰ πρὸς πόλεμον ἅπανι' ἐξήρτυοντο, (ὅ') ὅτε καὶ
τινα τῶν [P. 345] πειρατῶν Ἀνδρέαν ὠνομασμένον,
δύοι πειρατικάς ναυσι καταχθέντα πρὸς βασιλέα, ὃς
οὐκ ὄλιγα μὲν καὶ Βενετικούς Γεννοῦτῆς ὄν διετί-
θει κακωτικὰ κατὰ θάλασσαν, ὕστερον δὲ καὶ νῆι
περιτυχῶν Περτικῇ, καὶ ταύτης αὐτάνδρου κρατή-
σας, οὓς μὲν ἀνελε τῶν ἐν αὐτῇ, οὓς δὲ γε καὶ
ζῶντας καθυπήγε τῷ βασιλεῖ ὡς δῆθεν τὰ ὑπὲρ
τούτου φρονῶν καὶ τοὺς αὐτοῦ τροποῦμενος ἀντι-
πάλους, τοῦτον βασιλεὺς μὲν μετ' εὐμενείας δέχεται
καὶ ἀλλαγὰς ἀγάλλει καὶ τῷ τοῦ βεστιαρίου τιμᾶ
ἀξιώματι, Βενετικοὶ δὲ δι' ἔχθους εἶχον, καὶ ὧν παρ'
αὐτοῦ ἔπαθον ἀνταμύνεσθαι ὄρωμιν. Ὅθεν καὶ νυ-
κτὸς ἐπεισεπρόντες τῷ μὲν τῇ μίτῃ τῶν νηῶν ἐνεί-
σιν ἐκ τοῦ αἰφνιθῶν ἐναύσαντες, θαπέρας ἀποδρά-

quo et difficiliori reddita redemptione captivorum
consensescere in hostium vinculis infelices in ser-
vilitatem lapsi cogebantur, et intercepta imperta-
tione annonæ famēs passim invalescebat.

9. Genuensium apud Peræam habitantium apparatus
ad bellum per se, sine imperatoris cooperatione,
sustinendum.

10. De pirata Andrea et ejus exceptione.

Interim Genuenses inquieti urbis, ut in irritum
abiisse viderunt spes et consilia prius inita impe-
ratoris adjungendi sibi in societatem belli com-
muniter gerendi adversus eos quos machinari ir-
ruptionem in terras imperii compererant, ac sic
privatis sibi opibus consulere coacti, motum sub-
sillentium cordium ex trepidatione quam injece-
rant fida indicia suorum, indubitatum adventum
hostilis adversus Constantinopolim classis certo
denuntiantia, non silentio aut quiete compesce-
bant: neque enim, quod dici 495 solet, certum
instans acquiescere periclitantem prætextibus
patitur: verum ut nutrices difficilis somni pueros
motu potius et cantilenis quam immota quiete
sopiant, quia comparatum natura est ut agitatio
interior somnum excludens externa versatione
superetur, eo talis fructu victoriæ quo tranquillitas
animæ reddatur, sic et hi agendo ferendo,
susque deque omnia versando, sollicitis operatio-
nibus, strenuis ultro citroque commotionibus,
tumultum interiorem mentium vulgi, ex instantis
oppugnationis terrore concepitum, delinire cona-
bantur. Ac nunc quidem fossas suo Galatæ sub-
urbio circumdatis altius excavabant, quo in eas
aqua derivari e mari posset munitioque securior

ista ratione reddi; nunc ballistas et machinas
saxis tellisque longe jaculandis moliebantur, et fe-
nestras domuum, ad splendorem prius et magnifi-
centiam e latere ac gypso speciose conclinnatas,

C in metuendas hostibus pinnas et secura propi-
gnacula vertebant; nunc congerebant pecuniaz
vim ex communi collatione coloniarum totius, condu-
condis in tempore auxiliis externis suffectorum.
Sed et ad naves, quas habebant jam instructas,
alias incessanter adornando adjungebant, classia-
riosque milites sui generis, quos his imponerent, e
conciliis suæ gentis, in circumstantis insulis ac locis
sedes habentibus, corrogabant accersentes, sic
nihil omittentes in providendo cuncta diligenter
quæ ad belli sustinendū rationem pertinerent. Quo
tempore piratam quendam Andream nomine, ad
se cum navibus piraticis duabus quibus præerat,
ultrò ut amicum venientem benevole imperator
excepit. Is cum esset Genuensis, non pauca Vene-
tia mala maritimis grassationibus intulerat. No-
vissime autem incurrentem sibi Persicam navem
expugnatam cepit cunctis ejus vectoribus poti-
tus, quorum parte occisa reliquos vivos impera-
tori dedit, quasi significans se pugnae ejus auspi-
ciis pugnatæ fructum 496 ac spolia ipsi repræ-
sentare fide socii. Admisit hominem Augustus
omni significatione humanitatis, eam inter alia
honorans missis speciosarum xenias vestium et
vestiarii dignitate insigniens. Sed Venetis exosus
hic Andreas erat ob gravia quæ ab ipso damna
pertulerant. Itaque in ultionis de illo sumendæ
occasionem intenti, noctu in eum improvise ir-
ruentes, alteri ejus navium ignem injecerunt,
quam flamma statim totam corripuit et absum-

σης, καὶ καταφλέγουσι, τῶν δ' ἐν αὐτῇ οὐς εἰλεῖν ἄξιον, ἀπηνῶς κατασφάττουσι.

ια'. *Μετὰ κλήσις παρὰ βασιλέως Μπυριγέρου Τέντζα.*

Βασιλεὺς δὲ ὄλος πρὸς τὸν Μπυριγέρου Τέντζα ὑποδέξασθαι γυγνώσκων, συχνῶς ἀποστέλλων πρὸς Καλλιόπουλον ὅπου γε κατέρως ἤκούετο, λιπαρῶς καὶ μετ' ἀξιώσεως μετεστέλλετο. Ἴνα δὲ καὶ θαρβείν οἱ παρέχοι, χρυσοβουλλεῖους ἐπεμπε λόγους, καὶ πίστεις δι' ὄρκων τῶν παλαμνασιότατων εἰδίδου ἢ τῆν παρεόντα μὲν φιλεῖν τῷ εὐμενῶς ὑποδέχασθαι καὶ προστηκόντως τιμᾶν, μὴ θέλοντα δ' αὐθιᾶ εὐμενῶς καὶ μετὰ χρηστότητος ἀποπέμπειν. Συχνάκις οὖν τοὺς οἰκίους ἀποστέλλων μετεκαλεῖτο, καὶ ὄλλοι ἦν τὰ μεγάλα πραξέειν ἐκείνων εἰ ἐπισταίη. Ὅ δὲ τὰς πλείους ἀνά χειρὸς ἔχων, μηδὲν μελλήσας, ἀμα θυστὴν ἰδίαις ναυσὶ τὴν Κωνσταντίνου καταλαμβάνει. Πλὴν οὐκ εὐθὺς ἐλθὼν τῆς νεῶς ἀποβαίνει, P. 366] ἀλλὰ πρὸς βασιλέα μὲν ἀποστέλλει καὶ τὴν ἱρξὶν δῆλῃν καθίστησι, μετακαλούμενος δὲ μετὰ

τιμῆς προσηκούσης, πεμφθέντων καὶ ὀχημάτων, οὐχ ὑπήκουε τὸ παρίπαν, ἀλλ' ἀπρίξ εἴχετο τῶν νηῶν, ὡς αὐταὶ τῶν ἀγκυρῶν ἐν ταῖς ζάλαις. Τέλος ἐνεχυρασίαν τὴν ἀσφαλεστάτην εἰσέπραττεν, ὅταν τ' ἐστομένην παρέχειν τὰ πιστὰ οἱ κατεχομένην ἐν ταῖς ναυσὶ, καὶ τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν, τὸν δεσπότην Ἰωάννην, ὀμηρον ἐζήτει λαβεῖν ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ παρὰ βασιλέα ἀφίξεως. Βασιλεὺς δὲ πρὸς ταῦθ' ὄθρικπαθῶν, εἰ τόσῃ ἀναμετρήσας ἐκ πολλοῦ θάλασσαν αὐτόματος τῆς εἰς αὐτὸν χάριν ἀφίξεως πιστὸς ταῖς τοῦ βασιλέως εὐθύτησι, τότε καὶ ὄρκους λαθῶν οὐκ ἐθάβρει, ἀλλ' ἐφ' ἐμήροις ἤθελεν ἐμφανίζεσθαι, ἐν θωρίαις ἐτίθει τὰ κατ' ἐκείνων, καὶ ἐφ' ἡμέραις ἤφειε αὐλίζεσθαι κατὰ θάλασσαν. Τέλος, ἐπεὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ γενεθλίων ἡ ἐορτὴ προσήλαυε (περὶ τὰ μέσα γὰρ Σκιροφοριῶνος ἀφίκετο), πῆμπει γε καὶ αὐθις καὶ ἀξίω, τὸ τῶν ὀρκων ὑπόγυον ὡς εἰκὸς προταίων καὶ θαρβείν τὰ μέγιστα προτραπόμενος. Καὶ ὅς ἐπὶ πολὺ γνωσιμαχίας ἐπειτα πείθεται, καὶ τῷ βασιλεὶ παραγενόμενος

psit; repertosque in ea quos in potestatem redigere potuere, crudeliter trucidarunt. Altera navis Andree fuga matura incolumis evasit.

11. *Imperator Mpyrigerium Tentzam accersit.*

Inde imperator totus incumbens in propositum Mpyrigerii Tentzæ excipiendi, plures misit Calliopolim, quo is classem appulisse ferebatur, qui eum non invitarent solum, sed suppliciter etiam aque instanter orarent, ad se venire ne gravaretur. Idque ut omni metu deposito fidentius faceret, amplissima promissa diplomatibus conscripta imperialibus et bullis aureis munita perferenda illi dedit, adjectis quin etiam Juramentis et imprecationibus horrendis, quæ caput devovebat suum, ni eum præsentem omni affectus significatione amplecteretur, et prout ejus poscebat sibi nota dignitas, honoraret. Ac si quidem apud se manere vellet, continuaturum ei benevoli officia hospitii, sin abire mallet, uti arbitrio suo passurum, et ut discedentes amicos fas est, donis propempticis cumulatum dimissurum. Hæc per intimos sibi alium super alium missos Augustus Mpyrigerio inculcans, denique illi fidem fecit haud sibi defuturam, si quo vocabatur occurreret, splendidam atque illustrem admissionem. Itaque pignus idoneum tantæ spei diplomata quæ dixi auro bullata tenens manibus, nihil cunctatus cum iudicibus suis navibus Constantinopoli se admovet. Cæterum non statim ac appulit navi exscendit, sed primum per aliquot e suis imperatorem de suo adventu certiores facit. Ac cum eum 497 subito Augustus cum conveniente honorificentia invitaret, missis etiam, quibus ad hoc uteretur, rhedis ac curribus, recusavit ille inflexibili constantia, nihil minus fixus in proposito intra suas perstandi naves quam illæ tenaci dente ancorarum fundo devinctæ mordicus hæterent. Tandem rogatus quam securitatem ultra

jam datas vellet, respondit tum se sibi cautam idonee crediturum, si filius imperatoris Juannes despota in suam prior potestatem veniens suis navibus detineretur, dum ipse iis relictis imperatori se sisteret: aliter quam tali obside præsumpto, se sui copiam Augusto facere non posse. His auditis offensus imperator, et ad ludibrium sui pertinere indignanter reputans quod homo, qui tam vasta maris spatia nemine vocante ultro esset emensus sola fretus, ut aiebat, procul per famam cognita imperatoris recta comique mente, nunc tam dudum in intimam proventus viciniam atque adeo portum tenens urbis regię, non contentus diplomatibus jurejurando confirmatis, etiam obsides et tales obsides pacis æquum duceret ac nobis tanto emendam sui præsentiam licitaretur, superbi arrogantiam hospitis contemptu præmendam judicans, sine responso, ac quasi re indecisa deliberabundus, multis eum diebus in salo jactari sivit, quoad tandem instante solemnitate Natalis Christi (nam adventus Mpyrigerii Constantinopolim in medium ferme Decembrem incidere) convenit denuo per missos hominem, rogans ut suum jusjurandum satis haberet, aliis insuper multis argumentis urgens ut ne dubitaret sibi fidere. In hæc multa ille contra causatus vix denique manus dedit assentiens, progressusque in Augusti conspectum magnificam admissionem est nectus, idque continuis aliquot diebus certa hora frequentans aulam, moxque in sibi adamatam navium suarum ligatarum ancoris diversorium se recipiens. Eo ad illum imperator quotidie missitabat ingentem copiam 498 edulium, quæ ipsi sociisque saginæ sufficeret. Quam in rem haud modicæ numerorum summæ impendebantur. Quibus illo, ut apparebat, jam aliquantum definito et de pristinis remittente fastidiis, quod liberiores ejus hilarioresque frequentatæ imperatoris coram aditi salutationes

μεγαλοπρεπή τήν ὑποδοχὴν εὐρίσκει, καὶ δεημέραι A πετραν διδοὺς καὶ λαμβάνων, τῶν μὲν νηῶν οὐκ ἀπέσχετο, ἀλλ' ὡς καταλύματι ταύταις ἐχρήτο, ἐδεσῶν καθ' ἑκάστην ἐμπορούμενος τὴν ἡμέραν οἷς εἰστία τοῦτον ὁ βασιλεὺς, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν τὴν εὐωχίαν συχνοῖς νομισμασιν ἰκανοῦμενος, ἀνέδην δ' ὅμως τὰς πρὸς βασιλέα ἵκαιοιτο προσόδους, καὶ ἐκυδνοῦτο ταῖς συχναῖς ἀλλαγαῖς, καὶ δῆλος ἦν ὑπταχθισόμενος. Τέλος, ἐπεὶ ἡ ἐορτὴ ἐφειστήκει, ἔδει δὲ καὶ αὐτὸν ἕνα ἴδη φανέντα τῆς γερουσίας ὀφφικίῳ καὶ παρασῆμοις τιμᾶσθαι, ὄρκους τῆς ὑποταγῆς παρασχόντα, γίνεται τοῦτο, καὶ μέγας μὲν παρευθὺς κλειζέται δοῦξ συγκλήτου πάσης καὶ πολιτείας παρισταμένης, καὶ τὴν βακτηρίαν τὸ τῆς ἀξίας λαμβάνει ξύμβολον (καὶ τοῦτο γὰρ τῷ βασιλεὶ κεκαينوῦργητο, ἀργυροχρῶσις βακτηρίαις τοῦς τῆς γερουσίας πρωτίστους ἀξιωματῶν ἐπιβαίνοντας σεμνύνεσθαι), τὴν ἄνω δὲ χῶραν λαμβάνει, καὶ ἐορτίοις ἀξίοις παρασῆμοις κατὰ Ῥωμαίους στολιζέται, καὶ τὸ σκαραμάγκιον ἐπιθέμενος. Κἀντεῦθεν θαρρήσας ἔξεισι τῆς νεῶς, καὶ ἐφ' ἡμέραις ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κοσμιδίου μετὰ τῶν ἰδίων ἀλλίξεται· καὶ γὰρ καὶ τινες ἐξ ἐκείνων καθάλαρικαῖς τιμαῖς ἐτετίμητο·

declarabant, delectatus Augustus crebris insuper eum pretiosarum vestium honorabat donis. Ad quod liberalitatis principis augmentum hospitis quoque antiqua contumacia in magis obnoxiam sensim se voracundiam ac venerationem molliente, eo denique ventum est ut Mpyrigerius se non abhorrere declararet a rite profutenda imperatori subjectionis fide, quam primum is iuberet. Id vero ut statim fieret, urgebat festi tantum non jam præsentis vicinia; quo cum de more oporteret apparere publice adstantem imperatori senatum universum cunctosque magistratus cum insignibus quemque potestatis suæ, ne huic cæremonix deesset novus hic senator et magistratus designatus, sed in ea destituti ei officii occupare locum et ejus insignibus ornatus posset conspici, præfestinanda visa est professio subjectionis ejus ad imperatorem jurejurando firmata, quippe quæ ad illa quæ dicta sunt esset necessaria præparatio. Isto igitur ritu prævio perfunctus, statim Mpyrigerius renuntiatur magnus dux, universo senatu et corpore civium astante, scipionemque dignitatis ejus accipit symbolum. Nam et hoc novum institutum imperatoris Andronici est, bacillis ex auro argentoque affabre factis honorare primarios senatorum, quo die possessionem ineunt dignitatum ipsis attributarum. Cum hoc ille insigni præcessionis et primi consessus impertitus honore est, et juxta morem Romanorum propriis ducis magni tali festivitate vestibus ornatus prodiit, scaramangio quoque desuper inducto. Hæc tandem illi fiduciam dederunt in urbe domicilium sumendi, omisso, quod hactenus omni vespera repetierat, navis suæ diversorio. Habitavit enim diebus aliquot in monasterio Cosmidii una cum suis familiaribus; quorum aliqui equestrem

παρὰ βασιλέως καὶ μεγαλοπρεπῶς πεφιλοτήμητο. Ὀλοσ τοίνυν τοῦντεῦθεν προσκειμένος τῷ βασιλεὶ καὶ τὰ πρῶτα τῶν βουλευφόρων καὶ κράτιστον ἦν ἰβ'. Ὀρκοὶ τοῦ Μπυριγερίου Τέντζα καὶ ἀξιώματα.

[P. 347] Πλὴν ὅσον τῶν ἀπὸ τούτου πρὸς βασιλέα τελεῖσθαι μελλουσῶν ὀρκωμοσιῶν ἐπεὶ οἱ φίλον μὲν τοῦ βασιλέως φίλων ἀντίπαλον δὲ τῶν ἀντιπάλων, ὡς εἴθιστο, καὶ αὐτὸν ὀμνῶναι καθίστασθαι, ὁ δὲ τὸ εὐθὺς τῆς γνώμης ἐξ ἀρχῆς δῆθεν ὑποκρινόμενος, δῆλος ἦν ἐξαιρῶν τὸν θευδερίχον τῶν λοιπῶν πολεμίων· φθάσαι γὰρ καὶ πρὸς ἐκείνον ὀρκώσις πρᾶξαι καὶ οἱ δουλεύσαι, ὃν οὐ δίκαιον μὲν τῶν συγκειμένων αὐτοῖς ἀθετήσαντα εὐθὺς ἀπαρτῆν, καθάπαξ τῶν φίλων φέροντα καὶ δεσποτῶν. Καὶ διὰ ταῦτ' ἡξίου, αὐτοῦ γ' ἐξαιρεθέντος καὶ μόνου, ἐπὶ τοῖς ὀπουδήποτε ἐχθροῖς τε καὶ φίλοις τοῦς ὄρκους προβαίνειν. Τοῦτ' ἔδοξε μὲν ἔχειν καὶ τι βαθυτέρον, ὡς ἐκείνῳ προσκειμένου τοῦ τοῦς ὄρκους ἀπαιτουμένου, ἔδοξε δὲ καὶ κατὰ τινα θῆραν εὐδοξίας γίνεσθαι, καὶ μάλιστα τὴν πρὸς βασιλέως, ὡς ἐκείνου καὶ μάλα τὸ πλείστον φυλαττομένου τὸ πρὸς τοῦς ὄρκους· ἔτοιμον, ὥστε καὶ ἀσφαλεῖς προσίστασθαι τοῦς δευτέρους δοκεῖν διὰ τὸ στερ-

dignitatem e manu imperatoris acceperunt, omnes ab eo magnifice munerati. 499 Inde totus intimus indivulseeque assiduus imperatori novus hic magnus dux primum præcipuamque auctoritatem in consiliis habebat.

C 12. Juramenta Mpyrigerii Tentzæ et dignitates.

Cæterum cum post illam quam dixi obiter festi causa instantis deproperatam professionem fidelitatis, oporteret ex more quædam capita distinctius exprimere jurando, ubi ventum ad illud est quo exigebatur a Mpyrigerio ut juratus sponderet eodem se cum imperatore amicos habiturum, eosdem hostes, hæsit ille, libereque respondit, quasi ad mature dandum initio ipso specimen ingenui sui cujusdam simplicisque candoris; respondit, inquam, in eo quod a se exigeret ut numero hostium haberet omnes imperatoris hostes, necessarium sibi esse exceptionem unam respectu Theuderichi, si et hunc exosum fieri Augusto contingeret: quippe se illi antiquiori jam esse amicitix ac cujusdam subjectionis juramento devinctum; cujus fœderis in conditionibus cum nihil is mutaverit, haud se posse, fide ac religione integris, ab eo desciscere. Hoc unico segregato, adversus reliquos, ubicunque ac quicumque sint, omnes suam partium imperatoris propugnandarum alacrem devotionem sacramenti contestatione sanciturum. Non aberat ab his suspicio tectioris nec forte Romanis innoxix hujus cum illo externo principe inite societatis. Tamen imperator id in eam potius partem rapuit, ut autumaret Mpyrigerium cupidum gloriæ, ostentandæ sinceritatis studio et famæ inde aucupandæ voto sic agere. Hinc autem, quod rem attineret ipsam, magis certum augurium duci debere constantis

ρῶς τῶν φθασάντων ἀντίχεσθαι, ὁμολογούντος καὶ Ἀ
ταῦτα τὴν πρὸς τὸν Θεουδερῖχον φιλίαν. Εἰ γὰρ τὴν
πρὸς τῶν πολλῶν εὐδοξίαν τῷ νοῦν ἔχοντι προτιμῆν,
[p. 348] προῦργου καὶ τῶν εὐλόγων· χρη γὰρ πάν-
τως, ὡς Πλάτων λέγει, οὐ περὶ μικροῦ ποιεῖσθαι
τὸ δοκεῖν ἀγαθοῦς εἶναι τοῖς ἄλλοις ἢ μὴ δοκεῖν. Οὐ
γὰρ ὅσον οὐσίας ἀρετῆς ἀπεσφαλμένοι τυγχάνουσιν
οἱ πολλοί, τοσοῦτον καὶ τοῦ κρίνειν τοὺς ἄλλους,
ὥστε καὶ τοὺς σφόδρα κακοὺς εὖ τοῖς λόγοις καὶ
ταῖς δόξαις διαιρεῖν τοὺς ἀμείνους τῶν ἀνδρῶν καὶ
τοὺς χειρονας. Εἰ γοῦν τὴν παρὰ τῶν πολλῶν δόξαν
ἐπὶ τοῖς πρακτέοις οὕτω δεῖ θηρᾶσθαι, ὡς δοκεῖ
Πλάτωνι, πολλῶν γε μᾶλλον τὴν πρὸς βασιλείας, καὶ
αὐτῶν ἐπὶ πίστεων ἐμπεδώσεσσι. Αἰὰ τοῦτο καὶ δέ-
χεται μὲν ὁ κρατῶν τὴν ἀξίωσιν, ἀρχεται δὲ μαρ-
τυρεῖν ἐκείνῳ καὶ τὴν περὶ τὴν γνώμην εὐθύτητα. Β
καταλαμβάνων ἐκείνον, ὡς ἔλεγε. Τοῦτο δὲ καὶ
ἀναγκαῖος προῦβαιεν, οἶμαι, διὰ τὴν πρὸς τὸν προ-
γυρισμένον σύγκρισιν.

ἢ. Ἀτασθάλια κατὰ δύσιν τῶν Κατελάνων.

Οἱ μὲντοι γε Ἀμογάβαροι τε καὶ Κατελάνοι,

futurae atque inviolatae in omnibus quae sponderet
promissionis ejus. Cur enim non inflexibilitate
pari posteriori haereret foederi, ejus quam in prio-
rum conventionum observatione monstraret? Non
minus ergo illum fidum sibi quam Theudericho
futurum. Atque **500** in eam sententiam indul-
gens sibi disserebat largius, praestantium et egre-
gie prudentum virorum esse nihil commodi aut emo-
lumentum praehabere gloriae illustri existimationique
inoffensa. Oportere quippe omnino, ut Plato ait,
arbitrari haud parvo interesse, bonine an secus
videamur aliis. Non enim ut virtutis vera substan-
tia et possessione plerique hominum carent, sic
horum de aliis judicantium sententiae pondere de-
sistuntur auctoritatis omni. Quin persaepe rem acu
ipsam tangunt, et subtiliter distinguentes speciem
a corpore, vere cum sensibus tum sermonibus dis-
criminaant meliores a pejoribus virorum? Quodsi,
auctore Platone, in rebus publice gerendis venari
suarum opinionis etiam popularis convenit, quanto
magis non ignoscendum solum, sed favendum etiam
huic sit, qui non plebis, sed principis et imperato-
ris demereri sibi laudem hoc facto voluerit. Quod
cum erat in quavis actione probabile, quanto est
commendandum magis in solempni obligatione suae
fidei? Proluxe igitur concessit Augustus Mpyrigerio
ut unius ejus quam indicasset exceptionis condi-
tione foedus temperaret suum. Ac deinceps homi-
nem large affectit laude simplicis et inimitae fucati
animi, praedicans eum apud obvios eo nomine, ut
facile quam id sibi alte persuasum esset, tam prona
testificatione proderet. Atque hunc existimationis
locum non alia, opinor, Mpyrigerius apud Au-
gustum arte ac facto promeruit, quam ista, ut
dixi. conventis inserenda exceptione Theude-
nici.

καθάπερ τι πλῆθος χαλάζης τετραγῶς ὀλέθριον εἰς-
πεσόντες, πᾶσαν ἐκάκουν ἦν ἐπέσχον καὶ ἤς ἐπελά-
θοντο, οὐδενὸς φειδόμενοι τῶν ὅσα δεικνυσι τὸν εἰρ-
γασμένον κακοῦργον καὶ βίαιον, ὡς ἄλλην τινὰ βίρ-
βαρικὴν καταδρομὴν πάσχειν τὴν δύσιν, ἀνυποκρίτον
τινα παρὰ τὴν προτέραν οἰοτὴν οὖσαν καὶ γε φερ-
τὴν, τὴν ἐπ' ἀνατολῆς, κατὰ σύγκρισιν, ὅσον ἐκείνῳ
μὲν ὡς παρ' ἐχθρῶν οἱ πειρώμενοι λογιζόμενοι ἔ-
φθασαν καὶ τινες τὸ δεινὸν προφυγόντες, τῷ τῶν ἄλ-
λων φόβῳ σικφρονισθέντες, ταύτην δὲ οὐκ ἔχον ὅπως
ἂν καὶ διάθοντο, δεχόμενοι μὲν ὡς φίλους τοὺς
ἐπίοντας, πειρώμενοι δὲ ὡς παλαμναιοτάτων τούτων
ἐχθρῶν. Ἐπ' ἴσης δὲ καὶ τούτοις κάκεινοις ἦν τις
ἀντιβαίνει, τὸ ξίφος, εἰς ἄμυναν ἦν. [P. 349] Μόλις
πόλλ' ἅττα διαπραξάμενοι, καὶ μηδὲν πλεον ἔχοντες
πράττειν (τῆς γὰρ ἐς τὰ πρόσω καὶ ἐτι ὁρμῆς ἀνε-
κόπτοντο· τὸν γὰρ βασιλέα Μιχαὴλ καὶ τὰς περὶ
τούτων δυνάμεις ὡς αὐτίκα καταδραμυμένους αὐτῶν
ἐκ τοῦ εἰκότος, ἢ καὶ ἐξ ὧν ἔχουον μᾶλλον, ὑπώ-
πτεινον) ἔγνωσαν ἄλλως μεταλθεῖν τὰ πράγματα.

13. Flagitia CateLANorum in Occiduo tractu.

At Amogabari et CateLANi velut eluvies quaedam
grandinis exitiale strepens irruentes, omnem,
quamcunque insederant, quocunque attingerant,
regionem aut locum, nulli prorsus parcetes,
cunctis his injurijs et contumelijs afficiebant, quae
auctores suos maleficientissimos et impudentissime
violentos ostenderent, adeo ut aliam barbaricam
incursionem **501** multo tetriore Persica Occidua
continens ab his pateretur, priori jam Orientali
illa, ubi cum hac compararetur, haud tam atroci
apparente, quin imo visa tolerabili, eo saltem no-
mine quod ab hostibus inferretur, qui et quid
alibi fecissent et quam prope abessent, fama nun-
tians incutiebat metum utilem, quo instincti quidam
fuga mature praesumpta malum evasere. Hic
nulla facultas talis. Amici enim advenire diceban-
tur, et excepti ut tales, se omnium longe imma-
nissimos hostium usu ipso monstrabant. Nec minus
hi quam Persae ad stringendum in caedes gladium,
si quis contra nutum ipsorum hiscere quidpiam
auderet, prompti ac faciles erant. Ea licentia ubi
jam obvia cuncta praedando exhaustissent, non in-
venientes amplius quod raperent. Nam ne in ulte-
riores progredierentur regiones, metu retardaban-
tur superventuri in ipsos imperatoris Michaelis
cum infesto exercitu militum Romanorum, poenas
repetituro scelerum quibus tecta hospitalia la-
resque ipsorum ac familias precario excepti ad-
venae crudelissime ac flagitiosissime vexassent.
Hoc, ut deesset alius talis index periculi, sua ipsos
abunde conscientia monebat, et rerum, ut tum
erant, ex verisimili confirmabat status. Itaque
diversam de reliquo ineundam sibi rerum suarum
adminstrandarum rationem decreverunt.

δ. *Πρεσβεία τῶν Καταλάων πρὸς βασιλέα, καὶ ἀπολογία τοῦ βασιλέως.*

Καὶ καθ' ἑαυτοῦ γεγονότας, ὡς δῆθεν καὶ τοῦ ἀγοντος κατολιγωροῦντες, ἀποστέλλουσι πρὸς βασιλέα πέμπουσι τὰ ὑπὲρ αὐτῶν πρεσβεύοντες, πολλὰ μὲν καὶ δεινὰ κρᾶξαι ὁμολογούντες τὴν χώραν, πλὴν ἐκ βίας, μὴ τὰς μισθοφορίας ἔχοντες, ἐξ ὧν εἶχον ἀντρέφασθαι· τούτεστι δὲ ταύτας λαθόντας, εἰ βασιλεὺς θέλοι, ἀπηνὲς μηδὲν μηδ' ἀτάσθαλον πράττειν, ἀλλ' ὠνούμενους δικαίου δόματος διαζῆν ὑπισχυόντο, ἑαυτοῦς δὲ παρέχειν ἐτοίμους, ὅπου ἄρα καὶ προσηχθελεν λέναι, πιστῶς καὶ ὡς ἐχρῆν ἀγαθοί; ὑπηκόοι; δουλεύοντες. Ταῦτα βασιλεὺς δεξάμενος τὰ μηνύματα τὸ μὲν ὕσπερ ἦτον διδόναι, οὐδ' ἔκταρ βάλλων, ὄσμενον ἐδοκίμαζε, δυσχερὲς δὲν καὶ ἄλλως καὶ τῶν ἀδυνάτων ἔγγιστα· δοκεῖν δ' ἀποπέμπειν δεσποτικῶς δικαίως δοκοῦντας λέγειν ἠδὲξαι τὸ σύμπαν, οἷός τ' ὡν μᾶλλον ἐλέγχειν. Τῷ τῷ καὶ τοῖς περὶ τὸν μέγαν ἑταιρειάρχην τὸν Δούκαν — ἦδη γὰρ αὐτὸν καὶ τὸν εἰρηκτοσυνῶν ἀνεῖς ἐπὶ τῆς ἀζίας καὶ αὐθις εἶχεν, οὐκ ἄλλως ἀνεῖς εἰ

μὴ τοῦ τότε μεγάλου δουκὸς θέλοντός τε καὶ μεριτεῦντος, ὡς ἐπ' αὐτῷ πίπτειν τὴν χάριν. Τε τοῖνον τοῖς περὶ ἐκεῖνον ἐφίησιν, ἀλλὰ καὶ λοιποῖς οἵπερ ἦθεσαν, καὶ σφάκαλοι πλήρεις γραμμάτων τῶν ἀτασθαλιῶν ἐκεῖνον δίδονται. Συνεποσούοντο δὲ, μεθ' ὧν καὶ οὕτως κατὰ φιλοτιμίαν ἐδίδου, εἰς χιλίας χιλιοστῶς νομισμάτων ἔγγυς. "Α δὲ καὶ πρῶτων τοῖς ἀπεσταλμένοις τῷ Μπυριγέρῳ μεγάλῳ δουκί, ἦδη καὶ συμβούλῳ γ' ὡς τὸ εἶδος χρώμενος, προσενετίθει τὰ τῆς κρίσεως δικαιολογούμενα. [P. 350] Τοῦτου ὑπερβαυμάσαντος τὴν δαπάνην, ἐκείνους μὲν οὕτως ἀπράκτους ἀποπέμπει, ὀλίγοστόν τι δοῦναι πρὸς ὑπερ ἐζήτουν, πολὺ κατ' αὐτὸν δὲν, ἐτοιμῶς καθυπισχυόμενος, ἀν τῶς περῖεν καὶ ἐκδουλεύειν· μὴδὲ γὰρ πάντων χρῆζειν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ποιεῖν τῆς πρὸς τὸν γαμβρὸν μόνης ἐνεκα χιρίτος.

ε'. *Ἀπόδρασις τοῦ μεγάλου δουκὸς Μπυριγέρου Τέρτζα.*

Τὸν δὲ Μπυριγέρῳ μέγαν δούκα καὶ λίαν ἐνεῦθεν ἐκθηριοῖ, ὡς ἔδοξεν, εἰ οὐδένας μὲν ἐκείνους καὶ

14. *Legatio CateLANorum ad imperatorem, et hujus ad illos responsum.*

Ergo congregati in consilium, et quasi difflsi duci suo, res per se suas agere ipsos oportere ratī, legatos ad imperatorem mittunt causam ipsorum acturos. Horum oratio principio facta est multa sane damna gravia intulisse CateLANOS Romanis regionibus, in quas hospites venerunt: sed extremæ id necessitatis impulsu ineluctabili fecisse, quod jamdudum stipendiis non solutis aliam vendi quam e raptu non haberent facultatem. Ostendebant ad hæc se si deinceps ipsis jussu Augusti bona fide stipendia penderentur, neminem in posterum concussuros, nihilque nisi emptum debito pretio accepturos a quoquam, prætoræaque obedientiam **502** militiæ strenuitatemque in occasionibus pro imperatore pugnandi constanter exhibituros, prout a fidelissimis expectari fas esset. Talia imperator placide audire videri voluit, non sane quod vel prima tenus cogitatione in animum induceret numerare illis pecunias quas posebant: non enim id pro præsentī ærarii angustia solum difficile, sed prope supra facultatem vel summe conantis foret. Dimittere autem superbo et dominante perstrictos responso eos qui specie ac verbis supplicum ad se humiles accessissent, haud honestum sibi fore ac cæteræ comitati consentaneum duxit. Viam ergo inivit mediam illos rationibus placandi, concessumque amicorum adfuturorum sibi dum hoc ageret, talem quemdam paravit. Ei adhibuit inter alios magnam hetæriarcham Ducam e longo tum primum e ductum carcere ac pristina restitutum dignitati precibus ducis magni qui tunc erat: hujus enim id in solidum imputari gratiæ voluit, clare professus haud se, ni rogasset ille, Ducam fuisse liberaturum. Huic et aliis quibusdam, qui satis gnari petulant

et inmaniter actorum a CateLANIS erant, dari jussit saccos pleuos litterarum flagitia ista, cædes ac rapinas indicantium. His præsentibus, data CateLANIS audientia, coram arbitro rerum jam omnium et ministro consiliorum intimorum Μπυριγέρῳ, novo magno duce, exposuit Augustus quantum in CateLANOS vel stipendii vel extraordinarii donativi nomine pecuniæ hæctenus erogasset; facileque demonstravit cuncta in unum collata fere ascendere in summam millies millium nummorum. His dictis circa nova postulata CateLANORUM stitutum se judiciis præsentium ostendit. Censerent proferrentque libere quid æquum factu super re tali ducerent, Μπυριγέρῳ maxime; nam hunc demereri honorando præ omnibus studebat. Sed illo nihil aliud quam impensam tantam in CateLANOS factam vehementer admirante, nec aliis magis iis faventibus, imperator, quasi ex concilii sententia eos vacuos dimisit, addens paratum se numerare illis aliquid pecuniæ, multo **503** quidem inferius immenso illo quem petissent cumulo, tamen, si per se spectaretur et ad præsentēs compararetur rei Romanæ publicæ angustias, quod non contemnendum videri posset. Non prius autem istam pecuniam se passurum dari, quam CateLANI obtemperassent in prius sibi præscriptis. Erant ea ut præter circitor mille reliqui eorum ex Occidua quo trajecissent continente iterum in Asiam transfretarent. Non enim tanta multitudine in Occiduo tractu opus se habere. Quin, ut quod res erat fateretur, hoc ipsum facere in gratiam sibi charissimi ducis eorum Rontzerii, quem nepitis suæ virum socieri affectu prosequeretur.

15. *Magni ducis Μπυριγέρῳ Tentæ recessus ex urbe insalutato Augusto.*

Ostenderunt eventa, quod nimirum insuspiciabiliter latuit Augustum hæc agentem, Μπυριγέρῳ

ὀπρῆ μὲν τὸ γένος γεγονότας δεξάμενος, τοσοῦ-
 τος ἤγαλλε, τοῦτο μὲν ἔλων, τοῦτο δ' ἄκων, αὐτὸς
 δὲ τοιοῦτος ὢν καὶ τοιοῦτος ἄγων μὴ ὅτι γε μῆδ'
 ἐγγὺς τούτων, μῆδὲ τὸ πολλοστὸν σχεῖν ἠλπίζει ἐξ
 ὧν ἤκουεν. Ὅθεν καὶ ἀπεγχεύθη ἐβραστῶνευθη καὶ
 πρὸς τὰ; καὶς ἐδλεψε. Καὶ ὡς οἱ τὰ μὲν τοῦ βασι-
 λέως ὑστερα πάντ' ἦσαν τῶν βουλευμάτων ὧν αὐτὸς
 εἶχε, κρούσασθαι δὴ, τὸ τοῦ λόγου, πρῦμναν καὶ
 ὑποστρέφειν ἐγνωστο. Κάκεινος μὲν ἀπάρας τῶν
 κατὰ τὰς Βλαχέρνας ὄρων ἐπὶ τῆς πύλης τῆς βα-
 σιλικῆς ἐπαπλευκαί, ἀλύων ὅσον καὶ τῶ γνωσιμα-
 χούτι παροικίως, παρακατέχων μὲν τὰ τοῦ ἀξιώμα-
 τος σύμβολα, παρακατέχων δὲ καὶ βασιλικὰ χρυσᾶ
 τε καὶ ἀργυρᾶ ἐκπώματα περὶ που τριάκοντα, οἷς
 ἦ τῆ προτεραία βασιλεὺς ἐδέσματα πέμπων ἐγγράι-
 ρα. Βασιλεὺς δὲ οὐκ εὐθὺς πιστεύσας, ὅμως συχνοῦς
 ἀποστέλλον ἐπὶ τὴν ἐορτὴν γερωνφῶτων ἐκάλεσε, μετὰ
 τῶν συνήθων παρασῆμων τῆ χειροῦσά συνορτάσων-
 τα. Καὶ οἱ μὲν ἐκάλουν, ὁ δὲ συχρὸν μυκτηῖρα σφίσειν
 ἐφαίνων, [P. 351] ὡς καὶ οἶον κἀδδω νῶ σκαρα-
 μακίω κατὰ θαλάσσης ἐπὶ γέλωτι χρῆσθαι, ἀπέ-

πεμπε. Καὶ τότε δηλὸς ἦν τὰ τοῦ βασιλεως ἀποστρα-
 φεις καὶ γε μεμνημένος, εἰ καὶ μὴ τῶν οἰκοι, ἀλλ'
 οὖν τῆς πρὸς τὸν φίλον ὑποστροφῆς. Κάκεινος μὲν
 ταῦτα ἡμέραις θλαίς τρισὶ καὶ νυξίν Ισαις, παρυ-
 ποκλέπτων τὴν ἐκπλευσιν, ἀναποστείλας καὶ τὰ
 ἐκπώματα· τῶν τινὲς δὲ Μονεμβασιωτῶν βασιλικῶν
 κατὰ θάλατταν δουλευτῶν, ἐπεὶ καὶ σφῶν τριήρη
 παρακατείχεν ἐκεῖνος μισθώσας, ὤρων ἐπεισπεσεῖν
 ἐφαίνης καὶ τοῦτο μὲν ἐκεῖνον τῆς πρὸς βασιλέα
 χλεύης ἀμύνασθαι, τοῦτο δὲ καὶ ἑαυτοῖς σφίσει τὴν
 ναὺν ἀνασώσασθαι. Βασιλεὺς δὲ, εἶτε διὰ τοὺς ὄρ-
 κους, καὶ εἶτε ἐλπίζων τὴν ἐκεῖνου μεταβολήν, εἶτε
 καὶ τι τῶν ἀνηκέστων ὑπονοῶν συμβῆσσεσθαι, εἶτε
 μὴν καὶ κατ' ἐπεικείαν, οὐκ ἐβρίε. Ἐδῶκει δ' ὅμως
 τὸ πλεῖστον μὴ ἐφίναει κατὰ τὸ ἐπεικείας τε καὶ σύγ-
 γνωμον τοῦ τ' ἔλλου καὶ ἀκριβοῦς τι παρὰ δίκην τὴν
 ὄρθην παραθραύων· ὃ δὴ τοῖς καθαρῶς ὑπὴκούς
 καὶ μᾶλλον χρεῶν, ὃ δὲ καὶ τοῖς ἀκριβῶς ἀντιπά-
 λους ἀπονέμειν οὐκ ἀκαῶκει, ὡς ἂν οὖν ἐξ
 ἑαυτοῦ ἀποτριβόμενος τὸ ἐπίμωμον ἐπὶ τοῖς τοιού-
 τος. Ὅ δὲ πάσας ἡμέρας ἐκεῖνας θαλασσοῦλῶν,

magnum ducem auditis in illo, ne quo dixi, con-
 cilio fuisse incredibiliter efferatum. Nempe intime
 ringens mussitabat apud se, et in silas occurren-
 tium hæc aures effundebat: En imperator in hos
 homines nihili, vilis et plebeie stirpis, ad se pro-
 fectos tot centenaria millium nummorum partim
 volens partim metu adactus effudit. Ego autem
 tantus genere ac dignitate, tot ac tales ducens, non
 modo nihil adhuc accepi quod vel longe accedat
 ad æqualitatem ejus summæ, sed et ubi summam
 spei mihi proposita ex promissionibus ac signis
 cæteris rite subduxi, certo intelligo eam demum
 omnem in partem vix multesimam mercedis in Ca-
 telanos impensæ redigi. Tali penitus indignatione
 æstuans cœpit primum omittere officia aulica quo-
 tidianarum salutationum Augusti, domi contemptim
 desidens, nec obscure ferens respectare secessum
 in naves suas, quod jam utique liquido videret
 quam longe infra destinationes consiliorum suo-
 rum et expectationes, quæ illum ad imperatorem
 traxerant, successus demum ipse ac præsens expe-
 rientia recideret. Ergo, quod aliud, inhibere re-
 migium ac retro, unde venerat, cursum redectere
 decrevit. Moxque cum suis navibus versus Blacher-
 nas tendens, ipsas Augusti palatii præternavigavit
 fores, incertitudinem tamen animi præferens quam-
 dam ambiguitatemque sententiæ, dum hinc quidem
 quasi hærens adhuc pactis conventis dignitatis
 symbola ab imperatore accepta **504** retinet; quin
 et palatinæ suppellectilis vasa partim aurea partim
 argentea circiter triginta, in quibus ad eum Augu-
 stus pridie honoris causa e mensa sua edulla mise-
 rat, nondum remissa tenebat apud sese. Porro
 imperator audiens vela facere Mpyrigerium insu-
 lutato se, primum ut rei plane incredibili fidem
 abnegabat; ac ubi credidit, dissimulans destinavi,
 multos qui eum ad festum luminum, quod instabat,

secum celebrandum expectari a se cum insignibus
 suæ dignitatis, consueto inter senatores loco sessu-
 rum, officiose indicarent. Verum hos sic ad festum
 invitantes ille irridens eludebat, quam nihili duce-
 ret insignia quæ memorarent dignitatis ab Augusto
 data, proterve ostentans, abutendo coram ipsis per
 derisum scaramangio ut cado ad aquam e mari
 hauriendam. Quo sui contemptus in res imperato-
 ris palam exhibitio specimine, missos ejus sine alio
 responso a se dimisit. Tunc fuit manifestum averso
 esse illum ab Augusto animo, cogitareque plane vel
 reditum domum vel ad suum Theuderichum, cujus
 erat amicitiam tam splendide professus, sibi cer-
 tissimum accessum. Cæterum idem in apparatu
 tumultuario eundi tres dies et noctes totidem
 consumpsit, quo spatio remisit ad imperatorem
 aureas suas argenteasque lances. Eo triduo Mo-
 nembasiotæ quidam e ministris maritimis impera-
 toris, solliciti quod trirēmē quamdam prius a
 Mpyrigerio mercede conductam is apud se haberet,
 uti apparet, abducturus, consilium ceperunt in
 eum improvise irruendi; quo simul irrisionem im-
 peratoris ulciscerentur, simul recuperarent navim
 propriam. Verum eos id agere haud passus impera-
 tor est, vel adhuc pertinaciter sperans illius
 reconciliationem secum, vel cladem majorem ali-
 quam metuens, vel denique indulgens innata sibi
 inolitæque lenitati. Et hac quidem ultima trium
 causarum unice se motum **505** in prohibenda
 aggressionē Mpyrigerii credi voluit Augustus, af-
 fectans semper famam mansuetudinis innoxie et
 facilis ad ignoscendum gravissimis etiam injuriis,
 et humanitatis, qua vim severam recti iudicii ac
 justitiæ ultricis laudabiliter infringeret. Quas equi-
 dem virtutes fateor recte a principe impendi culpæ
 excusandis vere fideliterque subditorum. Ille autem
 has adhibere non gravabatur fovendis legendisque

ἐπεὶ νῦν ἦν, τυχῶν ἐπιφόρου τοῦ πνεύματος, ὅλος ἄν' ὕλαν ἐφαίνετο βαίνων, καὶ τῶν κατὰ τὴν Καλλίου Κατελάνων εὐθὺ ἴστο. Τότε δὴ τότε καὶ βασιλεὺς ἔγνω προφανῶς χλευασθεὶς, καὶ τὰ κατὰ τὸν γαμβρὸν ἀσφαλῶς οὐκ εἶχε πιστά, ἐπεὶ μηδὲ ἐκείνος ἡρεμῶν ἤκούετο, ἀλλὰ νῦν μὲν τὴν Καλλίου ταφρευῶν, νῦν δὲ σιδηρὰ δεσμὰ κόπτων, νῦν δ' ἰερευῶν ζῶα καὶ ταρίχη κρεῶν ταῖς ναυσὶν ἐνωρῶν, νῦν ἀπειρον πλῆθος στέου συλλέγων καὶ μάζας ἐνσκαυαζόμενος, κάπλι τούτοις μεγαλειότερον τῶν πραγμάτων ἐχόμενος καὶ δῆλος ὢν ἐκ πολλῶν τὰ τῶν ἀποστατῶν μεταχειριζόμενος, κἄν οὐκ ἠθούλετο δεῖκνυσθαι.

15'. Ἀποστολὴ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν ἀπὸ μεγάλων δουκῶν, καὶ ἐπαγγελίαι τοῦ Καισαρικοῦ ἀξιώματος.

16'. Ὅρκοι τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν ἐν Καισαρᾷ καθίστα, καὶ ἀποστολαί.

[P. 352] Καὶ γὰρ ἅμα μὲν βασιλεὺς, δοκιμάζων ἐκείνον, ἅμα δὲ καὶ ὑποποιούμενος, τὴν μέγαν ἄρχοντα πέμπων, ὃς ἦν ὁ Μαρούλης, ὡς μὲν ἐκείνον, ὡς δὲ τὴν

manifestis adversariis et contumacissimis rebellibus. Nimirum hoc spectabat, ut istius defectionis Mpyrigerii omnem a se in illum invidiam tam patienti moderatione averteret, sperans judicatos cunctos nullam a se illi occasionem datam tam ingrate ac perfidiose se gerendi. Tandem tres illos quos dixi dies moratus in salo Mpyrigerius, exorto noctu vento illi propitio vela faciens ad Catelanos Callipoli condentes ea festinatione contendit quibus famelicus ad silvam pascuam rapitur. Tunc denique imperator sensit manifesto se delusum; magnaue illa, qui secure hactenus indormierat, de Rontzerio tam arda sibi necessitudine admoto fiducia labefactari ac concuti cœpta est. Nam neque ille quiescere nuntiabatur, nunc Callipolim fossa munire auditis, nunc ferrea portus illius repagula frangere, nunc denique magnam animalium cœdem facere, quorum salitis carnibus naves completeret, nunc immensam frumenti copiam cogere et panes ex hoc nauticos ingenti copia parare. Super his et illud ferebatur, majores eundem solito videri spiritus sumpsisse; resque jam, non ut alieno subjectum imperio, sed ut supremum arbitrum gerere. Quibus ex indicibus prorsus erat suspicio machinari illum rebellionem, quantumvis id studiose dissimularet.

16. Legatio imperatoris ad Rontzerium qui magnus dux fuerat, et oblatio Cæsareæ dignitatis.

17. Juramenta imperatoris quibus se obstrinxit ei quem Cæsarem constituit, et legatio ad eundem.

Credere hoc cunctans imperator, persuasus et ipse tandem est ex iis quæ est ipse per se expertus. Nam partim ut exploraret animum Rontzerii, partim ut eum, vel si forte aversum, novis blandimentis deliniret, misit ad illum magnam prætorem Marulem, qui suo nomine et Rontzerium ipsum et Augusti sororem,

αὐταδέληρον μετεκλεῖτο, τὴν κατὰ τὰ Φῶτα προτείων προέλευσιν. Ἄλλ' ἢ μὲν ἐσκήπτετο νόσον καὶ τὸ μὴ δύνασθαι, ὃ δὲ προφανῶς ἀπέλεγε καὶ ἤτρον. τίττει πρὸς τὴν μετάκλησιν, τὰ τῶν Κατελάνων ἐπροὔταινε καὶ τὰς μισθοφορίας ἀπῆτει, μὴ παρ' ἐπαύροι καὶ αὐτὸς, λέγων, τῶν ἀπ' ἐκείνων κακῶν. Ταῦτ' ἤκουσ βασιλεὺς, καὶ αὐτὸς ἀντέπεμπεν ἀξίων λαβόντα οὐχ ὅσον ἐζήτηι, ἀλλὰ τὸ ἱκανόν, ἐκπερῆν κατ' ἀνατολήν. Ὡς δὲ καὶ προφάσεις κύκλω περιβάλλετο, καὶ ὡς οὐ διαχειμεριοῦν κατὰ δύσιν βούλοιοτο, ἀπορῶν αὐτοῦ τῶν ἐπιτηδείων, ἐντεύθεν βασιλεὺς τὴν ἐκείνων ἐπισύσταται ἦν ὑπώπτειν ἐκτρέπόμενος, τοῦ μὲν κλεῖν καὶ αὐτὸς; ἀπέστειλεν (ἤδει γὰρ οὐ πέλας), αὐτὸν δ' ἐκ τῶν εἰκότων ἐγνωσμένον τὴν τῶν ἰδίων θεραπείαν τῶν βασιλικῶν ἐν πολλῶν περὶ πλείστου ποιούμενον, τυχνοὺς πέμπων, προσποιεῖν ἐζυτῶ ἐπαιρότο, προτεινόμενος μὲν βασιλικὴν ἀξίωμα τὸ τοῦ Καίσαρος, παραδίδούς δὲ καὶ πᾶσαν χώραν ἀνατολῆς πλην τῶν περιφανῶν πολισμάτων, καὶ αὐτοκράτορα στρατηγὴν καθίστην ὑπισχνόμενος. Ἄλλὰ καὶ τῷ ὑπ' αὐτὸν λαφῶ τῆ

ejus **506** socrum, ad urbem invitaret, prætextu apparendi secum in pompa solemnitate, quæ instabat, Epiphaniæ. Hæc festum luminum vocitari a Græcis solet. Ad quæ illa quidem excusans morbum posse se iter facere negavit, ille autem palam tenuit, parum se curare invitationem istam ostendens; sub quæ memoravit iram Catelanorum ob repulsam nuperam, petiitque solvi stipendia ipsis debita: ni enim id fieret, haud procul se abesse a periculo magni ab ipsis mali patiendi. His Augustus auditis rursus misit rogans Rontzerium ut satis acciperet non summam quidem integram petitam a Catelanis, excedentem facultates, sed quantum suppeditare summo conatu posset, dum eo accepto statim navigaret in Orientales tractus. Super ea propositione Rontzerius sese contorquens, et circa orbem, quod aiunt, evagans obtentibus querendis, præcisum responsum obumbrat, non dissimulans hibernare se in Occidua continenti velle, ubi frumentum ad victum non deceret, minime autem transfretare in Asiam, ubi, quo statu res essent, sibi foret ac suis fame pereundum. His demum experimentis inductus imperator ad suspicandum est meditari defectionem Catelanos, cujus avertendæ spem haud ratus constituentem in accersendis ad se ducibus eorum, quos satis norat minime venturos, aliis sibi putavit adoriendum Rontzerium machinis, haud plane inexpugnabilem donis honoribusque alias expertus. Per multos ergo ad eum allegatos proposuit se paratum illi conferre dignitatem Cæsaream, cedereque jam nunc ac plenæ ipsius potestati condonare universum tractum Orientalem, exceptis celebrioribus urbibus, ut suo illic arbitrio tanquam supremus dominus ac imperator cuncta administraret: sed et militibus ipsius se provisurum stipendia et alimenta, modo certis posset de fide ac bono

ἥτα ἔλεγε πολυωρεῖν καὶ χρήμασι καὶ δαπάναις, εἰ ἄνθρωπος μόνον τὰ πιστὰ σχολήν ὡς εὐνοοῖεν τοῖς τῆς βασιλείας πράγμασι. Αὐτίκα δὲ διαπαραιουμένους ἐπ' ἀνατολῆς εἴκοσι χιλιάσι χρυσίου καὶ τριακοσίοις χιλιάδων μολύβδου τοπικῶς σίτου δωρεῖσθαι καθυσπικχεῖτο, καὶ τοῦ λοιποῦ μηδὲν ἀνεῖναι καὶ αὐθιγὰ τὰ εἰκότα πολυωρεῖν. Ταῦτα συχνοὶ πεμπόμενοι παρεθῆλουν, καὶ τούτων προζαντιθῶν τὰ πλείστα τῆ τοῦ βασιλέως ἀδελφῆ [P. 333] ἔκειτο καὶ ἐτι παρούση, καὶ μᾶλλον οὐ καὶ αἱ περὶ Φιλαδελφείας πύστεις μέχρι καὶ τῶν κερῶν ἐξ ἰνδίας καὶ τοῦ πολιορκεῖσθαι ἀψασθαι καταγγέλλοντο. Οὐδὲν δ' ἔκειθεν ἄλλο ἠκούετο ἢ αἱ μισθοφορίαι, καὶ ὡς τὸ πλῆθος ἀκάθεκτον ὄν αὐτὸς κατέχειν καὶ ἄγειν οὐ δύναται, ἀλλ' ὡς εἰ μὴ δοθεῖ τὸ ἀπαιτούμενον, οὐδ' αὐτὸς ἐν ἀσφαλεῖ ἔσται, καὶ μᾶλλον ὅσῳ τοῖς ἀξιώμασι ὑπερφηφανεῖτο. Ταῦτα λέγων ὁ ἄλλος ἦν ἐκείνοις προσκείμενος, καὶ θηρίου ἡσμεταχειριστότερον ἔχων, ἦν τις μεταπεθεῖν ἐπιχειρήσῃ, διὰ τὴν πηγὴν τοῦ φρονεῖν πάντως μήπω κηρυγμένην εἰς ὑπήκοους πρέπουσαν τάξιν. Ὡς

γούνη συχνοὶ ἐπὶ τοῦτοῖς ἐπέμποντο, ἔδει δὲ κάκειθεν τοὺς μηνύτορας πέμπεσθαι, οὐδεὶς ἦν πρὸς ταῦθ' ἕτερος εἰ μὴ ὁ οἰκείω; ἐξυπηρετῶν τῆ τοῦ Ἀτάν Κανναβούριος, ὃς καὶ ἐπὶ πολλάκις ἐκεῖθεν ὠδε κἀντεῦθεν ἐκεῖ παραγένοιτο, τέλος ἀσφαλεῖς ἐφ' οἷς προσέταττε βασιλεὺς τὰς πίστεις ζητεῖν ἐφευμένον ἔλεγεν ἔχειν, αὐτὸν δ' ἐκεῖνον τὴν ἀντωμοσίαν παρέχειν ἐπὶ προζώπου τοῦ ἀποστειλαντος, γενέσθαι δὲ καὶ τὰς ὀρχωμοσίας ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς τιμίας εἰκόνας τῆς Θεομήτορος. Ἐφ' οἷς αὐτίκα τὸ τοῦ βασιλέως κἀτανεύσαντος, καὶ μᾶλλον οὐ καὶ ὁ τοῦ Θεοδερξίου ἀδελφὸς ἐκ νοθείας ἐν ναυαῖ τρεῖςκαίδεκα περιπλέειν ἠγγέλλετο καὶ τινὰς κατατρέχειν τῶν νήσων καὶ ἀνά κράτος κακοῦν, πέμπειν τε καὶ πρὸς ἐκεῖνους καὶ αὐθιγὰ παρ' ἐκείνων λαμβάνειν μηνύματα, τελοῦνται μὲν ὄρκοι, (15) πέμπεται δὲ καὶ [P. 354] ὁ Χοῦμνος Θεόδωρος, αὐτὰ τε τὰ τοῦ Καίσαρος σύμβολα φέρων καὶ τὰς χρυσοβουλῆς πίστεις καὶ νομίματα χρυσίνων χιλιάδας τριάκοντα. Τὰ δὲ τοῦ σίτου προηγητρεπισμένα ἦν, ὡς ἠλπίετο, ἐκ συναγωγῆς. Ἐτ' δ'

animo illorum erga suum imperium Romanamque rem iudiciis persuaderi. His autem, 507 statim ac trajecissent in Orientalem continentem, viginti se millia nummorum aureorum numerari iussurum, simulque donaturum millia modiorum tritici mensuræ locorum illorum, deincepsque in cunctis partibus sedulo curaturum, ne quidquam ipsis necessarium deesset. Hæc varii, ut dixi, ab imperatore ad Rontzerium sabinde missi nuntiabant, pleraque deponentes apud sororem imperatoris socrum Rontzerii, eo videlicet consilio ac spe ut illa præsens pro necessitudine affinitatis et gratia ex ea privatim eum impelleret quo Augustus optabat. Hæc tanta offerre ultro ac velut oggerere extero nec ei fido homini cogebatur imperator multis urgentissimis causis. Nam primo de Philadelphia nuntiabatur a Persis artisiæ obsessa, cujus liberandæ nulla uspian alibi spes esset quam in copiis Rontzerii, tantam intus illum grassari famem ut a cadaveribus mortuorum hominum pro cibo absumendis non temperaretur. Aliunde ab exercitu Rontzerii nihil aliud nisi sine linc iteratæ stipendiorum flagitationes audiebantur. Ipse quotidie scribebat haud se, vel si vellet, posse famelicam et desperatam multitudinem prohibere ne fureret, ac velut faucibus vociferantium constrictis querelas ejus minasque comprimere. Quin et denuntiare, nisi staretur ipsis quod poscebant, haud se tutum et securum ab horum vi fore. Nec sibi adversus istorum insultus præsidio futuram suam qua esset ornatus ab imperatore dignitatem. Quin ea ipsa magis irritari seditiosos ausus, vel invidia quadam et comparatione suæ cum aliena sortis, vel opinione, posse sibi procurare quæ velint ab Augusto, eum quem tanta polere apud ipsum appareat gratia. Ex quibus a Rontzerio passim allegatis certo intelligebatur vanam omnem spem esse abducendi eum a parti-

bus suorum, privatimque ipsi satisfaciendi alia ratione quam simul explendo desideria Catelanorum, præsertim cum appareret iudicium arbitriumque intimum Rontzerii nondum irrevocabili proposito addicta obsequiis imperatoris, sed quærere adhuc et deliberare, ancipitem quo se applicaret. Hæc durissima necessitas quantumvis invitum adegit Andronicum ad unius hominis gratiam tam caro licitandam. Cum igitur diu non cessarent quotidiani ferre ab aula conventre Rontzerium super his ministri publici, et ei proposita placerent, oportuit et ab ipso 508 aliquando responsi quidpiam reddi. Quæsius est idoneus ei perferendo; nec alius accommodatior repertus Cannaburio, fidissimo famulo filix Asanis, uxoris Rontzerii. Hic ubi sæpius talia tractans ultro citroque commecasset, tandem hæc conventionis capita sunt a Rontzerio proposita, ut imperator promissorum suorum quantum vellet Rontzerius confirmationem ac securitatem daret, ipse autem Rontzerius vicissim fidem Augusto juraret coram ab illo misso ad id sacramentum exigendum; juraretur autem ab utrisque seorsim in conspectu venerandæ imaginis Dei Matris. Hæc eo cupidius, abruptis tractationis ulterioris moris, statim arripuit Augustus, quod interim metus ingens admovebatur ne formidata conjuratio Catelanorum cum Siculis in apertam Romanorum impugnationem erumperet. Nam Theuderichi frater nothus cum navibus tredecim circumnavigare terras imperii nuntiabatur, incursasseque jam quasdam insulas atque hostiliter vastasse, nec cessare nuntios mutuos ejus ad Catelanos et vicissim ad illum Catelanorum. Ultima hæc causa fuit tollendi cunctationes omnes, et statim ad fœdus novum jurando hinc et inde sancendam veniendi. (17) Ac ex parte quidem sua rite, in quæ conventum fuerat, juravit imperator; prætereaque Theodorum

εὖν, ἀλλὰ καὶ τὸ λείπον συναγεσθαι ὄριστο ἐπὶ τῷ ἄμα σφᾶς δεξαμένους περὶν κατ' ἀνατολήν. Ὁ μὲν-
 τοι γε Χούμνος διαπιστῶν ὅπως αὐτῷ προσενεχθεῖη
 ὁ εἰς Καίσαρα προβαλλόμενος, καὶ μᾶλλον ὅτι οὐδελ-
 φὸς ἦν τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου, καθ' οὗ πόλλ' ἄττα
 ἐκείνος, εἰ δύναίτο, ὠδίνεν, ὡς ἤκούετο, εἰ αὐτοῦ τί-
 σων εὐποροῦντος καὶ τῶσων τὸ ὑπ' ἐκείνων στρατιω-
 τικῶν τῶν δικαίων μισθωμάτων στερίσκυτο, κατὰ
 τινα πρόνοιαν πρὸς τὴν αὐταδέλφην τοῦ βασιλέως
 προαποστέλλει τὸν Καναθοῦριον, ἅμα μὲν δηλώσονται
 τὰ πραττόμενα, ἅμα δ' αὖθις δηλοποιήσονται οἱ τὴν
 τῶν ἐκεῖ πραγμάτων διάθεσιν. Αὐτὸς δὲ σχολαίῳ
 ποδὶ κατόπιν προσήλαυνεν. Οὕτω δὲ τὸ Βραγχιάλιον
 περὶθάκει, καὶ δηλοῦται οἱ ἐκεῖθεν μέγιστ' ἄττα ὑπο-
 ψιῶν μηνύματα, ὡς μὴ προσησομένον τάχα τοῦ Ἰτα-
 λου τὸ ἀξίωμα διὰ τὸν ἐκ τῶν ἀγομένων ὑπονου-
 μενον, ἦν μὴ γε τοῖς μισθώμασιν ἱκανοῖντο, παρορ-
 γισμὸν. Κἄν φανεῖη πάντως οὗτος χρυσιῶν ἐπιπερ-
 μίνος, θεὸς μὴ ἀφελόμενος αὐτίκα τοῦτο κακὸν τι
 καὶ τὸν ἀγοντα δράσειε. Διὰ ταῦτα μαθὼν τοὺς λό-
 γους, ἢ τάχους εἶχε, τῷ φρουρίῳ τῇ Τζίμπη ἔγκα-

ταθύεται. Καὶ ἐφ' ἡμέραις ἐκεῖ διάγων, ἐπὶ οὐδὲ
 προσηνὲς ἀπ' ἐκείνων ἤκούετο, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ
 θεὸς οἱ ἦν μὴ ἐπισπισσόντες τινὲς ἐκείνων, πρὸς τῷ
 εἶναι τοῦτον τὰ πάνδεινα, τὸ χρυσιῶν ἀφελώταται,
 λαθῶν αὖθις ἐπιπερόμενα ἀπρακτοῦ πρὸς βασιλεῖ
 ὑποστρέφει. Καὶ ὁ μὲν οὕτω τὴν ταχίστην ἐπέλασεν,
 ἐκείνος δὲ πρῶτον μὲν μαθὼν περὶ τῆς Χίου (ἐμεί-
 γαρ οἱ τῆς νήσου ὡς καὶ [P. 555] ταύτην ἔχειν ἐπι-
 πίζοντι), μαθὼν τοίνυν ὡς Πέρσαι ναυσὶ χρητάρ-
 νοι περὶ που τριάκοντα τὸν τόπον ἠρήμων, πύμψι;
 προσαμύνειν ἤπειγέτο. Καὶ Χίοι, πλὴν τῶν παρα-
 θυσθέντων τῷ ἐκεῖ φρουρίῳ, παμπληθεῖς ἀπώλοντο.
 Καὶ ἄλλοι φορητοῖς τεσσαράκοντα παῖδας καὶ γυναί-
 κας καὶ πλοῦτον ἐνθέμενοι καὶ περὶ που τὴν Σάρον
 πλείοντες ἐναυάγησαν.

B τῇ. *Δημηγορία πρὸς τοὺς συνειλεγμένους τοῦ
 Ἰταλίου Ροντζέρη καὶ Καίσαρος μετ' ἐλ-
 γον.*

Εἶτα λαὸν ἀθροίσας τοὺς ἐξ ἐκάστης χώρας ἐμφα-
 νεστέρους, καὶ σταθεῖς προφανῶς ἐξω που φρουρίῳ
 Καλλιουπόλεως, πόλλ' ἄττα καὶ τολμηρὰ μετ' ἐμβρι-

Chumnum statim misit ipsa Casarea potestatis
 Rontzerio tradenda insignia ferentem, una cum
 diplomatibus bulla roboratis aurea, ad quamvis
 indubitabilem fidem faciendam. Portabat et idem
 secum triginta millia nummorum aureorum, nun-
 tiaturus etiam, qui promissus numerus frumenti
 fuerat, eum sperari jam paratum fore ex colla-
 tione nuper indicta. Quodsi quid summæ deesset,
 omni sublata mora conficiendum, mandatis ad id
 jam præmissis efficacibus, ne quid obset quomi-
 nus, simul Catelani trajecerint in Asiam, triticum
 illic, quantum est pollicitus Augustus, confestim
 accipiant. Id ingressus iter Chumnum, sua secum
 reputans, vereri cœpit quo illum esset animo exce-
 pturus **509** destinatus Cæsar, utique fratrem præ-
 fecti canicleo, cui Rontzerius haud dissimulante
 infensus quam posset gravissima machinari mala
 ferebatur, causam allegans quod præfectus cani-
 cleo, cujus consilii Augustus regeatur, impedi-
 ret ne suis militibus debita is stipendia redderet,
 tot ipse interim ac tantis circumfluens opibus.
 Ea instinctus cura Theodorus provide se acturum
 judicavit, si præmitteret ad germanam imperatoris
 Cannaburium, simul ut indicaret quæ sua ex parte
 vel egisset, vel ageret imperator ad executionem
 destinati fœderis, simul etiam ut exploraret sibi-
 que renuntiaret quo illic statu res essent, quan-
 tumque opportunus ac securus eo suus accessus
 occurrurus videretur. His ita præparatis ipse tardo
 gradu Cannaburium sequebatur, responsum oppo-
 riens. Nondum autem Branchialium Chumnum at-
 tigerat, cum sit certior e castris Rontzerii cuncta
 illic sinistra et turbida suspitionibus misceri,
 nec videri admissurum oblatam dignitatem Italum,
 nisi prius suis militibus flagitata stipendia nume-
 rarentur, metu ne hos ira vehemens in exitialem sedi-
 tionem concitaret. Neque horum furori delinendo

valde profecturum existimari, quod idem qui Cæ-
 saris insignia Rontzerio afferret, pecuniam etiam
 portaret in ejus copias dividendam. Potius enim
 hinc timendum verisimiliter putari, ne solita im-
 pune quilibet audere et ardens avaritia multitudo
 armata, quem venire audiret pecunia ornatum,
 invaderet ac spoliatum male multaret. His Chum-
 nus cogitis summa festinatione in arcem Tzi-
 pam se abscondit. Ubi per dies aliquot moratus,
 cum eo intervallo nihil melius e castris Catelano-
 rum audiretur, quia et metueretur ne arcem pars
 eorum oppugnaturi accurrerent, et se in potesta-
 tem redactum crudelissime tractarent auro ablati,
 resumens Theodorus quæ afferret cuncta, infecta
 re ad Augustum est reversus. **510** Hunc autem re-
 perit intentum Chio recipiendæ; cujus consilii suc-
 cessum præsens occasio sperabilem offerret. Audierat
 Persas navibus in eam insulam triginta excessu
 facto vastare universam. Festinabat igitur eo mit-
 tere suppetias manuum idoneam. Cæterum infelices
 Chii, præter paucos arce illic munitissima inclu-
 sos, fere universi jam barbarica inhumanitate per-
 ierant. Alii vero, qui onerariis quadraginta se,
 conjuges, liberos, et quantas elferre domibus po-
 tuerant opes, in specum melioris fortunæ commise-
 rant, circa Scyrum naufragium fecerunt.

**18. Oratio Itali Rontzerii, qui paulo post Cæsar
 fuit, ad congregatos.**

Sub hæc Rontzerius convocatis illustrioribus
 quibusque ex oppidis ac regionibus circumstitis in
 patentem campum extra arcem Callipolis, stans
 ipse in loco eminenti, cum alia multa audacis-
 sima fastuoso et iracundo gestu ac vultu declama-
 vit, tum hæc quæ in specimen hic referam. Ab
 initio vitæ publicæ actorumque suorum se suaque
 magnifice ostentans eo modo atque artificio a se
 gesta exposuit, ut culpam cunctorum quæ post

θῶς ἐδημηγόρει τοῦ σχήματος, ἀρχῆς ἀπ' ἀρχῆς τὰ καθ' αὐτὸν συνιστῶν καὶ τὰς αἰτίας τῶν δυσχερῶν σφίσι ἐπέφων τῷ βασιλεῖ, ὅπως τε γένοιτο τὴν ἀρχὴν καὶ ὅπως τραφεῖη διεξερχόμενος, καὶ ὡς πολλοὶ διαέγγονε τοῖς μὲν συμμαχῶν, τοῖς δ' αὖ πολεμῶν, καὶ ὅπως τύχης ῥῆπῃ καὶ εἰρηκεῖ ἀγολίφοις μὲν συμμαχῶν ἐπισταίῃ, οὐ σφίσι αὐτοῖς παρεῖχε τῆς μετακλήσεως μίμψασθαι. ὧν δ' ἀποσταίῃ, μόλις οὐ τὴν τυχοῦσαν βοηθείας ἐδόκει προσαρτρεῖσθαι. Διεξήκει δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν Σικελίαν, καὶ ὅτι μετὰ χρόνιον πόλεμον εἰρήνης τοῖς ἐκεῖ ζυμδύσεως αὐτῆς εἰθισμένον ἔχων μελέταις ἀσχολεῖσθαι πολεμικαῖς, πέμψαι τε πρὸς βασιλέα, καὶ προσαμῦναι τῇ γῶρᾳ τοῦτου κινδυνουσύσῃ, εἰ καὶ αὐτὸς βούλοιο, ἀξίωσθαι, καὶ μέντοι γε καὶ δεχθεῖν αὐτίκα, καὶ γραμμάτων ἀξίωτο βασιλικῶν κῆδος βραβευδόντων ἐκ τῶν πρὸς αἵματος καὶ τοῦ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀξίωμα, κινεῖσθαι ἄξιοι ὄλγους ἢ ὄσους μετεκαλεῖτο γράφων ἡ βασιλεὺς, καὶ πολλὰ μὲν πάθοι κατ' ἀνατολὴν, εἰ καὶ μὴ Πέρσαις συσταλεῖσιν ἐκ δέους, ἀλλ' οὖν τῷ

Ἀτταλειώτῃ μαχόμενος, καὶ πολλοὺς ἀποβάλοι γενναίους ἀνδρας, ᾧ καὶ ὡς ἀντιπάλῳ ἐπέχειν ὀρμήν, καὶ [P. 356] ὡς ἐν ὑπηκόοις βασιλέως λογιζομένου τὸ πάλαι καὶ ἀφηνιάσαντος ἦδη, τῶν πρὸς ἐκείνον μὴ ἀφειδοτῆ ἀγῶνων. Καὶ τέλος ἔλθων τὸ πόλισμα παραστήσασθαι, βασιλικὰς ἐξαπίτηδες διακωλύοντος τὴν παράστασιν δέξαιτο συλλαβὰς, ἐπισπυδοῦσας τὴν τοῦ Ἑλλησπόντου διαπεραλῶσιν, ὡς αὐτίκα ἐτοίμων ὄντων καὶ ἵππων καὶ πάσης δαπάνης καὶ μισθωμάτων, ἐφ' ᾧ ἐπὶ Μυσίας πρὸς βασιλέα Μιχαὴλ παραγένοιτο μῆθην προσαργήσαντες. Οἱ δὲ καὶ περαιωθείεν ἐπιστάντες, καὶ τῶν μισθωμάτων ὑπερτιθεμένων τὰ καὶ τὰ πράξειαν. Καὶ ταῦτα λέγων ὁ βάρβαρος προσῆπτε τὰς αἰτίας τῷ βασιλεῖ ὡς ἐκεῖθεν τὸ πᾶν παθόντων ἐκείνων, σοβαρευόμενος ἐπὶ τοῦτοιοις καὶ σεμνοποιούμενος, εἰ τί που καὶ γέγονε δυσχερὲς, εἰς αἰτίαν ἀνάγων εὐσχήμονα, καὶ ὧν τὴν αἰτίαν εἰλήφεσαν Ἴταλοι ἐξ ἀλαστορίας συνήθους, εἰς τὴν ἀπὸ βασιλέως πρόφασιν μεταφέρων, καὶ δικαίας τοῦ εἰργασμένου ἀπολύων μίμψεως. Τέλος

sum ad terras imperii appulsum sinistre contigissent, in imperatorem conferret. Exorsus nimirum ab ultima pueritiæ memoria, quam claris natalibus, quam splendide fuisset educatus gloriose jactavit. Tum his non minus arroganter atroxuit ut perseveranter apud multos fortiterque perstiterit, hos bello adjuvans, illos oppugnans; ut per omnes fortunæ varietates, occupatione continua, iis quidem qui se in auxilium periclitantes accessissent, pœnitendi causam ob se vocatum non dederit; contra vero iis a quibus sit digressus, quam ingens sui reliquerit desiderium, quantoque illi præsidio se nudatos ejus abscessu experiendo comparandoque postea senserint. Processit hinc ad sua in Sicilia gesta, memorans longo se illic perfunctum bello, ubi deinde inter capita partium de pace conventum fuisset, ipsum impatientem otii **511** laborumque militarium amantem misisse ad imperatorem oppugnatum a Barbaris, ostendisseque se paratum ad veniendum ei cum valida manu suppetias. Admississe oblata cupide Augustum, et litteris properanter remissis invitasse ad se, promissis honoribus quales deferri propriis consanguineis solerent et dignitate ducis magni. Hæc se acceptantem rescripsisse ducturum se parvum aut multum numerum militum, prout Augustus præscripsisset: ex quo autem juxta condictum appulisset, aggressum se opitulanti laboranti Asiæ, extrema bello difficillimo perpassum, tum Persis coercendis, quos metu armorum suorum contrahere sese ac licentiam evagandi frænare coegerit, tum Attaleota, imperatori subjecto illi quidem olim, sed tunc rebellanti, edomando. Quo in negotio quam nulli operæ aut periculo pepercerit, quot qualesque viros fortissimos amiserit, adhuc se morrentem meminisse, novissime palmam belli ejus jam prope confecti sibi ab imperatore de manibus extortam: cum enim perduellem arta obsidioue

teneret cinctum sine spe ac facultate evadendi, jussum se instantibus atque increpantibus moras imperatoris litteris, factione faventium rebelli expressis, cunctis statim illic omissis Hellespontum trajicere. Cujus adversa in ora parati stare ferebantur ad usum nostrum, simul illic appulsemus, equi, commentus et pecuniæ stipendiorum nomine debitiæ, ut iis instructi continuo progredemur ad Michaellem juniorem Augustum ei operam daturi, bello ad quod stare prociunctus dicebatur contra Mysiam gerendo. Addebat se ac suos, ubi nihil cunctati trajecissent, nihil eorum paratum invenisse quæ promissa fuerant. Itaque cum sine sine stipendiorum, quorum dies pridem exorat, solutio elusionibus differretur, necessitate adactus ultima anos milites illa et illa egisse, quæ imperatoris solerent invidiosissimis apud suos querelis traducere. Quos ex æquo æstimare oportebat cui culpa horum imputanda sit. Si enim juste arbitrentur, reperient totum crimen—ad eos pertinere qui milites totles promissa, tam pridem debita mercede fraudantes in eam egestatem compulerunt, quæ **512** famelicis coegerit obviis copis rapiendis non abstinere. Sic loquens Barbarus reum peragere imperatorem conabatur scelerum omnium quæ sui latrones perpetrassent, omnium damnorum quæ illata miseris tractant illorum fuissent incolis. Quin et eadem impudentia jactantiæ perrexit sibi quidem ac suis arrogare laudem omnem prospere gestorum, longe vero plura quæ male successerant, et illas offensiones belli successusque barbarorum, unice imperatoris imprudentiæ aut parcimoniæ tribuere, non argumentis. Id ille quidem idoneis evincens, sed consueto Latini generis et fastu et iniquitate in Græcam nationem eam oncrans invidia eorum quæ peccans ipse cum suis, et eos absolvendo, nos condemnans. Ad extremum intulit a se nihil suisve injuriose

προσετίθει καὶ ὡς οὐδὲν μὲν αὐτοὶ ἀδικοῖεν, ἀποστερούμενοι δὲ τῶν μισθῶν ἀφαρπάζοιεν κατ' ἀνάγκην τὴν χώραν κακοῦντες. Τὸν μόντοι γε βασιλέα Μιχαὴλ δυνάμεις περὶ αὐτῶν ἔχοντα Ῥωμαϊκῆς ἀκούειν κατ' αὐτῶν ἵνα ὡς ἀδικούντων βούλεσθαι. Ὡ δὲ καὶ διὰ τοὺς ὄρκους οἷς πρὸς τὴν βασιλείαν ἐπώματος ἦν, ἐπὶ πόδα καὶ γόνα χωρήσειν μέχρι καὶ ἐς τεσσαράκοντα ἔχνη διεδεβαίου, τούνευθεν δὲ καὶ αὐτῷ μελήσειν τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἰδίων· κἄν αὐτὸς πίπτοι, πεσεῖται, κἄν ἐκεῖνος, τὸ μόριμον. Καὶ τοῦ λοιποῦ μὴ χεῖναι σφᾶς φροντίζειν περὶ κυρίου, ὡς ἀναγκαῖον ἂν ἀμύνεσθαι τοὺς ὑπάρξαντας, καὶ μὴ καθυφεικότα τῆς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας σπουδῆς ναυαγεῖν ἐν λιμένι. Ταῦτα καὶ τοιαῦθ' ἕτερα κορύζης Ἰταλικῆς πλέα σοβαρευόμενος, τὰ μὲν τῶν Ἰταλῶν κακὰ παρατρέχων καὶ εἰς αἰτίας μεταφέρων εὐλόγους, ὡς ὑπελάμβανε, τὰ δὲ τῶν βασιλέων ὑποκοριζόμενος ἀναισχύντως, μάλλον ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἰδοῖς πιθανὸς ἢ τοῖς ἀκούουσιν ἔδοξεν. Οὐ πλείους ἔξ ἐκείνου τῶν δέκα παρῆλθον ἡμέραι, καὶ γνοὺς οἷς οὐκ ἔχρηθ' λόγους ἐξαμαρτῶν, ἢ καὶ τὴν παρὰ τοῦ

actum, quod injuste fraudati stipendiis debitis, redactique ad incitas, unde viverent manu quæsi-
vissent, diripienda in quam vocati fuissent re-
gione. Audire se tamen Michaellem Augustum Ro-
manas circa se habentem copias, minari exercitum
infestum in ipsos immittere. Huic vero, ut impe-
ratoris filio et imperii consorti, scire sese nec dis-
simulare quid deberet. Adeoque perstantem in fide
debita juratæ illi subjectionis, paratum esse ipsum
venerari prociendo ad pedes flexo et humi posito
genu, vel usque ad quadragesimo vestigio. De cæ-
tero, si vim inferret, se haud cunctanter repulsu-
rum, nibilque omisurum quod suæ ac suorum
expediendæ salutis necessario adhibendum videretur.
Prælii successum in sortis arbitrio fore: se
enim et cadere tali certaminæ paratum, et quemlibet
se contra inferentem occidere. Nec velle suos
augurandis eventibus sollicitos esse de domino.
Nam talium cura viris fortibus in discrimine ne-
gligenda est, uno proposito vigentibus intrepide
pugnandi ulciscendique se ac frangendi intentam
ex adverso vim. Itaque non commitemus, stulta
salutis objiciendæ periculo formidine, ut injuriæ
succumbentes servitutique inique nancipati nau-
fragium **513** in portu faciamus. Hæc et hujus
generis plura Italæ plana insolentiæ licentissime
blaterabat barbarus, fœda suorum Latinorum fa-
cinora speciosus, ut putabat, integens obtentibus,
res imperatorum extenuans deprimensque impu-
denter, sed eo dicendi successu, ut sibi soluni ac
suis, nulli autem aliorum qui audirent, probabilia
loqui sit visus. Non plures decem ex hac habita
concione dies effluxerant, cum visus est intelligere
Rontzerius sese ultra quam fas foret dicendo pro-
vectum, sive id illi sua ipsius prudentia suggestit,
sive istam inspiravit pœnitentiam metus ab Augu-

A βασιλέως Μιχαὴλ δεδιώς ἐπεξέλευσιν (ἡγγέλλετο γὰρ
καὶ ταῦτα, ὡς στρατολογοῦν ὁ βασιλεὺς, κἄν παρὰ
τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἐπίχετο γράφοντας,
πρῦμναν κρουσάμενος αὐτοῖς γράμματα πλήρη δου-
λείας παπόμεναι πρὸς βασιλέα, ἀπολογούμενος μὲν
αὐτῷ, εἰ τί ποῦ ἄρα καὶ παρεξέλεθ' ἰσχυρὸν καὶ αἰ-
λωρ ἀπρεπές [P. 357] τὴν ἀπὸ τῶν Ἰταλῶν ἀνάγκην
καὶ τὸν ἐκεῖθεν κίνδυνον ὑπονουμένω, ἀξιῶν δὲ ἰο-
γίσασθαι μὲν καὶ τὴν καινοτομίαν τῆς χώρας ὅπως
παρακατασχέιν δ' ὑπὲρ ταύτης; ὅπως καὶ βούλοιο,
παρ' ὃ καὶ μόνον τὸ λοιπὸν ἐξ ὧν χιλιάδων ἀπῆσαν
διδόναι, κἄν οὐ νῦν τὰς πάσας, ἀλλ' οὖν τὰς πλείους
τῶν ὄλων τῶος, ἐπὶ δὲ τῷ λείποντι εἰς διωρίαν προ-
αναρτῆν. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' αὐτὸς μὲν εἰλεγε δουλὸς εἶ-
ναι καὶ πάλιν καὶ τοῖς εἰς τὴν βασιλείαν ὄρκους ὑπέ-
θνους, ἔχειν δὲ καὶ σὺν αὐτῷ χιλίους τοὺς εὐπειθεῖς,
τοῖς δ' ἄλλοις ἂν αὐτῷ ἢ βουλομένῳ μάχεσθαι, ἐπεὶ
κάκεινοις σκοπὸς ἢ λαβοῦσιν ἡμεμεῖν ἢ μὴ λαβοῦσι
τὴν χώραν καταθραμεῖν, καὶ αὐτὸς σὺν αὐταῖς βα-
σιλικαῖς δυνάμεσιν ἐπιτίθεσθαι.

sto Michaelle, impetum, ut dicebatur, mox in ipsum
facturo et ad hoc exercitum augente novis dele-
ctibus quanquam litteris patris ab eo consilio re-
trahebatur. Ut sit, cursu, quod avertunt, reflexo
Rontzerius litteras plenas humilitatis cum obnoxia
professione servitutis ad Augustum seniore[m] de-
dit, excusans sollicite si quid ipsi erga ejus maje-
statem acerbius aut alicui minus dictu conve-
niens nupera concione excidisset. Si quid tale
foret, sibi summa vi expressum, necessitate deli-
uendi concitatos in seditionem in seque adeo
ipsum irruere hostiliter paratos feros Italorum
animos. De negotio ipso flagitatorum ab his tanto
furore stipendiorum, sic nunc sibi videri rem
posse confici. Æstimari jubeat majestas ejus
damna nuper illata regioni prædis rapinisque
Catalanorum. Eam summam in stipendiorum re-
tro debitorum partem imputet, eoque nonine
retineat ex illis quæ poscunt nummorum milli-
bus, quantum ex æquo censuerit. Reliquum de-
bitum repræsentet modo, si non totum, saltem
D ex parte majore: cæteram solutionem suspendat,
pollicendo se in tempore provisurum. Sese quod
attineret, iterum ex animi sui sententia verissimo
affectu prolliteri subjectum se majestati ejus esse,
ac pro jurisjurandi religione obsequentissima vo-
luntate præparatum ad ei serviendum. Habere
etiam sibi satis morigeros e suis mille; quos si sit
opus et imperator jubeat, **514** ducere non dubitet
adversus alios in contumacia perstantes et adhuc
vociferantes se, si pecuniam quam petunt acci-
pian, quieturos, sin minus, regionem incursumos
hostiliter. Horum ulcisci proterviam conserendo
cum his prælio in animo sibi esse, ubi suarum
cæterarum copiarum idoneum ad spem victoriæ
subsidiu[m] adjungi sibi Augustus jusscrit.

19. *Προσβεία και αἰθίς τῶν Κατελάνων πρὸς τὴν βασιλεία και τοῦ αὐτῶν ἐξηγουμένου.*

Τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα και Κατελάνοι πρόσβεις πρὸς βασιλέα τρεῖς πέμφαντες, ἐπὶ διορίῃ πεντεκαίδεκα ἡμερῶν, μετ' [P. 358] εὐσχήμονος και τρήπου τῷ θναίν και προσώπου διεπροσβέοντο· οἷς δὴ θέλων και αὐτὸς βασιλεὺς ὑπ' ἧψιν θείναι τὰ σφίσι πρα- γθέντα, και δεῖξαι ὡς πολλὰ μὲν ἔσχον και θέλοντος αὐτοῦ και μὴ θέλοντος, οὐδὲν δ' ἔπραξαν ὅσα μισθοῦς ἐπ' ἔλκεσθαι δύνανται, ἐνάτη Κρονίου τοῦ; ἰδίου συνεκκλησιάσας, παρόντων και τῶν τῆς πολιτείας γοητῶν ἐν κοινῷ, και αὐτὸς ἀρχῆς ἀπ' ἀκριῆς τὰ και· αὐτοῦ διεξήει, ἐμοὶ δοκεῖ, ἀντίτομα τῆς ἐκεῖ δημηγορίας συνεργαζόμενος ἀντικρυς. Διεξήει γὰρ και ὅτος; πρὸς τοὺς πρόσβεις λέγων ἀρχῆθεν τὴν ἀπὸ τῆς Σικελίας τοῦ ἀγοντος σφᾶς ἀξίωσιν, και τὴν αὐτοῦ ἐπὶ τούτοις νεύσιν και πρόσκλησιν, και ὅτι οὐ τίσις; μετεκαλεῖτο ὅσους ἦν ἀγαθῶν ἐκεῖνος, και ἀγαθῶν ἤξιου πρὸς καιρὸν δέχεσθαι, ὅτι τε διαχει- μρίζοντες κατὰ Κύζικον και ἐς ἑαρ οὐχ ὅπως ἐνήρ-

γουν κατὰ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ και πᾶσι ἄττα τὴν χώραν εἰργάσαντο δυσχερῆ. Εἶτ' ἐπισυνῆπτε και τὰ καιτ' ἀνατολὴν, και ὡς πᾶσι ἄττα και δεινὰ οὐ τοὺς ἐχθροῦς, ἀλλὰ τοὺς Ῥωμαίους διατεθείκασι. Καὶ νῦν δὲ διαπεραιωθέντες, ἔλαγε, πᾶσι ἄττα και ἀτά- σθала κατὰ δύσιν πράξειαν, ὧν οὐδὲν ἐκ τοῦ εἰκότος αὐτῷ οἱ ἄπυστον εἶναι. Ἐξ ὧν ἱκανῶς ἔχειν τῶν μισθωμάτων. ἦν τις λογίζοιτο, σφᾶς. Ἄπερ ἄξιον ὄν δεινῶς μεταθεῖν οὐ μετῆλθεν ὁμως, ἀλλὰ και ἄλλα προσφιλοτιμείται, και πρὸς ἀνατολὴν πέμπει, χώραν ἱκανῶς ἔχουσαν σφᾶς τρέφειν. Ἐκεῖνοι δὲ ἀλλὰ οὐ- βαρευόμενοι ἀπεθεοῦσι, και προσέτι προσαπειλοῦσι, μηδὲν ἀκριβῶς εἰδότες τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων ὁπό- σον ἰσχύει και ὡς εὐπτῶς ἔχει και τριῆρεις ναυπη- γήσασθαι και μαχηταῖς ἐξαρτούσασθαι, μηδὲν δεομένη συμμάχων ἐκεῖνων, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον τὰς δυνάμεις ἀποχρώσας ἔχουσα ὡστ' εὐμαρῶς ἔχειν φόβον και τοῖς μακρὰν ἐμβαλεῖν, κἄν τῷ τῶς αἰτιῶν πολλῶν προσίστανται ἀμαρτίαι. Εἰ τῶν ἀγαθῶν λαμβά- νοντες τὰ διδόμενα. Εἰ δ' οὐν, και αὐτὸν ἔχειν ἀμύ-

19. *Legatio altera Catelanorum et ducis ipsorum ad imperatorem.*

Eadem porro vel his similia Catelani post sum- ptum quasi ad deliberandum intervallum quindecim dierum, trium e suis legatione ad imperatorem missa, non sine decora specie submissionis venerabundæ ac compositæ jam mentis exposuerunt. Quibus volens imperator ob oculos ponere quæ fecissent, et ostendere istorum quæ posce- rent pleraque jam ipsos præsumpsisse, partim volente partim nolente se, nihil vero in suum obsequium egisse omnium quæ attrahere mercedem in sedulos ministros ut merentes possunt, nona die mensis Martii, congregatis in conventum palatinis familiaribus, adhibitis etiam eodem e civium corpore quorum tali negotio præsentia utilis videretur, ipse inde usque ab ultimo res initio repetens, super et actis et postulatis et meritis Catelanorum extorsus est dicere. Mihi videtur opportunum ejus orationis summam hic in pauca contractam ponere. Principio ergo quid scribens e Sicilia dux eorum petierit, utque ipse ac quatenus annuerit ipsumque vocaverit, memoravit, magnopere observari jubens sese haudquaquam tot accersivisse quot ille duxisset; quos tamen jam adductos quia durum esset continuo dimittere, precibus ducis indultum a se ut ad breve duntaxat tempus retinerentur. Executus hinc est ut illi hibernantes apud Cyzicum ibique ad ver usque adultum diversantes non modo nihil contra hostes egerint, sed multa interim gravissimaque damna incolis ejus regionis intulerint. Adjunxit his 515 quæ iidem deinde in tractu Orientali fecissent, ut nimirum injuriis et contumeliis plurimis non hostes sed Romanos affecerint. Et nunc quoque trajecto Hellesponto quam sæve ac flagitiose vexaverint Occidui tractus Romanos habitantes attexit; quorum quidquam ignotum inauditumque sibi esse si

opinarentur, vehementer errarent. Atque hæc tot locis ab his corrasa si quis æstimatione rite inita in summam colligat, reperiet haud dubie plus satis jam eos stipendiorum ac mercedum accepisse. Ubi cum indignandi locus esset quod quæ violentè extorsissent iterum seditiose minaciterque reposcerent, his in eodem idque intolerabiliter peccantes, tamen consueta se utentem lenitate, non modorapta non repetere, sed super hæc offerre donum gratuitum pecuniæ, si se ad modestiam componant, ipsis numerandæ, assignareque regionem in qua commode vivant, provisio jam a se copiosis alimentis, in Orientali continente, quo transfretare ipsos jubeat. Quid ad hæc autem illi? Nempe consueta fremunt audacia, et præterquam contumaciter obsequium detrectant, etiam insolenter minari non verentur, non reputantes quale ac quam potens sit Romanum imperium, quam ipsi facile et triremes fabricare et fortibus easdem complere copiis, sicque ostendere quam non eget auxiliis ipsorum; quippe quod optimo militum genere ita, cum vult, abundat, ut terrorem sui in dissitas procul gentes proferre soleat, utcumque nunc provocata peccatis multorum Dei vindicta, cladibus attritum inopinatis langueat paululum, non sine spe tamen pristini vigoris cito resumendi. Consulant isti ergo rebus suis, et contenti, si sapiunt, donativis ex mera sua liberalitate oblati pacate se conferant quo jubentur. Sin furere pergunt, sane sciant se haud cunctaturum amplius, quod facile queat, rebelles sceleratos pænis meritis subdicere; nec passurum ut, quod hactenus fecerunt, hostes se Romanis crudelissimos, nomine sociorum admissi, perfidiose præbeant. 516 Sese porro facultatesque circumspiciant suas, nec obliviscantur quod palam est, ipsos, quidquid habent, quo vivunt et spirant, a Romanis accepisse; quos dudum fame et egestate perisse necesse fue-

νεῖσθαι ἀλιττριώδει; φαινόμενους ἀντὶ συμμάχων, ἅ μὲν τῷ οὐσίῳ συνοῖσον ἀφῆκε βουλευέσθαι, αὐτῶ; δὲ εἴ που τοῖς καθεστῶσι παρεγγχεροῖεν. Μηδὲ γὰρ ἀγνοεῖν ὄλω; ὁπόσοι; ἐκ τῶν Ῥωμαίων ὀλίγου ἐνικανώθησαν χρόνου, καὶ ταῦτ' ἐφ' ἱκανὸν ἐς Θεουδερῖχου πολέμοι; συνεχέσι ταλαιπωρούμενοι, καὶ μηδὲν ἀπονάμενοι τῶν ὅσα δεικνῦσιν εὐπορον. Σημεῖον δ' εἶναι τὸ ἐκεῖθεν ἀπαλλάττοντα; μηδὲν ἐς νέωτα ἐπιφέρεισθαι, ἀλλ' ὡσπερ ἐν ἐρήμοι; διάγοντα;, οὕτω; ἐκεῖθεν φανῆναι γυμνοῦ; τινα; καὶ ἀνόπλου; [P. 359] καὶ μηδὲ τῶν καθ' ἡμέραν ἐ; τροφῆν εὐποροῦντα;. Νῦν δ' ἀλλ' ἀργοὶ κἀθηνται καὶ ὑπερηφάνου; τῶ; μισοφορίας ἀπαιτοῦσι, τί καὶ πράξαντα; ἀγαθὸν καὶ μαχητῶν ἔργον γενναίων, τοῦ; ἐχθροῦ; καὶ ταῦτα ἔγγυ; ὀρώντα;, πολέμοι; συντραφέντα; καὶ μάχαι;, ὡ; λέγουσιν. Ὡν χάριν ἐγκαλύπτεσθαι δεόν, οἱ δὲ καὶ ἀπειλοῦσι κατατρέχειν τὴν χώραν, ὡσπερ ἀν ἐρημο; προὔκειτο τοῦ πολυωροῦντα;, καὶ ὡ; οὐκ οἶδασιν ὡ; κατὰ νότου τούτοι; ὁ βασιλεὺ; καὶ αἱ περὶ αὐτὸν δυνάμει;, ὧν μὴ ὅτι γε τὴν προσβολὴν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν φήμην προσπελαζόντων ἐνέγκαιεν.

κ. Κατόστασι; τοῦ πανυπερσεβαστικῶ; ἀξιώματου; ἐπὶ τῷ υἱῷ τοῦ πορφυρογεννήτου.

Ταῦτα καὶ πλεονα τούτων διαλαλήτα; ἐκείνοι;

rat, nisi omnium inopes e Theuderichi castris Romanum imperium fomentis recreatos opportunis, incolumes ad hoc tempus perduxisset. Pallidos, exsanguines, miseras reliquias belli Siculi, nudos vos atque inermes excepimus, omnibus indicis monstrantes quam sterilem ac damnosam alibi militiam militaveritis: ex qua utique vobis, quantum apparebat, ne unde quidem in diem posterum vel misere vesceremini supererat. Nam ita facie luridi, ita vestibus laceri, ita professionis etiam instrumentis vestrae, armis, inquam, destituti in littus estis nostrum expositi, quasi e deserto quodam et vasta solitudine in terras demum cultas transiretis. Nunc vero impinguati nostris copiis otiosi videlicet desident: quin et feroces tumidique laborum, quos ignave vitarunt, mercedes flagitant. Quanam vero eas navanda opera promeriti? Agite, quid memorabile gessistis? quo fortis vos facinore manu rem gerendo commendastis? atqui hostes non decrant, quos ante oculos habebatis, summo vestri contemptu ferentes agentesque late cuncta. Hæcine decora vestra sunt, hominum, si ipsis de se prædicantibus creditur, bellis innutritorum ac præliis? qui si vera memorant, pudere ipsos, quod a pristina virtute tam probrose degeneraverint, deceat, et latebras ignominiae suæ quaerere. Atque hi tamen sunt quos audio minari hostiliter incursuros terras nostræ ditionis, tanquam regiones nostro subjectæ imperio præsidis tutelæ ipsarum invigilantibus careant. Neque cogitant imminere ipsis a tergo Augustum Michaelem, tot ac talibus instructum copiis, quarum ne famam quidem adventantium, nedum impetum ac vim irruentium queant sustinere.

ἅ μὲν τῷ οὐσίῳ συνοῖσον ἀφῆκε βουλευέσθαι, αὐτῶ; δὲ τὸν τοῦ οὐκεῖου αὐταδέλφου τοῦ πορφυρογεννήτου Κωνσταντίνου υἱὸν ἀναδοχῆ; ἀξιώσασ; μείζονα; ἢ κατ' ὀδελφόπαιδα, ἅμα δὲ τῶν ὡ; τὰχὶ ἀν καὶ τῷ πατρὶ τούτου καλῶ; ἐ; ἀπαν ἐγρήτο καὶ διὰ τέλου; ἤγαλλεν, εἰ μὴ γ' ἐκεῖνο; τὰ πρῶ; αὐτὸν ἐφωρήθη δύσωνου;, τιμᾶ οὐπω τελείω; τοῦ ἐπεκραιδεκάτου ἐπιθάντα ἔτους τῷ τοῦ πανυπερσεβάστου ἀξιώματι, πλὴν οὐ κατὰ τὸ ἀρχῆθεν τῆ; ἀξίας ταυτησὶ σῆμα, ἀλλὰ καὶ τοῖ; ἐκ τῶν κερῶν παραστήμοι; σεμνύνει, ἃ δὴ τῆ; ἐπαρχίας πρότερον [P. 360] σύμβολα ἦσαν, ἀξυμβόλον ὅσον ἐπὶ τούτοι; τούνευθεν τὸν Ἐπαρχον καταστήτα;. Οὕτω γὰρ πρότερον κἀν δυοσιν ἐπάρχου;, τῷ τε Ὑπερτίμῳ καὶ τῷ Χαλκεοπούλῳ, παποῖηεν, ἀξυμβόλου; καταστήτα; σφᾶ;, ὡ; ἀξιον ὅν τῶν ἐγγυ; βασιλέω; ὄντα καὶ γε πρῶ; αἵματο;, λέγων, περσεσῆμοι; τοιοῦτοι; σεμνύνεσθαι. Ταῖ; δὲ περὶ τὸν υἱὸν καὶ βασιλέα δυνάμει; πέμψασ; προστάτται, ἐπὶ ἐκείνου; οὕτω; ἀπίεμπε;, συναχθεῖσασ; περὶ του τὴν Ἀπρω στρατοπεδεύεσθαι, κᾶν που συναξορμῶεν σὺν Ἀμογαθάρου; Κατελάνου;, κειρᾶν ἐπέχειν πολέμου;. Καὶ ταῦτα μὲν Ἐπραττε βασιλεὺ;, οὐδὲ τὸν γαμβρὸν ἀφίε; ὄλω; τῆ; προσπαθεία; καὶ ἀπαρτιῶν τῆ; κηδεμονία;, ἀλλὰ παντοίω; προσποιούμενο; καὶ

20. Filius Porphyrogeniti in panhypersebasti dignitate constituitus.

Hæc et plura horum prolocutus imperator Catelanos, ut de rebus suis secum deliberarent, dimisit. Ipse autem proprii germani Constantini 517 Porphyrogeniti filium in majorem honorem provehens quam sperare a patre verisimiliter potuerat fratris filius (significare videlicet, opinor, volens, se patri hujus adolescentis mortuo constans exhibiturum fuisse, dum viveret, officium benevolentiae fraternæ, nisi ille se sibi infensum manifestis indicis monstrasset), ornavit eum, nondum anno ætatis septimo decimo egressum, panhypersebasti dignitate, quamquam ei non concessit a principio habitum ejus tituli proprium, sed gilvis eum insignibus honoravit; quæ prætoris prius erant symbola potestatis, ita ut deinceps prætor ornatum non haberet qui uni ipsi conveniret proprie. Sic enim et prius duobus prætoribus Hypertimo et Chalceopulo fecerat, propriis eos privans insignibus, dum horum usum communicat aliis. Aiebat autem rationem reddens facti hujus imperator videri sibi peculiariter aptum colorem gilvum insigniendis qui gradu ac consanguinitate proxime imperantur sunt admoti. Jam quoniam providebit a Catelanis, super repulsam etiam objurgatione a se irritatis aspera, insultum jure aliquem timeri posse, Michaelem Angustum jussit, collectis cunctis in unum copiis circa arcem Apro dictam castra metari, ac si qua erumpere cum Amogabaris Catelani conarentur, vi eos pugnaque cohibere. Atque hæc sic agens imperator haudquaquam affinem suum intimum et quasi generum Rontzerium plane abdicabat, aut bene-

Καίσαρα ἤδη φημιζόμενον, ἐπεὶ καὶ ἡ σύζυγος Α
ἐκείνου τὰ Καισαρικά ἅμα δεξαμένη περιεθέλητο.
Καὶ ταῦτ' ἔπραττε τῶν πολλῶν δισσιφῶν ἐκείνον πει-
ρώμενος, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πέμπων πρὸς βα-
σιλέα διεμνηύετο.

κ'. *Περὶ τοῦ φημιζόμενου, καὶ τοῦ τελευθάντος εἰς
τὸν Ἀρμένιον· καὶ δημογραφία τοῦ βασιλέως.*

Ὁ δὲ γε πατριαρχεῦν Ἀθανάσιος; τὰ πολλὰ παρὰ
τοῦ βασιλέως συγκροτούμενος, οὐδὲ αὐτὸς, ὡς ἐδόκει,
καθυφαί τῆς πρὸς; ἐκείνον θεραπειίας, καὶ μᾶλλον
ὅτι γε καὶ πολλῶν τῶν δυναμένων βασιλεῖ συνείηαι
καὶ ζυκργεῖν εἰς τὰ γαθὸν ἔρημον τοῦτοιο ποιεῖν
συνέβαινε, τοῦτο μὲν ἀποφυγόντων ἔκουσιως ἐς πό-
λεις ἑτέρας, τοῦτο δὲ καὶ αὐτῶν αἰτίας περιβαλλόν-
των ἐκείνους ὧν ἕνεκα καὶ ἀπρητημένοι βασιλέως
ἦσαν. Καὶ διὰ ταῦτα ὑποποιούμενος τὸν καιρὸν οὐ-
τως συνεχῆσιν ἀγρυπνιαῖς καὶ λιτανείαις περιεσπᾶτο,
σιφρ; μοναχῶν συγκαλῶν καὶ ἱερωμένους καὶ πλη-
θο; ἄλλο, καὶ πᾶλλὰ ὑπερπαθῶν τῷ δοκεῖν συνόδοι;
ὀσημέροις μόνος ἀρχιερέων, μόνος τῶν προύχόντων
τῆ; Ἐκκλησίας, τοὺς [P. 361] μὲν παραπέμπων ὡς

δῖθεν εἰς τὰς λαγοῦσας, τοὺς δὲ καὶ παρὰ φαῦλον
τιθέμενος, τὰς ἀμφισθητήσεις τοῦ πληθους διαλύειν
πειρώμενος, κἂν ἄλλως κακῶς εἶχε τὴ τῆ; Ἐκκλη-
σίας πλήρωμα, τῶν περιφανῶν ἐν ἐνδείᾳ καὶ ἀτιμᾳ
διαδιδόντων. Οὐ γὰρ ἐξήλλακτο τῷ ἀνδρὶ τὰ τοῦ
ἦθους οὐδ' ἐς βραχὺ καταστάσεως τῆ; ἀρχῆθεν, καί-
τοι γε τοῦ βασιλέως πληροφοροῦντος, ὅτ' αὐτὸν ἐπὶ
τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πάλιν πραγμάτων ἔπολε',
ὡς τὸ ἦθος ἐνήλλακται. Ὅλω; δὲ ἀθύρευτος ἦν καὶ
ἄεργτος, καὶ ἴν' οὕτως εἶπω, κατὰ τοῦ; κερασθῶλους
κυάμους ἀμάλακτος, βαρὺς μὲν μοναχοῖς, ἐξαλλάτ-
των καὶ αὐτὰ τὰ τῶν μονῶν τυτικὰ καὶ μονοφαγῶν
δι' ἔτους ἐξακριβούμενος, ὡς καὶ ἐννατίζεῖν ἀεὶ, κἂν
ἐπιστῶτο δεσπύσοντας ἔορτῆ καὶ τῶν πατγαλῶν,
βαρὺς δὲ καὶ κληρικοῖς, βαρὺς δὲ καὶ λαϊκοῖς, καὶ
τὰ πάντ' ἄγων καὶ φέρων εἰς θεῖα δικαιώματα, ὅς
οὐδ' ὄλω; οὐδ' οἱ ὁμολογουμένους περὶ τὰ θεῖα ἡκρι-
θωμένοι κατεχρήσαντο. Καὶ ἔπορευετο κραταιού-
μενος ἐπὶ τοῦτοις βασιλέως συγκροτησμοῖς, κἂν
πάντες, καὶ μᾶλλον τῶν ἐπιδήλιον, εὐσεχερῶς εἶχον
τοῖς παρ' ἐκείνου πραττομένοις. Τὰ γὰρ ἐκείνου

volentia curaque, quas talis necessitudo posce-
ret, omnino expertem relinquebat, sed e contra-
rio genere omni blanditiarum demulcebat, jam
utique pone declaratum Cæsarem: Cæsarea quippe
insignia uxor ejus ab Augusto accepta induerat.
Salagebat **518** videlicet hac arte a communibus
gentis suæ consiliis Rontzerium abducere, occa-
sionem ejus spei e missis ab hoc arcano ad se
nuntiis sumens, quibus studiose persuadere cona-
batur se devoto perstare in Augustum animo, sed
quandam agendi loquendique adversus imperato-
rem simulationem extorqueri sibi metu ac minis
storum, quorum contumaciam tacitus detesta-
retur.

21. *De libello famoso, deque eo quod mire accidit
Armeno; superque illo concio imperatoris.*

Patriarcha porro Athanasius ut ingenti semper
favore atque applausu imperatoris honorabatur,
ita nec ipse videri volebat ulla vicissim in re
cessare quæ ad ei gratificandum obsequendumve
pertineret. Ad quod illum stimulabat maxime soli-
tudo imperatoris et destitutio a multis sua causa
absentibus, quorum præsentia et opera in tot illis
difficultatibus gravissimi temporis juvari potuisset,
quibusdam eorum exsilium sibi sponte consciscen-
tibus recedendo in civitates alias, et iisdem cæte-
ros implicantibus in easdem causas ob quas ipsi
ab imperatore discississent. Quare patriarcha
congruentem tristitiæ temporum sollicitudinem
ostentans, continuis vigiliis et litiis Numen
propitiando rerum in præcipiti pendentium ruinas
fulcire conabatur. Multus igitur erat in congre-
gandis ad orationem monachorum cœtibus, sacer-
dotum quoque ac turbæ cæteræ, præ se ferens ex
animo se compati calamitatibus publicis. Quoti-
dianas quin etiam celebrabat synodos, quanquam
solus ipse quidem archiepiscoporum, solus eccle-

siasticorum procerum, quippe cum reliquos ipso
ab urbe amandasset omnes, alios quidem ad suas
Ecclesias præsentia cura regendas ire jubens, alios
delationibus vulgi ad suum tribunal vocatos, secun-
dum accusantium vota fere judicans, ignominia
deformatos cogens declinare conspectum multitu-
dinis et præ pudore dedecoris inusti latebras
peregre quærere. Reliquum vero ecclesiasticorum
corpus graviter universum laborabat, illustriori-
bus quibusque horum partim inopia conflictatis,
partim honore imminuto de gradu splendoris
pristini dejectis. Non enim **519** vel ad breve
tempus Athanasius immutare quidquam aut remit-
tere de illa morum acerbitate priori patriarchatu
odiosissime exercita curaverat, utcumque et
credidisset imperator et persuadere aliis spon-
dendo studuisset, quando illum ecclesiasticis
rursus negotiis præposuit, alium plane jam
ipsum a primo illo dudum exoso ac formidato
nunc esse factum, cum tamen is tunc maxime
nullis se verborum officiis delinibilem, prærigi-
dum plane quem tam, et ut sic loquar, prout de
fabis ajunt cornu tactis, nulla coctura emollibilem
præberet, gravem quidem monachis (quibus ipsum
quotidie numerum psalmorum et cantus eccle-
siastici, usu monasteriorum singulorum dudum
definiti, modum passim exaggerans mutaret,
eisdemque de novo præscriberet, tanquam insti-
tuti observationi monastici necessario annexam,
religionem continuati citra intermissionem ullam
per totum æque annum jejunii, unica in die re-
sectione contenti; unde sichebat nunquam plane
hora prius nona gustare quidquam monachos, ne
in festis quidem Domini aut ipsis Paschallibus),
gravem etiam clericis, gravem et laicis, dum
omnia omnium ad divinarum, ut aiebat, justifica-
tionum normam acerbe semper emendans revo-

ἦθη πρὸς τὰ τῶν ἄλλων ἐξαισία ἦσαν καὶ οὐδ' ἔλωσ
 ἐκείνοις συνέβαινον, τοῖς μὲν ἐξ ἐναρέτου δῆθεν
 δοκῆσεως, τοῖς δ' ἐξ ἐμφύτου γνώμης δοκοῦν, τοῖς
 δ' ἐμπαθοῦς διαθέσεως κατὰ γνώμην τῶν πάλοι.
 Ὅποθεν δὲ τοῦτ' ἦν, ἔξεστι γίνεσθαι τοῦ πείθοντος
 λογισμοῦ. Ἀμέλει τοι καὶ μὴ μόνον τοῖς ἀρχῆθεν
 σχιζομένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις; ἀγλευκῆς ἐδόκει
 καὶ ἀτενοῦς; ἦθους καὶ ὄλωσ δυσπέμφελος. Βασιλεὺς
 δὲ οὐ μᾶλλον ἐκείνον ἢ τὴν οικεῖαν συνιστῶν ὄλον,
 ὡς ἐφκει, γνώμην, ἐφ' οἷς καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκεκρίκει,
 οὐδ' ἐς βραχὺ τῆς ἐπ' αὐτῷ πολυωρίας καθυφείε.
 Ἐπεὶ δὲ καὶ φάμουσ' ἄττα ριφέντα μέχρη καὶ ἐς
 αὐτοῦ χεῖρας πεφθάκει, δειν' ἄττα λέγοντα καὶ ἀπά-
 δοντα, οὐκ ὀλίγην κἀκείνος εὐρίσκει σχεδιασθεῖσαν
 τῷ πατριαρχοῦντι σύστασιν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Ἐῖχε
 μετὰ πολλῶν ἄλλων ἡ πόλις καὶ Ἀρμενίου ἐποίκου.
 Τῶν τις καὶ προεπεφθάκει προσδραμῶν τῇ καθολικῇ
 Ἐκκλησίᾳ καὶ μύρω τῷ ἁγίῳ χρυσθεῖς. Παρ' ἦν
 αἰτίαν καὶ ἄλλοις μὲν τοῖς ὁμογενέσιν ἀπόστοργος

ἦν, διαφερόντως; δὲ γε τῇ ἀδελφῇ. Ὡς δὲ καὶ πικρῶς
 εἶχον καὶ ἐλοιδοροῦντο τῷ ἀποκλινάντι διὰ τὴν μετά-
 θεσιν, ἐνεπικρίνετό οἱ καὶ ἡ ὁμίμων, καὶ μέσσω
 τούτων ἔχθρα συνίστατο. Ὡν ἐν μιᾷ διαλοδοροῦ-
 μένων, κἀκείνου προσαπειλοῦντος ἀναφέρειν [P. 362]
 τῷ πατριάρχῃ καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ὄνειδη διεγκαλεῖν,
 εἰς παρευρεθεῖς ἐκείνοις καὶ ἀναξιοπαθήσας ὄλον,
 τὴν ἔγκλησιν ἐβλασφήμει καὶ πίστιν καὶ πατριάρ-
 χην, τὸν καταφρονετὴν ὑπερβαίνων, ὡς ἥκιστα φρον-
 τιῶν, εἰ ἐπικαλοῖται. Μικρὸν διήλθε τῆς ὥρας, καὶ
 ἀποστὰς ἐκείθεν, μεταξὺ τὴν ὁδὸν διερχόμενος, κατὰ
 μηδεμίαν αἰτίαν ἐμφανῆ συμποδίζεται καὶ πίπτει
 πτώμα δεινόν, καὶ ἔδοξεν ὑποσχῶν δίκας τῆς βλασφη-
 μίας, δεινῶς -συντριβεῖς τὸν πόδα. Ταῦτα μαθὼν
 βασιλεὺς, καὶ ὡς εἰκὸς τὸ πραχθὲν ἠγησάμενος
 θαυματούργημα, τὸ πᾶν τοῦ παραδόξου τῷ πατριαρ-
 χοῦντι προσαντίθει, δέον ἔν, οἶμαι, καὶ μᾶλλον θεῷ
 καὶ τῇ πίστει, ἦν ἐκείνος ἀφρόνως; βεβλασφημήκει.
 Καὶ αὐτίκα πρώτας σύναξιν κοινήν παραγγέλλει,

cat; quali severitate nullum eorum qui omnium
 confessione haberentur divinarum legum obser-
 vatores exactissimi, usum fuisse constabat. Inter
 hos ille velut inanes contemptim fremitus erecta
 fronte, quo intenderat gradiebatur, frotus sibi
 paratissimo, et quo magis pergeret, benignius
 semper aspirante favore imperatoris, quantumvis
 interim omnes ringerentur, maxime autem insi-
 gniores quique æperrime ferrent quæ ab illo vide-
 bant fieri, tantumque abessent a dignandis assen-
 su vel approbatione sua ulla ejus actis, ut mores
 ipsius in comparatione cum aliis laude omnium
 celebratis præsidibus Ecclesiarum plane sibi vi-
 deri monstrosos atque horribiles non dissimula-
 rent. In eam alios sententiam adducebat recta
 æstimatio veræ virtutis: alii sensu quodam innato
 et quasi genii abhorrentis incitabantur impulsu.
 Nonnullos, nec forte paucos, stimulabant iræ in
 Athanasium veteres, prioris olim ejus regiminis
 520 injuriis accensæ, quarum memoriam præ-
 sens similium experientia refricabat. Cujusmodi
 præjudicia quos insederint animos, iis nimirum
 facile persuadent justis se nec reprehensioni
 obnoxii moveri odiis, dum eos aversantur quos
 tam merito cunctis exosos intelligunt. Verum
 Athanasius vel ignarus vel sic tanquam ignoraret
 securus adeo flagrantis in ipsum invidiæ, non iis
 solum quos priori functione patriarchalis potesta-
 tis irritaverat vexando, abscindique a sui commu-
 nione coegerat, durum indomitumque se præbe-
 bat, sed et sine discrimine cunctis aliis acerbus,
 austerus, morosus, ac velut mare procellosum,
 minaci semper apparere pergebat, si non etiam
 affectabat, terribilis specie. Porro imperator non
 magis illum quam proprii a principio de illo de-
 clarati auctoritatem judicii constantia persevera-
 bat irrevocabili tueri; nec ei consulendi ejusque
 invigilandi securitati providam sollicitudinem
 remittebat. Quoniam vero tam licenter in vulgus

spargebantur libelli adversus Athanasium famosi,
 ut quidam eorum gravia et valde absona conti-
 nentes usque ad ipsas imperatoris pervenirent;
 manus, inventam is occasionem cupide arripuit
 patriarchæ de novo ad populum commendandi ex
 causa quam mox exponam. Habebat urbs inter
 alios variarum gentium inquilinos plures etiam
 aliquos Armenos. Horum quispiam relicto suorum
 ritu nostræ se catholicæ aggregaverat Ecclesiæ,
 sacro ad hoc unctus chrismate; quo nomine ma-
 gnum in se concitavit odium popularium suorum.
 præsertim vero sororis, adeo ut passim eum cum
 cæteri consanguinei conviciis proscinderent, quod
 e religione patria ad aliam descivisset, tum eum-
 dem amarissime ob id ipsum germana increpare
 non desineret. Eratque tali ex causa continuum
 inter eos commissum jurgium. Quod dum die
 quadam ferventius agitaretur, hinc de more con-
 viciantibus homini domesticis, inde illo minante
 se ad patriarcham relaturum quæ sibi exprobra-
 rent et eos apud ipsum accusaturum, repertus illis
 quidam est qui, velut rem indignam ratus 521
 intentari ipsis auctoritatem alieni patriarchæ et
 judicii ejus periculum denuntiari, erupit in maled-
 dicta, diris devovens et fidem et patriarcham
 istum, quem contemnere se nec nauci facere, aut
 quid de se censeret, si coram eo citaretur, omnino
 curare demonstrabat. Nondum huic tota a pro-
 latis verbis talibus hora effluxerat, cum absce-
 dens inde, dum per urbem ambulabat, ex nulla
 quæ appareret causa supplantatur sterniturque
 humi diro casu, visus blasphemix pœnas pendere,
 quod eo lapsu pedum illi contritus alter est. Ex
 imperator cognito, eventum ex prima statim spe-
 cie manifesto miraculo imputans, pro cætera sua
 admiratione patriarchæ, prodigium id esse a Deo
 declarante suum in ipsum amorem et ejus apud se
 merita mirabiliter patratum sine ulla dubitatione
 credit, verisimilius, ni fallor, opinaturus, si

ἐπιτάττει δ' ἐνεχθῆναι καὶ τὸν καταραχθίντα ὡς ἄσχοντα τοὺς ἄλλους ἀποπέμπειν, καὶ αὐτίκα περᾶν κατ' ἀνατολήν. Ἄλλ' ὁμως ἐκ σκαιωρίας καὶ αἰθῆς οὐχ ὑπελείπετο πρόφασιν, ἀλλὰ πολλοὺς μὲν ἀνά Κύζικον πέμπει, πολλοὺς δ' ἀνά Πηγὰς, ἱκανὴν δὲ μοῖραν καὶ τῷ Λοπαδίῳ προσνέμει. Αὐτὸς δὲ καὶ τοὺς περὶ τὸν Μπυριγέριον θάλλων ἤδη ἀποστατήσαντα, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν νόθον ἀδελφὸν Θεουδερίχου ὑποποιούμενος, τοῦτοις μὲν μέχρι καὶ Μιτυλήνης τὸν πλοῦν περιώριζεν, ἐκείνους δὲ παρακατεῖχε καὶ προφάσεις ἐπλάττετο καὶ ἄλλας μὲν, τέως δὲ γε τὴν ἐκδηλον, ὡς ἀκαθέτους ὄντας οὐ δύναται καθυπάγειν εἰς τὸ οἰκεῖον θέλημα, καὶ ταῦτα μὴδὲ ταῖς κεχρωστημέναις μισθοφορίαις ἱκανοθέντας. Ὑπεποιεῖτο δὲ καὶ τὴν τῶν ἑκατὸν χιλιάδων τοῦ σίτου συναγωγὴν. Καὶ ἀνά μέρος μὲν οἱ τοῦ βασιλέως συνῆγον ἐκ τῆς χώρας ἐκείνῳ τὸν σίτον, ἀνά μέρος δ' ἐκείνους τοὺς ἰδίους πέμπων ἐξεφόρει τὸ εὐρισκόμενον, προφάσει μὲν ὡς ἐπιταχύνων τὴν ἀπανάστασιν, τὸ δ' ἀληθὲς καὶ ὁ μᾶλλον κατενοεῖτο, τὰς ἐπιθυμίας ἐμπιπλῶν καὶ καταφρονῶν ἐς ὅτι μάλιστα. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ ἵνα δὴ καὶ πλέον τὸν βασιλέα ὑποποιήσεται, ἅμα δὲ καὶ κατὰ τινὰς ἑτέρας προφάσεις, τὴν μὲν πενθερὰν καὶ τὴν σύζυγον τῷ

κβ'. *Ἀνάμνησις τοῦ Καίσαρος Ἰταλοῦ.*

[P. 563] Ἐν τούτῳ καὶ ὁ ἀπὸ μεγάλου δευκὸς Ἰταλὸς μὲν τὸ γένος, ταῖς δ' ἀπὸ τοῦ βασιλέως ὀνομασίαις ὡς γαμβρὸς κλειζόμενος, πέμπων πολλάκις πρὸς βασιλέα καὶ τεχνιτεύων τὰς σκαιωρίας, τέλος ἀποσταλέντα καὶ αἰθῆς τὰ τοῦ Καίσαρος σύμβολα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τοῦ ἁγίου Λαζάρου ἐγέρσεως ὑπὸδέχεται καὶ Καίσαρ φημιζέται, δέχεται τε παρὰ βασιλέως καὶ χρυσίου νομίσματα χιλιοστάς τρεῖς πρὸς τριάκοντα. Συνέκειτο δὲ σφίσι λαμβάνειν καὶ σίτου τοπικοῦς μισθοὺς ἑκατὸν χιλιάδας, καὶ μέχρι καὶ ἐς τρεῖς χιλιάδας μαχιμῶν ἀνδρῶν παρακατα-

fidei ab isto blasphemia violatæ repetitam sic a Nomine ultionem fuisset interpretatus. Postridie igitur mane confestim concionem frequentem advocat. Præcepit autem eo in lectulo deferri eum qui pridie pedem, ut dictum est, frugerat; quo in medio posito sane longam et verbosam e superiore Augustus loco effudit orationem, exquisitis eveniens præconiis quem volebat commendare, abscisos autem ab eo, aut potius ei privatim invidentes, haud parce omni occasione incursans, frustra id quidem, quantum ad eos de sententia dimovendos pertinuit. Adeo enim quidquid Imperator diceret, nullam vim eorum animos immutandi habuit, ut contra in antiquis adversus Athanasium iudiciis et odiis magis inagisque confirmarentur. Et patiebantur illi quidem ab Athanasio multa, multo plura et gravissima passuri, si permitteret eum imperator ad extremum indulgere maligno suo genio. Inhibebat enim ille omnino et ab illis arcebat, innatæ mansuetudinis instinctu, sævos ferosque imminentium iis perdendis Athanasiorum impetus.

22. *Acclamatio Cæsaris Itali.*

Inter hæc is qui magnus dux fuerat, Italus quidem genere, sed 522 qui generi appellatione ab imperatore honorabatur, mittens subinde ad Augustum ei fraudum illum suarum artificiiis implicans, denique rursus ab eo missa Cæsareæ dignitatis insignia, die qua Lazari resurrectio celebratur, induit et Cæsar acclamatur. Accepit autem ab imperatore tria et triginta nummorum aureorum millia. Conventeratque inter illos tradenda præterea illi fore molliorum frumentii mensuræ locis illis usitatæ centum millia. Ipse autem spondederat tria se

duntaxat bellatorum fortium millia e suis copiis retenturum, ac dimissis reliquis cum illis trajecturum in Orientem. Quibus in cunctis administrandis consuetas adhibebat astutias, variis prætextibus illudens. Nam ex illis quos se dimissurum promiserat, multos Cyzicum misit, multos Pegas; nec modicam eorum partem Lopadii collocavit. Interim ipse Mpyrigerium palam imperatori rebellem fovebat, et cum fratre notho Theuderichi e jusque classe piratica familiare commercium habebat, idoneis eos officiis deliniens. Ac Siculis quidem illis spatium incursandi maris usque ad Mytilenem præstinavit: Catelanos autem quos dimissurum se promiserat contra pacta retinens, fictas perfidiæ excusationes obtendebat, cum alias, tum illam jam tralatitiam, haud posse se adigere quo caperet homines infrenes, qui præsertim debita dudum sibi nec adhuc repræsentata stipendia reposcerent. Nec temperabat quia fraudandi occasionem arripere ex imperata de qua diximus comportatione frumenti, ipsi prius quam transfretaret in Asiam admetiendi. Ne enim unquam constitutus modiorum numerus plene posset confici, ut quamque illius partem regii ministri conferri locum in 523 præscriptum curaverant e variis regionibus tractus Occidui, eam statim per a se missos jubebat tolli exportarique prætextu accelerandæ migrationis Augusto exoptatæ Catelanorum, revera autem, quod satis clare pellucebat peritis rerum, inexplebili sæ indulgens cupiditati et Romanum imperium licentissime iudificans. Sub hæc, ut imperatorem tanto adstringeret artius, prout ei erat opportunum ad varios quospiam perplexarum machinationum fines, socrum suam et cum ea uxorem gravidam in urbem ad imperatorem se conferre jubet, allegaturus

ἐγγαστριῷ βαρουμένην φόρτιν πέμπει κατὰ πόλιν πρὸς τὸν κρατοῦντα, περιαργῶν τὴν διαπεραιώσιν ἐκ [P. 364] προφάσεως, ὡς εἰ μὴ ἐπανεέλθοιεν αὐταὶ ἐξηνυσμένων καὶ τῶν ἀπαιτουμένων, οὐδ' ὄλως περαιωθησόμενος.

γ'. Ὅπως ἐπῆλθε πρὸς βασιλέα Μιχαήλ ὁ Καῖσαρ, καὶ τὰ κατ' ἐκείνου.

Αὐτὸς δὲ συμπαραλαβὼν οἷς καὶ μᾶλλον ἐθάρρει, ποσομένους περὶ που τοῦς ἑκατὸν καὶ πενήκοντα, ἔγνω πρὸς βασιλέα Μιχαήλ κατὰ τὴν Ἀδριανου διαγόντα ἀπελθεῖν, προφάσει μὲν καὶ τῷ φαινομένῳ ὡς προσκυνήσων καὶ βλέψων ὃν ἐς τόδε οὐκ εἶδεν, ἔτι δὲ γε, καὶ ὡς ἔλεγε, συνταξόμενος μίλλων διαπερᾶν, τῷ δὲ γε βαθυτέρῳ, καὶ ἐφ' οἷς ὑπωπτεύετο, κατασκοπήσων τὸ περὶ τὸν βασιλέα στρατεύμα. Καὶ γὰρ οὐδ' ἐκείνοι πρὸς τὰς αὐτῶν ἀτασθαλίας ἠρέμουν, ἀλλ' ὑπονοοῦντες τὴν ἀπιστίαν, καὶ μᾶλλον Ἄλανοι καὶ τὸ ἐκ παλαιῷ Περσικόν, οὗς καὶ Τουρκοποῦλους ὠνόμαζον, οἱ μὲν περὶ τὸν ἐκ Βουλγάρων Βοσσίαν καὶ τοὺς οἰκίους κοσμήτορας, τὸ δὲ Ῥωμαϊκὸν περὶ τὸν μέγαν πριμικέρριον τὸν Κασσιανὸν καὶ τὸν Δούκην καὶ μέγαν ἑταιρειάρχην ταπτόμενοι, τὰ τῆς Μακεδονίας τε ὀχυρὰ διελάμβανον ἀπαναστάντων τῶν οἰκητῶρων κατὰ βασιλικὴν διὰ τὸν κίνδυνον

ei, quibus scilicet invitus a transfretando prohiberetur, causas plausibiles, a contumacia recusantium id facere militum ductas, professus etiam discedentibus matronis hand se sperare prius posse persuadere Catelanis trajectum, vel cum iis, ut jubebat Augustus, in Asiam unquam transmissurum sese, nisi reversæ confectas impetratasque ab imperatore referret militum petitiones et pecuniam plene solvendis suffecturam stipendiis cunctis retro debitis.

23. *Ut adierit Michael Augustum Cæsar, et quid eo congressu inter eos actum.*

Ipse autem sumens secum cohortem amicorum quibus maxime fidebat, numero circiter quinquaginta supra centum, decrevit ad imperatorem Michaellem Adrianopoli degentem proficisci, specie quasi veneraturus et visurus principem quem nondam viderat, prætereaque vale ipsi dicturus, stans velut in præinctu transmissionis in adversam continentem: altiori tamen, quod sagaces suspectabant, ad id impulsus consilio, nimirum ut sic præsens exploraret quales essent et an tantum metuendæ Michaelis Augusti copiæ. Haud enim adeo hebes erat Rontzerius ut prorsus non intelligeret, quod satis eminebat, infensum infestumque sibi ac suis Catelanis istum esse exercitum, quippe fama irritatum immanium injuriarum per quas illi Romanos, cives ipsorum, quia et plerosque familiares et consanguineos, avarissime ac contumeliosissime vexassent. Ad hunc ulciscendi præterita scelera impetum adjuungebatur cura prævertendi futuram rebellionem, cujus mox erupturæ multa exstabant indicia pene manifesta. 524 Et hanc in partem eminebant Alanorum maxime studia, Per-

πρόσταξιν, καὶ κύκλῳ περισχόντες τὸν τόπον ἐς ἡμέρας ἐστρατοπεδεύοντο, τοῦ μὲν προσβαλεῖν Ἴταλοῖς ἀποσχόμενοι, ἔνοιοιαν δὲ διδόντες ὡς ἐπιθήσονται φανεροῦς εἰς ἀποστασίαν καταστᾶσιν, ὡς ἐκ πολλῶν ὑπωπτεύετο. Ἦν τὸν μὲν ἐντεῦθεν καὶ κατασκοπήσεως ὑποψία, ὡς εἰρηται, αὐτόθεν ἀρκευόμενῳ, ὅτι γε καὶ ἐκάστῳ τῶν κατὰ δύσιν φρουρίων, οἷς ἐπισταίη, ἰδίους ἐκ Κατελάνων ἀρμοστὰς καθίστη καὶ φύλακας. Βοηδρομιῶνος τοιγαροῦν ὀγδόῃ λήγοντος ἦν, καὶ ἠγγέλλετο τῷ κρατοῦντι Μιχαήλ ἡ τοῦ Καίσαρος ἀφίξις ἀνὰ τὴν δεξιὴν ἄμα τῷ στρατῷ διάγοντι. Ἀγγελθὲν δὲ τοῦτο παρὰ τοῦ γυναικαδέλφου [P. 365] ἐκείνου Ἀσάν θαύμα ἦν· καὶ πῆψας ὁ βασιλεὺς ἐπυθάνετο πῶς ἂν καὶ παραγένετο, εἰ ὄρισθὲν αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως τε καὶ πατρὸς, ἢ αὐτὸς καὶ γνώμης ἤλθεν αὐτεθελούς. Καὶ ὁ; τῆς πρὸς αὐτὸν μὲν δουλείαν καθωμοιόγει, καὶ ὡς προσκυνήσων πάρεστιν, ἕμα δὲ γε καὶ κατὰ τὴν προκειμένην ὁδὸν τὴν ἐπ' ἀνατολῆς αὐτῷ συνταξόμενος. Ὁ δ' αὖθις ἀντέπεμπε καὶ λόχοις ἐδεξιούτο προσήκουσι. Τετράς ἦν τῆς τοῦ Θωμᾶ λεγομένης ἑβδομάδος, καὶ τὴν ἐσπέραν ἀνέσας, βασιλεὶ φανείς καὶ φιλοφρονηθεὶς ὡς εἰκόθ' ἀξίως βασιλικαῖ; ἡμεσιᾶσεσι, τὴν μετ' αὐτὴν ἡμέραν σύναμα βασιλεὶ τῆν

sicorumque itidem veterum sub signis Romanis ordinum, qui Turcopulorum nominabantur. Horum quibusdam præerat oriundus e Bulgaris Bossilas. Alii præfectis e sua gente sibi propriis parebant. Romanæ vero legionες, quas ductabant magnus primicerius Cassianus et magnus hetteriarcha Ducas, munitiona situ Macedoniæ præoccupaverant, jussu Augusti fuga incolarum ob metum instantis periculi deserta, et castris circum positissis amplexa locum illum, stativa ibi a diebus jam aliquot habebant, abstinentes quidem a committendo cum Italis prælio, ausam autem illis dantes opinandi, haud omissuros se impetum in ipsos facere, simul, quam moliebantur cuiusque suspecti merito erant, defectio in effectum prorupisset. Hæc prudentiores nostrorum reputantes non fere dubitabant, quin explorandi animum alio fucans Rontzerius obtentu istum ad Michaellem Augustum accessum affectasset, maxime cum recordarentur certis nuper nuntiis auditum, quæcunque in Rontzerii venissent potestatem arces tractus Occidui, studiose ab eo Catelanis præfectis fuisse commendatas, attributis cuique ad earum tutelam validis ex eadem gente præsidis. Octava igitur supra vicissimam Martii mensis dies illuxerat, cum imperatori Michaeli occasione census militaris apud exercitum forte tum versanti Cæsaris adventus ab Asane fratre Cæsariæ illius conjugis nuntiatum est. Hic statim Michael per missos Cæsarem interrogavit, cur, quo animo, cujus impulsu veniret, an sponte ipse ad id consilium appulisset animum; et qui sibi obsequium jam rite professus esset, an debitam exhibitorum venerationem sibi se vellet sistere, valeque dicturus ad mox capessendum sibi præ-

Ἄδριανου εἴσεισι. Ταύτην δὲ καὶ τὴν μετ' ἐκείνην ἀγγλίας φιλοτησίας αὐτὸν βασιλεὺς παρῆνει τὰ εἰς προσήκειαν διοριζόμενος, ὡς μηδὲν ὄλωσ τῶν Ῥωμαίων χωρῶντων τοιαῦτα ἤθη τυραννικὰ καὶ ἀπόχρητα. Ἐκείνος δ' ἔτι σπεύδων τὴν ἀποχώρησιν οὐκ εὖ συνετάττετο, καὶ τὴν παραίνεσιν ἀσμένως ἰδύχετο.

κδ. Φόνος τοῦ Ἰταλοῦ Καίσαρος.

Οἱ δὲ Ἄλανοι ἐθύμαινον κατ' αὐτοῦ, τὸν καιρὸν ἐπιτρονύοντες, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν Γεωργίου, οὗ ὁ υἱὸς κατὰ τὴν Κυζικὸν ἀπεκτάθη, καθὲ φάσαντες εἶπομεν. Παρηκολούθουν οὖν τούτῳ σιγῇ ἔθεν κάκειθεν. Δοθέντος οὖν ἐκείνῳ καιροῦ τὴν Αὐγούστην ἰδεῖν μόνον, τῶν ἄλλων Ἰταλῶν πάντων ἕξω που ἐστῶτων, ἀπερχόμενος καὶ ἤδη τῆς πύλης ἀνοιγόμενης τοῦ οἰκήματος ἐν ᾧ ἡ Αὐγούστη ἦν, δέχεται καιρῶν τὴν πληγὴν ἐπισθεν διὰ τῶν νεφρῶν παρὰ τῷ Γεωργίῳ ζητούντος τὸ αἷμα τοῦ ἰδίου υἱοῦ. Καὶ ὥς παραχρῆμα πίπτει, ἀνήρ βάρβαρος μὲν καὶ ἔλικος καὶ ὡς τὰ πολλὰ φρονηματούς, ἀλλ' οὖν ὀξύς εἰς πολέμους καὶ διεγχευμένος. Θρυῶς ἐντεῦθεν

ἀγείρεται. [P. 366] καὶ οἱ ἀπ' ἀνατολῆς, ὡς εἶπειν, ἐκείνον διεσπάραζαν καὶ ἀπερρόφουν τοῦ αἵματος, τῶν ἰδίων μεμνημένοι· οὕτως ὠπλίζεν αὐτοὺς ἡ κακία. Ἄραυτες οὖν τὸν νεκρὸν ἐκείνου ἕξω που καταρρόπτουσι. Τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ μόλις ἑαυτοῦ γεγονῶς ἤριστα πρὸ πάντων περὶ τῆς Αὐγούστης εἰ περιῆ· φόνος γάρ, ὡς ἤκουεν, εἰργασμένος ἐν τῷ αὐτῆς οἰκήματι μὴ τι κάκεινη πέπονθεν ἀνήκεστον φοβεῖν ἐπῆγεν. Ὡς γοῦν τὰ χρηστὰ μὲν περὶ τῆς Αὐγούστης μαθὼν ἦν, κἄν οἶον ὑπερπαθήσας τοῦ ἀνδρός, ὅμως φρόνιμος ὢν προσμηθεύετο πάνυ σοφῶς, καὶ προσέταττε μὴ ἐκφραθῆναι τὸ σύνολον τοῖς ἄλλοις Ἰταλοῖς· ἕκατόν καὶ πενήκοντα τὸν ἀριθμὸν οὔσιν. Ἐκείνους οὖν μηδὲν εἰδὼτας τῶν συμβάντων σιγῇ κατὰ τὸ πρόσταγμα περικυκλώσαντες ἐκέλευσαν ὀρισμῶ τοῦ βασιλέως τὰ ὄπλα εἰς γῆν θεῖναι, καὶ ἀκονεῖ εἰχερῶσαντο, ταῖς εἰρηκαῖς ἀνόπλους ἔγκατακλείοντες. Ἐντεῦθεν οἱ Ἄλανοι καὶ ἀνατολικοὶ τοῦ Καίσαρος φονεῖς φανέντι τῷ βασιλεῖ τὴν τόλμαν ἀπελογούντο, ὡς οὐκ ἄλλως οὐκ ὄν μὴ τὴν πολλῶν ἀλάστορα, αὐτῶν δὲ βασιλέων ἀποστάτην τὴν γνώμην, ἀνηλεῶς κατασφάττοιεν. Ἄλλοι δὲ καὶ

scriptum in Orientem iter. Ad ea ille cuncta **525** obssequiosis humilibusque occurrens responsis, fidem p. cifici ac submissi accessus plenam fecit. Quarta erat feria hebdomadæ quam Thomæ nominant, quando sub vesperam admissus ab Augusto Cæsar cum cæteris utriusque personæ dignitati congruis affectus est honoribus, tum mensæ regie communi participatione dignatus. Postridie simul cum imperatore in urbem Adrianopolim inductus est; qua et consequenti die omnibus iudiciis liberalissimæ benevolentia delinens suum hospitem Michael Augustus eum interiorum magnopere hortabatur ad tractandos modestius ac mansuetius Romanos, libere quin etiam denuntians fieri non posse ut ii amplius obnoxie quieteque tolerarent tyrannicos istos et rigidos ipsius et suorum mores. Eam ille admonitionem libenter audire præ se ferens, quasi festinans ad imperatam viam dimitti se postulavit, officiosissime in digressu vale dicens.

24. Cædes Itali Cæsaris.

At Alani qui tum erant in Michaelis comitatu, dudum infensi Rontzerio, ejus ulciscendi occasionem observabant, haud lenem ad id instigatorem secum habentes Georgum illum, cujus filium apud Cyzicum Cætelani occiderant, prout superius narravimus. Hunc igitur taciti quocumque se conferret sequebantur. Contigit autem ei poacenti dari horam admissionis ad Augustam, quo erat ipse solus introducendus, Italis quos ducebat comites, procul extra fores palatii jussis subsistere. Hoc momentum suis consiliis aptissimum Alani cupide captantes, desitutum præsidio suorum Cæsarem in ipso cubicali Augustæ aditu a tergo plaga lethali in renibus transfodiunt. Auctor vulneris ipse Georgus fuit, pænas interfecti filii reprensus. Eo Cæsar ictu

protinus concidit, homo barbarus ille quidem et injustus, magnorum tamen plerumque spirituum **526** altæque mentis, nec non acute providus expeditique in bellis consilii, ad hæc expectatus et acer in occasione rei gerendæ. Sirepitu per hunc casum concitato cohors quædam non longe inde distans militum Asianorum prima quod acciderat cognovit. Ii memores gravium injuriarum quibus Rontzerius suos ipsorum cives popularesque, quin et plerorumque cognatos intimosque adhaes afflixerat, ea in ipsi irruerunt rabie ut ejus sanguinem ligurire velle viderentur. Discerpservit ergo moribundum insatiabili furore, atque exsangue jam cadaver in locum extra seductum projecerunt. Consternatus isto inopinato tumultu Augustus Michael primum omnium, quod via in Augustæ cubiculo factam audiret, de ipsa timeit, ne quid sinistra passa esset. Percontatusque, ut cognovit salvam esse ipsam, solum trucidatum fuisse Cæsarem, etsi viri casu indoluit, tamen, ut erat prudens, prævertendum strenue putavit, ne quid a Latinorum Cæsaris comitum desperata rabie funestæ commotionis oriretur. Primum accuratissimam dedit operam ne ullum ad eos, foris ubi stabant, rei gestæ indicium emanaret; interimque jussu ejus prætoriani maximo numero circumdantes illos nihil minus opinantes et funditus ignaros patrati factioris, jasserunt Augusti nomine arma quæ gestabant humi deponere. Sic eos sine certamine exarmatos et comprehensus universos custodia includerunt. Sub hæc danti se in conspectum Augusto Alanorum primores auctores cædis et adjutores Asiani fidenter excusabant factum, jure occisum a se falsum istum Cæsarem aientes, cum in ultionem rapinarum et flagitiorum quibus Romanos insolentissime vexasset, tum in præcautionem rebellionis quam perf-

μειζοσιν ὄρμαϊς ἀλλήλους παρακροτήσαντες, καὶ ἄλλων ἄλλων ἄλλοι, ἐπιβάντες τῶν ἱππῶν ἐξέθεον πανταχοῦ, ὅπου ἂν καὶ καταλήψαιντο Κατελάνους. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς μαθὼν τὴν ἐκδρομὴν ὅλην τῶν στρατευμάτων, καὶ δεῖσας περὶ ἐκείνους μὴ πως ἀσυντάκτως ἐκθέοντες; ἤτηθῶσι καὶ εἰς κίνδυνον αὐτοὶ ἢ ὄρμη περιστοῆ, πέμψας τὸν θεῖον αὐτοῦ Θεόδωρον σύναμα καὶ ἄλλοις ὑποστρέφειν ἐπέειρα. Οὐ μὴν δὲ καὶ ἦνυτε τὸ παράπαν, ἀλλ' εὐθὺς ἐξέθεον καὶ τόποις τισὶν ἐπιστάμενοι Ἴταλοὺς μὲν (οὐδὲ γὰρ ἄπυστά πω σφίσι τὰ τοῦ Καίσαρος ἦσαν) φόνον ἐπῆγον, ἱππους δ' ἐκείνων καὶ ὄπλα καὶ χρήματα τοὺς μὲν ἀπῆγον, τὰ δὲ συνέλεγον. Φθάει δ' ἐπὶ τούτοις καὶ τὰ τῆς φήμης ἐντελέστερον, καὶ ἀκαρῆ ἅμα Κατελάνοι πάντες τὴν Καλλίου εἰσελθόντες (ἦν γὰρ ἐκ πλείστου κατασφαλισμένος τὸ φρούριον) ἑαυτοὺς μὲν προνοοῦσι τὴν σωτηρίαν, τοὺς δ' ἐν αὐτῇ Ῥωμαίους παμπληθεὶ κτείνουσι, μὴδ' αὐτῶν φειδόμενοι τῶν νηπίων. Τέλος περὶ τῶν ἰδίων, ὧν τε Καίσαρ ἐπήγετο καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τῶν ἐκασταχοῦ πεμφθέντων, δείσαντες μὴ κάκιστος κίνδυνος; περιστοῆ, κατασχόντες τοὺς περιόντας φυλακαὶς ἐτήρουν. Ἐμελλόν δὲ καὶ τοὺς

περὶ τὸν νόθον ἀδελφὸν Θεωδερῖκου ἔγγυς που ναυλοχουμένους εἰσφρήσεσθαι: ὡς δ' οὐχ ὠμολόγουν περὶ τὰ συμφωνούμενα, [P. 367] ἐκείνοι; μὲν ἐρηκν κατατρέχειν τὰς νῆσους, κωφῆν ἑαυτοὺς συμμαχίαν καὶ ταυθ' ἡγούμενοι, αὐτοὶ δ' εἰς στερεῖν παρεσκευάζοντο μάχην.

κς'. Ὅτι Κατελάνοι ὑποκνησθέντες τὰ κατὰ δύσιν ἠρήμουν.

Ἄλλὰ μὴν οὐδ' ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἡμέλει τὸ σὺμπαν, ἀλλὰ τὰ τῶν Βουλγάρων ἐν ἀνακωχαὶς θίμενος; τοὺς ἀμφὶ τὸν μέγαν πριμικήριον ἐξορμᾷ. ἅς καὶ περικαθίσας τὸ φρούριον πολιορκῶν ὡς εἶχεν ἐμίχεται, ἔστι δ' οὐ καὶ κατετροποῦτο. Πληθουμένω δ' ἐκείνων καὶ ἤδη θαρρόντων τὰς ἐκδρομὰς ἐκ τῆς κενῆς τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ἀσολίαν (ἢ γὰρ Μπυριγιέριος περιεβουκλαίει τὰς ἐλιπίδας τῷ βασιλεῖ, καὶ πέμπων παρ' αὐτὸν τὴν δουλείαν καὶ τὴν ὑπήκοον ὑπεκρίνετο ὡς ἐν κενῷ; καὶ τῶν φόνων γενομένων, ὡς ἔλεγεν, ἀνακωχὰς σκαιωρῶν ἐνετύθεν) κατοχυροῦσι μὲν ἐκείνοι καὶ αὐθι; ἐπὶ πλείων τὸ φρούριον, μακραις δ' ἑπτὰ ναοὶ καὶ ἄλλαι; ἐντὶ μικραὶς μάχμον ἐμβαλόντες λαὸν εἰς τὸν κατὰ τῶν

diosissime in Augustus machinaretur, prout evidenti- libus erat indicii compertum. Interim vero totis trepidabatur castris, alio alium Michæelis militum passim adhortante ad erumpendum in Latinos morte ducis ipsorum superatu faciliores futuros. In primis 527 Alani conscensis raptim equis cum alia manu in istam incursionem feruntur. Cujus certior rei Augustus factus, ac veritus non immerito ne suæ fere universæ copię injussu inexplorato solutisque ordinibus ruentes, insidiis exceptæ aut iniquo uspiam deprehensæ loco, clade aliqua insigni temeritatem privatam damno magno publico lucrent, misso post eos sollicito patruo suo Theodoro cum aliis, revocare conabatur, nequidquam id quidem, obfirmatis inflexibiliter cunctis in audaci proposito; præterquam jam plus aliqui præcurrerant quam ut eos assequi serius egressi potuerint. Itaque in manus aliquas stativæque sparsim posita Itatorum inciderunt nostri, et percussos eos nacti fama quadam necis Cæsaris facile fuderunt fugaruntque, equis eorum abactis, armis et pecuniis direptis. Plenior autem cunctos jam imbuente Catelanos tristicus eventus notitia, momento concurrerunt universi Callipolim, quam sibi arcem ex longo provide in perfugium dubiorum temporum paraverant. Huc primo impetu delati, flagrantis iræ vim sævam in Romanos illic repertos effuderunt, universos trucidantes, nulla vel ætatis teneræ vel infantię misericordia. Deinceps tamen reputantes eos e suis qui Cæsarem comitati euntem fuerunt, tum quosdam Constantinopoli degentes et varias in partes ad tractanda negotia communia dimissos, haud dubie detentum a Romanis iri, quibus permutatione redimendis utile foret habere Romanos in custodia, quos inde potuerunt capere, incolumes custodierunt. Conati etiam per

legatos sunt persuadere fratri notho Theoderici, classem non longe habenti, ut infeste excendens in terras imperii sese ipsis adjungeret. Sed propositis hinc inde conditionibus haud coalescere socius inter 528 ipsos potuit. Tandemque Siculis infecto societatis Catelanicæ negotio, libera in fructum cessit incursatio deprædatioque insularum; Rontzerianis exclusis illa spe, totam fiduciam collocantibus in munitione Callipolitanæ arcis: in qua, si oppugnarentur, acri atque invictæ se accingebant resistendi constantiæ.

25. Ut irritati Catelani tractus occidentales desolaverint.

At neque Michael Augustus in tam ancipiti rerum cardine sibi ac reipublicæ deerat, sed indutiis, qualibus pro tempore licuit, pausam adeptus belli Bulgarici, magnum primicerium cum ipsi proprie subiecta parte non modica copiarum oppugnatum arcem Callipolis misit. Atque ille obsidione amplexus locum, strenuè rem adversus inclinos illic et non raro erumpere conantes Latinos gerebat, non sine prospero successu secundorum interdum præliorum. Procedente tamen tempore, ac hinc quidem Romanis longo irriti obsidii tædio languescens, Catelani accipiendi subinde illata navibus subsidia suorum adeo jam aucti numero sunt, ut potiri campo inferreque ultro bellum emissis ad regiones circumscitas vastandas sæ validis copiis auderent. Causa ejus incommodi fuit nova Mpyrigerii fraus, qui nota sibi Andronici facilitate iterum in suorum periclitantium gratiam abuti tentavit, eo plane quem speraverat fructu. Post illa enim quæ de illo diximus, et necem Rontzerii, litteris ad imperatorem missis se ipsi videlicet subiectum nec a jurata fide obsequii desciscere volentem vanis verborum officiis exhibuit. Tum hujus obtenta

παραγαλιῶν σκυλευμῶν ἐκπέμπουσι. Καὶ ἐπειδὴ ἄ
προσβάλλοντες μὲν Ἀρτάκη ἐπιπέσει Κυζίκου, προσ-
βαλλόντες δὲ Προικονήσῃ οὐδὲν ἤνυστον, ὑποστάντων
στέρβος τῶν ἐποικῶν, τοῦ αὐτοῦ Πυαντιῶνος μηδὲ
εἰκοστῆ ὀγδόῃ Περίφθῳ προσβάλλουσι καὶ ἠβήδην
τοὺς ἐν αὐτῇ κατασφάττουσι. Χώρας δ' ἠρήμουν
τὰς παρ' ἐκείτερα, τῶν μὲν ἀπανισταμένων, τῶν δ'
ἠωμένων, ὧν τοὺς μὲν ἔκτεινον, τοὺς δ' ἐλαφυρο-
πόουν. Διὰ ταῦτα νοκτὴς ἀναπεπταμένων τῶν τῆς
Κωνσταντινου πυλῶν, παντοίων ποταμείων ὕδατων
ἄεμα μιμούμενον εἰσαέχεται, ὀλίγον καὶ ταῦτα ἐκ
τοῦ τυχαίως ἐξ ὧν [P. 568] εἶχον ἐπιφερόμενοι. Καὶ
τὰ μὲν ἔξω αὐθημερῶν ἀπὸ θαλάσσης ἐντὴς ἠπαίρου
μέγρι καὶ ἐς πολὺ ἀνέδην τῶν νεῶν ἀπιδαινοντες
ἐπιρροῦσιν τὰς χώρας καὶ τὰ πάνδεινα καταίργα-
ζοῦσι, πλείστων ὄσων πυρὸς καὶ μαχαίρας ἔργον
γενομένων, τὰ δ' ἐντὸς σφαίρος ἦν ἄλλος ὁ Ἐμπε-

auctoritatem consilio addens, commendare institit
induiarum et conventionis cum Callopolitanis, ut
Romanis utiliore quam apertæ impugnationis,
tiam: seram enim et multo emendam Romano
sanguine tam munitæ arcis expugnationem ostendi.
Quare ut, quas audiret sine operæ pretio se-
quentari, cædibus suorum parceret, pacisci utrin-
que aliquot dierum cessationem a vi suadebat,
spem sciens ista mora conditionum digerendarum
commode honestæque ambabus æque partibus pa-
cis. Hac ille dolosa negotiatione plus fidei quam
verebatur nactus, spatium obsessis Callipoli Catelani-
s proventus providit ejus arcis oppugnatione acri non
parum concussæ reparandæ inducendisque com-
meatibus et præsiidiis, tutissime firmandæ. Neque
his contenti, longis septem navibus aliisque mino-
ribus novem lectum militiæ imponentes robor, hos
ad accolarum oræ hinc inde 529 maritimæ Ro-
manorum vastationem immisere. Prius horum
conatus fuisse oppugnatione Artacæ, quod est urbis
Cyzici navale, et Præconnesi, utraque irrita ob for-
tem incolarum defensionem. Sorte tamen dispari
ejus Maii mensis octava et vicesima die Perinthum
aggressi subegerunt, puberibus illic cunctis inter-
fectis, regionesque in utraque continente illi cir-
cumsitas urbi desolarunt, harum incolis partium
metu fugere compulsis, partim in potestatem red-
ductis, quorum quosdam occiderunt, alios in ser-
vitutem vendiderunt. Porro iis quos dixi ex Orien-
tali Perintho adversa continente eadem ac capti-
vitatem fuga prævertisse, maximo undique numero
ex tanta vicinia concurrentibus ad urbem, cujus
ad hoc ipsum portæ noctu apertæ tenebantur, vi-
deret immensam turbam plebis miseræ, velut flu-
vius auctos torrentibus, influere, pauca inferentes
et copia domestica, quantulum nimirum raptum
quisque domo fugiens auferre poterat, terrore
consternatus Catelanorum; qui eadem die qua po-
titi Perintho fuerant, promotis in oppositam Asiæ
oriam navibus, et ex iis confidentissime militibus
in litus expositis, ignem tectis per campos injece-

ἄδικλους· οἱ γὰρ κατὰ τὴν περαιάν πᾶσαν ἐσκευαγώ-
γουν, καὶ ὅσαι νησιδαίους προσέφκουν ἀποδράντες
Πέρσας, μίαν εἶχον τὴν πόλιν ἐξ εἰκαίων ἐφοδίων
καταφυγίην.

ἰ κς'. Περὶ τῶν διὰ τὸν ἀμνηραλῆν πραχθέντων.

Ἐφθασε δὲ ἰκαὶ βασιλεὺς ἕνα τῶν Κατελάνων
προσφυγόντα μετὰ τῶν ἰδίων εἰς ἀμνηραλῆν τιμήσας
καὶ ὡς πιστῶ, ὡς ἐκ πολλῶν ἐδίδου δοκεῖν, χρώμενος,
ὅτι γε καὶ εἰς Ἑλλήνος καὶ γνώμην καὶ στολὴν
μετατάττετο. Πολλὰς δὲ καὶ φιλοτησίας πρὸς τοῦ
κρατοῦντος ἐκυδροῦτο τὰς εὐεργεσίας. Πρὸς τού-
τοις καὶ εὐγενεὶ κόρη τῆ τοῦ παχέος Ἰσαοῦ εἰς
γάμον νόμιμον συμφιζέτο. Τούτῳ βασιλεὺς ἐκτό-
πως πιστεύων, ἐξ Ἰταλῶν ἀρτυτάμενος ναῦν καὶ
βόγαις ἐξικανώσας τοὺς ἐν αὐτῇ πρὸς τὸ ἀποστέλλειν
ἦν, τριηραρχοῦντος αὐτοῦ. Ἐμελλε δὲ ἄρα καὶ

runt, omnique cætera hostilis furoris immanitate
in obviam cuncta sævierunt, mortalibus plurimis
qua ferro qua flamma consumptis. Interiora vero
infelicissimæ Asiæ aliam patiebantur, quasi ab illic
incluso novo Empedocleo utre erumpentem tem-
pestatem a Persis Orientales universos tractus de-
prædando scrutari perguntibus et usque in insulas
ad hoc ipsum transmittentibus. Unde tot varie
miserrimorum e continente atraque, e vicinis in-
sulis, Persarum ab oriente, Catelanorum ab occasu
sanguinarius manus dimissis domibus declinan-
tium, unum commune perflugium urbs erat, ad
quam nullo aut pertenui viatico instructi convola-
bant.

26. De actis per et propter ameraleni.

Aliquo autem prius tempore quam hæc fierent,
exceperat imperator Catelanum quemdam cum suis
confugientem, et titulo ameralis honoraverat. 530
Hunc sibi fidum et esse et fore cum aliis idoneis
e signis autumabat, tum quod dogna vestitumque
Latinorum Græco mutaverat, in nostrum non modo
sacrorum ritum sed et cultum civilem se transfe-
rens, multis ideo ab imperatore amoris significa-
tionibus affectus, multis ornatus beneficiis, et su-
per omnia prænobili virgini filix Raulis Crassi le-
gitimo matrimonio conjunctus. Isti tot datis tot
acceptis mutæ benevolentix pignoribus plane sibi
certo, et prout securissime credebat, constantis-
sime fideli armatam ex Italis navem et auctoratos
pensionibus idoneis, quos imposuerat ei, milites
committere decreverat, præmittereque adversus
hostes trierarchæ potestate, pollicens se alias illi
submissurum naves, quibus piratas et classes ho-
stiles mare nostrum infestantes coerceret. Dum in
hoc apparatu res stabant et jam prociueus amera-
les tanquam mox soluturus vale diceret Augusto,
ecce huic nuntiat, quem vocant navis comitem,
magister et moderator remigum, sese deprehen-
disse sub tabulato triremis insidiosè, ut apparebat,
ab amerali illic absconditos plus quam quinqua-

ἄλλας κατόπιν ἐκπίμπειν συναμυνομένας τοὺς ἐπιόντας. Ὡς γοῦν συνετάττετο [P. 369] βασιλεὶ καὶ πρὸς ταῖς ἐξόδοις ἦν, ἀγγέλλεται οἱ παρὰ τοῦ κόμητος τῆς νεῶς ὡς Ἀμογαβάρους καὶ ὑπὲρ τοὺς πενήτηντα, ὡς εἰκάσαι, κρυφθὲν ἔχει τῶν καταστροφμάτων ἐντός· ὃ δὴ καὶ φωραθὲν εὐθέως τὴν ἀπιστίαν παρίστα καὶ τοῦ τριηράρχου. Καὶ ὁ μὲν ἐγκέκλειστο, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ (οὐπω γὰρ καὶ οὗτοι τελέως ἠγγέλλοντο τὰ δεινὰ) ἐν τηρήσειν ἦσαν, πλὴν τῶν ἀποστάτων ἐκεῖθεν. Ἄλλ' εὐθὺς αἱ πικραὶ φῆμαι κατελάμβανον, ἃς οὐκ ἄλλος, ἀλλ' αὐτοὶ ἐφήμιζον οἱ παθόντες, καὶ θροῦς ἠγείρετο παμπληθῆς, καὶ θόρυβος ἐκ πάντων διὰ τὸ φίλοικτον ἴστατο, καὶ τὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν νεῶν κατητιῶντο κατάλυσις, ὡς οὐκ ἂν πάθοιεν τοιαῦτα, εἰ ὁ συνήθης στόλος περιῶν ἐξηρῶετο, καὶ πολλὰ καὶ πικρὰ τὸ εἶκος διελάλουν. Τοῦτο γνοὺς πατριάρχης, ἀπάρας ὡς εἶχε τῆς κατοικίας ἣ ποῦ κατέκει, ἔργον ἔχων τὸ σπουδαιότατον περὶ τὸν δῆμον σπουδαιοτριβεῖν καὶ γε τὰ πολλὰ δημοχαριστεῖν, κατὰ τὴν μέσσην τῆς ἀγορᾶς μεσημβρίας ἐφίσταται, καὶ ζυγκαλεῖ τοὺς

ζύγκλους καὶ οἷς συνήθης ὁ θόρυβος. Καὶ ἐν τῶν ἐκεῖ νεῶν καταστάς μακρὰν κατέτεινε τὴν θαλασίαν καὶ καταστέλλειν θορυβοῦντας ἠπειλεῖτο, τὰ πολλὰ συναιῶν ἐκείνοις, καὶ τῶν δυναμένων, οἷς ἐν πολλοῖς οἶτος, κατατιῶμενος. Τέλος ἐπεὶ τὸν πολὺν γογγυσμὸν περὶ τῶν νεῶν κατεμίνθανεν, ὡς μὴ οἶου τ' ἔντος αὐτοῦς ἀσφαλῶς διαζῆν, εἰ μὴ γε νῆες κατὰ τὸ πάλαι Ῥωμαίους σύνθηες ἐξαρτῶντο, γνώμας ἀγριουμένας ἐξομαλίζειν θέλων ἀμνηστῆ καὶ λόγους καὶ ὑποσχέσεις, τινὰς ἐκείνων καὶ τοῖς ἐκδηλοτέρους παραλαβῶν ἀναφέρειν καθυπιγχεῖτο, ἔτι δὲ καὶ τὴν ταχίστην ἐξοτρύνειν εἰς τὴν τῶν ἐπιόντων ἄμυναν πρόθυμον ἑαυτὸν. Καὶ ὁ μὲν ἐν τοῖσις ἦν δριμυγωῶν καὶ δημοχαριστῶν ἐς τὰ μάλιστα, εἰ καὶ τὸ ἦθος αὐτῷ ἀμετάβλητον ἦν, βασιλεὺς δὲ γεννοῦντας ἤξιου καὶ χρημάτων χιλιοστίας εἰδίον ἐς ὄπερ ἐξ αὐτῶν ἐσθῆσαντες πολεμαρχικὸν ἐπιθήσανται. Ὁ ζύγκλος δ' ἔχλος εἰς ταυτὸν γεγονότας, ἐπεὶ τὰ μὲν ἐξω δεινὰ κατηγγέλλοντο, αὐτοὺς δ' οὐκ ἔτι ἐκεῖ γεγονένους ἀμύνεσθαι, ἔγνωσαν τοῖς ἐντός τῆς πόλεως Κατελάνοις ἐπιχειρεῖν. Οἷς μὲν ἦν συνά-

ginta Amogabaras armatos. Id quod a missis illico exploratoribus incredibilis facti verissimum reperitum perfidiam trierarchæ manifestam fecit. Quare is quidem clausus asservatur, deprehensi vero in latebris milites, quasi ut plenius inquireretur de nondum perfecte convictis maligni animi, in custodias et ipsi dati sunt, præter paucos, inter primum tumultum elapsos. Ejus rei fama statim per civitatem incredibiliter consternavit populum, imagine horrendi exitii in quod pene fuisset nimia facilitate credendi respublica conjecta. Primæ in hoc tumultu partes erant convenarum, de quibus diximus, illorum vi ac terrore Catelanica incursionis compulsorum intra urbem. Hi ut experti immanitatem ejus gentis, cujus in potestatem tantum non data urbs fuisset, ejulabant videlicet impotentius cæteris, unos se nimirum omnium scire alienis quantum habet perniciæ Catelanica, quam tantum non incurrisset, servitus; et mœstitiam e vicinia periculi querulam contagione in plebem facili vulgantes, luctus sibi planctusque pariter complorantium simul universorum **531** aggregabant. Hinc procedebatur ad causas mali, nempe **D** ἔλεο exteris necessario rem navalem credi, quod classem dudum Romanam negligentia præsentium absumi ac funditus destrui siverit. Id ni fuisset perperam admissum, haud se his nunc obnoxios miseris futuros. Hæc effundebantur populari licentia in liberam vituperationem administrantium rem publicam, quam dissolutis perversisque consiliis perditum nimirum irent. Increbescēbat tota civitate gliiscens murmur, nec procul a seditione res erat, concurrente ac vociferante undecunq̄ turba, quando patriarcha ejus commotionis indicio accepto raptim domo ubi diversabatur prodiit, nihil non expectari certus, quo spes esset delinendi componendique in obsequiosam quietem cesserati jam in

tumultum populi. Ergo, quantum affectare conitendo poterat, popularitatis arte homo parum ad id natura factus conciliare sibi gratiam irate multitudinis studebat, meridie medio se fere densis et invicem trudentibus cuneis immiscens temere huc illucque cursantium. Ibi convenas præsertim ad se convocat, uti præcipuos ex more tumultuum auctores. Tractosque ad se non paucos in templum illic forte obvium inducens prælongam peroravit concionem, prout putabat, accommodatam pacandis animis et seditioni compescendæ. In ea sensus ostentavit majori in parte consentaneos judicis audientium, pariter ut illi magistratus in multis culpans. Denique illud ipsum maxime invidiosum querelarum caput, de classe Romana incuria regentium pessumdata, haud parce invehens exaggeransque ventilavit, et ipse affirmans large in hoc, nec non peruciosissime, peccatum, ultroque profutens nullam affulgere spem restituendæ publice securitatis, nisi naves, ut olim, Romanæ Romanis instructæ classariis mare nostrum ac portus a vi externa tutarentur. Libens scilicet audiebat flagrans ira populus eadem quæ sentiret ipse a patriarcha dici. Quo ille ad eum sedandum prompte utens momento gratiæ, dissertissime affirmavit ac sancte promisit omnino curaturum se ut isti male hactenus gestæ reipublicæ parti protinus succurreretur. Pro certo igitur haberent visuros se brevi armatam Romanam **532** classem; quam etiam ipse, si esset opus, alacriter concenderet, duceretque adversus infestantes mare Romanum hostes. Quin adeo jam nunc sese proficisci ad eam rem urgendam, istisque negotii adjutores exposcere quorum eminentia studia publicæ salutis in ipsa comere cerneret. Sic ipsa capita turbarum secum abiecit, non medioeri nec a rigida ejus in sollicitate sperabili artificio gratiæ vulgi sane in tempore

γειν κατὰ τὴν περαιάν τοῖς Γεννοῦταις, οὐκ εἶχον
 ἑκαὶ γενόμενα τιμωρεῖν· μαθόντες δὲ τηρουμένους;
 τινάς, ἐν οἷς ὁ ἀμηνραλῆς ἐπεφέρετο, κατὰ τὴν τοῦ
 παγῆος Ῥαοῦλ οἰκίαν, παμπληθεὶ συβρέουσάντες
 ἐμβροθῶς ἀπήσαν ἐκείνους. Ὡς δ' οὐκ ἦν ἐκείνους
 ἐκ τοῦ βῆσται προδοθέντας ἀναιρεῖν, [P. 370] πῦρ
 ἐνδεδεικναι αὐτίκα καὶ οἰκίαν πυρπολοῦσιν ἐκείνην, καὶ
 πάντα τε τάκεινθ διαφέρουσι καὶ οὐκ ἄλλα δεινὰ
 κατὰ τὴν οἰκίαν τῶν τομῶντων ἐγένετο. Κατὰ δὲ
 πῦρ δὲ μέχρι καὶ αὐτοῦ θανάτου στεργῶς ἀντεχο-
 μένους σὺν πολλῷ τῷ πόνῳ ἕμα μὲν σιδήρῳ, ἕμα
 δὲ καὶ πυρὶ καθαιρούσι, μηδενὸς οἴου τ' ὄντος τὴν
 ὄρμην ἐπέχειν τοῦ πλήθους. Καὶ γὰρ καὶ ὁ πατριαρ-
 χεύων ἐπιστὰς λόγους μειλιχνητοῖς ἐπειράτω τὴν
 ὄρμην ἀναστέλλειν, ὅς καὶ τὴν παρακινδύνουσιν
 ὑποπάσας, ἄλλως φανείς ἐκείνοις τῷ καθυφεῖναι;
 ἢ ὡς οἰκοθεν ὄρμα, καὶ πολλὰ ἐλπίζων, καθυπέ-

caplandæ. Interim Genuenses orabat imperator,
 aliquot etiam nummorum millia ultro largiens, ut
 e suis sibi navarchis ad id aptum aliquem classis
 Romanæ præficiendum darent. Multitudo porro
 conveniarum temere per urbem vagans, causæ ac
 fortunæ societate in unum coacta cœtum, querulis
 se mutuo, ut fieri solet, incendebat vocibus, iterans
 quæ de vastationibus regionum extra urbem gravia
 in horas et miserabilia nuntiabantur. Addebant
 quidam provinciis perditis civitatem nunc ipsam,
 unicum cladum perfugium, prope a dominatu hos-
 tium abesse. In ea impune versari, indulgenter fo-
 veri Catelanos, etiam postquam in flagranti scelere
 consiliorum opprimendæ reipublicæ prehensi
 modo sint. Haud ægre hinc devenit ad vehemens
 propositum ulciscendorum manu nefariorum hos-
 tium urbisque funesta colluvine purgandæ. Cum
 autem Catelanorum plerosque receptum apud Pe-
 ræam inter Genuenses quæsisse cognoscerent, illic
 lutos a plebis Constantinopolitanæ vi, at eos certe
 qui servati intra urbem contigui suis telis essent,
 haud inultos dimittendos statuerunt. Hoc impulsus
 furoris manu magna facta ædes invadunt Raulis
 Crassi, ubi apud socerum auresales custodiri fere-
 batur. In eam numero maximo, vociferatione ac
 impetu vesanis irrupentes domum, dedi sibi la-
 tentes illic Catelanos flagitant. Moxque incertis
 consilii domesticis haud sat cito expedientibus re-
 sponsum, aut potius quod imperabatur exsequen-
 tibus, igne lectis subjecto domicinium id totum in
 cinerem redigunt, multis, interim dum incendium
 grassatur, crudelitatis et avaritiæ in direptionibus
 rerum et resistere ausorum gravi multatione fami-
 liarium editis exemplis. In his Catelani sine spe
 veniæ pro capite atque anima pugnantes haud
 inulli **533** ceciderunt, partim ferro partim flam-
 ma, a summa vi annitentibus seditiosis denique
 consumpti, nemine jam amplius sustinere aut si-
 stare vim efferatæ multitudinis valente. Nam et hoc
 conatus patriarcha re infecta coactus est redire.
 Nempe ille successu invitatus prioris suæ concio-

PATROL. GR. CXLIV.

στρεφαν. Ὁρμῶν δ' αὐτίκα καὶ ἄλλαι; οἰκίαι; ἐπι-
 χειρεῖν, καὶ μάλιστα μεγιστάνων, τοῖς δημαγωγικοῖς
 λόγοις τῶν ἐπιστάντων καὶ μᾶλλον παρακροτούμε-
 νοι. Καὶ παρὰ τὴν τῶν Κατελάνων αἰτίαν ὡς δῆθεν
 ἐν αὐταῖς κρυπτομένων, ἐχειρῶν καὶ οἷς ἀρ' εἶχον
 ἐκ τινῶν αἰτιαμάτων μέμφεσθαι.

κζ'. Περὶ τῶν ἐκ Γεννοῦσας φανεισῶν ἰς μακρῶν
 νηῶν.

[P. 371]] Κἂν τὸ κακὸν προσέθη, εἰ μὴ γε κατ'
 ἐκείνην τὴν νύκτα ἐκ Γεννοῦσας μακρὰ νῆς ἐκκα-
 δεκα, ἐμπορικῶν ἐπιφορτοὶ προσδοκώμεναι, νότου
 πασόντος μετρίου καὶ παρὰ τὸν τῆς προσδοκίας
 καιρὸν ἐφίσταντο. Ἦν μὲν οὖν τοῖς Κατελάνοις καὶ
 Ἀμογαθάροις ναυλογησαμένοις κατὰ τὸ Ῥήγιον
 πραττόμενα τὰ δεινὰ, καὶ ὡς φοβεροὶ κατὰ τὸ εἶδος
 δοκοῖεν, νῆπια μὲν ἐξ ἀφεδρῶνος ἐς στόμα τοῖς ἰδοῖς
 παλτοῖς ἐμπεύρουσιν, ἀνδρῶν δὲ τοῦ; μὲν πυρπο-

nis, multa sperans, et parata quæ diceret domo
 afferens, turbæ nunc quam antea sævius furenti
 ausus occurrere, minime jam familiaribus astan-
 tium obtutibus territus ac sibi vim ipsi timens, in
 lucro posuit quod a plebe jam imbuta cruore civili
 incolumem regressum humillimis eblandiri valuis-
 set obsequiis. Hinc jam illi velut rerum haud dubie
 potentes, destinabant direptioni atque incendio
 alias domos, præsertim vero magnatum, prout eos
 ducum suorum, cuidam procerum peculiariter in-
 videntium aut alia de causa infensorum, malitiisæ
 instigationes in eum concitabant, quasi suis in ædi-
 bus Catelanos occultantem; quarum videlicet præ-
 textu scrutandarum, ad eas deinde diripiendas, ac
 si ferret impetus, mox incendendas occasionis fa-
 cilitate, prædæ pellacia, securitate impunitatis effe-
 rata plebs impelleretur.

27. De apparentibus e Genua sexdecim longis na-
 vibus.

Et processisset in maximam perniciem inchoata
 et auctorata successu primo vāsana licentia do-
 mum expugnandarum, ni repente nova res ap-
 parens civitatis universæ ipsiusque concitati po-
 puli expectationem et cogitationes in se vertisset.
 Illa nimirum ipsa nocte in conspectum urbis se
 dederunt sedecim naves longæ onustæ mercibus e
 Genua, expectatæ illæ quidem, sed beneficio lenis
 austri citius quam sperabatur appellentes. Sub
 eum temporis articulum Catelani et Amogabari
 nostris institoribus apud propinquum urbi navale,
 Rhegium dictum, onerariarum stationem habenti-
 bus, sævo supervenientes impetu et loco ac præda
 vi potiti, quo terrorem sui late scilicet spargerent,
 dira crudelitatis plusquam hostilis exempla edide-
 runt. Parvulos enim illic repertos tragulis per-
 podicem in os immisissis velut veru transfixerant;
 adultiores autem, **534** ubi prius coegerant pro-
 priis humeris res ipsorum ferre quo suam congeri
 prædam feri latrones volebant, deinde immaniter
 trucidaverant, cæteraque his consentanea fecerant
 barbariæ furorem omnis longe superante Stygia

19

λοῦσι, τοῖς δὲ καὶ ὡς διαγωγεῦσι χρώμενοι τῶν ἰδίων πλοῦτων καὶ ὑστερον κατακτείνουσι, καὶ πάντα ποιοῦσι τὰ χαλεπώτατα. Τοῖς μὲν οὖν ἦσαν ταῦτα, καὶ ἐνετρώφωσαν ταῖς συμφοραῖς· δειλῆς δ' ὄψις αἰρηθρῆς τὸ πῆλαγος διεκθόουσαι καταφαίνοντο. Ἄς ἔξ ὅτι πλείστου τοῦ ἀποστήματος, μόλις ἀποσκοπεύσαντες, ὡς ἰδίαις αὐτῶν φανείσαις (καὶ γὰρ ἔξ ὧν ἔρθασαν ἀποστόλων πέμψαι ἐκ Σικελίας συναρσιν ἐξεδέχοντο) χορεῖαν εἰλίττοντες ἐπὶ σκίρτων, καὶ ἔτοιμοι παρευθὺς ἦσαν, ὅπερ καὶ ἐκ προρρήσεων σφίσι ἦν, συμβάλλειν τῇ Κωνσταντινου. Ἄλλ' ὡς ἤγγιζον καὶ τὰ σύμβολα καταφαίνοντο καὶ δῆλοι ἦσαν Γεννοῦται συμπλέοντες, τοῦ θάρρους μὲν καθυφῆκαν, οὐ μὴν δὲ καὶ τελῶς ἀπεγνώκασαν τὰ χρηστότερα. Ἠλιπίζον γὰρ ὡς ἐπιμίξασι προτενοῦσι τὰ τῆς εἰρήνης, ὡς οὐκ ἂν πάντως τὰς καθ' ἑκάστην διαπλωιζομένας νῆας τοῦ γένους αὐτῶν ἀνέτους τε καὶ ἀσκόλους ἔβην, εἰ μὴ γε σφίσι ἐνοσπονδοῖ ἦσαν. Καὶ γὰρ οὐδ' ὄλγοι ἔξ αὐτῶν τυχόντες κατὰ πόλιν παρὰ τοῖς Γεννοῦταις διεφυλάσσοντο, ὥστε καὶ νῆας τῶν χειρωδῶν ἐπιφόρτων πρὸς αὐτοὺς παρ'

ἄκεινον ἀπολυθείσης, ἐπεὶ ἡ ναὺς παρὰ τῶν τοῦ βασιλέως ἑάλω, Γεννοῦται ταῦτα δυσχεράνας ἀποστεῖλαι τοὺς κτενοῦντας τὸν τοῦ βασιλέως ναύτην καὶ ἀποκτανεῖν, καὶ δι' ὀργῆς ἐκείνου· δὲ ταῦτα γενέσθαι τῷ βασιλεῖ. Κἂν καὶ δίκην ἔδωκαν τὴν ἐσχάτην καὶ διὰ ταύτην καὶ δι' ἄλλην προηγησαμένην αἰτίαν, περὶ ἧς αὐτίκα λέξομεν, εἰ μὴ γε τὰ ζυμπεσόντα τὸν κρατοῦντα κατεμάλασσαν ὡς ἐκείθεν τὰ τῆς ἀρωγῆς πλέον ἐλπίζοντα, καὶ σφίσι ἐξέλκυτο. Καὶ ἀμφοτέρωθεν κηρύγματα προδίδον συνεχῆ, ἀνωρμημένων ἤδη καὶ τῶν Ῥωμαίων, [P. 57z] μηδὲν ἐπιτολμῆν κατ' ἀλλήλων, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ ζημιοῦσθαι τὰ μέγιστα ὡς καταφρονητὰς τῶν ἐπισταλμένων. Τούτοις θαρβύοντες Ἀμογάβαροι ἐξεδέχοντο Γεννοῦταις κατείροντας. Ἐκεῖνοι δὲ διερχόμενοι καὶ τὰς πυρπολήσεις καθορῶντες ἐν Οὐζύματι ἦσαν, καὶ μαθεῖν ἠθούλουντο τὰ πραχθέντα. Ὡς δὲ προσίσχουσι τῷ λιμένι, ὁ προρρήθεις Μπυριγέρος, δὲ δὴ προηγάτο τοῦ Ἀμογαβαρικοῦ στόλου, παρὰ τοῖς ἐξηγουμένοις τῶν Γεννοῦτῶν ἐκείνου νεῶν γίνεται, καὶ ἀρχῆς ἀπ' ἀρχῆς τὰ κατ' αὐτοῖς

quadam rabie. Hoc illi tum recens facte velut glorioso successu lætabantur, insultantes calamitatibus nostris, quando primis se noctis intendentibus tenebris triremes quas diximus plenis velis pelago adventantes apparere. Quas e longinquo speculantes per errorem crediderunt suas esse, hoc est fœderatorum ipsis et suppetias venientium Siculorum. Miserant enim in Siciliam evocatum inde auxilia; et e spatio temporis illam ipsam esse classem quam ipsorum legati a sociis impetrassent persuadebant sibi, credulitate, ut sit, in sui favorem præfestiuante. Ergo effusi in gratulationis et gaudii signa exsultabant choreasque impliabant; moxque, simul se illis ex conducto junxissent, oppugnationem infestumque excensum in urbem Constantinopolitanam alacres destinabant. Verum ut admotarum e viciniori jam intervallo symbola navium intuiti haud dubie agnoverunt Genuensium esse quam adnavigare cernerent classem, multum illi quidem de fastu audacique ferocia remiserunt, non tamen plane desponderunt animos aut fiduciam prosperi successus omnino abjecerunt. Ingressi quippe in spem sunt facile constituendæ inter se ac Genuenses pacis ac societatis, ubi primum venire cum iis in colloquium contingeret. Has habebant sic opinandi causas, primum quod appareret securitatem navium suarum per hæc maria quotidie commercii causa commeanantium libenter redempturos Genuenses devinciendis fœdere iis quos posse cernerent infestare ipsas et diripere, deinde quod jam non plane alieni ad iis forent: nam suorum multos sciebant deprehensos in urbe, cum exarsit inter se ac Romanos bellum, a Genuensibus Galatæ degentibus amice benevoleque custodiri, protegique a parata vi Græcorum in ipsos efferatorum. In quo quam sincera fide prolixaque voluntate Genuenses Catalanis faverent,

specimen nuper ipse dedisse illustre. Cum enim ipsi ad suos tali occasione diversantes Galatæ navem onustam necessariis ad 585 victum destinassent, istamque onerariam contigisset a Romanis interceptam abduci, Galatenses eo facto indignatos misisse e suis qui imperatorium navarchum ejus facinoris auctorem interficerent, qui et reipsa interfectus ab iis est. Quam quidem ob causam, uti et aliam quæ prius acciderat, de qua mox dicemus, pœnas utique gravissimas irato ipsis plurimum utroque isto nomine imperatori dedissent, ni nuntigatus ejus animus fuisset necessitate rerum et periculo rei summæ Romanæ, successibus recentibus Catalanorum in extremum adductæ discrimen, nec spem aut facultatem auxilii ullius aliunde quam a Galatinis Genuensibus habentis. Hæc Augustum coegerunt compressa iracundia placatum se ipsis ferre, cohibereque Romanos, qui jam e portibus urbis adversus Galatenses processerant ulturi necem navarchi occisi, missis ad eos undique denuntiationibus assistendi a cœpto, abstinendæque a sociis violentiæ, minis etiam additis atrocium pœnarum in eos qui contra facerent, tanquam suorum mandatorum contemptores. His freti Amogabari occurrunt ultro classi Genuensi appellenti, eamque uti haud dubie amicam excipiunt. At Genuenses dum obiter per quæ prætereunt urbis aut vicina urbi littora, vestigia incendiorum grassationumque hostilium recentissima conspiciunt, admirantes posse avebant quid hæc essent, a quibus et quas ob causas attentata, cum ipsis inter has cogitationes jam subeuntibus portum obvium se serena Mpyrigerius ille de quo multa superius diximus, dux tum Amogabaricæ classis, colloquio cum navarchis triremium istarum Genuensium petito, a primis initiis res illic ipsorum quo loco essent originemque et seriem controversiarum cum Ro-

διελθὼν τέλος προσεθίει καὶ τὸ αὐτοῦς μὲν ταῦτα Α κη'. Περὶ τῶν διὰ τοὺς Φρερίους τοὺς κατὰ τὴν πόλιν συμβάντων.

Ἰσπῶνδους σφίσι, ὡς ἐκ πολλῶν ἔστι μανθάνειν, εἰ βούλονται· ἐκείνοις δὲ καὶ βασιλέα χολᾶν καὶ δι' ὀργῆς ἔχειν μεγίστης καὶ ἄλλων μὲν πλείστων ἔνεκεν, ἀλλὰ καὶ φρερίοις βοηθοῦντας ἐκπίπτουσι τῆς κατὰ τὴν πόλιν καθέδρας αὐτῶν, ὅπ' ὀργὴν σφίσι γενέσθαι ξυμβῆναι, καὶ ἀπρητημένους εἶναι τὸ παράπαν τῷ βασιλεῖ, ὥστε καὶ ἐπιπεκλεῖσθαι σφίσι τὰς πύλας τῆς πόλεως καὶ τὴν πρὸς βασιλέα συνήθη πρόσοδον ἀπρηῆσθαι. Ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ ξυμφοροῦντα τὸν Μπυρίγιον τὰς τῶν Γενουιτῶν γνώμας· μαλάττειν κερῖσθαι ἐφ' ὧπερ καὶ μετ' εἰρήνης ἀπαλλαγείεν. Ἄλλ' ἐκείνοι· σοφώτερόν τι ποιοῦντες· καὶ τὰ καθ' αὐτοὺς ἀπαρτῶντες νυκτὸς ἐξ αὐτῆς πέμπουσι πρὸς πᾶν τὸ πᾶν παρὰ τῶν οικειῶν πυθέσθαι, καὶ ὅπως ἐστὶ τὸ μετὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῖς θέλημα. Καὶ μετὰ μὲν τριτῆρης ταχυναυτοῦσα εὐθὺς τῆς πόλεως ἐπλεῖ, κατὰ πίστιν βεβαίαν, πρὸς τοὺς κατὰ [P. 375] πόλιν Γενουίτας.

Ἡμῖν δ' οὐ χεῖρον ἐν τοσοῦτῳ τὸ περὶ τῶν φρερίων διασαφῆσαι. Τόπος ἀνεῖτο τῷ δημοσίῳ κατὰ τὴν ἀγορᾶν, ὅν καὶ ἀξιώσαντες ἐξωνοῦντο φρερίοι βασιλέως προστάξαντος. Τὸ δὲ αἴτιον, ἐφ' ᾧ μονή τις συσταῖ σφίσι. Καὶ φιλοτιμῶς συνίστατο, πολλῶν παρ' ἐκάτερα κωλυόντων καὶ ἄλλων μὲν ἔνεκα, μάλιστα δὲ διὰ τὸ τῆς ἀκριβοῦς θρησκείας ζηλωτικόν· περ' ἣν αἰτίαν καὶ ὁ πατριαρχεῖον ὑποκινεῖς ὤνομος τὸς πρὶν τε ἀναλαμβάναν ὁμολογίας καὶ βασιλεῖον ἤρειτο τὸν τόπον. Ὁ δὲ καὶ δεινὸν τοῖς φρερίοις ἔδοκει, καὶ ἀντεζήλου φιλονεικότερον, εἰ μὴ τὴν ἱεράν ξυσταθεῖσαν τῶς, ἐν ἧ καὶ θυσιαστήριον μὲν ἐπέχθη καὶ ὅμιος ἱερῶν ἀνδρῶν ἐτελεῖται, σάματα δὲ τεθάρθθαι συνέθη, μεταποιεῖν εἰς κοινὴν καταμονὴν οὐκ ἀπώκνοναι τῶς ζηλοῦντες τὰ θεῖα. Ἄλλ' ὅμως τὸ δοκοῦν ἀκριβὲς τοῖς θρησκείοις παρῴρημα, καὶ βασιλεὺς συνεργεῖν ἤξιοτο. Καὶ θς μὴδὲν ἔχων ἀντιλέγειν τῷ ἱεραὶ ἠὲδοκει τὴν μεταποίησιν, καὶ τῷ

manis suarum exsequitur. Tum adjungit hæc quæ mirarentur a se facta, justam ultionem repetentibus intolerabilium injuriarum quas a Romanis et imperatore 536 passi essent. In quo ipsos contendeat adjuvari pro virili a Genuensibus debere, tam quoniam, ut ex multis posset intelligi, earumdem ambo populi partium et quasi fœdere inter se devincti essent, tum vel maxime quia eundem utriusque adversarium pariter injuriosum et infestum imperatorem experirentur. Hoc enim se ipsis verisimum nuntiare, si forte nondum propter absentiam ab urbe cognoverint, flagrare nunc cum maxime Andronicum in Genuenses ira maxima, cum aliis causis plurimis accensa, tum præsertim quod opem manu tulerint Freris, quando illi sede ipsorum et cathedra in urbe per vim expellebantur; cujus ausi atrocitas tanta imperatoris æstimatione judicata sit, ut ab illo is tempore se palam atque irrevocabiliter infensum vehementerque iratum degentibus Galatæ Genuensibus ostenderit, adeo quidem ut jusserit iis occludi portas civitatis, sicque auferri facultatem interdum adeundi, uti antea consueverant, imperatoris. His aliisque id genus multis ad scopum quo aspirabat accommodatis Mpyrigerius memorandis delinire atque inflectere in suas partes animos Genuensium conabatur, eo consilio ut saltem ab iis impetraret ne vim atque arma in suos verterent. Verum illi haud paulo sapientius arbitrati minime sibi festinandum in re tanta esse, dilato interim responso, ipsa nocte fidos submitunt in urbem homines, auditos e suis et strenue quid comperissent relatuos, quo esset Augustus in ipsos animo. Præcucurrit ergo Galatam cum his mandatis una triremum, quæ certam postmodum de vero rerum statu, consultis propriis illic diversantibus civibus, fidem reportaret.

28. De iis quæ geri paulo ante contigit circa Frerios in urbe.

Inter ea non erit, opinor, abs re distinctiorum hæc loco declarationem inserere negotii Freriorum, cujus factam obiter mentionem in oratione Mpyrigerii modo vidimus. Locus erat vacuus, juris et usus publici prope forum, quem cum sibi vendi Frerii Latini monachi petissent, annoente imperatore, soluto pretio quantum convenerat, obtinuerunt. 537 Causa ipsis ejus emendi fuerat voluntas illic sibi monasterium condendi; quæ in rem statim post soli possessionem aditam manū atque impensa incumbentes, inter multas licet varie obstatere conantium interpellationes, cito ædificium ad fastigium perductum cunctis etiam ad habitationem et sacrorum functionem opportunis splendide magnificeque instruxerunt. Displicebat admodum ea res nostrorum plurimis, cum alias ob causas, tum maxime propter aversionem vehementem qua a ritibus doctrinaque Latinorum abhorrebant, quorum sacræ disciplinæ exercitium in urbe ostentari publicum haud concoquere præ suæ melioris, ut certo credebant, religionis flagrantiori zelo taciti poterant. Ergo per hos instigatus patriarcha aggredi non dubitavit, spreto rescissisque conventionibus, utinque assensu imperatoris roboratis, Latinos monachos inde pellere et sacram ædem, more ornatam Italo, in qua ritu proprio sacris operarentur, profanare. Id enim vero autentari Frerii peracerbum nec tolerandum videbatur. Allegabantque contra contentiosissimum haud fas esse sacrum monasterium publica auctoritate constitutum, et in sibi peculiarium legum ac exarimoniarum possessione aliquanti jam temporis permissio usu confirmatum, in quo altare stet erectum sacrificiis fungendis, in quo a rite consecratis viris Deo laudes ecclesiastico more cantentur, in quo de

μὲν ἀμτραλῆ τὴν τόπον ἀπεχαρίζετο, τοὺς δὲ φρε-
 ρίους ἀξίους ἀποτιμήμασι θεραπεύειν ἤσειτο, καὶ
 αὐτοὶ τὸ παράπαν ἀποστυγούντες τοῦ μὴ μεταπί-
 πτειν προσιόντο καὶ τὴν ζώην. Πλὴν δ' οὐχ οἴοι τ'
 δυναίτεσσι πρὸς βασιλικὰς ἀντέχειν διαταγὰς, πρὸς μόνον
 τὸ εὐλαδὲς περὶ τὰ θεῖα τοῦ προστάσσοντος ἀφείρων.
 Καὶ ἱερά μὲν ἐκεῖνα καὶ πᾶσαν τὴν αὐτῶν ἐτοιμασίαν
 ἀμετάθετον εἰακότες, οὐδὲν ἤττον καὶ περὶ τῶν λοιπῶν
 οὕτω διαθεθέντες ὡς μηδὲν ἐκεῖθεν τῶν τοῦ ναοῦ μεταθεῖναι,
 ἡμέλουν ὡς μὴ ἂν μεταθησομένων, ὡς γε σφᾶς οἴεσθαι. Ἐπεὶ δὲ καὶ αὖθις
 ὁ κρατῶν ἠνωχλεῖτο καὶ ἀπαραίτητον κατενόει τὴν βίαν,
 πέμψας τῷ τῶν Πισαίων ἐξάρχῳ προστάσσει ἐκ γειτόνων
 ὄντι συμπαραλαβόντα τοὺς ἐν τῷ καθ' ἱεροῦ τοῦ ἀποστόλου
 Πέτρου ἱερεῖς [P. 374] ἐπιστῆναι τῷ τόπῳ, καὶ γε τοὺς μὲν περὶ αὐτὴν ἐν ἀξιοπιστοῖς
 τετάχθαι μάρτυσιν ὡς θ' εὐροῖεν καὶ ἃ μετα-

Α θέζειν, μηδενὸς τὸ παράπαν ἐσχυλευμένου, τοὺς δ' ἱερεῖς
 εὐλαδῶς ἀναλαβόντας τάκει κείμενα ἐν τῷ τοῦ κορυφαίου τῶν
 ἀποστόλων μεταθεῖναι ναῶ. Ὡς δὲ γέγονε ταῦτα καὶ ἐπράχθη ἡ τῶν ἱερῶν καὶ τῶν
 ἄλλων μεταθεσις, οἱ φερέριοι μηδὲν ἔχοντες ὅ τι τοῖς
 ἄλλοις χρῆζαιτο, πρὸς τὸν ἐπιστάντα τὸ πᾶν τῆς ὀργῆς
 ἐξεκένουν, καὶ ἀνεκάλουν πρὸς Γεννοῦτας κατὰ τὴν
 Περαιάν, καὶ ἱξίουσαν τὸν καταφρονητὴν ἀμύνασθαι.
 Καὶ ὁ ἐξουσιαστής ἐκείνων, τὴν ἐπὶ τούτοις ἄμυναν τῶν
 καλῶν ἠγησάμενος, ἐκπέμπει κρύφα τοὺς ἐκεῖνον ἐγγὺς
 θανάτου ποιήσοντας κτανεῖν γὰρ οὐκ ἔδικαιον,
 ἀλλὰ σπάθαισι στίζειν ἐσχάτως. Ἐνεδρεύσαντες τοῖνον ἐξεπλήρουσαν τὰ
 τοῦ βουλευματος, καὶ πολλὰς τὸν ἀνθρώπων ἐπεισεπρό-
 ντες ἐκ τοῦ αἰφνιδοῦ ἠκίσαντο, ὡς φορᾶδην οἴκοι
 μόλις πιστευόμενον ζῆν ἀπαχθῆναι. Τοῦτο βασιλεὺς
 εἰς αὐτὸν ἀναφέρων ἀπὸ προσώπου τ' ἐποίησε τὸν

nique corpora Christianorum defunctorum deposita in sepulturam sint, resecrari rursus mutarique in vulgare diversorium. Atque hæc quæ a nemine possent fieri, minime aiebant convenire ab iis attemptari qui studium ferventius erga res divini cultus profiterentur. Talia illi quamlibet constanter obtinentes nihil agebant, utique apud hominem, qualis erat patriarcha, irrevocabiliter quo intendisset ruere solitum. Ergo is præjudicatis suis indulgens affectibus, et persuasus zelo illo quo ferebatur exactæ religionis, debere se omnino qualemcunque aliam, maxime autem Latinam, a libero exercitio, in loco præsertim tam publico metropolis sui patriarchatus, prohibere, urgebat nihil remissius quod cœperat, et opem imperatoris ad pererrupenda quæ amoliri per se ipse nequiret obstacula implorabat. Pendebat Andronicus ex ejus nutu, nec suo patriarchæ pro viro eximie sanctitatis gratiæque apud Deum maximæ a se dudum culto negare quidquam aut contra bisserere ulla in re poterat. Itaque amotionem inde Freriorum, quam is cupiebat, ipse auctoritate mandavit sua, eam in executione invidiosa moderationem adhibens, ut loci quidem ac soli proprietatem Latinis eripiendi homini Latino condonaret Ameralæ, Freriis autem expensas quas in emptionem et ornatum loci fecerant refundere se **538** paratum profiteretur; quod quidem ipsi recusarunt, nulla se adduci conditione posse præ se ferentes ad cessionem templi proprii, quod ad extremum defendendo vitam etiam non dubitarent impendere. Ac videbant illi quidem facile haud suarum esse virium mandatis imperatoris obniti, confidebant tamen ex ea quam celebrari audierant Andronici erga res sacras reverentia, nequaquam illum eo usque ruiturum, ut manu rapi ac dispergi jubere: sacram templi Christiani supellectilem. Quare ipsi recusantes, prout jubebantur, res suas alio transferre, sibi spondebant neminem alium ipsis eas in vitis loco moturum, Augusto id scilicet præscribere non ausuro. Tamque secure indormiebant

ali fiducia, vasis sacris ac vestibus palam in propatulo relictis assidentes, ut nihil minus quam vim ab imperatoris ministris formidare viderentur. Interim qui semel Andronicum ad id negotium cæpessendum impulerant, non desistentes eidem ut cæptum absolveret instare, eo denique perpulerunt principem, clare jam videntem nunquam Latinos monachos voluntarie cessuros, nec perfici rem citra vim posse, ut Pisanorum exarcho, ædes incolenti vicinas Latinorum monasterio, mandatum dederit assumptos e templo et ipso propinquo sancti Petri apostoli sacerdotes Græcos in templum Latinorum inducendi, hisque loci præfecturam in perpetuum deinceps tradendi possessionem, ipsum imperans in censum exactum referre, sub testimonio fide dignorum hominum, tam ea quæ inveniret in templo Latinorum, quam quæ inde alio transferret, diligenter cavendo ne quisquam eorum re ulla sua fraudaretur; curare quoque præterea ut sacram omnem supellectilem in Freriorum monasterio inventam et numerato acceptam Græci sacerdotes reverenter deportatam deponerent in memorato principis apostolorum templo. Ut autem hæc facta sunt et executioni plene mandata sacrorum vasorum, librorum, vestium aliarumque id genus translatio rerum, quæ Latinis in usu fuerant, percussi casu inopinato Frerii, **539** nec quid agerent aliud habentes, totam iram in exarchum Pisanum, qui negotio præfuerat, effuderunt. Hunc igitur acerbe conquerentes accusarunt apud Genuenses habitantes in Peira, orantes ut in contemptorem communis religionis sacrilegum pro meritis vindicaret. Existimavit magistratus Genuensium æquam a se rem peti, præclarumque sibi fore facinus ultionem de Pisano gravem sumere. Submisit igitur sicarios, qui clam circumventum plagis atrocibus cædendo proxime necem adducerent: non enim certis de causis plane interfici volebat, sed gladio citra mortem vulneribus exarari luculentis. Fecerunt emissarii quod jussi fuerant, et irruentes ex insidiis in

τῶν Γεννοῦτιῶν ἄρχοντα, καὶ σπιν ἐφ' ἡμέραις ἐπι-
 ζυγῶσθαι τὰς τῆς πόλεως πύλας προσέτατταν, ἀναρ-
 πῶν τὸ πραχθὲν εἰς κρίσιν τοῦ κουμουνίου, μέλλον-
 τος ἐτέρου κατὰ πίστιν ὅσον οὐκ ἦδη τὴν ἀρχὴν
 ἐπιβέβηται. Ταῦτα Μιτυριγέριος τότε ὡς λαθὴν
 προὔτεινε σκανδάλου, καὶ ἀλλοτριοῦν τοῦ βασιλείως
 εἰς ἐκείνων γνώμας ἐπέιρχ, μὴ εἰδῶς, ἢ καὶ ἐκῶν
 παραλείπων, ὡς βασιλεὺς φθάσας σφίσιν ἐξευμενίζετο
 καὶ ἑμμάχους προσελάμβανε, ἀγγελθέντων τῶν
 αὐτοῖς πραττομένων. Ὡς ἄνωρ τῶν νυκτῶν ἡ ναῦς
 ἐπέστη καὶ ἦδη Γεννοῦταις ἡ τῶν νηῶν ἠγγέλλετο
 ἀφίξις, προσέτι δὲ καὶ τὸ ποιητέον ἐζητεῖτο ὡς εὐθὺς
 ἰποστρεψόντων καὶ κομισόντων τὰς ἀγγελίας, εὐθὺς
 ἐκείνοι παρὰ βασιλέα ὑπὸ λαμπτήρσιν ἀφιγμένοι
 εἰς ἐκείθεν ἐκχωρήσεις ἐλάμβανον, ὡς εἰ μὲν ὑπο-

Α κλιθεῖεν ἀντιμαχοῦσιν, εἰ δ' ἀνθίσταντο, εὐθὺς πο-
 λεμείν, καὶ κλήθους συχοῦ προῖας Ῥωμαϊκοῦ τοῦ
 μὲν κατὰ τὰς ἀκτὰς στησομένου πρὸς ἄμυναν, τοῦ
 δ' ἀλίαι διαποντίου γενησομένου· οὐδὲ γὰρ ἀπέβλε-
 ψεν, ὡς αὐτὸς μὲν οὐ ποιήσων, πρὸς ἐκείνους δὲ τὸ
 πᾶν πράξοντα. Σφίσι μὲν οὖν τὸ δῶος ἦν ἐν χερσὶ,
 καὶ ὑπέστρεφον.

κθ'. Ὅπως Ἀμογάβυροὶ τε καὶ Κατελάνοι κατε-
 πολεμήθησαν.

Β Βασιλεὺς [P. 375-376] δὲ μυρίους ἐξήλα μεθ'
 ὄπλων, πορθμῶς δ' οὗτος νηῶν ἠπληροῦτο διαπλω-
 σιμένων πρὸς Ῥήγιον. Οὐπω δὲ καλῶς ἐπέστησαν
 οἱ πεμφθέντες, κάκεινοις ἐξ ἐσθινοῦ στερεῶν συν-
 ἵστατο μάχη, τοῦτο μὲν καὶ διὰ τὴν ἐντεῦθεν δῆλι-
 σιν, τοῦτο δὲ καὶ τρόπον ἀνάγκης. Τοῦ γὰρ Μιτυρι-

nihil minus opinantem exarchum Pisanorum tot
 eum eruentatum ensium ictibus reliquerunt, ut
 miser a suis e carnificinae loco cum modica spe
 vite manibus domum referretur. Hoc, ut erat,
 in sui contumeliam intolerabilem factum inter-
 pretatus imperator continuo prætorem Galaten-
 sium, in comitatu ad res ipsorum curandas ver-
 sari solitum, apparere deinceps coram se vetuit,
 ipsisque ad dies aliquot præcepit obserari portas
 urbis, nec in eam ulli eorum aditum permitti.
 Hæc sic Augustus egit, sensum quidem injuriæ
 significans, ejus tamen ultionem nondum exse-
 quens; cujus cognitionem reservandam integram
 putavit novis magistratibus Galatensium. Nam
 C respublica illorum concilio quodam publico lecto-
 rum e gente procerum gubernabatur, cujus erat
 regimini certum temporis spatium præscriptum.
 Hoc exacto aliud *communium* (sic enim id collegium
 res gentis administrantium vocabatur) priori
 succedebat. Cum igitur audisset imperator instare
 istius mutationis diem, et mox novos delegatos
 abrogato veteribus imperio habenas rerum sump-
 turos in manus, apud hos, ubi magistratum ini-
 vissent, expostulare de Pisani exarchi oppressione
 decreverat. Talia porro Mpyrigerius in ea quam
 retuli ad Genuenses peregre adventantes oratione
 cupide ut ansam opportunam arripuerat alienandis
 ab obsequio imperatoris illorum animis atrocique
 iis inserendo in ipsorum odio. Nempe aut nesciebat,
 D aut sciens dissimulabat, placatum ultro jam 540
 antea Genuensibus, imperatorem, proluxa perpe-
 ram actorum impertitis venia, etiam renovandi
 fœderis instaurandæque societatis probatas accep-
 tasque ipsis conditiones obtulisse. Id ille strenue
 præoccupaverat facere, nuntiatio ipsi adventu
 sæpius memoratarum e Genua triremium, et inde
 orto metu provido imminentium urbi malorum,
 si eæ, junctis præsertim cum classe Catelanica
 viribus, aperto bello Romanos adorirentur. Itaque
 navis, quam diximus, ad explorandum missa simul
 appulit Galatam, et missos ad cognoscendum rerum
 statum exposuit in littus, confestim ii edocti a
 moderatoribus reipublicæ de optima in gentem

ipsorum imperatoris voluntate, negarunt delibe-
 randum esse amplius, cum ipse an cum ejus
 hostibus Amogabaris arma conjungerent. Pro
 urbe, quæ ipsis communis cum Romanis quasi
 patria esset, sine ulla cunctatione pugnandum esse
 adversus illius oppugnatores. Hoc nuntio ad
 classem operientem foris in salo per celeriter
 reversam allato triremim subito ex ea delegati
 quidam ad imperatorem profecti nocte ipsa in-
 tempesta, prælucentibus facibus, admissi ab eo
 perbenigne sunt. Eo colloquio constitutum est
 classem Amogabaricam et Catelanicam, nisi ultro
 eligeret cedere acceptisque pacis legibus abire,
 primo mane junctis viribus Romanorum et Ge-
 nuensium oppugnandam. Promisit imperator cum
 prima luce apparituras Romanas copias, partim
 dispositas per oram maris ad jaculandum inde
 in Catelanos, partim e ripa evectas piscatoris
 navibus, ut prælio navali pro virili rem gerent:
 nolle quippe se dixit suos otiosos sedere spectato-
 res certaminis sociorum, sed partem ipsos laboris
 ac periculi, ut consentaneum erat, pro aris focis-
 que certando capessere. Ab his conventis digre-
 dientes ab Augusto legati Genuenses per nocturnas
 adhuc tenebras, cum suavi quisque in manu,
 regressi ad suos sunt.

29. *Ut Amogabari et Catelani prælio victi sint.*

D Eduxit autem imperator decem armatorum millia,
 quos quæ ferebant naves Rhegium euntes tanto
 erant numero, ut totum hoc maris spatium quo
 urbs a Rhegio dirimitur iis expleri videretur. Ex
 parte porro Genuensium, vixdum plene reversis
 quos ab iis ad Augustum missos diximus, a primo
 diluculo acer est impetus in Amogabaros factus.
 Causa properandi fuit, 541 præter allatas a lega-
 tis conventiones cum imperatore initas, etiam
 nova necessitas inde orta quod per noctem Mpyri-
 gerium compererant, desperata cum ductoribus
 classis Genuensis pace, tentasse alienare classia-
 rios ab ipsis: circumvectum enim triremes nava-
 chos singularum magnæ pecuniæ pollicitationibus
 delinire studuisse, ut pugna temperarent navesque

γερίου ἀπογόντος; τὰ τῆς εἰρήνης, καὶ μεγάλα χρήματα τοῖς ναυάρχοις καθυποσχουμένου, εἰ ἀφείδειν, καὶ οὕτω σφῶν μαλακισομένων, οἱ ἐπιθάται ζηλοτυπήσαντες εἰ μὴ καρδαίνουσιν καὶ αὐτοί, εὐθέως πρώτας ἀρχοῦσι μάχης. Καὶ πρῶτον μὲν ἀκροβολισμοῖς Ἀμογαθάρους παρσκινοῦσιν, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς ἀνάγκην τοῦ μάχεσθαι καταστήσαντες κυκλοῦσι τούτους. Καὶ πίπτουσι μὲν οὐκ ὀλίγοι ἐξ ἑκατέρων, καὶ τραυματαῖαι γίνονται πλείους· ἀλλ' ὑπερτεροῦσι Γεννοῦται, καὶ κατὰ κράτος αἰροῦσι τὰς ναῦς. μίαις ἀποδράσης καὶ μόνης. Ὁ γὰρ Μπυριγέριος ὡς ἀπαξ τῶν νηῶν ἡγεμόνι προσῆλθεν, ἐπειδὴ ἀπρακτὰ οἱ ἦσαν τὰ προβαλλόμενα, τὸ ἴδιον αἷμα ἐκείνῳ προσαντίθει, καὶ εἰσὸς τὰ τῶν καταστρωμάτων κατώτατα, ἐκείνων ἀνωθεν πολεμοῦντων, αὐτὸς ἀπόλεμος τὸ παράπαν ἔμενε. Τῆς δ' αὖ ἡμέρας, ἥτις ἦν τριακοστὴ πρώτη Πυαντιῶνος, σταθῆρᾷ ἰσταμένης μεσημβρίας, ἦν ὄρῃν τὴν πορθμὸν ἀναπλευούσας τὰς τριήρεις ὑπὸ κώπιας καὶ συριγμοῖς, πλὴν τὰς μὲν μετ' εὐκόσμου στόλου καὶ μειζόνων φρονηματοσμῶν, ἐπιβροχίζοντων καὶ τῶν συμβόλων ἐκείνῳ πρὸς ἀνεμὸν, τὰς δ' ἡττηθείσας ἀκόσμους καὶ ἀσυμβόλους, ὑποσαλευούσας μὲν τῶ βόθῳ ὑπὸ κώπιας

μετρίαις, τρόπον δ' ἐφοκίων ἐξημμένας τῶν προθεουσῶν προτόνοις μηκίστοις, καὶ φερομένας ἴν' ἂν ἐκείναι καὶ ἀγοῖεν. Ὡς γοῦν τὴν ἀκρόπολιν ἔκαρψαν, ὁδὸν μὲν ἐκείνην τὴν πρὸς τοὺς οἰκίους ἀπέπαιναντο, ἀνω δὲ που τὰ μέσα τοῦ ἀγίου Φωκᾶ καὶ ἐπίταδε ναυλοχησάμενοι ἀπεπαύοντο. Τῆ δ' ὑστεραία νῆας μὲν ἐκαίνας τὰς ἡττηθείσας, οὕτως ὡς εἶχον, αὐτάνδρους πρὸς οἰκίους κατάγουσι καὶ ἐν τῆρῃσι ποιοῦνται παντοία, αὐτοὶ δὲ τῶ βασιλεῖ προσελθόντες τὰ εἰκότα φιλοφρονοῦνται. Καὶ τοῖς μὲν ναυάρχοις τὰ τῶν ἀναβολῶν ὡς εἶχον πρὸς βασιλεῖ φιλοτιμότερον μετημφίαστο, τοῖς δὲ γε πλήθει τὰ εἰς δαιτὸς φιλοτιμίαν εἶδιδοντο. Αὐτοὶ δ' ἐφ' ἡμέραις προσμεινάντες, μήτε τῶν σωματίων μήτε τῶν πραγμάτων δύναντες, χρημάτων ἀποδόσθαι ἠθούλοντο. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ μισθοῖς μὲν συνεφώνουν ἐπὶ τοῖς κατὰ τὴν Καλλίου στρατεύειν· τέλος δ' ὡς εἶδον, γνωσιμαχῆσαντες διὰ τοὺς ἐκεῖ Γεννοῦτας, οἶμαι, ἐξ αὐτῆς συμπαραλαβόντες καὶ Μπυριγέριον σύναμα τοῖς πρωτίστοις αὐτῶν πρὸς τὴν τῶν Λαζῶν ἀνέλειον χώραν, μίαν μόνην [P. 377] τῶν τριήρων πρὸς τὰ αὐτῶν ἦθη εἰς ἐξήλωσιν ἀπολύσαντες.

non flecterent; neque hoc frustra fecisse: emollire quippe quosdam cœperat. Movit ea res cognita victores emulatione lucri, indignantes videlicet solis navarchis certam eamque amplam mercedem constitutam, se prælatæ omnis, si prælio abstinerent, expertibus. Quare occupant illucescente vix aurora pugnam invadere. Ac primum jactationibus Amogabarus excitant. Deinde cunctantes tamen, spe videlicet promissæ a navarchis remissionis, circum amplexi, ne elaberentur, naves ipsorum triremium ambitu suarum, in necessitatem ineluctabilem pugnandi conficiunt. Cadunt non pauci utrimque, plures autem vulnerantur. Sed Genuenses superant, cunctis hostium, præter unam, quæ effugit, solam, vi potius navibus. Inter causas cur sint tam facile Amogabari subacti, non postrema forte fuerit Mpyrigerii ducis ipsorum ignavia. Is haud procedere quos instruxerat dolos sentiens, et desperata summa rerum, propriæ saltem consulere salutem studens, adito summo præfecto Genuensis classis ipsi deditionem sui, vitam pactus, fecit. Admissusque ab illo altissimeque sub tabulato navis absconditus, dum in ea superne a discurrentibus per foros militibus pugnabatur, otiose ipse delituit, discriminis plane totius expertus. Ejus igitur meridie diei, quæ prima et tricesima mensis Maii numerabatur, spectaculum urbi lætum fuit videre longa serie præter oram maris evectas nostram, victrices pariter Genuensium et victas captivasque Amogabarorum naves, illas festo insignes ornatu, vexillis speciose volitantibus, non sine subito illa teniter impellentis auræ consonoque reniorum **542** plansu, has deformes luctu, spoliatas insignibus, claudicanti ægre remigio provectas temereque fluctu impulsas huc illucque, ac vice remulci

præcedentibus victricibus annexas rudentibus prælongis, sicque pertractas quo illæ cunque ducerent. Ut autem cuneum Acropoleos flexerunt, rectam illinc tenere ad suos Galatenses recusarunt viam, sed supra evecti circa medium oræ sancto Phocæ prætentæ, citraque appulsæ litore, acquieverunt. Postridie naves quidem illas bello captas cum vectoribus earum ad suos perducunt et idoneis eas custodiis septiunt. Ipsi vero victores accitu imperatoris ad eum profecti, quibus par erat significationibus honoris et benevolentiam sunt excepti. Ac navarchi quidem conspicui fulgebant missis ad quemque illorum ab imperatore speciosissimis induit vestibus; vulgo autem classiariorum jussu ejusdem large in epulas cibaria vinaque præbebantur. In his remissionibus cum dies aliquot transegissent, non tamen emolliri tanta humanitate potuerunt ut imperatori quidquam de fructu victoriæ tribuerent, nec partem ullam prædæ ac spoliiorum, nec vel ex captivis unum ei donantes. Offerrebant cuncta illa venalia, non parvo singulis pretio taxato: gratis nihil largituros se profitebantur. Hinc invitante ipso imperatore ut sub pacto mercedis ire militatum adversus Cætelanos Callipollu obtinentes vellent, primum de summa pecunie ipsis ab Augusto hoc nomine pendente altercatum est; interimque dissensione circa id inter classis duces orta, instinctu, opinor, inquilinorum Galatæ Genuensium, qui quodam jam antea, ut dixi, fœdere præoccupati a Cætelanis erant, omnes sublatis repente anoris cursum Lætos versus intenderunt, assumpto secum, cum præcipulis Amogabarorum, Mpyrigerio, una diuitatibus e triremium ipsorum domum ad suos, ut nantaret quæ contigerant, remissa.

ἢ ὡς ἐσφάλησαν κατὰ πόλεμον οἱ Ῥωμαῖοι. Βασιλεὶ δ' ἐντεῦθεν φρονεῖς ἦν πῶς ἂν μετέλθοι τοῦ; κατὰ τὴν Καλλιῶν, ἐπεὶ τοί γε καὶ βοήθεια μὲν ἐκείνοις ἠγγέλλετο παραγίνεσθαι, ἰκνούετο δὲ καὶ ὡς Πέρσας ἐκ τῆς περσῆς καλεῖν βούλοιντο. Καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν νόθον δὲ τοῦ Θεουδερῆος αὐτάδελφον προσδύκιοι ἦσαν καὶ αὐθις φαίνεσθαι. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ οὐδ' ὁ νέος ἀναξ Μιχαὴλ ἡμέλει, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀφελὲς τὴν Ἀδριανοῦ καὶ πρὸς τῷ Παμφύλῳ γενημένος τοὺς ἀμφὶ τὸν μέγαν ἑταιρειάρχην τὸν Δούκαν καὶ τὸν μέγαν τζαούσιον τὸν Οὐμπερτόπουλον καὶ τρίτον τὸν Βοσσίαν, ἱκανοὺς εἰς πολέμου ἐξάρτυσιν, ἐπὶ τοὺς κατὰ τὴν Καλλιῶν Ἀμογαβάρους ἐκπέμπει, οἱ δὲ καὶ ἀπὸ Βραγχιαλίου ἐστρατοπεδευμένοι ἔτοιμοι προσβαλεῖν ἦσαν, ἦν που γνίεν. Οἱ δὲ τῶν ἐντὸς ἀπαλλαγέντες φόβων (οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοὺς περιόντας τῶν σκυλευθέντων ἐντὸς τοῦ φρουρίου εἶναι, ἀλλ' ἐν τῷ κατ' αὐτοὺς παράθῳ ἐλευσινὰ φοβία σύνεμα τῷ σφετέρῳ νησιάμενοι πλούτῳ εὐφυλίκτης εἶχον) τὴν μάχην αὐτόθεν σοφίζονται, καὶ πλείστην λείαν ἐξελάσαντες ζώων, ὡς ἂν μηδὲν ὑπεϊδόμε-

30. *Ut successu infelici Romani pugnauerint.*

543 Restabat inde imperatori sollicitudo pellendorum Callipoli hostium; quod qua vi quibusve copiis continuo aggredereur, haud in expedito erat. Intendebat curam, quod auxilia Callipolim tentibus adventare ferebantur. Audiebatur quin etiam cogitare ipsos de advocandis in subsidium ex opposita continente Persis. Exercitum quoque navalem cui frater nothus Theuderichi præerat, mox rursus in nostro mari appariturum, jactabat fama, cæterum Junior Augustus Michael, haud et ipse tali articulo cessabat rerum aut negligebat bellum Catelanicum, sed motis ab Adrianopoli strenue castris progressus usque Pamphylum, inde magnam heteriaracham Ducem et magnum tzauzium Umpertopulum, tertio insuper his addito Bossita, satis ad rem bene gerendam et numero et apparatu instructos misit adversus Amogabarios Callipolim occupantes. Hi tres imperatorii duces castris a Branchialio aliquantum ulterius promotis parati ad acie decertandum stabant, sicubi hostis apparetis pugnae copiam daret. Porro Amogabari primum studuerant liberare se periculo quod a Callipolitans genere Romanis, forte a tergo insurrecturis, dum ipsi contra exterius oppugnantes arcem defenderent, timeri jure poterat. Id illi sibi videbantur assecuti nullo prorsus Romanorum intra Callipolim relinquendo. Cunctos enim in sua quemque navicula, superimposita ibidem singulorum re domestica et pretiosa præsertim spullectilli, salo imposuerunt intra portum, acri jugiter invigilante custodia illi miserandæ plane multitudini, cujus et corpora et opes, præda dominis crudelibus certa, servabantur. Ab hac jam parte securi liberos animos ad belli prudenter administrandi rationem indagandam converterunt, tali fraude composita. Extruserunt in agrum quasi tenere magnam viam

νοὶ τῶν κακῶν, ἀνετον εἶων. Ἴδ' ἦν ἀπάτη· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ ἰππεῖς τε καὶ πεζοὶ, ἀγαθοὶ τὴν τῶν ὄπλων [P. 378] ἔξιν καὶ ὡς ἰδεῖν ἀπρόσμαχοι, ἐνεδρεύουσι. Τότε γοῦν τὸ μὲν καθαρὸν τῶν Ῥωμαϊκῶν συντάξεων ἐν ὄπλοις ἦσαν καὶ τὸν πόλεμον πρὸς ἐδῶκων, οἱ δὲ πλείστοι περὶ τὴν φανείσαν λιχνευσάμενοι λείαν ἐξέθεον ἀσυντάκτως. Καὶ εὐθὺς οἱ ἐνεδρεύοντες εὐσυντάκτως ἐς ὅτι μάλιστα καὶ πεφυλαγμένως ἀφώρμων. Παρ' ἐκάτερα γὰρ ἐνδὸς ἵππου δύο πεζοὶ ἐδοχμιάζον, Ἴταλικοῖς τόξοις καθωπλισμένοι· αὐτοὶ δὲ μετὰ πελτῶν καὶ παλτῶν, ἐπιχωρίων δοράτων, ἃ δὲ τὸ παλαιὸν ἀγγωνες ἔκαλουοντο, τὸν πόλεμον ἀπεθάρρουν. Οἱ δὲ συστάντες μάχην ἔστησαν χριταίαν. Καὶ πίπτουσι μὲν ἐκατέρωθεν, τέως δ' ἐπὶ τοῦ προτερήματος γίνονται Κατελάνοι, καὶ μέχρι καὶ Μονοκαστάνου τόπον κατατρέχουσι καὶ φονεύουσιν. Ἡ δὲ πύστις ἐπὶ διακοσίους ἴστα τὸν φθόνον, πληγέντων καὶ αὐτῶν ἠγεμόνων. Τότε βασιλεὺς ἐκ βασιλικῶν ἐξωθεν μηχανμάτων μαθὼν τὸ συμβῆν ἠλγησέ τε σφόδρα, καὶ ἐν μεταγνώσει ἦν τοῦ μὴ παντάπασιν μεταλθεῖν Γεννοῦτας ἐκείνους, καὶ μισθώ-

incustoditam pecoris, prope collocato in insidiis peditatu equitatuque suorum fortissimorum 544 militum, optime ad præliam instructis. Oblatus aciei Romanæ conspectus errantis sine apparente præsidio armenti solvit ordines cupidine lucrandi, traxitque plerosque ad abigendam sibi facilem, ut putabant, et paratam prædam. At in eos sic inordinate discursantes impetum ex improvise consurgentes e latebris faciunt Latini equites, duobus hinc inde optime armatis Italico arcu stipati adjutisque peditibus, ipsi cataphracti, cum peltis et tragulis, genere illic telorum nsitato quæ veteri nomine angones dicebantur. Hos composite circumspæctoque undique irruentes exceperunt paribus animis raptim coeuntes nostri. Acre inde committitur prælium, cadentibus utrimque multis. Sed victoria Catelanorum fuit; qui nostros cædendo mactandoque insecuti usque ad Monocastanum (id loci nomen) eunt. Fama vulgaris numerum occisorum e nostris ad ducentos redigit. Inter vulneratos duces fuerunt ipsi. Tunc Andronicus citis a Michaele filio de re tota edoctus nuntiis, sero doluit quod non omnia quæ vellent large pollicitus Genuensibus illos omnino ad bellum contra Callipolim suscipiendum perpulisset. Intervenerat enim quædam ejus in licitatione petitæ ab his mercedis parcimonia; qua sublata si quanta popocerant pro illa militari opera stipendia prompte ac liberaliter donasset, capessituros eos statim fuisse apparebat arduam istam pellendorum Callipoli Amogabaronum provinciam. Nunc avare supputando, quodque ipsum offerebat non continuo expedite numeratum, representando, voluntatem ipsis ejus aggrediendæ rei dampnerat; quam si tentassent, haud esset ista, de qua nunc mæreret, clades secuta Romanorum. Petierant Genuenses expeditionis Callipolitane sine mora ulla subito post debellatam

μασιν οἷς ἀπήτουν ἐξικανωσάμενον συμμαχεῖν πείθειν ἐπ' Ἀμογαθάρους, ὡς εἶχον εὐθύς ὀρησαντες, ἀλλ' ὁμῶς περὶ τὰς δόσεις φειδῶ τινα καὶ ὑπερημερίαν ἐνδειξάμενον νῦν ἐπὶ τοῖς ξυμβάσιον ἀλαγεῖν. Ἐκεῖνοι γὰρ ἐν ἑξ χιλιάσιον ἴστων χρυσίου τὸ μισθῶμα ἀπελθεῖν συνόλους καὶ μαχέσασθαι τὴν ταχίστην, τῶν περὶ τὸν Μπυριγέριον ἤδη ἐαλωκότων βασιλεὺς δὲ πέμπων τῷ μέτρῳ μόνῳ ἐπίστρεψε συμπληροῦν τὸ τῶν ἀπαιτουμένων ποσόν. Ὡς δὲ στήσαντες ἐκείνοι ζυγοὶς τὸ διδόμενον ἐδοκίμαζον καὶ πολὺ τὸ ἔλλειμμα ἦν, ἐξωργίζοντο καὶ ἄλλως ἐν μεταμέλῳ πως ὄντες, καὶ ἀντεπέστελλον τοὺς μισθοὺς. Πάτροκλος δ' ἦν τὰ ἔλλειμματα πρόφασις ὡς γὰρ καὶ τὰυτα βασιλεὺς ἐπλήρου καὶ πέμπων ἐξώτρυνεν, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ λόγου τῶν βουλευμάτων κρουσάμενοι ἰδίᾳ προὔτεινον ἐμπορίας, καὶ πρὸς αὐταῖς ἦσαν εὐθὺς, καὶ ἀπρηλάττοντο τὴν ταχίστην. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοιαῦτα μαθὼν τοῖς ἰδίοις παρέβαλετὰ μισθῶματα καὶ τριήρεις ἐξηρτύετο,

545 et captam Mpyrigerii classem adoriendæ præsiū sex millia nummorum. Imperator pecuniæ ad eam solutionem signatæ paræus, aurum infectum loco monetæ ad ipsos miserat, cura suis data ut explorato per stateram æstimateque pondere summam ipsis istam conficerent. Id lentum pensitandi ac supputandi dum negotium altercatiunculis trahitur, dumque illi queruntur tali commutatione monetæ in massam hæud levi intertrimento contrahi sibi fructum pecuniæ promissæ, otium scilicet alia cogitandi habuere; ac suggerentibus contraria fautoribus Catelanorum ut faciliores persuasus essent, indignatiuncula efficit ipsa illa qua movebantur e diminutione sperati præmii. Poenitentes igitur ostensæ voluntatis portatum ad se mercedis nomine aurum imperatori remiserunt. Prætextus autem merus fuit ista quam causabantur ex mutatione monetæ in massam emergens irò amnum eorum jactura. Nam istud quidquid foret detrimenti compensaturum se aliunde Augustus recepit. Misitque adeo qui supplementum hoc repræsentarent et negotium absolvent, remoris omnibus abruptis. At, ut dixi, serum id fuit, illis jam alienatis et in diversa consilia deflexis. Ergo sua obtendentes merciponia, quorum rationes maturam ipsorum flagitare profectionem ad Lazos, vacare nunc sibi aliis attendere præcisē negarunt, confestimque solverunt. Quo imperator comperito, in suos Romani generis destinata Genuensibus stipendia impendit, triemes comparans quarum ope damnum cladis acceptæ repararet. Non enim summæ imperii vis ac robur deerat, sed cum valeret vigeretque quasi caput reipublicæ, manus et actionum tunc necessariarum instrumenta languiebant, infirmæ, inquam, militares Romanorum copiæ, quæ velut corpus faciebant, cui erat vice animæ potestas imperantis principis, nequidquam ipsa operans et satagens, dum conatus illius omnes membrorum reipublicæ præci-

Α ἀναπαλαίειν τὴν ἤτταν αἰρούμενος. Οὐ γὰρ ἰσχύς ἐπιλελοίπει τῇ βασιλείᾳ, ἀλλὰ τὸ τῆς ἀρχῆς τέλειον ἦν, κὰν ἠσθένουν τὰ ὄργανα καὶ ἀτελεῖς αἱ λόγον ἔχουσαι σώματα στρατιωτικὰ δυνάμεις, τῆς βασιλείας λόγον ἐχούσης ψυχῆς, τῆς ἐπισπεσοῦσης αὐταῖς ἐνδείας ἐφαίνοντο· παρ' ἣν αἰτίαν καὶ παρεφέροντο κὰκ μικρᾶς κινήσεως εἶχον σφαδάζειν, κατὰ λόγον νεογνῶν ζῶων, & δὴ τελείας οὐστὸς τῆς ἐν αὐτοῖς ψυχῆς ἀτελῆ τὰ ὄργανα φέροντα τὴν μὲν κίνησιν πάντως ἐνδεικνύσι· καὶ τὴν τοῦ κινουμένου ἐνέργειαν παριστάνουσι, τὰ δὲ εἰκαίως καὶ ὡς ἔχουσι φέρονται καὶ παραβολώτερον ἄττουσι. Καὶ ταῦτά εἰσι τὰ λεγόμενα παίγνια, ψυχῆς τελείας ἐνέργεια ἐν οὐ τελείοις τοῖς σκεύεσι.

B λα'. Δημηγορία τοῦ βασιλέως περὶ τῆς τοῦ λαοῦ ἀταξίας καὶ περὶ ὀρκῶν.

Τῷ τοι καὶ πρῶτον τῶς ὀρκῶν ἰδῶν ἀτακτοῦσαν λαοῦ εἰς νεότεριον μὸς ἐξεγειρομένην, ἦν τις καὶ ἀμηγέτη παρακινόη, εἰσάγει μὲν καὶ στρατιωτικῶν

puorum debilitas et defectus reddebat irritis. Debilitas autem apparebat ista, ubi commovere se inciperent: statim enim sicut animalcula ætatis teneræ, gressum ante **546** vires moliri audentis, concidebant. Atque ut in hisce recens natis animalibus ex motu qualicumque illo imbecillo argumentum quidem certum sumitur inditæ ipsis et penitus insidentis animæ, suis præditæ facultatibus, sed quarum exercendarum instrumentis adhuc destituitur ob fluxam mollitiem nondum roboratorum incremento debito artuum, ita intelligebamus nos sane ex motu actuque in varia micantis exorsa principis subesse utique spiritum imperio: cæterum executione recte præscriptorum vitio invalide obsequentium corrupta ministrorum, res summa nihilominus in præcipiti pendebat, nihil efficacis remedii valis adhibente publicis illa infirma quasi palpitatione enervium reipublicæ membrorum, quæ illo titubante lapsabunde motu gressum molientia singulis quasi offensabant passibus, nihilque nisi risum hostibus movebant; quippe cursitationum aut affectationum serio agendi tentatarum a parvulis similia earum quas pægnia dicimus, hoc est ludicra puerilia, spectacula sui ludibrio visum oblectantia, dum incepta vana exhibent, nec quidquam satagentis operari animæ perfectæ in organis imperfectis.

D 31. Concio imperatoris de populi sese inordinate commoventis immodestia, deque fide in principis novo civium jurejurando firmata.

Ante omnia conspicatus imperator excitatum in effrænes ausus impetum populi, sic tum comparati ut, quisquis in pravum auctor impelleret, additurus eo sese hæud reluctantanter videretur, prævertendis novitatibus opportunum judicavit militares copias in urbem inducere. Sed et præter istud quasi frænum plebeicæ inditum contumaciæ, Kalendis ipsis Junli, quæ postera illuxit dies a debellatis per Genueuses Amogabaris, primis con-

εἰς τινα δῆθεν ἀναστολήν, ὅμως δὲ καὶ Μαιμακτη-
 ρῶνως πρώτη τὸ πρωτεύον τῆς πολιτείας συν-
 θροικῶς μακρὰν κατέτεινε δημηγορίαν, τὰ περὶ τῶν
 Κατελώνων ἀπολογούμενος, καὶ ὡς ἐξησθηκυῶν
 τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ξένους ἀνακαλεῖσθαι ἀναγ-
 κασθεῖη τοῦτο μὲν Ἄλανούς, τοῦτο δὲ Ἴταλοῦς,
 καὶ ὡς οὐδὲ μόνος καὶ πρώτος τῶν ξένων ἐξαιτέ-
 ρει τινα καὶ τιμήσειεν, ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Δούκας Γου-
 λιλίμῶν τινα προσλαβόμενος ἐπ' ἀξίαις Ἰσθα Ῥω-
 μαϊκῆς, καὶ ὁ [P. 380] πατὴρ αὐτοῦ τὸν Ἰκάριον
 τῷ μεγαλοδουκιῷ τετιμηκεν ἀξιώματι, καὶ ὡς οὐδ'
 αὐτὸς ἀνήσει σπεύδων ἐπὶ τῷ σῶς εἶναι Ῥωμαίους,
 εἰ καὶ θεῖον μῆνιμα τὰς ἡμῶν, φησὶν, ἀμαρτίας
 μετέρχεται, καὶ ὡς ἡγεμόνων τὰ πλείστα κακότητι
 παρπύλωκε τὰ πολλὰ ἀμελούντων. Καὶ πόλλ' ἄλλα
 συνφάνας τοιαῦτα, τέλος ἐφ' ἡσυχίας μὲν αὐτοὺς
 διάγειν ἐπέταττε καὶ τοῖς ἔργοις προσέχειν καὶ μὴ
 πολυπραγμανεῖν, ἀξίους μόνον ἑαυτοὺς καθιστάνας
 ἐφ' ὅσον δυνατὸν, αὐτῷ δὲ καὶ τοῖς αὐτοῦ τὰ πράγ-
 ματα ἐπιτρέποντας, κἄν που καὶ θορυβηθεῖη, τὴν

vocatis civium longam explicuit orationem, acta
 cum Catalenis excusans sua, demonstransque ul-
 tima se adactum necessitate, ob redactas in extre-
 mam infirmitatem Romanas copias, recte ac pru-
 denter (utcunque bono consilio haud par exitus
 responderit) exteræ supplementa militiæ quæsi-
 visse, mercede conducendis auxiliariis primum
 Alanorum, deinde Italarum. Neque id se solum aut
 primum fecisse, cum et Joannes Ducas Gulielmum
 quemdam ex exteris assumptum Romanæ aulæ di-
 gnitatibus ornaverit, et recentiori memoria pater
 suus Michael Icarium magni ducis splendido titulo
 547 cohonestaverit. Sane nulla in parte cessa-
 tum a se, nec quidquam unquam prætermissum
 quo sustineri posse labantem rempublicam salu-
 temque populi constitui spes qualiscunque sunde-
 ret. Unde non imputari ejus negligentis debere
 ruinas quæ cernerentur rerum: sed iræ primum
 divinæ peccata nostra ulciscenti, postea ignaviæ
 incuriæque præfectorum negotiis, per quas satis
 constaret pleraque materiam publico luctui præ-
 bentia fuisse accepta detrimenta. His ubi similia
 multa subtexit, tandem eo collegit summam ora-
 tionis, ut magnopere cunctis præciperet æstu
 animorum compresso quiescere, attendereque suis
 quemque domesticis rebus, nec temere se in cu-
 ram publici regiminis ingerere. Tantum pro virili
 sic vivere curarent, ut commutatione morum in
 melius dignos se prosperiori fortuna, judicio mode-
 rantis humana Numinis, redderent, sibi autem, et
 quibus ad id ministris uti vellet, arbitrium pub-
 licæ rei gubernandæ permitterent integrum, nihil
 curiose sciscitando super consiliis actorum, aut
 circa successus in futurum incertos inani divina-
 tione conflictando. Neque in ista se quisque viritum
 continere modestia satis haberent: verum et si
 quos initium tumultuandi facere cernerent, contra
 statim insurgendo cohibere conarentur, in eo

ἀταξίαν ἀνείργοντας, καθ' ἣν πολλοὶ δυσχερῶς, ὡς
 καὶ ἑαυτοὺς ἔχειν εἰδέναι, κατὰ διαφόρους καιροὺς
 ἀπηλλάχασιν, ὡς μεγίστου πολέμου τῆς στάσεως
 οὐσης τῆς ἐν ταῖς πόλεσι, καθ' ἣν οὐκ... καὶ πραγ-
 μάτων, ἀλλ' εἰρήνης εἶναι καὶ ὁμονοίας ζημίαν, ἥ
 τὰ πάντα συγγέρονται. Ὡς γὰρ τὸ ὑφ' ἑαυτοῖς ἐξα-
 πατασθαι πάντων χεῖριστον διὰ τὸ καθυ..... μικρὴν
 ἀποστατεῖν, ἀλλ' αἰεὶ παρεῖναι τὸν ἐξαπατῶντα καὶ
 πειθοῦς ἀνάγκαις δουλαγωγεῖσθαι τὸν ἐξαπατῶμε-
 νον, οὕτω καὶ τὸ ὑφ' ἑαυτοῖς πολεμεῖσθαι πόλιν
 δεινότερον, ὡς ἐντὸς τῶν ὑπεκκαυμάτων ὄντων, εἰς
 βίαιας ἔτοιμα κακίας ἀναψιν. Διὰ ταῦτα καὶ περὶ
 πλείονος ἐποιεῖτο τὸ τῆς πόλεως ἀστασίαστον, καὶ
 μᾶλλον ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ καθ' ὃν τῶν ἐκτὸς ἀνεγ-
 γερμένων ἐξ ἀναγκαίου καὶ τὸ ἐντὸς συγχεραδαίνε-
 σθαι. Ὡστε καὶ ὄρασθαι σφᾶς ἀνεγχερμένους πρῶ-
 τον μὲν τῶν ξυμβαινόντων χάριν ἐκ τῆς στασιώδους
 παραχῆς ἐκελίνης, ὡς παρακινήσειομένων ἐκ τῆς τυ-
 χούσης προφάσεως, στρατιωτικῆς εἰσῆγε δυνάμεις
 κατ' ἀναγκαιτισμὸν τῶν προσδοκωμένων θορύβιων.

promptos adjuutores habituri quos ad hoc ipsum
 introduxisset in urbem milites. Horum ope fides
 ipsorum roborata magnam, si quantum par erat
 anniteretur, a civitate calamitatem averteret, se-
 ditionem, qua multos diversis temporibus in ma-
 lorum extrema devenisse populos partim ipsi me-
 minissent, partim indicio annalium et memoria
 veteri possent repetere. Sic sane haberent, nullam
 quantumvis cruenti et internecini exteri belli tan-
 tam esse perniciem, quæ damnis et exitiis civilium
 certaminum comparata non reperitur tolerabili-
 or ac levior. Nunquam enim seditionis conflictibus
 aut saluti hominum consulitur aut tutelæ domuum
 ac rerum, sed contra per eos pacis et consensio-
 nis civilis, quæ sunt prima fundamenta honorum
 omnium, jactura irreparabili facta universa in
 confusionem miserriam veniunt. Ac quemadmo-
 dum deceptionum ea longe omnium pessima est
 qua quis a se ipso decipitur, propter intime atque
 inseparabiliter admotum deceptio deceptorem 548
 et propter obnoxiam decepti facilitatem ad suc-
 cumbendum insuspicabilibus adeo chari ac conjuncti
 deceptoris fraudibus, ita belli supra omnia capita-
 lissimum genus est, quo cives urbis unius invicem
 committuntur, quod is exardescens furor faces
 applicet parato intus et congesto fomiti, unde in-
 cendium erumpat universa consumpturum. Hæc
 cum ita sint, præ omnibus cupere se ac tanquam
 optabilium maximum summo studio quærere tran-
 quillum civitatis concordis statum. Qualis cum
 expeti semper debeat, hoc præsertim maxime ne-
 cessarium appareat tempore, quo rebus exterius
 turbatis inevitabile sit non urbem pariter ipsam
 ipso circum undique titubantium regionum motu
 ac strepitu concuti; cui si externæ impressioni
 tumultus interior accedat, palam sit cuncta in præ-
 ceptis irrevocabiliter lapsura. Tam lubrico et an-
 cipiti momento, se pro vigilandi officio in communis

Τότε τὴν ἐνταυθοῖ σφῶν ἀσχολίαν περιττὸν ἄλλως ἁλῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων ὑπερόριον, ἄλλως ἐγνωκῶς ἀσφαλίσασθαι τὴν ὁμόνοιαν, καὶ ἐξ αὐτῆς τοὺς συνειλεγμένους ἐπέταττε χεῖρας ἐπιτιθέντας τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελίοις ὁμνύειν ἢ μὴν πίστιν μὲν φυλάττειν εἰς βασιλεῖς, πάντα δὲ διχονοίας τρόπον καὶ στάσεως μὴτ' αὐτοὺς [P. 381] ἐνεργεῖν, καὶ τοῖς ἄλλοις, εἴ που καὶ θορυβοῖεν, θυοῖν, ὃ λέγεται, χερσὶν ἀντωθεῖν. Καὶ γε ἀνά τὴν πόλιν πᾶσαν [ἀνάγκη ἦν τοὺς παρευρισκομένους] εἶδες ἂν παρερχομένους βασιλικούς, καὶ τοὺς παρευρισκομένους ὁμνύουσας. Καὶ τὰ μὲν ἐντὸς τῆς πόλεως ἐπράττοντο τῆδε.

ββ'. *Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ μάχης πρὸς Ἀμοραθάρους.*

Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ οὐκ ἡρεμῶν ἦν τὴν μάχην, ἀλλὰ πάντα λίθον κινῶν, τὸ τοῦ λόγου, ὅπως τὴν ἤτταν ἀνακαλέσεται· οὐδὲ γὰρ ὑπέμενε τὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εὐγενὲς καὶ ἀνδρεῖον ἀκούειν τε καὶ ὀρᾶν τὰ δεινὰ ἄπερ ἐπασχον οἱ ἐλλείπει· Ῥωμαῖοι ὑπὸ τῶν αἰμοχαρῶν Κατελάνων. Ὅθεν καὶ πάντα

salutis custodiam intentum, cum animadvertisset inquietum quorundam æstum in impetus summæ rerum exitiales, quin levi prætextu erumperet, vix sese posse continere, necessario advorasse quas cernerent militares intra urbem copias, bonis præsidio futuras, levibus ac parum sanis licentiam sese una simul cum omnibus perdendi frænaturas. Boni consulerent quod esset in commune salutariter decretum; et hoc ipsum indicare ne gravarentur, et fidem, quam erga principes integram animo foverent, profiteri rursus exterius, ea Deo teste confirmanda. Hic prolato sacri Evangelii codice, sigillatim citati cuncti qui aderant, et manum imponere sunt jussi, sancte jurando et sese fidem quam debent Augusto utrique servaturos, et ab omni dissensione ac turba cum temperaturos ipsos, tum alios, si qui forte tumultum inchoarent, utraque, quod aiunt, manu repulsuros. Inde a concione propagata per urbem confestim totam eadem renovandi juramenti cærimonia est, ministris varie imperatoriis cum sacro in manibus codice cursantibus, 549 et per omnes plateas ac hominum conventicula quoscunque reperissent ad sacramentum adigentibus. Hæc tunc intra civitatem acta.

32. *De pugna Michaelis Augusti cum Amogabaris.*

At imperator Michael haud cunctabatur in apparatu pugnae quam omnino pugnare decreverat, sed omnem, quod dici solet, movebat lapidem ad nuperam belli offensionem emendandam. Non enim sustinebat nobilis ejus et fortis animus audire ac videre injurias atroces quas miseri Romani patiebantur a sanguinariis Catelanis. Missis itaque cunctis querelis minisque verborum cogit exercitum, et Orestidae relicta circum castrum Apro dictum, loco illi proximo, figit tentoria tanquam diluculo commissurus cum Italis prælium: nam et ipsi

λόγον ἀφείς ἐπιτυνάγει τὸ στράτευμα, καὶ καταλιπὼν τὴν Ὀρεστιάδα περὶ τὴν Ἄπρω πλησίον κατασκηνοῖ, ὡς ἅμα ἐπὶ προσμύξων τοῖς Ἰταλοῖς· ἐκεῖσε γὰρ πλησίον καὶ αὐτοὶ κατασκήνουν. Τῇ γοῦν ὑστεραῖα συνταξάμενος κατὰ τὸν τοῦ Ἰμέρι λεγόμενον τόπον Ἀλανοὺς μὲν καὶ Τουρκοπούλους ἐν ἡγουμέναις συντάξεσιν ἴστα, περὶ τὸν Βοσσίλαν τοῦτους ποιοῦμενος, ἐπομένους δὲ τοὺς περὶ τὸν μέγαν πριμικῆριον Μακεδόνας διέταττε, καὶ μετὰ τούτους περὶ τὸν θεῖον αὐτοῦ Θεόδωρον τοὺς ἀντολίτην ἀπηροχίας, τὸ Βλαχικὸν δὲ καὶ ὅσον ἄλλο ἐκ θεάγματος συγκροτούμενον ἦν, καὶ αὐτὸ κατὰ τρίτον περὶ τὸν μέγαν ἑταιρειάρχην συνταξάμενος ὀραχοῦν, αὐτὸς σύναμα καὶ Κωνσταντίνῳ τῷ αὐταδέλφῳ τε καὶ δεσπότη, καὶ τῷ πιγκέρῳ Σαναχρηίμ τῷ Ἀγγέλῳ· οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὸς λαὸν ἄγειν ἤθετο, ἀλλ' ἀμφιπνεύσθαι περὶ τὸν ἀνακτα καὶ οἱ πολυωρεῖν τὴν ἀσφάλειαν ἤθελεν. [P. 382] Οὕτως ἐκείνης τῆς συντάξεως ἀποτάξας, τὸ οἰκειον ἅπαν καὶ μαχιμώτατον προσλαβὼν, τὸν ὑστατον ἀνεπλήρου οὐ-

prope tabernacula habebant. Postridie igitur instructo progressus agmine, ubi ad locum cui nomen est Imeri pervenit, copias ordinavit in hunc modum. Alanos et Turcopulos in fronte constituit, duce illis præposito Bossila. Post hos Macedonas collocavit, quibus magnus primicerius præerat. His subjunxit quos ducabat ex Oriente profectos patruus ipsius Theodorus. Ultimam in aciem submovit quantum e Blachico genere voluntariisque collectum aderat, ac quantum subesse consueverat magno heteriarchæ, quem ea die curare extrema illa in parte jussit. Ipse Michael sidus hinc inde habebat stipitores Constantinum despotam fratrem suum et Sennacherimum Angelum pincernam: nam neque hic proprios ducere ordines voluit, sed satagere circa imperatorem et ejus salutem ac securitati prospicere maluit. Sic Michael acie instructa, sumpto secum quod habuit fortissimum prætorianæ 550 ac palatinæ domesticæ militiæ, novissimum effecit agmen. In totum Romanæ copiarum quinque majorum legionum numerum explebant, adversariorum autem duntaxat quatuor, quarum una Persarum fuit: Persas enim Catelani evocaverant. Sub hæc acri certamine manu quoque cominus conserto, hinc quidem Alani, inde autem Turcopuli concurrentes, in primos Catelanorum impingunt ordines, excepti ab his intrepide ac firmiter, instar turris videlicet persistentibus, nec quantumvis circum assultantes molientur, vel uno cuiquam vestigio cedentibus. Gravi quippe armatura protecti undique corpora, cum suis ipsi securi tegminibus contemnebant utraque ex parte immissa jacula, tum suorum utrimque dispositorum non defuturis in tempore auxiliis satis fidebant. Atque ita sane fortiter obstantes tuebantur locum. Cæterum qui præcurrerant Turcopuli et Alani, haud parem primæ illi alacritati vividæ impressionis urgendi perseverantiam adjunxerunt, sed

λογον. Καὶ αἱ μὲν Ῥωμαϊκαὶ δυνάμεις εἰς πάντε A
 που τήν τὰ μίξω συνεποσούντο, αἱ δὲ τῶν ἀντιπά-
 λων εἰς τέσσαρα, ὧν ἓν ἦν τὸ τῶν Περσῶν· πρῶσε-
 χάλασαν γάρ καὶ Περσικὸν οἱ Κατελάνοι. Καὶ δὴ
 καρτερᾶς γενομένης τῆς μάχης καὶ ἐκ χειρὸς, ἔθεν
 μὲν Ἄλανοι ἐκείθεν δὲ Τουρκόπουλοι συνεκθέουσι
 καὶ τῇ προηγουμένῃ συντάξει τῶν Κατελάνων προ-
 βάλλουσι. Καὶ εὐθὺς πύργος ἦσαν ἐκείνοι, μηδὲν
 μηδὲν καθυπεύκοντες· ἐν ἀσφαλεῖ γὰρ ὤπλισμένοι
 καὶ τοῖς παρ' ἑκάτερα βάλλουσι πίσυνοι καρτερώς
 ἀπέχον. Οὐ μὴν καὶ εἰσβάλλοντες οἱ προσδραμόν-
 τες τὸ λοιπὸν ἑκαρτεροῦν, ἀλλ' εὐθὺς παρεκκλίαν-
 τες ἐπὶ θάτερα δόξαν παρέσχον τροπῆς, τῷ μὲν
 ραινωμένῃ καὶ οἷς ἑωρῶντο, ὡς εἶπεν ἀπογόντες
 τὴν μάχην, τῷ δὲ βαθυτέρῳ καὶ οἷς ὑπεκπεύοντα,
 λειψιαζῶντες εἶναι γραφόμενοι, οἷς οἱ μὴ
 τοῖς μισθοῦς ἱκανούμενοι μελέτης ἐβραβύμουν πο-
 λιματῆς. Εἰσὶ δ' οἱ λέγουσιν ἔτι καὶ ἀνάπυστον γε-
 γὼς ἐκείνοισι τὸ ἀπὸ τοῦ Τουκατῆ πρὸς βασιλέα
 μήμημα περὶ τῆς αὐτῶν ἀνθυποστροφῆς (δῆλον γὰρ
 ἦν ὅτι ὁ Τουκατῆς ἐκείνους ὡς ἰδίους καὶ τῆς, τῶν

Τοχάρων ἀρχῆθεν χειρὸς ἀπῆται παρὰ τὸν ἀνακτα
 πρῶσευόμενος) διὰ ταῦτα καθυφέντες τὰς ὁρμὰς
 ἀρρωστοτέρας εἶχον καὶ ἰδοχμαίζον. Ἄλλὰ τοῦτο
 τοῖς κατόπιν ἰούσι δειλίαν ἐμβάλλει, καὶ ἀπροθύ-
 μους εἶχον περὶ τὴν μάχην. Ὅπερ ὁ βασιλεὺς οὐρα-
 γῶν θεασάμενος, καὶ περὶ τοῖς ὄλοις ὡς εἰκὸς δέισας,
 αὐτὸς ἠναγκάζετο πολεμεῖν οἰκείῳ σώματι, καὶ γοῦν
 ἔτοιμος ἦν μετοχτετεύσθαι πρὸς τὴν μάχην. Ἄλλ'
 ὁ πρὸς τοῦτο ἵππος ἐκ τινος δαιμονίου συμβάματος
 καὶ ἦς οὐδαὶς αἰτίας ἦβει, τῶν χαλινῶν ἀνεθείς,
 αὐτῆρας μὲν εἰς χεῖρας τοῦ ἠνιόχου ἀφήσιν, βού-
 δ' ὡς εἶχε κατὰ πῆδου κροαίνων τῶν ἐχθρῶν γίνε-
 ται. Ἐπιθὰς γοῦν ἄλλου καὶ λαβῶν ἀνά χεῖρας ὅστων
 ὄλαις ὁρμαῖς σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτὸν Ἀμογαθά-
 ροις ἐπέβραξεν καὶ ἀρεῖκνθ θάρρος ἔδειξε, παραυτίκα
 τὸν πόλεμον αὐτουργῶν. Καὶ κατὰ πρώτην εἰσβολὴν
 ἐκείνην εἰς ἤρκασι τῷ ὕσῳ προσπαρεῖς καὶ πεσῶν,
 καὶ δεύτερος σπάθης γίνεται παρανάλωμα. Ἐν ταυτῷ
 δὲ δυσὶν ὁρμησάντων μετὰ γέβρων εὐθὺς βασιλέως,
 ἐγγὺς τοῦ ἐν χρῶ γενέσθαι, τὸν μὲν ἔθεν ὁ πιγχερ-
 νης. τὸν δ' ἔθεν νέος τις καὶ τῶν βασιλικῶν παιδα..

subito declinantes in partem alteram speciem fugæ
 præbuere, facile optinatis, qui spectabant, desperata
 ipsos victoria cedere. At quibus erat interiore ne-
 titia perspectior horum barbarorum animus, non
 abs re suspicabantur meditatam eos ad prælium
 attulisse voluntatem flagitii militaris palam con-
 sciendi, loco ultro deserendo, quoniam haud per-
 solutis sibi retro stipendiis gratuita periclitari mi-
 lilia stultam ducerent. Sunt qui addant emanasse
 ad sensum eorum revocatos sese a Tuctaine ipso-
 rum principe, qui missis ad imperatorem nuntiis
 suos ad se remitti postulasset. Erant hi videlicet ex
 gente Tocharorum Tuctaini subjecta, nec erat
 obscurum venisse legatos ab eo ad Augus-
 tum, qui commodatas ipsi olim suas copias repe-
 terent. His illi de causis remittentes impetum ac
 sponte languoscentes in obliqua deflexerunt. **551**
 Hoc ordinatis post ipsos terrorem iniecit. Unde et
 hi jam objecti hostibus, segni ipsi quoque sunt
 certamine defuncti, aut potius majori ex parte
 defecti animis detrectabant pugnam. Id imperator
 ab extremo, ubi constitit, ut diximus, conspic-
 tus agminis, et rei summe discrimen merito me-
 tuens, facile vidit ultima sese necessitate adigi ad
 conatum restituendi manu propria prælii, nec
 posse defugere quin suum caput, hosti se immi-
 scens, in Martis aleam projiceret. Nec dubitavit,
 qua erat generositate, quin staltim ita faceret. Ver-
 um inscendere ad hoc volenti paratum sibi equum
 mira res contigit, quam ascribere ostentò divino
 humanarum rationum inverisimilitudo prudenter
 estimantes subigit. Equos, simul eum insilire pa-
 rans Augustus contractavit, caput excutiens fræ-
 num ejecit ore, subtrahensque sese, habenis in
 apæronis manu relictis, vage per campum exsul-
 tandus ad hostes transit. Nihil tamen secus
 Michael, equo alio strenue conscenso arrepta quo

manu hasta, toto impetu cum paucis ipsum sti-
 pantibus in Amogaberos irruit, obviumque primum
 hostium hasta transfixum dejecit, mox item alium
 ense occidit. Eo puncto temporis duo ex hostili
 procurrentes acie, scutis late protecti Persicis, et
 gladio intento recta imperatorem petierunt; jam-
 que fere contiguum habebant, et quod dicitur, in
 acie novaculæ Michaelis imperatoris vita versaba-
 tur, quando peropportune hinc quidem pincerna,
 inde autem adolescens ex ephæbis honorariis ap-
 parere Augusto solitis, auctoribus excipientes et in
 se sistentes impetum saluti fuerunt in præsentis-
 simum adducto discrimen principi. Nam in eum
 ex imperialibus, quæ conspicie gestabat, agnitionis
 insignibus, post deos de quibus diximus, etiam
 multi ex hostibus alii passim et vehementer incur-
 rebant, ictus ingemittentes, quorum aliqui perru-
 pta lorica in corpus ipsum perferebant plagam,
 utcumque **552** ille varie declinabundus plerasque
 petitiones eludere conaretur, obfirmans interim in
 cæpto constantiam nec recedendi cogitationem
 admittens, quoad omnium jam ex parte fugientibus
 Romanis princeps ab animadvertentibus extremum
 ejus periculum viris fortibus, qui eum pauci cir-
 cumsabant, crebro admonitus ne secum omnia
 pessum traberet, necessario denique obæquens
 consilio recessit, insequentibus tunc quoque irre-
 misse hostibus. Vix paulum se hoc cursu a præ-
 lio removerat, cum agente ferente generosam ejus
 mentem immensa miseratione rerum Romanarum,
 inter lacrymas, quod in re simili de Agamemnone
 memorant, ex oculis fluentes etiam crines capitis
 vellebat, æstu animi subinde redeunte ad hosti
 occursandum iterum impulsus, utique obsecuturus,
 nisi præter manifestæ in tali fortuna reclamationem
 prudentiæ vis quoque arcentium undique comitum
 obstaret. Atque hic, miserante nos Deo, vanus

ρίσκων δέχονται καὶ τὴν βασιλικὴν [P. 383] ποιοῦνται ἰζωήν· πολλοὶ γὰρ ὅτε βασιλέως ἐκ τῶν σημείων φανέντος ἐπεισφρήσαντες οὐτάζον, ὡστ' ἐξικνεῖσθαι καὶ κατὰ τοῦ σώματος τὰς πλῆγὰς, κἂν καὶ βασιλεὺς ἀγγιστροφῶς ἐποίει τὰς μετακλίσεις, εἰ μὴ τῶν ἄλλων φυγομαχοῦντων αὐτὸς σὺν ὀλίγοις ἐν ἀναγκαίῳ κινδύνῳ ἦν καὶ παρακληθεὶς ὑπέστρεφεν. Ἄλλ' οἱ μὲν ἐπιστόμενοι οὐκ ἀνήκαν ἔτι, ὁ δὲ μικρὸν ἀναχωρήσας τοῦ κυδοιμοῦ δάκρυά τε τῶν ἄφθαλμῶν, ὅσα λόγος τὸν Ἀγαμέμνονα, Ἐρβει, ἔλκετο δ' ἐκ κεφαλῆς προθελόμενος τὰς τρίχας, τοῖς τῶν Ῥωμαίων ἐποικιζόμενος πράγμασι, καὶ ὑποστρέφειν ἐσφάδαζε, κἂν οὐκ εἶχεν ὄλωσ. Ἔλεος δ' ἦν ἐντεῦθεν Θεοῦ, καὶ ἐννοιά τις εἰσήει τοὺς ἀντιπάλους ὡς κατ' ἀπάτην ἀναχωροῦσι καὶ ὡς ἐνέδραις προλοχίζουσι ἄλλοι, καὶ οὕτως ἀνείργονται τῆς διώξεως. Ὅθεν καὶ οὗτοι μὲν τῆς ἐπὶ τὸ πρόσω φορᾶς ἴστανται, ἔκεινοι δὲ ἄλλος ἀλλαχοῦ διασπαρέντες περιώζονται. Ὁ μόντοι γε βασιλεὺς καταλαμβάνει μόλις τὸ Πάμφυλον. Καὶ δὴ τῆς φήμης διαδοθείσης οὐκ ἦν ὅστις τῶν γεωργῶν, ἐν ἀκμῇ καὶ ταῦτα τοῦ ὀέρου, ἐξω τῆς Κωνσταντινου ἐναπολέλειπτο, ἀλλ' ἅμα πάντοθεν μυρμηκιὰν μιμούμενός ἐσκευαγώγουν ἐφ' ἅμαξῶν, θέρη καὶ δράγματα καὶ σωροὺς χείρειν ἐώντες. Τοῖς μὲν οὖν ἐναντίοις, κἂν ἴστων τὰ ὀρμη-

hosti victori objectus terror est insidiarum a nostris positarum, in quas ipsos videlicet pertrahere ἄρτιφικία fugæ simulatione cogitarent. Hæc illos ab ulterius persequendo cohibens causa spatium Michaeli dedit manus eorum evadendi. Ac Romani quidem cæteri varie dispersi salutem, ubi quisque potuit, quæsire. Imperator ægre Pamphylium delatus ibi quievit. Fama cladis hujus late didita, nullus agricolarum, etsi summa, ut tunc erat, ætate vel maxime opera eorum maturis colligendis segetibus rure requireretur, extra Constantinopolim subsistere voluit. Longis undique agminibus instar formicarum, domesticam suppellectilem plaustris impositam præ se agentes, in urbem ferebantur, securi messium, quas partim in campis nondum desectas falce, partim in areis manipulatim in strues congestas relinquebant, condonantes hostibus, et in lucro ponentes quod barbaricum servitium aut ferrum vel nudi et omnium inopes effugerent. Victores Barbari, ubi satis discussissent suspicionem insidiarum quæ illos a vicinis insequendo retardaverat, nec pauca nec levia obviis **553** crudeliter vastandis exempla passim avaræ feritatis ediderunt. Arcis deinde Apro dictæ oppugnandæ ex eo ipsis consilium natum est, quod in eam se recepisse multos e prælio cognoverant, unde præda refertam arbitrabantur. Copiis ergo admotis cum egregie repulsi parum proficerent, nec plus ex perseverantia sperarent, soluta obsidione reverti statuerunt. Interim Alanis semel amissa erga imperantes benevolentia passim obvia diripere ac licenter latrocinari bonum factu visum est. Ergo et isti, cum ut amici haberent, hostes

ματα τότε κατὰ τινὰ ἐνεδρῶν ὑποψίαν, ἀλλ' εὖν οὐκ ὀλίγα τῶν ἀνηκέστων πράξεσι καὶ τὰ προστυχόντα ληισαμένους ἐπῆει τὴν Ἄπρω περικαθῆσθαι τῶν εἰσδεδικῶτων ἔνεκα, καὶ ἐπειρῶντο πολιορκεῖν· ὡς δ' οὐκ ἤνυτον τὸ παράπαν, ἔγνωσαν ὑποστρέφειν. Ἄλανοις δ' ἄπαξ ἀφεκῶσι τὴν πρὸς τοὺς βασιλεύοντας ἐννοίαν σκυλεύειν τὰ ἐν ποσὶν ἔδοξε, καὶ φῆροι μὲν ἐφίσταντο, ἐχθροὶ δ' ἀπανίσταντο. Ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς, καὶ ὡς εἰκὸς ἐπαληθῆσας τῆ συμφορᾶς, τῷ μὲν υἱῷ τε καὶ βασιλεῖ τοὺς παρακλητηρίους ὡς εἶχεν ἐνεσχεδίαζε, τὸν Κουτζιμπαξιν ἀπολύει πρὸς Ἄλανους, ἅμα μὲν ἐκεῖνους ἐγκαθεστήζοντα, ἅμα δὲ καὶ Τουρκοπούλους δουλαγωγῆσοντα· τῷ γὰρ ὁμοεθνεῖ τε καὶ ὁμογλώσσῳ, καὶ ὅτι συνήθης ἦν Ἄλανοις ἐν Νογᾶ, καὶ ὅτι τὴν πρὸς Τουκατῖν πρεσβεῖαν αὐτὸς ἐποίειτο, εἰς αἰδῶν πρέπουσαν ὀηκόσις ἐπαγαγέσθαι σφᾶς ἐπιστεῦετο. Αὐτὸς δ' ἐξ αἰτῆς στρατολογεῖν τε καὶ ἐφορμᾶν ἠθούλετο μὲν, ἐπαίχεται δὲ ἐξ ἀναγκαίων πολλῶν ἀντιστώμενος. Διὰ ταῦτα καὶ ἀπὸ γῆς μὲν δυνάμεις ἀποστέλλου; προαετοιμάζει, οἷς θαρβύοντες οἱ πρόσχωροι ἀφίθως ἐργάζονται· ἂν [P. 384] τὰ τοῦ θέρου; Ἀμογαθάροι; δὲ τείως ἀναχωχά; διδοὺς ὡς αὐτίκα καταδραμούμενος συναχθεῖσῶν τῶν δυνάμεων, ἔπειτα ἐν τρισὶ καὶ δέκα ναυσὶ Γεννοῦτας ἐκ τῶν Λαζῶν

se feris maleficiis monstrabant. His Andronicus cunctis cognitis, et quem par erat ex clade accepta dolorem et sentiens et profitens, filio quidem Augusto consolatorias quam primum scripsit, Cutzim-paxim autem dimisit ad Alanos, sperans revocaturum eos ad officium, simul et Turcopulos deliniturum, quibus esset generis et linguæ communione commendatus, Alanis etiam familiaris ex eo jam tum tempore, quo militiæ cum ipsis societatem Nogæ communis ducis auspiciis habuerat; prætereaque legatione functus ad Tuctainem erat: unde credebatur auctor idoneus futurus suadendæ ipsis emendationis ostendi ab his cœptæ contumaciæ et reditus ad frugem meliorem, resumendo, quod decet subditos, erga principes obsequio. Ipse autem imperator senior conscribere cœstitim exercitum et impetum in hostes facere cupiebat quidem, retardabatur autem necessariis plurimis in diversa trabentibus. Illud continuo expedivit, quod instantius urgebat, propter fugam tali tempore perniciosam ex agris rusticorum. Paravit videlicet terra submittendas copias, illis dum segetes meterent et cætera ætate consueta in procuratione annonæ opera exercerent, securitatem allaturas requisitam. Amogabaris indutias velut quasdam indulgebat interim, sed **554** quas breves fore minaretur, affirmans se statim atque congregasset copias, in illos infestum incursum. Post hæc reversos e Lazis Genuenses cum navibus tredecim ad armorum secum societatem ineundam est pellicere conatus. Sed tantum abfuit ut id ei consilium succederet ex voto, ut duas continuo naves omnium optimas viderit expediri ab iis in

ὑποτρέψαντας συμμαχεῖν ἐπιχειρεῖ πείθειν. Ἄλλὰ ἄ δουραγωγηθέντες ἐγκατεκλείσθησαν, οὐδ' αὐτοὶ γε τοῦτον τῶν βουλευμάτων ἐδέησαν ὥστε καὶ ἐξ αὐτῶν δύο ναῦς τὰς καλλίστας ἐκπλεῦσαι ἀγούσας πρὸς Ἰταλῶν ἤθη καὶ Μπυριγέριον. Οἱ δ' ἐν ταῖς λοιπαῖς Γεννοῦνται τὸ ἐμπορικὸν προσισχύμενοι ἀπαλεῖν καὶ αὐτοὶ ἠτοιμάζοντο. Μόλις ἀξιώσεως χάριν ἐκλέγονται δύο, μισθοῦ νομισμάτων ἐξακισχιλίων, πλὴν ἐπὶ ῥητοῖς, ὥστε ὑφ' ὄρκου βεβαίη δύο μῆνας ἐκπλεῦσαι τῷ βασιλεῖ, συμπράττοντας τοῖς λοιποῖς καὶ πολεμοῦντας ἐς ἅπαν ὡς ἐχθροῖς βασιλείως τε καὶ τοῦ περιφανοῦς σφῶν ξυνοδρίου. Οἱ δ' ἐν ταῖς ἐπιλοιπῶν ἐννέα ὠμολόγουν τῷ βασιλεῖ καὶ αὐτοὶ ἐπιστῆναι δεῖν, καὶ ἐφ' ἡμέραις προσκαρτερήσαντες κατὰ τινα τῶν ἐχθρῶν δαίλιαν πρᾶξαι καὶ ὑπὲρ τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων πειράσασθαι, κἀντεῦθεν ἀναχωρεῖν, κἀν εὐδοκίαν κἀν μῆ. Ταῦτα διαπραξάμενος βασιλεὺς, πῶς ἂν ἐντεῦθεν τῶν ἐχθρῶν περιγένηται, βουλευόμενος διεσκόπει.

ἰγ'. Περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει ἐγκακλισμένων Ἀμογαθάρων.

[P. 395] Οὐ μὴν δὲ καὶ οἱ ἀνά τὴν Ἀδριανουπόλιν ἐγκακλισμένοι Καταλάνοι, περὶ ἐξήκοντα ὄντες, οἱ καὶ τοῦ Καίσαρος ἐκποδῶν γεγονότος ἔπειτα ὄρκοις

τὸ περὶ τὴν βασιλέα ἀνάπυστον γεγονότος τὸ παράπαν ἡμέλου, ἀλλὰ φήμης διαδοθείσης ὡς κατὰ κράτος ἠτηθέντων τῶν ἡμετέρων καὶ οἱ τοῦ γένους αὐτῶν μέχρι καὶ αὐτῶν ἰασιν, ἀρξάντες σφίσι, ῥήξαντες τὰ δεσμὰ, ἐπαὶ ἐκφυγγάνειν οὐκ εἶχον δυσαναίκετου ὄντος τοῦ πύργου ἵνα καὶ ἐγκαθίσρυντο, ἕνω που ἀνεβῆφότες κατὰ τὸ ὑπαιθρον ἐκείθεν παρακειμέναις πέτραις ἠκροβολίζοντο καὶ τοὺς ἐπίοντας ἡμῶντο, σκοπούμενοι καταπίπτειν μετ' ἀσφαλείας. Ἄλλ' οὐκ ἤνυστον τὸ παράπαν, τῶν πολιτῶν ἐκείνην περὶ περιστάντων. Ὅθεν καὶ ὀλίγων φορομαχησάντων καὶ ἑαυτοὺς παραδόντων, οἱ λοιποὶ μέχρι καὶ αὐτοῦ θανάτου ἐνεργέστερον ἐπολέμου καὶ βάλλοντες ἐπιτρόσκοντο. Τέλος ὕλην παντοδαπὴν συμφορήσαντες οἱ πολῖται πῦρ ἐνίπασιν ὡς καταφλέγοντες καὶ πύργου καὶ τοὺς ἐν τούτῳ. Καὶ τὸ μὲν ἤρετο μέγα, οἱ δὲ τῇ φλογὶ ἐνεκλούμενοι οὐδ' ἐς βραχὺ τοῦ εὐτόλμου καθυφείκεσαν λήματος, ἀλλὰ πρῶτον περιδύμενοι ἐσθῆτας, κατὰ πυρὸς βάλλοντες, τὸ πῦρ οἶον ἡμῶντο, ἔπειτα κατ' ὄλιγον κραταιούμενου τοῦ φλέγοντος ἀνηλίσκοντο ἐς αὐτὴν πηδῶντες ἐκόντες, φιλήμασιν ἀλλήλους ἀφοσιούμενοι καὶ σταυρῷ

Italiam, reportaturas illuc Mpyrigeria ad sedes ipsorum. Qui autem supererat in aliis navibus Genuensibus, ad solvendum et ipsi comparabantur, obidentes ita sui mercimonii rationes poscere. Egre tandem multis precibus in magna parte gratiæ impetratum est, ut duæ naves imperatori militiæ segregarentur e classe reliqua, mercede pacta sex millium nummorum, idque sub conditione diserte stipulata et jurejurando inviolabili servata, hand ultra menses duos illas imperatori servituras, sed isto bimestri duntaxat spatio imperatoris istas accensendas classi, navigaturas et citra exceptionem pugnaturas ullam adversus Cate-lanos et Amogabarios uti hostes imperatoris et perillustres senatus ipsorum. Aliarum quæ supererant novem navium vectores polliciti sunt substitutos se ad dies aliquot gratis, et ad terrorem hostibus incutiendum speciem præbitorum quasi militantium auspiciis Augusti, quin et si se interim aliqua offerret occasio rei bene gerendæ, collatos pro virili operam adjuvandis Romanis, salva

55. De conclusis Adrianopoli Amogabaris.

Inter hæc ne ipsi quidem custoditi Adrianopoli Catealani circiter sexaginta, quos interfecto Cæsare deditionem vita salva jurejurando pactos illic carcere conditos diximus, aut prorsus ignorarunt quid imperatori 555 contra suam ipsorum gentem pugnanti accidisset, aut ea uti notitia ad sibi quoque per se consulendum neglexere, siquidem cum fama late pervagans fusorum fugatorumque

magno prælio Romanorum a suis contribulibus ad ipsos quoque pervenisset, audacia confestim inde sumpta sua primum ipsi vincula rupere. Quoniam autem ne sic quidem effugere valebant, turre intra quam erant clausi cum muris solidissimi operis nec effringi manu facilibus, tum valvis securissime obstructis ineluctabiliter exitum negante, superato ejus fastigio, ubi subdivale patebat spatium, inde repertas illic petras in nostros dejiciebant, sic studentes prævertere ne descensus ex eo loco ipsorum, in quo quam securissime liceret adornando interim industria magna satagebant, a custodibus inferne repugnantibus prohiberetur. Verum Adrianopolitanis ad tumultum accurrentibus juvantibusque custodes, parum ipsis suus aut prorsus nihil quantuslibet conatus proficiebat. Unde paucis qui demissi ex alto frustra, undique ambitu, fugere contenderant, denique sese dedere coactis, reliqui pugnare usque ad mortem, qua solent desperati ferocia, perrexerunt. Et jaculabantur illi quidem noxie : cæterum undique et ipsi telis appetiti vulnerabantur. Procedente in longum certamine, pertæsi moræ cives strue circum undique materiæ congesta ignem subjiciunt, ut turrim simul cum ea inclusis combusturi. Exarsit luculentum incendium, cujus involuti licet flammis Amogabari, ne vel minimum quidem de generosa pugnandi audacia remisere, sed principio quidem exuentes se vestibus eas in ignem indignabundi ac velut flammam ferire studentes jaciebant, deinde paulatim æstu se corroborante consumebantur, ultro in globos flammarum insistentes, postquam mutuis sibi oculis vale dixerant et signo crucis manu formato sese muniverant. Duo inter hos juvenes, et sanguine fratres et 556

φραττόμενοι. Δύο δέ τινες ἐξ αὐτῶν, ἀδελφῶ καὶ ἄλλοι ἄλλοι γένοι; καὶ γυνῶμας, στεβρῶς περισχόντες ἀλλήλους καὶ τὰ ἔσχατα περιπτυσσόμενοι, ἅμα μὲν οἴκτω, ἅμα δὲ καὶ ἀρετικῶ ἐπαρθέντες λήματι, τοῦ πύργου καταπερόντες ἐξ αὐτοῦ διαπεφωνήκεσάν. Παις δ' ἐκείνοις συνῆν, καὶ ἐπει ἀργῶ: ἦν ἐκ φιλοκτου δειλίας καὶ δῆλος ἦν μένων τὴν αὐθεντλαν, εὐθὺς ἀφειδοῦντας ἐκείνοι καὶ περισχόντες τὸν νεανίαν ἐβρίπτουν κατὰ πυρὸς εὐθαρῶς, ὡς οὐχ ἤκιστα σώσοντες ἢ ἀπολοῦντες. Καὶ ταῦτ' ἔδρων ἐξ ἀπογνώσεως τοῦ ὅλων περιγενέσθαι. [P. 386] οὐδὲ γὰρ ἐκ τοῦ ἀντιπάλου σφίσι τε καὶ τσαούτῃ πόλει ξυνέβαινε τὸν ἀγῶνα εἶναι.

λδ'. *Περὶ τοῦ Ἀνδρου Μουρίσκου καὶ τῶν ἐκείτω περιπεργμένων.*

Ἀνδρέας δὲ Μουρίσκος, ἐν καὶ βεστιάριον πρὸς βασιλέως καταστῆναι ἐν τῆς πρόσθεν λόγῳ ἐλέγμεν (οὕτω γὰρ ὁ τῆς δαπάνης χορηγὸς τοῖς ἐπὶ τῶν νηῶν ὀνομάζεται), ὑπαρχος τοῦ στρατιωτικοῦ πάλαι γενόμενος, ἐν δυοῖν ναυσὶ Τενέδω προσσχῶν καρτερῶς ἐπολιόρκει τὸ ἐκεῖσε φρούριον. Καὶ ἦδη μὲν οὕτως ἐπίδοξος ὡς ἀλώσων ἦν, Γεννοῦται δὲ τυχόντες ἐκ παρόδου σφίσι τε ἐκονολογοῦντο, καὶ τὸν ἅπαντα

animio, arcte se invicem complexi, generoso pariter et miserabili ausu se pessum ex alto dejicientes, lapsu statim contriti exspirarunt. Inter adhuc superstites cæteros puer fuit animo, ut cessans solus demonstrabat, imbelli, et quem appareret servitatem turpem leto emptæ libertati, si copia daretur, præferre paratum. Hunc, haud parcentes illi, circum plures correptam, tanquam mori fortiter docentes, in ignem conjecerunt, servare se illum potius quam perdere, quantum ex vultu sic agentium se prodebat, arbitrantes. Huc illos perpulit desperatio salutis, in quam illos conjecerat iniquissima conditio certaminis, a paucis undecunque circumclusis adversus plenam populosamque ipsis infensam temere suscepti civitatem.

34. *De Andrea Murisco et ab eo actis.*

Andreas autem Muriscus, quem vestiarius ab imperatore fuisse constitutum in libris superioribus diximus (sic enim qui præbet expensas his qui sunt supra naves nominatur), qui vicarius summi præfecti classis jam pridem exstitisset, cum duas quas ductabat naves appulisset Tenedum, arcta obsidione cinctam fortiter oppugnabat arcem illic sitam, adeo ut brevi capturus putaretur. Ea forte vice rerum prætereuntes illac Genuenses cum obsidentibus sermones contulerunt, hujus ferme sententiæ. Aiebant, si se uti sequestris vellent in tractando cum obsessis, arce ipsos citra laborem ac discrimen potituros: sin ad vi expugnandos quos oppugnarent obfirmarent animos, haud sine suo id assecuturos sanguine. Quare percontantes utro modo fieri voti compotes mallent, audierunt, quod primum erat, satius esse ipsis cum pace ac placide rem transigere. Tunc Genuenses colloquio cum insulæ incolis habi-

λόγον ἐν τούτοις ἔστην, ὡς εἰ μὲν καταστῆναι τὸ φρούριον θέλοιεν αὐτῶν μεσολαβοῦντων, ἀνοιχθεὶς γὰρ λήψαιεντ' ἂν, εἰ δὲ γε τῶν ἐντὸς ἐξ ἅπαν περιγενέσθαι, οὐκ ἂν ἀναιμῶτε τὸ σύνολον ἀπαλλάξειεν. Καὶ ὅπη σφίσι ἐπιχειρητέα ἐς τὴν πράξιν εἴη, διεπυθάνοντο. Συμφέρον δὲ τό γε μετ' εἰρήνης ἀπηλλάχθαι ὄδξαν, αὐτοὶ τοῖς ἐνοικηκόσι τῇ νήσῳ ἐπίκουρα βουλευσάμενοι τὰ μὲν σώματα σφῶν ἐπὶ ταῖς ἰσθμιαῖς ναυσὶν ἐπιβήσαντες περιεποίησαντο, κενὸν δὲ τὸ φρούριον ἀφίδοι. Καὶ μέγα τι ἐφημίσην τοῦτο, ὡς αὐτὴν Καλλιόπολιν κατασχόντων: ἐς τὸδε ἔμω; καὶ μόνον ἀπεκρίθη τὸ φημιζόμενον. Οὐδὲν δὲ τῶς ἐνεώχμασε καὶ τὸ περὶ τῆς Ἀγούστης φημισθὲν Εἰρήνης, ἥτις ἐπὶ δυοῖν ἦδη χρόνοις Θεσσαλονικῆ παραμεινασα τὰ πρὸς αὐτῆς καὶ τῶν παιδῶν διώκει,

εἰς ἐπιγάμουσ ὁρμῶσα συμβάσεις. Τὸ δ' ἦν τῶν εἰς τὰ τῆδε ἀπτομένην συμμαχικὸν ἐπάγεισθαι ἐκ τῆς Βελεγράδων Ῥωμαίων κατήκοον καὶ πλείστον ἔθλο Τριβαλλικὸν ξενικόν. Ἄλλ' οἱ αὐτοὶ ἦσαν καὶ τὰ αὐτὰ ἔπραττον πάλιν οἱ ἐναντίοι. Τῶς δὲ ἐκχειρία ἦν τῶν πολέμων, ἐξ ἐγγίνοσ τῶν κατ' Ἀθῶδον στενῶν τῶν βασιλικῶν τριήρων πλεουσῶν κατὰ κλιμῆν τῆς ἔωθεν τῶν Περσῶν περαιώσεως. Οὐ; οὐδ

to facile illis persuasere 557 ut e loco quem tueri ad extremum nequirent, salvi cum suis rebus incolumesque ultro decederent. Quare illis in suas acceptis naves vacuam arcem obsessoris reliquerunt. Ambitiosis celebratum famæ præconis id factum est, adeo ut qui propenso, ut sit, favore vera fictis cumulabant, etiam adderent Callipolim a Genuensibus subactam. Quod longe a vero abfuit, toto demum societatis Genuensis operæ pretio ad arcis unius Tenedensis procuratam deditioem redacto. Nec plus novi subsidii rebus imperatoris attulit rumore jactatus magno apparatus Irenes Augustæ; quæ duobus jam annis Thessaloniciæ suis et filiorum negotiis ordinandis intenta morabatur, inter quæ non postrema illi cura erat splendorum utiliumque suæ domui nuptialium sæderum tractandorum. Hæc porro illic degens dicebatur inivisse consilium cogendi copias imperatori submitendas, partim Romanas

et subditis imperio Belegradensibus, partim auxiliares exterarum e gente Triballica. Cæterum hisce spebus cunctantibus, imperii hostes iidem qui prius erant eademque agere pergebant, nisi quod nunc laxamentum belli contigit modicum, repressa paulisper licentia hostili per admotas propius angustis faucibus Abydi triremes imperatorias, causa prohibendæ, quæ illic parari ferebatur, trajectionis ex Oriente Persarum; quam ne ipsos quidem cupere aut sibi utilem putare Amogabaros fama erat, veritos ne quibus e gente Persica evocatis fides hactenus et obsequiosis auxiliariis in agendis ferendisque miseris Romanis utebantur, quod majori gentis alienæ numero circumdati haud impune sibi viderent fore, si quid attentare per contumaciam auderent, iidem ad-

αὐτοὶ προσεποιοῦντο, ὡς ἐλέγετο, Ἀμογάδαροι, ἵνα γούν δυνατὰ σφίσιν εἴη. ἄγειν [P. 387] καὶ φέρειν ὡς φθάσαντες διεπέρασαν, κατὰ τὸ αὐτοῖς ἀρέσκον, τῇ καθ' αὐτοὺς πληθούϊ δουλαγωγουμένους, εἰ καὶ πολλοὶ τὴν περσῖαν διακατέχοντες, τοῖς τιτυσκόμενοι, τῆς ἡϊόνος ἀπέρτων τοὺς ἡμετέρους, ἦν τί που καὶ ἐγχειροῖεν ὅπη παρατόχοι ὀρμίζεσθαι ἢ μὴν ἔρπυεσθαι. Πᾶσαν γὰρ ἡϊόνα διηνεκῶς ξυνέβαινε Πέρσας κατέχεσθαι, πλὴν τῶν ἔσον κατ' Ἀτραμύτιον καὶ Φώκαιαν ἦν, ὃ δὴ τῷ Μανουὴλ Ζαχαρία κατέχετο, οὐτόσον χωρίων ἰσχυρῶν ὅσον τῷ τῶν περὶ ἐκεῖνον Ἰταλῶν ὄντων εἰς πόλεμον θράσσι πεφυλαγμένων. Τῷ τοι καὶ ἀτημελημένας τὰς ἐκατέρωθεν νήσους ὀρῶντες οὗτοι ἐπιμαχωτάτας κειμένας τοῖς πολημετίους: ξυμβαλεῖν (οὐδὲ γὰρ σφίσιν ἀπέδραστα ἦν τὰ ἐς κίνδυνον σφων ἀλωμένων) πέμψαντες βασι-
 λείῃς ἡϊόνων ἢ αὐτῶν ταῖς νήσοις τὴν ἀδῆρτων προνοσί, ἢ αὐτοῖς ἐπαγγελίαι τὰ ἐς φυλακὴν, ἀνέντα καὶ τὰς ἐκεῖθεν εἰσπράξεις, αἷς εἴη ἂν χρῆσθαι: ναῦς ἐξαρ-
 τωμένοις εἰς τὴν τῶν ἐπιτιθεμένων ἀναγωνίωσιν· ἐκεῖνοι γὰρ καὶ πρὸς χρόνον ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ τὸν εἶπον ἰδίω πρὸς ἐργασίαν στυπηρίας ἐπιτηδείως

junctioni suis popularibus justo exercitu transgressis ovemperare jam iis dedignarentur, quibus se laud inferiores potentia confiderent. Interea vero cuncta illa ora littoralis Asiae Persicis longa ordi-
 natis serie praesidiis insessa infesta sane nostris erat, si quo **558** appellere aut aquandi gratia rascendere tentarent, statim repulsis immissione jaculorum. Tantum illa pars littoris quae ad Atra-
 mytium et Phocaeam pertinet, Persica militia vacabat, quod eam in potestate haberet sua Manuel Zacharias, non tam locorum munitione quam fama virtutis Italorum, quos ille manu promptos animisque paratos ad quidvis audendum, secum habere serebatur. Atque hic idem Manuel cum suis, negligi videntes insulas utrimque Phocaeae, quam obtinebant, adjacentes, et defectu praesidorum patere latrociniiis expositas, facillime expugnabiles cuivis modo invadere audenti, ac simul intelligentes, si eas occupari ab hostibus contingeret, haud sibi effugium restare, nec recusare tunc ipsos posse quin servituti succumberent, missis ad imperatorem legatis eum orarunt ut aut ipse provideret iis insulis necessariam securitatem a depradari eas tentantium incursum, aut sibi
 eam ipsis curam committeret, remissis quae inde imperiales ministri solerent exigere vectigalibus, quibus ipsi usuri essent ad naves armandas prohibendis hostilium classium in ea littora exsensionibus necessarias. Nimirum jam a multis retro annis imperator Michael, Augusti nunc imperantis pater, istum illis locum dederat aluminis praeparationi aptum, quo cum expellendos se viderent, nisi prospiceretur defensionem vicinarum insularum, jure ad imperatorem recurrerant, ad quem spectaret sua beneficia tueri ac clientibus imperii consulere. Itaque talia postulantes legati ubi ad urbem pervenere, facilem ad concedendum quod

ἔγοντα. Οὐ δὴ καὶ τὴν πόλιν καταλαβόντες: βασιλεὺς εὐμενοῦς ἐτύγχανον ἐς ὃ πρᾶξει σφίσι τὸ κατὰ βούλησιν, εἰ καὶ ταῦτα ἐν ἀναβολαῖς ἦν ἐτι.

λε'. *Περὶ τῶν μετὰ τῆς Σμιλτζαίτης συνοικισίων.*

Τότε καὶ ἡ πόλις συζυγεῖσα τῷ Σμιλτζῆ καταλαβούσα τὴν πόλιν, ὡς ἐλέχθη τὸ πρότερον, τὰς μετὰ τοῦ βασιλεὺς ἐπιγαμίας κατησφαλίετο. Ἄ δὴ μαθὼν Ὀσφεντίσθλαδος, ζητῶν καὶ αὐτὸς λιπαρῶς κῆδος ἐκ βασιλείως, [P. 388] καὶ ἤδη τὸν Ἐλιμηρῆν ἀπογνοῦς ὡς πρὸς βασιλέα καὶ αὐτὸν ἀποκλινοῦντα, γαμβρόν γε ὄντα Σμιλτζαίτης, πέμψας δύο φρούρια τῶν καλλίστων, Ἰάμπολιν καὶ Λαρδαίαν, ἃ δὴ Ῥωμαίους ἀφελόμενος: πρότερον ἰδίω κατὰ χάριν Ἐλιμηρῆ θείψ γε πρὸς πατρός ὄντι, δι' ὁμολογίας καὶ αὐθις ἀναλαχθάνει καὶ φρουροὺς εἰσαχθεῖσι κατσοφάλλιεταί, ἐπίδοξος ὢν καὶ τοῖς λοιποῖς ἐγχειρήσων. Ἡ γὰρ ἀποτυχία τοῦ βασιλικῆ πρὸς αὐτὸν κῆδος τὰς ἡμέρας ἐκεῖνῃ παρώτρυνεν, εἰ καὶ ὕστερον καιροῖς ἰδίω καὶ τοῦτο γέγινε, καὶ ὡς πάλαι Βουλγάρων ὄντα τὰ χωρία ἐσφετερίζετο. Ἐφίκει δὲ τὸ δαιμόνιον Ῥωμαίους καὶ κατὰ δύσιν εἰσπρατιό-
 poscebant imperatorem repererunt, quanquam et horum utcumque decretorum executio tracta dilationibus pendebat adhuc.

35. *De connubiis cum Smiltzæna tractatis.*

Hoc porro tempore, quæ uxor olim Smiltzæ fuerat, cum jam ante in urbem advenisset, prout dictum est superius, de iis quæ tractatura cum imperatore venerat, ipso assente, connubiis convenit. Quod **559** cum rescivisset Osphentia-
 thlabus, qui et ipse instanter sed frustra, affinitatem sibi cum domo Augusta ex imperatore quæsierat, desperans jam se tenere suis filium partibus Eltemerem posse, quippe quem inclinare versus imperatorem noverat utpote generum Smiltzænæ, duas arcas ex optimis, Hyampolin et Lardæam, quas a se Romanis prius ereptas deinde in gratiæ pignus donaverat Eltemeræ suo patruo, missis ad eum qui poscerent, certis conventionibus iterum recepit et praesidiis impositis sibi asseruit. Nec dubitabatur quin porro pergeret in eo genere conari, vindicando sibi quas posset Romanas arcas illius limitis, tanquam olim ad Bulgaros jure quam optimo pertinentes. Nam illum ad quacunquæ posset ratione nocendum Romano imperio instigabat sensus acer repulsæ quam ab imperatore tulerat ambiens honorem, quem tamen serius est suis postea temporibus adeptus, necessitudinis nuptialis cum domo Augusta. Videbatur autem hæc ita disponens divinum numen a Romanis quoque tractus Occidui hactenus barbarice vexationis immunis pœnas repetere scelerum ipsis occultorum, quæ ne sinus quidem animi scrutando intelligere manifeste poterant, quando quove medo conscivissent, quantumlibet urbis antistes mancipum et redemptorum Augustalium ex illa ipsa gente concussionibus in suos populares praetextu exigendorum tributorum avare ac crudeliter exer-

μενον δίκας ὧν ἐμφανῶς οὐχ οἶοί τ' ἦσαν εἰδέναι ἅλων καὶ μεγάλων τῷ βασιλεῖ πλητισταζόντων κτερω-
 πλημμελημάτων, εἰ καὶ ὁ τῆς πόλεως ἱερεὺς τὰς
 τῶν εἰσπραττόντων ἐργολαβίας ἐπητηῖατο, ὧν οὐδ'
 αὐτῷ ἔς ἅπαν, ὡς τοὺς πάντας εἰδέναι, οὐ μετὲν ἦν,
 καὶ μᾶλλον ἐπὶ τοῖς τῆς Ἐκκλησίας πράγμασιν. Οὐ-
 δὲν γὰρ ἦν ἔλλειφθὲν τῶν προτέρων ἐκείνων δε-
 οῦκ αὐτὸς ἔχων, καὶ αὐτὰ δὴ τὰ τῶν ἀξιωμάτων
 προνόμια ἀκριβῶς αὐτοῖς ἐνεργούμενα, ὡς ἀπαυαν-
 θῆναι τελῶς τούτοις καὶ τὰς τιμὰς, πτωχῶν μὲν
 πλουριαν προῖσχετο, τιμίους δ' ἄνδρας καὶ αἰδοῦς
 ἐπεικῶς ἀξίους παρ' οὐδὲν ἔχων, μηδὲν ἐκείνοις
 ζωῆς προνοῶν, ἀλλὰ καὶ ἀναγῆτώς ὡς ἐνῆν προ-
 σφερόμενος ἐκ πικροῦ καὶ ἀνεοῦς ἤθους, πτωχεύειν
 ἐποίησε, ὡ συμφορὰς οὐχ οἶας τ' ἐνεγκεῖν ἐλευθέρους
 ὄλω; πανταγοῖ τῆς πόλεως. Τῷ γὰρ ἤθει πικρῷ
 γε οὐτι ὁ τῶν πάλαι ξυμπεσόντων κατὰ μνήμην
 συντακτικὸς κότος κοινήν Ἐρρινὺν ἀντικρυς ἐποίησε τὸν
 ἄνθρωπον, μηδ' αὐτοῦ βασιλέως ὄλωσ δυναμένου
 μεταβάλλειν τὸ ἦθος, εἰ ποῦ γε καὶ οἰκτιρίζοιτο. Ὅση-
 μέραι γὰρ ἀναφορῶν πρὸς αὐτὸν γιγνομένων οὐδὲν
 τὸ παράπαν ἦνύετο. Καὶ ὡς εἰκὸς κατενοεῖτο καὶ
 πρότερον ταῦτα πράττειν θέλων, εἰ καὶ παρὰ πολ-

λῶν καὶ μεγάλων τῷ βασιλεῖ πλητισταζόντων κτερω-
 λύετο. Νῦν δ' ἀλλὰ τῶν μὲν ἐξ ἀνθρώπων γενομέ-
 νων, τῶν δ' ἐκποδῶν ἐκόντων, τῶν δὲ καὶ κατ' ἐπι-
 ρειαν ἀπαλλοτριωθέντων καὶ βασιλέως, αὐτὸς τὸ
 κατ' ἔθω; πικρὸν ὡς εἰκὸς θελητὸν βαβίως ἐξήνωσε,
 μηδενὸς τὸν κρατεῦντα τολμῶντος νύττειν. Καὶ
 ὡσπερ ἂν εἰ Θεοῦ ἀργούντος, κατὰ τὴν δημῶδη πα-
 ροιμίαν, τινὰ πράττονται, οὕτω καὶ βασιλέως ἀργούν-
 τος, δικαιομάτων προῖσχομένων Θεοῦ, οἷς οὐδ' αὐ-
 τὸς ἄνθρωπος γεγονῶς ἐχρήσατο, ταῦτ' ἐγίνοντο.
 Καὶ οἷ μὲν δι' ἀμαρτίας ἢ παραχώρησις, πρὸδῆλον.
 Πλὴν ἀλλ' ὁ πρὸς; [P. 389] τὸ κολάζειν κληθεὶς φο-
 βείσθω τὴν πρόσκλησιν, ὡς οὐδὲν ὄλωσ τῶν ἀγαθῶν
 ἀγγέλων κολάζειν τοὺς εἰς Θεὸν ἀμαρτάνοντας. Ἄλλ'
 ὡς εἶκοι, μέλον ἦν Θεῷ κοινή καὶ τοὺς ἐντὸς κυρῆ-
 σαι τοῖς χαλεποῖς, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως τοῖς προστιμῶ-
 σιν ἐχρῶντο μηδὲ τὰς κολάσεις ὑφίσταντο τὰς αὐτὰς,
 ὡς ἐκεῖ μὲν πολεμίῶν θυτῶν τῶν ἐπιτιθεμένων, ἐν-
 ταῦθα δ' ἰδίῳ, κάκει μὲν εἰς σῶμα τοῦ κινδύνου
 περισταμένου, ἐνταῦθα δὲ καὶ εἰς ψυχὴν διαβαίνοντα.
 Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ὅπῃ τῷ Θεῷ φίλον ἀγέσθω, εἰπε-
 δεῖ γε καὶ ἄμεινον· ἡμῖν δ' αὐθις ἐκτέον τῶν ἐρεσῶν.

citas criminaretur, iis causam imputans iræ œ-
 lectis, paris ipse tamen, id quod omnes norant,
 haud expers culpæ, maxime in ecclesiasticis pos-
 sessionibus et proventibus. Nihil enim jam erat
 istius generis e prioribus illis depeculationibus
 reliquum, quod non ipse usurparet, usque ad
 ipsos dignitatibus ecclesiasticis sustinendis addictos
 olim census, adeo ut ad incitas redacti qui sacro-
 rum honorum titulos gererent, obsolescerent
 prorsus et pudenda illuvie sorderent. Et rapinis
 ille quidem istiusmodi curam mendicorum alendo-
 rum obtendebat, haud animadvertens **560** mul-
 tiplicare se hoc modo mendicorum numerum in
 eumque compingere viros natalium et dotium
 splendore magna dignos reverentia, quos omni
 vitæ tolerandæ facultate destitutos relinquebat,
 ne id quidem solatium indulgens miseris, ut eorum
 quas palam cerneret ærumnis condolere videretur.
 Crudum enim et immitem pro sua cætera rigidæ
 indolis acerbitate obvertere perseverabat vultum
 atque obtutum iis ipsis, quos e splendida fortuna
 spoliando compulerat ad victum sibi mendicato
 quæritandum (o contumeliam libere natis et edu-
 catis prorsus intolerandam!) passim per vicos
 plateasque civitatis. Tantum videlicet abfuerat a
 minuenda molliendaque vel paululum duritie anti-
 qua, ut qua se quondam flagrasse ob eam invidia
 meminerat, eam quasi jam ulcisci studens, indeque
 accensus indignatione sæviori, Furiam plane quam-
 dam et communem Erinnyu se præberet vice
 hominis; nec eum imperator, utcumque calamitates
 publicas miserans, deflectere ab immani rigore
 posset, querelis ad hunc quotidie obstestationibusque
 multorum dira patientium sine ullo prorsus effectu
 delatis. Intelligebantque qui statum præsentem
 rerum cum superiori comparabant prudentius,
 quod nunc Athanasius licentius quam antea gras-

saretur, haud esse indicium auctæ nunc ipsius
 malelicæ voluntatis, sed cum pari semper ejus
 atrox animus inclementia ferretur, cohibitum illum
 quadamtenus antea præsentia et monitis magnium
 plurimorum propria nobilitate ac principis fami-
 liari gratia ipsi quoque verendorum; quales cum
 modo non adessent, partim morte subtracti, par-
 tim voluntario secessu alio delati, partim damnis
 acceptis alienati a principe proptereaque sponte
 aula et urbe digressi, ipse nunc solutis omnis
 respectus habens libere totam exerebat innata
 inhumanitatis feritatem, nemine jam qui auctori-
 tate polleret aliqua de his interpellare Augustum
 audente. Itaque sicut, juxta populare verbum, Deo
 cessante ac quasi dormitante quædam aguntur, ita
 nunc seriente ac connivente Augusto hæc **561** in-
 punè secureque immanitates exercebantur, spe-
 cioso commendatæ obtentu exsequendarum Dei
 justificationum, quibus ipse qui sic ageret, quan-
 tumvis, ut homo, nihilo quam homines cæteri
 minus obnoxius, in se ipso tamen minime uteretur.
 Atque hanc illi quidem propter peccata nostra nos
 ita conculcandi licentiam ex alto concessam, non
 est dubium. Cæterum qui ad alios castigandos a
 Deo vocatur, timeat præjudicium infamis ministe-
 rii, peccantium in Deum cruciandorum; quippe ad
 quod rei solum et mali, non autem boni adhiberi
 angeli consueverint. Verum uti apparet, id curabat
 Deus ut Romani æque omnes, imi summi, eccle-
 siastici, laici, intra urbem et extra degentes,
 plecteremur malis in genere dissimili vix disparis
 gravitatis, licet foris quidem hæc ab hostilibus,
 intus a civibus inferrentur, noxa illic in corpore
 hærente, hic etiam penetrante usque ad animæ inti-
 mum. Sed ista quo Deo visum fuerit aguntur. Utinam
 autem reflectantur in melius. Nostra porro deinceps
 reddatur opera reliquis, prout sunt gesta referendis.

Z.

α. *Μεταχειρίσις ειρημική του βασιλέως προς Α
'Αμογαθάρους.*

[P. 393] Ἦδη μὲν οὖν τοῖν βασιλεῖον τῷ μὲν εἰκοστὸν καὶ τρίτον, τῷ δὲ δωδέκατον αὐτοκρατοροῦσι ξυμβαίνειν ἐξανύσθαι, καὶ τὰ μὲν κατ' ἀνατολήν καὶ ἐς τόσον ἐνόσει ἐκ τῆς τῶν Περσῶν ἐπιθέσεως ὥστε καὶ ἀνηκέστως ἔχειν δοκοῦντα παρῶσθαι τὸ ἔμπαν, καὶ ἀποπροσποιεῖσθαι τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα οἷς εἶος τ' ἦν ἀκούουσιν ἀν' ἐξιδῶσθαι, τὰ δὲ κατὰ δύσιν, ἐνθεν μὲν Ὀσφεντίσθλαθε, τὰ Ἐλιμηρῆ κατ' ἄρκον, οὐδὲν ἐπευλογοῦμενος, ὅτι μὴ τὴν ἐς βασιλίαν οἱ ἀπόκλισιν αἰτιώμενος, ἀγων καὶ φέρων τὰ πάντα ἐξεληίζετο, μηδ' αὐτῶν τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀπισθόμενος, ἐκεῖθεν δὲ Ἀμογάθαροι τῷ καθ' αὐτοὺς κρατούμενοι θράσει ἐξ ὑπογούου κατὰ τὴν υἄχην εἰσημῆσαντες οὐδὲν ὅ τι τοῦ ἐντὸς ποταμοῦ Μαρίνης, οὕτω πως ἐπιχωρίως λεγομένου, ἀδέξ, εἰσαν καὶ ἐν καταστάσει. Εὐέφοδος δὲ καὶ ὁ κατὰ Θράκην ἐκεῖτο τόπος, καὶ τοῖς προσοικοῦσιν ὅσα δὲ καὶ

τὸν περὶ ψυχῆς τρέχουσι κατήπειγέ τὸ μεταναστεύειν, τὸ πᾶντ' ἔρημ' ἦσαν τῶν ἐνοικοῦντων, πλὴν οἷς ἀφροντιστοῦσι κινδύνου σκυλεύειν καὶ φωβόσις ἀποζῆν ἐξ ἀλαστορίας εἰθιστό. Ὅ μόντοι γε βασιλεὺς Μεγαλὴ τὸ Διδυμότειχον ὑπέιστό, οὐ τι ἐκούσιός γε, ἀλλ' οὐκ ἦν ὄλωσ πρὸς ἠδονὴν τοῖς στρατιώταις ἐπισπέσθαι οἱ ὀκνήσει ἰσχυρόμενοι, τὰς ἐκ τοῦ πολέμου τρώσεις ἰθεραπεύετο. Βασιλεὺς δ' ἀπογνοὺς ἐντεῦθεν τὴν πρὸς Κατελάνους μάχην, ἄνδρας ὄλωσ δυσθανατῶντας καὶ τὸ ζῆν ἐν πεττοῖς ὡσανεὶ τιθεμένους, ἀλλὰς ἔγνω τὰ κατὰ τοῦτοῦς μεταχειρίσασθαι, καὶ μάλισθ' ὅτι ἠγγέλλετο οἱ Πέρσας μὲν καὶ αὐθις, ἦν νηῖν τύχοιεν, ἀντιπερὶν ὠρμηῆσθαι, εἶναι δὲ ταύτας, ἦν βασιλεὺς θέλοι, τὰς βασιλέως ἐκεῖνη πη σαλευούσας καθ' ὅν καὶ λήλεκται τρόπον, ἐπέει τοῖ γε καὶ δι' ὑποφίλις Ἀμογάθαροι γενόμενοι τῆς ἐπὶ τὴν Καλλίου σὺν αὐτοῖς εἰσόδου διακωλύοντο. Αὐτοῦς δὲ Κατελάνους γνωσιμαχοῦντας εἰς τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως εἰρήνην ῥέπειν, ἦν τις τὰ πιστὰ σφίσι διδοίη. Ἐτουξ

VII.

1. *Tractatio de pace imperatoris cum Amogabaris.*

Ambobus jam imperatoribus, seniori quidem tertium et vicesimum, juniore autem duodecimum annum imperii evolvi contigit, quando regiones quidem Orientales adeo a Persarum incursionibus laborabant, ut velut desperatæ curationis ac prorsus conclamationæ negligenter, et quæ inde 562 Æstia nuntiabantur, ab iis qui rebus præerant quasi nihil ad ipsos pertinentia rejici solerent ad alios, si qui usquam forent, quibus facultas non deesset malis cognitis remedium adhibendi. In Occiduo vero tractu hinc quidem Osphentisthlabus terras Eltemeræ subjectas, nihil aliud prætexens nisi ejus inclinationem ad imperatoris partes, agebat ferebatque hostiliter diripiens, ac ne Romano quidem abstineens limite; inde autem Amogabari successu nuper pugnae prospero in audacia confirmati nihil in regione, quanta patet citra fluvium vulgo Maritzam dictum, aut securum a terrore aut intactum a vi sæva integrumque sinebant. Limes quin etiam limitæ Thraciæ nullo præsidio munitus ad arcendam horum vim, si vellent irrumperere, expositam eam totam istorum injuriis provinciam præbebat, cogebatque sui periculi conscius ejus incolas certam necem matura fuga prævertere. Quod cum strenue fieret a cunctis, vasta et habitatoribus vacua cuncta erant per Thraciam, solis ibi remanentibus, quibus antea periclitari latrocinando solitis velut familiare institutum nefaria professio placebat rapto ac per scelera vivendi. Porro imperator Michael Didymoticho, quam arcem subierat, clausum sese continebat, haud ille quidem volens: sed erumpere gentem necessario sistebat, quod militibus alacritas et animus deerat ipsum sequendi, si prodiret. Nempe hi fracti animis ob acceptas clades ignava desidia torpebant; unde is nihil tunc agere aliud valens accepta bello vulnera per otium curat at.

Hoc Augustus senior comperto, desperavit rem geri a suis cum fiducia successus prosperi contra Catelanos posse, homines eo difficiliore ocrisu quo se promptius ad necem offerunt. Quod enim nihil cunctantius vitas in prælio quam in ludo calculos in aleam jaciunt, ut abundant ad quidvis aggrediendum audacia, ita nihil non quod susceperint ista intrepiditate perficiunt. Igi ut aliam a periculis aperti Martis ineundam sibi decrevit 563 rationem eorum a se ac suis violentiæ avertendæ. Et causæ commodum aderant cur sperari possent eos non gravate compositionis mentionem admissuros. Primum enim abducendi ab iis auxiliares Persas facultas offerebatur, siquidem hos novæ sub Catelanis militiæ tædebat, nec dubitabatur quin, si copia navium ad trajectum in Asiam ipsis suppeteret, rediaturi statim ad suos forent. Posse autem, si vellet imperator, commodari eis ad istum usum imperatorias naves, in illo tunc mari, quo dictum modo est, morantes. Adeo autem palam graviterque a Catelanis dissidere admittos iis Persas fama erat, ut hos illi ab ingressu secum ipsis hactenus communi liberoque urbis Callipoleos novissime arcere cœpissæ satis constaret. Quin et de Catelanis ipsis sciri, pugnare illos invicem sententiis de summa rerum suarum, nec paucos ipsorum ad consilium inclinare ineundæ pacis cum Augusto, si ejus secure tractandæ facultas offerretur. Super hæc isto ipso articulo rerum peracconodate ad spes tales lactandas contigit capi quemdam apud Tenedum, Jacobum nomine, qui paulo prius a commentariis Cæsari Rontzerio fuisset, ac post ejus necem missus a Catelanis in Siciliam ad auxilia ipsis illinc evocanda, litteras inde referebat, cum quibus deductus ad imperatorem est. His ille visis, auditoque captivo, magnopere in hac persuasionem firmatus est, despondere Catelanos animant

δὲ καὶ γραμματεὺς τοῦ Καίσαρος, Ἰάκωβος τοῦνομα, ἀλοῦς ἐπὶ Τενθίου γραφᾶς παρὰ τοὺς ἐν Σικελίᾳ κομίζων, ὃν ἐπαναχθέντα πρὸς βασιλέα βασιλεῖ πληροφορεῖν ξυνέβαινε, [P. 394] ὡς ἦν μὴ γε καὶ ἄλλοι προστεθεῖεν σφίσι Σικελίηθεν ἀναχθέντες, τὰς ὁρμὰς αὐτοὶ ὑποκλῶμενοι ἔτοιμοί εἰσιν εἰρηνεῦειν. Τὸ γοῦν ἐκείθεν ἵνατι τινὰς, ὅσον τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ συσπυροῦντος εἰ ἐπιστάτῃ, ἀλόντος ἀνακεκώφθαι. Εἶναι δ' ἐντεῦθεν εὐχερὲς αὐτοῦ; μεταθεῖν καὶ τὸ τῆς εἰρήνης προβελῆσθαι σχῆμα βασιλεῖ τὰ μὴ μάχιμα ἐπαγγέλλοντι· πέμπειν δὲ τοὺς πιστοὺς ἐς τὰ μάλιστα σφίσι δόξαντας, καὶ οἷς ἦν ὡς ἥκιστα διαψεύδασθαι ὑπειληφθαι. Ταῦτ' ἄρα καὶ βασιλεῖ τοὺς λόγους ἀποδεξαμένη, τὸ μὲν αὐτῷ ἐπιστέλλειν τὰ τῆς εἰρήνης σύναμα καὶ ἄλλοις διαπρεσβεύασθαι, ὅσον τῶν ὄνησιτων, τισούτων οὐκ ἐχέγγυον ἐκ τῆς πρὸς τὸ γένος οἰκειότητος καταφαίνετο, ἄλλως δὲ τὰ τῆς γνώμης κατασταλισσάμενον, οὐδὲν ἐμποδῶν ὑκατόπαζε τῷ τούτοις ἐπιχερεῖν αὐτοῦ γε πρεσβεύοντος. Ὅθεν καὶ ὁρκοῖς προ-

nec suis præsentibus fidere viribus satis, ut bellum a Romanis sustinere se confidant posse, nisi externis auxiliis roborentur; qualia cum e Sicilia, unde petierant, intercepto illic misso tractatore non expectaturos ipsos verisimile sit, apparere non alienos a consiliis pacis fore. Quam in sententiam Augustum Jacobi quoque hujus, intime consicii status ipsorum, affirmatio trahebat, aientis sibi commissum uni id negotium fuisse: se jam capto antequam responsis perlatis conveniri de re tota potuisset, fractam hanc prorsus nec ultra processuram negotiationem esse. Addebat videri sibi facile jam fore induci Catelanos ad tractandum disquirendasque communiter utilis utrinque conventionis vias, modo imperator nec ipsium se proponere ad belli consilia non gravaretur **564**· ultro monstrare, missis ad eos hominibus maxime fids, quorum promissa quin secuturis certo effectibus deinde sancirentur, nulla posset ratione dubitari. Hac imperator oratione Jacobi penitus in animum admissa, præterquam plane assensus ei est incubitque omnino in voluntatem pacificationis cum Amogabaris tentandæ, etiam cogitare cœpit de isto ipso talis auctore consilii in ejus exsequendi sequestum et ministrum adhibendo, quibusdam illi ad hoc additis sociis. Ac peridoneus is quidem, pro peria Catelanicarum rerum, si, par erga res imperii studium ac fides non deforet, ad ejusmodi negotium futurus videbatur. Timere tamen cogebat consanguinitas ejus et intima necessitudo cum hostibus, ne omnia in favorem suorum unice trahens aliquid fortasse rei Romanæ grave damnum importaret. Verum contra istam formidinem confirmavit imperator facile animum, autumans vel aliorum sibi fidissimorum interventu collegarum vel cætera sua vigilantia præcavendum omne incommodum ejusmodi. Minime igitur periculosum arbitratus et hunc in parte legationis ad pacem Catelanicam proponendam mittendæ censi, dummodo sibi fidem ad id recte agendum obstringeret, jus ab

A κατελάμβανε, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν τῶν Λατινικῶν ἐρμηνέα Κορόνην ἐξαποστέλλων ἐκέλευε τὴν ταχίστην ἵνα καὶ ἐκ τῆς εἰρήνης πειρᾶν ὡς οἶόν τε διαπραγματοῦσθαι. Καὶ δὴ παραγενόμενοι οὐ πολλῷ ὕστερον σφίσι σύναμα καὶ τισιν ἄλλοις τρισίν, καθημένων δ' ἐν τῶν τῶν φρουρίων καὶ μηνυτῆ χρησαμένων, οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ Καλλιουπόλεως Κατέλανοι ὁμήρους ὄντες κατὰ πίστιν τοῦ μὴ τι παθεῖν κεινούς ἀνήκεστον, ἴππους πάντες πέντι' οὖσιν ἐξαποστέλλουσιν, ἐφ' ἧ καὶ ἐ; αὐτοὺς γένωνται· πλὴν ἐκάστῳ συνεπωχέστο ὁπισθεν ὁ φυλάξων τὸν ἐπιβάτην, τῷ μὴ δοκεῖν, μή πως ἐξ ἐφόδου τις ἐκπηδήσας τῶν Κατελάνων ἄρα τι ἀράσσι τὸν πρεσβευτὴν, τῷ δὲ βαθυτέρῳ, ὡς ἀνμῆδὲ κατὰρὸν διδόντες σφίσι προμαθεῖν τι περὶ κεινῶν ἐκ τινος περιεργίας ἐπαρωτήσασιν.

B β. Δημητηροῖα πεμφθεῖσα Κατελάνοις πρὸς βασιλέως.

[P. 395] Οἱ καὶ ἐπιστάντες ἔλεξαν τάδε· ἰ Ρασιλεῦς Ἀνδρόνικος ἡμέτερος μὲν δεσπότης, σφῶν δ' eo jurandum exigit et accepit, eoque sic religione præoccupato deinceps securus comitem ei adjunxit Coronen quemdam, quo Latinarum litterarum interpretie utebatur. His duobus tres insuper alii sunt additi. Qui omnes mandatis ab imperatore onerati argenti etiam atque etiam negotii commissi quam maxima possent arte atque industria gerendi, confestim itinere se dare rectaque ad Catelanos celeriter se conferre jussi sunt. Admoverunt se illi Callipoli primum, quam proxime tutum fuit; admissique in illic situm imperatorium castrum ipse miserunt indicatum Catelanicis habere se quæ ipsis proponerent imperatoris, a quo mitterentur, nomine, paratos ad ipsos accedere, modo missis obsidibus suæ ipsorum securitati caveretur. Æτρα et impetrabilia peti visa sunt. Mittuntur ergo Callipoli postulati obsides, in castro Romano custodiendi, quoad in potestate Catelanorum missi ab imperatore perstitissent, in pignus fidei qua nihil ipsos passuros acerbum Catelanicis promittebant. Mittuntur et equi quinque pro numero legatorum, **565** cum militibus totidem, quibus erat mandatum ut a tergo imperialium missorum eodem cum ipsis equo veherentur. Ratio inexpectatæ præscriptionis allegabatur securitas legatorum, quos sic custos adhærens ab insultibus forte obviarum hominum sui generis, ab agnitis e veste Romanis haud facile temperaturorum manus, defenderet. Sed prætextus hic fuit. Vera enim, ut qui penitus introspiciebant judicant, causa ejus facti erat, ut per affixos ipsis arbitros legati prohiberentur explorare circumspiciendo percontandoque statum Callipolis præsentem curiosius quam tutum tali tempore Catelanicis in arce una illa summam rerum habentibus videretur.

2. Oratio ad Catelanos ab imperatore missa.

Illi introducti hæc dixerunt: ἰ Imperator Andronicus, noster quidem dominus, vester autem vocator, hæc nos vobis dicere mandavit. Convincit viris Dei vereri justitiam ultro professis, principii autem supremo maxime, gratos se præbere bene meritis,

ὄρων κλίτωρ, τὰ δ' ἐπήγγειλεν ὑμῖν. Χρῶν ἀνδράσι Α των ὧν εἰς ὑμᾶς ἔδαπανήσαμεν, τὰς καθ' ἡμῶν ὀρ-
 θεοῦ μὲν τιμᾶν αἰρουμένοις δικῆν, βασιλεῖ δ' ἐς τὰ
 μάλιστα μεμνησθαι χαρίτων δικαίοις οὔσι, μὴ ὅ τι
 βουλομένοις ἂν εἴη σφίσιν, ἀλλὰ καὶ ὅ τι συνενέγκοι
 ἂν εἰς τὸ μετὰ ταῦτα σκοπεῖν. Τὸ μὲν γὰρ ἀβούλου
 καὶ πρὸς τὸ παρατυχεῖς μόνον ἀφορώσης γνώμης, τὸ
 δὲ τὴν εἰς τὸ μέλλον πρόνοιαν ἀταμίευτον οὐκ ἐξ κεῖ-
 σθαι. Καὶ ὑμῖν τοῖνον, εἰ μὲν τὴν ἀρχὴν τὰ τῶν
 ἐχθρῶν ἐλόμενοι ἐς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐσβαλεῖν
 ἐγνώτε, οὐ δικαίως ἂν νεμεσῶν ἔχοι τις· μὴ δὲ γὰρ
 ἀνθρώποις ἀσύνηθε; τοῦτ' εἶναι, καὶ μᾶλλον ὅτε καὶ
 τὰ γῆνη διαλλάττοιεν, οἷς ἐνὶ μὲν σπονδαῖς χρῆσθαι,
 ἐνὶ δὲ καὶ ὁμοσε ταῖς μάχαις ἴεναί. Ἐπει δὲ ζῦμ-
 μαχοι προσκληθέντες τὰ τῶν ἐχθρῶν, οὐ δέον ἂν, ἐκ
 τοῦ ἐξείργης ἀνθίστασθε, πῶς ἂν μὴ θέλων τις ὑμῖν
 νεμεσῶν ἐκφύγοι τὸ νεμεσῶσθαι; Μνήσθητε γὰρ
 πρὸς ἐκείνους χεῖρας ἀνταίρωντες, ὑπὲρ ὧν κινεῖν
 ὅπια πρὸς τοῖς σφίσι πολεμοῦντας μεγάλων ὠμολο-
 γήσατε τῶν μισθῶν. Πῶς δὲ δίκαιον καὶ νόμιμον,
 κινεῖν εἴτε θέλων εἴτε καὶ ἀνθρωπίνων, θέσθαι
 μὲν ἐν ἀλογίᾳ τὰ ὁμωμοσμένα, μεγάλων δὲ χρημᾶ-

των ὧν εἰς ὑμᾶς ἔδαπανήσαμεν, τὰς καθ' ἡμῶν ὀρ-
 μάς ἀντιδοῦναι; Τί δ' ὑμῖν καὶ ἀποκριθεῖ εἰς τὸ
 μετέπειτα ὄνομα; συμμάχους ὀνομάσει [P. 396]
 τις; Ἄλλ' αἰρετέα τὰ τῶν ἐχθρῶν ὑμῖν ἔδοξεν. Ἄλλ'
 ἐχθροὺς; Καὶ τίς ἂν καὶ τίνας μεγάλων μισθῶν ἐπὶ
 σφετέρῳ πονήρῳ προσκαλεῖσθαι δέξαιτο; ἀλλὰ συμ-
 μάχους μὲν τὸ πρῶτον, πολεμοῦς δ' ἐσέπειτα κατα-
 στάνας; Καὶ τί γ' ἄλλο ὑμῖν τις ἐπικαλοῖη δεῖνόν,
 εἰ σύμμαχοι ἐπιστάνας, πολλῶν καὶ ταῦτα τῶν
 ἀναλωμάτων, ἔπειτα ἐσπέσασθε μὲν τοῖς ἐχθροῖς δι'
 οὔ; προσεκλήθητε, μετ' αὐτῶν δὲ τὴν ἡμετέραν ληΐζε-
 σθε; τί δὲ καὶ ἀπολογούμενοι Χριστιανοὶ Χριστιανού;
 τὰ ἀνήκεστα ὀρθεῖ, τῆρ μὴ ἐς ἀναβολὰς θέσθαι, κακοὶ
 δόξαι ὡς περ αἰρούμενοι; Τί γὰρ τῶν κακῶν οὐκ
 ἐργασθε; Οὐ χώρας ἠδραποδίσσατε; οὐκ ἀνδρας ἐ-
 κτείνατε; οὐ νῆπια καὶ πρεσβύτας ἀνθρώπους οἰ-
 κτροῦς, τὰ μὲν ἀνηλεῶς διεχρήσασθε, τοὺς δὲ πᾶσαν
 ἰδέαν βεσάνων διενεγκεῖν ἀναγκάσαντες ἔπειτα ἐκ-
 ποδῶν ἔθεσθε; Τί ὑμῖν τοῦ πράκτορας τοσοῦτων γε-
 νέσθαι κακῶν αἰτιον; Καίσαρ ἀπέλωτο. Ἄλλ' οὐχ
 ἡμῶν γε θελόντων, οἶδεν ὁ πάνθ' ὀρῶν ὀρθαλμός·

non solum quoniam ita delinunt et sibi magis de-
 vincunt eos quibus rependunt acceptam gratiam,
 sed vel si præsens fructus ejus facti nullus foret,
 quoniam id esse in posterum conducibile, qui ro-
 cte judicant præsentiunt, ipsa eventuum experien-
 tia semper deinde suffragante. Porro præsenti-
 bus duntaxat attendere inertis est animi et ad boni
 prosecutionem infirma incertaque languescens
 voluntate. Prospectus vero futuri, et verisimiliter
 expectandorum præsumpta sollicitudo successum,
 cui pum late detegit oculis exploratrici providen-
 tiæ, eique longe consulenti nullas umbras aut cæcas
 latebras, quibus suspicio subesse insidiarum pos-
 sit, nihil obscurum ac non clare perspectum esse
 sinit. Ac vobis quidem si a principio hostilem in
 nos animum professus susceptus deliberate fuisset
 impetus terras Romanorum manu armata invadendi,
 queri jaste nemo posset. Haud insuetum est etenim
 hominibus, præsertim origine divis et generum
 diversorum, dissidere sententiis committique odiis
 arcanosque istos sensus conatibus exprimerè invi-
 cem infestis. Jure quippe communi genti cuivis
 licet aut pacem cum alia colere aut bello eandem
 oppugnare. Postquam autem ad auxiliandum no-
 bis bellantibus vocati hostes vos statim injuriis
 atrocibus, **566** quod nefas est, polliciti socios,
 monstrastis, quomodo qui vos arguere noluerit,
 meritam ipse judicii parum æqui et malo faventis
 reprehensionem non incurrat? Conscientiam hic
 provocho vestram, utique recordantium vos manus
 in eos ipsos violentas injecisse, contra quorum ho-
 stes arma moueros, magnis in hoc auctorati mer-
 cedibus, receperatis. Cui autem videri justum queat
 et legibus seu divinis seu humanis consentaneum,
 nullam quidem pactorum juratorum rationem du-
 cere, pro ingentibus autem pecuniæ summis, quas
 in vos impendimus, impetus in nos hostiles repudi

a vobis? Quoniam vero vos deinceps aplo appel-
 lare nomine licebit? an socios quis dixerit? Sed
 vobis isti vocabulo. præeligere acerbitatem hostilis
 nominis placuit. Hostes igitur vocemus? Sed obstat
 quod, cum nemo utique mercede magna hostes ad
 sibi nocendum eoduxerit, vos accitos a nobis et
 largis auctoratos stipendiis hostes dici contra ra-
 tionem omnem est. Forte distinguens aliquis tem-
 pora, prius socios fuisse vos, deinde mutatis ani-
 mis factos esse hostes dicet. Atqui ad vestram ni-
 hil hoc quidem sælius memorari contumeliam
 queat. Quid enim vobis objici odiosius vel ab ama-
 rissimis obtrectatoribus possit quam fide vos fra-
 cta, quam amicis oppigneraveratis, maximis in si-
 nus per manus illorum vestros largitionibus effu-
 sis, repente depravata voluntate sædus quidem
 icisse cum hostibus contra quos vocati suppetias
 eratis, conjuncta vero cum iisdem hostibus opera
 et ira terras amicorum, ad quos Juvandos veneratis,
 qui ampla vobis numeraverant stipendia, pari
 furore devastasse? Agite proferte, si quid habetis
 in excusationem vestram, quo videamini vel in spe-
 ciem defendere facinus hoc vestrum, quo Chri-
 stiani Christianos vehementissimis afficitis injuriis;
 nisi non recusatis quin statim, citra ulteriorem in-
 quirendi moram, crudeles perfidique judicemini,
 quod esse ultro elegistis. Quid enim mali non a
 vobis actum est? nonne **567** vos totas provincias,
 pueris et mulieribus servitum abductis, viris tra-
 cidatis, desolastis? Nonne in iis parvulos et senes
 invalidos, turbam miserabilem, illos quidem im-
 manissime transfixistis, decerpistis, hos autem, ut
 thesauros videlicet proderent, crudelissimis prius
 tormentis excruciatos, enecastis? Quid vos autem
 impulit ad tam exsecrabilia patrandæ? Cæsar pe-
 riit; sed nobis quidem haud volentibus (scit qui
 cuucta videt oculus Dei), at manu illorum qui lingua

ἀλλ' οἷς ἐντέτροφε μίσος τὸ κατ' ἐκείνου ἐκ τινῶν παλαιῶν μηνιμάτων, τούτοις καὶ μόνοις αὐτόδουλον εἰργασταὶ τὸ πραχθέν. Τὸ παθεῖν οὖν ἐκείνου τὰ χεῖριστα, ὡς οὐχ ἡμῖν μετὼν διῶς εἰς ζημίας δίκησιν, σφίσιν αὐτοῖς εἰς ἐκδίκησιν περιγράφετε. Καὶ μὴ παῖς ἦν ἡμῖν ἢ ἐκείνῳ συνοικοῦσα, ὥστ' ἂν καὶ συγγνωτέα ἐδόκει, ἦν πού τί οἱ καὶ πεπλημμέλητο. Καὶ τὸ οὕτω τὰ πεπλημμελημένα μετέρχεσθαι τοῖς τῶν Ῥωμαίων ἦθεσιν ἤκιστα χωρητέα. Καὶ τοῦτ' ἦν ἴσως εἰ προὔπτον ἦν τὸ ἀδίκημα. "Ἦν δὲ μὴδὲν ἔχοι τις ἐγχαλεῖν ὡς καὶ αὐτοῖς ἡμῖν βουλευμένοις εἰδέναι ἂν εἴη, πῶ; ἂν αἰρετέα ἡμῖν τὰ μὴ βυνοῖσοντα βυνοῖδαιεν εἶναι; χωρὶς δὲ τούτων, τ.ἰ.ς μὲν οὐκ ἔχουσιν ἂν ὅπη τραπέειν, ἦν πού τι τῶν ἀβουλήτων πρὸς τινῶν γένοιτο, ἐκείνοις ἂν βυμβαλῆ καὶ παρὰ τὰ οἰκεῖα ἦθ παρτολμῶν. Οἷς γὰρ σφίσιν ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ τῆς ἐκδικήσεως, ἐπιχειρητέα καὶ τὰ ἤκιστα ἂν ἐς ἅπαν συνήθη· φέραι γὰρ εἰς καιρὸν ταῦτα τὸ ἀπογνῶναι καὶ τὸ τῶν δρασειόντων ἀσθενὲς καὶ ἀμή-

χανον τοῦ καὶ τὰ συνήθη παραβαίνειν. Καὶ ὧν προτιμῶν ἢ μέμψις ἐφῆπται, αἰτιάσαιτ' ἂν τις δικαίως· οἷς δ' ἐν ἰσχύϊ τὸ μεταθεῖν ὡς βούλονται ἂν, τὸ αἰρετὴν αἰσχρὴν περιβαλέσθαι σφίσιν αὐτοῖς πῶς οὐκ ἀβούλητον; Τῶν μὲν οὖν πεπραγμένων οὐχ ἦττον συγγνώμονας εἶναι χρῆ, ἢ ἐκδικητὰς βούλεσθε γίνεσθαι, τοὺς οὐκ ἂν εἰ μὴ αἰροῖντο κακοὶ φαίνεσθαι καὶ ἐκσπόνδιον χεῖρους ζημιωθησομένους τὸ σύνολον. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἐκ [P. 597] τῶν φθασάντων σκεπτεῖα ἂν εἴη ὅμιν ὁπόσοις, ἴδον παρ' ἐχθρῶν πλουτεῖν, ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐξωδίσθητε. Καὶ ἀφῆμι δσα ἡλογηκότες τῶν εἰς Ῥωμαίους σπονδῶν καὶ συνηκῶν ἠνδραποδίσασθε· ἀλλ' ὁπόσοις ἡμῶν διδόντων ἢ καὶ ἐκχωρηκῶν λαμβάνειν ἀπάνασθε. Τῷ γὰρ τῶν συμμάχων σχῆμα, καὶ τὸ ἐτι δοκεῖν τῶν ἡμετέρων ὑπερπονεῖν, ὡς λαμβάνοντας διεσθεῖαι τοῖς ὀδδὲν ἦττον διδόντας, κἂν τις καὶ ἄκων εἶναι ἴδδου προσαφαιρούμενος. Τούτων μνήσθητε, καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς ὁμολογίας αἰδεσθέντες αἷς ἐμπεπέδωσθε, Καί-

in eum ex antiquis offensionibus ira in animo nutrita, oblatam veteris doloris ulciscendi occasionem incautum opprimendo arripuerit. Illi hoc soli facinus proprio consilio, libera voluntate suscipere; his unis æquum est ejus invidiam criminis ascribi, non autem nobis, præterquam inconsciis, etiam illo ipso scelere violatis. Nostrum, inquam, quod inconsciis et invitissimis nobis Cæsar passus est, nostrum ipsorum et quidem grave reputamus damnum, gratum ideo habituri si prenis per vos, qui potestis, condignis afficiantur auctores cædis, nostræ quæque domui funestissimæ, per quam orbatu genero sumus. Scitis enim nostram fuisse filiam illius conjugem. Quæ tam arta necessitudo facile suspiciones diluit nostræ ejusdam ab eo aversionis ob nonnulla præcedentia dissidia. Quis enim, cui mores perspecti sint nostri, non facile intelligit, etiam si quid ab illo molestiæ accepimus, paratos magis nos futuros ad veniam impertiendum tam intuitum affinem quam præcipites ad rapiendam ex eo perfidia et crudelitate cumblatam ultionem, a qua Romani propria generis lenitas immane quantum abhorret? Hinc patet neque si manifesta præcessisset in nos Cæsaris injuria, debuisse quemquam suspicari de nobis tantam in eum sævitiam; unde quis prudens perspicat quanto incredibiliorem illam sit consentaneum haberi, cum eo quidem tempore quo Cæsar oppressus est, nullam ei nobiscum intercessisse controversiam, nihil nos quod illi succenseremus habuisse, vobis quoque ipsis, si volueritis inquirere, constare manifesto queat. Sed fingite nos adeo ferus ut sine causa ludibunde in familiarium prorumpamus cædes: etiamne tam imprudentes opinabimini, ut ultro attentemus 568 quæ minime conducibilia, imo maxime damnosa nobis ipsis futura clare provideantur? cui autem queat esse dubium gravi nostra pernicie accidisse Cæsarem, in quo tot spes futuri, tantos effusos in eum ornandum sumptus, tam necessa-

rum gravissimo nostro tempore præsidium imperii uno momento perdidimus? Præter hoc, ad plane nos omni suspensio procurata necis Cæsari purgandos efficacissimum apud recte judicantes argumentum sit, quod in istiusmodi immania ruere consilia eorum est qui passi a quopiam quod non vellent, quo se vertant non habent, omni destituti facultate desideratæ sibi satisfactionis, aut prosecutionis apud potentiores viis legitimis, aut per se palam justa potestate usurpandæ. Nam tales, urentis intus injuriæ dolore, ultra morem interdum ac fas offerri ad conatum quamvis injustæ ultionis, exemplis, quam esset optandum, crebrioribus cernitur, quod hos efferare soleat desperatio juris aut honoris imminuti alia ratione reparandi. Quibus vero, qualis nostra Dei beneficio conditio est, quibus, inquam, auctoritas et vis ad manum prompta suspexit contumeliarum, si quas accepimus, legitima et inculpata ratione vindicandarum, hos nemo sane sapienter æstimans autumaverit, probrosis potius putandisque quam rectis et honestis ultro mille modis uti rei aut dignitatis quoquo modo detractæ reponendæ. Maneat igitur ex his evictum evidenter non nisi per iniquissimam calumniam imputari nobis posse partem aut conscientiam ullam sceleris interficiendo Cæsare patrati; vosque nihil fere minus grave, quam quod ulcisci velle videmini, conscituros crimen, si pœnas illius cædis ab iis repetere pergatis, quos in illam consensisse, cum id facere nequiverint nisi non solum jurata fœdera perfidiosissime violando, sed etiam capitalissima ultro in se ipsos stultissime attrahendo infortunata, perspicuum ratione utenti cuivis est nullo posse pacto verisimile videri. Nunc ad vos vestraque acta referre orationem convenit, considerareque ex gestis huc usque quantum vos, quos dicescere ex damnis hostium par erat, ex nostris, sociorum ut loquebamini, vestrorum, e Romanorum, inquam, quibus defendendis evocati veneratis, avarissime injuria vestra di-

σαρα μὲν πρόφασιν τούτωνθεν ἀπόθεσθε, ἔννοια δὲ A καὶ μὴ θέλιον, ἐκεῖνος καὶ τὴν τοῦ παρασπονδεῖν εἰσὶν ὅπη τῆς προσκαθήμενοι ταῦτ' ἐργάζεσθε, καὶ εἰ ἀκίβδουνα σφίσιν αὐτοῖς τὸ ἐς νέωτα δοταί. Ἡμῖν μὲν γὰρ καὶ ἐς τότε δόκησιν παρασπονθήσεως, ὡς ἤρισθ' ἡμῖν πρόπουσαν, ἀποκλίνουσι μαλακώτερον ἐπὶ τῆς μάχης ἐπιχειρήσεται· θεινὰ γὰρ τὰ ξυγκαίμενα ἀπρακτεῖν πέθει καὶ τὰ θεινότεα πάσχοντας, καὶ πάσχουσιν ἔστι καταφυγὴ ἢ τὴν διομωμοσμένων αἰδώς, ἢν τις καὶ μέφοιοτο. Ἰμῖν δὲ ὅποι περιστήσεται τὰ τῆς τόλμης, οὐκ εἰς μακρὰν, εἰ μὴ παύσηθε, εἰσεσθε. Ἀλλ' ὅμως χρὴ καὶ προναστελλεῖν λέγοντας· οὕτω γὰρ καὶ τὴν τοῦ ἐσαυθὸς λελεῖσθαι ἡμῖν λόγον συγγνώμης παρὰ τοῖς; τὰ δίκαια κρίνουςι βῆσαν ἀποσαίμεθ' ἂν, καὶ προσέσται τὸ δίκαιον αὐθὸς, τὰς δίκας λαμβάνειν, ὁμῶν διδόντων καὶ ἀκόντων, σὺν ἀρήξει θεῖα προαιρουμένοις, ἐπειπερ ἀρχὴν τῆς μάχης οὐ κατοκναῖτε. Δεῖ γὰρ τὴν τοῦ παρασπονδεῖν δόκησιν ἐς ἅπαν ἐκκλίνειν. Ὁ γὰρ ἐπὶ πᾶσι τοῖς θεινοῖς τὴν ἀρχὴν ἐς εἰρηνικὰς ἀξιούμενος

τὴν ἀρχὴν δόκησιν δικαίως ἂν ἀπενέγκαιτ' ἂν. Τοῖς γὰρ ἐπιούσι τὸ πρῶτον, οὐ τοῖς ἀμυνομένοις τὸ ἄδοξον τοῦτο πρόσρημα περιστήσεται, ἢν πού τις ἀδικῶν τὰς συνθήκας τὴν ἀμυναν προσκαλοῖτο. Δυσὶν οὖν ἔλεσθαι θάτερον ἀναγκαῖον ἴσως καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ τῷ παρόντι καιρῷ πρόπουτο, ἢ πάντα λαβόντας πρὸς τὰ ὑμέτερα ἐπανήκειν ἤθη, ἢ πάντ' ἔχοντας ἡμῖν προσφοιτῆν, ὡς ἐπὶ μισθοῖς καὶ αὐθὶς ἰσομέρους, τῇ τῶν Ῥωμαίων ὑπηρετεῖσθαι ἀρχῇ. Οὕτω γὰρ κατ' ἀμφω καὶ ἐπὶ βεβαίῳ τῆς κτήσεως συμβαλῆ ἂν τὰ πάντα κεκτῆσθαι, καὶ τὸ εἰς ἄγαν τὰς σπονδὰς ἡμελῆσθαι ἤριστ' ἂν δόξειε. Καὶ ὅποι ποτ' ἂν προσχωρήσῃτε, τὴν τῆς ἐν ἀσφαλεῖ συμμαχίας δόξαν οὐκ ἐς ἅπαν ἀποδιεληκότες εἴητε, ἐπει τίν' ἔχει λόγον ἐφισταμένους ἀμύνορας, ἐπειτα ἐπὶ κλημ' ὅ τι τύχοι προβελημένου; ἐχθρῶν καθίστασθαι τὰ πικρότατα; [P. 398] Εἰ δὲ καὶ μισθοφορία; ὡς πέπυσμαι, προσανεῖτε, αἰδώς καὶ μόνον τὸ λέγειν. Τίνων σπου-

reporum prædis spoliisque locupletati hæcenus fueritis. Prætereo quæ contra jus fasque usurpatis nulla ratione habita societatis cum Romanis iuræ : illa solum nunc recordari vos velim, quæ nobis coniventibus aut permittentibus accepistis. Diu enim nos verecundia fœderis et nomen amicitie vobiscum dissimulare coegit, dum rapinæ vestræ narrarentur, iudicium doloremque de his nostrum, nosque ita gerere, quasi credentibus iure acquiri, sociorum tunc adhuc nomen gerentibus et militare nostro imperio visis, quæ illi non a libenter dantibus accipiebant, sed vi aut minis extorquebant ab inuitissimis miserisquo Romanis. Ista, inquam, sola computari a vobis postulo, quæ longo illo nostri silentii vestræ licentiæ patrocinantis tempore, depredationibus rerum, captivitatibus hominum, in locra vestra congesistis. Ex his reperietis in eam vos auctos opulentiam, ut et questuosissimum vobis fuisse fœdus nobiscum ictum fateri debeatis, et nostræ admirari constantiam fidei in illo iure tot ac tam vehementes rumpendi causas tam perseveranter observando. Unde patebit manifesto unam allegari causam posse cur deinde palam defeceritis a nobis, quod nihil reveritis antiquas nobiscum conventiones vestras ultro ac ludibunde vobis prosilire colliberis in apertum earum et iniquissimum contemptum. Desinite igitur allegare necem Cæsaris. Prætextus hic merus et vniuersissimus est. Illud cogitate potius, in eamque vestra causa curam ingredimini, ubi tandem terrarum eosidentes talia non dubitatis agere, et cum vos putetis impune ad extremum tam infanda scelera laturus. Nec vestram in hoc genere confidentiam aliat experientia successuum parum vobis, ex quo vos oppugnatis, adversorum. Nondum enim in vos uti totis nostris volumus viribus, religione adhuc quadam juratæ vobis olim amicitie colibitui. Grave quippe ac turpe a deo sedifrage perfidiæ crimena existimamus, ut pro ejus a nobis amolienda vel levi et vana specie ne maxi-

ma quidem damna recusaverimus pacisci. Remissius ergo hæcenus bellando adversum vos egimus, minus reputantes quid vos mereremini quam quid nos deceret. Deinceps, vobis clare denuntio, nulla nos nimis jam a vobis rupti manifeste fœderis verecundia tardabit; atque adeo quantum in perniciem rerum ac capitem vestrorum vestra ista, nisi ejus temere ruentis impetu 570 sistitis, præcipiet audacia, cito sentietis. Ultimam hoc, ut exitium præverteremus vestrum, vobis si posset fieri ad fugem revocandis, experiri monitum placuit. Quod ipsum pignus habetote nondum prorsus obsepti ad nostram gratiam reditus, si eam vel sera promereri pœnitentia velitis. In quo potestis agnoscere reliquias mæ veteris ægre adrumptentis se a vobis et adhuc in vos pronæ voluntatis. Quo vituperabilior, judicio æque arbitrantium, vestra censebitur durities, si nunc quoque oblatam a nostra irajestate tam graviter læsa veniæ tam benignæ conditionem aspernabimini; minusque miseratione digna vestra videbitur calamitas, cum mox, quod Deo juvante faciemus, meritas a vobis pœnas exegerimus, bello jam sine ulla dubitatione justissimo, postquam id primi vos lacessere nobis ultro impugnandis non estis veriti, nulla sumpta cura colore saltem, ut oportuerat, aliquo velandæ nefariæ transgressionis pactorum juratorum. Cujus ne ulla tergiversatione declinare vobis probum licent utcunque conantibus, extremum hoc ad eam ineluctabiliter evinceadam accedet argumentum, e recusatione oblatae nunc a me, si respiscere velitis, veniæ ducendam. Quis enim non eum manifeste reum injuste illati ab initio belli habeat, qui nec idoneam allegare ultimam ejus suscepti causam quiverit, et ab iis quos voluntarius impugnet invitatus ad redintegrationem gratiæ superbe id pergat aspernari? Alma ergo nostra, quibus post longam patientiam ultum denique ibimus perfidiæ crimena sedifrage rebellionis vestræ, nemo tam iniquus reperietur qui arguere possit in-

δασμάτων χάριν καὶ πόνων; Καλὰ γε ἐς Ῥωμαίους, καλὰ καὶ δίκαια μεγάλους ἐφέλκειν μισθοὺς. Τὸ πράττειν γούν ταῦτα ὁμολογοῦντες ἔχθρῶδες εἶναι τοὺς ὑπὲρ τούτων μισθοὺς ὡς σύμμαχοι ἀπαιτήσετε; Καὶ ποῖαν ἄρα ἀγνωμοσύνης οὐχ ὑπερβαλεῖσθε ὑπερβολήν; Ἄ γὰρ ὑπὲρ Ῥωμαίων πεπραχθαι σφίσις ἡμῖν ἔδοξε, καὶ ὑπὲρ τὸ δίκαιον ἔμισθ' ἂν εἴροιτ' ἂν σκοποῦμενοι· τὰ δὲ κατ' αὐτῶν πεπραγμένα τόσον ἐφέλκειν μισθοὺς δίκαιά εἰσιν ὅσα καὶ δικῶς αὐτῶν ὑποσχῆν δίκαιοι ἂν λογισθῆιτε. Χρεῶν οὖν ἐντελεχίστατα βουλευσαμένοις ὀπηδοκεῖ ποιητέα εἶναι, ταῦθ' ἐλέσθαι, ὡς ἡμῖν γε τὸ ἀπὸ τοῦδε λόγος οὐδεις πρὸς ὑμᾶς, ἦν πῆ γε ἄλλως ἢ ὡς ἡμῖν ἀνδάνη γνῶιτε. Ὅι μὲν οὖν πρέσβεις τοσαῦτα εἶπον, ἔκεινοι δὲ τοὺς λόγους ἐνδεξάμενοι οὐδὲν ὅ τι πρὸς εἰρηλικῶς ἐδόκει σπονδᾶς ὑπεκρίνοντο, ἀλλὰ πλήρεις

Α κορύρης Ἱταλικῆς λόγους ἐξέφερον. Καὶ τέλος· Ἡ βουλομένη βασιλεῖ εἴη; Ἐφασκον ἐ ἐνσπόνδους ἡμᾶς ἀπαλλάσσεσθαι, παρεκτεία μὲν τοῦ; μισθοὺς ὧν δεδουλεύκαμεν, ἀπολυτέα δὲ καὶ τοὺς ἡμετέρους, τοῦ; τ' ἀλλαχοῦ καὶ τοὺς κατὰ πόλιν, αὐτοῦ; τε καὶ νῆας, Γεννοῦιτας πείσαντι. Ἐξωνητέα δὲ καὶ τοὺς ἱπποὺς τιμῆς δικαίας, ἔτι δὲ καὶ τὰ ἀνά χεῖρας σκῦλα καὶ αἰχμηλῶτους. Καὶ οὕτως ἀρέντες ὑμῖν πολεμῆν τῆν ταχίστην ἀπαλλάξόμεθα. Ὡς ἡμῖν μὴ οὐχὶ τοῦ βίου τῆν ἀρετῆν ἀνταλλάττεσθαι, ἦν αἰρεσις ἀμφοῖν κέηται, αἰδῶς καὶ πόνος οὐχὶ μικρός. Ὁ ταῦτ' εἰπόντες, καὶ τῆν πρεσβείαν ἐξ αὐτῆς ἀποπέμφαντες, ἔρασταὶ πραγμάτων ἀτόπων ἐκτόπως ἦσαν.

γ'. Πῶς οἱ Πέρσαι ἀντιπερῶν εἰς ἀνατολὴν ἐκλύθησαν.

[P. 400] Συνηνέχθη δὲ καὶ τι ἐπὶ τῷ σφῶν ἐς μί-

fractionis initorum vobiscum foederum. Nam iis qui primi pacta infringendo vim intulerint, non illis qui vim sic illatam aut necessaria defensione repellere aut legitima ultione vindicare sint conati, probrosum illud et odiosum foedifragorum vocabulum adiungitur. Totaque invidia aliorum et calamitatum e tali bello secutarum iis solis imputatur, qui provocaverunt violandis injuste conventionibus. Quod superest, duarum vobis optionem conditionum fero, quarum alteram eligi a vobis, si rebus vestris in harum praesenti statu consulere salutariter velitis, plane arbitror necessarium, nempe ut aut praedis quas congressistis vobiscum omnibus ablatis domos vestras repetatis, aut haec ipsa ut vobis jam propria spolia servantes accedatis **571** denuo ad nos, et nova conventionione inounda sub pactis statuta mercedis nostris deinceps vos militaturos auspiciis profiteamini. Hoc enim utrovis modo certa vobis et per nostram jam cessionem justa continget possessio istarum opum inopia parturam; et ignominiosum praeterea dedecus neglectorum a vobis foederum sic purgasse quodammodo videbimini. Quod ni facitis, quocumque vos continget ire, odia in vos hominum concitabit eo prius delata vestrae foederum transgressionis infamia. Quodsi super ista quae raptu licet acquisita condonare vobis parati sumus, alias etiam, retro videlicet debitorum stipendiorum nomine, pendii vobis e nostro aerario pecuniae summas petieritis, quod vos audio velle facere, id profecto adeo pudendum vobis est, ut si vestri vos honoris cura tangit aliqua, sedulo abstinere vel a prima rei talis mentione debeat. Enimvero quorum, quae, recte factorum, quorum laborum, cuius operae Romanae reipublicae navatae mercedes reposcitis? An hostilium illarum grassationum, quibus vos in Romanos usos ipsi quoque fatemini, praemia nunc uti nihilominus sociis vobis rependi aequum ducitis? Quod quam ingrati ac scelerati animi non transcendat hyperbole? Nam si quid vobis videmini pugnando unquam pro Romanis meruisse, huius et ipsi vobis estis consilii justo etiam ampliora stipendia tulisse; ut jam qui recte calculos posucrit,

nihil aliud nos debere vobis nisi poenas inferre patratorem in nos scelerum clare perspiciat. Optimum ergo fuerit, his cunctis attente consideratis, prudenter statnere quid consilii vobis deinceps capiendum, in quam agendi viam ab hoc velut cardine deliberationem inflectendam arbitremini. Hoc vobis ultimum de his decernendi tempus est. Nam nisi quae proposuimus accipitis, nullam in posterum scitote colloquendi **572** vos nobiscum habituros copiam. Haec ut fuerant ab imperatore scripta, legati Catalanis cuncta recitarunt. Quibus illi auditis nihil sane pacti reposuere, sed voces Italico fastu et arrogancia plenissimas. Per quas iracunde ac minaciter debacchati satis, illud ad extremum pro ultima et irrevocabili voluntatis ipsorum declaratione subjecere: « Si vult imperator placatos nos benevolosque e terris suis recedere, persolvat retro debita stipendia pro tempore quo ipsi militando servivimus; emittat custodia liberosque reddat nobis quotquot nostri ab ipso et suis in urbe aut uspiam alibi detinentur; naves nostras a Genuensibus captas, impetratas aut redemptas ex iis qui ceperunt, nobis restituat; equos nostros, quos navigaturi relinquemus, justo numerato pretio emat; pro praeda et spoliis, quae in manibus habemus, tum praeterea pro lytro captivorum quos servamus, aequa aestimatione taxatam pecuniam rependat. Haec ubi fecerit, desinentes bello vos persequi statim abibimus. Sin noluerit, sic habeat, in parte magna probri ac dedecoris pudendi numeraturos nos, si optione oblata vitae ignave ac precario servandae aut fortiter bellando moriendi, vel tantillum cunctaremur in praepotanda saluti virtute. » His dictis, dimissaque confestim legatione, sua se improbitate involverunt, nihil pensi habentes demonstrare palam placere ipsis quae prave fecerant, et abundare nefariam voluntatem adhuc pejora faciendi.

3. Ut Persae transfretare rursus in orientem prohibiti fuerint.

Ad horum porro rationes peraccommodatum non contigit quippiam, quod modo referam. Qui cum

ιστη ἀγάθῳ, ὃ καὶ αὐτίκα ὡς λέξων ἐρχομαι. Οἱ μὲν ἅλ' αὐτῶν Πέρσαι μερίζου τῶν σκόλων ἐκείνοις γενόμενοι τῆς Ἰσθμῆς ἠτέμβοντο καὶ παρὰ δύο ἐν λαμβάνειν ἔδικαιοῦντο, τὰς ἐπ' Ἰσθμῶν ἐν πᾶσι μερίδας τὰ συγκείμενα ἔχοντες. Ἰταλοὶ δὲ ἰππεῖς σφᾶς αὐτοὺς παρὰ πεζοὺς ἐκείνους τοὺς πλείστους συνέκρινον, καὶ ἅλ' ἄττα δικαιολογούμενοι, δεινὰ ποιούντων ἐκείνων εἰ τῶν Ἰσθμῶν στεροῦντο, ἡμέλουν ἐς ἄγαν. Ὅθεν καὶ τισιν ἐκείνων ἀντεπερᾶν ἐδόκει, καὶ τῶν τινι Ῥωμαίων προστυχόντες ἐν βῆταις ὁμολογίαις καὶ ὄρκους συνεφώνουν αὐτοὶ μὲν διδόναι βῆξιν τὸ πορθεῖν, ἐκείνους δὲ ἀκακουργήτους διαπερᾶν. Ἄλλ' ἐκ τοῦ αἰφνηδῶν περαιουμένοι; ὁ Ἀνδρέας Μουρίσκος ἐξίσταται, καὶ μέσον τοῦ πορθμοῦ προστυχῶν τοῖς μὲν Ῥωμαίους περιποιεῖται, Πέρσας δὲ ὡς ἂν μὴ ὦν αὐτῶς ἐπώμοτος ἔργον μαχαίρας ποιεῖται. Τῷτο γνωσθὲν Πέρσαις τῆς ἐπὶ τὰ οἰκεία ἦθη ἀφίξως καὶ λίαν ἀνείργει, καὶ οὕτως ἐσαυθῆς πρὸς Ἰταλοὺς κλίναντες σὺν αὐτοῖς τὰς Θρακικὰς κατατρέψαι χώρας. Ἄλλ' ὁ μὲν Μουρίσκος βασιλεὶ παραγγεῶν, ἅμα δὲ καὶ τῶν τριήρων τῆς ἐπὶ τῷ πορθμῷ ἀσχολλίας ἀπαλλαγισῶν, ἐκείνους μὲν τὴν τοῦ ἀρηγῆζι ἀξίαν παρὰ τοῦ κρατοῦντος λαμβάνει· Ἰτα-

ipis erant Persæ in divisione spoliolum fraudati æquâ parte fuerant. Cum enim pacti essent prædam partam communiter æquâ ipsis et Latinis portionem sortiendam, ita ut ex duobus paris pretii opum ipsis competeret, Itali cavillantes sibi ut equitibus **573** plus quam illis plerisque peditibus in partitione deberi, quantum collibuerat suspenderant, particula dontaxat, quantulam sat fore quæstinoso ipsis sibi faventium arbitrio statuerunt, in Persas socios, uti nihil plus quam gregarios, aspersa. Sic se injuste ac contumeliose defraudari non ferentes Persæ, de hac injuria et quibus iam aliis multum, sed frustra querebantur, surdis ad omnia, et quicquid læsi obtenderent, susque deque habentibus secure ac superbe Cætanis. Hinc natum Persarum nonnullis consilium retro se, unde venerant, transmare referendi. Ergo cum forte occurrente navarcho quopiam Romano clam transigunt ut se taxato nauulo, et certis conditionibus in quas utrinque jurjurando dato est conventum, trans fretum innocie ac fide bona deportaret. Dum sic trajiciunt, medio in cursu navem qua vehabant Andreas Muriscus invadens occupansque Romanos quidem in eâ repositos serravit, Persas autem, ut quibus nulla ipse sacramenti religione cavisset, gladio peremit. Nuntiatum id Persis reliquis apud castra Cætanorum similia revertendi consilia versantibus, longe hos deinceps ab ejusmodi cogitationibus avertit, coactisque ad patienter tolerandam qualemcunque conditionem peregrinæ militiæ, cui essent insolubiliter impliciti, perpulit ad conjungendam denuo cum Italii militarem operam, Thracicis communiter regionibus incurandis. Sub hæc Muriscus remissa trirēmissis freti custodiendi tædiosa ipsis ac publice salutari statione, cum iis Constantino-polim

λοι δὲ καὶ Πέρσαι, ἐπεὶ οὐδεμία τῶν βασιλικῶν τριήρων ἐκεῖσε πη προσεχώρευε, τὰ πιστὰ ἐπὶ τῷ φρουρίῳ τῷ τῆς Καλλίου σχόντες, ὀλίγους τινὰς κατὰ φυλακὴν ἀφέντες ὄλαις ὄρμας τὰ προστυγχάνοντα ἐξεληγίζοντο, ἄνδρας κτείνοντες, τὰς δ' ἐν ἡλικίᾳ γυναικας καὶ παῖδας ἀνοικεὶ ἐξανδραποδιζόμενοι καὶ χρήματα μυρία συλλέγοντες, ζῶων αὐτῶν καὶ τῶν εὐώνων [P. 401] πραγμάτων παρορωμένων. Ἀήττα δὲ καὶ θημονίαι μυρία, τὰ μὲν παρηθηκυῖαις ἐφριττον ταῖς ἀθέραις, αἱ δὲ ἀτημελημέναι κείμεναι καθεωρῶντο.

δ. Ἀποστασία τῶν Ἀλανῶν καὶ τῶν Τουρκοπούλων.

Ὁ μὲν δὲ καὶ Ἀλανοὶ ἐτέρωθεν, ἐπὶ δὲ καὶ τοῖς ἐξ ὑπογούου Χριστιανοῖς Τουρκοπούλοις, αἳ δὴ καὶ οὐ πολλῷ πρότερον χρόνῳ ἐκ τῶν βορείων βασιλείων προσεφοίτησαν, οὐδ' αὐτοῖς ἀλώδητον διετηρεῖτο τὸ ἐνασπονδον, ἀλλὰ μίαν μὲν εἶχον τὴν γνώμην ἀποστατούντες, ἐκάτεροι δὲ τὰ ὀχυρώματα κατατρυχόντες, οὐδὲν ὄπερ οὐ καταθέοντες ἐξηφάνιζον. Καὶ οἱ μὲν Τουρκοπούλοι ἀλλήλη πη ὠχύρου τὰς μετοικίας, ὁπόθεν ὡς ἐξ ὀρυμητηρίου ἐκθέοντες δεινὰ Ῥωμαίους εἰργάζοντο· Ἀλανοὶ δὲ Κουτζιμπάξις, καθὼς ἐρ-

rediiit, ubi benevole exceptus ab imperatore, præmium rei bene gestæ ameralis dignitatem tulit. Verum Itali ac Persæ recessu animadverso triratum, quarum ipsis fierat vicinia terrori, nihil jam deinceps arce Callipoleos imminere periculi cernentes, paucis suorum uti jam succenturibus ad ejus custodiam ibi relictis, effuso impetu obviam sunt cuncta depopulati, viros quidem occidentes, adultas vero mulieres et pueros immisericorditer servitium abducentes, **574** pecuniæ autem immensos congerentes cumulos, adeo ut animalia et cætera utcumque magno et facile vendibilia, ultro in manus incurrentia, nec tollere curarent, ditiori pleni prædæ; qua etiam ex causa segetes in campis maturæ struesque manipulorum in arceis, illæ perire defectu metentium, hæc neglectæ jacere passim cernebantur.

4. Defectio Alanorum et Turcopulorum.

Aliunde porro neque Alanis neque Turcopulis recens ante Christianam traductis religionem, qui non multo ante hæc tempore e septentrionalibus tractibus ad militiam imperatoris advenerant, fides et in observatione fœderis inibi perseverantia constabat: verum pari utraque gens consilio defecit palam a nostris, et muvittissimis locis occupatis erumpentes inde nihil tutum aut securum per circuitum sinebant, incursionibus infestis late cuncta corrupentes. Ac Turcopuli quidem alibi sibi receptacula munierunt, unde ut ex arce procurrentes ingentia Romanis inferebant mala. Alanis vero Cutzimpaxis, ut est prius dictum, superveniens brevi dedit occasionem opinandi, haud istum cum iis congressum ad procuranda Romanorum commoda, ad quod munitur, fuisse collatum. Cæperunt enim statim ab hoc audito Alani animosius quam antea partes

ρήθη τὰ πρότερα, ἐπιστάς ἄλλως ἢ ὡς ἐπ' ἀγαθῶν Ἄλωνος οὐδ' ὄλωσ τὰ τῆς φήμης παραδεκτέα ἦγειτο· καὶ Ῥωμαίων, ἢ καὶ ἀπέσταλτο, δόξαν παρείχεν ποιεῖν. Ἦρξε γάρ οἱ τοῦ ἐπὶ τῷ δοκεῖν Ἄλανοῖς ἐκθύμως ἀποστραφῆναι τὰ βασιλέως καὶ δὴ καὶ πιστεῦσθαι ἢ τοῦ Τουκτᾶτῆ πρὸς βασιλέα καὶ περὶ αὐτοῦ ζήτησις, καὶ ἐπεὶ σὺναμ' ἐζητοῦντο αὐτὸς τε καὶ Ἄλανοι ὡς ἀρχῆθεν τῆ τῶν Τοχάρων ἀρχῆ προσήκοντες, αὐτοῦ γε καὶ μᾶλλον σὺν ἑτέροις ἄρχουσι παρὰ βασιλέω; πρὸς ἐκείνον πρεσβεύοντος. Ταῦτ' Ἄλανοι ὡς πρὸς αὐτῶν ἐκ τοῦ τύχης καὶ αὐτομάτου γεγονέναι δόξαν καὶ λίαν ἀποδεξάμενοι, ὑποποιῶνται παντοίως τὸν πρεσβευτήν. Καὶ ὁ τῶς ἐξημερώσων σφᾶς βασιλεὺς ὄλος, ὡς δόξαι, ἐκείνων γίνεται, καὶ ἐς τοσοῦτον οικειοῦται σφίσι ὥστε καὶ ἄλλην τὴν τοῦ πρωτεύοντος ἐκείνων Κυρατῆ ἀδελφὴν ἀγαγέσθαι ἐς σύζυγον. Ἡ..... Ἄλανοι τὰς τῆς Νεάδος σκοπιὰς καταλαβόντες τόπον διαρκῶς ὄχυροῦσι ταῖς κατὰ σφᾶς ἄρμαμάξαις, αἷς δὴ καὶ διεκομίζοντο. Γύναια δὲ καὶ παιδάρια καὶ πᾶσαν ἄλλην περιουσίαν ἐκεῖ συγκλείσαντες, ἐντεῖθεν [P. 402] αὐτοὶ ὡς ἐπὶ βεβαίῳ τῆς ἰδρύσεως ἐξορῶμενοι τὰ πάνδηνα διετίθουσαν Ῥωμαίους, μόνον δὲ φειδῶλοὶ περὶ τὰς σφαγὰς ἦσαν. Καὶ ταῦτ' ἤκουστο εἰργασμένους Κουτζίμπαξίς, εἰ καὶ ὁ κρατῶν ἐπ' ἐκείνῳ ἔτι πληροφοροῦμε-

imperatoris aversari, præ se ferentes certo credere jam se, id de quo prius dubitaverant timide duntaxat suspicando; persuasum, inquam, plene jam habentes, missum a Tuctaine ad imperatorem Cutzimpaxim ad repetendos suos antiquos milites Alanos, eosque secum postliminio reducendos ad terras Tocharorum, ad quos pertinerent et quorum dudum auspiciis militavissent. **575** Advenisse in nuntius in tempore visus est Alanis, quando eos multis de causis Romanæ societatis tædium ceperat. Itaque cum rem ipsam exceperunt avide, tum ejus ad se missum negotii ministrum omnibus demereri officiosæ benevolentiae declarationibus studuere. Nec segnis ille aut parcus fuit in exhibenda mutua gratia. Unde qui ad deliniendos imperatori exacerbatos Alanorum animos utilis conciliator accessisse sperabatur, brevi totus in eorum transiisse partes haud dubiis est compertus indicis, utique qui eo usque se illis agglutinaverit, ut sororem Cursitæ primas apud ipsos obtinentis aliam uxorem duxerit. Hinc jam palam imperio rebelles Alani loco potiti situs inaccessi, quem Neadis speculis vocant, eum quantum satis fore visum est muniant, plastrorum quæ plurima trahebant, continua serie velut vallo circumdatum. Tum inclusis ea munitione mulieribus et parvulis cæteraque supellectili, inde ipsi ut ex securo sibi ad receptum arce prodeuntes, omni hostilitatis genere Romanos infestabant, nisi quod parebant sanguini minusque cælium edebant. Et hæc videlicet Cutzimpaxis transegisse cum Alanis tandem audiebatur, quamvis necdum credente imperatore; qui præoccupatus magna opinione fidei ejus viri ac benevolentiae erga se sinceræ, assentiri non susti-

nos οὐδ' ὄλωσ τὰ τῆς φήμης παραδεκτέα ἦγειτο· καὶ γὰρ κάκεινος περιεβουκόλει τὰς ἐλπίδας τῷ βασιλεῖ, ὡς οὐκ ἐπὶ πονήρῳ Ῥωμαίων ταῦτα πράττοι, ἐὼν ἤκουετο πρὸς τινὰς τῶν τοῦ βασιλέως ἀπολογούμενος. Ἐτέρωθεν δὲ κατ' ἀνατολὴν καὶ ὁ Ἄτταλειώτης ἀποστατῶν ἐκηρύσσεται, καὶ γράμματα ἀρκεκνούμενα τὴν ἀποστασίαν ἐδήλουν. Ταῦτα μὲν οὐ λίαν, ὡς ἐφίκει, ὠδύνα τὸν βασιλέα, τὰ δὲ κατὰ διῶναι διὰ φροντίδος ποιούμενο; οὐκ ἄναιε, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ τοῦ περὶ τὸν βασιλέα Μιχαήλ διασκαδασθέντος, καὶ διὰ ταῦτα μηδὲν ἔχων ἐκεῖνος πράττειν, τὸν πατέρα καὶ βασιλέα πέμπων ἐξώτρυνεν, εἰ ἕνατὰ οἱ εἶη, αὐτὸν ἐκστρατεύειν ἐκεῖνον καὶ κατὰ δύσιν περὶ που Ῥαιδεστῶν καὶ πρόσω στρατοπεδεύεσθαι. Ὅρμη δ' ἦν πρὸς τούτο, ὅπως δὲ οἱ δυνάμεις συγκροτηθῆσονται σκοπομένην (οὐδὲ γὰρ ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμίσιου ταύτας γενέσθαι ἐπιτελεῖς διὰ τὴν τῶν χρημάτων ἀπορίαν, ὡς ἔλεγον, δυνατὰ ἦν) ἢ ἐκ τῆς πολιτείας ἐκαρῶκεῖτο ἐθελουσία συγκρότησις. Ὅθεν καὶ συνεκρίβουν οἱ πλείους, καὶ συνελέγοντο χρήματα. Αἰὶ οὐκ ἦν πρὸς τοιαύτας χρεῖας ἀρκούντων τὸ συνεγόμενον, καὶ ἡμελεῖτο τὸ εὐρύπαν.

nebat talia de illo memorantibus. Ad quod aliquid artis etiam ipse adhibebat Cutzimpaxis, spei etiam nuntius imperatoris nuntius submissis lactans, et ad quosdam ipsius familiares defensionem facti scriptitans, quibus affirmabat nihil in hoc actum a se quod in illum incommo- dum rei posset Romana redundare. Altera vero ex parte in Orientali tractu rebellasse Attaleotam palam prædicabatur; ostendebanturque inde allatæ litteræ id citra ullam dubitationem asserentes. Sed id novum vulnus habuit multum, ut apparebat, dolebat imperatori, desperata dudum salute regionum **576** Orientalium unice intento in Occiduas conservandas. Cui enim instantem curæ acriter pungebat quod exercitum Michaelis Augusti plane illic constabat fuisse dissipatum. Quam ob causam ipse Michael crebris et urgentibus litteris patrem Augustum obsecravit ut quam primum posset fieri, veniret eo ipse cum exercitu et circa Rhædestum pauloque ulterius castra metaretur. Nec deerat Andronico impetus ad eam expeditionem capeendam : tantum æstuabat animo, unde copias ad hoc idoneas cogeret. Nam quantum in ærario tum pecuniæ reperiebatur, haudquaquam ad stipendia justo exercitui numeranda sufficere ex vero affirmabant intimescunt. Restabat spes in voluntaria collatione civium, quæ is defectus suppleretur. Rogati non frustra nulli, quod poterant, conferebant; dabaturque non indiligens opera colligendis his symbolis summæ ad præsentem usum necessariæ conflandæ. Sed immane quantum a modo requisito res aberat. Itaque totum sensim negotium tædio curantium et desperatione perficiendi neglectum evanuit.

ε'. *Περὶ τοῦ ριπέντος γαμοῦσον τόμον.*

Ἐν τούτῳ καὶ φάμοσος λόμος πλήρης χλεύης ριπτεῖται. Καὶ οὐ γὰρ ἄλλως τῷ τολμῶντι ρίπτειν ὑπεκλήπτο εἰς χεῖρας δεδῶσθαι τὸν τόμον τῷ βασιλεῖ, ἢ μὴ ἐν αὐτοῖς τοῦ τῶν ἀνακτόρων [P. 403] ἄλλοις λαθῶν ἐκτεθεῖη ἐπὶ τὸν αὐτὸν θρόνον οὐ εἰώθει καθέζεσθαι βασιλεὺς, τοῦ ἀμφικεφάλου ὑπενταθειμένου οἱ, πολλὴν τοῦ λαθεῖν πρόνοιαν ποιησαμένου τοῦ θεῖναι τολμήσαντος. Ὡς δὲ ὁ τοῦ κοιτῶνος προκαθήμενος ὁ Χατζιζῆς εἰωθῶς ἐκ τοῦ ἐπὶ πλείστον εἰσῆι τὰ τῆς καθέδρας διευθετεῖν, φιλοκαλῶν συνήθως τὸν δῖφρον προστετυχῆει τῷ τόμῳ, δέξαν οἱ πρὸς βασιλέως αὐτὸν τεθῆναι ἄτ' ἀπόρρητά τινα περιέχοντα, μὴδὲν πολυπραγμονήσας, μὴ ἀναγνοῦς, ὡς εἶχεν ἐξ αὐτῆς, οὕτως ἐγχειρίζει τῷ βασιλεῖ. Καὶ ἢ ἔδοξε μὲν ἐκ τοῦ παρατυχῆ ἀγνώτ' ἐγχειρίζων ἦν τι καὶ φροντιστὸς ἀξίον ἐργαζόμενος, εἰ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἦδει τεθέντα, ὡς θέντι οἱ παρέχοι. Τέως ἔλαθὼν βασιλεὺς καὶ τὴν ἀρχὴν διαλθῶν, τὸ πᾶν τῆς γραφῆς ὡς ἐκ κρασπέδου τὸ ὕψασμα κατενόει, ἀντύθεν μετὰξὺ τοῦ θέλειν γνῶναι καὶ μὴ ὡς τὸ εἰκὸς γιγνώμενος δευνὰ ἐποιεῖ καὶ ἐν ἀμηχανῳ ἦν. Εἰ γὰρ πάντες ἀνθρώποι τοῦ εἰδεῖναι φύσει ὀρέγον-

Α ται, ὡς καὶ ἡ τῶν αἰσθήσεων ἀγάπησις μαρτυρεῖ, τὸ περὶ αὐτοῦ, βασιλεία καὶ ταῦτα ὄντα, εἰδεῖναι, ἢ ἐνὶ μὲν καὶ κολακείας ἐνεδρευούτης παρὰ μηδενὸς ἀκούειν τὰ δοκοῦντα ζύμφορα, ἢν οἱ παρὰ γνώμης εἶεν, ἐνὶ δὲ καὶ κράτος ἰσχύος ἐξ ἀξιώματος τὸ θελητῶν ἐς ἅπαν ἐξομαλλίσειν, μηδενὸς ἀντιφουόντος διὰ τὴν ἐκ συνηθείας ὑποστολὴν τοῦ μὴ δοκεῖν βασιλεῖ προσκρούειν, πῶς οὐ μανθάνειν κάκεινον τὸ πρᾶγμα γλίχασθαι παρεσκευάζε τὸν τοιαῦτα τολμῶντα; Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐν παρατηρήτῃ ἐτίθει ἀνίχνευτον τὸν δεδρακότα.

ς'. *Περὶ τῆς Μάδυτον, ὡς ἐάλω Ἀμογαθάροις.*

Οἱ δὲ Ἀμογάδαροι, ὡς πολλάκις ἦδη προσέποιον, ἐκθέοντες πανταχοῦ καὶ τὰ δευνὰ Ῥωμαίους τιθέμενοι περικαθίζουσι φρούριον περὶ τὸν Σιγὸν ποταμὸν Μάδυτον ἐγχωρίως λεγόμενον. [P 404] Ὀχυρὸν δὲ ὄν, ὡς εἰκός, οὐ δυνατὸν ἦν αὐτοῖς κρατηθῆναι. Πολιορκήσεις δὲ καθ' ἑκάστην ποιούντες καὶ μηχανὰς, τὰ πάντα μάταια διεφαίνοντο. Ἐπεὶ δὲ μὴ ἀνυστὰ τοῖς Ἰταλοῖς ἦν, λιμῶ τὸ φρούριον ἔγνωσαν πολιορκεῖν. Χρόνου τοιγαροῦν τριδόμενου ὁ λιμὸς ἐντὸς κραταιῶς ἐπήρχετο, ὥστε καὶ τῶν ἀπηγορευ-

5. De libello famoso clam jacto.

Inter hæc famosus libellus plenus irrisione jacitur. Eum qui jacere ausus est, cum aliter non speraret in manus imperatoris, quod cupiebat, venturum, ipse furtim in intima palatii conclavia penetravit, simulans se alium, et in ipso, ubi considerare Augustus solebat, throno deposuit; multam in aditu et recessu, capite videlicet diligenter obuupto, ad latendum curam adhibens. Ut autem eo paulo post, prout erat sæpe solitus, præfectus cubiculi Chatzices subijt, Familiari ministerio sedile principis adornatarus, in quo solebat esse diligens, incurrit in libellum; quem a non alio quam ipso Augusto relictum illic autmans, et veritus ne arcana conlinceret quæ minime is vellet cognosci a quoquam, vi curiositati 577 facta convolutum, ut erat, nec vel conjectu intus oculi libatum, quam potuit celerime imperatori tradidit in manus. In quo ille videri potuit quasi sedulitate nimia peccasse, scriptum ignotum et forte ingratum reddens principi, quod ei occultari quietis ipsius interesset, tanquam videlicet ab ipso positum; quod nec verum esset, nec sine argumento aut testimonio idoneo credi a prudente ministro debuisset. Ut sit, explicato Augustus volumine, et primis raptim oculo versibus decursis, genus et argumentum scripti totum intellexit, velut ex lacinia de panni universono contextu æstimans. Hinc illum acris incensus cupido noscendi scriptoris, quo in disquirendo cum parum proficeret, indignans ringensque angebatur. Si enim omnes homines natura scire desiderant, ut quam ex usu sensuum percipiunt delectatio testatur, mirum non est imperatorem tam incensa tunc fuisse punctum curiositate cognoscendæ rei ad se pertinentis intime, hominis qui sibi primus diceret

quæ a nullo unquam audisset. Non enim præsentis voce auctoris in principum aures nisi laudes ac præconia perferuntur, circa thronos utique ipsorum adulatione subsidente, liberasque longe monitiones areente, dum omnes illic certatim obsecundant dominantis nutibus, cunctaque sua ad ejus quævis indicia voluntatis senza statim et obsequia inclinant, nemine frontem adversam opponere sustinente aut, quod temerarium et audenti exitiosum censetur, potentiori coram omnib. Ista igitur novitas rerum furtivæ huic inditarum chartæ Andronicum stimulabat in cupiditatem sciendi quisnam hic tandem esset non modo censor audax, sed etiam amarus irrisor sul. At isto ipso sese indicibus effereente principis studio is qui conscius sibi erat accipitis facti, ad sese cautius scilicet abscondendum incitabatur; quod et ex voto assecutus omnes sese investigantium indagaciones semper incognitus elusit.

6. De Madyto, ut capta fuerit ab Amogabaris.

578 At Amogabari, ut sæpius jam antea diximus, quoquoersum excurrentes et Romanos dire vexantes, obsidione cingunt arcem Sigo anni adsitam, vulgo Madytum vocatam. Verum hæc adeo munita erat ut frustra omnis esset oppugnantium labor, utcumque illi quotidianis assultibus, machinis quin etiam adhibitis, nihil omitterent quod ei vi subigendæ posset utile videri. Quare tandem decreverunt, quos expugnare armis nequirent, fame debellare. Diu ergo circumsidentes, omni aditu commealibus obsepio, eo penuriz Madytenses redegerunt ut jam res quoque sædas et naturæ humanæ fastiditas vertere in cibum dicerentur. Processu temporis cura crescente necessitate spes subsidii def-

μένων τούς ἐποίκους ἀφασθαι λόγος. Τίλος γοῦν ἄποριζ συτθεθέντες ἐρ' ὁμολογίαις τοῦ μή τινας ἦδη φονεῦσθαι, ἄλλως δὲ ὡς ἐκαίνοις ἀρεστον χρῆσασθαι, τὸ φρούριον ἦδη παρέχουσιν. Εἰσελθόντες οὖν ἅπαντας ἐξοίκισαν, ἄλλους ἀλλαχοῦ διασπείραντες. Αὐτοὶ δὲ ὡς ὀρητηρίῳ τούτῳ χρώμενοι ἐξέθεον πανταχοῦ τῆς Θράκης, τὰ πάνδεινα ἐργαζόμενοι.

ζ. Ἀπαγωγὴ Μπυριγέριου πρὸς Γέννουα.

Ὁ δὲ Μπυριγέριος, ὡς ἦδη προείπομεν, Γεννουίταις κρατηθεὶς καὶ εἰς Τραπεζοῦντα ἀναχθεὶς ὡς αἰχμάλωτος, ἔπειτα πάλιν καταχθεὶς μετ' αὐτῶν, καὶ δύο μῆνας προσμεινάντων τριήρων δύο μισθοφορίαις τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὸ στενὸν Καλλιουπόλειω, τελεσθείσης δὲ τῆς τῶν δύο μηνῶν προθεσμίας ἀπάγεται μετ' αὐτῶν πρὸς τὴν Γέννουαν. Τῶν δὲ Κατελάνων πρότερον τριήρων πρεσβευσάντων περὶ τούτου, οὐδὲν ἤυσαν.

η'. Τὰ περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας.

Ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς τοὺς ἄλλοις οἷς εἶχε καὶ ὡς δυνατὸν ἐσπούδαζε ταῦτα θεραπεύειν, καὶ τὰ τοῦ πατριαρχοῦντος Ἀθανασίου θεραπεύειν περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο. Διὰ τοῦτο παντοίως μετῆρχετο τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον ὁμοιοῦσαι τοῖς

πραχθεῖσιν ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου. Ὁ δὲ οὐ μὴ μόνον συνῆμι τοῖς πραχθεῖσιν, ἀλλὰ προφανῶς ἀπεσχίζετο. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν ἄλλο τι ἐκεῖνον ὄρῃ καθ' [P 405] ἑαυτὸν ποιμεναρχοῦντα καὶ μᾶλλον δόξαν ἐπὶ συνέσει καὶ ἀγγινοῖα ἔχοντα, πρὸς τὰ οικεῖα τῆς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίας χρῆσάμενον πᾶν ἴναι ἠπέλειετο. Καὶ δὲ ἐξ αὐτῆς συσκευασάμενος, ἐπειδὴ οὐκ ἦν δυνατὸν αὐτῷ ἐπ' Ἀλεξανδρείας τῷ τότε, ἐπὶ Βενετικῆς τριήρεος ἐς Κρήτην ἐστέλλετο· ἐκεῖ γὰρ ἐγνωστο αὐτῷ κατὰ τὸ τοῦ Σινᾶ (Σιναιτῆς γὰρ ἦν ἀρχήθεν) παραγενέσθαι μετόχιον. Ὅμως γε μέντοι μεταξὺ που διερχόμενος εἰς τὴν κατ' Εὐβοίαν Μάκρην, ὃ λόγος εἶχε, κατήτησεν. Ἄ δὲ τούτῳ συνέβη περιπλανωμένῳ, μετ' ἕλιγον βηθίσεται. Ὁ δὲ πατριαρχεῦων Ἀθανάσιος τὰς ἐκεῖνου ἐκ χρυσοβούλλων μονὰς, τὴν τε κατὰ τὸν Ἀνάπλου τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ τὴν ἐντὸς τοῦ εὐεργέτου Χριστοῦ χειρωσάμενος, τοῦ βασιλέως ἀφ' ἐντος σφραγίδα ἰδίαν, καὶ καθηγούμενον ἐπ' αὐταῖς καθίστα. Ὑστερον δὲ καὶ τὴν τῶν Ὀδηγῶν μονὴν οὕτως ἔδρα, αὐτὸς ἐπιστάς, αὐτὸς καταστήσας ἐκ χειροτονίας ἡγούμενον, αὐτὸς καινουργήσας καὶ τὴν ἀναφορὰν τοῦ ἰδίου ὀνόματος, τότε χηρευούσης ποιμένος τῆς Ἀντιοχείας, ὡς ἐντεῦθεν καὶ τούτων ὡς καὶ τῶν

ceret, dididerunt se obsessi, solam vitæ incolumitatem pacti, cæteris omnibus obsidentium arbitrio permissis. Sic Madyto Amogabari potius, quotquot illic reperere, foras ejecerunt, alios alio dispergentes. De cætero ex arce illa valido suorum insessa præsidio erumpentes, cum securi fiducia regressus, omnem late Thraciam assiduis et sævis incursionibus vastabant.

7. De Mpyrigerio ut Genuam sit abductus.

Mpyrigerius autem, ut superius diximus, a Genuensibus captus et Trapezuntem delatus in vinculis, rursus inde reversis quæ illum portabant navibus relatus, per duos menses in fræto Callipolis perstitit, ubi mercede conductam ab imperatore naves duæ Genuenses stationem habuerunt. Illo quod pepigerant spatio transacto, teneri non potuere quin abirent, versus Genuam dirigentes cursum, et illic perinivum Mpyrigerium ducentes, Catelanis nequidquam conatis impetrare liberationem ejus. Nam horum ad id missæ legationes ad navarchos Genuenses plane successu caruere.

8. De patriarcha Alexandriæ.

579 Porro imperator inter opem ejus exposcentia undique multa, quibus mederi pro viribus studebat, haulliquam negligebat curam sui chari suscepti patriarchæ Constantinopolitani Athanasii. Ergo ei consulere quam efficacissime cupiens, variis ambiebat officiorum artibus ibi cognominem Alexandrinum patriarcham, eblandiri ab hoc satagens, ut tandem reconciliari se sineret Constantinopolitano, evectionemque ipsius in thronum et acta cætera probaret. Haetenus quippe ille non modo assensus istius promotioni non fuerat, sed et ab illo se pa-

lam abscissum tonebat. Verum Alexandrino invicta in præjudicato usu ac sensu pertinacia omnes istius generis invitationes eludente, imperator, qui nec alia ratione posset cogere hominem aliunde ac sine suo beneficio patriarchatu illustris sedis insigne, et alioqui vereretur quidquam decernere severius in virum prudentiæ atque ingenii fama percelebrem, ad ultimum illud consilium descendit cum amovendi ex urbe, ubi exemplo nocebat, urgendo ut ad suam Ecclesiam quam primum navi se conferret. Ad hoc ille sese expedire haud gravate visus est; convasataque supellectili, quoniam Alexandriæ tunc petendæ copia non fuit, conscensa triremi Veneta solvit Cretam versus: ibi enim cum esse domum sciret Sinaitæ monasterio, unde ipse prodierat, subjectam, in ea diversari constituerat. Sed in eo cursu delatus obiter in Eubæam longam variis illic est casibus factatus, et occasione horum erroribus itinere multis implicitus, quos post paulo referemus. Nec cunctatus est Constantinopolitanus Athanasius discessu æmuli proficere quam potuit plurimum, siquidem quæ Alexandrinus loca dono Augustorum bullis aureis sancito in urbe possederat, nempe monasterium archistrategi ad Anaplum et aliud intra urbem Christi Evergetæ, continuo invasit, revulsis etiam Alexandrini, quæ abiens concessu imperatoris impresserat, sigillis, pro iisque sua ipsius signacula substituens, ac præpositos **580** a se pendentes iis cœnobiis impenens. Paulo post idem fecit et in Hodegorum monasterio, per se illud ipse adiens, ipse ordinationis propriæ præpositum præficiens; quia et de novo illic usurpans, ut vacante tum forte Antiochena sede, cujus juri præsulis id erat cœnobium subjectum,

ἄλλων ἐξουσιάζειν, καὶ τὰ δυνατὰ καὶ εὐπορα καρ-
πίσθαι. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως εἶχε.

8. Τὴ συμπεσόντα δεινὰ Κουβουκλειοῖς.

Συνέπεσε δὲ ἐντεῦθεν δεινὰ φρουρίῳ τινὶ κατὰ
τὴν Μυσίαν τὴν ἐν τῷ Ὀλύμπῳ, τὰ Κουβούκλεια
λεγομένη. Ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ ἐπιθεμέ-
νων τῶν περὶ τὸν Πέρσην Ἀτάρην ἐν χρῶ κινδύνου
ἐγένοντο, ἀμηχανοῦντες μόνον σύμφορον ἐνεσούν
τὴν ἐκ Λοπαδίου ἀρωγὴν. Ἐκεῖ γὰρ διήγεν ὁ Μα-
κρηνῆς σὺν ὀλίγοις τισὶ καὶ τοῖς περιούσιον Ἀμογα-
βάρους, οὗς φθάσας ὁ Καῖσαρ [P 406] ἀπέστειλεν
ἐπὶ φυλακῇ τῶν ἐκεῖ. Πέμπαντες οὖν βοήθειν ἤντι-
θίλουν τῷ Μακρηνῆϊ. Πέμπει ἐξήκοντα Ἀμογαθά-
ρους ὡς πιστοὺς τοῖς Ῥωμαίοις, οἵτινες δὴ παραγε-
γοντες πρότερον Πέρσαις κατὰ τὸ λεληθὸς κοινολο-
γησόμενοι, καὶ τὰ πιστὰ δόντες καὶ λαθόντες, ἢ
μὴ αὐτοὺς μὲν ἐπ' ἀγαθῷ τῷ ἰδίῳ συμπράξειν, ἐ-
κίχους δὲ πρὸς Λάμψακον ὡς περαιωθεῖεν διασώ-
σασθαι, εἰσελθόντες δὲ τὸ φρούριον οὐδὲν ἦν δεινὸν
ἔσθαι εἰς τοὺς ἐποίκους οὐκ ἐποίησαν. Καὶ τέλος
τοὺς ἐντὸς κατασφάξαντες φύλακας, τοὺς ἐποίκους
κίνας ἐξελάσαντες, προδιδοῦσιν ἐπὶ ἀπωλείᾳ τοῖς
Πέρσαις τὸ φρούριον. Αὐτοὶ δὲ σὺν ἐκείνοις ἀψάμε-

νοι τῆς ἐπὶ Λάμψακον, ἐντυγχάνουσι πλήθει Ῥω-
μαίων καθ' ὁδὸν ἄλλους ἀλλαχοῦ φεύγοντας, καὶ
τούτους ἐξανδραποδισάμενοι σὺν ἄγρᾳ πλείστη καὶ
μεγίστῳ ἔρματι τὸν Ἑλλησποντον περαιοῦνται.

9. Περὶ τοῦ γεγονότος ἐμπρησμοῦ κατὰ τὴν
πόλιν.

Ἐντεῦθεν καὶ ἀμφοτέρωθεν ἐστενωῦσθαι τὸ Βυζάν-
τιον ἐκινδύνευεν, ἐξ ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, ὥστε
ἀπόγνωσις καὶ ἀπορία πλείστη Ῥωμαίοις συνέπε-
σεν. Ὁ δὲ γε πατριάρχης Ἀθανάσιος πρὸς τούτους,
καὶ τῷ λαῷ ἐπεγκαλεῖν ἐγκλήματα διηνεκῶς οὐκ
ἀπόκνει, ὡς δῆθεν τὰς αἰτίας τῶν συμβαινόντων
ἐντεῦθεν ἐπερχομένας ἐκ τῆς τοῦ λαοῦ πλημμελείας.
Διὸ καὶ συχνὰί λιτανεῖαι παρ' ἐκείνου μετὰ μοναχῶν
καὶ κληρικῶν καὶ παντὸς πλήθους ἐπετελοῦντο, καὶ
συχνάκις ἐπαιτιῶτο πολὺ μὲν μοναχοῖς, πολὺ δ' ἱερω-
μένοις, πολὺ δὲ λαϊκοῖς, καὶ πρόστιμα πολλάκις καὶ
φθόους καὶ ζημίας ἐπιτιθεῖται τοῖς τάλαιπύροις καὶ
ἄλλως κακῶς ἔχουσι. Καὶ ἐπὶ τούτοις ἦ τε φιλενδει-
ξία καὶ τὸ οἴεσθαι τὴν φθορὰν ζυμῆθαι ἐκ τῆς τῶν
προτέρων ποιμένων, καὶ μᾶλλον τοῦ μετ' αὐτὴν
Ἰωάννου, ἀτημελησίας, τὸ προσηγὲς καὶ ἀγαθοελές
οὕτω καλοῦντος, τὴν δ' ἐς τὸ κρεῖττον ἐπάνοδον ἐκ
τῆς αὐτοῦ ἀπουδαιοτριβήσεως προσδοκᾶσθαι. Ὁ δὲ

num illic nomen inter sacra recitaretur. Ita ille
hic ut alibi iurium securus pro arbitrio cuncta dis-
pensabat, quoad posset, ad se trahens universa,
et redditus opimos ad fructum proprium vindicans.
Atque hæc quidem sic se habebant.

9. Quæ mala acciderint arci dictæ Cubuclea.

Post hæc autem acciderunt mala gravia cuidam
arci Mysiæ in Olympo sitæ, cui Cubuclea nomen
est. Cum enim ejus incolæ æriter oppugnarentur
ab exercitu Persæ Ataris, et in extremum jam pe-
riculi venissent, unam sibi superesse spem auxi-
lii viderunt a Lopadio, ubi Macrenus dux Roma-
nus cum paucis sui generis degebat, habens secum
et quosdam Amogabarios ex his quos olim Cæsar
Rontzerias ad id castrum custodiendum miserat.
Orarunt ergo Macreum legatione supplicii ne se in
summo discrimine despiceret, sed quo posset auxi-
lio servaret. Macrenus delectos sexaginta ex Amo-
gabaribus, fidos eos et benevolos Romanis, quales se
ferebant, credens, ire supplicii Cubucleensibus
jussit. Hi primum profecti ad Persas clam cum il-
lis convenerunt, fide data et accepta, se ingressos
in arcem obsessam pro virili annisuros ut Persis
traderetur, vicissim autem velle perducì Persarum
opera se salvos Lampsacum, unde trajicere ad suos
posset. Ab hoc arcano colloquio intra munitiones
Cubucleensium ut socii admissi, nihil immanis hos-
tilitatis omiserunt quo non in miseros longe aliud
expectantes indigenas vel inquilinos loci vario
pretextu **581** grassarentur. Ad extremum capto
tempore, quosquos illic supererant, præsidariis
occisis cives ejectos produnt Persis, ab his crude-
liter mactandos, arcemque iisdem juxta pacta con-

donant. Ipsi deducente præsidio Persarum iter in-
gressi versus Lampsacum, plurimos Romanorum
huc illucque fugientes variis obiter locis captos ser-
vitum abducunt; ac cum alia diversi generis præda
C immensa, in quibusdam sceleris præmio, Hellespon-
tum transfretant.

10. De incendio quod in urbe contigit.

Per hunc modum Constantinopolis ab utraque
parte, continente Orientali et Occidua, dum premiu-
ritur, angustias sensum ad extremas periclitabatur
redigi, eo plerorumque mœrore Romanorum ut in
summa inopia consilii parum a desperatione ultima
abessent. Et erat isto velut quodam unguis in ul-
cere zelus acerbus Athanasii patriarchæ, qui nul-
lum faciebat finem incusandi populum, causas, ut
aiebat, suis sceleribus Deo præbere non cessantem
immittendarum cladum tantarum. In earum porro
piacula culparum crebræ litanie celebrabantur ab
eodem, præsentibus una monachis et clericis, cum
frequentis conventu populi. Nec preces indivere
contentus objurgationibus amaris supplicisque æ-
viebat, nunc monachos criminos, nunc sacerdotes,
nunc laicos, sæpe terrores iis, multas et id genus
sensu acria in pœnam sat aliunde infelicibus impo-
nens. In his ille ferebatur sive ostentandi sui pru-
rigine, sive opinione qua sibi persuaserat pœsum
ire omnia propter priorum patriarcharum, inaxime
autem Joannis Cosmæ qui sibi successisset, negli-
gentiam (hoc enim traducebat nomine ad gratifi-
candum pronam et benevolam viri ejus indolem),
restitutionem autem cunctorum in melius a sua ista
instanti acrique **582** diligentia expectari. Quæ
quidem expectatio in contrarium potius vertit, cum

καὶ μᾶλλον εἰς τοῦναντίον συνέπιπτεν, ὡς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἐπὶ τούτου τὰ Ῥωμαίων ἐφθάρθαι, ὅσον εἰς διέγερσιν τῶ οὕτως αὐτονομῶντι. Ὡστε καὶ ἐν [P 407] μιᾷ λιτανεύσας κατ' αὐτὴν ἡμέραν ἐσπέρας, ἀπὸ τῆς τῶν κωνηγῶν λεγομένης πύλης μέχρι καὶ τῆς τοῦ Προδρόμου μονῆς, πᾶσαν τὴν ὑπώρειαν ἐκείνην τὸ πῦρ ἐπιλοβὼν ἐπημάθυσε, πλοῦτον δ' ἐκείνον ὅσον ἐμπορικῶν καὶ πᾶσαν ἄλλην πολυτέλειαν εὐγενῶν εἰς τὸ μηδὲν ἀπηκόντισεν. Ὁ δὲ καὶ πρότερον ἐπὶ τῆς αὐτοῦ πατριαρχίας ἐγένετο. Ταῦτη τοι καὶ διελοιδουροῦντό τινες ὡς διὰ τὴν ἐκείνου λιτανείαν γεγενῆσθαι τὴν τοσαύτην πυρπόλησιν. Ὁ δὲ τὴν ἐκείνων πρὸς τὰς ἐκτελείας βρασιῶν καὶ τὸ ἐρῶστωνευμένον τοῦ βίου καὶ ἀμελὲς ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τῆς θεομηνίας κατηγεῖσθαι. Ὅπίστεροι δὲ τοῦ ἀληθοῦς κατηυστόχουν, λέγειν οὐκ ἔχου. Ἄλλ' ἀφορμαὶ τῶν δικαστηρίων τῶ πατριάρχῃ ἐντεῦθεν ἐσχεδιάζοντο, οὐ μόνον πυρποληθέντων τῶν ἐν ταῖς ἐμπορίαις συμβολαίων γραμμάτων, ἀλλ' ὅτι καὶ

hoc ejus demum patriarchatu res summa Romano-
rum prius concussa plane jam irreparabiliterque
conciderit, ipsa etiam hujus secura legum et pro-
hibitu ruente gubernandi forma impulsam ei pro-
sua parte addente ad ruinam et in præceps omnia
trudente. Nec temere rapi forte queat in hujus rei
signum et specimen fructus istarum litaniarum,
quod quadam dierum, qua illas ipse præsens magno
ambitu obiverat, ferale sub vesperam exarsit in-
cendium, quo a porta Cynegorum dicta usque ad
monasterium Prodromi, totus ille urbis quam late
palet frequentissime habitatus clivus flamma gras-
sante deletus est, reducta in cinerem ac plane per-
dita illa opulencia illic congesta mercium e longo
advectarum, illa magnificentia superbarum ædium,
pariter una cum pretiosissima suppellectili splendide
in iis diversantium nobilium familiarum; qualis et
antea calamitas sub ejus patriarchatu contigerat.
Inde non defuere qui Athanasio coram in os ipsi
exprobrare non dubitarent præclaras istas ejus li-
tantias facem fuisse luculentam quæ tantam istam
urbis partem inflammando corrupisset. Quibus ille
reponerat non litantias, sed ipsorum qui sic mur-
murarent, in ea precatione ac cæteris piis officiis
rite persolvendis ac fungendis supinam socordiam
causam incendii fuisse. Addebat impetu hinc capto
ardentes invecivas in reliquam eorum dissolutam
voluptatibus et negligentem rerum divinarum vi-
tam, e qua super omne aliud ira Dei vindicis in nos
sæviendi causas duceret. Utri horum rem acu teti-
gerint, definire nequeo. Cæterum occasiones litium
ad densius deinceps constipandum patriarchæ fo-
rum hinc exstitere, non solum quoniam consumptis
syngraphis et chartis plurimis apud ædes igne con-
sumptas mercatorum confusæ necessario sunt debiti
et soluti rationes, sed etiam quia nocte illa plures
concurrentes specie commodandæ operæ exportan-
dis in tutum rebus ab igne periclitantibus furta
multa fecerant, aliena in domos proprias portata

πολλοὶ τῆς νυκτὸς ξυνδραμόντες ἐκείνης τὰς οὐσίας τῶν ἀνθρώπων ἐξεφόρουν διαρπαζόντες· ἡ γὰρ πᾶσα κρίσις ἀρχῆθεν τῶ πατριάρχῃ προσανειτίθετο, τοῦ βασιλέως ἐνδόξως, τῶ μὲν φαινομένῳ διὰ τὸ καθαρὸν τῶν λημμάτων, τῶ δ' ὑπονοουμένῳ τὸ ἀπὸ πάντων αἰδοῖον καὶ φεβερὸν περιποιῶντος τῶ κρίνοντι, ὡς ἐντεῦθεν ἐκ πρώτης μέχρῃς ἐσπέρας ὄχλαγαγεῖσθαι τὸν ἱερέα, ὄχλου μυρίου ἐπὶ τὴν μονὴν τοῦ μεγάλου λογαριαστοῦ (ἐκεῖ γὰρ ἐκ τοῦ ἐπὶ πλαίστον δῆγεν) λαδὼν συντρέχοντος.

12. Περὶ τοῦ Ἀνδρέου Μουρίσκου.

[P 408] Πρὸ δὲ τοῦ ἀλωθῆναι Μάδουτον πολιορκου-
μένην ὑπὸ τοῦ Φαρίντα Τζιμῆ, ἐφίσταται ἀμερῆς
Ἀνδρέας Μουρίσκος ἀποσταλεὶς παρὰ βασιλέως
σιταρχῆσων τὸ φρούριον λειποσιτοῦν, σύναμα δύο
ναυσίν· καὶ δὴ ἐπιστὰς μόλις εἰσάγει τὸν σίτον.
Ἐκείθεν δ' αὖθις περὶ τοῦ Ἰμβρον ἔχωρει·
ἔτυχε γὰρ μαθῶν ὡς ἀνάγονται δύο νῆες ἐκ Σικελίας

deinceps 583 ut propria servantes. Inde igitur natæ
controversiæ Athanasio dijudicandæ veniebant. Nam
jus omne arbitriumque quæstionum forensium ab
iudicio secundi patriarchatus Athanasio in solidum
cesserat, indulgente Augusto ob eam quidem, ut
videri volebat, rationem, quod a notissima ejus ab-
stinencia puram et nullius suspectam acceptionis
munerum expectandam esse jurisdictionem cre-
deret: sed non latebat perspicaces alia occultata
profundius istius attributionis causa. Nampe impe-
rator hominem palam exosum, quem a popularis
insultibus invidiæ et querelis increbrescentibus om-
nium ægre tota vi sua defenderet, efficere hac ra-
tione studebat ut plerique venerarentur et timentur,
uti eum a quo supremam auctoritatem obtinente
judicandi, suas sæpe pendere fortunas intelligerent.
Quam spem ipsum quoque apparebat Athanasium
sequi, dum assiduitate constantissima usque a pri-
mo mane ad noctis crepusculum turbis sese tru-
dentibus altercantium compressus, sacræ fastigium
dignitatis ad cognitionem recularum vitium demit-
tere pontifex sustinebat, immensa sæmp̄ populi
lites sequentis multitudine ad monasterium magni
logariastæ (ibi enim plerumque degebat) perceptio
eam ob rem affluxu concurrente.

11. De Andrea Murisco.

Prius porro quam caperetur Madytus obsessi a
Pharenda Tzime, Andreas Muriscus ad ejus viciniam
se contulerat imperatoris jussu cum navibus
duabus, comeatibus, si qua posset, importaturus in
arcem illam alimentorum penuria laborantem. Et
hactenus quidem consilium successit, ut, ægre licet,
tandem tamen aliquam frumenti copiam Muriscus
in id castrum inmitteret. Quo facto cum ad lumbum
recessisset, cognito illic duas adduci Amogabaris e
Sicilia naves, harum studio præoccupandarum eo
qua veniebant cursum intendit. Illæ autem inobser-
vatæ longius quam nostri crederent processerant.

Ἀμογαβάροις, καὶ προκαταλαβεῖν τὴν ἐκείνων ἄπειρος δρόμον. Αἱ δὲ ἐξ ἀφανοῦς διεδράσαι καὶ τῷ πορθμῷ ἐπιστάσαι κατὰ τὴν Καλλίου χειροῦνται μὲν ἐξ ἐξέου θατέραν τῶν τοῦ Μουρίσκου ἔκοντι προσσχοῦσαν τῷ τῆν πολεμίαν ὑποτοπᾶσαι εἶναι τὴν τὸν Μουρίσκου φέρουσαν. Οἱ δὲ ὡς ἔτοιμον θῆραν αὐτὰν ἐρον περισχόντες τὴν ναῦν, πάντας, δίχα τινῶν τῶν θαλάσῃ ἀποκειλάντων, ἔργον ποιοῦσι μαχαίρας, ἄλλοι δὲ ναύαρχον περιποιούμενοι· ὁ γὰρ ναύαρχος θεός ἦν τοῦ Μουρίσκου. Ἐκείνοι δὲ μόλις τῷ σωματι διαπλευσάντες, τὸ πρᾶχθὲν ἐπιστάντες Τενέδῳ ἀγγέλλουσι τῷ Μουρίσκῳ· πλὴν καὶ τὸν τῶν νῆων φόρτον δηλοῦσιν, ὡς κώπας τοῖς Καταλάνοις διακομίζουσιν. Ταῦτα γνοὺς Μουρίσκος, καὶ ὡς κατὰ σκεῖν ἐπέθετο καὶ ἑτέρας νηὶς ἦν προαπέστειλε βασιλεῦς, δεινῶς ἤλυε, καὶ διενόετο, ὡς εἰδείξ, τοῖς μετ' αὐτοῦ τὰ μὴ πρόσφορα. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς τε καὶ οἱ ἐκ βασιλείως πεμφθέντες Ῥωμαῖοι ἐν δυοὶ καὶ μῆνας ναυσὶν ἐπέωκελλον, τῶν λοιπῶν ἀλωμένων, ἀπαρρῶσιν αὐτοῖς ἐκείθεν καὶ τῇ Προικονήσῃ προσσχῶν,

γυμνοὶ ζύμπαντας τῶν ὀπλῶν Ῥωμαίους οὐδ' εἶχεν ἐντὸς συμμάχους, γυμνοὺς τε καὶ ἀνόπλους ἀφείκειναι τε παραγγέλλει πρὸς βασιλέα καὶ δηλώσασί τὰ γεγονότα. Ταῦτ' ἐπιστάντες ἐκείνοι, πλὴν μόλις καὶ μετὰ βίας, Γεννουιτικῶν ἐπέτ' φανεισῶν νεῶν, αἰεὶ θαρρήσαντες καὶ αὐτοὶ συνεκπέσουσι καὶ τῷ βασιλεῖ ἀγγέλλουσιν ὡς οὐδ' αὐτὸς Μουρίσκο·, εἰ μὴ νῆες ἀρκεταὶ πρὸς ἀντιπαλάμησιν ἐπιστατεῖν τῶν ἐναντίων, οὐ πρόθυμος ἂν εἴη ἐς τὴν βρολικὴν δουλείαν, τὴν πειρατικὴν περιπλάνησιν καὶ τὰ ἐκείθεν κέρδη περὶ πλείστον ποιοῦμενος. Ἄλλ' οὐκ ἀπάνωτο τῶν ταούτων δὴ βουλευμάτων, ἀλλ' ἐπεὶ [P 409] δύο νῆας ἐξαρτυσάμενος περὶ που τὸν τῆς Ἑλλησπόντου πορθμῶν, μαθόντες οἱ ἐναντίοι περὶ τοῦτου, σὺν οἷς Φίλιππος ἀρχηγὸς ἐκείνων, ὅσον τάχος ἐπ' ἐκείνων ἐξήλαυον, καὶ περὶ που τὸν Ἀράκην τῶν Κυζικηνῶν ἐπίνεον κατὰ τὸ Ἀλώνιον συμβαλόντες ἐπ' ἱκανὸν διεμάχοντο, καὶ περιεγόνοντο τοῦ Μουρίσκου, τῶν περὶ ἐκείνων ἀπειρηκότων. Καὶ γίνεται φόνος πολλός, αὐτοῦ μόνου Μουρίσκου περι-

Adoque in fretum jam evectæ prope Callipolim occurrunt improviso non advertenti et festinanti acrius Andree. Hic forte contigit nautas alterius Murisci navium ultro se admovere hosti non agnito, quod navem conspicati Siculam illam esse ipsam crederent qua dux ipsorum amerales vehebatur. Hæc pari errore delusi Siculi, 584 paratam sitæne arripientes prædam, navi Romana sunt pòliti, nostrosque illic repertos occiderunt, præter quosdam qui jactu in mare præcipiti gladii aciem luserunt, et navarchum sponte a victoribus servatum. Hic erat Murisci patruus. Illi autem quos se in aquam injecisse diximus, solo manuum remigio ægre tandem nudis corporibus salvi Tenedum appulsi, rem illic gestam Murisco nuntiarunt, prætereaque significarunt, quid Siculæ naves oneris haberent, et ut remos atque id genus arma nautica, tremibus scilicet instruendis, apportarent Catalanis. His Muriscus cognitis, simul etiam audiens aliam e missis ab imperatore navibus captam et ipsam fuisse, in gravem dejectus mærorem est, anxiamque sic animum per varia versans consilia in eo denique acquievit, quod minime conducibile, ut eventus monstravit, comitibus ipsius foret. Cum enim tam ipse quam qui sub eo missi ab imperatore Romani militabant, in duas jam solas relictas, cæteris ab hoste occupatis, contrusi naves essent, cum his solvens inde Præconnesum appulsus spoliatis armis Romanos omnes, et nullo instructos vaticio dimittit, ire ad imperatorem jubens et ei narrare quæ acciderant. Pervenerunt hi tandem ad Augustum, ægre quidem, et diu quæsitâ in urbem transfretandi facilitate. Sed apparentibus commodum septem Genuensium navibus, exorato in eas ascensu, deportati eo denique imperatori exposuerunt quid ipsis accidisset, eique nuntiarunt nolle amplius Muriscum ipsi servire, nisi et naves ipsi Jarentur idoneo numero ac robore ad pugnandum

cum spe verisimili victoriæ contra classem hostilem mox potentissimam futuram, et eadem sibi naves cum plena potestate permitterentur ducendi eas quocumque vellet late per maria ad excursionem piraticas, qualium a se olim actarum lucrum expertus 585 ingens fraudari eo per causam angustæ ac sterilis circum suburbana littora navalis militiæ haud se in posterum pati diceret posse. Cæterum non longus huic suorum consiliorum fractus constitit. Nam ex quo renuntiavit, quo modo diximus, obsequium Augusto, armatis sumptu suo duabus navibus, in iis dum opperitur in Hellesponto transitum commodum in æquor plenum ubi more suo ac quæstu veteri piratam ægeret, conspicati eus adversarii, secum habentes appulas recessus e Sicilia naves quibus Philippus quidam præerat, cursum confestim in illas expediunt. Et summa celeritate insecti deprehendunt circum Artacem Cyziæcorum navale, ubi prope Aloniam pugna committitur diu anceps, acriter Murisco resistente, quoad hujus militibus animos despondentibus Philippus superavit, et cæde ac strage circum Muriscum edita non parva cum ipsam cepit, tum ambas ejus naves suis adjungens victor est reversus. Nec quidquam eo tempore vitam Murisco nisi Philippi gratitudo servavit. Meminerat hic enim alias se in mari captum a Murisco eodem, piraticam tunc facitante, tractatum ab ipso humaniter fuisse brevique liberum dimissum, lytro non magno. Ergo parem illi modo gratiam rependere Philippus voluit, non multo post redimi eum apud Tenedum sinens a patruo ejus illic forte reperto, tribus aureorum parvorum millibus: Per hunc successum Murisci metu Amogabari soluti, silentius jam comiteantes in Asiam, Persas illic non paucos sub duce Atina merentes, certis in suas partes conditionibus attractos, freto trajecto ad sua castra deportarunt. Hi cæteris adjuncti, qui jam illic erant, suis popularibus, Per-

σωθέντος ἐκ παλαιᾶς φιλίας Φιλίππου· χάκεινος γὰρ πάλαι ποτὲ ὑπὸ Μουρίσκου ἀλοῦς κατὰ θάλατταν πειρατεύοντος ἔτυχεν εὐμενοῦς, ὥστε καὶ ὠνῆς ἀπεμποληθῆναι μετρίως. Διὰ τοι ταῦτα καὶ αὐτὸς ἐκείνου ὡς ἤκιστα ἔτυχεν ἀχαρίστου, ἀλλὰ μικρῶν τριῶν χιλιάδων χρυσοῦ ἀπεμπόλησε τοῦτον πρὸς Τένεδον θεῖω ἐκείνου ἐκεῖ παρόντι. Ἀμογάβαροι δὲ ταῖς τόλμαις ἀναθάρβησαντες οὐκ ὀλίγους τῶν περὶ Ἀτίνην Περσῶν συμμάχους διεπεραίωσαν, περὶ πῶν χιλιάδας δύο. Ἐπιμιζάντων καὶ Ῥωμαίων ἐξ ἀνατολῆς, ἄβρουον γεγονότες πλήθος ἐξώρμησαν. Καὶ τὰς μὲν δυσχωρίας τοῦ Γάνου καὶ λίαν διεφυλάττοντο, τὰ περὶ δὲ καὶ διαδραμόντες, ἀπὸ γοῶν Καλλίου μέχρι καὶ Τζουρουλοῦ, τῆ ἐντὸς ἅπαν κακῶς διετίθουν, κτείνοντες παμπληθεῖ ὡς εἰς χιλιάδας πίπτειν, ζῶα καὶ βοῦς ἀροτῆρας ζευγίτας ἀνδραποδίζοντες, καὶ ταῦτα ἐν καιρῷ ἀρότου, ὅτε οἱ μὲν ἐσφαίνοντο, ὅσοι δὲ καὶ ἐφθασαν προσφυγόντες, ἐντὸς τῆς πόλεως παρεδύοντο. Αὐτοὶ δὲ τὰ μέγιστα τῶν κακῶν ἐργασμένοι, ἐπεὶ ἀποκεκλεισμένην Ἡράκλειαν ἤκουον [ἐφθασαν γὰρ οἱ τῆδε τῷ ἀπογνῶναι τὴν ἀσφάλειαν, καὶ μᾶλλον παρὰ τῶν ἡγεμόνων ἐξοτρονόμενοι, καταβαλεῖν μὲν ὅσον Ἰσχυσαν

αὐτῷ κολίσματος, πυρὸς δὲ τὰ πάντα θέσθαι ἀπὸ νημα, κατὰ Σηλυβρίαν δ' ἐγκλεισθῆναι), ὡς εἶχον εὐθὺς Ῥαιδεσιῶ προσβάλλουσι. Καὶ ὅσον μὲν ἐκτὸς προκατέλαβον, ἀνοικτὴ κτείνουσι ὡς κείσθαι πικρῶς ἐκ τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν μέχρι καὶ αὐτοῦ Ῥαιδεσιῶ παμπόλους ἀνθρώπων, τὸν δὲ πύργον κοιλῶν ἐγκλεισθέντων περικαθίσαντες ἤθελον ἐξελεῖν. Καὶ ἐπεὶ ἀδύνατα ἦν σφίσιν αἰρεῖν μαχομένους, καθ' ὁμολογίας ἐπειρώντο χειροῦσθαι. Ἄλλ' οὐδ' εὐτοὺς εἶχον· ταῦτη τοι καὶ ἀπογνόντες ὑπέστρεφον.

β'. Περὶ τοῦ Ῥομοφόρου Λατίνου.

[P 410] Τότε καὶ τῆς Αὐγούστης Εἰρήνης ἐπαυζευγυούσης ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ σταθμοὶ βασιλικῶς ὡσεὶ δεῖκα ἐξανουούσης τὰ τῆς ὁδοῦ, ἀγγεῖθην βασιλεῖ πέμψας ἀπήγγειλεν ὑποστρέφειν· μηδὲ γὰρ ἀνυστὰ οἱ πρὸς τὴν ἐπάνοδον εἶναι, τῶν κατὰ δύσιν πραγμάτων ἐκ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἐπιθέσεως συγγυθέντων. Αὐτὸς δὲ εἰς δυνατὸν ἀντιπαλαμώμενος πρὸς τοσαύτην κακίαν (ἐφθασαν γὰρ καὶ τὸ Ἐξαμίλιον, φρούριον οὕτω λεγόμενον, προκατασχόντες οἱ Τούρκοι, οἷς δὴ συνῆν καὶ ὁ Ῥομοφόρος Κατελάνος), δὲ βασιλεὺς παραπέστειλε τὸν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ

sarum fere duum millium numerum explebant. Quibus multi quoque misti Orientalis olim tractus incolæ Romani, nunc omnium inopes eoque qualemcunque oblatam vivendi conditionem amplectentes, copias in formidabilem multitudinem Amogabaricas auxerunt. Hac usi opportunitate in rem suam duces illius gentis præterquam saltus et juga prærupta montis Gani validis suorum 586 præsidiiis insessa nostris invia fecerunt, etiam ex abundante turba varias constatas manus quoquo-versum emittentes, cuncta quæ circa Ganum sunt usque Tzurulum sævis incursionibus vastabant, trucidantes passim obvios, ut pluribus cadaverum millibus strati post horum transitum campi apparent, greges armentaque abducentes, ne boëus quidem arantibus parcendo, quos ab opere abstraherant, licet publice utili et ob anni tempus opportuno. Hinc magna scilicet consternatio miseræ plebis per cunctas illas regiones erat, cunctis qui necem evadere potuerant in urbem confugientibus, ac intra eam quoque terrore durante illic in latebras se abidentibus. Porro barbari editis immanibus toto illo tractu inauditæ crudelitatis exemplis, ubi se exclusos spe senserunt Heracleæ, prout destinaverant, occupandæ (quoniam Heracleenses desperatione securitatis, et maxime præfectis urgentibus, urbis ipsi suæ quantum manu potuere postquam diruerant, reliquis igne subjecto intra Selybriam se concluderant), toto impetu Rhædestum aggrediuntur. Ac exteriora quidem omnia per circuitum ejus oppidi primo incursu occupant, sine misericordia trucidantes, ita ut a tribus ecclesiis ad ipsas usque Rhædesti portas strages ingens obtruncatorum plurium jaceret: turrim autem numero inessam præsidio exorsi oppugnare, utcunque summam in

hoc contentionem adhibebant, frustra erant. Itaque desperata expugnatione per vim apertam, pellicere obsessos ad deditionem conditionibus offerendis conabantur, nihilo felicioris incepto. Quare omisso vires ipsorum excedente negotio, unde venerant, reverterunt.

12. De Romofurto Latino.

Hac vice rerum Augusta Irene Thessalonica Constantinopolim revertentis, ac jam decem circiter diebus eo itinere progressa, sed ea 587 lentitudine qua solent reginæ procedere, imperatoris audita misit ei obviam qui a se magnopere monebant ut cursum reflecteret, differretque in urbem reditum tali tempore ipsi periculosum: nam ob incursiones hostiles tanta esse perturbatione confusum Occiduum tractum universum, ut nulla spes esset illac eam transire secure posse. Porro ipse adversus tam vehementes insultus hostium quantum poterat opponens contentionem resistendi, postquam cognovisset Turcos in paulo aute ad ipsam occupata Examillii arce stativa habere, ubi cum iis erat Romofortus quoque Cætelanus, Marulem ex magno archoute ducem exercitus creatum jussit, attributis ei quantas expedire pro tempore potuit, modicis copiis, circa locum Apro dictum castris munitis considerare. Ad hunc isto hærentem loco Romofortus nuntiis clam missis indicat cogitare se transfugium ad imperatorem cum iis quos ex sua gente secum haberet peculiariter obnoxios: nam de Turcis, quibus precario præseset, spondere nihil posse. Erant autem quos certo consideret se adducturum, circiter ducenti. Sed antequam accederet, cupere se nobili et rei Romanæ in primis utili facinore specimen et quasi pignus fidei ac

Μαρούλην, παραδούς δυνάμεις ὅσας ὁ καιρὸς ἔσχε-
 ἔλας, καὶ περὶ που τὴν Ἄπρω περικαθῆσθαι διε-
 τάτετο. Οἷς δὴ ὁ Ῥομοφόρτος ἐν ἀπορρήτοις ὡς
 ἔβην πέμπων τὴν πρὸς βασιλέα ἅμ' ἰδίῳ λαφ' περὶ
 πλὴν διαπορούς ποσομένῳ καθυπισχεθετο ἀπόκλισιν,
 εὐχὴν χιλιάδων χρυσίου τόσων ἀποσταλείσων ἐφ' ᾧ
 τοῖς περὶ αὐτῶν δουλαγωγηθῆναι καὶ τοὺς Πέρσας
 ἀπαξάπαντας προχειρίσασθαι· καὶ εἰς πέντε χιλιά-
 δας τὸ δοθησόμενον ἴστων. Ὁ δ' ἐπὶ στρατοῦ πέμ-
 πων σὺν ἄλλοις δωρήμασι διεπυθάνετο πῶς ἂν
 πάντα διαχειρίσαιτο· ὁ δ' ἔφασκε οἱ τοὺς ἡμίσεας
 ἔξω που στείλαι, καὶ τοὺς ἐναπολειφθέντας ἐρήμην
 ἀπακτινύναι, κἀκείνους ἐκ διαδοχῆς. Ὁ δὲ δείγμα
 τοῦ τοιοῦτου ἀπήτει πρὸς πίστωσιν. Καὶ δέχεται δὴ
 κεφαλὰς ἀνδρῶν ἀποσταλείσας παρ' ἐκείνου ὡς δῆθεν
 Περσῶν. Καὶ ἠπάτησεν ἂν, εἰ μὴ τις γυνὴ μίαν τῶν
 κεφαλῶν ἀριθῆλως [P 411] ἐγνώρισεν τοῦ ἰδίου ἀν-
 δρός, ἐξ ἧς τὰς λοιπὰς Ῥωμαίων εἶναι κατὰ τὸ
 εἶκος ὑποπότησαντες· πείρας ἐκείνης ἀπέσχοντο.

iv. Ἄλωσις Θυραίων καὶ τῆς Ἐφέσου.

Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς λιμῶ καὶ πολιορκίᾳ καὶ τᾷ

virtutis suæ Augusto dare, Persis omnibus, qui
 contra Romanos in Occidua continente militarent,
 funditus delendis. Verum ad hoc egere aliquot
 millibus nummorum, ut ea pecunia perperet Tur-
 cos sibi quadamtenus parentes ad pugnandum in
 Persas socios, quod iis ostenso præmio facile per-
 suadendum confidebat, licet a rursus obliganda
 imperatori fide adeo videret abhorrentes, ut eo
 illos unquam assensuros plane desperaret. Accepit
 credule propositionem Marules, et quo magis in-
 clinaret sic jam affectum Romoforti animum, muna
 ipsi per submissos ad ulterius tractandum
 non parva obtulit. His distinctius inquirentibus de
 summa quam posceret, ille respondebat haud mi-
 norem esse debere quinque aureorum] millibus,
 pretio non magno, si cum promissi operæ pretii
 utilitate ingenti compararetur. Facile in hoc con-
 veniebat Marules: sed prius percontabatur qua
 demum ratione rem quam pollicebatur oppido
 difficilem perfecturum se consideret. Ad ea ille
 588 persuasurum se aiebat parti dimidiæ Persa-
 rum ut alio abirent, præda quam illic diriperent
 ostensa, cujus eos sciret avidissimos: iis sic di-
 gressis in residuos cum suis cunctis una junctis
 Latiis et Turcis improviso ruiturum, interfectu-
 rumque haud dubie universos; tum in alios illos
 similiter moturum, parique exitio paucos nec opi-
 nantes affecturum. His ultro addebat sese, si Ma-
 rulus vellet, in arrham promissæ operæ jam nunc
 missurum aliquot capita Persarum clam a se occi-
 sorum. Ad quod huic assentienti paulo post adfuerunt
 a Romoforto capita recens secta quorundam homi-
 num, quos ipsi fuisse Persas affirmarent afferentes;
 qua specie inductus in fraudem esset minus cautus
 dux noster, pecuniæque jacturam damno insuper
 majori mox ab insidiis perfidorum, transfugii

κατ' ἀνατολὴν φρούρια ταλαιπωρεῖσθαι πυνθανόμε-
 νος, τὸν μὲν λιμὸν ἐκ τῶν κατὰ πόλιν μεγίστων μο-
 νῶν τὸ περιττὸν τῶν σίτων ἐκλέγων, στέλλων τοὺς
 διακομίσοντας κατὰ θάλασσαν, ὡς ἦν θεραπεύειν
 ἠπεύγετο, τὴν δὲ τῶν Τούρκων καταδρομὴν, τὰ αὐτὰ
 τῷ Κάνι τῶν Τοχάρων Χαρμπαντᾶ δὲ καὶ τῷ Κα-
 ζάνῃ διαπρεθευόμενος, ἤξιον κατὰ συμμαχίαν πέμ-
 ποντα στρατὸν ἀναστῆλθαι. Μικρὸν ὄσον, καὶ πρέ-
 σβεις ἐκεῖθεν ἀφίκοντο, καὶ ἀγγελλαι ὡς περὶ μ' χι-
 λιᾶδης ἀνδρῶν μαχίμων ἤδη καθητοιμάσθησαν, ὧν
 τὰς κ' φθάσας ὁ τοῦ Χαρμπαντᾶ αὐτανέφιος ἀγει
 περὶ που τὸ Ἰκόνιον· μεθέπεσθαι δὲ καὶ τὰς λοιπὰς
 οἱ πρέσβεις διεβέβαλον, εἶναι δὲ μὴ πλέον σφίσι τοῦ
 μαθεῖν τὴν τοῦ βασιλέως θέλησιν, ὅπου καὶ ἐπὶ τίνες
 προσβάλλοιεν ἀμυνόμενοι τοὺς ἀλάστορας. Καὶ ὁ μὲν
 κρατῶν ἐν τούτοις ἦν, καὶ δῶρα καὶ πρέσβεις πρὸς
 ἐκείνους ἐξητοιμάζετο· ἀγγέλλεται δὲ καὶ φήμη προ-
 τέρπαιοι, ὡς κατελιήπται Ἐφεσος παρὰ τοῦ Περ-
 σάρχου Σασάν, δε γαμβρὸς ἅμα καὶ θεράπων τοῦ
 Καρμανοῦ Μανταχίου ὧν ἐκείνου μὲν ἐκ πολλοῦ
 ἀπεστάτησε, καθ' ἑαυτὸν δὲ δυνάμεις ἄγων ὑπερ
 ἐκείνον ἐκραταιώτο. Καὶ δὴ προσέλω μὲν παρ' αὐτοῦ

obtentu cladem nobis novam molientium, cum-
 lasset, nisi forte reperta illic Romana mulier unam
 e capitibus allatis sui viri a Catelanis nuper capti
 certissimo sibi agnitum, ejulatibus cuncta miscens,
 esse dejeraret; unde suspicione orta reliqua quo-
 que capita Romanorum esse malaque fide Romo-
 fortum agere, damnosus cum deprehensio jam pro-
 ditore tractatus abruptus est.

13. Thyæoron et Ephesi expugnatio.

At imperator fame et obsidione arces per Orien-
 talem tractum laborare audiens, fami quidem
 succurrere conatus est frumento supra usum abun-
 dante necessarium e maximis quibusque urbis
 monasteriis corrogato, ministrisque tradito idoneis,
 qui illud mari quo erat opus deferrent. Turcorum
 vero incursionem coercere studuit missis legatis
 ad novum Canis Tocharorum Charmpantanem,
 qui eadem a se illum rogarent quæ jam impetras-
 set ab ipsius decessore Cazane, nempe ut sibi
 sublitos populos ac satrapas vetaret terras impe-
 ratoris Romanorum sibi amici ac fœderati hosti-
 liter infestare. Ac retulerant paulo ante re-luces
 legati proum se ad annuendum postulatis reperisse
 Charmpantanem. Jamque is adeo audiebat in
 eam rem exercitum conscripsisse non minorem
 quadraginta millibus exercitatorum bello militum;
 quorum viginti millia ejusdem Charmpantanis 589
 fratris filius ducere nuntiabatur, pervenisseque
 jam circa Iconium. Reliquos mox secuturos
 legati affirmabant. Esse porro his mandatum ex
 imperatoris nutu pendere, quidquid ille significas-
 set exsequendo, veniendo quo vocasset, in eos
 movendo quos indicasset e satrapis suo imperio
 infestis. Dum hæc imperator audiens et legatos et
 munera quæ in occursum tam opportunis auxilia-

τὸ ἐκεῖνα τῶν Θυραίων φρούριον, [P. 412] λιμῶ πολυημέρῳ τοὺς ἐκεῖ παραστησαμένου· ἐπεὶ δ' αὖθις ταύτης χάριν τῆς αἰτίας ἐξ ὁμολογίας τοῦ μὴ τι τῶν ἀνηκέστου τοὺς ἀνθρώπους παθεῖν συγκατελήθηται καὶ ἡ Ἐφεσος, σκευὴ μὲν ἐκεῖνα τὰ τῷ ναφ' ἀφειρωμένα τοῦ ἡγαπημένου τῷ Χριστῷ καὶ παρθένου, χρημάτων τε ἀπιστον πλῆθος διεφορεῖτο, μετικλίζοντο δὲ καὶ οἱ πλείους τῶν πολιτῶν ἐπὶ τῆ τῶν Θυραίων φρούριον, δεῖ τοῦ μὴ τι παθεῖν ἐκ δούλου τοὺς Περσάρχεις ἄχαρι ἐπιθεμένων ἐκείνων, ἦν καιρὸς διδοῖη. Ἄλλους δὲ πλείστους ἔργον μαχαίρας ἐποιοῦν ἀνοικτὰ σφάττοντες.

ιδ'. Ἀποστολὴ βασιλέως πρὸς Γέννουαν ὑπὲρ συμμαχίας.

Ταῦτ' ἀγγελλόμενα, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἕτερ' ἄττα δεινὰ καθ' ἡμέραν, δεινῶς ἀλύειν ἐποιοῦν τὸν βασιλέα. Οὐ μὴν δ' ἐς τέλος κατέπιπτεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, ὅσον εἶχεν, οὐκ ἔληγεν ἀντιπλαμῶμενος, καὶ τίως τὸ ἐγκόλιον κακὸν ὑπὲρ τἄλλα ἐθέλειν ἀνασπῆν. Τὸ δ' ἦν Ἄμογάδαροι τε καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς Πέρσαι, οἷς ἔη καὶ οἱ ἄνω βῆθίντες ὑπὲρ τοὺς χιλιούς ὄντες Τουρκόπουλοι προσεχώρησαν. Ἐπειδὴ γὰρ σῶμα Ἄλανοις ἀφειστήκεσαν, ἐκεῖνοι μὲν κατ' αὐτοῦς

ribus destinet exquiri, turbat ecce gratulationem ejus fama sane feralis, nuntians captam Ephesum a Persarchia Sasane, qui gener simul et servus Carmani Mantachizæ cum esset, ab illo quidem Jampridem defecerat, propriis autem auspiciis copias ductans adeo se opibus firmaverat, ut frustra jam, si tentaret antiquus herus, retrahere fugitivum conaretur. Atque ab hoc jam antea coacta ad deditionem longa fame fuerat arx illic sita Thyrazorum. Postquam autem pari famis necessitate subigente dedita eidem Ephesus quoque est, sub conventionibus tamen prius stipulatis nihil sævum in deditos statuendi, vasa illa pretiosissima in templo dilecti Christo et Virginis discipuli consecrata, cum opum illic conditarum infinito numero, inde asportabantur. Translati etiam a victoribus sunt in Thyrazorum arcem plerique civium, metu ne ab illis captato forte postmodum tempore in novos dominos dolo insurrecturis Persarchæ improviso circumventi molesti aliquid paterentur. Alios plurimos gladio Persæ interemerunt immisericorditer mactantes.

14. Legatio imperatoris missa Genuam ad armorum societatem statuendam.

Hi tam tristes vuntii cum aliis aliunde quotidie nihilo lætioribus perlatis gravi quidem mœrore imperatorem affligebant, non tamen dejiciebant 590 ejus animum, qui perstabat erectus pertinaci spe, nec cessabat intendere consiliis ad mala undique ingruentia quam posset efficacissime repellenda. Et princeps quidem ejus cura laborabat in excutienda sibi e sinu intestina peste urbi minantis e proximo tumultus, conjuratis simul Amogabaris cum Persis, ad quos memorati prius Turcopuli numero supra mille se aggregaverant. Postquam

ἦσαν, καὶ ὄδξαν ἐκ πολλῶν ἐδίδουσαν, εἰ μὴ ἱκανῶς πρὸς βασιλέως μισθοῖντο, ἀποχωρεῖν πρὸς Ὀσφεντισθαβον. Ταῦτα γὰρ Κουτζιμπαζις ἐπανήκων πρὸς βασιλέα διεβεβαίοντο· πρῶτο, δὲ τῶν ἱερομάγων τοῦνομα τοῦτο ἐξελληνίζεται. Οἱ δὲ Ἄλανοι μαθόντες ὡς Τουρκόπουλοι ἀπέκλινον πρὸς Καλλιούπολιν ἐμαγυναξί καὶ πασιῖν, ἀφ' ἧνης ἐπεισεσόντες κατὰ τὴν πρὸς βασιλέα δῆθεν χάριν, γυναῖκας ἐκ πολλῶν ὄντας καὶ παῖδας περισχόντες πρὸς τὸν κρατοῦσαν ἀπέστελλον. Ταῦτη τοι καὶ τῶν ἐχθρῶν κρατυνομένων, ὡς καὶ ἐξελαύειν καὶ κατατρέχειν τὰ λοιπὰ τῆς Θράκης ἠγγέλθη, οἱ μὲν τοῖς προσεταιείοις ἐγκατακημένοι τῆς πόλεως ἀπαίροντες πρὸς τὴν πᾶν ἐσκευαζώγουσαν, βασιλεὺς δὲ καὶ πολλοῖς ἄλλοις ἐπαχειρῶν ἐφ' ᾧ [P. 413] τοὺς ἐχθροὺς ἐπίσχοι, καὶ πρὸς Γέννουαν πέμπει πρεσβεῖαν, ἀξίων ἐκείθεν ἀναχθῆναι στόλον νηῶν κατ' ἐνταλεῖς τοὺς μισθοῦς, καὶ ἕμα ἦρι πρὸς τάδε ἀρτῆσαι.

ιε'. Περὶ τοῦ Μελῆκ Ἰσαάκ.

Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ τις τῶν διαπρατωθέντων Περσῶν, Ἰσαάκ Μελῆκ, σατράπης ὢν καὶ πολλοὺς ἀγωνίας πέμπων πρὸς βασιλέα κρυφθῆν παρὰ πᾶσαν τῶν

enim hi Alanos imitati se ab aliis abjuxerant, perstiterunt sic aliquandiu in suo ipsorum arbitrio, nemini alteri obtemperantes, quando multorum opinio non inverisimilis, ut res apparebant, fuit eos, nisi ab imperatore præoccuparentur promissione stipendiorum quanta ipsi peterent, ad Osphenstisthabum accessuros. Id enim fore, revertens ad Imperatorem affirmaverat Cutzimpaxis; quod nomen si Græce interpreteris, primum hieromagorum sonat. Verum Alani, certiores facti Turcopulos Calliopolim versus iter intendere ductis una secum uxoribus et liberis, in eos improviso irruentes quasi ut gratificarentur imperatori, paucas e multis mulieres et pueros sic captos ad Augustum miserunt. Cæterum adjunctione Turcopulorum Catelani adeo tunc roborati sunt, ut contra inde nuntiarentur incursando agere ferreque quicquid in Thracia reliquum erat. Qua percussi in Thracia incolæ jam ipsi suburbiorum Constantinopolitaneæ illam quidem securam rati stationem, convassantes palam intra urbem se condebant. At imperator multa jam frustra expertus alia ad hos tam impenitunos hostes coercendos, appulit denique animo ad consilium mittendi legatos Genuam, qui suo nomine rogarent mitti suppetias inde ad se armatas classem, mercede a se ampla et recte solvenda suis auspiciis militaturam, quam ita temporis vela facere orabat ut veris huc initio posset occurrere.

15. De Meleco Isaacio.

591 Inter hæc quidam e Persis qui in tractum Occidentum trajecerant, Isaacius Meleceus, ejus gentis satrapa et multos sub se habens, misit clam ad imperatorem, sine ullo Catelanorum sensu, qui rogarent ut se ipsi conciliari cupientem et foedus

Καταλων αλοθησιν ηξίου περι σπονδων, ως αυτον αποστατησων Αμογαβάρων, και οσα τοις του βασιλευς συνοισει πράγμασι κατὰ τὸ δυνατὸν, ως εἶσι, διαπραξόμενος, η γουν αυτου μενων, ει δυνατην ην, η και επι τοις αντιπεραν συν ιδιω λαφ γενόμενος. Βασιλευς δε των δεινων οσημέραι πληθυνόμενων και μη ευντων άλλο τι βουλεύεσθαι η τὸ χείρω ποιειν τὰ των ἐχθρων κατὰ τινα σύνεσιν (ἀλλως γάρ αντιπράττειν και πολεμειν οὐδ' ἄλλως ην) ἀσμένως προσίετο τὴν πρεσβειαν, και αντιπέμφας διὰ τινος Πέρσου, μη φωραθειη δθεν τὸ μελετώμενον, δοῦναι μὲν εἰς γυναίκα τὸ του παλαιου ἐκείνου ἄρκυ θυγάτριον τῷ Περσάρχη καθυποσχνείτο, ἄγειν δὲ οσα τε κατὰ προίκα και οσα κατ' ἄλλην πρεσβειαν τὰ ἱκανά. Ἀλλὰ τούτων οσημέραι διαγγελλόμενος, καὶ ὑποσχέσεις του και αἰθις προσχωρεῖν τοῦς ἄλλους ἄσαντας Τουρκοπουλους αυτου γε συμπαρόντος, ἄγειν πέμποντο αἱ τούτων γυναίκες, πλὴν μετ' αὐτῶν του μη τι παραθῆναι κατ' ἀπάτην των συγγεμενων γουν ταυτ' ἕκον ἄμνητο και ἡδη ἐπέμποντο, φέρειν τοις Αμογαβάρους τὸ δρῆμα, και Ῥομοφόρτου τὴν Περσάρχην εἰς κρίσιν ἄγει, και οσοι συνεμελετοσιν αὐτῷ τὰ τῆς ἀποστατησεως. Τοις δε μη ἔχουσιν ἀπολογεσθαι, ἐν εἰς ἀπολογίαν προὔτειντο, τὸ ἄρκυ ὑπερ

Α του λαβειν θάλειν τὰς συζύγους τοῦς Τουρκοπουλους. Πλὴν ὑπονοθηέντες ἐντεῦθεν τὰς εἰς αὐτοῦς πληροφορίας των Αμογαβάρων ἀπέλυον. Ὅθεν και ἐξ αὐτῆς ἀντιπερῶν ἐγνώκεσαν τὸν Περσάρχη. Αὐτοῦ δε κατὰ [P. 414] νόμου λιπόντες τοῦς Πέρσας, περι που τὰ τῆς Μαδύτου μέρη, ἔνθεν μὲν ταῖς κατ' αὐτοῖς τριήρεσι χρώμενοι τὸ προσταχὴν ἐλητίζοντο τρόπον πειρατῶν κατὰ θάλασσαν, κατὰ δὲ ξηρὰν ἔθειον παμπληθεῖ, και προσδόκιμοι ἦσαν προσβαλεῖν και πῶλει προσετόλμων δὲ και πρὸς βασιλέα πρεσβειαν πέμπειν, και ἀξιῶν διδόνα: μὲν τοῦς μισθοῦς, συνωνεσθαι δὲ και τὰ σκυλευθέντα, και οὕτω μετ' εἰρήνης ἐπὶ νηῶν πέμπειν αὐτοῦς εἰς τὰ ἴδια. Ἐπει δὲ ταῦτ' οὐκ ἐχώρουν γίνεσθαι, ἀπρακτα τὰ τῆδ' ἦσαν, μόναις δὲ ταῖς πρὸς Θεὸν ἱκεταῖς ἠλιγίζον σώζεσθαι, ος συχνὰς ὁ πατριαρχιῶν παμπληθεῖ διεπράττετο. Τέως δὲ και τὸ του Κοσμίδιου φρούριον, δεδιότων μη ἐπιστάντες κατάσχοντο, ἐκ μέρους καθήρειπτο, και ξενικὰς δυνάμεις ἐκ τ' Ἰθρηρίας (κάκει γάρ ἀποστέλλων βασιλευς περι συμμαχίας ἡξίου) ἐκ τε Γεννοῦσας ἀπαξεδέχετο. Οὐδὲ γάρ οὐδὲ τὰ ἐντὸς ἐσάπαξ ἀσφαλῶς εἶχον τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' ἔνθεν μὲν τις τῶν ἐπιβήτων ἐκ δύσεως, ἱερωσύνης περικτᾶσθαι δόξας ἀξίωμα και πρὸ χρόνων προσχωρήσας ἐκείθεν τῷ βασιλεῖ, ὁ τοιοῦτος Δριμυς τοῦπι-

cum eo inire admitteret. Offerebat autem e statim relicturn Amogabarorum partes, et quicquid ad res et rationes imperatoris expedire inligeret, pro virili acturum, sive illic ubi erat, si non posset, persistendo, sive in adversam cum suis copulis transfretando continentem. His imperator auditis, reputans malis quotidie ingravescentibus non aliam aliunde spem remedii ostendi, quando exhaustæ opes imperii facultatem negabant iusti exercitus rebelibus opponendi, quam a procurando, si qua posset arte confici, debilitatione atque diminutione potentie hostilis, perlibenter cepit legationem, et remisso ad Melecum Persarum quodam fido, ut res tutius lateret, promissit sibi daturum in uxorem antiquioris illius Meleci formam, adjecturumque dotem amplam, nec in castro quoties foret opus aut ipse ad suam munificentiam appellaret, negaturum. Et procedebat feliciter tractatio missis ultro citroque quotidie communitibus; quorum quidam a Meleco ventiauit ipse videri posse Turcopulos a societate Catalanorum abscindi et dato fidei pignore Romam concillari, si suæ mulieres, quas captas ab Alanis imperatori deponere non est, illis redderentur. His facile auditis, et mulieribus jam missis, deprehenditur ab Amogabaris arcana molitio. Quare Romofortus ad iudicium Persarum citat, 592 ensque omnes quos defectionis cum eo cogitata suspicio coniungebat. His causam difficilem, exitu sane aucipiti, dicentibus cum non occurreret quid aliud verisimiliter allegarent, in eo consenserunt ut affirmarent non vere deficere se voluisse, sed ostentanda falso ejus rei voluntate ab imperatore

retrahere uxores Turcopulorum. Fidem invenit apud Amogabaros plausibilis excusatio. Atque ita magno defuncti periculo conjurati, Persarum Meleco persuaserunt velocem in Asiam iractum, quem is clam administrare eo commodius potuit, quod quasi soluti jam cura Catalani, Persis a tergo refectis circa partes Madyti, hinc quidem triremibus conscensis mare latrocinantibus infestabant, inde autem terrestribus copiis late prædabandi regiones incurabant, ipsi quoque urbi formidati, anxia eorum expectatione sollicitæ, quando et ausi sunt nova imperatorem legatione superbe la-cessere, qua petebant solvi sibi plane stipendia retro debita, tum quæ rapta in manibus haberent, alta ipsorum arbitrato taxanda pecunia redimi; iis peractis præberi sibi ab imperatore naves, et sic cum pace in patriam remitti. Ni hæc fierent, internecinum ad extremum denuntiabant bellum. Hæc cum admitti nullo modo possent, palam erat eunctis spem conventionis nullam superesse. Quare in sola fiducia divini auxilii precibus exorandi salutis publicæ facultas et ratio pendebat, haud segni ad id officium patriarcha, qui maximis crebro conventibus solitas suas litanias iterabat. Interim autem periti rerum bellicarum, ut defendi satis posset arx Cosmodii verentes, deserit et ex parte subverti suasere. Imperator autem copias auxiliares ex Iberia et ab urbe Genua, unde poposcerat, expectabat eo cupidius, quo ne interiora quidem urbis 593 sat sibi tuta sentiebat propter subodoratas quorundam machinationes proditorum. Nimirum quidam cognomento Drimys, qui olim samæ parum bonæ dudum ex Occiduo tractu ad impera-

τὸ ἕκαστε τῶν Θυραίων φρούριον, [P. 412] λιμῶ πολυμήρῳ τοὺς ἕκει παραστησαμένου· ἐπεὶ δ' αὖθις ταύτης χάριν τῆς αἰτίας ἐξ ὁμολογίας τοῦ μὴ τι τῶν ἀνηκέστων τοὺς ἀνθρώπους παθεῖν συγκατεληπται καὶ ἡ Ἐφεσος, σκευὴ μὲν ἕκείνα τὰ τῷ ναῦ ἀφιερωμένα τοῦ ἡγαπημένου τῷ Χριστῷ καὶ παρθένου, χρημάτων τε ἀπιστον πλῆθος διεφορεῖτο, μετακίζοντο δὲ καὶ οἱ πλείους τῶν πολιτῶν ἐπὶ τῷ τῶν Θυραίων φρούριον, δεῖ τοῦ μὴ τι παθεῖν ἐκ δούλου τοὺς Περσάρχῃς ἀχαρὶ ἐπιθεμένων ἕκείνων, ἦν καιρὸς διδοῖν. Ἄλλους δὲ πλείστους ἔργον μαχαίρας ἵπποισιν ἀνοικτε σφάττοντες.

ιδ'. Ἀποστολὴ βασιλέως πρὸς Γέννουαν ὑπὲρ συμμαχίας.

Ταῦτ' ἀγγελλόμενα, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἕτεροῦ ἄττα δεινὰ καθ' ἡμέραν, δεινῶς ἀλύειν ἵπποισιν τὸν βασιλέα. Οὐ μὴν δ' ἐς τέλος κατέπιπτεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, ὅσον εἶχεν, οὐκ ἔληγεν ἀντιπολαμώμενος, καὶ τέως τὸ ἐγκόλιον κακὸν ὑπὲρ τἄλλα ἔθελεν ἀνασπᾶν. Τὸ δ' ἦν Ἀμογάβαροι τε καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς Πέρσαι, οἷς ἔη καὶ οἱ ἄνω βηθέντες ὑπὲρ τοὺς χιλιούς ὄντες Τουρκόπουλοι προσεχώρησαν. Ἐπειδὴ γὰρ σύναμα Ἄλανοις ἀφειστήκεσαν, ἕκείνοι μὲν κατ' αὐτοὺς

ribus destinet exquiri, turbat ecce gratulationem ejus fama sane feralis, nuntians captam Ephesum a Persarcha Sasane, qui gener simul et ærvus Carmani Mantachiz cum esset, ab illo quidem jam pridem defecerat, propriis autem auspiciis copias ductans adeo se opibus firmaverat, ut frustra jam, si tentaret antiquus herus, retrahere fugitivum conaretur. Atque ab hoc jam antea coacta ad deditionem longa fame fuerat arx illic sita Thyæorum. Postquam autem pari famis necessitate subigente dedita eidem Ephesus quoque est, sub conventionibus tamen prius stipulatis nihil sævum in deditis statuendi, vasa illa pretiosissima in templo dilecti Christi et Virginis discipuli consecrata, cum opum illic conditarum infinito numero, inde asportabantur. Translati etiam a victoribus sunt in Thyæorum arcem plerique civium, metu ne ab iis captato forte postmodum tempore in novos dominos dolo insurrecturis Persarchæ improviso circumventi molesti aliquid paterentur. Alios plurimos gladio Persæ interemerunt immisericorditer mactantes.

14. Legatio imperatoris missa Genuam ad armorum societatem statuendam.

Hi tam tristes nuntii cum aliis aliunde quotidie nihilo lætioribus perlatis gravi quidem mœrore imperatorem affligebant, non tamen dejiciebant 590 ejus animum, qui perstabat erectus pertinaci spe, nec cessabat intendere constans ad mala undique ingruentia quam posset efficacissime repellenda. Et princeps quidem ejus cura laborabat in excutienda sibi e sinu intestina peste urbi minantis e proximo tumultus, conjuratis simul Amogabaris cum Persis, ad quos memorati prius Turcopuli numero supra mille se aggregaverant. Postquam

ἦσαν, καὶ δέξαν ἐκ πολλῶν ἐδίθουν, εἰ μὴ ἱκανῶς πρὸς βασιλέως μισθοῖντο, ἀποχωρεῖν πρὸς Ὑσπετισθαβον. Ταῦτα γὰρ Κουτζιμπαξίς ἐπανήκων πρὸς βασιλέα διεσθεαίου· πρῶτο, δὲ τῶν ἱερομάρτυρον τοῦνομα τοῦτο ἐξελληνίζεται. Οἱ δὲ Ἄλανοι μαθόντες ὡς Τουρκόπουλοι ἀπέκλινον πρὸς Καλλιούπολιν ἄμα γυναίξιν καὶ παισίν, αἰφνης ἐπεισεπέοντες κατὰ τῆν πρὸς βασιλέα δῆθεν χάριν, γυναίξας ἐκ πολλῶν ὀλιγὰς καὶ παῖδας περισχόντες πρὸς τὸν κρατοῦντα ἀπέστειλον. Ταῦτ' οἱ καὶ τῶν ἐχθρῶν κρατυνομένων, ὡς καὶ ἐξελαύνειν καὶ κατατρέχειν τὰ λοιπὰ τῆς Θράκης ἠγγέλθαι, οἱ μὲν τοῖς προαστείοις ἐγκτηκημένοι τῆς πόλεως ἀπαίροντες πρὸς τὴν πόλιν ἔσκαυάγουον, βασιλεὺς δὲ καὶ πολλοὶ ἄλλοις ἐπιχειρῶν ἐφ' ᾧ [P. 413] τοὺς ἐχθροὺς ἐπίσχοι, καὶ πρὸς Γέννουαν πέμπει πρεσβεῖαν, ἀξίων ἐκτεῖν ἀναχθῆναι στόλον νηῶν κατ' ἐντελεῖ, τοὺς μισθοὺς, καὶ ἕμα ἦρι πρὸς τὰδε ἀψιχθαι.

ιε'. Περὶ τοῦ Μεληκ Ἰσαάκ.

Ἐν τοσοῦτῳ δὲ καὶ τις τῶν διαπρατωθέντων Περσῶν, Ἰσαάκ Μεληκ, σατράπης ὢν καὶ πολλοὺς ἀγωνίας πέμπων πρὸς βασιλέα κρυφθὲν παρὰ πᾶσαν τῶν

enim hi Alanos imitati se ab aliis abjunxerant, perstiterunt sic aliquandiu in suo ipsorum arbitrio, nemini alteri obtemperantes, quando multorum opinio non inverisimilis, ut res apparebant, fuit eos, nisi ab imperatore præoccuparentur promissione stipendiorum quanta ipsi peterent, ad Osphenisthlabum accessuros. Id enim fore, revertens ad Imperatorem affirmaverat Cutzimpaxis; quod nomen si Græce interpreteris, primum hieronagoram sonat. Verum Alani, certiores facti Turcopulos Calliopolim versus iter intendere ductis una secum uxoribus et liberis, in eos improviso irruentes, quasi ut gratificarentur imperatori, paucas e multis mulieres et pueros sic captos ad Augustinum miserunt. Cæterum adjunctione Turcopulorum Catelani adeo tunc roborati sunt, ut confestim inde nuntiarentur incursando agere ferreque quidquid in Thracia reliquum erat. Qua percussis fama incolæ jam ipsi suburbiorum Constantinopolis, ne illam quidem securam rati stationem, convasantes palam intra urbem se condebant. At imperator multa jam frustra expertus alia ad hos tam importunos hostes coercendos, appulit denique animum ad consilium mittendi legatos Genuam, qui suo nomine rogarent mitti suppetias inde ad se armatam classem, mercede a se ampla et recte solvenda suis auspiciis militaturam, quam ita tempore vela facere orabat ut veris huc initio posset occurrere.

15. De Meleco Isaacio.

591 Inter hæc quidam e Persis qui in tractum Occidentum trajecerant, Isaaci Meleco, ejus gentis satrapa et multos sub se habens, misit clam ad imperatorem, sine ullo Catelanorum sensu, qui rogarent ut se ipsi conciliari cupientem et sævum

κατελώνων ἀσθησιν ἡξίου περὶ σπονδῶν, ὡς αὐτὸς
 ἦεν ἀποστατήσαν Ἀμογαθάρων, καὶ ὅσα τοῖς τοῦ
 βασιλέως συνοίσει πράγμασι κατὰ τὸ δυνατὸν, ὡς
 εἶμι, διαπραξόμενος, ἢ γούν αὐτόθι μένων, εἰ δυνα-
 τὸν ἦν, ἢ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀντιπέραν σὺν ἰδίῳ λαῷ γενό-
 μενος. Βασιλεὺς δὲ τῶν δεινῶν ὁσημέραι πληθυνο-
 μένων καὶ μὴ ἐώντων ἄλλο τι βουλευέσθαι ἢ τὸ
 χεῖρω ποιεῖν τὰ τῶν ἐχθρῶν κατὰ τινα σύνεσιν (ἄλ-
 λως γὰρ ἀντιπράττειν καὶ πολεμεῖν οὐδ' ὄλως ἦν)
 ἀσμένως προσίετο τὴν πρεσβείαν, καὶ ἀντιπέμψας
 εὐκρινος Πέρσου, μὴ φωραθεῖν ὄθην τὸ μελετώμε-
 νον, δοῦναι μὲν εἰς γυναῖκα τὸ τοῦ παλαίου ἐκείνου
 Μείκῃ θυγάτριον τῷ Περσάρχη καθυπισχνεῖτο,
 παρέχειν δὲ ὅσα τε κατὰ προῖκα καὶ ὅσα κατ' ἄλλην
 εἰσομίαν τὰ ἱκανά. Ἀλλὰ τούτων ὁσημέραι διαγ-
 γελόμενος, καθ' ὑποσχέσεις τοῦ καὶ αὖθις προσχω-
 ρεῖν τοὺς ἀποστατήσαντας Τουρκοπούλους αὐτοῦ γε
 συμπράττοντος, εἰ μόνον πέμποντο αἱ τούτων γυ-
 ναικῆς, κλήν μετ' ἀσφαλείας τοῦ μὴ τι παραθῆναι
 κατ' ἀπάτην τῶν συγκαίμενων, ὡς γούν ταῦτ' ἠκο-
 ῶντο καὶ ἡδῆ ἐπέμποντο, φωράται τοῖς Ἀμογα-
 θάρων τὸ δρᾶμα, καὶ Ῥομοφόρος τὸν Περσάρχη
 εἰς κρίσιν ἄγει, καὶ ὅτοι συνεμελέταν αὐτῷ τὰ τῆς
 ἀποστατήσεως. Τοῖς δὲ μὴ ἔχουσιν ὄλως ἀπολογεῖ-
 σθαι, ἐν εἰς ἀπολογίαν προὔτειντο, τὸ ἀπατῆν ὑπὲρ

Α τοῦ λαθεῖν θέλειν τὰς συζύγους τοὺς Τουρκοπούλους.
 Πλὴν ὑπονοηθέντες ἐντεύθεν τὰς εἰς αὐτοὺς πληρο-
 φορίας τῶν Ἀμογαθάρων ἀπέλυον. Ὅθεν καὶ ἐξ
 αὐτῆς ἀντιπερῆν ἐγνώκεσαν τὸν Περσάρχη. Αὐτοὶ
 δὲ κατὰ [P. 414] νότου λιπόντες τοὺς Πέρσας, περὶ
 που τὰ τῆς Μαδύτου μέρη, ἐνθεν μὲν ταῖς παρ' αὐ-
 τοῖς τριήρεσι χρώμενοι τὸ προστυχεῖν ἐληγίζοντο τρό-
 πον πειρατῶν κατὰ θάλασσαν, κατὰ δὲ ξηρὰν ἔθεον
 παμπληθεῖ, καὶ προσδόκιμοι ἦσαν προσβαλεῖν καὶ
 πῶλει· προσετόλμων δὲ καὶ πρὸς βασιλέα πρεσβείαν
 πέμπειν, καὶ ἀξιούν διδόναι μὲν τοὺς μισθοὺς, συν-
 ωνεῖσθαι δὲ καὶ τὰ σκυλευθέντα, καὶ οὕτω μετ'
 εἰρήνης ἐπὶ νηῶν πέμπειν αὐτοὺς εἰς τὰ ἴδια. Ἐπεὶ
 δὲ ταῦτ' οὐκ ἐχώρουν γίνεσθαι, ἀπρακτα τὰ τῆδ'
 ἦσαν, μόναις δὲ ταῖς πρὸς θεὸν ἰκεταῖς ἠλιπίζον
 σώζεσθαι, ὧς συγχὰς ὁ πατριαρχιῶν παμπληθεῖ
 διεπράττετο. Τέως δὲ καὶ τὸ τοῦ Κοσμιδίου φρού-
 ριον, δεδιότων μὴ ἐπιστάντες κατὰσχοινο, ἐκ μέ-
 ρους κατήρειπτο, καὶ ξηνικὰς δυνάμεις ἐκτ' Ἰβηρίας
 (κάκει γὰρ ἀποστέλλων βασιλεὺς περὶ συμμαχίας
 ἡξίου) ἐκ τε Γεννοῦσας ἀπεξεδέχετο. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ
 τὰ ἐντοὺς ἐσάπαξ ἀσφαλῶς εἶχον τῷ βασιλεῖ, ἀλλ'
 ἐνθεν μὲν τις τῶν ἐπιβήτην ἐκ δύσεως, ἱερωσύνης
 περικτεῖσθαι δίξας ἀξίωμα καὶ πρὸ χρόνων προσχω-
 ρήσας ἐκαίθεν τῷ βασιλεῖ, ὁ τοιοῦτος Δριμύς τοῦπί-

enm eo inire admitteret. Offerebat autem se statim
 relicturn Amogabarorum partes, et quidquid ad
 res et rationes imperatoris expedire intelligeret,
 pro virili acturum, sive illic ubi erat, si fieri pos-
 set, persistendo, sive in adversam cum suis copijs
 transfretando continentem. His imperator auditis,
 reputans malis quotidie ingravescentibus non allam
 aliunde spem remedii ostendi, quando exhaustæ
 opes imperii facultatem negabant iusti exercitus
 rebellibus opponendi, quam a procuranda, si qua
 posset arte confici, debilitatione atque inuimiu-
 tione potentie hostilis, perlibenter excepit lega-
 tionem, et remisso ad Melecum Persa quodam flo-
 do, ut res tutius lateret, promissit se illi daturum
 in uxorem antiquioris illius Meleci filiam, adjectu-
 rumque dotem amplam, nec in cæsteris, quoties foret
 opus aut ipse ad suam munificentiam appellaret,
 negaturum. Et procedebat feliciter tractatio mis-
 sis ultro citroque quotidie commieantibus; quorum
 quidam a Meleco nuntiavit ipsi videri posse Tur-
 copulos a societate Catelanorum abscindi et dato
 violente fidei pignore Romanis conciliari, si suæ
 ipsius mulieres, quas captas ab Alanis imperatori
 deditas dictum est, ab hoc illis redderentur. His
 facile annuente Augusto et mulieribus jam missis,
 deprehenditur ab Amogabaris arcana molitio. Quare
 Romofortus ad iudicium Persarcham citat, **592**
 eiusque omnes quos defecionis cum eo cogitata
 suspicio contingebat. His causam difficilem, exitu
 saue ancipiti, dicentibus cum non occurreret quid
 aliud verisimiliter allegarent, in eo consenserunt
 ut affirmarent non vere defecere se voluisse, sed
 concilianda falso ejus rei voluntate ab imperatore

retrahere uxores Turcopulorum. Fidem invenit
 apud Amogabaros plausibilis excusatio. Atque ita
 magno defuncti periculo conjurati, Persarchæ Me-
 leco persuaserunt velocem in Asiam trajectum,
 quem is clam administrare eo commodius potuit,
 quod quasi soluti jam cura Catelani, Persis a tergo
 reflectis circa partes Madyti, hinc quidem triremi-
 bus conscensis mare latrocinantes infestabant,
 inde autem terrestribus copijs late prædabandi
 regiones incursabant, ipsi quoque urbi formidati,
 anxia eorum expectatione sollicitæ, quando et
 ausi sunt nova imperatorem legatione superbe ta-
 cessere, qua petebant solvi sibi plene stipendia re-
 tro debita, tum quas rapta in manibus haberent,
 alla ipsorum arbitratu taxanda pecunia redimi; his
 peractis præberi sibi ab imperatore naves, et sic
 cum pace in patriam remitti. Ni hæc fierent, in-
 ternecinum ad extremum denuntiabant bellum. Hæc
 cum admitti nullo modo possent, palam erat eua-
 ctis spem conventionis nullam sperasse. Quare in
 sola fiducia divini auxilii precibus exorandi salu-
 tis publicæ facultas et ratio pendebat, haud segni-
 ad id officium patriarcha, qui maximis crebro
 conventibus solitas suæ litanias iterabat. Interim
 autem periti rerum bellicarum, ut defendi satis
 posset arx Cosmodii verentes, deserit et ex parte
 subverti suasere. Imperator autem copias auxilia-
 res ex Iberia et ab urbe Genua, unde poposcerat,
 expectabat eo cupidius, quo ne interiora quidem
 urbis **593** sat sibi tuta sentiebat propter sabodo-
 ratas quorundam machinationes proditorum. Nimi-
 rum quidam cognomento Drimys, qui olim famæ
 parum bonæ dudum ex Occiduo tractu ad impera-

κλῆν, ὄνομα θείας ἑαυτῶ ὡς δῆθεν ἐκ τοῦ γένους τοῦ Λάσκαρι καταγόμενος, ὑπῆρχετο τοὺς πολλοὺς καὶ τὴν ἐκ βασιλείως ἀποστασίαν οἰκονομῶν οὐκ ἀπώκνει, ἔπεμπε δὲ λόγους καὶ γράμματα καὶ πρὸς αὐτοὺς Ἀμογαθάρους, τὴν κατὰ βασιλείως μάχην σφίσι δολερῶς ὑπανάπτων· ἐκείθεν δὲ ὁ εἰς ἀξίαν τοῦ δομεστίκου προχειρισθείς τῶν σχολῶν (ὁ Κατελάνος δ' οὗτος ἦν καὶ πρόην ἀμηραλῆς) σύναμα τῷ ἐκ δύτεις Μυζάκῃ, ὃν ἐπὶ στρατοῦ εἶχεν ὁ ἀναξ, πολλά τινα κατὰ Ῥωμαίων ξυνέρραπτον, πρὸς Ἀμογαθάρους πέμποντας καὶ τὴν μάχην ὡς μάλιστα ἐξοστρύνοντες. Ταύτῃ τοι κάκεινους φωραθέντας ποιητὴς τίς ἀξία λαμβάνει τετυχηκότας δικαστηρίου κεκλεισθαί. ταῖς φυλακαῖς. Ἀξίαντας δὲ τι κἄν μέρει τοὺς σχιζομένους μετέχειν ἐκαίῳ τῶν βουλευμάτων ἅμα πάντας, πλὴν τῶν μὴ δυναμένων κινεῖσθαι, μὴ μόνον τοὺς τοῦ Μωσελεῖ μονῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς πύλωνος ξυπέπιπτε μετοικίξασθαι, καὶ ταῦτα καιρῷ χειμῶνος καὶ κρύους.

15. *Περὶ τοῦ πάππα Ἀλεξανδρείας.*

[P. 415] Ἡμῖν δὲ οὐδὲ τὰ κατὰ τὸν πάππαν Ἀλεξανδρείας σιγητέον. Ἔτυχε μὲν οὗτος σύναμα τοῖς περὶ αὐτὸν κατὰ τὴν Εὐβοίαν, ὡς ἀνωτέρω μοι εἰρηγεται, παρὰ τινι τῶν δημοτικῶν μισθοῦ ξαναγούμενος·

tozem accesserat; sacerdotii dignitatem se adepturum ratus, nomen in urbe sibi fecerat, jactans sese ortum e stirpe Lascaris, et multorum studiis sic sibi conciliatis haud cessabat quoad posset cunctos ad rebellandum adversus imperatorem concitare. Missis quin etiam ad Amogabaros et nuntiis et litteris, eos fraudulentis promissis incitabat ad urgendum quod cœpissent bellum et summa vi Augustum oppugnandum. Aliunde vero in dignitatem domestici scholarum promotus Caelaenus, memoratus pridem nobis Ameralis nomine, conjunctis consiliis eum quodam ex Occiduo tractu Myzace, quem alias imperator ducem exercitus habuerat, multa malitiose contra Romanos miscabant, Amogabaros et ipsi ad quam maxime iis nocendum adhortantes. Deprehensa tandem clare utraque conjuratio est, auctoresque judicio convicti pœnæ carceris perpetui subjecti sunt. Ac cum inter hæc ventitandas causas quædam iudicia mansissent suspitionem moventia adversus schismate discissos quasi et ipsi Drimy aut Myzaci adhaerissent, quotquot ejus factionis non modo in monasterio Mosele dicto, sed et alibi usquam intra urbem erant, iis exceptis qui per ætatem aut morbum moveri nequiverunt, abire aito coacti sunt, idque per incommo-
dum tempore hiemis et gelu.

16. *De papa Alexandriæ.*

Nobis vero ne res quidem Alexandrini papæ recitanda hic sunt. Erat ille cum suis, ut est a me dictum superius, Eubœæ, conducto illic 594 hospitio diversans. Cum vero longo ibi moratus tempore, plane segregatus viveret, communione com-

Α ἐπει δὲ καιρὸς διῆλθε καὶ οὐδὲν ὄλως συνέμει τοῖς ἐκεῖ, εἰς ὑπόψιαν καθίσταται, καὶ μᾶλλον φρεσῶς ἐκ ζηλοτυπίας διὰ τὸ εἶδαι, οἱ καὶ ἐπιστάντες, ἅμα καὶ τινες τῶν δυναστευόντων, τὴν ἐνδημίαν ἀνέκρινον. Ὡς δὲ πλέον οὐκ εἶχον μανθάνειν ἢ τὴν ἐκ παρόδου καταγωγὴν καὶ τὴν εἰς εὐκαιρον γενησομένην αὐθις ἐκείθεν ἀναγωγὴν, τῶς περὶ τῆς δόξης ἀνέκρινον, καὶ ὅπως ἔχοι πρὸς τὴν αὐτῶν Ἐκκλησίαν, καὶ οἷς εἰς ἀγιασμὸν χρώνται ἄζύμοις, μετὰ πολλῆς ἡρώτων τῆς ἐπιθέσεως. Ὡς δ' οὐκ ἦν αὐτῶν περὶ τοῦτον ἀποφαίνεσθαι, ἐκεῖνοι δίκαιον εἶναι καὶ πρέπον, πατριάρχῃν γε ὄντα, λέγειν αὐτὸν τὰ τῆς γνώμης σφοδρῶς κατήπειγον· εἰ δ' οὐκ, ταῖς οὐ καλαῖς ὑποψίαις δοκεῖν ἐνέχεσθαι. Τοῦτο ἐφ' ἡμέραις ποιῶντας, ἐπεὶ οὐδὲν ἤνυσον, τέλος θάτερον βουοῖν ποιεῖν ἐδικαίουν, ἢ λαμβάνειν τὴν ἐξ ἐκείνου περὶ αὐτῶν ὁμολογίαν, καθὼς ἦν βουλητὸν σφίσι, ἢ κατακαλεῖν αὐτὸν τε καὶ τοὺς ἄμφ' αὐτὸν ὡς περὶ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτῶν ἀμαρτάνοντας. Ὁριστοταίνυν ἡμέρα, καὶ λαὸς ἤθροιστο, καὶ λιπαρῶς ἀνέκρινον πάλιν. Ὁ δ' οὐδὲν παρὰ τὰ πρότερα ἔλεγεν· εἶναι γὰρ ὀδίτην, καὶ μὴ ἀνάγκη ἔχειν μὴ τινο; συνεστώσης συνόδου λέγειν. Καὶ ἐπεχέριον κατακαλεῖν. Κἄν καὶ εἰς ἔργον προὔβῃ τὸ μελετώμενον, εἰ μὴ γέ τις ἐξ ἐκείνων σταθεῖς τὴν βουλήν εἴλε-

mercioque omni cum indigenis constantiter abstinens, suspectus esse cœpit, præsertim Freris zelo religionis instinctis, quod eum abhorrere a sacris ipsorum cernerent. Hi ergo secum ductis quibusdam e magistratibus aut primoribus loci adeunt boninimem, et quamobrem eo venisset, ad quid ibi haberet, interrogant. Ubi autem nihil exprimeret ab eo potuerunt aliud nisi se ut peregrinum viatorem meritorio interim uti diversorio, quoad expectata sibi adveniat opportunitas itineris quo intenderet prosequendi, ad ritum illi et res sacras eximen transtulerunt, exquirentes quid de ipsorum Ecclesia sentiret, et an probaret quod illic in usu erat, consueci Eucharistiam in azymis? de quo si sententiam suam promeret vehemente instantia flagitabant. Verum illo pari constantia negante super his pronuntiare, illi nibilo minus urgebant, aientes nec æquum nec conveniens esse patriarcham de re ad dogma vel religionem pertinente interrogatum silere. Minabanturque, si obstinaret in tacendo, se id interpretaturos in partem sequiorem. Sic instando ubi dies frustra multos insumpissent, demum denuntiarunt alterum horum sibi certum esse facere, aut audire que vellent ex eo, scilicet proficiente proba sibi et legitima videri sacra ipsorum, aut ipsum et ejus una comites vicicomburio punire tanquam blasphemis in Ecclesiam ipsorum. Ei peragenda rei dicta dies aderat, conveneratque ad spectaculum jam populus. Tunc Frerii cum proceribus eadem iterum instantissime a patriarcha exprimeret contendebant, illo pariter solita tunc quoque se involvente pertinacia tacendi, allegantique in itinere se esse, non in synodo, ubi sententiam de

μηδὲ γὰρ εἰς συνοίσον τῷ γένει τούτων γενέσθαι ἅ ὑποδεικνύμενων. Ἡμῖν δ' ἐφεξῆς ἐκτίον τῆς ἱστορίας. τὴν πρῶτην, ἀλλ' ἀνάγκην εἶναι μεγάλου τινὸς τῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἰκτανὴν συγγένειαν ἔχοντας ζητηθῆναι τὸν φόνον τούτου ἀπὸ τῶν ἐκεῖ καταιρόντων τῆς αὐτῶν φύλης, οἱ δὲ κατὰ χρεῖαν ἐμπορείας τῆς κατ' Αἴγυπτον τόποις ἐφίστασθαι μέλλουσιν. Ταῦτ' εἰπὼν ἔδοξε πιδανῶς, καὶ τὸ χεῖριστον ἐκεῖνο σάμμα ὡς ἀράχνης ἰσθῆς διαλύετο. Διωρίαν οὖν ἡμερῶν τῷ πατριάρχῃ διδοῦσι τῆς χώρας ἐξελεθῆναι, μὴ δ' εἰς ἐπιμενοί, δέχεσθαι τὸν κίνδυνον ἐδικαίου. Ὡς δ' οὐδὲν ὑφίστατο οὐδὲ τὴν ἐγγύτην ἔδιδου, εἰς ἕνα πάσας τὰς ἡμέρας περιστώσει καὶ ἀπολύουσιν. [P. 416] Ἄλλ' οὕτως ἀλύουσι τούτοις, ἐπεὶ πρὸς ταῖς θῆβαις ἦσαν, μαθῶν δὲ τοῦ τόπου ἔρχων καὶ μέγας οὕτως φημιζόμενος; κύριος καὶ ἀπάντημα γίνεται· κατασχὲν γὰρ εἰρκταί; παραβίβωσι ταῖς ἀσφαλεστάταις, καὶ τιμῆς διουχιῶν νομισμάτων ἠδούλωτο ἀποδόσθαι. Ὑστερον δὲ μετὰ καιρὸν χρησίμου φανέντος τοῦ πατριάρχου τῷ κατέχοντι νοσηλευμένῳ, ἐλευθερία τοῖς κατακλιετοῖς δίδεται. Καὶ περὶ τὸν Ἀλμυρὸν δεχθέντες ἐκεῖ που καὶ κτεσπῆνον, εὐμενῶς τῶν τοῦ τόπου κυρίων αὐτοῦ;

dogmate dicere suam deberet. Ergo illi ad comburandum, uti decreverant, recusantem **595** respondere accingebant jam sese; perfocissentque quod destinaverant, nisi quidam in medio stans admonisset damnosum id ipsis et universo ipsorum generi factum videri fore. Nam hominem qui Alexandriæ fuisset in patriarchalem promotus sedem, consentaneum esse ex magna illic et potente ortum familia; unde non esset dubitandum quin aut sua sponte aut concitati a viri cognatis perillustribus Alexandrini, tam crudelem sui patriarchæ necem male melitandis ejus auctoribus summa vi ulcisci conarentur, cujus rei aut damnorum sattem ingenium Eubœensibus inferendorum occasio ipsis deesse non posset, nondinantibus his frequenter commerciorum causa circa portas et littora Ægypti. Hec ille dicens recte monere visus est, totumque illud turbidum consilium momento est instar telæ aranæ disjectum. Spatium ergo dierum certorum patriarchæ deficiunt, intra quod nisi e terris ditioribus ipsorum excederet, suo periculo ibi moraturum declararunt, nec illi, nisi vades daret idoneas, incolumitatem præstare magistratus. Ita ille, nihil conatus contra excipere aut in conquirendis ad ejusmodi satagere, post decem dies, in quas ipsi solus erat securitas promissa, solvit Eubœa. Deinceps eidem comitibusque ejus per illas oras vagantibus contigit Thebas adire, magno ipsorum infortunio. Nam loci princeps, vulgo dictus magnus dominus, securissimæ cunctos traditos custodia dimissurum se negabat nisi numerum duum millium persoluto pretio. Tandem tamen cum sorte accidisset egrotanti magno domino nescio quid officii a patriarcha exhiberi, libertas carceratis data est, in digressu hinc exceptis ab aecolis Almyri, prope quem et ipse amnem Azis tentoria manserunt,

ζ'. Περὶ τοῦ μοναχοῦ Ἡλαρίωνος.

Μοναχὸς τις Ἡλαρίων, νέος ὢν καὶ κατὰ τὴν τῆς Περιβλέπτου μονὴν ἀνασκῶν, ἐπεὶ κατ' Ἐλεγμοῦς ἐγγόνει πεμφθεὶς ἐπὶ ταῖς τῆς μονῆς χρεῖαις (ἦν γὰρ τὸ κτῆμα τοῖς ἐκεῖνων μετοχοῖς ἀρμόζον) ὁσημέραι τε τὰς ἐκεῖθεν ἰκστρατείας; ἑώρα Περσῶν, ὡς πάντα μὲν τὰ ἐκεῖ ληΐζεσθαι, ἐπιχρᾶν δὲ καὶ τοῖς κατ' Ἐλεγμοῦς, καὶ τολμητίας ὢν ἄλλω; καὶ ἐμπειρίαις πολεμικαῖς; οὐκ ἀπέδων, τὸν ἐκεῖσε συλλέγων λαὸν καὶ προσβάλλων τοῖς ἐπιουῖσι Πέρσας κακῶς διετίθει καὶ τὸν τόπον πολυρῶν οὐκ ἀνίει. Ἄλλ' ἡ πολιτεία εὐθὺς καὶ ἡ ὀφειλομένη σεμνότης καὶ ἡ κατ' ἀρετὴν οἱ κυρία καὶ μόνωσις πρώτων μὲν τῶν αὐτοῦ καθηγούμενων, μετέπειτα δὲ καὶ πατριάρχῃν πεθεῖα μαθόντα ἐμβριθῶς καὶ δι' ἐπιτηρημάτων σφοδρῶν ἀπύργειν τῆς παῖρας τὸν μοναχόν. Ἄλλ' ἐπεὶ καὶ προστιμᾶν ἐδέδοκτο τοῖς μεγίστοις διὰ τὸ τολμημα, γνοῦς ἐκεῖνος βασιλεῖ προστρέχει. Ὁ δὲ καὶ δέχεται καὶ τὰ καθ' αὐτὸν διακυβερνᾷ, οὐ μὴν δὲ καὶ τὸν πατριάρχῃν ἐκεῖνῳ [P. 417] εἶχεν ἰξευμενί-

perlibentibus locorum dominis. Sed in orbem deinceps nobis historiæ nostræ redeundum est.

17. De monacho Hilarione.

596 Monachus quidam Hilarion florentis ætatis in Peribleptæ monasterio vitam religiosam exercitans, cum missus Elegmos versus ad curanda illic sita hospitium et prædia ad jus modo memorati cœnobii pertinentia, videret inde ur̄i quotidie omnia incursionibus Persarum, aspirareque inuitos Barbaros usque ad citimam viciniam oppidi Elegniorum, juvenis ætate ferox, audax indole, nec militaribus, si adfuisset institutio, functionibus ineptus, collecta indigenarum manu secure grassantes aggressus Persas male illos plerumque militabat, sicque locum defendens intactum injuriis hostilibus præstare pergebat, quando fama rei perlata in urbem religionem præpositis incussit, quasi contra fas sinerent sacræ professionis hominem, alienum a sanctitate sui habitus, a solitudine quam nomine polliceretur, a lenitate instituti suscepti propria armorum et ductus turbæ militaris exercere ministerium. Ea res ante omnia præfectum Peribleptæ. mox et de his edoctum patriarcham movit ad objugandum juvenem vehementius, severaque sub interminatione pœnarum gravium ei denuntiandum ne ullam deinceps partem bellicæ administrationis attingeret. Haud satis ille se morigerum monitis talibus præbebat, præsentī aliud necessitate suadente. Quare cum intelligeret irritatos ejus contumacia præpositos in coeasa ut sibi comprehendi jussu acris inligerent supplicia, confugit ad imperatorem, qui eam libenter admisit et apud se detinuit, frustra interiorum satagena ei placare patriarcham. Dum hæc mora longe ab Elegria Hilarionem tenet, nemine illic interiorum tutelæ locorum invigilante, contigit

ζεσθαι. Ἐν τοσούτῳ τοῦ καιροῦ ἐρθιζόμενου καὶ τῶν
ἐκεῖ πραγμάτων ἀμελουμένων, ἐπισυνίστανται Πέρ-
σαι: καὶ ἐπιθέμενοι αἰφνηδὴν πλείστον φόνον ἐργά-
ζονται, ἐκείνων φυλαχθέντων καὶ μόνων ὀπόσοι καὶ
παρεδύθησαν τῷ φρουρίῳ. Ταῦτα γνοὺς βασιλεὺς,
καὶ ἐπαγγήσας τῇ συμφορᾷ, εἶχε μὲν ἀνεύχχαι τὴν
αἰτίαν ἐφ' οὗς καὶ δίκαιον ἦν ἀνεύχχαι· ἀλλ' ὅμως
τὸ περιὸν τῆς εὐλαθείας, καὶ ὅτι ἐδόκει ζητεῖσθαι
συντήρησις τάξεως μοναχῶν, ἀμελεῖν ἐποίησεν, καὶ τὰ
τῆς θεραπείας ὡς ἐνὴν διεσκόπει, εἰ [γὰρ] καὶ ἀπρα-
κτα πάντα κατὰ πεπραγμένων ἐφαίνετο. Μόλις λι-
παρώς τῶν περιλειφθέντων ἀξιοῦντων βασιλέα περὶ
τοῦ Ἰλαρίωνος, ἐνδυναστεύει τὸ τῆς ἀνάγκης, καὶ
πεμφθεὶς ἐπὶ πατριάρχην μόλις ἀνίεται. Καὶ αὐθις
ἐπιστάς, ὅσον ἦν, τὰ ἐκάισε διησαφελίζετο· τὸ γὰρ
πέριξ ἅπαν τοῖς Πέρσαις κατελιήπτο, καὶ Προῦσα
τὰ δεινὰ τὰ πρὸς ἐκείνους διδύσα τέλους ὀνόματι,
σκιάν εἰρήνης οὐκ ἐν εἰρήνῃ παρὰ τῶν Περσῶν
ἀντελάμβανεν.

η). *Περὶ τῶν ἐκ Γεννοῦσας ἀναχθεῖσῶν νηῶν.*

Ἄλλ' ἰδοὺ γε ἔμ' ἤρι μακραὶ νῆες περὶ που τὰς
ἐν-εκαλίδεκα ἐκ Γεννοῦσας ἐφίστανται, πλὴν οὐ κα-
θῶς διαπρασθευόμενος βασιλεὺς πρὸς αὐτοὺς ἤξειου.

Persas improviso irrumpentes magnam illic caedem
facere, trucidatis cunctis qui se abdere intra mu-
nitionem sat mature nequivissent. Percussus atroci
nuntio Augustus, cladique indolens, recte **597**
quidem potuerat eam imputare culpæ illorum, quo-
rum esset superstitiosa morositate factum ut tam
necessarium præsidium tam extreme periclitanti
inco subtraheretur: sua tamen eum religionis
abundantia, respectusque monasticæ sanctitatis
a leo abhorrentis a tractatione armorum, diu deti-
nuavit a vero et unico utili malo huic remedio ad-
hibendo. Quæsit ergo modos alios ejus incommo-
di levandi; sed quidquid moliretur, nihil proderat.
Ipterea conclusorum intra Elegmos, solo illic muri
objectu vitam tuentium, increbrescebant apud Au-
gustum quotidianæ infamæque preces remitti ad se
Hilarionem flagitantium, cui haud amplius invidiæ
ferendæ se parem imperator negans, allegata pa-
triarchæ ineluctabili potentia victricis legum neces-
sitaris, ægre tandem impetravit ut eo sinente redi-
ret unde retractus erat Hilarion. Reversus Elegmos
ille fiduciam incolis, securitatem agris, quanta
maxima sperari tali tempore poterat, reddidit.
Nam circumquaque cuncta a Persis occupata te-
nebantur, Prusa ipsa calamitatibus subacta ingen-
tibus emere a Persis, numerato immani pretio, tri-
buit nomine, umbram pacis pro vera, quam menda-
cibus promissis ostentabant, pace.

18. *De navibus e Genus appulsis.*

At ecce primo vere naves longæ circiter novem-
decim e Genua superveniunt, verum non quales im-
perator per legatos poposcerat; bellicas universas,
sed prout deinde consultantibus super eo postulatæ
Genuenses suis accommodatius rationibus censue-

Ἄλλ' ὁ μὲν κρατῶν ἐπ' αὐτῶν τοῦτ' ἐπ' τῆς συμμα-
χίας μόνῃ μετεκαλεῖτο τὰς ναῦς, οἱ δὲ σκίψει δίδόν-
τες τὸ ἀξιώμενον καὶ τὸ πολὺ τῶν ἀναλωμάτων
ἐκλογισάμενοι, ὑποτοπάζοντες δὲ καὶ ταῦτα, μὴ πῶς
βασιλεὺς ἐν τοσούτῳ ἄλλως πως τοὺς ἐχθροὺς με-
έλθοι, ἢ κατὰ μάχην στρατεύμασιν ἢ κατ' εἰρήνην
χρήματα, καὶ οὕτως ἀπρακτα σφίσι τὰ καθ' αὐτοῦς
φανείη, πρὸς τῶν καὶ τὰς ἐξόδους παρέχειν τὸν βασι-
λέα ἐνέχσθαι ἐξ οὐπερ καὶ τῶν ἰδίων ὄρμων ἀπολυ-
θῆσονται, ὡ; [P. 418] αὐτοῖς ἐστὶ σύνθετες, ἐμπορι-
κὰς ταύτας εὐρόντες πρὸς ταῖς ἐξόδους καὶ πλείστῳ
λατῶ ἱκανομένης ἀποστέλλουσι, παραγγελλαντες
σφίσι, εἰ βασιλεὺς προσκαλοῖται συμμαχίαν, θέσθαι
ἄλλης ἀσχολίας ἀνωτέραν τὴν συμμαχίαν κάσθαι,
ὁμολογήσαντες αὐτοῖς ἐκείθεν καὶ τὰς μισθοφορίας
τῶν συνήθων ἐλαττωμένης χάριν τὴν πρὸς βασιλέα.
Συνέπραττε δὲ τις ἐκείνοις ταῦτα Γεννοῦτης Σπί-
νυλος, τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν καὶ δεσπότην Θεόδω-
ρον εἰς γαμβρὸν ἤδη λαβὼν ἐπὶ θυγατρὶ. Ὁ γὰρ
βασιλεὺς καὶ πατὴρ τὸν μετὰ τὸν Ἰωάννην πολλο-
στὸν τῶ χρόνῳ Δημήτριον δεσπότην καταστήσας εἰς
Λαγγιδαρδίαν ἐξέμπεπεν· ἡ δὲ μήτηρ ὡς μείζω
ἐξέκρινε τὸν Θεόδωρον, καὶ ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἀν'
ἐκείνου τοῦτον πρὸς τὸν τοῦ ἀδελφοῦ κληρὸν ἀπακα-

rant, onustas mercibus et ad quæstuosarum nego-
tiationem compendia instructas. Sumpsius enim
quos absumeret ingentes numerosa classis ad bel-
licos duntaxat usus adornata, illi reputantes, veri-
tisque insuper ne vehementer ex longo incumbens
imperator ad pacem cum suis hostibus qualem-
cunque quomodolibet faciendam, interitum dum ipsi
classem ei molirentur, præoccuparet bellum con-
ventionem aliquis dirimere, quod si occideret, sue
illis expense periissent, **598** decreverunt haud
sibi ædicandas de novo bellicas naves: sufficere
quippe ad fidem quam legatis imperatoris dedissent
liberam, ex præsentī copia servientium merci-
monis navium delectas plusculas eo mittere, qua-
rum pars ubi exoneratæ forent, imperatori, si
opus haberet, navarem militarem operam, aliz
notos ipsis et jam pridem usu commercii pervios
horum tractuum adirent portus. Tantum iis impo-
suerunt simul cum onere majorem solito militum
numerum. Mandarunt autem præfectis ita ornate
classis solventibus, ut quando pervenissent Con-
stantinopolim, siquidem imperator ipsorum implo-
raret auxilium, cunctis aliis omisissis se promptos ex-
hiberent ad eum bello juvandam, pacti quidem de
more stipendia militibus ab Augusto pendenda:
quæ tamen jubebant moderatius taxari, remittique
de consueta classiariorum mercede: aliquid in gra-
tiam imperatoris. Horum auctor consiliorum et
quasi sequester totius conventionis fuit tunc quidem
Spinulos, qui filium imperatoris despotam Theo-
dorum generum jam sibi, oata ei in matrimonium
filia, fecerat. Nam imperator pater, postquam des-
potam creasset. Demersitum suum filium natu
minimam, secundum a Joanne, cum in Lou-

θίστα, τὴν τοῦ μαρκεσίου τιμὴν ληφόμενον, ἐπεὶ ἄ
 ἐκείνος μὲν ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, τὸν δὲ βασιλεία οἱ
 ἐκεῖ πέμψαντες ἤξιον διὰ τινος τῶν ἰδίων τέκνων,
 καὶ μᾶλλον τοῦ τῷ χρόνῳ τῶν λοιπῶν προφέροντος
 Ἰωάννου, κατὰ τινὰ κληρονομίαν δικαίαν ἐκείνου
 ἀπαίδος τελευτήσαντος, τῶν κατ' αὐτοὺς ἀντίσχεσθαι.
 Ὅ καὶ γεγονὸς ὕστερον, ἐκείνοι κατ' Ἴταλοὺς τὸ
 πᾶν τὸν δεσπότην μετασκευάσαντες οὕτως ἡγάπων
 ὑποκλινόμενοι πρὸς ὑπακοήν. Ἀναχθεῖσῶν τοιγαροῦν
 τῶν νεῶν, προηγούμενον τῶν ἄλλων ἐκείνοις ἦν τὸ
 τοῦ βασιλέως μαθάνειν θέλημα, ὡς πραξέουσιν ἂ
 ἂν αὐτὸς ἐπιτάττοι. Ὅ δὲ τὴν μετ' εἰρήνης διάλυσιν,
 εἰ δύνατο, τῶς τῆς μάχης πολέμου εἴθει πολλῶ
 περὶ πλείονος, εἰ καὶ χρήματα δαπανᾶν μεγάλα
 ξυμβαίῃ τὴν μὲν γὰρ ἀναιμωτῆ, τὴν δὲ πολλῶν πε-
 σόντων κατὰ πόλεμον γίνεσθαι. Ἐπεὶ δὲ κἀκείνοι
 πολλὰς πέμποντες ἤξιον τὰ κεχρηωστημένα λαμ-
 βάνειν καὶ ἀπαλλάσσεσθαι (τὰ δ' ἦσαν, ὡς ἐκείνοι
 ἐβρενθύνοντο, περὶ που τὰς τριακοσίας χιλιάδας τοῦ
 κομιζομένου χρυσοῦ), καὶ γὰρ τότε ἦσαν ἐξ ὑπα-

γούου καὶ οἱ πεμφθέντες εἰς τοῦτο πρέσβεις, ὧν δὴ
 προὔξενον μὲν Γεννοῦται, οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ τὰ τῆς
 πρεσβείας πρὸς βασιλέα διηυθέτου, μὴ δυναμένον
 ἐκείνων βασιλεῖ ἐμφανίζεσθαι. Διὰ δὴ ταῦτα προσ-
 τίμενος ὁ κρατῶν τὴν πρεσβείαν, τοὺς μὲν ἐν ταῖς
 ναυσὶ παρακατέχειν οὐκ εἶχεν ὀρμώντας πρὸς Εὐξεί-
 νον διὰ τὰ φορτία διαπλωτίζεσθαι, τέσσαρας δὲ μόνον
 τρίηρεις ἐπὶ ῥητοῖς μισθοῖς παρακατασχῶν, ἐφ' ᾧ
 διατηροῖαν τὰ τῆς Ἀδύδου στενά, ἅμα μὲν κωλύειν
 τοὺς διαπαραιομένους Πέρτας, ἅμα δὲ καὶ τὰς πει-
 ρατικὰς ἐπέχειν, ἦν που φανείεν, τὰς δ' ἄλλας ἀπέ-
 λυε, [P. 419] πλὴν ἐπὶ ῥηταῖς ἡμέραις εἴκοσιν, ἐν ᾗ
 μὲν ἐν τῷ μεταξὺ ξυμβιδάζοντο, εἰ δ' οὐκ, συμμα-
 χοῖεν τότε κατὰ τὰ δόξαντα. Καὶ οἱ μὲν ἀπέπλεον, ὁ
 δὲ βασιλεὺς ἐκλεξάμενος πρέσβεις πρὸς Ἀμογαθά-
 ρους ἀπέστειλε, τάξας καὶ ὁ ἦν βουλομένη οἱ δοῦναι
 χρυσοῖον, εἰς ἑκατὸν χιλιάδας ποσοῦμενον, εἰ δ' οὐ
 πείθουσι, προστιθέναι καὶ πλέον. Οἱ γοῦν πρέσβεις
 ἐπιστάντες οὐδὲν ἤνυσαν· ἔτυχον γὰρ παμπληθεῖ
 πρὸ ἡμερῶν ἐκείνοι τῆς Καλλίου ἐκστρατευσάμενοι.

gobardiam miserat : mater autem ad eam sibi avi-
 tam cerneudam hæreditatem Theodorum præroga-
 tiva majoris ætatis censens magis idoneam, hunc
 Thessalonica recta misit in Italiam, legitimum hære-
 dem declaratum bonorum et principatus sui fratris,
 sumpturum illic eo titulo marchesii dignitatem. Huic
 collocaverat filium Spinulius : sed ut quæ secuta sunt
 obiter attemam, præmature is obiit sine prole mas-
 cola. Unde marchionatus istius subditi rogarunt
 imperatorem ut sibi principem daret e suis ex Irene
 filiis quempiam, nominatim autem exposcebant
 Joannem, cui jus moribus ipsorum peculiare com-
 petere aiebant, ut natu maximo, ad succedendum
 in locum defuncti absque prole virili fratris sui
 primogeniti. Id factum est postea, et despotæ 599
 Joannes illic profectus prorsus se ad moras et usum
 Italorum transtulit, eo fructu accommodationis
 latius, ut ea delinuti Longobardi sese sub principis
 peregre appulsi, velut si esset indigena, imperi-
 um ultro inclinarent studiosis obsequiis. Verum
 hæc postea. Nunc autem appulsis, ut dixi, Con-
 stantinopolim Genuensibus circa classe navarchis
 nihil fuit antiquius quam, prout in mandatis acce-
 perant, exquirere quid vellet imperator, exhibe-
 reque se ipsi paratos ad prompte agendum quod ju-
 beret. Ille non dissimulavit sic se animatum, ut
 bellum finire compositione pacata quam prælio et
 cruenta victoria haud paulo expeditius duceret,
 etiamsi conventio ista magnis esset pecuniæ profu-
 sionibus emenda. Rationem a sua naturali clemen-
 tia sumptam allegabat, quod nimis charum vi-
 deretur quidquid parari oporteret pretio vitæ ho-
 minum multorum, quot in acie prælio commisso
 cadere foret necesse, proptereaque præoptare in-
 crementam, quamatumvis aliunde damnosam, parent.
 Sic a belli alea tentanda videntes aversum impera-
 torem duces classis Genuensis, indeque intelligen-
 t s nihil esse quamobrem illic morarentur, orarunt

Augustum ut, si ei videretur, debitis retro Ge-
 nuensi reipublicæ pecuniis, sibi jussis eas exigere,
 recte numerandis, pergere cursa cæpto se sineret.
 Summam porro istam exaggerantes ascendere jac-
 tabant ad trecenta millia nummorum aureorum.
 Et erant in classe quidam peculiariter delegati ad
 disceptandas cum imperatore, si dubitaret illius
 aut cunctari contingeret, prout tunc accidit, ratio-
 nes hujus nominis. Quare cum ducibus per inter-
 nuntios tractantibus (exscendere quippe ac πανός
 ipsis creditas deserere officio et periculo prohibe-
 bantur) respondisset Andronicus plis petere ipsos
 quam debere se putaret, litis deinceps sequendæ
 longæ haud sibi esse otium causantes, exposituros
 se in terram quos hujus proprie causæ instructos
 tractatores ducerent reposuerunt : se vero ipsos
 quo negotia instantia vocarent, statim vela facturos.
 Libenter se quos memorarent legatos admissurum
 respondit imperator ; ac quos retinere non poterat,
 600 festinantes Euxinum versus ob urgentes oppor-
 tunitates distrahendarum, quibus oneratas naves
 traherent, mercium, eo quo intendebant cæteros
 omnes navarchos passus est solvere, quatuor ex-
 ceptis, quos cum totidem, quas ductabant, trire-
 miibus, navare sibi operam voluit certa mercede
 constituta custodiendis Abydi faucibus et impediendo
 per fretum trajectu Persarum tutaque a piratis,
 si qui ea maria infestare tentarent, ora illa præ-
 standæ. Cæterum his denuntiavit velle se abstinere
 ipsos a vi hostibus inferenda usque ad diem a præ-
 senti vicesimum, ne tractatum quemdam jam insiti-
 tutum pacis intempestiva forte prælii commissio dis-
 jiceret. Post eum terminum, si conventio non
 coalesceret, tum sane arma expeditent virtutemque
 monstrarent. Sic pleræque appulsarum Genua na-
 vium, quatuor relictis, alterius navigando sunt
 prosectæ. Imperator autem delectos legatos ad
 Amagabaros misit, cum mandatis offerendi eis a se

Οὐδὲ γὰρ ἤρμευον τὸ σύνολον κακουργούντες. Καὶ ἂν οὐδὲ τῆς βουλῆς ἐκείνοις ἐνδοξαζομένης, τοῖς μὲν ἔδοκει διελθόντας τὸ μεταξὺ Βραγχιαίου καὶ πόλεως, καὶ τὸ οἰκούμενον ἐρημώσαντας, τέλος τῆ πόλει προσσεχεῖν καὶ προσκαθημένους ἀπατεῖν τοὺς μισθοὺς. Εἰ οὖν λάβοιεν τούτους· εἰ δ' οὖν, τὸ δέξαν ἐπιτελεῖν. Τοῖς δὲ, καὶ μᾶλλον Τουρκοποῦλοις διὰ τοὺς οἰκείους αὐτῶν κατεχομένους παρ' Ἀλανοῖς, ἐπ' ἐκείνους πρότερον ἴναί ἐδοκει, ἰκανῶς καὶ τῶν ἐφοδίων ἐφ' ἀμαξίων ἔχοντας. Καὶ γὰρ καὶ Ἀλανοὶ ἀπαξ βασιλέως ἀποστατήσαντες, πέμπτοντες πρὸς Ὀσφεντισθαβὸν ἤδη κραταιωθέντα (οὐδὲ γὰρ Ἀγγιᾶλου αὐτῆς, ἤδη δὲ καὶ Μεσημβρίας, ἀλλ' οὐδ' αὐτῆς Ἀγαθοπόλεως καὶ τῶν πέριξ ἀπέσχετο, ἀλλὰ καὶ τούτων ἦν ἐγκρατής ἐξ ὁμολογίας) ἤξιον πέμπειν Βουλγάρους, ἦν πη καὶ πρὸς αὐτῶν, ἐρχομένων κατ' αὐτῶν, ὁρμήων Ῥωμαῖοι ἐφέροντας. Ἀλλ' ἐκείνοι μὲν ἐπὶ χιλιούς, ὡς ἡ φήμη εἶχε, ποσοῦμενοι ἐξέπεμποντο. Οἷς καὶ θαρσύνοντες Ἀλανοὶ πολλὴν τὴν ἐκεῖ καταδραμόντας καὶ ληίσάμενοι, πρὸς Ὀσφεντισθαβὸν προδωχῶρον ἄμα γυναῖκα καὶ τέκνους. Ὦν χάριν ὑπερ-

si bello abstinerent, centum aureorum millia : sin ea perpelli summa non possent, potestatem legitis dabat ad eam, quantum ipsis videretur, plus pollicendo adiungendi. Hi profecti Callipolim legati nihil egerunt, non repertis illis, prout speraverant, gentis primoribus. Causa fuit quod paucis ante diebus plerique duces cum parte copiarum maxima inde moverant : non enim patiebantur sibi mora ignava perire occasionem, dan na quam possent innoxia universis quam latissime paterent subjectis imperatori terris inferendi. Quamquam in summa consiliorum de ratione belli haud plane consentiebant, quibusdam consentibus trajiciendum ipsis ad eum locum esse qui Branchialium et urbem interjacet, vastataque dehinc tota illa regione urbi denique ipsi copias admovendas ; obsidione circum undique munita, mittendos ad imperatorem qui debita ipsis olim stipendia solvi continuo poscerent, ni faceret, civitatis oppugnationem minarentur, irrevocabiliter deinde scilicet aoturi quod constituerant. Aliis prævertendum videbatur aliud : opinabantur enim (in qua maxime sententia Turcopuli erant propter captivos e suis detentos ab Alania plurimos) **601** tunc opportunius esse adversus Alanos proficisci ; ad quam expeditionem se satis habere comemeatumum, plaustris secum exportandum, volebant. Alani quippe, postquam ab Augusto pariter et ab Amogabaria defecerant, communes amborum hostes, inclinare ad Osphentisthlabum Bulgaram, jam satis, ut putabant, opibus ad ipsos protegendos firmatum, cæperant. Hic quippe Anchialum jam ipsam et Mesembream occupaverat ; quin nec ab ipsa temperabat Agathopoli vicinisque circum illi pagis, quibus cum maxime subigendis tum intentus erat, aut potius, ut recentissimi ferebant nuntii, cum iis jam universis et civitate illa ipsa tractatu stipulato de deditioe transegerat. Ab hoc igitur

ἀλγεῦντες Τουρκόπουλοι (οἱ γὰρ αὐτῶν οἰκείοι παρ' ἐκείνοις ὄντες συνεξηλαύνοντο) κείθουσιν Τταλοὺς καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς Πέρσας Ἀλανοὺς καταλαμβάνειν πρότερον σπαύσαντας· εἶναι γὰρ καὶ παρ' ἐκείνους οὐκ ὀλίγην λείαν διεθεβαλοῦν, ἦν φθάσαντας ἐκ Ῥωμαίων περιεβάλλοντο, καὶ τάχ' ἂν αὐτοῖς ἐκ τοῦ βήστα προγενέσθαι περιγενόμενοι τῶν Ἀλανῶν. Ταῦτ' ἔλεγον Πέρσαι, καὶ ταῖς βουλαῖς περιῆσαν· πλὴν γὰρ τινῶν ὀλίγων πᾶσαι αἱ γυναῖκες σὺν τέκνοις τῶν Τουρκοποῦλων παρ' Ἀλανῶν κατεῖχοντο. Διὰ ταῦτα ἐπομένους εἶχον καὶ τοὺς λοιπούς. Ἀλλὰ καὶ ἰκανοὶ εἰσέβησαν. Πλὴν γὰρ τινῶν ὡς αἱ σύζυγοι πρὸς τὴν πόλιν παρ' Ἀλανῶν ἀπεστάλησαν τὰς σπονδὰς ἐπικρατούντων ἀποστατήσαντας πρότερον τοῖς λοιποῖς κόνις διὰ τοὺς οἰκείους, [P. 420] καὶ διὰ ταῦτα προσεθέουσι ταῦτοις ἐπομένους εἶχον καὶ τοὺς λοιπούς. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἰκανοὶ εἰσέβησαν παρὰ τῆ Καλλίου καὶ τῆ Μαδύτις (καὶ αὐτὴ γὰρ πρὸ μικροῦ σὺν φόνῳ κλειστῆ αὐτοβοεῖ διὰ τὴν σιτοδείαν ἠλίσκετο, καθάπερ μοι εἰρηται) ἐφ' ᾧ φυλάττειον τὰ πολιόμενα.

Alani missis legatis petierunt præfici sibi duces Bulgaros, quorum ductu militaturos se spondebant, et prohibitorum transire Romanos, si forte infestas immittere copias in Bulgariam conarentur. Concessum id illis : venerunt enim ad eos ab Osphentisthlabo missi præfecti, mille admodum, ut ferebatur, milites secum Bulgaros ducentes. Horum adjunctione audaciores jam Alani facti prodire in campum non dubitarunt, deprædantes subjectam regionem ; qua demum late vastata se cum uxoribus et liberis ad Osphentisthlabum contulere. Hujus Alanorum itineris certiores facti Turcopuli valde doluerunt elabi sibi hostes e manibus et spem præcidi omnem captivos esuagente plurimos et valde charos, quos illi victos trahebant, amplius recuperandi. Ergo Italos et Persas secum militantes adveniunt, facile fore sientes Alanos præda onustos in via longa et difficili notis prævertendo compendiis deprehendere, nec arduum tum fore vincere improvise circumventos, sed et idem quaestuosissimum cunctis ipsis futurum, spolia illa multa et pretiosa, quæ Romanis erepta aveherent, amplum victoriae præmiam inter sese divisuris. Ita illi alios quidem spe lucri ac prædæ in suam sententiam non frustra conabantur attrahere : ipsos autem cura potissimum movebat **602** conjugum cum parvulis, quas ferme universas (paucis illis videlicet exceptis quas in urbem missas diximus) Alani abducebant, ab illa servitute liberandam. Ergo Turcopulos pro studio arriori præcurrentes cæteri quoque subsecuti sunt : non omnes tamen : relictis sunt enim idoneo numero qui Callipolim in erim tuerentur et Madytum. Nam et hanc paulo ante fame longa debilitatam, infesto assultu, non sine cæde maxima ceperant, prout est a me superius memoratum.

18. *Ἐστρατεία Ἀμογαβάρων κατ' Ἀλανῶν.* Ἄνω δὲ τούτοις προσταττομένοις, ἔπειτα οὐκ ἦν ἀντιτάττεσθαι τοσοῦτῃ πλῆθει τοῦς ἡμετέρους, οἳ δὴ ἐν μέρει μὲν περὶ τοῦ στρατοῦ Μαροῦλην, ἐν μέρει δὲ περὶ τὸν βασιλεῖα τοῖς ἀχυροῦς κατεστρατοπεδεύοντο, πέμψας ὁ βασιλεὺς τὰ περίεξ τῆς πόλεως ἀπανίστα, καὶ ταῦτ' ἤδη καιροῦ δρεπᾶνου οὐκ ἀποκαὶ θερισμοῦ. [P. 421] Οὐ γὰρ ὀλίγον φόνον εἰργάζοντο ἐπιστάμενοι. Ὅθεν καὶ φήμη ἦν ἐκείνους αὐτοῦς λέγειν, ἐρωτώμενων παρὰ τῶν ἰδίων πόσους ἔρα ἐν τοῖς ἐναυτοῖς ἐκείνους πεφόνευκεν ἕκαστος, καὶ λεγόντων, ὡσεὶ πέντε χιλιάδας τοῦς πεσόντας συμποσωθῆναι. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ταῦτα ἐκείνοι δ' ἐφ' ἀμαξῶν σκευὰς τε ἰθίαι καὶ τὰ ἐφόδια φέροντες (λόγος δὲ καὶ ταῦτα; ὑπὲρ τὰς τετρακοσίας εἶναι) ἔλεφ ῥυτῆρι ὁμόσσε τοῖς Ἀλανοῖς ἦσαν. Καὶ δὴ περὶ ποσὸς τὰς εἰσβολὰς τῆς τῶν Βουλγάρων ἐπικρατείας καταλαβόντες, μάχην στήσαντες κρατερᾶν Ἀλανοῖς καὶ αὐτοῖς ταῖς καθ' ἑαυτοῦς ἀρμαμάξαις ὠχυρωμένοις ἐμάχοντο. Ἀλλὰ πολλοὶ μὲν ἐκείνων στήσαντες τῆς ἀγενοῦς φιλοζωίας εὐκλεῆ θάνατον ἀντήλλαξαν· αὐτοὶ δὲ πολλοὺς ἀποβαλόντες, καὶ μᾶλλον τοῦ Περσικοῦ, τέλος τῆ μάχῃ εὐήμερησαντες, ἐξαυλωθέντων τοῖς Ἀλανοῖς τῶν κούφων βελῶν κάκει-

ων εἰς φυγὴν τραπέπων, πολλὴν λείαν ἐξηναρπίδισαν. Καὶ τὰς ἐν ἡλικίᾳ γυναίκας καὶ λάρυρα ληϊσάμενοι ἐς ἡμέρας ἐλαφυροπαύλου. Εἰσβαλεῖν ἐντεῦθεν καὶ ἐς Ὀρεσιᾶδᾶ ἐκ τοῦ αἰφνηδὸν ἐγνωσαν. Ἐνα γεγονότες πρῶτα μὲν ἐξ ἀτασθαλίας τόσης ἀμπέλου μὲν κατέκλων, λήθα δὲ μῆπω παρηρηκότα πικρῶς ἐξεθέριζον. Ἐντυχόντες δὲ καὶ τῷ κατ' αὐτὴν ἐμπορίῳ πυρποληθέντι τῇ προτεραιᾷ καὶ παρὰ τῶν ἐποίκων πρὶν αὐτοῦς εἰσβαλεῖν, καὶ ἐκ τοῦ βῆστα κατασχόντες, ἐκείθεν κατὰ τοῦ ἀσσεως, ὡς εἶχον, ἤκροβόλιζοντο. Ἄλλ' οἱ ἀμφὶ τὸν πηγέριον Ἄγγελον καὶ γε τὸν Σκουτέρην Χοῦμνον προτερήσαντες τῆς μάχης ἐσῆλθον τῷ ἀστυ, καὶ που περὶ τοῦς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἀπικηκότας ἐξ ἀνατολῆς καταλαβόντες ἐκαὶ σὺν τούτοις, ὡς δυνατὸν, τὴν ἐνδεχομένην ἐπιμέλειαν ἐποιούοντο καὶ ὡς εἶχον τοῦς ἐπιόντας ἡμύοντο. Οἱ δὲ ἐφ' ἡμέραις ὀκτὼ σφοδρῶς ἐπιτιθέμενοι οὐδὲν τῆς καθ' ἡμέραν μάχης ἠφίσσαν. Ἀπαιτοῦντες δὲ καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος ὄσθα καὶ τοῦς ἐπιπερίοντας τῶν Κατελάμων, ὅσοι τῶν ἀλόντων τοῦ Ῥοντζερίου φονευθέντος Καίσαρος κατελείφθησαν, περὶ ποσὸς τοῦς εἰκοσὶν ἐναπολείφθεντας, εἰ καὶ τὸ ἀστυ παραδοτεῖν, ἐφασκον μηδὲν ἄχαρι παύσεσθαι. Ὡς δ' ἐπὶ μῆδελι τοῦς ἐντοῦς παρθένους εἶχον, ἐνερ-

19. *Expediitio Amogabarorum in Alanos.*

Dum hæc ita varie parantur, Romanæ copiæ tanto majori hostilium multitudini sese contra in campo baud valentes opponere, partim sub duce Marule, partim sub Angusto juniore, locis se situ inaccessis, valida etiam munitæ circumvallatione continerant. Imperator autem senior urbem tenens emittebat inde qui segetes in agris falci jam maturas, ne prodesse hostibus, ut opinio erat, adventantibus, corrumpere. Quanquam vel si nullus adversarius veniret, perituræ nihilominus illæ fuerant defectu colonorum qui colligerent: tanta enim erat rusticæ plebis prioribus incursionibus strages facta, ut ex responsis hostium, interrogatorum quot quisque trucidasset, eliceretur quinque saltem agrorum millia non magno loci et temporis spatio videri ferro hostili cecidisse. Atque istam tunc quidem imperator belli sustinendi rationem inierat, pro tempore arbitratus consultissimam. Turcopuli autem cum aliis, quos ab 603 iis diximus in consilii persequendi Alanos societatem tractos, summa festinatione post eos ibant, commeatibus et propria cujusque suppellectili plaustris una ductis impositis. Plaustra porro ista fama erat quadringentorum numerum excedere. Pervenerant jam Alani præeuntes usque ad confinia et primos ferme aditus Bulgaricæ, cum eos qui persequerantur assequuntur. Ibi prælium sane ore commissum est, Alanis pariter e plaustris, qualium et ipsi magnam habebant copiam iisdemque pro vallo utebantur, diu fortissime resistentibus. Sed et multi eorum extra munitiorem in æquo stantes ignavo vitæ amoris gloriosam eo die mortem præoptarunt. Nec ii inulti cecidere;

multi quippe ex Amogabarica quoque acie cæsi sunt, præsertim Persæ: nam in hos belli vis major incubuit. Tandem exinanitis pharetris Alanorum, nec iis sagittas jam, quibus sunt exercitatissimè mittendis, quas in hostem jacularentur habentibus, sors fieri melior Amogabarorum cœpit, quos fassi victores fuga passim effusa versæ Alani sunt, multam et opulentam rerum ac corporum relinquentes prælium. Qua hostes sublegenda, congregandisque ac partiendis inter se captivis, maximo mulieribus florentis ætatis, dies aliquot insumpserunt. Deceverunt inde improviso adortis Orestiadem, quando eorum tanta exstitit rabies, ut toto ejus urbis territorio vineas diffractis avulsisque pessundarent vitibus, segetes autem nondum plane maturas, sic ut erant acerbæ, demeterent. Irruentes inde in suburbium commutationibus rerum venalium addictum, emporiumque ex eo vocatum, cui pridie cives ipsi ignem injecerant, ne integrum occuparetur ab hostibus veriti, eo facile potiti totis inde viribus urbem oppugnabant, telis maxime in oppugnatores jactis. At pincerna Angelus et Scenteris Clumnus paulo prius quam esset oppugnatio cœpta, collectis secum ferme centum quinquaginta illic 604 repetitis ex Orientali continente profugis, cum his ingressi Orestiadem ei tuendæ pro virili attendebant, fortiter repellendis assultibus hostium. Qui post dies octo acerrimæ sed prorsus irritæ oppugnationis, pulliendi ad delitionem quos expugnare nequivissent, hæc conditiones offerebant: redderentur sibi ossa Cæsaris Rontzerii, et viginti circiter, quot adhuc in vivis servari serebantur, ex profectis cum eo quando est oppræsus, Catalanis comitibus: urbem

γίστερον ἐπολιόρχουν. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα τὴν τοῦ **A** Βαρῆος οὕτω πύλην καλουμένην, πῦρ ἐνιέντες, πυρπολοῦσιν εἰς τέλος· ὧς δ' ἔνδοθεν καὶ αὕτη τῶν ἐκ πετρῶν τεχίσματα περιεφράγνυτο. ἀμηχανήσαντες ἐλεπολείς ἰστάσι. Καὶ μηχανημά τι πολιορχικὸν, προωθουμένην εὐκινήτως [P. 422] ὑπάρχορον κλίμακα, βύρσαι; βοῶν δι' ὄλου κεκαλυμμένην, ἐξετοιμάσαντες πρὸς τοῖς τεύχεσιν ἰστων, καὶ τοὺς ἐπιθησομένους ἐξώτρυνον. Ἦν δ' ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ Φαρέντα Τζιμῆς σημαίαν ταῖς χερσὶ φέρων καὶ ἐξ ἄκρας κορυφῆς βῆξ μὲν Σικελίας φημιζόμενος, εὐελπίς ὢν καὶ ἐπὶ τῇ ἁλώσει ὅσον οὕπω τοῦ ἄστεος. Ἐκ χειρὸς τοίνυν καταστάσης τῆς μάχης καὶ ἀναβρίχωμένων ἤδη τῶν θερμότερων, οἱ ἐντὸς ἀντιπαραλαμῶμενοι, κίονα μακρὰν ὑπαναθιστάμενοι τε καὶ προσαράξαντες ἐκ τοῦ αἰγνηδόν, τὸ μὲν μηχανῆμα κατασπῶσι, πάντας δὲ τοὺς ἐκεῖ μεταχειριζομένους φθορᾷ προσπέλασαν. Καὶ οὕτω μὲν ἀπογόντες τῆς ἀπαναστάσεως ἀπτονται, οὐκ ὀλίγους ἀνδρας ἀρετῆκούς ἀποθαλόντες. Κάκειθεν Παμφύλου πειρῶνται, κάκει τὰ ὅμοια δράσαντες καὶ παθόντες ἐπὶ τὴν

præterea traderent. Ea si fierent, pollicebantur nemini Orestiadensium quidquam se de cætero molestiæ illaturos. Ubi autem surdos ad omnia obsessos repererunt, ad vehementiorem se oppugnationem accingentes, ante omnia portam, cui a *Bary* seu *Gravi* nomen erat, igne injecto consumunt totam, aditu per id ostium jam patens ipsis libero futuro, nisi cives præoccupassent murum intus e lapide structum ipsis opponere. Hoc illi viso desperantes illac ingressum, ad machinas molendas animum appellant. Constructam ergo turrin intus scala perviam, subjectis rotis mobilem et taurino exterius corio undecunque protectam, muris admovent; consensurosque in illam milites, ac per eam summa pinnarum urbis occupaturos ad rem strenue gerendam, adhortantes et præmia pollicendo animant. Eminebat inter hos hortatores Pharenda Tzimes vexillum gestans manibus, quem arroganti ludibrio circumstantes Siciliæ regem prædicabant. Hujus ea cernebatur confidentia contumacis oris, ut facile sentiret quasi de jam capta ipsam sibi civitate applaudere. Manu igitur ad muri viciniam machina promotâ, ac fervidioribus quibusque jam super eam ascensu strenuo superatam stantibus, defensores muri longam et prægravem ad hoc in id fastigium ante sublatam deorsum columnam devolventes, turrin subito casu afflictam dejiciunt, **605** cunctosque in ea repertos obtulerunt, alios quoque universos, qui circum magno undique numero satagebant, pari ruina involventes. Isto Anogabari successu denique persuasi haud suarum esse virium expugnationem u: bis talis, soluta inde obsidione abeunt, non paucis viris fortibus amissis. Inde profecti Paniphylum tentant. Sed hic quoque post acta similia paria passi, Callipolim iter intendunt, ne prima quidem vicini Didymotichi oppugnandi cogitatione

A Καλλίου βαδίζουσιν. Διδυμοτείχου καὶ λίαν ἀπίσχογτο· καὶ γὰρ ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐκεῖθεν ἐξέρμησε καὶ περὶ τὴν Μόρραν διέτριβε.

κ'. Καταγωγή καὶ αὐθις τῶν ἐς Ἀδζους ἀναγθεισῶν νηῶν.

Πρὶν δ' αὐτοὺς ἐκεῖ παραγγεῖλαι, ἐπεὶ καὶ αἱ ἐκ Γεννοῦσας νῆες ἐκ Τραπεζοῦντος καὶ τῶν ἄνω τόπων κατάρασαι προσέσχον τῇ Κωνσταντίνου καὶ ἤδη ἐπ' οἴκου ἐμελλον ἀποπλεῖν (οὐδὲ γὰρ ἐδόξει τῷ βασιλεὶ παρακατέχειν σφᾶς κατὰ συμμαχίαν· αὐτοῖς μὲν γὰρ οὐκ ἦν κατὰ γῆν πολυμείν, Ἀμογάβαροι δὲ κατέθεον τὴν μεσόγειον), τῶς δ' ὅπερ ἦν αὐτοῖς δυνατὸν καὶ τῷ βασιλεὶ χρήσιμον καταφαίνεται, βασιλεὺς τε ἤξιον ὅπερ ἂν βούλοιο προστάττειν. [P. 423] Ὅ δὲ ἐκ παρῶλου προσσχέιν τῇ Καλλίου προσέτατε καὶ πείραν προάξει, κάκειλοι ὑφίσταντο, παρὶ τινων εὐαριθμῶτων φυλασσομένη, καὶ τι γενναῖον, εἰ δυναθεῖεν, διαπραξαμένους ἔπειτα ἀποπλεῖν. Ὡς γοῦν προσέσχον, μάχην συστήσαντες τὸ μὲν ἐμπόριον πυρπολεῖν ἐπιχειροῦσι, πῦρ δ' ἐναύσαντες καὶ τινα τῶν νηῶν ἐφορμῶσαν τῷ λιμένι καταφλέξαντες

admissa: illinc enim erupisse cum manu valida ad eos, si eo viam attentarent, priusquam admovere se possent, cædeudos Michaelē Augustum acceperant, hac ipsa expectatione circum Morrhā considerentem.

20. Secundus appulsus in urbem redurum e Lazii Genuensium navium.

C Priusquam autem Amogabari Callipolim revertissent, apud e Constantino-polim reduces e Trapezunte ac locis superioribus Genuensium naves quas eo profectas diximus. Hæ cum jam essent in prociactu solvendi domum versus, quoniam imperator terrestribus, non maritimis egeus auxiliis, utique adversus Anogabarios mediterranea vastitates (Genuenses autem exscendere ac bellum terra gerere se negabant posse), eas detinere ad sibi militandum non duxit operæ pretium, duces earum Augustum in digressu salutantes, ei se officiose promptos obtulerunt ad navandam, si quam juberet, militare operam. Ille ostendit gratum sibi facturos, si priusquam vela facerent in Italiam, obiter admoverent se **D** Callipoli, et quæ illie se offerret rei bene gerendæ occasio, captarent: sibi enim nuntiari paucos ibi præsidiarios relictos, et fortasse non magno conatu capi arcem illam posse. Si quid tale reperiretur et ipsis brevi tempore facinus edere aliquod memorabile contingeret, tum sane magna apud se gratia, pari sibi ipsis gloria, exiguæ more facile reparabili **606** parta dispendio, patriam lucro et honore auctiores repeterent. Assensi hand illibenter Callipolim infesti tendunt, primoque impetu conantur emporium arci proximum incendere. Ac flamma illi quidem eo injecta etiam navem e multis unam in portu stantibus ex parte combusserunt. Sed ardorem instantius urgendi refrigeravit cædes ab hoste resistente interim facta cujusdam ignis p...

τὸ μέρος οὐδὲν πλέον ἤνυσαν. Εἶτα καὶ τινὰ τῶν ἰσίων εὐγενῆ γεννάδαν ἀποβαλεῖν κατὰ πόλιν, πληγῆναι τε καὶ τὸν Μουρίσκον ἀμνησθῆναι. Ὡς δὲ τῷ Ἰστίε ἐπεχείρουν, μοῖρὰ τις τῶν πολεμίων φανεῖσα, πολὺν τε ἀτήσαντες τὸν κοινερτὸν κἀντεῦθεν ἔξεντες εἶναι τὸ σύμπαν τῆς στρατιᾶς, δειλὴν ἐμβάλλουσι μαχομένους ἐκ τοῦ ἔξαιφνης. Καὶ διὰ τούτα, οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν λαφύρων ἐκείνοι λαβόντες καὶ πρῶτον κρουσάμενοι, ἀπελύοντο πρὸς τὰ ἴδια ἤθη.

κα. Ὡς ἐάλωσαν τὰ κατὰ τὸν Γάνον.

Βασιλεὺς δὲ καὶ αὐθις πέμπων ἐπέγρα μετ' εἰρήνης τῷ λαβεῖν χρήματα ἀπαλλάττεσθαι πείθειν. Ἄλλ' οὐκ ἔπειθε διαπρεσθευόμενος· τοὺς γὰρ αὐτοὺς ἀντέπεμπε Ῥομοφόρτος τὴν εἰρήνην ἀπεροῦντας, εἰ μὴ τὰ καὶ τὰ γένοιτο, λέγων ἄπερ δὴ καὶ προείπομεν. Ἦσαν δὲ καὶ πρέσβεις ἐξ Ὀσφεντισθλάδου πρὸς Ῥομοφόρτον, σπονδὰς ζητοῦντες καὶ τὴν ἀδελφὴν Ὀσφεντισθλάδου, τὴν τοῦ Τζακὰ τοῦ φονευθέντος σύζυγον, ἐγγυωμένους πρὸς γάμον ἐκείνου, ὥστε ἔχειν ἡμιχίλιαν κατὰ Ῥωμαίων· καὶ τούτοις ὁ Ῥομοφόρτος συγκάταινος ἦν. Τῶν δὲ τοῦ βασιλέως πρέσβων ἐς πόλιν παραγγειλάντων, καὶ ἀγγελλόν-

των ὡς καὶ τινες τῶν Περσῶν διαπερῶεν ὑπὲρ τετρακοσίους (καὶ τούτο γὰρ ἐβρενθῆτο Ῥομοφόρτος, ὡς εἶη τὰ δυνατὰ οἱ ὀπίστους θέλοι διαπερῆν τοὺς κατὰ Θράκην [P. 424] αἰγιαλοὺς κατέγοντι ὡς ἀνμῆδεν μῆδ' ὄλω; παρὰ τῶν τοῦ βασιλέως νηὶν κωλυθησομένων), παρατεῖκα μοῖρὰ τις καὶ μάλιστα τῶν Περσῶν εἰς τὰ τοῦ Γάνου στενὰ εἰσβαλόντες αὐτοβοεῖ τὸν αὐχένα κατέσχον, καὶ πολλὴν λείαν ἐξ Εὐδημοπλατάνου ληϊσάμενοι, τοὺς πολλοὺς φονεύσαντες, ἀρτύναντες ἑαυτοὺς ἐντεῦθεν καὶ τὴ ἀσραλὲς σχόντες ἐκ τοῦ φρουρίου ταῖς λοιποῖς ἐναργέστερον ἐπεχείρουν. Ἐκείθεν καὶ εἰς Ῥαιδεστοῦ, τὰ πρὸς τὰ ὄρη κατὰ τὴν πλάτος Βιζύης καὶ πρόσιον, ἔπαντα τὸν τοσούτον τόπον ἀνθρώπων παντελῶς ἐρημώσαντες τοῖς ἐκείνων καρποῖς ἐνετρώων· πελάγει γὰρ ληϊῶν κυματίζοντι προστυγχάνοντες, ἐξ αἰχμαλώτων τοὺς ἀμνηστῆρας ἐπιστήσαντες, μύριον διεφόρουν πλοῦτον, ἀμάξαις καὶ ζώοις διακονοῦμενοι. Βασιλεὶ μὲν οὖν ἔδοκει καὶ βουλευταῖς ἐκ πολλοῦ πέμπειν διὰ ταῦτα καὶ κατακολεῖν τὰ ἄνω καὶ πόρῃον του Σηλυβρίας· ἔτι δὲ πολλῶν αἰτιῶν χάριν ὤκνον καὶ ἀνεβλάλλοντο τὴν ἐγχείρησιν. Ἐς τοῦτο δ' ἀπεκρίθη τό' οἶμαι καὶ ἕξις ὄνελρου φανεῖσά τινα τῶν

virī fortis et stirpe prænobilitis, vulnus præterea Murisco inflictum Amerali. Tamen deinde urbem ipsam adorti oppugnare territi sunt visa procul nube pulveris ingenti, quod esse indicium putarunt adventantis in ipsa Amogabarici exercitus universi. Non erat id quidem verum: nam partis dimittat cuiusdam hostilium copiarum redeuntis Callipolim istum pulverem fuisse signum est postea compertum. Tamen hic error desperationem perpetrandi cæpti Genuensibus incutiens referre pedem coegit, spoliisque non paucis inde ablatis donum versus reflexere.

21. Ut quæ ad Ganum sunt, capta fuerint.

At imperator rursus tentandos de pace Amogabarios ratus, misit qui eis suadere conarentur ut accepta pecunia migrarent alio. Sed nihil profectum est: nam per hos ipsos legatos renuntiari Romofortis imperatori fuisse frustra illum sperare conventoram sibi unquam cum ipso pacem, nisi prius hæc et hæc faceret. Enumerabat autem eadem quæ ante retulimus. Aderant autem et ab Osphentisthlabo ad Romofortum legati, qui eum ad fœdus secum contra Romanos ineundum invitarent oblata in conjungem Osphentisthlabi ejusdem sorore, vidua Tzacæ nuper occisi. Ad quæ Romofortis facile consensit. Interim in urbem reversi **607** qui missi ad tractandum cum Amogabaris fuerant, præter cætera Romoforti responsa etiam rem obiter compertam imperatori retulere, Persas videlicet supra quadringentos ex Asia trajicere ut se Amogabaris jungerent. Id quod aiebant congruere cum eo quod coram ipsis Romofortis inter alia jactasset, sibi esse facile quot vellet ex Orientali continente in se possessa Thraciæ li-

tora transportare, nequidquam illud impedire conaturis quantislibet imperatoris navibus. Hac porro rerum vice pars quedam Amogabarici exercitus, e Persis maxime constata, artis faucibus Gani montis impune penetratis, jugum ipsius primo impetu occupant; et arce illa, postquam eam sibi valido præsidio imposito asservissent, freti, ad subjectam inde regionem populandam, orsi ab Eudemoplano, excurrerunt, multos occidentes, prædam immensam corridentes. Quin et talis loci ad receptum ipsis tuti fiducia ulteriora palam ausi tentare, inde usque Rhædestum et hinc ceteriora, in latum vero usque Bizyam et ultra, totum illum tam vastum terræ tractum, nullo illi hominum vivo relicto, desolarunt, frugibus et provento reliquo agrorum, illic sane tunc opimis, ipsi se ingurgitantes. Undabant enim pro anni tempore ac terræ feracitate per hos campos immensa visu æquora expectantium falcem segetum, quas sibi Persæ demetere coactis quos magno **D** habebant numero captivis, inestimabiles inde opes plaustris et jumentis ibidem usi repertis avexerunt. Quibus imperatori nuntiat, decrevit is tandem exsequi quod ipsi dudum ejus consillarii suaserant, hactenus multis, ut sit, causis intercurrentibus dilatatum, mittendo qui flamma injecta maturas segetes, hosti alloqui profuturas, corrumpent circa Seiybriam et longe superius, quantum tuto posset fieri. Tunc eventu perpetratum apparuit præsagium quoddam **608** somnium ante annos retro tres eidam ex ordine palatinorum oblatum. Viderat is inequitantes camelis Persas ad Orientale litus a Scutario ad ulteriora longe loca extensos stare; mox autem subito ferri per aerem volando camelos cum suis sessoribus eosdem, et in

ἐκ τῆς τάξεως τοῦ παλατιοῦ χρόνοις τρισὶ πρότερον ἢ ταῦτα γενέσθαι· Πέρσαι γὰρ ἐχοῦμενοι καμήλοις καθ' ἕπον αἰγιαλὸν ἀπὸ Σκουταρίου καὶ τὸ ἐπέκεινα ἴσασθαι τὸ ὄναρ ἰδεῖν, ἐξαίφνης δὲ κατ' αἰθέρα τὰς καμήλους πετομένας καὶ τοὺς ἐπιδάτας φερούσας πρὸς τὴν ἀντίπεραν γίνεσθαι. Καὶ ταῦτ' ἐπράττετο μὲν ἄνθεστριωνος, ὅτε βασιλεὺς Μιχαήλ ταῖς σφῶν ἀτασθαλίαις προσκόπτων, ὀλίγους περὶ αὐτὸν ἔχων τοὺς συναναθάντας ἀπὸ δύσεως ἐκ προσπαίου, πέμπων πρὸς τὸν πατέρα ἐκχωρεῖσθαι οἱ τὴν πρὸς ἐκεῖνους ἀφιππεύειν, εἰ μὴ ἄλλως καὶ αὐτόθεν θέλοι ξυμμαχεῖν, ἐζητεῖτο· τὴν γὰρ χώραν ἤδη προνομεῦσθαι, καὶ ἄρῃν φανεράν εἶναι ἀπολουμένην, ἣν μὴ τις ὑπέροχη. Ἄλλ' ἡ περὶ ἐκεῖνον ὀλιγοχειρία ἐμπόδων ἦν, καὶ μέλλουσας προμηθῆς σπουδῆς ἐπικινδύνου τὸ τὴν:κάθε κρείττον ἐδόκει.

κβ'. Τὰ κατὰ τὸν Μελήκ καὶ πόλιν Ἰσαάκ.

[P. 425] Ἄλλο δὲ τι μᾶλλον ἐπραγματεύετο. Ὡς γὰρ ὁ Πέρσης Ἰσαάκ (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα), ὃν καὶ τὰ πρότερον ἱστοροῦμεν τοῖς Ἱταλοῖς κατὰ δύσιν συνόντα πέμπειν παρὰ τὴν ἐκείνων πρὸς βασιλεῖα αἰσθησιν, καὶ σπονδὰς πρὸς αὐτὸν συντεῖσθαι θέλειν κατὰ τι γαμικὸν κῆδος τὸ ἐπὶ τῷ τοῦ Μελήκ θυγατρὶ, καὶ φωραθέντα μετ' εἰρήνης καὶ αὔθις ἀντι-

παιρωθῆναι πρὸς Ἱταλῶν σύναμα καὶ τῷ ἰδίῳ λαῷ, — ὡς γοῦν καὶ αὔθις πέμπων ἀντελήθηεν οὗτος κατήπειγε τὰς σπονδὰς, ὑπισχνόμενος παλλὰ μὲν καὶ ἄλλα τοῖς Ῥωμαίων συνείσονται πράγμασιν, εἰ μὴν δὲ ἄλλα καὶ τοὺς ἐχθροὺς καὶ πρῶν ἀποστατήσαντας Τουρκοπούλους ἐκ μηνυμάτων τῶν πρὸς ἐκεῖνους προσάξεσθαι, ἣν μόνον γυναῖκας ἐκείνων ἐπιστάειν καὶ τέκνα τὰ παρὰ τῶν Ἀλανῶν πρὸς πόλιν ἀποσταλέντα, βασιλεὺς ἐξ ἅπαντος θέλων τὰς τῶν Ἱταλῶν δυνάμεις ἀρβωστοτέρας ἐγκασιστῆν ἐίχεται τὴν κρεσβαίαν, καὶ φιλανθρώπους τὰς ἀσκήσεις διδοὺς πῶς ἂν κατὰ τρόπον ταῦτα καταστήσειε διεσκέπτετο. Οὐδὲ ἡμῖν ἴσως χεῖρον προναλθεῖν καὶ δηλώσει περὶ τοῦ κορίου, τίνας μὲν Μελήκ θυγάτριον, ὅπως δὲ κατὰ πόλιν ἐν τοῖς Ῥωμαίων ἦθεσι προσέκρυψε διατεῖσθαι. Ἀζατίνης μὲν ὃν σουλτάν ἐκεῖνος περὶ οὗ ἐν τοῖς προτέροις λόγοις ἐλέγομεν, ἐτι τῆς Περσίδος καθεστῆσης, ἐπὶ ἐκπαδῶν ἦν αὐτῷ ὁ πατήρ Ἰαφατίνης, οὗ δὴ καὶ Πέρσαι κατήκουον, εἰς διαφορὰς μεγίστας πρὸς τὸν ὄντον ἀδελφὸν Ῥουκρατίνην καθίστατο· δειμφοσθεῖται γὰρ τῆς ἀρχῆς ἐκεῖνος καὶ διετέλει μαχόμενος, ὡς καὶ εἰς Τοχάρους ἀποκλίνει ἤδη τοῖς Περσῶν ἐπιχειρήσας πράγμασι, καὶ τὰς ἀρχούσας δυνάμεις ἐκείνη λαδῶν τὰ δυνατόν τὰ δειλῶν ἐπεισφέρειν. Καταταχό-

oppositam pervenire continentem. Acta hæc sunt mense Julio, quando Augustus Michael tot tantarumque cladum suis subditis ipso otiose præsentente illatarum convicium non ferens, paucos secum habens qui cum eo nuper ex interiori Occiduo tractu ascenderant, misso ad patrem nuntio poposcit per eum sibi cum exiguo quocum haberet equitatu in hostes irruere, ni mallet ipse sibi mature suppetias accurrere: nam serum deinde auxilium fore, ubi universa regio, quod si vel tantillum cessaretur, mox futurum apparebat, destructa excisaque irreparabiliter fuisset. Cæterum paucitas comitum Michaelis obstabat ne ipsi per Andronicum tam periculosa excursio liceret: visum enim sapienter est cunctandum potius, nec committendum ut intempestivo generositatis ætate Augustus junior tantam temere aleam jaceret, præsertim cum in alio quopiam majori præsentium malorum remedio machinando pater ejus nunc cum maxime satageret.

23. Rursus de Isaacio Meleco.

Etenim Persa Isaacius nomine, quem superius retulimus misisse clam Amogabaris, quibuscum tunc militabat, ad Augustum, qui se ad ejus partes velle transire dicerent, omninoque facturum, si ei, prout fuerat oblatum, uxor daretur Meleci filia, tunc detecto arcano tractatu ab Italia, fugisse inde in Asiam cum suis copiis, is, inquam, ex Orientali tractu, in quo tunc erat, novos ad imperatorem miserat nuntios, qui 609 fœderis prius propositi clausulam urgerent, et a se pollicerentur, si hoc fieret, acturum ipsum multa Romanæ rei

tali tempore valde conducibilia: Inter cætera vero Turcopulos, qui nuper ab Amogabaris deserte conati perpetrare inceptum nequiasent, per se plane, quo nosset ad id efficaci modo, abducendos ab hostium partibus et imperatori reconciliandos. Datam quippe ab iis sibi recens fuisse per arcenas internuntios fidem serviendi Augusto, si per eum ipsis redderentur uxores eorum cum liberis ab Alanis in urbem missæ. Hæc imperator audiens, cum facile videret nihil sibi tali rerum statu expectabilius esse quam imminui ac debilitari quomodocunque cervicibus imminentes Amogabarorum copias, Isaacii legatis perhumana responsa reddidit. Interimque cum iis suisque consultabat quomodo optime ac citissime modo posset id perfici negotium. Non erit autem hic abs re ex retro acta nos memoria repetendo quidpiam docere, quænam hæc et cujus Meleci filia fuerit, de qua nunc Isaacio isti collocanda tractabatur, quove casu contigerit educari eam in urbe et ad mores Romanorum institui. Azatines ille sultan, de quo in prioribus multa libris scripsimus, Perside adhuc ipsi subiecta perstante, postquam est e medio sublatus, pater ipsius Japhatines, cui Persæ libenter obediebant, gravibus commissus dissensionibus est cum Rucratine suo germano. Vertebarur enim inter ipsos controversia de principatu, quem hic pertinere ad se contendens vi etiam armisque viadicabat, inclinans, ideo quod illinc auxilia speraret, in partes Tocharorum, qui jam invadere Persidem cœperant. Ab his instructus copiis quæ facile sufficerent ad fratrem, præsertim imparatum, opprimendum, toto in eum rucbat impetu, a leo ut Asi-

μενος δ' ὅπ' ἐκείνων Ἀζατίνης ἔγνω κατὰ σπονδάς ἅ
προσχωρεῖν τῷ προδεσπαιευκῷ τῷ Ἀάσαρι. Ὁ
δ' ἐκείνων καὶ ὑποδέχεται προσενηχθεὶς φιλονθρώ-
πως καὶ τιμῆ τοῖς προσήκουσιν, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ
παρακατέχειν δεῖν ἔκρινεν, ἀγωνιῶν περὶ τῆς σφετέ-
ρας, μὴ πως ταῖς πρὸς τὸν Ῥωματικὴν συμμα-
χίας ὁ τῶς ἄλλοτρίως [P. 428] τοῖς Πέρσαις ἔχον-
τας Τόχαροι κατοικεωθέντες ἐγκρατεῖς μὲν αὐτῶν
γίνονται. τῆς Ῥωμαίων δὲ πράγμασι προσβάλλειν
ἔχεν ἐξ ἔγγιστος. Ταύτη τοι καὶ τὴν περὶ αὐτὸν
συναχθεὶς βουλὴν ἐπήγγελλε βουλευέσθαι περὶ τῶν
πρὸς αὐτὸν, ἐνδὸς ἀπιστομένων καὶ μόνου, τοῦ τὸν
Ἀζατίνην παρακατέχεσθαι· τὴν γὰρ βουλὴν εἶναι
ταύτην ἀπίστου μὲν πρὸς βασιλέα, ἐπὶ πονηρῶν δὲ
καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων βουλευεῖν προαιρου-
μένου, ὅμοιον ἄρα ποιούτος καὶ λέγοντος ὡς περ εἰ
πρὸς τὸν θριγγῶν καταλύειν ἐβούλευε τῶν θυρωμά-
των καὶ θάλασσαν ταῦτα διατηρεῖν. Ὡς γοῦν οὕτως
ἐπίρητο βασιλεὶ μὴ παρὰ Ῥωμαίοις τὸν Ἀζατίνην
κατέχεσθαι, καὶ ἡ βουλὴ συνειφώνως, ἐπανεζέυξε μὲν
αὕτως καὶ αὐθὶς ὁ προσχωρήσας, οὐ μὴν δὲ καὶ

Β βασιλικῆς ἀπήλαυσε βοήθειας ὥστε περιγενοῦσθαι
τοῦ ἀδελφοῦ. Ὡς δὲ καὶ αὐθὶς ἐκεῖνος ἐνεργέστερον
ἐπολέμει καὶ οὐκ ἦν παραμένειν τὸν ὑστεροῦντα,
ἐπεὶ καὶ ἐκποδῶν ἤκουε τὸν Ἀάσαριν γεγενησθαι
καὶ ἐπὶ τῶν ὄλων καταστῆναι τὸν Πλασιολόγον,
ἐχέγγυον ἔχων ἐκεῖνος τὴν πρὸς τὸν βασιλεύσαντα
συνθήθειαν προσχωρεῖ καὶ αὐθὶς ἐκεῖνῳ τευξόμενος
συμμαχίας. Ἀλλὰ πολὺ τῶν ἐλπίδων ἰψεύσθη· ὁ γὰρ
βασιλεὺς τοῦ πρὸς Τοχάρους κήδους δεύτερα πάντα
τὰ τοῦ σουλτάν τιθέμενος, τὸν μὲν Τοχάρων ἄρχοντα
Χαλασοῦ, τὸ ἐκ σπερμάτων σκοτιῶν θυγάτριον τὴν
Μαρίαν πέμπων, κηδεύει, εἰ καὶ τούτου ἐν τοσοῦτῳ
ἐξ ἀνθρώπου γεγονότος ὁ Ἀπαγάς, ἀδελφὸς ὢν ἐκεῖ-
νου ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τεταγμένος, τὴν Μαρίαν ἠγάγετο.
Τὸ δὲ σουλτάν κατὰ πόλιν ἔχων ἤδη Ῥωμαίοις ἀλω-
μένην περιεβουκλεῖ ἀλλάχθεν αὐτῷ τὰς ἐλπίδας.
Ὁ δὲ μὴ ἀγνοῶν τὰ βουλευόμενα, καιροῦ δραξάμε-
νος, ὡς ἐλέγομεν ἐν τοῖς προτέροις, Αἰνοθεν φεύγει,
καὶ ξὺν Τοχάροις κατὰ δύσιν, ἅμα δὲ καὶ τῷ τῶν
Βουλγάρων ἄρχοντι Κωνσταντίνῳ, τὴν φυγαδεῖαν
διατίθεται ἀνά τὰ τοῦ Εὐξείνου βόρεια. Πολλοὶς δὲ

lines suorum hostium vim, celeritate quæ cursum
animæ suam præverteret **610** se insequentium,
effugere aliter nequiret quam se recipiendo sub tu-
telam imperantis tunc Romani Lascaris. Excepit
hic eum benevole, ac quantis par fuit humanitatis
et honoris significationibus coluit, non tamen ut
putaret illum apud sese retinendum, veritas peri-
culum ex eo imminens rei Romanæ; reputabat enim
heri facile posse ut jam ante prævalida in Perside
Tocharorum factio, societatis modo cum Rucratine
intra illicito Persis hactenus ei fortiter obsistenti-
bus faciem faciens, ad fictam illos conciliationem
atraheret, cujus deinde fiduciæ indormientes ipsos
plane subigeret; ac tunc conspirantes Persæ cum
Tocharis, prætextu Rucratinis iurium et specie ul-
tiscendorum quæ ejus semel hospitio foverent,
Romanum a vicino irrumperent limitem, bellum
internecinum imperio moventes. Adhibito ergo im-
perator perhumaniter Azatine cum suis, hortatus
eos est ad disquirendum inter sese quid tali rerum
ardore iniri consilii utrius ad fortunam æmictam
stortis principis sublevantem posset. In quo sie-
ut non recessitum se quascunque sibi auxilii
officique ad istud delegarent partes. Unum modo
necessaria ex causa deprecari, ne a se petendum
existimarent ut residere Azatinem in suo comitatu
eteretur. Eximie id utrisque, ipsis videlicet et
ibi, consilium futurum, quippe unde secutura pro-
videretur ingens calamitas imperii, cujus opibus
psi utique juvari acquirere, nisi saluum ipsum in-
soluntque peratarol. His locis, ut tum erant tem-
ora, lateri sese ipsis, exteriori quasi vallam esse
lomanæ securitatis sedes dudum contractam, ha-
teus illarum, cum finitima Perside. Mijus infrin-
gendi manifestum esse plausibilem obtentum datum
ri Rucratini et Tocharis, exose ipsis apud Roma-
nus principe servando. Unde clare perspicui quam

foret hæc imprudens sententia; cujus aucliores ar-
cem, quam invictam et æternum firmam præ se
ferrent cupere, suaderent tamen nullari omni extor-
tori munimento, et septi ac clathrorum accessum
ercentium cunctis obstaculis amotis, viam ab ipsis
ejus defensoribus hosti ultro pandi æquum ducerent
ad intimum contactum extremi, quo unice tegitur,
C muri. Tali oratione vel persuasit vel perpulit Azati-
nem Augustus Lascaris ad perfugium alibi quæren-
dam. Nec **611** tamen continuo discedentem a se
prosequi auxiliis validis destitit; quorum ope, cæteris
suis præsidiiis adjunctis, factum deinde est ut fratri
prævaleret Azatines, et extortum ipsi paternum
denuo possideret imperium. Verum eo iterum fe-
rocious etiam quam olim apparatusque rebellante,
cum stare in recuperato solio nequiret viribus haud
dubie Azatines inferior, audiens ins Lascari defuncto
præsidere suprema potestate Romanis rebus Palæo-
logum, fretus quadam contracta sibi cum eo
quondam adhuc privato necessitudine familiaris
amicitiæ, ad novum imperatorem convolat, quin
esset ab eo impetraturus auxilia non dubitans.
D Quamquam sua illum in hoc quidem large fiducia
sefellit. Nam imperator Palæologus Michael, sedus
cum Tocharis longe sultanis amicitie præoptans,
spes hujus et vota posteriora cuncta suæ isti desti-
nationi habuit, quam eo promovit usque ut filiam
suam notham Mariam principi Tocharorum Chala-
connochio sociandam miserit; quo inter apparatus,
nuptiarum fato functo, frater ipsis idemque in
principatu successor Apagas Mariam uxorem
duxit. Sultanein porro Michael in urbe Jam e La-
tinis recepta honorifice secum habens, variis sei
vanis astute lactabat spebus; qui ejus artes quo
spectarent non ignorans, arrepto, et in libris prio-
ribus memoravius, tempore, ex Æno arce fugit, et
deducentibus Tocharis, tum in Occiduo militanti-

χρόνους ὕστερον, ἐκποδῶν γεγονότος ἐκείνου, ὃ ἐξ Α
ἐκείνου Μετλήκ τὸν Εὐξείνιον διαπεραιωθείς πρὸς
Κασταμόνα γίνεται. Καὶ ἤδη Τοχάρους ὑποκλιθεὶς
τὴν πατριὴν αὐτοῦ καὶ παππῶν λήξειν ἐπαναστά-
σασθαί οἱ διαπειράτο. Ἄλλ' Ἀμούριος ἐμποδῶν ἐγί-
νετο, καὶ μαχόμενος οὐκ ἀνέει, μέχρις οὗ κατισχυ-
θεὶς ἅμα γυναῖκα ὃ τοιοῦτος παραγεγονῶς πρὸς τὴν
κατὰ Πόντον Ἡράκλειαν βασιλεῖ προσχωρεῖν ἔγνω.
Καὶ παραγεγονῶς κατὰ πόλιν, ὅπως τούντεῦθεν ἐκ-
δημούντος τοῦ βασιλέως τότε πρὸς Νύμφαιον, αὐ-
τὸς ἀφίει τὴν σύζυγον [P. 427] κατὰ πόλιν, ὅφ'
ὁδηγοῖς τοῖς τοῦ βασιλέως τὴν πρὸς ἐκεῖνον διήρχετο
φέρουσαν, καὶ ὅπως ἐξ Ἀτραμυτίου λαθῶν τὰς βου-
λὰς ἀπέδρα, καὶ ὅπως τὰ καθ' αὐτὸν διώκησεν,
ἐρρήθη τὰ πρότερα. Ὑστερον δὲ καὶ ἡ σύζυγος ὑπο-
στρέφει, ἐκείνου μὲν ἀξιοῦντος, βασιλέως δ' ἐφιέν-
τος. Τὸ δὲ κήριον ὡς ἔμῃρον καταλείπεται. Ἡδὴ
μὲν οὖν τὸ τοιοῦτον ἐτίθραπτο κατὰ πόλιν ἐπὶ
συχνοῖς τοῖς χρόνοις ὑπὲρ βασιλικῆς οἰτηρσίῃ, καθὼς
ἔρα καὶ ὁ Μετλήκ Κωνσταντίνος, τῶν τοῦ σουλτάνου
υἱῶν ἄτερος, καὶ αὐτὸς κερὰ Ῥωμαίοις ἐγκαταλέ-

λειπτο, ὃς δὴ καὶ βαπτισθεὶς ἐκθύμως προσετέ-
κει τοῖς Ῥωμαίοις ἤθεσιν. Αὐτὸ δὲ τὸ τοῦ Μετλήκ
ἐκείνου θυγάτριον μαθὼν Ἰσαάκ, Μετλήκ φημιζόμε-
νος καὶ αὐτὸς, πρὸς γάμον καὶ αὐθις ἦγει. Ἐξήκει
δὲ καὶ τὸν θεῖον ταύτης Μετλήκ προβληθῆναι πρὸς
βασιλέως σουλτάν, κάκεισε καὶ αὐτὸν πεμφθῆναι,
καὶ οὕτως υἱοποιηθῆναι καὶ αὐτὸν Ἰσαάκ βασιλεῖ
τὰ πρὸς Ῥωμαίων κατὰ τὸ δυνατόν ἐνεργεῖν. Ταύτη
τοι καὶ βασιλεὺς ἐνασμενίσας τῇ κοινοπραγίᾳ τοῦ
Πέρσου, τὸ μὲν σουλτάν ἐγκαθιστῆναι τὸν Μετλήκ καὶ
θεῖον τῆς κήρης οὐκ ἐδοκίμαζε τῶς, τὸ γυναῖον δὲ,
καὶ μεγάλην ἐξετοιμαζόμενος προίκα, σὺν αὐτῷ
διαποντίους εἰς Πηγὰς πέμπει, ἵνα δὴ καὶ ἐπήγγειλε
καθημένους τὰ συμφωνούμενα καθιστάνειν σὺν τῷ
καὶ τῆς πόλεως Πηγῶν τὸν Μετλήκ ἡγεῖσθαι. Πιγὴ
δ' ἀλλὰ καὶ συχνὰ τῶν ἀκατιῶν ἐκαίσει τῆ παρι-
σκευάζετο, διαπερῆν, εἰ θέλοιεν, Πέρσας. Ὅτι δὴ
καὶ περικαθημένον σὺν Πέρσαις τῶν Ἰταλῶν τὸν
τοῦ Ῥαιδεστέου πύργον, διανοουμένων ἐξελεῖν καὶ οἱ
χρωμένους ὁρημητρίῳ τοῖς περὶ τὴν Θράκην πρά-
γμασιν ἐφερέσειεν, βασιλεὺς πέμψας τριῖς δίο

bus tractu, simul que Constantino principe Bulgaro-
rum, tutum nactus est receptum in partibus borea-
libus Euxini. Multis vero post annis, isto Azatine
mortuo, filius ejus Melec Euxino trajeeto Casta-
mone constitit, ubi reconciliatis sibi obsequio To-
charis favore, horum **612** paternam avitamque
ditionem recūperare conabatur, obstante vehemen-
ter Amurio, cum quo longo et sibi ad extremum
infelici collisus bello, denique victus, Heracleam
Ponti cum uxore se contulit; unde confugiendum
sibi ad Andronicum imperatorem statuens Con-
stantinopolim venit. Ubi cognito diversari Nymphæi
tum Augustum, conjuge in urbe relicta, iis se
adjunxit quos ad ipsum ad se perducendum certior
de illius adventu factus imperator ei obviam mise-
rat. Ut is dehinc consilio repente capto Atramytio
fugerit, utque inde res suas administraverit, dictum
a me jamdudum est. Longo post tempore uxor,
ipso postulante, concedente Augusto, ad eum re-
versa sua est, sed filia in obsidem relicta, hac de
qua nunc sermo est, educata hinc in urbe multis
annis, victu ipsi large ab imperatore suppeditato.
Quem ipsum in modum et Constantinus Melec,
Azatinis sultanis alter filius, et ipse relictus apud
Rouanos ac volens baptizatus, charitatem in res
nostras educatione contraxisse visus est, ejus haud
disparem quam conscia origo et affectus e stirpe
inolitus natis civibus erga patriam, inspirat. Istam
igitur in urbe servari Meleci Azatinis nati filiam
Melec ipse quoque dictus Isaacius audiens, in præ-
mium et auctoramentum navandæ quam polliceba-
tur imperatori operæ dari sibi ab eo conjugem
petiit, proficiens talis connubii necessitudine se
deinceps semper sic affixum Augusti obsequiis,
quasi non in generum duntaxat, sed et in filium
adoptatus ei foret, istiusque necessitudinis officium
serviundo quam posset efficacissime Romanis

expleturum. Rogavit item præterea ut patrum
hujus ipsius quam in sponsam optabat virginis,
eum cujus modo meminimus Melecum, imperatoris
sultanis dignitatem **613** promoveret. Verum An-
dronicus, de cætero perlibenter admittens proposi-
tiones Persæ, haud putavit opportunam eo rerum
statu Melecum constituere sultanem. At puellam
ipsam, magna ei dicta dote, una cum isto ipso suo
patruo mari perducere curavit Pegas, ubi consilere
ipsos voluit, et ea de quibus inter se ac Melecum
Isaacium convenerat administrare; quod ut fieret
facilius, ejusdem Pegarum urbis præfecturam Me-
leco attribuit. Sed et naviculæ quam plurimæ ibi-
dem comparabantur, usui futuræ deportandis et
Oecidia continente Persia, ubi eis, prout sponde-
bat se facturum, persuasisset Isaacius retro in
Asiam trajicere, quando Latino exercitu, coope-
rantibus auxiliis Persicis, circumsidente Rhædesii
turrim (cujus loci potiundi magna Italos cupiditas
incesserat, eum siu peropportunum ratos ad reli-
quam cum-occupandam excurrendo, tum postquam
D usurpassent, continendam in potestate inde Tra-
ciam), imperator missis eo trementibus duabus con-
batur ex illo præsidio extrahere turbam per ætatem
aut sexum bello inutilem et alimentorum absum-
ptione damnosam, quo illius sollicito consortio li-
berari milites expeditius et efficacius possent tutelæ
castris, cujus foret jactura Romanæ rei plurimum
exitialis, attendere. Ad id exsequendum cum se
admovisset littori trierarchæ imperatorii, obviam
forte habuere illic ad ostii defensionem oppositam
Persicam cohortem, quæ sane fortiter excendere
tentantibus obstabat, quoad significato in aurem
quibusdam ex illo corpore, ac per eos in alios vi-
gato, quid ad eos, quo dudum euperent transfe-
rendos benevole ipsis pararet imperator, inflexi illi
remi erunt de repugnandi pertinacia, ultroque, sed

Ἰπέρπτο μστάγειν ἐκείθεν τὴν ἀρχηστον ἡλικίαν, ὡς διαμνεονόντων καὶ μόνων τῶν ἐνεργῶν κατὰ πρόλεμον. Καὶ δὴ ἐπιστάσι τοῖς βασιλέως ἐμποδῶν ἔστησαν Πέρσαι κατὰ στόμα διακινδυνεύοντας· εἴτα μαθόντες τὴν περὶ αὐτοὺς τοῦ βασιλέως προμήθειαν καθυφῆκαν τέως καὶ ἐκόντες φυγομαχοῦσιν ἐφκεισαν. Καταταχῆσαντες δ' ἐν τοσούτῳ οἱ τῶν τριτρίων πηλοῦς τῶν ἀρχηστων ἐκείθεν κατάγουσι, καὶ οὕτω διαπορήσαντες εὐρωστοτέρους τοὺς περικλειστους κατέστησαν, ὥστε καὶ ἐξίντας ἐκ ποδὸς διώκειν τοὺς ἐπόντας. Οἱ καὶ δυσχορηστοῦμενοι ἐπὶ τούτοις εἰς μέγρι Σηλυβρίας καὶ ἐπίταδε κατατρέχουσι, καὶ κατὰς διατίθουν οἷς ἀρα καὶ ὕστερον συνέβαινε φρουροὶς ἐγκατακλείεσθαι.

χγ. Τὰ περὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας τὰξιν συμβάτα.

[P. 426] Τούτοις δὲ γενομένοι· ὁ πατριάρχων Ἀθανάσιος ἐπιδαψιλεύμενος ὅλον τὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἐξουσίας, δις μὲν καὶ τρις τῆς ἑβδομάδος τὰς λιτὰς ἐποιεῖτο, βαρυτέρας δὲ τὰς προσημῆσεις τοῖς κατὰ τι προσκόπτουσι διετίθει. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν εὐσεβείας ἦκειν δοκῶν, στήλην μὲν ἐκείνην πατριαρχῶν τῶν τριῶν Γερμανῶν, τὴν ἐπὶ δεξιᾷ

quasi fingere vi compellerentur, tamen retenta certantium specie recedentes, locum nostris dedere feliciter exsequendi quæ destinaverant. Festinarunt quippe irremium vectores eo brevi fugæ Persarum momento plerumque partem inbellis multitudinis e Rhælesti extractam turri ad sese recipere, quam atebentes residuos obsessos haud paulo confirmatioris 614 ad diutius animosiusque resistendum reliquerunt. Cujus novæ alacritatis præsens tunc quoque edidere specimen acri statim eruptione in oppugnatores facta, non sine horum damno. Quibus adversis obsidentes irritati successibus, solatium suo dolori queriere manibus late predatoriis spargendis, quæ cuncta usque Selybriam intraque ad viciniam urbis cruentis incursionibus vastarent, omnes male multando quos reperissent segiores in mature se condendo intra muros arcium ejus traciis.

23. Quæ circa ordinem Ecclesiæ contigerunt.

Interim dum hæc gererentur, patriarcha urbis Athanasius, quasi ostentans religionis abundantiam, bis et ter in hebdomadæ preces celebrabat, graviores quoque solito multas pœnasque iis qui offenderent quomodolibet infligens. Quin et eximium se quoddam sublimioris pietatis specimen editurum ratus, tabulam illam pictam imaginibus Germanorum trium qui patriarchatum urbis diverso tempore gesserunt, ab eorum ultimo, ex Orestiadensi sede in Constantinopolitanam translate, in monumentum positam ad dexteram ingrediuntibus per speciosas fores, austulit in ejus qui posuerat ignominiam, cui se ferelat eo nomina infensus quod is legatione obita paci Græcorum cum Latinis conciliandæ fuisset cooperatus. Effigiem insuper impe-

ραιοῦσι τῶν ὠραίων πηλῶν ἰσχυμένῃ, διὰ τὴν ὕστερον τὴν ἐξ Ὀρεστιάδος μεταθέντα, δεῖ τῆ πρὸς τοὺς Ἱταλοὺς εἰρήνην αὐτὸς ἐκείνος πρεσβεύσας συνήρῃσει, κατασπᾶ, στήλην δὲ βασιλεὺς ἐκ χρυσοῦς νήματος διεσκευασμένην κατ' ὄξιν πέπλον, ἣν ἐκείνος βασιλεὶ Μιχαὴλ πατριαρχεῶν ἀνήρτα τῶν πρὸς τῆ δῦσει μέσον ἐρυθρῶν κινῶν, κατὰ τέ τι κλεισμῶν [P. 429] τοῦ νέου ἐκείνου Κωνσταντίνου φαῖναι Ῥωμαίοις εἰς τὸ τοῦ πανευκλεοῦς Κωνσταντίνου σχῆμα μεταλλάξας ἴσθη. Καὶ ἄπερ τῶν προτέρων τιμῆς ἡμερῶν τοῦ πατριαρχόντος κατὰ σχῆμα διετηρήθησαν, ὕστερον μεταγρόντων ὅλον κατὰ τιν' ὀλιγωρίαν μετηλλάτταντο, ὥστερ δαστράκου μετακασόντος. Ἐκείνος δὲ καὶ θεῖα εἰς τὰ πάντα δικαίωματα μιγνύων, τοῖς πολλοῖς ἀνέδην ἐπέχρα, αὐτοπροσκοπίτης ἐγγὺς φαιώμενος, καὶ πᾶς πρὸς τὸν κρατοῦντα λόγος· ἐξ εὐλαβείας ἠπράκτει, καὶ εἰρηκαὶ καὶ καταγνώσεις τοὺς κατὰ τι προσκόπτοντας διεδέχοντο. Τὰ δὲ τῆς κοινῆς Ἐκκλησίας εἰς ὀλίγον γε περιεστάντο, ἐξορισθέντος μὲν τοῦ Ἀλεξανδρείας, ἀλλοτριουμένου δὲ καὶ τοῦ τῆς Θεοπόλεως διὰ τὴν τῶν Ὀδηγῶν μονήν, ἣν που δη καὶ καταθῆ·αι τις ἠλπίζετο, τοῦ δ' Ἱεροσολύμων Ἀθανασίου ἐκποδῶν

ratoris Michaelis Palæologi, titulo et habitu inedyti illius prisci Constantini, quam cum idem Germanus, dum esset patriarcha, filorum subtextu aureorum exprimi curasset in velo signæ desinentis in acumen, id postea velum publice appenderat in occidua magni templi parte inter duas illas sitas e porphyro columnas, inde quoque detraxit, suæ adversus utriusque memoriam, Michaelis videlicet ac Germani, obsequens iræ. Nam hujus quidem opus erat monumentum istud, in illius autem commendationem excogitatum et erectum fuerat a Germano, significare atudente Michaeli urbem recuperata reparataque, quam antiquus Constantinus condidisset, eidem præterea fortitudine ac pietate similem, actis simul et virtutibus promeritum ut recte in imperio vocari novus Constantinus posset, præsertim cum Constantini appellationem 615 præfatio quodam omne jam olim adhuc puer et privatus accepisset. Atque has quidem imagines Athanasius toto tempore prioris sui patriarchatus, et transacto huc usque spatio secundi, stare in loco ac spectari passus erat: nunc autem quasi damnans in hoc sese vituperabilis tolerantia, quam emendare pœnitentia par esset, velut fortuito interlapsu tergula, statim aucto consilio amovendas nunc abscondendasque decrevit. Idem autem divinas, ut loqui solebat, justificationes ad prohilicium suæ aspernitæ censuræ in omne indiscriminatum genus et hominum et rerum odiosissimum exercitium allegans, in obivis æque eunctos sævus ac respectuum securus irruerat, offendendi occasiones prope studiosè ac data impense opera quærere visus et captare. Nec erat cuiquam ab eo talf modo vexatorum in recurren ad Augustum spes illa posita. Nam hic venerationis sui patriarchæ con-

τὴν πρὸς τὴν βασιλέα φέρουσαν ἀναβάλλεται. Προσε-
ταιρισάμενος δὲ καὶ λαὸν στρατιωτικὸν, πέμπων καὶ
ζητῶν ἀσφαλείας, πίστει πρὸς βασιλέως, ἀνετος
ἤλαστο. Ἐπει δὲ τῇ Χηλῇ ἐκτὸν ἐνεπίστευε καὶ τὰ
πιστὰ τῆς ἀσφαλείας ἐκείθεν εἶχεν, ὡς φησι,
[P. 452] Χηλίται τινες κατὰ πόλιν εὐρεθέντες συν-
τάττονται βασιλεῖ ἢ μὴν κατασχεῖν ἐκ δόλου τὸν
φυγαδίαν καὶ παραδοῦναι τοῖς ἄξουσιν. Ὁ καὶ γί-
νεται τὴν ταχίστην· ὅς γάρ τις τῶν εὐνούχων ἐπὶ
τούτῳ ἐπέμπετο, αὐτὸς μὲν ὑπὸ τῶν καταστρωμά-
των τῆς νηὸς ἐκρύπτετο, ἐκαῖνοι δὲ ἅτε συζηθεῖς
εἰσελθόντες τὸ φρούριον κοινῶνται τὸν λόγον κρυφ-
θὲν καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ μεσοῦσης ἡμέρας μετὰ
δείπνον ἐπιστάντες ἅμα, τῶν συντηρούμενων διασπαρ-
μένων, περισχόντες δεσμοῦσι καὶ ἅμα παρὰ τὸν βα-
σιλέα φέρουσι δέσμιον. Βασιλεὺς δὲ πρὸς ἐκαῖνον
μηδὲν ἀξιώσας εἶπεν, σύναμα τῆ Κοτανίτζῃ τοῦτον
καθεῖργουσιν, ἐπεὶ ἔφθασεν ἐκεῖνος γράψας πρὸς τὸν
ἴδιον συμπένθερον τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου, ὁμοίαν
ἀποστασίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῷ Κοτανίτζῃ, εἰ μὴ
συμπέθοιτο, πρῶτα πελοῦμενος. Καὶ ἔδοξε μὲν τότε

omnibus se sistere. Verum ille vix sperans purgare
se satis apud Augustum pos e, iter sibi periculo-
sum moras nectens primum differebat; deinde
postquam vulgus militum beneficiis et spebus ita
demeruisse visus est, ut in omni sibi fortuna fidum
fore non temere consideret, jam audacius respo-
sans misit ad imperatorem, qui nomine suo pe-
terent caveri prius ab eo, fidei pignoribus idoneis,
nihil sibi damni ex hoc ad ipsam accessu preven-
turum; quo demittente, quasi jam solutus officio
parendi, liber securusque vagabatur. Quoniam
autem postea impetrato in arcem insularem Chelen
aditu exceptus illic est ea benevolentia civium, ut
se tutum loco tali de cætero putaret, forte tunc
Constantinopoli reperti Chelensium quidam non
dubitaverunt imperatori promittere, fracti cogitationi-
bus et clientelis suis, sese dolo comprehensum
fugitivum his tradituros quos ipse ad eum retrah-
endum mitteret. Et præstitere quod receperant.
Cum his enim ad hoc ire quidam jussus e palatiis
emunchis, ubi navis Chelen appulit, ipse quidem
sub tabulato delituit, Chelenses autem ingressi ad
suos intra munitionem, communicatoque clam ami-
cis et necessariis consilio, his probantibus et pro-
vir. li juvare promptis, sub meridiem facta manu
Cassiani diversorium petunt. Acquiescebat ille
post prandium, nihil minus quam quod parabatur
metuens; satellitesque ipsius ac custodes corporis
varie dispersi erant, prout res aut remissiones
quemque vocarant suæ. Ergo conjurati Cassianum
facile correptum alligant, conjectumque in navem
reversi curriculo in urbem imperatori vinctum
tradunt. Porro Augustus nullo eum dignatus verbo
in eundem ubi Cotanitza detinebatur compegit
carcerem, occasione sic agendi ex eo ducta, **620**
quod Cassianus ad suum consocerum caniceo
præfectum antea scribens minatus fuisset se, nisi

ζητωθεὶς ὁ κρατῶν τῶν στρατηγῶν τὸν κράτιστον,
ὅμως γε μέγιστοι φροντίζων οὐκ ἀνείκε οὐδ' ἐς βραχὺ
πῶς ἂν διοικῶν τὰ καθ' ἑαυτὸν οὕτω πονήρως
ἔχοντα.

κε. *Περὶ τῆς τῶν Ἰθέρων συμμαχίας, καὶ δια-
αὐτῆς ἀπευτύχανον.*

Ἐνθεν τοι καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἐφους Ἰθέρων προ-
βείαν στεῖλασθαι κατὰ συμμαχίαν ἐκ πλείστου δι-
νοούμενος, πέμπει τοὺς συγκαλέζοντας, ἐπεὶ κίκε-
νοι ἔτοιμοι ἀπαντῶν ἦσαν ἀμισθὶ καὶ ἐπὶ μόναις
ἱπποῖς καὶ δαπάναις ταῖς ἀκούσαις προσαμύνει
τοῖς Ῥωμαίων πράγμασιν. Ὅθεν καὶ μετ' οὐ πῶς
Κατζίχης τις τῶν τῆς Ἰθέρων μαγιστάνων προσ-
θῶν βασιλεῖ ἐφ' ὅπερ καὶ τὴν πρὸς Ῥωμαίους κα-
ταστήται κοινοπράξαν, ἐπέπερ οὐ συνέβηκει
σφῖσιν αὐ συμφωνίαι, ἀπρακτος ὑποστρέφει. Τὸ δὲ
πρὸς τὸν [P. 453] Χαρμπαντῶν κῆδος καὶ λίαν ἐγ-
τοιμάζετο. Καὶ τὰ τῆς Νικαίας μέρη κακούμενα
πυρθανόμενος, τὴν οἰκίαν αὐταδέλφην Μαρτίαν, τὴν
καὶ δέσποιναν τῶν Μουγουλιῶν θρυλλομένην, σύν-
αμα λαφ' τῷ ἀρχοῦντι πέμπει πρὸς Νικαίαν. Ἀπῆγ-

nitius ab imperatore tractaretur et suæ haberetur
dignitatis ratio, haud minus periculosa et noxia
rei Romanæ, quam olim Cotanitza, defectione re-
bellaturum. Existimabatur Cassianus Romanorum
tunc ducum omnium scientissimus rei bellicæ;
unde pro cætera infelicitate sua imperatori conglit
talis viri usuram tali tempore perdere. Ille tamen
non remittens sollicitudinem sagagebat, ne ad mo-
mentum quidem cessans, in ordinandis, qua com-
modius posset, rebus suis ita omni ex parte turba-
tis ac plene deploratis.

**25. De societate cum Iberis ab imperatore tentata,
et quomodo ea exciderit.**

Unde et cum dudum agitasset animo de mit-
tenda legatione ad Iberos Orientales, qua eos ad
belli societatem secum inenudam invitaret, expe-
riendum nunc denique putavit, destinatis i. luc qui
auxiliares inde copias evocarent. Audiverat enim
paratos eos ad Romanis militandum sine stipendio,
nullo equi solum ipsis et alimenta, quantum sat
esset, præberentur. Tamen eum paulo post Char-
tizices quidam, unus ex Iberorum primoribus, ea
ipsa de re tractatum venisset ad Augustum, quod
de conditionibus fæderis convenire inter ipsos ne-
quivisset, re infecta rediit ad suos. Proniori spe
successus affluentis cum Charmpantane contra-
hendæ negotiatio procedebat, adeoque strenue
incumbebatur in apparatus destinati comubii
proximum. Urgebant enim ad maturandum unum
ad imperatorem appellentes crebri, regiones circa
Nicæam bello infestari Persico ferentes. Igitur
sororem propriam Mariam, quæ titulo dominz Mu-
guliolorum passim honorabatur, cum idoneo comitatu
deduci Nicæam curat, mandans ipsi ut illic consi-
dens ex proximo suum cum Charmpantane conju-
gium promoveret, nec prius quam re perfecta
desisteret, tumque daret **621** quam posset ope-

γαι: δὲ καὶ αὐτὴν καθημένην ἤδη κἀθίστανειν τὸ Ἄ πρὸς τὸν Χαρμπαντιῶν κῆδος καὶ τὰ τῶν Περσῶν δουλαγωγεῖν ὡς οἶδ' ὅν τε πράγματα.

κς. Πῶς οἱ ἐχθροὶ εἶνα τῶν ἀνὰ τὸν Γάνον φρουρίων παρεστήσαντο.

Οὐ μὴν δὲ καὶ οἱ ἀνὰ τὴν δύσιν Τοῦρκοι τὸ παρά- παν ἡμέλου, ἀλλὰ τὸν τοῦ Γάνου κυριεύσαντες τόπον καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Ἥλιου περικαθίζουσι φρούριον, καὶ τοὺς κἀτ' αὐτοὺς οὐλαμοὺς διχα τεμόντες ἐκεῖ τοὺς ἐντὸς ἐκάκου; ἕως οὐ συντακέντες ἐκεῖνοι τῇ πλημμερῇ λειψυδρίᾳ, ὡς καὶ τὰ φύλλα τῶν δένδρων λείπειν καὶ θύοντες ζῶα ἀπορροφῶν τοῦ αἵματος ἐπὶ πλείσταις ἡμέραις, πολλοὺς δὲ καὶ ἀποθάνειν, ἐγνω- σαν ἑαυτοὺς προδιδόναι καὶ φρούριον. Πλὴν οὐκ ἐθέλῃον τοῖς Πέρσασί διὰ τὴν ἀλλοτριώσιν τοῦ σε- δίσματος, καὶ πέμπαντες Ῥομοφόρτον ἐπεκαλοῦντο. **B** Καὶ ὅς παρῆν, καὶ βίᾳ μὲν, μόλις δ' ὁμῶς οἱ περὶ αὐτὸν τὸ Περσικὸν ἐξέλασαντες, τὰ πολλὰ δικαιολο- γώμενον πρὸς αὐτοὺς, κἀθ' ὁμολογίας προσχωροῦν- τας μετὰ τῶν θεῶν Εὐαγγελίων δέχονται, καὶ ὅσον εἰ ἄφ' αὐτῶν φιλάνθρωπον τὴν διαγωγὴν παρέχουσι. Τοῦτο πᾶσι καὶ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ῥαιδεστοῦ.

ram exarmandæ Persarum in Romanos iræ, ipse- que viri auctoritate revocandis ab Imperio ve- rando.

26. Ut hostes quasdam ex arcibus ad montem Ganum sitis subegerint.

Qui vero in in Occidua continente bellum in nos gerebant Turci, hæud segnes feriabantur, sed Gani **C** iugo superato arcem cui a sancto Elia nomen est obsidebant, divisisque bifariam copiis obsessos utrinque adeo premebant, ut illi tandem longa siti evecti (nam aquæ penuria cogebantur ardori faucium levando arborum folia lingere, et occisis animalibus ligurire sanguinem; nec alio per dies plu- rimos potu victitarent, unde et multos mori con- tigit) decreverint se ipsos et arcem dedere. Sed Persis ob diversitatem religionis se credere veriti, destinato ad Romofortum Christianum Latinum quodam e suis, ostenderunt, si suas admovere propius copias vellet, se suaque ipsius potestati permissuros. Accessit Romofortus, et hujus exercitus, quanquam hæud facile, tandem tamen Persicum vi **D** expulsi, multa expositulantem et frementem quod parata sibi præda per socios vocatos extorqueretur e manibus. Tum Romoforto pacti certas condi- tiones, utrinque manu sacris Evangeliiis imposita juratas, obsessi deditioem fecerunt. Nec fides tum in Latinis desiderata est, humane siquidem, quod promiserant, tractarunt, et quo transferri popo- scerant, tuto perduxerunt. Hoc illectus successu Romofortus turrim etiam Rhædesti subicere sibi voluit. Et hinc ergo munitioni copiis admotis longo institit tempore, crebris oppugnavit assultibus, at semper irritis. Tandem elata contra super altum aggerem balistæ petras in muros per eam jacula- bantur diu noctique, sed nocte frequentius, adeo ut noctis unius spatio centum circiter numerati ja-

Ἐπὶ πολὺ γὰρ διετέλου τῷ φρουρίῳ ποιούμενοι προσβολάς, ἀλλ' οὐκ ἦνυτον. Τέλος καὶ μηχανήματα ἐπιστήσαντες πετροβόλον νυκτὸς τὰ πολλὰ κατηκόν- τισον τὰς βολάς, ὡς ἐπὶ ῥιφῆναι πέτρας περὶ που τὰς ἑκατὸν καὶ πολυταλάντους· πεντηκονταμναῖαι γὰρ τὰ πολλὰ ἐπιπτον, εἰ καὶ διὰ τὸ ὀλιγιστον τοῦ φρουρίου αἱ πλείσται ἠστόχουν καὶ ἐξω ἐπέβροτον τὰ πεμπόμενα. Οὐ μὴν δὲ καὶ ἀξημίωτοι ἕμενον, ἀλλὰ πολλάκις ὑπὲρ τριακοσίους οἱ ἐντὸς [P. 434] ὄντες εὐθαρσῶς ἐξελαύνοντες σφίσι ἐπέβρατον καὶ τὰ πολλὰ ἐζημίουν, ἕως οὐ κατιχθυθέντες καὶ οὗτοι προσχωρεῖν καθ' ὁμολογίαν ἰκέτευσον. Ἄλλ' οὐκ ἐπει- θον· ἐπίωμοτος γὰρ ἦν Ῥομοφόρτος, ἐπεὶ πολλοὺς ἀπέβαλε τῶν ἰδίων, ἧ μὴν καὶ θέλοντας προσχωρεῖν μὴ δέχεσθαι, καὶ μᾶλλον τοῦ πύργου σαθρωθέντος ταῖς συνεχέσι τῶν λίθων βολαῖς αὐτοῦ μηχανήματος. Τὸ γὰρ τοῦ ἁγίου Ἥλιου φρούριον χειρωσάμενος φιλανθρώπως προσηγάματο τοῖς οἰκίητοσι, καὶ φρουροὺς ἐμβαλῶν ἐκείνοις πρὸς Ῥαιδεστον γίνεται, ἐξελεῖν διανοοῦμενος καὶ ἀνοικτὴ φονεύειν. Οἱ δὲ προσελιπάρουν θερμότερον, καὶ ἑαυτοὺς παρεδίδοσαν καθ' ὁμολογίας τοῦ σωθῆναι, ἐκ χειρὸς ἤδη τῆς μέ-

ctos sint saxorum prodigiisæ **622** gravitatis, quippe quæ quinquaginta minarum singula fere pondus æquarent. Sed turris exiguitas interdum per tenebras fallebat collineantium aciem; unde ab utroque latere multa intactio castris corpore cadebant. Nec indemnitis Latinis obsidio erat: nam præsidarii turris trecentis plures audacter interdum in eos erumpabant maleque multabant, quoad denique debilitati diffisque viribus et hi sunt compulsi descendere ad pacta, orareque Romofortum ut certis conditionibus abire se sineret incolumes. Id illè ferociter renuit: indignans enim quod ea obsidione multos suorum amisisset, juraverat se obsessos, quantumvis vellent rogare, nunquam ad compositionem admissurum. In qua eum maxime sententia firmabat, quod latera videbat obsessæ turris multis jam locis hiantia ob labes quas petrae muris per balistam impactæ intulerant; unde brevi se vi potiturum castro sperabat. Quoniam autem pactione constrictus coactus fuerat cum præsidariis arctis Sancti Helie nuper captæ humaniter præter genium se gerere, prosecutus etiam præsidio abeuntes, quo secure ad destinatum deducerentur, in Rhædestinis, quos oppugnatum inde statim venerat, constituere volebat exemplum illustre sui adversus Romanos odii, cunctis iis im- misericorditer necandis. Adversus hoc obsessi jam redacti ad extrema infimisque precibus certabant, vitam saltem ac miserum spiritum indulgeri sibi, portas statim, si hoc promitteretur, aperturis, suppliciter orantes. Diu surdis ad hæc irati victoris auribus, periclitabantur Rhædestini repulsæ ip- sis exitiali subjacere, nisi quidam quem secum habebant episcopus, et cum hoc alii pro eis apud Barbarum deprecatores intervenissent. Hi pro ec- clesiasticæ lenitatis officio monebant hæud Deo

χης ούσης καὶ τοῦ κινδύνου ἐπηρητημένου. Κὰν ἐκιν-
δύνουν, ἦν μὴ τις τῶν ἐπισκόπων συμπαρῶν σφίσι
καὶ σὺν αὐτῷ ἄλλοι τὸν βάρβαρον ἱκετεύουσι μὴ ἀν-
τόσον ἐργάσασθαι φόνον. Ἄμα δὲ γε καὶ συμβου-
λεύουσι, ὡς ἐλέγετο, τοὺς τοῦ βαρδάρου θυμοὺς
κολακεύοντες, ὡς εὐθίκτως καὶ ἄλλοι προδοίεν ἀν-
ίσως ταῖς φιλανθρώποις ἐκ φήμης μετεωρισθέντες
ἐλπίσι. Ταῦτα λέγοντες τῇ δεινότητι τῶν λόγων μόλις
τὸν βάρβαρον κατεργάζονται. Καὶ τὰ μὲν χρήματα
ἀφαιρείται, γυμνά δὲ τῶν ἐνότων τὰ σώματα κα-
ταλείπει, ὥστ' εἰ μὲν μένειν θέλοιν, κηδεμονίας
τινὸς ἀξιούσθαι, εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ὡς ἔχουσιν ἐξ αὐτῆς
ἀπαλλάττεσθαι. Προῆγε δὲ τὰς δυνάμεις, ἀπὸ ρυτῆ-
ρος ἐλαύνων, καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ φρούρια. Φήμη δ'
ἔκετο συμπεριάγειν καὶ τὸν ἐπίσκοπον (Πανίου δ'
οὔτος ἦν) καὶ τὰ πολλὰ καὶ αὐτὸν ἐπιστάμενον συν-
εργεῖν τοῖς ἔχθροῖς, ἐφ' ᾧ προδοίεν αἱ πόλεις. Καὶ
διὰ ταῦτα ὡς εἰκὸς καὶ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκεῖνος
ἠυθύνετο, καὶ ἡ δίκη πατριάρχου γράμμασιν ἐδη-
λοῦτο τῷ καταδικασθέντι. Ἐκεῖνος δὲ πρὸς τὴν
φήμην καὶ τὰ τῆς ποινίμου δίκης ὑπεραγγήσας,
καιροῦ δραξάμενος φεύγει, καὶ τὴν ταχίστην τῷ βα-
σιλεῖ παραγίνεται.

Α κζ'. *Πρεσβεία Γεννουϊτῶν ἡμα καὶ βασιλέως πρὸς Ἄμογαβάρους.*

[P. 435] Βασιλεὺς δὲ ταῖς ἀπὸ τῶν ξενικῶν ἐλπίσι
μετέωρος ὢν τὴν ψυχὴν, ὅμως καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ
πολλὰ ἐταχῆτο ὑποσπόνδους ἐκ τιμημάτων προσαγι-
σθαι τοὺς ἀλάστορας. Γεννουῖται μὲν οὖν οἱ κατὰ
πόλιν ἄρτι πρῶτως παρὰ τοῦ σφῶν συνεδρίου ἀββῶν
δεξάμενοι (δηλοῖ δὲ ἡ φωνὴ τὴν ἡγούμενον, ἔχει δ'
οὔτος τὴν τοῦ δήμου πρεσβείαν, ὡς παρὰ Ῥωμαίους
ὁ πραιτωρ τοῦ δήμου πάλοι) Ἄμογαβάρους ἤθειον
διαλλάττεσθαι· οὐδὲ γὰρ εἶχον ἄλλως τὴν κάτω δι-
πλωτῆσθαι κατὰ τὰς αὐτῶν πραγματείας θάλασσαν.
Ταύτη τοι καὶ τὰ τῆς πρεσβείας ὁ ἀββῶς ἀνέδεχεν.
Καὶ βασιλεῖ γνωσθέν, ἐπεὶ στρατὸν βάρους ἔχοντα οὐκ
εἶχε πέμπειν, ἀλλὰ τινα τῶν φιλικῶν ταγμάτων περι-
τὸν μέγαν ἑταιρειάρχην ἦσαν τὸν Δούκαν, οὗς ἦγεν
ὢν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ πρότερον, ἦν πῆ ποτε κρυφῶν
καὶ ἐξ ἐνέδρας προσβάλλοιεν (οὐ γὰρ ἦν φανερός
ἀντιτάττεσθαι), διὰ ταῦτα οὐκ ἦν ἀποδέχεσθαι Γεν-
νουϊτας πρὸς ἐχθροὺς τῶν Ῥωμαίων εἰρήνην συν-
θεσθαι θέλοντας. Ἐνθεν καὶ πρῶτον μὲν πέμψας
ἀναστῆλαιν ἐπειράτο τὸ βούλημα, ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν,
εἶναι μὲν καὶ πάλιν οὐδὲν ἤττον σφῶς φίλους καὶ

probatum iri Christianorum per Christianos cæ-
dem fieri tantam. Adjungebant interesse sua ipsius,
mansuetudinis apud arcem Helix partam famam
hic quoque tueri. Ubi enim non uno jam experimen-
to compertum **623** increbuisset lenem et exo-
rahilem Romofortum esse, aliæ tractus istius arces
facile adducerentur ad ei se dedendas. Ne igitur
successus, gloriæ sibi magnæ ac quæstui futuros,
intempestivo gratuitæ immanitatis opprobrio cor-
rumperet, tanquam ei benevole consulentes, dum
blande obsecrarent, vix tandem eloquentia et gra-
tia exarmarunt ferociam viri, persuadendo ipsi
ut spoliatis omni pecunia et supellectili delictiis
viva solum et libera corpora relinqueret. Impetra-
tum insuper et illud, ut si qui Rhædestinorum
manere in loco sub victoris potestate ultro elige-
rent, illis ut subditi cura dignarentur aliqua, sin
aliud mallent, statim quocunque liberet migrare
sinerentur. Inde Romofortus pronas ad fortunæ
obvium favorem habenas laxans, circumferebat
exercitum per arces reliquas finium illorum, subi-
gendis iis imminens, in quo tentando non inefficaci
nti opera ferebatur episcopi cujusdam, quem cir-
cumducebat. Paniensis hic erat, de quo fama per-
lata in urbem est cooperari eum victoriis Latino-
rum, suadendo Romanis ejus tractus ne sese et
quas custodirent arces aut urbes dubitarent iis
tradere. In quo culpam admittere merito visus est
ecclesiastica animadversione dignam. Reus igitur
citatur litteris ad eum missis patriarchæ, cum de-
nuntiatione, nisi vadimonium sisteret et satisfacere-
ret, pœnæ canonice, debita hostium fautoribus,
incurrendæ. Hoc ille percussus nuntio, dolens ob
infamiam contractam et supplicii gravitatem inten-

tati metuens, occasione arrepta fugit e castris Ro-
moforti, et festinanter imperatorem adiit.

27. *Legatio Genuensium simul et imperatoris ad Amogabarios.*

Hoc statu rerum imperator, etsi exspectatione
peregina, quam accersere satagebat, militiæ sus-
pensum habebat animum, tamen ex se quoque,
si qua posset comminisci, malorum remedia exqui-
rens, non abhorrebat a tentanda de novo reconci-
liatione ferocium illorum et immanium Amogaba-
rorum, certus non parcere impensis etiam magnis,
si largitionibus pecuniæ ad pacis illi consilia iude-
cti se sinerent. Tales mente cogitationes Augusto
versante, forte accidit venire tunc primum ad Ge-
nuenses **624** Constantinopoli degentes destina-
tum iis regendis ab ipsorum metropolis senatu
magistratum supremum, quem dicunt Abbam, voce
præfectum aut præpositum sonante. Hic præditus
auctoritate in populum est ejus similis quam olim
apud Romanos prætor populi habebat. Hujus oc-
casione adventus, consultantibus de rebus suis Gala-
tini Genuenses uno assensu convenerunt necessa-
rio sibi faciendum cum Amogabaris pacem: aliter
enim quam iis per ea loca prævalentibus in com-
positionem secum adductis, liberis ipsis ac secu-
ras non fore navigationes Euxinum versus ad em-
poria illarum partium, e quorum commerciis spes
ac rationes mercaturæ, cui potissimum vacabant,
magna ex parte penderent. Eo consensu et rei ve-
risimilitudine ipsius Abbas motus legationem ei paci
tractandæ per se obeundam ad Amogabarios susce-
pit. Inducatum id consilium imperatori est tum
maxime, ut dictum est, intento excogitandis mo-
dis resistendi Amogabaris. Exercitum enim justum

βασίλει καὶ Ῥωμαίοις, ἐφ' οἷς καὶ ὄρκου· ἀπαιτού- A
 μνοι τοὺς παλαμναιοτάτους ἰδίδοσαν, ἥ μὴν καὶ
 αὐθις ὑπὲρ Ῥωμαίων καὶ ὄρκου·
 ἐπὶ τὴν βουλήν ὁ κρατῶν προσανέθιθε τῷ ἡγουμένῳ
 καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ πρεσβεῖαν πρὸς Ἀμογαθάρους,
 ἐπ' ᾧ ἐθέλοιεν χρημάτων μεγάλων καὶ τιμῆς τῆς
 προσήκουσας καὶ κυβερνήσεως, ὡς καὶ ἀναδοχῆς
 ἀξιούσθαι τοὺς βασιλεῖς δουλεύειν θέλοντας, διαλύε-
 σθαι. Καὶ ταῦτα προσαναθεῖς τῷ ἀββᾷ ἐκπέμπει·
 καὶ τῇ μετὰξὺ διημερεύσει ἀνακυχῇ ἦν, εἰ καὶ ἄλλο
 τι ἐκπευγάγῃ πρὸς πόλιν, καὶ ὅσπήμεραι λαὸς καὶ
 ζῶα ἐντὸς τοῦ ἄστεως ἐπιληθύνετο, ὡς καὶ τὰ περιττὰ
 τῶν ζῶων σφαγῇ καὶ μακέλλῳ δίδοσθαι. Ἄλλ' ὁ μὲν
 ἀββᾶς ἐπιστάς, καὶ ἐφ' ἡμέραις [P. 436] τὰ τῆς
 πρεσβείας μεταχειρίζων, οὐδὲν ἦν ἴσχυσε πλέον, οὐτε
 ἄπρακτος ὑποστρέφει, πολλά τε καὶ ἀτάσθαλα καὶ B
 γε μὴ οἷά τ' ἂν γενέσθαι ἀπαιτοῦντος τοῦ Ῥομοφόρ-
 του. Ἐβούλετο γὰρ καὶ τόπους καὶ σώματα καὶ
 γροῖρια ἀπεμπολεῖν πρὸς βασιλέα μεγάλων χρημά-
 των, καὶ γε προσαπῆται καὶ τὰς μισθοφορίας. Εἰ δ'

οὖν, ἄλλας χῶρας σπεύδει λαβόντα κατέχειν, καὶ
 ἄλλον ἐπιβάλλεσθαι ὅν ἂν δύναίτο τρόπον ἀντιπάλων,
 καὶ ἐς τέλος διαμάχεσθαι βίαιετιναι. Ταῦτα καὶ ὁ
 κατὰ τὸ Μάδυτον Φαρέντα Τζιμῆς πέμπων ἀπέλεγεν·
 εἰ γὰρ ἡμερώτερον οὔτος παρὰ τὴν Ῥομοφόρτον τοῖς
 Ῥωμαίων πράγμασιν. Ἐκεῖνοι, ἅμα Τούρκους καὶ
 τοῖς ἰδίοις, ἐτι δὴ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἀποστατήσα-
 σιν ἐξ ἀνατολῆς, οἰοθῆ καὶ κουρᾶ τριχῶν καὶ γενείου
 Ἀμογαθάρδι· ἐξοικειοῦντο, οὐκ ἔπαυον καλῶς τὰς ἀπο-
 κρίσεις τοῦ ἀββᾶ δόντος, διατάξας τὴν στρατείαν
 κρότῳ χερῶν μέχρι καὶ τῆς πόλεως ἤλαυνε. Καὶ ἦν
 ἐντεῦθεν βλέπειν σκευαγωγοῦντας τοὺς ἔξω καὶ αὐ-
 τοὺς δὴ τοὺς ἐν Περσίᾳ κατὰ κλημένους, ὡς νύκτα
 καὶ ἡμέραν ἀνὰ τὰς τῆς πόλεως πύλας συνθλιδομέ-
 νους δυσχερῶς διεκπαίειν αὐτοὺς καὶ ζῶα παντοία,
 καὶ πολλοὺς ἀνὰ τὰς τῆς πόλεως κείσθαι ῥύμας
 ἀφεμένους τῶν ἐργων. Τότε ὁ μὲν πατριαρχεῶν
 ὁσπήμεραι τὰς λιτανείας ἐντὸς τῆς πόλεως ἐπεδαψι-
 λεύετο, βασιλεὺς δ' ἐπαμηχανῶν τοῖς φημιζομένοις,
 ὅτι καὶ οὐκ ὀλίγος ἐπέπρακτο φόνος, οἷς ὑστερεῖν

quem iis opponeret, nec habebat ad manum nec
 unde cogeret supplicabat. Tantum quidam levis ar-
 maturæ ordines supererant; quos magnus hetæriar-
 cha Ducas exercitus totius, antequam dissiparetur,
 dux, reliquas adhuc habebat, ad usum furtivarum
 duplaxat excursiuncularum: haud enim palam os-
 tentare ex adverso frontem tam multis tam pau-
 ros belli ratio aut communis prudentia sinebat.
 Hæc cuncta secum imperator reputans primum
 experiundum putavit, eequid revocare. Genuenses
 a consilio pacis Amogabaricæ posset. Misit ergo
 qui eam dissuaderent; quibus cum esset responsum
 a Genuensibus necessariis se causis ad eam ten-
 tandam conventionem trahi, nec fraudi eam Roma-
 nis aut imperatori fore, quibus amici et fidi esse ut
 antea non desisterent, postquam indemnem in loca
 ipsis opportuna transitum ab hostibus Roma-
 norum pepigissent, prout suorum rationes merci-
 moniorum flagitabant. Post quæ rogati ut saltem
 jurisjurandi fide interposita caverent se non ad-
 jutores adversus rem Romanam Amogabatos,
 aut quidquam hoc toto in negotio acturos abhor-
 rens ab obsequio imperatori a se debito et ad
 extremum uti hæcenus exhibendo, illi haud cun-
 ctanter 625 sibi suisque capitibus horrenda sunt
 imprecati, si secus facerent. Tum demum impera-
 tor procinctum jam ad iter versus Amogabatos
 Genuensem Abbat suum quoque ad eodem lega-
 tum instituit, dans in mandatis ut eorum primori-
 bus a se offerret pecunias plurimas, honores et
 præfekturas illustres, affluentes quin etiam, et quid-
 quid a se optare maximum possent, si suorum eos
 qui vellent imperatori militare, ut prius, constitutæ
 pactione mercedis id libere sinerent facere. His
 Abbæ commendatis eum dimittit. Interimque sibi
 quadam exspectatione successus ex eo tractatu pros-
 peri blandiens in quibusdam quasi curarum induciis
 paulisper acquievit, non tamen placide, obstrepente

utique continuo et magis semper magisque incre-
 bescente tumultu concursantium trepide in urbem,
 Amogabarici belli terrore, rusticorum, greges ar-
 mentaque præ se agentium sua. Unde animalibus et
 plebe inopi cunctæ jam urbis viæ refertæ visebantur.
 Minuendusque necessario esset pecoris extra pascua
 macrescentis numerus, ingenti bestiarum esui hu-
 mano aptarum multitudine in macellis quotidie ma-
 ctanda. At Abbas multis diebus apud Amogabatos
 commissa tractando moratus, quod res quidem at-
 tineret Genuensium suorum, non sine operæ pretio
 rediit, de pace autem cum Romanis nihil prorsus
 impetravit, multa improba et facultatem modicumque
 omnem excedentia flagitante Romofortio. Petebat
 enim ut ex se ac suis, priusquam e locis emigrarent
 quæ tenerent, numerata pecunia imperator oppida,
 urbes, arces singulas, prætereaque quotquot Romani
 generis captivos in custodiis servarent, redimeret.
 Jubebat item reddi ad exactum militibus stipendia
 cuncta retro debita. Ni hæc fierent, denunciabat se,
 præter quas jam occupasset urbes et arces, reliqua
 pariter loca subacturos, neque ullum hostilitatis in
 Romanos exercendæ omissuros genus, atque in istis
 D proposito et conatu bellandi ac præliandi perseve-
 raturos ad extremum irrevocabiliter. Similia re-
 spondit Madyto, ubi erat, alius dux Latinorum 626
 Pharenda Tzimes, excusans per missum privatum ad
 imperatorem se, si mitius quam Romofortio agere
 cum Romanis vellet, præterquam in se posse potentio-
 rem concitare, etiam nihil in summa profecturum,
 quoniam quæ Romofortio propriæ parebant copia,
 triplici genere constantes, Turcorum Amogabarorum
 et transfugarum in ejus castra ex Orientali conti-
 nente Romanorum, qui tonsura capillorum et rasura
 barbæ sese Amogabaris similes fecerant, ut ex ea
 esse gente viderentur, istæ, inquam, adeo nume-
 rosæ ac fortes copiæ, abunde, se quantumlibet ces-
 sante, suffecturæ forent ad bellum atrox in impera-

συνέβαινε τῶν ἐπὶ τῆς πόλεως ἄπτεσθαι (αἱ γὰρ δυνάμεις ἐπιλελοίπασιν), ἢ θεῶ τὴν δίκην ἀνατιθέναι καὶ παρ' ἐκείνου ζητεῖν τὴν του ἐκκεχυμένου ἀδίκως ἐκδίκησιν αἵματος ὄμως δὲ καὶ τὰ δυνατὰ οἱ πρὸς τὸ παρεστῶ; οὐκ ἡμέλει ποιεῖν. Τῷ γὰρ Δούκῃ καὶ μεγάλῃ ἑταιρειάρχη ἐξ ἀξιώματος συχνότερον πέμπων ἐπέσκηπτε κατ' ἴχνος ἡρέμα τοῖς ἀλάστορσιν ἔπεσθαι, ἐπεὶ οὐ δυνατὰ ἦν κατὰ πρόσωπον παντὶ τῷ συστήματι ἀντιτάττεσθαι. Ὅθεν καὶ οὕτως μὲν ἐπιπίπτων πολλάκις ἐξ ἀφανοῦς τὸ οὐραγοῦν ἐζημίου, ἐκ δὲ Τζουρουλοῦ οἱ ἐντὸς ἀναθαρσήσαντες ἀνδρικότερον προσβάλλουσι. Ραιδεστῶ καὶ κακῶς τοὺς ἐκεῖ ὄρωσι, πρὸς τῶ καὶ λείαν ἱκανὴν περιβαλέσθαι. Ὅ δὲ καὶ γεγονός; δῆλον, ὡς εἶδειξ, τοῖς ἐχθροῖς, ἵοι δὲ πρὸς τὸ τυχερὸν λαβόντες ὀπισθόπου τὴν πορείαν πεποιήντο. Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ οὐδ' οἱ καθ' ἑω τῆς περαιᾶς Τούρκοι καλῶ; ἀπηλλάττοντο, ἀλλὰ πολλάκις προσέβαλλον καὶ πολλοὺς κακῶς ἐποιοῦν εἰς τρυγητὸν ἐξιώντας, ὥστε καὶ τοὺς ἐν τῷ Ἰερῶ

tores in continuandam. Vixdum ea tristia responsa rediit Abbas Augusto reddiderat, cum duces Amogabarorum ordinato exercitu iter recta Constantinopolim pronuntiarunt, processeruntque statim, instructam promoventes aciem solito lituorum et cornuum cantu. Fama ejus expeditionis momento sparsa, videre passim erat quotquot debebant extra urbem festinatione maxima vasa colligere, cumque suis quosque sarcinis trudere se in portas urbis aigre turbam consternatorum in fugam capientis. Unde et trajecto multi freto, alique neque in adversa se tutos continente rati, aditum tentabant intra muros Perææ, sua quoque præ se agentes animalia, ac dense simul cum iis confertim penetrabant. Stratæque cernebantur viæ passim urbis ac plateæ otiosa jacentium multitudo rusticorum, intermissis agri operibus male illic seriantium. His malis patriarcha non aliud quam consuetum ipsi remedium adhibebat suarum litaniarum, iis tunc instantius quotidie intra urbem frequentandis, Imperator autem exanimatus diris nuntiiis (nam cædes obiter feræ crebræque ab Amogabaris factæ memorabantur, una his consolatiuncula admista, quod iis ne pervenirent Constantinopolim, quo iter intenderant, aliquid obstitit): his, inquam atton-

αναγκαζομένους, [P. 437] ἐπεὶ ποτε καὶ ἐντὸς ἐκείνοι λαβόντες ἐγένοντο, εἰ καὶ αὖθις φοβηθέντες ἐξήρσαν, οὐκ ἱκανοὶ τὸ πλῆθος ὄντες κατέχαιν τὸ φρούριον, καταβολαῖς τεταγμένων τελῶν τὰς σπονδὰς ὠνεῖσθαι. Τοῖς δὲ καὶ κατὰ τὴν Μηλείαν τραχυνομένοις καὶ πολλοῖς ἐν αὐτῷ συστάσει τὸ ἐκεῖ μάχιμον ἐπιπίπτει καὶ ἐπὶ τοῦ προτερήματος γίνεται, ὡς τῆς αὐτῆς σχεδὸν ἡμέρας φήμας ἀγαθὰ; τὸν κρατοῦντα καὶ ἀμφοτέρωθεν δέξασθαι. Ἐδοξε δὲ ταῦτα τῶν συχνῶν ἐκείνων λιτανειῶν τοῦ πατριαρχεύοντος κάρπωμα, καὶ ἦν ἐντεῦθεν τοῖς γεωργούσιν ἐξίεναι κατὰ σπορὰν τῶν καρπίμων, εἰ καὶ αὖθις ἐνθεν μὲν ἢ τῶν ἐχθρῶν προσδοκία καὶ ὁ ἐκεῖθεν φόβος; ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ κεκωλύσθαι σπείρειν, οὕτω τῆς περὶ τὸν βασιλέα δοκιμασίας βουλή; ὡς μὴ τοῖς ἐχθροῖς ἐς νέωτα σπείρειν, ἀριστοτέρας τὰς ὁρμὰς σφῶν ἐποίει, καὶ οὐκ ἀπιθάρρουν τοῦμπανὰ; τὴν ἐξέλιυσιν. Διὰ ταῦτα καὶ τὰ τοῦ ἀρότου ἠπράκτου, καὶ λιμὸς ὁ βαρύτερος ἠπειλεῖτο τοῖς ἡμετέροις, κιν

rans improviso identidem carpebat postremum agmen ex tuto irruens; qua ratione sæpe illi contigit non modica inferre Amogabaris damna. Sub hoc tempus qui intra Tzurulum erant, ex recessu exercitus Amogabari sumpta fiducia, forti erumpentes manu Rhædestum nuper ab hoste occupatum adoriuntur, et castro potiti repertos illic male multarunt, haud parvæ præterea compotes præliæ, quam hostes ex rapto congesserant. Id nuntiatum exercitui versus urbem, ut dictum est, cuncti novi ejus ducibus consilii occasionem dedit: retro cedendum enim putaverunt, differendamque in tempus aliud oppugnationem urbis. Interim nec qui continentem Orientalem dudum infestabant Turci vim crudelem remittebant, sed multis nunc cum maxime assultibus tentabant arces, multosque cædebant ad vindemiam necessario ex urbibus prodeuntes. Itaque qui castrum dictum Hierum nostri tenebant, coacti sunt pacem facere cum barbaris tributū pendendi pactione. Quippe Turci clam æquale in eam arcem penetraverant, non tamen idoneo numero ad eam occupandam; unde territi retulerunt pedem. Verum hoc eventu Hierenses admoniti et de voluntate hostium ipsa invadendi et de sua impari eis repellendis, ubi majori multitudo redissent, potentia, optimum factu putarunt cladem certam conventionem qualicumque prævertere, securitate vivendi nummorum impendio redimenda. Meleam quoque arcem qui tenebant nostri, vicina Barbarorum asperè premebantur, plurimis eorum in proximo stationes habentibus: sed quod illic erat robur militiæ Romanæ, 628 in eas Persicas irruentes copias de iis victoriam retulerunt. Cujus utriusque successus, et Hieripactione redempti et Meleæ vi liberatæ, lætos ambos uno die nuntios Imperator accipiens, fructum hunc tandem apparere incipientem esse credidit crebrarum illarum patriarchæ litaniarum. Inter hæc vero appetente sementis tempore cultores agrorum hinc quidem exire urbe gestiebant ad necessarium

τοὶ ἐχθροὶ βαρείας χεῖρας ἐφείνανι τούτων προσεδό-
κτο, μὴδὲ τούτοις σπεύρουσι. Πλὴν Ὑσφεντισθλα-
βος μὲν τῆς εἰρήνης ἐδίψα, καὶ κῆδος πρὸς βασιλέα
συντιθέναι ἤθελεν, καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν πατριαρχεύ-
σαντα Ἰωάννην (ἐκεῖ γὰρ κἀκεῖνος συνέλω Σωζο-
πολίταις) μεσσην πρὸς βασιλέα περὶ τῶν ζητουμέ-
νων προῦδάλετο. Βασιλεὺς δὲ ὑπεριθέμενος ὁμο-
τῆς ἀνάγκης ἤττατο, καὶ πέμπων τὴν εἰρήνην ποιεῖν
κατὰ τὸ αὐτῷ βουλευτὸν ἐδοκίμαζεν. Ἐκεῖνος γὰρ ἐν
τῶν θυγατρῶν τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ ἐξήτει λαβεῖν·
ἃ δὲ προῦφασσε τῶν πολισμάτων κατασχεῖν, οὐκ
ἀπίλυε μὲν, ὁμοίως γε μέντοι τοῖς νέοις καὶ ὁμοζύγοις
ἀνομοῖσταυτα διατηρεῖν. Βασιλεὺς καὶ ἄλλως θέλων
πράττειν τὸ συνάλλαγμα ἐκείνον ἀνέβαλλε. Καὶ ἐν
τοσούτῳ ἐκεῖνος μετέωρος ὢν τὸν ἐκείσε σίτον δια-
κωλύσασθαι καθυφεί, καὶ οὕτω Ῥωμαῖοι ἐστιαρ-
κύντο, καὶ φάρμακον ἦν τοῦ λιμοῦ τὸ πρᾶττόμενον.
κη. *Τὰ κατὰ τὴν Βιζύην πραχθέντα.*

[P. 438] Τὰς δὲ δυνάμεις οἱ Ἀμογάδαροι ἀεὶ
καὶ θράκην ἐκίνουν, καὶ τοῖς κατ' αὐτὴν φρου-

ρίοις προσέβαλλον, καθὼς καὶ Βρῦσει τῇ λεγομένῃ·
ἀλλὰ ταῖς ἐνδοθεν ἀντοχαῖς οὐκ εἶχον ὅ τι ποιοῖεν.
Ἄλλον μὲν οὖν καὶ προσεζημιούοντο ἀφιππευόντων
ἐπὶ σφᾶς ἐκείνων, καὶ περιγενομένων πολλάκις τῷ
ἀκμήτῃ προσβάλλειν καὶ κραταιότερον διαμάχεσθαι.
[P. 439] Ἐκείθεν τοίνυν οἱ ἀμφὶ τὸν Φαρίντα Τζι-
μῆν ἐπὶ Βιζύτης προῆγον, ἕνα Πέρσαις πλείους γενό-
μενοι. Καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν μέγαν τζακούσιον τὸν Ὀύμ-
περτόπουλον, πλείους τῶν διακοσίων ὄντες ἰππεῖς,
ὄλιγοι τὴν πρὸς πολλοὺς οὐκ ἐθάρρουν ἀφιππευσιν
καὶ τῷ φρουρῷ ἐγκεκλισμένοι παρέμενον. Ἀλλὰ τὸ
ἐκεῖ πλήθος λῆμα λαμβάνει ἀρεῖκον, καὶ περιστάντες
τὸν ἄγοντα δῆλοι ἦσαν, εἰ ἐκχωροῖη ἐκεῖνος, πολε-
μῆσειοντες. Ὅ δὲ τῷ σφῶν θράσει, καὶ τῇ πολυχειρίᾳ
καταγοητευθεὶς (εἰς χιλιάδας γὰρ συνεπλήρουν τὸ
περὶ κῆν) τοὺς ἰππεῖς συντάξας ἕνα τόξοις ἐξήλαυσε.
Σῶφρον τοίνυν ἦν τὴν βραχίαν κατέχειν καὶ προμηθέ-
στερον διακινδυνεύειν ἐκείθεν ταῖς δυσχωρίαις βοη-
θουμένους· ἐπεὶ δὲ μόλις τις σφᾶς προσῆγεν ἀπο-
λουμένους, ἀφήμενοι ταύτης ἐπ' ἀγχωμάλου τῆς

nre operam vocati: inde autem eodem hostium
terrore, quo fuerant intra urbem compulsi, ne rursus
eo pergerent unde vix salvi evaserant, pari exitii
periculo nunc quosque illuc perclurante, tenebantur.
Pendenti sic in accipiti sententiae momentum in
cessandi partem imperatoris auctoritas addidit. Is
enim censens sementem cessuram in commodum
hostium, qui campi domini segetes olim maturas
essent in potestate habituri, consultius existimavit
non periclitari rusticos de vita in opere sibi et
Romanis inutili, Barbaris dumtaxat profecturo. Ita
est in hanc annum frumenti satio praetermissa,
nostris inde in magno famis metu versantibus;
quam una consolatio temperabat e spe debilitationis
ipsorum hostium proventu messium deficiente
secuturæ. Nam ipsos haud saturos per se operam
agris seminandis confidebant; unde fiebat verisi-
mille difficultate annonæ graviter laboraturus. Cæ-
terum Osphentisthabus pacem sitiebat, admovei
familie Augustæ affinitatis necessitudine cupiens.
Ergo habens in potestate Joannem expatriarcham
cum Sozopolkis captum, eum interpretem suorum
apud imperatorem desideriorum misit. Cunctatus
aliquandiu ad eam propositionem Augustus est:
vincente tamen tandem negandi consilium necessaria
tali tempore minuendorum imperii hostium cura,
misit qui assensum ad ejus quesita suum afferrent.
Petebat autem dari sibi conjugem unam e filiabus
Michaelis Augusti junioris. Quæ autem occupaverat
Romana oppida reddere abnehat, 629 causans libe-
ris se ex destinato conjugio suscipiendis, et ipsis
ex imperatoris domo futuris, illa servare. Nec fa-
ctum nec facti ratio satis Andronico probabatur;
volebatque omnino æquiori conditione contrahi.
Itaque responso differendo negotium extrahabat,
laud tamen spem præcidens, cunctatione Romanæ
anc rei pernitii. Nam Osphentisthabus interim, dum
pendet in ambiguo conventionis ab ipso tractatæ

successus, frumentum quo abundabat Bulgaria inde
asportari plenis navibus Constantinopolim permisit.
Quod præterquam opportunum penuriae jam illic
prementii subsidium, etiam formidatæ in futurum
fami quasi antidotus ac praesumptum in tempore fuit
remedium.

28. De gestis ad Bizyam.

Copias porro suas Amogabari incessanter per
Thraciam movebant, circumferentes bellum in
arces ejus regionis, quas sigillatim oppugnabant.
Inter has unam, cui Brysis nomen est, adorti acri
eorum qui erant intus defensione redigebantur ad
inopiam consilii, nihil inventientes quod proficeret
ad votum, quin et damnis interim non mediocribus
affecti. Erumpebant enim in eos e castro equites, et
plerumque superabant, quod et juvenes robusti
erant et summa contentione decertabant. Inde igitur
recedens Pharonda Tzimes Bizyam promovit
suas copias, Persis obiter adjunctis numerosiores
quam ad Brysin steterant. Magnus illic tzazulius
Umpertopulus equites sub se habebat plures ducenti-
tis, sed quibus comparatione tanto majoris multi-
tudinis hostium, impares sese ad lis æquo campo
contra standum sentientibus, animus haud erat
prodeundi; quare se clausos munitione continebant.
Longe diversis vigeat sensibus vulgus plebis
Bizyensis, Martium spirans et impatientiam præ-
liandi cum vincendi fiducia ostentans. Ergo præ-
sidii duces frequentes circumstabant, 630 orantes
ut erumpere in hostem se sineret. Ille deceptus tam
alacri significatione audaciæ, simul etiam numero
eorum fretus (nam aliquot peditum millia ex his
videbat posse confici), armat illos et ordinat, præ-
posito in fronte armato arcubus equitatu. Ita omnia
emittit, pro sua ipsis militari prudentia magnopere
præcipiens ut in lata, quam monstrabat, crepidine
rupis eminentis hostem opperirentur, indeque cir-
cumspecte ac vitato quam possent providentissime

ἐκαὶ πεδιάδοι; ἱππεῖς ἅμα πεζοὶς παρετάττοντο. Καὶ δὴ τῶν πολλῶν προλοχίζοντων, τῶν Περσῶν σόφισμα, ἱππεῖς μὲν τὰ πρῶτα ἐπαράττουσι τοῖς φανείσιν. Ἄλλ' οὐπω καλῶς ὤφθησαν κατὰ στόμα κινδυνεύοντες, καὶ ὁ λόγος ἐμφανῆς ἦν, καὶ δειλὴ συσχεθέντες ἀνὰ κρίτος ὑπέστρεφον φεύγοντες. Καὶ μυρίῳ πληθεῖ προσπαίσαντες τῶν πεζῶν ἑλεσινώς, ποιμνίων δίκην, κατέσφαττον, ὡς πεσεῖν πολλοὺς αὐθωρῶν, ὅτε καὶ περὶ τῷ φρουρίῳ οἱ ἐντὸς δέισαντες καὶ γυναῖκας αὐτὰς εἰς ἄνδρας μετασκευάσαντες κατὰ φυλάκων δῆθεν εἰς δεῖγμα ἐπὶ πύργους ἐφίστων, μέχρις οὐ βασιλεὺς ἀκούσας καὶ περιαλήσας τῇ συμφορᾷ, πέμψας τοῖς προσήκουσι τὴ φρουρίῳ κατωχύρωσεν. Ὁ δὲ γε πατριάρχης, καὶ ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς τιμίους τοῦ κλήρου ἐκποδῶν ποιησάμενος, καθηγουμένοις μονῶν ἐχρητὸ συνέδροις εἰς κρίσεις, καὶ τούτοις μὲν τὰ ἐκκλησιαστικά συνδιέφερον. Οἷς δὴ, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῖς μοναχοῖς ἅμα πρεσβυτέροις καὶ τῷ λαῷ, ἐκάστης ἐδομάδος συνελιτάνευεν, τετρεμαίνειν ἀξίων καὶ περὶ αὐτῆς τῆς πόλεως, καὶ πρόσθε παιδῶν καὶ

γυναικῶν ἴστασθαι δεομένους Θεοῦ. Δέησις μὲντοι δικαίων καὶ λαοῦ ἁμαρτία ἀντιταλαντεύειν τὰ ἡμέτερα ἔδοξαν, ὡς ἂ μὲν ἐζημιῶντο, ἐξ ἁμαρτίας; καὶ ζημιουῖσθαι, ἂ δὲ ἦσαν, ἐκ τῆς τῶν δικαίων δεήσεως περισώζεσθαι. Καὶ τὰ μὲν τῆς θείας ὀργῆς ὅπλα ἦσαν καὶ ἔπαυοντο· ὁπόθεν δὲ καὶ τίσι τοῖς πλημμελήμασιν ἐξεκαίετο, ἐπεικῶς ἄδηλον ἦν, ἄλλων ἔλλα αἰτιωμένων.

κθ'. Ἐτι τὰ κατὰ τὸν Ἰσαὰκ Μελεχ καὶ τοὺς Τούρκους.

[P. 440] Τότε καὶ Ἰσαὰκ Μελεχ, ᾧ δὴ καὶ κατὰ Πηγὰς, πόλιν παραθαλάσσιον, ἢ νυμφαγωγία ἠγρέπιστο, συγκείμενον σφίσι τοῖς πέραν Πέρσας διαπερῶν καὶ οὕτω τοὺς γάμους διατελεῖσθαι, παραλαβὼν τινὰς τῶν τῆς αὐτοῦ δυναστείας αἰρετιστῶν, τὰ στενά τοῦ Ἑλλησπόντου ἰδεῖ διαπερῶν καὶ αὐτοπροσώπως Πέρσας δουλαγωγεῖν. Μέντοι γε καὶ πορθμείου τυχῶν, σὺνάμὰ τισι διαπεραιωθεὶς πειθεὶ Πέρσας, καὶ μᾶλλον οἷς αὐτὸς ψκείωτο, Ἀμογαβίρων ἀποστατεῖν. Οἱ καὶ θαρβήσαντες παραυτίκα τοῖς

circumventionis periculo prælium inirent. Ita ille sapienter, sed inutiliter. Illi enim, quasi fato quodam suo perituros in paratum exitium urgente, temere ommissa loci superioris securitate ultro in subjectam, equites simul peditesque, descendentes planitiem, æquo se campo instructæ hostium aciei obijerere. Illic eos exspectabant delitescentes more ipsorum in insidiis copiæ Persicæ auxiliares Latinarum. Tegendo tamen dolo turmæ quædam apparebant; in quas simul nostri equites fecerunt impetum, statim e latebris insidiatores exsurgentes horrendam inevitabilis undique periculi faciem ostendere nihil minus opinantibus. Unde fil subito despondentes animos retro consternati refugerunt. Iter erat fugæ nullum aliud quam acies conferta sequentium peditum nostrorum. Per eam ergo incitati fugacium equi dum rumpunt aditum, contigit stipatam multitudinem miserabiliter conculcari ac velut agnos in ovilibus lupo irridente mactari: nam multos ipsa hora primus hic nostrorum impetus occidit; reliquos superveniens hostilis acies delevit. Quo luctuoso percussis spectaculo qui intra Bizyam stabant, jure metuentes ne victores, arbitrati nullo jam (quod vere ita erat) præsidio defendi arcem, eam undique insilientes facile caperent; istam ipsi demere opinionem studuerunt mulieribus virili veste indutis et armatis e pinnis procul turrium idoneo intandæ urbi ostentandis numero. Ea falsa specie lucrifactum est spatium admonendi de Bizyæ periculo imperatoris. Quo ille audito, et clade videlicet tanta deplorata, submisso novo præsidio **631** illud oppidum munivit. Patriarcha interim episcopis et illustrioribus e clero quibusque per artes et injurias varias qua ejectis qua ultro abire compulsis solus jam reliquus, præpositis monasteriorum assessoribus in conventibus et jure dicendo utebatur, paratoque illorum assensu de rebus cunctis ecclesiasticis pro libitu statuebat. Cum

isadem greges una trahentibus subjectorum cuique monachorum, adhibitis simul presbyteris et populo, singulis hebdomadis litanias celebrabat, adhortans ut pro urbe jam periclitante solliciti divinam ei opem exorare conarentur; curarent etiam patresfamilias excitandis ad idem domesticis, ut mulieres ipsorum et liberi pro se quisque in orationibus perseverantes Deo pariter propitiando intenderent. **C** Cæterum preces justorum et peccata populi quasi paribus et neutro neutrum exsuperantibus momentis quodam in æquilibrio res nostras suspendebant, ita ut quæ damna quotidie ingruerent, propter peccata inferrentur, quæ adhuc incolumbia durarent, precibus justorum crederentur servari. Ac gravem quidem in nos flagrare iram Numinis, manifestissimis et nulli non clarissime perspectis experimentis constabat. Unde autem et quibus sceleribus illa inflammaretur, admodum erat obscurum, aliis alia culpantibus.

29. Adhuc de Isaacio Meleco et Turcis.

Tunc Isaacus Meleco, cui ad Pegas urbem maritimam sponsæ deductio præparabatur, in eo erat ut juxta conventa Persas ex Occidua continente in **D** Asiam reduceret, et sic nuptias ipsi promissas in præmium celebraret. Sincero igitur animo pacta exsequendi, sumptis secum quibusdam magis apud gentem Persicam existimationis viris, quorum auctoritas valitura putaretur abducentis a societate Latinorum popularibus ipsorum, cum iis occasionem trajiciendi commodam nactus in litus Occiduum ex Asia transfretavit. Persuadereque aggressus quod volebat **632** Persis illic militantibus, et sua apud sibi obnoxios et comitum apud alios gratia cito voti compos est effectus, ab omnibus facile impetrans ut ab Amogabaris deficerent. Id illi confestim audenter sane sunt facere aggressi: ducibus enim suis Italis insidiati, eos astu circumventos occiderunt, moxque pro se quisque strenuo cursu fugam

ἔρουσι τῶν Ἰταλῶν ἐπιτίθενται, καὶ δόλῳ κτείναν-
 τες ἀνὰ κράτος ἐπ' αἰγιαλοὺς ἐφυγομάχουν, ὡς ταῖς
 τοῦ βασιλέως ναοὶ περαιωθησόμενοι. Ὁ δὲ γνω-
 σθὴν, ἐκθυμότερον ἢ ὡς ἔδει ἐλάσαντες Ἀμογάβαροι
 προσβάλλουσι φυγάσιν ἑκαίνοισι. Κἀν τῆς Εὐδήμου
 μάχης συστάσης πίπτουσι μὲν καὶ τῶν Ἰταλῶν οὐκ
 ὀλίγοι, ἀλλ' ὁμῶς ὑπὲρ τοὺς διακοσίους τῶν Περσῶν
 πεισθέντων κατὰ κράτος σφῶν αὐτοὶ περιῆσαν. Ὡς δὲ
 καὶ αὖθις Πέρσαι πρὸς ἑκείνους ἀπέκλινον, οὐ πρό-
 τερον αὐτοῖς ἐνεπίστευον τὰ τῆς συμμαχίας, πρὶν
 ἂν παραδοίεν, οὐχ ὅπως τὸν Ἰσαὰκ Μελεῆκ, ἀλλὰ καὶ
 τὸν σφῶν ἐξηγούμενον Ταχατζιάρην, ὃς ἰδίως ἦγε
 τοὺς Τουρκοπούλους, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τρίτον αὐ-
 τῶν τὸν αὐτάδελφον τοῦ Ἰσαὰκ Μελεῆκ, ὡς φανέντι
 οἱ προσθεθέντας. Ὡν καὶ προδοθέντων τὸν μὲν Ἰσαὰκ
 φερῶν καὶ ξίφει διεχειρίσαντο, οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ
 καὶ τὸν αὐτάδελφον, τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐν τῷ φο-
 κύειν κατὰ γῆς ἐπαλλάξαντες [P. 441] ὡς ἄμα τὴν
 τῆσιν γενέσθαι καὶ ἀμφοτέρων. Ἐἶτα δὲ περιδύσαν-
 τες τὸ βασιλικὸν πρὸς ἑκείνον χρυσόβουλλον ἐπὶ μά-
 λης εὐρον ἐξηρητημένον, ὅπερ ἀναγόντες σύναμα καὶ
 ἄλλας τοῖς τῶν κατὰ δύσιν ἐξηγούμενοις Περσῶν
 εὐρίσκον, καθ' ὑποσχέσεις εἰ ἀποστατοῖν μεγάλας,
 καὶ τὸ τοῦ Ταχατζιάρη ὄνομα ἐφ' οἷς ἑκείνοι εἰς

ἀπόλογον καταστάντες προφάσεις ἐπλάττοντο τὰς
 σφῶν ὠφελοῦσας. Ταύτην τοι καὶ τὸν φόνον μὲν ἀνεῖ-
 χον, φυλακαῖς δ' ἐδίδουσι ταῖς ἀσφαλεστάταις. Ὡς
 γοῦν καὶ αὖθις τὰ πιστὰ πρὸς Πέρσας λαβόντες καὶ
 δόντες ἔμελλον ἐπὶ Τζουρουλοῦ ἐξελαύνειν, οὐκ ἄλλως
 συμπροδᾶγειν σφίσιν ἤθελον οἱ Τουρκόπουλοι, εἰ μὴ
 γε τῆς εἰρκτῆς ὁ σφῶν ἐξηγούμενος Ταχατζιάρης
 ἀπολυθείη. Καὶ γέγονε τοῦτο, μίδς γνώμης συνδῶν,
 ὡς ἐφκει, γινομένου, ὅτε καὶ δοξάντων εὐθύ τῆς
 πόλεως ἐλαύνειν καὶ αὖθις οἱ ἐκτὸς ἐσκευαγῶν,
 οὐς ἡ ἀρότου χρεῖα παραμένειν κατήπειγεν. Ἄλλ'
 ἑκείνοι Τζουρουλῶν προσθαλόντες ἐπὶ τοῦ ὑστερηματος
 ἐγεγόνεισαν, τῶν ἐντὸς ἀντεχόντων. Ταχατζιάρης δὲ
 νυκτὸς σύναμα πλείστοις τῶν Τουρκοπούλων ἀπὸ
 βυτῆρος ἤλαυον πρὸς Τζαράπην ἐπὶ Ἄπρω, καὶ
 προσεδέχθησαν ἐπιστάντες προὑπηργμένων ἐκ μηνυ-
 μάτων τῶν ὁμολογιῶν τῆς αὐτομολήσεως. Οἱ μέντοι
 γε τῶν Περσῶν ἀπολειφθέντες ἐν Τζουρουλῶν, μα-
 θόντες τὸ δρᾶμα, εὐθύς ἀνὰ κράτος ἐπ' αἰγιαλοὺς ὡς
 διαπεραιωθησόμενοι φεύγουσι τῷ ταῖς ναοὶ τῶν
 Ἰταλῶν χρήσασθαι. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ Ἰταλοὶ τὴν
 χλαύην μὴ ἐνεγκόντες κατόπιν διώκουσι.

Ἐπεὶ τοῦ Φαρέντα Τζιμῆ.

[P. 442] Καὶ ἔδοξαν ἀγαθὰ ταῦτα Ῥωμαίοις, καὶ

armati, et ulcisci obstitentes parati, versus maris
 litora intenderunt, ubi quædam illos opperiebantur
 imperatoris naves, quibus tuto in Asiam deporta-
 rentur. Id simul atque cognoverunt Amogabari,
 repente ira ingenti consurgentes institere summa
 vi fugacibus. Deprehensos acri adorti prælio cad-
 dant cædantque vicissim, tandem tamen non paucis
 suorum amissis, sed Persis longe pluribus, nempe
 supra ducentos interfectis, haud dubie superiores
 evadunt, Persasque rursus in suam potestatem
 redigunt. Hi cum aliud non possent, iterum incli-
 nabant ad militandum Amogabaris, ut antea. Verum
 ipsos hi admittere se velle in socios negarunt, aut
 omnino iis fidere, nisi prius sibi traderent non modo
 Isaacium Melecum, sed ipsorum quoque præfectum
 Tachantziarin, qui proprie Turcopulos ductabat,
 quin et tertium Isaacii Meleci germanum, quo maxime
 visoad defectionem inducti putabantur. His traditis,
 Isaacio quidem jussu collum cippo apprimere caput
 gladio absiderunt; nec illum solum, sed et ejus
 fratrem ferro pariter in cervicem impacto pere-
 nerunt, dejectis simul in terram capitibus ambo-
 rum, quod uno tempore fuerat utriusque ictus inflictus.
 Truncos inde spoliantes imperatorium diploma
 munitum aurea bulla super humerum Isaacii pen-
 dens sub veste reperiant; quo lecto in eo observant
 nominatim invitatos magnis præmiis propositis ad
 transeundum in partes imperatoris, 633 præter
 duces omnes Persas in Occiduo tum tractu mili-
 tantes, etiam Tachantziarin. Unde injecta cunctis
 illis sollicitudo est se viritim, ut quisque optime
 potuit, a cogitati transfugii suspicione purgandi.
 haiones ergo certatim ad id aptas congerentes
 allegabant, non prorsus inutiliter. Per has enim

impetrarunt dilationem cædis, contentis in præsens
 Amogabaris in custodias omnes cõdere securis-
 simas. Sic reconciliata sibi Persica mîitia, et ei
 vicissim ipsi quoque Latini placati ac jam denuo
 fidentes, cum vellent copias contra Tzuruluai du-
 cere, Turcopuli negarunt se ituros, nisi dux ipsorum
 Tachantziaris prius custodia liberaretur. Concessum
 hoc illis est, ita ut universæ jam copiæ concordæ
 et ad quidvis uno animo agendum satis ipsis paratæ
 viderentur. Hinc rursus didita fama est totum
 illum exercitum recta in urbem processurum; ex
 quo nova incessit trepidatio rusticos sementis causa
 faciendæ rure hactenus moratos, ut convassarent
 ipsi jam quoque, seque ac sua intra urbis mœnia
 conditum current. Verum Amogabari tunc quidem
 oppugnationem Tzuruli aggressionem urbis præver-
 tendam rati oppido se isti admoventur, haud quali
 speraverant successu: valida quippe Tzurulensium
 defensione repulsi damna non parva patiebantur.
 Hic capto tempore Tachantziaris cum plerisque
 Turcopulorum noctu aufugit, ad Tzarapen arcem
 Apro dictæ præfectum cursu contento se conferens;
 et admissus a præsidariis intra castrum illud,
 facta prius idoneis indicîis fide veri transfugii ad
 partes Romanorum. Persæ autem relictæ ad Tzurul-
 lum, fuga Turcopulorum cognita, subito et ipsi
 versus littora fugiunt, ubi stare seiebant naves
 Italicorum vacuas, quibus vi occupatis transire in
 Asiam se sperabant posse. Hac ipsorum Itali
 perfidia comperta retro fugitivos insequuntur, 634
 gratulantibus Romanis hostes suos civili invicem
 discidio commissos.

30. De Pharenda Tzime.

Sed et major iis erat gaudendi causa, quod Pha-

μᾶλλον ὅτι καὶ Φαρέντα προσδοκίμος ἦν ἀποκλίνειν πρὸς βασιλέα ἐπὶ μεγάλας ταῖς ὑποσχέσεσιν. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἦδη προσποιούμενος τὴν προσχώρησιν, Μπυριγερίου ἐκ τοῦ αἰφνιδῶν ἐπιστάντος ἐπὶ μεγίστου κάραθου καὶ πολλοῦς τῶν ἰππέων ἐν αὐτῷ φέροντος, ἀσθενέστερος μὲν ἐγένετο ταῖς ὀρμαῖς, ὅτι γε καὶ ἐκ Σικελίας ἐπαγγέλλαι πρὸς Θεουδέρχου συχναί τε καὶ μέγισται πρὸς ἐκείνους ἦσαν, εἰ ἐπιμένοιεν. Ὅμως γε μέντοι οὐ δῆλος ἦν τὰ πρὸς βασιλέα προβηρηγμένα ἐξαθετῶν. Καὶ πέμπων προηγουμένως μὲν περὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀσανίνης τὰ πάνδεινα διεμήνυε, προσαγγέλλων ὡς αὐτῇ πρὸς αὐτοῦς πέμπουσα τὸν οἰκεῖον αὐτῇ Καναβούριον ἐξοτρύνει κατὰ βασιλέως ἐκ τῶν ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος μηνιμάτων πάλαι. Ὁ δὲ μαθὼν βασιλεὺς καὶ ζητήσας, καὶ ἐκ μέρους καταλαβὼν ὃ κατέλαβεν, δι' ὀργῆς ἐποιεῖτο τὴν αὐταδέλφην καὶ πέμφας ἐγκαθεύργου τοῖς ἀνακτόροις, εἰς ἐντελεστέραν ἐξέτασιν τὰ κατ' αὐτὴν ἀναρτῶν. Ἐκεῖνος δὲ τοὺς ἀνακομίσοντας αὐτὸν πρὸς βασιλέα πέμπων ὡς δῆθεν ἐζήτηι, καὶ δύο ἐπὶ τούτῳ τριήρεις ἐξαπελοδοῦτο. Οἱ καὶ ἐπιστάντες ὤρμησαν ἐπὶ τὸν τοῦ Μπυριγερίου κάραθον ὡς αἰρήρωνες. Ἄλλ', ὁ Τζιμῆς πέμφας περιποιοῖτο τὴν ναῦν, ἴδιον λέγων εἶναι τὸν ἐν τούτῳ λαόν· μὴ χρῆ-

renda Tzimes expectabatur mox in partes imperii transiturus, plectus ad hoc ab Andronico ingentium promissione præmiorum. Atque ille quidem fide, ut apparebat, bona profectorem ad Augustum adornabat suam, quando ecce improvise supervenit Mpyrigerius in nave maxima, multos secum equites adducens. Hoc Tzimes appulso lentius jam administrare negotium visus est, consilio, ut est verisimile, priori novis spebus concusso. Aderebant enim Mpyrigerii comites ingentes e Sicilia pollicitationes Theuderici, adhortantis ut bellum quod cœperant urgerent, missurum se quippe mox illis auxilia prævalida. Nondum tamen prorsus larvam Pharendæ deposuit, lactare adhuc imperatorem pergens sui propinqui expectatione accessus. Quin ut hæere cum maxime sese jam conventis et Augusto bene velle luculentius ostenderet, indicavit ei per fidos a se missos Asanis viduam, ejus sororem, clam ipsi nocere quam posset gravissime: venisse quippe ab illa ad se aliosque Latinorum duces missum isti fidiissimum matronæ Cannaburium, ad omnes in imperatorem concitandos; cui se infensam ferret ob necem olim illatam Cæsari suo genero. Ictus inopinato imperator indicio, inquisivit de re, ac partim ita esse ut nuntiabatur comperit. Quare iratus sorori custodiri eam in palatio jussit, quoad plenius explorasset quidquid hic latebat, de causa ista iudicium suspendens. Interim hoc quasi novo pignore de fide Pharendæ certus, misit qui eum ad se venire, ut aiebat, cupientem honorifice deducerent. Dux ad id profectæ triremes in navigium, de quo diximus, Mpyrigerii forte incidentes illud expugnatūræ circumsteterant, nisi occurrentes Tzimes suos esse diceret illius vectores

ναὶ δὲ πολεμεῖν τὴν πρώτην οἷς καταλλάττεσθαι ἄρχονται, ἀλλὰ σφῶν ἐξεληθόντων προσβαλεῖν, εἰ θέλοισιν, ἔωθεν. Ταῦτ' εἰπὼν ἐξηπάτα, καὶ χηλοῖς ὡς οἰκείους θησαυροὺς μετὰ τινος στιβαδίου ἐξαποπέλλων τὰ πιστὰ εἰδίδου τοῖς λόγοις ἐξ ὧν ἐπραττε δῆθεν. Ἄλλὰ νυκτὸς ἱκανωθέντος πλείοσι πολεμάρχοις τοῦ κάραθου, τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνῳ σέκμαμα τῶν ἡμετέρων μάταιον ἐντεῦθεν ἦν, καὶ οὐκ ἐπεχείρουν τὸ σύνολον, αὐτὸς δὲ εἶδεξε μὴ ὕγιης ὧν τὰς πίπτει. Καὶ διὰ ταῦτα ὑπόπτως καὶ περὶ τῶν χηλῶν ἔχοντες ἀνοιγνύουσι, καὶ τὸν δόλον εὐρίσκουσι φανεροῦς. ἄμμος γὰρ καὶ πέτραι τὰ πληρώματα ἦσαν, καὶ οὐδὲν ἦν τὸ παράπαν ἀμφίβολον τοῦ μὴ φενάκη. εἶναι τὴν πᾶν ὃ ἐκεῖνος ἐλεγέ τε καὶ ἐπραττεν. [P. 445] Ὅθεν καὶ κενὸι πρὸς βασιλέα ὑπέστρεψον. Ἄλλος δὲ τις ἐκείνων Φαρεντζανέζας, αὐτάδελφος τοῦ καταστάντος δομestίκου τῶν σχολῶν, Ἀμογαδάρου καὶ τοῦ του, προσχωρεῖ βασιλεῖ σὺν πενήτηκοντα· ὃν καὶ προσδεξάμενος ὁ αὐτοκράτωρ τοῖς προσήκουσιν αὐτόν τε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἔσταλλεν. Ὡς καὶ πρόσαις ἐκ Ῥόδου ἐξαποστειλαὶ πρὸς βασιλέα φρερίους ἐπὶ τῶν βασιλέως νηῶν, ἀξιοῦντας ἐγχωρηθῆναι στίσι τὸ φρούριον, ὡς μετ' ἀγάπης οἰκεῖν καὶ εἰς ὑποταγὴν τοῦ βασιλέως λογίζεσθαι, μαχομένους ἐκείθεν Πέρ-

navis, negans idcirco convenire initium exsequendæ reconciliationis a prælio cum reconciliandis conserendo ducere. Cæterum se nocte inde suos extracturum. Postridie mane posse illos navem illam jam suis amicis vacuam, si vellent, capere. Hæc loquens, ut cautius falleret, quasi ultro dans pignora Romanis suæ benevolentiam sinceræ, arcas aliquot sane graves in ferulo constipatas quodam, quibus claudi suos thesauros diceret, ipsis in triremi deponendas tradit. Ea illi tanta velut artha confirmati nefas putarunt de viri dictorum veritate dubitare. Verum nocte insecuta centurionibus aliquot cum manipulis eorum in Mpyrigerii navigium introductis, id ita munitum postridie apparuit, et elapsam sibi de manibus ejus expugnandi occasionem sero jam trierarchæ imperatorii sentirent, iidemque non sine causa suspectarent fraudem in in eo quandam Pharendæ versatam. Cui suspicioni cum occurreret memoria pignorum datorum, subit quosdam cura explorandi quid lateret in cistis traditis. Has igitur ubi aperuissent, arena plenas et lapidibus reperiunt. Ergo enbilibus jam ipsa perfidiæ deprehensis, nihil dubitantes amplius quin nefariam prodilionem pacificæ conventionis obtentu Tzimes machinaretur, spei ac votorum irriti trierarchæ ad imperatorem redierunt. Alius tamen quidam ex ista gente, Pharentzanazar, frater ejus qui constitutus fuerat domesticus scholarum, Amogabarus et ipse, transfugit ad imperatorem cum sociis quinquaginta. Excepti ab eo cuncti sunt benevole ac munifice tractati. Unde sumptis animis Rhodo inhiantes Frerii ipsis impositos imperatoris navibus legatos ad ipsum miserunt, per quos grabant condonari sibi arcem ejus insulæ, in qua

σαι, και βασιλεῖ τριακοσίους τῶν ἀρίστων πολεμάρ-
χων συγκροτούντας, ὅπου δρα και προσταχθεῖεν.

λα'. Τὰ κατὰ τὴν Ῥόδον συμβάντα.

Ὁ μὴν δὲ και βασιλεὺς ταῦτα τοῦτοις ἐπέθετο,
ἀλλὰ προσετοιμάσας και αὐθις τὰς νῆας ἐπὶ Ῥόδου
πίμπαι τὰ δυνατὰ προσαρήγων Ῥοδίοις. Τοῦ δ' αὐ-
τοῦ μηνὸς Βοηδρομιῶνος κατὰ τὴν καινὴν Κυριακὴν
και ὁ φυλακίτης; Μελιτηνιώτης θύσκει, τῆ ἐξ ἀρχῆς
ἐπιμῶνων γνώμη ὡσπερ και ὁ Βέκκος, μηδὲν πλέον
πρὸς βασιλέως ἀξιώσας ἢ τὸ ἐπὶ τινι τῶν περὶ τὴν
κῶν ἀοικήτων νήσων ἀπαχθὲν τὸ ἔβιον σκῆνος τα-
φῆναι. Ὁ και γέγονε. Καθεὶς τὴν Ἠλλάτην ἐκκομίζε-
ται και εἰκαλως θάπτεται. Μόνος δὲ τῆ φυλακῆ ὁ
Μετοχίτης ἐγκαταλείπεται, μηδὲν και αὐτὸς ἐνδιδοὺς
ἐκ τῶν ἐξ ἀρχῆς ἐξείχετο.

ιβ'. Περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἀμογαθάρων.

[P. 444] Ἀμογαθαροὶ δὲ τὰ πολλὰ τῷ λιμῷ προσ-
ταλαιπωροῦντες (οὐδὲ γὰρ σπειρεῖν ἤθελον), ἀμα
ἔ και τῆς ἐκ τῶν θνησκότων δυσωδίας μὴ ἀνεχό-
μενοι, Παιδοστὴν και Πανία και τὰ τοῦ Γάνου κατα-
λιπόντες παμπληθεὶ κατὰ τὴν τοῦ Καλλίου γίνονται.
Ἐκεῖ τοὺς ἐς φυλακὴν αὐτάρχη λιπόντες ὅλην Ῥο-

concorditer habitarent, ejus imperio subjecti;
quod si annueret, offerebant trecentos e suis expe-
rientissimos rei bellicæ, ut qui non pugnare solum,
sed præesse aciebatur et ductare exercitus perite
possent. Hos pollicebantur a se ituros ad Augustum,
et quocumque vellet destinare, ad rem contra Persas
manu et concilio gerendam profecturos.

31. Quæ Rhodi contigerint.

Non tamen hæc illis imperator assensus est:
quia et rursus paratas naves Rhodum misit, pro
virili Rhodios adjuvans. Eodem mense Aprilii, ea
die quæ nova Dominica vocatur, vetus hospes car-
ceris Meliteniotes moritur, in prima sua, ut et
Veccus, permanens sententia, nihil amplius impe-
ratorem precatus nisi ut in aliqua desertarum insu-
larum cadaver suum sepeliri manderet. Quod et
factum est: nam in insulam Platen deportatum
corpus ejus ibi est tralatiitè humatum. Solus vero
in carcere Metochita remansit, nec ipse quidquam
adhuc remittens in iis quæ a principio decreverat.

32. De discessu Amogabarorum.

At Amogabari fame vehementer pressi (non enim
seminare curaverant) et morientium inde vulgata
lue plurimorum sætorem non ferentes, Rhædesto
et Paniiis, ac quæcumque ad Ganum tenebant, locis
relictis, prono cursu ad Ænum et Megarisium se
transferunt. Ubi ob penuriam nihilo secius urgen-
tè coacti aleam jacere certaminis, iniquo etiam
loco pugnam lacessendo, ne sic quidem malis suis
meliebantur, non parvis ab illarum incolis partium
damnis affecti. Tunc fama increbuit ex opinione
637 veristimili multorum, a viris etiam prudenti-
bus, ubi audierunt, facile credita, eos velle traji-
cere Maritzam annem, sed quod scirent cum quo

A τῆρι ἐπὶ Δῖνον και Μεγαρίσιον γίνονται, ὅπου και ἐξ
ἀνάγκης και ἐνδείας προσβάλλοντες και ριψοκινδύ-
νως μαχόμενοι οὐδὲν ἤττον παρὰ τῶν προσχώρων
ἐζημιούντο. Καὶ πίστις ἦν πιστευομένη ἐνίοις, και
τοῖς δοκοῦσι τῶν ἀκούοντων, ὡς τοῦ ποταμοῦ τῆς
Μαρίτζης τὸ πολὺ τοῦ ὕδατος πρὸς θάλασσαν ἀπο-
πτύσσοντος και βατοῦ ποσῶς γενομένου ποσὶ πρὸς
Βολερὸν διαπεραιωθήσονται. Ὅθεν και πολλοὶ προ-
φθάνοντες ἐξήκουν ἐκεῖθεν και τοῖς φρουρίοις ἐγκατ-
εβόλοντο, ὡς προνομῆς τύπον ἔχειν και δυ τόπον
οὕτω τινὲ προενόμευσαν.

λγ'. Ἀλωσις τῆς Τρικοκκίας κατὰ Περωῶν.

Ἐτέρωθεν κατ' ἀνατολήν, και μᾶλλον περὶ τὴν
Νίκαιαν, δυσφόρως εἶχον τὰ πράγματα, τοῦ Ἀτμάν
B κλονοῦντος τὰ τῆδε, και μᾶλλον ὅτι ἡ αὐταδέλφη
τοῦ βασιλέως Μαρία και τῶν Μουγουλλίων οὕτω πως
δέσποτινα ὀνομαζομένη ἐπιστάσα Νικαίᾳ ἐξ ὑπερέτερου
φρονήματος τῷ Ἀτμάν προσεφέρετο, και εἰς τοῦ
Χαρμπαντῶν ἐπεγκαλεῖν δίλητ ἦν ἀπειλοῦσα. Καὶ
γένετο ταῦτα, και μυριάδες τρεῖς, ὡς ἡ πίστις εἶχε,
περὶ που τὰ ἑῶα μέρη Περωῶδος ἐξεπέμποντο. Καὶ
πρὸς βασιλέα τὰ μήνυτρα ἐφθانون, και βασιλεὺς

magis appropinquaret mari, eo aliori turgere
alveo, loca de industria quæreutes fonti ejus vici-
niora versus Bolerum tendere, ubi quadamtenus
vadosus ferebatur, ut eum illic pedibus transirent.
Hoc qui circa tractus illos habitabant cognito,
C passim consternati deserebant domos, se suaque
abidentes intra munitas arces, non alio quam ma-
tura fugæ præsidio tutos se futuros arbitrati a
gravissimis malis, quæ ab horum nota crudelitate
non immerito timerent. Ita nondum ullis vastata
hostibus regio, vana trepidatione discursantium
huc et illuc incolarum, eam præferabat speciem
quasi cummaxime a pabulatoribus magni exercitus
passim diriperetur.

33. Expugnatio Tricoccia a Persis.

Aliunde per Orientem, et maxime circa Nicæam,
nialo sane loco res erant, Atmane cuncta illic
egente ferenteque, præsertim ex quo soror impe-
ratoris Maria, Muguliorum domina vocitata, Ni-
cææ residens alto Atmanem despiciere supercilio
D visa est, accusaturam se illum apud Carmpantanem
fidenter comminata. Nec minæ fuerunt vanæ: nam
a compellato per Marianum Carmpantane triginta, ut
fama fuit, armatorum millia ex interiori Perside
versus Orientalem Romanicæ limitem missa sunt.
Cujus indicis rei mature ad Imperatorem præmis-
sis, studuit ille obviam venientibus mittere qui
quàm gratus sibi foret illorum adventus cunctis
demonstrationibus benevolenticæ et xeniis magni-
ficis testarentur. Sed nihil horum Atmanem terruit
aut segniorem ad destinata exsequenda reddidit.
Quin et aucto ex his impetu incumbere vehemen-
tius ad cœpta strenue perpetranda videbatur. Ita-
que infestum exercitum Nicææ admovens agros
primum circum undique astavit, vineis excidentis,

πέμπων [P. 445] ἰπολυῶραι σφᾶς συχνούς καὶ με-
γαλοπρεπέσι φιλοσιμῆμασιν. Οὐδὲν δὲ ταῦτα νοθέστε-
ρον τὸν Ἀτμῆν ἐποίοιν καὶ περὶ τὰς πράξεις ὡσανεὶ
προμηθέστερον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον παρώτρουνον, ὥστε
καὶ Νικαίᾳ προσθάλλοντα ἐκσπῆν μὲν ἀμπελώνας,
ἀφανίζειν δὲ λίτζα, καὶ τέλος προσβαλεῖν Τρικοκκίᾳ
τῷ τῶν Νικαίων ἐπιτειχίσματι, καὶ περικαθίσαντα
σὺν πληθεὶ παντὶ τῷ περὶ αὐτὸν τῶν Περσῶν πολλὰ
μὲν παθεῖν ἐξ ἐκείνων ἀρειμανίων ὄντων καὶ μᾶλλον
βυτήρων τόξων ἀρχῆθεν, τέλος δὲ τοὺς τάφρους,
οἷς ἐθάβρουν, σταυροὺς ἀναχώσαντα καὶ πέτραις καὶ
δένδροις καὶ χύμασιν αὐτοὺς παραστήσασθαι, καὶ
φρόνον μὲν πολὺν ἐξεργάσασθαι, ἑαυτῷ δὲ τὰ πιστὰ
δοῦναι, ὡς γε ἐφκει, πρὸς τὴν τῶν Τοχάρων, εἰ
ἐπιστώσιν, ἐπιθεσιν. Θέρους δὲ ἦν ἀκμή, καὶ αἱ
μὲν τοῦ βασιλέως νῆες περὶ που δέκα μετὰ τοῦ ἐπὶ
τοῦ στρατοῦ Μαρούλη πρὸς Θάσον ἐξαπεστέλλοντο.
Καὶ γὰρ ἐπιστάς τῇ νήσῳ δυοὶ ναυσὶ πρότερον ὁ
τοῦ Μανουὴλ Ζαχαρίου πιστοτάτου τῇ βασιλεῖξ θείου
ἀνεψιῶς ἀπιστότατος, καὶ πειρατοῦ τρόπον ἐπιχειρή-
σας, αἶρει τὸ φρούριον. Ὁ δὲ καὶ ἀνακτίσας ὡς

ἔχυρῶ ἔχρητο φρουρίῳ, καὶ ἀπὼν διὰ τῶν οικίων
κατεῖχε. Καὶ διὰ ταῦτα βασιλεὺς ἐξαποστειλάς τὸν
ἐπὶ τοῦ στρατοῦ σὺν ναυσὶ, προηγουμένον μὲν αὐτοῖς
τὴν ἐπὶ τὴν νῆσον προσεδρίαν ἐπανετίθετο, ἐφ' ἧ
καὶ τὸ φρούριον παραστήθαιοντο, ἐπέσκηπτε δὲ πο-
λυωρεῖν καὶ πρὸς Αἶνον διὰ τοὺς Ἀμογαβάρους,
ἐπεὶ καὶ οἱ περὶ τὸν Τζιμῆν, ὡς ἐλέγομεν, ἐπὶ τῇ
Αἶνον γενόμενοι ἐπολιόρκουν καὶ ἐνεργέστερον ἐπ-
εχειροῦν, ὥστε καὶ ἀνορύττειν ἐκ μέρους τάχεις
θήμεθλα, εἰ καὶ πέτρα συμφύτῳ προσαράξαντες οὐκ
εἶχον ὅ τι καὶ πράττειν. Τέως δὲ καὶ οἱ ἔνθεν, ἐκ
τῶν τέχνην ὀρύττειν ἐχόντων προσφυγόντος ἐκείνοις,
ἀνίωρυστον ἐνδοθεν ἀντικρῦ, καὶ προτερησαντες
αἰφνης τὸ ἀνορυτόμενον προσάξαντες τοὺς ἐξῆθεν
ἐκεῖ συνίσχον καὶ ἐξηφάνισαν. Σιτηγεῖσθαι δ' ἤδειον,
ὅτι καὶ λιμοῦ ἐκινδύνευον γίνεσθαι παρανάλωμα.
Ἔθεν καὶ μικρὰς τινὰς νῆας ἐξετοιμασάμενοι ἐς τὴν
πέραν κατήπειγον τῆς Μαρτίτζης, ἐφ' ἧ περὶ ἐκ Βολε-
ροῦ σιταρχοῖντο. Αἱς δὲ καὶ κατὰ θάλασσαν ἐντυ-
χόντες οἱ τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὴν ἐπ' οὐτάς
ἐπέσπευσαν δλωξιν, λιχνευσάμενοι πρὸς τὸ θήραμα.

segetibus **638** corrumpendis; mox oppugnare ag-
greditur Tricocciam, arcem in Nicææ vicinia mun-
itissimam et velut propugnaculum ejus civitatis.
Arta igitur id castrum, omnibus circum suis copiis
dispositis, obsidione cingit. Obtinebant eam arcem
præsidarii fortissimi et ex longo exercitatissimi
arquitæ; usque ab his summa vi repugnantibus
multa et gravia pati damna milites Atmanis conti-
git. Tamen hi trans omnia obstacula pergentes
usque ad fossam processerunt profundam et latam,
qua obsessi magnopere fidebant. At eam Persæ,
decussatim connexis e trabibus super eam quasi
pontem suspendentes, tum petras desuper, arbores,
terræ cumulos et rudera, mole ingenti devolgen-
tes, coæquarunt tandem, et per illam sic constratam
insilientes in muros Tricocciam vi ceperunt, eadē
immuni repertorum intus edita. Ea in munitione a
se instaurata et præsidio sibi fidissimorum præ-
valido insessa perflugium habere se tutum ac pa-
ratum adversus omnes casus belli, quod imminere
ipsi diceretur a Tocharis suppetias Augusto ven-
ientibus, Atman credidit. Æstas porro erat sum-
ma; et imperatoris naves circiter decem, duce
illis præposito qui exercitui præfuerat, Marule,
Thasum versus jussæ solverunt. Causa mittendi
fuit, quod Manuel patris vel avunculi Zachariæ
imperio fidelissimi nepos ex fratre aut sorore per-
fidiosissimus, in eam paulo ante insulam pirate
ritu duabus navibus irrumpens, arcem in ea si-
tam occupaverat, denuoque diligentius munitam
ut jam suam habebat, absens quidem ipse, sed
vicaria sibi fidorum illic degentium potestate re-
gens. Illos ut inde pelleret, et imperio restitueret
injuste usurpatam insulam, quem nominavi, cum
exercitu navibus vecto in perator ducem misit. Ille,
ut erat jussus, exposito in Thasum milite, illic
inmorans arcem amissam recuperare conatur.

Fuerat autem illi præterea imperatum **639** ut
Æni arcis ab Amogabaris obsessæ, quoad inde
posset, tutelæ prospiceret. Nam Tzimes cum suis,
ut nuper dicebamus, versus Ænum profecti eam
munitionem oppugnabant, omni ope subigere sat-
agentes, adeo ut cuniculis sub humum ductis ipsa
ejus penitus emoliri fundamenta contenderent. In
quo magnus illis occurrit labor, quod petram sub-
tus perpetuam repererunt serratimentis haud facile
forabilem. Tamen cum inceptum perseveranter
instando proveherent, opportune obsæsis accidit
transfugere ad ipsos peritum quemdam subterra-
neorum istiusmodi molitorem operum, cujus suas
ductuque contrarium et ipsi cuniculum effodiunt,
quo progressi usque ad hostes cæca illa progre-
dientes via nec opinato deprehensos interemerunt,
labore ipsorum irritò reddito. Istud obsidentium
incommodum aggravabat penuria commentuum, et
hinc metus ne fame perirent. Huic ut obviam malo
irent, naviculas expediunt quibus in adversam Ma-
ritzæ amnis delati ripam e Bolero et agris circumstitis
alimenta corradent, eisdem postmodum scaphis in
castra ipsorum deportanda. Talem ipsos trajectum
administrantes foris conspicati nostrorum quidam
classiariorum, e mari fluminis alveum ingressi, rursus
statim cupidi venatores in prædam visam; quam
ne caperent nihil eis magis quam nimia obstilit
aviditas. Si enim lentiori pedetentim progressi re-
miglo cymbas hostiles, quibus fluvium oblique se-
cantibus, quippe cum non adversum recta litus
sed aliud multo remotius peterent, longus erat per-
annem cursus emetiendus, evehi a ripa, unde sol-
verant, paulo latius sivissent, deprehendissent uti-
que illas in medio, et nec opinantibus superve-
nientes, quasi retibus undique inevitabilibus con-
clusas, cum suis universas vectoribus in suam
potestatem redelegissent, nisi si quæ, nihil profuturo

τάχ' ἂν καὶ κατηστώχουν τῆς ἄγρας εἰς τέλος· εἰ ἂν ἀποδρά·), οἱ δὲ περὶ τὸν Ῥομοφόρτον ταττόμενοι γὰρ ὀφεικῶν τούτων τῆς ἑλλάδος ἐκεῖνοι ἀνωρίτως καὶ εἰσέτι τὸν ποταμὸν παρήλλαξαν, καὶ ἐπὶ τῶν πύρων τόπων ἐς ἕσον ἦν ἀπωτέρω ἐγένοντο, τάχ' ἂν φθάσαντες οὗτοι ἐντὸς ἀφύκτων ἀρχῶν εἶχον ἐκείνους, μὴδὲν ὀφειληθησομένους, [P. 446] εἰ καὶ τῆ χέρσῳ προσήραττον, ἀδυνάτου ὄντος ἐπανασώζεσθαι πρὸς τοὺς ἰδίους διὰ τὴ μεταξὺ ἐμποδῶν κελθοῖαι τὸν ποταμὸν. Νῦν δ' ἀλλὰ λιχνευσάμενοι οἱ ἡμέτεροι ἐμφανεῖς ἦσαν ἐκείνους καταδιώκοντες πρὶν παραλλάξαι τὸν ποταμὸν. Ὅθεν καὶ ἐν στενῷ τῆς σωτηρίας ἐλθόντες, ἐπεὶ οὐκ ἦν σφίσι πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως μάχεσθαι, προσαράττουσι τῆ ξηρᾷ, καὶ τῆ χέρσῳ πιστεύσαντες ἐκυτοῦς, τινῶν ἐαλωκότων σῆμα ταῖς ναυσίν, οἱ πολλοὶ σώζονται. Οἱ μὲν οὖν ἔργον μαχαίρας, αἱ δὲ πύρρς ἐγένοντο παραλώμα.

Γίδας δὲ τίς ἀνεψιὸς Θεουδερῖχου τοῦ κατὰ Σικελίαν ἐξήρχοντο, ἀκουσθὲν ὡς οὐδὲν ὄλω· οἱ τῶν Ἀμογαβάρων ἐξάρχοντες συμφωνοῦντες ἐνὶ τὴν σφῶν ἡγεμονίαν πιστεύουσιν, ἀλλ' οἱ μὲν ὑπὸ τὸν Φαρέντα Τζιμῆν ἐθέλουσι τάττεσθαι, οἱ δὲ σὺν αὐτῷ τῷ Φαρέντῳ τῆν ἡγεμονίαν τῶν ὄλων Μπυριγερῶν προτρέπουσι (καὶ γὰρ οὗτος αὐθὺς ἐπανῆλθε, καθὼς ἐν τοῖς ἄνω λόγοις ἐλέγομεν, οὐκ οἶδα πῶς ἐκ Γενούας

τῶν λοιπῶν οὐδὲν ἐπαλοῦσι (μὴδὲν γὰρ αὐτὸν Ῥομοφόρτον τὸ ὑπὸ τὸν Μπυριγέρριον τάττεσθαι καταδέχεσθαι).

λδ'. *Περὶ τῶν ἐπτὰ νεῶν τῶν μετὰ Γίδου Ἀμογαβάρους ἐπιστασῶν.*

Διὰ ταῦτα ὁ τοιοῦτος παρὰ Θεουδερῖχου σῆμα μακραῖς ναυσίν ἐπέτῳ, ὡς ἡ φήμη εἶχεν, ἐξαποστέλλεται. Οἱ δὲ τὸν [P. 447] τοῦ Ῥηγῆς Σικελίας Ματέρρα Φαρέντε ταῦτα πράττειν ἐφήμιζον. Οὐκ οἶδα δὲ εἰ Γίδα· ὡν κατ' ὄνομα κρεῖττον τῶν υἱῶν τοῦ Ῥηγῆς ὑπεκρίνετο, ὡς ἐξώθεν περιλαλεῖσθαι τὸ τοιοῦτον ὄνομα κατὰ τι σέμνωμα μέγιστον. Ὅμως μὲν οὖν ἐλθόντος κάκκινου, οὐδὲν ὄλω· οἱ πάντες συνεφώνουν ὑπ' αὐτῷ τάττεσθαι, καὶ μάλιστα Ῥομοφόρτος, ὑπερηφανῶν ὄλω· καὶ μεγαλιζόμενος, εἰ χῶρας ἦς αὐτὸς διὰ σπάθης ἤρξε, καὶ δυναστείαν ἐτέρῳ παραχωροῖ ἐξ ὑπογούου φανέντι. Καὶ οὐ τῆ τῶν λοιπῶν βουλῆ συνυπήγατο, ἀλλὰ κατ' αὐτὸν στρατηγεῖν ἠβούλετο. Πύστεις τὸν βασιλέα κατελάμβανον καὶ ὡς οὐδ' αὐτὸς Γίδας ἐτι προσμενεῖ, οὕτως ἀσυμφώνως ἔχοντων Ἀμογαβάρων. Τέως, ὁπόσον ἦν, τοὺς περὶ Τζιμῆν κατεμάλασεν ὁ κρατῶν μελίσσιν ἢ κατ' αὐτοῦς ὑποσχέσει, καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐφάπαξ ἀσυμφωνίαν ἐνευῖθεν συνίστα, καὶ τὰς καθ'

ipsis effugio, in littus impactæ ulterius vectores suos in hostilem **640** exponerent regionem, certo perituros in loco infesto, unde regressus ipsis ad suos amne præalto interfluente prohiberetur. Præproperè igitur sese nostri ostendentes, et scaphas inserti Amogabarorum nondum emensas dimidium spatium latitudinis alvei, eos impares resistendo coegerunt respicere unde solverent, et naviculis in ripam a suis insessam reflectendis salutis propriæ consulere. Ita plerique isis sunt periculo defuncti, paucis duntaxat ipsorum et cymbis aliquot captis per nostros, qui homines quidem gladio, cymbas autem igne absumpserc. Inter hæc Gidas quidam, e Theuderici dominantis in Sicilia fratre natus, missus a patre ad Amogabatos est eorum inter sese, si posset fieri, conciliandorum gratia. Audierat scilicet Theudericus laborare dissensione civili Catalanorum res, dum supremum imperium partium plerique ipsorum deforunt Pharendæ Tzimii. Nec pauci alii, Tzime ipso assentiente, ductum exercitus totius attribuunt Mpyrigerio, qui, ut superius diximus, abductus Genuam, inde nescio quomodo elapsus, rursum eo redierat. Diverse ab his cunctis sentiebant propriæ subjecti Romoforto: hi enim duci suo præfecturam copiarum universam deferri æquum censebant, nec ipsi, nec Romofortus, subijci Mpyrigerio sustinentes.

5λ. *De navibus septem cum Gida ad Amogabatos apputis.*

Eas se compositurum controversias Theudericus ratus, si aliquem e sua cognatione, cui nemo ipsorum parere recusaret, ad Amogabatos mitteret, Gidam hunc ad eos destinavit cum septem longis

navibus, vel, ut alii dicebant, Matercam Pharentem proprium filium, sive re vera hic venerit, sive Gidas, ut se venerabiliori titulo commendaret, se natum e **641** Theuderico simulavit notamque filii regis istius sibi appellacionem sumpsit. Ut ut est, opinio tunc quidem increbuit, fama late dissipante, advectum his navibus regis Siculi filium. Cæterum spe ista sua Theudericus falsus est: nam ne huic quidem ab eo misso subijcere se omnes Amogabari voluerunt. Contumacissime inter cæteros id rejecit Romofortus, sublato reuens supercilio, et glorianter disserens rem esse ne auditu quidem primo tolerabilem, quas ipse arces ac regiones manu ac ferro quæsisset propriis, alienæ hominis modo peregre appulsi obnoxie cedere potestati. Ergo vel si cuncti ad Siculum inclinarent cæteri, solum se haud acquieturum est superbe professus, nec concessurum ulli, quod et meritis et idoneus teneret ac tenere porro vellet, supremum in suas copias imperium. Horum inter Amogabatos rumor discidiarum perlatus ad Augustum non parvò ipsius solatio est. Nam et hinc intellexit non persisturum in hisce partibus Gidam, tanta utique offensum contumelia, et spes inde concepit in partes atrahendi proprias alicujus istorum discordiarum inter sese ducum Latinorum, si artibus eo ac promissis anniteretur. Ad id ergo se accingit, secundum talium industriarum ingenium illuc applicans, nihilque, ut solebat, sibi reliqui faciens ad summum conatum sustentandæ consilii et artificii reipublicæ labantis, cui subvenire armis et manu nequiret. Submisit itaque certos homines ad Tzimen, qui cum novis ostensis quam magnificèntissimis emollire præmiis ac quasi

ἡμῶν συνθεσίας τουτων ὡς τὸ εἰκὸς ἀνέβαλλον. Ὅσον γὰρ ἦν τὸ ἀπὸ μεθόδου καὶ ξυνέσεως, οὐδὲν οἱ καὶ ἐνελέλειπτο, βαθυσκέμμοι ὄντι, εἰ καὶ δυνάμεσιν ἐνελέλειπτο, ἐπικλῆν ἐ; ὅσον γε καὶ ἐνεδέχαστο τὰς τουτων ὁρμάς. Ὅθεν καὶ τὰ κατ' ἀνατολὴν οἶον ἐς τριθάς ἐτίθει, ὡς αὐτίκα ἐφεξόμενος τῶν ἰδίων, ἦν γε καὶ ἐπεικῶς ὁρμήσει. Τὰ δὲ κατὰ δύσιν καὶ λίαν ἐπολυώρει, ἐξανασπᾶν ἐφιέμενος τὸ οἶον κακὸν ἐγκόλιπον. Ταύτη τοι καὶ Ἀσπὸν ἐπὶ πλείστον ταῖς ἐλπίσιν ἀπαιωρούμενος, οὐδὲν ἦν τῶν περὶ Νίκαιάν τε καὶ Πύθια καὶ πάντα μέχρι καὶ θαλάσσης, ἄπερ οὐ κατέσχεν.

κα'. Τὸ πρὸς τὸν πατριάρχοντα ἀποσταλὲν γράμμα παρὰ τῶν ἀρχόντων τῆς Ἐκκλησίας.

[P. 448] Οἱ δὲ τῆς Ἐκκλησίας πρωτεύοντες, καὶ ὡς ἤδη προσέπομεν, ὑφωρούμενοι, οἱ δὲ ἐν οὐδενὶ λογιζόμενοι, καὶ οἱ ἔχοντες οἰκονομίας ταύτας ἀποστερούμενοι καὶ αὐτῶν ὀφφικίων (ὅταν γὰρ τις ἐν οὐδενὶ λογιζῆται, κἂν ὀφφικιον ἔχη, εἰς οὐδὲν αὐτῷ χρησιμεύει), ἀλλὰ καὶ τῶν προσόδων ἀποστερούμενοι, καὶ ὀνειδιζόμενοι ἀμέλειαν, καὶ καθ' ἑορτὰς μεθ' ἱμακίων ἀπαντᾶν προσταττόμενοι, ἐπιμέ-

Attalicis conditionibus tentarent. In quo sic rationes subducebat, reputans haud poenitentiam talem fore operam, vel si tractatus successu careret ad extremum. Præsentem enim exstare incepti fructum, quod sic foverentur similitates jam sibi suspectiorum invicem et fomites inter eos odiorum ventilarentur; qui nunc modus restaret unicus frangendi formidolosam illam, quandiu conspiraret unanimis, et Romanæ rei nunc prorsus exitialem gentis efferae potentiam. Huic negotio ita totum imperator animum advertit, ut quasi pepigisset cum Persis Orientalem irrumpentibus limite certas inducias, nihil de illis interim coercendis cogitaret, reputans se postmodum facile recuperaturum quæ occupasset, ubi liber jam Latino **642** bello vel modicis illue expeditionem susciperet copiis. Curæ autem ipsius impendebantur omnes in comminiscendam, si posset, rationem tumultuum tractus Occidui componendorum. Miro enim ardebat desiderio eximendi sibi velut e sinu propinquum et intime admotum malum. Quo Atman observato spebus elatus majoribus cunctas jam libere in partes grassationem extendit suam, eo successu ut nihil circa Nicæam et Pythia, nihil in universis inde ad mare usque patentibus tractibus prorsus esset non ab ipso occupatum.

35. Epistola missa ad patriarcham a primoribus Ecclesie.

Primores autem Ecclesie, alii, uti superius diximus, suspecti, alii nullo numero habiti, alii curatioribus privati quas prius habuerant, ex quo ipsorum, quorum titulos gestabant, officiorum jactura sequebatur (ubi enim quis nullo numero habetur, et si obtineat officium, id nihil illi prodest), sed et redditibus privati, prætereaque objurgati ac lacerati probri quasi negligenter quæ agere debuerant, in-

λειαν δὲ ζωῆ; παρὰ τοῦ πατριάρχοντος; οὐδὲ κατ' ὄναρ ἔχοντες, οὕτω γοῦν πάσχοντες τῷ βασιλεῖ προσανέφερον, καὶ μᾶλλον περὶ τῆς προσόδου αὐτῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς οἶον ἐπικαμφθεὶς, καὶ πατριάρχῳ μετακαλεσάμενος, εἰς κοινήν τουτου σκέψιν θέμενος, ἐσκόπουν περὶ τουτου. Ὁ δὲ πατριάρχης τὴν του καιροῦ δυσκολίαν προσβάλλετο. Τέλος συντάξασθαι δοῦναι ἐκάστη ἀνὰ ἐξ τῶν νομισμάτων, ἀλλὰ δὲ ἀνὰ ὀκτώ. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐδὲν ἔλεγεν εἶναι: οἴγον γὰρ καὶ ταῦτα βιωτικοί;. Ὅμως τουτου γεγονότος οὐδὲν οὐθεὶς ἐλάμβανεν. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μέσου νουκτῆς ἔγγυς παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπαντᾶν ἠναγκάζοντο, καὶ διὰ μέσου τῆς ὑμνωθίας ὀμιλῆσαι μηδένα μηδενὶ, μήτε εἰς ἀριστερὰ κλίνας μήτε εἰς δεξιὰ, ἀλλὰ ἀκλινεῖς ἵστασθαι, καθὼς ὁ τῶν ἱερῶν κανόνων βεβαιοῖ λόγος. Διὰ ταῦτα γοῦν ἀμελῶς εἶγον καὶ σκηνίως ἀπήντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὡς εἰπαὶν ἀπεσχίζοντο. Ὁ δὲ πατριάρχης γραφὰς ἀποστειλῶν αὐτοῖς μετεκαλεῖτο, καὶ μᾶλλον ἔλεγεν ἀναγνωσθῆναι ταύτας μέσον τῆς συνόδου τῶν ἡγουμένων (μετὰ τουτων γὰρ τὰς συνόδους ἔπολει) ὡς δῆθεν εὐλογα λέγων. Ἀναγκάζόμενοι οὖν οἱ τῆς Ἐκκλησίας; προ-

deque severis edictis comparete cum vestibus ad celebrationes festorum jussi, victus autem necessarii subministrationem a patriarcha ullam ne per somnium quidem habentes, hæc, inquam, patientes querelas de his suas ad imperatorem detulerunt. In eo maxime insistentes, uti sui eis preventus unde possent vivere, redderentur. Talis imperator audiens, velut miseratione indexus quadam, advocato patriarcha communem super his cum eo deliberationem instituit. Allegabat patriarcha, ne ablatos restitueret ecclesiasticis restitus, difficultates communium temporum. Demum eo descendebat ut dari unicuique ipsorum curaret alii sex, alii octo nummos, proportionem habita differentiam inter eos graduum dignitatis. Ad quod contra excipiebat imperator nihil hoc esse: nam ne dignam quidem videri tam exigent summam quæ vel secularibus offerretur: quanto minus sufficiat ecclesiasticis?

643 Persistens nihilominus patriarcha in sententia offerri sacris hominibus pensiunculas istas jussit. Sed nemo eorum quidquam tale voluit accipere. Sic istos nihil a priori levatos inopia, cogebat nihil secius imperiosissimis mandatis patriarcha intempesta hora, paulo scilicet post noctem mediam, somno abrupto in ecclesiam occurrere, ibique tam severo silentio toto hymnodie tempore perstare, ut quemvis interim alteri quidpiam insurrasse pro piaculo acriter vindicando haberetur. Stare autem toto illo tempore jubebat immobiliter erectos, nonquam neque in sinistram neque in dexteram vel tantillum inclinatu corpore. Sic enim aiebat a sacris canonibus præcipi. Hac illa tam arcta constringi disciplina non ferentes, remittebant sese, ac raro conveniebant in ecclesiam, velutque pro abscissis a patriarchæ communionem se gerebant. At eos ille minacibus missis revocabat litteris, hasque ipsas

τούτους ἀποστέλλουσι· γράμμα τῷ πατριάρχῃ ἔχον
ἐπὶ λέξεως οὕτως· Ἐνωθεν ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία,
παναγιώτατε δέσποτα καὶ οἰκουμηνικὴ πατριάρχα,
οὐχ εὔρε θεσμούς καὶ τάξεις, ταύτας ἐφύλαττε
μέχρι σου· καὶ οἱ κατὰ καιρὸν πατριαρχεύσαντες
καὶ εἰς ἕκαστος τῶν τοῦ κλήρου τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ
Μεγάλης Ἐκκλησίας κατὰ τὸ στοιχοῦν τῆς ἀρετῆς
[P. 449] καὶ τοῦ χρόνου βαθμὸν εὕρισκον. Ἡμεῖς
δὲ σμικρολογίαν καταγνωσθεῖμεν καὶ βαρυκάρδιαι
ὀνειδισθεῖμεν, ὅτι ἀφάντες τὰ μείζω ζητεῖν ζητού-
μεν τὰ ἐλάττω καὶ οὐδὲν εἰς ψυχὴν χρησιμεύοντα.
Οὐ ζητοῦμεν ἡμέτερα, δέσποτα, ἀλλὰ τὰ τοῦ Θεοῦ
καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Αὕτη ἡ τάξις τῆς Ἐκκλησίας
καὶ τοῦ κλήρου, ἣν ἡμεῖς εἰς τὸ ἀκριβὲς εἰδότες,
ταύτη ἐνεγέρασαμεν. Καὶ καθ' ἑκάστην ἄλλοι καὶ
ἄλλοι προσήρχοντο καὶ προσεδέχοντο, οὐ μάλιστα
ὄντες καὶ φαῦλοι, οὐδὲ ἐξ νομισμάτων κατ' ἐνιαυτὸν
δουλοῦν ἀπέστησαν, εὐ μὰ τοὺς ἱεροὺς θεσμούς,
οἳ οἱ πατέρες, παρέδοσαν· ἀλλὰ τῇ χάριτος φυλακ-
τικῆς δυνάμει πάντες ἐκείνοι καὶ πατριάρχαι καὶ
ἀρχιερεῖς ἦσαν, καὶ διδάσκαλοι κοῖνοι καὶ φωστῆρες
τῆς ἐκκλησιαστικοῦς ἐμπέροντες ἀξιώμασι, εἵμιοι

καὶ βασιλεῦσι καὶ ἀρχουσιν, ἔχοντες ἐλευθερίαν
προηγούμενως, ὡς δὴ αὐτῶν γινόμενων τῶν τῆς
Ἐκκλησίας ἀπάντων. Καὶ οἱ κατὰ καιροὺς τῆς Ἐκ-
κλησίας προστατοῦντες τοὺς τοῦ κλήρου μέλη αὐτῶν
ἐλογίζοντο. Νῦν δὲ ἀλλὰ τί; Ἄλλ' ἔχει τις προβάλ-
λεσθαι τὴν τοῦ καιροῦ δυσκολίαν, ὡς καὶ πολλὰκις
ἡ ἀγισσύνη σου. Ἀλλὰ μετὰ πάντων τῶν Ῥωμαίων
καὶ ἡμεῖς, καὶ ὡς ἕκαστος ἔτυχεν ἔχων οὕτω καὶ
ἡμεῖς· ἀλλὰ μόνοι ἡμεῖς δυστυχοῦμεν. Καὶ οὐχ ὅτι
ἀπορεῖ ἡ Ἐκκλησία· ἀλλὰ καὶ εὐπορεῖ, ὅσον οὐδα-
μην. Ἄλλ' ὅτι ἀπαιτούμενοι κατὰ Κυριακὰς καὶ
ἐορτὰς ἀπαντῶν μεθ' ἱματισμῶν ἡμεῖς καὶ καθ'
ἑκάστην σχολάζομεν καὶ οὐχ ἀμαρτάνομεν εἰς τοῦτο.
Ἄλλ' ὅμως καὶ εἰς τοῦτο ἀπολογοῦμεθα. Οὐβήμεν
γὰρ τοὺς μεγίστους ἀνδρας ἐκείνους τοῦς πρὸ ἡμῶν,
ὧν καὶ τοὺς τόπους ἡμεῖς ἐφθάσαμεν, ὅτι οἱ κεί-
νοὺς ἔχοντες καὶ ἱερεῖς τὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτῶν
ἔξετέλουν, ἐσχολάζον δὲ καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ
Θεοῦ, ὡς εἶχεν ἕκαστος δυνάμει· τε καὶ προαιρέ-
σει. Αἱ δὲ ὑπηρεσίαι ἐκείνων αἱ τῶν ὀφφικίων
ἐκείνων ἦσαν ἐνεργεῖαι, τοῦ μὲν ὡς οἰκονόμου, τοῦ
δὲ ὡς σκελετάρκου, τοῦ δ' ὡς χαρτοφύλακος, καὶ

ad ignominiam illorum in medio coetu prælectorum
monasterii (cum his enim suas celebrabat synodos)
jubebat recitari, ostentanda per hunc modum fidu-
cia irreprehensibilis suæ in tam aspero regimine
rectitudinis. Hujusmodi diu vexationibus primores
Ecclesiæ fatigati epistolam tandem ad patriarcham
mittunt his plane conscriptam verbis toidem : (Su-
periori tempore Dei Ecclesia, sanctissimas domine et
œcumenice patriarcha, non invenit has leges, ne-
que ordinationes istas observavit usque ad te, sed
qui pro tempore patriarchatum gerebant, et unus-
quisque clericorum sanctæ Dei Magnæ ecclesiæ,
pro virtutis profectu prærogativam temporis et gra-
dum ætati debitum reperiebant. Nos autem pusilla-
nimitatis nimium querulæ damnatur, et nobis ex-
probratur gravitas cordium, quod omittentes quæ-
rere majora minora quæravimus et nihil ad animam
utilia. Non quærimus nostra, domine, sed quæ Dei
sunt 644 et Ecclesiæ. Hic ordo est Ecclesiæ ac
cleri; quem nos exacte scientes in eo consenuimus,
ad quem uti esse noverant tenendum et alii acce-
sere aggregantes se nobis, eumque usu comproba-
runt, haudquam idcirco stulti et mali quod merce-
cede sex numerorum toto anno servire abnuerent.
Non, per sacras leges quas Patres tradiderunt : sed
gratiæ custoditi virtute omnes illi et patriarchæ et
episcopi erant, et magistrî communes, et luminaria
ecclesiasticis, ornati dignitatibus, venerabiles im-
peratoribus et principibus, pleno ex vi possessæ
potestatis jure præditi constituendi pro libito de
rebus et personis Ecclesiæ, cunctis ex eorum arbi-
trio pendentibus. Et qui variis temporibus præfue-
runt Ecclesiæ, eos qui a clero essent, membra sua
ipsorum reputabant. Nunc autem quid? forte obten-
dere volet quispiam difficultates præsentium tempo-
rum, prout sæpe fecit sanctitas tua. Verum in Ro-

manorum omnium numero censemur nos quoque ;
et quo jure quævo conditione quisque illorum est,
ea et nos esse convenit. Atqui haud ita est. Nos enim
soli miseri necessarii victus inopia premimur. Ne-
que hoc inde est quod ageat Ecclesia : illa enim
etiam abundat, quantum novimus. An id pati me-
rito dicemur, quia requisiti quot Dominicis et festis
præsto adesse cum vestibus, nos quotidie vacamus?
Verum in hoc non peccamus. Excusationem quippe
facti ejus afferimus idoneam. Scimus enim viros
magnos, quorum in loca successimus, sacella domi
habuisse et sacerdotes qui sacra pro ipsis ministere-
ria et ordinis ipsorum officia peragerant. Inde ipsi
vacabant prout vellent, convenientes in ecclesiam
quando duntaxat cuique videretur, pro viribus et
645 affectu singulorum. Ministeria porro quæ ob-
ire per se ipsi publice deberent, officiorum quorum
titulos, gerebant, functiones erant, puta œconomi il-
lius, hujus sacellarii, alterius chartophylacis aut
custodis sacra supellectilis, et sic de cæteris. Mi-
rum igitur et novum est nos istarum dudum com-
missarum nobis curationum auctoramentis et exer-
citiis privatos cogi jam ad alia quæ ad nos non
pertinent ministeria. Nunc autem crebra illæ objur-
gatoris litteræ sanctitatis tuæ adigunt nos ad in-
natas observatiunculas, quales a nobis olim parvulis
patres ad pædagogi sculticæ minis exprimebant. At-
qui jam senimus, majori ævi spatio in assidua
Ecclesiæ Dei celebrandæ et frequentandæ perseve-
rantia consumpto, assistendo quoties oportebat cum
sacro vestitu publicis ritibus. Tamen ista inusitata
nunc exigente a nobis sanctitate tuâ paremus, et fa-
ciamus non solum ob reverentiam paterni tui man-
dati, sed cura etiam honoris nostri et amore laudis
ejus quæ talia præstantibus compehit. Verum qui-
dem est nos istam paululum interdum remissæe

σχευοφύλακος ἄλλου, καὶ καθεξῆς τῶν λοιπῶν. εἶνον οὖν εἰ ἐκείνων ἀφαιρεθέντες τὰ μὴ προσήκοντα ἀπαιτούμεθα. Τέως δὲ καὶ συγαλὶ γραφαὶ τῆς ἀγιοσύνης σου εἰς τοῦτο ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς εἰς ὅπερ οἱ πατέρες ἡμῶν νηπιόθεν ἡμᾶς ἐδίδαξαν καὶ οἱ παιδαγωγῆσαντες. εἶτα δὲ καὶ πολυετῆς οὗτος χρόνος, καθ' ὃν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ προσεδρεύομεν καὶ σχολάζομεν μεθ' ἱερῶν ἐνδυμάτων. Ταῦτα ζητήσας τῆς ἀγιοσύνης σου πράττομεν, οὐ τόσον δι' ἐντολὴν πατρικὴν ὅσον καὶ ἡμῖν αὐτοῖς [P. 450] περιποιούμενοι τὴν τιμὴν. Ἀληθὲς δὲ ὅπ' ὀλίγον ἡμελήσαμεν. Καὶ ἡ αἰτία οὐκ ἀφ' ἡμῶν. Ἐπειδὴ ἐπέστη ἡ ἀγιοσύνη σου, ὥσπερ ἂν μὴ εἶχεν ἡ Ἐκκλησία κληρὸν, οὕτως ἤρξω πρὸς ἡμᾶς διατίθεσθαι, μὴ φροντίζων ἡμῶν τὸ σύνολον, μήτε μείζονος μήτε ἐλάττονος. Καὶ πρὸς τῆς αὐτῆς ἀκυβερνησίαν τὰ πολλὰ τῆς προεδρίας κατημελήσαμεν, ὅτι οὐκ ὀφικιον ἐνηργεῖτο, οὐδὲ ἄλλο τι, ἢ πρόσθετος ἢ τιμὴ ἢ ζῶη, ἐκείθεν ἐφαίνετο. Διὰ τοῦτο προσεδράμομεν εἰς τὸν κοινὸν εὐεργέτην ἡμῶν τὸν βασιλέα τὸν ἅγιον. Καὶ ὅπῃθεν ἐνεποδίσθη ἡ ἀπεκείθεν εὐεργεσία ὁ Θεὸς οἶδεν. Ὅμως διετάξω δίδόναι τὸ ἡμισυ τῆς ρόγας. Καὶ ὁ βασιλεὺς ὀλίγον εἶναι διέκρινεν. Ἀλλὰ τί κἂν τοῦτο γίνεται; Ἡ ἐν λόγῳ τινὶ ἐσμεν ἢ ἐν τιμῇ; Ὅπόσῃν δὲ κακοπάσιαν ἔχομεν, ὁ Θεὸς

μαρτυρήσει καὶ οἱ ἐλοῦντες ἡμᾶς. εἶτα εἰ ἔδοξε τῇ ἀγιοσύνη σου ἡμᾶς ἐπισκέψασθαι, καὶ τοῦτο μετὰ πικρίας; Ὅνειδίζομεθα γὰρ ὡς καιροσκοποῦντες Μαρτίου καὶ Σεπτεμβρίου. Καὶ ἐπὶ τούτοις ἡ δριμυλουμένη δόσις τὰ ἐξ ὑπέρπυρα ἢ καὶ ὀκτώ. Αἱ αἰ, δέσποτα, τί πρὸς τοῦτα διανοεῖται ἡ ἀγιοσύνη σου; Θαῦμα μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅπερ εἰς ἡμᾶς διαπράττει, ὅτε καιρὸς δόσεως, ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων, ἢ βία καὶ τὸ δυσχερὲς τοῦ καιροῦ. Καμνέτωσαν, τλαιπωρέτωσαν κοινὴ γὰρ ἡ δυσχέρεια. Ὅτε δὲ καιρὸς δουλείας, ἀπαιτεῖς ἡμᾶς οὕτως δουλείαν ὥσπερ εἰ εἰχομεν ἱκανῶς τῶν οἰκονομιῶν ἡμῶν. Ὅταν δὲ ἀπαντήσωμεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, πρῶτον ἀμειδῆς ἦθος καὶ ἀπροσήγορον λαμβάνομεν. Τέως δὲ εὐχὴ ἀνεθῆναι τῶν δυσχερῶν καὶ τὴν ἅγιον βασιλέα ἡμῶν. Καὶ τότε ἀναδραμούμεθα πρὸς τὸ θεῖον κράτος αὐτοῦ, καὶ ὅπερ ἂν νεύσῃ ἡ ἅγια ψυχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τοῦτο καὶ γενήσεται· εἰ δὲ καὶ οὕτως ὀρίσθαι δουλεύειν ἡμᾶς, οἱ καταδεξιόμενοι προκυνήσουσιν. Ἡμεῖς δὲ πλέον οὐκ ἔχομεν λέγειν πρὸς τὴν σὴν ἀγιοσύνην, εἰ μὴ ὅτι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐγεννήθημεν καὶ ἐτρέφθημεν καὶ ἐτηράσαμεν, καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πάλιν μενούμεν καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἡμῖν δουλεύομεν. Ἡ δὲ σὴ ἀγιοσύνη οἶδεν ὅτι ποιεῖ, ὅτι καὶ ἂν καὶ τι ἐναπολείφθῃ

diligentiam, aliquoties ab his cessando. Sed causa ejus rei a nobis non est, nec nostræ culpæ imputanda. Est autem hæc. Ex quo præest tua sanctitas, quasi non haberet Ecclesia clerum, sic te nobiscum gessisti, nullam plane curam ostendens aut rationem habens cujusquam nostrum, majoris aut minoris. Hæc prætermisio tua in nos providentiæ cessationem suasit nostrorum obsequiorum et remissionem assiduitatis in ministrando nostræ pristinae, quoniam neque ex usu officii nobis adempto quidquam emolumenti percipimus, neque aliud undepiam subsidium apparet, statim proventus aut honorarii nomine, unde vitam toleremus. Propter hoc recurrimus ad communem benefactorem et dominum nostrum imperatorem sanctum: a quo autem impedita sit quam inde speraveramus beneficentia, Deus scit. **646** Tamen præcepisti dari nobis dimidium pensionis. Quod imperator parum esse judicavit, merito sane: non enim per hoc tam exiguum in meliorem reponi conditionem possumus, aut gradui convenientem nostro recuperare dignitatem; quin nec a probro in quo sumus ac despectu vindicari. Quanta autem ex inopia extrema patiamur, testari Deus, qui novit, poterit, et quidam hominum, quibus contigit nostras ærumnas introspicere, non sine acri miserationis sensu. Deinde quid ita visum est sanctitati tuæ animadvertere in nos, idque cum acerbitate? Exprobratur enim nobis quasi avide expectemus Martios et Septembres. Et super his decantata largitio: sex Hyperpyra, vel etiam octo. Heu heu, domine, quid super his cogitat sanctitas tua? Mirum est, per veritatem, quod erga nos agit. Dum venit tempus statæ largitionis, allegatur aut necessitas negotiorum

aut vis aut difficultas temporis. Tum additur, pergant ergo conflictari, perdurent in miseria; communique quippe omnes ærumna premimur. Quando autem adest hora ministerii, tunc ita servitium a nobis exigit, quasi ejus auctoramenta et idoneas mercedes, solitas scilicet olim nobis subministrari pensiones, nunc cum maxime haberemus. Cum autem occurrimus in sacram ædem primum torvo vultu, obtuta truculento despiciuntur. Sed et præclare secum agi dominus ipse noster Augustus putaverit, si ei fronte forte amœniori excipi contingat. At voveramus nos quidem ac precamur liberari eum aut saltem levati quibus nunc premitur incommodis. Tunc enim recurremus iterum ad sacram ejus majestatem, et quidquid ianuerit anima ejus sancta, illud fiet. Vel si tam dura ut hactenus servire in posterum quoque nos conditione decreverit, qui hoc ita præscriptum admittent, insuper etiam adorabunt. De reliquo non habemus nunc quid amplius dicamus sanctitati tuæ, nisi et in Dei Ecclesia **647** nos natos et educatos fuisse, in eadem etiam sensuisse, porroque in ea permansuros usque ad finem, et quoad nostra facultas ac vires ferent, servituros. Tua vero sanctitas scit quid faciat. Nec ignorat, si quid nostrorum proventuum ab hostili adhuc vastatione immune permanserit, tanquam tuum colligi a procuratore jurium tuorum. Hoc autem num æquum est? Cæterum hoc saltem oramus, ut quoniam quas scripturas nobis censorias epistolas prælegi jubes in plena synodo, et fratres nostri præpositi monasteriorum suis comprobatis suffragiis quæcunque sanctitati libet tuæ dicere de nobis, nostra hæc quoque recitetur epistola illis au-

ἢ τῶν ἡμετέρων οικονομῶν ἀπὸ τῶν ἐθρῶν, καὶ αὐτὸ περισυνάγει ὁ τῶν σῶν δικαίων ἔφορος. Καὶ τοῦτο καλόν; Πλὴν δὲ τοῦτο μόνον παρκαλοῦμεν, ὅτι ἐπὶ τὰς σὰς γραφὰς τὰς πρὸς ἡμᾶς συνοδικῶς προστέττει ἀναγνώσκασθαι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν [P. 451] οἱ ἡγουμένοι ἐπισηφίζονται ἡμῖν τὰ ἀρσενὰ τῆ ἀγασύνη σου, ἵνα ἀναγνώσθῃ καὶ αὕτη ἡ γραφὴ ἡμῶν, καὶ ὁ τὸ ἄν διακρίνωσιν ὡς Χριστιανοί. Καὶ ἄλλο πιεῖται ἡμᾶς; δεινότερον, τὸ ἐπὶ τοσοῦτοις χρόνοι; ἀπρειδάστους διαμένειν ἡμᾶς. Ἐδοξε τοῦτο ὑμῖν, καὶ ἔστω. Ὅπου ἡ ζῆλια πίπτει, ὁ συνετὸς οἶδεν. Τὸ δὲ καὶ τῶν προσόδων τῶν ὀφεικίων ἡμῶν στερεῖσθαι καὶ ἀπὸ λιμοῦ ἀποθνήσκειν, ποῖος κανὼν τῆς Ἐκκλησίας; ἢ ποῖα τῶν Πατέρων πράξις; ἢ ποῖα δικαιώματα δίδωσιν; Ὅμως ἔστω καὶ τοῦτο. Πλὴν ἵνα μὴ αὐτοφόνται γενώμεθα, τὰς τῶν Χριστιανῶν περιθρεψόμεθα θύρας καὶ ἀπαιτήσομεν, καὶ μολοροί, οἴμοι! οἱ τῆς Ἐκκλησίας; τρόφιμοι ἐκ τῶν Χριστιανῶν θυρῶν τραφησόμεθα, πλατεῖ τῷ στόματι ἐτραφιδόυντες; ὡς εἰκός, τὰ ἡμέτερα. Παρακαλοῦμεν ἰσχυράζοντες. Καὶ μὴ ἐκ τῶν σῶν γραφῶν προσηνώμεθα, καὶ ταῦτ' ἀδικούμενοι. Τέως δὲ δουλεύειν μὲν μέλλομεν κατὰ δύναμιν, τὸν δὲ μισθὸν ἡμῶν καθρούμεν ὡς, εἰ Θεὸς θέλοι, οὐκ ἀπολέσομεν, καὶ κλίρον συντετριμμένον κατατάγειν οὐκ ἀποκνεῖς καὶ τοῦ καιροῦ δριμύτερος γίνεσθαι. Ἐχρῆν δὲ οὐχ οὕτω τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φιλανθρώπου πιστευόμενον

πνεύματος. Ταῦτα ἡμεῖς βιασθέντες εἴπομεν, πλὴν ὡς Ῥωμαῖοι καὶ ἐν Χριστῷ ἀπελεύθεροι, οὐ καταδουλούμενοι τὴν ἐλευθερίαν. Καίτοι γε Σευήρου καὶ Ἀντωνίνου ἀσεβῶν βασιλείων ἀντιγραφαὶ καλῶς ἔχουσαι καὶ ἐπὶ τοῖς εὐσεβέσι κατέχονται, ὡς μὴ ἀναγκάζεσθαι παρὰ δύναμιν τοὺς δούλους καὶ ὀπισθόποτε. Εἶτα τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ ὡς ἐπὶ Ἐκκλησίας ἵσταμένους διου; ἐστηλωμένους εἶναι Θεῷ δεῖ, μηδὲν πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἀναγκαῖα παρεμπέσοι χρεῖα, τὸ οἰονοῦν ὀμιλοῦντας, καὶ τοῦτο ἔπρεπε καὶ ἡμῖν γίνεσθαι, δέσποτα; εἰ κατὰ μοναχοὺς καὶ ἡμεῖς; ὡς ἐκείνοι ἐκκλησιαζόμεθα, ὥστε μὴ καλῶς ἐπιφώσκειν τὴν ἡμέραν καὶ ἀπολύειν, μηδὲ τινὰς τῶν ἔξω προσπατανῶν. Νῦν δὲ ἐκ μεσονυχτίου ἐς μέσην ἡμέραν ἵστάμεθα, καὶ λαὸς καὶ πλῆθος καὶ κώδωνες, καὶ οὐκ ἔστι τὸ ἐνεργούμενον πᾶν προσευχῇ, ἀλλ' ἔστι καὶ καλλιφωνία καὶ ἀναγνώσματα καὶ καθέβρα καὶ ἄνεσις διὰ μέσου, καθ' ἃ ἄλλοι μὲν ἔξεσι καὶ λέγειν καὶ πράττειν τὸ παριστάμενον ὡς ἀναγκαῖον. Οὐδὲ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἄλλους τοὺς οἰκονόμους ἔχομεν, ὡς ἐντεῦθεν ἀπολουμένους τραπέζαις ἐτοίμαις ἐρῆστασθαι, ἀλλὰ τυχὸν ἐκ διαλειμμάτων κατὰ τὸ εἰκός; φροντίσομεν. [P. 452] Μὴ οὖν κατὰ τὴν ὑψηλὴν ταύτην δὲ καὶ μεγίστην καὶ τοὺς χθαμαλοὺς ἡμᾶς καὶ βιωτικούς ἔχειν θέλε, καὶ εἰς κατάγνωσιν ἀμειλίαις τίθει τὰ τῆς ἀνάγκης. Ἀτονήσομεν γὰρ, πίστευσον. Καὶ ἐὰν μέλλωμεν ἐντεῦθεν κατακρι-

dientibus, et ea intellecta Judicium de causa nostra ferant, ea rectitudine quæ Christianos decet, nihil tribuentes præjudiciis aut acceptioni personarum. Aliud præterea pungit nos gravius, quod jam tot annis nulla cujusquam facta promotio est. Sic vobis visum est. Perferatur et hoc. Quo damnum ejus omissionis recidat, prudens quisvis intelligit. Privari autem nos preventibus nostrorum officiorum et fame emori, quis canon Ecclesiæ, quis usus Patrum, quæ justitia permittit? verum et istud quoque toleretur. Tamen ne nostræ ipsi, quod non licet, mortis auctores simus, cursabimus mendicando circum Christianorum ostia, misera panis frusta conquirentes. Et nunc lurida mendicabula, cheu! olim alumni Ecclesiæ, sordidum victum in ostiis Christianorum precario impetrare conabimur, Dianti lamentantes ore summam infelicitatem nostram. Oramus autem ut in eo saltem miserissimo statu pacem ex te habeamus quiescentes, nec tuis infestemur litteris, in cumulum tot aliarum, quibus opprimimur, 648 injuriarum. De cætero serviemus nos quidem quantum poterimus: mercedem vero nostram confidimus, si Deus voluerit, nos non amissuros, etiamsi tu calamum contritum confringere non cuncteris, et isto hoc ipso ærumnissimo tempore asperior nobis sis. Atqui non sic oportebat agere hominem qui credi dignus esset a bono et hominum amante instinctus spiritu. Hæc nos summa vi adacti diximus, nempe ut Romani et in Christo liberi, nec cujusquam obnoxiam respectui libertatem enuntiandi quæ sentimus retinen-

tes. Enim vero Severi et Antonini, gentilium licet imperatorum, præscripta exstant bona et a Christianis quoque principibus ut salubria retenta, quibus vetatur ne a servis opera supra vires exigatur, aut cujuscunque sortis mancipia contendere cogantur ultra quam valent. Quæ autem istæ sunt quas allegas justificationes Dei, quibus scilicet ut obtemperes, a nobis exigit ut stemus in ecclesia erecti, immobiles, instar columnæ defixi, nihil hiscentes ad nos invicem, quantumvis urgens cuiquam inciderit necessitas verbulum socio insurrandi? Utrum et hoc decuit te nobis injungere, domine? Si legibus monachorum teneri nos æquum censes, sit ita sane; celebremus ergo quo illi ritu ecclesiasticas vigiliis. Ubi primo difliculo dies cœperit D albescere, a choro dimittamur; neminem, dum preces nocturnas peragimus, sinamus externorum in templum ingredi. Nunc vobis a nocte media ad meridiem standum est, objectis oculis populi in concursu multitudinis excitæ tintinnabulorum sono. Nec vero quod tanto continuo spatio in ecclesia sit, oratio solum est. Sunt vices illic officiorum. Est quando modulate cantantur quædam; est cum aliquid audiendum pronuntiaur a lectore; est denique sedendi tempus; 649 est et inserta illic contentioni quædam remissio, per quam conceditur dici æquique quod præsens forte usus poposcerit. Non enim nos alios a nobis ministros rerum familiarium habemus, quorum opera, ubi choro excesserimus, mensas instructas domi reperiamus. Iaque subsecivas e ministerio tam longo particulas liberi temporis

νεσθαι, πλέον μὴ ζητήσω ἢ ἀγισσύνη σου εἰς ἐτοίμην κατάγωνσιν. Καλὸν τάξις, καλὴν προσευχὴν, καλὸν εὐλάβεια, καλον τῶν ἀγαθῶν ἕκαστον. Ἄλλὰ τί ταῦτα τοῖς κυμαγωγομένοις ἡμῖν διὰ τὴν φύξιν τῆς ἀγάπης, ὡς ὁ Κύριος ἔφησεν; Ἔστ' ἂν τὸ σκάφος σώζεται, τότε χρὴ καὶ ναυτὴν καὶ κυβερνήτην σπεύδειν πρὸς σωτηρίαν τοῦ κλυδωνιζομένου, ὅταν δ' ἡ θάλασσα ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ συμφορῶν περιγένηται, μάταιος ἡ σπουδὴ. Ὅπως δὲ κατηγήσαμεν νῦν, καὶ τὰ ἡμέτερα καλύθια μαρτυρήσουσιν. Ταῦτα γοῦν προαναφέρει μέλλομεν τῷ ἁγίῳ ἡμῶν δεσπότῃ καὶ βασιλεῖ. Καὶ εἰ μὲν διακρίνει ἢ ἄγρια αὐτοῦ βασιλεία πάσχειν ἡμᾶς τοιαῦτα, ἴσως ὑποστήσασθε καὶ μὴ θέλοντες· τοῖς γὰρ ζωῆς καὶ τιμῆς ἀνάξιοις οὐκ ἀποθύμιος οὐδὲ ὁ θάνατος. Εἰ δέ τι καὶ φιλανθρωπευθεῖημεν, χάρις μὲν Θεῷ, χάρις δὲ καὶ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ. Κεφάλαιον τῶν λόγων. Ἡ ὡς κληρονόμους δυσωπήθητε, καὶ φροντίδα θέσθ' ὅπως καὶ εἰς

τὸ λοιπὸν στρατολογούμεθα· ταύτην δὲ τὴν πνευματικὴν στρατείαν, εἰ ὀρέγεσθε, πλην κατὰ τὸ ἐνδοχόμενον τῆς δυνάμεως; καὶ μὴ ἀναγκαστῶς οὕτω καὶ μετ' ἐπιταγμάτων μειζόνων· πολλῷ γὰρ ἔλλειπον πρὸς τὰς ἐπιταγὰς καὶ τὸ δοθητόμενον οἴσασθε. Ἡ ὡς καταστρεψαίην ἤδη τῇ τοιαύτῃ στρατείᾳ καὶ ἀποτάκτοις τὸ γράμμα ὅστε τὸ τῆς ἀφέσεως. Κάν τι τότε καὶ διδῶτε πρὸς σιτισμὸν, μὴ ὡς μισθὸς λογίζεσθε, ὡς; προσοπαιτέσθαι μεγάλας καὶ τὰς δουλείας, οὐ κατὰ χρεῖαν τόσον, ὡς οἴομεθα, ἢ κατ' ἐπήρειαν, ἀλλ' ὡς προὔπηργμένων πόνων τε καὶ καμάτων πολυχρονίων ἀντάκτοις. Πάντως δὲ γε καὶ τὸ ἀπόλεμον γῆρας ἐν τοῖς τιμίοις διὰ τὰ φθίσαντα.

Β κς'. Πῶς διήλθον Ἀμογάδαροι καὶ σὺν Τούρκοις, καὶ πρὸς Κασάνδρειαν κατήγησαν.

[P. 453] Ἄλλα ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον εἰς δεξιὰς μετρίαν τῶν καταλαβουσῶν τοῦς τῆς Ἐκκλησίας

necessariæ euræ corporum recte impendimus. Ne igitur ad tuam istam institutionem vitæ austeræ, sublimis et longe humanum supergressæ modulū, nos humi repentēs sæculares velis exigere per omnia; et cum severis istis iudiciis causas nostras absentium expendes, ne prius nos condemnā negligentia, quam necessitatis rationem habueris. Sic enim tibi persuade: utemur et in posterum ut prius remissione necessaria, utcunque nos eo deinde nomine a te damnatum iri exspectemus. Itaque si tibi certum est deinceps ut hactenus infirmitati nihil compati, exsere jam nunc mucronem censuræ judicialis in crimina nondum licet patrata; nec aliud quærat tua sanctitas ad nos jam nunc damnandos ob ea quæ mox certo, quippe inevitabiliter, peccabimus. Pulcher ordo, bona oratio, honesta religio, nulla non bonarum rerum commendabilis est. Sed quid hæc nobis, vitæ sollicitæ ac egentis necessariis, fluctu agitatæ, idcirco quod, sicut dixit Dominus, charitasrefrixit? Quoad scapha natat adhuc nec depressa nec fracta, nautam et gubernatorem sane convenit satagere conarique quantum valet ad salutem periclitantis asserendam. Ubi navem mare obruerit fluctibus, ubi jam vita ærumnis oppressa in profundum absorpta, stulta sit omnis contentio servare quod jam perit studentium. Quo malorum extrema nunc denique omnium inopia devenerimus, testabuntur iuguria nostra funditus exinanita, e quibus reliquias ultimas absumptæ longa fame vel paupertinæ suppellectilis delaturi sancto nostro domino imperatori sumus, in specimen miseriæ infra quam nihil sit. At si quidem sacra ejus majestas, intellecto ad quas simus incitas reducti, dignos qui patiamur talia, cunctis perpensis, nos judicaverit, acquiescemus animo, utcunque natura repugnante, **650** et sortem boni consulēmus, quæ nobis obtigit, pessimam: nam qui vita et honore indigni judicantur, iis neque mors recusanda est. Quodsi aliquid miseratus indulgebit nobis, gratias pri-

mam Deo, mox beneficiæ principis humanitati debitas reddemus. Summam dīctorum in hæc colligimus. Si nos ut Ecclesiæ filios participandæ maternæ hæreditatis jus habentes agnoscat, curate sultis suppeditari necessaria nobis huic tolerandæ ac continuandæ, in quam dudum scripti sumus, spirituali, militiæ: sed et hujus necessarias functiones ne arbitrariis aggravatis auctariis. Ne plus imponatis quam ferre possumus; ne imperiis nos acerbis et domīnantē obterentes supercilio ingenuitatem conciliandō deprimatū nostram: in pudendam necessitatē ut mancipatus servilis. Etenim his quæ præstare nos paratos profitemur, satis scimus hantiquarūquā debita proportione responsura quæ dabitur stipendia; in his esse contenti debeatis. Quodsi nostra ut effectorum et ævo enervitū jam militum ip saceris hisce castris uti deinceps opera renultis, eia igitur dimittite, cedo, libellum exauctorationis date, bonam emeritis repræsentate missionem. Si quid sic ablegatis unde victitemus adjeceritis, non in stipendium reputetur, ex quo ulterioris ministerii onus nobis præstandi, vobis exigendi jus pendeat: unde titulum habere vos putetis iterum nobis acerbe injungendi servilia incongrua; non tam ad usum publicum, ut putamus, ullum quam ad nostram contumeliam pertinētia. Sed si quo abeuntes donativo prosequemini, sit id longorum grata quædam remuneratio laborum: nam et imbellē senium post vitam honorata militiæ expensam, clericali ducem iudicio, dignum honorario censetur, recordatione certaminum officii exauctoratorum.

36. *Ut digressi sint Amogaburi cum Turcis, et ad Casandream in se mutuo concurrerint.*

Hæc describere operæ pretium est visum, ut essent vel exiguum specimen ærumnarum quas tunc ecclesiastici ab Athanasio patriarcha peracerbas passi sunt. Nobis autem jam hic cursus in portu est, et laborem alia nostrum vocant, historia,

παρалуήσεων. Ἡμῖν δὲ πόνος ἄλλως εἰς τέλος τοὺς καταλύσαντες τῆς ἱστορίας λόγους. Πλὴν ἄλλ' εὐχόμεθα πάλιν καὶ τὰ βελτίονα. Καὶ εἰ θεὸς βραδείας, οὐκ ἂν τὴν χεῖρα ἐφέξομεν τοῦ μὴ προθύμως; τὰ τῆς ἐπινακλήσεως καθόσον εὐποροῦμεν συντάττεσθαι. Δεινὸν γὰρ εἰ συμφορὰς μὲν ὄπισθι μὲν γράφειν ταῦτας κοινὰς, [P. 454] δεινὰς δὲ καὶ τῷ κόσμῳ, δεινὰς δὲ καὶ ἡμῖν, ἀποναρκοίημεν δὲ εἰ θεὸς διδοῖ τὰ καλὰ, καὶ ταῦτα τοῦ βασιλέως; ἀπὸ τῆς εἰς θεὸν μεγίστης ἐλπίδος καὶ πίστεως προσδοκῶντος τὰ βελτίονα, μηδὲ αὐτοῦ τὸ παράπαν ἐπινοστάζοντος, ἀλλ' ὡς δυνατόν ἀντιμαχομένου πρὸς τὰ παγχάλεπα. Νῦν δὲ ἐπιεικῶς φημίζονται καὶ τὰ βελτίω, καὶ ἔθεν μὲν ὡς ἄγγυς ἐρισμῦροι Τόχαροι πεμφθέντες παρὰ τοῦ Χαρμπαντὰ μεγάλην, καὶ ὡς οὐκ ἠλιπίσις ἀναστολὴν ἐργάζεσθαι ἄρχονται τῶν Περσῶν, ὥστε καὶ ὅσα φρούρια Ῥωμαίων ἐαλιώκειαν πρέτερον, ἀνὰ δὲ τὰ ὄχυρά τοῦ Ὀλύμπου παραβουθῆναι. Ἐκ δὲ τῶν δὲ Ἀμογάδαροι ἀφέντες δὲ κατεῖχον, τὴν κερμὴν περὶ Μαρίτζαν, ἔς δὲ τάκει διελθόντες ἀπὸ λαγείων, ὡς ἂν τε καὶ δύναιντο, καὶ ὡς μὲν

Α οὐκ ἔδει, ὡς δὲ ἔλεγον, ἐφ' ᾧ προσβάλλοιεν Ἄθω, εἰ τῶν αὐτοῖς ἀναιμωστὶ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ κλεισώρειας διελθεῖν γένοιτο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῆς φήμης; ἐκεῖνοι δὲ ἀπάραντες ἀπὸ τῆς Αἴνου, Ῥομοφόρτος σὺν τοῖς Τούρκοις, Μπυριγέριος σὺν Φαρέντῃ Τζιμῆ καὶ Γίδας, ἔχθραν δὲ πρὸς ἀλλήλους; ἔχοντες, ἀλλ' οὕτω μὲν ἀπελθόντες κατήνησαν εἰς Κασάνδρειαν, κάκει πρὸς ἀλλήλους διετεχνάζοντο. Ὁ γὰρ Ῥομοφόρτος; σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν Τούρκοις ἔχθραίων ἦν Μπυριγέριον, Φαρέντα Τζιμῆ καὶ Γίδαν, κακίνοι σύμπαντες τούτῳ. Ὁ δὲ Ῥομοφόρτος, συνελθὴν ἐπιβουλήν, ἐνέδραις τὴν μάχην ἐπίστευσεν, καὶ πόλεμον προσάραξας κατὰ κράτος; νικᾷ, ὡς περὶ μὲν Μπυριγέριον, τὸν δὲ γὰ Φαρέντα ἀπλεῶς; ἀλῶναι, εἴτ' αὐθις ἀπολυθῆναι παρὰ τοῦ Ῥομοφόρτου. Ὁ δὲ Φαρέντα Τζιμῆς ἀπογνοὺς τοῖς ὄλοις, ὡς περὶ τις πλανήτης καὶ αἰχμάλωτος; αὐτομολεῖ τῷ δομειτικῷ πρὸς Σάνθειαν; δὲ καὶ μόλις; γνωσθὲν περισώζεται. Οἱ μόντοι γὰρ παρὰ τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ πεσόντας προσέπεισον Ῥομοφόρτῳ, καὶ οὕτω πρὸς Θεταλίαν ἀπῆρην. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὅση θεῶ φρον, ἀγίστω.

quam scribendam susceperamus, in finem destinatum aliquando perducere. Verum, siquidem accincti nos alias ad rerum gestarum narrationem sumus, optamus, et a divina benignitate, **351** non desperantes fieri vult compotes, petimus migrari nobis feliciter ac saltem minus luctuosum, hoc quoque hactenus obtigit, scriptiois argumentum. Et sperabatur hoc articulo rerum quaedam in melius commutatio publicae fortunae. Quae si contingerit, haud retrahemus manum, prompto occursum desiderii revocantium ad provinciam semel utcumque gestam commendandi memoriae pro modulo facultatis nostrae, quae viderimus evenire non indigna notitia posterorum. Inliberale quippe nec consequens fuerit nos, postquam ultro tedium devoraverimus consignandi monumentis illa tot exposita libris hisce, mundo acerba, Romano imperio funesta, urbi huic nostrae et Ecclesiae luctuosa, prosperiora deinde, quando successerint, nullo nec invitatos attingere. Vertat modo, qui facile potest, scenam hanc feralem, et conversione rotae meliora Deus tandem propitius reducat tempora: haud cunctantes occurremus ad fausta posteritati nuntianda; qualium non semper defuturam huic aetate copiam licet augurari ex perseveranti spe ac fide longanima imperatoris, cuius haud fractus adversis animus et fidenter exspectat commutationem sortis publicae, et ei pro virili procurandae sedulus insistit, nusquam indormiens, sed toto conatu generosae virtutis infestis contra ingruentibus obliuiscens casibus. Sane hoc tempore quaedam pro tristitia praeteritorum satis laeta sermonibus celebrabantur. Nam hinc quidem triginta circiter millia Tocharorum a Champantane in auxilium imperatori missa plane magnam, etiam supra quam sperari verisimiliter poterat, Persis per Asiam grassantibus inferre trepidationem coeperant; qua

illi percussis non solum se continebant a novis incursionibus et oppugnationibus tentandis, sed et multa loca prius invasa, et quotquot arces Romanorum ante occupaverant, passim relinquere, sese intra Olympi montis inaccessa caesura, arto transitu, et praeruptis hinc inde munita rupibus, reconcentes. Ex Occidua vero continente Amogabari nuntiabantur, dimissis quae tenebant, Maritzam fluvium trajectice, animo per superiores illi anni regiones recedendi, quam citissime possent, in patrias ipsorum, ut quidem audiebatur, ut autem ipsi dicebant, proposito invadendi urbem Athositam in monte cognomine Macedoniae, si tamen ipsis incruente penetrare **352** contingeret angustias faucium per quas illic necessarium est iter. Ac talia quidem fama ferebantur. Caeterum illi motis ab Aeno castris, Romofortus cum Turcis, Mpyrigerius cum Pharenda Tzime, et Gidas, infensi licet invicem, iunctis nihilominus copiis, communi consilio Cassandream pervenerunt. Ubi coincidentes, pro eo quo clam in sese mutuo ardebant odio, intenderunt animos machinandi in sibi suspectos dolis, quoad in viam apertam discordium erupit, commissis palam factionibus. Nam Romofortus cum suis Turcis iram hostilen, nec ipsam bene dissimulatam, coquebat adversus Mpyrigerium, Pharendam, Tzime et Gidam; hique vicissim haud satis tegebant voluntatem Romofortum insidiis circumventum opprimendi. Quod hic intelligens, aliam Martis apem credere atque ancipiti discrimine fraudum occultarum invadendo palam praelio semel defungi duxit consilium. Quod et illi e sententiis successit: plenam enim de adversariis, in eos irruens, victoriam tulit, adeo ut Mpyrigerius quidem ea pugna ceciderit, Pharenda vero Tzimes primum ignominiose captus, post a Romoforto liber dimissus, desperata summa

genteos cum quinque stolis optimis. In historia quoque Augusta Romanos imperatores munerari solitos pretiosis vestibus quos vellent honorare, de Alexandro Severo refertur a Lampridio, de Probo a Flavio Vopisco. Quem olim morem in aula Constantinopolitana, Orientalium Cæsarum viguisse, præterquam hi Pachymeris loci indicant, etiam potest intelligi ex consuetudine Turcarum illic hodie regnantium; quos in admissionibus legatorum insigniumve personarum donativis talibus *vestarum*, ut vulgo vocant, passim uti compertum est. Et Andream igitur et Mpyrigerium Pachymeres, dum ἀλλαγᾶς ab Ἀνδρονίκο honoratos scribit, significat donis pretiosarum et speciosarum vestium non semel cultos. Hæc hæctenus scripseram, quando forte in locum incidit paraphrastis Vaticanæ quo declaratur ipsum in eadem mecum de potestate vocis ἀλλαγῆ sententia fuisse, siquidem is illa verba Pachymeris 658 p. 542, Τοῖς μὲν ναυ-ἀρχοῖς τὰ τῶν ἀναβολῶν, ὡς εἶχον, πρὸς βασι-λέως [P. 460] φιλοτμότερον μετρηφραστο, sic exprimit: Οἱ ναύαρχοι γεννοῦνται τιμῶνται παρὰ τοῦ βασιλέως; ἀλλαγαῖς ἱματίων λαμπρῶν. Ita ille; in quibus non temere suspicor vocem quidem ipsum ἀλλαγῶν ex hisce quæ modo tractamus Pachymeris locis accepisse, quid autem ea suo iudicio valeret, demonstrare studuisse adjunctione ad illam exegetica ἱματίων λαμπρῶν. Non omittatur ad extremum, hinc fortasse originationem duci plausibilem posse vocabuli ἀλλάγιον ea quàm priori nostro Glossario hæsitabundi proponebamus. Quid si enim ἀλλάγια putemus dicta fuisse collegia seu corpora militum ἀλλαγή sinill, hoc est veste, utentium? quæ communitio facile coalescere inter ejusdem nationis armatos potuit. Certe id convenisse proprio præsertim imperatoris ἀλλαγῶν nominatum ab Acropolis memorato, sive τᾶξει, quam idem vocem pro illius alterius synonyma ponit, verisimillime cogitabitur ex usu quoque hodierno distinguendi certo genere coloris, insignis habitus aut peculiaris chlamydis certos ordines militum, principi nomine ipso ac singulari delectu addictorum. Post hæc omnia scripta animadverti locum alium huc pertinentem nostri auctoris, quem vide p. 81.

Ἀλληλένδετα, p. 93. Ita optime omnium Barberinus codex, cum Allatianus ἀλληθενδετὰ scribat, Vaticanus autem ἀλληλενδοτὰ, ille vitiosius, hic propinquius vero. Notum est δετὸν vinctum et nexum sonare, a δέω ligo. Est ergo ἀλληλένδετον invicem nexum, ut sit ἰσοδύναμόν τῷ ἀλληλό-πλοκα mox posito, aptissima notione ad loci sententiam, ut lector oculatus statim cernet.

Ἀμαγίστευτοι p. 88. Qui vocarentur hoc loco ἀμαγίστευτοι cum foret divinare necessarium in silentio scriptorum, non occurrit quod verisimilius dicerem quam quod in interpretatione posui, sic nempe vocatos eos qui postquam in aliqua parte ministerii aut præfecturæ coquinæ Palatinæ

A diuturnam probassent operam, inde emeriti promovabantur in speciosiora officia, ut hic Nicolaus ad episcopatum, quanquam ne ἀμέσως manus e culina sordidas ad aras ferret, professione prius monastica purgatus videri potuit, nomen ex ea sumptum, Neophyti, cathedræ Prusensi honestius inferens. Etsi autem in Græcis originibus culina hic Palatinæ nulla indicatio est, res tamen ipsa prudenti conjecturam suggerit, talem intelligi oportere, hoc ipso quod culina memoratur. Nam id per se tam vile ministerium nisi e principali domo splendoris aliquid accipiat, obsoletius obscuriusque per se sit quam ut in scripto publico recte ostentetur. Præterquam favorem principum, sine quo iste Neophytus non promoveretur in B episcopatum urbis illustris, primum æstimatum est non alia gratia huic æspirasse quam ex commendatione intimi ministerii olim regnantibus impensi. Congruit autem analogia, ut missionem 659 nactus bonam a coquinariis imperatori exhibendis obsequiis sic ἀμαγίστευτος vocetur, ut ἀστράτευτος dicitur qui bonam a militia missionem emeruit.

[P. 461] Ἀμογάρδοι, p. 393. Hæc prima quod meminerim in hac historia mentio est Amogabarorum, quos alibi noster, nempe p. 416, sic dictos putat quod originem traherent ex Avaris sive Avaribus, Borealibus videlicet Asiæ populis circa Caucasum sedes habentibus. Sed ea historici suspicio est plane inverisimilis: quid enim C Avaribus Hamaxobii ex Scythico genere cum hisce Catalanis esse commune potuit ex Sicilia profectis, quo prius ex Hispania transierant? plausibilis hi nomen duxisse videri poterant a promontorio Tarraconensis Hispaniæ, quod Ptolemæus Ἀβερρον Avarum vocatum scribit. Reperio apud Marianam, l. xii, c. 17, *De rebus Hispaniæ*, Almogaraves illic appellatos veteranos milites e gente Maurica. Horum multos admistos Catalanis subsidio missos Friderico bellum in Sicilia gerenti a fratre ipsius rege Aragoniæ arbitror, et hos bello Siculo pace facta terminato, duce Rogerio Brundusino, quem noster Rontzerlum vocat, Constantinopolim venisse. Itaque pari licentia qua Fridericum in Theuderichum, Rogerium in Rontzerium, Pachymeres deformat, etiam in Amogabaris balbutierit, sic eos pro Almogaravis nominans. Habet ea vox haud dubium linguæ Arabicæ Mauris familiaris characterem. Itaque placet, quam vir pereruditus mihiq; amicissimus Dominicus Magrius e patrii Melitensis idiomatis usu et domestica notitia suggerit, originationis vocis hujus. Ait is Africanos Algharbi Melitæ vocari, quod vocabulum Occidentales sonat, quoniam ab Occasu Melita Africam respicit. Inseritur autem inter primam et secundam syllabam vocabuli Algharbi particula *mo* Latinæ præpositioni *ex* æquivalens, quoties designare opus est aliquem ex Africa sive alia regione Occidua profectum: talis enim illic Almogharbi

dicitur, hoc est qui ex Africa sive Occiduo tractu A
 venerit. Nec est incredibile ex etymo ejusmodi in
 Hispania quoque nomen istud inolevisse : nam
 Mauros omnes certum est ex Africa trajecisse in
 Iberiam, et ex hujus Occiduis partibus in cæteras
 dominatum extendisse, unde isthic quoque recte
Almogharbi dici potuerint, aut vocabulo in popu-
 larem sonum detorto *Almogabari* seu, prout Ma-
 riana scribit, *Almogaraves*, Mauri milites ex Africa
 et Occiduis tractibus venientes. Postquam hæc
 scripseram, vidi quæ Petrus d'Outremannus nos-
 ter, in notis ad c. 3 libri sui de excidio Græco-
 rum, circa vocem *Amogabari* tradit. Ea nihil mu-
 tandum in iis quæ supra posui suadent. Indicand-
 um tamen locum putavi studioso lectori, ut eo, B
 si ipsi videbitur, adito, eligat ex omnibus pro ar-
 bitrio quæ magis probaverit.

Ἀμφιδρόμια, p. 282. Οὐδὲ γὰρ εἰκός — καὶ εὐ-
 λογισίῳ. Perobscurum de more auctoris hunc lo-
 cum, qui Græca 660 inspiciet, reperiet, ni fal-
 lor. Mihi quidem haud parum negotii dedit,
 quoad omnibus pensatis quam interpretatio expri-
 mit exsculpsi sententiam. Cæterum ἀρχαιολογία
 hic notanda in verbo ἀμφιδρόμια quod noster ex
 suo mutuatur Hesychio, sic scribente : Ἀμφιδρό-
 μια ἡμέρα ἀγομένη τοῖς παιδίοις, ἐν ἧ τὸ βρέφος
 περὶ τὴν ἑστίαν ἔφερον τρέχοντας κύκλῳ, καὶ ἐπε-
 τίθεσαν (forte corrigendum καὶ ἐπετίθειον) αὐτῷ
 ὄνομα ἕτε ὑπὸ τῶν οἰκείων καὶ φίλων δῶρα ἐπέμ-
 πετο. Paulo distinctius Suidas, qui nomen hoc
 singulare femininum facit : Ἀμφιδρομία, inquit,
 ἦν πέμπτη ἀγουσίῳ ἐπὶ τοῖς βρέφεσιν, ἐν ἧ ἀπο-
 καθαίρονται τὰς χεῖρας αἱ συναψάμεναι τῆς μαυώ-
 σιως, τὸ βρέφος περιφέρει τὴν ἑστίαν τρέχοντας,
 καὶ δῶρα πέμπουσιν οἱ προσήκοντες ὡς ἐπὶ τὸ
 κλειστόν πολύποδας καὶ σητίας, τῇ δεκάτῃ καὶ
 τοῦνομα τίθενται. Hoc est : *Amphidromia*, quam
 diem celebrant quintam a natis infantibus, qua pur-
 gant manus quæ obstetricationi operam dederunt,
 infantem circum focum gestant currentes, et dona
 mittunt propinqui, polypodas plerumque ac sepius;
 decima vero nomen imponunt. Ex his apparet cære-
 moniam veterem aptare studuisse Christianis riti-
 bus Pachymerem : et forte is voluit isto verbo
 baptismi panegyrim [P. 462] exprimere. Ego tamen
 conjecturæ docti lectoris divinationem istiusmodi
 relinquens, satis habui quintam ab ortu diem
 exprimere, quotam voce ἀμφιδρόμια, cui synonyme
 consonant τὰ ἀμφιδρόμια, designari Suidam retuli
 docentem.

Ἀνάγωγος, p. 337. Vocis ἀνάγωγος quæ hic
 usurpatur notio repetenda ex Hesychio est, apud
 quem legimus : Ἀνάγωγος ὕδριστής, ὁ μὴ τῆς
 δεούσης ἀγωγῆς τετυχηώς.

Ἀναξαγόρεια χρήματα, p. 150. Πάντα δ' ἀνέ-
 τρεπον καὶ συνέχρον διὰ τὴν νομιζομένην ἀκρι-
 βειαν, κατὰ τὰ Ἀναξαγόρεια χρήματα. Sic duo
 cod. optimi concorditer B et A. Vaticanus inter-
 polator, pro suo more obscura transiliendi, sic

tantum habet : Καὶ πάντα ἀνέτρεπον καὶ συνέχρον
 διὰ τὴν νομιζομένην ἀκριβειαν. Habuit autem in
 animo hæc scribens Pachymeres initium celebre
 operis ab Anaxagora de rerum natura scripti,
 recitatum a Diogene Laertio in ejus Vita his ver-
 bis : Πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ· εἶτα νοῦ; ἐλθὼν
 αὐτὰ διεκόσμησε. Omnes res erant simul; deinde
 mens veniens ipsas ornate disposuit.

Ἀποσκιπτω. Hujus quoque nusquam alibi a tot
 diligentissimis vocabulorum collectoribus reperti
 verbi aliquam in hoc minus obviorem censu fieri
 mentionem æquum est; cujus præteritum infiniti-
 vi passivi noster usurpat dum sic scribit, p. 269 :
 Μὴ τῆς φορᾶ; ληγοῦστος πρὶν ἂν ἀποσκι-
 φθαι τῷ τείχει τῆς πόλεως. Non cessante impetu
 priusquam illiderentur muro civitatis. Agi de casis
 rusticorum eluvione avulsis et torrente abreptis.
 Quod verbum valge scribitur σκιπτω, alias per
 scribi solitum, non obscura vestigia supersunt in
 vocibus inde derivatis, σκιπών, quam Hesychius
 exponit βακτηρία, ῥάβδος, et σκιπών, quam jam
 661 olim Latini arripuerunt, scipionem baculum
 dicentes. Quin et ipsum, sed ἐπενθέσει τοῦ μ
 auctum reperitur verbum σκιπτω Hesychio sæpius
 memoratum : nam apud hunc legitur σκιμπει,
 σκιμπεται, χαλεπαίνει, ἐρπιδεται, ἐπιπίπτει, et
 σκιμψαι ἐμπαγγῆναι, ἐμπελασθῆναι, denique ut alia
 omittam, σκιμψῆ, ἐγγίσει, προσπαλάσει. Bene ha-
 bet, dicet aliquis : sed τὸ ἀπὸ τῷ σκιμπτασθαι
 præpositum significationem in contrarium vertit.
 Huic ego sic occurro ut ultro consteat plerumque
 στερητικὸν esse τὸ ἀπὸ in compositione verborum
 aut nominum. Sic ἀπανθεῖν est deflorescere, ἀπᾶ-
 ξιος, indignus, ac similia passim olivia sexcenta. In
 quibus juvat obiter memorare vocem ἀπαρτι-
 τόκος elegantissime compositam ab auctore pul-
 cherriimi epigrammatis ab eruditissimo Octavio
 Falconerio descripti e basi marmorea nuper effossa
 et cum notis ejusdem doctissimis editi. Sustinebat
 olim ea basis signum Ἐσκαλαπῆ, representans
 illum ut infantem recens natum. Unde primum
 distichon sic habet :

Τὴν παιδὸς καλλίσταν εὐκὼ τόνδε θεοῖο
 Παιῶνος κόρου ματρὸς ἀπαρτιτόκου.

Ἀρτιτόκον, hoc est recens enixam, Ἐσκαλαπῆ modo
 natæ genitricem vere appellare Nicomedes epigram-
 matis scriptor non potuit, quoniam eam sciebat
 nunquam peperisse, utique non ignorans vulgaris-
 simam et constantissime creditam fabulam, qua
 quæcunque tandem fuerit mater Ἐσκαλαπῆ (nam
 alii Coronide, Arsinoe alii natum autumant), prius
 mortua quam pareret asserit, ex illius vero
 statim exsecto utero vivum puerum Ἐσκαλαπῆ
 extractum. Quare is merito vocatur κόρου; ματρὸς
 ἀπαρτιτόκου filius matris non puerperæ, quippe
 quæ illum duntaxat [P. 463] alvo conceperit et
 formaverit, enixa in lucem nunquam fuerit, morte
 partum præoccupante. Inest ergo sine dubio in
 compositione vis negandi τῷ ἀπὸ; sed non semper

Nam ad v. 775 *Iliadis* β, ubi legitur de Achille καὶ ἀπομνησας, sic annotat Eustathius : Ἐν μὲν τοῖς ἐξῆς ἀπομνησσαι τὸν Ἀχιλλεῖα ὁ ποιητὴς ἐρεῖ, τούτῃ ἐστιν ἀποθέσθαι τὴν μῆνιν· ἐνταῦθα δὲ εἰπὼν οὗτι ἐν νῆεσσιν ἔκειτο ἀπομνησας Ἀγαμέμνονι, τὴν ἐπιμονὴν δηλοῖ τῆς μῆνιδος. Κεῖται γὰρ ἡ ἀπὸ πρόθεσις ἀργή, ὡς καὶ οὗτε τις λέγει ἀπομνημονεύειν χάριτος, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἀπομνημόνευμα. Οὕτω δὲ καὶ τὸ ἀπαντᾶν ἀδιάφορον πρὸς τὸ ἀντᾶν. In consequentibus dicit poeta Achillem ἀπομνησσαι, hoc est deposuisse iram. Illic vero dicens quod is in navibus jacuerit ἀπομνησσαι, Agamemnoni, perseverantiam iræ significat. Præpositio enim ἀπὸ hic otiosa jacet, sicut et quando quis dicit ἀπομνημονεύειν χάριτος recordari se gratiæ; unde est et nomen ἀπομνημόνευμα. Eiusdem formæ ac notionis verbum ἀπαντᾶν, occurrere, idem valens ac simplex ἀντᾶν, etc. Doctrinam hujus magistri ad rem ego meam conferens aio in hoc nostro verbo ἀποσχιμπεσθαι τὸ ἀπὸ vacare, et idem valere compositum ac simplex, σχιμπτειν καὶ ἀποσχιμπτειν, nisi si quam majoris 662 impetus emphasim compositio adjiciat, ut cum σχιμπεσθαι sit solum ἐπιπλεπειν, incidere, ἀποσχιμπεσθαι sit vehementer incidere, hoc est, ut vertimus, illidi.

Ἄρματοφυλάκιον, p. 135. Ἐν τῷ πάλαι ἄρματοφυλάκιῳ. Nimirum in veteri armamentario. Unde confirmantur quæ in Glossario priori de notione vocis ἄρμα apud Græcos posteriores notavimus; quibus addo testimonium veterum Glossarum Juris, ubi legitur : Ἄρμα παρ' Ἑλλησι μὲν τὸ ζεύγος βοῶν, παρὰ δὲ Ῥωμαίοις τὴν καρσῦχαν σημαίνει καὶ ὄπλον.

Αὐγουστεῶνος ἀύλατα, p. 196. Agit de concursu multitudinis ingentis quæ forum aut plateam propylæo templi S. Sophiæ contiguam impleverat studio visendæ cæremonix inaugurationis Michaelis a patre Andronico in imperii collegam assumendi, et solemniter coronandi. A congregata tali occasione turba confertam stipatis corporibus et se arte comprimentibus fuisse ait Αὐγουστεῶνος ἀύλαταν, quod utrumque vocabulum declarandum est. Incipiamus a priori. Non videtur dubium quin Αὐγουστεῶνον forum sit idem quod Codinus Παρεκβολαῖς περὶ τῶν πατρῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως docet vocatum fuisse Αὐγουσταῖον a Constantino, cum antea στρατηγίον diceretur. Verba Codini sunt : ἐν τῷ στρατηγίῳ λεγομένῳ φόρῳ, ἐνθα ποτὲ οἱ στρατηγούντες τὰς τιμὰς αὐτῶν ἀπεδέχοντο, ἑαυτὸν ἐπὶ λιθίνῃ ἀνέγραψε στήλῃς.... καὶ τὸν τόπον ἐκάλεισεν Αὐγουσταῖον. In foro stratrgio dicto, ubi militares magistratus suos honores accipiebant, suam ipsius statuam lapideæ columnæ imposuit.... et locum Augustæum nominavit. Ita Codinus juxta editionem Georgii Douzæ anno 1596. Aliter tamen eundem, ut apparet, locum Meursius [P. 464] recitat, verbo γουστεῖον, ex Codini Originibus Constantinopolis referens forum istud Αὐγουστεῶνα

A denominatum, cum antea γουστεῖον vocaretur, hoc est ὀφωπόλιον. De foro eodem hæc habet Procopius, l. 1, *De ædificiis*, c. 2 : Ἀγορὰ τις ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου ἐτύγχανεν οὕσα, καλοῦσι δὲ Αὐγουσταῖον τὴν ἀγορὰν οἱ Βυζάντιοι. Hoc est ex interpretatione Maltretii : Pro curia forum est, dictum Byzantiis Augustæum. Fuisse hoc forum, quod Pachymeris narratio exigit, prope templum S. Sophiæ, suadet ex iis quæ scribit Petrus Gillius de Topogr. Constantin. l. II, c. 17, his verbis : Procopius forum quod Constantinopolitanum Augustæum nominant, declarat ante regias situm fuisse columnis circumdatum. Nunc nomen non modo amisit, sed ne forum quidem exstat, totum fere exædificatum. Regiæ dudum deletæ sunt. Fuisse tamen Augustæum ubi nunc cernitur aqua 663 saliens, non longe a Sophiæ angulo ad Occasum vergente, assequor ex stylobata paulo ante exstante columnæ Justiniani a Turcis sublata, quam Procopius tradit Justinianum in Augustæo foro, Zonaras in aula ante ædem Sophiæ excitasse. Suidas addit Justinianum, cum Sophiæ templum condidisset, purgasse aulam et marmore stravisse, appellatam prius Augustæum forum. Hactenus Gillius. Suidas verbo Αὐγουστος meminit ὀφωπόλιου εἰς αὐγουστεῖον μετωνομασμένου. Sed videtur agere de loco veteris Romæ sic dicto, nempe de foro Augusti. Verba ejus sunt : Οἱ βεγεωνάρχαι καὶ σεβαστοφόρα ἰχθυοῦν ἐν τῷ Αὐγουστεῖῳ, ὅσον ἐν τῷ ὀφωπόλιῳ, εἰς τιμὴν Τιβερίου. Τὸν δὲ τοιοῦτον τόπον οὕτως ἐκάλεσαν ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου. Ita Suidas, continue subjungens : Ἐστῆσε δὲ καὶ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος εἰς τὸ ἀσκαπὲς τῆς δάφνης στήλην τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς, ἐξ ἧς ὠνόμασε τὸν τόπον Αὐγουστεῖον. Forte vult significare Constantinum studentem novam quam condebat Romam veteri per omnia similem facere, fori etiam Augustei, cujus apud antiquam Romam dudum visi meminisset, simulacrum eadem appellatione Byzantii fecisse, et locum prius Strategium vocatum, erecta ibi matris suæ Augustæ statua, Augustæum nancupasse. Atque hinc forte repetenda ratio fuerit cur Codinus et Procopius forum hoc Constantinopolitanum Αὐγουσταῖον per ai scribant, Suidas vero forum antiquæ Romæ Αὐγουστεῖον per ei, nimirum quod hoc a nomine imperatoris Augusti appellationem sumpserit, ex quo juxta analogiam formari debuerit αὐγουστεῖον, illud vero ex Augusta Helena denominatum cum ai scribi debuerit. Ut sit, positæ in hoc Constantinopoli tanto foro a magno Constantino præter propriam statuam etiam alterius statuæ matris suæ Helenæ, meminit quoque Codinus loco superius indicato, in quo videtur successio temporis fuisse, ut primo suam matrem honoraverit simulacro illius illic erecto et loco ex ea nominato, deinde signum quoque se ipsum referens ibidem exstare voluerit. Porro lapsu temporum invaluisse ut locus prius dictus Αὐγουσταῖον, postea ætate Pachymeris vulgo vocitaretur Αὐγουστεῶνα, ex

hoc istius Historici testimonio recte, ut opinor, colligimus.

Restat videndum quid ἀλάταν idem vocet. Αδ-λαία est τὸ τῆς σκηπῆς παραπέτασμα, proscenium, velum objectum oculis spectatorum mīnis operam dantium. Hesychius præter istam notionem aliam etiam subjicit voci huic, dum scribit: Αδλάτα ἐν αὐτῇ διατρέβουσα. Disquiratur ergo quid sit ἀ-λά; quod vocabulum in hujus ipsius mentione loci usurpant et Zonaras, et Suidas supra citati a Petro Gellio. Athenæus (lib. v Δειπνοσοφιστῶν p. 189 ed. Commelini anni 1597) ad versum Aristarchi

Ζηρὸς που τοιγάρ γ' Ὀλυμπίου ἐνδοθεν αὐτῆς. sic disputat de significata vocis hujus: "Ἐτι τοίνυν εὐδ' ἢ ἀλλή ἀρμύεται ἐπὶ τοῦ οἴκου. Ὁ γὰρ δια-πεφραγὸς τόπος αὐλή λέγεται. 664. Præterea vox αὐλή adibus non congruit: apertus enim perlatusque locus αὐλή dicitur. Notat hunc locum animadversor Athenæi, censura, ni fallor, parum digna cætero ejus acumine critico. Sic scribit, c. 3, l. v: *Hæc Athenæus: sed quam ista levia? . . . quid enim ve- lat per αὐλήν et palatium intelligere?* Et paulo post: *E contrario affirmamus nos Διδ; αὐλήν Homerum appellasse Jovis palatium. Sic enim loqui observa- mus antiquissimum poetam, [P. 465] et quod in primis ad rem facit, summum Homeri imitorem Æschylum, cujus est illud in Prometheus vinclo: ἔτοι τῆν Διδ; αὐλήν οἴγυσθαι.* Hactenus Casaubonus, quem sane miror id ipsum pro argumento allegare quod ejus causam unice jugulat. Itane vero? ex eo quod Homerus et Æschylus Διδ; αὐλήν me- morent, sequitur eos aliam Jovi habitationem assignasse quam qualem αὐλή; vocabulo exprimi contendit Athenæus, intactam et aura perlabilem? quin potius ex Jovis, qui Æther ipse est juxta illud Ennii aspice hoc sublime candens quem invo- cant omnes Jovem; ex Jovis inquam natura pru- dens quivis Homeri et Æschyli lector intelligat tale utique illi assignari diversorium qualis ipse est, sine murorum lateribus, sine tecti fastigio, patens omnem in partem atque perlabile. Quis legens apud Virgilium annosasque domos avium, aut de Aristæo intra fluentia Penei amnis admisso jamque domum mirans genitricis et humida re- gna, subjiciat animo ædes ad humanum usum la- pide ac cemento structas, tectas laquearibus, et non potius domus vocabulum utrobique accipien- dum putet consentaneæ ad conditiones rerum qua- rum est illic mentio, volucrum in ramis arborum, Nympharum sub aquis degentium? Equidem inde potius suspicor sola terrarum patentia, superne intacta loca dici ὑπαίθρα, subdialia, sub Jove fri- gido posita, quod Διδ; Jovis ipsius habitaculum ejusmodi esse vulgo existimetur. Quare nihil in adductis a Casaubono video quod me moveat ad fidem negandam docenti verum significatum vocis αὐλή antiquissimo grammatico, haud paulo, ut est verisimile, perspicitorem habenti nativam pote-

stetatem vocabulorum linguæ propriæ, in cujus sit meditatione accuratissime versatus, quam recte credi de illo recenti queat quantumvis diligenti litteratore. Illud potuerat elegantius illustrator Athenæi in ejus interprete culpæ, quod in illo Aristarchi versa Latine reddendo vocabulum La- tinum atrium tanquam Græco αὐλή τοῦδυναρεῶν adhiberit. Atrium enim, prout erudite demon- strat Fabricius Nardinius in sua *Roma antiqua*. l. III, c. 13, plane contrariam αὐλή, hoc est, ut vidimus, loco ὑπαίθρα et sine murorum obicibus perlabili, notionem apud Latinos veteres habuit significans nimirum partem ædium structis omni ex parte lateribus murorum et laqueari superne imposito protectam. Unde Ausonius in *Mosella* *laqueati* adjunctum atrio aptat; et Apuleius de- scribendo atrium regis Psychæ, *sursum* ejus la- quearia citro et abore 665 *auriis cavata* sustineri ait *auris columnis*. Sed et usus apud veteres at- tributi atrio lectum illud fuisse demonstrant. Illic enim ex Plinio, l. XXXV, c. 2, Polybio l. VI, Juve- nale Sat. 8 et aliis, imagines majorum servaban- tur, quas in loco aeris injuriis exposito non est verisimile relinqui solitas. Ex Servio ad primum Æneidos in atris cœnabatur, ad quod subdialis locus, noctu præsertim, ineptus est. Ibidem ex eodem Servio ad XI Æneidos senatus interdum habebatur. Ibi, ut docet Corrippus, l. III *De lau- didus Justinii Minoris*, legati gentium exterarum ab imperatoribus admittebantur. Illic denique, ut ex concordia testimonio evangelistarum, Marci, Lucæ, Joannis constat, ignis excitabatur; unde etiam Isidorus vocis etymon repetendum putat, atrium ex- istimans dictum quasi ab igne et fumo atrum: Nihil horum eodem modo loco aperto ac perlabili fieret. Sed hæc obiter. Ad orbem instituti redeamus, de- finiamusque quid ἀλάτα; verbo designare Pachy- meres hoc quem tractamus loco voluerit. Equi- dem non dubito quin is ἀλάταν ab αὐλή, jam expressa notione intellecta, deflexerit, ac studue- rit indicare subdivalem aream Augustæi fori, spa- tium videlicet extra laterales hinc inde porticus in medio purum ac late vacuum, quod densa vane multitudo compleverit.

[P. 466] *Ἀυτοπροσκοπιτης*, p. 645. Agit de Athanasio patriarcha consueta sibi atque innata morositate cunctos sine discrimine offendere nihil pensi habente. Divinanda est origo et notio hujus vocabuli mihi quidem alibi non lecti. Unde autem verisimilius duci putem quam a προσκοπή voce ecclesiastici usus ex epistolis Pauli notissima? II ad Cor. c. VI: *Μηδέτιαν ἐν μηδενὶ δόδοτε; προσκοπήν, uemini dantes ullam offensioem*, ex qua idem sanctus apostolus appellativum alibi format ἀπρόσκοπος. I ad Cor. x, 32: *Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλήσι καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ*. Ut ergo significet Pachymeres Athanasium non modo non cavisse, ut oportuerat, ne actis a se aliud spectante, bono etiam animo, contingeret.

aliquos offendi, sed ita se gessisse ut pene videretur de industria quærere ac captare occasiones offendendi omne genus hominum, eum ἀτοπροσ-κροπίτην hoc loco vocat.

Βλαχικόν, p. 106. Congruunt quæ hic Pachymeres de gente Blachica scribit, cum iis quæ prius Anna Comnena in Alexiade de Blachis scripserat, I. VII, p. 227 : Καὶ ὅποσοι τὸν νομάδα βίον εἶδοντο, Βλάχους τούτους ἢ κοινῇ καλεῖν οἶδε διάλεχτος. De quibus juverit videre quæ in nostro Glossario primæ Alexiadis editioni subjuncto pridem annotavimus.

Βοηδρομιών. Etsi semper alibi Pachymeres hoc vocabulo mensem Aprilem indicat, tamen, propter rationes a me I. III *Observ.* c. 6 n. 9, allatas, necessario dicendum est eum, p. 524, hoc nomine designasse Martium mensem. Nec novum est variare 666 illum in nomenclatione mensium : vide quæ verbo Ἀθηναίων et verbo Μαίμακτηριών hoc ipso Glossario notamus.

Βούτζορ, p. 599. Quid sint hoc loco βούτζα quæritur. Puto idem quod βουτζαί et βουτζια, vocabula dudum explicata a Meursio, dolia videlicet vinaria lignea rotunda, quallium liquore vacuorum et terra oppletorum usus est frequens in sublitibus obvallationibus ; quas Galli hodie *barricades* vocant, quia dolia vinaria *barricas*, sive, ut solent scribere, *barriques*, appellant. Italis ejusmodi dolia *botte* dicuntur, voce propius accedente ad sonum *buzzi*, cujus significatum obtinet et fortasse origo est.

Γλυκὺς ἀγκών, p. 44. In hujus enarratione adagii dissident invicem grammatici sententiis contrarie commissis. Zenobius cent. 2, n. 92, Anonymus Vaticanus. cent. I n. 55, Eustathius [P. 467] ad *Iliad.* x, p. 791 ed. Rom, contendunt per antiphrasim dici de re molesta. Suidas contra judicat cent. 4, n. 94, sic enim scribit : Γλυκὺς ἀγκών οὐ κατ' ἐναντίωσιν ἢ παροιμία. Ἄλλὰ βουλόματος εἰπεῖν, ἢ γλυκία ἦθη ἐχρήσατο Πλάτων ὁ κωμικὸς ἐν τῷ Θάωνι. Γέρον δ' αὐτῷ ὑπέκειται ἐρῶν ἀλητριδος, ἢ χρυσοῦν ἀνάδημα . . . ὦ γλυκὺς ἀγκών. Suidæ Pachymeres accedens facilem ad quidvis inivis gratificandum Celyteni episcopi animum hac formula expressit.

Δεξις, p. 524. Quid sit hoc loco δεξις, diu quæsi. Nec vulgaris notio ostensionis vel ostentationis, nec peculiaris quam notat Plutarchus, *Convivialium sermonum* I. VIII, quæst. 15, docens sic vocari speciem aut partem quamdam ὀρχήσεως *saltationis*, huc quidquam faciunt. Aliquando suspicabar δεξιν vocatum campum quemdam suburbanum urbi Adrianopoli, in qua tunc diversabatur imperator Michael, exercitum, ut solet fieri, in castris habens suburbanis loco δεξις vocato positus, ad quæ se ille tum forte contulisset cum nuntiatus est adventus Cæsaris. Nec abluderet usus præpositionis ἀνά, quæ sæpe æquivaleret Latinæ *per*, et locum per quem itur denotat. Sic Homerus habet Ὀδυσ. ξ : χῶρον ἀν' ὕληντα, *per locum sylvotum*, et alibi

Α ἀνά στρατόν, *per exercitum*. Aliorum quoque scriptorum classicorum testimonia in promptu. Sed fingere sententiam in conjectura mera non sum ausus, donec auctoritas me doceret idoneum locum ita nominatum prope Adrianopolim fuisse. Illud in hoc dubio quod minus inverisimiliter sequeretur se unum obtulit, novatum in usu vocis hujus hic aliquid agnoscere ex posteriorum militari disciplina temporum. Nempse Franci, qui per Asiam sacri belli causa diu militaverant, census militum, quales maxime solvendorum cuique stipendiorum occasione a duce ipso supremo rege aut imperatore celebrantur, *montres* hodieque vocant, quasi diceretur *ostensiones*, quibus scilicet unusquisque militum ad nomen citatus se ostendit atque exhibet. Manifestum autem est, si quis vocem Gallicam *montre* Græco vocabulo velit reddere, non aliud aptius reperturum 667 nomine δεξις. Res autem ipsa narrationi aptissime congruit, ut dicatur, imperatorem ex urbe in vicina castra census militaris et solutionis stipendiorum causa profuisse, ibique repertum cum ei nuntiatus accessus ad eum novi est Cæsaris.

Δεφενδεύειν, p. 175. Δεφενδεύειν plane pro *tueri, protegere, defendere* ponitur. Nec nunc primum hoc verbum e Latio transit in Helladem. Glossæ Basilicorum δεφενδεύεται explicant ἐξουσεύεται, ἐκδικεῖται. Sed hæc defensio judicialis est patronorum aut advocatorum reos excusantium, aut ab iis crimina objecta refellendo depellentium. C Magis huc facit declaratum iisdem glossis vocabulum δεφενδεύειν, in hunc modum : Οἱ μετὰ τοῦ κουργῶρας ἦτοι προμάχους ἐπακολουθοῦντες πρὸς ἐκδίκησιν αὐτῶν. Utilitur et alibi noster hoc verbo, nempse I. III, c. 18 sub finem, sic scribens : Καὶ γὰρ καὶ τὰς τῶν Ἰταλῶν (οἰκίας) χριῶν ἦν δεφενδεύειν. *Etenim et domos Italorum defendere imperatorem oportebat*, hoc est, ab injuria tutas præstare, et vindicare si quid fuisset in eas contra jus factum. Agit de domibus Genuensium Galatæe permissa imperatoris habitantium ; quas cum Veneti flamma injecta corrupissent, multa iis per imperatorem indicta damnum reparare sunt compulsi.

[P. 468] *Διακινήσιμος*, p. 50. Τῇ γὰρ δευτέρῃ ἐβδομάδος μετὰ τὴν ἀναστάσιμον, ἣν δὴ καὶ διακινήσιμον λέγουσιν. Legebatur in ms. mendose, opinor, τῆς γὰρ δευτέρας, quasi referretur ad ἐβδομάδος. Quod a recto aberrat : non enim meminit secundæ cujuspiam hebdomadis, sed feriæ secundæ hebdomadis Paschalis, quæ feria diem resurrectionis Domini ἀπέσω ; sequitur, ita ut in δευτέρῃ intelligatur ἡμέρῃ, et ἴδου τὴν ἀναστάσιμον appellat, non ἐβδομάδα subintelligat, sed ἡμέραν aut ἑορτήν, hoc est dominicam ipsam Paschæ, quam Vaticanus paraphrastes vocat hoc loco κυριακὴν νῆαν, diem nimirum quam fecit Dominus. Græci enim hebdomadam quæ incipit a die statim sequente diem Paschæ, τὴν διακινήσιμον nuncupant, uti et eam quæ inchoatur posttridie octavæ Paschæ nominant ἐβδομάδα τοῦ Θωμᾶ, quod illi quoque,

ut Latini, in missa octavæ Paschæ recitent evangelium in quo narratur Thomæ apostoli correctio et confessio; cujus hebdomadæ Thomæ in hac quoque nostra historia sit mentio, l. vi, c. 13, recte siquidem Jacobus Goar O. P. in Euchologio p. 933 hæc verba τῆ- πέμπτῃ τῆς διακινήσεως vertit *feria quinta post Pascha*. Ut autem illic πέμπτῃ feriam, sic hoc loco δευτέρα non hebdomadem, ut monui, sed hebdomadis diem indicat, feriam videlicet secundam, qua fuerit edictum, de quo hic agitur, promulgatum. Ex his conâdo apparitam necessitatem emendationis loci hujus a me factæ. Restaret excutienda diversitas scripturæ in voce διακινήσιμος, quam alii διακινήσιμος, nonnulli etiam διακινήσιμος; scribunt. Nos codicibus adhaeremus nostris sic constanter, ut representamus, scribentibus. Idque sufficere 668 nunc quidem ducimus: nec enim vacat aut tanti est in ratione talis appellationis aut etymo vocis indagando confictari.

Διασωσταί, p. 507. Agit de Alanis Noga subhio, cui militaverant, ultro se offerentibus Andronico, qui eos velut divinitus missos accepit, summam eis rei militaris permittens, adsciscens in locum copiarum Romanarum, adeo ut delectis ex isto genere qui equitatu operam navaturi viderentur, detractos propriis equitibus equos assignaverit, ipsos quoque Romanos horum Barbarorum obsequiis mancipans. Nam cum esset jamprius in Orientali equestri militia usitatum ut catapultis equitibus adessent in præliis quidam pedites, qui eos, si forte, vulneratos aut alio casu periclitantes juvarent servarentque, tales istis ministrare homines Romanos jussit. Hoc genus equestrium ministrorum noster hoc loco διασωστάς, quasi dicat *conservatores*, vocat. Δεποτάτους sive δεσποτάτους appellaverat Mauricius recitatus a Rigaltio in Glossario, sic continuo eorum officium describens: Οἱ παρακολουθοῦντες τῇ τάξει καὶ τοῦ ἐν τῇ μάχῃ τραυματίας γενομένου ἀνακομιζόντες τε καὶ περιποιούμενοι. Adjungit hic eruditissimus Rigaltius loca varia Constitutionum Leonis de hoc genere subsidiariorum multa docentia. Horum in uno ex Constit. 3, § 15, dicitur istos assecles et adjutores equitum olim *deputatos* dictos, Leonis Augusti tempore appellari solitos *επιβου- νας*, *scribiones*. In altero ex Constit. 12, § 52, noto glossam hanc, τοὺς λεγομένους δεποτάτους, τοῦτ' ἐστὶ τοὺς ἐπιμελητὰς τῶν τραυματιζομένων στρατιωτῶν. Præscribit deinceps ibidem Leo quædam circa numerum et delectum horum deputatorum, jubens constitui ad omne *signum* (Græcè βάνδον, nempe turmam aut alam equitum sub uno vexillo merentiam, quales Galli *cornettes* vocant) octo aut [P 469] decem ex deputatorum ordine *ελαφροῦς* καὶ γοργοῦς ἀνευ ὄπλων, *agiles et strenuos sine armis*, qui debeant turmas quibus inserviunt intervallo centum pedum retro insequi, ut in præliis periculose saucios aut quocunque casu delabentes

A ex equis milites colligant, recreent, deportent in tutum. Tum iis solvi præcipit pro quolibet servatio mitite nummum unum; § vero 54 idem Leo imperat in usum istorum deputatorum addi ephippiis militarium equorum scalam geminam ad lævam, ut harum altera deputatus, quoties opus fuerit ad subsidium equitis periclitantis, adjuvari possit ad scandendum in equum. Verba Leonis sunt: Πρῶτον ἐστὶν ἓνα ὁ δεποτάτος τὰς δύο σκάλας εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τῆς σέλας ἐχη. Addit denique eosdem deputatos debere καὶ εἰς φλόσσια ὕδωρ βραστάειν διὰ τοὺς πολλὰς λειποθυμοῦντας τραυματίας, circumferre aquam in lagenis, unde revocent ad sensum saucios sæpe ex dolore vulnerum aut jactura sanguinis delliquium patientes. Obiter observo ex hactenus relatis: quod hi *deputati* Leonis imperatoris tempore, ut ipse testatur, *scribiones* dicebantur, quæ affinis notiois vox est *actuarius*, satis indicat et hos 669 ex actuariorum genere fuisse, qui multi, prout ostendimus in ea voce primo nostro Glossario, castra olim Romana sequebantur. Ac quod ibi diximus medicos quoque, chirurgos et νοσοκόμους universos eo vocabulo pariter censeret, confirmat Leo idem Augustus Const. 3, § 15, dum his δεποτάτοις medicorum partes clare tribuit, sic de illis scribens: Οἵτινες παρακολουθοῦντες τῇ παρατάξει τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τραυματίας γενομένους ἀναλαμβάνονται ὡς ἱατροὶ καὶ περιποιοῦνται. Hinc istos hoc loco noster vocat *διασωστάς*, *servatores*, seu δεποτάτους vocem usitam, quod alienæ esset originis, vere Græca mutans, ut solet in nominibus mensium et occasionibus similibus (nam et quas σκάλας modo descripto loco Leo imperator dixit, stapedas designans, Pachymeres vol. I, p. 411, κλιμακας maluit dicere), sive quod forte tunc sic usus invaluisset, ut qui δεποτάτοι appellati fuerant, tum vulgo audirent *διασωσταί*. Cæterum hos *διασωστάς* solitos fuisse, saltem Pachymeris tempore, interdum armari et militarem præstare operam tuto deducendis per vias infestas viatoribus, docet nos locus ex p. 429 hujus historię, ubi refertur Rontzerium magnum ducem, cum Magnesia Constantinopolim Cannaburium quemdam mitteret, Nostongum provinciæ illic præfecto mandasse ut ei *διασωστάς* e suis copiis comites daret, quorum tutus præsidio secure iter istud conficeret: Πέμπτοι πρὸς τὸν Νόστογγον παρεγγυῶν ἱκανῶσαι διασωσταίς ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ τὸν ἀποστειλλόμενον. Additque mox historicus Nostongum ostendere affectantem abundans gratificandi duci magno studium, plus quam rogabatur fecisse: obivisse enim ipsum cum suis prætorianis id officium, et Cannaburium in urbem perduxisse

Διδάμβουλον, pag. 186. Quid dicatur hoc loco *διδάμβουλον*, *dibambulium*, eo mihi diligentius est quærendum, quo doctissimorum hominum editæ hactenus de hujus vocabuli notione sententiæ a vero aberrare vel ex hoc ipso historici nostri te-

stimonio manifestè deprehenduntur. Eruditissimus A Jacobus Pontanus noster in Latina, quam sine Græco contextu solam edidit, interpretatione Chronici Georgii Phrantzæ protovestiarii, lib. III, cap. 19, pag. 197 ed. Ingolstadt ann. 1604, referens ritum quo patriarcha Constantinopolitanus ejus dignitatis inire possessionem erat solitus, inter alia hæc habet: *Secundum hæc patriarcha cum lampadibus ad diababula sive atrium descendebat.* Ita ibi. Recte porro, ut opinor, Meursius in Glossario verbo *Διαβάμβυλον*, et ex eo verba ipsa describens Mathias Martinus in suo Lexico Philologico verbo *Monobambulum* pro *diababula* dibambula illo Phrantzæ loco rescribi debere putaverunt. [P. 470] Non recte autem, quantum arbitror, glossema illud, *sive atrium*, pro vera vocis ejus expositione receperunt. Sic enim uterque scribit: *Μονοβάμβυλον simplex conclave palatii secretius, in qua congregabatur clerus patriarcham novum electurus. Codinus ejus meminit: δ 670 δεύτερος ὀστιάριος κρατῶν τὸ μονοβάμβυλον. Ante hoc erat aliud, in quod promiscue conveniebant omnes qui cuperent scire quem clerus patriarcham creasset; et illud διαβάμβυλον dicebatur.* Ita illi ambo; et hoc continue probant prolato, quem supra descripsi, Phrantzæ aut potius Pontani loco. Sed in hoc utrumque falli non diffidebitur, qui attenderit quam ridicule diceretur a Codino *δ δεύτερος ὀστιάριος κρατῶν τὸ μονοβάμβυλον*, *secundus ostiarius manu tenens Monobambulum*, si *Monobambulum* atrium esset, quale utique *manu tenere* (hoc enim est *κρατεῖν*) nemo unus potest. Unde manifestum est ex mente Codini *Monobambulum* fuisse rem aliquam manu gestabilem. Ac paritate argumenti idem erit statuendum de *Dibambulo*, quod ejusdem formæ ac generis esse gestamen debuisset et ratio communis etymii et series ipsa narrationis Phrantzæ, et ut ad rem meam redeam, hic *Pachymeris* locus tantum non evidentissime demonstrant. Quem enim quæso possent sensum tolerabilem habere verba hæc nostri auctoris, *patriarcha pastoralis baculo ab imperatore accepto, honoratur et dibambulo*, si *Dibambulum* atrium esset exterius? Quidnam igitur hic significare *Pachymeres* voluit verbo *Dibambulum*? Idem sine dubio quod alias clarius expressit, dum refert (vol. I, p. 112) sollicitos antistites eo quod *Arsenius* e patriarcho in monasterium sponte profugus scripto expressam abdicationem dare rogatus recusasset, ut aliquid haberent scriptæ cessionis æquivalens, ab eo repeti curasse *βακτηριαν καὶ λαμπάδοῦχον, baculum et candelabrum*, rati si ea reddidisset per quæ investitus patriarchatu fuerat, hoc ipso satis indicaturum sedi se renuntiare, ac liberam synodo facturum ad novam patriarchæ electionem procedendi potestatem. Hic necessario de antiqua forma inaugurationis episcoporum repetendum e monumentis ecclesiasticis aliquid est. Primum autem admoneo consuetudinem Ecclesiæ Latinæ, ut in aliis pluri-

mis, sic in hoc a Græcæ usibus discrepasse. Sanctus Bernardus serm. in Cœna Domini: *Varia sunt, inquit, investituræ secundum eam de quibus investimur. Verbi gratia investitur canonicus per librum, abbas per baculum, episcopus per baculum et anulum simul.* Ita ille. Ecclesia Græca duo quidem et ipsa conjunctim adhibuit symbola in conferenda electis pastoribus et sponsis ecclesiarum episcopalis possessione dignitatis, quæ similiter responderent duobus memoratis titulis pastoris et sponsi. At in primo duntaxat cum Latinis Græci convenientes, in posteriori lampadem sponsis præferri solitam ex evangelica parabola et usu Orientalium nationum, ad nuptialem cæremoniam accommodatissimam, annulo prætulērunt, quem tamen Occidentalis ad id potius adhibuit Ecclesia, ut populari forte gentium Europæarum mori congruentius conjugalis necessitudinis signum. Quidquid porro circa hoc in consuetudine Latinorum fuerit, Asianos quidem episcopos lampadis prætione auspiciatos 671 dignitatem, præterquam indicant quæ alias notavi *Observationibus* vol. I, p. 638, etiam astruit Codini locus de *Officiis* c. 1 in sexta Pentade, ubi agens de ordinationibus episcoporum solitis a patriarcha celebrari (id enim indicant illa ejus verba *εἰς τὰς χειροτονίας*, explicantia quid primus et secundus ostiarius proprii sibi quisque ministerii gereret in ea cæremonia) sic scribit: *Ὁ πρῶτος ὀστιάριος κρατῶν τὰς ὑβρας... ὁ δεύτερος κρατῶν τὸ μονοβάμβυλον.* primus videlicet ostiarius, interim dum patriarcha, aut alii ejus concessu episcopi, novum episcopum intra presbyterium sive βῆμα consecrarent, fores soleæ manu tenebat, ut statim eas panderet atque perfecta intus solitis ritibus inauguratio fuisset. Tunc enim produci novus antistes et ostendi populo debebat. Quia vero prodire is bema debebat prævia lampade, ad hanc illi præferendam secundus ostiarius accinctus stabat *κρατῶν τὸ μονάμπουλον*, vel, ut alia est lectio, *τὸ μονοβάμβυλον*, [P. 471] manu tenens gestamen cui erat inserta lampas una; nam *μονάμπουλον* a *μόνη ἀμπουλλα*. Quid sit autem *ἀμπουλλα* docent Aetii verba illa lib. vii: *Ἀμπουλλαν ὑελλίνην πύσας ἐλαίου, ampullam vitream ubi repleveris oleo.* Est ergo *ἀμπουλλα* lampas, et *μονάμπουλον* instrumentum portatile, cui esset una lampas indita. Verum ubi patriarcha Constantinopolitanus inaugurabatur, satis prudens quisvis intelligit aliquid illi præcipui honoris supra episcopos haberi debuisse. Nimirum huic prodeunti ad populum non *μονάμπουλον* aut *μονοβάμβυλον* præferebatur, sed quod noster hic docet auctor *δ.βάμβουλον*. De hoc vocabulo quid nos doceat Codinus, videamus. Is libro *De officiis*, c. 10 de festis, dum explicat quomodo pompa instrueretur qua imperator ad celebrandum Christi Natale venire admittique in ecclesiam solebat, ait paratum adstitisse *lampadarium cum dibambulo aureo in manu.* Verba sunt

Codini : Λαμπαδάριο; κρατῶν τὸ χρυσοῦν διδάμ-
 βουλον. Quid ita vero, nisi quia hunc præire oportebat processuro per templum Augusto? Quod si, ut vidimus, μονοδάμβουλον gestamen erat lampadem unicam insertam habens, quid restat nisi ut διδάμβουλον intelligamus aut lucernam fuisse *bilychnem*, qualis meminit Petronius in nuper edito fragmento Traguriensi, aut instrumentum aliud bifidum in duobus hinc inde protensis ramis geminas lampades ardentis habens? Sane opportunissime ad hanc rem admonet Balsamon, Imperatori, quando in solemnitatibus accedebat ad ecclesiam, duplicem lampadem præferri consuevisse; ministrum quoque gestatorem ejus duplicis lampadis *lampadarium* vocatum. Igitur quod Codinus *dibambulium* curam dicitur, vas est juxta Balsamonem gemina lampade insignis. Quare his auctoribus non sane jam reformido falsi dicam impingere Latino Phrantzes, *dibambula* per atrium exponenti. Utinam copia inspicendi daretur archetypi contextus. Quæsiui diu et sollicitè, sed frustra. Confido tamen in Græca, si aspiciam existet, oratione nullam prorsus 672 reperiendam atrii mentionem. Et quod Phrantzes *dibambula* in plurali posuit, significare putavi voluisse gemina candelabri brachia, quorum suam unumquodque sustineret lampadem. Quis enim neget perapte cadere sensum istum in hæc verba cum *lampadibus ad dibambula*?

Opponi adversus hæc posset ex modo laudato Balsamone, singularem imperatoris fuisse prærogativam præviis duabus per ecclesiam facere lampadibus, qualis nec patriarchæ ac ne ipsi quidem Imperatrici tribuebatur. His enim tradit Balsamon singulas tantum præferri solitas lampades. Ad hoc duplex responsio mea est. Prior: non omnia quæ primis auspiciis incedendæ dignitatis quibusdam magistratibus legitime dabantur, eadem itidem quotidiano vitæ usu tribui. Quot cæremoniæ imperatoribus, regibus, aliis principibus inaugurandis adhibentur, quas nefas est ultra illum diem repeti? Sic et in patriarchis Constantinopolitanis institutum fuisse potuit ut prima duntaxat ordinatione dibambulium honorarentur, reliqua vita cum prodirent per ecclesiam, non nisi monobambulium ipsis præteret, ut multis hodie episcopis primo ingressu in urbes suas umbellæ honorem dari videmus, qui postea negatur. Altera: satis magnum esse discrimen inter Balsamonem et Pachymeres ætatem. Nam centum fere annis Balsamon Pachymere antiquior est. Eo autem intervallo multa constat in magistratuum ecclesiasticorum et sæcularium prærogativis et honoribus fuisse immutata. Unde prorsus est creditu ab imperatoribus schismaticis, suam Constantinopolitanum thronum ad invidiam et depressionem etiam omnium primi Romani ambitiose attollere certantibus, facile isto spatio concessum ut, cum antea unius prælacione lampadis patriarchæ honorarentur, deinceps bilychni quoque lucerna (qui erat

A antea solis Augustis reservatus honos) ante ipsos portata conspicui ambularent in ecclesia, tam prima potestatis usurpatione quam deinceps. Eligat igitur æquus lector utrum malit, an ætate quoque Balsamonis Constantinopolitanos [P. 472] patriarchas in prima consecratione usos dibambulium, in reliquo, etiam solemnitatibus magnarum, per ecclesiam incesso monobambulo contentos; an neutrum dum Balsamon scriberet concessum ipsis, utrumque, aut saltem prius, ante hanc editam a Pachymere historiam Byzantinis fuisse antistitibus per suos principes indultum. Confirmatur prior responsio ex eo quod ait Balsamon, episcopis præter patriarcham et paucos eximie honoratos, ut Cypri et Bulgariae archiepiscopos, fuisse cæteris negatam in processu per ecclesiam, solemnibus etiam diebus, unius prælacionem lampadis; qua tamen illos in prima saltem inauguratione fuisse cohonestatos vix potest ob superius dicta dubitari. Quidni ergo sic dicatur de patriarcha quoque, in prima illi inauguratione dibambulium concessum; in reliquis cæremoniis monobambulium duntaxat? Superest ut veriloquium vocem istarum 673 μονοδάμβουλον et διδάμβουλον inquiramus. Puto equidem e Latina voce *obambulus* deduci, et ut rem, ita nomen in aulam Romæ novæ e veteri migrasse. In aulam dico, non in ecclesiam. Nam prælaciones lampadam episcopis usque ab apostolicis in Asia usitatas temporibus scio.

C Augustis quidem ignem prælatum prius Romæ quam Constantinopoli fieri necesse est, cum jam Commodi ætate solenne Romæ esset ignem Augustis præferri. Herodianus, l. 1: Λουκίλλα ἦν τῷ Κομμόδῳ πρεσβυτάτῃ πάντων ἀδελφῆ. Αὕτη πρότερον Λουκίῳ Βήρῳ αὐτοκράτορι συνήκει... ἀλλ' ἐκαὶ συνέβη τὸν Λούκιον τελευτῆσαι, μενόντων τῇ Λουκίλλῃ τῆς βασιλείας συμβόλων, Πομπηϊανῶν ὁ κατῆρ αὐτὴν ἐξέδοτο. Οὐδὲν ἦρτον μένοι ὁ Κόμμος ἐρύλαττε τὰς τιμὰς τῇ ἀδελφῇ· καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου καθήστο ἐν τοῖς θεάτροις, καὶ ἐδὲ πῦρ προεπόμπειεν αὐτῆς. En Herodianus Augustis Romæ imperantibus tanto ante Constantinum et uxoribus eorum ignem quæqua incederent prælatum docet, et (ut hoc obiter admoveam) solus docet, ne miremur ab uno interdum auctore scripto notata reperiri quædam olim usu vulgarissima ideoque quod tunc essent notissima litteris scribentium non expressa. Sic fuisse in usu quondam et pretio quemdam honorem *bisellii* vocatum (quem est verisimile situm fuisse in prælacione *sedis geminæ* aliquibus eximie concessa) ex una nuper exscripta et vulgata constat per virum doctissimum Ghimentellium Pisani marmoris inscriptione, reliquis ea de re vetustatis monumentis silentibus. Unde nec si primus et solus Pachymeres istam de qua nunc agimus dibambuli, vocabulo designatam geminæ lampadis ante patriarcham Constantinopolitanum prælacionem memorizæ prodidisset, mirari prudens lector aut suspectam

unius habere fidem propterea deberet. Sed quod
 cœpimus agamus de origine vocis *dibambulum*.
 Credo equidem ministrum qui lumen imperantibus
 Romæ præferret vulgo dictum *obambulum*, quin
 et instrumento aut vasi quo is igni portando ute-
 retur eandem quoque appellationem accommoda-
 tam usu populari; et translata per Constantinum
 e Roma vetere in novam sede imperii, nomen
 idem Latine originis Græcis litteris signatum. Ac
 cum forte postea excogitati gradus essent in par-
 ticipatione hujus honoris, ita ut fax aut lampas
 unica ante quosdam portaretur, ante alios duplex,
 explicatam istam differentiam vocibus Græca forma
 compositis, ita ut instrumentum unicam gerens
 lampadem *monobambulum*, geminas habens *dibam-
 bulum* vocaretur. Dicit aliquis commodius *dibam-
 bulum* dictum videri posse quasi *dibampulum* ab
ampulla, mollito p in b. Atqui si hoc esset, *mono-
 bambulum* ex analogia formari debuisset. Agnos-
 camus ergo in voce *monobambulum* veram tam
monobambuli quam *dibambuli* originem Latinum
 vocabulum *obambulum*. Hæc mea circa *dibambulum*
 conjectanea, ut soleo meo judicio diffidere, cum
 aliis discutienda obtuli viris eruditiss, tum doctis-
 simo 674 et mihi amicissimo Dominico Magrio
 theologo ecclesiæ Viterbiensis; qui rem adeo proba-
 vit ut statim, quæ dudum scripserat in suo
 Onomastico ecclesiastico duabus jam editionibus
 vulgato, quæque in tertia, in qua nunc prælum
 laborat, decreverat ponere [P. 473] de notione
 vocis *dibambulum* opinioni Neursii et Martinii
 consentanea, in meam sententiam resinxerit.

Hactenus de his scripseram, cum forte incidit
 in meas manus Historia Græca concilii Florentini,
 auctore, ut nuper editor vocat, Sylvestro Sgu-
 ropulo: alii Syropulum dictum volunt. In hoc
 ego libro reperi luculentam confirmationem con-
 jecturæ de *dibambulo* meæ, quam tacitam trans-
 mittere prævaricari sit. Narrat is scriptor, c. 17,
 sect. 3, p. 62, cum esset patriarcha Constantino-
 politanus in procinctu desideratæ sibi navigationis
 in Italiam ad concilium illic celebrandum et con-
 cordiam Ecclesiarum statuendam, voluisse, repu-
 gnante Syropulo et aliis quibusdam in schismate
 et odio Latinorum obfirmatis, portari secum vasa
 sacra omnia sanctæ Magnæ Ecclesiæ: Πατριάρχης
 περιελεύσατο έτοιμασθῆναι καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη
 πάντα τῆς ἀγιωτάτης Μεγάλης Ἐκκλησίας, δυσχε-
 ραινότων δὲ ἡμῶν, etc. Ea occasione, cum sacra
 illa vasa recenserentur in sarcinas liganda, quæ
 ipsorum ævo aut longo usu passa quippiam fuer-
 ant, reconcinata ac restaurata sunt; in quo dum
 laborant artifices, contigit offerri eis tria βίπι-
 δα. Creygonus inscite *pyxides* vertit. *Ventilabra*
 enim illa vox sonat, aut ut auctor antiquus Vitæ
 S. Petri Cavensis, apud Henschenium die 4 Martii
 c. 4 scribit, *stabella*. Verba ejus hic ponam, quia
 usum τῶν βίπιδων in sacro indicant: Cum Tere-
 sini in ecclesia S. Joannis missus (S. Petrus Ca-

*A vensis) celebraret, et quidam stabelli ministerium
 negligenter exhiberet, lampadem impulit et oleum
 super altare fudit. Erant nempe βίπιδια laminæ
 tenues in alarum formis extensæ, quæ circa Chri-
 sti corpus, dum in altari stabat, a ministris mo-
 vebantur. Istiusmodi instrumenta tria e pretioso
 fusa metallo, sed contusa aut maculosa ideoque
 reparationis egentia, haudquaquam fuere, ut alia,
 in priorem reflecta et eliminata figuram, verum in
 unicum conflata *dibambulum*. Ἄντι τοῦ ἑδρασθῆ-
 ναι καὶ εὐτρεπισθῆναι, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ἡτρεπι-
 σθῆσαν... εἰς διέξυβουλον μετασκευάσθησαν, τῆς
 μορφῆς τῶν ἐξακτερύγων ἀποπτάσης ἢ ἀκεί-
 σθησεως, εἶπεν, ἐξ αὐτῶν. Priori forma in ἰῶ
 sculpta Cherubinatorum sex alis instructorum ave-
 B lante, aut inde, ut sic dicam, expulsa. En ergo ex
 relatione Syropuli, tres laminas argenteas simili-
 cris Cherubinatorum cælates, in unum conflatas *di-
 bambulum*. Restat videre quid tandem rei esse
dibambulum existimaverit, imo certo scierit, et ex
 publica tunc omnium notitia innuere satis habue-
 rit Syropulus idem. Intelligitur id ex quadam
 ipsius auguratione inde captata, quam his verbis
 mox explicat: Καὶ ἀντι τοῦ θεῶν ἰναποθῆσθαι
 τραπέζῃ, ὡς ἱερὸν ἀνάθημα, τὸ δὲ λαμπροῦχοι
 περιάγεσθαι ὧδε κάκεισε, 675 καὶ ὡς ἔτυχεν ἀπο-
 θῆσθαι καὶ βίπτεσθαι προοίμιον, εἶπεν ἂν τις
 τοῦτο τῆς ὄσον ὀπω γενησομένης παρατροπῆς
 τοῦ καθαρῶ καὶ ἀκίβδηλου τῆς Ἐκκλησίας, δόγμα-
 τος. Hæc sonant: ex ista conflatione trium venti-
 C labrorum ex argento formis Cherubinatorum cæla-
 torum, in unum *dibambulum*, consecutum esse
 ut illa materia exciderit honore quo dignata prius
 fuerat, insidendi sacre mensæ et ex ea speciem
 augustam ostentandi circum venerantibus, dejecta
 vero fuerit in usum longe viliorém, quippe facta
 candelabrum hoc illucque portabile et deponi aut
 projici ubivis solitum. Quam rem Syropulus, qui
 negotium conciliationis Ecclesiarum Græcæ ac Lat-
 inæ nec suscipi unquam voluisset nec perpetratum
 admisit, in omen rapuit mox secururæ perversio-
 nis puri et sinceri Ecclesiæ dogmatis; qualem
 evenisse, sancita, unanimi Orientis cum Occi-
 dente consensu, in sacro Florentino concilio do-
 D ctrina processionis Spiritus sancti ex Patre Filio-
 que, hic pertinax in hæresi et schismate scriptor
 temere ac blaspheme non veretur affirmare. Illud
 tamen hæc ejus impia divinatio mihi offert com-
 modi, ut ex ea manifeste appareat *dibambulum*
 aliud nihil quam λαμπροῦχοι, instrumentum lam-
 padibus gestandis in pompa præferri patriarchæ
 solitum, quale is processuro in Italiam sibi, quo
 maxime augustam rerum suarum speciem præbe-
 ret Latinis, curasse ut quam speciosissimum mole
 ac forma pararetur, hinc intelligimus; unde in id
 unum materia quæ tribus altaris vasis suffecerat,
 est impensa. Et pertulit [P. 474] revera suum
 istud sic fustum ensumque *dibambulum* Josephus
 Constantinopolitanus patriarcha Florentiam, idque*

ibi solemniter suo ad papam accessu ostentare studeat. Audiatur idem Syropulus, c. 24, sect. 4, p. 99: Εἶτα διεμνήσατο ὁ πατριάρχης τῷ πάπῃ ὡς βούλεται καὶ ἰδεῖν αὐτὸν, καὶ ἵνα τάξῃ ἡμέραν καὶ ἴν' ἂν ἀποδέχεται τοῦτο ποιῆσαι. Deinde significavit patriarcha papæ velle se ipsum visere, rogans ut diem admissioni assignaret. Paulo post, ἐπιτάσσει δὲ τῆς ἀποταχθείσης ἡμέρας, cum præstituta dies advenisset, ait Syropulus patriarcham inter cætera quæ ad pompam sui versus papæ palatium processus commendandam providit, iussisse ut sibi *dibambulium* et *dicanicium* præferrentur: Ἐπέταξεν δὲ ἵνα κατέχωσι καὶ τὸ διδάμβουλون καὶ τὸ δικανίκιον ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Est *dicanicium* aliquid simile baculis illis aut contis argenteis specie clavarum (vulgo *massas* vocant) quas præferri videmus S. R. E. cardinalibus, dum solemniter incedunt. Quæ alium Græcis patriarchis usitatorum meminit Chronicon Constantinop. his verbis: Ἰδίαις χερσὶ δέδωκεν αὐτῷ δικανίκιον πολλοῦ ἄξιον, ἥτοι βάβδον ἀργυρᾶν περιεχρυσωμένην. *Propriis manibus dedit ipsi dicanicium magni pretii, sive virgam argenteam circumauratam.* Motam vero pergens Syropulus fuisse refert patriarchæ controversiam de prælatione *dibambuli* et *dicanicii*, dicente illi magno chartophylace, ὅτι ἐν ταῦθα οὐδὲν ἀνήκουσι προσηγεῖσθαι ταῦτα, **676** καὶ εἰ ὁρίσεις, καταλειφθείτωσαν. *Hæc hoc loco prægestari nihil attinet; quare, si tibi videtur, relinquuntur.* Contra tamen tendente patriarcha, convenit ad extremum solius *dibambuli* prælationem omitti. Ὅμως ἀφῆκε τὸ διδάμβουλον. Candelabri bifidi prægestatio, tanquam ab usu in Italia recepto nimis aliena, vel aliam quamlibet ob causam, ultro a patriarcha remissa est: *dibambulo* domi relicto. Potuisset clarius astrui a me prius tradita *διδάμβουλου* notio? Tamen hoc mihi Syropuli suffragium eripere Creyhton interpretes conatur: quo successu, videntem modo restat. Ille priori ex indicatis locis, c. 17, sect. 3, p. 62, verba illa, τὰ δὲ (hoc est τρία μίθια) εἰς διδάμβουλον μετεσκευάσθησαν, sic vertit: *Sed hæc... tres pyzides in unam, sed eandem et geminam ampullam prodierunt.* Idem porro in notis ad eum locum docet: *dibambulum* esse a Latina voce *ampulla*, sonareque *ampullam bigutturam gemino ore seu epistomio superne hiantem.* Debuerat autem addere quem usum tale vas habuerit, aut quam ob causam, ituro in Italiam patriarcha instrumentam ejus formæ tam sollicite paratum fuerit, tribus etiam sacris ex altari vasis in id confectis: contentus erroris damnare Gretserum Jesuitam, quod lib. Comment. in Codin. 3, c. 1, p. 217 *dibambulum cum lampade confundit.* Id vero Gretsero falso imponitur. Is enim ibi tantum dicit sibi alias non displicuisse *διδάμβουλον* dici autem *contum* cui *lampas* imponebatur, sed se in alia mente nunc esse. Qui etsi non mutasset sententiam, dici non posset eum *confudisse dibambulum*

lum cum lampade. Aliud enim est *lampas*, aliud *contus gestans lampadem.* Quod si contus intelligatur bifidus duos quasi ramos protendens, quorum quiesque in summo habeat loculum capiendam lampadi aptum, veram *διδάμβουλου* expressisset Gretserus formam; et si audiret suum Syropulum Creyhton, idem ipse sentire debuerat. Sic enim non laboraret in divinando quorsum is *λαμπάδουχου, instrumenti lampadibus gestandis accommodati* mentionem, v. 35, faciat, ponens id vocabulum tanquam synonymum *διδάμβουλου*. At nihil mirabilius est quam quod omnium horum oblitus Creyhton, dum c. 24, sect. 4, p. 99, iterum illic memoratum a suo Syropulo *διδάμβουλον* interpretatus, *æstivum papilionem* id appellat. Et Notatum p. 18, hunc locum indigitans sic scribit: *Διδάμβουλον in hoc loco omni dubio procul velum significat umbratile.... Illud enim velum dum, ut umbram arceat, a conto longiori supra capitis fastigium explicatur, incurvum et cameratum fornitem repræsentat, dum rursus ad contum reducitur, ventrosam lagunculam aut ampullam.* In his non quæro cur dicatur *umbella*, sive, ut Creyhton loquitur, *æstivus papilio, umbram arcere*, cum *soli* potius *arcendo* [P. 475] et *umbræ faciendæ comparatum* ejusmodi instrumentum sit. Illud etiam atque etiam explicare Creyhtonem ne gravetur, rogo, qua tandem ratione *metallum trium pyzidum* confari in **677** unum *æstivum papilionem* sive *umbellam* potuerit. Sed omnia hæc arbitranda æquo et erudito lectori permittantur: interim dum, quæ multa nos vocant alia, prosequimur.

Διωρία p. 389. Videri posset *διωρίαν* hic dici duarum horarum spatium, sicut *trihorium* (Ausonio poetæ usurpata vox) tres horas iudicat: sed non est ita. Nam glossæ veteres universim exponunt *διωρία intercapedo, spatium.* Et Suidas: *διωρία, ἀνακωχή*, quod probat adducto statim loco ex quodam, ut apparet, historico: *Ἀδξαν δ' ἐπανεῖναι τὴν πολιορχίαν, καὶ διωρίαν βουλῆς τοῖς στασιασταῖς παρασχεῖν. Cum autem esset visum remittendam oppugnationem urbis et spatium deliberandi seditiosis dandum.* Ergo et in hac reliqua historia noster aliquoties *διωρίαν* pro mora et spatio, quo cessatur aut deliberatur, ponit, ut pag. 497: *Ἐν διωρίαις ἐτίθει τὰ κατ' ἐκείνον.* Utitur et hoc vocabulo S. abbas Nilus in epistola juxta editionem nostram 150, p. 159 (in posteriore et longe pleniore Allatiana est 213, l. III, p. 396, inscripta Rodomino, cum in archetypo unde descripsi Mediceo codice olim legerim ego et ediderim Rhodonymo). Ibi ergo hæc loquentem facit sanctus Pater peccatorem impenitentem in iudicio supremo: *Οἱμοὶ πῶς ἔκουσως ἀπώλεσα τὴν διωρίαν τοῦ παρελθόντος χρόνου! Hei mihi, quod volens passus sum effluere in vacuum spatium transacti temporis ad penitentiam concessum!*

Ἐγκλητεύειν p. 370. An *ἐγκλητεύειν* reperiat apud alium Græcum auctorem, dicant qui

omnes me diligentius legerunt. Mihi, etsi alibi non A
occurreret, non fuit dubia ejus notio, utique re-
cordantil. Ἐκκλησιον δίκην vocari item de cujus
judicio provocatum sit; et forum in quo ex pro-
vocatione disceptatur, Ἐκκλησιον δικαστήριον.

Ἐκφρασίς p. 113. Verba hæc referuntur ex
tomo Gregorii Cyprii, Constantinopolitani patriar-
chæ: Εἰ δὲ καὶ παρὰ τῷ θεολογικῶν Δαμασκηνῶ
τὸ διὰ λόγου εὐρηται προβολεύς, οὐ τὴν εἰς τὸ εἶναι
καθαρῶς τοῦ Πνεύματος πρόδον ἢ λέξι; δηλοῦν
βούλεται, ἀλλὰ τὴν εἰς ἀθῶν ἔκφρασι. Cum sæpius
paucis his versibus repetatur vox ἔκφρασις, semel
tantum codex noster eam exprimit addito v, alias
ἔκφρασις scribens. Unde verebar equidem corrigere
tot loca Indicio unius, nisi animadvertissem codi-
cem Vaticanum constanter ἔκφρασις scribere.
Inde intellexi sic reverà scriptum a Pachymere,
more utique recepto aliorum, etsi nonnusquam
ἔκφρασις quoque legitur. Sed majoris momenti fue-
rit notionem scrutari vocis hujus. Vulgo video a
summis theologis Græca Latine reddentibus ἔ-
κφρασις, ἔκφρασιον, ἔκφρασιον πνεῦμα enuntia-
tionis significatu declarari. Non reprehendo. Jure
tamen meo visus mihi sum posse hoc nomen du-
cere ab ἔκφρασις, quatenus sonat *eluceo*, ut ἔκφρα-
σις recte veritatur *exsplendescencia*. Quod commo-
dius ad subjecti loci sententiam, ni fallor acci-
dit.

[P. 476] 678 Ἐκκαρῶ p. 163. Hujus verbi, satis
in libris quos viderim rari, notionem e paraphraste
Vaticano sumpsi, totum hunc locum sic reddente:
Ἐκατὸν πεντήκοντα χρυσίους ἀποδοῦν ἰδωρήσατο.
Sic ille conjungens quæ auctor discreverat, cen-
tum aureos Vecco, quinquaginta Meliteniote sup-
peditatos memorans. Cui quatenus simpliciter
donandi significatum vocabulo ἐκκαρῶν subjicit,
adhæreo defectu melloris auctoris; interim tamen
suspicans assignationem annuæ pecuniæ istas
summas æquantis, duobus exsilibus in alimenta et
usus vitæ cæteros præbenda, isto vocabulo indi-
catam a Pachymere; ut dicere voluerit, cum eat-
nus nihil constituisset imperator de victu captivis
duobus suggerendo, tunc per Alexandrinum pa-
triareham et Iogothetam ipsi assignari e fisco
curavisse annuas pensiones. Vecco quidam aureo-
rum centum, Meliteniote vero quinquaginta.

Ἐκκαρῶ p. 519. Codex optimus Barberinus
in contextu habet ἐκκαρῶν, sed meliorem, ut
optior, idem sectionem in margine suggerit, ἐκκαρῶν
ἔκκαρῶν, pro quo Vaticanus ἐκκαρῶν exhibet. Nos ad

(*) Post hæc scripta reperi verbum ἐκκαρῶν
hoc ipso quem hic exposui significata usurpatam a
S. Theodoro Studita in Laudatione funebri S. Pla-
tonis monachi, quæ ms. servatur in cod. Vaticano
1660. In ea oratione paulo ante medium referuntur
hæc verba Antonii monachi, qui discipulus et mini-
ster fuerat S. Platonis dum adhuc viveret: Ἄριστος
ἦν, τῷ Πατρὶ καὶ κύριος πρὸς λαχάνους καὶ ἀκρο-
χοῦσις, ἢ καθ' ἡμέραν ἐκκαρῶσα ἀνέλιος δια-
κονῆς, πλὴν Κυριακῆς καὶ ἑορτῆς, καθ' ἃς εἰώθει

marginalem lectionem probam illud ex duabus
aliis contulimus, ut τὸ v geminarem. Cum enim
hoc verbum, ut mox ostendemus, formetur, ab
ἐκκαρῶν, quod frequentius per duplex v scribitur,
rectius putavimus ἐκκαρῶν quam ἐκκαρῶν dici.
Etsi nos non fugit scriptionem τοῦ ἐκκαρῶν pro ἐ-
κκαρῶν non modo ut probam defendi ab Eustathio ad
Iliad. β, p. 223 ed. Rom., sed etiam ad *Iliad.* θ,
p. 712, commendari tanquam λογίως eruditus
usurpatam, ut dent locum ingeniosæ trajectionis
litterarum, qua ἐκκαρῶν in ἐκκαρῶν mutetur: *nonum*
quippe per ἐκκαρῶν signatum, cum sit ultimum in
numeris simplicibus, ἐκκαρῶν idem quoque est:
hæc enim vox sonat *novissimum*. At mihi quidem
haud placet hæc arguta, quæ vocabulum ab ori-
gine sua divellit. Si enim ἐκκαρῶν quasi ἐκκαρῶν di-
ctum est, jam hoc numerale nomen a suo numero
ἐκκαρῶν non derivabitur; quod absurdum videtur.
Ut sit, scriptum a Pachymere ἐκκαρῶν cum v
duplici, ex scriptura contextus et Vaticani codicis
non temere, ut puto, auguror; existimoque usita-
tum in monasteriis hoc verbum ad indicandam
resectionem corporis semel in die duntaxat, nec
prius hora ab ortu solis nona, usurpatam; quod
diebus religioso jejuniis sacratis tantum olim fiebat.
Nunc vero Athanasius patriarcha ita quotidie fieri
jubebat, *μονοφαγίαν δι' ἑτους ἐξακριβοῦμενος*. Ni-
mirum qui ad necessariam observantiam monastici
instituti perficere diceret toto anno nonnisi semel
in die comedere, idque non ante horam a meridie
tertiam, a solis ortu novam, sic per monasteria
ferri quotidie jubebat. Ὡς καὶ ἐκκαρῶν ἀεὶ, hoc
est, ita ut inde sequeretur semper monachos hora
duntaxat nona jejunium solvere, etiam festis Do-
mini et Paschalibus. Legitima videlicet in cæno-
biis jam olim, quo die jejunabatur, resectionis
hora nona erat, prout demonstrare possem mul-
tis testimoniis veterum, nisi 679 eum laborem
preoccupasset Rosweidus noster in Onomastico
ad Vitæ Patrum, verbo *nona hora*, quem vide. In
confirmacionem hæcenus dictorum noster hic
idem auctor inferius, p. 618, quasi explicans
quid prius vocasset ἐκκαρῶν, ait Athanasium
coegisse μοναχῶν μονοφαγίαν κατ' ἐκκαρῶν δι'
ἑτους ἀσχεῖν *monachos jejunare quotidie per to-
tium annum, semel tantum in die, idque non ante
horam nonam comedendo* (*).

[P. 477] Ἐκκαρῶν, p. 284. Etiam si vulgo gram-
matici ἐκκαρῶν dici censeant quasi ἐκκαρῶν,
quæ sint extra certamen, nihil ad causam atti-

μωτροπέτος εἶναι τῇ κοινῇ ἀδελφότητι. Ubi vides
ἐκκαρῶν διακονῆν vocari, resectionem hora
nona sumptam. Hoc enim totum testimonium sic
Latine sonat: *Panis (inquit) Patri, et saba cum
oleribus ac teneris fastigiis stirpium, quotidianum
erant sine oleo alimentum, nona non prius hora sumi
solitum, nisi Dominica esset aut festum: quibus
diebus communis cunctis patribus mensa consueverat
veici.*

mentia, ἀποδοίνοντα, videor mihi tamen vel ex hoc nostri loco non temere suspicari, significari eo vocabulo quæ Latini *subseciva* vocant, ultra mensuram rectam excedentia in partitionibus agrorum. Cum enim agrimensio per lineas fiat invicem ad rectos angulos sectas, sæpe in campis obliquæ figuræ contingebat abundare spatium aliquod extra angulum, ἔξω γωνίας, quod ἐξαγώνιον Græci, Latini, ut dixi, subsecivum vocarent, sæpe per hæc vocabula utrique tropo quodam indicantes res accessorias nec præcipue intentas, sed quæ auctarii loco ad primariae accumulenter, sicut istæ subsecivæ agri partes alteri confinium colonorum addebantur. Πάρεργα Græci aliter appellant, quibus præcipue intentum designans respondet τὸ πρῶτον, quod et hic noster usurpat.

Ἐξάντης p. 265. Scio ἐξάντην vulgo putari dicunt quasi ἔξω ἀτης, sine noxa, incolumem, indemnam. Cujus notionis in Phædone Platonis exempla leguntur. Sed non quadraret ad loci sententiam interpretatio, quæ istis vocabulis hic uteretur. Non enim ideo vocabant Bulgari ad regnum Michaelis Constantinii regis quondam sui filium, quod ejus cum spe successus inchoandi negotii tempus nunc esse putarent, cum adversa stirpi Constantinii potentia Tocharorum in Bulgaria confinio dominantium staret incolumis : sed id voluit significare, infirmam esse modò illam minusque quam prius formidabilem, unde occasionem offerri non aspernandam censebant Michaelis in paterni regni possessionem reducendi. Nec abludivit ab origine ac veriloquio jam 680 indicato vocis hujus hæc secunda notio. Nam ἐξάντης ex vi etymii proprie sonat eum qui ex gravi noxa primulum emergere incipit et ἔξω ἀτης esse, Itaque votum est febre laborantis et morbo periclitantis sonifico, illo versu expressum quem recitat Etymologici auctor, ὦ Ζεῦ, γαστράει τῆσδε μ' ἐξάντην νόσον. *Da, Jupiter, evadere me periculum hujus morbi.* Jam porro sanus esse dicitur, cuius remittens aut penitus cessans febris spem rediturae valetudinis relinquit integram. Cujus rei quia somnus in acute febrientibus interdum signum est, discipuli dormire languentem Lazarum a Christo audientes aiunt, Joan. xi, 12 : Κύριε, εἰ κακοίμηται, σωθήσεται. *Dormis, si dormit, salvus erit.* Ergo cum, quem Hippocrates ἐξάντην dicit, Galenus ὕγιανον interpretatur, sic intelligendum putarim, ut malo defunctum et febre purum velit dicere : nam et hi dicuntur ὕγιαίνεσθαι, licet ad plenum robur integri vigoris nondum confirmati sint, sed adhuc debilitatem imminutarum morbo virium sentiant. Ac forte more suo Hesychi glossas in animo habuerit Pachymeres hæc scribens, ubi legerat : ἐξάντης, ἄτης νόσου ἔξω ἔν. Qui autem e morbo recens emergit, debilis videlicet imbecillisque adhuc est, quales tum videri poterant Tocharorum Bulgariae finitimorum opes, utpote qui paulo ante bello inter se civili, duobus hinc Τούται inde Νεγα, ad

internecionem usque conflixerant, secuta inde miserima desolatione totius ipsorum regionis, et paucis admodum ipsorum Tzacam fugientem in Bulgariam secutis, nuper illic oppressis prævalente Osphienta(Blabo). Unum superest dubium, cur Pachymeres in secundo casu ἐξάντης scribat : nam in primo accipi non potest, cum tribus mox adjunctis femininis genitivis coaptetur φανείσης Τοχαρικῆς ἐξουσίας. An error hic agnoscendus et ἐξάντους rescribendum, contra fidem codicum [P. 478] optimorum B et A ? nam Vaticanus hoc de more omisit. An potius existimandum, e nominativo feminino ἐξάντη patrium hunc casum a nostro duci ? quod vereor ut analogia et recta grammaticæ ratio permittat.

B Ἐπιτύμβιον p. 66. Agit de Nicandro Lariseno irridente Andronicum olim episcopum Sardensem, postea monachum, sed per ambitionem e vita monastica reversum ad dignitates ; quibus subita conversione sortis ejectus, multis quoque irritaverat ludibrium debuit, in primis Nicandro isti ejus opera episcopatu pulso. Qui ut Andronico exprimeret ambitionem eruptionem e statu monastico, monasticum et ἐπιτύμβιον injecit, ipso statim rejiciente. Non reperio alibi hanc vocem, sed manifeste docet hic ipse locus capitis tegmen monachorum proprium sic dictum ; unde et cucullum Latine reddidi, et max in repetitione rei ejusdem ecclesiasticis usurpatam scriptoribus pro cuculli synonyma caputii vocem adhibui. Videri possit cucullum monasticum ideo dictum ἐπιτύμβιον, quod cum vestis ipsa sit quasi sepulcrum monachi, cucullus exstat velut apex ac fastigium tumbe.

681 Ἐκαμματοσμένος, p. 115. Quid sit hoc loco ἐκαμματοσμένος minus mirum est ignotum mihi esse nusquam alibi tale vocabulum nastro, cum ne Vaticano quidem paraphrasticæ vocis hujus potestas perspecta fuerit, prout apparet ex eo quod ἐκαμματοσμένος viri romanum intelligit distincti a Moschampare, hujus videlicet in chartophylacis officio successoris. Sic enim ab eo hic locus redditur : Συμβάν δέ τι καὶ περὶ τὴν ἐκαμματοσμένον χαρτοφύλακα καὶ Μοσχάμπαρα. Ἐχόντας οὖν οὐρεὶ καὶ τὸν Πεντακκλησιώτην ἐνεκτότου τῷ πατριάρχει

D Ita ille, tres ponens, ubi satis manifeste duorum tantum auctor meminit, Moschamparis exchartophylacis et Quinquæcclesiensis antistitis. Nam cum nominasset ἐκαμματοσμένον χαρτοφύλακα, mox exponens quis is esset et quam ob causam ἐκαμματοσμένος diceretur, parenthesis inserit qua docet Moschamparem officio chartophylacis, prius quam hæc fierent quibus se narrandis accingebat, decessisse, hoc ipso indicans ἐκαμματοσμένον χαρτοφύλακα hic a se positum pro exchartophylace sive chartophylace exauctorato. Quid ἐκάμμα sit et quid τὰ ἐκαμμένα, nemini est ignotum non plane peregrino in Græcorum librorum lectione. Quid autem hic comminisset verisimilius possumus quam vel finxisse Pachymerem

verbum σακματιζέειν ex nomine σάκμα, vel id verbum aut apud auctorem nobis incognitum re-
pertum aut usu vulgari sermonis Byzantini tunc
tritum suæ historiæ inscruisse? Excogitari porro
duplex potest notionis talis huic participio σακμα-
ματισμένο; hoc loco inditæ ratio. Prior quia tabu-
larium ecclesiasticum, cui custodiendo præposi-
tus erat chartophylax, credibile est in loco septis
circumdato fuisse servatum. Septa autem σακμα-
μένα et σάκμα locus fossa et vallo circumclusus
dicitur; unde σακματισθεὶς aut σακματισμέ-
νος dicatur, qui septo ecclesiastici archii excesse-
rit jure amisso illic præsidendi post chartophyla-
cis officium amissum. Est præterea σάκμα magis
proprie locus certaminis. Hieronymus ad Pamma-
chium: *Cur tu omissis super quibus pugna est, de
scammate et loco certaminis egrediens, in peregrinis
et longe alienis disputationibus immoraris?* Sic san-
ctus doctor; ex quo liquet usitatissimo significatu
σάκμα [P. 479] dici septum intra quod certant
athletæ, quod Galli *champ-clos* vocant. Hinc altera
ducitur causa cur a Pachymere Moschampar char-
tophylax dici σακματισμένος potuerit. Commis-
erat enim is sese cum Vecco in celebri illo collo-
quio, l. 1, c. 35 narrato, contra eum disputans,
sed infelici successu: nam quæ dixit adeo valide
sunt a Vecco retusa, ut ab ipso patriarcha, cui
tunc Moschampar militabat, reprobata sint. Quare
quod victis athleticis et septo pulsus convenire vide-
batur σακματισμένου sive ἐξωσθέντος; ex σάκμα-
ματος vocabulum, adaptaverit hic noster Moz-
champari.

Ζυγὸν Εὐαγγελίου τιθέναι, p. 146. Agit de or-
dinatione Athanasii patriarchæ Constantinopolitani,
in qua quærendum ad intelligentiam hujus loci,
quid sit *jugum sancti Evangelii* 684, ponere. Docet
id nos ritus ordinationis episcoporum apud Græcos,
qui exstat in Enchologio, p. 302, ubi diserte
traditur completo Trisagio celebrantem episcopum
ascendere in crepidinem sacræ mensæ, ibique illi
offerri a præsentibus tribus episcopis ordinandum
a dextris celebrantibus; a sinistris autem astare
chartophylacem, qui celebranti chartam offert, in
qua scriptum fuit: *Θήγω καὶ δοκιμασίᾳ τῶν θεοφιλε-
στάτων ἐπισκόπων καὶ τῶν δαιωτάτων πρεσβυτέρων,
ἡ θεία χάρις ἢ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ
τὰ ἰλλεῖποντα ἀναπληροῦσα προχειρίζεται τὸν δεῖνα
τὸν θεοφιλέστατον πρεσβύτερον ἐπίσκοπον τῆς θεο-
σώστου πόλεως τῆσδε. [P. 481] Εὐξίωμεθα οὖν ὑπὲρ
αὐτοῦ ἵνα ἔλθῃ ἐπ' αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ παναγίου
Πνεύματος.* Hoc est: *Suffragio et approbatione Dei
amantissimorum episcoporum et sanctissimorum pre-
sbyterorum, divina gratia, quæ ubique infirma curat
et deficientia supplet, promovet N. Dei amantis-
simum presbyterum episcopum a Deo servatæ civita-
tis N. Oremus igitur pro eo, ut veniat super eum
gratia sanctissimi Spiritus.* Ubi chartam hanc cele-
brans accepit, archidiaconus audientiam indi-
citt, clamans, *Πρόσχωμεν, attendamus.* Mox cele-
brans quæ scripta sunt in charta pronuntiat, intel-

ligibilli cunctis voce. Post quod ut præcepto orandi
pro ordinando pareant, tam qui sunt intra can-
cellos presbyterii quam qui extra, pariter accla-
mant, *Κύριε, ἐλέησον, Domine, miserere.* Tunc ce-
lebrans Evangelii volumen explicat et sic æperum
imponit capiti et collo ejus qui ordinatur, adju-
tantibus in eo et aliis episcopis: *Ἀναπτύσσει τὸ
Εὐαγγέλιον ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ ἐπιτίθει τῇ κεφαλῇ
καὶ τῷ τραχήλῳ τοῦ χειροτονουμένου, συναρτα-
μένων καὶ τῶν ἄλλων ἀρχιερέων.* En quid sit
ζυγὸν τοῦ ἀγίου Εὐαγγελίου τιθέναι, quod hic
noster memorat, cæremonie ordinationis partem
illam obire qua sacer Evangelii codex explicatus
ponitur supra caput et collum ejus qui ordinatur
ad modum jugi, ζυγοῦ. Porro in codicis apertura
curiosa superstitio captabat omen ex verbis in
oculis astantium incurrentibus visu primo diducti
voluminis; cujus vanitatis exemplum hic Pa-
chymeres recitat, prout in ordinatione Athanasii
contigit.

Θεμέλιον, p. 306. Quid vocet hoc loco Pa-
chymeres θεμέλιον πρῶτον, exponit mox per
illa verba πρῶτη βᾶσις. Est ergo ex ejus mente
θεμέλιον σαλήνης πρῶτον, primus a synodo novila-
nii processus, hoc est νομήνια et verum mensis
lunaris initium. Idcirco autem non otiose id nota-
tur, quod plerumque in mensibus, quales sunt Ro-
mani, solaribus contingat plenilunium et neome-
niam ad menses diversos pertinere. Ostendemus
autem libro harum Observationum 3, ubi defectio-
nis hujus lunaris calculos dabimus, contigisse
illam die 14 Januarii anno Chr. 1302. Unde est
consequens νομήνια quæ præcessit hoc plenilunium
eclipticum in ipsas Januarii Kalendas inci-
disse. Nam 14 lunæ die plenilunia fiunt. Exprimere
igitur noster hic voluit 685 lunæ menstruum
cursum allegoria quadam ædificii. Quia enim sub-
structionis initium fundamentum est, Græcis di-
ctum θεμέλιον, recte transferri posse id nomen pe-
tauit ad significandum initium motus, quo luna
statim a puncto coitus cum sole ad novam circuli
sese incitat. Forte autem κυριολογίαν quam-
dam auctor posuit in voce μήν, ut per eam alioqui
totum τριακονταήμερον spatium triginta, et si quid
excurrit, dierum indicare vulgo solitam, hic pro-
prie intellexerit Kalendas ipsas sive primam me-
sis diem; ita ut, cum dixit μήνα δὲ Ἀθηναίῳ πρῶτη
βᾶσις ἔστατο μήνης, indicare quod dixi voluerit,
mensem lunarem eo anno cum civili paria inclu-
do fecisse, ac primo ipso Januarii primum inivisse
lunaris periodi diem. Quod ex tabulis hodieque
astroonomicis verissimum deprehenditur.

Ἰταρ, p. 43. Iterum p. 155. Hesychius τὸ
Ἰταρ exponit ἐγγύς, prope. Idem docet Eustathius
ad Odys. ψ, et uterque recitat usurpatum Platoni
9 de Rep. adagium, οὐδ' Ἰταρ βάλλει, de jacula-
tore infelici, qui non solum non ferit scopum, sed
ne prope quidem accedit. Ad hanc hujus [P. 482]
vocis notionem cogitatum in his locis Pachymeri
interpretationem utrobique meam accommodans,

haud aberrasse me ab auctoris sententia confido. **A** Adjiciam obiter quod in mentem venit, etymon vocis Latinae *instar* non aliunde videri quam ab hac Graeca ἴκταρ repetendum. Est ἴκταρ, ut monet Hesychius, ἀπὸ τοῦ ἰκνεῖσθαι, quod sonat *pervenire*, ex ea origine accommodatum ad signifiandum imitationem seu expressionem formae, quae tantum non pervenit et abest proximo a vera similitudine archetypi, ut recte *instar* illius possit haberi. Grammatici, et in his novissime accuratissimus Vossius, frustra, ni fallor, conflictantur in extendendo Musis inivitis veriloquio vocis hujus e verbo *instare*. Habemus ex eo quod subjiciam etiam litteram η, ex ν τοῦ ἰκλέομαι. Cappa vero facile credi potest ob ephonium sublatum aut in s emollitum in vocabulo Latino *instar*. Sic opinabar: judicent et **B** τοιαῦτα δεῖνοι, quorum arbitrariis obnoxius et libens stetero. Antequam desino, admoneo tertium uti verbo hoc Pachymerem, p. nimirum 290: Οὐδ' ἴκταρ ἔξιν χρίνουσα τὸ συνάλλαγμα, de Augusta matre Joannis despotae hujus matrimonium cum filia Chumni praefecti canicleo, licet id Andronicus pater despotae optaret, impar dignitati filii ducenae. Sed et alter occurrit locus, p. 502: Τὸ μὲν ἱεραρ ἤτουν διδόναι, οὐδ' ἴκταρ βάλλων οὐμενῶν ἰδικίμαξ. Significat ne prima quidem cogitatione tenus venisse in mentem imperatori dare Catalanis stipendia flagitantibus quantum pecaniae poposcerant. Vide etiam p. 480.

Ἰαρός ἄγιος. p. 80. Vulgata notione ἱερός fur- **C** nus est, aut etiam fmetum et receptaculum sordium. Hinc in aedibus sacris locus in quem res sacrae putredine inutiles consumendae projiciuntur, Graecis, ut hic doceat noster, ἱερός ἄγιος dicitur **686** Memini et alicubi legere δεξμενήν vocatum. Latini piscinam appellant.

Ἰγνηλάτης. Hoc verbum priori a me Glossario tractatum repono, ne lectorem lateant quae Claudius Maltretus illic a me scripta legens de suo contulit ad rem illam illustrandam, auro contra non cara. « *Texeira*, inquit, Lusitanus in *Historia Persidis*, l. 1, c. 35, meminit regis cujusdam *Resere Anxiron* vocati. Is nimirum est *Chosroes Anasuranus* tui Symeonis Sethi. Addit *Texeira* ejus regis **D** tempore delatos ex India in Persidem libros duos philosophicos, quorum uni nomen fuit *Celilah*, alteri *Vuademana*. Unum nimirum librum divisit in duos, pro duplici nomine duorum interlocutorum primae dissertationis. *Ἰγνηλάτης*, apud Schindlerum, p. 861, significat Arabice *corona*, in voce *vuademana* primum v conjunctio est η. Secunda syllaba *va* est verbum *καὶ ra*, *ingressus*, vel quid ex eo derivatum. Reliquae tres syllabae *demana* videntur esse a *דמה* *dama*, *observavit*. unde cum adjuncto *Nuu heemantico* nomen formater significans *observatorem gressuum*, Ἰγνηλάτην videlicet ac *vestigatorem* tuum. Symeon Sethi ait initio primi Prolegomeni *Chosroen Anasuranum* fuisse filium *Davidis*.

PATR. GR. CXLIV.

A Meus Procopius eundem asserit *Cubudis* filium. Liceat suspicari exscriptores libri *Σαβδ* pro *Καβάδ* vitiose posuisse: nam in tota historia regum Persicorum nullus reperitur *David* dictus. Puto etiam eos errasse in nomine *Perzoes* trajectione litterarum, cum *Perozes* recta scriptio sit: nam hoc nomen Persis usitatum reperitur. Quare corrigendum quoque puto Ammianum Marcellinum, lib. xix, dum *Pirosen* pro *Perozen*, ut opinor, scribit. Totum locum ita et legerem et [P. 483] interpretarer pace doctissimi Valesii: Persis Saporem et *Xahan-xa* et *Perozen* appellantis, *regum regem*, et *dissipatorem*, supple hostium; a *פראס* *parats* Hebraeo. Unde *Baal peratsim* dictus locus ubi *divisit Dominus inimicos Davidis* (II *Sam.* v, 20). Hæc **M** Maltretus, quibus addo quod amici Florentia scribunt, nempe illic in celeberrima Ducis Magni Medicea bibliotheca servari exemplar Graecum hujus ejusdem libri, cum indicio temporis, quo is est e barbarica in Graecam translatus lingua. Asseritur enim id factum jussu Alexii Comneni, quem constat imperium Orientale tenuisse ab anno Christi 1080 ad 1118. Nec abhorret ab hac chronologia aetas Symeonis Sethi, quippe quem illustriss. Leo Allatius diatriba de Simeonum scriptis, p. 181, floruisse testatur sub imperatore Michaeli Duca; cujus imperium cum ab anno Christi 1071 ad 1078 pertinerit, facile potuit florentis tunc ætatis Sethus vitam ad multos inde annos propagasse et consequenter diu vixisse sub Alexio Comneno.

Καβαλλαρικαί τιμαί, p. 498. Agit de comitibus Mpyrigerii Tentæ, quorum aliquos docet ab imperatore equestribus fuisse honoribus affectos. Intel- **C** ligit, opinor, equestrem **687** dignitatem certis formulis et publica cæremonia ipsis ab Andronico Augusto honorifice collatam. Quod in historiis ævi ceterioris crebro factitatum a regibus legimus, puta cum manu sua calcaria nobilibus sibi charis induunt, aut torquem in collum injiciunt, insigne honorarium equestris dignitatis.

Κάκη και κάκη επιλύειν, p. 128. Μηδ' ἐπι- **C** λύειν τὴν κάκην. Ita codex uterque Barberinus et Allatianus, quæ Vaticanus omittit. In hoc loco notanda præsertim vox *κάκη* cum accentu in priorē syllaba, longe ideo diversa a feminino adjectivi *κακός*, quod semper *κακή* cum gravi in ultima scribitur. Nec antiquis ignota est hæc differentia. Enarrat Hesychius quemdam locum innominati auctoris, in quo visebantur hæc verba *τῆς ἐμῆς κάκης*, vocis *κάκης* ut synonymiam subjiciens vocem *κακουχίας* (rescribe *κακουχίας*). Eustathius quoque *παρεκβολαίς* ad *Iliad.* v, ad illum versum 634, «*Ἦν ἐμὲ λωθήσαθε, κακαὶ κύνες*, agnoscit vocabulum *κάκη* diversum a *κακή*, sic adnotans: *Κάκη γὰρ οὐ μόνον ἢ κακία, κατὰ τοὺς περὶ Πλάτωνα, ἀλλὰ καὶ ἡ δειλία*. Denique antiquus grammaticus auctor opusculi cui titulus est: «*Ὅσα λέξεις πρὸς διάφορον σημαίνου- **C*** *μενον διάφορον δέχονται τόνον*, inter vocabula pro

24

accentus diversitate significatum mutantia recenset *κάχη*, vocabulum aliud sonans quam *καχή*. Restat nunc statuendum quam huic voci notionem hoc loco subjiciat Pachymeres. Alias observavi pendere illum ex Hesychio. Hesychius autem, ut modo monui, *κάχη* per *καχουχίαν* exponit. Resciamus autem licet ex eodem Hesychio quæ sit apud ipsum vis hujus vocabuli. *Καχουχία*, inquit ille, ἀσθένεια, ἀμέλεια, ἀθεραπευσία. Est ergo Hesychio *καχουχία* non qualibet infirmitas, sed incurata et neglecta. Quid ergo hic sibi volunt Ephesinus et Cyzicenus episcopi, negantes, declarandum esse orthodoxum Gregorium Cyprium priusquam iudicium subierit, et secus facere dicentes fore ἐπιλύειν τὴν *κάχη*, *solvere plagam incuratam*? Hoc, opinor, volunt: tam perperam id actum iri, quam inconsulte medicus chirurgus vulnus altum nondum coalitum aut cicatrice obducta persanatum solveret fasciis et pro plane curato dimitteret ac temere jactaret. Hunc sensum adstruunt duæ illæ, quas continuo subjungunt, proverbiales [P. 484] item locutiones, ἄλλα κεύθοντας ἄλλα βάζειν, *alia occultantes alia effutire*, et οἰκονομοῦντας ἀνοικονόμητα, *excusantes inexcusabilia*, quæ in parem sententiam facile cocunt pro conditione argumenti subjecti.

Κάμπος μαινομένου, p. 314. Campi Latinum nomen Græci recentiores suis litteris eadem notatione scripserunt. Exempla dat Meursius. Nec dubium videtur quin hic de campo quodam et planitie agatur, forte interiore ditioni Romanæ et distante a limite, usque in quam tamen licenter excurrendo barbari penetrarint. Quis proprie hic locus inter Orientales imperii 688 regiones fuerit, et cur *μαινομένου κάμπος*, *furentis campus* appellatus, nondum reperi, etsi repererim in actis S. Platonis Ancyranî martyris elegantissime Græce scriptis, quæ manu scripta servantur in bibliotheca Vaticana, fuisse prope Ancyram locum, qui *Κάμπος* vocabatur, in quo sanctum ejus martyris corpus a Christianis sepultum est, ubi et idem amputato capite martyrium consummaverat. Hæc enim illic leguntur: Τὸ δὲ τίμιον καὶ ἅγιον λείψανον τοῦ μακαρίου Πλάτωνος, λαβόντες οἱ Χριστιανοί, κατέθεντο ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, τῷ ἐπιλεγομένῳ *Κάμπῳ*.

Κανικλείον, p. 193. Quid esset *κανικλείον*, nusquam satis explicatum occurrit. Vereor autem ut possim credere Pontano arcem id et monasterium fuisse Constantinopoli aienti, notis ad c. 14, l. 1 historię Cantacuzeni, ubi de hoc ipso Nicephoro Chumno, quem Pachymeres hic ait canicleo præpositum fuisse ab Augusto, quemquo prius p. 164, dixerat ex quæstore creatum ab eodem mysticum, Cantacuzenus consentaneæ nostro hæc scribit: Καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου Νιχηφόρος ὁ Χοῦμνος, σοφὸς ἀνὴρ καὶ θαυμάσιος ἐν φρονήσει, πολλῆς τε ἀπολαύων βασιλεύως εὐνοίας τε καὶ τιμῆς. *Et qui ca-*

*nicleo præerat Nicephorus Chumnus, sapiens et miræ prudentiæ vir, in primis charus imperatori magnique ab eo habitus. Arcem fuisse Constantinopoli canicleum vocatam non memini legere. Monasterii ejus nominis meminit obiter Zonaras in Alexio Comneno, dum ait Comnenos fratres urbe capta jam securos evocasse matrem et conjuges e monasterio caniclei in palatium. Verba Zonaræ sunt: Ἡὴ δ' ἐν ἀσφαλεῖ γεγονότες οἱ Κομνηνοὶ καὶ τὴν μητέρα σφῶν καὶ τὰς ἐμμενέτιδας ἐκ τῆς μονῆς τοῦ κανικλείου πρὸς τὰ βασίλεια μετεπέλελαντο. Tamen id monasterium, quo abstractas e templo S. Sophiæ, in quod asyli jure confugerant, matronas Comnenorum Botaniates transtulerat, ut idem Zonaras mox ait, Anna Comnena rem eandem referens l. 1, p. 54, vocat γυναικίαν μονὴν τῶν Πετρίων, *mulibre monasterium Petriorum*, quod et ait situm fuisse prope *Ferream* τὴν ἀγχοῦ τῆς Σιδηρᾶς διαξιμένην. Suspicio *κανικλείον* ædes fuisse in quibus asservabantur scripturæ publicæ, et ubi expediebantur imperatoria diplomata, quale Romæ visitur palatium cancellariæ; monasteriumque illud Petriorum proprie vocatum ex ejus domus publicæ æ notissimæ vicinia indicatum et denominatum a Zonara fuisse, præfectum autem caniclei vocatum, quem cancellarium dicimus, cui esset tabularii regii custodia et chartarum imperatoriarum expeditio commissa, amplum jam et celebris in aulis omnibus splendoris officium. Auctorem habeo Radevicum, l. 1 *De gestis Friderici imperatoris*, c. 47: *Unus*, ait, *de servis palatii, caniclinus videlicet, quem nos cancellarium dicere possumus*. Sic ille, melius, opinor, quam Guntherus, qui metri forte commoditatem secutus, *caniclinum* interpretatur *camerarium*.*

689 Græci cognominis usu
Hic caniclinus erat. Nobis camerarius idem
Esse potest.

Est in eadem sententia Spelmannus in Archæologo, verbo *Cancellarius* et *Caniclinus*. Videtur idem confirmare Nicetas, l. 11, in Alexio, dum de officio præfecti canicleo [P. 485] scribit, existimatum id fuisse summæ apud imperatorem aut sub imperatore potestatis. Verba ejus sunt: Παρὰ βασιλεῖ δύνασθαι τὰ πάντα οἰόμενος τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ κανικλείου ὀφφίκιον. Quod cui magis quam *magni*, ut nos loquimur, *cancellarii* officio conveniat, non video: hoc enim qui exercet, mens veluti et manus est principis. *Κανικλείονα* uno vocabulo, *canicleonem*, isto fungentem magistratu virum appellatum affirmat Gregentius. Agens enim de quodam *Herba*, probato et charo imperatori, qui et hunc e sacro fonte susceperat, ait eum a favente ipsi Augusto cooptatum in senatum et factum ὑπεκκλησίονα *hypoclesionem, quætem*, ut addit, *Romani patricii et canicleonem appellat*. Ἐνα τῆς συγχλήτου τοῦτου ἀπέφηνε, ὑπεκκλησίονα αὐτὸν ποιήσας, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι πατρίκιον καὶ κανικλείονα προσαγορεύ-

Ubi obiter habemus non memoratum alibi magistratus hujus nomen *δρακκληστοβα*. De etymo vocabuli hujus, nisi est a Latina voce *cancelli*, unde *cancellarium* merito Spelmanus deducit, rationem originis explicans, amplius quaerendum puto.

Κάνης, p. 456. De voce *Κάνης* aut, ut aibi noster scribit *Κάνης*, dixi quaedam Glossario priori. Iis nunc haec habeo quae addam. Animadverti in Chronico Arabico Abulpharagii, unde universam imperii Tocharorum Mogulici chronologiam, quatenus ad Pachymerianae historiae illustrationem pertinet, inferius libro harum *Observationum* 5, c. 7 digeram, animadverti, inquam, duplicem in usu Orientalium gentium affinis soni vocem fuisse supremae indicativam potestatis, quarum altera communis Tocharis cum Praesteiannensibus et Sinensibus, alia Mogulensium fuit propria. Voces haec sunt *Chan* et *Kaan*. Priore insignitus legitur qui ultimus ei praefuit imperio quod presbyteri Joannis appellabatur; ex cujus eversione Mogulicum ortum est. Refert enim Abulpharagius extremum illum Joannem fuisse proprio vocabulo *Ung-Chan* appellatum. Hunc qui occidit ejusque occupavit soliam *Tamuiinus* primum dictus, novo deinde adscito *Gingiz* nomini *Chanis* nomenclationem ut regni indicem addidit, *Ginhiz-Chanes* nuncupatus. Hujus filius et haeres prius vocatus *Ogtai, Kaanis* in auspiciis regni vocabulum accepit, quod et illustre reddidit gestis rebus victoribusque clarissimis. Inde facium puto ut quidam ejus posterorum nomen illud pro regni insigni usurparent. Dico quidam: non enim omnes, cum qui *Kaani* huic ipsi *ἀπέσω*; successit ejus filius Cayuchus, non *Kaanis*, sed *Chanis* appendicem in imperii notam privato nomini adjunxerit 690 vocatus constanter Cayuch-chan. Primus qui Cayucho decedenti successit est, *Munkakaus* non *Chanis* sed *Kaanis* epitheton assivit. Munkakao mortuo et ejus successione incerta propter Kublai et Aribugae candidatorum imperii per duodeviginti annos bella civilia, *Hulacu* frater *Munkakai*, missus dudum ab eo ut pro se praesesset Occiduis imperii tractibus, etsi, nunquam rite lectus aut inaugratus imperator, haud obtine e videretur verum jus regni Mogulensium, tamen quia de facto tali potestateungebatur, ab Abulpharagio aliquando appellatur *Hulacu il Chan*. Hoc vero mortuo, ubi legitimis suffragiis gentis collocatum in Mogulensium solio Abakam Hulaco filium retulit, semper illum deinde *Abaka-il Chan* Abakam Chanem nominat, ut emphasim αυτοκρατορικῆς monarchiae in voce *Chan* non dubiam agnoscat. Cazanen deinde, quem Pachymeres celebrat principum veterum in paucis biestrium ambitiosum aemulatorem, facile crediderim *Kaanis* secundi suae gentis longe clarissimi monarcha: cognomen potius optasse quam *Chanis*, quod in reges quoque suae gentis non laudatissimos vulgatum et in aliis insuper populis usitatum

A noverat. Etenim Sinarum rex, quem *Kaan* vicit [P. 486] et ad necem ultro sibi consciscendam adegit, *Altan-Chan* nominatus traditur. Haec cum ita sint, Pachymeres, uti et multi alii scriptores, ex *Chan* et *Kaan* unam constarunt appellationem, Tatarorum, ut putant, peculiarem principum, cum tamen sit, meo judicio, verisimilius vocem quidem *Kaan* propriam gentis Mogulitae fuisse, *Chan* autem Sinensibus saltem et Praesteiannensibus, fortassis etiam et aliis interioris Asiae gentium dynastiis tribui praeterea fuisse solitam.

Κάραβος, p. 214. Hesychius *κάραβον* a Macedonibus dici ait *κύλην*. Haec sola e multis hujus vocis notionibus haec quadrat, dum ea pro natura subjectae rei significatos putemus exitus paludis sive canales certis locis defossos et hinc inde lignis altis fixis munitos ad aquam corrivandam. Horum capita exstantia tignorum primum devinxisse invicem validis funibus Philanthropenus hic narratur, deinde instravisse transversis tabulis, tam hoc plano pro fundo usus turribus tollendis, a quibus arcem oppugnaret. Non me latebat cum haec scriberem *κάραβον* navem quoque significare. Nam et aibi hanc usurpatam a Pachymeris vocem sic sum interpretatus. Ideo tamen mihi minus verisimile visum est, id vocabulum isto loco a nostro historico in hac vulgari notione usurpatum, quod *naviculas*, quantumlibet inter se vincias, innatantes stagno, parum solidum fundum existimarem poliorceticis machinis sustinendis, prout factum illic narratum exigit. Quia tamen exempla non desunt *μυσώνων*, *obsidionalium turrium*, et machinarum id genus, *ἐλεπλέων*, navibus impositarum in oppugnationibus littoralium arcium; si cui prudentiori me lectori praeferenda videretur simplicior 691 et magis obvia loci ejus expositio, interpretationem illam meam in hunc modum reflectam hic habeat: pro hisce Graecis Pachymeris verbis pag. 211: *Ἐπισχών τοὺς τῆς λίμνης κάραβους συνδέει σχοίνους, καὶ ἔϋλα μέγιστα ἐντεῖς ἐπ' ἐκεῖνων κατασκευάζεται μύσωνα;* haec in Latina versione substituuntur: *Arreptas, quae in stagno repertae sunt, cymbas funibus colligat; et lignis super eas constratis maximis, turres in eo tabulato, et machinas construit.* Atque hanc ingenue fateor, nunc mihi verosimiliorem videri sententiam; ex eo praesertim quod Pachymeres statim addat, *τὰ δ' ἄλλα πλοῖα πληρώσας*. Ista enim *aliarum navium* mentio satis indicat, putasse ipsum, *κάραβους* quoque, quos paulo ante memoraverat, ex eodem *πλοίων* sive navigatorum genere esse.

Καρπός, p. 146. Vox *καρπός* hic in notione qualem aibi nusquam observaveram ponitur, folii paginam indicans, metaphora nimirum populari, quali vulgo in Gallia scapus chartae vocari solet *une main de papier*. Est *καρπός* junctura brachii cum manu, *ἄρθρον χειρὸς καὶ βραχίονος*, ut loquitur Aristoteles, II *De part. animal.* Apparet tamen

volam ipsam seu palmam et mediam planitiem A concavæ manus καρπὸν etiam dici. Nam Homerus, *Iliad.* σ choreas describens juvenum cum virginibus manibus invicem consertis saltantium, tali videtur significatu καρπὸν usurpare, dum scribit:

*Ἐρθα μὲν ἠΐθεοι καὶ παρθένοι ἀλφεισθιοῖαι.
Ἰορξῦντε, ἀλλήλων ἐπὶ καρπῶ χειράς ἔχοιτες.*

Si enim alter in alterius carpo manum habebat, ut ait, non utique brachii juncturam carpum dicit, sed palmam et volam, qua teneri et stringi solet manus se invicem saltando trahentium. Habet autem quamdam speciem volæ extensæ pagina, ut fundamentum translationis non desit, usitata tunc forte vulgari sermone, etsi rarius in libris reperitur. Aliquando putaram καρπὸν hic reddi posse articulum aut capitulum, comina scilicet primum in oculos incurrens libro aperto, quod potest interdum esse ex media aut infima pagina. Sed id dici nequit hoc loco. Satis enim noster indicat omen de quo agit, captari solitum ex verbis in capite sive principio paginæ occurrentibus. Alioqui enim non omnes convenissent in animadvertendo malo augurio ex verbis iisdem: fieri enim potuisset ut tres episcopi, qui cum celebrante cooperabantur in illa apertione et impositione codicis evangelici, non in eandem omnes paginæ partem oculos coniecissent. Hæc me causæ impulerunt ad καρπὸν hoc loco paginam interpretandum.

Κάστρον. Ad ea quæ dudum notavi Glossario vol. I, p. 571, περὶ κάστρου sive εἰρκτῆς λήθης, de castello sive carcere oblivionis, addam hic quæ suggestit Pater Clandius Maltretus Soc. Jesu, datis ad me post illa lecta humanissimis litteris. «Dudum (inquit) hæc notaveram ad c. 5, l. 1 Procopii *De bello Persico* 692 de castello oblivionis: hujus arcis mentionem faciunt in Vita S. Joannis [P. 487] Eleemosynarii Leonii et Metaphrastés apud Bollandum mens. Jan. tom. I, p. 508 et 525; de eodem agunt Cedrenus ed. Reg. p. 346, auctor Miscellæ, l. xvii, p. 510, Theophanes p. 220, Agathias l. iv, ed. Reg. p. 158. Accuratius cæteris Theophylactus Simocatta, cujus verba ad calcem hujus capituli commodius reddam. Simile quoddam habuisse castellum videntur Græci imperante Andronico seniore, cui Nicephorus Gregoras l. ix, p. 208, ed. Basil. datam fuisse dicit optionem malletne monasticum habitum induere aut aliud subire malum; quæ postrema verba aut eadem innuebant, inquit Gregoras, aut exsilium, aut βιατὴν ἀπαγωγὴν εἰς τὸ τῆς λήθης φρούριον, violentam abductionem in castellum oblivionis. Leunclavius in *Pandectis historię Turcicæ*, p. 445, ed. Reg. n. 128 castellum illud Bosphoro fuisse appositum ex Gregora conjicit. At nusquam Gregoras ejus situm designat. De castello vero oblivionis dicto, postquam ostendi tragicam Arsucis historiam a Procopio narratam, eandem referri ab

Ammiano Marcellino, l. xvii, sic notari ad illa verba mei Procopii: Arsacem in castellum oblivionis detrudi, verba Theophylacti Simoc. quæ me redditurum promisi supra, hic accipe ex l. iii, c. 5: Φρούριον (Γιλιγέρδων ὄνομα ἀστῆ) ἐνδοτέρω τῆς Μηδικῆς ψυδομένηται ἐν χώρᾳ ἐπιλεγομένη Βιζακοῦ, οὐ πόρρω Βενδοσαβείρων τῆς πόλεως. Πρίσσει δὲ τοῦτω καὶ τὶς εἰρκτῆ. Αἰθῶν δὲ ὀνομάζουσι ταύτην οἱ βάρβαροι. Hinc nos videtur abducere Ammianus Marcellinus, cum ait Arsacem *externatum fuisse in castellum Agabana*. At hoc ipsum, mea quidem sententia, illius est carceris nomen ex duobus coalitum cum articulo. Proxime ad origines accedet qui ita scripserit, *Hagobanas* vel *Hagobanasa*. Etenim *Gob*, et Chaldaice *goba* vel *gubba*, quod toties in c. 6 Danielis occurrit, foveam et lacum significat. Utroque autem vocabulo Scripturæ sacræ interpretes carcerem bene septum et præaltis parietibus munium designant. Carcer in quem Joseph conjectus fuit, fovea dicitur Sap. x, 15, a LXX, λάκκος, et Gen. xli, 14, ὄχυρον μunitιο. Hæc est Chaldaici potestas nominis גבא vel גב Alterum vero a verbo גבא progenitum oblivionem sonat. Originem quoque nominis *Giligerdon* mihi videor in eo deprehendisse quod subjicit Simocatta, arcem illam fuisse addictam custodiendis bello captis, quos rex intentius asservari vellet. *Gili* vel *geli* deduco a verbo גלה quod valet captivum abduci. Est autem *gerd*, nisi fallor, idem ac *geder*, Latine *septum*, a verbo גדר *gadar*, unde nomen *Gades*, et *Γάδειρα*, quod Hesychius περιφραγμα interpretatur. Subscribit Avienus, v. 914, cum ait:

*Barbara quin etiam Gades hinc lingua frequentat:
Pænus quippe locum Gadir vocat undique septum.*

Ex illo fonte transmarino fluxisse arbitror voces Gallicas *garde*, 693 *garder*, leviter transpositis litteris, ut sit in ultima parte nominis *giligerd*, quod, nisi me fallit conjectura, *captivorum septum* significat. Hæc verbis totidem Maltretus noster, cujus specimen notarum doctissimarum, sed nondum editarum, in Procopium, qui dudum typis Regiis cum ejus accurata et eleganti interpretatione prodit, vidisse hac occasione non pigebit lectores eruditos.

Καταφλῶν, pag. 240. Nusquam alibi hoc verbum legisse memini. Intellexi autem quid significet ex eo quod Hesychius verbum φλῶν exponat μάλασσειν πληγαί, *plagas subigere*. Eustathius ad illum versum [P. 488] *Iliad.* α, Καὶ καρτίοις ἐμπαχοντο φλῶν ὀρασκόμοι, contendit Ἀτρεΐδης ἐσσεδαλέκτου permutationem θ in φ et juxta illam dici φλῶν pro θῆρ, φλῶν pro θλάω. Quod si recipitur, jam patet quid sit φλῶν, *pertundo* videlicet ac *perfringo*. Quare *καταφλῶν* hic a nostro positum istam notam impetu quodam ex præpositionis adjectone roborabit, ut intelligi debeat expressus vehementissimus ictus, qualis erat vasti molaris tormento ejaculati, aut ut hodie, suppositis invicem velle-

**num ballistarum tubis æneis prægrandibus, globo A* ferro ignea vi fulminato. Vaticanus paraphrastes ignoti verbi quasi contagionem perhorrescens, totam cui erat insertum transiit sententiam, omnemque ballistæ ac explosorum per eam molarium indicationem conscio silentio absorpsit, sic plerumque defangi solitus.

Κατατροπούμαι, p. 528. Agit de magno priuiterio jussu Augusti Michaelis Catelanos Calliopolim tenentes oppagante, non sine aliquo interdum successu prælii secundi, quo illos funderet fugaretque. Non alibi quam apud Suidam reperitur hoc verbum *κατατροπούμαι*. Suidas autem notionem ejus non exprimit, sed tantum accusativo jungi monet. Ex hoc Pachymeris loco habemus activi esse significatos, et fundere ac fugare aliquos recte dici Græce *κατατροπούσθαι τινας*.

Κερασόλοι κέραμοι, pag. 519. Agit de Athanasio patriarcha, duritie immanis et inexorabilis homine. Hunc comparat fabis ex iis ortis, quæ cum in terram a serente jacerentur, bovis cornu tetigerint: tales enim ferebantur adeo duræ nasci, ut nulla coctura ad mollietiam esui opportunam subigi possent. Meminit hujus ut antiquæ et celeberrimæ fabulæ Theophrastus, lib. iv, c. 14, his eam verbis pro superstitione frivola traducens: "Ὁ δὲ λέγουσιν οἱ πολλοὶ διότι τὴ κερασόλον ἀτέραμον γίνεται, μήποτε ἄγαν εὐθὺς ἦ σκληρότερος γὰρ ὁ λίθος, πρὸς δὲ πολλὰκις προσπίπτει τὰ σπέρματα· καὶ μὴ προσκόψη, μηδὲ βουσὶν ἀροτραῖα τις, οὐδὲν ἔσται ἀτέραμον γίνεται. Quod autem vulgo dicitur, cur cornu contactum incocibile fit? videndum an non rejiciendum pro vano et nugatorio videri debeat. Durior quippe quam cornu **694** est lapis, in quem sæpe incidunt, dum e manu jaciuntur in terram semina. Et videmus, quæ ad cornu non offenderint, ac ne opera quidem boum iis serendis adhibita fuerit, nihilominus incocibilia nasci. Cæterum ex hoc qualicumque vulgari dicto jam olim invaluit ut homines immorigeri et ductu legum inflexibiles *κερασόλοι* dicantur. Plato, l. ix, *De legibus*: "Ἀνερέτητον δὴ φοβέσθαι μὴ τις ἐγγίγηται τῶν πολυτῶν ἡμῶν οἷον κερασόλος, ὃς ἀτεράμων εἰς τοσούτον φύσει γίγνεται ἄν ὥστε μὴ τέχεσθαι· καθάπερ ἐκεῖνα τὰ σπέρματα πυρὶ, νόμοις οὗτοι καίπερ ὅπως ἰσχυροῦς οὖσιν ἀθίκτοι γίγνωνται. Hæc sic vertit Serranus: *Minime indignandum est, si veretur ne quis civium ita projecta audacia nobis nascatur, vel cornu minabundus, atrox nimirum et ferus, ut quasi legumina cociu prædura, ita illi adeo indomito sint et refractario ingento, ut vehementissimarum robustissimarumque legum igne liqueferi nec perdomari possint*. Ita ille. Atqui *κερασόλος* non valet hic cornu minabundus. Ego locum sic interpretarer, judicium, ultra sit melior versio, æquo and perito lectori permittens: *Nec reprehensibile fuerit vereri ne civis existat nobis quispiam velut cornu contactus, qui eo usque indomabilis nascatur, ut sicut illa id passa legumina*

negant igne posse subigi, sic isti a legum vi quantumvis valida intacti perdurent. Hunc locum Platonis videtur potissimum in animo habuisse Pachymeres hæc scribens. Sed totam hanc rem magis illustrat Plutarchus, [P. 489] hoc argumentum quasi ex professo tractans, l. vii convivalium Sermonum, quæst. 2; ac factum quidem ex communi opinione verum ponens, causam ejus comminiscitur minime superstitiosam. Nempe ait legumina aut semina quæ, ut solet dici, dum in terram jaciuntur in cornua impingunt boum arantium, non ex eo contactu qualitate affici maligna, qua deinde fiat ut quæ inde germinaverint duræ cocturæ sint, sed quod ea offensione repercussa alio resiliant quam quo manus serentis destinabat, in sinum nempe sulci, ubi statim terra tegerentur: nunc vero in campi superficiem temere effusa, ibi exposita frigori ac reliquis aeris injuriis relinquuntur, unde non nisi sero et ægre pullulent sequoloris etiam naturæ fructus ac contumaces ad cocturam. De cætero idem agnoscit usitatam inde translationem ad præfracti homines ingenii *κερασόλων* verbo designandos, *Ἀἴλον γὰρ, ἰηκίως, ἦν ἐπὶ τῶν σπερμάτων τὰ προσπίπτοντα τοῖς τῶν βοῶν κέρασιν ἀτεράμονα τὸν καρπὸν ἐκφύειν νομίζοντες, οὕτω τὸν αὐθάδη καὶ σκληρὸν ἀνθρώπων ἐκ μεταφορᾶς κερασόλον καὶ ἀτεράμονα προσηγόρευον*. *Liquet enim, ab opinantibus ea semina quæ in boum cornua incidunt fructum edere durum et coctu difficilem, fuisse inde vocabulo translatò hominem præfractum et contumacem ateramona et kerasolon dictum*. Ita Plutarchus. Vide etiam hæc eadem confirmantes Plinium et Suidam; nam nobis testimoniorum abunde jam est.

695 *Κλοβός*. Ἐπιφερόμενος — ἀδελφὸν ἐν κλοβῷ — p. 165. Ita codd. B et A. Vaticanus solum habet *ἐπιφερόμενος* καὶ τοὺς κατακρίτους δεσμίους τῶν ἀδελφῶν καὶ τὸν Στρατηγόπουλον, vocem *κλοβῷ*, ut reliqua solet quæ non intelligit, omittens; in quo non solum mutilat sententiam auctoris, sed corrumpit et pervertit, faciens ut affirmare Pachymeres videatur, quod potius apparet ipsum studiosa negare voluisse, nempe Constantinum Porphyrogenitum a fratre Augusto vincum abductum non minus quam Strategopulum, cum inter eos historicus discrimen habitum ponat hujusmodi, ut Strategopulus quidem ligatus deportatus fuerit, Constantinus vero pro reverentia natalium vinculis quidem carverit, sed in septo clathrato aut cavea, velut carcere portatili, sit gestatus. Consideranda nobis deinceps est vox *κλοβός*, quam alii *κλουβόν*, alii *κλωβόν* scribunt. Eam recte interpretatur hic noster *εἰρηκτὴν φορητὴν, carcerem portatilem*, deficiens. Est enim, ut glossæ veteres docent, *κλωβός cavea*; unde est diminutivum *κλωβόν* recensitum a scholiaste Opplani inter instrumenta piscatoria. Igitur vehiculum quoddam aut cellam vel lecticam gestatoriam clathratam hic significari vocabulo *κλοβῷ* apparet,

quo tuto deportatus sit Nymphæo Constantinopolim, citra vincula, Porphyrogenitus, septo prohibitus effugere, utcumque catenis liber. Reperio tamen ad mulierum usum, quas clausas haberi ad sexus honorem pertinet, adhibitam carpenti genus κλουβόν nuncupatum, cancellis videlicet munitum. Id docet Joannes Tzetzes, dum Chiliade v, p. 90, ed. Basil. an. 1545 de avia sua memorat, pari eam fuisse honore dignatam cum alia primaria femina, in eundem cum illa κλουβόν, hoc est muliebri carpentium cancellis clathratum, impositam. Istam enim, ni fallor, habet sententiam ille Tzetziis versus :

Ἰστοιμῶν καὶ τῆ αὐτῆ κλουβῶ συνεμιθάζων.

Κομμέρια, pag. 448. *Commercium* Latinam vocem Græcis hoc loco scriptam litteris auctor adhibet, ex multo scilicet cum Genuensibus Latinis usu Græcis quoque Byzantinis usitatam.

[P. 490] *Κόκκοι*. In priori Glosario quod dixi ad hoc vocabulum, confessio potius fuit ignorantiae meae quam vocis propositae declaratio. Lux deinde mihi quædam a cæcis affulsit. Conjecturam inde ductam hic obnoxie propono prudentis iudicio lectoris, et de re ipsa et de suspitione mea plenum, ei arbitrium tribuens. Cum legerem in hac secunda historiae Pachymerianae parte, l. iv, c. 2, sæpius memorari τυφλοὺς μοναχοὺς, in eam opinionem sum ingressus, eosdem illic significari qui vol. I, p. g. 489, κόκκοι μοναχοί a Pachymere vocantur. Certe toto illo capite exempla excæcationum crudeliter multis illatarum congenerantur multa; post quæ subdit auctor sub finem capituli v. 16 : Κόκκοις δὲ μοναχοὺς καὶ τοὺς κατ' ἐκείνου ἔω. Ubi relativo ἐκείνου indigitari vel 696 καίρων, tempus nimirum prius illud exorientis Arseniani schismatis, vel ipsum ejus schismatis causam aut prætextum expatriarham Arsenium, credi poterit. Comparat enim tacite historicus duo tempora, quibus similem impotentiam sæviendi Michael imperator ostenderit, prius exorientis sub patriarchatu Josephi Arsenianae factionis, auctoribus maxime monachis; in quos ideo impulsu Josephi, jussu Augusti, Georgius Acropolita immaniter grassatus ulciscendo sit, χαλεπῶς ἀπειζόμενος, δαίρων, κρεμαννύων, μαστιζῶν, omni crudelitatis et ignominiae genera cædens ac dehonestans venerabiles populo professores vitae religiosae, ex celebri præsertim monasterio, Pantepoptæ dicto, quos et postquam male mulctaverat exsulatum amandabat. Tunc excæcatus fuisse istos antesignanos Arsenianae partis, quos convincere et ad concordiam reducere conatus longo post tempore Andronicus est, prout refert noster ejus *Historia*, p. 462, equidem crediderim, cum id alibi narratum ad eo distinctius non legam. Puto autem istos tali causa et tempore privatos oculis monachos, vol. I, p. 489, a Pachymere indicatis, populari nomine, quo a suis Arsenianis per-

A tinaciter in sententia hærentibus vulgo appellabantur, κόκκοι μοναχοί, cum laude ac commendatione tanquam confessores celebrari ab his solitos, vocabulo videlicet Latino cæci, ut alia multa per id tempus Græcæ plebis usu frequentato et expresso Græcis litteris; ut forte legendum illic sit καίκοι, aut juxta scripturam multis Latinorum usitatam κοίκοι, quod propius a κόκκοις aberit. Cæcum enim per diphthongum α a multis Latinorum, vocabulum τυφλῶ Græco respondens, scribi in non paucis hodieque, ut non dicam plerisque, etiam antiqua exaratis manu, cerantur libris. Qua occasione non verebor dicere forte istam emendationem, utpote accommodatorem ad etymum, scriptionem esse. Video accuratissimos grammaticos multum se contorquere in disquirenda origine vocis cæcus. Isidorus, Perottus, Decembrius, relati a Vossio in suo accuratissimo Etymologico, cæcum per α scribentes a cavendo aut capiendo dictum autumant, quod nimirum caret aut captus sit oculis, quod ut longe petatum, nullus non emunctioris paulo naris transmittat lector. Martinica postquam a Græco καίειν utere cæcum videri formatum proposuit, sicut τυφλόν a τυφω accendo (neutiquam in hoc ipsi assentientis Græco etymologista), deinde longe prudentius faletur cæci originationem plane cæcam et occultam esse. Quid si autem cæcum per α scribamus, et ejus sic scripti vocabuli veriloquium accersamus a Græco κοῦ, quod est κοῦ, ut sit κοίκοι; idem quod νοίκοις, qui acie solum mentis videat, intuitu oculorum carens? Sane Eustathius παρεχέλαις εἰς Ἰλιάδ. ζ, p. 736 ed. Rom., vocem comicam κοάλεμος exponens, ἤγουν (inquit) ἐν τῷ κοεῖν, ἤτοι κοεῖν ἀλώμενος, Ergo κοεῖν νοεῖν est; ut κοίκοι cæcum primi Latini profecti e Græcia κατ' εὐφημισμὸν 697 privatum lumine oculorum vocare potuerint, quasi ad consolandam calamitatem hominis principe corporeorum sensuum orbati; quo genere solatii recreasse cæcum [P. 491] Didymum magnum olim Antonius legitur, negans græva illi esse debere, quod destitueretur instrumento corporeo videndi, communi homini cum culicibus et infimis insectorum, cum mente valeret æmulante perspicacem intelligentiam immortalium mentium, præsertim cum ingeniosiores et acutiores plerumque cæteris in operationibus mentis luce cassi oculorum experientia probentur; unde et Democritum aiunt, quo philosopharetur felicis, ultro sibi videndi sensum ademisse. Sed hæc nimis multa extra rem nostram. Hoc quippe solum significare volui: seu vox Latina cæcus per α seu cæcus per α sanibatur, et cujus ea demum cunque sit originis, mihi videri probabile monachos quosdam passim celebres visu orbatos, a Constantinopolitana plebe, ex frequenti convictu commercioque Latinorum multa in suam vocabula linguam transferente, καίκοις sive κοίκοις μοναχοὺς dictos, idque vulgare verbum expressisse

vol. I, p. 480, Pachymerem, licet ejus libra-
rii, codicum quos vidimus descriprores, in ejus
scriptura verbi leviter erraverint, κόκκους; pro
καίλους; aut κολίκους; scribentes. Reperio apud
Hesyrium καίλους οὐρανούς Ἰρωμαῖοι· an magis
mirum *caelos* vocem Latinam a Græcis ad idem
quod Romane sonas significandum usurpata, quam
καίλων ad iidem dictum τυφλόν, quoniam
sic Latini vocant? Et hic etiam nota abusum
scriptionis, dum καίλων tanquam ex Latino *cælum*
Græce scribitur, quod omnino scribi debuit La-
tine *cælum*. Est enim manifeste a Græco κολών,
caelum; ut *mihi* te moveat, si, quod monuimus,
incrednerit usus scribendi *cæcus*, cum sit rectius
caecus.

Κουβουκλειστός, pag. 480. Agit de honore ha-
bito corpori post longum tempus incorrupto re-
perto ejusdam monachi, quem κουβουκλειστόν
dicit, hoc est, ex eo genere quæ exquisitoris reli-
gionis causa perpetuo inclusi cella permanebant;
quorum cum sit creberrima in ecclesiasticis hi-
storiarum mentio, lucrificare operam possum de-
monstrandi tales existisse exemplis quæ passim
occurrerent colligendis. Tantum dico, quos in-
clusos Latini vocant, hic a Pachymere κουβου-
κλειστός; diei, quasi clausos cubiculo: nam κου-
βουκλειτόν Græci posteriores, voce a Latinis mu-
tata, *cubiculum* appellarunt, ut dudum observavit
Meursius. Eisdem ἐγκλειστός nominatos intelli-
gimus ex epistola sancti abbatis Nili, l. II, 96, in
editione uspera Leonis AHatii τοῦ πάπυ. Ea in-
scribitur ΦΙΛΟΥΜΕΝΩ ΕΓΚΛΙΣΤΩ. Ita oportuit
in ms. archetypo legi, nisi error est typographi:
sed ausim quovis pignore contendere ἐγκλειστῶ
scriptum a Nilo. Agit enim manifeste cum ho-
mine, qui sponte inclusus degeret; quem et arguit
quod parum consentaneæ tali professioni viveret.
Describam tantum 698 verba quædam, quæ hoc
evidenter probant. Sic incipit: Εὐγε τῶν ὑμετέρων
κατὰ τὴν ἀναχώρησιν ἀρτεστειμάτων. Εὐγε τῶν
ὑμετέρων κατ' ἀρετὴν τροπαίων. Ὑπέρευγε τῆς
ὑμετέρας κατὰ τὸν ἐγκλεισμὸν ματαίας καὶ σκη-
νῆς καὶ κατεσχηματισμένης διαγωγῆς. Vides in his
claram mentionem ἀναχώρησως, *secessionis a con-
gressu hominum*, et διαγωγῆς κατ' ἐγκλεισμόν, in-
stitui *vite intra clausuram se continentis*. Objur-
gat autem hæc quod ex fenestella cubiculi intra
quod clausus durabat, et trans obducta illi clathra,
audiebatur cupidissime ac loquacissime negotian-
do tumultuantes, quin et itacunde convicians, non-
nunquam manus per crates ad putandos rabiose
obvios emittens, ut ursus e cavea. Verba hæc
sunt: Τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ θερμῶς ἔμπορευομένων,
καὶ τῶν τὰς μυρίας δίκας καὶ τὰς ποικιλίας λογο-
μαχίας ἐν πραιτωρίῳ κλειπόντων, οὐδὲν δοκεῖς
ἐκκαλεῖσθαι, πραγματείας παντοίας ἐπινοῶν, κρᾶζων
μετ' ὀργῆς καὶ βρόχων, ἀπὸ τῆς γαλεάρας καθ-
υβρίζων καὶ σκώπτων καὶ λοιδορῶν, διαμεμφόμενος
τοῖς παρατυγχάνοντας, ἐσθ' ὅτι δὲ καὶ τὰς ἰδίας

ἄ χειρας προσφέρων διὰ τῆς [P. 492] θυρίδος, καὶ
τοὺς ἀδελφοὺς τύπτων. Paulo post hujus cellam
inducit lamentantem ob immanitatem et acerbita-
tem feri hujus, quem velut in vivario clausum
detineret. Deinde ipsum affatur: Εἰπέ μοι, πα-
ρακλῶ, τί κεκέρδακας, τῷ οἰκίῳ κατακλεισθεῖς;
*Dic mihi, amabo te, quid lucratus es, domuncula te
includens? τί ὄνησας τὴν σκευῆς ψυχῆν, τοῖς τοι-
χαρίοις; τὸ σῶμα ἐγκεκρυμένως; quid profuisti ani-
mæ tuæ, corpus tuum intra muros arctos abscon-
dens?* Hæc dubium non relinquunt quin hæc epi-
stola inscripta fuerit *Philumeno Incluso*. Porro
permagnum jam olim inter Græcos Byzantinos
fuisse numerum istorum cellis inclusorum, inde
intelligimus quod anonymus scriptor vitæ sanctæ
B Mariz junioris in Vatic. cod. 800, qui se vixisse
indicat sub Basilio Macedone, circa Christi annum
875, in duas quasi notissimas et copiosas species
monachorum genus universum dividat, sic de
sancta Maria juniore scribens: Μοναχοὶς, τοῖς τε
ἐν σπηλαίοις καὶ τοῖς ἐν οἰκίσκοις ταυτοῖς ἐγκλει-
στοῖν, ἐχορῆγει τὰ πρὸς τὴν χριστιαν. *Monachis, sive
in speluncis sive in domunculis se ipsos includenti-
bus, quæ opus erant præbebat*. Huc facit quod san-
ctus Theodorus Studita de S. Platone monacho
in ejus pereleganti Oratione funebri, nondum
edita, sub finem scribit: Μεθ' ἡσυχαστῶν ἡσυχα-
στῆς ἔννομος, μετὰ καθηγητῶν καθηγητῆς ἔν-
θεσμος, μετ' ἐγκλειστῶν οὐ μόνον ἐγκλειστῆς, ἀλλὰ
καὶ ὑποτακτῆς, ὃ καὶ σεβάσιμιον. Ubi clare vides
inter species monachorum ἐγκλειστός recenseri.
In quo et obiter notanda toni diversitas, ad
quam ut emendatiorem refingi volumus eam qua
sumus usi, ἐγκλειστον cum acuto in antepenultima
scribendo.

Κουμουνιον, pag. 539. Scio vocem κουμου-
νίου usurpari in concilio Florentino pro eo
quod Gallice dicitur *communauté*, sonans com-
plexionem omnium ordinum ac civium urbis 699
ac reipublicæ cujusvis. Quales collectiones uni-
versæ cum nequeant simul intervenire conventi-
bus, certos homines destinant qui loco ipsarum
adsint. Et hi vocantur in actis Florent. synodi το-
ποτηρηταὶ τῶν κουμουνίων. Hoc loco ea vox vide-
tur significare certum numerum lectorum suffra-
giis populi consiliariorum, qui præscripto spatio
temporis præesse regimini reipublicæ debeant.
Ait enim noster Andronicum offensum Genuensi-
bus quod ii quemdam male multandum curassent,
exclusisse ipsos urbe, versarique solitum in ejus
comitatu legatum quemdam aut magistratum eor-
um a conspectu amovisse, de facto tamen ipso
nondum judicando aut judicari per Genuenses
postulando, quod ejus judicium reservaret novo
communio, hoc est collegio magistratuum delecto
ad regiminis administrationem. Istiusmodi quippe
novum concilium aut collegium præfectorum re-
gimini jam designatum mox initurum possessio-
nem gubernationis nunc audiebat.

Κητορικὸν δίκαιον. p. 193. Agit de corpore A
 protovestiarum Constantinopoli mortui, quod aiv
 portatum Nicæam, quia jns ibi sepulturæ is ha-
 beret dotali ratione partum, uxore ipsius patrona-
 tum in id monasterium obtinente, quod majores
 scilicet ejus aut ipsa totum vel ex parte fundas-
 sent. Hoc videtur hic dici κητορικὸν δίκαιον ἀπὸ
 τῆς συζύγου. Κητόρες Hesychio sunt κτίσται, *con-*
ditores, seu, ut vulgo loquimur, *fundatores*; unde
 jus, quod ex *conditu* sive *fundatione* fundatoribus
 competit, recte κητορικὸν δίκαιον dici potuit.
 Sæpe autem ecclesiastico usu inter alia honoraria,
 quæ fundatoribus ecclesiæ, monasterii aut sacri
 cujusvis loci competunt, est jus sepulturæ in iis
 locis.

Λαπῆς, p. 53. Hoc proverbium tomo priori a se
 usurpatum, et illic a nobis declaratum in Glossa-
 rio, eo aptius et elegantius hic adhibet Pachyme-
 res, quod istud Prodromi monasterium, a quo se
 divelli ægre sinebat [P. 495] Theodorus Cyzicenus,
 fortiter abducere conantibus obluclans, Petræ co-
 gnomen habebat. Idem enim, ut videtur, est cum
 illo quod superius p. 44, μονὴ τοῦ Προδρομοῦ τῆς
 Πέτρας, *monasterium Prodromi Petræ*, appella-
 tur.

Αίχρος, p. 19. Αίχρος, vulgo cuna, videtur hic
 dici genus lecticæ aut feruli, quo gestaretur senex
 decrepitus, nempe *gestatorium*, vox usurpata Suetonio
 in Claudio: *Solitus in gestatorio ludere*.

Ἀθναῖον, p. 306. Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους—Ἐκατομ-
 βαῖωνα λέγουσι. Et infra:

Μῆνας δὲ Ἀθναῖω πρώτῃ βῆσις Ἰστατο μῆνης.
 Habes in his Pachymerem secutum auctoritatem
 interpretum Hesiodi, dum carmen apud ipsos pan-
 geret, Januarium vocasse Ἀθναῖωνα, quasi sic ille
 mensis ab Atheniensibus nominaretur, cum re vera
 juxta exactiorem, ut putat, sententiam Romanorum
 Januarius 700 Atheniensibus Hecatombæon
 dicitur sit. Jam pridem in *Observationibus* ad
 priorem Historiæ Pachymerianæ partem, l. III, c. 1,
 demonstravi hanc historici nostri opinionem et
 illi singularem et falsam esse, nisi solum velit
 primum anni Attici mensem Ἐκατομβαῖωνα di-
 ctum, quemadmodum primus anni Romani mensis
 Januarius dicitur. Hoc enim sane verissimum.
 Illud autem falsissimum, Januarium Ἐκατομ-
 βαῖων respondere, ita ut temporibus indicandis
 alterum illorum vocabulorum usurpari tanquam
 æquivalens alteri queat, quod constanter, sed sin-
 gulariter et mendose, Pachymeres facit. Hic viden-
 dum solum est quinam sint illi quos hic memorat,
 ἐξηγητὰς τοῦ Ἀσκηθεὺς ποιητοῦ, *enarratores Ascræi*
poetæ. Habemus Hesiodum mere Græce cum mere
 Græcis scholiis, editum Venetiis, an. Chr. 1537,
 opera Victoris Trincaveli, cujus in libri folio 68,
 ad illum ejus poetæ versum:

Μῆνα δὲ Ἀθναῖωνα καὶ ἡμᾶτα βούδρα πάντα,
 Moschopulus sic adnotat: Κατὰ δὲ μῆνα τὸν Ἀθ-
 ναῖωνα, ὅστις ἐστὶν ὁ Ἰανουάριος. Folio postea 71,

Proclus alter scholiastes, varia disputans de voca-
 bulis mensium, propendit eodem. Denique folio
 73, Joannes Tzetzes diserte scribit Ἀθναῖωνα ἦτοι
 τὸν Ἰανουάριον, ὡς ληθαῖος παρὰ Ἰωάνη καλεῖ-
 ται. Videmus hinc quosnam innuat Pachymeres,
 nempe Moschopulum, Proclum et Joannem Tzetzen.
 Quid significat autem cum se ἐποπορῆσαντα κατ'
 αὐτοῦς memorat? an se, cum puer illorum ludam
 frequentaret et versus quos recitat de lunari deli-
 quio compositos ut scholasticum pensum illis ma-
 gistris redderet, isti eorum in his opinioni adhe-
 sisse? an potius, cum privatim Hesiodum legens
 horum adhiberet scholia, et interim subortas ipsi
 esset impetus meditandi carmen imitatione vatis
 quem commentaretur, obvio argumento lunaris
 defectionis, noluisse in eo recedere a sententia
 scholiastarum Hesiodi, utcunque minus sibi pro-
 bata? Susplicari, opinor, liceret alterutrum, si
 Moschopulum, Proclum et Tzetzen eo constaret si-
 mul omnes tempore vixisse quo potuisset dare ipsis
 puer operam Pachymeres in ludo litterario. Cui
 ne nos implicemus disquisitioni non necessaria,
 secundam potius viam tenebimus, nisi si quis ma-
 lit suspicari Pachymerem, apud qualescunque ma-
 gistros daret operam litteris, quod ii vulgo cele-
 brium istorum Hesiodi interpretum sententiam eo
 poeta enarrando sequerentur, illam dicis causa et
 perfunctorie in versibus juxta ipsorum dictata
 scriptis amplexum fuisse.

[P. 494] Λογαριαστής τῆς αὐλῆς, p. 296. Πα-
 ῖγε δὲ καὶ μάρτυρα λεγομένων τὸν τότε λογαρια-
 στήν τῆς αὐλῆς Ἄγγελον. Mox illum ait fuisse ἐρ-
 φικῶν τετιμημένον, *honoratum officio*, hoc est ma-
 gistratu honorifico insignem. Hujus munus Codinus,
 c. 5, n. 84, his verbis exprimit: Ὁ τῆς αὐλῆς
 λογαριαστής λογίζεται τοὺς ἐν τῇ αὐλῇ εὐρισχομέ-
 νους; πάντας βογάτας, εἰ λείπει τιλ ἀπὸ τῆς 701
 βόγας αὐτοῦ, ἣ ἐξεδούλευσεν ὅπῃρ ὦν ἐρρογεύθη.
 Hoc est interprete Gretsero nostro: *Logariastes*
aulæ numerat et computat omnes milites qui in aula
stipendia merent; et dispicit nunquid alicui de
stipendio desit, aut num plene satisfecerit pro sti-
pendio quod accepit. Meminit hujus officii sæpe alibi
 Codinus. Erat et alius logoriastes magnus memo-
 ratus eidem non semel, ut c. 2, n. 40; ab hoc
 prior distinguitur adjuncto aulæ vocabulo. Quod a
 Codino scribitur, c. 5, n. 61, de logariaste aulæ, Οὗτος
 οὐκ ἔχει τι ὑπερέττημα νῦν, *carere nunc functione*,
 facile quadrat in hæc aut paulo posteriora his tem-
 pora, quibus vixisse Codinus putatur sub Can-
 tacuzeno aut cum jillo, hoc est principatu Andro-
 nici Junioris, hujus Andronici, cujus historiam Pa-
 chymeres hoc opere tradit, nepotis et aliquando
 collegæ. Cum enim ex his quæ sæpe superius nos-
 ter questus est de neglecta solutione pensionum
 militibus decretarum, quas βόγας Codinus et alii
 vocant, intelligatur sensim inductum sub Andro-
 nico seniori morem primum sero nec integre sol-
 vendi quod constitutum militantibus erat, deinde,

ut apparet, prorsus negandi, locum amplius non habuit functio logariastæ aulæ, si ejus erat, ut est dictum, providere ut integre pensiones istæ pro modo navatæ operæ numerarentur. Potuit tamen nomen et honor hujus magistratus retineri, quod hic noster indicat, etsi jam tum forte, si Codinus, ejus ætas est incerta, sub Andronico seniore scripsit, ejus ministerium, ὀνηρέτημα, cessasset.

Μαμακτηριῶν, p. 382. Cave putes hoc ut aliis locis hujus historiæ priori nostro Glossario indicatis *Μαμακτηριῶνα* Junium dici. Repugnat manifeste character seriæ. Nam certissimum est annum quo hic narrata geri contigit, fuisse Christi 1304, qui sine ulla controversia cyclum solis numeravit 25, quia vero bissextilis fuit, duplicem habuit indicem Dominicæ litteram, E et D, quarum prior usque ad 28 Februarii diem, reliquo inde tempore posterior in usu fuit. Mense igitur Junio, si ejus meminisset hoc loco Pachymeres, oporteret in Kalendario ad latus vicesimæ primæ diei litteram B indicem sextæ seriæ, quando D primam designat seriam, signari. Atqui contra, ut palam cernitur, D littera, character videlicet Dominicæ ipsius, vicesimam primam Junii diem insignit. Non igitur de Junio hic sermo. Vidit hoc quisquis est auctor paraphraseos Vaticanæ. Nam is etsi alibi semper *Μαμακτηριῶνα* Junium reddit, sic præter morem hunc locum παραφράζει. Ἡμέρα μὲν οὖν Παρασκευῆ πρώτη τοῦ Ἰουλίου μηνός, etc. Cæterum hic arguitur in odoranda vocis *Μαμακτηριῶν* ancipiti notione quam felicior in una vera ex pluribus discernenda fuit. Nec enim Julio mensi character hic congruit ut 21 diem littera B insignem habeat. Nota hæc propria sextilis sive Augusti mensis est, et quidem solius inter omnes anni menses. Unde non videtur dubitandum quin quem alibi **702** Ποσειδεῶνα noster appellare consuevit, hoc loco *Μαμακτηριῶνα* dixerit. Sane ipse innuit non ex propria se hic, sed ex aliena loqui sententia, dum hunc mensem non absolute *Μαμακτηριῶνα* vocat, sed eum qui juxta Athenienses sic appelletur; quemadmodum [P. 495] idem, p. 306, scribit Januarium, quem nimirum ipse, ut c. 1. l. in Observationum tomi prioris ostendimus, Hecatombæonem judicat debere appellari, Lenæonem juxta Athenienses a quibusdam dici, non recte suo quidem judicio, quanquam ipse aliquando eorum auctoritatem secutus fuisset. Simile quiddam hic intelligendum, etsi auctor pro suo more obscure ac dimidiata res exprimendi clare utique non indicat, sed absolute videtur dicere Augustum Atheniensibus Mæmacterionem esse, cum tamen satis appareat id illum non credidisse plane ita se habere. Etenim si sic censeret, non tam sæpe alibi *Mæmacterionis* vocabulo Junium, Augustum vero *Pοσειδωνis* indicasset.

Μαμάκουθος. Δεύτεραι φρονιτιες και φιλων τῶν ἱσχιῶν ὁ ὀμνήσεις suggerunt hic aliquid quod ad-

dam ad olim a me notata ad hoc verbum. Occurrit mihi deinde forte legenti Tzetzen hujus enarratio vocabuli, chiliade 4, his versibus :

Ταυτὸν τῷ βλιτομάμμουτι μαμάκουτος σημαίνει,
Ἦτοι μωρὸν συγκρούποντα μάμμαν τε καὶ τὸν
Μωρὲ, φησι γὰρ προφανῶς, σύγκρουπτε τὸ μάμ-
μαυ σου.

Origini hic indicatæ vocis μαμάκουθος; ἀπὸ τῆς μάμμης consentaneæ scribit Phavorinus in Lexico : Μαμάκουθοι ἀντὶ τοῦ μαμμόθρεπτοι. Henricus Stephanus in *Thesaurο μαμμοθρέπτους* dici putat pueros mollius et indulgentius educatos, quales illi sunt qui ab avia pro senum more tenerius nepotulos amante nutriuntur. Ejusmodi cum inertes et voluptarii esse soleant, hinc adhæsisse putat vocabulo μαμμόθρεπτος similem dissolutionis et ἀκολασίας infamiam ei quam Latini usu antiquo affixerunt verbo *nepos*. Ita ille : ex cujus sententia nullam stultitiæ ac hebetudinis mentis, sed solum luxuriæ indicationem contineret vocabulum μαμμόθρεπτος, atque adeo non æquivaleret τῷ μαμακούθῳ, prout docet Phavorinus; cui tamen, ut opinor, tutius creditur enarranti suæ linguæ origines quam tanto recentiori Grammatico, quantumvis accurato, Stephano. Multo igitur melior illa vocis μαμμόθρεπτος expositio est quam suggerit sanctus Augustinus, concione 2, in *Psal.* xxx, ad illa verba : *Ego autem in te speravi, Domine. Si attendis, inquit, adhuc hominem, et eum quæris imitari et ex illo pendere, adhuc lacte vis nutriri et fies mammothreptus, quales dicuntur pueri qui diu sugunt, quod non decet.* Notum autem est experientia, cujus assignant causam medici, pueros qui non ablatantur tempestive, adolescere bardos ac stupidos, et quales describuntur ab Aristophane Βετράχου, fol. 123, p. 2 ed. Græca Florentinæ anni 1525. ἀβελτερώτεροι, κηληνότες, μαμάκουθοι, stulte hiabundi et salivam ore **703** defluere sistentes, quod I Sam. c. xxi, 13, ut insanix signum ponitur. Galli hodie vulgari sermone talis indicant verbo τοὺς κηληνότες exprimente, *badaux*. Sed de his plus satis.

Μαρκούτζας. Quod in priori Glossario suspicabar μαρκούτζας legendum vol. 1, p. 282, comprobat Maltretus noster, cujus e litteris ad me datis hæc describo : « In verbo Μαρκούτζας præfero t cum exemplaria quæ μαρκούτζας scribunt, cum ejus vocabuli sic scripti origo Arabica faveat sententiæ illic indicatæ Pachymeris. كوزى mar enim Arabicus vir sonat, et كوزى kutzi longinquus, sive ex longinquo profectus advena.

[P. 496]. *Μεσιτσούρτες*, p. 208. Ex multis historiæ hujus locis, et æqualium Pachymeri scriptorum, observandum semel, ad hujus et aliorum intelligentiam locorum, μεσιτσούρτας illa tempestate Constantinopoli dici eos solitos, qui gratia et existimatione in primis pollentes apud principem

instrumenta illi præcipua regiminis universi erant, A cuncta fere per illos aut eorum suasu interventive gerenti. Ministros quædam Europæ aulæ hodie tales κατ' ἐξοχὴν et antonomastice appellant, functionemque ipsorum absolute ministerium. Ejusmodi fuit apud Andronicum hujus historię argumentum primo Theodorus Muzalo, l. 1, c. 1 et 2, deinde Chumns præfectus caniclei, l. 11, c. ultimo; l. 14, c. 7, et alibi. Quos Pachymeres μεσιτεύοντας, videtur Cantacuzenus et Phrantzes μεσάζοντας vocare; de quibus vide quæ adnotat Pontanus noster in Prolegomenis ad Phrantzen Ad ea quæ hic scribo refingi velim quæ priori Glossario notavi verbo μεσάζων. Illud etiam adjungo, unde non parum confirmantur hæc dicta, eos qui ad istud principale ministerium promovebantur, dici consuevisse ἀποκαταστήναι ἐπὶ τοῦ μέσου, ut videre est apud hunc nostrum auctorem in titulo c. 32, l. 11, ubi τὸ μέσον nomen est officii hujus; quod illic Latine reddidi *curam primariam principum negotiorum*.

Mépe. De Mepe Iberiæ memorato in Glossario vol. 1, ex p. 216, sic admonet Claudius Maltretus noster: « Quid si suspicemur principem Iberiæ Mepe dictum a Pachymere additione Græcis ceterioris ævi usitata τοῦ μ ante π. Sic enim illi scribunt ππέλλα *palla*, μπαρονία pro *baronia*, μπαστας *bassa*, μοπέστας *potestas*, et alia multa apud Meursium. Potuerit ergo dynasta Iberorum illis vocari ππε *peleh* et contracta *pe*, quæ vox ducem ac principem indicat, et a Pachymere, solemnī istorum τοῦ μ præpositione, *Mpe* nominari, unde vitio exscriptoris *Mepe* fluxerit. »

Μονοκαλλικόν, p. 396. Quid dicatur hoc loco *μονοκαλλικόν*, libentius discerem quam aggrediar docere. Multa enim usu quærenti, parum quod satisfaceret occurrit. Res ipsa locum totum expendentibus persuadet hoc *μονοκαλλικόν* pertinere ad genus *προνοιών*, pensionum seu annuorum censuum et fisco præbitorum; 704 quællia nunc auctoramenta, gravissimo reipublicæ tempore, remitti a jus habentibus ad illa conferrique ad militem novum conducendum, decrevisse imperatorem refert historicus hoc loco, addens tamen exceptum fuisse *μονοκαλλικόν*, quod saluum possidentibus maneret. D Quid ad id suspicem quam ita vocatam partem pensionum præcise necessariam ad victum dñurnum; quo privati pensionarios utique non oportebat? Κέλλα, ex Latino *cella*, penum non raro significat, apothecam quotidiani alimenti. Quidni ergo *μονοκαλλικόν* demensum intelligatur cuique auctoratorum a fisco descriptum ad alimenta? præter quod istæ plerumque pensiones abundabant ad ornamenta et minus necessarias expensas. Sæpe legi apud Ciceronem in Verriiis dari solitum a provincia magistratibus Romanis ei regendæ missis *frumentum in cellam* aut pecuniam unde id emerent, hoc est, ut opinor, unde [P. 497] mensam sibi et familiæ quotidianam instruerent. Pensionum igitur

fiscalium quidquid cuique abundaret supra mere necessariam vitæ tolerandæ annonam, conferri ad delectus habendos jussum, sola victui quotidiano sic auctoratorum parte subsecutura relicta, quam hic *μονοκαλλικόν* dici autnem. Quod si cui haud placet, aliud suggerat.

Μουγούλιοι, p. 620, et p. 637. Quos plerique Latinorum *Tartaros*, Græci passim et Arabes *Tartaros*, Pachymeres *Tocharos* (Plinium secutus, qui l. vi, c. 17, inter Scythicas gentes diserte *Tocharos* recenset; non longe ablatente Strabone, qui libro xi eisdem *Tacharos* appellat), eos dixerat jam, vol. 1, idem historicus noster, p. 314, sese ipsos vocare *Mugulios* consuevisse. *Mogulenses* constanter appellat Gregorius Abulpharagius in accuratissimo Chronico Arabice scripto sub idem tempus, aut non multo superius quam suam hanc historiam Pachymeres commentaretur. Quin et Aytonus ejusdem ævi scriptor, c. 16 *Historiæ suæ Orientalis*, quæ Latine exstat, *Mogli* eosdem vocitates memorat. Quod nomen Leunclævius indicat proprie designasse aliquot singulares populos (septem ab Aytona numerantur) communi Tocharice aut Tataricæ gentis appellatione censitos, ita ut adjuncto quodam inter se discernerentur, quemadmodum in Gothis, Ostrogothis, Vizingothis fieri videmus. Nam, ut is scriptor ait, *Sumogli* dicebantur accolæ Tatarī amnis, quæ vox ipsorum lingua *Mugulios aquaticos* significet; ac sic alii aliis differentis ad noticiam insigniebantur. Hujus porro peculiaris speciei Tocharorum, quæ *Muguliorum* vocabulo generalem Tocharicæ aut Tataricæ gentis nomenclationem contrahebat, proprium fuit illud imperium quod ab anno Christi 1202 per centum et quod excurrit annos late per Asiam et partem Septentrionalis Europæ magnis victoriarum successibus inclaruit; cujus quia sæpe noster meminuit, breve specimen damus c. 7, l. 11, harum Observationum. Gingizchanes videlicet, auctor ejus imperii, ex 705 illa Tocharorum parte stirpem trahebat, ut innuit Abulpharagius, quæ peculiari *Mogulensium* appellatione noscebatur. Certe, quod idem disertissimo affirmat, *Mogulensium* concordī electione et delato unanimiter obsequio idem Gingizchanes primam suam et, ut sic dicam, originariam potentiam accepit, transmisitque in posteros. Non est incredibile habitasse hos populos in regione antiquitus *Megala* vocata, quam in confinibus Mediæ prope Elymaidem collocat Plinius, l. vi *Nat. Hist.*, c. 26, ubi suspicari licet mutationem irrepsisse aliquam, qualis in translatione ex una in aliam linguam nominum peregrinorum fere semper intervenit. *Mogola* suæ aut *Mugula* facile a Græcis omnia ad sui originem idiomatis trahere solitis (ut in *Byssa* pro *Bosra*, in *Azino* et *Euzino* pro *Ascenez*, et aliis sexcentis cernimus) in *Megala* potuit deformari, quod ex his, ut alia pleraque, sumpserit Plinius. Equidem arbitror maximum hodie ac potentissimum imperium *Mogolis* superstitem istius *Mogola*

appellationem servare. Ferunt enim illud conditum a Baburxa magni Tamerlanis pronepote. Tamerlanem autem se genus a Mogulensibus antiquis principibus duxisse haud vane gloriatum, satis est verisimile. Nam etsi hunc vilissimo genere, patre pecuario natum in Sogdianis montibus Turci præsertim historici Ottomanicis principibus adulantes scripserint, ad infamandam ejus memoriam qui Baiazetem bello victum ac captum dira usque ad mortem custodia tenuisset, tamen Alhacenus Arabs, qui ei comes individuum expeditionum omnium adhaesisse dicitur et ideo merito creditur res ejus præ cæteris perspectas habuisse, in ejus quam scripsit vita testatur illum, cum inclarescere stupendis factioribus [P. 498] circa Christi annum 1390 cepit, non ex privata et sordida fortuna, sed ex avito, quem hæreditario jure suscepisset, Samarkandæ principatu in eam claritatem emersisse: fuisse quippe illum oriundum e regio Tatarorum, hoc est Mogulensium, imperatorum sanguine. Quod inavens Bizarus, l. ix, fatetur a nonnullis in litteras relatum fuisse Tamerlanem filium (hoc est unum e posteris) magni Chami Tatarorum; et disertè Alianabius et Ahmedus historici Arabes, ab Eduardo Pocockio laudati in Supplemento Chronici Abulpharagii, p. 5, Tamerlanem e Gingizchano primo imperii Mogulensium conditore stirpem duxisse affirmant. Porro licet, ut Chatcondiles, l. iii, et Heroldus in continuatione *Belli Sacri*, l. vi, c. 5, doceant, mortuo Tamerlane (quod contigit anno Chr. 1402) vastissimum ejus imperium brevi discriptum esse infelicitate aut imprudentia successuum ejus. Ex hujus tamen stirpe memoratus paulo ante Baburxa, Sadruchi aut Paiauguris, filio cum Tamerlanis, nepos, dynastiam obtinuisse hæreditariam inter Mogules gentem Scythicam a chronologis recentioribus traditur; indeque contractis copiis vicinis primum Parthos sive Patanas debellasse, felicibusque inde progressibus usque ad consuetudinum transmittendumque **706** stirpis suæ posteris Mogolicum hodie florens imperium profecisse, adamato, prout suspicatu pronum est, potissimum isto nomine, quod id Gingizchanidum regum majorum suorum olim inclytam vocabulo Mogulensium principum potentiam, e veteri repetitam memoria, præsentibus objiceret. Hæc de Muguliorum vocabulo Tocharis a Pachymere tributo hic duxi memoranda; quæ ad illustrandum hunc nostri historici locum non parum esse utilia æquus credo lector judicabit.

Nā, p. 341. 'Ο δ' ὄρκος ἰδιωτικῶς πως οὕτως ἐξέ-
 ψηθεῖς, ε Νά ἤμαι δοῦλος τοῦ Χριστοῦ, οὐ μὴν
 εἰμὲ μεθ' ὑμῶν, εἰ μὴ τὰ γένοιτο. » Cum autem
 dubitaretur an hoc esset vere juramentum, con-
 sultus ipse Joannes Cosmas patriarcha, qui hæc
 dixerat, quid censeret, respondit in hunc modum,
 p. 350: "Ὁπερ ἐφθεγγάμην ἀπὸ παραληψέως τῶν
 ἀδελφῶν μου, οὐχ ὡς ὄρκον λογιζόμενος εἶπον,
 ἀλλ' ἀπλῶς ἐκ συνθηαίας τοῦτου λέγειν, νά ἤμαι

Α δοῦλος τοῦ Θεοῦ, etc. Et antea similia attulerat
 vulgaris sui usus verba illa: Νά ἔχω τὸ εἶδος τοῦ
 Θεοῦ, νά εἰμὲ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, νά ἀποθάνω ἐν με-
 τανόῃ. In his νά non videtur plane usurpari in no-
 tione hodie trita in vulgari idiomate Græcorum
 (nam hujus linguæ Græcæ corruptæ lexicographi νά
 exponunt ἰδοῦ, en, ecce), sed videtur potius usu
 quodam peculiari Joannis Cosmæ positum pro *valē*,
utique, certe. Illi autem qui jurasse illum per hæc
 verba crediderant, νά pro νή videntur intellexisse;
 νή enim, ut notum est, lingua veteri Græca jurandi
 adverbium est. Posset etiam videri Cosmas in ali-
 qua ex recitatis formulis, puta illa, νά ἀποθάνω ἐν
 μετανόῃ, posuisse νά pro εἶθε, *utinam*.

Néa, p. 145. Suspiciatur hic νέαν dici, ut assolet,
 per compendium, subintellecta voce πύλην. Sed
 deterruit, quod Petrus Gillius, ubi urbis Constanti-
 nopoleos portas enumerat, l. i, c. 20, nusquam
 meminit ullius portæ quæ νέα, *nova* diceretur. Po-
 tuit et subintelligi aliud substantivum femininum,
 puta μονή aut ἀγορά, *monasterium* vel *forum*: sed
 cum μονήν αὐτὴ ἀγορὰν νέαν vocitatum Constanti-
 nopoli fuisse alibi non legorim, divinare non ausus,
 in interpretatione nomen ipsum Νέαν, *Neam* velut
 loci noti proprium retinui, donec aliud quod se-
 queretur certius occurreret.

[P. 499] *Ξεῶν*, p. 285. Videntur hic ξεῶνος
 συνήθη νομίσματα dici elemosynæ ab imperatore
 suggeri patriarchæ solitæ, ut eas impenderet in
 excipiendo hospitio peregrinos et in alia egen-
 tium solatia; quam in rem sumptum fore adsum-
 mille aureorum imputari consuevissent rationibus
 patriarchæ ex occasione docet hic noster. Non
 omittam admonere haud recte intellectum hunc
 locum videri a paraphraste Vaticano, dum enim sic
 exprimit: Καὶ τὰ συνήθη τοῦ ξεῶνος νομίσματα
 πέμπων· ἐποίησεν γὰρ κατ' ἔτος βασιλεὺς ἐλεημο-
 σύνην χρημῶν, εἰδότες τοῦ πατριάρχου. **707** εἰς
 χιλιάδας πολλὰς ποτουμένην. Hæc qui contulerit
 cum contextu auctoris, facile discrepancias no-
 tabit.

Οἰκονομίαι, p. 163. Agit de ecclesiasticis a Saba
 monacho vexatis, in quorum eum οἰκονομίας ir-
 ruisse delinendo et repetendo proventus, tanquam
 illi jure illos percipiendi excidissent crimine per-
 duellionis, in quod illos incurrisse aiebat, habens
 jam tum ipsos pro convictis et damnatis. Ex his
 videtur colligi οἰκονομίας hic vocari quas vulgo
præbendas aut *beneficia* dicimus, jura varia per-
 cipiendarum portionum ex redditibus Ecclesiæ cer-
 tis clericis aut sacerdotibus ratione functionum aut
 ministeriorum ipsis demandatorum competentia.
 Sic opinabar. Tamen ne quid præjudicarem, ipsam
Οἰκονομιῶν vocem interpretando retinui.

Ὁδηγός, p. 85. Agit de arca intra quam erat
 conditum Arsenii corpus; quam paulo ante κιβώ-
 τιον vocavit, et fuisse repositam dixit περὶ τὰ δεξιὰ
 τοῦ βήματος, *a dextris altaris*, hic autem ait, feria ter-
 tia cujusvis hebdomadae, concurrenti de more populæ

id cultum Hodegorum subaperiri consuevisse arculam istam; hoc est, ut opinor, molire reserari, ut obtutibus intuentium per rimas aut clathra ossa intus reposita paterent, non contractationi. Hic ante omnia disquirendum est quidnam hic Ὁδηγῶν dicantur, et quis hic eorum usitatus tertiis feriis popularis cultus. Cogor micare in tenebris, qui de his in Græcorum libris nihil invenerim. Diu et attente circumspicis omnibus, nihil verisimilius video quam solitam feriis tertiis Constantinopoli plebem veneratum ire SS. angelos. Nam hos Ὁδηγῶν indicari vocabulo ex Chrysostomi liturgia colligo, in qua diaconus sic voce sublata pronuntiat: Ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὀδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων ἡμῶν, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησόμεθα. *Angelum pacis, fidelem ducem, custodem animarum et corporum nostrorum, a Domino postulamus.* Cui respondens chorus exclamat: Παράσχου, Κύριε, *præbe, Domine.* Ad hunc locum sic adnotat Casbasilas, c. 34: Εὐχόμεθα περὶ τοῦ φύλακος ἀγγέλου οὐχ ἵνα ἡμῖν τότε δοθῆ (δέδοται γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐκάστῳ τῶν πιστῶν ἀγγελος), ἀλλ' ἵνα ἐνεργῆς ἦ καὶ τὰ αὐτοῦ ποιῆ καὶ φρουρῆ, καὶ πρὸς τὴν εὐθείαν ὁδὸν ἡμᾶς ὀδηγῆ. *Oramus super custode angelo, non ut nobis detur (datus enim est a principio unicuique fidelium angelus), sed ut intente operetur et quæ sui sunt muneris agat, custodiat nempe ac in rectam nos viam dirigat.* [P. 500] Hæc ibi; ex quibus patet quam frequens Græcis indicatio custodum angelorum per vocem ὀδηγῶν fuerit. Est autem et illud antiquæ in Ecclesia traditionis hodierno experimento notissimæ, ut feria tertia cuiusvis hebdomadæ cultui angelorum assignetur. Existimo igitur solitum Constantinopoli populum tertiis feriis ad venerationem angelorum concurrere. Quem autem in locum? Indicat hic Pachymeres concursum hunc factum ad partem dexteram arcæ maximæ **708** in templo Sanctæ Sophiæ; ibi enim, ut dixit, collocatum fuerat feretrum aut theca ossium Arsenii quondam patriarchæ, quam occasione concursus istius tali die solitam relinquere apertam ait. Non vana, opinor, conjectura fuerit electum hunc locum in quo potissimum residere angelos crederetur, ex eo quod Luc. 1, 11: *Stans a dextris altaris incensi apparuisse Zachariæ angelus dicitur;* unde in illam tanquam legitimam et sacris oraculis declaratam angelorum sedem ac quasi stationem populi angelos venerantis devotio ferretur. Quo pertinet dictum Hilarii, can. ult. in Matthæum, affirmantis significatum scissione veli, quæ in morte Christi contigit, d'scessum angelorum a custodia synagogæ et sacerorum Judæorum, quibus excubabant ad velum templi consistentes, hoc est prope altare incensi, quod intime adnotum velo erat Sancta sanctorum operienti, ut notissimum est. Verba sunt Hilarii: *Veli honor cum custodia angelî protegentis aufertur.* Superest ut rationem lectori reldam emendationis ex conjectura necessariæ. In duobus codicibus op-

timis B et A (nam V hunc locum funditus omittit) πρὸς τὴν τῶν Ὁδηγῶν scribebatur; quæ sane lectio intricata est. Quorsum enim istud τὴν pertinet, aut quam rem indicat, cum nulla occurrat ei generi conveniens e prius aut post memoratis? Solent veterum istiusmodi descriptores librorum certa vocabula compendiaris notis pingere. Multa in hoc utroque talia visuntur, ubi passim ἀνός pro ἀνθρωπος, οὐνός pro οὐρανός, ut sexcenta omittam similia. Putarim ergo hic τὴν compendiarie scriptum pro τριτῶν, vocabulo jam ad sententiam non incommode quadrante juxta modo exposita. Confirmat hoc alius nostri auctoris locus infra, p. 302, ubi προσκυνήσεως ἕνεκα procedere solitum feria tertia in monasterium Hodegorum populum et ipsum principem indicat. Verba ejus hæc sunt: Ἐστ' ἐκεῖθεν ἐπὶ τριτῇ τῆς ἑβδομάδος ἦν καὶ γ' ἐξ ἀνάγκης ἐκ πολλοῦ τῷ βασιλεὶ ἦν, τῇ Ὁδηγῶν μονῇ κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν παραβάλλειν προσκυνήσεως ἕνεκα. Ex quibus vides feriis tertiis solitum imperatorem, ex more videlicet etiam populari, accedere ad templum monasterii Hodegorum, cui, ut licet suspicari, nomen id adhæsisset ex eo quod illi peculiaris memoria τῶν ὀδηγῶν, hoc est juxta prius dicta angelorum custodum, celebraretur.

Ὁρατωσις p. 248. Ἡ Θεοῦ ἀγαθότης ἀρχὴ τις γενομένη τοῖς μὴ οὖσιν εἰς ὄντως. Sic B et A codices; V totum hoc comma transiit. Ὁρατωσις hic apparet a Pachymere dictam ὑπαρξιν, *existentiam*, aut ut scholæ loquuntur, *existentiam*. Exemplum desunt, quæ quidem viderim hujus ab aliis usurpati vocabuli. Quod si non alibi noster legerat, viderat tamen certe illa S. Dionysii hb. *De divinis nominibus*, c. 5, de Deo scripta, ἀρχὴ καὶ μέτρον αἰώνων, καὶ χρόνων ὄντως. Quæ etiam verba idem Pachymeres proluxe declaravit in sua ad eum locum paraphrasi. Cum ergo nomen ὄντως ibi reperisset quasi ex verbo ὄντως, **709** derivato e participio ὄν, ὄντως, deductum pari analogia se posse putaverit indidem producere vocabulum ὄρατωσις, quod hic ponit.

Ὁρθοδοξία, p. 281. [P. 501] Ἡ δ' ἦν ἡ τῆς ὀρθοδοξίας ἡμέρα. Fuisse hanc primam Dominicam Quadragesimæ docet Philotheus, homilia in t Dom. *Quadragesimæ*, sic scribens: Τῇ Κυριακῇ ταύτῃ καὶ πρώτη τῶν νηστειῶν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐορτάζειν παρέλαβε τὴν ὀρθοδοξίαν, ἥτοι τὴν ἀναστῆλωσιν τῶν σεπτῶν καὶ ἀγίων εἰκόνων γενομένην παρὰ Μιχαὴλ βασιλέως καὶ Θεοδώρου τῆς τοῦτου μητρὸς τῆς μακαρίας βυζαντιδος, καὶ τοῦ ἀγίου Μεθοδίου πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. *Ista Dominica prima jejuniorum Christi Ecclesia suscepti celebrandam orthodoxiam, sive restitutionem venerandarum et sanctarum imaginum factam a Michaele imperatore et Theodora hujus matre beata imperatrice, et sancto Methodio patriarcha Constantinopolitano.* Quod in ea Dominica Codinus, l. *De Offic.* innuit recitari solitum astante imperatore synodicum, videtur significare formulam fidei sive

anathematismos in hæreses a synodis decretos. Quibus consentaneæ scribit Pachymeres, p. 32, Joannem Veccum patriarcham addidisse aliquot anathematismos iis qui solebant recitari die orthodoxiæ. Ex quo intelligimus non fuisse necessario illud synodicum decretum aut canonem synodi œcumenicæ, sed potuisse sub id nomen venire sanctiones statutas in ordinariis synodis patriarchæ ejusque.

Παραθεωρεῖσθαι, p. 618. Agit de his qui acerbis jussis Athanasii patriarchæ inviti coacti jejunare clam comessabantur; unde conseqnebatur eos quod nocte intempesta comedissent, astare postridianis sacrificiis sætuos et crudos; in quo erat irriverentia disciplinæ veteri damnata. Vocat ergo noster hic *παραθεωρεῖσθαι* μυστικὰς θυσίας violari reverentiam mystico sacrificio debitam ex usu veteri, assistentia non jejunorum a nocte media. *Θεωρεῖν* et *θεωρεῖσθαι* verbum est sacris olim addictum, caste obitas cærimonias et religiosis præparatum ritibus conspectum mysteriorum exprimens. Hinc in epistola Platonis οἱ θεωροῦντες ἐν Δελφοῖς ministri juxta ritus illic consuetos Apollinis cultui vacantes et varias functiones religionis ejus proprias, opera consulentibus præsertim oraculum navanda, obeunt. Unde Thucydides, l. v, θεωρεῖν κατὰ πάτρια, hoc est, opinor, ritu a majoribus tradito sacra officia obire, conjungit cum θύειν et μαντεύεσθαι sacrificare et oraculum consulere aut accipere edere. Non enim accedo scholiastæ verbum θεωρεῖν eo loco exponenti θεωρῶς πέμπειν; de quo pluribus disserendi non est hic locus. Porro quando ab indignis aut non legitimo initiatis apparatu ἐπορεύεσθαι, conspectus mysteriorum, aut contra quam fas est neglecto statuto ritu religiosum aliquid obitur officium, παραθεωρεῖσθαι, despici et quasi pollui sacra dicuntur. Sic Hesychius exponit παρεθεωροῦντο, καταπρονοῦντο. Ubi etsi videatur respicere locum 710 Act. Apost. vi, 1, tamen latius hoc extendi jure potest; et ad irriverentiam, qua religio violatur, non immerito hic a Pachymere accommodatum est. Contemptus enim non dubius est divinæ majestatis, præscriptas ab ipso Deo in ejus cultu observationes negligere. Quare Paulus Corinthios tanquam Dei Ecclesiam continentem, καταπρονοῦντας, increpat I Cor. xi, 22, quod in ea velut in loco profano comederent: Μὴ γὰρ οἰκίς ἐχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καταπρονοεῖτε? Quid autem si suspicemur Pachymerem nostrum, cum apud suum magnum Apollinem Hesychium legisset, loco a me modo descripto, παραθεωρεῖσθαι et καταπρονοεῖσθαι ut ἰσοδυναμοῦντα comparari, simulque haberet in animo memoratum Pauli locum contemni, καταπρονοεῖσθαι, [P. 502] Ecclesiam comestione conquerentis, irriverentia qua præsumpto nocte intempesta cibo non jejuni clerici aut monachi aris, dum sacrificatur mane astarent, παραθεωρεῖσθαι, hoc est καταπρονοεῖσθαι, despici, contemni sacras oblationes criminantem, posuisse?

Πάροικοι, p. 209. Quos hic vocat Pachymeres *παροίκους*, opponit habentibus *προνοίας*, quas ab eo vocari pensiones pendi solitas e publico militantibus aut aliquam reipublicæ navantibus operam, docemus ad id verbum hoc ipso Glossario. Ait enim hic (quanquam intrinsece ac perobscure: nam totum hoc præ cæteris caput confuse, elliptice, tenebrosissime conceptum est), ait, inquam, vel potius utcumque significat, Andronicum, cui magna opus erat pecunia unde stipendia Cretensibus ab ipso in Orientem evocatis et illic fidam ipsi navantibus operam cum fide representaret, eam indicta subditorum collatione confectisse. Quia vero ejusmodi extraordinariis sumptibus assignata dudum fuerat exactio decimæ pensionum annuarum a stipendia quocumque nomine merentibus, cum jam si continuata diu ea diminutione mercedis exhausti enervatique solvendo non essent, onus id devolvebatur ad *παροίκους*, hoc est, ut res ipsa monet, ad privatos patrimonio viventes aut peculio domestico, sine ullis a fisco subsidiis. Eui qui dicuntur hoc loco *πάροικοι*. Ego privata rei dominos et patresfamilias interpreter.

Παρυποστάσις, p. 144. Ὡς εἴπερ εὐρεθεὶν — τῶν ἀγαθῶν ἀπουσίας. Hæc scribens auctor sine dubio cogitabat illud S. Dionysii Arcopagitæ dictum, l. *De divinis nominibus*, c. 4, p. 217, ed. Lanseli Parisiensis, an. 1615: Διὸ οὕτως ὑπόστασιν ἔχει τὸ κακόν, ἀλλὰ παρυπόστασιν. Significat, cum malum nihil sit aliud quam boni privatio, hoc vocabulo *malum* non significari veram exstantiam aut subsistentiam rei cujuscumque, sed quasi exstantiam aut quasi subsistentiam, solo modo loquendi exprimento positiva forma rem mere privativam. Unde idem noster Pachymeres in paraphrasi ad eum Dionysii locum, p. 124, ejusdem editionis, rationem quare Dionysius neget ὑπόστασιν subsistentiam malo, hanc 711 offert: Ἡ στέρησις γὰρ οὐκ ἐστὶν ὑπόστασις. Unde infert non posse habere virtutem ullam: Τὸ δὲ μὴ ὑφίστάμενον ποτὲν ἐξαιτὴν τὴν δύναμιν; Enarrat igitur Pachymeres se ipsum; et cur *παρυποστάσις*, vice-subsistentias, ut sic dixerim, ἐκ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀπουσίας, vocet *καχά*, declaret iis ipsis verbis quæ non longo intervallo post modo descripta in ejus paraphrasi leguntur: Ὅτι τότε ἡ στέρησις παρυπόσταται, ὅτε τὸ ἀγαθὸν ἀπέχεται, *Quoniam tunc privatio quasi subsistit, quando bonum (cujus est privatio) abscedit*. Unde nihil est solidum, sed forma solidi expressum. Ut cum *τελεβρας* quis dicit, videtur positivum aliquid dicere, revera autem nihil dicit nisi positivæ rei absentiam lucis.

Πεισμονή, p. 120. Ait patriarcham Cyprium errorem in ejus tomo deprehensum agnoscere ac corrigere nolentem non solum *πεισμονῆς*, hoc est assensus in errorem contra fidem, sed etiam *ἀπίσσεως*, contumacis videlicet in ostenso errore pertinaciæ, accusatum apud imperatorem fuisse. Unde apparet voci *πεισμονῆς* ecclesiastico usu hanc fuisse

subjectam notionem, ut ea designaret adhesionem male persuasæ mentis ad dogma falsum; quæ nondum hæresis censeretur, nisi postquam admonitus, [P. 503] qui erraverat obtinere momentibus et pravam opinionem revocare abnuisset, pertinacia se involvens sua.

Πέλαγος, p. 142. Vocem πέλαγος aliud quidpiam a pervagata obviaque notione hoc loco sonare quisquis intime introspexerit sentiet. Reperio apud Hesychium παλαγίζειν explicari ἐγγίζειν, πλησιάζειν, ut non temere suspicemur quamdam viciniae indicationem vocabulo πέλαγος hic a nostro inditam, quam loci sane sententia exigit. Quem enim alioqui saporem habeat, dicere Pachymerem se ex eo quod pertineat ad Christum, ab ipso eodem puniri benignitatis existimare pelagus? Diceret potius pinguis; nihil enim ad fiduciam omen accommodatum habet vox pelagus, si vulgari significato usurpetur. Nimirum a πείλας, quod est ἐγγύς prope, aut a πλάζειν, quod sonat *admoventi, appropinquare*, videri non immerito potest ductum vocabulum πέλαγος, propterea non plane abhorrens a vicinia ac propinquitatis mentione, huc sane opportuna, quam ideo interpretando expressimus.

Πηλεός. Ad ea quæ Glossario priori circa hoc verbum notavi, quædam in meæ supplementum insecutiæ ab amicis suggesta hic adjungam. R. P. Joannes Fayonus S. I., viso edito Pachymere, scripsit ad me sibi videri Pachymerem hæc scribenstem de Vecci castitate, Ποπῆς γὰρ εἰς πορνεῖαν ἔλθῃ Πηλεός ὧφλεν ἢ ἂν ἐκεῖνος, haluisse in mente locum Aristophanis in *Nubibus*, p. 112, ed. Basil. anni 1547: Καὶ τὴν θεῖαν δ' ἔφημε διὰ τὸ σωφρονεῖν ὁ Πηλεός, in quæ verba scholiastes memorat quæ castimoniam insignis Peleo laudem asservunt, inter alia hoc: Ἀστυδάμεια δὲ ἡ Ἀκάστου γυνὴ, ἐρασθεῖσα Πηλεός, καὶ μὴ πείσασα διὰ σωφροσύνην συνελθεῖν αὐτῇ, καταψεύδεται αὐτοῦ πρὸς Ἀκαστον, etc. Paulo ante idem 712 scholiastes eandem historiam retulerat ex alio auctore, qui illam Acasti uxorem Ἰππολύτην Hippolyten appellat, quæ verius Phædra diceretur, cujus similis castissimam Peleum, uti Phædra Hippolytum pellicere ad adulterium conata, cum persuadere nequivisset, rem ut Phædra Hippolytum, sic Astydamea vel Hippolyte Peleum attentatæ ipsius pudicitie apud virum: nimis credulum peregit; unde Peleus ab Acasto inermis expositus feris, feliciori quam Hippolytus sorte, μάχαιραν (ἐλαβεν) ἠφαιστότευκτον, καὶ οὕτως ἔφυγε τὸν χίνδυνον, eusem a Vulcano eusemo divinitus accepit, cujus ope periculum effugit. Suidas eandem rem paulo aliter refert verbo Ἀταλάντη. Hætenus Fayonus noster, opportune in memoriam revocans quæ a me alias in Aristophanis *Νεφέλαις* lecta funditus animo exciderant. Gaudeo autem mihi hanc qualemcunque oblatam occasionem venerationis et gratitudinis testandæ meæ erga virum optimum et doctissimum, mihi que olim amicissimum, quem dum hæc scribo, plenum religiosi meritis ad me-

liorem vitam migrasse audio, in longæva sed omnibus virtutum exemplis commendata senectute. His addit Claudius Maltretus adnotationem Enstathii ad v. 195 *Ilind.* ρ: Ἀλέγει ἡ παροιμία, Πηλεός τὴν μάχαιραν ὡς διὰ σωφροσύνην λαβόντο; αὐτοῦ καὶ ξίφος θεόθεν. Adagium hoc memoratur a Suida duobus locis, v. μέγα φρονεῖ et v. Πηλεός. Priori loco sic scribit: Μέγα φρονεῖ μᾶλλον ἢ Πηλεός ἐπὶ τῇ μάχαιρα. Φασὶ ταύτην ἐπὶ τοῦ Ἡρακλέους γενομένην, ὧρων Πηλεὶ σωφροσύνης ἕνεκα ὑπὸ Ἡρακλέους δοθῆναι, ἣ χρώμενος πάντα κατώρθου καὶ ἐν ταῖς μάχαις καὶ ἐν ταῖς θῆραις. Erasmus hujus adagii mentionem factam ex Zenobio refert apud Anacreontem et apud Pindarum. Ego in editis hodie Anacreontis [P. 504] nihil huc pertinens reperi. Pindarus in *Nem.*, od. 4, memorat ensen Pelei et calumnias in eum Hippolytes. Ejus scholiastes ad eum locum legi digna scribit. Catullus sub sinem epithalamii Pelei et Thetidos domibus castis Pelei donum accenset, dum ait: *Domos invisere castas cælicolæ, nondum sprete pietate, solebant.* Hæc Claudius Maltretus.

Πορτογέφυρα, p. 330. Ἡ Ἰουστινιάνειος πενταγέφυρα. Sic ibi optimus codex Barberinus, tamen habens notatam in margine aliam hujus ultimi vocabuli lectionem πορταγέφυρα, vitiosam et ipsam, sed eatenus ad rectum accedentem quatenus ex altera errantium syllabarum duarum mendum sustulit. Scripsit enim sine dubio Pachymeres πορταγέφυρα. Quod ut demonstrarem, primum pono haudquamquam imposuisse Justinianum Sangari anni quintuplicem pontem, nimirum quinque veluti contignationibus sublatum, cujusmodi τριγέφυρα *ros triplex* antiquissimi et miri operis hodieque superstes visitur supra Cardonem fluvium in Gallia Narbonensi, paucis ab urbe Uعتيا miliaribus. Non enim si hoc fecisset diligentissimus recensitor omnium ejus imperatoris ædificiorum, in proprio de hoc argumento opere, prætermisurus 713 fuerat Procopius. Ille autem hæc solum habet libro περὶ κτισμάτων quinto, c. 3: Ὁ μέγας δὲ ποταμὸς οὗτος, ὄνπερ Σάγγαριν καλοῦσι νῦν, σφοδρῶ μὲν κατιών εἰς ἄγαν τῷ βίβρω, ἐπὶ μέσης δὲ πεφυκώς ἄβυσσος, εὐρυνόμενος δὲ θαλάσση Ἰσα, διατέγων μὲν τὰ γὰρ εἰς γέφυραν ἀνέπαφος πᾶσιν, ἐξ οὗ γεγόνασιν ἀνθρώποι, ἀκάτων δὲ συνδόντες πλῆθος, καὶ φορμητῶν αὐτὰς ἀλλήλαις ἐναρμολάμενοι ἐνταῦθα διαπορθμεύσθαι τολμῶι περὶ, ὥστε ποτὲ δεῖ τοῦ Σέρβου τὸν Ἑλλησποντον ὁ τῶν Μήδων στρατός. Ἄλλὰ καὶ τοῦτο οὐκ ἀνεπικινδύνως αὐτοῖς γίνεται· πολλὰς γὰρ ὁμοῦ τοῖς δεσμοῖς συλλαθῶν τὰς ἀκάτους ἀπίσας, εἶτα τὴν διάβασιν ἀνεχαίτισε τοῖς τῆδε ἰούσι. Βασιλεὺς δὲ Ἰουστινιανὸς γέφυραν αὐτῷ ἐγχεῖρηκεν ἐποικοδομῆσθαι τὰ νῦν, ἀρξάμενός τε τοῦ ἔργου ἤδη πολλὴν εἰς αὐτὸ διατριβὴν ἔχει. Ὅτι εὖ οἶδα ὅτι ἀποτελέσει οὐ πολλῶ ὑστερον, τεκμηριούμενος ὅτι δὴ αὐτῷ τὰ ἔργα συνεπιλαμβάνεται ὁ θεὸς ἅπαντα. Hæc ille, quæ sic Latine sonant ex accuratissima et perelegantissime interpretatione Claudii Mal-

trei nostri : *Magnus fluvius, quem hodie Sangarin* A
vocant, cursu violentissimus in medio, profundus
admodum latitudineque æquoreus, nunquam post ho-
mines natos pontem subit : sed scaphis pluribus
connexis tegelisque instar inter se optis audent
transgredi pedites, ut quondam Medorum exercitus
Hellespontum transiit, Xerxis metuens indignatio-
nem. At res non vacat periculo : nam sæpe flumen
scaphis omnibus abreptis cum nexibus transitum
viatoribus abnuat. Nunc Justinianus Aug. pontem illi
imponere aggressus acriter in opus incumbit, brevi
procul dubio absolvendum ; idque ex eo conjicio,
quod omnibus illius captis manum Deus admovet.
 Pontem igitur supra Sangarin ædificare Justinianus
 aggressus, quando suos de ejus ædificiis commen-
 tarios Procopius edidit, postea perfecit. Vocatum-
 que illud opus Ἰουστινιάνειος ποντογέφυρα. Cum
 enim simplex γεφύρας vocabulum, etsi ex origine,
 si Eustathio credimus, sonare videatur solidum ex
 lapide ac cæmento super loca humentia stratum (sic
 enim ille adnotat ex Herodiano ad Iliad. φ : Κυ-
 ρίως γέφυρά ἐστι γῆ ἐφ' ὕδατος, Ἑρωδιανὸς λέ-
 γει), tamen satis frequenter ad exprimen-
 dum mobilem contextum tabularum, quo e lit-
 tore in navim aut e navi transitur ad littus : moles
 illæ lapideæ ingentes, quibus magnorum ripæ flumi-
 num sunt viatoribus perviæ, videntur ad differen-
 tiam non simpliciter γέφυραι, sed proprie ποντογέ-
 φυραι vocatæ. Id Mauritius innotuit l. II *Strateg.*,
 c. 21, de ponte amnibus imponendo, quatenus id ad
 imperatoriam ductoris [P. 505] exercitus curam
 spectat, præcipiendis his verbis : *Εἰ μὲν γεφυρωσά-
 χρεια, τούτέστι ποντογέφυραν ποιῆσαι, δεόν ἀπό
 τῆς ἰδίας ἐχθῆς ἀρχεσθαι τὰ ἐπὶ τούτων, τούτέστι
 ναύκλας μεγάλας καὶ ποντολῶσαι, ἧτοι καταστρω-
 σαι, πάντων ἐν ἐτοίμῳ ὄντων.* En magister militaris
 seu potius imperatoris artis hic præcipit, ubi in
 amnis occurso, quem belli ratio non tantum cum
 exercitu transgredi, sed etiam per eum 714 viam
 liberam servare ad regressum suadeat, opus fuerit
 solida illum mole consternere quam ποντογέφυραν
 pontis quam γέφυραν (quæ sit extemporaneum
 quidpiam) vocari ait, inchoare et apparatus operis
 et opus ipsum a ripa quam imperator cum exercitu
 obinet, non autem ab adversa. Nec movere quom-
 quam debet adversus hæc quod pontis nomen male
 fluminibus, quæ sola fere pontes patiuntur, conve-
 nire videatur. Nam præterquam quod sunt quidam
 fluvii, ut de modo memorato Sangari Procopius lo-
 quitur, εὐρυνόμοιοι θαλάσσης ἰσα, latitudine æquorei
 ac ponto similes, etiam ex origine ab omnibus qui-
 busque latioribus designandis non videtur abhorrere
 πόντος vocabulum, siquidem, ut Eustathius admo-
 net ad Iliad. δ, Πόντος λέγεται ὡς οἶά τις πόντος,
 ἐκ τοῦ καταπνεύσθαι ἀνέμοις. A verbo πνέω spiro
 deduci πόντου nomen ait, quod supra æquor aura
 spret. Id autem et paulo amplioris alvei amnibus
 convenire quis non videt? Quare non repugnaverit
 etiam ratio eos quoque ponti appellatione aspergi,

A quo jure suum Garumnam Ausonius in Mosella *æquo-*
reum appellat. Atque hanc ποντογέφυρας notionem
 longe antiquiorem Mauriti et Pachymeris ætate
 non male forsitan quis autumaverit ex antiquissimæ
 apud Latinos usu vocis *pons* pro γέφυρα; quæ vox
 videri potest ex ποντογέφυρα deducta. Hæc quæ li-
 munda suspicione protuli, audentius amplecterer, si
 (quod nec contigit, nec spero) nactus essem idonea
 testimonia auctorum Græcæ linguæ veterum, ex
 quibus constaret jam tum, antequam Latinus sering
 e Græcis esset originibus productus, ποντογέφυ-
 ρας vocabulum in usu Græciæ fuisse, ut ex eo ducta
 existimari posset vetustissima in Latine vox *pontis*.
 Interim igitur vulgaribus inhærens veriloquiis au-
 tumantium *pons* dictum quasi *pens* compendio verbi
pendens, quod spatio subtile vacuo superne impen-
 deat, existimo vocem ποντογέφυρα Græcis tantum
 ævi ceterioris usurpatam, quibus solemne fuit plera-
 que tritiora usu Romani Latii vocabula suis expri-
 mere litteris, scriptionibus inserere. Cujus consue-
 tudinis non pauca in hoc ipso scriptore nostro
 exempla vidimus, loquendi morem, qui tunc erat,
 repræsentante, ut tot alios omittam, quorum voca-
 bula istius generis tot sunt Lexicis Græco-bar-
 baris Glossariisque recensita. Itaque ποντογέφυ-
 ραν et Mauritius auctor *Strategicorum* et noster hic
 ex usu sermonis tunc popularis dixerint, mista men-
 tione *pontis*, Latine vocis, cum antiqua Græca γέ-
 φυρα, ut facilius intelligeretur quid exprimerent a
 vulgo jam bilingui ac nulla mistione Italorum as-
 sueto patriam antiquam linguam insertis variare
 Latinis vocibus. Ad extremum hic opponam ex Livio
 quædam a lectore non inutiliter conferenda iis quæ
 de situ locorum istorum, natura Sangarii amnis et
 necessitate imponendi ei pontis noster hoc, quem
 illustratum hic imus, loco scribit lib. VIII, 4 decadis,
 ubi expeditionem Cneii Manlii consulis in Gallo-
 Græcos describit. Sic Livius habet : *Cum ad San-*
garium flumen pervenisset 715 (Manlius cos. cum
 Romano exercitu), *pontem, quia vado nusquam*
transitus erat, facere instituit. Sangarius ex Adoreo
monte per Phrygiam fluens miscetur ad Bithyniam
Thymbreti fluvio ; inde major jam geminatis aquis
per Bithyniam fertur et in Propontidem sese effun-
dit, non tam magnitudine memorabilis quam quod
piscium accolis ingentem vim præbet. Ita ille.

[P. 506] *Προσίδεωρ*, p. 268. Quod in priori Glos-
 sario admonebam, in prioribus sex libris hujus
 Historiæ desiderari Pachymerianum Augusti mensis
 nomen, μνημονικὸν fuit σφάλμα, ut mox dicam.
 Certe hoc loco Προσίδεωρος vocabulo plane *sextilis*
 et Augustus Latinis dictus mensis exprimitur. Id
 demonstrat non modo quam continuo auctor adhi-
 bet, indicatio tempestatis anni, qua nimirum *ab*
æstivo cardine ad æquinoctialem sol declinat : sed
 clare Vatic. παραφρ. exprimit, sic ibi scribens : *Τότε*
δὲ ἐννάτη καὶ εἰκοστῆ τοῦ Αὐγούστου μηνός. Memo-
 raverat et hunc mensem vol. I, p. 493, noster, licet
 ego per oblivionem, uti jam fassus sum, vol. I, p.

692, scripserim Augusti Pachymerianum nomen in eo volumine nusquam exstare. Sic enim ibi scribit: Τέτε δὲ Ποσειδεῶνος ἑκκαίδεκάτῃ μετὰ τὴν τῆς Θεοτόκου ἑορτήν. Ibiq̄ue ambo codices optimi ascribunt oræ marginis Ἀγούστος, et Vaticanus solum id nomen in contextum recipit. Demonstratque idem satis, ut alia indicia deessent, quod sextam de imam illam cuius meminit diem illuxisse ait *postridie festi Deiparæ*, maximi nempe omnium Mariæ matris Dei festi, quod sic per antonomasiam sine addito vocatur, nempe assumptionis ejus in cælum, quod Græci juxta cum Latinis die Augusti mensis quintadecima celebrant. Est tamen ubi Pachymeres a se ipse quodammodo deficiens, et ex aliena, ut opinor, magis quam ex propria sententia, mensem Augustum non Ποσειδεῶνα, sed Μακμακτηριῶνα κατ' Ἀθηναίους vocat, p. 382. In quem locum vide quæ adnotamus in hoc ipso Glossario, verbo Μακμακτηριῶν, et l. III harum Observationum, c. 4 n. 5.

Πρόνοιαι, p. 209. Dicuntur hic πρόνοιαι *peniones*, quæ vel in mercedem operæ præsentis vel in præmium præteritæ merentibus aut emeritis e publico solvuntur; quales hodieque ab Italis et Gallis *provisioni*, *provisions* vocitari audivimus. Adnotasse jam hoc debueramus in tomo prioris Glossario; sæpius enim in Historia Michaelis noster hanc vocem ista notione usurpavit, quæ in classicis non reperitur auctoribus. Unum hic e multis in specimen locum ponam, p. 16: Προνοιαίς δ' ἐκ τούτων τοὺς ἐπιδοξοτέρους καὶ οἷς τολμῆεν τὸ φρόνημα γράμμασιν ἐδωροῦντο βασιλικοῖς.

Προσκομιζών, p. 616. Contra meam hujus loci expositionem, qua *προσκομιζόντα sacerdotem celebrantem* interpretatus sum, grave stare præjudicium video hominis utique valde docti et a me semper cum suo tum sui ordinis merito permagni **716** habiti, Jacobi Goaris. Hic enim suis notis admissam S. Joannis Chrysostomi locum, opinor, hunc ipsum tractans quem hic innuit Pachymeres, referens in solempni liturgia tunc, propter expunctos e sacris diptychis Alexandrinum, Antiochenum et Hierosolymitanum patriarchas, solum ex ecclesiasticis Constantinopolitanum Athanasium σύναμα τῷ προσκομιζόντι, *una cum offerente* fuisse inter sacra memoratos, per *προσκομιζόντα* intelligit *eum qui hostias et oblatas in ecclesiam intulit*, et ab eo distinguit *sacerdotem celebrantem*. Ego vero et unum hic designari per verbum *προσκομιζόντα* [P. 507] sacerdotem sacris operantem contendo, et nominatim, quod hinc constet nuncupari solitum a diacono *eum qui panes ex quibus oblatæ fierent in ecclesiam intulit*, pernego. Evincique utrumque istud satis clare puto ex ipsis quæ Goar exponit sacræ liturgiæ verbis, nempe hisce: Ὁ διάκονος πρὸς τῇ οὐρᾷ στὰς λέγει τοῦ δεῖνος πανιερωτάτου μητροπολίτου, nimirum episcopi ecclesiæ in qua sacrum fiebat, qualis erat Constantinopoli patriarcha. Mox subdit: Καὶ ὑπὲρ τοῦ προσκομιζόντος τὰ δῆγια δῶρα ταῦτα ἐβλαθεστάτου ἐσρέω; τοῦ δεῖνος, *et pro offerente*

A sancta hæc dona religiosissimo sacerdote N. Quis satis attendens unicum hic nomine proprio palam appellari non videat sacrificantem sacerdotem? Sane si *προσκομιδῆ*, quod idem P. Goar recte adnotat, p. 16 sui Euchologii, est *oblatio perfecta*, nempe illa quæ sit a sacerdote ad aram faciente panis et vini mox consecrandi, quidni δ *προσκομιζών* is dicatur et intelligatur qui ea rite fungitur? Equidem arbitror, si cum qui antea panem et vinum, ut essent materia sacrificii, in ecclesiam intulerat, designare diaconum vellet, non *προσκομιζόντα* in præsentem eum vocaret, sed in præterito *προσκομιζόντα*. Hæc mihi causæ confidendi sunt, interpretationem meam, etsi gravetur auctoritate contraria viri tam præstantis, veritatem suam æquo et erudito lectori probaturam.

Προχώσεις, p. 269. Refertur hoc ad ἔργα τῶν ἀνδρῶν, opera agriculturalum, congestas videlicet in arcis fruges, quas eluvie abreptas et dispersitas dicit ταῖς *προχώσεις cum ipsis molibus*, nempe aggeribus manipulorum pro anni tempestate (erat enim æstas mense utique Augusto) in arcis exstantium, quas aquæ torrentes dispergendo corruperint. Elegans in hunc locum est epitome codicis Vaticani tam multa Pachymeris verba in hæc pauca contrahentis: Θηρονιαὶ δὲ καὶ ἄλωνες αὐτοῖς καρποῖς κατάρβουον ἐξέροντο. In his vox *θηρονιαὶ* respondet *προχώσεις*: sunt autem ex Hesychio *θηρονιαὶ οἱ σωροὶ τῶν δραγμάτων, acervi manipulorum*.

Ἄλωνες; hic *arcæ* pro frugibus ponitur usitata synechdoche contenti pro continente, ut in illis Tertulliani libro *Ad Scapulam*: *Sicut sub Hilariano præside cum de arvis sepulchrarum nostrarum acclamassent, arcæ non sint, arcæ ipsorum non fuerunt: messes enim suas non egerunt*. Expositionis ergo clarioris gratia αὐτοῖς καρποῖς; additum. Nam solum ipsum terræ οὐκ ἐφέρετο **717** κατάρβουον, sed quæ super illud stabant, spicarum et manipulorum aggeres, *προχώσεις* hic nostro dicti, aut ex his excusarum cumuli frugum.

Ῥησιδία, p. 29. Sententiolas, diminutivum a ῥῆσις. Ita Gregorius Nyssenus orat. 12 λεξιδία. Verba ejus sunt: Κατορχεῖ τῷ κρότῳ τῶν λεξιδίων, *ἐνσαυτρούζων τοῖς ῥήμασι*.

Σκαρμάχιον, p. 504. Quæ multa de scaramancio aut scaramancio veste senatoria præcipui honoris Meursius docet, non repeto; nec describo hic alia nostri auctoris loca istius quasi paludamenti mentionem facientia. Tantum observo, et hoc loco (cum quæ peculiaris fuerit ejus vestimenti forma nusquam hactenus legerim) videri fuisse instar penulæ largum et profundum in summo assutum caputium habentis, idque ex panno crassiori nec simplici, ut facile hians perseveraret. Tali enim figura opportuno memorato hic ludibrio fuerit. Nempe pueri Mpyrigerii, ejus [P. 508] jus-u, coram missis ab imperatore, corpore illius *litoris pallii* pro fune utebantur, quo ex ora navis ad aquam

pertingentes in mare caputium immergebant, et id A
aqua impletum inde velut cadum aut sjulam tolle-
bant. Quod exprimens Vaticanus epitomator sic
hunc locum παραφράζει: Καὶ τὸ σκαρμάγγιον
εἰς γέλωτα κατὰ θαλάττης ἔβαλλον, et scaramangium
per derisum in mare demittebat. Ubi videtur innuere
cucullum præcipue illum instar cadi liquoris capa-
cem, qui summo adhaerebat scaramangio, peculiari
jure scaramangium dici, uti præcipuam ejus par-
tem: illud enim solum cavum patulum, quippe
hauriendo aptum, in aquam ex ora navis demissum
fuisse putandum est.

Σκορδιναῖν, p. 329. Ita plene omnes codices
vocem hanc scribunt, quam alibi legere non me-
mini. Tantum apud Hesychium reperio: Σκορδιναῖ-
σαι (puto legendum σκορδιναῖσαι) τὸ κατὰ φύσιν B
τὰ μέλη ἐκτείνειν καὶ στρέφασθαι μετὰ χάσμις. Γί-
νεται δὲ τοῦτο περὶ τοῦς ἐγειρομένους ἐξ ὕπνου,
ὅπου τε χασμῶδεις ὄντες ἐκτείνουσι τὰς χεῖρας.
Σκορδιναῖσαι signifiçat præter naturalem modum
membra extendere cum oscitatione, ut solent qui
et somno expergiacuntur, quando oscitabundè ma-
nus extendunt. Ita ille; ex quo, aut ex communi
utrique antiquiorum scriptorum fonte, sine dubio
suum hoc loco σκορδιναῖν Pachymeres hausorit,
etiam extensionem manuum memorans, quam tru-
cidationis exercendæ signum Melocus hic suis in-
stituisse dicitur. Parem cujusdam quæstoris cru-
delitatem, epigrammate 36 libri vii, traducit Mar-
tialis.

Σκουδαίονορθεῖν, p. 334. Verbum σκουδαίονορ-
θεῖν alibi non reperi. Sed partim ex originibus
vocabulū, partim ex contextu loci, quid valeret hoc
loco divinavi, ut et feci alias in ἐλπιδοκοπεῖν, ἐλπι-
δορθεῖσαι et similibus.

Στασιδίον, p. 146. Est στασιδίον subseclium
aut loculus, in quo vel consistentes vel stando in-
nitentes aequiecebant 718 sacerdotes aut alii
ministri vel etiam laici, dum in templo sacris ope-
ram dabant. Habemus imaginem ejus rei obviam
in templis nostratibus, ubi chorus est canonicorum
aut monachorum. Ibi enim circum disposita magno
numero videmus sedilia sic formata, ut aliquando
plane in iis sedendo conquiescere, aliquando standi
laborem cubitis hinc inde reclinandis et mole cor-
poris innixu humerorum in dorsum statiunculae
non indecore deonerande, qui longæ vacant psal-
modiæ possint. Est autem inter has sedes specio-
sior una et sublimior præsidis loci, quam hic nos-
ter peculiariter indicat, communi licet στασι-
δίου nomine, sicuti et Philotheus patriarcha C. P.,
in libello inscripto Διάταξις τῆς Ιεροδιακονίας, ubi
sic scribit: Εἶτα ὁ διάκονος ἀπέρχεται καὶ θυμῶ
τὴν ἄγλιαν εἰκόνα τὴν εἰς τὸ στασιδίον τοῦ προεστῶ-
τος καὶ αὐτὸν τὸν προεστῶτα, quæ P. Goar sic ver-
bit: Tunc diaconus discedit, et sanctam imaginem
superioris sedili superpositam et ipsum superiorem
incensat. Igitur στασιδίον cujus hic noster meminit
sedes fuit, in qua stabat patriarcha Athanasius,
PATROL. GR. CXLIV.

dum perageretur caeremonia ejus χρυσονίας, inau-
gurationis sive consecrationis. Erat autem ea sine
dubio sedes præsidis loci, στασιδίον τοῦ προεστῶ-
τος, certe semper loco fixa, cui in templo magno
S. Sophiæ fenestræ quaedam superne [P. 509] res-
ponderent; ex quarum succussu, si coningeret,
quieto alioqui cælo et nullo vento fiante, augurium
Græci captabant, perseveraturusne patriarcha qui
ordinabatur in ea quam tunc accipiebat potestate
foret usque ad mortem, an vivus inde esset sji-
ciendus.

Σταυρωτήρας, p. 332. In ms. legebatur ἐν σταυρω-
τήρσιν ὕσσας. Sed voci quidem ὕσσας in margine
subjiciebatur ὕσσας; quod ut emendatius sum
implexus. Vocabulum autem σταυρωτήρσιν manife-
ste monostum ex conjectura reformavi in σταυρω-
τήρσιν; cujus utique origo in ἀρτία huic loco
significatam congruens apparet, utæquæ ver-
bum hoc apud ullum alium scriptorem Græcum
notandum invenerim. Sunt, inquit Hesychius, σταυ-
ροὶ οἱ καταπέπηγότες σκόλοpes, χάρακες, καὶ πάντα
τὰ ἐστῶτα ξύλα, ἀπὸ τοῦ ἐστάναι σταυροῦς, ἕκ τοῦ
εἰς τὴν ἀβραν ἴστασθαι. Hinc σταυρὸς vallum sen-
patum figo, usitatum Thucydidi l. vii, et σταύρω-
σις pro munimento e vallis deditis ab eodem Thu-
cydide alibi libro eodem posita; quod libro vi σταύ-
ρωμα dixerat, sic scribens: Παρὰ τε τὰς ναῦς
σταύρωμα ἐπέσαν. Et Xenophon l. 4 Ἑλληνικῶν:
Σταύρωμά τ' ἐποίησαντε καὶ τάφρον. Hinc σταυρω-
τήρας credibile est Pachymeri dicta ligna dedita,
et ut solet ad operis firmitatem, decussatim invi-
cem plexa, impositis erepidini superne ad hostes,
ubi accederent, submovendus cœntis ferro armatis,
quos ὕσσας appellat. Appianus in fragmento Κέλ-
τικῆς: Τὰ δὲ δόρατα ἦν οὐκ ἰσχυρὰ ἀκοντὶ (lego
ἀκοντία) & Ῥωμαῖοι καλοῦσι νησοῦς (lego ὕ-
σσας), ξύλου τετραγώνου τὸ ἦμισυ, καὶ τὸ ἕλκω
σιδήρου τετραγώνου, καὶ πόδες καὶ μαλακοῦ, χωρὶς
γε τῆς αἰχμῆς. 719 Significat his verbis ὕσσας
dici jacula in hostem mittenda; quæ stare eo-
piam præparatam ad subitos usus dispositam super
vallum oportebat. Hujusmodi jacula sive hastas ab
accedentibus ad munitionem, dum præsidarii dor-
mirent, hostibus hic noster ablatas ait.

C

D

Στήλη, p. 614. Vereor ne præoccupatus vulga-
ribus notionibus quispiam dicam hic mihi παρερ-
μηναῖς scribat, quod Græcum vocabulum στήλη
cum Latine columna vel statua non commutaverim.
Sed, quæso, quem sensum commodum faceret co-
lumna vel statua trium Germanorum aut colomna
vel statua in velo aureis contexto filio Michaelem
repræsentans Palæologum speciei prisce Constantiniani
et titulo novi? An parum est evidens στήλην priori
loco tabulam esse pictam imaginibus trium patriar-
charum qui Gerhani sunt vocati, posteriore au-
tem effigiem Michaelis Palæologi eo habitu forma-
tam, in textu voti, qui tribui magno Constantino
consuevit? Nimirum στήλη a στάω et ἴστημι verbale
nomen generaliter quidquid existat et eminet in

prospectu positum significat; unde cippi monumentorum, ac quæcumque fastigia, et in conspectum objectæ marmoreæ tabulæ inscriptæ litteris, frequentissime στήλαι dictæ reperiuntur. Itaque cavendum ne species pro genere lectori obrepit assueto cippos et columellas in apicibus sepulcralium mollium aut id genus monumentorum erectas στήλων nomine intelligere. Illa enim στήλαι sunt, sed non sola; pertinet quippe hæc vox latius, tabulas etiam et vela figuris insignita in conspicio statuta indicans.

Συνδοσται, p. 293. Etsi apud veteres auctores legere *συνδοστας* non memini, puto tamen Pachymerem, cujus omnes æque codices vocabulum hoc loco istud exhibent, id in notione largitionis [P. 510] usurpasse, quasi ductum a *συνδίδωμι* *condono*. Cui verbo usu antiquo Latinorum inest vis peculiaris indicandi vitiosas profusiones in indignos. Cicero, *Philipp.* II : *Apotheca totæ nequissimis condonabantur*. Nec abhorret hic significatus ab hujus loci sententia. Vituperans quippe patriarcha conventionem imperatoris cum cruce, cujus occasione multa pretiosissima munera eidem et ejus comitibus magnifice ab Augusto donata superius noster memoravit, facile potuit, ad querelam avare auctorum vectigalium, adjungere cohærentem reprehensionem exhausti ambitiosis profusionibus ærarii.

Σφακέλος, p. 245. Quod hic noster *σφακέλος* scribit, videtur idem esse quod vol. I, p. 511, *φακέλλου* vocabulo indicavit, fascem videlicet aut fasciculum sive fascellum chartarum significans. Laudavimus in priori Glossario Synesium eadem notione *σφακέλλον* usurpantem. Reperio apud Dionysium Halicarnasæum, I. VII, *σφακέλλους φρυγάνων* pro *fasciculis virgultorum* positum. Pachymeres hic neutro genere et cum unico idem vocabulum pari significatu exhibet.

720 *Σφαιρόναι*, p. 66. Videntur hic dici *σφαιρόναι* lacinix pendentes e pontificio galero funiculis sericia in fundæ modum perplexis inter sese, more etiam hodie Latinis usitate.

Σφραγίς, p. 42. Ego hic *σφραγίδα* benedictionem verti. Intellexi enim signum crucis manu expressum a patriarcha Josepho super istum de quo hic agitur, Georgium, una pronuntiata certa verborum formula, qua is electus ad officium primi ecclesiasticis Palatinæ concionis (hoc enim sonat *πρωτοαποστολάριος*) rite ad fungendum id ministerium missus fuisset. Quia vero talem benedictionem episcopi non impendunt nisi sibi probatis, et de quorum recta fide, sufficienti eruditione, probis moribus certi forent, hinc rebatur Andronicus hunc Georgium gratum et commendabilem visum iri Josephi sectariis, quem utique Josephus, ipsi ad concionem dicturo bene precando, bonum, doctum, orthodoxum declarasset. Hic obiter præmuniendus lector est, ne decipiatur legens apud Meursium vocationem ad patriarchatum *σφραγίδα* dictam.

Quam et duplicem ariolatur, *μικρὴν καὶ μεγάλην*, parvam et magnam, quasi prior *designatio* sit, posterior *confirmatio*. *Ἀήρος πολὺς*. Nec Codinum, quem asserti fundum laudat, intellexit. Is enim nihil vult aliud nisi episcopos, qui ordinant et consecrant patriarcham, illum in ea functione bis cruce signare, quarum benedictionum prior *parva*, posterior *magna* consueverit vocari. Dicebantur eadem benedictiones *μηνύματα*, ut observavit idem Meursius verbo *μήνυμα*; nam *μηνύματα* signum est et *κατ' ἀεχοῦν signum crucis* manu benedicende formatum. *Μήνυμα signum* dicitur, non autem, ut is ibi sonniat, *vocatio*.

[P. 511] *Τὰ τετελεσμένα*, p. 77. Quid sit hic *ἐπαληθεύειν τοῖς τετελεσμένοις*, comminisci multum cogitans aliud non potui quam quod interpretando expressi, contigisse tunc nimirum aliquid quo særa symbola consecrati et verbis sacramentalibus mutati in Christi corpus panis alia etiam notione quam illa in ecclesiis usitata recte vocari *τὰ τετελεσμένα* potuerint, nempe quod finita et alteratione accidentium ex specie in novam formam corrupta fuerint. *Τὸ τελεῖν* videlicet non solum ex usu sonat *peragere, perficere, sacrificare*, sed etiam ex origine *finire, consumere*. Unde passivum *τὰ τετελεσμένα*, quæ velut propria appellatio speciebus eucharisticis e sacrificio servatis more Græcorum tribuebatur, alio sensu tum convenire sic potest factis et in informem speciem transfiguratis symbolis Christi corporis potuit, quatenus nimirum ex nativa, ut dixi, significatione radicis unde verbum istud germinat, sonat præterea *consumpta, corrupta*, ex priori desita jam forma in novam aliam *demutata*. Hæc utenque dici verisimiliter poterant: puto tamen aliud Pachymerem, dum hæc scriberet, spectasse. Sui videlicet Hesychiei memor, quod in eo legisset *τετελεσμένον τὸ οἶον πρᾶγμα* τελεσθῆναι, ἤσθον πληρωθῆναι, ἢ καὶ μεμιασμένον, raram illic indicatam notionem, qua 721 *τετελεσμένον μεμιασμένον*, pollutum et contaminatum sonat, hic voluit innuere ignotam non esse sibi.

Τέρα, p. 594. Ponitur hic Græcis litteris nomen Latinum *terra*, sed cum unico *ρ* scriptum *τέρα*. Videtur autem hanc vocem retinuisse historicus, quod vulgaris esset loquendi forma illis temporibus, ut qui principes regionum ab aliis possessorum jus sibi vindicantes titulum sumerent, ad differentiam possidentium *sine terra*, *χωρὶς τέρας* ἢ τ' οὖν γῆς, tales appellarentur: puta rex Hierosolymorum aut imperator Constantinopoleos, qualis hic declaratus a papa regis Siculi frater dicitur, jure videlicet dotali e filia Balduini, qui olim imperaverat Constantinopoli, in sponsam illi juncta tracto, sed *sine terra*, hoc est extra possessionem ejus imperii, ab Andronico videlicet detenti.

Τζαγκάρορες, p. 414. Fuisse per hæc tempora apud Græcos Byzantinos in usu frequenti arcus quosdam peculiaris formæ a Latinis acceptæ, quæ *τζαγγρά* vel *τζαγγρούς* vocabant, intelligimus cum

ex aliis locis scriptorum ejus ævi, tum ex hoc Can-
 tarenensi l. i, c. 36, p. 108 ed. Reg. : Τῶν ἐκ τόξων
 Λατινικῶν λεγομένων* τσαγγρῶν ἀφιέντων βέλῃ.
 Hujusmodi arcubus qui uterentur, τσαγγράτορες
 Pachymere auctore vocabantur, opinor ἀπὸ τοῦ
 κρατεῖν τὰ τσαγγρά, a manu tenendis *tsangris* La-
 tine *forte arcubus*. Sic etiam hoc vocabulum antea
 scripserat Nicetas in Manuele Comneno l. ii his
 verbis a Meursio relatis : Φραξάμανοί τε, ὡς εἶχον,
 τὰ τελεῖα τοξίταις καὶ τσαγγράτοσι. Nicetas idem
 in Alexio, l. iii, milites ejusdem generis τσαγγρο-
 τοξίταις vocat. Eosdem porro propriam habuisse
 στρατοπεδάρχην, sicut hic docet Pachymeres, con-
 firmat, his ejus στρατοπεδάρχου mentionem faci-
 ens, Codinus. Sed utrobique mendum est librarii
 τσαγγατόρων pro τσαγγρατόρων, ait Meursius, imo
 pro τσαγγρατόρων, ascribentis. In voce hac inter-
 pretanda non debui adhibere arquite aut sagittarii
 vocabula, [P. 512] quæ peculiarem formam armorum
 hujus ordinis non exprimerent. Retinui ergo
 laqueam proprium vulgo tunc usitatum nomen.

Τριβαλ, p. 641. Nota est vulgaris potestas vocis
 τριβή duplex; nam et usum exercitatione partum
 et moram aut cunctationem apud auctores classi-
 cos sonat; quod utrumque breviter Hesychius ex-
 pressit, dum τριβή explicat διατριβή ἢ βραδύ-
 τας. Sed hic noster plurali numero vocem hanc
 usurpat peculiari, ni fallor, notione, pro induciis.
 Sententia quippe loci hæc videtur esse, imperato-
 rem totum intentum hostibus, a quibus e propinquo
 molestius urgebatur, reprimentis, inducias interim
 velut quasdam concessisse Persis per tractus imperii
 Orientales grassantibus, nihil contra eos mol-
 liendo, quoad malo viciniori et in sinu posito, ἐγ-
 κολπίω, mederetur. Suspicio ergo in usu populari
 Græcorum Byzantinorum fuisse vocabulum τρι-
 βαλ ad significandum quod Latini *inducias* dixerunt.
 Argumentumque ejus sumo ex 722 voce hodie
 Gallica *trêtes* idem valente, quam puto a Francis
 occasione sacrarum expeditionum diu illic versatis
 inde relatum in patriam.

Υπερπυρον, p. 646. Merito elevat largitionem
 sex hyperpyrorum, si, quod ex Græco homine fide
 dignissimo audiui, ὑπερπυρον nummulus est argen-
 teus quatuor *aspris* æquivalens. Cum autem, ut
 idem tradebat, *aspra* non plus singula valeant sex
 minutis æneis sive *quadrinis*, ut vulgo hic Romæ
 loquuntur, quorum quinquaginta Julium sive de-
 narium Romanum pretio adæquant, intelligitur hy-
 perpyron quatrinos viginti quatuor pendere, hoc
 est, ne semijulium quidem Romanum, quem *gros-
 sum* vocant, æstimatione assequi; nam is viginti
 quinque quatrinos continet. Usitatum et aliis scri-
 ptoribus hoc Græcæ monetæ nomen dudum te
 Meursius docuerit: sed quantum ea valeat, si cre-
 dendum duxeris in re Græcorum popularis usus
 homini nato educa:oque in Græcia unde nos hau-
 simus, ex hac nostra testimonii ejus recitatione,
 lector, disces.

Φάμουσος, p. 245. Dudum notavi ad illa verba
 Annæ Comnenæ, l. xiii *Alexiadis*, p. 577 : Φάμου-
 σά τινα γράφοντες κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἐβρίπτου
 σκητὴν, et hoc Latine stirpis vocabulum Byzantine
 Græcæ fuisse civitate donatum jam a temporibus
 Alexii Comneni; quo minus mirum tanto postero-
 rem id hoc loco usurpare Pachymerem, ex vulgari
 illic consuetudine loquendi scripta maledica mutua-
 to ab Italico nomine φάμουσα et τόμους αἰτε λόγους
 φαμούσους dicentem.

Φιάλη ἐκκλησίας, p. 22. Φιάλη, ut doctissimus
 Jacobus Goar O. P. observavit notis ad διάταξιν τῆς
 ἱεροδιακονίας, p. 25 sui Euchologii, fons erat in
 ecclesiis Græcorum ἐν ἀλλῇ τοῦ νάρθηκος, in *subdi-
 vali area narthecis*, ultimæ partis ædis sacræ, aquas
 fundens usui ad lotionem ingredi volentibus futuras.
 [P. 515] Colligitur autem ex Balsamone ad can. 78
 sextæ synodi, aream etiam ipsam, in qua fons est,
 usitata videlicet synecdoche φιάλην dictam. Connu-
 merat enim φιάλας τοῖς ἑτέροις μέρεσι τῶν θείων
 ναῶν, *phiales aliis partibus sacrarum templorum*,
 quas omnes utcumque subdivales communi προ-
 νάων nomine comprehendendi ex probatiori multis sen-
 tentia tradit. Est igitur φιάλη τῆς ἐκκλησίας vel
 fons ante fores ædis sacræ positus, vel area quo-
 que ipsa templi ostiis prætenta, in qua sub divo in
 concha fons tubulis ductus aquas salientes eructat.
 Imitatos et hunc morem Latinis demonstrat Pau-
 lini locus, epist. 33 : *In vestibulo*, inquit, *can-
 tharum ministra manibus, et oribus nostris fluentia
 ructantem fastigiatus solido ære thotus ornat et
 inumbrat, non sine mystica specie quatuor columnis
 salientes aquas ambiens*. De more antiquo lavandi
 manus extra ecclesiam ante ingressam vide episto-
 lam S. NIK 24, l. i ed. Rom. typis Barberinis, p. 9.

723 *Φυλλοκρινεῖν*, p. 115. Ἐφυλλοκρίνουσιν
 ἀκριβῶς τὴν ἐξηγησιν. Ita clarissime exprimit hunc
 locum codex optimus Barberinus, quem hæc editio
 præcipue sequi proficitur. Quare aliam lectionem
 Allatiani ἐφιλοκρίνουσιν pro ἐφυλλοκρίνουσιν
 agentis præsertim Vaticano, qui comma istud præ-
 terit, posthabendam duxi, etsi ultro fatear ejus ex-
 peditiorem sensum esse. Nam φυλλοκρινεῖν notum
 verbum est, etiam commode quadrans in sententiam
 loci. Sed cum sciam Pachymerem ab obviis
 sæpe refugere, obsoletiora cupide accersere, arbi-
 tror illum raro vocabulo hic uti maluisse, et quod
 codex omnium emendatissimus suadet, ἐφυλλοκρί-
 νουσιν posuisse, ut indicaret singula folia dissertatio-
 nis a Vecco scriptæ excussa perattente a lectoribus
 fuisse. Iterum utitur hoc verbo noster, p. 148, ubi
 sic scribit de odiosissimis criminalioribus asseclis
 Athanasii patriarchæ : Καὶ τοσοῦτον ἐφυλλοκρίνουσιν
 ταῦτα καὶ ποινὰς ἐξεκδίδουσιν, ὡς μὴ μόνον τοῦς
 ἀδιαφοροῦντας δεδιέναι καὶ τρέμειν ἐκείνων ἐπιστα-
 σταν, ἀλλὰ καὶ τὸν δοκοῦντα προσεκτικώτατον. Hic
 similiter Barberinus codex clarissime scribit ἐφυλ-
 λοκρίνουσιν, Allatiano in suo ἐφιλοκρίνουσιν perseve-
 rante, Vaticano autem sic locum exprimente : Καὶ

τοσοῦτον ταῦτα ἐξετάζοντας ἐξεκλάζον ὥστε. Videtur velle auctor totos istos fuisse in studiose cognoscendis libellis delationum, utcunque nugatoria- rum, chartis isini smodi cunctis a vide scrutandis. Confirmat haec dicta et alius nostri locus, p. 357: Βασιλεύς δ' ὁμοῦς ἅπας διὰ σκοποῦ θέμενος αὐτοῦς προσλαβέσθαι, οὐδὲν ἐφυλλοκρίνει πρὸς ταῦτα. *Nihil nimium scrutari aut curiosius disquirere de his voluit.*

Χοῶς θαλάσσης, p. 279. Fixit mihi crucem hic locus haud in promptu habenti quid hic essent aut quorsum huc faceret χοῶς, seu verius, ut mox ostendam, χοῶς θαλάσσης. Quid divinaverim proponam. Videtur auctor allusisse proverbium e sacris scriptis Litteris de re quam quis cuiquam minime indicare curaverit, ut Deus hominibus quot hydrias sive aquae mensuras contineat mare. Ante omnia constituendum est vocem χοῶς; in accusandi casu plurali significare certam mensuram liquoris. Docet hoc scholiastes Aristophanis ad illum ejus poetae in comedia Νεφέλαι dicta locum: Ἐξ χοῶς χωρήσεται. Ubi sic adnotat: Χοῶς δὲ ἔστιν εἶδος μέτρου, ᾧ μετροῦσι τὸν οἶνον. ὃ καὶ κλίεται χοῶς κηλέως, ὡς καὶ ἐν Ἰππεύσειν, Ἄλλ' ἐνεγκέ μοι ταχέως οἶνου χοῶ. Ἐνταῦθα δὲ τὸ χοῶς, εἰ μὲν περιπέδεται, [P. 514] ἐκ τούτου τοῦ χοῶς ἔστι κατὰ ποιητικὴν ἄδειαν. χοῶς γὰρ ὤφειλεν εἶπε, ὡς ἱππῆς. Similiter et Eustathius ad *Odyss.* α: Ἔστι καὶ ὁ χοῶς μέτρον τι. Vide et illum ad *Iliad.* ι, ad *Iliad.* π, et ad *Odyss.* α. Hinc sumpsisse hoc verbum Pachymerem est credibile, versatissimum hominem in scholis poetarum antiquorum, uti etiam peculiariter ipse significat, p. 306. Χοῶς ergo μέτρα intellexit. Videtur autem habuisse haec scribens in animo loca illa sacrarum Litterarum, 724 quibus Deus inter ea quae sibi notissima, incompertissima sunt hominibus, numerat mensuram maris, numerum scilicet hydriarum aut metretarum, quo definitur immensitas undarum ejus. Ecclesiastici 1, 2: *Arenam maris et pluviae guttas et dias saeculi quis dinumeravit?* Graece ἄμμον θαλασσῶν. Ubi etsi obvius sensus est probabilis de summa granorum sabuli desperatissima inventu propter infinitatem omni supputatione majorem, tamen ex comparatione loci

alterius I Reg. iv, 29: *Dedit quoque Deus Salomoni latitudinem cordis quasi arenam, quae est in littore maris,* Graece, καὶ χῶμα καρδίας ὡς ἡ ἄμμος ἢ παρὰ τὴν θάλασσαν, ubi ἄμμος singulariter ponitur pro vase, ut sic dicam, aut alveo maris in arena ubique cubantis, cui vasi, non autem arenae granatim sumptae, convenit χῶμα *latitudo*, quae illi tribuitur in loco illo. Quare in hoc nostro pari notione possumus accipere idem ἄμμου et arenae nomen, pro alveo scilicet capacissimo maris universi; in quo, ubi de numero agitur, synecdoche usitatissima continentis pro contento, sicut quando vinum vocatur calix, intelligendum sit agi de mensura liquoris ejus, ita ut dicere: *Quis dinumeravit arenam*, sit dicere: *Quis tenet numerum amphorarum aut urceorum aquae, quibus tota expletur capacitas maris?* Atque ut illo Ecclesiastici principis Deus ostentat reservatam istam sibi notitiam mensurarum elementi Oceanum implentis, ita in I. Job c. xxviii, 23, istam scientiam se negare hominibus et sibi ut propriam habere innuit: *Deus intelligit viam ejus (sapientiae) et ipse novit locum illius. Ipse enim fines mundi intuetur, et omnia quae sub caelo sunt respicit; qui fecit ventis pondus, et aquas appendit in mensura.* In Graeco legerat Pachymeres pro his ultimis verbis ὕδατος μέτρα δια ἐποήσεν, *aquae mensuras quando fecit.* En aquae mensuras singulari Dei scientiae imputat. Similiter et ejusdem libri Job c. xxxviii, inter exprimendum magnifice quid Deus possit et sciat, quid nequeant et ignorent homines, v. 16 ponitur: *Numquid ingressus es profunda maris, et in novissimis abyssi deambulasti?* Quae utcunque numeri mensurarum aquae diserte non meminere, tamen per praesentiam quasi obeuntis et curiose lustrantis notitiae interioris emphasim habent. Hinc videtur invaluisse proverbialis inter Graecos formula de rebus alicui celsis, tam ea illi esse ignota quam numerum amphorarum liquoris quo expletur mare; quem ut Deus scire, vult solus nec communicare dignatur hominibus, ita imperator suum de sedere Serbieo auptiis conglutinando consilium impertiendum patriarchae non putavit.

PETRI POSSINI S. J.
OBSERVATIONUM PACHYMERIANARUM
LIBER SECUNDUS.

NOTÆ.

725 [P. 516] Pag. 12. *Imperatorem ab Ecclesiæ auctoritate jam animo deficere.* Est hic imperator quo de agitur sine dubio Andronicus, quem vivente adhuc patre, cui erat in imperio collega, perterritum tumultu schismaticorum jam animo defecisse a patris et Ecclesiæ auctoritate historicus hoc loco docet. Unde intelligatur quam congruam defectionis pœnam tulerit, qui metu turbam revolutus in schisma, nullum fere in omnium infelicissimo principata diem vacuum a turbis domesticis civilibus, bellicis, ecclesiasticis habuerit, ut ex hujus decursu historiarum patebit.

Ibid. *Loco Acropolitæ mortui.* Clarissime hic asserit Pachymeres Georgium Acropolitam magnum logothetam vivente adhuc Michaeli Palæologo imperatore fato functum; quod idem cum superiori volumine l. v, c. 26 et 34 innuisset potius quam diserte affirmasset, mihi non persuaserat, ut in notis ad illa capita l. II Observationum mearum, p. 684 et 686 exposui, quæ a me dicta nunc non vellem. Non enim video cur fides negari debeat tam claræ assertioni historici quæ præsens cerneret scribentis. Induxit me in istum errorem non bene consideratam testimonium Demetrii Raulis, quod in liisdem notis p. 654 recto. Sed, quod animadverto nunc sero, in eo non agitur de Georgio Acropolita, verum de Georgio Metochita, quem Demetrius magnum fuisse logothetam ibi scribit, quod mihi fucum fecit, et quomodo verum esse potuerit non intelligo, cum vivente Michaeli solus, quod ex Pachymere appareat, Georgius Acropolita tali dignitate functus sit; quæ post ejus mortem in Theodororum Muzalonem ab ipso Michaeli Augusto est translata, prout hic locus docet.

Pag. 13. *Mensis tum primum appositione.* De reservata seniori Augusto subscriptione cum appositione mensis, vide quæ notavimus Glossario priori ad verbum μηνολογία.

726 [P. 517] P. 15. *Supplicium sustuarii.* Vide rem narratam vol. I, p. 495 sqq.

C. 3. Obiter hic admonuerim: quæ hoc capite traduntur (p. 16, 17) de fraudata schismaticorum odio anima Michaelis imperatoris in Romana communione mortui subsidio piacularium sacrorum, et

tanquam irrevocabiliter addicta Tartaro, declarata incapaci habenda suffragiorum Ecclesiæ, quæ pro piis in Dei charitate defunctis, non pro Deo exosis et in suo gravi peccato mortuis offerri consueverunt, satis demonstrare quam falsum sit, quod multi, præsertim heterodoxi, persuadere sunt conati, doctrinam in Ecclesia Romana receptam de purgatorio a Græcis penitus rejici.

P. 19. *Post diem tricesimam.* Videtur indicare tricesimam primam Decembris diem: ea enim est post tricesimam. Unde festum ejus paulò post sit mentio, fuerit octava Nativitatis et Circumcisio Domini a vespera pridiana, ut sit, incipiens. Sic inferius, p. 22, quinta Januarii sub vesperam festum Theophaniorum, aut ut nos vocamus, Epiphaniæ celebrari ceptum innuitur, dum ibi scribit historicus, datis unlevique cœcis peracta fuisse quæ festi ritus posebat:

C. 8 et 9. Quæ in his capitibus duobus, sed distinctius in 9, de Vecco traduntur et ejus sententia, declaratione indigent, ut iis species dematur ερεποδοξία. Pronum quippe fuerit non præmunitorum, ubi viderit Veccum negantem Filium esse causam, hoc est principium, Spiritus, concusam sive comprincipium cum Patre, denique subjacentem anathemati tam eos qui ea senserint ac dixerint, quam qui sic sapientibus et loquentibus scientes communicaverint, accusare ipsum prævaricationis in causa suscepta purgandæ ab hæresis suspicione doctrinæ Latinorum circa processionem Spiritus sancti ex Patre Filioque aut potius pendendi lapsus in errorem Græcorum a Latina Ecclesia damnatum, aientium a Patre solo procedere Spiritum sanctum; a quibus is tamen culpis longissime abfuit. Animadvertere igitur opus est, catholica doceri veritate non esse nisi unum principium sancti Spiritus, licet is ex Patre per Filium, ut Græci Patres loquuntur, et ex Patre Filioque, ut Latini vere declarantes idem proferunt, procedat. Pater enim ut essentiam et naturam divinam Filio per generationem communicat, ita eidem principium spirans sive spirationem activam tradit, adeo ut quemadmodum eadem numero natura et essentia divina Patri Filioque, licet duabus alloqui

distinctis personis inest, ita principium spirans sive spiratio activa una eademque numero in Patre generante, in Filio genito reperitur; unde fit ut ex unico principio procedat Spiritus, quantumvis id principium unicum indistinctum in duabus personis subsistat identificatum utriusque. Unde etiam fit ut, quod diserte tradit S. Maximus in *Dial. cum Anom.*, Pater sanctum Spiritum **727** non producat qua Pater est [P. 518] (nam Spiritus Patrem non habet), nec Filius sanctum Spiritum producat, qua Filius est (Filius enim ut Filius solum Patrem respicit), sed tam Pater quam Filius eatenus tantum producant Spiritum, quatenus identificatum sibi quisque obtinent, et exercent unicum indivisibile spirandi principium, quod spiratio activa vocari praesertim in scholis solet. Doctrinam hanc antiqua continue traditione inde usque a Christo et apostollis transmissam, sic diserte Graecis ipsis agnoscentibus et admittentibus, explicat concilium oecumenicum Lugdunense et ei coram praesidens Gregorius X pont. max. Decretum id refero prout a Manuele Caleca recitatur, quale illinc ad Graecos missum ipsorum lingua est. Is enim scriptor libro *Contra Graecos*, c. 59, sic habet: Γρηγόριος ἐν τῇ κατὰ Λούγδουνον συγκροτηθείσῃ καθολικῇ συνόδῳ. Εὐλαβεῖ καὶ πιστῇ ὁμολογίᾳ φαμέν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀδίως ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, οὐχ ὡς ἐκ δύο ἀρχῶν, ἀλλ' ὡς ἐκ μιᾶς, οὐ δύο πνεύσεσιν ἢ ἐκπορεύσεσιν, ἀλλὰ μιᾶ καὶ τῇ αὐτῇ ἐκπορεύσεσθαι. Τοῦτο ἀνοθεὶν ὠμολόγει καὶ διδάσκει ἡ ἱερὰ καὶ ἅγια Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία, ἡ μήτηρ πάντων τῶν πιστῶν καὶ διδασκαλός. Τοῦτο κατέχει ἡ τῶν ὀρθοδόξων Πατέρων καὶ διδασκάλων τῶν τε Λατίνων καὶ τῶν Γραικῶν ἀληθὴς καὶ ἀμετακίνητος ψῆφος, hoc est: *Gregorius Decimus in apud Lugdunum congregata universali synodo. Devota et fidei confessione dicimus Spiritum sanctum aeternaliter ex Patre et Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno, non duabus spirationibus aut processionibus, sed una et eadem procedere. Hoc hactenus professus est, praedicavit, docuit, hoc firmiter tenet, praedicat, profitetur et docet sacrosancta Romana Ecclesia, mater omnium fidelium et magistra. Hoc habet orthodoxorum Patrum atque doctorum Latinorum pariter et Graecorum vera et incommutabilis sententia.* Ita ibi Gregorius X, statim post indicans ex ista non satis distincte observata veritate lapsos quosdam in varias haereses, nempe duas istas e contrario oppositas, dicentium ex solo Patre procedere sanctum Spiritum, et affirmantium ex Patre Filioque eundem tanquam ex duobus procedere principiis. Quod utrumque exorbitat a recta fide, hinc ad dexteram illinc ad sinistram ab una vera sita in medio desiciens via. Quia vero hanc secundam haeresim duo Spiritui sancto principia assignantem Graeci Latinis imputabant, et priorem Patri soli ejus productionem tribuentem Latini vicissim impingebant Graecis, ut ambos aut errore aut suspitione istis Gregorius purgaret, prout ad consensionem inter

utrosque stabilendam oportebat, ultro damnat falsas opiniones istas et ut haereticas proseribit. Verba ejus superioribus continua hic describamus. Ἄλλ' ἐπεὶ τινες διὰ τῆς ἀρρήκτου ταύτης ἀληθείας ἄγνωιαν εἰς ποικιλίας αἰρέσεις ὑπωλισθησαν, ἡμεῖς πᾶσαν ὁδὸν ταῖς τοιαύταις αἰρέσεσιν ἀποφράττειν ἐπιθυμοῦντες, τῆς ἱερᾶς συμφηφιζομένης συνόδου, **728** κατακρίνομεν καὶ ἀποδοκιμάζομεν πάντας τοὺς ἀρνεῖσθαι τολμῶντας αλωνίως ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ τὸ ἅγιον ἐκπορεύσεσθαι Πνεῦμα, ἢ προπετεῖ τι τὸ μὴ διεσχυρίζεσθαι ἰσὸς Πνεῦμα ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ ὡς δύο ἀρχῶν. ἀλλ' οὐχ ὡς ἐκ μιᾶς ἐκπορεύσεσθαι. *Sed quoniam per irrefragabilis istius ignorantiam veritatis in varias haereses quidam prolapsi sunt, nos omnem aditum istiusmodi haeresibus obstruere cupientes, sacro suffragane concilio, damnamus et reprobamus omnes qui negare praesumpserint aeternaliter Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedere, aut qui temerario ausu asseruerint Spiritum ex Patre et Filio tanquam ex duobus principiis et non tanquam ex uno procedere.* Haec Gregorius X in concilio Lugdunensi. Ex quibus apparet quam exacte ad catholicam veritatem, quamque citra suspicionem savendi Graecorum errori, tres illos Vercus anathematismos formulæ fidei quotannis in ecclesia die orthodoxiæ recitari solitæ addiderit. Cum enim anathema dixit ei qui affirmaret Filium esse causam sive principium Spiritus, et ei pariter qui diceret Filium esse concausam sive comprincipium una cum Patre ejusdem Spiritus, intellexit de principio quo sive formali, ut loquuntur in scholis, nimirum spiratione activa, quæ cum sit una et eadem indivisibiliter existens in Patre et Filio, et ab illo huic communicata, dici non potest competere Filio, qua præcise Filius est quaque [P. 519] Patri relative opponitur et ab eo distinguitur, spirationem activam, sive rationem principii respectu sancti Spiritus, quia secundum istam rationem non distinctus a Patre, sed idem cum illo est, quemadmodum et secundum divinam, quam item ab illo accipit, essentiam et naturam. Ac propter eandem rationem perperam diceretur comprincipium Filius Patri respectu sancti Spiritus, si agitur de principio quo, quia indicata comprincipii vocabulo dualitas principiorum simplicissimam identitatem unius spirationis activæ in Patre simul ac Filio subsistentis videretur excludere. Idque satis indicavit ipse Vercus se ita intelligere, cum p. 52, Graecis objicientibus, ex eo quod ipse cum Latinis affirmaret Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedere, manifeste sequi Filium dici oportere principium Spiritus sancti aut saltem comprincipium una cum Patre, respondet non magis rectam hanc esse collectionem, *Pater cum Filio est principium sancti Spiritus, ergo duo sunt principia sancti Spiritus, quam istam alteram ab omnibus sine dubio explodendam: Pater est perfectus Deus, Filius est perfectus Deus, Spiritus sanctus est perfectus Deus: ergo tres sunt perfecti dii.* Ita ibi Vercus. Quod idem

Interior, p. 92, repetit, in disputatione contra patriarcham Gregoriam Cyprium, utrobique significans, sicut una, unice indistincta, individua divinitas in tribus personis distinctis Patre, Filio et Spiritu sancto subsistens non patitur eos tres deos dici, ita una, unice indistincta, individua spiratio activa **729** in Patre ac Filio existens non sinere eos dici duo principia Spiritus sancti. Eandem quoque istam unitatem spirationis activæ, in Patre licet Filioque distinctis existentis, illa respiciunt quæ refertur a nostro historico dixisse, p. 32, sub finem, si quis inesse contenderit præpositioni *διὰ per* notionem causæ, eum jure temeritatis accusandum. Vult enim, quando Patres Græci dicunt sanctum Spiritum a Patre *διὰ Υἱοῦ, per Filium* procedere, cum illa præpositione *διὰ per* iudicent communicationem a Patre faciam Filio spirationis activæ unius ejusdemque, omnino negandam esse præpositionem illam *διὰ per* indicare ullam rationem principii sancti Spiritus, quæ Filio competat, distincta ab ea quæ inest Patri quamque illi Pater communicat. His ita in universum præstructis ad anolendam a Vecco suspicionem omnem hæreseos, quædam alia in c. 9 restant explicanda nobis.

P. 30. *Τὴν δὲ κατασκευὴν τῆς προτάσεως.* Respiciunt hæc locum Hermogenis l. i *De inventione*, ubi *κατασκευὴ τῆς προτάσεως* dicitur *αἰτία, causa* sive ratio cur enuntietur et affirmetur aliquid. Est enim *πρότασις propositio*, enuntiatio, affirmatio; quæ cum habere fundamentum aliquod debeat, illud *κατασκευή* dicitur.

Ibid. *Παρηρημένην* opponitur τῷ *κατέμνην*. Κατέμνην cum sit propositio expresse, clare, intelligibiliter et citra interpretationem visu primo agnoscibiliter posita (nam τὸ *κατέμνην* textus dicitur glossemata excludens), sequitur e ratione contrarii ut *παρηρημένη* sit oblique insinuata, latenter adumbrata. Nec penitus id abhorret a notionem usitata τῷ *κατασκευάσθαι*, quæ est adimere, auferre, publicæ videlicet cognitioni subtrahere, hoc est abscondere nec nisi per ambages et conjecturas indicare, aut etiam penitus tollere. Unde disjunctivam posui, aut *omissam aut oblique insinuatam* interpretans, nequa me fugiat vovς σκοτεινοῦ συγγραφῆως, *sententia lucifugæ scriptoris*: eam enim, ne aliquaversum elabatur, seipre undique consultum est.

Ibid. Inducit historicus Veccum purgantem sese a suspicionem culpandi Græcos aut savendi Latinis. In quo ei alligit aliquid, ex suo fortasse sensu, ejusmodi quod non citra injuriam Latinorum sit, qui et in tractatione prioris istius concordie quæ tempore Michaelis Palæologi in concilio Lugdunensi coaruit, et in apparatu secundæ in concilio Florentino firmatæ, semper defenderunt se jure ac sine culpa verbum *Filioque* symbolo Nicæno dicto addidisse, cum tamen hic Veccus graviter in eo peccasse illos, quasi ultro prævaricans, profiteatur. [P. 520] Verba historici tale Vecco dictum tribuentis hæc sunt: *Ἀδελφὸς δὲ αὐθὶς — καίθηται τὴ μέγιστον*. En

ut Veccus, si Pachymeri credimus, etiam juratus, nimium sane liberaliter, ut non dicam **730** injuste ac calumniose, concedat *crimini subjacere maximo* Italos, hoc est Latinam et Romanam Ecclesiam, eo quod vocem *Filioque* apposuerit Symbolo. Hoc visum sibi audisse (ut *sensus affectibus serviunt*) schismaticum historicum, dum huic Vecci et suorum Græcorum concertationi interesset, facile concesserim: Veccum revera ita locutum ægre adducar ut credam. Nam prolabi scriptores studio ac favore causæ propriæ, exemplum in hoc ipso præsens habeo Vaticani paraphrastis, qui cum hæc duntaxat modo a nobis descripta in Pachymere legisset, ea inhumaniter amplificans deformavit in hunc modum:

Ἄλλὰ τίως καὶ μόνον τὸ ἔγκλημα θεραπεύοιτο, οὐ τῶν Ἰταλῶν οὐ μόνον· ἕκαστοι γὰρ χωρὶς τῶν ἄλλων ὄντες ἔχουσιν αἰρέσεων, τῷ τελεῖσθαι μόνον προσθεῖναι τῷ συμβόλῳ τὴν λέξιν, μεγάλης αἰρέσεως εἰκότως ἔνοχοι γίνονται. Hoc est: *Sed hæc tennæ duntaxat, ut crimen excusaret (Veccus) non utique Italorum: illi enim, præter alias quibus tenentur hæreses, vel solo ausu additionis Symbolo appositæ unius vocis, ingentis hæreseos rei jure peracti sunt habendi*. Ita interpolator schismaticus, oblitus quam sæpe apud scriptorem, quem compilat, legerit Veccum omnem lapidem movisse, in eoque summam semper contentionem adhibuisse, ut evinceret pueros omni hæreseos labe Latinos esse, ut inde inferret recte potuisse illos in communionem a Græcis admitti, etiamsi forte non satis purgantur invidiam

C adjunctionis verbi ad symbolum; quæ, ut summo jure ageretur, error contra dogma esse non posset, sed peccatum duntaxat contra disciplinam, qualia non inducunt obligationem communionis abruptæ. Ut igitur historiam quam scriptam præ oculis habebat anonymus epitomator, affectui privato erga schisma indulgens, in præjudicatam corripuit sententiam, ita suspicari licet, audientem Vecci verba Pachymere, contententis, vel si forte afferri nequiret idonea excusatio additamenti Latinorum ad symbolum, in quo ipse pugnare odiosius non duceret necessarium ad causam, tamen hæreticæ inimunes labis utique ipsos esse, qui in ea quam tradebant de processione sancti Spiritus etiam ex Filio doctrina non dubie suffragatores Patres Græcos primæ auctoritatis habent. Eam ille concessionem in expressam Latinorum ob additionem ad symbolum damnationem augendo pervertit. Ut sit, equidem satis clare demonstrasse mihi videor propria super eo argumento dissertatione, quæ existat l. ii. mearum Observationum ad prius volumen hujus Historiæ a p. 665 — p. 674, additionem ad Symbolum recte ac prudenter factam nulli esse obnoxiam reprehensioni; ut eam seu Veccus seu Pachymeres culpæ voluerit, frustra sint.

P. 52. *Καίτοι γε τὰ μέγιστα γε τοῖς λόγοις αὐτοῦ προσαρθρώμενος*, obnoxie fateor in ms. me legisse *προσαρχόμενος*. Sed verbum ignotum et huic

quidem loco ἀπροσδιόνυσον **731** ζυμα προσαρθρού-
μενος mutasse : sententia percussimoda, quam inter-
pretatio mea exprimit.

P. 34. *At Veccum aliud potius quodvis*, etc. Noten-
tar hæc ad excusandum Veccum, si quando in his
concertationibus, præsertim in colloquio [P. 521]
jus cum adversariis infra, e. 35 libri hujus reci-
tato, multa subtienerit ad causam pertinentia, sed
quæ si dicerentur, auditores præjudicatis ruentes
affectibus efferarent. Nam talia etsi justa et vera,
pacis causa laudabiliter interdum silentio comprimi,
intelligitur ex facto S. Gregorii papæ, qui, ut ipse
testatur, synodi 5 etsi probatæ sibi mentionem fa-
cere supersedit apud eos qui ea offenderentur.
Verba sancti pontificis hæc sunt ex epistola 37, l.
ni, ad Constantium episcopum Mediolanensem :
Quod autem scripulistis, quia epistolam meam Theo-
deldindæ reginæ transmitters minime voluistis pro
eo quod in ea quinta synodus nominabatur, si eam
exinde scandalizari posse credidistis, recte factum
est ut minime transmitteretis. Mox ubi de ista synodo
Constantinopolitana, a multis quinta nominata, sub-
juxit probari eam sibi, addit : *Nos tamen, sicut*
voluistis, ita fecimus, ut ejusdem synodi nullam me-
moriæ faceremus.

P. 39. *Πάτροκλος δ' ἔδοξεν Ἰωσήφ.* Usurpatur
hic vox Πάτροκλος proverbialiter significatu προ-
φάσεως. Qui usus creber apud Annam Comnenam,
ut ad ejus Alexiadem in Glossario notavi, sed et
apud alios ceterioris ævi Græcorum scriptores. Trahit
originem e versu Homeri notissimo Il. τ : — Ἐπὶ
δὲ στενάχοντο γυναῖκες Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν
δ' ἀφ' αὐτῶν κήδε' ἐκάστη. Ad quem locum adnotat
Eustathius illic a me relatus abisse rem eam in pro-
verbium, ut Πατρόκλου verbo compendiose signa-
retur simulatio, qua quis aliqua causa facere se quid-
piam studens ostendere, aliud re vera sequitur. In
eo usu hoc habet singulare noster, quod fere Anna
etno continua vocabula Πάτροκλον πρόφασιν Jungit,
Pachymeres hic solum Πάτροκλον exprimit. Etiam
et illud admoneatur, in hoc, ut et in vocabulis cre-
hri usus, manu scriptos antiqua codices uti com-
pendio. Itaque nostri codices B et A integri soll
(nam Vat. epitomator hæc ut solet decurtans, ne
sententiam quidem loci hujus reddidit) Προκλος pro
Πάτροκλος habebant.

P. 43. Cur hic σφραγῖδα benedictionem verterim,
causam dico in Glossario. De voce πρωτοαπο-
στολαρίου et ejus notione nihil addo ad Meur-
siam.

P. 46. *Ne qui autem in superioribus*, etc. Totam
hujus loci sententiam abbreviator Vaticanus, vix
quintam hujus capituli exhibens partem, etiam in
contrarium menti auctoris deformat sensum. Cum
enim Pachymeres manifeste affirmet ne e Catechu-
menis quidem despectandi in templum facultatem
cuiquam concessam, positus ibi ad hoc prohiben-
dum custodibus, ille tamen **732** ait Ἄνω δὲ τῶν
κατηχουμένων πάντες, καὶ βασιλεὺς καὶ ἄρχοντες

καὶ πάντες λαὸς (forte voluit scribere λαοὶ vel λαί-
κοι) ἑώρων τὰ τελοῦμενα · *Imperatorem, principes et*
omnem populum, inde spectasse sacra, dum fierent.
Quod dicitur διὰ πασῶν discrepat a scriptoris assero.
Quare caute legendus hic epitomator; nec ei sipe
pignore fideudum in iis quæ Pachymeris nomine,
ipso plerumque invito, recitat.

[P. 522] P. 54. Pro eo quod habent cold. B et A,
ἀκριδῶς περιστῶσαι τὴν φύσιν, de guttis sanguinis
clare apparentibus supra vela, saxa et frondes, Va-
ticanus habet ἀκριδῶς τὴν φύσιν ἑξαπατήρι-
ζον, eleganti paraphrasi.

P. 55. E regione hujus capituli in codice optimo B
hæc alia manu scripta existant : Τοῦ ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει συνεδρίου κατὰ τῶν ὑποδεξαμένων τὴν εἰ-
ρήνην τὴν πρὸς τὸν πάππαν φῆγον καὶ ἀπατήσαι,
quæ ostendunt narrata in hoc capite acta esse syn-
odi ejusdem de qua historicus p. 50 sqq. egerat.
Sed cum id non exprimitur in contextu, ego quod
κατὰ τὸ εἰρηπῶμενον per se scriptor intelligi a
lectore voluit, σαφηνείας χάριν verbo indicandum
credidi.

[P. 55. *Αἰθαλλορ μὲν πίσσεως.* Hæc Theodora
confessio instigante patriarcha CP. ab imperatrice
omissa est ad rescindenda acta Michaelis Palæologi
pro unione Ecclesiæ Orientalis et Occidentalis. Mor-
tuo Michaelis clerus schismaticus, connivente An-
dronico Palæologo, schisma instauravit. Cum Mi-
chael Palæologus die 11 Decembris anni 1282
mortuus sit, et imperatrix marito vita functo con-
fessionem illam emisit, confessio ipsa ad finem
anni 1282 vel initium anni 1283 referenda est. Porro
Theodora obiit 16 Februarii, anno 1284. Libelli tex-
tum, quem primus edidit Joannes Yriarte in *Codd.*
ms. Gr. Matrit. p. 283, cod. LXXVII, subjicimus.

303. *Sequitur* (verba sunt Yriartii) *exemplum*
confessionis super rebus ecclesiasticis, quam Theo-
dora imperatrix edidit post obitum Michaelis Palæo-
logi Comneni, Græcorum imperatoris, conjugis sui,
qui litteras catholicæ Romanæque fidei testas dedit
ad Gregorium X pontificem maximum, concilio
Lugdunensi generali secundo tunc præsentem. Cum
vero in omnibus, quotquot evolvimus, rerum com-
mentariis aliisque scriptis, nullum hujusmodi confes-
sionis nom modo exemplum extet, sed ne mentis
quidem occurrat, id velut historiæ Byzantinæ singu-
lare monumentum atque ejus studiosis hominibus ju-
cundissimum, libuit hic ad litteram describere.

✕ Τὸ ἴσον τῆς ὁμολογίας τῆς κραταιᾶς καὶ ἀγίας
ἡμῶν κυρίας καὶ θεσπολήνης ἐπὶ τοῖς ἐκκλη-
σιαστικαῖς πράγμασιν · ὅπερ διὰ οἰκειοχέρου
σταυροῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐπιστάσατο · καὶ κάτω διὰ
τῆς οἰκίας στήλης ἐν χρυσοῖν βούλλῃ φερο-
μένης καὶ ἀπρωρημένης (leg. ἀπεωρουμένης)
δὲ ὀξείας μετάξης.

Θεοδώρα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, πιστῇ Ἀγούστα
καὶ αὐτοκρατορίσῃ Ῥωμαίων, Δούκαινα, Κομνηνῆ,
ἡ Παλαιολογίνα, οὐχ ὡσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατορ-
θωμάτων, ὅσα εἰς ἐπὶ σωτηρίᾳ αὐτοῦ κατορθώσαι
δυνήσεται, οὕτω μοι καὶ ἐπὶ τῆς εὐσεβείας αὐτῆς

quidem loco ἀπροσδιόνυσον **731** ζυμὰ προσαρθρού-
μενος mutasse : sententia percommoda, quam inter-
pretatio mea exprimit.

P. 54. *At Veccus aliud potius quodvis, etc.* Noten-
tur hæc ad excusandum Veccum, si quando in his
concertationibus, præsertim in colloquio [P. 521]
jus cum adversariis infra, e. 35 libri hujus reci-
tato, multa subtraherit ad causam pertinentia, sed
quæ si dicerentur, auditores præjudicatis ruentes
affectibus efferarent. Nam talia etsi justa et vera,
pacis causa laudabiliter interdum silentio comprimi,
intelligitur ex facto S. Gregorii papæ, qui, ut ipse
testatur, synodi 5 etsi probatæ sibi mentionem fa-
cere supersedit apud eos qui ea offenderentur.
Verba sancti pontificis hæc sunt ex epistola 37, l.
ni, ad Constantium episcopum Mediolanensem :
*Quod autem scripistis, quia epistolam meam Theo-
delinde reginæ transmittere minime voluistis pro
eo quod in ea quinta synodus nominabatur, si eam
exinde scandalisari posse credidistis, recte factum
est ut minime transmitteretis.* Mox ubi de ista synodo
Constantinopolitana, a multis quinta nominata, sub-
juxit probari eam sibi, addit : *Nos tamen, sicut
voluistis, ita fecimus, ut ejusdem synodi nullam me-
moriam faceremus.*

P. 59. Πάτροκλος δ' ἔδοξεν Ἰωσήφ. Usurpatur
hic vox Πάτροκλος proverbialiter significatu προ-
φάσεως. Qui usus creber apud Annam Comnenam,
ut ad ejus Alexiadem in Glossario notavi, sed et
apud alios eiterioris ævi Græcos scriptores. Trahit
originem e versu Homeri notissimo II. τ : — Ἐπὶ
δὲ στενάγοντο γυναῖκες Πάτροκλον πρόφασιν, σῶν
δ' αὐτῶν κήδε' ἑκάστη. Ad quem locum adnotat
Eustathius illic a me relatus ablitse rem eam in pro-
verbium, ut Πατρόκλου verbo compendiose signaretur
simulatio, qua quis aliqua causa facere se quid-
piam studens ostendere, aliud re vera sequitur. In
eo usu hoc habet singulare noster, quod fere Anna
ipso continue vocabula Πάτροκλον πρόφασιν Jungit,
Pachymeres hic solum Πάτροκλον exprimit. Etiam
et illud admoveatur, in hoc, ut et in vocabulis cre-
bri usua, manu scriptos antiqua codices uti com-
pendio. Itaque nostri codices B et A integri soli
(nam Vat. epitomator hæc ut solet decurtans, ne
sententiam quidem loci hujus reddidit) Προκλος pro
Πάτροκλος habebant.

P. 43. Cur hic σφραγῖδα benedictionem veterim,
causam dico in Glossario. De voce πρωτοαπο-
στολαρίου et ejus notione nihil addo ad Meur-
sium.

P. 46. *Ne qui autem in superioribus, etc.* Totam
hujus loci sententiam abbreviator Vaticanus, vix
quintam hujus capituli exhibens partem, etiam in
contrarium menti auctoris deformat sensum. Cum
enim Pachymeres manifeste affirmet ne e Catechu-
menis quidem despectandi in templum facultatem
eniquam concessam, positus ibi ad hoc prohiben-
dum custodibus, ille tamen **732** ait Ἄνω δὲ τῶν
κατηχουμένων πάντες, καὶ βασιλεὺς καὶ ἄρχοντες

καὶ πάντες λαὸς (forte voluit scribere λαοὶ vel λαί-
κολ) ἐύρων τὰ τελούμενα : *Imperatorem, principes et
omnem populum, inde spectasse sacra, dum ferent.*
Quod δις διὰ πασῶν discrepat a scriptoris asserio.
Quare caute legendus hic epitomator; nec ei sine
pignore fideudum in iis quæ Pachymeris nomine,
ipso plerumque invito, recitat.

[P. 522] P. 54. Pro eo quod habent codd. B et A,
ἀκριβῶς παριστώσαι τὴν φύσιν, de guttis sanguinis
clare apparentibus supra vela, saxa et frondes, Va-
ticanus habet ἀκριβῶς τὴν φύσιν ἐχαρακτήρι-
ζον, eleganti paraphrasi.

P. 55. E regione hujus capituli in codice optimo B
hæc alia manu scripta exstant : Τοῦ ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει συνεδρίου κατὰ τῶν ὑποδεξαμένων τὴν ἐι-
ρήνην τὴν πρὸς τὸν πάππαν ψήφον καὶ ἀπειθήσαι,
quæ ostendunt narrata in hoc capite acta esse syno-
di ejusdem de qua historicus p. 50 sqq. egerat.
Sed cum id non exprimitur in contextu, ego quod
κατὰ τὸ σωπώμενον per se scriptor intelligi a
lectore voluit, σαφηνείας χάριν verbo indicandum
eredidi.

[P. 55. Ἀβελλον μὲν πλοτσως. Hæc Theodora
confessalo instigante patriarcha CP. ab imperatrice
omissa est ad rescindenda acta Michaelis Palæologi
pro unione Ecclesiæ Orientalis et Occidentalis. Mor-
tuo Michaela clerus schismaticus, connivente An-
dronico Palæologo, schisma instauravit. Cum Mi-
chael Palæologus die 11 Decembris anni 1282
mortuus sit, et imperatrix marito vita functo con-
fessionem illam emisit, confessio ipsa ad finem
anni 1282 vel initium anni 1283 referenda est. Porro
Theodora obiit 16 Februarii, anno 1284. Libelli tex-
tum, quem primus edidit Joannes Yriarte in *Codd.
ms. Gr. Mairit.* p. 283, cod. LXXVII, subjicimus.

303. *Sequitur (verba sunt Yriartii) exemplum
confessionis super rebus ecclesiasticis, quam Theo-
dora imperatrix edidit post obitum Michaelis Palæo-
logi Comneni, Græcorum imperatoris, conjugis sui,
qui litteras catholicæ Romanæque fidei testes dedit
ad Gregorium X pontificem maximum, concilio
Lugdunensi generali secundo tunc præsidentem. Cum
vero in omnibus, quotquot evolvimus, rerum com-
mentariis aliisque scriptis, nullum hujusmodi confe-
sionis non modo exemplum exstet, sed ne mentio
quidem occurrat, id velut historiæ Byzantinæ singu-
lare monumentum atque ejus studiosis hominibus ju-
cundissimum, libuit hic ad litteram exscribere.*

✕ Τὸ ἴσον εἰς ὁμολογίας τῆς κραταιᾶς καὶ ἀγίας
ἡμῶν κυρίας καὶ δεσποίνης ἐπὶ τοῖς ἐκκλη-
σιαστικοῖς πράγμασιν· ὅπερ διὰ οικειοχέρου
σταυροῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐπιστώσατο· καὶ κάτω ἐπὶ
τῆς οικίας στήλης ἐν χρυσῇ βούλλῃ φερο-
μένης καὶ ἀκηρωμένης (leg. ἀκρωρουμένης)
31' ὁξίας μετέθηκες.

Θεοδώρα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, πιστῇ Αὐγούστα
καὶ αὐτοκρατόρισσα Ῥωμαίων, Δούκαινα, Κομνηνῆ,
ἢ Παλαιολογίνα, οὐχ ὡσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατορ-
θωμάτων, ὅσα τις ἐπὶ σωτηρίᾳ ἑαυτοῦ κατορθώσει
δυνήσεται, οὕτω μοι καὶ ἐπὶ τῆς εὐσεβείας αὐτῆς

καὶ ἐκεῖνα μὲν γὰρ κρύπτειν καλὸν καὶ παντά-
 κσει τηρεῖν ἀφανῆ, ἵνα ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ οὐ-
 ράνως Πατὴρ καὶ Θεὸς ἀποδοίῃ ἐν τῷ φανερῷ· εὐ-
 σείδειαν δὲ τὴν καὶ ἀρετῆς ἀπάσης πηγὴν τε καὶ
 ἀρχὴν καὶ μητέρα τυγχάνουσαν οὐ κρύπτειν· ἀλλ'
 ἐμφανίζειν τοῖς πᾶσι καὶ δημοσιεύειν σωτήριον. Καὶ
 τοῦτο ἔστιν, ὡς ἐμοίγε φαίνεται, τὸ ἡμέτερον φῶς·
 ἃ τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων
 λήπτειν διακαλεῖται. Διὰ τοῦτο οὔτε ποτὲ ἄλλοτε
 τὴ πρὸς Θεὸν εὐσεβὲς ὑποκειμενοῦ παραστήσαι ἢ
 βασιλεῖα μου, οὔτε νῦν ὑποστέλλεται· διατρανοὶ δὲ
 μᾶλλον καὶ διαθεβαίουται οὕτως ἐν πᾶσι πιστεύειν,
 ὡς καὶ ἔνωθεν ἢ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία ὁμολογῆν καὶ
 πιστεύειν ἰδίωκε· τοῦτο εἶδε Θεός, ὁ καὶ τὰ βάθη
 τῶν καρδιῶν ἡμῶν ἔρευσεν· γινωσκέτωσαν δὲ καὶ
 οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ὡς οὐδὲν παρ' ἡμῶν φρόνημα ἔτε
 μὲν ἀλλ' ἢ τὸ γνήσιον τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολι-
 κῆς Ἐκκλησίας. Ἐπει δὲ οὕτω φρονεῖ τῇ τοῦ Θεοῦ
 μίσει, καὶ οὕτω πρεσβεῖει ἢ βασιλεῖα μου, δὴλον
 εἴναι, ὅτι καὶ τὴν ἐλευθερίαν ὑπόδειξι καὶ καὶ πράξιν
 τῆς οὐ καλῶς ἐν τῷ προλαβόντι χρόνῳ ἐπισυμβῆσαν
 τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ αὐτὴν εἰς τέλος συγγέσασαν, ἐκ
 φηγῆς μέσης ἀποστρέφεται καὶ μισεῖ, βέλύττεται,
 εἰς εἰρήνην, εἰς τε οἰκονομία, εἰς τε παραπλήσιον
 ἑαυτοῦ ἀληθῶς ἀνομιάζετο· καὶ τοὺς ἐκαινούντας
 ἐν καὶ νῦν αὐτὴν καὶ προσκειμένους αὐτῇ πολέμους
 ἔργα τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας· ἐκιδούλους δὲ τῆς
 ἐκτῶν σωτηρίας· ἐχθροὺς δὲ καὶ λυμεύων καὶ τῶν
 παρεχόμενων αὐτοῦ καὶ ὡς προξένους ἀπολείπει
 ἑαυτὸν ἀποβάλλεται· εἰ γὰρ καὶ τῆς κατὰ ἡμᾶς
 ἐκείνη τὸ ψυχοπλαθῆς διακάνθησεν, ἀλλὰ γε νῦν οὐ
 κινῶμεν τὴν βασιλείαν μου· ἰδίωκε γὰρ αὐτὴν αὐτὰ
 τὰ πράγματα, καὶ λόγους μετὰ τῶν πραγμάτων ἀπὸ
 θεῶν τε καὶ βέλους. Πλὴν ἢ βασιλεῖα μου καὶ τίνα
 εἴ χάριτι τοῦ Θεοῦ ἐνισταμένη, λέγω τῆς ἐπὶ ἐμ-
 οῦ, σφόδρα ἐδαρῶντο καὶ ἐδυσχεράτω τὸ ἀπὸ τῆς
 καὶ καινοφανῆς τοῦ πράγματος, καὶ ἔκινεται ἐκ
 αὐτοῦ, κἀν μὴ τὸ θαυμάσιον ἢ ἐξήκιστα· καὶ
 ἐν τῷ παρόντι δὲ καὶ μᾶλλον ἀγανακτεῖ. σαφῶς
 ἔφασκε τῆς οὐ καλῆς ἐκείνης ἐκείνης· οἷα ἀγαθὸν
 ἀπατήσαν τὸ τέλος. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων οὕτως
 ἔχει. Ἐπει δὲ καὶ τὸν Βέκκον, ἔκ τε ἐκείνου καὶ
 τῶν ὄντων, εἰς δὲ καὶ τὸν Μέντιον, καὶ τὸν
 Μανχίτην ὡς ὁμόφρονος αὐτοῦ ἢ τοῦ Θεοῦ κατεδί-
 κασαν Ἐκκλησία, καὶ ἀπεχέσθη καὶ τῆς κοινωνίας
 ἐκείνης ἠλλοτριώσας, τοῦτον τὸν ἑαυτοῦ ἔχει
 καὶ ἢ βασιλεῖα μου, ἀπονοστήσας καὶ ἀποβλή-
 τας, τῇ ψήφῳ τῆς Ἐκκλησίας ἐξεκκολληθεῖσα.

Ἐπει δὲ τῇ αὐτῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ ἔδοξε
 καὶ τὸν ἐμὸν αὐθέντην καὶ βασιλέα καὶ ὁμοζυγον
 πεισθέντα μνημοσύνην τῶν κεννημένων μὴ
 ἐξῆσαι δι' αἰτίαν τῆς ἐπιβίβως ὑπόδειξης καὶ τῆς
 ἐπιβίβως συγγύσεως, ἢ βασιλεῖα μου τὴν τοῦ Θεοῦ
 προσιώσας φόβον, καὶ τὴν εἰς τὴν ἀγίαν αὐτοῦ Ἐκ-
 κλησίαν εὐκαίθεταν, οὕτως γὰρ καὶ παραδέχεται τὸ ὄ-
 ξαν καὶ ἐπὶ τούτῳ αὐτῇ· καὶ εἰ μὲν ποτε ἀναγκαῖα
 συντόμως ποιεῖν ἐπ' αὐτοῦ τῆς ἐπιβίβως μου καὶ βα-
 σιλεῖ καὶ ὁμοζύῳ μου· ἔπειτα γὰρ καὶ τὰ πάντα καὶ ἀκ-

λουθεῖν αὐτῇ τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ ἢ βασιλείᾳ μου
 βούλεται, τὴν ἰδίαν πάντως ἐντεῦθεν σωτηρίας ἀκ-
 νομοῦσα, καὶ τὴν εὐσεβῆσαν ἐκείνης γινωσκῶν τῆς
 πᾶσι καὶ φανεροῦν ἐθέλουσα· ἢ ἐνωθεν ἐκ πα-
 παραλαβούσα, καὶ μέγιστον τοῦ παρόντος χρό-
 σασα, φυλάξει καὶ ἑως τέλους, τῇ τοῦ πᾶσι
 τὴν καὶ ἀναδείξαντος οἰκτιρμονας Θεοῦ πᾶσι
 δύναμι. Εἶχε καὶ βούλλαν χρυσοῦ ἐπὶ τῷ
 κάτωθεν δι' ὀξείας μετέξης, φέρουσαν ἐκ
 μέρει τὴν υπέραγγον Θεοτόκον βρεφικρατίαν
 δὲ τῷ ἐτέρῳ τὴν στηλὴν τῆς ἀγίας ἐκείνης
 παρὸν Ἰσον τῷ ἐμφανισθέντι μοι κρημνισθῆναι
 λὼν καὶ ἐξισάζον εὐρών, υπέρτατος ἢ

*Hoc diploma, prout ex titulo et per
 ipso jam initio confirmatum est, manu scripta, infra vero aurea sigilla
 miam Deiparam puerum gestantem, una cum
 vaticis effigiem exhibente, ex subli. ap. p. m. m.
 funiculo) appensa. Sed omni ex parte
 lucis, quam ex aurea bu. s. ex d. e. s. s.
 legentibus sane dedisset. Ca. m. m. m.
 τούσαν, ex nomine βρέφος, in
 βο κρατίω, teneo, confirmatum
 Deipara describitur, περιγραφή
 in Cangli Glossario Græco. m. m. m. m.
 In hanc porro Theodosiam
 lis Bessario conscriptis R. m. m. m. m.
 ejus sepulcrum iamto m. m. m. m.
 hodie in Græca D. M. m. m. m. m.
 codicis CCCXXIII, m. m. m. m. m. m.
 typis catalogus. Edit. P. m. m.*

P. 56. Sub sigill. ca. m. m. m. m.
 negatum ab Athanasio m. m. m. m.
 sensum in acta syn. m. m. m. m. m. m.
 terminatione omni m. m. m. m. m. m.
 ejus e sacris div. m. m. m. m. m. m.
 culo et nulla fide m. m. m. m. m. m.
 diserte scribent. m. m. m. m. m. m.
 υποκλίνε καὶ m. m. m. m. m. m.
 citroque allegari. m. m. m. m. m. m.
 et quæ p. m. m. m. m. m. m. m. m.
 enim id tantum m. m. m. m. m. m.
 meres.

P. 59. Ca. m. m. m. m. m. m. m. m.
 D. filia, Michæla. m. m. m. m. m. m. m.
 p. 243. m. m. m. m. m. m. m. m. m.
 tar, quædam m. m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m.
 I. C. m. m. m. m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m.
 fecit. m. m. m. m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m.

quidem loco ἀπροδιόνυσον **781** cum προσαρθρού-
μενος misisse : sententia percommoda, quam inter-
pretatio mea exprimit.

P. 54. At *Veccus aliud potius quodvis*, etc. Noten-
tur hæc ad excusandum Veccum, si quando in his
concertationibus, præsertim in colloquio [P. 521]
ejus cum adversariis infra, c. 35 libri hujus reci-
tato, multa subtienerit ad causam pertinentia, sed
quæ si dicerentur, auditores præjudicialis ruentes
affectibus efferarent. Nam talia etsi justa et vera,
pacis causa laudabiliter interdum silentio comprimi,
intelligitur ex facto S. Gregorii papæ, qui, ut ipse
testatur, synodi δ̄ etsi probatæ sibi mentionem fu-
cere supersedit apud eos qui ea offenderentur.
Verba sancti pontificis hæc sunt ex epistola 37, l.
nt, ad Constantium episcopum Mediolanensem :
*Quod autem scripsistis, quia epistolam meam Theo-
delindæ reginæ transmitters minime voluistis pro
eo quod in ea quinta synodus nominabatur, si eam
exinde scandalizari posse creditistis, recte factum
est ut minime transmitteretis.* Mox ubi de ista synodo
Constantinopolitana, a multis quinta nominata, sub-
juxit probari eam sibi, addit : *Nos tamen, sicut
voluistis, ita fecimus, ut ejusdem synodi nullam me-
moriam faceremus.*

P. 59. Πάτροκλος δ' ἔδοξεν Ἰωσήφ. Usurpatur
hic vox Πάτροκλος proverbialiter significatu προ-
φάσεως. Qui usus creber apud Annam Comnenam,
ut ad ejus Alexiadem in Glossario notavi, sed et
apud alios ceterioris ævi Græcos scriptores. Trahit
originem e versu Homeri notissimo II. τ : — Ἐπὶ
δὲ στενάχοντο γυναῖκες Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν
δ' ἀντῶν κήδε' ἑκάστη. Ad quem locum adiuvat
Enstathius illic a me relatus ablisse rem eam in pro-
verbium, ut Πατρόκλου verbo compendiose signare-
tur simulatio, qua quis aliqua causa facere se quid-
piam studens ostendere, aliud re vera sequitur. In
eo usu hoc habet singulare noster, quod fere Anna
etno continue vocabula Πάτροκλον πρόφασιν jungit,
Pachymeres hic solum Πάτροκλον exprimit. Etiam
et illud admoneatur, in hoc, ut et in vocabulis cre-
bri usus, manu scriptos antiqua codices uti com-
pendio. Itaque nostri eodices B et A integri soll
(nam Vat. epitomator hæc ut solet decurtans, ne
sententiam quidem loci hujus reddidit) Προκλος pro
Πάτροκλος habebant.

P. 43. Cur hic σφραγίδα benedictionem verterim,
causam dico in Glossario. De voce πρωτοπο-
στολαρίου et ejus notione nihil addo ad Meur-
sian.

P. 46. Ne qui autem in superioribus, etc. Totam
hujus loci sententiam abbreviator Vaticanus, vix
quintam hujus capituli exhibens partem, etiam in
contrarium menti auctoris deformat sensum. Cum
enim Pachymeres manifeste affirmet ne e Catechu-
menis quidem despectandis in templum facultatem
eniquam concessam, positus ibi ad hoc prohiben-
dum custodibus, ille tamen **782** ait Ἄνω δὲ τῶν
κατηκουμενίων πάντες, καὶ βασιλεὺς καὶ ἀρχόντες

καὶ πάντες λαὸς (forte voluit scribere λαοὶ vel λαί-
κολ) ἑώρων τὰ τελούμενα · *Imperatorem, principes et
omnem populum, inde spectasse sacra, dum fierent.*
Quod dicitur διὰ πασῶν discrepat a scriptoris asserio.
Quare caute legendus hic epitomator; nec ei sine
pignore fidendum in iis quæ Pachymeris nomine,
ipso plerumque invito, recitat.

[P. 522] P. 54. Pro eo quod habent codd. B et A,
ἀκριβῶς; παριστώσαι τὴν φύσιν, de guttis sanguinis
clare apparentibus supra vela, saxa et frondes, Va-
ticanus habet ἀκριβῶς τὴν φύσιν ἐχαρακτήρι-
ζον, eleganti paraphrasi.

P. 55. E regione hujus capituli in codice optimo B
hæc alia manu scripta exstant : Τοῦ ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει συναδρίου κατὰ τῶν ὑποδεξαμένων τὴν εἰ-
ρήνην τὴν πρὸς τὸν πάππαν ψῆφον καὶ ἀπειθήσις,
quæ ostendunt narrata in hoc capite acta esse syn-
odi ejusdem de qua historicus p. 50 seqq. egerat.
Sed cum id non exprimitur in contextu, ego quod
κατὰ τὸ σιωπώμενον per se scriptor intelligi a
lectore voluit, σαφηνεῖας χάριν verbo indicandum
eredidi.

[P. 55. Ἀλλοῦ μὲν πίστωσης. Hæc Theodoræ
confessio instigante patriarcha CP. ab imperatrice
emissa est ad rescindenda acta Michaelis Palæologi
pro unione Ecclesiæ Orientalis et Occidentalis. Mor-
tuo Michaelis clerus schismaticus, connivente An-
dronico Palæologo, schisma instauravit. Cum Mi-
chael Palæologus die 11 Decembris anni 1282
mortuus sit, et imperatrix marito vita functo con-
fessionem illam emisit, confessio ipsa ad finem
anni 1282 vel initium anni 1283 referenda est. Porro
Theodora obiit 16 Februarii, anno 1284. Libelli tex-
tum, quem primus edidit Joannes Yriarte in *Codd.
miss. Gr. Matrit.* p. 283, cod. LXXVII, subjicimus.

303. *Sequitur* (verba sunt Yriartii) *exemplum
confessionis super rebus ecclesiasticis, quam Theo-
dora imperatrix edidit post obitum Michaelis Palæo-
logi Comneni, Græcorum imperatoris, conjugis sui,
qui litteras catholicæ Romanæque fidei testes dedit
ad Gregorium X pontificem maximum, concilio
Lugdunensi generali secundo tunc præsidendum. Cum
vero in omnibus, quotquot evolvimus, rerum com-
mentariis aliisve scriptis, nullum hujusmodi confes-
sionis non modo exemplum exstet, sed ne mentio
quidem occurrat, id velut historiæ Byzantinæ singu-
lare monumentum atque ejus studiosis hominibus ju-
cundissimum, libuit hic ad litteram describere.*

✕ Τὸ ἴσον τῆς ὁμολογίας τῆς κραταιᾶς καὶ ἀγίας
ἡμῶν κυρίας καὶ θεοποιῆτης ἐπὶ τοῖς ἐκκλη-
σιαστικοῖς πράγμασιν · ὅπερ διὰ οικειοχρίστου
σταυροῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐπιστώσατο · καὶ κάτω διὰ
τῆς οικείας στήλης ἐν χρυσίῳ βούλλῃ σφρο-
μένη καὶ ἀπωρημένης (leg. ἀπεωρουμένης)
51' δεξιάς μετέξης.

Θεοδώρα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, πιστῇ Αὐγούστα
καὶ αὐτοκρατορίσῃα Ῥωμαίων, Δούκαινα, Κομνηνῆ,
ἡ Παλαιολογίνα, οὕχ ὡσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατορ-
θωμάτων, ὅσα τις ἐπὶ σωτηρίᾳ ἑαυτοῦ κατορθώσῃ
δυνήσεται, οὕτω μοι καὶ ἐπὶ τῆς εὐσεβείας αὐτῆς

δοκιμ. ἐκεῖνα μὲν γὰρ κρύπτειν καλὸν καὶ παντά-
 κσει ταπεινὸν ἀφανῆ, ἵνα ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ οὐ-
 ράνιος Πατήρ καὶ Θεὸς ἀποδοίῃ ἐν τῷ φανερώ· εὐ-
 σέβειαν δὲ τὴν καὶ ἀρετῆς ἀπάσης πηγὴν τε καὶ
 ἐρχὴν καὶ μητέρα τυγχάνουσαν οὐ κρύπτειν· ἀλλ'
 ἐμφανίζειν τοῖς πᾶσι καὶ δημοσιεύειν σωτήριον. Καὶ
 τοῦτό ἐστιν, ὡς ἔμοιγε φαίνεται, τὸ ἡμέτερον φῶς·
 ὃ τὰ ἱερὰ Ἐδαγγέλια ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων
 λάμπειν διακαλεύεται. Διὰ τοῦτο οὐτε ποτὲ ἄλλοτε
 τὸ πρὸς Θεὸν εὐσεβὲς ὑποστείλατο παραστήσαι ἢ
 βασιλεία μου, οὔτε νῦν ὑποστέλλεται· διατρανοὶ δὲ
 μᾶλλον καὶ διαβεβαιοῦται οὕτως ἐν πᾶσι πιστεύειν,
 ὡς καὶ ἀνωθεν ἢ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία ὁμολογεῖν καὶ
 πιστεύειν ἠδίδαξε· τοῦτο εἶδε Θεός, ὁ καὶ τὰ βῆθη
 τῶν καρδιῶν ἡμῶν ἐρυνῶν· γινωσκέτωσαν δὲ καὶ
 πάντες ἄνθρωποι, ὡς οὐδὲν παρ' ἡμῖν φρόνημα ἔτε-
 ρον ἀλλ' ἢ τὸ γνήσιον τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολι-
 κῆς Ἐκκλησίας. Ἐπει δὲ οὕτω φρονεῖ τῇ τοῦ Θεοῦ
 χάριτι, καὶ οὕτω πρεσβεύει ἡ βασιλεία μου, δῆλον
 πάντως ὅτι καὶ τὴν ὀλοθρίαν ὑπόθεσιν τε καὶ πᾶξιν
 τὴν οὐ καλῶς ἐν τῷ προλαβόντι χρόνῳ ἐπισυμβῆσαν
 τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ αὐτὴν εἰς τέλος συγχύασαν, ἐκ
 ψυχῆς μέσης ἀποστρέφεται καὶ μισεῖ, βδελύσσεται,
 εἴτε εἰρήνη, εἴτε οἰκονομία, εἴτε τι παραπλήσιον
 ἕτερον οὐκ ἀληθῶς ὠνομάζετο· καὶ τοὺς ἐπαινοῦντας
 ἐπὶ καὶ νῦν αὐτὴν καὶ προσκειμένους αὐτῇ πολέμιους
 ἡγείται τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας· ἐπιβούλους δὲ τῆς
 ἐκτῶν σωτηρίας· ἔγθρους δὲ καὶ λυμεῶνας καὶ τῶν
 παραδεχομένων αὐτοὺς καὶ ὡς προξένους ἀπωλείας
 ψυχῶν ἀποβάλλεται· εἰ γὰρ καὶ τνικαῦτα ὅσον εἶχεν
 ἐκείνη τὸ ψυχοδραβὲς διελάνθανεν, ἀλλὰ γε νῦν οὐ
 λανθάνει τὴν βασιλείαν μου· ἐδίδαξε γὰρ αὐτὴν αὐτὰ
 τὰ πράγματα, καὶ λόγῳ μετὰ τῶν πραγμάτων ἀλη-
 θεῖς τε καὶ βέβαιοι. Πλὴν ἡ βασιλεία μου καὶ τότε
 τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ἐνισταμένης, λέγω τῆς ὑποθέ-
 σεως, σφῶδρα ἐβαρύνετο καὶ ἐδυσχέραινε τὸ ἀσύνηθες
 καὶ καινοφανές τοῦ πράγματος, καὶ ἠγανάκτηι ἐπ'
 αὐτῷ, κἄν μὴ τὸ δεῖνον ὀπόσον ἦν ἐξήπιστατο· καὶ
 ἐν τῷ παρόντι δὲ πολλὸ μᾶλλον ἀγανακτεῖ, σαφῶς
 ὁρῶσα τῆς οὐ καλῆς ἐκείνης ἐπινομίας οὐκ ἀγαθὸν
 ἀπαντήσαν τὸ τέλος. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων οὕτως
 ἔχει. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν Βέκκον διὰ τὰ βλάσφημα αὐ-
 τοῦ δόγματα, εἴτε δὲ καὶ τὸν Μελιτηνιώτην, καὶ τὸν
 Μεσσηνίτην ὡς ὀμόφρονος αὐτοῦ ἢ τοῦ Θεοῦ κατεδί-
 κασαν Ἐκκλησία, καὶ ἀπεκήρυξε, καὶ τῆς κοινωνίας
 ἐκτῆς ἡλλοτριώσε, τοιοῦτους δεόντως αὐτοὺς ἡγε-
 ται καὶ ἡ βασιλεία μου, ἀκοινωνήτους καὶ ἀποβλή-
 τους, τῇ ψήφῳ τῆς Ἐκκλησίας ἐξακολουθοῦσα.

Ἐπει δὲ τῇ αὐτῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ ἔδοξε
 καὶ τὸν ἐμὸν αὐθέντην καὶ βασιλέα καὶ ὀμοζύγον
 τελευτήσαντα μνημοσύνων τῶν νενομισμένων μὴ
 ἐξῶσαι δι' αἰτίαν τῆς ῥηθείσης ὑποθέσεως καὶ τῆς
 ἐντεῦθεν συγχύσεως, ἡ βασιλεία μου τὸν τοῦ Θεοῦ
 προτιμῶσα φόβον, καὶ τὴν εἰς τὴν ἄγλαν αὐτοῦ Ἐκ-
 κλησίαν εὐπειθεῖαν, στέργει καὶ καταδέχεται τὸ δό-
 ξαν καὶ ἐπὶ τοῦτ' αὐτῇ· καὶ οὐ μάλιστα ἀναγκάστῃ
 μνημόσυνα ποιεῖν ἐπ' αὐτῷ τῷ αὐθέντῃ μου καὶ βα-
 σιλεῖ καὶ ὀμοζύγῳ μου· οὐδὲ ἄλλο τι παρὰ τὸ διατε-
 ταγμένον αὐτῇ· ἔπειθα· γὰρ κατὰ πάντα καὶ ἀκο-

λουθεῖν αὐτῇ τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ ἡ βασιλεία μου
 βούλεται, τὴν ἰδίαν πάντως ἐντεῦθεν σωτηρίαν οἰκο-
 νομοῦσα, καὶ τὴν εὐσεβείαν ἐαυτῆς γνωρίζειν τοῖς
 πᾶσι καὶ φανεροῦν ἐθέλουσα· ἦν ἀνωθεν ἐκ πατέρων
 παραλαβοῦσα, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος χρόνου συζή-
 σασα, φυλάξει καὶ ἔως τέλους, τῇ τοῦ πλάσαντος αὐ-
 τὴν καὶ ἀναδείξαντος οἰκείρμονος Θεοῦ φυλαττομένη
 δυνάμει. Εἶχε καὶ βούλλαν χρυσῆν ἀπρωρημένην
 κάτωθεν δι' ὀξείας μετὰξῃς, φέρουσαν ἐν μὲν τῷ ἐνὶ
 μέρει τὴν ὑπέραγρον Θεοτόκον βρεφοκρατοῦσαν, ἐν
 δὲ τῷ ἑτέρῳ τὴν στήλην τῆς ἀγίας δεσποίνης. Τὸ
 παρὸν ἴσον τῷ ἐμφανισθέντι μοι πρωτοτύπῳ ἀντιθα-
 λῶν καὶ ἐξισάζον εὐρῶν, υπέγραψα, ψ.

Hæc diploma, prout ex titulo ac sine constat, ipso jam initio confirmatum est cruce imperatricis manu scripta, infra vero aurea bulla hinc purissimam Deiparam puerum gestantem, inde ipsius imperatricis effigiem exhibente, ex subtili serico (nimirum funiculo) appensa. Sed enim exscriptor multo plus incis, quam ex aurea bulla, ex die, si designasset, legendibus sane dedisset. Cæterum vocem βρεφοκρατοῦσαν, ex nomine βρέφος, infans seu puer, et verbo κρατέω, teneo, constatam, qua eadem purissima Deipara describitur, nusquam Lexicorum, ne quidem in Cangii Glossario Græco, invenire mihi contigit.

In hanc porro Theodoram imperatricem cardinalis Bessarion conscripsit Monodias tres, idemque in ejus sepulcrum iambos composuit. Utraque existunt hodie in Græca D. Marci bibliotheca codicum mss. codice CCCCXXXIII, ut illius plane testatur excusus typis catalogus. EDIT. PATR.]

P. 56. Sub ñnem capitis significat Pachymeres negatum ab Athanasio patriarcha Alexandrino as-sensum in acta synodi, utcumque quæsi:um sub in-terminatione omittendæ, ni daret, commemorationis ejus e sacris diptychis. Plane contrerium suo peri-culo et nulla fide affirmat interpolator Vaticanus sic diserte scribens: Καὶ πολλῶν λεγομένων τέλος καθυποκλίνει καὶ τὰ ζητούμενα ἐκπληροῖ. *Multis nitro citroque allegatis tandem Alexandrinus dat manus, et quæ postulabantur exsequitur.* Cave credas: negat enim id tantum non diserte oculatus testis Pachymeres.

P. 59. Cur hæc Anna Eulogiæ Andronici amittæ D filia, Michaelis despotæ uxor, ut constat ex vol. I, p. 243, hic et alibi βασίλισσα regina dicta reperiat-ur, quærendum. An, quod non exstaret Græcæ femininum vocabulum e verbo δεσπότης, *despota* formatum, quo uxores despotarum insignirentur, βασιλισσῶν eas appellatione dignar usus obtinuerat?

P. 65. Initium hujus capitis quadam inter codi-ces differentia scripturæ et antiquarii scriptoris af-fectata ad rem non valde notam allusione me torsit. Horum omnium hic reddenda ratio lectori est. Codex Allatianus ita exhibebat hunc locum: Οὐ μὴν δὲ πρὸ τοῦ κατὰ Λάμψακον καὶ ἡ δίκη ἐπὶ μάλιστα χρόνου ἀργὸς ἦν. Barberinus autem optimus omnium, οὐ μὴν δὲ κατὰ Λάμψακον πρὸ τοῦ. Sed ad margi-nem e regione manu perantiqua sic scriptum habe-

hai : Οὐ μὴν δὲ πρὸς τοῦ κατὰ Λάμψακον. Hæc videtur sola recta lectio, quam ideo unani sum amplexus. Operosior fuit inquisitio fabulæ aut historix, quam auctor hoc loco innuit, rei ad Lampsacum gestæ. Circumspectis diu omnibus **733** in hoc tandem acquievi, ut crederem habuisse Pachymyrem hæc scribentem in animo id quod auctor Elymologicus refert verbo Λάμψακος in hunc modum : "Οτι τοῖς Λαμψακηνοῖς χρησιμὸς ἐδόθη, ὅπου ἀν' αὐτοῖς λάμψη, ἐκαὶ πόλιν κτίσαι. Ἄστραπῆς οὖν γενομένης, εἶδον τὸν τόπον καὶ ἔκτισαν τὴν πόλιν, Λάμψακον ταύτην ἡρροσαγορεύσαντες, καὶ τοὺς πολεμοῦντας αὐτοῖς βαρβάρους, λόγον ποιήσαντας, διὰ τῆς ἀστραπῆς ἰδόντες κατέκασαν. Ita ille. Hic eventus, insidiarum luce fulguris a Lampsacenis urbem molientibus detectarum, et statim inmisso igne in suis ipsis latebris incensurum hostium, videtur quasi proverbiali celebritate relatus ad significationem vindictæ celeris divinitus immissæ, clade post minas non tardante, [P. 523] sed continuo excipiente indicationem primam. Atque haud scio an non inde Adrastea Nemesi, sive hic memorata δίκη, peculiariter apud Lampsacenos culta olim fuerit, cujus velut auspiciis structa illa civitas fuisset. Strabo videndus l. xiii, p. 684 ed. Basil.

P. 77. Quid hic esse putem ἐπαληθεύειν τοῖς τετελεσμένοις, videat æquus lector in Glossario, verbo τὰ τετελεσμένα, antequam meam interpretationem danneret.

Ibid. Τὸ δ' αὖ ἐκ τοῦ περιεικότος, etc. Τὸ περιεικότος sonat hic remissum, dissolutum, negligens, quod negat posse convenire Dei sapientiæ, acri semper vigilia intentæ in res quæ sunt, et nulli non eventui suum interponenti iudicium.

P. 78. Μανιασιν ὑποκρέκει, φησὶ Πίνδαρος. Alludit quod exstat hodieque apud Pindarum in Olymp. Τὸ καυχᾶσθαι παρὰ καιρὸν μανιασιν ὑποκρέκει.

Non dissimulo, mihi hoc caput et legenti et interpretanti sæpe tædium obortum ob εὐχθή δαιμονίαν scriptoris, qui tot præfationum anxiarum ambages casu minime miro prætexendas putaverit, æstum animi ostentans aniculæ superstiosæ potius quam viro, præsertim theologo, consentaneum. Quare non prolixè solum ignosco Vaticano breviori, quod verbosas lacinias ridicularum admirationum ex hoc capite recidens illud in versus paucissimos contraxerit, sed etiam ejus hic quidem iudicium laudo, et in ejus gloriam totam hanc ejus epitomen adscribo : "Ο δὲ μᾶλλον ἔρην (inquit), τινὲς μέγα τι σημεῖον ἔκρινον, διὰ τὸ εὐρεθῆναι τὸν ἅγιον ἄρτον ἐν τῷ ἀρτοφορίῳ σεσηπότα. Τοῦτο δὲ καινὸν οὐκ ἔστιν εἰ σέσηπτο. Κατὰ τὴν τῶν Βαβυλωνίων ἔρτην, ὅτε ὁ Κύριος ἀρχιερεὺς ἐτελείτο, πεποιήγντο κατὰ τὸ συνήθες προηγιασμένα καὶ κατὰ τι συμβάν τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Τετράδι παρελείφθη μὴ τελεσθῆναι τὰ τῆς θείας ἱερουργίας προηγιασμένης. Κάντεῦθεν ἐναπολειφθεῖς ὁ ἅγιος ἄρτος ἦν ἐν τῷ

ἀρτοφορίῳ μέχρι καὶ τῆς τυρινῆς εἰς τὸ ἐπίδ' ἱερός. Μέλλοντος γὰρ τοῦ ἱερέως κατὰ τὴν τῆς Κυριακῆς ἡμέραν ἐμβαλεῖν τῷ ἀρτοφορίῳ προηγιασμένους ἄγλους ἄρτους, εὖρε τὸν χρόνον διαδιβάσαντα ἕγιον ἄρτον σεσηπότα πάντη καὶ ἀπηχρεωμένον. Καὶ τοῦτο μέγα **734** σημεῖον τινὲς τῶν μικροθυσμάτων ὑπέλαβον. Quod dicitur (ait) sum, quidam ingens portentum putaverunt, inventum nempe esse in sacra pyxide panem consecratum putrefactum. Panem autem longo ævo putrescere minime mirum est. Nimirum in festo Palmarum, quo die inaugurabatur patriarcha Cyprius, cum de more fuissent consecrati panes ex quibus deinde, quo ritu per insequentem hebdomadam fas est, sacra ex præsanctificatis dicta celebrarentur, contigit casu quodam feria quarta majoris hebdomadæ sacrum eo die fieri solitum ex præsanctificatis omitti. Unde consumenda per illud, si rite peractum foret, panis consecrati particula in sacra pyxide relicta est usque ad dominicam Tyrienen vocatam insequentis anni. Qua die cum ad aram sacerdos faciens novas consecrati panis particulas indere sacra pyxidi deberet, reperit in ea putrefactum tanti temporis mora, qui ei anno superiori fuerat inditus, sacrum panem. Et hoc magnum prodigium quidam parva mirantes putaverunt. Hactenus hic brevior, cujus in negotio suscepto tractando securæ libertatis hoc specimen habe, lector; in quo si minus fidam epitomen, certe non immeritam censuram nostri hoc loco historici videbis, nec usquequaque improbabis, ut opinor.

P. 85. De veneratione angelorum feria tertia cujusvis hebdomadæ a Constantinopolitanis celebrari solita populari concursu ad partem dexteram altaris templi sanctæ Sophiæ, vide quæ annoto in Glossario verbo Ὁδηγός.

[P. 524] P. 87. *Irenæa*. Fuit hæc soror Marchionis Montisferrati in Subalpina regione; cui etiam deinde sine liberis mortuo filius Andronici ex hoc secundo natus conjugio, ut postea noster docet, jure materno successit.

P. 93. *A cunctis*. Cuncti nimirum qui aderant, præter Veccum et archidiaconos, præoccupatis schismate et errore animis judicabant de præsentis controversia: aliter enim nunquam *valide et ineluctabiliter disputata* censuissent, quæ Theodorus Muzalo hic refertur protulisse prorsus ἀσύστατα et sese invicem destruentia. Duo enim affirmat, prius, se agnoscere pro vera Damasceni sententiam a Vecco allegatam, qua is sanctus doctor affirmat *Patrem esse productorem per Verbum essentialiorii Spiritus*; alterum, se tamen non admittere *Spiritum per Verbum et Filium originem ex Patre trahere*. Atqui citra ullam dubitationem est, originem passivam ex æquo respondere origini activæ; unde qui admittit istud assertum, *producit Pater per Filium Spiritum*, non nisi cum absurdissima inconsequentia negare potest hoc aliud, *Spiritus sanctus producit a Patre per Filium*. Quomodo igitur tam manifesta ἀσολλογιστά plausum a cun-

eris astantibus mernit? nisi quod præjudicato sensu sapiebant et similes habebant labra lacteas. Quam mox adjungit Muzalo dicti sui rationem, **735** quod nimirum ex ea quam respicit doctrina sequeretur aliud esse sancti Spiritus principium activum Patrem, aliud ejusdem principium activum Filium, vanam esse demonstrat doctrina Vecci a nobis declarata superius notis ad c. 9 hujus libri, quam is hujusmodi antiquis Patribus distinctius explicatum a Lugdunensi generali concilio et Gregorio X tenebat, affirmans vim spirandi, sive rationem principii activi respectu Spiritus sancti, unam indivisibiliter et eandem existere in Patre et Filio, ab illo huic communicatam, ex quo fieret ut Pater et Filius unum essent principium activum Spiritus sancti, non duo, sicut Pater, Filius et Spiritus sanctus non tres dii, sed unus Deus sunt.

P. 94. *Nihil habentes quod objicerent*, etc. Temere judicat Pachymeres archidiaconos nihil habuisse quod opponeret secundæ parti orationis patriarchæ, qua is affirmaverat non posse illos demonstrare testimonium Damasceni constari confirmarique ex aliis quoque auctoritatibus Patrum. Hoc enim illi non omiserunt facere quia non possent, sed quia de hoc nunc non agebatur, et statim propositæ tunc ad tractandum quæstionis mutare volebant. Hic nempe cardo erat controversiæ loco illo ac tempore disceptandæ, rectene Veccus conclusisset ex Damasceni loco Spiritum ex Patre per Filium procedere aientis, non esse hæreticos Latinos, qui Spiritum ex Patre et Filio dicerent procedere. Ut bona ea judicaretur illatio, nihil aliud oportebat quam verum et orthodoxum agnoscere a Græcis et patriarcha Damasceni testimonium, et æquipollentiam præpositionum *per* et *ex*, quam adeo illi admittebant, ut etiam Muzalo paulo ante professus sit audacius affirmari *per Filium* quam *ex Filio* procedere Spiritum. Alioqui qua fide scribit hic Pachymeres archidiaconos Vecci assecras non potuisse confirmare Damasceni testimonium consonis auctoritatibus Patrum aliorum, cum idem hoc ipso libro superius, p. 28, retulerit Veccum sanctorum [P. 525] scripta attentius perlegentem in horum plerisque dici observasse sanctum Spiritum *ex Patre per Filium profundi, exsplendescere, præberi, prodire, procedere*, laudasseque in eam sententiam sanctum Maximum, Tarasium, Athanasium, Basilium, præter Græcos recentiores magni nominis Marontensem Nicetam et Nicephorum Blemmidam; ut omittam quos ibidem percenset Græcis quoque venerabiles Latinos Patres, Ambrosium, Augustinum, Hieronymum. Quin et mox hoc ipso c., p. 95, idem affirmat prolatum a Vecco prodigante eodem loculentum testimonium Gregorii Nyseni. Calumniose igitur et in contumeliam causæ catholicæ schismatici hoc Vecco et ejus sociis impingunt; qui utique poterant, si status id præsentis controversiæ caperet et catholicum dogma

A publica disputatione propugnari, non impactum ipsis falsum crimen privata defensione refelli res posceret, poterant, inquam effundere congestam ipsis longa lectione Patrum chrestomathiam eruditionis **736** orthodoxæ, qua manifesto evincerent didicisse Damascenum quæ tradit de sancti Spiritus per Filium a Patre processione ab antiquioribus doctoribus Ecclesiæ, nimirum ex Athanasio lib. *De humana natura suscepta*, c. 4, ubi tractans locum prophetæ Davidis ex Psal. xxxv, 10: *Quoniam apud te est fons vitæ*, sic scribit de Davide loquens: Οἶδε γὰρ παρὰ Θεῷ Πατρὶ ὄντα τὸν Υἱὸν πηγὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. *Noverat enim apud Patrem Filium esse fontem sancti Spiritus.* Ex Didymo, l. II *De Spiritu sancto*, cuius Græcum contextum Veccus habere potuit: nos in sola quæ exstat Latina ejus auctore Hieronymo versione, hæc legimus ad illa Christi in Evangelio Joannis verba: « *Non enim loquetur a semet ipso, hoc est, non sine meo et Patris arbitrio, quia inseparabilis a mea et Patris voluntate, quia non ex se sed ex Patre et me est. Hoc enim ipsum quod subsistit, a Patre et me illi est.* Ex Eriphanio in Ancorato, n. 67: Χριστὸς ἐκ τοῦ Πατρὸς πιστεύεται Θεὸς ἐκ Θεοῦ, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Χριστοῦ ἢ παρ' ἀμφοτέρων, *Christus ex Patre creditur Deus de Deo, et Spiritus ex Christo aut ab ambobus.* Et antea clarius eodem libro n. 8: Πνεῦμα Θεοῦ καὶ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς καὶ Πνεῦμα Υἱοῦ, οὐ κατὰ τινα σύνθεσιν, καθάπερ ἐν ἡμῖν ψυχὴ καὶ σῶμα, ἀλλ' ἐν μέσῳ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ τριτὸν τῆ ὀνομασίᾳ. *Spiritus Dei et Spiritus Patris et Spiritus Filii, non compositione aliqua, quemadmodum in nobis anima et corpus, sed inter Patrem Filiumque medius ex Patre et Filio, appellatioe tertius.* Ex Gregorio Nyseno, l. I *Contra Eunomium*: Ὡς συνάπτεται τῷ Πατρὶ ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ εἶναι ἔχων οὐχ ὑπερβίβει κατὰ τὴν ὑπαρξιν, οὐδ' ἄλλω πάλιν καὶ τοῦ Μονογενοῦς ἔχεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπινοῶν μόνῃ κατὰ τὸν τῆς αἰτίας λόγον, προθεωρουμένου τῆς τοῦ Πνεύματος ὑποστάσεως. *Ut Patri conjunctus est Filius, et cum ex illo esse habeat, non tamen posterius existit, sic etiam Spiritus sanctus proxime hæret Filio, qui sola cogitatione secundum rationem principii prius consideratur subsistentia Spiritus.* Ex Cyrillo Alexandrino, l. I *De Adorat.*: Ἔστι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ μὴν καὶ τοῦ Υἱοῦ, τὸ οὐσώδως ἐξ ἀμφοῖν εἶναι ἔκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ προχέομαι Πνεῦμα. *Est Dei et Patris, sed et Filii quoque, qui substantialiter ex ambobus, nimirum ex Patre per Filium, profunditur Spiritus.* Ex Chrysostomo in quadam Homilia tom. V ed. Savil. p. 674: Ὁ Σωτὴρ δείκνυσιν ἑαυτὸν πηγὴν ζωῆς, καὶ ὕδωρ ζῶν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Εἰ, ὁρᾷς πηγὴν ὕδατος τὸν Θεόν, ζῶν δὲ ὕδωρ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. πηγὴ ὕδατος ζῶντος ὁ Πατὴρ, ποταμὸς ἐκ τῆς πηγῆς προερχόμενος ὁ Υἱὸς, ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. *Salvator ostendit se ipsum fontem esse vitæ; et aquam rivam esse*

Spiritum sanctum. Et, vides fontem aquæ Deum; A aquam autem vivam Spiritum sanctum. Fons aquæ vivæ Pater est, flumen ex fonte procedens Filius, aqua fluminis Spiritus sanctus.

737 Hæc quæ pauca de multis speciminis hic gratia posuimus, quin et in eandem sententiam non minus diserta plura, sine dubio potuerant ex Patribus allegare socii Vecci, quippe quibus diu cum Vecco in theologiæ Spiritus [P. 526] sancti perscrutatione versatis ignota in hoc genere esse non poterant quæ fuere ipsi Vecco perspectissima, ut intelligitur ex hujus scriptis, quæ partim edidit Ill. Allatus, partim legit in manu exaratis codicibus et ex iis plurima descripsit Petavius noster in opere Theologicorum Dogmatum. Sed consulto id omiserunt, quod nunc non erat his locus. Agebatur quippe, ut dixi, verumæ esset crimen hæreseos Impactum Vecco et sociis: non autem de dogmate inquirebatur. Et calumnioso artificio Vecci adversarii eludere conabantur vim defensionis ejus, alio traducenda questione.

P. 95. *Non confiteris Spiritum sanctum continuum Patri, etc.* Hoc ipsum absurdum Latinis impingit acer Græcorum hæreseos defensor Gregorius Palamas, contendens doceri a Patribus, Spiritum sanctum continue ac extra medium a Patre procedere. Καὶ μὴν, inquit, ἐρρήθη καὶ τὸ θεῖον Πνεῦμα ἐκ Πατρὸς ἀμέσως. Vultque id astrui versibus quibusdam S. Gregorii Theologi, quibus Filius et S. Spiritus pariter dicuntur Θεοῦ Πατρὸς τὰ δεύτερα ἔχειν, secundas a Deo Patre habere. Sed frustra sunt hi schismatici. Nam juxta Patrum tam Græcorum quam Latinorum orthodoxam doctrinam utrumque verum est, et procedere ἀμέσως citra medium a Patre sanctum Spiritum, et eundem δὲ Υἱὸν, per Filium a Patre produci. Aptè conciliat hæc in speciem contraria Ricardus Victorinus, l. v *De Trinitate*, c. 6, similitudine ex humanis generationibus adducta: *Procedit namque (ait) persona de persona quandoque quidem tantummodo immediate, quandoque tantummodo mediate, quandoque autem mediate simul et immediate.* Exemplum deinde processionis tantummodo immediatæ ponit in Isaaco respectu Abrahami, siquidem Isaacum immediate Abrahamus genuit; processionis vero tantummodo mediatæ in Jacobo respectu Abrahami; nam Jacobus patriarcharum duodecim pater, mediate tantum ab Abrahamo est genitus, quatenus filium Abrahami Isaacum patrem habuit, ipse Abrahami nepos. Hoc secundo modo vere negatur a doctoribus catholicis sanctum Spiritum mediate a Patre procedere. Sed est alia processio immediata simul et mediate, cujus formam Ricardus statuit in generatione Sethi ex Adamo et Eva. Nam quoniam Eva ex Adamo processerat, utique ex ejus costa formata, Sethi productio per Evam facta mediate entens respectu Adami fuit: verum quia idem nihilominus Adamus per se ad illam generationem concurrat, immediata eadem Adamo existi-

tit. Verba Ricardi hæc sunt: *Nam Seth quidem processit de substantia Adæ immediate, utique in quantum fuit de proprio semine; mediate vero in quantum fuit de semine Evæ.* Talem autem esse ait processionem **738** sancti Spiritus ex Patre, mediatam quidem quatenus ex Filio est, quem Pater genuit, simul autem immediatam quoque, quoniam Filius pariter et Pater sanctum Spiritum produciunt. *Spiritus enim sanctus (verba sunt Augustini, l. xv, De Trinitate, c. 27) non de Patre procedit in Filium, et de Filio procedit ad sanctificandam creaturam, sed simul de utroque procedit, quamvis hoc Filio Pater dederit, ut quemadmodum de se, ita de illo quoque procedat.* Hæc Augustinus; quæ quatenus mediate, quatenus immediata Patri sit sancti Spiritus processio, luculenter explicat.

P. 96. *Sentire autem continuum etc.* Significat his verbis Veccus non posse catholice dici *continuum* processionem sancti Spiritus ex Patre; dicendam enim esse *simul immediatam et mediatam*. Itaque hic τὸ προσωχῶς continue usurpatur *exclusivè*, hoc est cum subintellecta negatione *mediationis* ullius. Qualis tamen aliqua in processione sancti Spiritus a Patre agnoscenda orthodoxis est, sed quæ non excludat immediatam Patris ipsius actionem in productione Spiritus, at tantum admittat [P. 527] in ea consortium Filii, cui prius ratione Pater ipse communicaverit et ei per generationem identificaverit illam ipsam unam et individuum, quam ipse originaliter, hoc est non aliunde tractam sed naturaliter identificatam suæ personæ, habet spirationem activam, in qua, non solum in natura et essentia divina, Pater et Filius unum sunt. Audiat sanctus Anselmus hæc eleganter explicans, *De processione Spiritus sancti* libro: *Constat inezugnabili ratione Spiritum sanctum esse de Filio sicuti est de Patre, nec tamen esse de duobus dixeris, sed de uno. Ex eo enim quod Pater et Filius unum sunt, id est ex Deo, est et Spiritus sanctus, non ex eo unde alii sunt ab invicem. Sed quoniam Deus, de quo est Spiritus sanctus, est Pater et Filius, idcirco vere dicitur esse de Patre et Filio, qui duo sunt.* Cujus ratio est, quia principium activum Spiritus sancti, sive spiratio activa, ejusmodi quædam vis est, quæ ut in actum exeat exigit identificari personis duabus, quarum una ex altera processerit. Unde causam reperit Ricardus Victorinus, l. v *De Trinitate*, c. 7, cur ordine posterior sit processio sancti Spiritus processionem Filii: *Naturaliter (inquit) prior est dualitas quam trinitas: nam illa potest esse sine ista, ista vero nunquam sine illa. Naturaliter itaque et processio prior est, quæ potest subsistere in personarum dualitate, quam illa, quæ non potest esse sine personarum trinitate.* Hinc intelligitur id quod innot verbis supra descriptis Veccus, proprietatem esse distinctivam processionis Filii a processione Spiritus sancti, quod Filius quidem procedat ab uno solo principio quod et quo, ab unita nimirum persona divina, Patre, et per unicam

generationem activam incommunicabilem alteri personæ, Spiritus vero sanctus procedat et procedere exigat per unicum quidem **739** principium quo, nempe spirationem activam unicam indivise propagatam ex Patre in Filium, tamen a duobus principiis quod, geminis videlicet personis, quarum ubi prior alteri communicaverit vim propriam spirandi, ambæ conspirantes per unam indivisibilem operationem producant tertiam personam, quæ sanctus est Spiritus. Atque hæc est illa ratio differentiæ quam allegat hic Veccus, eam ob stare aïens quomodo dici possit Spiritus continue ex Patre προσηχώς εκ του Πατρός, quod sumpsit ex Gregorio Nysseno in epistola ad Ablabium, unde totum hunc locum juvat hic descriptum proponere : Τοῦ ἐξ αἰτίας δυτος πάλιν ἄλλην εἰσφορὴν ἐννοοῦμεν· τὸ μὴ γὰρ προσεχώς εκ του πρώτου, τὸ δὲ διὰ του προσεχώς· *Ejus quod ex principio est rursus aliam differentiam intelligimus. Nam aliud continue ex primo est, aliud vero per illud quod est continue ex primo.* Unde statim infert Nyssenus idem, ὥστε καὶ τὸ μονογενὲς ἀναμφιβόλον ἐπὶ του Υἱοῦ μένειν. Hoc loco μονογενὲς non idem quod Latine unigenitum sonat, sed, prout erudite hunc ipsum Nysseni locum tractans explicat Manuel Calceas, c. 3, significat id quod unum ex uno producit. Verba sunt Calceæ : Καὶ τὸ μονογενὲς ἀναμφιβόλου (lege ἀναμφιβόλου) ἐπὶ του Υἱοῦ μένει. Μόνος γὰρ εκ μόνου, ἐπεὶ μέχρι τούτου ἴσθησιν ὁ λόγος τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ τὸ ἰδίωμα· *Monogenis titulus sine dubio Filio proprius manet : solus enim ex solo est, quandoquidem eatenus orthodoxa doctrina sistit illius existentie proprietatem.* Potuerat hoc Gregorius Nyssenus didicisse a seniori fratre Basilio, cujus extat ad fratrem Nyssenum epistola, in qua hæc leguntur : 'Ο δὲ Υἱός, ὁ τὸ εκ του Πατρός ἐκπορευόμενον Πνεῦμα δι' αὐτοῦ καὶ μεθ' αὐτοῦ γνωρίζων, μόνος μονογενώς εκ του ἀγεννήτου φωτὸς ἐκλήμφας, οὐδεμίαν κατὰ τὸ ἰδιάζον τῶν γνωρισμάτων τὴν κοινωνίαν ἔχει πρὸς τὸν Πατέρα ἢ πρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγον· *Filius vero, qui ex Patre procedentem Spiritum per se ipsum et in se ipso notum facit, solus unigeno modo ex ingenta luce resplendens, nullam secundum proprietatem notionum communionem habet cum Patre aut Spiritu sancto.* Ex quibus omnibus patet, juxta doctrinam catholicam Patrum, characteristicam esse proprietatem Filii æterni, qua et a Patre et a Spiritu sancto distinguitur, ab uno procedere, sive ut loquitur Manuel Calceas, μόνον εκ μόνου, solum ex solo produci. Hoc idem est quod Veccus ex Nysseno hoc loco vocat esse *Filium continue ex Patre.* Notionem autem ac proprietatem pariter distinctivam Spiritus sancti esse produci per eum qui continue ex Patre est, hoc est, identificata duabus personis et a prima alteri communicata spiratione produci.

[P. 528] P. 97. *Ita vero loqui non didicimus, etc.* Responsum est Alexandrini patriarchæ ex lectulo, sane somniculosum et oscitandum. Cui merito re-

poni poterat illud Christi ad Nicodemum, Joan. 11, 40 : *Tu es magister in Israel, et hæc ignoras?* **740** Quod autem negat se ita loqui didicisse, culpa ejus est, quod scripta magistrorum non legisset ut debuerat, Patrum nimirum antiquorum, ubi quæ afferbat Veccus invenerat. Sed longe inscitius hujus dictum refertur infra, ubi schismaticus iste defuit hæresim reputari τὸ συνιστᾶν θέλειν ἀσύνηθες, καὶ ἀσφαλές ἦν, *stabilire velle insuetum quippiam, etsi securum sit.* Quo iniquissimo edicto omnes Ecclesiæ Patres, omnes theologi, omnes sacrorum librorum interpretes in hæreticorum ergastula compinguntur. Quotus enim quisque illorum non aliquid profert *insuetum*, idiotis præsertim aut in studio sacræ doctrinæ negligentius versatis, qualem se hic patriarcha schismaticus prodit ?

Ibid. *Ubi enim plus clare deprehendatur, etc.* Verba sunt Constantinopolitani patriarchæ Gregorii Cyprii, quæ illum ostendunt nihilo aut doctiorem aut moderatiorem Athanasio isto Alexandrino, quem modo notavimus. Profecto enim, si ex æquo respondente vel samæ qua celebrabatur, vel dignitati qua fulgebat, esset eruditione præditus, non ignoraret quæ de immediata simul et mediata processione sancti Spiritus ex Patre veteres, ut paulo superius ostendimus, Ecclesiæ doctores magno consensu tradunt; et si eam reverentiam antiquis Patribus tribueret quam iis a catholico quovis, maxime autem episcopis, deferri par est, nunquam *nugatoriæ loquacitatis* plenissimam diceret, quam a sancto Gregorio Nysseno discretis affirmari verbis sententiam fateretur.

P. 98. *Fatemur temeritatem, et veniam poscimus.* Verba sunt Vecci, in quibus vel ironia quædam agnoscenda tacita est, vel permissio necessaria homini causam accusatæ calumniose innocentie apud præoccupatos errore incurabili judices agentis. Videbat ille rueri manifeste et inconsequenter loqui patriarcham, sed eo supercilio ut se revinci non passurum appareret. Frustra igitur contenderet, si vindicare a calumnia nugacitatis impacta usquequaque orthodoxam Nysseni doctrinam conaretur; et interim occasionem perderet se ac suos ab hæreseos infamia purgandi. Usitatissimum patronis eos in judicio defendentibus, postquam satis refutarunt criminationem aliquam minus ad rem pertinentem, ea non agnita quidem pro vera, sed omissa uti parum curanda, referre se ad caput causæ hoc aut simili genere loquendi : « Verum sit ita sane ut vultis : tamen vel hoc etiam concedo extra culpam esse in causæ capite meum susceptum patet. » Talem omnino sensum hæc Vecci habet oratio, ut clare intelligitur ex consequentibus.

P. 99. *Alludens ad nomen aliud.* Quodnam fuerit illud aliud nomen Georgii Moschamparis, ne Ill. quidem Allatus in accuratissima de Georgiis Diatriba multa de hoc memorans prodit. Licet suspicari ex urbano illo Vecci dicto, ψάλλα τις ἐπιχαθίσασα etc. *Psillum* fuisse cognominatum. Recitat

hunc 741 locum p. 349 editæ de Georgiis diatribæ modo laudatus Leo Allatius cum aliqua diversitate tam in contextu Græco quam in Latina interpretatione, cuius hic admonere lectorem debeo. Illic igitur illa verba ψύλλα τις vertuntur *culex quispiam*. Suspicio mendam typhothæ, qui c pro p in priori vocabulo posuerit, facili utique lapsu, qualem amanuensium [P. 529] eruditi agnoscunt in loco Plinii l. xix, c. 10: *Napis culices*, etc., ubi ex Theophrasto, quem describebat, *pulices* auctor sine dubio posuerat. Sed memoratu dignior in Græcis varietas est. Ubi enim clarissime codex Barberinus, fundus nostræ editionis, habet οὗτ' ἀνασπᾶν οὕτε κατασπᾶν ἔχει τὴν περίρθηα, III. Allatius, vel ex proprio codice, quem ad manum modo non habeo, vel ex conjectura legit τὴν μήρινθον. Arbitrum discrepantiæ codicum duorum Vaticanum exemplar ferrem: sed is utramque illam vitavit vocem, hunc locum sic exprimens: Ψύλλα (scribere voluit ψύλλα) τις ἐπεκάθισε τῷ τῆς ἀμάξης βυμῷ, ἥτις οὕτε βῆρος φέρει τῇ ἀμάξῃ οὕτε μὴν ἐλαφρόν τι καὶ κοῦφον, verhosius quam breviorum decuit, nec multum eleganter. Ego cur abrogarem fidem meo archetypo causam non habui, cum proba et Pachymere digna videatur hæc lectio, utpote quam appareat ductam ex Homero *Iliad.* ω: Ἀὐτὰρ δ' ὄγ' ὕψας ἀμαξᾶν ἐβτροχὸν ἡμιονεῖην ὀπίσσω: ἠνώγει, περίρθηα δὲ δῆσαι: ἐπ' αὐτῆς, et *Odys.* ο: Καὶ τὰ μὲν ἐς περίρθηα τίθει Πεισιστράτος; ἤρωε. Quorum locorum ad priorem Eustathius docet περίρθηα dici τὸ πλινθιον τὸ ἀνω τῆς ἀμάξης, ὅπου τὰ φορτία ἐπιτίθενται, ad posteriorem autem: Ἐστὶ δ' ἂν περίρθηα καὶ ἡ πρὸ τούτου βῆθισά που ὑπερτερπία ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν Ναυσικάαν ἀμάξης, ὅπερ οἱ ὕστερον ἐσχάραν καλοῦσιν. Ex quibus habemus περίρθηα vocari loculum aut cistam sive capsam quamdam formæ quadratæ curribus imponi solitam capiendis rebus quæ vehendæ sint, ὑπερτερπᾶν et ἐσχάραν aliis dictam. Unde satis, opinor, defenditur nostra et lectio et versio. Nec obstat quod verba ἀνασπᾶν et κατασπᾶν magis convenire videantur μήρινθῳ funi quam περίρθηι *plaustris cistæ*. Etsi enim *trahendi* notio ex origine ipsis inest congruentior funi tractionis instrumento, tamen non minus frequens est istorum verborum usus ad significandam depressionem, quæ sit aggravando, aut sublevationem, quæ sit minuendo pondus. Utsensus hic sit, pulicem insidentem tracto cum impetu currui nec addere nec detrudere quidquam oneris, sed perinde habere ac si non esset.

P. 100. *Volo et vobis orthodoxe*, etc. Per hyperbolem hæc dici credendum est, et ea fiducia qua, si fierent quæ fieri non posse qui loquitur intelligit, is se duræ cuiuspiam objicit conditioni. Similem quamdam nonnulli interpretes appingunt sententiam illis Mosis et Pauli verbis: *Dimitte illis, aut dele mede libro* (*Exod.* xxii, 32); et: *Optabam anathema esse a Christo pro fratribus meis* (*Rom.* ix, 3).

742 Supplendum hic quod historicus diserte non exprimit, perlatum a schismaticis de Vecco et

A sociis iudicium; atque hoc ipsum colloquium, cum secuta reorum auditorum condemnatione, synodum vocatam, cuius acta publicata rite sint. Hujus qualiscunque synodi exemplar antiquum nactus Jacobus Sirmondus noster, id communicavit Henrico Spondano episcopo Apamiensi, qui summam ejus exhibet in sua continuatione *Annalium* Baronii ad annum 1283, n. 10. Dicitur illic ista synodus habita sub Andronico Palæologo imperatore et Gregorio patriarcha contra Joannem Veccum et hujus socios Constantinum Meliteniotes et Georgium Metochitam, qui Latinorum dogma de processione Spiritus sancti profitebantur ab annis octo. Hunc ibi numerum Acta synodi expriment, ex quo illam hoc anno celebratam evincitur, qui, ut libro tertio harum Observationum, c. 2, demonstrabimus, vere octavus est ab initio a Vecco patriarchatu et recepta palam (quod sub idem tempus contigit) Constantino poli communionem cum Ecclesia Romana. Deinde memorant eadem Acta pseudosynodi Joannem Veccum jam ante ob eandem causam fuisse damnatum in quadam Græcorum synodo; quam apparet eam esse cuius meminuit noster, p. 34. Nam in ea dicunt Veccum *libellum resipiscentiæ* [P. 530] obtulisse, quo *acquiescebat damnationi ac depositioni suæ*. Sic nimirum appellant, quam extortam ibi Vecco Pachymeres narrat *subscriptionem compositi libelli, quo professio rectæ fidei conjungebatur cum amolitione suspicionum, si quæ in contrarium exstarent, quibus ad extremum annectebant abdicationem sacerdotii*. Adjungit pseudosynodus codicis Sirmondiani Veccum postea in priorem sententiam rediisse. Id vero negabat Veccus, qui eo scripto se revocasse fidem prius propugnatam non creditur, sed tantum temporis causa throno cessisse. Sequitur illic sententia condemnationis in Veccum et duos ejus socios latæ, cum refutatione capitum doctrinæ illorum de Spiritu sancto, et iterata detestatione factæ conciliationis Ecclesiarum Græcæ ac Latinæ, quam πεπλάσµένην οἰκονοµίαν καὶ εἰρήνην πολεµίαν vocant. Adduntur in fine subscriptiones, primo imperatoris rubris litteris, *Andronicus in Deo fidelis rex et imperator Ducas Angelus Comnenus Palæologus*, deinde patriarchæ, *Gregorius misericordia Dei archiep.* C. P. *novæ Romæ et œcumenicus patriarcha*. Subscribunt inde 42 episcopi, quorum primus est Joannes Ephesinus, et e clero in dignitate constituti viginti octo. Locus Synodi omisus in codice Sirmondi, fuit, ut Pachymeres docet, Alexiacum triclinium in palatio Constantinopolitano.

P. 109. *Sacra Hoplotheca*. Hic liber, quod scire hactenus potuerim, non exstat. Collectio fuit, ut apparet, testimoniorum e Patribus, per quæ impugnari et convinci hæreses possent, eaque summa cura et fide facta; unde illi vulgo præjudicata indubitabilis 743 fidelitatis auctoritas adhaesit. Ex eo quod paulo post hoc loco memoratur ei operi attexta *exceptiuncula Comneni Manuelis An-*

gusti submoneatis quippiam ad sententiam ibi recitatam S. Joannis Damasceni pertinens, oborta mihi suspicio quædam est, quam meo periculo hic exponam iudicis lectorum eruditorum. Quid si Manuelis Comneni jussu compilatam et nomine editam autumemus sarraginem istam sententiarum Patrum, quæ pro armamentario esse posset catholicis theologis ad heterodoxos impugnandos? Sane talia curandi avitum exemplum Manuel habuit, nepos utique imperatoris Alexii Comneni, quem ipsius filia, Manuelis amita Anna memorat Alexiadis l. xv, p. 490 ed. Reg. curasse opus componi et edi argumenti atque usus non absimilis. Non erit abs re verba hic Annæ ponere juxta interpretationem nostram. Ubi egit fuse de Basilio quodam auctore hæresis quam vocat Bogomilorum, quorum dogmata et facinora ob turpitudinem referre se audere negat, memorem verecundiæ mulierem ramque principem decentis, sic continuo subjungit: *Quæ si cui nosse tanti est, consulere is poterit librum qui inscribitur Dogmatica Panoplia, jussu mei patris scriptum atque editum. Auctor ejus est monachus Zygedenus nomine, notus dominæ mæternæ maternæ, et omnibus Deo sacris hominibus, sacerdotibus ac pontificibus familiaris. Hunc summum grammaticum eundemque rhetorem non inexercitatum, theologiæ vero et catholici dogmatis præ omnibus scientissimum, Augustus pater meus ad se acersitum jussit digerere ordine in opus unum cunctas hæreses, et unicuique relatæ sigillatim opponere refutationes sanctorum Patrum, post omnes denique subjungere ultimam hanc Bogomilorum hæresim ejusque dogmata, prout ea impius ille Basilius exposuerat. Ex hoc Alexii mandato existit opus ingens plures in libros tributum, cui hodieque universo adhæret nomenclatio ab imperatore primum excogitata atque indita illa quam diximus Panopliæ dogmaticæ. Hactenus Anna; ex cuius verbis quis prudens non agnoscat haud abhorruisse a genio domus Comnenæ, aut ab indole peculiari Manuelis [P. 531] summam sibi ponere soliti in imitatione facinorum omnis generis laudatorum in avo suo Alexio Augusto, descendere in curam concinnandi talis commentarii et suo nomini ejus editionem imputandi? In quo forte non parum illi profuerit prior illa Zygedeni scriptio, quam resectis tantum descriptionibus hæresium et recitationibus absurdarum assertionum, quibus hæc constabant, tum testimoniis Patrum à Zygedeno congestis in ordinem commodum distributis, breviaverit, et proprii nominis auctoritatem munimurulgaverit novo titulo ἱεραῖς δὲ λόθῆχης, sacri armamentarii.*

lib. Ait nimirum idem sanctus. Ex his Damasceni verbis, quæ leguntur hodieque apud illum l. i De fide, capite, ut quidam citant, 42 (ego in II reperio ed. Basileensis anni 1575, p. 43), 744 non modo Græci schismatici antiqui, Macarius hecyranus, Gregorius Palamas, Josephus Bryennus, Emanuel Palæologus Augustus, Georgius

Scholasticus monachus, Matthæus monachus, Maximus Margunius, Gabriel Severus Philadelphienus, Georgius Coresius, et passim alii, colligunt eum negasse sancti Spiritus processionem ex Filio: sed et e recentioribus Latinis id pro certo admittit Joann. Gerardus Vossius, l. ii De historicis Græcis, p. 281. Quin multo ante vir summæ auctoritatis S. Th. doctor Angelicus idem concesserat in Summa, ii parte, quæst. 36, art. 2, ubi cum sibi objecisset argumento 3 hunc ipsum locum Damasceni, sic respondet: *Ad 3 dicendum quod Spiritum sanctum non procedere a Filio primo fuit a Nestorianis introductum, ut patet in quodam symbolo Nestorianorum damnato in Ephesina synodo. Et hunc errorem secutus fuit Theodoricus (forte legendum Theodoritus) Nestorianus et plures post ipsum, inter quos fuit etiam Damascenus. Unde in hoc ejus sententiæ non est standum, quamvis a quibusdam dicatur quod Damascenus sicut non confitetur Spiritum sanctum esse a Filio, ita etiam non negat ex vi verborum.* Ita ibi sanctus doctor. Defendunt tamen hic ab errore Damascenum Græci quoque ipsi, sed orthodoxi et alieni a schismate, Nicephorus Bleumida, or. ad Jacobum episcopum Bulgaricæ de processione Spiritus sancti; Bessario cardinalis, epist. ad Alexium Lascarim Philanthropenum, et oratione dogmatica ad synodum Orientalem; Demetrius Cydonius, opusculo De processione Spiritus sancti; Josephus Methonensis et Gregorius Protosyncellus contra epist. Marci Ephesii, Gennadius patriarcha pro concilio Florentino, quos omnes laudat, fusissime et eruditissime tractans hunc locum, III. Leo Allatius, l. ii De Eccl. Occid. et Orient. perpetua consensione, c. 2. Horum plerorumque pro Damasceno responsio fere coincidit cum potremis S. Thomæ Aquinatis modo relatæ verbis. Aiunt scilicet et isti nequaquam sequi ex eo quod scribat Damascenus se non dicere Spiritum ex Filio, negari ab ipso istud ipsum. Quædam enim certa ex causa non dicuntur, quæ non negantur tamen, quia verba quæ hæretici pravo sensu protulerint, interdum catholici verentur usurpare, ne audita putentur appictam illis per damnatos auctores adhuc retinere sententiam. Quoniam ergo Eunomius Trinitatis consubstantialis hostis sanctum Spiritum esse ex Filio affirmaverat, eo scilicet modo id intelligens quo ipsum ex Patre Filium et Verbum non consubstantialiter procedere aiebat, vitabant catholici simpliciter talem sententiam efferre, cui ex late vulgato Ennomii errore reprobi dogmatis calumnia hæreret. Quia sola cautione idem Damascenus refugit vocare beatam Mariam Christiparam, licet minime negaret eam vere Christum peperisse, tantum ne utens notis verbis Nestorii, quibus ille hæresiarcha blasphemam suam exprimebat opinionem, personas duas Christo affingentem, 745 divinam et humanam, sic ut Maria solius humanæ personæ mater esset, unde illam contendebat Christiparam vo-

cari debere, non autem Deiparam: ne illis, inquam, A
iisdem Damascenus verbis utens videri posset mi-
nus cautis non satis vitare contagionem Nestoria-
næ labis, non solum iis uti noluerit, [P. 532] sed
etiam nequaquam se ita loqui diserte sit professus.
Hæc utcumque plausibiliter allegentur: vera ta-
men ejus nodi solutio est, quam ex Bessarione
epist. ad Lascarum asserunt Petavius, tomo II *Theol.*
dogm. l. VII, c. 17, n. 8; et Allatius, l. II *De consens.*
Ecclesiarum, c. 2, n. 10, nempe ideo absolute
ac sine adjuncta Patris mentione esse s. Spiritum
ex Filio non dixisse Damascenum, quod melueret
ne sic videretur agnoscere in Filio προκαταρτι-
κὴν ἀρχὴν, *originale principium* Spiritus, quod a
dogmate catholico abhorret; juxta quod, ut supe-
rius ostendimus notis ad c. 8 et 9 l. I, ita inest B
Filio vis spirandi, hoc est producendi sanctum
Spiritum, ut is illam a Patre acceperit, non ex
se, quatenus a Patre distinctus est, habeat, imo
eadem simplicissime una Patri pariter inest ac
Filio, huic ab illo communicata, sic ut illa quate-
nus in Patre est προκαταρτικὴ dicatur, quia illam
ex se habet a nullo sibi alio tributam, non item
quatenus Filio convenit. Hic enim aliunde hausit,
nempe a Patre tribuente per generationem ipsi om-
nia quæ habet, præter esse Patrem, ac consequen-
ter ipsam quoque dante in se originaliter existen-
tem spirationem activam, qua simul cum Filio per
modum unius principii spirantis Spiritum producit.
Ergo Damascenus cum diserte professus fuisset C
τὸν Πατέρα προβολέα δι' Υἱοῦ τοῦ ἐκφαντορικῶ
Πνεύματος Patrem productorem per Filium enuntia-
torii Spiritus, recte recusavit dicere ἐκ τοῦ Υἱοῦ τὸ
Πνεῦμα, ex Filio Spiritum esse, ἀπλῶς et sine adjun-
cta Patris, qui ei ex se præbitam vim spirandi si-
mul cum eo exerceat, mentione. Fallitur ergo Pachy-
meres, dum hoc loco ait isto Damasceni testi-
monio quasi mucrone quodam confodi cum Latinis
Spiritum ex Filio procedere dicentes, tum Græcos
iis patrocinantes adstruenda æquivalentia præposi-
tionum ex et per: neutros enim re vera vel minimum
perstrinxit ista χρῆσις ex vero Damasceni sensu de-
clarata.

P. 114. *Perlatus tomus in manus Vecci*, etc. Exstat
hic indicatum Vecci opus, editum tomo II *Orthodoxæ*
Græciæ a p. 215 ad 286, ubi auctor sub ipsum
principium questus primum hunc Cyprium ad schis-
ma Græcorum a trecentis jam annis inchoatum isto
tempore suo tomo hæresim addere, in tanti auctorem
mali fas putans iræ liberæ aculeum exserere, vocat
eum p. 216 κακὸν διαπόντιον, θῆρα θαλάττιον, ἄ-
γριον κῆτος τῆς Κύπρου ἐπαναστάν τοῖς καθ' ἡμᾶς
ἐνδεδημηκός, οὗχ ἵνα φυγάδα προφήτην ὑποδέξηται
καὶ εἰς ὑπηρεσίαν Θεοῦ διασωθήται, ἀλλ' ἵνα Ἐκκλη-
σίαν ἄλην καταστῆν ἄφαντον ἀπεργάσθαι. *Malum*
ponto deportatum, feram marinam, immanem cetum
Cypro 746 erumpentem et huc peregre appulsum, non
ut fugitivum prophetam ad Dei ministerium servaret,
sed ut Ecclesiam universam absorbens aboleret. Inde

pergit diserte, accurate, eleganter, acriter quæ Cy-
prius mendose in tomo scripserat arguere.

Ibid. *Præsertim incurabat expositionem in eo tra-*
ditam. Juvabit, ni fallor, eruditum lectorem Vecci
locum, quem his verbis indicat Pachymeres, videre.
Reperiet illum oratione I, in tomo Cyprii p. 227
et 228 tomi secundi *Græciæ orthodoxæ* ab Ill.
Leone Allatio editæ Romæ an. 1659.

P. 117. Vix tanti est admonere comparari hic
Veccum, post damnationem et ejectionem suam
Gregorio Cyprio persecutori suo graviter et per-
iculose molestiam facessentem, cum illo ex fabulis
[P. 533] notissimo Nesso Centauro, qui dum rapiens
Dejaniram eminens telo Herculis transfixus exspirat,
suo sanguine misto cum veneno Hydræ, quo esset
tincta cuspis vulnerantis ipsum jaculi, vestem in-
fecerit, quam deinde induens Hercules ex ea perie-
rit. Illud forte opportunius notabitur, scribi a
Pachymere hoc cum unico sigma, cum tamen et
passim ab aliis cum duplici scribatur et ita fieri
debere doceat Eustathius ad Iliad. ω.

P. 150. *Ὡς ἀταλαιπωρήτως ἔχοντες περὶ τὸ*
καλόν. Sic restituumus ex marginali correctione
perantiqua, cum ἐν τῷ χειμένῳ utriusque codicis
B et A legeretur καλόν. Sed qui penitus introspi-
ciat, manifeste deprehendet plane contra loci sen-
tentiam hic καλόν poni. Et suffragatur Vati-
canus interpolator, qui pro illis, ἀταλαιπωρήτως
ἔχοντες περὶ τὸ καλόν, hæc subdit: Τὸ καλόν μὴ
μισοῦντες.

P. 169. *Πέμπει.* In utroque ms. legebatur
πέμπειν. Unde lector quidam, ut fulciret pendentem
sententiam, in margine ascripsit ἔγνω. Sed espe-
ditior correctio est extritio abundantis litteræ v in
voce πέμπειν. Vaticanus hæc omittit.

[P. 534.] P. 178. *Κατὰ τὴν περὶ τὴν δυ-*
τικὴν. Requirit quispiam in interpretatione mei
quod respondeat voci δυτικῆν. Existimavi me, cum
Galatam dicerem, duas illas voces περὶ τὴν ἐδυ-
τικὴν, unica illa explicare. Sive enim suburbia trans-
marina Byzantio 747 duo fuere, alterum ad Oriam
vergens, alterum ad Occasum, ex istis hoc solum
secundum, in quo Genuenses habitaverunt, Galatam
dictum reperio; et de hoc solo agere hic Pachy-
merem existimavit ante me paraphrastes Vaticanus,
a quo hic locus sic effertur: Κατὰ ἀντιπέραν τῆς
πέλωος πρὸς τὴν Γαλατὰ μέρει. Sive unius tantum
suburbii duæ distinguuntur partes ἀνατολικὴ et
δυτικὴ, quarum hanc solum incendium corripserit,
ex eodem paraphraste intelligo propriam ap-
pellationem istius περὶ τὴν δυτικὴν Galatam fuisse.
Hoc sequebar. Si me ratio fefellerit, ignoscat
lector et corrigat.

P. 186. *Ποιμαντικὴν βακτηρίαν λαβὼν παρὰ*
τοῦ κρατοῦντος. Hunc morem Orientalium impe-
ratorum imitari Germani voluerunt, quibus male
cum Romana Ecclesia convenit, arrogantes et hi
sibi jus investiendi episcopos traditione pastoralis
baculi; quod ab Hadriano papa fuisse concessum

Carolo Magno, ac consequenter ipsius quoque successoribus, Sigebertus regnanti et a Romano pontifice discordi Henrico assentans confinxit, haud dignus fide sine antiquiori teste rem affirmans trecentis prius annis gestam, ut observat Baronius, an. Chr. 774. Quid sit *dibambulatum* hic continue memoratum, vide in Glossario.

L. III, c. 4. Narratur simul assumptio Michaelis in consortium imperii, simul ejusdem coronatio solemnis; quas tamen diversis contigisse temporibus, et hanc illa toto anno fuisse posteriorem, ostendimus l. III harum Observ., c. 3. Quod diem atinet cæremoniæ delectam Maii 21, ea ipsa hodie in libris ecclesiasticis Græcorum memoriæ anniversariæ magni Constantini et matris ejus S. Helenæ consecrata cernitur. Descriptio ritus coronationis Augustorum Orientalium, quam hic Pachymeres paucis exsequitur, satis consona reperietur longiori a Cantacuzeno editæ c. 41, l. 1, si quis utramque contulerit. Unam observavi discrepantiam, ex qua non inverisimiliter mihi videor confirmare conjecturam modo indicatam de distinctione erectionis ad imperium et coronationis in hoc juniori Michaeli; ideoque istam differentiam exponam distinctius. Scribit hoc loco laudato Cantacuzenus: Τοῦ μέλλοντος χρισθῆσθαι βασιλέως ἐπὶ ἀσπίδος καθισθέντος, ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ τοῦ ἀναγορευομένου, εἴ γε περίεστι, καὶ ὁ πατριάρχης, τῶν ἐμπροσθίων μερῶν ἐπιλαμβανόμενοι τῆς ἀσπίδος, τῶν δ' ἐπιλοιπόν ὃ ἐν ἀξιώματιν ὑπερέχοντες, ἑσπῶται τε καὶ σεβαστοκράτορες, ἄνω ἐστὶν, ἢ ὁ ἐπιφανέστατος μάλιστα τῶν συγκλητικῶν, καὶ μετῴρισαντες ὡς ἐνὶ μάλιστα αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀσπίδος, πλῆθεσιν ἐπιδεικνύουσι τὸν βασιλέα πάντοθεν περισταμένους. Hoc est: *Imperatore inungendo super scutum consistente, imperator pater ejus, qui acclamatur, si quidem superest, et patriarcha, anterioribus scuti partibus correptis, reliquas vero tenentibus magistratibus primariis, nempe despotis et sebastocratoribus, si adsunt, aut illustrissimis quibusque 748 maxime [P 535] senatoriorum, ipsum una cum scuto quantum altissime possunt elevantes inungurandum imperatorem circumfusæ undique multitudini ostentant.* Ita Cantacuzenus. At noster in elevatione scuti nullam imperatoris senioris operam memorat, totumque id factum in solidum ascribit τοῖς ἐν τέλει magistratibus, non omissurus, ut apparet, Andronici patris mentionem, si qua in ista functione pars ejus exstitisset; sicut paulo infra dum meminit impositæ capiti Michaelis post inunctionem coronæ, distincte admonet patrem ejus senioremem Augustum coronasse jam inunctum Michaeli, *adjuvante patriarcha, ac coronæ dum imponitur partem tenente.* Quid hic dicemus? an negligentiae taxandum Pachymerem? an exquisitori cæremonia usum in Andronico nepote inaugurando Andronicum avum quam patrem eundem in Michaeli filio longe charissimo? Nihil horum verisimile putaverim: sed existimo et unam

utrobique observatam formam, et ambos historicos quod viderint fide optima narrasse. Tantum animadvertendum, duas functiones una et die et opera in Andronico Juniore exercitas, assumptionis in imperium et coronationis, in Michaeli dicta quidem die Maii 21 alteram duntaxat, nempe coronationem, cum jam assumptio anno superiori præcessisset; id quod distincte quidem hic non exprimit Pachymeres, alibi tamen insinuat, vel in titulo c. 4, l. III, ubi Michaeli jam tum quando sponsa ei quaeri est cœpta (quod longe ante hoc tempus contigit) Augustum Junioremem vocat, vel c. 4, l. VII, ubi Andronici annum vicesimum tertium cum Michaeli duodecimo concurrisse ait, prout alibi fusius explicabimus, Observ. l. III, c. 3. Non fuisse autem rite assumptum ab Andronico avo in consortium imperii Andronicum Junioremem, sed tantum designatione tacita, dum vixit ejus pater Michael, ut hæredem imperii a populo reveritum, non obscure se arbitratum innuit Andronicus ipse senior, dum, prout narrat Cantacuzenus, l. 1, c. 2, mortuo Michaeli Andronici Junioris patre, veluit ne juraretur deinceps in hujus nomen, talem ei patre vivo habitum honorem videlicet existimans, non ut jam Augusto, sed tantum ut Augusti filio, quam appellationem patris morte perdidisset. Atque hæc primæ avum inter et nepotem discordiæ causa exstitit, qua denique composita simul assumptus solemniter in collegam imperii simul coronatus Junior Andronicus est, quod a Cantacuzeno, l. 1, c. 41, refertur. Idque præstructum, utriusque juri concordis consilio innuitur ad apparatus nuptiarum, quas Junior celebraturus erat cum filia comitis Sabaudia, quam ideo frater ejus (pater enim obierat) ubi rite Andronico Juniori jam, ut a legatis audiebat, imperatori inaugurato despondit, non uti antea quasi sororem natu virginem et sibi subditam tractavit, sed ei deinceps ultro decessit, sibi superioremem illam agnoscens et dominam appellans. Ita diserte memorat Cantacuzenus, c. 40, sane ante hoc tempus nomine duntaxat 749 tenus ac præsumptione, circa ullam legitimis celebratum ritibus assumptionem, fuisse tributam Andronico Juniori appellationem imperatoris, et Senior Andronicus demonstrat dum, referente Cantacuzeno, l. 1, c. 9, Andronicum eum Palæologum simpliciter vocat et ut principem agnosci prohibet; et ipse fateri videtur Andronicus Junior, dum eodem libro, c. 23, petit ab avo admitti se in consortium imperii cum jure successionis. Recte igitur cum simul assumptus, simul inunctus ac coronatus Andronicus Junior fuit, quod narrat Cantacuzenus, c. 41, scuti partem anteriorem ipse avus Augustus tenuit, eo consueto ritu ipsum evehens in Augustam dignitatem, quod nondum fecerat: quando autem inunctus et coronatus duntaxat jam antea evectus in imperium a patre Michael est, scutum in quo elevabatur a patre sublatum non est, prout Pachymeres rem a se visam describens

significat. De sparsis in hac occasione in populum nummulis intra lini segmenta ligatis, quorum hic meminit Pachymeres, vide quæ adnotavimus in Glossario toni prioris verbo *ἐπικόμια*.

[P. 536] P. 197. Irene marchionis Montisferrati in Lombardia filia, secunda conjux Andronici Senioris imperatoris, tres ei mares peperit, Joannem, Theodorum, Demetrium. Hoc diserte docet Cantacuzenus, præfatione ad Historiam, p. 5 ed. Reg. Mortuo sine liberis fratre Irencs marchione Montisferrati, cum ad successionem principatus ejus mittendus esset aliquis ex Irencs filiis, pater omnium minimum Demetrium eo destinavit, et despotæ titulo honoratum in Longobardiam misit ad illam hæreditatem jure materno cernendam. Sed mater Irene, quæ tunc procul a viro Thessalonicæ debebat, quæque, ut Pachymeres alicubi timidius indicat, multo autem exsertius Gregoras profitetur, rationes in multis sequens proprias haud multum obnoxie mariti placitis suas subjungere solebat voluntatis, aptiorem prærogativa ætatis adultioris ad hoc Theodorum autumans, eum ex propinquiori strenue mittens, advenit Demetrii prævenit. Quare marchionatus Montisferratensis possessionem Theodorus adiit, conjuge accepta Spinuli Genuensis viri primarii filia, ex qua eum prolem duntaxat femininam suscepisset et sic obiisset sine mascula sobole, Montisferratenses Joannem despotam nominatim ut primogenitum Irencs in principem petierunt, impetraruntque tandem. Hæc narrat noster, l. vii, c. 18, ubi et observat hunc Joannem plane se accommodasse ad mores Italorum et gratum subditis fuisse. Propagasse hic dicitur longam seriem principum non schismaticorum domus Palæologæ, in vera professione fidei catholicæ Romanæ.

P. 202. *Inconcessæ affinitatis*. Erat ista affinitas qua de personis sexto inter se gradu cognationis junctis, matrimonio copulandis, speciali ad id obtinenda prælatorum Ecclesiæ venia, tractabatur, ut auctor capite superiori declaravit. Atqui, uti **750** vol. I noster idem historicus, p. 440, docuerat, similis impedimenti, sex pariter consanguinitatis graduum, obstantis connubio inter Michaellem Occidui tractus despotam et Annam imperatoris Michaelis filiam conciliando, gratiam fecerant, poscente Augusto, qui tunc præerat Ecclesiæ, cum tamen adeo præsens et præstans utilitas in rem imperii ex isto conjugio non speraretur quam quæ certo apparebat ex hoc secutura. Nimirum schismatici nunc potentes rerum affectabant religiosos apparere catholicis tunc et Ecclesiæ et reipublicæ presidentibus; atque ut Andronicus ejurata concordia cum papa, quam ejus pater sancte coluerat, videri studuit, hac supersticiosa omissione affinitatis utilissimæ imperio propter metum inanem, quasi ejus impedimentum removeri Ecclesiæ auctoritate nequiret, plus sapere quam ille, quem meminerat pari occasione præsulum ecclesiasticorum

A auxilium implerasse, ita patriarcha nunc sedens et ejus assessores antistites, omnes schismati addictissimi, Joannis Vecci, qui tunc de sententia catholicorum ei assistentium episcoporum ecclesiastica potestate relaxaverat vinculum e sexto cognationis gradu ortum, quo a jure contrahendi matrimonium despotæ Michael Angelus et Anna Palæologa filia Michaelis imperatoris arcebantur, factum damnare voluisse, ultro satendo excedere id vim patriarchalis auctoritatis. Permittebat autem Deus, qui non raro factiosos contra Ecclesiam conspirantes mutuis inter sese similitatibus committit, sese istos vanis hisce scrupulis invicem infestare. [P. 537] Nam paulo superius c. 3 Pachymeres refert patriarcham et episcopos præfracte negasse Andronico instantissime oranti constitutionem ecclesiasticam qua sub interminatione anathematis omnes imperio subditi juberentur Michaeli juniori Augusto fidem et obedientiam præstare, quasi esset ab Ecclesiæ materna lenitate alienum diris in perduelles sævire; et istius in ultionem repulsæ Andronicum eundem Novellam edidisse, qua largitionem sportularum in episcoporum ordinationibus usitam ex longo Constantinopoli ut Simoniacam damnabat et deinceps adhiberi prohibebat, vicissim urens prætextu quæsito eos qui se nibilo probabiliori obtentu pupugerant.

Ad astruenda quæ modo dixi, pertinere puo notam marginalem a lectore Græco manu satis antiqua in ora Barberini codicis positam, e regione si quidem illorum verborum *ὡστε τὸν νέον βασιλεὺς γαμθρὸν ἐκαλεῖ γενέσθαι* sic ibi scribitur: *Ἰνα μὴ τοιαῦτα καὶ αὐτοῖς συμβαίνοι, ὁ τῆς Ῥώμης ἀρχιερεὺς τὰ τοιαῦτα παραχωρεῖ*. Quæ, opinor, significant cavisse illos, qui Ecclesiæ nunc præerant, ne imitari viderentur exemplum a Vecco et aliis episcopis Græcis Romanæ communionis in illo permitendo connubio, de quo vol. I, p. 440, actum fuerat, præbitum. Causam vero cur id diligenter vitaverint, exprinnunt verba sequentia: *Ὁ τῆς Ῥώμης ἀρχιερεὺς τοιαῦτα παραχωρεῖ, Romanus* **751** *pontifex talia permittit*. Nempe auctor adnotationunculæ significat studio reprobandi usum et consuetudinem Ecclesiæ Romanæ provecos Græcos schismaticos ad negandam istiusmodi matrimonialium impedimentorum relaxationem, quasi eam Veccus contra fas attentasset propterea quod Romani pontificis auctoritatem sequeretur.

P. 206. *Ejurato ritu patrio*. Agit de Maria filia regis Armeniæ destinata sponsa Michaeli Augusto Juniori, quam ait opera et suasionibus deducendum adductam ad ejurandum ritum patrium. Acri circa religionem discidio invicem abhorruisse Græcos et Armenos non semel in hisce historiarum libris Pachymeres innuit. Vide vol. I, p. 429; vol. II, p. 242, et p. 520. Solitos porro Græcos eos qui ritum patrium cum suo matarent uactione velut initiare quadam, et hic vides a nostro historico et infra p. 520, diserte affirmatum de Armenis; et idem eos

usurpare in Latinis ad ritum Græcum transeuntibus, accipimus e litteris nostrorum hodieque in Græcia degentium.

P. 209. *Latinis*. Hos Latinos apud Cretam insulam armis prævalentes fuisse Venetos indicat noster infra, l. vii, c. 8, dum solvisse Constantinopoli Cretam versus Athanasium patriarcham Alexandrinum nave Veneta testatur. Sed et idem, l. iii, c. 19, clare dixerat Cretam paruisse Venetis.

P. 214. Mirari licet quomodo Philanthropenus offerre conditionem connubii secum huic mulieri potuerit, quem ex p. 226 intelligitur habuisse tunc aliam legitimam uxorem et ex ea filium. An repudiatorem se ostendit [P. 538] antiquam conjugem, at locum novæ daret? An potius, cum sciret istam viduam Salampaxis Persæ non unam ipsi, sed primariam inter plures fuisse uxorem, speravit illam credituram posse connubium rite iniri cum viro præoccupato aliis nuptiis? sen, quod innuit historicus, non ex vero hæc, sed astute obtendebantur ad inducendam in fraudem feminam exteram, et sic eripiendam ei quam tenebat arcem.

P. 225. *Ἀρτιδόσσειν ἱερῶν ἐγκώπιων*. De hoc more firmandi pacta per mutuam traditionem sacrorum amuletorum e collo suspensorum videnda quæ notavimus Glossario priori, verbo ἐγκώπια, ubi geminum huic Cantacuzeni locum, l. iii, c. 17, a *παρεργησεῖα* doctissimi alioqui et accuratissimi necessario vindicamus interpretis.

P. 233. *Terræ motui, qui per excellentiam magnus appellatur*. Puto hic lunni terræ motum qui anno Chr. 1202 omnium laudo auditorum per Orientem dirissimus contigit, quem Robertus monachus Antisiodorensis in sua Chronologia incepisse ait triduo ante Ascensionem, et eo Tyrum, Acconem, Tripolim, etc., magna ex parte concidisse. Hujus antiqui terræ motus meminisse poterant, cum iste alius de quo noster agit hoc loco Constantinopoli 752 contigit circiter annum Chr. 1296, quicunque vivebat centenarii aut paulo centenariis majores. Meminit alterius Constantinopolitani terræ motus magni scriptor Vitæ Gregorii IV, Romani pont., referens eum contigisse anno Chr. 1231, quo ait multas domos et templa Constantinopoli corruisse. At hujus recordari vel septuagenarii poterant. Indicat autem noster solos eos qui ultra vulgarem modum senuissent, illius magni terræ motus potuisse memoriam testari. Quare verisimilius forte fuerit hic significari terræ motum anni 1222, quo Cæsius, l. x, c. 47, refert in Cypro insula duas civitates terræ motu fuisse subversas, et in earum altera episcopum sacris operantem et circum præsentem populum templi ruina pariter obrutos perisse.

P. 239. Petrus Gillius, l. ii *De topographia urbis Constantinopolis*, c. 6, existimat Pharum fuisse sitam in promontorio *Ceras* dicto. De hac Pharo hic agi verisimile videtur. Unde crediderim aberrare ab auctoris sententia breviorum Vaticanum, dum

A hos terminos spatii intra quod digladiari Veneti cum Genuensibus ex pacto cum imperatore inito nequirent, sic exprimit: Ἀπὸ τοῦ στενοῦ Καλλιουπόλεως μέχρι καὶ τοῦ ἱεροῦ. Quid vocet ἱερὸν ipse viderit. Fauces quidem ad Callipolim eadem non sunt cum faucibus quæ ad Seston et Abydum, sed e diametro illæ sunt invicem oppositæ, media inter utrasque Propontide.

[P. 539] P. 242. Quod codices B et A *ἔξ τινος ἀτίας εἰκατάς* habent, Vat. exprimit *ἔξ τινος μηδμηνης ἀτίας*, *causa* vel *offensiuncula nihili*.

Ibid. *Rex Armeniæ*... Hunc regem Armeniæ Sanutus, l. iii, p. 13, c. 2, Haythonem vocat, et venisse Constantinopolim dicit eo quod Michael Andronici filius sororem suam desponsasset. Congruunt hæc cum Pachymere, qui superius docuit regis Armeniæ filiam Mariam nomine Michaeli nupsisse. Explicat autem Sanutus de quo genere convictus Pachymeres agat, dum ait hunc regem cum Freris vixisse. Docet quippe sumpsisse illum habitum ordinis Minorum S. Francisci, et ut sodalem eorum Patrum et fratrem Constantinopoli vixisse; unde sumpta occasione Sebath Haythonis frater regum Armeniæ occupavit. Qui etiam Haythonem deinde captum excæcavit. Sed is divino miraculo rursus adeptus usum oculorum, regni quin etiam compos est factus; et Sebathum Constantinopolim misit, rogans imperatorem ut eum illic detineret. Hæc ibi Sanutus. Et ex eo fustus Spondanus an. Chr. 1294, n. 10 et 11.

P. 247. *Τὴν γοῦν ἀνάγκην γίνεσθαι χάριν νικᾷ τῇ συνέσει*. Sic codex B. Vat. autem *νικᾷ γοῦν ἢ σύνεσις τὸ ποιεῖν χάριν τὴν ἀνάγκην*. Perobscuri loci ut possit intelligi, primum constituenda scriptura est. Puto in voce *νικᾷ*, ut in c. B cum circumflexo in ultima legitur, niendum esse. Non enim est hæc tertia persona indicativi præsentis a *νικάω*, *νικᾷ*, sed secunda 753 persona præsentis imperativi. Itaque acuenda penultima est, ut sit *νίκα* contractum ex *νίκαε*. Et hujus vestigium scripturæ aliquod videri potest præferre Vat. codex, dum ultimam acuit in voce *νικά*, in sede accentus, non in accentu peccans. Sic ad verbum hæc sonant: *Vince prudentia, ut necessitas gratia fiat*. Hoc est: cum sit necesse usu jam recepto dare titulum fratris in litteris Sultani, ne dubites hoc libenter facere, consideratione scrupulum vincens.

P. 250. *Quæ cum ita sint, acri opus esse deliberatione*, etc. His verbis explicatur æstus animi, quo patriarcha et imperator ex repertis Athanasii scriptis diras intentantibus turbabantur, vano quidem metu. Nam quid ex impotenti privati jam hominis tracundia chartis clauculariis timide indita formidari jure poterat? Tamen isti schismatici, qui dirissima omnium anathemata ultro accessere in sua ipsorum capita non dubitabant obedientia Christi vicario neganda et dilaceranda Ecclesia, religiosi usque ad superstitionem apparere affectabant, illic trepidantes timore ubi non erat timor, ut

dicitur Psal. xiiii, id quod illis merito exprobrat A quidam prudens verbis hisce ad oram codicis B e regione loci hujus adscriptis : Ἡ ἀπαιδευσία καὶ ἡ ἀμάθεια τὰ μηδὲ μὴ μηδὲ μὴ φοβερὰ φοβεῖται, τὰ δ' ἀληθῶς φοβερώτερα οὐ δέδοικεν · *Inscita insulsaque stultitia, quæ nulla prorsus ratione metuenda sunt, metuit; quæ autem longe formidolossissima merito censeantur, securo contemptu negligit.* Quibus utique illud Christi Matth. xxiii, 24 convenit : *Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.*

P. 251. *Disquirebat anxio incertoque consilii animo.* Ad hæc ille idem censor marginalis [P. 540] hæc annotat : Οὐχ οὕτως Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ τὸν Γορδίου δεσπὸν πέλκει· *Non sic Alexander, sed Gordii nodum securi solvit.*

P. 266. Quæ sequuntur in contextu Græco post hæc verba : Ἄλλ' οὕτω μὲν Ὀσφεντίθλαβος, sic plane ut hic leguntur in utroque optimo cod. expressa, inextricabili perplexitate confusa sunt. Nam noster natura tenebrosus, quoties multa paucis studet cogere, densiori se caligine involvit. Vaticanus epitomator paulo distinctius hunc locum explicat. Ejus hæc verba sunt : Εἶχε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν Τερτερῆν μετὰ πολλῶν ἀρχόντων αὐτοῦ καὶ Ῥαδόσθλαβον σεβαστοκράτορα Βουλγάρων, εὐγενῆ τῶν ἐκεῖ · ἀδελφὸς γὰρ ἦν τοῦ Μιλτζου δὲ ἐθασίλευσε Βουλγάρων βουλήσει Νογᾶ ἀποστάντος τοῦ Τερτερῆ · ἐλθόντος δὲ τοῦ Τζακᾶ, τῆς ἀρχῆς ἐξέβληται ὁ Μιλτζος. Τοῦτον οὖν τὸν Ῥαδόσθλαβον εἶχε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς περὶ τιμῆς, καὶ τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος ἀξίωμα βεβαίως. Ἀποστέλλεται οὖν ὁ Ῥαδόσθλαβος ἀπὸ Θεσσαλονίκης παρὰ τοῦ βασιλέως μετὰ μεγιστάνων Ῥωμαίων καὶ ἰκανῆς δυνάμεως κατὰ τοῦ Ἐλιμηρη, δὲ ἦν ἀδελφὸς τοῦ Τερτερῆ. Νικᾶ γοῦν ὁ Ἐλιμηρη τὸν Ῥαδόσθλαβον, καὶ κρατήσας αὐτὸν καὶ ἐκτυφλώσας **754** στέλλει παρὰ βασιλέα πρὸς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ σύζυγον · τοὺς δὲ μεγιστάνους τῶν Ῥωμαίων ἐκράτει, μέχρις ἂν ὁ βασιλεὺς τὸν Τερτερῆν καὶ τοὺς ἀρχοντας αὐτοῦ δούς ἀνταλλάττει τούτους. Hæc Vaticanus brevior Pachymeris, qui non meminit memoratæ auctori despotiæ; Ἐλιμηρη κατὰ τὸν Κρούνον. Ea vox a Pachymere bis posita in altero loco Κρούνον scribitur. Nos utrobique Κρούνον scripsimus, quod Cruni loci mentionem apud geographos reperimus, non autem Cruri Κρούρου. Præterea epitomator omittit Eltimerem fuisse fratrem non solum Tertoris, sed et conjugis Smilzi, rem discrete expressam a Pachymere. Deinde contra hujus auctoritatem affirmat venisse in potestatem imperatoris Rhodosthlabum una cum Tertere : hic enim ait sponte illum ad imperatorem transfugisse : ὁ γὰρ Βουλγάρων σεβαστοκράτωρ Ῥαδόσθλαβος βασιλεὶ προσχωρήσας. Deinde asserit epitomator ab Eltimere commutatos proceres Romanos cum Tertere et ejus proceribus ab imperatore detentis, cum auctor nullam mentionem faciat Bulgarorum procerum simul ista permutatione liberatorum, sed unius tantum-

modo Tertoris cum Romanis numero tredecim magnatibus commutati meminerit, ac permutationem ab Osphentisthlabo, ad quem Eltimeres Romanos misisset, factam dixerit. Nos nihil in Græco Pachymeris contextu immutare ausi, sententiam loci, prout divinare potuimus, exprimere sumus conati quam clarissime.

P. 268. Præter hanc filiam notham Andronicus et allam habuit similiter illegitimam, Irenen nomine, cujus meminit Gregoras, l. vii, quam et nuptui deinde traditam ait Joanni duci Pelasgorum et Thessalorum principi. Hæc eadem esse potuit, quam oblatam in sponsam Cazani noster inferius indicat, nuptiis, prout apparet, non serutis.

P. 270. Constantissime perstitisse Veccum usque ad extremum spiritum in semel edita professione recti dogmatis de processione Spiritus sancti etiam ex Filio, et subjectionis Christi vicario Romano pontifici debita, præter quam satis indicat noster historicus et hic et quoties de illo agit, manifeste evincit ejus testamentum instante morte in carcere tot annis pro religione a schismaticis tolerato conditum. *Sequebatur testamenti textus quem hic omittimus cum jam exstet inter Vecci opera in tomo CXL.*

755-757 Requiret forte aliquis in testamenti Vecci professionem subjectionis ad Romanum pontificem. Verum ea satis, ni fallor, innuitur in subscriptione, ubi pro Constantinopolitano archiepiscopo se adhuc serens Veccus, quod suam depositionem merito irritam existimaret, abstinet tamen a titulo ambitiose usurpato ab ejus sedis antistitibus schismaticis, œcumenici patriarchæ.

P. 279. Illa hic memorata consuetudo vetus commemorationem defunctorum multa facum accensione celebrandi non ad paulo ante factam Αἰγυπτῶνος ἐνεστηκότος *ineuntis Februarii* mentionem referenda est, quasi ejus potissimum mensis initio **758** more antiquo is ritus observaretur, sed ad indicationem præcedentem vespere Parascevis sive sextæ feriæ, quando jam usu ecclesiastico sabbatum postridianum inchoari censebatur, siquidem cunctis hebdomadarum omnium Sabbatis Ecclesia Græca mortuorum memoriam recolbat. Hoc docet nos Gennadius patriarcha libro de Purgatorio sic scribens : Ἀκμήν ἀσύνετοί ἐστε, καὶ οὐκ ἐγνώτε ἐπὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία εὐχεται ἀεὶ ὑπὲρ κεκοιμημένων, καὶ κατὰ τὴν Σάββατον μόνως περὶ τῶν ψυχῶν μνησθῆναι ποιεῖται, καὶ Σάββατῳ ἔτι δις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀγεί πανήγυριν περὶ μνήμης ψυχῶν μνησθῆναι, ἐν τῷ πρὸ τῆς Ἀπόκρεῶς ψημι καὶ τῷ πρὸ Πεντηχοστῆς. [P 541-544] *Adhuc et vos sine intellecta estis, et non cognovistis Christi Ecclesiam orare semper pro iis qui dormierunt, et per omne sabbatum memoriam facere solitam animarum. Præterque bis in anno panegyrim celebrare commemorationis animarum, nimirum Sabbato præcedente Dominicam Carnisprivii et sabbato ante Pentecosten.* Hæc Gennadius. Annus quo contigit hoc loco narrata Andronici Thessalonicam profectio, ut infra l. iii, c. 7,

estendam, fuit Christi 1299. Qui annus cum numero-
 raverit cyclum solis 20, cui competit littera index
 Dominicæ D, intelligitur hic memoratam feriam
 sextam ineunte Februario in sextum Februarii diem
 incidisse. Fuit ergo talis diei vespera inchoata
 commemoratio defunctorum mere hebdomadaria,
 non autem una ex solemnibus mortuorum panegy-
 ribus, quæ bis, ut ex Gennadio audivimus, in anno
 cæremonia exquisitiori celebrantur, Sabbato præ-
 cedente Dominicam Ἀπόκρητο sive, ut cum vulgo
 loquar, Carnisprivii Græcorum, quæ coincidit cum
 nostra Dominica Sexagesimæ, et Sabbato ante Pen-
 tecosten. Nam de Sabbato quidem Pentecostes,
 satis patet quam a mense Februario remotum sit.
 Sabbatum autem Dominicæ Carnisprivii Græcorum
 sive Sexagesimæ, isto anno Pascha 19 Aprilis ha-
 bente, fuit dies 21 Februarii, quæ ad Αθηναίων ἐνε-
 στηκότα *ineuntem Februatium* nullo pacto pertinet.
 Notum quippe satis decem tantum primos cujusque
 mensis dies ista μηνὸς ἐνεστηκότος *mensis ineuntis*
 apud Græcos appellatione designari; cum qui se-
 quuntur ad 20 μεσοῦντι μηνὶ *medianti mensi*, reli-
 qui ad finem usque λήγοντι, hoc est desinenti,
 mensi tribuantur. Atque hoc ipsum, videlicet or-
 dinariam et hebdomadariam duntaxat fuisse hanc
 commemorationem mortuorum, indicat noster hi-
 storicus, dum non πανηγυριζομένων sed μνημο-
 νεομένων hoc loco τῶν κεκοιμημένων meminit.
 Mentionem porro hic factam accensarum facum,
 quam ego interpretatione ad ecclesiasticum usum
 revoco, non deerit forte qui contendat ad mere
 civilem referendam fuisse rationem. Enimvero nec
 ego ignoro tali plerumque locutione designari tem-
 pus vespere adultæ usque ad jam increbrescentes
 tenebras post occasum solis, quando ad necessa-
 rium videndi usum, intra domos præsertim faces
 accenduntur. Sed si quis attentius reputet, **759**
 videbit haud esse verisimile imperatorem, summa
 præsertim et rigida hieme, horam elegisse profes-
 sioni ex urbe capessendæ, qua nocte ingruente
 aer magis magisque obscuraretur. Prima ergo pars
 vespertini temporis, sole ad occasum vergente sub
 tertiam horam a meridie, intelligenda est. Tali
 enim tempore recte imperator cum numerosissimo
 suo consultu dare se in viam potuit, reliquiis lucis
 diurnæ suffecturis ad perveniendum in dissitam
 paucis milliariibus ac suburbanam stationem Dri-
 peam: ibi enim diversorium habebat paratum in
 noctem insequentem. Non ergo quando urbe impe-
 rator exivit sole adhuc lucente civilis necessitatis
 gratia faces accendebantur, cum longe crepusculum
 abesset. Quare restat ut id ad cæremoniam religio-
 sam sit referendum, occupari videlicet solita jam
 tum postridiana commemoratione defunctorum,
 accendendis per omnia templa luminibus. Ad extre-
 mum observo mentionem hic παρασκευῆς non in-
 tellectam a Vaticano paraphraste juxta veram et
 usitatam auctori notionem ferie sextæ. Sic enim
 hunc locum exhibet: Τότε γοῦν παρασκευῆς ὁ

βασιλεὺς ἔξεισι. Tunc igitur paratus imperator exiit.
 Ita ille, translata ad apparatus profectionis diei
 parasceves expressione; quo et valde superficialiter
 defunctum hunc epitomatores apparet, et non valde
 fuisse peritum rituum Græcorum suspicio movetur.
 Non fuisse mihi tamen illum inutilem, hic ipse
 grate proflendi locus est. Nam quædam in hoc ca-
 pite, prout describitur in codicibus duobus alioquin
 optimis, diminute aut confusiuscule posita exser-
 tius Vaticanus paraphrastes et intelligibilis expo-
 nit. Quare nonnihil ex illo interpretans adscivi; quod
 quale sit, ne, cui forte id curæ fuerit, ignoret, verba
 ejus hic ascribam. Loco igitur eorum quæ sequuntur
 in nostro contextu Græco post illa verba Ἰωάννης δὲ
 usque ad finem capituli, Vaticanus [P 545] hæc exhibet:
 Ὁ δὲ πατριάρχης ἔμαθε τὰ βουλευόμενα παρὰ τι-
 νος. Ἐξείσι γοῦν τῷ βασιλεῖ συνταξόμενος; καὶ τὰ περὶ
 τούτων κινήσων βουλόμενος. Πολλὰ γὰρ ἦν τὰ προσ-
 ιτάμενα τῷ συναλλάγματι, πρῶτον τὸ ἀπολύσαι τὴν
 Ἰβάν γυναῖκα τὸν κράλην, δεύτερον ἀνήλικον τῆς
 θυγατρὸς, τρίτον τὸ ἀκουσθῆναι ὡς ἐπιδημήσασαν
 τὴν μοναχὴν γυναικαδέλφην τοῦ προτέρου ἀδελφοῦ
 Στεφάνου τοῦ κράλη εἰς Σεβρίαν ἰδεῖν τὴν ἀδελφὴν,
 ἦτις ἦν γυνὴ τοῦ Στεφάνου, ὅστις ἦν καὶ κατεαγὼς
 τὸ σκῆλος· διὰ τοῦτο καὶ ἀπραγμόνω; ἔζη· αὐτὸς
 γὰρ ἦν δικαιοτέρος τὴν ἀρχὴν ἔχειν, ὡς πρῶτος ἀδελ-
 φός· αὐτὴ γοῦν ἡ μοναχὴ καὶ τοῦ βασιλέως ἦν γυ-
 ναικαδέλφη ἐκ τῆς τοῦ ῥηγὸς Οὐγγρίας. Ταύτην οὖν
 (forte ταύτη) πορνικῶς ἠκούσθη συμμιγῆναι ὁ κρά-
 λης ὁ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως λαμβάνων.

P. 306. *Enarratores Aescae poetæ.* Sane in Græ-
 cis scholiis hodie in Hesiodum exstantibus (fol. 68
 ed. Venetæ Trincaveli anni 1537) legitur ad illa
 poetæ verba μήνα δὲ Αθηναίων hæc Moschopuli au-
 notatio: Κατὰ τὸν μήνα δὲ Αθηναίων, ὅστις **760**
 ἐστὶ Ἰανουάριος. Infra, fol. 73 p. 2 post medium Joa-
 nes Tzetzes ad eundem locum sic observat: Μῆνα
 δὲ Αθηναίων τὸν Χοιὰς ἔχου τὸν Ἰανουάριον, δὲ Αθη-
 ναίος παρὰ Ἴωσι καλεῖται. Quod autem se Pachy-
 meres alioqui dissentientem in hoc ab iis, tamen
 dum carmen apud ipsos pangeret (εἰ καὶ ἡμεῖς ἐν
 τοῖς κατ' αὐτοὺς ἐποποιούντες) quasi excusari, quod
 eorum improbatam alias sententiam expresserit,
 aut indicat se alicujus horum magistri ludum fre-
 quantantem eos versus conscripsisse; aut si ætas
 vel aliud repugnet quominus Joannis Tzetze aut
 Moschopuli Pachymeres auditor fuerit, dici posset
 id carmen ab eo scriptum dum ludimagistris ope-
 ram puer daret, qui Hesiodum ex prius publicatis
 Joannis Tzetze aut cujusvis alterius expositioni-
 bus enarrarent. Dixi et de his in Glossario.

P. 308. Ὡ; μήτ' αἰδῶ παρ' ἀλλήλων ἀπεῖναι σφία.
 Ultro fateor me in his verbis supplevisse syllabam
 ἀπ in verbo εἶναι, quod solum in codicibus B et
 A legebatur, mendo a loci sententia manifeste re-
 darguto.

P. 321. Respicit his auctor rem narratam *Iliad.*
 ὁ a v. 93 ad 154. Ibi Pandarus refertur inobserva-
 tus et contra fidem pacti foederis sagittam in Me-

lelaum immisisse, quæ tamen summam illi duntaxat cutem perstrinxerit leviter. In quo dissimilis fuit eritus utriusque faculationis. Nam hæc ab Alano pari fraude perfidiaque attentata grave re vera et profundum vulnus in Raulis magni domestici vitæ pertulit, quo spectant illa nostri verba *ὁστῶ βάλλει, καὶ καιρίαν, οὐ κατ' ἐκείνον* (nempe Pandarum) *πληγὴν δίδωσι* : de Pandari enim telo sic Homerus scribit

Ἀκρότατον δ' ἄρ' ὁστὰς ἐπέγραψε χροῦ φωτός. Summam estimatque sagitta superscripsit cutem viri. Rauli autem Alanus *καιρίαν*, hoc est altam et periculosam, si non etiam letalem, infixit plagam.

[P. 325] P. 325. Hæc digitum intendunt in *Odyseam* μ, ubi refert poeta vidisse Ulyssem raptos a Scylla discerpi ac vorari sex e suis sociis, summo dolore suo, quod iis opitulari nullo pacto posset. Unde ait :

Ὀλκιστῶν δὴ κείνο ἐμοῖς Ἴδον ὀφθαλμοῖσι Πάρτων ὄσση' ἐμόγησα, πέρονος ἀλῆς ἐξερσάλωρ. Non potuit autem noster aptiori imagine repræsentare cordolium Romanorum suos cives in mari a piratis cruciari e litore spectantium sine ulla facultate succurrendi.

P. 327. Fuerit hæc Thymæna urbs, quam Plotinæus in Galatia collocat ; cuius et Arrianus meminit in Periplo. Alii Teuthraniam appellant.

P. 338. Sumptum ex Iliad. ε, v. 449 :

Ἀντίρ δ' ἄρ' εἰδὼλον τευξ' ἄργυρότοξος Ἀπόλλων, Ἀντῶ τ' Ἀλνείη Ἰακλον, καὶ τεύχεσι τοῖον.

761 Unde Virgilius *Æneid.* 10 :

Tum dea nube cava tenuem sine viribus umbram In faciem Æneæ, visu mirabile monstrum, Dardaniis ornat telis.

P. 350. Quæ hic citantur ex *Ethiis* S. Basilii, inter ea quæ hoc nomine leguntur in collectione edita operum ejus S. P. non reperit. In epist. ad Amphiloebium, can. 10, p. 764 ed. Paris., an. 1618, quædam de juramento habentur, a causa et casu hic a Pachymere tractato non omnino abhorrentia.

P. 358. Vitio vertitur episcopo Marmaritzienti, *quos multos simul ordinaret ejusdem in sacerdotio ordinis una sacra functione.* Hoc est, opinor, quod causa compendii in ordinationibus, quas, ut ante historicus retulerat, pecunia venderet, unica impositione manuum multos simul initiaret, errore intolerabili existimas nihil esse necesse unicuique sigillatim ritum illum sacrum adhibere, quod ei festinanti lucri Simoniaci gratia, in quam plurimis quam brevissimo tempore ordinandis, id commodum videretur, parum pensi habens quæstuosum se illigare sacrilegio. Ergo *τερωσύνη sacerdotium* hoc loco generatim ordines majores indicat, puta diaconatum et presbyteratum, et cum *multos dicit ejusdem ordinis unica sacra cæremonia* μῆ τελετῆν ordinasse, significat plures diaconatus, plures etiam presbyteratus petitores, non singulis adhibendo sacrum ritum, sed uni pro cunctis, aut super omnes in commune cæremoniam legitimam exer-

cendo, [P 547] abunde universos pro recte ac ritim initiatis habuisse.

Ibid. Quænam sit his verbis memorata magna synodus, post quam *episcopi defecisse* dicantur in *Occidente*, hoc est, esse desiisse legitimi ecclesiarum præsules veræ ordinationis caractere insigniti, quæri non immerito potest. Mihi non videtur dubium quin hic agatur de synodo œcumenica 8 eademque Constantinopolitana 4, et tempore et causa Photii celebrata, maxime super controversiis Iguatium inter et Photium. Post hanc cum fraudibus et mendaciis suis Photius ita Græcos a Latinis alienasset, ut nunquam deinceps bona fide universa Orientalis Ecclesia cum Occidentali consenserit, desierunt œcumenica concilia in Oriente celebrari, unde ultima fuit octava inter eas quæ synodus in Orientalis imperii celebratæ ditione in commune consulescentes concordii assensu Græcos pariter et Latinos habuerunt. Finxerunt autem Græci schismatici, quod refert hoc loco Andronicus additissimus schismatici et infestissimus Ecclesiæ Romanæ, ex illo tempore quo vixit Photius et est synodus œcumenica octava celebrata, desiisse in Occidente veram episcoporum successionem. De conficta ab impostore notissimo Photio, et a Photianis jactata synodo, quam isti nomine octavæ venditant, vide opus ante hos annos sex hic Romæ editum ab Ill. Leone Allatio, hoc titulo : *De octava synodo Photiana.*

762 P. 374. E regione horum verborum : *Ἐποὶ μὲν, ἔλεγεν, ἐν ἀναγκαῖον, etc.*, quibus Andronicus magnifice jactat *unum sibi videri necessarium, esseque idem vita et spiritu charius, fieri quod Deus vult*, legitur in Barberino codice adnotatum in margine : *Ἄλλ', ὃ βέλτεστε, αἶθε συχναὶ ζημεῖαι οὐκ ἂν εἴεν Θεοῦ θέλημα. Atqui, o optime, damna et infestationes hæc crebræ non utique fuerint voluntas Dei.* Manus porro qua hæc verba scripta sunt, non minus videtur antiqua quam ipse contextus ; cuius scriptura, ut alias observavi, non immerito credi potest æqualis ætati Pachymeris. Itaque non inverisimiliter quis opinetur hanc censoriam ad hunc locum notam fuisse appositam ab aliquo eorum clericorum, quos non raro deinceps historicus memorat dira percussos ab Athanasio post restitutionem in thronum, quam nunc cum maxime moliebatur imperator.

P. 389. *Ἐπιβήτωρ.* Aliquando suspicabar legendum *ἐπαράτωρ*. Sed contra stat consensus codicum. Nec vero est necesse : nam et *ἐπιβήτωρ* ad vituperationem et execrationis significationem confertur. Unde Eustathius ad *Iliad.* ε, p. 736 ed. Rom. τὸ ἐπιβήτωρ exponit *καταβήτωρ δέστω, maledictis dignus.*

Ibid. Nove hic Pachymeres *Panici* adjectum, quod vulgo terrori lymphatico ac consternationi subitæ tribui solet, audaci supra modum et vi majore afflatuque velut numinis concitato impetui adaptat. Sed proclivis est transitus ab activo ad passivum. Furentes videlicet motus, quos Pan dux,

ut fabulæ alunt, in exercitu [P 548] Bacchi in suis militibus ciebat, unde illi in improvisos et vehementissimos insultus erumpébant, motum trepidum in iis quos peterent creabant. Nisi forte τὸ πᾶν γενεατὴν causam superiorem humanarum cōiusionēque generis perturbatōnum indicat, ut æque timor et audacia, si non spontanea, sed vi divina impressa fuerint, πᾶνξά dicantur.

P. 393. Hic quem Pachymeres Rontzerium nominat, non videtur esse posse alius a Rogerio Lauria, de quo multa satis splendida narrat Thomas Fazellus in opere *de rebus Siculis*, l. ix, posterioris decadiæ.

Ibid. Merito quæ deinceps refert de Rogerio Pachymeres habuit ipse suspecta, præstareque fidem illorum noluit. Fuerunt enim, quantum e Latinis monumentis illorum temporum potest intelligi, falsa pleraque, a Græcis videlicet odio in Rogerium suo indulgentibus conficta, puta, illum fuisse militem e religio-ō sodalitiō Templariorum. Deinde illius religionis habitu rejecto ac professione imple sprete piraticam fecisse, inde exosum Romano pontifici et ab eo ad pœnas petitum, et similia; quorum nec vola nec vestigium in ejus rebus prolixè a pluribus tractatis apparet. Imo invenimus litteras huic a Romano pontifice perhonorificas scriptas. Petrus d'Oultremanus noster, in libro singulari de exilio Græcorum, ait hunc Rogerium ab Hispanis Brundisium dici, Germanum **763** vero stirpe fuisse, filium Ricardi Flori. Unde et ipsum Moncada Florum cognominat.

Ibid. *Pharendus Tzimes*. Hic vero nomine dicitur est Ferrandus Ximenes, uti nos docet Petrus d'Oultremanus libro modo laudato, auctorem citans Moncadam, qui et paulo inferius, c. 14, memorati a Pachymere Ferrandi e Cyzico recessus meminit.

P. 394. *Theudericō*. Agitur hic sine dubio de Friderico Aragonio, cujus ut noster habuit in nomine, ita in genere peregrinatur. Erat enim gente Hispanicus, non Germanus; et non Manfredi nepos, sed Petri regis Aragoniæ filius.

Ibid. *Ecaterinam connubio sibi junxit*. Quando Fridericus cum Carolo rege Neapolis pacem fecit eamque affinitate firmavit, anno Christi 1302, qua de re hoc loco agitur, Fridericus ipse, non ejus frater, duxit uxorem non Ecaterinam, sed Eleonoram Caroli filiam, prout ex ejusdem Friderici publicis litteris datis apud Castrum Novum anno Chr. 1302, mensis Augusti die 19, ab Olerico Raynaldo in eo Annali descriptis constat. Sed videtur Pachymeres in hoc errandi occasionem sumpsisse ex eo quod anno Chr. 1295 tractatum fuerat connubium Friderici hujus cum Catherina, ex filia regis Caroli Neapolitani et Balduino, qui Constantinopolitanum imperium amiserat, nata. Id matrimonium vehementer urgebat Bonifacius VIII, Rom. pont., cujus plures de illo argumento litteras recitat Odoricus ad illum annum. Non successit tamen negotium, et

illa Catherina deinde nupsit Carolo Philippi regis Francorum fratri, anno Chr. 1301. Quod ipsum alieno loco, prout obiter audierat, visus est commemorare Pachymeres, parum attendens pertineret id necne ad rem de qua nunc agit, ad pacem videlicet inter Carolum regem Neapolitanum et Fridericum saucitam anno Christi 1302, cum jam anno superiori Carolus frater regis Franciæ evocatus in Italiam a pontifice, ut Carolo II regi Neapolis adversus Fridericum Siciliam occupantem auxiliaretur, conciliante ipso Bonifacio matrimonium inlisset cum modo memorata Catherina, imputato in dotem imperii [P 549] Constantinopolitani titulo, ad quod Catherina jus e patre trahebat. Narrat hæc Joannes Villanius, l. ix, c. 105. Jordani temporum illorum historici, cujus opus ms. servatur in bibliotheca Vaticana, n. 1960, de hac re verba hæc recitat diligentissimus Odoricus Raynaldus anno Chr. 1301, n. 15: *Mortua conjuge Caroli (fratris regis Franciæ) duxit Catharinam, cui jus imperii Constantinopolitani debebatur. Ideo cum Venetis composuit pro Constantinopolitano imperio recuperando, et venit Romam MCCC1, et a papa Bonifacio honorifice susceptus vicarius et defensor Ecclesiæ constituitur, etc.* Satis porro verisimile est Carolum istum, simul Catherinam duxit, sumpsisse titulum imperatoris Constantinopolitani, collatum ipsi a pontifice coronam imperialem ei tribuente. Id saltem innuere videntur illa continue subjuncta nostri verba: *Quem papa 764 coronans imperatorem sine terra, commovit illi spem Constantinopoleos recuperandæ, ex jure quod scilicet traheret a sponsa nepte (sino filia) Balduini.* Quod hic dicatur imperator sine terra, vide explicatum in Glossario verbo τῆρα. Verum hæc cuncta, ut dixi, pertinent ad tempus superius pace Sicula, cujus occasione Rogerius Catelanos, qui in Sicilia militaverant, volente sua causa Friderico in Orientem abduxit. De quo audiendus Fazellus, l. ix, dec. post, p. 477: *Porro Sicilia tot bellorum motibus libera in militum Catelanos, Aragonensium et Sicalorum rapinas et depravationes incidit. Quos Fridericus, ut insulam expurgaret, contra Turcas, qui Constantinopolim infestabant, auxiliares misit.*

P. 401. Quod hoc facile præsentis crediderint et historicus ita esse revera judicaverit, non continuo rem evidentem et indubitabilem opinor reddet apud judicii severioris viros. Mutus ille ac surdus ex utero, miro prodigio repente audiens et loquens, quid tandem affirmavit? Nempe id solum quod paulo superius positum est, ac vidisse virum imperatoris ornatum insignibus, qui sese ciebat ipsum urbis sibi tuendæ curam assumere. Nominavitne hunc Joannem Batazam? aut visæ sibi imaginis illius formam sibi conspectam asseruit fuisse similem? Nihil horum; nam Pachymeres si quid tale dixisset, non taceret. Fundamento igitur caret idoneo hæc quæ exprimitur hoc loco, tum istorum Magnesiæ præsidiariorum tum Pachymer's opinatio ipsius.

Nam forma viri insignibus imperatoris ornati qui magis Joanni Batatzæ convenit quam Theodoro ejus filio imperatori ibidem quoque Magnesiæ sepulto, aut, si Constantinopolitanos Imperatores laudatæ memoriæ et in fide orthodoxa ac catholica communione indubitatæ constantiæ quærimus, quam Constantino Magno, quam Marciano aliisve pariter meriti? Nam Joannem Batatzam etsi multæ virtutes commendabant, tamen præter communem Græci schismatis et circa sancti Spiritus ex Filio processionem hæretici erroris invidiam, libido etiam in ætate senili probrosa deformabat. Vide summum alioqui ejus admiratorem Acropolitam *historiæ suæ* n. 52, p. 56, ed. Reg., ubi eum infamem amoribus cum aliarum tum Marcesinæ cujusdam pedissequæ Annæ Alemannæ Augustæ secundæ illius conjugis fatetur. Quanto verisimilius credi potuisset, isti muto et surdo forinam viri imperatoris ornati insignibus oblatam representasse sanctum archangelum Michaelē protectorem Christianorum contra barbaros? Hunc Græci passim ἀρχιστρατηγόν appellant, qui titulus imperatorem sonans imperialibus non disconvenit insignibus.

[P 550] P. 406. Ad finem hujus capituli, ubi dicitur de Michaelē Augusto juniore, ὡς περ τις τροπαιοῦχος τὴν πόλιν εἰσέρχεται, non tenuit se libera indignatio lectoris cuiuspiam quin hæc oræ marginali Barb. codicis allineret: Τροπαιοῦχος ὁ φυγῶν τοὺς ἐχθροὺς 765 καὶ αἷτιος διὰ τὴν ἑαυτοῦ δειλίαν γεγωνῶς πάντων δεινῶν. *Itane trophæum referens, qui tergum vertit hostibus, et causa fuit ob suam ignaviam omnium malorum!* Alludunt hæc turpissimam Michaelis et totius Romani exercitus in ipso procluctu prælii fugam, superius narratam, l. iv, c. 18.

P. 428. *Amurio se admovere festinavit.* His verbis in Græco B codicis contextu respondebant ista, ἔρχεται πρὸς τὸ Ἀμοῦριον, juxta quæ Ammorium videtur esse loci nomen, in quem se Alisyras vicinus et saucius receperit. Sed præterquam quod mentio non exstat arcis aut oppidi sic dicti per hos tractus, id credi velat ipse Pachymeres, c. 25 affirmans Alisyram ex fuga se recepisse Tripolim, quam urbem prius occupaverat. Est sæpius supra et infra memoratus in hac historia dux barbarus Amurius. Hinc est mihi suborta suspicio mendæ in hac scriptura, Pachymeremque scripsisse non πρὸς τὸ sed τὸν Ἀμοῦριον. Quod, quia ex priori lectione consequitur quippiam Pachymeris narrationi contrarium, ut demonstravi, emendandum putavi, eo quem innui modo (*).

(*) Quod scripsi non reperiri per tractus Orientalis limitis imperii Byzantini locum, qui vocetur Ammorium, re melius considerata nunc revoco. Inveni enim apud Theophanem p. 291 et 292 ed. Reg., itemque apud Leonem Grammaticum, p. 454 ejusdem editionis, luculentam mentionem urbis munitæ Amorium vocatæ, sitæque in iis partibus, cujus etiam Ptolomæus meminit. Quare fateor non recte emendatum a me fuisse Pachymerem p. 428,

P. 454. Κατὰ ποίησιν. Allusit hæc scribendo Pachymeres, varios simul miscens Homeri locos, primum illum *Iliad.* θ, 135 :

Δειρὴ δὲ φλόξ ὤρω θεσίου καιομένοιο,
deinde illum ex *Iliad.* ψ, 216 :

Μέγα δ' ἴαχε θεσπιδάδες πῆρ.

Unde etiam illa paulo superius verba ἐφύσσα λιγίως sumpserat : pergit enim ibi poeta :

Παρρῦχοι δ' ἄρα τοίγῃ πυρῆς ἀμυδῆς φλόγ' [ἔβαλλον
Φυσσῶντες λιγέως.

quibus et istud ultimum de fumo, vel ex suo quodam vel ex alterius mihi nunc non succurrentis vatis poemate addidit.

Libro sexto præter morem Pachymeres peculiarem præfixit prologum, qui tamen sine proprio titulo in codicibus est cum capite 1 confusus. Ego distinguendum putavi. Porro non parum laborandum fuit in extricanda nitideque declaranda auctoris hic præfantis sententia, quam et percepisse me et satis explicasse confido. Causa istius in proloquendo novitatis opinor fuerit, quod 766 aliquo intervallo post hæc scripta Pachymeres operi se reddiderit; et ei rei dum se accingeret eventuumque narrandorum atrocitatem reputaret, hæc lectoris præmonitioncula proludendum putaverit.

[P. 551] P. 456. Quæ deinceps pertexit de Cazanis laudibus Pachymeres, satis congruunt cum iis quæ Aythonus, Villanius, Sanutus et S. Antoninus de illo memorant, quæ vide collecta apud continuatores Baronii Henricum Spondanum et Odoricum Raynaldum, ad annos 1294, 1301 et 1304.

P. 457. Hæc Cazanis adversus Sultanem Syriæ expeditio oculatam ab Aythono, qui ei se interfuisse narrat, testimonium habet. Refert is Hist. orat. c. 41, Cassanum regem Tartarorum Christianum, una cum regibus Armeniæ et Georgiæ pariter Christianis, expeditione communiter suscepta duxisse contra Melechnazerum sultanem Ægypti, Syriæ dominantem, exercitum ducentorum millium, magnam partem equitum; et occurrentem sibi sultanem apud Hamam, antiquis Emesam dictam, cum centum equitum millibus et infinita multitudine peditum, ingenti prælio fudisse fugereque in Ægyptum coegisse. Idque præsens Aythonus contigisse ait die Mercurii ante festum Nativitatis Domini. Existimat Spondanus ad an. Chr. 1300, n. 1, id referendum ad Decembrem superioris anni Chr. 1299, quo cyclus solis 20 litteram Dominicalem D habuit, cujus indicio cogno-

ubi pro τὸ Ἀμοῦριον, reposui τὸν Ἀμοῦριον. Et illa verba: ἔρχεται πρὸς τὸ Ἀμοῦριον, simpliciter fuisse vertenda: venit Amorium. Nam hoc non impedit quominus verum esse potuerit, quod p. 455, ait historicus, Alisyram se Tripolim recepisse. Prius scilicet quam in hoc ultimum perflugium pervenisset, Amorii, quæ tunc ipsi urbs tunc erat, persequentium vim obiter declinaverat.

sciimus Christi natalem illo anno incidisse in feriam sextam. Quare 23 Decembris feria quarta, die ante Christi Natalem tertia, clades illa sultani contigerit. Nisi quis retro eam movere ad annum superiorem Christi 1298 malit, quo vigilia Natalis Christi dies Mercurii fuit. De his disseremus postea l. III harum Obs., c. 7, n. 19.

Ibid. Ante omnia lectori rationem reddo supplementæ a me lacunæ, quæ hic in ms. archetypis habebat. Sic enim ibi exstat: *Et μή γ' ἐκείνῳ τὸ ἐν τῷ... τόπων ἀρμυδῆς. Ego inter τῷ et τόπων duo hæc verba πρόσω χωρεῖν inserenda censi, non sine verisimilitudine confidens haud longe sic a vera primigenia scriptione abesse hunc ita supplementum locum.*

P. 458. Hæc quæ Pachymeres hoc loco de Cazane scribit, caruisse illum liberis, non bene coherere cum iis quæ Villanius, lib. VIII, c. 35, et ex eo sanctus Antoninus, tit. 20, c. 8, § 9, ex relatione cujusdam civis Florentini diu in Perside versati memorant. Nimirum Cassano uxorem fuisse filiam regis Armeniæ speciosissimam, eandemque Christianam; ex qua cum ei natus esset filius ita deformis ut vix humani aliquid habere videretur, Cassanum uxorem quasi compertam adulterii una cum monstro, quem ex se negaret editum, foetu incendio perimi mandasse. Sed cum impetrasset a Cassano mulier ut sibi per eum liceret, antequam flammis cum puero traderetur, confessione apud sacerdotem purgare animum et sacram Eucharistiæ percipere filiumque baptizare, 767 contigisse ut sacro lavacro tinctus puer repente formosissimus evaderet. Quo motus Cassanus non modo revocavit præceps Judicium, sed et Christi palam religionem est amplexus. Ita illi; quæ non innotuisse Constantinopoli, etiam alio ex hac historia ducto argumento suadet. Superius enim, p. 402, scripsit noster Andronicum certiorum factum de potentia Cazanis, ut eum sibi adjungeret, offerendam ei curasse filiam suam [P. 552] notham in conjugem, quam et ille propositionem benigne accepit.

P. 459. Etiam Aythonus, c. 45 *Hist. Or.*, et Sanutus, l. III, p. 13, c. 8, diserte affirmant successorem Cassani fratrem ipsius, licet Bizarus his posterior et minus, ubi dissentit, fide dignus, filium Cassano morienti successisse scribat, l. VIII *Rerum Persicarum*. Discrepant tamen hi omnes in hujus nomine a Pachymere, dum Carbandam seu Carbagandam vocant, quem noster hic Carpantam, alibi Carpantanem appellat. Tradunt autem modo laudati auctores istum Cassani fratrem matre Christiana editum, et ipsum Christianum, Nicolai nomen in baptismo accepisse, perseverasseque in vera religione, quoad vixit mater, sed ea mortua, quod post annos sex contigit, ad Mahometismum defecisse.

P. 464. *Χρηστος* S. martyris Ignatii hoc loco lecta quænam fuerit, non facile divinatæ est, quod multæ

A In ejus epistolis legantur in eam sententiam qua subjectio populi ad episcopum ut necessaria commendatur. Indicabo hic aliquas. In 1 epist. ad Smyrniacos: Πάντες τῷ ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε ὡς Ἰησοῦς Χριστὸς τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ προσευτερίῳ ὡς ἀποστόλοις. . . . Μηδεὶς χωρὶς ἐπισκόπου τι πράσσει τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐκείνη βεβαία εὐχαριστία ἡγεῖσθω ἢ ὑπὸ τῶν ἐπισκοπων οὔσα, ἢ ὅτι ἐν αὐτῆς ἐπιτρέψῃ. Ὅπου ἂν φανῇ ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ τὸ πλήθος ἔστω, ὡς περὶ οὐκοῦν ἂν ἦ Χριστός; Ἰησοῦς, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. Οὐκ ἐξόν ἐστι χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου οὔτε βαπτίζειν οὔτε ἀγάπην ποιεῖν, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος δοκιμάσῃ, etc. Hoc est ex antiqua interpretatione Latina: *Nullus sine episcopo aliquid operetur eorum quæ conveniunt in Ecclesiam. Illa firma gratiarum actio reputatur, quæ sub ipso est vel quam utique ipse concesserit. Ubi utique apparet episcopus, illic multitudo sit, quemadmodum utique ubi est Christus Jesus, illic catholica Ecclesia. Non licitum est sine episcopo neque baptizare neque agapen facere, sed quod utique ille probaverit, etc.* Item epist. 2, ad Polycarpum: Τῷ ἐπισκόπῳ προσέχετε, ἵνα καὶ ὁ Θεὸς ὑμῖν. Ἀντίψυχος ἐγὼ τῶν ὑποτασσόμενων τῷ ἐπισκόπῳ. *Episcopo attendite, ut et Deus vobis. Unanimis ego cum subjectis episcopo.* In III ad Ephesios: Πρέπει ὑμῖν συντρέχειν τῇ τοῦ ἐπισκόπου γνώμῃ. *Decet vos concurrere episcopi sententiæ.* Quartæ ad Magnesios hæc sunt in hoc proposito inter alia: Πρέπει οὐδὲ ἐστὶ μὴ μόνον καλεῖσθαι Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ εἶναι, ὡς περὶ καὶ τινες ἐπίσκοπον μὲν καλοῦσιν, χωρὶς δὲ αὐτοῦ πάντα πράττουσιν. Οἱ τοιοῦτοι δὲ οὐκ εὐσυνέτητοι 768 μοι εἶναι φαίνονται. *Decens igitur est non solum vocari Christianos, sed et esse, quemadmodum quidam episcopum quidem vocant, sine ipso autem omnia operantur. Tales autem non bonæ conscientiæ mihi esse videntur.* In sexta ad Trallesios hæc habet: Ὅταν τῷ ἐπισκόπῳ ὑποτάσσασθε ὡς Ἰησοῦ Χριστῷ, φαίνεσθε μοι: οὐ κατὰ ἀνθρώπων ζῶντες, ἀλλὰ κατὰ Ἰησοῦν Χριστόν. *Cum episcopo subjecti estis ut Jesu Christo, videntur mihi non secundum homines viventes, sed secundum Jesum Christum.* Horum aliqua, vel forte omnia, aut etiam his plura, quæ in Ignatianis epistolis leguntur, crediderim jussisse hic recitari Andronicum. Unice enim faciebant ad scopum illi propositum persuadendi Arsenianis ut Athanasio patriarchæ se subderent; et eum ex pluribus Ignatii epistolis quædam allegasse, argumento esse potest quod nullam nominatim designavit, ex qua verba quæ audiri voluit erueret.

B

C

D

ex quo deprehensa damnataque labes Honorii fuerit, orthodoxam esse desiisse; quo nihil, non dicam iniquius et calumniosius, sed et obtusius stultiusque dici potuit. Ut enim omittam collisionem horum duorum assertorum, quorum alterum hic ponit, desiisse in Honorio pontifices Romanos esse orthodoxos, alterum, p. 356, superius astruxerat, post octavam demum synodum, hoc est ducentis annis ab Honorio, desiisse in Occidente veram successionem legitimorum præsulum. Ex quo sequitur Romanos pontifices totis annis ducentis et fuisse legitimos pontifices et recte ut tales a Græcis ipsis agnitos, cum tamen orthodoxi non essent: illud modo aio, satis esse manifestum Honorii, si quis fuit, lapsum in mera facti hæsisse imprudentiam, ad fidem ac dogma minime pertinuisse. Sergius, patriarcha Constantinopolitanus, nondum agnitus pro hæretico, scripsit ad Honorium Romanum pontificem anno Christi 632, agitari magno tumultu controversias, *duæne an una sola in Christo agnoscendæ essent voluntates et operationes*; quibus rixis compescendis opportunum interim sibi videri suggererat imponi a pontifice ex æquo utrisque super tali altercatione silentium. Fecit quo rogabatur Honorius; et quia tale consilium eventu noxium catholicis, commodum hæreticis deprehensum est, multorum postea querelis et criminationibus nomen fuit illius et memoria notata, quasi temere credendo subdolo hæresiarchæ, qui nondum larvam deposuisset, hæresi Monothelitarum *fomentum impendisset*. In quo toto quis non videt ne primam quidem speciem defectionis ab orthodoxa fide apparuisse 769 ullam, aut vel fingi potuisse? an enim silentio ad tempus quibusdam inter se contententibus indicendo damnavit aliquid recte assertum, aut prædictum aliud sancivit? Nihil minus. Sileri quippe de re etiam vera sine ullo veritatis præiudicio potest; et interdum propter commune bonum expedit. Plura de celeberrima controversia a viris doctissimis hodieque eruditissime tractata dici a me non postulat hic locus.

P. 469. *Ἐν ἀνεπιλήπτῳ*. Hic errore librarii descriptoris negatio exciderat, quæ sententia clare flagitante restituenda fuit, οὐκ ante ἀνεπιλήπτῳ reposito. Sonat enim ἀνεπιλήπτος, ut patet et Petychius distincte admonet, ἀμειπτος, ἀκατάγνωστος, *irreprehensibilis nec reprobari dignus*. Cujus contrarium de sacerdotio Ecclesiæ præsentis Arseniani, ut et hoc loco et alibi Pachymeres docet, affirmabant, asserentes videlicet dubiam saltem, si non manifeste invalidam, ordinationem eorum esse qui a patriarcha tunc Constantinopolitanam Ecclesiam regente sacris initiarentur. Scripsit ergo sine dubio Pachymeres, prout restituimus ex justa conjectura, ἐν μέρει τίθετε τῶν οὐκ ἀνεπιλήπτῳ.

P. 472. *Παριδῶν ταῦτα ἐλῶν τε ὑμᾶς*. Sunt in hac oratione perobscura et ἀσύνδετα *inconnexa* quædam, nisi, quod interdum factum est a me, paraphrasi ex antecedentibus et consequentibus neces-

saria divinante supplicantur. In istis perintricatis locus hic fuit, in cod. Allat. sic scriptus: Παριδῶν ταῦτα ἔλομαι τε ὑμᾶς. Cod. Barb. habet ἔλωμα. Neutra lectio cum sequentibus cohæret. Reposui ἐλῶν τε ὑμᾶς, sententia jam tolerabili.

P. 477. *Ἄλλ' ἀκριτον αὖ*. Sic necessario reposui, cum in codd. corrupte legerebatur ἀλλ' κριτοῦ αὖ. Præterquam enim insulsa esset illa nominis κριτοῦ quasi continuata repetitio, manifeste loci sententia exigit, ut sequentia declarant, significare Arsenianos opus esse ad decisionem controversiæ suæ iudice supremo, qualem vocant κριτὴν ἀκριτον, iudicem iudicio subeundo [P. 554] non obnoxium, ex cuius sententia provocari nequeat, utpote supra quem alius non sit in terris iudex; et talem istos adulatōres schismaticos agnoscere laicum imperatorem, in causis etiam ecclesiasticis et spiritualibus, non pudet. Sed similes habent labra lactucas.

P. 482. *Πλάτῳ ἐν Νόμοις*. Locus hic indigitatus a Pachymere exstat apud Platonem, l. 1 *De legibus*, p. 630 ed. Steph., ubi sic legitur: Διαβάντες δὲ καὶ μαχόμενοι ἐθέλοντες ἀποθνήσκειν ἐν τῷ πολέμῳ (φράζει Τυρταῖος) τῶν μισθοφόρων εἰσι πάμπολλοι ὧν οἱ πλείστοι γίνονται θρασεῖς καὶ ἄδικοι καὶ ὑβρισταὶ καὶ ἀφρονέστατοι σχεδὸν ἀπάντων, ἐκτὸς δὲ τινῶν μάλ' ἀλίγων. Quod addit mox noster ex Platone de cive inter seditiones fido, hoc est, pro republica fortiter stante et eam sua virtute ac sapientia juvante, videre est in verbis quæ ἀμέσως præcedunt modo descripta, 770 ubi Atheniensis interlocutor cum a Clinia Cretensi expressisset videri Tyrtaei versibus commendari potissimum illos, qui bello externo contra hostes gentis alterius, non autem bello civili contra cives suos, bellicam fortitudinem probarent, sic resumit: Ἡμεῖς δὲ γὰρ ἀγαθῶν ὄντων τούτων ἐτι φαμέν ἀμείνους εἶναι καὶ πολλὸν τοὺς ἐν τῷ μεγίστῳ πολέμῳ γιγνομένους ἀρίστους διαφανῶς. Ποιητὴν δὲ καὶ ἡμεῖς μάρτυρα ἔχομεν, Θεογνιν, πολλὴν τῶν ἐν Σικελίᾳ Μεγαρέων, ὅς φησι:

Πιστὸς ἀνὴρ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀντιέρχασθαι

Ἄξιος ἐν χαλεπῇ, Κύρνε, διχοστασίῃ.

Τούτων δὲ φαμέν ἐν πολέμῳ χαλεπωτέρῳ ἀμείνονα ἐκείνου πάμπολυ γίγνεσθαι, σχεδὸν ὅσον ἀμείνων δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ φρόνησις εἰς ταυτὴν ἐλθοῦσα (Ἰσ. ἐλθοῦσαι) μετ' ἀνδρίας· πιστὸς μὲν γὰρ καὶ ὄγχις ἐν στάσεσιν οὐκ ἂν ποτε γένοιτο ἀνευ συμμάχης ἀρετῆς· διαβάντες δὲ καὶ εὖ μαχόμενοι, etc., superius descripta, quæ illic continue sequuntur. In quorum Latina interpretatione verborum (ut hoc obiter admoneam) nescio quare Serranus mentionem patriæ Theognidis in Græco diserte positam omiserit. Cur item non expresserit ἀντιθεῖν a Platone affectatam poetæ ad poetam, dum Tyrtaeo prius laudato Theognin poetam et ipsum sic opponit, Ποιητὴν δὲ καὶ ἡμεῖς μάρτυρα ἔχομεν Θεογνιν πολλὴν τῶν ἐν Σικελίᾳ Μεγαρέων, *poetam autem et nos testem habemus Theognin civem in Sicilia Megarensium*. Sed ut ad Pachymerem revertar, in hoc

eius contextu duo necessario emendavimus. Prius A quod scriptum erat Πλάτων ἑνώμας, pro quo repogram in Νόμοις, in opere nimirum inscripto Νόμοι, *Leges*, in libros expanso 12 aut potius 13, computata in eum numerum, quasi appendice, quam vocat Ἐπινομιῶν. Alterum in illis verbis : Θρασυνομένοις μὲν, ὡς ἀδίκως, κατὰ δικαιοσύνης · θρασυνομένοις δὲ ὡς ὑβρισταῖς κατὰ σωφροσύνης. Ubi quis non videt illud ὡς ἀδίκως male respondere τῷ ὡς ὑβρισταῖς καὶ ἀντιτίθεται? Rescribendum ergo fuit ὡς ἀδίκως. Non abscedam hinc prius quam et illud observarim, διαβάνας a Platone hic vocari milites externos (cujus tamen vocis nullum vestigium in interpretatione Serrani visitur), quod fere tales in Græciam mari transportarentur. Διαβάσαι enim est trajicere flumen aut mare. Græciæ autem situs erat ejusmodi ut ad eam ex exteris gentibus mari fere veniretur. Porro ex istῷ μεθοπόρων διαβάτων genere vel in primis hi erant ducis magni milites, e Sicilia aut Italia ab ipso deportati, quibus tam implacabiliter Pachymeres irascitur in omni occasione de his agendi. Hic autem etiam contra eos Platonis testimonium subornat.

[P. 555] P. 484. Existimo *Berengarii* nomen a Pachymere in *Mpyrigerium* deformatum. Nam Occidentaliū vocabulis a B præsertim inchoatis Græci temporum illorum Mp præponebant. Sic videmus et supra a nostro p. 242, et apud Cantacuzenum 771 *Mpatulum* positam pro *Bajulo*, ut similia præteream sexcenta. Certum est Catalanis valde usitatum fuisse *Berengarii* nomen. In collectione historicorum qui res Aragoniæ scripserunt, saltem quindecim Catalanos viros illustres qui *Berengarii* vocarentur memoratos reperio; quorum aliquem hunc ipsura fuisse, de quo hic agitur, crediderim, licet quis sit ex omnibus designare certo non possim. Vidi post hæc jam scripta librum Petri d'Outremanni nostri de *Excidio Græcorum*, in quo lego, c. 3, p. 465, verum et patrium nomen hujus *Mpyrigerii Tentzæ* fuisse *Berengarius Entensa* vel de *Intentiis*; eumque fuisse genere Catalanum. Hunc Phrantzes, l. 1, c. 8, vocat *Piceriotetzam*, confatis in unum et monstrose corruptis vocabulis duobus, *Mpyrigerius Tentza*. Gregoras, l. vii, p. 103, proplus ad Pachymerem hunc Catalanum *Piringerium Tentzum* nominat.

P. 517. Τοῖς τῶν κηρῶν παρασήμοις. Ita B codex; V autem τοῖς ἐκ τῶν κηρῶνων παρασήμοις. Τὰ κηρᾶ γίλυ coloris, ut notum est, vestimenta sunt, medii inter album et rufum, melini a melle quibusdam dicti. Idem autem videntur exprimere τὰ κηρῶνα V codicis: vox quippe ea est a κηρῶν malo citrio ducta, cujus corticis naturalis color a gilvo aut melino non abhorret. Dubito tamen de scriptura an non congruentius ad analogiam scribi τὰ κηρῶνα debeat.

P. 519. De fabis cornu tactis memoratis hoc loco vide Glossarium v. Κερασθόλοι κύαμοι.

P. 526. Persuadere hæc tota narratione studet

Pachymeres solos Alanos sine jussu, consensu aut conscientia Michaelis Augusti auctores fuisse necis Rontzerii. Phrantzes tamen protovestiarius, l. 1, c. 8, diserte affirmat Michaelē satellitibus suis et stipatoribus mandasse ut Rogerium (sic recte Rontzerium appellat) obruncarent. Gregoras, l. vii, p. 102, ait eadem illam factam a militibus Michaelis, quod ei iratum illum nosset, gratam ipsi fore arbitratis. Item tamen paulo post non juniorem solum sed et seniore[m] Augustos istius facinoris suspicione aspergit, dum scribit Rontzerium interceptum a Romanis, quod ipsos ejus accersiti pœniteret. Satis enim patet non a privatis hunc Romanis, sed ab imperantibus accersitum.

P. 529. *Catalanum quemdam*. Nomen hujus Catalani prodit Outremannus, lib. *De Exc. Græc.*, c. 3, p. 466, Fernandez Aones. Ubi et ejus socerum, quem Παῦλ παχύν Pachymeres appellat (nos Raulē Crassum vertimus), ipse nominat Radulfum Paquerum.

P. 532. Hæc solitione Outremannus occisos memorat Rodericum Perez de S. Cruce, Arnaldum de Moncorles, et Ferrerium de Torellas, a Berengario legatos ad Andronicum missos.

772 P. 554. *Circiter sexaginta*. Superius dixerat centum quinquaginta Catalanos comitates fuisse Rontzerium ad Michaelē euntem, tum eodem illo interfecto captos. Nimirum multi primo tumultu fugerint, multi longi carceris incommodis assumpti perierint, ut nunc tantum sexaginta superessent. Gregoras et Phrantzes comites hæc Rontzerii liberaliter multiplicent, numero ad ducentos rotundando.

P. 558. Quæ hic referuntur de Smiltzæna, hæc est uxore Smiltzæ, quæ neptis erat imperatoris Andronici ex fratre Constantino sebastocratore, respiciunt prius narrata a nostro historico c. 18, l. v, cum quibus, ut intelligantur, comparanda sunt.

P. 559. Hoc ex occasione Pachymeres attingit ultra metas ejus historiæ excurrrens. Nam sub finem vitæ imperatoris Michaelis Junioris, quem libro harum Observ. iii, c. 1, n. 4, demonstrabimus mortuum fuisse Octobri mēsi anni Chr. 1520, tredecim ferme annis post id tempus in quo Historia Pachymeriana desinit, hic Osphentisthlabus rex Bulgariæ Theodoram alteram filiarum ejusdem Augusti Michaelis Junioris duxit uxorem, prout diserte testatur Gregoras ipso principio, l. viii, p. 429, quam et longe prius petisse nosier memorat infra, c. 27, l. vii. Porro (ut et hoc obiter attingam) quod huic interdum nomini Pachymeres O litteram præmittit, hoc loco et quibusdam aliis Osphentisthlabum vocans, quem alibi Sphentisthlabum nominat, favel, ni fallor conjecturæ Wolfii, notis ad Gregoram p. 271 suspicantis a Græcis *Sphentisthlabum* scribi nomen a Pannonibus hodie ac Sarmatis *Venceslaum* efferri solitum.

P. 557. Τοῦ εἶδέναι φύσει ἐρέχονται πάντες.

Quinque priora hujus commatis verba notissimum sunt et decantatissimum Aristotelis effatum, ex initio primi ejus *Metaphysicorum* libri [P 557] Quæ autem continue memoratur a Pachymere ἀγάπησις τῶν ἀσθησέων non eam solum quam in interpretatione expressi delectationem in usu percipiendi objecta per sensus designat, sed præterea, juxta notionem propriam Græci verbi ἀγαπᾶν, satisfactionem et quasi plenam satietatem hominis contenti, desiderare plus non valentis, dum fruitur vegeta facultate suorum omnium sensuum. Hanc quietem humanæ curiositatis in usu expedito sensuum eleganter declarat Cicero, l. II *Questionum Academicarum* his verbis : *Ordiamur . . . a sensibus ; quorum ita clara judicia et certa sunt, ut, si opio naturæ nostræ detur, et ab ea deus aliquis requirat contentane sit suis integris incorruptisque sensibus, an postulet melius aliquid, non videam quid quærat amplius.* Hactenus Tullius.

Cæterum (de quo semel admonendus hic lector est) codex optimus Barberinus hic deserere nos incipit, crebris in reliquo 773 libri hujus lacunis hians, et ubi continuat utcumque scriptionem, interdum irreparabiliter corruptus. Unde assutis illi ad calcem supplementis ex aliis exemplaribus, diligentes attentione magna quæ probabiliora videbantur, usi sæpe sumus ; ex codice quin etiam illo Vaticano, etsi evagari ab auctoris verbis libere solito, ubi melius non occurrit, excerptentes, unde sententiam tolerabilem efficeremus.

P. 585. *Saltus et juga prærupta montis Gani validis suorum inensa præsidii nostris inuia fecerunt.* Postquam hæc erant edita, dubitavi an non Græca his respondentia, καὶ τὰς μὲν δυσχωρίας τοῦ Γάνου καὶ τὰν διεφυλάττοντο, potius significarent juga prærupta Gani adhuc a Romanis fuisse custodita. Quare barbari tunc tantum potuerint incursare, quæ circa Ganum sunt. Cui opinioni favet quod infra, c. 24, tanquam eventum his posterius refertur, artis fauces Gani montis ab Amogabaris fuisse penetratas et arcem in Jugo positam ceptam. Juxta istam sententiam refingi debet mea interpretatio in hunc modum : *Duces illius gentis, cum saltus et juga prærupta Gani montis valide adhuc custodita tentare non auderent, varias ex abundante turba constatas manus quæquoversum emittentes,* etc. Hoc indicare volui, etsi adhuc sentiam non carere penitus verisimilitudine quam expressi in editis sententiam. Potuerant enim Amogabari, ne a tergo irruentibus præsidariis arcis Gani cæderentur, custodes ipsis angustarum faucium e suis opponere.

P. 598. Ex monumentis Genuensium habeo vocatum hunc Opicium Spinolam, potentissimum ducem Gibellinorum, generum principis Antiochiæ filii Friderici II imperatoris, ut affirmat Constantius, c. 258, in historiis Siciliæ. Porro Zurita tom. II, c. 42, et Corius, c. 163, aiunt Palæologos exquisivisse affinitatem cum mole memorato Opicio Spinola, ut per illum Gibellinos sibi adjungerent.

Quod idem affirmat Foglietta in *Elogiis*, et in *Tristano Calco*, l. XIX, c. 421, qui et ait ob potentiam Opicii omnes Italiæ civitates in eo oculos fixisse.

Ibid. Data in matrimonium filia. Hæc filia Opicii Spinolæ Theodoro Palæologo Montisferrati marchioni nupta Argentina vocabatur.

Ibid. Agit de Theodoro. Vocem Græcam ἀπαι; non debui vertere sine liberis sed sine prole mascula : quoniam historici Itali affirmant natam ex Argentinæ Spinolæ cum Theodoro Palæologo conjugio filiam *Jolantæ* dictam, [P. 558] quæ postea nupsit Aymo comiti Sabaudiz. Videtur hic fuisse filius Amadæi IV, cui postea morienti in comitatu successit, quando, quasi ut ostenderet quam non eum pœniteret affinitatis cum domo Palæologo contractæ, libentissime consensit in propositam ipsi conditionem 774 sororis suæ Joannæ (quam Græci Annam vocaverunt) Andronico Juniori, Michaelis sæpius hoc opere memorati filio, in imperii consortium ascito, collocandæ, prout fuse narrat Castaczenus, l. 1, c. 46.

P. 611. Filius Chalau Apagas, non frater erat, ut agnoscit ipse Pachymeres, vol. I, p. 175, et in hac secunda parte, p. 262, idemque attestantur summo consensu historici Arabes. Vide librum in harum Observationum, c. 7, n. 12. Ignoscendum igitur hoc loco est *μνημονικὸν σφάλμα* Pachymeri.

P. 620. *Μαρία τῆρ δέσποινα τῶρ Μουγγύλων θρονοκλήμενη.* Similiter inferius p. 631 : *Αὐταδέλη τῶρ βασιλέως Μαρία, καὶ τῶρ Μουγγύλων οὕτω πως δέσποινα ὀνομαζομένη.* Carpantani successori Cazanis et novo Kanî Tocharorum obiterat in sponsam Andronicus Augustus sororem propriam Mariam, [P. 559] et illo acceptante eandem cum regio comitatu Nicæam miserat. Hæc ait historicus vulgo fuisse nominatam dominam Muguliorum. Sic enim Mogulenses principes primariam et præ cæteris nobilem uxorem solebant a cæteris distinguere addito ei *dominæ* titulo. Hî discrete testatur Abulpharagius, p. 429 sui *Chronici Arabici*, agens de Gingizchano primo imperatore Mogulensium, cujus uxorem primariam et nobilissimam, arabice *Al Chatun*, hoc est *dominam* vocatam, proprio nomine nuncupatam fuisse ait *Orsuniin Begi*. Similiter in aliis quorum ordine meminit imperatoribus ejus gentis plerumque memorat præcipuam cujusque conjugem, semper illi uni tributum titulum *Chatun* sive præposito articulo *Al Chatun* ; quem titulum Eduardus Pocockius, Latinus ejus Chronici interpret, solet exprimere vocabulo *dominæ*. Maria igitur Palæologa, uti jam nunc primaria uxor Carpantani Kanis Muguliorum, a suis Græcis titulum *Chatun* ei a Mogulensibus tributum sua lingua reddentibus *δέσποινα* *domina* Muguliorum vocabatur, prout hic duobus locis Pachymeres affirmat.

P. 629. Bizyam fuisse in mediterraneis Thracie dudum docuerunt Ptolomeus et Stephanus. *Ἐστὶν* autem eandem, non *κόμην* exstitisse, *civitatem*, non

icum, demonstrat scriptor anonymus æqualis tempo-
rum Basilii Macedonis, qui annis fere quingentis prius
Andronico hoc nostro Orientale tenuit imperium,
in Vita nondum edita quam Græce scripsit Sanctæ
Mariæ cognomento Junioris. Servatur hæc in bi-
bliotheca Vatic. cod. 800, fol. 230. Ibi autem post-
quam dixisset auctor Mariam cum viro suo ex vico
quodam, et Καμάραι vocato, ubi mariti ejus Ni-
cephori paterna erat domus, migrasse Bizyam, ad-
dit: Ἐνταῦθα ἡ μακαρία τὸν μὲν τόπον ἤμειψεν
ἐπὶ κώμης εἰς πόλιν. *Hic beata locum quidem mu-
tarit e vico in urbem.* Quam et non multo post πολυ-
άνθρωπον vocat, celebrem et populosam. Quo facit
775 quod Pachymeres mox dicit, multa millia
bellatorum ex ejus civibus subito conflata.

Ibid. Magnus illic tzauzius, etc. Veteri plane in-
stituto Augusti Byzantini præsidio equestri Bizyam
tenebant, et ejus præfecturam viris præstantibus
committabant. Nam jam ab anno Christi circiter 880
modo laudatus scriptor Vitæ S. Mariæ Junioris do-
cet viro ejus S. mulieris Nicephoro, quod bello
Bulgarico fortibus se factis commendasset, in præ-
mium datam esse turmæ præfecturam habentis sta-
tionem Bizyæ. Verba ejus hæc sunt: Τότε τὸν δὲ
τῆς Μαρίας ἀνὴρ Νικηφόρος ἀριστεύει τοῖς Βουλ-
γάρους μυχόμενος, καὶ ψήφῳ τῶν κρατούντων εἰς
τὴν τῆς Βιζύης τοῦρμαν ἐκπέμπεται.

P. 638. Ὁ τοῦ Μαρονήλ. Hunc innominatum e
familia Cataneorum Genuensium Phocæam obti-
nendum fuisse, pro certo est habendum ex iis quæ

A vol. 1, ad p. 420. observavimus p. 676, utique cum
hic eum noster Manuelis Zachariæ, qui primus Pho-
cæam beneficio Michaelis primi Palæologi Impera-
toris accepit, ἀνεψιόν, hoc est ex fratre vel sorore
nepotem vocet. Etsi enim vox ἀνεψιός aliquando
patrualem significat, tamen hic e fratre aut sorore
genitum designare debet intelligi ex eo quod ad
θεῖον refertur, qua una Græci voce geminam indis-
criminatim Latinam exprimunt *patruī et avunculi*.
Quare in interpretatione utramvis disjunctim nec-
cessitudinem expressi. Fuerunt sane Catanei ac
Zachariæ diversæ Genuensium familiæ, [P. 500]
tamen, ut a peritis rerum illarum accipio, crebris
affinitatibus et connubiis ita inter se confusæ, ut
potuerit unus et idem nomine illo duplici, hinc a
patre inde a matre ducto, promiscue nominari,
præsertim ab exteris scriptoribus parum in his ad
exactum rem callere plerumque curantibus.

P. 640. *Ens se compositurum controversias Theu-
derichus ratus.* Circa hanc rem gestam hæc apud
d'Ontremannum reperio, lib. De exc. Græc., c. 3,
p. 467: A *Frédérico rege Sicilia, ejus auspiciis
pugnare cæperant, missus Ferdinandus Balearici
regis minor filius in pace Catalanos ponere equi-
vit.* Ita ille; quem ergo hic Gidam aut Matercam
Pharentem Theuderichi filium vocat Pachymeres,
credibilis est fuisse Ferdinandum Balearicum.
Quin et fortasse vocabula illa *Materca Pharens* e
Balearico Fernande sive *Ferdinando* deformato fue-
rint.

PETRI POSSINI S. J.

OBSERVATIONUM PACHYMERIANARUM

LIBER TERTIUS

QUÆ AD TEMPORA ET AD CHRONOLOGIAM PERTINENT TRACTANS.

776 CAPUT I.

*De numero annorum, quos hæc rerum Andronici
historia complectitur. Hujus finis quantum absit
ab initio historiæ Cantacuzeni.*

[P 561] I. Ante omnia operæ pretium duco figere
utrinque metas huic historiæ, et ex quo limine
procedens in quem excurrat litem, definire me-
tiendo. Scribit noster, p. 12, Andronicum Palæo-
logum capessentem solum extincto jam patre ha-
bens imperiū, annos natum fuisse quatuor supra
viginti, ac e. 36 et ultimo libri VII, hujus operis
postremi, affirmat desinere hanc historiam in anno
undequingagesimo ætatis Andronici ejusdem. Unde
infertur, res gestas annis sex et viginti hujus se-
cundi Pachymerianæ Historiæ voluminis argumen-

tum facere. Annos quippe sumimus expletos ad ex-
peditiorem calculum; id quod citra magni detri-
menti periculum posse nos facere, ex iis quæ nu-
mero mox tercio de nato circa Juliani anni prin-
cipium Andronico dicemus apparebit.

II. Restat explorandum quoti numerentur in ara
vulgari Christiana duo hi anni, qui spatium tem-
poris, in quo explicando hæc Historia versatur,
utrinque terminant. Eorum prior quidem, unde
principium ducitur, cum statim a Michaelis Palæo-
logi Augusti morte inchoetur, et hæc, ut demon-
stratum est vol. I, p. 747, die 2 Decembris anno
Christi 1282 contigerit, fuit sine dubio annus idem
ære vulgaris 1282, sed postrema duntaxat sui
parte, diebus videlicet viginti. Huic anno si **777**

25 solidos addamus, fiet annus Christi 1307, in
cujus die undecima Decembris necesse sit metam
desigere ultimam temporis hac historia descripti.
Quia vero in collectione majorum summarum fere
minutiae contemnuntur, haud magnopere repugna-
verim, si quis malit a Kalendis Januariis [P 562]
anni Christi 1283 hujus Historiae initium ducere,
ac finem ejusdem in Kalendis iisdem anni 1308
statuere, neglectis utrobique viginti diebus, qui
supra priorem epocham abundant, posteriori de-
sunt ad perfectam plenitudinem.

III. Et commodum ad istam putandi rationem
satis apte quadrant anni vitae Andronici, quos in-
signiſendo principio spatii narratarum a se hoc
opere rerum noster adhibet historicus. Nam editum
in lucem vel mense Januario vel Februarii princi-
pio Andronicum hunc imperatorem, dudum colle-
gimus (vol. I, p. 743) ex illis Nicephori verbis
l. x, p. 214, quibus in monodia de Andronici ejus-
dem obitu affirmat eum die duodecimo Februarii
morientem explevisse annum ætatis quartum supra
septuagesimum: Τέταρτον μὲν ἤδη καὶ ἑβδομηκο-
στὸν ἔτος ἀπὸ γενέσεως αὐτοῦ τελευτῶντι ἠνύετο.
*Quartus et septuagesimus annus a natiuitate ipsi mo-
rientis absoluebatur.* Cum autem eum natum defini-
uerimus ibidem anno Christi 1258, intelligimus
ipsum ingressum annum quartum et vicesimum
ætatis primo sesquimese anni Christi 1282, cu-
jus anni mense ultimo patri decedenti solus in
imperio succedens extremos trahebat menses anni
suae vitae quarti et vicesimi, post non multos dies
vicesimum quintum initurus; ex quo tempore cum
annos quinque supra viginti evolvisset, quando ea
gerebantur in quibus narrandis desinit hæc Histo-
ria Pachymeris, quadragesimum uonum Andronicus
vitae annum prope absoluerat, quinquagesimum
proxime inchoaturus.

IV. Atque hic declarandi locus est quod obiter
dixi præfatione ad uniuersum hoc opus, quæ in
fronte partis prioris proposita et ad hanc nihilo-
minus extenditur. Scripsi autem illic per hanc
nunc prodeuntem Pachymeris historiam expleti
velut quemdam hiatus publicæ memoriæ a Nicea
et Acropolis ad Cantacuzenum. Id quod non ἑλο-
σχερῶς accipi aut resecari ad vivum volui, quasi
ἀμέσως et protinus contigue initium Cantacuzenia-
næ Historiæ fini Pachymerianæ committatur. In-
choat Cantacuzenus narrationem suam a morte
imperatoris Michaelis secundi Palæologi, quem ne-
potem prioris Michaelis Andronici seniori Mi-
chaelis primi filius, secundi pater, primogenitum
suum imperii collegam habuit. Hunc Cantacuzenus
primo statim libri primi capite diem suum obiisse
Thessalonice scribit, Τρίτον πρὸς τεσσαράκοντα
χρόνον ἄγοντα τῆς ἡλικίας, ἔτους ἐνάτου πρὸς τοῖς
εἰκοσι καὶ ὀκτακοσίοις καὶ ἑξακισχιλίοις, δωδεκάτη
μηνὸς Ὀκτωβρίου, 778 ἡμέρας πρότερον τῆς ἑβδο-
μάδος. *Tertium et quadragesimum annum agentem
ætatis, anni noni et vicesimi supra octingentesimum*

*et series millesimum, duodecima mensis Octobris,
festa prima hebdomadis.* Ut anni æræ Græcorum ad
aram nostram vulgarem reducantur, perpetua me-
thodo ex illis tollendi sunt anni solidi 5508. Tali
subtractione facta reperietur annus, quo est mor-
tuus Michael, Christi 1321. Sed in his diligenter
observare oportet discrepantias initii annorum.
Nam Græci annos suos æræ mundi a Septembri,
sicut et indictionem, inchoant, nos vero a Kalendis
Januarii. Itaque quando per methodum modo indi-
catam comperimus annum Græcorum 6829 respon-
dere anno Christi 1321, intelligendum id ex ma-
jori duntaxat parte, non autem ut alter alterum
perfecto adæquet. Concurrunt enim in octo duntaxat
mensibus, quorum primus Januarius sit. Ab
hoc enim ineunt Christi anni, quando jam a Ka-
leudis Septembris superioris annus æræ Græcorum,
qui respondere tali Christi anno creditur, inchoauerat.
Id nisi quis animadverterit, in hoc ipso quod tractamus exemplo se lapsum sentiet.
Eccæ enim, ait Cantacuzenus diem duodecimum
Octobris, quo est mortuus Michael, illo anno æræ
mundi 6829 fuisse Dominicum. Id vero anno Chri-
sti 1321 minime convenit. Est enim hic in periodo
Juliana 6034, qui numerus per 28 divisus dat cy-
clum solis 14 ei Christi anno 1321 proprium. Cy-
clo porro solis 14, cui littera Dominicalis [P 565]
D competit, duodecimus Octobris dies lunæ fuit.
Nimirum Octobri præcedentis Christi anni 1320
Michael obierat. Nam is annus cyclo solis 13 et li-
tera Dominicali gemina F E, quia bissextilis fuit,
insignitus a mense Martio litteram E ferie primæ
indicem habuit. Hæc autem littera duodecimum
Octobris diem signat. Unde caractere chronolo-
gico certa redditur epocha obitus imperatoris Mi-
chaelis Junioris in Octobrem anni Christi 1320
exacte incidens. Ex quo limine cum procedat hi-
storia Cantacuzeni, caput ejus a sine Pachyme-
rianæ, desinentis, ut est dictum, sub exitum anni
Christi 1307, distat spatio annorum tredecim, quod
non impedit quo minus populari et minus scrupuloso
numerandi more dici possit excipi Pachymera-
nam a Cantacuzeniana, et hæc illi continuari histe-
riam, sicut Thucydideam Herodotianæ succedere
multi dixerunt, licet illa proprie ducat initium
ab exordiis belli Peloponnesiaci, quæ competi-
t anno periodi Julianæ 4283, hæc in Platæensi clade
Persarum Mardonio duce et fine belli Medici defi-
ciat, anno periodi Julianæ 4235, intervallo medio
inter epocham utramque annorum 58.

779 CAPUT II.

Joannis Veci ejectio et patriarchatu, exsilium, carcer, obitus suis annis assignantur; tempus definitur secundi patriarchatus Gregorii Cyprii, denique prioris quoque patriarchatus Athanasii.

I. Jam demonstravi (vol. I, p. 733) Joannis electionem in patriarchatum Constantinopolitanum contigisse die 25 mensis Maii anno Christi 1273, inaugurationem vero ejusdem factam Dominica

Pretecostes; quæ incidit illo anno in diem secundam Junii. De hujus e throno dejectione narrat noster hoc tomo secundo, p. 49, Veccum animadversa mutatione rerum et propensione novi principis ad restituendum schisma, cui obsistere nequiret, ultro abire patriarchio paratum expectasse tamen dum a satellitibus ab imperatore missis abduceretur; quos libens secutus est anno ipso et mense quo erat mortuus Michael, concordie cum Latinis auctor et usque ad obitum defensor. Id gestum postridie Natalis Domini tradit ibidem historicus. Decembris igitur die 26 anno Christi 1282 desit Veccus se pro patriarcha gerere. Quare septem solidis annis et totidem integris mensibus in ejus dignitatis possessione Veccus perstitit. Sic igitur intelligenda sunt illa Gregorii Cyprii verba de Vecco ab Ill. Leone Allatio descripta col. 766 operis de Perp. Cons.: Πλὴν ὄγδοον πέντε καὶ τόδε σχεδὸν ἤνυετο ἔτος ἐς τοσοῦτον ἢ κακίως τὸν πατριαρχεικὸν θρόνον τῆς οὐ καλῆς ἐπαρχίας εἶχεν ἐνδρῶσιν· ut non plane absolverit Veccus in patriarchatu octavum annum, sed is in cursu fuerit et majore ex parte transactus, cum est throno dejectus.

II. Docet, p. 49, Parchymeres Josephum die Decembris tricesima, eodem anno, iterum in æles patriarchales reportatum. Ostendi vol. I, p. 732, Josephum e patriarchio recessisse die undecima Januarii anno Christi 1274. Annis igitur octo, minus duodecim diebus, extra palatium patriarchale cum privatam egisset vitam, in id est denuo relatus. Illi non totis duobus mensibus patriarcham egit. Nam affirmat [P 564] noster, p. 38, mortuum fuisse illum ineunte Martio anni sine dubio 1285. Dixerat autem capite præcedenti eum morbo et senio gravatum paulo ante patriarchatum abdicasse, cujus abdicationis scriptum rite formatum prodierit. Oportuit id factum mense Februario ejusdem anni. Quare brevior bimestri secundus Josephi patriarchatus fuit, quem vitæ finis est secutus paucorum dierum intervallo.

III. Ad Veccum redeamus. Is mense Januario anni 1285 variis schismaticorum exagitatus calumniis, et quod c. 10 narratur, citatus ad synodum, brevi post ab imperatore Prusam relegatur. **780** Docet id noster c. 11, tempus non exprimens: sed colligitur ex serie actorum id actum sub initium Februarii. Revocatio Vecci e Prusa in urbem c. libri ejusdem primi 34 refertur. Sed ejus tempus divinandum est. Si codex antiquus ex quo Sirmundus noster Acta pseudosynodi, qua est post colloquium capite hujus libri 135, relatum damnatus Veccus, quorum Actorum apographa misit ad Henricum Spondanum et ad Odoricum Raynaldum continuatores Annalium Baronii, ut illorum uterque testatur, prior anno Christi 1283, n. 10, posterior an. seq. n. 48, — si codex, inquam, ille integer fuisset, habereamus ex eo tempus, hoc est diem et mensem, celebratæ istius synodi, quæ

statim a Vecci revocatione Constantinopolim e Prusa est habita, unde intelligeremus quo mense talis in urbem Vecci reditus contigerit. Sed, ut observat Spondanus, titulus synodi, in quo tempus ejus et locus verisimiliter notata fuerant, magna ex parte oblitterata in eo codice fuere.

IV. Restat ergo via unica indagandi finis exsilii, quod Veccus apud urbem Prusam petulit, ex serie rerum quæ inter ejus abductionem illuc et postliminio retractionem intervenisse ab historico nostro memorantur. Sunt ex mors Josephi, c. 13, evectio in patriarchatum Georgii sive Gregorii Cyprii, c. 14 et 15, profectio imperatoris in Orientem, c. 21, et conventiones Adramyti per ignem habitæ Sabbatho ipso sancto pridie Paschæ, ut p. 62 expressè dicitur. Fuit hic annus Christi 1283 in periodo Julia: a 5996. Numeravit cyclum solis 4, lunæ autem 11, qui Pascha assignant Aprilis 18. Fuit ergo dies, qua Arsenianorum et Anti-Arsenianorum utrorumque ex æquo schismaticorum, scripta probationis gratia in ignem injecta pariter arserunt, decima septima mensis Aprilis, quem et Sabbathum fuisse oportuit, quoniam 4 cycli solaris annus litteram Dominicæ indicem habet C, quæ cernitur in Calendario notata ad diem sequentem octavam decimam ejusdem Aprilis. Memorantur inde ostentum pluvie sanguineæ mense Maio p. 54, expeditio protovestiarii in Occiduos tractus c. 25, exercitus strages ex hæ et ducis ipsius protovestiarii mors, c. 27, consecrati panis in sacra pyxide deprehensa corruptio Dominica Tyrinæ vocata, c. 28, ubi, p. 79, disertè traditur eam particulam putrefactam fuisse illic depositam anno superiori feria quarta hebdomadæ majoris. Annus ille superior sine dubio fuit Christi 1283, quæ cum, ut diximus, Pascha incidit in diem 18 Aprilis, feria quarta majoris hebdomadæ fuerit omnino 14 ejusdem mensis. Annus post hunc sequens Christi 1284 cyclum solis numeravit 5 et aureum numerum 12. Hæ notæ Pascha conferunt in diem nonum Aprilis. Unde cum Dominica Tyrinæ, eadem cum ea quam nos Dominicam Quinquagesimæ vocamus, illo anno bissextili in diem convenerit 19 Februarii, quo mensæ superioris anni relegatum Prusam Veccum **781** vidimus, liquet istud ejus exsilium annuo diuturnius fuisse, siquidem post illam consecrati panis corrupti repetitionem, quæ ante narrationem revocationis Vecci, ordinem, ut apparet, gestarum rerum sequens, interserit historicus, aliquot facile mensium tempus expleverint, nempe debellatio Scytharum, c. 29, conatus imperatoris ad factiones Ecclesiæ componendas, c. 30, reportatio in urbem reliquiarum patriarchæ Arsenii, c. 31, [P 565] clades Christianorum in Syria seu initium belli a sultane Babylonis Latini Antiochiani, Tripolim et Ptolemaidem tenentibus illati, cuius secuti posterioris ultimi eventus a nostro per occupationem memorantur, c. 32, denique secundum matrimonium Andronici imperatoris, de quo c. 33. Ille cunctis

circumspectis, haud temere videbimur affirmare A evocationem Vecci Prusa Byzantium anno Christi 1284 circa mensem Maium Juniumve contigisse, ipsum vero synodo tunc habita damnatum, ab imperatore frustra diu conato eum ad partes trahere, in custodiam arcis a sancto Gregorio nominatæ traditum, quod sub finem c. 35 docet Pachymeres. Hæc faciunt ne assentiri possim Henrico Spondano, dum Vecci damnationem, sub quam mancipatus est carceri, anno Christi 1283 tribuit.

V. Perstijit quidem Veccus usque ad mortem in ea arcis San-Gregorianæ custodia, sed conditione non semper eadem. Nam initio durissime habitus est in summa inopia, sine ulla provisione necessariorum ad victum. Ejus incommodi laxamentum aliquod quando et quomodo acceperit, indicat obiter loco non suo Pachymeres, ad calcem modo memorati c. 35, cum ait a proficiscente in Orientem Athanasio jam creato patriarcha, et fretum ad Helenopolim trajiciente, missum ex itinere in arcem S. Gregorii magnum logothetam, qui Vecco centum aureos, Meliteniæ quinquaginta donaverit, Metochita sociorum Vecci altero jam antea propter morbum in domum propriam relato. Investigemus, si qua possumus, istius gestæ rei tempus. Successit Gregorio Cyprio in Constantinopolitano patriarchatu Athanasius, nec statim ac nullo interregno medio successit. Primum igitur videndum quandiu Gregorius in sede perstitit, tum quo inde intervallo successit ipsi fuerit Athanasius, postremo profectionis hujus in Orientem tempus. Primum quod attinet, Gregorius in abdicatione throni scripto expressa, quæ recitatur p. 130, ait se annos sex et quod excurrit in possessione patriarchatus perdurasse. Creatio hujus et inauguratio, capitibus libri prioris 14 et 15 narrata, contigit, ut illic innuitur, paulo post Josephi mortem, quam superiori capite demonstravimus sub initium Martii anno Christi 1283 evenisse. Initium porro a Gregorio patriarchatum ante medium Aprilis, cogit affirmare, quod historicus p. 48 memorat, feria jam tum secunda majoris hebdomadæ fuisse Cyprium in plena possessione patriarchalis 782 potestatis. Fuit enim illo anno, ut capite superiori ostendimus, Pascha die Aprilis 18; unde majoris hebdomadæ feria secunda diem Aprilis 12 inderit. Quo anteriorem inaugurationem Gregorii fateri necesse sit: ex qua si sex anni pleni et aliquid præterea excurrentis temporis numerentur, reperiemus ejus abdicationem in annum Christi 1289 post medium Aprilem conferri oportere. Ponamus ergo licet abdicationem Cyprii et secessum ejus in monasterium Aristinæ c. 10, l. 11 narratum, mense Maio aut Junio anni modo memorati a Christo nato 1289 accidisse. Hinc duo tresve menses fluxerint in altercationibus et disquisitionibus a nostro historico relatis a capite 11 libri II ad 15, quo tandem scribitur Athanasium jam antea electum patriarcham, die 14 mensis

Octobris in templo rite fuisse ordinatum. Procedit ergo prior patriarchatus Athanasii a pridie Iduum Octobris anni æræ Christi vulgaris 1289.

VI. Paulo ante memoratam Athanasii patriarchæ transmissionem freti ad Helenopolim et profectionem in Orientem communem illi fuisse cum Andronico imperatore docet noster hoc libro II, c. 18, dum imperatorem se contulisse Nymphæum narrat, et eo itinere partes Bithyniæ transgressum ibi obiter egisse circa Veccum et ejus socios, quæ paulo ante (nimirum c. 35, l. 1) se memorasse ait. Quibus verbis innuit Athanasii quidem patriarchæ nomine, imperatorem Andronicum comitantis, missum magnum [P. 566] logothetam ad Veccum: ceterum id totum esse actum instinctu et jussu imperatoris. Nec enim erat verisimile patriarcham, austerum hominem ac ferum, sponte initurum cogitationem Vecci et sociorum ejus, quos pessime oderat homo schismati addictissimus, sublevandum. Unum hic quamdam male coherentis et secum ipsa collisæ narrationis speciem habet, siquidem illo priori loco, p. 103, affirmat historicus magnum logothetam, qui ad Veccum ab Athanasio missus est, nondum fuisse protovestiarium, p. autem 153, diserte scribit Andronicum imperatorem, iis obiter cum Vecco transactis quæ paulo ante diximus, Nymphæum pervenisse comite secum dicto Muzalone, super antiquum honorem magni logothetæ nova protovestiarii dignitate decorato. Sed hæc faciliem conciliationem habent, si dicatur statim, postquam a præscripta sibi profectione ad Veccum Muzalo rediens imperatorio comitatu se iterum adjunxit, ab Augusto in ipso itinere, prius quam Nymphæum perveniret, fuisse protovestiarium declaratus. Nihil ergo causæ est cur istud laxamentum ærumnarum Vecci non ad illud pertinere affirmemus tempus quod Andronicus ex urbe regia Nymphæum se contulit, prout l. II, c. 18 memoratur. Explorandum ergo nobis est quando contigerit ista profectio. Narrat capite superiori noster historicus mortem expatriarchæ Cyprii et circa ejus sepulturæ formam præscriptiones ab ipso Augusto ad funeris 783 curatores missas, quæ satis indicant non abfuisse tunc illum ab urbe; nam si jam tunc peregrinaretur, non tam cito perferri ad eum nuntii mortis Cyprii potuissent, ut exiguo illo spatio, quod ab obitu ad funus interest, per crebros subinde missos tam distincte caveret ne modus excederetur sepulchralium privati hominis honorum. Erat ergo Constantinopoli Andronicus, quando mortuus et sepultus est Cyprius; et prius post istum notabilis eventus fuerit discessus imperatoris ejusdem ex urbe, propterea sequenti mox capite a Pachymere narratus. Cesserat patriarchio Cyprius juxta verisimiliter a nobis paulo superius statuta circa mensem Junium anni Christi 1289. Post tres aut paulo plus menses, pridie Idus Octobris Athanasius in thronum evectus est. Novembri, Decembri, Januario insequentibus verisimiliter

acciderit, quod capite libri II, c. 17, refertur, A nempe Cyprium gloriæ avidum hominem, cum se tam diu neglectum in recessu ac solitudine doleret, riuigi ac confici ægritudine cœpisse; ex quo ei lædio languor ille multorum dierum exstiterit, quo consumptus demum est circiter mensem, ut apparet, Martium. Aprili mox insequente, apta reglis expeditionibus tempestate, Andronicus Augustus ex urbe movens, amœnæ ac circumductæ peregrinationis metas Nymphæi denique delixerit, eo perveniens sub mensem Junium. Circa Maium igitur anni Christi 1290 laxata custodia Vecco fuerit, postquam egestatis cum captivitate junctæ incommoda tolerasset annis sex integris, a mense videlicet Maio aut Junio anni Christi 1284 juxta prius definita n. 5 hujus capituli.

VII. Hac eadem in Orientales tractus peregrinatione Andronici contigisse præterea oportuit accessum ejus Dacibyzzam, ubi sub custodia tenebatur Joannes, Theodori Lascaris filius, quem Michael Andronici pater immani fraude circumscriptum imperio dejecit et excæcavit. Huc profectum Andronicum narrat Pachymeres, l. 1, c. 36, petiisse a Joanne cæco veniam injuriæ ipsi a Michaelē patre suo illatæ, et multis benevolentia significationibus ac donis eblaniditum ab eo fuisse cessionem juris ad imperium sui. Ratio, quæ cogit dicere tunc id actum, hæc est. Noster illo capite diserte asserit post conventum ab Andronico Joannem missum fuisse ab Athanasio jam patriarcha protovestiarium ad Vec- cum; quod idem alibi factum affirmat eo itinere quo Nymphæum se denique, illic diu commoraturus, imperator contulit. Igitur et hæc eadem via per Dacibyzzam Andronico ducta est. Non enim bis patriarcha Athanasius protovestiarium [P. 567] ad Veccum misit. Recte itaque admonet sub finem capituli historicus hæc se in antecessum hoc loco ex multo posteriori memoria prælibasse. Dicit aliquis: Quare igitur Pachymeres ipso initio istius capituli, p. 103, sic loquitur: *Sed me præterierat quod paulo prius contigit, imperatorem videlicet ex urbe se contulisse Dacibyzzam?* etc. 784 Respondeo: Non hæc referenda sunt ad colloquium Vecci cum patriarcha Gregorio habitum, toto præcedenti capite 35 descriptum, sed ad obiter attestam ad calcem illius capituli mentionem laxatæ multo posterius Vecci custodiæ, in quam post id colloquium est conjectus. Id ergo tantum illa capituli 36 prima verba significant, paulo ante quam in sæpius memorata imperatoris Andronici profectio in Orientem, per missum in arcem S. Gregorii protovestiarium, Veccus in paulo tolerabiliorem conditionem transferretur, aditum Dacibyzzæ ab Andronico Joannem Theodori Lascaris Augusti filium.

VIII. Mora inde Vecci narratur p. 270, sed quo anno contigerit disquirendum nobis historicus reliquit. Experiamur ergo ecquid, sequentis vestigiis rerum ab illo serie continua, qua gestæ sunt, narratarum, possimus certo deprehendere quantum

præcise spatii intercesserit a modo memorata relaxatione acerbitatis in Vecci carcere ad perfectam ejus, quæ felici demum obitu ei obtigit, liberationem ab ærumnis omnibus. Primum certum est Andronicum imperatorem Nymphæi perstitisse spatio plus annuo. Refert enim noster, p. 154, fuisse eum illic *undetricesimo mensis Junii die quo sanctorum apostolorum (Petri nempe et Pauli) festum celebratur, altero currente anno ex quo imperator castra illic habebat: Διετλας τρεχοῦσης ἐστρατοπεδουμένη τῷ βασιλεῖ.* Cum ergo numero superiori verisimilliter stauerimus Andronicum Augustum pervenisse Nymphæum circa initium Junii anno Christi 1290, quod illo c. 9 Pachymeres memorat dissidium principum matronarum contractum occasione panegyris apostolorum, contigerit 29 die Junii anni Christi 1291, quando jam annum alterum suæ apud Nymphæum commorationis Andronicus inchoaverat. Reditus ejus inde in urbem notatur p. 165, et assignatur diei duodetricesimæ Junii, anni videlicet statim sequentis æræ Christi vulgaris 1293, cum jam reparata fuissent damna incendii, quo biennio ante abdicationem Athanasii, ut diserte traditur p. 178, Forum magnum conflagraverat.

IX. Abdicationis porro modo memoratæ Athanasii tempus satis diserte Pachymeres exprimit, dum p. 177 scribit ipsum *exacte quadriennium in patriarchatu explevisse, ita ut initi relicti que regiminis Ecclesiæ eandem ferme numeraverit diem sextam decimam Octobris.* Alludunt hæc ad prius scripta p. 146, ubi dicitur quartam decimam Octobris diem primam Athanasio patriarchatus initi fuisse. Pertinet hoc, ut dixi num. 5, ad annum Christi 1289, ex quo anni vertentes quatuor in diem 14 Octob. anni 1293 desiere. Biduo post throno cessit Athanasius, gesta patriarchali dignitate annis omnino quatuor et duobus præterea diebus. Incendium ergo magni Fori anno 1291 sub medium Novembrem evenit, cujus ruinæ spatio mensium fere 785 octo adeo strenue a civibus reparatæ sunt, ut rediens in urbem Imperator extremo Junio anni 1292 *gratuletur*, quod historicus ait p. 180, *solo sibi aurium indicio constare notitiam incendii, nullo jam oculis superstite sui vestigio sensibili.* Ab hoc loco quæ narratur a nostro historico serie continua, res prout evenere declarante, usque ad c. 29, l. III, quinque fere annorum explent spatium. Unde quod scribitur p. 270, mortuum esse Veccum sub finem Martii, ad annum sine dubio pertinet Christi 1298. Octo igitur annis post laxatam aliquantulum custodiam, perstans nihilominus Joannes Veccus in carcere, quoniam imperatori assentiri ad schisma revocanti constantissime semper renuit, ad suorum, ut sperare licet, præmia laborum a Deo vocatus in cælum est. At Meliteniotes, alter ejus sociorum, non prius quam post decem evolutos inde annos, [P. 568] pari laude commendatus invictæ in fide Romana con-

stantiæ, decessit. Tempus sic exprimit Pachymeres, p. 636, Μηνὸς Βασηδρομῶνος κατὰ τὴν καινὴν Κυριακὴν, Mense Aprili circa novam Dominicam. Inter Dominicas Græcorum nullam in horum ecclesiasticis libris reperio quæ proprio nomine καινὴ nova vocetur. Puto sic dictam a Pachymere Dominicam Paschalem, cujus hebdomas διακαινησιμος illis dicitur; sic enim aliqui vocem illam scribunt. Fuit ille annus, ut ex serie rerum in synopsi demonstro, Christi 1308, quo Pascha incidit in 14 Aprilis. Circa illum ergo diem obierit Meliteniotes.

CAPUT III.

Definitur tempus evectiois ad imperium Michaelis Palæologi Andronici filii, nec non hujus conjugii cum Maria filia regis Armeniæ.

I. Scribit Pachymeres, l. III, c. 1, cum videret Andronicus Michaellem filium suum primogenitum jam ultra puberem provectum ætatem, et ea edentem specuina bonæ indolis morumque proborum quæ dignum eum Augusto fastigio monstrarent, asciscendum ipsum sibi putasse in imperio collegam, ideoque solemnem ejus inaugurationem in templo Sanctæ Sophiæ a patriarcha celebrari curasse; quam describit illo c. 1, l. III. Fuisse illum patriarcham Joannem Cosmam ex rebus, quæ ante ac post narrantur, manifestum redditur. Unde cum is Ecclesiæ Constantinopolitanæ præesse cœperit, ut capite sequenti et in synopsi chronologica hujus historiæ demonstrabimus, Kalendis Januarii anni Christi 1293, non videtur dubium quin statim post illic memorata Michaelis coronatio, ministerio patriarchæ facta die festo magni Constantini, ad illum quem dixi annum pertineat, et ad mensem ejus Maium. Nam ut diserte historicus memorat, et ex 786 usu etiam hodierno Græcorum ac ecclesiasticis eorum libris, quos editos habemus, patet, anniversaria memoria magni Constantini simulque matris ejus S. Helenæ die mensis Maii vicesima prima recolitur in Ecclesia Græca. Unde verisimile est traditione veteri Constantinopoli acceptum tali die fato functum Constantinum: quamvis Socrates, l. 1 Hist. Eccl., c. 26, diserte scribat illum obiisse 22 Maii, Ἐτελεύτησε, inquit, τῇ δευτέρῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Μαΐου μηνός.

II. Ex his sequi videtur, imperium Michaelis Junioris Palæologi a mense Maio anni Christi 1294 procedere. Sed huic obstat quod Pachymeres, p. 561, duodecimum Michaelis hujus annum cum Andronici patris ipsius tertio supra vicesimum comparat. Cum autem, ut c. harum Observationum primo demonstravimus, solus imperare Andronicus cœperit sub finem anni Christi 1282, unde est consequens ut anno Christi 1294 duodecimum is imperii annum egerit, sic manifestum est, si primus Michaelis cum patris ejus duodecimo concurreret, duodecimum Michaelis ejusdem cum Andronici vicesimo quarto fuisse concursurum.

A Ergo ut duodecimus Michaelis Andronici vicesimus tertius sit, promovenda necessario est in annum præcedentem, Christi 1293, Andronici undecimum, epocha principatus Michaelis; et fatendum ante coronationem solemnem, quæ anno Christi 1294 celebrata est, jam illum a patre ascitum fuisse in consortium Augustæ potestatis. Nec illud prorsus Pachymeres tacuit: nam in titulo c. 4, l. III, Michaellem jam tum Augustum Juniozem vocat, cum de ejus matrimonio tractaretur longe ante adductam ex Armenia Mariam, quam deinde duxit. Credibile igitur est jam a principio anni Christi 1293 Michaellem ab Andronico patre fuisse collegam assumptum.

III. Et sit illud sane verisimile ex ætatis mentione qua obiter indicat historicus invitatum Andronicum ad imperatoris communicationem dignitatis filio abunde jam adulto non ultra differendam. Scribit illic videlicet Pachymeres ipso protinus ingressu l. III, p. 195, Ἐπεὶ δ' ἀντίπαῖς ἦν ὁ υἱὸς Μιχαὴλ ἤδη τῷ βασιλεὶ καὶ τὸν ὑπὲρ τὸν ἐφηβον ἤλαυνεν. Quoniam vero erat imperatori filius jam ultra puberem adultus ætatem Michael. Ἀντίπαῖδες Græcis ἐφηβοὶ dicuntur adolescentes annum ætatis supergressi quartum decimum. Atqui sat longo intervallo provectum ulterius Michaellem hoc tempore oportuit, cum eum aut anno Christi 1273 aut non multo post natum fuisse sit verisimile. Nam Andronicus ejus pater nuptias cum ejus matre celebravit anno Christi 1272, justa dudum a nobis constituta l. III priorum Observ., c. 8. Ponamus Christi 1274, aut, quo vix recedi ulterius potest, 1275 ortum in lucem Andronici primogenitum Michaellem. Jam ergo quando Andronicus imperii undecimum Christi anno 1293 numerabat, Michael saltem octavum decimum vitæ annum attigerat. Unde causa non erat cur differret pater jam pridem decretam ejus assumptionem in 787 collegam principatus. Apparet igitur jam tum illo anno Christi 1293 evectum a patre in consessum Augusti solii fuisse Michaellem: licet, forte propter nutantem illo anno patriarchæ Athanasii mox exactorati dignitatem, differendam Andronicus putaverit imperantis secum ex tunc filii celebrem inaugurationem in illud tempus quo novus patriarcha Joannes Cosmas in pleno ac pacifico aliquot jam mensibus perstitisset exercitio patriarchalis potestatis, et ad augustiorem istam cæremoniam reddendam expectatus esset dies Constantini Byzantini imperii fundatoris anniversaria celebritate insignis. Nuptiæ deinde ejusdem Michaelis Augusti Junioris cum Maria filia regis Armeniæ, l. III, c. 5 et 6 a nostro historico relatæ, ad diem 16 Januarii anni Christi 1296 pertinent, prout ex serie rerum in Synopsi monstramus.

CAPUT IV.

De Joannis Cosmæ patriarchatu, et restitutione Athanasii.

I. Inter Athanasii Constantinopolitani patriarchæ

dejectionem e throno et restitutionem in thronum Joannis Cosmæ patriarchatus insinditur, multis vicissitudinibus varius, per quas tamen sat longo spatio duravit. Ejus qua incuntis qua desinentis definire momenta, spatiaque totius durationis exacte dimetiri, cum est hujus historiam callere chronologiam volenti necessarium, tam idem propter confusionem perplexæ miscarum rerum historice nostre ambiguum alicubi de his affirmationem haud sane obviam facileque explicatu fore sperandum est, lectioni præsertim primam ad hæc advertenti et defungi, ut fere sit, obiter cupido. Hujus ego studio ut pro mel ratione officii serviam, cuncta hic ejus generis quam brevissime et clarissime potero exponam.

II. Id agenti ante omnia considerandum occurrit, quod a Pachymere scriptum exstat p. 368, Athanasium expatriarcham, quando eum die Januarii decima nona imperator Andronicus cum episcopis et populo convenit, transegisse in illo monasterii recessu annos decem, minus novem mensibus. In eo asserto sibi egregie constat historicus; dixerat enim p. 177, Athanasium, renuntiato patriarchatu, monasterio Cosmidii [P. 570] fuisse inclusum die 16 Octobris, cum ante annos quatuor die quarta decima mensis ejusdem patriarchatus possessionem adisset. Erat ille annus, quo Athanasius in monasterium Cosmidii e patriarchatu migravit, Christi æra 1295, prout in Synopsi subiicimus oculis: alter autem annus, cujus Januarii 19 conventus illie idem ab Andronico Athanasius fuit, in eadem Christi æra sine dubio millesimus trecentessimus quartus numerabatur. Quia vero nonus annus privatæ commorationis Athanasii apud monasterium Cosmidii evolutus fuerat die 16 Octobris anni præcedentis Christi millesimi trecentessimi **788** tertii, et si decimus a tali epocha fuisset explendus annus, perseverare idem clausus in isto loco debuisset usque ad 16 Octobris insequentis diem, a quo dies 19 Januarii novem fere solidis abest mensibus, apparet quam ad verum exacte definita Athanasii in Cosmidii monasterio secreta habitatio fuerit spatio præciso decem annorum, minus novem mensibus.

III. Hæc utcumque non inutiliter in rem nostram adnotata sunt, non absolvunt tamen propositam de principio et fine patriarchatus Joannis Cosmæ quæstionem, siquidem is nec inchoavit statim a recessu Athanasii in monasterium Cosmidii, nec eo momento desiit quo Andronicus Athanasium eundem ibi convenit. Sed de initio quidem clare tradit Pachymeres p. 186, Kalendis Januarii Joannem Cosmam rite fuisse inauguratum patriarcham. Nec dubium ex toto contextu rerum antea post ibi narratarum est, quia istæ Kalendæ Januariæ fuerint proxime secutæ post discessum e patriarchatu Athanasii et hujus inclusionem in monasterium Cosmidii, quam 16 die Octobris anni Christi 1295 contigisse vidimus. Maneat igitur pro certo

A Joannem Cosmam a Kalendis Januariis anni Christi 1294 præesse patriarchali potestate Constantinopolitanæ Ecclesiæ coepisse. Quia vero quando, novem annis et octodecim diebus inde vertentibus, Andronicus imperator episcopos, clerum et populum secum ducens Athanasium adit, nondum manifeste Cosmas abjecerat possessionem patriarchalis honoris, quem nec ipse Athanasius utcumque tunc delatum admisit, et Cosmas postea, ipso latente imperatore adhuc patriarcha verus, etiam ut talis anathemati subjecit quemcumque qui moliretur Athanasium in throno reponere, quærendus alibi est verus et indubitatus finis patriarchatus Cosmæ.

IV. Is porro non alibi reperietur quam p. 382, ubi refert Pachymeres Andronicum abscindentem nodum quem solvere nequibat, dum episcopos in synodo sine modo aut spe conventionis de abdicatione Joannis Cosmæ et restitutione Athanasii altercantes videt, assumptis secum iis qui Athanasio favabant, eum juris securum usu ac facto in patriarchatus possessione constituisse, multis episcoporum et ipso Joanne Cosma nequidquam reclamantibus, et hoc quidem (etsi vi majori cedens Sozopolim in patriam recessit) verum se adhuc patriarcham arbitrante. Ex tunc tamen ab imperatore ac plerisque Joannes Cosmas haberi pro patriarcha desiit; et Athanasius functiones ejus potestatis (quo jure quæve injuria, Deus scit) exercuit. Habemus autem hæc epocham insignitam caractere chronologico, sed propter affectatam a Pachymere quamdam in verbo ambiguitatem indigente declaratione non persunctoria.

V. Ait nimirum noster historicus, p. 383, diem, quo est ab Andronico imperatore vi et manu throno impositus Athanasius, fuisse vicesimum tertium mensis Atheniensibus Mæmacterionis dicti, cujus primus et vicesimus dies illo anno in Parasceven, **789** hoc est, modo loquendi huic auctori usitato, in feriam hebdomadis sextam includerit. Mæmacterionem alibi Pachymeres constanter, ut in priori observavimus Glossario, Junium mensem vocat. Hic autem non uti eum hactenus consueta notione illud ipsum subindicat, quod non ἀπλῶς et absolute, sed κατ' Ἀθηναίους juxta Athenienses istum de quo agit mensem fuisse Mæmacterionem asserit. Sane is esse hoc loco Junius non potest, quoniam, quo hæc gesta esse anno series narrationis fateri cogit, Christi [P. 571] millesimo trecentesimo quarto, cum cyclus solis numeraretur 25, cui competit pro mensibus Februarii sequentibus littera index Dominicæ D, vicesimus primus Junii dies Dominica, non autem feria sexta fuit. Nec medetur huic incommodo, postquam illud animadvertisse visus est, paraphrastes Vaticanus, dum solitus semper Mæmacterionem Pachymeris Ἰουλίον Junium interpretari, hoc duntaxat loco Ἰουλίον Julium reddidit: nam neque Julii mensis dies vicesimus primus affi-

xam lateri litteram B habet in vulgari Kalendario, prout oportuerat ut feria sexta censi possent, sed litteram F, feriæ tertiæ indicem quando D feriam primam sive diem Dominicam designat. Omnino unus in toto anno est mensis Augustus, cujus diei vicesimæ primæ littera B anno tali feriam sextam indicans ad latus appicta cernitur. Hoc igitur ipso mense contigisse oportuit memoratam, p. 384, a Pachymere promotionem Athanasii. Ac sane suadet idem ille vehemens solis flagrantissæstus, quo excoctum fuisse Andronicum dum hoc ageret Pachymeres innuit verbis illis, *ὄπ' ἀέρι πῦρ πνέουσι καὶ καίριον πύλει, sub aere ignem spirante, ac prout tali tempestate solet fieri, pene suffocante trahentes halitum*. Quæ nemo non fatebitur Sextili sive Augusto mensi, sub Leonis signo et Caniculæ sidere longe omnium ardentissimo, eximie convenire.

VI. Idem astruit ordo gestarum et a Pachymere memoratarum rerum, quæ exacte totum spatium inter diem 19 Januarii et mensis Augusti 21 compleunt, ut breviter demonstrato. Refert historicus, l. v, c. 2, statim a refrigerato primo illo ardore, quo in Athanasii repositionem in sede die 19 Januarii passim omnes abrepti fuerant, non paucos antistitum adversa ei promotioni studia monstrasse. Qua contentione durante, addit Pachymeres mox p. 376, Andronicum diebus Tyrophagiæ, qui proxime quadragenarium jejunium præcedunt, adisse Joannem Cosmam. Fuit illo anno feria quarta Cinerum dies undecima Februarii; unde illa profectio imperatoris ad Joannem aliquo septem dierum undecimam Februarii diem ἀπέσωσ; præcedentium contigisse debuit. Narrat postea historicus perculsum Andronicum excommunicatione a Joanne, postquam illum ipse verum adhuc patriarcham agnoverat, in eos intentata qui Athanasium reponere in sede molirentur, multum remisisse de studio in eam restitutionem suo. Supervenit his morbus et mors Theodoræ Augustæ matris Andronici, rebus humanis 790 subtractæ feria secunda secundæ jejuniorum hebdomadæ, hoc est die Februarii decima sexta, ut p. 377 refertur; significaturque ibidem curas universas imperatoris ad curandam, dum ægrotavit, et postquam fato functa est, magnifico ac regio funere honorandam matrem esse conversas. Post Paschales non magno inde intervallo secutas ferias aliæ urgentes domesticorum affectuum sollicitudines Andronici animum a cogitando de Athanasio averterunt, cura nimirum adornandæ profectionis Irenes suæ conjugis Thessalonicam cogitantis, et nuptiarum Joannis despote sui filii cum filia Chumni sui primarii ministri celebrandarum; quæ capite quinto memorantur, et facile dies a Pascha quindecim expleverint. Incidit autem illo anno Pascha in diem 29 Martii. Adulto igitur jam Aprile resumptum Ecclesiæ negotium est; et longæ ille c. 6 indicatæ institui ab episcopis deliberationes cœptæ circa excommunicationem

A a Joanne Cosma coram in os Andronico Augusto intentatam; quibus absumptum Maium mensem et Junium non temere prudens æstinator ex historici verbis autumaverit, donec mense Julio, nihil ab iis sibi sperandum Andronicus videns ad exemptionem scrupuli quem ejus animo injeceat molestissimum inopinata illa Joannis Cosmæ comminatio excommunicationis, se vertere statuit, et longo tempore per missos varios eblandiri a Joanne ipso conatus est revocationem anathematis illius; cujus tandem voti compos est factus, in optatam ipsi sententiam [P. 572] edita declaratione remissionis ab eodem impetratæ Joanne Cosma; quam scripturam imperator accepit feria illa sexta eademque die vicesima prima mensis Augusti, supra memorata sæpius. Unde triduo post, die mensis ejusdem vicesima tertia Athanasium in sedis patriarchalis iteratam possessionem imperator induxit. En ut successio et contextus actorum illius anni eundem nos in locum pedetentim ducit, quem procul quasi signaveramus indicio alte se ostentantis characteris chronologici, hoc est conjunctionis feriæ sextæ cum die Augusti 21; quæ conjunctio cum annum exigit cyclo solis 25 insignitum, qualis nullus isto temporum tractu alius est ab anno qui in æra Christiana numeratur quartus supra trecentimum et millesimum, restat demonstratum anno Christi 1304, die 23 Augusti, desuisse patriarchatum Joannis Cosmæ, Athanasium autem Constantinopolitanæ Ecclesiæ præsidere iterum cœpisse. Unde consequitur Joannem Cosmam a Kalendis Januariis anni Christi 1294, ad diem 23 Augusti anni Christi 1304, annis novem, septem mensibus et 22 præterea diebus, patriarchatum tenuisse.

VII. Restat hic definiendus annus eventi notabilis a nostro historico relati l. iii, c. 24, quod sine dubio ad patriarchatum Joannis Cosmæ hic a nobis chronologica ratione definitum pertinet. Refert loco laudato Pachymeres pueros quosdam, dum mense Septembri nidos columbarum in catechumenis scrutarentur, testas 791 reperisse intra quas Athanasius patriarchio excessurus scripta quædam incluserat, prout idem narraverat, c. 22 et 23, l. ii. His sic prolatis chartis turbatum vehementer Andronicum fuisse propter memoratum illie anathema ab Athanasio intortum in adversantes sibi. Itaque allegasse certos homines ad Athanasium privatim in monasterio degentem, qui ex eo rescirent an et quo animo ista scripsisset. His eum tradidisse scriptum, quo imperatorem omni exsolvit scrupulo. Scriptum autem istud fuisse consignatum nota temporis ait, mensis Aprilis et indictionis 11 (p. 256). Igitur id contigerit anno Christi 1298, quo certissimum est indictionem 11 fuisse numeratam Græcis a Septembri anni præcedentis, Latinis a Kalendis Januariis. Illud hic occurrit incommodum, quod litteræ istæ Athanasii declaratrices mentis ejus mense demum

Aprill post inventionem chartarum absconditarum octavo consignentur, cum tota narratio historici demonstrat multo brevius spatium intercessisse inter scrupulam insertum et evulsum animo imperatoris. Omnino credo mendum hic esse in duobus alioquin optimis codicibus Pachymeris B et A diserte habentibus μηνὶ Ἀπριλίῳ, et apud unum Vaticanum veram hujus loci existere lectionem. In eo enim legitur μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἐνδ:κτιῶ-
ως; τ᾽, hoc est, mense Septembri indictionis 11. Septembris igitur initio anni Christi 1297, quo jam Græci indictionem 11 numerare suo more occupabant, repertæ chartæ istæ fuerint, post paucos vero dies eodem mense litteræ Athanasii quas diximus conscriptæ. Fuit autem is annus Cosmæ patriarchatus quartus.

CAPUT V.

De lunæ affectione totali Constantinopoli visa die 14 Januarii anno Christi 1302, quam describit Pachymeres l. iv, c. 15.

I. Fuit Joannis Cosmæ patriarchatus alia quoque conspicuus cœlesti nota, eo hic a nobis pertractanda diligentius, quod ejus consideratio speretur redundatura in non vulgare stabilimentum chronologicarum hujusce totius historię rationum. [P. 573] Loco modo indicato, nimirum p. 306, scribit noster historicus eodem anno ejus post æquinocetium autumnale cometa præcedente capite descriptus apparuerat, Januario corrente, cum primus lunæ a novilunio progressus simul cum illo mense incepisset, eum planetam plenilunio in deliquium incidisse, prout imperatori prædixerant astronomicarum periti rationum, nempe ita ut obscurari cœperit fere tertia noctis hora, a parte disci lunaris Orientali, paulatimque per horæ spatium caliginæ subintrante, prorsus intra umbram luna tota absorpta, nigra persistit horæ triente. Post quod resumens lento progressu, a limbo cœli parti Orientali obverso, perditum lumen, tota sensim hora tenebris emergens, pura 792 denique plenum os, ut antea, lucens ostendit. His fere verbis auctor istud phænomenum exprimit, quotus is annus ab orbe condito, qua solet interdum uti æra, numeratus fuerit tacens. Consului ego super hoc domesticum oraculum doctissimi, humanissimi mihi-
hique amicissimi patris Joannis Baptistæ Riccioli societatis nostræ, datis ad illum hinc Roma litteris circa initium Aprilis anno Christi 1667. Ad eas mutuatam ejus epistolam hic describere operæ pretium duxi.

Epistola Joannis Baptistæ Riccioli soc. Jesu ad Petrum Possinum ejusdem societatis.

Reverende in Christo Pater.

Pax Christi.

Cum Pachymeres, l. iv, c. 15, narret visam Constantinopoli eclipsim lunæ totalem mense Januario, hora noctis 3, ita ut luna post horam fere tota intra umbram telluris immersa fuerit et emer-

gere visa sit ab umbra post horæ trientem tandemque post horæ intervallum tota emergerit, neque vero diem neque annum exprimat, sed solum id accidisse tempore Andronici Palæologi referat, jubes me, pater doctissime et amantissime, inquirere ex mea Astronomia Reformata quoto Christianæ epochæ anno talis eclipsis contigerit; supponisque ex contextu rerum gestarum annum hujusmodi consistere inter 1298 et 1310 dictæ epochæ. Ut votis tuis obsecundarem, examinaui plenilunia Januarii omnium prædictorum annorum; et respondeo distincte per tres conclusiones; suppono pro certo, ex mea tum Geographia tum Astronomia Reformata, Constantinopoli altitudinem poli esse graduum 42, 56, ejusque meridianum orientaliorem esse Bononiensi (cui affixæ sunt mææ tabulæ) hora 1, min. 20, 26.

1^a Conclusio.

Inter annos Christi 1298 et 1310 nullus fuit, in cujus Januario fuerit plenilunium eclipticum, nisi anni 1301, 1302 et 1303.

Ratio est quia, ut lunæ eclipsis sit naturaliter possibilis, lunæ distantia a propiore nodorum non debet excedere gradus 17, 20, ut docui libro V *Almagesti Novi*. At in pleniluniis Januarii omnium annorum ab anno 1298 ad 1310, demptis annis 1301, 1302, 1303, luna distat a propiore nodo plus quam gradus 17, 20, ut ex prima tabella infra scripta liquet. Ergo, etc. Et ad id discernendum sufficit adhibere plenilunia media.

793 [P. 574] TABELLA.

Ami vulg. epoch. Christi.	Menses.	Plenilunium medium Constantinopoli post meridiem.	Lunæ locus versus Boreiolum tempore plenilunii.	Nodi Ω Boreiolum versus.	Di-stantia lunæ a nodo propiore.
Anni	Menses	Dies. H. "	S.G.M.	S. G. M.	Gr. M.
1298		28 8 48 51	4 15 16	0 20 59	65 4
1299	Januarius.	17 17 37 29	4 9 35	11 22 15	42 38
1300		7 2 26 7	5 28 42	11 15 27	44 45
1301		21 23 58 48	4 16 6	10 23 8	8 2
1302	Januarius.	14 8 47 26	4 1 26	10 4 22	2 56
1303		5 17 36 4	5 16 53	9 5 36	11 17
1304		22 15 8 46	4 4 23	8 25 16	39 7
1305	Januarius.	11 0 57 21	3 25 7	8 6 50	48 57
1306		0 5 46 2	5 17 32	7 17 44	59 48
1307		18 6 18 33	5 28 0	6 27 28	89 28
1308	Januarius.	8 15 7 22	4 0 9	6 8 39	68 50
1309		26 12 40 5	5 18 50	5 18 19	39 28
1310		15 21 28 41	4 3 31	4 29 33	26 1

II^a Conclusio.

Ex tribus pleniluniis eclipticis mensis Januarii annorum Christi 1301, 1302 et 1303 solum plenilunium anni 1302 respondet conditionibus a Pachy-
mere relatis. Plenilunia enim annorum 1301 et 1303 Januario facta neque totalem eclipsim cum mora notabili in umbra terræ habuerunt; neque aut initium in iis aut medium eclipsis fuit circa tertiam noctis horam, sed longe pluribus horis post. At eclipsis anni 1302 Januarii die 14 fuit totalis, cum insigni mora lunæ in tenebris; et ejus

initium fuit prorsus hora tertia noctis Constanti-
nopolis, ut patebit ex calculo infra scripto; et
quoad hoc respondet exacte relationi Pachymeris.

III^a Conclusio.

Recuperatio luminis post horæ trientem asserta
a Pachymere non fuit vera recuperatio luminis ra-
diorum solis directe lunam illuminantium, cum
luna morata sit revera in umbra terræ hora 1, 42,
24, sed ob radios solis refractos rubicunda cœpit
apparere, licet intra umbram esset, ut plerumque
evenit in eclipsibus totalibus, juxta ea quæ demon-
stravi in v libro *Atmagesti Novi*, c. 5.

[P. 575] 794 CALCULUS

*Eclipsis lunæ totalis cum mora, visæ Constantino-
poli anno Christi MCCCII, Januarii die 14, nocte B
sequenti.*

Altitudo poli Constantinopoli. Grad. 42 56.
Meridianus Constantinopolis
orientalis Bououiensis hor. 1 20 26.

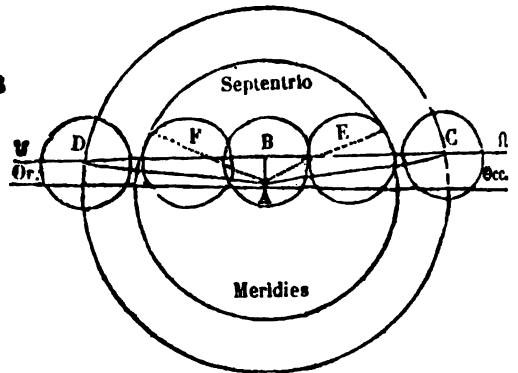
Tempus æquale plenilunii post merid. hor. 10 37 52
Tempus apparens plenilunii post merid. hor. 10 25 20

	Signa	Grad.	min. 1.	min. 2.
Solis verus locus in Aqua- rio post signa	10	2	55	18
apogei solaris locus	3	2	29	58
anomalía solis æquata	6	29	55	58
lunæ locus verus in Leone seu post signa	4	3	55	18
anomalía lunæ comquata	5	29	14	44
nodi Ω borealis lunæ loc- us medius	10	4	21	51
et nodi australis γ	4	4	21	51
distantiã lunæ a nodo australi	0	1	18	15
verus igitur locus nodi γ australis	4	4	15	46
lunæ latitudo maxima	0	4	58	50
argumentum latitudi- nis veræ lunaris	5	28	17	52
latitudo ergo vera et ho- realis lunæ in medio eclipsis, seu in mo- mento plenilunii	0	0	8	52
semidiameter apparens lunæ et diameter	0	0	16	12
semidiameter umbræ corre- cta in loco transitus lunæ	0	0	32	24
scrupula deficientia	0	0	47	45
digiti eclipsati 20 19 4	0	0	55	5
horarius lunæ motus a sole	0	0	55	50
scrupula incidentiæ aut repetitionis	0	0	55	21
scrupula semimoræ in umbra	0	0	50	15
	dies	horæ	min. 1	min. 2
semidiurnum tempus Con- stantinopoli	0	5	45	20
initium eclipsis in horis post meridiem	14	8	45	50
in horis noctis sequentis	14	5	0	10
initium totalis immer- sionis post meridiem	14	9	54	28
in horis noctis sequentis	14	5	51	8
medium eclipsis seu pleni- lunium post meridiem	14	10	25	30
in horis noctis sequentis	14	4	42	0
initium veræ recuperati- onis luminis post meri- diem	14	11	16	52
795 in horis noctis sequentis	14	5	55	12
gnis eclipsæos verus post meridiem	14	12	7	50
in horis noctis sequentis	14	6	21	10
tota mora lunæ in umbra terræ	0	1	42	21

A tota duratio eclipsis 0 5 24 20
Bononiæ 16 Aprilis 1667.

R. V. Servus in Christo
Joannes Baptista Ricciolus.

[P. 576] Hactenus epistola R. P. Riccioli, cui ad
notitiam perfectam deliquii lunaris a Pachymere
memorati nihil addi potest nisi forte typus eclipsæos
ejusdem, quem a summo amico talium peritissimo
meo rogatu delineatum, hic, cum bona R. P. Ric-
cioli venia, ne quid lector e solitis tali occasione
præstari desideret, apponam.

A centrum umbræ. C B media duratio hor.
B centrum lunæ. 1 42 10.
A B latitudo lunæ borealis B D idem.
8 52. C D integra duratio hor.
C A C et A D summa semi- 5 24 20.
diametrum, umbræ 47 45 E B media mora 51 12.
et lunæ 16 12. B F idem.
Integra mora hor. 1 42 21.

III. Primus usus hujus deliquii lunaris est certa
indicatio anni, quo memoratus capite præcedenti
cometa comparuit. At Pachymeres eodem anno
quo post æquinoctium autumnale visus 796 come-
tes fuerat, mense Januario conspectam eclipsim lu-
næ. Scribit et numerat more Græcorum. Hi enim
mundi annos, qua æra vulgo utebantur, a Septem-
bri mense inchoabant. Unde non est dubium quia
per autumnum anni Christi 1301 nova illa criuita
stella conspecta in cœlo fuerit; quin a vernis men-
sibus ejusdem anni ad finem Septembris prodigiosa
illa, quam describit historicus extremo c. 14, exar-
serit cœli ariditas, prata et segetes plantasque
omnis generis adurens, putcos quoque perennes et
vivas uberrimorum fontium scaturigines exsiccans.
Denique quod *inter hæc*, hoc est circa hoc tempus,
contractum historicus memorat p. 304, Michaelis
despotæ cum Terteris filia a crale Serbiæ repudiata
connubium, ad hunc quoque ipsum 1301 Christi
annum haud dubie pertinere putandum est. Et con-
firmatur idem caractere chronologico, quo ante-
rius narrata superiori anno Christi trecentesimo
supra millesimum vindicantur, refert siquidem Pa-
chymeres p. 302, patriarcham Joannem Cosmam
se contulisse ad Andronicum imperatorem, et cum
eo simul ad Palæologorum monasterium ivisse

die 25 Octobris, quæ tunc numerata fuerit feria hebdomadis tertia. Nempe anno Christi 1300 bissextili cyclus solis 21 litteras dominicales [P. 577] habet duas, C et B, quarum posterior cum insigniens 25 Octobris diem ostendat eam illo anno Dominicam fuisse, demonstrat pariter 25 ejusdem mensis fuisse feriam tertiam. Ac quia cætera eventa tum ante tum post istam eclipsim ea fere quæ gesta sunt serie in hæc historia referuntur, eorum ferme omnium verum tempus ex hac cælesti nota designari posset; quod facili experimento demonstrarem, si tanti esset in illis immorari diutius. Sufficiat quod in eo genere ad lectoris solatium conatus sum capite ultimo hujus Observationum libri tertii, ubi pleraque libris septem Pachymerianæ de rebus Andronici historiæ descripta sub unum velut aspectum in annos digesta coniecimus. Est tamen ex istis eventis unum paulo intricatius implicatione casuum et ambiguis affirmationibus auctoris, quam ut relinqui a nobis, evolvere perplexitates chronologicas hoc loco professis, intactum debeat. Esto igitur id argumentum capituli sequentis.

CAPUT VI.

Intricatæ rationes temporum circa Rontzerii ac Catalanorum res et acta expl. cantur.

I. Quæ tribus ultimis libris hujus Historiæ de Rontzerio, Pharendam Tzime, Mpyrgerio Teniza et quibusdam aliis Latinis ducibus, tum de militibus quibus præerant, Catalanis et Amogebaris, primum auxiliariis infidis, deinde feris hostibus Andronici et Romanorum, referuntur, haud satis dilucide ordinata sunt ab historico, vel sub finem longi et laboriosi operis fesso, vel ob indignationem 797 in Catalanos et duces eorum, propter atrocissimas in suam gentem injurias, nunquam fere sine indicio perturbationis ex vehementi odio eorum recordante, ideoque imperfecte defungente distinctione et explicatione necessaria. Huic ut pro virili medeamur incommodo, in gratiam lectoris studiosi confusam istam congeriem hic evolvere, et chronologica methodo suis acta ejusmodi et eventa singula alligare epochis aggredimur, initio a prima Rontzerii et Catalanorum in Sicilia in terras Orientalis imperii evocatione ducto.

II. Narrat, l. v, c. 42, Pachymerus Imperatorem parum præsidii adversus Persarum irruptiones in Orientales imperii regiones in Romana militia experientem, ideoque respicere eoactum externæ auxilia, primum Pharendam Tzime cum manu militum, quos e sibi subillus armaverat, suppetias ultro venientem grate excepisse; ac præterea offerentem se ad idem per litteras Rontzerium amplis conditionibus invitasse, quibus ille permotus postea cum magno navali exercitu venerit Constantinopolim. Istius Andronicum inter et Rontzerium per litteras invicem scriptas initæ stipulatæque conventionis tempus non discrete notatum a nostro historico, ex causa, qua inductum ad causam tractationem Rontze-

rium ait, divinandum est. Scribit autem ille Rontzerium ex milite Templi post captam ab Æthiopiis (hoc est Saracenis duce sultane Ægypti Melec Seraf dicto) Ptolemaidem, ditissimam et munitissimam urbem Phœnicæ (quod anno Christi 1291, die 18, vel, ut alii, 19 Maii contigisse accurate Spondanus illo anno docet ex scriptoribus illorum temporum), manu collecta sibi obnoxiorum, quæstuosam aliquandiu per illa maria pirateam fecisse, partisque magnis opibus ducent jam classis validæ Friderico Siciliam obtinenti (Theuderichum hunc perperam vocat Pachymeres) militarem longo tempore certi pactione stipendii [P. 578] operam navasse, bello quod ille adversus Ecclesiam rebellis contra Carolum gerebat Apuliæ regem. Cæterum hoc tandem bello nuptialibus conditionibus dirempto, quibus Ecaterina regis Caroli filia regis Siculi fratri collocata sit, Rontzerium hæerere amplius in Sicilia non valentem, quod eum Romanus pontifex dedi sibi puniendum a rege Siculo poacebat, pactum de quo diximus intisse cum Andronico.

III. Ita ibi Pachymeres, in rebus quæ de alienis terris aut gentibus obiter memorat, suo more balbutiens. Voluit enim sine dubio illic indicare pacem factam anno Christi 1302 inter Carolum regem Neapolis et Fridericum in Sicilia dominantem, qua non Ecaterina, sed Eleonora regis Caroli filia, non fratri regis Siculi, sed ipsi Friderico desponsa conjux est, prout Fridericus ipse attestatur in instrumento conventionis istius publice per ipsum edito ad Castrum Novum die 19 mensis Augusti, anno Christi 1302, indictione 15, quod totum recitat Odoricus Rainaldus eo Annali, unde manifestum est ab illo jam tempore institui cœptum esse 798 tractatum inter absentes, hinc Rontzerium inde Andronicum imperatorem, de auxiliari classe ab illo ad hunc adducenda. Sane præseps status rerum impellere vehementer Andronicum ad admittendum oblatum auxilium debuit: eo quippe anno Michael Augustus Junior ejus filius omnes secum imperii copias ductans, tergum inhoneste Persis verterat, fugaque præcipiti se incluserat Magnesiæ, ubi et deserebatur a militibus et omnium rerum extrema laborabat inopia, cui subvenire Andronicus pater cum maxime cuperet, obstaculis ineluctabilibus prohibebatur, prout prius narraverat ipse Pachymeres l. iv, c. 18, consequenter inde referens miserriam desolationem omnium imperii regionum per illos Orientales tractus ex his secutam, præsertim post novam et luculentam cladem Romanorum duce Muzalone betæriarcha, die 27 Julii circa Bapheum prope Nicomediam a Persis duce Atmane illatam, quæ l. iv, c. 25 describitur. Extremis ergo mensibus an. 1302 et primis anni sequentis 1303 fuit conventio ista commeanibus ultro citroque nuntiis conclusa: rursusque aliquot inde mensibus in classis apparatu impensis, tandem ea mense Septembri Constantinopolim appulit.

IV. Mense inquam Septembri anni Christi 1303,

diserte siquidem attestatur Pachymeres p. 395, A strat, dum continue subjungit, Andronicum experientis evidentibus persuasum, vinci non posse Marte aperto suorum armis Catelanos, alias eorum debilitandorum aut allicendorum ad conventiones pacis rationes iniisse. Clades igitur, quarum Pachymeres hic meminit Romanis militibus exercitus, cui Michael Junior Augustus in Occiduo tractu præerat, a Catelanis illatarum, non aliæ fuerint quam quas idem retulit l. vi, c. 30, et libri ejusdem c. 32, quorum in priori narrat progressum contra Catelanos aliquanto post necem Rontzerii Cæsaris, Adrianopoli Pamphylum usque, Michael Augustum Juniorem, cum toto Romano exercitu, partem hujus sub tribus ducibus, Duca, Umpertopulo et Bossila, contra Calliopolim misisse, ubi Catelani et Amogabari suas copias habebant: sed hi objecta Romanis armentorum præda, cum sic eorum ordines solvissent, immisso in discursantes inordinate equitatu fuderunt eos fugantque, ducentis interfectis, vulneratis ipsis ducibus. Posteriori autem loco, nempe l. vi, c. 32, idem historicus fuse describit commissum postea a Michael Augusto, digestis in aciem universis Romanis copiis, adversus Catelanos prælium, eo successu ut Romanus quidem exercitus fugatus, ipse vero Michael fortiter pugnans periclitatus de vita fuerit, et vix denique fuga ipse quoque servatus Pamphylum primum se receperit, paulo vero post, juxta ea quæ deinde c. 4, l. vii, noster idem auctor tradit, Didymotichum se transtulerit, ubi exanimatus metu ex cladibus acceptis Romanas copias intra muros munitæ arcis continere cogebatur. Id porro si contigit quando evolvebatur aut potius evoluit jam erat annus imperii Andronici vicesimus tertius, Michaelis duodecimus, oportuit sine dubio contingere anno Christi 1306: tunc 800 enim Andronicus, cui primus a patris morte imperii annus fuit 1283, vicesimum tertium principatus annum absolverat et vicesimum quartum inchoaverat, Michael vero, cujus primus annus imperii cum patris undecimo Christi 1295 concurrat, principatus duodecimum annum evolverat, decimum tertium iniebat.

V. At ecce hoc assertum tam diserta Pachymeris affirmatione constitutum contrario ejusdem testimonio evertitur. Scribit ille in hunc modum p. 581: *Ambobus jam imperatoribus, seniori quidem tertium et vicesimum, juniore autem duodecimum annum imperii evolvi contigit, quando*, etc. Eventa varia memorat quæ in illum inciderunt articulum temporis, quo Andronici annus imperii 23, Michaelis autem ejus filii 12 evoluti erant, hoc est, expleti numerabantur, sequentibus jam inchoatis. Inter alia vero istius generis eventa paulo post recenset inclusionem Michaelis Augusti Junioris intra Didymotichum, munitam arcem, in qua se necessario continebat, quod milites Romani, quibus præerat, fracti animis ob acceptas clades, inde progredi et os hostibus obvertere non auderent. Hostes hic non alios intelligere historicus quam Catelanos potest. Et ipse statim clare de iis se loqui demon-

strat, dum continue subjungit, Andronicum experientis evidentibus persuasum, vinci non posse Marte aperto suorum armis Catelanos, alias eorum debilitandorum aut allicendorum ad conventiones pacis rationes iniisse. Clades igitur, quarum Pachymeres hic meminit Romanis militibus exercitus, cui Michael Junior Augustus in Occiduo tractu præerat, a Catelanis illatarum, non aliæ fuerint quam quas idem retulit l. vi, c. 30, et libri ejusdem c. 32, quorum in priori narrat progressum contra Catelanos aliquanto post necem Rontzerii Cæsaris, Adrianopoli Pamphylum usque, Michael Augustum Juniorem, cum toto Romano exercitu, partem hujus sub tribus ducibus, Duca, Umpertopulo et Bossila, contra Calliopolim misisse, ubi Catelani et Amogabari suas copias habebant: sed hi objecta Romanis armentorum præda, cum sic eorum ordines solvissent, immisso in discursantes inordinate equitatu fuderunt eos fugantque, ducentis interfectis, vulneratis ipsis ducibus. Posteriori autem loco, nempe l. vi, c. 32, idem historicus fuse describit commissum postea a Michael Augusto, digestis in aciem universis Romanis copiis, adversus Catelanos prælium, eo successu ut Romanus quidem exercitus fugatus, ipse vero Michael fortiter pugnans periclitatus de vita fuerit, et vix denique fuga ipse quoque servatus Pamphylum primum se receperit, paulo vero post, juxta ea quæ deinde c. 4, l. vii, noster idem auctor tradit, Didymotichum se transtulerit, ubi exanimatus metu ex cladibus acceptis Romanas copias intra muros munitæ arcis continere cogebatur. Id porro si contigit quando evolvebatur aut potius evoluit jam erat annus imperii Andronici vicesimus tertius, Michaelis duodecimus, oportuit sine dubio contingere anno Christi 1306: tunc 800 enim Andronicus, cui primus a patris morte imperii annus fuit 1283, vicesimum tertium principatus annum absolverat et vicesimum quartum inchoaverat, Michael vero, cujus primus annus imperii cum patris undecimo Christi 1295 concurrat, principatus duodecimum annum evolverat, decimum tertium iniebat.

VI. Atqui cum hoc quidem constare nequit quod Pachymeres ex publicæ memoriæ conscientia, tanquam certissimum et a se visum, asseverat, Rontzerium mense Septembri secundæ indictionis appulisse Constantinopolim. Hoc nunc demonstratur ex serie ac nexu rerum intervallisque temporum diserte memoratis a Pachymere. Rontzerius Septembri secundæ indictionis, hoc est an. Chr. 1303, in urbem appulsus, ab Andronico magnifice excipitur, magnus dux creatur, uxorem ducit imperatoris neptem, Cyzicum in hiberna missus in digressu ab urbe a Genuensibus oppugnatur. [P. 580] hæc narrata l. v, c. 14, facile reliquum anni 1303 expleverint. Igitur circa initium anni Christi 1304 excepti a Cyzicenis Catelani uberi et copioso hospitio, nihil minus cogitarunt quam cujus causa

missi erant, Persas ulterioribus imperii provinciis A infestis oppugnatum ire. Itaque perstiterunt a vere illie ad Arcturum, ut scribit Pachymeres, hoc est ab Aprili ad Septembrem, quo mense oritur Arcturus stella *undecim diebus ante æquinotium autumnui*. Verba sunt Plinii l. II, c. 47. Iis verbis significat historicus universam eos tempestatem aptam expeditionibus in stativis consumpsisse, non tam desidendo, quod ipsum esset flagitiosum, quam deprædationibus, ebrietatibus, extorsionibus, stupris et nullo non injuriarum maxime intolerabilem genere miserimis hospites vexando. Quæ scelera non ferens Pharenda Tzimes, unus e Latinis ducibus, pærs militiæ istius, sed non subjectus Rontzerio, at sibi proprie auctoratos milites ductans, una cum iis recessit patriam repetens, ut tradit Pachymeres l. v, c. 14. Ea æstate per totam passim Orientalem imperii ditionem licentissime Persæ barbari agebant ferebantque cuncta; quod fusc describitur a nostro l. v, c. 21. Quare sollicitati Rontzeriani, ut suppetias oppressis accurrerent, cum ab aliis tum a Marule imperatorio duce, qui cum aliquibus Romanis copiis admistos Catelanis Cyzici debebat, variis semper prætextibus profectorem differebant. Et cum ipse Marules cum suis, frustra invitato Rontzerio, adversus profectos in viciniam hostes movens prospere pugnasset, præda quam de Persis ipse et ejus milites tulerant, redeunti a Catelanis est extorta. Cum propter hæc et multa talia in aula nuntiata gravi Rontzeriani infamia apud imperatorem laborarent, profectus in urbem sub anni finem, ut videtur, Rontzerius facile omnia credulo et sibi addicto Andronico purgavit; grandemque ab eo pecuniam accepit in stipendia, ut aiebat, Alanorum, quos etiam admistos suis Cyzici habebat, expendendam; et promissa ingentis alterius summæ ex collatione tributorum intra quadragesimum inde diem numerandæ, **801** prout ex fide factum est. Sicque onustus thesauris Rontzerius ad suos rediit circa initium veris an. 1305, ut apparet, mox videlicet, uti sperabat imperator, eos contra Persas ducturus. Verum interim non pauci e Catelanis, convasata in naves præda quam Cyzici et locis circumvicinis Romanos diripiendo corraserant, domos proprias injussu repeterunt. Inde secuta stipendiorum per Rontzerium iniqua divisio est, Italis large donatis, Alanis maligne aspersis imperatoria pecunia. Hinc inter hos et illos ortæ simultates diu suspicionibus odiisque rixisque inter ipsos mutuis exercitæ sunt. Per hæc detrectata variis elusionibus in hujus quoque anni ætatem expeditio in Persas est, Catelanis stativa commoda relinquere nolentibus, quantumvis urgente imperatore; quem maxime premebat obsideri cæpta, Alisyrae Persæ satrapæ validis copiis, Philadelphia; quod sub autumnum an. 1305 evenisse crediderim.

VII. Infit annus Christi 1306, quando sollicitus imperator pro Philadelphia jam acri fame laborante,

frustra per missos et litteras expertus duobus primis mensibus emoliri Cyzico Rontzerium, mense tertio soerum ejus Irenen, Asanis viduam, sororem suam, ad eum allegavit nave celeri, quod factum ait Pachymeres p. 421, *capta jam hebdomada majore sub finem Martii*, τῆς μεγάλης ἑβδομάδος καταλαβούσης, Κρονίου μηνός λήγοντος. Hæc characterem certum habent hujus anni Christi 1306, quo Pascha incidit in diem 3 Aprilis; nec convenire superiori possunt, qui Pascha habuit die Aprilis decima quarta, unde finis Martii hebdomadam majorem nequivit attingere. Nihil omisit artis et industriæ Irene ad persuadendum Rontzerio ut contra Persas tenderet. Sed Catelani prætextus quærebant hærendi loco sibi grato; interimque superbissime insultantes Alanis, in ipsos per jurgia minatos, grassatione nocturna irruunt; unde atroci commissa pugna vincuntur Alani, filio ducis ipsorum Georgi occiso. Sed postridie, quæ fuit dies Aprilis nona, vicissim insurgentes Alani circiter trecentos e Catelanis peremerunt. Placatis utcumque Alanis, [P. 581] mense tandem Maio procedere cœpit Rontzerianus exercitus e Romanis, Catelanis, Alanis constans. Hæc ex Pachymere constant l. IV, c. 21; c. vero 23 idem memorat solutam Rontzerii adventu Philadelphiae obsidionem, commisso a1 Aulacem prælio, ex quo vulneratus dux Persarum et Carmanorum Alisyras matura sibi fuga consuluit, Amurii suarum partium ducis castris se admovens. Ex hoc successu late inclutus Rontzerius avarissime pecunias a Romanis extorquet, l. v, c. 26, partem prædæ deponens apud fidam sibi, ut putabat, Magnesium, cujus occupatorem Attaleosiam imperatori reconciliaverat. Sed hoc ipso auctore Magnesienses in Rontzerium rebellant, et ab eo totis viribus nequidquam oppugnantur. Alani ex ejus castris fugiunt, l. v, c. 31. Andronicus multis missis et litteris frustra diu conatus Rontzerium a Magnesiæ oppugnatione **802** avellere, tandem ei persuadet trajectum in Occiduum tractum, ut ibi copias cum prius eo profecto Michaeli Augusto Juniore conjungeret. Ergo ille cunctis Romanis regionibus quaqua transiit vastatis, copias denique traducit partim Mitylene partim Lampsaco Madytum et in alia continentis Occidua loca, ubi Romanos hostiliter Catelani deprædati sunt. Narrat hæc Pachymeres l. VI, c. 3, quæ sine dubio pertinent ad Octobrem aut Novembrem anni Chr. 1306, quando nondum Andronicus 24, Michael 13 imperii annum expleverant. Unde ultimum id tempus est quo verum esse potuit illud quod scribit noster in fronte libri septimi: *Ambobus jam imperatoribus, seniori quidem tertium et vicesimum, juniore autem duodecimum annum imperii evolvi contigit*. Progressi enim uterque multum erant in anno ille 24, hic 13, sed neuter illum absolverat: desinunt enim anni æque amborum extremo Decembri. Usus ergo repetitione quadam est dum ista scripsit Pachymeres, et retro ex ea quam tum tractabat memoria

resiliit, insignire, ut opinor, volens verum initium belli Catalani, quod si quis recte consideret, ex hoc tempore processit. Etsi enim adhuc Rontzerius et ejus milites se stipendiarios imperii ferebant, tamen non dubie apertam defectionem machinabantur, cujus certa indicia Genuenses degentes Gatae Andronico detulerunt, ut noster refert l. vi, c. 6 et 9; et sane res id ipsæ loquebantur: nam ex hoc præsertim tempore relictae oppugnationis Magnesiæ nihil minus contumaciæ in imperatorem, sævitix in Romanos omnes Catalani monstrarunt quam ipsi hostes Persæ barbari. Ac quamquam eos Andronicus tractare adhuc ut socios pergebat, ignavo constrictus metu, tamen alter imperator Michael pro veris eos, quales erant, palam habuit hostibus, adjungere illos sibi renuens jubente licet patre, et irruere in ipsos se paratum ferens, ut docet noster l. vi, c. 3 et 13.

VIII. Verum quidem est geri cœptum a Catalanis in Romanos multo apertius et immanius bellum post necem Rontzerii, quæ anno sequenti contigit. Sed inde aliud non conficitur nisi duo quasi fuisse initia Catalani belli, quorum alterum ad autumnum anni Christi 1306, alterum ad ver anni 1307 pertinet. Unde credimus Pachymerem cum secundo referendo se accingeret, in ipso limine libri vii prioris epocham ex retro actis retraxisse, eique mentione conjunctisse eventa multa, quorum quædam posterioris erant memoriæ, et non ad annum Andronici 23 expletum, 24 currentem, Michaelis 12 expletum, 13 currentem, qui fuit Christi 1306, pertinebant, sed ad sequentem Chr. 1307, quo Andronicus 25, Michael 14 iniverant. Hæc igitur solutio est objectionis superius n. 5 propositæ. Concedo secuturum, quod opponitur, incommodum submotionis adventus in urbem Rontzerii retro in indictionem primam, si Michaelis Augusti duplex a Catalanis clades et inde secuta ejus intra Didymotichum inclusio in annum Andronici 803 23 expletum, 24 inchoatum, Michaelis 12 evolutum, 13 initum conveniret. Nego autem id ita esse, et aio commemorari tempus illud ex transacta memoria per anacephalæosim; [P 582] et ex multis eventis, quæ simul ibi conglobantur, pleraque non illius esse anni, qui fuit, ut sæpe dictum est, Christi 1306, sed sequentis 1307. Nunc cætera quæ ad Rontzerium pertinent reddamus.

IX. Satis diligens noster fuit in hujus et promotione in Cæsaream dignitatem et cæde non multo post secuta referendis, adjuuctis etiam notis temporis, sed quarum aliqua subobscura est. Tradit Pachymeres p. 822, Rontzerium ad se missa ab Andronico Cæsareæ dignitatis insignia induisse ac rite acclamatum Cæsarem fuisse die qua Lazari resurrectione celebrabatur. Hic dies in Calendario Græcorum est Sabbatum contigge præcedens Dominicam Palmarum. Porro cum illo anno Chr. 1307 cyclum solis 28, lunæ 15 numerante, Dominica resurrectionis septiduo senior Dominica Palmarum incidit in

A 26 Martii, Sabbatum Lazari pridianum Dominicæ Palmarum omnino fuerit 18 Martii dies. Adjungit his noster historicus c. sequenti, hoc est p. 524, novum Cæsarem Rontzerium adendum sibi putasse Michaelem Augustum Juniozem, qui apud Adrianopolim castra habebat; præmississequè idem ad illum Asanem uxoris suæ fratrem, a quo ait primum indicium venturi Rontzerii perlatum ad Michaelem die octava supra vicesimam Boedromionis, Βοηδρομιώνος ὀγδοή λήγοντος ἤν. Boedromion alibi semper a Pachymere dicitur Aprilis mensis. Sed ne hic ita intelligatur, prohibet quod p. 525 addit, quarta feria post hebdomadam Thomæ admissum fuisse ab Augusto Cæsarem. Hebdomada Thomæ est apud Græcos sine ullo dubio ea quæ sequitur octavam Paschæ a nobis dictam in albis aut quasi modo; in qua Dominica post Pascha prima Græci item ut Latini, inter sacra recitant comma Evangelii ex c. xx Joannis, quæ narratur dubitatio Thomæ apostoli de resurrectione Christi convicta curataque tacto sacrorum ejus vulnerum, unde nomen hebdomadæ Thomæ contignis isti Dominicæ diebus usu Græcorum adhæsit. Manifestum porro est hebdomadam Thomæ illo anno, qui, ut ostendimus, Pascha 26 Martii habuit, sequi non potuisse diem 28 Aprilis. Sed neque sequenti anno Christi 1308: nam hoc Pascha in Aprilis 14 incidit. Igitur aliud quam Aprilem nomine Boedromionis hoc loco expressit Pachymeres. Nec est novum illum variare in appellationibus mensium, utpote quem certo deprehendimus Januarium, quem solet vocare Hecatombæonem, aliquando Lenæonem appellasse, et Augustum, cui consuevit Posigeonis nomenclationem adaptare, semel designasse vocabulo Hæmacterionis, quo alibi est solitus Junium exprimere. Itaque necessario intelligendum Boedromionem nunc Pachymeri Martium dici. Cujus die 28, tertia post Pascha feria, monitus de Rontzerii adventu Michael, obi eum se benevale excepturum declarasset, 804 dedit se hic in viam, et nono ab hoc die, feria quarta hebdomadæ Thomæ, primæ post Paschalem, admissus est. Fuit ea dies Aprilis quinta. Seata insequenti Cæsar Rontzerius una cum Augusto Michaeli in urbem Adrianopolim solemnem occursum invehuntur. Sed paulo post idem Cæsar in limine cubiculi Augustæ, quam salutatum ibat, ab Alanis necem filii Georgi Cyzici a Catalanis patratam ulciscens interfectus est, prout l. 6, c. 24, distinctius narratur.

[P. 583] CAPUT VII.

Quæ Pachymeres in utraque parte hujus historie sparsim tradit de rebus et principibus Muguliorum, ex monumentis Arabicis illustrata, ordine temporum digeruntur.

I. Muguliorum imperii late per Asiam ab anno Christi circiter ducesimo supra millesimum ad millesimum trecentesimum quadragesimum clari, sed quod jure nonnulli questi sunt, Græcis Latinisque scriptoribus nimis perfunctorie memorati, non facile quisquam alius horum temporum nota per

Europam lingua usus historicus crebriorem distinctioremque suis scriptis mentionem inseruit quam Pachymeres hic noster. Cui propterea illustrando addictam dudum habens operam, fugere salvo officio non potui, quin illigare certa ratione chronologica conarer quæ varie ille ac confuse indicans passim de Mugulii plurima congerit; ad quod parum utique subsidii in Græcis Latinisque historicis reperiens, consulere sum Arabas coactus. Ex his Gregorius Abulpharagius, Christianus auctor accurati Chronici, nuper ex Arabico Latinitate donati atque utroque conjunctim idiomate Londini editi ab Eduardo Pocockio, in hoc de re litteraria optime merito, me, quod grate fateor, juxta insigniter. Vixit et scripsit is chronographus, prout colligitur e variis ejus operis locis, incipiente dominari Constantinopoli domo Palæologa, sub primis ejus nominis imperatoribus Michaelē et Andronico seniore, quorum acta duorum Pachymerianæ hujus historiæ voluminum argumentum sunt: scripsit autem et ad rerum verè gestarum exactam indicationem et ad temporum ordinationem, quantum ex collatione cum optimis quibusque explorare potui, fidelissime. Quare accuracione quam præstat in his quæ possunt alieno testimonio coargui, dignus videtur cui fides secure habeatur in his quæ affirmat solus.

II. Hic igitur sui Chronici in Arabico quidem contextu p. 427, in Latina vero interpretatione p. 280, ait anno Hegiræ 599, cujus initium fuit dies 20 Septembris in anno æræ nostræ Christi vulgaris 1202, cœpisse imperium Mogulensium, desiisse autem imperium Præstèjannis sive presbyteri Joannis. Joannes erat commune nomen principum latissime quondam dominantium 805 super Scythas Asiaticos, ad montem Inaum, adeo ut quidam scribant duos et septuaginta reges ipsis aliquando fuisse vectigales. Christianam autem religionem, sed juxta Nestorii hæresim, colebant, erucemque in bellis præ se duplicem ferebant, alteram auream, alteram gemmeam. Huic imperio qui ultimus præfuit, ut ducet Abulpharagius, præter commune Joannis nomen proprie *Ung Chan* vocatus, cum quemdam Tamuiinum nomine, quo fuerat usus diu, in bellis præsertim, strenuo et felicissimo ministro, calumniis æmulorum invisum sibi factum comprehendere aggrediretur, ab eo fortissime repugante victus ipse occisusque est. Quo tempore quidam inter Mogulenses magnæ auctoritatis, apparuisse sibi Deum affirmans, et declarasse electum a se Tamuiinum in quem orbis terrarum imperium atque in ejus posteros transferre decrevisset, universam illi conciliavit Muguliorum gentem; cujus consensu creatus imperator, a Deo ipso, ut ille quem dixi fanaticus aiebat, impositum [P. 584] ipsi accepit *Gingizchanis* nomen. Hactenus Abulpharagius, cui satis consentaneus noster Pachymeres priori tomo c. 4, l. v, legislatorem Tocharorum, qui se ipsi Mugulios nominant, nomen habuisse *Tzinciscanis* asserit, addens

A eum ex fabro ferrario ad imperium erectum. Tum eorum instituta, mores et acta fuse memorat, sedem etiam novi hujus imperii indicans, *Portas Caspias*, qui locus in Mediæ ac Parthiæ confiniis situs est.

III. Pergit Abulpharagius, referens anno Hegiræ 600 captam a Latinis Constantinopolim. Est annus Hegiræ 600 in æra Christi 1203, sed a die duntaxat decima mensis Septembris Juliani, quam in diem neomenia Muharram prius Arabum mensis incidit. Cum autem nos demonstraverimus tomo superiore occupatam a Latinis Constantinopolim fuisse die 12 Aprilis anni Christi 1203, eam epocham retro trahere aliquot mensibus cogimur, et ad quadrimestre ultimum anni Hegiræ 599 conferre, ut magnæ illæ conversiones duæ, imperii a Præstèjannensibus ad Mugulios translatai et redactæ in Latinorum potestatem metropolis imperii Græcorum, in unum eundemque æræ Arabicæ, quam *Hegiræ* vocant, annum undecimcentimum convenerint. Anno inde 606 Hegiræ, qui iniiit 6 Julii anni Chr. 1209, Gingizchanes imperio suo subjunxit regiones Caracathaiæ, quæ videntur Tartarorum Sinensi regno confinium. Anno Heg. 610, cujus est initium a Mali 23 anni Christi 1213, Gingizchanes bello indicto sultani Mohamedi, in ultionem injustæ necis quorundam mercatorum, urbem maximam Otraram post quinque mensium obsidionem vi cepit cum infinita hominum cæde, ut et anno 617, cujus Kalendæ in 8 Martii incidunt, Bocharam et Samarkandam urbes longe amplissimas, quarum huic præsidio fuisse imposita a sultane Mohamede centum viginti equitum millia tradit Abulpharagius. Sed his prælio cruentissimo profligatis dedita 806 et direpta Samarkanda est, triginta hominum millibus occisis, totidem in servitutem abductis.

IV. Anno Heg. 618, ineunte a Februarii 25 anni Christi 1221, Balkam Talakanum et Albamyanum, reliquas e Chorazani ditione civitates opulentissimas et munitissimas, expugnavit Gingizchanes, et ad Sendiam amnem acie Jalalodinum vicit, hujus tamen admirans prædicansque fortitudinem, quod cum illum vivum ad se perducii jussisset, is e strage circa se suorum intelligens quare sibi hostes parcerent, eques fluvium tranavit, et ex eo medio-natus conversus sagittam est ejaculatus in Mogulenses. Contigisse hoc ait Abulpharagius mense Raiebo, qui in anno Arabico mensis septimus est, ex hoc miro successu fortitudinis Jalalodini natum asserens proverbium Arabicum, quod dicitur *vive ad Raiebum, et videbis mira*. Ex occasione hic ponam experimentum consensionis Abulpharagii cum nostris chronographis a me cum voluptate observatum. Ait hoc eodem anno Heg. 618 sultanem Ægypti Damiatam de Francis recuperasse die Mercurii, Raiebi 19, postquam in ea substitissent Franci annum integrum et undecim menses. Vix alius eventus est cujus plures certiores e nostris spectatæ fidei scriptoribus ha-

neamus auctores. Joannes de Vitriaco, Sanutus, A S. Antoninus, Nauclerus, Blondus, Æmilius et alii summa concordia memorant anno Christi 1219, Nonis Novembris, post menses octodecim obsidionis captam fuisse Damiatam ab exercitu cruce signatorum; eandem autem suliani redditam anno 1221, die natali B. Virginis Mariæ octavo Septembris. Vides quam exacte tempus detentæ a Latinis Damiatæ desinat Abulpharagius anno uno et undecim mensibus. Nunc inquirendum an pari fide feriam quartam et 19 mensis Raiebi diem isti restitutioni assignet. Hic 618 Hegiræ annus Muharrami primi sui mensis Kalendas, ut dixi, habuit eodem die anni Juliani æræ Christi 1221 qui vicesimus quintus Februarii numeratus est. Hinc patet Kalendas Raiebi, septimi, ut monuimus, Arabum [P. 585] mensis, in diem Augusti vicesimum primum illo anno incidisse. Ex die Aug. 21 si novemdecim dies numeres, pervenies ad octavum Septembris. De quo si velis scire quota feria fuerit, quære quotus isto anno numeratus fuerit cyclus solis. Fuit annus Christi 1221 periodi Julianæ 5934. Divisus hic numerus per 28 reliquos facit 26, qui fuit cyclus solis hujus anni. Cyclo autem solis 26 competit littera Dominicalis C, quæ cum in Juliano Calendario respondeat diei quintæ Septembris, ostendit illam eo anno fuisse primam feriam, ac consequenter diem octavam ejusdem mensis diem Mercurii, ut Abulpharagius notat, sive feriam quartam, necessario esse debuisse.

V. Anno Hegiræ 624, cujus Muharram incepit a die 22 Decembris anni Christi 1226, mortuus est Gingizchanes primus imperator Mogulensium die 4 mensis Ramadani, noui ordine in 807 anno Arabico. Incidit ea mors in autumnum anni Christi 1227. Addit Abulpharagius imperasse illum circiter viginti quinque annis; quod verum est, cum, ut vidimus, imperare cœperit anno Christi 1202, Hegiræ 599. Anno inde Hegiræ 626, cujus Muharram incepit a die 30 Novembris anni Christi 1228, congregatis comitiis universæ gentis Mogulicæ ex testamento Gingizchani creatus est imperator Ogtai tertius ejus filius, qui præ modestia per dies quadraginta recusans, quod suos patruos aut fratres natu majores præferendos sibi diceret, tandem consensu victus, ab Utacino patruo et Iogtai fratre majore collocari se in throno passus cognomen ab itsdem impositum *Kaan* accepit. Anno Hegiræ 627, cujus Kalendæ Muharrami occupant diem vicesimum Novembris Juliani anno æræ Christi 1229, expeditionem suscepit novus imperator Mogulensium *Kaan* in regem Cathaïæ. Cathaïa porro quid fuerit, qui ex hoc discere auctore idoneo malet quam e nugacibus fabellis institorum illudentium credulitati vulgi, non dubitabit amplius quin Sinense regnum, hodie in Europa notissimum navigationibus Lusitanorum, id ipsum revera sit cum eo quod Aiton Armenus, Paulus Venetus, et si qui alii scriptores rerum interioris et maxime Orien-

talis Asiæ, nomine Chatai significarunt. Docet enim hic Abulpharagius *Altun Chan* ea tempestate Cathaïæ regem in urbe sua primaria *Nam Cinc*, sive ut vulgo alii scribunt, *Namquin*, expectasse successum irruptionis hujus Tartaricæ, misso ad arcendos flumibus Mogulenses centum millium fortissimorum militum exercitu. Sed has copias a *Kaane*, numerosissimas per se ductante Mogulensium legiones, cruentissimo fuisse prælio deletas, alia longe sperans, inopinatissime *Altun Chan* audivit, inde adeo consternatus ut filios et uxores in suo secum palatio incenderit, ne vivus in Mogulensium manus veniret; qui paulo post venientes et *Namquinum* et cæteras maximas Cathaïæ urbes sibi subjecerunt. Notissimum porro est *Namquinum* nomen esse alterius urbis regis imperii Sinarum, quam tum fuisse captam a Tartaris videri incredibile non debet, cum hac nostra ætate similem irruptionem Tartaricam in Sinense regnum contigisse certissimis nuntiis cognoverimus; quæ etiam hæc eadem *Namquinensis* civitas capta et vastata fuisse disertissime traditur, itemque altera *Pequinum*, ubi deprehensus Sinensium rex non minus tragico quam tunc *Altun Chan* exitu desperationem ostendit. Nam ne victoribus ludibrio esset, nubili prius filia obruncata, sese ipse ex arbore suspendit, anno Christi 1644, ut legitur in historia Martini Martini nostri testis pene oculati hac de re edita, quæ et eadem ex ejus ore et P. Michaelis Boymi item nostri, hic Romæ dum visa referrent audivimus. Sed et Cathaïam non aliud esse quam Sinam, missus Goa an. Christi 1603, 16 Januarii *Benedictus Goz* noster ad hoc ipsum explorandum, trienni peregrinatione clarissime 803 deprehendit, in urbem Sinensis regni *Suceum* sub finem anni Christi 1605 perveniens. Denique id ipsum diserte Abulpharagius alibi testatur, nempe p. 351 hujus ipsius sui Chronici.

VI. Hic cætera breviter secundi Mogulensium imperatoris acta [P. 586] reddemus, eo libentius quod quæ horum proxime occurrunt, illustrandæ huic nostræ *Pachymerianæ* Historiæ non parum accommodata deprehenduntur. Reversum e Sinensi expeditione *Kaanem* Abulpharagius memorat *Batu* sive *Batuo*, *Tusbi* fratris sui natu maximi nuper mortui filio, numerosas et validas dedisse copias, cum mandato expeditionem suscipiendi in tractus septentrionales et subjugandi *Sclavoniam*, *Ajaniam*, *Russiam*, *Bulgariam*. Hisce obtemperans mandatis *Batuo* ingentes mortalium strages edidit: nam, ut ibi ait Abulpharagius, cum *Kaan* proficiscentibus ad hoc bellum militibus edixisset ut hominum quos quisque occideret aurem dexteram, ad indicium numeri, recisam et cadavere secum auferret, qui ferati huic censui habendo præfecti erant, ducenta septuaginta hominum millia totidem exhibitarum dextrarum auricularum argumento compererunt neci tradita fuisse. Addit *Arabs* chronologus, re bene in *Sclavonia* gesta, decrevisse *Batum* adorari

Constantinopolim, et eo animo in Bulgariam movisse. Sed illic habuisse obvios Francorum reges, hoc est duces Latinorum qui tunc Constantinopolim tenebant, qui frequentibus præliis victos Mogulenses terga dare coegerunt (verba sunt Abulpharagii) adeo ut ab his incursionibus reversi Mogulenses haud iterum ad hunc usque diem Græcorum Francorumve regiones aggressi fuerint. Tali narratione multorum annorum bella et incursiones in varias imperii Romani Orientalis partes, diverso successu a Mogulensibus tentatas, innui satis apparet; unde non vana conjectura sit hunc circumstantem Romanis provinciis Tocharicum tumultum, ab anno circiter Hegiræ 628 ad 638, hoc est ab anno Christi 1250 ad 1240, inquietasse, partim Nicææ dominantes Græcis Iascarim, aut Batatzam, partim imperantem Constantinopoli Balduinum ejus nominis secundum. Fortius porro ac felicius restitisse Tocharis Latinos quam Græcos eo bello, quod forte parum candidè Pachymeres dissimulavit, diserte hic affirmat Abulpharagius. Ex quo etiam discimus debuisse Græcos fortitudini Latinorum, victoriis in Bulgaria de Mogulensibus relatis probatæ, recessum Tocharorum ab ipsorum finibus; a quibus bello tentandis nisi terrore Latinorum cohibiti temperassent, quantum profecturi forent, consternatio Græcorum ad solam mentionem belli Tocharici sæpe ac fuscè a Pachymere memorata satis augurandum præbet. Huc enim sine dubio pertinent quæ ille vol. I, p. 133, narrat de terrore imperatorum Nicæensium, quoties rumor Tocharorum inelucuerat; tum quæ p. 149 refert de consternatione Panica Nicææ urbis ad ortum ex vano murmur irruptionis **809** horum. Videntur autem repulsi metu a Romanis tunc provinciis Mogulenses incubuisse in Persidem; ubi navasse ipsos operam, Calyptha illic dominante victo et oppresso, narrat ibidem fuscè Pachymeres p. 153, adjungens hos in Perside belligerantes Tocharos vulgo *Atarios* vocatos. Quod nomen forte haud temere suspicetur quispiam e nomine ducis ipsorum detortum, ut qui se ipsi *Batuarios* a *Batuo* dicerent, quod hujus auspiciis militabant, populari corruptione vexatarum ab ipsis linguæ diversæ gentium *Atarii* nominarentur.

VII. Interim quæ alii Mogulensium duces alibi agerent exsequens Abulpharagius, tradit anno Hegiræ 633, cujus est initium a die 16 Septemb. anni Christi 1235, captam fuisse a Mogulensibus Carnalisam urbem maximam in regione Arbelæ, et anno sequenti ipsam Arbelam post quadraginta dierum obsidionem, magna pecunia taxatam. Anno Hegiræ 635, Christi 1237, ab Augusti mensis die 24, Mogulenses in Bagdadi fines procurrentes primam acie victi sunt, sed postea cum novis copiis redeuntes, ad locum Canekinium vocatum, Bagdaciensium exercitum cruento prælio profligarunt. Anno 639 Hegiræ, Christi 1241, a die 12 Julii, Mogulenses duce Jarnaguno urbem Arzen Rumam

vi ceperunt. Anno Heg. 640, Christi 1242, a Kalendis Julii, Mogulenses sultanem Giattodinum acie vicerunt, ejus urbes Sivasam et Cæsaream et Azenganum ceperunt, et his malis [P. 87] fracto sultani tributum impostuerunt. Anno Hegiræ 643, Christi 1245, a Maii 29, Kaan secundus imperator Mogulensium vivere desiit, designato prius successore et accersito ad hoc, dum adhuc viveret, Cayuco suo filio; qui in itinere nuntium accepit de patris morte. Mater Cayuci, dicta *Turacina*, quæ *Chatun*, hoc est *domina* sive uxor primaria, Kaanis fuerat, Imperium administravit, donec comitia gentis universæ convenirent. Anno Heg. 644, Christi 1246, a Maii 19, celebratus est magnus conventus principum et ducum Mogulensium *tempore verno*, ait Abulpharagius, hoc est, ut opinor, mense Aprili anni Christi 1247, adhuc currente 644 Hegiræ. His comitiis Cayucus filiorum Kaanis natus maximus, non sola ætatis prærogativa aut patris judicio, sed et præstantium virtutum ac dotium merito prælatus Cubano et Siramuno minoribus fratribus, imperator declaratur; titulusque ipsi additus est Cayuc-Chanis. Hic duos præcipuos ministros Christianos habuit, quorum alteri *Kadako*, alteri *Ginkai* nomen fuit; quorum favore episcopi et monachi a Cayuc-Chane matre ipsius universaque regia familia impense honorabantur. Unde contigit adeo illic crescere Christianam religionem, quantum his verbis Abulpharagius ostendit, *Factumque est*, inquit, *imperium Christianum, et magni habitæ sunt gentes quæ huic religioni nomen dederunt, e Francis, Russis, Syris et Armenis. Ac eo redacti sunt tam melioris notæ quam e plebe Mogulenses aliique iis* **810** *permisti, ut inter salutandum dicerent* Barechmor, *quod verbum est compositum Syriacum, sonans* Benedict, Domine. Ad hujus ego Mogulensis Imperatoris Cayuc-Chanis tempora referendum puto quod Pachymeres narrat, tomo priore c. 3 et 4, l. v, de Noga uno e ducibus exercitus quem a Kaane secundo imperatore Mogulensium missum diximus in septentrional'es tractus ad eos subjugandos, præposito cunctis Batuo fratris sui filio, a quibus Sclavoniam et Russiam fuisse occupatas superius n. 6 hujus capituli ex Abulpharagio indicavimus. Sed improspere a Mogulensibus tentato Constantinopolitano imperio propter acres in ipsos impetus victoriasque Latinorum Byzantii dominantium, Batuus non ab iis solum, sed a Græcis lacessendis abstinens, cum præcipua parte copiarum videtur in Persidem primum, deinde ad suos in Orientis interiora recessisse, proxime ad Cayuc-Chanis sui propinqui comitatum, relicto in Sclavonia et Russia, qui parta illic tueretur, Noga. Hic autem, ut refert Pachymeres, cum, auctis ex indigenarum juventute in suos mores traducta copiis, satis se instructum putaret ad defendendas suis auspiciis uberes eas fertilesque regiones, ex præfecto se principem supremum declaravit, obedientia deinceps Mogulensibus imperatoribus negata. Quam contumaciam diu impune tulit,

aut negligentibus eam rem illis, aut non sufficientes A in solio solemnibus cæremoniis collocatus est. In-
 rebelli domando copias contra Nogam mittentibus; cepit is annus Arabicus a die 26 Martii Juliani in
 unde illum in principatu perfidia quæsito corroborari contigerit florereque potentia; qua motus Michael Palæologus recuperata Constantinopoli totum
 Orientale imperium obtinens, ejus amicitiam et affinitatem ultro amblerit, data Nogæ in uxorem
 propria filia Euphrosyne, prout fuse narrat noster c. 4, l. v partis prioris, ubi possessione diuturna et crebra prosperitate successuum, partim in eludendis
 arte ac dolo, partim in vi repellendis conatibus dominorum veterum fugitivum repetentium, sensim fuisse confirmatam Nogæ dynastiam Pachy-
 meres insinuat. Unde non incongrue suspicari licet, ab anno maxime Christi 1250, quo Batuns, ut mox
 dicemus, negotiis majoribus reipublicæ Mogulicæ a cura septentrionalis limitis avocatus in longum tem-
 pus est, cœpisse Nogam res illic suas agere; perseverasseque crescendo semper, quousque duodecim
 post annis, anno scilicet Christi circiter 1262, eum talem imperator Michael judicaverit cujus affinitas
 intima, qua tunc eum sibi generum faciens admo- vit, et honori et præsidio rebus suis futura vide-
 retur.

[P. 588] VIII. Anno Hegiræ 647, cujus primus dies fuit sextus decimus Aprilis Juliani anno Christi 1249, mortua primum Turacina matre dilectissima Cayuc-Chanis, ipse præ dolore locum mutans in itinere versus partes Orientales fato functus est, nono die Rabie prioris, tertii mensis in anno Arabico, hoc est die quinquagesimo septimo a Kalendis Muharrami, quæ nota numeri diem Junii undecimum designat. Turbatus eo inopinato casu Mogulensium 811 rebus, tota cura imperii ad Batunum e stirpe Gingizchanis natu maximum devoluta est. Is per interregnum regimine in manus sumpto dabat operam congregandis de more gentis comitiis; quæ res ob distantiam locorum, principumque occupationes in provinciis, longiores nunc solito moras habuit. In hunc eundem annum recte ac consentaneè nostratibus chronologis confert Abulpharagius priorem in Syriam et Ægyptum expeditionem sancti Ludovici, quem sono vocis fama jactata in litteras Arabicas conjecto *Redefrans* appellat. Ab hoc refert captam Damiatam; tum cætera de illo eadem plane parique ordine ac nostri exsequitur historici. Quæ obiter, ad specimen veracitatis hujus Chronici, tanti fuit indicasse. Anno dehinc Hegiræ 648, cujus Kalendæ Muharrami a die Aprilis quinta procedunt in anno æræ vulgaris Christianæ 1250, evoluto jam biennio a morte Cayuc-Chanis, cernens Batuns frustra se hactenus laborasse in accersendis e longinquo cogendisque in legitima comitia Mogulensium principibus, de consilio præsentium, et assensu absentium per missos et litteras declarato, Munkakaum e Gingizchanis stirpe magnis dotibus insignem rite imperatorem declaravit, adjuncto ei Kaanis titulo. Neque hic tamen prius quam verno tempore anni sequentis, Hegiræ 649,

in solio solemnibus cæremoniis collocatus est. Incepit is annus Arabicus a die 26 Martii Juliani in anno Christi 1251. Unde intelligimus auspicia imperii Munkakai Kaanis, diei nono Rabie prioris, ut diserte asserit Abulpharagius, affixa, exacte procedere a Kalendis Junii Juliani anno Christi memorato 1251. Videtur hic Munkakaus Kaan aliquid, quod observare nostra interest, primus innovasse in regimine imperii. Ascivit enim sibi veluti collegas e suis fratribus septem duos natu maximos *Kobla* et *Hulacu*; quorum priorem in ultimos Orientis fines, Cathaiam videlicet et Sinenses provincias misit tuendo illic Mogulensis imperii limiti, alterum *Hulacu* moderandis Occiduis tractibus imperii ejusdem, hoc est regionibus Persidis, Babylonie et aliis Romano imperio confinibus, præfecit suprema potestate, quam multis annis illic exercuit; unde a Pachymere vol. I, p. 174, Χαλζου *Chalau* (nam ita *Hulacu* vocabulum deformat) ἀρχων *Tocharorum princeps Tocharorum* absolute dicitur; et apud Abulpharagium, p. 337, consularii Cæliphæ Bagladi, de modo resistendi copiis ingentibus quas *Hulacu* ductabat deliberantes, eum *regem præpotentem* vocant. Videtur ad id consilium partiendi cum fratribus imperii Munkakaus Kaan descendisse, doctus experientia quam esset difficile tot tamque late patentes provincias unum regere. Anno quippe secundo sui imperii, Hegiræ 650, cujus Kalendæ Muharrami processerunt a die 14 Martii Juliani in anno Christi 1252, is vix salvus effugerat conjunctionem adversum se validam principum suæ gentis, postquam oppressam statim refert Abulpharagius destinatos ab eo *Koblam* fratrum 812 maximum in partes Cathaie et *Hulacu* secundum ab hoc, in Occiduum Mogulensis imperii limitem.

IX. Anno Hegiræ 651, cujus primus dies in anno Juliano æræ Christi 1253 est tertius mensis Martii, capessivit *Hulacu* sive *Chalau* commissam sibi anno superiore præfecturam provinciarum Occiduarum Mogulensis imperii, ad quas profectus est ducens exercitum numerosissimum atque lectissimum: nam e singulis decadibus militum duos elegit. Suppediavit etiam ei Munkakaus Kaan ingentem apparatus armorum et machinarum cum fabris earum. Duxit quoque secum *Hulacu* filium suum natu [P. 589] maximum (*Abakam*, inquit Abulpharagius: est is sine dubio quem Pachymeres *Apagam* vocat) et primariam uxorem Christianam *Dukusum* nomine. Quæ cuncta juvat memorare, quoniam iis quæ de *Chalau* Pachymeres tradit fidem astruunt. Annis Heg. 653 et 654 recenset Abulpharagius quædam acta *Hulacu* satis conspicua, sed parum ad nos pertinentia. Unde ad annum Heg. 655 promovemus gradum: in eo quippe nimis etiam multa ad nos spectantia Abulpharagius memorat. Incepit is annus Arabicus a die 19 Januarii anni Chr. 1257, unde totus fere cum hoc commensuratur. Eo scribit Abulpharagius, p. 334 et deinceps, *ægyptasse Theodorum imperatorem Græcorum in urbe Nicia; ile-*

rimque vezasse patricium quendam e suo comitatu A
 Michaellem cognomento Palæologum, quod e quibus-
 dam vaticiniis quæ ferebantur suspectaret regnaturum;
 jussisse illum in territorii Thessalonicensis
 castro quodam comprehendi, ducique in carcerem a
 quodam Gadiño, qui tamen ei prædixerit imperium,
 exsequendo nihilominus jussum imperatoris Theodo-
 ri. Hunc addit adducti ad se Michaelis misericordia
 motum eum liberasse, et tutorem parvo, quem relin-
 quebat, filio Calo-Joanni vocato præfecisse. Ac paulo
 post mortuum in monasterio Magnesie fuisse sepul-
 tum. Addit Muzalonis cædem, Michaelis Palæologi
 promotionem ad imperium, circumscriptionem
 pueri Calo-Joannis, ejectionem Arsenii patriarchæ
 in exsiliū jussu Michaelis, quod is ipsum de pupilli
 oppressione reprehendisset; denique accumulata su-
 per omnia recuperationem urbis Constantinopolitanæ
 et ejectionem ex ea Latinorum, modum rei gestæ
 referens, in quo, ut et superius memoratis, quæ-
 dam non adeo magni momenti discrepantiæ a Pa-
 chymeriana narratione facile cum deprehendi tum
 corrigi poterant ex collatione cum l. i partii prio-
 ris hujus nostræ historiæ. Unum necessario hic
 emendamus, quod ait spatium temporis, quo urbs
 Constantinopolis tunc Græcis reddita permansit in
 potestate Latinorum, fuisse annorum circiter quin-
 quaginta trium. Verius quippe Georgius Acropoli-
 ta, quem descripsimus et recte numerasse demon-
 stravimus priorum Observationum l. iii, c. 4, n. 3,
 detentam a Latinis Constantinopolim per annos octo
 supra quinquaginta affirmavit, **813** cum ab iis
 expugnata fuerit anno Christi 1203, die 12 Aprilis,
 et Græcis reddita anno Christi 1261, die 25 mensis
 Julii. Fraudi nimirum Abulpharagio fuit, quod hæc
 cuncta, prout simul audierat, uno fasce in annum
 sui Chronici unicum congestit; quæ si distinxisset,
 perducturus fuerat ad annum Hegiræ 659, cujus
 Kalendæ Muharrami cum inierint a die sexta De-
 cemberis anni Christi 1260, majori sui parte annus
 ille Arabicus cum Juliano in æra nostra vulgari
 1261 occurrit.

X. Ignoscamus autem, censeo, Abulpharagio
 culpam istam qualemcumque confusorum in unum
 annorum quatuor, quam excusat in homine Arabe
 peregre degente vix evitabilis ignorantia rerum D
 Græcarum haud per se magnopere insignium et
 locis a commercio abruptis transactarum, cum
 præsertim eodem tempore mentes ad se omnium
 per interiorē Asiam raperent prodigiosi Mogu-
 lensis imperii sub auspiciis Hulacu sive Chalau
 progressus, nec iis spatium alia longe minora
 distinctius observandi relinquerent. Nam statim
 post annum illum Hegiræ 655, quo ægrotasse
 Theodorum Græcorum imperatorem tradit Abul-
 pharagius, non male ad nostram chronologiam
 tomo priori c. ultimo l. iii Observationum expan-
 sam etsi enim illic nos anno Christi 1258, re-
 spondente anno Hegiræ 656, primam morbi Theo-
 dori mentionem posuerimus, quod tunc ingrave-

scere magis coperit, superius tamen inolevisse
 non negamus: imo id historiæ series indicat,
 statim, inquam, post, nempe anno Hegiræ 656,
 cujus fuit initium dies Januarii octavus in anno
 Christi modo memorato 1258, Hulacu mense ipso
 anni primo Muharramo oppugnavit expugnavitque
 vi summa urbem longe maximam Bagdadum,
 olim Babylonein dictam, metropolim regni Cali-
 phæ. Quo in ordinem redacto, ditoneque ejus in
 imperii Mogulici provinciam conversa, finiti-
 mum dynastam, Mauselæ [P. 590] do-
 minum, minis territum, sibi tributarium fecit:
 et Astraphum dynastam, arcis munitissimæ fiducia
 jugum subire detrectantem, in ipsa illa sua urbe
 Mihapharekino, licet inexpugnabili, fame doman-
 dum obsideri jussit a suis. Duravit obsidio plus
 biennio. Tandem anno Hegiræ 658 Astraphus ple-
 risque suorum fame absumptis delens sese ad
 Hulacu perducitur, et jussu ejus interficitur. Eo-
 dem autem anno Hegiræ 658, qui cum inceperit a
 18 Decembris anni Christi 1259 usque in Decem-
 brem anni Christi 1260 excurrit, Hulacu ponte
 Euphrati imposito trajecit in Syriam, ducens se-
 cum formidabiles copias millium quadringento-
 rum, quibus Damascus obiter cepit, Halebum post
 dierum paucorum oppugnationem cum cæde innu-
 merabilium illic reperorum expugnavit. Al Naser
 Halebi dominus cum uxoribus et liberis jam ante
 profugus, captus deinde et occisus est. Sub hæc a
 recedente e Syria Hulacu relictus ab eo illic qui
 provinciæ præesset Cetbuga cum decem millibus
 equitum, prælio victus et interfectus est a Kutuzo
814 Turcomanno præfecto Ægypti. Eodem anno
 Munkakaus Kaan supremus imperator Mogulensium
 prælio adversum regem Sinarum rebellantem com-
 misso sagitta ictus occubuit. De hujus successione
 inter duos ejus fratres per annos inde octodecim
 certatum est, succumbente denique et cedere
 coacto Arighuga natu minore, et Kubli præter
 ætatis prærogativam præstantibus quoque com-
 mendato dotibus, armis etiam prævalente. Quo
 civili tam longi temporis dissidio tanto videlicet
 certius confirmatus est Hulacu in absoluto tra-
 ctuum Occiduorum, quibus præerat, imperio.

XI. Ergo is ut amissam clade Cetbugæ Syriam
 recuperaret, anno Hegiræ 659, qui cæpit a die 6
 Decembris anni Christi 1260, et consequenter
 excessit in partem maximam anni Christi 1261,
 ingentem suorum exercitum eo misit duce quodam
 Gugalcio, qui cuncta primo adventu facile subegit
 Halebum usque, plurimisque passim obstantium oc-
 cis. Sed cum præpropere ad suos revertisset,
 supervenientes Ægyptiorum magnæ copiæ Mogu-
 lensibus denuo Syriam eripuerunt. Interest nostra
 hic observare cujus auspiciis hæc tam felix
 Ægyptiorum expeditio sit suscepta: de hoc enim
 non perfunctorie agit noster Pachymeres, l. iii,
 c. 3, 4 et 5 tomi prioris, res exsequas a Michaelis
 Palæologo gestas statim a solemnī sua coronatione,

quam accepit ministerio patriarchæ Arsenii, prout narratur ibidem c. 2; demonstramus autem, l. III Observationum nostrarum ad eum tomum c. 4 et 10, eam coronationem celebratam fuisse anno Christi 1261, hoc est illo ipso in quo nunc versatur Abulpharagius, eum numerans Hegiræ 659. Scribit igitur loco modo indicato Pachymeres sollicitum Michaellem de sibi stabiliendo recens parto imperio, quos maxime potentes circa se principes videbat, sibi conciliare studuisse. Ac facile videntem eminerere tunc opibus inter finitimos dynastas Chalau principem Tocharorum, hoc est *Hulacu*, cujus crebro meminit Abulpharagius, et sultanem Æthiopum, utriusque gratiam ambire officiis legationibusque affectasse. Ea occasione de sultane Æthiopum memorat, fuisse illum genere Comanum, quæ regio est prope Pontum Euxinum; hinc olim venditum in servitutem Ægyptio domino, sua illic industria serviles catenas in regium diadema commutasse. Eundem addit in primis prudentem habitum; et quod in Ægypto natos parum habiles bellicis laboribus videret, emisse pueros magno numero e Scythia et aliis regionibus trans Pontum, quibus apud se nutritis fortibus deinde militibus utebatur, permittente id commercium, magno rei Christianæ detrimento, imperatore Michaeli: hinc enim auctum opibus Ægypti sultanem Latinos Palestinam occupantes illinc expulisse. Hæc Pachymeres; quæ multum illustrantur comparatione cum iis quæ Abulpharagius hoc loco scribit. Ait enim, postquam Kutuzus Turcomannus Ægypti dominus **815** Cetbugam Mogulensium in Syria præfectum acie victum occidisset, quod ait contigisse die 27 mensis Ramadani [P. 591] anno Hegiræ 658, hoc est die 3 Septembris anni Christi 1260, satis gnarum illum haud quieturos Mogulenses ab ultione cladis istius reposcenda, properasse in Ægyptum, ut copias illic pararet, quibus ipsis obsisteret: sed eo itinere prope Gazam progressum a quodam *Baibars* vocato fuisse interfectum. Addit hunc *Baibars*, conciliatis et adjunctis sibi copiis quæ Kutuzo militaverant, cum iis ingressum Ægyptum eam occupasse. Tradit ibidem istum *Baibars* servum antea fuisse magni cujusdam in Ægypto ducis, cui *Bundokdar* nomen fuerat; unde initio *Bundokdar* minorem nominatum. At postquam sultan Ægypti factus est, cognominatum a suis fuisse *Rucnodinum Al Malec Al Dhaher*. Eum tamen pergit in sequentibus Abulpharagius vocare *Bundokdarem*, successus ejus maximos recensens contra Christianos Latinos Antiochiam et Syriæ maritima obtinentes, quos illinc expulit, ut etiam deplorat Pachymeres tomo I, l. III, c. 5, culpam earum cladum ex parte imputans imprudenti avaritiæ Michaelis Palæologi, qui propter questum modicum permittebat e Ponto exportari in Ægyptum Scythica mancipia teneræ ætatis, quæ deinde illic in robustos et Christianis rebus exitiales bellatores adoluerent. Quem igitur Pachymeres e servo apud Co-

manos nato factum Æthiopum sultanem expulisse Syria Latinos Christianos ait, is sine dubio fuit quem patrio vocabulo *Baibars* dictum, Domini cui servierat nomine *Bundokdarem* nuncupatum Abulpharagius docet.

XII. Referamus nos jam ad res intermissas *Hulacu* sive *Chalau* et subjectorum ipsi Mogulensium cum deinceps narratis a Pachymere utiliter comparandas. Tradit Abulpharagius eodem hoc modo indicato anno Hegiræ 659, cujus fuit initium dies sextus Decembris anni Christi 1260, missum in Syriam ab *Hulacu* Mogulensium exercitum, duce *Samdagu* Christianis favente, obsidione cinxisse *Mauselam* urbem incluso in ea *Al Saleho* Syriæ principe, et copiis e Syria obsessis suppetias venientibus per longe illis occurrentes Mogulenses circumventis et occisione deletis *Mauselam* cepisse, plurimis in ea repertis occisis, aliis servitum abductis, ipso principe *Al Saleho* ad *Hulacu* pertracto hujusque jussu interfecto. Hæ tantæ *Chalau* victoriæ moverunt Michaellem Palæologum Augustum ad omni ope satagendum in paranda sibi benevolentia tam potentis et pene finitimi principis. Igitur, quod narrat Pachymeres l. III, c. 3 partis prioris, legatos ad eum misit, qui ipsum a se salutarent et ejus amicitiam poscerent, oblata in sponsam propria filia *Maria*. Indicat Pachymeres venisse a *Chalau* ad Michaellem mutuam legationem, qua is significaret placere sibi conditionem oblatam. Idem vero distinctius expressum in Abulpharagii Chronico legitur, p. 355, ubi narrata **816** *Hulacu* morte, de qua mox dicitur, scribit eum jam antea misisse legatos Constantinopolim, qui filiam illic imperantis in uxorem sibi poscerent. Has mutuas Michaelis et *Hulacu* legationes obitas apparet ab anno 661 Heg. ad 663, quorum annorum prior incipit a die 15 Novembris anni Christi 1262, posterior a 24 aut 25 Octobris anni Christi 1264. Perspecta porro *Michael* *Hulacu* voluntate, filiam suam *Mariam* apparatu magnifico deducendam ad eum strenue curavit per archimandritam monasterii Pantocratoris nomine Principem, ex illustri familia Peloponnesiensium dynastarum, quem ait loco proxime laudato Pachymeres in eo itinere nuntium accepisse mortis *Chalau*, nec tamen re infecta rediisse, sed perduxisse sponsam illi destinatum ad filium ejus et successorem *Apagam*, qui eam sibi junxerit uxorem. Hæ eadem distinctius etiam exprimit Abulpharagius, memorans legatos imperatoris Constantinopolitani, qui hujus filiam *Hulacu* desponsam comitarentur, ubi *Cæsarem* pervenissent, accepisse nuntios de *Hulacu* obitu, nec tamen ideo retrocedendi consilium inivisse, sed puellam perduxisse ad *Abakam* in patris *Hulacu* jam solio regio locatum, qui eam sibi rite conjugem sociavit. Hoc sine dubio pertinet ad annum Hegiræ 664, cujus Kalendæ *Mubarrami* [P. 592] diem insederunt tertium decimum Octobris anni

Christi 1265, et quia quæ multa et molis magnæ ab Abulpharagio in hunc annum congeruntur, nempe mors Hulacû et aliquo interv. illo secuta mors etiam Dukusæ Christianæ conjugis ipsius, tum post hanc comitis Mogulensium principum, qui *Abakam* ob perspectam ipsis, ut ait Abulpharagius, ejus prudentiam, sufficientiam, eruditionem, etc., liberis suffragiis in supremum suæ gentis imperatorem elegerunt et subinde ritu ipsorum coronarunt, non videntur posse in primum anni Arabici trimestre facile compingi, verisimilius differimus aspici imperii Abakæ hujusque cum Maria nuptias in annum Christi 1266. Observandum hic est *Abakam*, sive ut *Pachymeres* vocat *Apagam*, titulum supremi Mogulensium *Kanis* rite delatum accepisse, cum ejus pater tale imperium exercere satis habens vocabulo ejus abstinerit. Hoc eo videri potest mirabilibus, quod satis constabat vivere adhuc Kublai, qui *Munkakao Kaani* occumbenti successerat in imperio, anno ab hinc retro quinto aut sexto, Hegiræ 659, et paulo superius n. 10 retulimus. Verum quia, ut ibidem dictum est, *Arighuga* fratre minore Kublai successionem sibi imperii vindicante, bellum inter eos civile conflatum est, quod annos ipsos octodecim tenuit ac consequenter ad duodecim aut tredecim ab hinc annos propagatum est, totum instar imperii Mogulici ex Orientalibus fraterna dissensione turbatis tractibus in Occidentis et fundata dudum illic Hulacû (qui et ipse *Munkakao Kaani* frater fuerat) domo et potentia constituit; successioque Mogulensium 817 principum hinc deinceps a chronologis Arabibus est deducta, neglecto Kublai, quem tandem prævaluisse *Arighugæ* Abulpharagius tradit, et in quadam specie absoluti imperii aliquandiu pacifice indicat vixisse; et si qui post in extremo illo limite Mogulensium *Kaanum* titulum sumpserunt. Quos ne mentione quidem dignandos putaverunt aut noster hic Abulpharagius, aut e quibus supplementum concinnatur hujus Chronici, *Al Jannabius*, *Abulveda* et *Ebn Yusephus*, Arabes et ipsi chronologi. Unde *Munkakao Kaani* ἄριστος continere possemus *Abakam*, numerando eum quartum a *Gingischano* et absolute quintum imperatorem Mogulensium.

XIII. *Abakas-Chan* (sic enim illum nominat Abulpharagius ex quo est inauguratus imperator) misit ad recuperandam Syriam exercitum, cui ducem præfecit fratrem suum natu minorem, vocatum *Kungortai*, *Bundokdaro* *Egypti* et *Syriæ* sultane paulo ante victo et mortuo. Mogulensæ ductores *Kungortai* cuncta statim illic subegerunt, facile progressi *Halebum* usque, et illa ipsa urbe subjugata: verum, ut alias fecerant, nimis cito recesserunt, ideo mox coacti eo redire ducere *Munga Timuro*, corroborato copiis regis *Armeniæ*, prout consequenter illic exponitur distinctius. Sed ego harum rerum, prout in Chronico digerantur, seriem attentius explorans, conturbatas paululum depre-

hendo *Abulpharagii* rationes; quod equidem, propter in aliis probatam hujus fidem ac diligentiam, errori librariorum in numerorum notas irrepenti libentius imputaverim. Scriptum videlicet legitur p. 360 hujus Chronici anno Hegiræ 679 missum in *Syriam* *Kungortai*. *Kalendæ* *Muharrami* anni Arabici istius cadunt in diem tertiam Maii Juliani in anno Christi 1280. Statim post additur hunc exercitum ducem *Kungortai* rem in *Syria* gessisse hieme anni Hegiræ 680, quem inchoasse certum est ea die quæ Aprilis vicesima secunda in anno Christi 1281 numerata est. Hic illud primum inopinatissimum occurrit, quod mora solidi fere biennii interficitur inter initium expeditionis e propinquo susceptæ et rem per eam gestam. Addit *Abulpharagius* *Kungortai* cuncta peragrata *Syria* et usque ad *Halebum* facile subacta recessisse: verum rebellantibus denuo videlicet illic gentibus missam eodem ab *Abaka* alium exercitum quinquaginta milium anno Hegiræ 681, præposito illi ductore *Munga Timuro* fratre suo natu minimo; cui comitem se adjunxit rex *Armenie* [P 595] cum propriis copiis. Illi duo simul juncti exercitus obvies inter *Hamam* et *Hemesam* habuerunt *Syros* simul et *Egyptios* prævaldis copiis instructos, cum quibus statim acri et cruento prælio commisso, nec plane victores *Mogulenses* et *Armeni*, nec tamen prorsus victi fuerunt. Post illum dubium eventum *Munga* exercitu in *Mesopotamiam* reducto, in itinere versus *Nisibin* veneno extinctus est. Hæc continue *Abulpharagius* attexit eodem anno, nempe Hegiræ 681, *Abakam*, postquam *Mandani* festum *Paschæ* cum Christianis celebrasset, 818 postridie, die lune, convivio exceptum a quodam Persa nomine *Baham*, mistum ab hoc cibus venenum hausisse, ex quo die Martis statim sequente graviter ægrotare cœperit, die Mercurii contiguo mortuus est. Hunc porro diem *Mercurii* ait fuisse vicissimum mensis *Dhul-Haizæ*, hic est mensis ultimus in anno Arabum. Habemus in his characteres duos, *Paschæ* Christianorum et *seriæ* quartæ concurrentis in diem 20 *Dhul-Haizæ*, quorum neuter anno Hegiræ 681 competit, prout clarissime demonstrat. Annus æræ Christianæ vulgaris 1283, in cujus mensem saltem ultra tertium necessario excurrit annus Hegiræ 681 Aprilis undecimo die ausi præcedentis 1282 inchoatus, cum fuerit periodi Julianæ 5996, cyclum numeravit solis & cum littera dominicali C, cyclum vero lune 11. Hæc signa *Pascha* Christianorum indigent in die 18 mensis Aprilis, qui dies necessario extra Hegiræ anni 681 fines excessit. Hoc inscienti non poterit qui sciet, quod certum est, annum Arabum Juliano esse minorem diebus saltem decem. Unde manifestum est, si annus Arabicus 681 die 22 Aprilis anni Chr. 1283 iuist, desinere illum debuisse ante 18 Aprilis anni Christi 1283, quoniam a 18 Aprilis die ad diem ejusdem mensis 22 non intercedunt dies decem. En ostensum evidenter *Pascha* Christianorum anni Hegiræ 681 in mensem *Dhul-Haizæ* ultimum anni Arabici non potuisse convenire.

Deinceps pari evidentia demonstro vicesimam Dhul-Haia diem eodem illo anno Hegiræ 681 feriam quartam non fuisse. Fuit ille annus Arabicus embolinæus ac consequenter 355 dierum, et Dhul-Haia mensis ejus ultimus in annis ordinariis cavus, in eo plenus fuit, dies numerans triginta. Tollantur 355, qui est numerus dierum anni Heg. 681, de 365 a die 22 Aprilis anni Christi 1282 incipientibus : ultimus residuorum cadet in undecimum Aprilis anni Christi 1283. Ille est tricesimus Dhul-Haia; a quo si retro decem diebus promoveas, invenies vicesimum ejusdem Dhul-Haia primum Martii, qui dies Jovis et quinta feria, eo anno litteram dominicalem C habente, fuit, non autem, ut ait Abulpharagius, dies Mercurii sive quarta feria.

XIV. His lector adactus ad fatendum characteres istos duos chronologicos, Paschæ incidentis in mensem Dhul-Haia et feriæ quartæ insignientis vicesimum Dhul-Haia diem, minime convenire in annum Hegiræ 681, quæret forte num in alium conveniant. Non longe abitur : aio aptissime ambos quadrare in annum *ἀπέτος* præcedentem, videlicet Hegiræ 680. Hic annus initium duxit a die 22 Aprilis Juliani anno Christi 1281, desiit autem die decima ejusdem Aprilis anno Christi sequenti 1282. Fuit annus Christi 1282 periodi Julianæ 5995. Cylum solis habuit 5 cum littera Dominicali D, cylum vero lunæ 10. Ex his patet Pascha ejus anni occupasse diem 29 mensis Juliani Martii. Hæc dies deesse non potuit quin ambitu mensis Arabici Dhul-Haia **819** in anno Hegiræ 680 clauderetur, quoniam is annus a 22 Aprilis anni Chr. 1281 incœtus usque ad 10 Aprilis an. Chr. 1282 protenditur : Dhul-Haia vero ultimus mensis anni Arabici viginti novem postremos ejus anni dies continet, qui cum retro numerati a 10 Aprilis ad 13 Martii perveniant, ibi designant neomeniam Dhul-Haia. Prior igitur character manifeste competit anno Hegiræ 680. Nec minus evidenter posterior eidem adaptatur. Nam vicesimus nonus dies Martii, quem fuisse diem Paschæ ostendimus in anno Christi 1282, fuit necessario decimus septimus Dhul-Haia mensis Arabici, siquidem is incipit, [P. 594] ut est dictum, a die 13 Martii. Porro ad diem 29 Martii, quæ Paschæ Dominica fuit, si tres ferias adjungas, secundam, tertiam et quartam, hanc profecto ultimam residere deprehendes in Kalendis Aprilis Juliani, in quas incidit vicesimus dies Arabici Dhul-Haia. Ergo vicesimus Dhul-Haia anno Hegiræ 680 fuit dies Mercurii sive quarta feria; qui erat secundus chronologicus character annum, quo est Abaka mortuus, insigniens. Quare hunc Imperatorem Mogulensium non anno Hegiræ 681, ut perperam in Abulpharagii Chronico scribitur, sed præcedenti Hegiræ 680 vivere ac regnare desiisse tenendum pro certo est. Unde quæ proxime antecessisse illic dicuntur ejus obitum expeditiones Mogulensium in Syriam duæ,

A sic verisimiliter ordinandæ sunt, ut prior duæ Kungortai cœpta verno tempore anni Hegiræ 679 hieme anni ejusdem terminetur. Postea vere anni sequentis Hegiræ 680, nuntiata nova Syrorum defectione, eo Munga Timurus, minimus Abakæ frater, cum exercitu Mogulensium quinquaginta millium moverit, habens præterea secum sociales Armenorum copias, rege ipso Armeniæ ductante. Ili simul omnes cum Syris et Ægyptiis dubio Marte inter Hamam et Hemesam confixerunt. Inde Munga Timurus se ad Abakam recipiens cum in Mesopotamiam pervenisset, ibi ex veneno per fraudem propinato in itinere versus Nisibin extinctus est, eorumdem videlicet insidiis qui non multo post Abakam ipsum pari scelere ac dolo peremerunt : nam effectus tam gemini recte uni et eidem imputentur causæ, odio quorundam conjuratorum in Abakæ domum. At de his pro instituto plus satis.

XV. Abakæ mortuo successit ejus insidiator Ahmedes et ipse filius Hulacu, sed alia matre natus, ex qua præterquam novecalem in Abakam animum trahere potuit, etiam instinctus videtur ad eundem Abakam perdendum odio Christianæ religionis, cujus cultorem fuisse Abakam clare affirmat Abulpharagius, dum eum celebrasse festum Paschæ una cum Christianis scribit. Hujus Ahmedis acta principatus omnia rediguntur in unam prolixam epistolam in commendationem Alcorani et superstitionis Mahometicæ ad sultanem Ægypti scriptam, quam Abulpharagius recitat, continuo referens indulgentem Ahmedem dudum **820** concepto in Abakæ familiam furori, dum Argumem Abakæ filium studet opprimere, ab eo et ei studentibus fuisse comprehensum et custodia mancipatum die Mercurii Jomadi prioris undecimo, anni Hegiræ 683, qui incepit a die 20 Martii anno Christi 1284. Est Jomadi prior quintus ordiæ mensis in anno Arabico; cujus Kalendæ a 20 Martii numeratæ incident in decimum sextum Julii ejus Christi anni 1284 bissextilis, cujus cylus solis fuit 5 et littera Dominicalis B A, unde patet undecimum Jomadi prioris revera fuisse diem Mercurii : talis enim fuit feria 26 dies Julii, cum undecimo die Jomadi prioris coincidens. Jam tum a clauso in carcere Ahmedæ cœpit Mogulensium consensu imperare Argum titulo Chanis assumpto; nam deinceps *Argun-Chan* est dictus. Meminit hujus Pachymeres p. 327 Arganen Kanin vocans. Censuerunt autem principes Ahmedem, ut cædis Abachæ-Chanis reum, jure posse interfici; idque auctores ipsi jubendi erant. Verum ille recusavit, satis habens Ahmedem matri Kungortai et hujus filii dedit, qui eum occiderunt in ultionem paternæ cædis die 2 Jomadi posterioris, quæ dies in feriam item quartam incidit, ut ait Abulpharagius et verum cernitur, siquidem Jomadi posterioris, sexti mensis Arabum, dies secundus in diem eo

anno Christi 1284 cedit sextum decimum mensis Augusti, cui diei ad marginem adjacet in Romano Calendario littera D, nota quartæ seris, quando, ut tunc, littera seris primæ sive Dominicæ index est A. Hic desinit Chronicon Abulpharagii; cui Latinius interpres perutiliter supplementum attulit ex Al-Jannabio, Abulfeda, Ebn Yusepho et aliis chronologis Arabibus expressum, unde hic Mogulensis imperii extrema tempora, quantum ad rem nostram conferet, reddemus.

P. 595] XVI. Argun-Chan anno Heg. 690, qui a die 4 Januarii anni Christi 1291 duxit initium, finem imperandi et vivendi fecit, veneno, ut est creditum, sublatus a Judæis, mense Rabia priori: hic tertius est in anno Arabico, et tunc majori ex parte Martio Juliano respondit. Huic successit Caichtu vel, ut alli scribunt, *Ganiatu*, cui communis cum Argun-Chane pater fuit Abaka. Hunc morum improbitate suis exosum factum Mogulensium plerique facta conjuratione, cujus dux fuit *Baidu* filius Targibi fratris Abakæ, fugientem assecuti trucidarunt, anno Hegiræ 694, cujus Kalendæ Muharrami diem occuparunt 21 Novembris in anno Christi 1294; unde mensis Rabia posterior, quo *Caichtu* dicitur occisus, extremam Juliani Februarii et priorem Martii partem inedit in anno Christi 1295. Puto extremo Argun-Chanis principatu cogitatum ab eo de recuperandis septentrionalibus Europæ provinciis ultra Bulgariam; quas, ut est superius dictum n. 6, auspiciis Kaanis secundi Mogulensium imperatoris a Batuo subjugatas Noga, eis tuendis a Batuo Persidem versus recedente præfectus, progressu temporis suas fecerat, obsequium 821 imperatori Mogulio recusans; diuque, prout multis locis Pachymeres significat, istam rebellionem impune tulit, in ea etiam Michaelis primi Palæologi Augusti affinitate armatus, ducta ipsius filia Euphrosyne. Talis ab Argun-Chane suscepti consilii vestigium in fine Abulpharagiani Chronici reperio, ubi scriptum legitur: *Argun-Chanem imperio sibi stabilito unicuique filiorum præfecturam alicujus regni sui exercituum commisisse. Filii Argun-Chanis fuerunt Cazanes, Carmpantas, Tuctainis.* Ex his Cazanes videtur exercitui et provinciæ loco ubi debebat imperator propinque præpositus. Nam occupato postmodum, ut mox dicitur, a Baidu imperio, primus qui obsisteret, vicinæ, prout apparet, benefecit, existit. Alii duo Cazanis fratres longius a patre leguntur amandati, siquidem Carmpantanem Pachymeres, p. 459 partis posterioris, ait exercitum in India ductasse: Tuctainem idem refert, partis ejusdem l. III, c. 26 et 27, longum, difficile atque anceps cum Noga gessisse bellum, quoad eum jam senem acie postrema victum occidit funditusque profligavit factionem ejus, restitutum imperio Mogulensium præteritis Euxino ex parte Europæ regionibus, quas inde Noga revellio alienaverat, et iis ipse patris Argun-Chanis

A primum, deinde fratris Cazanis auctoritate regendis presentem impendens operam. Cujus tam potentis vicini Andronicus Imperator, patris Michaelis imitatione, gratiam sibi firmare affinitate studuit, aliam ei Mariam volenti despondendo, quod narrat noster c. 27, l. III. Hæc longa Tuctainis bella videntur tenuisse ab anno circiter Chr. 1290 ad 1296.

XVII. Sublato e medio Caichtu, successore Argun-Chanis, Baidu, qui eum oppresserat, in ejus se solium intrusit. Sed ei obstitit Cazanes, Argun-Chanis filiorum, ut videtur, natu maximus, avitum paternumque imperium sibi armis vindicans. Commisso itaque inter regni candidatos prælio, Baidu prodicione suorum victus et occisus liberum æmulo Cazani reliquit imperium, postquam illud per octo circiter menses occupavit. Contigit mors Baidu mense Dbul-Hala ejusdem anni Heg. 694, hoc est circa finem Octobris aut initium Novembris anni Chr. 1296. Hinc præcedit imperium Cazanis, cujus dotes præclaras, instituta laudabilia, acta illustra effuse laudans memorat Pachymeres, c. 1, l. VI. Res gestæ sic summatim perstringuntur in Supplemento Chronici Abulpharagii. Anno Heg. 697; qui coepit a die 19 Octobris anni Chr. 1297, occiso *Niruzo*, cujus prodicione Baidu fuerat oppressus, *Atabegi* dignitatem (erat id nomen illustris in imperio Mogulensi magistratus) qua Niruzus functus fuerat, transtulit in *Kotlu Sahun*; quem eundem esse suspicor cum *Chutluchaimo* nominato a Pachymeres sub finem modo laudati c. 1, l. VI, ubi p. 459, vocat *Χουτλουχάιμ πατὴ τὸν Εὐξείνιον ἀρχόντα* prætorem provinciarum imperii Mogulici ad Euxinum sitarum. Fuerat 822 ista, [P. 596] ut diximus, præfectura Tuctainis. Quare hinc licet intelligere, circa quartum aut quintum principatus Cazanis annum Tuctainem ad fratris imperantis comitatum se transtulisse, forsitan eo vocante, ut mores ejus observaret, statueretque an dignus is foret quem imperii successorem designaret. Quæ probatio parum e Tuctainis voto succedens hunc exclusit imperio. Scribit enim Pachymeres, sæpe indicato c. 1, l. VI, Cazanam in dubia sua valetudine successioni regni consulentem, cum mores Tuctainis, quem in propinquo haberet, fratris sui dissimiles notasset, Carmpantanem alium fratrem ex India, ubi exercitui præerat, evocasse, eumque ad id accurata institutione præparatum imperii hæredem designasse. Igitur decedenti ex partibus Euxino vicinis Tuctaini suffectum in istarum provinciarum regimine Chutluchaimum arbitror, quem jillic tali officio fuisse functum quando est mortuus Cazanes, affirmat Pachymeres.

XVIII. Pergit continuator Abulpharagiani Chronici acta Cazanis exsequi, scribens anno 699. moventem cum exercitu in Syriam Cazanam cum occurrente sibi sultane Ægypti, qui vocabatur Al

Malec Al Naser Mohammedes, conflixisse praelio, cumque fusum in fugam vertisse, dein Damasco positum; quibus gestis, relicto in Syria praefecto Kapiak vocato, in regiones Orientales rediisse. Habuit annus Hegiræ 699 initium a die 28 Septembris anni Christi 1299. Quia vero dies, quo acie victus est sultan Ægypti dicitur illic fuisse vicesimus septimus Rabie prioris, indicat nota illa diem vicesimum secundum mensis Decembris ejusdem Christi anni 1299. Quod autem addit continuator Abulpharagii diem illum fuisse Mercurii, haud usquequaque quadrat, siquidem illo Christi anno cyclus solis 20 litteram attulit feriae primæ indicem D, quæ 22 Decembris diem feriam fuisse tertiam demonstrat. Crediderim mendum irrepisse in numeros, et pro 27 Rabie prioris scribi oportere 28, qui dies fuit 25 Decembris feria 4. Fundamentum mihi sic opinandi est testimonium oculatum scriptoris illorum temporum Aythoni. Exstat hujus opus titulo Historiæ Orientalis, cujus c. 41 affirmat se fuisse comitem expeditionis quam Cassanus (sic enim vocat) rex Tartarorum Christianus, una cum regibus Armeniæ et Georgiæ pariter Christianis, suscepit in Syriam contra Melechnaserum sultanem Ægypti Syriæ dominantem, quem et habuit obviam prope Hamam, antiquis Emesam dictam. Ducebat sultan secum equitum centum millia cum infinita peditum multitudine. Cassanus autem exercitum ducentorum millium, magnam partem equitum habebat. Commisum fuisse prælium inter hos exercitus Aythonus, qui præsens interfuit, asserit *die Mercurii ante festum Nativitatis*. Cadit aptissime nota hæc in diem 23 Decembris, quæ illo anno, ut est dictum, feria quarta fuit. Addit Aythonus praelio victum et fugere compulsum fuisse sultanem, tum die 23 post victoriam 45 deditam Cassano fuisse urbem Damascum, in qua Cassanus praefectum pro se Syriæ cum parte exercitus reliquit quemdam ducem Saracenum ad se a sultane transfugam, nomine Capcakum; cui dedit in mandatis ut si Christiani ab Occidente venirent, eis Syriam traderet. Sed cum Europæ principes ire illum aut exercitus mittere neglexissent, Capcaks rebus suis consulens, impetrata a sultane transfugii venia, Syriam illi rursus expulsis Tartaris subject. Hæc Aythonus de hac expeditione; quæ quam sint consentanea traditis a continuatore Abulpharagii ex collatione patet. Et enim apud hunc legitur Ægyptios audito Cazanis abitu reversos in Syriam fuisse, et Capcako in partes eorum transeunte, Tartaros qui erant in Syria ea relicta in Orientem contendisse, et Damascum in Ægyptiorum potestatem rediisse.

XIX. Anno Hegiræ 700 cujus initium fuit dies sextus decimus Septembris in anno æræ Christianæ vulgaris 1300, Cazanes secundam expeditionem duxit in Syriam, ait continuator Abulpharagii: sed cum tribus circiter mensibus [P. 597] in Halebi ditioribus substitisset, re infecta iterum se subduxit. Ha ille. Ad hoc tempus equidem retulerim quod

A scribit Pachymeres loco sæpe memorato de Cazane his verbis: *Vastans quin etiam Ægyptum cladesque illic Arabibus non leves inferens, longe pluribus et gravioribus sine dubio damnis illos affecturus, nisi ei, ne penetraret interius, locorum arenis inris et aquæ inopibus late squalentium insuperabilis difficultas obstitisset*. Hactenus Pachymeres; unde licet suspicari vel ipsum Cazanem vel partem ejus exercitus, ipso apud Halebum interim morante, Ægyptum tentasse, at ob impedimentum memoratum cepto abstutisse. Refero etiam ad hanc secundam expeditionem illa quæ paulo superius idem Pachymeres dixerat, nempe *Cazanem Hierosolymis hostiliter admotum parum absuisse ab urbe illa tanta, cui sultan Christianis ereptæ dominabatur, expugnanda*. Ita ille longe verisimilius quam quidam Latini scriptores citati ab Henrico Spondano in continuatione Annalium Baronii anno Christi 1300, n. 1, qui aiunt tunc a Cassano *Hierosolymam fuisse ceptam, et sacris locis magna veneratione visitatis, restitutus et dotatis, habitandam concessam Christianis Armenis, Georgianis cæterisque ex Cypro et lateribus convolantibus*. Nam id, si vere contigisset, non videtur aut ignorare potuisse Aythonus tunc vivens, aut in historia de his scripta silere voluisse; in qua tamen nihil tale reperitur. Anno delinæ Hegiræ 702 (pergit supplementum Abulpharagii) Cazanes copias in Syriam misit duce Kollu Saku, sive ut Pachymeres vocat, Chutluchaimo; prius dies istius anni Hegiræ 702 fuit vicesimus sextus mensis Augusti in anno æræ nostræ vulgaris 1302. Ex his quæ refert de morbo Cazanis diuturno Pachymeres, necesse est dicere jam tum illum ægrotasse, 824 atque adeo morbo impeditum a per se obeunda expeditione necessaria hominem cui maxime foret vice sua misisse Chutluchaimum, sive illum evocavit e partibus septentrionalibus circa Euxinum, quibus eum, in locum Tuctais sive Tuctanis, fuisse jam antea praefectum paulo superius suspicabamur, sive illum adhuc in officio Atabegi circa se habuit, et tantum post ipsius reditum e Syria ad istum septentrionalem limitem destinavit, ne occasione securitæ brevi (quod præsentiebat) mortis suæ Tuctais, quem exclusum imperio volebat, ex istis sibi dudum obnoxiiis provinciis opes decere posset ad negotium Carpantani, sibi in successione prelato, facessendum. Utcunque sit, utrumque idoneis auctoribus discimus, et bellum in Syria pro Cazane gessisse illo jam ægrotante Chutluchaimum, et Cazane non multo post mortuo eundem regionibus circa Euxinum prius a Tuctai possessis præfuisse.

XX. De successu porro Syriacæ hujus expeditionis Chutluchaimi sic breviter collector supplementi Abulpharagii tradit. Primum equites decies mille exercitus Mogulici a ducibus copiarum Ægyptiarum, inter quos fuit Abulfeda, prout ipse testatur in historia de his scripta, fuisse profectos, deinde universum exercitum fractum, fugatum et pessumdatum.

Unde credibile est Chulachairum cum reliquiis A rit in anno Juliano 31 Maii, oportuit diem 23 copiarum revertisse quamprimum ad Cazanem, a quo ingravescere languorem suum sentiente propter causam supra indicatam missus ad Arctoum limitem fuerit. Eodem anno, Hegiræ 702, die 13 mensis Shavah, ut ait Jannabius, Cazanæ est mortuus. Est Shaval decimus Arabum mensis, cujus diem tertium decimum incurrisse oportuit in diem 31 mensis Maii anno Chr. 1303, siquidem, ut est dictum, Kalendæ Muharrami sextum vicesimum Augusti mensis anni superioris inasederant. Hinc definito certo posuimus controversiam, quæ inter quosdam mox referendos auctores de numero annorum imperii Cazanæ agitur. Si enim, quod superioris, v. 17, statuimus, cœpit Cazanæ imperare circa initium Novembris anno Christi 1296, moriens in fine Maii anni Christi 1303 utique sex in imperio annos explevit, et menses insuper septem. Plus ergo justo spatii Cazanæ principatui tribuit Arabs chronologus Jannabius, dum eum regnasse dicit *annos octo et menses circiter decem*. Joannes [P. 598] Villanius, viii, c. 15; Sanctus, l. iii, p. 13, c. 8, et Aytobus Hist. Orientalia, c. 45, etsi diserte spatium regni Cazanæ non expriment, quædam tamen affirmant unde ultra præscriptos a nobis limites illud haud paulum excessisse sit consequens. Nempe duo priores aiunt cœpisse illum imperare anno Christi 1294, et Aytobus obitum ejusdem confert in annum Christi 1304, ex quibus inferendum esset eum ultra novem plenos annos Mogulense imperium rexisse. Sed de vera sede epocharum initii a Cazanæ principatus et mortis obitæ tutius, opinor, creditur Arabibus **825** chronographis quam aut Aytobæ Armeno aut Villanio et Sancto Europæis scriptoribus, præsertim cum ad Arabum chronologiam se accommodet nostri Pachymeris assertio mortuum Cazanem affirmantis *cum ad sex annos imperasset*; quod, si de annis expletis agitur, exactissime scriptum est. Ejus qui Cazanæ successit nomen sic effert Jannabius: *Giyathoddin Chodabandak Mohammed, filius Argunis filii Abagæ*. Abulfeda et Ahmed Ebn Yuseph, propius ad Pachymeris *Carpantan*, *Cherbandam* hunc principem appellant. Is post fratris decessoris funus die 25 Dhul-Haizæ solemnibus cæremoniis inauguratus, pro *Chanis* titulo majoribus usitato *Aliaitu* se dici voluit, quæ vox teste Jannabio *magnum imperatorem* significat. Vereor ne mendum sit apud Jannabium, ubi coronationem *Carpantanis* die 25 Dhul-Haizæ celebratam confert in annum Hegiræ 703, hoc est in mensem fere quintum decimum a decessoris obitu, quod parum est verisimile, præsertim cum, ut Pachymeres videtur significare, non solum designatus a Cazanæ adhuc vivente fuerit unicus hæres imperii, sed et jam tum in possessionem regni missus. Id me invitavit ad erendum eodem quo est Cazanæ mortuus anno, sed altero fere post mense, nempe die 23 Dhul-Haizæ, coronatum *Carpantanem*. Cum autem dies 13 Shavali, ultimus vitæ Cazanæ, suc-

rit in anno Juliano 31 Maii, oportuit diem 23 Dhul-Haizæ anni ejusdem concurrere cum 29 Julii anni Christi 1303. Vitam et principatum produxit *Carpantan* usque ad annum Hegiræ 716, quo vivere simul et imperare desiit mensis Ramadanis die 27. Cœpit annus Hegiræ 716 a die 26 Martii anni Christi 1216. Unde Ramadanis mensis Arabum noni dies 27 coincidit cum die 13 Decembris ejusdem anni Christi 1316. *Carpantan* successus est *Bahadur-Can*, puer undecim annorum, quo imperante quisque præfectorum provinciis eas sibi jure supremo cœperunt usurpare. Unde hoc moriente (quod contigit anno Hegiræ 736, qui cœpit ab Augusti 21 anni Christi 1335) *Bahadur-Chane*, inquam, decedente nullus deinceps est creatus imperator *Mogulensium*, tanta illa dynastia in partes minutas fracta et penitus dissipata.

Hactenus brevem synopsis dedimus imperii *Mogulici*; quod ab anno Christi 1202 ad annum Christi 1335, per annos 133, sub imperatoribus undecim, *Gingizchane*, *Kaane*, *Cayuc-Chane*, *Munkakao*, *Abaka*, *Ahmedo*, *Argun-Chane*, *Caichitu*, *Cazane*, *Carpantane*, *Bahadur-Chane*, magnis per *Asiam* rebus gestis inclaruit.

826 CAPUT VIII.

Origines imperii Ottomanici a Pachymere indicatæ distinctius explicantur.

I. Ut regum quibus in interiore Asia commune nomen presbyteri Joannis fuit, vastum et diu florens imperium *Mogulici* exortu deletum est, ita ipsum *Mogulicum* magna ex parte in *Ottomanicum* defecit, rebellionem primi hujus fundatoris *Ottomani*, quem [P. 599] noster *Pachymeres* *Atmanem* nominat, contra *Cazanem* et *Carpantanem* primam impunita remanente, inde sensim invalescente injustum instar regni proprii, auctibus postea stupendis usque ad extinctionem imperii *Romani Orientalis* et regni *Mamalucorum* in *Ægypto* profecturi in terrorem *Europæ*, cui minatur, hodieque universæ. Hujus novæ dynastiæ quasi cunabula, obiter a *Pachymere* perstricta, nesciente scilicet in quantum ex his illa molem foret immaniter crescendo surrectura, operæ pretium duxi considerare hic paulo attentius, et epochas originum istarum in principiis parum notabiles, ex inopinato deinde successu momentum et æstimationis meritum nectas, suis exacte locis figere.

II. *Othmanis* sive *Ottomani* genus historici Arabes deducunt e quodam *Soliman Shaho*, quem aiunt circa annum Hegiræ 614, cujus fuit initium *Maii* dies 13 in Christi anno 1214, præfuisse provincie *Persis* subjectæ, quæ vocabatur *Mahan*. Ille cum a *Mogulensium* potentia, tunc sub primo illorum imperatore *Gingizchane* irruptionibus in omnem partem vehementibus fines dilatante, tueri suam præfecturam desperaret posse, convasatis quæ potuit auferre, assumptisque secum, qua e principibus

umbram pacis, pro vera, quam mendacibus promissis ostentant, pace. Ita ille.

VI. Hæc tamen non eo traho ut existimem Prusam Atmani jam tunc regni principio plene possessam, cum eam quidam Arabum sub finem tantum vitæ Atmani, quidam nonnisi post ejus obitum a filio ejus et successore Urthane penitus subjugatam tradant. Verum cum eam urbem arcibus undecunque a se possessis cinctam et vegetalem ad libitum haberet, æquo interim animo crebatur ejus se ingressu exclusum, quem sibi ac suis aliquando, ut res tunc se habebant, libere pandendum certa præsumebat spe. In hoc igitur incumbere, ut agri ac provinciæ illius, nempe Bithyniæ universæ, sibi dominium assereret, quod consequeretur arcibus primariis, et unde urbium magnarum salus et securitas

831 penderet, occupandis et validissimo præsidio tenendis, sicut modo eum vidimus in Belocoma fecisse, in qua claves Prusæ reperit; uti et Nicæam sibi subjugasæ visus est capta et suis firmissimis copiis inessæ Tricoecia. Qua de re juvenat nosrum hic Pachymerem audire, p. 637, scribentem in hunc modum : *Circa Nicæam malo sane loco res erant, Atmane cuncta illic agente ferenteque.* Ac paulo post : *Itaque infestum exercitum — venientibus, Atman credidit.* Hactenus Pachymeres, ex cujus triplici modo memorata narratione rerum ab Atmane, ad Nicomediam victo Muzalone, ad Prusam capta Belocoma, ad Nicæam expugnata Tricoecia gestarum, manifestum est habuisse illum in potestate universam Bithyniam, tribus illis primariis ejus provinciæ urbibus, etsi non plene possessis, saltem undique circumdatis, et lenta sic obsidione cum interim pro libito macerandis et pecunia multandis, tum denique certissimè trahendis sub absolutum integrumque dominium. Id quod non ipsi quidem obtigit Atmani. Verum illius hæres et filius Urthanes, quem Cantacuzenus, l. III, c. 9, statum in quo cum pater moriens reliquerat, exprimens *satrapam Orientalis Bithyniæ* appellat, brevi se Bithyniæ totius principem ostendit, Prusæ, Nicomedia et Nicæa plane domitis, postquam huic ultimæ periclitanti superpetias Andronicus junior accurrens repulsus et vulneratus in femore recessit. Cujus pugnae ac vulneris meminit Cantacuzenus [P. 603.] l. II, c. 7, inde secutam tamen Nicææ ditionem parum candidè dissimulans, quam ingenue fatentur Gregoras, l. IX, et Phrantzes c. 2, l. 1, ut omittam idem diserte affirmantes Arabas scriptores, inter quos omnes convenit *Iznemid* et *Iznik* (sic illi Nicomediam et Nicæam nominant) ab Urthane Othmani filio post patris mortem captas fuisse. Brusiam vero (ita Prusam appellant) quidam illorum Othmani adhuc viventis, alii eo mortuo Urthani deditam aiunt. Fato vero functum Othmanem omnes in magno consensu trahunt anno Hegiræ 726, cujus fuit initium dies 8 Decembris anni Christi 1523, adeo ut mors Othmani in annum Christi 1526 videatur differenda.

VII. Hactenus dictis liceat mihi per benignum

A lectorem mantissæ loco apponere considerationem duorum veterum oraculorum, quæ per hæc fuisse patrata eventis non immerito credi potest; id quod eo minus alienum ab hoc loco forte fuerit, quod eorum alterum est implicatum cum rationibus chronologicis quibusdam, numeros a nobis hic subductos recto positos calculo adstruentibus. Recitat antiquus scriptor Zosimus, historiarum l. II, Erythrææ vel Epiroticæ Sibyllæ hoc vaticinium :

*Δὴ τότε Βιθυνῶν γὰρ ἄνθρωποι οἰκίησονται
Ζητῶς ἐπιπροσώπιασι· ταχὺ δ' ἐπιθήσεται ἐρηξὴ
Ἀνδράσιν, οἱ Βύζαντος ἔδος καταναίετασσι.*

832 *Tunc Bithynorum terram lupi habitabunt
Divino consilio; celeriter autem superveniet horum
principatus*

Viris qui Byzantii solum incolant.

B Hujus eventum prophetiæ conatur Zosimus adaptare ætati Constantini et Restorationis atque amplificationi per eum factæ Byzantii. Quam recte, ipse videtur; non enim satis apparet quid ista mentio *luporum Bithyniam habitantium* cum exoruatione Byzantiæ urbis commune habeat. Dicamus nos licet accommodatius ad speciem veri, per Sibyllam divino afflatam spiritu, tanto ante his fuisse prænuntiatum verbis exortum Ottomanici imperii a prædonibus avidis et lupina voracitate ac crudelitate præditis in Bithynia fundati, cui non multo post tempore succumbere deberet Byzantiæ urbis imperantis potentia et splendor, barbaricæ deinceps servitutis jugum gravissimum et probrosissimum laturæ. Græci Byzantini in pœnam impii et pertinacis ab Ecclesia Romana omnium matre inde usque a Photii temporibus continuati schismatis, duram a Latinis Constantinopolim per annos octo supra quinquaginta obtinentibus servitutem passi fuerant; ex qua profectè visi sunt, dum ea liberati Romani papæ primatum agnoverunt. At ubi Michæae istius concordie auctore mortuo, filius ejus Andronicus pessimo consilio, quæ pater saluberrimè statuerat rescindens, se suscipere iterum a sede Petri contumaciter abruptit, statim Dei ultoris providentia preparari cœpit et sensim in Bithynia concrecere Ottomanica tyrannis, a qua diris continenter cladibus flagellati Byzantini, cum minime respicerent, sed magis magisque in hæresi ac schismate obdormarentur, vi tandem sæva subacti ab uno ex Atmanis successoribus Mahometæ secundo, anno Chr. 1453, captivitatem Babylonicam Judæorum eo tristiore, quod Cyrum nullum qui eam solvat expectant, ducentis jam et quod excurrit annis infelicissimi tolerant, fidem ingenti suo luctu sancientes Sibyllini, quod retulimus, oraculi.

VII. Aliud de his habemus suspitioni fictionis minime obnoxium vaticinium, quippe quod in sacro et canonico libro clarissime legatur, Apocalypsi S. Joannis. In ea Novi Testamenti prophetia, eventa complectente præcipua rerum quæ a Christi resurrectione et prima foundatione Ecclesiæ ad hæc usque diem Dei regnum ætates attinentes contigerunt,

post nam persecutiones imperatorum [P. 604] adumbratae sunt a c. 12 ad 20, in hoc jam per symbolum alligationis Satanæ tempus illud describitur quo Constantianus, victo et occiso Licinio, imperii Romani plene potens, liberalissimis et quasi triumphalibus edictis religionem Christianam studuit ornare. Ista edicta recitantur ab Eusebio, lib. 11 *De vita Constantini*, a cap. 25 ad 60. In horum uno (tria enim sunt), nempe **833** in Rescripto ad Eusebium, c. 45 descripto, quo imperatur ut ecclesiarum Christianorum ubique sumptu publico ædificentur, sit distincta mentio draconis, quem hic Joannes ligatum memorat. Sic enim illic Constantianus loquitur: *Νοὺν δὲ τῆς ἐλευθερίας ἀποδοθείσης, καὶ τοῦ δράκοντος ἐκείνου ἀπὸ τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως τοῦ Θεοῦ τοῦ μεγίστου προνοίας, ἡμετέρας δ' ὑπηρεσίας ἐκδωχθέντος. Nunc autem libertate reddita, et dracone illo (Licinium innuit idololatriæ promotorem) ab administratione rerum Dei maximi providentia et nostro ministerio dejecto. Contigerunt ista circa Christi annum 320. Inde per mille annos in plena possessione liberae pacis intra imperium Romanum Christiana religio permansit, nempe usque ad annum Christi 1320, quo tempore, ut vidimus, Othmanes exitiale Christi religioni fundavit imperium, foedissimam Mahometi superstitionem orbe ferme toto propagaturum, ex qua non minus fere Dei regno detrimentum quam ex invalescente ac subnixâ olim regum opibus idololatria illatum est. Accessit circa idem tempus emergens Wiclefi hæresis, in Joannem deinde Hus, Lutherum, Calvinum aliosque propagata. Denique circa idem tempus semina sunt jacta longi schismatis post obitum Gregorii XI per annos supra sexaginta Romanæ sedis auctoritatem, qua eatenus ecclesiasticæ monarchiæ salus steterat, perniciosissime tabefacturi. Hæc simul tria mala millesimo vertente post pacem a Constantino datam anno exorientia, solutione prius ligati Satanæ a sancto vate designantur. Id vero, quod ad nostram proprie rem attinet, astruitur ex eo quod Turci Ottomanici ab omnibus habentur originis Scythicæ. Scythæ autem ex Magog secundo filio Japheti memorato Gen. x, 4, propagati haud dubie creduntur. Idem porro Magog Gog quoque dictus per apocopen, occupata colonis Lydia, Gyges Græcorum litteris appellatus fuerit. Hinc Plinius, l. v, c. 23, Hierapolim Syriæ dictam a Syris Magog testatur, nimirum quoniam ea civitas, ut docet Lucianus libro *De dea Syria*, a Deucalione Promethei sive Magogi aut Gogi filio, Scytharum auctore, sit condita. Quæ his adjungit Joannes de actis Gog et Magog magnam habent cum narratis de gestis Ottomanicorum principum similitudinem. Primum ait congregandos in prælium, quorum numerus sicut arenæ maris, morum istorum innuens numerosissimos armandi exercitus. Addit et ascenderunt super latitudinem terræ. Europa originis Græcæ nomen est ex εὐρος latitudo et ὄψ, ὀπός, terra: nam hoc*

vocabulo designatam Cybelen, quæ eadem Tellus et mater magna, apud veteres videmus. Unde inopes defunctos insepultos, qui terra carent, Virgilius in vi *Æn.* vocat illo versu:

Hæc omnis quam cernis inops inhumataque turba [est];

et Ausonius in *Mosella* de ossibus insepultorum in campi superficie jacentium:

834 *Inflatæque jacent inopes super arva catervæ.* Igitur transitus Ottomanidarum in Europam his verbis innuitur. Is primum contigisse ab Arabibus traditur anno Hegiræ 758, qui pene totus coincidit cum anno Christi 1357, quippe cum cœperit a die 25 Decembris anni Christi 1356. Tunc enim jussu Urchanis filii hujus Solimanis *connexis trabibus copias in Græciam trajecit, et anno sequenti cepit urbem Callipolim.* Verba sunt continuatoris Abulpharagiani Chronici. Quod autem ex Asia in Europam, nempe septentrionalem, ad Callipolim *ascendi* dicitur, recte quadrat ad naturalem situm: nam vere Maro scripsit:

Mundus ut ad Scythiam Ripwasque arduus arces Consurgit, etc.

Pergit [P. 605] sacer vates adjungens de Gog et Magog, hoc est Turcis Ottomanicis: *Et circuieram castra sanctorum.* Voci castra in originibus Græcis respondet παραβολή locum singularem designans. Ego per castra sanctorum terram sanctam et Hierosolyman intelligo, tot Christianorum sacris expeditionibus et bellicis facinoribus quæsitam et diu possessionam. Hanc Ottomanica potentia circumiit ἐκδωλωσεν, illinc Ægypto, hinc Asia majori, inde Phœnice Cyproque occupatis, ut jam ne adiri quidem a privatis causis religionis, nisi empto ab ip-sis transitu, possit. Ultimum Ottomanidarum facinus S. Joannes his verbis exprimit: *Et capient civitatem dilectam.* Quænam hæc intelligi possit alia quam Constantinopolis, a Muhamete secundo an. C. R. 1453 expugnata, et ab ejus successoribus hactenus pro imperii Ottomanici primaria sede habita? *Dilectam* vocat, quia eam fundator Constantinus non ut patriam in qua esset natus amaverit, sed naturali situ et præstantibus ejus cœli ac soli dotibus præcunctis delegerit et dilexerit, sedem in ea Romani collocans imperii et veteris Romæ splendorem cum novæ Romæ nomine in eam transferens. Ita utraque tam Sibyllæ quam S. Joannis prophetia excidium urbi Constantinopoli a domo Ottomanica denuntiat: hæc vero id illa plus facit, ut tempus invalescentis Ottomanidarum potentiæ distincte prodatur, millesimum scilicet annum a pace per Constantinum Ecclesiis data.

Deinceps nihil, opinor, chronologicæ operæ circa Pachymeris Historiam superest aliud, nisi ut res hac secunda parte in ea memoratas, sicut in priori fecimus, suis annis assignatas et expansas in tabulam lectori proponamus; cui rei caput sequens operis ultimum impendimus.

835 CAPUT IX.

Synopsis chronologica præcipuarum rerum hoc secundo historię Pachymeris tomo memoratarum, eas assignans annis suis.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum.	Imp. Ro- mar.	Andronici	
1282	2	1		<p>Andronicus Michaeli imperatori 11 Decemb. mortuo succedens solus imperare incipit, l. i, c. 1.</p> <p>Tocharos a patre evocatos in Triballos inmittit, <i>ibid.</i> Sponte propendens in abrogationem concordie Ecclesiarum Latine ac Græcæ Michaelis ejus patris studio inite, consiliis præterea Eulogiæ amice et Theodori Muzalonis magni logothetæ ad idem impulsus, veniam petit quod in eam consererit, l. i, c. 2.</p> <p>Joanni Vecco e patriarchatu defecto Josephum dudum exactoratum substituit, l. i, c. 3, 4 et 5.</p>
1283	3	1		<p>Ecclesiastici et laici, qui Ecclesiarum concordie assenserant, multis et piarulis subjecti vix tandem in communionem recipiunt, c. 6 et 7.</p> <p>Veccus et alii concordie auctores in synodo accusantur, c. 8.</p> <p>Veccus condemnatus relegatur P usam, c. 10 et 11</p> <p>Arseniana factio revalescit, c. 12.</p> <p>[P. 606.] Josephus moritur Martio, c. 13.</p> <p>Georgius Cyprius, nomine in monachatu sumpto Gregorius vocatus, creatur patriarcha circa initium Aprilis, c. 15, et hujus Observ. l. iii, c. 2, n. 5.</p> <p>Mense Aprili stella Saturni per diem apparet, c. 16.</p> <p>Antistites qui paci Ecclesiarum consenserant, condemnantur et gradu dejiciuntur, c. 17.</p> <p>Mense Maio sanguis de cælo cadit, c. 18.</p> <p>Augusta Theolora renuntiare cogitur obedientiæ papæ, c. 19.</p> <p>836 Ab Athanasio patriarcha Alexandrino exigitur damnatio actorum in causa concordie Ecclesiarum, <i>ibid.</i></p> <p>Fœdus imperatoris Andronici cum Tertere, quem pro legitimo rege Bulgariae agnoscit, c. 20.</p> <p>Sectas Josephitarum et Arsenianorum imperator conciliare studet, c. 21.</p> <p>Inito inter hos tali conventionis pacto, ut utrique chartas jura ipsorum complectentes in ignem injicerent, et ii superiores agnoscerentur quorum scripta non arsisent, utrorumque libelli pariter consumpti flamma sunt. Contigit id Sabbato sancto pridie Paschæ 23 Martii, præsentate imperatore, c. 22, et hujus Observ. l. iii, c. 2, n. 4.</p> <p>Perenti cu successu Arseniani, cum se patriarchæ Gregorio obedituros promisissent, statim a pactis resiliunt, <i>ibid.</i></p> <p>Andronicus olim epi copus Sardensis, ex multum gratioso apud imperatorem reus lese majestatis peractus, ignominiosissime ejicitur, c. 23.</p> <p>Cotanitza monachus ex latrone factus Prusa fugit, c. 24.</p> <p>Tarchaniota protovestiarius mittitur ab imperatore cum exercitu in Occiduos tractus, c. 25.</p> <p>Classis Romana negligitur pessimo consilio, et sensim aboletur, c. 26.</p>
1284	4	2		<p>Paris consecratus in sacra pyxide corruptus et plane putrefactus reperitur in Magna Ecclesia Constantinopoli, Dominica Græcis <i>Tyrinc</i>, Latinis <i>Quinquagesimæ</i> dicta, die 23 Februarii, l. i, c. 28, et hujus Observ. l. iii, c. 2, n. 4.</p> <p>Imago Deiparæ picta in pariete domus private Constantinopoli multis diebus lacrymas fundit, c. 30.</p> <p>In ædibus Charsie apud eandem Constantinopolim ex effigie S. martyris Georgii sanguis copiose manavit, <i>ibid.</i></p> <p>837 Arsenii patriarchæ dudum mortui reliquie in urbem solemnii pompa reportantur, c. 31.</p> <p>[P. 607] Sultan Babylonis Christianos Syriam obtinentes bello vexat, c. 32.</p> <p>Andronicus imperator viduus secundam ducit conjugem Irenem filiam marchionis Montisferrati, c. 33.</p> <p>Veccus Prusa evocatus congreditur cum schismaticis in Alexiaco triclinio, et rationem reddit fidei suæ et actorum; tamen ab infestis condemnatus deportatur cum sociis duobus archidiaconis in arcem S. Gregorii, ubi nulla victus provisione, durissima custodia detinentur sex annis integris, c. 34 et 35. Vide præterea c. 2 hujus libri Observ. iii, n. 6.</p> <p>Ex neglectu et debilitate Romæ classis licentia piratarum increbrescente, littorum accolæ migrare in mediterranea jubentur, c. 37.</p> <p>Scythis Danubii accolis incursionem in Thraciam et Macedoniam minantibus, cadaver Michaelis imperatoris ne ab illis ablatum redimendum foret postea, ex Allage Selybriam transfertur, <i>ibid.</i></p> <p>Blachi ne se Scythis adjungerent, ex Occidua continente in Orientalem transfretare coguntur. <i>Ibid.</i> p. 66 edit. Possin.</p>
1285	Honor. IV	3		<p>Martinus IV sum. pont. Perusii moritur iv Kalend. Apr., hoc est 23</p>

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Honorii IV	Imp. Ro- man. Andronici	Martii. Huic suffectus est Jacobus diaconus car. l. e familia Sabella, qui coronatus est Romæ xvii Kal. Maii, dictus Honorius IV. Curopalates Empertopulus Scythas Danubii accolæ acie vincit et fugat, in ejus rei bene gestæ præmium magnus papias creatus, c. 29. Disceptatur inter ecclesiasticos de allegatis Patrum testimoniis a Vecco, dum in colloquio synodali auditus est, quibus multi non bene satisfactum mussitabant, l. ii, c. 1, p. 73 et 74. 838 Plurimi e Blachis altero abhinc anno ex Occidua continente in Orientalem transire compulsi, cum et parvuli et greges ipsorum ei cælo non assuescerent, quod crebræ utriusque generis mortes testabantur, reditum in priores sedes ab imperatore pecunia redimunt; l. i, c. ult., p. 66.
1285	2	4	
1287	3 Sedes vacat.	5	Ad sedandos circa Vecci allegationes multorum scrupulos negotium datur tomi scribendi Gregorio patriarchæ, l. ii, c. 1, p. 74. Honorius IV moritur Romæ die Cœnæ Domini, quæ fuit 3 Aprilis, ut Spondanus et Rainaldus recte observant. Illo enim anno, qui cyclum solis numeravit 8. lunæ autem 15, et lit. Dom. habuit E, Pascha incidit [P. 608] in Apr. 6. Vacavit sedes a Cœna Domini hujus anni usque ad 22 Februarii anni sequentis, per menses fere undecim.
1288	Nicol. IV 1	6	Die cathedræ S. Petri, 22 Februarii, creatur Romæ pontifex F. Hieronymus Ord. S. Francisci, card. Prænestinus, dictus Nicolaus ejus nominis IV. Tomus anno superiori a Gregorio patriarcha conscribi cœptus editur, et publice legitur in ecclesia, l. ii, c. 1, p. 74. Multi e clericis ei subscribere recusant, p. 75. Propter hoc varie vexantur, <i>ibid.</i> , et p. 76. Athanasius patriarcha Alexandrinus degens Constantinopoli vehementer, sed frustra, urgetur ad subscribendum tomo Gregorii, l. ii, c. 5, p. 81. Arsenius patriarcha Antiochenus Constantinopoli damnatur et e sacris diptychis eaditur, quod auditus esset consensisse in negotio Ecclesiæ cum rege Armeniæ, <i>ibid.</i> 839 Veccus in carcere scribit contra tomum Gregorii: et ejus liber Constantinopoli lectus multorum animis scrupulum injicit, vitia tomi detegens, l. ii, c. 2, p. 76 et 77. Tomus accusatur a Quinqueeclesiensi et exchartophylace Moschampare; insurgunt in eundem alii quoque, c. 3, p. 77 et 78.
1289	2	7	Exardescit antistitum scandalum in Gregorium occasione commentarii a Marco ejus discipulo editi, ipso probante, c. 4 p. 79. Imperatore tomum corrigi oportere judicante, Gregorius id facere recusat, p. 80. Gregorius invidiæ ferendæ se imparem sentiens patriarchio recedit, c. 6, p. 82. Tandem patriarchatum abdicat circa mensem Junium, post transactos in ea dignitate sex annos et paulo plus, c. 9, p. 87 et 88; l. iii Observationum, c. 2. Corrigitur tomus Gregorii sublata ex eo expositione sententiæ S. Joannis Damasceni, c. 11, p. 99. Athanasius monachus e monte Gano eligitur et inauguratur patriarcha die 14 Octobris, c. 15, p. 97 et 98.
1290	3	8	Gregorius expatriarcha moritur, c. 17, p. 102. Imperator Andronicus ex urbe se confect in arcem Nicetiatarum Dacibyzam, ubi custodiebatur Joannes Theodori Augusti filius et heres, olim excæcatus a Michaelo patre Andronici, [P. 609] ab eoque officiose salutato et liberaliter munerato eblanditur cessionem juris ad imperium, l. ii, c. 36, p. 64. Inde idem Andronicus per Athanasium patriarcham, quem comitem ducebat, mitti curat ad Veccum et socios in arce S. Gregorii custoditos Theodorum Muzalonem, qui eorum sublevavit egestatem, l. i, c. 35, p. 65, et c. 36, p. 64; præterea l. i, c. 17, p. 102. 840 Andronicus Veccum et socios carcere eductos humaniter admittit, comitate illa præparare illos studens ad amplectendum schisma. Quem in finem iterum quoque Lopadii eos allocutus est, l. i, c. 36, p. 64 et 65; sed tractatu non succedente relinquuntur in carcere, ut intelligitur ex c. 29, l. iii. Imperator, collata Theodoro Muzaloni magno logothetæ protovestiarii dignitate, Nymphæum pervenit sub finem Maii, l. i, c. 18. Ibiq; spatio plus anno moratur, ut intelligitur ex cap. sequenti. Vide et c. 2, l. hujus Observ. iii, n. 7. Constantinus Porphyrogenitus imperatoris frater Nymphæi Augusti gratia excidit, et dure ac contemptum ab eo tractatur, l. ii, c. 49, p. 105 et seq.
1291	4	9	Constantinus Porphyrogenitus affectati imperii delatus mense Martio hujus anni custodiæ traditur una cum Strategopulo, l. ii, c. 49, p. 108. Constantinopoli circa medium Novembrem forum magnum casu exorto incendio conflagravit, l. ii, c. 25.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Nicolai IV	Imp. Ro- man. Andronic.	
1291	4	9	<p>In restaurandas ejus incendii ruinas cives strenue incumbunt, <i>ibid.</i></p> <p>Athanasius patriarcha Alexandrinus injurias ipsi ab Athanasio Constantinopolitano illatas non ferens Rhodum secedit, l. iii, c. 5.</p> <p>Circa hoc tempus Melec Masur Azatini sultanis filius, post patris mortem, auxilio Arganis Tocharorum Kanis, Thymanæ ultra Pontum Euxinum et locis circumstitis dominatus, magnis deinde cladibus ab Amurio satrapa Tocharorum validis copiis adjuto affectus, supplex ad Andronicum imperatorem cum uxore ac liberis confugit. Sed eo Constantinopoli non reperto, dum uxore in urbe relicta Nymphæum ad eum, accitit ipsius, a prothierario imperatoris Abrampace ducitur, offensus in itinere observari se a 841 deductore curiosius quam suæ dignitati conveniret. Atramythii noctu a comitatu se abjungens fugit ad Persas, et horum auxilio Amurium oppugnat, l. iv, c. 25.</p> <p>Filia ejus in urbe obses retenta illic educatur, l. vii, c. 22</p>
1292	5	10	<p>[P 610] Hoc anno Andronicus imperator natam sibi filiam, metuens ne non vitalis esset, quod erat aliquoties expertus infelicem in feminis uxoris partum, superstitione ceremoniam præmunire studuit ab ejusmodi periculo, Simonidem eam vocans ex occasione eventus narrati, l. vi, c. 32.</p> <p>Nicolaus IV Romanus pontifex Romæ moritur circa festum Pasche, quod incidit illo anno bissextili, cycli solis 13, hujus 1, in sextum Apilis, cum inchoasset annum pontificatus quintum a 22 Februarii, circiter per sesquimensem. Vacavit sedes longo tempore.</p> <p>Andronicus imperator Constantinopolim redit, fratrem Constantinum in lectica clathrata secum ducens, et sic urbem ingreditur die 28 Junii, l. ii, c. 20.</p> <p>Magna exardescente in Athanasium patriarcham invidia ob ferum ejus rigorem et immanium ejus ministrorum sævas in quosvis gratias, ecclesiasticis ea causa se ab illo abscondentibus graviter succenset, <i>ibid.</i></p> <p>Theodoro Muzaloni longo morbo decumbenti substituere imperator incipit in cura primaria principum negotiorum Nicephorum Chumnum, <i>ibid.</i></p> <p>Imperator filiam Muzaloni fratri suo Theodoro despondet; et iis sponsalibus solutis ob deprehensum in puella ex incestu prægnante vitium eandem nihilominus Constantino proprio filio sponsam destinat, l. n, c. 36.</p> <p>Idem Sophoriam hieromonachum in Apuliam mittens ad ibi tractandum filii sui Michaelis matrimonium cum nepie Balduini olim imperatoris, nata ex filia 842 Caroli regis Apuliæ, dare illi noluit litteras ad papam, ne illum Patrem sanctissimum in his appellare cogeretur, l. iii, c. 5.</p> <p>Tamen ipse Andronicus postea scribens ad sultanem Babylonie fratrem illum vocare non dubitat, auctoribus episcopis, præsertim Philadelphensi Theolepto, qui etiam demones malos fratres Ecclesie in Cantio canticorum dici ex quodam Gregorii Nysseni testimonio affirmavit, eo nomine acriter reprehensus a Dyrrhachiensi Niceta, sed excusatus et defensus ab imperatore concione super eo proprie argumento habita, l. iii, c. 5 et 23.</p> <p>Circa hoc tempus Tuctais Nogam prælio victum occidit; ac mox desponsam sibi prius Andronici imperatoris filiam notham uxorem accipit, l. iii, c. 28.</p>
1293		11	<p>Episcopi et ipsi a Saba et aliis Athanasii patriarchæ ministris vexati, clericis ab imperatore, quod ab Athanasio se abscederent, inclementer habitis se palam adjungunt: et primum patriarcham de suorum excessibus admonent, deinde a negligentis satisfacere communiione se abjungunt. [P. 611] Denique per missos ad imperatorem duos eum graviter monent ne actis inconvenientissimis favorem præbeat, l. ii, c. 21.</p> <p>Ab hoc anno Pachymeres imperium Michaelis Junioris Augusti inchoat, comparans 12 hujus annum cum 23 illius, l. vii, c. 21. Unde oportet Michaellem collegam hoc anno fuisse declaratum, etsi tantum sequenti die 21 Maii a novo patriarcha coronatus fuerit. Athanasius, scripto data patriarchatus cessione, in monasterium recedit die 16 Octobris, anno quatuor et duobus insuper diebus patriarchali dignitate possessa, l. ii, a c. 22 ad 25.</p> <p>Melec Masur auxilium Persarum contra veterem hostem Amurium prevalens, 843 enim ad se supplicem venientem coram ipsius filio Ale crudeliter trucidat, l. iv, c. 25.</p> <p>Athanasius patriarcha Alexandrinus Rhodo Constantinopolim redit, l. iii, c. 5.</p> <p>Nicephorus Angelus despota, Occiduorum tractuum dynasta, moritur, l. iii, c. 4.</p>
1294		Andron. 12 Michael. 2	<p>Kalendis Januariis prima hujus anni die Cosmas, qui et Joannes alio nomine vocabatur, rite antea electus, consecratur patriarcha Constantinopolitanus. l. ii, c. 28.</p> <p>Tzaca Noge filius Bugarie regnum invadit, fugiente Tertere, l. iii, c. 26.</p>

Sedes vacat.

Mich Augusti Junioris 1

Ann. Cbr.	Romanorum Pontificum. Sedes vacat.	Imp. Roman. Andronicus	Text
1294		12	<p>Imperator sub initium Martii conventum in Alexiaco triclinio celebrat, in quo causas damnati a se Constantini despote fratris sui et cum eo Strategopuli exponit, et plerisque approbat, c. 29.</p> <p>Quidam Lachanae dudum a Noga occisi nomen usurpans ab imperatore conicitur in vincula, c. 30.</p> <p>Theodorus Muzalo protovestiarius moritur, c. 31.</p> <p>Ei sufficitur in cura primaria principum negotiorum Nicephorus Chumnus caniceo praefectus, c. 32.</p> <p>Die 5 mensis Julii eligitur in Rom. pontificem a cardinalibus Persii congregatis Petrus de Murrhone, qui ægre honorem admittens Aquilæ in Vestinis coronatus 4 kal. Septembris Coelestini V nomen accepit.</p> <p>Sed mox pridie Idus aut Idibus Decembris idem Neapoli in publico consensu cardinalium pontificatum abdicavit, recitata cessionis ex scripto formula. In cujus locum ibidem electus est Benedictus cardinalis Cajetanus, qui Bonifacii nomen assumpsit.</p> <p>844 Bonifacius papa coronatur Romæ in basilica S. Petri xvii Kal. Februariarum.</p>
1215	Bonifac. VIII. 1	13 2 Michael.	<p>Andronicus Michaellem filium, jam anno superiori in collegam imperii assumptum, 21 die Maii coronari [P. 612] solempni curat in templo S. Sophiæ, opera Joannis patriarchæ, l. iii, c. 1.</p> <p>Ales, Amurius ex patre cognominatus, Melecum patris interfectorem singulari certamine victum occidit, l. iv, c. 25.</p> <p>Joannes Andronici imperatoris ex Irene secunda conjuge primogenitus filius, creatur a patre et fratre Michaelle novo Augusto despota, l. iii, c. 2.</p> <p>Cum patriarcha et episcopi Augustis petentibus negassent expeditionem constitutionis ecclesiasticæ, qua diris et anathemati subicerentur qui obedientiam negassent Michaeli Juniori Augusto, in ultionem ejus repulsa Andronicus imperator Novellam promulgavit, qua distributiones sportularum ab episcopo, dum consecratur, suffragatoribus et ordinatoribus suis fieri solitas ut Simoniacas damnavit et in posterum prohibuit, l. iii, c. 3.</p> <p>Matrimonium Michaelis Augusti cum Ithamare filia defuncti Nicephori Angeli despote, ambitum ab Anna puellæ matre, licet imperio utile, ob sextum inter destinatos conjuges consanguinitatis gradum rejicitur, l. vi, c. 4.</p> <p>Veneti et Genuenses Constantinopoli se mutuo infestant, implacabilibus commissi odiis, l. iii, c. 15,</p>
1296	2	Andron. 14 Michael. 3	<p>Michael Augustus Junior, die 16 Januarii apparatu splendido nuptias celebrat cum Maria regis Armeniæ filia, paulo ante Constantinopolim appulsa, l. iii, c. 5 et 6.</p> <p>Novus imperatoris conatus in reconciliandis Ecclesiæ Arsenianis irritus l. iii, c. 7.</p> <p>845 Desperata Cretæ insulæ adversus Latinos eam acriter oppugnantes, defensione, copiæ inde evocate Persis Asiam incurstantibus opponuntur, l. iii, c. 8</p> <p>Alexius Philanthropenus dux Asiæ minoris ab imperatoribus declaratus, illic aliquandiu contra Persas limitem Romanorum irruentes rem bene ac prospere gerit, l. iii, c. 9.</p> <p>Osphentisthlabus Tertoris regno Bulgaricæ pulsi filius, paulatim invalescens. Tzacam dolo captum interficit, Joachimum Bulgarorum patriarcham precipitio necat, l. iii, c. 26.</p> <p>Radosthlabus sebastocrator Bulgaricæ ejectus inde ab Osphentisthlalo ad imperatorem confugit, <i>ibid.</i></p> <p>Ales Amurius ex patris cædis ultione clarus factus, collectis copiis, primum bello palam non indicto latrocinis infestat Romanum limitem; deinde cum repentino casu, Martio mense, Sangaris fluvius alveum mutans arcium illic Romanorum prædarios, munimento annis invadabilis objecti hostibus nudatos, fugere inde compulisset, [P. 613] transgressus in mediterranea minori jam verecundia Romanos hostiliter infestat, instinctus ad hoc emulatione Atmanis, alterius satrapæ loca Nicææ vicina prospere incurstantis, l. iv, c. 23.</p> <p>Muzalo dux Romanorum capitur ab Atmane, sed mox liberatur, <i>ibid.</i></p> <p>Kalendis Junii terræ motus ingens et exitiosissimus Constantinopolim et ejus tractus provincias concussit. Duravit vario tenore usque ad desinentem Julium. Damna ejus memorantur, l. iii, c. 15.</p> <p>Ea occasione Andronicus imperator Deo propitiando supplex cum populo procedit, et prolixam habet concionem. Moxque corruptelas judiciorum constitutione bulla aurea munita de iis edita emendare nititur, <i>ibid.</i>, c. 16 et 17.</p> <p>Veneti cum 75 longis navibus infesti Constantinopolim adversus Genuenses illic 846 degentes appellunt, die Dominica 23 Julii ingressi Galatam, non repertus illic Genuensibus, domos eorum incendunt urbemque ipsam variis locis oppugnant. Et comperto pugnare pro Genuensibus Romanos, Galatam reversi ædes insuper illic sitas Romanorum flammis absumpserunt, c. 18.</p> <p>Imperator Nicephorum episcopum Cretensem, qui de his expostularet,</p>

Anni
Chr.Romano-
rum Pou-
tificum.
Bonifacii
VIIIImp. Ro-
man.

Andronic

2

14
Michael.
3

3

Andron.
15
Michael.
4

4

Andronic.
16
Michael.
5

5

Andron.
17
Michael.
6

Venetias mittit. Interimque Venetis urbis inquilinis in reparationem damni per ipsorum cives illati multam nummorum octoginta millium iudicit, oppugnatis in eam summam omnium illorum bonis, l. III, c. 19.

Mense Decembri Genuenses Venetos Constantinopoli degentes, initio a bajulo facto, trucidant: primores Venetorum urbis inquilinorum omnes ea carnificina interempti. Vilior ipsorum plebs et mechanicarum professores artium, nece primo latebris vitata, deinde clam Venetias recedunt, l. III, c. 20.

Ob hæc Andronicus imperator monachum Maximum Planudem et præfectum orphanotrophii Leonem Aquileiam misit, sui apud senatum Venetum purgandi gratia.

Alexius Philanthropenus rebellat, et paulo post captus excæcatur a Libadario protovestiarite, sub finem Decembris, l. III, c. 10 et 11.

Ejus successus fama strenue in urbem perlata extremis anni diebus, imperator Deo et Deiparæ solemniter gratias agit, l. III, c. 15.

Andronicus imperator nactus clam jactum famosum libellum, in quo de multis accusabatur, ad episcopos, clericum, monachos et populum convocatos longam orationem habuit, qua se purgare ab omnibus objectis sollicite contendit, l. III, c. 22.

[P. 614.] Hoc anno mense Septembri, quando jam more Græcorum incipiebat indictio undecima, quam Latini tantum Inchoabant 847 a Kal. Jan. anni sequentis Christi 1298, reperta sunt scripta ab Athanasio, antequam patriarchatu cederet, composita et recondita, quibus anathema intorquebat in sibi adversantes. Horum lectione turbatis patriarcha et imperatore, conventus ipse expatriarcha Athanasius novum scriptum dedit, quo illa priora emendabat aut revocabat, l. III, c. 24.

Joannes Tarchantota mittitur cum exercitu ad limitem imperii firmandum adversus minas et incursiones Tocharorum, Tribalorum, Serborum et Persarum; quo in negotio prudenter et strenue versatur, l. III, c. 25.

Michael Constantini olim regis Bulgariae et Mariae Andronici consobrinae filius ab hoc mittitur ad recuperandum paternum regnum: sed factione hinc Osphentisthiabi prævalente, exclusus Ternobo circumerrat, l. III, c. 26.

Diluvium perniciose inundans ex imbre vehementi et longo, die 29 Augusti cadente, videtur hoc anno contigisse, narratum l. III, c. 27.

Joannes Læporum princeps moritur, succedente illi filio Alexio, l. III, c. 29.

Matrem hujus Eudociam a viri morte ad fratrem Andronicum imperatorem profectam hic collocare crali Serbiae cogitat, l. III, c. 30.

Joannes Vecus olim patriarcha moritur in carcere apud arcem S. Gregorii, sub finem Martii, l. III, c. 29.

Eudocia in viduitate perstare certa connubium cralis Serbiae recusat, l. III, c. 30.

Ea spe dejectus Andronicus imperator, cum necessarium putaret desincere sibi cralem affinitate intima, propriam filiam Simonidem, non multum sexenni majorem, ipsi offert in sponsam, l. III, c. 31.

Theophano soror Mariae conjugis Michaelis Augusti junioris, Theodora nominata in memoriam matris Andronici sic 848 dictæ, desponditur Joannis sebastocratoris filio, item Joanni dicto, l. III, c. 6.

Sed ante nuptias moritur, l. IV, c. 5.

Persæ irritati cæde suorum qui Philanthropeno rebeli adhæserant, universas Orientales regiones saevis excursionibus desolant, l. III, c. 11.

Maxima et rigidissima omnium quas homines meminissent hiems primis hujus anni mensibus deservit. Unde contigit destinatam imperatori protectionem Thessalonicam necessario differri, l. III, c. 33.

[P. 615] Tandem incunte Februario die Parasceves, hoc est feria sexta, quam incluisse oportuit illo anno, cyclum solis 20 et litteram Dominicæ indicem D habente, die sexta mensis ejus, sub vesperam Andronicus imperator urbe exiens Dripeam se confert, unde reliquam protectionem adornavit, nonnulla illic mora, l. IV, c. 1.

Joannes patriarcha dissuadere Andronico volens conjugium Simonidis cum crale Dripeam tendit: sed a gnaro quorsum veniret imperatore, præcedere Selybriam per missos obviam rogatur, *ibid.*

Selybriae elusus ab Andronico Joannes, nec permissus quæ volebat de Simonidis conjugio disserere, ibi perstare decernit imperatore abeunte, nec redire in urbem, donec ille Thessalonica redisset, l. IV, c. 2.

Thessalonica imperator Andronicus Radosthlabum cum Romanis copiis in Bulgaria remittit, unde is pulsus ab Osphentisthlabo fuerat, l. III, c. 26.

Eltimeres pro Osphentisthlabo pugnans Radosthlabum prælio victum capit, et excæcatum ad uxorem remittit, *ibid.*

Osphentisthlabus Terteren patrem ab Andronico imperatore custodia detentum permutatione Romanorum ducum ab Eltimere captorum redimit; nec tamen et regnum Bulgariae reddit, sed civitatem attribuit, ubi liber privatus vivat, *ibid.*

Ann. Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Bonifacii VIII	Imp. Ro- man. Andronici Michael.	
1299	5	17 Michael. 6	<p>849 Imperator Thessalonica, tractatu affinitatis cum crale Serbiae concluso, ab eo Cotanitzam transfugam et priorem cralis conjugem filiam Terteris accepit, vicissimque crali propriam filiam Simonideni sponsam consignat. puellulam vix octennem viro prope quinquagenario et plurimum jam uxorum marito, custodiendam videlicet intactam usque ad puberem aetatem (quem tamen Gregoras, l. vii, scribit festinanda per impatientem expectandi impatientiam defloratione virgunculæ inhabilem illam gignendis postea liberis reddidisse), l. iv, c. 4 et 5.</p> <p>Venetorum legatio Andronicum imperatorem Thessalonicae convenit, petens remitti multam Venetis urbis Constantinopolitanae inquilinis indictam, et relaxari oppignerationem bonorum jam dudum factam propter incendium Galatae: sed nihil impetravit, l. iv, c. 6.</p> <p>Imperator Andronicus frustra conatur conciliare matrimonium Alexii principis Lazorum, sui ex sorore nepotis, et pupilli testamenti patris, cum filia praefecti canicleo, et irritare jure tutorio prius conjugium ab eodem Alexio sine auctoribus matre aut avunculo contractum cum quadam unius e primoribus Iberorum filia, l. iv, c. 7.</p> <p>Hinc dejectus nequidquam tentat eandem praefecti canicleo filiam collocare filio suo-Joanni despota, matre juvenis Augusta Irene repugnante, <i>ibid.</i></p> <p>[P. 616] Die 22 Novembris Andronicus imperator e Thessalia redux in urbem Constantinopolim solemniter occursum inductus est, l. iv, c. 8.</p> <p>Atman Persarum satrapa, aliis Ottomanes dictus, auctor domus hodie regnantis apud Turcos, adjunctis sibi numerosis copiis ferocium e Paphlagonia latronum, l. iv, c. 25.</p>
1301	6	Andronic. 18 Michael. 7	<p>850 Joannes patriarcha dolore initae ab Andronico sine suo consilio noxiae ac turpis, ut putabat, affinitatis cum crale Serbiae, in Pammaristi monasterio quasi privatus degit, l. iv, c. 8.</p> <p>Imperator postquam eum placare per multos a se missos frustra tentasset, denique Kalendis Februarii multa nocte illum ipse convenit; et ei circa tria querelarum de se capita plene satisfacit, persuadetque ut in patriarchales renigrans aedes regimini Ecclesiae se reddat, l. iv, c. 9.</p> <p>Post Paschales ferias imperator Andronicus palam revocavit latam a se in Joannem Ephesinum sententiam, eumque declaravit innocentem criminis ob quod falso impactum throno dejectus et datus in custodiam fuerat, l. iv, c. 10.</p> <p>Tamen Joannes patriarcha cum episcopis Philadelphensi et Smyrnensi Joannis Ephesini restitutioni obsistunt, <i>ibid.</i></p> <p>Jurgiis inde exortis offensus Joannes patriarcha iterum e patriarchio in Pammaristi monasterium recedit, <i>ibid.</i></p> <p>Contra illum antistites libellum querelarum plenum imperatori offerunt, l. iv, c. 11.</p> <p>Joannes patriarcha ultro imperatorem adiens 25 Octobris feria tertia, illo anno cycl. sol. 21 numerante cum littera Dom. C B, ex ejus voto functionibus patriarchatus se reddit, quod sibi per angelum imperatum aiebat, l. iv, c. 12.</p>
1331	7	Andronic. 19 Michael. 8	<p>Michael despota repudiatam a crale Serbiae Terteris filiam uxorem ducit, l. iv, c. 18.</p> <p>Hoc anno sub æquinoctium autumnum, sole in Virginem ingresso, apparet Constantinopoli cometa, descriptus a Pachymere l. iv, c. 14.</p> <p>Præcesserat exortum cometæ siccitas insolita, ex qua fontes perennes exaruerunt: unde terræ fructus et segetes perire funditus contigit, ventis etiam crebris 851 aridis et procellosis aerem vix spirabilem reddentibus, <i>ibid.</i></p> <p>Alani qui sub Noga militaverant, numero sexdecim millium in partes imperatoris transeunt, l. iv, c. 16.</p> <p>Missi in Asiam Romanos vexant et spoliunt; [P. 617] tamen juncti copiis imperatoris ad locum Chenam dictum hostes imperii egregie vincunt, præda inde non modica ditati, <i>ibid.</i></p> <p>Circa hoc tempus Atman sive Ottomanes regium nomen sumpsit, et occupata postea Prusa regni sedem illic posuit. Is moriens deinde anno Hegiræ, ut tradit Al Jannabius chronologus Arabs, 726, hoc est anno Christi circiter 1327, Urchanem filium regni in urbe Prusa recens capta inchoati reliquit hæredem. Prusæ obsidionem inuuit Pachymeres, l. v, c. 21, p. 296, expugnationem autem, l. vii, c. 27.</p>
1331	8	Andronic. 20 Michael. 9	<p>Die 14 Januarii visa est Constantinopoli eclipsis lunæ horribilis, l. iv, c. 15.</p> <p>Michael Augustus junior primo vere circa Paschales ferias cum valido exercitu in Orientem movet, et magnam consternationem sui fama Persis injicit, l. iv, c. 17.</p> <p>Persæ tandem eliciuntur ad certamen: sed in procinctu prælii imperator persuasus a ducibus Romanis ignave pugnam detrectat. Unde in contemptum hostibus venit; a quibus universæ mox illorum tractuum Romanae regiones sævis et avaris incursionibus desolatæ sunt, l. iv, c. 18 et 21.</p>

Anni
Chr.Romano-
rum Pon-
tificum.
Bonifacii
VIIIImp. Ro-
man.

Andronici

8

2)
Michael.
9

1303

9

Andronic.
21
Michael.
10

Muzalo heteriarcha, dux copiarum Romanarum in Bithynia, dum Atmani cuncta vastanti se adversum ferens obsistere nititur, milium Romanorum, lædio, livore ac desperatione ignave pugnantium, degeneri languore vincitur: et vix Alanorum forti opera reliquias fusi exercitus secum intra Nicomediam recoudit. Contigit hæc clades die 27 mensis Julii circa Bapheum prope Nicomediam, l. iv, c. 25.

852 Tredecim Venetæ triremes cum septem piraticis navibus meridie Constantinopolim infestæ invehunt, portum *Ceras* dictum incunt, e regione imperialis palatii statione fixa hostiliter grassantur, igne ac telis in obviam immissis. Sicque imperatorem cogunt concedere quod Legatis Venetis Thessalonicæ negaverat, nempe remissionem multæ, et expugnationem bonorum occupatorum, l. iv, c. 23.

Eodem tempore piratæ insula Principum occupata cogunt imperatorem ad redimendos præsentem pecunia captivos plurimos, quos illic fecerant, l. iv, c. 19.

Clauso Magnesiæ Michaelæ Augusto Juniore Alani qui sub eo militaverant, missionem petunt. Egredietem blanditiis verborum trimestre moræ spatium ab iis impetratur. Monitus de his Andronicus subministrare filio ea quibus egeret, cum maxime vellet, nequit, l. iv, c. 19.

[P. 618] Quæ impediunt Andronicum a providendis quæ necessaria erant exercitui Augusti Michaelis, fuerunt, præter modo memoratum bellum Venetum, turbæ tunc coortæ ecclesiasticorum in urbe, quæ narrantur, l. iv, c. 27 fere ad finem libri.

Hoc anno inter Carolum regem Neapolitanum et Fridericum dominantem in Sicilia post bellum diuturnum pax coaluit, Eleonora Caroli filia Friderico in uxorem data. Filiam hanc Caroli Pachymeres Ecatherinam perperam vocat: cujus erroris occasionem in notis refero. Pontifex Bonifacius eas nuptias et pacem approbat, licet in conditionibus mutari aliquid voluerit. Vide accuratissimum Odoricum Raynaldum hoc anno a numero 1 ad 8.

Rogerus Lauria, quem Pachymeres Rontzerium nominat, qui bello præcedente Friderico utiliter militaverat, ab Andronico imperatore, cui se suppliciter venturum obtulerat, cupide acceptus et diplomate aurea bulla munito ad spes amplas invitatus, classem et copias parat ad eo proficiscendum, l. v, c. 12.

853 Alani trimestri, quod cum imp. Michael pepigerant, spatio elapso, missionem armatis precibus extorquent, l. iv, c. 20.

Imp. Michael, nullo a patre subsidio interim accepto, barbaris satrapis, Ale, Amurio, Laminæ, Atmane ac plurimis aliis ipsum Magnesiæ clausum circum undique oppugnantibus, noctu inde perturbatione ac confusione maxima aufugit Pergamum, *ibid.*

Inde omnes Orientales imperii regiones in prædam barbaris cedunt, c. 21.

Alani e ditone imperii injussu abeuntes retinere conantem in trajectu ad Calliopolim magnum domesticum Raulem Alexium interficiunt, c. 22.

Post hoc excusantes factum Alani iterum ab Andronico in gratiam recipiuntur, *ibid.*

Patriarcha Joannes Cosmas variis episcoporum Joanni Ephesio faventium machinationibus clam palam oppugnat, prout fuse narratur capitibus libri quarti 27, 28, 29, ad extremum die quinta Julii eademque feria sexta (quæ nota est hujus anni cyclum sol. 24, cui convenit littera Dominicæ index F, numerantis) e synodo indignatus excedens, patriarcha in monasterium Pammacaristi migrat; unde postridie scriptam patriarchatus abdicationem ad imperatorem mittit.

Imperator, trepidus simul undecunque navibus turbatus, non unius aliteriusve urbis aut provinciæ barbaris succumbentis, sed universi ubique imperii uno tempore oppressi, utique cum Persæ universæ Orientalis continentis sine controversia domini, mare classibus piraticis ingressi, Tenedo occupata, inde Chium, Samum, Carpathum, Rhodum [P. 619] subitis excursionibus deprædarentur, causam patriarchæ, et deliberationem æquid valida esset ejus abdicatione, episcoporum suffragiis permittit, *ibid.*

Ipse interim procuranda clam assinitate inter Cuximipaxim Trocharum sibi fidum, et Solymampaxim ducem exercitus barbarorum Nicomedie minantis, servare illam urbem satagit, et minuere aliquantulum belli atrocis mala; qua in re non multum proficit, l. iv, c. 30.

Post synodicas deliberationes circa Joannis Cosmæ patriarchæ cessionem, et varias utrinque ista occasione tricas, c. 31, 32, memoratas, re adhuc indecisa imperator, spe attrahendorum Arsenianorum in suas partes ostendit se non abhorreere a promotione episcopi Marmaritiensis, ab iis ad hoc nominati, in patriarcham, l. iv, c. 33.

Michael Augustus Junior, vehementissimis insultibus Persarum resistendo impar, Pergamo Cyzicum recedit; ac ne illic quidem se tutum sentiens, Pegas quæ erat urbs maritima munitissima, se recipit, l. v, c. 10.

Bonifacius VIII summus pontifex moritur Romæ v Idus Octobris, cum sedisset annos 8, menses 9, dies 18. Eligitur ei successor xi Kal. Nov. Fr. Nicolaus Bocasinus ord. Prædicatorum, cardinalis episcopus Ostiensis, qui Dominica sequenti iv Kal. Nov., vigilia apost. Simonis et Judæ,

Anni Chr.	Romano rom Pontificum.	Imp. Roman.
1303		Andronicus 21 Michael. 10
1304	Benedict. IX	Andron. 22 Michael. 11

coronatus apud S. Petrum Benedicti nomen assumpsit. Hunc IX inter Romanos pontifices sic appellatos Spondanus numerat, etsi plerique XI censent.

Septembri hujus anni, cæpta jam numerari more Græcorum indictione 2, Rontzerius cum exercitu auxiliari Constantinopolim appellit. Creatur ab imperatore dux magnus; et filiam Asanis ex Augusti sorore natam uxorem accipit. Mittitur Cyzicum. In digressu oppugnatur a Genuensibus. Drungarius Muzalo missus ab imperatore ad rixam dirimendam interficitur, l. v, c. 14.

Menas monachus cognomento Scoleres, discipulus Athanasii expatriarchæ, die 25 Januarii sub solis occasum Andronicum imperatorem adiens, agere tandem audientia impetrata denuntiat ei dixisse Athanasium se præsentem iram Dei urbi ac populo imminere proximam, et cupere se ut statim Augustus juberet per omnia urbis monasteria orari et pervigilari a cunctis toto triduo. Arripiente consilium Augusto statim ipsa nocte mandata preces indicuntur. Postridie mane animadvertit imperator lenem terræ motum, idque esse initium mali ab Athanasio præauntiati censuit. Die mox septima decima Januarii terræ motus exstitit vehementior, [P. 620] non tamen qui usque ad ædificiorum subversionem invalesceret. Tunc non dubitavit quin revelatum Athanasio fuisset ingruens urbi periculum, et quoniam supplicationibus ab eo præscriptis noxia vis terræ motus debilitata fuisset. Unde ipsum tanquam hominem Deo charum suspexit et in throno reponere decrevit. Die 18 Januarii convocatis imperator episcopis, ecclesiasticis et monachis disseruit de consilio sibi suggesto et secuto post hoc eventu, nomen Athanasii reticens. Inde die 19 ejusdem mensis ad cunctos non solum ecclesiasticos et monachos, sed et cives convenire jussos, concionem in eamdem sententiam habuit, commendans innominatum adhuc illum vaticinii salutaris auctorem. Tum ex ipsa concione, professus adire se protinus velle prophetam beneficium, ut se sequerentur invitavit universos; sicque fere cunctis comitantibus se confert ad Athanasium, quem primo visu episcoporum plerique patriarcham acclamaverunt, ad regimen Ecclesiæ resumendum hortantes, ipso facta modestia recusante, et tantum petente imperatoremque statim ab imperatore auctoritatem sublevandi oppressos. Unde contigit omnium pæne in urbe rerum supremam potestatem ipsi deferri, cunctis ad illum ex quocumque judicio provocantibus. Narrantur hæc fusiis tribus ultimis capitibus l. jv, et l. v.

Dissensio exardescit inter episcopos circa Athanasium, an rite is **856** et prudenter in throno reponi posset, l. v, c. 2.

Andronicus imperator, resistentium Athanasii promotioni antistitum electari auctoritatem studens assensu Joannis Cosmæ in eam impetrando, eum adit diebus Tyrophagiæ, qui sunt 7 feriam 4 Cinerum præcedentes (fuit hæc illo anno 11 Februarii), et ab illo interrogatus equid se putaret patriarchalem adhuc obtinere potestatem, obnoxie assentiens audivit: *Atqui, siquidem patriarcha ego vere sum, mea nondum abdicatione vel probata vel accepta, perseveranteque adhuc in magna ecclesia et monasteriis commemoratione mei nominis, auctoritate sanctæ Trinitatis excommunicationi majori subijcio eum qui volet dominum Athanasium in patriarchali rursus sede constituere*, l. v, c. 3.

Theodora Augusta imperatoris Andronici mater moritur feria 2 secundæ Jejuniorum hebdomadæ, Februarii decima sexta; et ab eo magnifice sepelitur, l. v, c. 4.

Post Pascha, quod illo anno incidit in 29 Martii, nuptiæ Joannis despotæ cum filia præfecti canicleo celebrantur, l. v, c. 5.

Irene Augusta uxor imperatoris Andronici ex urbe Thessalonicam proficiscitur, ibid.

Melitas ambitiosus clericus, solvendo impar æri alieno quod immane contraxerat, laqueo [P. 621] se suspendit Constantinopoli hoc anno die 30 Julii, l. v, c. 8.

Die 8 Augusti terræ motus incipit, quo Rhodus, Alexandria, Peloponnesi pars magna et Creta insulæ misere deformatæ sunt, l. v, c. 11.

Andronicus imperator de excommunicatione, qua ipsum Joannes Cosmas Athanasii repositionem in throno meditantem obligaverat, sollicitus, disquiri curat inter episcopos ecquid valida illa necne censenda foret. Sed illis sine fine aut spe concordia dissidentibus, per multos ad ipsum Joannem Cosmam deprecatores missos tandem imperator eblauditur revocationem **857** anathematis illius scripto expressam; quod scriptum accipit feria sexta, incidente in diem vicesimam primam mensis Augusti, l. v, c. 6 et 7.

Andronicus verbo admonitos episcopos de relaxatis a Joanne excommunicationis vinculis in eos intentatis qui Athanasium restituere in patriarchatum velent, de illius promotione deliberare jubet congregatos in templo SS. Apostolorum. Id illi fecerunt infinite altercando toto Sabato sequente et antemeridianis horis Dominicæ, quæ fuit dies 23 mensis ejusdem Augusti, cujus ipso meridie Andronicus, intellecto per suos, quos id explorare jusserat, antistites in factiones scissos numquam conventuros unanimiter videri in restitutionem Athanasii, profectus ad synodum inde secum arripit episcopos qui Athanasio favebant, et cum illis ad

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Benedict. IX	Imp. Ro- mau. Andronici	
1304		22 Michael. 11	<p>Athanasium procedens hunc pontificaliter ornatum ipse pedes sub flagrantissimo sole ad ecclesiam perducit et in patriarchatus possessionem inducit, l. v, c. 7.</p> <p>Michael Augustus Junior apud Pegas, quo se receperat, ex diro morbo periclitatus ope Deiparæ convalescit, l. v, c. 10.</p> <p>Rontzerius cum suis ingressi Cyzicum diram ibi tyrannidem exercent, l. v, c. 14.</p> <p>Joannes Bataza olim imperator apparet custodiens Magnesiam, et qui eum videt, antea mutos loquendi facultatem recipit, l. v, c. 16.</p> <p>Cazanem Tocharorum Orientalium Kanin Andronicus imperator sibi conciliare studet oblati filia nuptiis; qua ille conditione grate accepta, edicto jubet duces Barbaros Romanum Imperium infestantes ab injuriis cessare, comminans, ni pareant, se illos armis repressurum, l. v, c. 16.</p> <p>Cæteris satrapis parum istas minas curantibus, unus Alais iis motus indutias quasdam paciscitur cum præsiariis urbis Sardium; a quibus adjuvante Romano duce primicerio aula Alaidis copiæ circumventæ, interneccione sunt deletæ, ibid.</p> <p>858 Benedictus IX Rom. pontifex moritur Perusii die 6 vel 7 Julii. Dissidentibus circa [P. 622] successoris electionem cardinalibus, plusdecem mensibus sedes vacat.</p> <p>Rontzeriani a vere ad autumnum flagitiosissime Cyzici desident, socios vexantes, movere in hostem detrectantes. Multi eorum præda e civibus rapta in naves imposita fugiunt; quarum rerum excusandarum causa extremis hujus anni mensibus Rontzerius Andronicum adit. Ei quæ vult persuadet; magna insuper pecunia donatur, l. v, c. 21.</p> <p>Hoc anno contigit mors Cazanis Kanis Tocharorum, memorata c. 1, l. vi. Vide notas nostras ad illud caput, et c. 7, l. iii nostrarum Observationum. Paulum eam præcesserat Caripantanis Cazani fratri succedentis coronatio.</p> <p>Michael Augustus Junior ex Orientali expeditione redux die 24 Januarii, solemnî patris et urbis occursu, Constantinopolim ingreditur, l. v, c. 17.</p> <p>Die 13 Martii Michael despota perduellionis damnatus perpetuo carceri addicitur, l. v, c. 19.</p> <p>Sphentisthlabo Bulgaro bellum imperio indicente, Andronicus imperator præsidis illum limitem firmat, Eltimerem Sphentisthlabi patrum donis præoccupando continere in fide satagit. Denique Michaellem Augustum Juniolem eo destinat, attributis ei possessionibus Michaelis despote, l. v, c. 18 et 19.</p> <p>Mense Martio instanter urgens Andronicus imperator abscissos ab Athanasio antistites, ab iis impetrat ut ei reconciliari velint. Unde mox proximo Palmarum festo, quod incidit in 7 Aprilis, convenientes in templum, Athanasium ut patriarcham agnoverunt, cum eo communicantes, l. v, c. 20.</p> <p>Solus Athanasius Alexandrinus communicare Athanasio Constantino-politano inflexibiliter respuit, ibid.</p> <p>859 Ex universa Orientali continente impune a Persis direpta occurrit in urbem Constantinopolim, inde gravatam numero immenso egeptium advenarum, l. v, c. 21.</p> <p>Nicaea, Nicomedia et alia: magnæ urbes, circumscitis arcibus et suburbanis pagis in Barbarorum potestat in reductis, obsessæ vix durant, ibid.</p> <p>Atman in Catacæia partibus copias Romanas sub Siuro stratopedarcha interneccione delet. Inde arcem Belocoma dictam, munitissimam et omni apparatu instructissimam, occupat; qua præda ditissimus evadit, ibid.</p> <p>Persæ a Marule duce Romano ad turrim Gulielmi dictam caduntur: sed parta ex his spolia Catelani victoribus Romanis eripiunt, ibid.</p> <p>Horrenda exempla crudelitatis, avaritiæ, libidinis a Catelanis edita Cyzici, ibid.</p> <p>[P 623] Vigilia Pentecostes, Nonis sive quinto die Junii creatur Perusii pontifex Bertrandus de Agutis archiepiscopus Burdegalensis, qui sumpsit nomen Clementis V.</p> <p>Rontzerius sciens se et suos gravi infamia in aula laborare, quod Cyzici otiose et flagitiose desiderant, interim dum hostes impune per imperii provincias et ejus tractus volitantes etiam Philadelphiam castris circumpositis comætu exclusam fame ad deditionem compellere conarentur, Constantinopolim sub finem hujus anni proficiscitur, et ibi Augusto allegat recusasse milites in hostem tendere propter stipendia non soluta. Hoc intelligitur ex c. 21, l. v.</p> <p>Rontzerius hujus anni primo vel secundo mense, facile purgatis apud credulum et sibi addictum imperatorem criminationibus sui ac suorum, grandem etiam ab eo impetravit pecuniam (cujus partem præsens accepit, alterius vero certa promissa 860 intra diem quadragesimum Cyzici numerandæ, prout factum est) qua non solum suis Catelanis, sed Alanis etiam stipendia plene solveret, l. v, c. 21.</p> <p>Cyzici Rontzerius dum pecuniam imperatoriam suis large, Alanis malè dividit, causam querelarum et simultatum inter ambas nationes præterit, ibid.</p>
	Sed. vac.		
1305		Andron. 23 Michaelis 12	
	Clem. V. 1		
1306		2 Andron. 24 Michael. 13	

Anni
Chr.Romano
rum Pon-
tificum
Clementis
VImp. Ro-
man.

Andronici

1396

2

24
Michaelis
13

Irritati Catelani Alanos contemptim tractant, nec vi abstinentes. Unde ad pugnam venit, vincentibus primo Catelanis occiso Georgii Alanorum primoris filio: sed postea Catelani trecenti ab Alanis perinuntur die 9 Aprilis, ibid.

Alisyra cum exercitu Carmanorum Philadelphiam arcta obsidione cinctam in extremam famem adigit, ibid.

Andronicus pro Philadelphia sollicitus Rontzerium urget, ut cum iis quas Cyzici habebat suis et Alanorum copiis eo suppetias accurrat, ibid.

Sed iis moras adhuc nectentibus, adulto jam Martio, Andronicus germanam suam Irenem Asanis viduam, Rontzerii socrum, coopta jam hebdomada majore sub finem Martii (Pascha enim illo anno fuit 3 Aprilis) Cyzicum proficisci jubet, et illic apud generum instare ne tam necessariam expeditionem ultra differat, ibid.

Tandem mense Maii, reconciliatis utcumque Alanis, Rontzerium universum exercitum Achirum promovet, indeque Germæ admovet, quam arcem fuga Persarum desertam capit. Romani res suas in præda Persica agnitas recipientes male a Rontzerio multantur. Ea occasione Chranisthlabus magnus tzaüsuz periclitatur de suspendio, l. v, c. 21 et 23.

Constantinus Porphyrogenitus Andronici imperatoris frater in carcere moritur die quinta mensis Maii, l. v, c. 22.

[P. 624] Rontzerius ad Aulacem prælio vincit Alisyram, quo vulnerato fugiente Philadelphia liberatur, l. v, c. 23.

Antea Tripolis ad Mæandrum strategemate capta per noctem a Persis, l. v, c. 25.

861 Magnus dux Attaleota occupatorem Magnesiæ, imperatoris, cui suspectus erat, gratiæ restitutum suæ intimæ fiduciæ admovet, l. v, c. 24.

Nostongus magnus hetæriarcha, præfectus illi provinciæ, injuriis ducis magni cogitur injussu imperatoris redire Constantinopolim, ubi a præoccupato in favorem Rontzerii principe male accipitur et dignitatibus privatur, ibid.

Dux magnus ingentes a Romanis pecunias crudeliter extorquet, l. v, c. 26.

Magnesia duce et suasore Attaleota deficiens a magno duce, ab eo summa vi, sed frustra, oppugnatur, ibid.

Arx, Cenchræ dicta, quo multi Romanorum confugerant, diu a Barbaris obsessa et auxilio a Chærobosco illato ad breve tempus recreata, siti ad extremum compellitur ad deditioem, l. v, c. 27.

Michael Augustus Junior cum exercitu in tractus Occiduos profectus regionem jugo exteriori subjectam, quæ Bulgaris hostibus parebat, die mensis Augusti vicesima tertia hostiliter ingressus late vastat, l. v, c. 28.

Alexius princeps Lazorum Trapezunte prospere contra Genuenses pugnat, l. v, c. 29.

Anna regina in Occiduis tractibus a genero Philippo, cui dotales terras dare juxta pacta differebat, bello impetitur, l. v, c. 30.

Mutus linguæ usum subito recuperat intercessione sanctæ Theodosiæ martyris, l. v, c. 32.

Alani e castris magni ducis fuga elapsi prope Pegas Persas nongentos ipsi multo pauciores internecone delent, l. v, c. 31.

Andronicus imperator ducem magnum ab oppugnatione Magnesiæ iteratis sæpe jussis nequidquam conatur avellere, ibid.

Tandem is in Occiduum, ut jubebatur, tractum, cuncta in itinere vastans, copias traducit, l. vi, c. 3.

862 Cazanes Tocharorum Kanis, Romanorum amicus, moritur, successore sibi prius designato Carmpantane fratre, quem ad hoc ex India accesserat, l. vi, c. 1.

Amurius cum Andronico imperatore de pace tractat, ibid.

Die 29 Septembris imperator longam concionem ad Arsenianos pertinaci dudum schismate a cæteris discissos habet, reducere illos ad consensionem in cassum studens, l. vi, c. 2.

[P. 625] Trajecti in Occiduam continentem Amogabari crudelissime Romanos diripiunt, prætextu non solum ipsi stipendiorum, et victoriam a se apud Philadelphiam de Carmanis partam sine fine prædicantes, l. vi, c. 3, c. 13, 14, et l. vii, c. 1.

Hunc enim puto esse locum epochæ libri vii initio descriptæ. Nam re vera hoc tempore contigerat evolvi 12 Michaelis, 23 Andronici annuum. Etsi enim titulus hujus anni in hoc nostro indice Mich. 13, And. 24 habet, nihil obstat, quoniam nos in titulo inchoatos annos ponimus, Pachymeres vero de absolutis manifeste loquitur. Utcumque igitur annus 13 Mich., And. 24 in cursu esset, expletos quidem annos numerare non poterant nisi ille 12, hic 23. Voluit autem, opinor, historicus illa insolita sibi diligentia annorum, quibus principes imperaverant, exprimentorum insignire principium belli Catelanici. Vide dicta superius hujus libri chronologici c. 6, n. 8.

Genuenses Galatæ degentes imperatorem Andronicum admonent parari a Catelanis contra Romanos bellum, expectarique ad hoc auxilla e Sici-

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Clementis V	Imp. Ro- man. Andronici	lia. Sed imperatore fidem indicio non tribuente, ipsi ad bellum illud propulsandum se comparant, l. vi, c. 6, et c. 9.
1306	2	24 Michael 13	Mpyrigerius Tentza Catelanus cum novem longis navibus ad Madyti portum appellit, accitus a magno duce, quem is ut conciliaret Andronicum et auctorari honoribus stipendiisque snaderet, ad eum accessit 863 sui finem Octobris, et suis quidem militibus trecenta nummorum millia in stipendiorum debitorum solutionem poposcit, Tentzæ deinde suffragatus honorari eum petiit. Imperator tantæ pecuniæ flagitatione percussus primo assentiri negat; postea tamen iterum adeunti illum Rontzerio ac stipendiorum petitionem in summam moderatiorem contrahenti utrumque indulget, l. vi, a. c. 4 ad 8. Andreas pirata imperatori militarem operam cum duabus armatis navibus offerens admittitur. Sed ab infensis Andree Venetis altera ejus navium comburitur, ipso cum altera fugiente, l. vi, c. 10. Mpyrigerius Tentza circa medium Decembrem Constantinopolim accitu imperatoris appellit, excensurum se e navi negans, nisi obsides darentur. Tandem persuasus ad festum Christi natalis exscendere creatur dum magnus, et fidem imperatori, sed cum exceptione, jurat, l. vi, c. 11 et 12. Adhibitus inde ad consilium super petitionibus Catelanorum, ubi audit ab imperatore quantum ipse jam dedisset Catelanis et quantum adhuc dare paratus esset, queri coepit avare secum agi, cui tan paucæ cæterorum comparatione donarentur. Indeque defectionem ab imperatore cogitavit, l. vi, c. 14 et 15.
1307	3	Andronici 25 Michaelis 14	[P. 626] Mpyrigerius invitatus ab imperatore ad comparandum secum simul in festo luminum, hoc est Epiphaniæ, celebrando 6 Januarii, proterve recusat ire, irridens etiam contemptim concessa sibi ab Augusto insignia honorum; ac tertio post die vela fecit Callipolim ad Catelanorum castra, insalutato Augusto, qui eum satis compertum parere defectionem invadi detinerique a suis vetuit, l. vi, c. 15. Imperator videns Catelanos plane certos belli palam Romanis inferendi, quod Genuensibus dudum et recentius Michaeli 864 Augusto indicantibus credere noluerat, ut id quoquomodo impediret, Cæsaream dignitatem per legatos offert Rontzerio, qui eam certis ægre tandem conditionibus admittit, l. vi, c. 16. Theodorus Chuminus portans ab imperatore ad Rontzerium insignia Cæsareæ dignitatis cum diplomatibus auro bullatis et triginta nammorum millibus, audiens in itinere Catelanos non exsequi pacta, et vim ab eis metuens, re infecta redit, l. vi, c. 17. Insula Chios a Persis capta, direpta vastata est, plerisque incolarum barbarica immanitate trucidatis, ibid. Rontzerius apud Callipolim injuriosam imperatori et superbe minacem concionem habet, l. vi, c. 18. Post decem inde dies litteris ad Andronicum datis Rontzerius, pœnitentiam a se contra illum actorum et dictorum simulans, et necessitatem et vi a suis in seditonem concitatis excusans, veniam petit, l. vi, c. 18. Die nono Martii ad legationem a Catelanis missam Andronicus, magno cœtu congregato, orationem habet, qua eos officii admonitos etiam minis detertere a contumacia tentat, c. 19. Andronicus imperator filium Constantini Porphyrogeniti, fratris sui, panhypersebastum creat, l. vi, c. 20. Athanasium patriarcham ob immanem in omnes sævitiam cunctis exosum et ideo clam sparsis libellis famosis proscissum, adversus invidiam munire studens imperator, concionem habet de ejus laudibus, addens exemplum cujusdam Armeni, qui postquam Athanasio maledixisset, casu crus fregerat, quod ipse pœnam esse divinitus illatam persuadere conabatur, l. vi, c. 21. Inter hæc die qua Lazari excitati per Christum e mortuis Evangelium inter sacra recitatur in ecclesia Græca, quod certum est fieri Sabbato contiguo Dominicæ 865 Palmarum, sive pridie ejus festi, quod illo anno Pascha habente 26 Martii omnino incidit in 19 ejusdem mensis, ac consequenter præcedens sabbatum 19 Martii diem insedit, Rontzerius Cæsaris insignia ab Andronico imperatore ad se missa, cum tribus [P. 627] et triginta nummorum aureorum millibus, solemniter induit, l. vi, c. 22. Rontzerius jam Cæsar cum 150 lectis e suorum numero Adrianopolim se confert, salutaturus illic Michaellem Juniozem Augustum, a quo magifice excipitur, l. vi, c. 23. Rontzerius Cæsar ab Alanis interficitur Adrianopoli in ipso aditu cubi- culi Augustæ, ad quam salutandam admittebatur, l. vi, c. 24. Ejus comites in custodiam tunc dati, postea fuga evadere conantes, ob- sessi, oppugnati, igne assumpti sunt, l. vi, c. 33. Catelani Callipoli, ubi dominabantur Romanis ibi crudeliter interfectis, obsidentur ab exercitu Romano, duce magno primicerio: sed obsidione, fraude impetratis indutiis, laxata arcem illam commeatibus et præsidio muniunt. Tum aucti copiis regiones Romanas incursant. Perinthum die 28 Maii vi capiunt, puberibus ibi repertis occisis. Et eadem die trajecta

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Clementis V	Imp. Ro- man. Andronici
1307	3	25 Michael. 14
1308	4	Andronici 26 Michael. 15

fretum ignem tectis rusticis per campos injiciunt, obvios quosque obrutiantes, et terrorem urbis ipsius portis admovent, confugientium in tutum vix capientibus turbam, l. vi, c. 25.

Cujusdam Catelani ad imperatorem transfugæ, quem is Ameralem creaverat, proditio detegitur, l. v, c. 26.

Inde seditione in urbe concitata, plebs quærendorum Catelanorum latentium prætextu ædes civium diripit et inflammat, ibid.

Frerii, hoc est monachi Latini, domo et templo, quæ consensu imperatoris intra urbem habebant, per Athanasium patriarcham expelluntur. Exarchus Pisanus, qui ei executioni præfuerat, per submissos **866** a Galatinis Genuensibus sicarios vulneratur. Eam ob rem Andronicus Galatenses urbis ingressu arceat, l. vi, c. 28.

Andronicus reconciliatur Genuensibus, et appellentes in urbem longas eorum naves sedecim contra classem Catelanam duce Mpyrgerio urbi minantem pugnare persuadet. Omnes, præter unam, Catelanorum naves in Genuensium potestatem veniunt. Dux ipse Mpyrgerius capitur, l. vi, c. 29.

Duo Romani duces, a Michaele Juniore Augusto cum parte exercitus contra Catelanos missi ab iis in insidias pertracti vincuntur, l. vi, c. 30.

Plebem in urbe tumultuantem imperator Andronicus concione habita minis et monitis coerret, l. vi, c. 31.

Junior imperator Michael universum exercitum contra Catelanos acie instructum ipse ductians vincitur, et de vita periclitatus ægre fugit, l. vi, c. 32.

Maturæ segetes in campis, collectæ fruges in areis et villis a rusticis undique in urbem [P. 628] fugientibus relictæ, in prædam Catelanorum cedunt, ibid.

Duæ naves bellicæ Genuensium magna mercede in bimestrem militiam ab Andronico imperatore conducuntur, ibid.

Andreas Muriscus pro imperatore Tenedum obsidens, procurata per Genuenses deditio, arce illa potitur, l. vi, c. 34.

Manuel Zacharias Phocææ imperitans insulas illi objacentes custodiæ suæ immunes permitti ab Andronico impetrat, ibid.

Mpyrgerius a Genuensibus captivus in Italiam abducitur, l. vii, c. 7.

Incluso Didymotichi Michaele Augusto juniore post pugnam adversam, et hinc Osphentisthlabo Bulgaro Romanum limitem vexante, inde Catelanis cuncta instantibus, Andronicus imperator de pace cum Catelanis per legatos Callipoli tractat, **867** sed frustra, illis conditiones intolerabiles exigentibus, l. vii, c. 1 et 2.

Persæ qui Catelanis militabant, dum iis offensi, se ad suos in Asiam recipientes, trajiciunt fretum, ab Andrea Murisco imperatoris navarcho intercepti perimuntur, l. vii, c. 3.

Inde Muriscus in præmium operæ creatur Ameralis, ibid.

Alani et Turcopuli ab imperatore deficientes Romanos impugnant, l. vii, c. 4.

Attaleota in Oriente contra imperatorem rebellat, ibid.

Catelani late omnes Romanas regiones populantur, l. vii, c. 5.

Madyto longa obidione Catelanorum fame laboranti Andreas Muriscus frumentum importat, l. vii, c. 11.

Paulo post ab Augusto deficit, ibid.

Madytus tandem ad deditioem compulsus capitur a Catelanis duce Pharenda Tzime, l. vii, c. 6 et 11.

Athanasio patriarcha Constantinopolitano cunctis exoso, litanias Deo in tot malis propitiando quotidianas celebrante, ferale incendium casu aut Dei nutu preces illas se aversari declarantis sub vesperam exortum, a porta Cynegorum ad monasterium Prodrumi frequentissime habitatum et ditissimum urbis tractum in cinerem redigit inæstimabili jactura, l. vii, c. 10.

Athanasius Alexandrinus patriarcha irrevocabiliter infensus Athanasio Constantinopolitano, ab Andronico imperatore frustra sæpius conato hunc illi reconciliare in suam ecclesiam redire jussus, solvens Cretam versus defertur in Eubœam, ubi graviter periclitatus a Latinis [P. 629] illic dominantibus, Thebis deinde coniectus in carcerem, tandem liber emititur, l. vii, c. 8 et 16.

Mense Aprili, Dominica quæ nova vocatur, Melitenota constans in fide Romana ecclesiæ moritur, l. vii, c. 31.

868 Cnubucea arx Mysiæ in Olympo sita per Amogabaros Persis perfidiosissime ac crudelissime proditur: ipsi Lampacum salvi deducuntur, l. vii, c. 9.

Turci arcem Examillii occupant, duce Romoforto Latino, cujus in imperatore adnotata proditio detegitur, l. vii, c. 12.

Arx Thyzæorum per longam obsidionem famis necessitate cogitur se dedere, et post illam Ephesus a Persarcha Sasane capitur; ubi templum S. Joannis evangelistæ, opulentissimum sacræ suppellectilis, tali occasione diripi contigit, l. vii, c. 13.

Viginti millia militum a Charnpantane Kani Tocharerum in auxilium imperatori missa leoniam pervenisse nuntiantur, ibid.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Clementis V	Imp. Ro- man. Andronicus	
1303	4	26 Michael. 15	<p>Catelani Turcopulis adjuncti Thraciam universam desolant, l. vii, c. 14.</p> <p>Imperator Andronicus auxilium a Genuensibus, legatis ad eos missis, implorat, <i>ibid.</i></p> <p>Monachus Hilarion manu et armis adversus Persas feliciter rem gerit, ideo vexatus a patriarcha, protectus ab imperatore, l. vii, c. 16.</p> <p>Prusa tributum pendere Persis cogitur, <i>ibid.</i></p> <p>Primo vere naves longæ circiter novemdecim Genua Constantinopolim appellant, l. vii, c. 18.</p> <p>Iis uti contra Catelanos negligit Andronicus, spe conveniendi cum illis de pace; quam ad rem legatos Callipolim frustra mittit, <i>ibid.</i></p> <p>Turcopuli juncti Amogabaris Alanos prælio vincunt in finibus Bulgariae, et multam iis prædam ereptam præmium victoriae inter se patiuntur, l. vii, c. 19.</p> <p>Amogabari ab Orestia diu nequidquam oppugnata recedere coguntur, multis suorum amissis, <i>ibid.</i></p> <p>Pars Amogabarici exercitus e Persis maxime conflata, Cani montis faucibus et arce occupatis, subjectam regionem vastat 869 segetibus maturis demetendis, mense Julio, l. vii, c. 20.</p> <p>Alias arces ejus tractus Romofortus cum Latinis capit, l. vii, c. 26.</p> <p>Isaacius Melecus Persa, Persarum, qui Amogabaris militabant, ab iis abducendorum data imperatori fide, hoc vicissim ei promittente nuptias filiae alterius Meleci, neptis sultanis Azatinis, deprehensus dum quod erat pollicitus tentat, obtruncatur, l. vii, c. 15, 22 et 29.</p> <p>Magnus primicerius [P 630] Cassianus contra imperatorem rebellans, proditus a Chellensibus, ducitur Constantinopolim, carceri mancipatur, l. vii, c. 24.</p> <p>Societas cum Iberis ab imperatore successu irritato tentatur, l. vii, c. 25.</p> <p>Arx Rhædesti dedere se Romoforto cogitur, l. vii, c. 26.</p> <p>Imperator, legatis suis cum Genuensibus ad Catelanos missis, impetrare ab iis pacem nequidquam tentat, l. vii, c. 27.</p> <p>Romani ad Bizyam ab Amogabaris cæduntur. Post eam cladem, ne arx Bizyæ caperetur, mulieres pro viris ostentatæ prohibent, l. vii, c. 28.</p> <p>Gravissimæ oppressiones omnium, præsertim ecclesiasticorum, ab Athanasii patriarchæ immanitate describuntur, l. vii, c. 22, 28 et 35.</p> <p>Pharendæ Tzimis in imperatorem proditio, specie transfugii adornata, deprehenditur, l. vii, c. 30.</p> <p>Maria soror imperatoris, sponsa Charmpantani Kani Tocharorum destinata, Nicææ degens, impetratis a sponso armatorum triginta millibus, ut fama ferebat, adventantibus, frustra conatur detertere Atmanem a Romanis arcibus tractuum illorum oppugnandis. Nam ille eo ipso tempore Tricocciam, munitissimum Nicææ propugnaculum, vi expugnat, l. vii, c. 33.</p> <p>Thasi arcem a Manuele Genuensi, Zachariæ fratris aut sororis filio, occupatam, missis summa ætate decem navibus, 870 præfecto Marule, recuperare imperator nititur, <i>ibid.</i></p> <p>Ænus arx Romana frustra oppugnatur a Latinis, duce Tzime, <i>ibid.</i></p> <p>Duces Catelanorum inter se dissidentes ne a misso quidem a rege Siciliae proprio filio conciliari queunt, l. vii, c. 34.</p> <p>Tandem ad Cassandream Catelanorum duces inter se pugnant. Mpyrighio interfecto, Pharenda Tzime fugato, solus Romofortus rerum potius universas Catelanicas copias in Thessaliam ducit, l. vii, c. 36.</p> <p>Finis hujus historiae in anno vitæ Andronici undequingagesimo desinentis, <i>ibid.</i></p>

GEORGII PACHYMERÆ

SCHOLIA

IN OPERA DIONYSII AREOPAGITÆ.

Vide hujusce Patrologiæ Græcæ tom. III.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ
ΕΚΦΡΑΣΙΣ
ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΕΩΝΟΣ ⁽¹⁾

GEORGII PACHYMERÆ
DESCRIPTIO AUGUSTEONIS.

(Banduri, *Imperium orientale*, tom. I, p. 114.)

Τὸ τοῦ Θεοῦ τέμενος, ἡ Σοφία, πολλαῖς μὲν καὶ Ἀ παντοδαπαῖς ταῖς ἐντὸς ὠράσται χάρισι· πολλαῖς δέ γε καὶ ταῖς ἐκτὸς κεκαλλώπισται· καὶ τούτων τὸ θαῦμα, κρείττον ἢ λέγειν· ὅτι καὶ σιγῇ μᾶλλον ἔστι τοῖς ὀρώσι τῶν θαυμάτων κατατρυφᾶν, ἢ λόγοις διεξιέναι τὰ καὶ λόγους αὐτοῦς ὑπερβαίνοντα. Οὐδὲ γὰρ ἄρα μόνον ἢ δεύτερον ἢ καὶ πλειστάκις ἔστιν ἰδόντα ταῦτα καὶ μεθ' ὑπερβολῆς θαυμάσαντα, ἀγαπᾶν· ἀλλ' ὅσον ἂν τις καὶ βλέποι, μᾶλλον θαυμάζει· καὶ τότε πρῶτον ὀρᾶν ἡγεῖται, ὅτε καὶ παραστάς ἐντρυφᾷ τοῖς θαύμασι, εἰ καὶ πολλάκις εἶδὲ τε καὶ θαυμάμακα. Περὶ γοῦν τούτου τόσον ἀπέχω λέγειν, ὅσον καὶ ἄφθεγκτον κάλλος ἡγούμαι τοῦτο καὶ μυστικόν· καὶ ὁ Θεὸς μόνω πρόπει, τοῦτο δευτέρως κατ' ἐμαυτὸν ἔχειν πιστεύω, τὸ θεῖον τοῦτο καὶ ἱερὸν σήνωμα· ὡς εἴπερ ἔστιν ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖν τὸν Θεόν, τοῦτον εἶναι καὶ μόνον αὐτὸν ἐπάντων τῶν ὑπὲρ ἥλιον. "Ὁν δ' ἔστι βλέπειν ἐπ' ἐριστερᾶ τὸν νεῶν εἰσιούσιν ἐξ ἀρμογῆς λίθων ἰστάμενον κίονα, καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῦ ἀνδριάντα, τολμητέον εἶναι τοῖς λόγοις, καὶ ταῦτα παραστήσαι, τῷ μὴ ἰδόντι, καθόσον οἶδν τε. "Ἐχει γὰρ ὧδὲ πη, ὡς ὁ λόγος διέξεισιν.

Αὐλεὼν ἐξ ἀρχαίου τῷ θεῷ τούτῳ νεῷ οἰκοδομημασι δημοσίοις περιτετελεχισται· οὐ μέσον δ' Αὐγουστεῶν ἴσταται· καὶ ἔστιν οὗτος, Αὐγουστου στήλη Ἰουστινιανοῦ, εἰς τιμὴν ἐκεῖνω σταθεῖσα, ἔρι τῶν κατὰ Περσῶν πόνων ὑπανακόψαντι. Βάθρον ἐκ γῆς

(1) *Ἐκφρασις τοῦ Αὐγουστῶνος*. Augusteum amplissimum atrium fuit, porticibus circumdatum, ac vestibuli vicem præstitit Magnæ Ecclesiæ. De Augusteone seu de columna et statua equestri Justiniani loquuntur Anonymus noster [in *Patrologia* tom. CXXXII, post *Psellum*]; Zonaras pag. 52, Zoëtinus lib. II, et Cedrenus qui subdit, hanc columnam ex tegulis æreis Chalces, cum in seditione Victoriatorum conflagrasset, confectam esse: "Ὁ περὶ αὐτὸν τὸν κίονα χαλκὸς ἄρας, κέραμος ἦν διάχρυσος τὴν εἰσοδὸν τοῦ παλατίου Κωνσταντινίου τοῦ

Templum Dei, Sophia dictum, multa variaque intus ornatur pulchritudine; multis item extrinsecus fulget ornamentis: quæ ita mirabilia sunt: ut prorsus enarrari nequeant. Tantis enim spectaculis licet potius cum silentio frui, quam verbis ea recensere, quæ omnem sermonem exsuperant. Neque enim semel, aut bis, aut pluries hæc videntem stupor cum voluptate conjunctus occupat; sed quanto magis intuetur, tanto majori admiratione capitur: ac licet plerumque viderit et miratus sit, tunc se primum videre putat cum denuo accedens tot mirabilibus delectatur. De illo itaque disserere eo magis abstineo, quod inenarrabilem puto decorem illum mysticum, qui uni Deo competit: nam divinum et sacrum illud tabernaculum, secundas hac in parte obtinere existimo. Quod si fieri posset ut Deus in manufactis templis habitaret, hoc fore puto sub sole unum in quo versaretur. Audacius tamen columnam illam cum imposita statua describere aggrediar, quæ in templum intrantibus ad lævam visitur, lapillis mira arte compactis vestita, ut iis qui non viderint pro facultate depingam. Ita vero se habet ut hic enarratur.

Atrium hujus divini templi ab antiquo publicis ædificiis circumcingitur, in cuius medio Augusteone erigitur, hoc est, statua Justiniani Augusti in ejus honorem tunc erecta, cum Persici belli laboribus perfunctus reversus est: Basis autem co-

μεγάλου βασιλέως ἐπικαλύπτων, ἥτις καὶ μέχρι τοῦ νῦν Χαλκῆ προσαγορεύεται. *Æs autem omne, quod circa columnam est, tegula fuit inaurata, ingressum palatii Constantini Magni imperatoris contegens, qui usque nunc Chalce appellatur.* Cæterum hanc statuam equestrem Justiniani graphica omnino descripsit Procopius lib. I *De ædific.*, cap. 11, ex eoque, quidquid in hanc rem habent cæteri scriptores, hauserunt. Quæ Procopii descriptio cum sit longiusculâ et ejusdem libri facilis cuique copia, consulto a nobis omittitur.

lumnæ a terra exurgit, septem ex marmore albo gradibus instructa : (verum tres inferiores gradus injuria temporum in terram depressi sunt ;) gradus autem inferius latiores, angustiores superius : neque ab uno solum, sed a quatuor lateribus, secundum quadranguli figuram gradus habentur, quibus adscendi potest, donec ad planum perveniatur : et hactenus quidem planum esset, nisi quodpiam istic ædificium ex lateribus et calce constructum fuisset, quatuor columnarum in totidem angulis conspectum præferens, etsi vere columnæ non sint, sed columnarum speciem solum repræsentent : nam in superficie marmorum tabulæ adaptantur, quæ intus pyromachas lapides contegant ; ut ex uno, qui per tempus tabulam amisit, ediscere licet. Ædificii forma in cubum concinnata est ; ita ut, ex senis cubi superficiebus, quatuor e lateribus positæ, totidem porticibus ornentur. Huic ædificio basis alia ex marmore albo imponitur, isti altera, huic tertia : his omnibus quarta circularis, ex marmoribus confecta ; ita ut tres quidem latitudine aliæ aliis minores et angustiores sint, quarta vero in circulum sit composita, atque basin tribuat columnæ consentaneam. Istic fundatur columna, olim quidem, ut narrant, vario et Temesio ære vestita ; quod, si fides narranti habeatur, argento non multum concederet. Nunc autem nuda omnino manet, ut possit quisque lapides ejus numerare, ac deprehendere Pyromachas esse, commissurasque cognoscere. Habetque circulares ordines ex lapide albo, in longitudine columnæ pari interstitio disjunctos, qui ad decem numero sunt : hinc alios circulares ordines ex marmore albo, sed ii contigui sunt ; ita ut secundus primo, tertius secundo impositus sit, et sic cæinceps usque ad nonum. Verum ii non æqualiter in structura se habent, sed latiores gradatim sunt, ut basin latiore marmore imposito ordini præsent, qui decimus novem aliis incumbit ; ita ut nec ista pars perfecto numero careat. Hujus vero lapidis forma quadra est ; verum in mediis lateribus commissuram exhibet, ita ut lineæ frangi videantur, et fracturæ lapidibus obsignentur ; ac præter illos tantum, totus lapis in circuitu ære operitur. Ab hinc autem artifex ædificium contrahens densum lapidem imposuit, huic vero alium minoris circumquaque latitudinis, qui congruentem equo basin præbeat : non modo enim columna latitudinem expetebat, ut quæ imposita sunt firmitus consistrent, sed etiam angustius cacumen desiderabat, ut opificium impositum oculis undequaque pateret. Equus autem æneus est, miro artificio elaboratus, nec dignus qui a prætereuntibus negligatur, etiamsi quis pluries in die istac transeat. Quem si spectaveris dicas sane in aerem et ventum cursum dirigere, atque ad Orientem

Α ὑπανεχίει τὸν κίονα. Τὸ δὲ βῆθρον, κλίμακες μέγροι καὶ ἐς ἐπτὰ βαθμίδας λευκῆς μαρμάρου ἀνωκοδόμηνται· τὰ δὲ κάτω τῶν βαθμίδων, μέχρι καὶ ἐς τὰς τρεῖς, οὕτω τοῦ χρόνου καινοτομοῦντες, κάτω γῆς κατωρύχεται) ἀπὸ πλατέος τοῦ κάτω εἰς στενὸν λιγούσαι· πλὴν οὐκ ἀπ' ἐνδὸς μέρους, ἀλλὰ πανταχόθεν κατὰ σχῆμα τετράγωνον· ὡς ἀναβαίνειν μὲν κάτωθεν, ὁπόθεν τις βούλοιοτο· εἶτα δὲ καταστῆναι εἰς ἀγγώμαλον· κἄν ἦν καὶ ἰδεῖν ἐπίπεδον τοῦτο εἰς ὄλου, εἰ μὴ τι ἐπ' αὐτοῦ ἐξ ὀπτιῆς πλίνθου τε καὶ τιτάνου οἰκοδόμημα κατεσκευάστο, τετράσι μὲν ὡς ἰδεῖν κατὰ γωνίας τὰς ἴσας κίονι συνεχόμενον, ὡ μὴν δὲ καὶ κίονιν ἀντικρυς, πλὴν ὅσον ἰδεῖν ἐπιπολλῆς γὰρ πλάκες μαρμάρων ἐξυφασμέναι, τοὺς ἐντὸς πυρομάχας λίθους συγκρύπτουσιν, ὡς ἐστὶ μαθεῖν ἐκ μιᾶς, ἀποβαλοῦσης τῷ χρόνῳ τὴν πλάκα· καὶ τὸ τοῦ οἰκοδομήματος σχῆμα εἰς κύθον ἀποπετόρνεται, τῶν ἐξ ἐπιπέδων τὰ κατὰ τὸ πλάγιον τέταρα στοαῖς καλλυνομένων (2) τέσσαραι. Ἄνωθεν δὲ τοῦτου, πάλιν βάσις ἐτέρα μαρμάρου λευκῆς· καὶ αὐθις ἐπ' αὐτῆς ἄλλη· ἐφ' ἧς καὶ τρίτη· καὶ ζῶνη τις ἐπὶ ταύταις ἀπὸ μαρμάρων τετάρτη· ὡς τὰς τρεῖς μὲν ἀπὸ πλατέος καὶ ταύτας εἰς στενὸν καταστῆναι, τὴν δ' ἐπ' αὐταῖς ζώνην κυκλοῦσθαι, καὶ δίδεσθαι τῷ στύλῳ τὴν βάσιν ἀρμόζουσαν. Ἐντεῦθεν ὁ στύλος ἐπικοδομηταί· πάλαι μὲν, ὡς ἀκούομεν, κεκαλυμμένος ποικίλῳ τεμασίῳ χαλκῷ· εἰ δὲ πιστευτέον τῷ λέγοντι, οὐ πολλῷ καὶ ἀργύρῳ δεόντι· νῦν δὲ γυμνὸς τὸ παράπαν φαίνόμενος· ὡς ἀριθμεῖσθαι καὶ τοὺς λίθους αὐτοῦ (3) ὁπόσοι, καὶ ὅτι πυρομάχαι εἰδέναι, καὶ ὅπως ἀρμόζονται· ἔχων καὶ ζῶνας τῆς αὐτῆς λευκῆς λίθου, κατὰ τὸν κάλαμον· πλὴν ὅσον τὸ ἴσον πρὸς ἀλλήλας τοῦ διαστήματος ἔχουσαι, μέγροι καὶ δεκάδους προῖασιν. Ἐντεῦθεν ἄλλαι ζῶναι μαρμάρου λευκῆς, ἀλλὰ συνεχεῖς αὐταί, δευτέρα ἐπὶ πρώτῃ, καὶ τρίτη ἐπὶ δευτέρᾳ, καὶ ἐφεξῆς, ἄχρις ἐννέα διήκουσαι· πλὴν οὐκ ἐξ ἴσου τὴν ἐπικοδομητὴν ἔχουσαι πᾶσαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸ πλατύτερον ἀνοιγόμεναι, βάσιν οἷον εὐρείαν τῷ ἐπικειμένῳ παρέχουσαι· τὸ δ' ἐστὶν ἐπὶ ταῖς ἐννέα ζῶναις τὸ δέκατον, ὡς ἂν καὶ τοῦτο μέρος μὴ στεροῖτο τῆς τοῦ ἀριθμοῦ τελειότητος. Τὸ δὲ σχῆμα τοῦ λίθου τετράγωνον, ἀλλὰ κατὰ τὰ μέσα συνιζάνον, ὡς οἷον τὰς γραμμάς κινῆσθαι, καὶ λίθους σημειοῦσθαι τὰς κλάσεις, καὶ παρὰ τούτους καὶ μόνους, χαλκῷ τὸ πᾶν τοῦ λίθου καλύπτεσθαι γύρωθεν. Ἐντεῦθεν αὐθις συστῆλλον ὁ τεχνίτης τὸ οἰκοδόμημα, τέθισεν λίθον παχύν, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἔτερον, πρὸς αὐτὴν μὲν ἐλαττούμενον, ἱκανὴν δὲ βάσιν τῷ ἱππῷ δίδόντα. Οὐ μόνον γὰρ εἰς πλάτους τῷ στύλῳ, ἀσφαλείας χάριν τῶν ἐπικειμένων, ἀλλὰ ἐτέρωθεν καὶ στενότητος, ὡς ἂν πανταχόθεν ἀριόηλον ἦ τὸ ἐπικειμένον τέχνασμα. Τὸ δὲ ἱππος ἐστὶ χαλκοῦς, θαυμαστῶς τοῦ σχήματος ἔχων, καὶ ἥμιστα παρορᾶσθαι τοῖς παριοῦσιν ἄξιός, εἰ καὶ πολλαίς τις τῆς ἡμέρας ἐκεῖσε διέρχεται· εἶπος ἂν αὐτὸν βλέπων, πρὸς ἄνεμον τρέχειν ὀρμῶντα, καὶ

(2) Καλλυνομένων. Edit. male, καλλυνόμενον.

(3) Καὶ τοὺς λίθους αὐτοῦ. Perperam in Edit., καὶ τοὺς λίθους αὐτῶν.

τῆς πρὸς ἀνατολὴν ἄπτεσθαι. Οὕτως ἄρα τὸ τῆς κεφαλῆς ἐσχημάτισται, ὡς ἀνασσεοδημένην εἶναι, καὶ πρὸς βορρᾶν μικρὸν παρεγκλίνουσαν. Οὕτω, αἱ χαιταὶ καὶ ὄσαι τρίχες τῆ κεφαλῆς ἐμπεφύκασι, φυγοῦσαι τὸ εὐθετον, διεγείρονται, καὶ πρὸς ἄνεμον κείμεναι. Εἰ δὲ που σὺν ταύτῃ καὶ τὸν ἀριστερὸν τῶν ἐμπροσθίων ἰσοῦς ποδῶν, πῶς κατὰ γόνου κυρτοῦται, καὶ τῶν ἄλλων ἐρηραιομένων εἰς γῆν αὐτὸς μόνος ῥῆρηται, εἴποις ἂν κινεῖσθαι δὴ καὶ τὰ ἄψυχα. Εἰ δὲ καὶ χαλινὸν ἔφερον ἐπὶ στόματος, ὡς ἔχειν εἰκάζειν τὸ κάλει τὸν ὀρθῶς σκοπούμενον, θάτερον ὑποκαίτο δυοῖν, ἢ τῷ βυτίῃ: ἀγχύμενον, κροαίνειν ἐκ βίας τῷ ἐμπροσθίῳ, ἢ μὴ ἀνιέμενον, οὕτως ἐπιταχύνειν τὰ τῆς πορείας, ὡς μὴ φθάνειν τοῦτον τῆς γῆς ἄπτεσθαι, καὶ προφθάνειν τὸν ὀπισθεν. Οὕτως ἄρα ἐκ πνεύματός τινος ἐγκαρδίου ἐμφύτου πρὸς τὴν ὁρμὴν καὶ τὰ στέρνα τῷ ζῳφ εὐρύνονται, ὡς ἐπισημαίνειν καὶ τὰ οἰδήματα. Οὕτως ἀκμάζουσα ἡ οὐρὰ ὀπισθεν, οὐ κατὰ τρόπον κειμένη, ἀλλ' ὅλον ἀνεγγερμένη τὸ πρῶτον, εἶτα καθιεμένη παρὰ πόδας εἰς γῆν. Ὅρα δὲ καὶ τὸν ἐπιβάτην εὐθύς, ἰσπότης δρομέως ἔχοντα σχήματα, καὶ τοὺς πόδας παρὰ πλευρὰν ἐκατέραν διέχοντα. Εἰ δὲ γε καὶ ἐμδάδας φοροῖ, ἀλλ' εἰκάσαις ἂν αὐτὸν ἐπιγαννυμένη τῷ ἰππῳ καὶ κυδρουμένη, ὅτι καὶ δίχα κέντρον καὶ μῦθος; ἰκανῶς ἀνυστά οἱ τὰ τοῦ δρόμου καὶ τῆς προθέσεως· καὶ οὕτως ἀτημελήτως οἱ πόδας ἔχουσιν, ὥστε δοκεῖν αὐτοὺς ὑφ' αὐτῶν κρατεῖσθαι, τοῦ καρδιακοῦ ἐξημμένους κινήματος, μηδὲν συνεχομένους εἰς ἐφεστρίδος κατὰ τὸ σύνηδες. Ἐπικαθῆται γὰρ τῷ ἰππῳ ὁ αἰχμῶν, ἰσπότης νεανικὸς, ὅλος μετάρσιος, καὶ εἰκῶς μακρὰν βλέποντι· ἀνὴρ οὐ τριχῶσει φίλος τὰ πρὸς ὑπήγην· τὰς δ' ἀπὸ κεφαλῆς τρίχας ἀπεθριμένους μὲν τὰ εἰς μέτωπον· τὰ δ' ὀπισθεν, οὐδὲ μέχρι αὐχένος, ὅσον καὶ αὐτὸν ὀρεῖσθαι κούρῃ χείροντα. Οἷον δὲ καὶ τὸ ἐπὶ κεφαλῆς κρᾶνος, ὡς μηδὲν ἐπικαλύπτειν, καὶ τὴν φοροῦντα κοσμεῖν. Οὐδὲ γὰρ κατὰ πλάτος ἐπικεῖται· οὐδὲ γε κατὰ κύκλον ἀποτετὸρνευται· ἀλλ' ὅσον μὲν ἐγγίζει τῆ κεφαλῆς, στέφανος εἶναι δοκεῖ, κροτάφους περιγράφων εἰς ἴσου καὶ μέτωπον. Τὸ δ' ἐντεῦθεν καὶ ἄνω, ἱρέμα κατὰ μῆκος ἐκτέταται, καὶ εἰς πολὺ φθάνον, πέρα τῆ κεφαλῆς χρυσαυγὴ γίνεται· καὶ τὸ χρῆμα καὶ εἰς ἐμὲ ἦν ἀκέραιον· ἀνέμου δὲ ποτε πνεύσαντος ἐξαισίου, ριπτοῦνται δύο πέρα· καὶ τότε μέγιστα πολλῶ τοῖς ὀρῶσιν ἐφαίνετο, ἢ καθόσον ὀρῶνται κοσμοῦντα τὴν κεφαλὴν· ἃ δὴ καὶ εἰς δεῦρο παρὰ τῷ τῆς ἐκκλησίας ταμειῷ ἀποτεθησαύριστα. Ἐσταλται δὲ καὶ τὸ σῶμα, ἐντὸς μὲν οὐ περιττῆ τινι καὶ περισσευομένη στολῇ, ἀλλ' οἷαν εὐσταλῆς ἂν ἰσπότης ἀμπίσχατο, ἀνωθεν μὲν, μόλις καὶ εἰς ἀγκῶνα, κάτωθεν δὲ, περὶ γόνατα φθάνουσαν. Ἀνήπτει δὲ καὶ μανθῦαν ἐκτός, στολῆν, ὡς φησιν, Ἄχλλειον· ἢ καὶ τινα καλύπτουσα τῶν μερῶν, κάκειθεν ἐπὶ τὸν ἀριστερὸν ὤμον ἐπικειμένη, φθάνει καὶ μέχρι τῆς τοῦ ἰππου ἰξῶος, πολὺ τε μέρος περιλαμβάνει τῶν ὀπισθεν, καὶ περιττῆ περικέχεται. Αἱ μὲντοι χεῖρες τῷ ἀνδριάντι οὐκ ἀσχολοῦνται περὶ τὸν ἰππον, οὐδ' ὅσον καὶ ἰθύνευ ἰππηλάτου τρόπον δοκεῖν· ἀλλὰ τὴν

A ferri. Caput ita concinnatum est ut ferocitatem exhibeat, et ad Aquilonem parumper declinet. Jubæ et erines capiti hærentes incompositi, ad ventum ludere videntur. Quod si ad hæc lævum anteriorem pedem conspexeris, a genu recurvum ac flexum advertas, ita ut aliis terram prementibus ipse solus suspensus sit : ac putes etiam inanimata moveri. Quod si unquam frenum in ore habuerit (quod sane olim habuisse putabit quisquis recte conjectaverit), alterutrum sane suspiceris, aut faucibus habenarum vi coustrictis sese equum arrigere, aut laxatis habenis tam concitato cursu ferri, ut pes anterior terram non contingat, posteriorque præveniat. Ita vero ex spiritu quodam interno et naturali equi pectora dilatantur, B ut etiam musculos observes ; sic cauda vigore plena cernitur, ut non demissa concidat ; sed quasi erecta primum, deinde remissa ad pedes et ad terram effluat. In sessorem vero confestim oculos adjicias, cursoris equitis formam referentem, ac pedes ad utrumque latus distendentem. Etiam si vero calcaribus instructus sit ; at statim conicias ex equi alacritate et ferocia, ipsum sine stimulo posse propositum cursum perficere. Pedes autem ita negligenter compositi videntur, ut tamen se ipsi contineant, et ex ipso cordis motu regi putentur, nulla scandula pro more suffulti. Nam equo insidet audax juvenis, totus sublimis ac procul inspectanti similis : vir sane, sed imberbis, C cujus coma a fronte detonsa, pone vero nec ad collum usque demittitur ; ut æstimes illum tonsura delectari. Cujusmodi autem galea, quæ nihil obtegat et equitem exornet ? neque enim vel latitudinem obtinet, vel caput circumcludit, sed qua capiti admovetur coronæ similis est, tempora et frontem æquabiliter circumscribens : hinc vero superne sensim longitudine extenditur, et multum assurgens in pennas deauratas a culmine desinit : quæ ad meum usque tempus servatæ sunt : verum redante vehementissimo vento duæ pennæ collapsæ sunt : quæ tunc longe majores visæ sunt, quam cum caput exornarent : et hactenus in thesauro Ecclesiæ reconditæ videntur. Corpus autem strictiore nec superflue exundanti tunica interiore D vestitur, qualem gestant equites cultiores : quæ superne vix cubitum attingit, infra vero ad genua extenditur. Exterius autem pallium adjungitur, quod Achilleam stolam nuncupant. Ea vero aliquas corporis partes obtegens, atque hinc in lævum humerum collecta, usque ad lumbos equi pertingit, et magnam posteriorum partem occupans large diffluit. Manus vero statuæ non tractando ac dirigendo, sessorum more, equo occupantur ; sed dextram quidem erigit, quasi martiali quodam generosoque sensu et animo hostibus graviter interminetur. Verum non ex amentia et insana audacia quadam, ut quispiam arbitretur. Nam læva manus huic occurrit suspitioni, atque virum ab ea plane defendit et tuetur. Siquidem

ea ipsa manu parum a corpore semota, pomum
æneum deauratum tenet, in quo ejusdem materiæ
crux erigitur. Videturque declarare qua fiducia
motus alteram manum extendat et graviter com-
minetur. Pomum quippe illud mundum significat,
quem manu ipse tenens totius orbis imperium
adeptus, crucis virtuti confidit.

ματος, μῆλον χαλκοῦν ἐπιχρυσον· ἐφ' οὗ καὶ σταυρὸς ὁμοίως ἔχων τῆς ὕλης ἴσταται· καὶ εἶκοι δει-
κνύειν ὁ θατέραν ἐκτετακώς, καὶ μετ' ἐμβριθοῦς ἀπειλούμενος σχήματος, ᾧ θαρβῶν ἀπειλεῖται· ὅτι
καὶ τὸ μῆλον εἰκονίζειν ἔχει τὸν κόσμον, ὃν καὶ χειρὶ περισχέειν, πάσης γῆς ἀναψάμενος τὸ κράτος,
δυνάμει ταθάρβηκε τοῦ σταυροῦ.

ΤΟΥ ΠΡΩΤΕΚΔΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΦΥΛΑΚΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΛΕΓΟΝΤΑΣ

ΟΤΙ ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ ΛΕΓΕΤΑΙ ΠΝΕΥΜΑ ΥΙΟΥ ΔΙΑ ΤΟ ΟΜΟΟΥΣΙΟΝ Η ΔΙΑ ΤΟ ΧΟΡΗΓΗΣΘΑΙ
ΥΠ' ΑΥΤΟΥ ΤΟΙΣ ΑΣΙΟΙΣ (1).

PROTECDICI ET NOMOPHYLACIS

GEORGII PACHYMERÆ

ADVERSUS EOS QUI DICUNT

IDEO DICI SPIRITUM FILII, QUOD HABEAT EAMDEM ATQUE ILLE NATURAM
VEL QUOD DIGNIS AB EO SUPPEDITATUR.

(Græcia orthodoxa, tom. I.)

Si virtute naturali, ignis adrens est, quod adu-
ret (id vero sæpius efficit, et quod aduri aptum na-
tum est, adurit), quæro inter hæc duo quodnam
prius est, agerene et urere, an facultas ipsa natu-
ralis adurendi; vel facultas ipsa adurendi ipso
urendi actu? Plane facultatem affirmabit quilibet.
Nisi quis velit asserere, prius ipsa natura actionem
esse. Quando vero necessario id affirmabitur, pos-
sidere scilicet facultatem naturalem ignem adu-
rentem, esse prius ipsa adustione, et non opposi-
tum; quæro adhuc, in causis et effectibus, quodnam
prius vel est, vel intelligitur? Omnino sane causa:
neque enim posterius prioris esse causam dicimus.
Et quidem Dialecticorum lex est, de iis, qui pro-
pter quid postulant, causam reddere. Et hoc

Εἰ κατὰ δύναμιν φυσικὴν καυστικὸν ἐστὶ τὸ πῦρ,
ὅτι καύσειεν ἂν (ἐνεργεῖ δὲ τοῦτο πολλακίς, καὶ τὸ
καυστὴν καλεῖ), ζητῶ τὸ πρότερον ἐπὶ τούτοις·
πότερον τὸ ἐνεργεῖν καὶ καίειν τοῦ ἔχειν δύναμιν
φυσικὴν καυστικὴν εἶναι, ἢ τὸ ἔχειν τὴν τοῦ καίειν
δύναμιν, τοῦ καίειν καὶ ἐνεργεῖν; Καὶ πᾶς τις ἂν
φῆσαιε τοῦτο. Εἰ μὴ θέλοι λέγειν πρότερον τῆς ἐν-
σεως τὴν ἐνεργεῖαν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἂν ὁμολογήθῃ ἕξ
ἀνάγκης, ὅτι τὸ ἔχειν δύναμιν φυσικὴν καυστικὴν
εἶναι τὸ πῦρ, πρότερον τοῦ καίειν ἐστίν, καὶ οὐ
τοῦτο ἐκείνου, ζητῶ ἐπὶ τῶν αἰτίων καὶ αἰτιατῶν.
ποῖον πρότερον, ἢ ἐστίν, ἢ ἐπινοεῖται; Πάντως τὸ
αἰτιον. Οὐ γὰρ τὸ ὕστερον τοῦ προτέρου αἰτιασι-
μεθα. Νόμος δὲ διαλεκτικῆς ἐπὶ τῶν ζητούν-
των τὸ διὰ τί, ἀποδιδόναι τὸ αἰτιον. Τούτῳ

(1) Eo opusculo potissima Græcorum de proces-
sione Spiritus sancti responsio, qua illi se Latino-
rum argumentis fecisse satis existimant, refellitur et
convellitur, ut hinc concipias vim veritatis, dum ho-
mo Latinis infensissimus, et eorum in tal' dogmate

acerrimus oppugnator, ut ex ejus liquet Historia,
cum serio scribit, non aliud quam rem meram, et
quod Latini enuntiet. Habui ex bibliotheca Valice-
na. ATLANTICUS.

δὲ ἴθμεν πρότερον. Εἰ οὖν τε; φαίη διὰ τί καυστικὸν ἔστι τὸ πῦρ καυστικῶς; οὐ καλὸν ἀπολογεῖσθαι, δίδωσι καίαι τὸ ξύλον. Ἐνδέχεται γὰρ καὶ μὴ κλιεῖν τὸ ξύλον τὸ πῦρ, μὴδ' ἐνεργεῖν ἔχον τὴν φυσικὴν δύναμιν. Διτῶς γοῦν ἀμαρτάνει ὁ τοιαύτην αἰτίαν τιθεῖς, τῷ τε γὰρ ὑστερον λέγειν αἴτιον τοῦ προτέρου, καὶ τῷ τὸ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι, τοῦ φυσικῶς καὶ ἐξ ἀνάγκης ὄντος. Εἰ δέ τις ἐρωτήσῃ διὰ τί καίαι τὸ πῦρ τὰ ξύλα; εὐλογον ἀποδιδόναι τὴν αἰτίαν, ὅτι καυστικὸν ἔστι φύσει τὸ πῦρ. Τοῦτου δὲ εἰ ζητοῖ πάλιν τὸ αἴτιον, ὅτι πῶς καυστικὸν τὸ πῦρ φύσει; ἄλλο τις πρότερον ἐνοήσῃ, καὶ οὐ τὸ, ὅτι καίαι τὰ ξύλα. Τοῦτο γὰρ ἐδείχθη καὶ ὑστερον, καὶ ἐνδεχόμενον μὴ γίνεσθαι. Πῶς οὖν τὸ μὴ γίνεσθαι ἐνδεχόμενον, καὶ τὸ ὑστερον τοῦ φύσει, καὶ προτέρου αἴτιον ἂν εἴη; Ἀλλὰ τυχὸν αἰτιάσαιτ' ἂν, ὅτι λεπτομερὲς τὸ στοιχεῖον καὶ εὐκίνητον φύσει. Καὶ ὅτι διεργετικὸν ἐνδοθεν πρὸς ἔξωφιν φυσικῶς τῆς βίωσις ὠκύηται, καὶ τῷ λεπτομερεῖ, καὶ δραστικῷ τῆς φύσεως, καὶ τοιαῦθ' ἔτερα. Ὁβτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ἐνοήσῃ τις τολμήσας μικρῷ λόγῳ τὰ μεγάλα σταθμάσθαι. Εἰ γὰρ ὑπερχρόνος μὲν Πνεῦμα Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, καὶ ἐπι τε, καὶ λέγεται, δίδεται δὲ ἐγγρόνως τοῖς ἀξίοις παρὰ τοῦ Υἱοῦ καὶ χορηγεῖται τὸ Πνεῦμα, ὁμολογούμενον ἀναμφιβόλως παντὶ, ὡς τὸ ὑπέρχρονον τοῦ ἐγγρόνου πρότερον, καὶ τὸ φύσει τῆς ἐνεργείας. Εἰ γοῦν τις ζητοῖ, διὰ τί χορηγεῖται τοῖς ἀξίοις τὸ Πνεῦμα παρὰ τοῦ Υἱοῦ; εὐλογος ἡ ἀπάντησις, δίδωσι ἔστι τε, καὶ λέγεται Πνεῦμα Υἱοῦ. Ἐκαίνο γὰρ τὸ αἴτιον, τοῦτο δὲ τὸ αἰτιατόν. Εἰ δὲ πάλιν ζητοῖ, διὰ τί ἔστι καὶ λέγεται Πνεῦμα Υἱοῦ ὁ Παράκλητος, οὐκ ἔστι λέγειν τι, ὅτι δίδωσι τοῖς ἀξίοις παρὰ τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα χορηγεῖται. Τοῦτο γὰρ ὑστερον, καὶ ἐγχρόνον, καὶ διὰ τοῦτο αἰτιατόν. Ἀμαθῆς; τοίνυν ἡ ἀπόκρισις, τὸ δ' ἐρώτημα εὐλογον. Καὶ οὐ περὶ τοῦ ὅτι τὸ Πνεῦμα μὲν ἔστι τοῦ Υἱοῦ ὑπερχρόνως, δίδεται δὲ ἐγγρόνως, ἀμφισβητήσομεν, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὅτι τὸ ὑστερον τοῦ προτέρου, καὶ τὸ ἐγχρόνον τοῦ ὑπερχρόνου αἰτιώμεθα. Ὅπερ ἀδύνατον. Ὅστε εἰ μὴ ἔστιν αἴτιον τὸ χορηγεῖσθαι τὸ Πνεῦμα παρὰ τοῦ Υἱοῦ τοῖς ἀξίοις. Τοῦ εἶναι καὶ λέγεσθαι Πνεῦμα Υἱοῦ, καθάπερ ἀμέλει καὶ τοῦ πατρὸς, ἄλλο τι ζητητέον τοῦτου τὸ αἴτιον τοῖς ἀξίοις, ὅντως τῆς ταιαύτης ζητήσεως. Εἰ δὲ δεῖ τι τολμᾶν, ὅτι διὰ τοῦ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Πατρὸς προδικῶς ἔστι τὸ Πνεῦμα, καὶ διὰ τὴν φυσικὴν μεσίτην τοῦ Υἱοῦ, δι' ἧς τὸ τε μονογενὲς φυλάττεται οἷ, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἐξ αἰτίου τοῦ Πατρὸς εἶναι οὐκ ἀπείργεται. Ἡ γὰρ διὰ τὸ ἐξ οὐ αἰτίου ἔστι, καὶ οὐ καθ' αὐτὴν ἴσταται. Ἡ δὲ ἐξ ἰκανῆς ἔστι πρὸς τὸ ὄθεν καὶ μόνον δηλοῦν, πρὸς δὲ τὴν δευτέραν ἀπάντησιν, τὴν, ὅτι ὡς ὁμοούσιον τὸ Πνεῦμα τῷ Υἱῷ λέγεται Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ. Ὁβτω ἡμῖν ῥητέον. Εἰ ὁμοούσιον τὸ φῶς τῆ ἀκτίνι. Ἀμφω γὰρ ἄμα ἐκ τοῦ ἡλίου, καὶ φῶς μὲν ἀκτίνος λέγεται, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἡλίου. Ἀκτὶς δὲ φωτὸς οὐ λέγεται, εἰ μὴ διεσταλμένως, φωτὸς παρεκτικῆ. Ζητητέον τὴν αἰτίαν τοῦ οὕτως ἔχειν ταῦτα, καὶ λέγεσθαι. Ζητητέον τοίνυν ἐπὶ τῶν τοιούτων τὸ ἐπι-

prius supponimus. Si quis itaque interroget, quare ignis facultate sibi innata adurat? non recte quis responderet, quod lignum adurit: fieri enim potest, ut ignis lignum non adurat, nec agat, licet facultatem naturalem id habeat agendi. Et dupliciter peccat, qui prædictam causam assignat: et quod posterius causam diceret anterioris, et, quod non sit id quod fieri potest, illius quod naturaliter et necessario est. Si quis vero postularit, quare ignis adurat ligna? responsio nec absona fuerit, quod natura sua ignis adurit. Hujusce autem, si quis rursus causam sciscitatus fuerit, quomodo ignis natura sua adurat? aliud quidpiam potius quis excogitaverit, et non hoc, quod ligna adurat. Hoc enim, ut ostendimus, posterius est et potest fieri, ut non agat. Quanam itaque ratione, quod fieri potest, ut non fiat, et quod posterius est illius, quod natura sua est et prius causa fuerit? Et forte etiam illud adducet, quod elementum partium tenuitate polleat, et facili motu natura sua cieatur; et quod interne naturaliter roboris velocitate, et particularum tenuitate, et naturæ efficacitate, ad incendendum res concitet, et similia. Pari ratione et in proposita quæstione argumentabitur quispiam, audens pusillo discursu ingentia metiri. Namque, si ante tempora Spiritus Filii Spiritus sanctus est et dicitur, datur vero in tempore dignis a Filio, et suppeditatur Spiritus, in confesso esse debet, sine ullo dubio apud omnes, id, quod ante tempora est, eo, quod in tempore est, et quod natura est, prius esse ipsa actione. Si quis itaque interrogabit, propter quid dignis Spiritus suppeditetur a Filio? non sine ratione respondebitur: Quia est, et dicitur Spiritus Filii; illud enim causa est, hoc effectus. Quod si iterum quæret: Quare Pater dicitur et est Spiritus Filii? absone respondebit, si quis dixerit: Quod dignis a Filio Spiritus suppeditatur: hoc enim posterius est, tempori subjacens, ideoque effectus. Insulsa itaque erit responsio, licet interrogatio cum ratione facta sit. Et nos non dubitabimus, Spiritum esse Filii ante tempora, suppeditarique ab eodem in tempore, sed quod anterioris posterius, et quod in tempore, illius quod ante tempora est, causam faciamus; quod omnino fieri nequit. Quare si suppeditandi Spiritus a Filio dignis, non est causa, quod sit, et dicatur Spiritus Filii, quemadmodum duntaxat et Patris, alia hujusce causa iis, qui vere digni sunt hac quæstione, inquirenda est. Et si aliquid audendum est, quod per Filium ex Patre progrediatur Spiritus, et propter naturalem Filii interventum, per quem illi unigenitum conservatur, Spiritus Patre esse, tanquam a causa non impeditur. Per, enim ex aliqua causa est, nec per se subsistit. Verumtamen, ex, satis se ipsa solumque demonstrat, unde aliquid sit. Ad secundam autem responsionem, quæ erat, Spiritum, tanquam ejusdem naturæ cum Filio, dici Filii Spiritum, ita occurrendum est. Si ejusdem naturæ est lumen cum radio, utrumque enim simul ex sole est, et lumen quidem radii dicitur, quemadmodum sci-

licet et solis, radlus vero luminis non dicitur nisi cum distinctione, luminis suppeditans: quærenda causa est, propter quam ita se habeant et dicantur. Quare in his quæramus magis et minus; utrum magis pateat hoc, hujusce consubstantialie esse, an consubstantialie, hujusce esse alicujus. Quilibet fatebitur, eo, quod hujusce est universalius prædicari eo, quod est, consubstantialie esse. Dominus etenim hæc Socratis et sedes Platonis; sed non consubstantialis est, neque dominus, neque sedes philosophis illis. Quod si in consubstantialibus etiam solis quæramus, minime inveniemus, in consubstantialibus omnibus sequi, hoc hujusce esse. Sed et in his etiam plurimis modis descere comperitur. Consubstantialis quippe Petrus est Paulo, et Paulus Petro: sed neque Paulus Petri neque Petrus Pauli. Ideo multo minus patebit id, quod est consubstantialie esse, quam hoc, alicujus esse et dici. Tunc enim omnino minus diffunderetur consubstantialie, quam hoc, alicujus esse et dici, si hoc quidem illi ex altera parte non responderet, et consubstantialie responderet. Cum vero minus sit, et non omne, quod est alicui consubstantialie, hujusce dicitur, ampliori mensura consubstantiali inerit minus esse quam illi, quod hujusce est. Hoc concesso, inquirendum est, utrum magis se extendat; causa an effectus? Et omnino, nemine contradicente, extendetur causa. Quare, si quis postularit quare lumen radii dicitur? stulte responderet si diceret, Quia consubstantialie est. Sed si quis postularit: Quomodo hæc consubstantialia sunt? poterit respondere, quod hoc hujusce dicitur; licet in plerisque consubstantialibus causa illa non sit. Sic et in proposita quæstione quispiam audebit efferre. Si magis late patet, esse et dici Spiritum Filii, ut ex jam dictis de consubstantiali fateri cogimur. Si quis postularit, Quare consubstantialis Spiritus Filio est? commode respondebitur, quod Spiritus dicitur Filii Spiritus sanctus. Neque enim ascititius est illi, ut nobis sunt ea, quæ possidemus, sed æterne ac naturaliter promanans. Quemadmodum, si quis quæreret, Quare consubstantialis est Filius Patri? dicimus, quod Patris Filius sit Filius, et est præterea secundum substantiam a Patre, sed non uti aliæ creaturæ. At vero respondere, dum quæritur, Quare dicitur Spiritus Filii? quod illi consubstantialis est; insulsa est responsio, et extra dialecticas leges. Minus enim patet consubstantialie, eo quod est, hujusce esse. Et quomodo, quod minus se extendit, illius quod magis, causam esse fatebimur? Causa etenim de pluribus vel paribus, si contra vertatur, nunquam vero de paucioribus. Quapropter hoc sublato, causa inquirenda est, quomodo Spiritus Filii dicitur Spiritus sanctus? Quod si in hoc quoque aliquid audendum est, quod ex Patre per Filium Spiritus sit; quemadmodum etiam de sole enuntiantes, per radium ex sole lumen, et interventum radii significamus, et causam luminis solem ob oculos exhibemus; sic et de hoc asserentes per Filium Spiritum, quærendam relinquimus causam, ex qua is sit, cui, ex tanquam

πλέον και ἐπέλαττον. Πότερον ἐπιπλέον τὸ τῶδε τοῦ δὲ τινος εἶναι τοῦ ὁμοουσίου, ἢ τὸ ὁμοούσιον τοῦ τῶδε τοῦ δὲ τινος εἶναι. Καὶ πᾶς τις ὁμολογήσειεν ἂν τῶδε τοῦ δὲ τινος εἶναι, ἐπιπλέον τοῦ ὁμοουσίου εἶναι. Οἶκος γὰρ οὗτος; Σωκράτους, καὶ θρόνος Πλάτωνος, ἀλλ' οὐχ ὁμοούσιος ὁ οἶκος, ἢ θρόνος τοῖς φιλοσόφοις ἐκείνοις. Εἰ δὲ ἐπὶ ὁμοουσίων καὶ μόνων ζητοῦντες, οὐχ εὐρίσκομεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὁμοουσίαις ἐπόμενον τὸ τῶδε τοῦδὲ τινος εἶναι. Ἀλλ' ἐλλείπει καὶ ἐπὶ τούτοις τὰ πλείστα. Ὁμοούσιος γὰρ Πέτρος; Παύλω, καὶ Παῦλος Πέτρῳ. Ἀλλ' οὕτε ὁ Παῦλος Πέτρου, οὕτ' ὁ Πέτρος τοῦ Παύλου. Πολλῶν πλέον ἐπ' ἑλαττον ἂν εἴη τὸ ὁμοούσιον πρὸς τὸ τῶδε τοῦδὲ τινος καὶ εἶναι καὶ λέγεσθαι. Τότε γὰρ ἐπ' ἑλαττον ἀπλῶς τὸ ὁμοούσιον τοῦ τῶδε τοῦ δὲ τινος, τοῦ εἶναι καὶ λέγεσθαι, ἐπερ τοῦτο μὲν ἐκεῖνον οὐκ ἀντιστραφεῖ, τὸ δὲ ὁμοούσιον τοῦτῳ ἀντίστραφεν. Ἐκαὶ δὲ ἐλλείπει, καὶ οὐ πᾶν τὸ ὁμοούσιον τινι, τῶδε τοῦδὲ λέγεται, πολλῶν τινι τὸ ἐπ' ἑλαττον τῷ ὁμοουσίῳ πρὸς τὸ τῶδε τοῦδὲ εἶναι πρόσεστι. Τοῦτου δὲ ὁμολογηθέντος ζητητέον πρότερον, ἐπιπλέον τὸ αἰτιον, ἢ τὸ αἰτιατὸν, καὶ πάντως ἀναμφιλόγως τὸ αἰτιον. Εἰ γοῦν ζητοῖται τις, διὰ τί φῶς ἀκτίνας λέγεται, ἀμαθὲς τὸ ἀποδιδόναι, ὅτι ὁμοούσιον. Εἰ δὲ ζητοῖται τις, πῶς ὁμοούσια ταῦτα; χῶραν ἔχει ἀπολογεῖσθαι τις, ὅτι τῶδε τοῦδὲ λέγεται, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ πολλῶν τοῦτὸ ἐστὶ τῶν ὁμοουσίῳ τὸ αἰτιον. Οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκατειμένου ζητήματος τολμήσειεν ἂν τις λέγειν. Εἰ γὰρ ἐπιπλέον τὸ εἶναι, καὶ λέγεσθαι τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς διδάχτης τοῦ ὁμοουσίῳ, Εἰ ζητοῖται τις, διὰ τί ὁμοούσιον τὸ Πνεῦμα τῷ Υἱῷ; ἀποκριτέον εὐλόγως, ὅτι Πνεῦμα λέγεται τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Οὐδὲ γὰρ ὡς ἐπίκτητον κατὰ τὰ κτητικὰ καὶ ἡμέτερα, ἀλλ' οὐδὲ ὡς φυσικῶς. Ὡς περ ἄρα καὶ εἰ ζητοῖται τις, διὰ τί ὁμοούσιος ὁ Υἱὸς τῷ Πατρὶ; λέγομεν, ὅτι Πατὴρ ὁ Υἱὸς; ὁ Υἱὸς, ἐστὶ δὲ καὶ ἐκ τοῦ Πατρὸς κατ' οὐσίαν, ἀλλ' οὐχ ὡς τὰ κτίσματα. Τὸ δ' ἀπολογεῖσθαι ζητούντων τινῶν, διὰ τί λέγεται Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ; ὅτι αὐτῷ ὁμοούσιον, ἀμαθὲς καὶ οὐ κατὰ τοὺς διαίκετικὸς νόμους ἢ ἀποκρισις. Καίτοι γὰρ ἐπ' ἑλαττον τὸ ὁμοούσιον τοῦ τῶδε τοῦδὲ τινος εἶναι. Πῶς δὲ τοῦ ἐπιπλέον αἰτιασόμεθα τὸ ἐπ' ἑλαττον; τὸ γὰρ αἰτιον ἢ ἐπιπλέον, ἢ ἐπίσης, εἰ ἀντιστρέφει, ἐπ' ἑλαττον δὲ οὐδέποτε. Ὡς τε τοῦτου ἀναιρεθέντος; ζητητέον τὸ αἰτιον, πῶς Πνεῦμα Υἱοῦ λέγεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Εἰ δὲ δεῖ τι τολμᾶν κἀναυθῆ, δεῖ εἰ ἐκ τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐστὶ τὸ Πνεῦμα. καὶ ὡς περ ἐπὶ τοῦ ἡλίου λέγοντες διὰ τῆς ἀκτίνας ἐκ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς, καὶ τὴν μεσίτελαν τῆς ἀκτίνας δηλοῦμεν, καὶ τὸν αἰτιον τοῦ φωτὸς παριστώμεν τὸν ἡλίον; οὕτω καὶ ἐπὶ τούτου λέγοντες δι' Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα, ζητεῖν ἀφιερμέν τὴν ὁδὸν αἰτίαν, ἢ τὸ ἐκ ἀρχικῶς ἀποκεκλήρωται. Οὐ μὴν δὲ ὅτε καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ εἶποι τις ἂν, τοῦτο συμβαλεῖ ἂν. Ἰσθησι γὰρ τὸ ἐκ τῆν διάουτου, καὶ οὐκ ἀνάγκη τῷ ἀκούοντι ἐκ τοῦ λόγου τούτου προχωρεῖν περὶ βεβαίω, καὶ ζητεῖν τὸ ἀρχικὸν αἰτιον.

causa principali, attribuitur. Quod non æque sine

det, cum quis et, ex Filio diceret; sistit enim, ex, mentem, et qui id audit, non est necesse, ut ultra hoc dictum progrediatur, et quærat causam principalem.

Georgius Pachymeres multa scripta edidit argumenti rhetorici quæ non sunt hujus loci, sicut nec declamationes quas, sophistarum more, exercendi ingenii gratia composuit, de quibus vide Allatium tomī superioris col. 413, ubi earum argumenta exhibentur.

EDIT.

ANNO DOMINI MCCCXXII.

THEODORUS METOCHITA

NOTITIA.

(Fabric. Biblioth. Græc. t. X.)

Theodorus Metochita, cum paulo antiquiore Georgio Metochita (a) non confundendus, sub Andronico Palæologo seniore amplissima magni logothetæ dignitate functus est ab a. C. 1314, et filiam suam Ireneam (b) Joanni Palæologo panhypersebaste, Constantini Palæologi, qui Andronici imperatoris frater erat, filio nupti collocavit. Postea cum Andronicus junior, senioris ex Michaele filio nepos, avum imperio expossidisset a 1327, Theodorus quoque dignitate imminutus et exsul, mox liberatus iterum exsilio, Cpoli in monasterio Choræ, quod ipse instauravit, vixit atque extinctus est a. C. 1332 die decimo tertio Martii, post Andronicum seniore, cui fidelis et amicus fuerat, defunctum die tricesimo (c). Nicephorus Gregoras, qui virtutem illius atque eruditionem patroni ac doctoris sui encomiis macta. in historiarum opere, lib. vii, viii, ix, x, et funebri illum oratione decoravit (d), hoc quoque ei posuit epitaphium (e):

Ὁς πάρος ἐν σοφίᾳ θνητῶν μέγα κῦδος ἔην γὰρ
Βαυδὸς ὠδὶ λάας τοῦ γὰρ κέλευθε νέκυν.

(a) Hic Georgius Metochites, Jo. Vecci archidiaconus CPolitanus, λατινόφωνος, et ideo cum eodem Becco atque Joanne Meliteniota ejectus in exsilium circa a. C. 1285 ab Andronico Palæologo. De eo Pachymeres et e recentioribus Allatius, *De Georgiis* p. 546. [in Fabr. *Bibl. Gr.* vol. X, p. 670, sqq. ed. vel.] quem videsis etiam *De consensu*, p. 769 seq. p. 773, et *adversus Creyghtonum* pag. 617, 625, et Michaelem Nau in *Ecclesiæ romanæ græcæque vera effigie*, pag. 82, qui Theodorum Metochitam, Georgii filium fuisse scribit. Confundit utrumque Vossius *De hist. Græcis*, II, 29, Meursium præf. ad Metochitam secutus. Ex Georgii Metochitæ scriptis pro Latinis adversus Græcos partem Allatius vulgavit, ut *Refutationem trium capitum Maximi Planudis in Græcia orthodoxa*, tom. II, pag. 922-958: *Refutationem Manuelis Cretensis, nepotis*, id., pag. 959-1074. Ex Oratione *De unione Ecclesiarum*, fragmentum, p. 429, contra Hottinger. Ex oratione *De dissidio Ecclesiarum*, id. pag. 458, 462. Ex libro *De processione Spiritus S. Combellis*, tom. II *Auctarii novi Bibl. Patrum*, pag. 1018-1026 (ubi de S. Maximi loco epistol. ad Marinum Cypri presb. disputatur). Ex libro v Allatius, libro *De purgatorio*, p. 678-667, et contra Hottinger. p. 311. De illis quinque libris sive orationibus Allatius *De Consensu* p. 771. Citantur etiam plura a Nic. Comneno in *Mystagogiis prænotionibus* ut *Explicatione Regularum S. Nicephori CPol. patriarchæ*, p. 20: *Oratio de sacris mysteriis*, p. 396; *Ecthesis historiarum et Orationes contra Georgium Cyprium*, p. 410. Argumentum trium

A Orationum contra Cyprium exponit Allatius *De Consensu*, pag. 772. (Fabr.) Add. Cavei, *Hist. liter. SS. Eccles.*, de sæculo scholastico ad a. 1276, pag. 320 sqq., ubi etiam de Theodoro Metochita agitur, et Saxii, *Onomast. lit.*, part. II, pag. 321, qui Georgii Metoch. ætatem alligat a. circ. 1280. Villoison in *Anecd. gr.*, tom. II, pag. 249, memorat codic. 650, qui in bibl. Venet. Marc. post editum catalogum illatus est: Georgii Metochitæ opus, cujus titulus pene deletus est inbrii injuria. Agi videtur de schismate ecclesiarum Græcæ et Latinæ.) Add. not. supra ad vol. III, pag. 227. (HARL.)

(b) Joannes Cantacuzenus, lib. I, cap. 43, Nicephorus Gregoras, lib. VII, cap. II.

(c) Nicephorus Gregoras, lib. X, cap. 2, ubi etiam Monodia ejus in Metochitam inserta legitur, quam cum Hieron. Wolfii versione Meursius Metochitæ suo præfixit. (Fabr.) Cel. Morelli, in bibl. ms. Gr. et Lat. I, pag. 71 sq. de cod. Veneto, Marc. 79 observavit, ad initium quendam et Melitenotarum familia, Joannis filium, quo tempore consanguinei sui nonnulli obierint adnotasse; in his de Theodoro Metochita, Κατὰ τὰ ἰγ' τοῦ Μαρτίου μηνὸς τῆς αὐτῆς (n. 15) ἰνδ. τοῦ αὐτοῦ (n. 5ωμ') ἔτους ἀκοιμήθη ὁ μέγας λογοθέτης Θεόδωρος ὁ Μετοχίτης ὁ σοφώτατος, μετονομασθεὶς Θεόληπτος μοναχὸς, ὁ θεῖός μου. (HARL.)

(d) Conf. supra, vol. VII, p. 645, n. 76, et p. 656. (HARL.)

(e) Joan. Boivin, ad Gregoram p. 773, et Baudurinus *Antiquitat. CP.*, lib. VII, p. 180.

Δῆμος σεπτῶν μουσῶν ὀλοῦξάτε πᾶσαι,
ᾠλετο κείνος ἀνὴρ, ὠλετο πανσοφίη.

*Magno hominum decori cujus sapientia nuper
Certe erat, huncce levis jam lapis ecce legit.
Musarum veneranda cohors, complangite cunctæ,
Ille vir interit! Pansophia ipsa jacet!*

Laudibus illis præter Gregoram et Jo. Cantacuzenum suam facit etiam Thomas Magister in προσωνητικῇ ad Metochitam, et in epistola ad eum scripta, ubi vocat μουσῶν ἑλικῶνα, λόγων ἐστίν, φιλοσοφίας τέμενος, ῥητορικῆς ὄφελος, καὶ συμπάσης ἄλλης λογικῆς ἐπιστήμης, εἰ δὲ συντόμως εἰπεῖν, πρυτανεῖον. *Heliconem musarum, Vestam politiorum litterarum, philosophiæ templum* (al. μένος ῥοβῆρ ac spiritum), *artis oratoricæ columen, et cæteræ liberalis doctrinæ universæ, ut verbo dicam, publicum prytaneum.* p. 204. Inter alia etiam exquisitam astronomiæ peritiā in illo celebrat, quam disciplinam ex eo hausisse proficitur Gregoras, viii, 7, et ex tenuibus, quæ a Bryennio edoctus fuerat, principiis ad summum fastigium produxisse Metochitam scribit Joan. Cantacuzenus lib. 1, c. 2, p. 57. Illa vero Thomæ Magistri epistola una eum προσωνητικῇ Græcæ et Latine vulgata est a Laurentio Normanno inter alias ejus orationes et epistolas, Upsal. 1693, 4, p. 178 et 202. Hunc Metochitam falso tradi a Margunio in ecclesiastico dogmate sensisse cum Latinis, observat Nicolaus Comnenus Papadopoli in *Prænotionibus mystagogicis*, pag. 9, et fusius in testimonio Græciæ.

Quamquam in summa dignitate constitutus multos annos negotia publica curanda habuit, curavitque ex Andronici imp. voto diligentissime: tamen multa et præclara scripsit, semper lucubrations interponens diurnis reip. curis (f). Ex his multa penitus interciderunt, paucissima viderunt lucem, pleraque adhuc latent inedita in bibliothecis, sive carmine sive prosa: in quibus versus duriores (g), et prosam asperam (h) auresque ardentem notavit paulo delicatius lectorum iudicium. (FABR.) — De Theodoro Metoch. conf. etiam Henr. Wharton in *Append. ad Guil. Cavei Hist. litt. SS. Eccles.*, tom. II, p. 4 sq. ad a. 1301; Jac. Bruckeri, *Hist. crit. philos.*, tom. III, p. 546-548; Joan. Fabricii, *Hist. bibl. Fabr.*, part. v, p. 261 sq.; Saxii *Onom. lit.* II, p. 345 ad a. 1310. (HARL.)

Edita Theodori Metochitæ scripta.

Παράφρασις. *Paraphrasis in Aristotelis libros octo Physicorum, libros tres De anima, libros quatuor De cælo, libros duo De ortu et interitu, cæteraque quæ Parvorum naturalium nomine veniunt, librum De memoria et reminiscencia, De somno et vigilia, De insomniis, De divinatione per somnum, De motu animalium, De brevitate et longitudine vitæ, De senectute et juventute, vita et morte, et librorum quatuor Meteorologicon* (i). Hæc Paraphrasis Græcæ necdum lucem vidit, Latine autem versam a Gentiano Herveto Aurelio, Simon Schardius primum excudi curavit Basileæ 1559, 4 apud Nicolaum Brylingium cum Præfatione Philippi Becchii, medici. Deinde recusa Latine est Ravennæ 1614, 4. Nam Parisiis primum vulgatam fuisse, nescio, unde accepit Labbeus (j), qui nec annum nec formam dicere potuit, et a se primum in lucem editam Brylingius in fronte sui libri diserte proficitur.

Historiam Romanam a Julio Cæsare ad Constantinum Magnum, quam ab Andrea Schotto acceperat sub Theodori Metochitæ nomine, Græcæ, addita versione sua et brevibus ad calcem libri notis, vulgavit Joannes Meursius, Lugd. Bat. 1618, 4 [et in Opp. Meursii, tom. VII Florent. 1746, fol.

(f) Gregoras, lib. vii, cap. 2, *Historiæ de Metochita*: Βιβλιοθήκη γὰρ ἦν ἐμφυχός οὗτος καὶ τῶν ζητούμενων πρόχειρος εὐπορία. — Ἐξέσσι δὲ καὶ πᾶσι τοῖς βουλομένοις τεκμηριοῦσθαι τὴν τοῦ ἀνδρός ἐν τοῖς λόγοις δύναμιν, ἐξ ὧν συνετετάχεται πολλῶν τε καὶ πολλῆς καὶ ποικίλης γεμόντων τῆς ὠφελείας βιβλίων, etc. *Erat enim viva bibliotheca, ei eorum quæ scire velles, parata copia. — Verum, qua dicendi facultate præditus fueris, cui libet estimare promptum est ex plurimis libris, quos multa et variæ frugis plenus composuit. Jam, quod in eo viro maxime mireris, cum tantæ molestiæ premerent, tantus negotiorum publicorum æstus incumberet, cum curæ alias aliæ animi ejus veluti inundarent, nihil unquam fuit, quod eum a lectione et descriptione revocaret. Sed ea dexteritate in utrisque versabatur ut a mane usque ad vespertinam in palatio temp. administraret, et uni huic rei ita sedulo, ita acri studio vacaret, quasi a litteris prorsus alienus esset. Sero inde digressus, adeo totus in litteris erat, ὥσπερ ἂν ἐν σχολαστικῶς τις ἦν, quasi*

scholasticus esset, neque cum rep. negotii quidquam haberet.

(g) Joan. Boivin. ad Gregoram, pag. 773. [V. supra, vol. VII, p. 656. Ubi etiam versus quidam ejusd. memorantur. HARL.]

(h) Gregoras, lib. vii, c. 2, p. 168.

(i) De Theodori Metoch. paraphrasisibus in Aristotelis libros earumque codd. jam pluribus Fabricius et ego exposuimus supra in vol. III, p. 226 sq. (ubi adnotatum est, in Blochii Præfat. ad librum infra laudatum agi quoque de Theod. Metoch. Paraphrasisibus Opp. Aristot.), pag. 230 et 231 ad sect. 10 et 11, ibique præcipue conf. not. 0000, et pag. 236, cum nota yyy, add. pag. 509 et cel. Hardt in Aretini Beytrægen, etc., 1804, part. IV, p. 57 sq. de codd. Bavar. 73 et 74, in quibus sunt Metochitæ Physica s. Paraphrasis Aristotelicorum librorum. (HARL.)

(j) Labbeus in conspectu Platonis et Aristotelis interpretum, p. 45.

pag. 737seqq. Sed ab eodem Labbeo (k) et Theop. Raynando (l) atque Vincentio Richardo (m) observatum fuit, illam non esse Metochitæ, sed librum tertium *Annalium* Michaelis Glycæ, a pag. 204 edit. Regiæ usque ad 245, ubi Galerii Maximiani infelix obitus describitur (FABR.). Idem arbitratur Fabric. supra in vol. VII, p. 420, sect. 28, sub fin. p. 468, sect. 41, imprimis in vol. XIII, p. 629 sq. de scriptoribus Gr. a J. Meursio editis, n. 14, de Meursii edit. Theod. Metochitæ, Lugd. B. 1618. 4, unde reducam h. l. ea quæ Fabric. adnotavit. « In Athenis, pergit, Batavis, quæ 1625 viderunt lucem, p. 197, Meursius inter parata se ad editionem, memorat Theodori Metochitæ *Historiarum* libros quatuor, cum versione et notis, et Græcè cum animadversionibus suis Athenæi *Mechanica*, Apollodori *Polioretica*, Julii Africani *Cestus*, Meletium *De natura hominis*; Harpocratonem, et Græcè denique ac Latine Menandrum rhetorem *De divisione causarum in genere demonstrativo*. Nihil horum ab illo tempore constat editum esse a Meursio: quos autem vocat *Historiarum* Theodori Met. libros, hos Græcè pridem habemus vulgatos post id tempus sub nomine Michaelis Glycæ *Annalium*, de quibus dixi vol. VI, p. 156. [vol. VII, p. 468 seq. nov. edit.] Non vero Glycam, sed Theodorum esse illorum auctorem, Meursius persuasit sibi ex ms. codice, unde etiam Henricus Ernstius, lib. II *Observationum*, cap. 36, pag. 161, « *Annalium* auctor quod non sit Michael Glycas, cognomento Siculus, sed Theodorus Metochita, cl. Meursius manifesto deprehendit, qui *Annales* ipsos ex ms. auctores Gr. et Lat. in lucem emittet. » Pro eadem sententia militat Christoph. Frid. Bodenburgius, rect. Gymnasii Berolinensis, in diss. *De Theodori Metochitæ scriptis, νοηταῖς vulgo insimulatis*, inserta *Miscellaneis Lipsiens.*, tom. II, p. 23 seq. Idem testatur, manu exaratum se habere Theodori Metochitæ *Χρονικὸν ἀπὸ κτίσεως κόσμου διεξὼν περὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς*, κ. τ. λ. illum ipsum scilicet codicem, ex quo Meursius historiam illam publici juris facere voluit, et quem laudati Bodenburgii antecessori donavit Samuel Pufendorfus, cui aliorum posthuminum Meursianorum editionem debemus. » Hactenus Fabricius. Idem Bodenburg contra Meursium pro Theod. Met. id urget argumentum, morem tum fere fuisse, ut novi scriptores ab aliis jam tradita, ipsorum quoque verbis insererent scriptis. At tum quidem Theod. Met. a crimine plagii absolvi haud poterit. Joan. autem Fabric. in *Histor. Bibl. sæc.*, l. c. p. 262, legendos commendat Placcium *De pseudon.*, q. 318, 443; Olearium, *Bibl. Eccles.*, part. II, p. 195, et Crenium in diss. 2, *de furib. librar.*, p. 26. (HARL.)

[*Specimina operum Theodori Metochitæ*, quæ inscribuntur: Ὑπομνηματισμοὶ καὶ Σημειώσεις γυναικῶν, et codd. mss. Lutetiæ Parisiorum in bibl. regia et Coislin. S. Germanensi asservatis cum præfatione et notis primum vulgata ab Jano Bloch. Havniæ 1790, 8. (HARL.) In præf. Blochius de cadentibus litteris Græcis, tum de Theodoro Met. exponit, ejusque scriptis editis et ineditis, singulatim eo, cujus specimina edidit, quodque, in 120 titulos descriptum, non esse diversum a *Miscellaneis* Theodori dictis operibus contra Fabricium ostendit. Exhibuit autem ejus opusculi, cujus plures codd. recenset, duos Parisinos ipse inspexit, et capitum omnium argumenta et loca selecta, ut de Synesio Cyren. In calce, p. 161 seq. e cod. Escorialensi a Moldenbauero suppeditatam particulam c. 16 (unde jam pag. 61 e codd. Paris. quædam dederat) de Philone Judæo exhibuit. (BECK).]

Scripta Theodori Metochitæ inedita.

I. Περὶ νεωτερικῆς κακοθηλας *De mala recentiorum consuetudine*. De hoc libro adscribam testimonium græci hominis doctissimi, Nicolai Comneni Papadopoli *Prænotionum mystagog.*, p. 9: *Inter plurima monumenta tum sapientiæ tum eruditionis, queis vir hic plane doctus Græciam nostram jam pene ad extremam paupertatem scientiarum redactam auxit atque dilavit, potissima laudandus est aureus libellus περὶ νεωτερικῆς κακοθηλας, quem nostra ætate latinum fecit Arcudius. Ibi enim ita de sacris institutis recentiorum more corruptis facundissime queritur, ut trecenta vulnera (n) Ecclesiæ a corruptoribus illata demonstret. Loca passim ex hoc libro idem Comnenus utraque lingua adfert, ut pag. 165, 195, 225, 320, 403, 414 et alibi, sed integrum vel Græcè prodiisse vel versionem Petri Arcudii vidisse lucem, mihi hactenus incompertum.*

II. *Historiæ sacræ libros duos*, et *Constantinopolitanæ unum* habuit Joannes Meursius et publici juris facturum se promisit in Præf. ad sum. Metochitam. Videntur autem hi tres fuisse ex illis λόγους Theodori Metochitæ *decem et octo* de variis materiis, sed præcipue ad Historiam de vitis Sanctorum et ad Historiam imperii CP. et ipsius urbis CPol. pertinentibus, qui servantur in bibl. Cæsarea, ipso illius ævo, ut testatur Lambecius, VII, p. 154 (o) pereléganter exarata in membrana, et ex quibus loca adfert Reinoldus Delinius S. I. in notis ad martyria Cosmæ et Damiani., pag. XVIII, ex oratione de laudibus Nicææ urbis, et altera

(k) Labbens ad Glycæ *Annales*, Paris., 1660, fol., p. 364.

(l) Raynandus, *De bonis et malis libris*, Lugd., 1655, 4, p. 156.

(m) Richardus ad Matthæum Cantacuzen. in *Canticum canticorum*, Rom. 1624, fol. pag. 130. [Jo. quoque Lamius in dissert. de Mich. Glycæ, præ-

missa nojus epistolis, in *Deliciis eruditorum*, Florent. 1736, p. 12, in eadem versatur opinione. At non vidit Bodenburgii defensionem, in qua ea quæ Lamius, alios secutus, contra Meursium dixit, jam diu diluta sunt. (HARL.)

(n) Postremum est de garrulitate.

(o) Sive p. 350. Kollar. (HARL.)

de Marina martyre : et pag. XLVIII, ex oratione de Greg. Nazianzeni laudibus (p). Promittit eodem loco Lambecius se accuratius illos λόγους descripturum libro octavo, sed aliorum codicum copia et multitudine prohibitus id præstare non potuit (FABR.). Leviter eum recensuit Nessel. in Catal. mss. Cæsar., part. 4, p. 53 sq. de cod. 95. (HARL.)

III. *Capita philosophica et historica miscellanea* 120, mss. Græce in bibl. Cæsarea teste Lambecio, VII, p. 149 seq. (q) et inter codices, bibl. mss. Augustæ Vindelicor. memorantur ab Hæschelio, pag. 52, et D. Reisero nostro, p. 74, et inter codices bibl. Coislinianæ, p. 222 seqq. ab eruditiss. Montfaucono; lectuque dignissima judicantur a Tho. Reinesio in Epistolis ad Nestoros, p. 19, qui Nestori codice usus narrat illa continere *Philosophica e Physicis, Ethicis et Politicis desumpta plurima, historica nonnulla*. Num. 111 *Historiarum cognitionem cuius litterato maxime necessariam et rem in communi vita utilissimam esse docet. Criticem exercet cum de Xenophonte cap. 19; de Platone et Aristotele cap. 12, 13, 21, 25, et alibi; de Pluturcho, cap. 74; de Philone, cap. 15, de Josepho, cap. 14, de Dione Prusænsi, cap. 18; de Synesio, cap. 17 disserit. Ad Oratoriam pertinent Ὁρῆνοι, quos appellat, super statu imp. Romani infelice, cap. 37, 40; super humanæ vitæ miseris, cap. 27; et instabilitate fortunæ cap. 117, de qua ipse optime dicere potuit, qui de summo honorum fastigio (erat enim magnus logotheta, ab imperatore secundus), in extremam egestatem decidit — vir plane summus et major saculo suo. Ut ad opus integrum vel excerpta ex eo in lucem proferenda lectorum (1), si possim, aliquem excitem, adscribam titulos capitum integros, (quos Græce tantummodo Lambecius dedit,) cum Latina versione [addita varietate lect. e Bloch.]*

Index præsentis libri a sapientissimo et eruditissimo A Πίναξ τῆς παρουσίας β' β. του τ' ου σοφωτάτου και λογιωτάτου [hæc duo verba Bloch. desunt] μεγάλου λογοθέτου κυρίου Θεοδώρου του Μετοχίτου.

Cap. 1. Proœmium, ubi etiam de eo, quod nunc non licet loqui, quæ sentias. Confer cap. 9.

2. De memoria, et quam necessaria illa sit.

3. De scriptorum Aristotelis obscuritate.

4. Quod omnes gloriæ studio ducuntur.

5. De Aristotelis gloriæ studio et de mathematicis.

6. Quod omnes multum delectantur iis quibus assueverunt. Confer c. 32.

7. De veneratione qua omnes sapientes Pythagoram persecuti sunt, et de mathematica ejus peritia.

8. Quod omnibus sapientibus in more positum ironia et faciliis uti, Platoni maxime ac Socrati.

9. Quod loqui, quæ sentias, non licet.

10. Quod omnes sapientes sine verecundia au-

Κεφάλ. α'. Προοίμιον, ἐν ᾧ και δτι οὐκ ἔστιν, ὡς νοεῖ τις, νῦν λέγειν.

β'. Περὶ μνήμης, και δτι ἀνγκαῖον.

γ'. Περὶ τῆς ἀσαφείας τῶν Ἀριστοτέλους συταγμάτων.

δ'. Ὅτι πάντες ἤτηνται δοξοσοφίας.

ε'. Περὶ Ἀριστοτέλους δοξοσοφίας και περὶ τῶν μαθηματικῶν. [δ' et ε' jungit Bl.]

ς'. Ὅτι πολὺ πάντες ἤδονται ὅς ἂν συνεπιθῶσιν.

ζ'. Περὶ τῆς εἰς τὸν Πυθαγόραν πάντων τῶν σφῶν εὐλαβείας, και περὶ τοῦ μαθηματικοῦ.

η'. Ὅτι πᾶσι σύνηδες τοῖς σοφοῖς εἰρωνεία και τὸ χαριεντίζεσθαι, και Πλάτωνι μάλιστα και Σωκράτει.

θ'. Ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς νοεῖ τις, λέγειν.

ι'. Ὅτι ἀνευλαθῶς ἀπαντες οἱ σοφοὶ πρὸς τοῖς

(p) De ejus Vita Gregorii Nazianz. et Marinæ seu Margaretæ, martyris, v. supra, in elogiis et vitis SS. sub illorum nominibus. Oratio in laudem S. Marinæ est etiam Paris. in cod. 2629, n. 24, bibl. publ. (HARL.)

(q) Sive, p. 321. sqq. ex ed. Kollar. cui tamen non probantur omnes eæ laudes, quibus id opus Reinesius in cælum extulit. Sunt enim, ait, præterque omnia senescente jam judicio conscripta, id est, talia quæ plus verborum, quam rerum continent. Historica, quæ habet, in iis notissimorum fidem scriptorum secutus est, etc. Apographum est Paris. in cod. 2003, bibl. publ. — Codicem quemdam in manibus quoque habuit et Metochitæ disputationes variis de rebus haud contemnendas lauda-

vit Muretus in variis lect. lib. VII, cap. 17, pag. 160, tom. II Opp. Mureti, a Ruhkenio editorum, L. B. 1789, 8. Ad. Villoison commentat. De triplici theologia mysteriisque vet., in cel. de Sainte-Croix Mémoires pour servir à l'Histoire de la Religion secrète des anciens peuples. Par. 1784, 8. p. 276. et eundem cel. de Sainte-Croix in Examen des historiens d'Alexandre-le-Grand, ed. 2, Paris. 1804. 4. p. 774, ubi laudat quidem insignem Theodori Met. litterarum copiam, ejus tamen dicendi rationem haud comparandum judicat cum dicendi genere Nicephori Bryenn., Annæ Comnenæ, Jo. Ciunani, Nicetæ Choniata, Nicephori Gregor., etc. ipsiusque Athanasii patriarchæ, ejus æqualis. (HARL.)

(1) Prodiit Metochitæ opus Lipsiæ anno 1821, sub hoc titulo: ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΤΟΧΙΤΟΥ Ἰστορηματικὰ καὶ Σημειώσεως γινώσκαι, Theodori Metochitæ Miscellanea philosophica et historica, Græce. Textum e codice Cizani descriptis lectionisque varietatem ex aliquot aliis codicibus enotatam adjecit M. Christianus Godofredus Muller, Rector scholæ et biblioth. episcop. Ciz. præfectus, etc. Editio auctoris morte præventa, cui præfatus est Theophilus Kieseling. — Lipsiæ 1821, sumptibus F. E. G. Vogelli in-8. — Ex his Miscellaneis, quæ non sunt instituti nostri, fragmentum tantum edemus quod ex codice Vaticano Bibliothecæ suæ ut ineditum inseruit card. Ang. Mai. Est cap. 17 in editione Lipsiensi. EDIT. PATR.

- πρὸ αὐτῶν ἐχρήσαντο, ἐν ᾧ καὶ περὶ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους.
- α'. Περὶ Ἀριστοτέλους, καὶ τῆς εἰς τὸ φυσικὸν καὶ λογικὸν εὐδαιμονήσεως τοῦ ἀνθρώπου.
- β'. Ἔτι περὶ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ περὶ τοῦ φυσικοῦ κατ' αὐτὸν καὶ λογικοῦ. [Tit. 11 et 12 ap. Bl. non leguntur.]
- γ'. Περὶ Πλάτωνος καὶ τοῦ μαθηματικοῦ τῆς σοφίας, καὶ μάλιστα περὶ τοῦ ἁρμονικοῦ.
- δ'. Ὅτι οὐκ ἐξ ἀρχῆς τέλειον κατέστη τὸ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης.
- ε'. Περὶ Ἰωσήπου.
- ς'. Περὶ Φιλωνος.
- ζ'. Ὅτι πάντες, ὅσοι ἐν Αἰγύπτῳ ἐπαιδεύθησαν, τραχύτερον τῷ λέγειν χρώνται. [Omisit hunc tit. Bl.]
- η'. Περὶ Συνεσίου.
- θ'. Περὶ Δίωνος.
- κ'. Περὶ Ξενοφώντος.
- κα'. Περὶ τῶν Ἀριστοτελικῶν βιβλίων τῶν μετα τὰ φυσικὰ, καὶ [hæc priora verba Bl. desunt] περὶ τοῦ βιβλίου Ἐρμογένους τοῦ περὶ μεθόδου δεινότητος.
- κβ'. Περὶ τοῦ ἐν τῇ μαθηματικῇ ἐπιστήμῃ ἀσφαστάτου.
- κγ'. Περὶ τοῦ ἐν τῇ φυσικῇ θεωρίᾳ ἀδεδαίου.
- κδ'. Ὅτι διὰ τὸν πρὸς ῥητορικὴν πόλεμον αἱ διαλόγοι ἑ Πλάτων χρηταί.
- κε'. Ὅτι διὰ τὴν πρὸς Πλάτωνα μάχην σπουδάζειν ἤξισεν [σπουδάζει Bl.] Ἀριστοτέλης περὶ τὴν ῥητορικὴν.
- κς'. Ὅτι τῷ ἀπλῶ καὶ ἀτημελήτῳ τῆς φωνῆς φιλοσοφία οἰκείως ἔχει. [Deest Bl.]
- κζ'. Θῆνοι: ἐπὶ τῶν τῶν ἀνθρώπων βίῳ.
- κη'. Περὶ τοῦ ῥητοῦ τοῦ λέγοντος: Ὁὐκ ἔστιν εὐρεῖν βίον ἀλυπον ἐν οὐδενί, καὶ περὶ τῶν κατὰ βίον μεταβολῶν, καὶ περὶ τῶν κατ' αὐτὸν τὸν συγγραφομένων. [Postrema verba sola habet Bl.]
- κθ'. Περὶ τοῦ εὐμεταβλήτου πάντων τῶν κατ' ἀνθρώπους. [Πάντων deest Bl.]
- λ'. Περὶ τῆς κατ' ἀνθρώπους ἀμαθίας τῶν βελτιστων.
- λα'. Ὅτι οὐκ ἔστι τοῖς ἐν τῷ σώματι τελεία κατάληψις περὶ τῶν ὄντων· καὶ ὑπόδειγμα πρὸς τοῦτο ἀπὸ τῶν τῇ μέθῃ μὴ τελείως καταδαπτισθέντων. [Καὶ ὑπ. κατ. desunt Bl.]
- λβ'. Ὅτι ἡδὺ κατ' ἀνθρώπους ᾧ τις ἀν χρόνιος συνεθισθείη.
- λγ'. Ὅτι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀηδῶς σύνεισι τῷ κατ' ἔθος μακρὸν ὄψου βίῳ.
- λδ'. Ὅτι τινὲς τῶν φαύλων καὶ ἀνοήτων οὐδὲ ἤτον ἢ κατὰ τοὺς πεπαιδευμένους ἡδίστα βιοῦσι, μέγιστα περὶ ἑαυτῶν οἰόμενοι.
- λε'. Ὅτι πολλοὶ διὰ φιλαυτίαν ἐπὶ μικροῖς οἷς ἔχουσιν, ἀπειροκάλως ἐπιδεικνύονται.
- λς'. Ὅτι καὶ ἐν μικροῖς τινες ἀγαθοῖς εὐγνώμονες εἰσι, καὶ περὶ βασιλείας ἐνταῦθα.
11. De Aristotele, et laude viri in naturali atque rationali disciplina
12. Adhuc de Aristotele ejusque physica ac logica.
13. De Platone et mathematica philosophiæ parte et maxime de harmonica.
14. Quod non ab initio statim perfecta fuit mathematica scientia
15. De Josepho.
16. De Philone.
17. Quod omnes qui in Ægypto instituti fuere, asperiore dicendi genere usi sunt.
18. De Syncisio.
19. De Diene.
20. De Xenophonte.
21. De libris metaphysicorum Aristotelis, et Hermogenis libro de vi dicendi comparanda.
22. De certo et stabili in scientia mathematica.
23. De incerto in physica speculatione.
24. Quod Plato dialogis semper utitur propter bellum quod rhetoricæ indixit.
25. Quod Aristoteles singulare studium impendit rhetoricæ, ut Platoni adversaretur.
26. Quod philosophiæ congruens vel maxime est dictio simplex et incuriosa.
27. Deplorationes vitæ humanæ.
28. De dicto quod ait: *Vitam luctus expertem nusquam reperias.* Et de vitæ mutationibus, et illis quæ scriptori ipsi acciderunt.
29. Quod omnia humana facile alterationi obnoxia sint.
30. De ignorantia rerum optimarum, quæ est in hominibus.
31. Quod animæ, dum in corporibus versantur, non perfecte possunt res percipere, idque declaratum a similitudine hominum ebrietate non funditus demersorum.
32. Quod suave sit hominibus, cuiuscunque aliquis per aliquod tempus assueverit.
33. Quod multos homines tedium vitæ generis cuiuscunque post longum usum capit.
34. Quod nonnulli ineptorum et stultorum non minus, quam sapientes vivunt suaviter, magna sibi de se ipsis imaginantes.
35. Quod multi ex falso sui amore in parvis, quæ habent, inepte se jactant.
36. Quod in parvis etiam bonis quidam recte se gerunt, et de præsentis imperatore.

37. Lessus super rerum Romanarum imminutione et mutatione magnæ illius felicitatis.
38. Comploratio de rebus in orientali Romano-rum imperio infelicitè gestis.
39. Lessus alius ejusdem argumenti, et quod omnia illa (orientalis imperii) non possint pristinis Romanis conferri aut æquiparari.
40. Lessus alius ejusdem argumenti, et quod monachorum quoque res ibi melius se habuere, quam aliis in locis.
41. In more esse mortalibus præterita vitæ desiderare, illorumque libentissime meminisse.
42. Quod valde jucunda est hominibus rerum creaturarum consideratio.
43. Quod jucundissima contemplatio sit cæli rerumque cælestium.
44. Quod jucundissimum sit spectaculum mare.
45. Quod honesta hilaritate vitæ utentes conferre licet spectaculo tranquillæ maris.
46. Multis hominibus desiderabilem videri vitam non negotiosam ac desidem.
47. Quod plures procul desidia dant operam negotiis.
48. Quod plurima molesta obveniunt et gravissima iis, qui vitam multis negotiis implicatam ducunt, etiam si bene rem gerere videantur.
49. Quod aliqui ex animi abjecti vitio, non iudicio mentis, negotia refugiunt, idque omnino neutiquam dignum laude esse
50. Quod similiter homines possunt læti esse ac felices sibi videri in maximis rebus et parvis, variisque vitæ civilis generibus, si bene ac feliciter rem gerant.
51. Magnum esse munimentum animæ ad intellectuales operationes corpus et quæ ad illud pertinent.
52. De falso amore sui, qui est in omnibus hominibus, et quomodo omnes adduci se patiuntur, ut majores sibi videantur esse, quam vere sint.
53. Quod non satis constat, quare aliqui homines vitam commodam sortiti sint ab initio ad finem usque, alii contraria omnia.
54. Quod in multis adversantur homines non modo aliis hominibus, sed etiam sibi met ipsi.
55. Quod nullum propemodum est in homine certum ac sine affectibus iudicium.
56. Quod æsemper est aliquid, etiamsi maxima quis fortunæ felicitate utatur, si modo mentis iudicium sanum adhibuerit, quod æquabilitatem animi in eo possit conservare.
57. Quod nonnulli simulant speciem philosophi et contemptum honorum fortunæ, rebusque secundis in vita affluentium, cum ipsi illis invident atque aliqua felicitatis parte exciderunt.
- (r) Ita lege pro περιφρόνησιν.
- λζ'. Θρηνηοί επί τῆ τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων ἐλαττώσει καὶ μεταβολῇ τῆς μεγάλῃς ἐκείνης εὐδαιμονίας.
- λη'. Θρηνηοί τῶν κατὰ τὴν ἔω τῆς Ῥωμαίων ἐραχῆς κακῶς πράξαντων.
- λθ'. Θρηνηοί ἐπι περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ ὅτι οὐκ ἐπι παραβάλλειν τὰ ἐκεῖ πάντα τοῖς ἄλλαχού Ῥωμαϊκῶν.
- μα'. Θρηνηοί ἐπι περὶ τῶν αὐτῶν καὶ ὅτι καὶ τὰ τῶν μοναχῶν ἐκεῖσε βέλτιον εἶχεν ἢ ἄλλοθί κη.
- μα'. Ὅτι ἔθος ἀνθρώποις τὰ παραλθόντα τοῦ βίου ποθεῖν, καὶ κελίων ἤδιστα μεμνησθαι.
- μβ'. Ὅτι σφόδρα ἤδυ τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἔκστασις τῆς κτίσεως.
- μγ'. Ὅτι ἤδιστον ἡ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κατ' οὐρανὸν ἔκστασις.
- μδ'. Ὅτι ἤδιστον θέαμα ἡ θάλασσα. [Composita hęc 42-44, ut et superiora quædam capp. Bloch.]
- με'. Ὅτι εὐκάζειν ἀν εἶη τοὺς ἐν τῷ ἰλαρῷ συνόντα; σεμνότητι τοῦ τῆς θαλάττης ἐν γαλήνῃ θεάματι.
- μς'. Ὅτι πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων ποθεῖν τὸ ἀπραγμον τοῦ βίου.
- μζ'. Ὅτι πλείοσι περισπούδιστον ἡ περὶ τὸ πράττειν ἀσχολία.
- μη'. Ὅτι πλείοσι δυσχερῆ καὶ ἀνιαρὰ τοῖς μετὰ τοῦ πολλὰ πράττειν βουοῖσι, κἄν εἰ δοκῶσιν εὐπράττειν. [Hęc et seqq. capp. usque ad 54 omisit C Bl.]
- μθ'. Ὅτι ἐνιοὶ διὰ μικρογνωμοσύνην τινὰ, καὶ εὐλογισμῶν κρῖσιν, ἀποτρέπονται τὰ πράγματα, καὶ τοῦτο πάντως οὐδ' ἐπινοοῦσι καὶ δοκεῖν ἄξιον.
- ν'. Ὅτι ἐστὶν ὁμοιωτῶς ἠθεσθαι καὶ δοκεῖν εὐπραγεῖν καὶ ἐν μεγίσταις ὑποθέσεσι καὶ ἐν ἤττοσι, καὶ διαφόροις πολιτεύμασι εὐπράττοντας.
- να'. Ὅτι μέγας ἐπιτελισμὸς τῇ ψυχῇ πρὸς τὴν οἰκείαν νοερὰν ἐνέργειαν τῆ σῶμα καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ.
- νβ'. Περὶ τῆς ἐν ἀνθρώποις πᾶσι φιλαυτίας, καὶ ὅπως ἐπιφέρονται πάντως τε πλεόν δοκεῖν ἢ εἶσιν.
- νγ'. Ὅτι ἀπορεῖν ἐστὶν ὅπως οἱ μὲν τῶν ἀνθρώπων εὐ ξυνέλαχον ἐξ ἀρχῆς τῷ βίῳ εἰς τέλος, οἱ δὲ τούναντιον.
- νδ'. Ὅτι πολὺ τὸ ἐναντιολογεῖν ἀνθρώποις οὐ μόνον ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυτοῦς.
- νε'. Ὅτι οὐκ ἐστὶ παρ' ἀνθρώποις ἀπλανῆς οὐδὲν κρῖσις οὐδ' ἀπαθῆς.
- νς'. Ὅτι ἐστὶν ἀεὶ ὅπως ποτέ τις πράττει πᾶρασκευῆ γνώμης εὐλόγως ἀντανισοῦν ἑαυτὸν ταῖς μεγάλαις εὐπραγαῖσι. [Bl. ὅτι ἀεὶ ἐστὶν ἀντανισοῦν κ. τ. λ. Idem titulos capp. 57-69 omisit.]
- νζ'. Ὅτι ἐνιοὶ τῶν ἀνθρώπων πλάττονται φιλοσοφον πρόσχημα καὶ παραφρόνησιν (r) τῶν τυχερῶν καὶ τῶν κατὰ τὸν βίον εὐπραγούντων, ἀτευκτοῦντες αὐτοὶ τινος εὐετηρίας καὶ βασκαίνοντες.

να. Πότερον ἄμεινον ἀνθρώπων τὸ γενέσθαι ἢ τὸ ἄμὴ γενέσθαι, καὶ ὅτι ἄμεινον τὸ γενέσθαι.

νε. Ὅτι πολὺ παρ' ἀνθρώποις τὸ περιουτολογεῖν.

ξ. Ὅτι ἄπορον, εἴ ἔστι τις ἀνθρώποις καθάπαξ γαλήνη κατὰ τοὺς λογισμούς.

ζα. Ὅτι οὐκ ἔξω λόγου παντάπασι δόξειεν ἀνεῖναι τὰ τῶν Ἐφεκτικῶν ἐναντιουμένων πρὸς πλάσαν κατάληψιν, καὶ ὅτι καὶ Πλάτων καὶ Σωκράτης ἄρχες εἰς τοῦτ' ἔδωκαν.

ζβ. Περὶ τῶν ἐμπειπόντων πράγμασι, τῶν μὲν διὰ φιλόπραγμον ἦθος φαῦλον, τῶν δὲ διὰ ἀμαθίαν καὶ ἀπρονοήτον τὴν τύχην.

ζγ. Περὶ τῶν ἐλπίδων, καὶ ὅτι τρόπον μὲν τινα βιωφελίστατον ἀνθρώποις τὸ κατ' αὐτάς χρῆμα, τρόπον δὲ τιν' αὔθις καθάπαξ νεμεσητόν καὶ κατηγρωσμένον.

ζδ. Ὅτι ἥδιστον ἀνθρώποις ἐν τοῖς οἰκείοις καὶ σνήθει διατριβῇ ὀτιῶν πράττειν εὐ καὶ τιμᾶσθαι.

ζε. Ὅτι πολλάκις ἐνίοι συμπίπτουσι τοῖς ἑαυτῶν ἔγχεσι καὶ κρίσεσι, καὶ διλλυται δίκης σφέτερα.

ζς. Ὅτι τινὲς εἰσι ταχεῖς πιστεύουσιν ἐπὶ Προνοίᾳ διὰ τὰ φαινόμενα κατὰ λόγον ἀπαντᾶν τοῖς χρηστοῖς τε καὶ πονηροῖς ἐκ τοῦ προχείρου, καὶ αὔθις ἀπιστεῖν ἐπὶ Προνοίᾳ διὰ τὰναντία τούτοις.

ζς. Ὅτι θαυμασιῶς πολλάκις εὐθεῖα ταῖς μεγίσταις πᾶρξαι καὶ εὐτυχίαις τάχιστα ἀκολουθεῖν δυσπραγίματα χαλεπὰ καὶ μὴδὲν ἦττον ἀνυπονήτα.

ζη. Ὅτι οὐκ ἔστιν ὄλωσ' ἐν ἀνθρώποις ὁμοφροσύνη.

ζη. Ὅτι πολὺ νοσοῦσι ταῖς προσκαθείαις ἀνθρώποι, καὶ οὐκ ὀρθῶς ὀρθῶν.

ς. Ὅτι χρῆσιμα τὰ ἐκ τοῦ μαθηματικοῦ καὶ γεωμετρικοῦ τῆς φιλοσοφίας εἶδους διὰ τὰ τε ἄλλα πλείστα τῷ βίῳ καὶ διὰ τὰ τῶν μηχανικῶν ἔργα.

σα. Περὶ Πλουτάρχου.

σβ. Θεωρία εἰς τὸ ἔπος, τὸ, *Ἀδὸς βιώσας*.

σγ. Εἰ προσισταται τῷ Χριστιανικῶς ζῆν τὸ μετὰ πολλῶν ζῆν καὶ ἐν πολλοῖς πράγμασι ζῆν. [73-81 omisit Bl.]

σδ. Ὅτι τὸ μὴ μετὰ πολλῶν βιοῦν πραγμάτων εὐκολίαν φέρει εἰς τὴν τήρησιν τῶν τῆς Χριστιανικῆς εὐσεβείας νομίμων.

σε. Ὅτι καὶ τοῖς ἐγκοινοπολιτευομένοις ἔξοσι καλλίως βιοῦν τῇ ἀρετῇ καὶ τοῖς τῆς θεοσεβείας νομίμοις.

ςς. Εἰ γαμητίον ἐστίν, ἢ μὴ, τοῖς ἐπιμέλειαν ἔχουσι καὶ φροντίδα τῆς κατ' ἀρετὴν ζωῆς.

ςδ. Ὅτι παντὶ τρόπῳ τῷ πολιτικῷ ἀντιποιητέον τῆς εἰρήνης.

ση. Ὅτι καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν παρασκευαστέον τῷ πολιτικῷ.

58. Meliusne sit homini esse, quam non esse? et quod præset esse.

59. Quod frequens sit apud homines, ut libenter de se et rebus suis loquantur.

60. Dubium esse, an unquam serenitas mentis plena hominibus obtingat.

61. Quod non usquequaque videatur a ratione alienum admittendas Scepticorum objectiones, quas omni perceptioni opponunt, et quod Plato ac Socrates principia ad hoc suppeditaverunt.

62. De his qui negotiis se obijciunt sive propter vitiosum morem hominum alienis se admiscendum, sive ob illorum incitiam, sive inopinatum fortunam.

63. De spe, et quod jam sit res hominibus utilissima am iterum noxia et rejicienda.

64. Quod jucundissimum sit homini in suis negotiis et consueto vitæ genere, qualescunque etiam illud sit, bene et cum honore rem gerere.

65. Sæpenumero aliquos adversari suis ipsorum opinionibus ac judiciis, et propria jura intervertere.

66. Quod aliqui facile credant Providentiam, cum vident in præsentibus bonis et malis ita fieri, ut merentur: alii vicissim non credant ob hisce contraria.

67. Quod sæpius solent post maximas res gestas et fortunam pulcherrimam mira mutatione celeriter sequi infortunia gravissima et non minus insperata.

68. Quod omnino non est inter homines animorum et opinionum concordia.

69. Quod plurimum laborant homines affectibus, nec satis recte vident.

70. Quod ex mathematica et geometrica parte philosophiæ utilitates plurimæ redundunt in vitam humanam, tum aliæ, tum quæ in operibus mechanicis conspiciuntur.

71. De Plutarcho.

72. Disputatio de dicto: *Qui bene latuit, bene vitat*.

73. Num Christianæ vitæ repugnet vivere inter multos et multis implicatam esse negotiis.

74. Quod non multis impeditum vivere negotiis, faciliorem reddat Christianæ pietatis præceptorum observationem.

75. Quod etiam rempublicam gerentibus et negotia vitæ curantibus integrum est, probam vitam ducere virtutemque ac pietatis colere præcepta.

76. Num conjugium ineundum sit, necne, iis quibus curæ cordique est secundum virtutis præscriptum vivere.

77. Quod omni modo pax sectanda sit viro rempublicam gerenti.

78. Quod idem etiam ad bellum instructus esse debeat.

79. Propter sinistrae casus fortunæ, et quia sæpius infeliciter res gesta est, a re gerenda deterri nos non oportere.

80. Quod plerique philosophorum et tantum non omnes in præceptis modo tradendis hæserunt, nec sui usum præbuere in gerenda republica.

81. Quod omnes ferme Græcorum philosophi a gerenda republica et civilibus negotiis abstinuerunt.

82. Principi maxime esse curandum, ut illi suppetant sumptus ad imperium gerendum necessarii.

83. Non tamen uni huic curæ dare se debere principem, ut pecunias corroget, neque omni modo in hoc solum elaborandum.

84. Quod viro rempublicam gerenti cura impendenda sit comparandis citra reprehensionem opibus atque divitiis.

85. Indignum esse a viro rempublicam gerente animum ad hoc applicari penitus et unice, ut ditescat.

86. Quod omnes propemodum homines divitiarum amore ducantur

87. Consideratio, ab exemplo repetita, de inconstantia rerum humanarum.

88. Consideratio ab exemplo, de usu facultatis rationabilis.

89. Consideratio ab exemplo, de sensibus et mentis in illos dominio.

90. Consideratio ab exemplo, de vita secundum mentem.

91. Consideratio ab exemplo, de contraria genitæ naturæ in materia operatione.

92. Augusto Casari et magno Constantino monarchiam et imperium traditam esse divinitus, ut Christi fides sine offensione posset propagari. Confer infra, cap. 109.

93. Adnotatio, ut memoriæ et animo se offerunt res Græcorum omnes maximæ et minoris momenti.

94. Quod utile sit bene institutis, negotiorum se molibus subducere ac subtrahere, exemplo monstratum.

95. Consideratio ab exemplis repetita, de mente et sensuum usu.

96. De democratiâ.

97. De aristocratiâ.

98. De regno.

99. De republica Atheniensium.

100. De Lacedæmoniorum republica.

101. Quod non modo apud Græcos, sed et multas alias gentes fuerint æqui juris respUBLICÆ.

102. Quod ab initio usque omnes ferme gentes in Asia non habuerint respUBLICAS, sed dominis paruerint.

103. Quod urbs Græca Cyrena in Libya ab initio (regem habuerit).

104. De Carthagine et republica Carthaginiensi.

οβ'. Ὅτι μὴ διὰ τὰς ἀτυχίας καὶ τὸ κακῶς πολιτικῶς πράττειν ἀποτρεπτόν τοῦ πράττειν.

π'. Ὅτι τῶν φιλοσόφων οἱ πλείους ἢ πάντες σχεδὸν περὶ τὸ λέγειν διέτριψαν μόνον, μὴ χρήσιμοι γινόμενοι ταῖς περὶ τὸ πολιτικὸν θεωρίαις.

πα'. Ὅτι πάντες σχεδὸν τῶν ἐν Ἑλλάδι φιλοσοφούντων τοῦ πολιτεύεσθαι καὶ τὰ κοινὰ πράττειν ἀπέστησαν.

πβ'. Ὅτι ἐπιμελητέον βασιλεῖ μάλιστα περὶ τὸ [τοῦ ΒΙ.] κορίζεσθαι χρηματισμοῦς τῇ ἀρχῇ.

πγ'. Ὅτι μὴ καθάπαξ ἑαυτὸν δοτέον τῇ περὶ τὸ χρηματίζεσθαι ἐπιμελεῖν τὸν βασιλεῖα καὶ πάντα τρόπον σπουδαστέον εἰς τοῦτο.

πδ'. Ὅτι ἐπιμελητέον ἀνεμεσῆτως περιουσίας καὶ πλούτου τῷ πολιτικῷ. [Εἰ ἡμεῖς ἰσθε α 83-92 omisit ΒΙ., τὴν αἰγ. usque ad 95 contraxit.]

πε'. Ὅτι οὐ καθάπαξ παντὶ τρόπῳ προσέγεινέειν τὸν κοῦν τῷ πλουτεῖν.

πς'. Ὅτι πάντες ἄνθρωποι σχεδὸν φιλοπλουτεῖα ζητηγται.

πζ'. Θεωρία ἐξ ὑποδείγματος περὶ τῆς κατὰ τὰ ἀνθρώπινα ἀστασίας.

πη'. Θεωρία ἐξ ὑποδείγματος περὶ τῆς τοῦ λογικοῦ χρήσεως.

πθ'. Θεωρία ἐξ ὑποδείγματος περὶ τῶν αἰσθησῶν καὶ τῆς κυριότητος τοῦ νοῦς.

ι'. Θεωρία ἐξ ὑποδείγμάτων περὶ τῆς κατὰ τὸν ζῶντος.

ια'. Θεωρία ἐξ ὑποδείγματος περὶ τῆς κατὰ τὴν ὕλην τῇ γενητῇ φύσει ἐναντιπραγείας.

ιβ'. Ὅτι διὰ τὸ ἀπρόσκοπον τῆς Χριστοῦ πίστεως, εἰκεν, ψκονομήθη τὸ τῆς μοναρχίας κράτος ἀγνώστω τε τῷ Καίσαρι καὶ τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ.

ιγ'. Ἐπισήμασι ὅπως ἡμῖν ἐν μνήμῃ καὶ λόγῳ τὰ περὶ τῶν Ἑλλήνων πάντα καὶ μέγιστα καὶ ὡς βραχέως ἀξία λόγου

ιδ'. Ὅτι χρήσιμοι τοῖς πεπαιδευμένοις ἢ ἀποχόρησις καὶ ἀποστροφή τῶν πραγμάτων, ἐξ ὑποδείγματος.

ιε'. Θεωρία ἐξ ὑποδείγμάτων περὶ τοῦ νοῦς καὶ τῆς τῶν αἰσθησῶν χρήσεως.

ιδ'. Περὶ δημοκρατίας.

ις'. Περὶ ἀριστοκρατίας.

ιη'. Περὶ βασιλείας. [98-102 om. ΒΙ.]

ιθ'. Περὶ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας.

ρ'. Περὶ τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας.

ρα'. Ὅπως οὐ μόνον Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν κοινολιτείας ἐχρησάντο.

ρβ'. Ὅτι τὸ ἐξ ἀρχῆς ἅπαντα σχεδὸν τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔθνη οὐ κοινολιτείας, ἀλλ' ὅπὸ δεσποτῶν ἦγοντο.

ργ'. Ὅτι τὸ ἐξ ἀρχῆς Κυρήνη Ἑλληνικὴ ἐν Λιβύῃ.

ρδ'. Περὶ Καρχηδόνας καὶ τῆς κατ' αὐτὴν πολιτείας.

ρ'. Περὶ Καρχηδόνο; ἔτι, καὶ ὅπως διὰ τὰ μέ- A
γιστα εὐπραγῆσαι καθάπαξ ἐνισῦθεν ἡ πόλις αὐτῆ
ᾤετο. [105-109 breuiter recenset Bl.]

ρς'. Περὶ τῆς Ῥώμης, καὶ ὅπως ἐκ μικρῶν ἀρ-
χῶν τοσούτου κράτος καὶ μέγεθος ἀρχῆς κατ' αὐτὴν
συνέστη.

ρζ'. Περὶ Νούμα Πομπηλίου δευτέρου βασιλέως
τῆς Ῥώμης, καὶ ὅπως τῆνικαῦτα κατὰ καιρὸν βα-
σιλεύειν ἤρθε.

ρη'. Ὅπως Ῥωμαῖοι ἐκ μικρῶν τὴν ἀρχὴν πρα-
γμάτων μετὰ τὰ πρὸς Πύρρον καὶ Καρχηδονίους
ἔξῃς πάλιν εἰς μέγα προῆλθον ἀρχῆς κράτος καὶ
κρῆγμα σχεδὸν παγκόσμιον.

ρθ'. Ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ μεγίστη μοναρχία ἐκ τῆς
οἰκουμένης ἔοικεν ὑπὸ τῆς θείας προνοίας γενέσθαι B
εἰς εὐδρομίαν τοῦ σωτηριώδους Χριστιανικοῦ δό-
γματος.

ρι'. Περὶ Σκυθῶν.

ρια'. Ὅτι χρησίμιον τοῖς περὶ λόγους σπουδάζου-
σιν ἢ περὶ τὸ ἱστορικὸν ἐπιμέλεια.

ριβ'. Περὶ τοῦ ἀνδρῦτου καὶ μὴ διαρκοῦς εἰς τέ-
λος τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἐξ ὑποδειγμάτων.

ριγ'. Περὶ Ἑλλήνων, καὶ ὅτι οὐκ ὅγκω πράξεων
ἢ τύχης περιφανεῖς ἦσαν τὸ ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ἀστεϊό-
τητι φύσεως καὶ ἤθους καὶ γνώμης εὐγενεῖα.

ριδ'. Ὅπως κατὰ καιρὸν Ἐπαμεινώνδας καὶ Πε-
λοπίδας, ἀρίστου ἀνδρὸς καὶ στρατηγῶ, κατὰ ταυτὸν C
γεγῶνασι τῇ πατρίδι.

ριε'. Ἐλεγχος εἰς τὸ ἀνδρῦτον καὶ εὐμετάδλητον
τῶν ἀνθρωπίνων, καὶ ὅτι, εἰ δὴ τι ἄλλο, καὶ τὰ
κατὰ τὸν Ἀλκιβιάδου βιοτὸν τοῦτο παρίστησιν,
ὡσὺτως καὶ τὰ κατὰ τὸν Πολιορκητὴν ἐπικληθέντα
Δημήτριον, ἔτι δὲ καὶ τὸν Εὐμενῆ.

ρις'. Εἰς τὸ ἄστατον τῆς τύχης, ἐξ ὑποδείγματος.

ριζ'. Θεωρεῖα ἐξ ὑποδειγμάτων, ὅπως τινὲς ἀπὸ
μεγάλων πράξεων καὶ μεγάλης τύχης ἀλλάττουσιν
εἰς ἀπραξίαν ἢ τὸ πρᾶττειν ταπεινῶς.

ρηγ'. Ὅτι τῶν ἐπιμελῶς κτηθέντων ἀποβολὴ οὐκ
ἀτακτῶρος οὐδ' ἐρῆστου νευμένη.

ρθβ'. Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν ἀνθρώποις ἐξ ἀρχῆς εἰς B
τέλος τοῦ βίου ἀκρατος ἀνισορροῦ τινος εὐδαιμονία,
καὶ ὅτι δεῖ τὰς τῶν μεγάλων εὐτυχιῶν ὑποδέκτε-
σθαι μεταβολάς.

ρο'. Ὅπως πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀνεπιστήμο-
νές (ε) εἰσιν ὡς ἀληθῶς τῆς τοῦ βίου χρήσεως, ἐξ
ὑποδειγμάτων.

IV. *Michaelis Palæologi epitaphium et Irenæ Augustæ*, ms. in bibl. Reg. cod. 800. V. *Cangii Familias Byzant.*, p. 236. (FABR.) — *Orat. in Basilium M., Gregor. Theolog. et Jo. Chrysostom.* V. supra, vol. IX, p. 459. (HARL.)

V. *Astronomicam Theodori Met. epitomen* citat Usserius, tom. II *Annal.* ad a. 5979, pag. 502. *Eundem* in c. 63 *philosophico* citat Comnenus, p. 255, *Prænot. mystagogy.* — *Astronomica introdu-*

105. De Carthagine iterum, quomodo per maxi-
mas res secundas urbs illa simul semelque periiit.

106. De Roma, et ut ex parvis initiis in tantam
potentiam et imperii magnitudinem euaerit.

107. De Numa Pompilio, secundo rege Romæ, et
quod ex temporis illius usu electus tunc rex fuerit.

108. Quomodo Romani ex parvis initio rebus,
deinde post bella cum Pyrrho et Carthaginiensibus
gesta maximum consecuti sint imperium potentiam-
que maximam, ut totius fere orbis terrarum priuci-
patum jam conciperent animo.

109. Quod maxima Romana monarchia in orbe
videtur constituta diuinæ providentiæ consilio, ut
salutare Christianum dogma tanto faciliores pro-
gressus haberet.

110. De Scythiis.

111. Quod eloquentiæ studiosis utile sit historia-
rum studium.

112. De rebus humanis nequiquam firmis ne-
que in perpetuum constantibus, documentum ab
exemplo.

113. De Græcis, et quod initio non magnitudine
rerum gestarum aut fortunæ celebres exaliterunt,
sed elegantia ingenii morumque et animorum no-
bilitate.

114. Quod opportune eodem tempore patriæ suæ
exorti fuerint duces virique duo fortissimi Epami-
nondas et Pelopidas.

115. Documentum inconstantiæ et vicissitudinis
rerum humanarum, si quod aliud, suppeditari in
vita Alcibiadis, similiter in vita Demetrii, cogno-
mento Poliorcetæ et Eumenis.

116. In fortunæ instabilitatem, ab exemplo.

117. Consideratio ab exemplis repetita, quomodo
aliqui a magnis rebus gestis magna que fortuna per-
uenerunt ad vitam plane desideram-vel humilia ne-
gotia.

118. Quod honorum, quæ cum cura comparavi-
mus, jactura nec misera nec ignauiæ semper tri-
buenda sit.

119. Quod non contingit hominibus ab exordio
ad finem usque vitæ sincera sine omni luctu felici-
tas, et quod magnarum rerum secundarum vicissi-
tudines ac mutationes oportet suspicari.

120. Quod multi hominum veri vitæ usus ignari
et imperiti sint, exemplorum documentis demon-
stratum. [111-120 tit. omisit Bl.]

(α) Ita leg. pro ἐνεπιστήμονες.

tionis epitome, in cod. Bavar. 169. (FABR.) Vel potius illius *Epitomes liber 1*, qui constat 91 capitibus, ille cod. nunc numeratur 100, V. plura de eo ap. cel. Hardt. in Aretini Beyträge etc. 1804, part. VI, p. 33 sq. (HARL.)

VI. Inediti etiã ducuntur exatate Theodori Metochit. *Mathematica* et VII commentarii in Ptolemæi magnã Syntaxim, quæ asservari in Hispania commemorantur (1).

VIII. Paraphrasis in Aristotelis libros *De partibus animalium*, ms. in Italiæ bibliothecis, ut ex Genaro notavit Meursius.

(1) In cod. Escorial. teste Plüero in *Itinerar. per Hispan.*, p. 194, ubi ita citantur: *Theod. Metoch. Mathematica. Commentarii in magnam Ptolemæi compositionem*. Qualis sit usus explanationis quorundam capitum, perquiritur, frequenter Ptolemæus astronomicas enuntiationes et ma-

thematicarum demonstrationum argumenta excludit. — Ibid. ejusdem *Expositio in Aristotelis Physicam et in Parva naturalia*. — Ibid. ejusdem *Sententiosæ significationes et opuscula varia mathematica*, Paris. et Venet. secundum Montfaucon in *Bibl. bibl. mss. V. indicem*. (HARL.)

MONITUM.

(Mai, Biblioth. nova PP. t. II, p. 684.)

Elaborata ab Ægyptiis hominibus officia tabularum, signorum atque ædificiorum secerioribus formis ac rigidioribus constare videmus; idque aperte propemodum illi queruntur qui Græcorum artificum elegantiam leporemque unice admirantur. Nunc en Theodorus Metochita linguam quoque Græcam apud Ægyptios asperius sonuisse dicit; quam rem cum alia monumenta jam demonstraverant, tum etiam diplomatica papyri nostra temporibus divulgata confirmant. Id vitium utrum a Macedonica barbariore dialecto Alexandriam translata, an ab Ægyptiacarum dictionum colluvie et cinno, vel ab utraque simul causa pluribusve manaverit, Sturzii aliique grammatici disputabunt. Mihi interim placet, ob severam apud nos Ægyptiacarum rerum studium, lucubratiunculam Theodori proferre, quam ex ejus capitibus historicis philologicisque detraxi, nondum editis (1), sed partim certe a me deinde vulgandis: præsertim quia politia etiam capita insunt, quæ scientiæ hujus studiosis exhibere, vita comite, decrevi cum Theoduli magistris de mutua regis et populi officiis duplici oratione, cum Georgii Gemisti capitulis aliquot politicis, et cum anonymi denique orationibus item Græcis de rerum publicarum conversionibus. Nunc Theodori capitulum latinitate a me festinanter donatum recitabo

(1) Editionem Lipsiensem anni 1821 ignoravit cel. cardinalis, qui tamen anno 1827 hæc scribebat.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΤΟΧΙΤΟΥ

ΟΤΙ

ΒΑΝΤΕΣ ΟΣΟΙ ΕΝ ΑΗΥΗΤΩ ΕΠΑΙΔΕΥΘΗΣΑΝ ΤΡΑΧΥΤΕΡΟΝ ΤΩ ΛΕΓΕΙΝ ΧΡΟΝΤΑ¹

THEODORI METOCHITÆ

QUOD

OMNES QUI IN ÆGYPTO INSTITUTI FUERUNT ASPERIORE ORATIONIS
GENERE UTI SOLEANT.

Cogitanti mihi sæpenumero (veritatene duce an A "Εννοιά μοι τις αὐτῆ πολλὰκις καὶ λογισμῶς
secus, non desino) ac memoria veteres novosque Επιστην, ἴσως μὲν τὰ ληθεύς τυγχάνων, ἴσως δὲ μὴ

¹ Deest in cod. καί.

λογίζομαι· δ' οὖν, ὅτι δὴ πάντες ὅσοι κατ' Αἴγυπτον ἐπιδεδυθησαν, παλαιοὶ τε πρότερον καὶ νεώτεροι, καὶ συνέγραψάντο ἅτα δὴ παραπλήσιοι πως τὴν φωνὴν εἰσι τραχύτερον τὰ τε ἄλλα καὶ τοῖς ὀνόμασι (2) μάλιστα χρώμενοι· καὶ τοῦτ' εἶναι πάντως κατ' ἔθος εἰκεν κρατῆσαν ἐκείσε τῶν ἐκδεξαμένων ἄλλων ἐπ' ἄλλοις τῶν αὐτῶν ἔχομένων τῆς γλώττης· καὶ πάντας γὰρ ἐπισκοπούμενος ἐγὼ γε, ὅσοι τὸν τοιοῦτον χαρακτῆρα καὶ τύπον τῆς ἔρμηνείας ἐνόμισαν καὶ καθιστόρησαν (3), οὕτω δὴ καὶ διέθεντο τὰ σφέτερα αὐτῶν συντάγματα, εἰ καὶ ἄλλος ἄλλου βέλτιον καὶ τοδαντιῶν ἐχρήσαντο, καὶ ὅσοι τῆς καθ' ἡμᾶς θεοσεβείας καὶ πίστεως, καὶ ὅσοι μὴ, πάντας δ' ὅμως τοὺς γε τοιοῦτους ἐν τῷ λέγειν κατ' Αἴγυπτον μόνον τῇ παιδείᾳ διασχολάσαντας ξυνορῶ καὶ ἀναιθεθέντας, καὶ δευσοποιῶν ὡς εἰπεῖν τῆς φωνῆς βαφῆν τε καὶ ἔσκησιν ἐκείσε δὴ κεχρημένους, καὶ οὐκέτι πῶ καὶ ἄλλῃ πολιτευσαμένους· τὰ τῆς σοφίας καὶ κοινωνήσαντας, ἄλλων δὲ τινῶν νομιμῶν καὶ ἑθῶν τῇ παιδείᾳ καὶ χρήσει· οἷον δὴ Φίλων ὁ Ἑβραῖος ἐκεῖνος Αἴγυπτον μόνον εἶδε, καὶ ταύτη γε τὴν ἅπαντα τῆς ζωῆς χρόνον τροφῶ τῆς παιδείας ἐχρησάτο· πολὺς τὴν σοφίαν ἀνὴρ, καὶ τῆς γλώττης πρόνοιαν ἐπιμελῶς ποιούμενος (4), οὐχ ἰλαρὸς καθάπαξ ἐμπέπτει τοῖς ὧσιν, οὐδὰ λείως τοῖς βήμασιν οἷς ἐρμηνεύων ἐκάστοτ' ἐκφέρει τὸν νοῦν καὶ διαπλάττει καὶ προδείκνυσι. Καὶ Πτολεμαῖος ὁ Κλαυδῖος μεθύστερον τὸν αὐτὸν τρόπον συντάττει τὰ κέλιστα καὶ θαυμασιώτατα σπουδάσματα. Καὶ Φίλων μετ' αὐτόν· καὶ τῶν τῆς ἡμετέρας Χριστιανικῆς ἀλῆς Ὀριγένης τε καὶ Παναίτιος (5) καὶ Κλήμης· ὁ τοῖς Στρωματαῖς συνθέμενος· καὶ ὁ θαυμαστός δντως καὶ θαυματοδρότης Γρηγόριος· εἰ καὶ Ποντικὸς γὰρ οὗτος, ἀλλ' ἐπ' Αἴγυπτον ἐπαυθεύθη παρ' Ὀριγένην, καὶ τοῦτ' αὐτὸς φησι περὶ αὐτοῦ· καὶ ἐπὶ Παμφίλου Εὐσέβιος ἐκ Παλαιστίνης μὲν τὸ γένος, ἀλλ' ὡς αὐτὸς φησὶν τοῖς ἐπ' Αἴγυπτον πᾶνυ τοι χρόνῳ συνειφοίτησε· πολυμαθὴς ἀνὴρ καὶ δηλός γε πολλὰς ἐκδόσεις· προανεγκῶν, καὶ χρώμενος οὕτω τῇ γλώττῃ· καὶ ὁ πολὺς τὴν θείαν κατὰ Χριστὸν σοφίαν καὶ τὴν θύραθεν ὁ ἱερὸς Κύριλλος διὰ πάντων τῶν αὐτοῦ παμπλειστων καὶ πολυτιμῆτων τῇ Ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ· καὶ αὐτὸς γε μὴν οὕτω χρεῖται καὶ συνοφαινέι τοὺς λόγους αὐτοῦ χρώμασι φωνῆς φεύγοντι τὸ λείον ἐπίτηδες καὶ τῆς ἀκοῆς ἔθιμον. Συνέσιός τε αὐτὸς πολὺ θαυμαστός ἀνὴρ· πᾶσαν σοφίαν δι' εὐκολίαν καὶ πρὸς πάντων χωροῦσαν ἐτοιμότητα φύσεως· καὶ νοῦν· τε καὶ γλώτταν εὐστροφος καὶ ταχύς, εἰ δὴ τις καὶ ἄλλος, καὶ βέβων ἐν τῷ λέγειν ἀμογητὴ, καὶ πᾶσαν τὴν σοφίαν αὐτοῦ τῶν κατ' Αἴγυπτον τῆς παιδείας ἐργαστηρίων ἀπολαβὼν καὶ περιέμενος, καὶ βραχὺ τι κομιδῇ (καὶ τοῦτ' αὐτὸς φησὶν) Ἑλλῆσιν ἐκ Λιβύης καὶ πέραν

A homines repetenti, qui in Ægypto litteris instituti ad scribendum aliquid animum oppulerunt, cuncti propemodum asperiores præditi tum lingua tum genere vocabulorum videri solent: atque hanc proressus apparet loquendi consuetudinem in ea regione viguisse, quam ejusdem linguæ participes, alii ab aliis traditam, retinuerunt. Reapse considerans quotquot hanc stili formam generisque præceptis edisseruerunt, et lucubrationibus quoque suis expresserunt (quanquam alius alio melius, alius vicissim deterius alio locutus est), talis inquam stili assecias, sive religionis nostræ fideique homines fuerint sive secus, in Ægypto omnes versatos cerno atque educatos; ibique fulloniam, ut ita dicam, sermonis tincturam usumque contraxisse; neque alibi uspiam doctrinas condidicisse, neque alios mores instituta atque usus cognovisse. Veluti Hebraeus ille Philo unam Ægyptum novit, eamque per omne vitæ tempus doctrinæ suæ altricem habuit: magna profecto sapientia vir, et expoliendi sermonis non indiligens; neque tamen jucunditatem auribus afferens, neque molliter verbis fluens, dum sensus suos in hac et illa lucubratione demonstrat et ornât. Ptolemæus quoque Claudius, qui postea floruit, pulcherrimos suos stupendosque libros eodem modo conscribit. Tum junior illo Theon; et nostræ sectæ Christianæ homines, Origenes, Panætius, atque Clemens Stromatum auctor; et mirus vere prodigiorumque fons Gregorius, qui domo licet Ponticus, in Ægypto tamen se apud Origenem eruditum ipsemet dicit. Item Eusebius Pamphyti, natione quidem Palæstinus, verumtamen, ut ipse testatur, cum Ægyptiis hominibus diu versatus; vir eruditissimus, atque, ut scimus, multis editis voluminibus clarus, neque tamen aliter elocutione utens. Præterea tum divina Christi tum etiam externa sapientia abundans sanctus Cyrillus, talem se scriptorem in plurimis suis Christianæ Ecclesiæ magni faciendis libris demonstrat: nam et ipse pari elocutionis colore scripta sua inficit, voceque utitur haud jucunda et quæ ab aurium Græcarum consuetudine abhorret. Ipse Synesius, vir ob multiplicem sapientiam atque ob versatile et per omne doctrinæ genus discurrens ingenium admirabilis, mentis linguæque volubilitate ac celeritate quam qui maxime præditus, spontanea que veluti elocutionis fluens; is, inquam, in Ægyptiis scholis doctrinas omnes edoctus, et cum Græcis per Libyam atque Europam vix brevissimo tempore versatus, tamen in omnibus scriptis suis syntaxim severam sequitur, et pleraque abstrusa atque aurium consuetudini parum conformia loquitur. (Namque ita demum rectus judex comprobare.

(2) Per multa hujusmodi vocabula collegit Sturzius in libro quem edidit de dialecto Macedonica et Alexandrina.

(3) Veteres grammaticos qui peculiare commentarios de Alexandrina dialecto scripserunt, memorat Sturzius p. 21, not. Irenæum et Demetrium

Xionem.

(4) Conferre juvabit quæ dicit Sturzius p. 52 sqq. de Philonis, Clementis, Ptolemæi stilo.

(5) Quisnam hic Christianus Panætius? Num mendum est pro Panætius?

debet auctores et collaudare ; non autem timide agere atque omni insolenti sono tanquam puerulus perturbari.) Et quidem linguæ forsasse indigenarum haud immerito succensendum est ; verumtamen nunc bona verba : quandoquidem hæc de re querere vel judicare haud hujus temporis est. Quod tamen mihi proposueram, jam ex his prolatis hominibus demonstravi, qui omnes Alexandriae in Ægypto litteras didicerunt ; nempe quod cuncti propemodum, ut initio dixi, asperius in ea regione locuti sint, et vocabulis parum consuetis usi. Contrarium autem prorsus videre est atque definire de iis qui in Syria et Phœnice eruditi fuerunt. Nempe hi suavissimo eloquuntur, nihilque aiunt quod a multitudinis auditu sit alienum ; ita ut aures in eorum sermonibus plane conquiescant, neque ullo inhumano sono atque asperiore palentur. Atque hujus affirmationis multos testes, si quis audiendo vacat, proferre possum : partim quidem philosophos, qui dogmata et tractatus varios ediderunt : puta Porphyrium et Maximum (qui Phœnices, imo Tyrii, fuerunt ; permultique iudidem alii pari orationis laude ornati processerunt) ; partim rhetoras, quorum potiore etiam jure dicendi artificium commendare possumus. Mitto ex his plurimos, quorum nomina posseu recitare ; Lucianum nunc tantummodo et Libanium commemorabo, Syrum utrumque hominem, rhetorica arte nobiles, elocutione expolitos, qui multos libros stili elegantia miros ediderunt. Hi etiamsi Atticæ locutioni apprime student, magis tamen sermonis leporem qui omnem desuetudinem fugiat amplectuntur ; ita ut Atticæ ipsas dictiones, si quæ forte inusitatiora sunt atque auribus difficiliora, devitent atque omittant ; neque iis unquam uti velint, sed omni prorsus studio jucunditatem orationis præoptent. Simili genere elocutionis Asiani quoque utuntur et Iones : multusque ex his gentibus philosophorum ac rhetorum numerus, si quis eum inire volet, rem confirmabit : nam et isthinc haud modicus egregiorum virorum manipulus ad sapientiæ chorum accedit ; philosophicas dico sectas, rhetoricas pompas, et omnigenam eruditionem. Difficile enim esset atque, ut reor, extra propositum, claros omnes recensere : paucos autem enumerare cæterorum contemptum significaret. Generatim itaque dicam scriptores harum gentium tali elocutione uti solitos ; id quod curiosus quisque ex illorum plurimis diversæque materiæ libris cognoscere poterit. Hoc autem unum nunc definiam, Ægyptios videlicet asperius rusticusque loqui, quam Atticæ linguæ lepos postulet : Phœ-

A κατ' Εὐρύπτην γενόμενος, παρατραχύνεται τὴν ἔρω-
ναιαν ἐν οἷς ἐκάστοτε σπουδάζει· καὶ δυσδιέλυτα
πλεῖστα καὶ δυσφίχτα * τῷ τῆς ἀκοῆς ἐθίμῳ φέ-
γεται: (6)· καὶ τοῦτέστι μὲν ἔστιν * οὕτω ὄντι τῷ
καλῶς κρίνοντι προσέσθαι καὶ ἐπαινεῖν, καὶ μὴ
φοφοδεῶς ἔχειν, κατακτυπούμενον ἀσυνήθως ὡς τὰ
παιδιάρια· ἔστι δ' οὐ καὶ νεμεσήσαι τις ἂν δικαίως
τὸ τῆς γλώττης πάτριον^b. Ἄλλὰ περὶ τούτου νῦν γε
ἡμῖν εὐφρημα· οὐ γὰρ ἡ πρόθεσις τοῦτ' ἦν ἐξετάζειν
περὶ τούτων καὶ κρίνειν. Ὁ δ' οὖν ἐβουλόμην ἐπι-
στωσάμην διὰ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, οἱ πάντες
ἐπ' Ἀλεξανδρείας κατ' Ἀίγυπτον τὰ τῆς σοφίας
ἐσπουδίσαν, ὅπως ἐν ἀρχῇ προῦθέμην, ὅτι δὴ παρα-
πλησίως πάντες ἐνταῦθα τὴν φωνὴν ἤσκησαν, ἀπὸ
στεροῦ ἔτραχυνόμενοι τοῖς ὀνόμασι· ὧν δὴ τῶν
τῶν ἐν Συρίᾳ τε καὶ Φοινίκῃ παιδευθέντων, λειό-
τῃτα^c· κομιδῇ χρωμένων τῷ λέγειν, καὶ οὐδ'
ἐποιῶν ἀνέδευτα, καὶ τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων
ὠτοῖς, καὶ πᾶσα βρώσῳνη πᾶσιν ὡσὺν ἐντεῦθεν·
καὶ οὐδ' ὅτι οὖν ἀφιλόσοφον ἐμπέπτει πᾶσι
τραχύτῃ. Καὶ τοῦ λόγου τοῦδε πλεῖστοις ἂν ἐγκ-
μεν μάρτυρας, ὅστις ἂν προσέχειν βούλοιτο· τοῦτο
μὲν ἐκ φιλοσόφων οἱ δόγματά^d· τίνα καὶ συντάξεις
ἐπόνθησαν διαφόρους, ὡς περὶ Πορφυρίου καὶ Μαξι-
μου· Φοινίκης δὲ οὗτοι καὶ Τύριοι· πλεῖστοί γ' ἐκεῖ-
θεν ἄλλοι οὕτω τῇ γλώττῃ χρησάμενοι· τοῦτο δ' ἐκ
βητόρων μάλιστα^e, οὗς καὶ δικαιότερον τις ἐν τῷ
τῷ λέγειν ἐθίμοις μαρτύρηιτ' ἂν. Καὶ παρὲς τοῖς
C ἄλλοις πλεῖστοις ἔχον ἱερεῖν, Λουκιανόν τε καὶ Λι-
βάνιον ἐν μνήμῃ ποιῶμαι νῦν, ἀμφοτέρω Σύρω
ἀνδρῶ καὶ ὀνομαστῶ γ' ἐν βητορείᾳ καὶ γλώττῃ
ἀσκήσει καὶ πόλλ' ἐξενηγκόντες βιβλία μετ' εὐστομίας
θαυμάσια· οἱ καὶ τοί γε τὸ ἀτικίζεῖν ὑπερβαλίω-
τως σπουδάζοντες, οὕτω δὴ μάλιστα τὸ τῆς γλώττης
ἱλαρὸν ἠσπάσαντο καὶ προσέλοντο καὶ οὐκ ἄτριπτοι,
ὥστε καὶ ἐν οἷς τὸ ἀτικίζεῖν φέρεται πρὸς τιν' ἑκτε-
ρήν τοῦ ἐθίμου καὶ σκληρύνεται^f· τοῖς ὡσὺν, παρ-
ορῶσι τοῦτο καὶ εὐχ αἰρούνται· οὐδὲ χαιρεῖται
ὄτι οὖν οὕτω χρῆσθαι, πάντα τρόπον τῆς φωνῆς
ἐβραστωνευμένον προκρίνοντες. - Παραπλησίως δὲ
τῇ ἐρμηνείᾳ χρῶνται καὶ πάντες Ἀσιανοὶ καὶ μί-
λιστ' Ἴωνες· καὶ πολλοὺς ἐντεῦθεν ἀριθμῶς φιλοσόφων
τε καὶ βητόρων πιστοῦται τὸν λόγον, ὅστις καταλο-
D γίζεσθαι βούλοιτ' ἂν· καὶ πολλὴ γὰρ ἐντεῦθεν συ-
τέλεια^g ἀνδρῶν σπουδαίων τῷ χορῷ τῆς σοφίας
ὡς ἀληθῶς γέγονε· πᾶσιν παιδείαν καὶ φιλοσόφους
αἰρέσεις καὶ βητορικός ἐπιδείξεις φημί· καὶ πᾶσι
πόνος καὶ ἰσως οὐκ ἐν καιρῷ πάντας ἀπαριθμείσθαι
ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ μετρίων μνησθῆναι, δόξειεν ἂν ὡς
τούς ἄλλους περιφρονούντος. Καὶ δὴ καθόλου γε
περὶ αὐτῶν ἀπάντων εἰπὼν ὡς οὕτω δὴ χάρουσι τῇ

* Cod. δυσεύχεται. * Ita cod. Et quidem sententia mihi vix satis est perspicua. ^b Cod. πάτριον. Tum in margine βάρροπον. Num pro ἄτροπον? Equidem scripsi πάτριον. * Cod. λειότητα. ^c Cod. δόγμα. ^d Cod. σκληρύνεται. ^e Cod. συντάξει.

(6) Conferendum est Photii cod. XXVI iudicium de Synesii stilo. Nam quod ait dictionem ejus ad popularem πολιτικωτέρην (si sana lectio est et

non potius ποθητικωτέρην) loquclam deflectere, intelligitur scilicet dialectus illa Ægyptiorum, de qua toto hoc capitulo Theodorus agit.

γλώττη χρωμανοι, και παραπέμπων τὸν βουλόμενον A nicas autem et Syros et Asianos et Ionas iucun-
 ἐπαίπτεσθαι πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν παντοία βιβλία dius dicere, ac valde operam dare ut leniter sen-
 και πλείστα· τοσοῦτο νῦν προστίθημι μόνον, ὡς sim suaviterque eloquantur, ita ut nihil asperum
 ἔρι τῆς Ἀττικῆς γλώττης και χάριτος, τραχύτερον aures feriat.
 μὲν Αἰγύπτιοι και ἀγροικότερον ἐχρήσαντο τὴν ἐρμησιαίαν· Φοίνικες δὲ και Σύριοι και ἔτι Ἀσιανοὶ τε
 και Ἴωνες ἰλαρώτερον· και πάντα τόπον τὴν ὀμαλὴν και δύσιμον και ἀπονον καθίπαξ και ἀπρόσκο-
 κων τοῖς ὤσιν ἐβλόντο.

CIRCA ANNUM DOMINI MCCCXXXII

MATTHÆUS BLASTARES.

NOTITIA.

(Fabric. Biblioth. Græc. ed. Harles, tom. XI.)

Matthæus Blastares sive Blastarius, hieromonachus, circa a. 1335, composuit opus eximium σύνταγμα κατὰ στοιχείων, Syntagma alphabeticum rerum quæ in sacris conciliorum Patrumque canonibus et imperatorum legibus (a) exstant, digestarum sub certis titulis, litterarum ordine dispositis. Primus illud ex duobus codd. mss. Bodleiano et Isaaci Vossii Græce edidit Guil. Beveregius, addita Latina versione, de qua ipse in Præf. *Nos eruditam tantum præfationem sive protheoriam Latinam fecimus, ipsum operis corpus a doctis quibusdam viris* (1) *Oxoniensibus translatum est*; in tomo secundo magni Synodici sive Pandectis canonum part. II, p. 4-272 (b). Varia in hoc opere loca emendat Cotelierius, Notis ad *Monumenta Ecclesiæ Græcæ*, plura in illo adhuc emendanda superesse professus, unde *Angiæ stabulum* appellat III, p. 670. Operæ pretium itaque esset cum Beveregii editione conferri codices Cæsareos Gallicosque (2), de quibus Lambecius, VIII, p. 471, 473 (c) et Labbeus, *Bibl. nov. mss.*, p. 130, 205, 386.

(a) Hinc Nomocanonem appellat Nic. Comnenus, p. 138, et Arcudius passim. Etiam Labbeus, p. 203 *Bibl. novæ mss.*, Cotelierius et alii.

(b) Conf. Jo. Fabric. *Histor. bibl. Fabr.*, tom. II, p. 355, 357. (HARL.)

(c) Sive p. 986 seq. ed. Kollar. in cod. 51, n. 40, idem, ibid. p. 1000, n. 4, in cod. 52. — Ib. p. 1005, n. 4, cod. 53. — Ibid. p. 1023, n. 4, cod. 51. — Ibid. p. 1024, n. 4, cod. 55, in cuius appendice, et p. 1023, n. 2, cod. 52, etiam sunt Joannis, episcopi Citi, et alior. scripta quedam. In illis codd. etiam alia, a Fabricio memorata, Matthæi Blastar. scripta reperiuntur. — Idem Syntagma in cod. Cæsar. 46, n. 11, cui quæque adhæret *Donatio Constantini M. V.* Kollar. Supplem. ad Lambecii Comment. I, p. 329 sqq. et in cod. 53, n. 33. Syntagma in bibl. Bodleii, cod. Harocc. 158. Ibid. in cod. 115 Thom. Mareschalli, s. n. 8677 Cat. mss. Angliæ vol. I. Excerpta quedam ex Matth. Blastare et Jamblichio. — In vol. II, 2128, in cod. Vossiano 17 (s. in Cat. bibl. Leidens. p. 392, n. 2.) — Venet. in cod. Nanian. 288, n. 3, et in cod. 229, n. 2. Matth. Blastaris jus canonicum, s. syntagma, etc.; et in posteriore cod. præmittuntur prolegomenis hi duo versus: Μαθητός οὐκ ἄρετῆς πάσης ἔξενος; Πύνακα τοῦτον

ὑπὸ γράμμα κανόνων. V. Cat. codd. Gr. Nan. p. 419 et 424. — Paris. in bibl. publ. duodecim codd. V. Indic. ad vol. II dictæ bibl. — Venet. in cod. bibl. procuratoris Justiniani. V. Montfauc. *Bibl. biblioth. mss.* p. 483 C. — Verona, ib., p. 490 C. ex *Maffei Verona illustrata*, part. III, p. 242. — Mediolani, in bibl. Ambros., ib. p. 501 A. — In bibl. Balusii, ib. p. 1305. B. Qui codex manu ipsius Cotelierii scriptus est. — In tribus codd. Mazarin. ibid. p. 1308, E.; et p. 1318 D, atque 1319 D. — In bibl. Escorial. V. Piber., *Itiner. per Hispan.* p. 181. — Mosquæ, in bibl. synod. codd. 150, n. 1; 151. n. 1; 153, 154, n. 1, canon, lingua Græca recentiore redditus a Cunalo Critopulo. Præmittitur Paisii Ligariæ, metropolitæ Gazæ. Prologus. — V. Matthæi Not. codd. Gr. Mosq. p. 82, 83, 166 et 232. — Conf. de Blastare Henr. Wharton. et Rob. Gerium in Appendice ad Cavei *Hist. litt. SS. Eccl.* tom. II, p. 34 ad an. Chr. 1335; Oudin. in Comment. de SS. Eccl. tom. III, p. 828 sqq. ad a. 1330; qui etiam Blastaris scripta horumque codd. uberius refert. — Walch., in *Hist. hæres. germanice scripta*, tom. X, p. 549. — Christ. Godofr. Hoffmann., *Histor. juris* lib. III, cap. 6, § 7, vol. I, p. 718, ed. II. — Jo. Mart. Silberrad. ad Heineccii *Hist. jur.* p. 565

(1) Tirones potius dixeris; reſtingenda enim nob s fuit interpretatio. EDR.

(2) Hoc munere nostris diebus defuncti sunt viri doctissimi G. A. Khalli et M. Potli, Matthæi *Syntagmate* ad hunc codd. mss. Athenis anno 1839 Græce edito. Ib.

In hoc Syntagmate, pag. 117, exstat *Donatio Constantini M.* quam a Blastare versam Græce dixi volum. VI, p. 697, [ibique not. g.] Etiam Ζητήματα καὶ ἀποθέσεις γαμικά· *Quæstiones et causæ matrimoniales*, Græce et Latine ex Jo. Leuclavii bibliotheca, editæ in Freheri *Jure Græco-Rom.* lib. viii, p. 478-518. Eadem, quæ in Syntagmate alphabetico, p. 45 seq., tit. γάμος. [V. Lambec. VIII, p. 991 seq., n. 21, cod. 51, et *De gradibus cognationis*, Paris. in bibl. publ. cod. 1555.] (HARL.)

Carmen duplex politicum de officiis Magnæ ecclesiæ et aulæ CP., sub villosio titulo λατροῦ Μοναχοῦ Μαρθαλου vulgavit Jac. Goarus Græce et Latine ad calcem Codini Paris. fol., ut dixi volum. VI, p. 479 [s. in vol. VII, p. 798 ed. nov.] sed ex codice Cæsareo Lambecius, VIII, p. 469 (d) docuit legendum, οἰκτροῦ μοναχοῦ Μαρθαλου θύτου, hieronomachus est μοναχός θύτης, ut recte etiam Goarus observavit. (FABR.) Item Vindobon. in cod. Cæs. 46, n. 3, ubi quoque, uti in cod. Narniano antea citato, inscriptio recte se habet: οἰκτροῦ μοναστῶν ταυτῶν Μαρθαλου θύτου. V. Kollar. Supplem. ad Lambec. comm. 1, p. 331 seq. — Paris. in sex cod. bibl. publ. — Mosquæ in cod. 152 carmen duplex. V. Matthæi Notit. cit. p. 84, n. 5, 8. (HARL.)

Tractatum de azymis contra Latinos, citat Allatius contra Creyghtonum, p. 430, 434. Citat iterum Matthæum, p. 24, 351 seq., 335, 337, 575, *Responsionem ad argumenta Latinorum*, Nic. Comnenus, pag. 306, *Prænotion. mystagog.* Habetur etiam in bibl. Bodleiana (e) Matthæi Blastaris opus *contra Latinos*, et *De usu caldæ in Eucharistia, aliisque capitulis cum Latinis controversis*. Ubiunque occasio se offert, libenter carpere Latinos, notavit etiam Arcudius, pag. 20 *Concordiæ de sacramentis*.

De appositione Colybi (f), sive cocti frumenti in officio pro mortuis. Incipit: 'Ἡ θεοσεβής τῆς καὶ ἡμᾶς ἐκκλησίας ἱεραρχία, ms. in bibl. Bodlei. (FABR.) in cod. Barocc. 63. — Paris. in bibl. publ. cod. 1293, n. 5. (HARL.)

Synopsis Kavovτικοῦ, sive Nomocanonis sancti Joannis Nestætae, (de quo supra, p. 166 ed. vet.) ms. Lambec. VIII, p. 472, 479. Et ex Joannis Citri (de quo supra pag. 352 ed. vet.) *Responsis canonici* ad episcopum Dyrrhacenum Constantinum Cabasilam capita 32, id., p. 473, 479. (FABR.) s. p. 988. Kollar. n. 11, cod. 51, n. 1. — P. 990, n. 14, ejusd. cod. (V. supra, p. 269, de Constant. Cabasil.) p. 1000 seq., n. 1, 3. Matthæi nostri *Syntagma Juris canonici*; Catalogus officior. tum *Synopsis Nomocanonis*. — N. 6, ex Joannis, episcopi Citri, *Responsis canonici*, capita viginti quatuor, in cod. 52. — Ead. opera, p. 1005 seq., n. 1, 2, 3 et 6, cod. 53. — *Synopsis* Mosquæ in cod. synod. 150, n. 5; et in cod. 6 typograph. synod. in 8. V. Matthæi l. cit., p. 82 et 334. — *Excerpta e Responsis Jo. Citri* etc. in Bibl. Bodlei. cod. Barocc. 158. — Capp. viginti quatuor ex Jo. Citri *Responsis*. Paris. in bibl. publ. cod. 1337, n. 5; 1339 n. 4, et 1342 n. 6, et *Synopsis* quoque in tribus illis codd. De cod. Th. Gale, vide paulo ante notata. (HARL.)

Etiam *Glossarium juridicum Latino-Græcum*, quod incipit Ἀδνοῦμιον, κατ' ὄνομα διερχέσθαι, memoraturque a Lambecio, p. 477, 481 (g), Matthæo Blastari tribuit Robertus Gerus appendicæ ad *Cavenn.*

Rhetoricam ms. memorat Labbeus, p. 109, Bibl. novæ mss. (FABR.) Paris. in bibl. publ. cod. 2830 n. 8; *De figuris oratorii*, opusc. ineditum. (HARL.)

Fabricius iterum in tomo XII :

Sequitur insigne et copiosum Matth. Blastaris hieromonachi, qui circa c. 1335 vixit, opus alphabeticum ex duobus mss. codicibus primum in lucem datum a Bøveregio, de quo jam dixi vol. XI, pag. 588 [ibique

edit. Argentor. (z) — Saxium, in *Onom. lit.* II, p. 358 ad a. Ch. 1330. — Infra in vol. XI, p. 45, 57 seqq., et p. 177 seq., ubi ex Blastaris Proœmio Syntagmatis locum, et in vol. XII, p. 366 sqq. ed. vet. locum longiorem ex eodem Proœmio recudi Fabricius fecit. (HARL.)

(d) S. p. 982, sqq. Kollar. de cod. 51, n. 6, add. p. 1006 seq., n. 2 et 8, cod. 53 (HARL.)

(e) In cod. Jo. Seldeni 49, s. n. 3379 Cat. mss. Angliæ, etc., vol. I. — In eod. Cat., vol. II, n. 5001, s. in cod. Th. Gale 67, Matth. Blast. libri quinque *contra Judæos*; ejusd. *Conciliorum ecclesiasticorum Synopsis*; et ex opere *Contra Latinos septem œcumenicorum conciliorum Synopsis*. Et ibid. in cod. 92, s. n. 5926, Matthæi monachi *Synopsis canonici Joannis Jejunatoris* et alia. — Paris in bibl. publ. cod. 1361, n. 10, Matthæi monachi confutatio errorum, quos Latini tuerentur. — In codd. 778, n. 2; 1284, n. 1, cui præmittuntur versus quidam in laudem operis; et 1293, n. 4, libri quinque *Contra Judæos*, atque ultimo præmittuntur quoque sex iambici in auctoris laudem. — Mosquæ,

in cod. synod. 150, liber *Contra Latinos*; item *De azymo*, et de aliis hujusmodi capp. *Contra Latinos*, tum *Contra Judæos* orat. quinque, et μαχαρισμαί, qui inc. Μεγαλύω τὸ μυστήριον et in cod. 395, n. 6, *Contra Latinos*: Ἐλεγχος τῆς πλάνης τῶν Λατίνων. inc. Ἀπὸ μὲν ἡ τοῦ Χριστοῦ. V. Matthæi, l. c. p. 82 seq. et 253. (HARL.)

(f) De colybo hoc præter Cangium in *Glossar. Richardus Simon.*, p. 265; ad Gabrielem Philadelph., Goarus, p. 661, ad *Eucholog.*; Nicolaus Comnenus, p. 137 *Prænot. mystagog.*, Turnefortius, tom. I *Itineris Gallicæ* editi, p. 51.

(g) Sive p. 997, vol. VIII, in cod. 51, n. 31, ubi Kollarus etiam appellat Rob. Gerum, et p. 1002, Koll. n. 8, cod. 52. — P. 1024, n. 1, cod. 55 in quibus id *Glossarium* subiectum est nonnullis Matthæi Blastaris scriptis. Pariter in cod. Cæsar. 47, n. 2, de quo v. Kollar. in *Supplem. ad Lambecii comm.* I, p. 331, nec non in codd. Mosquens. bibl. synod. 150, n. 8, et 151 n. 2 inscr. Λατινικὰ λέξεις inc. Ἀδνοῦμιον etc. V. Matthæi, l. c., p. 82 et 84. (HARL.)

v. not.]. Titulus est : Σύναγμα κατὰ στοιχείων τῶν ἐπιχειρημένων ἀπασῶν ὑποθέσεων τοῖς ἱεροῖς καὶ θείοις κανόσι, πονηθέν τε ἅμα καὶ συντεθὲν τῷ ἐν ἱερομονάχοις ἐλαχίστῳ Ματθαίῳ τῷ Βλαστάρῃ · *Syntagma alphabeticum, quo sub titulis, litterarum ordine digestis, res omnes, quæ in sacris diviniq; canonibus comprehenduntur, collatis etiam legibus civilibus, (ut Alexii Comneni, p. 125 (*); Constantini Porphyrogenetæ, p. 232, 238; Novella, p. 98; et tomo unionis, p. 64; Leonis Sap., p. 34, 52, 61, 62, 64, 66, 73, 104; Heraclii, p. 98; Manuelis Comneni, p. 49, 101; Andronici, p. 258; Alexii, p. 76, 98; Isaacii Angeli, p. 81; et Justiniani passim), expositæ sunt, p. 1-272.* In Præfatione pluribus disserit Blastares de scriptis ipsis et scriptoribus, ex quibus Syntagma suum concinnavit : de canonibus apostolorum, de synodo Carthaginiensi sub S. Cypriano, de Dionysio Alex. cujus epistolam ad Novatum presb. Romanum affert; de synodo Antiochena, de Petri Alex. canonibus; de synodis Ancyranæ, Neocæsariensi, Nicæna, Antiochena secunda, Sardicensi, Laodicensi; de canonibus SS. Athanasii, Basilii Magni, Gregorii Nysseni; de synodo Gangrensi et CP. sive secunda œcumenica; de canonibus SS. Timothei et Cyrilli Alexandrinorum; de synodo Ephesina sive œcumenica tertia, necnon Carthaginiensi, et Chalcedonensi sive œcumenica quarta; de S. Gennadio CP., de synodo œcumenica quinta, sextaque, nec non quinisexta in Trullo; de synodo septima œcumenica sive Nicæna secunda; de S. Tarasio CP., de synodo primosecunda CP.; de synodo sub Photio; et de civilibus legibus eorumque origine et constitutione. In opere ipso inter alia de hæreticis p. 7-17, disseritur. Præterea citantur quandoque etiam scriptores alii præter jam nominatos, ut Homerus, p. 47; Josephus et Philo, p. 201; Isidorus Pelus., p. 233; Photius, patriarcha et Theodorus Studita, p. 109; Theodorus Tiro, de miraculo κολλύθων, p. 240; Zonaras, p. 114, 254; Balsamon, p. 36, 76, 77; *Eccles. Hist.*, p. 158; Chrysostomus, p. 232; II ad Theodorum epist., p. 195; in Matthæum, p. 152, 218; homilia 21, Περὶ ἀνορθίωντων, et 6 *Contra Judæos*, p. 173; II de sacerdotio p. 179, in Acta p. 93, in Epist. ad Thessal. p. 111, Gregorius Naz., p. 63, 71, 106; Cyrillus Alex. in Isaiam, p. 112; Paphnutius, in concilio Nic., p. 60; poetæ dictum γυναιξὶ κόσμον ἢ σιγὴ φέρει, p. 85; Chumnus Thessalonicensis, p. 48, 51; Jo. Nestotes, p. 33, 164; patriarchæ CP. Lucas, p. 46, 99, 166, 178; Nicolaus, p. 49, 269; Chliarenus, p. 172; Leo Styra, p. 50, 51; Alexius, p. 232; Athanasius, p. 258; Michael, p. 264, 269; Theodotus, p. 73. Non sine laude etiam, p. 57, meminit Symeonis Metaphrastæ his verbis : Πόσου τοίνυν ἄξιον ἂν εἴη μακαρισμοῦ ὁ θαυμάσιος Συμεὼν ὁ τὸ καλίσθαι Μεταφραστῆς διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀπενεγκάμενος, ὁ τῇ ἐπινοίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων ὑπὲρ ἀληθείας σκάρματα πολλοῖς ἰδρῶσι καὶ πόνοις συγγραψάμενος, καὶ δυνάμει λόγου καὶ σοφίᾳ καλλύνας εἰς ὕμνον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ δόξαν διαωνίζουσαν τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ ἡγωνισμένων ἁγίων μαρτύρων, καὶ πᾶν δυσσεβὲς ἀπορρήφας στόμα, καὶ μὴδ' ἠντιναοῦν πρόφασιν ἀμφιβολίας τοῖς εὐσεβεῖσι καταλιπὼν · *Quantæ igitur beatitudinis prædicatione dignus est admirandus ille Symeon, qui Metaphrastes dici egregie præ aliis meruit, qui sancti Spiritus inspiratione, sanctorum martyrum pro veritate certamina non sine multis sudoribus et laboribus conscripsit, et nervose, eloquenter, sapienterque exornavit, ad laudem Domini nostri Jesu Christi, et sanctorum martyrum, qui pro eo certamina obierunt, perennem gloriam : quique omne os impium obturavit, et piis nullum omnino dubitandi prætextum reliquit.* Secutus est Blastares Balsamonem, cujus hæc sunt ad can. 63 Trullan.: Χάρις τῷ μακαρίτῃ Μεταφραστῇ τῷ τὰ μαρτυρικὰ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας σκάρματα πολλοῖς πόνοις καὶ ἰδρῶσι κατακαλλύναντι εἰς ὕμνον Θεοῦ καὶ δόξαν αἰωνίζουσαν τῶν ἁγίων. Addenda hæc aliis aliorum de Metaphraste testimoniis, quæ attuli vol. VIII, p. 29; et vol. X, p. 180 seq.

(*) P'aginas intellige editantis Beveregii quas numeris grandioribus in textu Latino expressimus.

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

ΚΑΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΙΛΗΜΜΕΝΩΝ ΑΠΑΣΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

ΤΟΙΣ ΙΕΡΟΙΣ ΚΑΙ ΘΕΙΟΙΣ ΚΑΝΟΝΙ

ΙΟΝΗΘΕΝ ΤΕ ΑΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΕΘΕΝ ΤΩ ΕΝ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΙΣ ΕΛΛΗΚΙΣΤΩ

ΜΑΤΘΑΙΩ ΤΩ ΒΛΑΣΤΑΡΗ.

SYNTAGMA ALPHABETICUM

RERUM OMNIUM

QUÆ IN SACRIS DIVINISQUE CANONIBUS COMPREHENDUNTUR

ELABORATUM PARITER ET CONCINNATUM

PER MINIMUM EX HIEROMONACHIS

MATTHÆUM BLASTAREM.

PRÆFATIO

Α

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ.

Res sacrorum divinorumque canonum ab ipsa, ut ita loquar, divino-humana Verbi in mundo conversatione vixit; ex quo nimirum et veneranda Christianorum sententia multisona apostolorum buccina per totum terrarum orbem, gratia assistente, sonuit. Particularibus autem additamentis propter Ecclesie incidentia, prout diversæ causæ ac rerum recentiorum tempora flagitarunt, usque ad sanctam et universalem septimam synodum, aucta et dilatata, propemodum constitit. Integrum autem suum etiam ad nostra usque tempora vigorem Dei gratia retinuit, nihil e temporis insidiis detrimenti passa. Hi enim mihi pretiosi esse videntur lapides, nulla quidem varietate ac differentia præditi, unam autem Ecclesie contextentes œconomiam, compositi ac apte inter se compacti, in quos nec ipsas inferni portas unquam prævalituras fore Sertator noster edocuit. Enimvero quandoquidem postquam salutare præconium pullulasset, insanæ idololatricæ error deflorescebat, et marcescebat, et in nihilum, qua erat natura, resolvebatur, non secus ac tenebræ lucis introductione evanescent; hæc in se partam victoriam improbus ægre ferens, sibi minime quiescendum esse secum reputabat: cum suam autem versutiam in memoriam revocasset, hominesque fuisset perniciosos improbosque subingressus, alio modo, spurii videlicet ac fraudulentis

Τὸ τῶν ἱερῶν καὶ θεῶν χρῆμα κανόνων ἠνθῆσε μὲν ἀπ' αὐτῆς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῆς θαυδρικῆς ἐν τῷ κόσμῳ πολιτείας τοῦ Λόγου, ἀφ' οὗ δὴ καὶ τὸ τῶν Χριστιανῶν σεβάσιμον δόγμα, τῇ πολυστόμῳ τῶν ἀποστόλων σάλπιγγι, ἀνά τὴν οἰκουμένην συμπασαν τῷ δόρῳ τῆς χάριτος ἤχησε· ταῖς κατὰ μέρος δὲ προσθήκαις αὐξάνον καὶ πλατυνόμενον διὰ τῶν ἐμπιπτόντων τῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ διαφόρους αἰτίας καὶ χρόνους νεωτέρων πραγμάτων, ἄχρι τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἐβδόμης συνόδου ἔστη σχεδόν· ἀκραιφνῆ μέντοι καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν οικεῖαν ἀκατῆ Θεοῦ χάριτι διατετήρηκε, μηδὲν τῆς τοῦ χρόνου παραπολαῦσαν ἐπιβουλῆς. Οὗτοι γάρ μοι δοκοῦσιν εἶναι οἱ πολλοὶ μὲν τὸ ποικίλον καὶ διάφορον ἔχοντες τίμιοι λίθοι, μίαν δὲ τὴν τῆς Ἐκκλησίας ὑφαίνοντες οἰκονομίαν, συντιθέμενοι καὶ συναρμολογούμενοι, ὧν τὰς τοῦ ἄδου πύλας μήποτε κατισχύσειν ἡ Σωτὴρ ἡμῶν ἀπεφῆνατο. Ἐπεὶ γάρ μετὰ τὸ ἀναθῆλαι τὸ σωτήριον κήρυγμα, ὁ τῆς εἰδωλομανίας πλάνος ἀπήνηται καὶ ἐμαραίνεται, καὶ εἰς τὸ ἀνύπαρκτον, ὡς εἶχε φύσεως, διελύετο, ὡσπερ εἰ σκίτος τῇ ἐπεισαγωγῇ τοῦ φωτός, μὴ ἐνεγκῶν τὰ τῆς ἡτῆς ταύτης ὁ πονηρὸς, οὐκ ἔφατο δεῖν ἡρεμεῖν, ἀλλὰ τῆς οικείας διπλῆς ἐπιμνησθεῖς, καὶ ἀνθρώπους ἐλέηθρους καὶ δυσσεβεῖς ὑποδύς, μέτερόν τῶν νόθων καὶ ἀπατηλοῖς δόγμασι, τῆς ἀληθείας αὐθιγῆς ἐπειράτω περιγενέσθαι, τοῖς δευτέροις φιλονεικῶν ἀποκρούει·

τὰ φθίζοντα. Ἀλλὰ λύκος ὡφθη, τῆ τοῦ λόγου, μάτην γανῶν· σύνδοι γὰρ ὡς τάχιστα θεοφόρων Πατέρων, οἰκουμενικαί τε ἅμα καὶ τοπικαί, καιροῖς ἰδίαις ἠθροζόντο, καὶ τῆς τούτου λύσεως τὴν λύθη ἀποθούοντο. Αἱ μὲν γὰρ ταύτην εἰλήφασιν τὴν ἐπισημασίαν, τῷ καλεῦσαι τῶν κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ βασιλέων, οἰκειότερον δ' εἰπεῖν, τοῦ ἀγίου Πνεύματος, συνδεδραμημένοι εἰς τινα πόλιν τοὺς ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις ἀρχὴν κοίμνης προσατακτάς· οἱ δὲ γὰρ μετὰ τὴν ἐκδημίαν στείλασθαι ταύτην, ἀποστόλοις χρησαμένους οἰκείως, ἐφ' ᾧ δημοτελεῖ τῆ χειροτονίᾳ ἢ τοῖς ψήφισμα περὶ τῆς εὐσεβοῦς πίστεως τροπαίου κρείττον ἐξενεγκεῖν, ἢ κοινῆς προσδοκωμένης περὶ τὴν εὐσέθειαν ζημίας, τοῖς ὁπλοῖς φραξαμένους τῆς ἀληθείας, τὴν ταύτης λύμην ἀπίσασθαι. Αἱ δὲ τοπικαὶ προσηγορεύθησαν, ὅτι μᾶς ἐπαρχίας ἐπισκόπων πρὸς τὸν αὐτῶν ἐξάρχον συνεληλυθῶτων, οὐ τῶν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην μετακλιθέντων, οὐδὲ μὴν περὶ κοινῶν ὁγμάτων τῆς ζητήσεως οὖσης, ἀλλ' ἢ πρὸς βεβαίωσιν τῶν ὀρθότητων ταῖς προλαθοῦσαις συνδοῖς, ἢ πρὸς καθάρσει τῶν ἀπ' ἐναντίας αὐτοῖς τοιμησάντων ἵναί, ἢ περὶ κανόνων καὶ ζητημάτων εἰς τὴν κοινὴν ὑτάξιον συντελούντων τῆς Ἐκκλησίας. Οὗτοι δὲ πάντες, ὡς ὅπως τὰ ἐπισπειρόμενα νόθα τῶν δογμάτων ἢ καὶ αὐταῖς ἔξισαν ἐξελεῖν, ἐποδοῦν πᾶσαν εἰσενεγκάμενοι, ἀλλὰ γὰρ καὶ θεσμοὺς συντάξει βιωφελῆς, τὴν ἱερὰν ἡμῶν πολιτείαν ἐπανορθοῦντας, καὶ πρὸς ἀπρίθειαν δογμάτων ἅμα καὶ βίου θεοφιλοῦς ἡμᾶς ἐκπαιθεύοντας, διπλὴν ἀνθ' ἀπλῆς τῷ τυράννῳ, ὡς τῆς ἱερᾶς τοῦ Χριστοῦ κοίμνης πρόβολοι, ἐντείνοντες τὴν πληγὴν· οὕτως ἔγνω καθ' ἑαυτοῦ σορισάμενος, καὶ, ὡς τὰ πανοῦργα τῶν θηρίων, ταῖς ἑαυτοῦ τέχναις ἀλοῦς· βεβαίωτερον γὰρ ταύτη τὸ θεῖον ἔλαθε κήρυγμα καθιστάς, ὀχυρώμασι πλείοσι τῆς Ἐκκλησίας ἑαυτὴν ἀσφαλισαμένης, καὶ νηπιῶν τοῦ ἑαυτοῦ τὰ τούτου μηχανήματα ἐλεγχούσης· τοσοῦτο γὰρ ἀπέσχον τοῦ κατακτηθῆαι τὴν πρὸς τοῦτον ἀγωνίαν καὶ διαμάχην οἱ τῆς ἱερᾶς ἀγγελάρχαι κοίμνης, ὥστε καὶ τῆς σφῶν ἀνδρίας καὶ τῆς ἀρετῆς· ἐπίδειξιν, καὶ ἀφορμὴν βραδείων, τὰ ἐκείνου ἠγγήσαντο σκαιωρήματα· οὕτω τῆ προθυμίᾳ τοὺς ἐν τοῖς στεφανίταις διαύλους ἀπέκρυψαν, τοσοῦτω θαυμασιωτέραν τὴν εὐψυχίαν ἐπιδειξάμενοι, ὅση καὶ περὶ καλλιώνων ἄθλων ἦν αὐτοῖς ὁ ἀγών· οὐ γὰρ εἶδε καὶ μὴ ἀναιμωτὴ τῆς ἀληθείας ὑπερμαχησαί, εἰς τοῦθ' ἦγον προθυμίας καὶ γενναιότητος, ὡς μικροῦ καὶ τῆ σφῶν ἐπιμέμφεσθαι φύσει, μὴ πεφυκίᾳ μυρίους ὑπὲρ τῆς ἀληθείας θανάτους ὑπενεγκεῖν, ἀλλὰ μέχρι τοῦ ἐνὸς στησαι τὸ τῆς παρασκευῆς ταύτης φιλότιμον· τοσοῦτο τῆς ἐξαπάτης οἱ τῆς εὐσεθείας περιεγένοντο πρόβολοι, μηδὲν ἔχοντες δειλίης ἢ δειμάτος ταῖς ὄψεσιν ὑποφύησαντες. Τούτων τοίνυν τῶν ἀριστέων, τῶν κοινῆ συνεληλυθῶτων, τοῖς ἱεροῦ καὶ θεοῦ κανόνας, ὡς ἀνωθεν κατενεχθέντας θεοῦ χρησμούς, ἢ Ἐκκλησία εἰς τόδε τοῦ χρόνου σέβει τε καὶ τιμᾷ, τῶν θεῶν εὐαγγελίων οὐκ ἔλαττον, ἐπεὶ κακεῖνα πηγαὶ τούτων ἀτεχνῶς καὶ βίσι καθέστηκεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσα τῶν ἱερῶν

A dogmatibus, veritatem rursus superare enitebatur, priora a se gesta posterioribus occultare contendens. Sed lupus visus est, ut proverbium ait, frustra inhians. Divinorum enim Patrum synodi universales pariter ac locales propriis suis temporibus quam celerime congregabantur, et ab iatiis rabie perniciem amandabant. Harum enim illarum nomen istud propterea sortitæ sunt, quod eorum qui tunc temporis rerum potiebantur imperatorum (ut magis autem proprie loquar Spiritus sancti) iussu omnes per universum Romanorum imperium gregis Christiani præsules in civitatem aliquam conveniebant, illi vero quibus tantam in se suscipere peregrinationem haud licuit, nuntius eis usi, ut publico suffragio vel de fide religiosa decretum tropæo præstantius remitterent, vel communi expectata pietatis iactura, veritatis munitis armis exitium ejus repellerent. Hæc autem locales nuncupatæ sunt, cum minus provinciæ episcopi ad suam ipsorum præfectum convenirent, omnes autem per universum orbem noni convocarentur, nec de communi dogmate quæstio institueretur; sed vel ad eorum quæ in præcedentibus synodis decreta fuerant confirmationem, vel eorum, qui contrarii istdem ire ausi sunt, depositionem, vel de canonibus et quæstionibus quæ ad communem Ecclesiæ ordinem conducunt determinandis. Hi autem omnes non tantum spuria dogmata denuo disseminata ipsis radicibus evellere summam adhibere diligentiam dignati sunt, sed et sanctiones vitæ utiles constituere, quæ sanctam nostram conversationem dirigant, et ad accuratam dogmatum pariter ac vitæ religiosæ rationem nos inantiant: duplicem pro simplici, tanquam sacri gregis Christiani propugnatores, ietm tyranno indigentes. Sic novit se contra sese sophistam egisse, et, non secus ac feræ astutæ, suis ipsius artibus illaqueatum esse. Hoc enim modo divinam prædicationem imprudens firmiorem reddidit, Ecclesia pluribus sese munimentis defendente, et istius artificia puerulorum esse jacula demonstrante. Tantum enim absuit, ut sacri gregis præfecti conflictum pugnamque cum eo inire expavescerent, ut improbos istius conatus fortitudinis suæ ac virtutis demonstrandæ, ac præmiorum assequendi occasionem reputarent. Sic etiam ipos in ludis coronariis cursus reciprocos promptitudine superarunt, tanto admirabiliorem ostendentes magnanimitatem, quanto pro melioribus præmiis ab iis certatum est. Ubi enim Marte incrento veritatem propugnare non potuerunt, eo promptitudinis et magnanimitatis pervenerunt, ut de sua propemodum ipsorum natura conquererentur, quod mille mortes pro veritate obire non comparetur, sed post mortem semel susceptam, gloriæ ex tanta præparatione acquirendæ studium reprimeretur. Tanto pietatis propugnatores errorem superarunt, nullum metus aut timoris vestigium vel oculis subostendentes. Hujusmodi igitur optimatam una congregatorum sacros divinosque canones tanquam divina oracula

cœlitus demissa Ecclesia hucusque etiam veneratur, et non minori quam divina Evangelia honore prosequitur, quippe quod hæc etiam eorum fontes revera ac radices fuerunt. Quin etiam quæcunque sacræ nonnulli hominum, quorum virtutis præstantiam tempus intermedium occultare non potuit, in epistolis ad quæstionis et responsionis modum compositis pie pronuntiarunt canonis præ se ferentia typum, tanquam canones Ecclesie admisit, et prædictis synodorum canonibus merito connexit. Bene etenim magnis, Basilio præstantissimo et Gregorio Theologo placitum est, eos ecclesiasticos dicendos esse atque censendos canones, non quos suo quispiam arbitrio, sed quos plures sancti Patres eodem in loco congregati communi sententia et sollicita rerum disquisitione constituerunt. Verumtamen idcirco quod qui hæc scripserunt, tanquam sidera semper effulserunt, et plurimis constitit testimoniis hæc sine divini inspiratione haudquaquam constituta esse, synodorum decretis nihilo dissentanea, sed subjectæ materiæ affinitatem procul ostendentia, hæc etiam sacros inter canones recensentur. Hisce igitur semper incumbere pietatis alumnos decet, et irrequietos animæ motus iis illigare, et nec minimum ei temporis articulum concedere quo genuinis dogmatibus derelictis ad adulterina delabatur: ita enim verbis operibusque bonis ita perpetuo occupatæ ex ipsis etiam somniorum visionibus divinas habere imaginationes eveniet. Per hosce enim, quantum ad dogmata attinet, rectum ab obliquo, et genuinum a notho accuratius quam per Lydium quemcunque lapidem dijudicatur. Illi dominis leges ferunt et servis; magistratibus et subjectis; parentibus et liberis; viris et mulieribus; matrimonio et cælibatui; abstinentiæ et victui; sapientiæ et ignorantæ. Præterea hi etiam imperatores omnium maxime honorare jubentes, plus rursus quam par est, imprudentibus eorum mandatis se submittere natura non comparantur, multo autem minus inferiorum magistratum, vel exercitibus præsectorum. Plurimum enim eorum studium circa regum Ecclesie sacerdotium versatur: ut non indigni Deo appropinquante videantur qui ei appropinquare sortiti sunt, eo quod non juxta ipsius voluntatem vitam suam instituant, sed eo virtutis perveniant, ut angelicis quæ Deum circumstanti potestatis nobiliorem animæ partem, quantum fieri potest, similem reddant, easque in materia representent, florem naturæ circumpositum nequaquam præferentes. Hos si quis commune appellaverit pharmacopolium, a vero non aberraret, ut qui singulis ægrotis congrua commisitentur pharmaca. Quin etiam ex iis qui tardiores in curatione admittenda se gerunt, nonnullis quidem terribilia intentando excitant, aliis autem futurorum promissa in memoriam revocantes non difficulter alliciunt. Nonnunquam autem eos qui nec medicamenta admittunt, nec mandata eorum, sed sibi met penitentiæ portum per contumaciam

A ἀνδρῶν ἔνιοι, ὧν ἔ μεταξὺ χρόνος τὸ περιὸν οὐκ ἴσχυσε κρύψαι τῆς ἀρετῆς, ἐν ἐπιστολαῖς, ἱδὲ κατὰ πᾶσιν καὶ ἀποκρίσιν συνθεθείσαις, εὐσεβῶς αἰρήσασαι, κανόνος φέροντα τύπον, ὡς κανόνος ἡ Ἐκκλησία ἐδέξατο, καὶ τοὺς προλαβοῦσι τῶν συνόδων εἰ μάλᾳ συνήρμοσεν. Εἰ γὰρ καὶ τοῖς μεγάλοις Βασίλειῳ τῷ πᾶνυ, καὶ Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ δοκεῖ χρῆσαι κανόνος ἐκκλησιαστικούς ἐκείνους λέγειν καὶ νομίζειν, οὐδ' οὐ καθ' ἑαυτὸν τις, ἀλλὰ πλείους ἄγιοι Πατέρες εἰς ταυτὸ συνιόντες, κοινῇ γνώμῃ καὶ μεμεριμημένη βασιάνῃ διατάξαντο, ἀλλὰ γε τῷ διὰ πάντων ἐκλάμψαι, καὶ τοὺς ταῦτα γράψαντας ὡς περ ἀστέρων, καὶ τῷ πολλοῖς μαρτυροῖς ἐπιγνωσθῆναι, μὴ θειοτέρας χωρὶς ἐπιφανείας ταῦτα συνεταχῆναι, ἤκιστα ταῖς τῶν συνόδων ζητήσεσιν ἀπεμφαίοντα, ἀλλὰ τὸ συγγενὲς τῆς προκειμένης πόρρωθεν ἐμφανίζοντα πραγματείας, τοῖς ἱεροῖς ἐνεγράφησαν καὶ τὰ τούτων κανόσι. Τούτοις τοίνυν προσήκει τοὺς τῆς εὐσεβείας τροφίμους ἐκείτους προσαναγχεῖν, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀεικίνητον προσδεσεμῆν, καὶ μὴ διδόναι καιρὸν αὐτῇ τῶν γνησίων ἀφεμένην δογμάτων πρὸς τὰ νόθα καταλισθαίνειν· οὕτως γὰρ αὐτῇ λόγους καὶ πράγμασιν ἀγαθοῖς ἐνδιατριβοῦσθαι, καὶ τὰς ἐξ ὀφθαλμοῦ δυνάμεων φαντασίας ἐνθέους ἔχειν ὑπάρξει· τοῦτοις γὰρ τὸ περὶ τὰ δόγματα εὐθέως τοῦ σκολιοῦ, καὶ τὸ γνήσιον τοῦ νόθου, πάσης λίθου Γυδίας ἀκριθέστερον διακρίνεται· οὗτοι δεσπόταις νομοθετοῦσι καὶ δούλοις, ἀρχοῦσι καὶ ἀρχομένοις, γονεῦσι καὶ τέκνοις, ἀνδράσι καὶ γυναίξιν, γάμῳ καὶ ἀγάμῳ, ἐγκρατεῖ καὶ τρυφῇ, σοφίᾳ καὶ ἀμαθίᾳ· ταῦτ' ἔρα καὶ βασιλείας παντὸς μάλλον τιμᾶν ἐπιτάττοντες, πλεον αὐθις ἢ χρῆ, ταῖς ἀλογοῖσι τοῦτοις οὐκ ἐπιβαῖν ὑποπίπτειν ἐπιταγαῖς, πολλοῦ γε δεῖ ὑπάρχων ἢ στρατηγῶν. Ἦγε μὴν πλείων τούτοις σπουδὴ περὶ τὸ βασίλειον τῆς Ἐκκλησίας καθέστηκεν ἱερέτευμα, ὅπως μὴ ἀνάξιος τοῦ ἐγγιζοτος ὁφθαλμοῦ Θεοῦ οἱ ἐγγίζων λαχόντες αὐτῷ, τῷ μὴ κατὰ θέλησιν ἐκείνου βιώναι, ἀλλ' εἰς τοῦθ' ἤκοντας ἀρετῆς, ὡς ταῖς περὶ Θεὸν ἀγγελικαῖς δυνάμεσιν, τὸ τῆς ψυχῆς ἐκ τῶν ἐνότων ἀφομοιοῦν εὐγενῆς, καὶ τὰ τούτων μετὰ τῆς ὕλης δεικνύναι, μὴ τὸ τῆ φύσεως περικαίμενον ἄχθος προϊστάμενοι· τοῦτοις οὐκ ἂν τις ἀμάρτοι κοινῶν προσειπῶν ἱατροῖων, ἐκείτοις τῶν νοσοῦντων κατάλληλα κεραυνῶντας τὰ φάρμακα. D Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν νοσούντων περὶ τὴν θεραπείαν διακειμένων τοὺς μὲν ἀνατεινόμενοι τὰ δεινότερα, διεγείρουσι, τοῖς δὲ, τὰς τῶν μελλόντων ἐπαγγελίας προμνησόμενοι, οὐ χαλεπῶς προσάγονται· ἔστι δὲ οὐδ' μὴ προσειμένους μήτε τὰ φάρμακα, μήτε τὰ ἐπιτάγματα τούτων, ἀλλ' ἑαυτοῖς τὸν τῆς μετανοίας λιμένα τῇ ἀπειθείᾳ προσχώσαντας, παντὸς βασιλέως ἀθηντικώτερον μετιόντες τῆς αἰωνίου κληρονομίας ὑπερορρίζουσιν. Ἐνθεν τοι, καὶ τὸ πάλαι τινὶ τῶν θύραθεν εἰρημένων, τοῖς θεοῖς οὐχ ἤκιστα θεομῆτι, ὡς γέ μοι δοκεῖ, ἀρμόσειεν ἄν· πεπεισμεθα γὰρ τοῦτους, εὐρημα μὲν καὶ δῶρον εἶναι Θεοῦ, δόγμα δὲ γενναίων καὶ θεοφόρων ἀνδρῶν, συνθήκην τῆς Ἐκκλησίας κοινῆν, ἐπανόρθωμα τῶν ἐκουσίων καὶ τῶν παρὰ βούλησιν ἀμαρτημάτων, καὶ πολιτείας

εὐσεβοῦς τε καὶ πρὸς ἀτελεύτητον ἀγοῦσης ζωῆν ἡγεμόνας καὶ ἀγωγούς. Ἐγὼ γοῦν τοὺς ἐπὶ βεβαιώ-
σει τοῦ σωτηρίου δόγματος, καὶ χρηστῇ πάντων
ἀνθρώπων, ὡς εἴρηται, διδασκαλίᾳ θεοπροπέ- σύμ-
παντας κανόνας ἀθροίσας, καὶ τούτων τὸν νοῦν,
ἕνα δὲ καὶ τῶν αὐτοῦ φιλοθέῳ γνώμῃ ἐρμηνευ-
σάτων, ὡς οἶδόν τε, περιφράσεως ἐν εἰδει ἐπιτεμῶν,
μηδὲν μέντοι παραλειπέται τῆς αὐτῶν διανοίας,
τό γε εἰς ἡμᾶς ἦκον, φροντίδας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
ὅσα τοῖς τούτων ἐξηγηταῖς ἐσθ' ὅπῃ παρῆται, ἡμῖν
δὲ ἐπὶ νοῦν συνέθη πασεῖν, ἀναγκαῖα οἶμαι καὶ φι-
λοθέων ψυχᾷ· περιμάχητα, τοῖς ἐντυγχάνουσι μὴ
φρονήσαντες, πρόχειρον κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν
πεποιήκαμεν σύνταγμα. Πάντων δὲ τῶν συνελεγμέ-
νων κανόνων τὴν δύναμιν, εἰς τίτους εἴκοσι πρὸς
τοῖς τέσσαρσι, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν παρ' ἡμῖν στοι-
χείων, διελῶν, καὶ τούτων ἐκάστῃ τὴν προϊσομέ-
νην ὑπόθεσιν, τὸ πρῶτον τῆς ἰδίας λέξεως συγγενῆς
αὐτῷ γράμμα καλῶς ἐφαρμόσας, τὰς τε προσηγο-
ρίας τῶν αὐτοῦ εὐρομένων δηλώσας, καὶ τὰ τῶν
τίτων αὐθις κεφάλαια διὰ τῶν ἀριθμητικῶν ἐμφή-
νας στοιχείων, ῥηδῖαν, ὡς οἶμαι, καὶ ἐπιτετημένην
πρὸς τὴν αὐτῶν γνώσιν φέρουσαν ἔτεμον τρίβον·
τὴν πρόφασιν ἐντεῦθεν περιαιρῶν, τῶν ἐντυγχάνειν
αὐτοῖς ἀποκνοῦντων, τὸ προσκορῆς τῆς τούτων πο-
λυλείας· προβαλλομένων τὴν αὐτῶν διάνοιαν κατα-
βαπτίζουσης, πρὸς δὲ, καὶ τὸ μὴ ἐν ἐνὶ μέρει ἐκά-
στης τῶν ὑποθέσεων τοὺς κανόνας ἀφωρίσθαι. Τῶν
χρησίων δ' ἄρα νεὸνμικα, καὶ τῆς πολιτικῆς νομο-
θεσίας βραχέα τε καὶ συντετημένα, τοῖς συγγενέσι
τῶν κανόνων κεφαλαίως συναρμόσαι, τοῖς ἱεροῖς
κανόσι συμμαχοῦντα καὶ συμφεγγόμενα, καὶ ἐκ
περιοσίας τὸ ἀσφαλῆς αὐτοῖς ἐπιμαρτυροῦντα.

et exinde eorum præscindens quos operam iis
aliquium mentem ipsorum obruens objicientes,
et præterea cujusque materiæ canones eodem in
loco non collocari. Adhæc brevia et concisa legis etiam civilis capitula sacris canonibus commilitantia
et consona, et ex abundantia iis attestantia congruis

Κανόνας δὲ οἱ Πατέρες τὰ σφῶν αὐτῶν ἐπινοή-
μασαν διατάγματα, τροπικῶς τῇ λέξει χρησάμενοι,
ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ ὄρθου ξύλου, ᾧ χρῆσθαι ἐκόθη-
σαν οἱ τὰς βαναύσους τῶν τεχνῶν μετέοντες εἰς ξύ-
λων, ἢ λίθων, ἢ ὀπωμινοῦν ἑτέρων εὐθύτητα· ἀπο-
ξυόμενοι γὰρ ἐκείνοις παρατιθέμενον ὄρθοι ταῦτα
καὶ ἐξισοῖ πρὸς τὴν ἀλλήλων ἀκριθεῖ σύμπηξιν. Ἡ
δὲ τοῦ κανόνος αὕτη προσηγορία καὶ πολλοῖς ἐτέ-
ροις παρελλήπεται λογικῶν τεχνῶν ἐπιστήμοσι· καὶ
οἱ τὴν γραμματικὴν γὰρ τεχνησάμενοι, καὶ φιλό-
σοφοι, καὶ ἰατροὶ, καὶ οἱ τὰς ἀρμονίας τῶν μελῶν
συντιθέοντες, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ τοὺς πολιτικούς
συντετάχαι νόμους, ὡς οὐκ ἀσύμφωνον τὸ τοῦ κα-
νόνο βρομα τοῖς ἑαυτῶν συντάγμασιν ἐπεφήμισαν.
Εἰσὶ δὲ καὶ οἱς ὄρους ἤρεσε τὰ τοιαῦτα ἐπονομάσαι,
ὡς ἀποδιαιροῦντα τῶν ἄλλων καὶ ἀποδιζόταντα, καὶ
ἀπευθύνοντα, τοῦ μὴ παρέγγραπτόν τι καὶ νόθον
τοῖς ὀριζομένοις εἰσφέρεισθαι, ὡς καὶ τῷ Ἰπποκρά-
τει καλῶς ἔδοξεν ἔχειν, οὕτω τὰ κεφαλαίωδη τῶν
πονηθέντων αὐτῷ ἐπονομάσαι συγγράμματα. Ἄλλὰ
τοῖς μὲν τῶν ἄλλων συγγράμμασιν, εἰ κυρίως ἢ τοῦ
κινόνος ἐπεφημίσθη ἐπωνυμία, ἐτέροις δεδόςθω

A tanquam per aggerem occludunt, majori quam
imperator quilibet auctoritate tractantes, æterna
hæreditate exterminant. Antiquitas enim ex altera
quidem parte nonnihil eorum quæ foris dicta
sunt, sed divinis maxime, ut mihi videtur, sanctio-
nibus se applicuerit. Nobis enim persuasum est eas
inventum esse ac donum Dei, generosorum divi-
normique hominum decretum, commune Ecclesiæ
institutum, peccatorum iam voluntariorum quæ
involuntariorum correctionem, et conversationis
religiøsæ ac ad sempiternam ducentis vitam daces
et rectores. Quapropter ego cum ad salutaris sen-
tentię confirmationem, et utilem omnium (ut dic-
tum est) hominum instructionem divinos omnes
collegissem canones, ipsorumque pariter ac eorum
B qui ipsos animo religioso interpretati sunt, men-
tem quoad fieri potuit periphraseos ad instar in
compendium redigissem, nihil eorum intelligentiæ,
quantum in me fuit, deesse arbitratus : quin etiam
quæcunque ab eorum Interpretibus alicubi præter-
missa sunt, nobis autem in mentem venire contigit,
necessaria nimirum piisque nimis summa contentio-
ne expelita, postulantibus non invidentes promptum
pro viribus nostris syntagma perfecimus. Omni-
um autem collectorum canonum potentiam cum
in viginti quatuor titulos juxta litterarum nostrarum
numerum distribuerim, et cuilibet eorum materiam
subjectam juxta primam propriæ sententiæ litteram
ei congruam, recte accommodaverim, et nomina
C illorum qui eos invenerunt indicaverim, et titulo-
rum etiam capita per arithmetica ostenderit e-
menta, facilem, ni fallor, et compendiosam ad
ipsorum cognitionem ducentem viam secui : prætex-
assequendis navare piget, fastidiosum eorum mul-
et præterea cujusque materiæ canones eodem in
canonum capitibus appendere operæ pretium duxi.

Porro Patres sua ipsorum decreta denominarunt
canones, vocabulo isto tropice usi, per metaphoram
a recto ligno sumptam, quo, qui artibus mecha-
nicis occupantur, uti solent ad ligni aut lapidum,
aut aliarum quarumcunque rerum rectitudinem :
hoc enim iis expolitis appositum, ea dirigit, et ad
accuratam inter sese compactionem exæquat. Hæc
D autem canonis appellatio a multis etiam aliis libera-
lium artium peritis usurpatur. Etenim qui arti
grammaticæ operam dant, et philosophi, et medici,
et qui musicas harmonias composuerunt, quin etiam
qui civiles ordinarunt leges, canonis nomen, ut non
incongruum, suis etiam operibus imposuere. Non
desunt autem quibus hujusmodi res terminos etiam
nuncupare placet, ut quæ ab aliis dividunt, et distin-
guunt, et disponunt, ne quid supposititium et nothum
rebus determinatis introducat : quemadmodum
et Hippocrati bene visum est, summaria suorum
etiam operum commentaria ita nominare. Utrum
vero aliorum scriptis Canonis appellatio proprio
tribuat, aliis considerandum relinquatur. Reli-
giosa autem Patrum decreta summo præ omnibus

aliis jure nomen hoc sortita sunt : quippe quæ illos, qui iis morem gerunt, ad rectam fidem dirigunt, et ad vitam Deo acceptam recte deducunt. Peropportunum autem erit ordine, quantum in nobis est, sigillatim commemorare, quando, et a quibus, et quomodo singuli canones in lucem prodierunt, et lucerna pedibus nostris, et lux semitis, quod ad vitam dirigendam attinet, evaserunt. Ut autem oratio ordine procedat, de singulis synodis, et Patribus qui privatim scripserunt, meminisse decet, juxta temporis quidem consequentiam et quem istud iis ordinem imposuit. Quin et imperatores quorum temporibus divinarum horum sub Deo auctores canonum claruerunt commemorandi sunt. Sic enim oratio perspicua erit.

I. De sanctorum apostolorum canonibus.

Sanctorum apostolorum nomine nuncupati octoginta quinque canones primi commodissime collocantur, utpote qui, ut aiunt nonnulli, a magno inter martyres Clemente conscripti sunt. Ille autem magni Petri socius fuit, quinetiam et divi Pauli, ut ipse nimirum de eo tradit : qui tertius post præceptorem Petrum Romæ episcopus nominatus est, Lino succedens : et martyrii corona sub imperatore Trajano redimitus est. Clementem autem eos scripsisse nonnulli conjecturam fecerunt ex eo quod in ultimo canone propriam suam inducit personam : quod etiam divum Lucam in Actis apostolorum fecisse constat. Nusquam enim omnes sacros apostolos una convenisse et eos communi consensu constituisse scriptis traditur. Et verisimile est summos apostolorum ei qui tandem præsentia ipsorum fructus est, illos dictasse, et jussisse ut scriptis mandaret. Huic autem et Epistolæ ad Hebræos in linguam Græcam interpretationem ascribunt : multum enim est affinitatis, et ambo eandem speciem et ipsius loquendi formulæ characterem ferunt. Non autem me latet quosdam e veteribus hosce canones dubiæ fidei existimasse, donec sancta et œcumenica sexta synodus, omnium sacrorum canonum numerum determinans, quos tam œcumenicæ quam locales synodi, quosque etiam nonnulli pietate et virtute eximii Patres privatim composuerant, horum imprimis mentionem facit. Dicit enim : A sanctis Patribus qui nos præcesserunt susceptos et confirmatos et nobis etiam sub sanctorum et gloriosorum apostolorum nomine traditos octoginta quinque canones auctoritatem retinere nos etiam jubemus, exceptis Clementis Epistolæ et Constitutionibus ; hæc enim multis adulterinis et perniciosis corruptæ sunt. Hæc itaque talis tantorum et tantæ auctoritatis virorum sententia omnem animi de canonibus apostolicis dubitationem summa potestate fidelium cordibus evulsit.

πάντα λογισμὸν περὶ τῶν ἀποστολικῶν κανόνων τοῦ κρείττονος περιεῖλεν.

II. De synodo Carthaginiensi.

Omnium quidem universarum pariter ac localium

σκοπεῖν· τὰ δὲ γε τῶν Πατέρων εὐσεβῆ διατάγματα, παντὸς μᾶλλον εὐλόγως ταύτην ἔσχε τὴν πρόρρησιν, οἷα τοὺς πειθόμενους αὐτοῖς πρὸς τὴν ὀρθὴν ἀπευθύοντα πιστεῖν, καὶ πρὸς θεοφιλή βίον ἀπλανῶς ἐφελκόμενα. Ἐπικαιρότατον δ' ἂν εἴη καὶ κατὰ μέρος ἐξῆς, ὡς γούν ἡμῖν ἐπιπέδον, ἱστορῆσαι, πότε, καὶ τίνων, καὶ ὅπως εἰς φῶς ἕκαστος τῶν κανόνων προῆλθεν, καὶ λύχνος τοῖς ἡμῶν ποσὶ, καὶ φῶς καὶ κατὰ τὸν βίον ἐγαγόνευσαν τρίβωφ. Ἴνα δὲ καὶ καθ' εἰρημὸν ὁ λόγος προτοί, ἐκάστης συνόδου καὶ τῶν ἰδίᾳ γραψάντων Πατέρων μνημονεύειν, κατὰ τὴν τοῦ χρόνου μέντοι ἀκολουθίαν, καὶ ἦν οὗτος τάξιν τοῖς ἐπιθήκεν. Ἐπιμνηστέον δὲ καὶ τῶν βασιλέων, καθ' οὓς οἱ ὑποφῆται τῶν θείων τουτωνῶν κανόνων ἐξέλαμψαν· οὕτω γὰρ ἂν ὁ λόγος εὐσύνοπτος εἴη.

B. A. Περί τῶν κανόνων τῶν ἀγίων ἀποστόλων.

Πρῶτοι τοίνυν οἱ ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγίων ἀποστόλων πέντε πρὸς τοὺς ὀδοῦκοντα κανόνες ἐν τῇ τοῦ καλοῦ πρώτῃ μοίρᾳ ἐκδεδόνται, συγγραφῆα σθένει, ὡς φασὶ τινες, τὸν μέγαν ἐν μάρτυσι Κλήμεντα. Πέτρου δὲ ἦν ὄρα οὗτος ὀμιλητῆς τοῦ μεγάλου· ἀλλὰ δὴ καὶ Παύλου τοῦ θεοῦ, ὡς αὐτὸς δὴ-που περὶ ἐαυτοῦ ἱστορεῖ· ὁ τρίτος μετὰ τὸν διδασκαλὸν Πέτρον τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπος κεχηρημάτικε, ἐν Ἀἴνον διαδεξάμενος, καὶ τὸν μαρτυρικὸν ἀνεβίσατο στέφανον, ἐπὶ Τραϊανῷ βασιλείῳ. Κλήμεντα δὲ τούτους γράψαι τινὲς ἔστοχάσαντο, ἐκ τοῦ τὸ οἰκείον εἰσαγγεῖν πρόσσωπον τῷ τελευταίῳ κανόνι, ὡς γε δὴ καὶ ὁ θεὸς Ἀουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσι ποιῶν εἰκνυται· οὐδὲ γὰρ ἱστώρηται ποὺ πάντας εἰς ταυτὸ συναλεθεῖν τοὺς ἱεροὺς ἀποστόλους, καὶ κοινῇ τούτους συνεταχῆναι· καὶ εὐλόγως γε τοὺς ἄρτους τῶν ἀποστόλων, τῷ πολὺν ἡδὴ χρόνον τῆς συνοχαῖς αὐτῶν ἀπολελαυκῶσι, τούτους ὑπαγορευσαί, καὶ γραφῇ δοῦναι καλεῦσαι. Τούτω καὶ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν ἐρμηνεῖαν ἀνατιθέασι· πολὺ γὰρ τὸ συγγενὲς καὶ ἄμφω φέρουσι ταῦτα τῆς ἰδέας καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν λόγων ἐκείνου. Οὐκ ἄγνοῦ δὲ, ὡς τινες τῶν ἀρχαίων, ἀμφιβόλου διὰ ταῦτα τοὺς κανόνες τούτους ἠγγῆσαντο, ἕως ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ ἕκτη σύνοδος, τὴν ἀπαριθμησιν ποιουμένη τῶν ἱερῶν ἀπάντων κανόνων, οὓς αἱ τε οἰκουμενικαὶ καὶ τοπικαὶ συν-

τάξαντο σύνοδοι, καὶ οὓς αὐθις Ἰδὶξ τῶν ἐπ' εὐσεβείᾳ διενεγκόντων καὶ ἀρετῇ Πατέρων ἔνοι, πρόρρηγου τούτων ἀπεμνημόνευσε. Φησὶ γὰρ· Τούς ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων Πατέρων καὶ δεχθέντας, καὶ κυρωθέντας, ἀλλὰ μὴν καὶ παραδοθέντας ἡμῖν ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων ἀποστόλων ὀδοῦκοντα πέντε κανόνες, τὸ κύρος ἔχειν καὶ ἡμεῖς κελύσομεν, πλην τῶν τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολῶν τε καὶ διατάξεων· αὐταί γὰρ πρὸς τῶν ὀδοῦκῶν πολὺ τὸ νόμον καὶ σφαλερὸν εἰσεδέξαντο. Ἡ τοιαύτη τοίνυν αὕτη φωνὴ τῶν τοσοῦτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν ἀμφιβολὸν ἐκ τῆς τῶν πιστῶν καρδίας μετὰ πολλῶ

B. Περί τῆς ἐν Καρχηδόνι συνόδου.

Τῶν γε μὴν οἰκουμενικῶν τε καὶ τοπικῶν ἀπ-

ων, ἡ ἐν Καρχηδόνι σύνοδος ἀρχαιότερα ἰσότηρ-
 ται, ἔφαρξον μὲν ἑσχηκῶτα τὸν μέγαν Κυπριανόν·
 εἰς ἐπισκόπους δὲ ἐπληθύνετο πρὸς τοὺς τέσσαραιν
 ὀδοφύκοντα· οἱ δὲ καὶ ἐν μόνον ἐξήνεγκαν ὡς ἐν
 εἶδει κανόνος ψήφισμα, τοὺς καθάπαξ ὑπὸ πάντων
 αἰρετικῶν τε καὶ σχισματικῶν βαπτισθέντας, τῇ
 καθολικῇ προσερχομένους Ἐκκλησίᾳ, αὐτοὺς βαπτί-
 ζεσθαι, σχισματικούς τὰς περὶ Νουάτων αἰνιτώ-
 μνοι· τηρικαῦτα γὰρ ἡ τοῦτου ἀρεσίς εἰσφθάρη
 τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τοῦτου τοῦ ψήφισματος καὶ ὁ μέγας
 μέρηνται Βασίλειος ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ κανόνι, δι'
 ἐκείνου μὲν αὐτὸ εὐθέμενος, οἰκονομίας δὲ χάριν
 ἄρτιαν αὐτοῦ καταψηφίζόμενος. Ἄλλα καὶ ἡ δευ-
 τέρη οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἐν τῷ ἑβδόμῳ ταύτης
 κανόνι, πάντα ταῦτα διατάττειται. Διὰ τοῦ τοῦτο
 ἡ ἕκτη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, Ὁ ἔκδοσις, φησί,
 τοὺς Πατράσι τούτοις κανόνων, ἐν τοῖς τόποις αὐτῶν
 καὶ μόνους κατὰ τὸ παραδοθὲν αὐτοῖς ἴδιος ἐκράτη-
 σε. Ταῦτο γὰρ, ὡς εἶποι, τῷ τότε συνετέλει καιρῶν
 καὶ τοῖς πράγμασι· διὸ καὶ ἡ τούτων μεταβολὴ εἰς
 ἡ μηκέτι ἀνεργεῖν καὶ τοῦτον μετέβαλεν. Ὁ δὲ
 μέγας αὐτος Κυπριανός, ἐπὶ Δακίου τὸ τῆς μαρτυ-
 ρίας βραβεῖον ἤρκασε. Δέκιος δὲ μετὰ τὸν βῆθέντα
 Τραϊανὸν ἑκαταδέκατος ἐβασίλευσεν, ἐτῶν ἐξ ἑκαί-
 νου παρψηκῶτων ἑβδομήκοντα πρὸς τοὺς ἑκατόν.

Περὶ τοῦ ἀγίου ἱερομάρτυρος Διονυσίου.

Ἐπὶ ἐκείνῳ τοῦ καιροῦ καὶ ὁ μέγας ἤβησε Διο-
 νύσιος, ὃς πρὸς τινα Βασιλίδην παρὶ διαφόρων ἔγραψε
 κεφαλαίων, καὶ ὡς κανόνων ταῦτα ἡ Ἐκκλησία ἐδέ-
 ξατο. Οὗτος τοιαυτοῦν ὁ θεῖος Διονύσιος γέγονε μὲν
 ἀρεστικῆς Ἰουλιανῆος ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς βασιλείας
 ἐπὶ Φιλίππου, ὃς μετὰ Γορδιανὸν ἐβασίλευσε. Τὸν
 δὲ βίον μεταλλάξαντος Ἰεροκλᾶ τοῦ τριακαδεκάτου
 τῆς Ἀλεξανδρῶν ἐπισκόπου, τὴν προστασίαν ἐπέ-
 της δὲ ἀπολαμβάνει, καὶ προστάς ἐπὶ θεῖα καὶ
 ἐπὶ ἕσται, ἦσαν τοῖς ἁγίοις λαοκοῖς Φιλίππου, καὶ
 τῷ ἐν Δακίῳ, καὶ τῷ ἐν Γάλλῳ, καὶ Βολοσιανοῦ
 τοῦ υἱοῦ Δακίου, ἐν τῷ δωδεκάτῳ Οὐαλεριανοῦ καὶ
 Γαλίνου τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, (πεντακαθεκάτω γὰρ ὃς
 ἐβασίλευσαν), πρὸς Κύριον μαρτυρικῶς ἐξεδήμησε
 τίθει. Ὁ δὲ Βασιλίδης κατὰ τὴν Πεντάπολιν τῆς
 Λιβύης ἦν παροικίας τινὸς ἐπίσκοπος, ὡς φησὶν
 Εὐσέβιος ἐν τῷ ἕκτῳ καὶ ἑβδόμῳ τῆς ἐκκλησια-
 στικῆς ἱστορίας λόγῳ.

Γ. Περὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας πρώτης συνόδου.

Μετὰ τὸν βῆθέντα Οὐαλεριανὸν ἔτος ἐν Κλαύδιος
 ἐβασίλευσε, μεθ' ὃν Ἀύρηλιανὸς ἐξ ἑτη τὰ τῆς βασι-
 λείας διήκησεν. Ἐν τούτων τοῖς τούτου χρόνοις, ἡ
 ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας γέγονε σύνοδος κατὰ Παύ-
 λου τοῦ Σαμοσατέως, ὃς ταύτης ἐπίσκοπος ὢν, πο-
 νηρᾶς αἰρέσεως ἀρχηγὸς ἐγεγόνει. Χριστὸν γὰρ τὸν
 ἀληθινὸν Θεὸν, ἀνθρώπον ἔλεγε ψιλόν, θεῖας χάριτος,
 καθάπερ οἱ προφήται, ἡξιωμένον· τὸν δὲ Υἱὸν τοῦ
 Θεοῦ, λόγον προσωποῦν. Τοῦτο μαθόντες οἱ τὰς πρὸς
 αὐτῷ Ἐκκλησίας ἰθύνοντες, οὐκ ὀλίγοι ἐπὶ τὴν Ἀντιό-
 χειαν συνέδραμον· ὢν ἐξήρχον Ὑμέναιος Ἱεροσο-
 λύμων, Γρηγόριος Νεοκαισαρείας ὁ Θαυματουργός,
 Ἀθηνόδοτος ὁ ἐκείνου ἀδελφός, Φιρμιλιανός, Κα-

A synodus Carthagine habita antiquissima fuisse tra-
 ditur, quæ præsidem habuit magnum Cyprianum.
 Episcopis autem octoginta quatuor completa fuit.
 Hi autem unum tantum sub canonis forma decre-
 tum ediderunt, eos nimirum qui ab hæreticis qui-
 buslibet aut schismaticis semel baptizati sunt, si ad
 Ecclesiam catholicam accedant, denuo baptizari;
 per schismaticos autem Novati gregales indignant.
 Et tunc enim temporis istius hæresis in Ecclesiam
 perniciose irrepserat. Hujus decreti magnus Basi-
 lius in primo ipsius canone mentionem facit: lau-
 dis quidem gratia illud citans, propter œconomiam
 autem abolitionem ejus decernens. Quinotiam se-
 cunda quoque universalis synodus in septimo ipsius
 canone huic contraria statuit. Quapropter etiam
 sexta et universalis synodus. Canon, inquit, ab istis
 Patribus expositus in suis ipsorum locis, illis so-
 lis juxta consuetudinem illis traditam obtinuit. Hoc
 enim, ut verisimile est, istis temporibus negotiisque
 utile fuit: quocirca horum mutatio illam etiam ca-
 nonem commutavit, ne amplius in usu esset. Ma-
 gnus autem hic Cyprianus sub Decio martyrii præ-
 mium accepit. Decius autem decimus sextus fuit
 post prædictum Trajanum imperator, annis ab eo
 centum et septuaginta elapsis.

De sancto martyre Dionysio.

Eodem etiam tempore magnus Dionysius curavit,
 qui ad quemdam Basilidem de diversis scripsit ca-
 pitulis, quæ Ecclesie tanquam canones recepit.
 Hic porro divinus Dionysius Origenis auditor fuit,
 quarto imperii Philippi anno, qui post Gordianum
 imperavit. Heraclæ autem decimo tertio Ecclesie
 Alexandriae episcopo vita functo, præfecturam
 istam hic excepit; cumque eam administrasset sep-
 temdecim annos, nimirum tres reliquos Philippi, et
 unum Decii, et annum Galli et Volusiani Decii filii,
 in duodecimo Valeriani et Galieni ipsius filii anno
 (hi enim annos sexdecim imperarunt) ad Dominum
 martyrio migravit. Basilides autem Pentapoli
 Libyæ parœciæ cujusdam episcopus fuit, ut ait
 Eusebius in sexto et septimo ecclesiasticæ Historiæ
 libro.

III. De prima synodo Antiochiæ Syriæ celebrata.

Post dictum Valerianum Claudius unum annum
 imperabat, post quem Aurelianus imperium sex
 annos administrabat. In istius itaque temporibus
 synodus Antiochiæ, quæ est Syriæ civitas, cele-
 brata est contra Paulum Samosatenum, qui, cum
 istius civitatis episcopus esset, pessimæ hæreseos
 auctor fuit. Christum enim verum Deum nudum
 esse hominem dixit, divinæ gratiæ non secus ac
 prophetiæ dignatam, Dei vero Filium sermonem
 esse ore prolatum. De hoc certiores facti illi qui
 Ecclesias Orientales regebant, non pauci Antiochiæ
 conveniebant, quibus præsidebant Hymanus Mie-
 rosolymitanus, Gregorius Thaumaturgus Neocæsa-

riensis, Athenodorus ejus frater, Firmilianus Cæsareæ Cappadocum, et Helenus Tarsensis. Et primo quidem adhortationibus et consiliis Paulum a prava opinione reducere moliti sunt, demonstrationibus e sacris Scripturis petitis utentes. Cum eum autem incurabili laborantem morbo viderent, hinc unanimam ferentes sententiam, istum sacerdotio privabant, et Ecclesiam abscindebant. Cum iste autem se opponeret, et Ecclesiam præfecturam contra leges detineret, sancta synodus Aurelianum Imperatorem conveniebat, eum de Pauli contumacia certiozem faciens. Ille autem etiam si Græcus, eorum qui ejusdem erant fidei sententiæ reluctantem, societate illorum abscindi, et sic Ecclesia expelli statuit. Istius autem causam ad Romanæ etiam Ecclesiam episcopum ejusque antistites retulit, ut cum illi examinassent utrum juste depositus fuisset, Ecclesia ejiceretur. Hæc autem Eusebius Pamphili scriptis mandavit. Canones autem hujus synodi non inveniuntur, præterquam sancti Gregorii et solius Thanniatargi Epistola, quæ duodecim canones continet; qui etiam, uti dictum est, huic synodo interfuit. De illo autem magnus Gregorius Nyssenus peculiarem tractatum composuit.

De sancti martyris Petri canonibus.

Post beatum Dionysium, ut modo dixi, decimum quartum Alexandriæ nominatum episcopum, Theonas præfecturam istam suscepit, cui successit Maximus, et huic magnus inter sacros martyres Petrus. Hujus in sermone de pœnitentia quatuordecim feruntur canones, de iis qui persecutionum temporibus lapsi sunt, et postea pœnitentia ducti, quomodo eos admittere oportet, quin etiam et ex alio de sancto Paschate sermone quos reliquis etiam canonibus Ecclesiam connumeravit: hic sub Diocletiano martyrii stadium magnanimiter perfecti. Diocletianus autem quintus erat post Aurelianum imperator quindecim ex eo annis elapsis.

IV. De synodo in Ancyra Galatiæ celebrata.

De eodem argumento, eodemque tempore synodus etiam in Ancyra Galatiæ metropoli pie congregata est, in qua accuratius disquirebant quomodo eos qui post abnegationem pœnitentiam agunt, administrare oportet. Sacro huic conventui præsidebant Vitellius Antiochiæ Syriæ civitatis, Agricolaus Cæsareæ Cappadociæ, et martyr Basilus episcopus Amasiæ. Qui etiam viginti quinque canones de eodem et aliis etiam argumentis conscripserunt. Hic autem Basilus sub Liciniæ martyrii coronam accepit.

V. De synodo Neocæsareæ habita.

Post hanc synodus Neocæsareæ, quæ est urbs Ponti, congregata est. Sanctus autem martyr Basilus, episcopus Amasiæ, iis etiam interfuit. In

Α σαρείας τῶν Καππαδοκῶν, καὶ Ἐλενος τῆς Ταρσίων. Καὶ πρῶτον μὲν εἰσηγήσασιν καὶ συμβουλίας ἐπειράθησαν τῆς κακοδοξίας μεταθεῖναι τὸν Παῦλον, ταῖς ἀπὸ τῶν Γραφῶν ἀποδείξασιν κεχημέναι. Ὅτε δὲ εἶδον ἀνάτα νοσοῦντα, τότε σύμφωνον ἦσαν ἐξενεγκόντες, τῆς ἱερωσύνης τοῦτον ἐγύμνωσαν, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐξέτεμον· ἀντιτείνοντες δὲ αὐτοῦ καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας παρανόμω; κατέχοντες ἡγεμονίαν Ἀύρηλιανοῦ τοῦ βασιλέως, ἡ ἀγία σύνοδος; ἐδεήθη, τὰ περὶ τῆς Παύλου θρασυτήτος αὐτῶν ἀναδιδάξαντες. Ὁ δὲ, καί περ Ἕλληνας ὑπάρχων, ἀπεφάνετο μὲν, τὸν ἀντιλέγοντα τῆ τῶν ὁμοπίστων ψήφῳ, τῆς ἐκείνων ἀποπηθῆναι συμμορίας, καὶ οὕτω τῆς Ἐκκλησίας ἐξελαθῆναι· τὰ κατ' αὐτὸν ἔδμως ἀνέθετο τῷ τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἀρχιερεῦσιν, ὡς ἐν ἐπισκεψαμένῳ εἰ δικαίως καθήρητο, τῆς Ἐκκλησίας; ἐκδιωχθεῖν· καὶ ταῦτα δὲ ὁ Παμφίλιος εὐσεβίος ἱστορεῖ· κανόνες δὲ τῆς συνόδου ταύτης οὐκ εὑρήνται, οὐ μὴ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου καὶ μόνον τοῦ Θουματουργίου ἐπιστολῇ, κανόνας ἔχουσα δώδεκα, καὶ τῆς συνόδου ταύτης, ὡς εἴρηται, μέρος ἐγένετο· τὰ δὲ κατ' αὐτὸν, ἴδιαν ὁ μέγας Γρηγόριος Νύσσης ἐποίησατο πραγματείας.

Περὶ τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Πέτρου

Μετὰ τὸν μακάριον Διονύσιον, ὡς ἤδη μοι εἴρηται, τεσσαρεσκαίδέκατον Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον χρηματίσαντα, Θεωνᾶς τὴν προστασίαν παύτην ἐδέξατο, μετ' ὃν Μάξιμος· εἶτα ὁ μέγας ἱερομάρτυς Πέτρος. Τοῦτου ἐν τῷ περὶ μετανοίας λόγῳ κανόνες φέρονται δεκατέσσαρες, περὶ τῶν ἐν τοῖς καιροῖς τῶν διαγμῶν παραπεπιωκότων, εἶτα μετανοησάντων, ὅπως δεῖ τοῦτου; προσδέχασθαι· ἔτι δὲ καὶ ἐξ ἑτέρου λόγου περὶ τοῦ ἁγίου Πάσχα, οὐς καὶ τοῖς λοιποῖς ἀναριθμούς κανόνων ἡ Ἐκκλησία πεποίηκεν· οὗτο; ἐπὶ Διοκλητιανοῦ τὸ τῆς μαρτυρίας εὐφύχως διήνυσσε στάδιον. Πάμπτος δὲ Διοκλητιανὸς μετὰ Ἀύρηλιανὸν ἤρξεν, ἐτῶν παρεληλυθότων ἐξ ἐκείνων πεντακαίδεκα.

Δ'. Περὶ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου.

Ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὑποθέσει, καὶ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου καὶ ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ τῇ μητροπόλει τῆς Γαλατίας σύνοδος εὐσεβῶς συνελήλυθεν, ἀκριβέστερον ἐκτίθησαντες, ὅπως ἄρα προσῆκεν οἰκονομεῖν τοὺς μετὰ τὴν ἀρνήσιν μεταμελομένους. Ἐξῆρχον δὲ τοῦ ἱεροῦ τοῦδε συλλόγου Οὐτέλιος Ἀντιοχείας τῆς Συρίας, Ἀγρικύλλιος Καίσαρειας Καππαδοκίας, καὶ ὁ μάρτυς Βασίλειος, ἐπίσκοπος Ἀμασειᾶς· εἰ καὶ κανόνες περὶ ταύτης, καὶ ὅη καὶ περὶ ἑτέρων ὑποθέσεων, πέντε πρὸς τοῖς εἰκοσι συνεγράψαντο· ὁ δὲ Βασίλειος οὗτο; ἐπὶ Λικινίου τὸν τῆς μαρτυρίας; στήσαν ἀνεδήσατο.

Ε'. Περὶ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου.

Μετὰ ταύτην, ἡ ἐν Νεοκαισαρείᾳ τῇ κατὰ Πόντον συνέστη σύνοδος. Συνῆν δὲ καὶ τοῦτο; ὁ ἅγιος μάρτυς Βασίλειος ἐπίσκοπος Ἀμασειᾶς· οἱ καὶ κληροῦ;

συντάττουσι τέσσαρας πρὸς τοὺς δέκα, εἰς τὴν τῆς Ἀ
Ἐκκλησίας αὐταξίαν συντείνοντας.

qua Patres quatuordecim ad rectam Ecclesiæ con-
stitutionem conducentes canones composuerunt.

Γ. Περὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης καὶ οἰκουμένηκῆς
συνόδου.

VI. De prima et œcumenica synodo Nicææ habita.

Λοιπὸν, ἡ πρώτη καὶ οἰκουμένηκῆ ἀγία σύνοδος τῶν
τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων Πατέρων ἐν τῇ
κατὰ Βιθυνίαν συνεχροτήθῃ Νικαίᾳ, ἔπει δεκάτῳ τῆς
βσιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, μετὰ χρόνου· τε
ἀναλήψεως τοῦ θεοῦ ἀντικρυς Ἰσαριθμοῦς Πατέρων· τε
ὀκτωκαίδεκα δηλαδὴ πρὸς τοὺς τριακοσίους, ὧν
ἕξῃσιν Σίλβεστρος καὶ Ἰούλιος, τῆς παλαιᾶς Ῥώ-
μης περιφανεῖς πρόεδροι, αὐτῶν μὲν οὐδέτερος πα-
ραγενοῦς, Βίτιωνα δὲ καὶ Βικέντιον ἐκάτερος ἀνθ'
ἑαυτοῦ, κατὰ τὸν τῆς οἰκείας ἱερατικῆς χρόνον, τῇ
κοιῆ πέμφαντες παρεσομένους συνόδῳ· Ἀλέξανδρος
τε Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Ἀλέξανδρος Ἀλεξαν-
δρείας, συναγωνιστὴν καὶ τὸν μέγαν ἐπαγόμενος
Ἀθανάσιον, ὅς τὴνῆκαῦτα τοῦ τάγματός ἤγειτο τῶν
διακόνων· Εὐστάθιον Ἀντιοχείας, καὶ ὁ Ἱεροσολύ-
μων Μακάριος. Συνῆλθον δὲ κατὰ Ἀρείου τοῦ δυσ-
σεβοῦς, ὅς ἐξ Ἀλεξανδρείας ἔλκων τὸ γένος, καὶ εἰς
πρεσβυτέρου τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας βαθμὴν ἀναδειθ-
κώς, τὸν ὕμν τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγον, ὡ θρασείας
γλώττης· ἢ εἰς κτίσιμα καὶ πόλημα κατεβίβαζεν. Ἄλλ'
οἱ τῆς συνόδου, τὸ ὁμοούσιον τῶν τριῶν τῆς θεαρχι-
κῆς φύσεως ὑποστάσεων τοῖς πᾶσι κηρύξαντες, τοὺς
περὶ τὸν θεομανῆ Ἀρειον, τῷ φρονήματι σφῶν μὴ
συμβαίνοντας, αὐτοῖς αὐτῶν δόγμασι τῷ ἀναθέματι
παραπέμπουσιν· ταύτη τὸνυν καὶ περὶ ἐκκλησιά-
δικῆς καταστάσεως κανόνες ἐξεφωνήθησαν ἐπι-
κοσιν.

Porro prima et œcumenica sancta synodus tre-
centorum et duodeviginti Patrum Nicææ in Bithy-
nia congregata est, debimo imperii Constantini
Magni anno, post annos a Domini incarnatione
numero Patribus omnino æquales, videlicet trecen-
tos et duodeviginti, quibus præsidebant Silvester
et Julius, celeberrimi veteris Romæ præses; eo-
rum autem neuter aderat, sed uterque Bitonem et
Vincentium sui ipsius loco, juxta sacerdotii sui
tempus, communi assuetudine synodo mittebant;
Alexander quoque Constantinopolis, et Alexander
Alexandriæ archiepiscopus, qui commilitonem
etiam magnum Athanasium secum adluxit, qui
tunc temporis diaconorum ordini præerat: Eusta-
thius Antiochenus, et Macarius Hierosolymitanus.
Congregati sunt autem adversus impium Arium,
qui genus ab Alexandria ducens, et in presbyteri
Ecclesiæ ibidem constitutæ gradum promotus, Pi-
lium et Verbum Dei (proh impudenter linguam!)
ad creaturam et quid factum deduxit. Verum sy-
nodi Patres, cum trium in divina natura persona-
rum consubstantialitatem omnibus prædicassent,
Arii in Deum insanientis gregales hæcæ ipsorum
decretis assensum suum non præbentes, anathe-
mati subijciebant. Ab hæc præterea synodo ad ec-
clesiasticam constitutionem canones viginti editi
fuerunt.

Δ. Περὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ δευτέρας συνόδου.

VII. De secunda synodo Antiochiæ habita.

Ἐτέρα σύνοδος ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας αὐτῆς
συνεχροτήθῃ ἐπὶ Κωνσταντείου, υἱοῦ τοῦ μεγάλου
Κωνσταντίνου, μετὰ πάντε ἔτη τῆς τοῦ πατρὸς αὐ-
τοῦ πρὸς Θεὸν ἀνακλήσεως· οἱ καὶ κανόνες πάντε
πρὸς τοὺς ἐκκοσιν εἰς κοινὸν ὄφελος τῆς Ἐκκλησίας
ἐκδέδοκασιν.

Altera synodus in Antiochia, quæ Syriæ civitas
est, sub Constantio Constantini Magni filio rursum
congregata est, post quinque annos a patris
ipsius ad Deum reditu numeratos. Qui etiam
viginti quinque ad communem Ecclesiæ utilitatem
canones ediderunt.

Η. Περὶ τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου.

VIII. De synodo Sardicæ habita.

Ἄλλα καὶ ἡ ἐν Σαρδικῇ σύνοδος ἐπὶ τῆς βασιλείας
τοῦ δηλωθέντος ἡθροιστο Κωνσταντείου. Ὁ γὰρ βασι-
λεὺς οὗτος τῇ τῶν Ἀρειανῶν αἵρέσει προσθέμενος,
σπουδῆν ἐποιεῖτο τὰ ἐν τῇ πρώτῃ δογματισθέντα
συνόδῳ μεταποιῆσαι· ὅπερ ὁ ἀδελφός αὐτοῦ Κων-
στας, τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης κρατῶν, ἐξ ἀναφο-
ρᾶς τοῦ τότε πάππα μαθὼν, πόλεμον ἠπερίλησε διὰ
γραμμάτων τῷ ἀδελφῷ, εἰ μὴ παύσαιτο κυμαίνων
τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν παρασάλευν·
ὁ δὲ τὸ ἄκριθές τῆς πίστεως ζητεῖν ἀντεπέσειλε
τῷ ἀδελφῷ, κάκεινο βεβαιωθῆναι διὰ σπουδῆς τυ-
χάνειν αὐτῷ. Ἐδοξε τοίνυν τοῖς αὐτοκράτορσιν
ἀμφοτέροισι, σύνοδον γενέσθαι ἀρχιερίων, καὶ τὴν
πρὸ ἐκείνων δογματισθεῖσαν πίστιν κρατεῖν· διὸ
κλήυσει τούτων ἡθροίσθησαν ἐπίσκοποι τὸν ἀριθμὸν
εἰς καὶ τεσσαράκοντα πρὸς τοὺς τριακοσίους· ἐν Σαρ-
δικῇ, τῇ λεγομένῃ Τριαδίτῃ, οἱ δὲ καὶ τὰ τοῖς Πα-
τρᾶσι δογματισθέντα ἐν τῇ κατὰ Νικαίαν συνόδῳ

Quin etiam synodus Sardicensis commemorato
Constantio imperante congregata est. Hic enim
imperator Arianorum hæresi adhærens, ea quæ in
prima decreta sunt synodo commutare studuit:
quod cum frater ipsius Constans, qui veteris Ro-
mæ imperium tenuit, ex illius qui tunc tempo-
ris papa erat relatione didicisset, bellum per litte-
ras fratri comminabatur, nisi Ecclesiam commo-
vere, et orthodoxam fidem labefacere desineret.
Hic autem se accuratam fidem inquirere, quæ
etiam ut confirmetur summam adhibere diligen-
tiam, fratri per litteras respondebat. Amobus
igitur imperatoribus synodum antistitum cele-
brari, et fidem ab iis constitutam obtinere visum
est. Quocirca eorum jussu episcopi 341 Sardicæ
quæ Trieditæ dicitur, congregati sunt. Ili autem
ea etiam quæ a Patribus in synodo Nicæna de-
creta sunt, firma manere præcipiebant, et omnium

maxime sacrum fidei Symbolum ab his compositum : eos autem qui illud commutare aesi fuerint, anathematis hæredes esse. Quin etiam viginti canones securitatem pariter ac utilitatem toti Ecclesiæ subministrantes constituebant.

IX. De synodo Laodiceæ habita.

Post Sardicensem etiam in Laodicea Phrygiæ metropoli alia sanctorum Patrum synodus congregata est, et canones 59 edidit, quantum ad Ecclesiæ utilitatem spectat, præcedentibus nihilo inferiores.

De magno Athanasio.

Non pauca, auris honesti studiosa, etiam ex Ecclesiæ fulcimento, magno nimirum Patre Athanasio in præsentī opere comprehensa invenias : qui cum synodo Nicænæ, ut dictum est, interesset, non multo post tempore Alexandriæ thronum sibi commisso habuit, divino succedens Alexandro : prædicto itaque sancto martyri Petro Aquilas successit, huic autem divinus hic Alexander. Magui autem Athanasii tropæis plena quidem est terra, ut cum oraculo loquar, plenum etiam mare. Revera enim in divinis certaminibus plus quam homo visus est.

De magno Basilio.

Verum olympicus hic victor vitæ quidem statio discessit, certaminum præmia abunde recepturus. Ne autem veritatem propugnans phalanx antesignano destitueretur, magno protius Patri Basilio prælii contra fidei hostes suscepti tessera datur. Et mihi quidem videtur neminem eorum qui suavi melle affluentem illius linguam vel primis labris attigerunt ignorare quam abunde eos superavit. Sole vero splendidius liberali sermonum luce Ecclesiam illustravit. Iste enim nocti cedit, hic autem in malitiæ tenebras victoriam reportavit. Quin potius quanto natura rationalis ab inanimata discrepat, tanta est utriusque in operatione differentia. Ille enim radios suos in terram dimittens sensitivis tantum animantibus fiduciam cum lætitia largitur : hujus autem sermonum radii ex quo orti sunt ad hunc usque diem non tantum rationalem in terra naturam, sed ipsam scindentes aerem et cœlum penetrantes, ipsos etiam angelorum choros multa voluptate explerunt. Si ob unum enim peccatorem respicientem gaudium sit in cœlis, hunc autem et vita fruentem, et sanctum innumerabiles ad penitentiam sermonibus in dies attrahere liquet, cum magis magis angelicam naturam gaudie perpetuo non demulcere nemo asserat. Hujus canonicas ad sanctum Amphiloebium Iconii episcopum epistolæ tres in canones octoginta quatuor distributas, et alia nonnulla præter eas de diversis argumentis capita præsens syntagma exhibet.

De sancto Gregorio Nysseno.

Ille etiam frater ipsius Gregorius socius in bello fuit, qui Nyssæ thronum adornavit, vel potius,

Α βεβαίως ἔχειν ἐθέσεισαν, καὶ πάντων οὐκ ἦνιστα ἐπὶ παρ' αὐτῶν συντεθέν ἐργὸν τῆς πίστεως σὺμβόλον· τοὺς δὲ τοῦτο τολμῶντας μεταποιεῖν, κληρονόμους εἶναι τοῦ ἀναθέματος· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κανόνας συντάττουσιν εἰκοσι, δὲ ἀσφαλῆς ἰμοῦ καὶ ὠφέλιμον κοινῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ πορίζοντας.

Θ. Περὶ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου.

Μετὰ τὴν ἐν Σαρδικῇ καὶ ἐν τῇ τῆς Φρυγίας μητροπόλει Λαοδικείᾳ, ἑτέρα σύνοδος συνέστη ἁγίων Πατέρων, καὶ κανόνας ἐξέθετο ἑννέα καὶ πενήκοντα, ὅσα γε εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ὠφέλιαν οὐδὲν ἐλλείποντας τῶν πρὸ αὐτῶν.

Περὶ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου.

Ἐρρεῖν ἔχεις, ἡ φιλόκαλος ἀκοή, καὶ τοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἐρείσματος, τοῦ μεγάλου Πατρὸς Ἀθανασίου, φημί, οὐκ ὀλίγα τῶ παρόντι ἐμπειρηημένα συγγράμματι· ὃς τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ παρών, ὡς δεδῆλωται, μετ' οὐ πολὺ τὸν τῆς Ἀλεξανδρίας θρόνον ἐνεχειρίζετο, Ἀλέξανδρον τὸν θεῖον διαδεξάμενος· τὸν γοῦν ἀνωτέρω ρηθέντα ἱερομάρτυρα Πέτρον Ἀχιλλῆς διεδέξατο· τὸν δὲ, ὁ θεὸς Ἀλέξανθρος οὐτοσί· τῶν δὲ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου τροπαίων πλείη μὲν γαῖα, κατὰ τὸ ἔπος, κλειῆ δὲ θάλασσα· ἀτεχνῶς γὰρ ὑπὲρ ἀνθρώπων ὤφθη τοῖς κατὰ θεὸν ἀγωνίαισιν.

Περὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Ἄλλ' ἀνεχώρει μὲν τοῦ κατὰ τὸν βίον σταδίου ὁ ὀλυμπιονίκης οὗτος, τὰ βραβεία τῶν ἄλλων φιλοτιμῶς ἀποληψόμενος· ἵνα δὲ μὴ κενὴ προμάχου ἡ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας εἰς παράταξις, εὐθύς τῶ μεγάλῳ Πατρὶ Βασιλείῳ τὸ σύνθημα δίδοται τῆς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως πάλης· καὶ οἶμαι μὴδένα γε ἀγνοεῖν τῶν καὶ βραχὺ γευσσάμενων τῆς ἡδῶς μέλιτος· ῥεούσης γλώττης ἐκείνου, ὅπως τοὺς μὲν ἐκ περιουσίας κατηγωνίσαστο, ἥλιου δὲ παιδρότερον βαλεῖ τῶ φωτὶ τῶν λόγων τὴν Ἐκκλησίαν καθήγαγεν· Ὁ μὲν γε παραχωρεῖ τῇ νυκτὶ, ὁ δὲ τοῦ τῆς ποιηρίας ἀκότους περιεγένετο· μᾶλλον μὲν οὖν ὄπσον ἡ λογικὴ φύσις διενήνοχε τῆς ἀψύχου, τοσοῦτον ἐκαστρῶν τὸ τῆς ἐνεργείας διάφορον· Ὁ μὲν γὰρ τὰς ἀκτίνας τῇ γῆ ἀφίει, τοῖς ὑπὸ τὴν αἰσθησιν μόνον κερήσθαι μετὰ γένους χαρίζεται· αἱ δὲ τοῦτου τῶν λόγων ἀκτίνας ἐξότου περιέγεινον ἄχρι καὶ τήμερον, οὐχ ὅπως τὴν ἐν τῇ γῆ λογικὴν φύσιν, ἀλλὰ ἐξουσαι τὸν ἀέρα, καὶ τὸν οὐρανὸν ὑπερχύπτουσαι, πολλῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ τῶν ἀγγέλων ἐμπικίσει χοροῦς· Εἰ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἀμαρτωλοῦ μετανοοῦντι χαρὰ γίνεται ἐν τοῖς οὐρανοῖς, αὐτὸς δὲ καὶ παρών ἐστὶ τῶ βίῳ καὶ ἀπῶν τοῖς· λόγοις ἀριθμοῦ χριστοῦ· ὁσημέραι πρὸς μετόνοιαν ἔλκων δείκνυται, ἥτοι γε οὐδ' ἂν εἶς εἰποι μὴ τὴν τῶν ἀγγέλων φύσιν ἐπὶ στοτε τοῦτον εὐφραίνειν. Τοῦτου τὸ παρὸν εἶρε· σύνταγμα τὰς πρὸς τὸν ὁγιον Ἀμφιλόχιον, ἐπιστοπὸν Ἰκονίου, κανονικά· ἐπιστολὰς τρεῖς, εἰς κωνσταντινίαν διηρημέναις τέσσαρας καὶ ὀγδοήκοντα· καὶ ἑτερὰ δὲ πρὸς ταύτας κεφάλαια διαφόρων ὑποθέσεων περί·

Περὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Νύσσης.

Τούτῳ καὶ ὁ ἀδελφὸς Γρηγόριος σύμμαχος· ἦν, ὁ τὸν τῆς Νύσσης θρόνον κατακοσμήσας, μᾶλλον δὲ

τῆν ὄψ' ἤλιπ σύμπασαν πλουσίῳ τῷ βαίθρῳ τῶν ἁγίων ἀρεθίστας· ἃς οὐχ ἤτητον τῷ περιβῆναι τῆς ἀριτιῆς καὶ τῷ ὑπὲρ εὐσεβείας ζήλῳ ἢ καθ' αἷμα προσήκειν ἤξιον τῷ ἀδελφῷ. Ἴνα δ' ὡς ἐν βραχεί τὸ πᾶν τοῦδε γνώρισμα παραστήσω, τοῦτου τὴν πρὸς Ἀγίου, ἐπίσκοπον Μελιτηνής, κανονικὴν ἐπιστολὴν, ὃ παρὼν ἔρανος τοῖς ἄλλοις συναριθμῶ.

Γ. Περὶ τῆς ἐν Γάγγρα συνόδου.

Καὶ ἡ ἐν Γάγγρα δὲ τῆ μητροπόλει τῶν Παφλαγῶν ἀνοδος μετὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ πρώτην συνέστη κατὰ τινος Εὐσταθίου καὶ τῶν ὁμοδόξων ἐκείνου. Λέγεται γοῦν Εὐστάθιος· οὕτως, ὡς ὁ Ἑρμίας Χωζόμενος ἱστορεῖ, τὴν ἐν Σεβαστείᾳ τῆς Ἀρμενίας Ἐκκλησίαν ἐπιτροπεύσαι, μοναχικῆς τε φιλοσοφίας ἐρεῖ, καὶ τῆς ἐν ταύτῃ σπουδαίας ἀγωγῆς· ἐδουλοῦν τε ὡν χρῆ μετέχειν καὶ ἀπέχεσθαι διατιθεῖσαι, καὶ ἐσθῆτος ἢ δεῖ μακρηθῆναι, ἠδῶν καὶ πολιτείας ἀκριβοῦς εἰσηγητῆς γενόμενος, ὡς καὶ τὴν ἀρχιερικὴν βίβλον, ἧς πατέρα καὶ δημιουργὸν τὸν μέγαν Βασίλειον ἐπιγράφεται, ἰσχυρίζεσθαι τινὰς αὐτῷ πονηθῆναι. Τοῦτο δὲ ψεῦδος ἀντιχερῶ· οὐδοκωστοῦν γὰρ ἐκείνῳ τὰ τῆς βίβλου ταύτης προσήκον· εἰ γὰρ καὶ ἐν λόγῳ ὁ ἀνὴρ ἰδρυλλεῖτο, καὶ τὸ ἦθος θαυμασίως ἦν, καὶ ἐκἀνώτατος πείθειν, ὡς καὶ πολλοῦ· εὐὴ ἐκπορευομένων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν μεταπαῖσαι σώφρονα καὶ σπουδαῖον βίον εἶδοναι, ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν, οὐ προσὴν καὶ τὸ δυνῶς γράφειν αὐτῷ, οὐδὲ γὰρ τὴν περὶ τοῦτου ἐπιστήμην ἐξήχητο. Τοῦτον τείνου φασὶν ὑπὸ πολλῆς ἀκριθείας εἰς παραλόγους ἐπιτηρήσεις παντάπασιν ἐκπεσεῖν ἀκρεδοῦσας κομιδῇ τῶν τῆς Ἐκκλησίας νόμων τε καὶ ἐθῶν. Οἱ δὲ, αὐτὸν μὲν τοῦ ἐγκλήματος ἐξαιροῦσιν, ἐπιτιμῶνται δὲ τινὰς τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, ὡς τὸν ἐννομον διαβάλλοντα γάμον, πάσης σωτηρίας ἐλπίδα τοῖς τούτῳ συνεσχημένους περιηρήσθαι· οἷς δὲ πειδόμενοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, οἱ μὲν τὰς ἑαυτῶν ἐξώθουν, αἱ δὲ τοὺς ἄνδρας ἠφέλασαν, σωφροσύνης δῆθεν ἐπέσει, εἴτα τὸν ἄζυγα μὴ φέροντας βίον, εἰς μοιχείαν ἐξήλισθον. Ἀμφότεροι καὶ ἐν οἴκοις γαμνηκότων οὐτε εὐχεσθαι, οὐτε μὴ τροφῆς μεταλαμβάνειν ἠκέχοντο, ἀλλὰ καὶ τοὺς γαμνηκότας τῶν πρεσβυτέρων ὑπερεφρόνουν· καὶ τὰς μὲν τῶν Ἐκκλησιῶν φκειοῦντο καρποφορίας, τὰς δὲ ἐν αὐταῖς συνάξεις αὐτοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκτρέπεσθαι παρηγγύων, ἐν οἴκῳ δὲ μάλλον ἐκκλησιάζειν, κακεῖ ποιῆσθαι τὴν κοινωνίαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἱερῶν οἰκῶν, ἐν οἷς μαρτύρων ἀπέκειτο λείψανα, ὡς κοινῶν κατεφρόνουν· καὶ τὰς μὲν ὠρισμένας νηστείας ἠθέτου, ἐν ταῖς κυριακαῖς δὲ νηστεύειν μάλλον ἀνέπειθον· τὰ κρέα καὶ τοὺς ταῦτα ἐσθίοντας ἐδεδούσαντο· τοὺς συνηθεῖς χιτῶνας καὶ στολὰς ἀμφιένυσθαι οὐκ ἤξιον, ἀλλὰ ξένας παντάπασιν καὶ ἀήθεις. Γυναῖκες παρ' αὐτοῖς τὴν κόμην ἀποκειρόμεναι, στολαῖς ἀνδρῶν προποῦσαι ἐκέχρητο· βούλους, προαχῆματι θεωρεθείας, τῶν εἰσποτῶν ἀφίστασθαι συνουλοῦν· τοὺς χρήμασι πλουτοῦντας καὶ μὴ χαίρειν αὐτὰ καθάπασθαι εἰδόντας, ἀμοιρήσειν τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας οὐκ ἐπιτρέποντο· καὶ πλεῖστα ἕτερα παρα-

universum sub solo orbem liberali sermonum fluento irrigavit: hic ut quidquid de eo coguesci potest, breviter exhibeam, virtutis præstantia et pro pietate zelo non minus quam consanguinitate fratris convenire flagitabat. Hujus canonicam ad Letoium Melitinae episcopum epistolam præsens collatio aliis connumerat.

X. De synodo Gangrensi.

Synodus etiam in Gangra, quæ Paphlagonum est metropolis, post Nicenam primam congregata est, contra quemdam Eustathium et istos qui eadem, qua ipse, opinione labuti sunt. Qui igitur Eustathius, ut Hermias Sozomenus scribit, Ecclesiam Sebastie, quæ est urbs Armeniæ, administrasse dicitur, monasticam etiam philosophiam, atque austeram in ea vivendi rationem primum coepisse, de cibis etiam quibus vesci, et abstinere oportet, statuisset; ut et de vestimento quo utendum est, morum et vitæ accurate tractatæ auctor factus; adeo ut nonnulli librum asceticam, qui magno Basilie tanquam patri ac conditori ascribitur, ab eo compositum fuisse contendunt. Hoc autem mendacium salis est manifestum. Hic enim liber nullo modo ei convenit. Quamvis enim vir in sermonibus vulgo celebratus est, et moribus admirabilis, et ad persuadendum aptissimus fuit, adeo ut multos eorum qui stupro indulserant, ad temperantiam et honestam vitam traderent, tamen, ut quod verum est dicam, disertæ scribendi facultas ei non adfuit (nec enim istam artem unquam exercuit). Hunc igitur ab exquisita disciplinæ norma ad absurdas prorsus observationes delapsam referunt a legibus moribusque ecclesiasticis penitus discrepantes. Non docti tamen qui culpa eum eximant, incensent autem nonnullos ex istius discipulis, ut legitimum caventur matrimonium, et omnem illis qui illi implicatur salutis spem præcidi affirmantes. A quibus cum viri pariter ac mulieres persuasi fuissent, illi quidem uxores suas expellebant, imo autem maritos continentiam aimirum desiderio delinquerebant: deinde vitam sine conjuge tractatam ægre ferentes in stuprum delabebantur. Porro in matrimonio quoque conjunctorum ædibus nec orare, nec alimentum participare volebant: verum etiam presbyteros conjugatos despectui habebant, et Ecclesiarum redditus sibi vindicabant; conventus autem in iis celebratos isti etiam et aliis fugendos, in ædibus vero potius res ecclesiasticas peragendas, et communionem celebrantem esse præcipiebant. Quia etiam sacras ædes in quibus martyrum reliquie reponuntur, tanquam profanas despiciiebant, et jejunia stata negligebant, Dominicis autem potius junare persuadebant: carnes et iis vescientes abominabantur: tunicas et stolas communiter usitatas induere non volebant, sed peregrinas omnino et insuetas. Mulieres apud eos comam tonsæ vestimentis virilibus utebantur: servis sub religionis prætextu a dominis secedere consuebant: iis qui divitiis affluunt, et eas omnino non relinquunt,

nullam fore in Dei regno portionem affirmabant : A et alia quam plurima hisce similia de novo introductas docebant pariter ac tanquam dogmata præscribebant. Aversus hosce igitur finitimos loco prædicto convenisse episcopos tradunt, quos etiam contra eos qui hujus erant opinionis undeviginti elidisse canones nobis constat ; istosque ab Ecclesia catholica alienos fore constituisse, nisi juxta synodi decreta omnibus suis institutis renuntiarent : in eo igitur concilio fama est Eustathium declarasse, se non pertinaciæ, sed piæ exercitationis gratia hæc introduxisse, et habitum mutare, et non aliter atque reliqui clerici passim incedere instituisse. Quæ enim postremo sic ab eo gesta sunt, prioribus ut parceretur, impetrari existimabat ; tametsi nihil utilitatis ex hoc commento percipiebat, nec pœnam ausis suis debitam, a sacerdotio videlicet depositionem, aufugere poterat. Me vero latet quam ob rem divini hi Patres singulis canonibus non segregationem, sed anathema apposuerint, magnum nimirum mallitiæ impetum ex abundantia propulsare cupientes.

De anathemate

Hoc autem anathema, sancta et universalis quarta synodus in eos solos qui pecunia ordinati fuerunt, adhibuit, istud autem et monachis quoque ac clericis qui militarem susceperunt habitum, et nondum respuerunt, imponit. Chrysostomus autem in homilia de eo, quod non oportet anathematizare hominam fidelem, nec omnino oportere anathema proferre putat. Hoc enim, inquit, a Christo prorsus abscindit, et diabolo tradit, ut salutis assequendæ locum talis amplius non habeat. Qui anathema enim factus est, a Christo, et fidelium societate separatur, et Satanæ adjungitur. Et quemadmodum quæ Deo dedicantur, a communibus et humanis operibus segregantur, sic e contra quæ improbo separantur, a divinis distrahuntur. Ideirco enim et synodica, ut videtur, decisio sub imperio Constantini Porphyrogeneti, et patriarchæ Alexii facta, quæ eos qui ab imperatoribus deficiunt, et arma contra eos suscipiunt, et tyrannidem exercent, anathemate ferit, abrogatur ; ideo ut quæ a magno Patre Chrysostomo dicta sunt, potius quam quæ a quarta synodo, et ab hac Gangrenæ, obtinere debent. Quin etiam hi Patres sibi, ni fallor, se præter modum pœnas extendisse consilii, ad canonum finem hæc aiunt : Hæc autem statuimus, non iis qui sese exercere velint succedentes, sed iis qui exercitationem animo superbo ambiunt, et nova quædam præter sacras Scripturas introducunt. Nos autem virginitatem cum humilitate admiramus, et continentiam cum pietate approbamus, et secasuum a sæcularibus negotiis cum debita modestia conjunctum admittimus, et honorabile matrimonium veneramus, et divitias cum justitia et beneficentia non vilipendimus, et vestium tenuitatem non parvi facimus, longis autem vestibus indutos, et effeminatos

πλήσια τούτοις νεωτερίζοντες, ἐδίδασκόν τε καὶ ἐδογματίζον. Κατὰ τοίνυν τούτων τοὺς πληρωγέροισιν φασὶ συνδραμεῖν ἐπισκόπους, ἧ προειρημαμένον, καὶ οὗς ἴσμεν κατὰ τῶν ταύτῃ φρονούντων ἐκθέσθαι κανόνας ἐγγεσσακάδεκα· ἄλλοτρῶν δὲ κακίνοις τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ψηφισοθαί, ἐν μὴ κατὰ τοὺς ὄρους τῆς συνόδου ἕκαστον τῶν ἁγίων νενομισμένων ἀποκηρύξασιν· ἐντεῦθεν λόγος Εὐσταθίου ἐπιδεικνύμενον, ὡς οὐκ αὐθαδείας ἐνεκεν, ἀλλὰ τῆς κατὰ θεὸν ἀσκήσεως εἰσηγείτο ταῦτα, καὶ ἐπετήθευεν ἀμειψαί τε τὴν στολὴν, καὶ παρατησίως τοῖς ἄλλοις ἱεραῖσι τὰς προόδους ποιῆσθαι. Ἐνόμιζε γὰρ ἔσσεσθαι τὰ τελευταία τῶν πρόθεν πρακτικῶν, εἰ καὶ μηδὲν τῆς αὐτοῦ ἐπινοίας ἀπάνωτο, οὐδὲ ἀποδρᾶναι ἴσχυσε τὸ μὴ οὐ δίκην ὑπερβαίνει τῶν τετολημμένων, τὴν τῆς ἱερωσύνης ἀπαρῆσιν. Οὐκ οἶδα δὲ τί παθόντες οἱ θεοὶ οὗτοι Πατέρες, ἐφ' ἐκάστῳ κανόνι οὐκ ἀφορισμὸν, ἀλλὰ τὸ ἀνάθεμα προσετίθεσαν, τὴν πολλήν, οἶμαι, τῆς κακίας· ῥύμην ἐκ περιουσίας ἀναστελεῖται βουλόμενοι.

Περὶ ἀναθήματος.

Τούτῳ δὲ τῷ ἀναθήματι ἡ ἅγια καὶ οἰκουμένη τετάρτη σύνοδος εἰς μόνους ἐχρήσατο τοὺς ἐπὶ χρίμασι χειροτονηθέντας· ἐπιφέρει δὲ τοῦτο καὶ μοναχοῖς τε καὶ κληρικοῖς, στρατιωτικὸν ἐπαρηρημένον σχῆμα καὶ μὴ μεταμελομένους· ἀλλ' ὁ τὴν γλώττιν χρυσοῦς, ἐν τῇ ὀμιλίᾳ τῇ περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἀναθεματίζειν, οὐκ οἶσται δεῖν ὅλους πιστὸν ἄνθρωπον ἀνάθεμα λέγειν. Τοῦτο γὰρ παντελῶς τοῦ Χριστοῦ ἀποκόπτει, φησὶ, καὶ τῷ διαθάλῳ ἀνατίθειν, ὡς μηκέτι χώραν ἔχειν τὸν τοιοῦτον σωτηρίας. Ἄλλοτριούται γὰρ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς τῶν πιστῶν ὁμηγύρεως ὁ ἀνάθεμα γενόμενος, καὶ προσκληροῦται τῷ Στανᾶ· καὶ ὡσπερ τὰ τῷ θεῷ ἀνατιθέμενα τῶν κοινῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων χωρίζεται, οὕτως ἐκ τῶ ἑναντίου τῆ τῷ πονηρῷ ἀφορισθέντα ἀποδιαίρειται τῶν θείων. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ συνοδικὸς, ὡς εἶπαι, τόμος ἠθέτηται, ὁ γεγωνὸς ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογενήτου καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξίου, ὁ τοὺς ἀποστάτας ἀναθεματίζων τῶν βασιλέων, καὶ κατ' αὐτῶν ἀφροντας ὄπλα, καὶ τυρανίδα μελετώντας, οἶα τὰ τοῦ μεγάλου Πατρὸς Χριστοῦ ὄφελοντα μᾶλλον κρατεῖν ἢ τὰ τῆς τετάρτης συνόδου καὶ τὰ τῆς ἐν Γάγγρᾳ ταυτησί· ἀλλὰ γὰ καὶ οὗτοι συνειδότες ἑαυτοῖς, οἶμαι, πέτρα τοῦ μετρίου τὰ τῆς ἐπιτιμίας ἐκτείνουσι, τελευτώντες φασί· Ταῦτα δὲ ὠρίσαμεν, οὐ κατὰ τῶν ἀσπείν προαιρουμένων ἀνακατοῦντες, ἀλλὰ τῶν ὑπερηφάνῳ διαθέσει τὴν ἀσκήσιν μετιόντων, καὶ καὶνὰ τινα παρὰ τὰς θείας εἰσαγόντων Γραφάς. Ἡμεῖς γὰρ καὶ παρθενίαν μετὰ ταπεινοφροσύνης θαυμάζομεν, καὶ ἐγκράτειαν μετὰ θεοσεβείας ἀποδεχόμεθα· καὶ ἀναχώρησιν μετὰ τοῦ προσημοντος κόσμου τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων ἀγάμεθα· καὶ γάμους τιμῶμεν σεμνοῦς· καὶ πλοῦτον μετὰ δικαιοσύνης κατ' εὐπείας οὐκ ἐξουθενούμεν· καὶ λιτότητα ἐνδυμάτων οὐκ ἀτιμάζομεν· τοὺς δὲ ἔλκεχίτωνας καὶ ἐκνευρωμένους

vous και θρύπτοντας εαυτούς μαλακοῖς ἐσθήμασιν A
ἀποστρεφόμεθα· τοὺς οἴκους τοῦ Θεοῦ σέβουμεν, και
τὰ ἐν τούτοις συνάξεις ὡς ἐπωφελεῖ ἀσπαζόμεθα,
οἱ τοὶ οἴκοις συγκλείοντες τὴν εὐσέβειαν, ἀλλὰ
κἄτα τὸν ἐπ' ὄνοματι τοῦ Κυρίου ἀνεγερθέντα
ἱερὸν οἶκον σεπτὸν ἠγούμενοι· και τὰς εἰς τοὺς
πτωχοὺς εὐποιᾶς τῶν ἀδελφῶν κατὰ τὰ παραδό-
σεις τῆς Ἐκκλησίας προσιέμεθα· και συλλήδην
εἰπεῖν, τὰ ὑπὸ τῶν θείων Γραφῶν, ἐτι δὲ και τῶν
ἀποστολικῶν παραδόσεων ἀγράφῳ ἔθει παραδοθέντα,
και στέργουμεν, και μήποτε παύσασθαι τοὺς ταῦτα
ποιῶντας εὐχόμεθα.

IA. Περὶ τῆς β' και οἰκουμηνικῆς ἀγίας συνόδου.

Μετὰ τοῦτο και ἡ δευτέρα τῶν οἰκουμηνικῶν,
νεῦσι θεία, συνελήλυθε σύνοδος, τῷ δευτέρῳ ἐτι B
τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, χρόνοις ὕστε-
ρίζουσα τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης δύο και πεντήκοντα.
Αὕτη τοίνυν, τὴν μὲν βασιλῆα πόλιν, ἱερὸν ἐδείκνυε
φροντιστήριον· εἰς πενήκοντα δὲ και ἑκατὸν ἄνδρας
ἱεροῦς συνηγείρετο, ἐξάρχους ἔχουσα Τιμόθεόν τε
τὸν Ἀλεξανδρείας, και τὸν ἀξιάγαστον τῆς Ἀντιο-
χείας Μελέτιον, Κύριλλον τε τὸν Ἱεροσολύμων, και
δὴ και Νεκτάριον, δ' ἄρτι τῆς τῶν κατηγουμένων
ἀγέλης ἀφορισθεῖς, και τῷ θείῳ λουτρῷ τὸν τοῦ
βίου ῥύπον ἀποπλυνάμενος, καθαρὸς ἤδη τὸ καθα-
ρὸν τῆς ἱεραρχίας ἀξίωμα περιβάλλεται· και ἅμα
τῆς τε βασιλευούσης ἐπίσκοπος, και τῆς συνόδου
ἕρπας ἐχημάτιζε· μεθ' ὧν Γρηγόριος ὁ τῆς ἐν
Καππαδοκίᾳ Νύσσης ἐπίσκοπος, και ὁ τῆς θεολο-
γίας ἐξ ἔργων ἐπάνωμοσ, τὸν θρόνον μὲν ἐτι διέπων C
Κωνσταντινουπόλεως, στάσεως δὲ γενομένης, προ-
θυμότερον ἢ οἱ ληφόμενοι, τοῦ θρόνου τοὺς βουλο-
μένους παραχωρήσας, δὲ και τῷ συντακτηρίῳ λόγῳ
μᾶλλον ἢ πρότερον καταπλήξας τὴν σύνοδον, εἰς τὴν
ἑαυτοῦ πατρίδα Ναζιανζῶν ἐπάνεσι, και ἦν ἐκ πολ-
λοῦ ὠδίνων ἡσυχίαν ἀσπάζεται· οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ,
και ὁ τῆς παλαιᾶς Ἐρώμης Δάμασος, τὰ αὐτὰ τῆ
συνόδου κρατῶντων ἐδείκνυτο. Ὁ σὺν ἱερὸς εὖτος χορὸς
ἐν πνευματομάχῳ διωσάμενοι Μακεδόνιον, δὲ τὸν
τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἔρπαγμα πάλαι
πεποίητο, και τοὺς σὺν αὐτῷ τῷ ἀναθέματι κατα-
δικάζοντες, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁμότιμον Πατρὶ και
Υἱῷ ὡς Θεὸν ἀληθινὸν ἰδομάτισαν· ἐτι δὲ και τῶν
περὶ τὸν ἄνουν Ἀπολιναρίου καταψηφισάμενοι, ἐ-
νοιον και ἐμφυχον ἀνειληφῆναι σάρκα τὸν Κύριον D
ἐπεψήφισαν· φέρει και τούτων τὸ παρὸν Σύσταγμα
ὡς και μόνους ἐκδεδῶκασι κανόνας ἐπτά.

Περὶ Τιμοθέου, Θεοφίλου και τοῦ μεγάλου Κυ-
ρίλλου, οἱ τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκ διαδοχῆς
ἐκδόμησαν θρόνον.

Ἄλλὰ και τοῦ βηθέντος τοῦδε Τιμοθέου Ἀλεξαν-
δρείας κανόνες φέρονται κατὰ πᾶσιν και ἀπόκρισιν
πεντεκαίδεκα. Τοῦ γοῦν μεγάλου Πατρὸς Ἀθανασίου
τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας θρόνον πρὸς τῶν Ἀρειανῶν
ἀγρηγμένον, Γρηγόριος ὁ Καππαδόκης τῆς Ἀρει-
ανικῆς ὑπάρχων αἰρέσεως, εἰσεφθέρῃ· και τούτου
δὲ πρὸς δόντος δικαίαν, ὁ μέγας πάλιν ἐπάνεσιν Ἀθα-

et mollibus sese vestibus, frangentes aversamur,
Dei domos veneramur, conventus in his cele-
bratos ut perquam utiles amplectimur, pietatem
ædibus non inquantem, sed omnem sacram Domini
nomine exstructam domum venerabilem existi-
mantes, et fratrum in pauperes beneficentiam
juxta Ecclesiæ traditiones recipimus, et, ut sum-
matim dicamus, quæ a divinis Scripturis, atque
etiam quæ a traditionibus apostolicis consuetudine
non scripta sunt, amore prosequimur, et tradita
ut nunquam posthæc desint qui talia faciunt,
optamus.

XI. De secunda œcumenica synodo.

Postea etiam secunda ex œcumenicis, Deo an-
nuente, congregata est synodus, secundo imperii
magni Theodosii anno, Nicæna prima annis quin-
quaginta duobus posterior. Hæc igitur urbem impe-
ratoricam sacram esse academiam demonstravit.
Ratinquaginta autem et centum sacri viri congre-
gati sunt. Præsides habuit hæc synodus Timotheum
Alexandrinum, et admiratione dignum Meletium
Antiochenum, et Cyrillum Hierosolymitanum,
verum etiam Nectarium, qui a catechumenorum
grege modo separatus, et divino lavacro a vitæ
sordibus ablutus, jam purus puram sacræ præ-
fecturæ dignitatem induit, et reginæ urbium
episcopus simul ac synodi præfectus nuncupatus
est: quibus interfuit Gregorius Nyssæ in Cappadocia
episcopus, et qui Theologus etiam ex operibus
cognominatus est; qui Constantinopolitanum qui-
dem thronum adhuc administrabat, tumultu verò
concitato, animo promptiori quam qui recepturi
erant, thronum iis qui eum suscipere volebant
reliquit: et cum eleganti oratione synodum majori
quam antea admiratione affectisset, ad patriam
suam Nazianzum rediit, et quam diu exoptasset
requie gavisus est. Haud multo post veteris quoque
Romæ episcopus Damasus eadem quæ synodus con-
firmavit. Sacer igitur hic chorus, cum Macedonium
Spiritus sancti infmicum, qui thronum Constans-
tinopolitanum olim rapuerat, expulissent, et gre-
gale ejus anathemate condemnassent, Spiritum
sanctum ejusdem ac Pater et Filii honoris esse,
ut Deum verum pronuntiabant: quin etiam cum
D contra amentem Apollinarianum suffragium tulissent,
Dominum mentis compotem, et animatam assump-
tisse carnem statuebant. Horum etiam præsens
Syntagma septem, quos solos ediderunt, canones
exhibet.

De Timotheo, Theophilo, et magno Cyrillo qui sedem
Alexandrinam vicissim illustrarunt.

Quin etiam dicti hujus Timothei Alexandrini
quindecim ad quæstionis et responsionis modum
compositi canones adducuntur. Magni itaque Patre
Athanasio throno Alexandrino ab Arianis privato,
Gregorius Cappadoces episcopus Ariana hæresi
infecus introductus est, qui cum justam dedisset
pœnam, sanctus Athanasius reversus est, cui Petrus

orthodoxus succedit, et eo in exsilium per Valentem misso, Lucas Arianus substitutus est, et eo defuncto, Petrus thronum rursus suscepit. Deinde celeberrimus hic Timotheus ad thronum quidem quarto imperatoris Theodosii Magni anno promotus: prædictæ autem synodo secundæ œcumenicæ interfuit. Post septennium autem ad Dominum decessit, successorem habens Theophilum, cujus etiam ipsius epistolæ duæ et totidem canones adducuntur. Huic nepos ipsius, magnus nimirum Cyrillus, successit; sunt etiam ex illius epistolis duæ in septem canones distributæ.

XII. De sancta et œcumenica synodo tertia.

Sancta quidem et œcumenica tertia synodus decimo tertio imperii Theodosii Junioris anno Ephesi, quod oppidum est Asiæ, congregata est, ducentis episcopis impleta, uno et quadraginta a secunda usque ad hanc numeratis annis. In quibus præsides declarati sunt celeberrimus inter Patres Cyrillus Alexandrinus, Celestini senioris Romæ episcopi et personam et sedem implens, Juvenalis Hierosolymitanus, et Memnon Ephesiorum præsul: qui ab execrabili Nestorio Antiochia quidem orto, thronum vero Constantinopolitanum impie sibi commissum habenti, pœnas impletatis exigebant, propterea quod unum Dominum Jesum Christum in duos Filios rescindere nequaquam veritus, nudum quidem hominem sine Verbo assumente, Deum autem vicissim esse etiam sine natura assumpta, ei verò secundum habitudinem unitum imprudens commentus est: et sicuti Servatorem Christum divinitate, sic et eam quæ proprie Deipara est nomine Deiparæ privavit. Divinorum autem Patrum synodus Verbum Deo Patre genitum carni secundum personam uniri, unumque esse Filium cum humanitate assumpta, in duabus quidem naturis, una autem distinctum personæ; ut idem sit Deus simul atque homo, in utraque natura perfectionem habens, a confusione vero abspersio liber, aperte tradidit. Puellam autem perpetuo virginem quæ cum sine semine, et supernaturaliter peperit, vere ac proprie Deiparam fuisse pronuntiavit, delirum Nestorium ob sua ipsius dogmata anathemati subjiciens. Hi autem octo canones constituiebant.

XIII De synodo Carthaginensi.

Quin etiam tunc temporis synodus Carthagine celebrata fuit imperante in veteri Roma Honorio, Constantinopoli autem prædicto Theodosio juniore, Patribus ducentis septemdecim ex Africa et regionibus ei subjectis Carchedone congregatis. Carthago enim pars est Carchedonis: Carchedon autem est provincia Africæ, cujus octo sunt partes, prima quidem quam Alexandria, et Pentapolis Libyæ, et quæ vocatur deserta, Tripolis complent; secunda Byzacii; tertia Carchedonis quæ etiam proconsularis, sive anthypatica; deinde Numidiæ duæ, vetus et nova; postea Mauritanicæ tres, sive Sarinsia quæ et

νάσιος, ἂν Πέτρος, ἀρθόδοξος, διαδέχεται· καὶ τοῦτο πρὸς τοῦ Θυάλευκου· ὑπεροραθέντος, Λούκιος Ἀριανὸς ἀντεισηχθή· καὶ τοῦτου ἀποφθαρέντος, Πέτρος αὐτὸς τοῦ θρόνου ἐπιλαμβάνεται. Ἔβια Τιμόθεος ὁ πᾶνυ, ἀναχθεὶς μὲν ἐπὶ τὸν θρόνον κατὰ τὴ τέταρτον ἔτος· τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, παρῶν δὲ καὶ τῆ βῆθειας οἰκουμενικῆ δευτέρᾳ συνόδῳ. Μετὰ δὲ τὴν ἑπταετίαν πρὸς Κύριον ἐξέμῃσι, διδόχον ἐσχηκὸς Θεόφιλον, ὃ καὶ αὐτῷ ἐπιστολαὶ φέρονται δύο, καὶ κανόνες δύο. Τοῦτον ὁ ἀδελφίδου, ὁ μέγας, φημι, Κύριλλος διεδέξατο. Εἶσι καὶ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ δύο, εἰς κανόνας ἑπτὰ μεριζόμενα.

IV. Περὶ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς τρίτης συνόδου.

Ἡ γὰρ μὴν ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ τρίτη σύνοδος, ἔβια τῆς ἀρχῆς τριτκαίδεκάτης τοῦ νέου Θεοδοσίου, ἐν τῇ κατὰ Ἀσίαν συνεκροτήθῃ Ἐφέσῳ, εἰς διακοσίους πληθυσνομένη, ἕως καὶ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἀπὸ τῆς δευτέρας μέχρι ταύτης ἐκμετρηθέντων· ἐν οἷς ἡγεμόνος ἔγνωρίσαντο ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας πρωμόνος ἐν Πατράσι Κύριλλος, καὶ τοῦ τῆς πρεσβυτέρου Ῥώμης Κελεστίνου καὶ τὸ πρόσωπον κληρῶν καὶ τὸν θρόνον, Ἰουθενάλιος Ἱεροσολύμων, καὶ ὁ τῆς Ἐφεσίων πρόεδρος Μίμων· οἵτινες, τὸν ἐναγῆ Νεστόριον ἐκ τῆς Ἀντιοχείας μὲν ἐρμώσαντο, τὸν δὲ τῆς Κωνσταντινίου θρόνον οὐκ εὐαγῶς ἐγκρατευσμένον, δικὰς τῆς ἀσεθείας ἀπήτουν, ἀνθ' ὧν τὸν ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς δύο Ἰησοῦς τέμνειν οἰκουμηνικῶς, τὸν μὲν, ψιλὸν ἀνθρώπων τοῦ προσλαβέντος Λόγου χωρὶς, τὸν δὲ, Θεὸν ἀνὰ μέρος καὶ γυνῶν τοῦ προσλήμματος ὁ ἀνόητος ἐκλαττει, ἐκθέτῃ δὲ κατὰ σχίσιν ἐκείνῳ, καὶ ὡς περ τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ἀπεστέρει τῆς θεότητος, οὕτω καὶ τὴν κυρίως Θεοτόκον, τῆς Θεοτόκου κλήσεως. Ἄλλ' ἢ τῶν θείων Πατέρων σύνοδος, σαρεὶ καθ' ὁπόσοτασιν ἔγνωσθαι τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς Λόγον λαμβρῶς ἰδογμάτιαι, ἕνα τε εἶναι Ἰῶν μετὰ τοῦ προσλήμματος, ἐν ἐσὶ μὲν φύσει, μίᾳ δὲ γνωριζόμενον ὁποστᾶσαι· ὡς τὸν αὐτὸν εἶναι Θεὸν ὁμοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἐν ἀμφότεροις τὸ τέλειον ἔχοντα, ἐκ παρουσίας περιγεγόμενον τῆς συγγύσεως. Τὴν δὲ αὐτὸν ἀσπῶρος καὶ ὑπὲρ φύσιν τεκοῦσαν ἀειπάρθενον κόρην, ἀληθῶς καὶ κυρίως ἀπεφῆναι Θεοτόκον, τὸν ληρώδη Νεστόριον, αὐτοῖς· αὐτοῦ δόγμασι, ἐπ' ἀναθέμασι παραπέμψασα· συντάττωσι δὲ καὶ οἶδε κανόνας ὁκτώ.

IV. Περὶ τῆς ἐν Καρθαγίνῃ συνόδου.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐν Καρθαγίνῃ τῷ τνηκαῦτα γέγονε σύνοδος, βασιλεύοντος, ἐν μὲν τῇ πρεσβυτέρῳ Ῥώμῃ, Ὀνωρίου, ἐν δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει, τοῦ βῆθέντος Θεοδοσίου τοῦ νέου, συνελθόντων εἰς Καρχηδὸνα θείων Πατέρων οἱ· ἐξ Ἀφρικῆς καὶ τῶν ὁποικιμένων ταύτῃ χωρῶν. Ἡ γὰρ Καρθαγίνῃ μέρος τῆς Καρχηδόνος ἐστίν, ἢ δὲ Καρχηδὸν ἐπαρχία τῆς Ἀφρικῆς· τῆς δὲ Ἀφρικῆς μοῖραι εἰσιν ὁκτώ· πρώτη μὲν, ἣν ἡ Ἀλεξάνδρεια, καὶ ἡ Πεντάπολις Λιβύης, καὶ ἡ καλουμένη ἔρημος Τρίπολις συμπλοῦσι· δευτέρα δὲ ἡ τοῦ Βυζακίου· τρίτη, ἢ τῆς Καρχηδόνος ἢ καὶ προκουνσουλαρία, ἣτοι· ἀνθρωπο-

τικῆ· αἶτα, Νευμηδίαι δύο, παλαιά τε καὶ νέα· Α Cæsariana a metropoli sua Cæsarea dicta; Sittifensis, cujus metropolis est Sittifæna, et Tingiana, quæ metropolim habet Tingon. Præsidebat autem synodo Aurelius episcopus Carthaginensis, quem etiam papam nominabant, et loci conservatores a papa Romano missi, Faustinus episcopus, Philippus et Asellus presbyteri. Aderant autem et alii prædictarum Africae provinciarum loci conservatores, eorum qui ad synodum venire non poterant loca implentes: eandem et loci conservationis nomen accepit, a servando, hoc est tenendo, sive implendo eorum qui eos mittent loca.

του τῆρεν, ὃ ἐστὶ φυλάσσειν ἤτοι ἀναπληροῦν τοὺς τόπους τῶν στελλόντων αὐτοὺς.

13. Περὶ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς τετάρτης συνόδου.

XIV. De sancta et œcumenica synodo quarta.

Ἄλλα γὰρ πρὶν χρόνους ἀπὸ τῆς τρίτης ἐξέρχεται τριάκοντα, ἢ ἅγια καὶ οἰκουμενικὴ τετάρτη σύνοδος, τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Μαρκιανοῦ τοῦ χρηστοῦ ἐν τῇ παρακωσύμῳ πόλει τῆς Βιθυνίας ἡβρολίετο Χαλκεδόνε, εἰς τριάκοντα δὲ καὶ ἐξήκαστους ἐν ἀριθμῷ ἐξστεινέτο· ἧς λογάδας ἐγνωρίζοντο Ἀνατόλιος Κωνσταντινουπόλεως, Μάξιμος Ἀντιοχείας, Ιουθενίλιος Ἱεροσολύμων· καὶ δὴ, Πασχασίνος τε καὶ Δουκίνσιος ἐπίσκοποι, σὺν Βονιφάτιῳ πρεσβυτέρῳ, τὸν τόπον ἐπέχοντες Λέοντος τοῦ ἀγιωτάτου πάππα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, οὐ μέγα τὸ κλέος, καὶ πολλὸς ὁ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ζῆλος· ὃς οὐ μόνον ἀποστόλους αἰκείας, ἀλλὰ καὶ τῇ θαυμασιᾷ ἐπιστολῇ ἱεπεύρου τῆ τῆς συνόδου, ἣν καὶ στήλην ὀρθοδοξίας· οἱ Πατέρες, προσεγορευόμενοι· ὅτινες ἐδὴ ἀρχιμανδρίτην Κωνσταντινουπόλεως Εὐτυχῆ, καὶ τὸν πρῶτον αὐτοῦ Δίσκορον Ἀλεξανδρείας, εἰς μίαν φύσιν ἀνακρινώνας τε καὶ συγγέοντα τὴν ἐν δυοὶ φύσει γνωριζόμενον ἕνα Χριστὸν τὸν Κύριον ἡμῶν θεόν, φεύγοντα δῆθεν τὴν τοῦ Νεστορίου διαίρεσιν, ἀσεβείας ἕνεκα, τῷ ἀναθέματι καταδικάσαν· κανόνας οὗτοι δωροῦνται τῇ Ἐκκλησίᾳ τριάκοντα. Ζήτει τὰ περὶ ταύτης καὶ ἐν τῷ α' κεφαλαίῳ τοῦ Ε' στοιχείου.

Prius autem quam triginta anni a tertia elapsi sunt, sancta et œcumenica quarta synodus, primo imperatoris Marciani benigni anno in celeberrima Bithyniæ urbe Chalcedone congregata est. Numerus autem episcoporum erat sexcenti triginta: cujus præsides declarati sunt Anatolius Constantinopolitanus, Maximus Antiochenus, Juvenalius Hierosolymitanus, quia etiam Pascasinus et Lucensius episcopi una cum Bonifacio presbytero, locum tenentes Leonis sanctissimi veteris Romæ papæ, cujus magna fuit fama, et multus pro pietate zelus: qui non suis tantum nuntiis, sed etiam admirabili epistola synodi decreta confirmavit; quam etiam Patres fidei orthodoxæ columnam nuncuparunt, qui Eutychem Constantinopolis archimandritam, ejusque defensorem Dioscorum Alexandriæ, qui fugientes nimirum Nestorii divisionem, unam Christum nostrum et Deum in duabus naturis manifestatum, in unicam naturam commiscebant et confundebant, ob impietatem anathemate condemnabant. Hi etiam triginta canones Ecclesiæ largiti sunt. Reliqua hic spectantia quære in primo capite litteræ E.

Περὶ τοῦ ἀγιωτάτου Γεννάδιου Κωνσταντινουπόλεως.

De sanctissimo Gennadio Constantinopolitano.

Τῷ δευτέρῳ ἔτει Λέοντος τοῦ μεγάλου, ὃς μετὰ Μαρκιανὸν ἐβασίλευσεν, ὁ θεῖος Γεννάδιος εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἀνάγεται, τὸν Ἀνατόλιον διαδεξάμενος, καὶ μετὰ τεσσαρσεκαδέκατον ἔτος πρὸς Κύριον ἐκδημεῖ· ἐπιστολὴ δὲ φέρεται τούτου πρὸς τὴν ἐν Ῥώμῃ σύνοδον, δεικνύσα, ὡς οὐδεμιὰς ἀτοπίας ὑπερβολὴν καταλείπει τὸ χειροτονεῖν ἐπὶ χρήμασιν.

Secundo Leonis magni, qui post Marcianum imperavit, anno, divinus Gennadius ad thronum Constantinopolitanum promotus est Anatholio succedens, et post annos quatuordecim ad Dominum recessit. Hujus autem effertur epistola ad synodum Romæ habitam conscripta, quæ ostendit, quod nulla datur absurditas quanta quanta sit, quam ordinatio pro pecuniis collata in se non continet.

15. Περὶ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἑ' συνόδου.

XV. De sancta et œcumenica quinta synodo.

Τῇ δὲ γε' ἑ' καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, κανὼν οὐδοιῶν ἐπέθηκεν, ὅτι μὴ τῷ ἀναθέματι καθυποβαλεῖν τοὺς περὶ Ὀριγένειαν, Διδύμους τε καὶ Εὐαγρίου, τοὺς τὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ φιλνικεῖσαντας παρεισνεγκεῖν· προὔπαρξιν γὰρ ἐληρώδου ψυχῶν, καὶ πολλὰ σώματα τὴν αὐτὴν ψυχὴν μετενδύεσθαι, καὶ τέλος εἶναι τῆς ἀτασυχῆτος κολάσεως· ἤρροιστο δὲ τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ

Quintæ vero et œcumenicæ synodo canon nulli prorsus modo curæ fuit, nisi ut Origenistas, Didymos quoque et Evagrius qui ethnicam mythologiam in Dei Ecclesiam introducere contendebant, anathemati subjiceret. Enimvero hi animarum præ-existentiam deliri asserebant, et eandem quoque animam multa corpora induere, et æterni supplicii finem fore prædicabant. Congregata est autem du-

devicesimo imperii Justiniani magni anno, annis centum duobus quarta ipsam præcedente posterior : et urbium reginam sacrum tanquam sanum sibi constituēbat. Centum autem sexaginta quinque divinorum Patrum concursu corroborata fuit : quibus præsidebat, primo Mænas, deinde Euty chius summi sacerdotis in regina urbium gubernacula successive dirigentes ; Apolinarius Alexandrinus, Domnus Antiochenus ; præterea autem et Didymus et Evagrius Euty chii Hierosolymitani locum adimplentes. Vigilius autem Romanus urbi etiam tunc temporis adfuit, synodo vero non interfuit ; communem nihilominus Patrum fidem libello confirmavit.

XVI. De sancta et œcumenica sexta synodo.

Quin etiam nec proprie dictæ sextæ synodo, animus aliis adhibenti, canones conscribere operæ pretium visum est : quæ centum undequinquaginta annis post præcedentem convenit. Et ipsa quoque urbem imperatricem sanctum theatrum constituit. Divinos autem centum septuaginta viros ad certamen accinctos habens victricem plane pietatem ostendebat, decimo tertio Constantini Pogonati dicti anno. Hujus præsidēs declarati sunt Georgius Constantinopolitanus, et Theodorus, et Georgius presbyteri una cum Joanne Diacono locum conservantes Agathonis sanctissimi papæ Romani ; Alexandrini autem, Petrus monachus ; Georgius autem monachus et presbyter, Hierosolymitani. Hi autem Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum impios Constantinopolis præsules, præterea autem et Honorium Romanum, Cyrum Alexandrinum, Macarium Antiochenum, Theodorum Pharensem, Stephanum et Polychronium anathematis supplicio subjiciebant, propterea quod Dominum nostrum etiam post incarnationem unam habere voluntatem et unam operationem prædicassent. Hujus autem synodi Patres duas illum post incarnationem naturales habere voluntates, et duas similiter operationes pronuntiaverunt, et confirmaverunt, non in personarum divisione, sed quod neutra duarum in Christo naturarum sine voluntate erat, aut sine operatione : ne sublatis istis utriusque naturæ proprietatibus, operatione nimirum et voluntate, ipsæ quoque naturæ, quarum sunt proprietates, una auferri viderentur.

XVII. De sancta et œcumenica quinisepta synodo.

Cæterum et Justiniano secundo, Rhinotmeto videlicet, qui Constantini Pogonati erat filius, imperante, ipsius jussu episcopi ducenti viginti septem conveniebant in loco Trullo dicto ; erat autem hæc domus celeberrima in imperatorum Constantinopolis palatio sita. His autem omnia quæ in prioribus synodis acta fuerant confirmare, et canones ad Ecclesiæ constitutionem spectantes componere incubuit. Hæc autem et sextæ adjuncta est, ejusque nomen sibi impositum habuit : nec enim de ille et

A Έπει τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου, ὁσπερίζουσα τῆς πρὸ αὐτῆς τετάρτης χρόνοις δύο πρὸς τοὺς ἑκατὸν· καὶ τέμμενος μὲν ὡσπερ ἱερὸν ἐκτὴ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων Ἰβρυτο, πέντε δὲ καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν θεοφόρων Πατέρων συνδρομῇ ἐκρατύνητο· ὧν ἠγούνητο τὰ πρῶτα μὲν Μηνᾶς, εἶτα Εὐτύχιος, ἐκ διαδοχῆς τοὺς ἀρχιερατικοὺς τῆς βασιλευσύνης ἰθύνοντες ὁσάκας, Ἀπολινάριος Ἀλεξανδρείας, Ἀδμόνος Ἀντιοχείας, πρὸς δὲ καὶ Διδύμο, καὶ Εὐάγριος, Εὐστοχίου τῶν Ἱεροσολύμων τόπον ἀναπληροῦντες· ὁ δὲ γὰρ Ῥώμησι Βιγίλιος, παρῶν μὲν τῆς πόλεως, οὐ παρῶν δὲ τῆς συνόδου, τὴν κοινὴν τῶν Πατέρων πίστιν οὐχ ἥκιστα ἐπεκύρου λιθέλλω.

B ΙΓ'. Περὶ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμένης ἑ' συνόδου.

Ὁ μὴ οὐδὲ τῇ κυρίως ἑκτῇ προδρογοῦ εἶναι νεώμισταὶ κανόνας συγγράφειν, ἐστέροις ἐχούση τὸν νοῦν· ἦτις χρόνοις ἐνδὸς δέοντος πενήκοντα καὶ ἑκατὸν κατόπιν τῆς προγεγονούσης ἰλθούσα, τὴν βασιλίδα καὶ αὕτη πόλιν ἱερὸν ἐπέζητο θέατρον· ἐδομηκόντα δὲ καὶ ἑκατὸν θεοφόρους ἄνδρας ἀποδυσσασμένους σχοῦσα πρὸς τὸν ἀγῶνα, λαμπρῶς νικῶσαν τὴν εὐσέβειαν ἐπεδείκνυ ἑστὶ τρισκαίδεκάτῃ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ λεγομένου Πρωγωνάτου. Ταύτης ἀρχηγὸι ἐγνωρίζοντο Γεώργιος τε Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Θεόδωρος καὶ Γεώργιος πρεσβύτεροι, ἅμα Ἰωάννη διακόνῳ τὸν τόπον ἀναπληροῦντες Ἀγάθωνος τοῦ ἀγιωτάτου πάππα Ῥώμης· τοῦ δὲ Ἀλεξανδρείας Πέτρος μοναχὸς ἐξεπλήρου τὸν τίπον Γεώργιος δὲ μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος, τοῦ Ἱεροσολύμων· οὗτοι δὲ τοὺς περὶ Σέργιον, Πύρρον, Παῦλον, Πέτρον, τοὺς δυσσεβῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως προεδρεύσαντας, εἶτι δὲ καὶ Ὀνώριον Ῥώμης, Κύρον Ἀλεξανδρείας, Μακάριον Ἀντιοχείας, Θεόδωρον τῆς Φαράν, Στέφανον καὶ Πολυχρόνιον, τῇ τοῦ ἀναθέματος καθυπέβαλον δίκῃ· ἀνθ' ὧν ἐν θέλημα καὶ μίαν ἐνεργεσίαν καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν τὸν Κύριον ἡμῶν ἰδογματίζον ἔχειν. Οἱ δὲ τῆς συνόδου, δύο θελήματα φυσικὰ, καὶ δύο ἐνεργείας ἴσως ἔχειν μετὰ τὴν σάρκωσιν τὸν Κύριον ἡμῶν ἀπεφάνησαν καὶ ἐκύρωσαν, οὐκ ἐν διαιρέσει προσώπων, ἀλλ' ὅτι οὐδεμία φύσις τῶν δύο ἐπὶ Χριστοῦ φύσεων ἀθέλητος ἦν, ἢ ἀνεργήτης· ἵνα μὴ τῶν ἰδιωμάτων τούτων ἑκατέρας φύσεως ἀναιρουμένων, τῆς ἐνεργείας, λέγω, καὶ τῆς θελήσεως, καὶ αἱ φύσεις, ὧν αὐταὶ εἰσιν ἰδιώματα, συναναιρεῖσθαι δοκῶσιν.

IZ'. Περὶ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμένης πενθέκτης συνόδου.

Ἀμέλει καὶ τοῦ δευτέρου Ἰουστινιανοῦ, τοῦ Ρινομητοῦ δηλαδὴ, βασιλεύοντος, δε' ἦν ἡδὲ Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγωνάτου, τῇ τούτου κελύσει συνῆλθον ἐπίσκοποι ἑπτὰ καὶ εἴκοσι καὶ διακόσιοι, ἐν τῷ λεγομένῳ Τρούλλῳ· οἶκος δὲ ἦν οὗτος περιφανὴ ἐν καλῷ τῶν βασιλείων Κωνσταντινουπόλεως κείμενος. Ἔργον δ' ἦν αὐτοῖς, πάντα τε τὰ πεπραγμένα ταῖς πρώην συνόδοις κυρῶσαι, καὶ κανόνας συντάξαι εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἰσορροπίας κατάστασιν· συνέζευκται δὲ καὶ αὕτη τῇ ἑκτῇ, καὶ τὴν προσηγο-

ρίαν ἐκείνης ἐδέξατο· οὐ γὰρ περὶ πίστεως καὶ δογ-
μάτων αὐτῆς ζήτησις γέγονεν, ὥστε καὶ αὐτὴν ἰδιαι-
τάτα παρὰ τοῦτο λογίζεσθαι σύνοδον· μάλλον δὲ
κυρίως πενθέκτη λέγοιτο· ἂν, ἅτε τὸ ὑστέρημα τῆς τε
πέμπτης καὶ τῆς ἕκτης ἀναπληρώσασα, τὴν τῶν
ἱερῶν, φημί, κανόνων συνθήκην. Ἔστι δὲ καὶ οἰκου-
μενικὴ· ἡγεμόνας γὰρ ἐν αὐτῇ ἀγωνοζίζοντο Παῦλος
Κωνσταντινουπόλεως, Πέτρος Ἀλεξανδρείας, Γεώρ-
γιος Ἀντιοχείας, Ἀναστάσιος Ἱεροσολύμων, Ἰωάννης
νέας Ἰουστινιανουπόλεως, Βασίλειος τῆς Ἰορτανίου
μητροπόλεως τῆς Κρήτης νήσου, καὶ τὸν τόπον
ἐπέχων πάσης τῆς συνόδου τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας
Ῥώμης. Οὕτω γὰρ ἐν τοῖς παλαιοῖς εἰρηναῖοι βί-
βλαιοι μετὰ τὴν τοῦ βασιλέως ὑπογραφὴν ἕκαστοι
τῶν πατριαρχῶν τε καὶ μητροπολιτῶν ὑπογραφεὶ τὸ
οἰκίον σημειωσάμενοι ὄνομα καὶ ἀξίωμα· εἰ καὶ οἱ
Λατῖνοι, κυρίως ὑπὸ ταύτης πληττόμενοι, μὴ εἶναι
ταύτην οἰκουμενικὴν διατείνονται, τῷ μὴ τοποτη-
ρητὰς ἰσχυμέναι τοῦ πάππα Ῥώμης, ὡς ἄλλης οὐ-
σης τῆς ἕκτης συνόδου, ἧ μάχευτος συνηνεσεν, ἥτις
ἐπὶ Κωνσταντίου τοῦ Πρωμανάτου συνήθροιστο·
ταύτην δὲ μετὰ χρόνους γενέσθαι συχνοῦς, κελεύ-
σει τοῦ Ῥινομήτου Ἰουστινιανοῦ. Πρῶτον μὲν γὰρ
οὐκ ἂν ἠνέσχοντο οἱ τοσοῦτοι ἅγιοι Πατέρες ἐπιφα-
νοῦς οὕτω ψεύδους ἀλῶναι, λέγοντες ἐν τοῖς ἑαυτῶν
κινῶσιν, Ὅρισεν ἡ ἁγία αὐτὴ καὶ οἰκουμενικὴ σύν-
δος· ἄλλως τε καὶ οὗ ὁ πάππας εἶχε λεγάτους,
ἀντιπροσώπους δηλαδή, τῆς ἡμετέρας μὲν οὐκ
ἐπαρχίας, ὥστε καὶ ταῖς κοιναῖς συνελεύσεσιν ἀντ'
ἐκείνου τούτους ἐπιδημεῖν, δυσχεροῦς οὐσης αὐτῷ
τῆς ἀπίξεως διὰ τὸ τῆς ὁδοῦ μήκος· οὐ γὰρ δὴ καὶ
παρ' ἐκείνου ἐχειροτονουῖτο, ὡς ὁ Καισαρεὺς Ἰστωρεὶ
Κωνσταντίνος. Πάντες τοίνυν οὗτοι τῆ ἁγία συνόδου
πρόσβησαν, λέγω δὴ ὁ Θεσσαλονικῆς, ὁ Δαρδανείας, ὁ
Ἡρακλείας Ἐφέκης, ὁ Κορίνθου, ὁ Ραβέννης, καὶ
ὁ Κρήτης οὗτος Βασίλειος, ὃς ἰδίᾳ φέρειν τὰ δίκαια
καὶ οὗτοι συγκατάττουσι δύο πρὸς τοὺς ἑκατόν.

A dogmatis quæstio in hæc orta est, ut ea exinde
peculiaris synodus censeretur : magis autem proprie
quinisexta nuncupetur, utpote quæ quintæ et sextæ
defectum, sacrorum scilicet canonum compositio-
nem supplevit. Est autem et œcumenica. Præsides
enim in ea declaratisunt PaulusConstantinopolitanus,
Petrus Alexandrinus, Georgius Antiochenus, Ana-
stasius Hierosolymitanus, Joannes novæ Justinia-
nopolis, Basilius Gortynæorum, quæ metropolis est
Cretæ insulæ, qui etiam universæ synodi sanctæ
Ecclesiæ Romanæ locum tenuit. Sic enim in an-
tiquis invenitur libris post imperatoris subscriptio-
nem singulos patriarchas et metropolitanos nomen
suum et dignitatem per subscriptionem adnotasse:
etiamsi Latini ab hæc synodo lethaliter vulnerati
B eam œcumenicam non fuisse synodum obnixè con-
tendant ; eo quod papæ Romani lociconservatores
non habuit, utpote quod alia sit sexta synodus cui
et ipse consensit, quæ sub Constantino Pogonato
congregata est, hæc autem multo post tempore
Justiniani Rinometi jusus celebratam esse. Primo
enim tanti sancti Patres manifestè adeo mendacii
sese convinci ægre ferrent, dicentes in suis ipsorum
canonibus, Sancta hæc et œcumenica synodus de-
crevit. Et præterea papa suos habuit legatos, per-
sonas nimirum substitutas ex nostra quidem regione,
adeo ut illi ejus in communibus conventibus vicem
gererent, eo quod ipsi propter viæ longitudinem
difficile sit convenire : et ab eo vero non ordina-
bantur, ut Cæsar Constantinus scribit. Hi igitur om-
nes sanctæ synodo aderant : episcopus puta Thes-
salonicæ, Dardaniæ, Heracleæ in Thracia, Corinthi,
Ravennæ, et hic Basilius episcopus Cretæ, qui Ec-
clesiæ Romanæ jura se privatim ferre subscripsit.
Hi vero et centum duos canones composuerunt.

τῆς Ἐκκλησίας Ῥωμαίων ἐπέγραψε· κανόνας δὲ

III. Περὶ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἐβδόμης
συνόδου.

Χρονῶν δὲ παρεβήματων εἴκοσι καὶ ἑκατόν,
ὀγδόου δὲ ἰσταμένου τοῦ Κωνσταντίνου τῆ βασιλείᾳ,
καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Εἰρήνης, Νίκαιαν μὲν τὴν
τῶν Πιθυῶν μητρόπολιν κρητήριον τῆς εὐσεβείας
καὶ ἡ ἐβδόμη σύνοδος δεικνυσιν, ὡς γε δὴ καὶ ἡ
πρῶτη σύνοδος πάσαι. Εἰς ἐπτά δὲ καὶ ἐξήκοντα καὶ
τριακοσίους ἄνδρας ἱεροῦς ἐκληθύνετο, ταξίάρχας
τῆς ἱερᾶς ταύτης φάλαγγος προβαλλομένην Ταράσιον
Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ἐν ἱερουσί Θεοῦ περιβή-
των, Πέτρον τοῦ τῶν ἱερῶν τάγματος πρῶτον, καὶ
ἔπειτα Πέτρον πρεσβύτερον καὶ ἡγούμενον τῆς τοῦ
ἀγίου Σάββα μονῆς, τὸν τόπον Ἀδριανοῦ τοῦ πάππα
Ῥώμης κληρωσάμενος, Ἰωάννην τε καὶ Θωμᾶν
πρεσβυτέρους, καὶ καλὸν ἐν ἀσκηταῖς λάμποντα,
τῶν τῆς Ἀνατολῆς πατριαρχῶν τὸν τόπον ἐπέχον-
τας, λέγω δὴ, Ἀπολιναρίου Ἀλεξανδρείας, Θεοδο-
ρήτου Ἀντιοχείας, καὶ Ἠλία Ἱεροσολύμων. Αὕτη
τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος, τοὺς εἰδῶλα τὰς προσκυνητὰς
τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ εἰκόνας, ὡ μισραῖς
γύπτως, ἀποκαλοῦντας, δι' ὧν εἰδῶλων πλάνη διώ-

XVIII. De sancta et œcumenica septima synodo.

Elapsis centum viginti annis, octavo autem im-
perii Constantini et matris ejus Irenes fluente, sep-
tima etiam synodus, ut prima olim, Nicæam Bi-
thyniorum metropolim pietatis forum ostendit.
Trecentis autem sexaginta septem sacris viris or-
nata est, sacræ hujus phalangis constituens duces,
D Tarasium Constantinopolitanum magni inter Dei
sacerdotes nominis, Petrum in sacerdotum ordine
primas tenentem, et alium Petrum presbyterum,
et sancti Sabæ monasterii præfectum, qui Adriani
papæ Romani locum sortitus est : Joannem et Tho-
mam presbyteros, et admodum inter monachos ce-
lebres, Orientis patriarcharum locum tenentes, ni-
mirum Apolinarii Alexandrini, Theodoriti Antio-
cheni, et Eliæ Hierosolymitani. Hæc igitur sancta
synodus eos qui venerandas Christi et sanctorum
illius imagines, per quas idolorum error expellitur,
ob impura lingua! idola vocant, irresolubilibus
anathematis vinculis communi suffragio subjecerunt :
et duos et viginti canones in fidelium utili-

in eam composuerunt : anno mpmv̄i 6296 tunc romani imperatoris labente.

την των πιστων ωφελειαν συντεθεισιν, εξετικς χλιιστου διακοσιετου εννηνηκαστου εκτου τηνηκαυτα διηπευοντος ετους.

De sancto Tarasio Constantinopolitano.

Quinetiam commemoratus divinus Tarasius ad Adrianum papam Romanum epistolam misit, in qua non paucis e sacris Scripturis deductis usus est testimoniis, et demonstravit quod pro pecuniis ordinare omnem impietatem in sese continet.

XIX. *De sancta et œcumenica prima et secunda dicta synodo.*

Alia quædam Constantinopoli quoque synodus celebrata est in celebri sanctorum Apostolorum templo, quæ inscribitur « sancta et magna prima et secunda synodus. » Fertur autem eam Photii patriarchæ Constantinopolitani diebus congregatam fuisse, quo tempore Basilii Macedo Romani imperii œmptra tenebat : quinto et septuagesimo anno a synodo septima elapso. Cum in primo enim conventu seditio aliqua coorta easet, secunda etiam congressione divinis Patribus opus fuit, in qua decreta confirmarentur pariter et scriptis mandarentur, ut exinde una synodus distincte nominetur. Et hæc etiam canones septemdecim composuit.

XX. *De synodo sub Photio habita.*

Alii præterea tres canones a synodo quæ Photium in throno Constantinopolitano ultima collocavit, post divini Iguatii translationem, utroque sæpius antea ejecto et rursus introducto, editi fuerunt.

Recapitulatio Syntagmatia.

Hic sacrarum synodorum post divinos apostoles temporum ordo traditur : et hæc fuerunt conventus eausæ. Et hi, quos singulæ synodi ediderunt, quosque divinatorum etiam virorum nonnulli privatim conscripserunt canones. Quandoquidem enim gentilium pariter ac Judeorum multitudini per incomprehensibilem et ineffabilem Incarnationis Verbi Dei œconomiam a diabolico errore et tyrannide conversæ, et vero regi ac gloriæ Domino recta fide et sincero animo adjunctæ divinis opus fait legibus, ut ad meliora ducauntur, reducantur autem qui in vitium delapsi sunt, divini Patres politicas leges valere plurimum jubentes, divinas sanctiones canonesque vitam cujusque ac mores dirigentes ediderunt. his enim, delinquentes non eo que civiles leges modo tractata, et lois castigare, et gravissimis, brutorum instar animalium, plagis subijcere, cum vitio quasi pugnare visum est. Qui vero hominum corpora affligere eligunt, ultimo eos ictu a vera pœnitentia præcipiunt. Hæc enim plane dissimulata existimabant misericordiis Dei, qui errandum convertere, et perditum querere, et infirmum quoad possumus corroborare præcipit, et omni præterea gratia et adoptione dignatur, et a legis molestia liberat. Quin etiam et mirati quomodo diamonum opera in admiratione non ita pridem

Α κεται, κοινῃ ψήφω, δεσμοῖς ἀλύτοις τοῦ ἀναθέματος ὑποβάλλουσι· καὶ κανόνας δύο πρὸς τοῖς εἰκοσιν ἐκ τῆν τῶν πιστῶν ὠφέλειαν συντεθεισιν, ἐξέτικς χιλιοστοῦ διακοσιεστοῦ ἐννηνηκαστοῦ ἔκτου τηνηκαυτα διηπευοντος ετους.

Περὶ τοῦ ἁγίου Ταρασίου Κωνσταντινουπόλεως.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἠλωθεὶς θεὸς Ταράσιος, πρὸς Ἀδριανὸν τὸν πάππαν ἐπέστειλε ῥώμης, οὐκ ὀλίγοις ἐκ τῆς θείας Γραφῆς μαρτυροῖς χρητάμενος. καὶ ἀποφήνας, μηδὲν ἀσβεδαί· ἐλλείπειν τὸ ἐπὶ χρῆμασι χειροτονεῖν.

ΙΘ'. *Περὶ τῆς λεγομένης ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς α' καὶ β' συνόδου.*

Γέγονε τις καὶ ἑτέρα κατὰ τὴν Κωνσταντινουπόλιν σύνοδος, ἐν τῷ περιφανεῖ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ναφ, ἧτις ἐπιγράφεται· Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη πρώτη καὶ δευτέρα σύνοδος. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν δὲ φαπτασθῆν ἠβροσθαι Φωλιου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἠνίκα Βασιλεῦ· ὁ Μακεδὼν τὰ σκήπτρα τῆς Ῥωμῶν διεῖπεν ἀρχῆς, ἐβδομηκατοῦ καὶ πέμπτου ἔτους μετὰ τὴν ἐβδόμην ἐξήκοντος· σύστασσεως δὲ τινος κατὰ τὴν πρώτην ἐκ·συμδάσης συνέλευσιν, καὶ δευτέρας ἀνδρομῆς τοῖς θείοις Πατράσιν ἐδέξασιν, ἐν ἧ καὶ τὰ δογματισθέντα κυρωθῆναί τε καὶ γραφῆ δοθῆναί, ὡς ἐντεῦθεν διεηρημέως τὴν μίαν ὁνομάζεσθαι σύνοδον· κανόνας δὲ καὶ αὐτῆ συντέθεικεν ἑπτακαίδεκα.

Κ'. *Περὶ τῆς περὶ τῶν Φώτιον συνόδου.*

Ἄλλὰ καὶ ἑτεροὶ τρεῖς κανόνες ἐξεφωνήθησαν τῇ συνόδω, ἧτις τὸν Φώτιον τῷ θρόνω Κωνσταντινουπόλεως τελευταίως ἐνέδρασε, μετὰ τὴν τοῦ θείου μετὰ θεσιν Ἰγνατίου, ἐκατέρου πολλάκις πρότερον ἐκβαλομένου καὶ ἀντισαγομένου.

Ἀνακαταλείψεις τοῦ Συντάγματος.

Αὕτη τῶν ἱερῶν συνόδων μετὰ τοὺς θεοὺς ἀποστόλους ἡ τῶν χρόνων τάξις ἱστορεῖται, καὶ ταῦτα εἶναι τῆς συνελεύσεως τὰς αἰτίας, καὶ οὐδε οὐδ· ἐκίστη κανόνας· ἐκδέδωκε, καὶ οὐδ ἴδια τῶν θεοσεσίων αὐτῆς ἀνδρῶν ἔνοι· συνεγράψαντο. Ἐπειδὴ γὰρ τῆ ἐξ ἑθνῶν ἔμα καὶ Ἰουδαίων πληθύν, τῇ ὑπὲρ νόων καὶ λόγον ἠνοάρκω τοῦ Θεοῦ Λόγου οἰκονομίας ἐξαπάτης τοῦ διαδόλου καὶ τυραννίδος ἀποφοιτήσαν, καὶ πρὸς τὸν ἀληθῆ Βασιλέα καὶ Κύριον τῆς δόξης ὀρθῇ τῇ πίστει καὶ εἰλικρινεῖ προσκολληθεῖσαν τῇ διανοίᾳ, θεοὶς ἔδει νόμοις πρὸς τὰ κρείττω δημαγωγεσθαι, καὶ τοὺς μὲν καλῶς· τούτων βιούντας ἐπιστηρίζεσθαι, τοὺς πρὸς κακίαν δὲ ἀπορρέοντας· ἐπανάγεσθαι, οἱ θεοὶ Πατέρες τοῖς πολιτικοῖς ἐβρώσθαι· πολλὰ φράσαντες νόμοις, θεσμοὺς θεῖους· καὶ κανόνας ἐκπαφώνησασιν, τὸν ἐκάστου βίον καὶ ἐρόπον ρυθμιζοντας. Τοῦ· γε μὴν πλημμελοῦντας, οὐκ ἔφοντο δεῖν, καθάπερ ἐκίνιοι, μετέρχεσθαι, καὶ λῆροι· στίξεν, καὶ πληγαῖς ἀνηκέστοις καθυποβάλλειν, ζῶων δικην ἀλόγων, ὡσπερ οὐ τῇ κακίᾳ μάχεσθαι, τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων κακῶς ποιεῖν προαιρούμενοι σώματα, τῆς ἀληθοῦς μετανοίας· τῇ τελευταίᾳ τούτους πληγῇ προαρπάζοντες· ἀπέδοντα γὰρ τῶν τοῦ Θεοῦ οἰκτιρμῶν ἀντικρυς ταῦτα ἠγήσαντο, τῷ τὸ πλανώμενον ἐπιστρέφειν, καὶ τὸ ἀπολωλὸς ἐκῆτεῖν, καὶ τὸ ἀσθενὲς ἐνισχύειν, ὁπσθη δύναμις, ἐκ·

τῆσαντος· καὶ ταῦτα χάριτος ὄσης καὶ υἰοθεσίας ἅ
 τῆσαντος τοὺς ἀπαλλάξαντας· τῶς τῆς ἐπαχθείας
 τοῦ νόμου. Προσέτι γε μὴν καὶ τοὺς θαυμάσαντας,
 ὅπως πρώην τὰ τῶν δαιμόνων ἦγον ἐν θαύματι· τὸ
 μέντοι σεσηπὸς ἤδη τῶν μελῶν, τῆ μαχαίρᾳ τοῦ
 Πνεύματος εὖ μάλα καὶ σοφῶς ἀποψέειν, ὅπως μὴ
 καὶ τοῖς ἔγγιστα τῆ κοινωνίας λυμήνηται, ἀριστον
 ἔγνωσαν, καὶ κάλλιστα ἔχειν τῷ κοινῷ πρὸς ἀσφάλ
 λειαν. Ἴνα τοίνυν οἱ μετ' ἐκείνους ποιμένες τε καὶ
 διδάσκαλοι τύπον ἔχοιεν ὡσπερ διδαχῆς, οὕτωδὲ καὶ
 ἱατρείας πνευματικῆς, γραφῆ τὸ κατὰλληλον ἐκάστη
 τῶν νόσων ἐσημειώσαντο φάρμακον, πρότερον μετὰ
 τοῦ ἁγίου ταῦτα σκεψάμενοι Πνεύματος, τοῦ σοφῶς
 οἰκονομοῦτος καὶ διευθύνοντος τὰ ἡμέτερα. Ὅθεν
 οἱ τὰ τούτων ἐν τοῖς τοιούτοις περὶ ἐλαχίστου τῶν
 σφετέρων τιθέμενοι λογισμῶν, τῶν ἐσχάτων ἂν εἴεν
 τιμᾶσθαι δίκαιοι, ὅτι τοὺς ἀνθρωπίνους καὶ δειλοὺς
 καὶ τὰς ἐπισημαίεις ἐπινοίας κατὰ τὸ λόγιον, τῶν τ'
 ἀληθινῶν καὶ βεβαίων τοῦ Πνεύματος νόμων αὐθ
 ἐκστῆν προτετιμῆκασιν γνώμη. Ἀλλὰ τούτων μὲν
 ἄλλο. Ἐφ' ἡ δὲ μήτε τοὺς ἐντυγχάνοντας τῷ συγγράμ
 ματι τῶδε τινὸς τῶν χρησίμων, μήτε μὴν ἡμᾶς τῶν
 χρόνος λανθάνων εἴη τοὺς ἐντυγχάνοντας, ὅς ὑπ'
 ἔσθαι, μετὰ τὴν ἐξαπλῆν τῶν ἐτῶν χιλιάδα, καὶ τὴν
 οὐκ ἀπλήν αὐτοῖς ἐκτετονάδα, τρίτον καὶ τεσσαρακο
 στὸν ἔτος τὴν φθρᾶν ἀτεχνῶς ἡμέτεροι τοῦ χρόνου.

*Ἔτι καὶ περὶ τῶν πολιτικῶν νόμων, ὅθεν ἔρχον
 τῆς ἀρχῆς, καὶ ὅπως συντέστησαν.*

Ὅθεν δὲ οἶον καὶ περὶ τῶν πολιτικῶν νόμων βρα
 χεία διαλαβεῖν, καὶ ὅθεν ἔρχον καὶ αὐτοὶ τὴν γένεσιν,
 ὡς ἐφικτὸν, ἱστορῆσαι· ἐπειδὴ καὶ τούτων ἄνευ
 τοῖς τῶν ἱερῶν κεφαλαίοις κανόνων, ὡς ἂν τινὰς
 ἐπικούρους, δεῖν ψῆθῆμεν προσαρμόσαι. Κατὰ τὴν
 πρώτην Ὀλυμπιάδα, καθ' ἣν ἔδρουν μετὰ τὸ ἐπτα
 κομιστὸς καὶ τετρακισχιλιοστὸν ὁ κόσμος ἦνυσεν
 ἔτος. Ῥωμαῖος βασιλεύει τῆς Ῥώμης· μεθ' ὃν ἕτε
 ροὶ τὸν ἀριθμὸν εἰς ἀλλήλους ἦσαν διαδεχόμενοι· καὶ
 χρόνοις αὐτοῖς τὰ τῆς βασιλείας ἡμέτεροι τέταρτος
 καὶ τεσσαρακοστὸς πρὸς τοὺς διακοσίους. Ἐπὶ βασι
 λείας τοίνυν ἰθυνομένης τῆς πόλεως, ῥήγες τὰ τῆς
 πολιτείας διψύκουν, δευτέραν μετὰ γε τὸν βασιλέα
 τὴν ἐξουσίαν ἀνηρημένοι· καὶ τὸ ἐκείνοις δεκοῦν
 νόμου δύναμιν εἶχε τῆ πολιτεία, οὐδέπω γὰρ ἐν
 γράμμασι νόμος ἦν. Κατὰ δὲ τὴν ὀγδόην καὶ ἐξηκο
 στήν Ὀλυμπιάδα, εἰς δημοκρατίαν τῆς βασιλείας
 μεταπεσοῦσης, καὶ τῶν ῥηγῶν γενεμένων ἐκ μέσου,
 τῆς δὲ τῶν ὑπᾶτων εἰσαχθείσης ἡγεμονίας, ὁ δῆμος
 Ῥωμαίων ἀορίστην τινὴ νόμον, ἢ συνηθεία, μᾶλλον
 εἰπεῖν, ἐπέχρητο· ἀλλὰ πρὶν εἶκοσι χρόνους ἐξήκειν,
 ἀνδρᾶς ὁ δῆμος ἐκλεβόμενος δέκα, ὧν ἦρχεν Ἄππιος
 Κλαύδιος, νόμους τούτους ἐπιτετέφρασι θεῖνας. Οἱ
 δὲ συναγαγόντες τὰ σποράδην κείμενα, ὡσπερὶ νό
 μιμα τῆς Ῥώμης ἔθη, ἐρακισάμενοι τε καὶ Ἀθήνη
 ὄν οὐκ ἄλλοι τῶν Ἑλληνικῶν νόμων, ὅσοι τε εἰς
 Σόωνα τὴν ἀναφορὰν ἀγόουσι καὶ Δράκοντα, πρὸς
 δὲ καὶ Σόους τὸν Λυκοῦργον λόγος ἐσχηκίνας πατέρα,
 καὶ Μίωνα, καὶ τοὺς τοιοῦτους, βίβλους ἐκ τούτων
 συντάσσουσι δυοκαίδεκα. Σόων μὲν γὰρ καὶ Λυ
 κοῦργος τοὺς ἀριστοὺς τοῖς Ἑλλῆσι συγγεγραφένας
 λέγονται νόμους, ὁ μὲν Ἀθήνησι, Λυκοῦργος δὲ

habuissent, putridum quidem membrum Spiritus
 gladio prorsus et palam abscindere, ne vicina societa
 tatis contagione conaminarentur, optimum esse et
 ad communitatis securitatem maxime conducere
 judicarunt. Quapropter ut iis succedentes pastores
 et præceptores tam doctrinæ quam spiritalis ha
 berent medicinæ formam, congruum cuique morbo
 medicamentum scriptis consignarunt, cum prius
 de hisce rebus cum Spiritu sancto deliberassent,
 qui res nostras sapienter dispensat ac dirigit. Quo
 circa qui horum opera in hujusmodi rebus cogita
 tionibus suis miuima versant, extremas qui luam
 pœnas digni sunt, propterea quod humanas impro
 basque cogitationes, et instabiles meditationes juxta
 oraculum, veris firmisque Spiritus legibus pertinaci
 animo prætulissent. De hisce verò satis dictum est.
 Sic autem fiat, ne in ejusdem repetendi laboris cri
 men incidamus. Porro ne tempus quoque quod hæc
 opus in lucem solentem protulit lectores istem, præ
 sextuplicem rursus semuriam annus quadragesimus
 tertius temporis cursum exacle emensus est.

ἀμοιβῶν τοῦ νόμου διαμαρτυρίαν. Ὡς ἂν δὲ ματὲ ὁ
 αὐγὰς ἡλίον ἐκ τῆς πραγματείας προήμεται ταυ
 τησι, μετὰ τὴν ἐξαπλῆν τῶν ἐτῶν χιλιάδα, καὶ τὴν
 οὐκ ἀπλήν αὐτοῖς ἐκτετονάδα, τρίτον καὶ τεσσαρακο
 στὸν ἔτος τὴν φθρᾶν ἀτεχνῶς ἡμέτεροι τοῦ χρόνου.

*De politis etiam legibus unde ortum habuerunt
 et quomodo constitutæ sunt.*

Nihil autem vetat quo minus et de politis legi
 bus breviter disseramus, et unde ipse quoque or
 tum habuerunt pro viribus describamus; si quidem
 et earum nonnullas sacrorum canonum capitibus,
 tanquam auxilioses quasdam alioquin visum est.
 Prima circiter Olympiade, cum mundus quater
 millesimum septingentesimum octavum annum
 pereginisset, Romæ Romanus imperabat, post quem
 alii numero sex aliter alteri succedebant: et annis
 244 regnum iis emensus est. Urbe igitur regni more
 gubernata, reges res politicas administrabant,
 proximam post imperatorem potestatem exercentes,
 et quod iis visum est legis in republica viros ob
 tinebat. Lex enim litteris mandata mandata fuit.
 Circiter LXXIII Olympiade regno in democra tiam
 delapso, et regibus e medio sublati, et introducta
 consulum præfectura, populis Romanis indefinita
 qualiam lege, vel consuetudine, ut melius dicam,
 usus est: prius autem quam viginti transacti sunt
 anni, populus decem eligentes viros, quorum præ
 cipuus fuit Appius Claudius, divinas iis leges com
 mittebant. Hi autem consuetudines, tanquam Romæ
 leges, sparsim jactas colligentes, et ex Athenis non
 paucas Græcorum legum, quæ Soloni et Draconi
 jactanter acceptæ referuntur, et quas præterea
 Lycurgum habuisse Patrem, et Mimnem et ejus
 modi, fama fuit attrahentes, duodecim ex iis libros
 componebant. Solon enim, ut et Lycurgus antiquus
 erat. Etenim 65 Trojani excidii anno hic notus
 erat, Proca Sylvio Latinis imperante. Solon autem
 XLVI Olympiade leges Atheniensibus ferebat, Dra
 conis leges, exceptis iis quæ de cælibus tractabant

tolleus. Dictis itaque libris usus est populus usque ad consulatum fuit, et democratia, ut dictum est. Populus enim duos e nobilibus, ut civilia quæcunque ac militaria administrarent negotia, quotannis eligens, consules eos nominabat. Et hæc publicæ administrationis forma cccclxv annis sufficit. At Caio consulatum simul ac democratiam in regnum iterum commutante, et republica aucta, causas quoque et publicas actiones auferri contigit, adeo ut plurimum generum et recentioribus legibus republicæ opus esset. Quapropter augustissimus ille Augustus Cæsar, qui post Cainam regnabat, non tantum iis qui multis erant sapientiores, leges ferre permisit, sed et populis, et militibus, et quod unusquisque dixerit, ab omnibus discutiebatur, et si utile visum esset, præcedentibus legibus protinus inserabatur. Hæc iterum Adriannus qui multo post Augustum imperavit in unum colligens, aliorum quidem omnium præscripta unum opus effecit, in quinquaginta libros distributum, *Digesta*, sive *Pandectam* ab eo nominatum, ut quæ ex multis collecta sunt. Quæcunque autem imperatores privatim decreverant in duodecim libris scripsit, quos *Codices* sive *Constitutiones* imperiales nominavit. Verum eo quoque modo difficile erat leges intelligere latitudinem habentes cogitationibus non definitam. Et præsertim cum imperatores rerum pro tempore potiti, quæ sibi visa sunt de quibus lex antea non lata fuerat, codicibus inseruissent. Quin etiam Latina dictio et phrasis illos qui eam intelligere non possunt, tanquam muro fortiter exclusit, et utilitate ex iis percipienda privavit, in una gente eam includens. Celeberrimus autem inter imperatores Justinianus, cum e legis capitum multitudine, ea sola quæ temporis ac negotiis commoda sunt selegisset, et magnitudinem præterea, quantum licuit, contraxisset, et quæ bis de iisdem rebus posita fuerant, abstulisset, in linguam etiam Græcam tam codices quam *Digesta* transtulit. Insuper autem et cum legum introductionem tanquam prima quædam elementa fecisset, librum istum vocavit *Instituta*; id autem introductionem significat. Cum autem *Digestorum* *Synagoga* et *Epitomen*, uti dictum est, composuisset, visum est nonnullis multa magni momenti in elaborato compendio prætermitti. Quocirca constituta rursus et perfecta sunt ea quæ dicuntur *Paratitula*, quæ in singulis titulis rerum utilium, quæ omisse sunt, supplementa continent. Non paucis autem interpretibus et subministris ad hæc usus est imperator. Quidam autem Stephanus *Digesta* in latitudine interpretatus est. Thalaleus Censor codices in latitudine edidit; Theodorus Hermopolita contracte, contractus autem et Anulolius, Isidorus vero arctius quidem quam Thalaleus, laus autem quam reliqui duo. Imperator autem veterum nonnullas constitutionum immutare volens, *Novellas* septuaginta et centum constitutiones studiose effecit, et proprium iis locum attribuit. Commutavit enim leges de matrimoniis, de Falcidia, et istiusmodi

παρὰ Λακεδαιμονίους. Ἄλλ' ὁ μὲν Λυκοῦργος παλαιὸς ἦν· τῷ γὰρ ἐξηκοστῷ καὶ πέμπτῳ ἔτει τῆς Πλῆθους ἀλώσεως ἐγνώριζετο, Λατίνων βασιλεύοντο; Πρόκλῳ Σιλουίου. Σὺ δὲ τοῖς Ἀθηναίοις νόμους ἐτίθει· ἐξέτη καὶ τεσσαρακοστῇ Ὀλυμπιάδι, τοὺς τοῦ Ἀρτέκοντος περιελών, πλὴν τῶν φονικῶν. Ταῖς οὖν εἰρημέναις βίβλοις ὁ δῆμος ἐχρήθη ἕως ὑπατείας ἤγετο καὶ δημοκρατίας, ὡς εἴρηται. Κατ' ἐνιαυτὸν γὰρ ὁ δῆμος δύο τῶν εὐπατριδῶν προισχόμενοι, ὥστε τὰ πολιτικὰ πάντα καὶ τὰ τῆς στρατείας διοικεῖν πράγματα, ὑπάτους τοὺτους ἠνόμαζον· καὶ τὸ σῆμα τοῦτο τῆς πολιτείας ἐπὶ χρῆνος ἤρασε τέσσαροι καὶ ἐξήκοντα πρὸς τοὺς τετρακοσίους. Γαίῳ δὲ τὴν ὑπατείαν τε καὶ δημοκρατίαν εἰς βασιλείαν αὐτῷ ἀμείψαντος, καὶ τῆς πολιτείας ἐπιδικούσης, αὐξάνεσθαι καὶ τὰς ὑποθέσεις συνέβαινε καὶ τὰς δίκας, ὡς καὶ ποικιλοτέρων καὶ καινοτέρων δεῖσθαι νόμων τῆν πολιτείαν. Ταύτη τοι καὶ ὁ σεβαστὸς Ἀβγούστος ἐκεῖνος ὁ Καῖσαρ, ὃς μετὰ Γαίῳ ἐβασίλευσεν, οὐχ ὅπως οἱ σοφῆ τῶν πολλῶν ἦσαν κρείττους, ἐφῆκε νομοθετεῖν, ἀλλὰ γε καὶ τοὺς τοῦ δήμου καὶ στρατηγείας, καὶ οἱ ἂν ἕκαστος εἴποι, παρὰ πᾶσιν ἐδοκιμάζετο· καὶ εἰ τῶν χρησίμων ἐδοξε, τοὺς προλάβοῦσι τῶν νόμων εὐθὺς ἀνεγράφετο. Ταῦτα πάλιν ὁ πολὺ μετὰ τὸν Ἀβγούστον ἔφραξ Ἀδριανὸς, ἀδροίσας εἰς ἓν, τὰ μὲν τῶν ἄλλων πάντων, ἴδιαν ἐποίησεν πραγματείαν ἐν βίβλοις θεωρουμένην πενήτηκοντα, Ἀλγεῖστας τοῦτοίς ἦτοι *Πανδέκτην* ὄνομα θέμενος, ὡς ἐκ πολλῶν δηλαδὴ συλλεγέντα. Ἴδιὰ δὲ ὅσα οἱ βασιλεῖς διαῖσαντο, ἐν βίβλοις ἔγραψε δώδεκα, ἀπερ' ἠνόμασε *Κώδικας*, ἦτοι βασιλικὰς *Διατάξεις*. Ἄλλὰ καὶ οὕτω δυσχερὴς ἦν ἡ τῶν νόμων κατάληψις, πλάτος ἐχόντων τοῖς λογισμοῖς οὐχ ὀρίζον· καὶ μάλιστα τῶν κατὰ καιροῦ βασιλέων τὰ δοκοῦντα σφίσι προσηθέντων τοῖς κώδεξι, περὶ ὧν οὕτως πρότερον ἔκειτο νόμος. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ λατινικῆ λέξις καὶ φράσις εἰσέτι τοὺς νόμους κρύπτουσα τοὺς συνέβαι ταύτην μὴ δυναμένους, ἰσχυρῶς ἀπετείχετο, καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν ὠφελείας ἐστέρει, περὶ ἐν ἔθνος ταύτην ἰστέα. Ὁ δὲ περιώνυμος ἐν βασιλείῳσιν Ἰουστινιανῶς, τοῦ πλῆθους τῶν τοῦ νόμου κεφαλαίων τὰ τῷ καιρῷ καὶ τοῖς πράγμασι μόνον χρήσιμα ἐκλεξάμενος, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ πλάτος ὡς οἶόν τε ἐκτεμῶν, καὶ τὰ διὰ περὶ αὐτῶν κείμενα ἐξελών, ἔτι καὶ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν τὰ τε τῶν κωδικίων καὶ τὰ τῶν διγέστων μεταβέβληκε φράσιν· πρὸς δὲ καὶ νόμων εἰσαγωγὴν ποιησάμενος, ὡς περὶ τὰ πρῶτα στοιχεῖα, Ἰστοιτοῦσα τὸ βιβλίον ἠνόμασεν· εἰσαγωγὴν γὰρ τοῦτο δηλοῖ ἅλ' ἐπεὶ τὸ σύνταγμα τῶν διγέστων κατ' ἐπιτομήν, ὡς εἴρηται, συνετέθη, ἐδοξε τισὶ πολλὰ τῶν καιριωτέρων ἐκ τῆς σπουδασθείσης συντομίας παραλειφθεῖν. Διὸ πάλιν ὑπέστη καὶ ἐγένοντο τὰ λεγόμενα *παράτιτλα*, καθ' ἕκαστον τίτιον ἀναπληρώσεως ἔχοντα τῶν παραλειψιμένων χρησίμων· ἐξηγηταί; δὲ καὶ ὑπουργοῖς οὐκ ὀλίγοις ὁ βασιλεὺς εἰς ταῦτα ἐχρήσατο. Στέφανος γὰρ τις εἰς πλάτος τὰ διγέστα ἐξηγήσατο· Κύριλλος; κατ' ἐπιτομήν· Διερῆθος μίση τάξει ἐχρήσατο· Θαλέλαιος Κήνσωρ τοὺς κώδικας; εἰς πλάτος; ἐκδέδωκε· Θεόδωρος; Ἐρμουπόλιτης σὺν

τετημημένος· ἔτι δὲ συντομώτερον Ἀνατόλιος· ὁ δὲ Ἀ
 Ἰσίδωρος στενώτερον μὲν τοῦ Θαλαλαίου, πλατύτε-
 ρον δὲ τῶν λοιπῶν δύο. Ἀμφίβηαι δὲ θελήσας ὁ βασι-
 λεύς· καὶ τινὰς τῶν παλαιῶν διατάξεων, νεαρὰς ἐβδο-
 μήχοντα καὶ ἑκατὸν ἐπιλοπόνησε διατάξεις, καὶ ἰδίαν
 ταύταις χώρην ἀπένειμεν· ἡμεῖς γὰρ τὰ περὶ γά-
 μων, τὸ περὶ φορκιδίου, καὶ τῶν τοιούτων, καὶ δὴ
 καὶ τὸ περὶ νόθων, ἅπερ ὁ μέγας πρῶτος διατάξαιτο
 Κωνσταντίνος, συμπαθέστερον περὶ τοῦς τοιούτους
 διατάξει. Ταύτας δὲ τὰς νεαρὰς διὰ τινος ἐξέθετο
 Τριβουνιανοῦ, θεσιῶ μὲν ἄλλως τὴν φύσιν, καὶ εἰς
 ἅκρον πᾶσαν παιδείαν ἐξησκηνμένου, φιλοχρηματίας
 ἢ δαιμονίως ἀλισκομένου. Διὸ καὶ ἐν τῷ πάντας
 συγγράφειν, πολλοὶ τῶν ἐχόντων δίκας χρήμασιν
 αὐτὸν υποφθείροντες παράπειθον, τὰ μὲν πρὸς τὸ
 συμφέρον αὐτοῖς μεταρμόττειν, τὰ δὲ πρὸς ἀσάφειαν
 καὶ διχόνοιαν σχεδιάζουσιν. Τελευταῖος δὲ πάντων, ὁ
 ἐν βασιλευσὶν ἀοιδίμος Λέων ὁ Σοφός, μίαν τὰ πάντα
 ποιησάμενος πραγματείαν διὰ τινος Σαββατίου πρω-
 τοσπαθαρίου, καὶ τὰ διέλογον τῆ ἕξει συνάψας εἰς
 ἓν, τὰ τε διγύστα καὶ τοὺς κώδικας, καὶ πολλὰ τῶν
 ἱστικούτων, καὶ αὐτὰς τὰς τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰς,
 ἐν βιβλίοις μὲν ἐξήχοντα, τεύχεσι δὲ ὠργάνωσαν ἐξ,
 πᾶν ἐναντίον καὶ τὴν χρῆσιν οὐ παρεχόμενον ἐν τοῖς
 πράγμασιν ἀποκρίνας τε καὶ ὑπεξελών, διὰ τὸ, ὡς
 εἰκόσ, πολλὰ τῶν ἀρχαίων νομοθετημάτων παρευδο-
 κηθηθῆναι τοῖς ὕστερον· ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκλεγέντων
 τὴν συνθήκην τῆς φράσεως, μηδὲν περιττὸν ἔχειν
 καὶ παρελκόν ἐφρόντισαν· ἔπειτα τὰ ἀνὰ μέρος καὶ
 διασπαρμένως περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος εἰρημένα, Ἐ
 εἰς μίαν κατέστησε τίτλου περιοχὴν· πεποίηκε δὲ
 καὶ οὗτος νεαρὰς διατάξεις εἰκοσι πρὸς ταῖς ἑκατὸν· ἄλλ' οὐ πᾶσαι τὴν τῆμερον πολιτεύονται. Ἄλλὰ ταῦτα
 μὲν ἐς τοσοῦτον. Δεῖ δὲ ἄρα καὶ τὰ κεφάλαια κατὰ στοιχείον τοῦ κερύοντος συντάγματος ὡς ἐν πλινακί
 γραφῇ παραδοῦναι. (Ζῆται περὶ νόμων καὶ ἐν τῷ Ζ' κεφ. τοῦ Ν στοιχείου).

ut et de noth's, quam magnus Constantinus prius
 admisit, majori commiseratione in tales affectus.
 Has autem Novellas emisit per quemdam Tribunianum,
 natura quidem aliter idoneum, et in omni
 disciplina summe exercitatum, avaritia autem dia-
 bolicè correptum: quapropter et dum iis conscri-
 bendis incumberebat, multū eorum qui causas judican-
 das habebant, eum pecunia corruptentes, hæc
 quidem ipsorum commodo adaptare, ea vero ita tu-
 multuario opere congerere, ut obscura essent, et
 duplicis sententiæ, persuadebant. Ultimus vero om-
 nium inclutus ille inter imperatores Leo Sapiens,
 cum unum ex omnibus per quemdam Sabbatinum
 protospatharium opus fecisset, et quæ loco distabant
 in unum conjunxisset, Digesta et codices, et multa
 etiam ex Institutis, et ipsas Justiniani Novellas, in
 libris quidem sexaginta, sex autem voluminibus
 apte disponebat, omne quod contrarium erat, et
 nullius in negotiis usus, rejiciens et subducens, id-
 circo quod multa veterum institutorum posteris
 improbare fore veri non sit dissimile. Sed et ne in
 eorum quæ selecta sunt interpretandi formula re-
 dundaret quippiam aut supervacaneum esset, cu-
 ram impendit: siquidem quæ sigillatim et sparsim
 de eodem argumento dicta sunt, in una tituli pe-
 riocha collocavit. Et hic autem centum viginti No-
 vellas constitutiones fecit. Omnes autem hodie non
 observantur. Sed hæc quidem lucasque. Verum
 et capita præsentis Syntagmatis juxta ordinem
 litterarum, tanquam in indice, subjiciamus oportet.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

Ἀρχὴ οὖν θεῶ τοῦ Α στοιχείου.

- Περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.
 α'. Περὶ τῶν ἀρνησαμένων τὴν ἀμέμητον ταυτην
 τῶν Χριστιανῶν πίστιν, καὶ ὅπως τοὺς μεταμελομέ-
 νους τούτων προσέειπαι δεῖ.
 β'. Περὶ αἰρετικῶν, καὶ ὅπως χρῆ δεχέσθαι τοὺς
 ἐξ αἰρέσεων ἐπιστρέφοντας.
 γ'. Πῶς δεῖ τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, ἦτοι
 τυμπόσια.
 δ'. Περὶ ἀγορᾶς καὶ πράσεως. Νόμοι.
 ε'. Περὶ ἀλογευσσαμένων, ἦτοι ζωοφθόρων.
 ς'. Περὶ ἀναγνωστῶν.
 ζ'. Περὶ ἀναθέματος.
 η'. Περὶ ἀντιμινεῖου.
 θ'. Περὶ ἀποθημίας ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν.
 ι'. Περὶ ἀπολυτικῶν γραμμάτων.
 ια'. Περὶ τῶν ἀρπαζόντων ἐπισκόπων τὰς μὴ ἀν-
 ηκούσας αὐτοῖς Ἐκκλησίας.
 ιβ'. Περὶ τῶν ἀρπαζόντων ληστικῶς τὰ ἀλλό-
 τρια.

INDEX CAPITUM.

Initium, favente Deo, litteræ A.

- De fide orthodoxa.
 1. De iis qui inculpatam hanc Christianorum fi-
 dem negarunt, et quomodo, qui ex iis pœnitentiam
 agunt, admittendi sunt.
 2. De hæreticis, et quomodo qui ex hæresi con-
 D vertuntur, admittendi sunt.
 3. Quomodo agapas, quæ vocantur, seu convivia
 celebrare deceat.
 4. De emptione, ac venditione.
 5. De irrationaliter fornicantibus, sive, qui cum
 brutis commercium habent.
 6. De lectoribus.
 7. De anathemate.
 8. De antiminsis, seu promensalibus.
 9. De peregrinatione episcoporum et clericorum.
 10. De litteris dimissoriis.
 11. De episcopis qui ecclesias ad se minimè per-
 tincentes rapiunt.
 12. De iis qui bona aliena furtim surripiunt.

13. De iis qui mulieres matrimonio causa ra- A
pimur.

14. De pædicatione.

15. De magistratibus, quales eos esse oporteat.

16. De mulieribus quæ sunt in abscessu.

17. De impuberibus.

18. De excommunicatione.

Initium litteræ B.

1. De sacro baptismo.

2. De infantibus de quibus dubitatur, utrum bap-
tizati fuerint, necno.

3. De infantibus Agarenorum baptizatis, et de
baptizatis ab iis qui non ordinantur.

4. De iis qui ex Judæis baptizantur.

5. De rege.

6. Quando rex intra septem altaris intrare debeat.

7. Quod non oportet regem contumelia afficere.

8. De gradibus in matrimonis.

9. De iis qui abominantur legitimas nuptias, vi-
num, carnem, et alia.

10. De vi et potentia.

11. De genuinis et spuris sacre Scripturæ libris.

12. De iis qui vim sibi inferant, sive suicidiis.

13. De anno bissexti, sive intercalari.

Initium litteræ C.

1. De gradibus qui sunt in matrimonio.

2. De nuptiis concessio et prohibitis.

3. De iis qui nuptias legitimas abominantur.

4. De contrahentibus secundas, tertias, et plures
nuptias, tam viris, quam mulieribus.

5. De muliere ad secundas nuptias transire vo-
lente, cujus maritus in peregrinatione vel expedi-
tione interierit.

6. Quod presbyter qui nuptias digami benedixit,
cum eo convivari non debeat.

7. Quod Christiani qui ad nuptias eunt, non de-
bent ludicris intenti esse.

8. De virginibus præter parentum suorum volun-
tatem nubentibus.

9. De nuptiis nefariis et illicitis cognatorum.

10. De iis qui mulieres in matrimonium rapiunt.

11. De his qui matrimonio sibi copulant Deo
consecratis.

12. Quod nuptias cum hæreticis contrahere non
oporteat.

13. Quibus ex causis matrimonium solvatur.

14. De diaconissis et viduis.

15. De mulieribus desponsatis; in quo etiam de
sponsalibus tractatur.

16. De clericis uxores suas prætextu religionis
ejicientibus.

17. Quod episcopi ad uxores suis separari
debent.

1γ'. Περὶ τῶν ἀρπαζόντων ἐπὶ γάμφῳ γυναίκα;

ιδ'. Περὶ ἀρβενομανίας.

ιε'. Περὶ ἀρχόντων, ὁποίους εἶναι δεῖ τούτους.

ις'. Περὶ τῶν ἐν ἀφῆδρον γυναικῶν.

ιζ'. Περὶ ἀφῆλικων.

ιη' Περὶ ἀφορισμοῦ.

Ἀρχὴ τοῦ Β στοιχείου.

α'. Περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

β'. Περὶ τῶν ἀμφιβαλλομένων νηπίων ἐτ' ἰδαπτι
σῆσαν.

γ'. Περὶ τῶν βαπτιζομένων νηπίων τῶν Ἀγαρη-
νῶν, καὶ περὶ τῶν βαπτιζομένων παρὰ ἀνδρῶν.

δ'. Περὶ τῶν βαπτιζομένων ἐξ Ἰουδαίων.

Ε' Περὶ βασιλείας.

ς'. Πότε ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ἄγρον εἰσεῖται θυσι-
στήριον.

ζ'. Ὅτι βασιλεὺς ὀφείλει εὐ δεῖ.

η'. Περὶ τῶν βαθμῶν τοῦ γάμου.

θ'. Περὶ τῶν βεβλητομένων τοὺς ἐνόμους γά-
μους, τὸν οἶνον, τὰ κρέα, καὶ ἕτερα.

ι'. Περὶ βίας καὶ δυναστείας.

ια'. Περὶ βιβλίων τῆς θείας Γραφῆς γνησίων καὶ
ψευδῶν.

ιβ'. Περὶ θυσιῶν, ἧτοι τῶν αὐτοῦ ἀνακρού-
των.

ιγ'. Περὶ βουκίας.

Ἀρχὴ τοῦ Γ στοιχείου.

Α' α'. Περὶ τῶν τοῦ γάμου βαθμῶν.

β'. Περὶ γάμων ἐπιτετραμμένων καὶ κεκαλυμ-
μένων. Νόμος.

γ'. Περὶ τῶν πρὸς ἐνόμους γάμους βεβλητομένων.

δ'. Περὶ διγάμων, τριγάμων, καὶ πολυγάμων ἀν-
δρῶν τε καὶ γυναικῶν.

ε'. Περὶ τῆς δευτερογαμῆσαι βεβλημένης γυναι-
κός, ἐν ἧ ἀποδημῆ ἢ στραταίῃ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆ;
ἀφανισθέντος.

ς'. Ὅτι τῷ διαγαμῶντι εὐ δεῖ συνεσιδῆσαι τὸν
ιερολογῆσαντα πρεσβύτερον.

ζ'. Ὅτι τοὺς εἰς γάμον ἀκίοντας Χριστιανούς, εὐ
δεῖ παιγνίους προσέχειν.

η'. Περὶ τῶν γαμουμένων παρθένων γυναικῶν
πρὸς γνῶμην τῶν οικείων γονέων.

θ'. Περὶ γάμων παρανόμων συγγενικῶν.

ι'. Περὶ τῶν ἐπὶ γάμφῳ γυναίκα ἀρπαζόντων.

ια'. Περὶ τῶν ἐπὶ γάμφῳ λαμβανόντων τὰ τῷ θεῷ
ἀφιερωμένας.

ιβ'. Ὅτι οὐ δεῖ γάμους συναλλάττειν μετὰ αἰρε-
τικῶν.

ιγ'. Ὅ γάμος ἐκ ποίων αἰτιῶν λύεται.

ιδ'. Περὶ γυναικῶν διακόνων καὶ χρηρῶν.

ιε'. Περὶ γυναικῶν μεμνηταυμένων, ἐν ᾧ καὶ
περὶ μνηστείας.

ις'. Περὶ τῶν τὰς ἰδίας γυναίκα ἐκβαλλόντων
προφάσει εὐλαθείας ἢ παραλόγου.

ιζ'. Ὅτι τῶν ἰδίων γυναικῶν χωρίζεσθαι δεῖ τὸς
ἐπισκόπους.

- η'. Ὅτι τῶν ἰδίων γυναικῶν δεῖ τοὺς ἱερωμένους ἀ-
ἐχρατεύεσθαι, ὅτε τὰ ἅγια μεταχειριεῖσθαι μέ-
λουσιν.
- θ'. Περὶ τῶν γυναικᾶς συνεισάκτους ἔχόντων
ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν.
- κ'. Περὶ τῶν γυναιξὶ συλλουομένων.
- κα'. Ὅτι γυναικᾶς οὐ δεῖ πρεσβύτιδας γίνεσθαι.
- κβ'. Ὅτι γυναικᾶς οὐ δεῖ εἰσέρχεσθαι εἰς τὸ ἅγιον
θυσιαστήριον.
- κγ'. Ὅτι τὰς γυναικᾶς δεῖ ἐν ἐκκλησίᾳ σιγᾶν.
- κδ'. Ὅτι οὐ δεῖ γυναῖκα ἀνδρικήν περιβεβῆσθαι
στολήν.
- κε'. Ὅτι γυναῖκα λεγῶ οὐκ ἀναγκαῖον τὰς νενο-
μισμένας νηστείας τηρεῖν.
- κς'. Περὶ τοῦ γυναικᾶ ἔχοντος δαιμονῶσαν.
- κζ'. Περὶ τῶν γυναικῶν τῶν ἐν ἀφέδριον, ἦτοι τῶν
ὠσῶν ἐν βύσει.
- κη'. Περὶ τῶν γυναικῶν πρὸς τὸ ἀμβλώσαι φάρ-
μακα δεχομένων.
- κθ'. Περὶ γυναικὸς τῆς ἀμελῶς ἐχούσης περὶ τὸ
κύημα, ἢ ἐκτιθεμένης.
- λ'. Περὶ τῶν γυναικᾶς παρθένους βιαζομένων.
- λα'. Περὶ γοητείας.

Ἄρχὴ τοῦ Δ στοιχείου.

- α'. Περὶ δαιμονῶντων, ἢ δαιμονῶν ὑποκρινομέ-
νων.
- β'. Περὶ θανειστῶν καὶ δανείου καὶ ἐνεχύρων.
- γ'. Περὶ διαζυγίου.
- δ'. Περὶ διαθήκης.
- ε'. Περὶ διακόνων.
- ς'. Περὶ διγάμων.
- ζ'. Πῶς δεῖ διδάσκειν τὸν λαὸν τοὺς ἐπισκόπους
καὶ πρεσβυτέρους.
- η'. Περὶ δικαιοσύνης.
- θ'. Περὶ δικαστηρίων, καὶ τῶν δίκας ἔχόντων κλη-
ρικῶν τε καὶ λαϊκῶν, ἐν φ καὶ περὶ κατηγορῶν καὶ
μαρτύρων.
- ι'. Ὅτι δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκδικεῖν οὐ χρή.
- ια'. Περὶ τῶν διωκόντων τινὰς δι' εὐσέβειαν.
- ιβ'. Περὶ δούλων ἐλευθερίας ἢ κληρώσεως. *Νόμοι.*
- ιγ'. Περὶ δωρεῶν. *Νόμοι.*

Ἄρχὴ τοῦ Ε στοιχείου.

- α'. Περὶ ἐγγύης. *Νόμοι.*
- β'. Περὶ ἰθῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀγράφων.
- γ'. Περὶ ἰθῶν Ἑλληνικῶν.
- δ'. Περὶ ἰθῶν πολιτικῶν.
- ε'. Περὶ εἰρηρικῶν γραμμάτων.
- ς'. Περὶ εἰκόνων θεῶν.
- ζ'. Περὶ ἐμπρησμοῦ. *Νόμοι.*
- η'. Περὶ ἐμφυτεύσεως.

- 18. Quod sacerdotes ab uxoribus suis abstinere
debent, cum sacra tractaturi sunt.
- 19. De habentibus in contubernio mulieres extra-
neas episcopis, aut clericis.
- 20. De iis qui in balneis una cum feminis se-
livant.
- 21. Quod mulieres seniores seu præsidentes fieri
non oporteat.
- 22. Quod mulieres ad sacrum altare introire non
oporteat.
- 23. Quod mulieres in ecclesia silere oporteat.
- 24. Quod mulieres cum viris commercium ha-
bere, et vestes viriles induere non oportet.
- 25. Quod puerpera ad stata jejuniu observanda
non tenetur.
- 26. De eo qui uxorem dæmone obsessam ha-
bet.
- 27. De mulieribus menstruatis, sive quæ fluxum
patiuntur.
- 28. De mulieribus pharmaca ad abortionem cien-
dam sumentibus.
- 29. De muliere quæ fetum negligit, aut expo-
nit.
- 30. De iis qui virgines stuprant.
- 31. De maleficiis.

Initium litteræ Δ.

- 1. De iis qui a dæmone corripiuntur, et qui se
dæmone correptos esse simulant.
- 2. De creditoribus, et mutuo, et pignoribus.
- 3. De divortio.
- 4. De testamento.
- 5. De diaconis.
- 6. De digamis.
- 7. Quomodo episcopos et presbyteros populium
docere oportet.
- 8. De justitia.
- 9. De judiciis, et de clericis et laicis causas ha-
bentibus, in quo de accusatoribus et testibus.
- 10. Quod ob id ipsum bis vindicare non oport-
teat.
- 11. De iis qui aliquos propter religionem perse-
quantur.
- 12. De servorum manumissione, et ad clerum
admissione.
- 13. De donationibus.

Initium litteræ E.

- 1. De fidejussione.
- 2. De consuetudinibus Ecclesiæ non scriptis.
- 3. De moribus Græcicis.
- 4. De moribus politicis.
- 5. De pacificis litteris.
- 6. De sacris imaginibus.
- 7. De incendio.
- 8. De emphyteusi.

9. De vestibus ad sacros pertinetibus.
10. De pignoribus.
11. De privilegiis et præeminentis quas habent ecclesiæ et episcopi.
12. De ecclesiarum ædificatione et consecratione.
13. De iis qui in ecclesiam confugiunt.
14. Quod non oportet in duarum civitatum ecclesiis unum esse clericum.
15. Quod intra ecclesias non oportet agapas, ut vocant, vel convivia facere, vel intra sanctos ejus ambus cauponam habere, vel aliquid ad mercaturam exponere, vel jumentum absque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere manere.
16. Quod ecclesiæ bona inalienabilia esse oportet, et quomodo debent episcopi illa administrare.
17. De episcopis.
18. Quod episcopus a propriis uxoribus separari decet.
19. De episcopis qui ecclesias per principum potentiam consecuti sunt.
20. De episcopo qui ordinatus est, et non statuit ad ecclesiam, quæ illum sortita est, adire, vel profectus et non susceptus est, vel qui non potest accedere, eo quod ab ethnicis ecclesia detinetur.
21. De episcopatibus quæ fiunt metropoles, et quod non oportet in una provincia duos esse metropolitanos.
22. Quod episcopatus et monasteria revocare, si communia facta sint diversoria, episcopus oportet.
23. De privatis episcopi bonis, et quomodo ecclesiæ negotia illum administrare oportet.
24. Quod episcopum honorum ecclesiæ æconomum habere oportet.
25. Quod monasterium ædificare in ecclesiæ suæ honorum damnum episcopum non oportet.
26. Quod episcopus ex bonis ecclesiasticis indigentibus clericis suppeditare debet.
27. Quod, moriente episcopo, a clericis suis et metropolitanis illius bona diripi non oportet, sed ei qui post ordinandus est, reservari.
28. Quod non oportet episcopum ad presbyteri gradum deducere.
29. Quod episcopus monachorum more detonsus sacerdotio excidit.
30. Quod non oportet in pago vel in parva aliqua civitate episcopum constitui.
31. De chorepiscopis.
32. De perjurio.
33. De tutoribus et curatoribus.
34. De eunuchis.
35. De precum ordine.
36. De exorcistis.
- A** θ'. Περὶ ἐνδυμάτων ἑρμῶδων τοῖς ἱερωμένοις.
 ι'. Περὶ ἐνεχυρίων.
 ια'. Περὶ ὧν ἔχουσιν αἱ ἐκκλησίαι καὶ οἱ ἐπίσκοποι πρεσβείων καὶ προνομίων.
 ιβ'. Περὶ ἐκκλησιῶν οἰκοδομῆς καὶ καθιέρωσης.
 ιγ'. Περὶ τῶν ἐν ἐκκλησίᾳ προσφύγων.
 ιδ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν ἐκκλησίαις δύο πόλειον εἶναι κληρικόν.
 ιε'. Ὅτι οὐ δεῖ τῆς ἐκκλησίας ἔνδον τὰς λεγομένης ἀγάπας ἢ συμπόσια γίνεσθαι, ἢ τῶν ἱερῶν ταύτης ἔνδον περιθόλων καπηλεία εἶναι, ἢ τι κατ' ἐμπορίαν προτιθεσθαι, ἢ κτήνος χωρὶς ἀνάγκης εἰσάγειν, ἢ τινα μετὰ γυναικὸς καταμένειν.
 ις'. Ὅτι τὰ τῶν ἐκκλησιῶν πράγματα ἀνεκπίπτητα εἶναι δεῖ· καὶ ὅπως δεῖ τοὺς ἐπίσκοπους ταῦτα διοικεῖν.
 ιζ'. Περὶ ἐπισκόπων.
 ιη'. Ὅτι τοὺς ἐπίσκοπους χωρὶς ζεσθαι δεῖ τῶν ἰδίων γυναικῶν.
 ιθ'. Περὶ ἐπισκόπων ἐκκλησίας λαμβανόντων ἐκ προστασίας ἀρχόντων.
 κ'. Περὶ ἐπισκόπου χαιροτονηθέντος· καὶ μὴ καταδεχομένου ἀπελθεῖν εἰς τὴν λαχοῦσαν αὐτῷ ἐκκλησίαν, ἢ ἀπελθόντος καὶ μὴ δεχθέντος· ἢ μὴ δυνθέντος ἀπελθεῖν τῷ ὑπὸ ἐθνῶν τὰς ἐκκλησίας καταχεσθαι.
 κα'. Περὶ ἐπισκοπῶν μητροπόλεων γινομένων, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ δύο εἶναι μητροπόλεις.
- C** κβ'. Ὅτι δεῖ τοὺς ἐπίσκοπους τὰς ἐπισκοπὰς καὶ τὰ μοναστήρια ἀνακαλεῖσθαι, εἰ κοινὰ γίνονται κατὰ γῶγια.
 κγ'. Περὶ τῶν τοῦ ἐπισκόπου ἰδικῶν πραγμάτων, καὶ ὅπως δεῖ τὰ τῆς ἐκκλησίας διοικεῖν αὐτόν.
 κδ'. Ὅτι τὸν ἐπίσκοπον καὶ οἰκονόμον ἔχειν δεῖ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων.
 κε'. Ὅτι οὐ δεῖ τὸν ἐπίσκοπον μοναστήριον κτερίζειν ἐπὶ λύμῃ τῶν τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ πραγμάτων.
 κς'. Ὅτι δεῖ τὸν ἐπίσκοπον χορηγεῖν τοῖς ἐνδεῶς ἔχουσι τῶν κληρικῶν ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων.
 κζ'. Ὅτι τοῦ ἐπισκόπου τελευτήσαντος οὐ χρὴ τὰ τοῦτου πράγματα ὑπὸ τῶν κληρικῶν αὐτοῦ ἢ τοῦ μητροπολίτου ἀρπάζεσθαι, ἀλλὰ φυλάσσεσθαι τῷ χαιροτονηθῆσεσθαι μέλλοντι.
 κη'. Ὅτι οὐ δεῖ τὸν ἐπίσκοπον εἰς πρεσβυτέρου κατιέναι βαθμόν.
 κθ'. Ὅτι ὁ ἐπίσκοπος κατὰ μοναχοὺς ἀποκαρτεῖ τῆς ἱερωσύνης ἐκπίπτει.
 λ'. Ὅτι οὐ δεῖ γίνεσθαι ἐπίσκοπον ἐν κώμῃ ἢ πύλει μικρᾷ.
 λα'. Περὶ χωρεπισκόπων.
 λβ'. Περὶ ἐπιτορίας.
 λγ'. Περὶ ἐπιτρόπων καὶ κουρατόρων.
 λδ'. Περὶ εὐνοχίων.
 λε'. Περὶ εὐχῶν εὐταξίας.
 λς'. Περὶ ἐφοριστῶν.

Ἀρχὴ τοῦ Ζ στοιχείου.

A

Initium litteræ Z.

- α'. Περὶ τοῦ ζέοντος ὕδατος τοῦ τὸς θεοῖς μυστη-
ρίοις ἐμβαλλομένου.
β'. Περὶ ζωγραφίας δι' ἡδονῆς τὰς ψυχὰς λυμαι-
ωμένης.
γ'. Περὶ ζωοφόρων ἦτοι κτηνοδατῶν.

1. De fervente aqua sacris mysteriis injicienda.
2. De picturis per voluptatem animam corrumpentibus.
3. De iis qui cum bestiis rem habuerunt.

*Ἀρχὴ τοῦ Η στοιχείου.**Initium litteræ H.*

- α'. Περὶ ἡγουμένων.
β'. Περὶ τῆς ἡλικίας τῶν χειροτονουμένων κληρι-
κῶν.
γ'. Περὶ τοῦ τῆς ἡμέρας διαστήματος.

1. De præfectis.
2. De eorum ætate, qui clerici sunt ordinandi.
3. De dici spatio.

*Ἀρχὴ τοῦ Θ στοιχείου.**Initium litteræ Θ*

- α'. Περὶ θεάτρων καὶ θυμεικῶν διαφόρων παι-
γνίων.
β' Περὶ θεολογίας καὶ ὀρθοδόξου πίστεως.
γ'. Περὶ τῶν ἀγίων Θεοφανεῶν.
δ'. Περὶ τῶν θυσιαστήρια ἱστάντων κληρικῶν
παρὰ γνώμην τῶν οικειῶν ἐπισκόπων.
ε'. Ὅτι εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἱερωμένοι; μό-
νοις ἐπιβαίνειν ἀσφαλές· εἰσέρχονται δὲ καὶ βασι-
λεῖς, ὅτε τὰ δῶρα τῆ θεῆς τραπέζῃ προσοφείν μελ-
λουσι· λαϊκοὶς δὲ ἢ γυναῖξιν εἰσιέναι ἀπιέρηται.

1. De theatris et diversis scenicis ludis.
2. De theologia et orthodoxa fide.
3. De sanctis Theophaniis.
4. De clericis, qui præter suorum episcoporum
sententiam altaria statuunt.
5. Quod ad sacrum altare sacratis solis ascendere
permittitur; ingrediuntur vero imperatores, quando
ad sacram mensam dona oblaturi sunt; laicis au-
tem, vel mulieribus ingredi prohibetur.

*Ἀρχὴ τοῦ Ι στοιχείου.**Initium litteræ I*

- α'. Περὶ ἱερῶν σκευῶν καὶ ἱεροσυλλας.
β'. Ὅτι οὐ δεῖ ἔνδον τῶν τοῦ ἱεροῦ περιδύλων τὰς
λεγόμενας ἀγάπας ποιεῖν, ἢ καπηλεῖα εἶναι, ἢ τι
κατ' ἐμπορίαν προσιθῆναι, ἢ κτήνος χωρὶς ἀνάγκης
εἰσάγειν, ἢ τινα μετὰ γυναίκας καταμένειν.
γ'. Περὶ τῆς θείας ἱεροσυλίας.
δ'. Περὶ Ἰουδαίων, καὶ ὅτι μετ' αὐτῶν κοινωνίαν
ὅπως ἔχειν οὐ δεῖ τοὺς πιστοὺς.

C

1. De sacris vasis et sacrilegio.
2. Quod non oportet intra templi ambitus agapas
dictas celebrare, vel cauponas esse, vel aliquid ad
mercaturam exponere, vel jumentum absque ne-
cessitate introducere, vel aliquem cum muliere re-
manere.
3. De sacro ministerio.
4. De Judæis, et quod non oportet fideles cum
iis omnino communionem habere.

*Ἀρχὴ τοῦ Κ στοιχείου.**Initium litteræ K.*

- α'. Περὶ τῶν καθαιρεθέντων ἤδη ἐπισκόπων καὶ
κληρικῶν, καὶ ὑπὸ πόσων ἐπισκόπων καθαιροῦνται.
β'. Περὶ τῶν καινιζομένων ἐκ βασιλέων ἐκκλη-
σιῶν ἢ πόλεων.
γ'. Περὶ καινοτομιῶν.
δ'. Περὶ Καλανῶν, καὶ κληρονομιῶν.
ε'. Περὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν, καὶ πόρους,
καὶ πόρους δεῖ κανόνας κρατεῖν.
ς'. Περὶ κανονικοῦ.
ζ'. Ὅτι εἰς καπηλεῖον οὐ δεῖ τὸν κληρικὸν εἰσι-
εἶναι.
η'. Περὶ καρποφορίας τῆς εἰς τοὺς θεοὺς ναοῦς.
θ'. Περὶ κατηγορίας ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν, καὶ
τίνες εἰς κατηγορίαν δεκτοί, καὶ τίνες ἀδεκτοί.
ι'. Περὶ κατηχομένων.
ια'. Τίνας δεῖ κληρονομεῖν τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου.
ιβ'. Περὶ κληρονομίας καὶ ἀποκλήρων υἱῶν ἢ γο-
νέων.
ιγ'. Ὅτι κληροῦσθαι δεῖ καὶ τοὺς μὴ καταγομέ-
νους ἐκ γένους ἱερατικοῦ, εἰ ἀξιοί εἰεν.

D

1. De depositis episcopis et clericis, et a quot
episcopis deponuntur.
2. De ecclesiis vel urbibus ab imperatoribus de
novo exstructis.
3. De innovationibus.
4. De Kalendis et divinationibus.
5. De canonibus ecclesiasticis, et quot canones
valere oportet.
6. De canonico.
7. Quod clericum in cauponam ingredi non
debet.
8. De fructibus in divina templa offerendis.
9. De episcoporum et clericorum accusatione;
et quinam ad accusationem admittendi sunt, et
quinam non admittendi.
10. De catechumenis.
11. Quinam debent rerum episcopi hæredes
constitui.
12. De hæreditate, et exhæredibus filiis aut pa-
rentibus.
13. Quod in clerum ordinari oportet eos, qui
etiam ad genus sacerdotale non referuntur, si di-
gni sint.

14. Quod non oportet clericos transponi.
 15. Quod clericis indigentibus ex ecclesie facultatibus suppeditare oportet.
 16. Quod non oportet clericos episcopi defuncti hona surripere.
 17. Quod non oportet clericum unum in duabus esse civitatibus, vel in una civitate duabus ecclesiis a ministrare.
 18. Quod non oportet clericum aliquid facere absque episcopi sententia.
 19. Quod clerici non absolute ordinentur.

20. Quod ecclesiarum et monasteriorum clericos sub episcopi potestatem esse oportet.

21. Quod clericus, ex quo in aliquod peccatum incidit, deponitur, non autem segregatur.

22. Quod clerici, qui ad altiore gradum ascendere volunt, eo, quem nunc habeant, excidunt.

23. De furto.

24. Quod non oportet cum excommunicato communicare.

25. De eis, qui non communicant, sacra administratione facta, vel per tres Dominicas communionem procrastinant.

26. Quod non oportet janijam mortuorum corporibus communionem dare.

27. Quod non oportet eum qui communicaturus est, cum uxore sua consuetudinem habere.

28. Quando communicat somnio pollutus.

29. Quod divinæ communionis gratia nihil accipere oportet.

30. De iis, qui cum presbytero uxorem habent communicare ambigunt.

31. De presbyterorum et laicorum ordine in communione.

32. Quod non decet clericos vel monachos sæculares curas suscipere, nisi ex consensu imperatoris.

33. De curatoribus.

34. De judiciis, quibus clericos et monachos judicari oportet, et de iudiciis electiliis.

35. De eis qui aleis et ebrietatibus vacant.

36. Quod in Dominico præcipue oportet episcopos populum docere.

37. Quod die Dominico non oportet jejunare, vel genuflectere, vel operari, vel spectacula fieri.

38. De codicillo.

Initium litteræ A.

1. De episcopis a laicis factis.
 2. De episcopis vel clericis vel monachis qui in laici ordinem veniunt.
 3. Quod laicos in ecclesia docere non oportet.
 4. De sancta administratione.
 5. De Latinis.
 6. De latronibus poenitentiam agentibus.
 7. De iis qui latrones interficiunt.

A ιδ'. "Οτι ου δει τους κληρικούς μετατιθεσθαι.
 ιε'. "Οτι των κληρικων τοις ενδεωσιν εχουσιν εκ των της εκκλησιας δει χορηγειν.

ις'. "Οτι ου δει τους κληρικούς αρπαζειν τα του τελευτησαντος επισκοπου παραγματα.

ις'. "Οτι ου δει κληρικον ενα εν δυοσιν ειναι πολισιν, η εν μιᾷ πολει δυο εκκλησιας υπηρατειν.

ιη'. "Οτι ου δει τοις κληρικούς κραττειν τι ἀνω γωμης του επισκοπου.

ιθ'. "Οτι ουδε οι κληρικολ αποκελυμενωσ εχειροτονουνοτο.

κ'. "Οτι τους κληρικούς των εκκλησιων και μοναστηριων υπο την εξουσιαν ειναι δει του επισκοπου.

B κα'. "Οτι ο κληρικωσ, εν ψ αν περιπεση αμαρτηματι, καθαριζεται μονον, ου μην και αφοριζεται.

κβ'. "Οτι των κληρικων οι προς μειζονα βαθμιν ανιεναι μη πειθομενοι, επιπτουσι και ου νυν εισι.

κγ'. Περὶ κλοπησ.

κδ'. "Οτι ου δει κοινωνειν τῳ ἀκοινωνητη.

κε'. Περὶ των μη κοινωνουντων της ιερᾶσ τελουμένησ λειτουργιασ, η την κοινωνιαν επι τρεισ Κυριακασ αναβαλλομενων.

κς'. "Οτι ου δει κοινωνιαν διδοναι τοις σωμασι των ηδη τελευτησαντων.

κζ'. "Οτι τον κοινωνησειν μελλοντα ου δει προιεναι τη ιδιᾳ γυναικι.

κη'. Πότε κοινωνει ο ονειρασθεισ.

C κθ'. "Οτι της θειασ κοινωνιασ χαριν ου δει τι μεταλαμβανειν.

λ'. Περὶ των κοινωνειν διακρνομενων απο πρεσυτερου γεγαμηκοτου.

λα'. Περὶ της εν τη κοινωνιᾳ ευταξιασ πρεσυτερον και λαικων.

λβ'. "Οτι κοσμικασ φροντιδασ ου δει μετιεναι κληρικούς η μοναζοντασ, ει μη που κατ' επιτροπην βασιλεωσ.

λγ'. Περὶ κουρατωρων.

λδ'. Περὶ κριτηριων, ενθα δει κρινεσθαι κληρικωσ τε και μοναχουσ, και περὶ κριτων αιρετων.

λε'. Περὶ των κύβοισ και μεθαισ σχολαζοντων.

λς'. "Οτι εν Κυριακη κατ' εξαίρετον τους επισκοπουσ διδάσκειν δει την λαον.

D λζ'. "Οτι εν Κυριακη ου δει νηστευειν, η γόνυ κλινειν, η εργαζεσθαι, η θεωρια γινεσθαι.

λη'. Περὶ κωδικελλου.

'Αρχη του Α στοιχειου.

α'. Περὶ των απο λαικων γινομενων επισκοπων.

β'. Περὶ των εισ λαικου τάξιν ερχομενων επισκοπων, η κληρικων, η μοναχων.

γ'. "Οτι τους λαικουσ επ' εκκλησιασ διδασκειν ου δει.

δ'. Περὶ της θειασ λειτουργιασ.

ε'. Περὶ Λατινωσ

ς'. Περὶ ληστοων μετανοουντων.

ζ'. Περὶ των ληστοασ αναιρουντων.

- η'. Περὶ τῶν ληστρικῶς ἀρπαζόντων τὰ ἀλλότρια. **A**
 θ'. Ὅτι λούεσθαι οὐ δεῖ τὸν ἄνδρα ὁμοῦ ταῖς γυναίξιν.
 ι'. Περὶ τῆς λοχείας τῆς ἀλοχεύτου Θεοτόκου.
 ια'. Περὶ λύσεως γάμου.

Ἀρχὴ τοῦ Μ' στοιχείου.

α'. Περὶ μάγων, μαθηματικῶν, καὶ μάντεων, ἔτι δὲ ἀστρολόγων, ἐπαιδῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ γοητειῶν, φαρμακειῶν, καὶ περιάπτων.

β'. Περὶ μαλακίας.

γ'. Περὶ μεθύστων.

δ'. Περὶ μεταθέσεως καὶ μεταβάσεως ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν.

ε'. Ὅτι τοὺς μετανοοῦντας οὐ δεῖ ἀποβάλλεσθαι.

ς'. Περὶ πῶν τῆς μετανοίας τόπων. **B**

ζεσι. Ὅτι κατὰ τὴν τῶν μετανοοῦντων διάθεσιν ἔξεσι τῷ ἐπισκόπῳ ἢ ἀνέναι ἢ ἐπιτεῖναι τούτοις τὰ ἐπιτίμια.

η'. Ὅτι δεῖ τοὺς ἔτι μετανοοῦντας, τῆς τελευταίας ἐπισταμένης, τῆς θείας ἀξιούσθαι κοινωνίας· εἰ δὲ ἀνακληθεῖν, ταύτης πάλιν ἀπέχεσθαι.

θ'. Ὅτι τῶν μετανοοῦντων τοὺς λογισμοὺς δέχεσθαι, καὶ λύειν καὶ δεσμεῖν τὰ ἡμαρτημένα, τοῖς ἐπισκόποις ἐδόθη· κατ' ἐπιτροπήν δὲ τούτων, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις.

ι'. Περὶ μιαιροφαγησάντων.

ια'. Περὶ μίμων καὶ σκηνηκῶν.

ιβ'. Περὶ μισθώσεως.

ιγ'. Περὶ μνηστείας.

ιδ'. Περὶ μοιχείας.

ιε'. Περὶ μοναστηρίων καὶ μοναχῶν.

ισ'. Περὶ τοῦ ἁγίου μύρου.

Ἀρχὴ τοῦ Ν' στοιχείου.

α'. Περὶ νεῶν οἰκοδομῆς καὶ καθιερώσεως.

β'. Ὅτι οὐ δεῖ ἔνδον τῶν τοῦ νεῶ περιδύλων συμπίστα γίνεσθαι, ἢ καπηλεῖα εἶναι, ἢ τι κατ' ἐμπορίαν προτιθεσθαι, ἢ κτήνους χωρὶς ἀνάγκης εἰσάγειν, ἢ τινα μετὰ γυναικὸς καταμένειν.

γ'. Περὶ νηπίων ἐκτιθεμένων, ἢ ἀμφιβαλλομένων, εἰ ἐβαπτίσθησαν.

δ'. Περὶ νηστείας.

ε'. Ὅτι οὐ δεῖ νηστεύειν ἐν τοῖς Σάββασι καὶ ταῖς Κυριακαῖς.

ς'. Ὅτι τοὺς νηστεύοντας οὐχ ὡς βδελυκτῶν τῶν βρωμιάτων ἀπέχεσθαι δεῖ. **D**

ζ'. Περὶ νόμου.

η'. Περὶ νομῆς.

Περὶ τοῦ Ξ' στοιχείου.

α'. Περὶ ξοάνων καθαιρέσεως.

β'. Ὅτι δεῖ τοὺς ξένους τῶν κληρικῶν ὑποδέχεσθαι.

Ἀρχὴ τοῦ Ο' στοιχείου.

α'. Ὅτι οἰκονόμον ἔχειν δεῖ τὸν ἐπίσκοπον καὶ τὸν ἡγούμενον.

β'. Περὶ οἰωνισμῶν.

γ'. Περὶ ὄνειρασθέντος.

δ'. Περὶ ὄρκων.

8. De iis qui furtim aliena surripiant.

9. Quod viros simul cum mulieribus lavare non oportet.

10. De puerperio impollutæ Virginis.

11. De matrimonii solutione.

Initium litteræ M.

1. De magis, mathematicis, et vatibus, ut et astrologis, incantationibus, præstigiis, veneficiis, et amuletis.

2. De mollitie.

3. De ebriis.

4. De transpositione et translatione episcoporum et clericorum.

5. Quod pœnitentes non oportet rejici.

6. De pœnitentiæ locis.

7. Quod juxta pœnitentium dispositionem episcopo supplicium illis vel remittere vel extendere liceat.

8. Quod oportet pœnitentiam adhuc agentes, instante morte, sanctam communionem participare: si recuperaverint, illa rursus abstinere.

9. Quod pœnitentium confessiones accipere, et solvere, et ligare peccatores episcopis conceditur; illorum vero consensu etiam presbyteris.

10. De iis, qui impuris cibis vescuntur.

11. De mimis et scenicis.

12. De elocatione.

13. De sponsalibus.

14. De adulterio. **C**

15. De monasteriis et monachis.

16. De sancto unguento.

Initium litteræ N.

1. De templorum adificatione, et consecratione.

2. Quod non oportet intra templi ambitus convivia fieri, vel cauponas esse, vel aliquid venum exponi, vel jumentum absque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere permaere.

3. De infantibus expositis, vel de quibus dubitatur an baptizati fuerint.

4. De jejuniis.

5. Quod non deceat in Sabbatis aut Dominicis jejunare.

6. Quod jejunantes a cibis abstinere debent, haud tamen quasi in se execrabilibus.

7. De jure.

8. De possessione.

Initium litteræ Ξ.

1. De tollendis simulacris.

2. Quod clericos deceat hospites meritorio suscipere.

Initium litteræ Ο.

1. Quod episcopum apud se œconomum ac præfectum habere oporteat.

2. De auguriis.

3. De iis qui se noctu polluunt.

4. De juramentis.

Initium litteræ Π.

1. De gesticulationibus thymelicis.
2. De clericis in taberna comedentibus.
3. De episcopali audientia.
4. De feminis quæ votum castitatis suscipiunt.
5. De jejuniis in Parasceve.
6. De deposito sive fideicommissio.
7. De sacro Paschate.
8. De patriarcha.
9. De visitoribus, sive exarchis.
10. De fide orthodoxa.
11. De avaritia et rapina.
12. Quonam modo oporteat Patres spirituales se gerere erga confitentes.
13. Quod animalibus suffocatis vesci haud licet.
14. De pœnis.
15. De fornicatione.
16. De illa qui fornicari cupit, nec tamen actu fornicatur.
17. De iis qui meretrices alunt.
18. De privilegiis et immunitatibus prælatorum ac ecclesiarum, atque etiam de provinciis istorum.
19. De jure presbyterorum.
20. De re dotali.
21. De proditoribus.

Initium litteræ Ρ.

1. De viris ac mulieribus qui involuntario profugio laborant.

Initium litteræ Σ.

1. Quod in Sabbatis minime jejungere oporteat.
2. De ludis scenicis.
3. Quod non oportet in pavimento crucem scribere, sed et ita expressas delere.
4. De pactis et contractibus.
5. De conviviis.
6. De iis qui sacras synaxes vitant.
7. De clericis qui extraneas mulieres alunt.
8. De iis qui aliis conscii sunt, nec tamen delicta istorum clericis confitentur.
9. De synodis quotannis habendis.
10. De litteris commendatitiiis.
11. De his qui conjurationes et fraternitates, aut scilitiones struunt.
12. De schismaticis.

Initium litteræ Τ.

1. De ordine clericorum.
2. De sepultura.
3. Quod mortuos baptizare minime liceat, neque horum cadaveribus sacra mysteria præbere.
4. De clericorum filiis.
5. De sacra Quadragesima, et ritibus qui in ea observantur.
6. De jejuniis feriarum quartæ.

A

Ἀρχὴ τοῦ Π στοιχείου.

- α'. Περὶ παιγνίων θυμελικῶν.
- β'. Περὶ τῶν ἐν πανδοχείῳ ἐσθιόντων κληρικῶν.
- γ'. Περὶ παραιτήσεως ἐπισκόπων.
- δ'. Περὶ τῶν παρθενίαν ἐλομένων γυναικῶν.
- ε'. Περὶ τῆς ἐν Παρασκευῇ νηστείας.
- ς'. Περὶ παρακαταθήκης.
- ζ'. Περὶ τοῦ ἀγίου Πάσχα.
- η'. Περὶ πατριάρχου.
- θ'. Περὶ περιοδευτῶν, ἤτοι ἐξάρχων.
- ι'. Περὶ πίστεως ὀρθοδόξου.
- ια'. Περὶ πλεονεξίας καὶ ἀρπαγῆς.
- ιβ'. Πῶς δεῖ τοὺς πνευματικοὺς Πατέρας οἰκομενεῖν τοὺς αὐτοὺς ἐξομολογουμένους.
- ιγ'. Ὅτι οὐ δεῖ πνικτὰ ζῶα ἐσθίειν.

B

- ιδ'. Περὶ ποιῶν.
- ιε'. Περὶ πορνείας.
- ις'. Περὶ τοῦ πορνεῦσαι ἐπιθυμήσαντος καὶ μὴ πράξαντος.
- ιγ'. Περὶ πορνοδοσκῶν.
- ιη'. Περὶ πρεσβειῶν καὶ προνομίων, ὧν ἔχουσιν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ αἱ ἐκκλησίαι, καὶ περὶ τῶν παρικῶν αὐτῶν.
- ιθ'. Περὶ ὧν ἔχουσιν οἱ πρεσβύτεροι δικαίων.
- κ'. Περὶ προικῶν πραγμάτων.
- κα'. Περὶ προδοτῶν.

Ἀρχὴ τοῦ Ρ στοιχείου.

- α'. Περὶ τῶν ἐν ῥύσει ἀποαιρέτῳ γενομένων ἀδρῶν τε καὶ γυναικῶν.

C

Ἀρχὴ τοῦ Σ στοιχείου.

- α'. Ὅτι τοῖς Σάββασιν οὐ δεῖ νηστεύειν.
- β'. Περὶ σκηρικῶν.
- γ'. Ὅτι σταυρὸν ἐν ἐδάφει γράφειν οὐ δεῖ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὄντας ἀπαλείφειν.
- δ'. Περὶ συμβολαίων καὶ συμφῶνων. *Νόμοι*
- ε'. Περὶ συμποσίων.
- ς'. Περὶ τῶν τὰς ἱεράς συνάξεις ἀποστρεφόμενων.
- ζ'. Περὶ τῶν συνεισάκτους γυναικίως ἐχόντων κληρικῶν.
- η'. Περὶ τῶν συνεπισταμένων κληρικοῖς ἀμαρτίματα καὶ μὴ ὁμολογούντων.
- θ'. Περὶ τῶν συνόδων τῶν ἐτησίων γινόμενων.
- ι'. Περὶ συστατικῶν γραμμάτων.
- ια'. Περὶ τῶν συνωμοσίας, ἢ φατρίας, ἢ στάσις ποιούντων.
- ιβ'. Περὶ σχισματικῶν.

D

Ἀρχὴ τοῦ Τ στοιχείου.

- α'. Περὶ τῆς τάξεως τῶν κληρικῶν.
- β'. Περὶ ταφῆς.
- γ'. Ὅτι τοὺς τελευτήσαντας οὔτε βαπτίζειν θεμετῶν, οὔτε τοῖς σώμασιν αὐτῶν κοινωνίας μεταδίδοναι.
- δ'. Περὶ τῶν τέκνων τῶν κληρικῶν.
- ε'. Περὶ τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ τελουμένων ἐθῶν.
- ς'. Περὶ τῆς ἐν Τετράδι νηστείας.

ζ. Ὅτι τόκους λαμβάνειν ἀπίρηται παντὶ κλη- A
ρικῷ, καὶ περὶ τόκων. *Νόμοι.*

η. Περὶ τοῦ τρισαγίου ὕμνου.

θ. Ὅτι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς οὐ δεῖ καλλω-
πίζειν.

ι. Περὶ τυμβωρύχων.

ια. Ὅτι τύπτειν κληρικοὺς οὐκ ἐφείταται.

Ἀρχὴ τοῦ Υ' στοιχείου.

α. Περὶ ὕβρεων.

β. Περὶ Ὑδροπαραστατῶν αἰρετικῶν.

γ. Περὶ υἰοθεσίας.

δ. Περὶ ὑπηρετῶν ἤτοι ὑποδιακόνων,

ε. Περὶ ὑποδόλου.

Ἀρχὴ τοῦ Φ' στοιχείου.

α. Περὶ Φαλκιδίου.

β. Περὶ φαρμακῶν καὶ μάγων.

γ. Περὶ φθορᾶς παρθένων.

δ. Περὶ φιλαργυρίας.

ε. Περὶ φόνων ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων.

ς. Περὶ τῶν φονευόντων ἑαυτούς.

ζ. Περὶ τῶν φόνων τῶν ἐν πολέμοις, καὶ τῶν φo-
νεύόντων ληστὰς.

η. Περὶ τῶν φονευουσῶν γυναικῶν διὰ φαρμάκων
τὰ ἐμβρυα.

θ. Ὅτι οὐ δεῖ φυλακτήρια ποιεῖν.

ι. Περὶ τῶν ἐν φυλακαῖς κατακρίτων.

Ἀρχὴ τοῦ Χ' στοιχείου.

α. Ὅπως τῶν χειροτονουμένων ἐπισκόπων αἱ ψῆ- C
φοι γίνονται, καὶ περὶ τῆς γινομένης ἐν ταύταις
ἀντιλογίας

β. Ὅτι τὰς τῶν χειροτονουμένων ψήφους οὐτε
παρ' ἀρχόντων οὐτε παρὰ τοῦ δήμου γίνεσθαι χρῆ.

γ. Περὶ τοῦ χρόνου οὐ ἐντὸς δεῖ τοῦ ἐπισκόπου
χειροτονεῖσθαι.

δ. Ὅποιους εἶναι δεῖ τοὺς χειροτονουμένους ἐπί-
σκόπους, καὶ τίνα πρὸ πάντων γινώσκειν χρῆ.

ε. Ὑπὸ πόσων ἐπισκόπων χειροτονοῦνται οἱ ἐπί-
σκοποι καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί.

ς. Ὅτι τὸν χειροτονηθῆσθαι μέλλοντα ἐπίσκο-
πον δεῖ πρότερον τῆς ἰδίας χωρίζεσθαι γυναικός.

ζ. Περὶ τῆς τῶν χειροτονουμένων ἡλικίας.

η. Ὅτι οὐ δεῖ χειροτονεῖν ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ τὸν D
ἐλευθεῖντα ἐπίσκοπον.

θ. Ὅτι οὐ δεῖ χειροτονεῖσθαι τίνα ἐπίσκοπον, ἢ
πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἀν μὴ πρότερον τοὺς ἐν
τῷ οἴκῳ αὐτοῦ πάντας ποιῆσῃ Χριστιανούς.

ι. Ὅτι οὐ δεῖ χειροτονεῖσθαι ἀθρόον τὸν λαϊκὸν
ἐπίσκοπον, οὐδὲ τὸν ἀρετὴ φωτισθέντα [καὶ διὰ ποίας
αἰτίας ὁ κληρικὸς τῆς ἱερωσύνης ἀπαιρεῖται].

ια. Πότε χειροτονεῖται εὐνοῦχος ἐπίσκοπος ἢ κλη-
ρικὸς, ἢ ἄλλως τὸ πῶμα λελωθιμένος.

ιβ. Ὅτι οὐ δεῖ χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπον ἐν ἐκ-
κλήσιᾳ, ἢς ὁ προεστάμενος ἐπιπεριεστίν.

ιγ. Ὅτι οὐ δεῖ χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπον ἐν πόλει
μικρᾷ ἢ κώμῃ.

ιδ. Περὶ χειροτονίας χωρεπισκόπων.

7. Quod interdictum sit clericis usuras accipere,
et de usuris.

8. De hymno trisagio.

9. Quod capillos capitis delicatius ornare non
liceat.

10. De sepulcrorum violatoribus.

11. Quod clericis verberare quempiam non per-
mittitur.

Initium litteræ Υ.

1. De injuriis.

2. De Hydroparastatis hæreticis.

3. De adoptione.

4. De ministris sive hypodiacois.

5. De donatione ante nuptias.

Initium litteræ Φ.

1. De lege Falcidia.

2. De veneficis et magis.

3. De stupro.

4. De φιλαργυρίᾳ.

5. De homicidio voluntario et involuntario.

6. De suicidis.

7. De cædibus bellicis, et latronum interfectosi-
bus.

8. De mulieribus quæ medicamentis fetus suos
enecant.

9. Quod phylacteria facere minime oportet.

10. De damnatis qui in carcere servantur.

Initium litteræ Χ.

1. Quanam ratione ordinandorum episcoporum
fiant electiones, et de litibus quæ circa illas obor-
riuntur.

2. Quod minime oporteat ordinandorum. electio-
nes vel a magistratu, vel a populo fieri.

3. De tempore, intra quod episcopus ordinari
oportet.

4. Quales esse eos oportet qui episcopi ordinaudi
sunt, et quænam præ cæteris scire.

5. Quot episcopi ad ordinationem episcopi et re-
liquorum clericorum requiruntur.

6. Quod eum qui in episcopum ordinandus est,
oporteat ab uxore sua separari.

7. De ætate ordinandorum.

8. Quod non oporteat episcopum morientem alium
in locum suum sufficere ac ordinare.

9. Quod episcopum aut presbyterum aut diaco-
num ordinari non oporteat, priusquam omnes suos
domesticos Christianos fecerit.

10. Quod non oporteat laicum statim episcopum
creari, neque illum qui nuperrime baptizatus fuit :
et quibus de causis clericus sacerdotio excidit.

11. Quando ordinetur eunuchus episcopus aut
clericus, aut aliter corpore manens.

12. Quod episcopum in ecclesia, cujus episcopus
adhuc in vivis est, non ordinari oportet.

13. Quod non oporteat episcopum in civitate par-
va aut vico ordinari.

14. De ordinatione chorepiscoporum.

15. De episcopo ordinato qui ad ecclesiam suam A
abire recusat.

16. Quod non licet episcopo ordinationes facere
in districtu ipsi non subjecto.

17. Quod non permittitur episcopo clericum alius
provinciæ ordinare.

18. Quod quibusdam episcopis concessum est
alienos clericos recipere, et ordinare in suis eccle-
siis.

19. Quod ordinatur clericus, etiam ille qui non
est ex genere sacerdotali.

20. Quando ordinantur et servi.

21. De ordinatione lectorum.

22. Quod clerici non ordinabantur simpliciter. B

23. Quando ordinatur catechumenus qui ante ba-
ptismum iminolavit.

24. Quod reordinationes fieri minime oporteat.

25. De illo qui crimini alicui obnoxius, ordinatur
tamen.

26. Quod is non debet ordinari, qui ægrotus ba-
ptizabatur.

27. De iis qui jurant se sacros ordines nondum
suscepisse.

28. De his qui propter pecuniam ordinantur.

29. De viduis.

30. De his qui infirmitate aliqua corporali labo-
rantes derident.

31. De sacro chrismate : et quinam ex hæreticis, C
qui ad Ecclesiam revertuntur, per solam unctionem
recipiuntur.

32. De Christianismo.

33. De chorepiscopis.

Initium litteræ Ψ.

1. Quomodo psallere et orare oportet.
2. De cantoribus et lectoribus.
3. Quod hæreticorum pseudomartyres adire non
licet.
4. Quomodo in ordinationibus fiant suffragia.

Initium litteræ Ω.

1. Quibusnam licet orarium gestare.

α'. Περὶ τοῦ χειροτονηθέντος ἐπισκόπου καὶ μὴ
καταδεχομένου ἀπελθεῖν εἰς τὴν λαχοῦσαν αὐτῷ ἐκ-
κλησίαν.

β'. Ὅτι οὐ δεῖ χειροτονίας ποιεῖν τὸν ἐπίσκοπον
ἐν ταῖς μὴ ὑποκειμέναις αὐτῷ ἐνορίας.

γ'. Ὅτι χειροτονεῖν ἐπισκόπων οὐκ ἐφείται κλη-
ρικὸν ἐνορίας ἐτέρας.

δ'. Τίσι τῶν ἐπισκόπων δίδεται ἀλλοτρῖους λαμ-
βάνειν κληρικούς, καὶ χειροτονεῖν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοῦ
ἐκκλησίαις.

ε'. Ὅτι χειροτονεῖται κληρικὸς καὶ ὁ μὴ ἐκ γέ-
νους ἱερατικοῦ καταγόμενος.

ς'. Πότε χειροτονοῦνται ἱκαὶ δοῦλοι.

ζ'. Περὶ χειροτονίας ἀναγνωστών.

η'. Ὅτι οὐκ ἐχειροτονοῦντο ἀπολελυμένως οἱ κλη-
ρικοί.

θ'. Ὅτι χειροτονεῖται ὁ πρὸ τοῦ βαπτίσματος
θύσας κατηχούμενος.

ι'. Ὅτι ἀναχειροτονήσας οὐ δεῖ γίνεσθαι.

κ'. Περὶ τοῦ ὑποκειμένου ἁμαρτήμασι καὶ χειρο-
τονηθέντος.

λ'. Ὅτι οὐ δεῖ χειροτονεῖσθαι τὸν ἐν νόσῳ φοι-
σθέντα.

μ'. Περὶ τῶν τὴν χειροτονίαν ὀμνυόντων μὴ κα-
ταδέξασθαι.

ν'. Περὶ τῶν χειροτονουμένων ἐπὶ χρήμασιν.

ξ'. Περὶ χηρῶν γυναικῶν.

ο'. Περὶ τῶν χλευαζόντων τοὺς ἀσθενῶς τοῦ σώ-
ματος ἔχοντας.

π'. Περὶ τοῦ ἁγίου χρίσματος, καὶ τίνες χρίσται
μόνοι τῶν προσερχομένων τῇ ἐκκλησίᾳ αἰρετι-
κῶν.

ρ'. Περὶ Χριστιανισμοῦ.

σ'. Περὶ χωρεπισκόπων.

Ἀρχὴ τοῦ Ψ στοιχείου.

α'. Πῶς δεῖ ψάλλειν καὶ εὐχεσθαι.

β'. Περὶ ψαλτῶν καὶ ἀναγνωστών.

γ'. Ὅτι πρὸς τοὺς ψευδομάρτυρας τῶν αἰρετικῶν
οὐ δεῖ ἀπιέναι.

δ'. Ὅπως αἱ ψῆφοι γίνονται τῶν μελλόντων χειρο-
τονεῖσθαι.

Ἀρχὴ τοῦ Ω στοιχείου.

α'. Τίνες δεῖ ὠράριον φορεῖν.

MATTHÆI MONACHI

SIVE BLASTARIS

SYNTAGMA ALPHABETICUM.

I PROLOGUS.

De orthodoxa fide.

Cum nobis igitur sacrorum argumenta canonum
juxta litterarum ordinem distribuere propositum

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

Τὰς τῶν ἱερῶν τοίνυν ὑποθέσεις κανόνων καὶ
στοιχείων διελθεῖν δοκιμάσαντες, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄ

ὄν τε τὸ γε εἰς ἡμᾶς ἦγον ταύτας ἐπιτεμεῖν, ὡς ἂν βραβείως ἐντεῦθεν οἰανόητοτοῦν ὑπόθεσιν τοῖς ζήτοῦσιν εὐρίσκειν ὑπάρξει, δεῖν ψήθημεν καὶ οὕτως ἄρα προθέμενοι, τοὺς τὴν ὀρθὴν πίστιν ὀρθοῦντας θεοπνεύστους κανόνας τεταχέναι προτέρους. Τοῖς γὰρ ἐπὶ τῷ θεμελίῳ ταύτης ἀσφαλῶς ἰδρυμένοις ἐν καλῷ κείσεται μὴ ἐν παρέργῳ καὶ τὰ τῶν λοιπῶν ἐκθεῖναι κανόνων· οἱ δὲ τῆς ἀληθοῦς ἡλλοτριωμένοι πίστεις, καὶ τὸν θησαυρὸν τῶν ὁρθῶν σεσυλημένοι λογμάτων, ποῖαν τῶν ἱερῶν κανόνων ἐπιστροφὴν σχοίεν ἂν; Ταύτη τοι καὶ τὰ φύσει πρότερα, οὐκ ἐχρῆν τῶν ἀριθμῶν καὶ τάξει τοῦτο κληρωσαμένων στοιχείων δευτέρα θεῖναι. Οἷον ἄρα καὶ τοῖς ζωῆς μεταλαχοῦσι, τροφὴν προσέσθαι ὁ τῆς φύσεως δίδωσι νόμος· καὶ ταύτην δὴπου μὴ προσειμένους, ἐπὶ πλείστον ἴσμεν ἔστιν οὗς τῶν θεῶν ἀνδρῶν διαρχέσαντας· τοῖς δὲ γε τὸ ζῆν ἀφηρημένοις παρέλκον οἶμαι καὶ περιττὸν τὰ γε πρὸς δνησιν ἢ τροφῆ, τῆς ὀρεκτικῆς καὶ μεταληπτικῆς οὐχομένης δυνάμεως· ἄλλως τε καὶ πίστει μὲν σωθέντας ἐνόησε ἔστιν ὅπου λόγος αἰρεῖ, καὶ αἱ τῶν πραγμάτων ἱστορίαι διδάσκουσιν· ἔργων γε μὴν, πίστει μὴ προσηγησαμένης, τοσοῦτον οἱ μετιόντες ἀκώναντο, ὁπόσον καὶ οἱ τὰς ὁψεις ἐκκακομένοι τοῦ ἡλιακοῦ τοῦδε φωτός.

Τῆς μὲν οὖν ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς δευτέρας συνόδου εὐθύς ὁ πρῶτος κανὼν μόνην εἶναι κυρίαν πίστιν ἐνόμισεν, ἣν οἱ ἐν Νικαίᾳ τριακισίοι δέκα καὶ ὀκτώ θεσφόροι Πατέρες ἐκπεφωνήκασιν, ὡς ἐξ ὑγῶν συνισταμένην δογμάτων· ἀπάσας μὲντοι τὰς ἄλλως ἢ ὡς αὐτὴ φρονούσας αἰρέσεις ἄσας ἐρῶνθαι, τῷ ἀναθέματι παραπέμπει.

Ὁ δὲ γε ε' αὐτῆς καὶ τοὺς εἰς Σαρδικὴν συνεληλυθότας δι' ἐπαίνου τίθεται, ἀνὸν ὦν τὸν περὶ τῆς πίστει τὸμον τῶν ἐν Νικαίᾳ προσεπεκύρωσαν.

Ἡ ἁγία δὲ καὶ οἰκουμενικὴ γ' σύνοδος ἐν ἕκτῳ καὶ ἑβδόμῳ κανόνι τοὺς εἰς τοῦτο τόλμης ἰόντας, ὡς ἔτερον παρὰ τὸ ἐν Νικαίᾳ συντεθὲν ἱερὸν σύμβολον συγγράφειν, ἔτι δὲ καὶ τοὺς τὰ δυσσεθῆ Nestorίου δόγματα προσειμένους, καὶ οὕτω τοὺς Ἐκκλησίᾳ προσιδόντας περὶ μυσταγωγεῖν, τοῦ κλήρου μὲν ἐξωθεῖ, εἰ κληρικοὶ εἴεν, λαϊκοὺς δὲ ἐφιησι τῷ ἀναθέματι.

Ἡ γε μὴν ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ δ' σύνοδος ἐν τῷ πρῶτῳ κανόνι τὴν πρὸς τῶν ἱερῶν ἀποστολῶν παραδεδείσαν ἡμῖν πίστιν παρεγγυᾷ μὴ καινοτομεῖν· πρὸς δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ πρώτῃ δογματισθέντα μὴ παρεξιέναι συνόδῳ· οἱ δὲ τὸ ὁμοούσιον τῶν τριῶν τῆς θεαρχικῆς πίστει ὑποστάσεων τοῖς πᾶσι κηρύξαντες, τοὺς περὶ τὸν θεομανῆ Ἀρειὸν τῷ φρονήματι σφῶν μὴ συμβαίνοντας τελῶς ἀποκηρύττουσιν· ἔτι δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ δευτέρᾳ θεσπισθέντα συνόδῳ προσκυνητέα εἶναι προστάττει. Αὕτη γὰρ τὸν πνευματομάχον διωσαμένην Μακεδόνιον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τῷ ἀναθέματι καταδικάσασα, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁμότιμον Πατρὶ καὶ Υἱῷ ὡς Θεὸν ἀληθινὸν παραδέδωκεν· ἀλλὰ δὲ καὶ τὸν ἀνοῦν Ἀπολλινάριον κατακρι-

A fuerit, eademque præterea, quantum in nobis est, in compendium redigere, quo quodcumque argumentum quærentibus invenire facilius sit, necessarium duximus, et sic igitur apud nos constituimus, divinitus inspiratos, qui rectam fidem confirmant, priori in loco collocare canones. His enim qui super illius fundamento firmiter stabiliti sunt, commodum videbitur non supervacaneum, ut reliqui quoque canones exponantur. Hi vero qui a recta fide alienati sunt, et rectorum dogmatum thesauro spoliati, qualem sacrorum canonum curam habeant? Quocirca ut quæ natura sunt priora, post ea quæ numero ac ordine litterarum istud sortita sunt collocentur, nequaquam necesse erat. Quemadmodum nimirum iis etiam, qui vita fruuntur, nutrimentum desiderare lex naturalis indidit: et istud quidem non desiderantes nonnullos novimus e divinis viris qui diu perdurarunt: vita vero functis superfluum, ut opinor, et supervacaneum est nutrimentum ob ulteriorem aliquam exinde percipiendam utilitatem, appetitiva et participativa cessante facultate, præcipue cum fide quidem servatos nonnullos esse fama alicubi referat, et rerum historiæ tradant: fide vero operibus non præmissa, tantum qui in hisce exercentur, percipiunt fructum, quantum oculis capti e lumine hoc solari.

Sanctæ igitur et œcumenicæ secundæ synodi primus statim canon eam solam authenticam esse fidem constituit, quam trecenti duodeviginti divini Patres Nicææ congregati ediderunt, utpote ex sanis dogmatibus compositam: universas autem, quæ alias atque ipsa sentiunt, hæreses valere jubentes, anathemati submittit.

Quintus autem ejusdem synodi canon eos qui Sardicæ convenerunt, laudibus effert, propterea quod Patrum Nicæenorum de fide decretum confirmassent.

Sancta autem et œcumenica tertia synodus in sexto et septimo canone istos qui eo audaciæ perveniunt, ut aliud præter sacrum illud, quod Nicææ compositum est, symbolum conscribere, et istos præterea, qui impia Nestorii dogmata admittunt, atque ita eos, qui ad Ecclesiam accedunt, initiare moliantur, clero quidem expellit, si clerici sint, laicos autem anathemati subjicit.

Sancta vero et œcumenica sexta synodus in primo canone traditam nobis a sanctis apostolis fidem non immutare, et præterea quæ in prima synodo decreta sunt, non transilire jubet. Hi autem Patres eum trium divinæ naturæ personarum consubstantialitatem omnibus prædicassent, impios Arianos sententiæ ipsorum assensum non præbentes, prorsus abdicabant; insuper autem et quæ in secunda constituta sunt synodo veneranda esse præcipiebant. Hæc enim synodus cum Spiritus sancti inimicum Macedonium expulisset, et socios ejus anathemate condemnasset, Spiritum sanctum Patri et Filio honore æqualem, utpote verum Deum esse tradidit. Quin etiam cum dementem Apollinarium conde-

nasset, Dominum mentis compotem et animatam assumpsisse carnem docuit : et praterea quæcunque tercia decrevisset synodus, confirmare satagit. Unum enim illa Christum Dei Filium post incarnationem prædicavit; et puellam perpetuo Virginem quæ sine semine, et supra naturam illum peperit, vere et proprie Deiparam fuisse declaravit, et delirantem Nestorium qui unum Christum in duos divisit filios suis ipsius dogmatis, perpetuo anathemati subjecti, quemadmodum et sacra Patrum quartæ synodi dogmata rata fore constituit. Illi autem cum impiam Eutychis et Dioscori confusionem Ecclesiæ liminibus expulissent, unum Christum ex duabus compositum naturis etiam post unionem spectatum vere tradidit. Istos enim ex diametro contrariam Nestorianæ impietatem amplexos, et in imaginationem magnam œconomias perfici mysterium arbitratos, eum quidem impiæ divisionis, hos autem magis impiæ confusionem inferentis unionis assertores, odio merito persecuti, procul Deo abjiciunt. Adhæc autem et quæcunque quinta divino inspirata Spiritu synodus docuit, amplecti hæc synodus præcipit : et a perniciosis eorum qui ante eam condemnati fuerant, Origenis nimirum et istius assecularum, deliramentis separari. Cæterum et sacrarum synodorum, quæ ipsam præcesserant, decreta hæc cum confirmasset et stabilivisset, sexta videlicet hæc synodus in ipso dicto primo canone, duas voluntates, et duas naturales in uno Domino nostro operationes cum statuisset, Pyrrhi et Sergii gregales. unam in Domino temere prædicantes voluntatem, exterminavit. Omnium autem pietate insignium fidem firmam in omne ævum manere, pie decreverunt; eosque qui quippiam vel addunt vel detrahunt a recta et a fide nobis tradita, anathemate dignos pronuntiarunt.

Hiscæ concinens synodus Carthagine celebrata, in primo ipsius et secundo canone, divinorum in prima synodo congregatorum Patrum decreta, et de venerandæ sanctæque Trinitatis consubstantialitate, et de fide nobis in eam habenda summo prosequi honore mandat, quorum et sacrum fidei Symbolum verbatim exponit.

Leges autem civiles totidem verbis sic definiunt : Christianus est qui credit unam esse Deitatem in æquali Patris et Filii et Spiritus sancti potestate : qui vero præter dicta sentit, hæreticus est.

3 INITIUM LITTERÆ A.

CAP. I. *De iis qui immaculatam hanc Christianorum fidem negarunt; et quomodo qui ex iis pœnitentiam agunt, admittendi sunt.*

Peropportunitum erit deinceps enarrare, quomodo qui semel illuminati fuerint (uti alieubi dicit magnus Paulus), et gustaverint donum cœlestis, et participes facti fuerint Spiritus sancti, et bonum Dei verbum gustaverint, et virtutes futuri sæculi,

Α νασα, έννουν και έμφυχον άνειληφέναι σάρκα τόν Κύριον έδογματίσεν· ού μήν άλλα και όσα γε ή τρίτη σύνοδος έψηφίσατο, κρατύνοι ενσπούδαεν. Ένα γάρ εκείνη Χριστόν τόν Υιόν του Θεού μετά την σάρκωσιν έδογματίσεν, και την αυτών άσπύρωσ και όπέρ φύσιν τεκούσαν άειπάρθενον Κόρην άιγθώς· και κυρίως άπεφήνατο Θεοτάκον, και τόν άγριώδη Νεστόριον, τόν ένα Χριστόν εις δύο διαιρούνα υιούς, αυτοίς αυτού δόγμασι τῷ αλωνίω έψησιν αναθέματι· ώς δε και τών εν τῇ δ' Πατέρων τά έσρα δόγματα έμπεδοί, οί την έξάριστον σύγχυσιν Εβουχούσ τε και Διοσκόρου, τών ουδών τῆς Έκκλησίας· έξοστραχίσαντας, τόν ένα Χριστόν εκ δυοίν φύσεων συντεθέντα, και εν δυοι φύσει και μετά την ένωσην θεωρούμενον, άτεχνώς έδογματίσεν. Τούτους γάρ ήν εκ διαμέτρου τῆς Νεστοριου άσπασχόμενους· δυσσέθειαν, και δοκῆσι το μέγα τῆς οίκονομίας τελεσθῆναι μυστήριον οιομένους, τόν μὲν, τῆς δυσσεβούσ διαίρεσως, τοὺς δε, τῆς δυσσεβεστέρας συγχυτικῆς ένώσεως, ένδίκως μισήσαντας, Θεού πόρρω βάλλουσιν. Άλλά δε και όσα ή πέμπτη θείω έμπνευσθείστα Πνεύματι έδογματίσεν, έπισκήπτει άσπάξεσθαι, και τών πρό αυτῆς καταψηφισθέντων άποδειστασθαι, τών άλεθρίων, φημι, Άριγίνους και τών περι αυτόν άγρημάτων. Άλλά και ή τά τών πρό αυτῆς έσρών συνόδων ταύτη βεβαιωσαμένη και στηρίξασα, ή έκτι, φημι, σύνοδος ήδε, εν αυτώ τῷ βῆθέντι· α' κανόνι, δύο θελήσεις, ώς και δύο φυσικῆς ενεργείας· εκπ τοϋ ένδς του Κυρίου ήμῶν δογματίσαντας, τοὺς περι Πύρρον και Σέργιον میان θέλησιν εκπ τοϋ Κυρίου άλογίστως κηρύξαντας εκκηρύκτους τιθέσσι· πάντων δε τών εκ' εϋσεβεία γνωρίμων κρατείν την πίστιν βεβαίαν μέχρι συντελείας αιώνος εϋσεβούσ τεθεσπίκασσι· και τοὺς προστιθέντας τι ή άφαιρούντας τῆς ήμῖν παραδεδυμένης όρθῆς και υγιούσ πίστewσ του αναθέματος αξίους ψηφίζονται.

Τούτους συνάδουσα και ή εν Καρθαγένῃ σύνοδος· εν τε τῷ πρώτῳ και δευτέρῳ ταύτης κανόνι τά τών εν τῇ πρώτῃ συνόδῳ θείων Πατέρων δογματισθέντα, περι τε του όμοουσιου τῆς προσκυνητῆς και άγίας Τριάδος, και τῆς εις αυτην ήμῶν πίστewσ, διαερρόντως έπισκήπτει πρεσβεύειν, ων και τῶ έσρῶν τῆς πίστewσ σύμβολον πρός λένιν εκτίθεται.

Οί δε πολιτικοί ουτω κατά βῆμα θεσπίζουσι νόμοι· Χριστιανός έστιν ό πιστεύων میان εῖναι θεότητα εν ίση έξουσία του Πατρός και του Υιου και του άγιου Πνεύματος. Ό δε παρά τά ειρημένα θεξίζων αίρετικός έστιν.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Α ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. *Περι τών άρηρησαμένων την όμώμητον ταύτην των Χριστιανών πίστιν, και όσως τοὺς μετιμελομένους τούτων προσείσθαι έτι.*

Έπικυριότατον δ' αν ειη μετά τουτο διεξέναι, όπως τοὺς άπαξ φωτισθέντας, Παύλος αν όη· τοϋ ό μέγας έψησε, γευσσόμενους τε τῆς δωρεῆς τῆς έπουρανίου, και μετόχους γενηθέντας Πνεύματος άγιου· και κάλῶν γευσσόμενους Θεού βῆμα, δυνατόμει τε

μείλλοντο; αἰῶνος, καὶ παραπεσόντας (ὡ τῆς ζυμίας!) Α ἢ εἰ lapsi sint (ob ingens damnum!) et fidem in Dominum negaverint, sancti Patres visceribus ineffabilis misericordiae iterum parturiunt (Paulus iterum hæc mihi verba suppleat) donec Christus formetur in ipsis quos nimirum ob gravissimum suum errorem magna pœnitentia incessit. Etenim Patres in iis plurimas differentias observarunt, et propterea per pœnas diversa remedia porrexerunt.

Ὁ τοίνυν μέγας τῆς Νύσσης Γρηγόριος, τῷ τῆς σοφίας περιόντι καὶ πνευματικῆς ἐπιστήμης συμπάντων τῶν ἡμῖν ἀμαρτανομένων τὴν γένεσιν ἀκριβοῦμενος, εὐθύς ἐν τῷ πρώτῳ κανόνι, Τρίτῳ, φησὶ, τὰ κατὰ ψυχὴν ἡμῶν θεωρούμενα, τὸ λογικόν, τὸ θυμικόν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν· ἐν τούτοις καὶ τὰ κατορθώματα τῶν ἀρετῶν μετιόντων, καὶ τὰ πτώματα τῶν εἰς κακίαν ἀπορρέόντων. Καὶ τοῦ μὲν λογικοῦ ἀρετὴν εἶναι τὴν εὐσεβῆ περὶ τὸ Θεῖον ὑπόληψιν, καὶ τὴν τοῦ καλοῦ τε καὶ κακοῦ διακριτικὴν ἐπιστήμην, καὶ τί μὲν ὀρεκτὸν ἐν τοῖς οὐσι, τί δὲ βδελυκτὸν ἐπίστασθαι καὶ ἀποδλεῖτον· κακίαν δὲ τούτου τὴν ἐκ τούναντιου περὶ τὸ Θεῖον ἀσέβειαν· ὅσον, εἰ τις τὴν εἰς Χριστὸν ἀρνησάμενος πίστιν, πρὸς Ἰουδαϊσμόν, ἢ εἰδωλολατρείαν, ἢ Μανιχαϊσμόν ἐξετρέπη, ἢ πρὸς γόητας καὶ μάγους ἀπιὼν ἐάλω, καὶ τοὺς διὰ διμύων καθήρσιά τινα καὶ ἀποτροπιασμοὺς ἐνεργεῖν ὑπισχνουμένους· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, τὸ περὶ τὴν κρίσιν τῶν πραγμάτων ἐσφάλθαι, ὡς τιθεῖται τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς, κατὰ τὴν Γραφήν. Τοῦ δ' αὖ ἐπιθυμητικοῦ ἀρετὴν ἀσεχνῶς εἶναι τὴν τῆς ἀρετῆς ἐρεσιν· τὸ ἐρωτικῆ τε πάσῃ δυνάμει καὶ ψυχῆς ὀλοσχερεῖ διαθέσει Θεῷ κολλᾶσθαι, καὶ μηδεὸς τὴν εἰς αὐτὸν ἀγάπην προλεσθαι, παρ' οὗ πηγάζεται τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἀρετὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον, ἢ πούρησιν ὁ θεὸς Ἰάκωβος· τούτου δὲ γε σκαιότητα τὴν φιληδονίαν, τὴν φιλοχρηματίαν, τὴν τῆς κενῆς δόξης ἐρεσιν, καὶ τοῦ ἐπιπεχωρισμένου τοῖς σώμασιν ἀλόγους, ἢ γε δὴ καὶ εἰς πορνείαν ἐν καρδίᾳ μελετωμένην τελευτᾶ, ἢ καὶ μοιχείαν· ταύτας οὖν, τὴν μὲν ἐπιθυμίαν ὀρίσαστο καὶ ἀδικίαν τοῦ ἀλλοτρίου· τὴν δὲ γε πορνείαν ἐπιθυμίαν μόνης ἐκπλήρωσιν, τὴν τοῦ πέλας γάμον μὴ διορύττουσαν· τῆς δὲ ἀτόπου μοιχείας καὶ τὴν παιδερασίαν ἠρετῆσαι, καὶ τὴν ζωοφθορίαν· φύσεως γὰρ καὶ ταῦτα κρίναι μοιχείαν, ὡς ἂν εἰς ἀλλότριον δῆπου καὶ παρὰ φύσιν γενομένης τῆς ἀδικίας. Τῆς γε μὴν θυμώδους διαθέσεως ἐπαινουμένην καὶ κατὰ φύσιν ἐνεργεῖαν, τὴν πρὸς τὸ κακὸν ἀπέχθειαν, τὸ τοῖς πάθεσι πολεμεῖν, πρὸς ἀνδρίαν τε ἐστομώσθαι, καὶ μὴ τὰς τοῦ θανάτου ἀπειλάς δεδιέναι· περὶ τὰς ἡλλαγμένων μὴ καταπτήσσειν βασάνων, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἰδίστων ἢ συνήθων διάζευσιν μὴ μαλακίεσθαι, τῆς πίστεως καὶ ἀρετῆς ἀντεσχόμενον. Ἐκτροπὴν δὲ ταύτης καὶ ἀπόπτωμα τὸ φθονεῖν τε καὶ μνηστιακεῖν, τὰς ἐμφυλοεικόους ἐρεσχελλίας, αἷ δὴ καὶ εἰς πληγὰς ἐσθ' ἔτε τελευτῶσι καὶ φόνους.

Περὶ μὲν οὖν τῶν δύο τῆς ψυχῆς δυνάμεων, θυμοῦ

Magnus itaque Gregorius Nyssenus in *Epistola ad Letoium*, sapientia et cognitione spirituali excellentem, omnium peccatorum nostrorum originem investigaturus, in primo statim canone, tria in anima nostra præcipue consideranda dicit: rationem, affectum, et concupiscentiam; inque iis tum recte facta eorum qui virtutem prosequuntur, tum delicta eorum qui ad vitium prolabantur, consistere. Et rationis quidem virtutem esse, piam de Deo opinionem, inter bonum et malum discernendi scientiam; et quid in rebus expetendum sit, quidque aversandum et rejiciendum, cognoscere: ejus autem vitium esse oppositam circa res divinas impietatem; exempli gratia, si quis fidem in Christum negans, ad Judaismum, vel idololatriam, vel Manichæismum conversus fuerit, vel ad præstigiatores et magos, eosque qui se per demones piacula quædam et prævaricationes operaturos pollicentur, abiisse deprehensus sit; et, ut uno verbo dicam, fallaciter de rebus judicare, et lucem tenebras ponere, et tenebras lucem, uti ait Scriptura. Rursus concupiscentiæ virtutem plane esse, boni appetitionem, omni facultate amanti, et tota animæ affectione Deo adhærere, et amorem ejus, a quo virtus et omne perfectum donum hominibus derivatur (uti alicubi dicit sanctus Jacobus), pro nulla re pro derelicto habere: ejus autem declinationem esse, libidinem, avaritiam, inanis gloriæ, et floris, qui corporis superficiei est illitus, desiderium; quod in anima exercitum in fornicatione aut adulterio terminatur: ex quibus quidem adulterium definit, insidias et injuriam alteri allatam; fornicationem vero, libidinis duntaxat expletionem, quæ vicini conjugium non attingit. Quin imo et prædicatum, et cum brutis animalibus commercium, adulterio irrationali appendi dicit; ea enim, utpote in id quod alienum est, et præter naturam factam injustitiam, nature adulterium existimat. Facultatis denique irascibilis laudabilem et secundum naturam actionem esse, cujusque mali odium, perturbationibus animæ bellum indicere, ad fortitudinem corroborari, et mortis minas non expavescere, gravissima tormenta sine metu experiri, propter disjunctionem a rebus juvenendis consuetisque non languescere, fidei et virtuti adhærescentem. Hujus autem desertionem et lapsam esse, invidere, rixarum et somnatum recordari, quæ in plagis aliquando et cordibus terminantur.

De duabus animæ affectibus, ira nempe et con-

eupiscentia, et peccatis quæ in iis consistunt, suo loco, et ut ordo litterarum postulat, infra dicitur; peccata **A** autem quæ a rationis motu præternaturali procedunt, in præsentī considerabimus: ea enim graviora Patribus et multo majori attentione digna visa sunt; quorum non minimum est rectæ fidei abnegatio; de qua verba facere mihi in animo est. Ea igitur non solum ex modorum differentia, verum et ex temporum diversitate judicatur. Vel enim minis solis perterriti crant, aut adulatione irretiti, qui lapsi sunt, vel qui tormenta experti cruciatuum acerbitatem ferre nequibant. Porro alii quidem voluntarie impietatem amplexi sunt, se bona sua aliter amissuros existimantes; alii vero post fidei abdicationem, persecutores (oh hominum impietatem!) evaserunt. Ex iis rursus alii errorem pro veritate commutarunt, cum pietas adhuc in incunabulis et nondum bene stabilita esset; cumque persecutio valde ferveret, et tyranni furore perciti veritatis præcones gravissimis tormentis subjicerent: alii autem cum religio omnes sub sole terras illustraret, et reges, non minus quam diadema, quibus redimi sunt, adornaret.

De clericis qui propter metum fidem negarunt.

De clericis metu periculi lapsis **LXII** sancti apostolici canon: Si quis, inquit, clericus propter metum humanum, vel Judæi vel Græci, vel hæretici, **C** nomen Christi negaverit, omnino ejiciatur; si vero clericus, deponatur; pœnitentiam autem agens, laici locum capiat.

Primus autem et secundus syn. Ancyranæ canon, presbyteros et diaconos qui metu tormentorum sacrificarunt, deinde contra reluctati sunt, seu pœnitentiam egerunt, et coram tyrannis Christum confessi sunt, honoris quidem et cathedræ participes esse jubet, munus vero sacerdotale aliquid obire non permittit.

Porro sanctus Petrus Alexandrinus in decimo canone: Qui, inquit, clerum suum deseruerunt, et se periculis ultro obtulerunt, coronæ martyrii desiderio accensi, tormentis vero terrefacti sacrificarunt, si contingat ut rursus pœnitentiam agant et coram tyrannis se Christianos esse confiteantur, æquum est ut laicorum communionem eaque sola digni habeantur. Planum autem est eos sensus expertes esse, si ministerium a quo sponte exciderunt, iterum ambiant; neque enim qui clerum semel deseruit, per confessionem Christi, pro lapsu suo gratiam demereri potest.

Decimus autem synodi primæ canon: Quamvis, inquit, qui lapsi sunt et fidem negarunt, ordinati fuerint, sive insciis sive consciis iis qui eos ordinarunt, postea cogniti deponuntur, ab ea ordinatione nequicquam adjuti.

A τε, φημί, καὶ ἐπιθυμία, καὶ τῶν ἐν τούτοις συσταμένων ἀμαρτημάτων, τῷ προσήκοντι τόπῳ, καὶ ὡς ἡ τάξις ἀπαιτεῖ τῶν στοιχείων, ῥηθίζετα· ἅττα δὲ ἡ τοῦ λογιστικοῦ παρὰ φύσιν δημιουργεῖ κινήσεις, τὸ νῦν ἤδη σκοπήσωμεν· ταῦτα γὰρ καὶ χαλεπότερα τοῖς Πατράσιν ἐκρίθη, καὶ μέλλουσας καὶ ἐπιποννέτρας θεόμενα τῆς ἐπιστροφῆς, καὶ τούτων οὐχ ἥμισυ τὴν τῆς ὀρθῆς πίστεως ἔκρησιν, περὶ ἧς καὶ εἰπεῖν προσθέμεθα. Αὕτη τοίνυν, μηδὲ γε τῆ τῶν ἐρόπων διαφορᾶ, ἀλλὰ καὶ τῷ διαλλάττοντι κρίνεται τῶν καιρῶν. Ἦτοι γὰρ μόνον καταπλαγάντες ἀπειλήν, ἢ κολακίαν ὑποκλαπέτες, εἰσὶν οἱ κατηνέχθησαν, ἢ καὶ βασάνων πειραθέντες, καὶ πρὸς τὴν δριμύτητα μὴ ἀντισχόντες τῶν αἰκισμάτων. Καὶ οἱ μὲν ἐθελοντὶ τὰ τῆς ἀσεθείας ἠσπασαντο, πραγμάτων ἀπηλλάχθαι νομίζοντες· οἱ δὲ καὶ μετὰ τὴν τῆς πίστεως ἀθέτησιν διώκται, φεῖ! τῶν εὐσεβῶν γαγόνασι. Καὶ τούτων αὐθις οἱ μὲν τὴν πλάνην τῆς ἀληθείας ἠλλάξαντο, ἐν προσιμίοις ὁμοσῆς τῆς εὐσεθείας, καὶ μηδέπω καλῶς Ἰδρυμένως, ἤνικα καὶ ὁ διαγωγὸς σφοδρὸν ἔκνει καὶ μινικόν, τῶν τυράννων ἀνηκέστοις καθυποβαλλόντων βασινοῖς τοὺς προσεβύοντες τὴν ἀλήθειαν· οἱ δὲ, ὅτε τὰ τῆς εὐσεθείας τὴν ὑφ' ἡλίω περιέσχε, καὶ βασιλέας οὐχ ἤττον ἐκόσμη· οὐ περικρινταὶ διαδήματος.

Περὶ τῶν διὰ φόβον ἀρησησαμένων κληρικῶν τῆρ κίστιν.

Περὶ μὲν οὖν τῶν φόβῳ κινδύνου κατενεχθέντων κληρικῶν ὁξβ' τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν, **E**ἰ τις, φησί, κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον, Ἰουδαίου, ἢ Ἑλλήνου, ἢ αἰρετικοῦ, εἰ μὲν τὸ τοῦ Χριστοῦ ἀρῆσεται ὄνομα, πάντῃ ἀποβαλλέσθω· εἰ δὲ τὸ τοῦ κληρικῶν, καθαιρέσθω· μετανοήσας δὲ, χώραν λαϊκοῦ λαμβανέτω.

Ὁ μὲντοι α' καὶ β' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου κανὼν τοὺς φόβῳ βασάνου θύσαντας πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, εἶτα ἀναπαλαίσαντας ἤτοι μετανοήσαντας, καὶ τῶν τυράννων ἐνώπιον τὸν Χριστὸν ὁμολογήσαντας, τῆς μὲν τιμῆς μετέχειν καὶ τῆς καθέδρας κελεύει, ἱερατικὸν δὲ τι ἐνεργεῖν οὐκ ἐφίησιν.

Ὁ δὲ ἅγιος Πέτρος Ἀλεξανδρείας ἐν τῷ ι' κανόνι, **D**οὶ τὸν ἴδιον καταλιπόντες, φησί, κλήρον, καὶ τοῖς κινδύνοις σφᾶς αὐτοὺς ἐπιδεδωκότες, θεοφάνων ἐφέσει μαρτυρικῶν, ἠτηθέντες δὲ τῶν βασάνων καὶ τεθυκότες, εἰ καὶ εἰσαυθις ἀναπαλαῖσαι τοῖς ὑπῆρξε, καὶ Χριστιανούς ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν τυράννων ὁμολογήσαι, δίκαιοι ἂν εἴεν τῶν λαϊκῶν ἀξιοῦσθαι κοινωνίας καὶ μόνης· ἀναίσθητος δ' ἔχειν αὐτοὺς ἀποφαίνεται, εἰ τῆς λειτουργίας αὐθις μεταποιοῖντο, ἢ ἐκπεπτωχασιν ἔκοντι. Τῷ γὰρ τοῦ κλήρου ἅπαξ ἀποφωτησάντι, οὐδὲ ἡ ὑπὲρ Χριστοῦ ὁμολογία τοῦτον αὐθις χαρίσασθαι οἱ διὰ τὴν ἐκπτώσιν δύναται.

Ὁ δὲ τῆς α' συνόδου ι' κανὼν, **E**ἰ καὶ προσχειρήσθησαν, φησί, οἱ παραπεπτωκότες καὶ ἀρνησάμενοι, ἀγνωσούντων ἢ εἰδόντων τῶν χειροτονησάντων, γνωσθέντες ὕστερον, καθαιροῦνται, μηδὲν ἐκ τῆς χειροτονίας ὠφεληθέντες.

Περὶ τῶν ἀρρησαμένων λαϊκῶν.

Λαϊκούς γέ τοι, τοὺς ἀπειλῆ καὶ μόνῃ κολάσεως, ἢ δρμεύσεως, ἢ ἐξορίας, τῇ ἀσεβείᾳ ὑπείξαντας, ὅς' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου κανὼν ἐπὶ ἐξαετίαν τῶν ἱερῶν μυστηρίων ἀπειργεῖ.

Ταύτης οὐκ ἀπέβει τῆς ψήφου καὶ ὁ τρίτος τοῦ ἀγίου ἱερομάρτυρος Πέτρου Ἀλεξανδρείας.

Ὁ δὲ γε α' αὐτοῦ τοὺς μετὰ πείραν ἀνηκέστων τεθούκτας βρασάνων ἐπὶ τριετίαν καταδικάζει.

Ὁ δὲ β' τοὺς μετὰ τὴν ἐν σουλᾶκῃ μόνῃ τάλαιπωρίαν καὶ μέχρι τετραετίας.

Οὕτω καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ δ' τῶν τοιούτων καθάπτεται, πρὸς δὲ καὶ ὁ ε' πλὴν τοὺς μετὰ τὸ οὖσαι ἐν ἐσθῆτι θειπνήσαντας φαιδροτέρᾳ μάλλον ἐπιπλήττει: ἢ τοὺς ἐν τῷ δειπνῶν δεδακρυμένους καὶ πενθι-

χόν ἐσθῆμα περικαίμενους.

Ὁ δ' αὖ ἡ ταύτης τοὺς δις καὶ τρις θύσαντας μετὰ βίας εἰς ἔξδομον ἔτος τῆς κοινωνίας ἐξοστραχίζει.

Ὁ δὲ ζ' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ τοὺς ἐν εἰδωλειῶν ἔθνο-

κῶν συνεστιθέντας, εἰ καὶ ἴδια βρώματα ἐπικομιζόμενοι βεδρώκασι, παρὰ δὲ γε τὸ δόξαι τοῖς ἀπίστοις συνεροτάειν, μετὰ διετίαν εἰς κοινωνίαν καλεῖται δέχασθαι. Ὅθεν, φασὶ τινες, καὶ τοὺς πρόσθεις ἢ αἰχμαλώτους, ἔθνοκῶν συνεστιθέντας, χρῆ

μετρίως ἐπιτιμᾶν· τοὺς δὲ καταφρονῆσαι καὶ ἀδιαφορῆν τούτο ποιοῦντας σφοδρότερον.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν πα' τοὺς μετὰ πείραν βρασάνων περιγενέσθαι τῶν πόνων μὴ ἐφαρκέσαν-

τας, καὶ εἰδωλοθύτων γευσασμένους, καὶ ὄρκους ὁμομυκτάς Ἑλληνοκῶν, μετὰ χρόνους ἕξ τῇ ἱερᾷ προσέναι ἀξιοῦ κοινωνίᾳ. Τοὺς μὲν τοι μεγάλῃς ἔνευ ἀνάγκῃς τὴν πίστιν προδεδωκότας, καὶ τρα-

πέζῃς δαιμονίων ἡμμένους, εἰς ἔτος ὄδοον παρατείνει.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν πα' τοὺς μετὰ πείραν βρασάνων περιγενέσθαι τῶν πόνων μὴ ἐφαρκέσαν-

τας, καὶ εἰδωλοθύτων γευσασμένους, καὶ ὄρκους ὁμομυκτάς Ἑλληνοκῶν, μετὰ χρόνους ἕξ τῇ ἱερᾷ προσέναι ἀξιοῦ κοινωνίᾳ. Τοὺς μὲν τοι μεγάλῃς ἔνευ ἀνάγκῃς τὴν πίστιν προδεδωκότας, καὶ τραπέζῃς δαιμονίων ἡμμένους, εἰς ἔτος ὄδοον παρατείνει.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν πα' τοὺς μετὰ πείραν βρασάνων περιγενέσθαι τῶν πόνων μὴ ἐφαρκέσαν-

τας, καὶ εἰδωλοθύτων γευσασμένους, καὶ ὄρκους ὁμομυκτάς Ἑλληνοκῶν, μετὰ χρόνους ἕξ τῇ ἱερᾷ προσέναι ἀξιοῦ κοινωνίᾳ. Τοὺς μὲν τοι μεγάλῃς ἔνευ ἀνάγκῃς τὴν πίστιν προδεδωκότας, καὶ τραπέζῃς δαιμονίων ἡμμένους, εἰς ἔτος ὄδοον παρατείνει.

A

De laicis qui fidem negarunt.

Laiicos qui metu solo supplicii, vel publicationis, vel exsili, impietati cesserunt, vi syn. Ancyranæ canon in sexennium a sacrorum mysteriorum perceptione arceat.

Idem statuit tertius canon sancti Petri Alexandrini martyris.

Primus autem ejusdem canon eos qui post tormentorum gravissimorum perpressionem sacrificarunt, ad tres annos pœnitentiæ condemnat.

5 Secundus vero eos qui in carcere duntaxat afflicti sacrificarunt, usque ad quatuor.

Utique et quartus quintusque syn. Ancyr. canon eosdem simili pœnæ subjicit. Eos autem qui postquam sacrificaverint, in veste sumptuosiori pransi sunt, magis punit quam eos qui inter prandendum lacrymas fundunt, et lugubri veste induuntur.

Porro viii ejusdem syn. canon eos qui bis vel ter per vim sacrificarunt, usque ad septimum annum communione interdicit.

Magnus autem Gregorius Nyssenus in primo canone, Qui gravibus, inquit, tormentis excruciatii sacrificarunt, præstituto tempore novem annorum puniti sunt.

Septimus vero Ancyranæ canon eos qui in idoli templo cum paganis convivati sunt, licet proprios cibos afferant comedantque, ex eo tamen quod cum infidelibus festum celebrare visi sunt, non nisi post biennium ad communionem admittere jubet. Unde dicunt nonnulli, quod legati vel captivi qui cum paganis convivantur, mediocriter; qui vero per contemptum et indiscriminatim ita faciunt, gravius puniendi sunt.

Porro magnus Basilius, in canone lxxxi, eos qui tormenta experti et cruciati non ferentes idolis mactata gustaverunt, et juramenta paganorum jurarunt, post sex annos ad sanctam communionem accedere permittit. Pœnas autem eorum qui sine magna necessitate fidem prodiderunt, et mensæ dæmouum accubuerunt, ad viii annum extendit.

De iis qui voluntarie fidem negarunt.

Prima syn. œcumenica in can. xi et xii, iis qui sine aliqua necessitate sub implii Licinii tyrannide fidem Christianam abjurarunt, et genuinam postea pœnitentiam ostenderunt, duodecim annis sacramentorum participatione interdicit. Etsi enim, inquit, omnes humanitate indigni fuerant, ita sanctis Patribus decernere visum est, ad id nimirum tempus rerumque statum collimantibus: tunc enim persecutio inter Christianos valde fervebat.

Verum neque magnus Basilius, nec frater ejus Gregorius Nyssenus, sententiis iisdem conjuncti, in eadem opinione versantur. Ille enim in can. lxxiii, eos qui Christum negarunt, toto vitæ tempore a sancta communione ejicit, ut lugeant et confiteantur, in suo autem e vita exitu, sacramentis dignos

B

C

D

haberi jubet, Dei misericordiæ confisos et innitentes.

Magnus autem Gregorius Nyssenus in primo canone: Qui voluntarie, inquit, fidem in Dominum nostrum Jesum Christum negaverit, et Judaismo vel idololatriæ vel Manichæismo, vel alieui alii impietatis generi quarum magnus est numerus, sese adjunxerit, deinde seipsum condemnaverit, toto vitæ suæ tempore pœnitentiam agit. Nunquam enim ei concedetur, quando mystica peragitur oratio, Deum una cum fidelibus adorare; sed et seorsim precabitur, et a sacramentorum communione omnino erit alienus; morte autem instante sacrorum munus particeps erit. At si contigerit eum præter spem convalescere, iisdem pœnais per integram vitam rursus erit obnoxius, sacramentorum ad exitum usque expers.

6 De iis qui postquam fidem negaverint, alios etiam persequuntur.

Quod si aliqui, inquit 9 Ancyranæ canon, cruciatuum gravitate adeo perculsi fuerint, ut non solum a fide desciscant, sed et in eos quibus fides curæ est, insurgant, eosque ad dæmonibus sacrificandum incitent, et Christianos, qui ignoti erant vel absconditi, in medium trahant, perfectus decem annorum numerus iis pœnitentiam agentibus perfectam remissionem emetietur. Non enim canon hic de fidem prorsus negantibus, et religionis hostibus disserit, qui Ecclesiæ persecutores sese aperte exhibuerunt; hi enim licet pœnitentiam agent, gravioribus pœnais quam iis quas duo prædicti canones decernunt, si fieri potest, subjiciuntur. Non itaque hos intelligit, sed eos qui adhuc orthodoxe sentiunt, metu autem tormentorum, se impiorum dogmatis assentiri simulant.

Magnus autem Athanasius, in epistola ad Ruffinianum, Ex sacerdotibus, inquit, qui cum Arianis communicarunt, ii quidem qui vi subducti sunt, canonice corriguntur, e loco autem ordinis quem sortiti sunt, non eijciuntur; præcipue si rationem, uti dixerunt, cum iis minime consentientem habuerint, et se prudenti consilio cum iis communicasse simulaverint, metuentes ne ipsis una cum religione expulsis, Ecclesiæ per impiorum introductionem corrumpentur. Qui autem non solum communicarunt, sed et pro viribus suis impietatis propugnatores et patroni fuerunt, si pœnitentiam agant, non pœnais prædictis subjiciuntur, sed sacerdotio exuti in laicorum loco constituuntur. Laicis vero seductis aut vim passis venia indulgetur, postquam canonice correcti fuerint, et hæreticorum opiniones aperte anathematizaverint, et fidem orthodoxam Nicææ confirmatam se in honore habituros polliciti fuerint. Hanc, inquit, sententiam non ipse solummodo, sed et sancti Patres in syn. ubicunque congregati professi sunt.

A κελεύει, τῇ τοῦ Θεοῦ τεθαβήρηκός τας καὶ πεπιστευκός τας φιλανθρωπία.

Ὁ δὲ Νύσσης μέγας Γρηγόριος ἐν τῷ α' κανόνι, Ὁ ἐκουσίως, φησί, τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀρνησάμενος πίστιν, καὶ Ἰουδαϊσμῷ, ἢ εἰδωλολατρείῃ, ἢ Μανιχαϊσμῷ, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν τῆς ἀθείας εἰδῶν ὄντων πλειόνων προσθέμενος, εἴτα καταγνοῦς ἐαυτοῦ, μετάνοιαν εἰσπράττεται τῷ χρόνῳ τῆς ζωῆς αὐτοῦ συμπαραινομένην. Οὐδέποτε γὰρ τῆς μυστικῆς εὐχῆς ἐπιτελουμένης σύνεμα τοῖς πιστοῖς τὸν Θεὸν προσκυνεῖν τούτῳ ἐπιτελεῖται, ἀλλὰ κατὰ μόνος προσεύχεται, καὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἁγισμάτων καθόλου ἀλλότριος ἔσται τοῦ δὲ θανάτου ἐπισταμένου, τῆς μερίδος τῶν θείων μεταλήψεται δώρων. Εἴγε μὴ συμβαίη παρ' ἐλπίδα τοῦτον ἐπιβιώναι, τῶν αὐτῶν εἰσαυθις ἐπιτιμίων ὑπόδικος ἔσεται διὰ βίου, τῶν ἁγιασμάτων μέχρι αὐτῆς ἐιργόμενος τῆς ἐξόδου.

Περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀρνήσιν καὶ ἐτέρους διωξάντων.

Εἰ δὲ τινες, ὁ ἔννατος τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ φησὶ κανῶν, τοσοῦτον κατεπλάγησαν τὸ βαρὺ τῶν κολάσεων, ὡς μὴ ὅτι τῆς πίστεως ἀποστήναι, ἀλλὰ καὶ κατεξαναστήναι οἷς ἐμέλησε τῶν τῆς πίστεως, ὥστε καὶ θύειν προτρέπουν δαίμοσιν, ἢ ἀγνοουμένους ἔστιν οὖς καταμηνύειν οἷα Χριστιανούς, ἢ καὶ κρυπτομένους εἰς μέσον ἔλκειν, ὁ τῆς δεκαετίας τέλει ἀριθμὸς τὸ τέλειον τῆς ἀφέσεως τούτοις μεταμελόμενοις ἐπιμετρήσει. Οὐ γὰρ δήπου περὶ τῶν ἐξήρων πάντη γεγενημένων, καὶ ἀπειναντίας ἰσταμένων τῇ ἀσθεῖᾳ ὁ κανὼν οὗτος διέξεισιν, οἷπερ ἄρα καὶ διώχται τῆς Ἐκκλησίας πεφθάναι ἀτεχνῶς ἐκείνοι γὰρ, εἴ γε καὶ ἀληθῶς μεταγνοῦεν, καὶ βαρυνέων, εἰ ὁδὸν τε, πειραθῆσονται τῶν ἐπιτιμίων, ἢ οἱ πρὸς τούτου ῥηθέντες ἀμφω δικαιοῦσι κανόνες. Οὐ δὲ τούτους φησὶν, ἀλλὰ τοὺς ἐτι μὲν τὰ τῶν ὀρθόδοξων φρονοῦντας, δεῖε γε μὴ τῶν βασάνων τὰ τῶν ἀσθεῶν ὑπέρχεσθαι σκηπτομένους.

Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς Ῥουφινιανὴν ἐπιστολῇ, Τῶν κεκοινωνηκότων τοῖς τὰ Ἀρείου φρονοῦσιν ἱερωμένοι, φησὶ, οἱ μὲν βίᾳ καθυπαχθέντες κανονικῶς μὲν εὐθύνονται, τοῦ τόπου δὲ ἧς μεταλλαγὸν τάξεως οὐκ ἐκβάλλονται, καὶ μάλιστα εἰ τὴν λογισμὸν ἤκιστα εἶχον ἐκείνοις συμβαίνοντα, ὡς φασὶ, δι' οἰκονομίαν δὲ κεκοινωνηκέναι προσεποιήσαντο, δεῖε τοῦ μὴ φθαρῆναι τὰς ἐκκλησίας τῇ τῶν δυσσεβῶν ἀντεισαγωγῇ, αὐτῶν ὑπερορῶν μετὰ τῆς εὐσεβείας γεγενημένων. Οἱ δὲ πρὸς τῷ κεκοινωνηκέναι καὶ τῆς ἀσεβείας ὑπεραγωνιζόμενοι, καὶ συνηγοροῦντες εἰς δύναμιν, οὐ τοῖς ἐπιτιμίοις μεταμελόμενοι καθυποβάλλονται, ἀλλὰ γυμνούμενοι τῆς ἱερωσύνης, ἐν τῇ τῶν λαϊκῶν τάττονται χώρα. Τοῖς δὲ ἀπατηθεῖσιν, ἢ βίαν παθοῦσι λαϊκοῖς, συγγνώμη δίδεται, κανονικῶς πρότερον ἐπιτιμωμένοις, καὶ φανερώς ἀναθεματίζασαι τὰ τῶν αἰρετικῶν, καὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ ὀρθόδοξον πίστιν πρεσβεύειν ὑπισχνόμενοις. Ταύτην οὐκ ἐγὼ, φησὶ, μόνος τὴν ἕτην, ἀλλ' οἱ καὶ εἰς συνόδους τοπικὰς ἀθροισθέντες θεοὶ Πατέρες ἐξήνεγκαν.

Περὶ τῶν ἀρνησαμένων κατηγουμένων.

Ὅτι δὲ τοὺς περιπεπωκότας τῶν κατηγουμένων ἀνευθύνους περιδεῖν οἱ θεοὶ Πατέρες ἐνόμισαν. Ὁ γὰρ ἰδ' τῆς α' συνόδου κανὼν εἰς τρίτον ἔτος ἐν τῷ τῶν ἀκρωμένων ἐπιτιμίῳ κελεύει γίνεσθαι τοὺς τοιούτους, εἴθ' οὕτω πρὸς τὴν προτέραν τάξιν ἐπανέλαι, καὶ τοῖς κατηγουμένοις συνεύχεσθαι.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρῃ β' κανὼν τοὺς πρὸ τοῦ βαπτίσματος τεθουκότας, μετὰ τὸ βάπτισμα, εἰ μάλαι τοῦ ἀγους ἀποπλουαμένους, καὶ εἰς ἱερωσύνην ἐπισηπτεῖ προάγεσθαι.

Περὶ τῶν ἀναγκασθέντων ἀρνησασθαι καὶ μὴ ὑποκυνφάντων.

Ὅ γε μὴν γ' τῆς ἐν Ἀγκύρῃ κανὼν τοὺς ἐκποδὼν τοῖς διώκουσι γενομένους, κατὰ τὴν φεύγειν δεαν διώκωσιν ἡμᾶς κελεύουσιν ἐντολήν, διαδρᾶναι δὲ τελῶς μὴ δυνηθέντας, ἀλλὰ συλληφθέντας καὶ πρὸς βίαν ἀναγκασθέντας ἢ λιθωνυτὼν εἰς χεῖρας δέξασθαι, ἢ τῷ στόματι τῶν ἀνιέρων σπονδῶν γεύσασθαι, οὐ μὴν ἀναγομένους ἔχειν σιγῇ, ἀλλὰ βοῶντας εἶναι Χριστιανούς, οἷα τὸν λόγισμον κεκτημένους ἀήττητον, τούτους ὡς ἥκιστα ἀμαρτόντας, τῆς κοινωνίας δεῖν ἔκρινε μὴ ἐξείργεσθαι· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ εἰς ἱερωσύνην μηδὲν ἐπιδοιάζοντας προδιβάξειν, εἴγε καὶ ὁ πρὸ τοῦ βίου τούτοις εἶχε τὸ ἀνεπληπτον· οὐ γὰρ τοῦ τῆς ὁμολογίας στεφάνου διήμαρτον.

Ὅστω περὶ τῶν τοιούτων καὶ ὁ ἱερομάρτυς Πέτρος ψηφίζεται ἐν τῷ ἰδ' κανόνι.

Νόμοι πολιτικοί.

Οἱ ἀξιωθέντες τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, καὶ πάλιν ἐλληρίζοντες, ἐσχάτη τιμωρία ὑπόκεινται.

Οἱ ἀποστάντες τῆς τῶν ὀρθοδόξων πίστεως, καὶ αἰρετικοὶ γενόμενοι, ἢ θύσαντες, ἢ οὐσαί τινι ἐπαγγελάμενοι, οὐ δύνανται διατίθεσθαι, ἢ δωρεῖσθαι, οὔτε ἐκ διαθήκης, οὔτε ἐξ ἀδιαθέτου λαμβάνειν τι δύνανται.

ΚΕΦΑΛΑ. Β'. *Περὶ αἰρετικῶν, καὶ ὅπως χρῆ δέχεσθαι τοὺς ἐξ αἰρέσεων ἐπιστρέφοντας.*

Ἄλλὰ γὰρ ὅπως καὶ τοὺς ἐξ αἰρέσεων ἐπιστρέφοντας, καὶ τῇ καθολικῇ προσιόντας Ἐκκλησίᾳ, οἱ θεοὶ Πατέρες προσδέχεσθαι τεθεσπίκασιν, ἤδη σκοπητέον. Ἄλλὰ μῆπω περὶ τούτου, ὡς ἐν εἶδει δὲ διαιρέσεως τῶν ἀποδοισταμένων τοῦ ὀρθοῦ φρονήματος, τὰς γενικωτάτας πρῶτον βήτηον προσγορίας, ἃς δὴ τὸ ἀπατηλὸν καὶ πολυσχιδὲς τῶν νόθων δογμάτων ἐκάστοις αὐτῶν ἐπεκλήρωσε. Τὰς μὲν γὰρ αἰρέσεις προσηγορέωσιν, ἐν τῷ α' κανόνι φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος, τὰ δὲ σχίσματα, τὰς δὲ, παρασυναγωγὰς. Αἰρέσεις μὲν οὖν τοὺς πάντας ἀπερβήγμένους, καὶ κατ' αὐτὴν ἀπηλοτριωμένους τὴν πίστιν, οἷον Μανιχαίους, Οὐαλεντινούς, Μαρκωνιστάς, Πεπουζηνούς, καὶ τοὺς ἐκείνοις παρπιλησίους· σχίσματα δὲ, τοὺς δι' αἰτίας τινὰς ἐκ ἀλησιαστικὰς καὶ ζητήματα λάσιμα πρὸς ἀλλήλους διενεχθέντας, καὶ μάλιστα τοῦ διαφέρεσθαι περὶ τοῦ τρόπου τῆς μετανοίας πρὸς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν· παρασυναγωγὰς δὲ τὰς παρασυναγξείας, οἷον, εἴ τις τῶν

A *De iis qui, dum catechumeni essent, fidem negarunt.*

Porro sancti Patres neulquam in animo habebant, ut ii qui dum fidei initiis imbuntur, impingunt, impune evaderent. Can. enim xiv syn. i eos tribus annis audientium poenam subire, deinde ad ordinem priorem revertere, et una cum catechumenis precari jubet.

Canon autem xii syn. Ancyranæ eos qui ante baptismum sacrificarunt, postquam baptizati, adcoque a peccati sorde mundati fuerint, ad sacerdotium promoveri mandat.

De iis qui negare coacti, sese non submiserunt.

B Tertius syn. Ancyr. canon, qui a persecutoribus fugiunt, juxta mandatum quod persequentes nos effugere jubet, prorsus autem evadere nequeunt, sed capti sunt et vi coacti vel thus in manus accipere, vel ore cibos profanos degustare; non autem silentium agunt, sed clamant se esse Christianos, firma nimirum constantia præditi; eos, ut qui minime peccarunt, communionem non esse arcendos judicat, imo vero et ad sacerdotium absque omni dubitatione promovendos, si modo anteacta eorum vita ab omni reprehensione aliena fuerit: neque enim confessionis corona exciderunt.

Idem de iisdem statuit sanctus Petrus Martyr, in xiv canone.

7 *Leges civiles.*

C Qui sacrosancto baptismo digni habiti fuerint, et rursus ad gentilitatem redeunt, poenis gravissimis obnoxii sunt.

Qui ab orthodoxa fide recedunt, et hæretici facti, vel sacrificant, vel alicui se sacrificaturos pollicentur, testamento quidquam præscribere aut donare nequeunt, nec ex testamento, aut ab intestato quidquam accipere possunt.

CAP. II. De hæreticis, et quomodo, qui ex hæresibus convertuntur, admittendi sunt.

Jam vero quamnam rationem in admittendis iis qui ex hæresibus convertuntur, ad Ecclesiam catholicam accedunt, sancti Patres servari jubent, in præsentem inquirendum est. Quin et hic quasi facta divisione eorum, qui a recta opinione discedunt, generalissimæ appellationes, quas singuli ex iis a multifariis, fallacibus spurisque dogmatis sortiti sunt, in primis dicendæ veniunt. Alias enim hæreses, inquit magnus Basilius in primo canone, Patres nuncuparunt, alia vero schismata, alias rursus parasynagogas. Hæreses quidem eos qui omnino separati sunt, et quoad ipsam fidem abalienati, ut Manichæi, Valentini, Marcionistæ, Pepuzeni, et iis consimiles: schismata autem eos qui propter causas aliquas ecclesiasticas et questiones medicabiles inter se dissident; præcipue ab iis qui sunt ex Ecclesia catholica de modo poenitentiae dissentire: parasynagogas autem illegitimos conventus, ut si quis episcopus vel presbyter in delicto deprehensus, et a ministerio obsecundo pro-

hibitus, sese canonibus submittere recuset, et præsulatum sacrumque ministerium sibi vindicet, unaque qui e populo inscitia laborant, relicta Ecclesia catholica cum illo discedant. Patribus ergo antiquis visum est, inquit, hæreticorum baptismum omnino rejicere, utpote qui de ipsa in Deum fide dissentiant, schismaticorum vero baptismum admittere; et ut ii qui conventicula celebrant, per genuinam pœnitentiam conversionem suam indicantes, rursus Ecclesiæ uniantur; et quandoque ut qui in gradu collocati cum rebellibus abierunt, postea autem pœnitentia ducti sunt, ad priorem ordinem revertantur. Catharos autem, qui sunt ex abscissis, et Encratitas, et Hydroparastatas, visum est, inquit, Cypriano et Firmiliano nostro omnes de integro baptizandos esse. Carthagine enim, cujus episcopus erat magnus Cyprianus, synodus Patrum antiquissima congregabatur, iisque omnes hæreticos et schismaticos, qui ad Ecclesiam accedunt, iterum baptizandos esse ex communi consensu placuit. Ita enim ratiocinati sunt: Licet schismatici circa dogmata non errent, quia tamen Christus caput est corporis Ecclesiæ, secundum divinum Apostolum, per quod membra omnia animantur, et incrementum spirituale recipiunt: hi autem membra sunt a corporis compage abrupta, Spiritus sancti gratiam non amplius in iis permanentem habent. Quod igitur ipsi non habent, quomodo aliis impertiri possunt? sed tamen, quandoquidem, inquit hic magnus Pater, visum est nonnullis Asiaticis prudenti consilio Catharorum baptismum suscipiendum esse, suscipiatur.

De Encratitis.

Encratarum autem [baptismum admittere] neutiquam liceat. Eorum autem hæresis eadem plane est cum hæresi Marcionistarum, ex eadem utique germinascens. Etenim **B** et hi nuptias abominantur, easque Satanicas appellant; vinum rejiciunt, animalium esum prohibent, et Dei creaturam pollutam esse delirantes asserunt. Neque dicant quod in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti baptizantur, qui cum Marcione Deum maiorum auctorem esse affirmant. Ne autem ob nimium rigorem segniores eos ad accedendum ad Ecclesiam catholicam reddamus, consuetudine, inquit, utendum est, et sequi oportet Patres, qui res nostras administrarunt. Quare, uti iis visum est, sacro oleo inuncti sacramentorum participes sint.

De Hydroparastatis.

Sunt autem Hydroparastatæ qui in sacri calicis administratione aquam duntaxat offerunt, vinum cum ea miscere nequaquam permittentes. Quin et legitimas nuptias a fornicatione nihil differre existimant. Eadem etiam xlviij eiusdem canon decernit. Quære de Hydroparastatis et Armeniis in viii cap. lit K.

A ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων, πταίσματι ἀλοῦς, ἐπεσχέθη τῆς λειτουργίας, καὶ τοὺς κανόνας ὑποκίψει μὴ ἀνασχόμενος, ἐαυτῷ τὴν προεδρίαν ἐξεδίκασε καὶ λειτουργίαν, καὶ τοῦτω συναπῆλθον οἱ ἀπαιδεύσαντες οὐνοῦτες ἐκ τοῦ λαοῦ, τὴν καθολικὴν καταλειπόντες Ἐκκλησίαν. Δέδοκτο τοῖνον, φησὶν, ἐξ ἀρχῆς τὸ μὲν τῶν αἰρετικῶν βάπτισμα παντελῶς ἠθετηκῆναι, περὶ γὰρ αὐτὴν τὴν εἰς Θεὸν πίστιν πέφυκε τοῖσι τῇ διαφορᾷ· παραδέχεται δὲ τῶν ἀποσχισάντων τοὺς μὲν τοὶ παρσυνάγοντας, ἀξιολόγω μετανοίᾳ τὴν ἐπιστροφὴν ἐπιδειξαμένους, ἐνοῦσθαι πάλιν τῇ Ἐκκλησίᾳ· ἔστι δ' ὅτε καὶ τοὺς ἐν βαθμῷ συναπελθόντας τοῖς ἀνοποτάκτοις, εἶτα μεταμελομένους, εἰς τὴν προτέραν τάξιν ἐπανίεναι. Τοῖς γε μὴν Καθαροῦς, τῶν ἀποσχισμένων καὶ αὐτοῦς **B** ὄντας, καὶ Ἐγκρατίτας, καὶ Ὑδροπαραστάτας, ἔδοξε, φησὶ, τοὺς περὶ Κυπριανὸν, καὶ Φιρμιλιανὸν τὸν ἡμέτερον, πάντας ἀναβαπτίζεσθαι. Εἰς γὰρ τὴν Καρχηδόνα, ἧς ἐπίσκοπος ὁ μέγας Κυπριανὸς ἦν, σύνοδος Πατέρων ἀρχαιοτέρων πασῶν ἠθροίστο, οἷς ἤρρεσεν ἐκ κοινῆς ψήφου πάντας αἰρετικούς τε καὶ σχισματικούς προσιόντας τῇ Ἐκκλησίᾳ βαπτίζεσθαι. Συνελογίζοντο γὰρ οὕτως· Εἰ καὶ μὴ περὶ δόγματα οἱ σχισματικοὶ σφάλλονται, ἀλλ' ἐπεὶ τοῖς γε κεφαλῇ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας ὁ Χριστὸς ἔστι, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, ἐξ οὗ τὰ μέλη πάντα ζῶονται, καὶ τὴν πνευματικὴν αὐξησὶν δέχεται, οὗτοι δὲ τῆς ἀρμονίας τῶν μελῶν τοῦ σώματος ἀπερβράγησαν, οὐκέτι παραμένουσιν **C** αὐτοῖς ἔχουσι τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ὁ τοῖνον οὐκ ἔχουσι, πῶς ἂν τοῖς ἄλλοις μεταδοῖεν; ἀλλ' ὁμοῦ, φησὶν ὁ μέγας οὗτος Πατήρ, ἐπεὶ τίσι τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔδοξε δι' οἰκονομίαν τὸ τῶν Καθαρῶν βάπτισμα ἐλέγεσθαι, ἔστω δεκτὸν.

Περὶ Ἐγκρατιῶν.

Τὸ τῶν Ἐγκρατιῶν μέντοι οὐκ ἐξῆν· Μαρωνιστῶν γὰρ ἐστὶν ἀντικρὺς ἡ κατ' αὐτοὺς αἵρεσις βλάστημα. Κατ' ἐκείνους; γὰρ καὶ οὗτοι τὸν γάμον βεβελύσσονται, τοῦ Σατανᾶ εἶναι αὐτὸν ἀποφανόμενοι· τὸν οἶνον ἀποστρέφονται, τὴν τῶν ἐμφύχων ἀπαγορεύουσιν ἐδώδη, καὶ τὴν κτίσιν τοῦ Θεοῦ μεμιασμένην εἶναι ληροῦσι. Μὴ γὰρ λεγέτωσαν, ὅτι εἰς Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα βαπτίζονται, οἱ γε κακῶν ποιητὴν τὸν Θεὸν εἶναι λέγουσιν, **D** ἐφαμὶλλως τῷ Μαρκίῳ. Ἄλλ' ἵνα μὴ τῆς ἀκριβείας ἐχόμενοι ὀκνηροτέρους αὐτοὺς ποιήταιμεν εἰ; τὸ προσιέναι τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, χρηστῶν, φησὶ, τῷ ἔθει, καὶ τοῖς τὰ καθ' ἡμᾶς οἰκονομήσαι Πατρᾶσιν ἀκολουθητέον, καὶ ὡς ἐκεῖνοι δοκεῖ, χρεῖμενοι τῷ ἁγίῳ μύρῳ, οὕτω τῶν ἁγιασμάτων μεταλαμβάνετωσαν.

Περὶ Ὑδροπαραστατῶν.

Ὑδροπαραστάται δ' εἰσὶν οἱ μόνον ὕδωρ ἐν τῇ ἱερουργίᾳ τοῦ ἁγίου προσφέροντες ποτηρίου, οἶνον δὲ τοῦτω μὴ γίνονται μὴ ἀνεχόμενοι, καὶ τὸν ἔνομον γάμον μὴδὲν διεννησθέναι πορνείας οἰόμενοι. Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ μὲν κανὼν τοῦ αὐτοῦ διορίζεται. Ζῆται περὶ Ὑδροπαραστατῶν καὶ Ἀρμενίων ἐν τῷ τ' κεφ. τοῦ K στοιχείου.

Ἄλλα γὰρ καὶ ὁ ζ' κανὼν τῆς οἰκουμένης β' Ἀ
 σνῆδου, ὅπως γρη' δέχεσθαι τοὺς ἐξ αἱρέσεως ἐπι-
 στρέφοντάς ἀριθμῶς νομοθετεῖ. Εἰς δύο γὰρ μοῖρας
 ἅπαντας διελὼν, τοὺς μὲν μύρω χρίεσθαι, τοὺς δὲ
 ἀναβαπτίζεσθαι διορίσατο. Ἀρειανούς μὲν οὖν, καὶ
 Μακεδονίανους, καὶ Σαββατιανούς, καὶ Ναυατιανούς,
 τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς Καθαροὺς, καὶ Ἀριστεροὺς,
 καὶ Τεσσαρακοσιδεκατίτας ἦτοι Τετραδίτας, καὶ
 Ἀπολλιναριστάς, ἐπέπειρε ἐξίσης ἡμῖν τῷ θεῷ τελει-
 οῦνται βαπτίσματα, οὐκ οφείτα δεῖν τοὺτους ἀναβαπτί-
 ζειν, ἀλλὰ, μετὰ τὸν τῆς σφετέρας αἱρέσεως ἔγγρα-
 φον ἀναθεματισμὸν, τῷ ἁγίῳ χρίειν μύρω κελεύει
 τί τε μέτωπον αὐτῶν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰς
 βίνας, τὸ στήμα τε, καὶ τὰ ὄτα, καὶ σφραγίζοντας
 λέγειν· Σφραγὶς ὕδατος Πνεύματος ἁγίου.

Περὶ Εὐνομιανῶν.

Εὐνομιανούς γε μὴν, τοὺς εἰς κατάδυσιν βαπτι-
 ζομένους μίαν, καὶ Μοντανιστάς, τοὺς καλουμένους
 Φύγας, καὶ Σαβελλιανούς, τοὺς διδάσκοντας τὴν
 υἱοπατίαν, καὶ τοὺς παραπλησίους τούτοις, ὡς
 οὐδὲν ἄμεινον τῶν ἀβαπτίστων Ἑλλήνων ἀληθείας
 διακρίσεως διακειμένους, τῇ καθολικῇ προσιόντας
 Ἐκκλησίᾳ, εὐθὺς κελεύει βαπτίζεσθαι· ἢ γὰρ ὅλιως
 οὐκ ἔβαπτίσαντο, ἢ καὶ βαπτισάμενοι οὐ κατὰ τοὺς
 θεμοὺς τῆς τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας ἐνεσημάν-
 θησαν· ταύτη τοι καὶ ἀφώτιστοι τοῖς θεοῖς Πατράσι
 λογίζονται.

Περὶ Ἀρειανῶν.

Ἀρειανοὶ μὲν οὖν εἰσιν οἱ τὰ Ἀρίου φρονοῦντες,
 ἔ; πρεσβύτερος ὢν τῆς κατ' Ἀλεξάνδρειαν Ἐκκλη-
 σίας, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἑτε-
 ροῦσία τῷ Πατρὶ καὶ κτίσματα ὁ βέβηλος ἐδογμα-
 τίζε.

Περὶ Μακεδονιανῶν καὶ Ἡμιारीων.

Μακεδονίανοι δὲ οἱ περὶ μὲν τοῦ Υἱοῦ ὀυίως φρο-
 νοῦντες, τὸ δὲ ἅγιον Πνεῦμα κτιστὸν βλασφημοῦντες,
 καὶ ἀλλότριον τῆς θεότητος, παρ' ὃ καὶ Ἡμιάρειοι
 ἐκαλοῦντο· ταυτησί δὲ τῆς κλήσεως καὶ ἑτέρα τῶν
 ἐξαγίστων αἱρέσεων ἔτυχεν· οἱ δὲ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ
 Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὔτε κτίσματα ὡς ὁ Ἄρειος, οὔτε
 μὴ ὁμοούσια τῷ Πατρὶ δοξάζειν ἠνεύχοντο, ξένῳ δὲ
 τινι τρόπῳ ὁμοούσια τῷ Πατρὶ· ἐδεδίασαν γὰρ, ὡς
 ἔρασκον, μὴ πάθος περὶ τὸν Πατέρα διὰ τῆς γενή-
 σως νομισθῆ.

Περὶ Νεβάτου.

Νεβάτος δὲ πρεσβύτερος ὢν τῆς παλαιᾶς Ῥώ-
 μης, τῆς τῶν λεγομένων Καθαρῶν αἱρέσεως ἡρξε,
 σχισματικὸς ὢν κυρίως, οὐχ ἀρετικὸς· οὐ γὰρ περὶ
 τῶν ὀρθῶν δογμάτων τοῖς πιστοῖς διεφέρετο, ἀλλὰ
 τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ ὑποκύψασιν καὶ θύσασιν ἀπηγγέ-
 ρευε τὴν μετάνοιαν· τοῖς τε διγάμοις οὐκ ἐκοινώ-
 με· ἀνθ' ὧν, εἰ καὶ μὴ περὶ τὴν πίστιν ἐσφαλτο,
 καὶ μέντοι τὸ ἀσυμπαθὲς αὐτοῦ καὶ μισᾶδελφον,
 συνόδου γενομένης ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ Κορνηλίου τοῦ
 τάππα, Δεκίου βασιλεύοντος, ἀπεβλήθη καὶ ἀνεθε-
 ιατίσθη, ὡς ὁ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιος ἱστορεῖ.

Porro canon. 7 syn. II œcumen. clare decernit
 quomodo eos qui ex hæresi revertuntur, admit-
 tere oporteat. Etenim hæreticos omnes in duo
 genera distinguens, alios oleo inungi, alios au-
 tem rebaptizari definivit. Arianos itaque et
 Macedonianos, et Sabbatianos, et Novatianos qui
 sese, hi Catharos, illi Sinistros nominant, et Quar-
 taderumanos sive Quartanos, et Apollinaristas,
 quoniam ex æquo nobiscum sacro baptisate
 perficiuntur, denovo baptizare neutiquam necesse
 existimat, verum eos, postquam scripto omnem
 suam hæresim anathematizaverint, sacro oleo
 inungere jubet, frontem et oculos et nares et os
 et aures, et signantes dicere: Stignaculum domi
 Spiritus sancti.

De Eunomianis.

Eunomianos vero, qui una demersione bap-
 tizantur, et Montanistas, qui et Phryges dicuntur,
 et Sabellianos qui Patrem idem esse cum Filio
 docent, iisque consimiles, ut qui nihilo melius
 quam pagani non baptizati, veritate judice,
 affecti sint, ad Ecclesiam catholicam accedentes
 statim baptizari jubet. Vel enim non omnino
 baptizati erant; vel si baptizati fuerant, secun-
 dum Ecclesiæ orthodoxæ constitutiones non si-
 gnabantur; et ob eam rationem a sanctis Pa-
 tribus pro non illuminatis habiti sunt.

De Arianis.

Sunt autem Ariani qui cum Ario sentiunt,
 Ecclesiæ Alexandriæ presbytero, qui Dei Filium
 et Spiritum sanctum diversam a Patre
 essentiam habere, et creaturas esse profane docuit.

De Macedonianis et Semiarianis.

Macedoniani vero, qui de Filio quidem recte
 senserunt, Spiritum autem sanctum creaturam esse
 et a divinitate alienum blasphemæ asserebant;
 unde et Semiariani dicti sunt. Quin et eandem
 appellationem alia etiam ex impiis hæresibus sor-
 titi est, eorum nempe qui Filium et Spiritum
 sanctum, non creaturas cum Ario, nec ejusdem
 cum Patre substantiæ, sed peregrino quodam more
 similis cum Patre substantiæ sentiebant. Metuebant
 enim, uti dicebant, ne affectionem aliquam Patri
 per generationem ab iis attribui quis putaret.

De Novato

Novatus autem veteris Romæ presbyter, hæresin
 eorum, qui Cathari dicuntur, exorsus est; schis-
 maticus ὅ proprie, non hereticus: non enim
 circa dogma aliquod a fidelibus dissentiebat, sed
 iis qui in persecutione lapsi sunt, et sacrificarunt,
 poenitentiam negabat, et digamis non com-
 municabat. Quare licet circa fidem non erra-
 verit, tamen propter immisericordiam et fratrum
 odium, synodo Romæ habita sub Cornelio papa,
 Decio imperante, ejectus erat et anathemate per-
 cussus, ut Eusebius Pamphili in historia sua
 narrat.

De Sabbatianis.

Sunt autem Sabbatiani, quibus præfuit Sabbatius quidam presbyter, eandem hæresim cum Novato professus, nisi quod pejorum studio teneretur, et more judaico Sabbatum coleret, in eo jejunium peragens; et alia eorum æmulus faceret, sicut et nunc temporis Latini.

De Sinistris.

Iidem etiam Sinistri vocantur, quod manum sinistram abominentur, non omnino ausi per eam quidquam prehendere.

De Quartodecumanis.

Sunt porro Quartodecumani qui Pascha celebrant, non die Dominica, secundum sacras Ecclesiæ constitutiones, sed ea die qua luna quartadecima contigerit; quod est Judaicæ superstitionis maxime proprium.

De Quartanis.

Iidem etiam Quartani nominantur, quod cum Paschatis festum celebrant, nusquam in diversorium se conferant, sed jejunare malint, quemadmodum nos qualibet feria quarta; in hoc etiam Judæorum æmuli, qui post Pascha panes non fermentatos et herbas amaras comedebant.

De Apollinaristis.

Sunt autem Apollinaristæ, quibus præfuit scelestissimus Apollinarius, in thronum Laodicæ, quæ est in Syria, Deo permittente, perniciose introductus, qui circa œconomiam aperte blasphemus erat, dicens Filium Dei corpus quidem vivum, sed mentis omnino expers, a sancta Virgine accepisse, divinitate scilicet mentis locum supplente, et sicut animam Dei irrationalem sentiebat, ita et unicum esse in eo naturam tradidit. Hi omnes postquam hæresibus suis omnino valedixerint, oleo duntaxat inuncti Ecclesiæ filii annumerantur.

Videsis autem, quinam et quales sint, quos sancti Patres rebaptizari volunt.

De Eunomianis.

Eunomiani sunt quibus præfuit Eunomius; qui ex Galatia oriundus Cyzici erat episcopus, pejora multo quam Arius sentiens. Etenim Filium mutabilem, et servum, et in omnibus Patri dissimilem esse docuit. Eos etiam qui errori ejus assentiebantur, nequam iste unica immersione baptizabat, prono capite et pedibus sursum versis eos immergens. Quin et futura supplicia non vera esse, sed eorum minas ad terrorem duntaxat intentatas, nugatorie asseruit.

IO *De Montanistis.*

Montanistæ autem sunt, qui a Montano quodam nomen sortiti sunt. Iidem Phryges nominabantur, vel quod hæresiarcha, vel quod ipsa hæresis ex Phrygia esset oriunda. Hic vero Montanus se Paracletum appellabat, et mulierculas duas secum ducens, Priscillam et Maximillam, easdem prophetissas vocabat.

De Pepuzenis.

Iidem etiam, quod Pepuzam Phrygiæ oppidum divinis honoribus celebrantes Hierosolymam nuncu-

A *Περὶ Σαββατιανῶν.*

Σαββατιανοὶ δὲ, ὧν ἤγησато Σαββάτιος τις πρεσβύτερος, τῆς αἰρέσεως μὲν κάκεινος ὦν τοῦ Ναβίου, τῆ δὲ περὶ τὰ χεῖρα φιλοτιμία καὶ λουδαϊκῆ; σαββατίζειν ἤσειτο, νηστειαν ἐν τούτῳ μετιῶν, καὶ τὰλλα παραπλησίως ἰκεῖνοι, καθὼς δὴ καὶ οἱ Λατῖνοι τανῦν.

Περὶ Ἀριστερῶν.

Οἱ αὐτοὶ δὲ καλοῦνται καὶ Ἀριστεροί, οὗτι τὴν ἀριστεράν εἰσι βδελυττόμενοι χεῖρα, δι' αὐτῆς προσίσθαι τὸ οἰονοῦν μὴ τολμῶντες.

Περὶ Τεσσαρασκαιδεκατιῶν.

Τεσσαρασκαιδεκατῖται δὲ, οἱ τὸ πάσχα τελοῦνται; οὐκ ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῆ, κατὰ τοὺς ἱεροῦς τῆς Ἐκκλησίας θεσμοῦς, ἀλλ' ἐν ἣ ἂν ἡμέρᾳ τεσσαρασκαιδεκαταῖαν τύχη τὴν σελήνην γενέσθαι, ὃ τῆς τῶν Ἰουδαίων θρησκείας ἐστὶν ἰδιαίτατον.

Περὶ Τετραδιτῶν.

Οἱ δ' αὐτοὶ καὶ Τετραδίται, οὗτι τὸ πάσχα ἑορτάζοντες οὐ καταλείβειν, ἀλλὰ νηστεύειν αἰροῦνται, ὡς ἐν ταῖς τετρασίην ἡμεῖς, Ἰουδαίους κἀν τούτῳ μισοῦμενοι, τοὺς μετὰ τὸ πάσχα ἄζυμα καὶ πικρίας ἐσθίοντας.

Περὶ Ἀπολιναριστῶν.

Ἀπολιναριστῖται δὲ, ὧν ἤρχεν ὁ πολὺς τὴν κακίαν Ἀπολιναρίος, τῷ τῆς ἐν Συρίᾳ Λαοδικείας θρόνῳ ἀνοχῆ Θεοῦ εἰσφάραξι, ὃς περὶ τὴν οἰκονομίαν φανερώς ἐβλασφήμη, λέγων τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ σῶμα μὲν ἐμφυχον, νοῦ δὲ παντάπασιν ἄμοιρον, ἐκ τῆς ἀγίας ἀνεληφέναι Παρθένου, ἅτε τῆς θεότητος ἀποχρώσεως ἀντὶ τοῦ νοῦ, ἄλογον ὡσπερ τὴν ψυχὴν τοῦ Κυρίου φρονῶν· ἀλλὰ καὶ μίαν φύσιν ἐπὶ τοῦ Κυρίου εἰδίδασκεν· οὗτοι πάντες ἐβρώσθησι πολλὰ ταῖς οἰκαίαι; αἰρέσει φάσαντες, μύρω μόνῳ χρισμένοι; τοῖς Ἐκκλησίας ἐναριθμοῦνται τροφίμοις.

Ἄθρει δὴ μοι ὅσοι τε καὶ οἴοι, ὅς οἱ θεοὶ Πατέρες ἀξιοῦσιν ἀναβαπτίζεσθαι.

Περὶ Εὐνομιανῶν.

Εὐνομιανοί, ὧν ἤγειτο Εὐνόμιος. Γαλάτης ἔσθ. Κυζικίου γέγονεν ἐπίσκοπος, χεῖρονα μακρῶ τοῦ Ἀρείου φρονῶν· τρεπτόν γάρ καὶ δοῦλον, καὶ κατὰ πάντα ἀνόμιον τῷ Πατρὶ τὸν Υἱὸν ἰσομάτιζε· τοῖς γε μὴν τῆ ἀπάτῃ τούτου προστιθεμένους εἰς μίαν καταδύσιν ἐβάπτιζεν ὁ ἐξάριστος, κατὰ κεφαλῆς αὐτοῦ; καταδύων ἄνω τῶν ποδῶν αὐτοῖς τετραμμένων· ἀλλὰ καὶ τὰς μελλούσας κολάσεις μὴ ἀληθείας εἶναι ἀπεφλύαρει, δι' ἐκφόδῃσιν μόνην ἀπειληθείας.

Περὶ Μοντανιστῶν.

Μοντανιστῖται, οἱ ἀπὸ Μοντανίου τινος σχόντες τὴν κλῆσιν, οἱ δὴ καὶ Φρύγες ὠνομάζοντο, ἢ τοῦ αἰρεσιάρχου τούτων Φρυγὸς ὄντος, ἢ τὴν ἀρχὴν ἐκ Φρυγίας τῆς τοιαύτης φύσεως αἰρέσεως. Ὁ τοίνυν Μοντανὸς οὗτος Παράκλητον ἑαυτὸν προσηγόρευε, καὶ δύο γυναῖκας ἐπαχόμενος Πρίσκιλλαν καὶ Μαξιμίλλαν, προφήτιδας αὐτὰς ἐκάλετ.

Περὶ Πεπουζηνῶν.

Καὶ Πεπουζηνῶν δὲ οἱ τοιοῦτοι προσηγορεύοντο. Πέπουζαν γὰρ τῆς Φρυγίας κώμην ἐκθειάζουσι.

Περουσαλήμ αὐτὴν ὠνόμαζον· οὗτοι καὶ τοὺς γάμους ἄπειραν ἐπέτρεπον, καὶ βρωμάτων ἔστιν ὧν ἀπέχεσθαι ἐδίδασκον· τὸ πᾶσα διέστρεφον· εἰς ἓν πρόσωπον τὴν ἁγίαν Τριάδα συνήρουν τε καὶ συνέχεον· καὶ αἷμα παιδὸς ἔκκεντουμένου, ἀλεύρω συμπύροντες καὶ ἄρτοποιοῦντες, προσέφερον, καὶ αὐτοῦ μεταλάμβανον.

Περὶ Σαβελλιανῶν.

Σαβελλιανοί, οἵτινες ἀπὸ Σαβελίου τοῦ Αἰδου ὠνομάσθησαν, ὃς Πτολεμαίδος τῆς Πενταπόλεως ἐπίσκοπος γεγὼς, συναλοιφὴν ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ σύγχυσιν ἐδογματίζε· τὴν τρεῖς ὑποστάσεις τῆς μιᾶς οὐσίας καὶ θεότητος εἰς ἓν πρόσωπον συναιρῶν καὶ συγγέων, τριώνυμον τὸν αὐτὸν λέγων, νῦν μὲν ὡς Πατέρα φαίνεσθαι, νῦν δὲ ὡς Υἱὸν, ἔστι δ' ὅτε ὡς ἄγιον Πνεῦμα, ἄλλοτε ἄλλως μεταμορφούμενον καὶ μετασχηματιζόμενον· ὡς ἐκ τῆς καινῆς ταύτης ἀναλύσεως ἢ συνθέσεως, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, μὴ μᾶλλον ἐν τὰ πάντα, ἢ μὴ ἐκαστον εἶναι ὀριζόμενος· φεῦγε γὰρ εἶναι ὅπερ ἐστίν, εἰς ἄλλα χωροῦντα καὶ μεταβαίοντα, φιλῶν καταλειπομένων τῶν ὀνομάτων.

Περὶ Παυλιανιστῶν.

Ὁ δὲ τῆς α' συνόδου ἰθ' κανὼν, καὶ τοὺς Παυλιανιστὰς, εἶτα τῇ καθολικῇ προσπεφυγὼτας Ἐκκλησίᾳ, προστᾶται ἀναβαπτίζεσθαι· σκοπῆσαι δὲ δεῖ, τίνας ὁ κανὼν ἀναβαπτίζειν ἐπιτρέπει, τοὺς ἀπὸ ὀρθόδοξων Παυλιανιστὰς, ἢ τοὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς Ἐκκλησίας ἐθάδας αἰρέσεως. Εἰ δὲ τινες αὐτῶν, φησὶν, ἐν τῷ κλήρῳ ἐξητάσθησαν, ἀγνωσάντων ἰσως ὅπως εἶχον ἀσθεῖας τῶν αὐτοῦ χειροτονησάντων, καὶ τοῦτους μετὰ τὸ γνωσθῆναι δέον ἀναβαπτίζεσθαι, μὴδὲν ἐκ τῆς χειροτονίας ἀποναμένους· καὶ εἰ μὲν εὐρεθῆεν μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ κατὰ τὸν βίον ἀμμεπταί, χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐκκλησίας, ἢ προσῆλθον, εἰ δ' οὐκ, τοῦ κλήρου εἶναι ἀπεωαμένους.

Περὶ Παυλικιανῶν.

Παυλικιανοὶ ἐξ οἱ Μανιχαῖοι μετωνομάσθησαν ἀπὸ τινῶν ἀδελφῶν δύο, Παύλου καὶ Ἰωάννου, ὁρμωμένων ἐκ Σαμοσάτων, υἱῶν γυναικὸς τινος Μανιχαίας, Καλλίνικης τοῦνομα, δυσσεβείᾳ μᾶλλον ἢ γάλακτι τοὺς υἱοὺς θρεψαμένης. Οὗτοι ἓνα εἶναι Θεὸν ἐκήρυσσον, Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἄγιον Πνεῦμα τὸν αὐτὸν προσαγορευόμενον· εἰς γὰρ φησὶ, Θεός, καὶ ὁ Υἱὸς αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, ὡς ὁ λόγος ἐν ἀνθρώπῳ. Ὁ δὲ Λόγος οὗτος ἐπὶ γῆς ἐβλῶν, ἐν ἀνθρώπῳ ὤκησεν, Ἰησοῦ κληυμένου, καὶ τὴν οἰκονομίαν πληρώσας, ἀνῆλθε πρὸς τὸν Πατέρα· ὁ δὲ Ἰησοῦς οὗτος, κάτωθεν ἦν ἀπὸ Μαρίας ἀρξάμενος· ἀπὸ τοῖσιν τῶν δύο τουτωνὶ Παύλου καὶ Ἰωάννου, τοῖς σφῶν μαθηταῖς ἢ τῶν Παυλικιανῶν ἐπατέθη προσωνομία, βαρβαρικώτερον συνθεθεῖσα· ἀντὶ γὰρ Παυλοῖωάννοι, Παυλικιανοὶ κατονομάζονται· τὰ δὲ τῆς τούτων αἰρέσεως Φώτιος ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως χρηματίσας, ἐν ἱκανῷ στηλιτεύει λόγῳ.

Τοὺς οὖν ἄρτι καὶ προσεχῶς ρηθέντας ἀμφοκα-

parent, Pepuzenorum quoque nomen assecuti sunt. Ab illis divortia conjugum permessa, et a certis quibusdam ciborum generibus abstinencia imperata, Paschatis dies in alienum tempus rejecta, et in unam personam sacrosancta Trinitas contracta et confusa. Illi etiam sanguinem pueri aculeolis compuncti cum farina miscentes, ac panem inde conficientes, tum offerebant, tum ex eo participabant.

De Sabellianis.

Sabelliani autem a Sabellio ex Libya oriundo denominati sunt, qui Ptolemaidis, quæ urbs est Pentapolis, episcopus, commisionem quamdam et confusionem in sacrosancta Trinitate asseruit, tres illas hypostases unius substantiæ et divinitatis in unam personam contrahens et confundens, quam trium esse nomen dixit, et aliquando ut Patrem apparuisse, aliquando ut Filium, aliquando autem ut Spiritum sanctum, et alias aliter transformatum transfiguratumque; per ineptam hanc resolutionem sive compositionem, secundum Gregorium Theologum, omnes personas non tam unam esse quam singulas nihil definiens. Desinunt enim esse quæ in se invicem cedunt et permutantur, nudis duntaxat nominibus relictis.

De Paulianistis.

Canon autem 19 primæ synodi, Paulianistas qui postea ad Ecclesiam catholicam confugerunt, rebaptizari jubet. Verum hic inquirendum est, quoniam canon denuo baptizari præcipit, an eos qui ex orthodoxis ad Paulianistas defecerunt, vel qui ab initio hæresi eorum assueti sunt. Si qui vero, inquit, ex iis in clericorum numero erant, ignorantibus forsitan iis a quibus ordinati sunt, quam impij essent, etiam re cognita rebaptizari debent, ab ordinatione sua nihil adjuti. Quin imo si post baptismum ab omni reprehensione immunes quoad vivendi rationem inventi fuerint, ab episcopo illius ecclesiæ, in qua nomen dederunt, ordinentur; sin minus, a clero ejiciantur.

De Paulicianis.

Porro et Manichæi Pauliciani dicti sunt, a duobus fratribus Paulo et Joanne ex Samosatis oriundis, filii mulieris cujusdam Manichææ, cui nomen erat Callinice, quæ non tam lacte quam impietate filios suos enutrit. Hi unum esse Deum prædicant, qui et Pater et Filius et Spiritus sanctus idem dicitur. Unus enim, inquiunt, est Deus, et Filius ejus in ipso est, quemadmodum in homine sermo. Iste autem Sermo in terras veniens in homine habitavit, qui dictus erat Jesus, et œconomia completa ascendit ad Patrem. Hic autem Jesus ab infra erat, a Maria originem ducens. A duobus igitur istis Paulo et Joanne, discipulis eorum Paulicianorum nomen barbare compositum **II** imponebatur, Pauliciani enim pro Paulo Joanni dicti sunt. Eorum autem hæresim Photius patriarcha Constantinopolitanus juxta orationem perstringit.

Porro canones ambos subsequentes, nimirum

7, synod. II, et 19, syn. I, 95, VI, syn. conjungens, et eorum fere verbis usus, addit, oportere etiam rebaptizari Manichæos, et Valentinus, et Marcionistas. Nestorianos autem libellos dare, schedulas scilicet et hæresin suam infamia notantes, et nominatim Nestorium exsecrare, nec non Eutycheiem, et Dioscorum, et Severum, qui aliam impietatem, ex diametro a Nestoriana differentem, excogitarunt.

De Nestorio nondum dicitur; de Eutychete et Dioscoro in præsentī dicendum est.

De Dioscoro et Eutychete.

Dioscorus sacrum inclytæ urbis Alexandrinæ clavam profane tenuit; et Eutyches in regina urbium archimandrita seu cœnobii præfectus erat. Hi Dominum nostrum Jesum Christum Patri quidem consubstantialē credebant, circa autem incarnationem blasphemæ locuti sunt, et hæresin Nestorii, qui duos filios introduxit, evitantes, in præcipitium contrarium impulsī sunt. Duas enim Domini naturas, divinitatem scilicet et humanitatem, post unionem confundi, et in unam naturam contrahi impie tradiderunt, adeoque divinas passiones, quibus humanitas obnoxia erat, divinitati attribuerunt. Quin et Dominum non carnem nostræ similitam assumpsisse, nec eam ex Virginis sanguine compingi, sed ineffabiliter et diviniore modo eum incarnatum fuisse commenti sunt. Quos idcirco IV synodus œcumenica Chalcedone celebrata, sexcentis et triginta Patribus constans, deposuit.

De Severo.

Erat autem Severus Antiochiæ episcopus, Dioscoro et Eutychete impietate non inferior; quapropter ab orthodoxis throno simul ac urbe expulsus, ad Alexandriam pervenit, ubi librum conscripsit omni impietate refertum, in quo contra synodum quartam Chalcedonensem invehitur, et hæresin illam quæ unam in Domino naturam post unionem statuit, confirmare aggressus est. Librum hunc, *philalethen*, seu *veritatis amantem* inscripsit, patri mendaciorum nihilo minus charum: quem qui ab eo Jicuntur Severiani Evangeliiis præferunt. Iidem etiam Acephali vocantur, non solum quod plures fuerint hujus hæresis patroni fautoresque, sed quod diversis sententiis ab invicem differant, et inter se non omnino convenient.

De Manichæis.

Dicuntur Manichæi qui Manis deliria in honore habent. Manes autem sese Paracletum vocabat, et Christum per opinionem et imaginationem apparuisse docuit. Duo statuebat principia, bonum et malum, sive Deum et materiam. Vetus Testamentum maledictis incessit. Lunam et sidera tanquam deos adorari permisit. Carnis resurrectionem negabat.

Α νόνας, τὸν τε ζ' τῆς β' συνόδου, καὶ τῆς α' τὸν ιθ' ὁ ιε' τῆς ε' συνόδου κανὼν ἐνώσας, καὶ τοὺς αὐτῶν σχεδὸν χρησάμενος ῥήμασι, προσεπάγει, χρῆναι ἀναβαπτίζεσθαι τοὺς τε Μανιχαίους, καὶ Οὐαλεντινοὺς, καὶ Μαρκιωνιστάς· Νεστοριανοὺς δὲ, λιθέλλους ἐδόξασαι, γράμματα δηλαδὴ τὴν σφῶν αἵρεσιν στυλιτεύοντα, ὀνομασί τε τὸν Νεστόριον ἀναθέματι καθυποβάλλειν· οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ Εὐτυχεῖα, καὶ Διόσκορον, καὶ Σεβήρον, τοὺς ἐκ διαμέτρου τοῦ Νεστορίου ἐτέραν ἐξευρηκότας δυσσεβείαν.

Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Νεστόριον ὅσον οὐκ ῥηθίσεται· περὶ μὲν τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου ἤδη ῥητέον.

Περὶ Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς.

Ὁ τοίνυν Διόσκορος, τῆς περιουήμου πόλεως Ἀλεξανδρείας τοὺς ἱεροὺς ἀνιέρως διεχειρίζων οὐκ ἄλλως· Εὐτυχῆς δὲ, τῶν ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ἱερῶν σεμνείων ἀρχιμανδρίτης ἐτύχχανεν ὢν. Οὗτοι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὁμοούσιον μὴ ἐπίστευον γὰρ Πατρὶ, περὶ δὲ γε τὴν ἐνανθρώπησιν βλάσφημον πλῶτταν ἐκίνουν, καὶ φερόντες ἔβην τὴν τοῦ Νεστορίου διαίρεσιν, δύο υἱοὺς εἰσάγοντες, εἰς ἕτερον κρημνὸν ἀπεναντίας ὠθοῦντο· τὰς γὰρ δύο ἐπὶ τοῦ Κυρίου φύσεις, τῆς τε θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, μετὰ τὴν ἔνωσιν συγκαθῆναι, καὶ εἰς μίαν ἀποτελεσθῆναι φύσιν δυσσεβῶς ἐδογματίζον, ὡς ἐνεῦθεν καὶ τῇ θεότητι προσαρμολόζεσθαι ἄπαρ ἢ ἀνθρωπότης ὑπέστη θεία παθήματα. Ἀλλὰ καὶ τὴν σάρκα οὐκ ὁμοούσιον ἡμῖν ἀνειληφέναι τὸν Κύριον ἔλεγον, οὐδ' ἐκ τῶν παρθενικῶν συμπαγγῆναι αἱμάτων, ἀλλ' ἀρρήτως πως καὶ θεοτέρας σεσαρκῶσθαι αὐτὸν ἀνέπλαττον· οὗς καθέλειεν ἢ ἐν Χαλκηδόνι οἰκουμένηκῃ δ' σύνοδος τῶν χλ' Πατέρων.

Περὶ Σεβήρου.

Ὁ γε μὴν Σεβήρος, Ἀντιόχειας ἐπίσκοπος ἦν, καὶ οὐδὲν ἐνδέειν τὰ γε εἰς ἀσέθειαν Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς· ταύτην τοὶ καὶ πρὸς τῶν ὀρθοδόξων τοῦ θρόνου ἅμα καὶ τῆς πόλεως ἐξοστρακισθεὶς, τὴν Ἀλεξανδρείαν κατελήφει, ἔνθα καὶ βίβλον συντάττει· πίσος γέμουσαν δυσσεβείας, ἐν ἣ κατέτρχε μὲν τῆς ἐν Χαλκηδόνι δ' συνόδου, κρατύειν δ' ἐπειράτο τὴν δογματίζουσαν αἵρεσιν, μίαν φύσιν ἐπὶ τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν ἔνωσιν· ταύτην δὲ τὴν βίβλον ἐπέγραψε «φιλὰλθη» τὴν οὐκ ἤκιστα τῶν τοῦ ψεύδους περιλημμένην πατρὶ, ἦν οἱ ἀπ' ἐκείνου λεγόμενοι Σεβηριανοὶ τιμῶσιν ὑπὲρ τὰ εὐαγγέλια· οἱ αὐτοὶ δὲ λέγονται Ἀκέφαλοι, τῷ μὴ μόνον πολλοὺς ἐσχηκέναι γεννήτορας καὶ ἀρχηγούς τῆς αἵρέσεως, ἀλλὰ καὶ διαφοροὺς δόξαις μεριζομένους, καὶ ἀλλήλους ὡς μὴ συμβαίνοντας.

Περὶ Μανιχαίων.

Μανιχαῖοι δὲ λέγονται οἱ πρεσβεύοντες τὰ τοῦ Μάνεντος· ὁ δὲ Μάνης οὗτος, παράκλητον ἑαυτὸν ἐκάλει, δοκῆσαι δὲ καὶ φαντασίαν τὸν Χριστὸν ἠγεῖσθαι πεφηνέναι. Δύο ἀρχὰς ἐδογματίζε, πονηράν τε καὶ ἀγαθὴν, ἦτοι Θεὸν τε καὶ ὕλην· τὴν παλαιὰν ἐβλάσφημει διαθήκην· σελήνην καὶ ἀστέρους προσκυνῶν οὐκ ἄλλως ἐπέτρπε· σαρκὸς ἀνάστασιν ἠρνείον.

μετεμψύχων ἐδίδασθε, βοτάνας καὶ ὕδωρ καὶ δέν-
δρα ἐμψύχα εἶναι φάσκων.

Περὶ Οὐαλεντινιανῶν ἤτοι Εὐχιτῶν.

Οὐαλεντινιανοὶ δὲ, ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Οὐα-
λεντίνου καὶ Οὐάλεντος· βλαστήσασα αἰρεσις τῶν
Βογομίλων ἤτοι Μασσαλιανῶν· τοῦτο δὲ ἐξελληνιζό-
μενον Εὐχίτας δηλοῖ· πολὺ γὰρ παρ' αὐτοῖς τὸ τῆς
εὐχῆς ὄνομα, ἦν καὶ τοῖς πολλοῖς ποιοῦσιν ἀνέκφορον·
καλοῦνται δὲ ἐκ τοῦ πράγματος· καὶ Ἐνθουσιασταί·
δαίμονος γὰρ ἐνέργειαν λαμβάνοντες, Πνεύματος
ἀγίου εἶναι ταύτην ὑπολαμβάνουσιν. Οἱ γὰρ τέλειον
τὴν νόσον ταύτην εἰσδεδεγμένοι, ἀποστρέφονται μὲν
τὴν τῶν χειρῶν ἐργασίαν ὡς πονηράν· ὑπὸν δὲ τὰ
πολλὰ σφᾶς αὐτοὺς ἐκδιδόντες, ἐνθουσιασμῶν τὰς
τῶν ὄνειρων φαντασίας ἀποκαλοῦσι· φύσει λέγουσιν
εἶναι τὰ κακά, καὶ ἐν ἐκάστῳ ἀνθρώπῳ πνευμά τι
θεῖον συνοικεῖν, καὶ δαίμονα· τοὺς τιχτομένους παι-
δαί· ἐκ τοῦ προπάτορος ἔλκειν Ἀδάμ, ὡσπερ τὴν
φύσιν, οὕτω δὴ καὶ τὴν πρὸς τοὺς δαίμονας δου-
λείαν, καὶ συνουσιωμένον φέρειν δαίμονα ἐκάστῳ
ποτῶν συνοικούντα καὶ κατεξουσιάζοντα. Καὶ τὸ
μὲν βάπτισμα ἀδυνάτως ἔχειν ἐξελαύνει αὐτόν, ἢ
τὰς ρίζας ἀνασπᾶν τῶν ἀμωρτημάτων, μόνην δὲ τὴν
ἐπιτεταμένην εὐχὴν ἐκείνῳ τε ἐξωθεῖν καὶ ταύτας
καθαίρειν· καὶ μετὰ τὴν γενομένην τοῖς αὐτῶν τε-
λειότεροις ἀπάθειαν, ἐπιφοιτᾶν αὐτοῖς ὁρατῶς τὸ
ἄγιον Πνεῦμα, καὶ τῆς τῶν παθῶν κινήσεως τὸ σῶμα
ἐλευθεροῦν, ὡς μηκέτι λοιπὸν δεῖσθαι μήτε νηστείας
πειροῦσης αὐτὸ, μήτε διδασκαλίας χαλινούσης, καὶ
μὴ βραίνειν ἀτακτα παιδευούσης· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
αἰσθάνεσθαι τούτους τῆς τοῦ ἐπουρανίου νυμφίου
κοινωνίας, ὡσπερ ἡ γυνὴ τῆς τοῦ ἀνθρώπου συνου-
σίας, καὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα αἰσθητοῖς ὄραϊν ὀφθαλ-
μοῖς, μόνους γὰρ τοῖς τοιοῦτοις ὅπ' ἔβην ἐμφανίζε-
σθαι ταύτην, κἀντεῦθεν τὰ μέλλοντα τούτοις προ-
βλέπειν. Νομοθετοῦσι μὴ δεῖν μεταδίδοναι τοῖς προσ-
αίτουσιν, ἀλλ' ἑαυτοῖς μόνους, ἑαυτοὺς εἶναι λέγον-
τες πτωχοὺς τῷ πνεύματι, οὗς ὁ Κύριος ἐμακάρισε·
λύουσι τοὺς γάμους· ὀμνύουσιν ἀδεῶς καὶ ἐπιορ-
κοῦσι· καὶ ἕτερα μυρία τερατεύονται καὶ παρανο-
μοῦσιν, ἃ καὶ φιλοθέων ἀνοκτῆ παραδίδοναι οὐκ
εὐαγέει.

Περὶ Βογομίλων.

Ἡ δὲ τῶν Βογομίλων αἰρεσις οὐ πρὸ πολλοῦ συν-
στη τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς, μέρος οὕτα τῆς τῶν
Μασσαλιανῶν, καὶ συμφερομένη τὰ πολλὰ τοῖς ἐκεί-
νων ὁγμασιν· ἔστι δὲ ἃ καὶ προσεξευροῦσα, καὶ
ἦν λύμην ἀβέβησασα. Εἴη δ' ἂν Βογομίλος, κατὰ τὴν
ἦν Μισσῶν γλώσσαν, ὁ τοῦ Θεοῦ τὸν ἔλεον ἐπισπῶ-
νος· Βὴ γὰρ καλεῖται παρ' αὐτοῖς ὁ Θεός, μισυλι
ἢ ὁ ἔλεος· οὗτοι τὰς τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς ἀθε-
ύουσι βίβλους, μετὰ τοῦ ἐν αὐταῖς γεγραμμένου
εἰ, ὡς κατ' ἐπίπνοιαν γραφείσας τοῦ Σατανᾶ,
ἡν μόνων ἐπτά, ἦν ἔστι καὶ τὸ Εὐαγγέλιον· παρ-
μηνεύουσι δὲ καὶ ταύτας βλασφημίας ἐννοίας καὶ
καραίας, καὶ πρὸς τὸ δοκοῦν αὐτοῖς· μεταφέρουσιν·
ἐμάζουσι τὸν θεῖον σταυρὸν, ὡς ἀνατρέτην τοῦ Κυ-
ου· ἔτι δὲ καὶ τὴν φρικτὴν ἱερουργίαν τοῦ δεσπο-

A Animarum a corporibus in alia corpora migrationem
tradidit, herbas, arbores et aquam res esse ani-
matas affirmans.

12 *De Valentinianis sive Euchitis.*

Valentiniani vero, ea quæ temporibus Valen-
tini et Valentis pullulavit secta Bogomilorum sive
Massalianorum, quorum nomen, si in linguam Græ-
cam transferatur, Euchitas significat. Quippe mag-
num apud eos est precatationis nomen, quam in
vulgus efferri velant. Vocantur etiam ab ipsa re
Enthusiastæ; nam agitatione dæmonis occupati,
putant eam esse Spiritus sancti. Quod si quos iste
morbus prorsus invaserit, manuum quidem omnem
laborem velut malum aversantur; somno autem
plerumque se dedentes, ea somniculorum visa vocant
enthusiasmos. Mala perhibent existere natura, et
in quolibet homine simul habitare spiritum divi-
num ac dæmonem. Pueros qui eduntur in lucem,
ex primo patre Adamo, ut naturam, ita etiam ser-
vitutem erga dæmonas trahere; adeoque consub-
stantiatum gestare dæmonem, qui cum quolibet ha-
bitet, ac imperium in eum exerceat. Et baptismi
quidem eas non esse vires, ut illum expel-
lere possit, aut peccatorum radices evellere;
sed solam ipsis injunctam precatationem, tum illum
expellere, tum radices hasce purgare. Postquam
autem perfectiores inter ipsos statum expertem
affectuum attigerint, Spiritum sanctum aspectu-
biliter super eos venire tradunt, et ab affectuum inci-
tatione corpus ita liberare, ut deinceps non amplius
egeat jejuniis quo prematur, nec doctrina quæ
frenum injiciat, et erudiat re ambulet inordinate.
Quinetiam se communionem cum cælesti sponso
sentire dicunt, quemadmodum mulier mariti sui
commercium, et sanctam Trinitatem sensibilibus
oculis videre (iis enim solis illa sub visum credit),
ac inde futura prospicere. Vetant quasi edicto, ne
quis aliquid mendicantibus largiatur, nisi suis dun-
taxat, cum sese dicant esse illos spiritu pauperis
quos Dominus beatos prædicavit. Matrimonium sol-
vunt, intrepide jurant et pejerant: et infinita alia
portenta comminiscuntur, admittuntque facinora,
quæ Dei amantium auribus offerre nefas esset.

De Bogomitis.

D Secta autem Bogomilorum non multo ante no-
stram ætatem esse cœpit, ac pars quædam est sectæ
Massalianorum, et in plerisque cum illorum dog-
matis consentit: cum præterea quædam etiam
invenerit, ac pestem adauxerit. Dicitur autem
lingua Mysorum Bogomilus, qui Dei misericordiam
sibi conciliat. Bogonim apud eos, Deus vocatur, et
Miouli, misericordia. Hi Testamenti Veteris et
Novi libros, una cum præscripto in iis Deo, abro-
gant, velut afflatu Satanæ exaratos, exceptis dun-
taxat septem, inter quos est et ipsum Evangelium:
verum hos ipsos quoque falsa interpretatione cor-
rumpunt, et blasphemias ac sceleris intellectibus ad
id quod ipsis videtur, pervertunt. Ignominia crucem
sacram afficiunt, veluti quæ Dominum peremerit,

Itemque formidabile sacrum Dominici corporis et sanguinis, quod inhabitantium templa dæmonum hostiam appellant; aiunt enim in omnibus sacris templis habitare dæmonas. Baptismum nostrum Joannis baptismum vocant, suum autem, baptismum Servatoris; unicam precationem illam agnoscunt, *Pater noster*; cæteras abrogant, et inutilem garrulitatem appellant. Deiparos vocant eos qui existentem apud ipsos incolam consecuti sunt Spiritum sanctum, veluti qui sermonem in docendo gignant. Non modo per quietem, verum etiam vigilantes videre se Patrem perhibent, ut senem cujus admodum proluxa barba sit, Filium similem ei qui lanuginem primam recens mutaverit, Spiritum sanctum ut juvenem nudas admodum **13** genas habentem, dæmonibus ita eos circumvenientibus, et inæqualem esse sanctam Trinitatem docentibus, juxta discrimen harum figurarum. Omitto plura horum et Massalianorum impia dogmata, ne lectorum aures amplius obtundam: qui vero eorumdem deliria non in transitu, sed penitus cognoscere velit, librum de iis tractantem revolvat, et clarius eadem perspiciet.

Insuper 7 nec non 8 canon synodi Laodicenæ eos qui ex hæresi Phrygum, de quibus antea dictum est convertuntur, quamvis in clero esse existimantur, et maximi apud illos dicuntur, ut qui alios antecellant, et inter eos doctorum ordinem teneant, rebaptizari volunt.

Ut uno verbo dicam, omnes qui ab heterodoxis una immersione baptizantur, et ad Ecclesiam catholicam accedunt, sacri canones iterum baptizandos esse decernunt.

Quin et prædictus syn. n can. 1, in capite de orthodoxa fide, anathemati subjicit sectam Eunomianorum sive Eudoxianorum, nec non Semiariorum sive Spiritus sancti adversariorum, et Sabellianorum, et Marcellianorum, et Photinianorum, et Apollinaristarum.

De Eudoxio.

De Eunomianis dictum est. Idem autem Eudoxiani vocabantur, ab Eudoxio quodam, eadem qua Eunomius hæresi infectus; qui cum esset Constantinopolitanus episcopus, Eunomium Cyzici pontificem constituit.

De Anomæis.

Hi etiam Anomæi nominabantur, quod dicerent Filium et Spiritum sanctum nullam cum Patre, quoad substantiam, similitudinem habere

De Marcellianis.

Secta autem Marcellianorum quemdam Marcellum hæreseos auctorem habuit, qui ex Ancyra Galatiæ urbe oriundus, ejusdem episcopus erat: idemque quod prædictus Sabellius sentiebat.

De Photino.

Photiniani autem a Photino denominationem habuerunt, qui ex Sirmio quidem oriundus, illic episcopatum gessit, et in eadem opinione fuit qua prædictus Paulus Samosatensis.

A τεκοῦ σώματος καὶ αἵματος, τῶν ἐνοικούντων τὰς ναοὺς δαιμόνων θυσίαν ταύτην ἀποκαλοῦντες· ἰδούσι γὰρ ἐν πᾶσι τοῖς ἱεροῖς ναοῖς τοὺς δαίμονα κατοικεῖν· καὶ τὸ μὲν παρ' ἡμῶν βάπτισμα τὸ Ἰωάννου λέγοντες, τὸ δὲ παρ' αὐτοῖς, τοῦ Σωτῆρος μόνην ὀνομάζουσι προσευχὴν τὴν, Πάτερ ἡμῶν, τὴν δ' ἄλλαν ἀθετοῦσι, βαττολογίαν ἀποκαλοῦντες. θετόκους λέγουσι τοὺς παρ' αὐτοῖς ἔνοικον κτισμάτων τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς ἂν τὸν λόγον ἐν τῷ διδάσκειν γεννῶντας. Λέγουσιν οὐ μόνον ἕνα, ἀλλὰ καὶ ἕνα βλέπουν, τὸν μὲν Πατέρα, ὡς γέροντα κθεμιμένον ἰκανῶς τὴν ὄψησιν, τὸν δὲ Υἱόν, ἄρτι τὸν ἰούλον παραμειθόντι τοικόντα· τὸ δὲ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς νεανίαν δεινῶς ἐψλωμένον τὰς παρείδς, τῶν δαιμόνων οὕτως ἐξαπατώντων αὐτούς, καὶ διδασκόντων.

B ἄνισον εἶναι τὴν ἀγίαν Τριάδα κατὰ τὴν τῶν σημάτων τούτων διαφοράν. Καὶ τὰ πλείω παρεσθῆμι τῆς τούτων καὶ τῆς τῶν Μασσαλιανῶν δυσσεβείας, ἵνα μὴ ἐπὶ πλείστον τὰς τῶν ἐνευγγανόντων ἀκοὴ ἀποκναίω· ὅστις δὲ μὴ ἐν παρέργῳ τοὺς αὐτῶν γνώμῃ βούλεται λήρους, τὴν περὶ τούτων διεξέουσαν βίβλον ἀνελιττέτω, καὶ σαφέστερον εἰσεται.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ζ' κανὼν, ἐτι δὲ καὶ ὁ η' τῆς ἐν ἑσδοκείᾳ συνόδου, τοὺς ἐπιστρέφοντας τῶν προβηθέντων Φρυγῶν, εἰ καὶ κληρικοὶ νομίζονται εἶναι, καὶ μέγιστοι παρ' αὐτῶν ὀνομάζονται, ὡς τῶν ἄλλων προέχοντες, καὶ διδασκάλων ἐν ἐκείνοις πληροῦντες τάξιν, ἀναβαπτίζεσθαι ἀξιοῦσιν.

C Ἐν κεφαλαίῳ δὲ εἰπεῖν, ἕνα τῶν τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν πρὸς τῶν ἑτεροδόξων βαπτισαμένων, καὶ τῇ καθολικῇ προσιόντας· Ἐκκλησίᾳ, αὐθις βαπτίζεσθαι οἱ θεοὶ κανόνες θεσπίζουσι.

Καὶ ὁ προδιαληφθεὶς δὲ τῆς β' συνόδου α' κανὼν, ἐν τῷ περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κεφαλαίῳ, ὑπὸ ἀνάθεμα τίθησι τὴν τῶν Εὐνομιανῶν αἵρεσιν, ἕνα Εὐδοξιαῶν, καὶ τὴν τῶν Ἠμιαρειῶν, ἕνα Πνευματομάχων, καὶ τὴν τῶν Σαβελλιανῶν, καὶ Μαρκελλιανῶν, Φωτεινιανῶν τε καὶ Ἀπολλιναριστῶν.

Περὶ Εὐδοξίου.

Καὶ περὶ μὲν τῶν Εὐνομιανῶν εἴρηται· αὐτοῖς δὲ καὶ Εὐδοξιανοὶ ἐκαλοῦντο, ἀπὸ τινος Εὐδοξίου, συναϊρεσιώτου τῷ Εὐνομίῳ, ὃς Κωνσταντινουπόλεως γεγονῶς ἐπίσκοπος, τὸν Εὐνόμιον Κυζικίου ἀρχιερέα κατέστησεν.

Περὶ Ἀνομοίων.

Οἱ δ' αὐτοὶ καὶ Ἀνόμοιοι ὀνομάζοντο, διὰ τὸ λέγειν τὸν Υἱόν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα μηδεμίαν ὁμοίτητα κατ' οὐσίαν ἔχειν πρὸς τὸν Πατέρα.

Περὶ Μαρκελλιανῶν.

Ἡ δὲ τῶν Μαρκελλιανῶν Μάρκελλον τινα ἴσθαι αἵρεσιάρχην, ὃς ἐξ Ἀγχύρας μὲν ὤρμητο τῆς Γαλιτίας, καὶ αὐτῆς ἐπίσκοπος ἐγεγονέη· ἐπίσης δὲ τῷ προβηθέντι ἐδογματίζεε Σαβελλίῳ.

Περὶ Φωτεινοῦ.

Οἱ δὲ Φωτεινιανοὶ ἀπὸ Φωτεινοῦ εἰλκον τὴν κλήσιν, ἐκ Συρμίου μὲν ὄρωμένου, κἀνταῦθα ἐπιστήσαντος, τὰ αὐτὰ δὲ τῷ προλεχθέντι Παύλῳ φησὶσαντος τῷ Σαμοσατεῖ.

Ὅπως δεῖ δέχεσθαι τοὺς ἀπὸ Ναβάτου.

Ὁ δὲ ἡ' τῆς πρώτης συνόδου κανὼν, οὗς φθάσαντες εἶπομεν Καθαροὺς ἦτοι Ναβατιανούς, τῇ καθολικῇ προσόντας Ἐκκλησίᾳ, ἐγγράφως κελεύει ὁμολογεῖν, ὡς ἀσφαλῶς τὰ δόγματα πάντα τηρήσουσι ταύτης, τοὺς τὸν Χριστὸν τε ἀρνησαμένους ἐπιστρέφοντας δέξονται, καὶ κατὰ τοὺς ὠρισμένους τῇ μετανοίᾳ τῶν παραπετωκότων καιροὺς, ἐκείνους οἰκονήσουσι, τοῖς τε διγάμοις κοινωνήσουσι. Καὶ εἰ τοῦτοις συγκατάθωιντο, τοὺς οἰκείους αὐτοῖς ἐκκλησιαστικούς ἀπολαμβάνειν βαθμούς, οὗς πρώην καταλείψασαι, πρεσβύτεροι δὴπου τυγχάνοντες ἢ διάκονοι· εἰ δὲ καὶ ἐπίσκοποι, καὶ τοῦτοις ταῖς ἰδίαις ἐπισκοπαῖς ἀποκαθίστασθαι, εἴπερ μὴ ταύτας ἐν τῷ μεταξὺ μετεilhφασιν ἕτεροι.

Ὅπως χρὴ δέχεσθαι τοὺς Δονατιστάς.

Ὁ δὲ νς' καὶ ὁ ξη' τῆς ἐν Καρθαγίνῃ, τοῖς ἐκ τῆς αἵρέσεως τῶν Δονατιστῶν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει προσερχομένους, μήτε, εἰ τοῦ λαοῦ εἴεν, ἀναβαπτίζεσθαι ἠεὶ τῶν αὐτῶν, καὶ τοὺς κληρικούς ἔχειν αὐτοῖς τοὺς ἱερατικούς βαθμούς, προνοίᾳ τοῦ πλείονος οὕτω τῇ καθολικῇ προσιέναι πίστει.

Περὶ Δονάτου.

Τούτων αἰρεσιάρχης ἦν Δονάτος τις ὄνομα, ὃς μὴ ἄλλως τῶν θείων μεταλαμβάνειν ἐδίδασκε μυστηρίων, εἰ μὴ τις, ὅσπου ἀνθρώπινον κατέχων ἐν τῇ χειρὶ, τοῦτο πρῶτον ἀσπάζοιτο, καὶ οὕτω μεταλαμβάνειν.

Περὶ Ἀγγελιτῶν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ λς', Ὁ τὴν τοῦ Θεοῦ, φησὶ, καταλιμπάνων Ἐκκλησίαν, καὶ ἀγγέλους ἐπονομάζων καὶ ἐπικαλούμενος, συναίσεις τε τοῦτοις ἐπιπέλων, καὶ τῇ κεκρυμμένῃ ταύτῃ σχολάζων εἰδωλατριεῖ, ἔστω ἀνάθεμα, οὐχ ὡς τῆς πρὸς ἀγγέλους τιμῆς εἰδωλολατρίας οὐσης, ἀλλὰ τέχνη τις ἦν αὐτοῦ τμηκαῦτα τοῦ πονηροῦ, ἀγγέλοις μόνοις πείθοντος προσανέχειν, καὶ μὴ τὸν Χριστὸν ἐπικαλεῖσθαι, ἵνα τοὺς πειθόμενους κατὰ μικρὸν εἰς τὸ τῆς εἰδωλολατρίας λαθῶν ἐκκυλίση βάραθρον· φιλεῖ γάρ, ὡς ἐπίπαν, ἐκ τῶν δεξιῶν ὑποκλέπτειν ὁ δόλιος. Ἔρασκον γάρ οἱ μύσται τοῦ πλάνου, μὴ δεῖν τὸν Χριστὸν, τοὺς δὲ ἀγγέλους εἰς βοήθειαν ἐπικαλεῖσθαι, καὶ εἰς τὴν προσαγωγὴν τὴν πρὸς τὸν Πατέρα· τὸ γὰρ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Χριστὸν ἐν τοῦτοις, μείζων ἢ καὶ ἡμᾶς. Ταύτης τῆς αἵρέσεως (καλαῖα γὰρ ἦν) καὶ ὁ θεὸς Ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολῇ μέμνηται, λέγων· Μηδεὶς ἡμᾶς καταβραβεύει ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἢ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων· ἦτοι μηδεὶς ὑμῖν ἐπηραεῖτω, νικῶσιν ἐν τῇ ἀνωμότητι πίστει καὶ πολιτείᾳ, μὴδὲ τοῦ βραδείου ἀποστερεῖτω, ἐπὶ ξένας παραδόσεις μεταφέρων ὑμᾶς, ἐκ τῆς ὀρθῆς δηλαδὴ πίστεως εἰς τὴν τῶν ἀγγέλων θρησκείαν διὰ ταπεινοφροσύνης, ὡς ὑπὲρ ἡμᾶς ὄντος τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Κύριον, καὶ αὐτῷ κερῆσθαι πρὸς τὸν αὐτοῦ Πατέρα προσαγωγῆ· καταβραβεύειν δ' ἔστι τὸ μὴ τῷ νικῶσαντι τὸ βραβεῖον, ἀλλ' ἐτέρῳ διδόναι, ἀδικουμένου τοῦ ἀριστέως. Ὡς δὲ ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος ἱστορεῖ ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Παναρίων, αἵρεσιν εἶναι ἑτέραν τῶν

Quomodo Novatianus admittere oporteat.

Primæ synodi canon 8 Catharos sive Novatianos, de quibus superius dictum est, ad Ecclesiam catholicam accedentes, in scriptis profiteri jubet, quod omnia ejusdem decreta pro certo observabunt, eosque qui Christum negarunt, et conversi sunt, suscipient; utique quod juxta tempora pœnitentiæ lapsis præfinita, res eorum administrabunt, et cum digamis communicabunt. Si itaque his assentiant, gradus suos ecclesiasticos quos antea reliquerunt, iterum resumere jubet, si presbyteri scilicet vel diaconi fuerint: sin autem episcopi, etiam et eos suis episcopatibus restituendos esse, nisi alii interea eisdem occupaverint.

14 Quomodo Donatistas admittere oporteat.

Canones autem 57 et 68 synodi Carthag. præcipiunt, ut qui ex secta Donatistarum fidem orthodoxam amplectuntur, si laici sint, non rebaptizentur; et ut clerici sacros gradus obtineant, nimirum ut hac ratione plures ad fidem catholicam accederent.

De Donato.

Horum sectam exorsus est quidam, cui nomen erat Donatus, qui non aliter sacris mysteriis communicandum esse docuit, nisi quis os humanum manu tenens, id ipsum prius exoscularetur, atque hoc modo sacramenta perciperet.

De Angelicis.

Canon autem 35 synodi Laodicenæ, Qui, inquit, Ecclesiam Dei relinquit, et angelos nominat invocatque, et congregationes iis peragit, et occulte idololatriæ vacat, sit anathema. Non quod honor in angelos sit idololatria, sed quod mali artificium sit, qui solis angelis confidere, et Christum non invocare persuadet, ut eos qui ei parent, paulatim ad idololatriæ baratrum clam devolvat. Malus enim ut plurimum nos a dextris adoriri amat. Dicebant enim hujus erroris discipuli, quod non oportet Christum, sed angelos ad auxilium invocare, et ut aditum ad Patrem habeamus. Christum enim eorum causa interpellare majus quiddam est, quam ut nos homunculi ad attentumus. Hujus hæreses (antiqua enim erat) divinus etiam Apostolus in Epistola ad Colossenses meminit, dicens: « Nemo vos seducat, » in humilitate et cultu angelorum, in ea quæ non vidit pedem inferens; sive nemo vobis insidietur in fide et dispensatione inculcata vincuntibus, nec premio privet, in peregrinas traditiones vos adducens, a vera scilicet fide ad cultum angelorum propter humilitatem, quasi supra nos esset Dominum invocare, eoque apud Patrem conciliatore uti. Est autem καταβραβεύειν, præmium non victori, sed illi per injuriam ereptum alteri cuiquam elargiri. Tradit autem S. Epiphanius in libro, qui *Panarion* dicitur, aliam esse Angelicorum dictam hæresin, qui se ita nominabant, vel quod se angelorum more vivere, vel ab angelis in rebus divinis instructos crederent.

Ἀγγελικῶν λεγομένην, ἣ ὡς ἀγγελικῶς οἰόμενοι βιούν, οὕτως ἑαυτοὺς ὀνομάζοντες, ἣ ὡς παρ' ἀγγέλων τὰ θεῖα μεῖσθαι νομίζοντες.

De Maximo Cynico.

Porro 4 synodi secundæ canon Maximum quemdam abdicat; eum nec factum fuisse, vel esse episcopum, quod contra leges ordinatus fuerit, nec eos quibus ordines contulisset, in clericorum numero habendos esse affirmans. Ac hujusce hominis apud Gregorium Theologum in quadam ex orationibus suis quæ in ecclesiis non leguntur, mentionem alicubi factam reperias. Erat autem Maximus hic Ægyptius, philosophus Cynicus (Cynici vero dicebantur propter eorum arrogantiam et audaciam); qui, cum ad magnum Patrem Gregorium Theologum accessisset, et fidei mysteriis imbueretur, baptizatus est, et demum clero ascriptus, nec non ad mensam magni istius Patris admissus. Cum autem patriarchalem Constantinopolitanæ sedis dignitatem concupisset, pecunias Alexandriam mittit, sibique inde episcopos illum electuros subornat, quodam etiam ex intimis Theologi in auxilium ascito: qui quidem cum in ecclesia jam constitissent, nondum perfecta re deprehensi, a fidelibus ejecti sunt; non autem propterea quieverunt, sed Choraulæ cujusdam domum ingressi, Maximum patriarcham ordinant, quamvis nihil ei proffit istiusynodi improbitas, neque enim quidquam proficere potuit. Postea autem, cum cognitum esset eum cum Apollinario sentire, anathemate ictus est.

15 Primus insuper tertiæ synodi canon, nec non 2 et 3, et 4, et 5, episcopos vel clericos qui Nestorii, idemque cum eo sentientis Celestii, opinionibus favent, ex sacerdotio ejiciunt; eos autem quos Nestorius a sacerdotio expulit, quod malæ ejus opinionioni assensum non præberent, ad proprios gradus rursus restitui jubent: insuper et eos, quos, cum a synodo vel propriis episcopis propter indigna sua facta condemnati essent et depositione multati, Nestorius non canonicè suscipiens propriis gradibus restituerat, nihilo secius depositos manere.

De Nestorio.

Nestorius autem Constantinopoleos patriarcha Christum nudum esse hominem dicebat, eique secundum habitudinem unitum fuisse Dei Filium, ideoque sanctam Virginem non Deiparam, sed Christiparam nominabat, Qui sententia sanctorum Patrum Ephesi congregatorum depositus fuit, præsidente iis Cyrillo papa Alexandrino beatæ memoriæ, et Celestini veteris Romæ papæ locum tenente, eique strenue operam navante Memnone Ephesino episcopo. Postea autem trium dierum intervallo adfuit Joannes patriarcha Antiochenus cum pluribus episcopis, inter quos erat Theodoretus Cyri, et Ibas Edessæ episcopus: qui, quod adventus eorum non exspectarentur, irritati, Nestorii depositionem rescindere, et sanctum Cyrillum, Memnonemque Ephesinum, præter rationem pœna vicissim depositionis afficere conati sunt. Ac Theodoretus quidem ad exersionem capitum 12, a magno Cyrillo ad con-

Περὶ Μαξίμου τοῦ Κυνηκοῦ.

A Ἀλλὰ καὶ ὁ δ' τῆς β' συνόδου Μαξίμον ἀποκηρύττει τινὰ, μῆτε ἐπίσκοπον αὐτὸν γενέσθαι ἢ εἶναι ἀποφαινόμενος, διὰ τὸ ἐκθέσμως χειροτονεῖσθαι, μῆτε τοὺς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας κληρικούς ὑπάρχειν. Τούτου καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῶν μὴ ἐπ' ἐκκλησίας ἀντιγινωσκομένων αὐτοῦ μνηται λόγων. Οὗτος δὲ ὁ Μαξίμος Αἰγύπτιος ἦν φιλόσοφος κυνηκός (κυνηκοὶ δὲ ἐλέγοντο παρὰ τὴν ἀβδαδες καὶ θρασυ)· καὶ προσελθὼν τῷ μεγάλῳ Πατρὶ Γρηγόριῳ τῷ Θεολόγῳ, καὶ κατηχηθεὶς, ἐδάκρυσατο, εἶτα καὶ τῷ κληρῷ συγκατατέλεθ, καὶ τῷ μεγάλῳ ἐκεῖνῳ Πατρὶ ὁμοδιαίτος ἦν. Ἐν ἐφέσει δὲ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου τῆς βασιλευούσης γενόμενος, χρήματα εἰς Ἀλεξάνδρειαν πέμπει, κάκειθεν ἐπισκόπους ἀγει τοῦτον χειροτονήσοντας, ἔχων καί τινος συνεργὸν τῶν οικειῶν τῷ Θεολόγῳ. Ἦδη δὲ τῆς ἐκκλησίας ἔνδον γενόμενος, καὶ φωραθέντας, πρὶν ἢ τὴν τελετὴν τελέσασθαι, παρὰ τῶν πιστῶν ἀπηλάθησαν· ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἠσύχασαν· οἰκίαν δὲ εἰσδύνας χειροτονήσαντες, ἐκεῖ χειροτονοῦσι τὸν Μαξίμον, εἰ καὶ μὴδὲν τῆς περὶ ταῦτα μοχθηρίας ἀπώνατο, οὐ γὰρ ἀνύσαι τι ὄλωσ' ἐδύνητο· ἐς ὑστερον γὰρ γνωσθεὶς, καὶ τὰ Ἀπολλινάριου φρονῶν, ἀναθεματισθῆ.

C Τῆς δὲ γ' συνόδου ὁ α' καὶ β' κανὼν, ἐπὶ δὲ καὶ ὁ γ' καὶ ὁ δ' καὶ ὁ ε', τοὺς τὰ Νεστορίου καὶ τοῦ ὁμοδόξου τούτου Κελεστίνου φρονούντας ἐπισκόπους ἢ κληρικούς τῆς ἱερωσύνης ἐξοστρακίζουσι· οὗς δὲ ὁ Νεστόριος τῆς ἱερωσύνης ἐξέλωσε, μὴ συνθετεῖ μένους· τῇ ἐκεῖνον κακοδοξίᾳ, αὐτοῖς ἀπολαβεῖν κελεύουσι τοὺς οικειοὺς βαθμούς· οὓσους γὰρ μὴν ὑπὸ τῆς συνόδου ἢ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων ἐπὶ ἀτόποις πράξεσιν ἐλεγχθέντας· τε καὶ καθαιρέσει ὑποβληθέντας· ἀκανονίστως εἰς κοινωνίαν δεξάμενος ὁ Νεστόριος τοὺς οικειοὺς βαθμοὺς ἐγκατέστησε, τούτους μὴδὲν ἦν εἶναι καθηρημένους.

Περὶ Νεστορίου.

D Ὁ μὲν οὖν Νεστόριος οὗτος, πατριάρχης τῶν Κωνσταντινουπόλεως ψιλὸν ἀνθρώπον ἔλεγε τὸν Χριστὸν, ἐνωθῆναι δὲ αὐτῷ κατὰ σχέσιν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, παρὰ οὐδὲ Θεοτόκον, ἀλλὰ Χριστοτόκον τὴν ἁγίαν Παρθένον ὀνόμαζεν, δε ψήφῳ τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἀβραοθέντων ἁγίων Πατέρων καθήρητο, προσεβάρχοντες τοῦτων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου πάππα Ἀλεξανδρείας, ἐπέχοντος δὲ καὶ τὸν τόπον Κελεστίνου τοῦ πάππαι τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, συναυρομένου καὶ Μέλωνος, ἐπισκόπου Ἐφέσου. Μετὰ δὲ τὴν τρίτην ἡμέραν, Ἰωάννης παρῆν ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας· σὺν πλείοσιν ἐπισκόποις, μεθ' ὧν ἦν καὶ Θεοδώρητος ἐπίσκοπος Κύρου, καὶ Ἰβας Ἐδέσσης· οἱ καὶ τῆς ἀπολαύσεως ὑβρισθησαν, τῇ καθαιρέσει Νεστορίου ἐμέμφαντο, καὶ τὸν ἁγιὸν Κύριλλον τὸν τε Ἐφέσου Μέλωννα παραλήγουσιν καθέλλον· ὁ μὲντοι Θεοδώρητος καὶ εἰς ἀνασκευῆ τῶν ἐβ' κεφαλῶν, ὧν ὁ μέγας ἐξέθετο κ. λ. κ. λ.

εις ἔλεγχον μὲν τῆς Νεστορίου κακοδοξίας, στηριγ- A
 μὲν δὲ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, κεφάλαια ἕτερα τσο-
 αῦτα ἐκδόδεωκε, καὶ ὁ Ἰβας ὁμοίως ἐπιστολὴν καὶ
 μεγίστη γέγονε μεταξύ τούτων ἡ διαφορὰ, ὡς καὶ
 καθαιρέσιν αὐτοῖς τὴν σύνοδον τῶν ἀρχιερέων ἐκείνων
 καταψηφίσασθαι, οἷα δὴ τοῖς τοῦ Νεστορίου ὑπο-
 πτευθέντων στοιχεῖν. Ἐπεὶ οὖν οὕτω δι' ἀλλήλων οἱ
 ἀρχιερεῖς κεχωρήκασιν, καὶ σχίσμα ἦν παρ' αὐτοῖς,
 ὁ βασιλεὺς πάντας εἰς τὴν βασιλεύουσαν μετακαλε-
 σάμενος, τὰ τῆς ὁμοφροσύνης καὶ ἀμφω τὰ μέρη
 ἀπάσαιθαι παρεσκεύασεν· ὁ μὲντοι Θεοδώρητος,
 πρὸς ἔριν καὶ ἰβ' κεφάλαια συντεταχέναι μὴ ἀρνησά-
 μενος, τῇ ἀποβολῇ τούτων καὶ ἀθετήσῃ ἐαυτὸν τε
 τῆς αἰτίας παρητήσατο, καὶ τῆς προτέρας ἔτυχε
 τιμῆς τε καὶ τάξεως, ἀγαπήτας τε τοῖς πεπραγμέ-
 νοις τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ, τῇ καθαιρέσει Νεστορίου καὶ B
 οὗο; ἐπεψηφίσαστο.

Περὶ Κελεστίου.

Ὁ δὲ Κελεστίος μαθητὴς ἦν Πελαγίου τινὸς μο-
 ναχοῦ· ὤρμητο δὲ καὶ ἀμφω τῆς Καρθαγίνης, ὡς
 ὁ Κωνσταντινουπόλεως Φώτιος ἱστορεῖ, καὶ καινότε-
 ρα ἐπεισήγον τῇ Ἐκκλησίᾳ δόγματα. Θνητὸν γὰρ
 πλασθῆναι τὸν Ἀδὰμ τὴν ἀρχὴν διεικτείνοντο, ἀλλὰ μὴ
 ἐκ παραβάσεως τούτῳ καταδικασθῆναι· τὰ τε ἀρτί-
 τοκτα βρέφη μὴ χρεῖαν ἔχειν βαπτίσματος, οὐ γὰρ
 ἐφέλκονται τὴν προγονικὴν ἐξ Ἀδὰμ ἀμαρτίαν· τόπον
 τε εἶναι μεταξύ τοῦ παραδείσου καὶ τῆς κολάσεως, εἰς
 οὗ τὰ μὴ φωτισθέντα βρέφη μετατιθέμενα μακαρίως
 ζῆν. Ταῦτα καὶ ἕτερα ἐξ παραπλήσια τοῖς κεφά-
 λαια τοῖς περὶ Πελάγιον καὶ Κελεστίον ἐπερσεύετο, C
 ἀ δὴ καὶ ἡ παροῦσα οἰκουμένη τριτὴ σύνοδος τῷ
 ἀναθέματι κισυπέδαλεν, ἀλλὰ γε καὶ ἡ ἐν Καρθα-
 γίνῃ σύνοδος. Καὶ ζῆτει τοὺς περὶ τούτων διεξιόντας
 ταύτης κανόνας ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Β στοιχείου, τὸν
 ρθ' φημί καὶ τοὺς καθέξῃς τρεῖς ἑτέρους· ἀλλὰ δὴ
 καὶ ἐν τῷ λε' κεφαλαίῳ τοῦ Ε' στοιχείου κανόνας τῆς
 αὐτῆς συνόδου ριδ' καὶ ριε' ἄπερ γὰρ οὗτοι τοῦ ἀνα-
 θέματος ἀξιούσι, παρ' ἐκείνοις ἀφρόνως ἐθογματί-
 ζετο. Καὶ ὁ μέγας δὲ Λέων ὁ πάππας, τοὺς περὶ
 Πελάγιον καὶ Κελεστίον ἐπιστρέφοντας ἔγγράφως
 ἀναθεματίζειν τὸ σφῶν ἐθέσπισε φρόνημα.

Ὁ δὲ μ' τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν τοὺς συν-
 ευξαμένους αἰρετικοὺς ἐπισκόπους ἢ πρεσβυτέρους
 ἀφορίζει· ἐπιτρέψαντας δὲ τισι τούτων τὰ τῶν κλη-
 ρικῶν ἐνεργῆσαι καθαιρεῖ.

Ὁ δὲ μς' καὶ τοὺς δεξαμένους τὸ ἐκείνων βάπτι-
 σμα, τοὺς ὑπ' ἐκείνων δηλαδὴ βαπτισθέντας, ἢ ὅσα
 εἰς θυσίαν προσάγουσι, καθαιρεῖ.

Ὁ δὲ ξδ' τὸν εἰσερχόμενον κληρικὸν ἢ λαϊκὸν εἰς
 συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ αἰρετικῶν προσευχῆς χάριν,
 τὸν μὲν καθαιρεῖ, τὸν δὲ ἀφορίζει. Τίς γὰρ, φησὶ,
 συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαν; τίς δὲ μερὶς πι-
 στῶ μετὰ ἀπίστου;

Καὶ ὁ μὲν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ζ' τοὺς περιπεσόντας
 αἰρίσει, καὶ ἐπὶ ταύταις ἐνεσχημένους, πύργῳ βά-
 λει τῆς Ἐκκλησίας, καὶ εἰς οἶκον Θεοῦ εἰσεῖναι οὐ
 συγγραεῖ.

Ὁ δὲ λθ' οὐδὲ τίς τῶν αἰρετικῶν εὐλογίας ἢ
 ἀλογίας εἰπεῖν οἰκειότερον, λαμβάνειν ἐφήσιν.

fulcandos Nestorii errores fidemque stabilendam edi-
 torum, totidem alia capita luce donavit; quin et
 Ibas etiam epistolam conscripsit; diuque discordi-
 bus animis utrinque certatum, donec a synodo in
 eos antistites, utpote Nestoriani erroris merito su-
 spectos, depositione animadversum. Quoniam autem
 antistites se invicem ita adorti essent, et inter eos
 schisma factum esset, imperator, omnibus ad regi-
 nam urbium convocatis, ut utraque pars consen-
 tirent, et sese amplecterentur, effecit. Theodoretus
 porro se contentionis studio capita duodecim con-
 scripsisse non inficiatus, per eorum repudiationem
 abrogationemque in se crimen recepit, et priorem
 honorem ordinemque sortitus est. Quin et actis
 sanctæ synodi acquiescens, ipse etiam depositio-
 nem Nestorii approbavit.

De Celestio.

Erat autem Celestius Pelagii cujusdam monachi
 discipulus, quorum uterque ex Carthagine orti sunt,
 ut Photius Constantinopolitanus patriarcha narrat,
 et nova dogmata in Ecclesiam introduxerunt. Ada-
 mum enim mortalem ab initio creatam esse affir-
 mabant, et non propter transgressionem mortalitate
 multari. Et infantibus recens natis non opus esse
 baptismo, quippe qui peccatum originale ab Adamo
 neutiquam trahant: porro locum esse medium in-
 ter paradisum et damnatorum gehennam, in quem
 infantes non illuminati conjecti sunt, ibique felicem
 vitam transigunt. Hæc et sex alia capita hisce simi-
 lia a Pelagio et Celestio promulgabantur, quæ tertia
 hæc œcumenica synodus, nec non synodus Cartha-
 ginensis, anathemati subjecerunt. Quære canones
 ejusdem super his disserentes in 1 cap. litteræ B,
 nimirum 109 et tres deinceps sequentes: quin et
 canones ejusdem synodi 114 et 115, in cap. xxxv,
 litteræ E; quæ enim illi anathemate digna censent,
 ab iis absurde edocta sunt. Porro et magnus Leo
 papa, eos qui a Pelagio et Celestio convertuntur,
 opinionem suam scripto anathematizare jubet.

16 Porro canon 45 sanctorum apostolorum
 episcopus vel clericus qui una cum hæreticis orant,
 excommunicat; sin autem iis tanquam clericis ope-
 rari permiserint, deponit.

Canon autem 46 eos qui eorum baptismum sus-
 cipiunt, id est, ab iis baptizantur, vel quæcunque
 ad sacrificium afferunt, deponit.

Porro, canon 64 clericum vel laicum qui in syna-
 gogam Judæorum vel hæreticorum introierit ad
 orandum, alterum quidem deponit, alterum autem
 excommunicat. Quænam enim est concordia Christi
 cum Belial, aut que pars fideli cum infideli?

Canon etiam 6 syn. Laodic. eos qui ad hæreses
 ullas lapsi sunt, iisdemque detinentur, ex Ecclesia
 ejicit, et in domum Dei ingredi non permittit.

Canon autem ejusdem 32 hæreticorum benedi-
 ctiones vel, ut aptius loquar, maledictiones accipere
 non sinit.

Item 33 nos una cum hæretico vel schismatico A orare omnino prohibet.

Et 37 non permittit quæ a Judæis vel hæreticis mittuntur festiva accipere, aut una cum iis festum agere.

Nonus autem et 34 iis qui Christi martyras relinquant, et ad falsos hæreticorum martyras abeunt, et in ea quæ dicuntur martyria vel cœmeteria, semetipsos a Deo quasi alienantes, alter communionem aliquantisper interdicit, alter autem eos anathematizat; probabile enim est quosdam hæreticos in temporibus persecutionis ad mortem usque reluctatos fuisse, quos igitur martyras vocarunt qui cum eisdem sentiebant, et domos in quibus corpora eorum sepulta erant, martyria.

Canon autem 9 Timothei Alexandrini jubet, ut hæretici, dum divina sit oblatio, precibus non intersint, nisi se pœnitentiam acturos polliceantur. Si enim catechumenis hoc non permissum sit, multo minus hæreticis. Quin et promittentes in loco catechumenis destinato stabunt; quod si pœnitentiam agere nolunt, etiam ab eo loco expellentur.

Quod hæreticos qui in excessu e vita pœnitentiam agunt, suscipere oporteat.

Magnus autem Basilius, in canone 5, omnes hæreticos qui in excessu e vita pœnitentiam agunt, admittere jubet, examinantes an veram pœnitentiam ostendant, et an fructus habeant qui salutis studium testificentur.

Porro canon 22 synodi Carthaginensis episcopis vel clericis ad bonorum suorum hæreditatem infidelium vel hæreticorum omnino inducere vetat, etiamsi cognati eorum sint.

Canon autem 84, Episcopo, inquit, qui in vitæ exitu testamentum condens hæreticos bonorum suorum hæredes conscripserit, licet ei sanguine conjuncti sint, etiam post mortem anathema denuntiari, et nomen ejus e sacerdotum memoria deleri debet.

17 Leges civiles.

Porro et a diversis legibus basil. non permissum est ut hæretici hæredes fiant, non solum bonorum quæ ad episcopos et clericos, sed neque eorum, quæ ad Christianos laicos pertinent, etiamsi filii eorum fuerint. Hæreticorum autem liberi Christiani facti, parentes suos, victum sibi et vestitum suppeditare, et dotem dare juxta facultatis suæ mensuram cogunt.

Qui non credit sanctam Trinitatem habere in una Deitate æqualem potentiam, ne Christianus quidem dicitur, sed vesanus est, et hæreticus, et infamis, et punitur.

Hæreticus est, et legibus adversus hæreticos latis obnoxius, qui ab orthodoxa fide vel pœnitentia declinat, Quin et hæreticos nullam militiam, nec publicam curationem quamcunque obire posse

‘Ο δὲ λγ’ αἰρετικῶ ἢ σχισματικῶ ὄλων ἡμῶς οὐκ ἐπιτρέπεται συνεύχεσθαι.

‘Ο δὲ λζ’ οὐτε τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἢ αἰρετικῶν πεμπόμενα ἑορταστικά λαμβάνειν, ἢ συνορατῶν τούτοις ἐφίησιν.

‘Ο δὲ θ’ καὶ λδ’, τοὺς καταλιμπάνοντας τοὺς τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας, καὶ ἀπίοντας εἰς τοὺς τῶν αἰρετικῶν ψευδομάρτυρας, καὶ εἰς τὰ λεγόμενα τούτων μαρτύρια καὶ κοιμητήρια, ὡς ἀλλοτριοῦντα; ἑαυτοῦς τοῦ Θεοῦ, ὁ μὲν τῆς κοινωνίας μέχρι τινὸς ἀπείργει, ὁ δὲ ἀναθεματίζει. Εἰκόξ γάρ τινες ὑποκειμένους αἰρέσεις, ἐν τοῖς διωγμοῖς, ἐσθῆναι μέχρι θανάτου, οὐδὲ καὶ μάρτυρας οἱ ὁμοδοξοῦντες αὐτοῖ; ἐκάλουν, μαρτυρία τε τοὺς οἴκους, ἐν οἷς τὰ ἐκείνων ἐτέθαπτο σώματα.

‘Ο δὲ θ’ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας. τῆς θείας τελομένης ἱερουργίας, τῇ εὐχῇ καλεῖται τοὺς αἰρετικούς μὴ παρεῖναι, εἰ μὴ που μετανοεῖν ἐπαγγέλλονται. Εἰ γάρ τοῖς κατηχουμένοις τοῦτο οὐκ ἐφίεται, πολλοῦ γε δεῖ τοῖς αἰρετικοῖς· ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπαγγελόμενοι, ἐν τῷ ὅπῳ, ὅς ἀνείηται τοῖς κατηχουμένοις, ἐσθῆξουσιν, μὴ βουλόμενοι δὲ μετανοεῖν, καὶ τούτου ἐκκληθῆσονται.

Ὅτι τοὺς ἐν ἐξέδῳ μετανοοῦντας τῶν αἰρετικῶν δέχεσθαι χρῆ.

‘Ο δὲ μέγας Βασίλειος, ἐν τῷ πέμπτῳ κανόνι, σύμπαντας τοὺς ἐν ἐξέδῳ μετανοοῦντας τῶν αἰρετικῶν ἐπιτάττει προσδέχεσθαι, δοκιμάζοντας μὲν εἰ ἀληθῆ τὴν μετάνοιαν ἐπιδείκνυνται, καὶ εἰ τοὺς καρποὺς ἔχουσι μαρτυροῦντας τῇ πρὸς τὸ σωθῆναι σπουδῇ.

Ὅγε μὴν κβ’ τῆς ἐν Κερθαγῆνῃ συνόδου, ἐπισκόποις ἢ κληρικοῖς ἀπείρηξαν εἰς κληρονομίαν τῶν ἰδίων πραγμάτων ὄλων εἰσάγειν ἄπιστον ἢ αἰρετικόν, εἰ καὶ τούτοις κατὰ γένος ψέκεινται.

‘Ο δὲ πα’, Ἐπισκόπῳ, φησί, τῷ ἐπὶ τέλει διατιθεμένῳ τοῦ βίου, αἰρετικούς τῶν τούτου κληρονομεῖν, καὶ εἰ καθ’ αἷμα τούτου προσήκουσι, καὶ μετὰ θάνατον ἀνάθεμα εἶον τῷ τοιοῦτῳ λαχθῆναι, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τῆς τῶν ἱερῶν μνήμης ἀπαλειφθῆναι.

Νόμοι πολιτικοί.

Καὶ παρὰ διαφόρων δὲ γε βασιλικῶν νόμων αἰρετικοῖ; οὐκ ἐπιτέτραπται κληρονομεῖν, μὴ ὅτι γε τῶν τοῖς ἐπισκόποις προσόντων ἢ κληρικοῖς, ἀλλ’ οὐδὲ τῶν τοῖς λαϊκοῖς Χριστιανοῖς, εἰ καὶ παῖδες αὐτῶν τύχοιεν ὄντες· οἱ δὲ γε τῶν αἰρετικῶν παῖδες, Χριστιανοὶ γενόμενοι, ἀναγκάζουσι τοὺς ἰδίους γονεῖς γενόμενοι, ἀναγκάζουσι τοὺς ἰδίους γονεῖς τρέφειν αὐτοῦς καὶ ἐνδύειν, καὶ προίκα τούτοις δίδόναι κατὰ τὸ μέτρον τῆς αὐτῶν περιουσίας.

Ὅ μὴ δοξάζων τὴν ἁγίαν Τριάδα ἐν μιᾷ θεότητι ἰσοδύναμον, οὐτε Χριστιανὸς λέγεται, καὶ ἄφρων ἐστὶ, καὶ αἰρετικὸς, καὶ ἄτιμος, καὶ τιμωρεῖται.

Αἰρετικὸς ἐστὶ καὶ τοῖς κατὰ τῶν αἰρετικῶν ὑπόκειται νόμοις ὁ μικρὸν γούν ἐκκλίνων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· ἀλλὰ καὶ μηδεμίαν στρατείαν, ἢ τὴν οὐρανῶν δημόσιον φροντίδα μετιέναι τοὺς αἰρετικούς

θεσιζόμεν, μήτε ἀξίωματικούς γίνεσθαι, μὴ διδάσκειν τούτους, μὴ χειροτονίας ποιεῖν, μὴ λιτανεύειν· αἱρετικούς δὲ λέγομεν πάντας εἶναι τοὺς μὴ μεταλαμβάνοντας τῶν ἁγιασμάτων παρὰ τῶν ἱερέων κατὰ τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν.

Μανιχαῖοι καὶ Δονατισταὶ μὴ ἐχέτωσαν τὰ τῶν ὀρθοδόξων προνόμια, ἀλλὰ καὶ ἐσχάτως τιμωρεῖσθωσαν· ὡσαύτως καὶ οἱ Ἀπολλιναρισταὶ, καὶ οἱ μὴ ταῖς ἀγίαις τέσσαροι συνόδοις πειθόμενοι, καὶ οἱ κατὰ τῆς ἀγίας δ' συνόδου ἢ λέγειν τι ἢ διδάσκειν τολμῶντες.

Μανιχαῖος, εἰ ἐν Ῥωμαϊκῷ τόπῳ ὀφθῆι διάγων, ἀποτεμνέσθω.

Μοντανισταὶ ἐξαιρέτως μηδένα τῶν παρ' αὐτοῖς καλουμένων Πατριαρχῶν ἢ κληρικῶν ἐντὸς ἐχέτωσαν Κωνσταντινουπόλεως· κωλυέσθωσαν δὲ καὶ ἐντὸς αὐτῆς στρατεύεσθαι, ἢ συσσίτια ποιεῖν, ἢ ἀνδράποδα ἔμπορεύεσθαι.

Αἱρετικὸς κατὰ ὀρθοδόξου μὴ μαρτυρεῖτω.

Ἐκβαλλέσθωσαν δὲ καὶ αἱ αἱρετικαὶ γυναῖκες τῶν δεδομένων προνομίων ταῖς ὀρθόδοξοις· οὐ γὰρ περὶ τὴν ἰκάνωσιν τῆς προικῆς αὐτῶν καὶ τῶν προγαμιαίων δωρεῶν προτιμηθήσονται τῶν προτέρων δαμνιστῶν τοῦ ἀνδρός, ὡσπερ αἱ ὀρθόδοξοι. Ἐπειδὴ γὰρ φησὶν, ἐαυτὰς τῶν τοῦ Θεοῦ χωρίζουσι δωρεῶν, καὶ τῆς ἀχράντου κοινωνίας τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας· ἀλλοτριούσι, δίκαιον ἂν εἴη καὶ τῶν παρ' ἡμῶν δωρημένων ταῖς εὐσεβείαι τῶν γυναικῶν δικαίων καὶ προνομίων ἀλλοτριούσθαι. Τῶν γὰρ εὐσεβῶν εὐσεβεῖς ὄντες εὐεργεταὶ καὶ νομοθέται πρὸς Θεοῦ καθυστήκαμεν, οὐ τῶν περὶ ἐλαχίστου τὰ τῆς ὑγιᾶς πίστεως τιθεμένων· κοινὸν γὰρ ἡμῖν οὐδὲν πρὸς ἐκείνους. Ταῖς νομίμοις γε μὴν τοὺς αἱρετικούς ταφὰς παραδίδοσθαι συγχωροῦμεν.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Πῶς δεῖ τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, ἤτοι τὰ συμπόσια.

Ὁ μὲν ἰσ' τῆς ἐν Γάγγρα συνόδου κανῶν, τοὺς κοινωνεῖν μὴ ἀνεχομένους τοῖς ἐκ πίστεως καὶ εὐλαβείας τὰς λεγομένας ἀγάπας ἐν Ἐκκλησίᾳ ποιοῦσ., καὶ εἰς τιμὴν τοῦ Κυρίου τοὺς ἀδελφοὺς εἰς ἐστίασιν προσλαμβάνουσιν, ὡς βδελυσομένους τὸ γινόμενον, τῷ ἀναθέματι παραπέμπει. Εἰ γὰρ καὶ τοῖς βῆθησομένοις κανόσι ταῦτα γίνεσθαι ἀπείρηται, ἀλλ' οὖν τοῖς ἀγαθῇ γνώμῃ τοῦτο δρῶσιν ἔστιν ὅπῃ εἴρεται.

Ὁ δὲ οδ' τῆς ε' συνόδου κανῶν, καὶ ὁ κη' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ἀφορισμὸν ἐπανατείνονται τοῖς ἐνδὸν ἐκκλησίας ἢ τοῦ Κυριακοῦ δειπνοῦσι, καὶ ἀγάπην δῆθεν ἐσθίουσι, καὶ ἀκούμιβτα στρωννύειν τολμῶσιν· ἀλλὰ γὰρ ἄπας τόπος τῷ Θεῷ ἀναθεμιμένος κυριακὸς λέγεται. Ἀρχαῖον δὲ ἦν ἔθος, μετὰ τὴν τῶν θείων κοινωνίαν μυστηρίων κοινήν τράπεζαν τοὺς πλουσίους τοῖς πένησι προτιθέσθαι. Τοῦτου τοῦ ἔθους καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους μέμνηται· ἀ' ἐκεῖνος γὰρ καὶ ἀγάπην τοῦτο καλεῖ, ἢ ὡς εἰς ἀγάπην συνάγον, ἢ ὡς δι' ἀγάπην γινόμενον· ἀλλ' ὡς παραίσιον σκανδάλου γεγονὸς ὑπερτον, οἱ θεοὶ Πατρὸς ἐκ λυσαν· ἀκούμιβτα δὲ

A decernimus; utique nec dignitates assequi posse, nec docere, nec ordinationes facere, nec litanias celebrare. Dicimus autem hæreticos esse omnes, qui sacramentis, quæ dantur a sacerdotibus in Dei Ecclesia, non communicant.

Manichæi et Donatistæ orthodoxorum privilegiis ne fruantur, verum etiam extremo supplicio afficiantur. Similiter et Apollinaristæ, iique qui quatuor sanctis conciliis non obediunt; et quicumque contra quartum sanctum concilium vel dicere quidpiam, vel docere ausi sunt.

Manichæus, si in loco Romano degere deprehensus fuerit, decolletur.

Montanistæ præcipue nullum eorum, qui dicuntur, patriarcharum, vel clericorum habeant intra Constantinopolim. Prohibeantur autem intra eam militiam exercere, vel comessationes facere, vel mancipia emere.

Hæreticus testimonium contra orthodoxum ne dicat.

Quin et hæreticæ mulieres privilegiis quæ dantur orthodoxis excidant. Non enim circa dotis suæ et donationum ante nuptias sufficientiam prioribus viri creditoribus præferentur, quemadmodum mulieres orthodoxæ. Quoniam enim seipsas, inquit, a Dei donis separant, et ab impolluta Ecclesiæ catholicæ communionem alienant, æquum etiam est, ut a iuribus et privilegiis piis mulieribus a nobis concessis alienentur. Etenim religiosi religiosorum benefactores et legislatores a Deo constituti sumus, non autem eorum qui sanam fidem parvi pendunt: nihil enim nobis cum illis commune est. Hæreticos autem legitimis sepulcris tradi permittimus.

CAP. III. Quomodo agapas, quæ vocantur, seu convivia celebrare deceat.

Undecimus syn. Gangrenæ canon iis qui eorum communionem non ferunt, qui ex fide et pietate agapas dictas in ecclesia peragunt, et in honorem Domini fratres ad convivium accipiunt, ab eo utique quod factum est abhorrentes, anathema denuntiat. Licet enim a canonibus subsequentibus tale quidpiam fieri vetitum sit, aliquando tamen iis qui bono instituto id faciunt, permissum est.

18 Canon, autem 74 syn. vi, nec non 28 syn. Laodicensis, iis qui intus ecclesiam vel locum Dominicum cœnam sumunt, ibidemque agapas comedunt, et accubitus sternere ausi sunt, excommunicationem intentat. Omnis autem locus Deo consecratus Dominicus dicitur. Erat utique mos antiquus, ut post divinorum mysteriorum participationem, divites communem mensam pauperibus apponerent. Hujus consuetudinis meminit magnus apostolus Paulus in prima Epistola ad Corinthios; eamque charitatem appellat, vel ut ad charitatem conducentem, vel ut propter charitatem factam. Verum cum postea scandali occasio esset, a san-

De Sabbatianis.

Sunt autem Sabbatiani, quibus præfuit Sabbatius quidam presbyter, eandem hæresim cum Novalo professus, nisi quod pejorum studio teneretur, et more judaico Sabbatum coleret, in eo jejuniū peragens; et alia eorum æmulus faceret, sicut et nunc temporis Latini.

De Sinistris.

Idem etiam Sinistri vocantur, quod mœnum sinistram abominentur, non omnino aysi per eam quidam prehendere.

De Quartodecumanis.

Sunt porro Quartodecumani qui Pascha celebrant, non die Dominica, secundum sacras Ecclesiæ constitutiones, sed ea die qua luna quartadecima contigerit; quod est Judaicæ superstitionis maxime proprium.

De Quartanis.

Idem etiam Quartani nominantur, quod cum Paschatis festum celebrant, nusquam in diversorium se conferant, sed jejunare malint, quemadmodum nos qualibet feria quarta; in hoc etiam Judæorum æmuli, qui post Pascha panes non fermentatos et herbas amaras comedebant.

De Apollinaristis.

Sunt autem Apollinaristæ, quibus præfuit sceleratissimus Apollinarius, in thronum Laodiceæ, quæ est in Syria, Deo permittente, perniciose introductus, qui circa œconomiam aperte blasphemus erat, dicens Filium Dei corpus quidem vivum, sed mentis omnino expertus, a sancta Virgine accipisse, divinitate scilicet mentis locum supplente, et sicut animam Dei irrationalem sentiebat, ita et unicam esse in eo naturam tradidit. Hi omnes postquam hæresibus suis omnino valedixerint, oleo duntaxat inuncti Ecclesiæ illis annumerantur.

Videsis autem, quinam et quales sint, quos sancti Patres rebaptizari volunt.

De Eunomianis.

Eunomiani sunt quibus præfuit Eunomius; qui ex Galatia oriundus Cyzici erat episcopus, pejora multo quam Arius sentiens. Etenim Filium mutabilem, et servum, et in omnibus Patri dissimilem esse docuit. Eos etiam qui errori ejus assentiebantur, nequam iste unica immersione baptizabat, prono capite et pedibus sursum versis eos immergens. Quin et futura supplicia non vera esse, sed eorum minas ad terrorem duntaxat intentatas, nugatorie asseruit.

10 *De Montanistis.*

Montanistæ autem sunt, qui a Montano quodam nomen sortiti sunt. Idem Phryges nominabantur, vel quod hæresiarcha, vel quod ipsa hæresis ex Phrygia esset oriunda. Hic vero Montanus se Paracletum appellabat, et mulierculas duas secum ducens, Priscillam et Maximillam, easdem prophetissas vocabat.

De Pepuzenis.

Idem etiam, quod Pepuzam Phrygiæ oppidum divinis honoribus celebrantes Hierosolymam nuncu-

A

Περὶ Σαββατιανῶν.

Σαββατιανοὶ δὲ, ὧν ἠγήσατο Σαββᾶτιός τις πρεσβύτερος, τῆς αἰρέσεως μὲν κάκεινος ὧν τοῦ Ναβὸ του, τῇ δὲ περὶ τὰ χεῖρω φιλοτιμίᾳ καὶ Ἰουδαϊκῆς σαββατίζειν ἤρετο, νηστεῖαν ἐν τούτῳ μετιών, καὶ ἄλλα παραπλησίως ἐκείνοις, καθὼς δὴ καὶ οἱ Λατῖνοι τανῦν.

Περὶ Ἀριστερῶν.

Οἱ αὐτοὶ δὲ καλοῦνται καὶ Ἀριστεροί, ὅτι τὴν ἀριστεράν εἰσι βδελυττόμενοι χεῖρα, δι' αὐτῆς προσέσθαι τὸ οἰνοῦν μὴ τολμῶντες.

Περὶ Τεσσαρεσκαίδεκατιῶν.

Τεσσαρεσκαίδεκατίζονται δὲ, οἱ τὸ πάσχα τελοῦντες οὐκ ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, κατὰ τοὺς ἱεροὺς τῆς Ἐκκλησίας θεσμοὺς, ἀλλ' ἐν ἣ ἂν ἡμέρᾳ τεσσαρεσκαδεκαταῖαν τύχη τὴν σελήνην γενέσθαι, ὃ τῆς τῶν Ἰουδαίων θρησκείας ἐστὶν ἰδιαιτάτων.

Περὶ Τετραδιτῶν.

Οἱ δ' αὐτοὶ καὶ Τετραδίται, ὅτι τὸ πάσχα ἐορτάζοντες οὐ καταλύειν, ἀλλὰ νηστεύειν αἰροῦνται, ὡς ἐν ταῖς τετράσιν ἡμεῖς, Ἰουδαίους κἀν τούτῳ μιμούμενοι, τοὺς μετὰ τὸ πάσχα ἄζυμα καὶ πικρίας ἐσθλιόντας.

Περὶ Ἀπολιναριστῶν.

Ἀπολιναρισταὶ δὲ, ὧν ἤρχεν ὁ πολὺς τὴν κακίαν Ἀπολινάριος, τῷ τῆς ἐν Συρίᾳ Λαοδικείας θρόνῳ ἀνοχῇ Θεοῦ εἰσθαρῆς, ὃς περὶ τὴν οἰκονομίαν φανερώς ἐβλασφήμη, λέγων τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ σὺ μὲν ἐμφυγον, νοῦ δὲ παντάπασιν ἁμοιον, ἐκ τῆς ἀγίας ἀνεληφέναι Παρθένου, ἅτε τῆς θεότητος ἀποκρίσεως ἀντὶ τοῦ νοῦ, ὁλογον ὡσπερ τὴν ψυχὴν τοῦ Κυρίου φρονῶν· ἀλλὰ καὶ μίαν φύσιν ἐπὶ τοῦ Κυρίου ἐδίδασκεν· οὕτω πάντας ἐβρώσθαι πολλὰ τὰς ἐκείας αἰρέσει φράσαντες, μύρω μόνῳ χρίόμενοι τοῖς Ἐκκλησίας ἐναριθμοῦνται τροφίμοις.

Ἄθραϊ δὴ μοι δοοὶ τε καὶ οἶοι, οὗς οἱ θεοὶ Πείρες ἀξιοῦσιν ἀναβαπτίζεσθαι.

Περὶ Εὐνομιανῶν.

Εὐνομιανοὶ, ὧν ἠγήτο Εὐνόμιος. Γαλάτης δὲ ἐν Κυζικίου γέγονεν ἐπίσκοπος, χεῖρονα μακρῷ τοῦ Ἀρείου φρονῶν· τρεπετὸν γὰρ καὶ δούλον, καὶ κατὰ πάντα ἀνόμιον τῷ Πατρὶ τὸν Υἱὸν ἐδογματίζε· τοῖς γὲ μὴ τῇ ἀπάτῃ τούτου προστιθεμένους εἰς μίαν καταδύσιν ἐβάπτισεν ὁ ἐξάγιστος, κατὰ κεφαλῆς αὐτοῦ; καταδύων ἄνω τῶν ποδῶν αὐτοῦς τετραμμένον· ἀλλὰ καὶ τὰς μελλούσας κολάσεις μὴ ἀληθεῖς εἶναι ἀπεφυλάξει, δι' ἐκφύθησιν μόνην ἀπειληθείας.

Περὶ Μοντανιστῶν.

Μοντανισταὶ, οἱ ἀπὸ Μοντανοῦ τινος σχόντες τὴν κλήσιν, οἱ δὴ καὶ Φρύγες ὀνομάζοντο, ἢ τοῦ αἰρεσιάρχου τούτων Φρυγὸς ὄντος, ἢ τὴν ἀρχὴν ἐκ Φρυγίας τῆς τοιαύτης φύσεως αἰρέσεως. Ὁ τοίνυν Μοντανὸς οὗτοσσι Παράκλητον ἑαυτὸν προσηγόρευε, καὶ δύο γυναῖκας ἐπιγόμενος Πρίσκιλλαν καὶ Μαξιμίλλαν, προφητεῖας αὐτὰς ἐκάλεϊ.

Περὶ Πεπουζηνῶν.

Καὶ Πεπουζηνῶν δὲ οἱ τοιοῦτοι προσηγόρευον. Πέπουζαν γὰρ τῆς Φρυγίας κώμην ἐκθειάζοντι.

Τερουσαλήμ αὐτὴν ὀνόμαζον· οὗτοι καὶ τοὺς γάμους ἄλ-
 λείν ἐπέτρεπον, καὶ βρωμάτων ἔστιν ὧν ἀπέχεσθαι
 ἐβίβασκον· τὸ πάσχα διέστρεφον· εἰς ἓν πρόσωπον
 τὴν ἅγιαν Τριάδα συνήρουν τε καὶ συνέχεον· καὶ
 αἷμα παιδὸς ἐκκεντούμενου, ἀλεύρω συμφύροντες
 καὶ ἄρτοποιοῦντες, προσέφερον, καὶ αὐτοῦ μεταλάμ-
 βανον.

Περὶ Σαβελλιανῶν.

Σαβελλιανοί, οἵτινες ἀπὸ Σαβελλλοῦ τοῦ Αἰθίους
 ὀνομάσθησαν, ὃς Πτολεμαίδος τῆς Πενταπόλεως
 ἐπίσκοπος γεγονώς, συναλοίφην ἐπὶ τῆς ἁγίας
 Τριάδος καὶ σύγχυσιν ἐδογματίζε· τὰς τρεῖς ὑπο-
 στάσεις τῆς μιᾶς οὐσίας καὶ θεότητος εἰς ἓν πρόσω-
 πον συναιρῶν καὶ συγγέων, τριώνυμον τὸν αὐτὸν
 λέγων, νῦν μὲν ὡς Πατέρα φαίνεσθαι, νῦν δὲ ὡς
 Υἱὸν, ἔστι δ' ὅτε ὡς ἅγιον Πνεῦμα, ἄλλοτε ἄλλως
 μεταμορφούμενον καὶ μετασχηματιζόμενον· ὡς ἐκ
 τῆς καινῆς ταύτης ἀναλύσεως ἢ συνθέσεως, κατὰ
 τὸν θεολόγον Γρηγόριον, μὴ μᾶλλον ἐν τὰ πάντα, ἢ
 μῆδὲν ἕκαστον εἶναι ὀριζόμενος· φύγει γὰρ εἶναι
 ὅπερ ἔστιν, εἰς ἄλληλα χωροῦντα καὶ μεταβαίοντα,
 ψιλῶν καταλειπομένων τῶν ὀνομάτων.

Περὶ Παυλιανιστῶν.

Ὁ δὲ τῆς α' συνόδου ἰθ' κανὼν, καὶ τοὺς Παυλια-
 νιστάς, εἶτα τῇ καθολικῇ προσπεφυγὸτας Ἐκκλη-
 σία, προστᾶται ἀναβαπτίζεσθαι· σκοπήσαι δὲ δεῖ,
 τίνας ὁ κανὼν ἀναβαπτίζειν ἐπιτρέπει, τοὺς ἀπὸ
 ὀρθοδόξων Παυλιανιστάς, ἢ τοὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς
 ἐκείνων ἐθάδας αἰρέσεως. Εἰ δὲ τινες αὐτῶν, φησὶν,
 ἐν τῷ κλήρῳ ἐξητάσθησαν, ἀγνωσάντων ἰσως ὅπως
 εἶχον ἀσεβείας τῶν αὐτοῦ χειροτονησάντων, καὶ
 τοῦτους μετὰ τὸ γνωσθῆναι δέον ἀναβαπτίζεσθαι,
 μῆδὲν ἐκ τῆς χειροτονίας ἀποναμένους· καὶ εἰ μὲν
 ὑπέθετεν μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ κατὰ τὸν βίον ἄμεμ-
 πτοι, χειροτονεῖσθαι ὅπῃ τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐκκλη-
 σίας, ἢ προσῆλθον, εἰ δ' οὐκ, τοῦ κλήρου εἶναι ἀπεω-
 μένους.

Περὶ Παυλιανῶν.

Παυλιανοὶ ἐκ οἱ Μανιχαῖοι μετωνομάσθησαν ἀπὸ
 τῶν ἀδελφῶν δύο, Παύλου καὶ Ἰωάννου, ὁρμωμέ-
 νων ἐκ Σαμοσάτων, υἱῶν γυναικὸς τίνος Μανιχαίας,
 Καλλινίκης τοῦνομα, δυσσεβεία μᾶλλον ἢ γάλακτι
 τοὺς υἱοὺς θρεψάμενης. Οὗτοι ἕνα εἶναι Θεὸν ἐκή-
 ρυσαν, Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα τὸν αὐτὸν
 προσαγορευόμενον· εἰς γὰρ φησὶ, Θεός, καὶ ὁ Υἱός
 αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, ὡς ὁ λόγος ἐν ἀνθρώπῳ. Ὁ δὲ Λόγος
 οὗτος ἐπὶ γῆς ἐλθὼν, ἐν ἀνθρώπῳ φηκῆσεν, Ἰησοῦ
 κληομένῳ, καὶ τὴν οἰκονομίαν πληρώσας, ἀνῆλθε
 πρὸς τὸν Πατέρα· ὁ δὲ Ἰησοῦς οὗτος, κάτωθεν ἦν
 ἀπὸ Μαρίας ἀρξάμενος· ἀπὸ τοῖνον τῶν δύο τουτωνὶ
 Παύλου καὶ Ἰωάννου, τοῖς σφῶν μαθηταῖς ἢ τῶν
 Παυλιανῶν ἐπετέθη προσωνομίᾳ, βαρβαρικώτερον
 συνθεθεῖσα· ἀντὶ γὰρ Παυλοῦ καὶ Ἰωάννου, Παυλιανοὶ
 κατονομάζονται· τὰ δὲ τῆς τούτων αἰρέσεως Φῶ-
 τιος ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως χρηματίσας,
 ἐν ἱκανῷ στηλιτεύει λόγῳ.

Τοὺς οὖν ἄρτι καὶ προσεχῶς ρηθέντας ἀμφω κα-

parent, Pepuzenorum quoque nomen assecuti sunt.
 Ab illis divortia conjugum permissa, et a certis
 quibusdam ciborum generibus abstinencia impe-
 rata, Paschatis dies in alienum tempus rejecta, et
 in unam personam sacrosancta Trinitas contracta et
 confusa. Illi etiam sanguinem pueri aculeolis com-
 puncti cum farina miscentes, ac panem inde confici-
 entes, tum offerebant, tum ex eo participabant.

De Sabellianis.

Sabelliani autem a Sabellio ex Libya oriundo
 denominati sunt, qui Ptolemaidis, quæ urbs est
 Pentapolis, episcopus, communionem quamdam et
 confusionem in sacrosancta Trinitate asseruit, tres
 illas hypostases unius substantiæ et divinitatis in
 unam personam contrahens et confundens, quam
 trium esse nominum dixit, et aliquando ut Patrem
 apparuisse, aliquando ut Filium, aliquando autem
 ut Spiritum sanctum, et alias aliter transformatum
 transfiguratumque; per ineptam hanc resolu-
 tionem sive compositionem, secundum Gregorium
 Theologum, omnes personas non tam unam esse
 quam singulas nihil definiens. Desinunt enim esse
 quæ in se invicem cedunt et permutantur, nudis
 duntaxat nominibus relictis.

De Paulianistis.

Canon autem 19 primæ synodi, Paulianistas qui
 postea ad Ecclesiam catholicam confugerunt, re-
 baptizari jubet. Verum hic inquirendum est, quos-
 nam canon denuo baptizari præcipit, an eos qui
 ex orthodoxis ad Paulianistas defecerunt, vel qui
 ab initio hæresi eorum assueti sunt. Si qui vero,
 inquit, ex iis in clericorum numero erant, ignorantibus
 forsitan iis a quibus ordinati sunt, quam impiis
 essent, etiam re cognita rebaptizari debent, ab ordi-
 natione sua nihil adjuti. Quin imo si post bap-
 tismum ab omni reprehensione immunes quoad
 vivendi rationem inventi fuerint, ab episcopo illius
 ecclesiæ, in qua nomen dederunt, ordinentur; sin-
 minus, a clero ejiciantur.

De Paulicianis.

Porro et Manichæi Pauliciani dicti sunt, a duo-
 bus fratribus Paulo et Joanne ex Samosatis oriun-
 dis, filiiis mulieris cujusdam Manichææ, cui nomen
 erat Callinice, quæ non tam lacte quam impietate
 filios suos enutrit. Hi unum esse Deum prædica-
 runt, qui et Pater et Filius et Spiritus sanctus
 idem dicitur. Unus enim, inquit, est Deus, et Fi-
 lius ejus in ipso est, quemadmodum in homine
 sermo. Istæ autem Sermo in terras veniens in ho-
 mine habitavit, qui dictus erat Jesus, et œconomi-
 a completa ascendit ad Patrem. Hic autem Je-
 sus ab infra erat, a Maria originem ducens. A duo-
 bus igitur istis Paulo et Joanne, discipulis eorum
 Paulicianorum nomen barbare compositum II imponebatur,
 Pauliciani enim pro Paulo Joanni dicitur
 sunt. Eorum autem hæresim Photius patriarcha
 Constantinopolitanus juxta orationem perstrigit.

Porro canones ambos subsequentes, nimirum

7, synod. II, et 19, syn. I. 95. vi. syn. con-
jungens, et eorum fere verbis usus, addit, oportere etiam rebaptizari Manichæos, et Valentinus, et Marcionistas. Nestorianos autem libellos dare, schedulas scilicet hæresin suam infamia notantes, et nominatim Nestorium exsecrare, nec non Eutycheiem, et Dioscorum, et Severum, qui aliam impietatem, ex diametro a Nestoriana differentem, excogitarunt.

De Nestorio nondum dicitur; de Eutycheie et Dioscoro in præsentī dicendus est.

De Dioscoro et Eutycheie.

Dioscorus sacrum inclytæ urbis Alexandrinæ claustrum profane tenuit; et Eutycheies in regina urbium archimandrita seu cœnobii præfectus erat. Hi Dominum nostrum Jesum Christum Patri quidem consubstantialē credebant, circa autem incarnationem blasphemæ locuti sunt, et hæresin Nestorii, qui duos filios introduxit, evitantes, in præcipitium contrarium impulsi sunt. Duas enim Domini naturas, divinitatem scilicet et humanitatem, post unionem confundi, et in unam naturam contrahi impie tradiderunt, adeoque divinas passiones, quibus humanitas obnoxia erat, divinitati attribuerunt. Quin et Dominum non carnem nostræ similitudinis assumpsisse, nec eam ex Virginis sanguine compingi, sed ineffabiliter et diviniore modo eum incarnatum fuisse commenti sunt. Quos idcirco in synodus œcumenica Chalcedone celebrata, sexcentis et triginta Patribus constans, deposuit.

De Severo.

Erat autem Severus Antiochiæ episcopus, Dioscoro et Eutycheie impietate non inferior; quapropter ab orthodoxis throno simul ac urbe expulsus, ad Alexandriam pervenit, ubi librum conscripsit omni impietate refertum, in quo contra synodum quartam Chalcedonensem invehitur, et hæresin illam quæ unam in Domino naturam post unionem statuit, confirmare aggressus est. Librum hunc, *philalethen*, seu *veritatis amantem* inscripsit, patri mendaciorum nihilo minus charum: quem qui ab eo dicuntur Severiani Evangelii præferunt. Idem etiam Acephali vocantur, non solum quod plures fuerint hujus hæresis patroni fautoresque, sed quod diversis sententiis ab invicem differant, et inter se non omnino convenient.

De Manichæis.

Dicuntur Manichæi qui Manis deliria in honore habent. Manes autem sese Paracletum vocabat, et Christum per opinionem et imaginationem apparuisse docuit. Duo stavebat principia, bonum et malum, sive Deum et materiam. Vetus Testamentum maledictis incessit. Lunam et sidera tanquam deos adorari permisit. Carnis resurrectionem negabat.

Α νόνας, τὸν τε ζ' τῆς β' συνόδου, καὶ τῆς α' τὸν θ' ὁ λε' τῆς ς' συνόδου κανῶν ἐνώσας, καὶ τοῖς αὐτῶν σχεδὸν χρησάμενος ῥήμασι, προσεπάγει, χρῆναι ἀναβαπτίζεσθαι τοὺς τε Μανιχαίους, καὶ Οὐαλεντινοὺς, καὶ Μαρκιωνιστάς· Νεστοριανούς δὲ, λιβέλλου διδόναι, γράμματα δηλαδὴ τὴν σφῶν αἴρεσιν στικτεῦοντα, ὀνομασί τε τὸν Νεστόριον ἀναθέματι καθυποβάλλειν· οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ Εὐτυχεῖα, καὶ Δίωσκορον, καὶ Σεθῆρον, τοὺς ἐκ διαμέτρου τοῦ Νεστορίου ἐτέραν ἐξευρηκότας δυσσεβείαν.

Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Νεστόριον ὅσον οὐπω ῥηθῆσεται· περὶ μὲν τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου ἤδη ῥητέον.

Περὶ Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς.

Ὁ τοίνυν Δίωσκορος, τῆς περιουμένου πόλεως Ἀλεξανδρείας τοὺς ἱεροὺς ἀνείρωσ διεχειρίζεν ὀκακας· Εὐτυχῆς δὲ, τῶν ἐν τῇ βασιλείῃ τῶν πόλεων ἱερῶν σεμνείων ἀρχιμανδρίτης ἐτύχχανεν ὢν. Οὗτοι τὴν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὁμοούσιον μὲν ἐπίστευον τῷ Πατρὶ, περὶ δὲ γε τὴν ἐνανθρώπησιν βλάσφημον γλώτταν ἐκίνοον, καὶ φερόντες ἔβηθη τὴν τοῦ Νεστορίου διαιρέσιν, δύο υἱοὺς εἰσάγοντες, εἰς ἕτερον κρημνὸν ἀπεναντίας ὠθοῦντο· τὸς γὰρ δύο ἐπὶ τοῦ Κυρίου φύσεις, τῆς τε θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, μετὰ τὴν ἔνωσιν συγκαθῆναι, καὶ εἰς μίαν ἀποτελεσθῆναι φύσιν δυσσεβῶς ἐδογματίζον, ὡς ἐνεῦθεν καὶ τῇ θεότητι προσαρμύζεσθαι ἄπερ ἡ ἀνθρωπότης ὑπέστη θεία παθήματα. Ἀλλὰ καὶ τὴν σάρκα οὐχ ὁμοούσιον ἡμῖν ἀνελήφθαι τὸν Κύριον ἔλεγον, οὐδ' ἐκ τῶν παρθενικῶν συμπαγγῆναι αἱμάτων, ἀλλ' ἀρήθως πως καὶ θειοτέρως σεσαρκῶσθαι αὐτὸν ἀνέπλαττον· οὗς καθέλειν ἡ ἐν Χαλκηδόνι οἰκουμένη ἡ συνόδος τῶν γλ' Πατέρων.

Περὶ Σεθῆρου.

Ὁ γε μὴν Σεθῆρος, Ἀντιοχεῖας ἐπίσκοπος ἦν, κατ' οὐδὲν ἐνδέων τὰ γε εἰς ἀσέβειαν Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς· ταύτην δὲ καὶ πρὸς τῶν ὀρθοδόξων τοῦ θρόνου ἅμα καὶ τῆς πόλεως ἐξοστρακισθεὶς, τὴν Ἀλεξανδρείαν κατελιήθει, ἐνθα καὶ βίβλον συντάττει καί τις γέμουσαν δυσσεβείας, ἐν ἣ κατέτρεχε μὲν τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἡ συνόδου, κρατύνειν δ' ἐπιρᾶτο τὴν δογματίζουσαν αἵρεσιν, μίαν φύσιν ἐπὶ τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν ἔνωσιν· ταύτην δὲ τὴν βίβλον ἐπέγραψε «φιλολήθη» τὴν οὐχ ἥμισυ τῷ τοῦ ψεύδους περιλημμένην πατρὶ, ἦν οὐκ ἐκείνου λεγόμενοι Σεθηριανοὶ τιμῶσιν ὑπὲρ τὰ εὐαγγέλια· οἱ αὐτοὶ δὲ λέγονται Ἀκέφαλοι, τῷ μὴ μόνον πολλοὺς ἐσχλημένοι γενήτορας καὶ ἀρχηγούς τῆς αἵρέσεως, ἀλλὰ καὶ διαφοροὺς δόξαις μεριζομένους, καὶ ἀλλήλοισ ὄνω μὴ συμβαίνοντας.

Περὶ Μανιχαίων.

Μανιχαῖοι δὲ λέγονται οἱ προσθεύοντες τὰ τῶ Μάνεντος· ὁ δὲ Μάνης οὗτος, παράκλητον ἑαυτὸν ἐκάλει, δοκῆσαι δὲ καὶ φαντασί τὸν Χριστὸν ἠγείτο πεφηνέναι. Δύο ἀρχὰς ἐδογματίζε, πονηρὰν τε καὶ ἀγαθὴν, ἧτοι Θεὸν τε καὶ ἕλην· τὴν παλαιὰν εἰδωσφημει διαθήκην· σελήνην καὶ ἀστέρους προσκύνειν οἷα Θεοὺς ἐπέτρπε· σαρκὸς ἀνάστασιν ἠρνεῖτο·

μεταμύχωνιν ἐδίδασκει, βοτάνας καὶ ὕδωρ καὶ δέν-
δρα ἐμύχια εἶναι φάσκων.

Περὶ Οὐαλεντινιανῶν ἤτοι Εὐχιτῶν.

Οὐαλεντινιανοὶ δὲ, ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Οὐα-
λεντίνου καὶ Οὐάλεντος βλαστήσασα αἵρεσις τῶν
Βογομιλιῶν ἤτοι Μασσαλιανῶν· τοῦτο δὲ ἐξελληνιζό-
μενον Εὐχίτας δηλοῖ· πολὺ γὰρ παρ' αὐτοῖς τὸ τῆς
εὐχῆς ὄνομα, ἦν καὶ τοῖς πολλοῖς ποιούσιν ἀνέκφορον·
καλοῦνται δὲ ἐκ τοῦ πράγματος· καὶ Ἐνθουσιασταί·
ὡσίμονος γὰρ ἐνέργειαν λαμβάνοντες, Πνεύματος
ἀγίου εἶναι ταύτην ὑπολαμβάνουσιν. Οἱ γὰρ τέλειον
τὴν νόσον ταύτην εἰσδεδογμένοι, ἀποστρέφονται μὲν
τὴν τῶν χειρῶν ἐργασίαν ὡς πονηράν· ὕπνω δὲ τὰ
πολλὰ σφᾶς αὐτοὺς ἐκιδόντες, ἐνθουσιασμὸν τᾶς
τῶν ὄνειρων φαντασίας ἀποκαλοῦσι· φύσει λέγουσιν
εἶναι τὰ κακὰ, καὶ ἐν ἑκάστῳ ἀνθρώπῳ πνευμά τι
θεῖον συνοικεῖν, καὶ δαίμονα· τοὺς τικτομένους παῖ-
δας· ἐκ τοῦ πρώτου ἔλκειν Ἀδάμ, ὡσπερ τὴν
φύσιν, οὕτω δὴ καὶ τὴν πρὸς τοῦ δαίμονος δου-
λείαν, καὶ συνουσιωμένον φέρειν δαίμονα ἑκάστῳ
πύτων συνοικούντα καὶ κατεξουσιάζοντα. Καὶ τὸ
μὲν βάπτισμα ἀδυνάτως ἔχειν ἐξελάνειν αὐτὸν, ἡ
τὴς ρίζας ἀνασπᾶν τῶν ἀμωρημάτων, μόνην δὲ τὴν
ἐπιτεταμένην εὐχὴν ἐκείνων τε ἐξωθεῖν καὶ ταύτας
καθαίρειν· καὶ μετὰ τὴν γενομένην τοῖς αὐτῶν τε-
λειότεροις ἀπάθειαν, ἐπιφοιτᾶν αὐτοῖς ὁρατικῶς τὸ
ἔργον Πνεύμα, καὶ τῆς τῶν παθῶν κινήσεως τὸ σῶμα
ἐλευθεροῦν, ὡς μηκέτι λοιπὸν δεῖσθαι μήτε νηστείας
πειροῦσης αὐτό, μήτε διδασκαλίας χαλινοῦσης, καὶ
μὴ βαίνειν ἀτακτα παιδευούσης· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
αἰσθάνεσθαι τοὺς τοῦ ἐπουρανίου νομφίου
κοινωνίας, ὡσπερ ἡ γυνὴ τῆς τοῦ ἀνθρώπου συνου-
σίας, καὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα αἰσθητοῖς ὄρᾳ ὀφθαλ-
μοῖς, μόνους γὰρ τοῖς τοιοῦτοις ὄπ' ἔστιν ἐμφανίζε-
σθαι ταύτην, κἀντεῦθεν τὰ μέλλοντα τοῦτοις προ-
βλέπειν. Νομοθετοῦσι μὴ δεῖν μεταδίδοναι τοῖς προ-
αυτοῦσιν, ἀλλ' ἑαυτοῖς· μόνους, ἑαυτοῦς εἶναι λέγον-
τες πτωχοὺς τῷ πνεύματι, οὗς ὁ Κύριος ἐμακάρισε·
λύσει τοὺς γάμους· δμνύουσιν ἀδεῶς καὶ ἐπιου-
ροῦσι· καὶ ἕτερα μυρία τερατεύονται καὶ παρανο-
μοῦσιν, ἃ καὶ φιλοθέων ἀκοαῖς παραδίδοναι οὐκ
καγέε.

Περὶ Βογομιλιῶν.

Ἡ δὲ τῶν Βογομιλιῶν αἵρεσις οὐ πρὸ πολλοῦ συν-
τη τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς, μέρος οὐτα τῆς τῶν
Μασσαλιανῶν, καὶ συμφερομένη τὰ πολλὰ τοῖς ἐκεί-
νων δόγμασιν· ἔστι δὲ ἃ καὶ προσεξευροῦσα, καὶ
ἐν λύμην ἀβήσασα. Ἐπὶ δ' ἂν Βογομίλιος, κατὰ τὴν
ἐν Μυσιῶν γλώσσαν, ὁ τοῦ Θεοῦ τὸν ἔλεον ἐπισπῶ-
νος· Β' γὰρ καλεῖται παρ' αὐτοῖς ὁ Θεός, μόνου
καὶ ἔλεος· οὗτοι τὰς τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς ἀθε-
σεῖς βίβλους, μετὰ τοῦ ἐν αὐταῖς γεγραμμένου
κῆ, ὡς κατ' ἐπίπνοιαν γραφείσας τοῦ Σατανᾶ,
ἦν μόνων ἑπτὰ, ὧν ἔστι καὶ τὸ Εὐαγγέλιον· παρ-
ρηλεύουσι δὲ καὶ ταύτας βλασφήμοις ἐνομοῖσι καὶ
παραῖς, καὶ πρὸς τὸ δοκοῦν αὐτοῖς· μεταφρουσιν
ἐμάζουσι τὴν θεῖον σταυρὸν, ὡς ἀναιρέτην τοῦ Κυ-
ου· ἔτι δὲ καὶ τὴν φρικτὴν ἱερουργίαν τοῦ δεσπο-

A Animarum a corporibus in alia corpora migrationem
tradidit, herbas, arbores et aquam res esse ani-
malas affirmans.

12 *De Valentinianis sive Euchitis.*

Valentiniani vero, ea quæ temporibus Valen-
tini et Valentis pullulavit secta Bogomilorum sive
Massalianorum, quorum nomen, si in linguam Græ-
cam transferatur, Euchitas significat. Quippe mag-
num apud eos est precationis nomen, quam in
vulgus efferri vetant. Vocantur etiam ab ipsa re
Enthusiastæ; nam agitatione dæmonis occupati,
putant eam esse Spiritus sancti. Quod si quos iste
morbus prorsus invaserit, manuum quidem omnem
laborem velut malum aversantur; somno autem
plerumque se dedentes, ea somniferum visa vocant
enthusiasmos. Mala perhibent existere natura, et
in quolibet homine simul habitare spiritum di-
vinum ac dæmonem. Pueros qui eduntur in lucem,
ex primo patre Adamo, ut naturam, ita etiam ser-
vilitatem erga dæmonas trahere; adeoque consub-
stantiatum gestare dæmonem, qui cum quolibet ha-
bitet, ac imperium in eum exerceat. Et baptismi
quidem eas non esse vires, ut illum expel-
lere possit, aut peccatorum radices evellere;
sed solam ipsis adjunctam precationem, tum illum
expellere, tum radices hasce purgare. Postquam
autem perfectiores inter ipsos statum expertem
affectuum attigerint, Spiritum sanctum aspectu
bilateraliter super eos venire tradunt, et ab affectuum inci-
tatione corpus ita liberare, ut deinceps non amplius
egeat jejunio quo prematur, nec doctrina quæ
frenum injiciat, et erudiat se ambulet inordinate.
Quinetiam se communionem cum cælesti sponso
sentire dicunt, quemadmodum mulier mariti sui
commercium, et sanctam Trinitatem sensibilibus
oculis videre (iis enim solis illa sub visum credit),
ac inde futura prospicere. Vetant quasi edicto, ne
quis aliquid mendicantibus largiatur, nisi suis dun-
taxat, cum sese dicant esse illos spiritu pauperis
quos Dominus beatos prædicavit. Matrimonium sol-
vunt, intrepide jurant et pejerant: et infinita alia
portenta commiscuntur, admittuntque facinora,
quæ Dei amantium auribus offerre nefas esset.

De Bogomilis.

D Secta autem Bogomilorum non multo ante no-
stram ætatem esse cœpit, ac pars quædam est sectæ
Massalianorum, et in plerisque cum illorum dog-
matis consentit: cum præterea quædam etiam
invenit, ac pestem adauxerit. Dicitur autem
lingua Mysorum Bogomilus, qui Dei misericordiam
sibi conciliat. Bogomim apud eos, Deus vocatur, et
Miouli, misericordia. Hi Testamenti Veteris et
Novi libros, una cum præscripto in iis Deo, abro-
gant, velut afflatu Satana exaratos, exceptis dun-
taxat septem, inter quos est et ipsum Evangelium:
verum hos ipsos quoque falsa interpretatione cor-
rumpunt, et blasphemis ac scelestis intellectibus ad
id quod ipsis videtur, pervertunt. Ignominia cruceni
sacram afficiunt, veluti quæ Dominum peremerit,

Itemque formidabile sacrum Dominici corporis et sanguinis, quod inhabitantium templa dæmonum hostiam appellant; aiunt enim in omnibus sacris templis habitare dæmonas. Baptismum nostrum Joannis baptismum vocant, suum autem, baptismum Servatoris; unicam precationem illam agnoscunt, *Pater noster*; cæteras abrogant, et inutilem garrulitatem appellant. Deiparos vocant eos qui existentem apud ipsos incolam consecuti sunt Spiritum sanctum, veluti qui sermonem in docendo gignant. Non modo per quietem, verum etiam vigilantes videre se Patrem perhibent, ut senem cujus admodum proluxa barba sit, Filium similem ei qui lanuginem primam recens mutaverit, Spiritum sanctum ut juvenem nudas admodum **13** genas habentem, dæmonibus ita eos circumvenientibus, et inæqualem esse sanctam Trinitatem docentibus, juxta discrimen harum figurarum. Omitto plura horum et Massalianorum impia dogmata, ne lectorum aures amplius obtundam: qui vero eorumdem deliria non in transitu, sed penitus cognoscere velit, librum de iis tractantem revolvat, et clarius eadem perspiciet.

Insuper 7 nec non 8 canon synodi Laodicenæ eos qui ex hæresi Phrygum, de quibus antea dictum est convertuntur, quamvis in clero esse existimantur, et maximi apud illos dicuntur, ut qui alios antecellant, et inter eos doctorum ordinem teneant, rebaptizari volunt.

Ut uno verbo dicam, omnes qui ab heterodoxis una immersione baptizantur, et ad Ecclesiam catholicam accedunt, sacri canones iterum baptizandos esse decernunt.

Quin et prædictus syn. n. can. 4, in capite de orthodoxa fide, anathemati subjicit sectam Eunomianorum sive Eudoxianorum, nec non Semiarianorum sive Spiritus sancti adversariorum, et Sabellianorum, et Marcellianorum, et Photinianorum, et Apollinarianorum.

De Eudoxio.

De Eunomianis dictum est. Idem autem Eudoxiani vocabantur, ab Eudoxio quodam, eadem qua Eunomius hæresi infectus; qui cum esset Constantinopolitanus episcopus, Eunomium Cyzici pontificem constituit.

De Anomæis.

Hi etiam Anomæi nominabantur, quod dicerent Filium et Spiritum sanctum nullam cum Patre, quoad substantiam, similitudinem habere

De Marcellianis.

Secta autem Marcellianorum quemdam Marcellum hæreseos auctorem habuit, qui ex Ancyra Galatiæ urbe oriundus, ejusdem episcopus erat: idemque quod prædictus Sabellius sentiebat.

De Photino.

Photiniani autem a Photino denominationem habuerunt, qui ex Sirmio quidem oriundus, illic episcopatum gessit, et in eadem opinione fuit qua prædictus Paulus Samosatensis.

Α τικῶ σώματος καὶ αἵματος, τῶν ἐνοικούντων τὰς ναοὺς δαιμόνων θυσίαν ταύτην ἀποκαλοῦντες· λέγουσι γὰρ ἐν πᾶσι τοῖς ἱεροῖς ναοῖς τοὺς δαίμονα κατοικεῖν· καὶ τὸ μὲν παρ' ἡμῶν βάπτισμα τὸ Ἰωάννου λέγοντες, τὸ δὲ παρ' αὐτοῖς, τοῦ Σωτῆρος· μόνην ὀνομάζουσι προσευχὴν τὴν, Πάτερ ἡμῶν, τῆ· δ' ἄλλας ἀθετοῦσι, βαττολογίαν ἀποκαλοῦντες. Θεοτόκους λέγουσι τοὺς παρ' αὐτοῖς ἐνοικον κτησιμέτους τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς ἀντὶν λόγον ἐν τῷ διδάσκειν γεννῶντας. Λέγουσιν οὐ μόνον ὄναρ, ἀλλὰ καὶ ὕπαρ βλέπειν, τὸν μὲν Πατέρα, ὡς γέροντα κειμένον ἰκανῶς τὴν ὑπήνην, τὸν δὲ Υἱὸν, ἄρτι τὸν ὄνλον παραμβίοντι ἑοικῶτα· τὸ δὲ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς νεανίαν δεινῶς ἐψιλωμένον τὰς παρειάς, τῶν δαιμόνων οὕτως ἐξαπατώντων αὐτοὺς, καὶ διδασκόντων·

Β ἄντισον εἶναι τὴν ἁγίαν Τριάδα κατὰ τὴν τῶν σχημάτων τούτων διαφορὰν. Καὶ τὰ κλειῶ παρεῖσθαι μὴ τῆς· τούτων καὶ τῆς τῶν Μασσαλιανῶν δυσσεβείας, ἵνα μὴ ἐπὶ πλείστον τὰς τῶν ἐντυγχανόντων ἑσθίαι· ἀποκναίω· ὅστις δὲ μὴ ἐν παρέργῳ τοὺς αὐτῶν γνώμην βούλεται λήρους, τὴν περὶ τούτων διεξιούσαν βίβλον ἀναγιγνώσκων, καὶ σαφέστερον εἴσεται.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ζ' κανὼν, ἐπὶ δὲ καὶ ὁ η' τῆς ἐν Λαοδικαίᾳ συνόδου, τοὺς ἐπιστρέφοντας τῶν προβηθῆντων Φρυγῶν, εἰ καὶ κληρικοὶ νομίζονται εἶναι, καὶ μέγιστοι παρ' αὐτῶν ὀνομάζονται, ὡς τῶν ἄλλων προέχοντες, καὶ διδασκάλων ἐν ἐκείνοις πληροῦνται· τάξιν, ἀναβαπτίζεσθαι ἀξιοῦσιν.

Ἐν κεφαλαίῳ δὲ εἰπεῖν, ἅπαντας τοὺς εἰς μίαν καθάδυσιν πρὸς τῶν ἑτεροδόξων βαπτισμαμένους, καὶ τῆ καθολικῆ προσιόντας Ἐκκλησίᾳ, αὐτοῖς βαπτίζεσθαι οἱ θεοὶ κανόνες θεοπίστους.

Καὶ ὁ προδιαληφθεὶς δὲ τῆς β' συνόδου α' κανὼν, ἐν τῷ περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κεφαλαίῳ, ὑπὸ ἀνάθεμα τίθησι τὴν τῶν Εὐνομιανῶν αἵρεσιν, εἴτεον Εὐδοξιανῶν, καὶ τὴν τῶν Ἡμιαρσιῶν, ἧτοι Πνευματομάχων, καὶ τὴν τῶν Σαβελλιανῶν, καὶ Μαρκελλιανῶν, Φωτεινιανῶν τε καὶ Ἀπολλιναριστιῶν.

Περὶ Εὐδοξίου.

Καὶ περὶ μὲν τῶν Εὐνομιανῶν εἴρηται· οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ Εὐδοξίαν οἰκοῦντο, ἀπὸ τινος Εὐδοξίου, συναρσιώτου τῷ Εὐνομίῳ, ὃς Κωνσταντινουπόλεως γεγονὸς ἐπίσκοπος, τὸν Εὐνόμιον Κυζικίου ἀρχιερέα κατέστησεν.

Περὶ Ἀνομοίων.

Οἱ δ' αὐτοὶ καὶ Ἀνόμοιοι ὀνομάζοντο, διὰ τὸ λέγειν τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα μηδεμίαν ὁμοότητα κατ' οὐσίαν ἔχειν πρὸς τὸν Πατέρα.

Περὶ Μαρκελλιανῶν.

Ἡ δὲ τῶν Μαρκελλιανῶν Μάρκελλον τινα ἔσταν αἵρεσιάρχη, ὃς ἐξ Ἀγκύρας μὲν ὄρητο τῆς Γαλιτίας, καὶ αὐτῆς ἐπίσκοπος ἐγεγόνει· ἐπίσης δὲ τῷ προβηθῆντι ἐδογματίζετο Σαβελλίῳ.

Περὶ Φωτεινοῦ.

Οἱ δὲ Φωτεινιανοὶ ἀπὸ Φωτεινοῦ εἶλον τὴν κλήσιν, ἐκ Συρμίου μὲν ὀρμημένου, κἀνταῦθα ἐπισκοπήσαντος, τὰ αὐτὰ δὲ τῷ προλεχθέντι Παύλῳ φρονησάντος· τῷ Σαμοσατεῖ.

Ὅπως δεῖ δέχεσθαι τοὺς ἀπὸ Ναβαίου. A

Ὁ δὲ ἡ' τῆς πρώτης συνόδου κανὼν, οὗς φθάσαντες εἴπομεν Καθαροὺς ἦτοι Ναβατιανούς, τῇ καθολικῇ προσέειπεν Ἐκκλησίᾳ, ἑγγράφως κελεύει ὁμολογῆν, ὡς ἀσφαλῶς τὰ δόγματα πάντα τηρήσουσι ταύτης, τοὺς τὸν Χριστὸν τε ἀρνησαμένους ἐπιστρέφοντας δέξονται, καὶ κατὰ τοὺς ὠρισμένους τῇ μετανοίᾳ τῶν παραπτωκότων καιρῶς, ἐκείνους οἰκονομήσουσι, τοῖς τε διγάμοις κοινωνήσουσι. Καὶ εἰ τοῖσι συγκατάθωιντο, τοὺς οἰκείους ἀθίς ἐκκλησιαστικούς ἀπολαμβάνει βαθμούς, οὗς πρώην καταλείψασιν, πρεσβύτεροι δὴπου τυγχάνοντες ἢ διάκονοι· εἰ δὲ καὶ ἐπίσκοποι, καὶ τοῦτοις ταῖς ἰδίαις ἐπισκοπαῖς ἀποκαθίστασθαι, εἴπερ μὴ ταύτας ἐν τῷ μεταξὺ μεταλήψασιν ἕτεροι.

Ὅπως χρὴ δέχεσθαι τοὺς Δονατιστάς.

Ὁ δὲ νζ' καὶ ὁ ξη' τῆς ἐν Καρθαγίνῃ, τοὺς ἐκ τῆς αἵρεσεως τῶν Δονατιστῶν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει προσερχομένους, μήτις, εἰ τοῦ λαοῦ εἶεν, ἀναβαπτίζεσθαι κελεύονται, καὶ τοὺς κληρικούς ἔχειν αὐτοὺς τοὺς ἱερατικούς βαθμούς, προνοίᾳ τοῦ πλείονος οὕτω τῇ καθολικῇ προσέειπεν.

Περὶ Δονάτου.

Τούτων αἰρεσιάρχης ἦν Δονάτος τις ὄνομα, δὲ μὴ ἄλλως τῶν θείων μεταλαμβάνειν ἐδίδασκε μυστηρίων, εἰ μὴ τις, ὅπου ἀνθρώπινον κατέχων ἐν τῇ χειρὶ, τοῦτο πρῶτον ἀσπάζοιτο, καὶ οὕτω μεταλαμβάνειν.

Περὶ Ἀγγελιῶν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ λ', Ὁ τὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ καταλιμπάνων Ἐκκλησίαν, καὶ ἀγγέλους ἰπομαζῶν καὶ ἐπικαλούμενος, συναξίς τε τοῦτοις ἐπιτελών, καὶ τῇ κεκρυμμένῃ ταύτῃ σχολάζων εἰδωλολατρεῖα, ἔστω ἀνάθημα, οὐχ ὡς τῆς πρὸς ἀγγέλους τιμῆς εἰδωλολατρίας οὕσης, ἀλλὰ τέχνη τις ἦν τοῦτο τηλικαῦτα τοῦ πονηροῦ, ἀγγέλοις μόνοις πείθοντος προσανέχειν, καὶ μὴ τὸν Χριστὸν ἐπικαλεῖσθαι, ἵνα τοὺς πειθομένους κατὰ μικρὸν εἰς τὸ τῆς εἰδωλολατρίας λαθῶν ἐκκλίση βάρβαρον· φιλεῖ γάρ, ὡς ἐπίπαν, ἐκ τῶν δεξιῶν ὑποκλίπτειν ὁ δόλιος. Ἔφασκον γάρ οἱ μύσται τοῦ πλάνου, μὴ δεῖν τὸν Χριστὸν, τοὺς δὲ ἀγγέλους εἰς βοήθειαν ἐπικαλεῖσθαι, καὶ εἰς τὴν προσαγωγὴν τὴν πρὸς τὸν Πατέρα· τὸ γάρ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Χριστὸν ἐν τούτοις, μείζων ἢ καθ' ἡμᾶς. Ταύτης τῆς αἰρέσεως (καλαιὰ γάρ ἦν) καὶ ὁ θεὸς Ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολῇ μέμνηται, λέγων· Μηδεὶς ἡμᾶς καταβραβεύει ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἢ μὴ ἰώρακεν ἐμβατεύων· ἦτοι μηδεὶς ὑμῖν ἐπηρατεύει, νικῶσιν ἐν τῇ ἀμωμήτῳ πίστει καὶ πολιτείᾳ, ἢ ἐπὶ τοῦ βραβείου ἀποστερεῖται, ἐπὶ ξένας παραδόχους μεταφέρων ὑμᾶς, ἐκ τῆς ὀρθῆς δὴλαθῆ πίστει· εἰς τὴν τῶν ἀγγέλων θρησκείαν διὰ ταπεινοφροσύνης, ὡς ὑπερ ἡμᾶς ὄντος τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Κύριον, καὶ αὐτῷ κεχρηθῆαι πρὸς τὸν αὐτοῦ Πατέρα προσαγωγῇ· καταβραβεύειν δ' ἐστὶ τὸ μὴ τῷ νικῆσαντι τὸ βραβεῖον, ἀλλ' ἐτέρῳ δίδόναι, ἀδικουμένου οὐ ἀριστέως. Ὅς δὲ ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος ἱστορεῖ ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Παναρίων, αἴρεσιν εἶναι ἑτέραν τῶν

Quomodo Novatianos admittere oporteat.

Primæ synodi canon 8 Catharos sive Novatianos, de quibus superius dictum est, ad Ecclesiam catholicam accedentes, in scriptis profiteri jubet, quod omnia ejusdem decreta pro certo observant, eosque qui Christum negarunt, et conversi sunt, suscipient; utique quod juxta tempora penitentiae lapsis præmitta, res eorum administrabunt, et cum digamis communicabunt. Si itaque his assentiant, gradus suos ecclesiasticos quos antea reliquerunt, iterum resumere jubet, si presbyteri scilicet vel diaconi fuerint: sin autem episcopi, etiam et eos suis episcopatibus restituendos esse, nisi alii interea eosdem occupaverint.

B *14 Quomodo Donatistas admittere oporteat.*

Canones autem 57 et 68 synodi Carthag. precipiunt, ut qui ex secta Donatistarum fidem orthodoxam amplectuntur, si laici sint, non rebaptizentur; et ut clerici sacros gradus obtineant, nimirum ut hac ratione plures ad fidem catholicam accederent.

De Donato.

Horum sectam exorsus est quidam, cui nomen erat Donatus, qui non aliter sacris mysteriis communicandum esse docuit, nisi quis os humanum manu tenens, id ipsum prius exoscularetur, atque hoc modo sacramenta perciperet.

De Angelicis.

Canon autem 35 synodi Laodicenæ, Qui, inquit, Ecclesiam Dei relinquit, et angelos nominat invocatque, et congregationes iis peragit, et occulte idololatriæ vacat, sit anathema. Non quod honor in angelos sit idololatriæ, sed quod mali artificium sit, qui solis angelis confidere, et Christum non invocare persuadet, ut eos qui ei parent, paulatim ad idololatriæ barathrum clam devolvat. Malus enim ut plurimum nos a dextris adoriri amat. Dicebant enim hujus erroris discipuli, quod non oportet Christum, sed angelos ad auxilium invocare, et ut aditum ad Patrem habeamus. Christum enim eorum causa interpellare majus quiddam est, quam ut nos homunculi id attentemus. Hujus hæreseos (antiqua enim erat) divinus etiam Apostolus in Epistola ad Colossenses meminit, dicens: « Nemo vos seducat, » in humilitate et cultu angelorum, in ea quæ non vidit pedem inferens; sive nemo vobis insidietur in fide et dispensatione inculcata vincens, nec premio privet, in peregrinas traditiones vos adducens, a vera scilicet fide ad cultum angelorum propter humilitatem, quasi supra nos esset Dominum invocare, eoque apud Patrem conciliatore uti. Est autem καταβραβεύειν, præmium non victori, sed illi per injuriam ereptum alteri cuiquam elargiri. Tradit autem S. Epiphanius in libro, qui Panarion dicitur, aliam esse Angelicorum dictam hæresin, qui se ita nominabant, vel quod se angelorum more vivere, vel ab angelis in rebus divinis instructos crederent.

Ἀγγελικῶν λεγομένην, ἣ ὡς ἀγγελικῶς οἰόμενοι βιούν, οὕτως ἑαυτοὺς ὀνομάζοντες, ἣ ὡς παρ' ἀγγέλων τὰ θεῖα μνεῖσθαι νομίζοντες.

De Maximo Cynico.

Porro 4 synodi secundæ canon Maximum quemdam abdicat; eum nec factum fuisse, vel esse episcopum, quod contra leges ordinatus fuerit, nec eos quibus ordines contulisset, in clericorum numero habendos esse affirmans. Ac hujusce hominis apud Gregorium Theologum in quadam ex orationibus suis quæ in ecclesiis non leguntur, mentionem alicubi factam reperias. Erat autem Maximus hic Ægyptius, philosophus Cynicus (Cynici vero dicebantur propter eorum arrogantiam et audaciam); qui, cum ad magnum Patrem Gregorium Theologum accessisset, et fidei mysteriis imbueretur, baptizatus est, et demum clero ascriptus, nec non ad mensam magni istius Patris admittus. Cum autem patriarchalem Constantinopolitanæ sedis dignitatem concupisset, pecunias Alexandriam mittit, sibique inde episcopos illum electuros subornat, quodam etiam ex intimis Theologi in auxilium ascito: qui quidem cum in ecclesia jam constitissent, nondum perfecta re deprehensi, a fidelibus ejecti sunt; non autem propterea quieverunt, sed Choraulæ cujusdam domum ingressi, Maximum patriarcham ordinant, quamvis nihil ei profuit istiusmodi improbitas, neque enim quidquam proficere potuit. Postea autem, cum cognitum esset eum cum Apollinario sentire, anathemate ictus est.

15 Primus insuper tertiæ synodi canon, nec non 2 et 3, et 4, et 5, episcopos vel clericos qui Nestorius, idemque cum eo sentientis Celestii, opinionibus favent, ex sacerdotio ejiciunt; eos autem quos Nestorius a sacerdotio expulit, quod malæ ejus opinionis assensum non præberent, ad proprios gradus rursus restitui jubent: insuper et eos, quos, cum a synodo vel propriis episcopis propter indigna sua facta condemnati essent et depositione multati, Nestorius non canonicè suscipiens propriis gradibus restituerat, nihilo secius depositus manere.

De Nestorio.

Nestorius autem Constantinopoleos patriarcha Christum nudum esse hominem dicebat, eique secundum habitudinem unitum fuisse Dei Filium, ideoque sanctam Virginem non Deiparam, sed Christiparam nominabat. Quæ sententia sanctorum Patrum Ephesi congregatorum depositus fuit, præsidente iis Cyrillo papa Alexandrino beatæ memoriæ, et Celestini veteris Romæ papæ locum tenente, eique strenue operam navante Memnone Ephesino episcopo. Postea autem trium dierum intervallo adfuit Joannes patriarcha Antiochenus cum pluribus episcopis, inter quos erat Theodoretus Cyri, et Ibas Edessæ episcopus: qui, quod adventus eorum non expectarentur, irritati, Nestorii depositionem rescindere, et sanctum Cyrillum, Memnonemque Ephesinum, præter rationem pœna vicissim depositionis afflicere conati sunt. Ac Theodoretus quidem ad eversivam capitum 12, a magno Cyrillo ad con-

Peri Μάξιμου τοῦ Κυνικοῦ.

A Ἀλλὰ καὶ ὁ δ' τῆς β' συνόδου Μάξιμος ἀποκηρύσσεται τιμὰ, μήτε ἐπίσκοπον αὐτὸν γενέσθαι ἢ εἶναι ἀποφαινόμενος, διὰ τὸ ἐκθῆσμιως χειροτονηθεῖν, μήτε τοὺς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας κληρικούς ὑπάρχειν. Τοῦτου καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τινῶν μὴ ἐπ' ἐκκλησίας ἀντιγνωσκομένων αὐτοῦ μνηται λόγων. Οὗτος δὲ ὁ Μάξιμος Αἰγύπτιος ἦν φιλόσοφος κυνικός (κυνικοί δὲ ἐλέγοντο παρὰ τὴν ἀθάλακας καὶ θρασυῖ) καὶ προσελθὼν τῷ μεγάλῳ Πατρὶ Γρηγόριῳ τῷ Θεολόγῳ, καὶ κατηχηθεῖς ἔδασασατο, εἶτα καὶ τῷ κληρῷ συγκατατέλεθ, καὶ τῷ μεγάλῳ ἐκεῖνῳ Πατρὶ ὁμοδιαίτος ἦν. Ἐν ἐφέσει δὲ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου τῆς βασιλευούσης γενόμενος, χρήματα εἰς Ἀλεξάνδρειαν πέμπει, κάκειθεν ἐπισκόπους ἄγει τοῦτον χειροτονήσοντας, ἔχων καὶ τινα συνεργῶν τῶν οικειῶν τῷ Θεολόγῳ. Ἦδη δὲ τῆς ἐκκλησίας ἔνδον γενόμενος, καὶ φωραθέντας, πρὶν ἢ τὴν τελετὴν τελέσασθαι, παρὰ τῶν πιστῶν ἀπηλύθησαν ἄλλ' οὐδὲ οὕτως ἠσούχασαν· οἰκίαν δὲ εἰσδύντες χροαυλοῦ τινός, ἐκεῖ χειροτονοῦσι τὸν Μάξιμον, εἰ καὶ μὴδὲν τῆς περὶ ταῦτα μοχθηρίας ἀπώνατο, οὐ γὰρ ἀνῴσα τι δὴως δεδύνητο· ἐς ὑστερον γὰρ γνωσθεῖς, καὶ τὰ Ἀπολλιναρίου φρονῶν, ἀναθεματίσθη.

C Τῆς δὲ γ' συνόδου ὁ α' καὶ β' κανὼν, ἐπὶ δὲ καὶ ὁ γ' καὶ ὁ δ' καὶ ὁ ε', τοὺς τὰ Νεστορίου καὶ τοῦ ὁμοδόξου τούτου Κελεστίνου φρονούντας ἐπισκόπους ἢ κληρικούς τῆς ἱερουσύνης ἐξοστρακίζουσιν· οὗς δὲ ὁ Νεστοριος τῆς ἱερουσύνης ἐξέωσσε, μὴ συντεθειμένους τῇ ἐκείνου κακοδοσίᾳ, αὐθις ἀπολαύειν κελεύουσι τοὺς οικειοὺς βαθμούς· ὅσους γε μὴν ὑπὸ τῆς συνόδου ἢ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων ἐπὶ ἀτόποις πράξεσιν ἐλεγγθέντας· τε καὶ καθαιρέσει ὑποβληθέντας· ἀκανονιστως εἰς κοινωνίαν δεξάμενος ὁ Νεστοριος τοῖς οικείοις βαθμοῖς ἐγκατέστησε, τούτους μὴδὲν ἦτον εἶναι καθηρημένους.

Peri Nestorion.

D Ὁ μὲν οὖν Νεστοριος· οὗτος, πατριάρχης ὢν Κωνσταντινουπόλεως ψιλὸν ἀνθρώπον ἔλεγε τὸν Χριστὸν, ἐνωθῆναι δὲ αὐτῷ κατὰ σχέσιν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, παρὰ οὐδὲ Θεοτόκον, ἀλλὰ Χριστοτόκον τὴν ἁγίαν Παρθένον ὠνόμαζεν, ὃς ψήφῳ τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἀβρισθέντων ἁγίων Πατέρων καθήρητο, προσεζάρχοντος· τούτων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου πάππα Ἀλεξανδρείας, ἐπέχοντος δὲ καὶ τὸν τόπον Κελεστίνου τοῦ πάππα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, συναιρομένου καὶ Μέλωνος, ἐπισκόπου Ἐφέσου. Μετὰ δὲ τὴν τρίτην ἡμέραν, Ἰωάννης παρῆν ὁ πατριάρχης· Ἀντιοχείας οὖν πλείσιον ἐπισκόποι· μεθ' ὧν ἦν καὶ Θεοδώρητος ἐπίσκοπος Κύρου, καὶ Ἰβας Ἐδέσσης· οἱ καὶ τῆς ἀπολείψεως ὑβρισθησάντες, τῇ καθαιρέσει Νεστορίου ἐμέμψαντο, καὶ τὸν ἅγιον Κύριλλον τὸν τε Ἐφέσου, Μέλωννα παραλόγως καλεῖον· ὁ μὲντοι Θεοδώρητος καὶ εἰς ἀνακείφῃ τῶν ἐβ' κεφαλαίων, ὧν ὁ μέγας ἐξέθετο Κ. ἰ. κ. α.

εις Ἐλεγχον μὲν τῆς Νεστορίου κακοδοξίας, στηριγ-
μὲν δὲ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, κεφάλαια ἕτερα τσο-
αῦτα ἐκδέδωκε, καὶ ὁ Ἰβας ὁμοίως ἐπιστολὴν· καὶ
μεγίστη γέγονε μεταξύ τούτων ἡ διαφορὰ, ὡς καὶ
καθαίρεισιν αὐτοῖς τὴν σύνοδον τῶν ἀρχιερέων ἐκείνων
καταψηφίσασθαι, οἷα δὴ τοῖς τοῦ Νεστορίου ὑπο-
πιευθέντων στοιχεῖν. Ἐπεὶ οὖν οὕτω δι' ἀλλήλων οἱ
ἀρχιερεῖς κεχωρήκασιν, καὶ σχίσμα ἦν παρ' αὐτοῖς,
ὁ βασιλεὺς πάντας εἰς τὴν βασιλεύουσαν μετακαλε-
σάμενος, τὰ τῆς ὁμοφροσύνης καὶ ἀμφω τὰ μέρη
ἀσπάζεσθαι παρεσκεύασεν· ὁ μὲντοι Θεοδώρητος,
πρὸς ἔριν καὶ ἰβ' κεφάλαια συντεταχέναι μὴ ἀρνησά-
μενος, τῇ ἀποβολῇ τούτων καὶ ἀθετήσῃ ἐαυτὸν τε
τῆς αἰτίας παρητήσατο. καὶ τῆς προτέρας ἔτυχε
τιμῆς τε καὶ τάξεως, ἀγαπήσας τε τοὺς πεπραγμέ-
νους τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ, τῇ καθαίρεισιν Νεστορίου καὶ
οὐ· οὐ· ἐπεψηφίσαστο.

Περὶ Κελεστίου.

Ὁ δὲ Κελεστῖος μαθητὴς ἦν Πελαγίου τινὸς μον-
ναχοῦ· ὠρμητο δὲ καὶ ἀμφω τῆς Καρθαγένης, ὡς
ὁ Κωνσταντινουπόλεως Φώτιος ἱστορεῖ, καὶ καινότε-
ρα ἐπιστήγον τῇ Ἐκκλησίᾳ δόγματα. Θνητὸν γὰρ
πλασθῆναι τὸν Ἀδὰμ τὴν ἀρχὴν διετείνοντο, ἀλλὰ μὴ
ἐκ παραβάσεως· τούτῳ καταδικασθῆναι· τὰ τε ἀρτί-
τοκα βρέφη μὴ χρεῖαν ἔχειν βαπτίσματος, οὐ γὰρ
ἐφέλκονται τὴν προγονικὴν ἐξ' Ἀδὰμ ἀμαρτίαν· τόπον
τε εἶναι μεταξύ τοῦ παραδείσου καὶ τῆς κολάσεως, εἰς
ὃν τὰ μὴ φωτισθέντα βρέφη μετατιθέμενα μακαρίως
ζῆν. Ταῦτα καὶ ἕτερα ἐξ παραπλήσια τοῖς κεφά-
λαια τοῖς περὶ Πελάγιον καὶ Κελεστῖον ἐπεσβεύετο,
ἃ δὴ καὶ ἡ παρούσα οἰκουμένη τῆ τρίτῃ σύνοδος τῷ
ἀναθέματι καθυπέβλεπεν, ἀλλὰ γε καὶ ἡ ἐν Καρθα-
γένῃ σύνοδος. Καὶ ζῆτει τοὺς περὶ τούτων διεξιόντας
ταύτης κανόνας ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Β στοιχείου, τὸν
ρβ' φημί καὶ τοὺς καθέξης τρεῖς ἐτέρους· ἀλλὰ δὴ
καὶ ἐν τῷ λε' κεφαλαίῳ τοῦ Ε' στοιχείου κανόνας τῆς
αὐτῆς συνόδου ριδ' καὶ ριε'· ἀπερ γὰρ οὗτοι τοῦ ἀνα-
θέματος ἀξιοῦσι, παρ' ἐκείνοις ἀφρόνω· ἐδογματί-
ζετο. Καὶ ὁ μέγας δὲ Λέων ὁ πάππας, τοὺς περὶ
Πελάγιον καὶ Κελεστῖον ἐπιστρέφοντας ἐγγράφως
ἀναθεματίζειν τὸ σφῶν ἐθέσπισε φρόνημα.

Ὁ δὲ μα' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τοὺς συν-
εξαμένους αἰρετικοὺς ἐπισκόπους ἢ πρεσβυτέρους
ἀφορίζει· ἐπιτρέψαντας δὲ τισὶ τούτων τὰ τῶν κλη-
ρικῶν ἐνεργῆσαι καθαιρεῖ.

Ὁ δὲ μς' καὶ τοὺς δεξαμένους τὸ ἐκείνων βάπτι-
σμα, τοὺς ὑπ' ἐκείνων δηλαδὴ βαπτισθέντας, ἢ ὅσα
εἰς θυσίαν προσάγουσι, καθαιρεῖ.

Ὁ δὲ ξδ' τὸν εἰσερχόμενον κληρικὸν ἢ λαϊκὸν εἰς
συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ αἰρετικῶν προσευχῆς χάριν,
τὸν μὲν καθαιρεῖ, τὸν δὲ ἀφορίζει. Τίς γὰρ, φησί,
συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαν; τίς δὲ μερὶς πι-
στῆς μετὰ ἀπίστου;

Καὶ ὁ μὲν τῆς ἐν Λαοδικεῖα ζ' τοὺς περιπεσόντας
αἰρήσει, καὶ ἐπὶ ταύτας ἐνεσχημένους, πύβρω βάλ-
λει τῆς Ἐκκλησίας, καὶ εἰς οἶκον Θεοῦ εἰσέναι οὐ
συγχωρεῖ.

Ὁ δὲ λβ' οὐδὲ τὰς τῶν αἰρετικῶν εὐλογίας ἢ
ἀλογίας εἰπεῖν οἰκειότερον, λαμβάνειν ἐφήσει.

A fulandus Nestorii errores fidemque stabilendam edi-
torum, totidem alia capita luce donavit; quin et
Ibas etiam epistolam conscripsit; diuque discordi-
bus animis utrinque certatum, donec a synodo in
eos antistites, utpote Nestoriani erroris merito su-
spectos, depositione animadversum. Quoniam autem
antistites se invicem ita adorti essent, et inter eos
schisma factum esset, imperator, omnibus ad regi-
nam urbium convocatis, ut utraque pars consen-
tirent, et sese amplecterentur, effecit. Theodoretus
porro se contentionis studio capita duodecim con-
scripsisse non inficiatus, per eorum repudiationem
abrogationemque in se crimen recepit, et priorem
honorem ordinemque sortitus est. Quin et actis
sanctæ synodi acquiescens, ipse etiam depositio-
nem Nestorii approbavit.

De Celestio.

Erat autem Celestius Pelagii cujusdam monachi
discipulus, quorum uterque ex Carthagine orti sunt,
ut Photius Constantinopolitanus patriarcha narrat,
et nova dogmata in Ecclesiam introduxerunt. Ada-
mum enim mortalem ab initio creatum esse affir-
mabant, et non propter transgressionem mortalitate
multari. Et infantibus recens natis non opus esse
baptismo, quippe qui peccatum originale ab Adamo
neutiquam trahant: porro locum esse medium in-
ter paradysum et damnatorum gehennam, in quem
infantes non illuminati conjecti sunt, ibique felicem
vitam transigunt. Hæc et sex alia capita hisce simi-
lia a Pelagio et Celestio promulgabantur, quæ tertia
hæc œcumenica synodus, nec non synodus Cartha-
ginensis, anathemati subjecerunt. Quære canones
ejusdem super his disserentes in 1 cap. litteræ B,
nimirum 109 et tres deinceps sequentes: quin et
canones ejusdem synodi 114 et 115, in cap. xxxv,
litteræ E; quæ enim illi anathemate digna censent,
ab iis absurde edocta sunt. Porro et magnus Leo
papa, eos qui a Pelagio et Celestio convertuntur,
opinionem suam scripto anathematizare jubet.

16 Porro canon 45 sanctorum apostolorum
episcopus vel clericus qui una cum hæreticis orant,
excommunicat; sin autem iis tanquam clericis ope-
rari permiserint, deponit.

Canon autem 46 eos qui eorum baptismum sus-
cipiunt, id est, ab iis baptizantur, vel quæcumque
ad sacrificium afferunt, deponit.

Porro, canon 64 clericum vel laicum qui in syna-
gogam Judæorum vel hæreticorum introierit ad
orandum, alterum quidem deponit, alterum autem
excommunicat. Quænam enim est concordia Christi
cum Belial, aut que pars fideli cum infideli?

Canon etiam 6 syn. Laodic. eos qui ad hæreses
ullas lapsi sunt, iisdemque detinentur, ex Ecclesia
ejicit, et in domum Dei ingredi non permittit.

Canon autem ejusdem 32 hæreticorum benedi-
ctiones vel, ut aptius loquar, maledictiones accipere
non sinit.

Item 33 nos una cum hæretico vel schismatico orare omnino prohibet.

Et 37 non permittit quæ a Judæis vel hæreticis mittuntur festiva accipere, aut una cum iis festum agere.

Nonus autem et 34 iis qui Christi martyras relinquunt, et ad falsos hæreticorum martyras abeunt, et in ea quæ dicuntur martyria vel cœmeteria, semetipsos a Deo quasi alienantes, alter comunione aliquantisper interdicit, alter autem eos anathematizat; probabile enim est quosdam hæreticos in temporibus persecutionis ad mortem usque reluctatos fuisse, quos igitur martyras vocarunt qui cum eisdem sentiebant, et domos in quibus corpora eorum sepulta erant, martyria.

Canon autem 9 Timothei Alexandrini jubet, ut hæretici, dum divina sit oblatio, precibus non intersint, nisi se pœnitentiam acturos polliceantur. Si enim catechumenis hoc non permissum sit, multo minus hæreticis. Quin et promittentes in loco catechumenis destinato stabunt; quod si pœnitentiam agere nolunt, etiam ab eo loco expellentur.

Quod hæreticos qui in excessu e vita pœnitentiam agunt, suscipere oporteat.

Magnus autem Basilius, in canone 5, omnes hæreticos qui in excessu e vita pœnitentiam agunt, admittere jubet, examinantes an veram pœnitentiam ostendant, et an fructus habeant qui salutis studium testificentur.

Porro canon 22 synodi Carthaginensis episcopis vel clericis ad bonorum suorum hæreditatem infidelem vel hæreticum omnino inducere vetat, etiamsi cognati eorum sint.

Canon autem 84, Episcopo, inquit, qui in vitæ exitu testamentum condens hæreticos bonorum suorum hæredes conscripserit, licet ei sanguine conjuncti sint, etiam post mortem anathema denuntiari, et nomen ejus e sacerdotum memoria deleri debet.

17 Leges civiles.

Porro et a diversis legibus basil. non permissum est ut hæretici hæredes fiant, non solum bonorum quæ ad episcopos et clericos, sed neque eorum, quæ ad Christianos laicos pertinent, etiamsi filii eorum fuerint. Hæreticorum autem liberi Christiani facti, parentes suos, victum sibi et vestitum suppeditare, et dotem dare juxta facultatis suæ mensuram cogunt.

Qui non credit sanctam Trinitatem habere in una Deitate æqualem potentiam, ne Christianus quidem dicitur, sed vesanus est, et hæreticus, et infamis, et punitur.

Hæreticus est, et legibus adversus hæreticos latis obnoxius, qui ab orthodoxa fide vel paululum declinat. Quin et hæreticos nullam militiam, nec publicam curationem quamcunque obire posse

A 'Ο δὲ λγ' αἱρετικῶ ἢ σχισματικῶ ὄλων ἡμᾶς οὐκ ἐπιτρέπεται συνεύχεσθαι.

'Ο δὲ λζ' οὐτε τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἢ αἱρετικῶν πεμπόμενα ἑορταστικά λαμβάνειν, ἢ συνορτάζειν τούτοις ἐφήσιν.

'Ο δὲ θ' καὶ λδ', τοὺς καταλιμπάνοντας τοὺς τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας, καὶ ἀπύοντες εἰς τοὺς τῶν αἱρετικῶν ψευδομάρτυρας, καὶ εἰς τὰ λεγόμενα τούτων μαρτύρια καὶ κοιμητήρια, ὡς ἀλλοτριούντας; ἑαυτοὺς τοῦ Θεοῦ, ὁ μὲν τῆς κοινωνίας μέχρι τινὸς ἀπέργει, ὁ δὲ ἀναθεματίζει. Εἰκόξ γάρ τινας ὑποκειμένους αἱρέσεσιν, ἐν τοῖς διωγμοῖς, ἐσθῆται μέχρι θανάτου, οὐδ καὶ μάρτυρας οἱ ὁμοδοξοῦντες αὐτοῖς; ἐκάλουν, μαρτύριά τε τοὺς οἰκούς, ἐν οἷς τὰ ἐκείνων ἐτέθαπτο σώματα.

B 'Ο δὲ θ' Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, τῆς θείας τελομένης λειτουργίας, τῇ εὐχῇ κελεύει τοὺς αἱρετικούς μὴ παρῆναι, εἰ μὴ που μετανοεῖν ἐπαγγέλλοιτο. Εἰ γάρ τοῖς κατηγουμένοις τούτο οὐκ ἐφέται, πολλοῦ γε δεῖ τοῖς αἱρετικοῖς· ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπαγγελόμενοι, ἐν τόπω, ὅς ἀνεῖται τοῖς κατηγουμένοις, ἐστήξουσι, μὴ βουλόμενοι δὲ μετανοεῖν, καὶ τούτω ἐκδηληθῶσονται.

*Ὅτι τοὺς ἐν ἐξόδῳ μετανοοῦντας τῶν αἱρετικῶν δέχεσθαι χρῆ.

'Ο δὲ μέγας Βασίλειος, ἐν τῷ πέμπτῳ κανόνι, σύμπαντας τοὺς ἐν ἐξόδῳ μετανοοῦντας τῶν αἱρετικῶν ἐπιτάττει προσδέχεσθαι, δοκιμάζοντας μὲν εἰ ἀληθῆ τὴν μετένοιαν ἐπιδείκνυνται, καὶ εἰ τοὺς καρποὺς ἔχουσι μαρτυροῦντας τῇ πρὸς τὸ σωθῆναι σπουδῇ.

Ἔγε μὴν κβ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, ἐπισκόποις ἢ κληρικοῖς ἀπέριχαν εἰς κληρονομίαν τῶν ἰδίων πραγμάτων ὄλων εἰσάγειν ἀπιστον ἢ αἱρετικόν, εἰ καὶ τούτοις κατὰ γένος ὑκείωνται.

'Ο δὲ πα', Ἐπισκόπων, φησί, τῷ ἐπὶ τέλει διατιθεμένῳ τοῦ βίου, αἱρετικοῖς τῶν τούτου κληρονομεῖν, καὶ εἰ καθ' αἶμα τούτῳ προσήκουσι, καὶ μετὰ θάνατον ἀνάθεμα δέον τῷ τοιοῦτῳ λεχθῆναι, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τῆς τῶν ἱερέων μνήμης ἀπαλειφθῆναι.

Νόμοι πολιτικοί.

Καὶ παρὰ διαφορῶν δὲ γε βασιλικῶν νόμων αἱρετικοῖς οὐκ ἐπιτρέπεται κληρονομεῖν, μὴ ὅτι γε τῶν τοῖς ἐπισκόποις προσόντων ἢ κληρικοῖς, ἀλλ' οὐδὲ τῶν τοῖς λαϊκοῖς Χριστιανοῖς, εἰ καὶ παῖδες αὐτῶν τύχοιεν ὄντες· οἱ δὲ γε τῶν αἱρετικῶν παῖδες, Χριστιανοὶ γενόμενοι, ἀναγκάζουσι τοὺς ἰδίους γονεῖς γενόμενοι, ἀναγκάζουσι τοὺς ἰδίους γονεῖς τρέφειν αὐτοὺς καὶ ἐνδύειν, καὶ προίκα τούτοις δίδόναι κατὰ τὸ μέτρον τῆς αὐτῶν περιουσίας.

'Ο μὴ δοξάζων τὴν ἁγίαν Τριάδα ἐν μιᾷ θεότητι ἰσοδύναμον, οὐτε Χριστιανὸς λέγεται, καὶ ἄφρων ἐστὶ, καὶ αἱρετικὸς, καὶ ἄτιμος, καὶ τιμωρεῖται.

Αἱρετικὸς ἐστὶ καὶ τοῖς κατὰ τῶν αἱρετικῶν ὑποκειται νόμοις ὁ μικρὸν γοῦν ἐκκλίνων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· ἀλλὰ καὶ μηδεμίαν στρατεῖαν, ἢ τὴν ὀλιγοῦν δημόσιον φροντίδα μετεῖναι τοὺς αἱρετικοῖς

θεσπίζομεν, μήτε αξιωματούχους γίνεσθαι, μη διδάσκειν τούτους, μη χειροτονίας ποιεῖν, μη λιτανεύειν· αἱρετικούς δὲ λέγομεν πάντας εἶναι τοὺς μη μεταλαμβάνοντας τῶν ἁγιασμάτων παρὰ τῶν ἱερέων κατὰ τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν.

Μανιχαῖοι καὶ Δονατισταὶ μη ἐχέτωσαν τὰ τῶν ὀρθοδόξων προνόμια, ἀλλὰ καὶ ἐσχάτως τιμωρεσθῶσαν· ὡσαύτως καὶ οἱ Ἀπολλιναρισταὶ, καὶ οἱ μη ταῖς ἀγίαις τέσσαραις συνόδοις πειθόμενοι, καὶ οἱ κατὰ τῆς ἀγίας δ' συνόδου ἢ λέγειν τι ἢ διδάσκειν τολμῶντες.

Μανιχαῖος, εἰ ἐν Ῥωμαϊκῷ τόπῳ ὀφθῆι διάγων, ἀποτεμένεσθω.

Μοντανισταὶ ἐξαιρέτως μηδένα τῶν παρ' αὐτοῖς καλουμένων Πατριαρχῶν ἢ κληρικῶν ἐντὸς ἐχέτωσαν Κωνσταντινουπόλεως· κωλυσθῶσαν δὲ καὶ ἐντὸς αὐτῆς στρατεύεσθαι, ἢ συσσίτια ποιεῖν, ἢ ἀνδράποδα ἔμπορεύεσθαι.

Αἱρετικὸς κατὰ ὀρθοδόξου μη μαρτυρεῖτω.

Ἐκβαλλέσθωσαν δὲ καὶ αἱ αἱρετικαὶ γυναῖκες τῶν δεδομένων προνομίων ταῖς ὀρθοδόξοις· οὐ γὰρ περὶ τὴν ἐκάνωσιν τῆς προικτῆς αὐτῶν καὶ τῶν προγαμιαίων δωρεῶν προτιμηθῆσονται τῶν προτέρων δανειστῶν τοῦ ἀνδρός, ὡσπερ αἱ ὀρθόδοξοι. Ἐπειδὴ γὰρ φησὶν, ἐαυτὰς τῶν τοῦ Θεοῦ χωρίζουσι δωρεῶν, καὶ τῆς ἀχράντου κοινωνίας τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας· ἀλλοτριούσι, δίκαιον ἂν εἴη καὶ τῶν παρ' ἡμῶν δωρημένων ταῖς εὐσεβεῖς τῶν γυναικῶν δικαίων καὶ προνομίων ἀλλοτριούσθαι. Τῶν γὰρ εὐσεβῶν εὐσεβεῖς ὄντες εὐεργεταὶ καὶ νομοθέται πρὸς Θεοῦ κθεστήκαμεν, οὐ τῶν περὶ ἐλαχίστου τὰ τῆς ὑγιῶς πίστεως τιθεμένων· κοινὸν γὰρ ἡμῖν οὐδὲν πρὸς ἐκείνους. Ταῖς νομίμοις γε μὴν τοὺς αἱρετικούς ταφὰς παραδίδοσθαι συγχωροῦμεν.

ΚΕΦΑΛΑ. Γ'. Πῶς δεῖ τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, ἤτοι τὰ συμπόσια.

Ὁ μὲν α' τῆς ἐν Γάγγρα συνόδου κανῶν, τοὺς κοινωνεῖν μη ἀνεχομένους τοῖς ἐκ πίστεως· καὶ εὐλαβείας τὰς λεγομένας ἀγάπας ἐν Ἐκκλησίᾳ ποιοῦσ., καὶ εἰς τιμὴν τοῦ Κυρίου τοὺς ἀδελφοὺς εἰς ἐστίασιν προσλαμβάνουσιν, ὡς βδελυσσομένους τὸ γινόμενον, τῷ ἀναθέματι παραπέμπει. Εἰ γὰρ καὶ τοῖς βηθησομένοις κανόνι ταῦτα γίνεσθαι ἀπειρεται, ἀλλ' οὖν τοῖς ἀγαθῇ γνώμῃ τοῦτο δρῶσιν ἔστιν ὅπη ἐρεται.

Ὁ δὲ οδ' τῆς ζ' συνόδου κανῶν, καὶ ὁ κη' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ἀφορισμὸν ἐπανατείνονται τοῖς ἐνδὸν ἐκκλησίας ἢ τοῦ Κυριακοῦ δεῖκνοῦσι, καὶ ἀγάπην δῆθεν ἐσθλῶσι, καὶ ἀκούμιδα στρωννύειν τολμῶσιν· ἀλλὰ γὰρ ἅπας τόπος τῷ Θεῷ ἀνατεθειμένος κυριακὸς λέγεται. Ἀρχαῖον δὲ ἦν ἔθος, μετὰ τὴν τῶν θείων κοινωνίαν μυστηρίων κοινὴν τράπεζαν τοὺς πλουσίους τοῖς πένησι προτιθέσθαι. Τοῦτου τοῦ ἔθους καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους μέμνηται· α'· ἐκεῖνος γὰρ καὶ ἀγάπην τοῦτο καλεῖ, ἢ ὡς εἰς ἀγάπην συνάγον, ἢ ὡς δι' ἀγάπην γενόμενον· ἀλλ' ὡς παραίσιον σκανδάλου γεγονὸς ὑπερτον, οἱ θεοὶ Πατ'ρες ἐκλύσαν· ἀκούμιδα δὲ

A discernimus; utique nec dignitates assequi posse, nec docere, nec ordinationes facere, nec litanias celebrare. Dicimus autem hæreticos esse omnes, qui sacramentis, quæ dantur a sacerdotibus in Dei Ecclesia, non communicant.

Manichæi et Donatistæ orthodoxorum privilegiis ne fruantur, verum etiam extremo supplicio afficiantur. Similiter et Apollinaristæ, iique qui quatuor sanctis conciliis non obediunt; et quicumque contra quartum sanctum concilium vel dicere quidpiam, vel docere ausi sunt.

Manichæus, si in loco Romano degere deprehensus fuerit, decolletur.

Montanistæ præcipue nullum eorum, qui dicuntur, patriarcharum, vel clericorum habeant intra Constantinopolim. Prohibeantur autem intra eam militiam exercere, vel comessationes facere, vel mancipia emere.

Hæreticus testimonium contra orthodoxum ne dicat.

Quin et hæreticæ mulieres privilegiis quæ dantur orthodoxis excidant. Non enim circa dotis suæ et donationum ante nuptias sufficientiam prioribus viri creditoribus præferentur, quemadmodum mulieres orthodoxæ. Quoniam enim seipsas, inquit, a Dei donis separant, et ab impolluta Ecclesiæ catholicæ communionem alienant, æquum etiam est, ut a iuribus et privilegiis piis mulieribus a nobis concessis alienentur. Etenim religiosi religiosorum benefactores et legislatores a Deo constituti sumus, non autem eorum qui sanam fidem parvi pendunt: nihil enim nobis cum iis commune est. Hæreticos autem legitimis sepulcris tradi permittimus.

CAP. III. Quomodo agapas, quæ vocantur, seu convivium celebrare deceat.

Undecimus syn. Gangrenæ canon iis qui eorum communionem non ferunt, qui ex fide et pietate agapas dictas in ecclesia peragunt, et in honorem Domini fratres ad convivium accipiunt, ab eo utique quod factum est abhorrentes, anathema denuntiat. Licet enim a canonibus subsequentibus tale quidpiam fieri vetitum sit, aliquando tamen iis qui bono instituto id faciunt, permissum est.

18 Canon, autem 74 syn. vi, nec non 28 syn. Laodicensis, iis qui intus ecclesiam vel locum Dominicum cœnam sumunt, ibidemque agapas comedunt, et accubitus sternere ausi sunt, excommunicationem intentat. Omnis autem locus Deo consecratus Dominicus dicitur. Erat utique mos antiquus, ut post divinorum mysteriorum participationem, divites communem mensam pauperibus apponerent. Hujus consuetudinis meminit magnus apostolus Paulus in prima Epistola ad Corinthios; eamque charitatem appellat, vel ut ad charitatem conducentem, vel ut propter charitatem factam, Verum cum postea scandali occasio esset, a san-

ctis Patribus prohibita erat. Ἀκούμβιτα autem Latine lectos in altum elevatos significant : *ac-cumbo* enim apud eos idem est quod ἀναπίπτω.

Eadem etiam synodi Carthaginensis canon 42 statuit, convivia in ecclesia celebrari omnino prohibens : nisi quisquam peregre iter faciens, et diversorio indigens, præ necessitate in ecclesiam ingressus fuerit.

CAP. IV. *De emptione ac venditione. Leges civiles.*

Emptio et venditio fit, cum utraque paciscentium pars de pretio consenserit : hic pretium solvendo, ille quod venditum est tradendo. Data autem arrha, et venditione rescissa, si quidem emptor sit qui eam dissolverit, arrham amittit; si vero venditor, arrhæ acceptæ duplum restituere cogitur.

Qui officium adeptus est in provincia, in eam rem mobilem vel immobilem, vel per se vel per alium, emere non potest, præterquam a fisco; nam et rem amittit, et datum pretium non repetit.

Qui rem rapnerit, vel per vim abstulerit, nisi eam restituat, inutiliter eandem emit.

Si fiscus ob debita fiscalia res debitoris distraxerit, nec ipse debitor nec creditor offerre debitum, resque vindicare potest. Omnibus enim potior est fiscus.

Si tributorum exactor jussu magistratus agrum ejus qui in tributorum solutione cessat, vendiderit, venditio non rescinditur : quod si absque jussu magistratus fiat venditio, vel dolo, vel sine justo pretio, rescinditur.

Minoris res immobilis bene venditur propter proprium ipsius debitum, vel propter debitum patris, vel propter fiscum, videlicet post manifestam judicis sententiam.

Quarvis minor ætatis veniam postulet, rem immobilem absque decreto non vendit, neque pignori dat. Quod si vendiderit, non solum ipse sed et hæredes venditum recuperare possunt intra annum post annos 25. Similiter quod male emit, vel permutavit, recuperare potest, intra prædictum tempus, pretium depositum repetens. Debita autem restitutio etiam ad hæredes ejus transmittitur.

Veniam autem ætatis postulat, vir quidem a vicesimo ætatis anno, femina autem a decimo octavo. Scias autem plenam ætatem esse ab anno vicesimo quinto.

19 Tutor, vel curator, vel procurator orphanum rem emere nequeunt.

Minores bene rescindunt venditionem quam curatores eorum per dolum male fecerunt.

Pacta sine dolo conventa, quæque legibus contraria non sunt, valent.

Qui annone insidiantur, dum venalia coeunt

λατινικῶς στρωμνὰς εἰς ὕψος ἠρμένως θηλοῖ. ἀκούμβω γὰρ παρ' ἐκείνοις, τὸ ἀναπίπτω.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ τῆς ἐν Καρθαγένῃ μβ' διατάσσεται, κοιλῶν ὅλως ἐν ἐκκλησίᾳ συμπόσια γίνεσθαι· εἰ μήτου τις ἐν ἄλλοδαπῇ ὁδεύων, καὶ καταγωγῆν ἀπορῶν, εἰς Ἐκκλησίαν ἐξ ἀνάγκης εἰσελθεῖ.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. *Περὶ ἀγορῆς καὶ πράξεως. Νόμοι πολιτικοί.*

Ἄγορασία καὶ πρᾶξις συνίσταται, ἥνικα ἂν περὶ τοῦ τιμήματος ἑκάτερον τῶν συμφωνούντων συναίνεσις μέρος· ὁ μὲν τὴν καταβολὴν ποιητέμενος τοῦ τιμήματος, ὁ δὲ παραδοῦς τὸ πιπρασκόμενον ἄρραβῶνος δὲ δοθέντος, καὶ διπλωμένης τῆς πράξεως, εἰ μὲν ὁ ἀγοραστῆς εἴη ὁ διαλύων, ἀπὸλυσι τὴν ἄρραβῶνα· εἰ δὲ ὁ πρᾶτης, διπλοῦν ὄν εἰσὶν ἄρραβῶνα παρασχέιν ἀναγκάζεται.

Ὁ κρατῶν ὀφρῆκιον ἐν ἐπαρχίᾳ οὐ δύναται κινήτων ἢ ἀκίνητων ἐν αὐτῇ ἀγοράζειν πρᾶγμα· ἢ δι' ἑαυτοῦ ἢ δι' ἑτέρου, εἰ μὴ παρὰ τοῦ δημοσίου· καὶ γὰρ καὶ τοῦ πράγματος ἐκπίπτει, καὶ τὸ δοθὲν τίμημα οὐκ ἀναλαμβάνει.

Ὁ ἀρπάσας πρᾶγμα ἢ βία ἀφελόμενος, ἐὰν μὴ ἀποκαταστήσῃ τοῦτο, ἀνισχύρως αὐτὸ ἀγοράζει.

Ἐὰν ὁ δημόσιος διὰ δημοσία χρέη πωλῆσῃ πρᾶγματα τοῦ χρεώστου, οὐδὲ αὐτὸς ὁ χρεώστης, οὐδὲ ὁ δανειστής δύναται προσαγαγεῖν τὸ χρέος, καὶ ἐδικησαὶ τὰ πρᾶγματα· πάντων γὰρ προτιμότερος ἔστιν ὁ δημόσιος.

Ἐὰν ὁ τῶν δημοσίων ἀπαιτητής, κατὰ κέλευσιν τοῦ ἄρχοντος πωλῆσῃ τὸν ἀγρὸν τοῦ ἀγνωμονούτου· ἐν τοῖς δημοσίοις, οὐκ ἀνατρέπεται ἡ πρᾶξις· ἐὰν δὲ χωρὶς κελύσεως τοῦ ἄρχοντος γένηται, ἢ κατὰ δόξιν, ἢ εἰς τιμήματος, ἀνατρέπεται.

Τὸ τοῦ ἀφῆλικος ἀκίνητον πρᾶγμα καλῶς πωλεῖται δι' ἴδιον αὐτοῦ χρέος, ἢ διὰ πατρῶν, ἢ διὰ δημοσίων, δηλονότι ἐπὶ φανερά· χρητοῦ ἀποφάσεως.

Κἂν συγγνώμην ἡλικίας ἀπαιτήσῃ ὁ ἥττων, οὐ πωλεῖ ἀκίνητον πρᾶγμα χωρὶς δεκρέτου, ἀλλ' οὐδὲ ὑποτίθεται· εἰ δὲ πωλῆσῃ, δύναται οὐ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ οἱ κληρονόμοι τὸ πραθὲν ἀνατρέψαι εἰς ὄντιον αὐτοῦ μετὰ κε' ἔτη. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ κακῶς ἠγόρασεν ἢ ἐνῆλλαξεν, δύναται αὐτὸ ἀνατρέψαι, τὸ καταβληθὲν ἐπαναλαμβάνων τμήμα εἰς ὄντιον αὐτοῦ ἐπιμένου χρόνου· ἢ δὲ ἀρμόζουσα τινὲ ἀποκατάστασις παραπέμπεται καὶ ἐπὶ τοὺς αὐτοῦ κληρονόμους.

Συγγνώμην δὲ ἡλικίας αἰτεῖ, ὁ μὲν ἀνὴρ ἀπὸ κ' ἔτους, ἢ δὲ θῆλεια ἀπὸ ιη'. Σὺ δὲ γυνῆ τὴν τελείαν ἡλικίαν εἶναι ἀπὸ κε' ἔτους.

Ἐπίτροπος οὐ δύναται ὀρφανοῦ ἀγοράσαι πρᾶγμα, ἢ κουράτωρ, ἢ προκουράτωρ.

Καλῶς ἀνατρέπουσιν οἱ ἥττονες ἅπερ κατὰ ὄλον κακῶς· ἐπώλησαν οἱ αὐτῶν κηδεμόνες.

Τὰ χωρὶς ὄλου σύμφωνα, καὶ μὴ τοῖς νόμοις ἐναντιώμενα, ἐξέρωται.

Οἱ τῆ εὐθηνία ἐπιβουλεύοντες διὰ τοῦ πρᾶγορά-

ζειν τὰ ὄνια, ἢ ἀποτίθεσθαι, ἢ καὶ καιρὸν ἀφορίας ἄ
ἐκδέχεσθαι, ἔμποροι μὲν ἔντες, τῆς πραγματείας
εἰργονται, ἢ ἐξορῶνται, εὐτελεῖς δὲ, εἰς δημόσιον
ἔργον καταδικάζονται.

Ὁ ἀγοραστὴς αἰχμάλωτος, εἰ μὲν εὐπορος εἴη,
ἐκκληροῦτω τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ τιμὰς· ἀπορῶν δὲ,
τριετίαν δουλευέτω τῷ ἀγοράσαντι, καὶ οὕτως ἀπο-
λυέσθω.

Ὁ ἐπὶ παρανόμῳ συναλλάγματι διδοὺς ἀγωγὴν
οὐκ ἔχει εἰς τὸ ἀναλαβεῖν τὴν δοθέν.

**ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ ἀλογοισαμένων ἡτοι ζωοφθό-
ρων.**

Τῶν ἀλόγοις συμφαρέντων ζώοις ὁ ἰς τῆς ἐν
Ἁγῶν κανὼν θαυμασίαν πεποίηται τὴν διαίρεσιν·
οἱ μὲν γὰρ τὴν ἐπάρατον ταύτην ἀπαξ τελεσάμενοι
πράξιν, φησὶ, μήπω τὸ εἰκοστὸν ἐκπληρώσαντες
ἔτος, μηδὲ γυναικὶ συζευθέντες, καὶ τῇ μετανοῶν
τὴν θεραπειάν ἐπιζητήσαντες, εἰς πεντακαίδέκατον
ἔτος τοῦ τόπου τῆς ὑποπτώσεως μὴ ἐξιέτωσαν, καὶ
εἰς ἑτέραν πεντητηρίδα τοῖς εὐχομένοις εἰς ταῦτὸ
συνίοντες, οὕτω τῆς κοινωνίας καταξιοῦσθωσαν,
εἰς θερμοσάτην ἐπιδειξαίντο τὴν μετάνοιαν· οἱ δὲ
μέχρι κόρου τοῦ πάθους ἐμφορηθέντες, τῇ μακρᾷ
τῆς εἰκοσαετηρίδος προσκείμενοι ὑποπτώσει, καὶ
εἰς ἕτερον ε' ἔτος τοῖς πιστοῖς συνιστάμενοι, οὕτω, τῇ
κοινωνίᾳ προσπίτωσαν. Τοῖς γε μὴν τούτῳ συνεσχη-
μένοις, τὴν νέαν ὑπερβεθεκίσι, καὶ ἐν ἡλικίᾳ γενο-
μένοις, καὶ γυναικὶ συζῶσιν, ὁ πεντάκις πέντε τὴν
ὑπόπτωσιν ἐπιμετρήσει καὶ ἑτέρα πενταετηρίς τῶν
θείων δώρων μνηστεύσει τὴν μετέληψιν. Ὅστις
μάλιστα πεντηκοντούτης ὢν, ἢ καὶ πρὸς γῆρας ἤδη
κλίνων, καὶ τῇ ἰδίᾳ χρώμενος γυναικὶ, τούτῳ ἐάλω,
ἐν ἀπαντί τῷ τῆς ζωῆς χρόνῳ τῶν μυστηρίων εἰργό-
μενος, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου κοινωνήσει καὶ
μόνον.

Ὁ δὲ ἰς ταύτης λελεπρωμένους τούτους ἐπονο-
μάζει· οὕτω γὰρ ὁ Μωσαϊκὸς νόμος τοὺς ἀκαθάρ-
τους καὶ μεμιασμένους ἐκάλει· καὶ τοῖς χειμαζομέ-
νοις προστάττει συνεύχεσθαι· εἴην δ' ἂν οὗτοι οἱ τῶν
ἀχρεΐμαστον λιμένα τῆς Ἐκκλησίας προσχώσαντες
ἐαυτοῖς τῇ πρὸς τὰ πάθη ῥοπῇ, καὶ οὐραν τοῖς
πνεύμασι τῆς πονηρίας ἀνοίξαντες. ἃ δὲ μυρίαν
ἐπεγείρει τῇ ψυχῇ τρικυμίαν καὶ ζάλην.

Ὁ δὲ μέγας Βασιλεὺς ἐν τῷ ζ', ἔτι δὲ καὶ ἐν τῷ
ξγ' κανόνι τοὺς ἀλογοισαμένους μετὰ τὴν ἐξομολό-
γησιν εἰς ἔτος δέκατον πέμπτον τῆς κοινωνίας
ἀπείργει.

Ὁ δὲ Νύσσης μέγας Γρηγόριος, ἐν τῷ γ' κανόνι,
τὴν ἀλόγιστον ζωοφθορίαν εἰς ὀκτωκαίδέκατον ἔτος
ἐκτείνει.

Νόμος.

Ὁ μὲν τοι πολιτικὸς νόμος, οἱ ἀλογοισάμενοι,
φησὶν, ἡτοι κτηνοβάται, καυλοκοπέσθωσαν.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ ἀναγνωστῶν.

Ὁ λγ' τῆς ἑκτῆς συνόδου κανὼν, Μηδαίς, φησὶ,
κουρῶς ἀνευ καὶ σφραγίδος τοῦ οἰκείου ποιμένου,
ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγνωσκέτω τὰς ἱερὰς βίβλους,

aut in horrea condunt, et sterilitatis tempus ex-
spectant, si negotiatores sint, negotiari prohibentur,
vel relegantur; tenuioris vero conditionis si sint,
in opus publicum damnantur.

Captivus emptus, si dives sit, pretium pro se da-
tum compleat; indigens vero tribus annis emptori
serviat, et sic dimittatur.

Qui aliquid per injustum contractum dat, actionem non habet ad datum recuperandum.

CAP. V. De irrationaliter fornicantibus, sive qui cum brutis commercium habent.

Eorum qui cum animalibus ratione carentibus commercium habent, 16 syn. Ancyr. canon admirandam divisionem facit. Qui enim factum hoc execerandum semel perpetrarunt, vicesimum ætatis annum nondum assecuti, nec matrimonio conjuncti, et per pœnitentiam medicinam expetunt, e loco substratorum usque ad decimum quintum annum ne exeant, et in aliud quinquennium una cum fidelibus orent, et sic communionem digni habeantur: si modo ferventem pœnitentiam ostenderint. Qui vero ad satietatem ab affectu abducti fuerint, longum viginti annorum substrationem subeant, et alio quinquennio cum fidelibus stantes, ad communionem postea accedant. His autem qui factu hoc semel assuefecerint juventutem transgressi, et maturam ætatem assecuti, et cum muliere vitam agentes, substrationem anni 25 emellentur, et post aliud quinquennium munerum divinatorum participes erunt. Quicumque vero quinquagenarius existens vel ad senectutem inclinans, et uxoris consortio utens, in delicto hoc deprehensus fuerit, toto vitæ suæ tempore mysteriis interdictus in hora dumtaxat mortis communicabit.

Canon autem 17 hujusce synodi homines hujusmodi leprosos nominat (ita enim lex Mosaica immundos et pollutos vocabat) et inter hyemantes orare jubet. Illi autem sunt qui sua ad libidines inclinatione tranquillam Ecclesiæ portum sibi occludunt, ostiumque impuris spiritibus aperiant, qui ingentes in anima fluctus et tempestatem cient.

Quin et magnus Basilius, in 7 nec non 63 canone, eos qui irrationaliter fornicantur, postquam confessi fuerint, usque ad decimum quintum annum a communionem arcet.

Magnus autem Gregorius Nyssenus in 3 canone per nas irrationalis fornicationis ad 18 annum extendit.

Lex.

Dicit autem lex civilis, Qui irrationaliter fornicantur, sive bruta ineunt, genitalia eis amputentur.

20 CAP. VI. De lectoribus.

Tricesimus tertius vi syn. canon. Nemo, inquit, sine tonsura et pastoris proprii caractere, in suggestu stans sacros libros in ecclesia legat. Qui

autem præter hoc facere aggressi fuerint, excommunicationi subjiciantur.

Decimus quartus autem syn. 6 canon, neque ei qui a juventute tonsus, vel nigris vestibus, vel habitu monachali indutus fuerit, hoc facere permittit, nisi ab antistite adoptionem, sive manuum impositionem acceperit. Quin et præfectis sacerdotali dignitate ornatis fas esse dicit in propriis monasteriis lectores ordinare, si monasteria scilicet in desertis ædificata sint. Idem etiam facere chorepiscopis permisum est. Quære caput 4 litteræ Γ et 21 litteræ X, et in cap. 5 litteræ Δ canonem 51 magni Basilii.

Lex.

Jubet autem Justiniani novella, ut nemo lector fiat, nisi qui sit 18 annos natus. Quære etiam 13 cap. litteræ K.

CAP. VII. De anathemate.

Quære super hoc in inscriptione synodi Gangrenæ, quæ in principio reliquarum synodorum catalogo annumeratur.

CAP. VIII. De Antiminsis seu Promensalibus.

Promensalia vim sanctificandi nacta, quam templorum de novo exstructorum consecratio, et septem dierum ministerium iis ibidem servatis elargitur, ubicunque iis opus fuerit, sine prohibitione transmittuntur: et non in hac vel illa provincia circumscribuntur, sed et trans mare mittuntur sicut et oleum et reliqua sacra. Ita autem dicta sunt, quod multas ejusmodi mensas expriment referantque, quæ sanctam Dominicam mensam perficiunt. Quin et nomen ejus a Romanorum mensa ducitur: proprie autem in eas mensas ponuntur, quas consecratio nondum sanctificavit.

CAP. IX. De peregrinatione episcoporum et clericorum.

Porro nec episcoporum et clericorum peregrinatio a Patribus prætermittenda videbatur. Canon enim 16 synodi quæ prima et secunda dicta est, Episcopus, inquit, qui plusquam sex mensibus ab ecclesia sua absuerit, et in alia regione versatus fuerit, nec regis aut patriarchæ jussu detentus, aut a gravi morbo, ut omnino pedibus uti non possit, lecto affixus, a sacerdotio alienabitur, et alius in episcopatum ejus introducetur.

21 Septimus autem synodi Sardic. canon, Episcopus, inquit, nisi litteris regis accersatur, ad regem proficisci ne audeat, præsertim propter dignitates quæ sæcularibus non minus quam episcopis conveniunt. Quod si plane propter auxilium injuria affectorum viduarumque et orphanorum ad regem mittere in animo habeat, aut veniam exoraturus sit pro iis qui ob delicta in exilium deportati, aut aliis pœnis obnoxii fuerint, a sanis hominibus laudem potius quam reprehensionem mereatur.

Α ἐπὶ τοῦ ἁμβωνος ἰστάμενος· τοὺς δὲ παρὰ τοῦτο ποιεῖν τολμῶντας ἀφορισμῶ ὑποβάλλεσθαι.

Ὁ δὲ τῆς ζ' συνόδου ἰδ' οὐδὲ τὸν κεκαρμένον ἐκ μαιρακίου ἢ φατὰ ἐνημμένον, ἢ μοναχικὸν ἡμψομένον σχῆμα, τοῦτο ποιεῖν ἐφήσει, μὴ πρὸς τοῦ ἀρχιερέως τὴν χειροθεσίαν δεξάμενον. Ἐξεῖναι δὲ καὶ ἡγουμένοις φησὶν ἱερωσύνη σεμνυνομένοις, ἀγνωστὰς ἐν τοῖς οἰκείοις μοναστηρίοις χειροτονεῖν, εἰ ἐπ' ἐρημίας οἶμαι τὰ μοναστήρια τυγχάνουσι κείμενα. Τοῦτο δὲ καὶ χωρεπισκόποις ποιεῖν ἐφέεται. Ζῆτει καὶ τὸ δ' κεφ. τοῦ Γ στοιχείου, καὶ τὸ κα' τοῦ X στοιχείου, καὶ ἐν τῷ ε' κεφαλαίῳ τοῦ Δ στοιχείου κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου να'.

Νόμος.

Β Ἡ δὲ Ἰουστινιάνειος Νεαρά κελεύει μὴ γίνεσθαι τίνα ἀναγνώστην εἰ μὴ ἡ' ἐτῶν γένοιτο. Ζῆτει καὶ τὸ ἰγ' κεφ. τοῦ K στοιχ.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Περὶ ἀναθέματος.

Ζῆτει τὰ περὶ τούτου ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς ἐν Γάγγρα συνόδου, ἦτις τῷ καταλόγῳ τῶν λοιπῶν συνόδων ἐν τῇ ἀρχῇ συνηριθμηται.

ΚΕΦΑΛ. Η'. Περὶ ἀντιμινσίων.

Τὰ ἀντιμίνσια, τῆς ἀγιαστικῆς μετέχοντα δυνάμεως, ἦν αὐτοῖς ἢ τῆς καθιερώσεως τῶν νεωστὶ ἀνεγειρομένων ναῶν ἀκολουθία καὶ ἡ ἐπταήμερος ἐν τῷ ἐκεῖ θυσιαστηρίῳ κειμένοις ἱεουργία χαρίζεται, ἐνθα ἂν χρεῖα γένηται τούτων, ἀκωλύτως παραπέμπονται, καὶ οὐ περιγράφεται ἐν τῇδε τῇ ἐνορίᾳ, ἢ ἐν ἐκείνῃ, ἀλλὰ καὶ ὑπερῶρια γίνονται, καθὰ δὴ καὶ τὸ ἅγιον μύρον, καὶ ἕτερα ὄγια· ἐκλήθθησαν δὲ οὕτως, ὡς ἀντιπρόσωπα καὶ ἀντίτυπα τῶν πολλῶν τοιούτων μίνσων, τῶν καταρτιζόντων τὴν ἁγίαν δεσποτικὴν τράπεζαν· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ κατ' Ἰταλοῦ μίνσου ἡ τούτων παρήχθη προσηγορία· κυρίως δὲ ἐπ' ἐκείνων τῶν τραπεζῶν τίθενται, ἃς καθιερώσας οὐχ ἤγισεν.

ΚΕΦΑΛ. Θ'. Περὶ ἀποδημίας ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν.

Οὐδὲ τὰ τῆς ἀποδημίας τῶν ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν προπετὰ τοῖς Πατράσιν ἐκρίθη· ὁ γὰρ ἰς τῆς λεγομένης α' καὶ β' συνόδου κανὼν, Ὁ πλεόν τῶν ἑξ μηνῶν, φησὶ, τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας ἀποδημῶν ἐπίσκοπος, καὶ ἐν ἀλλοδαπῇ διατρίβων, μὴ βασιλικῷ ἢ πατριαρχικῷ εἰργοντος αὐτὸν ἐπιτάγματος, ἢ βαρείας νόσου κλινοπατῆ διόλου ποιούσης, ὡς ἀκινήτως πρὸς μετὰβασιν ἔχειν, ἀλλοτριωθήσεται τῆς ἱερωσύνης, καὶ ἕτερος εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἐκεῖνου ἀντισαχθήσεται.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Σαρδικῇ ζ', Εἰ μὴ γράμμασι βασιλικοῖς μεταπεμφθεῖη, φησὶν, ὁ ἐπίσκοπος, ἀπίναί μὴ τολμάτω πρὸς βασιλεῖα, ἀζημιώτων ἕνεκα μάλιστα, ἃ δὴ κοσμικοῖς οὐχ ἦττον ἢ ἐπισκόποις προσήκει. Εἰ δὲ δι' ἐπικουρίαν προφανῶς ἀδικουμένων πενήτων, χηρῶν τε καὶ ὀρφανῶν, τὴν ὡς τὸν βασιλεῖα στείλασθαι προθυμηθεῖη, ἢ παραιτησόμενος τοῦ ἐπὶ πταίσμασιν ἐξυρίᾳ παραπεμφθέντας, ἢ ἑτέροις ἐξεταζομένους κολάζεσιν, ἐπαινετέος μᾶλλον ἢ μμπτέος τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν.

Ὁ δὲ ἡ ταύτης, Εἰ μέντοι δι' ὑπηρέτου, φησὶ, ἂν δεδηλωμένην ἴκεσαν ὑπὲρ τῶν προσφευγόντων τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ δεομένων ἐπικουρίας ὁ ἐπίσκοπος ποιήσαιο, καὶ τῇ τῶν πολλῶν οὐχ ὑποπεσείται μέμφει, καὶ τὴν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ταλαιπωρίαν ἐκπεύξεται.

Ὁ δὲ θ', Τὰς μετὰ συνοδικῆς, φησὶ, διαγνώσεως πρὸς τὸν βασιλέα τοῦ ἐπισκόπου πεμπομένης ἐπιστολῆς ὑπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης μητροπόλεως, ἐν ἧ τὰς διατριβὰς ὁ βασιλεὺς τῷ τριηκοντα ποιῆται, ἀνακρίνεσθαι δεῖ, καὶ εἰ μὴ φορτικαὶ τούτῳ δοκοῦσιν, ἐπιδοθῆναι· εἰ δ' οὖν, πρὸς τὸν πέμψαντα τύτας ἀνακομίζεσθαι.

Ὁ δὲ κ', Τῆς ἐνίων ἀνασχυντίας εἵνεκεν, ἵνα μὴ εἰ τῆς ἱερωσύνης διαθάλλοιτο, καὶ παρὰ τῶν ἐν ταῖς παρόοις καθεστηκότων ἐπισκόπων, ἀνακρίνεσθαι τοὺς ἀπίοντας ποι τῶν ἀρχιερέων χρῆ, τῶν μητροπολιτῶν, οἴμαι, οὗς οἱ τοιοῦτοι πάντως ὑπόκεινται. Πρὸς ἐκείνων γὰρ καὶ μόνον τοὺς ὑπ' αὐτοῖς ἀνακρίνεσθαι χρεῶν ἐπισκόπους, ἔστι δ' ὅτε καὶ τοὺς μὴ ὑποκειμένους αὐτοῖς, καὶ τούτοις παρὰ κανόνας εἰ πράξειν ὠρμημένοις, οὐχ ὅπως μὴ συναινεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀτελέγχειν, καὶ ὡς οἶόν τε, διακωλύειν. Εἰ μὲν γὰρ ἀπίοιεν πρὸς βασιλέα, ἢ ὑπ' αὐτοῦ προσκληθέντες, ἢ τῶν προδηλωμένων ἐλλόγων ὑποθέσεων χάριν, ἐφεῖναι τούτοις τὴν ἀπόδοσιν, τὰς εἰρηνικά· αὐτῶν σημειωσαμένους ἐπιστολάς. Εἰ δὲ δι' ἐπίδειξιν ἄλογον εἰς ἄλλοτριαν πόλιν ἀπέρχονται, ἡδῆσαι τὸν ἐνταῦθα λαὸν οἴομενοι, καὶ κατασχῆναι τὸν ταύτης ἐπίσκοπον, ἢ πρὸς βασιλέα ἰδίως ποιησόμενοι ἀξιώσεις, μὴ κοινωνήσαι τούτοις, ὡς ἐκ τοῦ κανόνος οὕσι καθηρημένοις.

Ὁ γὰρ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ εἰς αὐτῆς κοινωνίας ἀποκηρύττει, καὶ τῆς ἀξίας ἀπόδητον εἶθῃσι πάντα ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον, ἢ ὅπως ὄντα τοῦ κανόνος, τὸν ἀνευ γνώμης καὶ γραμμάτων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, καὶ μάλιστα τοῦ μητροπολίτου, ἀπίναί πρὸς βασιλέα, καὶ ὑπὲρ ἀναγκαίων, φησὶ, πραγμάτων, τολμήσαντα.

Ἄλλ' οὐδὲ ὅς τῆς ἐν Καρθαγῆνι διὰ θαλάσσης μακρὰν ὁδὸν στέλλεσθαι τὸν ἐπίσκοπον ἐπιτρέπει, εἰ μὴ τοῖ γε μετὰ κοινοῦ ψηφίσματος τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων, κατ' ἐξαιρετικὸν δὲ τοῦ τῆς συνόδου τὰ πρῶτα φέροντος πατριάρχου ἢ μητροπολίτου ἐνετεπωμένης καὶ σσημασμένης γραφῆς, συνιστάσθαι τούτου πρὸς οὗς ἀπεισι, καὶ ἀξιώσεως περὶ αὐτοῦ.

Ὁ δὲ οα' ταύτης, οὐδὲ πρὸς ἑτέραν ὑπ' αὐτῷ τελοῦσαν παροικίαν εὐπρόσθετον ἀποδημεῖν δικαιοί, κάκει διατρίβειν ἐπὶ πολὺ, τὴν πρωτότυπον ἐκκλησίαν καταλιμπάνοντα, καὶ τῶν σωτηριωδῶν αὐτῇ παραγγελμάτων ὀλιγοῦντα, κέρδους ἰδίου τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ προτέμενον.

Βαλσαμών. Ἐκ τούτου τινὲς συλλογίζονται μὴ ἐξεῖναι, μήτε τὸν ὑπὸ ἰθύνων τῆς οἰκείας ἐπισκοπῆς ἐκδηθέντα, ἐν ἑτέρᾳ ὑπ' αὐτῷ τελοῦσῃ κατοικεῖν παροικίᾳ, μήτε τὸν φαύλης καὶ μικρᾶς ἐπισκοπῆς προϊστάμενον, εἰς ἑτέραν πολυανθρωποτέραν χωρὸν, ὑποτελῆ καὶ ταύτην αὐτῷ τυγχάνουσαν, αὐ-

Octavus autem ejusdem syn. canon, Si quidem, inquit, episcopus petitionem suam pro iis qui ad ecclesiam confugiunt, et auxilio egent, per ministerium notam fecerit, tum plurimum reprehensionum non erit obnoxius, tum angustias in castris effugiet.

Nonus autem canon, Litteræ, inquit, ad regem ab episcopo cum synodali cognitione mittendæ ab urbis illius metropolitano, in qua rex tunc temporis versatur, legi debent; quæ, si non molestæ visæ sint, tradantur; secus autem, ad eum qui easdem misit, reportentur.

Canon autem 20, Ne propter paucorum, inquit, impudentiam sacerdotum condemnentur, antistites qui aliquo abeunt, ab episcopis qui constituti sunt, in transitu examinari debent, a metropolitano, ut mihi videtur, quibus ejusmodi omnes subjecti sunt, iis enim solis episcopos sibi subjectos examinare fas est, et quandoque sibi non subjectos, quando aliquid præter canonem facere aggrediuntur: non modo ut quod factum est non laudent, sed ut reprehendant, et pro viribus impediunt. Si enim ad regem proficiscantur, vel ab eo accersiti, vel propter petitiones manifesto rationales, transitus iisdem dandus est, modo litteras pacificas ostendant. Quod si propter absurdam ostentationem ad aliam civitatem abeant, populum illic docere in animo habentes, et ejus episcopum pudore suffundere, vel ad regem, ut suas petitiones offerant, cum iis, ut qui a canone depositi sint, non est communicandum.

Etenim syn. Antiochenæ canon 11 omnem episcopum vel presbyterum, vel qui omnino ex canone sit, qui citra sententiam et litteras provincialium episcoporum et præsertim metropolitani, ausus fuerit ad regem, etiam propter res necessarias, proficisci, abdicat et a dignitate ejicit.

Porro nec synodi Carthagen. canone 16 permittitur, ut episcopus trans mare longius mittatur, nisi cum communi provincialium episcoporum consensu. Et tum melius esset, si a synodi præfecto, patriarcha scilicet vel metropolitano, litteras exaratas signatasque habeat, quæ iis ad quos proficiscitur eum commendent, et digne de eo loquantur.

Canon autem 71 ejusdem synodi non æquum esse censet, ut episcopus primitiva sua ecclesia diu derelicta, ad aliam ditiores parochiam in diocesi sua constitutam proficiscatur, et illic versetur, proprio utique lucro populi salutem postponens.

Balsamon. Hinc colligunt nonnulli, quod non licet ei qui a proprio episcopatu a paganis ejectus fuerit, in alia parochia ad se pertinente habitare; nec ei qui parvo et pauperi episcopatu præest, in aliam regionem populosiorem sibi tributum solventem desultorie descendere, nisi rex com-

senserit, et synodalis cognitio id faciendum esse A
judicaverit.

22 Canon autem 12 synodi Sardicensis episcopum, qui ad immobiles suas possessiones quæ sunt in exteris regionibus peregre abiit, ut fructus suos colligat, habeatque unde patribus suppetat, tribus tantum Dominicis abesse, et interea regionis istius presbyterum adire, et ibidem una cum fidelibus orare et psallere jubet; ne in canonem impingat, qui segregat eum qui tribus Dominicis ab ecclesia sua abfuerit. Idem dicit 11 can. hujusce synodi. Quin et frequentius civitatem istius regionis ne adeat; ita enim, bona sua assidue conservans, nihil detrimenti patietur, et ejus regionis episcopus eum inanis gloriæ et arrogantiae non insimulabit, tanquam cui in animo esset, populum ei subjectum erudiendo, ipsum pudore suffundere.

Balsamon. In immobilibus enim alienarum ecclesiarum possessionibus, illius regionis episcopus jura episcopalia exercet, nisi quod soli patriarchæ Constantinopolitano ex longa consuetudine permissum sit, dare jus figendi crucem, et oblationem nominisque mentionem habere; idque non solum in prædiis suis quæ possidet, ubicunque sita fuerint, et possessionibus immobilibus monasteriorum sibi subjectorum, sed et in provinciis metropoleon suarum, ubicunque scilicet ab aliquo, qui ecclesiam extruit, vocatus fuerit.

Quid sit translatio, discessio et invasio.

Si autem quidquam, ultra peregrinationem non laboriosam, ab episcopis innovetur, id vel translatio dicitur, vel discessio, vel invasio.

Et translatio quidem fit, quando aliquis a minori ecclesia ad majorem viduam transfertur, qui scilicet verbo et sapientia excellit, quique pietatem periclitantem confirmare possit. Uti magno Gregorio qui Theologus dictus erat, contigit, quem nemo manus virum esse summa laude dignum negaverit.

Hoc sanctorum apostolorum canon 14 necessarium esse judicat, dicens non licere episcopo, relicta sua parœcia alteri insilire, etiamsi a pluribus coactus sit, nisi detur causa aliqua necessaria quæ eum ad id faciendum moveat: uti quod eorum qui ibidem degunt, pietatem promovere possit. Porro non privatim eligendus est, sed cum multorum episcoporum judicio et idonea adhortatione.

Est autem discessio, quando episcopus aliquis, ecclesia sua a paganis prehensa, cum consensu illius regionis episcoporum, ad aliam vacuum discedit; quod sana circa fidem orthodoxam cognitione et legum ecclesiasticarum decretorumque scientia imbuatur. Quin et hæc nulli reprehensioni obnoxia est: uti disserit synodus Antioch. in 13 et 22 canone, dicens, non oportere episcopum ad aliam provinciam proficisci, et ordinationes facere, nisi ab istius regionis episcopo id ei concessum fuerit;

ὁρμητον μεταβαίνοντα κατοικεῖν, ἢν μὴ βασιλεὺς ἐφῆ, καὶ διάγνωσις ἐπικρινῆ τοῦτο συνοδικῆ.

Ὁ δὲ ἐν τῇ ἐν Σαρδικῇ, τὸν εἰς ἀκινήτους αὐτοῦ κτήσεις ἀπίοντα ἐπίσκοπον, ὑπερορίους οὐσας τῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας, ἐπὶ τῷ συγκομίσαι τοὺς οὐκείους καρποὺς, ὡς ἂν ἐξη τοῖς δεομένοις ἐπαρκεῖν, ἐπὶ τρισὶ καὶ μόναις Κυριακαῖς κελεύει τοῦτον τῷ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης πρεσβυτέρῳ συνέρχεσθαι, καὶ ταῖς ἐνταῦθα πιστοῖς συνεύχεσθαι καὶ συμπάλλειν, ἵνα μὴ προσκεκρουκῶς ἢ τῷ ἀφορίζοντι κανόνι τὸν ἐπὶ τρισὶ Κυριακαῖς τῆς ἐκκλησίας ἀπολιμπανόμενον ἔστι δὲ καὶ οὗτος ταύτης ἰσ' οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πυκνῶς εἰς τὴν πόλιν τῆς χώρας ἐκείνης μὴ ἀπίεσαι· οὕτω γὰρ καὶ ζημίαν οὐχ ὑποστήσεται, συνεχέστερον ἐπιτηρῶν τὰ οικεῖα, καὶ ὁ ἐγγύριος ἐπίσκοπος κενῆς δόξης καὶ ὑπεροφίας αὐτὸν οὐ γράφεται, ὡς ἂν εἰς αὐτοῦ αἰσχύνῃ τὸν ὑπ' αὐτῷ λαὸν διδάσκειν ἐθέλοντα.

Βαλασαμῶν. Εἰς γὰρ τὰς ἀκινήτους κτήσεις τῶν ἀλλοτρῶν ἐκκλησιῶν ὁ ἐγγύριος ἐπίσκοπος τὰ ἀρχιερατικὰ ἐνεργεῖ δίκαια. Μόνῳ δὲ τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως ἐκ συνθηκῆς ἐφέται μακρὰ, σταυροπήγιά τε δίδοναι, καὶ τὴν ἀναφορὰν καὶ μνήμην τοῦ δνόματος αὐτοῦ ἔχειν, οὐ μόνον ἐφ' οἷς κέκτηται ἴδιοις χωρίοις ὅπουδῆποτε κειμένοις, καὶ τοῖς ἀκινήτοις κτήμασι τῶν ὑποκειμένων τοῦτω μοναστηρίων, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τῶν μητροπόλεων αὐτοῦ ἐνορίαις, ἐνθα ἂν παρὰ τοῦ τὸν νεῶν ἀνεγείροντος; δηλαδὴ προσκληθῆι.

Τι ἐστὶ μεταθέσις, μετάβασις, καὶ ἐπίβασις.

Εἰ δὲ τι περαιτέρω τῆς ἀπραγματεύτου ἀποδημία; καινοτομηθῆι τοῖς ἐπισκόποις, ἢ μετάθεσις λέγεται τοῦτο, ἢ μετάβασις, ἢ ἐπίβασις.

Καὶ μετάθεσις μὲν ἐστὶ, τὸ ἐξ ἐλάττονος ἐκκλησίας εἰς μείζονα χηρεύουσαν ἀναχθῆναι τινα τῶν λόγῳ καὶ σοφίᾳ διαφερόντων, καὶ τὴν εὐσέβειαν κινδυνεύουσαν δυναμένων στηρίξειν, οἷα καὶ τὰ κατὰ τὸν μέγαν ἔσχε Γρηγόριον, τὸν τῆς θεολογίας ἐπώνυμον, ἢν οὐκ ἂν τις εὖ φρονῶν εἴπη μὴ τῶν σφόδρα ἐπαινουμένων εἶναι.

Τοῦτο καὶ ὁ ἰδ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τῶν ἀναγκάων εἶναι κρίνει, μὴ ἐξεῖναι λέγων ἐπίσκοπον καταλιπόντα τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, ἐτέρᾳ ἐπιπηδῆν, κἂν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζηται, εἰ μὴ τις ἀναγκαῖα εἴη αἰτία ἢ τοῦτο ποιεῖν αὐτὸν κατεπίγουσα, οἷα δυνάμενον τοῖ; ἐκεῖ τὰ γε εἰς εὐσέβειαν συλλαβέσθαι· καὶ τοῦτο δὲ οὐκ οὐκ οὐκ ἐλέσθαι δεῖ, ἀλλὰ καὶ κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων, καὶ ἱκανῆ παρκλησει.

Μετάβασις δὲ, ὅταν τις τῶν ἐπισκόπων, τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ καταληφθεῖσης ὑπὲρ ἔθνων, γνάμῃ τῶν κατὰ τὴν χώραν ἐπισκόπων εἰς σχολάζουσαν ἐτέραν μεταβῆι, διὰ τε τὸ περὶ τὴν ὀρθόδοξίαν αὐτοῦ ὑγιές, καὶ τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιστήμῃν νόμων τε καὶ δογμάτων. Ἐχει δὲ καὶ αὕτη πάντως τὸ ἀνεπίκλητον, ὡς ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ σύνοδος ἐν τῷ ἰγ' κανόνι καὶ κβ' διέξεισι, μὴ δεῖν, λέγουσα, πρὸς ἐτέραν ἐπίσκοπον ἐπαρχίαν ἀπίεσαι καὶ χεῖροτονίας ποιεῖν, εἰ μὴ περ

παραχωρηθεῖν πρὸς τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας; A secus, ordinationes et alia quæ ab eo facta sunt, irrita esse, eumque depositioni subijciendum, ut qui scandali et perturbationis causa evaserit.

Ἐπιθασίαι δὲ ἔστιν ἡ κατὰ αὐτονομίαν, ἢ κατὰ τινα φαύλην οἰκονομίαν τοῦ σχολῆν ἀγοντος, ἢ κατὰ τοῦ ἔχοντος ἐκκλησίαν ἐπισκόπου πρὸς χηρεύουσαν ἐκκλησίαν παρόλογος ἐπεισαγωγῆ, ἢν τοσοῦτον ἐδεδούξαντο οἱ ἐν Σαρδικῇ θεῖοι Πατέρες, ὥστε καὶ ἀκοινωνητὸν εἶναι παντὶ Χριστιανῷ τὴν ἐργάτην ταύτης διωρίσαντο, καὶ μηδὲ ἐν ταῖς τελευταίαις ἀναπνοαῖς λαϊκῆς γοῦν κοινωνίας ἀξιοῦσθαι.

Εὐθύς γάρ ἐν τῷ α' κανόνι, καὶ μέντοι καὶ τῷ β', οὕτω φησὶ· μηδενὶ τῶν ἐπισκόπων ἐξεῖναι τὴν πόλιν, ἐν ἣ χειροτονήτο, καταλιπόντα, πρὸς ἑτέραν μεταθῆναι· τεκμήριον γάρ ἀλαζονείας καὶ πλεονεξίας ἀτέχνως καθέστηκεν ἡ τοιαύτη μετάθασις, καὶ δόξης κενῆς ἔφεσις, καὶ τοῦ πλείονα κτήσασθαι πράγματα· ἐπεὶ τοὶ γε πῶς οὐχ εὔρηται τίς ποτε ἐκ μείζονος πόλεως εἰς ἐλάσσονα μεταθεθῆκώς; τούτ' ἔρα καὶ δίκαιος ἀνὸ τοιοῦτος εἶη, τῆς τῶν πιστῶν ἐκκόπτεσθαι ὁμηγύρεως· εἰ δὲ καὶ δόλους ἀλοῖη βράπτων, φησὶ, καὶ κατασκευαζόμενος, καὶ γρημαὶ τινὰς ὑποφείρων ἀνακείθεται, στάσις κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ἐγείρειν, τὴν αὐτοῦ προστασίαν ἐπιζητοῦντας, μηδὲ θνητῶν τῆς τῶν λαϊκῶν ἀξιούσθω κοινωνίας· καὶ τῶν πιστῶν γὰρ ὅλως ἐνάριθμον εἶναι τοῦτον οὐκ ἀνέχεται.

Ὁ δὲ τῆς δευτέρας συνόδου β' τοὺς ὑπὲρ διοικήσιν ἐπισκόπους, ταῖς ὑπεροχταῖς ἐκκλησίαις, ταῖς ὑπὲρ τὰ ἐκάστη δηλοδῆ ἀφωρισμένα κειμέναις ὅρια, ἀκλήτους· θεοπέζει μὴ ἐπιέναι, τὴν ἀτακτον αὐτῶν καὶ ληστρικὴν ἔφοδον ἐντεῦθεν ἐμφαινῶν· μηδὲ ταύταις ἐπιδημεῖν ἐπὶ χειροτονίᾳ ἢ ἑτέρᾳ οἰδητήτιν ἱερατικῇ διοικήσει· τὰς μέντοι καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἐκκλησιαστικὰς διοικήσεις, ψήφους, φημί, καὶ χειροτονίας, καὶ ἀμφιβολῶν λύσεις, ἐν ἀφορισμοῖς δεκνομένας· καὶ ἀπειτιμολίαις, καὶ λοιποῖς· τοιοῦτοις, τὴν ἐκάστης ἐπαρχίας οἰκονομεῖν σύνοδον· τὸ δὲ γε ἔθος κρατεῖν τῶν ἐν τοῖς βαρβάροις ἔθνεσι κειμένων ἐκκλησιῶν, ὥστε ἀνενοιάστω; ἐπιφοιτῶν καὶ ταῖς τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν παροικίας, εἰ τις ἐν λόγῳ ἐλατάμπων, τοῦ; λοιποῦς ἐπιστηρίζειν δύναίτο· τοῦτο δὲ συγκαχώρηται παρὰ τὸ μὴ εἶναι κάκετ' ἐπισκόπου; ἀποχωρῶντας εἰς συνόδου πληρωμα.

Ὁ δὲ τῆς ἑκτῆς συνόδου κ' ἐπισκόπῳ διδάσκειν ἐν πόλει δημοσίᾳ οὐκ ἐπιτρέπει τῇ τούτῳ μὴ ὑποκειμένη· ἰδίᾳ μέντοι τὸν ἐν αὐτῇ ἐρωτῶντα διδίδξει, καὶ μέντοι καὶ δημοσίᾳ τοῦ ἑγχευρίου ἐπιτρέψαντος ἐπισκόπου, εἰ δὲ καὶ χειροτονίας ποιῆσαι οὐ κεκώλυται. Εἰ δὲ τις παρὰ ταῦτα, φησὶ, πράτων φωραθείη, τῆς μὲν ἐπισκοπῆς παύσθω, τὰ δὲ τοῦ πρεσβυτέρου ἐνεργείτω, ἀντίδροπον τῷ εἰς ἐπάρεως πταίσματι τὴν ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ ταπεινώσειν ὑπενεγκῶν· ἐπεὶ καὶ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντιῶν ἴσμεν ἰάματα· οὐ γὰρ ἄλλο τι τοῦτο; ἡμάρτηται τελείας ἄξιον καθαιρέσεως.

PATROL. GR. CXLIV.

Est denique invasio episcopi sede carentis vel ecclesiam habentis, in viduam ecclesiam, propter autonomiam vel malum aliquod institutum, absurda introductio. Quam quidem sauci Patres in Sardic. synodo adeo abominarunt, ut statuerent, cum qui hoc fecerit, ab omni Christianorum communione alienum esse, et neque in extremo spiritu laicorum communione dignum habendum.

23 Statim enim in 1 et 2 canone sic dicunt, nulli episcopo licere, civitate in qua ordinabatur relicta, ad aliam transire; etenim huiusmodi invasio, et inanis gloriæ pluraque possidendi desiderium certissimum est superbiæ et arrogantiae indicium. Unde enim fit, quod nemo unquam inventus est, qui a majori ad minorem civitatem transierit? Quare æquum est ut, qui huiusmodi est, a fidelium cœtu abscindatur. Quod si dolos, inquit, struere et machinari deprehensus fuerit, et pecuniis aliquos corrumpere in animum induxerit, ut seditioes in ecclesia moveant ejusdem principatum appetentes, is neque moriturus laicorum communione dignus habeatur; ut enim qui est ejusmodi omnino in numero fidelium sit non est ferendum.

Canon autem 2 syn. II statuit, ut episcopi ultra diœcesin ecclesias extra suos terminos, quæ scilicet extra fines cuilibet definitos positæ sunt, non vocati nequaquam adeant; inordinatum exinde et prædatorium eorum accessum indicans; nec eas ad ordinandum aut aliam quamlibet sacram functionem exercendam ingrediantur. Insuper ut ecclesiastica cujusque provinciæ negotia, nimirum electiones, ordinationes, et de excommunicationibus, pœnis, aliisque ejusmodi, controversiarum decisiones, synodi cujusque provincialis auctoritate administrantur. Porro ut quod ad ecclesias attinet quæ inter barbaras gentes positæ sunt, consuetudo servetur: ut absque omni difficultate, si quis dicendi facultate pollens reliquos confirmare possit. Hoc autem ei concessum est, quod non sint ibidem episcopi qui plenæ synodo cogendæ satis esse possint.

Porro, 20 vi syn. canon episcopo in civitate ad se non pertinente publice docere non permittit; privatim autem interrogantem docere, et publice etiam cum regionis istius episcopi permissione, nec non ordinationes facere non prohibetur. Si quis autem præter hæc facere deprehensus fuerit, ab episcopatu cesset, presbyteri vero munere fungatur; humiliationem scilicet in presbyterio culpæ ex superbia genitæ oppositam passus. Scimus enim contraria contrariis sanari. Neque enim aliud ab eo peccatum est perfecta depositione dignum.

Decim. octavus autem synodi Ancyranæ canon, A
Episcopi, inquit, qui ordinibus insigniti ad parochiam in quam nominabantur, abeunt, a populo autem ibidem degente terminos ejus ingredi non permisi, ad altas exinde proficisci, et episcopis illarum vim inferre, et seditiones movere ausi sunt, segregentur. Quod si solo honore et cathedra presbyterorum contenti esse voluerint, in eo loco ubi prius erant presbyteri maneant, tranquillam vitam agentes. Quod si in episcopos sibi præfectos seditionis inveniantur, presbyteri quoque honore priventur, et gradibus ecclesiasticis excidant.

Canon autem 16 synodi Antiochenæ, Qui prorsus, inquit, ex episcopatu suo a gentibus ejectus fuerit, et ut vacans in ecclesiam vacantem irruperit, ejusque B
thrōnum surripuerit, sine perfectæ synodi permissione, sacerdotio exuetur, etiamsi universus populus quem invasit eundem elegerit. Illa autem, inquit, perfecta est synodus, cui una adfuerit metropolitanus. Neque enim solis provincialibus episcopis hæc facere permisum est.

Vicesimus primus vero decernit, non debere episcopum a sua parochia in aliam transire, neque se sua sponte ingerentem, 24 nec a populo vi compulsum, nec ab episcopis coactum, sed in ea ecclesia quam a Deo ab initio sortitus est, manere, et ab eadem nequaquam recedere.

Porro canon 3 synodi Sardicensis, Si plures, inquit, episcopi in provinciam aliquam convenerint, C
tanquam ecclesiasticum aliquod acturi, episcopi ab alia provincia ne invocati eos adeant; vocati autem aditum ne differant, propter fraternam charitatem.

Canon autem 11, Si quis, inquit, episcopus verborum peritia probe instructus ad aliam civitatem vel provinciam abeat, si de religione et cultu nostro questio oriatur, ne protinus cum ostentatione et vano ornatu inter populum versetur, pastorem regionis despectui habens, eumque pudore suffundens, difficiles sermones proferendo: id enim perturbationis causa est, et suspicionem præbet, quod qui ita facit cathedram istius urbis concupiscat. Oportet igitur, inquit, inordinate cum impetu irruentem propulsare, et fraternam charitatem sancire. Ne igitur episcopus coepiscopum prorsus expellat, id enim inhumanum est et ineptum et malum et impium. Nec ille plusquam tribus septimanis illic versetur, suamque ecclesiam relinquat. Si enim canon non scriptus laicum a communionem arcet, qui in civitate commoratur, et per tres septimanas communi ecclesie synaxi non interest, multo magis episcopus tanto tempore ab ecclesia sua abesse non debet, sine gravi aliqua necessitate, et gregem suum derelinquere. Verum postea canon hic non scriptus factus est canon 80 sextæ synodi, βαρυτάτη; ἀνευ ἀνάγκης, καὶ παραλείπει τὸ ἐμπιστευθῆν αὐτῷ ποιμνιον· ἀλλὰ γὰρ ἕστερον ὁ ἀγράφως φερόμενος οὗτος κανὼν ὀγδοηχοστή; ἐχρημάτισε τῆς ἐκτῆς συνόδου.

Decimus septimus autem syn. Sardicensis, Qui

'Ο δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρῃ ἡ', Οἱ χειροτονῶν ἐπισκόπου, φησί, δεξάμενοι, καὶ πρὸς τὴν παροικίαν ἀπιδόντες, ἐν ἧ ἔπωνομάσθησαν, κωλυόμενοι δὲ καὶ τῶν ἐκείνοις ἐπιθῆναι ὀρίων πρὸς τοῦ ἐνταῦθα λαοῦ, καὶ ἐντεῦθεν ἑτέροις ἐπιέναι τολμώντες, καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς ἐπισκόπους βιάζεσθαι, καὶ στάσεις κινεῖν, ἀφορίζέσθωσαν. Εἰ μέντοι ἀποχρῶν ἡγήσαιντο τῆς τιμῆς καὶ καθέδρας ἡξιώσθαι μόνης τῶν πρεσβυτέρων, ἔνθα καὶ πρῶτον ὀπήρξε τοῦτοις πρεσβυτέροις εἶναι, μενέτωσαν ἡσυχῇ βιοῦντες· εἰ δὲ πρὸς τοὺς καθεστῶτας ἐπισκόπους φωραθεῖεν στασιάζοντες, καὶ τὴν τιμὴν ἀπαρείσθαι· τοῦτους τοῦ πρεσβυτέρου, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐκπεῖντους γίνεσθαι.

'Ο δὲ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἰς', 'Ο τελείως, φησί, ἐκδεδλημένος ὑπὸ ἔθνῶν τῆς ἰδίας ἐπισκοπῆς, καὶ B
ὡς σχολάζων εἰς σχολάζουσαν ἐπιβρίψας ἑαυτὸν ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ταύτης ὑφαρπάσας θρόνον, μὴ τελείως ἐπιπροσφάσης συνόδου, ἀπόβλητος καὶ τῆς ἱερωσύνης ἔστω, ἂν ἅπας ὁ λαὸς, ὃν ὑψήρπισε, τοῦτον αἰροῖτο· τελεία δὲ ἐστὶ, φησί, σύνοδος, ἧ σύνεστι καὶ ὁ μητροπολίτης· οὐ γὰρ ἐφέται ταῦτα πράττειν μόνος τοῖς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόποις.

'Ο δὲ κα' μὴ μεταβαίνειν ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς ἰδίας παροικίας εἰς ἑτέραν διορίζεται, μήτ' αὐθαίρετως ἐπιβρίπτοντα ἑαυτὸν, μήτε μὴν ὑπὸ λαῶν ἐκδιαιζόμενον, μήτ' ὑπὸ ἐπισκόπων ἀναγκαζόμενον μένειν δὲ ἐν ἧ κεκλήρωτο ἐξ ἀρχῆς, ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ μεθίστασθαι.

'Ο δὲ τῆς ἐν Σαρδικῇ γ', Εἰ καὶ συνεληλύθασιν, φησί, εἰς ἡντιανούν ἐπαρχίαν, πλείους τῶν ἐπισκόπων, ὡς τι τελέσαντες ἐκκλησιαστικῶν, ἡ ἀλάττους πρὸς αὐτοὺς ἀπέναι τοὺς ἀπ' ἐτέρας ἐπαρχίας· κλυόμενους γε μὴν μὴ ἀναδύεσθαι τὴν ἀφίξιν διὰ τὸ φιλάδελφον.

'Ο δὲ ια', 'Εάν τις τῶν ἐπισκόπων, φησί, λόγων παιδείαν ἱκανῶς ἡσκημένος, πρὸς ἑτέραν ἀπὴ πάλιν ἢ ἐπαρχίαν, ζητήσῃ; ἐκεῖ ἡγεμονίης περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ὀρθοσκειας, ἧτοι λατρευομένης εὐσεβείας, μὴ κατ' ἐπίδειξιν καὶ κόμπον ἀλόγιστον συνεχῶς τοῖς λαοῖς ὀμιλεῖτω, ἐν περιφρονήσει τὸν τῆς χώρας κοίμνα τιθέμενος, κατασχώνων αὐτὸν, καὶ προσέρων τὸ περὶ λόγους ἀνάσκητον· αἰτιον γὰρ τοῦτο παραχῆς καὶ ὑπονοίας οὐκ ἐλεύθερον, οἷα ταῦτα κοίμνα ἐξεπίτηδες τῷ ἐποφθαλιμῶν τῇ τῆς πόλεως ἐκείνης καθέδρᾳ. Δεῖ τοίνυν, φησί, καὶ τὸν ἀτάκτως ἕκτοντα καταστεῖλαι, καὶ νεμοθεῖσθαι τὸ φιλάδελφον· μήτε οὖν ὁ ἐπίσκοπος παντάσῃν ἀπωθείτω τὸν συνεπίσκοπον, ἀπάνθρωπον γὰρ τοῦτό γε καὶ σκαιόν, καὶ φῦλον, καὶ πονηρόν· μήτε μὴν οὗτος ἐνταυθοῖ διατριβῶν, πλείον τῶν τριῶν ἑβδομάδων τῆς οἰκίας ἐκκλησίας ἀπολιμπανέσθω· εἰ γὰρ ὁ ἀγράφως φερόμενος κανὼν τῆς κοινῆς ἀπείργει τὸν ἐν πόλει διάγοντα λαϊκόν, καὶ ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας τῇ κοινῇ συνάζει τῆς ἐκκλησίας μὴ συνίοντα, πολλῶν γε δήπου τὸν ἐπίσκοπον οὐ δέον τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας ἀπυλῆμειν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον, D
'Ο δὲ ις' αὐθις τῆς ἐν Σαρδικῇ τὸν αὐτίως

φρσι τῆς ἰδίας ἐκθεσθαι μένον ἐπισκοπῆς, ἢ ὑπὸ αἰρετικῆς δυναστείας περὶ κλεινός τὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως ποιοῦμενον ὄργανα, ἢ τῷ τὴν ἐνσαρκον οικονομίαν ὁμολογεῖν, παρὰ εἰδωλολατρῶν ἐξωσθέντα, ἢ τῆς ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης μεταποιούμενον, ὑπὸ τῶν κακῶς τὸν πλησίον ποιεῖν ἐπιθετῶν, ὡς καθοικωμένον, καὶ εἰς κόλασιν ἀφορισμένον ἀπελαυνόμενον, ἀθῶν γὰρ μὴν αὐτὸν ἀληθείας δικαιοσύνης ὑπάρχοντα, τὸν δὴ τοιοῦτον ἐν ἑτέρᾳ διατρέθειν πάλαι μὴ κωλύεσθαι, μέχρις ἂν εἰς τὴν οἰκίαν ἐπανήκῃ, τὸν φόβον διαδράς τοῦ κινδύνου, καὶ τὴν δοκοῦσαν ἐκ τῆς ἐξορίας ἀποτρέψῃται ὑβριν· σκληρὸν γὰρ καὶ ἀπάνθρωπον, τὸν ἀδίκως τῆς αὐτοῦ πόλεως ἀπεληλαμένον μὴ πρὸς τῶν συν-επισκόπων ἰλαρῶς καὶ φιλοφρόνως ἐνερίζεσθαι.

Ὁ δὲ τῆς ἑκτῆς συνόδου κανὼν ἰη' τοῖς προφά-
σαι βαρβαρικῆς ἐφόδου, ἢ φορολόγων ἀπάνθρωπίας, ἢ λιμοῦ ἀνάγκης, ἢ ἡσοδηποῦτον ἄλλης αἰτίας πρὸς ἄλλοδαπὴν ἀπάραντας ἐπισκόπους, ἢ κληρικούς, καὶ τῆς αἰτίας διαλυθείσης, μὴ ἐπανήκειν προθυ-
μουμένους, ἀφορίζεσθαι κελεύει, μέχρις ἂν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπανέλθωσιν, ἢς μετανάσταί γεγῶνασιν· τὸ μὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑποδοξάμενον τοῦτους ἐπίσκο-
πον, καὶ εἰσέτι κατέχειν πειρώμενον, ἀφορισμῷ ὑποτίθῃται.

Ὁ δὲ κγ' τῆς τετάρτης συνόδου, τοὺς ἀποδημεῖν ἐομένους ὧν κεκλήρωται ἐκκλησιῶν κληρικούς τε καὶ μοναχοὺς, παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, προφάσει ὡς μὴ παρ' αὐτοῦ διοικήσιν ἐγκρατει-
σμένους τινὰ, ἴσως μὴ ἐπιτηδείως ἔχον αὐτοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα κρίναντος, ἴσκι δ' ὅτι καὶ ἀκοινωνήτους πρὸς αὐτοῦ γανορῶντας, καὶ εἰς βασιλεύουσαν ἢ εἰς ἑτέραν ἀπώνοντας πόλιν, καὶ ἐπὶ πλείστον αὐτῆσι διατρέθοντας, καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας ταρασσοντας καὶ θορυβοῦντας καταστάσιν, ἀνατρέποντάς τε τι-
κων οἴκους τῷ ἡμελημένως βῶναι, καὶ ἄκοντας ἐξωθεῖσθαι διορίζεται παρὰ τῆς ἐν τῇ πόλει συν-
όδου, ὥστε τοὺς οἰκίους τόπους καταλαθεῖν.

Ὁ δὲ τῆς ζ' συνόδου ι' καθαιρεῖ οὐ μόνον τὸν ἐπὶ πόλεως εἰς πόλιν μεταβαίνοντα ἱερέα, ἀλλὰ καὶ τὸν εἰς τὴν βασιλεύουσαν αἰσιόντα, καὶ ἐν τοῖς εὐ-
κτηρίοις οἴκοι· τῶν ἀρχόντων λειτουργοῦντα ἀνευ γνώμης τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καὶ τοῦ Κωνσταντινου-
πόλεως.

Ὁ δὲ δ' τῆς τετάρτης συνόδου κληρικούς, φρσι τῆς ἰασοῦν ἐκκλησίας μὴ ἐξεῖναι εἰς ἄλλης πό-
λεως τάττεσθαι ἐκκλησίαν, ἀλλὰ στέργειν ἐκείνην, ἐν ἣ λειτουργεῖν ἐξ ἀρχῆς ἡξιώθησαν, ἐκτὸς τῶν κατ' ἀνάγκην τῆς ἰδίας πατρίδος ἐκπεπτωκότων· ἐπίσκοπος δὲ τὸν ἑτέρου δεξάμενος κληρικόν, ἀκοι-
νωνήτος ἴσκι, ἕως ἂν ὁ κληρικὸς εἰς ἣν καταλλοι-
κεν ἐκκλησίαν ἐπιστρέψῃ.

Ὁ δὲ ιγ' τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου τοὺς ἐκτὸς ἡπτιοσούων πόλεως πρεσβυτέρους εἰς ταύτας εἰσερ-
χεσθαι καὶ προσφέρειν, ἢ τῆς θείας μεταδίδοναι τινὶ κοινωνίᾳ· ὡς ἐπιτρέπει, παρόντος τοῦ τῆς πό-
λεως ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου· εἰ δὲ ἀπῶσιν οὗτοι, καὶ εἰς εὐχὴν κληθῆ ἴσκι, εἰσελθεῖν αὐτὸν οὐ κωλύει, καὶ τῶν ἁγιασμάτων τισὶ μεταδόναι, εἰ

injuste, inquit, a proprio episcopatu ejectus fuerit, vel per hæreticam potentiam, quod recte fidei dogmata in pretio habeat, aut incarnationis œconomiam confiteatur, ab idolorum cultoribus expellatur: vel quod veritatis et justitiæ decreta colat, ab iis qui vicino suo malefacere solent, ut execrationi subiectus, et ad pœnam segregatus abigatur, cum revera innocens fuerit; in alia civitate versari ne prohibeatur, donec periculi metum eſugiens ad suam revertatur, et contumeliam, ab exsilio justam apparentem, diluere possit. Durum enim est et ab omni humanitate alienum, ut qui injuste ab urbe sua expulsus sit, a coepiscopo suo non humaniter et benevole excipiat.

Canon autem 18 sextæ syn. episcopus vel clericos qui barbaricæ incursionis prætextu, vel inhumanitate eorum qui tributa exigunt, vel famis necessitate, vel ob aliam ejusmodi causam in alienam regionem abeunt, et ubi primum causa illa sublata fuerit, reverti in animum non inducunt, segregari jubet, donec ad ecclesiam, ex qua emigrarunt, revertantur: quin et episcopum qui eos suscipit, et detinere conatur, segregationi subjicit.

Porro canon 23 syn. iv clericos et monachos, qui ab ecclesiis in quibus ordinati erant, peregrinantur præter proprii episcopi sententiam, nullam sibi ab eo diœcesin mandatam habentes (forsan quod ab episcopo ei administrandæ minus idonei judicentur, et quandoque ab eodem excommunicati fuerint), et ad urbem imperatoriam vel aliam aliquam abeunt, et ibidem diu commorantes, turbas excitant, statumque ecclesiasticum perturbant, et quorundam domos subvertunt, eos, ut qui neglectum vivant, ab urbis synodo invitos expelli decernit, ut in propria loca revertantur.

Canon autem 10 vii synodi, non solum sacerdotem deponit, qui ab orbe in urbem transierit, sed et eum etiam qui ad imperialem urbem proficiscitur, et in principum oratorijs sacra peragat, absque venia episcopi proprii et Constantinopolitani.

Canon vero 4 syn. iv, Ne liceat, inquit, clericis cujuscunque ecclesiæ fuerint, in alterius urbis ecclesiam ordinari, sed ea contenti sint in qua ab initio sacra peragere digni habebantur, exceptis his qui præ necessitate patriam suam aniserunt. Episcopus autem qui alienum clericum susceperit, excommunicatur, donec clericus ad ecclesiam relictam reversus fuerit.

Canon autem 13 syn. Neocæsar. presbyteris extra quamlibet civitatem ordinatis, in eas ingredi ibidemque offerre, vel sacram communionem alicui impartire non permittit, præsentem urbis episcopo vel presbytero. Quod si iidem abfuerint, et solus ad precationem vocatus fuerit, eum ingredi, et sacramenta alicui impartire non prohibet, si modo ex

provincia sit quæ urbi subicitur: presbytero enim alterius provinciae sacra celebrare nequaquam permissum est, præter sententiam istius regionis episcopi: similiter nec episcopo alterius parochiæ, sine legit. m. episcopi permisso, etiamsi ab urbis istius populo accersatur.

De litteris commendatitiis, dimissoriis, et pacificis, quæ clericis peregrinantibus ab episcopis dantur.

Tricesimus tertius sanct. apost. canon episcopos et reliquos clericos ab externa regione venientes sine litteris commendatitiis nequaquam ad communionem admittit. Quod si easdem attulerint, ne tum quidem sine examinatione iisdem communicare: contingit enim aliquando, ut nonnulli qui circa fidem errant, quorundam episcoporum, quos perniciose eorum dogmata latebant, litteras commendatitiis ad multorum seductionem sortiantur: multa enim per surreptionem fieri novimus. Multis enim creditibus magnum contigit infortunium, et non creditibus res bene cessit. Si igitur indubie eos orthodoxos esse ostensum sit, ad communionem admittit. Si minus, datis ad viam necessariis, dimittere, ne nobismetipsis ignominie notas inuramus.

De litteris commendatitiis.

Paucis autem dicendum est de litteris quæ ab episcopis dantur iis qui ab urbibus vel regionibus suis peregre abeunt: e quibus aliæ dicuntur commendatitiæ, aliæ dimissoriæ, aliæ autem pacificæ.

Et commendatitiæ sunt quæ dantur clericis ad aliam regionem profecturis, ab episcopis qui eos ordinarunt, commendantes, sive notum facientes, vel quod gradum sacerdotalem consecuti sunt, vel quod rectam fidem prædicant, vel accusationem aut calumniam adversus eos mota, et perperam objecta, vitam ferentibus inculpata esse attestantes, eosque innocentes fuisse. Dantur præterea laicis qui excommunicationi subiecti erant, et ad aliam regionem proficisci opus habent, eos ejusdem episcopo commendantes, ut qui pœnarum vinculis soluti sint.

26 *De litteris dimissoriis.*

Sunt autem dimissoriæ, quæ ostendunt, permis- sum esse episcopo vel clerico, ex sententia antistitis, sedem mutare, et sacerdotale illic officium sine omni impedimento obire.

De litteris pacificis.

Pacificæ autem dicuntur et istæ de quibus modo disseruimus; quia dum clericus ejusmodi litteras ei ad quem proficiscitur tradit, divinæ charitatis vincula quibus ambo episcopi ad pacem ligantur, nequaquam disrumpuntur: neque enim qui alienum clericum suscipit coepiscopum suum contristando scandalum auctor evadet, neque qui eum ab initio ordinavit, ut indigne tractatus id ægre feret. Dicuntur etiam pacificæ quæ ad coepiscopos privatim missæ sunt, eo, qui easdem portat, nihil negotii

τῆς ὑποκειμένης εἰη τῇ πόλει καὶ οὗτος ἐβλάθη ἐπαρχίας· ἑτέρας γὰρ πρεσβυτέρῳ οὐκ ἐφέται λειτουργεῖν, παρὰ γνώμην τοῦ ἐγχευομένου ἐπισκόπου· ὡς περ οὐδὲ ἐπισκόπῳ παροικίας ἑτέρας, τοῦ γενέσιου μὴ ἐπιτρέποντος ἐπισκόπου, εἰ καὶ ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως ἐκείνης μετακληθεῖη λαοῦ.

Περὶ τῶν διδομένων τοῖς ἀποδημοῦσι κληρικοῖς παρὰ τῶν ἐπισκόπων ἐπιστολῶν συστατικῶν, ἀπολυτικῶν, καὶ εἰρηνικῶν.

Καὶ ὁ μὲν γὰρ τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τοῖς ἐξ ἄλλοδαπῆς ἐρχομένους ἐπισκόπους καὶ λοιποὺς κληρικοὺς συστατικῶν ἄνευ γραμμάτων παρεγγυᾶται μηδὲν εἰς κοινωνίαν προσέσθαι· εἰ δὲ καὶ ταῦτα ἐπιτρέποντο, μηδ' οὕτως ἀνεξετάστως αὐτοῖς κοινωνεῖν· συμβαίνει γὰρ ἐστ' ὅτε, κατὰ πλείων τινὰς σφαλόμενος, πρὸς τὴν τῶν πολλῶν ἐξαπάτην, συστατικὰς ἐπιστολάς τινων ἐπισκόπων λαβεῖν, ἀγνωστῶν ἕως τὴν ἐγκεχυμένην αὐτοῖς περὶ τὰ δόγματα λύμην· πολλὰ γὰρ τὰ κατὰ συναρπάγην ἴσμεν γινόμενα· πολλοῖς γοῦν πιστεύουσι μὴ μεγάλη ἀπήνητος συμφορὰ, ἀπιστία δὲ φραζεμένοις, λαμπρὰ περιέγρονε σωτηρία· εἰ οὖν ἀναμφιβόλως δεῖχθελν ὀρθόδοξοι, τῆς κοινωνίας τούτοις μεταδιδόναι· εἰ δ' οὖν, τὰ πρὸς τὴν χριστιανὴν ἐκχορηγούντες ἐκπέμπειν, ἵνα μὴ φειδωλίας γραφῆνται τοῖς προστριψόμεθα.

Περὶ συστατικῶν.

Ὡς ἐν βραχεὶ δεῖ ῥητέον περὶ τῶν διδομένων ἐπιστολῶν πρὸς τῶν ἐπισκόπων τοῖς τῶν οἰκείων ἀποδημοῦσι πόλεων ἢ χωρῶν, ὧν αἱ μὲν λέγονται συστατικαί, αἱ δὲ ἀπολυτικαί, αἱ δὲ εἰρηνικαί.

Καὶ συστατικαὶ μὲν εἰσιν αἱ κληρικοῖς διδόμεναι παρὰ τῶν αὐτοῦ χειροτονησάντων ἐπισκόπων, πρὸς ἑτέραν μεθισταμένους, καὶ συνιστάται, ἥτοι δηλοποιεῖσαι, ἢ τὸν περὶ τὴν ἱερωσύνην βαθμὴν τουτωνί, ἢ καὶ ὡς τὰ τῆς ὑγιῶς πρεσβεύουσι πιστεύω, ἢ κατηγορίας κατ' αὐτῶν κινήσεως, ἢ καὶ συκοφαντίας, καὶ τῆν ἄλλως ἀπελεγθεῖσθαι εἰρηθεῖσαι, τὸ ἀνεπίληπτον τοῖς ἐπιφερομένοις προσμαρτυροῦσαι, ὡς ἀθῶοι πεφῆναι· δίδονται δὲ καὶ λαϊκοῖς ὑποβληθεῖσιν ἀφορισμῶν, καὶ πρὸς ἄλλοδαπὴν ἀξίον τούτους δεῖσαν, συνιστάται τῷ ταύτης ἐπισκόπῳ, ὡς τοῦ δεσμοῦ τῶν ἐπιτιμῶν ἤδη λελυται.

Περὶ ἀπολυτικῶν.

Ἀπολυτικαὶ δὲ αἱ δηλοῦσαι κατὰ γνώμην τοῦ ἀρχιερέως ἐφέσθαι τῷ ἐπισκόπῳ ἢ τῷ κληρικῷ τὴν μετακίσησιν, καὶ συγχωροῦντος, καὶ αἰ τῆς ἱερωσύνης ἀνεμποδίστω· αὐτοῖς μετέναι.

Περὶ εἰρηνικῶν.

Εἰρηνικαὶ δὲ ῥηθεῖεν μὲν καὶ αὐταί, περὶ ὧν ἄρτι διεξίμεν, ὅτι τοιάδε γραφὰς τοῦ κληρικοῦ διακομίζοντος πρὸς ὃν ἀπεισιν, οὐκ ἂν εἴη βαρῆναι τὰ συνθέντα πρὸς εἰρήνην τῆς θείας ἀγάπης δεσπῆ καὶ ἀμφω τοὺς ἐπισκόπους· οὔτε γὰρ ὁ τὸν ἀλλότριον ταύτῃ δεχόμενος κληρικὸν, τὸν συνεπίσκοπον λυπήσας· σκανδάλου γενήσεται πρόξενος, οὔτε ὁ τὴν ἀρχὴν τοῦτον χειροτονήσας, ὡς ἀναξιοπαθήσας ἐσυχερανσεῖ· λέγοντο δ' ἂν εἰρηνικαὶ καὶ αἱ πρὸς τοῖς συνηπισκόποις· ἵδια πεμπόμεναι, μηδὲν ἔχοντος τοῦ

διακομίζοντος αἴτιον. Δεῖ οὖν, τὸν ἀποδημεῖν ἐλόμε-
νον κληρικόν, διττὰς ἐπιφέρειν ἐπιστολάς, συστατι-
κὴν τε καὶ ἀπολυτικὴν, ὡς ἂν τῇ μὲν εἰς σύστασιν
χρησθῆται, τοῦ τε περὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν ὑγιоῦς
αὐτοῦ φρονήματος, καὶ τοῦ περὶ τὸν βίον ἀνεπιλη-
πτου, ἔτι τε τοῦ προσόντος αὐτῷ ἱερατικοῦ βαθμοῦ·
τῇ δὲ, εἰς τὸ ἀνεμποδίστως καὶ ἐφ' ἑτέρας ἐκκλη-
σίας ἐξελθῆναι ἱερουργεῖν, ἢ καὶ τῷ κλήρῳ ταύτης
συγκαταλεγχῆναι.

Ὁ δὲ γε ιβ' ἔτι δὲ καὶ ιγ' τῶν αὐτῶν ἀγίων ἀπο-
στόλων, ὃν ὁ ἴδιος ἐπίσκοπος χειροτονῆσαι οὐκ ἐξίει
κληρικόν, τοῦτο ἴσως δι' αἰτίας τινὰς ὑπερτιθέμε-
νος, μέχρις ἂν διαλυθῶσι, μηδαμῶς ἑτέρῳ προσεῖναι
διὰ ταῦτα τὸν κληρικόν ἐπισκόπῳ κελεύουσιν· οὐ
μὴν οὐδ' ἐκείνῳ τὸν ἄλλοτριον ἐπιθεῖσι κληρικόν ὑπο-
δέχεσθαι, συστατικῶν ἄνευ γραμμάτων τοῦ παρ' ἡ
ἐξῆραξτε ἐπισκόπου· τοὺς δὲ παρὰ ταῦτα παῖδας
τολήσαντας, τῇ μιᾷ τοῦ ἀφορισμοῦ καταδίκη καὶ
ἄμφοτέρους ὑπάγεσθαι, τὸν τε κληρικόν, φημι, καὶ
τὸν προσδεξάμενον ἐπίσκοπον· εἰ δὲ χειροτονη-
μένος μὲν εἴη ὃν προσδέξατο κληρικόν ὁ ἐπίσκο-
πος, ἀφορισμένος δὲ ἐπὶ τινι παίσματι, αὐτῷ μὲν
ἐπιτείνεσθαι τὸν ἀφορισμὸν, τὸν γε μὴν προσδεξί-
μενον ἐπίσκοπον ἀφορίζεσθαι.

Ὁ δὲ ιε' πρὸς δὲ καὶ ὁ ις' τῆς λειτουργίας
ἀπεργουσι τὴν ἀπὸ παροικίας εἰς ἑτέραν παροικίαν
μεταβαίνοντα κληρικόν, γνώμης ἄνευ τοῦ χειρο-
τονηκῶτος αὐτὸν ἐπισκόπου, καὶ μάλιστα, εἰ καλοῦ-
μενος πρὸς αὐτοῦ οὐκ ἐπάραισι κοινωνεῖν μέντοι
τοῖς ἐκεῖ ὡς γε δὴ λαϊκόν, οὐ κωλύουσιν· ὁ δὲ προσ-
δεξάμενος αὐτὸν ἐπίσκοπος, εἰ τὰ κατ' αὐτὸν μὴ
ἀγνοήσας τῷ οικίῳ κλήρῳ συναριθμήσει, καὶ
δέξως ἐνεργεῖν ἐπιτρέψειεν, ἀπολυτικῆς ἄνευ γρα-
φῆς τοῦ οικείου ἐπισκόπου, ἀφορισμῷ ὑποβάλλεσθαι,
φησὶν, ὡς ἀταξίας καὶ ἀκαταστασίας διδάσκαλος· εἰ
δὲ καὶ ἐπὶ μεῖζονα βαθμὸν τοῦτον χειροτόνηκεν,
ἄκυρον εἶναι τὴν τοιαύτην χειροτονίαν· ὥστε εἰ μὴ
ἀπολυτικὴν ἐπιφέρειτο γραφὴν ὁ κληρικὸς, ἱερουρ-
γεῖν τούτῳ ἐν ἄλλοδαπῇ οὐκ ἐφείτα.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ ις' τῆς α' συνόδου διεξίσιν, ὡς δὲ
καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ γ'. Πλὴν ἐπὶ πολὺ ἐπιμένον-
τα τῇ ἀπειθείᾳ τὸν κληρικόν τελῶς καθαιρεῖσθαι
προσπάττει, καὶ ἐλπὶδα μηκέτι ἔχειν ἀποκαταστά-
σεως.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ιγ' τῆς δ' συνόδου, καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀν-
τιοχείᾳ ζ' ξένους κληρικούς καὶ ἀγνώστους κελεύ-
ουσι μὴ λειτουργεῖν συστατικῶν ἄνευ τοῦ οικείου
ἐπισκόπου.

Ὁ δὲ τῆς ἑκτῆς ις' μιᾷ ὑπάγει τῇ καταδίκη τῆς
καθαιρέσεως τὸν ἐπισκόπῳ τε προσελθόντα, καὶ
αὐτὸν τὸν προσδεξάμενον συστατικῶν ἄνευ καὶ ἀπο-
λυτικῶν γραμμάτων, ὡς κατασχόνοντας, ὅσον τὸ
ἐπ' αὐτοῖς, τὸν π ρ' οὐ τὴν χειροτονίαν ἐδέξαντο.

Ἄλλ' οὐδὲ ὁ μα' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ἔτι δὲ καὶ ὁ
μζ', κληρικόν ἢ ἱερατικόν ὅλως ὀδεύειν οὐκ οἶεται
δεῖν δίχα κελεύσεως τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἢ κανονι-
κῶν τούτου ἐπιστολῶν.

Ὁ δὲ ρς' τῆς ἐν Καρθαγίνῃ μετὰ ἀπολυτικῆς

habente. Clericus igitur, cui pergre proficisci
in animo est, duas epistolas, commendatitiam et
dimissoriam ferre debet; ut altera quidem ad
commendationem suam utatur, quod circa fidem
recte sentiat, et quoad vivendi rationem inculpa-
tus sit; altera autem, ut sine omni impedimento
in alia ecclesia ei sacra peragere liceat, vel in ejus
clerum ascribi.

Canones autem sanctorum apostolorum 12 et 13
clericum quem proprius episcopus ordinare non
vult, differens forte ordinationem propter causas
aliquas, donec eadem solutæ fuerint, nequaquam
propterea ad alium episcopum accedere jubent.
Quin imo neque illi alienum clericum suscipere
permittunt, sine litteris dimissoriis episcopi a quo
examinabatur. Qui autem præter hæc facere ausi
fuerint, utrique eidem segregationis pœnæ subji-
ciantur, clericus nimirum et episcopus qui eum
suscepit. Quod si clericus quem susceperat episcopus,
ordinatus fuerit, et ob crimen aliquod excom-
municatus, ei quidem intendatur excommunicatio,
et episcopus qui eum suscepit segregetur.

Quin et 15 necnon 16 canon clericum qui præ-
ter sententiam episcopi qui eum ordinavit ab una
parochia ad aliam transit, a ministerio arceat, et
præcipue si ab eo vocatus non redierit: commu-
nicare autem cum iis qui ibidem sunt, more laici
non prohibent. Episcopus vero qui eum recipit,
si, non ignoratis iis quæ contra illum decreta sunt,
eundem clero suo connumeraverit, et impune
sacra peragere permiserit absque litteris proprii
episcopi, segregationi, inquit, subjiciatur, ut con-
fusionis et seditionis magister. Sin autem eum ad
majorem gradum ordinaverit, ejusmodi ordinatio ir-
rita habeatur, adeo ut, nisi clericus litteras dimisso-
rias afferat, ei in aliena regione sacra peragere
minime liceat.

Eadem etiam can. 16 i syn. disserit; utique et
can. 3 synodi Antiochenæ. Verum qui diutius in
insolentia perstiterit, omnino deponi jubet, nulla
amplius spe restitutionis relicta.

Quin et 13 iv syn. can. et Antiochenæ 7 præ-
cipiunt, ut clerici peregrini et ignoti sine episcopi
sui commendatitiis neutiquam sacra peragant,

Canon autem 17 vi synodi una depositionis
pœna afficit, tum eum qui ad episcopum sine
commendatitiis et dimissoriis litteris accesserit, tum
qui eum 27 suscepit episcopum; utpote eum a
quo ordinatio data erat, quantum in ipsis est, de-
decere afficientes.

Verum nec Laodicensæ syn. 41 neque 47 can.
clerico vel sacro, sine episcopi sui jussu, vel
canonicis ejusdem epistolis, iter omnino facere li-
cere existimat.

Porro canon 106 syn. Carthagin. statuit, ut epi-

scopi cum litteris dimissoriis metropolitani in comitatum, ubi scilicet comes est sive imperator, proficiscantur.

Ejusdem etiam syn. can. 59 præcipit, ut nulkus episcopus sine dimissoriis naviget.

Canon autem 8 syn. Antioch. epistolas canonicas, sive commendatitias et dimissorias, solis episcopis dare permittit, quibus etiam ordinationum peractio assignatur: non autem primis sacerdotibus, quod his ordinare non sit permissum. Chorepiscopis vero, ut ab omni reprehensione alieni sint, pacificas ad finitimos episcopos mittere indultum est; quia eos aliis quoque privilegijs canones donarunt.

Canon insuper 11 syn. iv, Pauperibus, inquit, qui ad Ecclesiam veniunt, et auxilio indigent, dari debent epistolæ pacificæ, non autem commendatitiæ; eas enim solis personis quæ suspectæ sunt, dari oportet, utpote quæ suspicionem notam faciant. Eos autem qui in aliena regione sacra peragere voluerint, una cum iis commendatitias afferre oportet.

Can. autem 5 ejusdem iv syn. et 16 syn. Sard. de episcopis vel clericis qui ab una civitate in aliam transeunt, alter canones sanctorum apostolorum hac de re editos obtinere decernit, alter autem de iis qui ad Thessalonicam abeunt, et ibidem diutius commorantur, ea quæ de iis decreta sunt, servari jubet.

Canon autem 15 i syn. episcopum vel presbyterum vel diaconum ab una civitate in aliam, licet in eadem provincia fuerit, transire prohibet. In episcopo etiam sedis mutationem reprehendit, ut superius dictum, in aliis autem transitionem ab ecclesia vel monasterio in quibus, ut ministrarent, ordinati erant: etenim neque isti eo tempore ordinationes absolute acceperunt, juxta 6 can. iv synodi, sed in hac ecclesia, vel in illo monasterio. Quare hujusmodi transitionem irritam reddit.

Canon autem 15 syn. Sardic., Si quis, inquit, ex alia parochia ministrum suscipiens sine proprii episcopi consensu in aliquo cleri sui gradu eum constituat, constitutio ejusmodi irrita et infirma habeatur.

Canon autem 95 syn. Carthag., Quicumque, inquit, in ecclesia, si vel semel legerit, manuum impositionem ad id munus acceperit, ad aliam ecclesiam, ut clericus in ea fiat, ne transeat. Soli autem episcopo Carthaginensi concessum est, aliarum provinciarum clericos clero suo adnumerare, idque sine litteris dimissoriis eorum qui eos ordinarunt. Et hoc clarius scies ex canone 55 hujus synodæ, qui licentiam episcopo Carthag. superius datam ratam facit, ita ut cum potentia accipiat ex unaquaque ecclesia clericos quos velit, et in suam ecclesiam ordinet; verum propter fratrum amorem supponit eum hoc facere cum cognitione episcoporum quibus subsunt. Reliquis autem metropo-

Α γραφῆς τοῦ μητροπολίτου ἀπείναι θεσπίζει τοὺς ἐπισκόπους εἰς τὸ κομητάτον, ἤγουν ἐνθα ἐστὶν ὁ κόμης, ἤτοι ὁ βασιλεὺς.

Ὁ δὲ νθ' οὐδὲ πλεῖν καλεῖται ἀνευ ταύτης τῶν ἐπισκόπων τινά.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἡ κανονικᾶς ἐπιστολάς, ἤτοι συστατικᾶς καὶ ἀπολυτικᾶς ἐπισκόποις μόνως ἐφέται δίδοναι, οἷς καὶ ἡ τῶν χειροτονιῶν ἀφώρισται τελετὴ· οὐ μὴν καὶ τοῖς πρώτοις τῶν ἱερέων, διὰ τὸ μὴ ἐξείναι καὶ τοῖτοις χειροτονεῖν τοῖς ἐξ γε χωρεπισκόποις, ἣν ἀνεπίληπτοι ὄσιν, εἰρηνικᾶς πέμπειν ἐφέται, τοῖς ὁμοίως τῶν ἐπισκόπων ἐπεὶ καὶ ἄλλοις προνομίαις τούτους οἱ κανόνες ἐδωρήσαντο.

Ὁ δὲ τῆς τετάρτης συνόδου ια', Τοῖς προσηγομένοις τῇ Ἐκκλησίᾳ, φησί, πέντησι, καὶ βοηθείαις προσδομένοις, εἰρηνικᾶς ἐπιστολάς δίδοσθαι δεῖ, ἀλλὰ μὴ συστατικᾶς· ταύτας γὰρ τοῖς ὄσιν ἐν ὑπολήψει· μόνῃ προσώποις προσήκει δίδοσθαι, ὡς τὴν αὐτῶν συνιστώσας ὑπόληψιν· τοὺς δὲ ἱεροῦργεῖν βουλομένους κἂν τῇ ἀλλοδαπῇ σὺν ταύταις καὶ συστατικᾶς δεῖ κομιζέσθαι.

Ὁ δὲ ε' τῆς αὐτῆς τετάρτης συνόδου, καὶ ὁ τῆς ἐν Σαρδικῇ ις' περὶ τῶν μεταβαινόντων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν, ὁ μὲν τοὺς περὶ τούτων τεθέντας τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανόνας θεσπίζει κρατεῖν· ὁ δὲ περὶ τῶν εἰς Θεσσαλονίκην ἀπιόντων, κακέῃ διατριβόντων ἐπιπολὺ, τὰ περὶ αὐτῶν ὠρισμένα τηρεῖσθαι προστάττει.

Ὁ δὲ τῆς πρώτης ιε' ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μεταβαίνειν κωλύει τὸν ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, τῆς αὐτῆς οὔσαν καὶ ταύτην δηλαδὴ ἐπαρχίας· τοῦ μὲν γὰρ τὴν τῆς καθέδρας αἰτιεῖται μεταθέσειν, ὡς καὶ ἀνωτέρω μοι εἴρηται, τῶν δὲ, τὸ μεταπίπτειν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἢ τῆς μονῆς, ἐν αἷς ὑπηρετεῖν ἐχειροτονήθησαν· καὶ γὰρ οὐδὲ οὗτοι ἀπολελυμένως τῷ τότε τὰς χειροτονίας ἐδέχοντο κατὰ τὸν ε' κανόνα τῆς τετάρτης συνόδου, ἀλλ' ἐν τῇδε τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ τῷ δεῖνι μοναστηρίῳ, διὸ καὶ ἀχυροὶ τὴν τοιάνδε μεταβάσαν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Σαρδικῇ ιε', Εἰ τι, φησὶν, ἐξ ἐτέρως παροικίας ὑπηρετῆν δεξάμενος χωρὶς τῆς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου συγκαταθέσεως, ἐν τινὶ βαθμῷ τοῦ οἰκείου κλήρου ἐγκαταστήσειεν, ἀχυρος ἔστω καὶ ἀδέδικτος ἢ τοιαύτη κατάστασις.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ λγ', Ὅσοις δὴποτε ἐν ἐκκλησίᾳ, εἰ καὶ ἄπαξ ἀνέγνω, φησὶ, χειροθεσίαν εἰς τοῦτο δεξάμενος, εἰς ἐτέραν πρὸς κλήρωσιν μὴ μεταβαίνετω. Μόνῃ δὲ τῷ ἐπισκόπῳ Καρθαγένῃ δίδεται, τῷ οἰκίῳ κλήρῳ συγκαταλέγειν κληρικούς ἐτέρων ἐνοριῶν, καὶ χωρὶς ἀπολυτικῆς γραφῆς τῶν χειροτονησάντων αὐτοῦ· καὶ τοῦτο εἶση σαφῶς ἐκ τοῦ νθ' ταύτης κανόνος, ὅς ἐπικυρωτῶν δεικνύται τὴν ἀνωθεν δεδομένην ἀδειαν τῷ Καρθαγένῳ ἐπισκόπῳ, ὥστε μετ' ἐξουσίας λαμβάνειν ἀφ' ἐκάστης ἐκκλησίας οὓς βούλεται κληρικούς, καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ χειροτοεῖν ἐκκλησίᾳ· διὰ δὲ τὸ φιλάδελφον ὑποτίθεται μετ' εἰδήσεως τοῦτο ποιεῖν τῶν ἐχόντων αὐτοῦς ἐπισκόπων· τοῖς δὲ λοιποῖς μητροπολίταις, κληρι-

χόν ἄλλοτριον οὐκ ἐπίησι δέχεσθαι, καὶ χειροτονεῖν αὐτὸν πρεσβύτερον ἢ διάκονον, εἰ μήπου τις χρήσιμος εἰς προστασίαν εὐραθείη λαοῦ· τοῦτον γὰρ δίδοται καὶ τῷ ἄλλοτρίῳ μητροπολίτῃ μεταπέμψασθαι, εἴγε βουληθεῖεν ἀμφοτέροι, καὶ ἐπισκοπικῶν τιμῆσαι ἀξιώματι· τοῦτο δὲ, φησί, συγκαχώρηται τῷ μὴ τοσοῦτον ἀναγκαίαν εἶναι τὴν τῶν ἱερέων καὶ διακόνων χειροτονίαν, ὅσον τὴν τῶν ἐπισκόπων, καὶ τῷ σπανίῳ εὐρίσκεσθαι τοὺς δυναμένους ἔργῳ καὶ λόγῳ εἰ' ἑαυτῶν πρὸς τὰ κράτιστα τοῦ λαοῦ ὀδηγεῖν· τὸν ἐκ μὴ δεχόμενον κληρικὸν τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίωμα ἀναγκάζειν οὐ θέμις· οὐδ' αὖτις γὰρ εὐρηται ἄκοντά τινα καὶ βίβ' εἰς τὴν τοιαύτην προεδρίαν ἀνάγειν. Ἐπιλοτιμήθη δὲ καὶ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ, λαμβάνειν ὀθενδήποτε τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ ἐκκλησιῶν οὐς βούλεται κληρικούς, καὶ τοῖς οἰκείοις συναριθμεῖν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῷ Βουλγαρίας, καὶ τῷ Κύπρου, διὰ τὴν βλ' Ἰουστινιάνειον Νεαράν, ἣν καὶ ζῆται ἐν τῷ τ' κεφαλαίῳ τοῦ Ε' στοιχείου. Ἐδόθη δὲ καὶ τῷ βασιλεὶ τὰς τῶν κληρικῶν ὡσαύτως μεταθέσεις ποιεῖν.

Νόμοι πολιτικοί.

Τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τὰς οἰκίας καταλιμπάνειν ἐκκλησίας, καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας παραγίνεσθαι, ἀπαγορευόμεν· εἰ δὲ ἀνάγκη τις ἀπαιτεῖ τοῦτο ποιῆσαι, μὴ ἄλλως ἢ μετὰ γραμμάτων τοῦ μακαριωτάτου αὐτῶν πατριάρχου ἢ μητροπολίτου, ἢ κατὰ βασιλικὴν δέησιν κέλευσιν τοῦτο ποιέωσιν. Ἄλλὰ μὴδὲ εἰς τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων ἄλλως ἢ οὕτως ἐπιδημείωσιν. Ἄλλ' εἰ καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἐπίσκοπος οἰοσθῆποτε ἀποδημήσει, μὴ πλέον ἐνδὲς ἑνιαυτοῦ τὴν ἰδίαν καταλιμπάνειν ἐκκλησίαν. Τοὺς δὲ ἐπισκόπους, τοὺς κατὰ τὴν βασιλίδαν πόλιν, ὡς εἴρηται, παραγινόμενους, καὶ οἰοσθῆποτε διοικήσεως ὡς, πρὸ πάντων ἀπίναί εἰ' πρὸς τὸν μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως καὶ πατριάρχην, καὶ οὕτω δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν ἡμετέραν εἰσιέναι γαληνότητα. Τοῖς δὲ παρὰ ταύτην ἡμῶν τὴν διατύπωσιν ἀποδημοῦσιν, ἢ ὑπὲρ τὸν ὄρισμένον τοῦ ἑνιαυτοῦ χρόνον ἔξω τῆς ἰδίας ἐκκλησίας ποιοῦσι, κελεύομεν πρῶτον μὲν μὴ χορηγεῖσθαι παρὰ τῶν οἰκονόμων τῆς ἰδίας ἐκκλησίας δαπάνας, ἔπειτα ὑπομιμνήσκεσθαι αὐτοὺς διὰ γραμμάτων τῶν ἀρχιερέων, ὑφ' οὓς τελοῦσιν, ὥστε ἐπαελθεῖν εἰς τὰς ἰδίας ἐκκλησίας· ὑπεριθεμένους δὲ τὴν ὑποστροφήν, κατὰ τοὺς ἱεροὺς καλεῖσθαι καὶ αὐθις κανόνας· καὶ εἰ μὴ ἐντὸς τοῦ ὄρισμένου χρόνου ὑποστρέψουσιν εἰς τὰς ἰδίας ἐκκλησίας, αὐτοὺς μὲν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξωθεῖσθαι, γνῶμη καὶ κρίσει καὶ δοκιμασίᾳ τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως· ἑτέρους δ' ἀντ' αὐτῶν καλλίονας χειροτονεῖσθαι κατὰ τὴν τοῦ παρόντος νόμου δύναμιν· ταῦτα δὲ καὶ μοναχῶν, κελεύομεν κρατεῖν· τοὺς δὲ παραβαίνοντας ἐκπίπτειν τοῦ οἴκτου σχήματος.

Ἄλλὰ καὶ ἄμφω ταῦτα ὁρῶμεν τανῦν ἀθετούμενα· οὐτε γὰρ οἱ ἀρχιερεῖς διὰ γραμμάτων τοῦ πατριάρχου εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐπιδημοῦσιν, ἀλλ' αὐθέρμητοι παραγενόμενοι, καὶ ταῖς πύλαις ταύτης προσόντες, μηνύματι τὴν σφετέρην ἔλθουσιν τῷ

A litis clericum alienum suscipere, eumque presbyterum vel diaconum ordinare non concedit, nisi quis ad populi praefecturam utilis inveniat; hunc enim ad alienum metropolitam mittere, si utriusque consenserint, et episcopali dignitate ornare licet. Id autem, inquit, concessum est, quod sacerdotum et diaconorum ordinatio non adeo necessaria sit, ac episcoporum; et quod rarius inveniantur, qui possint verbo et sermone per se populum ad optima perducere. Clericum autem qui episcopalem dignitatem accipere recusat, cogere non licet. Nunquam enim cognitum est, quemquam invitum et vi ad talem praefecturam evectum esse. Quin et concessum erat throno Constantinopolitano clericos ecclesiarum sibi subjectarum, quos vellet, accipere et suis adnumerare: utique et antistiti Bulgariae et Cypri, per Novellam Justiniani 130 quam etiam quaere in cap. 11 litterae E. Imperatori insuper datum erat clericorum similiter permutationes facere.

Leges civiles.

Amantissimos Dei episcopos proprias ecclesias relinquere, et in alias provincias abire velamus: si vero necessitas aliqua id exegerit, non aliter quam cum litteris beatissimi ipsorum patriarchae aut metropolitani, aut principis mandato id faciant.

Porro nec ad urbem regiam aliter quam ea conditione accedant; quin et si hoc modo episcopus qualiscunque excesserit, ne amplius uno anno ecclesiam suam relinquat. Episcopus vero qui in regiam urbem (ita ut dictum est) venerint, ex quacunque fuerint diocesi, ante omnia abire jubemus ad beatissimum Constantinopoleos archiepiscopum et patriarcham, atque ita ad nostram venire serenitatem. Quicumque autem contra constitutionem hanc nostram excesserint, aut supra definitum anni spatium, tempus aliquod extra propriam ecclesiam egerint, primum quidem ipsis ab oeconomis ejus ecclesiae sumptus non administrari jubemus, deinde significari ipsis per litteras antistiti quibus substant, ut ad proprias ecclesias redeant. Quod si reditum differant, juxta divinos canones iterum vocentur, et si intra definitum tempus ad ecclesias suas non reversi fuerint, ipsi quidem sententia, judicio, et probatione proprii archiepiscopi ab episcopatu, expellantur, aliique meliores in ipsorum locum vi legis praesentis ordiantur. Haec in clericos, cujuscunque ministerii fuerint, necnon monachos obtinere jubemus: eosque qui transgressi fuerint, sua dignitate excidere.

καὶ ἐπὶ κληρικῶν οἰοσθησοῦν ὑπερβείας, ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ κληρικῶν οἰοσθησοῦν ὑπερβείας, ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ κληρικῶν οἰοσθησοῦν ὑπερβείας, ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ κληρικῶν οἰοσθησοῦν ὑπερβείας.

Verum ambo haec decreta hodie neglecta videntur. Non enim antistites per litteras patriarchae ad regiam urbem proficiscuntur, sed impetuoso ad portas ejus pervenientes, indicio adventum suum patriarchae notum faciunt, et sic sine periculo ad

magnam urbem ascendunt. Quin et ibidem ditius commemorantur, non pauca mala concinnant. Idque licet præclarus imperator Manuël paulo ante stauerit, antistites in magna civitate non majori tempore versari debere, quam quod leges pietatem amantes et divini canones defuierunt, et, si nullum fuerit legitimum impedimentum, vel invitos ex urbe expelli; eorumque ad civitatem peregrinationem, juxta consuetudinem olim canonice et legitime obtinentem, fieri.

Porro decernimus, clericos qui alii provincie subiciuntur, et præter episcopi sui sententiam ad aliam provinciam transeunt, neququam vel in ecclesiam **29** conscribi, vel ordinationem accipere; ex eo enim quod hæc non observata fuerint, plurimæ ecclesie magna confusione et errore impletæ sunt. Si quis autem deprehensus fuerit hanc constitutionem improbens, si provincia sua relicta in aliam ecclesiam ascriptus fuerit, nullum ordinationis gradum adeptus, ab ecclesia externa abactus ad proprium episcopum vel invitus redeat. Quod si ordinationem acceperit, in triennium a ministerio arceatur, et secundum judicium episcopi sui veniam consequatur.

CAP. X. De litteris dimissoriis.

De litteris dimissoriis, quæ dantur clericis peregre proficiscentibus ab antistitibus, satis in capite **C** immediate præcedenti, de peregrinatione, dictum est.

CAP. XI. De episcopis qui ecclesias ad se minime pertinentes rapiunt.

Quin et de episcopis qui ecclesias ad se non pertinentes rapiunt, in eodem capite de episcoporum peregrinatione, nonnulla interspersa invenies; et repetere est extra præsens negotium.

Dicit autem can. 53 syn. Carthag., Sunt nonnulli qui cum propriis populis conspirant, auresque eorum titillant, sive adulantur, et aliorum ecclesias surripiunt. Eas autem per potestatem antistitum, qui primas obtinent, patriarcharam scilicet vel metropolitanarum, ab iis a quibus detinentur auferre **D** oportet. Aures autem titillare, ab Apostolo desumptum est, et denotat, verbis fallacibus aures aliorum demulcere, per metaphoram ab animalibus sumptam; ea enim hominum manibus confrecta, titillata, et contrectata, mansuescunt et tractabilia fiunt.

Quære etiam ejusdem can. 50 in cap. 24 litteræ X.

CAP. XII. De iis qui bona aliena furtim surripiunt.

Sanctus Gregorius Thaumaturgus, in 3 canone, eum qui prædatur, et plura concupiscit, nec non qui aliena propter turpe lucrum attingit, ab Ecclesia Dei abdicandum esse ejiciendumque statuit;

A πατριάρχη θηλοῦσι, καὶ οὕτως ἀκινδύνως; τῆς μεγάλης ἐπιβαίνουσιν πόλεως· καὶ ἐπὶ πολλὸν δὲ χρόνον ἐν αὐτῇ διατρίβοντες οὐδεμίαν ὑφίστανται κίνησιν· καίτοι γε καὶ τοῦ αἰδίου βασιλέως Μανουὴλ πρὸ ὀλίγου θεσπίσαντος μὴ πλεονα τοῦ παρὰ τῶν φιλευσεβῶν νόμων καὶ τῶν θεῶν κινῶν ὀρισθέντος καιροῦ διατρίβειν τοὺς ἀρχιερεῖς ἐν τῇ μεγίστῃ τῶν πόλεων, μὴ τινος ὄντος ἀπαραιτήτου ἐμποδισμοῦ, ἢ καὶ ἄκοντας τῆς πόλεως ἐκβάλλεσθαι· ἀλλὰ καὶ τὴν εἰς ταύτην τούτων ἐπιδημίαν, κατὰ τὴν ἐκ παλαιοῦ κανονικῶς καὶ νομίμως κρατήσασαν συνήθειαν γίνεσθαι.

B Θεσπίζομεν καὶ τοὺς κληρικοὺς, τοὺς ἑτέρας ἐνεργεία τεταγμένους, μηδαμῶς παρὰ γνώμην τοῦ οικείου ἐπισκόπου εἰς ἑτέραν ἐνορίαν μεταπίπτοντας, ἢ ἐν ἐκκλησίᾳ καταλείβεσθαι, ἢ χειροτονίαν δεχέσθαι· ἐκ γὰρ τοῦ μὴ τὰ τοιαῦτα παρατηρεῖσθαι, πολλῆς ἀταξίας καὶ πλάνης πολλὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἐληρώθησαν· εἰ δὲ τις φωραθείη τὴν παρούσαν διάταξιν ἀθετῶν, εἰ μὴ τὴν οικίαν ἐνορίαν ἀπολιπὼν ἐν ἑτέρᾳ καταλεῖθῃ ἐκκλησίᾳ, μηδένα βαθμὸν χειροτονίας προσλαβὼν, τῆς ὑπερορίου ἐκκλησίας ἐλαυνόμενος, ἐπαναστρέψω καὶ ἄκων πρὸς τὴν οικίαν ἐπίσκοπον· εἰ δὲ καὶ χειροτονίαν προσεληφεν, οὗτος μὲν ἐπὶ τριετίᾳ τῆς λειτουργίας ἀργεῖται· ἐπὶ δὲ τῇ κρίσει τοῦ οικείου ἐπισκόπου ἢ ἐπ' αὐτῷ συγγώμῃ καταλιμπανέσθω.

ΚΕΦΑΛΑ. I'. Περὶ ἀπολυτικῶν γραμμάτων.

C Περὶ τῶν δεδομένων παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἀπολυτικῶν γραμμάτων τοῖς ἀποδημοῦσι τῶν κληρικῶν ἰκανῶς ἐν τῷ προσεχῶς ἐκτεθέντι περὶ ἀποδημίας διεληφται κεφαλαίῳ.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΑ'. Περὶ τῶν ἀρπαζόντων ἐπισκόπων τὰς μὴ ἀνηκούσας αὐτοῖς ἐκκλησίας.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πεποιτημένων ἐπισκόπων ἄρπαγμα τὰς μηδοτιοῦν διαφερούσας αὐτοῖς ἐκκλησίας, ἐν τῷ αὐτῷ τῷ περὶ ἀποδημίας φημί ἐγκατέσπαρται κεφαλαίῳ, καὶ παλλιλογεῖν ἐξω λόγου καθέστηκε.

Λέγει δὲ καὶ ὁ νγ' κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένη συνόδου· Εἰσὶ τινες τοῖς οικείοις θαρβρῶντες κληθεῖσι, κνήθουσι τὰς αὐτῶν ἀκοάς, ἦτοι κολακεύουσι, καὶ ἑτέρων ἐκκλησίας ἀρπάζοντες· ἀλλὰ ταύτας χεῖρ μετ' ἐξουσίας τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἀρχιερέων, πατριαρχῶν, ἢ μητροπολιτῶν, ἐξ αὐτῶν ἀφελέσθαι τοὺς ἔχοντας· τὸ δὲ κνήθειν τὰς ἀκοάς, ἐκ τοῦ Ἀποστόλου εἰληφται· δηλοῖ δὲ, τὸ λόγους ἀπατηλοῖς τὰς ἀκοάς τιναν ἰδύνειν, ἐκ μεταφορᾶς τῶν ἀλόγων ζώων· ταῦτα γὰρ καταψώμενα, καὶ κνήθόμενα, καὶ γαργαλιζόμενα χερσὶν ἀνθρώπων, ἡμεροῦνται καὶ χειροφθῆ γίνονται.

Ζήτει καὶ ἐν τῷ κδ' κεφ. τοῦ X στο:χελῶ κανὼν ταύτης ν'.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΒ'. Περὶ τῶν ἀρπαζόντων ληστερικῶς τὰ ἀλλότρια.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος, ὁ Θαυματουργός, ἐν τῷ γ' κανόνι, τὸν ληστεύοντα καὶ πλεονεκτοῦντα, καὶ τῶν ἀλλοτρίων αἰσχροῦ κέρδους χάριν ἐφαπτόμενον, ἐκκλήρυκτον καὶ ἀπέδλητον τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας;

καθίστησιν, ὅσα καὶ τοὺς δι' αἰτίας ἀόπους τῆς πα-
 ρικῆς οὐσίας ἐκβαλλομένους καὶ ἀποκηρυσσομένους
 υἱούς· τὸ δὲ τολμησαί τινας, φησίν, ἐν οὐμωγῇ το-
 σοῦτη καὶ θρήνοις τοσοῦτοις, τῶν βαρβάρων τὰ
 πάντα ληϊζομένων, τὸν ἐπ' ἄλλοιων πάντων ἐπιόντα
 κερδὸν, κέρδους εἶναι νομίσαι κερδόν, ἀνθρώπων
 ἐστὶν ἀσεβῶν καὶ θεοστυγῶν, καὶ μηδεμίαν ἀτοπίας
 καταλαλοπότων ὑπερβολὴν· ὅθεν ἔδοξε τοὺς τοιοῦ-
 τούς ἅπαντας ἐκκηρύξαι, μήποτε ἐφ' ὅλων ἔλθῃ τὸν
 λαὸν ἡ ὄργη, καὶ ἐπ' αὐτοὺς πρῶτους τοὺς προε-
 στῶτας, τῷ μὴ σπουδῇ τοῦτους ἐπιζητῆσαι καὶ διορ-
 θῶσθαι· οἱ γὰρ ἐπιέμενοι τὰ τῶν αἰχμαλώτων
 κερδαίνειν, ὄργην καὶ ἐκτοίς καὶ παντὶ ἐπισω-
 μένουσι τῷ λαῷ· ἐξάρων δὲ ταυτηνὴ τὴν κλεονεξίαν,
 πάλῃ χεῖρον καὶ τῆς τοῦ Ἄχσρ εἶναι κατασκευά-
 ζει· καὶ γὰρ οὗτος, φησίν, ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος
 μόνος καὶ ἰδίᾳ λαδῶν, ἐπὶ πάντα τὴν Ἰσραὴλ τὴν
 ὄργην ἤγαγε τοῦ θεοῦ· ταύτη τοι, καὶ οὐκ ἐκείνος
 μόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες καταλευσθέντες
 ἀπέθανον· εἰ γὰρ ἐκ προνομῆς καὶ οὗτοι κἀκεῖνος
 ὕβελοντο, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν τὰ τῶν πολεμίων, οὗτοι
 δὲ τὰ τῶν ἀδελφῶν· οὕτω χαλεπωτέρη ἡ τούτων
 παρανομία, ἤπερ ἡ ἐκείνου· λαυθάει δὲ τις ἑαυτὸν
 ἀκεῖτων, ὡς ἄρα ἐβρίμμενός τις λέγων περιτύχοι, καὶ
 μὴ τινας ἀντιποιοιμένους ἀνέλοιτο, τὸν κεκτημένον
 ἴσως ἠγνοηκώς· οὐ γὰρ ἔξεστι καὶ οὕτως εὐρόντι
 κερδαίνει καὶ οἰκειώσασθαι τὸ ἀλλότριον, ἀλλὰ περι-
 φυλάξει τῷ κεκτημένῳ· εἰ γὰρ ὁ παλαιὸς κλεῦει
 νόμος, ὅτι Ἄν ὁ ἀδελφός σου ἢ ὁ ἐχθρός σου ἐκ βρ-
 θυμίας ἀπολέσῃ τὸ ἴδιον, καὶ ταῦτα ἐν καιρῷ εἰρή-
 νῆς, οὐ κ· θέξεις, ἀλλ' ἐπανασώσεις τῷ ἀπολέσαντι,
 πῶς μᾶλλον τοῦ φεύγοντος ἀδελφοῦ, ἢ τοῦ γεγόν-
 οτος αἰχμαλώτου δέον περιφυλάξει τὰ ἐγκαταλει-
 φέντα πράγματα, καὶ ἀποδοῦναι οἱ δυσπραγοῦντι;
 Πόλλης μὲν τ' ἂν εἴη καὶ τοῦτο ἀνόσιος, τὸ μετα-
 ποιῆσθαι τῶν ἀλλοτρίων ἀντὶ τῶν ἰδίων τῶν ἀπω-
 λειμένων, καὶ ὄλεσθαι μηδὲν εἶναι δεινόν, καὶ τοι
 μηδὲν εἰς κακίας λόγον τῶν εἰρημένων ἀπολείπομ-
 νον· ὅπερ γὰρ αὐτοῖς γηγόνασιν οἱ πολέμιοι, τοῦτο
 τοῖς ἀδελφοῖς οὕτοι γενέσθαι σπουδάζουσιν· Ἀπήγ-
 γειλε δὲ τις ἡμῖν, ὡς καὶ τινας τῶν πολεμίων τὰς
 χεῖρας διαφυγόντας, βίᾳ τινὲς κατέχουσιν ἀπιστοί
 πάντως ὄντες καὶ ἀσεβεῖς, καὶ θεῶν ὄλωσ' μὴ ἐπ-
 γνωκότες· πέμψατέ τινας εἰς τὴν χώραν ἐρευνησά-
 τι περὶ τούτου, μὴ σκηπτῶι κατενεχθῶσιν ἐπὶ τοὺς
 τὰ ταῦτα πράσσοντας.

Ἐν τῷ ε' δὲ κανόνι ὁ αὐτὸς μίγας Γρηγόριος
 τοὺς ἀλλοτρίους οἰκίας ἐπιέναι τολμησάντας, εἰ μὲν
 κατηγορηθέντες ἐλεγχεῖται, οὐδὲ τῆς ἀκροάσεως
 ἀξιοί· ἑαυτοὺς δὲ ὁμολογήσαντας ἔκοντι, καὶ ἄπερ
 ἀφελόντο ἀποτίσαντα, ὑποπίπτειν κελεύει, καὶ
 τοῖς κατηγορούμενοις συνεξέρχασθαι.

Νόμοι.

Ὁ δὲ νόμος τὸν ἀπὸ ἐμπορημοῦ ὄρπάζοντα, ἢ
 ναυαγίου, ἢ καταπεσοῦτος οἰκίας, εἰσὼ μὲν ἐνικυ-
 τοῦ, εἰς τὸ τετραπλοῦν ἀποδοῦναι καταδικάζει, μετὰ
 δὲ τὸν ἐνιαυτὸν, εἰς τὸ ἀπλοῦν· ὡσαύτως καὶ τὸν
 κατὰ δόλου ταῦτα ὑποδύχοντα. Τοὺς δὲ ἔρπαγας,

eo nimirum more quo filii ob crimen aliquod inu-
 sitatum a paterna hereditate eijciuntur abdicanturque. In tanto autem luctu tantisque fletibus,
 dum barbari omnia deprædantur, ausus esse ali-
 quos tempus, in quo omnibus exitium imminet,
 sibi lucri esse tempus existimare, hominum est
 impiorum, et Deo inuisorum, et quorum improbi-
 tati nihil superaddi poterit. Unle omnes ejusmodi
 homines abdicare visum est, ne forte in totum po-
 pulum ira veniat, et in eos primum qui præsent,
 quod in ejusmodi homines diligenter non inquirant
 eosque emendent. Etenim qui captivorum bona
 lucrari cupiunt, sibi ipsis et universo populo iram
 30 accumulunt. Porro hujusmodi avaritiam am-
 plicans, eam avaritia Achar multo deteriore:u
 esse ostendit. Ille enim solus, inquit, et privatim
 id quod Deo dedicatum erat surripieus, in omnem
 Israel iram Dei adduxit : et propterea non solum
 ipse, sed et omnes sui perierunt. Si enim ex præta
 tam hi quam ille rapuerunt, iste autem bona ini-
 micorum, et hi bona amicorum, eo gravius est
 horum crimen quam quod ab eo admissum est.
 Quin imo seipsuum impudenter decipit, qui se in
 res disjectas incidisse dicat, et cum nemo illas sibi
 assereret, abstulisse, possessore utique ignoto. Ne-
 que enim fas est ei qui ita rem alienam invenerit,
 eam lucrari, sibi que vindicare, sed pro possessore
 servare debet. Etenim si lex antiqua jubet : Si fra-
 ter tuus vel inimicus tuus præ negligentia rem
 suam amisit, idque in tempore pacis, non reti-
 nebis, sed ei, qui eamdem perdidit, restituēs :
 quanto magis fratris fugientis vel captivi facti bona
 ab eo relicta servare, et ipsi rebus adversis utenti
 restituere oportet? Porro et hoc magnam amen-
 tiam indicat, si quis pro bonis propriis amissis
 aliena vindicaverit, nihil in ea re mali existimans.
 Nam et id prædictorum malitiam exæquat, siquidem
 quod hostes ipsis fuerunt, id ipsi fratribus suis
 esse operam dant. Nolis autem renuntiatum est,
 quod nonnulli quosdam ex hostium manibus elap-
 sos vi detinuerint, infideles omnino impiique exis-
 tentes, quique Deum proors non norunt : mit-
 tatis aliquos in regionem, qui super hac re in-
 quirant, ne fulmina in eos decidant, qui hæc fa-
 31 ciunt.

In decimo autem canone sanctus ille Gregorius
 eos qui alienas domus ingredi ausi fuerint, si ac-
 cusati convincantur, ne quidem ad auditionem ad-
 mittit : qui autem sua sponte confessi fuerint, et,
 quæ surripuerunt, reddiderint, substerni et una
 cum catechumenis exire jubet.

Leges.

Lex autem eum qui ex incendio, vel naufragio,
 vel domo collapsa rapit, intra quidem annum ad
 quadruplum, post annum autem ad simplum pu-
 nit ; similiter et eum qui dolo rapta recipit ; ra-
 ptores autem, etiamsi autē sententiam quod ab iis

raptum erat obtulerint, non admittit, sed in quadruplum punit.

Si quis res mobiles per vim rapnerit, intra quidem annum in quadruplum tenetur, si per testes probata fuerit quantitas et species honorum; post annum autem in simplum. Si vero rapina quidem vi facta probeur, testes autem res raptas non norint, juramentum præstat is a quo res vi raptæ sunt, et a raptore, quæcumque a se rapta fuisse jurabit, in simplum recipit.

Si quis absque sententia judiciali rem auferat, si rei dominus sit, dominio suo excidit; si vero aliena sit, rem et pretium ejus dat. Itaque hic etiam, si quidem intra annum agatur, pœna præstat; post annum vero, res duntaxat cum fructibus.

Qui terram rapit, vel terminos mutat, rapinæ duplum restituit.

Qui cum arnis domos et agros alienos invadunt devastantque, capite plectuntur.

31 CAP. XIII. De iis qui mulieres matrimonii causa rapiunt.

Undecimus synodi Ancyr. canon desponsas alii puellas, et postea ab aliis raptas, etiamsi raptiores eas inique stupraverint, iis quibus desponsæ erant iterum reddi jubet: nimirum si eas recipere velint: invit enim non cogentur.

Canon autem magni Basilii 22. Eum qui mulierem, inquit, ex rapto habet, non oportet ad pœnitentiam admittere, priusquam ab ea separetur. Quod si alteri prius desponsa fuerit, ejus in potestatem reddi debet, si modo eam accipere velit; sin autem nulli adhuc desponsa fuerat, ad parentes redeat, vel alios qui eidem sanguine conjuncti sunt. Et si quidem illi raptoris affinitatem expetant, constituatur matrimonium, si modo illa consenserit; aliter enim ne cogatur. Ille autem qui mulierem, vel per vim, vel clam consentientem corripuit, fornicatorum pœnæ obnoxius sit; et in quatuor annis quatuor pœnitentiæ tempora pertranseat: uno quidem anno præ foribus ecclesiæ ingens, uno inter auditores stans, altero ad pœnitentiam prostratus, et quarto stans cum fidelibus, sed a sacris mysteriis abstinens; eoque demum exacto, ejus quod perfectum est particeps esto.

Canon autem 30 eos qui mulieres rapiunt, quique ipsos auxilio juvant, triennio extra precesiones esse, et inter auditores consistere statuit. Quod si mulier, inquit, volens seipsam tradiderit, cum nec stuprum præcesserit, quod proprie de virginibus dicitur, nec furivum, hoc est clandestinus concubitus, qui hanc acceperit, pœnis a canone infictis non erit obnoxius, quippe quod nulla vis intercesserit: et præcipue si sui juris, vidua for-

και πρὸ καταδίκης προσάγοντας τὸ ὑπ' αὐτῶν ἀρπαγὲν, οὐ προσίσταται, ἀλλ' εἰς τὸ τετραπλάσιον καταδικάζει.

Ἐάν τις βιαίως ἀρπάσῃ κινήτὰ πράγματα, ἐντὶς μὲν ἑνιαυτοῦ εἰς τὸ τετραπλοῦν ἐνέχεται, ἐάν μάρτυρῃ ἢ ποσότῃς καὶ τὸ εἶδος τῶν πραγμάτων, μετὰ δὲ τὸν ἑνιαυτὸν, εἰς τὸ ἀπλοῦν. Ἐάν δὲ ἡ βία ἀρπαγῆ δέικνυται, τὰ δὲ ἀρπαγέντα ἀγνωοῦσιν οἱ μάρτυρες, ἐπόμνυται ὁ τὴν βίαν ἀφαίρεσιν ὑποστάς, καὶ ἀπολαμβάνει ἀπὸ τοῦ ἀρπαγῶς ὅσα ἐπομόσεται διαρπαγῆναι, εἰς τὸ ἀπλοῦν.

Ἐάν τις χωρὶς δικαστικῆς ἀποφάσεως ἀφέλῃται τι πρᾶγμα, εἰ μὲν δεσποτῆς ἐστὶ τοῦ πράγματος, ἐκπίπτει τῆς δεσποτείας αὐτοῦ· εἰ δὲ ἀλλοτρίον ἐστὶ τὸ πρᾶγμα, καὶ τὴν τιμὴν αὐτοῦ δίδωσι. Κληταῦθα τοίνυν, ἔσωθεν τοῦ ἑνιαυτοῦ κινουμένης τῆς ἀγωγῆς, δίδεται ἡ ποινὴ· μετὰ δὲ τὸν ἑνιαυτὸν, τὸ πρᾶγμα μόνον καὶ οἱ καρποί.

Ὁ ἀρπάξων γῆν, ἢ μετατιθεὶς ὄρια, δικλῆν τὴν ἀρπαγὴν ἀποδίδωσιν.

Οἱ μὲθ' ὄπλων ἐπιόντες, καὶ πορθοῦντες ἀλλοτρίους οἴκους ἢ ἀγρούς, εἰς κεφαλὴν τιμωροῦνται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. Περὶ τῶν ἀρπαζόντων ἐπὶ γάμψ γυναικῶς.

Ὁ ἰα' κανὼν τῆς ἐν Ἀγκύρῃ συνόδου τὰς μηστευθείσας κόρας τοῖν, εἰθ' ὑπ' ἄλλων ἀρπαγείας, εἰ καὶ παρανόμως αὐτὰς ἐδίᾳσαντο, καλεῖται τοῖς μηστευσαμένοις αὐτὰς ἀποκαθίστασθαι, εἴγε αἰροῦντο δηλονότι ταῦτας λαβεῖν· ἀκοντες γὰρ οὐκ ἐνεγκασθήσονται.

Ὁ δὲ τοῦ μεγάλου Βασιλείου κβ', Οὐ χρῆ, φησὶν, εἰς μετάνοιαν προσέσθαι τὸν ἐξ ἀρπαγῆς εἰληφότα γυναῖκα, πρὶν ἂν ταύτης ἀφαιρεθῇ· καὶ εἰ μὲν ἦν προμνηστευθεῖσά τινι, ἐκαίνω εἰς ἐξουσίαν ἀποκαθίστασθαι, εἴγε βουλευθεῖ ταύτην λαβεῖν· εἰ δὲ μήπω τινι προμεμνήστευτο, πρὸς τοὺς γονεῖς ἐπανέιναι, ἢ καὶ ἄλλως καθ' αἶμα ταύτη προσήκοντας· κἀν μὲν ἔλιονται οὗτοι, συναινούσης κάκεινης, τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀρπαγῶς, τὸ συνοικέσιον ἴστασθαι· εἰ δ' οὐκ, μὴ βιάζεσθαι. Ὁ μέντοι συμφθαρεὶς γυναικ εἴτ' οὐκ λαθραίως ἐκούση, εἴτ' οὐκ βιασάμενος, τῶν πορνεούτων ἐπιτιμίω ὑποβαλλέσθω· καὶ ἐν τέσσαρασι χρόνοις τοὺς τέσσαρας τόπους διερχέσθω τῆς μετανοίας, ἐνὶ μὲν ἔσω τῆς θύρας τοῦ νεῶ προσκλαίων, ἐνὶ δ' ἀκροῦμενος, ἐτέρω δ' εἰς μετάνοιαν ὑποκίπτων, τῶ δὲ τετάρτῳ τοῖς μὲν πιστοῖς συνιστάμενος, τῶν δὲ θείων ἀπεχόμενος μυστηρίων· ἐξήκοντος δὲ καὶ τούτου, τῆνικαῦτα τοῦ τελείου τυγχανέτω.

Ὁ δὲ λ' τοὺς ἀρπαζόντας γυναῖκας, καὶ τοὺς συνεργοῦντας αὐτοῖς, ἐπὶ τριετίαν πόρρω μὲν τῶν εὐχῶν, μετὰ δὲ τῶν ἀκρωμένων ἴστασθαι καταδικασεν. Εἰ μέντοι ἐκούσα, φησὶν, ἐπιτέδωκεν ἑαυτὴν ἢ γυνὴ, μήτε φθορὰς προηγησαμένης, ἥτις ἐπὶ τῶν παρθένων κυρίως λέγεται, μήτε μὴν κλοπῆς, λαθραίας οἰοεὶ μίσειος, ἀνεύθυνος ὁ ταύτην λαβὼν τῶν ἐκ τοῦ κανόνος ἐπιτιμίων, οἶα μὴ βίας μεσολαβοῦσης· καὶ μάλιστα, εἰ αὐτεξουσία ἐτύχχανεν οὕτω.

χρησθῆσθαι, καὶ ἐπ' αὐτῆ ἦν τὸ ἀκολουθεῖν, ἢ ἄσπετος, fuerit; et in ipsius potestate esset, an sequeretur, vel non. Figurarum enim, inquit, nobis nulla cura habenda est, prætextus nempe et simulationis. Forte enim mulier sese amatori vel amato tradere erubescens, dixit se raptam esse, cum revera sponte secuta esset. Si igitur raptus per simulationem factus fuerit, neque pœnæ locum habebunt, nec leges quibus raptores obnoxii sunt: solum autem actione injuriarum patribus tenebuntur qui eas ceperunt quæ erant sub potestate; illi enim matrimonium præter eorum voluntatem factum divellunt.

Ὁ δὲ κη' τῆς τετάρτης συνόδου, καὶ ὁ τῆς ἑκτῆς 13^{ῆς} οὐτως διορίζονται· τοὺς ἐπ' ὀνόματι συνοικεσίας γυναίκα ἀρπάζοντας, ἢ συμπράττοντας, ἢ συναιρομένους, κληρικούς μὲν ὄντας, καθαρεῖσθαι, λαϊκοὺς δὲ, ἀναθεματίζεσθαι· ὅπως ταῖς αὐταῖς γὰρ εὐθύναι ποιῶνται καὶ τοὺς ἀρῆγειν αὐτοῖς ἐλομένους, καὶ μάλᾳ εἰκότως· ὁ μὲν γὰρ τὸν ἔρωτα τῆς ἀρπαγῆς, εἰ καὶ πάνυ σαθρὰν ἀπολογίαν προσεχεται, πρὸς τὴν ἀθέμιτον ὑποκινῶντ' ἀπείξει, καὶ τοῦ λογισμοῦ γενόμενον βιαιότερον· τῷ δὲ γὰρ συντρέχοντι, εἰς ἀν τῶν νοῦν ἐχόντων συγγνώμη, μηδὲν ἕτερον ἢ τὴν οἰκθεν μοχθηρίαν πρὸς τὴν ἐξέχριστον πρᾶξιν ἔχοντι συνελαύνουσαν, ἢ δὴ, πρὸς τοὺς ἄλλοις ἀτόποις, καὶ τὴν τῆς πολιτείας ἀνάσσειτον τίθησι κοσμιότητα; Συμπράττων δ' ἂν εἴη ὁ πράξει τῆ ἀρπαγῆς συνεργῶν· συναιρόμενος δὲ, ὁ μηχανᾶς ὑποτιθέμενος καὶ βουλᾶς.

Νόμοι.

C

Οἱ ἀρπάζοντες γυναίκα ἢ μεμνηστευμένην, ἢ ἀμνηστευταν, ἢ χήραν, εἴτε εὐγενῆς ἔστιν, εἴτε δοῦλη, ἢ ἀπελευθέρη, καὶ μάλιστα, εἰ τῷ Θεῷ εἰς καθιερωμένην, καὶ εἰ τὴν ἰδίαν τὴν μνηστῆν ἤρπασιν, εἰ μὲν μασθ' ὄπλων, ἦτοι ξιφῶν, ἢ ροπαλῶν τὴν ἀρπαγὴν ἐποιήσαντο, ὁ τοιοῦτος ἔξφει τιμωρεῖσθαι· οἱ δὲ συνυπουργοῦντες αὐτοῖς, ἢ συναϊδότες, ἢ ἐκόντες ὑποδεξάμενοι, ἢ οὐκ ἐκόντες σπουδῆν εἰσενεγκόντες, τυπτόμενοι σφοδρῶς καὶ κουρευόμενοι βιαιοκοπεσθῶσαν· ἵνα εἰδῆ οἱ ἀρπάσαι προθέμενοι, ἔσομαι καὶ φονεῦσαι τοὺς ἀνθισταμένους εἰς· εἰ δὲ χωρὶς οὐκ ἐκόντες ὄπλων τὴν ἀρπαγὴν ἐποιήσαντο, ὁ μὲν ἀρπάτας χειροκοπεσθῶ, οἱ δὲ καθ' οὐκ ἐκόντινα τρόπον συνεργήσαντες, τυπτόμενοι καὶ κουρευόμενοι ἐξοριζέσθωσαν, εἴτε βουλομένων τῶν γυναικῶν, εἴτε μὴ βουλομένων ἢ ἀρπαγῆ γέγονε, καὶ μάλιστα, εἰ συνοικεσίας τισὶν ἀνδράσιν ἐπειράθησαν ἀρπάσαι· ἀλλὰ καὶ οἱ γονεῖς τῆς γυναικὸς, ἂν μὴ τὴν ὄξειαν παρ' αὐτῶν δίκην πειραθῶσι λαβεῖν, περιοριζέσθωσαν· εἰ δὲ καὶ δοῦλος ἄλογι συνεργήσας τῆ πράξει, καίεσθαι.

Οἱ ἀρπάζοντες, ἢ ὑπονοθεύοντες, ἢ διαφθείροντες ἀσκήτριαν, ἢ μοναστηριαν, ἢ διάκονον, ἢ ἄλλο εὐλαβὲς ἔχουσαν σχῆμα, καὶ οἱ μετασχόντες, τὸν ἀνωθεν εἰρημίνον ἐκ τοῦ νόμου κίνδυνον ὑπομένουσι, καὶ τὰ πράγματα αὐτῶν τῆ ἐκκλησίᾳ ἢ τῷ μοναστηρίῳ τῆς ὑβρισθείσης προστιθεῖσθαι διὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἀρχόντων· αὐτῆ δὲ μετὰ τῶν ἰδίων πραγμά-

Canon autem 28 syn. iv, nec non syn. vi can. 92 ita decernunt: eos qui nomine matrimonii mulieres rapiunt, vel raptores opera vel consensu adjuvant, clericos quidem deponi, laicos vero anathematizari: hisdem enim pœnis subjiciuntur qui iis opem ferre in animum inducunt; nec immerito. Hic enim amorem pro raptu, frivolum quamvis prætextum, ad actionem illicitam eum stimulantem, et ratione fortiorem factum, prætextit; ei autem qui consentit, quis sanus veniam daret, qui nihil habet præter propriam pravitatem ad nequissimam actionem impellentem? quæ quidem, præter alia absurda, civitatis honestatem et decus evertit. Adjutor autem ille est, qui facto ad raptum opem fert; consentiens autem, qui artificio et consilio raptum molitur.

Canon autem 28 syn. iv, nec non syn. vi can. 92 ita decernunt: eos qui nomine matrimonii mulieres rapiunt, vel raptores opera vel consensu adjuvant, clericos quidem deponi, laicos vero anathematizari: hisdem enim pœnis subjiciuntur qui iis opem ferre in animum inducunt; nec immerito. Hic enim amorem pro raptu, frivolum quamvis prætextum, ad actionem illicitam eum stimulantem, et ratione fortiorem factum, prætextit; ei autem qui consentit, quis sanus veniam daret, qui nihil habet præter propriam pravitatem ad nequissimam actionem impellentem? quæ quidem, præter alia absurda, civitatis honestatem et decus evertit. Adjutor autem ille est, qui facto ad raptum opem fert; consentiens autem, qui artificio et consilio raptum molitur.

32 Leges.

Raptores feminae, sive desponsa fuerit, sive non, aut viduae, sive ingenua fuerit, sive serva aut libertina, et maxime si Deo dedicata fuerit, legitime puniuntur. Et si quis sponsam suam rapuerit, si quidem cum armis sive gladiis vel fustibus rapinam fecerit, is gladio puniatur. Ministri autem, et conscii, et voluntarii susceptores, et qui quatenusque auxilium præbuerint, multum verberati et tonsi, naribus mutilentur; quoniam qui rapere in animum inducunt, etiam parati sunt resistentes occidere. Sin autem sine armis quibuscunque rapinam fecerint, raptori quidem manus amputentur, li vero qui aliquo modo opem tulerint, verberati et tonsi in exilium mittantur: sive volentibus feminis sive nolentibus rapina facta fuerit; potissimum si mulieres cum viris laicis una habitantes rapere aggressi fuerint. Quin et parentes mulieris, si debilitam ab his pœnam exigere non conati sunt, deporentur. Quod si servus actui ministrasse deprehendatur, comburatur.

Qui rapiunt, aut sollicitant, aut vitiant ascetricam, vel monasticam, vel diaconissam, vel quam alium religiosum habitum habet, et eorum conscii, periculo supradicto a lege imminente obnoxii sunt, et eorum bona ab episcopis et magistratibus ecclesiae vel monasterio in quo degit ea quæ vim passa est, addicuntur. Illa autem cum bonis suis

in monasterium immittitur, ibidem secure servanda. Quod si diaconissa fuerit, filios legitimos habens, ii secundum leges facultates ejus accipiunt.

Qui virginem aut viduam rapuit, hanc, neque patre ipsius consentiente, et delictum condonante, uxorem ducere potest.

Rapta ne nubat raptori. Sed et si huic conjugio parentes consentiant, deportentur.

Aliiter vero punitur qui puellam rapit, et aliter qui per vim virginem stuprat. Raptus enim, propter raptoris impudentiam, non condonatur; stuprum autem per vim illatum, si ea quae vim passa est factum probaverit, condonatur, et iis una habitare permisum est.

Rapta raptoris bona lucratur, si ei legitime conjugii nolit; quod si id velit, ipsius et raptoris facultates, eorumque qui ad malum opem tulerint, sive parentes eorum fuerint, sive alieni, publicantur.

Raptus major est adulterio: et qui nuptam rapit, vel virginem, extremo supplicio afficitur; etsi peregrinus sit accusator, et puellae pater rogatus factum condonaverit.

Si servus virginis raptum detulerit, libertate donatur, vel si raptum jamjam condonatum eriminetur.

Qui alienam ancillam meretricem rapuit, aut elavit, neque tanquam fur neque tanquam plagarius tenetur. Non enim furti, sed libidinis causa id fecit. Verum a magistratu bonis multatur, et castigatur.

Justiniani autem Novella XVII raptoribus virginum immunitatis fines servari vetat. Quam quere in cap. 13 litteræ E.

Quin et in Paschalis diebus virginum raptores includuntur et ligantur. Quære etiam leges in 7 cap. litt. II.

33 CAP. XIV. De pædicatione.]

Magnus Basilius in 7 canone, nec non in 63, Qui turpiter, inquit, cum meribus agit, et poenitentia ducitur, quindecim annos debitis poenitentiae poenis subjiciatur, et postea communione dignus habeatur.

Magnus autem Gregorius Nyssenus in 3 canone ad 18 annos eorum poenitentiam extendit.

Joannes autem Jejunator, Si puellus, inquit, a viro aliquo corrumpatur, si in femora seminis profuvium exceperit, convenienter correptus ad sacerdotium veniat; sin autem in podicem, nequamquam sacerdotali gradu dignus habeatur. Licet enim ipse propter ætatem non peccaverit, vas tamen ejus ruptum est, et res sacras peragere non debet; pollutur enim.

Lex.

Impuri, tam qui agit quam qui patitur, gladio puniuntur, nisi qui patitur minor sit annis 7; tunc enim a latris defectus ipsum ab ea poena liberat.

Α των τῶ μοναστηρίῳ ἐμβάλλεται ἀσφαλῶς φυλαχθησόμενη· εἰ μέντοι γε διάκονος εἴη, νομίμους ἔχουσα παιδας, τὸ κατὰ νόμους τῆς περιουσίας αὐτῆς λαμβάνουσα.

Ὁ παρθένον ἢ χήραν ἀρπάσας· οὐ δύναται ταύτην γαμεῖν, οὐδὲ συναινεῖν αὐτῷ· τοῦ ταύτης πατρὸς, καὶ συγχωροῦντος τὸ ἔγκλημα.

Μὴ γαμίσθω ἡ ἀρπαγίσσα τῶν ἀρπάσαντι αὐτήν, ἀλλ' εἰ καὶ συναινεῖσουσιν τῶ τοιοῦτῳ συνοικισαίμενοι γονεῖς αὐτῆς, περιορίζονται.

Ἄλλως δὲ καλύπτεται ὁ ἀρπάτας κόρη, καὶ ἄλλαι· ὁ κατὰ βίαν φθείρας παρθένον· ἡ μὲν γὰρ ἀρπαγὴ διὰ τὴν ἀναίθεταν τοῦ ἀρπάσαντος, οὐ συγγινώσεται· ἡ δὲ κατὰ βίαν γενομένη φθορὰ, ἐὰν παρὰ τῆς βίαιου κατὰδεχθῆται, συγγινώσεται, καὶ συνικησὶ τούτοις δίδεται.

Β Ἡ ἀρπαγίσσα κερδαίνει τὰ τοῦ ἀρπαγῶς πράγματα, μὴ θελήσασα συσχευθῆναι νομίμως αὐτὸν· ἐπιτοί γε, εἰ θελήσει τοῦτο, δημεύεται ἢ τε αὐτῆς περιουσία καὶ ἡ τοῦ ἀρπαγῶς καὶ ἡ τῶν συναιρομένων ἐπὶ τῶ κακῶ, κἂν τε γονεῖς τούτων ὦσι, κἂν τε ἄλλοτρι.

Ἡ ἀρπαγὴ μείζων ἐστὶ τῆς μοιχείας· καὶ ὁ ἀρπάσας γεγαμημένην, ἢ παρθένον, ἐσχάτως τιμωρεῖται, καὶ ξένου κατηγοροῦντος, καὶ εἰ ὁ πατὴρ τῆς κόρης παρακληθεὶς συνεχώρησεν.

Ἐὰν δούλος ἀρπαγὴν παρθένου κατατηνύσῃ, ἐλεύθερος γίνεται, ἢ ἐὰν τὴν ἤδη συγχωρηθεῖσαν ἀρπαγὴν ἀπελέγξῃ.

Ὁ δούλην ἄλλοτριαν, πόρνην οὔσαν, ἀρᾶζων ἢ κρύπτων, οὔτε ὡς κλέπτης, οὔτε ὡς ἀνδραποδιστῆς ἐνέχεται· οὐ γὰρ κλοπῆς, ἀλλ' ἡδονῆς χάριν τοῦτο ποιήσας· πλὴν εἰς χρήματα ζημιούται παρὰ τοῦ ἀρχοντος, καὶ σωφρονίζεται.

Ἡ δὲ ἐ' Ἰουστινιάνειος Νεαρὰ ἀπαγορεύει ὄρους ἀσουλίας φυλάττεσθαι τοῖς ἀρπαξί τῶν παρθένων, ἢ καὶ ζῆται ἐν τῷ γ' κεφ. τοῦ Ε' στοιχείου.

Ἄλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Πάσχα οἱ τῶν παρθένων ἀρπαγῆς ἐγκλείονται καὶ δεσμοῦνται· καὶ ζῆται· ἐν τῷ ζ' κεφ. τοῦ Π' στοιχείου νόμου.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΔ'. Περὶ ἀρρονομανίας.

Ὁ μέγας Βασίλειος, ἐν τῷ ζ' κανόνι, ἔτι δὲ καὶ τῷ εβ', Ὁ τὴν ἀσχημοσύνην, φησὶν, ἐν τοῖς ἀρμασι δεπραξάμενος, καὶ μετανοήσας, εἰς ἐ' ἔτη τοῖς προσήκουσι τῆς μετανοίας ἐπιτιμίαις ἐπιβαλλέσθω, καὶ μετὰ τοῦτο τῆς κοινωνίας ἀξιοῦσθω.

Δ Ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος, ἐν τῷ γ' κανόνι, εἰς τῆ' ἔτη τὴν τούτων ἐπεκτείνει μετάνοιαν.

Ὁ δὲ Νηστευτῆς Ἰωάννης, εἰ παιδίον, φησὶν, ὑπὸ τινος ἀνδρὸς μολυνθεῖν, εἰ μὲν εἰς τοὺς μηρούς τὴν ῥήν δέξαιτο, προσφόρους ἐπιτιμώμενον, εἰς ἱεροσύνην ἐρχέσθω· εἰ δὲ εἰς ἀφιδρώνα, μηδὲν ἱερατικοῦ ἀξιοῦσθω βαθμοῦ· εἰ γὰρ κικίλισσεν ὡχ ἤμαρτε διὰ τὸ ἀνήλικον, ἀλλ' ὁμως τὸ σκεῦος αὐτοῦ ἐρράγη, καὶ ἱεροουργῆσαι αὐτὸν οὐκ ἐνδέχεται· μεμόλυται γάρ.

Νομος.

Οἱ ἀσεβεῖς, ὅτε ποῶν καὶ ὁ πέτρων, ξίφει τιμωρεῖσθωσαν, εἰ μὴ ἄρα ὁ πεπονηθὸς ἐλάττων εἴη τῶν ἐβ' ἐτῶν· τότε γὰρ τὸ ἐνδεὲς τῆς ἡλικίας τῆς τοιαύτης αὐτὸν ἀπαλλάττει ποινῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'. Περὶ ἀρχόντων, ὁποίους δεῖ εἶναι A CAP. XV. De magistratibus, quales eos esse oporteat. *Leges.*

Δεῖ τὸν ἀρχοντα τὴν θείαν, ὡς οἶόν τε, φύσιν μιμεῖσθαι, καὶ εἶναι πρὸς ἅπαντα συμπαθῆ, ἀμνηστικόν, ἀνεξίκακον, ἀόργητον, ἀπροσωπώλητον, ἀδωροδόχον, καὶ μὴ εὐχερῶς μηδὲ ἀνεξετάστως διαβολαῖς καὶ λοιδορίαις πείθεσθαι· ἐκ γὰρ τοῦ δουλεύειν τὴν ἀρχοντα τοῖς ἐναντίοις τῶν ἀπειρηθημένων ἀρετῶν πάθεισι, πολλοὶ πολλάκις ἀδίκως κινδυνεύουσι.

Τρία χαρακτηρίζει τὸν ἀληθῆ ἀρχοντα, τὸ ταπεινὸν πρὸς τοὺς ἀφιερωμένους θεῶν, τὸ ἀπλοῦν ἐν ταῖς τραπέζιαις καὶ εὐμετάβλητον, καὶ τὸ ἀπροσωπώλητον ἐν ταῖς κρίσεισι καὶ ἀδωροδόχον.

Ὁ ἀρχὼν εὐέντευκτος ἔστω τοῖς προσιοῦσιν, ἀλλὰ μὴ εὐκαταφρόνητος, καὶ μὴ ἐξίσου ἀναστρεφώσῃ τοῖς ἀρχομένοις, καὶ μὴ δηλοῦτω τῇ ὄψει ἑαυτῶν ἢ ὀργιζόμενος· μετὰ φρονήσεως ἔστω πρὸς τοὺς συνγγήρους, καὶ μὴ δεχέσθω τοὺς κεκωλυμένους.

Υπαρχοὶ δὲ λέγονται οἱ τῶν ἱπαρχῶν ἐξάρχοντες· ἱπαρχος δὲ, ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'. Περὶ τῶν ἐν ἀπέδρω γυναικῶν.

Ὁ ἅγιος ἱερομάρτυς Ἀλεξανδρεῖας, ἐν τῷ β' κανόνι, τὰς ἐν ἀπέδρω οὐσας τῶν γυναικῶν καλεῖται μὴ προσεῖναι τῇ θείᾳ τραπέζῃ, μηδὲ τῶν ἀρχόντων κοινωνεῖν μυστηρίων· οὐδὲ γὰρ ἡ αἰμορροῦσα φαῦσαι τοῦ Κυρίου τετόλμηκε, πλην τοῦ κρασπέδου τῶν αὐτοῦ ἱματίων· μεμνησθαι δὲ τοῦ Δεσπότου, καὶ βοηθείας δεῖσθαι τυχεῖν καθ' ἑαυτὰς, οὕτω δικαιομενῶς, ἀνεπίφθονον· τοῖς δὲ τῶν ἁγίων Ἀγίοις, τῷ μὴ πάντῃ κισθαρῶ, ἐπισηφαλὲς προσεῖναι καὶ ἐπικινδύνον· ἐν ἀπέδρω δὲ φησὶν εἶναι τὰς ὑπὸ τῆς ῥύσεως τῶν ἐμμησίων ἐνοχλουμένας, παρὰ τὸ κεχωρησθαι αὐτὰς τῆς τῶν λοιπῶν ἕδρας, ὡς ἀκαθάρτους· αἱ γὰρ τῶν ἕδρῶν γυναικες, τοῦτο πάσχουσαι, ἐν ἰδίῳ τόπῳ καθήμεναι ἡσυχάζουσαι, ἕως ἂν ἡμέραι παρέλθωσιν ἑπτὰ, καὶ ἡ τῶν ἐμμησίων παύσηται ῥύσις· ἀλλὰ γὰρ αἱ τοιαῦται ἐδὼν εἶναι, οὐχ ὅπως τοῦ θουιαστηρίου, εἰς ὅπερ πάλαι ταύταις ἀφείτο εἰσέρχεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῦ νεῶ, καὶ τοῦ πρὸ τοῦ νεῶ τόπου ἐκβάλλονται.

Καὶ ὁ ζ' Τιμοθέου, Τὰς οὕτως ἔχούσας τῶν γυναικῶν, πρὶν καθαρῶν εἶναι, ἀθέμιτον, φησὶ, τῶν θείων κοινωνεῖν μυστηρίων.

Νόμος.

Ἡ δὲ ιζ' Νεαρά τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ σοφοῦ, ὁρίζομεν, φησὶ, περὶ τῶν τεκουσῶν γυναικῶν, αἱ τῇ φυσικῇ καθάρσει εὐχάσθαι ῥύσει, ἑτέρας μὴ ἐπιχειμένης αὐταῖς· ἐπικινδύνου ἀσθενείας, μέχρι μ' ἡμερῶν ὑπερτίθεσθαι, τὰς μὲν ἀτελείστους τὸ φώτισμα, τὰς δὲ μεμυσταγωγημένας τὴν τῶν θείων μυστηρίων μετάληψιν· νοστήματος δὲ τινος αὐταῖς κατασκήψαντος, καὶ τὴν καταστροφὴν ἀπειλοῦντος τοῦ βίου, τὰς μὲν τοῦ φωτίσματος τὰς δὲ, τῶν ἀμασιμάτων εὐθὺς ἀξιούσθαι.

Debet magistratus divinam naturam, quantum possibile est, imitari, et erga omnes misericors esse, injuriarum patiens, non propensus ad iram, personarum non acceptor, muneribus se corrumpi non sinens, et accusationibus convitiisque non facile et sine examinatione fidem dans. Ex eo enim quod magistratus passionibus, quæ virtutibus enumeratis contrariæ sunt, obnoxius sit, multi injuste sæpenumero in periculum adducti sunt.

Tres sunt boni magistratus characteres: humilitas erga Deo consecratos, simplicitas in conviviis, in judiciis non respicere personas, et muneribus non corrumpi.

Magistratus iis qui ad eum adveniunt, affabilis sit, sed nec ita ut se contemni patiatur; et ne æquali conversatione cum provincialibus utatur; neque vultu misericordiam aut exandescentiam p' odatur; cum prudentia versetur circa advocatos, et prohibitos ne admittat.

Prætores autem dicuntur, qui provinciis præsent; præfectus vero, qui Constantinopoli.

CAP. XVI. De mulieribus quæ sunt in abscessu.

Sauctus Dionysius Alexandrinus martyr, in 2 canone, mulieres quæ sunt in abscessu, ad sanctam mensam accedere, et divinis mysteriis **34** communicare prohibet. Neque enim quæ sanguinis fluxu laborabat, Dominum attingere ausa est, sed solam vestimentorum sinitiam. Domini autem meminisse, et auxilium pro se eo modo affectis implorare, reprehensionem non est obnoxium. Ei autem, qui non omnimodo purus est, ad Sancta sanctorum accedere, lubricum est et periculosum. Eas autem dicit esse in abscessu, quæ menstruorum fluxu divexantur, quod a reliquorum sede ut immundæ separantur. Etenim Hebraicæ mulieres hoc passæ, in loco privato sedentes, quietem agunt, donec septem dies præterierint, et menstruorum fluxus stiterit. Ejusmodi autem mulieres nunc seorsim agunt, et non solum ab altari (ad quod olim accedere iis permissum est) sed et e templo et templi porticu ejiciuntur.

Et Timothei canon 6: Eas quæ sic se habent, inquit, non licet, antequam purificentur, sacris mysteriis communicare.

Lex.

Novella autem 17. regis Leonis Sapientis, Statuimus, inquit, de mulieribus quæ pepererunt, ut quæ naturali profluvio expurgari solent, si quidem periculosa alia infirmitate non laborent, usque ad 40 dies differant, non initiatæ illuminationem, initiatæ vero divinarum mysteriorum perceptionem. Quod si easdem morbus aliquis invaserit, et vitæ abruptioem minetur, illæ illuminatione, hæc autem sacramentis dignæ statim habeantur.

CAP. XVII. *De impuberibus.*

Lxx.

Impuber in delictis non adjuvatur; veluti si furtum fecerit, vel damnum intulerit: etiamsi nihil ad eum exinde adveniat. Quære etiam 4 cap. præsentis litteræ, et 33 cap. litteræ E. Quære etiam in 8 cap. litteræ B.

CAP. XVIII. *De excommunicatione.*

Quin et sequentia præcedentibus non apponenda esse quis dixerit, qui ad ea quæ dicta sunt attendit? de iis, nempe, qui per gratiam veritatis Deo separati fuerunt, sua autem improba voluntate ad malas actiones tracti, fructum exinde adepti sunt, a Deo segregari.

Decimus itaque sanctorum apostolorum canon, Qui cum excommunicato, inquit, in quocunque loco præcibus communicaverit, is segregetur. Vel enim ex eo calumniatur, vel contemptum patitur, qui ei pœnas inflixit, ut quicumdem male et injusto segregaverit. Simpliciter autem cum excommunicatis colloqui non prohibet.

Undecimus autem eorum canon cum clerico qui depositus fuerit, et postea sacra rursus peregerit, clericum una comprecantem deponit.

35 Porro can. 32, Quem proprius, inquit, episcopus a communione segregavit, ne liceat alteri eundem suscipere. Quod si mortuus fuerit qui cum segregavit, qui ejusdem dignitati succedit, examinatione facta, vel pœnas remittendi vel intendendi potestatem habeat. Alteri autem non permissum est hoc facere, nisi ex synodica inquisitione, sive vivente aut mortuo excommunicante.

Eadem quoque decernit 9 can. syn. Carthagiensis; nimirum quod qui clericum, non citra examinationem, sed pro criminum suorum meritis, depositum in sacerdotalem communionem suscepit, deponetur. Quodque qui una cum segregato oraverit, eandem cum eo pœnam subibit.

His etiam concinit can. 6 syn. Antiochenæ, statuens clericos et laicos excommunicationis vinculis astrictos ab episcopis suis, et non ab aliis solvi debere, priusquam vel qui cum ligavit mortuus fuerit, vel communis synodus circa ipsos inquisiverit.

Porro 13 can. syn. Sardicensis, Presbyterum, inquit, vel diaconum, vel aliquem omnino clericum ab episcopo suo excommunicatum ne liceat alteri episcopo ad communionem admittere; id enim episcopo, qui eum excommunicavit, injuriam facit.

Canon autem 14, Si quem clericum proprius episcopus, ad iram propensus, per iram segregaverit (quod fieri non debet), non oportet, inquit, talem illico a communione separari, sed ad provincie metropolitanam, cui subjectus est episcopus qui segregavit, proficisci, ut segregationis causa coram eo examinetur, episcopo qui segregavit id æquo animo ferente; sic enim sententia ejus confirmabitur, vel si injusta sit, corrigetur. Priusquam

A

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΖ'. *Περὶ ἀσηλιων.*

Νόμος.

Ὁ ἀφήλις ἐν τοῖς ἀμαρτήμασιν οὐ βοηθεῖται, ὡς κλοπὴν ἢ ζημίαν ποιήσας, κἀν μηδὲν εἰς αὐτὸν ἐνθεῦθεν περιέληθῃ. Ζήτει καὶ τὸ δ' κεφ. τοῦ πρώτου στοιχ. καὶ τὸ λγ' κεφ. τοῦ Ε στοιχίου· ζήτει καὶ ἐν τῷ η' κεφ. τοῦ Β στοιχίου.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΗ'. *Περὶ ἀφορισμοῦ.*

Ἄλλὰ γὰρ καὶ ταῦτα συντεταχέναι τοῖς φάσις, τίς ἀν φησαιτο μὴ δεῖν, τὸν τοῦν προσέξω τοῖς γυγνομένοις; φημι δὴ περὶ τῶν ὁσοῖς μὲν ὑπῆρξε τῇ χάριτι· τῆς ἀληθείας ἀφορισθῆναι Θεῷ, τῇ δὲ γε τοῦ ἁγίου πνεύματος προαιρέσει· πρὸς τὰς φαύλας ἀπεδύνηται· τῶν πράξεων, καρπὸν ἐνθεῦθεν ἐσχηκέναι, τὸ ἀφορισθῆναι Θεῷ.

B

Ὁ γοῦν ἐ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανῶν, Ὁ τῷ ἀφορισμένῳ τῆς κοινωνίας, φησὶν, εὐχῆς κοινωνήσας, ἐν οὐδὲ ποτε τόπῳ, καὶ οὗτος ἀφοριζέσθω· ἢ γὰρ διαβέβηται τούτῳ, ἢ καταπεφρόνηται ὁ ἐκείνου ἐπιτιμῆσας, ὅσα μὴ καλῶς ἀφορίσας μὴδὲ δικαίως· ἀπλῶς μέντοι τοῖς ἐπιτιμηθεῖσιν ὁμιλεῖν οὐκ ἀείργει.

Καθαίρεθέντι δὲ κληρικῷ, καὶ μετὰ τοῦτο αὐτῆς ἐξουρηγήσαντι, τὸν συνευξάμενον κληρικὸν ὁ ἐ' τῶν αὐτῶν κανῶν καθαίρει.

Ὁ δὲ λβ', Ὁν ὁ ἴδιος ἐπίσκοπος τῆς κοινωνίας ἠφώρισεν, ἐτέρῳ δέχασθαι μὴ ἐξέστω, φησὶν· εἰ δὲ ὁ ἀφορίσας οἴχεται θανῶν, ὁ τὴν ἐκείνου προστασίαν διαδεξάμενος, τὰ κατ' αὐτὸν δοκιμάσας, ἢ ἀνεῖναι ἢ ἐπιτεῖναι τὸ ἐπιτίμιον ἐγένω τὴν ἀδίκειαν, ἐτέρῳ δὲ οὐκ ἐπίησι τοῦτο ὄραν, εἰ μὴ τῇ συνοδικῇ ἐξτάσει, καὶ ζῶντος καὶ τετελευτηκότος τοῦ ἀφορισαντος.

C

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ θ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ ψηφίζεται, ὅτι τὸν μὴ ἀσυντηρήτως, ἀλλ' ἀξίως τῶν ἀποπημάτων καθαίρεθέντα κληρικὸν ὁ δεξάμενος εἰς ἱερτικὴν κοινωνίαν, καθαίρεθήσεται· καὶ ὁ τῷ ἀφορισθέντι συνευξάμενος, τὰ ἄμωρα αὐτῷ παύεται.

Τούτοις συνάδει καὶ ὁ ζ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, κληρικούς τε καὶ λαϊκούς ἀφορισμοῦ καθυπαχθέντας δισμοῖς παρὰ τῶν ἐπισκόπων, μὴ παρ' ἐτέρων λύσθαι, πρὶν ἢ ἂν ὁ δεδικῶς ἀνή, ἢ σύνοδος κοινῇ τὰ κατ' αὐτούς σκέψηται.

D

Ὁ δὲ τῆς ἐν Σαρδικῇ ιγ', Τὸν ἀκοινωνήτον γενόμενον παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ὄλωσ τοῦ κλήρου ἐτέρῳ ἐπισκόπῳ τὰ κατ' αὐτούς εἶδῃσι, εἰς κοινωνίαν μὴ ἐξεῖναι δέχασθαι· ὕδριν γὰρ τοῦτο φέρει τῷ ἀφορισαντι.

Ὁ δὲ ιδ', Εἰ τις τῶν τοῦ κλήρου, θυμοῦ ἡττηθείς ὁ ἴδιος ἐπίσκοπος πρὸς ὀργὴν ἀφορίσει, ἔπει οὐκ ἔδει, οὐ χρῆ, φησὶν, ἀθρόον τὸν τοιοῦτον τῆς κοινωνίας χωρίζεσθαι, ἀλλ' ἀφικνεῖσθαι πρὸς τὴν τῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην, ὅφ' ἂν ὁ ἀφορίσας τελεί, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ἀφορισμοῦ πρὸς αὐτοῦ ἐξετάξασθαι, μὴ δυσχεραίνοντος παρὰ τοῦτο τοῦ ἐπισκόπου· ὅτω γὰρ ἢ βεβιωθήσεται αὐτοῦ ἢ ἀπόφασις, ἢ, μὴ καλῶς ἔχουσα, διορθωθήσεται· πρὸ μὲντοι γε τῆς

τελείας διαγνώσεως, οὐ δέον ἀνέσθην προσεῖναι τὴν ἄφορισθέντα τῆ κοινωνίᾳ, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν κληρικῶν τὸ προσήκον νέμοντας σέβας τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς γὰρ καὶ οὗτος αὐτοῖς τὰ τῆς ἀγάπης δίκαια, ἐπιπέθειν τῷ ἐπιτιμηθέντι πρὸς τὴν ἐπιτιμίαν ἀφηνιάζοντι, μέχρις ἂν ἡ ἐξέτασις τὸ δέον ἐπ' αὐτῷ φησίηται. ὁ δὲ προσετίθεισιν ὁ κανὼν, τὸ μὴ, ἐνδημῶντος τοῦ δικαίου μητροπολίτου, ἀνατιθέσθαι τὰ τῆς ἰουδαιεύσεως τῷ πλησιχώρῳ, τὸ πολιτευόμενον τανῶν ἕως οὐ προσέεται.

Τούτῳ συνάδει καὶ ὁ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ραθ. Εἰ τις γὰρ, φησί, τῶν ἐπισκόπων, ὀργίλος ὢν, ὅπερ οὐκ ἔδει, τραχέως κινήθῃς ἐξέτασέ τινα τῶν ὑπ' αὐτὸν κληρικῶν καὶ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς κοινωνίας, προσηγείον μήπως ἀδίκως ὁ ἐπιτιμηθείς ἐκδέδληται. ἄδειαν τοιγαροῦν ἔχέτω τοῖς ὁμόροις προσεῖναι τῶν ἐπισκόπων, παρ' ὧν καὶ τὰ τῆς αἰτίας ἀκριβεῖ δοθήτω βασάνῳ· ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπίσκοπον πρῶτος δεῖ φέρειν καὶ ἰλαρῶς τὴν ἐξέτασιν, καὶ ταῖς τῶν πλειόνων προσηγῶς τίθεσθαι ψήφους, ὅφ' ὧν ἡ κυρία ἢ ἔκτρος ἢ αὐτοῦ γνώμη γενήσεται.

Ὁ δὲ ε' τῆς πρώτης συνόδου, Χρῆ μὲν, φησί, κατὰ τῶν γενομένων ἀκοινωνήτων, παρὰ τῶν καθ' ἐκαστὴν ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, εἴτε τοῦ κλήρου εἴεν, εἴτε τοῦ λαοῦ, τὸν διαγορευόμενον κρατεῖν κανόνα, τοῖς παρ' ἐνὶ τῷ ἀποδηθέντας, ἐτέροις προσιτοῦς μὴ εἶναι· προνενοηθέναι μέντοι γὰρ δεῖ, μὴ ἄρα μικροψυχίᾳ, ἢ φιλονεικίᾳ, ἢ ἀηδίᾳ, ἢ ἐτέρᾳ οἰαζήτινι ἐμπάθειᾳ τοῦ ἐπισκόπου, ἀποσυναγῶγους συμβεβηκεῖ τοὺς ἀνθρώπους γενέσθαι· ταύτῃ τοι καὶ παρὰ ταῖς ἐτησίως γινομέναις συνόδοις ἐξετάσει τὰ κατ' αὐτοὺς δίδοσθαι, καὶ ἢ τὸν ἀφορίζοντα παραλόγως εὐλόγως εὐθύνεσθαι, ἢ τὸν παραλόγως δυσχεραίνοντα τῷ ἀφορίσθαι, εὐγνωμόνως τὴν ἐπιτιμίαν δέχεσθαι.

Ἄλλὰ καὶ ὁ δ' τῆς ἐβδόμης συνόδου, Ὁ αἰσχροκερδῶς, φησὶν, εἰσπράττων ἐπίσκοπος τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους, ἢ κληρικούς, ἢ μοναχοὺς, χρυσὸν, ἢ ἄργυρον, ἢ οἰονδήποτε εἶδος, προφασίζόμενος προβάσεις ἐν ἀμαρτίαις, μὴ τοῖς θεοῖς δηλαδὴ ἐμπεκνημμένους κανόνι, καὶ τοὺς μὴ βλάβως πορίζοντας τὸ ἐπιταχθέν ἀφορισμῶ ἀμυνόμενος, ἢ δι' ἕτεραν ἐμπάθειαν τῆς λειτουργίας ἀπειργῶν τιὰ ὧν ὑπ' αὐτὸν κληρικῶν, ἢ οὐκ ἐπὶ κλείων ναδν, ἵστε τὰς ἐν ἔθει τοῦ Θεοῦ λειτουργίας ἐν αὐτῷ μὴ κείσθαι, εἰς ἀναίσθητον τὴν ἐαυτοῦ μανίαν ἐκπέμνων, ἀναίσθητος ὄντως ἐστί, φησί, καὶ ταῖς αὐταῖς ποτεσεῖται ποιναῖς, ὁ μὲν ἐπίσκοπος παρὰ τοῦ μητροπολίτου ἀφορίζόμενος, ὁ δὲ παρὰ τοῦ πατριάρχου εὐλόγως ὑψιτάμενος· ὁ παραλόγως ἐτέροις τήνεγκε.

Παῦλος γοῦν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, οἰονεῖ κανόνα θεῖς, τοῖς Ἐφεσίων πρεσβυτέροις· Ἄργυρου, ἢ χρυσοῦ, ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα, ἢ τὰ ἐξῆς· καὶ αὐθις· Οὐκ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς νεύσει θησαυρίζειν, ἀλλὰ οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις· ἀλλὰ καὶ Πέτρος, ἡ κορυφαία τῶν ἀποστόλων ἀκρότης, εἰ Ποιμαίνετε, φησί, τὸ ἐν ὑμῖν ποιμνιον τοῦ κυρίου, μὴ ἀναγκαστέως, ἀλλ' ἐκουσίως, κατὰ Θεόν· ἢ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως· μὴ ὡς κατακυ-

autem perfecta rei cognitio habetur, non oportet eum qui segregatur, ad communionem impudenter accedere. Utiq̄ue et reliqui clerici episcopo debitam reverentiam exhibentes, sicut et ipse iis charitatis jura, eum qui punitur et excussis habentis contumaciter erga pœnam se gerit, corripiant, donec examinatio de eo statuat quod oportet. Quod autem addit canon, licere, absente metropolitano, viciniore episcopo rem de qua agitur committere, nostri temporis consuetudo non admittit.

Huic concinit etiam 139 can. syn. Carthagin. Si quis enim, inquit, episcopus ad iracundiam propensus, quod fieri non oportet, subito commotus, aliquem ex clericis sibi subjectis ab ecclesia et communione expulerit, cavendum est, ne qui punitur, injuste ejiciatur; veniam igitur habeat episcopus vicinos adeundi, a quibus accusatio strictæ examinationi subjiciatur; quin et episcopus examinationem æquo animo et humaniter ferre debet et plurium suffragiis rem placide submittere, quibus ejusdem sententia vel rata vel irrita fiet.

Quintus autem primæ synodi canon, Contra eos, inquit, qui sive clerici sint, sive laici, ab episcopis qui sunt in unaquaque provincia, segregantur, valeat oportet canon, qui pronuntiat, eos qui ab aliis ejecti sunt, non esse ab aliis admittendos. Prospicere autem oportet annon vel simulate, vel contentione, excommunicatos fieri contigerit. Quare a synodis annuis quæ iis objecta sunt examinentur, et vel is qui injuste segregavit, juste reprehendatur, vel qui indignatur quod segregatus fuerit, pœnam æquo animo ferat.

36 Porro can. 4 syn. vii, Episcopus, inquit, qui turpis lucri gratia, aurum, vel argentum, vel aliquid aliud ab episcopis, vel clericis, vel monachis, qui sibi subsunt, exigit, excusationes in peccatis excogitans (quæ nempe divinis canonibus non continentur) eosque, qui id quod exigitur non facile dant, segregatione ulciscens; vel ob aliquam aliam animi perturbationem quemquam clericorum suorum a ministerio arceat, vel venerandum templum claudit, ne in eo divinum ministerium pro more perficiatur, in id quod non est sensu præditum suam insaniam immittens; ipse revera, inquit, sine sensu est, iisdemque pœnis subjicietur: episcopus nimis a metropolitano segregabitur; ille autem a patriarcha juste subibit quod in alios injuste infixit.

Paulus igitur divinus Apostolus, quasi canonem imponens Ephesiorum presbyteris, dixit: « Argentum, vel aurum, vel vestem nullius concupivi, » et quæ sequuntur. Et rursus: « Non debent liberi parentibus thesauros recondere, sed parentes liberis. » Quin et Petrus apostolorum summus, « Pascite, inquit, gregem Dei qui pœnes vos est, non per vim, sed voluntarie secundum Deum; non turpis lucri gratia, sed alacriter; non ut dominatum

in clerum exercentes, sed gregis exemplaria facti. Non enim clericis ut servis et ministris uti jubet, sed absque animi perturbatione et vi aliqua eos pascere et emendare.

Canon autem 29 syn. Carthag., Qui propter socordiam, inquit, sive peccatum aliquod a communione segregatus fuerit, sive episcopus, sive cujusmodi-cunque clericus, quamvis sese injuria affectum existimet, non debet reprehensionem contemnere, donec ea quæ ipsi objiciuntur pleniori judicio confirmata fuerint. Quod si ante examinationem aliquibus communicasse deprehensus fuerit, ipse plenam depositionis sententiam jamjam adversus seipsum tulit.

Theodorus Balsamon, Quod non oporteat absque causa rationabili aliquem excommunicare.

Hinc dicunt nonnulli, quod qui non ob causam canonibus vetitam excommunicatus fuerit, sed propter irrationabilem ipsius excommunicantis voluntatem, secure segregationem contemnet, et is potius qui segregavit pœnæ obnoxius erit. Si enim episcopo indultum fuerit, seu recte seu perperam clericos et laicos segregare, et necesse habeant ii qui puniuntur segregationem injustam pertimescere et servare, tyrannidem exercebunt episcopi, et pietati insultabunt, et divini canones malorum multorum auctores erunt; quod est maxime absurdum. Quare cum modificatione dicit canon: Si quis propter socordiam segregetur, forsitan propter peccatum, quod sancti Patres et canones vetant.

Et hoc divinus Dionysius Areopagita in epistola dicit: Non enim probabit Deus sacerdotum motus irrationabiles.

Canon autem 105 ejusdem syn. clericum in Africa excommunicatum, si ad Romam trans mare vectus, sacra celebrare ausus fuerit, antequam plenum de eo judicium habeatur, depositioni subjicit.

Canon autem 133 nec non 134, Episcopus, inquit, qui dicit quemquam sibi crimen aliquod confessum esse, ob quod a communione ejici ueretur, alter autem affirmat se nihil ejusmodi ei communicasse, episcopus solus, contra eum qui confessus est testimonium ferens, non credetur; imo et ei communicare cogetur. Quod si in conscientia 37 sua ægre ferens, et de eo scandalizatus, eum ad communionem non esse admittendum jussit; quandiu ipse segregato non communicat, neque illi, qui segregavit scilicet, alii communicabunt episcopi; ut magis caveat episcopus, ne adversus aliquem dicat id quod demonstrationibus apud alios probare non potest. Quære etiam in cap. 9 præsentis litteræ canones apostolicos 12, 13, 16, et in 12 cap. lit. II, Neocæsar. syn. can. 9 et 10, et Theophili canonem 8.

Leges.

Dicit autem Justiniani Novella: Omnibus episcopis et presbyteris interdiciamus, quempiam a

Α ρειούντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γενόμενοι τοῦ ποιμνίου. Οὐ γὰρ ὡς δούλοις καὶ ὑπηρεταῖς χρεῖσθαι τοῖς κληρικοῖς, ἀλλὰ χωρὶς ἐμπαθείας καὶ ἀνάγκης κελεύει ποιμαίνειν τοὺτους καὶ διορθοῦσθαι.

Ὁ δὲ κθ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ, Ὁ διὰ βραθυμίαν, φησὶν, ἦτοι πλημμέλειαν τῆς κοινωνίας ἀφοριθεῖς, εἴτ' οὖν ἐπίσκοπος, εἴτε οἰοσθήποτε κληρικὸς, εἰ καὶ ἀναξιοπαθεῖν οἴοιτο, οὐ χρὴ κατολιγωρεῖν αὐτὸν τῆς ἐπιτιμίας, μέχρις ἂν κρῖσει τὰ κατ' αὐτὸν δοθῆ τελειοτέρᾳ· πρὸ δὲ γε τῆς ἐξετάσεως, εἰ κοινωνῆται τινὶ φοραθείη, οὐκ ἂν φθάνοι κατ' αὐτοῦ αὐτὸς τὴν ψῆφον ἐπενεγκῶν τῆς τελείας καθαιρέσεως.

Θεόδωρος Βουλσαμών, Ὅτι οὐ δεῖ δίχα εὐλόγου αἰτίας ἀφορίζειν τινά.

Ἐκ τοῦτου φασὶ τινες, ὡς ὁ μὲν δι' αἰτίαν ἀφοριζόμενος, τοῖς θεοῖς ἀπειρημένῃ κανόσι, δι' ἀλόγιστον μέντοι τοῦ ἀφορίζαντος θέλημα, ἀκινδύνως καταφρονήσει τοῦ ἀφορισμοῦ, καὶ μᾶλλον ἐ ἀφορισσας ὑπόδικος εἶσθαι κολάσει· εἰ γὰρ εὐκαίρως ἢ ἀκαίρως ἄδεια δοθεῖ τῷ ἐπισκόπῳ κληρικούς τε καὶ λαϊκούς ἀφορίζειν, καὶ πρὸς ἀνάγκην ἔχειν τοῖς ἐπιτιμωμένοις τὸν ἀκαιρον ἀφορισμὸν δεδιέναι καὶ φυλάττειν, κἂν τυραννίδος κατατολήσασιν οἱ ἐπίσκοποι, καὶ τῆς εὐσεβείας κατορχήσασιν, καὶ πολλῶν κακῶν γένοιτο οἱ θεοὶ κανόνες παρτίτοι, ὅπερ ἀτοπίας οὐδεμίαν ὑπερβολὴν καταλείπει· διὰ τοῦτο, καὶ μετὰ προσδιορισμοῦ, εἰ διὰ βραθυμίαν ἀξιώσεται τις, φησὶν ὁ κανὼν, δι' ἀμάρτημα τυχεῖν, ὅπερ οἱ θεοὶ κανόνες ἀπαγορεύουσι.

Τοῦτο καὶ ὁ θεὸς Διονύσιος ὁ Ἀρειοπαγίτης ἐν ἐπιστολῇ λέγει· Οὐ γὰρ ἔλκεται τὸ θεῖον ταῖς τῶν ἱερῶν παραλόγοις ὀρμαῖς.

Ὁ δὲ ρα' αὐτῆς τὸν ἐν Ἀφρ:κῇ τῆς κοινωνίας ἀφορισθέντα κληρικὸν, εἰ εἰς τὴν Ῥώμην περαιωθείς ἱερουργῆσαι τολήσσει πρὸ τελείας τῆς ἐπ' αὐτὸν κρίσεως, τελείᾳ καθυποβάλλει τῇ καθαιρέσει.

Ὁ δὲ ρβ', εἰ δὲ καὶ ὁ ργ', Ὁ λέγων, φησὶν, ἐπίσκοπος, ὡς ἔξομολογηθεῖ τις αὐτῷ πταίσμα, οἷον τῆς κοινωνίας αὐτὸν ἐκβαλεῖν, ὁ δὲ διατίθεται μηδέποτε τοιοῦτό τι τοῦτο προσαναθεῖναι, οὐ πιστευθήσεται μόνος, κατὰ τοῦ δῆθεν ἔξομολογησάμενου μαρτυρῶν ὁ ἐπίσκοπος, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ συγκοινωνεῖν ἐκείνῳ ἀναγκασθήσεται· εἰ δὲ δεινοπαθῶν τὴν συνείδησιν, καὶ σκανδαλιζόμενος ἐπ' αὐτῷ, οὐκ οἴεται δεῖν εἰς κοινωνίαν προσεῖσθαι, ἐφ' ὅσον χρίσιν οὐ κοινωνεῖ τῷ ἀφορισθέντι, μηδὲ οἱ ἄλλοι τοῦτο ἐπίσκοποι κοινωνεῖσσαν· ὥστε μᾶλλον παραφυλάττεσθαι τὸν ἐπίσκοπον, μὴ λέγειν κατὰ τινος ἑπερ ἀποδείξασιν ἐλέγχει παρ' ἐτέρους οὐ δύναται. Ζῆται καὶ ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ παρόντος στο:χίου κανὼν ἀποστολικὸς εἶ', εἶ', εἶ', καὶ ἐν τῷ εἶ' κεφ. τοῦ Π στοιχείου, κανὼνα τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου θ' καὶ ι' καὶ Θεοφίλου γ'.

Νόμοι.

Ἡ δὲ Ἰουστινιάνειος Νεαρά, Πάσι, φησὶ, τῶς ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις ἀπαγορεύομεν χωρίζειν

της ἁγίας κοινωνίας, πρὶν ἂν ἡ αἰτία δευξῆθῃ, δι' ἣν ἡ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες τοῦτο γίνεσθαι κελεύουσιν. Εἰ δὲ τις παρὰ ταῦτα τῆς ἁγίας κοινωνίας χωρίσῃ τινά, ἐκεῖνος μὲν, ὡς ἀδίκως τῆς κοινωνίας ἐχωρισθῆ, λυόμενος τοῦ χωρισμοῦ ὑπὸ τοῦ μείζονος ἱερέως, τῆς ἁγίας ἀξιούσῃ κοινωνίας· ὁ δὲ ἀδίκως τινὰς ταύτης χωρίσῃ τοιμήσας, ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ὅφ' ἔν τετακται, χωρισθῆσεται τῆς κοινωνίας, ἐφ' ὅσον ἂν χρόνον ἐκεῖνος συνῶθῃ, ἕνα, ὅπερ ἀδίκως ἐποίησε, δικαίως ὁπομεῖνη.

Ὁ δὲ τοὺς ἐπισκόπους ἢ κληρικούς ἀναγκάζειν τινὲς καρποφορεῖν ἢ ἀγγαρίας δεδόναι, ἢ τοὺς μὴ οὕτω ποιοῦντας ἀφορίζειν, ἢ ἀναθεματίζειν, ἢ μὴ εὐδοκίαν κοινωνίαν, ἢ μὴ βαπτίζειν· ἀθέμιτον γάρ.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Β ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑ. Α'. Περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

Ἄλλὰ γὰρ ἐπὶ τὸ ἐξῆς ἤδη μετιόντες στοιχείον, τὴν περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος προδύργου οἴμαζι διεξιέναι.

Ὁ μὲν τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν μὲν τοῦ ἀληθοῦς ἡξιωμένον βαπτίσματος, ὡς τὸ τοῦ Κυρίου ἰπτάγμα καὶ ἡ τῶν ἀποστόλων ἔχει παράδοσις, μὴ ἀναβαπτίζειν κελεύει· τὸν δὲ γε δυσσεβῶς πρὸς τῶν ἀσεβῶν μολυνθέντα μᾶλλον ἢ βαπτισθέντα, μηδὲν ἐπιδοκίοντα ἀναβαπτίζειν. Εἰ δὲ τὸ μὲν ἀληθινὸν ἤδη βαπτισάμενος ἔτυχε, πρὸς δὲ τῶν ἀσεβῶν μεμόλυται· ὑπερτον, μύρω χρίσασθαι μόνον· καὶ τοῦτο γὰρ μέρος εἶναι πιστεύεται τοῦ θεοῦ βαπτίσματος· τοῦ δὲ μὴ οὕτω ποιοῦντος, εἰτ' οὖν ἐπισκόπου, εἰτε πρεσβυτέρου, τελείαν καταψηφίζεται τὴν καθάρσειν, ὡς ἐγγελάωντος τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, καὶ τὸν σωτήριον αὐτοῦ διακωμωδοῦντος θάνατον. Φησὶ γὰρ ὁ θεός· Ἄπόστολος· Ἐκουσάως ἀμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκ ἔτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία, ἦτοι διὰ βαπτίσματος καθάρσεις· εἰς γὰρ ὁ τοῦ Χριστοῦ θάνατος, καὶ ἐν τῷ καθαρῆριον βάπτισμα.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου ὡς διατάσσεται.

Ὁ δὲ μὲν αὐτίς τῶν ἁγίων ἀποστόλων εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα βαπτίζειν κατὰ τὸ τοῦ Κυρίου παρεγγυάται λόγιον, ἀλλὰ μὴ εἰς τρεῖς ἀνάρχους, ἢ τρεῖς υἱοὺς, ἢ τρεῖς παρακλήτους. Εἰς γὰρ ὁ ἀναρχος Πατήρ, διὰ τὸ ἀνάιτιον, καὶ εἰς ὁ Υἱός, διὰ τὴν ἀρρήτων γέννησιν, καὶ εἰς ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἀγενήτου ἐκπόρευσιν. Οἱ δὲ μὴ οὕτω ποιοῦντες, ἐπίσκοποι ἢ πρεσβύτεροι, ἐπειτεμίαν ὑφίστανται τὴν καθάρσειν.

Ὁ δὲ γε ὡς, ἑρτα βαπτίσματα μιᾶς μυστήσεως ἐπιτελεῖν, τρεῖς δηλαδὴ καταδύσεις ἐν ἐνὶ βαπτίσματι, καὶ ἐκάστη τῶν καταδύσεων ἐν ὄνομα τῆς ἁγίας ἐπιλέγειν Τριάδος· ἀλλὰ μὴ ἐν βάπτισμα εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου διδόμενον, ἦτοι ἀπαξ καταδύειν τὸν βαπτίζόμενον, καὶ εἰς μίαν καταδύσειν τὸν τοῦ Κυρίου ἐπιφημίζειν θάνατον, ὡς ἡ παραπληξία γέμουσα τῶν Εὐνομιανῶν αἴρεσις ὑποτίθεται· ἧς καὶ ὁ 7 τῆς 8 συνόδου κανὼν μέμνηται. Οὐ γὰρ εἶπεν ὁ

PATROL. GR. CXLIV.

A sancta communione separare, priusquam ostensa fuerit causa propter quam ecclesiastici canones hoc fieri præcipiunt. Si quis autem præter hæc a sancta communione quompiam separaverit, ille quidem qui injusto a communione separatus est, a iuniori sacerdote separatione solutus, sancta communione dignus habeatur; qui autem injuste aliquem ab ea separare ausus fuerit, a sacerdote cui subest, communione movebitur, quandiu ei visum fuerit, ut quod injuste fecit, iuste sustineat.

Non oportet episcopos vel clericos cogere aliquos fructus offerre, vel angarias dare, vel eos qui non ita faciunt segregare, vel anathematizare, vel communione movere, vel non baptizare; nefas enim est.

B

38 INITIUM LITTERÆ B.

CAP. I. De sacro baptismo.

Jam vero cum ad proximam litteram perventum sit, operæ pretium erit de sacro baptismo disserere.

Canon sanctorum apostolorum 47 eum qui juxta Domini præceptum et apostolicam traditionem vero baptismo dignus habitus fuerit, non denuo baptizare jubet; eum autem qui ab impiis nefarie pollutus potius quam baptizatus fuerit, sine aliqua difficultate rebaptizare. Quod si quisquam verum baptismum assecutus, ab impiis postea pollutus fuerit, unguento durtaxat inungatur: id enim sacri baptismi pars esse creditur. Eum qui secus fecerit, sive episcopus sit, sive presbyter, omnino depositione mulctandum statuit; ut qui crucem Domini irrideat, et salutiferam ejus mortem pro ludibrio habeat. Dicit enim divinus Apostolus: « Nam si ultro peccaverimus post acceptam cognitionem veritatis, non adhuc pro peccatis reliqua est hostia, » sive per baptismum lustratio; una enim est Christi mors, et unus, qui purgat, baptismus.

Eadem etiam statuit canon 50 synodi Carthaginiensis.

Canon autem sanct. apost. 49 in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, juxta divinum Domini sermonem, baptizare jubet, non autem in nomine trium principii expertium, vel trium Filiorum, vel trium Paracletorum; unus enim est sine principio Pater, propter incausalitatem, et unus Filius propter ineffabilem generationem, et unus Paracletus Spiritus sanctus propter suam ab ingenito processionem. Episcopi autem et presbyteri qui secus fecerint, pœnæ depositionis obnoxii sunt.

Canon autem 50 tria unius mysterii baptismata perficere jubet (tres nempe immersiones in uno baptismo, et ad unamquamque immersionem unum S. Trinitatis nomen pronuntiare), non autem unum baptismum qui datur in mortem Domini: hoc est, eum qui baptizatur, semel immergere, et uni immersioni mortem Domini ascribere, uti vesana Eunomianorum hæresis decernit: cujus rei meminit 7 can. 2 syn. Non enim dixit Dominus, in

mortem meam baptizate, sed, « Profecti docete omnes gentes, baptizantes ipsos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. » Episcopum autem vel presbyterum qui secus fecerit, a sacerdotio deponit. Quære etiam in 2 cap. litteræ A, can. 7, syn. 2, ex quo clarius discas, quos rebaptizare, et quos sacro duntaxat unguento inungere oporteat.

Canon autem 48 syn. Laodic. illuminatos super-cælesti chrismate inungere jubet; id enim per preces et Spiritus sancti invocationem sanctificationem eos qui inunguntur sanctificat, et regni cælestis Christi participes facit, nisi vitæ inpenitentia et operum malitia nos ab eo alienos reddat.

Dicunt autem nonnulli sacrum chrisma unguentum referre a meretrice ad pedes Jesu effusum: quippe quod utrumque sepulturam et resurrectionem denotet.

Canon autem 31 et 59 syn. vi, nec non 12 syn. quæ dicitur prima et secunda, sacerdotem qui in 39 oratorio quod est intra domum, præter sententiam istius regionis episcopi, baptizaverit, communi suffragio deponunt.

Canon autem 78 vi syn. et 46 Laodic. eum qui ad salutarem baptismum se comparat, fidei prius mysterium ediscere jubet, et quinto uniuscujusque septimane die, quæ singulis septimanis didicerit, episcopo vel presbytero, cui ejusdem examini auli provincia ab episcopo delegatur, recitare: ne postquam baptizatus et in mysterii nostri initiatione non firmiter stabilitus inventus fuerit, spuriiis hæreticorum verbis seducatur.

Canon autem 45 ejusdem syn. Laodic. cum qui tota sancta Quadrag. per jejunium cæteraque exercitia non lustratur, in magno sabbato baptizari non sinit (lex enim erat in Ecclesia ut in eodem omnes fere catechumeni baptizarentur): baptismum enim sepulturam et resurrectionem Domini exacte refert; Sabbatumque illud medium est inter sepulturam et resurrectionem. « Quotquot enim, inquit Apostolus, baptizati fuimus, in mortem Christi baptizati fuimus. » Tres autem immersiones triduum ejus sepulturam et resurrectionem denotant.

Quod si quisquam, inquit ejusdem syn. can. 47, morbo laborans, et in extremo periculo constitutus, priusquam in articulis religionis instructus fuerit, baptizetur, a morbo convalescens, fidei mysterium ediscat, et quomodo nihil afferens, per meram gratiam, a peccatorum reatu liberatus, et cognitione veri Dei dignus habitus fuerit.

Canon autem 12 syn. Neocæsar. eum qui propter morbum baptizatus fuerit, et postea convalescit, ad ordines provehi non sinit, utpote qui bonum forsitan non ex instituto, sed necessitate elegerit, eum prius vitam carnalem et voluptuariam trans-

Κύριος, Εί; τὸν θάνατόν μου βαπτίζετε, ἀλλὰ, «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος;» Τὸν δὲ μὴ οὕτως δρώντα, ἐπισκοπὸν ἢ πρεσβύτερον, τῇ ἀφαιρέσει ζημιῶν τῆς ἱερωσύνης. Ζῆτει καὶ ἐν τῷ β' κεφ. τοῦ Α στοιχείου τὸν ζ' κανόνα τῆς β' συνόδου, ἀφ' οὗ δὴ καὶ εἰσησαφῶς, τινὰς δεῖ ἀναβαπτίζειν, καὶ τινὰς μόνω χρίεν τῷ θείῳ μύρῳ.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ μὴ καὶ τῷ ἐπουρανίῳ χρίσθαι μύρῳ τοὺς φωτισζομένους θεοσπίζει· τοῦτο γὰρ ταῖς εὐχαῖς καὶ τῇ ἐπικλήσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἁγιαζόμενον τοὺς χριστούμενος ἁγιάζει, καὶ μετόχους τῆς ἐπουρανίου τοῦ Χριστοῦ βασιλείας καθίστησιν, εἰ μὴ τὸ τοῦ βίου ἡμελημένον, καὶ ἢ τῶν ἔργων φαυλότης ἡμᾶς ταύτης ἄλλοτριώσκειν.

Τύπον δὲ τινες φέρειν φασὶ τὸ ἅγιον μύρον τοῦ παρὰ τῆς πόρνης· ἐπιγεθέντος τῷ Ἰησοῦ μύρου· δήλωσις γὰρ ἦν κακείνου καὶ τοῦτο ταφῆς καὶ ἀναστάσεως.

Ὁ δὲ λα' τῆς ζ' συνόδου. ἔτι δὲ καὶ ὁ νθ', ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς λεγομένης πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου β', μὴ καθαιροῦσι ψήφῳ τὸν παρὰ γνώμην τοῦ ἐγγωρίου ἐπισκόπου βαπτίζοντα ἱερεῖ ἐν εὐκτηρίῳ ἔνδον οἰκίᾳ τυγχάνοντι.

Ὁ δὲ οη' αὐθις τῆς ζ' συνόδου, καὶ ὁ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ μς' τὸν πρὸς τὸ σωτήριον ἐτοιμαζόμενον βάπτισμα τὸ τῆς πίστεως πρότερον ἐκμανθάνειν μυστήριον ἐπισκήπτουσι, καὶ τῇ ε' ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος ἐκάστης, τῷ ἐπισκόπῳ, ἢ τῷ πρὸς αὐτοῦ ἐπιτετραμένῳ κατηγεῖν αὐτὸν πρεσβυτέρῳ, ἀπαγγέλλειν ἃ μεμαθήκει τῆς ἑβδομάδος, ἵνα μὴ βαπτισάμενος, καὶ τῇ μνήσει τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου ἀσφαλῶς ἰδρυμένος μὴ εὐθεθείς, αἰρετικῶς λόγοις καὶ νόθοις ὑποσυρῆ.

Ὁ δὲ τῆς αὐτῆς ἐν Λαοδικείᾳ μς' τὸν μὴ κατὰ πᾶσαν τὴν ἁγίαν ἑσσαρακοστὴν διὰ νηστείας καὶ λοιπῆς ἀσκήσεως προκαθαρθέντα οὐκ ἐφήσει κατὰ τὸ μέγα βάπτισσθαι σάββατον· νόμος γὰρ ἦν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν τούτῳ τοὺς πλείους τῶν κατηχουμένων βαπτίζειν· οὕτως τὸ βάπτισμα τὴν ταφὴν ζωγραφεῖ καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου· κακείνου τὸ σάββατον μεθόριον ἔστι τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως. «Ὅσοι γὰρ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου ἐβαπτίσθημεν·» καὶ αἱ τρεῖς γὰρ καταδύσεις τὴν τριήμερον αὐτοῦ ταφὴν καὶ ἀνάστασιν ὑπεμφαίνουσιν.

Εἰ δὲ τις νοσήσας, ὁ ρζ' φησὶ, καὶ ἐν χρόνῳ κινδύνου γενόμενος, τοῦ θείου ἐξιωθεῖν βαπτίσματος, πρὶν τὰ τῆς εὐσεβείας κατηχηθῆναι, ραίσας τῆς νόσου, μανθάνει τῆς πίστεως τὸ μυστήριον, καὶ ὅπως χάριτι καὶ δωρεᾷ, μηδὲν προσεινεγκάμενος, τῆς τῶν ἁμαρτημάτων ἐνοχλῆς ἀφειθεῖ, ἐκγνώσας τε ἐξιωθεῖν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ βαπτίσματος.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ β' τὸν διὰ νόσον βαπτισάμενον, καὶ ἐξάντη ταύτης γενόμενον, ἱερατοῦ οὐκ ἐπιτρέπει, οἷα μὴ προσιράσει τὸ ἀγαθὸν, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης ἴσως ἐλόμενον, τὸν φιλήδονον βίον μεταδιώκοντα πρότερον καὶ φιλόσαρχον, εἰ μήκου διὰ

τὴν εἰσέπειτα περὶ τὴν πίστιν σπουδὴν καὶ τὴν τῶν Ἀ
 ἰνθρώπων σπάνιν συγκατάδεξις γένοιτο.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ μὲ' βαπτίζειν ἀπέριγχε
 τὸν νόσους ἢ ἑτέροι; συμπτώμασι τὸ ὑγιὲς ἀφηρημέ-
 νων τοῦ νοῦ· εἰ μὴ βάλσας μικρὸν, τὴν ὑπὲρ τῆς
 πίστεως προαίρεσιν καὶ τὸν προσηκόντα πόθον ση-
 μήσει τῆ φωνῆ. Εἰ δὲ πρὸ τῆς ἀσθενείας μαρτυρη-
 θεῖη τὸ βάπτισμα ἐπιζητῶν, καὶ δι' αἰτίας τινὰς
 ὑπεριθέμενος, ἀναμφιδόλω; βαπτισθήσεται. Ζήτει
 καὶ ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Α στοιχείου κανόνα β' τῆς ἐν
 Ἀγκύρα συνόδου.

Ὁ δὲ γ' τῆς ἐν Νεοκαισαρεῖα συνόδου τῶν γυναικῶν
 τὰ; ἐγκύμονας οὐκ ἀπέριγχε βουλομένας βαπτίσα-
 σθαι. Οὐ γὰρ κοινώνει ταύταις τοῦ φωτισματος καὶ
 τὸ ἔμβρυον, μήπω παρὰ τῆς φύσεως δεξάμενον τὴν
 τοῦ ἀγαθοῦ προαίρεσιν καὶ τοῦ χείρονος, οὐδ' οἶόν τε
 τὰτα περιεργάσασθαι ὅπως ἔχουσι διαθέσεως· τὰ
 δὲ γε νήπια, διὰ τῶν ἀναδόχων κατατιθέμενα, καὶ
 ἔργοις αὐτοῖς φωτιζόμενα, τῆς θείας κοινωνοῦσιν
 ἑλλάμψω;.

Ὁ δὲ δ' τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἡ κατηγου-
 μένη γυνή, φησί, εἰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ βαπτι-
 σθῆναι προέθετο, τὰ κατ' ἔθος αὐτῆ συμβαίη, εἰς
 τὴν ἐπιούσαν ὑπεριθέσθω τὸ φῶτισμα.

Ὁ δὲ α' αὐτοῦ, Εἰ παιδίον, φησί, κατηγούμενον,
 ἢ καὶ ἀνὴρ τῆς ἱερᾶς τελευμένης θυσίας, προσελθὼν
 ἀπονήρω; τῶν θεῶν μεταλήψεται δώρων, ἀγνοοῦν-
 τος τοῦ ἱερέω; εἶναι τοῦτον κατηγούμενον, εὐθὺς
 βαπτίσεισθω· ὅπῃ γὰρ τοῦ Κυρίου προσκίληται.

Ὁ δὲ κ' τοῦ μεγάλου Βασιλείου, Τὰ; αἰρετικὰς
 γυναικὰς καὶ μήπω τοῦ θεοῦ ἡξιωμένας βαπτίσα-
 τας, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν κατηγουμένων τῶσει παραμενοῦ-
 σασ εἰσέτι, εἰ παρθενίαν ὁμολογήσαιεν, εἴτα ἀνδράσιν
 ἱουτὰ; ἐκδοῖεν, μὴ καταδικάζεσθαι ὡς ψευσαμένας
 τὴν ὁμολογίαν. Ὅσα γὰρ ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ
 νόμῳ λαλεῖ· βαπτισάμεναι γὰρ τῶν πρὸ τοῦ βαπτί-
 σματος σφαλμάτων ἀπάντων συγχώρησιν ἔχουσιν,
 ἐπεὶ καὶ σύμπαντες οἱ πιστεύσαντες καὶ βαπτισάμε-
 νοι οὐδ' ἠντιναοῦν ὑπέχουσι δίκην ἀνθ' ὧν πρὸ τοῦ
 βαπτίσματος ἤμαρτον· ταῦτα γὰρ τὰ πρεσβεῖα καὶ
 ἐξαιρέτα τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως.

Ὁ δὲ δ' τοῦ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας, περὶ τινος
 τῆ ἰδία συμφυθέντος ἀδελφιδῆ. Εἰ μὲν πρὸ τοῦ βα-
 πτίσματος, φησί, ταῦτη ἐμίγνυτο, καὶ μετὰ τοῦτο
 ταύτης ἀπέσχετο, μενέτω διάκονος· τὸ γὰρ ἄγιον
 βάπτισμα τὰ πρῶην αὐτοῦ ἐκαθάρισεν ἀμαρτήματα·
 εἰ δὲ μετὰ τὸ βάπτισμα ἔσχε ταύτην, ἐκβληθήτω τοῦ
 κλήρου· τῷ δὲ ἐξ ἀγνοίας αὐτὸν χειροτονήσαντι
 οὐδὲν βλάβος ἐκ τούτου γνήσεται.

Ὁ δὲ δ' τοῦ ἁγίου Κυρίλλου κανὼν, Κἀν χωρι-
 σμῶν, φησί, ὑπομείνωσι τινες τῶν κατηγουμένων,
 πταισμάτων ἕνεκεν ἐπιτιμηθέντες, καὶ μέλλωσι τε-
 λευτᾶν, βαπτίζεσθωσαν, καὶ μὴ ἀμέτοχοι τῆς χάρι-
 τος τῶν ἀνθρωπίνων ἀποδημείωσαν.

Ὁ δὲ β' τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας κατηγόμε-
 νων δαιμονῶντα, πρὶν ἢ τοῦ ἀκαθάρτου δαίμονος
 καθαρθῆναι, κωλύει βαπτίζεσθαι· ἀθέμιτον γὰρ τὸν
 παρασχόντα ἑαυτὸν τῷ πονηρῷ δαίμονι εἰς ἐνοίκησιν
 τῆ πρὸς τὰ φαῦλα ροπή, καὶ τὸ φῶς τοῦ ἁγίου Πνεύ-

egisset; nisi propter sequens in fide studium, et
 hominum inopiam, id ei indultum fuerit.

Canon vero 45 syn. Carthag. eum qui præ morbo
 aliõve casu sanitate mentis privatus fuerit, bap-
 tizare prohibet, nisi parum convalescens volunta-
 tem suam circa fidem et debitum desiderium voce
 significet. Quod si eum, antequam ægrotaret,
 baptismum quævisisse eumque aliquas ob causas
 distulisse, testimonio probatum fuerit, absque
 omni difficultate baptizabitur. Quære etiam in pri-
 mo cap. litteræ A canonem 12 syn. Ancyranæ.

Canon autem 6 syn. Neocæsar. mulieres præ-
 gnantes, quando voluerint, baptizari non prohibet.
 Embryon enim in baptismo cum iis nihil habet
 commune, quippe quod a natura boni et mali
 electionem non habeat, et impossibile sit ut præstet
 ea quæ in baptismo polliceri debet. Infantes autem
 per susceptores suos assumpti, eorumque operi-
 bus illuminati, sacrosancti baptismi participes
 sunt.

Canon autem 6 Timothei Alexandrini, Mulier,
 inquit, catechumena, si eõ die in quo baptizari de-
 stinaverat, quod mulieribus solet ei accidat, bap-
 tismum in diem sequentem differat.

Ejusdem canon 1, Si puellus, inquit, catechume-
 nus, vel vir, dum sacra sit oblatio, adveniens,
 sacrorum donorum particeps factus fuerit, sacer-
 dote nesciente, an baptizatus sit, necne, statim
 baptizetur; a Deo enim vocatur.

40 Vicesimus autem magni Basilii canon, Hæreti-
 cæ, inquit, mulieres, quæ nondum baptismo dignæ
 habitæ sunt, sed in ordine adhuc catechumenorum
 manent, si virginitatem professæ sese postea viris
 tradant, ut fidem fallentes non sunt puniendæ.
 Quæcunq; enim dicit lex, iis dicit qui sub lege
 sunt; baptizatæ autem delictorum omnium ante
 baptismum admissorum veniam consequuntur, si-
 quidem omnes qui credunt et baptizantur, pro
 peccatis baptismum præcedentibus nulli omnino
 pœnæ obnoxii sunt. Hæc enim sunt præcipua spi-
 ritualis regenerationis privilegia.

Quartus autem Theophili Alexandrini de quodam
 cum consobrina sua polluto: Si, inquit, ante bap-
 tismum cum illa coitit, et postea ab ea abstinuit,
 maneat diaconus; sacrosanctus enim baptismus
 priora ejus peccata expurgavit. Sin autem eam
 post baptismum etiam habuerit, et clero ejiciatur;
 ei autem qui eumdem ex ignorantia ordinavit, nihil
 exinde damni inferetur.

Quartus autem sancti Cyrilli canon, Si quis,
 inquit, catechumeni existentes segregatiõni subji-
 ciantur, propter delicta pœnam subeuntes, et
 moribundi sint, baptizentur, et gratiæ non parti-
 cipes e vivis ne excedant.

Secundus autem Timothei Alexandrini canon
 catechumenum a dæmone obsessum baptizari vetat,
 antequam ab impuro dæmone purgetur. Nefas enim
 est, ut qui se impuro dæmoni pro domicilio dicit
 sua ad malum propensione, lucem etiam divini

Spiritus suscipiat, a tenebroso et malo spiritu non penitus liberatus. Eum autem moribundum baptizare jubet, ne vacuus e vita excedat, divinæ gratiæ viaticum secum non exportans.

Ejusdem autem canon 4, Si vero catechumēnus, inquit, non a dæmone obsessus sit, sed præ morbo mente excidat, ita ut voce sublata respondere non possit, quoniam prius voluntatem amplectendi fidem ostenderit, ex instituto suo catechumenis adnumeratus, absque omni difficultate baptizabitur.

Canones autem synodi Carthaginiensis 109 et 110 eos anathemate feriunt qui dicunt, quod Adam ab initio factus fuit mortalis, et moriturus esset, licet mandatum non transgressus foret; quodque mors per peccatum non ingrediebatur. Ecclesia enim cum nec mortalem nec immortalem a Deo factum esse credit, sed medium inter magnitudinē et humilitatem, utriusque scilicet capacem, uti præclarus Theologus dicit, vel naturæ rationalis magnitudinē, et sensitivæ humilitatem habentem; anima enim hominis a divina inspiratione suum esse sortita, corpore luteo excellentior evasit. Donum autem liberi arbitrii accipiens, et malum pro bono amplectens, vitam pro morte commutavit. Quoniam ergo « per unum transgressorem peccatum, ut inquit Apostolus, in mundum intravit, et per peccatum mors, et sic per omnes homines mors pervasit : » nimirum ut hæreditas paternæ a posterioribus descendit : « In quo enim omnes, inquit, peccaverunt, » neque infantes a peccato Adam immunes sunt, in quantum eorum conceptio in transgressione facta sit : ex voluptate enim est coltus et sequens conceptio, et nisi lex matrimonio suppetias ferret, id etiam peccatum reputaretur, cum amor voluptatis et carnalis appetitus ad illud incitet, quantumvis liberorum præcreationi inserviat. Si igitur hominum præcreatio causam habeat carnis concupiscentiam, infantes recens natī a primī parentis peccato non **¶** sunt immunes, utique quod divino regenerationis lavacro purgari debet. Quamvis enim infantes propter naturæ imperfectionem sensum non habent, per fidem tamen susceptorum illuminationem Spiritus accipiunt. Hujus etiam rei Christus aperte argumenta præbuit, quando per aliorum fidem alios, qui præ morbo mentis expotes facti erant, non solum ab infirmitate corporali, verum etiam a spiritali ex abundantia liberavit. Infantes igitur ad remissionem peccatorum baptizare oportet. Eum autem qui remissionem peccatorum fletam et non veram in infantibus existimaverit, canones anathemate feriunt.

Canon autem 111, Gratia, inquit, quæ nobis per baptismum suppeditatur, non solum peccatorum remissionem largitur, sed et potestatem ne amplius peccemus, nisi propter socordiam volun-

Α ματος υποδέχεσθαι, μὴ τελῶς ἀπαλλαγέντα τοῦ σκοτεινοῦ καὶ πονηροῦ πνεύματος· εἰ δὲ καὶ ἡ τελευτὴ τοῦτῃ ἐπισταίῃ, κελεύει βαπτίζεσθαι, ἵνα μὴ κενὸς ἐξέλθοι τοῦ βίου, τὸ ἐφόδιον μὴ τῆς θείας φέρων χάριτος.

Ὁ δὲ δ', Εἰ καὶ μὴ ὑπὸ δαίμονος, φησὶν, ἐκπηγούμενος ἐνοχλεῖται, ἀλλ' ὑπὸ νόσου τῶν φρενῶν ἐξεκρούσθῃ, ὡς μὴδὲ ἀποκρίνεσθαι οἶδ'· τε εἶναι, ἀφρημένοι καὶ τὴν φθογγὴν, ἀλλ' ἐπεὶ φθάσας ἐδείξαν ἐκ προαιρέσεως τὴν πίστιν ἀσπάζεσθαι, ἐκὼν εἰς τοὺς κατηγουμένους καταλεγείς, ἀναμφιβόλως βαπτισθήσεται.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ρθ' καὶ ὁ ρι' ἀνάθεμα καταψηφίσαντο τῶν λεγόντων, ὅτι θνητὸς ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἀδάμ ἐπέλασθη, καὶ τεθνήξεσθαι ἐμελλε, καὶ εἰ μὴ παρέβη τὴν ἐντολὴν, καὶ οὐχὶ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ὑπεισῆλθεν ὁ θάνατος. Ἡ γὰρ Ἐκκλησία οὕτε θνητὸν αὐτὸν δοξάζει πλάσθῃναι παρὰ θεοῦ, οὕτε ἀθάνατον, ἀλλὰ μέσον μεγέθους καὶ ταπεινότητος, δεκτικὸν δηλαδὴ τῶν αὐτῶν ἀμφοτέρων, ὡς ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος ἔφη, ἢ ὡς μετέχοντα καὶ τοῦ μεγέθους τῆς νοερᾶς φύσεως, καὶ τῆς ταπεινότητος τῆς αἰσθητῆς φύσεως. Ψυχὴ γὰρ ἀνθρώπου διὰ τοῦ θεοῦ ἐμφυσήματος τὸ εἶναι λαβοῦσα, μείζων τοῦ πηλίνου τούτου καθέστηκε σώματος· ὄωρον δὲ ἐλληγῶς καὶ τὸ αὐτεξούσιον, καὶ τὰ τῆς κακίας ἀντὶ τῆς ἀρετῆς ἐλόμενος, τὸν θάνατον ἠλλάξατο τῆς ζωῆς. Ἐπειδὴ τοίνυν εἰς ἐνὸς τοῦ παραθεβηκότος ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, ὡς εἶρηκεν ὁ Ἀπόστολος, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διήλθεν, ὡς περὶ τις κληρὸς δελαδὴ πατρῶος διαδᾶς ἐπὶ τοὺς ἐγγόνους. « Ἐφ' ᾧ γὰρ πάντες, φησὶν, ἡμαρτον, » οὐδὲ τὰ νήπια τῆς τοῦ Ἀδάμ ἄρα ἁμαρτίας ἐλεύθερα, ὡς τῆς συλλήψεως αὐτῶν ἐν ἀνομίαις γινομένης· ἐξ ἡδονῆς γὰρ ἡ συνάρεια καὶ ἡ ἐπομένη σύλληψις, καὶ εἰ μὴ ὁ νόμος ἐπεκούρει τῷ γάμῳ, ἁμαρτία ἀν' ἐλογίζετο, φιληδονίας σαφῶς καὶ ὀρέξεως σαρκικῆς κινουμένη εἰς αὐτὸν, καὶ διὰ παιδοποιίαν γίνηται. Εἰ οὖν αἰτίαν ἔχει τῆς σαρκὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀνθρώπων ἡ γένεσις, οὐκ ἐλεύθερα καὶ τὰ νεογνὰ τῆς προγονικῆς ἁμαρτίας, ἣν καθαρθῆναι δεῖ τῷ θεῷ τῆς παινηγενεσίας λουτρῷ. Εἰ γὰρ καὶ ἀναισθητῶς τῷ ἀτελεῖ τῆς φύσεως ἔχει τὰ νήπια, ἀλλὰ παρὰ τὴν πίστιν τῶν προσαγόντων τὸν φωτισμὸν τοῦ Πνεύματος δέχεται, καὶ τούτου τὰς πίστεις φθάσας ἐναργῶς παρέσχεν ὁ Κύριος, ἥνικα διὰ τὴν ἑτέραν πίστιν, ἑτέρους τὸ φρονεῖν ὑπὸ νοσημάτων ἀφρημένων, οὐ μόνον σωματικῆς, ἀλλ' ἡδὴ καὶ ψυχικῆς ἀρῆυστίας μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἀπήλλαττε. Χρὴ τοίνυν καὶ ταῦτα εἰς ἄρεσιν βαπτίζειν ἁμαρτιῶν· τὴν δὲ μὴ οὕτως φρονούντα καὶ δρώντα, ἀλλὰ πλαστὸν οἰόμενον καὶ οὐκ ἀληθῆ τὸν εἰς ἄρεσιν ἁμαρτιῶν ἐπὶ τῶν νεπίων τοῦ βαπτίσματος τύπον, τοῦ ἀναθέματος ὀξιοῦσιν.

Ὁ δὲ ρια', Ἡ διὰ τοῦ βαπτίσματος, φησὶ, χορηγούμενη χάρις ἡμῖν, οὐ μόνον τῶν ἡμαρτημένων ἄρεσιν, ἀλλὰ καὶ δύναμιν ἐνθήσιν εἰς τὸ μὴκέτι ἁμαρτάνειν ἡμᾶς, εἰ μὴ διὰ βῆθυμίαν ἐκόντες τὰ

της ἀμαρτίας ἀσπασαίμεθα· τοὺς δὲ μὴ οὕτω φρο-
νοῦντας, τῷ ἀναθέματι παραπέμπει.

Ὁ δὲ ριβ', Ἡ διὰ τοῦ βαπτίσματος χάρις, φησί·
τὴν γῶσιν ἡμῖν τῶν ἀμαρτημάτων ἀποκαλύπτουσα,
βοήθειαν εἰς τὸ μὴ ἀμαρτάνειν παρέχει, τῷ γῶσιναι
τίνα δεῖ ἐπιζητεῖν, καὶ τίνα παντὶ σθένει φεύγειν· οὐ
μὴν ἀλλὰ καὶ δύναμιν παρέχει κρυπτῶς, ὥστε ἀγα-
πῆν καὶ προθυμεῖσθαι πράττειν τὸ ποιητέον· ἐκάτε-
ρον γάρ, ἢ τε γῶσις καὶ ἡ ἀγάπη, δῶρον Θεοῦ. Τὸν
δὲ μὴ οὕτω δόξης ἔχοντα, ἀλλὰ τὸ εἰδέναι τί δεῖ
ποιεῖν μόνον τὴν χάριν ἡμῖν διδόναι οἰόμενον, οὐ μὴν
καὶ τὸ ἀγαπῆν ὃ δεῖ ποιεῖν, τοῖς κληρονόμοις συν-
τάττει τοῦ ἀναθέματος· διότι ἡ γῶσις μόνη φυσικῶς,
ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ.

Ὁ δὲ ριγ' τοῖς λέγουσι δύνασθαι ἡμᾶς καὶ διὰ
της διὰ τοῦ βαπτίσματος χάριτος τὰς ἐντολάς· πράτ-
τειν μὲν, δυσχερέστερον δὲ, αὕτη γὰρ εὐχέρειαν
μόνην εἰς τὸ ταύτας ἀνύπτειν δίδωσι, τοῦ ἀναθέμα-
τος τιμᾶται σαφῶς· τὸ πᾶν γάρ ἐστι τῆς θείας χά-
ριτος, κάκεινης ἀνευ οὐδέν τῶν δέοντων κατορθῶσαι
δύναμεθα. Οὐ γὰρ εἶπε, φησί, ὁ Κύριος, Χωρὶς ἐμοῦ
εὐχερῶς οὐ δύνασθε ποιεῖν, ἀλλὰ, « Χωρὶς ἐμοῦ οὐ
δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. »

Ὁ δὲ ταύτης ιη' τοὺς ἤδη τετελευτηκότας οὐτε
βαπτίζειν, οὐτε τῶν θείων κελεύει μεταδιδόναι μυσ-
τηρίων. Μὴ συνειντές γάρ τινες τῶν ἀποστολικῶν
βημάτων τὴν δύναμιν, ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους γρά-
φοντος πρώτῃ, « Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι
ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται·
τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; » οἱ μὲν τοὺς
νεκροὺς αὐτῶν ἐβάπτισον, οἱ δὲ ἄλλους ὑπὲρ τῶν
νεκρῶν ζῶντας· ἀλλ' ὁ κἀνὼν τοῦτο κωλύει γίνε-
σθαι. Οὐ γὰρ τοὺς ἤδη τεθνηκότας ὁ Ἀπόστολος
κελεύει βαπτίζειν, ἢ ἀντ' ἐκείνων ἄλλους· ἀλλ' ἐπεὶ
οἱ βαπτιζόμενοι, μανθάνοντες τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστη-
ρίου τὴν δύναμιν, μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἀνάστασιν
νεκρῶν ἦτοι σωμάτων ἐλπίζειν διδάσκονται, καὶ τὴν
ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ καταδύειν καὶ ἀνάδυσιν τὸν θά-
νατον ὑπεμφαίνειν καὶ τὴν ἐνάστασιν, πρὸς τοὺς
περὶ ταύτην ὁμοφώνως ἔχοντας, φησί, ὁ Ἀπόστολος,
ὅτι εἰ μὴ ἀνάστασις ἐστι, τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζό-
μενοι ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ἀναστῆναι τοὺς νεκροὺς; μα-
ταιοπονοῦντες λοιπὸν, εἰ γε περὶ τῆς ἀναστάσεως
ἀμφιβάλλουσιν. Οἷς μὲν γὰρ πράττουσιν, ὁμολογοῦσι
προδοκᾶν τὴν ἀνάστασιν· οἷς δὲ νῦν λέγουσιν, ἀρ-
νούνται αὐτὴν· βαπτίζονται γὰρ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν
τῇ φύσει σωμάτων, εἰς ἀφθαρσίαν καὶ αὐτὰ μετα-
σκευασθῆναι πιστεύοντας· ἐπεὶ τοῖ γε ἡ ψυχὴ ἀθά-
νατος φύσει πέφυκε καὶ ἀτελευτήτος· ταῦτα δὲ φθορᾶ
καὶ ἀλλοιώσει ὑπόκειται. Διὰ γὰρ τοῦτο ἄπερ τις
διὰ βημάτων ὁμολογεῖ πιστεῦειν, διὰ τῶν πραγμά-
των δείκνυσιν ὁ ἱερεὺς, εἰκονίζων ἐν τῷ ὕδατι τὴν
ἀλήθειαν.

ΚΕΦΑΛ. Β'. Ἐπεὶ τῶν ἀμφιβαλλομένων νηπίων,
εἰ ἐβαπτίσθησαν.

Ὁ πδ' τῆς ἑκτῆς συνόδου, εἰ δὲ καὶ ὁ οβ' τῆς ἐν
Καρθαγένῃ, τὰ ἀμφιβαλλόμενα νήπια, εἰ τοῦ θείου
τετυγχάνει βαπτίσματος, μὴτ' ἄλλων ἀσφαλῶς ἐπι-

tarie peccata amplectamur. Eos autem qui non
ita faciunt, et potissimum qui secus sentiunt,
anathemate ferit.

Canon 112, Gratia, inquit, per baptismum,
peccatorum cognitionem manifestans, auxilium
præbet, ut non amplius peccetur, et ut cognoscatur
quænam quærere et, quænam omnibus viribus
fugere oporteat; quin et potentiam secreto largitur,
ut amemus, et id quod faciendum est præstare in
animo habeamus. Eum autem qui non ita credit,
sed sentit, gratiam solum dare ut sciamus quid
faciendum sit, non autem amare id quod facere
oportet, inter anathematis hæredes constituit;
quoniam scientia sola inflat, charitas autem
ædificat.

Canon autem 113 eos qui dicunt, posse nos
absque gratia per baptismum data mandata per-
ficere, difficilius vero, quippe quod ea duntaxat
mandatorum executionem faciliorem reddat, ana-
themate punit; omnia enim a divina gratia deri-
vantur, et sine illa nihil ex iis quæ agere oportet,
præstare possumus. Non enim dixit Dominus, Sine
me nihil facile perficere potestis, sed, « Sine me
nihil omnino potestis facere. »

Ejusdem autem syn. canon 18 eos qui jam
mortui sunt, nec baptizare, nec divina iis mysteria
communicare jubet. Quidam enim verborum apo-
stolicorum vim, in prima ad Corinthios Epistola:
« Nam quid facient qui baptizantur pro mortuis,
si omnino mortui non resurgunt? quid etiam bap-
tizantur pro mortuis? » non intelligentes,
mortuos suos, alii autem alios vivos pro mortuis
baptizabant. Verum non jubet Apostolus eos qui
mortui sunt, baptizare, vel alios pro iis; sed quia
qui baptizantur vim mysterii nostri addiscentes,
inter alia mortuorum quoque seu corporum resur-
rectionem sperare docentur, quodque in lavacro
demersio et emersio mortem et resurrectionem
denotent, iis qui de resurrectione dubitant, dicit
Apostolus, Si non est resurrectio, quid facient
qui sub hac spe, quod mortui resurgent, bap-
tizantur? Deinceps frustra laborant, si de resur-
rectione dubitant; per ea enim quæ faciunt, se
resurrectionem exspectare fatentur, et per ea quæ
jam dicunt eandem denegant. Baptizantur enim
pro corporibus natura mortuis, eadem in incor-
ruptibilitatem transmutari credentes; quoniam
anima natura immortalis est et sine fine, corpora
autem corruptioni et mutationi obnoxia sunt. Et
propterea quæ quisquam se credere voce consi-
tetur, sacerdos re ostendit, in aqua veritatem
repræsentans.

42 CAP. II. De infantibus de quibus dubitatur,
utrum baptizati fuerint, necne.

Canon 84 syn. vi nec non 82 synodi Carthagi-
nensis infantes de quibus dubitatur, utrum
sacrosanctum baptismum assecuti fuerint, necne.

utpote nec ipsis propter ætatem illud scientibus, nec aliis de ea re firmum testimonium ferentibus, absque omni controversia rebaptizare jubet. Licet enim unum baptismum constiteri divino symbolo edocti sumus, tamen quia dixit Dominus : « Nisi quis ex aqua et Spiritu renatus fuerit, non potest intrare in regnum cælorum, » cavendum ne infantes divina illuminatione privati, vesteque nuptiis cælestibus apta non induli, a thalamo simul et a regno excludantur. Oportet enim ut in dubiis dubium per certa vincatur.

CAP. III. *De infantibus Agarenorum baptizatis ; et de baptizatis ab iis qui non ordinantur.*

Videre est in profundissimis impietatis Agarenorum tenebris lucem gratiæ pollentem, et ab ea non absconditam, aut exstinctam ; quoniam nec infidelibus signa, eos ad divinam cognitionem perducentia, invidit. Moris igitur est apud plebsque Agarenorum, ut infantes suos non prius circumcidant, quam Christiani sacerdotes, qui iis tributarii sunt, etiam invitit eos baptizare cogantur. De hac igitur re controversum erat in synodo Trullana, sanctissimo Luca thronum patriarchalem tenente, utrum nimirum eos ad veram Christianorum fidem accedentes rebaptizare, vel unguento duntaxat inungere oporteat ; et decretum fuit eos sine controversia rebaptizandos esse ; baptismum enim quo loti erant, non ex pio instituto, sed ut beneficio et incantamento usi sunt, ne circumcisis temperamentum corporis morbosum et maleolens evaderet.

Id etiam quæsitum fuit a Manuele Heracleæ episcopo, an eum qui a non ordinato, sed ordinatum simulante baptizatus fuerat, ut fidelem suscipere oporteat (hoc etiam tunc temporis in ejus provincia accidebat) ; et decrevit synodus, eos etiam rebaptizandos esse. Quoniam, inquit, secundum canones apost. 46 et 47, solis episcopis et sacerdotibus sacrosancti baptismi administratio concessa erat. Quin et hoc clarum est ex canonibus 26 et 46 synodi Laodicensæ, altero quidem jubente eos non adjurare qui ab episcopo promoti non sunt, altero autem illuminandos fidem episcopis et presbyteris recitare. Porro prædicti canones vi synodi, et synodi Carthaginensis, eos de quibus dubitatur an baptizati fuerint, necne, absque aliqua difficultate baptizare jubet. Non enim fas nec tutum erat, ut baptizatus ab aliquo qui baptizandi, et per baptismum peccatorum remissionem elargiendi potentiam non acceperit (etenim baptismus peccatorum sordes eluit), divino fidelium choro adjungeretur. Periculum enim non parvam est, ne propter hujusmodi dubitationem **43** lustratione divini baptismi privetur, et nos cum non baptizato tacite communicemus. Si quis autem ulterius dicat, quod propter preces a laico habitas, et propter sancti unguenti chrisma, baptismus a non ordinato datus verus baptismus reputari debeat, pari ratione dicere potest, quod ii qui a non ordi-

Α μαρτυρούντων, χωρίς επιδοιασμού, βαπτίζειν πρόταττουσιν. Εἰ γάρ καὶ ἐν ὁμολογεῖν βάπτισμα ἀπὸ τοῦ θεοῦ συμβόλου δευιδάγματα, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἔφη, « Ἐάν μὴ τις γεννηθῆ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, » εὐλαθεῖτόν μὴ τῆ στερηθεῖ τοῦ θεοῦ φωτισματος, τὸ προσήκον τῷ πνευματικῷ γάμῳ μὴ περιχέμενα ἔνδυμα, τοῦ νομφῶγος ἄμα καὶ τῆ βασιλείας ἀπορρίψῃ. Δείον γάρ ἐν τοῖς ἀμφιβόλοις νικῆν φιλανθρώπως τὸ ἀναμφιβόλον.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. *Περὶ τῶν βαπτιζομένων νηπίων τῶν Ἀγαρηνῶν.*

Ἰδεῖν ἔστι κἀν τῷ βαθεῖ σκοτίῳ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν δυσσεβείας τὸ φῶς ἐνδυναστεύον τῆς χάριτος, καὶ ὑπὸ ταύτης μὴ καταλαμβανόμενον ἢ σθενύμενον· ἐπεὶ τῶν σημείων οὐδὲ τοῖς ἀπίστοις ἐφθόνησεν, ἐνάγουσα τούτους πρὸς τὴν θεῖαν ἐπίγνωσιν. Ἔθος γοῦν ἔστι τῶν Ἀγαρηνῶν τοῖς πλειστοῖς, μὴ πρότερον τὰ ἐσπετέρα περιτέμνειν βράφει, πρὶν ἂν οἱ ὑποτελεῖς ἔντες αὐτοῖς τῶν Χριστιανῶν ἱερεῖς, καὶ ἄκοντες ἀναγκασθῶσι ταῦτα βαπτίσει. Ἐζητήθη τοίνυν τὰ περὶ τοῦτου ἐν τῇ κατὰ τὴν βασιλεύουσαν συνόδῳ, Λουκᾶ τοῦ ἱεροῦ τῶν πατριαρχικῶν ἰθύνοντα; θρόνον, εἰ δεῖ τοὺς τοιοῦτους, τῇ ἀληθινῇ τῶν Χριστιανῶν πίστει προσερχομένους, ἀναβαπτίζειν, ἢ μόνον χρίειν τῷ μύρῳ, καὶ ἐψηφίσθη, τούτους ἀνατιρρήτως αὐθις βαπτίζειν· ὅπερ γὰρ ἐλοῦσαντο βίπτισμα, οὐ κατὰ σκοπὴν εὐσεβῆ, ἀλλ' ὡς φαρμακείῃ ἢ ἐπαοδιῇ τινα τοῦτω ἐχρήσαντο· ἐφ' ᾧ μὴ νοσῶντες ἢ δυσώδης ἢ κρᾶσις τῶν σωματίων τοῖς περιτμητοσμένοις γενήσεται.

Ἐζητήθη καὶ τοῦτο, τοῦ Ἰωακλεῖας ἐρομένου Μανουὴλ, εἰ χρὴ δέχεσθαι ὡς πιστὸν, ὃν ἀνιέρως ἐβάπτισα, τὸ Ἰερᾶσθαι πλασάμενος (τοῦτο γάρ ἐστὶ τῆς ἐνορίας αὐτοῦ τηνικαῦτα συνέθη), καὶ ἐψηφίσθη ἢ σύνοδος, καὶ τούτους ἀναβαπτίζεσθαι. Ἐπεὶ γάρ, φησι, κατὰ τοὺς ἱεροὺς τῶν ἀποστόλων κανόνας, τὸν μς' καὶ μς', μόνοις ἐπισκόποις ἐδόθη καὶ ἱερεῦσιν ἢ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τελετὴ· δεῖκνυται δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ κς' καὶ μς' τῆς ἐν Λαοδικεῖα συνόδου, τοῦ μὲν μὴ ἐφορῶν τοὺς μὴ προαχθέντα; ὑπὸ ἐπισκόπων κελεύοντος, τοῦ δὲ, τοὺς φωτιζομένους τὴν πίστιν ἀπαγγέλλειν τοῖς ἐπισκόποις ἢ πρεσβυτέροις· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ ρηθέντες τῆς ζ' συνόδου καὶ τῆς ἐν Καρθαγίνῃ, τοὺς ἀμφιβόλους ἔχοντα; εἰ ἐβαπτίσαντο, ἀμελεῖται βαπτίζειν προστάτουσιν. Οὐ μὴν ἦν ἔσιον οὐδὲ ἀσφαλὲς, τὸν βαπτισθέντα παρὰ τοῦ μὴ λαθόντος ἐξουσιαν βαπτίζειν, καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἄρεσιν διδοῖα ἀμαρτημάτων (ῥυπτικὸν γάρ τούτων τὸ βάπτισμα), τῷ θεῷ τῶν πιστῶν καταλέγειν χορῶ· οὐ μικρὸς γάρ ὁ κίνδυνος, μήποτε παρὰ τὸν τοιοῦτον διαταγμὸν, αὐτὸς μὲν τῆ; ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καθάρσεως στερηθῆ, ἡμεῖς δὲ ἀδαπτιστῶ λάθωμεν κοινωνοῦντες. Εἰ δὲ τις ἐνίσταται λέγων, διὰ τὰς γινομένας παρὰ τοῦ λαϊκοῦ εὐχὰς, καὶ τὴν χρίσιν τοῦ ἁγίου μύρου, ἀληθὲς χρῆμα εἶναι πρὸς τοῦ ἀνιέρως διδόμενον λογίζεσθαι βάπτισμα, οὕτως ἂν φῆσαι καὶ τοὺς χειροτονηθέντας πρὸς τινος ἀνιέρως καὶ τὸν ἐπισκόπον ὑποκρινόμενον, δεῖν εἶναι

κληρικούς και μετά τὸ φωραθῆναι ὑπερ ἄτοπον, ἀλλὰ και ὑπεραντίον τῷ θ' κανόνι τῆς β' συνόδου, τῷ περὶ Μαξίμου τοῦ κυνικοῦ διαταττομένῳ, μήτε αὐτὸν γενέσθαι ἢ εἶναι ἐπίσκοπον, και τοὺς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονθέντας μηδὲν πλέον ἐντεῦθεν ἀπόνυσθαι, πάντων ἀκυρωθέντων ὧν ἀθέσμως ἐκεῖνος ἔδρασεν. Ἐτι μὴν και τῷ ιη' τῆς ἐν Σαρδικῇ, τοὺς παρὰ Μουσαίου και Εὐτυχιανοῦ ἀνείρων ὄντων χειροτονθέντας, τοῦ κλήρου τελείως ἐκβάλλοντι, και εἰς τὴν τῶν λαϊκῶν κατάγοντι χώραν. Ὡσπερ οὖν ἐκεῖνοι ἀχειροτόνητοι, οὕτω και οὗτοι ἀβάπτιστοι λογισθήσονται και ὡσπερ οἱ τῶν Ἀγαρηνῶν βαπτίζόμενοι παῖδες τῷ μη δυσωδίας ἀπόζειν, Χριστιανοὶ οὐ λογίζονται, ὡτως οὐδὲ οἱ μύρω χρισόμενοι πρὸς τῶν ἀνείρων, οὐ μηδὲ δέδοται τοῖς τοιοῦτοῖς ἀγιασμοῦ τινος ὄλω μεταδιδόναι. Εἰ δὲ τις ἀνθυποφέρει τὸ παρὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, ἔτι παιδὸς ὄντος, γεγονὸς, ἐνθυμηθῆτω τὸν θεοπέζοντα πολιτικὸν νόμον, οὐ τὸ παρὰ κανόνας οὐχ ἔλκεται εἰς ὑπόδειγμα, και οὐ νόμος Ἐκκλησίας τὸ σπάνιον.

nato, seipsum autem episcopum esse simulante, ordinantur, clerici esse debent, postquam res detecta fuerit : quod est absurdum, et canonis 4 syn. II contrarium ; qui quidem de Maximo Cynico decernit, eum nec fieri nec esse episcopum ; eosque qui ab eo ordinabantur, nihil inde juvari, omnibus quæ ipse fecerat, irritis factis. Utique et 18 canonis syn. Sardie. contrariatur, omnes a Musæo et Eutyichiano, non ordinatis, ordinatos a clero prorsus expellent, et in locum laicorum deducenti ; sicut enim illi non ordinati, ita et hi non baptizati habebuntur. Ex quemadmodum Agarenorum infantes baptizati ut non male olerent, Christiani non judicantur, ita neque fi, qui a non ordinatis chrismate inunguntur ; quia talibus non est indultum aliquam omnino sanctificationem participare. Quod si quisquam in contrarium adducat, quod a magno Athanasio, cum puer adhuc esset, factum erat, attendat ad legem civilem statuentem, quod aliquid præter canones factum non trahitur in exemplum, et lex Ecclesie non est quod raro fit.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ τῶν βαπτιζομένων ἐξ Ἰουδαίων.

Περὶ δὲ γε τοῦ σκληροτραχήλου και ἀπεριτμήτου τῆ καρδία γένους τῶν Ἰουδαίων, οὕτως ὁ τῆς ζ' συνόδου ἢ γινώσκει κανὼν. Εἰ γάρ τις αὐτῶν, φησι, ἐξ εὐκρινῶς καρδίας τὰ Χριστιανῶν ἔλοιτο, και ἡμῖν ἐξ ὅλης καρδίας ὁμολογήσει, θριαμβεύων ὅσα πράττειν τῷ τῶν Ἑβραίων εἰθισται γένει, ἔφ' ᾧ και ἑτέροις ἐλεγχθῆναι και διορθωθῆναι, οὗτος και προσεχθήτω, και τοῦ θεοῦ ἀξιοθήτω βαπτίσματος, πρὸς δὲ και οἱ αὐτοῦ παῖδες και ἀσφαλιζέσθω τῶν Ἰουδαϊκῶν ἐπιτηδεύματων ἀποδίστασθαι. Εἰ δὲ μη οὕτω φρονεῖ, μηδὲ δι' αὐτὸ τὸ καλὸν τὸν Χριστιανισμόν αἰροῖτο, ἀλλ' ἢ τινος βουλόμενος ἐκφυγεῖν ἐπηρείας ἢ διζῆς ἐπικαίρου και ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας ἄλως ἔρωτι, τῇ πίστει στήκτοιο προσίεσαι, τὸν γε δὴ τοιοῦτον βαπτίζειν οὐχ ἐπιτρέπει. Εἰ δὲ και οὕτω γνώμης ἔχοντες ἔλαθόν τινες βαπτισάμενοι, και ὑποκρίνονται μὲν τὰ Χριστιανῶν, κρῖθα δὲ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἔθων και παρατηρήσεων φωραθῆεν ἔχόμενοι, μήτε εἰς ἐκκλησίαν εἰσίστασαν, φησι, μήτε οἰασθήτινος ἀξιοῦσθωσαν κοινωνίας, μηδὲ οἱ παῖδες αὐτῶν τῷ θεῷ βαπτίσματι σημειούσθωσαν, μήτε οὐλοὺν παραχωρεῖσθωσαν κτάσθαι Χριστιανὸν, ἀλλὰ πείσθωσαν πολιτεῦσθαι.

CAP. IV. De iis. qui ex Judæis baptizantur.

De Judæis autem, duræ cervicis et cordis incircumcisi gentis, can. 8 syn. VII ita decernit : Si quis, inquit, eorum ex puro corde religionem Christianam amplexus sit, et nobis ex toto corde constentur, iis quæ ab Hebræorum genere fieri solent insultans, ut et alii convincantur et corrigantur, talis suscipiatur et divino baptismo dignus habeatur cum liberis suis ; maneatque ab Hebræorum studiis alienus. Quod si iis non sentiat, nec Christianitatem ex bono iustituto amplexus sit, sed ut damnâ aliqua obfugiat, vel caducæ gloriæ et humanæ felicitatis amore captus ad fidem accedere simulet, talem canon baptizari non permittit. Quod si aliqui ita sentientes baptizati fuerint, et Christianitatem simulantes, privatim ritus Judaicos et observationes colere deprehensi fuerint, neque in ecclesiam, inquit, ingrediantur, nec aliqua comunione digni habeantur ; nec liberi eorum sacro baptismo sigmentur, neque servum Christianum emere permittantur, sed aperte juxta Hebræorum cultum sint Judæi.

Νόμοι.

Ὁ δὲ νόμος φησίν Ἰουδαίους τὸ θέλειν εἶναι Χριστιανὸς προσποιοῦμενος, ὡς ἀν τὴν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν, ἢ τὴν ἀπὸ χρέους ἀγωγὴν παραμένων, τῇ ἐκκλησίᾳ φύγη, εἰ μη ἀποδοῖ τὰ χρεά, ἢ ἐλευθερωθεῖ τῷ ἐγκλήματος, μη δεχέσθω.

Ἰουδαίος Χριστιανὸν ἀνδράποδον μη ἔγέτω, μήτε κατηγόμενον περιεμένετω, μήτε ἄλλος αἰρετικὸς τοῦτο ποιεῖτω.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ βασιλείας.

Νόμοι.

Βασιλεὺς ἐστίν ἔννομος ἐπιστάσια, κοινὸν ἀγαθὸν

Leges.

Lex autem dicit : Judæus qui se Christianum esse velle præ se ferens, ut qui adversus se accusationem vel mutui actionem exspectat, ad ecclesiam confugiat, nisi debitum reddat, vel se a crimine absolvat, ne admittatur.

Judæus Christianum mancipium ne habeat, neque catechumenum circumcidat, neque alius hæreticus hoc facere presumat.

CAP. V. De rege.

Leges.

Rex est, legitima prefectura, omnium subdi-

torum commune bonum; neque ex affectione benefaciens, nec ex odio puniens, sed ex æquo, magistratum **44** virtute, ut certaminis arbiter sua cuique præmia tribuens, nec nova beneficia in aliquorum damnum conferens.

Scopus regi propositus est, vires quas habet clementia tueri et conservare, perditas indefessa cura reparare, easque quas non habet prudentia justisque victoriis et expeditionibus querere.

Finis regi proponitur, omnibus benefacere, quare et benefactoris nomine ornatur, ita ut si quando de beneficentia quidquam remiserit, ex antiquorum sententia adulterari videatur regis nota et character.

Regem convenit rectam de Deo opinionem et pietatem defendere, et propter zelum pro religione præclarum esse.

CAP. VI. Quando rex intra septum altaris intrare debet.

Canon 69 syn. vi, Solis, inquit, sacerdotibus constitutio ecclesiastica sanctum altare concessit; antiqua autem Patrum consuetudo reges pios honorans, aditum iis non præcludit (utpote qui domini uncti sint, et per invocationem S. Trinitatis patriarchas promovere soleant), quando legitima dona ad sanctam mensam afferre volunt, et tunc solum; laicos autem intra septum altaris ingredi omnino prohibet. Latini autem quibus omni constitutioni ecclesiasticæ resistere propositum est, non solum laicorum virorum, sed et mulierum ingressum sanctum altare profanant; et adeo audaces evaserunt, ut viri in eo sedere non metuant, præsentibus iis qui sacra peragunt; et mulieres inverecunda fronte circa sacram mensam stent, dum sacerdos sacra celebrat.

Ισταμένων αὐτοῖς τῶν ἱερουργούντων· αἱ γυναῖκες δὲ πρῶσῳπῳ, ἱερουργούντος τοῦ ἱερέως.

Non licet cuiquam ex laicorum numero intra sacri altaris septum ingredi: ab eo tamen nequam prohibita potestate et auctoritate imperatoria quando quidem voluerit Creatori dona offerre, ex antiquissima traditione.

CAP. VII. Quod non oporteat regem contumelia afficere.

Canon 84 sanctorum apostolorum, Quisquis, inquit, regem vel principem præter jus contumelia affecerit, si clericus sit, deponatur, laicus autem segregetur. Lex enim Mosaica inquit: «Principem populi tui non maledices;» et Petrus apostolorum princeps, «Regem honorate;» et magnus Paulus pro regibus et omnibus qui sunt in auctoritate, iisque infidelibus, precari jubet. Ex eo autem quod præter jus addidit (divinum enim canonem sine aliqua alteratione proposui), injuriam apparentem tollit, non autem justam reprehensionem, quia eos

Ἄ πᾶσι τοῖς ὑπὸ χροῖς· μήτε κατὰ προσπάθειαν ἀγαθοποιῶν, μήτε κατ' ἀντιπάθειαν τιμωρῶν, ἀλλ' ἀντιλόγως ταῖς τῶν ἀρχομένων ὀρεταῖς. ὡς περ τις ἀγωνοθέτης, τὰ βραβεῖα ἐξ ἰσσοῦ παρεχόμενος, μήτε κενὰς εὐεργεσίας εἰς βλάβην ἄλλων τισὶ χαρίζόμενος.

Σκοπὸς τῷ βασιλεῖ τῶν τε μενόντων καὶ ὑπαρχόντων δι' ἀγαθότητος ἡ φυλακὴ καὶ ἀσφάλεια, καὶ τῶν ἀπολωλότων δι' ἀγρύπνου ἐπιμελείας ἡ ἀνάληψις, καὶ τῶν ἀπόντων διὰ σοφίας καὶ δικαίων τρόπων καὶ ἐπιτηδεύσεων ἡ ἐπίκτησις.

Τέλος τῷ βασιλεῖ, τὸ εὐεργετεῖν· διὸ καὶ εὐεργετης λέγεται· καὶ ἡνίκα τῆς εὐεργεσίας ἐξατονήσῃ, δοκεῖ κιθδηλεύειν κατὰ τοὺς παλαιοὺς τὸν βασιλικὴν χαρακτῆρα.

Ἐπισημύτατος ἐν ὀρθοδοξίᾳ καὶ εὐσεβείᾳ ὀφείλει εἶναι ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐνθὲν ζήλω περιδόχτος.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Πότε ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ἅγιον εἰσεῖσι θυσιαστήριον.

Ὁ 59^{ος} τῆς 3^{της} συνέδου κανὼν, Μόνους μὲν τοὺς ἱερεῦσι, φησὶν, ὁ τῆς Ἐκκλησίας θεσμὸς τὸ ἅγιον ἀνήκε θυσιαστήριον· ἡ δὲ ἀρχαία τῶν θεῶν Πατέρων παράδοσις, καὶ τοὺς βασιλεῖς εὐσεβείας ἀμιβομένη τε καὶ τιμῶσα, οὐκ ἀποκλείει τῆς εἰς τοῦτο παρόδου (ἕτε χριστοὺς ὄντας Κυρίου, καὶ πατριάρχας προβάλλεσθαι εἰσόδους τῆ τῆς θεῆς ἐπιλήσει Τριάδος), ἡνίκα μέντοι τὰ νενομισμένα καὶ μόνον δῶρα τῆ θεῆς τραπέζῃ προσοίσειν μέλλουσι· λαῖκοι; δὲ τὰ ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου εἰσιτητὰ εἶναι παντάπασί γε ἀπέριηκεν. Οἱ γε μὴν Λαῖκοι, κατὰ πάσης ἐκκλησιαστικῆς θεσμοθεσίας ὁμοῦς χωρεῖν προθέμενοι, οὐχ ὅπως τῆ τῶν λαϊκῶν ἀνδρῶν εἰσόδῳ, ἀλλὰ καὶ τῆ τῶν γυναικῶν τὸ θεῖον βεβηλοῦσι θυσιαστήριον. Εἰς τοσοῦτον δ' ἤκον παραπληξίας, ὡς οἱ μὲν ἄνδρες καὶ ἐν αὐτῷ καθῆσθαι οὐ φρίττουσιν, καὶ τὴν ἱερὰν περιεσσανται τράπεζαν ἀνεκρυβμένως.

Μὴ ἐξέστω τιπὶ τῶν ἀπάντων ἐν λαϊκοῖς; τελούσι· ἔνδον ἱεροῦ εἰσεῖναι θυσιαστηρίου, μηδαμῶς ἐπὶ τούτῳ τῆς βασιλικῆς ἐπιγεομένης ἐξουσίας καὶ αὐθεντίας, ἡνίκα δ' ἂν βουληθεῖς προσάξει δῶρα τῶν πλάσαντι κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν (1).

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Ὅτι βασιλέα ὑβρίζειν οὐ δεῖ.

Ὁ πῶς τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, Ὅστις ὑβρίζει βασιλέα, φησὶν, ἡ ἀρχοντα παρὰ τ' ὀδικαίον, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, καθαιρεῖσθω, λαϊκὸς δὲ ἀφοριζέσθω. Καὶ ὁ Μωσαϊκὸς γὰρ νόμος, «Ἀρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἔρει; κακῶς, ὁ ὑποτίθεται. Καὶ Πέτρος, ἡ κορυφὴ τῶν ἀποστόλων· «Τὸν βασιλέα τιμᾶτε»· καὶ Παῦλος ὁ μέγας, ὑπερ-εὐχεσθαι κελεύει τῶν βασιλέων, καὶ τῶν ἐν ὑπεροχῇ πάντων, καὶ ταῦτα ἀπίστων· κατὰ τὸ δικαίον δὲ προσθεῖς (καὶ γὰρ αὐτὸν ἀμεταδλήτως τὸν ἱερὸν ἐξεθέμην κανόνα), τὴν μὲν ἀπεικίαν ὑβριν ἀνείλεν, οὐ μέντοι καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἔιστην.

(1) f x synodi sextæ can. 69.

ὅσα τούτων καθάπτουτο τις, ἔστιν ἂ παρὰ τὸ προσ-
ἦκον θρώτων, κἄν εἰς ὕβριν αὐτοῖς οἱ ἑλαχοὶ λόγοι
λογίζονται.

Νόμοι.

Ὁ τὴν βασιλέα ὑβρίζων οὐκ εὐθύς τιμωρεῖται,
οὔτε τι ἄλλο σκληρὸν ἢ τραχὺ ὑπομένει· ἢ γὰρ ἀπὸ
κουφότητος· εἴπε, καὶ περιφρονεῖται· ἢ ἐξ ἀνοίας,
καὶ ἐλεεῖται· ἢ ὡς ἀδικούμενος, καὶ συγχωρεῖται.
Ἀνορέεται δὲ τὰ περὶ τούτου τῷ βασιλεῖ, καὶ αὐτὸς
ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ προσώπου κρίνει, εἰ ὀφείλει
συγχωρηθῆναι ἢ τιμωρηθῆναι.

Ὁ καθουσίωσιν πλημμελῶν, ἦτοι φατριάζων κατὰ
βασιλέως, ξίφει τιμωρεῖσθω.

Πᾶς ὁ εὐρίσκων φλυαρίαν κατὰ βασιλέως ἐν χάρτῃ
ἐσφραγισμένην ἢ ἀσφράγιστον, καὶ μὴ παροχρήμα
καίον, ἀλλὰ ἀναγινώσκων, ὑποκείσθω τιμωρίᾳ, ἣ
τινι ὑπέκειτο καὶ ὁ συνταθείκως τὴν φλυαρίαν.

ΚΕΦΑΛ. Η'. Περὶ τῶν τοῦ γάμου βαθμῶν.

Ἄλλὰ γὰρ οὐκ ἄν τις οἶμαι τῶν εὖ φρονούντων
ἀορίας ἡμᾶς γράψαιτο, κατὰ γὰρ τὸ νῦν διεξιόντας
καὶ τὰ τῶν λεγομένων τοῦ γάμου βαθμῶν, καὶ τῆς
αὐτῶν συγγενείας τὴν τε ἐγγύτητα καὶ ἀπόστασιν·
ὅθεν δὴ τῶν συγκεχωρημένων οἱ τὴν κίωλυσιν ἔχον-
τες σαφῶς διακρίνονται καὶ ἐλέγχονται. Τοὺς μὲν
οὖν βαθμοὺς ἀπὸ μεταφορᾶς εἰρησθαί φασί τινες τῶν
τῆς κλίμακος ἀναδιωμῶν. Ὡς γὰρ δι' ἐκείνων ἢ
ἔνοδος καὶ ἢ κἀθοδος γίνεται, οὕτω διὰ τῶν τῆς
συγγενείας βαθμῶν οἱ τε ἀνιόντες καὶ οἱ κατιόντες
εὐρίσκονται· οἱ δὲ μὴ οὕτως ἔχοντες ἐκ πλαγίου
γνωρίζονται. Προβαίνειν μέντοι πεφύκασι κατὰ τὴν
τῶν γεννήσεων τάξιν· ἐκάστην γὰρ γέννησιν βαθ-
μὸν ἀποτελεῖν ἕνα νενόμεισται. Τούτων οἱ μὲν εἰς
κλάτος, οἱ δὲ εἰς βάθος ἐκτείνονται· καὶ οἱ μὲν τοῦ
πλάτους τὴν αὐτὴν πρὸς ἀλλήλους ἀποσώζουσι τά-
ξιν. Υἱοὶ μὲν γὰρ ὄντες, τὸν πρῶτον ἅπαντες πλη-
ροῦσι βαθμὸν· ἀδελφοὶ δὲ, πρὸς ἀλλήλους τὸν δεύ-
τερον, κἄν ἐπέκεινα ὥσι τῶν δέκα· διότι τοὺς γαμι-
κῶς συναπτομένους ἐκ τοῦ αὐτοῦ αἵματος ἀνάγκη
πίσα μὴ πλείους εἶναι τῶν δύο· ταύτῃ τοι καὶ
τούσδε μόνους ἐκ τῶν ἀδελφῶν θεωροῦντες, δευτέ-
ρου φαιμέν εἶναι βαθμοῦ, κατὰ τὴν διπλὴν αὐτῶν
πάντως γέννησιν· ὡσαύτως οἱ ἀνεψιοὶ τὸν τρίτον
ἐπέχουσι, καὶ οἱ πρωτεξάδελφοὶ τὸν τέταρτον, καὶ
τὸν ἕκτον οἱ δισεξάδελφοι, καὶ ἐφεξῆς ἀναλόγως.
Οἱ δὲ κατὰ βάθος οὐ πάντες τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἔχου-
σιν, ἀλλ' οἱ μὲν υἱοὶ τὸν πρῶτον, οἱ ἔγγονοι τὸν δεύ-
τερον, καὶ οἱ δισεγγονοὶ τὸν τρίτον, καὶ ἐφεξῆς
ὁμοίως· παρ' ὅ καὶ οὐ κατὰ τὰς γενέσεις, ὡς γὰρ
ἔδοξε τοῖς ἀρχαιοτέροις, ἀλλὰ κατὰ τὴν οικειότητα
καὶ τὴν τοῦ γένους ἐγγύτητα, καὶ τὴν ἀπόστασιν
αὐτοῖς πρὸς τὴν πρώτην τοῦ γένους ἀρχὴν, κάλλιον
τούς βαθμοὺς ὀνομάζεσθαι. Μεταξὺ γὰρ πατρὸς καὶ
υἱοῦ μικρὰ τες διάστασις· πάππου δὲ καὶ ἐγγόνου,
μειζῶν· δισεγγόνου δὲ πρὸς τὸν αὐτὸν, εἰς μειζῶν·
οὕτω σχέσεως ἔχουσι καὶ οἱ ἐκ πλαγίου.

A reprehendere potest quisquam, ea quæ non decet
facientes, etiamsi acerbiora verba iis injuriosa
videantur.

Leges.

Qui regem contumelia afficit, non statim punitur,
aut durum aliquod subit; vel enim præ levitate
locutus est, et contemnitur; vel ex ignorantia, et
miseratione dignus est; vel ut injuria affectus, et
condonatur. Hæc autem ad regem referuntur, et
ipse secundum qualitatem personæ judicat an
remitteri vel puniri debeat.

Qui hæcæ majestatis vel conjurationis reus est,
gladio puniatur.

45 Quisquis invenerit famosum libellum contra
regem, in charta obsignatum vel non obsignatum,
et non statim combusserit, sed legerit, pœnæ ob-
noxius sit cui is qui libellum infamem conscri-
psit

CAP. VIII. De gradibus in matrimonio.

Nemo nos accusaverit, opinor, qui quidem sa-
pial, veluti rem alienam agentes, si hoc loco
graduum matrimonii, quos vocant, et cognationis
eorundem tam propinquitatem quam remotiorem
exponamus; unde fiet ut qui aliquid habent im-
pedimenti, a permissis clare discerni possint et
deprehendi. Enimvero gradus aliqui dictos perhi-
bent a translatione graduum scalæ. Quippe sicuti
per eos ascenditur et descenditur, ita per gradus
cognationis tam ascendentes quam descendentes
inveniuntur. Qui vero sic affecti non sunt, ex
transverso cognoscuntur. Cæterum gradus ita com-
parati sunt, ut secundum ordinem generationum
procedant. Quippe receptum est, ut quælibet gener-
atio gradum unum absolvat. Deinde quidam in
latitudinem, quidam deorsum extenduntur. Qui in
latitudinem, eundem inter se locum servant. Nam
qui liberi sunt, primum omnes gradum implent:
qui fratres, secundo inter se gradu junguntur, li-
cet plures numero sint quam decem. Quippe qui
matrimonii lege inter se copulantur ex eodem
sanguine, omnino necessarium est ut plures duobus
non sint. Qua etiam de causa hos solos ex
fratribus considerantes, secundi gradus esse dici-
mus, omnino ratione duplilis eorum generationis.
Consimiliter fratrum sororumve liberi gradum
erga patros et avunculos tertium obtinent, con-
sobrini quartum inter se, sobrini sextum, eadem
in cæteris ratione observata. Qui vero se porrigit
deorsum non omnes eundem gradum habent; sed
filii primum, nepotes alterum, pronepotes tertium,
et cæteri consimiliter. Ideoque non secundum
generationes, uti prisce placuit, sed secundum
necessitudinem, et generis propinquitatem, gradus
hosce numerari præstat. Nam inter patrem et filium
exiguum quoddam intervallum est. Majus inter
avum et nepotem. Inter avum et pronepotem ad-
huc majus. Eadem in illis etiam obtinet ratio,
qui sunt ex transverso.

Divisio cognationis.

Cum autem generale nomen sit cognatio, prima divisione in duo scinditur: in cognationem naturæ, et adrogationem. Natura cognatus est, pater, verbi causa, filius, mater, filia, frater, consobrinus, sobrinus, sobrini filius, atque alii tales. Adrogatione vero, socer, gener, frater conjugis, filius adoptivus. Rursum cognatio naturalis bifariam dividitur, videlicet in procreatos ex nuptiis legitimis, et vulgo quæsitos. Adrogatio quoque subdividitur in affinitatem et adoptionem. Affinitas est necessitudo quæ provenit ex matrimoniali copulatione. Adoptio, alicujus in filium cooptatio citra conjunctionem.

De fraternitate per adoptionem facta.

Fraternitas autem facta per adoptionem legibus repugnat. Quippe liberis destituti adoptionem comenti sumus, honorum transmittendorum causa. Fraternitatem vero per adoptionem factam nulla ratio probabilis introducit. Jam si qua rationem probabilem habent, ea lex etiam admittit; quæ talia non sunt, rejicit.

46 Rursum per subdivisionem affinitas vel ex duobus generibus consistit, uti cum patruus et fratris filius cum amita ejusque fratris sororisve filia copulati sunt; vel consobrini duo, cum duobus consobrinis; quæ proprie dicitur affinitas: vel alia quoque persona duobus hisce generibus intervenit, et vocatur hæc trium generum per affinitatem copulatio. Et sunt hæc partim prohibita, partim non prohibita, sicut in sequentibus ostendetur.

Adoptio autem vel sit per cooptationem in filium, successionis causa, vel susceptionem ex baptisate sacro, confirmationis et doctrinæ, atque etiam testimonii causa. Sed adoptio se porrigit ad hæreditatem adeundam. Hunc enim ad finem facta est. Ex baptisate susceptio duntaxat in gradibus matrimoniorum spectatur. Et hæc quidem generalior cognationis est divisio. Deinceps etiam de particularibus dicemus: et primum de consanguinitate.

De necessitudine per sanguinem.

Gentilitas igitur sive consanguinitas dividitur in ascendentes et descendentes, et eos, qui sunt ex transverso. Ascendentes sunt, qui nos genuerunt, verbi gratia, pater et mater, avia et avia, et qui sunt his superiores. Descendentes, qui ex nobis sunt procreati, verbi gratia, filius, filia, nepos, neptis, pronepos, proneptis, et qui hos ordine sequuntur. Ex transverso sunt, qui neque nos genuerunt, neque procreati sunt ex nobis sed ad eandem originem ac progeniem nobiscum referuntur, verbi gratia, frater, soror, patruus, amita, fratris filius et filia, consobrinus, consobrini, et qui hos ordine sequuntur, nimirum ex obliquo cognati.

Διαιρέσις τῆς συγγενείας.

Γενικὸν δὲ ὄνομα οὖσα ἡ συγγένεια, εἰς δύο κατὰ πρῶτην διαιρέσιν τέμεται, εἰς τε τὸ φύσει, καὶ τὸ θέσει. Καὶ φύσει μὲν συγγενὴς ἐστὶ, πατὴρ τυγχόν, υἱὸς, μήτηρ, θυγάτηρ, ἀδελφός, ἀνεψιός, ἐξαψιός, ὁ ἐκ τοῦ ἀνεψιοῦ γεννηθεὶς, καὶ ὅσα τοιαῦτα· θέσει δὲ, πενθερός, γαμβρός, γυναικάδελφος, θετός υἱός. Τὸ φύσει δὲ πάλιν ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο, εἰς τε τὸ μετὰ γάμου νόμιμον, καὶ τὸ ἐκ πορνείας γεγονός· τὸ δὲ θέσει ὑποδιαιρεῖται καὶ αὐτὸ εἰς τε ἀγχιστεῖαν, καὶ θέσιν· καὶ ἐστὶν ἀγχιστεία μὲν ἡ ἐξ ἐπιγαμβρίας συγγένεια· ἀγχιστεία δ' ἐστὶν οἰκειότης προσώπων ἐκ γάμων ἡμῖν συνημμένων συγγενείας ἐκτός· θέσις δὲ, ἡ χωρὶς σαρκικῆς συναφείας υιοθεσία.

Περὶ ἀδελφοποιίας.

Ἡ μὲντοι ἀδελφοποιία οὐ νόμιμὸν ἐστὶν· ἀπαιτεῖται μὲν γὰρ ὄντες, ἐσοφισάμεθα τὴν υιοθεσίαν εἰς διδοχὴν τῶν πραγμάτων· τὴν δὲ ἀδελφοποιίαν οὐδέμια εἰσάγει εὖλογος πρόφασις. Τὰ μὲν οὖν τὸ εὖλογον ἔχοντα καὶ ὁ νόμος ἐδέξατο· τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα οὐ παρέδέξατο.

Πάλιν καθ' ὑποδιαίρεσιν τὰ ἐξ ἀγχιστείας ἢ ἐκ δύο γενῶν συνίσταται, ὡς θεοῖο καὶ ἀνεψιῶς συναφθέντες θεῖα καὶ ἀνεψιῶ, ἢ δύο πρωτεξάδελφοι, δυὸ πρωτεξάδελφαις, καὶ καλεῖται ἀγχιστεία· ἢ παρεμβέλλεται καὶ ἕτερον πρόσωπον μεταξὺ τῶν δύο τούτων γενῶν, καὶ καλεῖται ἐξ ἀγχιστείας τριγένεια. Εἰσὶ δὲ ταῦτα καὶ κωλυτὰ καὶ ἀκώλυτα, ὡς ἐν τοῖς ἐπομένοις δειχθήσεται.

Ἡ δὲ θέσις ἢ κατὰ υιοθεσίαν γίνεται διαδοχῆς χάριν, ἢ κατὰ ἀναδοχὴν τὴν ἀπὸ τοῦ θεοῦ βαπτισματος στηριγμοῦ καὶ διδασκαλίας, ἐτι δὲ καὶ μαρτυρίας ἔνεκα. Ἄλλ' ἢ μὲν υιοθεσία καὶ εἰς κληρονομίαν εἰσέρχεται· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐγγίνονται· ἢ δὲ ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτισματος εἰς τοὺς γαμικοὺς μόνους ζητεῖται βαθμούς. Καὶ αὕτη μὲν ἡ καθολικώτερα τῆς συγγενείας διαιρέσις· ἐφεξῆς δὲ περὶ τῶν κατὰ μέρος ἐροῦμεν, καὶ πρῶτόν γε τῶν ἐξ αἵματος.

Περὶ τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας.

Διαιρεῖται τοίνυν τὸ ὁμογενὲς καὶ ἐξ αἵματος εἰς τε ἀνιόντας, καὶ κατιόντας, καὶ τοὺς ἐκ πλαγίου. Καὶ ἀνιόντες μὲν εἰσὶν οἱ ἡμᾶς γεγεννηκότας, οἶον πατὴρ καὶ μήτηρ, πάππος καὶ μᾶμμη, καὶ οἱ τούτων ἀνωτέρω· κατιόντες δὲ, οἱ ἐξ ἡμῶν γεννηθέντες, οἶον υἱὸς, θυγάτηρ, ἔγγονος, ἔγγόνη, ἀετιγόνος, δισεγγόνη, καὶ οἱ τοῦτοιον ἐφεξῆς· ἐκ πλαγίου δὲ, οἱ μὴτε ἡμᾶς γεγεννηκότας, μῆτε ἐξ ἡμῶν γεννηθέντες, ὑπὸ δὲ τὴν αὐτὴν καὶ μίαν ἀρχὴν καὶ γονὴν ἡμῖν ἀναγόμενοι, οἶον, ἀδελφός, ἀδελφή, θεῖος, θεῖα, ἀνεψιός, ἀνεψιῶ, ἐξάδελφος, ἐξαδελφή, καὶ οἱ τούτων ἐπίκεινται, οἱ ἀπὸ λοῦσῆτος δηλαδὴ συγγενεῖς.

Περὶ ἀνιόντων καὶ κατιόντων.

A

Ἄλλ' εἰ μὲν ἀνιόντες πρὸς τοὺς κατιόντας, καὶ νηξ ἐξ ἐνόμων ὡς γάμων, ἐπ' ἀπειρον κωλύονται. Οὐ γὰρ οἶόν τε τὸν κάππον τῆ αὐτοῦ ἐγγόνῃ συναφθῆναι· ἀπειρον δὲ φαμεν κατὰ τὴ δυνατόν, οὐ τὸ φύσει ἀπειρον· οὐ γὰρ ἀθάνατα τὰ γένη.

Περὶ τοῦ ἐξ αἵματος ἑβδομίου βαθμοῦ.

Τοῖς δὲ ἐκ πλαγίου, ὁ θεῖος ἐφήσει τὸν γάμον βαθμὸς τοῦ ζ' τοῦτον παντάπασιν εἰργοντος. Οὐ γὰρ δύναται τις τὴν τοῦ διασεξιδέλου θυγατέρα λαβεῖν· ἀλλὰ πρότερον μὲν τὸ τοῦ ζ' βαθμοῦ ἐξ αἵματος, ἐρωτώμενον μὲν ἐκωλύετο, ὀπωσθήποτε δὲ προβαίνον οὐκ ἐκωλύετο μὲν, ἐπιτιμᾶτο δὲ, διὰ τὸ σιωπηθῆναι τῷ νόμῳ, μέχρι τοῦ σ' κωλύοντι μόνον. ἢque propterea quod silentio lex id præterierit, quæ duntaxat ad sextum usque gradum prohibet.

Νόμος.

Φησὶ γὰρ· Τὴν τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἢ τῆς ἀδελφῆς μου θυγατέρα λαμβάνειν εἰς γάμον οὐ θέμις, οὐδὲ τὴν τοῦτον ἐγγόνην, τετάρτου οὖσαν βαθμοῦ· οὐδὲ τὴν θυγατέρα τοῦ θείου, ἤγρου ἐξιδέλφην· οὐδὲ ὁ υἱός μου τὴν ἐγγόνην αὐτῶν, οἷσινος λέγονται διασεξιδέλοι.

Ἐπει δὲ τινες τῷ βάρει τῶν ἐπιτιμιῶν κρύφα τοῖς τοιούτοις ἐπατέλου γάμους, ἀνηνέχθη τὰ περὶ τοῦτου τῆ συνόδῳ, Δουκᾶ τοῦ θείου τὸν πατριάρχικὸν ἰθύνοντος θρόνον, καὶ ἐξ ἐκείνου ὤρισε καὶ ἔστρεψεν ἢ ἀγία σύνοδος, μηδέλλως τὸν τοιούτον προβαίνειν ἢ ἴστασθαι γάμον, ἀλλ' ἐρωτώμενον μὲν κωλύεσθαι, προβαίνοντα δὲ διασπᾶσθαι, καὶ τοὺς πράξαντας ἀφορίζεσθαι, καὶ τὸν ἱερολογῆσαντα ἱερέα, εἰ μὴ ἀγνοίᾳ ἐκλάπη, καθαιρεῖσθαι. Ἐπεκύρωσε δὲ τὴν συνοδικὴν ταύτην πράξιν καὶ θέσπισμα τῶν βασιλευσῶν ἀυδῖμου Μανουὴλ τοῦ Πορφυρογενήτου. Ταύτην τοι καὶ οὐκ ἐφείτα τινι τὴν τοῦ διασεξιδέλου αὐτοῦ θυγατέρα λαβεῖν, ἀνεψιᾶν τοῦτου τυγάμουσαν· τὸ γὰρ φύσει δίκαιον, καὶ εὐπρεπές, καὶ σεμνὸν, ὡσπερ τινὰ χαλινῶν, ὁ νόμος τοῖς γάμοις ἐπέθηκεν.

Περὶ τοῦ η' βαθμοῦ ἐξ αἵματος.

Εἰς γε μὴν τὸν η' βαθμὸν προβαίνων ὁ ἐξ αἵματος γάμος συγκαχώρηται· τὴν γὰρ τρισεξιδέλφην, ἢ τὴν ἐγγόνην τοῦ διασεξιδέλου λαμβάνειν, οὐδ' ἦντιναοῦν ἔχει κώλυσιν. Πλατύναι γὰρ οἱ πολιτικοὶ νόμοι τὴν τῶν ὑπῆκων βουλόμενοι γνησιότητα, καὶ μὴ περὶ μόνην περικλείεσθαι τὴν συγγένειαν, τοὺς μεταξὺ τῶν ἐκ πλαγίου διεκώλυσαν γάμους, ὡς ἂν τοῖς ἔξωθεν τῆς αὐτῶν συγγενείας ἐξ ἀνάγκης συναπτόμενοι, τὴν πρὸς αὐτοὺς σχολῶν γνησιότητα καὶ εὐνοίαν.

Περὶ τῶν ἐκ πορνείας γεννημένων.

Τὸ δὲ ἐκ πορνείας οὐκ ἔχει ἄπαν ὄνομα ἐν, ἀλλ' ὀποδαιρεῖται καὶ τοῦτο. Εἰ μὲν γὰρ ἐκ γυναικὸς συνοικοῦσης τιγὶ φανερώς καὶ διόλου γέγονε παῖς, φυσικὸς οὗτος ὀνομάζεται, καὶ ἔχει δευτέραν τάξιν ὡς πρὸς τὸ φύσει νόμιμον, καὶ προτιμᾶται εἰς κλη-

De ascendentibus et descendentibus.

Enimvero ascendentes a descendentibus, licet ex legitimis non nati sicut nuptiis, in infinitum arceantur. Non enim fieri potest, ut avus cum nepote sua matrimonii lege copuletur. Infinitum vero dicimus ejus ratione, quod fieri potest, non infinitum natura. Quippe genera non sunt immortalia.

De gradu septimo consanguinitatis.

Iis qui sunt ex transverso gradus octavum matrimonium permittit, cum septimus ab eo prorsus arceat. Quippe non potest aliquis sobrini filiam uxorem ducere. Cæterum antea gradus consanguinitatis septimus, si de eo consuleretur, prohibebatur ille quidem; sed si quo modo res esset acta, non prohibebatur, pœna tamen irrogabatur; quæ duntaxat ad sextum usque gradum prohibet.

Lex.

Legis hæc verba sunt: Fratris mei, vel sororis meæ filiam uxorem ducere fas non est; nec horum neptem, quæ gradu quarto est. Nec item patru filiam, quæ consobrina est; neque filius meus eorum neptem ducit, qui sobrini dicuntur.

Sed quia nonnulli propter gravitatem pœnarum clam hujusmodi nuptias contrahabant, relata res est ad syn. quo tempore divinus ille Lucas patriarchalem thronum regebat, ac deinceps desinuit et statuit sancta synodus, nequaquam ejusmodi nuptias debere procedere vel consistere, sed si de iis consulatur, prohibendus esse; sin procedant, dirimendas; et segregandos qui contraxerint, ac sacerdotem, qui precibus sacris initiavit, nisi forte per ignorantiam surrepsit fuerit, deponendum. Atque hanc rem actam in syn. confirmavit 47 etiam constitutio clari inter imperatores Manuelis illius in porphyra nati. Hanc ob causam non permittitur, ut quis consobrini sui filiam ducat uxorem, quæ ipsi loco sobrinæ est. Quippe naturale jus et honestatem, et pudorem, quasi frenum quoddam, nuptiis lex imposuit.

De gradu consanguinitatis octavo.

Nuptiæ, quæ inter consanguineos contrahuntur, si ad octavum usque gradum procedant, permittæ sunt. Quippe nati ex sobrino filiam vel neptem sobrini ducere nullo modo quis prohibetur. Leges vero civiles legitimæ proles procreationem subjectis dilatare volentes, eamque sola cognatione non circumscribere, nuptias inter eos qui sunt ex transverso prohibuerunt, ut iis qui extra eorum cognationem sint, necessario conjuncti, inter se invicem germanam benevolentiam colerent.

De vulgo quæsitis.

Vulgo quæsitii non idem omnes nomen habent, sed subdividuntur. Nam si cui mulierem in contubernio habentem palam natus sit filius, naturalis vocatur, et secundum locum obtinet ab eo qui natura legitimus est, et in successione præfertur

etiam ascendentibus, nedum ex transverso constitutis. Sin manifestus quidem est, non tamen ex muliere natus quæ in contubernio viri sit, notus sive spurius appellatur. Sin omnino incertus et obscurus, tenebrosus dicitur, uti cum Homerus ait :

Mater peperit tenebrosum.

Ac de hoc quidem nullus nobis. est sermo. Nec enim vel ratione contractuum matrimonialium, vel successioneis, ullum in talibus est dubium.

Lex.

Etiam lex ait : Vulgo quæsitam sororem nemo ducit uxorem. Item, Qui scortatus est aliqua cum muliere, siquidem scortatio manifesta est, ut novercam ejus ducere prohibetur, ita sobrinam ejusdem ducere potest.

De affinitate.

Hactenus dictum de consanguinitate. Affinitatis autem rationes magis sunt ad inveniendum variæ. Nam in his graduum quantitatem omnino non quærendam esse visum est priscis ; sed nuptias, quæ confusionem introducerent in appellationem generis, quæve inhonestæ essent, diserte vetantes, reliquas minime reprehensas reliquerunt. Recentiores vero etiam gradus in his excogitarunt, et quæ gradum sextam excederent, locum habere voluerunt. Atqui diserte invenimus gradum sextum permissum, et septimum prohibitum : illum, velut expertem confusionis, hunc tanquam confusioni obnoxium. Quo fit, ut in his gradus minime introducendi sint ; sed quod diserte lex vetuit, fugiendum, quod non vetuit admittendum. Vetuit autem prisca lex propinquiora.

Lex.

Sunt enim ejus hæc verba : Socrus est uxoris meæ mater, et avia, et proavia, quarum nullam duco. Nurus etiam dicitur uxor filii, et nepotis et pronepotis. Privigna quoque dicitur, ex alio nata marito uxoris meæ filia, et neptis, et proneptis, quarum nullam duco. Nec item novercam meam, licet plures pater meus habuerit, quoniam matrum loco sunt. Nec noverca nubit ei 48, qui privignæ meæ maritus fuit. Nec filiam mulieris duco, quæ a me divertit, ex alio marito post divortium procreatam. Tomus autem Sisinnii prohibet, ne duo fratres amitam et ejusdem fratris filiam ducant uxores, ac vice versa. Præterea vetuit, ne duo fratres ducant duas consobrinas, in quorum primo quintus, in secundo sextus gradus spectatur. Igitur ad quintum usque gradum prohibita sunt ob affinitatem nuptiæ, siquidem in his etiam numerandi sunt gradus. Quæ vero sexti gradus sunt, si nulla interveniat confusio circa generis appellationes, non prohibentur. Sin emergat aliqua confusio, velantur.

Gradus sextus non prohibitus.

Eas etiam nuptias, quæ contrahuntur ex uno et quinque gradibus, omnes alii prohibent. At vero

Α ρονομίαν καὶ τῶν ἀνιόντων, οὐχ ὅπως τῶν ἐκ πατρὸς. Εἰ δὲ φανερὸς μὲν ἐστίν, οὐ μέντοι ἐκ συνουσίας τῷ ἀνδρὶ γυναικὸς, ὀνομάζεται νόθος· εἰ δὲ παντελῶς ἀφανὴς, λέγεται σκότιος, ὡς ἔρηται Ὁμηρῶς,

Σκότιον δ' ἀγίνετο μητέρα,

περὶ οὗ λόγος ἤμῃν οὐδαίς· οὕτε γὰρ εἰς γαμικὰ συναλλάγματα, οὕτε μὴν εἰς κληρονομίαν ἐν ταῖς τοιοῦτοις ἐστὶν ἀμφισβήτησις

Νόμος.

Φησὶ δὲ καὶ ὁ νόμος· Τὴν ἐκ πορνείας ἀδείχτην οὐδαίς λαμβάνει· καὶ· Ὁ πορνεύσας μετὰ τινος γυναικὸς, εἴπερ ἐστὶ φανερὰ ἡ πορνεία, τὴν μὲν μητρὶν αὐτῆς κωλύεται λαθεῖν, λαμβάνει δὲ τὴν διτετραδέλφην αὐτῆς.

Περὶ τῶν ἐξ ἀρχιστείας.

Καὶ αὕτη μὲν ἡ τῶν ἐξ ἀρχιστείας· τῶν δὲ ἐξ ἀρχιστείας ποικιλοτέρα ἢ εὐρεσις. Ἐν τούτοις γὰρ βαθμῶν ποσότητι ζητεῖν οὐδὲν τοῖς παλαιοῖς ἔδειξε, ἀλλὰ τὰ συγκεχυμένα κατὰ τὴν τοῦ γένους κλίτην καὶ ἀπρεπῆ βῆτως κωλύσαντες, τὰ λοιπὰ ἀνέγκλητα εἴασαν· οἱ δὲ νεώτεροι καὶ βαθμοὺς αὐτοῖς ἐπένευσαν, καὶ τὰ ὑπὲρ τὸν ἕκτον βαθμὸν προβαίνειν ἐδόξασι. Καὶ τοὶ βῆτως εὐρίσκομεν καὶ ἕκτον συγκεχυρῆμενον, καὶ ἔδδομον κεκωλυμένον, τὸν μὲν ὡς ἀσύγχυτον, τὸν δὲ ὡς συγκεχυμένον· ὥστε οὐ χρὴ βαθμοὺς παρεισάγειν εἰς ταῦτα· ἀλλ' ὁ μὲν ὁ νόμος βῆτως ἐκώλυσε, φεύγειν· ὁ δὲ μὴ ἐκώλυσε, παραδέχεται· ἐκώλυσε δὲ ὁ μὲν παλαιότερος νόμος τὰ προσεχέστερα καὶ ἐγγύτερα.

Νόμος.

Φησὶ γάρ· Πενθερὰ ἐστὶν ἡ μήτηρ καὶ ἡ μήμηρ, καὶ ἡ προμάμη τῆς γαμετῆς μου, καὶ οὐδεμίαν αὐτῶν λαμβάνω· καὶ νόμηρ λέγεται ἡ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἐγγόνου, καὶ ἡ τοῦ προεγγόνου γαμετῆ· καὶ προγονὴ λέγεται ἡ ἐξ ἄλλου θυγάτηρ, καὶ ἐγγόνη, καὶ προεγγόνη τῆς γαμετῆς μου, καὶ οὐδεμίαν αὐτῶν λαμβάνω. Οὐδὲ τὴν μητρὶν μου, εἰ καὶ πολλὰς ἔσχηεν ὁ πατήρ μου, ἐπειδὴ μητέρων ἔχουσι τάξιν· οὕτε μητρὶν τὸν γενόμενον ἄνδρα τῆς προγονῆς μου, οὐδὲ τὴν θυγατέρα τῆς ἀποζευχθείσης μοι γυναικὸς, τὴν μετὰ τὴν ἀπόζευξιν τεθεῖσαν ἐξ ἑτέρου ἀνδρός. Ὁ δὲ τοῦ Σισιννίου τόμος δύο ἀδελφοὺς ἐκώλυσε λαμβάνειν θείαν καὶ ἀνεψίαν, καὶ ἀνάπαλιν· ἔτι δὲ δύο ἀδελφοὺς λαμβάνειν δύο πρωτεξαδέλφους· ἐνθεωρεῖται δὲ τῷ μὲν πρώτῳ ὁ πέμπτος βαθμὸς, τῷ δὲ δευτέρῳ, ὁ ἕκτος. Μέχρι μὲν οὖν τοῦ πέμπτου βαθμοῦ πάντα τὰ ἐξ ἀρχιστείας κεκωλύται, εἰ δεῖ πᾶν τοῖς βαθμοῖς ἀριθμεῖν· τὰ δὲ τοῦ ἕκτου βαθμοῦ εἰ μὲν αὐτὰ οὐκ ἔχει σύγχυσιν περὶ τὰ τοῦ γένους ὀνόματα, οὐ κωλύεται· εἰ δὲ τις ὁρᾶται σύγχυσιν εἰργασταί.

Βαθμὸς ἕκτος ἀκώλυτος.

Καὶ δὴ τὸν μὲν ἐξ ἑνὸς καὶ πέντε βαθμῶν γινόμενον γάμον οἱ μὲν ἄλλοι πάντες κωλύουσιν· ὁ δὲ

·: Θεσσαλονίκης Μιχαήλ ὁ Κοῦμνος, ἐν ἰδίῳ ψη-
φισμῶν, ἀκώλυτον ἀποφαίνει, οἶον, εἰ πατήρ καὶ
υἱός, πρώτου ἦεν βαθμοῦ, συναφθεῖν μικρᾶ θεῖα
καὶ ἀνεψιᾶ, πέμπτου ὕψους βαθμοῦ.

Ἔκτος κεκωλυμένος.

Εἰ δὲ ὁ ζητούμενος ἔκτος ἐξ ἀγχιστείας βαθμῶς
ἐκ δύο σύγκαιται καὶ τεσσάρων, εἰ μὲν γίνεται σύγ-
χυσις, ὁ δεύτερος κεκώλυται. Οὐ γὰρ δυνατὸν δύο
ἀδελφούς δυοῖς συναφθῆναι πρωτεξάδελφαις, ἢ
τῇ ἀνάκλιν· γίνονται γὰρ ἀντὶ ἀδελφῶν σύγ-
γαμβροὶ, καὶ συγγέονται ἀνεῦθεν τὰ τῆς συγγενείας
ὀνόματα. Φησὶ δὲ ὁ ἱερός καὶ μέγας Βασίλειος· Ἐν
αὐτῷ τοῦ γένους ὀνόματα συγγέονται, ἐν τούτοις ὁ
γάμος ἀθέμιτος.

Ἔκτος ἀκώλυτος.

Εἰ δὲ οὐ γίνεται σύγχυσις, καὶ ὁ ἔκτος ἀκώλυτός
ἐστιν· πάππον γὰρ καὶ ἔγγονον ἀκώλυτόν ἐστι συ-
ναφθῆναι μεγάλη θεῖα καὶ ἀνεψιᾶ· ἔκτου γὰρ καὶ
τοῦτο βαθμοῦ, ἀλλ' ἐστὶν ἀσύγγυτον· πάλιν γὰρ
μετὰ τοὺς γάμους πάππου καὶ ἔγγονου ἀποσώζουσι
τόπους. Τὴν γὰρ μεγάλην θεῖαν, καὶ τὸν μέγαν θεῖον,
ἦεν τοῦ πάππου τὴν ἀδελφὴν, καὶ τὸν ἀδελφόν,
μήμην καὶ πάππον οἱ πολλοὶ ὀνομάζουσι. Διὰ τοῦτο
οὐτε ἀπὸ τοῦ νόμου τὸ πρὸν κεκώλυται ζήτημα,
καὶ τῷ τόμῳ παρῆται τοῦ Σισινίου, ὡς ἀκώλυτον·
εἰκόσθ' ὅτι, ὡς σύγγυσις ἔχον, κεκώλυται.

Ἔκτος ἀκώλυτος.

Εἰ δὲ ἐκ τριῶν ἐστὶ καὶ τριῶν, εἰ μὲν οὐκ ἔχει
σύγγυσις, ἀκώλυτόν ἐστιν· οἶον, ὅταν μὲν θεῖος καὶ
ἀνεψιῶς θεῖαν λάβῃ καὶ ἀνεψιάν, οὐδαμῶς γίνεται
σύγγυσις. Πάλιν γὰρ θεῖος καὶ ἀνεψιοῦ σῶζουσι τό-
πον· διὰ τοῦτο καὶ ἀκώλυτον εἶναι παντάπασι, ἢ τε
τοῦ ῥηθέντος νόμου σωπῆ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ θεσπι-
σμετα βασιλικῆ, καὶ πράξεις συνοδικαὶ πᾶσιν ἐγνω-
ρισαν.

Ἔκτος κεκωλυμένος.

Ὅταν δὲ ὁ μὲν θεῖος προλαβὼν ἔχῃ τὴν ἀνεψιάν,
ὁ δὲ ἀνεψιῶς βούλεται συναικῆσαι τῇ θεῖᾳ, τὸ ἐπιγι-
νόμενον διὰ τὴν σύγγυσις κεκώλυται. Γίνονται γὰρ
ὡς ἀπὸ τῶν γάμων, ὁ μὲν θεῖος ἀνεψιῶς, ὁ δὲ ἀνε-
ψιῶς θεῖος· καὶ ἐστὶ τοῦτο σαφῆς τῶν ὀνομάτων τοῦ
γένους σύγγυσις.

Ἑβδομος κεκωλυμένος.

Ἀλλὰ καὶ ὁ μέχρις ἑβδομοῦ βαθμοῦ θεωρούμενος
ἐξ ἀγχιστείας γάμος, εἰ μὲν ἐξ ἐνὸς εἴη καὶ ἐξ, κε-
κώλυται. Οὐ γὰρ οἶον τε πατέρα καὶ υἱὸν διασεξάδελ-
φαις συναφθῆναι δυοῖς· γίνονται γὰρ, ἀντὶ πατρὸς
καὶ υἱοῦ, σύγγαμβροὶ.

Ἑβδομος ἀκώλυτος.

Εἰ δὲ ἐκ δύο καὶ πέντε, οὐδαμῶς· εἴτε γὰρ πάππος
καὶ ἔγγονος, εἴτε δύο ἀδελφοὶ συναφθεῖν μικρᾶ
θεῖα καὶ ἀνεψιᾶ, ὁ δεύτερος γάμος ἀνεγκλητός
ἐστίν.

A Thessalonicensis antistes ille Chumnus sua sen-
tentia pronuntiavit minime vetitas. Exempli gra-
tia, si pater et filius, qui primo sunt gradu, co-
pulati fuerint amitæ parvæ, ac fratris ejus filia,
quæ gradu quinto se contingunt.

Gradus sextus prohibitus.

Sin gradus ex affinitate sextus, de quo quaeri-
tur, ex duobus et quatuor constat, siquidem sit
confusio, nuptiæ posteriores prohibentur. Nam fieri
nequit, ut duo germani fratres duabus consobrinis
copulentur, aut vice versa. Fiunt enim loco fra-
trum congeneri vel coaffines; et hoc modo nomina
cognationis confunduntur. Ait enim sanctus et
magnus, ille Basilius: In quibus generis appel-
lationes confunduntur, in his illicitæ sunt nu-
ptiæ.

Sextus non prohibitus.

Sin confusio nulla sit, etiam sextus non prohibe-
tur. Quippe non vetatur, quominus avus et nepos
copulentur cum amita magna, et ejusdem ex fratre
nepote. Nam hoc quoque sexti gradus est, at con-
fusionis expers. Rursus enim peractis nuptiis avi
et nepotis loca servant. Quippe magnam amitam
et patrum magnum, hoc est, avi sororem et fra-
trem, plerique aviam et avum nominare solent.
Ideo nec legibus hic casus est prohibitus, et a
tomio Sisinnii permittitur ceu minime vetitus;
cum illud alterum sit prohibitum, velut obnoxium
confusioni

Sextus non prohibitus.

C Sin ex tribus et tribus constat, siquidem confu-
sionis expers est, non vetatur. Verbi gratia, cum
patruus et fratris ejus filius amitam ducunt, et
ejusdem fratris filiam, nulla sit confusio. Rursus
enim patri et fratris filii locum servant. Propterea
hoc plane non prohiberi, non modo legis indicatæ
silentium, sed etiam principum sanctiones, et acta
synodalia cunctis significarunt.

Sextus prohibitus.

At vero cum patruus jam antea fratris habet
filiam, fratrisque filius cum amita coire vult in
matrimonium; posteriores hæc nuptiæ confusionis
causa prohibentur. Quippe velut ipso jure patruus
sit fratris filius, et fratris filius sit patruus:
D adeoque manifesta generis appellationum hæc
confusio est.

Septimus prohibitus.

Quin etiam matrimonium inter affines, ad septi-
mum usque gradum sese porrigens, si constet ex
uno et sex, prohibetur. Nam fieri nequit ut pater
et filius duabus sobrinis copulentur. Patris enim
et filii loco, sunt congeneri vel coaffines.

Septimus non prohibitus.

Nequaquam hoc usu venit, si ex duobus et quin-
que constet. Nam sive avus et nepos, sive duo ger-
mani fratres copulati fuerint cum amita parva,
et fratris ejus filia, secundæ nuptiæ vitio car-
rent.

Septimus non prohibitus.

Sin ex tribus et quatuor, rursus, siquidem confusio nulla intervenit, permittitur. Patruus enim et fratris ejus filius duas consobrinas citra prohibitionem ducunt.

Septimus prohibitus.

Non item, si confusio quædam emergat. Avus enim et pronepos a matrimonio duarum consobrinarum arcentur, ne congeneri vel coaffines habeantur. Nimirum prius contractum matrimonium manet immotum, posterius prohibetur, vel si jam processerit, dirimitur. Quæ vero matrimonia gratuiti affinitatis septimum excedunt, in ea curiose non inquirendum est, nec faciundæ prohibitiones, sicuti fieri videmus et in iis qui ratione consanguinitatis octavam excedunt. Cæterum non recte traditum a nonnullis est, matrimonia sexti ex affinitate gradus, cum pares utrinque gradus habent, non prohiberi; cum impares, prohiberi. Ostensum est enim ex indicatis superius, non æqualitatem et inæqualitatem, sed confusionem et confusionis absentiam vel permittere, vel impedire contractum.

Eundem non debere duas sobrinas ducere.

Prohibuit etiam Ecclesia, ne unus et idem duas sobrinas ducat uxores. Non enim hic septimus ex affinitate, ceu plerique putant, gradus colligitur, sed sextus: propterea quod maritus et uxor uno gradu contineri debeant. Hoc enim cum in consultationem venisset tempore Nicolai patriarchæ, prohibitum ab Ecclesia fuit: simulque promulgata fuit sanctio clari principis Manuelis, quæ statuit, ne tale quid unquam fiat. Sed qua de causa sit, ut inter affines vel duo diversa genera contractæ nuptiæ, gradu septimo liberæ sint? Quod unum est, vel est natura, vel adrogatione. Natura unum est, v. g. unus homo. Unum adrogatione, ut vir et uxor legitima, quos univit affectio et conjunctio carnalis, sicuti perscriptum legimus: « Et erunt hi duo in carnem unam. » Itaque cum necessitudo existit ex sanguine, et ex eodem genere, naturalis est necessitudo et unitas: cum ex affinitate, ac duobus generibus, adrogatione sit unitas inter eos, et necessitudo a consanguinitatis necessitudine diversa. Propterea mox inferiore gradu, et ante octavum, hujusmodi necessitudo et conjunctio solvitur. Quorum enim strictior est conjunctio, eo majoris etiam indigent intervalli ad hoc, ut expiret: sicuti minoris, quæ minus unita sunt.

De matrimoniis ex tribus diversis generibus.

Matrimonia ex tribus diversis generibus pertinent ad 50 ipsa quoque ad rationes affinitatis: sed tertii generis intervenitu facilius libera sunt, quam ex duobus connexa; quippe sicut hæc gradibus duobus inferiora sunt contractis ex consanguinitate (quæ gradu octavo libera sunt, cum per affinitatem ex duobus contracta generibus nonnunquam gradu sexto libere permittantur): ita rursus ex tribus constituta generibus, etiam duobus gradi-

Ἑβδομος ἀκώλυτος.

Εἰ δὲ ἐκ τριῶν καὶ τεσσάρων, πάλιν, εἰ μὴ ἴσως ἀσύγγυτος, συγκεχώρηται· θεῖος γὰρ καὶ ἀνεψιὸς δύο πρώτης· δέλφας ἀκωλύτως λαμβάνουσιν.

Ἑβδομος κεκωλυμένος.

Εἰ δὲ σύγγυσιον ὁρᾷται· ἔχον, οὐ δῆτα· πάππος γὰρ καὶ διατέγγονος δύο πρώτης ἀδέλφας λαβεῖν εἰρηγοῦται, ἵνα μὴ καὶ οὗτοι σύγγαμβροι λογισθῆεν. Ἄλλ' ὁ μὲν προλαβὼν μένει ἀκήνητος, κωλύεται δὲ ὀπίγινόμενος, ἢ προδᾶς διασπᾶται· τὰ δὲ ὑπὲρ τὴν ἑβδομον ἐξ ἀγχιστείας ἀπολυπραγμολητὰ εἰσι καὶ ἀκώλυτα, ὡς περ ἐν τοῖς ἐξ αἵματος τὰ ὑπὲρ τὴν ὄγδοον. Οὐ καλῶς δὲ τισιν εἰρηται, ὅτι τὰ εὐρισκόμενα ἐξ ἀγχιστείας ἔκτου βαθμοῦ, ὅτε μὲν ἐξ ἰσῆς εἰσιν, ὡς ἐξ ἑκατέρου μέρους τρεῖς εἶναι βαθμοῦς, ἀκωλύτα εἰσι· κεκωλυμένα δὲ, ὅτε εἰσιν ἀνισα· ἢ γὰρ τῶν εἰρημένων ἀνωτέρω δίδεικται, μὴ τὸ ἴσων καὶ τὸ ἀνισων, ἀλλὰ τὸ συγκεχωμένον καὶ ἀσύγγυτον, ἢ ἐπιέναι, ἢ ἀπείργειν τὸ συνάλλαγμα.

Ὅτι οὐ δεῖ τὸν αὐτὸν δύο δευτέρας ἐξαδέλφας λαβεῖν.

Κεκόλωκεν ἡ Ἐκκλησία τὴν αὐτὴν καὶ ἑνα δύο δευτέρας ἐξαδέλφας λαμβάνειν. Οὐ γὰρ ἑβδομος ἐξ ἀγχιστείας, ὡς ὀλονται τινες, συνάγεται βαθμῶς, ἀλλὰ ἔκτος, διὰ τὸ ἐνός βαθμοῦ λογίζεσθαι τὸν ἀνδρα μετὰ τῆς γυναικὸς· τοῦτο γὰρ ζητηθὲν ἐστὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πατριάρχου Νικολάου, ἐκωλύθη παρὰ τῆς Ἐκκλησίας· προῦθη δὲ καὶ θέσπισμα τοῦ ἐν βασιλεῦσιν ἀοιδίμου Μανουὴλ, μὴ γίνεσθαι ποτε τοῦτο διοριζόμενον. Διὰ τί δὲ τὰ ἐξ ἀγχιστείας, εἰσὶν διγενείας, εἰς τὸν ἑβδομον λύεται βαθμῶν; Τὸ ἐν ἡ φύσει ἔστιν, ἢ θέσει· καὶ φύσει μὲν, ὡς εἰς ἀνθρώπος· θέσει δὲ, ὡς ὁ ἀνὴρ μετὰ τῆς νομίμου γυναικὸς, οὗς σχέσις ἦνωσε καὶ συνάφεια σαρκικῆ, ὡς εἰρηται· « Καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μιαν. » Ὅταν μὲν οὖν ἐξ αἵματος ἢ ἡ οἰκειώσις καὶ γένος ἐνός, τὸ οἰκεῖν τε καὶ τὸ ἐν φύσει ἔστιν· ὅταν δὲ ἐξ ἀγχιστείας καὶ δύο γενῶν, θέσει τὸ ἐν, καὶ ἡ οἰκειότης αὐτοῖς οὐ κατὰ τὴν ἐξ αἵματος οἰκειότητα· διὸ καὶ τῷ ὑποθεθηκότι βαθμῶ, καὶ πρὸ τοῦ ὄγδοου, εὐθὺς ἢ τοιαύτη οἰκειότης τε καὶ ἔνωσις λύεται· τὰ γὰρ μᾶλλον τὴν ἔνωσιν ἔχοντα πλείονος καὶ τῆς ἀποστάσεως πρὸς τὴν διάλυσιν δέονται, ὡς περ τὰ ἥττον ἠνωμένα, ἐλάττωτος.

Περὶ τῶν ἐκ τριγενείας.

Τὰ δὲ ἐκ τριγενείας γαμικὰ ζητήματα εἰσι μὲν καὶ ταῦτα ἐξ ἀγχιστείας, ἀλλὰ τῇ τοῦ τρίτου γένους ἐπιπλοκῇ ῥῆθον ἢ τὰ ἐκ δύο συμπαραλεγμένα γένων λύνονται· ὡς περ γὰρ ταῦτα δυοῖς βαθμοῖς ὑποβέθηται τῶν ἐξ αἵματος, (τὰ μὲν γὰρ εἰς τὸν ὄγδοον, τὰ δὲ ἐξ ἀγχιστείας ἐκ δυοῖν γενῶν ἔσθ' ὅτε καὶ εἰς τὸ ἔκτον λύνονται), οὕτω πάλιν τὰ ἐκ τριγενείας, δυοῖν ὑποβ. βασθέντα βαθμοῖς τῶν ἐκ δύο γενῶν, τὴν ἀρχὴν τῆς λύσεως κατὰ τὸν τέταρτόν εὐθὺς λαμβάνει.

βαθμῶν, εἰ καὶ πολλῶ μᾶλλον εἰς ταῦτα βαθμοῦ; Ἄ μὲν ἡ ἀπορία ἐπιφέρει, εἰ οὐκ ἐκωλύθη παρὰ τοῦ νόμου ῥητικῶς. Τοῖς δὲ μάλιστα ἀκωλύτοις ὁ ἐπιταγοῦς ἐπακολουθεῖ βαθμῶς.

Τέταρτος βαθμὸς ἀκώλυτος.

Ὅσον τὸ ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Στυπῆ ἀπορηθῆν τε ἡμῶν καὶ λυθῆν. Κωνσταντῖνος γὰρ τις ἔλαθεν εἰς γυναῖκα Θεοδώρου τινὸς αὐταδέλφην Ἄνναν θανούσης ἐκείνης, ἔλαθεν εἰς δευτέρῳ συνοικέσιον τὴν τοῦ Θεοδώρου γυναῖκαδέλφην Εἰρήνην, ὡς γενέσθαι τὴν Κωνσταντῖνον καὶ γαμβρὸν τοῦ Θεοδώρου καὶ σύγγαμβρον. Εἰσὶ δὲ ἐν τούτῳ βαθμῶ τέσσαρες· ὁ θεῶδωρος γὰρ καὶ ἡ Ἄννα, βαθμῶ δευτέρου· ἡ γυνὴ τοῦ Θεοδώρου καὶ ἡ Εἰρήνη, βαθμῶ δευτέρου, ὁμοῦ τέσσαρες· ὁ μὲν γὰρ νόμος δύο μόνον ἐκ τριγενείας ἐκώλυσεν, ἃ καὶ ἐνδὸς μόνου βαθμοῦ τυγχάνουσι, καὶ οὐ πλείονος.

Νόμος.

Ὅσον, ὅτι οὐ δύναμαι λαβεῖν τὴν ποτὲ γυναῖκα τοῦ προγόνου μου, οὐδ' ἡ μητριὰ λαβεῖν τὸν ποτὲ ἀνδρα τῆς προγόνου; αὐτῆς, κἀν τούτοις γὰρ τριγενεῖά ἐστιν. Ἄλλ' ἐπεὶ ὁ πρόγονος καὶ ἡ προγόνου υἱῶ ἢ θυγατρὸς λόγον ἐπέχουσι πρὸς τὸν πατρίων, ἢ τὴν μητριάν, καὶ ἡ γυνὴ ἢ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, νόμφης ἢ γαμβροῦ, ἀθέμιτα τὰ τοιαῦτα τυγχάνουσι συνοικέσιον. Τὰ γὰρ ἄκρα δύο γένη, ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ, βαθμῶν οὐκ ἔχουσι οὔτε πρὸς ἀλλήλα, οὔτε πρὸς τὸ μέσον γένος· τὴν γὰρ ἀνδρὸς μετὰ γυναῖκός συνάφειαν εἰς βαθμῶν οὐκ εἰσάγομεν, ἀλλ' ἐν μὲν εἶναι ταύτην λογιζόμεθα, ὅτε κατ' ἐαυτὸν ὁρᾶται· καὶ γὰρ ἡ τοῦ ἀδελφοῦ μου γυνὴ, διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἄκραν ἔνωσιν, δευτέρου μοί ἐστι βαθμοῦ, ἰσχυρῶς ἐπινοίας ἐπὶ τὴν ἐντολὴν ἔνομιμη· ὅτε δὲ πρὸς ἕτερον συγγενικὸν αὐτῆς πρόσωπον ὁ βαθμῶς ζητεῖται, οὐκ οὕτως· ἡ γὰρ ἀδελφὴ τῆς νόμφης, πρὸς μὲν αὐτὴν, δευτέρου ἐστὶ βαθμοῦ, πρὸς ἐμὲ δὲ τετάρτου· καὶ ἡ αὐτῆς θεῖα, πρὸς ἐκείνην μὲν τρίτου, πρὸς ἐμὲ δὲ πέμπτου· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· τῶν οὐκ ἐνδοχόμενων γὰρ ἐστὶν, ὡς περ τὸν ἀνδρα, οὕτω δὲ καὶ τὸν τούτου ἀδελφὸν, σάρκα λογισθῆναι μίαν μετὰ τῆς νόμφης, καὶ δι' ἐπινοίας ἐπινοίαν συνάφειαν παρὰ τὴν τοῦ νόμου δύναμιν· οἱ γὰρ ἐκ πλαγίου πρῶτον βαθμῶν οὐκ ἔχουσι, ἀλλ' ἐκ τοῦ δευτέρου ἀρχονται. Ὁ μὲν οὖν νόμος τὰ ἐκ τριγενείας πρῶτου βαθμοῦ μόνον ἐκώλυκεν, ὡς περ εἴρηται· ἡ δὲ κρατούσα συνήθεια καὶ τὰ παρὰ ταῦτα, καὶ ὑπὲρ τὸν πρῶτον βαθμῶν ἐκ τριγενείας ὄντα, ἀκώλυτα οὐκ ἔχει.

Τρίτος ἀκώλυτος.

Ὅσον, ἔσχε τις γυναῖκα· χρόνῳ δ' ὕστερον, ἐκείνης θανούσης, τὴν γυναῖκα τοῦ θεῖου αὐτῆς εἰς δεύτερον ἔλαθε συνοικέσιον· ἄλλος τὴν προγόνου τοῦ γυναῖκαδέλφου αὐτοῦ ἔλαθεν· ἐν τούτοις γὰρ βαθμῶ μὲν ἀναφαίνονται τρεῖς, λύονται δὲ ὁμοῦ κατὰ τὴν συνήθειαν· ἡ μὲντοι ἀκριβεία, ὡς περ εἴπομεν, τὸν

hab inferiora, quam quæ duobus ex generibus constant, principium permissionis in quarto statim gradu consequuntur: licet in his nullo magis graduum vitanda computatio, sed querendum, an disertis verbis lege prohibita sint. Maxime vero prohibitionis expertia sequitur quartus gradus.

Quartus gradus non prohibitus.

Hujusmodi quoddam est, quod sub patriarcha Stupa vocatum in dubium fuit, et per sententiam declaratum. Quidam enim Constantinus uxorem duxit Annam, Theodori cujusdam sororem germanam. Ea mortua, matrimonio secundo duxit Irenam, conjugis Theodori sororem, quo sicut, ut Constantinus et affinis esset Theodori, et consinis. Sunt autem in hoc gradus quatuor. Theodorus enim et Anna gradu secundo se contingunt. Item uxor Theodori et Irena, gradu secundo. Qui gradus simul sunt quatuor. Quippe lex duo duntaxat ex trium generum matrimoniis prohibuit, quæ unius duntaxat gradus sint, non plurium.

Lex.

Videlicet quod ducere non possum eam, quæ quondam privigni mei fuit uxor, nec ei noverca nubere, qui privigna ipsius maritus fuit. Nam in his quoque trium et generum conjunctio. Sed quia privignus et privigna filii vel filie loco sunt erga vitricum vel novercam, atque horum vel uxor, vel maritus, vicem nurus aut generi obdinent, illicita sunt hujusmodi matrimonia. Nam summa illa duo genera, vir et uxor, gradum nullum habent, nec inter se, nec erga genus intermedium. Quippe viri cum muliere conjunctionem ad gradum non referimus; sed unum quid esse declinans hanc, quando secundum seipsam consideratur (fratris enim mei conjux, præter unionem cum eo summam, secundo a me gradu est, quocumque subtilibus sane rationibus divini mandati respectu conjungitur); cum autem ad aliam ipsi cognatam personam gradus inquiritur, non ita res habet. Nam fratris soror, erga ipsam quidem gradus secundi est; erga me quarti. Ejusdem amita gradu erga ipsam est tertii, erga me quinti. Consimiliter et in aliis. Quippe fieri nequit, ut quemadmodum maritus, sic etiam frater ejus pro una carne habeatur cum fratria, et per cogitationem præter mentem legis alia ratio conjungatur. Qui enim ex transverso sunt, primum gradum non habent, sed a secundo incipiunt. Lex igitur, uti diximus, matrimonia trium generum duntaxat ea prohibuit, quæ primi gradus sunt. Recepta vero consuetudo pro non vetilis habet, quæcumque præter hæc sunt, et primum gradum excedunt.

Tertius non prohibitus.

Verbi gratia, quidam uxorem habuit. Deinceps illa defuncta, conjugem patris mulieris secundo matrimonio duxit uxorem. Alius privignam fratris uxoris suæ duxit. In his enim tres quidem gradus emergunt; sed nihilominus libere permittuntur ratione consuetudinis. Si tamen accurate rem con-

sideremus, gradus in his, seu diximus, quartus requiritur. **51** Quippe necessitudinem affinitatis in transversum non nihil oportet extendi, atque ita licitum erit matrimonium. V. g. conjux fratris uxoris meæ propinqua necessitudine jungitur intermedio generi, sicut et ego ipsi. Hanc frater meus, defuncto conjugis meæ fratre, ducere citra reprehensionem potest, vel ipsius ego sororem; sed non fas est ut ipsa mihi nubat. Rursus affinem nactus sum, sororis meæ virum; cujus fratrem, fratri scilicet ipsius quondam nuptam, uxorem ipse ducit citra prohibitionem, quoniam et quarti gradus esse deprehenditur, et longius aliquanto removetur a necessitudine generis intermedii. Quæ enim persona prope cum ipso conjungitur, soror mea est: ipse vero sum ex transverso, et paulo remotior ab intermedia persona.

Rursus nactus sum generum, maritum filiae: cujus fratrem, nuptam scilicet quondam ejus fratri, mihi quidem omne nefas est uxorem ducere, veluti prope conjunctam intermedio generi; sororem tamen ejus licite ducit.

Quin etiam gener et uxoris frater, si vidui facti sint, amitam et fratris ejus filiam nequaquam ducunt. Cujus autem defuncta est uxor, ei permittitur, ut uxorem ducat congeneri vel coaffinis sui sororem,

Atque etiam filiam sobrinæ prioris uxorem, nec non prioris uxoris amitam parvam, hoc est, consobrinam socrus suæ.

Verum filiam consobrinæ prioris conjugis ducere prohibetur.

Fratrem et sororem duarum mulierum, quæ duobus fratribus nuptæ sunt, inter se copulari fas est.

Sententia vero patriarchæ Leonis Stopæ concedit, ut gener et uxoris frater sorores duas ducant, cum gradus quintus constituitur.

Idem decretum, ac præterea decretum Arsenii patriarchæ, statuunt minime prohibitum esse, quo minus duo fratres ducant nuptam ac sororem mariti ejus.

Patruus et maritus filiae fratris ejus, sorores duas ducere non prohibentur, licet gradus sextus constituitur.

Quin etiam gener et frater uxoris duas consobrinas ducere non prohibentur, licet gradus septimus emergat.

Michaelis autem patriarchæ sententia permittit, ut Joannis filia, et ejusdem uxoris ex fratre neptis, fratribus duobus copulentur.

Nonnulli tamen quædam ex indicatis hisce matrimonii illicita pronuntiarunt: videlicet ut congener deinceps sororem ejus ducat, qui congener ipsius fuerit.

Ac præterea frater uxoris, ut eam ducat, quæ generi suo fratrem in matrimonio habeat: sicut illud etiam, quod episcopum Thesalonicensis Chu-

A τέταρτον ἐν τούτοις· βαθμὸν ἀπατεῖ· δεῖ γὰρ τὴν οἰκειότητα τῆς ἀγχιστείας πλαγιασθῆναι μικρὸν, καὶ τῆνικαῦτα ἔσται θεμιτὸς ὁ γάμος. Οἶον, ὅτι τοῦ γυναικαδέλου μου ἡ γυνὴ προσεχώσῃ ψικεῖται πρὸς τὸ μέσον γένος, ὡς περ καὶ γὰρ πρὸς αὐτόν· ὁ οὖν ἡμέτερος ἀδελφὸς δύναται ταύτην ἀμέμπτως λαβεῖν, θανόντος τοῦ γυναικαδέλου μου, ἢ ἐγὼ τὴν ἐκείνης ἀδελφὴν, αὐτὴν δὲ οὐ θέμις λαβεῖν. Πάλιν εἰσὼν εἰς τὴν ἀδελφὴν μου γαμβρὸν, οὐ τὴν ἐπ' ἀδελφῶν ποτὲ νύμφην αὐτὸς εἶσθω εἰς γυναῖκα, καὶ ἔστιν ἀκώλυτον, ἐπεὶ καὶ τετάρτου βαθμοῦ εὐρίσκεται, καὶ μακρύνεται μικρὸν καὶ τῆς οἰκειότητος τοῦ μέσου γένους· τὸ γὰρ πρὸς αὐτὸ προσεχώσῃ σὺν ἀπέμεινον πρόσωπον, ἢ ἀδελφὴ μου ἔστιν, ἐγὼ δὲ ἐκ πλαγίου, καὶ μικρὸν ἀπωτέρω τοῦ μέσου.

B Πάλιν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ ἐγένετό μοι γαμβρὸς· τοῦτου τὴν ποτὲ μὲν νύμφην ἐπ' ἀδελφῶν λαβεῖν με εἰς γυναῖκα οὐ θέμις, ὡς προσεχώσῃ συναπτομένη πρὸς τὸ μέσον γένος· τὴν δὲ αὐτῆς ἀδελφὴν, οὐκ ἀθέμιτον.

Ἄλλὰ καὶ γαμβρὸς, καὶ γυναικαδέλος χρηρεύσαντες, θείαν καὶ ἀνεψιάν οὐδαμῶς λαμβάνουσιν· οὐ δὲ τετελεύτησεν ἡ γυνὴ, λαμβάνειν τούτῳ ἐπιτίται τὴν τοῦ συγγάμβρου αὐτοῦ ἀδελφὴν.

Ἄλλὰ δὴ καὶ τὴν θυγατέρα τῆς δισηξαδέλης τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναικὸς, ἦτοι τὴν πρωτεξδέλην τῆς πανθερῆς αὐτοῦ.

Κεκώλυται δὲ λαβεῖν τὴν θυγατέρα τῆς πρωτεξδέλης τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναικὸς.

C Δύο δὲ ἀδελφῶν γυναικαδέλων καὶ γυναικαδέλην συνάπτειν θεμιτόν.

Τὸ δὲ ψήφισμα τοῦ πατριάρχου Λέοντος τοῦ Στυπῆ ἐπιτίται λαβεῖν γαμβρὸν καὶ γυναικαδέλον δύο ἀδελφῶν οἷα πέμπτου γινόμενου βαθμοῦ.

Τὸ δὲ αὐτὸ ψήφισμα, ἐπιτίται καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου, δύο ἀδελφῶν νύμφην λαβεῖν καὶ ἀνδραδέλην, ἀκώλυτον εἶναι κρινουσιν.

Ὁ θεὸς καὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀνεψιᾷ πρώτῃ, δύο λαβεῖν ἀδελφῶν οὐ κωλύονται, εἰ καὶ ζ' γίνεται βαθμός.

D Ἄλλὰ καὶ γαμβρὸς καὶ γυναικαδέλος δύο πρώτας ἐξαδέλφας λαβεῖν οὐ κωλύονται, εἰ καὶ ζ' γίνεται βαθμός.

Τὸ δὲ ψήφισμα τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ, τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰωάννου τυχόν, καὶ τὴν ἀνεψιάν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, δυσὶν ἀδελφοῖς ἐπιτρέπει συζευχθῆναι.

Ἀθέμιτα μέντοι τῶν εἰρημίων ἐνὶ τινεσὶ ἐψηφίσαντο, τὸ τε λαβεῖν τὸν συγγάμβρον τὴν ἀδελφὴν ὑστερον τοῦ συγγάμβρου αὐτοῦ.

Ἐπιτίται καὶ τὸν γυναικαδέλον τὴν ἐπ' ἀδελφῶν νύμφην τοῦ ἰδίου αὐτοῦ γαμβροῦ· ὡς περ δὴ καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ τὸν Χούμον Θεσσαλονικῆς ἰδίῳ ἔγραψεν

λύσαι ψηφίσματι, τὸ πατέρα καὶ υἱὸν λαβεῖν μικρὰν ἀθεῖαν καὶ ἀνεψιάν.

Nómos.

Θηοὶ γὰρ ὁ νόμος· Ἐν τοῖς γάμοις οὐ μόνον τὸ ἐπιτετραμμένον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐπρεπὲς ζητοῦμεν.

Περὶ υιοθεσίας.

Καὶ οὕτω μὲν τὰ ἐκ τριγενείας· τὴν γε μὴν διαδοχῆς· ἕνεκα γινομένην υιοθεσίαν παραφυλάττειν, καθὰ δὴ καὶ τὴν ἐξ αἵματος, πρὸς τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν φιλευσεβῶν δεδιδάγμεθα νόμων· κατὰ τε τοὺς γαμικοὺς δηλαδὴ βαθμοὺς, καὶ τὴν τῶν γονέων κληρονομίαν.

Nómos.

Θηοὶ γὰρ ὁ νόμος· Οὐ δύναμαι τὴν πρὸς πατρὸς ἢ μητρὸς θεῖαν λαβεῖν εἰς γυναῖκα, εἰ καὶ εἰσι θεταί, θπειδὴ μητέρων τάξιν ἔχουσιν, ἥτις τυχὸν τῷ πάππῳ μὲν υιοθετήθη, ἀδελφῆς δὲ τόπον ἐπαίχε πρὸς τὸν πατέρα, πρὸς ἐμὲ δὲ θείας· οὕτε ὁ θετὸς πατήρ τὴν τοῦ θετοῦ υιοῦ θυγατέρα, ἢ τὴν ἐγγόνην· οὕτε ὁ θετὸς υἱὸς τὴν τοῦ θετοῦ πατρὸς γαμητήν, ἢ τὴν μητέρα, ἢ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, ἢ τὴν ἀπὸ υιοῦ ἐγγόνην.

Ἐάν δὲ ὁ ἐπίτροπος, ἢ ὁ γενόμενος κουράτωρ υιοθετήσῃ βαυληθῆ τὸν ἄνδρα τῆς ἐπιτροπευομένης ἢ κουρατορευομένης, ἢ τὸν πατέρα αὐτῆς, ἢ θεσίς ἀκυρὸς ἐστίν· οὐ μὴν ὁ γάμος λύεται· λύεται δὲ, ἥνκα τις τὸν ἴδιον γαμβρὸν εἰσποιήσῃται.

Ἡ δὲ καὶ νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, κωλύουσα τοὺς εἰσποιουμένους πρὸς γαμικὴν ὁμίλιαν συνάπτεσθαι τοῖς τοῦ εἰσποιησαμένου παισιν, ἐπάγει· Ἀλλὰ πάλαι μὲν μὴ κατὰ λόγον, νῦν δὲ κατὰ τὸν πρόποντα θεσμὸν καὶ δίκαιον τῆς υιοθεσίας γινομένης, καὶ διὰ τελετῆς ἱερᾶς, τῶν μὲν εἰς γονέων τάξιν καθισταμένων, τῶν δὲ εἰς τὴν τῶν παίδων, οὐκέτι περιλείπεται λόγος εἰς γάμον συνάπτεσθαι τοῖς κατὰ φύσιν τοῦ εἰσποιησαμένου πατρὸς τοὺς εἰσποιητοὺς παῖδας, μηδὲ τὸ τῶν ἀδελφῶν ὄνομα πρὸς τὸ τῆς συζυγίας μεταρμόζεσθαι, ὥστε γαμβροὺς ἀντὶ ἀδελφῶν καλεῖσθαι.

Ὅτι υιοθετοῦσι καὶ εὐνοῦχοι.

Τοῦ δὲ νόμου λέγοντος, ὅτι ἡ θεσίς μιμαῖται τὴν φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο κωλύοντος τοὺς εὐνοῦχους εἰσποιεῖν τινα, καὶ ἔχειν αὐτὸν ὑπεξούσιον, ἢ καὶ νεαρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἐθέσπισε καὶ τοῦτο νῦν εἶναι ἀκωλύτως.

Ὅτι υιοθετοῦσι καὶ παρθέναι.

Ἡ δὲ καὶ ταῖς παρθένοις εἰσποιεῖν δίδωσι, καὶ τοὺς εἰσποιηθέντας ὑπεξούσιους ἢ αὐτεξούσιους, δίκαια κληρονομίας ἔχειν ἐπ' αὐταῖς· καὶ μὴ δεῖσθαι βασιλικῆς ἐπιτάγματος, ἢ πράξεως δικαστῶν.

Περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναδοχῆς.

Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος κατὰ ἀναδοχὴν γινομένη υιοθεσία, οὐκ εἰς κληρονομίαν εἰσέονται,

PATROL GR. CXLIV.

num sententia sua solvisse diximus; videlicet ut pater et filius ducant amitam minorem, et fratris ejus filiam.

Lex.

Quippe legis verba sunt: In nuptiis non solum quid permissum sit, consideramus, sed et quid sit honestum.

52 *De adoptione.*

Et hæc quidem est ratio matrimoniorum ex tribus diversis familiis. Cæterum adoptionis etiã, quæ successione causa sit, perinde rationem habendam ac consanguinitatis, per sacros canones et religiosas leges edocti sumus: idque tum respectu graduum matrimonialium, tum adeundam parentum hæreditatis.

Lex.

Legis enim hæc verba sunt: Non possum vel amitam vel materteram uxorem ducere, siquidem per adoptionem mihi conjunctæ sint; quippe matrum vicem obtinent: cum abavo scilicet adoptatus sint, et patri meo sororum loco fuerint, mihi amitarum et materterarum. Nec pater, qui filium adoptavit, filii adoptivi filiam, vel neptem ducere potest: nec filius adoptivus, adoptivi patris uxorem, vel matrem, vel sororem matris, vel neptem ex filio.

Quod si tutor, vel qui curator fuerit, adoptare voluerit maritum ejus, cujus tutelam vel curam gerit, irrita quidem est adoptio, non tamen nuptiæ solvuntur. Solvuntur autem cum quis generum suum adoptaverit.

Cæterum novella xxiv principis Leonis, cognomine Sapientis, eum prohibet, ne qui adoptatur, cum liberis ejus, qui adoptavit, matrimonio copulentur, hæc subjicit: Sed olim quidem non secundum rationem, nunc vero cum decenti et justa lege fiat adoptio, sacroque ritu illi parentum, in filiorum in locum constituentur, non amplius ulla reliqua ratio est, qua filii adoptivi cum naturalibus liberis ejus, qui adoptat, matrimonio copulentur: nec ut fratrum nomen cum nomine conjugii sic commutetur, ut fratrum loco generi vocetur

Etiã eunuchos adoptare.

Cum autem lex dicat adoptionem imitari naturam, ideoque prohibeat, ne quem eunuchi adoptent, ut eorum in potestate sit, ejusdem principis novella xxvi statuit, ut hoc quoque citra prohibitionem nullam fiat.

Virgines etiã adoptare.

Ejusdem 27 constitutio virginibus quoque potestatem adoptandi concedit, et ut adoptati, tam filii familias, quam emancipati virginibus succedendi jus habeant, nec ad hoc indigeant principis rescripto, vel actu judicum.

De susceptione ex sacro baptisate.

Adoptio quæ fit per susceptionem ex sacro baptisate, non ad hæreditatem adeundam eo

porrigit, sed duntaxat in gradibus matrimoniorum, A ut dictum est, spectatur. Quippe canon 53 syn. s. x. c. ait : Quoniam spiritualis necessitudo major est conjunctione corporum, statuimus ut qui ex sacro et salutari baptismate pueros suscipiunt, et postea cum matribus eorum viduis in matrimonio cœnent, primum a tali contubernio absterneant, deinde scortatorum quoque pœnis suljiciantur. Quippe qui ab hoc malo prompte non semet abstinēt, et constetur, tanquam incestis nuptiis pollutus damnatur.

Lex.

Legis autem hæc verba sunt: Qui e sacro baptismate aliquam suscepit, eam postea matrimonio sibi jungere non potest, utpote quæ ipsius filia facta sit. Nec item ducere potest matrem ejus, aut filiam : imo ne ipsius quidem filius id facere potest. Quippe nulla res alia 53 sic paternam affectionem inducere potest, et justam nuptiarum prohibitionem, ut hujusmodi nexus, per quem Deo mediante animæ eorum copulantur.

Affirmant igitur aliqui, quod cum tam ex canone, quam lege, major esse illa spiritualis, quam carnalis cognatio statuatur, observare debeant hæc colligati prohibitos gradus usque ad septimum: tot scilicet numero, quot etiam in consanguinitate soleant observari. Verum pluribus hoc minime visum est, sed ad eas duntaxat personas prohibitionem pertinere, quæ dicta lege continentur.

Cæterum gradus utriusque adoptionis diverso cum illis modo numerantur, qui sunt in consanguinitate. Nam ibi pater erga fratres universos omnino gradu primo est: hic vero pater iste spiritualis erga filium, quem adoptavit, gradu est primo: sed erga carnalem ejus filii patrem, secundo, quippe frater ejus esse ducitur. Erga fratres autem germanos filii sui spiritualis gradus tertio censetur. Non enim illos quoque filios habuit. Filius autem erga fratres suos carnales gradu secundo est, et erga patrem suum carnalem, primo, sicut etiam erga patrem spiritualem.

Idcirco licet ei, qui vult, uxorem ducere conjugalis sui sororem.

Qui vero filium suum ex sacro baptismate suscipit, ab uxore sua separatur.

De nuptiis quæ prohibentur etiam citra cognationem.

Nonnunquam etiam citra necessitudinem ullam indicatarum omnium cognationum matrimonium prohibetur. V. g. qui accusatus est adulterii, licet manifesto non sit convictus, nequit eam mulierem uxorem ducere. Nec libertus uxorem patris sui ducit, post ejus mortem. Præbet enim suspicionem, quod etiam illo vivo commiserit in eam adulterium.

De tutore et minoribus.

Nec tutor pupillam prius ducit uxorem, vel filius

άλλ' εἰς τοὺς γαμικοὺς μόνους, ὡς εἴρηται, ζητεῖται βλαβερῶς. Φησὶ γὰρ ὁ νγ' κανὼν τῆς ἑκτης συνόδου· Ἐπειδὴ μελίζων ἐστὶν ἡ κατὰ πνεῦμα οἰκείότης τῆς τῶν σωμάτων συναφείας, τοὺς ἐκ τοῦ ἁγίου καὶ σωτηριώδους βαπτίσματος παιδας ἀναδεχομένους, καὶ μετὰ τοῦτο ταῖς ἐκείνων μητέρας χηραιοῦσαις γαμικῶς συναπτομένους, ὀρίζομεν, ἀφίστασθαι μὲν τοῦ τοιοῦτου συνοικεσίου, ἔπειτα καὶ τοῖς τῶν παρνευόντων ἐπιτιμίοις ὑποβάλλεσθαι· ὁ γὰρ μὴ ἐτοιμῶς τοῦ κακοῦ ἀφίσταμενος, καὶ ἐξομολογούμενος, ὡς αἰμομίκτης κρίνεται.

Νόμος.

Ὁ δὲ νόμος φησὶν· Ὁ μόντοι ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τινα δεξάμενος, οὐ δύναται αὐτὴν δευτέρον πρὸς γάμον ἀγαγεῖσθαι, ὡς ἤδη γενομένην αὐτοῦ θυγατέρα, οὐδὲ τὴν ταύτης μητέρα ἢ θυγατέρα· ἀλλ' οὐδὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ· ἐπεὶ οὐδὲν ἄλλο δύναται οὕτως εἰσάγαγεῖν πατρικὴν διάθεσιν καὶ δικαίαν γάμου κώλυσιν, ὡς ὁ τοιοῦτος δεσμὸς, δι' οὗ, θεοῦ μεσιτευόντος, αἱ ψυχαὶ αὐτῶν συνάπτονται.

Ἰσχυρίζονται τοίνυν τινὲς, ὡς, ἐπεὶ ἀπὸ τοῦ κανόνος καὶ τοῦ νόμου, μελίζων ἢ πνευματικὴ τῆ; κατὰ σάρκα συγγενείας ὀρίζεται, χρῆναι τοὺς ταύτη συνδεδεμένους παρατηρεῖν τοὺς κεκαλυμένους βαθμοὺς ἄχρι τοῦ ἐβδόμου, ὅσους δευτεροῦ καὶ εἰς τὴν καθ' αἷμα συγγένειαν· τοῖς δὲ πλείοσι τοῦτο οὐκ ἔδοξεν, ἀλλὰ μόνον τὰ τῷ βηθέντι νόμῳ περιεχόμενα κωλύεσθαι πρόσωπα.

Οἱ μόντοι βαθμοὶ τῶν ἐξ υιοθεσίας ἀμφοτέρως ἐνηλλαγμένους ἀριθμοῦνται πρὸς τοὺς βαθμοὺς τῶν ἐξ αἵματος· ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁ πατήρ πρὸς πάντας τοὺς ἀγαθὸν πρῶτου πάντως ὑπάρχει βαθμοῦ ἐνταῦθα δὲ ὁ πνευματικὸς οὗτος πατήρ, πρὸς μὲν τὴν παῖδα, ὅν εἰσποιήσατο, πρῶτου ἐστὶ βαθμοῦ, πρὸς δὲ τὴν σαρκικὴν τὸν παῖδος πατέρα δευτέρου· ἀδελφὸς γὰρ αὐτοῦ λογίζεται. Πρὸς δὲ τοὺς ἀγαθὸν τοῦ πνευματικοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τρίτου οὐ γὰρ κἀκείνους ἔσχεν υἱός. Ὁ υἱὸς δὲ πρὸς τοὺς σαρκικοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ δευτέρου, καὶ πρὸς τὴν σαρκικὴν αὐτοῦ πατέρα, πρῶτου, ὡσπερ καὶ πρὸς τὴν πνευματικὴν.

Διὰ τοῦτο ἔξεστι τῷ βουλομένῳ λαβεῖν εἰς γυναῖκα τὴν τοῦ συντάκτου αὐτοῦ ἀδελφῆν.

Ὁ δὲ τὴν υἱὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναδεχόμενος, τῆς γυναίκος αὐτοῦ διαζεύσσεται.

Περὶ τῶν κεκαλυμένων γάμων καὶ χωρὶς συγγενείας.

Ἔστι δ' ὅτε καὶ χωρὶς συγγενείας ὁποιασούντων εἰρημίνων πέντε συγγενειῶν κωλύεται τὸ συναλλαγμῶν· οἷον, ὁ κατηγορηθεὶς μοιχῶς, εἰ καὶ μὴ προφανῶς ἀπηλέγχθη, οὐ δύναται ταύτην εἰς γυναῖκα λαβεῖν· οὐδὲ ὁ ἀπελεύθερος τὴν γυναῖκα τοῦ πατρωνος αὐτοῦ, μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον· ὁ δὲ γὰρ ὑπόβριαν εἶναι καὶ ζῶντος ἐκείνου ταύτην κωλύων ἦν.

Περὶ ἐπιτρόπου καὶ ἀφελίκων.

Οὐδὲ ὁ ἐπίτροπος τὴν ὀρφανὴν, ἢ ὁ υἱὸς αὐτοῦ,

πρὸ τοῦ λυθῆναι τὴν ἐπιτροπὴν. Ἄγεται δὲ ἡ ἐπι- A
τροπὴ τὸν τριακοστὸν χρόνον. Πέντε γὰρ καὶ εἰκοσι
χρόνοι εἰσὶ τῆς ἐνηλικιώσεως, καὶ τέσσαρες τῆς
ἀποκταστάσεως, καὶ τῆ ἀρχῆ τοῦ τριακοστοῦ χρό-
νου αὐτίκα ἡ ἐνοχία τοῦ ἐπιτρόπου ἄγεται· καὶ ἔχει
ἄδειαν ἐξ ἐκείνου συζυγῆναι τῇ ἐπιτροπευομένῃ,
πρὸ τούτου δὲ οὐδαμῶς.

Ἡ δὲ μήτηρ τῆς ἐπιτροπευθεῖσης δύναται καὶ
πρὸ τούτου τῷ ἐπιτρόπῳ τῆς μητρὸς αὐτῆς γαμη-
θῆναι.

Ἐπι δὲ καὶ οἱ ἀπλῶς οἰκιακοὶ ὑποχείριστοι, εἰ
καὶ μὴ εἰσι δοῦλοι, ἢ ἐγένοντό ποτε, τάξιν ἀπελευ-
θεροῦ ἔχουσιν, οὐδὲ οὗτοι μετὰ θάνατον τῶν ἰδίων
δεσποτῶν τὰς ἐκείνων λαμβάνειν δύνανται γαμετὰς,
ἵνα μὴ δοῖεν προλαβούσης μοιχείας ὑπόνοιαν.

Οὐδὲ δὲ σκηνικός, ἥτοι ὁ δημόσιος παγνιώτης, ἢ
δὲ τούτου υἱὸς, συγκλητικῷ θυγατέρα δύναται λα-
βεῖν.

Νόμος.

Φθὸι γὰρ ὁ νόμος, οὗ ἐν τοῖς γάμοις οὐ μόνον
τὸ ἐπιτετραμμένον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐπρεπὲς δεῖ ζη-
τεῖν.

Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐξ αἵματος, καὶ τῶν τοῦ ἀγίου
βαπτίσματος, καὶ τῶν ἐξ υἰοθεσίας, βαθμοὺς δεῖ
ζητεῖν, καὶ τὰ ὑπὲρ τὸν ζ' τούτοις ἀκώλυτα. Ἐπὶ δὲ
τῶν ἐξ ἀγγιστείας, καὶ τῶν ἐκ τριγενείας, τὰ βη-
τικῶς κωλυθέντα ἢ σύγχυσις ἔχοντα φυλάττεσθαι χρὴ·
ἐπὶ δὲ τῶν ἐξω συγγενείας, τὸ εὐπρεπὲς.

Νόμοι.

Ἡ οὖν παρνόμιος γαμηθεῖσα δύναται διαλύειν
τὸν γάμον, καὶ γαμῆσθαι ἄλλῃ ὑστερον.

Οἱ δὲ ἀπὸ κεκωλυμένων γάμων τιττόμενοι παῖδες
οὐδὲ τῆς τῶν νόθων ἀξιούνται προσηγορίας, οὐδὲ
διαδέχονται γὰρ τινὰ τὸν ἴδιον πατέρα.

Ὁ πρὸς ἐλευθέραν, μὴ ποιησαμένην πόρον ἐκ
τοῦ σώματος, ἔχων συνθήθειαν, οὐ παλλακὴν, ἀλλὰ
γαμητὴν ἔχειν δοκεῖ.

Δύναται ὁ κουράτωρ συνάψαι τὴν ἴδιαν θυγατέρα
τῷ κουρατορευομένῳ ὑπ' αὐτοῦ· τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ
τῇ κουρατορευομένῃ οὐ δύναται χωρὶς βασιλικῆς
κέλευσεως, ἐπεὶ ἀτιμοῦται.

Οὕτως ὁ πατὴρ τοῦ ἐπιτρόπου, οὔτε ὁ συνυπεξού- D
σιος αὐτοῦ ἀδελφὸς δύναται γαμῆναι τὴν ὄρφανήν.

Αἱ τῶν πενθομένων γαμεταὶ κωλύονται· ἐν τῷ
πενθίμῳ χρόνῳ γαμῆσθαι, εἰ μὴ κατὰ κέλευσιν
βασιλέως· αἱ δὲ τῶν μὴ πενθομένων, ἥτοι τῶν ἐπὶ
καθοσίωσι καταδικασθέντων, οὐ κωλύονται.

Ἡ ἐν τῷ πενθεῖν τὸν ἀνδρα γεννήσασα, ἔτι κω-
λύεται γάμῳ προσελθεῖν· ἢ δὲ ἐν τῷ πενθίμῳ
χρόνῳ τεκοῦσα, οὐ κωλύεται. Κατὰ δύο γὰρ αἰτίας·
ὁ πένθιμος ἐτυπώθη καιρὸς, διὰ τὸ μὴ σύγχυσις
ἔχουσαί τῆς γονῆς, καὶ διὰ τὴν ὀφειλομένην τοῖς
ἀνδράσι τιμὴν· ὧν ἡ μὲν μία ἄγεται διὰ τοῦ τόκου·
ἢ δὲ ἑτέρα οὐκ ἔτι διὰ τὴν ὀφειλομένην αἰδῶ καὶ
τιμὴν τῷ ἀνδρὶ. Αἱ οὖν γυναῖκες τῶν μὴ ἀξίων
πενθεῖσθαι, διὰ τὸ εἰς δημόσια τυχὸν περιπεσεῖν

ejus, quam tutela sive curatio perimitur. Peri-
mitur autem tricesimo anno. Quippe viginti quin-
que anni sunt ætatis adultæ, quatuor in integrum
restitutionis, et principio tricesimi statim obligatio
curatoris perimitur, ut potestatem ex eo tempore
habeat cum ea se copulandi, cujus est curator,
antea vero nequaquam.

Mater autem ejus, cujus negotia geruntur, potest
ante hoc etiam tempus curatori filix suæ nubere.

Quia vero simpliciter domestici, qui sunt in pote-
state, licet servi non sint, nec aliquando fuerint, loco
libertorum sunt: ne hi quidem post mor-
tem dominorum suorum uxores eorum ducere
possunt, ne suspicionem adulterii præbeant, quod
B præcesserit.

Nec scenicus, hoc est, qui artem ludicram pu-
blice facit, aut filius ejus, senatoris filiam ducere
potest.

Lex.

Legis enim verba sunt: In nuptiis non solum
quid permissum sit, sed et quid honestum
considerandum est.

Nam in consanguinitate, et susceptione ex sacro
baptismate et adoptione, gradus considerandi sunt,
et matrimonia gradum in his excedentia septimum
prohibitione carent. In affinitate, triumque generum
copulatione, quæ diserte prohibita sunt, vel confusio-
nem continent, caveri debent. In iis, quæ extra cogna-
C tionem posita sunt, decori et honesti habenda ratio.

54. Leges.

Ceterum quæ nefarias contraxit nuptias, solvere
matrimonium potest, et alii deinceps nubere.

Qui autem ex prohibitis nuptiis procreantur li-
beri, nec spuriorum appellationem consequuntur,
nec ullis in bonis patri suo succedunt.

Qui cum muliere libera, quæ corpore quæstum
non fecerit, consuetudinem habet, non concubi-
nam, sed uxorem habere videtur.

Potest curator matrimonio copulare filiam suam
ei cujus curator est; at filium suum cum ea
copulare, cujus negotia gerit, absque jussu prin-
cipis nequit. Nam infamia notatur.

D Nec pater tutoris, nec frater ejus, qui adhuc est
in potestate, pupillam ducere potest.

Uxores eorum qui elugentur, intra tempus lu-
ctus nubere vetantur, nisi jussu principis. At eorum
conjuges, qui lugeri non solent, hoc est, qui læsæ
majestatis damnati sunt, non prohibentur.

Quæ luctus tempore uterum gerit, adhuc pro-
hibetur ad alias transire nuptias. Quæ vero
intra tempus luctus partum edidit, non prohi-
betur. Nam duas ob causas legitimum luctus
tempus est constitutum, ne videlicet seminis
fuit confusio, ac propter honorem, qui marito de-
betur: quarum hæc solvitur per partum, altera
non adhuc, propter reverentiam et honorem qui
marito debetur. Igitur eorum uxores, qui non

digri sunt, ut iugesantur, propterea quod in publica forte crimina lapsi sint, post partum etiam intra tempus luctus nubere non prohibentur.

Quæ ante finitum luctus tempus ad secundas nuptias convolat mulier, infamia notatur, et nullum ex priori matrimonio lucrum capit, nec ultra tertiam partem patrimonii sui dare secundo marito potest, cum videlicet liberos nullos habet.

Si post obitum mariti mulier undecimo mense partum ediderit, factum hoc mera scortatio est, et ipsa pœnis eisdem obnoxia est, quibus ea, quæ circa tempus luctus nuptias secundas contrahit: quod nimirum tam dolalibus, quam omnibus aliis mariti bonis excidat.

CAP. IX. *De his qui abominantur legitimas nuptias, vinum, carnem et alia.*

Canon 51 sanctorum apost., Episcopus, inquit, aut presbyter, aut alius quispiam ex clero, qui non exercitationis et continentia causa, sed abominabilis abstinet a matrimonio, et carnibus, et vino, Deum oblitus hominem fecisse masculinum et feminam, atque omnia facta esse valde bona, quique maledicendo criminatur opificium Dei, vel corrigatur, vel abdicetur, et ab Ecclesia longissime removeatur, velut qui rectis ejus decretis adversetur. Quod si laicus in eadem sententia sit, ab Ecclesia segregetur. Quippe nulla res divinitus facta mala est, sed abusus rerum nocet. Quod si hæc mali causa forent, non essent a Deo condita. Quare qui Dei criminatur opera, maledicentiam suam ad ipsum creatorem extendit.

55 Primus autem canon concilii Gangrensis anathemati addidit eum, qui legitimas nuptias impuras esse putat, et eum marito copulatam honestam et castam uxorem abominatur propter consuetudinem eum tori consortis, quasi quæ propterea regnum cœlestis consequi nequeat. Dicit enim Apostolus: « Honorabile conjugium in omnibus, et lectus impollutus. » Ac rursus: « Posterioribus temporibus desciscunt quidam a fide per hypocrisin falsiloquorum, quorum conscientia cauterio recisa est, prohibentium contrahere matrimonium, et abstinere (jubentium) cibis, quos Deus creavit ad participandum. »

Eandem pœnam & etiam canon irrogat ei, qui examinans ambigit, nec participare sustinet a presbytero cum uxore copulato, qui ministerium sacrum obierit, quasi nuptias honorabiles abominetur.

Eidem anathemati canon etiam 52 subijci præcipit eam mulierem, quæ a marito suo secedit, quasi quæ matrimonium putet esse rem abominabilem. Eiusvero Apostolus, « Ne fraudate, inquit, alius alium, nisi si quid ex consensu factum fuerit. » Et rursus: « Uxor proprium corpus non habet in potestate, sed vir. » Quod si desiderio vitæ solitariae secessionem amplectatur, reprehendi non debet.

Α ἐγκλήματα, μετὰ τὸν τόπον οὐ κωλύονται λοιπὸν καὶ ἐν τῷ πένθιμῳ γαμεῖσθαι.

Ἡ πρὸ τοῦ πένθιμου χρόνου δευτερογαμοῦσα γυνὴ ἀτιμοῦται, μηδὲν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου κερδαίνουσα, καὶ μηδὲν πλεόν τοῦ τρίτου μέρους τῆς ἰδίας οὐσίας δοῦναι δυναμένη τῷ δευτέρῳ ἀνδρὶ, ὅτε παιδας θηλαδὴ οὐκ ἔχει.

Ἐὰν μετὰ τὴν τοῦ ἀνδρός τελευτὴν περὶ τὸν ἐνδέκατον μῆνα τέκνη ἢ γυνή, πορνεία ἐστὶ τὸ γεγονός, καὶ τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίοις ἐνεχεται, οἷς ἡ περὶ τὸν πένθιμον γάμον δευτερογαμοῦσα ἐκπίπτουσα δηλονότι τῆς τε πραικίνας καὶ πάσης ἀνδρίας ὑποστάσεως.

Β ΚΕΦΑΛ. Θ. *Περὶ τῶν βδελυσσομένων τοῦ ἐννόμου γάμου, τὸν οἶνον, τὰ κρέα, καὶ ἕτερα.*

Ὁ τῶν ἁγίων ἀποστόλων να' κανὼν, Ἐπίσκοπος, φησὶν, ἢ πρεσβύτερος, ἢ ἄλλος τοῦ κλήρου, ὃ μὴ δι' ἀσκησιν καὶ ἐγκράτειαν, ἀλλ' ὡς βδελυκτῶν ἀπεχόμενος γάμου τε, καὶ κρέων, καὶ οἴνου, ἐπιλελησμένος, ὅτι ἄρσεν κατ' ἠήλυ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὅτι πάντα καλὰ λίαν, καὶ βλασφημῶν διαβάλλει τοῦ θεοῦ τὴν δημιουργίαν, ἢ διερωθῆσθαι, ἢ καθαιρεῖσθαι, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὡς πορβρωτᾶτω γινέσθαι, ὡς ἀπεναντίας τοῖς ἑρθεῖς τοῦτοῖς ἰστάμενος δόγμασιν. Εἰ δὲ καὶ λαϊκῶς ταύτη φρονῶν εἴη, τῆς Ἐκκλησίας ἀφοριζέσθαι οὐδὲν γὰρ τῶν παρὰ θεοῦ γενομένων κακῶν, ἀλλ' ἡ τούτων πρᾶξις βλαβερόν. Εἰ δὲ κακίαι ταῦτα αἴτια ἦν, οὐκ ἂν παρήχθησαν παρὰ τοῦ θεοῦ ὥστε ἃ τὰ τοῦ θεοῦ διαβάλλον ποιήματα, εἰς τὸν ποιήσαντα τὴν βλασφημίαν ἐκτείνει.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Γάγγρη α' τῷ ἀναθέματι παρατίπτει, ὃς ἀκάθαρτον εἶναι τὸν νόμιμον γάμον ἡγείται, καὶ τὴν ἀνδρὶ συνεζυγμένην κοσμίαν γυναῖκα καὶ σώφρονα βδελυσσομένην, διὰ τὴν πρὸς τὸν σύνεον ὁμιλίαν, ὅτε μὴ δυναμένην ἐνεῦθεν τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐπιτυχεῖν. Φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος: « Τίμιος ὁ γάμος, καὶ ἡ κατ' ἡμίαντος » καὶ πάλιν « Ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων καὶ κακαυτηριασμένων τὴν συνείδησιν, κωλύοντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ θεὸς ἐκτίσεν εἰς μετάληψιν. »

Ταύτην καὶ ὁ τέταρτος τὴν δίκην ἐπανατείνεται τῷ διακρινομένῳ καὶ μὴ μεταλαθεῖν ἀνεχομένῳ παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, τὴν ἱερὰν τελεσάντος λειτουργίαν, οἷα τὸν τίμιον γάμον βδελυσσομένην.

Τούτῳ καὶ ὁ 8^{ος} ὑπάγεσθαι κελεύει τῷ ἀναθέματι τὴν τοῦ ἰδίου ἀνδρός ἀναχωραῦσαν γυναῖκα, οἷα βδελυκτὴν τὸν γάμον νομίζουσαν. Ὁ γὰρ τοῦ Ἀποστόλου, « Μὴ ἀποστερεῖτε, φησὶν, ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφύωνος γένηται » καὶ αὖθις « Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ. » Εἰ δὲ που δι' ἑφσιν τοῦ μονήρους βίου τὴν ἀναχώρησιν ἔλοιτο, ἀνεπίκλητος.

Ταύτη καὶ ὁ Ἔ τῇ δέκτῃ δίδωσι τὴν παρθενίαν Α
μετόντα καὶ τοῦ βίου ἀναχωρήσαντα, ἅτε τὸν γά-
μον βέλυσσόμενον, καὶ μὴ δι' αὐτὸ τὸ τῆς παρθε-
νίας καλὸν καὶ σεβασμόν.

Ὁ δὲ νγ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων, Οὐ δεῖ, φησὶν,
ἐν ταῖς τῶν ἑορτῶν ἡμέραις, Σαββάτου τυχὸν καὶ
Κυριακῆς, ἢ οἰκισθηποτῶν ἐτέρας, σίνου καὶ κρεῶν,
ὡς ἐβδελυγμένων, ἀπέχεσθαι. Ὁ δὲ οὕτω καὶ φρο-
νῶν καὶ ποιῶν, ὡς τὴν ἴδιαν κεκαυτηριασμένους
συνείδησιν, καὶ σκανδάλου τοῖς πολλοῖς γινόμενος
αἷτος, εἰ μὲν τοῦ κλήρου εἴη, καθαιρεῖσθω, εἰ δὲ
τοῦ λαοῦ, ἀφοριζέσθω· εἰ μὴτοις τις ἐν ἀφορισμέναις
ἡμερῶν περιόδους ἀσκῶν, ἐξ ἰσῆς ταῖς ἄλλαις, κἀν
τῷ Σαββάτῳ καὶ τῇ Κυριακῇ τηρήσειε τὴν ἐγκρά-
τειαν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ιδ' τοῖς τῶν κρεῶν ἀπεχο-
μένοις δι' ἀσκησιν γειεσθαι μόνον ἐπὶ τῶν συν-
άξεων παρεγγυᾶται· καὶ οὕτως, εἰ βούλοιντο, τὴν
τούτων ἰδωδὴν μὴ προσίσθαι, ἀλλὰ γε τῶν συνεφο-
μένων τούτοις λαχάνων μὴ ἀπανάλειψαι τὴν με-
τάληψιν, ὡς ἂν ἐντεῦθεν πᾶσαν πρόφασιν σκανδα-
λου περιέλωσι τῶν οἰομένων τούτους διὰ βδελυρίας
τῶν τοιούτων ἀπέχεσθαι. Καὶ οὐχ ἤμιστα τούτοις
ἐστιδῆσθαι προσήκε κατ' ἐκείνας τῶν ἡμερῶν, ἤτοι
τῶν αἰρετικῶν ἔνοιαι νηστεύειν ἀπὸ τούτων εἰώθασιν,
ὡς ἂν μὴ συμβαίνειν δόξαιεν τῷ ἐκείνων φρονή-
ματι, καὶ μάλιστα εἰ τύχοιεν ἐπιχωρίζοντες πόλει,
τῷ πλείστῳ γε μέρει τοιαῦτα νοσοῦσθ. Εἰ δὲ μὴ
ὑπέκοιεν τῷ κανόνι, κληρικῶς μὲν ἦντας, τῆς
ιερωσύνης ἀπογυμνοῖ, λαϊκοῦς δὲ ἀφορίζει.

Τῶν δὲ Δατιῶν οἱ μοναχοὶ, τῶν μὲν κρεῶν
ἀπεχόμενοι, τὸ δὲ στέαρ τούτων μετὰ λαχάνων
ἀδιαφόρως ἐσθίοντες, οὐ μοι δοκοῦσι τοῦ παρόντος
μέλειν αὐτοῖς· κανόνος· οὐ γὰρ ἵνα σκάνδαλον περι-
έλωσιν, ἀλλ' ἵνα τὴν γαστέρα ἐμπλησῶσι, τοῦτο
δρῶσι σαφῶς.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ κη' κανόνι γελοῖον
ἡγεῖται τὸ εὐξασθαι τινα δεινῶν κρεῶν ἀπέχεσθαι·
θεῖον καὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἀθετεῖσθαι κελεύει, καὶ
τὴν χρῆσιν τῶν κρεῶν ἀδιάφορον ἔχειν (οὐδὲν γὰρ
κτίσμα Θεοῦ ἀπόβλητον μετ' εὐχαριστίας λαμβανό-
μενον), καὶ τοῦ λοιποῦ τῶν ἀκαιδεῦτων ἐπαγγελιῶν
ὡς καταγαλάστων ἀπέχεσθαι.

Ἐν δὲ μιᾷ τῶν πρὸς τὸν ἅγιον Ἀμφιλόχιον Ἐπι-
στολῶν, φησὶ· Τοῖς δὲ κομφοῖ, ἐγκρατευσταῖς, πρὸς
τὸ σεμνὸν αὐτῶν πρόβλημα, διὰ τί καὶ ἡμεῖς οὐχὶ
πάντα ἐσθίομεν, ἐκεῖνο λεγέσθω· ὅτι οὐδὲν θαυμα-
στὸν εἰ τινῶν ἀπεχόμεθα, ἐπειδὴ καὶ τὰ περιττώ-
ματα ἡμῶν βδελυττόμεθα· κατὰ μὲν γε τὴν ἀξίαν
οὐδὲν διενήνοχε λαχάνου χόρτου τὰ κρέα· κατὰ δὲ
τὴν τῶν συμφερόντων διάκρισιν, ὡς καὶ ἐν τοῖς
λαχάνοις τὸ βλαβερὸν τοῦ καταλλήλου χωρίζομεν,
οὕτω καὶ ἐν τοῖς κρέασιν, τοῦ χρησίμου τὸ βλαβερὸν
διακρίνομεν. Ἐπεὶ λαχάνον ἐστὶ τὸ κώνειον, ὡς περ
κρέας τὸ γύπειον· ἀλλ' ὅμως· οὐτε υἱοσκυάμον φά-
γοι ἂν τις νοῦν ἔχων, οὐτε γυπὸς ἄψαιτο, μὴ με-
γάλης ἀνάγκης κατεπειγούσης· ὥστε ὁ φαγῶν οὐχ
ἠνώμησεν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου β' ἀνάθεμα κατα-

Eidem pœnæ 9 etiam canon tradit eum, qui vir-
ginitatem colit, et a vitæ consortio secessit, matri-
monii abominandi causa, non propter ipsum virgi-
nitatis bonum et venerationem.

Tertius autem et quinquagesimus sanct. apost.
can., Diebus, inquit, festis, Sabbato puta et Do-
minica, vel alia quacunq̄ue, non abstinendum a
vino et carnibus, tanquam rebus abominandis.
Quod si quis ita sentit et facit, quasi cui cautèrio
recisa sit conscientia, et qui scandali compluribus
causam præbeat, si quidem ex clero fuerit, depo-
natur, sin ex populo, segregetur : nisi forte quis-
piam determinato dierum ambitu semet exercens,
itidem ut aliis diebus, etiam in Sabbato et Domi-
nica servaverit abstinentiam.

B Canon vero 14 Ancyrane syn. præcepit iis qui
abstinent a carnibus exercitationis causa, duntaxat
ut eas in conventibus publicis degustent, atque ita
si manducationem eorum admittere nolunt, saltem
olerum cum eis coctorum perceptionem non recu-
sent : ut hac ratione omnem scandalii occasionem
adimant iis qui putant ipsos abominationis causa
carnibus abstinere. Et quidem imprimis eos vesci
carnibus convenit iis diebus, quibus hæretici qui-
dam per jejunium ab eis abstinere solent, ne cum
eis consentire videantur, præsertim si forte degant
in urbe, cujus maxima pars hoc morbo laboret.
Quod si canon non obtemperent, et clerici sint,
eos sacerdotio spoliat, laicos autem segregat.

C Verum monachi inter Latinos, a carnibus qui-
dem abstinentes, eorum autem pinguedinem cum
oleribus indiscriminatim comedentes, nihil non vi-
dentur præsentis canonis curam gerere ; id enim
plane faciunt, non ut scandalum auferant, sed ut
ventrem impleant.

Magnus autem Basilius in 28 canone ridiculu-
m ducit vorere aliquem a porcinis carnibus absti-
nere : unde et promissum irritum facere jubet, et
carnium usum indifferentem habere (nulla enim
Dei creatura rejicienda est, si cum gratiarum actione
accipiat), et in posterum ab ineptis promissis ut
ridiculis abstinere.

In una autem ex epist. ad S. Amphilocho. Inquit,
Egregiis autem Encratitis ad præclaram eorum ob-
jectionem, cur nos quoque non omnia comedimus,
illud dicatur, 56 quod mirum non est, si ab ali-
quibus abstinemus, quoniam nostra etiam excre-
menta abominamur. Dignitate enim olera a carni-
bus nihil differunt ; quod autem attinet ad eorum
quæ sunt utilia discretionem, sicut et in oleribus id
quod est noxium ab utili separamus, ita in carni-
bus quod noxium est ab utili discernimus. Nam
olus quidem est cieta, quemadmodum et vulturina-
caro est caro, tamen nec hyoscyamum comederit
quis mentis compos, nec vulturem attigerit, nisi
magna urgente necessitate. Quamobrem qui comedit
non iniique egit.

Canon autem 2 syn. Gængr. eum, qui carnem

præter sanguinem, suffocatum, et idolothytum, cum pietate et fide comedentem condemnat, tanquam quod ea vescatur spem non habeat, anathemate ferit.

Quin et 10 eum qui crassa vestimenta induit, et eos qui veste consueta utantur, aut ex serico contextas cum pietate induunt, non propter mollitiem vel arrogantiam, abominatur, anathemati tradit.

Eandem etiam pœnam 5 canon contra eum decernit, qui domum Dei contemptui habet, et a conventibus in ea habitis abhorret. Beatus quidem Paulus in omni loco precari jubet, sed non conventus contemnere, et templa non adire.

Canon autem 20 eos qui arroganti mente a conventibus, et a sacris illis, ubi martyrum reliquiæ reponuntur, celebratis abhorret, anathemate ferit. Quære etiam can: 16 hujus syn. in 3 cap. litt. A.

CAP. X. De vi et potentia.

Quære duodecimum caput litteræ A.

CAP. XI. De genuinis et spuris sacre Scripturæ libris.

Canon 85 sanct. apost., III, inquit, libri ab omnibus clericis et laicis summo in honore haberi debent: Veteris quidem Testamenti, quinque Mosæici qui inscripti sunt, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium. Jesu filii Nave unus, Judicum unus, Ruth unus, Regnorum quatuor, Paralipomenon sive derelictorum libri dierum duo, Esther unus, Machabæorum tres, Job unus, Psalterii unus, Solomonis tres, Proverbia, Ecclesiasticæ, Canticum canticorum. Prophetarum duodecim, Isaia unus, Jeremiæ unus, Iezechielis unus, Danielis unus. Extrinsicus autem intelligatur ab adolescentibus sapientia eruditissimi Sirach. Novi autem Testamenti, Evangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis; Pauli Epistolæ quatuordecim, scilicet ad Romanos una, ad Corinthios duæ, ad Galatas una, ad Ephesios una, ad Philippenses una, ad Colossenses una, ad Thessalonicenses duæ, ad Hebræos una, ad Timotheum duæ, ad Titum una, Epistolæ catholicæ septem, scilicet Petri duæ, Jacobi una, Joannis tres, Judæ una; duas autem quas addit Epistolas Clementis, et Constitutiones apostolicas ab eo elaboratas, secundus postea 6 syn. canon ut adulterinas et ab hæreticis falso inscriptas abrogavit.

Eandem librorum enumerationem canon etiam 60 syn. Laodic. absque aliqua mutatione facit; nisi quod nulla facta sit mentio epist. et constitutionum Clementis.

57 Eosdem libros enumerat can. 24 syn. Carthag.; et, Præter has, inquit, canonicas scripturas n. h. in ecclesia legatur. Addit autem illæ Judith, Tobiam, et Apocalypsin Joannis.

Α ψηφίζεται τοῦ κατακρίνοντος τὸν μεταλαμβάνοντα κρεῶν μετ' εὐλαβείας καὶ πίστεως, χωρὶς αἵματος, καὶ πνικτοῦ, καὶ εἰδωλοθύτου, ὡς ἂν διὰ τὴν τούτων μετάληψιν ἐλπῖδα σωτηρίας μὴ ἔχοντα.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ε' τὸν ἀδρὰ περιβεβλημένον ἱμάτια, καὶ βδελυτόμενον τοὺς τῆ συνήθει χειρημένους ἐσθῆτι, ἢ σπρικὰ ἐνημμένους μετ' εὐλαβείας καὶ μὴ διὰ βλακείαν ἢ ἔπαρσιν, τῷ ἀναθέματι δίδωσι.

Ταύτην καὶ ὁ ε' κανὼν ἐπάγει τὴν δίκην τῶν καταφρονήσει τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ τιθεμένων, καὶ τίς ἐν αὐτῷ βδελυτομένη συνάξεις. Ἐν παντὶ μέγετε τόπω εὐχεσθαι ὁ μακάριος κελεύει Παῦλος, ἀλλ' οὐχ ὥστε καταφρονεῖν τῶν συνάξεων, καὶ τοῖς ἱεροῖς μὴ προσεῖναι.

B Ὁ δὲ κ' καὶ τοὺς ὑπερηφάνῳ φρονήματι βδελυσσομένους τὰς τελουμένας συνάξεις καὶ λειτουργίας, ἐνθα μαρτύρων τεθησαύρισταί λείψανα, τῷ ἀναθέματι καταδικάζει. Ζῆτει καὶ τὸν ις' ταύτης ἐν γ' κεφ. τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛΑ. I. Περὶ βίας καὶ δυναστείας.

Ζῆτει τὸ ιβ' κεφάλαιον τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΑ'. Περὶ βιβλίων τῆς Θεῆας Γραφῆς ἡγησίων καὶ νόθων.

Ὁ πε' τῶν ἁγίων ἀπιστόλων κανὼν, Ταῦτα, φησί, τὰ βιβλία διαφερόντως πρεσβεύειν χρῆ σύμπαντας κληρικούς τε καὶ λαϊκούς, τῆς μὲν παλαιᾶς Διαθήκης τὰ πέντε Μωσαϊκά. ὧν αἱ κλήσεις τῶν ἐπιγραφῶν Γένεσις· Ἐξόδος· Λευιτικόν· Ἀριθμοί· Δευτερονόμιον· Ἰησοῦ υἱοῦ Ναυῆ, ἐν· Κριτῶν, ἐν· Ρούθ, ἐν· Βασιλειῶν, ὃ· Παραλειπομένων τῆς βίβλου τῶν ἡμερῶν. δύο· Ἐσθῆρ, δύο· Ἐσθῆρ, ἐν· Μακκαβαίων, τρία· Ἰώβ, ἐν· Ψαλτήριον, ἐν· Σολομώντος, τρία· Πορομίας, Ἐκκλησιαστικὴν, Ἄσμα ἁσματων· Προφητῶν, ιβ'· Ἡσαίου, ἐν· Ἱερεμίου. ἐν· Ἰεζεκιήλ, ἐν· Δανιήλ, ἐν· Ἐξωθεν δὲ προσιστορεῖσθω τοῖς νέοις καὶ ἡ τοῦ πολυμαθοῦς σοφία Σιράχ. Τῆς Καινῆς δὲ Διαθήκης, Εὐαγγέλια τέσσαρα· Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ, Ἰωάννου· Παύλου ἐπιστολάς ιδ'· ἦτοι πρὸς Ῥωμαίους α'· πρὸς Κορινθίου, β'· πρὸς Γαλάτας, α'· πρὸς Ἐφεσίους, α'· πρὸς Φιλιππησίους, α'· πρὸς Κολοσσαίς, α'· πρὸς Θεσσαλονικεῖς, β'· πρὸς Ἑβραίους, μίαν· πρὸς Τιμόθεον, β'· πρὸς Τίτον, α'· πρὸς Φιλήμονα, α'. Ἐπιστολάς καθολικὰς ἐπτὰ, ἦγουν, Πέτρου, β'· Ἰακώβου, μίαν· Ἰωάννου γ'· Ἰούδα, α'. Ἄς δὲ προστίθῃσι διὰ τοῦ Κλήμεντος δύο ἐπιστολάς, καὶ τὰς πονηρίας τούτου Διατάξεις τῶν ἀποστόλων. Ὑστερον ὁ τῆς ζ' συνόδου β' κανὼν διεγράψεν, ὡς πολὺ τὰ νόθων πρὸς τῶν αἰρετικῶν καὶ παρέγγραπτον δεξαμένας.

Τοιαύτην ἀπεραλλάκτως τῶν βιβλίων ποιεῖται τὴν ἀπαριθμοῦσιν καὶ ὁ ζ' τῆς ἐν Λαοδικαία κανὼν, ἄνευ τῶν διὰ τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολῶν τε καὶ διατάξεων.

Ἀριθμῆ δὲ ταῦτα καὶ ὁ κδ' τῆς ἐν Καρθαγένη· Καὶ τῶν κανονικῶν, φησὶν, ἐκτὸς τούτων Γραφῶν, μηδὲν ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγνωσκέσθω. Προσβῆτι δὲ οὗτος καὶ τὴν Ἰουδήθ, τὸν Τωβίαν, καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου.

Ὁ δὲ μς' καὶ τὰ ὑπομνήματα τῶν μαρτυρικῶν παθῆμάτων ἐν ταῖς ἑτησίαις αὐτῶν ἀναγινώσκονται μνήμαις διορίζεται· ταύτη τοι καὶ τὰ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ ὁμολογητῶν συγγραφέντα, καὶ ἀναγιώσκειν δεόν, καὶ κατασπάξασθαι, ἅτε πρὸς τὴν ἀληθινήν καὶ ὀρθόδοξον πίστιν ἡμᾶς ἀνάγοντα.

Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος τῶν μὲν τοῖς αἰρετικοῖς πωθέντων καὶ ὀνομαζομένων πρὸς αὐτῶν ἀποκρύφων ἀπέειρε τὴν ἀνάγνωσιν· τῶν δὲ τῶς βηθέντων ἱερῶν βιβλίων ὁμοίαν καὶ οὗτος ποιεῖται τὴν ἀκριθμῆσιν. Ταῦτα γὰρ ἐπινοῶν, φησὶ, θειωτέρως γεγράφαι πιστεύομεν· καὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης κβ' εἶναι βιβλούς τῶν παρ' Ἑβραίοις Ἰσραήλους γραμμάτων. Τὰς γὰρ τέσσαρας τῶν Βασιλειῶν δύο βιβλούς εἶναι λέγει, καὶ τὰς δύο τῶν Παραλειπομένων μίαν, τὰς τῶν ιβ' προφητῶν μίαν, καὶ τῶν τεσσάρων τέσσαρας. Τῷ δὲ Ἱερεμίᾳ προστίθεται τοὺς τοῦ Βαροῦχ θρήνους, καὶ τὴν ἐπιστολὴν· ἀριθμῆσας δὲ καὶ τὰς τῆς Καινῆς, προστίθεται ταῖς ῥηθείαις καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου· καὶ ταῦται προστιθέσθαι ἢ ἀφαιρεῖν, ἀνόσιον εἶναι κρίνει. Ἐξίωθεν δὲ τῶν κανονιζομένων εἶναι φησὶ τὴν σοφίαν Σολομῶντος, τὸν Σιράχ, τὴν Ἑσθήρ, τὸν Ἰουδήθ καὶ τὸν Τωβίτ, τὸν Ποιμένα, καὶ τὴν Διδαχὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων· ταύτην δὲ καὶ ἡ σ' σύνοδος ἠθέτησεν, ὡς δεδήλωται.

Τοιαύτην τῶν ἱερῶν βιβλίων ποιεῖται τὴν ἀκριθμῆσιν δι' ἐμμέτρων ἡρωϊκῶν στίχων καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, Ἰσραήλους τὰς τῆς Παλαιᾶς εἶναι λέγων τῶν παρ' Ἑβραίοις εἰκοσι δύο γραμμάτων· στιχηρὰς δὲ λέγει τὰ πέντε· Ἰώβ, Δαβὶδ τοὺς ρ' ψαλμούς, καὶ τοὺς τρεῖς Σολομῶντιεύς, καὶ τῶν δωδεκά προφητῶν μίαν, ὧν αἱ κλήσεις· Ὀσηῆ, Ἀμμώς, Μιχαίας, Ἰωήλ, Ἰωνᾶς, Ἀβδίου, Ναούμ, Ἀβδακούμ, Σοφονίας, Ἀγγαῖος, Ζαχαρίας, Μαλαχίας· τῶν δὲ τῷ μεγάλῳ βηθέντων Ἀθανασίῳ ἀκανονιστῶν οὗτος οὐ μὲννηται. Τούτοις καὶ ὁ ἅγιος ἔπεται Ἀμφιλόχιος, δι' ἰάμβων τὴν ἐκμέτρησιν ἐκποιήσάμενος.

Ὁ δὲ ε' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τὰ ψευδεπίγραφα τῶν ἀσεβῶν βιβλία τὴν ἀναγιώσκοντα δημοσίᾳ, πνευματικῶν, φημὶ, ἢ κληρικῶν, ἐπὶ λύμῃ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου, καθαιρέσεως ἄξιοι. Οὐ μόνον γὰρ οἱ περὶ πείσετον τὸ ψεῦδος ποιοῦμενοι λόγοις οἰκτιροῖς τὸ δυσσεβὲς αὐτῶν φρόνημα κρατύνειν πειρῶνται, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν εὐσεβῶν συγγράμμασι τὰ σφέτερα παρενδύουσιν, ὡς ἐν ταῖς βηθείαις ἐπιστολαῖς τοῦ ἱεροῦ Κλήμεντος καὶ ταῖς διατάξεσιν ἐσκαίρωται. Εἰσὶ δ' οἱ καὶ τοῖς ἐαυτῶν ἐπιγραφαὶς ἁγίων τεθείκασιν πρὸς ἐξαπάτην τῶν ἀπλουστέρων ἢ εὐθεστερῶν, οἷον ἐ μάλιστα τοῦ δηλητηρίου τὴν κύλικα περιχρίσαντες.

Ὁ δὲ εϛ' τῆς ἑκτῆς συνόδου, καὶ τὰ ψευδῶς συντεθέντα μαρτυρολόγια πρὸς τῶν μηδὲν ὕγιες φρονούντων, ὕδριν μὲν τοῖς ἁγίοις μάρτυσιν οἰομένων προστρέψασθαι, τοὺς δ' ἐντυγχάνοντας τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀφιστάναι τιμῆς, πυρὶ κελεύει δίδοσθαι· τοὺς δὲ τούτοις ὡς ἀληθεῖς προσέχοντας ἀναθεματίζεσθαι. Τούτοις γὰρ ἁγίοις μάρτυσι τῶν ἁθλῶν καὶ τῆς εὐδοξίας βασκάναντες, ψευδῆ καὶ ἀλλόδοξα συντεθέντα βι-

Canon autem 46 commemorationes passionum martyricarum in anniversariis eorum memoriis legi deernit. Quare et quæ a sanctis Patribus et confessoribus conscripta sunt, legere et amplecti oportet, ut quæ nos ad veram et orthodoxam fidem perducant.

Magnus autem Athanasius librorum, qui ab hæreticis cōscripti et apocryphi nominati erant, lectionem prohibet, et deinde prædictos sacros libros ipse similiter enumerat. Hos enim per divina, inquit, inspirationem conscriptos credimus. Dicit etiam libros esse Veteris Testamenti viginti duos, Hebræorum litteris numero æquales : quatuor enim Regnorum libros duos facit, et duos Paralipomenon unum, et libros duodecim Prophetarum unum, et quatuor, quatuor. Jeremiæ autem Lamentationes et Epistolam Baruch adjungit. Libros vero Novi Testamenti enumerans, reliquis superaddit Apocalypsin Joannis. His addere, vel ab his quidquam detrahere nefas esse judicat. Extra autem canonicos dicit esse, Sapientiam Solomonis, Sirachæ, Esther, Judith, Tobiam, Pastorem, et sanctorum apostolorum Doctrinam ; hanc autem sexta synodus rejecit, ut ostensum est.

Similem sacrorum librorum enumerationem facit magnus Theologus Gregorius, in versibus heroicis, libros Veteris Testamenti viginti duobus Hebræorum litteris æquales esse dicens. Quinque ex iis metricos appellat, Job, centum et quinquaginta Psalmos David, tres Solomonis, et libros Prophetarum duodecim unum, qui vocantur Oseas, Amos, Michæas, Joel, Jonas, Abdias, Nahum, Abbauc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias. Eorum autem quos magnus Athanasius non canonicos vocat, mentionem nullam facit : hos sanctus Amphilocheus sequitur, jambis metricum poema contextens.

Canon autem 60 sanct. apost. cum qui falso inscriptos impiorum libros ad populi et cleri perniciem publice legit, sacerdotem scilicet sive clericum, depositione dignum censet. Nonnulli enim qui mendacium pluris æstimant, non solum propriis verbis impiam suam opinionem confirmare nituntur, sed et piorum scriptis sua etiam inserunt; ut in dictis S. Clementis Epistolis et Constitutionibus fraudulenter factum. Alii autem sunt, qui scriptis suis sanctorum inscriptiones apposuerunt in deceptionem simpliciorum, veneni calicem quasi melle circumlineantes.

Canon insuper 65 syn. vi martyrologia ab iis qui nihil recte sentiunt falso conflictata, ut ignominie notam sanctis martyribus inurant, eosque, qui in ea incidunt, ab iisdem honore afficiendis abducant, igni tradi jubet; eos autem qui illis ut veris assentiunt anathematizari. Sanctis enim martyribus certamina et nominis claritatem invidentes, libros falsos et alicuius conficere impulsus sunt, de iis

scilicet quæ a martyribus dicta vel facta essent, ut qui in eos inciderent vel ad infidelitatem vel risum deducerentur.

Quantæ igitur beatitudinis prædicatione dignus est admirandus ille Simeon, qui Metaphrastes dici egregie præ aliis meruit, qui sancti Spiritus inspiratione sanctorum martyrum pro veritate certamina non sine multis sudoribus et laboribus conscripsit, et nervose, eloquenter sapienterque 58 exornavit, ad laudem Domini nostri Jesu Christi, et sanctorum martyrum, qui pro eo certamina obierunt, perennem gloriam; quique omne os impium obturavit, et piis nullum omnino dubitandi prætextum reliquit.

Canon autem 9 syn. vii, Qui libros, inquit, sacras imagines insectantium, in quibus absurdæ B eorum opiniones comprehenduntur, retinet absconditque, si clericus sit, sacerdotio exuatur: sin autem laicus, segregetur. Ejuamodi vero libri nihil, inquit, a ludibriis puerilibus differunt, utpote quæ insanæ et lascivæ bacchationes sint, in quibus venerandæ imagines (proh hominum vesaniam!) idola nominantur. Qui autem eos invenerit, ad Magnæ ecclesiæ palatium mittat, ut perpetuæ obscuritati tradantur, vel, ut lex civilis jubet, statim comburat.

Canones autem syn. Laodic. 15 et 59 non sinunt ut in ecclesia aliqui præter libros canonicos Veteris scilicet et Novi Testamenti legantur, nimirum qui in 85 can. apostolico continentur: nec præter 150 psalmos Davidicos alios privatos psallere C permittunt, cujusmodi sunt, qui Salomonis et nullorum aliorum dicuntur.

Porro canon 19 syn. vi in diebus Dominicis, quibus populus ab operibus cesans ecclesiis interesse solet, episcopus doctrinæ flumine eos irrigare jubet, ex prædictis Scripturæ libris verba temporis et rebus convenientia colligentes, eademque juxta sanctorum Patrum expositionem, et non secundum privatos sensus et iudicium interpretari; et potius in eis celebres esse, quam in iis quæ domi inventa sunt, ne aliquando forsitan hæsitantes Scripturæ scopo non inuiti videantur. Ex sanctorum autem Patrum doctrina cognoscent populi quænam eligere et quænam fugere oporteat; et vitam suam ad virtutis normam imminentium suppliciorum metu component, et ignorantia vitii non convincuntur. Episcopum vero qui secus fecerit præsens canon non punit.

Canon autem apost. 58 episcopum vel clericum qui clerum suum negligit, et pietatem non docet, segregat, et in socordia perseverantem deponit.

Quod sacros libros conscindere non oporteat.

Canon autem 68 vi syn. Scripturæ divinitus inspiratæ, tum Veteris, tum Novæ, necnon Patrum et doctorum comprobatorum præceptorumque libros

Α βλία προήχθησαν, τῶν δὲθεν ὑπὸ τῶν ἁγίων μαρτύρων παραθέντων ἢ λαληθέντων, ἐφ' ᾧ τοὺς ἐντυχάνοντας εἰς ἀπιστίαν ἢ γέλωτα ἀνάγεσθαι.

Πόσου τοίνυν ἄξιος ἂν εἴη μακαρισμοῦ ὁ θαυμάσιος Συμεὼν, ὃ τὸ καλεῖσθαι Μεταφραστῆς διαφέροντως τῶν ἄλλων ἀπενεγκάμενος, ὃ τῇ ἐπινοίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων ὑπὲρ ἀληθείας σκάμματα πολλοῖς ἰδρώσι καὶ πόνοις συγγραψάμενος, καὶ δυνάμει λόγου καὶ σοφίᾳ καλλύνας εἰς ὕμνον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ δόξαν διαιωνίζουσαν τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ ἡγωνισμένων ἁγίων μαρτύρων· καὶ πᾶν δυσσεβὲς ἀπορρέψας στόμα, καὶ μηδ' ἠντιναεῦν πρόφασιν ἀμφιβολίας τοῖς εὐσεβεῖσι καταλιπών.

Ὁ δὲ θ' τῆς ἐβδόμης συνόδου κανὼν, τὰ συγγραμμένα, φησὶ, τοῖς κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνας λυτήσασι, τὰς ἀσυλλογίστους αὐτῶν ὑπολήψεις συλλογίζόμενα, ὃ κατέχων καὶ κρύπτων, κληρικὸς ὢν, τῆς ἱερωσύνης ἀποδυσέθω, λαϊκὸς δὲ, ἀφορίζεσθω. Ἄθυρμάτων γάρ, φησὶ, παιδικῶν, οὐδὲν ταυτὶ διενήνοχε, μανίας ὄντα καὶ ἀκολασίας βακχεύματα· ἐδωλα, φεῦ τῆς παραπληξίας! τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀποκαλοῦντα· ἄλλ' ἢ πρὸς τὸ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας ὁ εὐρὼν ἐπισκοπεῖον παραπεμπέτω, ἐφ' ᾧ παντελεῖ τῇ ἀφανείᾳ δοθῆναι, ἢ, ὡς ὁ πολιτικὸς κελεύει νόμος, εὐθὺς κατακαίετω.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ιε' καὶ ὁ νθ' οὐκ ἐπιτρέπουσι πλέον τῶν κεκανονισμένων βιβλίων τῆς τε Παλαιᾶς καὶ Καινῆς, ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινώσκεισθαι, ἔπερ τῷ πε' δηλαδὴ ἀποστολικῷ κανόνι διεληπται· οὐδὲ γε πλὴν τῶν ὀν ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ ἰδιωτικὸς ἐτέρους ἄδειν ἐφήσειν, ὡς οἱ τοῦ Σολομῶντος λεγόμενοι καὶ τινῶν ἐτέρων.

Ὁ δὲ τῆς ἑκτῆς συνόδου ιθ', ἐν ταῖς κυριωνόμοις τῶν ἡμερῶν, ἐν αἷς εἰδῆσιν ὁ λαὸς, τῶν ἔργων ἀφέμενοι, προσεδρεύειν ταῖς ἐκκλησίαις, τοὺς ἐπισκόπους κελεύει τῷ τῆς διδασκαλίας νόματι τούτου καταρδεῖν, ἱρανίζομένους ἐκ τῶν ῥηθέντων τῆς θείας Γραφῆς βιβλίων τὰ τῷ καιρῷ προσήκοντα ῥητὰ, καὶ τοῖς πράγμασι καὶ ταῦτα ἐρμηνεύειν, κατὰ τὴν τῶν θεῶν Πατέρων ἐξήγησιν, ἀλλὰ μὴ ἐξ οἰκειῶν νοημάτων καὶ λογισμῶν· καὶ μᾶλλον ἐν τούτοις εὐδοκιμεῖν, ἢ τοῖς οἰκοθεν ἐξευρημένοις, ἵνα μὴ ἀπορία ἔσθ' ὅπου συνεσχήμενοι, δόξωσι τοῦ σκοποῦ τῆς Γραφῆς μὴ ἐπιβατεύειν. Ἐκ δὲ τῆς τῶν θεῶν Πατέρων διδασκαλίας εἰσονται οἱ λαοὶ τίνα δεῖ αἰρεῖσθαι, καὶ τινῶν ἀποδιδεσθαι, καὶ τὴν οἰκειῶν ζωῆν πρὸς ἀρετὴν βυθμίσοις, δεῖ τῶν ἐπηρημένων κολάσεων, καὶ τῷ τῆς ἀγνοίας οὐχ ἄλωσονταί πάθει· τὸν δὲ μὴ οὕτω δρώντα ἐπίσκοπον ὃ μὲν παρῶν οὐκ ἐπιπλήττει κανῶν.

Ὁ δὲ γε ἀποστολικὸς νη' τὸν ἀμελοῦντα τοῦ οἰκείου κλήρου, καὶ μὴ ἐκπαιδεύοντα τὴν εὐσέβειαν, ἐπίσκοπον ἢ κληρικόν, ἀφορίζει· ἐπιμένοντα δὲ τῇ βραθυμίᾳ καθαιρεῖ.

Ὅτι οὐ χρὴ τὰς ἱεράς κατατέμνειν βιβλίους.

Ὁ δὲ ζη' τὰ βιβλία τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς, τῆς Παλαιᾶς τε καὶ Καινῆς, καὶ τῶν ἐγχειθέντων καὶ δεδοκίμασμένων Πατέρων καὶ διδασκάλων, ἐπισκή-

πει φυλάττειν, καὶ μὴ κατατέμνειν ἢ διαφθεῖρειν, A conservare jubet, et non conscindere aut corrumpere; neque librorum cauponatoribus aut unguentariis perituros tradere; nisi utique omnino a tiscis, vel aqua, vel alio modo inutiles redditi fuerint: eum autem qui ita facere deprehensus sit, in annum segregari.

Νόμοι.

Τὴ κατὰ Χριστιανῶν συγγράμματα Πορφυρίου καὶ ἄλλων αἱρετικῶν καιέσθωσαν, καὶ τὰ Νεστορίου, καὶ ὅσα μὴ συμφωνεῖ ταῖς ἐν Νικαίᾳ καὶ Ἐφέσῳ συνόδοις, καὶ Κυρίλλῳ τῷ Ἀλεξανδρείας, ὧν οὐκ ἐστὶ παρεξίναται τὴν πίστιν. Οἱ δὲ τὰ λεχθέντα βιβλία ἔχοντες καὶ ἀναγινώσκοντες ἐσχάτως τιμωρεῖσθωσαν.

Οἱ μαθηματικοὶ, μὴ καιόντες ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων τὰς βίβλους αὐτῶν, καὶ τῇ εὐσεβεῖς προσιόντες, B καὶ τῆς ἀκωθούνται πλεως· εὐρισκόμενοι δὲ ἐν ταῖς πόλεσι, δεπορτατεύονται, ἤτοι ἐξορίζονται.

Ὁ ἔχων βιβλία Μανιχαϊκά, καὶ μὴ φανερῶν αὐτὰ ἐπὶ τῷ καυθῆναι, τιμωρεῖται.

Οἱ ἔχοντες τὰ Σεδῆρου συγγράμματα καὶ μὴ καιόντες αὐτὰ, χειροκοπεύονται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'. Περὶ τῶν βιοθανῶν, ἤτοι τῶν ἐαυτοὺς ἀναρριπνῶν.

Τοὺς βιοθανεῖς ὁ Ἀλεξανδρείας Τιμόθεος, ἐν ἰδ' κανόνι, τῆς εὐσεβείας ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν προτροπᾶς, καὶ εὐχῆς, καὶ ψαλμωδίας, καὶ τῆς νομιζομένης ἰστίας, στέρεσθαι ἀξιοί· ὅσοι δὲ λαθρῶν λογισμῶν ὑγιᾶ κεκτημένοι, καὶ μὴ τὰς φρένας ὑπὸ νόσου παρατραπέντες, διὰ λύπην ἢ μικροψυχίαν, ἐκ φόβου, ἢ C ἐπιθρείας ἡστυνοσοῦν, ἑαυτοὺς διεχειρίσαντο.

Νόμοι.

Ὁ ἑαυτὸν ἀνελῶν, ἢ ἀνελεῖν ἐπιχειρήσας, διὰ φόβου ἐγκλήματος καὶ μὴ διὰ νόσου, τιμωρεῖται ὡς ἐκλῶν ἑτερον, καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ δημεύεται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. Περὶ βισέκτου.

Τὸ τοῦ βισέκτου ὄνομα Ῥωμαϊκὸν ἐστὶ, δηλοῦν τὸ δις ἕξ· αἱ γὰρ Ῥωμαϊκαὶ λέξεις ἀντὶ τοῦ δ τοῦ β προσλαμβάνουσι. Λέγεται δὲ οὕτω, διὰ τὸ δις ἕξ εἶναι τὰς ὥρας τῆς προστιθεμένης ἡμέρας τῷ Φεβρουαρίῳ, καὶ δις ἕξ τῆς νυκτός, ἤτις κατὰ τεταρτηριῶν εἰσθῆν ἀπρριτίζεσθαι, τοῦ περιτετέοντος τεταρτημορίου τῆς ἡμέρας καθ' ἑκάστου ἑνιαυτὸν εἰς μίαν ἡμέραν τῆν καὶ αὐτὰ συντιθεμένου, ἤτις καὶ προστιθεται τῷ Φεβρουαρίῳ, ὡς εἶναι τὰς τούτου ἡμέρας καθ', τὰς δὲ τοῦ ἑνιαυτοῦ ἡμέρας τεξ'.

Συνέβη δὲ τούτῳ καὶ ἀλλαχόθεν τὴν προσηγορίαν αὐτῆν λαβεῖν. Εἰς τρία διήρουν οἱ Ῥωμαῖοι τῶν μηνῶν τὰς ἡμέρας· καὶ τὰς μὲν ὀνόμαζον καλάνδας· τὰς δὲ, νόνας· τὰς δὲ, εἰδοὺς, ἀπὸ τινῶν τριῶν Ῥωμαίων εὐπατριδῶν οὕτω κληθείσας, ἐν καιροῖς ἰομοῦ θραψάντων τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ. Καὶ καλάνδας μὲν ἐλέγοντο παρ' αὐτοῖς αἱ παρ' Ἑλλήσι νουμηναίαι· ἐπὶ μὲν Μαρτίου καὶ Μαΐου, Ἰουλίῳ τε καὶ Ὀκτωβρίῳ, ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς ζ'· αἱ δὲ μετ' αὐτὰς εὐθὺς λέγονται νόναι, μέχρι τῆς ιε', αἱ δὲ λοιπαὶ, εἰδοί. Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων πάντων μηνῶν, τὰς μὲν νόνας ἀπὸ τῆς ε' ἔλεγον τοῦ μηνός, τὰς δὲ

1146

Leges.

Porphyrri aliorumque hæreticorum adversus Christianos libri comburantur; Nestorii etiam, et quicumque Nicæno Ephesinoque conciliis, et Cyrillo Alexandrino, quorum fidem excedere non licet, non consonant. Qui autem dictos libros habent et legunt, ultimo supplicio afficiantur.

Mathematici qui coram episcopis libros suos non concremant, neque ad orthodoxam fidem accedunt, omni civitate pellantur. Inveni autem in civitatibus, deportantur sive exterminantur.

59 Qui Manichæorum libros habet, et non in propatulum profert ut concrementur, punitur.

Qui Severi libros habent, et eosdem non comburunt, manibus mutilantur.

CAP. XII. De iis qui vim sibi inferunt, sive suicidis.

Eos qui vim sibi inferunt, Timotheus Alexandrinus in 14. can. usitata pro piis oblatione, et oratione, et psalmodia, et solita patione privari jubet: quotquot videlicet sana ratione præditi, et non præ morbo mentis expotes facti, propter mœrorem, vel timiditatem, præ metu, vel insultatione quacunquē, sibi manus violentas intulerint.

Lex.

Qui sibi mortem conscivit, aut consciscere conatus est, propter criminis metum, et non propter morbum, punitur, ut qui alium interfecit, et substantia ejus publicatur.

CAP. XIII. De anno bissextili.

Bissextum Latina vox est, significans bis sex: voces enim Latinæ accipiunt B pro D. Ita autem dicitur, quod dies et nox Februario additæ, singulæ bis sex horas contineant, qui quidem dies quarto quolibet anno perfici solebat, quarta diei parte, quæ singulis annis excedebat, tunc temporis in unum diem composita; iste autem Februario adjicitur, et exiude sit quod dies habeat 29, et annus 366.

Contigit præterea appellationem hanc aliunde desumi. Romani mensium dies in tria diviserunt, alios Kalendas, alios Nonas, alios vero Idus nominantes, a tribus proceribus Romanis sic dictos, qui in famis temporibus Romanos nutriebant. Kalendæ ab iis dictæ sunt, quas Græci noviluniam vocant, mense Martio, Maio, Julio et Octobri, a primo die usque ad septimum, dies autem proxime sequentes ad xv Nonæ dicebantur, reliqui vero Idus. In omnibus vero reliquis mensibus Nonas a quinto mensis die numerabant, Idus vero a xiii. Propter hanc inæqualitatem sacerdos singulis noviluniis populum

convocabat, hisque Nonarum et Iduum diem notum fecit. Quare potius censent nonnulli primum diem mensis Kalendas vocari; quod populus a sacerdote simul vocaretur. Porro ut in aliis mensibus, ita et primum Februarii diem Kalendas Februarias nominarunt; secundum, Nonas quartas; tertium, Nonas tertias; quartum pridie Nonarum (numeri enim binarii ut inauspicati nullam mentionem fecerunt, et ob hanc causam numerum unitate majorem vel minorem semper præoccupabant); quintum autem, Nonas Februarias; decimum vero tertium, Idus; decimum quartum, xvi Kalendas Martii. Quando itaque Februarius dies habuit 29, diem vicesimum quintum iterum sextas Kalendas, quemadmodum et vicesimum quartum vocabant; vicesimum autem sextum quintas, vicesimum septimum quartas, vicesimum octavum tertias, vicesimum nonum pridie Kalendarum, deinde sunt Kalendæ Martii. Bisextus itaque dicebatur, quando Februarius dies habebat viginti novem, quod his dicantur sextæ Kalendæ Martii.

60 INITIUM LITTERÆ Γ.

CAP. I. De gradibus qui sunt in matrimonio.

Quare caput 8 litteræ B.

CAP. II. De nuptiis concessis et prohibitis.

Canon 26 sanctorum apost. et 6 synodi vi et 16 concilii Carthaginensis permittunt iis qui clero continentur, et adhuc lectores et cantores sunt, ut legitimas nuptias contrahant. Verum non amplius, postquam proveci fuerint ad gradum subdiaconi, vel diaconi, vel presbyteri. Nam initiatos sacerdotio, qui ad matrimonium deflectunt, statim abdicant.

Etiam primus canon concilii Neocæsariensis presbyterum, qui legitime copulatus uxori fuerit, sacerdotio exiit.

Verum sexti concilii divini Patres eam consuetudinem abolentes, quæ in Ecclesia Latinorum invaluit, videlicet ut sacerdotes et diaconi, qui ordinantur, prius fidem dent, quod omnino post ordinationem abstinere velint ab uxoribus, quæ ante ordinationem cum eis copulata fuerint. Nos, inquit, etiam post ordinationem manere firma volumus eorum matrimonia, qui digne sacerdotium consecuti sunt, ne benedictas Domini præsentia nuptias contumelia clanculum afficiamus: qui præterea pronuntiavit, hominem separare non debere, quæ Deus conjunxerit. Quin etiam Apostolus honorabile dicit esse matrimonium, et lectum impollutum. Ac rursum: « Alligatus es mulieri? solutionem ne quaerito. »

Quamobrem qui diaconum, vel subdiaconum, vel presbyterum conjunctione cum uxore legitima privat, deponatur. Excepto tamen definito quodam tempore, cum sacra sunt tractaturi, ut puri purum adeuntes, preces suas obtineant.

Etiam nonnullis eorum, qui apud Nicæam pri-

Α εἰδούς ἀπὸ τῆς γ'. Διὰ δὴ τὴν τοιαύτην ἀνισότη-
καθ' ἐκάστην νομηνίαν. ὁ ἱερεὺς ἐκάλει τὸν ἰδὸν
καὶ ὑπεδέχοντο τοῦτοισι τὴν τῶν νονῶν ἡμέραν καὶ
τῶν εἰδῶν· παρὰ τοὺς ἄλλων καλάνδας οἰονταί τινες
τὴν πρώτην λέγεσθαι τοῦ μηνός, διὰ τὸ καὶ καλεῖ-
σθαι παρὰ τοῦ ἱερέως τὸν λαόν. Ὀνόμαζον τοίνυν,
ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων μηνῶν, τὴν α' Φεβρουαρίου
καλάνδας Φεβρουαρίου· τὴν β' πρὸ τεσσαρῶν νονῶν
Φεβρουαρίων· τὴν γ' πρὸ τριῶν· τὴν δὲ τετάρτην,
πρὸ μίαις νονῶν· τὴν δευτέρα γάρ, ὡς ἀποφορεῖ, οὐκ
ἤρῃον ὄλω; καλεῖν· καὶ διὰ τοῦτο τὸν μονάδι μείζονα
ἢ ἐλάττονα προκατελάμβανον ἀεὶ ἀριθμῶν· τὴν δὲ
πέμπτην, νόννας Φεβρουαρίας· τὴν δὲ γ' εἰδού·
τὴν δὲ ἰδ' πρὸ δεκαεξὶ καλανῶν Μαρτίων· ἤνικα τὸ
νυν εἶχον ὁ Φεβρουάριος κθ', ἔλεγον καὶ τὴν κε' πύ-
B λιν πρὸ ἕξ καλανῶν Μαρτίων, ὡσπερ καὶ τὴν κθ'
τὴν δὲ κς' πρὸ πέντε· τὴν δὲ κζ' πρὸ τεσσαρῶν· τὴν
δὲ κη' πρὸ τριῶν· τὴν δὲ κθ' πρὸ μίαις, εἶτα καλάν-
δας Μαρτίου· ἐκαλεῖτο οὖν καὶ διὰ τοῦτο βίσεκτος,
ἤνικα εἶχον ὁ Φεβρουάριος κθ', διὰ τὸ λέγεσθαι ἕξ
τὸ πρὸ ἕξ καλανῶν Μαρτίων.

APXHE TOY Γ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. Περὶ τῶν τοῦ γάμου βαθμῶν.

Ζῆται τὸ ἕβδοσον κεφ. τοῦ Β στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Β'. Περὶ γάμων ἐπιτετραμμένων καὶ κεκωλυμένων.

Οὗ τῶν ἁγίων ἀποστόλων κς' κανῶν, καὶ ὁ ζ' τῆς
ς' συνόδου, καὶ ὁ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ες' τοῖς τῷ
κλήρῳ κατατελεγμένοις εἰς ἀναγνώστας εἶτι καὶ ψάλ-
τας τελοῦσι, νομίμως συγγνωροῦσι γαμεῖν· μετὰ δὲ
C γε τὸ εἰς βαθμὴν προσήθηκα ὑποδιακόνου, ἢ διακόνου,
ἢ πρεσβυτέρου, οὐκέτι· τῶν γὰρ ἱερωμένων
τοῦς πρὸς γάμον ἐκκλίνοντας καθαιροῦσιν εὐθὺς.

Καὶ ὁ α' γὰρ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ τὸν δῆθεν νο-
μίμως γυναῖκα συναφθέντα πρεσβύτερον τῆς ἱερω-
σύνης ἀπογύμνω.

Οἱ δὲ τῆς ζ' συνόδου θεῖοι Πατέρες, ἐν γ' κανόνι
ἀνατρέποντες τὸ ἐν τῇ τῶν Λατίνων Ἐκκλησίᾳ κρη-
τήσαν ἔθος, τὸ τοὺς χειροτονουμένους ἱερέας τε καὶ
διακόνους πιστεῖσι πρότερον διδόναι, ἢ μὴν τελῶς
μετὰ τὴν χειροτονίαν ἀφέξεσθαι τῶν πρὸ ταύτης νο-
μίμως συζευχθειῶν αὐτοῖς γυναικῶν, Ἠμεῖς, πατὴρ,
καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἐβρωσθαι τὰ συνοικεῖσι
D βουλόμεθα, τῶν ἀξίως τῆς ἱερωσύνης ἡξιωμένων.
ἵνα μὴ τὸν εὐλογηθέντα τῇ τοῦ Κυρίου παρουσίᾳ
γάμον λάθωμεν ὑβρίζοντες, καὶ προσέτι ἀποστρα-
μένου, « Ἄ ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωρή-
τω· καὶ μὴν καὶ ὁ Ἀπόστολος τίμιον εἶναι λέγει τὸ
γάμον, καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον· καὶ πάλιν· « λέξεται
γυναῖκί; μὴ ζῆται λύσιν. »

Ὁ τοίνυν ἀποστερῶν διάκονον, ἢ ὑποδιάκονον, ἢ
πρεσβύτερον τῆς πρὸς τὴν νόμιμον γυναῖκα συνο-
φείας, καθαιρέσθω, ἐκείδς ὠρισμένον δὴ τινας κη-
ροῦ, ὅτε μεταχειρίζειν τὰ ἅγια μέλλοισιν, ἵνα καθέ-
ροῖ τῷ καθαρῷ προσόντες, τῶν αἰτημάτων μὴ ἁ-
μάροισιν.

Ἄλλὰ καὶ τισι τῶν περὶ τὴν Νικαίαν τὴν πρῶτην.

ἡσυχασμένων σύνοδον ἔδωκε νόμον ἐπεισάγειν, ἵνα κληρικοί, καὶ πρεσβυτέρους, διακόνους τε καὶ υποδιακόνους, μὴ συγκαθεύδειν ὄλιγας τὰς γαμεταίς, ἢ, πρὶν ἢ ἐρῶσθαι, νομίμως ἡγάγοντο. Ὁ μὲν τοῦ Παφνούτιου, μίξας τὴν κατὰ τὰς Θήβας πόλεον ἐπίσκοπος, ὢν, ἀνὴρ ἐκ παιδῶν ἐν ἀσκητηρίῳ τετραμμέως, καὶ πᾶσαν κατωρθωκῶς ἀρστήν, ἐπὶ σωφροσύνῃ δὲ καὶ μάλιστα γαγονῶς περιδότης, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς ὁμολογίας στεφανῷ κεκοσμημένος (ἄτερος· γὰρ αὐτῷ τῶν ὀφθαλμῶν δι' εὐσέθειαν ἐξορύρυστο), ἀντίπε τοῖς οὕτως· ἔχουσι γνώμης, τίμιόν τε τὸν γάμον ἀποκαλῶν, καὶ σωφροσύνην τὴν πρὸς τὰς θείας γαμεταίς ὁμιλίαν· συνεβούλευσε τε τῇ συνόδῳ, μὴ τοιοῦτον θέσθαι νόμον, δυσχερὲς εἶναι τοῖς ἐν κλήρῳ διάκονοις τὸ πρᾶγμα φέρειν ἀποφανόμενος· ἵσως γὰρ τοῦτο γε καὶ αὐτοῖς, καὶ ταῖς τούτων γαμεταῖς, τοῦ μὴ σωφρονεῖν αἰτία γενήσεται· κατὰ δὲ τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν, τοὺς μὲν ἁγίους τοῦ ἱερατικοῦ τάγματος κοινωψάντας, μηκέτι γαμεῖν· τοὺς δὲ μετὰ τὸν γάμον εἰς ἱερωσύνην προεβασθέντας, ὢν ἔχουσι γαμετῶν οὐ χωρίζεσθαι. Ταῦτα μὲν ὁ Παφνούτιος, καὶ ταῦτα γάμου ἄπειρος ὢν· ἐπήνεσε δὲ τὴν τοῦ θεοπεσίου ἀνδρὸς εἰσῆγησιν καὶ ἡ σύνδος, καὶ οὐδὲν περὶ τούτου νενομοθέτηκεν, ἀλλὰ τῇ ἐκάστου γνώμῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ οὐκ ἀνάγκη θέσθαι νενομίκεν. Οὕτως θεοφιλῆς ὁ Παφνούτιος· οὗτος ἦν, ὡς καὶ σημεῖα θαυμαστὰ γίνεσθαι ἐπ' αὐτοῦ· σφόδρα δὲ ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐτίμα τὸν ἄδρα, καὶ συνεχῶς ἐπὶ τὰ βασιλεία μετεπέμπετο, καὶ τὸν ἐξορωρυγμένον ὀφθαλμὸν κατεφίλει.

Τῷ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρῃ μητρόλως πρόσεχης τὸν νόμον, δύνασθαι λέγοντι γαμεῖν τὸν διάκονον καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν τῇ τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου ἐπιτροπῇ.

Νόμος.

Φησὶ γὰρ ἡ νεαρά τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφῶ, ὡς εἰ καὶ ἀπὸ συνηθείας ἀγράφου ἐξῆν τοῖς ἱερωμένοις ἐντὸς δεκαετίας μετὰ τὴν χειροτονίαν ὑψηλομένης λαμβάνειν νομίμους γυναῖκας, ἀλλὰ τοῦτο, ὡς ὑπὸ τῶν κανόνων κεκωλυμένον, οὐκ ὀφείλει κρατεῖν.

Ὁ χειροτονῶν ἄγαμον ἐρωτάτω αὐτὸν, εἰ δύναται χωρὶς νομίμου γαμετῆς σεμνῶς βιοῦν, καὶ εἰ κατάβοιτο, τοῦτον χειροτονεῖτω. Ὁ δὲ ἐπιτρέπων διάκονῳ γυναῖκα μετὰ τὴν χειροτονίαν λαβεῖν, τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβάλλεσθω· πρεσβύτερος δὲ, ἢ διάκονος, ἢ ὑποδιάκονος, μετὰ τὴν χειροτονίαν γαμῶν, ἐκβάλλεται τοῦ κλήρου.

Τοῖς κληρικοῖς ἐπιτέτραπται νομίμους ἔχειν γαμεταίς.

Οἱ ψάλλται καὶ οἱ ἀναγνώσται δύνανται νομίμως γαμεῖν· οἱ δὲ ὑποδιάκονοι, καὶ διάκονοι, καὶ πρεσβύτεροι, καθάπαξ κεκώλυνται· ἔθεν τούτων οἱ γάμῳ κοινωψάντες ἐκπίπτουσι τῆς ἱερωσύνης.

Ὅρος γάμου.

Γάμος ἐστὶν ἀνδρὸς καὶ γυναῖκος συνάφεια καὶ συγκλήρωσις πάσης ζωῆς, θεοῦ τε καὶ ἀνθρωπίνου

num celebrabant concilium, videbatur invehendam rem vituperabilem, ut episcopi, et presbyteri, et diaconi, et subdiaconi, cum uxoribus suis omnino non cubarent, quas prius duxissent, quam sacerdotiis initiarentur. Verum Paphnutius, unius ad Thebas sitæ civitatis episcopus, qui vir a puero educatus erat in loco piis exercitiis dicato, et omnem virtutem perfecte coluerat, ac in primis nomine castitatis celebrabatur, imo qui confessionis etiam corona fuerat ornatus, quod alter oculus ei propter pietatem effossus esset, hanc sententiam probantibus contradixit, cum honorabiles esse diceret nuptias, et consuetudinem cum uxoribus appellaret castitatem. Adeoque syn. auctor erat, ne legem hanc promulgarent: quod hanc rem in mundo degentibus toleratu difficilem diceret. Nam fortassis hoc tam ipsis, quam ipsorum uxoribus causam minus caste vivendi præbiturum. Ex prisca quidem Ecclesiæ traditione quotquot expertes matrimonii sacerdotalem in ordinem cooptati fuissent, non amplius uxores ducere: qui vero post contractum matrimonium evecti essent ad sacerdotium, eos ab uxoribus, quas habebant, non separari. Et hæc quidem Paphnutius, quanquam ipse matrimonii expertus esset. Collaudavit orationem hominis divini synodus, neque de hoc quidquam promulgavit, sed rem arbitrio cujusvis committendam, non coactioni statuit. Adeo vero religiosus erat ipse Paphnutius, ut etiam admiranda quædam prodigia per eum fierent. Et Con-

61 Cæterum syn. Ancyr. can. 10 non attendendum, qui posse dicit diaconum uxorem ducere etiam post ordinationem, episcopi sui permisit.

Lex.

Quippe Leonis, cognomine Sapientis, novella dicit, tametsi ex consuetudine non scripta licuerit sacerdotibus intra decennium, post ordinationem computandum, legitimas uxores ducere, tamen hoc, tanquam prohibitum a canonibus, valere non debere.

Qui expertem matrimonii ordinat, interroget eum, an absque legitima uxore vitam castam agere possit. Si hoc facturum se testetur, hominem ordinet. Qui vero diacono permittit, ut post ordinationem ducat uxorem, episcopatu expellitur. Presbyter aut subdiaconus, qui post ordinationem contrahit nuptias, e cætu cleri ejicitur.

Clericis est permissum, ut legitimas habeant uxores.

Cantores et lectores nuptiis legitimas contrahere possunt, at subdiaconi et presbyteri omnino (id facere) prohibentur: quo fit ut quotquot eorum matrimonii participes fiunt, excidant sacerdotio.

Matrimonii definitio.

Matrimonium est conjunctio maris et femine, et omnis vitæ consortium, divini et humani juris com-

nunicatio, sive per benedictionem, sive per coronationem, sive per instrumentum contrahatur. Quæ autem præter hosce modos facta sunt, pro non contractis habentur.

Legitimas autem nuptias inter se Romani contrahunt, cum ea servant, quæ legibus de nuptiis præcepta sunt. Oportet autem mares quidem esse puberes, feminas vero viri potentes; hoc est, illos excedere decimum quartum annum, has majores esse duodecim annis. Hæc autem dicimus, sive patresfamilias sint, sive filiosfamilias ii, qui coeunt in matrimonium.

Nuptiæ non fiunt nisi consentiant tam ii qui copulantur, quam qui eos habent in potestate.

Nuptias non viri cum muliere concubitus, sed matrimonialis eorum consensus facit.

Filius emancipatus plenam agens ætatem, etiam sine consensu patris uxorem ducit.

Lactus ascendentium non impedit nuptias earum personarum quæ lugent.

Qui vivit in castitate, ne cogatur a patre suo contrahere nuptias, tametsi filiusfamilias sit.

Nemo secreto coronetur, sed pluribus præsentibus. Qui autem fuerit ausus id facere, poena castigetur: ita scilicet ut etiam a sacerdote, qui rebus inhonestis semet interposuerit, digna supplicia exigantur, juxta canonum ecclesiasticorum constitutionem.

Surdus, et mutus, et cæcus nuptias contrahere possunt, et dotis nomine tenentur.

CAP. III. De his qui nuptias legitimas abominantur.

Quære cap. 9 litteræ B.

62 CAP. IV. De contrahentibus secundas, tertias, plures nuptias, tam viris quam mulieribus.

Canonis 17 sanctorum apost. verba sunt: Qui geminas post baptismum contraxit nuptias, vel in scortationem lapsus est, non potest episcopus esse, vel presbyter, vel diaconus, vel omnino sacri consortii. Nam postquam Spiritus sancti gratia per sacri baptismatis mysterium, quod nec verbis exprimi, nec concipi mente potest, ab omnibus sordibus eluit eum, qui baptizatur, et lucis capacem fecit: nihil amplius impedimento est, quominus idem etiam pura sacerdotii luce exhiberetur. Verum post sacrum illud lavacrum, nulla pro peccatis reliqua est hostia, quæ sacerdotium largiri possit.

De lectoribus.

Quamobrem præter can. faciunt lectores qui secundas nuptias contrahunt, et suum ordinem conservant.

Hujus canonis etiam magnus ille Basilius meminit in 12 canone suo, cum ait: Eos qui secun-

Α θραύου κοινωρία, εστε δι' εὐλογίας, εστε διὰ σπυρνώματος, ἢ διὰ συμβολαίου· τὰ δὲ παρὰ ταῦτα γένημα ὡς μὴ γεγονότα λογίζονται.

Ἐσθλούς δὲ γάμους μεταξὺ ἀλλήλων συνίστησι Ῥωμαῖοι, ἡνίκα τὰ περὶ τῶν γάμων τοὺς νόμους διηγορευμένα φυλάττουσι. Δει δὲ τοὺς μὲν ἄρρενας ἐφήθους εἶναι, τὰς δὲ θηλείας, ἀνδρὸς δεκτικὰς, τουτέστι, τοὺς μὲν ὑπερβασθῆναι τὸν τεσσαρεσκαιδέκατον χρόνον, τὰς δὲ μείζονας εἶναι τῶν δώδεκα ἐνιαυτῶν. Τὰ ὅσα δὲ λέγομεν, εἰτε ἀστέρητοι, εἰτε ὁπαζούσιοι εἰσιν οἱ πρὸς γάμον συνιόντες.

Ὁδὲ γίνεται γάμος· εἰ μὴ συναίνεσουσιν οἱ συναπτέμενοι, καὶ οἱ ἔχοντες αὐτοὺς ὑπέχουσι.

Τὸν γάμον οὐ τὸ συγκαθευθῆσαι ἀλλήλοις τὸν ἄδρα καὶ τὴν γυναῖκα συνίστησιν, ἀλλ' ἡ γαμικὴ εὐταὴ συναίνεσις.

Ὁ ἀστέρωτος, τελείαν ἔχων τὴν ηλικίαν, καὶ χωρὶς τῆς τοῦ πατρὸς συναίνεσεως γάμει.

Τὰ πένθη τῶν ἀνιόντων οὐκ ἐμποδίζει τοὺς γάμους τῶν πενθοῦντων προσώπων.

Ὁ ἐν σωφροσύνῃ διαζῶν μὴ ἀναγκαζέσθω πρὸς γάμον ἐλθεῖν παρὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς, καὶ ὑπερῷουτος ἢ.

Μηδεὶς μυστικῶς στεφανούσθω, ἀλλὰ πρόνοιαν πλειόνων· ὁ δὲ τοῦτο κατατολήσας τιμωρὴ σωφρονέσθω, δηλοῦντι καὶ τοῦ ἱερέως, ὡς ἐν τοῖς ἀρπέσις αὐτῶν παρεμβάλλοντος, τὰς ἀξίας εὐθύνας εἰσπραττομένου, κατὰ τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων διάταξιν.

Κωφός, καὶ ἀλαλός, καὶ τυφλός, καὶ γαμεῖν δύναται, καὶ περὶ προικὸς ἐνέχονται.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ τῶν τοὺς ἐγγόνους γάμους βλαυτομένων.

Ζῆτει τὸ θ' κεφ. τοῦ Β στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ διγάμων, τριγάμων, καὶ πολυγάμων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ περὶ διγάμων ἱερωμένων.

Ὁ ἰ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, Ὁ δοὺς γάμοις ἦσθι, μετὰ τὸ βάπτισμα ὁμιλήσας, ἢ ποσὴν περιπεσῶν, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἢ κρεσῖτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὄλιος τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου. Ἡ γὰρ χάρις τοῦ παναγίου Πνεύματος, τῆς τοῦ θεοῦ βαπτίσματος μυστηρίῳ, τῆς μῆτις λόγῳ ῥητῶ, μίτην ἢ καταληπτῶ, παντὸς ῥύπου τὸν βαπτισμένον ἀποπλύνουσα, καὶ φωτὸς δεκτικὸν ἀποφύνασα, ἐκωλύει λοιπὸν καὶ τῶ καθαρῶ φωτὶ τῆς ἱερωσύνης τοῦτον καταφαιδρύνεσθαι· μετὰ δὲ γε τὸ θεῖον λατρεῖν οὐκέτι περὶ ἁμαρτιῶν ὑπολείπεται θυσία, ἐκ καὶ ἱερωσύνην χάρισσθαι.

Περὶ ἀναγνωστῶν.

Ὅστε παρὰ κανόνας δρῶσι τῶν ἀναγνωστῶν ἀδικησάντες, καὶ τὴν οικειαν τάξιν ἐπι διατηροῦντες.

Τοῦ κανόνος τούτου καὶ ὁ μέγας μέμνηται Βασίλειος· ἐν τῷ δωδεκάτῳ αὐτοῦ κανόνι, Τοὺς διγάμους

λέγων, παντελῶς ὁ κανὼν τῆς κατὰ τὸν κλήρον Ἀπηρεσίας ἀπέκλεισε, τοῦτον δὲ λέγων.

Ὁ δὲ ἀποστολικὸς ἐστίν, Οὐδέ τις χήραν λαβὼν, ἢ ἐκτεθλιμένην πρὸς τοῦ οικείου ἀνδρός, ἢ ἑταίρην, ἢ οἰκέτιν, ἢ τῶν ἐπὶ ἐκκλησίας, αἱ τῶν ἀσέμνων βιωμάτων ποτεύονται σωφρονεῖν, δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ ἑλως τοῦ κλήρου.

Τοὺς δύο τοῦτοις ἀποστολικῶς κανόνι καὶ ὁ γ' τῆς συνόδου συνάδει κανόν.

Νόμοι.

Μηδὲ δευτερογαμίας χειροτονισθῶ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, μήτε μὴν εἰ γυναικὶ συνοικεῖ τὸν οικεῖον ἀνδρα καταλιπούση, μήτε εἰ παλλακὴν ἔχει· ἀλλ' ἢ μὴδ' ἀνὴρ γενόμενος σώφρωνος, καὶ ἐκ παρθενίας. Εἰ δὲ τις τούτων γαμετῆν ἢ παλλακὴν εἰσέσθῃ φανερώς ἢ λαθραίως, εὐθὺς τῆς ἱερᾶς λειτουργίας ἀπέκλειται, καὶ ἰδιώτης ἔστω.

Ἡ δὲ ὁβ' νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σαφοῦ, πρὸς διαγαμούντας τῶν κληρικῶν, μήτε τοῦ σχήματος ἢ λειτουργίας κελεύει, μήτε τῆς ἐκτέλεσεως τοῦ βήματος ἢ λειτουργίας. Φησὶ γάρ· Οὐκ ἀποδεχόμεθα τῆς προεπίσεως τὸν παλαιὸν νομοθέτην, ὃς βούλεται πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ὑποδιάκονον, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῶν χειροθεσίαν συναφθέντα γυναικὶ· παντελῶς τοῦ οἴουτου ὑπεξίστασθαι σχήματος, καὶ πρὸς τὸν λαϊκὸν βίον ἐπαναστρέφασθαι, ἀλλ' ἀκυροῦμεν τὸ δόγμα. ἐπιζόμεν δὲ, μόνῃ τῇ ὑποχωρήσει τῆς τάξεως, ἢ ἢ πρὸ τοῦ γάμου ἐγνωρίζοντο, ἀρκεῖσθαι τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ τοῦ δὲ κληρικῶν σχήματος καὶ τῆς λειτουργίας ἐκκλησιαστικῆς ὑπηρεσίας ἐφαπτεσθαι οὐκ ἔστιν.

Περὶ διαγμῶν λαϊκῶν.

Ἄλλ' ὁ μὲν θεὸς ἀπόστολος Παῦλος, τὰς νεωτέρας ἡλικίας γάμοις αἰθεὶς προσομιλεῖν, εἰ βούλοιντο, συνώρθετε, τὸ εὐδελισθὸν τῆς φύσεως ὑπεϊκόμενος. Οἱ θεοὶ Πατέρες, καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς διαγαμῶν νεωτέρους ἔβλεπον δεῖν μὴ κωλύειν, τοῦ σαρκικοῦ σήματος μὴ ἀγνωσύντας τὴν ἐκκλήσιασιν· οὐδ' ἀνεπιτιμῆτως εἴσαν ἔχειν.

Ἡσὶ γὰρ ὁ α' τῆς ἐν Λαοδικαῖᾳ συνόδου κανὼν· νομίμως δευτέροις ὁμιλήσαντες γάμοις, ὀλίγου περὶ ἑσπέρου χρόνου, καὶ ταῖς εὐχαῖς καὶ ταῖς νηστειαῖς σχολάσαντες, τῆς κοινωνίας κατὰ συγγνώμην ἀπολαύσεσθωσαν. Εἰ δὲ, πρὶν τὰ τοῦ νομίμου ἰου τελέσασθαι, λαθραῖα μίξει συνῆλθον, καὶ ὡς ἄνευκτότεροι ἐπιτιμᾶσθωσαν.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ δ' κανόνι, Οἱ μὲν, φησὶ ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἔνα οἱ δὲ ἐπὶ δύο, τῆς ἱερᾶς λειτουργίας κοινωνίας τὸν διαγαμούντα.

Ὁ γυναικῶν εἰς δεύτερον ἀρχιμεινῶν γάμον. Ἐν δὲ τῷ μα' κανόνι, Ἡ χίρα γυνῆς φησὶν, εἰ

das contraxere nuptias, omnino canon a ministerio vocationis exclusit, quibus verbis hunc innuit canonem.

Cæterum 18 apost. canon ait : Nec qui viduam duxit, vel ejectam a marito suo, vel meretricem, vel servam, vel aliquam ex iis quæ artem ludicram exercent, ac propterea, quod parum honeste vivant, non creduntur esse castæ, potest episcopus esse, vel presbyter, vel omnino clericorum in consortio.

Cum duobus hisce canonibus apost. etiam tertius sextæ synodi canon consentit.

Leges.

Nemo qui secundas adierit nuptias, ordinetur presbyter, aut diaconus, nec si mulierem habeat in contubernio, quæ virum suum reliquerit, nec si concubinam habeat; sed duntaxat is qui vir est unius castæ mulieris, et quam virginem duxerit. Sin quispiam duxerit matrimonio prius copulatam, vel concubinam, sive manifesto, sive clam, confestim ordine sacro excidat, et privatam vitam agat.

Septuagesima vero et nona novella principis Leonis, cognomine Sipientis, clericos secundas nuptias contrahentes nec habitum amittere debere, nec functionem sacerdotalem, præcipit. Sunt enim hæc illius verba : Non probamus legislatoris veteris institutum, qui vult, ut presbyter, aut diaconus, aut subdiaconus, qui post factam manus impositionem cum muliere copulatus fuerit, prorsus ab hoc habitu recedat, et ad vitam plebeiam revertatur. Sed decretum hoc abrogamus, atque sancimus, uti duntaxat eis pro pœna sufficiat ejus ordinis cessatio, quo in ordine ante contractas nuptias conspiciantur. Habitum autem clericalem, et reliquam in ecclesiis functionem attingere nefas non est.

De laicis ad secundas nuptias transeuntibus.

Enimvero divinus ille Apostolus viduis junioribus, ut alteras ad nuptias transeant, siquidem ita velint, permisit, earum naturæ lubricitatem intelligens. Divini vero Patres etiam viros, qui secundas nuptias eligerent, minime putabant indubios, quandoquidem libidininis carnalis impetum non ignorabant; eos tamen non impune dimiserunt.

Quippe 1 can. syn. Laodic. hæc verba sunt : Qui legitime secundas ad nuptias transierunt, ubi perexiguum temporis spatium intercesserit, ac precibus et jrjuniis vacaverint, communionem per indulgentiam fruuntur. Sin prius, quam legitimas contraherent nuptias, clandestino concubitu coierint, etiam puniantur excommunicationis rei.

63 Magnus autem ille Basilius in 4 can. suo, Quidam, inquit, ad annum unum, quidam ad duos arcent eum a communionem sacra, qui secundas nuptias contrahit.

De mulieribus quæ secundas nuptias contrahunt.

Ejusdem can. 41, Vidua, inquit, si proximis

parentibus careat, etiam ad secundas arbitrato suo nuptiis convolare non prohibetur. Nam Apostoli verba sunt: « Si vir mortuus fuerit, libera est ut ei nubat, cui vult, solum in Domino, » hoc est, ut etiam viro fidei jungatur. Parentes autem vivi, quorum est in potestate, si non consenserint, nuptiarum conjunctionem dirimere possunt.

Leges.

Quippe lex ait, Emancipata minor annis 25, ad nuptias transitura, de patris sententia nubat.

Mulier vidua tempus luctus expectare cogitur, propter confusionem seminis, quod in viro locum non habet. Quæ vero nupserit antequam completus fuerit annus a morte mariti, et infamia notatur, nec ultra tertiam facultatum suarum partem alteri marito donare potest, vel in testamento relinquere, cum liberos scilicet nullos habet: nec ipsa quidquam habebit ex hæreditate, vel legato, vel mortis causa donatione: sed accipiunt hæc illius hæredes, qui ea reliquit. Si quid etiam reliquit ei prior marito, secundum gradus decem personæ capiunt, hoc est, ascendentes et descendentes, et qui sunt ex transverso, usque ad secundum gradum. Ab intestato autem, hæredes cognatorum ipsorum usque ad tertium duntaxat gradum. Quin etiam omni dignitate privatur, et iis, qui a marito priori ad eam pervenerunt ex causa sponsalium, vel secundum voluntatem defuncti.

Principis autem jussu potest mulier intra tempus luctus alterum sibi sponsum inducere. Quæ partum edidit intra tempus luctus, statim nuptum se collocare potest. Quære plura super hac re in cap. 8 litt. B.

Nemo, qui sub Romanorum ditione sit, binas uxores eodem tempore potest habere.

Qui duas uxores eodem habet tempore, verberetur, et superinducta mulier ejiciatur una cum natis ex ea liberis.

De trigamis.

Magnus ille Basilius in 4 can., Consuetudinem, inquit, in contrahentibus tertias nuptias accepimus, ut quinquennio segregentur, ita tamen, ut ipsum matrimonium non dirimatur. Vocant autem has non amplius nuptias, sed nuptiarum pluralitatem; imo scortationem coercitam, hoc est, non late diffusam, sed contractam, et quæ in una muliere circumscribitur. Idcirco Dominus etiam ad mulierem illam Samaritanam, quæ viros quinque, unum post alium habuerat: « Quem nunc habes, inquit, non tibi maritus est. » Ad eo non arrium est, ut qui ultra medioeritatem secundarum nuptiarum prolapsi sunt, nomine mariti vel uxoris appellentur. Oportet autem, inquit, non prorsus hos arcere ab ecclesia, sed ita mitigari poenam eorum, ut in locis audientium duntaxat, et una tantum consistant, non etiam eorum, qui plorant.

Rursus inquit in can. 50: De tertiis nuptiis

καὶ τῶν προσεχῶν γονέων ἀφήρηται, καὶ εἰς δευτερον ἔλθειν αὐθαιρέτως οὐ κεκώλυται συνοικίσειν. Φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος· Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν Κυρίῳ, τοῦτέστιν ἀνδρὶ πιστῷ συναφθῆναι· ζῶντες δὲ εἰ γονεῖς, ὧν ὑπερῴσιος οὕσα τυγχάνει, καὶ μὴ συναινέσαντες, διασπᾶται δύνανται τὴν τοῦ γάμου συνφαιαν.

Nómoi.

Φησὶ γὰρ ὁ νόμος· Ἡ ἐλάττων τῶν κα' ἐνιαυτῶν αὐτεξουσία, μέλλουσα δευτερογαμεῖν, γνώμη τοῦ πατρὸς γαμείσθω.

Ἡ χήρα γυνὴ ἀναγκάζεται μείναι τὸν πένθιμον ἐνιαυτὸν, διὰ τὴν σύγχυσιν τῆς γονῆς, ὅπερ ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἐστὶ. Γαμηθεῖσα δὲ πρὶν ἢ πληρωθῆναι τὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς ἐνιαυτὸν, ἀτιμωταί, καὶ οὐ δύναται πλέον τοῦ τρίτου τῆς οὐσίας δίδοναι τῷ δευτέρῳ ἀνδρὶ, ἢ ἐν διαθήκῃ καταλείπει, ὅτε παῖδα; δηλαδὴ οὐκ ἔχει· καὶ αὕτη δὲ οὐδὲν ἔχει ἀπὸ κληρονομίας, ἢ ληγάτου, ἢ μόρτις καύσα, ἤτοι ἐπιτελευτου ὀρωρεᾶς, ἀλλὰ ταῦτα λαμβάνουσιν οἱ κληρονόμοι τοῦ καταλιπόντος. Καὶ εἰ τι κατέλειπε αὐτῇ ὁ πρῶτος ἀνὴρ, λαμβάνουσι κατὰ βαθμὸν τὰ δέκα πρόσωπα, τοῦτέστιν ἀνιόντες καὶ κατόντες, καὶ ἐκ πλαγίου, μέχρι δευτέρου βαθμοῦ· ἐξ ἀδιαθέτου δὲ κληρονομία τῶν συγγενῶν αὐτῆς μέχρι τρίτου βαθμοῦ· ἀλλὰ καὶ πάσης ἀξίας στερεῖται, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς εἰς αὐτὴν ἐλθόντων προξένων μνηστέρων, ἢ κατὰ βούλησιν τοῦ τελευτήσαντος.

Κατὰ κέλευσιν δὲ βασιλέως δύναται γυνὴ ἐν τῷ πένθιμῳ χρόνῳ δεύτερον νυμφίον ἑαυτῇ ἐπισημαγεῖν· ἢ δὲ τεκοῦσα ἐν τῷ πένθιμῳ χρόνῳ παραχρῆμα δύναται γαμηθῆναι. Ζῆται τὰ περὶ τούτου καὶ ἐν τῷ ἡ' κεφ. τοῦ Β στοιχείου.

Οὐδεὶς δύναται, ὑπὸ τῆν πολιτείαν ὧν τῶν Ῥωμαίων, δύο γαμετὰς ἐν ταυτῷ ἔχειν.

Ὁ δύο γαμετὰς ἐν ταυτῷ ἔχων τυπτέσθω, ἐπισημαχομένης τῆς ἐπιστάκτου γυναικὸς μετὰ τῶν τεθέντων ἐξ αὐτῆς παιδῶν.

Περὶ τριγάμων.

Ὁ μέγας Βασίλειος, ἐν τῷ 8 κανόνι, Ἐπὶ τῶν τριγάμων συνήθειαν, φησὶ, κατελείδομεν πενταετίας ἀφορισμὸν, τοῦ γάμου δηλαδὴ μὴ διασπωμένου· καλοῦσι δὲ τὸν τοιοῦτον οὐκέτι γάμον, ἀλλὰ πολυγαμίαν, μῆλλον δὲ πορνείαν κεκολασμένην, τοῦτέστι μὴ διακεχυμένην, ἀλλὰ συνεσταλμένην, καὶ ἐν μὴ περιγραφομένην γυναικί. Διὸ καὶ ὁ Κύριος τῇ Σαμαρείτιδι, πέντε ἀνδρας διαμεψάθη, Ὅν νῦν, φησὶ, ἔχεις, οὐκ ἐστὶ σου ἀνὴρ· ὡς οὐκ ἐστὶ ἀξίω ἐννοῦ τῶν ὑπερεκπεσόντων τοῦ μέτρου τῆς διγαμίας, τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναικὸς καλεῖσθαι προσφῆται. Δεῖ δὲ, φησὶ, μὴ πάντη τούτους ἀπειργεῖν τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐν τοῖς τόποις μόνοις τῶν ἀκρωματω καὶ συνειτταμένων μετρεῖσθαι τοῦτοι; τὴν καταδικάζει, οὐ μὴν καὶ τῶν προσηκούντων.

Ἀλλὰ καὶ αὐθὶς ἐν τῷ ν', Τριγαμία; νόμος, τῆ

σιν. οὐκ ἔστιν, ἐκκλησιαστικῆς δηλαδὴ. Τὰ μέντοι Α
τοιαῦτα, οἷα ῥύπη τῆς Ἐκκλησίας ὀρώμεν. Δημο-
σίαις δὲ καταδικαίς οὐχ ὑποβάλλομεν, ὡς τῆς ἀνει-
μένης πορνείας αἰρετώτερα· οὐ γὰρ καταδικάζομεν
ἐν πρῶτῳ ὥστε καὶ διασπᾶν· κατὰ δὲ τὸν αὐτίκα
ῥηθισμένον τῆς ἐνώσεως τόμον, καὶ τὴν διαστολὴν
καὶ ψῆφον αὐτοῦ, τοῦτους δεχόμεθα.

Ὁ δὲ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος καὶ μέγας Γρηγό-
ριος, τὸ πρῶτον, φησὶ, συνοικέσιον, νόμος· τὸ δεύ-
τερον, συγχώρησις· τὸ τρίτον, παρανομία· τὸ δ'
ὑπὲρ τοῦτο χοιρώδης βίος, οὐδὲ πολλά ἔχων τῆς κα-
κίας τὰ παραδείγματα.

Περὶ τοῦ τόμου τῆς ἐνώσεως.

Ἦδη μὲν οὖν τοῖς παλαιοῖς νόμοις τρεῖς ἐπειγνί-
σκοντο γάμοι. Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέων ὁ Σοφός, καὶ εἰς Β
τέταρτον ἔλθων συνοικέσιον, ἀφορισμῶ πρὸς τοῦ
πατριάρχου Νικολάου καθυπεβλήθη· οὗ καὶ ἔδειτο ὁ
βασιλεὺς λυθῆναι τοῦ δεσμοῦ. Ὡς δ' ἐκεῖνος τὸ
παράπαν ἀδυσώπητος ἦν, τῆς Ἐκκλησίας τοῦτον
ἐκβάλλει, καὶ τὸν Εὐθύμιον Σύγγελλον, ἀνδρα ἱερὸν,
προχειρίζεται πατριάρχην, ὃς καὶ τὸν βασιλέα θεσπί-
σει βουλόμενον καὶ μέχρι τοῦ τετάρτου βαθμοῦ
παρατείνεσθαι τοῖς βουλομένοις τὰ συνοικέσια, πάση
σπουδῇ διεκάλυπεν, οὐχ ὅπως τὴν τετραγαμίαν,
ἀλλὰ καὶ τὴν τριγαμίαν ἀθέμιτον εἶναι μετὰ τῶν
κλεινῶν ἀρχιερέων διατεινόμενος. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ
σχίσμα περὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐγένετο, καὶ τὰ τῆς
στάσεως μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κων-
σταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ
πενθεροῦ τούτου διήρκεσε. Καὶ τινικαῦτα ἐξηγήθη C
τόμος ὁ λεγόμενος τῆς ἐνώσεως, τῷ Ἰσχυρῇ ἔτει,
ἡλιαμάνων πέτε, καὶ τρίτῳ τὸν τρίτον δεῖ γάμον
παραχωρεῖν, ταῖς ἀνειμέναις τῶν ἐρώτων ἐπιθυμίαις
ἐκ πολλοῦ τοῦ περιώντος ἐπιτεθείς χαλινὸν, ὃς καὶ
κατὰ τὴν Ἰούλιον μῆνα ἐτησίως ἐπ' ἀμυδονος ἀναγι-
νώσκεται. Πρὸς γοῦν τῷ τέλει ταῦτά φησι· Τοῦ· εἰς
ἐπι· ἀναβεβηκότας τεσσαρακοτῶν, καὶ πρὸς τρίτον
ἐαυτοῦ· ἐπιβρίπτοντας γάμον, οἷα ῥύπη τῆς Ἐκκλη-
σίας τυγχάνοντας, μέχρι πενταετίας ἀκοινωνήτους
εἶναι θεσπίζομεν, καὶ τοῦ τοσοῦτου χρόνου ἐξήκον-
τος, ἕκαστῷ τοῦ ἔτους τῆ κοινωτῆα προσείναι, κατὰ
τῆς σεβάσμιου τοῦ σωτηρίου Πάσχα ἡμέραν, ἐν τῇ
πρὸς ταύτης νηστείᾳ καθ' ὅσον οἷον τε ἀποκαθαίρων-
τα· ἐκ τούτου. Ὁ δὲ τοιμῶν ἱερέυ, παρὰ τὸν διατεταγ- D
μένον ὄρον, μεταλήψως θείας τινὰς τούτων ἀξιῶ-
σαι, περὶ τὸν ἴδιον κινδυνεύσει βαθμόν. Ταῦτα δὲ
φαμεν, ὅταν μὴ τέκνα τούτοις ἐκ τῶν προτέρων γά-
μων παρῆ· εἰ δ' οὖν, ἀσυγχώρητος αὐτοῖς ἔσται ἡ
τριγαμία. Εἰ δὲ τις τριακοντούτης ὢν, καὶ τοῦ γέ-
νου· ἔχων ἐκ τῶν φθαζάντων γάμων διαδοχῆν, ὅπως
γε μὴν διὰ τὸ τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας ἀκόλαστον
τρίτη συναφθεῖν γυναικί, ἐπὶ τετραετίαν ἀκοινωνή-
τος ἔστω. Εἰδ' οὕτω τρίς τοῦ ἐνιαυτοῦ μεταλαμβάν-
νέτω, ἐν τῇ ἀναστασίμῳ τοῦ Πάσχα ἡμέρᾳ, ἐν τῇ
κοιμήσει τῆς ἀχράντου Θεοτόκου, καὶ ἐν τῇ τῶν
γενεθλίων τοῦ Κυρίου ἰορτιῇ, τῶν πρὸ τούτων
νηστείων τὸ πλείστον τῆς ἐνταχέως αὐτῷ κτλήδος
ἀπορηχθῆναι πιστευόμενον. Εἰ δὲ ἀπαις ὢν τυγχάνει,

A nulla lex, videlicet ecclesiastica. Nimirum ejusmodi
tanquam Ecclesiae sordes intuemur. Publicis autem
pœnis non subjicimus, veluti quæ libera scorta-
tione magis sint optabilia. Non enim rem ita dam-
namus, ut matrimonium ipsum dirimamus, sed
juxta tomum unionis, quem mox sumus exposituri,
et distinctionem atque sententiam ejus, hæce nup-
tias admittimus.

Magnus autem ille Gregorius, cognomine Theo-
logus, Primum conjugium lex, inquit, alterum
permisso, tertium legis violatio. Quod ultra hoc,
porcina vita est, nec multa vitii habet exempla.

64 De tomo unionis.

Enimvero priscis legibus triuæ agnosciebantur
B nuptiæ. Sed imperator Leo, cognomine Sapiens,
cum ad quartum quoque matrimonium progressus
esset, segregationi subjectus fuit a Nicolao patriar-
cha: quem deinde rogabat princeps, ut eo vinculo
se liberaret. Cum ille prorsus esset inexorabilis,
hominem ejicit extra Ecclesiam, et Euthymium
Syncellum, virum sanctum, patriarcham facit.
Qui cum imperator sancire vellet, ut etiam ad
quartas usque nuptias extenderentur ab iis matri-
monia, quibus ita luberet, eum omni studio inhi-
buit, affirmans cum pluribus pontificibus, etiam
tertias nuptias, nedum quartas, illicitas esse.
Quamobrem dissidium existit in Ecclesia, eoque
seditio duravit usque ad imperium filii ejus Con-
stantini nati in Porphyra, et Romani, hujus soceri.
Quo tempore publicatus est tomus, qui unionis di-
citur, anno 6428, et qui tradit, quando et quibus
tertiae nuptiæ permittendæ sint, liberioribus aman-
tium libidinibus egregium frenum imponens. Is
tomus mense Julio quotannis in ambone legitur, et
ad finem hæc verba continet: Eos, qui annum
quadragesimum attigerunt, et tertias ad nuptias
sese projiciunt, veluti qui Ecclesiae sint inquinam-
enta, quinquennio communionis exsortis esse
debere sancimus; eoque tempore expirante, semel
in anno ad communionem accedere venerabili
salutaris Paschatis die, jejunio diem illum præce-
dente, quantum ejus fieri potest, semet expurgan-
tes. Sacerdos autem, qui præter id, quod a nobis
est statutum, ad sacram aliquam perceptionem eos
audet admittere, de gradu suo periclitabitur. Hæc
autem dicimus, cum nulli sint ejus liberi prioribus
ex nuptiis. Sin autem, tertium matrimonium iis non
permittitur. Quod si quis annos triginta natus, et
hæredes ex prioribus conjugis habens, nihilomi-
nus ob carnalis libidinis intemperantiam tertie
copulatus uxori fuerit: triennio communionis
exsortis esto. Atque ita deinceps ter in anno perci-
piat, die videlicet Paschali resurrectionis, et in
obormitione immaculatæ Deiparæ, et in festo na-
talitiorum Domini: cum jejunia dies hosce præ-
cedentia majorem partem extinctæ in ipso labis
abstergere credantur. Sin liberis caret, veniam
impetrat, quod liberorum procreandorum desideria

tertiis optavit nuptias; consuetaque pœna remedium ei adhibetur, ut tribus annis a communione arceatur.

De polygamis.

Canon 3 syn. Neocæsar. , De iis, inquit, qui in plures nuptias incidunt, ut ultra tres progrediantur, tempus quidem præstitutum manifestum est. At revera manifestum non est, cum nemo ex antiquis Patribus illud manifestum fecerit. Sed resipiscendum, inquit, fides et conversio tempus contrahit.

Cæterum eruditus ille in omnibus Basilius, octuagesimo canone suo, Nuptiarum pluralitatem, inquit, silentii caligine Patres obvelarunt, veluti bestialem et alienam ab honesta consuetudine. Nobis autem ad animum accidit, hoc est, videtur et placet iudicio nostro, magis hanc castigandam, quam ipsam scortationem. Et nuptiarum pluralitas est, non cum multis promiscue rem habere, sed eundem plures uxores ducere, licet non una et eadem vice. Nam nuptiæ non tantum sunt concubitus cum muliere, sicut vulgus hominum loqui solet, sed conjunctio maris et feminae et omnis vitæ consortium, divini et humani juris communicatio, quemadmodum leges tradunt. Non enim ex conjunctione duntaxat agnoscuntur, verum etiam ex illorum affectione, **65** qui contraxerunt. Dicit autem nuptiarum pluralitatem a Patribus silentio præteritam, quia tertias quidem nuptias lex agnoscit; at eorum pluralitas tum legibus, tum canonibus est prohibita. Omnis enim contractus matrimonialis, qui tertiam nuptiarum fines transit, nuptiarum pluralitas haud dubio dicitur. Eandem scortatione peiorem non abs re pronuntiavit. Nam qui scortatur in se solum facinus hoc admittit, dum sponte sua semet in voraginem intemperantiæ præcipitat; qui vero quartas aut quintas contraxerit nuptias, et sacros canones, qui eas prohibent, proculcat, et germanos suos liberos afficit injuria, dum præter eos etiam suprius procreat. Propterea post ipsius facinoris omissionem, et veram confessionem, vult etiam gravius ipsos puniri, quam qui scortati fuerint. His enim septennium, illis annos octo constituit; si accurate mentem in ea, quæ vir sanctus statuit, delexeris. Nam si duorum duntaxat locorum penitentiæ mentione facta, quatuor in eis annos præterire debere definit: omnino in duobus etiam aliis, quos compendii causa veluti ante sacramentorum perceptionem.

Lex.

Legis autem hæc verba sunt: Universis manifestum esto, quod si quis ausus fuerit ad quartas convolare nuptias, quæ nuptiæ non sunt, non modo futurum, ut eæ nuptiæ pro nullis habeantur, sed ne liberi quidem ex iis procreati pro legitimis ducantur; adeoque pœnis etiam pollutorum scor-

A συγγνώμης ἀξιοῦται, δι' ἔφεσιν παιδοποιεῖται; ἐν τρίτον γάμον αἰρούμενος, καὶ τῷ συνήθει ἐπιτιμῆ θεραπευθήσεται, ἐπὶ τρισὶ χρόνοις τῆς κοινῆς εἰργόμενος.

Περὶ πολυγάμων.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου τρίτος κανὼν, Περὶ τῶν πλείστοις, φησὶ, γάμοις περιπεσόντων, ὡς καὶ τῆς τριγαμίας προελθεῖν παραιτέρω, ὁ μὲν ὠρισμένος χρόνος σαφής· εἰ καὶ ἀτεχνῶς ἀσαφής, μὴ τινος τῶν παλαιότερων δηλώσαντος. Ἡ δὲ πίστις καὶ ἡ ἀναστροφή τῶν μετανοούντων συντέμνεται οὐδὲ τὸν χρόνον, φησὶ.

Ὁ δὲ τὰ πάντα σοφὸς Βασίλειος, ἐν τῷ κ' κανόνι, τὴν πολυγαμίαν οἱ Πατέρες, φησὶ, τῷ τῆς ἀφασίας συνεκάλυψαν σκότει, οἷα κτηνώδη, καὶ τῆς ἀνθρώπινης ἀπεικικυῖαν διαγωγῆς. Ἡμῶν δὲ παρτίεται, ἤτοι δοκεῖ καὶ κρινέται, πλέον ἢ τὴν πορνείαν ταύτην κολάζεσθαι· πολυγαμία δὲ ἐστὶν οὐ τὸ πάλαι ἀδιαφόρως μίγνυσθαι, ἀλλὰ τὸ πολλὰς ἀγαθεῖαι τὸν αὐτὸν, εἰ καὶ μὴ ἄθρόον. Ἰγάμος γὰρ οὐ τὸ γυναικὶ συμπραῆναι μόνον ἐστὶ κατὰ χυδαιότεραν διάλεκτον, ἀλλ' ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνάφεια, καὶ συγκλήρωσις τοῦ βίου παντὸς θεοῦ τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία, ὡς οἱ νόμοι διαγορεύουσιν. Οὐ γὰρ ἀπὸ μόνης τῆς συναφείας γινώσκεται, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς διαθέσεως τῶν συναλλαξάντων. Ἀποσεσωκῆσθαι δὲ φασὶ τοῖς Πατράσιν, ὅτι ἡ μὲν τριγαμία τῷ νόμῳ ἐπιγινώσκεται, ἡ δὲ πολυγαμία καὶ τοῖς νόμοις καὶ τοῖς κανόσιν ἀπειρήται. Πᾶν γὰρ συνάλλαγμα, τοῖς ὄμοις ὑπερβαῖνον τῆς τριγαμίας, πολυγαμία ταρῶς ὀνομάζεται· καὶ τῆς πορνείας δὲ εἴρηκε χείρωνα, καὶ μάλα εἰκότως. Ὁ μὲν γὰρ πορνεύων, εἰς ἑαυτὸν μόνον τὴν ἀδικίαν προϊστέσθαι, ἐκονεῖ τῷ βαρῶν τῆς ἀκολασίας· ἐαυτὸν ἐπιβρίπτων. Ὁ δὲ δ' ἢ ε' γάμον δῆθεν ἑαυτῷ συναλλάξας, κατορχεῖται μὲν τὸν κολούστων τούτων θεῶν κανόνων, ἀδικεῖ δὲ τοῖς γησίους αὐτοῦ παιδάς, παρασπείρων τούτοις καὶ νόθους. Διὸ καὶ μετὰ τὴν τῆς παρανομίας ἀπαλλαγὴν, καὶ τὴν γνησίαν ἐξομολόγησιν, καὶ πλέον τῶν πορνευεάντων εὐθύσεσθαι ἀξιοῖ· τοῖς μὲν γὰρ εἰς ἐκπαιτίαν, τοῖς δὲ καὶ εἰς ὀκτὼ παρτίεται χρόνους, εἰ ἀκριβῶς τὸν νοῦν ἐπιστήσεις τοῖς τοῦ ἁγίου θεοπίσμασι. Εἰ γὰρ τῶν δύο τόπων τῆς μετανοίας μόνον μνησθεῖς, τέσσαρας ἐν αὐτοῖς διελεῖν ὤρισαι χρόνους, ἤπου καὶ ἐν τοῖς δυσὶν ἑτέροις, εὐδὲ παρτίεται εἰς συντομίαν ὡς θῆλοισι, ἑτέρους δὲ τέσσαρας διαγαγεῖν, πρὸ τῆς τῶν ἀγιασμάτων μεθέξεως.

manifestos omisit, alii quatuor anni erunt exigendi

Νόμος.

Ὁ δὲ νόμος φησὶν· Ἐστω οὖν τοῦτο πᾶσι κατὰ θελον, ὡς εἰ τις τολμήσειε πρὸς τέταρτον γάμον, τὴν οὐ γάμον, εἰθεῖν, οὐ μόνον ἀντ' οὐδενὸς ὁ τοιοῦτος νομιζόμενος γάμος λογισθήσεται, ἀλλ' οὐδὲ οἱ ἐξ αὐτοῦ τεχθέντες παῖδες γνήσιοι λογισθήσονται, καὶ ταῖς ποιναῖς δὲ τῶν μεμολυσμένων τῇ πορνείᾳ ὑποβί-

θήσονται οἱ τοιοῦτοι, ἀπ' ἀλλήλων πρότερον διαιρε-
θέντες.

**ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ τῆς εἰς δευτέρον γάμον ἐλθεῖν
βουλομένης γυναίκος, ἐν ἀποδημίᾳ ἢ στρατείᾳ
τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀφαιρισθέντος.**

Ὁ λα' τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν, Ἡ ἀναχωρή-
σαντα, φησὶ, τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφανοῦς ὄντος,
μὴ ἀναμείνασα τὴν ἐπάνοδον, μὴτ' αὖ πρὸς τῶν
ἀκριβῶς τὰ κατ' αὐτὸν ἐγνωκότων μαθοῦσα, εἰ ἀλη-
θῶς ἐταβήκει, καὶ γαμουμένη ἐτέρῳ, τῷ τῆς μοι-
χίας ἐνεχεται κρίματι.

Ὁ δὲ λς', Καὶ αἱ τῶν ἐπὶ μακρὸν ἀποδημούντων
στρατιωτῶν σύνευνοι τῷ αὐτῷ, φησὶ, τῆς μοιχίας
ἐγκλήματι περιπέπτουσι· ἔχουσι δὲ τίνα συγγνώμην
τῶν ἐν χρόνῳ θανάτου αἰετὸς στρατιώτας ὑποπτεῦ-
σθαι, ἅτε περὶ πολέμους, καὶ κινδύνους, καὶ σφαγὰς
ἀνιστρεφόμενους.

Τοῖς δυσὶ τοῦτοις τοῦ Βασιλείου κανόσι καὶ ἡ
ἕκτη σύνοδος ἀρθεθεῖσα, ἐννενηκοστὸν τρίτον κανόνα
ἐαυτῆς ἐποίησατο, αὐτοῖς τοῖς αὐτοῦ ῥήμασι χρῆσα-
μένη, καὶ προστίθησιν, ὡς Ἐπανήκων ὁ στρατιώτης
ἐκ τῆς χρονίας ἀποδημίας, εἰ βουληθεῖ, λήψεται τὴν
ἰδίαν γυναῖκα· συγγνώμη δὲ καὶ ταύτῃ καὶ τῷ νο-
μίμως συναφθέντι δίδεται ἀνδρὶ. Οὐ γὰρ ἐπιτιμῶν-
ται, διὰ τὴν ἀγνοίαν· ἡ δὲ τοῦ μὴ ὄντος στρατιώτου
ἀσύγνωστος, μὴ ἀναμείνασα τὴν ἐπάνοδον. Εἰ δὲ
οὐκ αἰρεῖται ἡ γυνὴ τὴν μετὰ τοῦ ἐπανελθόντος
στρατιώτου συμβίωσιν, οὐδὲ μετὰ τοῦ δευτέρου ἀν-
δρὸς καὶ βουλομένη συνοικεῖν ἐαθήσεται. Εἰ γὰρ
βουληθεῖ ὄλιγος μετὰ τὴν ἐκείνου ἐπάνοδον, εἰ καὶ
μὴ προσέεται ταύτην, ἔτι συνοικεῖν τῷ δευτέρῳ, ὡς
μοιχίας τιμωρηθήσεται, καὶ ὁ γάμος αὐτίκα δια-
σπαθήσεται· ἐκείνας γὰρ συγγνώμης ἀξιοῦσθαι φα-
σιν οἱ Πατέρες, τὰς ἐτοιμῶς ἀφισταμένας τοῦ δευ-
τέρου συνοικασίου, καὶ τῷ ἐξ ἀγνοίας μὴ συντιθεμέ-
νας ἀμαρτήματι, οὐ μὴ τὰς ἀνθισταμένας, καὶ τὴν
μοιχίαν προαιρουμένας.

Νόμοι.

Ἐν στρατιώτης ἐν ἐξορίᾳ διάγῃ, ἦγουν ἐν
δημοφελείᾳ κατασκευάσματι, ὅσοις ὁποῦν ἐνιαυτοῖς,
περιμέντω τοῦτον ἢ αὐτοῦ γαμετῆ, κἂν εἰ μὴ
γράμματα ἐδέξατο παρ' αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ τελευτή-
σαντα πύθοιτο, μηδ' οὕτως εὐθὺς γαμείσθω, ἂν μὴ
πρότερον τοὺς χαρτοουλίους ἐρηται, εἰ τῇ ἀληθείᾳ
τελευτήσῃ, κἀκεῖνοι, τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων προ-
κειμένων, ὄρκω πιστώσωνται τὴν αὐτοῦ τελευτὴν·
ἀλλὰ καὶ οὕτω μέντω αὐθὺς ἐνιαυτὸν, καὶ τότε νο-
μίμως γαμείσθω. Εἰ δὲ παρὰ τὸν προσδιορισμὸν γα-
μηθεῖ τούτου, καὶ αὐτῆ, καὶ ὁ λαβὼν αὐτὴν, ὡς
μοιχὸς τιμωροῦνται· εἰ δὲ καὶ οἱ καταθέμενοι ἀπο-
δειχθεῖεν ψευδᾶμενοι, ἀποστρατεύονται· καὶ ἔχει
ἀδειαν ὁ ἐπανελθὼν στρατιώτης τὴν ἰδίαν λαβεῖν, εἰ
βούλοιο, γαμετῆν.

Περὶ δὲ αἰχμαλώτων ἡ νεαρὰ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ
μὴ λίσσθαι διορίζεται προφάσει τῆς αἰχμαλωσίας
γάμο, μηδὲ τῷ ἐλευθέρῳ συντηρηθέντι μέρει ἐξεί-
ναι πρὸς ἕτερον ἀπειδὴν συνοικασίον. Εἰ δὲ καὶ
συναφθεῖ ἐτέρῳ, ἀδειαν ἔχειν τὸ ὑποστρέψαν μέρος

ΡΑΤΗΟΛ. Γ. CXLIV.

tatione tales subjiciuntur, ubi primum a se invicem
dirempti fuerint.

**CAP. V. De muliere secundas ad nuptias transire
volente, cujus maritus in peregrinatione vel expe-
ditione interierit.**

Canon 31, Basilii magni, Mulier, ait, quæ
marito peregre profecto, nec adhuc comparente,
reditum ejus non exspectaverit, nec ab iis, qui
ejus negotia norunt accurate, verene mortuus sit,
intellexerit, atque ita nupserit alteri, adulterii
judicio tenetur.

Item can. 36, Uxores militum procul aliquo pro-
ficiscentium, in idem adulterii crimen incidunt:
sed veniam tamen aliquam propterea merentur,
quod semper existimentur morti objecti milites,
veluti qui in præliis, et periculis, et cædibus
versentur.

Duobus hisce Basilii canonibus assentiens etiam
sexta synodus 93 canonem suum fecit, ipsis ejus
verbis usa, et deinde adjiciens: Miles qui ex
diuturna protectione revertitur, si voluerit, uxorem
suam recipiet. Venia vero tam ipsi mulieri, quam
viro legitime cum ea copulato datur. Non enim
puniuntur, propter ignorantiam. Ejus autem uxor,
qui non est miles, si reditum non exspectaverit,
veniam non impetrat. Quod si mulier reversi
militis contubernium repudiet, nec alteri marito,
licet id expetat, cohabitare permittetur. Nam si
voluerit omnino post reditum militis, licet eam non
admittat, adhuc tamen cohabitare secundo marito,
tanquam adultera punietur, et matrimonium statim
dirimetur. Nam illas impetrare veniam tradunt
Patres, quæ prompte a secundo matrimonio disce-
dunt, et peccatum ex ignorantia profectum non
approbant: non quæ repugnant, et adulterii propo-
sito inhærent.

Leges.

66 Si miles in expeditione degat, hoc est, in utili
publice apparatu, quocumque tandem anni fuerint,
uxor ejus hominem exspectet, tametsi nullas ab
eo litteras acceperit. Quod si etiam defunctum
audiat, ne ita quidem statim nubat, nisi prius tabel-
larios rogaverit an revera mortuus sit, ipsique
propositis sacrosanctis Evangeliiis, juramento
mortem ejus confirmet: qui et sic uno amplius
anno exspectet, et tum legitime nubat. Sin præter
statutum hoc nupserit, tam ipsa, quam qui eam
duxit, tanquam adulteri puniuntur. Quod si pro-
batum fuerit, eos qui de morte deposuerint,
mentitos, exauctorentur; et qui reversus est miles
licentiam habet uxorem, si velit, suam recipiendi.

De captivis autem Novella Leonis, cognomine
Sapientis, sancit matrimonium ex causa captivitatis
non solvi: nec ei parti, quæ libera manserit, licere,
ut alterum ad matrimonium respiciat. Quod si
etiam alii se conjunxerit, licentiam habere partem

37

eam, quæ reversa sit ex captivitate, membrum suum revocandi, et secundum matrimonium dirimendi.

CAP. VI. *Quod presbyter qui nuptiis benedixit alterum contrahentis matrimonium, cum eo convivari non debeat.*

Canon concilii Neocæsar. septimus non putat debere presbyterum nuptiali secundum contrahentis matrimonium convivio interesse. Quem enim objurgaturus est, et ad anni spatium sacra exclusurus perceptione, cum eo quinam fieri potest, ejusdem ut tunc mensæ sit consors, et opinionem de se præbeat, quasi particeps sit ejus quod agitur? Post nuptias tamen vesci cum eo non prohibebitur.

CAP. VII. *Quod Christiani qui ad nuptias eunt, non debent ludicris intenti esse.*

Canon Laodicænæ synodi 53 præcipit, ut Christiani, qui eunt ad nuptias, gravitatem sibi convenientem servent, et saltantibus aut ludicras res agentibus animum non advertant. Quod præceptum canonis hujus modo neglectum jacet. Quæras in 1 cap. lit. Θ. can. hujus syn. 54; et syn. 6 can. 24.

CAP. VIII. *Devirginibus præter parentum suorum voluntatem nubentibus.*

Canon Basilii magni 38 puellas filias familiarum, quæ præter voluntatem patrum suorum amasiis semet in matrimonii consortium tradiderint, tamquam meretrices punit. Si tamen, reconciliati cum eis parentes fuerint, et filiarum cum amasio et stupratore suo commercium probaverint, quod ab initio contra leges fiebat, deinceps parentum consensu corrigi et sanari videtur. Nihilominus etiam hoc modo propter admissum prius facinus, saltem post triennium, precibus intervenientibus, communionem impetrabunt. Enimvero tunc temporis nuptiæ solo consensu constabant. Ac nostro tempore non contrahuntur absque sacris precibus.

67 Præterea canon 40 et 42 ancillam, quæ citra dominum sui voluntatem nubit, nihil habere statuunt, quod in meretricem non quadret. Nam illorum pacta, qui sunt in aliorum potestate, nihil ratum habent. Quo fit, ut nuptiæ, quæ citra dominorum voluntatem contrahuntur, pro scortationibus habeantur. Quod si qua fuerit ausa tales contrahere nuptias, cujus dominus postea vel ipsas duntaxat nuptias approbet, vel etiam libertatem largiatur; ipsæ quidem nuptiæ culpa carent, at prius tamen peccatum, puta scortatio, merito punietur. Quæ vero ancilla per matrimonium cuicumque copulata fuerit ingenuo, domino sciente, nec contradicente, non pro meretrice habebitur. Quippe silentium ejus tum libertatem necessario tribuit, tum eam a peccato liberat.

Lex.

Filiafamilias, vel filiusfamilias, legitime nuptias

ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, τὸ οἰκεῖον ἀνακαλεῖσθαι μέλοσ, καὶ τὸν δεύτερον γάμον διασπῆν.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. "Ὅτι τῷ διαγαμούντι οὐ δεῖ συνεσιῶσθαι τῶν ἱερολογήσαντα πρεσβύτερον.

Ὁ ζ' τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου κανὼν πρεσβύτερον ἐν τῷ γάμῳ τοῦ δευτερογαμούντος ἐπιτελεῖσθαι οὐκ οἴεται δεῖν. Ὁν γὰρ ἐπιτιμῶν μέλλει καὶ ἐπ' ἐνιαυτὸν τῆς θείας εὐργειᾶ μεταλῆψεως, πὼς οὖν τε κοινωνεῖν τούτῳ τραπεζῆς τηνικαῦτα, καὶ κατὰ τοῦτο δοκεῖν τῷ γινομένῳ συμπράττειν; Μετὰ μὲν τοι τὸν γάμον αὐτῷ συνεσιῶειν οὐ κωλυθήσεται.

B ΚΕΦΑΛ. Ζ'. "Ὅτι τοῖς εἰς γάμον ἀπίδοντας Χριστιανοῦσ οὐ δεῖ παιγνίους προσέχειν.

Ὁ νγ' κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου καλεῖται τοὺς εἰς γάμον ἀπίδοντας Χριστιανοῦσ τῆς προσκοῦστος αὐτοῖς ἀντιποιεῖσθαι σεμνότητος, καὶ μὴ τοῖς ὀρχομένοισ ἢ παίζουσι προσέχειν τὸν κόινον ἡμέλειται δὲ τανῦν τὰ τοῦ κανόνος τούτου. Ζῆτει καὶ ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Θ στοιχείου κανὼνα ταύτης ὡσ, καὶ τῆς ζ' συνόδου κδ'.

ΚΕΦΑΛ. Η'. *Περὶ τῶν γαμουμένων παρθένων γυναικῶν παρὰ γνώμην τῶν οἰκειῶν γονέων.*

C Ὁ λη' τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν τὰς ὑπεξουσίασ κόρας, αἱ παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων πατέρων τοῖς ἑραστοῖσ εἰς γάμον κοινωνίαν ἐκδεδώκασιν ἐκτάσ, ὡσ πόρνασ καταδικάζει. Εἰ μέντοι, φησὶ, διαλλαγεῖεν αὐταῖσ οἱ γονεῖσ, καὶ τὴν μετὰ τοῦ ἑραστοῦ καὶ φθορῶσ αὐτῶν συνοικησίαν καταδέξαιτο, τὸ ἐξ ἀρχῆσ παράνομον τῆ τῶν γονέων ὕστερον συναίνεσι δοκεῖ θεραπεύεσθαι· πλὴν καὶ οὕτω γε διὰ τὴν προτέραν παρανομίαν, μετὰ τρία ἔτη τῆσ κοινωνίασ αἱ τοιαῦτα ἀξιοθήσονται. Ἀλλὰ τότε μὲν συναίνεσι μόνῃ ὁ γάμοσ ἴστατο· ἐφ' ἡμῶν δὲ οὐκ ἂν συστήῃ χωρὶσ ἰεσολογίασ.

Ἀλλὰ καὶ ὁ μ' ἐτι δὲ καὶ ὁ μβ' τὴν ἀνευ γνώμης τοῦ οἰκελοῦ δεσπότου γαμουμένην δούλην οὐδὲν ἄμεινον πόρνης ἔχειν ψηφίζονται· αἱ γὰρ συνῶνται τῶν ὑπεξουσίῶν οὐδὲν ἔχουσι βέβαιον. Ταύτη τοι καὶ οἱ παρὰ γνώμην τῶν κρατούντων γάμοι πορνεία λογίζονται· εἰ δὲ γε μετέπειτα τὰ τοῦ τοιοῦτου παρουσιασθεῖη γάμου, τοῦ κυρλοῦ αὐτῆσ ἢ τῷ γάμῳ μόνον συγκατανεύσαντοσ, ἢ καὶ τὴν ἐλευθερίαν χαρισσμένου, ὁ γάμοσ μὲν ἔσται ἀνεύθυνοσ, ἢ δὲ πρότερα ἁμαρτία, οἷα πορνεία, δικαίωσ ἐπιτιμηθήσεται. Δούλη δὲ γαμικῶσ ἐπιφθῆποτε συναφθεῖσα ἐλευθερῆσ, τοῦ δεσπότου εἰδότοσ καὶ μὴ ἀντιλέγοντοσ, οὐχ ὡσ πόρνη λογισθήσεται. Ἡ γὰρ ἐκείνου αἰγὴ τὴν ἐλευθερίαν ἐξ ἀνάγκησ καὶ τὸ ἀναμάρτητον ταύτη χρίζεται.

Νόμοσ.

Ἡ ὑπεξουσία, ἢ ὁ ὑπεξουσίοσ, οὐ δύνανται νυμί-

μως γαμεῖν, μὴ συναινοῦντος καὶ τοῦ ἔχοντος· αὐ-
τοὺς ὑπεξουσίου, εἰ μὴ που ὁ πατὴρ γενοῦσαν αὐ-
τοῦ τὴν θυγατέρα χρόνων κα' ἀνδρὶ συζευξῆαι ὑπερέ-
θετο· τότε γὰρ ἐλευθέρω συζευχθῆναι μόνῃ οὐ
κεκώλυται. Ζήτει καὶ τὸ λ' κεφ. τοῦ παρόντος
στοιχείου.

**ΚΕΦΑΛ. Θ'. Περὶ γάμων παρανόμων καὶ ἀθεμίτων
συγγενικῶν.**

Τῶν μὴ ἐννόμως γινομένων γάμων οἱ μὲν λέγον-
ται ἀθέμιτοι, ὡς οἱ μετὰ συγγενῶν, ἢ αἰρετικῶν· οἱ
δὲ, παράνομοι, ὡς οἱ μετὰ ἐπιτροπευομένης· οἱ δὲ,
κατάκριτοι, ὡς οἱ μετὰ τῆς ἀναθεταμένης τῷ Θεῷ·
οὗ· οἱ μὲν θεοὶ κανόνες διασπᾶσθαι· μόνον θεοπλίζου-
σιν, οἱ δὲ νόμοι, καὶ δημεύεσθαι τὰς συναλλάξιντας·
καὶ ἐξορίζεσθαι· εὐτελεῖς δὲ θύτας καὶ μαστίζε-
σθαι. Λατινικῶς δὲ ὁ μὲν παράνομος γάμος λέγεται
νεφάριος, ὁ δὲ κατάκριτος, δαμνάτος, ἰγκεστος δὲ, ὁ
ἀθέμιτος.

Περὶ κληρικῶν ἀθεμιτογαμούντων.

Ὁ τοίνυν ε' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, Ὁ δὺο,
φρὸν, ἀδελφὰς ἀγόμενος, ἢ ἀδελφίδην, κληρικὸς εἶ-
ναι οὐ δύναται. Πᾶς γὰρ ἀθέμιτος γάμος, εἴτε ἐξ αἵ-
ματος, εἴτε ἐξ ἀγγιστείας, διασπᾶται, καὶ ὁ τοῦ τῶ
ἀλοῦς, οὐχ ὅπως τοῦ κλήρου ἐξωθεῖται, ἀλλὰ καὶ ἐπι-
τιμίως ὑποβάλλεται.

Ὁ γὰρ κζ' τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἱερέα τὴν
ἀθέμιτῳ γάμῳ ἐν ἀγνοίᾳ περιπαρέντα, τὴν καθ' αἴ-
μα τυχὸν προσήκουσαν εἰσοικησάμενον, ἢ μονά-
στριαν τὸ ἱερὸν ἀρνησαμένην σχῆμα, ἢ τὴν τῷ πα-
τρὶ αὐτοῦ ἐπιτροπευθεῖσαν, τοῦτον τῆς μετὰ τῶν
πρεσβυτέρων καθέδρας μόνῃς μετέχειν ἄξιοι, τῶν δὲ
λοιπῶν ἐνεργειῶν τῆς ἱερωσύνης ἀπέχεσθαι, μετα-
νοῦντα διὰ παντός Θεῷ καὶ ἀνθρώποις μετὰ δα-
κρύων, τῷ μὲν, ὡς μόνῳ δυναμένῳ τὰ· ἀμαρτίας
ἀφιέναι, τοῖς δὲ, ἵνα τὴν συγχώρησιν αὐτῷ παρὰ
Κυρίου αἰτήσωνται. Εὐλόγειν δὲ τὸν τὰ οἰκεία θε-
ραπεύειν ὀφείλοντα τραύματα, οὔτε ἰδίᾳ, οὔτε δημο-
σίᾳ προσήκει, φησὶν ἢ γὰρ εὐλογία χάριτος· πνευ-
ματικῆς καὶ ἀγιασμοῦ μεταδίδωσιν· ὧ δὲ τούτων οὐ
μέτεστι διὰ τὸ ἀνόμημα, εἰ καὶ κατὰ ἀγνοίαν γέγονε,
πῶς οὗτος ἐτέρῳ δυνηθεῖ μεταδοῦναι· Εἰ δὲ τούτο,
σχολῆ γ' ἂν τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου διανερπῆ· ἀποχρῶσα
γὰρ αὐτῷ συγγνώμη διὰ τὴν ἀγνοίαν, τὸ μὴ ἐπι-
τιμηθῆναι, ἀλλὰ καὶ τῆς καθέδρας εἰσέτι μετέχειν.
enim magna hæc ipsi venia est propter ignorantiam,
quod non punitus sit, imo etiam cathedræ sit
adhuc particeps.

Τὴν δὲ κανόνα τοῦτον ἐν καλοῦ μοίρᾳ τῇ πρώτῃ
λαβθῆναι νομίσαντες οἱ τῆς σ' συνόδου θεῖοι Πατέρες,
κς' κανόνα ἐαυτοῖς πεποιθήκασιν, αὐταῖς ταῖς αὐτοῦ
χρησάμενοι λέξεσι· προσθέντες μόνον, ὡς ὁ τοιοῦτος
ἀθέσιμος γάμος προδήλως διαλυθήσεται, καὶ οὐδαμῶς
ὁ ἀνήρ μετουσίαν ἔξει πρὸς τὴν δι' ἧς τῆς ἱερᾶς ἐνεργείας
ἐστέρηται. Εἰ γὰρ μὴ διασπασθῆ τὸ θεῖον
συνοικέσιον, οὔτε τὴν καθέδραν ἔξει, ἀλλὰ καὶ τῆς
Ἐκκλησίας ἐξωσθήσεται μετὰ τῆς παρανόμως αὐτῷ
μειγνυμένης, καὶ διὰ τῆς τῶν ἀρχόντων ἐξουσίας
ὁ γάμος διαλυθήσεται. Ὁ γὰρ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν

A contrahere non possunt, eo non consentiente,
cujus in potestate sunt : nisi pater filiam suam quæ
25 annos impleverit, viro copulare distulerit. Tunc
enim ut ingenuo duntaxat copuletur, non est pro-
hibitum. Quæras etiam cap. 30 præsentis lit.

CAP. IX. De nuptiis nefariis et illicitis cognatorum.

Nuptiæ, quæ legitime non contrahuntur, partim
dicuntur illicitæ, quales sunt, quæ cum cognatis
intercedunt, aut cum hæreticis ; partim nefariæ,
veluti tutoris cum ea, cujus tutelam gerit : partim
damnata, uti quæ contrahuntur cum muliere Deo
consecrata : quas sacri canones duntaxat diri-
mendas statuunt, quum leges velint eorum bona
B qui eas contraxerint, publicari, atque ipsos relegi
gari ; quod si personæ sint humiles, etiam flagellis
cædi. Hæ nuptiæ lingua Latina dicuntur nefariæ,
damnata, incestæ.

De clericis incestas contrahentibus nuptias.

Igitur canon sanctorum apost. 19, Qui duas,
inquit, sorores ducit, aut eam, quæ uxori suæ
sororis est filia, clericus esse nequit. Nam omnes
incestæ nuptiæ, sive per consanguinitatem, sive
per affinitatem, dirimuntur : et qui eis se polluit,
non clero duntaxat expellitur, sed pœnis etiam
subjicitur.

Quippe 27 Basilii Magni canon sacerdotem, qui
per ignorantiam in nuptias incestas incidit, uti
qui forte sanguine sibi conjunctam in domum de-
duxerit ; vel solitariam, quæ habitum sacrum repu-
diarit ; vel eam, cujus tutelam pater ipsius gesserit,
hunc ergo solius inter sacerdotes sessionis parti-
cipem esse vult, et a reliquis sacerdotii muneribus
abstinere ; perpetuo pœnitentiam Deo et hominibus
cum lacrymis agentem ; Deo quidem, uti qui pec-
cata solus remittere possit, hominibus autem, ut
ipsi condonationem et veniam a Domino petant.
Verum ut benedictionem impertiat is, qui propria
sanare vulnera debet, neque privatim, neque pub-
lice convenire dicit. Benedictio enim gratiam
spiritalement et sanctitatem largitur ; at qui propter
admissum facinus horum particeps esse nequit,
licet per ignorantiam factum sit, quoniam modo
D communicare cum alio possit ? Quod sane si verum
est, multo minus corpus Domini distribuet. Satis

Hunc autem can. optime pronuntiatum arbitrat
sancti Patres syn. vi 26 sibi fecerunt, ipsismet ejus
verbis usi, hoc duntaxat adjuncto, quod incestum
ejusmodi matrimonium haud dubie dirimendum
sit, nec permittendum, ut ullo modo vir ea fruatur,
propter quam functione sacra privatus sit. Quippe
si matrimonium incestum 68 non fuerit diremptum,
neque cathedram habebit, atque etiam expelletur
ex ecclesia cum ea quacum nefarie concubuit ; et
auctoritate magistratum nuptiæ solventur. Nam
qui post agnitionem in peccato perseverat, haud

dubie tanquam proprio sanguini se miscens punietur.

De laicis incestas contrahentibus nuptias.

Epistola Basilii Magni ad Diodorum Tarsensem episcopum omni sapientia plena est, et vi oratoriae facultatis ornata. Tractat autem ea, quae per Dei gratiam hodierno die nulli homini Christiano in mentem veniunt. Quippe Diodorus a quoquam interrogatus, possetne defuncta uxore sua, sororem ejus in matrimonium accipere, per litteras responderat, id minime prohiberi. Cum autem magnus ille Pater Basilius ejusmodi nuptias vetaret, oblata est ei scripta haec Diodori sententia. Quam cum se graviter molesteque ferre vir sanctus ostendisset, epistolam hanc magna refertam utilitate composuit; qua non has tantum, sed etiam omnes illicitas nuptias evertit. Quippe generali appellatione impuritatis usus, omnes hujusmodi nuptias breviter est complexus

Cæterum in canone 23, De iis, ait, qui duas sorores ducunt, quale sit nostrum judicium, ex epistola perbrevis a nobis dicata, cujus exemplar reverentiae tuae misimus, recte intelliges, quibus in verbis hanc ad Diodorum epistolam significat, quam ipsam quoque ad sanctum Amphilocheum misit. Ei vero, inquit, sui qui fratris uxorem duxerit, non prius poenitentiae locus dabitur, quam ab ea diverterit.

Hujus epistolae quinquagesimus etiam quartus syn. sextae canon meminit, cum ait: Tametsi paucas ex prohibitis nuptiis vir sanctus enumeraverit, et silentio complures earum praeterierit, ne suam orationem profanis vocabulis sordidaret, per generalem duntaxat impuritatis appellationem nefariis omnibus nuptiis indicatis: nos tamen definimus eum, qui cum consobrina sua nuptias contrahit, vel patrem et filium cum matre ac filia, vel patrem et filium cum duabus sororibus, vel duos fratres cum duabus sororibus, sub canonem septennii cadere; sic tamen, ut a nefario conjugio prius discedant.

Canon autem 67 Basilii Magni hominem, qui cum sorore sua rem habuerit, in annos viginti, sicut et homicidam, a communione rejicit.

Item 68 canon, Si deprehensum fuerit, inquit, matrimonium contrahi ex cognatione prohibita, poenae adulterorum irrogabuntur. Quae quidem sunt, a communione ad quindecim annos exclusio, matrimonio prius dirempto.

Canon vero 75 ait: Qui cum sorore sua, eodem nata patre vel matre, sese polluit, etiam extra precepsionem aedem expellatur, inquit, donec ab incesto et nefario concubitu discesserit. Cum autem abstinerit, et recte poenitentiam egerit, duodecim annis exactis, communionem sacram impetret.

Canon 76, Eadem, inquit, ratio sit etiam in iis qui nurus suas ducunt uxores.

Canon 78: Qui duas sorores in matrimonium

A ἐπιμένων τῇ ἀμαρτίᾳ, ὡς αἰμομίκτης ἀτεχνῶς τιμωρηθήσεται.

Περὶ λαϊκῶν ἀθεμιτογαμούντων,

Ἡ δὲ πρὸς Διδώρον, τὸν ἐπίσκοπον Ταρσῶ, τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐπιστολὴ, πίστης μὲν σοφίας πεπληρωται, καὶ ῥητορικῇ περιένθισται πιθανότητι ἀνασκευάζει δὲ ἅττα οὐδὲ εἰς διάνοιν ἀνθρώπου Χριστιανῶ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι τὴν τήμερον ἐρχεται.

Ἐρωτηθεὶς γὰρ πρὸς τινος ὁ Διδώρος, εἰ δύναιτο τῆς γυναικὸς αὐτοῦ θανούσης τὴν ἐκείνης ἀδείτην ἀγαγέσθαι πρὸς γάμον, ἀπεκρίνατο ἐγγράφως τοῦτο μὴ κωλύεσθαι. Τῷ δὲ μεγάλῳ Πατρὶ Βασιλεῖ τὸν τοιοῦτον ἀπαγορεύοντι γάμον, ἢ τοῦ Διδώρου ἐγγράφος ἀπόφασις ἐμφανίζεται· ὑπὲρ ἧς καὶ δευτεροπαθήσας ὁ ἄγιος, τὴν πολλῆς ὠφελείας γέμουσαν συνέταξε ταύτην ἐπιστολὴν, μὴ μόνον τὸν τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ πάντα ἀθεσμον ἀνατρέπουσαν γάμον. Τῷ γὰρ γενικῶ χρησάμενος τῆς ἀκαθαρσίας ὀνόματι, τούτους ἅπαντας συμπεριεῴηεν ἐν βραχεί.

Ἐν δὲ τῷ κγ' κανόνι, Περὶ τῶν δύο, φησὶν, ἀδελφὰς γαμούντων, ὅπως ἔχομεν κρῖσεως, ἀπὸ τοῦ ἐκπεφωνημένου ἡμῖν ἐπιστολιδίου, οὗ τὸ ἀντίγραφον ἀπεστάλακαμέν σου τῇ εὐλαθείᾳ, εὐ μάλα εἴση· ταύτην δὲ λέγων τὴν πρὸς Διδώρον ἐπιστολὴν, ἢ καὶ πρὸς τὸν ἄγιον πέπομφεν Ἀμφιλόχων· τῷ δὲ λαθόντι, φησὶ, τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ τὴν γυναῖκα, οὐ πρότερον τόπος μετανοίας δοθήσεται, πρὶν ἂν ταύτης ἀποστῇ.

Ἐταύτης τῆς ἐπιστολῆς καὶ ὁ νδ' τῆς ἑκτης συνόλου κανὼν μέμνηται, καὶ φησὶν· Εἰ καὶ ὀλίγους τῶν ἀπειρημένων γάμων ὁ ἄγιος ἠριθμήσατο, σιωπῇ δὲ τοὺς πλείους τούτων παρέδραμεν, ἵνα μὴ τὸν λόγον καταρῥυπάνῃ τοῖς βεβήλοις ὀνόμασι, τῆ τῆς ἀκαθαρσίας μόνον γενικῇ προσηγορίᾳ τοὺς παρανόμους σύμπαντας ὑποδείξας· γάμους, ἀλλ' ἡμεῖς ὀρίζομεν, τὸν τῇ οικείᾳ ἐξαδέλφῃ γαμικῶς συναπτόμενον, ἢ πατέρα καὶ υἱόν, μητρί καὶ θυγατρὶ, ἢ δύο ἀδελφαῖς, πατέρα καὶ υἱόν, ἢ ἀδελφοῦ, ἢ υἱοῦ ἀδελφῆς, ὑπὸ τὴν τῆς ἐπταστίας κίπτειν κανόνα, ἀφίσταμένους πρότερον τοῦ παρανόμου συνοικεσίου.

Ἐ τοῦ μεγάλου Βασιλείου αὐθις 57' τὴν ἀειφομιξίαν εἰς εἴκοσι χρόνους, ὡς καὶ τὸν φόνον, τῆς κοινωνίας ἐκβάλλει.

Ἐ δὲ 57', Ἡ τῆς ἀπειρημένης, φησὶ, συγγενείας πρὸς γάμον σύστασις, εἰ φωραθῆι, τὰ τῶν μοιχῶν ἐπιτίμια δέξεται· ἅπερ εἰσὶν ἢ εἰς ἑ' χρόνους τῆς κοινωνίας στέρησις, πρότερον τοῦ γάμου διασπόμενου.

Ἐ δὲ 58', Ὁ ἀδελφῆ ἰδίᾳ, ἐκ πατρὸς, ἢ μητρός, συμμιανθείς, καὶ τοῦ οἴκου τῆς προσευχῆς ἐξωθεῖσθω, φησὶν, ἕως ἂν ἀποστῇ τῆς ἀθεμίτου καὶ παρανόμου μίξεως. Ἀποσγόμενος δὲ καὶ ἄξιως μετανοήσας, μετὰ δώδεκα ἔτη τῆς θείας ἀγιούσθω κοινωνίας.

Ἐ δὲ 59', Ὁ αὐτὸς ἔστω, φησὶ, τύπος καὶ περὶ τῶν τὰς νόμφας αὐτῶν λαμβανόντων

Ἐ δὲ 59'· Οἱ δύο ἀδελφὰς εἰς συνοικεσίον λαμβά-

νοτες, ε! καὶ κατὰ διαφόρους χρόνους, μετὰ τὸ διαπρασθῆναι τὸν ἀθέμιτον γάμον, τῷ τῆς μοιχείας ὑπόκειται κρίματι.

Ὁ δὲ ὁθ'· Καὶ οἱ ταῖς μητρειαῖς αὐτῶν ἐπιμεινόμενοι τῷ κανόνι ὑπόκεινται, ᾧ καὶ οἱ ταῖς ἑαυτῶν ἀδελφαῖς συμμεινόμενοι.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου β' τὴν δυσὶν ἀδελφοῖς γημαμένην ἐξωθεῖσθαι τῆς ἐκκλησίας ἕως θανάτου κελεύει, μὴ πειθομένην λῦσαι δηλαδὴ τὸν γάμον· νόσω δὲ περιπεσοῦσαν τὸν θάνατον ἀπειλοῦσα, εἰ ἐπαγγέλλεται, ὡς βραίσασα λύσει τὸν γάμον, προσδέχεται εἰς μετάνοιαν. Εἰ δὲ καὶ τὴν γυναῖκα τελευτήσαι συμβαίῃ, ἢ καὶ τὸν ἄνδρα, ἐτι εἴ τοιαύτη παρανομία ἐνεσχημένους, δυσχερῆς ἢ μετάνοια τῷ περιλειφθέντι· ἐλέγχεται γὰρ ὡς οὐκ ἂν ἀπέστη τῆς ἀμαρτίας. εἰ ἐτι περιῆν τὸ ἀποχόμενον πρόσωπον.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ κα' ἰδικῶς περὶ τινος ἐκπεφύνηται, ὅς κόρην μὲν τινα ἐμνηστεύσατο, τῇ δὲ ταύτης ἀδελφῇ συμφθαρῆς ἐγκύμονα πεποίηκε. Μετὰ δὲ τοῦτο γήμαντος αὐτοῦ τὴν μνηστῆν, ἢ φθαρῖσα ὑπὸ τῆς λύπης ἀπήγατο. Τοὺς οὖν συνειδότες ἐψηφίσαντο οἱ Πατέρες ἐπὶ δέκα ἔτη μὴ κοινωνῆσαι. Συνειδότες δὲ εἰσι οἱ συμπράξαντες, οὐ μὴν οἱ ἔχοντες ἀπλῶς εἶδῃσιν καὶ κωλύσαι μὴ δυνάμενοι· ἐπὶ γὰρ τῶν ἀθεμίτων πράξεων οὐκ ἤττον οἱ συνεργοῦντες τῶν αὐτουργῶν τιμωροῦνται.

Νόμοι.

Ὁ δὲ ια' τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας τούς κληρικούς κελεύει μὴ ἀπιέναι καλουμένους εἰς γάμον, εἰ πύθοντο εἶναι παράνομον, εὐχῆς χάριν καὶ προσφορᾶς· πολλοῦ γε δεῖ μεθ' ἱερολογίας συζευγύναι τοὺς οὕτω γῆμαι προελομένους, ἵνα μὴ ἄλλοτρίαις κοινωνήσωσιν ἀμαρτίαις. Ζῆτει καὶ ἐν τῷ ιε' κεφ. τοῦ παρόντος στοιχείου, περὶ τοῦ συμφθαρέντος τῇ ἰδίᾳ πενθερᾷ.

Νόμοι.

Ὁ ἀθέμιτος οὐ βεβαιούται γάμος· διὰ τοῦτο, ἐν πρὸ κατηγορίας λυθῆ, συγχωρεῖται ἢ ποινή.

Ἐπὶ τοῦ ἐν ἀγνοίᾳ γενομένου ἀθέμιτου γάμου, δίδωσι συγγνώμην καὶ ἡ Ἐκκλησία, καὶ ἡ ἐπανόρθωσις τοῦ ἀμαρτήματος· καὶ μάλιστα εἰ μήπου τις αὐτοῦ κατηγορήσῃ.

Οἱ αἰμομίκται, εἴτε γονεῖς πρὸς τέκνα, ἢ τέκνα πρὸς γονεῖς, ἢ ἀδελφοὶ πρὸς ἀδελφάς, ξίφει τιμωρεῖσθωσαν. Οἱ δὲ κατ' ἄλλην συγγένειαν πρὸς ἄλλήλους συμφθειρόμενοι, τουτέστι, πατὴρ εἰς γυναῖκα υἱοῦ, ἢ υἱὸς εἰς γυναῖκα πατρὸς, ἢ γονοῦν μητρικῶν, ἢ πατρῶος εἰς προγόνην, ἢ ἀδελφὸς εἰς ἀδελφοῦ γυναικα, ἢ θεῖος εἰς ἀνεψιῶν, ἢ ἀνεψιὸς εἰς θεῖον, ἢ εἰς δύο ἀδελφάς, ἢ εἰς μητέρα ξένην καὶ τὴν αὐτῆς θυγατέρα, καὶ ἐν εἰδήσει οὗτοι· μιγνύμενοι, τυπόμενοι· βίνοκοπ' ἔθωσαν, αὐτοὶ τε καὶ αἱς συνεψάρθωσαν.

Οἱ πρὸς γάμον συναπτόμενοι, ἢ ἄλλως σαρκικῶς

accipiunt, licet diversis temporibus, postquam de-temptæ fuerint incestæ nuptiæ, adulterii iudicio tenentur.

Canon 79 : Etiam ii, qui cum novercis suis sese polluunt, canone tenentur eodem, quo et illi, qui cum suis sese sororibus inquinant.

69 Concilii vero Neocæsariensis canon secundus mulierem cum duobus nuptam fratribus usque ad mortem expelli ecclesia jubet, si parere scilicet nolit in dirimendo matrimonio. Si tamen in morbum inciderit, qui mortem minitetur, ac pollicetur se, postquam convaluerit, nuptias dirempturam, admittendam esse ad pœnitentiam. Quod si vel mulierem, vel virum, obire mortem contingat, dum adhuc tali facinore sunt implicati, difficilis pœnitentia superstiti personæ relinquatur. Arguitur enim, quod a peccato discessura non fuerit, si adhuc superstes esset persona defuncta.

Canon autem 25 Ancyr. syn. de quodam peculiariter est pronuntiat, qui puellam sibi quamdam despouderat, et re postea cum ejus sorore habita, prægnaentem hanc fecerat. Deinde celebratis cum sponsa nuptiis, stuprata soror animi dolore mota laqueo vitam finierat. Itaque conscios in annos decem arcendos a communione Patres statuerunt. Conscii vero sunt facinoris participes, non qui simpliciter rei notitiam habebant, et prohibere non poterant. Nam in nefariis actionibus non minus illi qui factum adjuvant, quam qui ejus auctores sunt, puniuntur.

Canon vero 41 Timothei Alexandrini episcopi præcipit, ut clerici, quum invitantur, minime nuptias adeant, si nefarias esse cognoscant, precum et oblationis causa. Tantum abest, ut votis sacris intervenientibus eos conjungere debeant, qui nuptias hujusmodi contrahere volunt, ne participes aliorum peccatorum fiant. Quæras etiam in 15 cap. lit. præsentis de eo qui cum propria soru commercium habuit.

Leges.

Incestum matrimonium non confirmatur. Ideoque si ante accusationem solum sit, pœna remittitur.

In nuptiis incestis per ignorantiam contractis, veniam dat iam Ecclesia, quam peccati correctio, præsertim, si necdum quis eas accusavit.

Qui se proprio sanguini miscet, sive parentes cum liberis, sive liberi cum parentibus, vel fratres cum sororibus, gladio puniuntur. Qui autem ex alio cognationis gradu invicem sibi stuprum intulerint, veluti pater nurui, vel filius uxori patris, hoc est, novercæ, vel vitricus, privignæ, vel frater uxori fratris, vel patruus aut avunculus filię fratris vel sororis, vel filius fratris aut sororis amitæ, vel materis, vel qui duabus sororibus, aut matri externæ ac illius filię sciens ita se miscet; his simul; et mulieribus, quas stuprarunt, verberatis nares abscindantur.

Qui matrimonio conjunguntur, vel aliter com-

plexu carnis sese stuprant patrueles, et ex eis prognati liberi duntaxat, vel pater et filius cum matre ac filia, vel duo fratres cum duabus sororibus, vel duo fratres cum matre ac filia, præter separationem etiam verberentur.

Qui cum sua commatre vel nomine conjugii, vel etiam aliter clam rem habet, una cum ea nares amittat. Quod si commater alteri viro nupta sit, hoc etiam amplius verberentur.

CAP. X. De iis qui mulieres in matrimonium rapiunt.

Quæras caput 13 litteræ A.

70 CAP. XI. De his qui matrimonio sibi copulant Deo consecratas.

Canon quartæ syn. 16 ait, virginem quæ Domino Deo se dedicaverit, itidemque solitarium, non habere licentiam contrahendi nuptias. Quod si promissa violarint, a communione sacra segregandos. Tempus autem pœnitentiæ ipsorum (loci episcopus pro cuiusque dispositione constituet. Nam et Gregorius ille Theologus ait: Si sponsiones erga homines factas firmat Deus interveniens, quantum periculum fuerit, si pactorum, quæ cum ipso Deo fecimus, violatores inveniamur?

Canon autem 4 synodi sextæ eum, qui cum muliere Deo consecrata coit, sive scilicet illa sit virgo, sive vidua, abdicat officio, si sit clericus; sin laicus, segregat. Lex autem aliam pœnam iis infligit.

Cæterum quæ nunc dicturi sumus ex sequentibus hic canonibus, ita quidem damnavit rerum vicissitudo, non amplius ut in usu sint: sed exponantur tamen.

Canon 15 synodi quartæ, Ne ordinetur, inquit, mulier diaconissa prius, quam ad annum 40 pervenerit. Quæ vero post ordinationem contumelia gratiam divinam affecerit, et nuptiis sese tradiderit, tam ipsa percussit anathemate, quam qui stupri cum ea consuetudinem habuit.

Basilii Magni in can. 24, Licet, inquit, viro facto viduo nulla lex incumbit, quæ secundas ei nuptias prohibeat, excepta duntaxat pœna digamorum, tamen eam mulierem, quæ viduarum in ordinem cooptata, deinceps nupserit, vitandam Apostolus statuit, nec alendam ab Ecclesia. Sexaginta vero annorum mulier, si secundas ad nuptias respiciat, excludetur a communione, donec ab hoc vitio semet abstinuerit, piaculum et impuritatem ejus exsecrata. Quod si nosmet ipsi ante annum sexagesimum inter viduas eam retulerimus, crimen nostrum est, non muliericæ.

Lex.

Qui solitariam vitam agentibus, aut diaconissis, aut pietatis exercitia tractantibus stuprum intulerint, velut in Ecclesiam Dei, quæ Christi sponsa est, injurii, tam naribus ipsi priventur, quam quæ stupri consuetudinem cum eis habuerint.

Diaconissæ. suæ ordinantur, si ausæ fuerint

A συμφειρόμενοι: ἐξάδελφοι, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν γενόμενοι παῖδες καὶ μόνον, ἢ καὶ πατὴρ καὶ υἱὸς πρὸς μητέρα εἰσιόντες καὶ θυγατέρα, ἢ δύο ἀδελφοὶ εἰς δύο ἀδελφάς, ἢ δύο ἀδελφοὶ πρὸς μητέρα καὶ θυγατέρα, πρὸς τῷ χωρισμῷ καὶ τυπτέσθωσαν.

Ὁ τῆ ἰδίᾳ συντέκνω ἢ ὀνόματι γάμου μιγνόμενος, ἢ ἄλλως λαθραίως συμπλεκόμενος, ἅμα τῆ αὐτῆ ρινοκοπιέσθωσαν. Εἰ δὲ ὑπαίθερος εἴη, πρὸς τούτῳ καὶ τυπτέσθωσαν.

ΚΕΦΑΛ. Γ. Περὶ τῶν ἐπὶ γάμῳ γυναῖκας ἀραζόντων.

Ζῆτει τὸ ιγ' κεφ. τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'. Περὶ τῶν ἐπὶ γάμῳ λαμβανόντων τὰς τῷ Θεῷ ἀφιερωμένας.

Ὁ ις' τῆς τετάρτης συνόδου κανὼν, παρθένον φησὶν, ἀναθεῖσθαι ἑαυτὴν τῷ Δεσπότη Θεῷ, ὡσαύτως καὶ μονάζοντα, μὴ ἐξείναι γάμῳ προσομιλεῖν. Εἰ δὲ παραβαίεν τὰ ὡμολογημένα, τῆς θείας ἀφορίζεσθαι κοινωνίας· τὸν δὲ χρόνον τῆς αὐτῶν μετάνοιας ὁ κατὰ τόπον ἐπίσκοπος πρὸς τὴν διάθεσιν ἐκάστου οἰκονομήσει. Φησὶ γάρ καὶ ἡ θεολόγος Γρηγορίου φωνή· Εἰ γὰρ τὰς πρὸς ἀνθρώπους ὑμολογίας ἐμπεδοί Θεός, μέσος παραληφθεὶς, πῶς ὁ κίνδυνος ὢν πρὸς αὐτὸν ἐθέμεθα τὸν Θεὸν συνθηκῶν, τούτων παραβάτας εὐρίσκεισθαι;

Ὁ δὲ δ' τῆς ἑκτῆς συνόδου κανὼν τὸν γυναικὶ μιγνόμενον ἀφιερωμένην Θεῷ, εἴτε παρθένος εἴη δηλαδὴ, εἴτε χήρα, κληρικὸν μὲν εἶναι, καθαρεῖ· λαϊκὸν δὲ, ἀφορίζει· ἄλλως δὲ ὁ νόμος τούτους κολάζει.

Τῶν μὲν τοι τοῖς ἐξῆς βηθησομένων κανόνι, ἀπραξίαν μὲν ἢ τῶν πραγμάτων κατεψηφίσασο μεταβολή, λεγέσθω γε μὴν.

Ὁ ιε' τῆς τετάρτης συνόδου κανὼν, Μὴ χειροτονεῖσθω, φησὶ, γυνὴ διάκονος, πρὶν εἰς μ' αὐτὴν ἔχειν χρόνον· τὴν δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν εἰς τὴν θέαν ἐνυθρίσασαν χάριν, καὶ γάμῳ ἑαυτὴν ἐπίδοσαν, ταύτην τε ἀναθεματίζεσθαι καὶ τὸν αὐτῆ συμφορὰντα.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος, ἐν κδ' κανόνι, Εἰ καὶ ἄνδρι, φησὶ, χηρεύσονται οὐδεὶς ἐπίκειται νόμος ὁ κωλύων δευτερογαμεῖν, εἰ μὴ τὸ τῶν διγάμων ἐπιτίμιον μόνον, ἀλλὰ γε τὴν τῷ τάγματι τῶν χηρῶν καταλείψασαν γυναῖκα, ὑστερον γαμουμένην, ἔκρινεν ὁ Ἀπόστολος παρορᾶσθαι, καὶ μὴ τρέφεσθαι πρὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ μὲντοι ἐξηκοντούτις, εἰ πρὸς δεύτερον ἀποκλίνει γάμον, τῆς κοινωνίας ἀποκλεισθήσεται μέχρις ἂν τοῦ πάθους ἀποστῆ, τὸ ἐναγὲς τοῦτου μισήσασα καὶ ἀκάθαρτον. Εἰ μὲντοι πρὸ ἐξήκοντα, φησὶν, ἐτῶν ταῖς χήραις αὐτὴν ἀρβύλαι σουμεν, ἡμέτερον τὸ ἔγκλημα, οὐ τοῦ γυναικός.

Νόμος.

Οἱ ταῖς μοναζούσας, ἢ ταῖς διακόνας, ἢ ταῖς ἀσκητρίας ἐνασελγαίνοντες, ὡς τὴν νόμῳ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν, ὕβριζοντες, ρινοκοπιέσθωσαν αὐτοὶ τε καὶ αἱς οὗτοι συνεφάρτησαν.

Αἱ χειροτονούμεναι διάκονοι, εἰ τολμήσανεν καὶ

αισχύναι τὴν χειροτονίαν προσμιλοῦσαι γάμῳ, ἢ ἄλλῃ βίου πορείᾳ, θανάτου γενήσονται ἔνοχοι, καὶ τοῖς αὐτῶν μοναστηρίοις ἢ ταῖς αὐτῶν ἐκκλησίαις αὐτῶν περιουσίαι προσκυρωθήσονται. Οἱ δὲ γῆμαι καὶ φθεῖραι αὐτάς τολμήσαντες ὑπεύθυνοί εἰσι ἕξει, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῶν τὸ δημόσιον λήψεται.

Περὶ γυναικῶν διακόνων καὶ χηρῶν.

Ἐτερον δ' ἦν ποτε τὸ τῶν διακόνων γυναικῶν τάγμα, καὶ ἕτερον τὸ τῶν χηρῶν· τὰς μὲν γὰρ τὸ τῆς παρθενίας ἐλομένας σεμνόν, καὶ πείραν τῆς ἐν ἀγείᾳ ζωῆς ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ χρόνῳ παρασχόμενας, διακόνους οἱ Πατέρες ἐχειροτόνουν. Τὸ γὰρ εὐεξαπίατον αὐτῶν καὶ πρὸς κακίαν εὐόλισθον ὑφ' ὁρώμενοι, εἰς τοῦτο τοῦ χρόνου χειροτονεῖν αὐτάς ὄντο δεῖν· τὰς δὲ γε κατελειγμένας τῷ τάγματι τῶν χηρῶν, μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἐξήκοντα εἶναι ὁ Ἀπόστολος διορίζεται· καὶ εἰκότως γε. Ἐκεῖναι μὲν γὰρ ἄγεστοι τῆς τοῦ κόσμου τυγχάνουσαι ἡδονῆς, οὐ βλάβος τῷ πάθει μετὰ τὸν τοσοῦτον ἀλώσονται χρόνον· αἱ δὲ χῆραι, ἀνδρὸς εὐνής περιραθεῖσαι, μᾶλλον ἂν σχίσαν πρὸς τὸ πάθος ἐπιβρέπεστερον, τὸ σαρκικὸν αὐτῶν φρόνημα τῆς συνηθείας ἐρεθίζούσης· παρὰ καὶ ἐξηκοντούτην τὴν χῆραν εἶναι ὠρίσαντο, ὡς πρὸς γῆρας κλίνασαν ἤδη, ἡνίκα καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἀπομυραινέσθαι φιλῆς εἰώθει. Ἦσαν μὲν καὶ μῆπω πρὸς ἐξηκοστὸν ἀναθεσθηκυῖαι χρόνον, αἰρούμεναι μετὰ λαϊκοῦ σχήματος σωφρονεῖν· ὧν καὶ πλείονως οἱ Πατέρες ἐφρόντιζον, ἢ τῶν χηρευσάντων ἀνδρῶν· καὶ τὰ πρὸς τροφήν αὐταῖς ἀπὸ τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐχορήγουν, ἵνα μὴ, προφάσει τοῦ ἐνδεῶς ἔχειν, πρὸς δεύτερον ἀναγκασθεῖεν γάμον ἵεῖν, ἦν οἱ χηρευσάντες οὐκ ἔχουσι προβάλλεσθαι, πολυτρόπως τὰ πρὸς ζωὴν πορίζόμενοι. Ἐκ δὲ τῆς πρὸς Τιμόθεον πρώτης τοῦ μεγάλου Παύλου ἐπιστολῆς εἴση σαφῶς, ἔσης παρὰ τῆς Ἐκκλησίας αἱ χῆραι φροντίδος ἠξίωτον.

Αἱ μέντοι διάκονοι γυναῖκες εἶνα τὴν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ κλήρῳ τῷ τότε ἐξεπλήρουν, τοῖς πᾶσι σχεδὸν ἔγνωται νῦν· πλὴν εἰσὶν οἱ λέγουσιν, ὅτι ταῖς βαπτιστέαις τῶν γυναικῶν ὑπηρετοῦν, ἀνδρῶν ὀφθαλμοῖς οὐ θεμιτὸν ἂν γυμνουμένας ταύτας ὁρᾶσθαι, ὑπεράχμους ἤδη βαπτιστέαις. Ἄλλοι δὲ φασιν, ὅτι καὶ εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἐφεῖτο ταύταις εἰσέρχεσθαι, καὶ τὰ τῶν διακόνων ἀνδρῶν παραπληρώσει αὐτοῖς μετέναι. Κεκόλυνται δὲ παρὰ τῶν ὑστερον Πατέρων τοῦτου τε ἐπιβαίνειν, καὶ τὰ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης μετέρεσθαι, διὰ τὴν τῶν ἐμμηγῶν ἀπροαίρετον ῥύσιν· ἀλλὰ βατῶν μὲν εἶναι πάσαι καὶ γυναῖξί τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, ἐκ πολλῶν μὲν ἔστι καὶ ἄλλων καταστοχάσασθαι, καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ ἐπιταφίου λόγου, ὃν ἐπὶ τῆς ἀδελφῆς ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Θεολόγος πεποίηκε. Γυναῖκα δὲ τῆς ἱερᾶς καὶ ἀναιμάκτου γίνεσθαι θυσίας διάκονου, οὐ μοι δοκεῖ τὸ πιθανὸν ἔχειν· ὡς ἔστιν οὐ λόγον σῶζον, τὰς μὴ συγχωρουμένας δημοσίᾳ διδάσκειν, εἰς διακόνου βαθμὴν ἀνέναι, οἷς ἔργον τὸ διὰ λόγου καθαίρειν τοὺς ποσοῦντας τῶν ἀπίστων ἐπὶ τὸ βάπτισμα.

ordinationem dehonestare, vel matrimonium, vel aliud iter vitæ sectando, mortis reæ sient, et monasteriis earum, vel earum ecclesiis, facultates addicentur. Qui autem ipsas uxores ducere, vel stuprare fuerint ausi, gladii pœnam merentur, et facultates eorum fiscus accipiet.

De diaconissis et viduis.

Erat autem olim alius ordo diaconissarum, atque alius viduarum; illas enim virginitatis decus eligentes, et vitæ castæ specimina ad annum 40 exhibentes, Patres diaconissas ordinarunt; etenim earum simplicitatem et ad malum proclivitatem suspicantes, non ante tempus illud ordinandas censabant: quæ vero in viduarum ordinem admittendæ sunt, eas non minores esse debere 60 annis Apostolus decernit. Et merito quidem. Illæ enim, cum voluptatem mundanam nunquam gustaverint, post tantum temporis elapsam, libidine non facile abducentur; viduæ autem viri commercium expertæ, majorem ad libidinem propensionem habebunt, consuetudine scilicet carnalem earum appetitum irritante; ideoque viduam sexagenariam esse debere definierunt, utpote ad senectutem jam inclinantem, quo tempore concupiscentiæ flamma marcescere solet. Erant etiam aliæ 71 quæ annum sexagesimum nondum assecutæ, cum habitu laico vitam continentem eligebant; quarum majorem curam habebant Patres quam virorum conjugio liberatorum. Iis enim victum ab Ecclesia suppeditabant, ne paupertatis prætextu ad secundas nuptias respicere necesse haberent, quem viri conjugio liberati prætereundere nequeunt, pluribus modis victum sibi comparantes. Ex prima autem magni Pauli Epistola ad Timotheum clarius discet, quanta cura viduæ ab Ecclesia dignæ habebantur.

Quale autem ministerium diaconissæ tunc temporis in clero implebant, omnibus fere hodie ignotum est. Sunt qui dicunt, quod mulieribus baptizandis ministrabant; quippe quod eas virorum oculis nudas conspici, baptizatas utique cum ætate provecæ essent, nefas videbatur. Dicunt autem alii, quod ad sanctum altare ingredi iis permittum erat, et diaconorum officia prope illos exsequi. Verum prohibuerunt postea Patres eas illic ascendere, et illo ministerio defungi, propter involuntarium catameniorum fluxum. Quod autem mulieribus ad sanctum altare accedere licitum erat, ex multis aliis conijcere licet, et potissimum ex funebri oratione quam in sororem magnus Gregorius Theologus habuit. Mulierem vero sacri et incruenti sacrificii ministram fieri, uix haud verisimile videtur, utpote quod rationi dissonum sit eas, quæ publice docere non permittuntur, ad diaconi gradum ascendere, quibus incumbit, doctrina infideles accedentes ad baptismum purgare.

Porro veteres libri, in quibus ordinationum omnium peractio accurate inscripta est, quos annos agere debeat diaconissa declarant, nimirum 40, et habitum, scilicet monachalem, eumque perfectum; et vitam, quod virorum virtutem in rebus excellentissimis æmulari debeat, et ea peragere, paucis duntaxat exceptis, quæ viri exsequuntur. Ea enim ad sacram mensam adducta velo tegitur, extremitatibus ejus propendentibus; et postquam dictum fuerit, *Gratia divina quæ infirmis medetur*, nec pedes movet, nec genu, sed tantum caput inclinat; et tum antistes manum in eam imponens, precatur ut diaconissæ officium inculcate exsequatur, castitatem et honestam vitæ rationem colens, et sic in sacris templis assidua sit: mysteriis vero incontaminatis eam ministrare, aut flabellum tractare, more diaconi, non permittit. Deinde collo ejus sub velo antistes orarium diaconi imponit, præferens duas ejus extremitates: in tempore autem participationis post diaconos sacra mysteria participat, deinde poculum ex antistitis manu accipiens, nemini tradit, sed in sacram mensam reponit.

εἶτα λαμβάνουσαν τὸ ποτήριον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ οὗτου τῆ ἀγία τραπέζη

CAP. XII. *Quod nuptias cum hæreticis contrahere non oporteat. De clericis.*

Canon 14 synodi quartæ vetat, ne clerici orthodoxi cum mulieribus hæreticis ullo modo matrimonia contrahant. Eorum vero liberos, qui jam eodem in contubernio vixerint, ad Ecclesiam catholicam adduci jubet. Ac si quidem ab hæreticis baptizati fuerint, quorum baptismus sanam sententiam sequentibus rejciendum est, denuo baptizari: sin minus, unguento sacro duntaxat ungi. Quod si necdum sigillo baptismatis signati sint, non amplius ab hæreticis eos baptizandos esse. Quin etiam ne conjugia quidem hos contrahere debere cum hæreticis, nec cum Judæis, nec cum paganis. Hæreticos appello, qui fidei nostræ mysterium quidem amplectuntur, sed in quibusdam ab orthodoxis aberrant, Judæos, Christi parricidas, paganos, qui manifesto sunt increduli, et insano cultu idolorum infecti. Quod si forte vel hæreticus, vel incredulus quispiam **72** ad fidem orthodoxam accessurum se pollicetur, ipse quidem, inquit, contractus procedat; sed copulatio matrimonialis tantisper extrahatur, donec promissio factis confirmata fuerit. A Latinis etiam, ut eadem hæc faciant, exigitur, si qui eorum orthodoxas uxores ducere velint. Quia autem his non obtemperant, pœnis canonicis obnoxii sunt. Nam præter solutionem matrimonii, violatores etiam puniuntur.

Laodicenæ vero synodi decimus canon, Ecclesiarum consortes, inquit, indifferenter liberos suos ad matrimonii societatem cum hæreticis copulare non oportet.

Canon 21 concilii Carthag. ne liberi clericorum

Τὰ γε μὴν παλαιὰ τῶν βιβλίων, οἷς ἡ τῶν χειροτονιῶν ἀπασῶν ἀκριβῶς ἐγγέγραπται τελετὴ, καὶ τὸν καθ' ἡλικίαν ἔποιον εἶναι δεῖ χρόνον ὑψηλεῖται τῆς διακονίου, ὅτι τεσσαρακοστός· καὶ τὸ σχῆμα, ὅτι μοναχικόν, καὶ τοῦτο τέλειον· καὶ τὸν βίον, ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἀμιλλᾶσθαι χρὴ τυύτην τοῖς ἀκριβοῦς τῆ ἀρετῆν· τελεῖσθαι δὲ καὶ ἐπ' αὐτῆ, πλὴν οἰκίω, ὄσα καὶ ἐπὶ τοῖς διακόνις· τῆ γὰρ ἱερᾷ τραπέζῃ προσαγομένην μαφορίω καλύπτεσθαι, τῶν ἀκρων τοῦτου ἔμπροσθεν ἀπρωρημένων· καὶ μετὰ τὸ βηθῆναι τὸ· *Ἡθεῖα χάρις, ἡ τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα*, οὐδέτερον τῶν ποδῶν εἰς γόνυ κλίνειν, ἀλλὰ μόνον τὴν κεφαλὴν· καὶ ἐπιτιθέντα ταύτη τὸν ἀρχιερεῖα τὴν χεῖρα, ἐπεύχεσθαι ἀμέμπτους αὐτὴν τὴς διακονίας ἔργον ἐπιτελεῖσθαι, σωφροσύνην καὶ σεμνήν πολιτεῖαν μετερχομένην, καὶ τοῖς ἀγίοις οὕτω νοεῖς προσκαρτερεῖν, οὐ μὴν καὶ τοῖς ἀχράντοις μυστηριοῖς; ὑπηρετεῖν ἐπιτρέπει, ἢ βριπίδιον ἐγχειρίζεσθαι, ὡς ἐπὶ τοῦ διακόνου, εἶτα τῷ τραχήλῳ ταύτης ὑπὸ τῷ μαφορίῳ ἐπιτιθέναι τὸν ἀρχιερεῖα τὸ διακονικὸν ὠράριον, φέροντα εἰς τὰ ἔμπροσθεν τὰς δύο τοῦτου ἀρχίς, ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς μεταλήψεως, μετὰ τοῖς διακόνους τῶν θείων κοινωνεῖν αὐτὴν μυστηρίων· ἀρχιερεῶς, μηδὲν μεταδίδοναι, ἀλλ' εὐθύς ἐπιτιθέναι

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'. *Ὅτι οὐ δεῖ γάμους συναλλάττειν μετὰ αἰρετικῶν. Περὶ κληρικῶν.*

Ὁ μὲν ἰδ' τῆς δ' συνόδου κανῶν ὀρθοδόξους κληρικούς αἰρετικαῖς συνάπτεσθαι γυναίκεῖ πάντῃ ἀπίρηκε· τῶν δὲ ἡδὴ συνωκηχότων τοὺς παῖδας, τῆ καθολικῆ Ἐκκλησίᾳ κελεύει προσάγεσθαι· καὶ εἰ μὲν ὑπὸ αἰρετικῶν ἔτυγον βαπτισάμενοι, ὧν τὸ βάπτισμα τοῖς ὑγιῶς φρονουσίν ἀπόβλητον, ἀνωθεν βαπτίζεσθαι· εἰ δ' οὖν, μόνω τῷ θείῳ χριστῷ μύρω. Εἰ δὲ μήπω βαπτισματος σφραγίδι πρὸς τοῦ ἐνεσημάνθησαν, μηκέτι ὑπὸ αἰρετικῶν βαπτίζεσθαι· ἀλλὰ μὴν μηδὲ γαμικῶς συνάπτειν τοῦτους αἰρετικοῖς, μήτε μὴν Ἰουδαίους, μήθ' Ἕλλησιν· αἰρετικῶς μὲν τοὺς τὸ καθ' ἡμᾶς δεχομένους μυστηρίου λέγων, ἐν τισὶ δὲ σφαλλομένους, παρὰ καὶ διαφερομένους τοῖς ὀρθοδόξοις· Ἰουδαίους δὲ, τοὺς Χριστοκτόνους, καὶ Ἕλληνας, τοὺς περιφανῶς ἀπίστοους καὶ εἰδωλομανίαν νοσοῦντας. Εἰ δ' Ἰσως ὁ αἰρετικὸς, ἢ ὁ ἀπιστος συνθέσθαι τῆ ὀρθοδόξῳ ἐπιγγέλλεται πίστει, τὸ μὲν συνάλλαγμα προδαινέτω, φησὶ· ἢ δὲ γε συνάφεια ὑπεριθέσθω, μέχρις ἂν καὶ τὰ τῆς ἐπαγγελίας ἔργους βεβαιωθῆ. Ταῦτα καὶ τῶν Λατίνων ποιεῖν εἰσπράττονται οἱ ὀρθοδόξοις ἀγαθέσθαι γυναῖκας αἰρούμενοι· οἱ δὲ μὴ πεσθόμενοι τοῦτοις, κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑπόκεινται· ἐν τῆ διαλύσει γὰρ τοῦ γάμου καὶ ἐπιτιμῶνται οἱ παραβαλόντες.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικεῖα ι', Οὐ δεῖ, φησὶ, τοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἀδιαφόρως πρὸς κοινωνίαν γάμου τὰ ἑαυτῶν τέκνα συνάπτειν αἰρετικοῖς.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Κερθαγένῃ κα' τὰ τέκνα τῶν κατ'

ρκῶν ἰθνηκοῖς, ἤγουν ἀπίστοις ἢ αἰρετικοῖς, γαμι-
κῶς ἀπαγορεύει συνάπτεσθαι.

Ὁ δὲ οὐρανὸς καὶ τῆς ἐξουσίας οὗτων κατὰ βῆμα
ἐπιπέσει· Μὴ ἐξέστω ὁρθόδοξον ἄνδρα αἰρετικῆ συν-
άπτεσθαι γυναικί· μήτε μὴν αἰρετικῶ ἄνδρὶ γυ-
ναῖκα ὁρθόδοξον συζεύγυσθαι· ἀλλ' εἰ καὶ φανεῖται
τοιοῦτον ὑπὸ τινος τῶν ἀπάντων γινόμενον, ἀκυ-
ρον ἡγεῖσθαι τὸν γάμον, καὶ τὸ ἄθεσμον διαλύσθαι
συνοικίσιον. Οὐ γὰρ χρὴ τὰ ἀμικτα μιγνύναι, οὐδὲ
τῷ πρῶτῳ λύκον συμπλέκεσθαι, καὶ τῇ τοῦ Χρι-
στοῦ μερίδι τὸν τῶν ἀμαρτωλῶν κληρον· ἂν δὲ πα-
ρῆθῃ τις τὰ παρ' ἡμῶν ὁρισθέντα, ἀφορίζεσθαι.
Εἰ γὰρ κατὰ τὸν πολιτικὸν νόμον γάμος ἐρίζεται
κοινωνία καὶ συγκαθήρωσις θελοῦ τε καὶ ἀνθρωπίνου
δικαίου, πῶς ἂν συμδαίνων ἀλλήλοις οἱ περὶ τὰ μείζου
διατρεφόμενοι τῇ τῆς ψυχῆς διαθέσει, τάναντία φρο-
νοῦντες περὶ τὴν πίστιν; Διὸ καὶ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ
θεμιτοῦ γάμου, καὶ ἀφορίζεσθαι τοὺς παραβαί-
οντας; ἀξιολ.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τῶν γαμικῶς τὸ νῦν εἶναι
συναπτομένων, καὶ τοῦ μὲν ἐνὸς μέρους αἰρετικοῖς
προσανέχοντος δόγμασι, θατέρου δὲ τὰ τῆς ὀρθῆς
προσεύχοντος πίστεως. Εἰ δὲ καὶ ἀμφοῖν τὰ μέρη,
φησὶ, ὅτε γαμικῶς συνῆλθον τὸ ἐξ ἀρχῆς, τῆς τῶν
ὁρθόδοξων ἡλιότριωντο μοίρας, εἶτα τὸ μὲν ἐπέγνω
τὴν ἀλήθειαν, θατέρου δὲ τῷ σκότι τῆς ἀσεβείας
εἰσέτι δουλεύει, οὐ παρὰ τοῦτο τὸ συνοικίσιον δια-
λυθῆσεται, ὡς ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους πρώτῃ ὁ μέγας
διορίζεται Παῦλος· « Εἰ γὰρ αἰρεῖται, » φησὶ, « τῷ ἀπί-
στο συνοικεῖν ἢ πιστῇ, ἢ τοῦναντίον ὁ πιστὸς τῇ
ἀπίστῳ, μὴ χωρίζεσθαι· ἡγάσται γὰρ ὁ ἀπίστος ἐν
τῇ γυναικί, καὶ τὸ ἔμπαλιν, » Πλήν ὅρα, ὅπως καὶ ὁ
θεὸς Ἀπόστολος, συγκαταβάσει χριστιανούς, « Εἰ αἰρεῖ-
ται, » φησὶ, « τὸ πιστὸν μέρος συνοικεῖ τῷ ἀπίστῳ, »
ὥστε, εἰ μὴ αἰρεῖται, ἀναμφιβόλως ὁ γάμος λυθί-
σεται.

Πείσομαι δὲ οὗ τῆς ἀρχῆς ἦν ταῦτα καὶ τῶν
προοιμίων τοῦ κηρύγματος· τὸ δὲ τήμερον ἔχον,
πῶς οἷόν τε Ἰουδαῖον ἢ Ἀγαρήνῳ βαπτισθέντα συν-
οικεῖν εἴ τι τῇ ἀθαπίστῳ, ἢ τῇ βαπτισμένῃ τῷ
μὴ πιστεύοντι; καθὰ δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ πατριάρχου
γέγονε Θεοδοῦτου. Βυκινάτωρ γὰρ βασιλικῶς βαπτί-
σθεὶς πατριαρχικῶ γράμματι διεζύγη τῆς γυναίκος,
μὴ πειθομένης τῷ ἄνδρὶ, πολλὰ παροικαλοῦντι τὰ
τῆς εὐσεβείας ἐλέσθαι.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικαίᾳ λα', Οὐ δεῖ, φησὶ, πρὸς
πάντα αἰρετικὸν ἐπιγαμίαν ποιεῖν, οὐδὲ υἱοὺς διδόναι
ἢ θυγατέρας, δεῖε τοῦ μὴ τὴν ἐκείνων κακο-
δοξίαν μεταμαθεῖν, ἀλλὰ μάλλον λαμβάνειν, εἴγε
ἐπαγγέλοιτο Χριστιανοὶ γενέσθαι. Τὸ δὲ, Οὐ δεῖ
πρὸς πάντα αἰρετικὸν, ἀντὶ τοῦ, πρὸς οὐδένα·
ἰδίωμα γὰρ ἐστὶ γραφικόν, ὡς τὸ, « Μὴ φοβοῦ, ὅταν
πλουτήσῃ ἄνθρωπος, ὅτι οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐ-
τὸν λήψεται τὰ πάντα. Οὐ γὰρ οἷόν τε καὶ τινα
λαβεῖν· » καὶ ἀλλαχοῦ· « Μὴ γὰρ ματαίως ἔκτισας
πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· » οὐ γὰρ εἰσι

A cum paganis, hoc est infidelibus aut hæreticis,
matrimonii lege conjungantur, prohibet.

Can. autem 72 sextæ syn. sic ad verbum san-
cit: Non fas sit, ut cum hæretica muliere vir or-
thodoxus matrimonium coeat, nec ut hæretico
viro mulier orthodoxa nubat. Imo si visum fue-
rit aliquid hujusmodi a quocunque factum, irritæ
ducantur nuptiæ, et nefarium matrimonium dis-
trahatur. Quippe non miscenda misceri non de-
bent, nec lupo cum ovicula copulandus, nec
cum portione Christi sors peccatorum. Si quis
autem a nobis definita transgressus fuerit, segre-
getur. Quippe si secundum legem civilem matri-
monium definitur esse societas et consortium
divini ac humani juris, quomodo consentire queant
inter se, qui de maximis animi dissident affe-
ctu? qui contraria circa fidem sentiunt? Quæ
propter etiam post nefarii matrimonii dissolutio-
nem transgressiones vult pœna segregationis afflic-
tæ.

Et hæc quidem de iis, qui jam matrimonio copu-
lati sunt, una parte decretis hæreticis addicta,
altera rectam fidem colente. Quod si utraque pars,
inquit, cum ab initio coirent in matrimonium,
ab orthodoxorum aliena cœtu erat, deinde una
veritatem agnovit, altera tenebris impietatis adhuc
serviente: non propterea matrimonium dissol-
vetur, quemadmodum in 1 Epist. ad Cor. magis
ille Paulus statuit: « Quippe si fidelis uxor cum
infideli marito cohabitare velit, vel e contrario, vir
fidelis cum infideli muliere, ne distrahantur
Quippe sanctificatio est maritus infidelis in mul-
iere, ac vice versa. » Vide tamen, quo pacto divi-
nus hic Apostolus quasi condescensione quadam
utens, « Si pars fidelis, inquit, infideli cohabitare
velit. » Quo sit, ut si cohabitare nolit, matrimo-
nium sine dubio solvendum sit.

Persuasus autem ipse sum, hæc fuisse principii
et quasi primordiorum prædicationis. Hodieruam
vero faciem rerum quod attinet, qui fieri potest,
ut Judæus vel Agareus baptizatus, cum non bap-
tizata uxore amplius habitet, vel baptizata cum eo,
qui fidem nostram non est amplexus? Quale quiddam
patriarchæ Theodoti tempore contigit. Nam buc-
cinator quidam imperatorius baptizatus scripto
patriarchali separatus fuit ab uxore, quæ non
volebat obtemperare marito, multum eam obse-
cranti, pietatis ut professionem amplecteretur.

Canon vero 31 Laodicenæ syn., Non oportet,
inquit, omni cum hæretico matrimonium contra-
here, nec filios vel filias nuptum collocare, metu-
entes, ne pravam ipsorum sententiam addiscamus:
sed ita potius rem agemus, si futurum pollicean-
tur ut Christiani fiant. Quod hic dicitur, Non
oportet omni cum hæretico, tantummodo est, ac si
dicas, nullo cum hæretico. Peculiaris enim hæc
Scripturæ sacræ loquendi ratio est, velut in hoc,
« Absit a te metus, cum homo dives sit, quia cum
perit non auferet omnia. Quippe fieri non pu-

test, ut auferat aliqua. » Item alibi : « Non enim frustra condidisti omnes filios hominum. » Quippe non etiam aliqui sunt, qui frustra sint conditi. Nam impium fuerit hoc existimare.

Lex.

Judeus Christianam ne ducat uxorem, nec Christianus Judæam ; nec hæreticus et alienus a fide cum Christianis ex ulla occasione matrimonium contrahat.

73 CAP. XIII. *Quibus ex causis matrimonium solvatur.*

Lex.

De matrimonii solutione multis in locis multæ leges tractant. Sed perfectius Novella Justiniani, quæ diserte causas exponit, ob quas maritus aut uxor repudium conjugii mittere potest, ac dotem lucrari, proprietate tamen ejus susceptis ex eodem matrimonio liberis salva, vel liberis nullis existentibus, expers culpæ persona proprietate quoque frui potest. Nam licet olim mortalibus permissum erat, tam ex priscis legibus, quam longa consuetudine, matrimonia impune solvere, ut scilicet vir conjugii diceret : « *Uxor, tuas ipsa res tibi agito,* » ac vicissim hæc illi : *Tuas, marite, res tibi agito,* quemadmodum apud Hebræos etiam olim lege receptum erat, ut uxori libellum repudii maritus mitteret : tamen uti unuc comparatæ res sunt, apud Christianos hoc abrogatum est. Causæ vero nominatim enumeratæ sunt a religiosis imperatoribus, ob quas solas matrimonium solvere licet ; quum absque harum una nefas sit dirimi.

Causæ uxoris.

Ac maritus quidem uxori repudium mittit, et dotem ejus lucratur, uti dictum est, propter has causas :

1. Si æquibus adversus majestatem principis Æneuntibus consilia mulier conscia sit, idque marito suo non patefecerit.

2. Si adulterii mulier accusata, et secundum leges adulterii convicta fuerit.

3. Si quocunque modo vitæ mariti fuerit insidiata, vel cum aliis id molientibus esset conscia, marito non patefecerit.

4. Si contra mariti voluntatem cum viris extraneis computet aut lavet.

5. Si contra mariti voluntatem extra domum maneat, nisi forte apud suos parentes ; vel ab ipsomet absque causis indicatis expulsa, parentibus ei nullis existentibus, foris noctem transegerit.

6. Si ad circenses, vel spectacula, vel arenas a cedat spectandi causa, ignorante vel prohibente marito.

Cæterum Scripturæ dictum illud, quod traditur, adulterio pollutam ad maritum suum non redire, de marito intellige, qui eam non vult recipere. Quippe si maritus crimen condonat, citra prohi-

Α και οι ματαίω χτισθέντες · ἀσεβῆς γάρ τοῦτο νομίζειν.

Νόμος.

Μὴ λαμβανέτω Ἰουδαῖος Χριστιανὴν, μήτε Χριστιανὸς Ἰουδαίαν, μήτε αἰρετικὸς καὶ ἄλλοτριος τῆς πίστεως κατὰ τινα πρόφασιν Χριστιανοῖς πρὸς γάμον συναπτέσθω.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. Ὁ γάμος ἐκ ποίων αἰτιῶν λύεται.

Νόμος.

Περὶ τῆς τῶν γάμων διαλύσεως ἐν πολλοῖς τόποις ὁ πολιτικὸς διέβησει νόμος. Τελευταῖον δὲ ἡ Ἰουστινιάνειος Νεσάρᾳ, ῥητῶς τὰς αἰτίας ἐκτιθεμένη, δι' ἧς ὁ ἀνὴρ ἢ ἡ γυνὴ δύναται βεπούδιον πέμπειν, ἤτοι ἀποστάσιον τῷ ὁμοζύγῳ, καὶ τὴν προῖκα ἀποκερδαίνειν, φυλαττομένης τῆς ἐπ' αὐτῇ δεσποτίας τοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ γάμου παισίν, ἢ, παίδων τῶν ὄντων, ἀπολαύειν καὶ τῆς δεσποτίας, τὸ ἀνατίσιν πρόσωπον. Εἰ γὰρ καὶ πάλαι τοῖς ἀνθρώποις ἔβην καὶ ἐκ τῶν παλαιῶν νόμων, καὶ ἐξ ἔθους μακροῦ ἀναίτιως λύειν τὰ συνοικέσια, ὥστε λέγειν τὸν ἄνδρα τῇ ὁμοζύγῳ· Γύναι, πρᾶττε τὰ σά· καὶ ταύτην ἐκείνῳ· Ἄνερ, πρᾶττε τὰ σά· καθὼς δὲ καὶ τοῖς τῶν Ἑβραίων ἀνδράσι πάλαι νενομισθέντο βιβλίον πέμπειν ἀποστασίον τῇ γυναικί· ἀλλὰ τὸ νῦν εἰσι τοῦτο παρὰ Χριστιανοῖς ἀνήρηται· αἰτίαι δὲ πρὸς τῶν εὐσεβῶν ἠριθμῆνται βασιλέων ὀνομασί, δι' ἧς καὶ μόνως τὸν γάμον ἔξεστι διαλύειν, καὶ μᾶς ἀνευ ἐκείνων ἀθέμιτον διασπᾶν.

Αἱ αἰτίαι τῆς γυναικός.

Καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ πέμπει βεπούδιον τῇ γυναικί, καὶ τὴν προῖκα ταύτης ἀποκερδαίνει, ὡς εἴρηται, διὰ τὰς αἰτίας ταύτας·

α'. Εἰ συνοιδέ τινας ἢ γυνὴ τῇ βασιλείᾳ ἐπιβουλεύοντας, καὶ τῷ ἴδιῳ μὴ ἐφανέρωσεν ἀνδρὶ.

β'. Εἰ κατηγορία μοιχείας κατὰ τῆς γυναικὸς γένοιτο, καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἀπελεγχθείη μοιχευθῆναι αὐτήν.

γ'. Ἐὰν οἰκρῆποτε τρόπῳ τῇ ζωῇ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιβουλεύσῃ, ἢ ἄλλοις τοῦτο ποιούσῃ συνοιδεῖα, τοῦτο μὴ φανερώσῃ.

δ'. Ἐὰν ἀνδράσι ξένους παρὰ γνώμην τοῦ ἀνδρὸς συμποσιάζῃ, ἢ συλλοῦηται

ε'. Ἐὰν ἔξω τοῦ οἴκου μείνῃ παρὰ γνώμην τοῦ ἀνδρὸς, εἰ μὴ που τυχὸν παρὰ τοῖς ἰδίοις γονεῦσιν· ἢ αὐτὸς χωρὶς τῶν εἰρημένων αἰτιῶν ἐξωθῆσῃ, καὶ γονεῖν αὐτῇ μὴ ὑπαρχόντων, ἔξω τὴν νύκτα διαβιβάσῃ.

ς'. Ἐὰν ἰππικοῖς, ἢ θεάτροις, ἢ κυνηγεσίαις παραγένηται, ἐπὶ τῷ θεωρῆσθαι, ἀγνωστὸς ἢ κωλύστος τοῦ ἀνδρὸς.

Τὸ μὲν τοι γραφικὸν τὸ λέγον, Μὴ ἐπιστρέφειν τὴν μοιχευθεῖσαν πρὸς τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα, περὶ ἀνδρὸς νόει μὴ θέλοντος ἀναλαβέσθαι ταύτην. Εἰ γὰρ συγχωρεῖ τὸ ἔγκλημα ὁ ἀνὴρ, ἀκωλύτως αὐτῇ

ἐπιθ; διετίας ἀναλαμβάνει, κατὰ τὴν τοῦ Ἰουστινιανού Νεαρὰν, καὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ.

Αἱ αἰτίαι τοῦ ἀνδρός.

Ἡ δὲ γυνὴ πέμπει βεπούδιον τῷ ἀνδρὶ διὰ τὰς αἰτίας ταύτας, δυναμένη ἀναλαθεῖν τὴν τε αὐτῆς περιτὰ καὶ τὴν διὰ τοὺς γάμους δωρεὰν τοῦ ἀνδρός, ἰσούως τοῖς παισὶ φυλαττομένης τῆς ἐπὶ τῇ δωρεᾷ δεσποτείας, ἢ, παίδων οὐκ ὄντων, ἔχειν καὶ τὴν αὐτῆς; δεσποτείας.

α'. Ἐὰν τι κατὰ τῆς βασιλείας ἢ αὐτὸς βουλευσῆται, ἢ τοῦτό τις βουλευομένης συνειδῶν; μὴ φανερώσῃ τῇ βασιλεῖα ἢ δι' αὐτοῦ, ἢ δι' οἰουδὲποτε προσώπου.

β'. Ἐὰν οἰωδῆποτε τρόπῳ ἐπιβουλεύσῃ τῇ ζωῇ τῆς γυναϊκός;.

γ'. Ἐὰν τῇ τῆς γυναϊκός; σωφροσύνη ἐπιβουλεύων, ἄλλοις αὐτὴν εἰς τὸ μοιχευθῆναι ἐπιχειρήσῃ προσοῦναι.

δ'. Ἐὰν κατηγορήσας αὐτῆς ὁ ἀνὴρ ἐπὶ μοιχείᾳ, μὴ ἀποδείξῃ.

ε'. Ἐὰν ἐτέρᾳ συνέρχεται γυναϊκὴ ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ, ἢ τῇ αὐτῇ πόλει, καὶ ὑπομνηθεὶς παρ' αὐτῆς ἢ τῶν γονέων αὐτῆς, ἢ οἰουδὲτινος ἐτέρου, ἀποσχέσθαι μὴ βούληται.

Ἐπὶ τοῦτοις μὴ μόνον τὴν πρὸ γάμου δωρεὰν ὁ ἀνὴρ ζημιούται, ἀλλὰ καὶ ἕτερον τρίτον αὐτῆς ἐκ τῆς ἄλλης αὐτοῦ περιουσίας, καὶ τὰς τιμωρίας ὑφίσταται, ὅς ἐμελλε παθεῖν ἢ γυνὴ καταδικασομένη.

Πλὴν οὐτε ἢ γυνὴ αὐτονόμως ἀναχωρεῖν δύναται τοῦ ἀνδρός, οὐτε οὗτος ἐκείνης, χωρὶς κρίσεως καὶ ἔμφου τῶν δικαστῶν, ὡς διάφοροι τοῦτο θεσπίζουσιν Ἰουστινιάνειοι Νεαρὰι. Διὰ τοῦτο ὁ γαμήσας τὴν μὴ οὕτως ἀπολυθεῖσαν μοιχεύεται.

Λύσις γάμου ἀζημιος, καὶ περὶ τοῦ δι' ἄσκησιν λυομένου γάμου.

Ἀζημιώως δὲ λύεται γάμος, ὅτε, τριετίας παρελθούσης, ὁ ἀνὴρ οὐχ οἶός τε εἶη συνίεναι τῇ γαμετῇ, εἰ καὶ αὐτὸς τὴν διάζευξιν οὐχ αἰρεῖται, μενούσης παρὰ τῷ ἀνδρὶ τῆς πρὸ τοῦ γάμου δωρεᾶς, μηδὲν ὀλοθεν ζημιουμένη.

Λύεται γάμος καὶ ὅταν ἄσκησιν θάτερον ἔληται τῶν μερῶν, πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω μεταβαίνον ὁδὸν, καὶ τὸν ἀμείνω βίον αἰρούμενον. Τηλικαῦτα γὰρ κελύομεν παρῆρησιαν εἶναι καὶ ἀνδρὶ καὶ γυναϊκὶ πρὸς τὰ βελτίω μεθισταμένοις διαλύειν τὸ συνοικέσιον, καὶ ἀναχωρεῖν μετὰ τινος βραχείας ὑπολιμπανομένης τῷ καταλειμμένῳ παραμυθίας. Ὅπερ γὰρ ἂν συμφωνήσαντο οἱ συμβαλλόντες ἀπὸ τελευτῆς γενέσθαι κέρδος, τοῦτο ἔχειν δεῖ τὸν καταλειμμένον παρὰ θατέρου, εἴτε ἀνὴρ, εἴτε γυνὴ κληρονομήσῃ· διότι καὶ οὗτος τό γε ἐπὶ τῷ συνοικησάντι δοκεῖ τελευτᾶν, ἑτέραν ἀνθ' ἑτέρας βίου πορείαν ἐλόμενος.

Ἡ γὰρ ἀπόκαρσις, καὶ ἄκοντος θατέρου τῶν ὀρῶσῶν, γίνεται ἀσφαλῶς· καὶ λέγομεν ἀγαθῇ χάριτι τὴν διάζευξιν γίνεσθαι· καὶ τὴ περιλειφθῆν πρόσωπον δύναται· πρὸς ἑτέραν συζυγίαν ἐλθεῖν·

bitionem intra biennium eam recipit, secundum Novellam Justiniani, et Leonis illius Sapientis.

Causæ mariti.

Uxor autem marito repudium mittit propter has causas, cum facultate dotem suam, et donationem viri propter nuptias, recipiendi, liberis consimiliter in donatione conservando dominio sive proprietate, vel liberis non exstantibus, etiam dominium ejus habendi.

1. Si adversus majestatem principis vel ipse quid molitus fuerit, vel aliquibus molientibus ipse conscius, id principi non patefecerit, vel per se, vel per quamcumque personam.

74 2. Si quocumque modo vitæ conjugis insidiatu fuerit.

3. Si pudicitia conjugis insidias struens, aliis eam stuprandam tradere conatus fuerit.

4. Si maritus, uxore adulterii accusata, rem non probaverit.

5. Si alia cum muliere coeat in eadem domo, vel eadem civitate, ac monitus ab uxore, vel parentibus ejus, vel quovis alio, non velit abstinere.

In his non solum donationem ante nuptias maritus loco pœnæ amittit, verum etiam trientem reliquarum ipsius facultatum; præterquam quod eas quoque pœnas sustinet, quas ipsa mulier erat latura, si condemnata fuisset.

Non tamen aut mulier arbitrato suo divertere potest a marito, aut maritus ab ipsa, sine judicio et sententia judicum: quemadmodum diversæ Justiniani Novellæ statuunt. Ac propterea qui ducit uxorem non ita diremptam, adulterium committit.

Solutio matrimonii citra pœnam: deque matrimonio quod exercitationis piæ causa solvitur.

Absque pœna matrimonium solvitur, cum elapso triennio maritus cum uxore coire nequit, licet ipse divortium fieri nolit: manente penes virum donatione ante nuptias, nec quidquam suarum rerum pœnæ loco amittente.

Solvitur etiam matrimonium, cum altera pars exercitio sacro se dedit, ad viam meliorem transiens, et vitam in puritate degendam eligens. Tunc enim tam virum, quam mulierem, ad præclariora se conferentem, divortendi recedendique potestatem habere jubemus; exiguo quodam desertæ parti solatio relicto. Quidquid enim contrahentes pacti sunt, ut a morte lucro alterius cederet, id habere oportet ab altero desertum, sive vir, sive mulier sit: quando et ipse, quantum quidem ad conjugem attinet, mori videtur, alterum vitæ iter cum altero commutans.

Etenim tonsura recte fit etiam alterutro conjugum invito. Dicimus etiam, bona gratia fieri divortium. Persona quoque derelicta potest aliud ad matrimonium accedere. Sed hoc uxori episcopi

ordinati non est datum. Ideoque cum ejus consensu fieri ordinationem oportet, atque ita sequi tonsuram ejus citra recusationem.

Solvitur etiam matrimonium, cum maritus aut uxor in captivitatem venerit, ac per quinquennium n n constat, an vivat necne.

Si vero præter statutas, inquit, a nobis causas ausi quidam fuerint matrimonium solvere, jubemus, si civilem habeant descendentes vel ex hoc ipso, vel ex alio matrimonio, ut iis ipsorum facultates dentur, et in monasterium ipsi injiciantur omni vite suæ tempore, et monasterio pars ex ipsorum bonis tributur. Sin descendentes nullos habeant, sed ascendentes, ut ii tertiam bonorum partem consequantur, si solutioni matrimonii non consenserint. Quod si nec ascendentes, nec descendentes existant: jubemus omnia bona monasteriis, in quæ conclusi fuerint, attribui. Quin etiam hæc instrumenta **75** nefaria conficientes, subijci pœnis corporalibus, et in exilium mitti præcipimus. Sin autem ii, qui divortium facere conati fuerunt, rursus in matrimonium coire voluerint antequam in monasteria missi sunt, id agendi licentiam ipsis concedimus, et prædictas pœnas eis remittimus, adeoque facultates suas retinere poterunt. At una persona matrimonium revocare volente, si altera quoque persona non consenserit, adversus eam pœnæ ratæ s'nt, quæ renuit. Hæc autem fieri jubemus interveniente providentia **C** religiosissimorum episcoporum.

Quod si per consensum utriusque partis, vel amore pudicitiae matrimonium solutum fuerit, jubemus, ut statim utraque pars ad vitam solitariam accedat, ita quidem, ut a pœnis immunes maneat. Quod si quis eorum vel ad alias nuptias convolaverit, vel in fornicationem incidere, omnia ipsius bona liberi accipient. Sin liberi nulli existent, fiscus succedet.

CAP. XIV. De diaconissis et viduis.

Quæras cap. II præsentis litteræ.

CAP. XV. De mulieribus desponsatis: in quo etiam de sponsalibus tractatur.

Canon 69 Basilii Magui, Si lector, inquit, cum desponsa sibi muliere ante celebratas nuptias coierit, etiam ipsa consentiente, ad anni spatium segregatus ad lectoris quidem munus redit, sed majorem ad gradum non provehitur. Sin absque sponsalibus cum muliere consuetudinem habeat, tametsi forte verbis ei significarit, se illam ducturum uxorem, etiam ministerio lectoris excidit. Quod si minister sive diaconus hoc altero vitio deliquerit, ministerio suo prorsus ejicitur.

Nonagesimus octavus autem sextæ synodi canon eum, qui alteri desponsam in matrimonii consortium adsciscit, adhuc illo superstite qui sponsalia contraxit, crimini adulterii subijcit. Quod si non matrimonii lege, sed scortando cum tali quispiam reu

A ἄλλὰ τῆ τοῦ χειροτονηθέντος ἐπισκόπου γυναῖκα τοῦτο οὐ δέδοται· καὶ διὰ τοῦτο μετὰ συναίνεσως αὐτῆς δεῖ γενέσθαι τὴν χειροτονίαν, καὶ οὕτως ἐπακολουθεῖν ἀποραιτήτως τὴν ταύτης ἀπόκαρπον.

Λύεται γάμος καὶ ὅταν ἀιχμάλωτος γένηται ὁ ἀνὴρ, ἢ ἡ γυνή, ἀδελφὸν δὲ ἐπὶ πενταετίαν, εἰ ζῆ.

Εἰ δὲ παρὰ τὰς ὑφ' ἡμῶν, φησί, διαωρισμένας αἰτίας τολμήσουσι τινες διαλθεῖν τὸν γάμον, κελούμεν, εἰ μὲν κατιόντας ἔχοιεν, εἴτε ἐξ αὐτοῦ, εἴτε ἐξ ἄλλου γάμου, τὰς οὐσίας αὐτῶν ἐκείνους δίδουσι, καὶ αὐτοὺς εἰς μοναστήριον ἐμβάλλεσθαι ἐπὶ πάντα τὸν τῆς ζωῆς αὐτῶν χρόνον, καὶ μέρος τῶ μοναστηρίου δίδουσι ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν. Εἰ δὲ μὴ ἔχοιεν κατιόντας, ἀλλὰ ἀνιόντας, τοῦτους τὸ τρίτον μέρος τῆς οὐσίας αὐτῶν λαμβάνειν, εἰ μὴ τῆ λύσει τοῦ γάμου συνηνεσάν· εἰ δὲ μήτε ἀνιόντας, μήτε κατιόντες εἴεν, κελούμεν πᾶσαν τὴν οὐσίαν τοῖς μοναστηρίοις ὅς ἐνεβλήθησαν δίδουσι· ἀλλὰ καὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα συντιθέντας ἀθέμιτα συμβόλαια κελούμεν τῆς εἰς σῶμα ποινῆς ὑποβάλλεσθαι, καὶ εἰς ἐξορίαν πέμπεσθαι. Εἰ δὲ οἱ τὸν γάμον λύειν ἐπιχειρήσαντες βουληθεῖεν ἑαυτοῖς συναλθεῖν, πρὶν ἂν ἐμβληθῶσι μοναστηρίοις, ἀδεια τοῦτοις δίδεται παρ' ἡμῶν, καὶ τὰς προειρημένας ποινὰς συγχωροῦμεν αὐτοῖς, καὶ τὰς ἰδίας ἔχειν περιουσίας. Τοῦ δὲ ἐνὸς προσώπου βουλομένου τὸν γάμον ἀνακαλέσασθαι, εἰ μὴ συναίνεσει καὶ τὸ ἕτερον, κατὰ τοῦ μὴ βουλομένου κρατεῖν τὰς ποινὰς. Ταῦτα δὲ κελούμεν γίνεσθαι καὶ κατὰ πρόνοιαν τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων.

Εἰ δὲ κατὰ συναίνεσιν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἢ κατ' ἔρωτα σωφροσύνης λυθεῖν ὁ γάμος, κελούμεν εὐθὺς ἑκάτερα τὰ μέρη προσέρχεσθαι τῶ μοναχῆ βίῳ, ὁζρημίῳ δηλονότι φυλάττομένων αὐτῶν. Εἰ δὲ τις τούτων ἢ γάμῳ προσέλθοι, ἢ πορνείᾳ περιπίσοι, τὴν πᾶσαν αὐτοῦ περιουσίαν οἱ παῖδες λήθονται. Εἰ δὲ παῖδας οὐκ ἔχει, τὸ δημόσιον αὐτὴν διαδέξεται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'. Περὶ γυναικῶν διακόνων καὶ χηρῶν.

Ζῆτει τὸ ἰα' κεφ. τοῦ παρόντος στοιχείου.

ΔΕΦΑΛ. ΙΕ'. Περὶ γυναικῶν μεμνηστευμένων, ἐν ᾧ καὶ περὶ μνηστειᾶς.

D 'Ο ξθ' τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν, Εἰ ἀναγνώστης, φησί, τῆ αὐτοῦ μεμνηστευμένη πρὸ τοῦ γάμου μιχθεῖν, κακείνης τοῦτο ἐλομένης, ἐπ' ἐνικητὸν ἀφοριζόμενος, εἰς τὸ ἀναγνώσκειν πάλιν ἐπάνεσι, εἰς μείζονα μὴ προκόπτων βαθμόν. Εἰ δὲ μνηστειᾶς χωρὶς συνέλθοι γυναίκα, καὶ εἰ λαθεῖν αὐτὴν εἰς γυναῖκα λόγους ἴσως μετ' αὐτῆς ἐποίητο, καὶ τῆς τοῦ ἀναγνώστου ὑπηρεσίας ἐκπίπτει. Εἰ δὲ ὑπὲρ τῆς, ἤτοι ὑποδιάκονος τῶ δευτέρῳ πάθει ἀλοίῃ, τῆς ὑπηρεσίας τελείως ἐκβάλλεται.

'Ο δὲ ιη' τῆς ζ' συνόδου κανὼν τὸν εἰς γάμον κοινωνίαν ἀγόμενον τὴν ἑτέρῳ μεμνηστευμένην, ἐπὶ τοῦ μνηστευσαμένου περιόντος, τοῖς τῆς μοιχείας ὑποβάλλει ἐγκλήμασιν. Εἰ δὲ μὴ γαμικῶς, ἀλλὰ πορνικῶς μετὰ τοιαύτης τῆς συμφθεραίῃ, καὶ οὕτως

ὡς μοιχὸς τιμωρεῖται, καὶ ἡ γυνὴ ὡς μοιχαλὶς · ὁ A habuerit; tum ipse tanquam adulter, tum mulier ut adultera, punitur: qui vero desponsationem ignorabat, tanquam scortator.

Peri μνηστείας.

Τὴν γὰρ μνηστείαν οἱ νομοθέται ἐρίζονται μνη-
μην καὶ ἐπαγγελίαν τῶν μελλόντων γάμων. Καὶ
ὁ μὲν Μωσαϊκὸς νόμος ὡς γάμον τὴν μνηστείαν
ἐλογίζετο · καὶ ὁ τὴν ἄλλω μεμνηστευμένην φθεί-
ρων ὡς μοιχὸς ἐκολάζετο. Καὶ ἐπειδὴ τὰ τῆς
μνηστείας αὐτοὺς συνήρμοτε σύμβολα, καὶ γυ-
ναῖκα τὴν μνηστὴν προσαγορεύει. Ἐσταίνωσθε
γάρ, φησί, τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον, ἣσιν διεπαρ-
θένευσε τὴν τούτου μνηστὴν. Οὕτω καὶ ἡ ἀγία Παρ-
θένος γυνὴ τοῦ Ἰωσήφ ἐχρημάτισε · « Μὴ φοβηθῆς
γάρ, φησί, ἐκπαλαθεῖν Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου. »
B Παρ' ἡμῶν δὲ, πρῶτην μὲν φιλήματι τῶν συναπτο-
μένων καὶ ἀρβραθῶνι προῦβαινεν ἡ μνηστεία · καὶ
ἐξῆν ταύτην λθεῖν, τῆς ποιητῆς τοῦ προστίμου παρ-
εχομένης · μήπω δὲ τῆς μνηστείας λυθείσης, εἰκό-
τω; ὡς μοιχὸς ὁ τὴν γυναῖκα λαμβάνων ἐκρίνετο,
ὡς ὁ βῆθεις κανὼν διορίζεται. Ὅπου δὲ οὕτε μνη-
στεία προῦδῃ, οὕτε φιλήμα, οὕτε δόσις ἀρβραθῶνος
ἐπικολούθησε, μόνον δὲ οἱ λεγόμενοι διὰ ψιλῶν
γραμμάτων θεσμοί, ἅν ἕτερος λάθῃ τὴν γυναῖκα,
τῷ τῆς μοιχείας ἐγκλήματι οὐχ ὑπόκειται. Ἀπὸ δὲ
τῆς ἐξενεχθείσης ὑστερον Νεαρᾶς τοῦ εὐσεβοῦς βα-
σιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ κατὰ τὸ ,σφιβ' ἔτος,
τὰ ἴσα δύναται τῷ τελείῳ γάμῳ σχεδὸν ἡ μνηστεία,
ἀτε μετὰ ἱερᾶς καὶ αὐτῆς τελουμένη εὐχῆς · καὶ
C ἄλλως οὐ λύεται, εἰ μὴ καθ' οὗς τρόπους καὶ τὸ
τέλειον διασπᾶται συνοικέσιον · φησί γάρ·

*Νεαρὰ περὶ μνηστείας τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου
τοῦ Κομνηνοῦ, γενομένη κατὰ τὸ ,σφιβ' ἔτος.*

Μνηστεία παρ' ἡμῶν ἐτυπώθησαν ἀληθεῖς, ὅσαι
μετὰ τῆς ἱερᾶς εὐλογίας καὶ κατὰ τὸν ὠρισμένον
ἡμῶν καιρὸν τελεσθεῖσαι γνωρίζονται. Ἀρμόδιος δ'
ἂν εἴη μνηστεία καὶ γάμου καιρὸς, τῆς μὲν θη-
λείας τὸν δωδεκαετῆ χρόνον διατρεχούσης, τοῦ δὲ
ἀρβένος τὸν τεσσαρεσκαίδεκατον διατριβόντος.
Μετὰ δὲ τὴν ἱερὰν τῶν εὐχῶν ἐπιβῆν, καὶ τὴν
συνῆθην τοῦ ἀρβραθῶνος καὶ τοῦ φιλήματος παρα-
τήρησιν, βραχέος ἢ καὶ πλείονος καιροῦ διαλείπον-
τος, ὡς ἂν δόξετε τοῖς συναλλάττουσιν, ἀπαραίτη-
τος καὶ τὸν βῆνομον γάμον προῦβαίνειν κελεύομεν,
καὶ μὴ κατὰ ταῦτ' συμβαίνειν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ πολλα-
κίς καὶ ὥρα. Εἰ δὲ πρὶν τὸν παρ' ἡμῶν ὀρισθέντα
ἐπιστῆναι καιρὸν, καὶ τῶν εἰρημένων μὴ γενομέ-
νων παρατηρήσεων, μνηστεία προῦδῆσονται καὶ
συμβόλαια, ταύτας μνηστείας ἀληθεῖς μηδὲ εἶναι,
μηδὲ ὀνομάζεσθαι, εἰ καὶ προστίμου ποιητῆς πρῶσαι-
ται. Αἱ γὰρ κυρίως μνηστεία οὐ προστίμων λυθῆ-
σονται δόσεις, ἅπαρ οὐδὲ τοῖς συμβολαίοις τὸ λοι-
πὸν ἐγγραφήσονται · ὅτι μηδὲ παρ' αὐτῶν αἱ μνη-
στεία κρατύνονται, ἀλλὰ διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπικλή-
σεως, αἵ περ καὶ ἄλλοι τοὺς παρὰ πάντας μένουσι, μόναις
λυόμεναι ταῖς αἰτίαις, αἷ καὶ οἱ γάμοι. Ἐπεὶ δὲ
κατὰ τὴν παλαιάν τῶν νόμων συνήθειαν, μετὰ τὸν
ἐπιταετῆ χρόνον τῆς κόρης οὐ καλῶς αἱ μνηστεία

Sponsalia namque juris auctores definiunt, men-
tionem et promissionem futurarum nuptiarum.
At lex quidem Mosaica matrimonii loco sponsalia
habebat. Et qui desponsam alteri vitabat, tanquam
adulter puniebatur. Sponsalium quoque symbolis
datis, sponsa nomen uxoris accipiebat. Humiliavit,
inquit, uxorem proximi: hoc est, sponsam ipsius
devirginavit. Sic et illa sancta Virgo Josephi dicta
fuit uxor. « Ne verearis, inquit, accipere Mariam
uxorem tuam. » Cæterum apud nos olim eorum qui
coibant in matrimonium, sponsalia per osculum et
arrham præcedebant. Ac licebat ea solvere, si ad-
jecta pœna præstaretur. Nondum autem solutis
sponsalibus, hand abs re tanquam adulter condem-
nabatur, qui sponsam alterius matrimonio sibi
copulabat, quemadmodum canon indicatus statuit.
Verum ubi nec sponsalia præcesserunt, nec osculum
arrhæve 76 datio secuta est, sed nudorum dun-
taxat, ut appellari solent, verborum vincula: licet
alius eam uxorem ducat, adulterii crimine non
tenetur. Cæterum ex publicata posterius Novella
religiosi principis Alexii Comneni, anno 6592, pro-
penodum par vis est sponsalium, et plenarum
nuptiarum, cum et ipsa precibus sacris interve-
nientibus perficiantur, nec aliis modis solvantur,
quam quibus perfectum quoque matrimonium diri-
mitur. Sunt enim hæc ejus verba:

*Novella imperatoris Alexii Comneni de sponsalibus,
facta anno 6592.*

Sponsalia vera sancita sunt a nobis, quæcumque
cum benedictione sacra, et statuto a nobis tempore
peracta noscuntur. Aptum vero tam sponsalibus
quam nuptiæ tempus fuerit, femella quidem duode-
cimum transgressa, masculo autem decimum et
quartum annum excedente. Post sacrum vero pro-
cum carmen, et consuetam arrhæ atque osculi
observationem, exiguo vel etiam longiusculo spa-
tio temporis interjecto, prout ipsis contrahen-
tibus visum fuerit, citra recusationem legitimam
quoque nuptias succedere jubemus, nec simul in-
cidere in unum sæpe diem et horam. Quod si
prius, quam statutum a nobis tempus appetierit,
et indicatis observationibus non adhibitis, spon-
salia facta fuerint et instrumenta, nequaquam
hæc vera sponsalia vel esse, vel appellari debere,
tametsi pœnæ luitio sit adjecta. Nam quæ proprie
sunt sponsalia, pœnarum præstationibus non sol-
ventur, quando ne quidem instrumentis in posterum
adscribentur: cum per eas nullum sponsalium
robur accedat, sed per invocationem Dei: eus-
modi sponsalia indissolubilia manent, ex illis dun-
taxat causis dirimenda, quibus et nuptiæ solvantur.
Quia vero secundum priscam legum consuetudinem
post annum puellæ septimum non recte sponsalia

præcedebant (nam libere singuli ad desponsatas accedentes, per intuitum continuum et libertatem conversationis ipsam amoris flammam magis accendebant), hoc quoque statuimus, ut quæ anno contrahentium 7, usque ad 14, vel 12 ætatis eorum annum, quasi sub forma sponsalium sunt instrumenta, prorsus legitimorum firmorumque sponsalium locum non obtineant: sed tamen veluti confirmatæ stipulationes habeantur, et secundum aliorum contractuum consuetudinem obligent: veteri lege, quæ de sponsalibus est publicata, robor in iis habente personis, quibus cum repudiata sponsa in matrimonium coire prohibitum est, idque propter ejus status, qui apud Christianos viget, incrementum. Licet enim subtili ratione non sint hæc perfecta sponsalia, tamen quia sponsalium finem habere videntur, et nuptiarum hinc fundamentum ponitur, non abs re prohibita per legem personæ rursus impedimentum habebunt, nec quisquam eam uxorem ducet, quam prisca lex sponsam alicujus factam, solutis sponsalibus in matrimonium cum altero coire non permisit.

De clericorum sponsalibus.

Balsamon. Sane non permittitur alicui dignitatem ecclesiasticam gerenti, qui mortis alteriusve causæ interventu separatus sit a sponsa sua ante nuptias, ut alia cum muliere copuletur. Nam qui hoc fecisse deprehensus fuerit, tanquam secundo illigatus matrimonio, deponitur. Lector etiam, qui tale quiddam incurrit, ad alium gradum non provehitur.

Quod si constare sponsalia non possunt, siquidem ei desponsa persona, qui sacerdos fieri vult, annum 77 sextum ætatis excessit: non permittetur ei, qui eam sibi despondit, ut alia cum muliere copuletur, atque ita sacerdos fiat. Nam digamus esse dicitur, ratione concupiscentiæ, cum hac ætate mulier amoris capax sit. At vero si minor sex annis sit persona desponsa, quo tempore pacta sponsalia reddebantur irrita: potest talis etiam cum alia muliere copulari, ne mine prohibente, sacerdotio fungi. Sed hoc in laicis locum non habet. Duntaxat enim ecclesiastica in dignitate constitutos unius mulieris, et virginis quidem, maritos esse oportet: quin et ipsi omnino ante matrimonium contractum virginitatis laude gloriari debent.

Cæterum ubi perfecta sunt sponsalia, licet antequam cum desponsata sibi vir coeat, per mortem ab ea diremptus fuerit, ne laicus quidem ducere potest vel consobrinam ejus, vel aliam personam lege prohibitam. Non enim ipsa conjunctio, sed quæ precum interventu sit consecratio, sponsalia pro nuptiis habere facit.

De eo qui cum socru sua stupri consuetudinem habuit.

Balsamon. Enimvero si ante perfectam nuptiarum consecrationem, sponsalibus duntaxat contractis, sponsum cum socru stupri consuetudinem habere contigerit, vel cum alia sponsæ suæ cognata

προϋβαινον (ἀδεῶς γὰρ ἐπὶ τὰς μνηστευομένας εισερχόμενος· ἕκαστος τῇ συνεχεῖ θέᾳ, καὶ τῷ ἐλευθερίῳ τῆς ὁμιλίας, τὸ τοῦ ἔρωτος φλεγμαῖνον προσανάκειον), ἡμεῖς καὶ τοῦτο θεσπίζομεν· τὰ μὲν κατὰ τὸν ἑπταετητῶν συμβαλλόντων χρόνον ἔτη τοῦ δεκάτου τετάρτου ἢ δωδεκάτου τῆς ἡλικίας χρόνου γενόμενα, ὡς ἐν τύπῳ μνηστείας, συμβόλια, μὴ τάξιν ὄλως ἐνόμου μνηστείας καὶ ἀσφαλούς ἀποφέρεσθαι, ἀλλ' ὡς ἔπερωτήσεις μόνον ἠσφαλισμένης κρίνεσθαι τε καὶ ἐνεργεῖν, κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἄλλων συναλλαγμάτων· ἐνεργεῖν δὲ τὸν παλαιὸν νόμον, τὸν ἐπὶ τῇ μνηστείᾳ ἐκφωνηθέντα, ἐν τοῖς κεκωλυμένοις προσώποις μόνον ἐπὶ τῇ ἀποσχευθείσῃ μνηστῆϊ, διὰ τὸ περιὸν τοῖς παρὰ Χριστιανοῖς ἐμπολιτευομένης καταστάσεως. Εἰ γὰρ καὶ μὴ μνηστεία ἐστὶ, κατὰ τὸ ἀκριθές, ἐντελής τὸ γινόμενον, ἀλλ' ὅτι σκοπὸν ἔχειν μνηστείας δοκεῖ, καὶ θεμελιὸς γάμου ἐντεῦθεν προκαταβάλλεται, καλῶς ἂν ἔχοι, τὰ κεκωλυμένα τῷ νόμῳ πρόσωπα καὶ αὐθις κωλύεσθαι, καὶ μηδένα εἰς γυναῖκα λαμβάνειν, ἣν ὁ παλαιὸς νόμος μνηστῆν τινας γενομένην, καὶ τῆς μνηστείας λυομένης, οὐκ ἀφήκεν ἑτέρῳ κατὰ γάμον συνέρχεσθαι.

Περὶ μνηστείας κληρικῶν.

Βαλαμών. Ἄμελει καὶ οὐκ ἐφεῖται τινὲς τῶν τοῦ βήματος; θανάτῳ ἢ ἄλλῃ αἰτίᾳ τῆς οἰκείας διασχευθέντι μνηστῆϊ πρὸ τοῦ γάμου, ἑτέρα συνάπτεσθαι γυναῖκα. Ὁ γὰρ πεποικημένος τοῦτο φωραθὲς ὡς δευτερογαμίας καθαιρεῖται· καὶ ὁ ἐμπροσθεν εἰς τι τοιοῦτον ἀναγνώστης εἰς ἕτερον οὐ προκόπτει βαθμόν.

Εἰ δὲ ἀσύστατός ἐστιν ἡ μνηστεία, εἰ μὲν τὸ κατεγγυθὲν πρόσωπον τῷ θέλοντι ἱερωθῆναι τὴν ἕκτον ὑπερέβη χρόνον, οὐ παραχωρηθήσεται ὁ μνηστευσάμενος ἑτέρα συναφθῆναι γυναῖκα, καὶ οὕτως ἱερωθῆναι· δίγαμος γὰρ λογίζεται διὰ τὴν ἐπιθυμίαν, τῷ δεκάτην ἔρωτος εἶναι τηνικαῦτα τὴν γυναῖκα. Εἰ δὲ ἦστων τῶν ἕξ χρόνων ἦν τὸ κατεγγυθὲν αὐτῷ πρόσωπον, ὅτε ἡ ἀθέτησις τῶν συμφῶν ἐγένετο, δύνатаι ὁ τοιοῦτος, καὶ ἑτέρα γυναῖκα συζευχθεὶς, ἀκωλύτως εἰς ἱερωσύνην εἰσεῖν. Τοῦτο δὲ ἐπὶ λαϊκῶν οὐ κρατεῖ· μόνους γὰρ τοὺς τοῦ βήματος μὴδὲ γυναῖκας καὶ ταύτης παρθένου ἀδελφῆς εἶναι δεῖ, οἷα καὶ αὐτοὺς πάντως τῇ παρθενίᾳ πρὸ τοῦτου σεμνονομένους.

Τελείας δὲ τῆς μνηστείας οὐσης, καὶ εἰ πρὸ τοῦ συμμιγῆναι τῇ μνηστευσάμενῃ τὴν ἀνδρα θανάτῳ ταύτης διέσχευται, οὐδὲ ὁ λαϊκὸς λαθεῖν δύναται ἢ ἐξαδελφὴν ταύτης, ἢ ἕτερον πρόσωπον ἐκ τοῦ νόμου κεκωλυμένον· οὐ γὰρ ἡ συνάφεια, ἀλλ' ἡ τῆς ἐσχίης τελειότης ποιεῖ τὴν μνηστείαν ὡς γάμον λογισθῆναι.

Περὶ τοῦ συμφωραθέντος τῇ ἰδίᾳ πενθερᾷ.

Βαλαμών. Εἰ μὲν τοι πρὸ τελείας ἱεροτελεστίας μόνης δὲ μνηστείας συνισταμένης, τὸν νομίμως πενθερᾷ συμφωραθῆναι συνέδη, ἢ ἑτέρῳ συγγενεῖ προσώπῳ τῆς μνηστῆς αὐτοῦ, κωλυθήσεται ὡς καὶ ἐν

Οὐ γὰρ θεμιτὸν αἰμομιξίαν ἐν εἰδήσει προῆναι. Εἰ δὲ **A** persona, matrimonium vetabitur. Non enim fas est, μετὰ τὸν καλῶς συστάνα γάμον τὸ παράνομον τοῦτο συμβαίη, ὁ γάμος οὐ λύεται, ἀλλ' ἐπιτιμῶνται οἱ τῆν αἰμομιξίαν ποιήσαντες· φησὶ γὰρ νόμος· Τὰ ἐξ ἀρχῆς βέβαια ἐκ τῶν ἐπισυμβαίνοντων οὐκ ἀκυροῦνται.

Ἐκ ποίων αἰτιῶν α. μνηστεία λύονται. — Νόμοι.

Λύεται δὲ ἡ μνηστεία, ὡσπερ καὶ οἱ γάμοι, δι' εὐπροσώπους ταύτας αἰτίας·

α'. Εἰ ἀνοπόστατός ἐστιν ἡ μνηστεία, καὶ ἀθέμιτος διὰ τὸ ἀνήλικον τῶν παιδῶν.

β'. Εἰ ἐγγάστριος ἐξ ἄλλοτρῶν σπερμάτων ἡ γυνὴ πεφώρσεται.

γ'. Λύεται καὶ διὰ καινοτάτην θρησκείαν ἀγνοηθείσαν, καὶ δογμάτων διαφορὰν.

δ'. Ἡ διὰ τρόπων αἰσχρότητα.

ε'. Ἡ τύχης ἐναλλαγὴν.

ς'. Ἡ διὰ γάμων ὑπέρθεσιν ὅπερ τετραετίαν μὴ ἐξ εὐλόγου ἐκταθείσαν αἰτίας, διὰ νόσον ἴσως χρονίαν, ἢ θάνατον γονέων, ἢ κεφαλικά ἐγκλήματα, ἢ μακρὰν ἀποδημίαν ἐξ ἀνάγκης γενομένην.

ζ'. Ἐτι δὲ διὰ βίαν ἀρχοντος ἐπαρχίας τῆς μνηστείας γενομένης, τῆς τε κόρης καὶ τῶν γονέων αὐτῆς μὴ συναίνουόντων.

η'. Ἡ δι' ἀπόκαρσιν ἀληθῆ, καὶ τὴν πρὸς τὸν μόνηρ βίον μετάδασιν.

θ'. Ἡ τὸ εἶναι βουλευτήν.

ι'. Ἡ διὰ τὸ ὑποκεῖσθαι τῷ δημοσίῳ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ· ἢ ἄλλω λειτουργήματι ἑνοχον εὐρεθῆναι.

Τούτων οὖν τῶν ἀπηριθμημένων τινὸς τὴν ἐνωσιν μὴ διαστήσαντος, ὁ τὴν ἑτέρω μνηστευθείσαν ἀγόμενος, ἐτι τοῦ μνηστευσαμένου ζῶντος, μοιχῆται.

Νόμοι.

Μνηστεία ἐστὶ μνήμη καὶ ἐπαγγελία τῶν μελλόντων γάμων.

Καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως μνηστεία γίνεται· καὶ ψιλῆ συναίνεσι συνίσταται, καὶ μεταξὺ ἀπόντων.

Τὴν τοῦ πατρὸς μου ἢ τοῦ ἀδελφοῦ μου μνηστὴν οὐ δύναμαι λαθεῖν εἰς γυναῖκα, εἰ καὶ γαμεταὶ αὐτῶν οὐ γεγόνασιν· ἡ μὲν γὰρ μητρειᾶς, ἡ δὲ νόμφης τάςιν ἐπέχει· οὐδὲ τὴν μητέρα τῆς ποτέ μου μνηστῆς, γέγονε γὰρ μου πενθερά.

Παρὰ γνώμην τῆς ὀρφανῆς ὁ ἐπίτροπος οὐ συνίσταται αὐτῇ μνηστείαν, οὔτε διαλύει τὴν γενομένην.

Ἡ μανία ἐμποδίζει τῇ μνηστείᾳ· ἐπιγενομένη δὲ, οὐ λύει τὴν σύστασιν.

Οἱ συναίνουόντες τῷ γάμῳ καὶ τῇ μνηστείᾳ συναίνουσι. Συναίνουσι δὲ οἱ συναπτόμενοι, καὶ οἱ τούτων γονεῖς. Συναίνειν δὲ δοκοῦσιν οἱ μὴ ῥητῶς ἀντιλέγοντες. Τότε δὲ μόνον ἀντιλέγειν δύνανται οἱ ὑπ-

Causæ propter quas sponsalia solvuntur. — Leges.

Sponsalia nuptiarum more solvuntur propter honestas hasce causas :

1. Si constare sponsalia, tanquam illicita, nequeant, propter ætatem puerorum impuberem.

2. Si mulier utrum ex alieno semine gerere sit deprehensa.

3. Item propter novam quamdam et incognitam religionem ac dogmatum diversitatem.

4. Vel propter morum turpitudinem.

5. Vel propter mutationem status.

6. Vel propter dilationem nuptiarum ultra quadriennium, quæ probabili ex causa facta est, propter morbum puta diuturnum, vel mortem parentum, vel capitalia crimina, vel longinquam peregrinationem, exnecessitate susceptam.

7. Præterea si sponsalia facta sint per vim præsidis provinciæ, tam puella, quam parentibus ejus non consentientibus.

8. Vel propter veram tonsuram, et transitum ad vitam solitariam.

9. Vel quod aliquis fiat decurio.

10. Vel quod alicujus bona fisco sint obnoxia, vel quod ipse alii cuiuspiam functioni obligatus inveniat.

78 Cum igitur aliquid ex hisce una connumeratis copulationem factam non dirimit, qui desponsatam alteri ducit, adhuc eo superstite qui desponsavit, adulterio se polluit.

Leges.

Sponsalia sunt mentio et promissio nuptiarum futurarum.

Tam per scripturam, quam sine scriptura sponsalia contrahuntur; et constituuntur nudo consensu, etiam inter absentes.

Sponsam patris mei vel fratris mei uxorem ducere nequeo, quævis uxores eorum non fuerint; illa enim novercæ, hæc nurus locum habet; utique nec matrem nurus meæ, mihi enim socrus evasit.

Contra voluntatem pupillæ tutor sponsalia non constituit, nec facta dissolvit.

Furor impedit sponsalia, sed si postea supervenerit, constituta non solvit.

Qui consensum præbent in nuptiis, eorum consensus in sponsalibus quoque requiritur. Consentire vero debent ipsi contrahentes, et parentes eorum. Et consentire videntur, qui evidentè sive

diserte non contradicunt. Tunc autem filii et filiæ familias contradicere duntaxat possunt, cum moribus indignos et turpes eis sponsos parentes eligunt. Si tales autem non sint, qui eis despondentur, licet exhæredari se liberi malint, duntaxat ut non parentum, sed suæ voluntati satisfaciunt, omnino non valere sancimus eorum institutum. Nam cupiditates juvenum, ad excidium et interitum proprium tendentes, omni modo coercendas esse, leges ipsæ statuunt.

Dissentientibus autem parentibus in electione, manifestum est patris valere iudicium. Filio familiarum dissentiente, sponsalia nomine ejus non sunt.

Pater filiæ familias sponsalia dissolvere potest, non etiam emancipatæ.

Quæ quod agitur, intelligere videtur, recte sponsalia contrahit, hoc est, quæ non minor est septem annis. Enimvero si sponsalibus factis intra decimum tertium annum, ausi quidam fuerint desponsatis vel benedictionem, quam vocant, vel coronam impertiri: cum sacrarum legum transgressores facti sint, statim contracta sponsalia, cum ea conjunctione, quæ speciem duntaxat aliquam habet, dissolventur; et ab utraque parte collatas in sponsalibus pœnas, facinoris admissi causæ jacturam hanc sustinentes. fisco inferent: ne sacerdotæ quidem, qui tali ausus fuerit interesse actui, extra culpam constituto, sed legum sacrarum severitati subjiciendo.

Luctus mariti mulierem sponsalia contrahere non prohibet.

Qui puellam adultam sibi despondit, nec tempus in sponsalibus constituit, nuptias exsequi, si eadem in provincia degit, intra biennium debet: sin absens est, intra triennium. Quod si facere supersederit absque probabili causa, alteri puella conjungi potest.

Præsides in ea provincia, quam administrant, sponsalia contrahere non debent. Si vero id fecerint, licet puellæ, ac parentibus ejus, aut tutoribus, aut curatoribus detractare matrimonium, et arrhas lucrari: eodem locum habituro et in filiis, et nepotibus, et propinquis, et domesticis, et assessoribus, et omnibus, qui sunt ejus apparitores et participes: siquidem opera præsidis **79** sponsalia contraxerunt. Si tamen ei puella, postquam magistratu abierit, nubere vult, matrimonium ratum est.

Itaque notabis, quod tunc contractum hunc lex prohibeat, cum adhuc præses officium administrat, et parentibus puellæ formidabilis esse potest. Q. o fit, ut si præses quidem erat, sed satis virium non habebat ad territandos puellæ parentes, sponsalia non fuerint prohibita.

CAP. XVI. De clericis uxores suas prætextu religionis ejicientibus.

Canon sanctorum apostolorum quintus episcopum, vel presbyterum, vel diaconum, qui uxorem

Α εβουσαι, ὅτε τοις τρέποις ἀναξίους καὶ ἀισχροῦς αὐτοῖς μνηστεύονται οἱ γονεῖς. Τοιοῦτων δὲ μὴ ὄντων τῶν μνηστευομένων, κἄν εἰ ἀποκλήρους ἑαυτοῦσφαιροῦνται τὰ τέκνα ποιεῖν, μόνον ἵνα μὴ τὴν τῶν γονέων, ἀλλὰ τὴν οἰκειαν ἐκπληρώσωσι θέλησιν, ἀνίσχυρον εἶναι αὐτῶν θεσπιζομεν διὰ παντός τὸ βούλημα. Τὴ γὰρ ἐπὶ ἰδίᾳ καταστροφῇ καὶ ἀπωλείᾳ τῶν νέων ὀρμήματα παντὶ τρόπῳ κωλύειν οἱ νόμοι ἐγώκασιν.

Διχονοῦντων δὲ τῶν γονέων περὶ τῆς ἐκλογῆς δηλονότι, ἢ τοῦ πατρὸς γνώμη κρατεῖ. Διχονοῦντος τοῦ ὑπεξουσίου, οὐ γίνεται μνηστεία ὄνομα αὐτοῦ.

Ὁ πατὴρ τῆς ὑπεξουσίας δύναται διαλύειν τὴν μνηστείαν· οὐ μὴν καὶ τῆς αὐτεξουσίας.

Ἡ τὸ γινόμενον δοκοῦσα νοεῖν καλῶς μνηστεύεται, τούτέστιν, ἢ μὴ οὕσα ἤτων τῶν ἐπὶ τὰ ἑπτὰ ἐτών. Εἰ μέντοι γε τῆς μνηστείας γεγενημένης ἑσθῆν τοῦ τρισκαίδεκαετοῦς χρόνου, τολμήσαιεν τινες τοῖς μνηστευομένοις, ἢ τὴν λεγομένην εὐλόγησιν ἢ τὸ στεφάνωμα περιθεῖναι, ὡς τῶν θεῶν νόμων παραβάται γεγενημένοι, αὐτίκα τὴν μὲν προελθούσαν μνηστείαν, ἅμα τῇ δοκούσῃ συναφείᾳ διαλύεσθαι, καὶ τὰ παρ' ἑκατέρου τοῦ μέρους ἐν τῇ μνηστειᾷ συμβληθέντα προστίματα, τοῦ τολμήματος ζημίαν ὑπέχοντας, τῷ τοῦ δημοσίου εἰσχομιζέσθαι μέρος· μηδὲ τοῦ τολμήντος ἱερέως ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ παρῆναι πράξει, ἀνευθύνου καθεστηχότος, ἀλλὰ τῇ αὐστηρίᾳ τῶν ἱερῶν ὑποκειμένου κανόνων.

Τὸ πένθος τοῦ ἀνδρὸς οὐ κωλύει τὴν γυναῖκα μνηστευθῆναι.

Ὁ μνηστευσάμενος κόρην ἔφηθον, καὶ μὴ συμφωνήσας χρόνον ἐν τῇ μνηστειᾳ, ὀφείλει ταῦτην, εἰ μὲν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ διάγει, εἰσω διετίας γομεῖν, εἰ δὲ ἐν ἀπουσίᾳ, εἰσω τριετίας. Εἰ δὲ ὑπέφυται χωρὶς εὐλόγου αἰτίας, δύναται ἢ κόρη ἑτέρῳ συναπτέσθαι.

Οὐ χρή τοὺς ἀρχοντας ἐξ ἐκείνης τῆς ἐπαρχίας, ἢς ἀρχοῦσι, μνηστεύεσθαι. Εἰ δὲ τοῦτο ποιήσουσι, ἔξεστι τῇ κόρῃ καὶ τοῖς γονεῦσιν αὐτῆς, ἢ ἐπιτρόποις, ἢ κούρατορας, παραιτεῖσθαι τὸν γάμον, καὶ κερδαίνειν τοὺς ἀρραβῶνας, τοῦ αὐτοῦ κρατοῦντος καὶ ἐπὶ οὐλῶν, καὶ ἐγγόνων, καὶ συγγενῶν, καὶ συγκαθέδρων, καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἐν τῇ τάξει, καὶ τῶν οἰκειῶν αὐτοῦ, ἂν κατὰ σπουδὴν τοῦ ἀρχοντος ἐμνηστεύσαντο. Εἰ μέντοι καὶ μετὰ τὴν ἐρχὴν βούλεται ἢ κόρη συναφθῆναι αὐτῷ, ἐβρωται ὁ γάμος.

Σημείωσαι γοῦν, ὅτι τότε κωλύει τὸ συνάλλαγμα ὁ νόμος, ὅτε τὸ ὀφείκιον ὁ ἀρχων διαχειρίζεται, καὶ δύναται φοβερός εἶναι τοῖς γονεῦσι τῆς κόρης· ὥστε, εἴγε ἀρχων μὲν ἦν, οὐκ ἦν δὲ ἱκανὸς ἐκφυθεῖναι τοὺς γονεῖς τῆς κόρης, οὐ κεκώλυται ἢ μνηστεία.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'. Περὶ τῶν τὰς ἰδίας γυναῖκας προφάσει εὐλαβείας ἐκβαλλόντων κληρικῶν.

Ὁ ε' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα,

προφάσει εὐλαβείας, ἐκβάλλοντα, ἀφορίζει, μέχρις ἂν αὐθις προσλάβῃται, ἐπιμένοντα δὲ, καθαιρεῖ. Τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἐθέσπισας, μὴ ἐξεῖναι τινι τῷ παλαιῷ προσέχοντι νόμῳ, ὅτε βούλοιτο τὴν ἴδιαν ἐκβάλλειν γυναῖκα χωρὶς ἀπειρημένης αἰτίας. Ἔοικε γὰρ τὸν γάμον διαβάλλειν, ὡς ἀκάθαρτον ὄν τὸ νομίμως μίγνυσθαι. Τιμιον δὲ ἡ Γραφή τὸν γάμον ἀπεφήνατο, καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον.

Τούτου καὶ ὁ ἰγ' τῆς ἑκτῆς συνόδου κανὼν αὐτοῖς: ῥήμασι μέμνηται ἄνευ τῆς τοῦ ἐπισκόπου προσθήκης. Αὕτη γὰρ ἡ σύνοδος πρώτη ταῖς γαμίταις ἀποτάττεσθαι τοὺς ἐπισκόπους ἐθέσπισεν.

Περὶ τῶν τὰς Ἰδίας γυναῖκας ἐκβαλλόντων λαϊκῶν.

Ὁ δὲ ἀποστολικὸς μὴ' τὸν ἐκβάλλοντα λαϊκὸν παραλόγως τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, καὶ ἑτέραν λαμβάνοντα, καὶ τὸν ὑποποιούμενον τὴν περ' ἄλλου ἀπολελυμένην, μὴ κατὰ νόμους θελαθῆ, ἀφορισμῷ ἐκβάλλει.

Ὅσα γε μὴν περὶ τούτου τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τῆς τοῦ μεγάλου Πατρὸς Βασιλείου γλώττης ἐχηρημοδότησεν ἐν τῷ θ' αὐτοῦ κανόνι, ἔγνωμον κομιδῆ μὴ κατὰ μέρος διεξιέναι. Ἦν μὲν γὰρ, φησὶν, ἀκλόουθον, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν, ἐξ Ἰσραὴ καὶ ἀνδράσι καὶ γυναίξει τὴν τῆς πορνείας αἰτίαν λύσιν εἶναι τοῦ γάμου. Ἦ δὲ γε τῆς Ἐκκλησίας συνήθεια οὐχ οὕτως ἔχουσα δεκκνυται· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν γυναικῶν πολλὴν εὐρίσκειμεν τὴν ἀρχιερατικὴν, τοῦ μὲν Ἀποστόλου λέγοντος: «Ὁ κολώμενος τῇ πόρνη ἐν σώμα ἔστι» τοῦ δὲ Ἰερεμίου, ὅτι, «Ἐάν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ, οὐκ ἐπιστρέφει πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἀλλὰ μαινομένη μιανθήσεται.» Εἰ μὴ βουληθεὶς θελαθῆ ὁ ἄνθρωπος αὕτην προσλαβίσθαι· καὶ ὁ Σολομών ἐν ταῖς Παροιμίαις: «Ὁ ἔχων μοιχαλίδα ἄφρων καὶ ἀσεβής»· τουτέστιν, ὁ μὴ γινώσκων ὅτι πάντῳ γυναικὶ, ἥτις δεικνυται μοιχαλὶς. Τοῦ δὲ μοιχεύοντα· τῶν ἀνδρῶν, ἡ πορνεύοντα, κατέχεσθαι ὑπὸ τῶν Ἰδίων γυναικῶν ἀποτίθεται· εἴτε γὰρ καὶ ἐμπικραίνοντο τὴν τῆς γυναικὸς, καὶ πληγὰς ἐντείνουσι, καρτερεῖν ταύτην δεῖ· εἴτε εἰς χρήματα ζημιοῖ, κάκεινη τὴν προίκα δαπανωμένην ἔρῃη, ἢ καὶ ζηλοτύπως ἔχοι τῷ ἑτέρῳ τὸν ἄνδρα συμφελεσθαι, οὐκ ἐφέλται ταύτη διαζεύγνυσθαι τοῦ ἀνδρὸς παρὰ ταῦτα. Εἰ γὰρ, ἀπίστου θατέρου τῶν συνοικούντων τυγχάνοντος, θατέρῳ χωρισθῆναι οὐ δέδοται, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, διὰ τὸ ἔδηλον τῆς ἐκβάσεως (Τί γὰρ οἶδας, γύναι, φησὶν, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις;)· πῶς ἀνεύθυνος ἔσται ἢ δι' ἑτέραν αἰτίαν λύουσα τὴν συζυγίαν; Ὄστε ἢ τὸν ἄνδρα παραλόγως ἀπολιπούσα, εἰ ἄλλῳ συνοικήσει, μοιχαλὶς λογίζεται. Ἦ δὲ τῷ καταλειφθέντι ἀνδρὶ συναφθεῖσα νομίμως; οὐτε ὡς μοιχαλὶς, οὐτε ὡς πόρνη κατακρίνεται. Εἰ μὲντοι ὁ ἄνθρωπος ἀποστάς τῆς γυναικὸς, ἐπ' ἄλλην ἤλθε, καὶ αὐτὸς μοιχός, ὡς ποιωὺν αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ἡ συνοικουσα τοῦτο μοιχαλὶς, διότι πρὸς ἑαυτὴν ἄλλοτριον μετέστησεν ἄνδρα. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως. Ἀπὸ δὲ τῆς ὑστερον

PATROL. GR. CXIV.

A suam prætextu religionis ejcit, tantisper segregat donec eam ad se receperit, perseverantem vero deponit. Hoc enim Dominus etiam in Evangelis sancivit, non licere alicui præscæ legi obtemperanti, ut pro lubitu suo uxorem suam ejciat, absque causa legis interdicto comprehensa. Quippe matrimonium criminari videtur, quasi coitus legitimus quædam sit impuritas. Honorabiles autem nuptias esse Scriptura pronuntiat, et lectum impollutum.

Hujus etiam decimus tertius sextæ synodi canon ipsismet verbis meminit, absque tamen vocis episcopi adjectione. Hæc enim synodus prima fuit, quæ sancivit, ut uxoribus suis episcopi renuntiarent.

De laicis uxores suas ejcientibus.

Canon autem apostolorum 48 laicum, qui præter rationem ejcit uxorem suam, et aliam ducit, quive pertrahit ad se divortio separatam ab alio, non secundum leges scilicet, segregationi subjicit.

Cæterum quæ hac de re Spiritus sanctus per magnum illum Patrem Basilium velut oraculo prodidit in nono ipsius canone, periniquum fuerit non particulatim exponere. Consentaneum erat, inquit, ut secundum sententiam Domini æquabiliter tam viris, quam mulieribus, scortationis causa matrimonium dissolveret. Verum Ecclesiæ consuetudinem ita comparatam non esse constat. Nam quod ad mulieres attinet, magnam accuratorem invenimus, Apostolo dicente: «Qui meretrici agglutinatur, unum cum ea corpus est;» et Jeremia, «Si alterius viri facta fuerit, ad maritum suum non revertetur, sed polluendo polluetur: nisi videlicet maritus eam recipere voluerit. Et Salomon in Proverbiis, «Qui adulteram habet, stultus est et impius:» hoc est qui rem habet cum muliere maritata, et quam esse constat adulteram. Verum maritus adulterium committentes, vel scortantes, retineri suis ab uxoribus monet. Nam sive quis acerbum semet erga uxorem exhibeat, eique verbera infligat, tolerantem se gerat oportet: sive pecuniarum jacturam faciat, dotemque suam absumi videat, vel etiam zelotypa sit propterea quod cum aliis maritus stupri consuetudinem habeat, non tamen ei permittitur, ut propter has causas a marito divertat. Quippe si alterutro conjugum exsistente infideli, alteri divortium ab eo facere non licet, juxta beati Pauli sententiam, propterea quod obscurum sit, quid evenire queat (Æquid enim nosti mulier, ait, an maritum sis servatura?); quonam modo culpa carebit, quæ propter aliam causam conjugium dissolvit? Unde concluditur eam, quæ maritum absque justa causa deseruerit, si alterius in consortium sese dederit, pro adultera habendam. Quæ vero legitime cum viro deserto in manum coit, nec ut adultera, nec ut meretrix condemnatur. Sane si maritus ab uxore diverterit, et ad aliam sese contulerit, tum ipse adulter est, veluti qui auctor sit, ut ea

per adulterium polluntur; tum quæ in ipsius est contubernio adultera est, propterea quod maritum alienum ad sese traduxerit. Hæc Basilius. Ex publicata vero deinceps novella Justiniani, quam de solutione matrimonii supra positum caput continet, etiam hæc inter alias causas est, connumerata, propter quas uxoribus conjugia dissolvere permisum est: si videlicet eadem in domo vel civitate cum alia muliere stupri consuetudinem maritus habeat; et propinquis uxoris suæ increpantibus eum, ac monentibus, ut ab illius consuetudine permittit, ut propter zelotypiam matrimonium solvat.

In cau. autem 21, eum, qui cum muliere cohabitavit et propter libidinem cum alia polluitur, fornicationis reum esse judicat; utique et poenis majoribus afficit, quam eum qui cum muliere non cohabitans in eodem crimine deprehensus fuerit. Huic enim venia aliqua datur propter naturæ necessitatem, ille autem eam non assequitur, utpote qui legitimam conjugem habeat quæ naturæ tyrannidem demulceat, quique propter solam incontinentiam in cœno libidinis volutatur. Quin etiam canonem, inquit, non habemus, eum, si in matrimonio solutam peccatum fiat, adulterii crimini obnoxium reddentem, vel a propriæ uxoris commercio abigentem. Porro quidem mulier maritum a fornicatione reversam suscipiet; ille autem mulierem quæ cum alio commercium habuit, ex ætibus efficiet; et invitus eam recipere non cogetur. Harum rerum, inquit, ratio non facilis est, verum consuetudo ita obtinuit.

In canone vero 35: In iis qui matrimonium dissolvent, causam, inquit, considerare oportet. Et siquidem mulier sine causa a viro secesserit, illa quidem poena, hic autem venia dignus judicatur; nimirum ut cum Ecclesia communicet, non autem ut alia utatur.

Quin et in can. 77: Qui mulierem sibi legitime conjunctam relinquit, et aliam ducit, adulterii crimini obnoxius est. Patres autem nostri, inquit, eis septennii poenam inflixerunt, et sic communionem dignos censent, si cum lacrymis poenitentiam egerint.

Hæc vi syn. Patres in can 87, ipsissimis sancti verbis usi confirmant; eamque quæ præter rationem virum suum relinquit ut adulteram condemnant, viro autem veniam dant, et cum Ecclesia communicare præcipiunt. Eum vero qui legitime sibi conjunctam relinquit, et cum alia exinde matrimoniale contractum facit, tanquam adulterii, ex Domini sententia, reum in septennium a sacramentis arcet.

Rursus sanctus Basilius, in can. 46, quæ viro ab uxore sua pro tempore derelicto propter mœrorem forsitan vel animi demissionem, per ignorantiam nubiit, postea vero uxore priorî, ex alia forsitan regione, reversa ab eo dimissa fuerit, ex ignorantia quidem fornicata est, sed a matrimonio non

A ἐξενεχθείσης Ἰουστινιανείου νεαρᾶς, ἣν τὸ ἰγ τοῦ παρόντος στοιχείου περιέχει κεφάλαιον, καὶ αὐτῆς ταῖς ἄλλαις αἰτίαις ἠρήθηται, δι' ἃς λύειν ταῖς γυναῖξιν τὰ συνοικέσια δίδονται· εἰ ἐν τῇ αὐτῇ δηλαδὴ οἰκίᾳ ἢ πόλει ἑτέρα ὁ ἀνὴρ συμφυθέρωνται γυναίκι, καὶ τοῦ μέρους τῆς ἰδίας γυναίκα ἐπιτιμῶντων αὐτῷ καὶ ὑποτιθεμένων, ἀποστῆναι τῆς πρὸς ἐκείνην ὁμιλίας μὴ πείθοιτο· τῆνικαῦτα γὰρ λύειν τοὺς γάμους διὰ τὴν ζηλοτυπίαν ἐφήσιν.

abstineat, non obtemperet. Tunc enim mulier

B Ἐν δὲ τὸ κα' τὸν συνοικοῦντα γυναίκι, δι' ἀσέλειαν δὲ καὶ ἑτέρα συμφυθέρωμενον, πορνείας μὲν ὑπόδικον εἶναι κρίνει, ἐπὶ πλέον δὲ τοῖς ἐπιτιμῶσι καθικνεῖται τοῦ μὴ συζῶντος γυναίκι, καὶ τῷ εἶθαι τοῦτῳ ἄλόντος. Τῷ μὲν γὰρ συγγνώμη τις διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως· ὁ δὲ ταύτης ἐστέρηται, ἄτε τῆς φυσικῆς τυραννίδος τὴν νόμιμον ἔχων παραμυθίαν, διὰ δὲ μόνην ἀκρασίαν τῷ τῆς ἀκολασίας βορβόρῳ ἐγκυλινοῦμενος. Οὐ μέντοι καὶ κανόνα, φησὶν, ἔχομεν, ἐὰν εἰς ἐλευθέραν γάμου ἢ ἀμαρτία γένηται, τῷ τῆς μοιχείας αὐτὸν ὑπάγοντα ἐγκλήματι, ἢ τῆς πρὸς τὴν οἰκίαν γυναῖκα συνοικέσιω ἀποκλείοντα· ὥστε ἡ μὲν γυνὴ ἀπὸ πορνείας ἐπανιόντα τὸν ἄνδρα δέξεται· οὗτος δὲ τὴν γυναῖκα μιγείσαν ἑτέρῳ τῶν οἰκῶν ἀποπέμψει, καὶ ἄκων ταύτην προσλαβῆσθαι οὐκ ἀναγκασθήσεται. Τούτων δὲ ὁ λόγος, φησὶν, οὐ βράδιος, ἢ δὲ συνήθεια οὕτω κεκράτηκεν.

Ἐν δὲ τῷ λε', Ἐπὶ τῶν διαλυόντων τὸν γάμον, τὴν αἰτίαν χρεῖ, φησὶ, σκοπεῖν. Καὶ εἰ μὲν παραλόγως τοῦ ἀνδρὸς ἀνεχώρησεν ἡ γυνὴ, ἡ μὲν ἐπιτιμῶν, ὁ δὲ συγγνώμης ἄξιος κρίνεται, πρὸς τὸ κοινωνεῖν μέντοι τῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐ μὴν καὶ ἑτέρῳ δηλαδὴ κεχρησθαι.

Ἐν δὲ τῷ οε', Ὁ μέντοι καταλιμπάνων τὴν νόμιμωσ αὐτῷ συναφθεῖσαν καὶ ἑτέραν ἀγόμενος τῷ τῆς μοιχείας ὑπόκειται κρίματι· οἱ δὲ Πατέρες ἡμῶν, φησὶν, εἰς ἐπταετίαν τοῖς τοιοῦτοις ἐπιτετιμήκασι, καὶ οὕτω τῆς προσφορᾶς ἀξιοῦσιν, ἐὰν μετὰ δακρῶν μετανοήσωσι.

Ταῦτα καὶ οἱ τῆς ἐκτῆς συνόδου ἐν τῷ κζ' κανόνι ἐπικυροῦσιν αὐτοῖς τοῦ ἀγίου χρησάμενοι ῥήματι· καὶ τὴν μὲν παραλόγως ἀπολιποῦσαν τὸν ἄνδρα ὡς μοιχαλίδα κατακρίνουσι· τὸν δὲ συγγνώμης ἀξιοῦσι, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ κοινωνεῖν παραγγέλλουσι· τὸν γε μὴν καταλιμπάνοντα τὴν νόμιμωσ συναφθεῖσαν, καὶ μεθ' ἑτέρας· γαμικὸν δὴθεν ποιοῦντα συνάλλαγμα, ὡς τῷ κρίματι τοῦ μοιχοῦ ὑποκείμενον, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν, μέχρις ἐπταετίας τῶν ἀγιασμάτων ἀπείργουσι.

Καὶ αὐθὺς ἡ βασίλειος τῆς Ἐκκλησίας στέλλῃ, ἐν τῷ μς', τῷ πρὸς ὀλίγον παρὰ τῆς ἰδίας καταλειφθέντι γυναίκα, διὰ τινὰ λύπην ἰσως, ἢ μικροψυχίαν, τοῦτῳ ἢ κατὰ ἀγνωσίαν γημαμένη, εἶτα τῆς πρώτης ἐπανελθούσης ἐξ ἀλλοδαπῆς ἰσως χώρας παρ' αὐτοῦ ἀφαιθεῖσα, ἐπόρνευσε μὲν ἐν ἀγνοίᾳ, ἀ-

μων δε οὐκ εἰρχοῦσεται. Οὐ γὰρ ἀνδρὸς ἀρτίθη νο-
μίμου, μήπω τοῦ προτέρου γάμου λυθέντος, ἀλλὰ
πορνείας ἀπῆλλακτο. Κάλιον δὲ, φησὶν, εἰ οὕτω
μένειν· οὐ γὰρ εὐσχημον τὴν ὄνομασθεῖσαν τινὸς
ἐτέρῳ συμβιοῦν. Φησὶ γὰρ ὁ νόμος, ὅτι Ἐν τοῖς γά-
μοις οὐ μόνον τὸ ἐπιτετραμμένον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐ-
προπέδες σκεποῦμένον.

Ἐν δὲ τῷ μῆ' κανόνι, Ἡ κατάλειφθεῖτὰ πρὸς
τοῦ οικείου ἀνδρὸς παραλόγως κατ' ἐμὴν γνώμην,
φησὶν, οὕτω μένειν ὀφείλει. Εἰπὼν γὰρ ὁ Κύριος,
ἰ Ἐάν τις τὴν ἰδίαν καταλείπῃ γυναῖκα, ποιεῖ αὐτὴν
μοιχᾶσθαι, ἀπέκλεισεν αὐτὴν τῆς πρὸς ἕτερον κοι-
νωσίας· οὐ γὰρ εἰκὸς τὸν μὲν ἄνδρα ὑπεύθυνον
εἶναι, ὡς μοιχείας αἰτίον, τὴν δὲ ἀνεπίκλητον, ἥτις
μοιχᾶλις πρὸς τοῦ Κυρίου προσαγορεύεται διὰ τὴν
πρὸς ἕτερον κοινωνίαν. Ἀλλὰ γὰρ ὅπως ταῦτα θε-
ριπέυεται, ἀκριβέστερον ἐκ τῶν πολιτικῶν μεμά-
θηκας νόμων.

Ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς ἐν Καρθαγῆ ρ' τοὺς διαλυ-
θέντας τῆς τοῦ γάμου συναφείας, ἢ ἀλλήλοις κατ-
ἀλλάττεσθαι, ἢ οὕτω μένειν διακελεύεται, κατὰ
τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν· Ὁὐ· ὁ Θεὸς συνέζευξεν,
ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω· καὶ τοῦ Ἀποστόλου, ἰ Δέδε-
σαι γυναῖκα· μὴ ζῆτε λύσιν. ἰ Ζῆται καὶ τὸ θ' κε-
φάλαιον τοῦ Β στοιχείου περὶ τῶν τοὺς ἐννόμους
γάμους βδελυτομένων.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'. Ὅτι τῶν ἰδίων γυναικῶν χωρίζε-
σθαι δεῖ τοὺς ἐπισκόπους.

Οἱ τῆς ἕκτης συνόδου θεοὶ Πατέρες ἐν τῷ εἰ'
κανόνι ἀπαίργουσι τοὺς ἀρχιερεῖς μετὰ τὴν χειρο-
τονίαν συνοικεῖν ὅλως ταῖς πρὸ τῆς χειροτονίας
θεομοῖς γάμου συναφθείσας αὐτοῖς γυναῖκι, καὶ φα-
σιν· Οὐκ ἐπ' ἀθετῆσαι τῶν τοῖς ἱεροῖς ἀποστόλοις ἐν
τῷ πέμπτῳ νενομοθετημένων κανόνι τοῦτο θεσπίζο-
μεν, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ τὸ κρείττον ἐπιδοῦν τῆς Ἐκκλη-
σίας πραγματεύμενοι. Οἱ μὲν γὰρ θεοὶ ἀπόστολοι,
ἄρτι τῆς Ἐκκλησίας τῇ τῶν Ἰουδαίων καχύττητι,
καὶ τῇ Ἑλληνικῇ θειοδαίμονι, πολλὰ χαίρειν εἰ-
πούσης, ἔστιν οἷς τῶν πατρῶων ἐθῶν ἐνεδίδοσαν
χρησθαι. Οἱ τε γὰρ τῶν Ἰουδαίων, καὶ οἱ τῶν Ἑλ-
λήνων ἀρχιερεῖς, τῶν συναύτων οὐκ ἐχωρίζοντο· τὸ
ὄν τῆμερον εἶναι χρῆναι· φασί, τοὺς ἀρχιερεῖς τὸν
ἕλον πρὸς ἀκριβῆ σφωροσύνην ὑπευθύνοντας, οὐχ
ὅπως τῆς τῶν ἀλλοτρῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἰδίων
γυναικῶν ὁμιλίας ἀποδίστασθαι· τοῦτο γὰρ σκανδα-
λου πρόφασιν οὐδ' ἠντιναοῦν τοῖς ὑπὸ χεῖρα κατα-
λείπει· καὶ ἐπιφέρουσι τὸ ἀποστολικόν· ἰ Ἀπρόσκο-
ποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίους, καὶ Ἑλλῆσι, καὶ τῇ
Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ἐξῆς· εἶτα τοῖς μὴ τὰ
τοῦ κανόνος προσθεύουσιν ἐπιτίμιον ἐπάγουσι τὴν
καθαίρεσιν.

Ὅτι δεῖ καὶ ἀποκαρῆναι τὴν χωρισθῆσαν τοῦ
ἐπισκόπου γυναῖκα.

Ἐν δὲ τῷ μῆ' τὴν μὲν τοι κατὰ κοινὴν συμφωνίαν
διακελεύθεισαν τοῦ μέλλοντος ἐπὶ τῶν τῆς ἐπισκο-
πῆς καθεστῆσθαι οἰάκων συνοικεῖν ὅλως αὐτῷ οὐ
μεθίστην, ἀλλ' εἰς μοναστήριον κελεύουσιν εἰσεῖναι,
μὴ ἐν γειτόνων τῆς τοῦ ἐπισκόπου καταγωγῆς κελ-
μένον. Οὐ γὰρ οἷόν τε συνεχῶς εἰς ἀλλήλους ὀρώσει,

arcebitur; non enim a legitimo marito dimissa
erat, cum priores nuptiæ non solutæ essent, sed a
fornicatione liberata est. Melius autem erit si ita,
inquit, maneat. Non enim decorum est ut quæ ali-
cujus uxor vocata erat, cum altero cohabitaret. Dicit
enim lex, In nuptiis non solum id quod permissum
est, sed quod honestum est consideramus.

In can. autem 48, Quæ a marito sub præter ra-
tionem **SI** derelicta est, mea quidem sententia,
inquit, ita manere debet. Dominus enim dicens :
ἰ Si quis uxorem suam relinquat, eam mœchari
facit, ἰ hanc ab alterius viri consortio arceat; non
enim fas est maritum crimini adulterii obnoxium
esse, eam vero irreprehensam, quæ adultera a Do-
mino vocatur propter alterius viri commercium.
B Quænam autem his medicina adhibeatur, ex legibus
civilibus clarius discēs.

Quin etiam synodi Carthaginiensis canon centesi-
mus sextus præcipit, ut qui a conjunctione matri-
moniali diverterint, vel inter se reconcilientur, vel
ita cælibes maneant, juxta pronuntiatam hanc a
Domino sententiam : ἰ Quos Deus conjunxit, homo
non separet; ἰ et illam Apostoli : ἰ Alligatus es
uxori? ne quæras divortium. ἰ Quære etiam cap.
9 litt. B de iis qui nuptias legitimas abominantur.

CAP. XVII. Quod episcopi ab uxoribus suis
separari debent.

Divini vi syn. Patres in cap. sive canon. 12 :
pontifices post ordinationem arcent ab earum mu-
lierum contubernio, quæ ante ordinationem ma-
trimonii lege cum eis erant copulatæ, dicentes :
Non ut abrogemus eâ, quæ sancti apostoli can. 5
statuerunt, hoc sancimus : sed ut incrementam
Ecclesiæ ad statum meliorem procuremus. Etenim
illi divini apostoli, cum recens Ecclesia Judæorum
crassitie, et superstitioni paganorum, longum vale
dixisset, nonnullis ut consuetudinibus Patrum ute-
rentur permisserunt. Quippe tam Judæorum, quam
paganorum pontifices, a tori consortibus non se-
parabantur. Verum ut hodie comparatæ res sunt,
necessarium statuumt, ut vitam suam pontifices ad
castitatem accuratam dirigentes, non alienarum
modo, sed suarum etiam uxorum consuetudine abs-
tineant. Hoc enim occasionem scandali nullam
omnino subditis relinquit, et ipsimet episcopi lau-
dem illam apostolicam auferunt : ἰ Absque offendi-
culo sitis et Judæis, et Paganis, et Ecclesiæ Dei, ἰ
etc. Deinde iis, qui hoc canone comprehensa non
observant, pœnæ loco abdicationem statuunt.

Quod tonderi etiam debeat mulier ab episcopo
separata.

At in canone 48 iidem Patres separatam com-
muni consensu ab eo, qui ad episcopatus guber-
nacula sessurus est, ut cum ipso in contubernio
sit, omnino non permittunt; sed monasterium in-
gredi jubent, quod ejus in loci vicinia, quo loco
degit episcopus, non situm sit. Quippe fieri non

λαφώντας Ιερωμένους ἐκ τῶν Ἱδίων ἐγκρατεῦσθαι **A** συμβίον κελύοντες, πρόφασιν τοῖς Λατίνοις ἐνήκαν, τοὺς ἱεροθέσθαι μέλλοντας εἰσπράττειν, τῶν Ἱδίων χωρίζεσθαι γυναικῶν. Εἰ τοίνυν οὕτω δόξης ἔχουσιν οἱ τοιοῦτοι κανόνες, αὐτοὶ ἂν ἐξεν μᾶλλον δίκαιοι τῶν ἱερῶν κανόνων χωρίζεσθαι, τῶν τε ἀποστολικῶν καὶ συνοδικῶν, ὡς τάναντία τοῦτοις ἀντικρυς δογματιζόντες. Τοῦτο γὰρ ἐκ πολλοῦ τοῦ κρείττονος ἀνατρέψον ὃ ἐν τῷ β' κεφαλαίῳ βηθεὶς τοῦ παρόντος στοιχείου ἐγ' τῆς ζ' συνόδου κανῶν, ἀφορισμὸν ἐπέσειε τοῖς οὕτω καὶ φρονῶσι καὶ πράττουσιν. Ἐν μέντοι τῷ καιρῷ τῆς τῶν θείων μεταχειρήσεως μυστηρίων τοὺς τῷ κλήρῳ κατειλεγμένους τῆς ὁμιλίας τῶν Ἱδίων ἀπέχεσθαι γυναικῶν καὶ οὗτος καθήκον εἶναι κρίνει καὶ ὁσιον, τῷ θεῷ Παύλῳ πισθόμενος, **Β** « Μὴ ἀποστερεῖτε, λέγοντι, ἀλλήλους, εἰ μὴ εἰ ἂν ἐκ συμφώνου γένηται, ἵνα σχολάσῃτε τῇ προσευχῇ καὶ τῇ νηστείᾳ, ἃ τὴν ἐν ὠρισμένοις δηλαδὴ καιροῖς νηστεῖαν ἐθλῶν, ὅτε τις μέλλει τῶν ἀγιασμάτων μεθέξειν, καὶ τὴν ἐπιτεταγμένην μετὰ θερμῶν δακρῦων προσευχὴν, οὐ μὴν ἧ προσανέχειν ἀδιαλείπτως ἐπιτετάγμεθα. » Ἀδιαλείπτως γάρ, φησι, προσεύχεσθε. » Καὶ τοῖς Ἰουδαίοις γὰρ πάλαι ἐπιτέτακτο, τῶν ἐν ὄρει μέλλουσι θείων ἑπαλειν φωνῶν, ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις γυναικὶ μὴ προσίεναι.

Ὁ δὲ γ' τοῦ ἱερομάρτυρος Διονυσίου Ἀλεξανδρείας ἀρκοῦντας ἐπιστάσι σφῖν αὐτοῖς τοὺς ἱερωμένους διαιτητής, ἦνίκα τοῖς φρικτοῖς προσιέναι μέλλουσι μυστηρίου, ἀπέχεσθαι μὲν τῶν Ἱδίων γυναικῶν, ἀλλ' ἐκ κοινῆς συμφωνίας, κατὰ τὴν τοῦ **Γ** μεγάλου Παύλου φωνήν, ὅτι ὁ ἀνὴρ τοῦ Ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, καὶ τὰ ἐξ ἑξ.

Ὁ δὲ ε' καὶ ὁ ἐγ' τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας τοὺς σαρκικῶς τῆς νυκτὸς συναφθέντας ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας μεθ' ἡμέραν ἀπείργει, τῆς ἱερᾶς τελευμένης συνάξεως, τῶν θείων κοινωνῆσαι μυστηρίων, μαρτύριον ἀσφαλὲς τὴν προβήθειαν τοῦ ἁποστόλου ῥῆσιν καὶ οὗτος προϊσχυόμενος· μάλιστα γέ τοι τοῦ Θεοδότου καὶ Κυριακῆς φυλάττεσθαι χρῆ φησι τῆς πρὸς ἀλλήλους κοινωνίας, οἷα τῆνικαὐτα τῆς ἱερᾶς θυσίας τῷ Κυρίῳ ἀναφερομένης.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΘ'. Περὶ τῶν γυναικῶν συνεισάχτους ἐχόντων ἐπισκόπων, ἢ κληρικῶν.

Ὁ γ' τῆς πρώτης συνόδου κανῶν ἐπίσκοπον, ἢ **Δ** τινα τῶν τοῦ κλήρου, συνείσακτον ἔχειν γυναῖκα, οὐκ οἴεται δεῖν, εἰ μὴ ἄρα μητέρα, ἢ ἀδελφὴν, ἢ θείαν, ἢ ἅ μόνον πρόσωπα πᾶσαν διαπέφυγεν ὑπόψιν. Συνεισάκτους δὲ φησι τὰς ἐλομένας συνοικεῖν ἱερῶσιν ἀζύγοις, τὰ πρὸς τὰς ἀναγκαίας χρείας αὐτοῖς διακονουμένας.

Τοῦτου καὶ ὁ ε' τῆς ἑκτῆς συνόδου μεμνημένος κανῶν τοὺς τοιούτους γυναῖκα κεκτησθαι, ἢ θεραπαινίδα, πάντῃ ἀπέριηκε, πρόφασιν σκανδάλου τοῦτους μὴ δίδόναι προνοούμενος· τῷ δὲ παραβαίνοντι ἐπανατείνεται τὴν καθαίρειν. Προσεπάγει δὲ καὶ τοὺς εὐνούχους πᾶσαν εἶναι ἀνάγκην τοῦτο παραφυλάττεσθαι, τὴν ἐντεῦθεν μέμψιν ὑφορωμένους, εἰ

trectant, ab uxoribus suis abstinere jubentes, prætextum Latinis dederunt exigendi ab iis qui ordinandi erant, ut a propriis uxoribus recedant. Quod si canones isti ita sentiant, ipsi potius digni sunt a sacris canonibus, tum apostolicis tum synodicis removeri, quod iis omnino contraria doceant. Illud enim clare admodum evertens canon decimus tertius sextæ synodi in capite undecimo præsentis litteræ expositus, iis qui ita sentiant et faciunt segregationem intentat. In tempore quidem quo sacra mysteria contrectantur, ut qui in clerum ascripti sunt, ab uxorum suarum commercio abstineant, conveniens et sanctum esse iudicat, d. Paulo morem gerens dicenti: « Ne fraudetis vos invicem, nisi ex consensu fiat, ut orationi et jejunio vacetis, » in statis scilicet temporibus jejuniæ intelligens, quando quis sacramenta participaturus est, et intensam cum ferventibus lacrymis precationem, non autem eam cui indesinenter incumbere jussi sumus. « Orate enim, inquit, sine intermissione. » Quin et Judæis olim mandatum erat, sacras voces in monte auditoris tribus diebus ad uxores suas non accedere.

Tertius autem canon sancti martyris Dionysii episcopi Alexandrini, sacerdotes sibi met ipsis idoneos dat iudices, cum ad reverenda sunt accessuri mysteria, suis ut ab uxoribus abstineant, ex communi tamen consensu, secundum verbum hoc illius magni Pauli: « Maritus proprium corpus non habet in potestate, » et quæ sequuntur.

83 Canon autem 5 et 13 Timothei Alexandrini viros et mulieres qui nocte carnaliter conjuncti sunt, interdicti, dum sacra synaxis celebratur, a mysteriis arcet, firmi testimonii loco prædictum Apostoli sermonem allegans: « Præcipue autem Sabbato, inquit, et die Dominico, a mutuo commercio abstinendum est, » utpote quod tam sacra oblatio Domino offeratur.

CAP. XIX. De habentibus in contubernio mulieres extraneas episcopis aut clericis.

Canon primi concilii tertius episcopum, vel aliquem ex clero, non debere putat in contubernio mulierem extraneam habere: nisi forte matrem, vel sororem, amitam, vel eas duntaxat personas, quæ ab omni suspicione liberæ sunt. Vocat autem extraneas vel introductitias, quæ cohabitare cum expertibus conjugii sacerdotibus eligunt, dum in illis operam suam eis exhibent quæ necessarios ad usus spectant.

Hujus rei can. 5 syn. vi meminit, ubi ejusmodi homines mulierem vel ancillam possidere omnino prohibet; providens nimirum ne scandali occasionem darent: etique qui transgreditur, depositionem intentat. Addit etiam maxime necessarium esse ut hoc ipsum eunuchi servent, reprehensionem exinde reformidantes, si secus voluerint; si

enim clerici fuerint, deponentur, sin laici, segregantur.

Canon autem 18 syn. vii. omnes qui ex clero sunt, juxta Apostolum, sine offensione esse jubet, non solum fidelibus, sed et iis quibus religio curæ non est; quare qui ministerium quodcumque mulieri servæ vel liberæ in episcopio vel monasterio commiserit, purgari jubet, et perseverantem deponi. Utique et episcopo vel præfecto in privato suburbano divertenti, ubi mulieres ministeria obeunt, usque eas, sed viros ministrare vult; et mulieres in alio loco versari, donec episcopus vel præfectus exinde recesserit. Si enim in alieno suburbano vel publico hospitio divertant, difficile est, ut opinor, ea quæ in canone continentur observari.

Canon vero 19 Ancyranæ synodi, mulieres virgines ad quosdam accedere, tanquam fratres, vetat.

Secundum hos magna isthæc tuba veritatis, magnus ille Basilius, ad Gregorium presbyterum epistola missa, majori cum increpationis vehementia tangit eum, qui huic se vitio dedit. Neque primi nos, inquit, neque soli statuimus, non debere mulieres in virorum esse contubernio: sed promulgatum a sanctis Patribus nostris in concilio Nicæno canonem legito, qui manifesto prohibuit, ne sint mulieres introductiæ vel extraneæ. Cælibatus autem dignitas ac veneratio in hoc consistit, ut quis a consortio muliebri separetur. Quippe si quis cum verbo tenus promittens, reapse faciat ea quæ solent qui mulierum in consortio degunt: manifestum de se præbet indicium, quod virginitatis decus nomine tenus sectetur, verum fœditate voluptatis non absteineat. Non enim equidem septuaginta natum annos lascive mulieri cohabitare crediderim, nec velut alicujus absurdi facinoris admitti causa statuimus id, quod statuimus. Sed propterea, quod edocui simus ab Apostolo, non esse fratri officendiculum ponendum, quod ei scandalo sit, et non ignoramus id quod ab aliquibus recte fiat, aliis occasionem peccandi præbiturum: idcirco præcipimus, **84** conversationem sanctorum Patrum sectantes, a muliercula debere te separari. Quamobrem ex ædibus tuis eam ejicito, et in monasterium abdito. Sit ipsa cum virginibus, et tu virorum utera ministerio: ne nomen Dei propter nos blasphemetur. Quandiu vero hæc facies, nihil tibi proderunt illæ myriades, quarum in epistolis mentionem facis; sed ut homo seccors morieris, et securitatis tuæ rationem Deo reddes. Quod si te minime corrigens, retinere tamen sacerdotium attemptaveris: eris omni populo anathema, quique te recipient, in omni Ecclesia velut abstenti publicabuntur.

Ex hac autem epistola colligere licet non oportere statim segregari presbyterum qui cum aliena

A μη βούλοιντο, κληρικούς μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι, λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζεσθαι.

Ὁ δὲ ιη' τῆς ζ' συνόδου κανὼν ἀπροσκόπως εἶναι κατὰ τὸν Ἀπόστολον τοὺς τοῦ κλήρου ἀδελφοί, μὴ εἶναι τοῖς πιστοῖς, ἀλλὰ γε καὶ οἷς οὐδὲν τῶν τῆς εὐσεβείας ἐμέλησε. Διὰ τοῦτο, καὶ τὸν ἡγετιμωτῶν διακονίαν ἐπιτρέποντα γυναῖκι δούλῃ, ἢ ἐλευθέρῃ, ἐν ἐπισκοπείῃ ἢ μοναστηρίῳ, ἐπιτιμᾶσθαι παραγγυᾶται, ἐπιμένοντα δὲ, καθαιρεῖσθαι. Εἰς ἴδιον δὲ ἀπιόντα προάστειον τὸν ἐπίσκοπον ἢ τὸν ἡγούμενον, ἐνθα γυναῖκες τὰ τῆς ὑπηρεσίας μετῴσιν, οὐχ ὑπὸ τούτων καὶ αὐτῶς, ἀλλ' ὑπὸ ἀνδρῶν ὑπηρετισσῶν βούλεται· ἐκεῖνας δὲ ἐν ἐτέρῳ διάγειν τόπω, ἕως ἂν ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ ἡγούμενος ἐκεῖθεν ὑποχωρήσῃ.

B Εἰ γὰρ εἰς ἄλλοτριον προάστειον ἢ ξενοδοχεῖον οὕτως καταλύσῃσαι, δυσχερὲς οἶμαι τὰ τοῦ κανόνος τηρηθῆναι.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ιθ' παρθένους γυναῖκας κολύει συνέρχεσθαι τισιν ὡς ἀδελφοῖς.

Ἐπὶ τούτοις ἡ μεγάλη τῆς ἀληθείας σάλπιγξ, ὁ μέγας Βασίλειος, ἐπιστολὴν πρὸς τινὰ Γρηγόριον πρεσβύτερον πέμψας, ἐπιπλητικώτερον τούτου καθάπτεται, τῷ τοιοῦτῳ προσωθέντος πάθει. Οὕτως πρῶτοι γὰρ, φησὶν, οὕτως μόνον νενομοθετήκαμεν, γυναῖκας ἀνδράσι μὴ συνοικεῖν· ἀλλ' ἀνάγκῃ τὸν ἐξενεχθέντα κανόνα παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν ἐν τῇ συνόδῳ Νικαίας, ὅς φανερώς ἀπηγόρευσε συνεισάκτους μὴ εἶναι. Ἄγαμία δὲ ἐν τούτῳ ἔχει τὸ σεμνόν, ἐν τῷ κερχωρισθῆναι τῆς μετὰ τῶν γυναικῶν διαγωγῆς. Ὡς ἐάν, ἐπαγγελλόμενός τις αὐτὴν τῷ ὀνόματι, ἔργῳ τὰ τῶν γυναικῶν συνοικούντων ποιῆται, δηλὸς ἐστὶ τὸ μὲν τῆς παρθενίας σεμνόν ἐν τῇ προσηγορίᾳ διώκων, τοῦ δὲ καθ' ἡδονὴν ἀπρεπεῖς μὴ ἀπιστάμενος. Οὕτως γὰρ τὸν ἐβδομηκονταετη γεγονότα πεφθῆναι ἐμπαιθῶς γυναῖκι συνοικεῖν, οὕτως ὡς ἐπὶ γενομένην τινὲ ἀτόπῳ πράξει ὠρίσαμεν ἃ καὶ ὠρίσαμεν. Ἄλλ' ἐπεὶ ἐδιδάχθημεν παρὰ τοῦ Ἀποστόλου, μὴ τιθεῖναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ, ἢ σκάλαλον, οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ παρὰ τινῶν ὑγιῶς γινόμενον ἄλλοις ἀφορμὴ πρὸς ἁμαρτίαν ὑπάρξει, τοῦτο ἕνεκα προσετάξαμεν, ἐπόμεινοι τῇ διαταγῇ τῶν ἁγίων Πατέρων, χωρισθῆναι σε τοῦ γυναικοῦ. Ἐκβαλε τὸν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ οἴκου σου· κατὰστησον αὐτὴν ἐν μοναστηρίῳ· ἔστω ἐκεῖνη μετὰ παρθένων, καὶ σὺ ὑπηρετοῦ ὑπὸ ἀνδρῶν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῶν βλασφημηθῆται. Ἔως δ' ἂν ταῦτα ποιῆς, αἱ μυριάδες, ἃς περ σὺ γράφεις διὰ τῶν ἐπιστολῶν, οὐδὲν ὠφελήσουσί σε, ἀλλὰ τελευτήσεις ἀργῶν, καὶ δώσεις τῷ Κυρίῳ λόγον τῆς σεαυτοῦ ἀργίας. Ἐάν δὲ τολμήσῃς, μὴ διορθωσάμενος σεαυτὸν, ἀντιέχεσθαι τῆς ἰερωσύνης, ἀνάθεμα ἔσθαι παντὶ τῷ λαῷ, καὶ οἱ δεχόμενοι σε ἐκκληροῦντο· κατὰ πάσαν Ἐκκλησίαν γνήσονται.

Ἐκ δὲ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης πάρεστι γινώσκειν μὴ δεῖν εὐθὺς ἀφορίζεσθαι τὸν ἄλλοτρίᾳ γυναικὶ συνοικεῖν.

κοῦντα πρεσβύτερον, ἀλλ' εἰ μετὰ παραγγελίαν A muliere cohabitavit; sed si post promissum ab hac secedere recusaverit.

Nόμοι.

Ἐπίσκοπον μηδεμίαν παντελῶς γυναῖκα ἔχειν, ἢ μετ' αὐτῆς συνοικεῖν συγγεωροῦμεν. Εἰ δ' ἀποδειχθεῖ τοῦτο, τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβαλλέσθω.

Ἡγεῖς κληρικὸς γυναῖκα μὴ ἔχων, ἐπίστακτον ἔχτω ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, πλὴν μητρὸς, καὶ θυγατρὸς, καὶ ἀδελφῆς, καὶ τῶν ἄλλων ἀνυπόπτων. Εἰ δὲ μὴ ταῦτα παραφυλάξει, καὶ δις ὑπὸ μνηστῆρος ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἢ τῶν συγκληρικῶν μὴ ἐκδόλοι αὐτὴν, ἢ κατηγορηθεὶς ἀποδειχθεῖ συναστυρεφόμενος ἀσέμνως αὐτῇ, καθαιρέσθω.

Ἐπίσκοπος μὴ συνοικεῖτω οἰαδήποτε γυναίκα· μηδὲ γυνὴ διάκονος συνοικεῖτω ἀνδρὶ.

ΚΕΦΑΛΑ. Κ'. Περὶ τῶν γυναικῶν συλλουομένων.

Ὁ οὗ κανὼν τῆς σ' σύνδου τοῦ ἐν βαλανεῖοις τοὺς ἀνδρας μετὰ γυναικῶν λούεσθαι, ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἔθνεσιν ὑπὸ κατάγνωσιν γινόμενον, πάντῃ ἀπέριχε· καὶ κληρικοῖς μὲν τοῦτο ποιοῦσι καθαίρεισιν ὀρίζει· τὸ ἐπιτίμιον, ἀφορισμὸν δὲ μονάζουσιν, ἢ λαϊκοῖς.

Οὗτος δὲ τριακοστός ἐστὶ τῆς ἐν Λαοδικαίᾳ συνόδου, χωρὶς τῶν ἐπιτιμίων. Εἰ γάρ ὁ ἐντυχὼν κατὰ τὸ παρῆκον γυναικί, πολλῆς δεῖται σπουδῆς, μὴ προσαναχωρηθῆναι τὸν λογισμὸν τῇ πρὸς ταύτην ἐπιθυμίᾳ, σχολῆ γ' ἂν ὁ γυμνουμένης ταύτας ὁρῶν ἐν βαλανεῖῳ δυνηθεῖ φιλιάσθαι τῆς ἡδονῆς τῆν ἐπιθυμίαν· τοὺς γάρ ἀλλήλων μέλεσιν ὡς βέλεισιν ὁ ἰχθὺς καθ' ἡμῶν χρῆται. Ἐπεὶ οὐκ αἰσχρῶν ἐστὶν ἀσχίστων τὸ γυμνοῦς ἀνδρα· τε καὶ γυναίκα· ὡς ἀλλήλων ὁρᾶσθαι, καὶ ἀναφλέγειν σφίσι τὸν ἔρωτα, καὶ τῆς σαρκὸς ἀνάπτειν τὴν πύρωσιν; Ἄρκετὸν γάρ τῷ σώματι ἡ κακία αὐτοῦ καὶ ἡ φυσικὴ τοῦτου κίνησις· τί δεῖ τῇ φλογὶ πλεονεξίας ὕλης, ἢ τῷ θηρίῳ σαυλεστέρως τροφῆς ἐκ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν ἐστιάσεως, ἵνα μάλλον δυσκἀθεκτον γένηται, καὶ τοῦ λογισμοῦ βιαιότερον; Ἄλλως τε καὶ σκανδάλου τοῖς πολλοῖς ἀφορμὴν ἂν παράσχοιμεν, οἷσιν ἐπιτάχθημεν μὴ τιθέμεν πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ, καὶ ἀπρόσκοποι γίνεσθαι καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' οὐδὲ τοῖς ὁμοῦργοις ἐρεῖται τοῦτο ποιεῖν. Εἰ γάρ ἐν πεφύκασι σῶμα, καὶ ἀλλήλων μέλη τυγχάνουσιν, ἀλλ' οὐν χρῆσθαι κακῶς οὐ χρὴ τοῖς οἰκείοις μέλεσιν.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΑ'. Ὅτι γυναικῶν οὐ δεῖ πρεσβυτέρους γίνεσθαι.

Ὁ ια' τῆς ἐν Λαοδικαίᾳ κανὼν οὐκ ᾤθη δεῖν κατὰ γε τὸ παλαιὸν ἔθος πρεσβυτέρους γίνεσθαι, καὶ τῶν ἄλλων ἐν ἐκκλησίᾳ προκαθέζεσθαι γυναικῶν, ὡς διδασκάλου τάξιν πρὸς αὐτάς ἐπεχούσας· σιωπᾶν γὰρ ὁ λόγος καὶ διδάσκεισθαι, οὐχὶ διδάσκειν, κοινῇ συμπάσαις ἐπέταξε γυναικῶν. Ἐξαιρῶ τοῦ λόγου τὰς ἐν τοῖς τῶν γυναικῶν μοναστηρίοις τῶν λοιπῶν προϊσταμένας· ἢ γάρ, ἑνὸς σώματος τρόπον, ἐκ διαφόρων μελῶν ἀρμογῇ, διὰ τὴν σύμπνοιαν καὶ κατὰ Θεὸν τῶν λοιπῶν ὑποταγῆν, κεφαλῆς ταύταις διδῶσι χόρταν.

Leges.

Episcopum nullam omnino mulierem habere, aut cum ea cohabitare permittimus. Quod si id demonstratum fuerit, ex episcopatu ejiciatur.

Nullus clericus uxorem non habens, introductitiam in domo sua habeat, præter matrem, filiam, sororem, et alias quæ suspectæ non sunt. Quod si hæc non observaverit, et bis innotuit ab episcopo vel clericis, eam non ejecerit, aut accusatus cum ea inhoneste versari convictus fuerit, deponatur.

Episcopus ullam mulierem in contubernio non habeat; nec mulier, quæ diaconatus munere fungitur, in viri contubernio sit.

CAP. XX. De iis qui in balneis una cum feminis se lavant.

Canon 87 vi synodi viros in balneis una cum feminis se lavare, ut quod et apud gentes condemnatum sit, omnino prohibet: et clericis quidem ita facientibus pœnam depositionis, monachis autem vel laicis segregationis decernit.

Hic autem canon est 30 syn. Laodic., sine pœnis. Si enim qui in transitu in mulierem incidit, magna cura opus habet, ne ratio ejusdem desiderio inficiatur, qui eas nudas in balneo viderit, carnalis appetitus insidias difficulter evitare poterit. Inimicus enim membris nostris tanquam jaculis adversus nos ipsos utitur. Deinde annoi turpissima res esset, viros et feminas sese nudos mutuo conspiceret, et amorem sibi incendere, et carnis flammam exsuscitare? corpori enim sufficit sua malitia, et naturalis motus, et quid opus est, igni plus materiæ, aut facultati brutali copiosius alimentum ex oculorum pabulo suppeditare, ut magis difficulter cohibenda, et ratione potentior evadat? Præterea plurimis occasionem scandalii præberemus, qui jussi sumus fratri offendiculum non ponere, et sine offensione esse Judæis et Græcis, et Ecclesiæ Dei. Quin et conjugibus hoc facere non est permissum. Quamvis enim unum corpus sint, et sibi invicem membra, propriis tamen membris abuti non oportet.

85 CAP. XXI. Quod mulieres seniores, seu presidentes fieri non oporteat.

Canon 11 syn. Laodic. non oportere censet mulieres seniores fieri, et aliis mulieribus in ecclesia præsidere, quasi doctoris locum obtinentes. Verbum enim sacrum, omnibus ex æquo mulieres silentium agere, et discere, non autem docere jussit. Excipio hic eas quæ in mulierum monasteriis reliquis præsunt; diversorum enim membrorum, velut unius corporis, compages, propter conspersionem mutuum, et reliquarum sub Deo subjectionem, ipsis capitis locum dat.

CAP. XXII. *Quod mulieres ad sacrum altare introire non oporteat.*

Canon 44 syn. Laodic. absurdum ducit ut mulier ad sacrum altare introeat; quamvis id olim iis permissum erat. Si enim viris laicis hoc vetitum sit, multo magis mulieribus. Ejiciuntur autem, ut nonnulli dicunt, propter involuntarium menstruorum fluxum. Quære etiam 11 cap. præsentis litteræ, et 6 cap. lit. B.

CAP. XXIII. *Quod mulieres in ecclesia silere oporteat.*

Canon 70 syn. vi mulieres silentium agere jubet, juxta magni Pauli vocem, non solum in ministerii tempore, sed in omni fidelium conventu. Quod si quidquam discere voluerint, maritos suos domi interrogent. Hoc etiam iis qui sunt extra ecclesiam conveniens visum est. Dicit enim poeta nescio quis,

Mulieres ornat silentium.

CAP. XXIV. *Quod mulieres cum viris commercium habere, et vestes viriles induere non oportet.*

Canon 13 syn. Gangr. mulieres non impunitas præterit, quæ propter eam, quæ existimatur, exercitationem, pro consueto muliebri indumento, vestem virilem induerunt, sed eas anathemate ferit. Unusquisque enim, inquit, in eo ordine quo vocatus est, permaneat. Scimus autem mulieres propter veram et non simulatam exercitationem vestem hujusmodi induentes, quot cursus asceticos peregunt, virtutis fastigium assecutæ. Quære etiam in 3 cap. litteræ E. can. 62 syn. vi.

CAP. XXV. *Quod puerpera ad stata jejunia observanda non tenetur.*

Canon 8 Timothei Alexandrini puerperam in Paschæ Quadragesima statum jejunium non observare jubet; sed vini participem esse, et modicis cibis, quantum ferre poterit, seserificere. Jejunium enim ad humiliationem corporis excogitatum est; quod cum infirmum est, non disciplina indiget, sed auxilio, ut convalescat et priores vires recuperet.

86 CAP. XXVI. *De eo qui uxorem dæmons obsessam habet.*

Timotheus Alexandrin. in can. 15: Qui, inquit, uxore sua dæmone obsessa ita ut ferreos compedes gestet, cum continenter vivere nequeat, ab ea solvi et aliam ducere voluerit, iste, puto, adulterii notam non effugiet. Verum circa ea, quorum certam scientiam non habeo, tacere satius duxi.

Lex.

Ex novella autem imperatoris Leonis Philosophi marito concessum est, cum muliere, quæ perpetua insaniam laborat, matrimonium solvere, et alteri

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'. 'Οτι γυναίκα οὐ δεῖ εἰσέρχεσθαι εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον.

'Ο μὲν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου κανὼν εἰσηγῆν εἶναι γυναίξιν τὸ ἅγιον θυσιαστήριον τῶν ἀτόπων ἤγεσται, εἰ καὶ πρῶτον ἦν ἀνεπιμένον καὶ ταύταις. Εἰ γοῦν λαϊκοὶ ἀνδράσι τοῦτο ἀπειρήσασιν, πολλοὶ γε δεῖ γυναίξιν. Ἐκδέδληνται δὲ, ὡς φασὶν τινες, κατὰ τὴν τῶν ἐμμήνων ἀπροαίρετον ῥύσιν. Ζήτει καὶ τὸ ἰα' κεφάλαιον τοῦ παρόντος στοιχείου, καὶ τὸ ζ' κεφ. τοῦ Β στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'. 'Οτι γυναίκα οὐ δεῖ ἐν ἐκκλησίᾳ σιγᾶν.

'Ο ὁ' τῆς ζ' συνόδου κανὼν σιγῆν ἀσχεῖν ταῖς γυναίξιν ἐπιτάττει, κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Παύλου φωνήν. οὐκ ἐν τῷ τῆς λειτουργίας μόνῳ καιρῷ, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐπὶ πάσης τῶν πιστῶν συνελεύσεως. Εἰ δὲ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοῦ ἰδίου ἀνδρός ἐπιρωτάτωσαν. Τοῦτο δὲ καὶ τοῖς θύραθεν ἀρμόδιον ἔδοξε· φησὶ γάρ τις (1).

Γυναί, γυναίξιν κόσμον ἢ σιγῆ φέρει.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'. 'Οτι οὐ δεῖ γυναίκα ἀνδρικὴν στολήν ἐνδύεσθαι.

'Ο ιγ' τῆς ἐν Γάγγρα συνόδου κανὼν οὐδὲ τῶν γυναικῶν ἀνεπιμήτους εἶασεν, ὅσαι διὰ νομιζομένην ἀσκησιν ἀνεὶ τῆς εἰωθῆσας γυναίξιν στολῆς ἀνδρῶν ἔσθημα περιθέδληνται, ἀλλὰ καὶ ταύτας τῷ ἀναθέματι παραπέμπει. Ἐκαστος γάρ, φησὶν, ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ μείνειτω. Ἴσμεν δὲ τὰς δι' ἀσκησιν ἀληθῆ, καὶ οὐ καθ' ὑπόκρισιν τοῦτο ὑπελθούσας τὸ σχῆμα, ὅσους ἀσκητικῶς ἀγῶνας ἐτήγυσαν, καὶ τοῦ ἔκρου τῆς ἀρετῆς ἐπελάθοντο. Ζήτει καὶ ἐν τῷ γ' κεφ. τοῦ Β στοιχείου κανὼνα ξβ' τῆς ζ' συνόδου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'. 'Οτι γυναίκα τὴν λεγόμεν ἄναγκαιον τὰς νενομισμένας νηστείας τηρεῖν.

'Ο η' κανὼν τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας τῆς τεκούσαν γυναίκα κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν τοῦ Πέσχα μὴ φυλάττειν τὴν νενομισμένην νηστείαν κελεύει, ἀλλὰ καὶ οἴνου μεταλήψει, καὶ μετρίως βρώμασιν, ὅποση δύναμις, ἐαυτὴν ἀνακτᾶσθαι. Ἡ γὰρ νηστεία διὰ κατάλυσιν τοῦ σώματος ἐπινοήσεται, τοῦτο δὲ ἀσθενῶς ἔχον, οὐ δεῖται παιδαγωγίας, ἀλλὰ βοηθείας, εἰς τὸ ῥωσθῆναι τε, καὶ τὴν προτέραν συναγαγεῖν δύναμιν.

D ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'. *Περὶ τοῦ γυναίκα ἔχοντος δαιμονίωσαν.*

'Ο μὲν Τιμόθεος Ἀλεξανδρείας ἐν τῷ ιε' κανὼν Ὅστις, φησὶ, δαιμονώσης τῆς γυναίκος, ὡς καὶ δεσμὰ περιχεῖσθαι ταύτην εἰδῆσθαι πεποιημένα, σφρόνως μὴ θυνάμενος ἔχειν, ταύτης μὲν διαζυγῆσαι, ἑτέραν δ' ἀγαγεῖσθαι βουλευθείη, οὕτως, ὡς οἶμαι, γραφὴν μοιχείας οὐ διαπίφευγε. Πλὴν ἐν οἷς οἷα οἶδα βεβαίως εἰπεῖν, ἀμεινον ἤγημαι σιωπᾶν.

Νόμος.

Ἐκ δὲ τῆς Νεαρῶς τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σαφου δέδοται τῷ ἀνδρὶ, διηγετικῆς μανίαν νοσοῦσης τῆς γυναίκος, λύειν τὸν γάμον, καὶ ἑτέρα συνάπτεσθαι.

(1) Sophocli., *Αἴας μαστιγ.* iv, 292.

πῆν τὸν μὲν ἄνδρα ἐπὶ τριετίαν διακαρτερεῖν αὐτῆ A
κελεύει, καὶ ἐντὸς ταύτης μὴ διαλύειν τὴν μετὰ τῆς
μνηστείας γυναικὸς αὐτοῦ συζύγιαν· τὴν δὲ γυναῖκα
μὴ διαζεύγυσθαι τοῦ μανέντος ἀνδρὸς αὐτῆς, εἰ μὴ
παρέλθοι πενταετία. Τοῦτο καὶ ἡ τοῦ βασιλέως Ni-
κηφόρου τοῦ Βοτανιάτου νομοθετεῖ Νεαρά· Εἰ καὶ, ὁ
νόμος φησὶ, μανία ἐμποδίζει τὸν γάμον, οὐ μὴν δια-
λύει τὸν καλῶς συστάνατα.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΖ'. Περὶ τῶν γυναικῶν τῶν ἐν ἀφθ-
δρῶ, ἧσοι τῶν αὐτῶν ἐν ῥύσει.

Ζῆται ἐν 15' κεφάλαιον τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΗ'. Περὶ τῶν γυναικῶν τῶν πρὸς τὸ
ἀμβλῶσαι φάρμακα δεχομένων.

Ὁ 14' τῆς ζ' συνόδου κανὼν φόνου δικῆς ἐπι-
τρεχὴν κελεύει, ὅσαι τῶν γυναικῶν ἢ δέχονται, ἢ
ἐλαίς ὀρέγουσι πρὸς τὸ ἀμβλῶσαι φάρμακα. Ἀθήρα B
γούν τινες ἀνδράσι μιγνύμεναι, καὶ συλλαμβάνου-
σαι, δεῖ τοῦ μὴ ἀλῶναι πορνείας γονεῦσιν ἰσῆς
ἢ δεσπόταις, τῆ τοῦ δηλητηρίου πόσει τὰ ἐμβρυα
φθεῖρειν ἐπιτηδεύουσιν, ἢ καὶ βάρει τὰς κοιλίας
πίψουσιν, ὥστε νεκρὰ τῆς γαστρὸς ἐκπσεῖν· καὶ
οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὰς ἐντοτε προσαπολ-
λίουσιν.

Ὁ δὲ κα' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, Εἰ καὶ ὁ πρότερος,
φησὶν, ὅρος μέχρις ἐξόδου τῆς κοινωνίας ἐξέωσε
τὰς δεχομένας τὰ φθόρια, ἀλλ' ἡμεῖς φιλανθρωπώ-
τερόν τι ποιῶντες, δεκαετῆ χρόνον ὠρίσαμεν ἀρκεῖν
αὐταῖς εἰς μετάνοιαν.

Ἄλλὰ καὶ ὁ β' τοῦ μεγάλου Βασιλείου τὸ μέτρον
τοῦτο τῆς δεκαετίας ταῖς τοιαύταις ὀρίζειται· καὶ C
τὴν θεραπείαν οὐ τῷ χρόνῳ μᾶλλον ἢ τῷ τρόπῳ
πιστεύει τῆς μετανοίας. Ἐπεὶ δ' ὁ Μωσαϊκὸς νό-
μος, ὅτε μὲν οὐκ ἐξεικονισμένον τὸ ἐμβρυον ἤμ-
διωτο, εἰς χρήματα ἐξημίου, ἐξεικονισμένου δ'
ἐκπίπτοντος, εἰς ψυχὴν κατεδίκαζε, θνήσκειν κε-
λεύει τὴν τὴν γυναῖκα πατάξαντα· τούτου μνησθῆς
ὁ ἄγιος, Διαφορὰν, φησὶν, ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν, εἴτε
μυροφωμένα, εἴτ' οὐδ' ἀμόρφωτά εἰσι τὰ ἀποδαλ-
λόμενα. Οὐ γὰρ εἰς χρήματα ζημιούμεν, ἀλλὰ φόνου.
κρίνομεν τὴν τοῦτο ποιήσασαν, διὰ τε τὴν τοῦ
ἐμβρύου φθορὰν καὶ αὐτῆς δὲ τῆς ἀποδαλτικίας·
ἐπισυμβαίνει γὰρ ἐσθ' ὅτε τῷ ἐμβρῶν καὶ ταύτην
συμφερεσθαι. Τὸ γούν σπέρμα τῆ μήτρα κατα-
βαλλόμενον, πρότερον μὲν ἐξαιματοῦται, εἴτα εἰς
ἀμόρφωτον πηγνυται σάρκα, εἴθ' οὕτως ἐξεικονί- D
ζεται καὶ διατυπῶται εἰς μέλη καὶ μόρια.

Ἄλλ' ἐν μὲν τῷ τέλει τοῦ ἧ' κανόνος, Καὶ αἱ
ὑδοῦσαι, φησὶ, καὶ αἱ δεχόμεναι τὰ ἐμβρυοκτόνα
δηλητήρια ἐν τοῖς ἰκουσίως φονεύουσι καταλογί-
ζονται. Ἐνταῦθα δὲ τὸ τοῦ ἀκούσιου φόνου ἐπιτίμιον
τὴν δεκαετίαν ἐπιτίθησι ταύταις, οἴμαι, παρὰ τὸ
μήπω γεγονέναι· τὸ κρυφορῶμενον ἐν φύσει, καὶ τὸ
μὴ ἐκ διαθέσεως ἀπαυθρόπου μελετηθῆναι τὸν φόν-
νον, ἀλλὰ δι' αἰσχύνην ἢ φόβον ὄγενῆ, γονέων τυχόν,
ἢ δεσπότου, ἢ ἄλλου τινὸς, κίνδυνον ἀπειλοῦντος.

Νόμοι.

Ἡ ἐπίτιδος ἐκτρώσασα προσκαίρως ἐξορίζεται.

A conjungi. Eadem vero novella maritum per trien-
nium exspectare jubet, et intra illud cum muliere
furiosa conjugium non solvere; mulierem autem r
marito suo furioso non separari, antequam quin-
quennium exactum sit. Idem etiam novella impe-
ratoris Nicephori Botaniatiz statuit: Quamvis
insania, inquit lex, matrimonium impedit, non
tamen recte contractum dissolvit.

CAP. XXVII. De mulieribus menstrualis, sive quæ
fluxum patiuntur.

Quære cap. 16 litteræ A.

CAP. XXVIII. De mulieribus pharmaca ad abortionem
ciendam sumentibus.

Canon 91 syn. vi homicidii pœnas luere jubet
mulieres quæ vel accipiunt vel aliis præbent phar-
maca ad abortionem ciendam. Aliquæ enim clam
cum viris coeuntes, et concipientes, metu ne forni-
catio detegatur a parentibus forte vel dominis,
medicamenti deleterii potu fœtus corrumpere stu-
dent, vel ventres suos pondere premunt, ut mortui
ex matrice excidant, et non solum illos, sed et
seipsas aliquando interimunt.

Canon autem 21 syn. Ancyranae, quamvis inquit,
antiqua definitio, eas quæ medicamenta fœtum
necantia, usque ad obitum a communione abigit,
nos tamen humanitate usi decennii tempus ad
pœnitentiam iis sufficere decernimus.

Quin et 2 magni Basilii can. eandem decennii
mensuram ejusmodi mulieribus decernit, et medi-
cinam non ex tempore sed modo pœnitentiæ fidam
judicat. Quoniam autem lex Mosæica, cum fœtus
nondum efformatus abortivus erat, multam pecu-
nariam imposuit; cum vero formatus excideret,
vita multavit, mori jubens eum qui mulierem ver-
berasset; facta hujus legis mentione, Nos, inquit
sanctus, nullum discrimen statuimus, sive formata
sint sive informia quæ ejiciuntur. Non enim multam
pecuniariam imponimus, sed homicidii eam
quæ id patravit condemnamus, tum ob fœtum cor-
ruptum, tum ob mulierem e qua is ejectus est,
siquidem cum fœtu ipsam quoque interire aliquando
S7 contingat. Semen igitur in matricem injectum
primum in sanguinem vertitur, deinde in carnem
informem concrecit, tum in membra et partes
hominis effligiatur et formatur.

In fine autem 8 can. et quæ dant, et quæ acci-
piunt medicamenta fetum perimentia voluntariis
homicidis adnumerantur. Hic vero pœnitentiæ dec-
cennium, pœnam nimirum cædis involuntariæ,
ejusmodi mulieribus imponit. Peto, quod fœtus in
utero in rerum natura non sit, et quod non inhu-
maniter affecta mortem molita sit, sed propter
pudorem vel metum non illiberalam, parentum
forte, vel domini, vel alicujus alterius periculum
minitantis.

Leges.

Quæ data opera abortierit, in temporale exsilium
datur.

Novella autem imperatoris Leonis Sapientis viro facultatem dat matrimonium cum muliere divelendi, quæ data opera semen suum abortivum facit.

Qui abortionis poculum dederit, si vilis sit, in metallum damnatur; si honestus, amissa parte bonorum relegatur. Si quis vero inde enectus fuerit, summum supplicium infligitur, idque licet citra dolum abortionis medicamentum datum sit.

CAP. XXIX. *De muliere quæ fetum negligit, aut exponit.*

Canon 33 mag. Basilii necnon 52 eam quæ in via parit, si fetum, cum eundem servare posset, neglexerit, homicidii pœnas luere oportere censet, quamvis alius eum sustulerit, et humaniter affectus vivum conservaverit, dum mater brutaliter et inhumaniter affecta est, ex fornicatione forsau concipiens, et peccatum suum hoc pacto celare studens. Quod si, propter inimicorum periculum, vel necessarium defectum, vel quod captiva ducta sit, vel, ut hostes fugiat, latuerit, et periculum sit ne infantis ejulatu prodatur, sese simul et infantem servare non potuerit, mater damni veniam consequetur.

Hinc etiam de iis qui infantes suos in templorum aditibus exponunt, in sacra synodo sæpius disceptatum fuit; et placuit, eas ut homicidas puniri, etsi alius infantes suscipiat, et cum cura educat.

Lex.

Occidit fetum non solum qui suffocat, sed etiam qui abjicit, et non nutrit; et qui in locis publicis exponit ad misericordiam quam ipse non habet.

CAP. XXX. *De iis qui virgines stuant.*

Canon 67 sanct. apost. : Eum qui virginem non desponsam stuprat, segregari jubet (desponsam enim qui stuprat, quis dicet eum non ut adulterum puniendum esse?) eamque habere, et non abjicere, quamvis pauperrima sit et illius genere indigna.

§§ Lex.

Dicit enim lex, eum qui cum continente muliere rem habet, cogi oportet eam in matrimonii societatem accipere.

Canon igitur, ut videtur, propter vim quidem segregari eum qui peccavit, propter virginis autem salutem cogi ipsum ei legitime conjungi, decernit.

Verum in acçãone de vi legem ita statuere non ostensum est.

Leges.

Dicit enim : Qui puellæ vim affert, eamque constuprat, nares ei abscindantur, et tertiam partem suarum facultatum puellæ det.

Qui cum virgine puella colit, ipsa quidem vo-

Η δε Νεαρά τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ ἀδειαν δίδωσι τῷ ἀνδρὶ διασπᾶν τὸν μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ γάμου, ἐξεπιτηδες ἀμβλωσκούσης τὴν ἐκείνου σποράν.

Ὁ πόμα δεδωκὸς ἀμβλωθρίδιον, εὐτέλης μὲν ὢν, μεταλλίζεται, τίμιος δὲ, ἐξορίζεται μετὰ καίρικῆς δημεύσεως. Ἐσχάτη δὲ τιμωρίῃ ὑπάγεται, ἐάν τις ἀπέθανεν ἐκ τούτου, καὶ εἰ χωρὶς δόλου τῷ ἀμβλωθρίδιον δέδωκεν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'. *Περὶ γυναικὸς τῆς ἀμελῶς ἐγούσης περὶ τὸ κύημα ἢ ἐκτιθεμένης.*

Ὁ λγ' τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν, εἶτι δὲ καὶ ὁ νβ', τὴν κατὰ τὴν ὁδὸν κυήσασαν, εἰ γε παρὴν αἰῶσαι καταπεφρόνηκε τοῦ κυήματος, φόνου δίεας ὑπέχειν οἶεται δεῖν, κἂν εἰ ἕτερος ἀνελόμενος, καὶ φιλανθρώπως χρησάμενος, τὸ ζῆν αὐτῷ καχάριται, αὐτῆς θηριώδει καὶ ἀπανθρώπων λογισμῷ χρησαμένης, ἐκ πορνείας ἴσως ταῦτο ἢ μοιχείας συνειληφύτας, καὶ τὴν ἀμαρτίαν ταύτῃ πειραθείσης συγκρούσαι. Εἰ δὲ παρὰ τὴν ἀπορίαν τῶν προσησομένων, ἢ τὴν ἑνδειαν τῶν ἀναγκαίων, ἢ αἰχμάλωτος ἀγομένη, ἢ τῷ φεύγειν πολεμίου κρυπτομένη, καὶ τοῦ βρέφους κλυθυμριζομένου, κινδυνεύουσα μὴ νυθῆναι, ἑαυτὴν ἅμα καὶ τὸ τεχθὲν οὐκ ἤρκεισε περισώσασθαι, συγγνωστὴ μᾶλλον ἢ μήτηρ τῆς ἐπιρθείας.

Ἐκ δὲ τούτου καὶ περὶ τῶν ἐκτιθεμένων τι οἰκεία βρέφη πρὸς ταῖς εἰσόδοις τῶν ἱερῶν λόγος πολλάκις ἐπὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου γέγονε· καὶ ἤρκεισεν ὡς φονευτρίας ταύτας κολάζεσθαι, κἂν ἕτερος ἀνέλῃται, καὶ ἐπιμελησάμενος ζωογονήσῃ.

Νόμος.

Φονεύει τὸ τιχτόμενον οὐ μόνον ὁ πνίγων, ἀλλὶ καὶ ὁ βίπτων, καὶ ὁ μὴ τρέφων, καὶ ὁ ἐν δημείῳ τόποις ἐκτιθέμενος ἐπὶ ἐληημοσύνη, ἢν αὐτὸς οὐκ ἔσχεν.

ΚΕΦΑΛ. Λ'. *Περὶ τῶν γυναικῶν παρθένους βιαζομένων.*

Ὁ τῶν ἀγίων ἀποστόλων εζ' κανὼν τὸν βιασάμενον παρθένον ἀμνήστευτον ἀφορίζεσθαι ἀξιῶ· (τὸν γάρ τοι μεμνηστευμένην τίς ἀνταρεῖ μὴ οὐχὶ καὶ ὡς μοιχὸν τιμωρεῖσθαι δεῖν;) ἔχειν δὲ ταύτην καὶ μὴ ἐκβάλλειν, εἰ καὶ τῶν πειροσάτων οὐσα τυγχάνει, καὶ τῷ ἐκείνου μὴ προσήκουσα γένηται.

Νόμοι.

Φησὶ γάρ ὁ νόμος· Τὸν μετὰ σώφρονος παλλακευόμενον γυναικὸς, ἀναγκάζεσθαι δεῖ καὶ εἰς γίμου κοινωνίαν λαμβάνειν αὐτῆν.

Ὡς εἶπκε τοίνυν καὶ ὁ κανὼν ὑπὲρ μὲν τῆς βίας ἀφορίζεσθαι τὸν πλημμελήσαντα ἐπιτάττει, διὰ δὲ γε τῆς παρθένου τὴν σωτηρίαν ἀναγκάζεσθαι καὶ νομίμως αὐτῇ συναφθῆναι.

Οὐ μὴν ἐν τῇ περὶ βίας ἀγωγῇ οὕτω θεσπίζειν ὁ νόμος δείκνυται.

Νόμοι.

Φησὶ γάρ· Ὁ βιασάμενος κόρην καὶ φθείρας αὐτὴν βινκοπεῖσθω, δίδωκε αὐτῇ καὶ τὸ τρίτον τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ.

Ὁ παρθένο κὸρη μὴ γινόμενος ἐκείνης μὲν προσι-

ρίσει, ἀγνοούντων δὲ τῶν γονέων, τῆς πράξεως, A lente, parentibus autem ignorantibus, postquam διαγνωσθεμένης, εἰ μὲν θέλει λαβεῖν αὐτὴν εἰς γυναῖκα, καὶ συναινοῦσι καὶ οἱ γονεῖς, γινέσθω τὸ συνάλλαγμα. Εἰ δὲ τοῦ ἐνδὸς προσώπου οἱ γονεῖς τοῦτο οὐ καταδέχονται, εἰ μὲν εὐπορὸς ἐστὶν ὁ φθορεὺς, τῇ φθορᾷ κέρη διδῶτω λίτραν μίαν χρυσίου· εἰ δὲ ἐνδεής, τὸ ἡμισυ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ· εἰ δὲ παντελῶς ἀπορος, τυπτόμενος καὶ κούρυστός ἐξορίζεσθω.

Ὁ ὠρισμένος εἰς κατηγορίαν τῆς μοιχείας χρόνος τῆς πενταετίας οὐκ ἔχει χώραν ἐπὶ τῆς κατὰ βίαν γενομένης φθορᾶς, ἀπροσδιορίστως γὰρ κινεῖται, ἐπειδὴ καὶ δημοσίᾳ ἢ βίᾳ πλημμελεῖται.

ΚΕΦΑΛΑ. ΛΑ'. Περὶ ρητηείας.

Ζῆται τὸ α' κεφάλαιον τοῦ Μ στοιχείου.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Δ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑ. Α'. Περὶ δαιμονίων τῶν δαιμονῶν ὑποκριτόμων.

Ὁ οὐ τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν δαιμονῶνα μήτε κληρικὸν ἐπιτάττει γίνεσθαι, μήτ' εὐχῆς τοῖς πιστοῖς κοινωνεῖν· ἀπαλλαγθέντα δὲ τελῶς τοῦ δαιμονος, καὶ εἰς κληρὸν προβαίνειν, εἰ γὰρ καὶ τὰ τοῦ βίου συμβαίνει τῷ ἀξιώματι· ἐπεὶ τοι γὰρ τὸν ἐκ διαλείματων νοσοῦντα συγκαταλεγεῖναι τῷ κληρῷ οὐχ ὀισιν, ἵνα μὴ τῷ καιρῷ τῆς μανίας αὐτοῦ καὶ τὰ τῆς ἰερωσύνης ὑβρίζεται, καὶ τὸ θεῖον ἐτεχνῶς βλασφημῆται. Πῶς γὰρ οἶόν τε τὸ καθαρὸν τῆς ἰερωσύνης φῶς ψυχῇ πιστευθῆναι, τὸ ἐξάριστον εἰσοικισαμένη τῆς πονηρᾶς δυνάμεως σκότος διὰ τὴν πρὸς τὰ φαῦλα ροπήν; καὶ σαπρῷ γὰρ δῆπου δοχεῖω μύρον οὐδ' ἂν εἰς νοῦν ἔχων πιστεύσειεν. Ἡ γὰρ ἐλευθέρα τῶν ἀκαθάρτων παθῶν ψυχὴ καὶ τῇ ἀγιωσύνῃ τῶν ἀγαθῶν χαίρουσα πράξειεν, φοβερὰ τῇ πονηρᾷ τῶν δαιμόνων εἶναι πιστεύεται φάλαγγι. Ἄλλως τε καὶ λογισμοῦ καὶ φρονήσεως ἱερῶς ὧν ὁ δαιμονῶν, καὶ φαῦλά τινα καὶ ἄσεμνα διαπραττόμενος, καὶ δαιμονιώδεις φωνὰς προτιέμενος, τὸν λαὸν συνταράττειν, καὶ τὴν ἐν τῷ νεῷ ψαλμῶδιαν ἀχρεῖσθαι ἐμελλεν.

Ὁ δὲ γ' τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας τὸν μὴ δι' ἄλλου, ἀλλ' ἐκ διαλείματος τὴν μανίαν νοσοῦντα, μεταλαμβάνειν ἐπίησι τῶν ἀγιασμάτων, εἰπερ, ἐν ᾧ σωφρονῶν ὀρθῶται καιρῷ, μὴ διασῶρη τὰ θεῖα, καὶ βλασφημῆ τὸ μυστήριον, μηδὲ κατὰ τῆς πίστεως φθέγγηται· οἶα καὶ ὁ Ἰουδαῖος ἔδρασεν, ἐκκαλύψας ἃ ἐδιδάχθη τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς τοῖς γινόμενοις διαπιστῶν, καὶ τῷ διδασκάλῳ ὡς ἀνθρώπῳ ψιλῷ προσέχων, καὶ οὐ Θεῷ.

Ὁ δὲ ιδ', Εἰ τις, φησί, μὴ ὄγιδ' τὸν λογισμὸν ὡς ἀληθῶς κεκτημένος, ἑαυτὸν διεχειρίσαστο, καὶ τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ προσφορᾶς, καὶ τῆς εἰσθυλας εὐχῆς ἀξιούσθω· στέρεσθαι γὰρ καὶ τῆς νενομισμένης ὁσίας τὸν γὰρ τοιοῦτον οὐ χρῆ.

Ὁ δὲ ξ' τῆς ζ' συνόδου τοὺς δαιμονῶν ὑποκριτούμενους, καὶ τρόπων φαυλοτήτι, διὰ τὸ πρὸς κέρδος ὄρεσθαι, τὰ ἐκείνων σχηματιζόμενους, ἐπιτιμᾶσθαι παντάπασι δικαιοῖ, καὶ πόνοις ὑποβάλλεσθαι, οἷοις ἂν ἀληθῶς δαιμονῶντες ὑποβλήθειεν πρὸς ἀπλ-

res cognita fuerit, si eam quidem in uxorem accipere voluerit, et parentes consentiant, fiat contractus. Quod si alterius personæ parentes id non probeant, si dives sit stuprator, violatæ puellæ det unam auri libram, sin autem egentior, susrum facultatum dimidium; verum si in extrema paupertate sit, verberatus et tonsus exterminetur.

Quinquennii tempus fornicationis crimini præfinitum, locum non habet in stupro per vim facto; indefinite enim movetur, quando vel publice vel per vim peccatur.

CAP. XXXI. De maleficiis.

Quære caput I litteræ M.

B

89 INITIUM LITTERÆ Δ.

CAP. I. De iis qui a dæmone corripiuntur, et qui se a dæmone correptos esse simulant.

Canon sanctorum apostolorum 79, eum qui dæmonem habet, neque clericum fieri, neque cum fidelibus una precari jubet; a dæmone autem omnino liberatum etiam ad clericum provehi, si modo vita ejus dignitati conveniat: quippe nefas est, ut qui per dilucida intervalla insanit, clero adnumeretur, ne furoris tempore sacerdotium contumelia afficiatur, et Numen plane blasphemetur. Quomodo enim pura sacerdotii lux homini credetur, in quo malæ potestatis tenebræ impuræ habitant propter ejus ad malum inclinationem? Neque enim quisquam, qui sapit, putri vasi unguentum committet. Etenim anima, quæ ab impuris perturbationibus liberatur, et in honestate bonorum operam exultat, improbræ dæmonem phalangi metuenda esse creditur. Quin et dæmoniachus, siquidem ratione et intellectu privatur, mala aliqua et inhonesta perpetrans, et voces dæmoniacas emitens, populum consurbabit, et divinum in templo officium impediens.

Tertius autem Timothei Alexandrini canon, eum qui non perpetuo, sed per intervalla insanit, laborat, sacramentorum participem esse sinit, si eo tempore, quo sanæ mentis esse videtur, in sacra non invehitur, nec mysterium blasphematur, nec contra fidem loquitur; quemadmodum fecit Judas, qui, quæ a Domino doctus est, Judæis revelavit, iis quæ facta erant, fidem non dans, et magistro suo ut nomini vulgari et non tanquam Deo, mentem adhibens.

Ejusdem vero canon 14: Si quis, inquit, revera non sanæ mentis, sibi mortem sua manu consciverit, oblatione pro se et solita oratione dignus habeatur; talem enim obsequiis legitimis privari non oportet.

Porro 60 canon syn. vi, eos qui se a dæmone correptos esse simulant, et morum improbitate, lucro scilicet inhiantes, eorum figuram et habitum simulate præ se ferunt, omnimodo puniendos esse decernit, et ejusmodi laboribus et asperitatibus

exercendos, quibus subiiciantur illi, qui vere a dæmone correpti sunt, ut a dæmonis operatione liberentur. Eum enim, qui cum Deo vivere voluerit res mundanas contemptui habens, viam errori non obnoxiam, et in qua divini Patres iustiterunt, eligere oportuit, non autem eam, quæ scandali occasio evadat. Etenim multa iis cura opus est, uti inquit sanctus quidam, ne dum simulare aggradiuntur, in sui illusionem desinant, quamvis recta cum ratione hanc viam elegerint.

Quæras etiam in cap. 1 lit. B can. 45 synodi Carthaginensis; et Timothei Alexandrini can. 2 et 4, et in 12 cap. lit. E, can. 83 syn. Carthaginensis; et 26 cap. lit. G.

**90 CAP. II. De creditoribus, et mutuo, et pignori-
bus.**

Leges.

Uxor circa dotem prioribus mariti creditoribus præferatur; non autem iis præfertur circa donationem ante nuptias.

Uxor circa dotem debito fiscali præfertur, nisi antiquius fuerit.

Vetat constitutio maritum rerum dotialium alienationem, vel hypothecam facere; imo quamvis uxor iis quæ facta sunt consentiat, ne naturæ femineæ debilitas rerum suarum deperditionem causet. Quod si uxor maritum res suas oppignrantem videns, statim silentium agat, tanquam eum qui cum marito contractum facit, fallere voluerit, tunc non adjuvatur. Edictum enim uxori-
bus deceptis opitulatur, non autem fraudulentis.

Si propter mariti obligationem uxor se alieni contractus vinculo iniecerit, eumque per propriam substantiam obligatione liberare voluerit, et rei curam gesserit, si pollicita non solverit, depositum vindicare nequit, perfectæ scilicet ætatis existens.

Si qua uxor in cautione mutui marito suo consensus det facultates suas subscribere, vel seipsam obliget, nihil ejusmodi valet, obtinetve; sive semel, sive sæpius idem in ea re fiat; sive privatum, sive publicum fuerit debitum; sed eodem modo se habet, ac si nullatenus scriptum fuerit: nisi aperte probetur, quod pecuniæ in privatos uxoris usus commodatæ fuerint.

Creditor qui prolationes suas inficiatus est, summam quæ iis continetur, postquam convictus fuerit, debitori duplam rationibus initis refundat.

Fructus ex pignore percepti in sortem imputantur, et si sufficient ad totum debitum, solvitur actio, et pignus redditur. Quod si fructus debitum superent, superflui redduntur.

Fructus fundi computantur in sortem, non solum quos creditor percepit, verum etiam quos perci-

Α λάγην τῆς τοῦ δαίμονος ἐνεργείας. Τὸν γὰρ ὁπὶ Θεῷ ζῆν ἐλόμενον, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἡμεληκότα πραγμάτων, τὴν ἀπλανῆ καὶ τοῖς θεοῖς Πατρῶν βᾶσιμον εἶδει, μὴ μέντοι τὴν ἐπικίνδυνον καὶ πολλοῖς αἰτίαν αἰρεῖσθαι σκανδάλου. Πολλῆς γὰρ ῥήψευς τοῖς τοιοῦτοις χρεῖα καθέστηκε, ὡς τις φησὶ τῶν ἀγίων, μήπως ἐμπαίζειν ἐπιχειρήσαντες, εἰς ἐμπαιγμὸν ἑαυτῶν καταλήξωσιν, εἰ γὰρ καὶ ὀρθῶ λογισμῷ τὴν ὁδὸν ταύτην εἴλεοντο.

Ζῆται καὶ ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Β στοιχείου κανόνα μὲ' τῆς ἐν Καρθαγίνῃ συνόδου, τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας β' καὶ δ' καὶ ἐν τῷ β' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου κανόνα γγ' τῆς ἐν Καρθαγίνῃ συνόδου, καὶ τὸ κς' κεφ. τοῦ γ' στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Β'. Περὶ δανεισῶν, καὶ δανείου, καὶ ἐνεχυρῶν.

Νόμοι.

Ἡ γυνὴ προτιμάσθω περὶ τὴν προῖκα τῶν προτέρων δανεισῶν τοῦ ἀνδρός· οὐ προτιμάται δὲ τούτων περὶ τὴν πρὸ γάμου δωρεάν.

Ἡ γυνὴ προτιμάται περὶ τὴν προῖκα τοῦ δημοσίου χρέους, εἰ μὴ ποῦ προγενέστερον ὑπῆρξεν.

Ἀπαγορεύει ἡ διάταξις τῷ ἀνδρὶ ἐκποιήσιν ποιέσθαι καὶ ὑποθήκην τῶν προικιμαίων πραγμάτων, εἰ καὶ τοῖς γινόμενοις ἡ γυνὴ συναίνεσι, ἵνα μὴ τῆς γυναικείας φύσεως τὸ σαθρὸν ἀπώλειαν τοῦ ἀδελφικοῦ πράγμασιν ἐμποιήσῃ. Εἰ δὲ ἡ γυνὴ ὀρθῶς τὸν ἀνδρα τὰ ἴδια ὑποτιθέμενον, ἐσιώπησεν ἐπιτηδεύς, ὡς ἀπατηθεὶς βουλομένη τὸν συναλλάσσοντα τῷ ἀνδρὶ, τότε οὐ βοηθεῖται. Ταῖς γὰρ ἀπατωμέναις γυναῖξιν βοηθεῖ τὸ δόγμα, οὐ ταῖς πανούργοις.

Ἐάν διὰ τὴν τοῦ ἀνδρός ἐνοχὴν παρενέβαλε ἑαυτὴν ἡ γυνὴ τῷ δεσμῷ τοῦ ἀλλοτρίου συναλλάγματος, καὶ διὰ τῆς ἰδίας ὑποστάσεως τοῦτον ἀπαλλάξαι βούλεται τῆς ἐνοχῆς, καὶ ἐμελέτησεν, εἰ μὲν ὑποσχομένη οὐ κατέβαλεν, οὐδὲ καταβαλεῖν ἔτι ἀπαιτηθῆσεται· εἰ δὲ κατέβαλε, διεκδικεῖν οὐ δύναται, δηλονότι τῶν ἐντελῶν οὔσα.

Εἰ τις γυνὴ ἐν δανειακῷ γραμματείῳ συναίνεσι τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ, ἢ ὑπογράψῃ, καὶ τὴν οἰκίαν περιουσίαν, ἢ καὶ ἑαυτὴν ἐνοχοποιήσῃ, οὐδὲν τοιοῦτον ἰσχύει ἢ κρατεῖ, κἂν τε ἀπαξ, κἂν τε πολλὰς τοιοῦτον ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ πράγματος γένηται, εἴτε ἰδικόν, εἴτε δημόσιον εἴη τὸ χρέος, ἀλλ' οὕτως εἶναι ὡς ἂν εἰ μὴδὲ γεγραμμένον ἦν, εἰ μὴ φανερῶς ἀποδειχθῆι, ὅτι τὰ χρήματα εἰς ἰδίαν αὐτῆς τῆς γυναικὸς χρεῖας ἐδανείσθη.

Ὁ δανειστής τὰς οἰκείας ἀρνησάμενος ἀποδείξει διπλάσιον τὸ περιεχόμενον αὐταῖς ποσὸν ἐλεγχόμενος καταλογιζέσθω τῷ χρεώστῃ.

Οἱ ἐκ τοῦ ἐνεχυροῦ ληφθέντες καρποὶ ψηφίζονται εἰς τὸ χρέος· καὶ ἐάν ἱκανοὶ γένωνται πρὸς τὸ ἔλθον χρέος, βύεται ἡ ἀγωγὴ, καὶ ἀποδίδονται τὸ ἐνεχυρον. Εἰ δὲ καὶ πλείονές εἰσι τοῦ χρέους οἱ καρποὶ, ἀποδίδονται οἱ περιτεύοντες.

Οἱ καρποὶ τοῦ ἀγροῦ ψηφίζονται εἰς τὸ χρέος, οὐ μόνον οὐδ' ἐλαθεὶν ὁ δανειστής, ἀλλὰ καὶ οὐδ' ἡδύ-

νατο λαβεῖν· εἰ δὲ καὶ ἔβλαψε τον ἀγρον, ἐνάγεται A pere potuit. Quod si agrum deteriorem effecerit, etiam hoc nomine convenitur.

Ἐν ὁ δανειστής μὴ παρ' ἴδιαν στείλαν ἀπολείη τὸ ἐνέχυρον, οὐκ ἐγκαλεῖται. Χρὴ δὲ αὐτὸν ἀποδείξαι εἶ ἀπώλεσε· τὰ γὰρ τυχηρὰ οὐ κινδυνεύεται τῷ δανειστῇ, ἀλλὰ δύναται κατὰ τύχην ἀπολείσας τὸ πρᾶγμα, ἀπατεῖν τὸ αὐτῷ κεχρεωστημένον. Εἰ δὲ μεταξὺ τῶν συναλλασσόντων ἤρρεσεν, ἵνα ἡ ἀπώλεια τῶν ἐνεχυρῶν ἐλευθερώσῃ τὸν χρεώστην, τοῦτο ἰσχύει.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ διαζυγίου.

Ζήτει τὸ γ' κεφάλαιον τοῦ Γ' στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ διαθήκης.

Ὁ μ' τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν ἴδια κεκτημένον πρὸ τῆς χειροτονίας ἐπίσκοπον κελεύει ὅλα ταῦτα ποιεῖν, καὶ μὴ τοῖς τῆς ἐκκλησίας μισθῶναι, ἵν' ἐξουσίαν ἔχοι τελευτῶν, οἷς βούλεται καὶ ὡς βούλεται, ταῦτα καταλιπεῖν, ὀρθοδόξους μέντοι Χριστιανοίς, καὶ μὴ προφάσει τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἀπόλλυσθαι τὰ τοῦ ἐπισκόπου, γυναῖκα καὶ παῖδας ἐσθ' ὅτε κεκτημένου, ἢ συγγενεῖς, ἢ οἰκέτας. Δίκαιον γὰρ παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις μῆτε τὴν ἐκκλησίαν ζημιουῖσθαι ἀγνοίαν τῶν τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, μῆτε τὸν ἐπίσκοπον ἢ τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, προφάσει τῶν τῆς ἐκκλησίας, ζημίαν ὑπομένειν, βάρει χρεῶν ἰσως ὑποκειμένης, καὶ εἰς πράγματα τοσούτους ἐμπέπτοντας, τῷ αὐτοῦ διαλοδορεῖσθαι θανάτῳ. Εἰ γὰρ μὴ ὅλα ποιήσαιο τὰ τε πρὸ τῆς χειροτονίας, καὶ τὰ μετὰ ταύτην αὐτῷ περιελθόντα ἐξ αἰτίας εὐπροσώπου, ὁ μετ' αὐτῶν χειροτονηθεὶς τῶν αὐτοῦ πάντων ἀνθίσταται, ἀναθεδεγμένους πάντως καὶ τὴν τῶν χρεῶν ἔκτισιν.

Ὁ δὲ λβ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, οἱ εἰς ἐπισκοπὴν, ψηθί, προελθόντες, ἢ κληρὸν, καὶ πρὸ τούτου μὲν ἀπορίξαι καὶ κενία συζῶντες, εὐπορήσαντες δὲ μετὰ τοῦτο, ὥστε καὶ ἀγροὺς ἑαυτοῖς πρῆσθαι, καὶ χωρία, ἐπεὶ δοκοῦσιν ἐκ τῶν πραγμάτων ταῦτα τῆς ἐκκλησίας κτήσασθαι, ὀφείλουσι μὴ ἑτέροις, ἀλλὰ τῇ ἐκκλησίᾳ ταῦτα καταλιπεῖν, τὴν τῆς ἱεροσυλίας γραφὴν φυλαττόμενοι. Εἰ δὲ κατὰ ὁμῶν, ἢ συγγενῶν κληρονομίαν, καὶ μὴ καθ' ὄντιναοῦν ἕτερον τρόπον, εἰς ἀναβύσεις τυχὼν αἰχμαλώτων, ἢ νεῶν οἰκοδομᾶς, ἔστιν ἃ προσκτήσαντο, οὗ καὶ τούτων τὴν ἐκκλησίαν μερίτιν ποιήσασθαι. Δοπορτε; si secus fecerint, honore ecclesiastico indigni iudicabuntur. Hoc autem contra episcopos potissimum valebit, quia nullus est iis alius forsans episcopatus. Quæras etiam in 2 cap. lit. A hujus synodi canones 22 et 81.

Νόμος.

Ἡ δὲ ρλα' Ἰουστινιάνειος Νεαρὰ, Ἀπαγορεύομεν, ψηθί, τοῖς ὁσιωτάτοις ἐπισκόποις, τὰ μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῖς οἰδηθήποτε τρόπῳ περιελθόντα πράγματα, κινητὰ, ἢ ἀκίνητα ἢ αὐτοκίνητα, εἰς ἰδίους συγγενεῖς, ἢ πρὸς ἄλλους οἰδηθήποτε τρόπῳ μεταφέρειν, ἀλλὰ ἑαπαρῶν αὐτὰ εἰς λύσιν αἰχμαλώτων,

Si creditor non culpa sua pignus perdidit, non tenetur. Sed ei incumbit necessitas probandi id se perdidisse; quippe casus fortuiti non periculo sunt creditoris, sed potest is re fortuito amissa summam sibi debitam reposeere. Quod si contrahentibus placuerit, ut pignorum jactura debitorem liberaret, illud valet.

CAP. III. De divortio.

Quære cap. 13 Γ litteræ.

91 CAP. IV. De testamento.

Sanctorum apostolorum 40 canon episcopum, qui ante ordinationem bona privata possidet, ea palam facere jubet, et non cum bonis ecclesiasticis commiscere, ut sit in potestate ejus morientis quibus vult, et ut vult, relinquere, orthodoxis tamen Christianis, ne rerum ecclesiasticarum occasione res episcopi deperdantur, qui nonnumquam uxorem habet et liberos, vel cognatos, vel famulos. Est enim justum apud Deum et homines, ut nec ecclesia damnum patiat, propter rerum episcopi ignorationem, nec episcopus, vel ejus cognati bonorum ecclesie prætextu, quæ forsans debitorum ponderi subjicitur, damnum sustineant, et in negotia et lites incidentes mortem ejus contumelia afficiant. Nisi enim manifestas faciet res suas quæ ante ordinationem, et quæ post ordinationem ei legitime devenerunt, episcopus qui proxime ordinatur, res ejus omnes apprehendet, debitorum ejus solutionem omnino suscipiens.

Canon autem 32 synodi Carthaginensis: Qui ad episcopatum, inquit, vel clerum promoti sunt, et cum antea inopes et indigentes vixerint, postea divites evadunt, ut agros et prædia sibi emant; quoniam ex bonis ecclesie ea acquisivisse videntur, non aliis, sed ecclesie hæc relinquere debent sacrilegii crimen evitantes. Quod si ex donatione, vel cognatorum hæreditate, et non alio aliquo modo, ad captivorum scilicet redemptionem, vel templorum ædificationem, bona aliqua acquisiverint, horum etiam partem ecclesie consecrare oportet; si secus fecerint, honore ecclesiastico indigni iudicabuntur. Hoc autem contra episcopos potissimum valebit, quia nullus est iis alius forsans episcopatus. Quæras etiam in 2 cap. lit. A hujus synodi canones 22 et 81.

Lex

Justiniani autem novella 131: Interdicimus, inquit, sanctissimis episcopis ne res, quæ ad eos post episcopatum quomodocumque pervenerint, mobiles, vel immobiles, vel sese moventes, in cognatos suos vel alios quoquo modo transferant; sed easdem in captivorum redemptionem, vel

egenitium pabulum, vel in alios pios usus pro ecclesie suæ commo expendant. Quæ enim ex iis post ipsorum mortem supersunt, ecclesia, quam tenebant, vindicat. Ea autem alienandi potestatem habent quæ ante episcopatum probantur habuisse, et quæ post episcopatum ad eos a cognatis devoluta sunt, quibus ab intestato usque ad quartum gradum succedere possunt. Hæc etiam valent et in aliis monasteriorum venerabilium rectoribus. Quod si episcopus vel clericus cujuscunque gradus sine testamento vel legitimis successoribus moriatur, eorum successio ecclesie, in qua constituiti fuerint, addicitur.

Leges de testamento.

Testamentum est justa voluntatis sententia de iis quæ quis post mortem suam fieri velit.

In eo qui testatur, integritas mentis, non corporis sanitas exigitur.

92 Masculus qui annum decimum quartum complevit testamentum facere potest; femina vero, quæ duodecimum.

Si pater vel mater in matrimonium dent filium vel filium, et eum mori contingat, testamentum faciendi potestatem non habet, sive dos sit, sive donatio ante nuptias, dum parentes adhuc supersunt. Quod si altera eorum pars moriatur, in mortui bona testatur.

Neque infans familias testatur, nec impubes, nec furiosus, nec prodigus; mutus autem et surdus aliquando testari possunt.

Prius testamentum a posteriori perfecto rescinditur.

Testamentum elapso decennio ne abrogetur, nisi aliud perfectum factum sit vel in scriptis vel citra scripturam, contrariam testantis voluntatem indicans in præsentia septem vel quinque testium.

Si testator moriens se nihil aliud possidere juraverit præter ea quæ in testamento disposuit, non licet hæredi quæcumque inquisitionem facere, et ærvum per tormenta examinare, vel a testibus, qui in testamento reperiuntur, juramentum exigere. Sed invitus testatoris juramento fidem habeat, si modo non deprehensus sit circa eandem rem aliter atque aliter jurare.

Testamentum citra scripturam confitur, cum coram septem testibus una constitutis testator suam voluntatem declarat. Quod si eo in loco, in quo quisquam citra scripturam testatur, septem testes non inveniantur, voluntatem suam coram quinque testibus et non paucioribus notam facere potest.

Qui testamentum scribit recte in eo testis fit.

Testamentum septem testes habere debet, codicillus autem quinque. Qui vero in pugna vulneratus est, et dum in via iter facit a morte non procul abest, non solum coram tribus personis testari

και πτωχῶν ἀποτροφήν, και εις άλλας εὐσεβείαις αἰτίας ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τῆς ἰδίας ἐκκλησίας· τὰ γὰρ μετὰ τὴν αὐτῶν τελευτὴν ἐκ τούτων περιττευοντα ἢ κατ' αὐτοὺς ἐκκλησία οἰκείουται. Ἄδειαν δὲ ἔχουσιν ἐκποιεῖν ἅτινα ἂν πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἐσχηκότας ἀποδείχθῶσι, και ὅσα μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν εἰς αὐτοὺς ἀπὸ συγγενῶν περιέλθῃ, εἰς εἰς ἀδιαθέτου μέχρι τετάρτου βαθμοῦ διαδέχεται δύνανται. Ταῦτα δὲ κρατεῖ και ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικητῶν τῶν σεβασμίων μονῶν. Ἐὰν δὲ ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς οἰοδῆποτε βαθμοῦ ἄνευ διαθήκης ἢ νομίμων διαδόχων τελευτήσῃ, ἢ τούτων διαδοχὴ προσκυροῦται τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ χειροτονῆται.

Νόμοι περὶ διαθήκης.

Διαθήκη ἐστὶ δικαία βούλησις περὶ ὧν ἂν τις θλή μετὰ θάνατον αὐτοῦ τὴν διοίκησιν γενέσθαι.

Ὁ διατιθέμενος ὀφείλει τὸν νοῦν, οὐ μὴν και τὸ σῶμα, ἐβρῶσθαι.

Ὁ ἄρῆν πληρώσας τὰ ἰδ' ἔτη διατίθεται· ἢ δὲ θήλειά τὰ ἰβ'.

Ἐὰν πατὴρ ἢ μήτηρ εἰς γάμον ἐκδώσῃ παιδα θήλειαν ἢ ἄρῆνα, και συμβῆ τελευτῆν τὸν παιδα, οὐκ ἔχει ἐξουσίαν διαθέσθαι, εἴτε πρότερον ἐστὶν, εἴτε ὑπόβολον, εἴτε τῶν γονέων περιόντων. Εἰ δὲ ἐν μέρος ἐξ αὐτῶν ἐτελεύτησεν, εἰς τὸ τοῦ θανόντος διατίθεται.

Οὔτε ὑπερούσιος διατίθεται, οὔτε ἄνηθος, οὔτε μαινόμενος, οὔτε ἄσωτος· ἄλλως δὲ και κωφὸς ἐστὶν οὔτε διατίθενται.

Ἡ προγενεστέρα διαθήκη ἀνατρέπεται ὑπὸ τῆς μεταγενεστέρας, τελείας οὔσης.

Μὴ ἀναίρείσθω τῇ τῆς δεκαστίας παρζόρομῃ ἢ διαθήκῃ, εἰ μὴ ἄρα τελείας γενομένης ἑτέρας ἐγγράφου, ἢ ἀγράφου, ἐναντίαν γνώμην τοῦ διαπιθεμένου δηλούσης, ἐπὶ ἐπὶ τῇ πάντε μαρτύρων.

Τελευτῶντος τοῦ διαπιθεμένου, και ἐπομνύοντος μὴδὲν ἄλλο κερτῆσθαι, εἰ μὴ ἄπισρ ἐν τῇ διαθήκῃ ἐντέταχεν, οὐκ ἔχει ἄδειαν οἰοδῆποτε κληρονόμος ἐρευνῆν και βάσανον· δούλων ποιεῖσθαι, ἢ ὄρκους ἀπαιτεῖσθαι τοὺς συνευρεθέντας ἐν τῇ αὐτῇ καταγραφῇ μαρτύρας· ἄλλα και μὴ βουλόμενος πιστοῦσθω τῇ τοῦ τελευτήσαντος ἐξωμοσίᾳ, δηλονότι μὴ φωραθέντος τοῦ διαπιθεμένου ἄλλως και ἄλλως ὀμνύειν ἐπὶ τῷ αὐτῷ πράγματι.

Ἄγραφος συνίσταται διαθήκη, ὅταν ἐπὶ μαρτύρων ἅμα εὐρίσκομένων, τὴν αὐτοῦ ὁ διαπιθέμενος φανερώσῃ βούλησιν. Εἰ δὲ ἐν ψῆτις ἀγράφως διατίθεται τόπω, ἐπὶ οὐκ εὐρίσκονται, δύνανται και ἐπὶ πάντε μαρτύρων οὐκ ἔλαττον τὴν οἰκείαν φανεραῖ ποιεῖν βούλησιν.

Ὁ γραφεὺς τῆς διαθήκης καλῶς ἐν αὐτῇ μαρτυρεῖ.

Ἡ διαθήκη ἐπὶ μαρτύρας ἔχειν ὀφείλει· ὁ δὲ κωδὶκελλος ἐ'. Ὁ μέντοι ἐν πολέμῳ πληγεί, και ἐν ὁδῷ περιπατῶν, και πρὸς τὸ θανεῖν ἐγγίσας, οὐ μόνον ἐπὶ τριῶν διαθήκην δύνανται ποιεῖν, ἀλλὰ

καὶ ἐπὶ δύο προσώπων διὰ τὴν συμβᾶσαν περι-
στασίαν.

Ἡ δὲ Νεαρά τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, θεσπίζομεν, φησὶ, ἐν πάσῃ χώρᾳ καὶ πόλει, καὶ ἐν ἀμαθῶν κυροῦσθαι τὰς διαθήκας, εἰ μόνον ἐκ τοῦ τρόπου τὸ ἀξιόπιστον οἱ μάρτυρες ἀποφέρονται· καὶ τὸν ἀριθμὸν δὲ οὐ μόνον ἄχρι τῶν πέντε περι-ορίζομεν, ἀλλ' ἐν τόποις, ἐν οἷς, ὡς εἰκὸς, συμβαίνει σπάνιν ἀνδρῶν εἰς μαρτυρίαν ἀξίων εἰσέναι, καὶ μέχρι τριῶν φθάνοντα τὸ εὐαπόδεικτον ἔχειν, καὶ εἶναι ἀνεπίστευτος κρείττω τὴν μαρτυρίαν. Ζῆται καὶ τὸ λη' κεφ. τοῦ Κ στοιχείου, καὶ τοὺς ἐν τῷ 15' κεφ. τοῦ Μ στοιχείου νόμους:

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ διακόνων.

Ὁ 18' τῆς ζ' συνόδου κανὼν, προσέτι καὶ ὁ 18', τὰς ἡλικίας ὀρίζοντες τῶν χειροτονουμένων, τὸν μὲν πρεσβύτερον ἐτῶν θεσπίζουσι εἶναι λ', εἰ καὶ ὁ βίος ἐκ περιουσίας συμβαίνει τῷ ἀξιώματι. Πρὸς γὰρ ἀρχέτυπον παράδειγμα τὴν τοῦ Σωτῆρος χρῆ βίβειν οἰκονομίαν, ὃς τριακοντούτης βαπτισάμενος, αὐτοῦ τοῦ διδάσκειν ἀπήρξατο· τὸν δὲ γε διάκονον εἶναι καὶ κ', τεσσαράκοντα δὲ τὴν διάκονον· τὸν δὲ ὑποδιάκονον μὴ ἐλαττώως ἔχειν τῶν κ'. Τὸν γε μὴ πρὸ τῶν βηθέντων χειροτονηθέντα χρόνων ἀφαιδῶς καθαιρεῖσθαι κελεύουσι.

Τοὺς αὐτοὺς τῆς ἡλικίας τοῦ διακόνου χρόνους καὶ ὁ 15' κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου ὀρίζειται· τῆς δὲ διακόνου ὁ 18' τῆς δ' συνόδου. Ζῆται τὰ περὶ τῶν διακόνων γυναικῶν ἀκριθέστερον ἐν τῷ 18' κεφ. τοῦ Γ στοιχείου.

Καὶ ὁ μὲν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ 18', τῆ ὁμωνυμίας τῶν ἐν ταῖς Πράξεσιν ἑπτὰ διακόνων καθυποπαθείς, μὴ πλείονας εἶναι τῶν ζ' διακόνων ἐτύπωσεν, εἰ καὶ ταῖς μείζουσι τῶν πόλεων τὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἔχον ἄστο συναμιλλᾶται.

Ὁ δὲ τῆς ζ' συνόδου 15' τὸν πρῶτον διαγράφων κανόνα, καὶ τὰ βητὰ τῆς βίβλου τῶν Πράξεων ἐξηγούμενος, καὶ τὸν τὴν γλιώτταν παράγωον χρυσοῦν, τῶν βητῶν τὴν διάνοιαν παντὸς μᾶλλον ἀκριθέστερον ἀναπτύσσωντα, δείκνυσι μὴ διακόνους λέγειν ἐν ταῦθα τὴν θεῖαν Γραφήν τοὺς ἐν τοῖς θεοῖς διακονομένους μυστηρίοις, οὐδέπω γὰρ ἦσαν οὕτε ἐπίσκοποι, οὕτε πρεσβύτεροι, οὕτε μὴν διάκονοι, πλὴν μόνων τῶν ἀποστόλων, ἀλλ' οἷς ἔμελεν, ὅπως τρέφοιντο οἱ περὶ τοὺς ἀποστόλους ἄθροισμένοι καὶ πιστεύοντες, οὓς καὶ εἰς τύπον ἡμῶν γεγενῆσθαι τῆς περὶ τοὺς δεομένους σπουδῆς τε καὶ μεταδόσεως.

Ὁ τοίνυν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ κανὼν μὴ εὐστόχως βηθείς, οὐδὲ πρὸ τῆς ζ' ἐτηρεῖτο συνόδου. Ὁ μὲν γὰρ Ἰουστινιανὸς πρὸ ταύτης γεγονώς, ἐξήκοντα πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους ἑκατὸν ἄρβανας, καὶ θηλείας μ' ἐν τῇ μεγάλῃ κατέστησεν Ἐκκλησίᾳ· Ἡρακλεῖος δὲ, πρὸ τῆς ζ' ὧν καὶ αὐτὸς συνόδου, καὶ ἐπηύξησε τούτων τὸν ἀριθμὸν. Τοῦτο καὶ περὶ τὰς ἄλλας τῶν ἐκκλησιῶν ἐγένετο, τοῦ ἐν Νεοκαισαρείᾳ κανόνος μέχρι τοῦ γραφῆναι μόνον πρό-κόβαντος.

Ὁ δὲ τῆς πρώτης συνόδου 18' κανὼν τοὺς διακόν-

A potest, sed etiam coram duobus propter incidentem
circumstantiam.

Novella autem imperatoris Leonis Sapientis, Saucimus, inquit, ut in omni regione et civitate etiam ab imperitis testamenta confirmentur, dummodo mores testium fidem mereantur. Quin et numerum non solum ad quinque contrahimus, sed iis in locis in quibus raras fide dignos prodire constat, tres quoque admitti, et testimonium illorum non reprobari volumus. Quære etiam 38 cap. litt. K, et leges in 16 cap. litt. M.

CAP. V. De diaconis.

Canon 14 syn. vi, nec non 15, ætates ordi-
B nandorum definientes, presbyterum annorum triginta esse decernunt, etiamsi vita ejus dignitati abunde conveniat. Ad exemplar enim originale et Servatoris nostri œconomiam respicere oportet, qui tricesimo anno baptizatus, statim docere cœpit; diaconum autem 25 annorum esse, diaconissam 40; subdiaconum non pauciores agere quam 20. Eum vero qui ante prædictos annos ordinatur, omnimode deponi jubent.

93 Eosdem etiam pro diaconi ætate annos can. 16 syn. Carthag. definiit; diaconissæ vero can. 15 syn. iv. Quæras plenius de diaconissis in 11 cap. litteræ Γ.

C Porro can. 15 syn. Neocæsariensis homonymia septem in Actibus diaconorum persuasus, non plures esse septem diaconis decrevit, quamvis civitas quæ ecclesiam habet maximarum urbium æmula fuerit.

Canon autem 16 syn. vi, canonem præsentem corrigens, et quæ in libro Actuum dicta sunt interpretans, et Chrysostomum, qui verborum sensum exactissime explicat, adducens, ostendit sacram Scripturam illic diaconos dicere non eos qui divinis mysteriis ministrant (nondum enim erant episcopi, vel presbyteri, vel diaconi, sed soli apostoli), verum eos qui hominibus amplectendæ fidei studio ad apostolos assidue commendantibus alimenta prospicerent, a quibus exemplum quoque in egenos charitatis piæque liberalitatis ad nostra usque tempora ductum.

Canon igitur synodi Neocæsariensis non apud dictus ante canonem syn. vi non observabatur. Justinianus enim, qui ante hanc synodum vixit, sexaginta presbyteros, centum diaconos, et quadraginta diaconissas in Magna Ecclesia constituit. Heraclius etiam, qui ante vi synodum vixit, eorum numerum adauxit. Idem etiam in aliis ecclesiis factum est, cum canon Neocæsariensis tantum ut scriberetur profecorit.

Porro canon 18 prim. syn. diaconos Eucharistiam

presbyteris tradere velat, quia diaconis incrementum sacrificium omnino offerre non est permissum, nec ante episcopos Eucharistiam attingere. Ministrorum enim ordinem implent versus episcopos et presbyteros; ideoque post eos ad divina dona accedere oportet, ipsis utique præsentibus. Quin et intra sacrum tribunal inter sacerdotes diaconos sedere non permittit; eum vero qui obedire non vult a diaconatu desistere jubet. Verum in synodis extra sacrum tribunal plures diaconos qui officia habent, ante sacerdotes sedere videmus, quod, ut existimo, iis non omnino convenit.

De chartophylacis honore.

Soli enim chartophylaci datur ex longa magna Ecclesie consuetudine, et ex scripta constitutione inclyti Imperatoris Manuelis, in congregationibus quæ sunt extra synodum etiam ante antistites sedere.

Canon vero 7 syn. vi, quisquis diaconorum extra tribunal cum presbyteris sedens, sede inferiori contentus non est, sed præsentiam sibi ascrit vocem divinam contemptui habens, nimirum quod: « Omnis qui sese extollit, humiliabitur, » eum non deponi, sed ab officii ecclesiastici honore deturbari jubet. Missus autem ab antistite suo in urbem aliquam ut ejus locum impleat, ejusdem etiam cathedram habebit. Hoc etiam in aliis ordinibus sacris fieri debet, ut nemo dignitati seculari vel officio ecclesiastico usus supra majorem efferatur, hypodiaconus forte supra diaconum, vel lector supra istum. Quam indignum enim est, ut dum in dignitatibus secularibus, qui honorem minorem sortitus est, præ iis qui principem locum obtinent, nequam honoratur, nos iis peiores in spiritualibus dignitatibus, quæ alios longe excedunt, moribus incompositi videamur?

Eadem syn. Laodicen. can. 20 decernit, diaconum scilicet ante presbyterum non sedere, nisi ab eo jubeatur. Utique et eundem honorem diaconos a ministris et reliquis clericis habere. Quæras etiam in 9 cap. litt. E., can. 22 syn. Laodicenæ.

CAP. VI De digamis.

Quæras cap. 4 litteræ Γ.

CAP. VII. Quomodo episcopos et presbyteros populum docere oportet.

Canon sanct. apost. 58 episcopos et presbyteros populum sibi subditum dogmata ad rectam fidem et honestam vitam dirigentia docere jubet. Iis clamat Deus per prophetam Ezechiel: « Si non denuntiaveris, neque locutus fueris, morietur injustus in injustitia sua; ejus autem sanguis de manu tua requiretur. » Magnus autem Paulus non solum episcopum, sed et presbyterum sobrium esse jubet, vigilantem scilicet et non pigrum, sermonem fidelem, prout didicit, amplectentem, et populum in salutari doctrina adhortari, et contradicentes

Α νους ἀπειργεῖ τῆς Εὐχαριστίας μεταδίδουσι τοῖς πρεσβυτέροις, ὅτι μὴδὲ προσφέρειν τοῖς διακόνοις τὴν ἀναίμακτον ἐφέται θυσίαν, μήτε μὴν πρὸ τῶν ἐπισκόπων τῆς Εὐχαριστίας; αὐτοὺς ἀπεισθαι ὑπερευρετῶν γὰρ τάξιν πληροῦσι πρὸς τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους. Διὸ καὶ μετὰ τούτους τοῖς θεοῖς δώροις δεῖ προσεῖναι, ἐκείνων αὐτοῖς μεταδιδόντων· οὐ μὴν οὐδὲ τοῦ ἱεροῦ βήματος; ἔνδον μέσον τῶν ἱερέων τοὺς διακόνους ἐπιτρέπει καθίζειν· τὴν δὲ μὴ ὑπέικοντα παύσθαι τῆς διακονίας κελεύει· ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἔξω τοῦ βήματος συνόδων ὁρῶμεν πολλοὺς πρὸ τῶν ἱερέων καθήμενους τὰς ἔχοντας; ὀφφικία διακόνους, μὴδὲν ὄλωσ ὀμαι πρὸς τὸν αὐτοῖς.

Περὶ τῆς τοῦ χαρτοφύλακος τιμῆς.

Μόνω γὰρ τῷ χαρτοφύλακι δέδοται τῆς μεγάλης; Β Ἐκκλησίας, καὶ ἐξ ἔθους μακροῦ, καὶ ἐξ ἐπιτάγματος; ἐγγράφου τοῦ αὐτιδίμου βασιλέως Μανουήλ, καὶ τῶν ἀρχιερέων, ἐν ταῖς; ἔξω προκαθῆσθαι συνόδοις.

Ὁ δὲ ζ' τῆς ζ' συνόδου, Ὅστις τῶν διακόνων ἐκτὸς τοῦ βήματος μετὰ πρεσβυτέρων καθήμενος; στέργει τὴν ὑπερβίαν, ἀλλὰ τῆς πρεσβυτερίας μεταποιεῖται, τῆς θείας φωνῆς κατολιγωρῶν, ὅτι ἡ Πῆξ ἡ ὑψῶν αὐτὸν ταπεινωθῆσεται, ὅς καθαιρεῖσθαι, ἀλλὰ ὑποβιάζεσθαι τοῦτον τῆς τοῦ ἰδίου ὀφφικίου κελεύει τιμῆς. Ἀποσταλαῖς δὲ πρὸς τοῦ οικείου ἀρχιερέως εἰς τινα πόλιν τὸν ἐκείνου τόπον ἀναπληρώσων, καὶ τὴν ἐκείνου δὴμον καθέξω καθέδραν. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν ταγμάτων γίνεσθαι δεόν, ὥστε μὴ τινα κοσμικῶ θαρροῦντα ἀξιώματι, ἢ ἐκκλησιαστικῶ ὀφφικίῳ, τοῦ μείζονος καταπαύεσθαι, τὸν ὑποβιάκονον τοῦ διακόνου τυχόν, ἢ ἐκείνου τὸν ἀναγκώσσει. Ὡς ἔστι δεῖνὸν ἐν μὲν τοῖς; κοσμικοῖς ἀξιώμασι μὴ ἐξεῖναι τῷ ἤττονα λαχόντι τιμὴν τῶν ἐν τέλει προτετιμηθῆσθαι, ἡμᾶς δὲ χείρους ἐκείνων ὡς ἀτάκτους ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἀξιώμασι φαίνεσθαι, τοῖς κρείττοσιν ἢ ἐκείναι.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ κ' τῆς ἐν Λαοδικείῃ διορίζεται, ἐπίπροσθεν πρεσβυτέρου διακόνου μὴ καθέζεσθαι, εἰ μὴ πρὸς αὐτοῦ κελευσθεῖη· τὴν δὲ αὐτὴν ἔχειν τιμὴν καὶ τοὺς ὑποδιακόνους ὀπὸ τῶν ὑπερευρετῶν καὶ λοιπῶν κληρικῶν. Ζήτεις καὶ ἐν τῷ ζ' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου κανόνα κβ' τῆς ἐν Λαοδικείῃ συνόδου.

D

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ διγᾶμων.

Ζήτει τὸ δ' κεφ. τοῦ Γ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Η' Πῶς δεῖ διδάσκειν τὸν λαὸν τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους.

Ὁ νη' τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέροις διδάσκειν ἐπισκήπτει τοὺς ὑπὸ χεῖρα τὰ πρὸς ὀρθοδοξίαν καὶ σεμνὸν βίον ῥοθμίζοντα δόγματα. Τοῦτοις ὁ θεὸς δι' Ἰεζεκιήλ βόᾶ τοῦ προφήτου· « Εἰ μὴ διαστειλῆ μὴδὲ λαλήσῃς, ἀποθνεύεται μὲν ὁ ἄνομος ἐν τῇ ἀνομίᾳ αὐτοῦ, τὸ δὲ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς σου ἐκζητηθήσεται. » Παῦλος δὲ ὁ μέγας μὴ ὅτι τὸν ἐπίσκοπον, ἀλλὰ καὶ τὸν πρεσβύτερον νηφάλιον εἶναι κελεύει, ἐργηγορῶτα ὄντα ὄντα, καὶ μὴ ἀνειμένον, ἀνετχόμενον τοῦ κατὰ τὴν ὀ.δαχὴν πιστοῦ λόγου, καὶ δυνατὸν παρακαλεῖν τὴν

λαβὼν ἐν τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασκαλίᾳ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγγειν· ἐπίσκοπος γάρ ὡνόμασται παρὰ τοῦ σκοποῦν ἀκριβῶς, ὡς ἐξ ἀπόπτου καὶ μεταῦρου τὰ τοῦ λαοῦ. Ταύτη τοὶ κἀν τοῖς ἀδύτοις τοῦ ἱεροῦ ἢ καθέδρα συμβολικῶς ἐφ' ὕψους Ἔδραται τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις ἐνταῦθα συνεστάναι τοῦτῃ καὶ συγκαθῆσθαι δέδοται· κοινὸν γὰρ ἔργον ἀμφοῖν ἢ τοῦ δήμου πρὸς τὸ κρεῖττον ἐπίδοσις. Τοὺς δὲ περὶ τὴν τοῦ λαοῦ διδασκαλίαν ὀλιγώρως διακειμένους ἀφορίζεσθαι, ἐπιμένοντας δὲ τῇ ἀμείλιξ, καὶ καθαιρήσει καλεῖται ἐπιτιμᾶν.

Ταῦτα καὶ ὁ 19^{ος} τῆς ζ' συνόδου κανὼν παρρηγῶται, ὅν καὶ ζῆσαι ἐν τῷ 1^ῳ καφ. τοῦ Β στοιχείου.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ρκα', τοῖς κατολιγῶρουσι, φησί, τῶν οἰκείων ποιμῶν ἐπισκόποις, καὶ μὴ διδάσκαυσι καὶ σωτήρια, παρεγγυᾶσθαι δεῖ πρὸς τῶν κλησιώρων, μεθεμένους τὰ τῆς ῥαστώνης, τῆς προσηκούσης γενέσθαι σπουδῆς. Ἐξήκοντος δὲ καιροῦ μηνῶν ἐξ, καὶ μετὰ ῥαστόνης ἐπιβιούντων, τῷ ἐγγιστα ἐπισκόπῳ τὴν χώραν καὶ τὸν λαὸν προσαναθιῆναι, τῷ δυναμένῳ τε καὶ προθυμουμένῳ τῇ διδαχῇ τοῦτους πρὸς τὸ κρεῖττον ρυθμίζειν. Εἰ δὲ καὶ δ' οἰκονομῶν τὰ τὴν σιγήν αἰρεθῆσθαι φησιν, ὡς ἀνοῦτω μᾶλλον ἐνίοις τῶν αἰρετικῶν ἐφελευσῆται, καὶ μὴ πρὸς ἀπειθεῖαν ἐρεθισθῆ, τρεῖς τῶν ἐπισκόπων ἐκλέγεσθαι παρὰ τοῦ τῆς ἵεραρχίας πρωτεύοντος εἰς τὴν περὶ τοῦτου ἐπίκρισιν· καὶ εἰ ταῦθ' οὕτως ἔχειν δευχθεῖν, πρὸς αὐτὸν αὐθις τὴν χώραν ἐπαναστρέφασθαι.

Ὁ δὲ ρκγ' καὶ τῆς τῶν λοιπῶν κοινωρίας τὸν ἀμείλιξ διακειμενον ἐξοστρακίζει μετὰ τὴν τῶν ἐξ μηνῶν παραδρομῆν, εἰ μὴ πιστοῖς, ἀλλὰ ὅθι καὶ ἀπίστοις τὰ θγιατῶν δογμάτων ἐνηχοίη, καὶ ὁσημέραι διαμαρτύροιο, ὅπως τὰ τῆς ἀληθείας ἔχει, εἰ μὴ ποῦ ἠ νόσφ κατελιηπετο, ἢ μείζουσι τῆς Ἐκκλησίας ὑποθέσειν ἐνησχόλητο, ἢ ὁ ταῦτα δικεικῶν ἀρχῶν ἀπῆν.

Ὁ δὲ ἐδ' τῆς ζ' συνόδου τῷ δημοσίᾳ διδάσκοντι λοιπῶν τὰ περὶ τῆς πίστεως δόγματα, καὶ μὴ τὸ ὅς ἐπύχοντι μᾶλλον τοῖς τῇ θεῖᾳ ψήφῳ διδασκαλεῖον ἐπ' ἐκκλησίας ἀνοξεαμένοις, εἰ καὶ ἐπ' ἀπρον ἀπάσης ἐληλάξει σοφίας, ἀφορισμῶν εἰς μ' ἡμέρας ἐπιτιμᾶται· ἰδίᾳ δὲ τις ἀποκρινασθαι τοῖς πυνθανομένοις οὐ κωλυθήσεται.

Νόμος.

Μηδὲις κληρικὸς, ἢ μοναχὸς, ἢ στρατευόμενος, ἢ οἰοσδήποτε πληθὺν συναγῶν, δημοσίᾳ περὶ τῆς πίστεως διαλεγέσθω. Ὑβρίζειν γὰρ δοκεῖ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, τὴν διόντως πάντα διατυπώσαν, ὥστε, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη ὁ ταῦτα ποιῶν, τοῦ συλλόγου τῶν κληρικῶν ἐκπασεῖται, εἰ δὲ στρατευόμενος, τῆς στρατείας· οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὴν οἰκείαν τύχην τιμωρηθήσονται.

ΚΕΦΑΛΑ. Γ' [Η']. Περὶ δικαιοσύνης.

Δικαιοσύνη ἐστὶ σταθερὰ καὶ βίηνεχῆς βούλησις ἐκάστῳ τὸ ἴδιον ἀπονέμουσα δικαίον.

Ἱδία δικαιοσύνης τὸ κοσμίως ζῆν, ἄλλον μὴ βλάπτειν, ἐκάστῳ τὸ ἴδιον ἀπονέμειν.

A *refellere potentem. Episcopus enim dicitur quod ea qui sui sunt populi tanquam ex alto et excelso loco sedule prospiciat. Et ob hanc causam in templi adytis cathedra antistitis symbolice in sublimi loco constituitur, et presbyteris illic ei assistere unaque sedere concessum est; communi enim utrisque curæ est populi in mellora profectus. Eos igitur, qui circa populi eruditionem negligenter affecti sunt, segregari, in negligentia vero perseverantes depositione puniri jubet.*

Eadem etiam can. 19 syn. vi jubet, quem quæras in cap. 11 lit. B.

Canon autem 191 syn. Carthag., Episcopi, inquit, qui greges suos contemnuunt, et salutaria non doceant, moneri debent a vicinis episcopis ut concordiam cura convenienti commulent. Tempore autem sex mensium elapso, iisque in socordia adhuc viventibus, vicinus episcopus regionem et populum alteri committat, qui possit et studeat doctrina sua eum ad melius dirigere. Quod si propter œconomiam se silentium egisse dicat, ut hac ratione hæreticos aliquos ad se pertraheret, et non ad inobedientiam irritaret, tres episcopi ad harum rerum examinationem a provinciæ primate eligantur, et si hæc ita se habere ostensum sit, ab eo rursus in regionem restituantur.

C Quin et can. 123 eum qui negligenter se gerit a reliquorum communionem exterminat, postquam sex menses præterierint, si non fideles, imo et infideles sana dogmata edoceat, nisi morbo delineatur, vel majoribus Ecclesiæ quæstionibus vacaverit, vel magistratus horum defensor abfuerit.

D Canon autem 64 syn. vi laico, qui fidei dogmata publice docet, et non potius aures iis præbet, qui divina ordinatione scholam in ecclesia aperiant, quamvis omnem sapientiam in summo gradu sortitus sit, segregationem 40 dierum infligit. Privatum vero interrogantibus respondere nemo prohibebitur.

Lex.

Nullus clericus, vel monachus, vel miles, vel qualiscunque turbam congregans publice circa fidem disserat. Synodum enim Chalcedonensem contumelia afficere videtur, quæ revera statuit, quod si clericus sit **95** qui hoc fecerit, clericorum numero excidet; si vero miles, exercitu, reliqui autem secundum suam fortunam punientur.

CAP. VI [VIII]. De iustitia.

Iustitia est constans et perpetua voluntas, jus suum cuique tribuens.

Iustitiæ propria sunt, honeste vivere, neminem lædere, jus suum cuique tribuere.

Jurisprudentia est divinarum atque humanarum rerum, justī atque injusti scientia.

CAP. VII [IX]. *De judiciis, et de clericis et laicis causis habentibus.*

Divinus apostolus Paulus in Epistola ad Corinthios inquit: « Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos. » Similiter et tertius synodi Sardicensis canon. Si duo episcopi litem inter se habeant, ejusdem provincie episcopi recte causam eorum judicent, et ne quis eorum episcopum ex alia provincia accersat; videtur enim provinciales ignorantie vel injustitie accusare. Quod si quisquam ab iis condemnatus se injuria affici rursus præterdat, episcopi provincie utrumque ad papam mittant, quæ ad eorum causam spectant in litteris scribentes, et in ejus potestate erit determinare, an causa iterum judicio dabitur, an quæ decreta sunt firma manebunt.

Canon autem 107 syn. Carthag. uni episcopo causam duorum episcoporum inter se litem habentem judicare non permittit; utque nec clericum cum episcopo litem habentem.

Porro 17 can. syn. iv parochias apud episcopos, qui eas tenent, firmas manere jubet, sive rusticane sint, in locis scilicet remotis positæ, et a paucis occupatæ, sive paganas prædii et pagis proxima, et hominum multitudine abundantes; præsertim vero si triginta annorum spatio eas tenuerunt et administrarunt, et nullis per vim eripuerunt. Quod si intra illud tempus alter episcopus de provincia aliqua litigaverit, a synodo provincie controversia dirimatur. Si vero episcopus quisquam se a suo metropolitano injuria affici putet, ei iudicio contendere licet vel apud diocesis exarcham, vel apud thronum Constantinopolitanum, nimirum si ei subsint; non enim omnium iste iudex constituitur. Episcopus enim Syriæ Antiocheno subijci sancitum est, et Palæstinæ Hierosolymitano, Ægypti autem Alexandrino.

Eadem etiam can. 25 syn. vi disserit.

Canon autem 121 synod. Carthagin., Non oportet, inquit, episcopum potestate utentem, regionem apprehendere quæ ab alio tenetur, tanquam quæ ad eum pertineat, sive hoc velit populus, sive nolit; **96** sed ad episcoporum concilium res deferatur, et ab eo recuperet proprium quod exspectat. Sin autem sibi ipsi jus dixerit, æquum est ut iure suo excidat. Similiter qui post ceptum iudicium sententiam non exspectans, regionem apprehendere conetur, quamvis se litteras provincie metropolitani, loci possessionem ei concedentes, accepisse præterdat, iure excidit; nisi ejus, qui populum tunc tenet, litteras acceperit, per quas appareat, se ex illius sententia eam, quæ ad ipsum pertinet, regionem pacifice obtinuisse. Iudices autem erunt, vel quos provincie primas eligeret, vel quos ambo adversarii ex consensu accipiant, ut causas ab

Σοφία δικαιοσύνης τὸ εἰδέναι τὰ θεῖα, καὶ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδίκον.

ΚΕΦΑΛ. Ζ' [Θ']. *Περὶ δικαστηρίων καὶ τῶν δικασθέντων κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν.*

Ἄλλ' ὁ μὲν θεὸς Ἀπόστολος, Κορινθίους ἐπιστέλλων, φησὶν· « Ὅπως ἤτημα ὑμῖν ἐστὶ, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. » Ὅμως γὰρ μὴν ὁ τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου τρίτος κανὼν, εἰ δίκην σχολῆν πρὸς ἀλλήλους ἐπίσκοποι δύο, φησὶν, εἰ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἐπίσκοποι καλῶς αὐτοῖς δικαζέτωσαν, καὶ μὴ ἐξ ἑτέρας τολμάτω τις αὐτῶν ἐπίσκοπον μεταπέμπεσθαι· δόξει γὰρ ὡς ἀμαθῶν ἢ ἀδίκων τῶν ἰδίων δήπου καταγινώσκειν. Τοῦ δὲ πρὸς τούτων καταδικασθέντος, καὶ αὐθις ἀδικεῖσθαι διατεινομένου τῷ πάπῃ καὶ ἀμφοτέρουσι τῆς ἐπαρχίας πέμψωσαν, γράψαντες καὶ τὰ κατ' αὐτούς· καὶ ἐπ' αὐτῷ κρίσεται, ἢ τὰ τῆς ὑποθέσεως αὐθις κρίσει δοθῆναι, ἢ τὰ ἐψηφισμένα βέβαια μένειν.

Ὁ δὲ ρζ' τῆς ἐν Καρθαγίνῃ ἑνα ἐπίσκοπον δυοὶ δικάζειν ἐπισκόποις, δίκην ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους, οὐκ ἐπιτρέπει· ἀλλ' οὐδὲ κληρικῶν, δίκην ἔχοντι μετὰ ἐπισκόπου.

Ὁ δὲ ιζ' τῆς δ' συνόδου τὰς παροικίας ἀναφαιρίτους διαμένειν καλεῖται παρὰ τοῖς ἔχουσιν αὐτὰς ἐπισκόποις, εἴτε ἀγροικικαὶ εἴεν, ἐν ἑσχατιαῖς θαλάσῃ κείμεναι, καὶ ὑπὸ ὀλίγων οἰκούμεναι, εἴτε ἐγχεῖροι, ὡς ἀγροῖς καὶ κώμαις πλησιάζουσαι, καὶ πελυανθρωπία βρούουσαι· καὶ μάλιστα εἰ τριακονταετὶ χρόνῳ ταύτας κατέσχον καὶ ψικονάμησαν, μὴ τινὰς βιασάμενοι, ἢ τινῶν παρασπάσαντες. Εἰ δὲ τοῦ χρόνου τούτου ἐνὸς ἑτέρος ἐπίσκοπος πρὸς τινος παροικίας ἀμφισβητήσῃ, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας τὴν ἀμφισβήτησιν λύσεται. Εἰ δὲ τις τῶν ἐπισκόπων ἀδικεῖσθαι νομίζει πρὸς τοῦ οἰκείου μητροπόλιτου, ἐξεῖναι τούτῳ δικάζεσθαι ἢ παρὰ τῷ ἱεραρχῷ τῆς διοικήσεως, ἢ παρὰ τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως, εἴπερ θαλάσῃ τούτῳ ὑπόκεινται. Οὐ γὰρ πάντων οὕτως κἀθήται δικαστής· ἐπειπερ τοῖς τῆς Συρίας τῷ τῆς Ἀντιοχείας ὑποκεισθαι νομίσται, τοῖς δὲ τῆς Παλαιστίνης, τῷ Ἱεροσολύμων, τοῖς δὲ τῆς Αἰγύπτου τῷ Ἀλεξανδρείας.

Τὰ αὐτὰ καὶ ἡ κα' τῆς ε' συνόδου διέξεισιν.

Ὁ δὲ ρκα' τῆς ἐν Καρθαγίνῃ, Οὐ δεῖ, φησὶ, δυναστεία χρώμενον τὴν ἐπίσκοπον, χώρας ἐπιδράττεσθαι, ὑφ' ἑτέρου εἴτι καταχομένης, ὡς αὐτῷ δῆθεν διαφερούσης, καὶ βουλομένου καὶ μὴ τοῦ ἐνταῦθα λαοῦ, τῇ δὲ τῶν ἐπισκόπων κρίσει τοῦτο ἀνατιθέναι, καὶ παρ' αὐτῆς ἀπολήψεσθαι προσδοκῶν τὸ οἰκεῖον. Ἀδελφικῶς δὲ γενομένου, δίκαιος ἂν εἴη τοῦ ἰδίου στέρεσθαι δικαίου, ζημιούμενος τὸ ἀφαιρηθῆναι δυναστεία. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ μετὰ τὴν εἰσχωγῆν τῆς κρίσεως τὸ πέρας τῆς ψήφου μὴ ἀναμείνας, τὴν χώραν ἀρπάσαι πειραθεῖς, εἰ καὶ γράμματα εἰληθέναι τοῦ τῆς ἐπαρχίας μητροπόλιτου προβάλλεται, τὴν τοῦ τόπου κατάσχεσιν ἐπιτρέποντα, τοῦ δικαίου ἐκπίπτει, εἰ μὴ αὐτοῦ λάβοι γράμματα τοῦ ἐπικραυῖτα κατέχοντος τὸν λαόν, δι' ὧν φανήσεται εἰρηνικῶς κατασχόν μετὰ τῆς ἐκείνου γνώμης τὴν ἀληθῶς αὐτῷ διαφέρουσαν χώραν. Κριτὰς δὲ ἢ ὁ

πρῶτα φέρων τῆς ἐπαρχίας ἐκλέγεται, ἢ οὐκ ἂν A
 ἄμφω οἱ ἀντιδίκιοι συμφωνήσαντες ἔλονται, ὡς ἂν
 τὰς παρ' ἐκατέρων ἀλλήλους ἐπαγομένας αἰτίας
 ἀκριβῶς βασανίσαντες διαλύσονται. Πλημμελῶς
 δέ τις ἐπισκόπου τὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ διοική-
 σαντος, καὶ ἐτέροις τὰς ἰδίας ἐνορίας παραχωρήσαν-
 τος, εἰ καὶ γράμματα προδῶσαν, οὐκ ἀποκλεισθή-
 σεται ὁ μετὰ τούτων χειροτονησάμενος, ἀναζητεῖν
 τῆς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίας τὰ δίκαια, κἄν εἰ πολὺς ὁ μεταξὺ παρελθὼν εἴη χρόνος. Ζήτει καὶ ἐν τῷ λβ' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου κανόνα ἰ' τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Ὁ δὲ θ' τῆς δ' συνόδου τοὺς κληρικούς ἐπισκῆ-
 πτει καὶ μοναχοὺς, πράγματα πρὸς ἀλλήλους καὶ
 δίκας ἔχοντας, πρὸς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου κρίνεσθαι,
 χαίρειν ἔωντας τὰ κοσμικὰ δικαστήρια, ὡς ὁ γε τού-
 τοις προστρέγων περὶ ἐλαχίστου τιθέναι καὶ ὀφρί-
 ζειν δοκεῖ τὸν ἴδιον ποιμένα. Ἄλλ' ἔσθ' ὅση τῆ ἐκεί-
 νου γνώμη ἐφέσται τοὺς τοιοῦτους δικάσασθαι, καὶ
 παρ' οἷς ἄμφω τὰ ἀντίθετα μέρη ἀρέσκαται· τὸν δὲ
 παρὰ ταῦτα ποιούντα, ἐπιτιμίας ὑποκεισθαι κανο-
 νικοῖς. Εἰ δὲ πρὸς τὸν ἴδιον ἐπίσκοπον ὁ κληρικὸς
 ἔχει τὴν δίκην, οἱ τῆς ἐπαρχίας ἐπίσκοποι τούτους
 φησὶ δικαζέτωσαν. Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρ-
 χίας μητροπολίτην ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἔχει τὴν
 ἀμφισβήτησιν, ἢ τῆς διοικήσεως ἑξάρχος ἢ ὁ τῆς βα-
 σιλευούσης πατριάρχης δικαζέτω· διοικήσεις δὲ λέ-
 γεται ἢ ἐπαρχίας πολλὰς περιέχουσα. Τὸ δὲ τῶν ἐξ-
 ἄρχων προνόμιον, τὸ νῦν ἔχον οὐκ ἐνεργεῖ· εἰ γὰρ
 καὶ λέγονται τινες τῶν μητροπολιτῶν ἑξάρχοι, ἀλλὰ
 τοὺς ἐν ταῖς διοικήσεσιν ἐτέρους μητροπολίτας οὐκ
 ἔχουσιν ὅλους ὑποκειμένους αὐτοῖς.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγίνῃ ις' ἱερωμένοις ἅπασι
 καὶ μοναχοῖς, ἐνάγουσι καὶ ἀναγομένοις, τὸ τῆς Ἐκ-
 κλησίας ἀνοίγει δικαστήριον, εἴτε ἐγκλήματα, εἴτε
 χρήματα τὸ ζητούμενον εἴη. Ἄν δὲ τις τούτων πολ-
 λητικὸν ἔληται δικαστήριον, ἐκείνου καταφρονήσας,
 πρὸ αὐτοῦ γε τούτο, φησὶ, τοῦ ἰδίου ἐκπεσεῖται
 βαθμοῦ, καὶ εἰ ἀθῶος ἐν τούτῳ δευχθεῖ τῶν ἐγκλη-
 μάτων ἢ τῆς χρηματικῆς ἀγωγῆς. Ἐπισκόπων δὲ
 ἐπὶ τινὶ κρίσει ψηφισαμένων, καὶ ἐκκλητον κατ' αὐ-
 τῶν γενέσθαι δεήσαν, ἥτις ἐπὶ μελίζνας κριτὰς εἰσθε
 γίνεσθαι, μητροπολίτας· τυχόν ἢ πατριάρχας, καὶ
 τῆς ὑποθέσεως βασάνῃ δοθείσης, καὶ τῆς τῶν προ-
 λαβόντων κριτῶν ψήφου ἀνατραπίσεως, οὐ δεῖ βλά-
 πτεσθαι τοὺς πρῶην ἀποφνημαμένους, εἰ μήπου ἢ
 δωροδοκηθέντες· ἐλεγχθεῖεν, ἢ δι' ἔχθραν θατέρου
 καταψηφισάμενοι μέρους, ἢ προσπαθῶς καὶ φιλίῃς
 πρὸς τὸν ἀδικήσαντα διακείμενοι. Εἰ δὲ ἄμφω ὅπου
 τὰ μέρη δικαστὰς εἴσονται, εἰ καὶ ἐλάττονας εἴεν τῶν
 ἐν ἄλλοις ὀρισθέντων, δώδεκα δηλαδὴ ἐπὶ ἐπισκό-
 πων, καὶ ἕξ ἐπὶ πρεσβυτέρων, καὶ τριῶν ἐπὶ διακόν-
 ων, ὁ καταδικασθεὶς ὑπ' ἐκείνων οὐ δύναται ζητεῖν
 ἐκκλητον. Οὐ δεῖ δὲ κληρικούς ὄντας, πολιτικούς
 αἰρεῖσθαι, ἀλλὰ τῆς Ἐκκλησίας δικιστὰς, ἵνα μὴ
 κανονικαῖς ὑποβληθῶσιν εὐθύναις.

Ὁ δὲ κη' πρὸς δὲ καὶ ὁ ρκε' τοῖς κληρικοῖς αἰτω-
 μένοις τὴν τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἀπόφασιν, ὡς ἂν μὴ
 δικαίως ἐξενοχθεῖσαν, τοὺς ἐκ γειτόνων ἐπισκόπους
 κριτὰς καλεῖται καθίζειν, θελήσει τοῦ ἡθῆ κρίναντος
 ἐπισκόπου. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τούτους ἐφασιν αἰτούσιν

utraque parte allatas cum diligenti examinatione
 dirimant. Si vero episcopus quisquam ecclesiam
 suam male administraret, et aliis provinciæ suæ
 cedat, quamvis litteræ præcesserint, non excludetur
 qui post eum ordinandus est episcopus, quo minus
 jura ecclesiæ suæ perquirere possit, etiamsi mul-
 tum interea temporis præterierit. Quæras etiam
 in 32 cap. litt. E can. 10 magni Basilii.

Nonus vero iv syn. canon clericos et monachos
 qui negotia et lites inter se habent, a proprio
 episcopo judicari jubet, sæcularia judicia repu-
 diantes; etenim qui ad ea excurrit, suum pasto-
 rem parvi habere et contumelia afficere videtur.
 Aliquando autem episcopi voluntate apud eos
 judicium agitari permissum est, quos utraque pars
 opposita elegerit. Qui vero secus fecerit, pœnis
 canonicis subiciatur. Quod si clericus cum pro-
 prio episcopo litem habeat, provinciæ, inquit, epi-
 scopi eos judicent. Sin vero episcopus vel clericus
 cum provinciæ metropolitano controversiam habeat,
 exarchus diocesis, vel urbis imperialis patriarcha
 judicet. Diocesis autem dicitur, quæ multas con-
 tinet provincias; exarchi vero privilegium non est
 hodie in usu. Quamvis enim quidam ex metro-
 politanis exarchi dicuntur, tamen alios in provin-
 ciis metropolitanos non habent omnino sibi
 subiectos.

Canon autem 15 syn. Carthaginensis omnibus
 ordinibus initiatis tam actoribus quam reis Eccle-
 siæ forum aperit, sive criminalis sive pecuniaria
 quæstio fuerit. Quod si quis eorum eo contempto
 forum civile elegerit, propterea, inquit, gradu suo
 excidit, imo licet in eo a criminibus vel actione
 pecuniaria absolvatur. Sin vero ab episcopis in ju-
 dicio aliquo sententiam ferentibus appellatio fiat,
 quæ ad iudices majores fieri solet, metropolitanos
 forte vel patriarchas, et quæstio examinetur, et
 priorum iudicum iudicium rescindatur, non oportet
 eos lædi qui primam sententiam tulerunt, nisi
 probatum fuerit, eos vel gratia corruptos fuisse,
 vel propter odium alterius partis sententiam tulisse,
 vel studio et benevolentia erga eum qui injuriam
 fecit adductos. Quod si ambæ partes iudices elegerint,
 quamvis pauciores, quam in aliis definitum est,
 fuerint, nempe in episcoporum causa duodenis,
 presbyterorum sex, diaconorum tribus, ab his
 iudicibus damnato provocandi facultas non est.
 Clericos autem iudices civiles eligere non oportet,
 sed ecclesiasticos, ne pœnis canonicis subiciantur,

Canon autem 28 cum 125 clericos qui episcopi
 sui sententiæ non acquiescunt, tanquam non juste
 lætæ, vicinos episcopos iudices constituere jubet,
 cum consensu episcopi qui prius iudicavit. Quod
 si postea provocationem 97 sibi dari postulent ii qui

judicantur, ad provinciæ metropolitanam abire; sin vero trans mare ad alias provincias proficiantur, segregari, his qui sunt in Africa eos ad communionem non admittentibus. Hinc ostenditur, non licere papæ Romano omnium Ecclesiarum appellationes examinare. Si enim appellationes in Africa examinare, quæ respectu Romæ trans mare sita est, canon non concedit, multo minus in alias regiones hoc jus habebit.

Canon insuper 104 sacris ordinibus initiatos, qui ad regem abeunt, et petunt ut iudices civiles causam suam examinent, iudicium scilicet ecclesiasticum repudiantes, deponit; eos vero episcopale iudicium a rege postulantibus, non punit.

Canon vero 30, Si duo, inquit, litigent, quorum alter in loco in quo tribunal erigitur, examinationem recuset, metuens forte ne populus propenso in adversarium ejus animo impetum in illum facturus sit (utpote qui illic potentiam habeat), vel testes producere eum non sinat, illi permissum est alium locum eligere, ibique causam examinandam sistere; vicinum tamen, ne difficilis sit iudicibus peregrinatio, et adversario testium productio.

Lex.

Justiniani Novella 123, Si qui, inquit, ejusdem synodi sanctissimi episcopi, controversiam aliquam inter se habeant, sive de jure ecclesiastico, sive de aliis quibusdam negotiis, primum metropolitanus eorum cum duobus aliis ejusdem synodi episcopis, causam iudicet. Quod si utraque pars his quæ iudicata sunt non acquiescat, tunc beatissimus ejus dioceseos patriarcha inter eos audiat, eaque definiat, quæ canonibus ecclesiasticis et legibus consentanea sunt, neutra parte sententiæ ejus contradicere valente. Patriarchæ enim sententiæ appellationi non subjacent.

Si quis vero ab episcopis iudicatus intra decem dies iudicio contradixerit, tum locorum præfectus negotium examinet, et vel sententiam confirmet, vel rescindat; et ne liceat ei qui secundo in eadem re victus est, provocare. Si vero iudex contrariam episcopo sententiam ferat, ejus sententia appellationi obnoxia est, et secundum legem refertur, et examinatur. Quod si regis mandato, vel jussa iudicario, episcopus iudicat, ad eum qui causam misit, appellatio referatur. Si vero res ecclesiastica fuerit, civiles magistratus cum hac causa nihil habeant commune, sed sanctissimi episcopi juxta divinos canones controversiæ finem imponant.

Imperialis et principalis sententia appellationi non subjacet, neque ab alio retractatur nisi a seipso; quemadmodum et Moses qui Deum vidit, lege lata dixit, Retractabis iudicia tua.

οι δικαζόμενοι, πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας ἀπίναι μητροπολίτην. Εἰ δὲ πέραν τῆς θαλάσσης πρὸς ἄλλας ἐπαρχίας ἀπίον, ἀφορίζεσθαι, τῶν ἐν Ἀφρικῇ εἰς κοινωσίαν αὐτοὺς μὴ προσαιμένον. Ἐντεῦθεν δεικνύται μὴ ἐξείναι τῷ Ῥώμῃ, πάσας τὰς Ἐκκλησίας ἐπιτηρεῖν. Εἰ γὰρ τὰς ἐν Ἀφρικῇ τηρεῖν οὐ δίδωσιν ὁ κανὼν, πέραν τῆς θαλάσσης πρὸς τὴν Ῥώμην διακειμένους, σχολῆ γ' ἂν καθ' ἑτέρων χωρῶν τὸ τοιοῦτον δίκαιον σχολῆ.

Ὁ δὲ ρ' καθαιρεῖ τοὺς προσόντας ἱερωμένους τῷ βασιλεῖ, καὶ αἰτοῦντας πολιτικούς δικαστὰς τὰ τῆς ὑποθέσεως αὐτῶν ἐξετάσαι, τὸ τῆς Ἐκκλησίας παραιτούμενους δικαστήριον ἐπισκόπων μέντοι δικαστήριον παρὰ βασιλέως αἰτοῦντας οὐκ ἐπιλήττει.

Ὁ δὲ λ', Ἐὰν δύο, φησί, δικάζωγται, ὧν ἕτερος, ἐν ᾧ τὸ δικαστήριον συνίσταται τόπῳ, τὴν ἐξέτασιν παραιτεῖται, ὑπαίθεμος ἴσως τὴν τοῦ λαοῦ ἐκάνστασιν, τῷ ἀντιδίκῳ αὐτοῦ προσκειμένον, ὡς ἐκεῖ παραδυναστεύοντος, ἢ καὶ μάρτυρας οὐκ ἔόντος παραγαγεῖν, ἐφέται τοῦτον τόπον ἐπιλέξασθαι ἕτερον, κάκει τὰ τῆς δίχης ἐξετασθῆναι, ἔγγιστα μέντοι διακειμένον, ἵνα μὴ δυσχερὴς τοῖς κριταῖς ἢ ἐκείσιν εἴη ἀποδημία, τῷ τε ἀντιδίκῳ καὶ τῇ τῶν μαρτύρων προαίτι παραγωγῇ.

Νόμος.

Ἡ ρκγ' Ἰουστινιανέως νεαρά, Εἰ δὲ τινες, φησί, δσιώτατοι ἐπίσκοποι τῆς αὐτῆς συνόδου, ἀμφισβητήσιν τινα πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν, εἴτε ὑπὲρ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, εἴτε ὑπὲρ ἄλλων τινῶν πραγμάτων, πρότερον ὁ μητροπολίτης αὐτῶν μεθ' ἑτέρων δύο ἐκ τῶν τῆς αὐτῆς συνόδου ἐπισκόπων τὸ πρᾶγμα κρινέτω. Κὰν μὴ ἐμμελῆν ἑκάτερον μέρος τοῖς κερκίμενοις, τηλικαῦτα ὁ μακαριώτατος πατριάρχης τῆς διοικήσεως ἐκείνης μεταξὺ αὐτῶν ἀκροάσθω, κάκεινα ὀρίζετω, ἅτινα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσι καὶ νόμοσι συνᾶδει, οὐδενὸς μέρους κατὰ τῆς ψήφου αὐτοῦ ἀντιλέγειν δυναμένου. Οὐ γὰρ καὶ ἐκκλήτῳ αἰ τῶν πατριαρχῶν ὑπόκειται ψήφοι.

Εἰ δὲ τις τῶν παρὰ τοῖς ἐπισκόποις δικαζομένων ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀνείπη τοῖς κερκίμενοις, τηλικαῦτα ὁ τῶν τόπων ἀρχων τὸ πρᾶγμα ἐξετάζετω, καὶ ἢ βεβαιούτω τὴν ψήφον, ἢ ἐκδιδαζέτω, καὶ μὴ ἐξέστω τῷ δευτέρῳ ἐν τῷ τοιοῦτῳ πράγματι ἠτηθῆναι ἐκκαλεῖσθαι. Ἐναντίως δὲ τοῦ ἀρχοντος τοῦ ἐπισκόπου ψηφίζομένου, ἢ τοῦ ἀρχοντος ψήφος ὑπόκειται ἐκκλήτῳ, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἀναφέρεται καὶ γυμνάζεται. Εἰ μέντοι γε ἐκ βασιλικῆς κελεύσεως ἢ δικαστικῆς προστάξεως ἐπίσκοπος κρίνει, ἢ ἐκκλητος ἐπὶ τὸν παραπέμφαντα τὴν ὑπόθεσιν ἀναφερέσθω. Εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἴη τὸ πρᾶγμα, μηδεμίαν κοινωσίαν ἐχέτωσαν οἱ πολιτικοὶ ἀρχοντες πρὸς τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν, ἀλλ' οἱ δσιώτατοι ἐπίσκοποι κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῷ πρᾶγματι πέρας ἐπιτιθέτωσαν.

Τὸ αὐτοκρατορικὸν καὶ βασιλικὸν κριτήριον ἐκκλήτῳ οὐκ ὑπόκειται, οὐδὲ ἀναψηλαφᾶται ὑφ' ἑτέρου, ἀλλ' ὑφ' ἑαυτοῦ αἰ ἐπανακρίνεται, καθὰ καὶ ὁ θεόπτῃς Μωδοῦς νομοθετῶν, Ἐπανακρινεῖς τὰς κρίσεις σου, διηγούσεσεν.

Τὸ τοῦ πατριάρχου κριτήριον ἐκκλητῶν οὐχ ὑπόκειται, οὐδὲ ἀναψηλαφᾶται ὑφ' ἐτέρου, ὡς ἀρχὴ καὶ αὐτὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κριτηρίων. Ἐξ αὐτοῦ γὰρ πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κριτήρια, καὶ εἰς αὐτὸ ἀναλύει, καὶ ἀναστρέφεται, αὐτὸ δὲ οὔτε ἐκ τινος, οὔτε πρὸς ἕτερον· τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀρχὴ· ἐπανακρίνεται δὲ πνευματικῶς καὶ αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ. Ζῆται καὶ τὸ ἡ' κεφ. τοῦ Π στοιχείου.

Οὐδένα τῶν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς τελούτων βαθμοῖς ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ἄλλῳ τινι τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, ἄκοντα ἢ ἐκόντα, κριτηρίοις κοσμικοῖς παρίστασθαι ἀνεχόμεθα. Εἰ γὰρ ἄκοντά τις ἀπαγαγὼν τινὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κοσμικῶν κριτηρίων παραστῆναι βιάσθαι, παρὰ τῆς ἡμετέρας γαλγνότητος τὴν πρέπουσαν παιδείουσι δίδεται. Εἰ δὲ ἐκὼν ὁ ἱερατικὸς τῷ κοσμικῷ κριτηρίῳ παρασταῖ, ἢ καὶ αὐτὸς πρῶτος τὴν ἐκείθεν κρίσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κριτηρίου προτιμήσαιο, οὗτος κἂν ἐκείθεν νομίση τὸ δίκαιον λαθεῖν, ὑπὸ τῶν ἑρῶν κανόνων καταδικάζεται. Πῶ γὰρ ἄξιός τις τυχὲν ὧν ζητεῖ ὁ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος ἀπὸ τῆς τῶν θεῶν θεσμῶν καταβαλλόμενος ὄρατος;

Ἄλλὰ καὶ ἡ τῶν βασιλέων Ἡρακλείου καὶ Κωνσταντίνου νεαρά, μήτε ἐπίσκοπον διορίζεται, μήτε κληρικόν, μήτε μοναχόν, χρηματικῆς ἢ ἐγκληματικῆς χάριν αἰτίας παρὰ πολιτικῆς ἢ στρατιωτικῆς ἀνάγκης ἀρχοντι, ἀλλὰ παρὰ μόνοις τοῖς ἰδίοις ἐπισκόποις, ἢ μητροπολίταις, ἢ πατριάρχαις.

Ἡ δὲ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου, εἰ μερισμὸς, φησὶ, ἐν τοῖς διαμαχομένοις ἐστὶ, καὶ ὁ μὲν τῆς κοσμικῆς φαίνεται καταστάσεως, ὁ δὲ τῷ θεῷ κληρῶ ἐγκατελεῖται, ὁ ἐνάγων τηνικαῦτα τῷ φόρῳ τοῦ ἐναγομένου ἐκ παντὸς ὑποκείσεται, καὶ ἕκαστος εἰς τὸ πρόσωπον ἀπελευθερεῖται δικαστήριον.

Τοῖς ἐκκλητικῶν ἔχοντας δικαστὰς μελζοντας εἶναι δεῖ τῶν ἐξ ἀρχῆς δικασάντων.

Πᾶσα ἀγωγὴ ἀρμόζουσα σιπτῶ ὄσῳ εἰς τεσσαρακονταετίαν ἐκτείνεται. Ἄντι γὰρ χρονίων παραγραφῶν τῶν ε' καὶ κ' καὶ λ' ἐνιαυτῶν ταῖς ἀγλαῖς Ἐκκλησίαις καὶ τοῖς ἄλλοις ἄκροις σεβασμίοις τόποις, μόνην τὴν τῶν μ' ἐτῶν παραγραφὴν ἀνατίθεσθαι προστάτουμεν· τούτου αὐτοῦ φυλαττομένου, καὶ ἐπὶ τῇ ἀπαιτήσῃ τῶν λεγάτων καὶ τῶν κληρονομίων, τῶν εἰς ἀσεβεῖς αἰτίας καταλειμμένων. Ζῆται καὶ ἐν τῷ ἡ' κεφ. τοῦ Μ στοιχείου.

Μονάστριαν ἢ ἀσκήτριαν δι' οὐδεμίαν ἀγωγὴν συγχωροῦμεν ἀφέλκεσθαι ἐκ τῶν ἰδίων μοναστηρίων.

Πᾶσα ὑπόθεσις, χωρὶς τῶν μὴ ἐπιδεχομένων ὑπέρθεσιν, ἐκκλητῶν ὑπόκειται οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δι'.

Κελεύοντος ἀρχοντος, δικαίως νεμόμεθα, ὁ δὲ ἀνάρχος τὸ ἴδιον ἀφελόμενος ἐκπέπει αὐτοῦ.

Τὰ κακῶς κριθέντα καὶ τυπωθέντα, οὔτε χρόνος, οὔτε νόμος, οὔτε συνήθεια βεβαιοῖ.

Θεσπίζομεν μηδὲν ἐξεῖναι, τοῦ τελευτήσαντος

Patriarchæ sententiâ appellationi non subjacet, neque retractatur ab alio, utpote ecclesiastici iudicii princeps. Ex ea enim omnia ecclesiastica iudicia et in ipsam resolvuntur, et revertuntur; ipsa vero neque ab aliquo, neque ad aliquem refertur; princeps enim est; retractatur vero spiritualiter ipsa a seipsa. Quære etiam cap. 8 litt. II.

98 Neminem in ecclesiastico aliquo gradu constitutum, vel episcopum, vel presbyterum, vel diaconum, vel quemvis alium ex catalogo sacerdotali, volentem vel invitum sæcularibus iudiciis sisti sustinemus. Si quis enim aliquem ecclesiasticorum invitum ad sæculare iudicium trahat, a nostra serenitate incompetentem coercionem accipiet. Si vero aliquis sacerdotum sæculari iudicio se volens stiterit, aut etiam prior ipse sententiam illic latam ecclesiastico auditorio prætulit, tametsi sibi jus inde reddi putet, a sacris canonibus condemnatur. Ubi enim dignus est consequi quæ desiderat, qui ab initio controversiæ ob injuriam divinis decretis illatam, deponitur?

Quin et imperatorum Heraclii et Constantini novella, nec episcopum, nec clericum, nec monachum, pro causa pecuniaria vel criminali coram civili vel militari iudice sisti decernit, sed tantum coram propriis episcopis, vel metropolitanis, vel patriarchis.

Porro novella imperatoris Alexii, Si divisio inquit, inter litigantes fuerit, eorumque alter e statu sæculari sit, alter vero sacro clero adnumeretur, actor in eo casu rei foro omnino subjicietur, et unusquisque ad iudicium conveniens accedet.

Judices ad quos datur appellatio majores esse oportet iis qui ab initio judicabant.

Omnis actio quæ domui venerabili convenit in quadraginta annos extenditur. Etenim pro diuturnis præscriptionibus 10 et 20 et 30 annorum, sanctis Ecclesiis, et aliis omnibus venerandis locis, solam 40 annorum præscriptionem dari concedimus. Idem observatur et in legatorum exactione, et hæreditatum in pios usus relictarum. Quære etiam in cap. 8 litteræ M.

Monasteria vel ascetria ob nullam actionem ex monasteriis suis extrahi permittimus.

Omnis causa, exceptis his quæ dilationem non admittunt, appellationi subjacet, non semel, sed bis.

Judicis jussu juste possidemus quæ nobis ex partitione eveniunt; qui vero sine venia iudicis quod suum est aufert, eo excludit.

Quæ male iudicata et ordinata sunt, neque tempus, nec lex, nec consuetudo confirmat.

Sancimus nulli herede mortui filios, vel uxorem,

vel hæredes, vel sponsores, antequam novem luctus definiti dies lapsi fuerint, accusare, aut vexare, vel ad iudicium trahere, sive nomine debiti a mortuo contracti, sive ob aliam aliquam causam ad prædictas personas proprie spectantem. Si quis vero intra novem dies sponsionem aliquam, vel promissum, vel fidejussionem accipere ausus fuerit, hæc omnia irrita esse decernimus; insuper et actores debito et actione prorsus alienari. Quod si quisquam mortuum calumniare convictus fuerit, quantum ab eo postulavit, tantum hæredibus ejus solvat; post dies vero novem elapsos, si quis contra has personas actiones aliquas habeat, eas secundum leges producat. ἡμερῶν, εἴ τις κατὰ τῶν τοιούτων προσώπων τινὰς ἐγγυμαζέτω.

De iudiciis compromissariis.

Canon 99 Carthag., Si qui appellavit, inquit, iudices elegerit, et cum illo is quaque adversus quem appellavit, ab his deinceps nulli appellare liceat. Si enim 99 ex communi consensu, qui controversiam inter se habent, iudices eligant, a sententia ab iis lata provocare non licebit.

Eadem canon 122 decernit, eosque qui non parent, segregari jubet.

Leges.

Arbiter prout sibi videtur sententiam dicit; qualem autem dicat prætori curæ non est.

Sive æqua, sive iniqua sit arbitri sententia, omnino firma manet.

A sententia arbitri appellandi necessitas remittatur.

Compromissum iudicio ordinario proximum est, et ad finiendas lites pertinet.

Ex compromisso autem exceptio non competit, sed pœnæ petitio.

Si duo sint arbitri, et dissentiant, coguntur tertium quemdam eligere, et arbitrio ejus stare.

Non fit arbiter cum juramenti cautione; sed litigantes eos cum pœna eligant, et necesse habeant, vel sententiæ acquiescere, vel multam dare de qua ambe partes inter se consenserint.

Licet pœna compromisso adjecta non fuerit, promiserit autem quis sententiæ stare, indeterminate tenetur. Validissimum autem est, quod imminit capitis de dolo.

CAP. VIII. [X]. *De episcopis et clericis ob crimina sua iudicatis.*

Canon 74 sanct. apost., Episcopus a viris fide dignis accusatus ad Ecclesiæ, inquit, tribunal necessario vocari debet, duobus episcopis ad eum missis; et si statim paruerit, et crimina sibi objecta diluere non valens, confiteatur, vel convictus sit, debita ei pœna infligatur. Si vero statim non paruerit, ter vocetur; sin autem in inobedientia

Α τούς γονεῖς, ἢ τὴν γυναῖκα, ἢ τοὺς κληρονόμους, ἢ τοὺς ἐγγυητάς, πρὸ τῆς τῶν ἐννέα ἡμερῶν προθεσμίας τοῦ πένθους, αἰτιάσθαι ἢ παρενοχλεῖν, ἢ εἰς δικαστήριον ἔλκειν, εἴτε δνόματι χρέους παρὰ τοῦ τελευτήσαντος καταγομένου, εἴτε ἄλλης εἰσαοῦν αἰτίας χάριν εἰς τὰ μνημονευθέντα ἰδικῶς ὁρώσης πρόσωπα. Εἰ δὲ ἐντὸς τῶν ἐννέα ἡμερῶν τολμήσῃ τινὰ ὁμολογῆσαι, ἢ ὑπόσχεσιν, ἢ ἐγγύην παρ' αὐτοῦ κομίσασθαι, ταῦτα πάντα ἀνίσχυρα εἶναι θεωροῦμεν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ χρέους καὶ τῆς ἀγωγῆς παντελῶς τοὺς ἐνάγοντας ἀλλοτριῦσθαι. Εἰ δὲ τις συκοφαντῶν ἐλεγχθεὶς τὸν ἀπαχόμενον, ὅσον παρ' ἐκείνου ἀπῆται, τοσοῦτον καταβαλλέσθω τοῖς κληρονόμοις ἐκείνου· μετὰ δὲ τὴν τῶν ἐννέα παρβλευσίαν ἔχειν νομίσειεν ἀγωγὰς, ταύτας κατὰ τοὺς νόμους

B *Περὶ δικαστῶν αἰρετῶν.*

Ἄν τις ἐν Καρθαγένῃ συνόδου κανὼν, Ἐν ἐπιλέξῃται, φησὶν, ὁ ἐκκαλεσάμενος δικαστὰς, καὶ παρ' αὐτοῦ κάκεινος καθ' οὐ ἐξεκαλέσατο, τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τούτων μηδενὶ ἐξέστω ἐκκαλεῖσθαι. Ἐάν τις κατὰ κοινήν γνώμην οἱ δίκην ἔχοντες πρὸς ἀλλήλους ἔλθωσι δικαστὰς, οὐκ ἐξέσται τοῦτοις κατὰ τῆς ἐξαναχθείσης παρ' αὐτῶν ἐκκαλεῖσθαι ψήφου.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ ραβ' ψηφίζεται, καὶ τοὺς μὴ παρομένους ἀφορίζεται ἀξιοῖ.

Νόμοι.

Ἄν τις αἰρετὸς δικαστὴς τὸ δοκοῦν αὐτῷ ψηφίζεται, καὶ οὐ πολυπραγμονεῖ τὴν ψήφον ὁ πραιίτωρ.

C Ἐἴτε δικαία, εἴτε ἀδική· ἔστιν ἡ τοῦ αἰρετοῦ δικαστοῦ ψήφος, βεβαία μένει καθόλου.

Μὴ χρῆσαν ἔχέτω ἐκκλήτου ἢ τοῦ αἰρετοῦ δικαστοῦ ἀπόφασιν.

Τὸ αἰρετὸν δικαστήριον δοικε κυρίως δικαστήριον, καὶ ἀνήκει πρὸς τὸ παρατεῦσθαι τὰς δίκας. Οὐκ ἀρμόζει δὲ ἐξ αὐτοῦ παραγραφῆ, ἀλλὰ ποινησ ἀπαίτησις.

Ἐάν δύο ὦσιν αἰρετοὶ δικασταὶ, καὶ διεγοῦσιν, ἀναγκάζονται καὶ τρίτον τινὰ ἐπιλέξασθαι, καὶ τῆ αὐτοῦ ἐμμεῖναι δοκιμασίαν.

Οὐ γίνεται αἰρετὸς δικαστὴς μετὰ τῆς ἐξ ὅρκων ἀσφαλείας, ἀλλὰ μετὰ ποινης αὐτοῦ οἱ δικαζόμενοι ἐπιλεγέσθωσαν, καὶ ἀνάγκην ἔχέτωσαν ἢ ἐμμεῖναι τῇ ψήφῳ, ἢ τὸ πρόστιμον δίδοναι, ὅπως ἂν τὰ

D μέρη ἀμφοτέρω συμφωνήσωσιν.

Εἰ μὴ ἔγκαιται ποινη, τῷ αἰρετῷ δικαστῆρι, ὁμολογήσει δὲ τις ἐμμεῖναι τῇ ψήφῳ, ἐνάγεται ἀοριστως. Πληρέστατον δὲ ἐστὶ τὸ μνημονεῖον τοῦ κεφαλαίου τοῦ δόλου.

ΚΕΦΑΛ. Η' [I']. *Περὶ τῶν δικαζομένων δι' οικεῖα ἐγκλήματα ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν.*

Ἄν τις τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν κατηγορηθέντα ἐπίσκοπον πρὸς ἀνθρώπων ἀξιοπίστων, ἐπὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀναγκαιῶς χρῆναι μετακαλεῖσθαι φησὶ δικαστήριον, δύο ἐπισκόπων ἐπ' αὐτὸν στελλομένων· κἂν μὲν εὐθὺς ὑπακούσας παραγένηται, καὶ μὴ εἰδὸς τε ὦν ἀποδύσασθαι τὰ ἐγκλήματα, ὁμολογήσῃ ἢ ἐλεγχθῇ, ἀρίζεσθαι τὸ προσήκον αὐτῷ

ἐπιτίμιον· μὴ ἀπαντήσαντος δὲ παραυτίκα, ἐκ τρι-
του τὴν αὐτοῦ μετάκλησιν γίνεσθαι. Εἰ δὲ καὶ οὕτως
ἐπιμένει τῇ ἀπειθείᾳ, τὴν σύνοδον τὰ δόξαντα κατ'
αὐτοῦ δρίζεσθαι κατὰ τὴν ποιότητα τοῦ ἐγκλήμα-
τος, μὴδὲν τῆς ἀπειθείας ἀποναμένου.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ιβ', Τὸν ἐγκλήμασι, φησί,
περιπεσόντα ἐπίσκοπον, ὑπὸ πάσης προσήκει κρινε-
σθαι τῆς συνόδου, εἰς ἣν ὁ τοιοῦτος τελεῖ δηλαδὴ.
Εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τοὺς πάντας ἢ τοὺς πλείονας
συνελθεῖν, μὴ ἐλάττονας γοῦν εἶναι τῶν ιβ'· οὕτω γὰρ
πάσης περιαιρεθείσης ἀμφιβολίας, οὐ περιοπτέος
ἔσται τοῖς ὑπὸ χεῖρα. Τὸν δὲ γε πρεσβύτερον ἐξ
κρινουσιν ἐπίσκοποι, καὶ τρεῖς τὸν διάκονον· ἀσα-
λέστερόν πως τὰς τῶν ἱερῶν κρίσεις τῆς συνόδου
ταύτης γίνεσθαι προμηθουμένης, ὡς ὑστεριζούσης
τῷ χρόνῳ πρὸς τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἥπερ ἐν τῷ δ' **Β**
κανόνι τὰς τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, καθαι-
ρέσεις ὑφ' ἐνὸς ἐπισκόπου γίνεσθαι διορίζεται, ὑπὸ
τῆς συνόδου δὲ τὰς τῶν ἐπισκόπων.

Ἠρᾶξις συνοδική.

Ταύτῃ τοι καὶ ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης Λουκᾶς
ἔκρυον ἠγγήσατο τὴν τοῦ ἐπισκόπου Ἀμαθούτου
Ἰωάννου καθαιρέσιν, ἣν ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐποίησατο
Κύπρου, ὅτι ἔνδεκα μόνοις συνὼν ἐπισκόποις, μὴ
ἐπέκεινα ἦν αὐτὸς τῆς τῶν λοιπῶν δωδεκάδος.

Καθὰ δὲ καὶ ὁ ιδ' τῆς αὐτῆς ἐν Καρθαγένῃ διορί-
ζεται. Ἐνδείξας γάρ' οὕσης, φησὶν, ἐπισκόπων, ἐσθ'
ὅτε καὶ ὑπὸ ε' κρινεται ὁ πρεσβύτερος, καὶ ὑπὸ
τριῶν ὁ διάκονος, τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἐπισκόπου ἐπι-
κεῖνα τούτων προκαθεζομένου· ὥστε οἱ ἐφ' ἑαυτοὺς **С**
ἔχοντες τοὺς δικαζομένους ἐκτὸς ὀφείλουσιν εἶναι
τοῦ τεταγμένου ἀριθμοῦ τῶν συνδικαστῶν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ιδ', Ἐπισκόπου, φησὶν,
ἐπὶ τισὶν ἐγκλήμασι κρινομένου πρὸς τῶν τῆς ἐπαρ-
χίας ἐπισκόπων, καὶ πρὸς ἀλλήλους τούτων δια-
φωνούτων, τῶν μὲν, ἀθῶων, τῶν δὲ, ὑπαίτιον
ἀποφαινομένων, δεῖ τὸν μητροπολίτην τῆς ἐπαρχίας
ἐκεῖνης καὶ ἐτέρους ἐκ τῆς ὁμοῦ μεταπέμπεσθαι
χώρας, καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν δι' ἐκεῖνων λύεσθαι
τῆς τῶν πλειόνων ψήφου βεβαιωθείσης.

Ὁ δὲ ιε', Εἰ δὲ πάντες, φησὶ, μίαν κατ' αὐτοῦ
ψῆφον ἐξενέγκουσιν, μηκέτι παρ' ἐτέροις τοῦτον δι-
κάζεσθαι, ἀλλὰ μένειν βεβαίαν τὴν σύμφωνον ψῆφον
τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων.

Ὁὗτος δὲ ἀνήρηται παρὰ τοῦ δ' τῆς ἐν Σαρδικῇ,
οὕτως διεξιόντος· Τοῦ κοινῆ ψήφῳ τῶν τῆς ἐπαρ-
χίας ἐπισκόπων καθαιρεθέντος, καὶ τῇ ψήφῳ μὴ
υποκύπτοντος, ἀλλ' ἐτι ἀποδύσασθαι λέγοντος δύ-
νασθαι τὰ ἐγκλήματα, μὴ πρότερον εἰς τὸν θρόνον
αὐτοῦ χειροτονεῖσθαι ἕτερον, πρὶν ἂν ὁ πάππας Ῥώ-
μης μαθῶν τὰ τῆς ὑποθέσεως, ὄρον ἐξενέγκῃ, καὶ
ἀποφῆνηται ἢ κυρωθῆναι, ἢ ἀνατραπῆναι τὴν κατα-
δικὴν, τῆς δουτικῆς ὄντος ἐπαρχίας τοῦ ἐπισκόπου
δηλαδὴ, ἥτις καὶ μόνῃ τῷ Ῥώμης ἀνεῖται, ἐνθα
καὶ ἡ σύνοδος αὕτη συνῆθροιστο· καὶ δις γὰρ ἐκ-
καλεῖσθαι τῷ κρινομένῳ ἐφαίται.

Ὁ δὲ ε', Καθαίρεθέντος, φησὶ, τοῦ ἐπισκόπου
ψήφῳ κοινῆ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων, καὶ ἐκ-
κλητον ἐπὶ τὸν πάππαν ποιησαμένου, κάκεινον ἐτέροις

A perseveret, synodus juxta criminalis qualitatem
quæ sibi videtur contra eum definiat, contumacia
sua nihil adjutum.

Canon autem 18 syn. Carthag., Episcopum, in-
quit, in crimina incidentem, a tota synodo, ad
quam nempe pertinet, judicari oportet. Quod si
difficile sit ut omnes vel plurimi conveniant, ne
pauciores sint duodecim: sic enim omni contro-
versia sublata a populo suo non contemnetur.
Presbyterum autem sex episcopi judicant, et dia-
conum tres. Hæc scilicet synodus judicia sacerdotum
cautius fieri procuravit, longo nempe tempore
post Antiochenam habita, quæ in can. 4 pres-
byterorum et diaconorum depositiones ab uno epi-
scopo, episcoporum vero a synodo fieri decrevit.

Actio synodica.

Quapropter sanctissimus patriarcha Lucas Joan-
nis **100** Amathuntis episcopi depositionem irritam
duxit, quam Cypri archiepiscopus fecit; quod cum
undecim episcopis conveniens, ipse non nisi duode-
cim esset.

Quemadmodum et 14 ejusdem syn. decernit. Pro-
pter paucitatem, inquit, episcoporum, presbyter
aliquando a quinque, et diaconus a tribus judicatur,
proprio eorum episcopo ultra eos præsidente, ad-
e **С** ut qui sub se habent litigatores, extra definitum
judicium numerum esse debeant.

Canon autem 14. syn. Antioch., Si episcopus,
inquit, ob aliqua crimina a provinciæ episcopis
judicetur, ilque inter se dissentiant, aliis innocen-
tem, aliis vero reum pronuntiantibus, metropoli-
tanum illius provinciæ alios ex vicina provinciæ
evocare oportet, et per illos controversiam dirimere,
plurimorum suffragio confirmato.

Porro can. 15, Si vero omnes, inquit, unam ad-
versus eum sententiam tulerint, is ne amplius ab
aliis judicetur, sed episcoporum provincialium
firma maneat sententia.

D Verum canon licet a 4 syn. Sardic. sublatus est,
qui sic statuit: Qui communi episcoporum provin-
cialium sententia depositus fuerit, et sententiæ
non se submittat, sed crimina diluere posse asser-
met, alter in thronum ejus ne ordinetur, priusquam
papa Romanus causa cognita rem definiaverit, eam-
que damnationem auctoritate sua confirmandam
aut rescindendam declaraverit, si scilicet provin-
cia episcopi occidentalis sit, quæ sola Romæ sub-
jecta est, ubi et synodus hæc congregabatur; judi-
cato enim bis appellare permissum est.

Insuper quintus canon, Si episcopus, inquit,
communi episcoporum provincialium sententia
depositus fuerit, et ad papam appellationem fecerit,

Isque aliis vicinis episcopis causam examinare per scripta mandaverit, episcopus vero ab his etiam damnatus rursus examinationem quæserit, si quæ prius iudicata sunt papæ sufficere videantur, episcoporum sententia rata sit. Si vero ei episcopus rursus iudicandus visus fuerit, damnatus ad Romanam abire ne cogatur, sed papa presbyteris sibi conjunctis suam potestatem dans, eosque illic cum regionis episcopis mittens, controversiam examinari mandet, et sic perfecta fiat sententia.

Porro canon 19 syn. Carthag., Qui episcopum, inquit, accusat, coram regionis primato actionem instituere debet; is vero qui accusatur ante plenam sententiam a dignitate sua non excludetur. Si vero litteris ad iudicium vocetur, et unius mensis intervallo, ex quo litteras acceperit, non adfuerit, in pœnam inobediendiæ segregatur, nec ei ministerium aliquod sacrum attingere licebit. Quod si eum a causis necessariis revera impediri ostensum fuerit, alius ei mensis dilationis datur; quo elapso si non venerit, a fidelium communione ejicitur, donec quæ ipsi objecta sunt, terminabuntur. Sin autem se nec coram provinciæ exarcho, nec eoram synodo anniversaria sistere curaverit, ipse adversus se sententiam tulit, depositioni subjectus. Accusator vero si in iudicio præsto fuerit, communione non interdicitur; sin vero sub prætextu se subduxerit, ipse quidem segregatur, et episcopus segregatione solvitur. Ostendens autem se non ex prætextu, sed rationabili de causa abfuisse, actionem movere non prohibebitur. Quod si moribus suspectus sit, accusationem **101** quæ episcopi dignitatem attingit, instituere ei permissum non erit; actiones vero privatas et pecuniarias contra ipsum movere non prohibebitur. Verum hodie præstitutæ vocationis dies locum non habent.

Lex.

Secundum vero novellam clarissimi imperatoris Manuelis, per tria triginta dierum edicta, omnes actores et rei accersuntur, cujuscunque sint status, et cujusmodicunque causa fuerit.

Porro nec can. 88 permittit, ut episcopus qui accusatus vel segregatus fuerit, ab episcopatu expellatur, donec quæ ei objecta sunt iudicio soluta fuerint.

Eadem can. 16 syn. quæ prima et secunda dicitur aperte statuit, jubens neminem ordinari in Ecclesiam, cujus episcopus adhuc vivens nondum proprio honore plene motus fuerit, quamvis nonnulli crimina ei intentant, et ipse animo abjecto forte renuntiationem fecerit. Hoc enim seditionis et tumultus causa est. Debent autem clerici improbitatem in omnium odium incurrentem evitare, et canonice quæ ei objecta sunt examinare, et si re-

των άστυγειτών επισκόποις την εξέτασιν της δίχης διὰ γραφής επιτρέψαντος, του δε και υπό τούτων καταδικασθέντος, αὐθίς γε μήν επιζητούντος εξέτασιν, εἰ μὲν τὰ ἤδη κριθέντα ἀρκεῖν ὁ πάππας νομίσει, τὸ κύρος ἢ τῶν επισκόπων ἐχέτω ἀπόφασις. Εἰ δὲ καὶ αὐθίς κριθῆναι τὸν ἐπίσκοπον δοκιμάσει, μὴ ἀναγκαζέσθω ὁ καταδικασθεὶς εἰς Ῥώμην ἀπέρχεται, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ὁ πάππας ἐξουσίαν πρεσβυτέρους τῶν οικειοτάτων αὐτῷ δεδωκώς, καὶ πέμψας ἐκεῖσε μετὰ τῶν ἐγγχωρίων επισκόπων, τὰ τῆς ὑποθέσεως εξέτασθῆναι κελεύσάτω, καὶ οὕτω τελεία ἢ ἀπόφασις γενέσθω.

Ὁ δὲ ἐφ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ, Τὸν κατηγοροῦντα ἐπίσκοπον, παρὰ τῷ τῆς χώρας τὰ πρῶτα φέροντι, τὴν κατηγορίαν δεῖ, φησὶν, ἐπιστᾶν· ὁ δὲ γε κατηγορούμενος πρὸ τῆς τελείας ἀποφάσεως τῆς ἰδίας τιμῆς οὐκ ἀποκλείεται. Γράμμασι μέντοι κληθεὶς ἐπὶ τὸ δικαστήριον, εἰ μὴ ἀπαντήσῃεν ἐνδὸς παραβρῦντος μηνός, ἐξ ἑτοῦ τὰ γράμματα ἀδέξαστο, εἰς ποινή τῆς ἀπειθείας ἀφορίζεται, μὴ ἐξὼ αὐτῷ ἱερουργίας ἀψασθαι ὀπουδήποτε. Εἰ δὲ ἀληθῶς ὑπὸ ἀναγκαίων αἰτιῶν δευχεῖται κωλυόμενος, ἕτερος μὴν εἰς προθεσίαν αὐτῷ δίδεται. Ἐξήκοντος δὲ καὶ τούτου, ἀν μὴ ἀφίκηται, τῆς τῶν πιστῶν κοινωνίας ἐκβάλλεται, μέχρις ἂν τὰ κατ' αὐτοῦ λαληθέντα δέξῃται πέρασ. Μῆτε δὲ πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας ἑξαρχον, μήτε μὴν πρὸς τὴν ἐτησίως γενομένην σύνοδον ἀφικέσθαι φροντίσας, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τὴν δίχην ἐξήνεγκεν, ὑποβληθεὶς καθαιρέσει. Ὁ μέντοι κατήγορος, τῷ δικαστηρίῳ ἐνδιατριδῶν, τῆς κοινωνίας οὐκ εἰργεται· ὑποχωρήσας δὲ κατὰ τινα σκήψιν, αὐτὸς μὲν ἀφορίζεται, ὃ γε μὴν ἐπίσκοπος τοῦ ἀφορισμοῦ ἀπολύεται. Δείξας δὲ μὴ κατὰ σκήψιν, ἀλλ' ἐξ αἰτίας εὐπροσώπου γενομένην τὴν ὑποχώρησιν, καὶ αὐθίς τὴν ὑπόθεσιν κινεῖν οὐ κωλύεται. Εἰ δὲ διαβεβλημένος εἴη τοὺς τρόπους, κατηγορίαν μὲν τῆς ἱερωσύνης τοῦ ἐπίσκοπου καθαπτομένην λέγειν οὐ συγχωρεῖται, ἰδίαν δὲ καὶ χρηματικὰς κατ' αὐτοῦ κινεῖν ἀγωγὰς οὐ κωλύεται. Ἄλλ' οὐχ οὕτω τανῦν αἱ προθεσίμαι τῆς κλήσεως τῶν ἡμερῶν γίνονται.

Νόμος.

Κατὰ δὲ γε τὴν νεαρὰν τοῦ αἰδίου βσιλεύς Μανουήλ, διὰ τριῶν παραγγελμάτων τριζκονθημένων μετακαλοῦνται πάντες ἐνάγοντές τε καὶ ἐναγόμενοι, κἂν οἷας ὡς καταστάσεως, κἂν οἷας ἢ τὸ ἐγκλημα ὑποθέσεως.

Ἄλλ' οὐδ' ὁ πῆ' ἐπιτρέπει τὸν ὑπὸ κατηγορίαν ἢ ἀφορισμὸν γενομένον ἐπίσκοπον τῆς ἐπισκοπῆς ἐξωθεῖσθαι, ἕως ἂν τὸ κατ' αὐτοῦ λυθῇ δικαστήριον.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ ις' τῆς λεγομένης α' καὶ β' συνόδου κανῶν σαφῶς διατάσσεται, μὴ χειροτονεῖσθαι τινα κελεύων εἰς ἐκκλησίαν, ἧς ὁ ἐπίσκοπος ἐτι περιῶν, ὀπω τῆς ἰδίας τελείως ἀπεικινήθη τιμῆς, εἰ καὶ πρὸς τινῶν ἐπὶ ἐγκλήμασιν ἠτιάθη, καὶ μικροφυχίας ἰσως παραίτησιν ἐποίησαστο. Στάσεως γὰρ καὶ παραχῆς αἰτιον τοῦτό γε. Δεῖ δὲ τοὺς τῆς Ἐκκλησίας πᾶσάν γε φιλαπεχθημοσύνην μέλιστα περιίστασθαι, ἀλλὰ κανονικῶς τὰ κατ' αὐτὸν ἐξετάσασθαι·

καὶ εἰ κατὰ λόγον ἢ παραίτησις ἐγγόνει, ἢ κανονικῶς διὰ τὰ ἐγκλήματα καθηρέθη, τῆνικαῦτα ἕτερον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προχειρίζεσθαι. Ἄλλὰ καὶ εἰ τις ἐν τῇ ἰδίᾳ τιμῇ καλῶς ἰδρυμένος, μὴ τὸν οἰκεῖον ἰθὺλοι ποιμαίνειν λαβὴν, ἀλλὰ τῆς οἰκίας ἀποστάς ποιμνῆς, ὑπὲρ τὸ ἐξάμηνον ἐν ἑτέρῳ διατρίβει τόπω, μὴ τινοσ ἀναγκαίου κατείργοντος, τὴν τοῦ ἐπισκόπου τιμὴν καὶ καθέδραν δικαίως ἀφαιρεθῆσεται.

Ὁ δὲ κ' τῆς ἐν Καρθαγίνῃ πρεσβυτέρους ἢ διακόνους περὶ τινων ἐγκαλουμένων τὸν ἴδιον αὐτῶν ἐπίσκοπον ἐφίστησι δικαστὴν, σὺν γε ἑτέροις ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, οὓς ἂν ἐκλέξωνται οἱ κατηγορούμενοι, ἕξ μὲν ἐπὶ πρεσβυτέρων, καὶ τρισὶν ἐπὶ διακόνων. Προθεσμίαις δὲ καὶ ἐπιεικῆσι τὰς αὐτὰς εἶναι καὶ τούτοις σαφῶς καὶ οὕτως διέξεισιν, οἷα δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων ὁ προλαβών. Τὰ δὲ γε τῶν λοιπῶν κληρικῶν αἰτιήματα μόνος ὁ αὐτῶν ἐπίσκοπος ἐξετάσει, καὶ πέρατι δώσει, φησὶν.

Ὁ δὲ οθ' ἀποκλείεσθαι λέγων τὸν κληρικόν, ἐνὸς ἐξήκοντος ἔτους, καὶ μὴ δεξαμένους πέρασ τῆς αὐτοῦ ὑποθέσεως, τὸ νῦν ἔχον οὐκ ἐνεργεῖ.

Νόμος.

Κατηγορίαν ἱερέως οὐδεὶς τῶν λαϊκῶν ἀρχόντων δικάζει, πλὴν εἰ μὴ καθοσιώσεως ἐγκλήμα ἢ κατηγορία περιέχει. Ζήτει καὶ ἐν τῷ ις'. καφ. τοῦ II στοιχείου κανόνας τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου θ' καὶ ι', καὶ Θεοφίλου ε'.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς δικαστηρίοις κατηγορῶν.

Ὁ ς' τῆς δευτέρας συνόδου κανὼν, εἰς κατηγορίαν, φησὶν, ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν οὔτε πάντας ἀνεξετάσεως προσίσθαι δεῖ, οὔτε μὴν πάντας ἀποκλείειν. Εἰ μὲν γὰρ ἰδιωτικῆν τις ἐπίστασι κατ' αὐτῶν δίκην, ἠδικαίεσθαι λέγων αὐτὸς ἐπὶ πράγμασι κινουμένοις ἢ ἀκινήτοις, ἢ ὑβρίσθαι, ἢ τι τοιοῦτο παθεῖν, μήτε πρόσωπον τοῦ κατηγοροῦντος, μήτε θρησκείαν σκοπεῖν· μηδένα γὰρ τῶν δικαίων ἀποτυγχάνειν δίκαιον, ἀλλ' ἴσῃ ἅπασιν ἡμῶς ἐπιφέρειν τὴν ἀδίκαστον ψῆφον, ἐλευθερον καὶ τῆς οἰασοῦν ἀδικίας τὸν ἐπίσκοπον μάλιστα ἢ τὸν κληρικόν καθιστάνας. Εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἴη τὸ ἐγκλήμα, ἐκπτώσιν τῆς ἱερωσύνης ἐπιστεῖον τῷ ἐπισκόπῳ, ὅπερ καὶ δημόσιον λέγεται, τοῦ ἰδιωτικοῦ ἀντιδιασταλλόμενον, καθότι πρὸς τοῦ δήμου παντὸς εἰώθει γυμνάζεσθαι, οὔτε αἰρετικούς οἰουσηγοποῦν προσίσθαι δεῖ, οὔτε μὴν σχισματικούς καὶ παρασυνάγοντας, οὐδὲ τοὺς κατ' ἄλλας αἰτίας τελέως ἐκβεβλημένους τῆς Ἐκκλησίας· οὐ μὴν οὐδὲ τοὺς πρὸς ἄλιγον τῆς Ἐκκλησίας ἀφορισθέντας, εἴτε τῶν τοῦ κλήρου εἶεν, εἴτε τῶν τοῦ λαοῦ, ἂν μὴ πρότερον τὰς κατ' αὐτῶν αἰτίας ἀποτρέψωνται· οὐδὲ τοὺς ὑπὸ κατηγορίαν ὄντας, πρὶν ἂν τῶν ἐγκλημάτων ἀθῶοι φανῶσιν. Εἰ δὲ τούτων ἀπάντων ἐλεύθεροι εἶεν οἱ κατηγοροί, τότε δὴ, ἅττα ἂν ἐπάγῃσι τῷ ἐπισκόπῳ ἐγκλήματα, οἱ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἐπίσκοποι, φησὶν, ἐξετάσουσιν. Εἰ δὲ οὗτοι μὴ οἶοι τε εἶεν ταῦτα διαλύσασθαι, ἢ τῆς διοικήσεως μελῶν σύνοδος δοκιμάσασα πέρατι δώσει. Τὰ δὲ γε τοῦ κληρικοῦ ὁ ἴδιος ἐπίσκοπος ἐξετάσει· ἀτονήσαντος δὲ πρὸς τὴν

nuentia iusta sit, aut canonicè propter crimina depositus fuerit, tum alium in episcopatum ordinare. Si quis verò in honore suo rectè constitutus, populum suum pascere recusaaverit, et a grege suo discedens in alio loco ultra sex menses commoratus fuerit, nulla necessitate coactus, episcopi honore et cathedra iusto privabitur.

Insuper can. 20 syn. Carthag. presbyterorum et diaconorum qui quorundam criminum accusati fuerint, episcopum proprium iudicem constituit, una cum aliis ejusdem provincie quos accusati elegerint, sex scilicet contra presbyteros, et tribus contra diaconos. Præstitutas vero dies et pœnas easdem esse vult hic canon ac quæ contra episcopos in priori decernuntur. Reliquorum autem clericorum causas solus, inquit, eorum episcopus examinabit, et finiet.

Canon vero 79 excludi dicens clericum, cuius causa uno anno elapso non finitur, hodie non est in usu.

Lex.

Accusationem sacerdotis nemo laicus magistratus iudicat, nisi læsæ majestatis crimen accusatio contineat. Quære etiam in cap. 16 lit. II canones 9 et 10 syn. Neocæsariensis, et Theophili quintum.

De iis qui in judiciis accusant.

Canon 6 syn. II, Ad accusationem, inquit, episcoporum vel clericorum non omnes sine examinatione admittere oportet, nec omnes excludere. Si quis enim causam privatam contra eos instituit, se injuria rerum mobilium vel immobilium ablatione affici dicens, aut contumelia, aut aliud aliquid ejusmodi pati, nec persona accusatoris aut religio examinetur. Justum enim est, ut nemo juribus suis fraudetur, et ut nos sententiam incorruptam omnibus æqualiter pronuntiemus, episcopum præcipue et clericum ab omni iniustitia liberum constituentes. Si vero crimen ecclesiasticum sit, episcopo a sacerdote depositionem intentans (quod a privato contradistinctum, publicum vocatur, quoniam ab omni populo agitari solebat), nec hæreticos quoscunque admittere oportet, nec schismaticos, et conventicula facientes, nec alios qui alia de causa ex Ecclesia ejecti fuerint: utique nec qui parvo tempore ab Ecclesia segregantur, sive clerici, sive laici fuerint, nisi prius crimina sibi objecta diluerint; neque eos qui accusati sunt, donec criminibus immunes appareant. Quod si nullis istiusmodi causis obnoxii sint accusatores, tunc, quæcunque crimina episcopo intentant, ejusdem, inquit; provincie episcopi eadem examiasunt, et si illi ea decidere non possint, major dioceseos synodus ea definit. Clerici autem causas episcopus proprius examinabit; quas si solvere nequit, ad majorem synodum transmittentur; accusationem vero prius (inquit) non instituant, quam accusatores per scri-

pturam deposuerint, se eidem periculo obnoxios futuros, si in rerum examinatione episcopum calumniari convincantur. Qui vero præter hæc fecit, et vel ad imperatorem, vel principes sæculares, vel ad universalem synodum accedit, non omnino ad accusationem admittatur, ut qui in dioceseos episcopos injurius, et in canones contumeliosus, et ecclesiasticæ tranquillitatis eversor fuerit.

τάπασιν εἰς κατηγορίαν, ὡς ἀτιμάσαντα τοὺς τῆς ὁθείας εὐταξίας, καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν

Huc etiam commones est can. 21 syn. IV, non sine examinatione admittendos esse dicens episcoporum vel clericorum accusatores, sive clerici, sive laici fuerint, nisi prius vita et mores eorum probentur.

Quin et can. 8 syn. Carthag. non permittit eum qui moribus infamis est, episcopum accusare.

Utique et 128 nec segregatum, et excommunicatum, donec a segregatione solutus fuerit.

Porro et can. 129 nec servos accusare permittit, nec libertos clericos qui eos manumiserunt, vel eorum filios, aut hæredes; alios autem accusare sinit, exceptis infamia laborantibus, cujusmodi sunt mimi, et qui cum bestiis pugnant, et gladiatores. Atqui mimi scenici, qui in foro et conventibus publicis ludunt, infames sunt; qui vero coram imperatore ad delectandum urbaniter se exercent, honesti sunt. Et etiam qui cum bestiis pugnant, et qui gladiaturam exercent, si fortitudinis ostentandæ et gloriæ comparandæ studio se spectandos præbent, sortes merito habendi sunt; si vero mercedis gratia, infames sunt. Qui enim vitæ suæ hand parcunt, sed eam venalem habent, vix laudandæ existimationis esse possunt. Porro nec Judæos vel hæreticos accusare permittit, nisi omnes in propriis causis actionem intentant.

Insuper can. 130 eum qui multa crimina episcopo vel clerico objecerit, et unum ex iis post disquisitionem factam probare non potuerit, ei neque de reliquis fides habenda est.

Leges.

Præstat crimina injudicata relinquere quam alios innocentes punire.

Non oportet fidem habere judicatorum depositionibus, nisi probatio judicem certiore fecerit.

103 In peccatis spiritualibus patres forsan pro liberis qui sub potestate sunt pœnas dant, non autem in criminalibus. Non enim patres pro filiis puniuntur; nam dicit lex, Peccata caput sequuntur.

De testibus in judiciis.

Canon. sanct. apost. 75 hæreticum ad testimonium dicendum non admittendum esse decernit: similiter nec unum fidelem: « Ex ore enim, inquit, testium duorum vel trium omne verbum stabilietur. » Et Apostolus: « Contra presbyterum accusationem ne admittas, nisi coram duobus vel tribus testibus. »

διάλυσιν, τῇ μείζονι καὶ ταῦτα συνόδῳ παρατηρήσεται. Μὴ μέντοι πρότερον, φησί, τὴν κατηγορίαν ἐπίστασθαι, πρὶν ἂν ἐγγράφως οἱ κατηγοροὶ τὸν ἴσον ὑποσχέιν ἀπαλλάσσονται κίνδυνον, εἴπερ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων ἐξετάσει συκοφαντοῦντες τὸν ἐπίσκοπον ἐλεγχθεῖεν. Τὸν δὲ μὴ οὕτω δρᾶν ἀνεχόμενον, ἀλλ' ἢ βασιλεῖ προσιόντα, ἢ κοσμηκοῖς ἔρχουσιν, ἢ οἰκουμένην συνόδῳ, μὴ δεκτὸν εἶναι κανονικῆσεως ἐπισκόπους, καὶ εἰς τοὺς θεοὺς κανι-συγγέοντα.

Τούτῳ συμφέει καὶ ὁ κα' τῆς δ' συνόδου, μὴ ἀδοκμάστως λέγων προσίσθαι τοὺς κατηγοροῦντας ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν, εἴτε τῶν τοῦ κλήρου, εἴτε τῶν τοῦ λαοῦ εἶναι, εἰ μὴ πρότερον αὐτῶν ὁ βίος δοκιμασθεῖται, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα.

B Ἀλλὰ καὶ ὁ η' τῆς ἐν Καρθαγίνῃ οὐκ ἐφήσιν ἐπισκόπου κατηγορεῖν τὸν διαβεβλημένον τοὺς τρέπους.

Ὁ δὲ ρκ' οὐδὲ τὸν ἀφορισμένον καὶ ἀκοινώνητον, μέχρις ἂν λυθῇ τοῦ ἀφορισμοῦ.

Ὁ δὲ ρκβ' οὐδὲ δούλοισι κατηγορεῖν διδωσιν, οὐδὲ ἀπελευθέρους, τῶν αὐτοῦς ἐλευθερωσάντων κληρικῶν, ἢ τῶν παίδων αὐτῶν, ἢ τῶν κληρονόμων ἑτέρων μέντοι κατηγορεῖν ἐφήσιν· ἀλλ' οὐδὲ ἀτίμοις, οἰονεὶ μίμοις, καὶ θηριομάχοις, καὶ μονομάχοις. Ἀλλ' οἱ μὲν ἐπὶ σκηνῆς μίμοι, οἱ ἐν πανηγύρεσι καὶ δημοτικαῖς παίζοντες συνελύσασιν, ἀτίμοι· οἱ δὲ παρὰ βασιλεῖ ἀστέια πρὸς μετρίαν τέρψιν ἐπιτηδεύοντες, ἐντιμοί. Θηριομάχοι δὲ καὶ μονομάχοι, εἰ μὲν πρὸς ἐπίδειξιν ἀνδρίας ὄρῃεν καὶ δόξης ἔρωτα, ἀριστεῖ; ἂν λογίζοντο· εἰ δὲ πρὸς μισθὸν, ἀτιμοί. Οἱ γὰρ τῆς οἰκείας ζωῆς μὴ φειδόμενοι, ἀλλὰ μισθοῦ ταύτην προεζόμενοι, σχολῆ γ' ἂν αὐτοῖς μελήσει ἐπινοουμένης ὑπολήψαι· ἀλλ' οὐδὲ Ἰουδαίοις, ἢ αἰρετικοῖς κατηγορεῖν ἐπιτρέπει, εἰ μὴ που περὶ ἰδίων οὔτοι πάντες ἐνάγουσιν ὑποθέσεων.

Ὁ δὲ ρλ', Τὸν ἐν πολλοῖς, φησὶν, ἐγκλήμασι ἐπισκόπου κατηγοροῦντα ἢ κληρικῶν, καὶ τούτων ἐνὸς ἐξετάσει δρθέντος ἀποδείξει μὴ δυνθέντα, οὐδὲ περὶ τῶν λοιπῶν εἰκὸς τοῦτον πιστεῦσθαι.

Νόμοι.

Κραίσσον τὰ ἀμαρτήματα καταλιμπάνειν ἀνεπίκτητα, ἢ τινὰ ἀνατίως κολάζεσθαι.

Ὁ δὲ πιστεύειν ταῖς καταθέσει τῶν κρινόμενων, εἰ μὴ καὶ ἀπόδειξις διδάσκει τὸν δικαστήν.

• Τῶν ψυχικῶν ἀμαρτημάτων τῶν ὑπερβουσιῶν παίδων ἰσως οἱ πατέρες δικὴν ὑπέχουσιν, οὐ μὴν καὶ τῶν ἐγκληματικῶν. Οὐ γὰρ κολάζονται πατέρες ὑπὲρ τέκνων· φησὶ γὰρ ὁ νόμος· Τὰ ἀμαρτήματα τῇ κεφαλῇ ἕπονται.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς δικαστηρίοις μαρτύρων.

Ὁ ος' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανῶν οὐδὲ εἰς μαρτυρίαν τὸν αἰρετικὸν προσίσθαι διορίζεται, ὅπου γε οὐδὲ πιστὸν εἶνα μόνον· « Ἐπὶ στόματος γὰρ, » φησὶ, « δύο μαρτύρων ἢ τριῶν, σταθῆσεται πᾶν ῥῆμα » καὶ ὁ Ἀπόστολος· « Κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. »

Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ρα', Ἀρχὴν, φησί, Δ τοὺς κεκλυμένους ἐγκληματικῶς ἐνάγειν, οὐδὲ εἰς μαρτυρίαν προσεσθαι χρὴ· τοὺς δ' αὖ τὸν βίον εὐσείους, ὧν τὴν μαρτυρίαν ἀληθῆ ποιῆσαι τὰ προβδωμένα, μὴ ἀνήθους εἶναι, ἐντοῦς θηλαθῆ ἰθ' ἐτῶν, τῷ μήπω τούτοις εὐσταθῆς εἶναι τὸ φρόνημα. Ἄλλ' οὐδὲ οικειοακοὺς τὸν κατηγοροῦντα παράγειν δεῖ μάρτυρας, καὶ ὑπεξουσίους αὐτῷ, ἢ ὑποχειρίους, οὓς, εἰ μὴ παῖθουνο τὰ κατὰ νοῦν αὐτῷ λέγειν, ἐξέσται· οἱ κολάζειν. Σερμηῆς δὲ μεταποιούμενοι πολιτείας οἱ ὑποχείριοι, ἱερεῖς, φημί, καὶ διάκονοι, καὶ λογικῶν ἐπιστήμονες μαθημάτων, οὐκ ἀπόβλητοι πρὸς μαρτυρίαν ἴσονται.

Ὁ δὲ νθ', Εἰ κληρικοί, φησί, παρὰ τῷ τῆς Ἐκκλησίας· κριθεῖεν δικαστηρίῳ, ὡς ὁ Ἀπόστολος παραγγέλλει, « Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων; » καὶ θάτερον μέρος τῆς ἐξεναγείας καταγοῖη ψήφου, μὴ εἶναι θάτερον μέρος εἰς τὸ τῆς ἐκκλησίας δικαστήριον ἔλασιν πρὸς μαρτυρίαν τὸν πρότερον τὴν ὑπόθεσιν δοκιμάσαντα, ἢ καὶ κρινόμενης παρατυχόντα, μὴδὲ τοὺς γένει προσήκοντας προβάλλεσθαι μάρτυρας.

Nōmoi.

Ἀξιοπίστους εἶναι δεῖ τοὺς μάρτυρας.

Καὶ παράγονται καὶ ἐπὶ χρηματικῶν καὶ ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων, εἰ μὴ κεκλυμένοι ὑπὸ τοῦ νόμου, ἢ ἐξκουσατευόμενοι.

Ἀπόβλητος εἰς μαρτυρίαν γίνεται ὁ καταδικασθεὶς διὰ τὸ ποιῆσαι ταραχώδη φλυαρίαν.

Δεῖ τοὺς μάρτυρας πρότερον ὁμνύειν, πρὶν ἢ μαρτυρήσασιν· τοὺς τιμωτέροις δὲ μᾶλλον πιστεύειν. Ἔως δὲ μαρτυρήσῃ οὐκ ἔστι δεκτὴ ἐν οἰκόμενῳ δίκῃ, καὶ συγκλητικῶς ἢ.

Τῆ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ἀγωγῇ, εἰ μὴν χρηματικῆ εἴη, μέχρι λίτρας μίαις, δύο πιστοὶ ἐντιμοὶ μάρτυρες ἐνομότως μαρτυρήσουσιν· εἰ δὲ μέχρι ἑπτὰ λίτρων, τρεῖς· εἰ δὲ ἐπέκεινα, ἑ'. Εἰ δὲ ἐγκληματικὴν εἴη τὸ αἰτίημα, διὰ ἑ' μαρτύρων πιστῶν καὶ ἐντιμῶν ὁμνύντων ἀποδείκνυται.

Οὐκ ἔστιν ἀξιοπίστος μάρτυς ὁ κελεύεσθαι δυνάμενος παρ' ἑμοῦ ἐπὶ τῷ μαρτυρῆσαι.

Ὁ κατηγορὸς οικειοακοὺς μάρτυρας οὐ δύναται παράγειν.

Ὁ κατὰ συκοφαντίαν ἐπὶ παραστάσει παρὰ δικαστῆ προσφάρῳ αἰτιώμενος ἐπίσκοπον, λ' δίδωσι λίτρας.

Κατὰ τρεῖς τρόπους ἡ συκοφαντία γίνεται, καὶ τριπλῆ ἢ ἐπαξέλευσις· ἢ γὰρ συκοφαντεῖ τις ὡς πλαστῶς κατηγορῶν, ἢ προδότης τῆς ἰδίας ὑποθέσεως γίνεται, τ' ἀληθῆ ἐγκλήματα κρύπτων, ἢ φευγόμενος, τελειῶς ἀναχωρῶν τῆς κατηγορίας. Οὐ πάντως δὲ συκοφάντης ἔστιν ὁ μὴ ἀποδεικνύς τὴν κατηγορήσεν, ἀλλ' ἐν τῇ κρίσει τοῦ δικαστοῦ ἔστι, μετὰ τὸ ἐλευθερωθῆναι τὸν κατηγορούμενον, ζητῆσαι περὶ τούτου. Κἂν μὲν εἴπη Οὐκ ἀπέδειξας, ἀφείσατο αὐτοῦ· ἀν δὲ εἴπη Ἐσυκοφάντησας, καταδικάσειν

Canon vero 131 syn. Carthag., Qui prius, inquit, accusare prohibentur, eos nec ad testimonium admittere oportet; eos vero qui quoad vitam honesti sunt, quorum testimonium vita anteacta comprobaverit, non impuberes esse, analis scilicet quatuordecim minores, quod eorum iudicium firmum non sit. Insuper nec accusationem producere oportet testes domesticos, et qui sub potestate sunt vel subiecti, quos, nisi quod ipse probet, dixerint, puniendi potestatem habet. Qui vero honestiorem in familia locum obtinent, sacerdotes scilicet, et diaconi, et clerici, qui mathematica callent, a testimonio dicendo nequaquam rejiciuntur.

Insuper canon 59, Si clerici, inquit, in foro ecclesiastico iudicati fuerint, dicto apostolico consequenter: « Audet quis vestrum habens negotium sub iniquis iudicio contendere, et non sub sanctis: » et una pars sententiam prolatam damnaverit, ne liceat alteri parti eum qui causam prius examinavit, vel examinationi interfuit, ad forum ecclesiasticum testimonii dicendi causa trahere, neque propinquitate conjunctos testes producere.

Leges.

Testes fide dignos esse oportet

Adhiberique possunt tam in pecuniariis quam criminalibus causis hi quibus lege non interdicitur testimonium, vel qui non excusantur.

Ejus testimonium qui ob editum carmen famosum condemnatus est, non admittitur.

Testes priusquam testimonium perhibeant, jurandum praestare debent; et honestioribus fides potius adhibenda est. Unius vero testimonium in quacunque causa admitti non debet, quamvis senator sit.

In actione contra episcopum, si pecuniaria sit, ad unam libram duo fideles honesti testimonium dicent; sin ad 1 libras, tres; si vero deinceps, quinque. Quod si causa criminalis fuerit, per quinque fidos et honestos testes iuramentum suscipientes probatur.

Non est idoneus testis cui imperare possum ut testimonium dicat.

Accusator testes de domo sua producere non potest.

Qui per calumniam in exhibitione coram iudice qui jurisdictionem habet episcopum accusat, triginta auri libras pendat.

Calumnia tribus modis fit, et tripliciter punitur; vel enim calumniatur quis accusans falso, vel prodit propriam causam, vera crimina occultans; vel tergiversatur, in universum ab accusatione desistens. Non omnino vero calumniator est, qui non probat quod intendit, sed in arbitrio iudicis est reo absoluto hac de re inquirere. Et siquidem dixerit, Non probasti, pepercit ei; si vero dixerit, Calumniatus es, calumniae eum condemnavit, 104 etiamsi de poena nihil dixerit. Si vero dixerit,

Temere accusasti, non facit illum calumniatorem, nec pœnæ subicitur.

Mulier viri officium non obit, nec in testamento testis esse potest, nisi in quibus viri non advocantur. Porro nec iis publice causam agere permisum est; sed tantum pro seipsis causam agunt mulier, et cæcus; ille vero et jus dicere potest.

Quin et novella 48 imperatoris Leonis mulieres in conventionibus et contractibus testimonium dicere vetat: in partu autem, et in iis quæ feminis solis videre permittitur, testimonium dicere possunt.

Ex novella Justiniani 123.

Santissimis presbyteris et diaconis, si pro causa pecuniaria falsum testimonium dixisse deprehensi sint, non autem juramento mendacium confirmaverint, iis pro pœna sufficet, tribus annis a ministerio separari, et monasteriis tradi. Si vero mendacio juramentum adjecerint, canon eos a sacerdotio præscindit. Quod si in causa criminali falsum testimonium dixerint, multati, prout a sacris canonibus definitur, clero denudantur, et pœnis præterea legitimis subiciuntur.

Sufficiunt ad probationem quinque testes, si scripta non sint; si vero scripta sint, sive instrumenta, tres tantum sufficiunt.

Testes ex auditu testimonium ne dicant, dicentes: Ab aliquo audivimus, hunc debere, vel illum solvisse; quamvis tabellarii sint qui hæc testantur. In rebus enim criminalibus necesse est ipsos testes produci, et non eorum verba.

Testibus et non testimoniis credendum est; nam de criminibus ipsimet interrogantur a iudicibus; et qui non probat quod intenderat, relegatur.

Pauperes testes non sunt. Pauper vero est, qui non habet substantiam 50 solidorum.

Testimonium non dicit libertus in patronum ejusve filium.

Minor viginti annis testis esse non potest; neque qui in publico judicio damnatus est, et non in integrum restituitur, nec qui in vinculis custodiave publica est; nec qui ob testimonium dicendum aut non dicendum pecunias accepisse convictus fuerit, neque qui in adulterii judicio damnatur.

Filius patri, aut pater filio, testis non est.

Nec quisquam in re sua.

Servus testis non est. Servis enim contra dominos dicentibus non temere fidem adhibere oportet, quippe quod servus a natura domino inimicus sit.

Qui in aliquem testimonium dixit, rursus in eum produci non potest.

Testimonium dare prohibentur impubes, surdus,

A αὐτὸν εἰς συκοφαντίαν· κὼν μὴδὲν εἶπη περὶ τῆς ποινῆς, ἐπακολουθεῖ γὰρ· ἂν δὲ εἶπη, Προπετώ; ἐκίνησας, ἤγουν οὐκ ἀπέδειξας, οὐ ποιεῖ αὐτὸν συκοφάντην, οὐδὲ ποινήν ὁ τοιοῦτος ὑφίσταται.

Ἡ γυνὴ οὐ μετέρχεται ἀνδρῶν ὄφρ' ἵκταιν, οὐδὲ ἐν διαθήκῃ μαρτυρεῖ, εἰ μὴ ἐν οἷς ἄνδρες οὐ προσκαλοῦνται. Ἄλλ' οὐδὲ συνηγορεῖν ταύταις ἐφεῖται ἡμοῖσι, ταυταὶ δὲ μόνον συνηγοροῦσι καὶ γυνὴ καὶ τυφλός· οὗτος δὲ καὶ δικάζειν δύναται.

Ἡ δὲ μὴ νεαρά τοῦ βασιλέως Λέοντος κωλύει τὰς γυναῖκας ἐπὶ συμφώνοις μαρτυρεῖν καὶ συναλλάγμασιν· ἐπὶ δὲ τοκετῶν, καὶ ἐφ' ὧν μόνῃ θηλειῶν ὄφρ' ἄρ' ἐν συγκεχώρηται, ἐπιτρέπονται μαρτυρεῖν.

Ἐκ τῆς ργ' Ἰουστινιανέου νεαράς.

B *Τοῖς εὐλαβεστάτοις πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις, εἰ εὐρεθῆεν ὑπὲρ χρηματικῆς αἰτίας ψευδομαρτυρήσαντες, μὴ μέντοι γε ὄφρ' τὸ ψεῦδος βεβαιωσάμενοι, τούτοις ἀρκέσει, ἀντὶ βασάνων, ἐπὶ τρεῖς ἐνιαυτοὺς χωρίζεσθαι τῆς θείας ὑπηρεσίας, καὶ μοναστηρίαις παραδίδεσθαι. Εἰ δὲ καὶ τῷ ψεῦδει τὸν ὄρκον προσέθηκον, ὁ κανὼν αὐτοῦς προέκοψε τῆς ἐρωσύνης. Ὑπὲρ δὲ ἐγκληματικῶν αἰτιῶν εἰ ψευδομαρτυρίαν ἐπέκειν, ἐγγραψάμενοι δηλονότι, ὡς τοῖς θεοῖς ὤρισται κανόνσι, τοῦ κλήρου ἀπογυμνοῦνται καὶ ταῖς νομίμοις ποιναῖς ὑποβάλλονται.*

Ἄρκοῦσι πρὸς ἀπόδειξιν πάντε μαρτυρες, ἐγγράφων μὴ ὄντων· εἰ δὲ εἰσιν ἐγγράφα, ἤτοι συμβόλαια, τρεῖς μόνον ἀρκοῦσιν.

C *Οἱ μαρτυρες ἀκοῆ μὴ μαρτυρεῖτωσαν, λέγοντες ὡς ἤκουσαμεν ἐκ τινος τόνδε χρεωστῆν, ἢ τόνδε καταβάλλεσθαι, κὼν εἰ ταβουλάριοι εἰεν οἱ ταῦτα μαρτυροῦντες. Ἐπὶ γὰρ τῶν ἐγκληματικῶν ἀνάγκῃ πάντα παραχθῆναι τοὺς μαρτυρας, καὶ μὴ τὰς φωνὰς αὐτῶν.*

Τοῖς μαρτυραῖς καὶ οὐ τοῖς μαρτυροῖσι πιστεύουσιν αὐτοπροσώπως· γὰρ ἐρωτῶνται παρὰ τῶν δικαστῶν ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων, καὶ ὁ μὴ δεικνύς τὸ παρ' αὐτοῦ προτεθὲν ἐξορίζεται.

Οἱ πένθητες οὐ μαρτυροῦσι· πένθη δὲ ἐστὶν ὁ μὴ ἔχων ἢ νομισμάτων περιουσίαν.

Οὐ μαρτυρεῖ ἀπελεύθερος κατὰ πάτρωνος, ἢ παιδὸς αὐτοῦ.

D *Οὐ μαρτυρεῖ ὁ ἤττων τῶν κε' ἐτῶν, οὐτε ὁ ἐν δημοσίῳ δικαστηρίῳ καταδικασθεὶς, καὶ μὴ ἀποκαταστάς, ἢ ἐν δεσμοῖς, ἢ ἐν δημοσίῳ φρουρᾷ βληθείς· οὐτε ὁ ἐλεγχθεὶς λαβεῖν χρήματα ἐπὶ τῷ μαρτυρεῖν, ἢ μὴ μαρτυρῆσαι· οὐτε ὁ καταδικασθεὶς ἐν μοιχείᾳ.*

Ἰδὸς πατρὸς, ἢ πατρὸς υἱῶν, οὐ μαρτυρεῖ.

Οὐτε οἰσοθήποτε ἐν ἰδίῳ πράγματι.

Ὁ δούλος οὐ μαρτυρεῖ· οὐ γὰρ χρη πιστεύειν προπετώ; τοῖς οἰκέταις· λέγουσι κατὰ δεσποτῶν· φύσει γὰρ ὁ δούλος τῷ δεσπότη πολέμιος.

Ὁ κατὰ τινος ἤδη μαρτυρήσας οὐ μαρτυρεῖ πάλιν κατ' αὐτοῦ.

Κωλύεται μαρτυρεῖν ἀνηθός, κωφός, ἄλαλος, μα-

νόμος, ἄσικτος, υἱὸς ὑπεξούσιος, ὅταν ὁ πατήρ αὐ-
τοῦ παρ' ἄλλου γραφῆ κληρονόμος ἐν διαθήκῃ.

Ἡ παραγραφή κατὰ μὲν τοὺς νόμους πολλαχῶς,
κατὰ δὲ τοὺς βήτορας τετραχῶς γίνεται· ἀπὸ τοῦ
λαίπριτος· ὅσον ἀσώτου πατήρ ἀφανῆς ἐγένετο, καὶ
φόνου ὁ υἱὸς φεύγει· ἀπὸ τοῦ ὑπερβάλλοντος· ὅσον
δέκα νέοι ἐπωμόσαντο μὴ γῆμαι, καὶ φεύγουσι κακοῦ
βίου· ἢ ἀφ' ὧν ἕτεροι πεποιήκασιν οὐ δεῖ κρῖνεσθαι,
ὅσον ὁ τρισαριστεύς, οὐ εἰκόνα ἔστησαν οἱ πολέμιοι,
καὶ προδοσίας φεύγουν· ἢ κατὰ χρόνον, ὅσον δεῖλοῦ
πῆς ἠρίστευσε, καὶ μοιχείας κρῖνει τὴν γυναῖκα.

Ἐπι περὶ τῶν ἐνδίκως καθαιρεθέντων.

Ὁ δ' κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, Ὁ ὑπὸ
συνόδου καθαιρεθείς, φησὶν, ἐπίσκοπος, ὅτι δὲ πρε-
σβύτερος, ἢ διάκονος, ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦτο παθὼν
ἐπισκόπου, εἰ μετελθεῖν ὀτιοῦν βουληθείη, ἃ τοῖς
ιεραῦσιν ἔθος, μὴ ἐξεῖναι τούτῳ ἀδίκως ἐτι διατει-
νομένην παθεῖν ἐτέρῳ προσεῖναι συνόδῳ, καὶ ζητεῖν
ἐξετάσει τὰ κατ' αὐτὸν δοθῆναι, μηδὲ χώραν ἀπο-
λογίας αὐτῷ μετεῖναι· τοὺς δὲ ναυειδότες τὴν
κατ' αὐτοῦ ἀπόφασιν, καὶ κοινωθεὶν αὐτῷ τολμή-
σαντας, καὶ τούτους τῆς Ἐκκλησίας ἐκκόπτεσθαι.

Ὁ δὲ ἐβ' τὸν ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐθις ἐπισκόπου καθαι-
ρεθέντα, πρεσβύτερον ἢ διάκονον, ἢ ὑπὸ συνόδου ἐπί-
σκοπον, ἀπαγορεύει προσεῖναι τῷ βασιλεῖ, καὶ παρ'
αὐτῷ ζητεῖν τὴν ἐξέτασιν, ἀλλὰ μεῖζον ἐπισκόπων
συνόδῳ, καὶ ἃ νομίζει δίκαια ἔχειν, τούτοις προσανα-
φέρειν, καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἐξέτασιν ἐκδέχεσθαι καὶ
ἐκίρσιον. Εἰ δὲ τις τούτων ὀλιγωρήσας ἐνοχλήσῃ
τολμήσῃ τῷ βασιλεῖ, μηκέτι χώραν ἔχειν ἀπολο-
γίας, μηδὲ ἐλπίδα μελλούσης ἀποκαταστάσεως. Εἰ
γὰρ καὶ παντὶ καταδικαζομένῳ καὶ ἀδικεῖσθαι οἴο-
μένῳ ἢ τῆς Ἐκκλησίας βοήθεια δέδοται, ἀλλ' ἐπεὶ
τοῖ γε τῶν πατριαρχῶν αἱ ψῆφοι ἐκκλησίῳ οὐχ ὑπό-
κείνται, ὁ πειρώμενος ἐκκλησίῳ εἰς βασιλεῖα ποιή-
σασθαι, μετὰ τὴν τοῦ πατριάρχου ἐξενεχθεῖσαν
ἀπόφασιν, τιμωρεῖται κατὰ τὸν παρόντα κανόνα.

Ὁ δὲ κη' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν καθαι-
ρεθέντα δικάως ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διά-
κονον, ἐπὶ ἐγκλήματι φανεροῖς, καὶ δεῖσθαι τολμή-
σαντα τῆς ἀφαιρεθείσης αὐτῷ λειτουργίας, ἐκκό-
πτεσθαι παντάπασι κελεύει τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὸ
τυχὸν τῆς ἀθαιθείας τὸ περιθῶν, καὶ ὅτι ἄλλως κολα-
σθῆναι κενωτικῶς οὐκ ἐνὶ τὸν ἤδη καθαιρεθέντα.

Ὁ δὲ ξα' τῆς ἐν Καρθαγένῃ, δικάως κληρικῶ
καταδικασθέντος, φησὶ, πρὸς τοῦ οικείου ἐπισκόπου,
μηκέτι ἐκκλησίῳ βοηθουμένον, τοῦ κληρικῶ δηλαδὴ,
τοὺς χεῖρι χρωμένους, καὶ κωλύοντας τὴν ὀρισθεῖ-
σαν κατ' αὐτοῦ ψῆφον τὸν ἐπίσκοπον ἐπανεγχεῖν,
αἰτεῖσθαι χρῆ τὴν σύνοδον πρὸς τοῦ βασιλέως ποιῆ
τούτους χρηματικῆ, καὶ ἀφαιρέσει τῆς τιμῆς ὑπο-
βάλλεσθαι, εἴτε τῆς Ἐκκλησίας εἴαν οἱ τοιοῦτοι δή-
που, εἴτε τοῦ λαοῦ, καὶ ὅποιας ὥσι καὶ ἡλικίας καὶ
οὔσεως.

Ὁ δὲ ν' καὶ τῶν ἐπισκόπων τοὺς μὴ ταῖς ψῆφοις
ὑποκύπτοντας τῆς συνόδου τῆ τῶν ἀρχόντων ἐξου-
σία κελεύει δίδοσθαι· πλὴν οὐκ ἔννομον τοὺς ἱερω-

A mutus, insanus, prodigus; et filiusfamilias, cum
pater ejus ab alio hæres in testamento scriptus
fuerit.

Exceptio secundum leges multiplex est, secun-
dum vero rhetoras quadruplex: ab absente, velut
prodigi pater non apparet, et filius homicidii accu-
satur; ab excessu, ut decem juvenes jurarunt se
non uxorem ducturos, et malæ vitæ accusantur;
vel ab eo, quod quis de his quæ alii fecerunt non
teneatur, ut fortissimus, cujus imaginem inimici
exerent, proditiōnis accusatur; vel juxta tempus,
ut timidi filius dux fortissimus evasit, et uxorem
suam adulterii accusat.

105 *Adhuc de iis qui juste depositi fuerint.*

Canon 4 syn. Antioch., Episcopus, inquit, qui
a synodo depositus fuerit, nec non presbyter, vel
diaconus idem a proprio episcopo passus, si ali-
quid eorum operari voluerit, quæ sacerdotibus
facere mos est, ne liceat ei, quamvis se injuste
pati prætendat, alteram synodum adire, et petere,
ut quæ ei objecta sunt examinentur, aut defensionis
locum habere. Il autem qui, sententiam
adversus eum latam scientes, cum ipso communi-
care ausi fuerint, ex Ecclesia abdicentur.

Insuper can. 12 presbyterum vel diaconum a pro-
prio episcopo depositum, vel episcopum a synodo,
regem adire vetat, et examinationem ab eo petere,
sed ad majorem episcoporum synodum ire, et
jus, quod se habere putat, ad eos referre, eorum-
que examinationem et judicium suscipere. Si itaque
quisquam, his contemptis, imperatori molestus
esse ausus fuerit, is defensionis locum nullum
habeat, aut spem futuræ restitutionis. Quamvis
enim omni dampato, et se injuria affici credenti,
Ecclesiæ auxilium conceditur; quoniam vero
patriarcharum sententiæ appellationi non subjiciuntur,
qui post latam patriarchæ sententiam ad regem
appellationem facere conatur, juxta præsentem
canonem punitur.

Porro sancti apostoli. can. 28 episcopum, vel
presbyterum, vel diaconum, qui juste ob manifesta
crimina depositus, ministerium sibi ablatum
attingere audeat, ab Ecclesia omnino abscindi
jubet, tum ob summam forte impudentiam, tum
quod jam depositus aliter canonicè puniri
nequeat.

Canon etiam 65 syn. Carth., Si clericus, inquit,
a proprio episcopo juste depositus fuerit, nec
appellationis auxilium habeat iste clericus, syno-
das a rege postulet, ut qui potentia utuntur et
episcopum prolatam contra eum sententiam infligere
non sinunt, pœnæ pecuniariæ et honoris
privationi subjiciantur, sive sint ecclesiastici,
sive laici, et cujuscunque ætatis vel conditionis
fuerint.

Insuper can. 50 episcopos, qui synodi sententiis
non se submitunt, in magistratuum potestatem
tradere iubet; rerum justum non est, ut sacra

secularibus magistratibus puniendi tradantur, nisi prius depositi fuerint. Hoc autem fit, vel cum synodus sententiam suam in actum redigere non possit, vel cum magnum fuerit delictum, et censuram ecclesiasticam magistratum etiam poenam sequi oporteat. Etenim si sacratus forte inventus sit imperatori insidias struere, præter depositionem, magistratui tradetur, ut examinationem subeat, et consilos detegat: quemadmodum et prædicta Justiniani novella 123 de his qui sunt ejusmodi statuit.

Leges.

Episcopus sacerdotio canonice excidens, si ad urbem ex qua ejectus erat prodiscatur, vel locum in quo morari jussus erat, relinquat, alius provincie monasterio includitur.

Episcopus a synodo depositus, et tumultum excitans, ut episcopatum recuperet, centum miliaribus longe a civitate ex qua ejectus est habitet, nec ad imperatorem adeat. Sin autem profectus litteras rescriptas habeat, eæ sint inutiles, et qui eum defenderit, indignationem incurrat.

106 CAP. IX [XI]. Quod ob id ipsum bis vindicare non oporteat.

Canon apost. 25, Episcopus, inquit, vel presbyter, vel diaconus, fornicationis vel perjurii vel furti convictus, deponatur, et non segregetur: « Non enim vindicabis bis in id ipsum: » quare qui sacerdotium assecuti sunt, quamvis deponuntur, a fidelium tamen communione non segregantur, cujuscunque criminis rei fuerint. Soli autem utraque pena afficiuntur, propter sceleris magnitudinem, qui pecuniis vel magistratum potentia sacerdotium, vel aliter populi præsentiam assecuti sunt; hos enim 19 can. apost. nec non 30 eosque qui iis communicant, non solum depositioni, sed etiam segregationi subjiunt.

Porro magnus Basilius, in can. 32, dictum in prima epistola catholica evangelistæ et theologi Joannis exponens, quod ita se habet: « Est peccatum ad mortem, et est peccatum non ad mortem, » ait, clericos, qui peccatum ad mortem admittunt, quod scilicet ad actum progreditur, sacerdotil gradu excidere, verum a laicorum communione, quominus cum iis presentur, non arceri; in nullo enim ex tribus poenitentiae locis stabuit; nam non vindicabis bis in id ipsum. Quemadmodum enim peccatum actu admissum ad mortem animæ ferre dicit, fornicationem scilicet, vel homicidium, vel similia, sic quod ad consultationem tantum et consensum progreditur, non quidem irreprehensibile esse, sed tamen mortem omnino avertæ non conciliare, adeo ut depositionem inducat, juxta 4 can. syn. Neocesar., quem queras in cap. 15 litt. II. Neque enim fornicator judicabitur, qui fornicari proposuit, opus vero non perfectit. Similiter de eade censendum est, ut dicit magnus Theologus Gregorius: Si exdis damnas homicidam ex eo solo quod cogitavit. et

Α μένους εις κόλασιν κοσμηκοις ἀρχουσι παραδίδοσθαι, ει μη πρότερον καθαιρεθείεν. Τοῦτο δὲ γίνεται, ἢ ὅταν μὴ δυνατὴ ἡ σύνοδος ἢ τὴν οἰκίαν ἀπέφασιν εις ἔργον ἐξενεγκεῖν, ἢ ὅταν μέγα ἦ τὸ ἀμάρτημα, καὶ δεῖ τῇ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῇ παρὰ τῶν ἀρχόντων ἐπακολουθῆσαι κόλασιν. Εἰ γὰρ εὐρεθῆι τυχὸν ἱερωμένους ἐπιβουλεύων τῷ βασιλεῖ, πρὸς τῇ καθαιρέσει, καὶ τοῖς ἀρχουσι πρὸς ἐξέτασιν ἐκδοθῆσεται, ὥστε καὶ κατεπειν τοῖς συνίστορας, ὡσερ δὴ καὶ ἡ βῆθεισα πρὸς Ἰουστινιάνειος νεαρὰ περὶ τῶν τοιούτων διακελεύεται.

Νόμοι.

Ἐπίσκοπος κανονικῶς τῆς ἱερωσύνης ἐκπεσὼν, καὶ ἐπιθαίνων τῇ πόλει ἀφ' ἧς ἐξεβλήθη, ἢ καταλιμπάνων τὸν τόπον ἐν ᾧ διάγειν ἐκελεύσθη, μοναστηρίῳ ἄλλης ἐπαρχίας ἐμβάλλεται.

Ἐπίσκοπος ἀπὸ συνόδου καθαιρεθεὶς, καὶ ποιήσας τι στασιώδες πρὸς τὸ αὐτὸς ἀναλαβεῖν τὴν ἐπισκοπὴν, ἀπὸ ἑκατὸν μιλίων ἧς ἐξεβλήθη πόλεως οἰκίστω, μὴδὲ βασιλεῖ προσετὸς ἔστω. Εἰ δὲ καὶ προσιῶν ἀντίγραφα λήψοιτο, ἀχρηστα ἔστω· καὶ ὁ ἐδικῶν αὐτὸν ἀγανακτεῖσθω.

ΚΕΦΑΛ. Θ' [IA']. Ὅτι δις ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκδικεῖν οὐ χρῆ.

Ὁ κε' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, Ἐπίσκοπος, φησὶν, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἐπὶ πορνείᾳ ἀλοῦς, ἢ ἐπιπορξίᾳ, ἢ κλοπῇ, καθαιρεῖσθω καὶ μὴ ἀφορίζεσθω· οὐ γὰρ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό· οἱ γὰρ ἱερᾶσθαι λαχόντες, εἰ καθαιρεθῆεν, ἀλλὰ γε τῆς τῶν πιστῶν κοινωνίας οὐκ ἀφορίζονται, πλὴν οἰκθῆποτε πάθει περιπαρῶσι. Μόνοι γε μὴν τῶν εὐθυνῶν ἀμφοτέρων τιμῶνται διὰ τὸ περιθὸν τῆς κακίας, οἱ διὰ χρημάτων ἢ δυναστείας ἀρχόντων, ἱερωσύνην, ἢ προστασίαν ἄλλως λαοῦ δεξάμενοι· τοῦτους γὰρ ὁ κε' ἀποστολικὸς κανὼν, ἔτι δὲ καὶ λ' καὶ τοὺς αὐτοῖς κοινωνοῦντας, οὐ μόνον καθαιρεσεῖ, ἀλλὰ καὶ ἀφορισεῖ ὑποτίθῃσιν.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ λβ' κανόνι τὴν ἐν τῇ πρώτῃ τῶν καθολικῶν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου καὶ θεολόγου ἐκλέξας φωνὴν, τὴν οὕτωσι πως διεξέειπεν· « Ἔστιν ἀμαρτία πρὸς θάνατον, καὶ ἔστιν ἀμαρτία οὐ πρὸς θάνατον· » τοὺς τὴν πρὸς θάνατον ἀμαρτίαν, φησὶν, ἀμαρτάνοντας κληρικοὺς, τὴν μέχρι πράξεως δηλαδὴ προχωρήσασαν, ἐκπέπτειν μὲν τοῦ βαθμοῦ τῆς ἱερωσύνης, τῆς ἐν τῇ εὐχῇ δὲ κοινωνίας τῶν λαϊκῶν μὴ ἐξείργεσθαι· ἐν οὐδενὶ γὰρ τῶν τέτραχα διαρουμενων τῆς μεταβολῆς σταθῆσονται τόπων· οὐ γὰρ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό. Ὅσερ δὲ τὴν ἐμπρακτον ἀμαρτίαν πρὸς θάνατον λέγει φέρειν τὸν τῆς ψυχῆς, πορνείαν τυχόν, ἢ φόνον, ἢ τι τῶν τοιούτων, οὕτω τὴν ἀκριβουλή; καὶ συγκαταθέσεως προΐουσιν, οὐκ ἀνεπιμητόν μὲν εἶναι, οὐ μὴν καὶ τὸν παντελῆ τῆς ψυχῆς μνηστεύεσθαι θάνατον, ὥστε καὶ καθαιρεσιν ἐκάγειν, κατὰ τὸν δ' τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου κανόνα, ὃν ζῆτει ἐν τῷ ιε' κεφ. τοῦ II στοιχείου. Οὐδὲ γὰρ ἂν πόρνος κριθεῖη, ὁ πορνεῦσαι μὲν προέβλενος, τὴν πρᾶξιν δὲ μὴ τελέσας· ὡς δὲ καὶ ἐπὶ τῷ φωνεῶς λογιστέον, ὡς φησιν ὁ μέγας θεολόγος Γρηγ.

γόριος. Εἰ κρίνεις φόνου τὸν φονικὸν ἐκ μόνου τοῦ Ἀ
βούλεσθαι, καὶ τὰ ἐξῆς. Τινὲς δὲ φασὶ πρὸς θάνατον
εἶναι ἀμάρτημα τὸ κεφαλῆς ἀφαίρειν, καὶ θάνατον
ἐπάγον τῷ ἀμαρτάνοντι, καὶ κρίνουν τὸν ἄγιον μηδὲν
πλέον τῆς καθαιρέσεως τὸν ἱερέα ὑψίστασθαι, καὶ
μεγάλων αὐτουργῶν γέγονεν ἐγκλημάτων, ἃ δὴ καὶ
θάνατον κατὰ τοὺς νόμους, καὶ κεφαλικὴν τὸ δὴ
λεγόμενον ἐφέλκονται κόλασιν.

Ἐν δὲ τῷ να' μίαν ἐπὶ τοῖς παραπεσοῦσι τῶν κλη-
ρικῶν ἀπάντων τὴν τιμωρίαν ὤρισαντο, φησὶν, οἱ
Πατέρες, τὴν ἐκπτώσιν τῆς ὀπηρεσίας, εἴτε ἐν
βαθμῷ αὐχοῖεν ὄντας, καὶ χειροτονίαν προσδυτέρου
ἢ διακόνου ἢ ἑποδιακόνου δεξάμενοι, εἴτε ἐν ἀνα-
γνώστου σφραγίδι ἢ ψάλτου, ἢ θυρωροῦ· οὐ γὰρ
τοὺς μείζονας ὄντας βαθμοῦ μᾶλλον κολάζουσι, κου-
φότερον δὲ τοὺς ἐλάττονας· ἀλλ' ὥσπερ ἐκίνοι τῆς
ἱερωσύνης εἰργονταί, οὕτως οἱ ἀναγνώσται, τοῦ εἰσ-
ελθεῖν εἰς τὸ βῆμα, ἢ ἐπὶ ἄμβωνος ἀναγνῶναι, ἢ
εἰς μείζονα προκίβαι βαθμὸν.

Τούτοις συνάδων καὶ ὁ κζ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ. Οἱ
ἐπὶ ἀνηκέστοις, φησὶν, ἀμαρτήμασιν ἀλληλεγμένοι
κληρικοί, καὶ παρὰ τοῦτο τῶν εἰκελῶν βαθμῶν ἐκ-
πίπτοντες, ἀπὸ ἀφορίζονται μὲν τῆς τῶν πιστῶν
ὀμηγύρεως, ἀρκεῖν γὰρ αὐτοῖς εἰς κόλασιν τὴν
καθαίρεισιν μόνην· ἀλλ' οὐδ' ἠνεισταῖον χειροτονίαν
τῆς ἐκτὸς τοῦ βήματος ὀπηρεσίας οἴεται διέξασθαι,
οὐδὲ ἀναβαπτίζονται, ὡς δὴθεν τοῦ ἐγκλήματος
ἐκπλυνθῆναι, ὡς τινες κακῶς οἴονται, καὶ εἰς βαθρὸν
αὐθις κλήρου προκίβαι. Ἐν γὰρ τὸ σωτήριον βάπτι-
σμα· διὰ δὲ τοῦτο καὶ οἱ μετὰ τὴν καθαίρεισιν ἐπ'
ἄμβωνος ἀναγινώσκοντες, ἢ εὐχὰς, ἢ εὐλογητῶν
λέγοντες, οὐχ ὅσα δρῶσι. Ζῆται καὶ ἐν τῷ θ' κεφ.
τοῦ παρόντος στοιχείου κανὼνα ν' τῆς ἐν Καρθαγένῃ
συνόδου. Ζῆται καὶ ἐν τῷ ιε' κεφ. τοῦ Π στοιχείου
κανὼνα γ' τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

ΚΕΦΑΛ. Γ [ΙΒ']. Περὶ τῶν διακόντων τινὰς δι' εὐ-
σέβειαν.

Ζῆται ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Α στοιχείου κανὼνα θ' τῆς
ἐν Ἀγχύρᾳ συνόδου καὶ τὴν πρὸς Ῥουφινιανὸν τοῦ
μεγάλου Ἀθανασίου ἐπιστολὴν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ' [ΙΓ']. Περὶ δούλων ἐλευθερίας καὶ
κληρώσεως.

Ὁ πε' τῆς ζ' συνόδου κανὼν ἐπὶ τῆς τῶν δούλων
ἐλευθερίας μὴ πλείους τῶν τριῶν μαρτύρων παρα-
λαμβάνεσθαι ἀξίως· Ἐπὶ δύο γὰρ, ὡς φησὶν ἡ Γρα-
φή, ἢ τριῶν μαρτύρων πᾶν ῥῆμα βεβαιούμενον
ἴσμεν.

Ὁ δὲ γε γ' τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου ἄγνωμον οἴε-
ται κομιδῆ, δούλων ἀνακίβειν, προφάσει θεοσεβείας
καὶ ἀσκήσεως, δεσπότης καταφρονεῖν, καὶ μὴ μετ'
εὐνοίας καὶ τιμῆς ὑπέκτειν τούτῳ, καὶ διακονεῖσθαι
ταύτῃ τοι καὶ τὴν δικαίαν ἐνδεικνύμενος ἀγανάκτη-
σιν, τῷ ἀναθέματι τὸν τῆς ἀγνωμοσύνης παραπέμ-
πει διδάσκαλον. Ὁ γὰρ τοι θεὸς Ἀπόστολος τοῖς
τὸν ζυγὸν ἔλκουσι τῆς δουλείας διὰ Τιμοθέου παρεγ-
γυᾶται τοῦ πάνου, πάσης τιμῆς ἀξίους τοὺς δεσπότης
ἡγεῖσθαι· « Εἰ δὲ καὶ πιστοὶ εἰεν οἱ δεσπότης, φησὶ,
μὴ περιφρονεῖτωσαν αὐτούς, ὅτι ἀδελφοὶ εἰσιν, ἀλλὰ
μᾶλλον δουλεύετωσαν, ὅτι πιστοὶ εἰσιν οἱ τῆς εὐερ-

A quæ sequuntur. Dicunt autem nonnulli peccatum
ad mortem esse, quod capitis ablationem et mor-
tem peccatori inducit, et sanctum existimare
pontificem nihil præter depositionem subire de-
bere, licet maxima crimina perpetraverit, quæ
mortem secundum leges, et pœnam quæ capitalis
dicitur inferunt.

Insuper in can. 51, Unum, inquit, supplicium in
eos qui lapsi sunt Patres decreverunt, a ministerio
scilicet emotionem; sive in gradu fuerint, et ordi-
nationem presbyteri vel diaconi acceperint, sive
in lectoris munere, vel cantoris, vel ostiarii. Non
enim eos qui in majori gradu sunt, gravius pu-
nidnt, levius vero eos qui in minori sunt, sed
sicut ii a sacerdotio arcentur, sic et lectores ad altare
ingredi, vel in ambone legere, vel ad majorem
gradum promoveri prohibentur.

His consona statuens can. 30 syn. Carthag., Cle-
rici, inquit, gravissimorum criminum convicti, et
propterea gradibus suis excidentés, a fidelium
cœtu non segregantur; sola enim depositio iis in
pœnam sufficit; manuum vero impositionem ali-
quam, ut extra tribunal ministerio fungantur,
suscipere nequeunt; neque rebaptizantur, ut exinde
a crimine purgati, sicut nonnulli putant, ad cleri
gradum rursus promoveantur. Unus enim est
salutaris baptismus; ideoque qui post depositionem
in ambone legunt, vel preces, vel benedictionem
dicunt, non sacra faciunt. Quæras etiam in 9
cap. præsentis litteræ can. 50 syn. Carthag. Quæ-
ras etiam in 15 cap. litt. II, can. 3 magni
Basili.

107 CAP. X [XII]. De iis qui aliquos propter
religionem persequuntur.

Quæras in 1 cap. litt. A can. 9 syn. Ancyr. et
epist. magni Athanasii ad Rufinianum.

CAP. XI [XIII]. De servorum manumissione, et ad
clerum admissione.

Can. 85 syn. vi ad servorum manumissionem
non plures tribus testibus adhibere jubet: In duo-
bus enim vel tribus testibus, ut inquit Scriptura,
omne verbum stabiliri novimus.

Tertius autem syn. Gangrensis nulla venia dig-
num existimat, ut servus pietatis vel exercitationis
prætextu dominum contemnat, et non cum bene-
volentia et honore ipsi cedat. et serviat; quapropter
justam indignationem exprimens, improbitatis ma-
gistrum anathemate ferit. Divinus enim Apostolus
eos qui servitutis jugum trahunt per magnum
Timotheum dominos suos omni honore dignos
existimare jubet: « Quod si domini, inquit, fideles
sint, ne contemnant eos, quod fratres sint, sed
magis serviant, quoniam sunt fideles qui bene-
eorum opere fruuntur. » Et rursus ad Titum scri-

bene : « Doceas servos suis dominis subfici, et in omnibus bene placentes esse, non contradicentes, non arrogantes, sed fidem omnem bonam ostendentes. »

Canon vero 82 sanct. apost. omnem scandali occasionem tollens, non permittit servum sine domini venia in clerum provehi ; hoc enim totius aliquando domus eversio fit, et molestiam et tristitiam domino dat. Vel enim servus iste domus procurator erat, vel tabernæ præpositus, et cujus fidei creditæ erant pecuniæ ad negotiationem. Quod si servus gradu sacro dignus existimetur, episcopum de eo negotio cum domino communicare oportet, et si is consenserit, servum secure ordinare. Magnus etenim Paulus Onesimum, Philemonis servum, cujus ministerium sibi utile iudicabat, sine domini voluntate detinere noluit, sed ipsum ad Philemonem remisit.

Insuper 4 can. iv syn. excommunicari jubet eum qui servum in monasterium recipit, ut monachus fiat, sine proprii domini venia.

Leges.

Lex ad servi libertatem sufficere dicit, quod sciat dominus eum in clerum cooptari, et non contradicat.

Novella autem Leonis Sapientis, Servus, inquit, qui in clerum promotus est nesciente domino, et qui monachus, vel episcopus fit, ad priorem dominum invitatus revertatur, nihil ab ordinatione adjutus. Dominus autem indefinite eum revocare nequit, sed intra triennium, a tempore quo factum resciverit, numerandum.

Personarum prima divisio hæc est : homines alii sunt liberi, alii autem servi ; et libertas quidem est, **I**OS facultas naturalis cuilibet concessa agendi quæ velit, nisi lex vel vis impediatur. Servitus autem est legis ethnicæ et juris belli effectus ; per eam aliquis alterius potestati subicitur ; quod legi naturali contrarium est. Natura enim omnes liberos produxit.

Rursus liberi dividuntur dupliciter, in ingenuos, et liberos. Et ingenuus quidem est, qui statim ac natus est, liber existit, et servitutis jugum nunquam gustavit ; liber vero, qui ex servo manumisso natus est.

Potest aliquis servum suum manumittere, vel in sanctissimis ecclesiis, vel coram præside, vel coram amicis quinque ad hoc vocatis, vel tribus subscribentibus, vel per litteras, vel in testamento, vel quacunque extrema voluntate. Et si servum suum personæ liberæ junxit, vel eum præter voluntatem suam junctum audiens, id patiatur.

Servus qui sciente domino in militiam abit manumittitur.

Qui eadem domini sui indicat, manumissionem habeat pro præmio.

γασίας ἀντιλαμβανόμενοι· » καὶ πρὸς τὸν θεὸν αὐτῶν Τίτον· « Δίδασθε δούλους οἰκειούς δεσπότης ὑποτάσσεται, καὶ ἐν πᾶσιν εὐαρίστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνύμενους ἀγαθῶν. »

Ἐπεὶ δὲ πρὸ τῶν ἀγίων ἀποστόλων, πᾶσαν πρόφασιν σκανδάλου περιαιρῶν, οὐκ ἐπιτρέπει δούλον ἄλλοτριον παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότης κληροῦσθαι· ἔλου γὰρ οἴκου ἀνατροπὴ ἐστὶ ὅτε γίνεται τοῦτο, καὶ λύπη καὶ ἀτιμίας αἰτιον τῷ δεσπότη. Ἡ γὰρ τοῦ οἴκου τοῦτον εἶχε διοικητὴν, ἢ ἐργαστηρίου προϊστάμενον, ἢ χρήματα εἰς ἐμπορίαν πεπιστευτο. Εἰ δὲ ἄλλος ὁ οἰκέτης ἱερατικοῦ κριθείη βαθμοῦ, κοινοῦσθαι γὰρ τὸν ἐπίσκοπον τὰ περὶ αὐτοῦ τῷ δεσπότη, καὶ εἰ κάκεινον σχοιῆ πειθόμενον, χειροτονεῖν ἀδελῶς τὸν οἰκέτην. Καὶ ὁ μέγας γὰρ Παῦλος τὸν Ὀνήσιμον, δούλον ὄντα Φιλήμονος, καὶ τοὺς εὐχρηστον αὐτῷ κριθέντα εἰς διακονίαν, ὁμῶς ἀνευ γνώμης τοῦ δεσπότη κατέχριν οὐκ ᾤετο δεῖν, ἀλλ' ἐπεμψεν αὐτὸν πρὸς Φιλήμονα.

Ἐπεὶ δὲ τῆς τετάρτης συνόδου καὶ ἀκοινώνητον εἶναι καλεῖται τὸν δεχόμενον εἰς μοναστήριον δούλον ἐπὶ τῷ μονάσαι παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου δεσπότη.

Νόμοι.

Ἐπεὶ δὲ νόμος ἀρκεῖν εἰς ἐλευθερίαν φησὶ τοῦ δούλου τὸ εἶδος τοῦ δεσπότη καὶ μὴ ἀντιλέγοντος, τῷ κλήρῳ αὐτὸν καταλεγεῖται.

Ἡ δὲ νεαρὰ τοῦ σοφοῦ Διονύσιου, τὸν κληροῦσθαι δούλον, φησιν, ἀγνοῦντος τοῦ δεσπότη, ἀλλὰ μὴ καὶ τὸν μονάσαντα, καὶ τὸν γεγονότα ἐπίσκοπον, τῷ προτέρῳ δεσπότη καὶ ἀκοντα ἀποκαθίστασθαι, μηδὲν τῆς χειροτονίας ἀπονάμενον. Οὐ μὴν ἀπροδιόριστος δύναιται ὁ δεσπότης ἀνακαλεῖσθαι τούτον, ἀλλ' ἐν τῷς ἐριθείας μετὰ τὸ λαθεῖν αὐτὸν εἰρηνικῶς τοῦ γεγονότος ἀριθμουμένου.

Ἡ τῶν προσώπων ἄκρα διαίρεσις αὕτη ἐστὶν· ὅτι τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν εἰσιν ἐλεύθεροι, οἱ δὲ δούλοι· καὶ ἐλευθερία μὲν ἐστὶν εὐχέρεια φυσικὴ, ἐκάστῳ συγχωροῦσα πράττειν ἃ βούλεται, εἰ μὴ νόμος ἢ βία κωλύει· δουλεία δὲ ἐστὶν ἐθνικοῦ νόμου διατύπωσις καὶ πολέμων ἐπίνοια, ἐξ ἧς τις ὑποβάλλεται τῇ ἑτέρου δεσποτείᾳ, ὑπαναντίως τοῦ φυσικοῦ νόμου· ἢ γὰρ φύσις πάντας ἐλευθέρους προήγαγεν.

Πάλιν οἱ ἐλεύθεροι διαιροῦνται εἰς δύο, εἰς εὐγενεῖς καὶ ἀπελευθέρους. Καὶ εὐγενῆς μὲν ἐστὶν ὁ εὐθὺς ἄμα τῷ τεχθῆναι ἐλεύθερος ὢν, καὶ μήπω τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας γευσάμενος· ἀπελευθέρους δὲ ὁ ἐκ δούλου ἐλευθερωθέντος γεννηθεὶς.

Δύναται τις ἐλευθεροῦν τὸν αὐτοῦ δούλον ἢ ἐν ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις, ἢ ἐπὶ ἄρχοντος, ἢ ἐπὶ φίλων πέντε ἐπὶ τοῦτο προσκληθέντων, ἢ καὶ μέχρι τριῶν ἀπογραφομένων, ἢ δι' ἐπιστολῆς, ἢ ἐν διαθήκῃ, ἢ ἐν οὐδὲ ποτε τελευταίᾳ βουλήσει. Καὶ ἐὰν τὸν ἴδιον δούλον ἐλευθέρῳ προσώπῳ ζεύξῃ, ἢ παρὰ γνώμην αὐτοῦ ζευγνύμενον ἀκούσας ἀνάσχηται.

Δούλος στρατευόμενος εἰδήσει τοῦ οἰκειοῦ δεσπότη ἐλευθεροῦται.

Ἐπεὶ δὲ τῶν φόνον τοῦ οἰκειοῦ δεσπότη τῷ ἐλευθερίαν ἐχέτω ὡς ἐπαθλον.

Ποινὰς ὑφίσταται ὁ ἀπελεύθερος μὴ τιμῶν τοὺς Α παῖδας τοῦ ἰδίου πάτρωνος· ὁ δὲ ὑβρίζων καταδουλοῦται ὅπ' αὐτοῦ ὡς ἀχάριστος.

Τὸν πενόμενον πάτρωνα ἀναγκάζεται τρέφειν ὁ ἀπελεύθερος.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ' [ΙΔ']. *Περὶ δωρεῶν.
Νόμοι.*

Πᾶσα δωρεὰ τελεῖα γενομένη οὐκ ἀνατρέπεται, εἰ μὴ ἐξ ἀχαριστίας.

Ἐὰν δὲ τὴν δωρεὰν εἰληφῶς ἀχάριστος ὀφθῆ περὶ τὸν δωρησάμενον, σκαταῖ· κατ' αὐτοῦ χρησάμενος ὑβρεσιν, ἢ χειρὰς ἀδίκους ἐπαγάγῃ, ἢ ζημίαν μεγίστην ἐπενέγκῃ, ἢ εἰς τὴν ζωὴν ἐπίθουλαυσῃ, ἢ τὰ ἐν τῇ δωρεῇ πάντα εἴτε ἐγγράφως ἢ ἀγράφως γεγόνετα μὴ πληρώσῃ, μία γὰρ ἐκ τούτων τῶν αἰτιῶν ἐὰν ἐν δικαστηρίῳ κατὰ σύστασιν φανερώσῃ ἀποδειχθῆ, ἀνατραπέσθωσαν αἱ γινόμεναι δωρεαί.

Οὔτε ἀνηθος, οὔτε ἀνους δύναται δωρεῖσθαι· ἐν οὐδενὶ γὰρ τούτων ἐστὶ βούλησις.

Ἐὰν χαρίσῃται τις ἀφῆλιξ τινὶ πρᾶγμα αὐτοῦ, δύναται, μετὰ τὸ παρελθεῖν τὰ κε' ἔτη, ἐντὸς τετραετίας ἀγωγὴν ποιῆσθαι, καὶ τὸ οἰκεῖον ἐπαναλαμβάνειν πρᾶγμα.

Εἰ τις δωρεὰν ἀμετρον εἰς τινα ἢ τινὰς τῶν παίδων ποιῆσαιτο, ἀνάγκην ἔχει ἐν τῇ διανομῇ τοῦ κλήρου, τοσοῦτον ἐκάστῳ τῶν παίδων φυλάττειν τὸ ἐκ τοῦ νόμου μέρος, ὅσον ἦν πρὶν ἢ τὴν δωρεὰν ὁ πατὴρ εἰς τοὺς παῖδας τοὺς ταύτῃ τετιμημένους ποιῆσαιτο.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Ε ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. *Περὶ ἐγγύης.*

Ὁ μὲν κ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανῶν, μὴδὲν περὶ διαφορᾶς ἐγγύης διαστειλάμενος, ἀπροσδιορίστως κελεύει τὸν ἐγγύας δίδόντα κληρικὸν καθαιρεῖσθαι. Δίδωσι δὲ τις ἐγγύας ἢ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἢ ὑπὲρ ἄλλου· καὶ εἰ μὲν εἰς δικαστήριον ἀχθεῖς ὁ κληρικὸς, καὶ ἐγγύας εἰσπραττόμενος δοῖη, τοῦ μὴ ἀποδρᾶναι τυχόν, οὐδὲν περὶ τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα ζημιωθήσεται.

Ἐπεὶ καὶ οἱ ἐν τῇ οἰκουμένη τετάρτῃ συνόδῳ θεῖοι Πατέρες, (ὡς ὁ λ' αὐτῆς διέξεισι κανῶν), καὶ οἱ συνόντες τούτοις ἐκ τῆς συγκλήτου, ἐγγύας ἀπήτησαν τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου ἐπισκόπους προσεδρίας χάριν, ἢ τούτων ἀποροῦντας, ἐξωμοσίαν ποιῆσασθαι, ὑπέρβειν ζητοῦντας καιροῦ, καὶ οὐδὲν οὐδενὶ βλάβος ἐκ τούτου γεγένηται· τρισκαίδεκα γὰρ ὄντες οἱ ἐξ Αἰγύπτου ἀρχιερεῖς, γράμμασιν οὐκ ἐπέθοντο τὰ τῇ ἀγία δογματισθέντα συνόδῳ ὑποσημῆνασθαι, εἰ καὶ τοὺς περὶ τὸν Διόσκορον καὶ Εὐτυχέα συνάμα τοῖς ἄλλοις τῷ ἀναθέματι καθυπέβαλον· παρητοῦντο γὰρ οὐχ ὡς ἀπαρεσκόμενοι τοῖς δρομέοις, ἀλλὰ τῷ ἔθος ἔχειν, ὡς ἔλεγον, μὴδὲν τι πράττειν ἐκκλησιαστικὸν διὰ γνώμης τοῦ σφῶν αὐτῶν πατριάρχου, τοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας δηλαδὴ, οὗ τηνικαῦτα ὁ θρόνος ἐκείνος χηρεύων ἦν. Ἀμάλει καὶ καιρὸν ἤτοῦντο σφίσι δοῦναι μέχρις ἂν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος γένηται. Καὶ οἱ μὲν τῆς συνόδου θεῖοι Πατέρες, τὴν ἀναβολὴν ὑποπεύοντες, οἷοί τε ἦσαν καθαιρεῖν ἐκείνων κατεψήφισθαι. Οἱ δὲ τῆς συγκλήτου μένειν αὐτοὺς

PATROL. GR. CXLIV.

Pœnas dat libertus qui patroni sui filios non honorat. Qui vero eos contumelia afficit, ut ingratus in servitute ab eo reducitur.

Libertus patronum pauperem enutrire cogitur.

CAP. XII [XIV]. *De donationibus.
Leyes.*

Omnis donatio, si perfecta fuerit, non revocatur, nisi ingratitude causa.

Si qui donum acceperit, erga donantem ingratus videatur, atroces in eum injurias effundens, vel manus injustas ei intulerit, aut damnum grave inflixerit, vel vitæ iusidiatu fuerit, vel omnia quæ in donatione sive scriptis vel sine scriptis pacta sunt, non fecerit, si una ex his causis in iudicio per assertionem aperte probetur, factæ donationes revocantur.

Necque impubes, nec insanus donare possunt, in neutro enim eorum voluntas est.

Si minor aliquid ex rebus suis alicui donaverit, post lapsos 25 annos, intra quadriennium actionem movere, et rem suam recuperare potest.

Si quis donationem sine mensura alicui vel aliquibus ex filiis fecerit, necesse habet in sortis distributione tantam partem pro quolibet filio ex distributione conservare, quanta erat, antequam pater donationem filiis ea donatis fecerat.

109 INITIUM LITTERÆ E.

CAP. I. *De fidejussione.*

Canon 20 sanct. apostolorum, inter diversas fidejussiones nihil distinguens, indefinite jubet, clericum fidejubentem deponi. Fidejubet autem aliquis vel pro se, vel pro alio; et clericus si ad iudicium ductus, satisfactionem coactus, præstet, forte quod non aufugiet, de dignitate sua in periculum non veniet.

Quandoquidem in œcumenica quarta synodo divini Patres, (sicut 30 canon demonstrat) et qui una ex senatu convenerant, ab Ægyptiis episcopis fidejussiones iudicio sistendi causa exigebant, vel ab iis qui satisfactionibus destituebantur, juramenti susceptionem, dum tempus dilationis quaerunt, nullus exinde damnum aliquid sustinuit. Cum enim tredecim essent ex Ægypto antistites, noluerunt quæ a sancta synodo definitiebantur, scriptis confirmare, quamvis Dioscorum et Eutychetum cum aliis anathemati subijcerent. Id enim recusarunt, non quod ea quæ facta erant minus probarent, sed quod consuetudinem, ut aiebant, haberent, nihil de rebus ecclesiasticis constituere inconsulto patriarcha suo, Alexandrino scilicet, cujus tunc temporis thronus vacuus erat. Tempus itaque sibi dari postulabant, donec episcopus Alexandrinus factus esset. Verum synodi divini Patres cunctationem suspicantes, depositionem eorum statuerunt. Sed senatores eos in proprio habitu manere oportere censebant, si satisfactiones

40

darent se non aufugituros, vel si iis destituerentur, A juramentum susciperent; quod Patrum synodo placuit. Ἐξωμοσία autem dicitur, cum quis extra quinque jurisjurandi species lege statutas juramentum suscipit, per caput forte imperatoris, vel per suam salutem. Atque hæc quidem ita contigerunt. Si vero quisquam pro alio fidejubeat, turpis scilicet lucri gratia, id a sanctis canonibus et legibus vetatur. Ostenditur autem ex novella Justiniani cxxiii quæ sic statuit.

Lex.

Sed nec publicorum tributorum exactorem, vel receptorem, vel vectigalium aut possessionum alienarum receptorem, vel curatorem domus, vel causæ procuratorem, vel pro his causis fidejussorem, episcopum, vel œconomum, vel alium clericum cujuscunque gradus, vel monachum proprio nomine, vel ecclesiæ aut monasterii esse permitimus; ne hoc prætextu sanctis quoque domibus detrimentum afferatur, et divina ministeria impediantur. Et hæc quidem novella.

Quod si ex charitate moveatur, propter quam animas nostras pro fratribus nostris deponere jubemus, ut si quis trahatur, et ab eo de causa aliqua fidejussiones exigantur, et quod non dederit, in carcerem abiturus sit, ejus autem clericus miseret fidejussiones pro eo det, non tantum non deponetur, sed pulcherrima præmia accipiet, a judice scilicet justo, ut qui mandat evangelicum impleverit.

Lex.

Jus autem civile clericos in jus vocatos satisfacere jubet.

¶ **110** Prædicta autem Justiniani novella clericos in jus vocatos fidejussiones non dare jubet, sed promissionem pignoratitiam facere sine juramento, episcopos vero in jus vocatos nec fidejussiones dare, nec promissionem facere.

CAP. II. *De consuetudinibus Ecclesiæ non scriptis.*

Magnus Basilius, in epistola ad Diodorum, consuetudinem non scriptam legis vim habere ait, quod a sanctis viris ritus nobis traditi fuerint.

In capite autem 27 eorum quæ ad beatum Amphilo- D chium de sancto Spiritu scriptasunt, Dogmatum, inquit, et prædicationum quæ in Ecclesia servantur, alia quidem ex doctrina scripta habemus, alia verò ex traditione apostolorum nobis data in mysterio suscipimus; quæ utraque easdem ad pietatem vires habent. His autem nemo contradicet, qui rituum ecclesiasticorum vel minimam experientiam habuerit. Si enim non scriptas consuetudines, tanquam magnam potestatem non habentes, recusare voluerimus, in rebus principalibus ipsum Evangelium imprudentes damno afficiemus, vel potius id quod enuntiatum est ad nudum nomen redigemus. Ex. gr. figura crucis signari, aut ad orientem verti inter orandum, quis

ἐπὶ τοῦ οἴκλου σχήματος φροντο δεῖν, εἰ δελεῖν ἐγγύας μὴ ἀποδρᾶναι, ἢ τούτων ἀποροῦντες, ἐξωμοσίαν ποιῆσαιτο· ὅπερ ἤρρεσε καὶ τῆ τῶν Πατέρων συνόδῳ. Ἐξωμοσία δὲ ἐστὶ, τὸ ἐξω τῶν ἑδῶκων ὁμόσαι, τῶν ἐμπειριελημμένων τῷ νόμῳ, ἢ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλείως τυχεῖν, ἢ εἰς τὴν οἰκίαν σωτηρίαν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ταύτῃ συμβέβηκεν. Εἰ μὲντοι τὰς ἐγγύας ὑπὲρ ἑτέρου τις δοίη, εἰ μὲν αἰσχροῦ κέρδους χάριν, τοῦτο καὶ τοῖς θεοῖς κανίσι καὶ τοῖς νόμοις ἀπειρήται· καὶ δείκνυται ἐκ τῆς γῆ' Ἰουστινιανέου νεαρᾶς οὕτω θεσπιζούσης·

Νόμος.

Ἀλλ' οὐδὲ ἀπαιτητὴν δημοσίων συντελειῶν, ἢ ἐκλήπτορα, ἢ μισθωτὴν τελῶν, ἢ ἄλλοτριῶν κτήσεων, ἢ κουράτορα οἴκου, ἢ ἐντολὰ δίκης, ἢ ἐγγυητὴν ὑπὲρ τούτων τῶν αἰτιῶν, ἐπίσκοπον ἢ οἰκονόμον ἢ ἄλλον κληρικὸν οὐδὲ ποτε βαθμοῦ, ἢ μοναχὸν ἰδίῳ ὀνόματι, ἢ τῆς ἐκκλησίας ἢ τοῦ μοναστηρίου ὑπεισιέναι συγχωροῦμεν· ἵνα μὴ διὰ τῆς προφάσεως ταύτης καὶ τοῖς ἀγίοις οἴκοις ζημία γένηται, καὶ αἱ θείαι ὑπηρεσίαι ἐμποδίζωνται· καὶ ταῦτα μὲν ἡ νεαρὰ.

Εἰ δὲ ἀγάπη τὸ κινεῖν εἴη, δι' ἣν καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν τίθεναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἐν τετάλαμθα, οἷον, εἰ ἐλκόμενόν τινα, καὶ ἐγγύας ἀπαιτούμενον ὑπὲρ τινος παραστάσεως, καὶ τῷ μὴ δύνασθαι δοῦναι εἰς εἰρηκτὴν ἀπαγομένον, τῶν τρις κληρικῶν ἐλεήσας, ἐγγύας ὑπὲρ αὐτοῦ δοίη, μὴ ὅτι καθαιρέσεως, ἀλλὰ καὶ λαμπρῶν ἀξιοθήσεται τῶν γερωῶ, οἶμαι, παρὰ τῷ δικαίῳ κριτῇ, ὡς εὐαγγελικὴν πεπληρωκῶς ἐν- C τολῆν.

Νόμος.

Ὁ δὲ νόμος τοὺς κληρικούς δικαζομένους ἐγγύας κελεύει διδόναι.

Ἡ δὲ βῆθεῖσα Ἰουστινιάνειος νεαρὰ τοὺς κληρικούς δικαζομένους κελεύει μὴ διδόναι ἐγγύας, ἀλλ' ὁμολογίαν ποιεῖν ἐνυπόθηκον ἀνευ ὄρκου· τοὺς δὲ ἐπισκόπους δικαζομένους μῆτε ἐγγύας διδόναι, μῆτε ὁμολογίαν ποιεῖν.

ΚΕΦΑΛΑ. Β'. *Περὶ ἐθῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀγράφων.*

Ὁ μέγας Βασίλειος ἐν μὲν τῇ πρὸς Διδώρον ἐπιστολῇ, τὸ ἀγραφον εἶδος νόμου δύναμιν ἔχειν φησι, διὰ τὸ ὑπὲρ ἀγίων ἀνδρῶν τοὺς θεσμούςς ἡμῖν παραδοθῆναι.

Ἐν δὲ τῷ κζ' τῶν πρὸς τὸν μακάριον Ἀμφιλόχιον περὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος γεγραμμένων κεφαλαίων, τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, φησι, φυλαττομένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα, ὅπερ ἀμφοτέρω τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς θεοσίθειαν, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅστις κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. Εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἀγραφα τῶν ἐθῶν, ὡς μὴ μέγλην ἔχοντα τὴν δύναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἀν εἰς αὐτὰ τὰ καιρία ζημιούντες τὸ εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιεστάντες τὸ κήρυγμα· οἶον, τῷ τυπῶ· ἢ σταυροῦ κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ εἰς γράμματος διδάξας, ἢ τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἐπισπι-

φθαι κατὰ τὴν προσευχὴν; ὀλίγοι γὰρ ἴσμεν, ὅτι ἅπασαν τὴν ἀρχαίαν ζητοῦμεν πατρίδα, τὸν παράδεισον, ὃν ἐφύτασεν ὁ Θεὸς ἐν Ἑδὲμ κατὰ ἀνατολάς. Καὶ ὀρθοὶ μὲν πληροῦμεν τὰς εὐχὰς τῆ μίμν των σαββάτων, τὸν δὲ λόγον οὐ πάντες οἶδαμεν. Οὐ γὰρ μόνον ὡς συναναστάντες Χριστῷ, καὶ τὰ ἄνω ζητεῖν δεόμεθα, ἀλλ' ὅτι καὶ δοκεῖ πως αὕτη τοῦ προσδοκωμένου αἰῶνος εἶναι εἰκὼν, μία οὕσα ἡ αὕτη ἀνακλουμένη καὶ ἐγδὴ, ἀναγκαιῶς τὰς ἐν αὐτῇ προσευχὰς ἐστῶτες ἀποπληροῦμεν, ἵνα τῆ συνεχῆ ὑπομνήσει τῆς ἀτελευτήτου ζωῆς, τῶν πρὸς τὴν ἀνάστασιν ἐκείνην ἐφοδίων μὴ ἀμελῶμεν.

Περὶ τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς.

Καὶ πᾶσι δὲ ἡ Πεντηκοστὴ τῆς ἐν τῷ αἰῶνι προσδοκωμένης ἀναστάσεως ἐστὶν ὑπόμνημα. Ἡ γὰρ μία ἐκείνη καὶ πρώτη ἡμέρα, ἐπτάκις ἐπταπλασιασθεῖσα, τὰς ἐπτά τῆς ἑραῆς Πεντηκοστῆς ἑβδομάδας ἀποτελεῖ. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ μέγας οὐτοσί Βασιλεῖος, τὰς ἰλαστηρίους εὐχὰς, ἐπὶ τῇ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐπιδημίᾳ, ἄριστα πάντα θεολογήσας τε καὶ συνθέμενος, καὶ δουλικῶς τῷ σχήματι κλίνας γόνυ παρεγυθῆσας τῷ λαῷ, τούτων ἐπ' Ἑκκλησίας ἐκφωνουμένων, τὴν αὐθεντίαν τῆς φυσικῆς θεότητος προσμαρτυρῶν κἀντεῦθεν τῷ Πνεύματι, οὐκ ᾔστο δεῖν ταύτας ὑπαναγινώσκεισθαι, τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τῆς κυριωνύμου καὶ Πεντηκοστῆς τοῦ Πάσχα ἡμέρας, καθ' ἣν ὥραν τε καὶ ἡμέραν τὸ πανάγιον Πνεῦμα τοῦ ἐπιποστόλοις ἐπιεδέδημκεν. Οὐ γὰρ ἦν σῶζον λόγον, τὸν ὑποφήτην τῶν ὀργίων τοῦ Πνεύματος, καὶ τῆς Ἑκκλησίας τὸν νομοθέτην, τῆς Κυριακῆς ἡμερᾶς καὶ Πεντηκοστῆς τὰ ρηθέντα καταλύειν πρεσβεῖα, μεγάλων μυστηρίων ἐξηρημένα. Ταύτη τοι καὶ τῇ ἐσπέρᾳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας τούτων ἐταμιεύσατο τὴν ἀνάγνωσιν, καθ' ἣν ἡ τε κυρία τῶν ἡμερῶν καὶ ἡ Πεντηκοστὴ τέλος ἦδη λαμβάνει, αἱ δὲ τῆς δευτέρας ἡμέρας ἀρχαὶ καταβάλλονται, ἀπὸ ἐδόμης ὥρας τὰς ἀρχὰς τῆς ὑστεραίας ἐκάστης ἡμέρας δῆπου λογίζεσθαι· τοῦτο γὰρ οὐκ ὅπως τῇ Ἑκκλησίᾳ, ἀλλ' ἦδη καὶ τοῖς πολιτικοῖς δοκεῖ νόμοις, καὶ τοῖς τῇ ἀστρολογίᾳ ἐσχολασίνοι· εἰ καὶ πλάνον τοῖς πολλοῖς ἐνῆκεν ἡ τῶν εὐχῶν ἐπὶ τῆς ἐσπέρας ἀνάγνωσις, τῇ δευτέρᾳ τῆν τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐπιφοίτησιν ἐπιγράφεσθαι, ἡ δὲ ἄσπε μεθόρτος, ὡς γὰρ δὴ καὶ αἱ καθεξῆς ἡμέραι τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος· καθ' ἣν τε ἡμέραν ὁ παλαιὸς ἐδίδοτο νόμος (Πεντηκοστὴ δὲ ἦν αὕτη,) κατ' ἐκείνην καὶ ἡ τοῦ Παρακλήτου ἐπιφοίτησις, καὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐντεῦθεν τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας νομοθέτην γνωρίζεσθαι. Καὶ αὐθὺς φησι· Καὶ καθ' ἐκάστην ἐξ ἡμερῶν καὶ διανύστασιν ἔργω δεικνυμεν, ὅτι διὰ τῆς ἀμαρτίας εἰς γῆν κατεβρύημεν, καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας αἴθριος τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς εἰς οὐρανὸν ἀνεκλήθημεν. Τὰ δὲ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας, τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; Οὐ γὰρ τούτοις ἀρκούμεθα, ὡν ὁ Ἀπόστολος καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ προλέγομεν, καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλῃν ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον ἰσχύον, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες· τὸ εὐλογεῖν τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσμα-

per litteras docuit? Pauci enim scimus, quod antiquam patriam quaerimus, paradisum quem Deus plantavit in Eden ab Oriente. Et preces quidem stantes peragimus in prima Sabbatorum, rationem autem non omnes scimus. Non solum enim, ut qui cum Christo consurreximus, quae supra sunt quaerere debemus, sed quod videatur esse quodammodo saeculi quod exspectatur imago, cum ipsa circulariter vertens prima sit et octava. Necessario igitur orationes in ea stantes peragimus, ut assidua commonitione vitae nunquam desiturae, viaticum ad eam transmigrationem non negligamus.

De sancta Pentecoste.

Porro tota quoque Pentecoste est resurrectionis, quae in saeculo exspectatur, monumentum. Unus enim ille et primus dies septies septuplicatus. septem sacrae Pentecostes hebdomadas efficit. Et propterea magnus iste Basilius preces propitiatorias de Spiritu sancti adventu optimo omnium, prout theologum decet, componens, et dum istae pronuntiantur, populum gestu servili genuflectere iubens, divinae naturae potestatem spiritui competentem exinde attestans, non censebat eas legendas esse hora tertia diei Dominicæ a Paschalis Quinquagesimæ, qua hora et die Spiritus sanctus in apostolos descendit. Absurdum enim est existimare quod qui Spiritus mysteria interpretatus est, et in Ecclesia leges dat, prædictæ Dominicæ et Pentecostes privilegia magnis mysteriis annexa destrueret. Idcirco ad vesperam ejusdem diei harum precum lectionem reservabat, quo tempore præcipua dierum, scilicet Pentecoste finitur, et secunda dies initium sumit; etenim a septima hora initium uniuscujusque diei sequentis numerari solet; ita enim non solum Ecclesiae et legibus civilibus, sed et astronomiae quoque peritis visum est: quamvis lectio istarum precum in vespera plurimos in errorem induxit, ut diei secundo Spiritus descensum ascriberent, qui est dies post festum, sicut et reliqui istius septimanæ. Insuper in quo die vetus lex tradebatur (erat autem iste Pentecoste) in eo Paracliti descensus contigit, unde unum et eundem fuisse legis veteris et novae IIII legislatorem indicatur. Et rursus dicit: In unaquaque genuflexione et assurrectione reipsa ostendimus, quod propter peccatum in terram delapsi sumus, et per ejus qui nos creavit clementiam in caelum revocati sumus. Porro Invocationis verba quae in ostensione panis Eucharistiae, et calicis benedictionis dicuntur, quis ex sanctis nobis scripta reliquit? Non enim iis utique contenti sumus, quorum Apostolus vel Evangelium meminit, sed et praefamur, et alia subjungimus, ut quae magnam vim habeant ad mysterium, ex non scripta doctrina id accipientes. Aquam baptismi benedicere, et unctionis oleum, ipsum etiam qui baptizatur, ipsamque insuper olei unctionem, et alia quoque quae circa baptismum fiunt, renuntiare Satanæ et angelis ejus, ex quanam sunt scriptura?

Nonne ex hac non publicata et arcana doctrina, quam in minime curioso et nequaquam plus quam oportet investigante silentio Patres custodierunt, recte illi edocti quæ sunt in mysteriis præclara et veneranda silentio servare? Quæ enim ne suspicari quidem licet lis qui non sunt mysteriis initiati, quomodo consentaneum est eorum doctrinam in scriptis triumphare? Hæc est eorum quæ non scripta sunt traditionis ratio, ut ne sæpius agitata dogmatum cognitio multis vilis et contemnenda reddatur propter consuetudinem. Aliud est enim dogma, et aliud prædicatio; dogmata enim tacentur, prædicationes vero publicantur. Est autem etiam silentii species obscuritas, qua utitur Scriptura, quæ reddit dogmatum sententiam contemplatu difficilem, ad eorum utilitatem qui in ea incidunt. Quin et apostolicum esse existimo, in traditionibus non scriptis permanere. In prima enim Epist. ad Thessalonicenses: « State igitur, fratres, et traditiones servate, quas didicistis, sive per sermones, sive per epistolas. » Hoc insuper D. Chrysostomus explicans: Exinde, inquit, manifestum est, quod non omnia per epistolas tradiderunt, sed multa sine scriptis. Similiter tam hæc quam illa fide digna sunt, ut traditionem ecclesiasticam fide dignam censeamus; traditio est, nihil amplius quæras.

CAP. III. De moribus Græcicis.

Sexagesimus secundus vi syn. can. fideles Græcicis moribus inulti, perniciosum ducit. Kalendas itaque, et Bota, et Brumalia, et huiusmodi alia meminit in quibus Græci mysteria celebrare solebant. Et festum quidem Kalendarum in prima Januarii mensis die quotannis celebrabatur, eo quod tunc temporis luna renovetur, et ejus fundamentum abhinc statuitur, quod totum tempus se jucunde transacturos existimabant. In tria vero mensium dies diviserunt Romani: alias quidem Kalendas nominarunt, alias vero Nonas, alias autem Idus. Bota equidem Pani, ut habet fabula, dedicarunt, tanquam pecoribus et ovibus prospicienti. Brumalia autem vel Rusalia, etiam hodie a rusticis post sanctum Pascha celebrari videntur, quæ Baccho a Græcis celebrata fuerunt. Bromius enim apud illos est illi epithetum. Tolli etiam vult cau. et festum in prima Martis die celebratum, pro anni forsan tempestatum et aeris temperie; nam Græcum erat et hoc. Et publicas mulierum saltationes, tanquam ad libidinem excitantes, prohibet; et muliebrem vestem viros, vel vestem viro convenientem mulierem inducere, ut quidem fecerunt qui Baccho festum agebant. Porro et personas comicas induere, quæ ad quosdam scommate perstringendos **112** exercentur: vel tragicas, quæ movent affectus et inferunt luctus: vel satyricas, quæ in Bacchi honorem a Satyris et Bacchis celebrantur. Bacchi vero nomen in torcularibus invo-

Α τος, και τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, και προσέτι αὐτὴν τὸν βαπτίζομενον, ἀλλὰ και αὐτὴν τὴν τοῦ ἔλαιου χρίσιν, και τὰ ὅσα περι τὸ βάπτισμα· τὸ ἀποτάσσει· τῷ σατανᾷ και τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ Γραφῆς; οὐκ ἐκ τῆς ἀδουμοσιεύτου ταύτης και ἀποβήτου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ και ἀπεριέργῳ σιγῇ οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν, καλῶς ἐκαίνοι δεδιδραμένοι τῶν μυστηρίων τὰ σεμνὰ σιωπῇ διασώζεσθαι; Ἄ γὰρ οὐδὲ ἐποπτεύειν ἔξεστι τοῖς ἀμυήτοις, τοῦτου πῶς ἦν εἰκὸς τὴν διδασκαλίαν θριαμβεύειν ἐν γράμμασιν; Οὗτος ὁ λόγος τῆς τῶν ἀγράφων ἐθῶν παραδόσεως, ὡς μὴ καταμεληθεῖσαν τῶν δογμάτων τὴν γνώσιν, εὐκαταφρόνητον τοῖς πολλοῖς γενέσθαι διὰ συνθήθειαν. Ἄλλο μὲν γὰρ δόγμα, και ἄλλο κήρυγμα. Τὰ μὲν γὰρ δόγματα σιωπᾶται, τὰ δὲ κηρύγματα δημοσιεύεται· σιωπῆς δὲ εἶδος και ἡ ἀσάφεια, ἥ χῆριτα ἡ Γραφή, δυσθεώρητον κατασκευάζουσα τῶν δογμάτων τὸν νοῦν, πρὸς τὸ τῶν ἐντυγχάνοντων λυσitelés· και ἀποστολικὸν ἐὼς ἴμαι, τὸ ταῖς ἀγράφοις παραδόσει παρεμένειν. Ἐν γοῦν τῇ πρὸς Θεσσαλονικεῖς πρώτῃ, Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκατε και κραταίτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε, ἐστε διὰ λόγων, ἐστε δι' ἐπιστολῶν, τοῦτο πάλιν ὁ θεὸς ἐξηγοῦμενος Χρυσόστομος, Ἐνταῦθεν, φησί, δῆλον, ὅτι οὐ πάντα δι' ἐπιστολῆς παρεδίδοσαν, ἀλλὰ πολλὰ και ἀγράφως. Ὅμοιως δὲ κάκεινα και ταῦτά ἐστιν ἀξιόπιστα, ὥστε και τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀξιόπιστον ἡγοῦμεθα· παράδοσις ἐστὶ, μὴδὲν πλέον ζῆτει.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περί ἐθῶν Ἑλληνικῶν.

С Ὁ ἕβ' τῆς ζ' συνόδου κανὼν τὸ ἑλληνικὸς ἔθει τοὺς πιστοὺς προσανέχειν, τῶν ὀλεθρίων ἡγεῖται. Καλάνδας γοῦν, και βοτὰ, και βρουμάλια, και τοιαῦτα μέμνηται ἅττα, ἐν οἷς τελετὰς ἄγειν τοῖς Ἑλλήσιν εἴθιστο. Καὶ ἡ μὲν τῶν καλανῶν ἐορτὴ ἐτησίως ἐν τῇ α' τοῦ Ἰανουαρίου ἐτελεῖτο μῆνος, τῷ τῆνικαῦτα τὴν σελήνην ἀνακαινίζεσθαι, και τὸν θσμῆλιον τχύτης αὐτόθεν ψηφιζέσθαι, οιομένους μετ' εὐθυρίας τὸν ὄλον διάγειν χρόνον. Εἰς τρία δὲ διήρουν οἱ Ῥωμαῖοι τῶν μῆνῶν τὰς ἡμέρας· και τὰς μὲν ὠνόμαζον καλάνδας, τὰς δὲ, νόνας, τὰς δὲ, εἰδούς, τὰ δὲ γε βοτὰ τῷ Πανί, ὡς ὁ λῆρος ἔχει, ἀνεῖντο, οἷα τῶν βοτῶν, ἦτοι τῶν προβάτων ἐφόρω. Τὰ μέντοι βρουμάλια ἢ ρουσάλια, και τὸ τήμερον εἶναι μετὰ τὸ ἅγιον Πάσχα ἐν τοῖς ἀγρόταις γενόμενα ἴδο· τις ἀν, ἄπερ ἐτελοῦντο ποτε τῷ Διονύσῳ παρὰ τοῖς Ἑλλήσι. Βρούμος γὰρ παρ' αὐτοῖς τοῦτω ἐπίθετον. Περιαιρεθῆναι δὲ βούλεται ὁ κανὼν και τὴν ἐν τῇ α' τοῦ Μαρτίου τελομένην ἐορτὴν (ἑλληνικὴ δὲ ἦν και αὐτῇ), ὑπὲρ τῆς τῶν ὠρῶν τάχα και τοῦ ἀέρος εὐκρασίας. Κωλύει και τὰς τῶν γυναίων δημοσίας ὀρχήσεις, ὡς πρὸς ἀκολασίαν ἐρεθίζουσας· και τὴ γυναικείαν στολήν τοὺς ἀνδρας ἐνδύεσθαι, ἢ γυναικείαν τὴν ἀνδράσιν ἀρμόδιον, ὡς γε δὴ ἔδρων οἱ τῷ Διονύσῳ βακχεύοντες. Ἐτι τε προσωπεῖα κωμικὰ ὑποδύεσθαι, εἰς σῶματα ἐστὶν ὧν ἐπιτηθεύομενα· ἢ τραγικὰ, τὰ περιπαθῆ, και θρήνους ἐμποιοῦντα· ἢ σατυρικὰ, τὰ εἰς τιμὴν τῷ Διονύσῳ τελοῦμενα παρὰ Σατύρων και Βάκχων. Τὸ δὲ ἐν τοῖς ληνοῖς τὸ τοῦ Διονύσου ἐπι-

λέγειν ὄνομα, καὶ τοῖς πῖθις ἐπιχειρομένου τοῦ οἴνου ἁ
 ἐπικαγγάζειν, πῶς οὐκ ἀτεχνῶς δυσσεβής; Ὁ τοίνυν
 κανὼν τοῖς ἐν γνώσει τοιοῦτόν τι ποιοῦντας, ἱερω-
 μένους μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι προτάττει· λαϊκοῦς
 δὲ, ἀφορίζεσθαι.

Ὁ δὲ ζε' καὶ τὸ κατὰ τὰς νομηνίας πυρκαϊὰς ἐν
 αἰς πλατεῖαις ἀνάπτειν, καὶ ὑπεράλλεσθαι τούτων,
 ὡς ἀσεβείας ἠρτυμένον ἑλληνικῆς, ἐξαιρεθῆναι τε-
 λῶς κελεύει· ζς δὲ τοῦτο ποιῶν φωραθεῖη, τοῦτον
 μὲν, κληρικὸν ὄντα, καθαιρεῖσθαι, λαϊκὸν δὲ, ἀφορί-
 ζεσθαι. Ἐκ δὲ τῆς τετάρτης τῶν Βασιλειῶν, ἀπει-
 ημένον εἶναι τοῦτο καὶ τῷ παλαιῷ δείκνυσι νόμῳ,
 ἡλθ' ἀφ' οὗ φησί, « Καὶ ἠκοδόμησε Μανασσῆς θυσιαστή-
 ριον πάση τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ διήγαγε τὰ
 ἱεῖνα αὐτοῦ ἐν πυρὶ, καὶ ἐκλήθονίζετο, καὶ οἰωνίζε-
 το, καὶ ἐποίησεν ἔγγαστριμύθους, καὶ γνώστα; ἐπλή-
 θυνε, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ζνῶπιον τοῦ Κυρίου
 τοῦ παροργίσαι αὐτόν. » Ἐν μὲν οὖν ταῖς νομηνίαις
 εἰθίστο καὶ Ἰουδαίους καὶ Ἕλλησιν ἐορτάζειν καὶ
 γόνυ κλίνειν, ὡς τὸ μηνιαῖον διάστημα διελθόντι εὐ-
 τυχῶς, περὶ ᾧ καὶ ὁ Θεὸς εἰρηχέ που διὰ τοῦ προ-
 φήτου, « Τὰς νομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα μισεῖ
 ἡ ψυχή μου, » ὥσπερ οὖν καὶ ἐν τῷ τῶς Θεοῦ χάρι-
 τι, εὐχαὶ πρὸς Θεὸν ἱλαστήριοι πρὸς τοῦ πιστοῦ λαοῦ
 γίνονται, καὶ ἁγιασμοὶ, καὶ τῷ ὕδατι τῆς εὐλογίας
 χρίμεθα. Πυρκαϊὰς δὲ ἀνάπτοντες ὑπερῆλλοντο,
 ἰσχυροὶ οὖν, τὰ μὲν φθάσαντα δῆπουθεν δυσχερῆ,
 ὡσπερὶ κατακαύματα φρουδα γίνεσθαι, αἴτια δὲ
 ἀνακούπειν εἰσέπειτα· στρατιάν μάλιστα τοῦ οὐρανοῦ
 τοῖς ἀστέραις νοητέον. Καὶ οἱ μὲν θεοὶ οὗτοι Πατέ-
 ρες τὸ, διήγαγεν ἐν πυρὶ, ἀνεῖ τοῦ ὑπερπηδᾶν τοῖς
 τέχνους ἐπέταττον, ἐξελάθοντο. Ὁ δὲ ἅγιος Κύριλλος
 Ἀλεξανδρείας, τὸν προφήτην ἐξηγούμενος Ἠσαίην,
 ἀντὶ τοῦ, ὠλοκαύτωσεν αὐτοῦ τοῖς δαίμοσιν, ἠρμη-
 νεύσας. Κληρῶν δὲ ἐστὶν ἡ διὰ τινῶν σημείων μαν-
 τεῖα, οὐτινοσοῦν ἐθέλοντος τὴν ἰδίαν τύχην καταμα-
 θεῖν. Οἰωνισμὸς δὲ ἐστὶ τὸ ἐπιτηρεῖν τὰς τῶν ὀρνί-
 θων πτήσεις τε καὶ κλαγγὰς, ὅ καὶ οἰωνοσκοπία παρὰ
 τοῖς Ἕλλησιν ὠνομάζετο. Ἐγγαστριμύθοι δὲ καὶ
 γνώστα λέγονται οἱ σατανικῶς ἐνθουσιῶντες, καὶ
 προλέγοντες δῆθεν τὰ ἀγνωστα, ὅσαι εἰσὶν αἱ τῶν
 Ἀθιγγάνων γυναῖκες, καὶ αἱ διὰ τῶν κριθῶν μαν-
 τεύμεναι. Εἰ τοίνυν παρὰ τοῖς δεξαμένους τὸν ἀτε-
 λέστερον νόμον πονηρὰ ταῦτα ἐδόκει, καὶ τὴν ὀργὴν
 Κυρίου ἠρέθιζε, πόσω μᾶλλον τοῖς τὸν τελεώτερον
 καὶ πνευματικώτερον νόμον παραλαβοῦσιν ἡμῖν, ὡς
 θεσμός καὶ ἀσεβῆ παντάπασιν ἀπεστράφθαι προ-
 σήκει;

Ὁ δὲ σα' καὶ τοῖς διδασκομένοις τοὺς πολιτικοῦς
 νόμους ἀφορισμῶν ἐπανατείνεται, εἰ ἔτι τοῖς ἑλλη-
 νικῶς ἔθεσι κεχρημένοι στολὰς ἐνδύσσονται, ἰδία; μὲν
 οἱ τῶν μαθημάτων ἀρχόμενοι, ἰδίας δὲ οἱ τῶν τε-
 λεωτέρων ἐφ' ἰκόμενοι, τοῖς τε ἐπὶ θεάτρων ἀνιούσιν,
 ἀλλὰ δὴ καὶ τὰς λεγομένας κυλίστρας; πιζῶσιν,
 ὅποια ποτ' ἀν ἦσαν. Ταῦτα γὰρ ἅπαντα εὐχαίς τῶν
 θεσπεσίων τοῦτων νομοθετῶν τῷ τήμερον εἶναι σεσφ-
 γηται.

**ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ ἐθνῶν πολιτικῶν.
 Νόμος.**

Περὶ ᾧ ἐγγραφὸς οὐ κεῖται νόμος, παραφυλάτ-

A care, et vino doliis infuso cachinnari, quomodo
 non est vehementer impium? Canon quidem eos,
 qui scienter hoc faciunt, si sint quidem clerici,
 deponi, si vero laici, segregari jubet.

Sexagesimus vero quintus canon illud, quod fit
 circa novilunia, hoc est, rogos in plateis accen-
 dere, et supra illos saltare, ut Græcam impietatem
 exhibentes, omnino tolli jubet. Qui vero hoc facere
 reprehenditur, si clericus quidem sit, deponatur;
 sin vero laicus, segregetur. Et hoc veteri lege esse
 vetitum ex quarto Regum ostenditur, ubi legitur:
 « Et ædificavit Manasses altare universæ cœli mili-
 tiæ, et filios suos per ignem traduxit, et auguriis
 auspiciisque usus est, et fecit ventriloquos, et di-
 vinatores multiplicavit, et fecit malum coram Do-
 mino, ut illum ad iram provocaret. » In noviluniis
 igitur mos erat et Judæis et Græcis festum cele-
 brare et genu flectere, ut totum mensis residuum
 feliciter transigerent; de quibus et Deus aliquando
 locutus est per prophetam: « Novilunia vestra et
 Sabbata odio habet anima mea: » ut igitur et in-
 eorum loco per Dei gratiam preces propitiatoriar
 et sanctificationes a fidei populo Deo peraguntur,
 et aqua benedictionis inungimur. Qui vero rogos
 accendebant, super illos saltabant, existimantes
 forsan, quod, quæ prius illis accidissent mala,
 quasi combusta evanida fieri, postea vero in me-
 liora mutatum iri. Per militiam quidem cœli intelli-
 genda sunt astra: et divini quoque illi Patres, il-
 lud, traduxit per ignem, pro hoc, jussit filiis trans-
 silire, acceperunt. Sanctus vero Cyrillus Alexan-
 driæ episcopus prophetam Isaiam explicans, inter-
 pretatus est illud: Pro hoc dæmonibus suis holo-
 caustum obtulit. Sors autem est per signa quæ-
 dam divinatio, quando quis vult propriam addi-
 scere fortunam. Auspicium vero est, cum volatus
 avium et clangor observantur: quod quidem a Græ-
 cis οἰωνοσκοπία dicebatur. Ventriloqui autem aru-
 spicesque dicuntur, qui satanice afflati, prædicunt ea
 quæ cognosci non possunt, quales sunt Athingarum
 mulieres, et quæ per hordea auspicantur. Si igitur
 ab iis, qui minus perfectam vivendi legem acce-
 perunt, hæc iniqua esse et iram Domini provo-
 care existimantur: quanto magis nobis, qui ma-
 gis perfectam magisque spiritualem accepimus
 legem, ut iniqua et impia omnino averti de-
 bent?

Septuagesimus primus canon eis qui docentur
 leges civiles, segregationem intendit, si amplius
 Græcis moribus usi, stolas induent (peculiari qui-
 dem utuntur qui studiorum curriculum ingrederen-
 tur, et peculiari etiam cum eorum metam at-
 tigissent), cum in theatrum ingrederentur; sed
 quidem Cylistras dictas peragebant, quæcumque
 fuerunt. Hæc enim omnia votis divinatorum illorum:
 legislatorum hodie silentur.

**111 * CAP. IV. De moribus politicis.
 Lcz.**

De iis quorum non exstat lex scripta, morem et

consuetudinem observare oportet; sin autem et hoc deficiat, ea quæ magis accedunt, et ei quod queritur sunt similia sequi oportet; si vero illud non fiat, prudentiorum simul et complurium valeat sententia. Tunc civitatis alicujus aut provincie utimur consuetudine, quando controversia de eare mota, confirmata fuerit. Quæ igitur longa consuetudine approbata et multis annis observata sunt non minus, quam quæ scripta sunt, solent valere.

CAP. V. De pacificis litteris.

Quære cap. 2 litteræ A.

CAP. VI. De sacris imaginibus.

Octogesimus secundus vi syn. canon, Picturas, ait, coloribus describere, manentibus adhuc prototypis, ineptum esset ac superfluum. Exinde igitur agnum in pictura non depingi decernit, cujus sanguine magnus olim Moses limina consignans, destruenti angelo inaccessas fecit domos; nec Baptistam digito illum monstrantem, et populo clamantem, « Ecce Agnus Dei: » sed picturas quidem typorum delineare, et humanum Dei Verbi habitum in imaginibus pingere. Illum enim videntes et adorantes, in quantum possibile est, inefabilem ejus abjectionem et supra mentis cogitationem humilitatem intelligamus, atque ejus in carne conversationes, passiones, mortem vitæ auctorem, et quibuscumque servamur. Venerandi enim sunt typi, honoranda vero maxime est veritas, qui hæc nobis facit assueta. Exinde ostenditur non esse conveniens, columbas in ecclesia pro Spiritu sancto emitttere, vel pro stella cereos accendere, et pro ineffabili generatione puerum et stratum thorum exprimere.

Photii patriarchæ et Theodori Studitæ.

Dicitur imago eo quod imitetur. Aliud est naturalis imago, et aliud imitatoria; illa enim ab origine natura non differt, sed persona, ut filius a patre: una etenim est utriusque natura, duæ autem personæ: hæc vero, e contrario, ab archetypo persona non differt, sed natura, ut imago Christi a Christo; una etenim est horum persona, duæ vero naturæ: nam alia est materiæ pictæ natura, alia Christi, quatenus est homo, et ut circumscribitur, et imaginis archetypum existit. Cum adoratur imago, Christus adoratur, cujus similitudinem refert, non autem materia quæ similitudinem accepit: ut cum in speculo apparet imago; huic enim admoti, non materiam, sed imaginem osculamur. Et deleta figura, cujus gratia erat adorata, manet materia a nemine adorata, utpote quæ cum simulacro nihil habeat commune. Porro et si in annulo sit signum, quod cogitatione a materia separatur, nihil omnino cum materia habet commune, licet per materiam imaginis signum existit.

τειν δεῖ τὸ ἔθoς; καὶ τὴν συνήθειαν· εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἐκλείπει, ἀκολουθεῖν δεῖ τοῖς μᾶλλον πλησιάζουσιν· καὶ εὐκχοῖσι τῷ ζητούμενῳ· ἂν δὲ μὴτὲ τοῦτο ἦ, τῶν συνετυπέρων ἅμα καὶ πλείονων ἢ γνώμη κρατεῖτω. Τότε κεχρημέθα τῇ συνθειᾷ τῆς πόλεως ἢ ἐπαρχίας, ὅτε ἀμφισθηθεῖσα ἡ τοιαύτη ἐβεβαιώθη. Διὸ καὶ τὰ μακρὰ συνθειᾷ δοκιμασθέντα, καὶ ἐπὶ πολλοὺς ἐνιαυτοὺς φυλαχθέντα οὐχ ἤττον τῶν ἐγγράφων κρατεῖν εἰσῶθεν.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ εἰρηνηκῶν γραμμάτων.

Ζῆται τὸ θ' κεφάλαιον τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ εἰκόνων ἁγίων.

Ὁ πθ' τῆς ζ' συνόδου κανὼν, τοῖς τύπους, φησὶ, τοῖς χρώμασι γράφειν, πεφοιτηκότων ἡδὴ τῶν πρωτοτύπων, ἀπειρόκαλον ἂν εἴη καὶ περιττόν. Ἐνθέν τοι καὶ τὸν ἐν τῷ τύπῳ ἄμνόν θεοσπίζει μὴ ζωγραφεῖσθαι, οὐ τῷ αἵματι· ὁ μέγας πάλαι Μωσῆς, τὰς φιλίας χρίτων, οὐκ εἰσιτητὰ ἐτίθει τὰ ἔνδον τῷ ἁβραὴμ δαίμονι· μὴδὲ τὸν Βαπτιστὴν δακτύλῳ τοῦτον ὑποδεικνύοντα, καὶ φωνοῦντα τοῖς λαοῖς, Ἰὼε ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ τὰς μὲν γραφὰς διαγράφειν τῶν τύπων· τὸν δὲ ἀνθρώπινον χαρακτήρα τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀναστηλοῦν ἐν εἰκόσι· τοῦτον γὰρ ὁρῶντες καὶ προσκυνοῦντες, τῆς αὐτοῦ συγκαταβάσεως τὴν ἀπόρρητον ἐκ τῶν δυνατῶν λογιζόμεθα, καὶ τὸ ὑπὲρ ἔννοιαν τῆς ταπεινότητος, τὰ τε ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ πολιτεύματα, τὰ πάθη, τὸν τῆς ζωῆς πρόξενον θάνατον, καὶ ὅσοις σεσῶσμεθα. Σεπτοὶ μὲν γὰρ καὶ οἱ τύποι, τιμητέον δὲ μάλιστα τὴν ἀλήθειαν, καὶ ταῦτα ἡμῖν ἐπιχωριάσασαν. Ἐντεῦθεν δεικνύεται μὴ εἶναι πρόσηκον, περιστεράς ἐπ' ἐκκλησίας ἀντὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀπολύειν· ἢ, ἀντὶ τοῦ ἀσπίρος κηρὸν ἀνάπτειν, καὶ ἀντὶ τῆς ἀπορρήτου γεννήσεως πατὸς καὶ στρωμνῆς ὑποτιθέναί.

Φωτίου πατριάρχου καὶ Θεοδοῦρου τοῦ Στουδίτου.

Εἰκὼν λέγεται παρὰ τὸ εὐκχοῦναι. Ἄλλο φυσικῆ εἰκὼν, καὶ ἄλλο μιμητικῆ· ἡ μὲν, οὐ φυσικὴν διαφορὰν ἔχουσα πρὸς τὸ αἴτιον, ἀλλ' ὑποστατικὴν, ὡς ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα· μία μὲν γὰρ τούτων φύσις, δύο δὲ ὑποστάσεις· ἡ δὲ τούναντιον, οὐχ ὑποστατικὴν διαφορὰν ἔχουσα πρὸς τὸ ἀρχέτυπον, ἀλλὰ φυσικὴν, ὡς ἡ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Χριστόν· μία μὲν γὰρ ἡ ὑπόστασις τούτων, δύο δὲ φύσεις· ἄλλη γὰρ φύσις ὑλογραφίας, καὶ ἄλλη Χριστοῦ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, καθ' ὃ καὶ περιγράφεται, καὶ ἀρχέτυπον εἰκόνας καθίσταται. Προσκυνουμένης τῆς εἰκόνος ὁ Χριστὸς προσκυνεῖται, οὐ ἔστιν ὁμοιωσις, καὶ οὐκ ἡ ὑποδεξαμένη τὴν ὁμοίωσιν ὕλη, ὡς ἐπὶ τῆς φανερωμένης ἐν τῷ κατόπτρῳ εἰκόνας· ταύτη γὰρ προτιφύμενοι, οὐ τὴν ὕλην, τὴν δὲ εἰκόνα περιπτύσσόμεθα· καὶ ἀφανισθέντος τοῦ ἐκτυπώματος, ἐφ' ᾧ ἡ προσκύνησις, ἡ ὕλη μεμένηκεν ἀπροσκύνητος, μὴδὲν τι κεκοινωνηκυῖα τῷ ὁμοιώματι· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῷ δακτυλίῳ σφραγίς, τῇ ἐπινοίᾳ οὕσα τῆς ὕλης κεχωρισμένη, οὐδὲν πρὸς τὴν ὕλην ταῖς ἀληθείαις ἔχει κοινόν, εἰ καὶ περὶ τὴν ὕλην ἡ σφραγίς τῆς κοινῆς ὑφίσταται.

Παντὸς μιμητικῶς εἰκονιζομένου οὐχ ἡ φύσις, ἀλλ' ἡ ὑπόστασις εἰκονίζεται· καὶ διὰ τοῦτο ταῦτόν τῷ ἀρχετύπῳ ἢ εἰκὼν αὐτοῦ, οὐ εἴη φύσει, ἀλλὰ εἴη ὑποστᾶσει, ἦγουν εἴη μιμήσει τῆς ὑποστάσεως.

Τὰς ἱερὰς εἰκόνας ἀναστηλοῦμεν, ἵνα ταύτας ὁρῶντες, δι' αὐτῶν δοκῶμεν ὁρᾶν τὰ τοῦτων ἀρχέτυπα, καὶ γίνωμεναι ἡμῖν ὑπομνήματα καὶ παρηγορία τοῦ πόνου, τοῦ πρὸς τὰ τοῦτων πρωτότυπα. Ὅσον γὰρ συνεχῶς αἱ εἰκόνας ὁρῶνται, τοσοῦτον οἱ ταύτας ὁρῶντες διανίστανται πρὸς τὴν τῶν ἀρχετύπων μνήμην καὶ ἐπιπόθησιν.

Ἡ μὲν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ λατρεία τῇ μακαρίᾳ Τριάδι παρὰ τῶν ὀρθοδόξων ἀπονενέμεται· ταῖς δὲ ἁγίαις εἰκόσιν οὐ λατρεία πάντως, ἀλλὰ προσκύνησις, καὶ ἀσπασμὸς, καὶ τιμὴ. Εἰ γὰρ καὶ ἡ τιμὴ τῆς εἰκόνας ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει, ἀλλ' ἡ λατρεία τῆς μακαρίας μόνης ἐστὶ Τριάδος, καὶ οὐ τῶν σεπτῶν εἰκόνων, ἵνα μὴ κτισματολάτραι καὶ ἰδολάτραι δόξωμεν.

Ἐπ' αὐτοῦ μὲν τοῦ Χριστοῦ λατρευτικὴ ἢ προσκύνησις καὶ φυσικὴ· ὁ προσκυνῶν γὰρ αὐτὸν συμπροσκυνεῖ καὶ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὴν ἐν Τριάδι μίαν φύσιν, ὅπερ ἐστὶν ἡ τριαδικὴ προσκύνησις καὶ λατρεία. Ἐπὶ δὲ τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, σχετικὴ ἢ προσκύνησις καὶ ὁμῶνυμος· ὁ προσκυνῶν γὰρ αὐτὴν οὐ συμπροσκυνεῖ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, ἀλλὰ μόνον τὸν ἐν αὐτῇ Χριστόν, τὸν διὰ τὸ σαρκωθῆναι εἰκονιζόμενον κατὰ τὴν σωματιοειδῆ θέαν αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶ σχετικὴ προσκύνησις καὶ ὑποστατικὴ.

Ὁ μὲν Χριστὸς ὁρᾶται ἐν τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, αὐτὴ δὲ ὑφίσταται ἐν αὐτῷ, ὅπερ ἡ σκιά τῷ σώματι, οὐ καὶ μερισθῆναι ταύτην ἀμήχανον, κἂν μὴ διὰ παντὸς αὐτὴ φαίνεται. Ἄλλ' ὡςπερ ἡ σκιά τῇ ἐπιλάμψει δεικνύεται τοῦ ἡλίου, οὕτω καὶ ἡ Χριστοῦ εἰκὼν εἴη διατυπῶσις τῆς ὕλης.

Οὐχ ὡς θεοὺς τὰς εἰκόνας προσκυνοῦμεν, οὐδὲ τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἐν αὐταῖς ἔχομεν, οὐδὲ τὸ θεῖον αἶσθας αὐταῖς ἀπονέμομεν, ὡς οἱ Ἑλλήνων παῖδες, ἀλλὰ μόνον τὴν σχέσιν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς ἡμῶν ψυχῆς, ἣν ἔχομεν εἰς τὰ πρωτότυπα, διὰ τῆς τοιαύτης προσκυνήσεως ἐμφανίζομεν. Ὅθεν τοῦ χαρακτηριστοῦς λυθέντος, ὡς ξύλον ἀργόν, τὴν ποτε κατακαίομεν εἰκόνα.

Περὶ σταυροῦ.

Τὸν τοῦ σταυροῦ τύπον ἐκ δύο ξύλων συνάπτουτες, ἥνικα τις ἡμῖν τῶν ἀπίστων ἐγκαλέσαιεν, ὡς ξύλον προσκυνοῦσι, δυνάμεθα τὰ δύο ξύλα χωρίσαντες, καὶ τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ διαλύσαντες, ταῦτα νομίζομεν ἀργὰ ξύλα, καὶ τὸν ἀπίστον ἐπιστομίζομεν, οἷον οὐ τὸ ξύλον, ἀλλὰ τὸν τοῦ σταυροῦ τύπον σεβόμεθα.

Σὺν φόβῳ καὶ ἀληθείᾳ προσιτέον, καὶ προσκυνητέον τὰς ἁγίας εἰκόνας, καὶ πισταυτέον χάριν θεῖαν ἐπιφαιτέον ἐν αὐταῖς, ἁγιασμοῦ μεταδοτικὴν.

Διαφορὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων πρὸς τὰ εἰδῶλα.

Ἡ σεβασμία εἰκὼν πρὸς τὸ βδελυκτὸν εἰδῶλον ταύτην ἔχει τὴν διαφορὰν, οἷον τῶν μὲν εἰδῶλων τὰ πρωτότυπα ψευδῆ τυγχάνει, θεῶν γὰρ ἐκτυπώματα

Quidquid imitatione figuratur, non ejus natura, sed persona figuratur : et ob id, idem quod archetypus ejus est imago, non natura, sed persona, sive imitatione personæ.

Sacras imagines pingimus, ut eas videntes, per eas videre illarum archetypos videamur, et in nobis memoriam et desiderium archetyporum excitent. Nam quandiu imagines crebro videntur, tandiu qui eas vident, ad archetyporum recordationem et desiderium excitantur.

Cultus quidem in spiritu et veritate, quæ latria dicitur, beatæ Trinitati ab orthodoxis tribuitur : sanctis autem imaginibus non omnino latria, sed adoratio, salutatio et honor. Licet enim imaginis honor ad prototypum transit, latria tamen est solius beatæ Trinitatis, non etiam venerandarum imaginum, ne creaturarum et materialium cultores esse videamur.

Soli quidem Christo per latriam et naturalis adoratio convenit : nam qui eum adorât, simul adorât et Filium et Patrem et Spiritum sanctum, unam in Trinitate naturam, et hæc est Trinitatis adoratio et latria. Imagini vero Christi fit adoratio relativa et æquivoca. Qui enim eam adorât, non simul adorât Patrem et Filium, sed solum in ea Christum, eo quod carnem assumpserit, expressum secundum corporalem ejus aspectum, quæ est adoratio relativa et hypostatica.

Christus quidem in sua imagine cernitur, quæ et in ipso subsistit ut umbra in corpore, a quo et illam separari impossibile est, licet illa semper non apparet. Sed quemadmodum umbra splendore solis apparet, ad eundem modum et Christi imago materiæfiguratione.

Non ut deos imagines adoramus, neque in iis spem salutis habemus, neque cultum civium illis præbimus, ut gentilium filii : sed solum animi nostri affectum et charitatem, qua prototypos prosequimur, hujusmodi adoratione ostendimus. Unde caractere soluto, ut lignum otiosum, talem, si quando fuerit, comburimus imaginem.

De cruce.

Crucis figuram ex duobus lignis componentes, si quando infidelium aliquis nos reprehendat, quod lignum adoremus ; possumus, duobus lignis separatis, et crucis figura dissoluta, ea inutilia ligna censere, et infidelis os obsruere, quod non lignum, sed crucis figuram venerationem.

In timore et veritate sacras imagines accedere et adorare oportet, et credere divinam gratiam illis inesse, quæ sanctificationem impertitur.

De differentia venerandarum imaginum ab idolis.

Veneranda imago ab abominabili idolo hanc habet differentiam, quod quidem idolorum prototypa sunt falsa, deorum enim effigies dicta sunt : ai non

deorum sunt, sed dæmonum, ut dicit Propheta quod omnes gentium dii sunt dæmonia. honorandarum autem imaginum vera sunt omnia archetypa. Unius enim est Christus; alterius Dei mater; alterius Præcursor; et uniuscujusque sanctorum aliorum aliquis. Quorum vero prototypa sunt falsa, eorum neque imagines neque idola **113** juste dicantur esse; sed simpliciter manuum hominum opera vana et inutilia, et terræ surda materia. Et in imaginibus quidem prototyporum formæ ostenduntur, in idolis vero nequaquam. Nam idoli Jovis prototypum est æther; Junonis vero, aer; Neptuni, aqua; Cereris, terra; Apollinis, sol; Dianæ, luna; Martis, animus; Bacchi, ebrietas; Veneris, lascivia, et similiter de aliis: et maxime de duodecim antiquioribus. Idola igitur horum omnium humanam referunt speciem. Quæ vero dicuntur prototypa talium imaginum, partim quidem habent diversas formas, ut elementa; partim sunt omnino absque formâ, ut passiones; omnia vero vita carentia et insensibilia.

CAP. VII. De incendio.

Leges.

Si quis, stipulæ sui prædii comburendæ causa, illi ignem immiserit, et ignis ulterius progressus aliena exusserit prædia, vel alienum vineum, oportet audientem examinare; et si per negligentiam vel imperitiam accendentis iste ignis contigerit, vel si non totis viribus cavebat, ne flamma ulterius progredieretur, ut negligens et ignavus talis condemnatur. Si vero omnia ille observabat, repente autem ventus exortus ignis flammam in combustibile immiserit, sine culpa qui ignem accendit judicatur.

Si casu aliquo domus alicujus incendatur, et exinde ignis excurrens, adjacentia incendat, nemini subjicitur qui primo incendium passus est. Quod fit ex casu incendium, condonatur.

Qui domum vel thesaurum tritici scienter incendit, primo verberatus, deinde comburatur.

Qui domum alicujus per dolum incendit, capite puniatur.

Si quis, incendio facto, ut propriam conservet, vicini domum subverterit, cessat lex Aquilia sive **D** damnum, sive ignis præcesserit, sive prius extinctus sit.

CAP. VIII. De emphyteusi.

Quære in 16 cap. præsentis litteræ, can. 12 vii synodi.

Lex.

Centesima vero et vicesima Justiniani novella ait: Interdicimus æconomis, et administratoribus, et chartulariis venerabilium domorum, et eorum parentibus et liberis, vel aliis affinitatis jure aliter conjunctis, emphyteuses et locationes vel hypothecas rerum immobilium, quæ ad illas venerabiles domos pertinent, subire, vel per se, vel per interpositas personas, quia irritam esse permutationem

εἶναι λεγόμενα, οὐ θεῶν, ἀλλὰ δαιμόνων εἶναι, ὡς φησὶν ὁ προφήτης, ὅτι « πάντες οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια » τῶν δὲ τιμῶν εἰκόνων ἀληθῆ τὰ ἀρχέτυπα πάντα. Τῆς μὲν γὰρ ὁ Χριστὸς, τῆς δὲ ἡ Θεομήτωρ. τῆς δὲ ὁ Πρέδρομος· καὶ ἐκάστης ἕκαστος τῶν ἑλλων ἁγίων. Ἐν δὲ τὰ πρωτότυπα ψευδῆ, τούτων οὐδὲ εἰκόνες, οὐδὲ εἰδῶλα λέγονται ἂν δικαίως, ἀλλ' ἀπλῶς ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων μάταια καὶ ἀχρηστα, καὶ γῆς ὕλη κωφή· καὶ ταῖς μὲν εἰκόσιν αἱ μορφαὶ τῶν πρωτοτύπων ἐμφαίνονται, τοῖς εἰδώλοις δὲ οὐδαμῶς. Τοῦ μὲν γὰρ εἰδώλου τοῦ Διὸς πρωτότυπον ὁ αἰθήρ· τῆς δὲ Ἥρας, ὁ ἀήρ· τοῦ Ποσειδῶνος, τὸ ὕδωρ· τῆς Ἀθήνης, ἡ γῆ· τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ ἥλιος· τῆς Ἀρτέμιδος, ἡ σελήνη· τοῦ Ἄρεως, ὁ θυμὸς· τοῦ Διονύσου, ἡ μέθη· τῆς Ἀφροδίτης, ἡ λαγνεῖα, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· καὶ μᾶλλον τῶν δώδεκα τῶν παλαιωτέρων. Τὰ μὲν οὖν εἰδῶλα τούτων πάντων ἀνθρωπόμορφα· τὰ δὲ λεγόμενα πρωτότυπα τῶν τοιούτων εἰδώλων, τὰ μὲν ἑτερόμορφα, λέγω δὴ τὰ στοιχεῖα, τὰ δὲ παντελῶς ἄμορφα, φημι δὴ τὰ πάθη· πάντα δὲ ζῶα καὶ ἀναίσθητα.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Περὶ ἐμπρησμοῦ.

Νόμος.

Ἐἴ τις καλέμην τοῦ ἰδιοῦ χωραφίου βουλούμενος κῦσαι, ἐνέβαλε κατ' αὐτοῦ πῦρ, τὸ δὲ πῦρ καὶ περαιτέρω προελθὼν τὰ ἀλλότρια κατέκαυσε χωράφια, ἢ τὸν ἀλλότριον ἀμπελῶνα, δεῖ τὸν ἀκροατὴν ἐξετάζειν· καὶ εἰ μὲν κατὰ βῆθυμῖαν ἢ ἀπειρίαν τοῦ ἀνάψαντος τὸ πῦρ τούτο γέγονεν, ἢ εἰ μὴ παρερλάξατο πάσῃ δυνάμει, τοῦ μὴ προελθεῖν τὴν φλόγα περαιτέρω, ὡς ἀμελήσας ὁ τοιοῦτος καὶ βῆθυμῶς καταδικάζεται. Εἰ δὲ πάντα μὲν ἐκεῖνος παρερλάξατο, ἀθρόον δὲ πνεῦμα προσεσθὼν τὴν τοῦ πυρὸς φλόγα ἐπὶ τὸν βλαφθέντα μετήνεγκεν, ἀνεύθυνος ὁ τὸ πῦρ ἀνάψας διατελεῖ.

Ἐὰν ἀπὸ τίνος τύχης οἰκὸς τίνος ἐμπρησθῆ, καὶ κεῖθεν τὸ πῦρ ἐκδραμὼν τὰ συμπαρκαίμενα ἐμπρησθῆ, οὐδὲν ὑπόκειται ὁ κατ' ἀρχὰς ἐμπρησθεὶς. Ὁ κατὰ τύχην γενόμενος ἐμπρησμὸς συγγινώσκειται.

Ὁ οἰκίαν ἢ σωρὸν αἰτοῦ καύσας ἐν εἰδήσει, τυφθεὶς πρότερον πυρκαυστος γίνεται.

Ὁ κατὰ ὄδον καύσας οἰκὸν τίνος, κεφαλικῶς τιμωρεῖται.

Ἐἴ τις ἐμπρησμοῦ γενομένου, διὰ τὸ σῶσαι τὸν ἰδίον οἶκον, καταστρέφει τὸν τοῦ γείτονος, ἀργεῖ ὁ Ἀκουίλιος, ἢ τοὶ ἡ ζημια, εἴτε τὸ πῦρ ἐφθασεν, εἴτε προεσβέσθη.

ΚΕΦΑΛ. Η'. Περὶ ἐμφυτεύσεως.

Ζῆτει ἐν τῷ 15' κεφ. τοῦ παρόντος στοιχείου κανὼνα 18' τῆς 7' συνόδου.

Νόμος.

Ἡ δὲ β' Τουστινιάνειος νεαρά, Ἀπαγορεύομεν, φησὶ, τοῖς οἰκονόμοις, καὶ διοικηταῖς, καὶ χαρτολαβρίοις τῶν εὐαγῶν οἰκῶν, καὶ τοῖς αὐτῶν γονεῦσι τε καὶ παῖσιν, ἢ κατὰ γένος ἄλλως προσήκουσιν, ἐμφυτεύσεις τε καὶ μισθώσεις, ἢ γρουν ὑποθήκας· ἀκινήτων πραγμάτων, τοῖς αὐτοῖς εὐαγέσιν οἰκίαις προσηκόντων, ὑπεισιάναι, ἢ δι' αὐτῶν, ἢ διὰ παρενηθέντων προσώπων, ἐπεὶ ἀνίσχυρον εἶναι κελύμεν τὸ

συνάλλαγμα· καὶ ἐκπίπτειν μὲν τὸν ἐμφυτεύσασθαι καὶ ἐκμισθώσασθαι τοῦ ἐμφυτεύθεντος πράγματος, ζημιουῖσθαι δὲ καὶ τὴν καταβληθεῖσαν εἰς αὐτὸ τιμὴν· τοὺς δὲ τὴν τοιαύτην ἐμφύτευσιν διαπραξαμένους οἰκονόμους τοσοῦτον ζημιουῖσθαι καὶ προσκυροῦσθαι τῷ οἴκῳ, ὅσην καὶ ὁ ἐμφυτεύσασθαι τῆς καταβληθείσης τιμῆς ὑπέστη ζημίαν. Εἰ δὲ ἡ ἐμφύτευσις κατὰ λόγον πραχθεῖη, τὸν ἐμφυτευτὴν τὸ πάκτον τελεῖν κατὰ τὴν δύναμιν τῶν ἐμφυτευτικῶν συμβολαίων.

Αἱ κτήσεις τῶν εὐαγῶν οἴκων δύνανται μισθωθῆσαι καὶ ἐμφυτεύεσθαι, πάντων τῶν μοναχῶν ἢ τῶν κληρικῶν ἐν τῷ συμβολαίῳ τῆς πράξεως συναινούντων, καὶ φανερούτων συμφέρειν τὸ γινόμενον.

Ὁ ἐμφυτευτὴς καὶ ἐκμισθωτὴς ἐπὶ διετίαν ἢ βτριετίαν ἀγνωμονῶν περὶ τὸ ἐτήσιον πάκτον, ἢ χεῖρον ποιῶν τὸ πρᾶγμα, ἐκβαλλέσθω τῆς ἐμφυτεύσεως, μὴ δυνάμενος περὶ τῆς ἐργασίας κινεῖν τοῦ ἀγροῦ· οὐκ ἐκβάλλεται δὲ, ἐφ' ὅσον δίδωσι τὸ ὀρισθὲν πάκτον, εἰ καὶ παρὰ τοῦ δημοσίου ἐνεφυτεύσατο.

Ὁ δὲ δύναται ἐκβαλεῖν ἀκοντα τὸν μισθώσασθαι ὁ μισθώσας, καὶ ἄλλος πλεῖονα τούτου εἰσαγάγη μισθώματα, δηλονότι πρὸ τοῦ ὁρισμένου χρόνου, καὶ ἐν εὐγνωμονῆ ἔκεινος περὶ ὃ ὠμολόγησε δοῦναι μισθώματα.

ΚΕΦΑΛ. Θ'. Περὶ ἐνδυμάτων ἀρμοδίων τοῖς ἱερωμένοις.

Ὁ κ' τῆς ζ συνόδου κανὼν, Μηδεῖς τῶν ἐν κλήρῳ κατελεγμένων, φησὶν, ἀνοικεῖον ἀμφιεννύσθω χιτῶνα, μήτ' ἐν πόλει διάγων, μήτε μὴν ἐν ὁδῷ βαδίζων, ἀλλὰ στολῆ κεχρησθῶ, ἣν ὁ χρόνος καὶ ἡ συνήθεια συμβαίνειν τῷ τῶν κληρικῶν ἐδίδαξε τάγματι. Ὁ δὲ περὶ ἐλαχίστου τιθέμενος τοῦ προσήκοντος τούτου σχήματος τὴν συνήθειαν, ἐπὶ ἐβδομάδα μίαν ἀφορίζέσθω.

Ὁ δὲ τῆς ζ' οὐκ οἴεται δεῖν ἱερατικὸν ἄνδρα πολυτελέειν ἱματίοις κεχρησθῆσαι. Πᾶσα γὰρ, φησὶ, βλακεία καὶ κῶσμησις σωματικῆ ἀλλοτριῶς τῆς ἱερᾶ· ἔχουσι τάξεως. Τοὺς οὖν ἑαυτοὺς κοσμοῦντας ἐπισκόπους ἢ κληρικούς ἀνθηραῖς ἐσθῆσι, δεῖν ἑαυτοὺς διορθοῦσθαι, ἐπιτιμᾶσθαι δὲ τῷ κακῷ ἐπιμένοντας· ὡσαύτως καὶ τοὺς τὰ μύρα χριστομένους· πρὸς δὲ, καὶ τοὺς ἀγγελῶντας ταῖς τὴν εὐτελή καὶ σεμνὴν περικειμένους ἀμφίεσιν, τοῖς προσέκουσιν ἐπιτιμῶσις διορθοῦσθαι. Ἐκ γὰρ τῶν ἄνωθεν χρόνων, πᾶς ἱερατικὸς ἄνθρωπος μετὰ μετρίων καὶ σεμνῶν ἀμφίων ἐπολιτεύετο, ἢ δὲ μὴ διὰ χρεῖαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται, περπερείας ἔχει κατηγορίαν, ὁ μέγας ἐφη Βασίλειος. Ταύτην τοιοῦτ' ἐκ σερικῶν ὑφασμάτων ἐσθῆτας ἐνεδέδυντο, ὑφαντῶν περιεργεῖα παποικιλμένας, οὐδέ τινα προσετίθεισαν ἑτερόχροα ἐπιβλήματα τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων· ἤκουσαν γὰρ τῆς θεοφθόγγου γλώττης, ὅτι οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσι. Ζήτει τὸ κ' κεφ. τοῦ Γ στοιχείου.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου κβ', καὶ ὁ κγ', οὐ δεῖ, φησὶ, τὸν ὑπερήτην, ἦτοι ὑποδύκονον, ὠρᾶ-

A jubemus : et quidem emphyteutam et conductorem rem in emphyteusin datam amittere, et pretio in eam imposito multari ; illos autem qui talem faciunt emphyteusin œconomos, tantum pati damnna quod domo adjudicetur, quantum etiam qui ad emphyteusin concessit impositi pretii damnnum subivit. Si vero juxta rationem fit emphyteusis, emphyteuta pactum præstet, secundum vim pactorum emphyteuticorum.

114 Possessiones venerabilium domorum elocari et in emphyteusin concedi possunt, si omnes monachi vel clerici ad confirmandam actionem consentiant, et ostendant illud, quod factum est, convenire.

B Si emphyteuta et conductor per biennium vel triennium sit contumax in annui pacti præstatione, vel deteriore rem ipsam reddat, ab emphyteusi ejiciatur, nec potestatem habeat in agro operandi : at non ejicitur quando solvit statutum pactum, etiamsi rei publicæ sit emphyteusis.

Invitum ejicere conducentem non potest conductor, licet alius illo majorem daret mercedem, nempe ante statutum tempus, etsi contumax sibi de ea, quam dare promisit, mercede.

CAP. IX. De vestibus ad sacros pertinentibus.

Vicesimus septimus sextæ synodi canon inquit : Nullus eorum, qui in cleri catalogum relati sunt, vestem sibi non convenientem induat, neque in civitate degens, neque quidem iter ingrediens : sed veste utatur, quam tempus et consuetudo clericorum ordini convenire docuit. Qui vero hujus convenientis habitus consuetudinem contemnit, per unam septimanam segregetur.

Septimæ synodi decimus sextus canon non existimat oportere sacerdotem sumptuosius vestibus uti : Omnis enim, inquit, luxus et ornatus corporeus a sacerdotali ordine sit alienus. Episcopus igitur vel clericos, qui se floridis exornant vestibus, se corrigere oportet ; puniri vero, si in malo persistent, similiter et qui sunt unguento delibuti.

D Porro et qui illis irrident qui vilem et modestum amictum induti sunt, convenientibus suppliciis puniuntur. A superioribus enim usque temporibus, omnis sacerdos cum moderatis et modestis indumentis administrabat. Quidquid enim non propter usum, sed ostentatorium ornatum assumitur, in luxu incurrit reprehensionem, inquit magnus Basilius. Quapropter neque ex sericis texturis vestimenta induebant, texturum curiositate variegata : neque in vestimentorum fimbriis adjecta erant ulla alieni coloris additamenta. Audiverunt enim divinum sermonem, quod « Qui mollibus vestiuntur in aulibus regum sunt. » Quære 24 cap. litteræ Γ.

Laodicenæ synodi canon vicesimus secundus et vicesimus tertius aiunt : Non decet ministrum, vel

hypodiaconum orarium induere, sed ecclesiæ ostia observare, ut catechumenos et pœnitentes introducant et educant : quapropter et ad hunc diem hoc canunt, (Sistite,) nempe, quotquot fideles, sanctorum mysteriorum sacrificium visuri; (Egredimini) vero, qui istis non sitis initiati : sed neque lectores vel cantores hoc induere, et sic legere vel cantare. His enim solum canere contigit; lectoribus autem non idem, sed sacras Scripturas in communi auditione legere; licet nunc ab illis hoc raro admodum fiat. Nam multi antiqui mores in alienam ordinationem mutantur. Diaconis enim et illis solis erat concessum illud publice humeris gestare. Vocatur vero orarium ab ὠρῶ, quod est custodio et observo. Diaconi siquidem, qui illud gestabant, iis qui celebrant assistentes, et sacri officii orationem observantes, per prarium diaconis, qui sunt in ambone, significant, quando oporteat fieri prolatio catechumenorum et fidelium petitionum.

113° CAP. X. De pignoribus.

Quære 2 cap. litteræ Δ.

CAP. XI. De privilegiis et præminentis quas habent ecclesiæ et episcopi.

Tricesimus quartus sanctorum apostolorum canon episcopos uniuscujusque gentis, quæ ad se pertinent, nempe ecclesiarum sibi subjectarum et reliquorum locorum administrationem gerere jubet : magni autem momenti quæstione exorta, quæ raro quidem moveri solet, et quæ ad commune Ecclesiæ statum spectat, sive quid de dogmatis forsân inquirere oporteat, sive antistitem ordinare, ubi non prius erat, vel commune errorem corrigere, vel aliquid simile, episcopos oportet metropolitanum agnoscere, qui primum apud illos occupat locum, et tanquam Ecclesiæ corporis caput existimare, et qui ad eum convenient, de incidentibus quæstionibus consultare, et quod omnibus optimum videtur determinare. Non autem convenit, ut metropolitanus honore abutens, hunc in ditionem mutet, et sine suorum consacerdotum communi sententia ulla dictorum agat; sed concordia et charitate vincti de publicis negotiis prospiciant : sic enim erunt populo sibi subjecto commune exemplum, et glorificabitur Deus per Filium in Spiritu sancto; cum Filius manifestat Patris nomen, et hominibus lege lata charitatem præcipit, et Spiritus per apostolos gentes illuminat.

Hinc in omnibus convenit, licet non verbis, sententia tamen, nonus Antiochenæ synodi canon. Quære et in quinto capite litteræ Δ canonem decimum octavum primæ synodi.

Hinc, quænam ecclesiæ propriis privilegiis gaudent, intelligas.

Sextus quidem primæ synodi canon antiquis Patrum decretis acquiescere oportere existimat,

α ριον περιβεβηθῆσαι, ἀλλὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας θυρῶν ἔχεσθαι, ὥστε τοὺς κατηγουμένους καὶ τοὺς ἐν μετανοίᾳ εἰσάγειν τε καὶ ἐξάγειν· διὰ τοῦτο καὶ τὴν τῆμερον παρ' αὐτοῖς ἔδεται τὸ, Ὅσοι πιστοῖ- Ἰστασθε δηλονότι, τὴν τῶν ἁγίων μυστηρίων θυρίαν ὀφόμενοι· ἔξετε δὲ, εἰ τούτων ἀμύητοι. Ἀλλὰ μὴ δὲ ἀναγνώστας ἢ ψάλλτας τοῦτο περικλιθεῖσθαι, καὶ οὕτως ἀναγνώσκαι ἢ ψάλλαιν. Τοῖς μὲν γὰρ τοῦ ψάλλαιν ἔμελε μόνον· τοῖς γε μὴ ἀναγνώσταις, οὐ τοῦτου, τοῦ δὲ γε τὰς θαλάσας Γραφὰς εἰς κοινήν ἀναγιώσκαι ἀκράσας, εἰ καὶ νῦν ἐπ' ἐλάχιστον αὐτοῖς τοῦτο γίνεται· πολλὰ γὰρ τῶν παλαιῶν ἐθῶν εἰς ἑτέραν τάξιν μετέβαλε· τοῖς διακόνους γὰρ δέδοται καὶ μόνους τῷ λαῖῳ τῶν ὧμων τοῦτο περιτιθέναι. Ἐκλήθη δὲ ὠράριον ἐκ τοῦ ὠρῶ, τὸ φυλάσσω καὶ ἐπιτηρῶ. Οἱ γὰρ ἐξαρτῶντες τοῦτο διάκονοι, τοῖς λειτουργοῖσι προϊστάμενοι, καὶ τὰς τῆς Ἰερῆς τελετῆς ἐπιτελοῦντες εὐχὰς, τῷ ὠραρίῳ τοῖς ἐν τῷ ἁμβωνίσι σημαίνουσι διακόνους τὸν καιρὸν τῆς ὀφειλοῦσης γίνεσθαι ἐκφωνήσεως, ἐν τῇ ἐκτενεῖ τῶν αἰτήσεων τῶν τε κατηγουμένων καὶ τῶν πιστῶν.

ΚΕΦΑΛ. Ι'. Περὶ ἐνεχυρῶν.

Ζήτει τὸ β' κεφάλαιον τοῦ Δ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'. Περὶ ὧν ἔχουσιν αἱ ἐκκλησίαι καὶ οἱ ἐπίσκοποι κρυσθεῖων καὶ ἀρονομίῳν.

Ὁ δὲ τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, τοὺς ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους πράττειν μὲν ἰδίᾳ κτελεῖται τὰς τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς ἐκκλησιῶν, καὶ λοιπῶν χωρῶν διοικήσεις· περὶ τῆς δὲ ζητήσεως ἀναφυεῖσθαι, τῆς σπανίως μὲν κινεῖσθαι συμβαινούσης δηλαδὴ, εἰς κοινήν δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἀφορώσης κατὰστασιν, εἴτε περὶ δογματικῶν δεῖξασιν ἐξηρακίνας τυχόν, εἴτε ἀρχιερέα χειροτονῆσαι, ἐντα εὐπω πρότερον ἦν, εἴτε κοινὴν διορθώσασθαι σφάλμα, εἴτε τι τοιοῦδε, εἰδέναι χρὴ τοὺς ἐπισκόπους ἐν παρ' αὐτοῖς τὰ πρῶτα φέροντα μητροπολίτην, καὶ ὡς κεφαλὴν τοῦ τῆς Ἐκκλησίας σώματος τοιοῦτον ἡγεῖσθαι, καὶ συνιέντας περὶ τῶν ἐμπιπτουσῶν ὑποθέσεων συνδιασκεπτεσθαι, καὶ τὸ πᾶσιν ἄριστον δόξαν ψηφίζεσθαι· οὐ μὴν οὐδὲ τὸν μητροπολίτην δέον τῇ τιμῇ καταχρῶμενον, εἰς δυναστείαν ταύτην ἀμείβειν, καὶ γνώμης ἀνευ κοινῆς τῶν οικειῶν συλλειτουργῶν, ἐνια πράττειν τῶν εἰρημμένων· ἀλλὰ τῇ ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ συνδεδεμένους, περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων σκοπεῖν· οὕτω γὰρ κοινὸν παράδειγμα τοῖς ὑπ' αὐτοὺς ἔσονται κλήθεσι, καὶ δοξασθήσεται ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι· ὡς τοῦ μὲν Υἱοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς φανερώσαντος, καὶ τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀγάπην νομοθετήσαντος, τοῦ δὲ Πνεύματος διὰ τῶν ἀποστόλων τὰ ἔθνη φωτίσαντος.

Τούτω συμφωνεῖ ἐν ἁπασιν, εἰ καὶ μὴ τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ γε τῇ διανοίᾳ, καὶ ὁ δ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου. Ζήτει καὶ ἐν τῷ ε' κεφ. τοῦ Δ στοιχείου, κανὼνα τῆς α' συνόδου.

Ἐνεῦθεν κοῖαι τῶν ἐκκλησιῶν ἰδίῳις κρυσθεῖσις ἡξίωται

Καὶ ὁ μὲν ζ' τῆς α' συνόδου κανὼν τοὺς ἀρχιερεῖς θεσμοῦς τῶν Πατέρων στέργειν οἰεται εἶναι, οἱ δὲ τῆς

μὲν Ἀλεξανδρίας τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ, καὶ Α Πενταπόλει ἐνείμαντο· τῷ δὲ γε Ἀντιοχείας, τὰ τε τῆς Συρίας, καὶ τῆς Κοίλης Συρίας, καὶ Κιλικίας ἐκατέρας, καὶ Μεσοποταμίας· τῷ δὲ Ῥώμης, νόμος ἀρχαῖος τῶν Ἑσπερίων κρατεῖν· καὶ γνώμης ἀνευ τῶν εἰρημένων, μηδένα τῶν τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν τοὺς ὑπὸ χεῖρα τελεῖν, ὧν ἡ κορωνὶς ἢ τῶν ἐπισκόπων καθέστηκεν ἐκλογὴ· τοῖς πατριάρχεις καὶ γὰρ τοὺς ὑπ' αὐτοὺς μητροπολίτας ὁ κανὼν ὑπέκειν νομοθετεῖ, καὶ τοῦτοι αὖτις τοὺς ἐπισκόπους. Εἰ τοίνυν γνώμης ἀνευ τοῦ μητροπολίτου καταστατὴ ἐπίσκοπον, τοῦτον μὴ εἶναι ἐπίσκοπον διατάττεται. Εἰ γὰρ καὶ ἦν ὅτε ἦν, τὰ πλήθη τῶν πόλεων τὰς τῶν ἐπισκόπων ποιεῖσθαι ψήφους, ἀλλὰ γε καὶ τότε οὐδὲ μητροπολίτης ἐδοκίμασε τῶν ἄλλων ἀπολεξάμενος, τῆς χειροτονίας ἐκεῖνος· ἡξίωτο· Β Ψήφου δὲ, φησὶ, γενομένης, ὡς οἱ θεσμοὶ τῆς Ἐκκλησίας διαγορεύουσι, καὶ τῶν μὲν πλείονων συμφωνούντων, δύο δὲ ἢ τριῶν φιλονεικῶν ἀντιλεγόντων, ἢ τῶν πλείονων ψήφους κρατεῖται.

Ὁ δὲ ζ' τὸν Αἰλίας θεοσίζει ἐπίσκοπον, τῶν ἐν Παλαιστίνῃ. Ἀραβία τε, καὶ Φοινίκη κατάρχειν πόλεων, μηδ' ὅτιον παρευδοκιμουμένης περὶ τὰ οικία πρεσβεῖα τε καὶ προνομία τῆς κατὰ τὴν Παλαιστίνην μητροπόλεως Καισαρείας, ἥπερ καὶ τοῦ Στράτωνος ἐνομάζεται· ταύτη γὰρ ποτε ἡ Αἰλία ὑπέκειτο· χρόνοις δὲ ὕστερον ἀποσπασθεῖσα τετιμηται, αἰβοὶ τῶν ἐν αὐτῇ τελεσθέντων σωτηρίων τοῦ Χριστοῦ παθημάτων καὶ ἐκ παλαιοῦ μὲν ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἢ τε Αἰλία, καὶ σύμπασα ἢ περὶ αὐτὴν γύρα, Παλαιστίνην ἐπεφημίετο· ἢ δὲ γε πόλις, τὸ μὲν ἀρχαῖον, Σόλυμα, καὶ Ἰεβοῦς ἐκαλεῖτο. Ἄφ' οὗ δὲ πρὸς τοῦ Σολομώντος ὁ περιφανὴς ἐκεῖνος ἡγέρθη νεὼς, καὶ τὰ ἱερὰ τῆς Παλαιᾶς ἐν αὐτῷ ἐσφικίσθη, τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἀπειλήφει προσωμύλιαν. Ἀλαστάτου δὲ γενομένης ὑπὸ Ῥωμαίων, ὁ βασιλεὺς Ἀδριανὸς, ὁ καὶ Ἀβίος, αἰδοὺς ἀνεγείρας, Αἰλίαν αὐτὴν ἐπωνόμασεν.

Ὁ δὲ β' κανὼν τῆς δευτέρας συνόδου τὸν Ἀλεξανδρίας ἐπίσκοπον τὰ ἐν Αἰγύπτῳ διέπειν θεοσίζει· τοὺς δὲ ἐπισκόπους τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν πρὸς τῶν ἕλων συνόδων κατὰ τε τὸ παλαιὸν ἔθος χειροτονεῖσθαι· τοῦτο δὲ τοῖς ἔπειτα τῶν θεῶν κανόνων θεσμοῖς τελέως ἀνήρηται.

Περὶ τῶν πρεσβειῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησίας. D

Ὁ δὲ γ', τὸν μέντοι, φησὶ, Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν θεοσίζομεν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ῥώμην. Ἀρχαία μὲν γὰρ πόλις ἦν τὸ Βυζάντιον, καθ' ἑαυτὸ διοικούμενον. Ἐπὶ δὲ Ζευήρου, βασιλέως Ῥωμαίων, εἰς τρεῖς ἐνιαυτοὺς ὑπὸ Ῥωμαίων πολιορκηθὲν, ὕστερον ἐάλω, τῶν θανατικῶν ἐπιλιπόντων τοῖς ἐν αὐτῷ, καὶ καθήρητο μὲν αὐτοῦ τὰ τεῖχη, ἀφηρέθη δὲ τὰ πολιτικὰ δίκαια, καὶ ὑπετέθη Πειρινθίως. Πειρινθίος δὲ ἐστὶν ἡ Ἡράκλεια.

Διὰ τί ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείας ὁ πατριάρχης χειροτονεῖται.

Παρὸ δὲ καὶ τῷ Ἡρακλείας ἢ χειροτονία τοῦ πα-

quibus Ægyptus, et Libya, et Pentapolis Alexandrino episcopo sunt ascriptæ; Antiocheno vero et Syria, et Coelesyria, et Cilicia utræque, et Mesopotamia; Romanus etiam secundum antiquam legem occidentalibus præerat, et sine dictorum sententia nullam ecclesiasticam constitutionem ab his qui illis subjecti sunt exorceri, quarum præcipua est episcopi electio. Patriarchis enim, qui eis subjiuntur, metropolitanos obedire canon præcipit; et his iidem episcopos. Si quis proinde absque metropolitani sententia creatus sit episcopus, eum non esse episcopum decernit. Nam etsi olim populi suffragiis episcopi in urbibus eligerentur: adhuc tamen quem approbasset metropolitanus inter alios eligendum, is manuum impositione dignus habebatur. Si vero, inquit, cum facta sit electio, ut leges ecclesiasticæ edicunt, consentiant inter se plurium suffragia, et duobus tribusve contentio studio contradicentibus, vincant plurium suffragia.

Septimus vero Æliæ episcopum Palæstinae, Arabiae et Phœniciae urbibus præesse decernit, non quod suis 114* privilegiis et prærogativis metropolin Palæstinae Cæsaream celebri ate vincat, quæ et Stratonis nomine dicta, cui Ælia aliquando fuit subjecta, at antiquis temporibus abstracta. Honoratur propter salutiferas Christi passiones in ex-peractas. Olim equidem et nunc etiam Ælia, et universa circa illam regio, Palæstinae nomen obtinuit: urbs vero ipsa ab antiquo tempore Solyma et Jebus appellata fuit. Ex quo autem per Salomonem celeberrimum illud templum fuit exstructum, et sacra Veteris Testamenti in eo fuerunt reposita, Hierosolymorum nomine fuit celebrata. A Romanis autem postquam fuit eversa, Arianus imp. qui et Ælius appellatus, rursus instauravit, et Æliam eam nuncupavit.

Secundus syn. ii can. ab Alexandrino episcopo quæ sunt in Ægypto administrari decernit; aliarum autem provinciarum episcopos a propriis synodis secundum legem antiquam ordinari; hoc vero posterioribus divinatorum canonum constitutionibus fuit omnino sublatum.

De Ecclesiæ Constantinopolitanæ prærogativa.

Tertius vero inquit, Ut habeat Constantinopolitanus episcopus honoris privilegia post Romanum episcopum, eo quod ipsa sit nova Roma, decernimus. Antiqua siquidem urbs fuit Byzantium, quæ propriis regebatur legibus. Sub Severo autem Romanorum imp. per triennium a Romanis obsessa, tandem, civibus in ea rerum necessariorum inopia laborantibus capta fuit, et eversa sunt ejus mœnia, ac ablata jura civilia, et ipsa fuit Perinthiis subjecta; Perinthus autem est Heraclea.

Quare ab Heraclienesi episcopo patriarcha ordinatur.

Et hinc quidem Heraclienesi antistiti patriarchæ

ordinatio tribuitur; quippe obtinuit antiqua consuetudo, ut per illum Byzantii episcopus ordinaretur. Magnus vero Constantinus hanc in aemulitudo mundi loco sitam urbem, magnitudini et pulchritudini ad quam pervenit adaugens, sui ipsius donavit nomine, et novæ Romæ titulo insignivit.

Vicesimus octavus iv syn. ait, eadem, quæ 3 canon II synodi: Nos quoque decernimus et statuimus, ut sanctissimæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ thronus æqualibus cum antiquiori Roma privilegiis suatur; quippe quæ imperio et senatu est honorata. Unde etiam non secus ac illam ecclesiasticis privilegiis honestari oportet, ac primum quidem inter alias ecclesias, secundum vero post illam locum obtinere, nam omnibus modis æqualem intelligere non possumus: licet quidam præpositionem, post, omnino affirmative, maxime vero indicet et imperite, interpretantes, non inferiore loco et dignitatis gradum, sed temporis ordinem significare existimare. Nam in nominibus recitandis necesse est ut unum prius, alterum vero posterius proferatur; ut et in consessu, et etiam in subscriptionibus accidere solet.

Insignis hoc dicit Zonaras, Ne forte dixerit quispiam, quoniam divini Patres, futurum tanquam præsens prævidentes, Romanam nempe Ecclesiam propter errores suos ab orthodoxorum cœtu segregandam, atque ab omni fidelium consortio eliminandam fore, primas huic detulerunt, atque ita iisdem privilegiis eam decorarunt, quæ ut illa aliquando, principatum in omnibus obtinebit. De Constantinopolitanæ porro Ecclesiæ privilegiis abunde disserens canon, de diocesis etiam illi subjectis constituit; **115** illas vero dicit esse dioceses Asiæ, Ponti et Thraciæ. Et Asiæ quidem dioceses sunt, quæ ad Taurum usque montem extenduntur; Ponticæ vero, quæ Ponto Euxino adjacent, Trapezuntem usque et interius; Thraciæ autem, quæ sunt usque ad ipsum Dyrrhachium.

Quare Thessalonicensis episcopus fuit papæ legatus.

Quantquam olim episc. Thessalonicensem et alios Occidentales episcopos, Athenarum, dico, Corinthi, Patrarum, et Rayennæ, legatos habuit papa, tanquam ab ejus facie (illud enim apud Græcos significat vocabulum) ut, quando publicis adesse quosdam e partibus papæ opus esset conventibus, illius locum supplerent; e nostro tamen grege fuere. Non enim tot extra suos fines episcopos sibi subjectos habuit, ut illos ordinaret; ut quidam existimant. Excogitatum est autem hoc propter viæ longitudinem, ne tædio afficerentur ii, qui illic nobis per maria missi fuerint. Quod et hinc manifestum est, quod non semper illi a facie papæ constituti sunt, sed aliquando et alii, quos pro tempore papa Romæ elegit.

A τριάρχου ἀπονενέμηται, ἅτε πρότερον ἔθος ἦν πρὸς αὐτοῦ χειροτονεῖσθαι τὸν ἐπίσκοπον Βυζαντίου. Ὁ μέγας δὲ Κωνσταντῖνος τὴν ἐν καλλίστῳ τοῦ κόσμου κειμένην ταυτηνὴν πόλιν, καὶ μεγέθους καὶ κάλλους εὖ ἤκουσαν ἀνεγείρας, τὴν ἰδίαν αὐτῇ κλήσιν ἀπεχάριστο, καὶ νέαν προσεπωνόμασε Ῥώμην.

Ὁ δὲ κη' τῆς δ' συνόδου, τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὀρίζομεν, φησὶ, τῷ γ' τῆς β' συνόδου κανόνι, καὶ ψηφίζόμεθα, τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως τὰ ἴσα φέρειν τῆς πρεσβυτέρως Ῥώμης πρεσβεΐα, ὡς βασιλεία καὶ συγκλήτω τιμηθείσαν. Ταύτη τοι, καὶ οἶά περ ἐκείνην, ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς δεῖ μεγαλύνεσθαι προνομίοις, πασῶν μὲν τῶν ἄλλων προτιμωμένην, δευτέραν δὲ μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν, τῶν ἰσῶν γὰρ ἐν ἅπσιν ἀξιοῦσθαι ταύτην ἀμήχανον· εἰ καὶ τινες τὴν μετὰ, πρόθεον, πᾶν βεβιασμένως, μᾶλλον δὲ ἀπαιδέως καὶ ἀμαθῶς ἐρμηνεύοντες, οὐχ ὑπεδρίας καὶ ὑποβασμοῦ, χρόνου δὲ εἶναι δηλωτικὴν ἀξιοῦσιν. Ἐν γὰρ ταῖς τῶν ὀνομάτων ἀναφοραῖς ἀνάγκη, τὸν μὲν πρότερον, τὸν δὲ ὑστερον ἐκφωνεῖσθαι· ὡς ἔτι κἀν ταῖς καθέδραις, κἀν ταῖς ὑπογραφαῖς συμβήσεται.

Εἰ μήπου τις εἴποι, ὃ ὑπερφυῆς καὶ τοῦτό φησι Ζωναρᾶς, ὅτι τὸ μέλλον, ὡς παρὸν, οἱ θεοὶ Πατέρες ἐνοπτριζόμενοι, ὡς ἀποτμηθήσεται τῆς τῶν ὀρθοδόξων ὁλοκληρίας ἢ τῶν Ῥωμαίων Ἐκκλησία, καὶ τῆς τῶν πιστῶν ὀμνηγύρεως ἐξοστρακισθήσεται, δόγμασιν ἑτεροδόξοις καθυπαχθεῖσα, πρώτην ἐλογίσαντο ταύτην, καὶ οὕτως τῶν αὐτῶν ἐκείνη πρεσβείων ἤξιωσαν, πρεσβεύειν ἐν ἅπσιν μέλλουσαν, οἶά περ ἐκείνη ποτέ. Περὶ μὲν δὴ τῶν πρεσβείων τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἄλλος διαταξάμενος ὁ κανὼν, καὶ περὶ τῶν ὑποκεισομένων αὐτῇ διέξεισι διοικήσεων. Ταύτας δὲ εἶναι φησὶ τὰς τῆς Ἀσίας, τοῦ Πόντου, καὶ τῆς Θράκης· καὶ Ἀσιαναὶ μὲν εἶσι διοικήσεις αἱ μέχρι τῶν Ταυρικῶν ὄρων διέχουσαι· Ποντικαὶ δὲ, αἱ τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ παρακειμέναι, Τραπεζοῦντος ἄχρι καὶ ἐνδοτέρῳ· Θρακικαὶ δὲ, αἱ μέχρι τοῦ Δυρράχίου.

Διὰ τί ἦν ὁ Θεσσαλονίκης λεγᾶτος τοῦ Πάπα.

Εἰ γὰρ καὶ πάλαι τὸν τε Θεσσαλονίκης καὶ ἐτέρους δυτικούς ἐπισκόπους, τὸν Ἀθηνῶν, φημι, τὸν Κορίνθου, τὸν Πατρῶν, τὸν Ῥαβέννης, λεγᾶτους εἶχεν ὁ Πάπας, οἶονεὶ ἐκ προσώπου αὐτοῦ (τοῦτο γὰρ καθ' Ἑλληνᾶς ἢ λέξις δηλοῖ) ἵν' ὅτε δεῖξει παρεῖναι τινος τῶν τοῦ Πάπα ταῖς κοιναῖς συνελεύσεσιν, ἀναπληρῶσιν οὗτοι τὸν ἐκείνου τόπον, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας ἐτύγχανον ὄντες ἀγέλης. Οὐ γὰρ τοσούτους εἶχεν ὑπερροῦς ἐπισκόπους ὅψ' ἑαυτὸν, ὥστε καὶ χειροτονεῖν αὐτούς, ὡς τινες οἶονται. Ἐπιγενόηται δὲ τοῦτο διὰ τὸ τῆς ὁδοῦ μήκος, ἵνα μὴ ἀποκναιώσιν οἱ πρὸς ἡμᾶς ἐκεῖθεν στελλόμενοι διαπόντιοι· καὶ δηλον ἔκ τοῦ μὴ τούτοις δεῖ ἐν προσώπου τοῦ Πάπα καθίστασθαι, ἀλλ' ἐπίστε καὶ ἐτέρους, οὓς ὁ κατὰ καιροῦς τῆς Ῥώμης εἰλετα Πάπας.

Περὶ ψήφου καὶ χειροτονίας ἐπισκόπων.

A

Τούτων τοιγαροῦν τῶν διοικήσεων τοὺς μητροπολίτας μόνους χειροτονεῖν δίδωσι τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως· καὶ τούτων οὐχ οὐσπερ αὐτοὺς κατ' ἐξουσίαν βεβούληται, ἀλλ' οὐς ἂν ἡ ὑπ' αὐτὸν συμφωνήσασα ψήφισται σύνοδος. Εἴθ' οὕτω τῶν ψήφων ἐμφανιζομένων αὐτῷ, ἂν ἂν τῶν ψηφισθέντων, τριῶν ὄντων, ἐκλέξεται χειροτονεῖν. Οὐ γὰρ ἐφέται τῷ πατριάρχῃ ταῖς τῶν μητροπολιτῶν παρῆναι ψήφοις, οὔτε μὴν τῷ μητροπολίτῃ ταῖς τῶν ἐπισκόπων. Πρὸ δὲ τοῦ κανόνος τούτου οὐχ οἱ πατριάρχαι τοὺς μητροπολίτας ἐχειροτόνου, ἀλλ' οἱ ἐκάστης ἐπαρχίας ἐπίσκοποι. Χειροτονεῖν δ' ἐφίση τῷ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσιν ἐπισκόπους, τοῖς ὁμοῖοις τῶν ἀφωρισμένων αὐτῷ διοικήσεων, ὡς περ εἰσὶν οἱ Ἄλανοι καὶ οἱ Ρῶες. Οἱ μὲν γὰρ τῇ Ποντικῇ, οἱ δὲ τῇ Θρακικῇ παράκεινται διοικήσει· ἐκάστῳ δὲ μητροπολίτῃ χειροτονεῖν ἐπισκήπτει τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους, τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων παραπλησίως ποιουμένων τὰς ψήφους, ὡς καὶ τοῖς θεοῖς κανόνσι τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων, φησὶ, διηγόρευται.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ λς' τῆς ζ' συνόδου διέξεισι περὶ τῶν πρεσβείων τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, τῷ τῆς β' συνόδου β' κανόνι, πρὸς δὲ καὶ τῷ τῆς θ' ἐπιψηφισόμενος, καὶ τοῖς σφῶν βήματι χρώμενος, ὥστε τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως τῶν ἰσῶν ἀπολαύειν πρεσβείων τῷ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, δευτέρον μετ' ἐκείνου ὑπάρχοντα· μεθ' ὃν ἀριθμεῖται ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας, εἶτα ὁ τῆς Ἀντιοχείας, καὶ μετὰ ταῦτα ὁ τῶν Ἱεροσολύμων.

Διατὶ ὁ πατριάρχης εἰς τὰς τῶν μητροπόλεων ἐνορίας πέμπει σταυροπήγια.

Βαλασμών. Ἐπειδὴ τοίνυν τοῖς πέντε πατριάρχεις ἀπενεμήθησαν αἱ ἐνορίαι τῶν τεσσάρων τῆς οἰκουμένης κλιμάτων, πλὴν ὀλίγων ἐκκλησιῶν, καὶ μητροπολίτας ἐφέται τοῦτοις χειροτονεῖν εἰς τὰς ἀφορισθείσας αὐτοῖς διοικήσεις, ἀνακρίνειν τε αὐτοὺς, καὶ κατὰ τοὺς θεοὺς εὐθύνειν κανόνας, καὶ τὴν ἐκζώνησιν καὶ μνήμην ἔχειν τῶν οικείων ὀνομάτων, πρὸ πάντων τῶν ἐν ταῖς διοικήσεσι μητροπολιτῶν. Ταύτη τοι καὶ σταυροπήγια πέμπουσιν εἰς τὰς αὐτῶν ἐνορίας, καὶ κληρικοὺς ἐξ αὐτῶν λαμβάνουσιν οὐκ αἰροῦνται· οὐ μὴν ἐφέται τινι τούτων καὶ εἰς χώραν πέμπειν σταυροπήγιον, ἥτις ἐτέρῳ ὑπόκειται πατριάρχῃ, οὔτε κληρικὸν λαβεῖν ἐξ αὐτῆς, ἵνα μὴ συγγέωνται τὰ δίκαια τῶν Ἐκκλησιῶν.

Περὶ τοῦ Βουλγαρίας, τοῦ Κύπρου, καὶ τοῦ Ἰβήρων.

Αἱ δὲ μὴ ὑποκείμεναι πατριάρχῃ τινα, ἡ τῆς Βουλγαρίας ἐστὶν Ἐκκλησία, ἣν ἐτίμησεν ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανός, ὡς ἐκ τῆς βῆθησομένης νεαρᾶς αὐτοῦ γνώριμον ἐσται· ἡ τῆς Κύπρου· ταύτην δὲ ἡ τρίτη σύνοδος καὶ ἡ ζ' τετιμήκασιν, ὡς αὐτίκα δευτέρως τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, ὑποκείμενην πρῶη ναυτῇ· τούτων γὰρ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων χειροτονεῖσθα· εὐλόθασιν.

Ὁ μὲν τοι ἡ' τῆς τρίτης συνόδου κανὼν μὴ ἐφ'

De electione et ordinatione episcoporum.

Harum siquidem patriarchæ metropolitanos solos Constantinopolis patriarchæ ordinare conceditur; et ex illis non quos ipse pro potestate voluit, sed quos sub 'co consentiens synodus elegerit; deinde delatis, illi suffragiis, quem ex tribus nominatis elegerit, hunc ordinari. Non enim patriarchæ metropolitanorum electionibus interesse conceditur, neque quidem metropolitanis episcoporum. Ante hunc autem canonem metropolitanos patriarchæ non ordinabant, sed cujuslibet provinciæ episcopi. Constantinopolitano vero fuit concessum in barbaricis gentibus, quæ diocæsibus sibi propinquis sunt conterminæ, episcopos ordinare; ut sunt Alani et Russi. Illi quidem Ponticæ, illi vero Thraciæ adjacenti diocesi. Unicuique vero metropolitanis episcopos sibi subjectos ordinare incumbit; provinciæ episcopis electiones similiter facientibus; ut et antiquorum Patrum divinis canonibus, ait, cautum est.

Eadem cum secundo canone secundæ synodi tricesimus sextus sextæ synodi de Ecclesiæ Constantinopolitanæ privilegiis edisserit; adhæc et idem cum quarto decernens, et illorum verbis utens; ut thronus Constantinopolitanus æqualibus cum veteri Roma privilegiis fruatur, cum sit post illum secundus: post quem numeratur Alexandrinus, deinde Antiochenus, et post hos Hierosolymitanus.

Quare in metropolitanis provinciis stauropegia mittit patriarcha.

Balsamon. Quoniam equidem quinque patriarchis regiones totius orbis distributæ sunt, præter paucas ecclesias, et illis etiam metropolitanis ordinare conceditur, et in assignatas ipsis dioceses illos constituere, et secundum divinos canones corrigere, et pronuntiationem et memoriam suorum nominum habere, ab omnibus qui in diocæsibus sunt metropolitanis: porro et stauropegia in illorum provincias mittunt, et clericos quo volunt ab eis subducunt; nulli equidem illorum licet in provinciam, quæ alteri subjecta est patriarchæ, stauropegium mittere, nec clericum exinde subducere, ne Ecclesiarum jura confundantur.

116 De Bulgaria, Cypri et Iberiæ episcopis.

Quæ nulli subjiciuntur patriarchæ, sunt Bulgaria Ecclesia, quam honoravit imperator Justinianus, ut ex citanda ejus novella notum erit; Cypri, quam honorarunt tertia et sexta synodus, ut statim quidem dicitur; Iberiæ, quam honoravit Antiochenæ synodi dijudicatio, cum illi antea fuit subjecta; horum enim antistites a propriis episcopis ordinari solebant.

Octavus quidem tertiæ synodi canon, ut non sibi

Cypri episcopus creandi Jus Antiochenus vindicat, jubet, eo quod olim a duce Antiocheno præfectus illic mittebatur; sed secundum antiquam consuetudinem ab Insulæ episcopis in ea ordinationes sunt; et nullus alius religiosissimorum episcoporum provinciam, quæ non erat multis retro annis et ab initio suæ ditionis, invadat. Sed si sibi per vim submitserit, eam restituat, ne Patrum canones offendantur; nec sub sacerdotilis muneris prætextu sæcularis potestatis fastus lateat, nec libertatem paulatim imprudentes amittamus, quam nobis proprio sanguine dedit Christus. Si quis vero typum aliquem his, quæ nunc decernuntur, repugnantem attulerit, nempe constitutionem regiam, invalidam omnino illam esse jubet.

Tricesimus nonus sextæ syn. canon novam Justinianopolin Cypriorum Ecclesiam nominat, et jura Constantinopolis habere statuit, et Hellesponti et Cyzici episcopum ab eo ordinari. Utrum autem executioni unquam demandatus sit canon, difficile admodum est invenire.

Decimus vero nonus Carthag. syn. ut primæ sedis episcopus sacerdotum exarchus, vel summus, vel aliquid ejusmodi appelletur, vetat, sed tantum episcopus; eum. qui in honore et imperio esse solet, factum in potestatem redigens, et humilem et mediocrem esse statuens: ideoque et plures patriarchæ et antistites alii seipsos viles humileque in suis subscriptionibus appellant. Hoc autem, ut videtur, quarta œcumenica synodus non admittens, quæ hac multo posterior fuit, provinciarum exarchos metropolitanos nominat, in nono suo canone, quem etiam quære in nono capite litteræ Δ. Eodem modo etiam et aliæ synodi eos appellant. Quære et in nono capite litteræ Α canonem synodi Carthaginensis quinquagesimum quintum.

Leges.

Centesima tricesima prima Justiniani novella, Decernimus, ait, secundum sanctarum synodorum definitiones sanctissimum veteris Romæ Papam primum omnium sacerdotum esse; beatissimum vero Constantinopolis novæ Romæ episcopum, secundum post apostolicum thronum veteris Romæ locum obtinere, omnibus autem aliis præponi; beatissimum vero primæ Justinianæ, patriæ nostræ, archiepiscopum semper sub sua jurisdictione habere episcopos provinciarum, Daciæ Mediterraneæ, et Daciæ Ripensis, Prævalensis, et Dardaniæ, et Mysiæ superioris, et ab eo illos ordinari; ipsum autem a syn. ordinari, et in subjectis sibi provinciis apostolicæ sedis locum obtinere, juxta ea quæ sanctus papa Vigilus constituit. Simile

Α αυτον Ελαυν τον της 'Αντιοχεια; επίσκοπον της των Κυπριων επισκοπων χειροτονια; διακελευεται, δια το πάλαι στρατηγρον δεθεν εκεισε παρ του δουκός 'Αντιοχεια; πέμπεσαι· αλλά κατά το αρχαιον εθος, δια των εν τη νήσω επισκοπων της εν ταύτη χειροτονια; γίνεσθαι· μηδέ τινα ξετερον των θεωρησεσάτων επισκοπων επαρχιαν καταλαμβάνειν, την μη αυτώ άνηκουσαν ανωθεν και εξ αρχής· άλλ' ει και ύφ' αυτον πεποιχη βιασάμενος, ταύτην αποδιδόναι, ινα μη των Πατέρων οι κανόνες παροβιωνται· μηδέ εν Ιερουργια; προσχηματι εξουσια; τύφος κοσμικης παρεσδύηται, μηδέ λάθωμεν τη; ελευθεριαν κατά μικρον απολέσαντες, ην ημιν ο Χριστός τῷ οικειῷ δωρησάτε αιματι. Ει δε τις μαχόμενος τύπον τοις νυν ώρισμένοις κομίζει, πρόσταγμα βασιλικόν δηλαδή, άκυρον είναι τουτο κεισσει παντάπασιν.

'Ο δε λθ' της ς' συνόδου νέαν 'Ιουστινια ούκωιν την Κυπριων 'Εκκλησιαν επονομάζει, και το δικαιοσ εχειν της Κωνσταντινουπόλεως διδωσι, και τον της 'Ελλησπόντου και Κυζικου επίσκοπον ύπ' αυτου χειροτονεισθαι. Ει δε και ει; Εργον ο κανών πατε προελήλυθεν, Εργον ευρειν άτεχνως.

'Ο δε ιθ' της εν Καρθαγένη κωλύει τον της πρώτης καθίδρας επίσκοπον, ξεερχον λέγεσθαι των Ιερέων η άλλο τι των τοιούτων, η μόνον επίσκοπον, τον επιφύσμενον, οίμαι, τη τιμη και τη αρχή τύπον, εις δύναμιν καθαιρών, και νομοθετών το ταπειόντε και μέτριον. Ταύτη τοι και οι πλείους των πατριάρχων και λοιπων αρχιερέων, ταπεινούσ; εαυτούσ; και εύτελει; εν τα; οικειαι; υπογραφα;σ; όνομάζουσ;. Τουτο δε η οικουμενική δ' σύνοδος, ως εοικεν, ούκ αποδεξαμένη, ούκ όλλον εκεινης υστεριζουσα, ξεερχου; των επαρχιων το; μητροπολιτα; καλει εν τῷ θ' ταύτης κανόνι, ον και ζητει εν τῷ θ' κεφ. του Δ στοιχειου· ούτω δε και: ξετεραι σύνοδοι τουτου; επονομάζουσι. Ζητει και εν τῷ θ' κεφ. του Α στοιχειου κανόνα της εν Καρθαγένη συνόδου νε'.

Νόμοι.

Η δε ρλ' 'Ιουστινιανειου νεαρά, θεοσιζόμεν, φησι, κατά το; των αγίων συνόδων δρους, τον αγιώτατον της πρεσβυτέρας 'Ρώμη; Πάπαν πρώτον είναι πάντων των Ιερέων· τον δε μακαριώτατον επίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως νέας 'Ρώμη; δευτέραν τάην επέχειν μετά τον αποστολικόν θρόνον της πρεσβυτέρας 'Ρώμη; των δε άλλων πάντων προτιμείσθαι τον δε μακαριώτατον αρχιεπίσκοπον της πρώτης 'Ιουστινιανής, της ημετέρας πατρίδος, εχειν αει ύφ' αυτον το; επισκοπού; των επαρχιων Δακία; Μεδοτεβριανία; και Δακία; 'Ριπενσία; Τριβαλία; Δαρδανία; και Μυσία; της ανωτέρας, και παρ' αυτου τουτου; χειροτονεισθαι, αυσδν δε ύπδ της οικειά; συνόδου χειροτονεισθαι, και εν αυται; τα; υποκειμέναι; αυτώ επαρχια;σ; τον τόπον επέχειν

αὐτὸν τοῦ ἀποστολικῆς θρόνου κατὰ τὰ ὀρθόδοξα ὑπὲρ τοῦ ἀγίου Πάπα Βυγίλιου. Τὸ αὐτὸ δίκαιον καὶ τῷ ἐπισκόπῳ Καρχηδόνος τῆς Ἀφρικῆς δεδώκαμεν, ἐξ ὑπὲρ ὃ θεὸς ταύτην ἡμῖν ἀποκατέστησεν.

Τὰς ἀναφωρούμενας κανονικὰς ἀμφισβητήσεις ἐν ὧν τῷ Ἰλλυρικῷ οὐ δεῖ τέμνεσθαι παρὰ γνώμην τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς αὐτοῦ συνόδου, ἥτις ἔχει τὰ προνόμια τῆς ἀρχαίας Ῥώμης. Ζῆτει καὶ τὸ ἦ' κεφ. τοῦ II στοιχείου.

Θεσπισμα τοῦ μεγάλου Κωνσταντινου.

Ἄλλ' ὧδε τοῦ λόγου γενόμενος, τὸ τοῦ μεγάλου Θεσπισμα σωπήσωμεν Κωνσταντινου; καὶ πῶς οὐκ ἐν ἀπειροκαλίᾳ μέψιν ὀφλήσεται, ὡς ἐγωγε τῆς ἴσης τίθεμαι ἀτοπίας τό τε φθέγγεσθαι τὰ μὴ δεόντα, καὶ τὸ τὰ καλὰ διδόναι σιγή; Τοῦτου γὰρ οὔτε ἁρπακτικώτερον ἔστι τις ἄν, οὔτε δημοσίᾳ, ὡς γε ἴμεναι, κηρύττεσθαι ἀξιώτερον. Συμπάντων γὰρ τῶν ὑπερφυῶς κατορθωθέντων τῷ βασιλεῖ πρᾶξι ἄνευ ἀτεχνῶς πεφυκὸς καὶ ὁμόλογον, ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος, τὸν τε θερμὸν περὶ τὴν εὐσεβείαν ἔρωτα δείκνυσσι τοῦ ἀνδρός, καὶ πάσης ἐμεινον στήλης βοᾷ, οἷς πρεσβείοις δίκαιοι ἂν εἴην οἱ μὴ ἐν παρήργῳ τὰ τῆς εὐσεβείας τιθέμενοι βασιλεῖς, τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν δωρεῖσθαι. Ὁ γὰρ βασιλεὺς οὐτοσί, μηδεμιὰς λειπόμενος ἀρετῆς, εὐσεβῆς μὲν τὰ πρὸς θεόν, δίκαιος δὲ τὰ πρὸς ἀνθρώπους ὑπῆρχεν· ὡς καὶ τῷ ἐκτὸς εἶδει τὴν ἔσθον τῆς ψυχῆς ὑπογράφεσθαι ἠρωτότητα. Καὶ γὰρ ἀξίεπαῖνον εἶχε τὸ τοῦ σώματος μέγεθος, ὡς ἡ περι αὐτοῦ ἱστορία διέξεισιν, ἀξιάγαστον δὲ τὴν ὥραν, θαυμασιωτέραν δὲ τὴν τοῖς μετώποις ἐπικαθημένην αἰδῶ. Πέφυκε γὰρ, ὡς ἐπίπαν, τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασι τὸ τοῦ σώματος ἦθος ἐξεικονίζεσθαι· οὐχ ἥμισυ δὲ τῷ ὑπὲρ εὐσεβείας ζῆλῳ πυροῦμενος, ἔργῳ πᾶσιν ἐδείκνυσεν, οἷς ἡμέροις κατακράς ἠλάσματο τοῦ Χριστοῦ, ἀμέλει καὶ μὴ οἶός τε ὢν, ἀξίως τὸν ἐρώμενον δεξιούσθαι (εἰ γὰρ καὶ πᾶσαν τὴν ἐν ἀνθρώποις εὐπορίαν εἰς ἐν τι συνενεγκῶν, τιμῆσαι θελήσειε, τῆς ἀξίας ἀνάγκη διαμαρτεῖν), ἡ δὲ δεύτερον ἦν, τὴν νύμφην αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, ἣν τοῦ ἰσίου ἐπρίλατο ἀμματος, ἐκ τῶν ἐνότων κοσμεῖν ἔσπευδε, καλὸν ἑαυτὸν εὐσεβείας παράδειγμα τοῖς πᾶσι δημοσίᾳ προθεῖς. Φησὶ γοῦν·

Θεσπίζομεν σὺν πᾶσι τοῖς σατράπαις, καὶ τῇ συγκλήτῳ τῆς ἡμῶν βασιλείας, τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον καὶ διάδοχον τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων καὶ κυρίου μου Πέτρου, πλάσιον τῆς βασιλείας ἔχειν ἐξουσίαν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, καὶ παρὰ πάντων πολλῶ πλέον ἢ τὸν βασιλέα τιμᾶσθαι καὶ σέβεσθαι, κεφαλὴν τε εἶναι τῶν τεσσάρων πατριαρχικῶν θρόνων, κρῖνεσθαι τε πρὸς αὐτοῦ καὶ ψηφίζεσθαι τὰ τῆ ὀρθοδόξῳ συμβαλόντα πίστει· δωροῦμεθα δὲ τῷ πατρὶ μου τῷ μακαρίῳ Σιλβέστρῳ καὶ τοῖς αὐτοῦ διαδόχοις τὸ ἡμέτερον παλάτιον, τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διάδημα, ἐκ λίθων τιμίων καὶ μαργάρων συγχείμενον, τὸ κυκλοῦν τὸν τράχηλον ὠμοφόριον, τὴν πορφυρᾶν χλαμύδα, τὸν κόκκινον χιτῶνα, καὶ πάντα τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα, τὰ τῶν βασιλικῶν ἔπιπνον ἀξιώματα, τὰ σκήπτρα, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς

etiam jus episcopo Carthaginensi in Africa concessimus, ex quo nobis hæc Deus restituit.

Exorientes in omni Illyrico canonicas dubitationes absque archiepiscopi Constantinopolis et synodi ejus sententia abrumperè non oportet, quæ habet privilegia veteris Romæ. Quærè etiam cap 8 litteræ II.

117 Constantini Magni edictum.

Sed dum in hac parte sermonis sim, num Constantini Magni edictum silentio præteribo? et quomodo insciæ reprehensionem non incurram, cum æque absurdum existimo, quæ non decet enarrare, et pulchra silentio dare? Illo enim nec religiosus quidquam videat aliquis, nec quod publice, ut credo, prædicari dignius sit. Omnium enim mirifice felici successu ab imperatore gestorum cum præce sit et testis luculentus, ex valde abundanti, tum fervidum viri erga pietatem amorem ostendit, tum omni monumento melius declaratis, quantis privilegiis æquum esset imperatores, non perfunctorie ea quæ ad religionem spectant agentes, Christi Ecclesiam donare. Hic etenim imperator, nulla destitutus virtute in his quæ Deum spectant, religiosus fuit, in his quæ ad homines, justus; ut externa specie internus animæ splendor pulchre describatur. Laudabilem enim habuit corporis magnitudinem, quemadmodum de eo narrat Historia, admirandam etiam venustatem, et valde mirificam in vultu positam verecundiam. Corporis mores animæ studii maxinia ex parte assimilare solebat; maxime vero propter religionem zelo exardens, ipso opere omnibus semper ostendit, quantis Christi desideris prorsus captus fuit, nimirum cum non posset dilectum digne amplecti. Etsi enim totis viribus humanis simul collectis honor prosequi vellet, dignitatem ejus assequi nullo modo potuit. Secundum erat, quod sponsam ejus Ecclesiam, quam proprio redemit sanguine, totis viribus adornare studuerit, se pulchrum pietatis exemplum omnibus exhibens. Dixit igitur:

Decernimus cum omnibus regni nostri satrapis et senatu, episcopum Romanum et successorem primi et principis apostolorum Petri regia majorem in universam terram habere potestatem, et ab omnibus, multo magis quam si rex esset, honorari, et extolli, et esse quatuor patriarchalium sedium caput, et judicari et decerni ab eo quæ ad fidem orthodoxam pertinent. Tradimus enim Patri nostro beato Silvestro et ejus successoribus nostram palatium, diadema super caput ex pretiosis lapidibus et margaritis factum, et superhumorale quod collum circumdat, et purpuream chlamydem, tunicam coccineam, et omnia indumenta regia, et imperialium eorum auctoritatem et sceptrum, et reliqua imperii ornamenta, et omnem nostræ potestatis gloriam. Et illos etiam

qui in sanctissimæ Romanæ Ecclesiæ clericum sunt relati, similibus senatui nostro indumentis exornari decernimus, et equos albis linteis circumdatos equitare, ut et eorum calceos ex albis linteis esse elaboratos, et si quis ex senatu nostro clericus fieri velit, a nullo impediri. Quoniam autem coronam auream propter animi humilitatem sanctissimus Pater noster Silvester recusabat, idcirco splendidissimum lorium, quod sanctam resurrectionem significat sancto capiti ejus propriis manibus imposuimus. Stratoris vero officium subeuntes, et frenum equi ejus tenentes, a sancti ejus palatii area, domini nostri Petri reverentia et veneratione pleni, exivimus. Æquum vero et omnino Deo gratum judicavimus, ut sanctissimus papa ab urbe Roma et Occidentalibus omnibus provinciis et urbibus exiret, et imperii potentiam in orientales partes transferret, et in anconissimo loco sub sole sitam Byzantii urbem occuparet, et in illa **118** imperialia exerceret; iniquum existimantes terrenum imperatorem illic potestatem habere, ubi Christianæ religionis initium e cælo nobis datum est. Hæc propriis manibus scribentes, et domini nostri Petri tumulo imponentes, sacra facimus juramenta, hæc omnia non omnino transgredi; sed etiam illis, qui nostrum imperium acceperint, illabefacta servanda mandamus, erga Patrem nostrum papam et successores ejus.

παράβηται· ἀλλὰ καὶ τοῖς τὸ ἡμέτερον διαδεξαμένοις κράτος φυλάττειν ἀπαράθραυστα παραγγυώμεθα πρὸς τὸν Πατέρα ἡμῶν Πάπαν καὶ τοὺς αὐτοὺς διαδόχους.

CAP. XII. *De ecclesiarum ædificatione et consecratione.*

Septimus VII synodi canon, illum qui aliisque sanctis reliquiis ecclesiam consecrat, a sacerdotio alienat, et, Hoc aliquando, inquit, aliis impiis, iconomachis, et Christianorum accusatoribus, contigit, qui Christianis venerandarum imaginum cultum, tanquam idololatriam, vitio vertebant. Templi autem consecratio hoc modo fieri solebat. Primo quidem per provinciæ episcopum ejus fundamentum cum prece et crucis fixatione positum fuit; et quando structura erat absoluta, consecratio et dedicatio et inthronizatio sequebantur, et antiminsii super sacram mensam impositio.

De antiminsiiis.

Appellatur ideo ἀντιμίνσια, quod expriment et referant multas ejusmodi mensas, quæ sanctam Dominicam mensam perficiunt; deinde sacro unguento et templum et hæc omnia inuncta sunt, et ita sanctorum martyrum reliquiæ sub sancta mensa reconduntur.

Decimus septimus vero monachos, qui imperandi studio moti obedientiæ jugum exuissent, et oratoria ædificare aggressi, quæ ad eorum perfectionem sufficiant non habent, ab illius loci episcopo prohiberi vult. Hoc ipsum autem et in clericis vel in laicis fieri. Si vero, quæ ad perfec-

ἡμῶν ἐξουσίας· τοὺς δὲ τῷ κλήρῳ τῆς ἀγιωτάτης Ῥώμης κατελεγμένους κοσμεῖσθαι κελεύομεν παραπληροῦσι τῇ συγκλήτῳ ἡμῶν ἐνδύμασιν, ἱπποῖς ἐποχομένους, ὀθόνας περιχειμένους λευκάς, ὡς ἐκ καὶ τὰ ὑποδήματα τούτων ὀθονίων εἶναι πεποιημένα λευκῶν· καὶ δεῖ ἀν αἰροῖτο κληρικὸς ἐκ τῆς ἡμῶν συγκλήτου γενέσθαι, τούτου πρὸς τινος μεθ' ἡμῶν εἰργεσθαι· ὅτι γὰρ μὴν τὴν ἐκ χρυσοῦ στεφάνου φρονήματος μετριότητι ὁ Πατήρ μου ὁ ἀγιωτάτος Σίλβεστρος παρακαλεῖται, ταύτη τοι τὸν ὑπερλαμπρον λῶρον, σημαίνοντα τὴν ἀγίαν Ἀνάστασιν, τῇ ἀγίᾳ κεφαλῇ αὐτοῦ ἰδίαις χερσίν ἐπέθηκεμεν· ἡμεῖς δὲ στρατώροιο ὀφείκειον ὑπελθόντες, καὶ τὰ χαλιναῖα τοῦ ἱπποῦ αὐτοῦ κατέχοντες, τῆς ἀγίας τῶν

ἱερῶν αὐτοῦ ἐξιμεν ἀνακτόρων, αἰδοί καὶ φόβῳ τοῦ κυρίου μου τοῦ ἀγίου συνεχόμενος Πέτρου· τῶν χρησίμων δὲ κομιδῇ καὶ θεοφιλῶν νενομίκαμεν, ἐστῆναι μὲν τῆς πόλεως Ῥώμης καὶ τῶν δυτικῶν χωρῶν ἀπασῶν τε καὶ πόλεων, τῷ ἀγιωτάτῳ Πάπᾳ· τὸ δὲ τῆς βασιλείας κράτος πρὸς τὰ τῆς Ἐφῆς μέρη μετενεγκεῖν, καὶ τὴν ἐν καλλίστῳ κειμένην τῆς ὑπὸ ἡλίῳ τοῦ Βυζαντίου πόλιν καταλαβεῖν, καὶ ἐν αὐτῇ ἰδρῦσασθαι τὰ βασιλεία, ἀδικον οἰηθέντες· ἐξουσίαν ἔχειν τὸν ἐπὶ γῆς βασιλεία, ἐνθα ἡ ἀρχὴ τῆς τῶν Χριστιανῶν θρησκείας ἐκ τῶν οὐρανῶν ὑπέβηεν ἡμῖν. Ταῦτα ταῖς ἰδίαις χερσὶ γράψαντες, καὶ τῷ νεκρῷ τοῦ κυρίου μου ἐπιθέμενοι Πέτρου, πιστεῖς ἐνδόχους ποιούμεθα, ἥ μὴν ὄλωσιν πάντα ταῦτα μὴ

C ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'. *Peri ἐκκλησιῶν οἰκοδομῆς καὶ καθιερώσεως.*

Ἄλλοτε δὲ τῆς ζ' συνόδου κανὼν τὸν χωρὶς ὀρίων λειψάνων ἐκκλησίαν καθιεροῦντα τῆς ἱερωσύνης ἄλλοτριῶν· καὶ τοῦτο γὰρ, φησὶ, ποτὲ πρὸς τοὺς ἄλλοις κακοῖς τοῖς εἰκονομάχοις ἐπράττετο καὶ Χριστιανοκατηγόροις, οἳα τοῖς Χριστιανοῖς τὴν τῶν νεκρῶν εἰκόνων, ὡς εἰδωλολατρείαν, ἐπικαλούμεν· προκύνησιν· ἀλλ' ἢ τοῦ ναοῦ καθιέρωσις οὕτως εἰσθῆναι γίνεσθαι. Πρῶτον μὲν δι' εὐχῆς καὶ σταυροπηγίου τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου ὁ τούτου θεμελίος πῆγνυται· τελεσθεῖσης δὲ τῆς οἰκοδομίας, ἢ τε καθιέρωσις γίνεται καὶ τὰ ἐγκαίνια, καὶ ὁ ἐνδονομισμὸς, καὶ ἢ τοῦ ἀντιμινσιοῦ ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης ἐπίθεσις.

D *Peri ἀντιμινσιῶν.*

Λέγονται δὲ ἀντιμίνσια ὡς ἀντιπρόσωπα καὶ ἀντιτυπα τῶν πολλῶν τοιούτων μίνσιων, τῶν καταρτιζόντων ἀγίαν δεσποτικὴν τράπεζαν, εἴτα τῷ ἀγίῳ μύρῳ ὁ τε ναὸς καὶ ταῦτα χρίεται πάντα, καὶ οὕτω τὰ λείψανα τῶν ἀγίων μαρτύρων ὑπὸ τὴν ἀγίαν βραβεύεται τράπεζαν.

Ὁ δὲ ἐξ' τῶν μοναχῶν τοὺς φιλαρχίας καὶ τὸν τῆς ὑπακοῆς ἀποσεισασμένους ζυγόν, καὶ ἐκτεθρίους οἴκους κτίζειν ἐπιχειροῦντας, καὶ ταῦτα πρὸς ἀπαρτισθῆναι ἐνδοεὺς ἔχοντας, εἰργεσθαι πρὸς τοῦ κατὰ χώραν ἀγίου ἐπισκόπου· τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ κληρικῶν, ἢ λαϊκῶν γίνεσθαι. Εἰ δὲ τὰ πρὸς

ἀπαρτισμὸν εὐποροῖεν, τὰ αὐτοῖς βεβουλιμένα εἰς ἄβρον καὶ πέρασ ἀγροῖαι.

Ὅ δὲ πρὸς τῆς ἐν Καρθαγίνῃ συνόδου τὰ δι' ἐνυπνίων, ἢ μαντεῖων, ἢ ἀποκαλύψεων γινόμενα ἐν τοῖς ἀγροῖς εὐκτήρια καταστρέφεσθαι πρὸς τῶν ἐγχωρίων ἐπισκόπων προστάττει, εἰ μὴ που σώματα μαρτύρων ἐν αὐτοῖς ἔχοιεν ὑποκείμενα, ἢ τινα τούτων λείψανα, ἢ ἐξ ἀρχαίων ἐκδομημένον ἦν τὸ ἐνταῦθα θυσιαστήριον, μηδὲ τοὺς ἄλλους ἐκείσε συνέρχεσθαι, καὶ μνήμας μαρτύρων ἐπιτελεῖν. Διὰ τοιούτου καὶ τὰς ἐνθουσιώσας τῶν γυναικῶν κατὰ δαιμονικὴν ἐπήρειαν καὶ ἀπάτην, καὶ προφοδιαζούσας δῆθεν τὰ μέλλοντα, ἢ τῶν ἀνδρῶν τοὺς προσποιούμενους δαιμονῶν, καὶ τοιαῦτα ληρούντας ἀπελαύνει παντὶ τρόπῳ καὶ ἐπιστομίζειν χρῆ. Ζήτει καὶ ἐν τῷ β' κεφ. τοῦ Α στοιχείου κανὼνα λδ' τῆς Β ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου.

Νόμοι.

Τὸν θέλοντα εὐκτήριον ἢ ἐκκλησίαν κτίσαι, διαλέγεσθαι δεῖ περὶ τούτου τῷ τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ, καὶ ἑωρεῖσθαι τὰ ἀρκούντα πρὸς λυγνοκαίαν καὶ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν, καὶ τὴν ἀδιάφορον τοῦ τόπου τήρησιν, καὶ τὴν ἀποτροφήν τῶν προσεδρευόντων, καὶ τότε τὸν ἐπίσκοπον τὸ πρῶγμα πᾶσι φανεροῦντα δημοσίᾳ ἐκείσε προσιέναι, καὶ σὺν εὐχῇ πηγνύουσι σταυροῦν, καὶ τότε τοῦ ἔργου ἀρχεσθαι τὸν οἰκοδομῆν ἡρημένον· καὶ ὅτι ὁ ἀρχάμενος νέον κτίζειν, ἢ παλαιῶν ἀναεῶν, ἀναγκάζεται μετὰ τῶν αὐτοῦ κληρονόμων παρὰ τῶν οἰκονόμων, καὶ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ τοῦ ἀρχοντος, ὃ ἡξίετο πληρῶσαι· εἴτα καὶ τὰς ὑπεσχημένας ἀποδοῦναι τῷ ναῷ δωρεάς.

Πᾶσα ἀγωγή προσήκουσα σεπτῷ οἴκῳ, εἴτε προσωπικῇ, εἴτε καθ' ὑποθήκην ἐστίν, οὐχ ὑπερβαίνει τὰ μ' ἔτη.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. Περὶ τῶν ἐν ἐκκλησίᾳ προσφύγων.

Νόμοι.

Θεσπιζόμεν μὴ ἐξεῖναι τινι, τοὺς ἀφ' οἰασθῆποτε τύχης πρόσφυγας ἐκ τῆς ἀγίας ἐξωθεῖν ἐκκλησίας· τοὺς δὲ τοῦτο τολμήσαντας τῷ τῆς ἱεροσυλίας ἐγκλήματι ὑποβάλλεσθαι.

Ὅ τὸν προσφεύγοντα εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, ἰδίᾳ αὐθεντικᾷ ἀποσπάσας, τυπτόμενος, καὶ κουρευόμενος ἐξορίζεσθαι.

Μέχρι τῶν πρὸς τῆς δημοσίας ἀγορᾶς τῆς ἐκκλησίας ὄρων τὸ ἀσφαλὲς ἐχέτωσαν οἱ πρόσφυγοντες, τοῖς ἐνδοτέροις λουτροῖς, ἢ κήποις, ἢ οἰκήμασιν, ἢ στοαῖς, ἢ αὐλαῖς χρωόμενοι· καὶ κωλυέσθωσαν ἐν τῷ τοῦ ναοῦ ὑπνοῦν ἢ ἐσθίειν· ὄπλοισ δὲ μὴ ἀσφαλιζέσθωσαν ἑαυτοὺς, ἀλλ' ἀποτιθέσθωσαν ταῦτα παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ.

Μετ' ὄπλων ὁ οἰκίτης πρόσφυγῶν εὐθύς ἐκβαλέσθω· ἀνθιστάμενος δὲ, μείζονι βιαζέσθω δυνάμει· κἀν μοχλόμενος τελευτήσῃ, ἀνεύθυνος ἔστω ὁ ἐπελθὼν αὐτῷ καὶ κτείνας δεσπότης.

Οὐτε δὲ ἀνδροφόνου, οὐτε μοιχοῦ, οὐτε πρῶτων ἄρπαξι, τὴν ἐκ τῶν ἱερῶν φυλάξεις ἀσφάλειαν, ἀλλὰ κακέθην ἐξελεύσεις, καὶ τιμωρίαν ἐπάξεις. Οὐ γὰρ τῶν τοιαῦτα ἀμαρτανόντων φεῖδεσθαι προσ-

tionem sufficiant, habeant, quæ ab ipsis delibata sunt, aggrediantur, et ad finem deducant.

Carthaginensis synodi 83 quæ per somnia et inanes revelationes in agris constituta oratoria, a loci episcopis everti jubet; nisi illic reposita habentur martyrum corpora, vel quædam eorum reliquæ, vel ab antiquo tempore ibi exstructum fuit altare: nec ibi congregari populos, nec martyrum memorias celebrare. Et propter hæc mulieres, per dæmonis fraudem et dolum afflatas, et exinde futura prædicentes, vel viros, qui se a dæmone possessos simulant, et talia uugantur, omni modo abigere et os obstruere oportet. Quære et in 8 cap. litteræ A canonem 34 Laodicenæ synodi.

Leges.

Qui domum oratoriam vel ecclesiam ædificare voluerit, de illo cum civitatis episcopo disserere oportet, et, quod ad luminum accensionem et sacram administrationem sufficiat, donare, et commodam loci conservationem, et præfectorum alimentum; et tunc episcopum rem omnibus notam facientem publice 119 illuc procedere, et cum precibus crucem figere: et tum demum opus aggrediatur, et destinata ædificet. Et quod, qui novam ædificare incept, vel veterem renovare, ipse cum suis hæredibus ab œconomis, et episcopo, et magistratu, opus inchoatum consummare compellitur; tum et promissas donationes templo dare.

Omnis actio quæ ad venerabilem domum pertinet, sive sit personalis, sive sub padio, quadraginta annos non excedit.

CAP. XIII. De iis qui in ecclesiam confugiunt.

Leges.

Decernimus nulli propter quemcunque prætextum profugas ex sancta ecclesia amovere licere; qui vero illud audent, sacrilegii poenæ subijci.

Qui in sanctam Dei ecclesiam confugientem propria auctoritate abstrahit, verberatus et tonsus exsilio multetur.

Usque ad ecclesiæ terminos ad forum publicum tuto se habeant confugientes, interioribus balneis, vel hortulis, vel cubiculis, vel porticibus, vel areis utentes: et intra templum comedere vel dormire prohibeantur. Non autem armis seipos securent, sed illa ante episcopos exuant.

Si servus armatus confugerit, statim ejiciatur; si vero resistit, majori potestate cogatur: et si pugnano interemptus fuerit, poenæ non obnoxius sit dominus, qui illum aggressus est et occidit.

Neque homicidis, neque adulteris, neque virginum raptoribus, in ecclesia securitatem concedes, sed exinde abstrahes, et supplicium exiges. Non enim iis qui talia peccant, remitti convenit, sed

qui antecellunt, ne talia a temerariis patiantur. Aliter in sacris etiam securitas, non illis qui injuria afficiunt, sed qui afficiuntur, a lege conceditur: impossibile enim esset, utrumque ex sacrosanctis locis securitate firmari, et injuria afficientem et affectum.

In ecclesiam confugientem nemo vi abstrahat; sed confugæ causam manifestam faciat sacerdoti, et ab eo confugientem tuto accipiat, ut secundum leges inquiratur et administretur contra eum caput.

Si quis confugientem ab ecclesia vi abstrahi passus fuerit, duodecim flagella accipiat, et tunc juxta quod decet, confugientis caput requiratur.

Oportet vero confugientes a judiciis competentibus judicari, et non ab ecclesia adversarios suos accersi.

Sanctissimis episcopis vel defensoribus curæ sit confugientium nomina et accusationes describere, et magistratibus ostendere, et illi aptum eis iudicium statuunt: quamobrem, qui non describuntur, non sunt profugæ. Quære etiam in cap. 7 lit. II.

120 CAP. XIV. Quod non oportet in duarum civitatum ecclesiis unum esse clericum.

Decimus iv synodi canon, ut et vicesimus in duarum civitatum ecclesiis unum clericum conscribi oportere non existimat; nempe in ea, in qua a principio ordinatus fuit, et in ea, ad quam tanquam ad majorem postea confugit propter inanis gloriæ cupiditatem, ex episcopatu forsitan in metropolin, vel ex illa in patriarchatum: sed eum illic restituit in qua prius ordinationem acceperit. Si quis autem, inquit, ante hunc canonem translatus fuit, illum non oportet ecclesiæ negotia ex qua translatus fuit sibi vindicare: quiennque enim hoc faciunt, suo gradu deponentur. Hoc autem non impedit clericos qui in parva civitate in duas ecclesias sunt ordinati.

Quamvis vii syn. 15 can. in magnis civitatibus unum clericum duabus ecclesiis collocari turpis lucri gratia prohibet; hoc autem solum permittit in regionibus externis fieri, eo quod hominum inopia laborant. Si enim, inquit, unius ecclesiæ relictus ad vitæ necessitatem alicui non sufficit, alia ergo aliqua studia quærat, ex quibus quæ sibi et albis sunt necessaria comparet. Nam dicit Apostolus: « Usibus meis et eis qui mecum sunt, manus istæ subministrarunt. » Omnia autem hæc commutavit temporis et rerum vicissitudo.

CAP. XV. Quod intra ecclesias non oportet agnatas, ut vocant, vel convivia facere, vel intra sanctos ejus ambitus cauponam habere, vel aliquid ad mercatorem exponere, vel jumentum absque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere manere.

Quære cap. 3 litteræ A.

ἄ ἕκει, ἀλλὰ τῶν περιόντων, ἵνα μὴ τοιαῦτα ἐκ τῶν τολμηροτέρων πάσχοιεν· ἄλλως τε καὶ ἡ ἐκ τῶν ἱερῶν ἀσφάλεια οὐ τοῖς ἀδικοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀδικουμένοις δίδεται παρὰ τοῦ νόμου, καὶ οὐκ ἔστι δυνατὸν ἐκάτερον ἰσχυρίζεσθαι τῇ παρὰ τῶ ἀσύλων τόπων ἀσφαλείᾳ, καὶ τὸν ἀδικοῦντα, καὶ τὸν ἀδικούμενον.

Μηδαὶς τὸν ἐπ' ἐκκλησίαις πρότερον βλαβεροῦσιν, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν τοῦ πρόσφυγος δῆλον ποιείτω τῷ ἱερεῖ, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀσφαλῶς λαμβάνει τὸν προσπεφυγότα, τοῦ νομίμως ζητηθῆναι καὶ διοικηθῆναι τὸ κατ' αὐτὸν κεφάλαιον.

Εἰ δὲ τις δοκιμάσει χειρὶ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀποσπᾶσαι τὸν πρόσφυγα, ὁ τοιοῦτος δώδεκα ἀλλοτρίως λαμβανέτω, καὶ τότε κατὰ τὸ πρέπον τὸ τοῦ πρόσφυγος ζητησάτω κεφάλαιον.

Δεῖ δὲ παρὰ τοῖς προσφόροις δικάζεσθαι δικασταῖς τοὺς πρόσφυγας, καὶ οὐχὶ παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ τοὺς ἀντιδικούς αὐτῶν μετακαλεῖσθαι.

Τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις ἢ ἐπίσκοποις, ἐπιμελὲς ἔστω τῶν προσφευγόντων τὰ ὄνόματα καὶ τὰς αἰτίας ἀπογράφεσθαι, καὶ τοῖς ἔρχουσιν ἐμφανίζειν, κάκεινοι τὴν ἐπιτιθέειον δίκην αὐτοῖς διατυπώσωσιν· ὥστε οἱ μὴ ἀπογραφόμενοι οὐκ εἶσι πρόσφυγες. Ζῆτει καὶ ἐν τῷ ζ' κεφ. τοῦ II στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν ἐκκλησίαις δύο πόλεων ἓνα εἶναι κληρικόν.

Ὁ ἰ' τῆς δ' συνόδου κανὼν, εἶτι δὲ καὶ ὁ κ' εἰς δύο πόλεων ἐκκλησίας ἓνα κληρικὸν καταλέγεσθαι οὐκ οἰεταὶ δεῖν· εἰς ἣν δηλαδὴ τὴν ἀρχὴν χειροτονήτω, καὶ πρὸς ἣν ὕστερον καταπέφυγεν ὅσα μείζωνος δόξης ἐφέσει κενῆς, ἐξ ἐπισκοπῆς τυχὼν εἰς μητρόπολιν, ἢ ἐκ ταύτης εἰς πατριαρχεῖον· ἀλλ' ἀποκρίσασθαι τοῦτον ἐνθα πρῶτον τὴν χειροτονίαν ἐδέξατο. Εἰ δὲ τις, φησὶ, μετατεθῆναι πρὸ τοῦ κανόνος ἔφησε τούτου, οὐ δεῖ καὶ τῶν πραγμάτων μεταποιεῖσθαι τῆς ἐκκλησίας, ἐξ ἧς μετεκινήθη τοῖς δὲ τοῦτο ποιοῦσιν ἐκπτώσεως τοῦ οἴκελου τιμᾶται βαθμοῦ. Τοῦτο δὲ οὐκ ἐμποδίζει τοὺς ἐν μιᾷ πόλει εἰς δύο ἐκκλησίας ταυτομένους κληρικῶς.

Εἰ καὶ ὁ ιε' τῆς ζ' συνόδου ἐν μὲν ταῖς περιφερείαις τῶν πόλεων τὸν ἓνα κληρικὸν κατατάττεσθαι δυσὶν ἐκκλησίαις αἰσχροῦ κέρδους χάριν ἀπαγορεύει, συγχωρεῖ δὲ τοῦτο μόνον ἐν ταῖς ἐξω γινόμεναι χώραις, παρὰ τὸ σπανίζειν ταύτας ἀνθρώπων. Εἰ γὰρ τὸ ἀποχωρῶν, φησὶν, ἐκεῖνω τοῦ βίου ἢ τῆς μίδς ἐκκλησίας μὴ πορίζῃ καρποφορία, ἀλλ' ἔστι καὶ τῶν ἐτέρων μετιῶν ἐπιτιθευμάτων, καὶ ἐαυτῶν, καὶ ἄλλοις ἐπαρκείτω. « Ταῖς χρεῖαις μου γὰρ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, καὶ τοῖς οὐσι μετ' ἐμοῦ ὑπέρησαν αἱ χεῖρες αὐταί. » Ταῦτα δὲ πάντα μετεποίησεν ἡ τοῦ καιροῦ καὶ τῶν πραγμάτων μεταβολή.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'. Ὅτι οὐ δεῖ τῆς ἐκκλησίας ἐνδοῦ τὰς λεγομένας ἀγάπας, ἢ συμπόσια γίνεσθαι, ἢ τῶν ἱερῶν ταύτης ἐνδοῦ περιβόλων κηληρίων εἶναι, ἢ τι κατ' ἐμπορίαν προτίθεσθαι, ἢ κτηνος χωρὶς ἀνάγκης εἰσάγειν, ἢ τινα μεταγυναικὸς καταμένειν.

Ζῆτει τὸ γ' κεφ. τοῦ Α στοιχείου.

Ὁ δὲ ες' τῆς ζ' συνόδου κανὼν ἔνδον τῶν τῆς Α' ἐκκλησίας ἱερῶν περιβόλων καπιλεῖον εἶναι, ἢ ἐδώδεμα προτιθέναι εἰς πρᾶξιν, ἢ ἕτερα ἄλλα κατ' ἐμπορίαν, τῶν κομιτῶν ἀθέσμων ἡγούμενος, ἀφορισμῶν τὸν οὕτω ποιῶντα καθυποβάλλει. Οὐκ εἴρηκε δὲ, τῆς ἐκκλησίας ἔνδον, τοῦτο γὰρ οὐδ' ἂν εἰς τῶν εὐσεβεῖν αἰρουμένων, καὶ φρενὸς μετρίας μετεληφῶς ἐνοήσεσιν· ἀλλὰ, τῶν ἱερῶν περιβόλων, ἀπασαν τὴν τῆς ἐκκλησίας δηλῶν περιοχὴν, τὰ τε προτεμενίσματα καὶ τὰ προαύλια. Ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἀγανακτήσας, φραγγελεῖ τοὺς θεοκαπήλους τοῦ ἱεροῦ ἀπήλασε, καὶ τὸ κέρμα, ἦτοι τὸ νόμισμα ἐξέχεσε τῶν κολλυθιστῶν, τῶν τὰ λεπτά νομίσματα δηλαδὴ πωλοῦντων.

Ὁ δὲ πη' τοὺς χωρὶς ἀνάγκης κτήνος οἰονδηποτοῦν ἐν τοῖς ἐκκλησίαις εἰσάγοντας, κληρικούς μὲν ὄντας καθαιρεῖ, λαϊκοὺς δὲ ἀφορίζει. Εἰ δὲ τις, φησί, χειμῶνος τυχὼν ὀδοιπορῶν, καὶ ἀπορῶν εἰς καταμονὴν οἰκίσκου, εἰς τὸν ναὸν εἰσέδω, καὶ τὸ κτήνος ἑαυτῷ συνεισῆγαγεν, οὐκ ἂν ὀφλήσειε μέμψιν, οἷα μὴ γνώμη, ἀλλ' ἀνάγκη τοῦτο πεποιηκῶς, ἀγωνιῶν, μὴ ἄρα τοῦ κτήνους διαφθαρέντος τῷ κρύει, καὶ αὐτὸς κινδυνεύσειε, μὴ οἷός τε ὢν χωρὶς ἐκείνου βαίνειν ἐπὶ τὰ πρόσω, εἰ καὶ τὸν ἐκ τοῦ ψύχους θάνατον κατὰ γὰρ τὸ παρὸν ἔδοξε διαπερυγῆναι. Τὸ σάββατον γὰρ, φησί, διὰ τὸν ἀνθρώπον γεγένηται, ἵνα ἀναπαύσῃται ὁ δοῦλος σου καὶ τὸ ὄλοζύγον· ὥστε ἡ τοῦ ὑποζυγίου ἀνάπαυσις οὐ δι' αὐτὸ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνθρώπου νοσηροσύνην, ἵνα ἀναπαυόμενον ἔχη τοῦτο εἰσέπειτα ἀκραιότερον· ὡς καὶ ὁ σάββας φησὶ Παῦλος· (Μὴ τῶν βῶν μέλει τῷ Θεῷ;) ἀλλ' οὐδὲ τῶν πετεινῶν ἔνια προσήκον εἰσάγεσθαι, ἵνα μὴ τῇ ἐκκρίσει τούτων τὰ ὅσια καθυβρίζηται ἀχρεοσύμενα.

Ὁ δὲ ιζ' τοὺς γυναῖκα συνοικοῦντας, καὶ περὶ ἐλάττωτος τῆν εἰς τὰ ὅσια τιθεμένους, αἰδῶ, ἐν τοῖς περὶ τὴν ἐκκλησίαν ἱεροῖς τόποις ἐσκηνηθῆναι τοιμύοντας καὶ μὴ διαστῆλλοντας ἀνὰ μέτρον ἁγίου καὶ βεβήλου κατὰ τὸ λόγιον, τούτων ἀπάντων καὶ τῶν λεγομένων κατηχομενίων ἐξωθεῖσθαι προστάττει· τοὺς δὲ μὴ πειθομένους, κληρικούς μὲν ὄντας, καθαιρεῖ, λαϊκοὺς δὲ ἀφορισμῶν ὑποτίθησι.

Νόμος.

Καὶ γὰρ καὶ ὁ ἀνωτέρω βῆθεις νόμος οὐδὲ τοὺς πρόξυφας ἐπιτρέπει ἔνδον τοῦ ναοῦ ὑπνοῦν ἢ ἐσθλεῖν. Ἀλλὰ καὶ ἡ οὐ γὰρ βασιλείως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ τιμωρεῖσθαι κελεύει τοὺς ἐπιτρέποντας· ἄλλοις ἐν τοῖς κατηχομενίοις σκηνοῦν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'. Ὅτι τῶν ἐκκλησιῶν πράγματα ἀνεκποίητα εἶναι δεῖ, καὶ ὁπῶς δεῖ τοὺς ἐπισκόπους ταῦτα διοικεῖν.

Ὁ λη' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν πάντων μὲν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων τὸν ἐπίσκοπον εἶναι τὴν φροντίδα κελεύει, καὶ ὡς ὑπὸ Θεοῦ μάρτυρι διοικεῖν ταῦτα· μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ ὅτιον ἐξ αὐτῶν σφετερίζεσθαι, ἢ συγγενέσιν ἰδίοις τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι· εἰ δὲ πένητες εἴεν, ἐπιχορηγεῖν

Septuagesimus sextus vi synodi canon, intra sanctos ecclesie ambitus canponatoriam officinam esse, vel esculenta venalia proponere, vel alia quæcumque a mercaturam, omnino illicitum esse judicans, segregationi illum, qui ita facit, subjicit. Non dixit vero, intra ecclesiam; nam illud nemini, qui pietate est imbutus, vel modico sensu præditus, in mentem venit; sed, sacros arditas, omne ecclesie septum et areas et vestibula significans. Hoc enim ægre ferens Dominus, flagello sacrilegos nundiatores a templo expulit, et nummulariorum æs vel numisma effudit, eorum nempe qui exigua numismata vendebant.

Illos vero qui, nulla necessitate urgente, intra sacras ædes jumentum quodvis introducunt, si sint quidem clerici, deponit; sin autem laici, segregat octogesimus octavus canon. Si quis autem, inquit, hieme forte iter faciens, et domo ad hospitandum indigens, in templum diverterit, et jumentum secum introduxerit, non omnino reprehensionem incurrit; ut qui non ex sententia, sed necessitate hoc fecit in periculo constitutus. Nonne enim, pereunte propter frigus **121** jumento, ipse etiam periclitatur, ut qui absque illo non potest ulterius progredi, licet mortem ex frigore proveniente hoc tempore fugisse videtur? Sabbatum enim, ait, propter hominem factum est, ut quiescat servus tuus et jumentum tuum. Quare jumentum quies non ipsius jumentum, sed hominis gratia præceptum est, ut illo post quietem vegetiore mox utatur. Quod magnus quoque Paulus asserit, « Numquid de hobus cura est Deo? » Sed neque volueres ulla introducere convenit, ne illarum excrementis loca sancta poluantur.

Qui cum mulieribus cohabitavit, et inlocore et irreverenter erga sacra loca se gerentes, in locis circa ecclesiam sacratis habitare audent, nullum omnino inter sacratum et profanum discrimen facientes juxta oraculum, ab omnibus his, et ab eis quæ dicuntur catechumeniis, ejciendos esse decernit 97 canon; quique non paruerint, si sint quidem clerici, depositioni, si vero laici, segregationi subjicit.

Lex.

Etenim superius etiam citata lex, ut profugæ intra templum obdormiant vel comedant, non permittit. Sed et septuagesima tertia imperatoris Leonis Sapientis novella puniri jubet illos qui in catechumeniis habitare aliis permittunt.

CAP. XVI. Quod ecclesie bona inalienabilia esse oportet, et quomodo debent episcopi illa administrare.

Sanctorum apostolorum canon 38 omnium rerum ecclesiasticarum episcopum curam gerere, et tanquam Deo intuente illa administrare jubet: non licet autem illi ex eis sibi aliquid vindicare, vel propriis cognatis, quæ Dei sunt, largiri. Si vero sint pauperes, illis eodem modo ac aliis pauperibus

ribus suppeditat; et non pauperum prætextu, quæ sunt ecclesiæ, vendat: sed ex redditibus sibi ipsi et illis suppeditat. Quæcunque enim Deo sunt consecrata, ne faciat profana.

Hunc verbatim commemorans vii synodi 12 can. adducit: Si episcopus vel monasterii præfectus episcopii vel monasterii quascunque possessiones alienet, et principi vel alteri tradat, irrita sit traditio. Quod si detrimentum potius quam utilitatem afferre agrum cœsetur, ne sic etiam eum magistratibus, sed clericis vel agricolis addicat. Sin autem calliditate aliqua utatur, et ex clerico vel agricola agrum magistratus rursus emerit, sic quoque irrita sit actio, sive sit venditio sive permutatio, et episcopo vel monasterio ager restituitur. Qui autem hoc fecerit episcopus vel præfectus, ille quidem ab episcopo, hic vero a monasterio amoveatur, ut qui male dissipent quæ non congregavere. Amotione autem depositio omnino intelligitur.

His etiam consentit Carthaginensis syn. can. 26, qui ecclesiasticas possessiones alienari vetat, licet nullum omnino afferant redditum. Sin magna urgeat necessitas, ad præfinitos duodecim episcopos, et imprimis ad aliorum antistitem, res deferatur. Si hoc autem propter inevitabilem necessitatem fieri nequeat, vicinos quoque episcopos testes adhiberi oportet, ut cura habeatur, ne urgentes necessitates, quæ ecclesiæ illius contigerunt, ignoret synodus: quod nisi efficere promptus sit, tanquam Deo et synodo rationi reddendæ obnoxius, a proprio honore alienabitur.

122 Tricesimus sextus autem presbyteris et aliis clericis res ulla ecclesiæ, sive mobiles sive immobiles, vendere interdicit, nisi sua sententia illud approbet episcopus. Imo nec ipsi quidem hoc facere concessum est, synodo, cui subest, id ignorante, ut et presbyteris sibi subjectis. Ipsos enim ad rerum ecclesiasticarum administrationem oportet sufficientes testes habere, ne offensiones in eum exoriantur. Mobilia autem vendere, vasa forsân sacra, omnino interdictum est: episcopo autem, qui absque cleri sententia, quæ ad victum sunt idonea, frumentum nempe, vel varia fructuum genera, vendit, succensere non oportet.

De eisdem mentionem faciens 15 Ancyranæ syn. dicit: Quod si, tempore quo ecclesia suo episcopo destituta fuit, contigit, ut ab aliquo clerico ex ejus bonis quidquam fuerit venditum, ille, qui postea ordinandus erit, quod fuit venditum revocet: illius vero judicio relinquatur, an oporteat pretium emptori reddere, an non; fieri enim potest, ut ager admodum fertilis majorem pretio ab emptore dato fructum fecerit.

Magnus vero Cyrillus in secundo ad Domnum epistolæ capite vasa pretiosa et possessiones immobiles inalienabilia ecclesiis servari jubet: incidentium vero sumptuum dispensationem illos

καὶ τούτοις ἐξ ἰσῆς τοῖς λοιποῖς πένησι· μὴ μέντοι προφάσει τῶν ἐνδεῶν τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπαμειβῆν· ἐκ δὲ γε τῶν προσέλων ἐαυτῶ τε κτείνους ἐπαρκεῖν· τὰ γὰρ τῷ Θεῷ καθιερωθέντα οὐχ ὅσιν ἐκποιεῖν.

Τούτων κατὰ ῥῆμα ἐπιεικῶν ὁ τῆς ζ' συνόδου ἰβ' προσεπάγει· Ἐπίσκοπος ἢ ἡγούμενος, ἔστιν ἃ τῶν τοῦ ἐπισκοπείου ἢ τῶν τοῦ μοναστηρίου κτημάτων ἐκποιούμενος, καὶ ἄρχοντι ἢ ἐτέρῳ τινὶ ἐκδιδοῖς, ἄκυρον εἶναι τὴν ἐκδοσιν. Εἰ δὲ προφασίζοιτο προζημιῶν μᾶλλον ἢ ὄνεια τὸν ἄγρον, μηδ' οὕτως ἄρχουσι, κληρικοῖς δὲ ἢ γεωργοῖς αὐτὸν ἐκδιδοῦτω. Εἰ δὲ πανουργία χρῆσαιτο, καὶ ἐκ τοῦ κλήρου ἢ τοῦ γεωργοῦ ὁ ἄρχων αὐθις ὠνήσατο τὸν ἄγρον, καὶ οὕτως ἄκυρον εἶναι τὴν πρᾶξιν, ἔτε πρᾶξις, ἔτε συναλλαγμα εἴη, καὶ τὸν ἄγρον τῷ ἐπισκοπείῳ ἢ τῷ μοναστηρίῳ ἀποκαθίστασθαι, καὶ ὁ τοῦτο σκαιωρήσας ἐπίσκοπος ἢ ἡγούμενος, ὁ μὲν τοῦ ἐπισκοπείου, ὁ δὲ τοῦ μοναστηρίου ἐκβεβλήσθων, ὡς διασκορπιζόντες κακῶς ἃ οὐ συνήγαγον· τῇ ἐκβολῇ δὲ πάντως συνεξκοβεταί καὶ ἡ καθάρσις.

Τούτοις καὶ ὁ κς' τῆς ἐν Καρθαγίνῃ ἐπιψηφίζεται, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀνεκποίητα εἶναι τὰ κτήματα βούλεται, εἰ καὶ μηδὲν τινὰ φέρει πρόσοδον. Εἰ δὲ πολλὴ τις ἀνάγκη ἐπίκειται, τοῖς ὠρισμένοις δώδεκα ἐπισκόποις, καὶ πρὸ τούτων τῷ τῶν ἄλλων πρωτεύοντι, ἀναθεῖναι τὰ περὶ τούτου. Εἰ δὲ τοῦτο οὐχ οἶδ' ἂν διὰ τὸ ἀπαραίτητον τῆς ἀνάγκης, τοῖς ὁμόροις γοῦν τῶν ἐπισκόπων διαμαρτύρασθαι, προνοήσῃ τοῦ μὴ ἀγνοῆσαι τὴν σύνοδον τὰς ἐπισυμβάσας τῇ ἐκκλησίᾳ τούτου περιστάσεις· ὅπρις εἰ μὴ ἔρῃσαι προθυμηθεῖν, ὅσα ὑπεύθυνος τῷ Θεῷ καὶ τῇ συνόδῳ, τῆς ἰδίᾳ τιμῆς ἀλλοτριωθήσεται.

Ὁ δὲ λγ' πρεσβυτέρους καὶ λοιποῖς κληρικοῖς ἀπειρηκεν ἔστιν ἃ τῶν τῆς ἐκκλησίας πειράσκειν κινήτων τε καὶ ἀκινήτων, εἰ μὴ ἄρα καὶ ὁ ἐπίσκοπος συναίνεσιν· οὐ μὴν οὐδ' αὐτῶ τούτο ποιεῖν ἐφείται, τῆς ἐφ' ἣ τελεῖ ἀγνοουσίης συνόδου, προσέτι καὶ τῶν ὅπ' αὐτῶ πρεσβυτέρων. Δεῖ γὰρ ἐπὶ τῆς δικήσεως τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων μάρτυρας αὐτοὺς ἀξιοχρεοῦς ἔχειν, ὡς μὴ σκάνδαλα κατ' αὐτοῦ φύοιντο. Κινητὰ μέντοι πωλεῖν, σκευὴ τυχὴν ἱερὰ, πάντῃ ἀπειρηται· τὰ δὲ γε πρὸς τροφήν ἐπιτήδεια, σίτον δῆπου, καὶ ἄλλα σπερμάτων εἶδη, νεμεσῶν οὐ δεῖ τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ δίχα γνώμης τῶν τοῦ κλήρου πιπράσκοντι.

Ταῦτα καὶ ὁ ιε' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ διεξιῶν ἐπάγει· Ὡς εἰ γε μὴν συμβαίη πρὸς τῶν κληρικῶν πρᾶξιναι τι τῶν τῆς ἐκκλησίας, ἐπισκόπου χηρευούσης, τῷ τηνικαυτὰ ἀνακαλεῖσθαι τὸν εἰσέπειτα χειροτονηθῆσάμενον τὸ πρᾶθέν· τῇ δὲ τούτου χρεῖσι ἀνεῖται, ἔτε χρῆ ἀναστραφῆναι τὸ τίμημα τῷ περιμένοντι, ἔτε καὶ μὴ. Εὐπροσόδου γὰρ ἰσως τοῦ χωρίου τυγχάνοντος, πλείω τῆς καταβληθείσης τιμῆς ἐκαρπώσατο.

Ὁ δὲ μέγας Κύριλλος ἐν κεφαλῆῳ δευτέρῳ τῆς πρὸς Δόμμον ἐπιστολῆς κειμήλια καὶ κτήσεις ἀκινήτους ἀνεκποίητα ταῖς ἐκκλησίαις σώζεσθαι κελεύει· τῶν δὲ παρεμπιπτόνων ἀναλωμάτων τὴν

οικονομίαν τοὺς τὴν θείαν διέποντας ἱερωσύνην ἔχειν· τὸ γὰρ ἀπαιτεῖσθαι λόγον τὸν ἐπίσκοπον τῆς διοικήσεως τῶν ἐπισυμβαίνοντων ἀναλωμάτων, εἴτε ἐκ προσόδων εἴτε τῆς ἐκκλησίας, εἴτε οὖν καὶ ἀπὸ τινων καρποφορίας, λυπησεί σφόδρα, ὡς μηδὲν ἐσχάτης ἀδικίας ἐλλείπον, τοὺς ἀπανταχῆ γῆς ὄντας θεοσεβεστάτους ἐπισκόπους. Ἐκαστος γὰρ ἡμῶν τῶν ἰδίων καιρῶν δώσει λόγον τῷ δικαίῳ Κριτῆι.

Νόμοι.

Τὰς ἐκποιήσεις τῶν κτημάτων, ἃ τοῖς εὐαγέοις οἰκοῖς ἀνήκει, ἴσμεν τῇ πείρᾳ εἰς ἐσχάτην βλάβην καὶ παντελῆ καταστροφήν τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ γινομένας. Ψιλοῦμεναι γὰρ ἐκ τούτου τῆς οἰκείας περιουσίας, εἰς τὸ μηκέτι εἶναι περισταναί. Αὐτὸ δὲ μείνουν ἀπὸ τοῦ νῦν μὴ συγχωρεῖν προσέρχεσθαι ταύτας, εἰ μήπου ἀπαραίτητος καταπέγχει χρεία.

Οἱ ἀπὸ τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων ἢ ἀπλῶς ἐκκλησιῶν ἐμψυτεύομενοι, ἢ μισθοῦμενοι, ἢ ἀγοράζοντες, ἢ κατὰ τινα τρόπον ἐκλαμβανόμενοι κτήσιν ἀκίνητον, πολλὴν ὀφείλουσι καταβάλλεσθαι φροντίδα, ἵνα τὰ παρ' αὐτῶν καταβαλλόμενα εἰς ἀναγκίας χρεῖας τῶν εἰρημένων ἐκκλησιῶν, ἢ ἀντιπαγωγὰς ἐτέρων κτημάτων χρησιμευόντων αὐταῖς ἐκδαπανηθῶσιν. Ἐὰν δὲ τὰ παρ' αὐτῶν καταβληθέντα μὴ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον διοικηθῶσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ τυχόν εἰς ἄλλας τινὰς ἰδίας χρεῖας, ἢ ἀπλῶς ἐξωθεν τῆς ὠφελείας τῶν εὐαγῶν οἰκων, οἱ ταῦτα πεπρακότες, ἢ ἄλλως ὀπισθόποτε ἐκδεδωκότες τὰ καταβληθέντα καταναλώσουσιν· οἱ μὲν προειρημένοι εὐαγεῖς οἰκοὶ καὶ αἱ ἐκκλησίαι, εἰς τῆς τεσσαρακονταετίας ἀγωγὴν ποιούμενοι, ἀναργύρως τὰ οἰκεῖα παντὶ τρόπῳ ἀπολήψονται· οἱ δὲ τὴν δέουσαν φροντίδα περὶ τῶν παρ' αὐτῶν ἐκληφθέντων μὴ ποιησάμενοι, ἀπὸ μὲν τοῦ εὐαγοῦς οἴκου οὐδόλως, ὡς προειρηται, λήψονται· ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς, τὸ καὶ μὴ τινα ἐτέραν ὑποσχέειν τιμωρίαν, ὅτι τὰς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, ὅσον τῇ αὐτῶν ἀμελείᾳ, εἰς διαφθορὰν ἔλθειν συγκατεργάσαντο. Κατὰ μέντοι γε τῶν καταναλωσάντων αὐτὰ εἰς οἰκεῖαν δαπάνην, ἢ ἀπλῶς ἐξωθεν τῆς τῶν εὐαγῶν οἰκων ὠφελείας, ἀγωγὴν ἔχειν δύνανται.

Ἄν δὲ παρὰ τὰ διηγορευμένα ἡμῖν συνάλλαγμα τι γένηται ἐπὶ τοῖς διαφέρουσι πράγμασι, κινήτοις τε καὶ ἀκινήτοις, ἐν τῶν εὐαγῶν οἰκων, ἀναδίδεσθαι μὲν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ τὸ πρᾶγμα, ἐφ' ᾧ τοιοῦτό τι παρηκολούθησε μετὰ τῶν τοῦ μέσου χρόνου καρπῶν· μενέτω δὲ παρ' αὐτῇ καὶ τὸ τρίμημα, ἢ τὸ ἀντιδωρον, ἢ τὸ ὑπὲρ ἀμείψεως, ἢ ἄλλης οἰασοῦν αἰτίας αὐτῇ δεδομένον. Εἰ δὲ δωρηθῆι πρᾶγμα ἐκκλησιαστικόν, καὶ αὐτὸ ἀναδίδεσθαι τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ μετὰ τῶν τοῦ μέσου χρόνου καρπῶν· εἰ δὲ ὑποθήκη παρὰ ταῦτα δοθῆι, ὁ δανειστής τὸ ἐποφειλόμενον ἀπολλύτω, καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα τῷ εὐαγεί οἴκῳ ἀποδίδτω. Οἱ δὲ τὰ συμβόλαια γράψαντες ἐπὶ τοιοῦτοις ταβουλλάριοι παρὰ τὸνδε ἡμῶν τὸν νόμον διηνεκεῖ ἔξοριζ· κατάδικαζέσθωσαν.

Ἡ μὲντοι ταῦτα νομοθετοῦσα ρκ' Ἰουστινιάνειος νόμος θεοπίζει μὴ μόνον ἀπρόσεδον, ἀλλὰ καὶ εὐπρόσο-

qui divinum sacerdotium administrant, subire. Quod enim sumptuum, qui illis eveniunt, dispensationis ratio ab episcopo exigatur, sive ex ecclesiasticis redditibus fuit, sive ex fructu aliunde percipito, magna tristitia afficiet sanctissimos episcopos, qui sunt ubique terrarum, quod nihil ultimæ injustitiæ deest. Unusquisque enim nostrum justo Judici temporum nostrorum rationem reddet.

Leges.

Possessionum, quæ ad sacrosanctas domos pertinent, alienationes experientia didicimus ad extremum damnum et Dei ecclesiarum subversionem fieri. Exinde enim propria facultate privantur, ut non amplius existere possint. Quapropter optimum abhinc erit, ut illæ, nisi gravis urgeat necessitas, ab alienationibus abstineant.

Qui a sacrosanctis monasteriis vel simpliciter ecclesiis emphyteusim faciant vel conducunt, vel emunt, vel aliquo modo immobilem possessionem excipiunt, debent multam curam adhibere, ut quæ ab illis solvantur, ad dictarum ecclesiarum usus necessarios, vel aliarum possessionum, quibus opus habent, introductiones impendantur. Sin autem, quæ ab illis soluta sunt, dicto modo non administrantur, sed fortasse in alias quasdam privatas necessitates vel simpliciter extra sacrosanctarum domorum emolumenta, qui hæc tractant vel aliter quocunque modo elocant, etiam soluta impenderint: sacrosanctæ quidem domus et ecclesiæ antedictæ, si intra quadraginta annos actionem instituant, sua sine pretio omnino recipiant. Qui autem convenientem non habent curam de eis quæ ab illis excipiuntur, a sacrosancta quidem domo non amplius, ut ante dictum est, excipient; sufficit enim illis nullam aliam subire pœnam, quod sua negligentia id egerunt, ut ecclesiæ Dei in corruptionem venirent. Adversus eos vero, qui in proprium usum illa converterunt, vel simpliciter extra sacrosanctarum domorum utilitatem, actionem habere possunt.

Si præter ea quæ a nobis sancita sunt, de diversis rebus, mobilibus et immobilibus, sit alicui sanctarum domorum aliquis contractus, reddatur quidem ipsi ecclesiæ 123 res, super qua tale quid consecutum est, cum intermedii temporis fructibus: maneat autem apud illum pretium vel antidorum, aut quod pro permutatione vel quacunque alia causa datum est. Si vero donetur res ecclesiastica, ea quoque cum intermedii temporis fructibus sanctissimæ ecclesiæ reddatur; si vero, præter hæc, pignori data fuerit, debitum perdat fœnerator, et eandem rem sacrosanctæ domui reddat. Qui autem, præter hanc nostram legem, hujusmodi contractus scriptis consignant tabularii, perpetuo exsilio damnentur.

Hæc equidem sanciens 120 Justiniani novella statuit, non solum infructuosa et nihil reditus

afferentia immobilia ecclesiarum aut monasteriorum, et ipsius etiam Magnæ ecclesiæ, verum etiam ea ex quibus fructus et reditus percipitur, vendi et alienari, ob rationes quæ in ea declarantur. Porro et sacra vasa tempore suadente alienari et exponi ad redemptionem fortasse captivorum. Si vero plura sint vasa, quæ nulli necessario usui inserviunt, et accidit aliquam sacrosanctarum domorum debitorum multitudinem gravari, et non suppetunt aliæ res mobiles, unde debita retribuere possit; liberum erit, venditione sine damno constituta (episcopo quidem apud metropolitanum alienante, illo vero apud suum patriarcham), supervacanea vasa aliis sanctis domibus vendere, quibus opus est illis, vel conflare et vendere, et pretium eorum pro debito dare, ut eorum immobilia non elocentur.

Sacrosanctæ domus non habentes aliunde, quo ærarium impleant, commode sub conspectu metropolitani possessiones vendunt, consentientibus illi episcopis et clericis: tunc vero immobilia ecclesiastica alienantur, cum omnino mobilia non habent.

A legibus vero expoliosis (id est, alienatio) proprie dicitur domini translatio, videlicet donatio, venditio, emphyteusis, permutatio, et similia: Exdosis autem (id est, elocatio) est pro tempore definita ad quasdam transmissio. Abusive vero et exdosis dicitur expoliosis, et expoliosis, exdosis.

Qui aliquid per illegitimam mutationem dedit, actionem non habet, qua illud quod datum est recuperet.

CAP. XVII. De episcopis.

Quære in 7 capite litteræ Δ canonem 58 sanctorum apostolorum.

Leges.

Episcopus est omnium animarum, quæ illi concredite sunt, curator et conservator, in suo episcopatu absolutam habens potentiam supra presbyteros et diaconos, hypodiatonos, lectores, psaltas et monachos.

Proprium est episcopi cum humilibus quidem conversari, despiciere autem eos qui animo sunt elato; tum etiam verbis factisque arrogantium superbiam ad humilitatem trahere, et pericula pro grege suo subire, et illius angustias propriis doloribus deputare.

Quod episcopis injungitur regionis primatibus eorum injustitiam, qui injuria afficiunt, indicare.

124 Eos, qui in carcerem conjiciuntur, episcopi quarta feria et in Parasceve visitent, sive sint liberi, sive servi, et efficiant ut legibus consentanea illis agant præsides: sin autem non obtemperant præsides, de illis imperatori indicent.

Episcopi debent efficere, ut intra viginti dies servos, qui in carcerem conjiciuntur, liberent præsides, licet intra viginti dies eorum domini non

A οδα πολλάκις ἀκίνητα ἐκκλησιῶν ἢ μοναστηρίων, καὶ αὐτῆς τῆς Μεγάλης ἐκκλησίης, ἐκποιεῖσθαι καὶ ἐκδόσθαι, δι' αἰτίας τὰς ἐν αὐτῇ δηλουμένας· πρὸς δὲ, καὶ ἱερά σκευὴ ἐν τῷ καλοῦντι τοῦ καιροῦ ἐκποιεῖσθαι, ἢ ὑποτιθεσθαι, εἰ ἀνδρῶσιν τυχὸν αἰχμαλιώτων. Εἰ δὲ πλεονα εἶεν σκευὴ, μηδεμίαν ἐμποιοῦντα χρῆσιν ἀναγκαίαν, συμβαίνει δὲ τινα τῶν εὐαγῶν οὐκὼν βαρύνεσθαι πλῆθει χρεῶν, καὶ μὴ ὑπεσθιν ἕτερα κινήτὰ πράγματα, ἐξ ὧν ἐνι δοθῆναι τὰ χρέη, ἄδεια ἔσται, συνισταμένης πρῶτως ἀζημίως, ἐπισκόπου μὲν ἐκποιούντος παρὰ τῷ μητροπολίτῃ, τούτου δὲ παρὰ τῷ ἰδίῳ πατριάρχῃ, τὰ περιττὰ σκευὴ ἄλλοις εὐαγέσιν οὐκοις χρεῖαν ἔχουσι πωλεῖν, ἢ χωνεύειν καὶ πιπράσκειν, καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν εἰς τὸ χρέος παρέχειν, ὥστε μὴ τὰ ἀκίνητα αὐτῶν ἐκποιεῖσθαι.

Οἱ εὐαγεῖς οἴκοι μὴ εὐποροῦντες ἀλλαχθὲν πληροῦν τὰ δημόσια, καλῶς πωλοῦσι καὶ κτήσεις ὑπὲρ τῶν μητροπολίτου, συνόντων αὐτῷ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν κληρικῶν· τότε δὲ καὶ τὰ ἀκίνητα ἐκκλησιαστικὰ ἐκποιεῖται, ὅταν μὴ ἢ παντελῶς κινήτὰ.

Παρὰ δὲ τοῖς νόμοις ἐκποίησις μὲν λέγεται κυρίως ἢ μεταθέσις τῆς δεσποτείας, ἤγουν ἢ δωρεὰ, ἢ πρῶσις, ἢ ἐμφύτεσις, ἢ ἀνταλλαγὴ, καὶ τὰ ὅμοια· ἐκδοσις δὲ ἢ ἐπὶ χρόνοις ὠρισμένοις πρὸς τινος παραπομπῆ· καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἢ ἐκδοσις ἐκποίησις λέγεται, καὶ ἢ ἐκποίησης, ἐκδοσις.

Ὁ ἐπὶ παρανόμῳ συναλλάγματι βιδουὺς ἀγωγὴν ἔχει εἰς τὸ ἀναλαβεῖν τὸ δοθέν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'. Περὶ ἐπισκόπων.

Ζίτει ἐν τῷ ζ' κεφαλαίῳ τοῦ Δ στοιχείου κἀ νόνα νη' τῶν ἀγίων ἀποστόλων.

Νόμοι.

Ἐπίσκοπός ἐστι θεατῆς καὶ κηδεμῶν πασῶν τῶν ἐκκλησιαζομένων ψυχῶν, τῶν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ, δύναμιν ἔχων τελεστικὴν πρεσβυτέρου, καὶ διακόνου, ὑποδιακόνου, ἀναγνώστου, ψάλτου, καὶ μοναχοῦ.

Ἴδιον ἐπίσκοπῳ τοῖς μὲν ταπεινοῖς συγκατέρχεσθαι, καταφρονεῖν δὲ τῶν ἐπισημομένων, καὶ πρὸς ταπεινώσιν ἐργῶ καὶ λόγῳ τῶν ὑπερηφάνων τὸ φρόνημα καθέλκειν, καὶ προκινδυνεύειν τοῦ ποιμνίου, καὶ τὴν ἐκείνου στενοχωρίαν οἰκείαν ὀδύνην ποιεῖσθαι.

Ὅτι τοῖς ἐπισκόποις ἐντέταται καταμηνύειν τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ πρωτεύουσι τὰς ἀδικίας τῶν ἀδικούντων.

Οἱ ἐπίσκοποι ἐπισκεπέσθωσαν τοὺς ἐν φυλακῇ κατὰ Τετράδα καὶ Παρασκευὴν, εἴτε οἰκέται, εἴτε ἐλεύθεροι εἶεν, καὶ παρασκευάζετωσαν τοὺς ἀρχοντας ποιεῖν ἐν αὐτοῖς ὅσα οἱ νόμοι κελεύουσι· μὴ πειθομένων δὲ τῶν ἀρχόντων, μηνύετωσαν τῷ βασιλεῖ περὶ αὐτῶν.

Οἱ ἐπίσκοποι ὀφείλουσι παρασκευάζειν τοὺς ἀρχοντας ἐνὸς ἡμερῶν εἰκοσιν ἐκβάλλειν τοὺς ἐμδεδλημένους ἐν τῇ φυλακῇ οἰκέτας, κἀν μὴ φαίνων

ται οἱ δεσπόται εἴσω τῶν εἰκοσιν ἡμερῶν, ἀπολύειν A apparent, ut illos liberent. Quære et cap. 8 αὐτοῦς. Ζήτει καὶ τὸ η' κέφ. τοῦ Π στοιχείου. litteræ Π.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'. Ὅτι τοὺς ἐπισκόπους χωρίζεσθαι δαὶ τῶν ἰδίων γυναικῶν.

Ζήτει τὸ ιζ' κεφάλαιον τοῦ Γ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'. Περὶ ἐπισκόπων, ἐκκλησιῶν λαμβανόντων διὰ προστασίας ἀρχόντων.

Ὁ λ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν οὕτω φησὶ κατὰ βῆμα · Εἴ τις ἐπίσκοπος, κοσμικῶς ἄρχουσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς ἐκκλησίας γένοιτο, καθαιρέσθω, καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες · τὸ τοῦ ἐπισκόπου δὲ μνημονεύσας ὄνομα, ἐκ τοῦ περιέχοντος καὶ τοὺς ὅπ' αὐτὸν συμπεριέλαβε κληρικούς. Εἰ δὲ καὶ ἐν τῷ κς' κανόνι λέλεκται, μὴ δεῖν δις ἐκδικεῖν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ὃν καὶ ζήτει ἐν τῷ ι' κεφ. τοῦ Δ στοιχείου, ἀλλὰ διὰ τὸ περιὸν τῆς κακίας καὶ τὸ τοῦ ἁμαρτήματος περιφανῶς ἐξάγιστον διπλῆν ἐπάγει τὴν τιμωρίαν, ἀφορισμὸν πρὸς τῆ καθαιρέσει, καὶ τούτοις, καὶ τοῖς ἐπὶ χρήμασι μὴ δεδίδοσι χειροτονεῖν.

Τοῦτου καὶ ὁ γ' κανὼν τῆς ζ' συνόδου, ὡς ἔχει λέξιως, μέμνηται, καὶ ἐπιφέρει, πᾶσαν ψῆφον παρὰ ἀρχόντων γινομένην, ἐπὶ ἐνίων ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων, ἀκυρον μένειν. Καὶ ἐπὶ μὲν ἐπισκόπων ψῆφὸν φησὶ τὴν κατ' ἐξουσίαν τῶν ἀρχόντων εἰς ἔργον προβαίνουσαν · ἐπὶ δὲ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων καταχρηστικῶς ἢ ψῆφος ἀντιχειροτονίας ἐλήφθη · γίνεσθαι δὲ τὴν τοῦ ἐπισκόπου κελύσει χειροτονίαν κατὰ τὸν δ' κανόνα τῆς α' συνόδου, ὃν καὶ ζήτει ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Κ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Κ'. Περὶ ἐπισκόπου χειροτονηθέντος, καὶ μὴ καταδεχόμενον ἀπελθεῖν εἰς τὴν λαχοῦσαν αὐτῷ ἐκκλησίαν, ἢ ἀπελθόντος καὶ μὴ δεχθέντος, ἢ μὴ δυνάμενον ἀπελθεῖν διὰ τὸ ὑπὸ ἐθνῶν τὴν ἐκκλησίαν κατέχεσθαι.

Ὁ λς' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν χειροτονηθέντα ἐπίσκοπον καὶ ἀφικέσθαι μὴ καταδεχόμενον εἰς τὴν ἐγγχειρισθεῖσαν αὐτῷ, καὶ τὴν φροντίδα τοῦ λαοῦ ἀναδέξασθαι, ἀφορίζεσθαι κελεύει, μέχρις ἂν καταδέξηται. Εἰ δ' ἀπελθὼν ἀποπεμφθεῖ οὐ παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ λαοῦ μοχθηρίαν, αὐτὸν μὲν ἐπίσκοπον καὶ οὕτω μένειν, τὸν δὲ κληρὸν τῆς πόλεως ἐκείνης ἀφορίζεσθαι, οἷα καλῶς τὸν λαὸν μὴ παιδεύοντα.

Ταῦτα καὶ ὁ ιζ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ διέξεισιν, ἔτι δὲ καὶ ὁ ιη', ἀλλὰ τὸν μὲν ἀπειθοῦντα τὴν ἐπίκρισιν ἐκδέχεσθαι κελεύουσι τῆς τελείας συνόδου, εὐπρόσωπον αἰτίαν τυχόν προβαλλόμενον · τὸν δὲ πρὸς τοῦ λαοῦ ἀποπεμφθέντα μετέχει μὲν τῆς τιμῆς καὶ τῆς λειτουργίας, μηδὲν δὲ παρενοχλεῖν τοῖς πράγμασι τῆς ἐκκλησίας, ἐν ἧ διαίτῳ τυγχάνει. Ὡς γὰρ οὐκ ἐφαίται τούτῳ διδάσκειν, ἢ λειτουργεῖν, ἢ χειροτονεῖν ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ, εἰ μὴ πρὸς τοῦ ἐγκωρίου ἐπιτραπέου, οὕτως οὐδέ τινα τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἐξεστὶ σφετερίζεσθαι · ἐκδέχεσθαι δὲ καὶ τούτον τὴν γνώμην τῆς τελείας συνόδου.

Ὁ δὲ τῆς ζ' συνόδου κανὼν λς' τὴν εἰς ἐκκλησίαν χειροτονηθέντα βραβύροισι ὑπόφορον, καὶ τὴν

CAP. XVIII. Quod episcopus a propriis uxoribus separari decet.

Quære 17 cap. litteræ Γ.

CAP. XIX. De episcopis qui ecclesias per principum potentiam consecuti sunt.

Sanctorum apostolorum canon 30 sic verbatim dicit: Si quis episcopus secularibus principibus usus, per eos ecclesiam adeptus sit, deponatur, et segregetur, et omnes qui illi communicant. Episcopi vero nominis mentionem faciens, ex circumstantia et omnes qui illi subiiciuntur clericos comprehendit. Licet etiam in canone 25 dicitur: Non oportet in idipsum bis vindicare (quem quære in 10 capite litteræ Δ), propter sceleris autem magnitudinem, et peccati manifestam immanitatem, duplicem inducit pœnam, segregationem et depositionem, et his, et illis qui pecuniis ordinare non timuerunt.

Hujus etiam et 5 canon vii synodi ad verbum menit, et subjungit, omnem electionem quorundam episcoporum vel presbyterorum vel diaconorum a principibus factam irritam manere. Et de episcopis quidem electionem dicit, quæ principum sit auctoritate: de presbyteris autem et diaconis abusive electio pro ordinatione accipitur. Episcopi vero ordinationem secundum quartum canonem primæ synodi fieri jubet; quem etiam quære in primo capite litteræ X.

CAP. XX. De episcopo qui ordinatus est, et non statuit ad ecclesiam quæ illum sortita est udire, vel profectus et non susceptus est, vel qui non potest accedere eo quod ethnicis ecclesia detinetur.

Sanctorum apostolorum canon 36 episcopum, qui ordinatus est, et non statuit ecclesiam sibi concreditam adire, et populi curam suscipere, segregari jubet, donec eam susceperit. Si autem profectus, non susceptus fuerit, non sua voluntate, sed propter populi improbitatem, ipse quidem ita maneat episcopus; clerus autem illius civitatis segregetur, quod populum non bene corripibat.

125 Eadem et Antioch. syn. 17 statuit, ut et 18; præterea eum, qui non obtemperat, a perfecta synodo deponi jubent, licet forte probabilem afferat rationem. Qui autem a populo ejicitur, is sit et honoris et muneris particeps, dummodo nullam rebus ecclesiæ, in qua vivere contingit, molestiam afferat. Ut enim docendi, vel sacra faciendi, vel ordinis conferendi in aliena regione illi non est potestas, nisi ejus rei a loci episcopo concessa facultate, ita neque aliquid ex ecclesiæ honis in proprios usus transferendi: illum autem perfectæ synodi sententiam suscipere.

Sexta syn. canon 37 eum, qui in ecclesia barba is subjecta ordinatur, et illic ire abnuat, mani-

festum vitans periculum, nullis antistitum privilegiis ob hoc privari judicat; neque enim gentilem injuriam adeo valere, ut sacerdotii jurius perniciem afferat; neque a circumstanti barbarorum violentia illius, qui circumscriptus non est, circumscribi sacram potestatem. Et illi quoque quoslibet clericos ordinare permittitur, et præsulatus auctoritatem secundum proprios fines habere, et omnia rata erunt, quæcunque scilicet canonice faciet, perinde ac si esset in ecclesia, quæ illum sortita est.

Quæ et in cap. 9 litteræ Δ canonem 16 synodi quæ prima secunda dicitur.

Lex.

Illustris etiam imp. Alexius Comnenus scripta constitutione jubet magnis tributorum donis illos excipi, qui episcopatus cujusdam administrationem, Orientalium scilicet ecclesiarum, quæ a barbaris adhuc detineantur, susceperint; nam monasteriorum præfecturas, et quæ ad annuum victum sunt necessaria, et alia quæcunque hujusmodi sunt, illis confirmat.

CAP. XXI. De episcopatibus quæ sunt metropoles, et quod non oportet in una provincia duos esse metropolitanos.

Quartæ synodi 12 canon gravissima intendit episcopis, qui imperialibus mandatis unam provinciam in duas dividere aggressi sunt, et proprium episcopatum typis pragmaticis novam metropolim vocari satagunt. Hoc vero magno Patri Basilio, Cappadocia divisa, molestiam aliquando creavit, propter novam Tyanæ metropolim. Illos autem, qui posthac tale quid audent, sacerdotio privati. Quicumque autem episcopatus ante hanc constitutionem imperiali jussu metropolitani titulo insigniti fuerant, ut solo isto honore fruantur decernit, et eorum antistites metropolitani etiam solum nominentur. Metropolim autem veræ non minus, quam ante hanc constitutionem, immutabilia servantur jura. Sed nunc temporis omnia istius canonis non observantur decreta. Nam imperialibus mandatis non paucas apud nos episcopales ecclesias in metropolitanam fastigii culmen evecias esse videmus.

Decimus septimus vero, Si qua, inquit, ab imper. auctoritate innovata sit civitas, et ex fundamento ædificata, vel deinceps innovata fuerit, et extracta, et imperialibus ac publicis typis honorata, scriptis nempe mandatis, quæ privilegia civilia vel episcopatus aut metropolis honorem illi concedunt; eam oportet per imperialia decreta paræciarum et rerum ecclesiasticarum administrationem consequi, et in episcopatum urbium vel metropolitani catalogum referri. Dicentibus ferme Patribus, Quoniam imper. contradicere non potuimus, eos, qui ab illis sunt electi, ecclesiasticus ordo consequatur.

Α ἔκτισε ἀριζὴν ἀπεργνωκό-α, τὸν προὔπτον φυλακτό-μενον κίνδυνον, μηδενὸς τῶν τοῖς ἀρχιερεῦσι προσβείων παρὰ τοῦτο στέρεσθαι ἀξιοῖ· μηδὲ γὰρ τὴν εὐνικήν εἰς τοσοῦτον ἐνδυναστεύειν ἐπήρειαν, ὡς καὶ τὰ τῆς ἱερωσύνης λυμαίνεσθαι δίκαια· μηδὲ τῆ βιβλικῆ περιστάσει τὴν τοῦ ἀπεριγράφτου περιγράφεσθαι ἀγιστεῖαν. Καὶ χειροτονεῖν γὰρ ἐπι-τοι τοῦτω κληρικοῦς οἰουσθήποτε, καὶ τοῦ τῆς προεδρίας βαθμοῦ κατὰ τὸν ἴσον ἐχεσθαι ὄρον, καὶ πάντα τὸ βίβλιον ἔξει, ὅσα δῆπου κανονικῶς διαπράξεται, ὡσπερ ἂν εἰ καὶ κατὰ τὴν λαχοῦσαν αὐτῶ ἐκκλησίαν ἐτύγγανεν ὢν.

Ζῆτει καὶ ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ Δ στοιχείου κανὼνα ἰς τῆς λεγομένης ΑΒ' συνόδου.

Nómos.

Β Ὁ δὲ ἀολδιμος βασιλεὺς Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς ἐργράφῳ ἐπιτάγματι μεγάλαις εἰσφορῶν ὀδοσει δεξιούσθαι καλεῖται τοὺς χειροτονίαν ἐπισκοπῆς τινας δεξαμένους τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἐκκλησιῶν, τῶν ὑπὸ βαρβάρους ἐπι κατεχομένων· μοναστηρίων τε γὰρ προστασίας, καὶ ἐπιτελείους ἐπισιτήσεις, καὶ ἕτερα ἄλλα τοιαῦτα τούτοις ἐπιδραβεῖται.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'. Περὶ ἐπισκοπῶν, μητροπόλεων γιγνομένων, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἐν μᾶ ἐπαρχίᾳ δύο εἶναι μητροπολίτας.

Ἐν τῷ δ' συνόδου κανὼν τὰ δευτέρωτα ἐπαταίνεται τῶν ἐπισκοπῶν τοῖς διὰ γραμμάτων ἐπιχειροῦσι βασιλικῶν εἰς δύο τὴν μίαν διαιρεῖν ἐπαρχίαν, καὶ τὴν οἰκείαν ἐπισκοπὴν νέαν πραγματευομένους καλεῖσθαι μητρόπολιν. Τοῦτο δὲ ἔρα πράγματα ποτε παρέσχε καὶ τῷ μεγάλῳ Πατρὶ Βασίλειῳ, τῆς Καππαδοκίας διαιρηθείσης διὰ τὴν νέαν τῶν Τυάνων μητρόπολιν· τοὺς δὲ τοιοῦτον τι τοῦ λοιποῦ τολμῶντας τῆς ἱερωσύνης ἐξοστρακίζε. Ὅσαι γὰρ μὴν ἐπισκοπαὶ γράμμασι βασιλικῶς ὀνόματι πρὸ τούτου τετιμῆνται μητροπόλεων, ταύτης μόνης τῆς τιμῆς ἀπολαύειν παρεγγυῆ, καὶ τοὺς τούτων προέδρους μητροπολίτας καὶ μόνον καλεῖσθαι, τῆ δὲ ἀληθῶς μητροπόλει οὐδὲν ἦτοον ἀναλλοίωτα τὰ προτωδίκαια περισώζεσθαι. Ἀλλὰ ταῦν οὐ πάντα τὰ τοῦ κανόνος φυλάττεται τούτου· ὀρώμεν γὰρ τῶν ἐπισκοπῶν καὶ ἐφ' ἡμῶν οὐκ ὀλίγας βασιλικῶς ἐπιτάγμασιν εἰς τὴν τῆς μητροπόλεως προεδρίαν ἀναγομένας.

Ἐν τῷ ἰζ', Εἰ τις ἐκ βασιλικῆς, φησὶν, ἐξουσίας κεκαίνισται πόλις, καὶ ἐκ βάρων ἀνεγήγερται, ἢ καὶ αὐθὺς καινισθεῖ καὶ ἀνεγεργεθῆ, καὶ βασιλικῶς καὶ δημοσίως τύποις τιμηθεῖται, ἐγγράφοις δηλαδὴ προσταγμάσι, προσβεία πολιτικῆ, ἢ τιμὴν ἐπισκοπῆς, ἢ μητροπόλεως; ταύτῃ χαριζομένοις, δέον καὶ τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν τε καὶ πραγμάτων τάξιν τοῖς βασιλικῶς τύποις ἀκολουθεῖν, καὶ ἐπισκοπὴν αὐτὴν ἢ μητρόπολιν καταλογίζεσθαι; μονοουχί τῶν Πατέρων λεγόντων, Ἐπειδὴ τοῖς βασιλεῦσιν ἀντιπίπτειν οὐ δεδυνήμαθα, τοῖς πρὸς αὐτῶν ψηφισομένοις καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις ἀκείνουθεῖτω.

*Περὶ προνομίῶν βασιλικῶν.
Νεαρά.*

A

*De privilegiis imperialibus.
Novella.*

Ἔξεσι γὰρ τῷ βασιλεῖ περὶ ἐνοριῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάττεσθαι, καὶ προνομίᾳ τινῶν ἀφαιρεῖσθαι, καὶ ἐπισκοπὰς αὐθις εἰς μητροπόλεις τιμᾶν, καὶ ἡγουμένους προχειρίζεσθαι, καὶ ἑτέρα τινὰ τοιαῦτα ποιεῖν.

Ταῦτα καὶ ὁ τῆς ζ' συνόδου λη' δέισι ταῖς αὐταῖς αὐτῷ χρησάμενος; λέξει τε καὶ ἐνομοίαις.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός, ἅμα μὲν τὸ ἐκ τῶν κανόνων φυλαττόμενος δέος, ἅμα δὲ καὶ τινὰς τῶν ἐκκλησιῶν τιμᾶσθαι βουλόμενος, χρυσοβύλλῃ γράμματι διορίζεται μὴ ἄλλως ἐπισκοπὴν εἰς ὑψηλότερον θρόνον ἀνάγεσθαι, εἰ μὴ ὁ κατὰ καιροὺς βασιλεὺς ὀκλοθὲν ἠρμηθεῖς, χάριτος ἀνθρωπίνης οὐκ εὐπροκοῦς μὴ μεσόλαβοῦσης, βουλευθεῖται ταύτη τὸ ἐπαναθετικὸς ἀξίωμα παρασχέιν, ἢ τὸ τῆς πόλεως δωσωπηθεῖς μέγεθος, ἢ πίστις τῇ πρὸς τὴν εὐαγγῆ κινήθεῖς Ἐκκλησίαν, ἢ τοῦ προσετώτους αὐτῆς τῆν ἀρετὴν αἰδεσθεῖς. Εἰ γὰρ ἐξ εὐπροσώπου τοιαύτης αἰτίας ὁ βασιλεὺς προεδρίαν ἐκκλησίᾳ τινὶ χαρίσσειτο, καὶ τὸν πατριάρχῃν εἰκὸς τῷ ταύτης ἀρχιερεῖ τὸν προσήκοντα βαθμὸν ἐν τῇ ὑπ' αὐτὸν ἀπονέμειν συνέδῳ, εἰς μητροπολίτου τυχόν, ἢ ἀρχιεπισκόπου τόπον ἀνηνεγμένῳ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'. Ὅτι δεῖ τοὺς ἐπισκόπους τὰς ἐπισκοπὰς καὶ τὰ μοναστήρια ἀνακαλεῖσθαι, εἰ κοινὰ γένοιτο καταγῶγια.

Ὁ τῆς ἐβδόμης συνόδου ιγ' κανὼν τοὺς κοινὰ καταγῶγια πεποιηκότας ἐκκλησίας τινὰς, ἢ ἐπισκοπὰς, ἢ μοναστήρια, ἐξεστασθαι τούτων κελεύει, ὡς ἂν αὐθις τὸ ἀρχαῖον λάβωσι σχῆμα· εἰ δὲ μὴ βούλοιντο, κληρικοὺς μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι, λαϊκοὺς δὲ ἀφορίζεσθαι, καὶ τῷ ἀτελευτήτῳ σκώληκι, καὶ τῷ μὴ σθεννυμένῳ πυρὶ παραπέμπεσθαι, ὡς τὸν τοῦ Θεοῦ οἶκον ἐμπορίου ποιοῦντας οἶκον. Οὐ μὴν τὸ τοῦ χρόνου προβαλοῦνται μήκος οἱ τὰς ἐπισκοπὰς εἰς κοσμικὰ μεταθέντες καταγῶγια· οὐ γὰρ ἀποκλείει τοὺς ἀνακαλουμένους ταῦτα ὁ μεταξὺ χρόνος· τὰ δὲ γε μοναστήρια μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη οὐκ εὐχερῶς ἀποκαθίστανται τοῖς ἀναζητοῦσιν, εἰ καὶ διὰ βραθυμίαν τῶν προκατεχόντων εἰς αὐτοὺς περιήλθον.

Ὅτι οὐ κωλύονται οἱ κοσμικοὶ μοναστήρια ἐκλαμβάνειν.

Τὸ τοῦ κανόνος μέντοι οὐκ ἐμποδὼν ἔσται τοῖς ἐκλαμβάνουσι κοσμικοῖς μοναστήρια, εἰ γε πρὸς βελτίω κατάστασιν, καὶ πρὸς ἐπίδοσιν κρατῶν τὰ τῆς μονῆς γενέσθαι τούτοις μελήσειε. Τοῦτο γὰρ καὶ ὁ τόμος τοῦ πατριάρχου Σεργίου ἐφήσιν· ἀλλὰ τοὺς ποιοῦντας αὐτὰ κοσμικὰ καταγῶγια τῆς κατοχῆς αὐτῶν ἐξωθεῖ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'. Περὶ τῶν τοῦ ἐπισκόπου ἰδικῶν πραγμάτων, καὶ ὅπως δεῖ τὰ τῆς ἐκκλησίας διοικεῖν αὐτόν.

Ὁ μ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν ἴδια κερτιμένον πρὸ τῆς χειροτονίας ἐπίσκοπον, κελεύει ὅπλα ταῦτα ποιεῖν, καὶ μὴ τοῖς τῆς ἐκκλησίας μὴγνέιν, ἐν ἐξουσίᾳ ἐχῆ τελευτῶν, οἷς βούλεται

Licium est imper. de ecclesiasticarum provinciarum finibus definire, et aliquarum privilegia auferre, et episcopales urbes iterum metropolitani honore donare, et antistites designare et alia ejusmodi facere.

126 Hæc etiam et vi synodi 38 refert, eisdem ac ille verbis et sententia usus.

Imperator Alexius Comnenus, simul qui a canonicis intentatur, metum observans, ut et ecclesias quasdam honorare volens, aurea bulla statuit, episcopatum non aliter in sublimiorem thronum erigendum, quam si qui tunc est imperator proprio motu impulsus, nulla humana indecora gratia intercedent, voluerit illam, quæ superior est ac eminentior, dignitatem ei præbere, vel propter ejus in sanctam Ecclesiam fidem motus, vel ejus, qui illi præest virtutem, honorans. Si enim ex hujusmodi aliquo specioso prætextu imperator ecclesiæ alicui præfecturam largiatur, est etiam verisimile, quod patriarcha illius antistiti convenientem gradum in synodo ab eo congregata tribuet, in metropolitani forsitan vel archiepiscopi locum relato.

CAP. XXII. Quod episcopus et monasteria revocare, si communia facta sint diversoria, episcopus oportet.

Septimæ synodi 13 canon illos, qui ecclesias aliquas vel episcopatus vel monasteria fecerunt communia diversoria, jubet ea immutare, ut iterum in pristinum statum restituantur. Si vero ea reddere nolint, si sint quidem clerici, deponantur; si laici vero, segregentur; et vermi, qui non moritur, et igni, qui non exstinguitur, deputentur, ut qui domum Dei domum negotiationis fecerunt. Neque quidem multi temporis lapsus iis proficiet qui episcopatus in sæcularia converterunt diversoria. Non enim intermedium tempus illos, qui hæc revocare volunt, prohibet. Monasteria vero post quadraginta annorum spatium non facile ad possessores revertuntur, licet per priorum possessorum socordiam ad illos venerunt.

Quod monasteria accipere sæculares non prohibentur.

Hic canon equidem sæcularibus monasteria accipere non interdicit, si ad meliorem monasterii bonorum constitutionem et majorem accessionem ab eis hæc facienda sint. Hoc etiam patriarchæ Sergii decretum permisit: at eos qui illa sæcularia faciunt diversoria, ab eorum possessione expellit.

CAP. XXIII. De privatis episcopi bonis, et quomodo ecclesiæ negotia illum administrare oportet.

Quadragesimus sanctorum apostolorum canon episcopum, qui res proprias antequam ordinatus fuit, possidebat, illas manifestas facere jubet, et non Ecclesiæ rebus immiscere, ut sit in ejus po-

testate cum moritur, quibus vult et ut vult, illa relinquere, modo sint orthodoxi Christiani; et non rerum ecclesiasticarum occasione res episcopi intercident, qui nonnunquam uxorem et liberos habet, vel cognatos, aut famulos. Justum enim est apud Deum et homines, ut nec ecclesia damnum percipiat propter episcopi bonorum ignorantiam; nec episcopus, vel ejus **127** cognati rerum ecclesie occasione damno afficiantur, quæ forsitan debitorum gravitati subjecta est, et in negotia et lites incidant, et ejus mortem maledictis prosequantur. Nisi enim, et quæ ante ordinationem, et quæ post eam ad illum legitime pertinebant, ratione probabili manifesta faciat; qui post eum ordinatus est episcopus omnia ejus bona apprehendat, debitorum solutionem omnino in se suscipiens.

Quadragesimus primus ait, episcopum bona ecclesiastica administrandi potestatem habere, et ejus arbitratu illa dispensari, diaconis ecclesiarum in virtute et existimatione bona electis utentem. Si enim pretiosarum et immortalium animarum administrationem consequatur, multo magis rerum materialium et corruptibilium dispensatio illi concedenda est; ut illis, qui egent, et fratribus, qui peregrinantur, in omnibus suis necessitatibus subministret. Porro et erga alios hospitem oportet esse episcopum; et eorum quibusdam nisi ad necessarios ejus usus, alimenta scilicet et vestimenta secundum divinum Apostolum; non equidem ad delicias vitæ et molliam et supervacaneos et inutiles appetitus. Statuit etenim lex, ut qui altari assident, ex altari alantur; quandoquidem nec miles unquam propriis sumptibus adversus hostes arma capessere paratus sit.

Hos duos apostolicos canones Antiochenæ synodi vicesimus quartus et quintus sequentes, eadem cum his decernunt, et adjiciunt: Si eis quidem, quæ sufficient, episcopus vivere non persuadeatur, neque ex eorum sententia, qui in clero constituti sunt, rerum ecclesiasticarum reditus administrare, et sumptus denique qua ratione oportet facere; sed etiam cognatis suis illorum administrationem relinquens in proprios usus majorem partem convertit, adeo ut clam detrimentum capiant rerum ecclesiasticarum rationes: justum esset, ut ille provincie synodo, tanquam calculatori, qui decipi nequit, administrationis rationem reddat. Si vero rursus episcopus insimuletur, et qui cum illo sunt presbyteri, quod bona ecclesiastica sibi ipsis, et non nisi decet, erogant; ex quo pauperes necessariis destituti subsidiis careant, infamia vero male gestæ rerum administrationi, et illis, qui eas administrant, adhaereat: hæc etiam corrigantur, synodo quod æquum est explorante. Quære et 4 caput litteræ Δ.

καὶ ὡς βούλεται τὰ τα καταλιπεῖν, ὀρθοδόξοις μέ-
τοι Χριστιανοῖς· καὶ μὴ προφάσει τῶν τῆς ἐκκλη-
σίας πραγμάτων ἀπόλλυσθαι τὰ τοῦ ἐπισκόπου,
γυναῖκα καὶ παῖδας ἐσθ' ὅτε κεκτημένου, ἢ συγγε-
νεῖς, ἢ οἰκέτας· δίκαιον γὰρ παρὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώ-
ποις μῆτε τὴν ἐκκλησίαν ζημιουῦσθαι ἀγνοίᾳ τῶν
τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, μῆτε τὴν ἐπίσκοπον ἢ
τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, προφάσει τῶν τῆς ἐκκλησίας,
ζημίαν ὑπομένειν, βάρει χρεῶν ἰσως ὑποκειμένης,
καὶ εἰς πράγματα τούτοις ἐμπέπτοντας, τῷ αὐτοῦ
διαλοιδωρεῖσθαι θανάτῳ. Εἰ γὰρ μὴ ὅπλα τὰ τε πρὸ
τῆς χειροτονίας, καὶ τὰ μετὰ ταύτην αὐτῷ περιελ-
θόντα, ἐξ αἰτίας εὐπροσώπου ποιήσαίτο, τῶν αὐτοῦ
πάντων ὁ μετ' αὐτὸν χειροτονηθεὶς ἀνθέξειται, ἀνα-
δαδεγμένος πάντως· καὶ τὴν τῶν χρεῶν ἔκτισιν.

Ὁ δὲ μα τὴν ἐπίσκοπον τὴν ἐξουσίαν ἔχον
τῶν τῆς ἐκκλησίας ἐπιτάττει πραγμάτων, καὶ κατὰ
τὴν αὐτοῦ ταῦτα διοικεῖσθαι γνώμην, διακόνους χρώ-
μενον τῶν κληρικῶν τοῖς ἐξελεγεμένοις ἐπ' ἀρετῇ
καὶ ὑπολήψει χρηστῇ. Εἰ γὰρ τῶν τιμίῳ καὶ ἀθα-
νάτων ψυχῶν ἐπιτέτραπται τὴν διοίκησιν, πολλῶ
γε δὴ πιστευτέον αὐτῷ τὴν τῶν ὀλικῶν τε καὶ φθει-
ρομένων, ὥστε χορηγεῖν ταῦτα τοῖς δεομένοις καὶ
τοῖς ἐπιξενουμένοις τῶν ἀδελφῶν, καὶ μηδενὸς ἐν-
δοῦ· ἔχοντας καθιστᾶν· ἐπιτεῖται γὰρ καὶ γέλοιον
εἶναι δεῖ τὸν ἐπίσκοπον πρὸς τοὺς ἄλλοις· χρῆσθαι
δὲ τισι τούτων καὶ εἰς τὰς ἀναγκαῖα αὐτοῦ χρεῖα,
διατροφὰς τε, φημί, καὶ σκεπάσματα, κατὰ τὸν
θεῶν Ἀπόστολον· οὐ μὴν εἰς τρυφὰς καὶ βλακείας,
καὶ περιττὰς ὀρέξεις καὶ ἀνοήτους. Καὶ γὰρ ὁ νό-
μος διετάξατο, τοὺς τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύ-
οντας ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου τρέφεσθαι· ἐπι-
περ οὐδὲ στρατιώτης δὴπουθεν ἰδίῳ ὀφώνῳ
ὅπλα κατὰ τῶν πολεμίων ἀραθῆναι προθυμηθί-
σεται.

Τοῖς δυοῖς τούτοις ἀποστολικῶς κανόνσιν ἐπίμενοι
ὅ τε κδ' καὶ ὁ κς' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, τὰ
αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἐπιψηφίζουσι, καὶ
ἐπάγουσιν· Ἄν δὲ τοῖς ἀποκρῶσιν ὁ ἐπίσκοπος μὴ
αἰρήται βῖβαι, μῆτε μὴν εἰδήσει τῶν ἐν τῷ κλήρῳ
τὰς προσόδους τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων
εἰσδέχεσθαι, καὶ τὴν χορηγίαν αὐθὺς ἢ δέον ποιῆ-
σθαι· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς γένει προσήκουσι διαι-
τηταῖς τούτων χρώμενος, εἰς εἰκείας ἐκφέρει τὰ
πλείω χρεῖα, ὡς λεληθῶτα· βλέπτεσθαι τοὺς λο-
γισμοὺς τῶν πραγμάτων τῆς ἐκκλησίας, εὐθύνας
ἂν εἴη δίκαιος ὑποσχεῖν, ὅσα λογισταῖς ἀπαραιογι-
στοῖς, τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δ' αὐθὺς ὁ ἐπίσκο-
πος διαβάλλοιτο, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ προσδύτεροι, ὡς
ἂν τὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς ἑαυτοὺς καὶ οὐκ εἰς τὸ
δέον δαπανῶντες, ὡς θλίβεσθαι μὲν τοὺς πένητας
μὴ τὰ πρὸς χρεῖαν ποριζομένους, βλασφημίας ἔ-
τῳ τε λογισμῷ τῶν πραγμάτων καὶ τοῖς ταῦτα
διοικουσί· προσπρίεσθαι, καὶ ταῦτα διορθώσεως
τυγχανέντω, τὸ πρέπον τῆς ἀγίας δοκιμασί-
σης συνόδου. Ζῆτει καὶ τὸ δ' κεφάλ. τὸ 1
στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'. Ὅτι τὸν ἐπίσκοπον καὶ οἰκονόμον A CAP. XXIV. Quod episcopum bonorum ecclesie
ἔχειν δεῖ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων.

Ὁ κς' τῆς δ' συνόδου κανὼν, Δεῖ, φησὶ, τὸν ἐκ-
κλησίαν λαχόντα ἰθὺν ἐπίσκοπον καὶ οἰκονόμον
ἔχειν ἐκ τοῦ κλήρου, τοὺς τρόπους ἐπιεικῆ, καὶ
παντὸς κέρδους καὶ λήμματος ὑπάρχοντα ὑψηλότε-
ρον, οὐ μὴν ἐκ τοῦ λαοῦ, οὐδὲ τινα τῶν αὐτῶ προσ-
τηκόντων, ὥστε μετὰ τῆς αὐτοῦ γνώμης τὰς προσ-
τάσεις τῶν ταύτης πραγμάτων εἰς μάλα διέπειν, καὶ
μὴ κατηλεύειν τὸν ἔρανον τῆς χρηστότητος. Εἰ γὰρ
καὶ ἀναίται τῶ ἐπισκόπῳ πάντων ἡ ἐξουσία, ἀλλ'
ὀπίσσω τὸν ἐπιμαρτυροῦντος χωρὶς, ἥκιστα τὴν
αὐτῶν οἰκονομίαν γίνεσθαι δεῖ, ἵνα μὴ μάτην καὶ
εἰκῆ τὰ τῶν πανήτων σκεδαννύμενα ὑποπέ-
ται, ὥστε καὶ λοιδορίαν ἐντεῦθεν τῇ ἱερωσύνῃ
προσπρίβεσθαι, ὡς δῆθεν ἀθέσμως τοῦ ἐπι-
σκοποῦ χρωμένου τὸν δὲ μὴ οὕτω ποιοῦντα ταῖς
εὐθύναις ὑποτίθησι τῶν θείων κανόνων.

Ταῦτα πρὸς γυνάττι καὶ ὁ ἰα' κανὼν τῆς ζ' συνό-
δου, καὶ προστίθησιν, ὡς, Εἰ μὴ βούλοιτο τις τῶν
μητροπολιτῶν, ἀθέσμως ὢν, οἰκονόμον ἐκ τοῦ
κλήρου τοῖς πράγμασιν ἐπιστῆσαι, ἀλλ' ὁ τῆς
Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης, ὑπ' αὐτὸν τελοῦ-
σης τῆς μητροπόλεως, τῶ περιόντι τῆς ἐξουσίας,
καὶ οἰκονόμον ἐπ' αὐτῇ προχειρίζεται. Ταῦτα δὲ
καὶ τῶ μητροπολιτῇ πράττειν ἐφεῖται κατὰ τῶν
ὑποκειμένων αὐτῶ ἐπισκόπων. Τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν
μοναστηρίων φυλαχθήσεται.

Ὁ δὲ Θεόφιλος Ἀλεξανδρείας ἐν γε τῶ θ' καὶ ἰ'
αὐτοῦ κανόνι κρίσει παντὸς τοῦ ἱερατείου τὸν τῆς
ἐπισκοπῆς οἰκονόμον ἐπισκῆπτει προβάλλεσθαι, εἰ
καὶ τὴν γνώμην ἔχουσι τοῦ ἐπισκόπου σύμφηρον,
ἵνα τὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς δέον δαπανῶνται τῇ ἐκεί-
νου φροντίδι, χήραις καὶ πένθσι, καὶ τοῖς ἐπιδη-
μοῦσι ξένοις διανεμόμενα, καὶ μὴ δὲν τούτων αὐτὸν
ἐξιδεύσθαι. Ἀφιλόργυρον γὰρ εἶναι δεῖ τὸν τοῦ
θεοῦ λειτουργῆν, καὶ οἰκονόμον τῶν αὐτῶ ἀνατε-
θειμένων. Ζῆτει νόμους ἐν τῶ η' κεφ. τοῦ E
στοιχείου.

Νόμος.

Ἡ δὲ γ' Ἰουστινιάνειος νεαρά. Προσῆκει, φησὶ,
τὸν κατὰ καιροῦς ἀγιώτατον πατριάρχην, καὶ τοὺς
εὐλαβεστάτους οἰκονόμους, τὰς γινομένας δαπάνας
ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πόρων περὶ εὐσεβεῖς δαπα-
νῶν πράξεις, καὶ θεῶ ἀρεσκούσας, καὶ εἰς ἐκεί-
νους ταῦτα χορηγεῖν τοὺς τοῖς ἀληθείαις δεομέ-
νους, καὶ οὐκ ἐχούσας ἐτέρωθεν τροφῆς ἀφορμῆν.
ταῦτα γὰρ τὸν Δεσπότην θεὸν θεραπεύει· ἀλλὰ μὴ
εἰς ἀνθρώπους εὐποροῦντας, ὡς ἐντεῦθεν τοὺς ἀπο-
ρομένους μὴ τυγχάνειν τῶν ἀναγκαίων. Ἰστώσαν
γὰρ οἱ θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι, ὡς, εἰ παρὰ ταῦτα
πράξαιεν, ταῖς ἐκ θεοῦ ποιναῖς ὑποκείσονται, καὶ
ἐκ τῆς αὐτῶν εὐσίας τὸ ἀζήμιον τῇ ἀγιωτάτῃ
περιποιήσουσιν ἐκκλησίᾳ· ὥστε καὶ τὰ διδο-
μένα ἀδελφάτα, καὶ τὰ λοιπὰ σιτηρέσια πρὸς εὐπο-
ροῦντας καὶ παραδυναστεύοντας, οὐκ ἔχουσι τὴν
ἐκ τῶν νόμων ἰσχύν· τὰ πρὸς ἐνδεεῖς, δὲ πάντας
θεοβαίαι.

Quartæ synodi vicesimus sextus canon, Oportet,
inquit, episcopum, qui ecclesiam sortitus est, cum
dirigere, et ex clero œconomum habere, qui ho-
nesto animo sit imbutus, et omni lucro et emolu-
mento superior; non autem ex populo, nec ullum
sibi affinem; ut adhibita ejus sententia reditus
ecclesiæ bene administret, et non cauponetur
charitatis fructum. Licet enim omnium potestas
episcopo conceditur, non tamen sine aliquo teste
illorum administratio fieri oportet, ne temere et
inconsulta pauperum res esse dissipatas in suspi-
cionem veniat; ut probrum exinde sacerdotio
inuratur, quod scilicet episcopus eas illegitime
effundat: illum autem, qui hoc fecerit, divinarum
canonum correctionibus subjicit.

128 Eadem etiam decernit undecimus septimæ
synodi, et addit: Si metropolitanus, qui sui juris
est, œconomum e clero rebus præficere nolit, tum
Constantinopolitanus patriarcha, sub illo ex-
sistente metropoli, ex abundante, qua pollet, po-
testate, œconomum in ea constituat. Hoc etiam
metropolitano in episcopos, qui sibi subjiciuntur,
conceditur. Idem et in monasteriis observabitur.

Theophilus vero Alexandriae episcopus, in nono
et decimo ejus canone, episcopatus œconomum
omnis sacerdotalis ordinis judicio designare de-
cernit, si etiam episcopi sententiam consentientem
habeat, ut ejus cura bona ecclesiastica, prout de-
cet, insumentur, viduis et pauperibus et peregrinis
indigentibus distribuat, nec ulla eorum ipse sibi
arripiat. Nam avaritiæ alienum esse oportet Dei
ministerium, et eorum, quæ sibi committuntur,
œconomum. Quære leges in 8 capite litteræ E.

Lex.

Justiniani vero novella 5, Convenit, inquit, ut
sanctissimus pro tempore patriarcha, et reveren-
dissimi œconomi, sumptus, qui ex ecclesiasticis
reditibus sunt, in pias et Deo placitas causas in-
sumant, et in illos conferant, qui et revera egent,
nec aliunde habent, unde vivant (hæc enim Do-
minum Deum conciliare solent); non vero in ho-
mines locupletes, ut exinde egentes vitæ neces-
sariis defraudentur. Noverint enim reverendissimi
œconomi quod, si quid præter hæc fecerint, pen-
nis cælestibus erunt obnoxii, et de substantiis sua-
sacrosanctæ ecclesiæ damnum retribuent. Quæ
itaque fraternitatum et reliquarum frumentariarum
pensionum nomine ad divites et potentes mittuntur,
a legibus non sunt confirmata: quæ autem ad ege-
nos mittuntur, omnino rata sunt.

CAP. XXV. *Quod monasterium ædificare in ecclesiæ suæ bonorum damnum episcopum non oportet.*

Septimus primæ et secundæ synodi canon nulli licere episcopo privatim monasterium ad proprii episcopatus perniciem de novo exstruere decernit; si quis autem hoc audere deprehensus fuerit, ipsum quidem convenienti pœnæ subijci: quod vero ab ipso recens exstructum est, episcopatu ascribi, et privatam ejus censeri possessionem, ac si ab initio non fuisset monasterium. Quæ enim præter leges facta sunt, ea, quæ canonicè constituuntur, evertere non est fas. Atque si, quod recens exstructum est, intra limites quidem ejusdem episcopatus consistat, nulla est dubitatio; sin autem in alia diocesi sit, monasterium, et quæ ad illud pertinent, ad episcopatum redibunt; regionis vero episcopus jura solum episcopalia in eo habebit. Si porro episcopatu nullum afferat detrimentum, vel qui ex fundamentis exstruit monasterium, vel qui illud, quod tempore corruerat, renovat; laudis magis quam vituperii est dignus.

129 CAP. XXVI. *Quod episcopus ex bonis ecclesiasticis indigentibus clericis suppeditare debet.*

Quinquagesimus nonus sanctorum apostolorum canon episcopum vel presbyterum, qui ex ecclesiasticis bonis indigenti clerico non suppeditat, sed inopia laborantem contemnit, segregari jubet: si vero perseverat, deponi; ut qui, quantum in se est, fratris sui occisor sit; licet ipsi res ad vitam sustentandam divina providentia allunde suppetant.

CAP. XXVII. *Quod, mortente episcopo, a clericis suis et metropolitanis illius bona diripi non oportet; sed ei, qui post ordinandus est, reservari.*

Sextæ synodi 35 canon, Nulli omnium metropolitanorum, inquit, licet, mortuo, qui illi subest, episcopo, bona ejus vel ipsius ecclesiæ auferre et sibi vindicare; sed, vel apud clericum ejusdem ecclesiæ reservari, vel, si non habeat clericos, apud metropolitanum custodiri, qui futuro episcopo omnia sine imminutione reddet.

Idem et 22 quartæ synodi decernit, non licere neque clericis post proprii episcopi mortem, bona, quæ ad ipsum pertinent, rapere, neque eis qui illa adsumerent, sed ordinando episcopo illa servari, nihil deficiente; vel qui aliquid eorum alienant, de suis gradibus in periculum venire.

Lex.

Hos etiam canones religiosissimus imperator Manuel confirmans, imperialibus decretis legem edidit, ut ab eis qui fiscos publicos administrant,

A ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'. "Οτι οὐ δεῖ τὸν ἐπίσκοπον μοναστήριον κτίειν ἐπὶ λύμῃ τῶν τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ πραγμάτων.

Ἐξ τῆς α' καὶ β' συνόδου κανὼν μὴδενὶ τῶν ἐπισκόπων ἐξεῖναι διερρίζεται, μοναστήριον ἴδιον ἐπὶ καταλύσει τῆς οἰκίας ἐπισκοπῆς νεουργεῖν· εἰ δὲ τις τοῦτο τολμῶν φωραθῆι, αὐτὸν μὲν τῷ προστήκοντι ἐπιτιμῶ καθυποβάλλεσθαι, τὸ δὲ νεουργηθὲν ὑπ' αὐτοῦ τῇ ἐπισκοπῇ προσκυρωθῆναι, ἴδιον ἐσόμενον αὐτῇ κτήμα, ὡσπερ εἰ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ὑπῆρξεν μοναστήριον. Τὰ γὰρ παρανόμως γινόμενα οὐκ εἰς ἀνατροπὴν τῶν κανονικῶς κρατούμενων εἶναι δεῖ. Καὶ εἰ μὲν τῶν ὀρίων ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς τὸ νεουργηθὲν καθεστῆκει, λέγοι οὐδεὶς· εἰ δὲ ὑπερὸριον εἴη, τοῦ μὲν μοναστηρίου καὶ τῶν αὐτῶ προσόντων ἡ ἐπισκοπῇ ἐκείνῃ ἔσται κυρία· ὁ δὲ ἐγγώριος ἐπίσκοπος τὰ ἀρχιερατικὰ καὶ μόνῃ δίκαια ἔξει. Εἰ μέντοι τὰ τῆς ἐπισκοπῆς οὐ λυμαίνεται, εἴτε ὁ ἐκ βάθρων μοναστήριον ἀνεγείρων, εἴτε ὁ τῷ χρόνῳ παλαιωθὲν ἀνακαινίζων, ἐπαίων οὐχ ἦττον ἢ μέμφεως ἄξιος.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'. "Οτι δεῖ τὸν ἐπίσκοπον χορηγεῖν τοῖς ἐνδεῶς ἔχουσι τῶν κληρικῶν ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων.

Ἐξ τῆς γ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν μὴ ἐπιχορηγοῦντα ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων κληρικῶ ἐνδεῶ, ἀλλ' ὑπερορῶντα πενίᾳ πιεζόμενον, ἀφορίζεσθαι κελεύει, ἐπιμένοντα δὲ καθαυρεῖσθαι, ὅσα τῶν ἀδελφῶν φονεύσαντα, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῶ, εἰ καὶ ἀλλοθεν ἐκείνος προνοίᾳ θειοτέρῃ τὰ πρὸς τροφὴν ἐποιήσαστο.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'. "Οτι τοῦ ἐπισκόπου τελευτήσαντος οὐ χρὴ τὰ τοῦτου πράγματα ὑπὸ τῶν κληρικῶν αὐτοῦ ἢ τοῦ μητροπολίτου ἀρπάζεσθαι, ἀλλὰ φυλάττεσθαι τῷ χειροτονηθῆσθαι μέλλοντι.

Ἐξ τῆς δ' τῆς ε' συνόδου κανὼν μὴ ἐξεῖναι φησὶ τινὶ τῶν ἀπάντων μητροπολιτῶν, τελευτήσαντος τοῦ ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπου, τὰ ἐκείνου πράγματα, ἢ τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας, ἀφαιρεῖσθαι ἢ σφετερίζεσθαι· ἀλλ' ἢ παρὰ τῷ κλήρῳ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνου ταῦτα φυλάττεσθαι, ἢ, κληρικῶν ἐνδεῶς ταύτης ἐχούσης, τὸν μητροπολίτην ταῦτα τηρεῖν τῷ χειροτονηθῆσθαι μέλλοντι ἐπισκόπῳ, ἀμείωτα παντάπασιν ἀποδώσοντα.

Τοῦτο καὶ ὁ κθ' τῆς δ' ἐπιτάττει συνόδου, μὴ ἐξεῖναι μῆτε κληρικοῖς μετὰ θάνατον τοῦ ἴδιου ἐπισκόπου ἀρπάζειν τὰ ἐκείνῳ διαφέροντα πράγματα, μῆτε τοῖς ταῦτα παραλαβοῦσιν, ἀλλὰ τῷ χειροτονηθῆσομένῳ ταῦτα τηρεῖν, ἐλλείποντος μηδενός, ἢ τοὺς ἐκ τούτων νοσφισαμένους, περὶ τοῦ ἴδιου κινδυνεύειν βαθμούς.

Νόμος.

Τούτους καὶ ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς Μανουὴλ τοὺς κανόνας ἐπικυρῶν, νόμον βασιλικῶς ἐξέθετο γράμμασι, μὴ ἀρπάζεσθαι πρὸς τῶν τὰ δημόσια

ἐπικοῦντων τὰ τοῖς ἐπισκόποις προσόντα, θανάτῳ ἄν βλον μεταλλάττουσι. Ζήτει καὶ τὸ γ' κεφ. τοῦ Χ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΗ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἐπίσκοπον εἰς πρεσβυτέρου κατεῖναι βαθμόν.

Ὁ κθ' τῆς δ' συνόδου κανὼν ἐπίσκοπον εἰς πρεσβυτέρου κατέγειν βαθμόν οὐκ οἰεῖται δεῖν· ἱερουσία γὰρ ἀντικρυς, φησί, τοῦτό γε, οἶα τὴν ἱερουσίαν, ὃ ταύτης οὐκ ἐνδίκως στερούμενος, ὡσανεὶ συληθείς. Τῷ μέντοι προφανῶς ἐγκλήμασι περιπατωκῶτι, τῆς ἱερουσίας αὐτὸν ἀφαιροῦσιν, οὐδὲ ἱερέως δοθῆσεται τόπος· ἐγκλημάτων δὲ ὧν ἀθῶος, οὔτε τῆς ἐπισκοπῆς, οὔτε τῆς ἱερουσίας δίκαιος ἂν εἴη στέρεσθαι· ἐκατέρου γὰρ ἐκότερον ἔχει.

Περὶ παραιτήσεως ἐπισκόπων.

Τούτους καὶ ὁ ἅγιος ἐπιψηφίζεται Κύριλλος ἐν τῷ γ' κεφ. τῆς πρὸς Δόμνον ἐπιστολῆς· Τὸ παραιτεῖσθαι γὰρ, φησί, τοὺς ἱερουργούντας τὰς ἑαυτῶν ἐκκλησίας, τοῖς τῆς ἐκκλησίας οὐκ ἀρέσκει θεομοῖς· ἄξιοι μὲν γὰρ ὄντες λειτουργεῖν, οὐ δεῖ ποιεῖσθαι παραιτήσιν· εἰ δὲ ἀνάξιοι, μὴ ἀπὸ παραιτήσεως ἐξέλειψιν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀποδειχθέντων κατ' αὐτῶν ἐγκλημάτων.

Εἰ δὲ καὶ παραιτησασθαι τινα τὴν ἐπισκοπὴν συμβαίη, καὶ ἦν ἐπιστεύθη ποίμνην καταλιπεῖν, ἀντέχουσαι τῆς λειτουργίας· εἰσαῦθις οὐκ ἂν εἴη δίκαιον. Ἄγνωμον γὰρ τὸ μὲν μοχθηρὸν καὶ ἐπίπονον παραιτεῖσθαι τῆς προεδρίας, τὴν διδασκαλίαν, φημί, καὶ τὴν τοῦ λαοῦ πρὸς τὸ κρείττον ἐπίδοσιν, καὶ τὸ εἰ· δύναμιν εἰργεῖν τὴν πρὸς τὰ χειρὸς τούτου φορὰν· ὅσα δὲ τιμὴν φέρει καὶ σέβας, παρακατέχειν καὶ οἰκειῦσθαι, τὴν βρασιάνην περὶ πλείονος τῆς τῶν ψυχῶν ἐπιμελείας πεποιημένον.

Δείκνυται δὲ καὶ ἐκ τοῦ 15' κανόνος τῆς λεγομένης πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου ἡ περιττὴ τῶν οὕτω ψιφισμένων ἄνοια, τὸ δύνασθαι δηλαδὴ τοὺς ὀρχιερεῖς τὰς μὲν ἐπισκοπὰς παραιτεῖσθαι, τὴν ἱερουσίαν δὲ καὶ αὐθις παρακατέχειν. Οὗτος γὰρ ὁ κανὼν τὸν πλέον τῶν ἑξ μηνῶν τῆς οἰκίας ἀποδεδημηκότα ἐπίσκοπος, ἀναγκαίᾳ οἰσθήτην προφάσει μὴ κωλυόμενος, ἐκπίπτειν κελύσει· καὶ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τῆς ἱερουσίας. Εἰ δὲ ὁ τὸ ἐλαττον ἀμαρτῶν οὕτω καταδικασταί, πῶς ὁ καθάπεξ παραιτησάμενος τὴν ἐπισκοπὴν, καὶ τῆς τοῦ ποιμνίου φροντίδος διὰ βίου καταφρονήσας, οὐκ ἐπὶ πλέον τιμωρηθήσεται, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ ἦκον, τοῖς λύκοις ἀνεῖς τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ παρὰ τοῦ πρώτου ποιμένος· Ἰησοῦ Χριστοῦ ἱερὸν ποιμνιον μὴ ὅτι γε καὶ ὡς περὶ γέρας αὐτῷ νέμειν τὰ τῆς ἱερουσίας πρεσβεία; Περὶ οὗ καὶ ὁ 1' κανὼν τοῦ ἁγίου Διονυσίου διέξεισιν. Εἰ γοῦν τοὺς τὴν ἀρχὴν εἰς προστασίαν λαοῦ καλούμενους οἱ κανόνες ἀφορίζεσθαι, εἰ μὴ πείθονται, ἀξιοῦσιν, τίς ἂν τῶν νοῦν ἐχόντων, ἀπραγμόνων τῶν καθεστῶτων δέξαιτο τὴν παρτίτησιν, ἀλλ' οὐκ ἐσχάτως, ὡς ἂν ὁδὸς τε ἦ, τούτους κολάσειεν; Ἄλλως τε τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ὄνομα πράγματός ἐστι καὶ ἐνεργείας δηλωτικόν. Ὁ δ' ἀποσεισάμενος ἔχοντι τὴν ἐνεργείαν, ἐκπέπτωκε δηλαδὴ

A non rapiantur ea quæ ad episcopos vita functos pertinebant. Quære et tertium caput litteræ X.

CAP. XXVIII. Quod non oportet episcopum ad presbyteri gradum reduci.

Quartæ synodi 29 canon episcopum in presbyteri gradum reducere oportere non existimat; illud enim sacrilegium esse palam dicit; quippe, tanquam raptus, ipse per injuriam sacerdotio privatur. Illi quidem, qui aperte in crimina incidit, sacerdotio illum exuentia, neque sacerdotis dabitur locus: sin autem sit criminum insons, neque episcopatu neque sacerdotio justum esset illum privari; nam unum alterum sequitur.

B

De episcopi renuntiatione.

His etiam consentit sanctus Cyrillus in tertio ad Domnum epistolæ capite: Sacerdotes enim, inquit, **130** suis ecclesiis renuntiare, ecclesiasticis consuetudinibus non placet. Si enim digni sunt, qui sacra mysteria obeant, non debent renuntiationem facere; si autem indigni, nec per renuntiationem exeant, sed per criminationes adversus eos alatas.

Si autem contingat, ut episcopatu renuntiet, et gregem sibi commissum derelinquat aliquis, administrationem rursus assumere injustum erit. Iniquum est enim episcopum quod molestum et laboriosum est in præsulatu detrectare, institutionem dico, et populi ad melius profectum, ejusque in pejora impetum pro viribus cohibere: quæ autem honorem afferunt venerationemque completi et sibi vindicare, otium ipsa animarum cura pluris facientem.

Ostenditur etiam ex 16 canone synodi primæ et secundæ dictæ, quod mira est eorum dementia, qui sentiunt, posse quidem antistites episcopatibus renuntiare, sacerdotium autem iterum assumere. Hic enim canon eum, qui plus quam sex mensibus ab episcopatu, nullo necessario prætextu detentus, abfuerit, et episcopatu et sacerdotio excidere jubet. Si vero, qui paululum offendit, hoc modo condemnatur: quomodo, qui prorsus episcopatu renuntiavit, et gregis curam per totam vitam neglexit, non multo magis punietur, qui, quantum in se erat, gregem sibi a summo pastore Jesu Christo commissum lupis reliquit: nedum sacerdotii privilegia tanquam præmia illi attribuantur? De quo et decimus sancti Dionysii canon disserit. Si equidem eos qui ab initio ad populi prefecturam vocantur, et non obtemperant, canones segregari censent; quis mentis compos, eorum qui constituuntur, renuntiationem facile acciperet, et non potius pro viribus illos summopere prohiberet? Cæterum episcopatus nomen negotium quoddam et muneris functionem significat. Qui vero sponte sua muneris functionem deposuit, etiam vocatione excidit. Qui autem non potest episcopus vocari, quomodo sacerdotium

retinebit? quomodo etiam antistes vocabitur, qui non habet clerum sibi subjectum, nec etiam præest sacerdotibus? Cui vero non competit hierarchiæ nomen, ab illo longe abest muneris ejus functio. Qui enim de nomine non participat, nequaquam etiam de re. Renuntiatio igitur non est simpliciter accipienda, nisi aliquis se indignum sacerdotio profiteatur: hoc vero ostenso, simul cum renuntiatione ab omni sacerdotali dignitate renuntians excidit.

Tertiæ synodi ad eos qui sunt in Pamphylia epistola.

Verum etiam ex sanctæ et œcumenicæ tertiæ synodi epistola, ad eos qui sunt in Pamphylia de quodam Eustathio, ostenditur, ecclesiis renuntiantes utroque simul et episcopatu et sacerdotio excidere; præterea et episcopatibus omnino renuntiare antistites, reprehensione non vacare. Hic enim Eustathius fuit Pamphylia: episcopus, et cum in difficiliora tempora incidisset, et præpusillanimitate et negotiorum fuga animum despondisset, episcopatus scripto renuntiavit, et in ejus locum alius quidam ordinatus est. Ille autem multis cum lacrymis in synodum hanc sanctam postea venit, non ecclesiam sibi rursus vindicans, nec cum eo qui illam possidebat contendens, sed episcopi nomen et honorem solummodo petens. Illi reverentia quadam Eustathii lacrymarum et pene jam confectæ senectutis adducti, **131** ac ne quid illi ex nimio dolore gravius accideret veriti, episcopi nomen et dignitatem et communionem ab illo retineri æquum censuerunt: ita scilicet, ut intra sacrum altare communicare liceret, non tamen sacra celebrare, aut ordinibus quempiam insignire, nisi a proprio illius loci vel regionis episcopo ei permissum sit. Hæc vero non canonice a sanctis dicuntur, sed œconomia et inassucta demissione usis; ut, qui epistolam diligenter examinet, manifeste inveniet.

CAP. XXIX. Quod episcopus monachorum more detonsus sacerdotio excidit.

Synodi, cui præfuit Photius patriarcha, secundus canon antistitibus, qui monasticum induerunt habitum, summum sacerdotium rursus sibi vindicare non permittit: monachorum enim vita est pœnitentiæ promissio, et continuum compunctionis argumentum. Qui proinde parvi æstimant antistitum curam præ monachorum humilitate, et magistrali dignitati eorum qui pœnitentiam agunt et oiscent ordinem anteponunt; quomodo jure fiat, ut ad illud, quod patam rejiciebant, iterum revertantur? Sed neque antistes, qui monasticum induit habitum, deinde magnum et angelicum exiit ornamentum, amplius sibi sacerdotium vindicabit. Namque si parvus habitus, qui perfecti est arrhabo, summo sacerdotio potest privare, multo magis perfecta tonsura. Hoc vero sacerdotibus non erit impedimento; nam magistri locum non habent;

καὶ τῆς κλήσεως· ἐπίσκοπος δὲ καλεῖσθαι μὴ πεφουκῶς, πῶς τῆς ἱερωσύνης ἀνθίσταται; Πῶς δὲ καὶ ἱεράρχης κληθῆσεται ὁ κληρὸν μὴ κεκτημένος ὑφ' αὐτὸν, μήτε μὴν ἀρχῶν ἱερωμένων; ᾧ δὲ μὴ πρόσεστιν ἱεραρχίας ὄνομα, πολλοῦ γε δεῖ ταύτης ἢ ἐνέργεια. Ὁ γὰρ τοῦ ὀνόματος μὴ μετέχων σὺν τῇ γε τοῦ πράγματος. Οὐ δεκτέον τοίνυν ἀπλῶς τῶν παραλήψεσιν, εἰ μὴ ἀνάξιόν τις ἑαυτὸν τῆς ἱερωσύνης ὁμολογήσῃ· τοῦτου δὲ ἀποδεδειγμένον, ἱμῶν τῇ παραίτησιν καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀξίας ὁ παραιτούμενος ἐκπεσέεται.

Ἐπιστολὴ τῆς γ' συνόδου πρὸς τοὺς ἐν Παμφυλίᾳ.

Ἄλλὰ καὶ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ἐν Παμφυλίᾳ ἐπιστολῆς τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμένης τρίτης συνόδου περὶ τίνος Εὐσταθίου δεῖκνυται τοῖς ὁρθῶς ἐπιβάλλουσι τοὺς παραιτούμενους τῆς ἐκκλησίας ἀμφοτέρων ἅμα ἐκπίπτειν, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τῆς ἱερωσύνης· προσέτι γε μὴν καὶ τὸ ὅλως παραιτεῖσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς τὰς ἐπισκοπὰς μὴ εἶναι ἀνεπίκλητον. Οὗτος γὰρ ὁ Εὐστάθιος, ἐπίσκοπος ὢν Παμφυλίας, καὶ περιστάσεσιν ἔμπρακτως, καὶ ἀπειρηκῶς ἀπὸ μικροψυχίας καὶ ἀπραγμοσύνης, ἐγγράφῳ; παρητήσατο τὴν ἐπισκοπὴν· καὶ μὲν ἄλλος κειροτόνητο. Ὁ δὲ κλαίων τῇ ἱερᾷ προσέλαθε μετὰ ταῦτα συνόδῳ, οὐ τὴν ἐκκλησίαν ἀνακαλοῦμενος, οὐδὲ τῷ κεκτημένῳ ταύτην ἀμφισβητῶν, ὄνομα δὲ καὶ τιμὴν ἔχειν ἐπισκόπου μόνον ἐπιζητῶν· οὐ καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὸ βαθύ γῆρας δυσωπιθέντες τοῦ Εὐσταθίου, καὶ μὴ τι αὐτῷ συμβαίη ἐκ τῆς ἀμέτρον λύπης εὐλαβηθέντες, τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου ἔχειν αὐτὸν ἐδικαίωσαν, καὶ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν κοινωνίαν, ὥστε ἐντὸς τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου εἰσόντα μεταλαμβάνειν· μήτε δὲ ἱεουργεῖν αὐτὸν, μήτε χειροτονεῖν, εἰ μὴ ἐπιτραπίῃ πρὸς τοῦ ἔγχωρου ἐπισκόπου. Ταῦτα δὲ οὐ κανονικῶς εἴρηται τοῖς ἁγίοις, ἀλλ' οἰκονομῶς χρησαμένοις καὶ ἀσυνήθει συγκαταβάσει, ὡς ὁ τὴν ἐπιστολὴν ἀκριβῶς μετῶν σαφῶς εἴσεται.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'. Ὅτι ὁ ἐπίσκοπος, κατὰ μοναχῶν ἀποκαρτεῖ, τῆς ἱερωσύνης ἐκπίπτει.

Ὁ β' κανὼν ἧς ὁ πατριάρχης Φώτιος ἤρχε συνόδου, οὐκ ἐφίησι τοῖς ἀρχιερεῦσι, μοναδικὴν περιβεβήμενοι στολὴν, τῆς ἀρχιερωσύνης αὐθις μεταποιεῖσθαι. Μετανοίας γὰρ ὁ τῶν μοναχῶν βίος ἐπαγγελία, καὶ κατανύξεως διηνεκῆς ὑπόθεσις. Οἱ τοίνυν πρὸς ἐλαχίστου τὴν τῶν ἀρχιερέων περιωπὴν τῆς τῶν μοναχῶν θέμενοι ταπεινότητος, καὶ τοῦ διδασκαλικῆς ἀξιώματος τὴν τῶν μετανοούντων καὶ μαθητευόμενων τάξιν προκρίναντες, πῶς ἂν εἰεν δίκαιοι πρὸς ἐκεῖνο αὐθις ἐπαναστρέφειν ὅπερ ἐργαίος ἠθέτησαν: Ἄλλ' οὐδὲ ὁ μοναχικὴν ἐσθημα ἐνδεδυμένος ἀρχιερεὺς, εἶτα τὸ μεγα καὶ ἀγγελικὸν ὑπόδυσ σχῆμα. Ἐπὶ τῆς ἱερωσύνης μεταποιηθήσεται. Εἰ γὰρ τὸ κληρὸν σχῆμα, ὅπερ ἀρῶσθαι τοῦ τελείου τυγχανεῖ, τὴν ἀρχιερωσύνην δύνανται παύειν, πολλῶν γε μάλιστα ἡ τελεῖα ἀποκαρτεῖ. Τοῦτο δὲ τοῖς ἱερέεσιν οὐ ἐμποδῶν ἔσται· οὐ γὰρ διδασκάλου τόπον ἐπέχουσι.

διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τὴν ἀπόκαρασιν ἱερουργεῖν οὐ κωλύονται, οἷον τοῦ κανόνος χώραν ἐπὶ τούτοις μὴ ἔχοντος.

ΚΕΦΑΛ. Λ'. Ὅτι οὐ δεῖ γίνεσθαι ἐπίσκοπον ἐν πόλει, ἢ κώμη μικρῇ.

Ὁ δ' τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου κανὼν οὐκ εἶται δεῖν ἐπίσκοπον ἐν κώμῃ προχειρίζεσθαι, ἢ ἐλαχίστη πόλει, ἢ δὴ καὶ εἰς ἀρκίσει πρεσβύτερος, ἵνα μὴ τὸ τοῦ ἐπισκόπου ἀξίωμα εὐτελές τι χρῆμα καὶ εὐκαταφρόνητον λογίζεται τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ χειροτονεῖσθαι ἐνθα καὶ μόνον παλαιὸν ἔθος ἦν. Εἰ δέ τις τῶν πόλειων λαοῖς μὴ πλήθουσα πρότερον, πολλοὺς ἔπειτα τοὺς οἰκητορας σχοίη, καὶ ἀξία ἐπισκόπου κριθεῖη, λαμβανέτω ἐπίσκοπον, μετὰ γνώμης ὁμοῦ συνοδικῆς, κατὰ τὸν λέγοντα ἀποστολικὸν κανόνα μηδὲν τὴν περιττὸν γίνεσθαι παρὰ τοῦ ἐπισκόπου ἀνευ γνώμης συνοδικῆς, ὅν καὶ κατὰ τὸ ἰα' ζήτει κεφάλαιον τοῦ παρὶντος στοιχέλου. Τό γε μὴν ψηφίζεσθαι τοὺς ἐπισκόπους παρὰ τοῦ πλήθους τῶν πόλειων, καὶ παρὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων χειροτονεῖσθαι, εἴρηται μὲν καὶ ἐν ἑτέροις διαφόροις κανόνισιν, ἀλλὰ τὸ τήμερον ἔχον οὐ γίνεται· οἱ γὰρ τούτους χειροτονούντες καὶ τὰς ἐκείνων ψήφους διὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων ποιοῦνται.

Ταῦτα καὶ ὁ νς' τῆς ἐν Λαοδικεῖα συνόδου διορίζεται· Ἐν ταῖς κώμαις καὶ ταῖς χώραις ἐπισκόπου; μὴ καθίστασθαι, ἀλλὰ περιοδεύειν, οὐδ' ἡμεῖς ἐξάρχους φάμεν, ὡς περιιόντας, καὶ τοὺς πιστοὺς καταρτίζοντας, καθέδραν δὲ οἰκίαν μὴ κεκτημένους. Εἰ δέ τις, φησὶ, πρό γε τούτου τοῦ κανόνος ἐνταῦθα κατέστησαν ἐπίσκοποι, μηδὲν ἀνευ γνώμης τοῦ τῆς πόλειος ἐνεργεῖτωσαν ἐπίσκοπου, δι' οὗ καὶ τοῦ τοιούτου βαθμοῦ ἤξιωνται, μήτε μὴν οἱ πρεσβύτεροι.

Τούτοις ἀκλόουθα καὶ ὁ νη', πρὸς δὲ καὶ ὁ λη' τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου θεσπίζουσιν, ἐν ταῖς φαύλαις καὶ μικραῖς παρδικαῖς ἐπισκόπους μὴ γίνεσθαι· εἰ δὲ καὶ γενέσθαι συμβαίη, ἀλλὰ μὴ ἀνευ γνώμης τῶν ἐχόντων αὐτὰς ἐπισκόπων, καὶ τὸν γεγονόςτα ἐν αὐτῇ καὶ μόνῃ ἀρχειῖσθαι, καὶ μὴ περαιτέρω ταύτης προβαίνειν, καὶ ἑτέρων ἐθέλειν ἀντιποιεῖσθαι, ὡς ἀνηκόντων δὴθεν αὐτῷ, ἀλλὰ τὸ ἀμεταθέτως μὲν ἔχειν τὰ τῶν ἐπισκόπων ὄρια, εἰςέτι διατηρεῖται, κατὰ τὴν τῶν κανόνων ἀκρίθειαν. Ἐπισκοπὴς δὲ ἐκ νέου ἐν παρδικαῖς ἑτέροις ἐπισκόποις ὑποκειμέναις, οὐκ εἴθε γίνεσθαι, εἰ μὴ βασιλεὺς γράμμασι τοῦτο ἐψη'· ἀλλ' οὐδὲ τῇ μεγάλῃ συνόδῳ καινίζειν ἐπισκοπὴν ἐφεῖται χωρὶς βασιλικοῦ ἐπιτάγματος.

ΚΕΦΑΛ. ΛΑ'. Περὶ χωρεπισκόπων.

Ἐπειδὴ τοίνυν οὐκ ἤξιον οἱ θεοὶ Πατέρες ἐπίσκοπον ἐν εὐτελεῖ καὶ μικρῇ κώμῃ καθίστασθαι, δεῖν ἐκρίναν χωρεπισκόπους ἐν ταύταις χειροτονεῖσθαι. Οὐκ ἀκαιρον δὲ οἶμαι βραχέα καὶ περὶ τούτων κατὰ τὸ παρῆκον ἐνθάδε διεξελθεῖν, εἰ καὶ τῷ βαθμῷ τούτῳ σιγῇ ὁ χρόνος ἀρτίως ἐπέταξεν.

Ὁ οὖν ιθ' τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου κανὼν, οἱ χωρεπίσκοποι, φησὶ, τύπον τῶν ἑβδομήκοντα φέρουσιν ἀποστόλων, ὡςπερ ἄρα οἱ ἐπίσκοποι τῶν

quapropter etiam post tonsuram sacra celebrare non prohibentur; quia canon in his locum non habet.

CAP. XXX. *Quod non oportet in pago vel parva aliqua civitate episcopum constitui.*

Sextus Sardicensis synodi canon in pago aliquo episcopum constitui oportere non existimat, vel in parva civitate, cui vel unus presbyter sufficiet, ne episcopi dignitas vilipendatur, vel multis neglectui habeatur: sed in eis locis solum esse constituendos, ubi ex antiqua consuetudine fuerant. Si qua autem civitas, incolarum numero antea non celebris, multos postea consequatur, et episcopo digna iudicetur, episcopum accipiat, at cum synodali sententia, juxta canonem apostolicum, qui dicit, nihil magnum vel momenti alicujus ab episcopo absque synodali sententia fieri, quem etiam quære in capite undecimo hujus litteræ. Episcopos etiam a civitatum populo eligi, et a provinciæ episcopis ordinari, in diversis aliis canonibus dictum est: sed hodie non observatur. Nam qui eos ordinaunt, per regionis etiam episcopos illos eligunt.

Eadem et 57 Laodicensis synodi decernit, quod in vicis et pagis episcopi non constituentur; sed periodeutæ seu circitores, quos nos exarchos vocamus, qui fidelibus in officio continendis componendisque huc et illuc vagantur, propriam sedem nullam habentes. Quod si qui, inquit, ante 132 hunc canonem in ejusmodi locis episcopi constituti fuerant, nihil absque ejus civitatis episcopi sententia exsequantur, a quo ejusmodi gradu honorati fuerant; neque etiam vel presbyteri.

His etiam consentanea 58 porro et 98 synodi Carthaginis decernunt; in vilius nempe et parvis paræciis episcopos non fieri: sin autem fieri contigerit, non tamen absque episcoporum, qui illas tenent, sententia; et illum, qui in ea ordinandus est, illa sola contentum esse, nec ultra illam progredi, et alias velle sibi vindicare, illis scilicet invidiis. Sed episcoporum terminos immutabiliter habere, adhuc observatur. juxta canonum rigorem. Episcopatus autem de novo in paræciis aliis episcopis subjectis fieri non solent, nisi imperator illud litteris concesserit: sed nec magnæ synodo sine imperiali decreto episcopatum novum constituere permittitur.

CAP. XXXI. *De chorepiscopis.*

Quoniam itaque in vili et parvo loco episcopum constitui divini Patres non dignum esse censuerunt, chorepiscopos in illis ordinari debere judicaverunt. Non inopportuna autem fore existimo, pauca quædam huc pertinentia hoc in loco de eis disse-rere, etsi muneris hujus temporis lapsu jam memoria tantum superest.

Decimus quartus igitur synodi Neocesariensis canon, Chorepiscopi, inquit, septuaginta apostolorum imitatione sunt, ut etiam episcopi duodecim

apostolorum : quibus cum sufflasset Dominus, « Accipite, inquit, Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, eis remittuntur, » et cætera; qui quidem et aliis Spiritus sancti gratiam impertiendi facultatem suppeditabant. Hæc autem septuaginta non erant concessa, ut vel ex hoc manifestum est, quod Actorum liber commemorat, Philippum unum ex septem diaconis in Samariam descendisse, et quamplurimos ibi baptizasse, non autem illis Spiritum sanctum communicasse : quapropter miscerunt apostoli Petrum et Joannem, qui baptizatis manus imponentes, Spiritum donarent, qui in nulum eorum adhuc descenderat. Cum ergo in septuaginta locum chorepiscopi successerint, neque presbyteros, neque diaconos ordinarunt, quippe qui Spiritus sancti gratiam largiri non possent. Hunc autem solum, inquit, honorem consecuti sunt, scilicet divinas oblationes offerre, ob eam curam quam in pauperibus juvandis impendebant, illis quæ in templum congregata sunt distribuendo.

De sacerdotibus spiritualibus.

Si igitur chorepiscopi neque peccatorum remissionem, neque Spiritum sanctum largiri potuerunt, qui majora quam presbyteri obtinuerunt privilegia, nequaquam hi confessiones audire potuerint, et peccata vel solvere ac ligare, nisi ab episcopo hanc potestatem accipiant.

Decimus vero Antiochenæ synodi ab urbis quidem episcopo in regione illi subjecti chorepiscopus ordinari jubet; ab illis autem neque presbyterum, neque diaconum, sed solos lectores et subdiaconos et exorcistas : qui vero hæc transgrediuntur, illos sacerdotio segregat.

133 Eadem et decimus tertius Ancyranae synodi recitat, chorepiscopo non licere presbyteros vel diaconos ordinare : sin autem per episcopi litteras illi permissum fuerit, presbyterum vel in alieno vico ordinabit.

Magnus item Basilius chorepiscopis sibi subjectis scribit, ut nec ministros nec subdiaconos sine illius sententia ordinent; quia quamplurimis etiam indignis sine examinatione manus imposuerunt : Vel cognoscite, inquit, quod, qui sine sententia nostra in ministerium electus est, laicus erit. Alia vero, quæ in istius sancti epistola habentur, quis satis admirare potest ?

CAP. XXXII. *De perjurio.*

Sanctorum apostolorum 25 canon episcopum perjurii, vel fornicationis, vel furti convictum, vel presbyterum vel diaconum, deponi, non autem segregari vult; nostrum enim non est, his in idipsum vindicare.

Decimus vero magni Basili canon, Qui jurant, inquit, se ordinationem non admittere, ne cogantur pejorare. Etsi enim censeat aliquis esse canonem, qui eis, ut rursus a vinculo se solvant, concedit, quod sibi ipsis inconsulto injecerunt : experientia tamen comperimus, quod qui

A δώδεκα, οἷς ἐμφυσῆσα; ὁ Κύριος ἔφησε· « Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον· ἂν τινῶν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, » καὶ τὰ ἔξης, ὅτι δὴ καὶ ἄλλοις διανέμειν τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπορίσαντο χάριν. Ταῦτα δὲ καὶ τοῖς ἐβδόμηκοντα οὐκ ἦν δεδομένα· καὶ δὴλον ἐκ τοῦ τὴν βίβλον ἱστορῆσαι τῶν Πράξεων, τὸν Φίλιππον, τῶν ἐπὶ αὐτὸν τυγχάνοντα διακόνων, εἰς Σαμάρειαν τε καταλελεῖν, καὶ πολλοὺς τῶν ἐκεῖ βαπτίσαι, Πνεύματος δὲ ἁγίου τοῦτους μὴ κοινωῆσαι. Ταῦτη τοι καὶ Πέτρος ἀπεστάλησαν παρὰ τῶν ἀποστόλων καὶ Ἰωάννης, οἱ καὶ τὰς χεῖρας ἐπιθέντες τοῖς βαπτιζομένοις, τὸ Πνεῦμα ἐχορήγησαν, μὴ τῶ αὐτοῖς ἐπιπεπωκός. Τὸν τύπον οὖν οἱ χωρεπίσκοποι πληροῦντες τῶν ἐβδόμηκοντα, οὐδὲ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους χειροτόνουν, οἷα μὴδὲ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος παρέχειν δυνάμενοι· τούτῳ δὲ μόνον, φησί, τετίμηται, τῷ τὰ θεῖα δῶρα προσερεῖν, διὰ τὸ σπουδαίως τοῖς πέντοι διανέμειν τὰ εἰς τὸ Κυριακὸν συναγόμενα.

Περὶ ἱερῶν πνευματικῶν.

Εἰ οὖν οἱ χωρεπίσκοποι οὔτε ἁμαρτιῶν ἀφίεν, οὔτε Πνεῦμα ἅγιον ἐδύναντο χορηγεῖν, οἱ πλείω τῶν πρεσβυτέρων τὰ προνόμια κεκτημένοι, σχολῆ γ' ἂν αὐτοῖς λογισμοὺς διέξασθαι δυνηθεῖεν, καὶ ἁμαρτήματα λύειν τε καὶ δεσμεῖν, ἂν μὴ παρὰ ἐπισκόπου τὴν ἐξουσίαν λάβωσι ταύτην.

Ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ὑπὸ μὲν τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου ἐν τῇ ὑποκειμένῃ τούτῳ χωρὶς τοῦ χωρεπίσκοπου χειροτονεῖσθαι καλεῖται· ὑπὲρ δὲ τούτων μῆτε πρεσβύτερον, μῆτε διάκονον, εἰ μὴ μόνον ἀναγνώστας, καὶ ὑποδιακόνους, καὶ ἐφοριστάς· τοῦς δὲ ταῦτα παραβαίνοντας ἀφαιρεῖ τῆς ἱερῶν νης.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ 17^{ος} τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ διέξεισι, πρεσβυτέρους ἢ διακόνους τὸν χωρεπίσκοπον μὴ χειροτονεῖν· εἰ δὲ διὰ γραμμάτων τοῦ ἐπισκόπου ἐπιτραπείη, πρεσβύτερον καὶ ἐν ἑτέρῳ χειροτονεῖσθαι κώμῃ.

Ἐπεὶ δὲ μέγας Βασίλειος τοῖς ὑπὲρ αὐτὸν ἐπιστέλλει χωρεπίσκοποις γνώμης αὐτοῦ χωρὶς μὴ χειροτονεῖν ὑπηρετίας, ἥτοι ὑποδιακόνους, ὅτι πολλοὺς καὶ τῶν ἀναξίων ἀνεξετάτως ἐπέτιθεσαν τὰς χεῖρας· Ἡ γυνώσκετε, φησὶν, ὅτι λαϊκὸς ἐστὶν ὁ ἄνευ γνώμης ἡμετέρας εἰς ὑπηρεσίαν καταλεγείς· τῶν δὲ ἄλλων τῆς τοῦ ἁγίου ἐπιστολῆς, τίς ἂν ἀξίως ἀγάσαστο;

ΚΕΦΑΛΑ. ΑΒ'. *Περὶ ἐπιτορίας.*

Ἐπεὶ καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανῶν τὸν ἐπιτορίας ἄλόντα, ἢ πορνείας, ἢ κλοπῆς ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, καθαιρεῖσθαι καὶ μὴ ἀφορίζεσθαι ἀξίον· οὐ γὰρ πρὸς ἡμῶν ἐστὶ ὅτις ἐδικαίειν ἐπὶ τὸ αὐτό.

Ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανῶν, οἱ ἐξομνόμενοι, φησὶν, τὴν χειροτονίαν μὴ καταδέχεσθαι μὴ ἀναγκαζέσθωσαν ἐπιτορεῖν. Εἰ γὰρ καὶ δοκεῖ τις εἶναι κανὼν ὁ συγχωρῶν ἐξείναι λύειν αὐτοῖς τοῦ δεσμοῦ, ὃν σφίσι αὐτοῖς ἀνοήτως ἐπέβαλον, ἀλλὰ πείρησεν ἡμῶν, ἡκιστα τοῦς ἐπιτορῆσαντας εὐδ-

καίσθαι, καὶ εὐαρέστου; εἶναι Θεῷ σκοπεῖν γε μὴν ἅπαντα καὶ τὸ εἶδος τοῦ ὄρκου, καὶ τὰ βήματα, καὶ τὴν διάθεσιν, ἀπ' ἧς ὁμωμόκασαι, καὶ τὰς κατὰ λεπτὸν ἐν τοῖς βήμασι προσθήκας, μὴ ἄρα ἐκ μικροψυχίας τυχόν, καὶ οὐκ ἐξ ἀμεταθέτου γνώμης ὁμόσαι προήχθησαν· μηδεμιᾶς δὲ παραμυθίας φαινομένης, ἐατέον αὐτούς· τὴ δὲ ἐξῆς, Λογγίνῳ τιμὴ ἀγρὸς ἦν καλούμενος Μίνδαλα, τῇ ἐπισκοπῇ Μισθίας ὑποκειμένου. Σεβήρος δὲ τις, Μασάδων ἐπίσκοπος, Κυριακὸν τινα εἰς τὸν ἐν ἀγρῷ ναὸν πρεσβύτερον χειροτόνησεν, ὁμόσαντα παραμένειν τε τῷ ναῷ καὶ τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ ὑποκεῖσθαι. Ἄλλ' ὁ τῆς χώρας ἐκείνης ἐπίσκοπος ἱερούργειν ἐκώλυε τὸν Κυριακόν, οἷα παρ' ἐτέρῳ χειροτονηθέντα ἐν ἐκκλησίᾳ διαπερῶσθαι αὐτῷ· τοιγάρτοι καὶ καταλιπὼν αὐτὴν ὁ Κυριακὸς ὤρχειτο. Ὁ δὲ Λογγίνος λυπούμενος ἠπειλεῖ τὸν ναὸν ἐρημώσασθαι, καὶ εἰς ἔδαφος καθαιρήσασθαι. Ἐρωτηθεὶς οὖν ὁ ἅγιος, ἀξιοῖ τὸν ἀγρὸν, ἐν ᾧ ἐπεκηρύχθη ὁ Κυριακός, τῇ ἐπισκοπῇ Μασάδων ὑποτεθῆναι, εἰ καὶ ἐτέρας ἦν ἐνορίας, καὶ τὴν Κυριακὸν ἐκέισε αὐθις ἐπαναστρέψαι. Οὕτω γὰρ, φησὶ, καὶ ἡμεῖς οὐ βλάβημεν παρὰ κανόνας ποιεῖν, τῷ Κυριακῷ συμπεριφερόμενοι, καὶ ἐκεῖνος τὸν ὄρκον οὐ παραθήσεται· οὐδὲ γὰρ πρόσκειται τῷ ὄρκῳ, ὡς οὐδὲ βραχὺ τοῦ ἀγροῦ ἀναχωρήσει· καὶ ὁ Λογγίνος τὴν ἐκκλησίαν οὐκ ἐρημώσσει, καὶ τὴν ἑαυτοῦ οὐ βλάψει ψυχὴν. Ὅρα πῶς ἐκ τῆς τῶν βημάτων ἐξετάσεως τὸν νοῦν ἐθῆρυσεν ὁ ἅγιος, ὥστε μὴ δοκεῖν ἐπιορκεῖν τὸν ὁμόσαντα. Τοῦ δὲ Σεβήρου ἐγκυλομένου τὸ παρ' ἐνορίαν χειροτονησῆαι, καὶ λήθην προβαλλομένου, τῷ Θεῷ μὲν, φησὶν ὁ ἅγιος, τὴν ἐκδίκησιν ἀνατίθεμεν, τῷ τῶν κρυπτῶν γνώσῃ καὶ ἐξεταστῇ· ἡμεῖς δὲ ἀδιακρίτως τοῦτον δεχόμεθα, συγγνώμην διδόντες ἀνθρωπίνῳ πάθει, τῇ λήθῃ (οὐ γὰρ ἐσμεν τῶν καρδιῶν κριταί, ἀλλ' ἐξ ὧν ἀκούομεν κρίνομεν), εἰ καὶ τὴν ἐκκλησίαν πολυτρόπως ἐλυμήνατο, χειροτονήσας μὲν παρ' ἐνορίαν ἀκανονιστως, ὄρκῳ δὲ καταδεσμήσας παρὰ τὰ εὐαγγέλια, ἐπιορκεῖν δὲ διδάξας δι' ὧν μετετέθη ὁ πρεσβύτερος, ψευδόμενος δὲ νῦν δι' ὧν τὴν λήθην σχηματίζεται.

nes ordinavit, et juramento præter Evangelia astrinxit; pejerare vero docuit eo quod translatus est presbyter; nunc autem mentitus est quoniam oblivionem præ se fert.

Ἐν δὲ τῷ 13^ῳ κανόνι ταῦτα διελεῖται· Ἄπιστός τις λαχὼν ἄρχειν Ἀντιοχείων, ἀπειλαῖς καταπλήξας τῶν ἐνταῦθα ἱερέων ἐνόησε εἰς τοῦτο βίας ἡγαγε καὶ ἀνάγκης, ὥστε ὁμόσαι τῆς ἱερωσύνης πεπαῦσθαι· τούτων εἰς τις, Βιάνωρ ὄνομα, εἰς τὸ Ἰκόνιον μεταφύσθη, περὶ οὗ τὸν μέγαν Βασίλειον, τοῦ θεοῦ ἐρομένου Ἀμφιλοχίου, φάναι, ὅτι Κοινὴν ἐξεθέμη τὸν καὶ κανόνα περὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ ὁμωμόκων πρεσβυτέρων, ἵνα τῶν μὲν κοινῶν συλλόγων ἀπέχωνται, ἰδίᾳ δὲ τὰ τῶν πρεσβυτέρων ἀνεργῶσιν, ὅπως μὴ τοῖς εἰδόσιν αὐτοὺς τὰ τῆς ἱερουργίας ἰσομοταμένους, αἰτίοι σκανδάλου γένοιντο· τούτῳ δὲ τῷ Βιάνωρι μᾶλλον ἄδειαν παρέχει πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν, ὅτι οὐκ ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἀλλ' ἐν Ἰκόνῳ τὰ τῆς ἱερουργίας μέλλει πράττειν· δεκτὸς οὖν ἐστιν ἀπαιτούμενος παρὰ τῆς εὐλαβείας σου μεταμέλεισθαι ἐπὶ τῇ εὐκολίᾳ τοῦ ὄρκου, ὅν ἐπὶ τοῦ ἀπίστου ἀνδρὸς ἐξω-

PATROL. GR. CXLIV.

A pejerarunt, minime accepti sunt, nec Deo amici judicantur. Oportet quidem juramenti speciem, et verba, animique affectum, quo jurarunt, ac minutas quasque in verbis additiones considerare; nam forte ex pusillanimitate, et non ex mutabili proposito jurare coacti sunt: cum nulla vero appareat excusatio, eos esse admittendos censeo. Audi deinceps. Longinus quidam agrum habuit, cui Mindaala nomen erat, Misthiæ episcopatus subjectum. Severus quidam Masadarum episcopus Cyriacum quemdam templi, quod in agro illo positum erat, presbyterum constituit, qui juravit se in templo permansurum, et illius episcopatus fore subjectum. Verum illius regionis episcopus Cyriacum ministrare prohibuit, quippe qui in ecclesia, quæ sui juris erat, ab alio ordinatus esset; quapropter ea derelicta, Cyriacus discedebat: tum Longinus mœrens, desertum se templum redditurum minabatur, et solo æquaturum. Interrogatus igitur sanctus, æquum esse censebat, agrum, cui substitutus erat Cyriacus, Masadarum episcopatus subjici, etiamsi alterius esset regionis, ac rursus illuc redire Cyriacum. Ita namque ait, et nos non videbimur adversus canones agere, morigeros nos erga Cyriacum præbentes, neque ille jusjurandum violabit; quoniam nec juramento additum est, quod non ad breve tempus sedecet agro; et Longinus ecclesiam non desertam relinquet, neque suammet animam offendet. Videsis quomodo ex verborum disquisitione sententiam sanctus indagavit, ut qui jurejurando se obstrinxerat pejerare non videatur. Severo autem accusato, quod ultro ordinabat in suam diœcesin, et oblivionem præterente: Deo, inquit sanctus, vindictam relinquimus qui occulta cognoscit et scrutatur; nos vero indiscriminatum illum recipimus, et qui humanus est lapsus, oblivioni ignoscentes; quandoquidem non sumus cordium cognitores, sed prout audimus, judicamus. Licet ecclesiam multifariam canino affecit, qui ultra suam diœcesin contra canones ordinavit, et juramento præter Evangelia astrinxit; pejerare vero docuit eo quod translatus est presbyter; nunc autem mentitus est quoniam oblivionem præ se fert.

In can. decimo septimo hæc disceptantur. Infidelis 134 quidam Antiochiæ imperium sortitus, nonnullos ibi presbyteros nimis percellens tanta vi et necessitate constringebat, ut se a sacerdotio cessaturos jurarint. Horum unus, Bianor nomine, Iconium transmigravit, de quo magnus Basilius, a sancto Amphiloquio interrogatus, dixit, Commune decretum et canonem de presbyteris, qui Antiochiæ jurarunt, edidimus, ut ii a publicis conventibus abstineant, privatim tamen presbyterorum munera obeant: ne illis, qui eos sacra ejurasse sciunt, scandali causam præbeant. Eo magis autem Bianor ministerium obeundi licentiam obtinet, quod non Antiochiæ, sed Iconii sacra celebraturus sit. Suscipiendus est ergo, a tua pietate admonitus, ut ob juramenti facilitatem, quod sub infideli viro juravit, eum pœnitent, cum parvi illius periculi

molestiam ferre non potuerit. Verum in 64 indeterminate laicos, qui pejerarunt, per decennium a sacris percipiendis arceat. Verumtamen in 82 distinctione statuit ut il qui ex necessitate et vi pejerarunt, post sexennii spatium suscipiantur; qui autem sine necessitate fidem suam prodiderunt (nam perjurium est Dei negatio), post undecim annos sacra communione digni censentur, postquam sufficientem manifestarunt poenitentiam. His vero poenis subjiciuntur, qui sua sponte per confessionem de peccato triumpharunt, et medelam petiverunt; non autem il qui ex aliorum accusationibus perjurii rei inveniuntur. Uli enim simul et poena pecuniaria et gravius ab Ecclesia puniuntur; quia, ut sæpius dictum est, Incriminatio duplicat peccati viam, quemadmodum et poenitentia trutinam elevat. Multiplex est perjurii peccatum, et propterea difficile est curatu. Nam aliter poenas dat, qui per injuriam juravit et pejeravit; aliter qui per vim; et qui poenitentiam agit, aliter quam isti; alias qui ob alicujus defensionem et vindictam; at eum, qui dolo malo hoc fecerit, ubi pones? Qui autem rei alicujus ludicræ et contemnendæ gratia juramentum aspernatus fuerit, ubi collocabitur? Præterea qui corporale jusjurandum transgressus est, quique scriptis mandatum, de his quid statuendum est? Hujusmodi igitur diligenter examinanda sunt, et pro viribus corrigenda.

In vicesimo nono vero virus principes, qui jurant se e subjectis suis quosdam plexisse, dupliciter sanari jubet; uno modo quidem, ut ipsi doceantur, non facile jurare, altero autem, ne malum et inhumana iudicium ad effectum producant, sed poenitentiam propter jurisjurandi facilitatem ostendant: non autem pietatis prætextus, circa jusjurandum nempe, improbatae suam confirmant. Neque enim Herodi bene jurasse profuit, qui, ut perjurii scilicet laqueum evitaret, laqueo homicidii captus est, maximi faciendum prophetam gladio occidendum tradens. Omne enim jusjurandum prorsus prohibitum est et condemnatum: ex omnibus autem maxime illud quod ad quosdam male tractandos suscipitur; quare eum, qui juravit, poenitere; non autem suam impietatem confirmare studere oportet. Ita si quis se cujusdam oculos effossurum juraverit, vel interfectorum, vel mandatum aliquod violaturum, inquirendum est, quid sit melius, jusjurandum nihili facere, aut malum perficere et præceptum violare. « Juravi etenim, inquit David, et justitiæ tuæ judicia custodire statui, » non autem peccatum. Quemadmodum enim præceptum inmutabilibus judiciis firmandum est, ita peccatum omnino infirmari et deleri oportet. Sed qui legitimum jusjurandum sine ulla necessitate violaverit, magis punietur, quam qui vim passus est: sin autem non erat legitimum juramentum, 135 sed

A μόσχε, βαστάσαι τὴν δαχλυσὶν τοῦ μικροῦ κελύου κινδύνου μὴ δυνήθει. Ἄλλ' ἐν μὲν τῷ 64 τοὺς ἐπιόρκους τῶν λαϊκῶν ἀπροσθεριστως ἐπὶ δεκαετίαν τῶν ἁγιασμάτων ἀπειργεῖ· ἐν δὲ τῷ 82 διαίρει σαι χρησάμενος, τοὺς μὲν ἐξ ἀνάγκης καὶ βίας ἐπιόρκησαντας μετὰ ἑξαετῆ χρόνον δέγεσθαι ὁμορρίζου· τοὺς δὲ χωρὶς ἀνάγκης τὴν ἑαυτῶν πίστιν προδόντας (ἐπιόρκια γὰρ ἐστὶ Θεοῦ ἄρνησι;) μετὰ ἐνδέκατον ἔτος τῆς θείας ἀξίωσιν κοινωνίας, μετάνοιαν ἀξιόλογον ἐπιδειξαμένους. Τούτοις δὲ τοῖς ἐπιτιμίας ὑπόκεινται οἱ ἔκοντες τὸ ἁμάρτημα τῇ ἐξομολογήσει θριαμβεύσαντες, καὶ τὴν θεραπείαν ἐπιζητήσαντες, οὐ μὴν οἱ τοῖς ἐτέρων ἐλέγχους φωραθέντες ἐπιόρκοι. Ἐκεῖνοι γὰρ, ἅμα τῇ εἰς χρήματα ποινῇ, καὶ πλειόνως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιτιμῶνται· ὁ γὰρ ἐλεγχος, ὡς πολλακίς εἰρηται, διπλασιάζει τὸ τοῦ ἁμαρτήματος ὄφλημα, ὥσπερ οὖν ἡ μετάνοια κωφίζει τῆς τιμωρίας τὴν πλάστιγγα. Πολυεὶδὲς δὲ ἐστὶ τὸ τῆς ἐπιόρκιας ἁμάρτημα, παρὰ καὶ δυσχερῶς θεραπεύεται· ἄλλως γὰρ ἐπιτιμᾶται ὁ κατ' ὀλιγωρίαν ὁμόσας καὶ ἐπιόρκησας· ἄλλον τρόπον δὲ κατὰ βίαν· ὁ μεταμέλω χρησάμενος ἄλλως ἢ οὗτοι· ἐτέρω; ὁ τινὲ ἀμυνομένους· τὸν δὲ κατὰ ὄλον τοῦτο πεποιηκότα ποῦ θήσεις; Ὁ δὲ κατὰ τι παιγνιώδεις καὶ ἀπόδλητον τὸν ὄρκον ἠθετηκῶς ποῦ τετάξεται; ὁ δὲ σωματικὸν ὄρκον παραθετηκῶς, ὁ δὲ ἔγγραφον, περὶ τούτων τί χρὴ προσδοκᾶν; Ἐξεταστὸν τίνων ἀκριβῶς τὰ τοιαῦτα, καὶ εἰς δύναμιν θεραπευτέον.

C Ἐν δὲ τῷ 80 τοὺς ὀμνύοντας τῶν ἀρχόντων, ἐνίοις τῶν ὑπὸ χεῖρα τιμωρίαις ὑποβαλεῖν, διτιμῶς ἰδῶσαι κελεύει· τῇ μὲν, μὴ προχειρῶς ὀμνύσαι διδάσκεισθαι· τῇ δὲ, μὴ εἰς ἔργον τὴν πονηρὰν καὶ ἀπάνθρωπον κρῖσιν ἐκφέρειν· ἀλλὰ τὴν μὲν ἐπὶ τῇ προπετείᾳ τοῦ ὄρκου μετάνοιαν ἐπιδεικνυσθαι, μὴ μέντοι προσχηματι εὐλαδίας, τῆς περὶ τὸν ὄρκον δηλαδὴ, τὴν πονηρίαν ἑαυτῶν βεβαιούσιν· οὐδὲ γὰρ τῷ Ἡρώδῃ συνήνεγκεν εὐορκῆσαι, ὅς τὴν πάγην δῆθεν τῆς ἐπιόρκιας φυλαττόμενος, τῷ τοῦ φόνου ἕλω, ἔργον μαχαίρας τὸν τοῦ παντός ἄξιον προσήτην θέμενος. Καθάπαξ μὲν γὰρ ἅπας ὄρκος ἀπειρηται· καὶ κατακέκριται, πολλῶν δὲ δόκτου πλέον εἰκὸς, ὁ ἐπὶ κακῶσι τινῶν προαχθεῖς· ὥστε μεταγινώσκων χρὴ τὸν ὀμνύοντα, οὐχὶ σπουδάζειν βεβαιούσιν τὸ ἀνάσσειν. Καὶ γὰρ εἰ τις ὀφθαλμοῦς τινος ἐξορύξειν ὁμόσει, ἢ φονεύσειν, ἢ τῶν ἐντολῶν ἠγναινοῦν ἀθετήσειν, ἐξεταστὸν, τί ἄρα βέλτιον, παρ' οὐδὲν θέσθαι τὸν ὄρκον, ἢ εἰς ἔργον τὸ κακὸν ἀγαγεῖν, καὶ τὴν ἐντολήν παραθεῖναι. Ὁμοσα γὰρ, φησὶν ὁ Δαυὶδ, καὶ ἐστὶσα τοῦ φυλάξαι τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου, οὐχὶ τὴν ἁμαρτίαν. Ὅσπερ γὰρ τὴν ἐντολήν ἀμεταθέτως κρίμασι προσήκει βεβαιούσθαι, οὕτω τὴν ἁμαρτίαν παντοίας ἀκυροῦσθαι καθήκει καὶ ἀφανίζεσθαι. Ἄλλὰ καὶ ὁ χωρὶς ἀνάγκης ἔνομον ἀθετήσας ὄρκον, πλέον εὐθύνεται, ἢ ὁ βίαν παθῶν· εἰ δὲ μὴ ἔνομοι εἶη ὁ ὄρκος, ἀλλ' ἐφ' ᾧ τίνα δρόσειν κακῶς, ἢ στερήσειν τινὸς ἀγαθοῦ, ἢ πάλιν, εἰ τις ὁμόσειε πρᾶγμα μὴ ὄν ἔξιν εἰς ὄρκον ἀγεσθαι, τότε ἡ ἀθέτησις κ-

λάσει μὲν οὐχ ὑπόκειται, μετρίαν δὲ πρὸς τοῦ ἐπι-
σκοπού τὴν ἐπιτιμήσιν δέχεται.

se aliquid facturum, quod non debet in Jusjurandum deduci, tum violatio illum pœnæ non subjicit,
sed episcopi arbitratu modice puniatur.

Ἄλλ' ἐπεὶ περ εὐθύνονται μὲν οἱ ἐπίσκοποι, οἱ δὲ
εὐορκούντες ἀφίονται, καὶ τὸ ὀμνῦναι ἄρα δέδοται,
εἴποι τις ἄν, καὶ τοῦ τὴν εὐαγγελικὴν θήσομεν ἐν-
τολὴν, τὴν μὴ ὀμνῦναι ὄλως διακέλευσμένην;

Ἄλλ', οἶμαι, τὸ Εὐαγγέλιον ὡσπερ τῶν ἀμαρτη-
μάτων τὴν πρώτην, ὡς εἰπεῖν, βλάστην ἐσπούδακεν
ἐκριζοῦν, οὕτω δὴ καὶ τὸν ὄρκον, ὡς τῆς ἐπιτορκίας
ἦντα θύραν, ἀπέριηκεν· ἄλλως τε, ἐκεῖνο μὲν τῶν
εἰς τὸ τέλειον ἐφθακότων ἂν εἴη, ὡσπερ τὸ πωλῆσαι
τὰ ὑπάρχοντα καὶ δοῦναι πτωχοῖς· εἰ γὰρ πάντες
πωλεῖν ἀνάγκην ἔξουσι, τίνες ἂν εἴεν οἱ ὠνούμενοι;
Πρὸς δὲ καὶ τὸ, τὴν παρειὰν παιομένων, τῆς ἐτέρας
μὴ φείδεσθαι· καὶ τὸν χιτῶνα τῷ ἱματίῳ προσπο-
δύεσθαι, καὶ ὅσα τῆς εὐαγγελικῆς νομοθεσίας ἔτερα,
ἅπερ οὐκ ἀνάγκην ἔχει τοῖς ἐπιτασσομένοις, αἴρουν
δὲ· καὶ φυλάττουσι μὲν τιμὴν καὶ ἀντίδοσιν, μὴ
φυλάττουσι δὲ οὐδ' ὄντιναοῦν κίνδυνον· ὁ δὲ ἔνο-
μος ὄρκος δεῦτερον ἐκείνου καὶ οὐκ ἀπόβλητον. Ἐν-
θεν τοῖς καὶ τῶν βασιλέων οἱ τὴν τῆς εὐσεβείας πορ-
φύραν ἠμφισβημένοι, τοῦτον μὲν ἔστιν οὐ προβαίνειν
ἐπίτρεψαν, τὸν δὲ παράνομον καὶ ἀπαίδευτον παν-
τάπασι κεκωλύκασιν. Τῶν εὐπατριδῶν δὲ τινος ὀμ-
μοκότος τὴν τρίτην τῆς ἑβδομάδος καθάπαξ τοῦ
κρέως ἀπίχεσθαι, τιμῶν ἐντεῦθεν ἐγνωκότος τὸν
τίμιον Πρόδρομον, καὶ τῇ συνόδῳ προσαναθεμένου,
εἰ ἀνάγκην ἔξει καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς τοῦ Χρι-
στοῦ γεννήσεως, τρίτην τῷ τηνικαῦτα τελουμένην
ἡμέραν, τὸν ὄρκον τῆς νηστείας τηρῆσαι, ὁ ἀγιώτα-
τος πατριάρχης Λουκᾶς ἐκεῖνος μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν
συνόδου ἀπεκρίνατο, ὅτι Εἰ καὶ εἰς πάντα καιρὸν ἡ
νηστεία ἀγαθὴν, ἀλλ' οὐ χρὴ τὸν τοιοῦτον ὄρκον
προκρίνεσθαι τῆς Δεσποτικῆς ἑορτῆς. Εἰ γὰρ οἱ
ἀπόστολοι κολάζουσι τὸν ἐν Σαββάτῳ ἢ Κυριακῇ
νηστεύοντα, ἢ γόνυ κλίνοντα, τῆς ἀνάγκησιν ἂν τοῦ
προτιμῶντος τὸν ἰδίᾳ γεγονότα καὶ ἀθαίρατον τῆς
νηστείας ὄρκον τῆς Δεσποτικῆς ἑορτῆς καὶ πνευματι-
κῆς εὐφροσύνης; Ζῆται καὶ ἐν τῷ θ' κεφαλ. τοῦ Β
στοιχείου κανόνα τοῦ ἀγίου τούτου κη', καὶ ἐν τῷ α'
κεφ. τοῦ Α στοιχ. κανόνα πα'.

Οὗ δὴ καὶ μεμνημένος ὁ 14^{ος} τῆς 5^{ης} συνόδου κα-
νὸν, Ἐπειδὴ, φησὶ, τοὺς ὀμνύοντας ὄρκους ἑλληνι-
κοῦς, οἷον μὰ τὸν Ἥλιον καὶ τοὺς τοιούτους, ὁ τοῦ
μεγάλου Βασιλείου πα' κανὸν ἐπιτιμῆσαι καθυπο-
βάλλει, καὶ ἡμεῖς τούτοις ἀφορισμὸν δρίζομεν.

Νόμοι.

Ἐπὶ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν μέχρι καὶ ἀνα-
γνωστών, τὸ ὀμνῦναι ὄλως κεκωλύεται· διὰ δὲ τῆς
ἐγγράφου ἡμολογίας τὰ τοῦ ὄρκου τούτοις πληροῦ-
νται.

Ἐν ταῖς ψήφοις δὲ τῶν ἀρχιερέων, καὶ μόνον, ὁ
ἐπίσκοπος καθαιρεῖται ἀρνούμενος τὴν ἰδίαν ὑπογρα-
φὴν, ἐν ἑτέροις δὲ ὑποθέσεισιν οὐ καθαιρεῖται, ἀλλὰ
ζημιούται κατὰ τοὺς νόμους.

Λέγει δὲ καὶ ἡ 8^η νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ
σοφοῦ· Πᾶν ἔγγραφον, ᾧ ἐπιγράφεται ὁ τοῦ τιμίου

A ad aliquem male tractandum, vel aliquo bono pri-
vandum, suscipitur; vel si rursus juravit aliquis,

sed violatio illum pœnæ non subjicit,

Sed quoniam puniuntur, qui pejerant, qui autem
bene jurant, remittuntur, dixerit aliquis, quod ju-
rare reapse permittitur; ubi ergo statuimus evan-
gelicum præceptum, quod omnino jurare prohibet?

Credo autem, quod Evangelium, quemadmodum
primum peccatorum germen, ut ita dicam, eradi-
care studuerit, ita etiam Jusjurandum, tanquam
perjurii ostium, prohibuit. Aliiter illud quidem sit
eorum qui perfectionem attigerunt, sicut omnia
quæ habent vendere, et pauperibus dare: si enim
omnes vendere necesse habuerint, quinam emerent?

Porro et illud, qui maxilla una percussuntur, alte-
ram quoque præbere: et pallium cum tunica insu-
per exuere, et quæcunque sunt evangelicæ consti-
tutionis, quæ non sunt necessaria, bene tamen
utilia et eligenda iis quibus mandantur; ac honorem
quidem remunerationemque, nullum autem peri-
culum secum afferunt. Legitimum vero Juramentum
illi secundum est et non rejiciendum. Hinc imperato-
res illi, qui pietatis purpura induti sunt, hucusque
progredi permiserunt: at quod illegitimum est et
ineptum omnino prohibuere. Cum vero nobilis qui-
dam tertio hebdomadis die omnino se a carne absti-
nere juravit, exinde venerabilem præcursorem hono-
rare existimans, et syn. interrogavit, an necesse esset
in festo Natalitii Christi, tertio die jejunii Jusju-
randum observare: sanctissimus ille patriarcha
Lucas, una cum synodo sub eo congregata, re-
spondit, quod licet bonum sit omni tempore jejunare,
non tamen oportere tale Jusjurandum Dominico fe-
sto præferri. Si enim apostoli illum, qui in sabbato
vel die Dominico jejunit vel genu flectit, puniant,
quis ferat eum qui privatim factum voluntarium
jejunii Jusjurandum Dominico festo et spirituali
lætitiæ præfert? Quære etiam in nouo capite lit-
teræ B hujus sancti canonem vicesimum octavum
et in primo capite litteræ A canonem octogesimum
primum.

Hujus etiam meminit nonagesimus quartus sexta
synodi canon: Quandoquidem, inquit, eos, qui
gentilium sacramenta juraverint, ut per solem, et
taliam, 81 magni Basilii canon pœnis subjicit, et nos
eis quoque segregationem decernimus.

Leges.

Omnibus ab episcopis et clericis usque ad
lectores jurare omnino est prohibitum: per pactum
vero litteris mandatum quæ sunt juramenti ab illis
adimplentur.

In antistitum electionibus, et solum, episcopus,
qui suam negat subscriptionem, deponitur; in aliis
autem causis non deponitur, sed juxta leges mul-
tatur.

Dicit insuper et 72 imperatoris Leonis Sapientis
novella: Omne pactum scriptum quod pretiosæ et

vivificæ crucis figura, per manus ejus qui pactum iniit, signatur, debet firmum et immutabile esse, licet constituta poena non sit firmatum.

Nemo per Deum jurans periclitatur; nam satis fortem vindicem Deum habet jusjurandum; qui vero cum temeritate aliqua per imperatorem juraverit, veniam consequitur; sed qui in persolutione per imperatorem pejerat, pœnas dat, et propria jurisdictione excidit, et infamia notatur.

In dubiis rebus solet judex jusjurandum allegare, et ita judicare.

136 Bene allego, per salutem tuam jurasse. Omne enim legitimum ex inductione jusjurandum servatur, et quod quis juravit secundum propriam religionem: quod autem sit per insinceram religionem jusjurandum, non servatur.

Qui ex judiciali electione, vel adversarii postulatione jusjurandum in ecclesia subit, sacrosanctis tactis manu Evangelii, si posthac pejerasse convictus fuerit, lingua privetur. Idem et de martyribus.

Jusjurandum est oratio propter suam veritatem fidem faciens.

CAP. XXXIII. De tutoribus et curatoribus.

Tertius quartæ synodi canon clericos vel monachos propter turpe aliquod lucrum alienas possessiones conducere prohibuit; quod est, res sæculares tractare, divina mysteria neglectui habentes: nisi ad inevitabilem impuberum tutelam a legibus vocetur aliquis; impuberibus enim tutores dantur, minoribus autem curatores. Impuberes quidem sunt masculi, qui sunt quatuordecim annis minores: impuberes vero puellæ, quæ duodecim annis minores sunt. Minores vero sunt, qui pubertatem præterierunt, minores tamen sunt 25 annis, sive sint mares sive puellæ. Episcopus civitatis etiam istis permittere potest, ut ecclesiasticarum rerum curam gerant, vel orphanorum et viduarum, quibus non providetur, et quæ ecclesiastico auxilio maxime indigent, propter Dei timorem, ut in Actibus memoratur, apostolos septem diaconos elegerisse, ne in ministerio quotidiano viduæ despicerentur: lucri autem aut gloriæ cupiditate illis hujusmodi administrationibus seipso ultro offerre non permittitur. Qui vero auxilio indigent sunt tales, qui in ecclesias profugerunt, ut dynastarum injuriam vitarent, vel qui aliquid forsitan offenderint, vel qui injuste in servitutem rediguntur, et suppetias postulant, propter quos etiam defensores fiunt. Si quis vero transgreditur, adæquatis suppliciis eum subijci vult. Omnes igitur clerici et monachi cum episcopi sui permissu, non modo ecclesiastica, verum etiam sæcularia negotia administrare possunt, ut et tutelam et curatelam suscipere. Absque externa autem permissione episcopis et monachis nec tutelam nec curatelam gerere permittitur, licet a legibus vocentur: sed clerici, quan-

καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ τύπος διὰ χειρὸς τοῦ συνθεμένου αὐτοῦ, ἔχειν ὀφείλει τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἀμετάπτωτον, εἰ καὶ κατησφαλισμένον οὐκ ἔστι διὰ προστίμου.

Οὐδεὶς κατὰ θεοῦ ὁμῶσα κινδυνεύει· ἰκανὸν γάρ ὁ ὄρκος τιμωρὸν ἔχει τὴν θεῶν· ὁ δὲ κατὰ βασιλείω ὁμῶσα κατὰ τινα θερμότητα συγχωρεῖται· πλὴν ὁ ἐν διαλύσει ἐπιορκῶν κατὰ τοῦ βασιλέω τὸ πρόστιμον δίδωσι, καὶ ἐκπίπτει τῆς ἰδίας ἀγωγῆς, καὶ ἀτιμούσθαι.

Ἐν τοῖς ἀμφιβόλοις εἰσθεν ὁ δικαστῆς ἐπιφέρειν ὄρκον, καὶ οὕτω ψηφίζεσθαι.

Καλῶς ἐπιφέρω σοι κατὰ τῆς σωτηρίας σου ὁμῶσαι· πᾶς γὰρ θεμιτὸς ἐξ ἐπαγωγῆς ὄρκος φυλάττεται, καὶ ὅν τις ὁμῶση κατὰ τὴν ἰδίαν θρησκείαν· ὁ δὲ κατὰ ἀδοκίμου θρησκείας· γεγωνῶς ὄρκος οὐ φυλάττεται.

Ὁ ἐκ δικαστικῆς ψήφου, ἢ ἐξ αἰτήσεως τοῦ ἀντιδίκου ὄρκον ὑπέχων ἐπ' ἐκκλησίας, τῶν ἀρχάντων ἐπαπτόμενος εὐαγγελίων, ἐπιορκεῖν δὲ μετὰ ταῦτα ἐλεγχθεὶς, γλωσσοκοπέσθω· τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ μαρτύρων.

Ὁρκος ἔστι λόγος πιστούμενος δι' ἑαυτοῦ τὴν ἀλήθειαν.

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'. Περὶ ἐπιτρόπων καὶ κουρατόρων.

Ὁ γ' τῆς δ' συνόδου κανὼν κληρικούς ἢ μονάζοντας ἀπέριηκεν ἀλλότρια κτήματα μισθοῦσθαι εἰ αἰσχροκέρδειαν, ὅπερ ἔστι πράγματα ἐργολαβεῖν κοσμικὰ, τῆς θείας λειτουργίας καταμελοῦντας, εἰ μήπου ἐκ τῶν νόμων καλοῖτο τις εἰς ἀφηλίκων ἀπαρ-αίτητον ἐπιτροπήν· τοῖς μὲν γὰρ ἀνήθοις ἐπίτροποι δίδονται, τοῖς δὲ ἀφήλιξις κουράτορες. Καὶ ἀνήθοι μὲν εἰσιν ἄββρες, οἱ τῶν ἐδ' ἡττους ἐτῶν· ἀνήθοι δὲ θῆλαιαι, αἱ ἡττους τῶν ἐβ' ἐτῶν· ἀφήλικες δὲ, οἱ τὴν ἡβὴν ὑπερανάβαντες, ἡττους δὲ τῶν κε' ἐτῶν, καὶ ἄββρες ὡσι, καὶ θῆλαιαι. Δύναται καὶ ὁ τῆς πόλεω ἐπίσκοπος ἐπιτρέπειν τοιοῦτοις ἐκκλησιαστικῶν φροντίζειν πραγμάτων, ἢ ὄρφανῶν καὶ χηρῶν ἀπρονοήτων, καὶ τῶν μάλιστα ἐκκλησιαστικῆς δεομένων βοηθείας, διὰ τὸν φόβον τοῦ Κυρίου, ὡς ἐν ταῖς Πράξεσιν ἰσθόρηται. προχειρισμένων τῶν ἀποστόλων τοὺς ἐπὶ διακόνους, ἵνα μὴ ἐν τῇ καθημερινῇ διακονίᾳ αἱ χῆραι παραθεωρῶνται· οὐ μὴν ἑαυτοὺς ταῖς τοιαύταις ἐπιβρίττειν διοικήσεσιν ἐφεῖται κέρρους χάριν ἢ δόξης. Οἱ δὲ βοηθείας δεόμενοι, οὗτοι ἂν εἴεν οἱ τῇ ἐκκλησίᾳ προσπεφυγότες, ἐπιθρίας δυναστῶν ἐκτροπέμενοι, ἢ οἱ περὶ τὰ πταίσαντες, ἢ εἰς δουλείαν ἀδίκως ἐλκόμενοι, καὶ ζητοῦντες ἐπικουρίαν, δι' οὓς καὶ οἱ ἐκδικοὶ γίνονται· τὸν δὲ παραβαίνοντα τοῖς προσήκουσιν ἐπιτιμίοις καθυποβάλλεσθαι βούλεται. Πάντες τοίνυν κληρικοὶ τε καὶ μοναχοί, κατ' ἐπιτροπήν τοῦ σῶν ἐπιτρόπου, οὐ μόνον ἐκκλησιαστικῶν, ἀλλὰ καὶ πολιτικῶν ἐνεργῆσαι δύνανται πράγματα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐπιτροπήν ὑπελαθεῖν καὶ κουρατορεῖαν· ἐπιτροπῆς δὲ τῆς ἐξωθεν δίχα, ἐπισκόποις καὶ μοναχοῖς, οὕτε ἐπιτροπῆν, οὕτε κουρατορεῖαν ἐξεσσι δέξασθαι, καὶ εἰ ἐκ τῶν νόμων καλοῦνται· οἱ δὲ κληρικοὶ, ὅτε κτι-

λούνται παρὰ τῶν νόμων, καὶ τὰ ἀμφότερα ὑπελθεῖν ἂν κωλύονται· πάντες δὲ κοινῇ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ἐνεργεῖν οὐκ ἐμποδίζονται, καὶ διχα προτροπῆς ἐπισκόπου.

Νόμοι.

Τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἢ μοναχοὺς ἐκ μηδενὸς νόμου ἐπιτρόπους ἢ κουράτορας οἰουδήποτε πρώτου γίνεσθαι συγχωροῦμεν· ἐπιτροπεύειν δὲ τῶν ὑπὲρ ψυχῆς ὀφειλόντων διδοσθαι, καὶ διοικεῖν προσκαλουμένους, οὐ κωλύομεν. Καὶ γὰρ τοῖς ἀρχιερεῦσι μᾶλλον ὁ ὑπὲρ τῶν πλημμελημάτων ἰλασμὸς ἀφιέρωται.

Τοὺς πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους, καὶ ὑποδιακόνους, τῷ δικαίῳ μόνῃ τῆς συγγενείας εἰς ἐπιτροπὴν ἢ εἰς κουρατορείαν καλουμένους, τὴν λειτουργίαν ὀδοδεχέσθαι συγχωροῦμεν.

Ἐπιτροπεύονται δὲ κατὰ τὸν πολιτικὸν νόμον ἐλεύθεροι, οἱ διὰ τὴν ἡλικίαν ἐκδικεῖν ἑαυτοὺς μὴ δυνάμενοι.

Ἄλλοτριος οἰκέτης ἐν διαθήκῃ ἀχρήστως ἐπίτροπος δίδοται.

Οὐκ ἐπιτροπεύει οὐδὲ κουρατορεύει ὁ μεζῶν τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν, οὐδὲ ὁ ἐλάττων τῶν κε' ἐτῶν· πῶς γὰρ ὁ δεδμενος ἄλλου κηδεμονίας;

Ἄτωτοι καὶ μαινόμενοι, καὶ μεζῶνες ὡς τῇ ἡλικίᾳ, κουρατορεύονται ὑπὸ τῶν ἰδίων συγγενῶν.

Οὐδαί· ἐγχειρίζει πλέον τῶν τριῶν ἐπιτροπῶν.

Τῷ υἱῷ τοῦ αἰχμαλώτου ἐπίτροπος οὐ δίδοται, ἀλλὰ τῇ υἰοσίᾳ κουράτωρ· ὑποστρέφοντος γὰρ τοῦ πατρὸς, γίνεται αὐτοῦ ὑπεξυῖος, ὡς εἰ μηδέποτε ἡχμαλωτίσθη.

Τῷ ἔχοντι ἐπιτροπὸν νοσοῦντα, ἢ γέροντα, δίδοται κουράτωρ παρὰ τοῦ ἔρχοντος.

Ἐν κλέψωσιν οἱ ἐπιτροποὶ πράγματα ἀφηλίκων, ἕκαστος αὐτῶν εἰς τὸ διπλοῦν ἐνέχεται.

Προτιμῶνται τῶν θηλειῶν οἱ ἄρβενες, τελείας ἡλικίας ὑπάρχοντες· γυνὴ γὰρ οὐ κουρατορεύει, οὐδὲ τὰ τῆς ἐπιτροπῆς ὑπέρχεται λειτουργήματα, εἰ μήπου μήτηρ ἢ μάμμη εἴη.

Ὁ πλησιέστερος συγγενῆς ἐπιτροπεύει· εἰ δὲ πολλοὶ τὸν αὐτὸν ἐπέχουσι βαθμῶν, πάντες ἐπιτροπεύουσιν.

Ζῆται καὶ ἐν τῷ ιε' κεφ. τοῦ Μ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΛΔ'. Περὶ εὐνοούχων.

Ὁ μὲν κα' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανῶν, Εὐνοούχος, φησὶν, εἰ μὲν ἐξ ἐπηρείας ἀνθρώπων τις ἐγγύνη, ἢ ἐν διωγμῷ τὰ τῶν ἀνδρῶν ἀφηρέθη, ἢ οὐτως ἔφυ, εἰ καὶ ὁ βίος αὐτῷ σεμνὸς εἴη καὶ ἀμεμπτος, εἰς ἱερωσύνην προδιδαξέσθω.

Ὁ δὲ κβ'· Ὁ αὐτὸν ἀκρωτηριάσας κληρικὸς μὴ γινέσθω· αὐτόχειρ γὰρ αὐτοῦ γέγονε τῷ παραδόλῳ τοῦ πράγματος, ἑαυτῷ τὸν θάνατον ὡσπερ προμνύμενος, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ δημιουργίᾳ πολεμῶν ἀντικρῶς.

Ὁ δὲ κγ'· Εἴ τις, κληρικὸς ὢν, ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσειεν, ὡς προδηλότατα θανατῶν, καθαιρεῖσθω.

A do a legibus vocantur, utraque subire non prohibentur. Omnes vero communiter ecclesiastica negotia administrare non impediuntur, vel sine episcopali permissione.

Leges.

Religiosissimos episcopos vel monachos ex nulla lege tutores vel curatores cujuscunque personæ fieri concedimus: sed eorum quæ ad animam pertinent, tutelam suscipere, et vocatos administrata non prohibemus. Etenim antistitibus maxime pro delictis placatio incumbit.

B Presbyteros et diaconos et subdiaconos solo cognationis jure ad tutelam vel ad curatelam vocatos administrationem suscipere concedimus.

Tutores habeant liberti secundum leges civiles, qui propter ætatem seipsos vindicare nequeunt.

Alienus servus in testamento frustra curator designatur.

Neque tutelam neque curatelam gerat, qui septuaginta annis est major, neque qui viginti quinque est minor: nam quomodo curatelam gerat, qui alterius cura indiget?

Decoctores et amentes, licet pubertatem egressi sint, a propriis cognatis in tutelam suscipiuntur.

137 Nemo plusquam tres tutores assumit.

C Captivi filio tutor non datur, sed substantiæ curator; nam reverso patre, illi subjectus erit, ac si nunquam in captivitatem fuisset redactus.

Illi cujus tutor vel morbo laborat, vel senio confectus est, a magistratu datur curator.

Si impuberum facultates tutores surripiant, unusquisque eorum in duplum tenetur.

Præferuntur feminis masculi, cum sunt perfectæ ætatis. Mulier enim curatelam non gerat, neque tutelæ administrationem subeat, nisi vel mater vel avia sit.

Proximus cognatus tutorem agat: sin vero sint plures ejusdem gradus, tum omnes curatelam gerant.

Quæras etiam in 15 cap. litteræ M.

D CAP. XXXIV. De eunuchis.

Sauctorum apostolorum vicesimus primus canon, Eunuchus, inquit, si ex injuria quidem hominum factus sit, vel in persecutione virilibus privatus sit, vel sic natus fuerit; dummodo ejus vita sit sancta et irreprehensibilis, in sacerdotium promoveatur.

Vicesimus secundus vero: Qui seipsum mutilavit, ne sit clericus; ipse enim sui ipsius est homicida propter facti dicitatem, mortem sibi quasi spondens, et Dei opificii hostis palam factus.

Et 23: Si quis, cum sit clericus, seipsum mutilaverit, tanquam sibi manifesto mortem optans, deponatur.

Vicesimus quartus item : Laicus, qui seipsum mutilavit, tribus annis segregetur, quia est sui ipsius vitæ insidiator. Præterea, cum in virorum naturam Deus ipsos formavit, in aliam ab ea prorsus diversam sese transformarunt : ita ut neque viri sint, quia seminalem pariter ac generatricem facultatem abjecerunt, neque feminæ, quia non habent parturienti naturam.

Eadem etiam constituit i syn. i can. : nimirum, ut qui a medicis in morbo excisus, vel a barbaris genitalibus membris privatur, e clero non excidat ; quicunque autem, cum esset sanus, ex industria seipsum exsecuit, non modo in sacerdotium non cooptetur, sed etiam in clero recensitus, ejiciatur ; illi autem in clerum admittuntur, qui a barbaris vel dominis sunt castrati, si eam quæ sacerdotio convenit, vitam prosecuti sint.

Synodi vero i et ii dictæ 8 canon eum, qui alios exsecat (tanquam Dei officio injuriam faciens), sine propriis manibus, sive jussu, si sit quidem clericus, deponi jubet, sin vero laicus, segregari ; nisi morbus alicui incidens eum ad exsecandum ægrotantem coegerit. Neque enim condemnandi sunt sacerdotes, qui morbo laborantes castrari jubent : neque laici, qui propriis manibus ad castrationem utuntur. Hoc enim morbi esse medelam, non autem creaturæ insidias fieri, vel officium injuria affici existimamus.

Vide etiam in 19 cap. litteræ Γ, synodi. vi can. 5.

138 Leges.

Jubemus ut nullus Romanus castratur, ne quidem extra Romanum solus, et ut nullus Romanum castratum emat : sed et eum, qui castravit, et eum qui emit, et tabellionem, et publicanum, qui vectigalis aliquid pro eo accepit, puniendos esse. Barbara autem mancipia, quæ extra Romanum solum castrantur, liceat omnibus mercatoribus et emere et vendere. Si quis servus a nobis sit castratus, statim illi libertatem dari, licet ob morbum castratus, fuit.

Qui ob voluptatem vel mercaturam aliquos castrat, si sit quidem nobilis, bona ejus publicantur ; plebeius vero gladio et bestiis objicitur.

Imperatoris vero Leonis Sapientis novella eunuchum, qui legitime mulieri matrimonio conjugitur, scortationis pœnæ subijci jubet, et sacerdotem, qui profano illum copulavit, sacerdotalli dignitate privari : permittit autem eunuchis, quoscunque volunt adoptare et in filiorum sortem eligere.

CAP. XXXV. De precum ordine.

Septuagesimus quintus sextæ synodi canon, vult ut qui in ecclesia precantur et psallunt, non inordinati accedant, neque intentas emittant vociferationes, sed cum contrito corde, et moribus compositis, et mentis attentione, preces et psalmodias peragant : unde et internis moribus et externa specie Dei misericordia in peccatores

Ὁ δὲ δὲ· Λαϊκὸς ἐαυτὸν ἀκρωτηριάσας, εἰς ἐτη ἀφοριζέσθω τρία, ὡς ἐπιβουλὸς τῆς ἐαυτοῦ ζωῆς· ἄλλως τε καὶ εἰς ἀνδρῶν φύσιν τοῦ Θεοῦ τοῦτους δημιουργήσαντος, εἰς ἑτέραν ἀλλάξοντο αὐτοὶ ἐαυτοῦ μεταπλάττουσιν, ὥστε μήτε ἀνδρας εἶναι, καὶ σπερματικὴν καὶ τοῦ ὁμοίου γενετικὴν δύναμιν ἀποδεληκώτας, μήτε γυναῖκας, οὐ γὰρ τίκτειν ἔχουσι φύσιν.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ α' τῆς α' συνόδου κανὼν διορίζεται, τὸν ἐν νόμῳ ὑπὸ ἰατρῶν χειρουργηθέντα, ἢ ὑπὸ βαρβάρων τῶν παιδογόνων μαρτῶν ἀφαιρεθέντα, τοῦ κλήρου μὴ διαπίπτειν· ὅστις γὰρ μὴ ὀγιακῶν, ἐπίτηδες ἐξέτεμεν ἐαυτὸν, τοῦτον μὴ δεῖ κληροῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενον, ἐξωθεῖσθαι· προελεσθαι δὲ εἰς κλῆρον τοὺς ὑπὸ βαρβάρων ἢ δεσποτῶν εὐνουχισθέντας, εἰ συμβαλόντα τῇ ἱερωσύνῃ καὶ τὸν βίον μετιόντες εἰεν.

Ὁ δὲ τῆς λεγομένης α' καὶ β' συνόδου κανὼν ἢ καὶ τὸν ἑτέρους ἐκτέμνοντα, ὡς τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας ὄβριστην, ἔφε ἀτοχειρίᾳ, ἔφε ἐξ ἐπιτάγματος, κληρικὸν μὲν ὄντα καθαιρεῖσθαι κελεύει, λαϊκὸν δὲ ἀφορίζεσθαι· εἰ μῆκου νόσημά τιμι προσπεσὼν πρὸς τὴν ἔκτομην τοῦ πεπονηθέντος ἠνάγκασεν· οὐτε γὰρ ἱερέας αἰτιατέον, τοῖς νοσοῦσιν ἐξ ἐπιτάγματος ἐπιστάντας τὸν εὐνουχίζοντα, οὐτε μὲν λαϊκοὺς ἀτοχειρίᾳ χρωμένους· τοῦτο γὰρ ἰατρειαν τοῦ νοσήματος, ἀλλ' οὐκ ἐπιβουλὴν τοῦ πλάσματος, ἢ τῆς πλάσεως ὄβριν λογιζόμεθα.

Ζῆτει καὶ ἐν τῷ 19 κεφ. τοῦ Γ στοιχείου κανὼν ε' τῆς ε' συνόδου.

Νόμοι.

Κελεύομεν μηδένα Ῥωμαίων εὐνουχίζεσθαι, μηδὲ ἔξω τῶν Ῥωμαίων γῆς, μηδὲ ἀγοράζειν μηδένα τὸν εὐνουχισθέντα Ῥωμαίων· ἀλλὰ καὶ τὸν εὐνουχισσαντα, καὶ τὸν ἀγοράσαντα, καὶ τὸν συμβολαιογράφον, καὶ τὸν τελώνην τὸν κομισάμενον τέλος τι ὑπὲρ τούτου, τιμωρεῖσθαι· τὰ δὲ ἔξω τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἐδάφους εὐνουχιζόμενα ἀνδράποδα βάρβαρα ἐξεῖναι πᾶσιν ἐμπόροις ἀγοράζειν τε καὶ πικράσκειν· ἂν ἐξί τις παρ' ἡμῖν εὐνουχισθῆ δούλος, αὐτίκα τούτω τὴν ἐλευθερίαν δίδουσθαι, κἂν διὰ νόσον εὐνουχισθῆ.

Ὁ δὲ ἡδονὴν ἢ ἐμπορίαν εὐνουχίσας τινὰ, εὐγενῆς μὲν ὢν, δημεύεται· εὐτελής δὲ, ξίφει καὶ θηρίσας ὑποβάλλεται.

Ἡ δὲ νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοροῦ τὸν γυναικὴ νόμῳ γάμου συναφθέντα εὐνουχον, τῇ τῆς πορνείας ὑποκείσθαι κολάσει κελεύει, καὶ τὸν ἀνίερως συναρμόσαντα ἱερεὰ τῆς ἱερατικῆς ἀξίας ἀπογυμνοῦσθαι· ἐπισηεῖ δὲ τοῖς εὐνούχοις, οὓς βούλονται εἰσποιεῖν, καὶ εἰς μοῖραν τάττειν υἴων.

ΚΕΦΑΛ. ΑΕ'. Περὶ εὐχῶν εὐταξίας.

Ὁ οε' τῆς ε' συνόδου κανὼν τοὺς εὐχομένους ἐν ἐκκλησίᾳ καὶ ψάλλοντας μὴ ἀτάκτους προεῖσθαι καὶ ἐπιτεταμένους ἐπισκεῖπτε· φωνὰς, ἀλλ' ἐν συντετριμμένῃ καρδίᾳ, καὶ ἡθελ κατεσταλμένῳ, καὶ νοῦ προσοχῆ τὰς εὐχὰς ποιεῖσθαι καὶ ψαλμωδίας, ἐφ' ᾧ τῷ τε ἐντὸς ἡθεῖ, καὶ τῷ ἐκτὸς εἶδει, τοῦ Θεοῦ τὸν ἔλεον ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις ἐλύσαι. Εὐλαβεῖς γὰρ,

φ.σιν ἢ τοῦ Λευϊτικοῦ βιβλος, ποιεῖτε τοὺς υἱοὺς Ἀ
 Ἰσραὴλ· μηδὲ τοῖς κεκλασμένοις καὶ ἀστέμοις μέλεσι
 χρῆσθαι. καὶ τῇ περιτετῇ τῇ τῶν ἁσμάτων ποιικίᾳ,
 καὶ ψδῶν τερεισμοσιν, ἃ θυμηλικῶς οὐχ ἤμισα,
 καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἢ ἐκκλησίᾳ προσῆκε Θεοῦ,
 πολλάκις δὲ ταῦτα καὶ πρὸς πολλῶν κεκώλυται πα-
 τριαρχῶν μετὰ σφοδρῶν τῶν ἐπιτιμιῶν· παρήγγε-
 λται δὲ τὸ ἄπλοῦν καὶ ἀποκίλιον τῆς ψαλμωδίας ἀσπά-
 ζεσθαι, ἐν δὲ ταῖς παννυχτοῖς καὶ ταῖς τελευταῖς τῶν
 ἀποικομένων, ὡς τὸ ἀρχαῖον ἔθος καὶ θεοφιλὲς εἶγεν,
 ἀλλ' οὐδὲν γέγονε πλέον.

Περὶ τοῦ τρισυγίου ὕμνου.

Ὁ δὲ κα' τοῦς τῷ τρισυγίῳ ὕμνῳ τὴν τοῦ Πέτρου
 τοῦ Κναφῆως φωνὴν παρεῖρειν μὴ αἰδομένους,
 τὴν τῷ, Ἅγιος ἀθάνατος, Ὁ σταυρωθεὶς δὲ ἡμᾶς, B
 ἐλέησον ἡμᾶς, προσεθίεσαν, τῇ ὀλεθρίῳ τοῦ ἀνα-
 θέματος ἐπίησι καταδίκη· ἢ γὰρ τέταρτον ἢ τοιαυτὴ
 πρόσωπον εἰσάγει φωνή, ἀνὰ μέρος τιθεῖσα τὸν τοῦ
 Θεοῦ Υἱὸν, τὴν ἐνυπόστατον τοῦ Πατρὸς δύναμιν, καὶ
 ἀνὰ μέρος τὸν ἐσταυρωμένον Χριστόν, ὡς ἄλλοι ὄντα
 παρὰ τὸν ἰσχυρόν, ἢ παθητὴν τὴν Τριάδα δοξάζει,
 συσταυροῦσα τῷ Υἱῷ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον
 Πνεῦμα. Ἵσμεν δὲ, ὡς ἡ ἐκκλησιαστικὴ διέσιν
 Ἱστορία, ὅπως λιτανεύοντος τοῦ λαοῦ ἐν Κωνσταντι-
 νουπόλει ἐπὶ τινὶ θεηλάτῳ πιεζομένου πληγῇ, Πρὶ-
 κλου ἀρχιερατεύοντος, αἰθέριον ἀρπαγείῃ παιδίον,
 καὶ τὸν ὕμνον τούτων μνηθεῖν, καὶ κατενεχθέν, τοὺς
 παροῦσι τὸ μνηθὲν ἀπαγγελλεῖν· ἔσαντες δὲ τοῦ
 λαοῦ τῆς προσθήκης χωρὶς, ἢ θεήλατος σταίη πλη-
 γῇ. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἁγία καὶ οἰκουμένη τέταρτη σύν-
 οδος οὕτως ἔδρασε τὸν τρισάγιον ὕμνον ἐθέσπισεν·
 εἰ καὶ τὸ κρυπτόν γένος τῶν Ἀρμενίων καὶ ὑφαλον,
 τῆς βδελυρδὸς ταύτης εἰσέτι καὶ νῦν οὐ μεθίσνεται
 κλάνης. Ζῆτει καὶ ἐν τῷ ια' κεφ. τοῦ Β στοιχείου
 κανόνα ιε' τῆς ἐν Λαοδικαίᾳ συνόδου.

Ὁ δὲ ιε' ταύτης ἐν ταῖς ἀσβάσαι μετὰ τῶν ἐτέ-
 ρων Γραφῶν καὶ Εὐαγγελίων κελεύει ἀναγινώσκε-
 σθαι. Πρὸ γὰρ τῆς γινομένης τῆν τῆμερον τάξεως
 ἐν ταῖς εὐχαῖς τε καὶ ψαλμωδίας, εὐχαὶ μόνον ἐγι-
 νοντο ἐν ἀσβάται, καὶ οὕτω τὴν ἀναμικτον προσέ-
 φερρον οἱ ἱερεῖς θυσίαν. Εὐαγγέλιον δὲ ἢ ἄλλῃ τις
 Γραφή ἐπ' ἐκκλησίας οὐκ ἀνεγινώσκετο, οἷα τηνι-
 καῦτα πανηγυρίζειν εἰωθὸς κατὰ τοὺς λέγοντας D
 κανόνας, μήτε νηστεῦειν, μήτε γόνυ κάμπτειν ἐν
 ἀσβάται.

Ὁ δὲ ιε' κηδεμονικώτερον τι ποιῶν, καὶ εἰς
 καθίσματα μερισθῆναι τοὺς ἀυτικῶς ψαλμοὺς ἐπι-
 ἔταξε, καὶ ἀναγνώσεις μεταξὺ γίνεσθαι, ἵνα μὴ
 ἀκηδιῶν ὁ λαὸς τῷ συνεχεῖ τῆς ψαλμωδίας τῆς ἐκ-
 κλησίας ἀποπηδῶσιν.

Ὁ δὲ ιη', τὰς παραδεδομένας εὐχὰς λέγειν ἐν
 ταῖς ἐννάταις τε καὶ ἐσπεραῖς, καὶ μὴ τὸν βουλόμε-
 νον ἰδίας εὐχὰς συντιθέναι, καὶ ταύτας λέγειν ἐν
 ταῖς συνάξεσιν.

Τούτοις ἐπιψηφίζεται καὶ ὁ τῆς ἐν Κερθαγένῃ συν-
 ὁδου ργ', εἰς ὑπὸ τῶν συνετατέρων συνεταγμένας
 καὶ ὑπὸ τῆς συνόδου κεκυρωμένας εὐχὰς λέγεσθαι

trahitur. Pios enim, inquit Levitici liber, facite
 filios Israel; neque infractis et irreverentia utan-
 tur cantilenis, et supervacanea canticorum varie-
 tate, et cantibus lascivis: quæ thymelicis histrio-
 nibusque magis quam ecclesiæ Dei conveniunt. A
 quamplurimis vero patriarchis eum gravissimis
 etiam pœnis hæc sæpius fuerunt prohibita. Per-
 missum est autem simplicem et invariata psal-
 modiæ modulationem usurpare, et in vigiliis et
 pro defunctis peragendis cœremoniis, ut obtinuit
 antiqua et venerabilis consuetudo: sed nihil am-
 plius factum est.

De sacrosancto hymno.

Octogesimus primus illos, qui in sanctissimo
 hymno Petri Fullonis vocem inserere audent, quæ
 illi, Sanctus immortalis, hoc, Qui crucifixus es
 pro nobis, miserere nostri, addidit, exitiali anathe-
 matis iudicio subjicit. Vel enim quartam personam
 inducit ista vox, et Dei Filium, Servatoris scilicet
 consistentem facultatem, seorsum ponit, et Chri-
 stum crucifixum tanquam alium a forti, vel affe-
 ctionibus subjectam Trinitatem glorificat, et Pa-
 trem et Spiritum sanctum una cum Filio crucifi-
 git. Scimus vero quemodo ecclesiastica Historia
 loquitur, cum, Proclo, archiepiscopo, populus,
 quadam divinitus intentata oppressus plaga, Con-
 stantinopoli supplicaret, in aethera raptum fuisse
 puerum, et hymnum hunc fuisse edoctum, et rur-
 sus demissum presentibus illud, quod institutum
 erat, renuntiassæ; quod populo sine additamento
 canente, divinitus intentatam cessasse plagam. Sed
 et sancta et œcumenica quarta synodus ita sacro-
 sanctum hymnum canendum esse decernit: licet
 obscurum Armeniorum genus et subdolum abomi-
 nabilem 139 illum errorem nondum deposuerunt.
 Vide etiam in undecimo capite litteræ B canonem
 15 Laodicensæ synodi.

Ejusdem vero synodi 16 in Sabbatis una cum cæ-
 teris Scripturis etiam Evangelia legi jubet. Nam
 antequam ordo, qui hodie in precibus et psalmo-
 diis observatur, institutus fuit, solummodo preces
 in Sabbato dictæ fuerunt, et sic sacrificium in
 cruentum offerebant sacerdotes. Evangelium vero,
 vel alia Scripturæ pars in ecclesia non legebatur;
 nam tunc festum celebrare solebant juxta canones,
 qui, dicunt, Neque jejuna, neque genuflectere in
 Sabbato oportet.

Decimus septimus autem accuratius quidam
 faciens, etiam in sessiones partiri Davidicos Psal-
 mos jussit, et interjecto spatio lectionem fieri, ne
 populus psalmodiæ continuatione mœrore affectus
 ab ecclesia discederet.

Decimus vero octavus, ut in Nonis et Vesperis
 recitentur traditæ preces, et ne quis pro arbitrio
 preces contexat, et illas in publicis conventibus
 recitet, præscribit.

His etiam consentit Carthaginensis syn. centesi-
 mus tertius, ut in supplicationibus universæ ad-
 ministrationis solæ legantur preces, quæ a sapien-

tioribus ordinantur, et a synodo confirmantur, in præfationibus, nimirum usque ad sacra Evangelia, in catechumenorum commendationibus, per quas eos Deo commendant sacerdotes; et in manuum impositionibus, tam in eos qui ordinati sunt, quam qui pœnitentiam agunt: novæ autem preces, quæ ab aliquibus introducuntur, non admittantur. Quæcunque enim Patrum iudicio non sunt approbata, dubium certe habent: itaque metuendum est, ne, quæ ad rectam fidem minus conducunt, intromittantur.

Decimus nonus vero synodi Laodicenæ canon, Catechumenorum, inquit, preces, et eorum qui pœnitentiam agunt primum, deinde fidelium, fieri oportet; postea solis sacratis licere decernit ad altare accedere et communicare. Quære et in 9 cap. litteræ B canones 5 et 20 synodi Gangrensis.

Centesimus decimus quartus porro Carthaginensis synodi illum anathemate dignum censet, qui existimat, non vere, sed humilitatis gratia, nos adhortantem sanctum apostolum Joannem dixisse, « Si dixerimus, quod peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, nec veritas in nobis est. » Nam ex proxime sequentibus Epistolæ verbis manifeste ostenditur apostoli sententia, qui subiungit: « Sin autem peccata nostra confessi fuerimus, fidelis est et justus, qui illa nobis remittet, et purgabit nos ab omni injustitia. »

Centesimus decimus quintus vero et 116 illum quidem, qui existimat sanctos dicere: « Dimitte nobis debita nostra, » at seipsos debitis eximere, nec illis enim omnino necessariam esse talem petitionem, sed aliis qui sunt in populo peccatoribus, anathemate prosequuntur. Quod enim nec precationis prætextus, nec humilitatis hypocrisis unquam sanctis inerat, sed vera cordis contritio, ostendit magnus Jacobus, qui hoc modo aliquando dicit: « In multis offendimus omnes; » et David: « Ne introas in iudicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens; » et in oratione Salomon: « Non est homo, qui non peccaverit, » et Job, « Ut omnis homo sciat imbecillitatem suam; » et Daniel, « Peccavimus, inique egimus, » et cætera. Quis enim eorum simulationem ferat, qui verbis suis contraria cogitant; qui labris quidem remissionem peccatorum petunt, corde autem se esse insontes existimant, et non **140** hominibus, sed Deo ipsi mentiuntur? Quære etiam in 37 cap. litteræ K, can. 90 vi syn.

Lex.

Jubeamus omnes episcopos et presbyteros, ut non tacite, sed voce a fidelissimo populo exaudienda, sacram oblationem et super sanctum baptismum precationem celebrent; ut exinde auditorum animæ in majorem compunctionem et Domini Dei glorificationem excitentur.

A μόνος, ἐν ταῖς λιταῖς, φημί, τῆς λειτουργίας ἀπασης, ἐν τοῖς προοιμοῖς, ἀχρι δηλαδὴ τῶν θείων Εὐαγγελίων, ἐν ταῖς τῶν κατηγουμένων παραθέσει, δι' ὧν τῷ Θεῷ τούτους οἱ ἱερεῖς παρατίθενται, καὶ ἐν ταῖς ἐπιθέσει τῶν χειρῶν ἐπὶ τε τῶν χειροτουμένων καὶ τῶν ἐν μετανοίᾳ γενομένων· τὰς δὲ παρ' ἐνίων εἰσαγομένους νέας εὐχὰς μὴ προσίσθαι. Ἄπερ γὰρ οἱ Πατέρες οὐκ ἰδοκίμασαν, τὸ ἀμφίβολον δῆπουθεν ἔχει, καὶ θεός ὑποτρέχει, μὴ ἄρα τὰ τῆ ὁρθῆ μὴ συμβαίνοντα παρενεῖρωσι πίπτει.

B Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ἰθ' κανὼν, τὰς ὑπὲρ τῶν κατηγουμένων, φησὶν, εὐχὰς πρῶτον, καὶ τῶν ἐν μετανοίᾳ, εἴτα τῶν πιστῶν γίνεσθαι δεῖ· εἴτα μόνος ἐξελίξαι θεοπίπτει τοὺς ἱερατικοὺς εἰς τὸ ἅγιον εἰσεῖναι θυσιαστήριον, καὶ κοινωνεῖν. Ζήτει καὶ ἐν τῷ ἑ κερ. τοῦ Β στοιχείου κανόνα ε' καὶ κ' τῆς ἐν Γάγγρη συνόδου.

C Ὁ δὲ ριδ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, τοῦ ἀναθέματος ἀξίως τὸν οὐόμενον μὴ ἀληθῶς, ἀλλὰ ταπεινώσεως χάριν παραινούντα ἡμᾶς τὸν ἅγιον ἀπόστολον Ἰωάννην λέγειν, Ἐὐ εἴπωμεν, Ἀμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς ἀπατώμεν, καὶ ἀλήθεια ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν. Ἐκ γὰρ τῶν ἐξῆς ῥημάτων τῆς ἐπιστολῆς δεῖκνυται· προδῆλως τοῦ ἀποστόλου ἡ ἐννοία, ἐπαγότος· Ἐὐν δὲ ὁμολογήσωμεν τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, πιστὸς ἔστι καὶ δίκαιος, ὅστις ἀφήσει ταύτας ἡμῖν, καὶ καθαρῶσι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας.

D Ὁ δὲ ριε' καὶ ρις' τὸν ὑπειληφῶτα τοὺς ἀγίους λέγειν μὲν τὴν, Ἄφερ ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ἑαυτοὺς δὲ τῶν ὀφλημάτων ἐξαιρεῖν, οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς εἶναι ταύτην τὴν παραίτησιν πάνυ τι ἀναγκαῖον, ἀλλὰ τοῖς ἐν τῷ λαῷ ἀμαρτάνουσι, τῷ ἀναθέματι παραπέμψουσιν. Ὅτι γὰρ οὐκ εὐχῆς πρόσχημα οὐδ' ὑπόκρισις ταπεινότητος τοῖς ἀγίοις ὑπῆρξεν ποτε, ἀλλ' ἀληθῆς καρδίας συντριβὴ, δηλοῖ ὁ μέγας Ἰάκωβος, ὧδε πη λέγων· Ἐν πολλοῖς ἀμαρτάνομεν πάντες· καὶ ὁ Δαυτδ· Μὴ εἰσελθῆς εἰς χριστὸν μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι οὐ δικαιοθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ὧν· καὶ ἐν τῇ εὐχῇ ὁ Σολομών· Οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ὃς οὐχ ἡμαρτε· καὶ ὁ Ἰώβ· Ὅστε εἰδέναι πάντα ἄνθρωπον τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ· καὶ ὁ Δανιήλ· Ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, καὶ τὰ ἐξῆς· τίς γὰρ τῆς εἰρωνείας ἀνάσχοιτο τῶν τάναντία τοῖς σφῶν λόγοις φρονούντων· οἱ περ χεῖλεσι μὲν ἀφισιν αἰτοῦσιν ἀμαρτιῶν, ὡς ἀθῶοι δὲ τούτων τῇ καρδίᾳ δικάζονται, καὶ μὴ ἀνθρώποις, ἀλλ' αὐτῷ ψευδόμενοι τῷ Θεῷ; Ζήτει καὶ ἐν τῷ λζ' κερ. τοῦ Κ στοιχείου κανὼνα ι' τῆς σ' συνόδου.

Νόμος.

Κελεύομεν πάντας ἐπισκόπους τε καὶ πρεσβυτέρους, μὴ κατὰ τὸ σεσημημένον, ἀλλὰ μετὰ φωνῆς τῷ πιστοτάτῳ λαῷ ἐξακουσμένης, τὴν θέλαν προσκομιδὴν, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι προσηχὴν ποιεῖσθαι, πρὸς τὸ κέντεῦθεν τῶν ἀκούοντων τὰς ψυχὰς εἰς πλείονα κατάνυξιν καὶ τὴν πρὸς τὸν Δεσπότην Θεὸν διατίσταθα· δοξολογίαν.

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ΄. *Περὶ ἐφορμιστῶν.*

Ὁ ρς' τῆς ἐν Ααοδικεῖα συνόδου κανῶν, ἐφορξί-
ζειν εὐ δεῖ, φησὶν, ἤγουν κατηγεῖν, τοὺς ὑπὸ Ἐπι-
σκόπων εἰς τοῦτο μὴ χειροτονηθέντας.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ δέκατος καὶ χωρευσικό-
πους ἐφήσιν ἐφορμιστὰς χειροτονεῖν, ὃν καὶ ζήτει
ἐν τῷ λα' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Ζ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α΄. *Περὶ τοῦ ζῆοτος ὕδατος, τοῦ τοῖς
θεοῖς μυστηρίοις ἐμβαλλομένου.*

Ζήτει ἐν τῷ η' κεφ. τοῦ Κ στοιχείου κανὼνα λβ' τῆς
ς' συνόδου.

ΚΕΦΑΛ. Β΄. *Περὶ ζωγραφίας δι' ἡδονῆς τὰς ψυ-
χὰς λυμνωμένης.*

Ὁ ρ' τῆς ς' συνόδου κανῶν ζωγραφίας ἀσε-
μνους, αἱ τοὺς ὀρθῶντας πρὸς ἀτόπους ἐρεθίζουσιν
ἡδονῆς, ἐν τοίχοις χαράττειν ἀπαγορεύει παντά-
πασι· καθότι βραδίως αἱ αἰσθήσεις τοῖς μὴ ἴπροσ-
έχουσι τὰ δι' αὐτῶν ὀρώμενα, ὡς γε δὴ καὶ τὰ
ἀκουόμενα, ἐπι τὴν ψυχὴν εἰσπρίνουσι καὶ εἰσ-
ωθοῦσι· ταύτη τοι καί, « Οἱ ὀφθαλμοὶ σου ὀρθὰ βλε-
πίτωσαν, ἡ σοφία φησὶ· καὶ· « Πᾶσῃ φυλακῇ τήρει
τὴν καρδίαν. »

ΚΕΦΑΛ. Γ΄. *Περὶ ζωοφθόρων ἡτοῦ κτηνοβοτῶν
καὶ ἀλογευσσμένων.*

Ζήτει τὸ ε' κεφ. τοῦ Α στοιχείου.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Η ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α΄. *Περὶ ἡγουμενῶν.*

Ζήτει τὸ ς' κεφ. τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Β΄. *Περὶ τῆς ἡλικίας τῶν χειροτονουμέ-
νων κληρικῶν.*

Ζήτει ἐν τῷ η' κεφ. τοῦ Δ στοιχείου κανὼνας τῆς
μὲν ς' συνόδου τεσσαραεκαδέκατον καὶ πεντεκαίδε-
κατον, καὶ τῆς τετάρτης πεντεκαδέκατον, καὶ τῆς
ἐν Καρθαγίνῃ συνόδου ἰς', οἱ καὶ διατάττονται, τὸν
μὲν πρεσβύτερον τριάκοντα ἐτῶν χειροτονεῖσθαι,
πίντε δὲ καὶ εἰκοσι τὸν διάκονον, τὴν διάκονον δὲ ρ',
καὶ τὸν ὑποδιάκονον κ'. οἱ δὲ ῥηθίντες τῆς ς' συν-
όδου καὶ καθαιρεῖσθαι κελεύουσι τοὺς ἐν τούτῳ τῆς
ἡλικίας χειροτονεῖσθαι μὴ ἀναμένοντας.

Τὰ αὐτὰ περὶ τῆς τῶν πρεσβυτέρων ἡλικίας καὶ
ὁ ἰα' τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ φησὶν· ὃν καὶ ὁ ῥηθεὶς τῆς
ς' συνόδου ἰδ', ἐπὶ λέξεως λαθῶν, δίδεισι.

Νόμος.

Ἡ δὲ ρκγ' Ἰουστινιάνειος νεαρά, πρεσβύτερον,
φησὶν, ἐλάττονα τῶν τριάκοντα ἐνιαυτῶν γίνεσθαι
οὐκ ἐπιτρέπομεν· οὐδὲ διάκονον τῶν κε', καὶ ὑποδιά-
κονον τῶν κ', οὔτε ἀναγνώστην τῶν ιη', διάκονον δὲ
γυναῖκα μὴ χειροτονεῖσθαι, ἥτις ἐλάττων ἐστὶ τῶν
μ' ἐτῶν, ἢ εἰς δεύτερον ἤλθε γάμον.

ΚΕΦΑΛ. Γ΄. *Περὶ τοῦ τῆς ἡμέρας διαστήματος.*
Νόμος.

Ἡ ἡμέρα ἀπὸ ἐβδόμης ὥρας τῆς νυκτὸς ὀρίζε-
ται μέχρι τῆς ς' ὥρας τῆς ἐπομένης νυκτὸς· καὶ τὸ
γινόμενον ἐν ὀλιγῶν ὥρᾳ τῶν κδ' ὥρῶν ἐν ἡμέρᾳ
δοκεῖ γίνεσθαι.

Α

CAP. XXXVI. De exorcistis.

Vicesimus sextus Laodic. syn. canon, Exorcizare
eos, inquit, non oportet, vel erudire, qui ab epi-
scopo non sunt ad id ordinati.

Decimus vero Antiochenæ canon etiam chor-
episcopis exorcistas ordinare permittit; quemvide
etiam in 51 capite litteræ E.

INITIUM LITTERÆ Z.

**CAP. I. De fervente aqua sacris mysteriis inji-
cienda.**

Vide in 8 capite litteræ K canonem tricesimum
secundum sextæ synodi.

**CAP. II. De picturis per voluptatem animam cor-
rumpentibus.**

Sextæ synodi centesimus canon picturas invere-
cundo habitu, quarum aspectu ad obscœnas libi-
dines excitantur animæ, in parietibus efformari
omnino prohibuit; quoniam sensus, tam quæ ab iis
videntur, quam quæ audiuntur, incautis facile in
animum transfundunt et immittunt. Quapropter,
+ Recta aspiciant oculi tui, » et « Omni circum-
spectu cor tuum custodito, » inquit Sapientia.

**CAP. III. De iis qui cum bestiis rem habuerunt, vel
cum jumentis coiverunt, vel rationis exortia ani-
malia inierunt**

Vide 5 caput litteræ A.

141 INITIUM LITTERÆ H.

CAP. I. De præfectis.

Consule sextum caput litteræ A.

**CAP. II De eorum ætate, qui clerici sunt ordi-
nandi.**

Vide in quinto capite litteræ Δ canones sextæ
synodi 14 et 15, et quartæ 15, et Carthaginensis synodi
16, qui quidem decernunt ut presbyter triginta annos
natus ordinetur; diaconus vero, viginti quinque;
diaconissa, quadraginta; et subdiaconus, viginti.
Dicti autem vi synodi canonica eos deponi jubent,
qui ad istam ætatem ordinari non exspectant.

Eadem de presbyterorum ætate etiam Neocæsa-
riensis synodi undecimus dicit; quem etiam di-
D ctius vi synodi 14 verbatim accipiens recitat.

Lex.

Centesima vicesima tertia Justiniani novella,
Presbyterum, inquit, triginta annis minorem fieri
non permitimus; neque diaconum 25, nec subdia-
conum 20, nec lectorem 18, diaconissam autem
mulierem, quæ quadraginta annis est minor, non
ordinari, nec quæ in secundum venerit matrimo-
nium.

CAP. III. De diei spatio.

Lex.

Dies a septima noctis hora usque ad subsequen-
tis noctis sextam horam extenditur: et quicquid
in aliqua ex viginti quatuor horis factum fuerit
intra diem fieri existimatur.

142 INITIUM LITTERÆ Θ.

CAP. I. De theatris et diversis sceniis India.

Quinquagesimus quartus Laodiceæ synodi canon sacros et clericos in nuptiis vel in aliis festis convivio exceptos, ad ridicula, quæ in iis fieri solent ad risum excitandum, spectacula omnino oculos non convertere, nec iis mentem adhibere jubet, sed antequam ingrediantur histriones, discedere.

Huic etiam congrua 24 sextæ synodi decernens, sacros et monachos in equorum curriculis assistere, et sceniis ludis interesse prohibet: nam verbatim dictum canonem Patrum in Laodicea exponit. Qui autem his rebus se applicareprehenduntur, vel cessare jubet, vel, si permaneant, deponi. Consule etiam 7 caput litteræ Γ.

Quinquagesimus primus ejusdem vi synodi mimos dictos, et eorum theatra, et venationum spectacula, et quæ sunt in scenis saltationes, penitus cessare statuit. Nam fideles vitam dissolute instituire non vult Evangelicæ disciplinæ præscriptum, neque, quæ animi contentionem dissolvunt, studiosè prosequi, sed quæ sanctos docet. Mimos vero vocat eos qui quorundam voces et mores imitantur, ut ad inconditum risum astantes excitent. Venationum vero spectaculum non cum canibus venari dicit, vel alio modo; nam spectaculum illud non est, sed actio; verum in magnis urbibus feræ bestiæ, puta leones et ursi, alebantur, quæ quidem statis temporibus in theatra educerentur, et nunc quidem cum tauris collectari permittentur, nunc vero cum hominibus, vel captivis vel rei capitalis damnatis; ut illos ad spectantium oblectationem dilaniarent. Hic vero canon multam eorum sævitiam prohibet, qui ad proprias voluptates aliorum abutuntur clade, et consimilis sibi naturæ hominum sanguine delectantur. Scena porro est assimilata imitatio; unde et scenici dicuntur histriones, qui aliquando servorum, aliquando dominorum, vel exercituum ductorum et principum personas induunt. Scenicæ igitur saltationes virorum et mulierum inverecunde lascivientium et turpiter agentium, et ad libidinem spectatores provocantium, et in maxillam ictus et strepitus, prohibens canon, iis qui sese ad aliquid horum applicant, clericis quidem depositionem, laicis vero segregationem minatur.

Vide etiam ejusdem synodi canones 62, 65, tertio capite litteræ E.

Carthagin. vero syn. can. 15 sacerdotum filiiis spectacula peragere prohibuit; a quibusdam enim civibus, spectaculorum nimis amicis, alebantur equi, ad cursum certamina exercitati, et ad pugnam bestiarum. Hæc autem non solum quo minus a sacerdotum filiis peragantur, verum etiam ut illis ad videndum non accedant, cavetur. Illos enim in doctrina et lege Domini institui oportet;

A

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Θ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. Περὶ τῶν θεάτρων καὶ θυμεικῶν διαφόρων παιγνίων.

Ὁ ὡδ' τῆς ἐν Λαοδικεῖᾳ συνόδου κανὼν ἱεραικοῦς ἢ κληρικοῦς, εἰς γάμους ἢ εἰς ἑορτάς ἐτέρας ἐστιωμένους, κλεῖυε' ἴλω; μὴ ἐπιστρέφουσαι καὶ τὸν νοῦν προσέχειν ταῖς εἰσθυταῖς ἐν τούτοις γίνεσθαι καταγέλαστοις πρὸς γέλωτα θεωρηταῖς, ἀλλὰ, πρὶν τοὺς ἐκ τῆς θυμείλης εἰσεῖναι, τοῦτους ἀναχωρεῖν.

Συνφεδὰ τούτῳ καὶ ὁ κδ' τῆς ζ' συνόδου διαταττόμενος κωλύει τοὺς ἱερωμένους καὶ μοναχοὺς εἰς ἵπποδρομίας ἀπίεσαι καὶ θυμεικῶν παιγνίων ἀνέχεσθαι, ἐκτίθησι δὲ καὶ τὸν βηθέντα κατὰ βῆμα κανόνα τῶν ἐν Λαοδικεῖᾳ Πατέρων· τοὺς δὲ τούτοις προσανέχειν ἀλόνας ἢ παύσασθαι παραγγέλλει, ἢ ἐπιμένοντα; καθαίρεισθαι. Ζῆτει καὶ τὸ ζ' κεφ. τοῦ Γ στοιχείου.

Ὁ δὲ να' τῆς αὐτῆς ἑκτης συνόδου τοὺς λεγομένους μίμους, καὶ τὰ τούτων θέατρα, καὶ τὰ τῶν κυνηγίων θέωρια, καὶ τὰς ἐπὶ σκηνῆς ὀρχήσεις τελείως ἀρῆσαι νομοθετεῖ. Τοὺς γὰρ πιστοὺς ἢ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας ἀκρίθεια μὴ ἀνειμένως βιοῦν βούλεται, μηδὲ τὰ χαυνούντα τὸν τῆς ψυχῆς τόνον ἐπιτηθεῖσιν, ἀλλ' ἂ πρέπει ἁγίοις. Μίμους δὲ φησι τοὺς ἐνίων ἀπομιμουμένους φωνὰς καὶ ἦθρ, πρὸς τὸ γελᾶν ἀκρατῶς τοὺς παρόντας παρασκευάσαι. Κυνηγίων δὲ θεωρίαν οὐ τὸ θηρᾶν λέγει διὰ κυνῶν ἢ ἄλλως πως, τοῦτο γὰρ ἔργον, οὐ θεωρία ἐστίν, ἀλλ' ἐν ταῖς μέγισταῖς τῶν πόλεων θηρία ἐτρέφοντο, λέοντες τε καὶ ἄρκτοι, ἃ δὴ καὶ κατὰ τινας ἐξῆγον καιροὺς ἐπὶ τὰ θέατρα, καὶ νῦν μὲν ταύροις προσπαλαίειν ἐφέισαν, νῦν δὲ ἀνθρώποις δορυαλώτοις ἢ κατακρίτοις, ὥστε τοὺτους διασπαράττειν πρὸς ἦδονην τῶν θεωμένων. Ὁ γὰρ καὶ καλλὴν ὠμότητα κατηγορεῖ τῶν οικείαν χαρμονὴν τὰς ἐτέρων συμφορὰς ποιουμένων, καὶ ὁμοφυῶν ἀνθρώπων αἵμασιν ἠδομένων. Σκηνὴ δὲ ἐστὶν ἡ προσκολλητοῦς ὑπόκρισις, ὅθεν καὶ σκηνικοί λέγονται οἱ ὑποκρινόμενοι, καὶ ἀπεικάζοντες ἑαυτοὺς, ποτὲ μὲν δούλοις, ποτὲ δὲ δεσπόταις, ἢ στρατηγοῖς, καὶ ἄρχουσι. Τὰς οὖν ἐπὶ σκηνῆς ὀρχήσεις ἀνθρώπων τε καὶ γυναικῶν, ἀναιδῶς λογιζομένων καὶ ἀσχημονούντων, καὶ εἰς ἀκολασίαν τοὺς ὁρώντας ἐκκαλουμένων, καὶ τὰ ἐπὶ κόρησιν βασιματὰ καὶ ψοφήματα ἀπαγορεύων ὁ κανὼν, τοὺς πρὸς τι τούτων ἑαυτοὺς ἐκδεδωκόσι, κληρικοῖς μὲν οὕσι καθαίρεισιν ἐπάγει, λαϊκοῖς δὲ ἀφορισμόν.

Ζῆτει καὶ τὸν τῆς συνόδου ταύτης εβ' κανόνα καὶ ες' ἐν τῷ γ' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου.

Ὁ δὲ ιε' τῆς ἐν Κερθαγένῃ συνόδου κανὼν τοῖς παῖσι τῶν ἱερῶν ἀπέριχε θέωρια ἐκτελεῖν· ἐνίοις γὰρ τῶν πολιτῶν, οἷς ἔμελεν ἢ περὶ τὰ θέατρα μανία, ἵπποι ἐτρέφοντο εἰς ἀμιλλαν ἡσχημένοι δρόμων, καὶ θηρία εἰς θηριομαχίαν· ταῦτα οὖν τοὺς παῖδας τῶν ἱερῶν μὴ ὅτι τελεῖν κλεῖυει, ἀλλὰ μηδὲ ἀφικνουμένους ἐκείσε θεωρεῖν· δεῖ γὰρ αὐτοὺς ἐν πα. δεῖξ τρέφεσθαι καὶ νοθεῖσθαι Κυρίου· καθ' ἃ δὴ

καὶ Παῦλος ὁ μέγας, πρὸς Τίτον γράφων, περὶ προσηγοριῶν φησὶν· Ἐἴ τις τέκνα ἔχει πιστὰ, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα· καὶ πρὸς Τιμόθεον· Τὸν ὀρεγόμενον ἐπισκοπῆς τέκνα δεῖ ἔχειν, ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος· τὰ δὲ θεάτρους σχολάζοντα ἀσωτίας ὑπέστην οὐ διαπέφυγε· ἰλλὰ καὶ πᾶσι Χριστιανοῖς κεκέρηκται τελείως τοῦτον ἀπέχεσθαι, καὶ τοὺς βλασφημεῖν αἰρουμένους κερῆσθαι, ἀσέμνους χρωμένους βήμασι τε καὶ τράμασι.

Ὁ δὲ ζ' καὶ τὰ ἐν ταῖς μνημαῖς τῶν ἁγίων μαρτύρων κωλύει συμπόσια γίνεσθαι, καὶ τὰς ἐν τοῦτοις μουσικὰς ὀρχήσεις. Συμβαίνει γὰρ καὶ τὰς εὐσεβήτους τῶν γυναικῶν παρὰ τοῦτο εἰς τὰς ἐκκλησίας μὴ ἀφικνεῖσθαι, διὰ τὸ λάγνως κατ' αὐτῶν ὀρμῆν τοὺς τὰ αἰσχροῦ μὴ αἰσχυνομένους ἐπιτηδεύειν.

Ὁ δὲ ξα' θεώρια καὶ ἵπποδρομίας ἐν Κυριακαῖς ἢ ἑτέροις ἑορτασίμοις ἡμέραις, ἢ τῇ ἑβδομάδι τοῦ Πάσχα, κωλύει γίνεσθαι, ἵνα μὴ τοῦτοις σχολάζοντες οἱ Χριστιανοὶ τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὀλιγωρῶσι συνάξεων· κελεύει δὲ μὴ ἀναγκάζεσθαι τίνα τῶν πιστῶν ἀνέναι εἰς θεάτρα.

Ὁ δὲ ξς' τῆς ζ' συνόδου κανὼν τὴν ἑλὴν ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις σχολάζειν ἀπαίτει τοὺς πιστοὺς, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις εὐφρανομένους· τὰ δὲ θεάτρα καὶ τὰς ἵπποδρομίας τῷ τηρικαῦτα κεκώλυκεν· ὃν καὶ ζῆτει ἐν τῷ ζ' κεφ. τοῦ II στοιχείου. Ζῆτει καὶ ἐν τῷ θ' κεφαλαίῳ τοῦ Δ στοιχείου κανὼνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου ρκθ'.

Νόμος.

Ὁ δὲ νόμος ἀτίμους ἡγεῖται πάντας τοὺς διὰ πόνον εἰς ἀγῶνα κατιόντας, καὶ τοὺς διὰ φιλοτιμίαν ἐπὶ σκηπῆς προλόντας. Ὁ δὲ μισθῶσας ἑαυτὸν εἰς παιγνίων τέχνην καὶ μὴ ἐπιδειξάμενος, οὐκ ἀτιμοῦται· ὁ δὲ μισθῶσας ἑαυτὸν εἰς τὸ θηριομαχῆσαι, καὶ μὴ θηριομαχῆσαι, ἄτιμος γίνεται, ὡς αἰσχροῦ κέρδους χάριν τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν προλέμενος.

ΚΕΦΑΛ. Β'. Περὶ θεολογίας καὶ ὀρθοδόξου πίστεως.

Ζῆτει τὸ περὶ πίστεως κεφάλαιον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ τῶν ἁγίων Θεοφανείων.

Ζῆτει ἐν τῷ λζ' κεφ. τοῦ Κ στοιχείου κανὼνα τοῦ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ τῶν θυσιαστήρια ἱερῶν κληρικῶν παρὰ γνάμην τῶν οικιῶν ἐπισκόπων.

Ζῆτει τὸ ιβ' κεφ. τοῦ Σ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Ὅτι εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἱερωμένοις μόνοις εἰσερχεσθαι ἀσφαλές· εἰσερχονται δὲ καὶ βυσιλεῖς, ὅτε τὰ δῶρα τῇ θεῷ· τραπεζῆν προσοίσειν μέλλουσι· λαϊκοῖς δὲ ἢ γυναιξίν εἰσιέναι ἀπαίρηται.

Ζῆτει τὸ ζ' κεφ. τοῦ Β στοιχείου, καὶ τοῦ Γ στοιχείου τὸ κβ' κεφ., καὶ ἐν τῷ λε' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου κανὼνα ιθ' τῆς ἐν Λαοδικαῖα συνόδου.

A sicut etiam magnus Paulus ad Titum scribens, de sacerdotibus dicit: « Si quis filios habet fideles, non in luxuriae accusatione, aut non subditos; »

143 et ad Timotheum: « Eum, qui episcopatum desiderat, filios habere subditos oportet, cum omni castitate. » Qui vero spectaculis vacanti, intemperantiae crimen non effugerunt: nam omnibus Christianis ne ad ea accedant, omnino interdictum est; et ut eos qui blasphemias dediti sunt, avertant, quia inverecundis verbis et rebus utuntur.

Sexagesimus deinceps in sanctorum martyrum memoriis convivia, et execrandas in iis saltationes fieri prohibet. Evenit enim, ut verecundae mulieres ob id in ecclesias non accedant, quod illas lascive ii aggrediantur, quos inverecunde agere non pudet.

Sexagesimus primus vero spectacula equestria in Dominicis vel reliquis festis diebus, vel in Paschatis hebdomade, fieri prohibet; ne his occupati homines Christiani, quae sunt in ecclesiis congregationes parvi faciant. Jubet vero, ut ne quis aedilium spectaculis interesse cogatur.

Sexagesimus sextus sextae synodi canon tota Paschatis septimana in sanctis ecclesiis fideles adesse exigit, psalmis et hymnis gaudentes: spectacula vero et equorum cursus tunc temporis prohibuit. Quem etiam consule in 7 cap. litterae II. Consule item in nono capite litterae Δ synodi Carthaginensis canonem centesimum vicesimum nonum.

Lex.

Lex omnes eos qui in certamen ob quæstum descendunt, et qui in scenam ob pretium prodeunt, infames esse decernit. Qui vero operam suam in artem ludicram mercede locat, si non specimen præbet, nulla ignominia afficitur. Qui vero se cum bestiis pugnare pacta mercede condixit, licet non pugnet, nullo gaudet honore; quippe qui turpis lucri gratia propriam vitam projicit.

CAP. II. De theologia et orthofoxa fide.

Vide cap. de fide sub initio libri.

CAP. III. De sanctis Theophaniis.

Vide in tricesimo septimo cap. litt. K, canonem Theophili Alexandrini.

CAP. IV. De clericis, qui præter suorum episcoporum sententiam alturia statuunt.

Vide 12 caput litterae Σ.

144 CAP. V. Quod ad sacrum altare sacratis solis ascendere permittitur: ingrediuntur vero imperatores quando ad sacram mensam dona oblaturi sunt; laicis autem vel mulieribus ingredi prohibetur.

Vide sextum caput litterae Β, et litterae Γ vicesimum secundum caput: et in tricesimo quinto capite litterae Ε can. 19 Laodicenae synodi.

INITIUM LITTERÆ I.

CAP. I. De sacris vasis et sacrilegio.

Septuagesimus secundus sanctorum apostolorum, ut et 73, eum, qui ab ecclesia ceram vel oleum aufert, porro et qui vas sanctificatum ex auro vel argento factum, vel linteum in proprium usum convertit, et commune facit, si non sacrilegii, tanquam sceleris autem præmium reportantem, segregationi subjiciunt. Nam Achar, quæ Deo nec oblata erant, nec sanctificata, sed solum promissa, subtrahens, extremas dedit pœnas ab universo populo lapidibus obrutus.

Decimus vero primæ et secundæ dictæ synodi, dilucidiorum horum canonum interpretatus mentem, Eos, inquit, qui vasa vel vestes extra altare ad proprium usum convertunt, quæ ad templi ornatum sanctificata fuerunt, lucernas verbi c. vel aulæa, et ad usum profanum sibi ipsis vel aliis accommodaverint, apostolicus canon segregat, et nos una segregamus. Eos autem, qui sanctum calicem, vel discum, vel forcipem, vel venerandum indumentum, vel aerem dictum (id est sudarium), vel, ut summam dicam, unum aliquod ex sacris vasis et intra altaria sacra sanctificatis, vel vestimenta in proprium lucrum diripiunt, vel in usum profanum convertunt (hoc enim est profanare, illud vero surripere sacra), absolutæ depositioni subjicimus, ut qui impium opus fecerunt.

Ei magis Gregorius Nyssenus in octavo suo canone, Sacrilegium, ait, in divina et antiqua Scriptura, cædis quidem condemnatione non visum est indignum. Similiter enim et qui cædis convictus erat, et qui res Deo dedicatas abstulerat, lapidationis supplicium subibat. Ecclesiastica autem consuetudo lenitate, nescio quomodo, utens, tolerabilis illius morbi piaculum existimavit. Nam breviori tempore sacrilegos quam adulteros punivit; adulteros autem 18 annos a communione expellit. Consule in 16 capite litteræ E can. 2 sancti Cyrilli, et quæ ibi positæ sunt legum caput 4.

Leges.

Sacrilegii crimen simile est crimini læsæ majestatis.

Contra illum sacrilegii actio movetur, qui ex rebus sacris aliquid abstulerit, et in proprium usum converterit, vel qui horum aliquid dolo malo facere aggressus est.

145 Qui aliquid Deo nondum dedicatum furatur, tanquam fur actione tenetur: nam res privatas a templo surripere, sacrilegium non est, sed furtum. Qui autem Deo consecrata furatur, licet ex privato loco furatus est, sacrilegii tenetur. Quoniam enim sunt quædam sacra Deo non consecrata, ut sunt imagines, quæ ad nos privatim pertinent, nondum templis vel monasteriis dedicatæ, ideo dicit lex, locum facere furtum vel sacrilegium. Nam qui sanctam imaginem, quæ in nostra cellula est,

A APXH ΤΟΥ Ι ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. Περὶ ἱερῶν σκευῶν καὶ ἱεροσυλίας.

Ὁ οὐ τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ οὐ τὸν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀφελόμενον κηρὸν. ἢ ελαιον, ἐτι δὲ πνεῦσος ἁγιασθὲν, χρυσοῦ ἢ ἀργύρου πεποιημένον, ἢ ὀθόνην εἰς οἰκείαν χρῆσιν σφετεριζόμενον καὶ κοινουόντα, εἶχε μὴ ἱεροσυλίας, ὡς δ' οὖν παρανομίας δίκας ὑπέχοντα, ἀφορισμῶ ὑποβάλλουσιν. Ὁ Ἄχαρ δὲ, καὶ ἄπερ οὐδέπω Θεῷ προσήνεκται, οὕτε μὴν ἡγιασται, ἀλλὰ μόνον ἐπήγγελεται ὑφελόμενος, τὴν ἐσατήτην ἔδωκε δίκην καταλευσθεῖς παγγενῆς.

Ὁ δὲ ἰ' τῆς λεγομένης α' καὶ β' συνόδου, ἐκδηλότερον τῶν κανόνων τουτωνὶ τὸν νοῦν ἐρμηνεύων, τοὺς σφετεριζομένους τὰ ἐκτός, φησὶ, τοῦ θυσιαστηρίου σκευὴ ἢ ἀμφια, ἢ δὴ πρὸς κόσμον τοῦ ναοῦ ἀφιέρωται, λυχνίας, τυχόν, ἢ ἐπιπλα, καὶ εἰς χρῆσιν ἀνίσχοντες ἢ ἐτέροις παρέχοντας, ὁ ἀποστολικὸς ἀφορίζει κανὼν, καὶ ἡμεῖς συναφορίζομεν. τοὺς μέντοι τὸ ἅγιον ποτήριον, ἢ τὸν δίσκον, ἢ τὴν λαβίδα, ἢ τὴν σεβασμίαν ἐνδυτήν, ἢ τὸν λεγόμενον ἀέρα, ἢ ἅπλως ἐν τι τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ ἱερῶν καὶ ἁγίων σκευῶν ἢ ἀμφιεσμάτων εἰς ἴδιον κέρδος ὑφαρπάζοντας, ἢ εἰς χρῆσιν χρωμένους ἀνίσχοντες (τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ βεβηλώσαι, τὸ δὲ, συλῆσαι τὰ ἅγια), παντελεῖ καθαιρέσει καθυποβάλλομεν, ὡς δυσθετέ: ἔργον διαπραξαμένους.

Ὁ δὲ Νύσσης μέγας Γρηγόριος, ἐν τῷ η' κανόνι, Ἡ ἱεροσυλία, φησὶ, παρὰ μὲν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ θεῷ Γραφῇ οὐδὲ ἐνομίσθη τῆς φονικῆς κατακρίσεως ἀνεκτότερα· ὁμοίως γὰρ ὁ τε φόνος ἀλοῦς, καὶ ὁ τὰ ἀνατεθέντα τῷ Θεῷ ὑφελόμενος, τὴν διὰ τῶν λίθων τιμωρίαν ὑπέσχον. Ὁ δὲ τῆς Ἐκκλησίας συνήθεια, συγκαταθάσει οὐκ οἶδ' ὅπως χρησαμένη, ἀνεκτότερον τὸ τῆς τοιαύτης νόσου καθάρσιον ἐλογίσαστο· ἐλάττωνι γὰρ χρόνῳ τοὺς ἱεροσύλους ἢ τοὺς μοιχοὺς ἐκολάσαστο· τοὺς οὖν μοιχοὺς εἰς ἡ' ἐτη τῆς κωνωνίας ἀπείργει. Ζήτησι καὶ ἐν τῷ ις' κεφ. τοῦ Ε' στοιχ. κανόνα β' τοῦ ἁγίου Κυριλλου, καὶ τῶν ἐκεῖσε κειμένων νόμων τὸ δ' κεφάλαιον.

Νόμοι.

Τὸ περὶ ἱεροσυλίας ἐγκλημα ὁμοίον ἐστὶ τῷ τῆς καθουσιώσεως.

Ὁ περὶ τῆς ἱεροσυλίας κινεῖται νόμος κατὰ τοῦ ὑφελόμενου ἐκ τῶν ἱερῶν χρημάτων, ἢ χρησαμένου τούτοις εἰς ἰδίας χρείας, ἢ παρασκευάζαντος κατὰ δόλον γενέσθαι τι τούτων.

Ὁ κλέπτων τὸ μήπω Θεῷ καθιερωθὲν, ὡς κλέπτης ἐνάγεται· τὸ γὰρ ὑφελέσθαι ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ χρήματα ἰδιωτικὰ οὐκ ἐστὶν ἱεροσυλία, ἀλλὰ κλοπή· ὁ δὲ τὰ ἀνατεθειμένα τῷ Θεῷ κλέπτων, καὶ ἐξ ἰδιωτικοῦ τύπου κλέψῃ, ὡς ἱερόσυλος ἐνάγεται. Ἐπεὶ δὲ εἰσὶ τινὰ ἱερά μὴ ἀνατεθειμένα τῷ Θεῷ, ὡς τὰ ἰδιωκῶς ἡμῖν διαφέροντα εἰκονίσματα, μήπω ναοῖς ἢ μοναστηρίοις ἀνατεθέντα, κατὰ τοῦτό φησιν ὁ νόμος, τὸν τόπον ποιεῖν τὴν κλοπὴν ἢ τὴν ἱεροσυλίαν· ὁ γὰρ τὴν ἐν τῷ οἰκίῳ ἡμῶν οὖσαν ἁγίαν εἰκόνα κλέ-

των οὐκ ἔστιν ἱερόσυλος, ἀλλὰ κλέπτης· εἰ δὲ μὴ ἄ
εἵπομεν ἂν καὶ τὸν νομισματα κλέπτοντα, εἰκόνα
ἔχοντα τοῦ Χριστοῦ ἢ τῆς Θεοτόκου, ὡς ἱερόσυλον
ἐνάγασθαι· ὅπερ ἄτοπον καὶ ψευδές.

Ὁ ἱερόσυλος ἐν νυκτὶ τῷ θυσιαστηρίῳ ἐπιβαίνων,
καὶ τὰ ἀνατεθειμένα τῷ Θεῷ ἱερὰ μολύνων ἢ ἀφαι-
ρούμενος, ξίφει τιμωρεῖσθω· ἐν ἡμέρᾳ δὲ μέτριόν τι
ἀφαιρούμενος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας διὰ πτωχείαν,
τυπτόμενος ἐξοριζέσθω.

ΚΕΦΑΛ. Β'. Ὅτι οὐ δεῖ ἐνδορ τῶν ἱερῶν περιβό-
λων τὰς λεγομένας ἀνάπας ποιῆν, ἢ καπη-
λεῖα εἶναι, ἢ τι κατ' ἐμπορίαν προτιθέναι, ἢ
κετῆρος χωρὶς ἀνάγκης εἰσάγειν, ἢ τινα μετὰ
γυναικὸς καταμένειν.

Ζήτει τὸ ιε' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ τῆς θείας ἱερουργίας.

Ζήτει ἐν τῷ ε' κεφ. τοῦ Τ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ Ἰουδαίων, καὶ ὅτι μετ' αὐτῶν
κοινωνίας ὅλως ἔχουσιν οὐ δεῖ.

Ζήτει ἐν τῷ β' κεφ. τοῦ Α στοιχείου κανόνα ξδ' τῶν
ἀγίων ἀποστόλων.

Ὁ δὲ ὁ τὸν μετὰ Ἰουδαίων νηστεύοντα, ἢ συν-
εορτάζοντα, ἢ παρ' αὐτῶν τὰ τῆς ἑορτῆς δεχόμενον
ξένια, ἢ ἄζυμα, ἢ τι τῶν τοιούτων, κληρικὸν μὲν
ὄντα καθαιρεῖ, λαϊκὸν δὲ ἀφορίζει. Κἂν γὰρ μὴ τὰ
ἐκείνων, εἰ καὶ οὕτω δρώη, φρονῶν ἰσχυρίζεται,
ἀλλὰ πολλοὶς σκανδάλου δίδωσιν ἀφορμὴν καὶ ὑπό-
νοϊαν καθ' ἑαυτοῦ, ὡς τὰς Ἰουδαϊκὰς τιμὰς τελετὰς,
ὡς πρό γε τῆς Χριστοκτονίας ὁ Θεὸς φαίνεται βδελυ-
τόμενος, εἴη στείλα· λέγων, καὶ ἀργίας, καὶ τὰς ἑορ-
τὰς ὑμῶν μισεῖ ἢ ψυχὴ μου· οὐ γὰρ τοῖς Ἰουδαϊκῶς
ζῶσιν ἐπιτιμᾶ ὁ κανὼν, ἀλλ' οἷς οὐ περὶ πλείστου
γίνεται, τῷ ἀδιαφόρου βιώναι, τῆς ἐκείνων ἀποδι-
στασθαι κοινωνίας.

Περὶ ἀζύμων· κατὰ Λατίνων.

Ἐκ τούτου πάρεστι γνῶναι, μὴ κατὰ μικρὸν πα-
ραννοῦντας τοὺς δι' ἀζύμων τὴν μυστικὴν ἐπιτε-
λοῦντας θυσίαν. Εἰ γὰρ τοῖς ἀπλῶς ἐσθλοῦσιν ἄζυμα
ἐξ Ἰουδαϊκῆς ἑορτῆς καθαιρέσιν ἐπάγει καὶ ἀφορι-
σμὸν, τὸ μεταλαμβάνειν τούτων ἐκ Κυριακοῦ σώ-
ματος δι' αὐτῶν τε τὸ Πάσχα ἐπιτελεῖν, ποίαν ἔχει
παραίτησιν εὐπρεπῆ; Οὐ γὰρ τὸ ἀπλῶς ἐσθλεῖν
ἄζυμα κεκώλυκεν, ἀλλὰ τὸ δι' ἀζύμων κατὰ Ἰου-
δαίους ἐορτάζειν· τίς δὲ μείζων τῆς ἀναιμάκτου θυ-
σίας ἑορτῆ, ἢ ὁ Κύριος ἡμεῖν, τὸν σωτήριον μέλλων
ὑπέρχεσθαι θάνατον, πρὸ τῆς τοῦ Πάσχα ἑορτῆς
παραδέδωκεν; Ὅτι γε μὴν οὐδὲ εἰς νοῦν τοῖς θεοῖς
ἐπηλόε Πατράσι τὸ δι' ἀζύμων ἐορτάζειν ἡμᾶς; ὁ δὲ
ἐκ τοῦ πᾶσαν σπουδάσαι τούτους Ἰουδαϊκὴν περιε-
λεῖν ἑορτῆν, καὶ τάναντία τοῖς αὐτῶν ἔθεσιν ἐπιτά-
ξαι καὶ νόμοις, ὡς περ δὴ τὴν ἐν τοῖς σάββασιν νη-
στείαν καὶ ἀργίαν λελύκασι· προσέειπε καὶ ἦν εἰς
ἀνάμνησιν τῆς τῶν Νινευιτῶν τελοῦσι νηστείας, καὶ
τᾶλλα, ἀ κατὰ μέρος διεξίεται οὐ τοῦ παρόντος και-
ροῦ.

Ὁ δὲ σα' καὶ τὸν κομίζοντα Χριστιανὸν ἔλαιον εἰς
τὰ τῶν ἐθνῶν ἱερὰ, ἢ εἰς τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγω-
γὴν, ἢ λύχνους ἀπτοντα, τῆ τοῦ ἀφορισμοῦ δίδωσι

suffuratur, non est sacrilegus, sed fur; secus enim
diceremus, eum qui suffuratur numismata, Chri-
sti vel Deiparæ Virginis imaginem habentia, ut sa-
crilegum teneri; quod absurdum est et falsum.

Sacrilegus nocte altare ascendens, et Deo dicata
sacra contaminans vel suffuratus, gladio puniatur :
interdium autem mediocre quid ab ecclesia propter
paupertatem auferens, verberatus exsilio mulcte-
tur.

CAP. II. Quod non oportet intra templi ambitus
agapas dicias celebrare, vel cauponas esse, vel
aliquid ad mercaturam exponere, vel jumentum
absque necessitate introducere, vel aliquem cum
muliere emanere.

Vide 15 cap. litteræ E.

CAP. III. De sacro ministerio.

Vide in 5 capite litteræ T.

CAP. IV. De Judæis, et quod non oportet fideles cum
iis omnino communionem habere.

Quære in 2 capite litteræ A sanctorum aposto-
lorum canonem 64.

Septuagesimus vero canon illum qui cum Judæis
jejunat, vel una festum agit, vel ab ipsis festi xenia
accipit, vel azyma, vel aliquid tale, si sit quidem
clericus, deponit; sin autem laicus, segregat. Nam,
etsi se non idem quod illi, licet ita faciat, sententia
contendit, multis tamen scandali occasionem præ-
bet, et in seipsum suspicionem, quod Judaicos
honorat ritus, quos vel ante Christum trucidatum
abominasse Deus invenitur, dicens : « Jejunia, et
ferias, et festa vestra odio habet anima mea. »
Non enim eos, qui Judaice vivunt, punit canon;
sed qui indiscriminatim vivendo ab eorum commu-
nitione maxima ex parte non abscedunt.

De azymis; contra Latinos.

Ex hoc cognoscere licet, eos non parum pec-
care, qui per azyma mysticum sacrificium cele-
brant. Nam si eis, qui simpliciter ex festis Judaicis
azyma comedunt, depositionem et segregationem
inducit; eorum, tanquam Dominici corporis, esse
participes, et cum illis pascha celebrare. 146
qualem habet excusationem speciosam? Non enim
absolute azyma comedere prohibuit, sed per azyma
more Judaico festa celebrare. Quodnam autem est
incruento sacrificio majus festum, quod Dominus,
cum mysterium salutare, mortem scilicet volunta-
riam, subiturus erat, ante Paschatis festum tra-
didit? Quod autem ne sanctis Patribus in mentem
quidem venit, nos per azyma festum celebrare, ex
eu manifestum est, quod omne festum Judaicum
abolere nitebantur, et eorum ritibus et legibus
contraria instituerunt : quemadmodum etiam jeju-
nium et ferias in sabbatis solverunt; porro et
quod in Ninivitarum jejunii memoriam celebrant,
et alia, quæ hic particulariter enumerare non est
presentis instituti.

Septuagesimus primus vero canon Christianum in
gentilium templa oleum deferentem, vel in Judaico-
rum Synagogam, vel lucernam accendentem, se-

gregationis supplicio tradit; exinde enim eorum A festa honorare censebitur.

Ab omnibus his discedere jubent etiam Laodicensæ synodi canones 37, et 38 et 39, qui de utroque canone apostolico mentionem injiciunt iisdem verbis et nominibus.

Undecimus vero vi synodi cum qui cum Judæis comedere non recusat, vel eorum familiaritatem non aspernatur, vel in morbis eos ad medelam accersit, vel una cum iis in balneo lavatur, si sit quidem clericus, depositioni, sin autem laicus, segregationi subjicit. Vide etiam caput 4 litteræ B.

Vicesimus nonus vero Laodicensæ synodi, Non decet, inquit, Christianos, qui legem evangelicam sunt amplexi, et eis, qui adhuc umbraticam imperfectam colunt, perfectiorem, Judæis adhærere, et Sabbatum, ut illi, celebrantes, in illo omne opus condemnare, sed in eo quidem operari; diem vero Dominicum præferentes, otiosi, si possint, ut Christiani, opera missa facere, ut ecclesiis assideant. Qui enim ob paupertatem, vel aliam quamdam necessitatem etiam die Dominico inexorable opus subivit, ut improbus, veniam non consequitur. Eos autem, qui Judaicos non repudiant mores, manifeste anathematis supplicio subjicit.

Leges.

Judæi in Sabbato, et aliis eorum festis, neque ministerium corporaliter obeunt, neque aliud faciunt, neque publici aut privati criminis accusantur, nec Christianos accusant.

Si Judæus Christianum vel catechumenum mancipium possideat, et circumciderit, vel ausus fuerit Christianam alicujus conscientiam pervertere, capitali supplicio plectatur.

INITIUM LITTERÆ K.

CAP. I. De depositis episcopis et clericis, et a quot episcopis deponuntur.

Vide in nono capite litteræ A de eis qui jure deponuntur. Ut et 12 et 15 Carthaginensis synodi canones, quos invenies, episcopum a 12 episcopis 147 deponi oportere decernentes: presbyterum vero, a sex; et diaconum, a tribus. Et in decimo octavo cap. litteræ A canonem undecimum sanctorum apostolorum. Et in nono cap. ejusdem litteræ canonem vicesimum septimum magni Basilii.

Vicesimus primus sextæ syn. canon hoc modo verbatim dicit: Clerici, qui canonicorum criminum rei facti, et propterea perfectæ ac perpetuæ depositioni subjecti, et in laicorum locum detrusi sunt, si quidem ad conversionem sua sponte respicientes peccatum deleant, propter quod a gratia exciderunt, et ab eo se penitus alienos efficiant, cleri habitu tondeantur: sin autem non sua sponte hoc elegerint, comam sicut laici nutriant, utpote qui sæcularem conversationem vitæ cælesti præpo-

δίκη· τιμῶν γὰρ ἐκ τούτου τὰ ἐκείνων ἔργια λογισθήσεται.

Τούτων ἀφίστασθαι πάντων παρεγγυῶσι καὶ ὁ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ λζ' κανὼν, καὶ ὁ λη', καὶ ὁ λθ' ἀμφοτέρων τῶν ἀποστολικῶν μεμνημένοι κανόνων αὐτοῖς ῥήμασι καὶ ὀνόμασι.

Ὁ δὲ ια' τῆς ζ' συνόδου τὴν τὰ τῶν Ἰουδαίων ἄζυμα ἐσθίειν μὴ παραιτούμενον, ἢ τὴν τούτων φιλιαν οὐκ ἀτιμάζοντα, ἢ ἐν νόσοις πρὸς ἰατροὺς αὐτοὺς προσκαλούμενον, ἢ ἐν βαλανείῳ τούτοις συλλουόμενον, κληρικὸν μὲν ὄντα καθαιρέσει, λαϊκὸν δὲ ἀφορισμῷ ὑποτίθησι. Ζῆται καὶ τὸ θ' κεφ. τοῦ Β στοιχείου.

Ὁ δὲ κθ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου, Οὐ δεῖ, φησὶ, τοὺς Χριστιανοὺς, τοὺς τὴν εὐαγγελικὸν νόμον δεξαμένους, καὶ τελειώτερον τοῖς ἔτι τὸν σκιαῶν καὶ ἀτελῆ δώκουσι προσέχειν Ἰουδαίοις, καὶ τὸ Σάββατον, ὡς ἐκεῖνοι, τιμῶντας, ἀπραξίαν ἐν τούτῳ παντὸς ἔργου καταψηφίζεσθαι· ἀλλ' ἐν τούτῳ μὲν ἐργάζεσθαι, τὴν δὲ Κυρίαν τῶν ἡμερῶν προτιμῶντας, εἴγε δύναιντο σχολάζειν ὡς Χριστιανοί, τῶν ἔργων ἀφεμένους προσεδρεύειν ταῖς ἐκκλησίαις. Τὸν γὰρ ἐκ πανίας, ἢ ἡστίνοσθον ἄλλης ἀνάγκης καὶ κατὰ τὴν Κυριώνημον ἔργον ἀπαραίτητον ὑπελθόντα, ὡς ἀγνωμον, μὴ συγγνώμης τυγχάνειν· τοῖς δὲ τὰ Ἰουδαϊκὰ μὴ παραιτούμενοις ἔθῃ, φανερώς τιμᾶται τοῦ ἀναθέματος.

Νόμοι.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐν Σάββάτῳ καὶ ταῖς ἄλλαις αὐτῶν ἑορταῖς, οὔτε ωματικῶς λειτουργοῦσιν, οὔτε τι ποιοῦσιν, οὔτε διὰ δημοσίαν ἢ ἰδιωτικὴν αἰτίαν ἐνάγονται, ἢ Χριστιανούς ἐνάγουσιν.

Ἐὰν Ἰουδαῖος Χριστιανὸν ἢ κατηχούμενον ἀνδράποδον κτήσῃται, καὶ περιτέμῃ, ἢ τομῆσῃ τινὸς διαστρέψαι Χριστιανικὸν λογισμόν, κεφαλικῶς τιμωρεῖσθαι.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Κ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. Περί τῶν καθαιρεθέντων ἤδη ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν, καὶ ὅσα πόσων ἐπισκόπων καθαιρούνται.

Ζῆται ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ Δ στοιχείου περὶ τῶν ἰνδικῶς καθαιρεθέντων, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν ιβ' κανόνα καὶ τὸν ιε' τῆς ἐν Καρθαγένη συνόδου, οὗς εὐρήσεις, ὑπὸ δώδεκα μὲν ἐπισκόπων χρῆναι κελεύοντας καθαιρεῖσθαι τὸν ἐπίσκοπον· ὑπὸ ἕξ δὲ, τὸν προσβύτερον, καὶ τριῶν, τὸν διάκονον· καὶ ἐν τῷ ιη κεφ. τοῦ Α στοιχείου κανόνα ια' τῶν ἁγίων ἀποστόλων· καὶ ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ αὐτοῦ στοιχείου κανόνα κζ' τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Ὁ δὲ κα' τῆς ζ' συνόδου οὕτω κατὰ λέξιν φησὶ· Οἱ ἐπ' ἐγκλήμασι κανονικοῖς ὑπεύθυνοι γινόμενοι κληρικοί, καὶ διὰ τοῦτο παντελεῖ τε καὶ θρηνηθεῖ ὑποβαλλόμενοι καθαιρέσει, καὶ εἰς τὸν τῶν λαϊκῶν τόπον ἀποθούμενοι, εἰ μὲν ἰκουσίως πρὸς ἐπιτροπὴν ὀρώντες ἀθετοῦσι τὴν ἁμαρτίαν, δι' ἣν τῆς χάριτος ἐκπεπτώκασι, καὶ ταύτης τέλειον ἄλλοτρίως ἑαυτοὺς καθιστάσι, τῷ τοῦ κληρικοῦ κειρέσθωσαν σχήματι· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἀθαιρέτως αἰρήσονται, καθάπερ οἱ λαϊκοὶ τὴν κόμην ἐπιτρέφωσιν, ὡς τὴν

ἐν κόσμῳ ἀναστροφὴν τῆς αἰωνίου προτιμηκότες ἁμαρτανώτερον γὰρ ὁ κανὼν τοῖς ἀληθεῖ μετὰ μέλι χρῆσθαι ἀποκρίθεται· οἱ μὲν γὰρ διὰ τὴν περιφανή ἐγκλήματα καθαιρούμενοι, μοιχεύοντες, ἢ ἱεροσυλίᾳ περιπεσόντες, εἰς τὴν τῶν λαϊκῶν ἐκβάλλονται χώραν, καὶ ἐνεργεῖν οὐδ' ὀνομαζοῦν αὐτοὺς ἔξεστι τῶν τοῖς κληρικοῖς ἀνηκόντων· οἱ μὲντοι δευτέρου γάμοι προσομιλήσαντες συγγινώσκονται διὰ τὸν γάμον, καὶ τὰ ἐξω μετεῖναι τοῦ βήματος οὐκ ἀπεργάζονται, ὡς ἢ οὐ νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος διορίζεται, ἢν καὶ ζῆτει ἐν τῷ δ' κεφ. τοῦ Γ στοιχείου. Ζῆται καὶ ἐν τῷ ις' κεφαλαίῳ τοῦ Π στοιχείου τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου κανὼνας θ' καὶ ι', καὶ ἐν τῷ ζ' κεφαλαίῳ τοῦ αὐτοῦ στοιχείου κανὼνα α' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου.

ΚΕΦΑΛ. Β'. Περὶ τῶν καινιζομένων ἐκ βασιλέων Ἐκκλησιῶν ἢ πόλεων.

Ζῆτει τὸ κα' κεφάλαιον τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ καινοτομιῶν.

Νόμοι.

Καὶνὸν ἔργον ποιεῖ τις ἢ οἰκοδομῶν, ἢ καταλύων ὀνομαζομένων, καὶ τὴν προτέραν ὄψιν ἐναλλάσσει.

Ὁ τὸν παλαιὸν οἶκον ἀνανεῶν τὸ ἀρχαῖον σχῆμα μὴ παρεξίτω, μήτε ἀφαιρείσθω τὰ φῶτα ἢ τὴν ἀποψιν τῶν γειτόνων, εἰ μὴ ἄρα δουλείαν ἔχοι κατὰ συμφωνίαν ἢ ἐπιτρέψῃσιν παραχωρηθείσαν αὐτῷ, ἢ ἐπιτρέπουσαν, ὡς βούλεται, τὸ παλαιὸν ἀμείψῃσιν σχῆμα. Ἡνίκα δὲ δύο οἶκοι ἀπαντικρὺ ἀλλήλων εἰσι, χρὴ μεταξὺ αὐτῶν δώδεκα πόδας εἶναι, ἀρχομένου ἀπὸ τῶν θεμελιῶν μέχρι παντὸς τοῦ ὕψους· τοῦτου γὰρ φυλαττομένου τοῦ διαστήματος, ἔξεστιν ἐκάστῳ εἰς ἀπειρον ὕψος τὸν ἴδιον ἐγείρειν οἶκον, καὶ θυρίδας ἐν αὐτῷ παρακυπτικάς κατασκευάζειν· ὁ δὲ νέον οἶκον οἰκοδομῶν μὴ ἀφαιρείσθω τὴν ἀποψιν τοῦ γείτονος, ἐὰν ἐξ εὐθείας ὄρα τὴν θάλασσαν ἐστῶς ἐν τοῖς ἰδίοις οἴκοις, ἢ καθιζόμενος ἐν αὐτοῖς· καὶ μὴ ἀναγκασθεὶς παρατρέψειν ἑαυτὸν εἰς πλάγιον, ἐφ' ᾧ ἰδεῖν θάλασσαν· ἐὰν δὲ ρ' ποδῶν ἐν μέσῳ τῶν δύο οἴκων ὑπάρχη διάστημα, ἐξέστω ἀκωλύτως κτιζεῖν τῷ βουλομένῳ, καὶ τὴν ἐπὶ θάλατταν ἀποψιν ἀφαιρεῖσθαι τοῦ γείτονος· εἰ δὲ σύμφωνόν ἐστιν ἐπιτρέπον τινὶ τὴν οἰκοδόμησιν, κρατεῖτω τὸ σύμφωνον, εἰ καὶ βλάπτει τὸν γείτονα περὶ τὴν τῆς θαλάσσης ἀποψιν· οὐδὲ γὰρ προσήκει τὰς ὑπαρούσας τινὶ δουλείας διὰ τῶν γενικῶν νόμων ἀφαιρεῖσθαι.

Ὅτι δὲ, μέσου ὄντος στενωποῦ ἢ πλατείας, οἰκοδομεῖ τις τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, εἰ καὶ πλεονέχει τῶν δώδεκα ποδῶν τὸ τοῦ στενωποῦ ἢ τῆς πλατείας μέτρον, μὴ ἀφαιρείσθω τὸ περιττὸν, καὶ τῷ ἰδίῳ οἴκῳ προστιθέτω· οὐ γὰρ ἐπὶ βλάβῃ τοῦ δημοσίου τοὺς δώδεκα πόδας ὤρισεν ἢ διδάξει, ἀλλ' ὥστε μὴ στενώτερον τῶν δώδεκα ποδῶν εἶναι τὴν μεταξὺ τῶν οἴκων ἀέρα· ὅτε δὲ πλεονότουτων εὐρίσκειται, μηδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀφαιρείσθω, ἀλλὰ τῇ πλῆθει περισωζέσθω τὰ οἰκεία. Εἰ μὲντοι πόδες δέκα εἰσὶν ἐν μέσῳ· οὐ μὴ ἐλάττωτες, τότε παρακυπτικάς μὲν μὴ ποιεῖτω ὁ κτιζὼν, εἰ μὴ πρότερον εἶχεν αὐτάς, φωταγωγεὺς δὲ ποιεῖτω ἀπὸ ἐξ ποδῶν τοῦ πάτου ἀνοιγομένης.

A fuerint. Nam in eos qui vera utuntur poenitentia, clementior est canon. Qui etenim propter manifesta quaedam crimina segregantur, in adulterium punita, vel sacrilegium incidentes, in laicorum locum dejiciuntur, nec eis, quæ ad sacerdotes pertinent, administrare liceat. Qui porro secundo uxorem duxerint, illis propter matrimonium ignoscitur, et, quominus ea quæ extra sacrum tribunal fiunt, exercent, non prohibentur, ut 79 imperatoris Leonis novella statuit; quam vide etiam in 4 capite litteræ Γ. Consule etiam in decimo sexto capite litteræ Π canones 9 et 10 synodi Neocæsariensis, et in septimo cap. ejusdem litteræ canonem primum Antiochenæ synodi.

B CAP. II. De ecclesiis vel urbibus ab imperatoribus de novo constructis.

Vide 21 cap. litteræ E.

CAP. III. De innovationibus.

Leges.

Novum opus facit aliquis, aut ædificando, aut quippiam diruendo, ita ut pristinam faciem mutet.

Qui antiquam domum renovat, pristinam formam ne excedat, neque luminibus aut prospectui vicinorum officiat, nisi servitutem habeat per pactum vel per interrogationem sibi concessam, aut permittentem, ut vult, pristinam formam immutare. Quando vero duæ domus sibi invicem oppositæ sunt, inter eas duodecim pedes esse oportet, a fundamentis incipiendo usque ad summam altitudinem: nam hoc observato spatio, unicuique licet ad immensam altitudinem domum suam construere, et in ea prospectivas facere fenestras. Qui autem novam ædificat domum, ne vicini prospectu officiat, dum in sua domo stat vel in ea sedet, directe mare prospiciat, et non cogatur seipsum ad latus convertere, ut mare videat: sin autem in' er utranque domum centum pedum observetur intervallum, cuilibet sine impedimento ædificare liceat, et vicini in mare prospectui officere. Si vero ædificandi pactum conventum alicui fuerit, valeat pactum, quamvis vicini in mare prospectu offendat: non enim conventi, ut servitutes, quas habeat aliquis, per leges generales eximantur.

D 148 Quando in angiporto vel platea domum suam ædificat aliquis, licet etiam latior duodecim pedibus sit angiporti vel plateæ mensura, ne adimat quod redundat, et proprie domui addat; nam in publici damnum duodecim pedes non decrevit constitutio, sed ne angustior duodecim pedibus intra domos esset aer. Quando vero his plures inveniuntur, nemo ex iis auferat, sed civitati propria serveatur. Si quidem in medio sint pedes decem et non pauciores, tunc prospectivas fenestras ne faciat ædificator, nisi prius eas habuit; fenestras autem lumen immittentes faciat, sex pedibus a pavimento aperendas.

Communibus domibus servitutem imponere dominorum vicinorum unus absque alterius sententia non potest; neque communem demoliri parietem aut reficere præter vicini sententiam, quandoquidem non est solus dominus.

In arboribus autem vel hortulis prospectus servitus non observatur.

Si vicini arbor in media area consita, magnas extendens radices, nostræ domus fundamentis offenderit, magistratus providentia vicinus excindere cogatur.

Nou recte prohibet aliquis vicinum suum sub tignorū ejus stillicidio portam versus viam publicam aperire, cum actum non lædit.

Si fons ex quo aquam hausit quidam, pro tempore exsiccetur, et rursus ad suas venas redierit, renovatur in eo, ut prius, aquæductus haustus.

Neque furnum neque focum in communi pariete quis facere potest.

Furnum ædificantem, qui in superioribus domi partibus habitant, a fumo offensi, prohibere possunt, nisi jus habeat illic fumum intronittere. Et e contrario, qui in superioribus tectis habitant, aquam vel stercus præcipitare prohibentur, et illis, qui in inferioribus degunt, nocere. In propriis enim domibus tantum cuilibet facere licet, in quantum alius non offendiit.

Si paries tuus semipedem in ædes meas sese inclinaverit, possum tecum agere, ut cum erigas.

Nemo potest stercus prope alterius ædes projicere, nisi talem habeat servitutem.

Quicumque absque imperatoris mandato civitatis vicum suis ædibus obstruit, citra controversiam antiqua jura civitati reddat.

Secundum legem viae latitudo in porrectum quidem octo pedes habet, in anfractum vero sexdecim.

CAP. IV. De Kalendis et divinationibus.

Vide caput 13 litteræ B et caput 3 litteræ E.

149 CAP. V. De canonibus ecclesiasticis, et quot canones valere oportet.

Primus iv synodi canon, Qui a sanctis Patribus, inquit, in unaquaque synodo, œcumenica nempe et provinciali, lucisque expositi sunt canones, ad fidei dogmata stabilienda et ecclesiasticam disciplinam, observari æquum censemus.

Secundus vi synodi canon etiam particulariter enumerat sanctos Patres, qui et privatim et publice sanctos et divinos canones composuerunt, et firmiter manere decernit, quos illi Spiritu sancti inspiratione ediderunt, et sancti Patres, qui nos præcessere, susceperunt et confirmarunt, et nobis ad animarum medicinam et perturbationum curationem tradiderunt, sanctorum apostolorum, dico, octoginta quinque canones (præter constitutiones per Clementem; nam illis adulterina quamplurima ab

Δουλείαν ἐπιθεῖναι τοῖς ἐπὶ κοίνοις οἰκήματιν, ὁ εἰς τῶν κοινῶν παρὰ γνώμην τοῦ ἐτέρου οὐ δύναται, οὐδὲ τὸν ἐπὶ κοῖνον καταλύειν τοῖχον, ἢ ἀνανεοῦν παρὰ γνώμην τοῦ κοινῶν, ἐπειδὴ οὐκ ἔστι μόνος θεσπότης.

Κατὰ δένδρων μέντοι ἡ κήπων δουλεία ἀπόψεως οὐ φυλάττεται.

Ἐὰν δένδρον τοῦ γείτονος ἐν τῇ μεσαυλίῃ ἐτάμενον, μεγάλας ἐκτεῖναν ῥίζας, τοὺς θεμελίους τῆς ἐμῆς οἰκίας βλάπτῃ, προνοία τοῦ ἀρχοντος ἀναγκάζεσθω ὁ γείτων ἐκτέμνειν.

Οὐ καλῶς κωλύει τις τὴν γείτονα αὐτοῦ ἀνοίγοντα πολεῶνα κατὰ τῆς δημοσίας ὑποκάτω τοῦ σταλαγμοῦ τῶν κεράμων αὐτοῦ, ἐν ᾧ μὴ βλάβη τῆν πάροδον.

Ἐὰν ἡ πηγὴ, ἀφ' ἧς ἔλκει τις ὕδωρ, ξηρανθεῖσι ἐπὶ τισὶ χρόνοις, αὐθις πρὸς τὰς ἑαυτῆς ἐπανεῖθι φλέδας, ἀνανεοῦται αὐτῷ πάλιν ὁ τοῦ ὕδατος ἀντισμὸς κατὰ καὶ πρότερον.

Οὕτω φοῦρνον, οὕτω ἔστιαν ἐν τῷ ἐπὶ κοίνοισιν τοῖχῳ δύναται τις ποιεῖν.

Τὸν κτίζοντα φοῦρνον, δύναται οἱ ἐν τοῖς ὑψηλοτέροις οἰκοῖς ὑπὸ τοῦ καπνοῦ βλαπτόμενοι κωλύειν αὐτὸν, εἰ μὴ ἄρα δίκαιον εἶχεν ἐκεῖσε τὸν καπνὸν εἰσπέμπειν· καὶ τὸ ἀνάπαλι οἱ ἐν ταῖς ὑψηλοτέροις στάγαις οἰκοῦντες κωλύονται ὕδωρ ῥίπτειν ἢ κέπρον, καὶ καταβλάπτειν τοὺς ἐν τοῖς χθαμαλοτέροις οἰκοῦντας. Ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἔξεσι· τινὲς ποιεῖν τι ἐν τοῖς ἑαυτοῦ, ἐφ' ὅσον ἕτερον μὴ καταβλάπτῃ.

Ἐὰν ὁ τοῖχός σου κατὰ τοῦ οἴκου μου ἐκκλίη ἡμισυ ποδός, ἀναγκάζω σε ἀνορθοῦν αὐτόν.

Οὐδεὶς δύναται κέπρον πλησίον τοῦ ἀλλοτρίου τοῖχου ῥίπτειν, εἰ μὴ τοιαύτην ἔχει δουλείαν.

Ὅστις χωρὶς κλεψύσεως βασιλικῆς ῥύμην πόλεως τοῖς ἰδίῳ ἀναφράξει οἰκοῖς, ἀναμφισβητήτως τὰ ἀρχαῖα δίκαια τῇ πόλει ἀποδότω.

Κατὰ νόμον ἡ πλατεία ὁδὸς εἰς μὲν ὄρθον, ὀκτω ποδῶν ἔστιν, εἰς δὲ κάμψιν ἑκκαίδεκα.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ Καλιανθῶν καὶ κληθορισμῶν.

Ζῆτει τὸ γ' κεφάλαιον τοῦ Β στοιχείου· καὶ τὸ γ' κεφάλαιον τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν, καὶ πόσους δεῖ κανόνας κρατεῖν.

Ὁ α' τῆς δ' συνόδου κανὼν, Τούτῳ ὑπὸ τῶν ἁγίων

Πατέρων, φησὶ, καθ' ἑκάστην σύνοδον, οἰκουμενικῶν τε δηλονότι καὶ τοπικῶν, ἄχρι καὶ νῦν ἐκτεθέντας κανόνας, εἰς τε δογματικῶν συντελοῦντας ἀκρίβειαν, καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας κατάστασιν, κρατεῖν διακιοῦμεν.

Ὁ δὲ β' τῆς ς' συνόδου κανὼν καὶ κατὰ μέρος τοὺς συνεταχῆτας τοὺς ἱεροῦς καὶ θεοῦς κανόνας κοινῇ τε καὶ ἰδίᾳ θεοῦς Πατέρας ἀπαριθμεῖται, καὶ βεβαίως μένειν θεσπίζει, οὓς αὐτοὶ τε τῇ ἐπιπνοίᾳ τοῦ ἁγίου ἐχρησμοδότησαν Πνεύματος, καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ἅγιοι Πατέρες ἐδέξαντο καὶ ἐκύρωσαν, καὶ ἡμῖν παραδεδώκισι πρὸς τε ψυχῶν θεραπείαν, καὶ ἰατρσίαν παθῶν, τοὺς πέντε καὶ ὀγδοήκοντα τῶν ἁγίων ἀποστόλων, φησὶ. πλὴν τῶν δεῖα Κλήμεντος

ἰατάξεων (αὗται γὰρ πολλὴ τὸ νόθον πρὸς τοὺς κηρυχθέντων, δὲκην ζιζανίων, εἰσεδέξαντο), τὸ κύριον ἔχειν κελεύει, καὶ οὗς οἱ ἐν Νικαίᾳ τριακόσιοι δέκα καὶ ἑκτὼ θεοφόροι Πατέρες ἐκπεφωνήκασιν· ἀλλὰ μὴν καὶ οὗς ἡ ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων δευτέρα καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος τῶν ρ' Πατέρων ἐθέσπισε, καὶ ἡ τρίτη τῶν ἐν Ἐφέσῳ διακοσίων Πατέρων, καὶ ἡ τετάρτη τῶν ἐν Χαλκηδόνι ἑξακοσίων τριάκοντα Πατέρων, καὶ οὗς ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ σύνοδος διετάξατο, πρὸς δὲ καὶ ἡ ἐν Νεοκαισαρείᾳ, καὶ ἡ ἐν Γάγγραις, καὶ ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, καὶ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Φρυγίας, καὶ ἡ ἐν Σαρδικῇ, καὶ ἡ ἐν Κερθαγένῃ. Δεκτέοι γε μὴν καὶ οἱ παρὰ Νεκταρίου καὶ Γενναδίου τῶν Κωνσταντινουπόλεως γραφέντες προέδρων, προσέτι Διονυσίου καὶ Πέτρου τῶν Ἱερομαρτύρων, Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου καὶ Κυρίλλου, Τιμοθέου καὶ Θεοφίλου, οἱ τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως γεγόνασι πρόεδροι· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Γρηγορίου Νεοκαισαρείας τοῦ θαυματουργοῦ, Βασιλείου Καισαρείας τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου Νύσσης, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ Ἀμφιλοχίου Ἰκονίου. Ὁ μέντοι πρὸς τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἀφρων χώρας Ἱερομάρτυρος Κυπριανοῦ καὶ τῆς κατ' αὐτὴν συνόδου ἐκδοθεὶς κανὼν ἐν τοῖς αὐτῶν τόποις καὶ μόνον ἐκράτησε. Τῶν τοίνυν συμπάντων κανόνων τούτων ὁ γέ τινα παραχαράττειν, ἢ ἀνατρέπειν, ἢ ἀθετεῖν τολμῶν, ἢ καινοτομεῖν, ἢ ἑτέρους ψευδῶς πρὸς τιῶν συντεθέντας· παραδέχεσθαι, τῶν ἐπιχειρούτων τὴν ἀλήθειαν κατηλεῦσιν, ὁ τοιοῦτος ἔστω, φησὶν, ἀνάθεμα, καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ καταλόγου ἀλλότριος.

Ὁ δὲ α' τῆς ζ' συνόδου κανὼν, τοὺς θεοῦ, φησὶ, κηρύττει. Ἔργον νομίζοντες ἀτεχνῶς περιμάχητον, ἀσπείτως ἐνστερνίζόμεθα, οὗς τε πρῶτον οἱ θεοὶ ἀπόστολοι· σαφῶς διεγράφαζαν, καὶ οὗς αὖθις αἱ εἰς ἔξῃ καὶ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, πρὸς δὲ καὶ αἱ τοπικαὶ συνετάξαντο· ἔτι γε μὴν καὶ οὗς ἰδίᾳ ἐνίοι τῶν ἐπ' εὐσεβείᾳ διενεγκόντων καὶ ἀρετῇ σοφῶν Πατέρων ἐκπεφωνήκασιν· καὶ ὀλέκλων καὶ ἀσάλευτον τὴν σφῶν διαταγὴν τηρεῖσθαι θεσπιζόμεν, ὡς ἂν γε ὁμοίου τῆς αἰωνίου μακαριότητος πύξενον· ἐξ ἐνός γοῦν ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ἀγασθέντες τὸν νοῦν, τὰς τῶν κανόνων διατάξεις ὑποκυψάντες ἐκδοδάκασι, ἃς δὴ καὶ ὡς μαρτυρία τε καὶ κατορθώματα αἰδοὶ τῇ πάσῃ τιμῇ χρῆ. Διαμαρτύρονται γέ τοι σαφῶς καὶ ὑποδεικνύουσι, πῶς δεῖ βιούντας ἡμᾶς τὴν ἀρετὴν κατορθοῦν· καὶ τοῖς παραβεδικοῖς τὴν μετελευσομένην αὐτοῦς προζωγραφουσὶν ἀπαρτήτων κόλασιν. Ταύτῃ τοι καὶ τὰ τοῦ θεόπλου Μωσέως δανεισάμενοι, λέγομεν· « Ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἂν αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν » καὶ τὰ τοῦ Ἀποστόλου· « Εἰ ἄγγελος· εὐαγγελίζετα· ὅμην παρ' ὁ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. » Ἀνάθεμα τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἀποφαινόμεθα τοὺς παρὰ τῶν θείων κανόνων τούτων παραπεμφθέντας, καθαρῶς τε τοὺς καθαιρεθέντας, καὶ τοὺς ἀφορισθέντας συναφορίζομεν· ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς ἐπιτηθεῖσι τὴν αὐτὴν ἐπιτημίαν ὀρίζομεν.

Τόμος ἐνώσεως.

Ὁ δὲ τῆς ἐνώσεως τόμος, τοῖς ἐν καταφρονήσει, φησὶ, τιθεμένοις τοὺς ἱεροὺς καὶ θεοῦ κανόνους τῶν

PATROL. GR. CXLIV.

haereticis zizaniorum more introducta sunt) auctoritatem habere jubet, et quos trecenti decem et octo divinitus inspirati Patres Nicaeae emiserunt; ut et quos in imperiali civitate secunda et oecumenica synodus centum et quinquaginta Patrum exposuit; et tertia in Epheso ducentorum Patrum; et quarta in Chalcedone sexcentorum et triginta Patrum; et quos sancta in Ancyra synodus ordinavit; porro et quos illa in Neocæsarea, et in Gangris, et in Antiochia Syriae, et in Laodicea Phrygiae, et in Sardica, et in Carthagine. Accipiendi etiam sunt canones a Nectario et Gennadio, qui Constantinopoli praesidebant, scripti; Dionysii etiam et Petri sanctorum martyrum, magni Athanasii, et Cyrilli, et Timothei, et Theophilli, qui Alexandriae magnae civitatis fuerant praesides: ut et etiam Gregorii Neocæsareae, qui Thaumaturgus dictus est, magni Basilii Caesareae, Gregorii Nysseni, Gregorii Theologi, et Amphiloehii Iconii. Qui vero a Cypriano, Afrorum regionis archiepiscopo et martyre, et a synodo, quae sub eo fuit, emissus est canon, in eis locis nec alias obtinuit. Quicumque igitur horum omnium canonum aliquem vel adulterare, vel subvertere, vel abolere audent, vel innovare, vel alios a quibusdam false compositos admittere, qui veritatem cauponari conati sunt, talis, inquit, sit anathema, et a Christiano catalogo alienus.

Primus vii synodi canon, Divinos, inquit, canones, opus certe magno honore dignum judicantes, libenter amplectimur, tam quia eos primum divini apostoli manifesto formarunt, quam quia rursus sex sanctae et oecumenicae synodi, porro etiam et provinciales eos ediderunt; adde quod privati quidam pietate et virtute excellentium sapientes Patres illos ediderunt: eorumque constitutiones integras et intactas observari decernimus, tanquam quidem aeternae felicitatis conciliatrices. Ex uno igitur eodemque Spiritu omnes mente illuminati, canonum constitutiones composuerunt et ediderunt: quas quidem, ut testimonia et ad recte sequendum instituta, omni verecundia honorare oportet. Manifesto quidem testatur, atque ob oculos ponunt, quo pacto vita nobis instituenda est, et in ea virtus efformanda: et transgressoribus inevitabile designant supplicium illis superventurum. Verba itaque Mosis qui Deum vidit mutuantur dicimus: Eis non licet addere, nec ab eis licet detrahere; et illud Apostoli: « Si angelus vobis evangelizaverit, praeter id quod accepistis, 150 sit anathema. » Et nos etiam anathema denuntiamus in eos qui a sanctis canonibus anathemati subiciuntur, depositos etiam deponimus, et segregatos segregamus; etenim eis, quos poenae subjecerunt, eandem poenam decernimus.

Tomus unionis.

Unionis vero tomus, Omnibus, inquit, con-

43

sacros et divinos canones, qui et sanctam Ecclesiam suffulciunt, et completam Christianismi summam adornantes ad divinam pietatem perducunt, anathema.

Lex.

Centesima tricesima prima Justiniani novella, Sancimus, inquit, ut sancti ecclesiastici canones, qui a septem sanctis conciliis promulgati aut confirmati sunt, vim legum obtineant: nempe a Nicæno trecentorum duodeviginti (Patrum) concilio, in quo Arius, cui a furore cognomen inditum est, anathemate est percussus; a Constantinopolitano sanctorum Patrum centum quinquaginta, a quibus Spiritus sancti oppugnator Macedonius infamia notatus est; ab Ephesino primo, in quo Nestorius condemnatus est; a Chalcedonensi, in quo Eutyches cum Dioscoro anathemate percussus est; adhæc qui a Constantinopolitano secundo, a quo Origenes una cum operibus suis, et alii quidam impii ignominia affecti sunt; præterea qui a Constantinopolitano tertio, quod de multis hæresibus triumphans, vetustiorum sanctorum conciliorum placita sancta confirmavit; et super omnes, qui a Nicæno secundo, in quo illi qui adversus sacras imagines insaniebant, pariter cum primitivis hæreticis catholica Dei Ecclesia abdicati sunt: prædictorum enim sanctorum conciliorum decreta, perinde ac sacras Scripturas suscipimus, et canones ut leges custodimus. Quotquot vero sanctorum conciliorum post Justinianum meminit novella, cum legum recensionem denuo emisit imperator, illa addidit. Necesse est vero canones majoris esse auctoritatis quam leges; hæ enim ab imperatoribus solis conditæ fuerunt, et a successoribus eorum approbationem nacti sunt; canones autem a sanctis Patribus, sententia et consilio et consensu tunc temporis imperatorum, fuerunt conscripti et confirmati. Attamen venerandæ leges inagnum pondus divinis canonibus asserunt: partim quidem cum illis convenientes, partim vero, quæcunque in illis œsunt, supplementes, ubi opus est.

CAP. VI. De canonico.

Vide leges in 28 capite litteræ X positas.

CAP. VII. Quod clericum in cauponam ingredi non decet.

Sanctorum apostolorum 54 canon, clericum qui in caupona comedere deprehensus fuerit, nisi propter necessitatem in publicum diversorium descenderit, segregari jubet. Nam clericos, cum vite sanctæ exemplo sint laicis, in omnibus inculpatos esse oportet, ne propter ipsos Dei nomen blasphemetur. Qui vero quamplurimum cauponis delectatur, virorum et mulierum ibi confluentium et inhoneste viventium turpitudinis non est expers. Eadem etiam Carthaginensis canon 40 statuit.

Novus sextæ synodi nulli clerico inquit licere cauponariam habere tabernam. Si enim ei in cauponam ingredi non est permissum, nequaquam

Α μακαρίων Πατέρων ἡμῶν, οἱ καὶ τὴν ἁγίαν ὑπερέδουσαν Ἐκκλησίαν, καὶ ὅλον τὸ Χριστιανικὸν κληρώμα κοσμοῦντες, πρὸς θεῖαν ἐδηγοῦσιν εὐλάβειαν, ἀνάθεμα.

Νόμος.

Ἡ δὲ βλαΐ Ἰουστινιάνειος νεαρά, θεοσπίζομεν, φησί, νόμων τάξιν ἐπέχειν τοὺς ἁγίους καὶ ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων ἐπὶ συνόδων ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας, τουτέστι, τῆς ἐν Νικαίᾳ τῶν τῆ, καθ' ἣν Ἄρειος ὁ τῆς μονίας ἐπόνυμος ἀνεθεματίσθη· καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ἁγίων ρν' Πατέρων, ὅφ' ὧν ὁ πνευματομάχος Μακεδόνιος ἐστηλιτεύθη· καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ, ἐν ἧ' ὁ Νεστόρος· κατεκρίθη· καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι, καθ' ἣν ὁ Εὐτυχῆς μετὰ Διοσκοῦρος ἀνεθεματίσθη· πρὸς δὲ ταῦταις τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆ δευτέρου, δι' ἧς Ἄριγινης μετὰ τῶν αὐτοῦ συγγραμάτων, καὶ ἕτεροι τινες δυσσεβεῖς παρεδειγματίσθησαν· καὶ ἔτι τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆ τρίτου, ἧς διαφόρους αἰρέσεις θριαμβεύουσα, τὰ τῶν προγενεστέρων ἁγίων συνόδων θεῖα δόγματα ἐπεκύρωσε, καὶ ἐπὶ πᾶσι τῆς ἐν Νικαίᾳ τῆ δευτέρου, ἐξ ἧς εἰ κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων λυτέψαντες ἐξίσου τοῖς προαποβούσις αἰρετικοῖς τῆ καθολικῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία· ἀπεκνήρυχθησαν· τῶν γὰρ προειρημένων ἁγίων συνόδων τὰ δόγματα, καθάπερ τὰς θείας Γραφῆς, δεχόμεθα, καὶ τοὺς κανόνας ὡς νόμους φυλάττομεν. Ὅσων δὲ ἁγίων συνόδων μετὰ τὸν Ἰουστινιάνην ἢ νεαρά μὲμνηται, ὁ τῶν νόμων ἀνακάθαρσιν ποιήσας βασιλεὺς προσέθετο. Πλέον τῶν τῶν νόμων τοὺς κανόνας ἰσχύειν ἀνάγκη· οἱ μὲν γὰρ παρὰ βασιλέων μόνων συνετέθησαν, καὶ παρὰ τῶν εἰσέπειτα καλῶς ἔχειν ἰνομίσθησαν· οἱ δὲ γε κανόνες παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων γνώμη καὶ σπουδῆ καὶ φήσῳ τῶν τριηκᾶδε βασιλέων συνεγράφησαν καὶ ἐπετετρίχθησαν. Ὅμως γε μὴν μεγάλην βοήθην τοῖς θεοῖς κανόνισιν οἱ φιλευσεβεῖς ἐκπορίζουσι νόμοι, τὰ μὲν ἐκείνοις συντρέχοντες, τὰ δὲ καὶ ἀναπληροῦντες, ἅπερ ἐκεῖνοις ἐσθ' ὅπη παρῆται.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ κανονικοῦ.

Ζῆτει τοὺς καιμένους νόμους ἐν τῷ κη' κεφ. τοῦ Χ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Ὅτι εἰς καπηλεῖον οὐ δεῖ τὸν κληρικὸν εἰσιέναι.

Ὁ τῶν ἁγίων ἀποστόλων νδ' κανὼν τὴν ἐσθίειν ἐν καπηλείῳ φωραθέντα κληρικόν, εἰ μή ποτε δι' ἀνάγκην ἐν πανδοχείῳ, ἀφορίζεσθαι κελεύει. Βού γὰρ σεμνοῦ τοῖς λαϊκοῖς παράδειγμα τυγχίνοντας τοὺς κληρικούς, ἀνεπιλήπτους ἐν ἅπασιν εἶναι εἶναι μὴ δεῖ αὐτοὺς τῆ τοῦ Θεοῦ ὄνομα βλασφημεῖν. Ὁ δὲ καπηλεῖος ὡς τὰ πολλὰ χαίρων, ἀθῶος τῆς τῶν ἐκεῖ προσεδρευόντων καὶ ἀσέμνως βιούντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν οὐκ ἂν εἴη κακίας. Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ τῆς ἐν Καρθαγένῃ μ' διορίζεται.

Ὁ δὲ θ' τῆς ζ' συνόδου μηδὲν ἐξεῖναι φησὶ κληρικῷ καπηλικὸν ἐργαστήριον ἔχειν. Εἰ γὰρ τῷ τῶν τῶν εἰς καπηλεῖον εἰσιέναι οὐκ ἐπιτέτραπται, οὐκ

γ' ἂν ἄλλοις ἐν τούτῳ διακονῆσθαι, καὶ ἂ μὴ θέμις αὐτῷ ἐγχειρεῖν. Εἰ δὲ τις τοῦτο διαπράξαιτο, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρεῖσθω· καὶ δεῖνόν μὲν ἂν εἴη τὸ προϊστασθαι τούτου, καὶ δι' αὐτοῦ τοὺς εἰσιόντας ὑποδέχεσθαι. Εἰ δὲ τις κληρικὸς, τοιοῦτον ἐργαστήριον ἔχων, ἐτέρῳ δοίη μισθοῦ, τοῖς τοῦ κανόνης δεσμοῖς οὐχ ὑπόκειται· τοῦτο γὰρ ἔσθ' ὅτι καὶ παρὰ μοναστηρίοις καὶ ἐκκλησίαις συμβαίνει ἴδιοις ἂν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ κτ' πρεσβυτέρους, διακόνους, ὑπηρέτας, ἀναγνώστας, ψάλτας, ἐφορκιστάς, θυρωροὺς, καὶ τοὺς ὅσοι τοῦ τῶν ἀσκητῶν τάγματός, εἰ; καπηλεῖον εἰσιέναι τῶν ἀθέσμων ἡγείται, καὶ κομιδῇ βλαβερόν.

Νόμος.

Ἡ δὲ ργ' Τουστινιάνειος ἡσυχαστῶν ἀναστρεφόμενον ἐν καπηλείῳ μοναχὸν ἀσφραδίζεσθαι κελεύει παρὰ τοῦ ἐπάρχου, καὶ ἐξωθεῖσθαι τοῦ μοναστηρίου παρὰ τοῦ ἡγουμένου, ὡς τὸν ἐν αἰσχύνῃ βίον τῆς ἀγγελικῆς καταστάσεως ἀλλαξάμενον.

ΚΕΦΑΛΑ. Η'. Περὶ καρποφορίας τῆς εἰς τοὺς θεῖους ναοὺς.

Ὁ γ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, ἐτι δὲ καὶ ὁ δ', ἐπὶ τῇ ἀναιμάκτῳ θυσίᾳ οἴνω μόνῳ καὶ ἄρτῳ κεχρησθαι κελεύει, καὶ τοὺς εἰς τοὺς ναοὺς καρποφοροῦντας ταῦτα μόνον εἰσφέρειν. Ἐτι δὲ καὶ ἔλαιον, ὡς τε φῶς δι' αὐτοῦ τῷ ἀληθινῷ φωτὶ ἀναπέμπεσθαι, καὶ θυμίαμα τῷ καιρῷ τῆς ἁγίας προσφορᾶς· μήτε δὲ μέλι, μήτε γάλα, μὴ ἀντὶ οἴνου τὰ ἐξεπίτηδες σκευαζόμενα σίκερα, ἃ καὶ μέθην ὡς περ οἶνος ἐμποικεῖν πέφυκε· μὴ ἕρπεις, ἢ ἕτερα ζῶα, ἢ ὄσπρια. Τὸν δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῦντα κληρικὸν εὐθὺς καθαιρεῖ. Τὰ μέντοι ὡς ἀπαρχὰς τῶν ὠρίων καρπῶν ἐν γῆ τῷ δέοντι καιρῷ εἰσφερόμενα, πεπερούς, φημί, βότρυς, καὶ νέα χίδρα, τὰ πρὸς βρῶσιν ἐπιτήδεια δηλαδὴ τῶν ὄσπριων, καὶ τὴν ἄλλην ἄπασαν ὀπωρᾶν, ἐπ' οἴκου πέμπειν τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις· εἰ; δὲ γῆ τὸ θυσιαστήριον μὴδ' ὀτιοῦν τούτων εἰσάγειν· κάκεινους ταῦτα δεχομένους μὴ εἰς οἰκίαν μόνην ἔχειν ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ καὶ τῷ κλήρῳ διανέμειν παντὶ.

Ὁ δὲ κη' τῆς ς' συνόδου καθαιρεῖ τοὺς εἰς τὸ θυσιαστήριον σταφυλὰς δεχομένους κληρικούς, καὶ τῇ ἀναιμάκτῳ θυσίᾳ τῆς προσφορᾶς συνάπτοντας, καὶ οὕτως ἠνωμένως ἀμφοτέρω διανεμόντας τῷ λαῷ· ἀλλὰ τὴν μὲν εἰς ἄφρασιν ἁμαρτιῶν τελουμένην ζωοποιὴν προσφορὰν ἰδίᾳ τῷ λαῷ μετοδιδοῦναι κελεύει· ἰδίᾳ δὲ τὰς σταφυλὰς μετ' εὐλογίας, ὡς ἀπαρχὰς, διανέμειν, πρὸς τὸ χάριν εἰδέναι τοὺς μεταλαμβάνοντας τῷ δοτήρῳ τῶν ἐτησίων καρπῶν, δι' ὧν τὰ σώματα ἡμῶν κατὰ τὸν θεῖον ὄρον τρέφεται τε καὶ αὖξει. Ὁ δὲ παρὰ τὰ διατεταγμένα ποιῶν κληρικὸς καθαιρεῖται.

Ὁ δὲ ζ' τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου, ἐτι καὶ ὁ η', τὸν ἀφ' αὐτοῦ διδόντα ἢ λαμβάνοντα τὰς τῇ ἐκκλησίᾳ προσαγομένης καρποφορίας παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ οἰκονόμου, ἢ περὶ ἐλαχίστου τούτους τιθέμενον, τῷ ἀναθέματι ἀνατίθειν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Κερθαγένῃ λζ' μηδὲν πλέον ἄρτου

etiam aliis in ea ministrare et pretio vendere licet. Si quis autem hoc fecerit, vel cesset, vel deponatur: turpissimum enim esset, illi praeesse, et eos qui ingrediuntur honoris causa excipere. Si quis autem clericus talem habeat tabernam, et alteri elocet, canonicis poenis non subjicitur: hoc enim etiam apud monasteria et ecclesias aliquando accidere quis videat:

Vicesimus quartus Laodiceae syn. presbyteros, diaconos, ministros, lectores, cantores, exorcistas, ostiarios, et eos qui sunt monachorum ordinis, in cauponam ingredi iniquum et omnino impium iudicat.

Lex.

B Centesima tricesima tertia Justiniani novella monachum in caupona conversantem castigari jubet a praefecto et e monasterio per antistitem expelli, quippe qui vitam ignominiosam angelicae institutioni praetulerit.

CAP. VIII. De fructibus in divina templa allatis.

Tertius sanctorum apostolorum canon, sicut etiam quartus, in incruento sacrificio vino solo et pane uti jubet; et qui fructus in templa apportant, illa sola afferre; praeterea et oleum, ut lumen per hoc vero lumini accendatur, et incensum tempore sanctae oblationis; sed neque mel, neque lac, neque pro vino siceram facitiam, quae ut vinum ebrietatem facit; neque aves, vel alia animalia, vel legumina. Eum vero, qui contra haec facit, clericum statim deponit. Haec quidem, tanquam tempestivorum fructuum primitias; in tempore opportuno oblata, maturas dico uvas, et novas spicas, cibo nempe idonea legumina, et omnem alium fructum autumnalem, donum episcopo et presbyteris mittere, ad altare vero nullum eorum offerre vult. Qui autem illa susceperint, in domesticam suam utilitatem solam non vertant, sed universo clero distribuunt.

Vicesimus octavus sextae synodi clericos, qui uvas ad altare oblatas recipiunt, et cum incruento oblationis sacrificio conjungunt, et ita simul utraque populo distribuunt, deponit; sed villicam quidem solummodo oblationem ad peccatorum remissionem celebratam populo impertire jubet; seorsim vero uvas, ut primitias, cum benedictione distribuere, ut qui ex his participant annuorum fructuum datori gratias agant, per quos corpora nostra divina voluntate aluntur et augentur. Qui itaque praeter haec decreta fecerit clericus deponitur.

152 Septimus porro et octavus synodi in Carthago illum qui per se dat vel accipit fructus ecclesiae oblatos, praeter episcopi vel oeconomi sententiam, quippe quod illos parvi facit, anathemati subjicit.

Carthaginensis synodi 37 nihil praeter panem

Et vinum in sacrificio jubet offerri : panem quidem, in Domini corporis typum, vinum vero, sanguinis. Ita enim cum Dominus propriis discipulis dedit, dixit : « Hoc est corpus meum ; » et poculum rursum : « Bibite ex eo omnes, hoc est sanguis meus. » Quoniam autem non solum sanguis, sed etiam aqua ex latere Domini in cruce hasta penetrato effluxit, idcirco ab Ecclesia necessario usu receptum est, in sacris mysteriis aquam cum vino admiscere. Mel autem et lac ad infantium mysterium offerri, a sexta synodo vetitum est. Dicit enim 57 ejus synodi canon : Ad altare lac vel mel offerri non oportet.

De Hydroparastatis et Armeniis.

Quin etiam 32 hujus sextæ synodi duz hæreses ex diametro oppositas, æque vero impias, describens, illorum nempe qui ad sancti calicis administrationem aqua solum utuntur (qui quidem Hydroparastatæ a facto nominantur), et Armeniorum, qui cum vino solo administrationem rursus faciunt : propter hæc equidem aquam vino admisceri jubet, et ita incrementum sacrificium offerri. Et illa quidem antiqua fuit : Armeniorum vero ex divi Chrysostomi verbis occasionem seu initium sumpsit. Nam magnus ille Pater, dictam Hydroparastatarum hæresin evertens, dicit, in Evangelii secundum Matthæum interpretatione, pro dignitate spiritus qui in eo est sententiam explicans, quæ dicit, « Jam non bibam de hoc genimine vitis : » Quamobrem, cum resurrexit, non aquam bibit, sed vinum? C
altiam improbam hæresin radicitus extirpans. Quoniam enim nonnulli in sacris mysteriis solum aqua usi sunt, ostendens quod, et quando mysteria tradidit, vinum tradidit, et quando, postquam surrexisset, absque mysteriis nudam mensam proposuit, vino usus est, ex genimina, inquit, vitis ; vitis autem non aquam, sed vinum generat. Hic error pervenit ad Armenios, qui magnum Patrem in sancto sacrificio aquæ adjunctionem improbare existimabant. Has igitur hæreses expugnans canon, Domini frater, magnus Jacobus, inquit, cui Hierosolymitanæ Ecclesiæ thronus primum concreditus est : et Cæsariensium Ecclesiæ episcopus magnus Basilius, cujus gloria totum terrarum orbem pervasit ; ut et aureum Ecclesiæ os, mystico nobis in scriptis tradito sacrificio, ex aqua et vino sanctum calicem conficiendum ediderunt, et ecclesiis circa quas pastoralem exercebant præfecturam, tanquam sortem cœlestem reliquerunt. Prædicti etiam 37 Carthaginensis canonis meminuit. Qui vero non ita facit, sed ut imperfectum mysterium enuntiat, et quæ tradita sunt innovat, sacerdotium, inquit, exuat. Quæ ; atellæ ; τὸ μυστήριον ἐξαγγέλλων, καὶ καινοτομῶν τὰ παραδεδομένα, τὴν ἱερωσύνην περιδύσθω, φησί.

153 *De ferventi aqua sacris mysteriis injicienda.*

Nos equidem Latini reprehendere non debent, quod circa sacrificii finem aquam ferventem

καὶ οἴνου καλεῖται προσφέρεσθαι εἰς τὰ ἁγία· τὸν μὲν ἄρτον εἰς τύπον τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου, τὸν δὲ οἶνον, τοῦ αἵματος· οὕτω γὰρ ὁ Κύριος τοῖς οικείοις διδούς μαθηταῖς· ἔφη· « Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου· » καὶ τὸ ποτήριον αὐθι· « Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου. » Ἐπεὶ δὲ οὐχ αἷμα μόνο, ἀλλὰ καὶ ὕδωρ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Κυρίου ἐρρύθη, νυγείσης ἐν τῷ σταυρῷ τῇ λόγχῃ, ἀναγκαίως τῇ Ἐκκλησίᾳ γενόμεναι ἐν τοῖς ἱεροῖς μυστηρίοις ὕδωρ τῷ οἴνῳ παρακίρνω. Τὸ δὲ μέλι καὶ γάλα εἰς τὸ μυστήριον τῶν νηπίων προσφέρεσθαι παρὰ τῆς 5' συνόδου κεκόλυται· φησὶ γὰρ ὁ 5' ταύτης κανὼν· Ἐν τοῖς θυσιαστηρίοις οὐ χρή γάλα καὶ μέλι προσφέρεσθαι.

Περὶ Ὑδροπαραστατῶν καὶ Ἀρμενίων.

Ἄλλὰ καὶ ὁ 13' ταύτης δὴ τῆς 5' συνόδου, οὗ διαγράφων αἵρέσεις, ἐκ διαμέτρου μὲν ἵσταμένας, ἐπίσης δὲ νοσοῦσας τὸ ἄθεσμον, τῶν τε ὕδατι μόνον εἰς τὴν τοῦ ἁγίου ποτηρίου χρωμένων ἱερουργίαν, οἳ δὴ καὶ Ὑδροπαρασταταὶ προσηγορεύθησαν ἐκ τῆς πράξεως, καὶ τῶν δι' οἴνου μόνου τὴν ἱερουργίαν αὐθις ποιουμένων Ἀρμενίων· διὰ δὲ ταῦτα ὕδωρ οἴνῳ μιγνύναι καλεῖται, καὶ οὕτω τὴν ἀναγκαίαν προσάγειν θυσίαν. Καὶ ἡ μὲν παλαιὰ τις ἦν· ἡ δὲ τῶν Ἀρμενίων ἐκ τῶν τοῦ θαίου Χρυσοστόμου βημάτων ἐσχέ τας ἀφορμάς· Ὁ γὰρ μέγας οὗτος Πατήρ, τὴν βηθεῖσαν τῶν Ὑδροπαραστατῶν αἵρεσιν ἀνατρέπων, φησὶν Ἐν τῇ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἐξηγήσει, τὸ βητὸν ἀξίως τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος ἀναπίπτων, τὸ λέγων, « Οὐ μὴ πίνω ἐκ τοῦ γεννηματος τῆς ἀμπέλου· » Τίνος ἔνεκεν οὐχ ὕδωρ ἐπιεν ἀναστὰς, ἀλλ' οἶνον ; ἀλλήν αἵρεσιν πονηρὰν πρόβριζον προάνασπῶν. Ἐπειδὴ γὰρ εἰσι τινες ἐν τοῖς μυστηρίοις ὕδατι μόνῳ κεχρημένοι, δεικνύς, ὅτι καὶ ἡλικα τὰ μυστήρια παρέδωκεν, οἶνον παρέδωκε, καὶ ἡλικα ἀναστὰς ; χωρὶς μυστηρίων ψιλὴν τράπεζαν παρετίθετο, οἴνῳ ἐκέχερτο, ἐκ τοῦ γεννηματος, φησὶ, τῆς ἀμπέλου· ἀμπέλος δὲ οὐχ ὕδωρ, ἀλλ' οἶνον γεννᾷ. Τοῦτο πλάνον ἐνήκε τοῖς Ἀρμενίοις, οἰηθεῖσι τὸν μέγαν ἀθετεῖν τὴν τοῦ ὕδατος ἐν τῇ ἱερᾷ θυσίᾳ προσαγωγὴν. Ταῦταις οὖν ἀπομαχόμενος ὁ κανὼν ταῖς αἵρέσεσιν, Ὁ τοῦ Κυρίου, φησὶν, ἀδελφός, ὁ μέγας Ἰάκωβος, ὁ τῶν τῶν Ἱεροσολύμων Ἐκκλησίας πρῶτος τὸν θρόνον κοσμήτας, καὶ ὁ τῆς Καισαρείων ἀρχιεπίσκοπος μέγας Βασίλειος, οὗ τὸ κλέος πάσαν ἐπέδραμε τὴν ὑφήλιον, πρὸς δὲ τὸ χρυσοῦν στόμα τῆς Ἐκκλησίας, ἐγγράφως τὴν μυστικὴν ἡμῖν παραδεδωκότας ἱερουργίαν, ἐξ ὕδατος καὶ οἴνου τὸ ἱερὸν ποτήριον τελειοῦν ἐκδεδώκασιν, καὶ ταῖς κατ' αὐτοῦ ; ἐκκλησίαις, ἔνθα τὴν ποιμαντικὴν ἐνεχειρισθῆσαν ἡγεμονίαν, οἳά τινα κληρὸν ἀνωθεν ἡγμένον κατέλιπον. Μέννηται δὲ καὶ τοῦ προβηθέντος 13' τῆς ἐν Καρθαγένῃ κανόνος. Ὁ τοίνυν μὴ οὕτω ποιῶν, ἀλλ' Ἐν τῷ ζέοντος ὕδατος τοῦ τοῖς θεοῖς μυστηρίοις ἐμβαλλομένου.

Οὐ δεῖ δὲ τοὺς Λατίνους ἡμᾶς αἰτιάζεσθαι, εἰ πρὸς τῷ τέλει τῆς ἱερουργίας ζέον ὕδωρ τῷ ποτηρίῳ

ἐγγέρομεν· οὐ γὰρ μεταβάλλει τοῦτο τὴν δι' οἴνου καὶ ὕδατος τοῦ ποτηρίου ἔνωσιν, ἐπεὶ μὴ ἔστιν ἕτερον τι τὴν φύσιν τοῦ πρὶν ἐμβληθέντος ὕδατος. Πιστοῦται δὲ μόνον τὸ τοῦ θαύματος μέγεθος· τῷ καὶ τῇ γούσει πείθειν ἡμᾶς, μὴ ἐκ νεκροῦ, ἀλλ' ἐκ ζῶντος σώματος τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ βυθῆναι. Ἐκ νεκροῦ γὰρ ἀτμίζον αἷμα οὐ πέφυκε καταρρέειν· ἐκ δὲ τοῦ Κυριακοῦ σώματος, ὡς ζῶντος καὶ ζωοποιοῦ, τὰ ζωοποιᾶ ἐβρόχη, τὸ αἷμα, φημι, καὶ τὸ ὕδωρ. Οὐκ εἰσάγεται δὲ τὸ ζῆον κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνώσεως, ἵνα μὴ ψυχρὸν αὖθις ἐν τῷ καιρῷ τῆς μεταλήψεως γεγόνος εἰς τὸν πρότερον ἐπανέλθῃ λόγον. Οἱ δὲ Ἱεῖρες, καίπερ ὀρθοδοξίας ἄκρως μεταποιοῦμενοι, ζῆον τῷ ἀγίῳ οὐκ ἐμβάλλουσι ποτηρίῳ, τῷ ἐν θεῷ, ὡς φασί, γεγόνενα μὴ οἴνου πίνειν μετὰ θερμῷ ὕδατος· ἀλλὰ τὴν τοῦ μυστηρίου διδαχθέντες δύναμιν, τοῦτο καὶ αὐτοὶ ποιεῖν ἐπετρέψαν.

Ὁ δὲ 48' τῆς ζ' συνόδου ἀνατρέπει καὶ ἕτερον τι τῶν ἀθεμιτῶν ἐν τῇ τῶν Ἀρμενίων χώρᾳ γινόμενον. Μέλη γὰρ τοῦ θυομένου ἔψοντες ζῶου ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου, ἐκ τούτων ἀφαιρέματα τοῖς ἱερεῦσιν Ἰουδαϊκῶς ἀπένεμον, τούτοις ἀφορισμένα καὶ ἀποταγμένα, κεφαλὴν τυχόν, ἢ ἄλλο τι μέρος· ἀφαιρῆν ἐκ τοῦ σώματος, ἃ ποτε τοῖς Ἰουδαίοις λόγον ἔχον ἀναγωγῆς. Τοῦτο γοῦν ἀπαγορεύει, ἐφίησι δὲ προσάγειν αὐτοῖς οἶα καὶ ὅσα οἱ προσάγοντες βούλονται, ἔξω τῆς ἐκκλησίας, συγκαταβάσει χρώμενος, διὰ τὴν κρατήσαντα παρ' ἐκείνοις συνήθειαν. Τὸν δὲ ἐπι τοῦτο ποιοῦντα ἀφορίζεσθαι παρεγγύησε.

Περὶ τῆς λοχείας τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Ὁ δὲ 98' ἀπαγορεύων τὸ σεμιδαλιν ἔφειν, καὶ ἀλλήλοις μεταδιδόναι τῇ ἐπιούσῃ μετὰ τὴν ἑσπέρην τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, εἰς τιμὴν ὀρθῆν τῆς λοχείας τῆς ἀχράντου Παρθενομήτορος, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν λοχευομένων ἔθος γίνεσθαι γυναικῶν, κληρικῶν μὲν τοῦτο ποιοῦντων, καθαιρέσει, λαϊκῶν δὲ, ἀφορισμῷ καθικνεῖται, ἀλόχυστον εἶναι λέγων τὸν τόκον τῆς ἁγίας Παρθένου, ἅτε καὶ ἄσπορον τὴν σύστασιν ἐσχηκότα. Λοχεία δὲ ἔστιν ἡ μετ' ὠδίνων τοῦ βρέφους· ἀπότειξι, καὶ ἡ τῶν αἰμάτων ἀκόλουθος βύσις, ὧν ἤμισα πειραθῆναι τὴν Θεοτόκον νομίζομεν, μᾶλλον δὲ βεβαίως πιστεύομεν. Ταῦτα γὰρ ταῖς φυσικῶς συλλαβοῦσαις παρομαρτεῖ, τῇ δὲ Παρθένῳ, ἐπεὶ περ ἐκ II εὐματος· ἀγίου καὶ ὑπὲρ φύσιν ἡ σύλληψις ἦν, καὶ ὁ τόκος· δῆπου τῶν φυσικῶν ἰδιωμάτων ὑπέριτερος. Ὑβρις τοίνυν τῇ Θεοτόκῳ, καὶ οὐ τιμῆ, τὸ γίνεσθαι τι ἐπὶ τῷ ἀνεκφράστῳ τόκῳ, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τικτουσῶν εἴθε γυναικῶν.

Ὁ δὲ τοῦ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας ἡ τὰ προφηε-
ρόμενα εἰς λόγον θυσίας, μετὰ τὸ ἀνηλώσασθαι ὅσα νόμος εἰς τὴν τῶν μυστηρίων χρεῖαν, τοὺς κληρικούς ἐπισκήπτει διανειμαμένους ἐσθίειν ταῦτα καὶ πίνειν· κοινωνεῖν δὲ τούτων καὶ τοῖς πιστοῖς ἀδελφοῖς, τῶν κατηχουμένων δὲ μηδενί.

Ζῆτει νόμον ἐν τῷ 17' κεφ. τοῦ Α' στοιχείου.

in calicem injicimus. Illud enim, quæ sit per vinum et aquam, calicis unionem non mutat, quoniam non differt natura ab aqua prius injecta. Tantum autem miraculi magnitudo ostenditur, ut nos ex gustu credamus, non ex mortuo, sed vivente corpore sanguinem et aquam fluxisse. Nam ex mortuo sanguis fumans effluere non potest: ex Dominico autem corpore, tanquam ex vivo et vivifico, effluxerunt vivifica, sanguis scilicet et aqua. At fervens aqua circa unionis initium non injicitur, ne rursus tempore participationis refrigescens, in priorem statum redeat. Iheres vero, qui sunt summe orthodoxi, calidam in sanctum calicem non injiciunt, quoniam, ut aiunt, obtinuit consuetudo, ut vinum cum ferventi aqua non biberent: sed mysterii vim edocti, hoc facere et ipsi persuasi fuerunt.

Nonagesimus nonus sextæ synodi improbum quoddam aliud in Armeniorum regione factum evertit. Membra enim immolati animalis coquentes intus in sacro altari, eorum frustra sacerdotibus, ipsis segregata et destinata, Judaice distribuebant, caput scilicet vel aliquam ejusmodi partem a corpore separatam; quæ quidem Judæis mysterii rationem obtinuerant. Hoc igitur vetat; at vero illis, quæcunque et quantacunque offerentes voluerint, extra ecclesiæ septum offerendi, ob inveteratam apud eos habitam consuetudinem, potestatem facit. Quicumque vero amplius hoc fecerit, eum se-
C gregari jubet.

De sanctissimæ Deiparæ puerperio.

Septuagesimus nonus prohibens simillam co-
quere et sibi invicem impertiri, sequenti post sanctæ Christi Nativitatis festum die, in honorem scilicet puerperii impollutæ Virginis matris, uti in aliarum mulierum puerperio hoc fieri obtinuit consuetudo, si clerici hoc faciunt, depositione, sin autem laici, segregatione prosequitur, sanctæ Virginis partum absque ullo puerperio fuisse dicens, ut sine semine constitutum. Est vero puerperium cum doloris sensu emissio fœtus, et consequens sanguinis profluvium, quibus nullatenus obnoxiam fuisse Deiparam judicamus, imo vero firmiter credimus. Ista enim partus naturales sequuntur, Virgini vero, cum ex Spiritu sancto et supra naturam esset conceptio, etiam ejusdem partus iis quæ naturalem partum consequuntur, non obnoxius fuit. Contumelia igitur Deiparæ est, et non honor, eorum aliquid in eximio ejus partu fieri, quæ in aliarum mulierum partu fieri solent.

Theophili Alexandrini septimus quæ sacrificii ratione off-runtur, postquam ea quæ ad mysteria peragenda lex requirit, absunt, clericis inter se distribuentes comedere et bibere jubet, et fratribus fidelibus, nulli autem catechumenorum, communicare.

Consule legem in capite decimo octavo litteræ A.

154. CAP. IX. De episcoporum et clericorum accusatione, et quinam ad accusationem admittendi sint, et quinam non admittendi.

Vide in 9 capite litteræ A de testibus in iudiciis adhibendis.

Lex.

Si ob sui filii cædem pater aliquem accuset, et per calumniam motus id fecisse vincatur, nulla ignominia afficitur. Frater autem contra fratrem magnum crimen denuntiare non potest, quoniam non exaudietur, sed exilio subjicietur.

CAP. X. De catechumenis.

Vide in primo capite litteræ A.

Neocæsariensis vero quintus, Si e perfectioribus catechumenis quispiam peccaverit, inquit, et peccare cesset, inter audientes stet; sin vero inter audientes fuerit, et a peccato non abstinuerit, extra ecclesiam in desertum locum extrudatur. In duos enim ordines catechumeni olim dividebantur; in eos qui perfectiorem jamjam amplexi sunt fidem, sed baptismum differunt; qui usque ad catechumenorum preces in templo manebant, et illis mystice peractis, genua flectebant; quando autem pronuntiatum fuit: « Quotquot catechumeni, egredimini, » exibant: et in eos qui nuper accesserunt, quique ut imperfectiores post divinorum Evangeliorum auditionem exibant. Vide in primo capit. litt. Beanonem magni Basilii 20 et Theophrilli et Cyrilli 4.

CAP. XI. Quinam debent rerum episcopi hæredes constitui.

Vide quartum caput litteræ A.

CAP. XII. De hæreditate, et exhæredibus filiis aut parentibus.

Leges.

Qui descendunt, sive mares sive feminae sint, ascendentibus et iis qui ex transverso sunt præponuntur.

Si cum filio et posteris ab altero filio moriatur avus, posterius personam sui patris subeunt, et simul cum filio, hoc est, patris suo, avi facultatum hæredes fiunt, accipiendo quidquid accepturus erat, si vixisset, ipsorum pater, sive masculi sint sive feminae, sive sub potestate sive sui juris.

Cum descendentes non supersunt, advocantur ascendentes, qui omnibus ex transverso præponuntur, præter fratres et fratrum filios ex eisdem parentibus natos; inter ascendentes vero, qui gradu proximus est, præponitur. Eodem modo etiam ex iis qui ex transverso sunt. **155** Si vero omnes ejusdem gradus sint, simul ad hæreditatem vocantur.

Si defuncto ascendentes supersint, et fratres genuini, et filii fratris, cujus pater et mater vivit, ante mortui, omnes ad ejus successionem vocantur, sive feminae sint sive vires. Nam fratrum filii patris sui personam subeunt, et quidquid, modo vixisset, eorum pater accepturus esset, accipiunt.

A ΚΕΦΑΛ. Θ'. Περὶ κατηγορίας ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν, καὶ τίνας εἰς κατηγορίαν δεκτέοι, καὶ τίνας ἀδεκτοί.

Ζήτει ἐν τῷ Θ' κεφαλαίῳ τοῦ Δ στοιχείου περὶ τῶν ἐν τοῖς δικαστηρίοις μαρτύρων.

Νόμος.

Ἐάν πατὴρ κατηγορήσῃ τινὸς περὶ φόνου τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, καὶ ἀποφανθῇ κατὰ συκοφαντίαν κινήσεως, οὐκ ἀτιμοῦται. Ἀδελφὸς δὲ κατὰ ἀδελφοῦ μέγα ἔγκλημα κινεῖν οὐ δύναται, ἐπεὶ τοῖ γε καὶ οὐκ εἰσακουσθήσεται, καὶ ἐξορίῃ ὑποβληθήσεται.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ κατηχομένων.

Ζήτει ἐν τῷ α' κεφαλαίῳ τοῦ Α στοιχείου.

Ὁ δὲ ε' τῆς ἐν Νεοκαισαρείῃ, Τῶν τελευταίων τις κατηχομένων ἀμαρτῶν, φησὶ, καὶ πεπαισμένοις τοῦ ἀμαρτάνειν, μετὰ τῶν ἀκρωμένων στήτω· εἰ δὲ τῶν ἀκρωμένων εἴη, καὶ τῆς ἀμαρτίας οὐκ ἀφίσταται, εἰς τὴν τῶν προσκλαίντων χώραν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐξωθείσθω. Εἰς δύο γὰρ τάξεις οἱ κατηχομένοι πάσαι διήρητο, εἰς τε τοὺς ἤδη τελωτέρων τὴν πίστιν εἰσδεξαμένους, ὑπερτεθειμένους δὲ τὸ βάπτισμα, οἱ καὶ μέχρι τῆς τῶν κατηχομένων εὐχῆς ἐν τῷ Κυριακῷ παρήμενον, καὶ ταύτης μυστικῶς λεγομένης, τὸ γόνοι ἐκκλινον, ἐκφωνηθέντος δὲ τοῦ, « Ὅσοι κατηχομένοι προέλθετε, » ἐξήρχοντο· εἰς τε τοὺς ἀριτεροπροσβλόντας, οἱ καὶ ὡς ἀτελέστεροι μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων εὐαγγελίων ἐξίσαι. Ζήτει καὶ ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Β στοιχείου κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου κ', Θεοφίλου δ', Κυρίλλου δ'.

C ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'. Τίνας δεῖ κληρονομοῦν τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου.

Ζήτει τὸ δ' κεφάλαιον τοῦ Δ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'. Περὶ κληρονομίας, καὶ ἀποκλήρωσιν τῶν ἢ γονέων.

Νόμοι.

Οἱ κατιόντες, καὶ ἄρρενες καὶ θήλειαι ὄντι, προτιμῶνται τῶν ἀνιόντων καὶ τῶν ἐκ πλαγίου.

Ἐάν πάππος, τελευταίῳ ἐπὶ υἱῷ καὶ ἐγγόνι· ἐπὶ ἄλλου παιδὸς, οἱ ἐγγονοὶ ὑπεισέρχονται τὸ πρόσωπον τοῦ ἰδίου πατρὸς, καὶ ἅμα τῷ υἱῷ, τούτεστι τῷ ἰδίῳ θείῳ, κληρονομοῦσι τὰ τοῦ πάππου, λαμβάνοντες εἰ τι ἔμελλε λαμβάνειν, εἰ περιτὴν, ὁ πατὴρ αὐτῶν, καὶ ἄρρενες καὶ θήλειαι ὄντι, εἴτε ὑπεξούσιοι εἴτε αὐτεξούσιοι.

D Κατιόντων μὴ ὄπόντων, προσκαλοῦνται οἱ ἀνιόντες, προτιμώμενοι τῶν ἐκ πλαγίου πάντων, χερσὶ τῶν ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων φύντων ἀδελφῶν καὶ ἀδελφοπαίδων· τῶν δὲ ἀνιόντων ὁ ἐγγύτερος τῷ βραχίονι προτιμᾶται. Ὁσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ πλαγίου. Εἰ δὲ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ εἰσι πάντες, ὁμοῦ καλοῦνται εἰς τὴν κληρονομίαν.

Ἀνιόντων ὑπόντων τῷ τελευταίῳ, καὶ ἀδελφῶν γνησίων, καὶ παίδων ἀδελφοῦ ἀμφιθαλοῦ προτελευταίου, πάντες καλοῦνται εἰς τὴν αὐτοῦ διαδοχὴν. καὶ θήλειαι καὶ ἄρρενες ὄντι. Οἱ γὰρ ἀδελφοπαίδες ὑπεισέρχονται τὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς πρόσωπον, καὶ λαμβάνουσιν εἰ τι ἔμελλε λαμβάνειν, εἰ περιτὴν, ὁ πατὴρ αὐτῶν.

Οἱ ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων φύντες ἀδελφοὶ πρώτῃν Α ἔρρουσι τάξιν εἰς τὸ κληρονομήσαι τὸν ἴδιον ἀδελφόν· ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ παῖδες τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ, οὐ μόνον ὁμομητρικοῦ καὶ ὁμοπατρικοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀμφιβαλοῦς. Εἰ δὲ μὴ ὑπείσιν ἀδελφοί, ἢ παῖδες ἀδελφῶν τοιούτων, τότε οἱ ἐκ διαφόρων γονέων φύντες ἀδελφοὶ κληρονομοῦσι τὸν ἀποθανόντα ἀδελφόν.

Ἐάν τις τελευτήσῃ ἐπὶ ἀδελφῷ ἐκ διαφόρων γονέων ὑπάρχοντι, καὶ ἐπὶ υἱῶς ἀδελφοῦ ὁμοπατρικοῦ καὶ ὁμομητρικοῦ, οἱ τεκνῶν ἀδελφοὶ προτιμῶνται τοῦ ἀδελφοῦ εἰς τὴν ἐκεῖνον κληρονομίαν.

Ἡ μήτηρ συγκληρονομεῖ τοῖς ἴδιοις τέκνοις, τῶν τελευτησάντων αὐτῆς μὲν παίδων, ἐκείνων δὲ ἀδελφῶν, ἐνὸς ἀδελφοῦ μέρους λαμβάνουσα.

Ἵτι δεῖ τὸν μὴ δευτερογαμήσαντα ἄνδρα λαμβάνειν ἐκ τῆς προικῆς παιδὸς ἐνὸς μοῖραν κατὰ δεσποτείαν:

Ἀδελφοῦ μὴ ὑπόντος ἢ ἀδελφῶν παιδός, οἱ λοιποὶ ἐκ πλαγίου συγγενεῖς καλοῦνται, οἱ τῷ βαθμῷ μέντοι γε ὄντες ἕγγύτεροι· καὶ εἰ εὐθετεῖν πολλοὶ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ, ἐξίσης κληρονομοῦσι.

Οἱ ἐκ διαφόρων παλλακῶν παῖδες οὐ κληρονομοῦσιν ὑπόντων φυσικῶν, ἢ γαμετῆς, ἢ ἄλλων διαδόχων αὐτῶν.

Νόθος παῖς γενόμενος γνήσιος, μόνου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γίνεται γνήσιος, οὐκέτι δὲ καὶ τῶν κατιόντων, ἢ τῶν ἀνιόντων, ἢ τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν τοῦ πατρὸς· οὐδὲ κληρονομεῖ αὐτοῦ, οὐδὲ κληρονομεῖται ἐξ αὐτῶν χωρὶς διαθήκης.

Εἰ πατήρ προικίζων τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα συνεφωνήσεν ἀρκεῖσθαι αὐτὴν τῇ δοθείῃ ὑπὲρ αὐτῆς προικί, καὶ μὴ ἔχειν μέρος ἐκ τῆς αὐτοῦ κληρονομίας, οὐκ ἐρῶνται τὸ σύμφωνον τοῦτο, οὐδὲ κωλύεται κληρονομεῖν ἀδιάθετον αὐτὸν τελευτῶντα ἢ θυγάτηρ, τὴν προῖκα τοῖς ὑπεξουσίαις μείναςιν αὐτῆς ἀδελφοῖς συνεισφέρουσα. Ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸ γάμου δωρεάν, ὡσπερ τὴν προῖκα, δεῖ συνεισφέρεισθαι, ἀδιθέτου τελευτῶντος τοῦ ταύτην ἐπιδοσκότου, εἴτε μήτηρ ἐστὶν εἴτε πατήρ, ἢ τὸς τῶν ἀνιόντων, ἢ πρὸς πατρός ἢ πρὸς μητρός.

Ἡνίκα τελευτήσῃ ἀνὴρ ἢ γαμετὴ ἀδιάθετοι, καὶ μηδὲν ἐκ τῶν ἀνιόντων, ἢ τῶν κατιόντων, ἢ τῶν ἐκ πλαγίου ἔννομον ἢ φυσικῶν σχολήσαν διδοχόν, τότε ὁ ἀνὴρ εἰς τὴν τῆς γυναικὸς καλεῖσθω ἐξ ὀλοκλήρου κληρονομίαν, καὶ ἡ γυνὴ διαδεχέσθω τὸν ἄνδρα.

Ἐάν ὁ ἀνὴρ συμφωνήσῃ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἵνα τελευτῶσαν αὐτὴν κληρονομήσῃ, τὸ σύμφωνον ἄχρηστον ἐστίν.

Ζῆται καὶ ἐν τῷ ιζ', κεφ. τοῦ Π στοιχείου. Ζῆται καὶ τὸ ε' κεφ. τοῦ Υ' στοιχείου.

Ψήφισμα νεαρόν.

Τὸ δὲ ψήφισμα τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἀθανασίου καὶ τῆς ὑπ' αὐτὸν συνόδου, ὃ γέγονεν ὀρισμῶ τοῦ αἰσιδίου βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, Κελεύσμεν, φησὶ, τοὺς ἀτέκνους χηρεύοντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας μὴ ἀρπαγῇ ὑπέχειν τῶν ὑπαρχόντων, μήτε παρὰ τῶν τὰ δημόσια διενεργούντων, μήτε τῶν εἰς παροικίαν τοῦτους ἐχόντων, ἀλλὰ τὸ

Fratres ex iisdem parentibus nati, ut fratris sui fiant hæredes, primum habent ordinem; verum etiam et defuncti fratris filii, non modo ejusdem matris et patris, sed etiam cujus pater et mater adhuc superstites sunt. Si vero non supersint fratres vel filii talium fratrum, tunc ex diversis parentibus nati fratres defuncti fratris fiant hæredes.

Si quis cum fratre ex diversis parentibus nato moriatur, et cum filiis fratris ejusdem patris et matris, fratris filii ipsi fratri præponuntur ad ejus hæreditatem.

Mater una cum filiis suis hæreditatem sortitur, defunctis quidem ejus filiis ipsorum fratribus, unius fratris portionem accipiens.

Quod oportet virum, qui secundam non ducit uxorem, pro dominio pueri unius portionem ex dote accipere.

Cum non superest frater vel fratris filius, reliqui a latere cognati vocantur, qui sunt gradu propinquiores: et si ejusdem gradus plurimi inveniantur, æqualiter sortiantur.

Filii ex diversis scortis non sunt hæredes, cum supersunt naturales, vel uxor, vel alii ipsorum successores.

Nothus legitimus factus solius patris sui sit legitimus, nequaquam vero et descendantium vel ascendentium, vel eorum qui ex transverso sunt patris cognati; neque illorum hæres ipse sit, neque absque pacto illi ejus fiant hæredes.

Si pater filię suæ dotem tribuit et convenit illam dote ipsi data acquiescere, et nullam ipsius hæreditatis partem detrudere, non valet istud pactum, neque quominus illius hæres fiat, si intestatus moriatur, ejus filia prohibetur, dotem suis fratribus, qui sub potestate manent, afferens. Sed et donum ante matrimonium datum, tanquam dotem, oportet inferri, si intestatus moriatur qui illud dedit, sive mater sit sive pater, vel ascendentium aliquis, aut a patre aut a matre.

Quandocunque maritus vel conjux intestati moriantur, et nullum ex ascendentibus vel descendantibus, vel qui ex transverso sunt, legitimum et naturalem habeant successorem, tunc vir ad mulieris universam hæreditatem vocetur, et mulier succedat viro.

Si vir cum femina pactus fuerit, ut, ea moriente, ipse fieret hæres, pactum est inutile.

Vide et in decimo septimo capite litteræ II. Vide etiam in quinto capite litteræ Y.

156 Decretum novellum.

Decretum sanctissimi patriarchæ Athanasii synodique sub eo habitæ, quod illustris imperatoris Andronici Palæologi voluntate factum fuit. Invenimus, inquit, ut vidui viri et feminæ, qui sine liberis sunt, nullam bonorum direptionem sustineant, neque ab iis qui fiscos administrant, neque ab iis in quorum vicinio degunt. Sed tertiam

suorum facultatum partem princeps sortitur, et tertia in defuncti memoriam impendatur, et superstes aliam partem accipiat. Sin et persona relicta moriatur, cognati ejus ex lege hæredes constituantur: si vero nullus sit defuncti cognatus, usco debetur semissis, et memoriæ ejus semissis.

Invalidam vero illam legem esse jubemus, quæ decernit viros vel feminas, qui a filio derelicti sunt, cum e vestigio defunctus est filius, superstitem scilicet partem omnia filii paterna et materna bona possidere. Defuncti vero parentes, præter filii amissionem, injustum est otiam facultate privari; sed tertia dotis pars in defuncti memoriam conservetur, et tertia parentibus, et tertia personæ superstiti.

Si substantiæ pars legata sit, eligat hæres, vel honorum partem dare, vel eorum pretium: omnium quidem indivisibilibum et difficulter divisibilibum pretium det.

Adhuc de filiorum exhæredationibus.

Propter subjectas causas filium paternæ substantiæ exhæredem esse decernimus:

1. Si parentibus suis manus intulerit;
2. Si gravem et contumeliosam injuriam iis intulerit;
3. Si eos in causis criminalibus accusaverit, quæ non sunt adversus principem vel rempublicam;
4. Si cum veneficis hominibus ut veneficus versetur;
5. Si vitæ parentum suorum per venenum vel alio quodam modo insidiari tentaverit;
6. Si cum noverca sua vel patris concubina corpus miscuerit;
7. Si contra parentes delator exsiterit, et per suam delationem gravia eis dispendia causatus fuerit;
8. Si in longa infirmitate jacentium, vel senectute aut imbecillitate laborantium nullam habuit curam, et vocatus a parentibus, noluit eis curam præbere;
9. Si masculi pueri noluerint pro parentibus defussione suscipere, in quantum possunt, debiti convictis;
10. Si convictus fuerit liberorum aliquis, quod parentes suos testamentum condere prohibuit; ut si post hæc illud facere potuerint, sit illis licentia talem filium exhæredem facere;
11. Si præter parentum voluntatem mimis sese sociaverit, et in ista professione permanserit;
12. Si, cum aliquis parens furore correptus est, liberi, vel qui ab intestato ad hæreditatem ejus judicantur, nolint ei dignam curam præbere, ipsi ergo, si a morbo **157** sanatus fuerit, licet illos exhæredes facere. Si vero eo in morbo usque ad mortem detenti extraneus quidam misertus propriis

τρίτον τῆς οὐσίας; ἐκείνων τὴν δεσποτείαν ἀπολαμβάνειν, τὸ τρίτον εἰς μνημόσυνα τοῦ ἀπελθόντος ἀναλίσκεσθαι, καὶ τὸ ζῶν μέρος ἀπολαμβάνειν τὸ ἕτερον. Εἰ δὲ καὶ τὸ ἐπιζήσαν ἀπέλθοι μέρος, τοὺς τοῦτω προσήκοντας τὸ ἀπὸ νόμου κληρονομεῖν· ἂν δὲ μηδεὶς συγγενῆς προσῆ τῷ ἀποικομένῳ, τῷ δημοσίῳ εἶναι τὸ ἥμισυ, καὶ τοῖς ἐκείνου μνημοσύνους τὸ ἥμισυ.

Ἀκυρωθῆναι δὲ καὶ τὸν νόμον κελεύομεν, ὃς διορίζεται τοὺς ἐπὶ τέκνῳ χηρεύσαντας ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας, εἶτα καὶ τοῦ τέκνου κατὰ πόδας ἀποικομένου, κληρονομεῖν τὸ ζῶν μέρος τὰ τοῦ παιδὸς πατρῶα πάντα ἢ μητρικά. Τοὺς δὲ τοῦ τεθνεώτος γονεῖς, πρὸς τῇ τοῦ τέκνου ἀποβολῇ, ἀδικώτατα καὶ τῆς περιουσίας στερίσκεσθαι· ἀλλὰ τηρεῖσθαι μὲν τὸ τρίτον τῆς προικῆς εἰς μνημόσυνα τοῦ ἀποικομένου, τὸ δὲ τρίτον τοῖς γονεῦσι, καὶ τὸ τρίτον τῷ καταλειφθέντι μέρει.

Ἐὰν μέρος οὐσίας ληγατευθῆ, ἐπιλογὴν ὁ κληρονόμος ἔχει, ἢ τὸ μέρος τῶν πραγμάτων δοῦναι, ἢ τὴν αὐτῶν ἀποτίμησιν· τῶν μέντοι ἀδαιρέτων καὶ δυσδαιρέτων πάντων τὴν ἀποτίμησιν δίδωσιν.

Ἔτι περὶ ἀποκλήρων υἱῶν.

Διὰ τὰς ὑποτεταγμένας αἰτίας τὸν υἱὸν ἀπόκληρον εἶναι τῆς πατρικῆς οὐσίας θεσπίζομεν·

- α'. Εἰ τοῖς ἰδίοις γονεῦσι χεῖρας ἐπιβάλοι·
- β'. Εἰ βραδείαν καὶ ἀπρεπῆ ὕβριν αὐτοῖς ἐπαγάγοι·
- γ'. Εἰ ἐπὶ ἐγκληματικαῖς αἰτίαις αὐτῶν κατηγορήσει, ταῖς μὴ οὐσαις κατὰ βασιλείας, ἢ πολιτείας·
- δ'. Εἰ μετὰ φαρμακῶν ὡς φαρμακὸς συναναστρέφοιτο·
- ε'. Εἰ τῇ ζωῇ τῶν ἰδίων γονέων διὰ φαρμακείας, ἢ ἄλλῳ οἰκοθῆναι τρόπῳ, ἐπιβουλεύσαι πειραθῆι·
- ς'. Εἰ τῇ ἰδίᾳ μητρειᾷ, ἢ τῇ τοῦ πατρὸς παλλακῇ μιχθῆι·
- ζ'. Εἰ συκοφάντης κατὰ τῶν γονέων γένοιτο, καὶ διὰ τῆς ἰδίας καταμηνύσεως βαρείας αὐτοῦς ζημία; ὑπομεῖναι παρασκευάσειεν·
- η'. Εἰ ἐν ἀσθενείᾳ χρονίᾳ κατακειμένων, ἢ ἐν γήρᾳ καὶ ἀδυναμίᾳ καταντησάντων, ἀμελήσει τῆς τούτων φροντίδος· καὶ μετακαλούμενος παρὰ τῶν γονέων, μὴ βουλευθῆι ἐπιμελείας αὐτοῦς ἀξιώσαι·
- θ'. Εἰ μὴ βουλευθῆεν οἱ ἄρρηνες τῶν παιδῶν τοὺς γονεῖς ἐγγυήσασθαι, εἰς ὅσον εὐπόρουσιν, ὑπὲρ χρέους ἐγκαλούμενος·
- ι'. Εἰ ἐλεγχθῆι τις τῶν παιδῶν, κωλύσας τοὺς γονεῖς διαθήκας γράψαι, ὥστε εἰ μετὰ ταῦτα τοῦτο πράξει δυνήθειεν, ἕδειαν αὐτοῖς εἶναι τὸν τοιοῦτον παῖδα ποιεῖν ἀπόκληρον·
- ια'. Εἰ παρὰ γνώμην τῶν γονέων μίμος ἑαυτὸν ἐγκαταλέξοι, καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἐπιτηδεύματι διαμείνη·
- ιβ'. Εἰ τινα τῶν γονέων μανέντα οἱ παῖδες, ἢ οἱ ἐξ ἀδαιρέτου κληρονομεῖν αὐτὸν δικαιοῦμενοι, μὴ βουλευθῆεν ἐπιμελείας αὐτὸν ἀξιώσαι· ἀπαλλαγέντι γὰρ τῆς μανίας ἔξῃστι ποιεῖν αὐτοῦς ἀποκλήρους. Εἰ δὲ ἐν τῇ νόσῳ μέχρι θανάτου κατεχομένου, ἀλλὰ τρὸς τὴν συμπαθήσας, ἰδίοις ἀναλώμασιν ἐπιμελή-

Οσίη, καὶ διὰ γραμμάτων τοῦς κληρονόμους καλῶν, μὴ βουληθεῖεν ἀπαντῆσαι, καὶ πρὸς τὴν τοῦ μανέντος ἐπιπέλειαν διεγερθῆναι, ἕδειαν ἔξει ὁ ὑποδεξάμενος καὶ εἰς τέλος φροντίσας εἰς τὴν αὐτοῦ κληρονομίαν εἰσελθεῖν, ἀνατραπομένης τῆς ἐκεῖνων διαδοχῆς.

ιγ'. Εἰ τινα τῶν γονέων δορυάλωτον γαγονότα μὴ σπουδάζουσιν οἱ παῖδες εἰς τὴν ἐκεῖνου ἀναβύουσι· ἐπανισωθέντι γὰρ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίης ἐξέστιν ἀχαριστίας αὐτοῦς γράψασθαι, καὶ ἀποκλήρους ποιῆσαι. Εἰ δὲ καὶ ἀποθανεῖν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ συμβῆτῃ τῇ ἀμελείᾳ τῶν παιδῶν, ἢ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου εἰς τὴν αὐτοῦ καλουμένων κληρονομίαν, τούτους ἅπαντας εἰς τὴν αὐτοῦ διαδοχὴν ἔλθεῖν οὐκ ἀνεχόμεθα, ἀλλὰ τὰ ἐκεῖνου πράγματα τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς πόλεως, ἐξ ἧς ὀρμᾶται, προσανατίθεσθαι, καὶ μὴ ἐν ἄλλαις αἰτίαις, ἀλλ' ἐν ταῖς τῶν αἰχμαλωτῶν ἀναβύουσι· παρ' αὐτῆς ἁπανᾶσθαι. Εἰ δὲ καὶ πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας διαθήκην ἐκθέμενος, ἔγραψεν αὐτοῦς κληρονόμους, ἀκυροῦμεν εἰσάπαν τὴν τοιαύτην διαθήκην. Ταύτην δὲ τὴν ποινήν κατ' ἐκεῖνων κρατεῖν θεσπιζόμεν, οἵτινες τὸν ἐπ' τῆς ἑαυτῶν ἡλικίας ἐπλήρωσαν ἐν αὐτόν·

ιδ'. Εἰ ὀρθόδοξοι ὄντες οἱ γονεῖς· τινὰ τῶν παιδῶν αἰσχροῖντο αἰρετικοῖς προσανέχοντα δόγμασιν· εἰ δ' αἰσθῆσι· ἐπὶ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν σωφρονήσας ὁ πατὴρ ἐπαντῆσει, ἀπολαμβάνων μὲν τὸν ἴδιον κληρονόμους δὲ καρπὸς τοῦ μέσου χρόνου μὴ ἐπιζητεῖν.

Ἄν τοῖνον μίαν τῶν εἰρημένων αἰτιῶν κατὰ τινος τῶν παιδῶν οἱ γονεῖς ταῖς βίαις ἐγγράψωσι διαθήκαις, καὶ οἱ γραφέντες κληρονόμοι ἀληθῆ εἶναι ταύτην ἀποδείξωσι, τὴν διαθήκην τὴν ἴδιαν ἔχειν ἰσχύοντα παρακελεύεσθαι.

Περὶ ἀποκλήρων γονέων.

Θεσπιζόμεν αὐθις μὴ ἐξεῖναι τοῖς παῖσι τοὺς ἰδίους γονεῖς ἀποκλήρους ἐν ταῖς αὐτῶν διαθήκαις ποιεῖν, ἂν μὴ τὰς ὑπεριθυμμένας αἰτίας ἐν αὐταῖς καταγράψωσιν·

α'. Εἰ οἱ γονεῖς τὸν ἴδιον παῖδα εἰς ἀναλρεσιν δοῦεν, δόξα τῆς εἰς καθοσίωσιν ἀναφερομένης αἰτίας·

β'. Εἰ φαρμακείαις, ἢ γοητείαις, ἢ ἄλλω τινὶ τρόπον τῷ υἱῷ ἀποδειχθεῖεν ἐπιτολευσαντες·

γ'. Εἰ ὁ πατήρ τῇ ἰδίᾳ σύμφη ἢ τῇ παλλακῇ τοῦ ἰδίου παιδὸς συμμυγήσῃ·

δ-ζ'. Ὁσαύτως καὶ ἐπὶ τῇ κωλύσει τῆς διαθήκης, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐπὶ τῆς μανίας, καὶ αἰχμαλωσίας, καὶ κλοδοξίας, τὰ πάντα καὶ ἐννοῦθα περιφρονηθήσεται, ὡς γὰρ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποκλήρων υἱῶν ἐθεσπίσαμεν. Ἀλλὰ καὶ ὁ συγγενὴς κεκτημένος κωφῶν, ἢ ἀλαλον, ἢ ἄφρονα, ἢ μαινόμενον, εἰ μὴ προμηθεύμενος ἐκδικεῖ τὰ αὐτῶν πράγματα, οὐ δύναται αὐτοῦς κληρονομεῖν. Τὰ αὐτὰ καὶ περὶ αἰχμαλωτῶν.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΓ'. Ὅτι κληροῦσθαι δεῖ καὶ τοὺς μὴ καταγομένους ἐκ γένους ἱερατικοῦ, εἰ ἄξιοι εἶεν.

Ὁ λόγος τῆς ζ' συνόδου κενῶν, Ἐπὶ μὲν τῶν Ἰουδαίων ἢ Λευιτικῆ, φησὶ, μόνη φυλὴ τὴν ἱερουσόνην ἐκλήρωσάτο, ἐξ ἧς οἱ ἱεραῖοι μέλλοντες ἐλαμβάνοντο, καὶ κληρικοὶ ὠνομάσθησαν διὰ τὸ γεγραῖσθαι ἐν τῷ δευτερονόμιῳ. (Ὁὐκ ἔσται τοῖς Λευιτικῶν κληροῦσθαι)

A impensis curam ejus gerat, et per litteras hæredes vocans, ipsi advenire neglexerint, et ad furiosi curam excitari; licentiam habebit, qui suscepit et ad finem illi opitulatus est, in ejus hæreditatem venire, annihilata illorum successione;

13. Si quis parens captivus factus, et ejus liberi ad ejus redemptionem non festinarint, si ex captivitate evadat, licet ei ingratitude illos accusare et exhæredes facere. Sin autem in captivitate decesserit, liberorum vel eorum qui ex intestato ad ejus hæreditatem vocantur negligentia, illos omnes ad ejus successione venire non patimur; sed ejus facultates civitatis, unde ortus est, ecclesiæ addicari, et nullis aliis causis, quam captivorum redemptionibus ab illa expendi. Si vero et ante captivitate testamentum faciens eos hæredes scripserit, tale testamentum omnino infructum reddimus. Hanc autem pœnam contra illos valere jubemus, qui decimum octavum suæ ætatis annum compleverint;

14. Si parentes orthodoxi liberorum aliquem hæreticis dogmatibus adhærentem senserint; si rursus vero ad Ecclesiam catholicam respiciens puer converterit, prædium suum recipiat, nullos autem intermedii temporis fructus exigat.

Si quamlibet igitur memoratarum causarum contra filiorum aliquem parentes in testamentis suis inseruerint, et scripti hæredes veram eam esse monstraverint, testamentum suam vim habere decernimus.

De parentibus exhæredibus.

Sancimus iterum non licere liberis parentes suos exhæredes in suis testamentis facere, nisi causas enumeratas in illis testamentis describant:

1. Si parentes ad interitum suos liberos tradiderint, citra causam quæ ad majestatem pertinet;

2. Si venenis, aut præstigiis, aut alio modo filio insidiari inveniantur;

3. Si pater cum nuru sua aut concubina filii sui corpus miscuerit;

4-7. Similiter etiam in prohibitione testamenti, nec non etiam in furore, et captivitate, et perversa opinione, quæ omnia et hic etiam observentur, quemadmodum in filiorum exhæredationibus sancimus. Quin et qui cognatum possidet surdum, vel mutum, vel insipientem, vel furentem, nisi adhortatus eorum facultates vindicet, non potest illorum hæres fieri. Eadem etiam de captivis.

158 CAP. XIII. Quod in clerum ordinari oportet etiam eos qui ad genus sacerdotale non referuntur, si digni sint.

Tricesimus tertius vi synodi canon, Inter Judæos quidem Levitica, inquit, sola tribus sacerdotium sortita est, ex qua qui sacra celebrarent eligebantur, et clerici nominabantur, eo quod in Deuteronomio scriptum est: « Leviticis non erit

sors inter filios Israelis; nam Dominus est ipsorum A portio et sors. » Nobis vero non convenit in illorum genus prospicere, qui in clerum promovendi sunt; sed si dignus sit, secundum canonum divinatorum præscripta in clerum referatur, sive majores habuit sacerdotes, sive non: sed nullus divinas Scripturas in suggestu legat, nisi tonsuram cum benedictione a suo episcopo susceperit. Qui vero præter hæc facit segregetur.

CAP. XIV. *Quod non oportet clericos transponi.*

Consule in nono capite litteræ A can. 4 quartæ synodi, et alios.

CAP. XV. *Quod clericis indigentibus ex ecclesiæ facultatibus suppeditare oportet.*

Vide viscosimum sextum cap. litteræ E.

CAP. XVI. *Quod non oportet clericos episcopi defuncti bona subripere.*

Vide 27 caput litteræ E.

CAP. XVII. *Quod non oportet clericum unum in duabus esse civitatibus, vel in una civitate duabus ecclesiis administrare.*

Vide caput 14 litteræ E.

159 CAP. XVIII. *Quod non oportet clericum aliquid facere absque episcopi sententia.*

Sanctorum apostolorum 39 canon presbyteris et diaconis interdicit, sine episcopi sententia ea facere, quæ illi permittuntur, et soli, qui sortitus est populi tutelam, et a quo pro animabus eorum ratio exigenda est; dico quidem solvere et ligare peccata, et vel minuere vel augere pœnas.

CAP. XIX. *Quod clerici non absolute ordinantur.*

Sextus iv synodi canon non existimat oportere sacerdotes, et diaconos, et alios, qui in clerum relati sunt, absolute ordinari, ut quocumque voluerint proficiscantur, et revertantur, et sacerdotale aliquid exercent; sed privatim in ecclesia civitatis, vel pagi, vel in martyrio aut monasterio: ut etiam episcopi in ecclesiam nunc ordinantur. Qui autem non hoc modo ordinantur, invalidam esse manuum impositionem, licet nunc hoc negligatur.

CAP. XX. *Quod ecclesiarum et monasteriorum clericos sub episcopi potestate esse oportet.*

Octavus canon iv synodi clericos ptocheiorum et monasteriorum et templorum martyrum, civitatum episcopis se submittere jubet. Ptocheia vero vocat ea, quæ ad mendicorum provisionem et habitationem designantur, gerocomia scilicet et orphanotrophia: martyria vero, templa martyris cuiusdam nomini dedicata. Qui vero per arrogantiam se a proprio episcopo subducunt, monachos et clericos, et laicos qui illos excitare audent, a fidei communione segregat.

ἐν οἴῳ; Ἰσραὴλ ὁ γὰρ Κύριος; μερὶς αὐτῶν καὶ κληρὸς. » Ἡμῖν δὲ οὐκ εἰς τὸ γένος τοῦ εἰς κληρὸν προχειριεῖσθαι μέλλοντος ἀποβλέπειν προσήκεν· ἀλλ' εἰ ἄξιός ἐστι κατὰ τοὺς ὅρους τῶν θεῶν κανόνων, εἰς κληρὸν καταλεγέσθω, εἴτε προγόνους ἔσχηκεν ἱερέας, εἴτε καὶ μὴ. Μηδὲ ἐπ' ἀμβωνός τις τὰς θείας ὑπαναγινωσκέτω βίβλους, εἰ μὴ κούραν μετ' εὐλογίας παρὰ τοῦ ἰδίου δέξαιτο ἐπισκόπου. Ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν ἀφοριζέσθω.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'. *Ὅτι οὐ δεῖ τοὺς κληρικούς μετατίθεσθαι.*

Ζήτει ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ Α στοιχείου κανόνα δ' τῆς δ' συνόδου, καὶ ἑτέρους.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'. *Ὅτι τῶν κληρικῶν τοῖς ἐνδεῶς ἔχουσιν ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας δεῖ χορηγεῖν.*

Β Ζήτει τὸ κς' κεφάλαιον τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'. *Ὅτι οὐ δεῖ τοὺς κληρικούς ἀρπάζειν τὰ τοῦ τελευτήσαντος ἐπισκόπου πράγματα.*

Ζήτει τὸ κς' κεφάλαιον τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'. *Ὅτι οὐ δεῖ κληρικὸν εἶνα ἐν δυσὶν εἶναι πόλεσιν, ἢ ἐν μιᾷ πόλει δύο ἐκκλησίας ὑπηρετεῖν.*

Ζήτει τὸ ιδ' κεφάλαιον τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'. *Ὅτι οὐ δεῖ τοὺς κληρικούς πράττειν τι ἀνεῦ τῆς τοῦ ἐπισκόπου γνώμης.*

Ὁ τῶν ἁγίων ἀποστόλων λθ' κανὼν πρᾶσθαι τοῖς κληρικοῖς καὶ διακόνοις μὴ ἐξείναι κελεύει διὰ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου πράττειν ἀνεῦ αὐτῶν ἀνεῖται, καὶ μόνον τῷ τῆν προστασίαν τοῦ λαοῦ ἐπιτετραμμένῳ, καὶ λόγον ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν καὶ εὐθύνας μέλλοντι δώσειν· λέγω δὴ τὸ λύειν καὶ δεσμεῖν τὰ ἡμαρτημένα, καὶ ἢ μειοῦν, ἢ ἐπιτείνειν τὰ ἐπιτίμια.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'. *Ὅτι οὐδὲ οἱ κληρικοὶ ἀπολελυμένως χειροτονοῦντο.*

Ὁς τῆς δ' συνόδου κανὼν οὐκ οἰεῖται δεῖν ἱερέας, καὶ διακόνους, καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ἐν κληρῳ κατελεγεμένων ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, ὡς ὅπου βούλονται ἀπέιναι, καὶ ἱερατικὸν τι πράττειν, ἀλλ' ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως ἢ κώμης, ἢ ἐν τῷδε τῷ μαρτυρίῳ ἢ τῷ μοναστηρίῳ, ὡς περ ἄρα καὶ οἱ ἐπίσκοποι εἰς τῆδε τὴν ἐκκλησίαν ἤδη χειροτονοῦνται. Τοῦ δὲ μὴ οὕτω χειροτονηθέντος ἀκυρον εἶναι τὴν χειροτονίαν· ἀλλὰ τανῦν τοῦτο καταπεφρόνηται.

ΚΕΦΑΛ. Κ'. *Ὅτι τοὺς κληρικούς τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν εἶναι δεῖ τοῦ ἐπισκόπου.*

Ὁ ὄγδος κανὼν τῆς δ' συνόδου τοὺς κληρικούς τῶν πτωχείων, καὶ μοναστηρίων, καὶ μαρτυρίων, τοῖς ἐπισκόποις τῶν πόλεων ὑπέκειναι κελεύει, πτωχεῖα καλῶν τὰ εἰς πτωχῶν ἀποτεταγμένα πρῆναι καὶ διοίκησιν, γηροκομεῖα, φημί, καὶ ὀρφανοτροφεία· μαρτύρια δὲ, τοὺς εἰς ὄνομα μάρτυρος ἀνεγερθέντας σηχοῦς. Τοὺς δὲ κατὰ αὐθάδειαν τοῦ ἐπισκόπου ἀφηνιόζοντας μοναχοὺς τε καὶ κληρικούς, καὶ τοὺς θάρσος τούτοις παρέχοντας λαϊκοὺς, τῆς τῶν πιστῶν κοινωνίας ἀλλοτριεῖ.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΑ'. Ὅτι ὁ κληρικὸς, ἐφ' ᾧ ἂν περιπέσοι ἀμαρτήματι, καθαιρεῖται, οὐ μὴν καὶ ἀφορίζεται.

Ζήτει τὸ ἐ' κεφάλαιον τοῦ Δ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΒ'. Ὅτι τῶν κληρικῶν οἱ πρὸς μείζονα βαθμὴν ἀνίεραν μὴ πειθόμενοι ἐκπίπτουσι καὶ οὐ γὰρ εἰσιν.

Ὁ λα' τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου κανὼν τὸν ἐν οἰωδῆποτε τῆς Ἐκκλησίας κατελεγμένον βαλμῶ, καὶ τῷ ἴδιῳ μὴ πειθόμενον ἐπισκόπων, εἰς μείζονα προεθῆναι παρακαλοῦνται, τὸν μόχθον Ἰσως τὸν ἐν αὐτῷ παραιτούμενον, καὶ τοῦ βαθμοῦ ἐκπίπτειν ἀξιοῖ, οὐ ἀποστῆναι οὐκ ἠθέλησεν.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΓ'. Περὶ κλοπῆς.

Ζήτει ἐν τῷ λβ' κεφαλαίῳ τοῦ Ε στοιχείου κανόνα κα' τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

Ὁ δὲ ξα' τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν, Ὁ κλέψας, εἰ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ, φησί, μεταμεληθεὶς δημοσιεύσει τὴν ἀμαρτίαν, ἐνιαυτὸν τῆς τῶν ἁγιασμάτων κοινωνίας κωλυθήσεται μόνῃ· εἰ δὲ ἐλεγχθεὶς, εἰς ἔτι δύο. Μερικῶς δὲ αὐτῷ ὁ χρόνος εἰς ὑπόπτωσιν μόνῃ καὶ σύστασιν, οὐ μὴν καὶ τοῖς προσκλαίουσιν ἔσται ἢ ἀκρωμένοις.

Ὁ δὲ ς' τοῦ Νύσσης μεγάλου Γρηγορίου, Ὁ λάθρα, φησὶν, ἀφαιρούμενος τὸ ἀλλότριον, εἰ μὴ ξίφει καθώπλισται, ὡς ἂν οἶός τε ἢ τὸν ἀνθιστάμενον διαχρήσασθαι, καὶ δι' ἐξαγορεύσεως τὸ πλημμέλημα φανερώσασθαι, δι' ἐλεημοσύνης τὴν νόσον θεραπεύσει.

Εἰ δὲ μηδὲν πλεον τοῦ σώματος κέκτηται, κόπων τὸ πάθος ἐξιάσεται, ἢ φησὶν ὁ Ἀπόστολος· Ὁ κλέπτης μὴκέτι κλεπέτω, μᾶλλον δὲ κοπιᾶτω, ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσίν, ἵνα μεταδῷ τῷ χρεῖαν ἔχοντι.

Ὁ δὲ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θαυματουργὸς ἐν τῷ ια' κανόνι, Οἱ πράγματα τινα ἐν τῷ πεδίῳ, φησὶν, εὐρύντες, ἢ ἐν ταῖς ἑαυτῶν οἰκίαις ἀλλότρια, πρὸς τῶν ἐχθρῶν ἐβρίμμενα, ἂν μὲν κατηγορηθέντες ἐλεγχθῶσιν, ὑποπιπτέτωσαν ἑαυτοὺς δὲ ἐξειπόντες, καὶ τοῖς πιστοῖς συνευχέσθωσαν. Πληρωτέον δὲ τὴν ἐντολὴν, ἀπὸ τῶν ἅπαν λήμμα διωσαμένους, καὶ μήτε μήνυτρα, μήτε μὴν ὄσπρα, ἢ οἷς εὐλόθασιν ἐπευφημίζειν ἑτέροις ταῦτα ὀνόμασι, τὸ παράπαν εἰσπράττοντας.

Νόμοι.

Οἱ ἐν οἰαδῆποτε πόλει κλέπτοντες, ἐλευθεροὶ μὲν ὄντες, ἀποροὶ δὲ, ἅπαξ τοῦτο ποιήσαντες, τυπτέσθωσαν· εἰ δὲ εὐποροὶ εἴεν, πρὸς τῇ ἀποκαταστάσει τοῦ κλαπέντος καὶ διπλῆν τὴν ποσότητα δότωσαν τῷ τὴν κλοπὴν ὑποστάντι· δις δὲ ἀλόντες, ἐξορίζέσθωσαν· εἰ δὲ τρις φωραθεῖεν τοῦτο τολμήσαντες, χειροκοπέσθωσαν.

Τὸ προπετῶς ληφθὲν, ἢ ἀτόπως κλαπέν, εἰ πράξι, διεκδικεῖται, μὴ καταβαλλομένου τοῦ δοθέντος ὑπὲρ αὐτοῦ τιμήματος.

Ὁ ἀναδιδούς τὰ κλαπέντα οὐκ ἀπαιτεῖ ἢ ἔδωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ τιμήματα.

Ὁ τὸ ἀλλότριον πρᾶγμα ἐβρίμμενον λαμβάνων ἐπὶ τῷ κερδᾶναι, κἂν ἀγνοῇ τίνοσ ἐστίν, ὑπόκειται τῇ περὶ κλοπῆς ἀγωγῇ, εἰ μὴ ἄρα ὁ δεσπότης ἀπρονόητος εἴασεν αὐτό· τότε γὰρ, κἂν ὡς κλέπτων

CAP. XXI. Quod clericus, ex quo in aliquod peccatum incidit, deponitur, non autem segregatur.

Quære 10 cap. litteræ Δ.

CAP. XXII. Quod clerici, qui ad altiozem gradum ascendere nolunt, eo quem nunc habent excidunt.

Tricesimus primus Carthag. synodi canon eum qui ad quemcumque gradum ecclesiasticum 160 promotus, si proprio episcopo, ad maiorem provehere volenti, non paruerit, laborem in eo forsan detrectans, etiam gradu quem deserere noluit excidere dignum censet.

CAP. XXIII. De furto.

B Consulte in 52 capite litteræ E can. 25 sanctorum apostolorum.

Sextagesimus primus magni Basilii canon, Qui furatus est, si ex se quidem, inquit, poenitentia ductus peccatum fassus fuerit, anno a sola sacramentorum communione arcebitur; sin autem convictus fuerit, duobus annis. Nam illi ad subtractionem et consistentiam solam dividetur tempus, non autem inter desistentes aut audientes erit.

Sextus magni Gregorii Nysseni, Qui latenter, inquit, alienum aufert, si non gladio armatus sit, ut resistantem interficere possit, et per confessionem peccatum suum aperuerit, per elemosynam morbum curabit. Sin autem nihil aliud præter corpus habeat, per laborem morbo medebitur, ut dicit Apostolus: « Qui furatur, non amplius furatur, sed potius laboret, operans suis manibus, ut ei qui indiget largiri possit. »

Sanctus Gregorius Thaumaturgus in 11 canone, Qui res aliquas in campo invenerunt, inquit, vel in suis ædibus alienas, ab inimicis projectas, si accusati quidem conviati fuerint, substernantur: sin autem se ipsos denunciaverint, etiam cum fidelibus preces celebrent. Dehent vero mandata observare, omne turpe lucrum amoventes, et neque indicationis, neque salvationis, vel quibus aliis nominibus illa solent appellare, omnino pretium accipientes.

Leges.

D Qui in quacunque civitate furantur, si sint quidem liberi, et pauperes, et semel hæc fecerint, verberentur: sin autem sint locupletes, præter rei furto ablatae restitutionem, duplicem ejus quantitatem ei qui furtum passus est reddant; bis autem deprehensi, in exsilium mittantur; si vero ter hoc audere inveniantur, manus illis abscindantur.

Quod inconsiderate abripitur, vel inapte subtrahitur, si venditur, constituto pretio pro illo nondum soluto, vindicatur.

Qui furta reddit, pretium quod pro illis dedit non exigit.

Qui rem alienam projectam tulit lucrificandi causa, licet ejus sit ignoret, furti tenetur, nisi dominus eam pro derelicto habuerit: tunc enim, quamvis fur eam tulerit, non tenetur, quia domini

desiit esse. Nam furtum non fit, nisi sit cui fiat. A Sed si quod non erat derelictum, derelictum existimaverit, non est fur. Si vero tulerit id ea mente ut domino redderet, non tenetur furti crimine, etiamsi restitutionis pretium acceperit.

Qui in castris furatur, si quidem arma, verberetur; si vero equum, manus abscindatur.

161 Furacis servi dominus, si servum quidem habere vult, ei qui furtum subivit detrimentum reddat; si vero non vult, illum in perfectam proprietatem ei tradat.

Qui aliena armenta abigunt, si semel hoc fecerunt, verberentur; secundo autem, in exsilium mittantur; si vero tertio hoc audere inveniantur, abducto scilicet armento proprio domino restituito, manus eis abscindantur.

De latronibus.

Insignes latrones iis locis, in quibus delictum commiserunt, suspenduntur, ut per spectaculum terribiant, qui talia aggrediuntur, et ut eorum cognatis, qui sunt occisi, fiant solamen.

Qui arbores et maxime vites cædunt, etiam ut latrones puniuntur: licet plures eandem arborem ceciderint, singuli in solidum tenentur, videlicet ex infatigatione duplum pretii, ex confessione simplex.

Qui scienter accepit rem furtivam, et furti conscius, cum ipso peccatore æqualiter puniuntur.

Fur est, qui clam et sine armis furatur, is neque membri abscissionem, neque mortem sustinet; qui autem vi in quocumque loco, vel cum armis vel sine armis furatur, pœnas secundum leges luat. Consule et alias leges in 12 cap. litteræ A.

CAP. XXIV. Quod non oportet cum excommunicato communicare.

Synodi Antiochenæ 2 canon a communione cum excommunicatis discedere omnino nos hortatur, et neque in domibus, neque in ecclesiis cum iis orare, etiamsi sicut ex alia regione. Nam licet loco distemus, non autem fide a nobis invicem discedimus omnes ubique terrarum Christiani, et omnes una catholica Ecclesia et vocamur et sumus. Quisquis igitur ex sacerdotii catalogo excommunicatis communicare deprehensus fuerit, etiam ipse excommunicatur, ut qui canonem Ecclesiæ confundat. Vide et 18 cap. litteræ A, et in 2 cap. ejusdem litteræ can. sanctorum apostolorum 45 et 46 et 64, et syn. Laodicenæ 33, et Timothei Alexandrini 9, et in 15 cap. litteræ II canonem primum sancti Gregorii Thaumaturgi.

CAP. XXV. De eis qui non communicant, sacra administratione facta, vel per tres Dominicos communionem procrastinant.

Octavus et novus sanctorum apostolorum ca-

αὐτὸ λάβῃ, οὐκ ὑπόκειται, ἐπειδὴ ἐπαύσατο ἐν τοῦ δεσπότη. Κλοπὴ γὰρ οὐ γίνεται μὴ ἐν τοῦ κλοπῆν ὑφίσταμένου. Εἰ δὲ καὶ τὸ μὴ ἐν ἀπρονόητον ἐνόμισεν ἀπρονόητον, οὐκ ἔστι κλέπτῃς. Εἰ δὲ ἔλαθεν ἐπὶ τῷ δοῦναι τῷ δεσπότη, οὐκ ὑπόκειται τῇ περὶ κλοπῆς ἀγωγῇ, κἂν εὐρίτερα λάβῃ.

Ὁ κλέπτων ἐν φρασάτῳ, εἰ μὲν ὄπλα, τυπτέσθω, εἰ δὲ ἵππον, χειροκοπέισθω.

Ὁ τοῦ κλέπτου δούλου κύριος, εἰ μὲν βούλεται ἔχειν τὸν οἰκέτην, τὸ ἀζήμιον ποιείτω τῷ τῆν κλοπῆν ὑποστάντι· μὴ βουλόμενος δὲ, τοῦτον αὐτῷ ἀποδιδότω εἰς τελείαν δεσποτείαν.

Τὰς ἀλλοτρίας ἀγέλας οἱ ἀπελαθόντες, ὅπως τοῦτο πεποιηκότες, τυπτέσθωσαν· ἐκ δευτέρου δὲ, ἐξοριζέσθωσαν· εἰ δὲ καὶ τρίτον φωραθεῖεν τὸ τοιοῦτον τολμήσαντες, χειροκοπέισθωσαν, τῆς ἀπειλαθείσης ἀγέλης δηλονότι τῷ ἰδίῳ δεσπότη ἀποκαθισταμένης.

Περὶ ληστῶν.

Οἱ ἐπίσημοι ληστῆται ἐν τοῖς τόποις, ἐν οἷς ἐπλημέλησαν, ἀνσταυροῦνται, ἵνα διὰ τῆς θέας πτοηθῶσιν οἱ τοῖς τοιοῦτοις ἐγγερούς, καὶ ἵνα γένηται παραμυθία τοῖς συγγενέσι τῶν ἀναιρεθέντων.

Οἱ δένδρα καὶ μάλιστα ἀμπέλους τέμνοντες ὡς ληστῆται κολάζονται· κἂν πολλοὶ τὸ αὐτὸ τέμνωσι δένδρον, ἕκαστος αὐτῶν εἰς ὀλόκληρον ἐνέχεται, ἥτοι ἐξ ἀρνήσεως μὲν τὸ διπλοῦν τοῦ τιμήματος· ἐξ ὁμολογίας δὲ τὸ ἀπλοῦν.

Ὁ ἐν εἰδήσει ὑποδεχόμενος τὸ κλαπὲν πρᾶγμα, καὶ ὁ συνειδῶς τῷ ἀμαρτάνοντι, ἐν ἰσῷ αὐτῷ τιμωροῦνται.

Κλέπτῃς ἐστὶν ὁ λάβρα καὶ χωρὶς ὄπλων ἀμαρτάνων, ὅς οὔτε μέλιτος ἐκκοπήν, οὔτε θάνατον ὑπομένει· ὁ δὲ βίβρα πλημμελῶν μεθ' ὄπλων, ἢ χωρὶς ὄπλων, ἐν οὐδὲποτε τόπῳ, τὰς ἀπὸ τῶν νόμων ποινὰς ὑφίσταται. Ζῆτει καὶ ἐτέρους νόμους ἐν τῷ ἐβ' κεφαλαίῳ τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'. Ὅτι οὐ δεῖ κοινοῦναι τῷ ἀκκοινωτήτῳ.

Ὁ β' κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου τῆς κοινωνίας τῶν ἀκοινωνήτων ἀποδίστασθαι παντάπασιν ἡμῖν ἐγκλειύεται, καὶ μήτε ἐν οἴκῳ τοῦτοις συνεύχεσθαι, μήτε ἐν ἐκκλησίᾳ, εἰ καὶ ἐτέρας ἐπαρχίας τύχοιεν ὄντες. Εἰ γὰρ καὶ τῷ τόπῳ διεστάμεθα, ἀλλὰ γε τῇ πίστει ἀλλήλων οὐκ ἀφιστάμεθα οἱ ἀπανταχοῦ γῆς Χριστιανοί, καὶ μὴ πάντες καθολικῆ Ἐκκλησίᾳ λεγόμεθα τε καὶ ἐσμέν. Ὅστις γε μὴν τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου τοῖς ἀκοινωνήτοις ἀλοίῃ κοινωνῶν, καὶ τοῦτον ἀκοινωνήτον εἶναι, ὡς τὸν τῆς Ἐκκλησίας κανόνα συγγένηται. Ζῆτει καὶ τὸ ἐπ' κεφ. τοῦ Α στοιχείου, καὶ ἐν τῷ β' κεφαλαίῳ τοῦ αὐτοῦ στοιχείου κανόνα; τῶν ἁγίων ἀποστόλων με', με' καὶ ἐδ', τῆς ἐν Λαοδικείᾳ λγ', καὶ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας θ', καὶ ἐν τῷ ιε' κεφαλαίῳ τοῦ Η στοιχείου κανόνα α' τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'. Περὶ τῶν μὴ κοινοῦντων τῆς ἱεῤῥας τελευτήσης λειτουργίας, ἢ τῆν κοινωρίαν ἐπὶ τρεῖς Κυριακὰς ἀναβαλλομένων.

Ὁ τ' καὶ ὁ θ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανόνες,

ἐτοιμούς· ἀεὶ πάντας βουλόμενοι εἶναι καὶ ἀξίους ἁγίασματων, ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονόν, τῆς ἱερᾶς τῶν θείων μυστηρίων λειτουργίας προσφερομένης, τῶν ἁγιασμάτων τοῖς ἄλλοις μὴ κοινωθήσαντα, τὴν αἰτίαν κελεύουσιν ἀνεπιεῖν καὶ εἰ μὲν εὐπρόσωπος εἴη, συγκνώμης τυγχάνειν, εἰ δ' οὖν, ἀφορίζεσθαι. Λαθὴν γὰρ σκανδάλου καὶ ὀπονοίας δίδωσι τῷ λαῷ κατὰ τοῦ προσενεγκόντος τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἱερέως, οἷά τι συνειδῶς αὐτῷ κώλυμα πρὸς τὴν ἱεουργίαν. Ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰσιόντας τοῦ λαοῦ πιστοὺς, καὶ τῶν ἁγίων Γραφῶν ἀκούοντας, καὶ μὴ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἀγίᾳ παραμένοντας μεταλήψει, ἀφορίζεσθαι ὡς ἀτάκτους.

Συνφθὰ τοῦτω καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ β' διορίζεται. Πάντας γὰρ τοὺς εἰσιόντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἐπαύοντας, μὴ κοινωζόντας δὲ τῆς εὐχῆς ἅμα τῷ λαῷ, ἢ τὴν ἀγίαν μεταλήψιν τῆς Εὐχαριστίας ἀποστρεφόμενους, ἐξ αὐθαδείας ἰσως, ἢ ἀταξίας, ἢ περιφρονήσεως, ἀποβλήτους τῆς ἐκκλησίας γίνεσθαι ἀξιοί, ἕως ἂν καρποὺς μετανοίας δι' ἐξομολογήσεως ἐπιδειξάμενοι συγγνώμης τύχωσι. Φασὶ δὲ τινες περὶ τῶν ἱερατικῶν τῶν ἐν τῷ βήματι τηλικαῦτα ἱεουργούντων τοὺς κανόνας ταῦτα νομοθετεῖν, καὶ μέντοι λαϊκῶν τῶν μὴ περιμενόντων ἄχρις ἂν ἡ μεταλήψις πρὸς τῶν ἀξίων γένηται. Ἐπαχθὲς γὰρ σφόδρα καὶ βλαίων, ἀναγκάζεσθαι πάντας ἐκάστης μεταλαμβάνειν, ἢ ἀφορίζεσθαι. Πῶς γὰρ οἶόν τε τὸν ἐν μέσῳ στρεφόμενον, καὶ τοῖς τοῦ κόσμου πράγμασι μολυνόμενον, καθαρὸν τὸ τῆς ψυχῆς δοχεῖον παρέχειν ἐκάστῳ πρὸς τὴν τοῦ πνευματικοῦ μύρου ἀποδοχὴν; Ἀγαπητὸν γὰρ, εἰ πάντα τ' ἄλλα περιθῶν τις καὶ πόρρω θέμενος, καὶ ἕνα τοῦτον σκοπὸν συστησάμενος, μηδεμιᾶ δ' ἐτέρᾳ κακίστῃ δουλεύσας ἐπιθυμίᾳ, εἶτα δύναίτο, σὺν Θεῷ βοηθῶν, τοῦτου κατατυχεῖν. Ἀλλ' ἐγωγε οἶμαι, τοῖς πάλαι πιστοῖς οὐχ ἦν τὸ τοῦ πιστεύειν ὀρθῶς τὸ βιώναι ὀρθῶς ἐσπουδάζετο· τοιγάρ τοι καὶ πολλὰ τῶν τηλικαῦτα τοῖς κανόσιν ἐκφωτηθέντων ἐτέρως ἢ ταῦν ἔχοντα φαίνεται. Οὕτω δὲ ἡμᾶς τὸ ἡμελημένον καὶ σκαιὸν τοῦ βίου διέθηκεν, ὡς μηδὲ πιστεύειν εἰ ποτὲ τινες εἰς τοῦθ' ἦγον ἀρετῆς τῶν πιστῶν. Ἀμέλει καὶ παρὰ ταύτην, οἶμαι, τὴν ἀπειλὴν τῶν θείων κανόνων ἢ τοῦ ἀντιδώρου ἐπενοήθη διανομή, ὥστε πᾶσαν εἶναι ἀνάγκην καὶ τοῖς μὴ δυναμένοις; τῶν ζωοποιῶν μυστηρίων μετέχειν προσμένειν τὸ τέλος τῆς θείας ἱεροτελεστίας, ὡς ἂν ἐκ χειρὸς τοῦ ἱερέως πρὸς ἁγιασμόν αὐτὸ λάβοιεν. Ζῆται καὶ ἐν τῷ ζ' κεφ. τοῦ II στοιχείου κινδύνα ξς' τῆς ζ' συνόδου.

Ὁ δὲ π' ταύτης τοὺς ἐν τῇ πόλει διάγοντας ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους, καὶ εἰς τρεῖς Κυριακὰς ἐν τρισὶν ἑβδομάσι τῆς αὐτῶν ἐκκλησίας ἀπολειφθέντας βαρείας ἀνευ ἀνάγκης, εἴτι δὲ καὶ τοὺς μὴ συνερχομένους τοῖς πιστοῖς λαϊκοῖς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τῶν εὐχῶν μὴ κοινωζόντας, ἀλλ' εἰς τρεῖς Κυριακὰς καὶ αὐτοὺς ὑπερίσαντας, ἐκεί-

nonnes, præparatos semper omnes et divinorum mysteriorum participatione dignos esse volentes, episcopum, vel presbyterum, vel diaconum, sacra divinorum mysteriorum oblatione celebrata, qui sacramenta aliis non communicat, causam dicere jubent: quæ si rationabilis fuerit, veniam consequantur, sin minus, segregentur. Scandali enim et suspicionis adversus sacerdotem, qui sacrificia obtulit incruenta populo, dat apprehensionem, quippe **162** qui impedimentum aliquod ei sciret inesse ad sacrificium. Sed omnes populi fideles, qui ingrediuntur et sacras Scripturas audiunt, in precatione autem et sacra communione non permanent, tanquam inordinati participatione excludantur.

Huic consona decernit etiam secundus Antiochenæ synodi. Omnes enim qui in ecclesiam ingrediuntur et sacras Scripturas audiunt, orando autem una cum populo non communicant, vel sanctam Eucharistiam participationem aversantur, ex arrogantia scilicet, vel perversitate, vel contemptu, ab ecclesia expelli justum judicat, donec pœnitentiæ fructus ostendentes per confessionem veniam consequantur. Dicunt vero quidam, canones istos de sacerdotibus, qui tunc sacra peragebant hæc ordinare, ut et de laicis, qui non perseverabant, donec communionis participatione digni fierent. Grave etenim admodum est et violentum compellere omnes cujuslibet communionis participes fieri vel segregari. Quomodo enim fieri potest, ut qui in medio versatus est, et sæcularibus contaminatus negotiis, purum semper habeat animæ receptaculum ad spiritualis unguenti receptionem? Pulchrum autem foret, si quis omnia alia negligeret et procul amoveret, ac hunc unum scopum sibi proponeret, et nulli alii iniquæ inserviret cupiditati, ut posset, Deo auxilium præbente, illud consequi. Ego quidem existimo, quod fideles olim non minus recte credere quam recte vivere studebant: nam apparet, quam plurima, quæ tunc canonibus edita fuerunt, aliter se habere, quam nunc. Vita autem negligens et stolidi ita nos disposuit, ut neque credamus aliquos fideles ad tantum virtutis unquam pervenisse. At præter hæc ad divinorum canonum minas existimo antidori distributionem habitam fuisse; ut omnino necesse fuerit iis qui vivificorum mysteriorum participes esse non potuerint, ad divini sacrificii finem manere, ut ex manu sacerdotis illud ad sanctificationem acciperent. Vide et in septimo capite litteræ II canonem 66 vi synodi.

Octogesimus vero ejusdem episcopus in civitate degentes, et presbyteros, si tribus diebus Dominicis in tribus septimanis ab ecclesia sua absuerint absque gravi necessitate; porro et laicos, qui in ecclesiam cum fidelibus non convenierint, et precibus non communicaverint; sed tribus diebus Dominicis defecerint; illos quidem

deponit, hos vero segregat. Consule et in nono capite litteræ A canones Sardicensis synodi 11 et 12.

CAP. XXVI. *Quod non oportet jumjam mortuorum corporibus communionem dare.*

Octogesimus vero sextæ synodi canon ut corporibus jumjam mortuorum Eucharistia communicetur interdicit. Scriptum enim est, inquit, « Accipite, comedite. » Mortua autem corpora neque accipere neque comedere possunt. Vide et in 4 capite litteræ B canonem 18 Carthaginensis synodi.

CAP. XXVII. *Quod non oportet eam qui communicaturus est, cum uxore sua consuetudinem habere.*

Vide 18 caput litteræ Γ.

163 CAP. XXVIII. *Quando communicat somnio pollutus.*

In 4 canone sanctus Dionysius Alexandrinus iis qui in involuntario seminis fluxu nocturno fuerint iudicem rei indemnatum propriam constituit conscientiam. Siquidem enim, nulla præcedente animi perturbatione, sponte sua iis hæc fluxio acciderit, natura illam tanquam excrementum excernente, sine impedimento qui hoc passus est, inquit, ad sacram communionem admittatur. Si qua autem rationis perturbatio præcesserit, et ita in ejus cogitatione commorata nocturnam intulerit phantasiam, eamque consecuta sit seminis effluxio, vel ex potu et cibo hoc evenerit, talis non est purus; non propter seminis fluxum (hoc enim non est immundum, sicut nec caro cujus est excrementum), sed propter malam cogitationem, quæ mentem polluit. Qui proinde præter hoc in conscientia dubitat, quominus libere loquatur facultate privatur; quomodo igitur ad Deum accedet, qui ita affectus est? Nam secundum magnum Paulum, « Qui dubitat, si comederit, condemnatus est. »

Eadem etiam magnus Athanasius ad Ammuni quendam scribens edisserit, multis argumentis probans nihil eorum quæ a Deo creantur sua natura impurum esse. Opus vero ejus manuum est homo naturalibus excretionibus subjectus. Animal enim dantur pori, ut per illos quodque membrum, quod supervacaneum est, emittat. Capitulis igitur excrementa sunt crines, et quæ per nares et os emittuntur sputa; et ventris excrementa; totius vero corporis, sudor; seminalium etiam pororum semina; hæc enim emissa et emota animali prosunt, detenta autem male afflicere solent. Et eis quidem qui bene sentiunt, nihil in sua natura est immundum; pollutus autem, nihil purum; sed contaminantur et eorum mens et conscientia, peccato scilicet, et quæ non decent iis tribuendo. Norunt enim medicorum filii, quod natura, ut superfluum, emittit semen; nullum autem est peccatum, si emittatur superfluum.

Magnus vero Basilius in asceticis, interrogatus,

Α νους, μὲν καθαίρει, τούτους δὲ ἀφορίζει. Ζήτει καὶ ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ Α στοιχείου κανόνας τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου ια' καὶ ιβ'.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'. *Ὅτι οὐ δεῖ κοινωνίαν δίδόναι τοῖς σώμασι τῶν ἤδη τελευτησάντων.*

Ὁ πγ' τῆς ς' συνόδου κανὼν τοῖς σώμασι τῶν ἤδη τελευτησάντων τῆς εὐχαριστίας μεταδίδναι οὐκ οἰεταὶ δεῖν. Γέγραπται γάρ, φησί, « Λάβετε, φάγετε; » τὰ δὲ νεκρὰ σώματα οὔτε λαβεῖν, οὔτε φαγεῖν δύνανται. Ζήτει καὶ ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Β στοιχείου κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ ιη'.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'. *Ὅτι τὸν κοινωνήσαν μέλλοντα οὐ δεῖ προσεῖναι τῇ ἰδίᾳ γυναίκα.*

Β Ζήτει τὸ ιη' κεφάλαιον τοῦ Γ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'. *Πότε κοινωνεῖ ὁ ὄνειρασθεὶς.*

Ἐν τῷ δ' κανόνι ὁ ἅγιος Διονύσιος Ἀλεξανδρείας τοῖς ἐν ἀπροαίρετῳ ῥύσει νυκτὸς γεγονόσι δικαστὴν ἀδέκαστον τοῦ πράγματος τὸ ἴδιον ἐφίστησι συνειδῶς. Εἰ μὲν γάρ, μὴ προὑποκειμένης ἥστιν οὐκ ἐμπαθείας, αὐτομάτως ἢ τῆς γονῆς συμβέβηκεν ἐκροή, τῆς φύσεως αὐτὴν ὡς περίττωμα ἐκκρινάσης, ἀνεμποδίστως ὁ γε τοῦτο παθὼν, φησί, τῇ θεῷ κοινωνεῖ προσεῖν. Εἰ δὲ τις ἐμπαθὴς λογισμὸς προὑπῆρξε, καὶ οὗτος ἐμφιλοχρησας τῇ αὐτοῦ διανοίᾳ, νυκτερινὴν ἐπήνεγκε φαντασίαν, καὶ ταύτῃ ἐπηκολούθησεν ἢ τῆς γονῆς ἐκροή, ἢ ἐκ παρουσίας καὶ ἀδελφότητας τοῦτο συνέβη, ὁ τοιοῦτος οὐ καθαρὸς ἐστίν, οὐδὲ τὴν ῥύσιν τοῦ σπέρματος· οὐ γὰρ ἀκάθαρτον τοῦτό γε, ἐπεὶ μηδὲ ἡ σὰρξ, ἥς ἐκεῖνο περίττωμα, ἀλλὰ διὰ τὸ πονηρὸν ἐνθύμιον, ἔπερ ἐμόλυνε τὴν διάνοιαν. Ὁ τοίνυν τῇ συνειδήσει παρὰ τοῦτο διακρινόμενος παρῆρησις ἐστέρηται πῶ; οὐκ προελεύσεται τῷ θεῷ οὕτω διακείμενος; κατὰ γὰρ τὸν μέγαν Παῦλον, « Ὁ διακρινόμενος, ἐν φάγῃ, κατακέκριται »

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, πρὸς Ἀμμούν τινα ἐπιστέλλον, δι' ἐπιχειρημάτων κλειστών διέξεισι, κατασκευάζων μηδὲν τῶν ὑπὸ Θεοῦ κτισθέντων ἀκάθαρτον εἶναι τῇ ἑαυτοῦ φύσει. Ἔργον δὲ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος, ταῖς φυσικαῖς ἐκκρίσεις ὑποκείμενος· τῷ γὰρ ζῶφι δέδονται πόροι, ἵνα διὰ τούτων ἕκαστον μέρος ἀποπέμπῃ τὸ περιττόν. Τῆς μὲν οὖν κεφαλῆς αἱ τρίχες περίττωμα, καὶ τὰ διὰ ῥινῶν καὶ στόματος ὑγρά· καὶ γαστρὸς τὰ διαχωρήματα· τῷ δὲ ὅλῳ σώματος οἱ ἰδρώτες· τῶν δὲ σπερματικῶν πόρων τὸ σπέρμα· ταῦτα δὲ ἐκκρινόμενα καὶ κενούμενα λυσιτελεῖ τῷ ζῶφι, κατεχόμενα δὲ, φθείρειν εἴωθε. Καὶ τοῖς μὲν εὐγνώμοσιν οὐδὲν ἀκάθαρτον τῇ ἑαυτοῦ φύσει· τοῖς δὲ μεμιασμένοις οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλὰ μεμιάνται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς, καὶ ἡ συνειδήσις, τῇ ἀμαρτίᾳ δηλαδὴ, καὶ τῷ μὴ λογιζέσθαι περὶ αὐτῶν τὰ πρέποντα. Ἰσασι δὲ καὶ λατρῶν παιδες, ὅπως ἡ φύσις ὡς περιττὸν διώκει τὸ σπέρμα· ἀμαρτία δὲ οὐδεμία, κενουμένου τοῦ περιττώματος.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς, ἐρω-

τηθείς, εἰ τολητέον προσεῖναι τῇ κοινωνίᾳ τὸν ὄνειρώξαντα, ἀπεκρίνατο· Τὸ ἐν ἀκαθαρσίᾳ ὄντα τινὰ ἐγγίζειν τοῖς ἁγίοις, καὶ ἐκ τῆς παλαιᾶς Διαθήκης φοβερὸν διδασκόμεθα τὸ κρίμα· εἰ δὲ πλεῖον τοῦ ἱεροῦ ὤδε, φοβερώτερον δηλονότι παιδεύσει ἡμᾶς ὁ Ἀπόστολος, εἰπὼν· «Ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως κρίμα ἐσθίει καὶ πίνει.» Ἀκαθαρσίαν δὲ ὀνόμασεν ὁ ἅγιος, οὐ τὴν σπερματικὴν ἔκκρισιν, ἣν οὐκ ἄν τις, οἶμαι, διὰ τέλους ἐκφεύξεται, εἰ μήπου δεινῶς ἤλιθιος εἴη, ἀλλὰ τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν, (περὶ ἧς ὁ Κύριος ἔφησεν, «Ὁ ἐμδέψας γυναίκα,» καὶ τὰ ἑξῆς,) ἧς ἔγχομένης, ἡ τε κατὰ διάνοιαν ἀμαρτία διὰ συγκαταθέσεως τελεῖται, καὶ ἡ καθ' ὕπνου ἔπεται φαντασία, καὶ ἡ ῥύσις τοῦ σπέρματος.

Περὶ μαλακίας.

Εἰ δὲ οὕτως εὐθύνεται ἡ ἀπὸ συγκαταθέσεως διὰ νυκτερινῆς φαντασίας τοῦ σπέρματος ἔκροψις, πολλῶν γε μᾶλλον ἢ διὰ μαλακίας ἔκκρισις ἐπιτιμηθήσεται, ὅσαρ γε πάντως, καὶ οὐκ ἐξ ὄνειρώξεως γινομένη. Φησὶ γὰρ ὁ Νηστευτῆς Ἰωάννης· Ὁ μαλακίας πάθει ἀλόους πρὸ τῆς ἱερωσύνης κληρικὸς, μὴ θαρρῶν ἵσως ὡς παρὰ τοῦτο μόνον τῆς ἱερωσύνης εἰρχθήσεται, ἱκανῶς πρότερον ἐπιτιμώμενος, οὕτω τῆς ἱερωσύνης ἀξιούσθω. Εἰ δὲ μετὰ τὴν ἱερωσύνην τοῦτιμ περιπέπτωκεν, εἰς ἑνιαυτὸν ἕνα τῆς ἱερωσύνης ἀργήσας, καὶ τοῖς εἰωθόσιν ἐπιτιμίοις σωφρονισθεὶς, πρὸς τὴν ἱερωσύνην ἐπανιέτω· εἰ δὲ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀμαρτίας δις ἢ τρις τοῦτο ἐργάσαιο, τῆς ἱερωσύνης παυσάμενος, εἰς ἀναγνώστου τάξιν ἐρχέσθω. Λαϊκὸς δὲ, τὸ τῆς μαλακίας αἰσχρὸν κατεργασάμενος πάθος, εἰς μ' ἡμέρας τῆς κοινωνίας εἰργεταί, ξηροφαγῶν ἐν αὐταῖς, καὶ γονυκλισίας ἐκάστης ποιῶν μβ'. Ἡ δὲ διὰ τῆς ἀλιήλων μίξεως γινομένη μαλακία διπλοῦν ἐργάζεται τὸ κακὸν, ἄτε δύο μολυνόμενων ψυχῶν, διὰ καὶ διπλάσιον ὁ ταύτης ἐργάτης τὸ ἐπιτιμιὸν δέχεται, εἰς π' ἡμέρας τῆς κοινωνίας εἰργόμενος, καὶ εἰς ρ' τὸ τὸν μετανοῶν μέτρον ἐκτείνων μετὰ τῆς προσηκούσης νηστείας. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τοῦτου. Ἡ δὲ ἀπὸ νόσου τῶν νεφρῶν γινομένη ῥοή τοῦ θοροῦ, οἷα ἡ τῶν γονορροϊῶν καὶ τῆς λιθιάσεως, παντάπασιν ἀνεπίκλητος. Εἰ γὰρ καὶ τῷ Μωσέως νόμῳ οἱ γονορροεῖς ἀκάθαρτοι ἐλογίζοντο, ἀλλ' ἐκεῖνος καθ' ἕτερον δῆπου γε τρόπον διὰ τῶν σωματικῶν παθημάτων τὰ τῆς ψυχῆς παρεδείκνυ νοσήματα, καὶ διὰ τῶν ἀκουσίων τῶν ἐκουσίων κατέτρεχεν· εἰ γὰρ τὰ φυσικὰ δοκεῖ πως εἶναι ἀκάθαρτα, πολλῶν γε μᾶλλον ἢ κατὰ γνῶμην λαγνεῖα. Σκιάν γάρ ἔχων ὁ νόμος ἐν τοῖς σωματικοῖς προεγύμνασεν, οἷα παιδας, τοὺς Ἰουδαίους, ἵν' ἐπιτηδειότερους πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῶν πνευματικῶν καὶ τελεωτέρων ἐντολῶν ἀπεργάσθαι. Διδάσκει δὲ διὰ τούτων καὶ τὰς συνουσίας τῶν τοιούτων ἐκφεύγειν ἡμᾶς, ὡς μὴ προσαναχρωσθῆναι τῇ ἐκ τοῦ στόματος ἐκεῖνων προχομένῃ τῶν λόγων ἀκαθαρσίᾳ. Οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ τὸ ἴδιον πάθος λοιμικοῦ δίκην νοσήματος ἐπὶ πάντας ἄγειν φιλοτιμούμενοι, καὶ πολλοὺς ἑαυτοῖς ἔχειν παραπλήσιους, ἵν' ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν κακῶν τὰ τῶν ἐλέγχων ὄνειδη, ὡς ἂν εἰρηθεῖεν, διαδιδράσκωσιν. Ἀλλ' ὁ ἡμέτερος νόμος οὐδὲν ἔλατ-

A an oporteat somnio pollutum in communionem admittere, respondit: Ejus, qui, cum in immunditie sit, appropinquat sanctis, etiam ex Veteri Testamento terribile docemur judicium; quod si est hic in sacris, terribilius videlicet nos docebit Apostolus, dicens: « Qui comederit et biberit indigne, judicium sibi comedit et bibit. » Immunditiam vero nominavit sanctus non seminis excretionem, quam nullus, suspicor, absolute evitaverit, nisi maxime continens sit, sed pravam concupiscentiam (de qua dixit Dominus: « Qui mulierem aspicit, » et cætera), qua præeunte mentis etiam peccatum per assensum perficitur, vel imaginatio in somnis consequitur, et seminis effluxio.

De mollitie.

B Si vero ita corrigitur, qui a consensu fit per nocturnam imaginationem seminis fluxus, multo magis punietur per mollitiam effluxio, omnino visione, 164 et non ex somnio polluto facta. Dicit enim Nesteutes Joannes: Clericus mollitiei morbo laborans ante sacerdotium, non existimas forsam, quod ob hoc solum sacerdotio expelleretur, satis antea punitus sic sacerdotio dignus habeatur. Si vero post sacerdotium in hoc incidere, per annum unum a sacerdotio expulsus, et debitis pœnis ad sanam mentem redactus, ad sacerdotium revertatur: si vero post peccati agnitionem bis vel ter hoc fecerit, sacerdotio cessans in lectoris ordinem veniat. Laicus autem mollitiei turpe malum peragens, quadraginta dies a communionione arceatur, in illis aridis vescens, et in unaquaque genuflectione peragens 49. Quæ propter mutuum coitum fit mollities, duplex efficit malum, quippe duas corrumpit animas, ideoque et duplum ejus auctor supplicium sustinet, ad 80 dies a communionione arcendus, et ad centum pœnitentiæ mensuram extendens cum conveniente jejunio. Sed de illo hucusque. Quæ autem ob renum morbum facta sit genitalis seminis effluxio, veluti gonorrhœa, et quæ ob calculum in vesica fit, nulli omnino reprehensionem est obnoxia. Licet enim per Mosis legem qui gonorrhœa laborabant impuri habebantur, ille tamen alio modo per corporales passiones animæ ostendit morbos, et per involuntaria voluntaria reprehendit. Si enim naturalia impura quodammodo esse existimat, multo magis ex proposito salacitas. Umbra enim continens lex, in corporalibus, tanquam pueros, exercuit Judæos, ut ad spiritualium et perfectiorum mandatorum receptionem magis idoneos redderet. Ex his etenim docet et nos eorum conversationes fugere debere, ne sermonum impuritate ex eorum ore procedente polluti simus. Hi vero sunt, qui morbum suum pestiferæ instar infectionis in omnes inducere summopere conantur, et quamplurimos habere sibi similes, ut in malorum communionione criminum etiam convicia, prout soliti sunt, aufugiant. At nostra lex non minus illos quam sanos admittit, quoniam qui vel supra la-

horabant, ob illam tanquam impuri a castris amovebantur; nobis autem et concioni simul intersunt et simul precantur, ex morbo nihil impediti.

Vicesimus secundus vero Timothei Alexandrini canon, Si cogitatio, inquit, desiderium in eo qui somniat accenderit, et ipso in cogitatione sua persistente, fluxio seminis consecuta fuerit, differenda est communio; assensio enim mentem inquinavit. Si vero nihil horum præcesserit, tentationem esse diaboli, a divina communione illum abducere molientis, manifestum fit; sed is nihil hæsitans ad communionem accedat. Si enim in eo, ne sacramenti posthac sit particeps, felici successu utatur ille malus, non cessabit homini insidiari, quotiescunque eum ad divinam communionem se accingere cognoverit.

CAP. XXIX. *Quod divinæ communionis gratia nihil accipere oportet.*

Vicesimus tertius vi syn. canon immaculatam præbentibus populo communionem omnino interdicat, ne ab iis qui communicant obolos, vel quamvis aliam speciem exigant. Nam gratia non est venalis, inquit, 165 neque igitur pretio, sed sanctitas gratis sanctis communicanda est. Si quis autem eorum, qui sunt in clericorum catalogo, talem speciem exigere deprehensus fuerit, quibus immaculatam impertiuntur communionem, deponatur, ut Simoniaci erroris et malefici æmulator: ille enim pretio emere Spiritus gratiam postulabat.

CAP. XXX. *De iis qui cum presbytero uxorem habente communicare ambigunt.*

Vide in 9 capite litteræ B canonem & synodi Gangrensis.

CAP. XXXI. *De presbyterorum et laicorum ordine in communione.*

Canon 58 sextæ synodi non permittit laico, ut divina mysteria sibi impertiat, præsentem episcopo vel presbytero vel diacono. Qui vero præter hæc facit, una septimana segregari dignum judicat, ut discat humilis fieri, et non majora suis meritis aggredi.

Centesimus primus vero nequaquam admittit eos qui propter religionem forte et sacrorum donorum venerationem, receptaculis ex auro vel argento aliave pretiosa materia comparatis, divina excipiunt dona, et ita communicant: sed qui manus in crucis modum conformant, et illis divinum donum excipientes communicant. Longe enim rei cuilibet sensibili præponitur Dei manu efformata manus hominis, divina imagine nobilitati, et corpus Christi nominati, et templum Dei secundum divinum Apostolum. Manu igitur, inquit, gratiæ communionem quilibet accipiat; nemo enim revera divinæ communionis dignus est, sed ea digni per gratiam omnes efflicimur, quemadmodum et gratia salvati sumus, ut alicubi dicit Apostolus. Qui vero

τον τούτους τῶν ὑγιαίνοντων προσίεται· ἐπεὶ καὶ οἱ λέπραν νοσήσαντες παρ' ἐκείνων μὲν καὶ τῆς παρεμβολῆς ἠλαύνοντο, ὡς ἀκάθαρτοι· ἡμῖν δὲ καὶ συνεχλησιάζουσι καὶ συνεύχονται, μηδὲν ἐκ τῆς νόσου ἐμποδιζόμενοι.

Ὁ δὲ β' κανὼν τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Εἰ μὲν λογισμὸς, φησὶν, ἐπιθυμίας προσέβηκε τῷ δνευρασθέντι, καὶ τούτου ἐμφιλοχωρήσαντος τῇ ἐκείνου διανοίᾳ, ἢ τῆς γονῆς ῥύσις ἐπηκολούθησέ, τὴν κοινωνίαν ὑπερθετέον· ἢ γὰρ συγκατάθεσις τὸν λογισμὸν ἐμόδυνεν. Εἰ δὲ οὐδὲν τούτων προηγέσατο, δείκνυται πείραν εἶναι τοῦ διαβόλου, τῆς θείας αὐτὸν ἀπάγειν κοινωνίας μηχανωμένου, ἀλλὰ μηδὲν ὁ τοιοῦτος ἐνδοιάζων τῇ κοινωνίᾳ προσίτω. Εἰ γὰρ καὶ κατορθωθεῖ τῷ πονηρῷ τὸ μὴ μετέχειν αὐτὸν ἐντεῦθεν τῶν ἁγιασμάτων, ἐπιβουλεύων οὐ παύσεται, ὁσάκις ἂν αὐτὸν γινῶ πρὸς τὴν θείαν ἐτοιμαζόμενον κοινωνίαν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'. *Ὅτι τῆς θείας κοινωνίας χάριν οὐ δεῖ τι λαμβάνειν.*

Ὁ χγ τῆς ζ' συνόδου κανὼν τοῖς μεταδιδοῦσι τῷ λαῷ τῆς ἀχράντου κοινωνίας παντάπασιν ἀπέριρηκε τοὺς μεταλαμβάνοντας εἰσπράττειν ὀβολοὺς, ἢ οἰονδήποτε εἶδος· ἢ γὰρ χάρις, φησὶν, οὐ πωράσκειται. Μὴ τοίνυν διὰ χρημάτων, ἀλλὰ προῖκα τοῦ ἁγιασμοῦ τοῖς ἀξίοις μεταδοτέον. Εἰ δὲ φωραθεῖ τις τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατελεγεμένων τὸ οἰονοῦν εἰσπράττων εἶδος, ὧν τῆς ἀχράντου μεταδίδωσι κοινωνίας, καθαιρεῖσθω, ὡς ἀζηλωτῆς τῆς τοῦ Σίμωνος πλάνης καὶ κακούργιας· οὗτος γὰρ χρημάτων πρίασθαι τὴν χάριν ἐζητεῖ τοῦ Πνεύματος.

ΚΕΦΑΛ. Λ'. *Περὶ τῶν κοινωρῶν διακρινομένων ἀπὸ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος.*

Ζῆτει ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ Β στοιχείου κανὼνα δ' τῆς ἐν Γάγγρα συνόδου.

ΚΕΦΑΛ. ΛΑ'. *Περὶ τῆς ἐν κοινωρίᾳ εὐταξίας πρεσβυτέρων καὶ λαϊκῶν.*

Ὁ τῆς ζ' συνόδου νη' κανὼν οὐκ ἐπιτρέπει λαϊκῷ τῶν θείων μυστηρίων ἑαυτῷ μεταδιδόναι, ἐπισκόπου παρόντος, ἢ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου. Τὸν δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῦντα εἰς ἑβδομάδα μίαν ἀφορίζεσθαι ἀξιοῖ, ἵνα μάθοι ταπεινοῦσθαι, καὶ μὴ τοῖς ὑπὲρ ἑαυτὸν ἐγχειρεῖν.

Ὁ δὲ ρα' πάντων ἤκιστα προσίεται τοὺς δι' εὐλάβειαν δῖθεν καὶ τῶν θείων δώρων τιμὴν σκευεῖ χρυσοῦ, ἢ ἀργύρου, ἢ πολυτελοῦς ἄλλης ὕλης πεποιημένοις, τὰ θεία δεχομένους δώρα, καὶ οὕτω μεταλαμβάνοντας· ἀλλὰ τὰς χεῖρας εἰς τύπον σταυροῦ σχηματίζειν, καὶ ταῦταις τὸ θεῖον ὑποδεχόμενους δώρων μεταλαμβάνειν. Μακρῷ γὰρ αἰσθητοῦ παντὸς προτετιμῆται ἡ χεὶρ Θεοῦ πλασθεῖσα χεὶρ ἀνθρώπου, τοῦ εἰκόνι θεῖᾳ τετιμημένου, καὶ σῶμα Χριστοῦ χρηματίσαντος, καὶ ναὸς Θεοῦ, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον. Τῇ χεὶρὶ οὖν ἐκάστος τὴν κοινωνίαν δεχέσθω, φησὶ, τῆς χάριτος· ἀληθῶς γὰρ οὐδεὶς τῆς θείας μεταλήψεως ἀξίος, ἀλλὰ χάριτι πάντες αὐτῆς ἀξιούμεθα, καθὼ καὶ χάριτι ἐσμεν σετισμένοι, ὡς ποῦ φησὶν ὁ Ἀπόστολος. Τοῦς δὲ

προτιμῶντας τῆς τοῦ Θεοῦ εἰκόνας τὴν ἀψυχὸν ὕλην, καὶ διὰ σκευῶν τοιούτων κοινωνεῖν περιωμένους, ἀφορίζεσθαι διερίζεται. Ζήτει καὶ ἐν τῷ ε' κεφαλαίῳ τοῦ Δ στοιχείου κανόνα τῆς α' συνόδου ιη', καὶ τὸ 8 κεφάλαιον τοῦ Υ' στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΑΒ'. Ὅτι κοσμικὰς φροντίδας οὐ δεῖ μετείναι κληρικοῦς, ἢ μονάζοντας, εἰ μήπου κατ' ἐπιτροπὴν βασιλέως.

Ὁ ε' τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀναλαμβάνειν παρεγγυᾶται, εἰ δὲ μὴ, καθαιρεῖσθαι. Βούλεται γὰρ ὁ κανὼν τοὺς ἀπηριθμημένους ἔξω συγχύσεως καὶ θυροῦ θυμῶδους τηρεῖν ἑαυτοῦς, καὶ ἀπεριπάστως τῆς θείας ὑπηρεσίας μεταποιεῖσθαι.

Ὁ δὲ πα' τοῦτον ἐξεπίτηδες σαφηνίζων, εἰ μὴ πείθονται, φησὶ, τῶν κοσμικῶν ἀποστῆναι φροντίδων, τότε καὶ καθαιρεθήσονται. εἰ δὲ ἀποσταίεν, ὥστε μηκέτι δημοσίας μετείναι διοικήσεις, ἐπὶ τοῖς φθάσαι συγγνωσθήσονται.

Ὁ δὲ πγ' ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, εἶτι τὸ ἱερατικὸν περικείμενον σχῆμα, στρατιεῖα σχοῦντα, στρατιωτικῶν πραγμάτων δηλαδὴ διοικήσεις (οὐ γὰρ τὴν μεθ' ὧν ἐνταῦθα φησι μεταχειρῆσιν), ὑπὸ καθαιρέσιν τίθησιν· οὐδεὶς γὰρ δύναται δυοὶ κυρίους δουλεύειν, κατὰ τὸ λόγιον.

Ὁ δὲ τῆς δ' συνόδου ζ' τοὺς καθάπαξ ἐν τῷ κλήρῳ κατειλεγμένους, ἢ μοναστάς, μήτε ἐπὶ στρατείαν, μήτε ἐπὶ κοσμικὴν ἀξίαν ἐρχεσθαι κελεύει, τὸ ἱερὸν ἀποδυσσαμένους σχῆμα, καὶ μετενδύοντας ὅπερ πρὸς ἔθους ἔχεινους, ἢ τοὺς τοῦτο τολμῶντας, καὶ μὴ μεταμελομένους, μηδὲ τὸ κατάλληλον αὐθις τῷ ἱερῷ βίῳ σχῆμα μεταλαμβάνοντας, ὃ πρὶν κατὰ Θεὸν εἶλοντο, ἀναθεματίζεσθαι ἀξιοῖ. οὐκέτι γὰρ καθαιρέσει ὁ ποιοῦν τὸ τι τολμήσας ὑποβάλλεται· ἐπεὶ τοῖ γε ταύτην αὐτὸς ἑαυτοῦ καὶ πρὸ καταδίκης κατεψήφισατο, ἀπογυμνώσας ἑαυτὸν τῆς ἱερατικῆς ἀμπεχώρης, καὶ λαϊκὸς γεγονώς. Ζήτει καὶ τὸ ιγ' κεφάλαιον τοῦ Ε' στοιχείου.

Ὁ δὲ τῆς λεγομένης πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου κανὼν ἐδέκατος τοὺς βῆθέντας κανόνας ἐπικυρῶν, καὶ τὰ ἐκείνων ἐπεξιών, ἐπάγει ὡς, εἰ τις τῶν ἱερέων, ἢ διακόνων, ἢ ὄλων τῶν ἐν κλήρῳ κατηριθμημένων κοσμικὰς ἀρχὰς καὶ φροντίδας μεταχειρίζοιτο, ἢ κουρατορεῖας ἀναδέχοιτο, τοῦτον τοῦ οἴκειου κλήρου διώκεσθαι· οὐ γὰρ οἶόν τε δυοὶ προσανέχειν κυρίους, ὡς ἔφημεν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ις' ἐπισκόπους, ἢ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, ἐκλήπτους· ἀλλοτρίων κτημάτων, ἢ προκουράτορας, εἰς· οὖν φροντιστὰς, καὶ διοικητὰς, ἐπισκῆπτει μὴ γίνεσθαι, μηδὲ ἔκ τινος αἰσχρῶ καὶ ἀτίμου πράγματος τροφήν πορίζεσθαι· οὐδεὶς γὰρ, φησὶ, στρατεύομενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, καὶ τὰ ἐξῆς. Αἰσχρὸν μὲν οὖν ἂν εἴη τυχεῖν τὸ παρνοδοσκεῖν· ἀτίμον δὲ τὸ καπηλείου προῖστασθαι.

Ὁ δὲ ἀριώτατος πατριάρχης Λουκᾶς καὶ μυρε-

PATROL. GR. CXLIV.

A inanimatam materiam Dei imagini anteponunt, et hujusmodi receptaculis communicare conari sunt, segregari decernit. Vide et in quinto capito litteræ Δ canonem 18 primæ synodi, et 4 cap. litteræ Υ.

CAP. XXXII. Quod non decet clericos vel monachos sæculares curas suscipere, nisi ex consensu imperatoris.

Sextus sanctorum, apostolorum canon episcopum vel presbyterum vel diaconum sæculares curas non suscipere jubet; alioqui deponi. Vult enim canon modo enumeratos se ab omni confusione popularique tumultu asservare, ac quieto animo sacræ ministratiōni vacare.

B Octogesimus primus etiam hunc ex industria explicans, Nisi voluerint, inquit, a sæcularibus curis abstinere, tunc statim deponentur. Si vero abstinuerint, ita ut non amplius publicas aggrediantur administrationes, eorum quibus fuerunt occupati venia dabitur.

166 Octogesimus tertius vero episcopum vel presbyterum vel diaconum (qui adhuc sacerdotali induitur habitu) exercitui vacantem, militarium scilicet rerum administrationi (non enim quæ armis ut hic dicit tractationem) depositioni subjicit; Nemo enim, juxta sacrum oraculum, duobus dominis potest servire.

C Quartæ synodi 7 canon eos qui in clero semel ordinati sunt, et itidem monachos, nec ad militarem conditionem, nec ad sæcularem dignitatem venire jubet, sacrum rejicientes habitum, et qui pro more ad illos pertinebat induentes. Qui hoc audent et non convertuntur, neque rursus ad habitum illum, quem propter Deum prius elegerant, mutato consilio revertuntur, anathematizari dignos judicat. Nondum enim depositioni is qui tale quid audet, subjicitur; quandoquidem ipse illius in se sententiam tulit etiam ante condemnationem, qui se sacra veste exuit, et laicus factus est. Vide et 13 caput litteræ E.

D Undecimus primæ et secundæ dictæ synodi canon, dictos canones confirmans, et quæ in iis sunt persequens addit, quod si quis sacerdotum vel diaconorum vel omnium eorum qui in clero numerati sunt, sæcularia officia vel curas assumat, vel curationes suscipiat, is ex suo clero expellatur: non enim possibile est duobus adhærere dominis, ut diximus.

Carthaginensis 16 episcopos vel presbyteros vel diaconos, conductores alienæ possessionis, vel procuratores vel administratores vel curatores non fieri injungit, neque ex turpi aliquo et sordido negotio victum sibi parare: « Nemo etenim, inquit, militans, negotiis quæ ad vitam spectant implicatur, » et quæ sequuntur. Turpe equidem fuerit, exempli causa, lenoniam exercere: sordidum vero cauponari.

Sanctissimus vero patriarcha Lucas unguenta-

rias officinas vel lavacra, a clericis exerceri prohibuit, tanquam turpis lucri et mendaciorum causas.

De medicis.

Neque porro diaconos medicos fieri concessit, medicinæ operam dantes, non convenire dicens, ut qui cum cæculis sancta tractant, sæcularibus vestibus induantur, et cum laicis viris, medicis scilicet, incedant. Fuit etiam ejusdem patriarchæ declaratio, quæ depositioni subjecit clericos, qui sæcularia et publica administrant negotia; et alia patriarchæ Joannis, quæ diaconos et alios clericos in publicis negotiis versari non permittit; porro et patriarchæ Michaelis Anchiali, sæcularia officia vel exactorum potestates vel curationes clericos non suscipere injungit.

Consuetudines.

Cum vero 4 canon syn. quartæ, nec non etiam 4 primæ et secundæ synodi (quos et consule in xv capite litteræ M), non prohibent episcopos, aliquando sibi subjectis monachis, non solum rerum ecclesiasticarum administrationem concedere, sed ea etiam quæ ad vitam pertinent vel sæcularia et civilia; quod multo magis imperatoribus conceditur, qui solent sanctos canones religioso et divino consilio mutare. Cum canones enim episcoporum electiones episcopis provinciæ commiserunt, nullique principum licere his committere jubeant, imperatores etiam sine episcoporum suffragiis patriarchas et episcopos creant. Propterea igitur, ut videtur, sub imperatore Michaelis Duce, metropolitanus Ille Sides imperii negotia administrabat, **167** et Neocæsariensis metropolitanus civitatis negotia in acta retulit, et apud nos Nipho, Cyzici metropolita, et rescriptionem et omnia publica ministeria exercuit.

Leges.

Octogesima sexta novella imp. Leonis decernit, ut neque episcopus, neque ullus clericus advocacionibus, vel conductionibus vel fidejussionibus vacet; quicumque vero tale quid facit, in aliquod tempus segregetur; sin autem perseveret, deponatur. Advocatos vero eos vocat, qui in civilibus judiciis ordinati sunt, et ab imperatore accipiebant frumentarias tesseras, et erant sub priniceriis, et a sæcularibus magistratibus characterem accipiebant, quæ officia clerici prohibebantur exercere. Pro amicis siquidem et aliis familiaribus causam libere agere episcopus et clericus non prohibebitur.

Centesima vicesima tertia Justiniani novella, Nullus, inquit, proprium clerum relinquens, fiat laicus: quandoquidem priori dignitate vel militia privabitur, et suæ civitatis voluntati subjecitur.

Septima vero et octava novella imp. Leonis clericos et monachos transformatos, et laicos su-

α ψικά εργαστήρια ἢ λουτρά πρὸς τῶν κληρικῶν ἐνεργεῖσθαι ἀπέριηκεν, ὡς αἰσχρῶς κέρδους καὶ ψεύδους παραίτια.

Περὶ ἱατρῶν.

Ὅτε μὴν ἱατρῶν ἐξηγεῖσθαι τοὺς δεακότους παρεχώρει, ἱατρικῆς καὶ αὐτοὺς μεταποσωμένους, μὴ τοικεῖναι λέγων τοὺς μετὰ στυχαρίων τὰ ἄγια μεταχειριζομένους κοσμικὰς στολὰς ἐνδύεσθαι, καὶ μετὰ λαϊκῶν ἀνδρῶν, τῶν ἱατρῶν, φημί, προσηκούειν. Γέγονε δὲ καὶ σημεῖωμα τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου, ἀφορισμῶ καθυποβάλλον τοὺς κοσμικὰ καὶ δημόσια πράγματα διενεργοῦντας κληρικούς· καὶ ἕτερον τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου, μὴ συγχωροῦν διακότους ἢ ἐτέρου; κληρικούς δημοσίᾳ συνηγορεῖν·

ἔτι δὲ καὶ τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Ἀγχιάλου, Β κοσμικὰ ὄφρ' ἵκρια ἢ πρακτορικὰς ἐνεργείας, ἢ κωρατορείας, τοὺς κληρικούς ἐπισκῆπτον μὴ ἀναδέχεσθαι.

Συνήθεις

Ἐπεὶ δὲ ὁ δ' κανὼν τῆς δ' συνόδου, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ δ' τῆς α' καὶ β' συνόδου (οὗ καὶ ζῆται κατὰ τὸ ιε' κεφάλαιον τοῦ M στοιχείου), οὐ κωλύουσι τοὺς ἐπισκόπους, ἔσθ' ὅτε τοῖς ὑπ' αὐτοὺς ἀνατιθέντες μοναχοῖς οὐ μόνον ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διοικήσιν, ἀλλὰ γε καὶ βιωτικῶν, εἴτουν πολιτικῶν, πολλῶ πλέον βασιλεῦσι τοῦτο δοθῆσεται, οἷς ἔθος ἔστιν ἃ τῶν ἱερῶν μετατιθέναι κανόνων, εὐσεβεῖ μέντοι γνώμῃ καὶ φιλοθέῳ. Τῶν γὰρ κανόνων τὰς τῶν ἐπισκόπων ψήφους τοῖς ἐπισκόποις τῆς ἐπαρχίας ἀνατιθέντων, ἄρχοντι δὲ μηδενὶ τούτων ἐξείναι κελυόντων κοινωνεῖν, οἱ βασιλεῖς καὶ τῆς ψήφου τῶν ἐπισκόπων χωρὶς, καὶ πατριάρχας, καὶ ἐπισκόπους προβάλλονται. Διὰ γοῦν τοῦτο, ὡς ἔειπεν, ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Δούκα ὁ μητροπολίτης ἔκεινος Σίδης τὰ τῆς βασιλείας ψυχονόμει, καὶ ὁ Νεοκαισαρεία; τὰ τῆς πόλεως ἀνεγράφατο, καὶ ἐφ' ἡμῶν ὁ Κυζίκου Νήφων τὴν τε ἀπογραφὴν, καὶ τὰς τοῦ δημοσίου ἀπάσας ἐνήργησε δουλείας.

Νόμοι.

Ἡ δὲ πς' νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος θεσπίζει μήτε ἐπίσκοπον, μήτε τινὰ τῶν τοῦ κλήρου, συνηγορείαι, ἢ μισθώσεσιν, ἢ ἐγγύαις ἐνασχολεῖσθαι: τὸν δὲ τοιοῦτόν τι ποιοῦντα ἐπὶ χρόνον μὲν τινα ἀφθρῖζεσθαι ἐπιμένοντα δὲ, καθαιρεῖσθαι. Συνηγορούς δὲ φησι τοὺς ἐν τοῖς πολιτικοῖς τεταγμένους δικαστηρίοις, καὶ βασιρικὰ λαμβάνοντας σιτηρέσια, καὶ ὑπὸ πριμικηρίου ὄντας, καὶ ὑπὸ κοσμικῶν ἀρχόντων σφραγισμένους, οἷς οἱ κληρικοὶ συντάττεσθαι ἐκωλύοντο. Ὑπὲρ φιλῶν μέντοι ἢ ἄλλως οικειῶν, ἐπίσκοποι καὶ κληρικοὶ κατ' ἐλευθερίαν συνηγορεῖν οὐ κωλυθήσονται.

Ἡ δὲ ργκ' Ἰουστινιάνειος νεαρὰ, Μηδεῖς, φησί, τὸν οικεῖον κλῆρον ἔων, γινέσθω κοσμικός· ἐπεὶ καὶ τῆς προσγενομένης αὐτῷ ἀξίας ἢ στρατείας ἀποστέρηθήσεται, καὶ τῇ βουλῇ τῆς ἰδίας ἀποδοθήσεται πόλεως.

Ἡ δὲ ζ' καὶ η' νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοὺς κληρικούς καὶ μοναχοὺς μετασχηματισθέντας,

καὶ λαϊκοὺς γενομένους, καὶ ἀκοντας πρὸς τὸ πρό- A ctos, vel invitos ad priorem habitum retrahi jubent.

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'. *Περὶ κουρατόρων.*

Ζῆτει τὸ γ' κεφάλαιον τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΛΔ'. *Περὶ κριτηρίων, ἐνθα δεῖ κληρικοὺς τε καὶ μοναχοὺς, καὶ περὶ κριτῶν ἀρετῶν.*

Ζῆτει τὸ θ' κεφάλαιον τοῦ Δ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΛΕ'. *Περὶ τῶν κύβοις καὶ μέθαις σχολαστῶν.*

Ὁ μβ' τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανῶν, καὶ ὁ μγ', ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ν' τῆς ζ' συνόδου ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, κύβοις καὶ μέθαις σχολάζοντα, ἢ παύσασθαι, ἢ καθαιρεῖσθαι κελεύουσι· ὑποδιάκονον δὲ, ἢ ψάλτην, ἢ ἀναγνώστην, ἢ λαϊκόν, ἀφορίζεσθαι, εἰ τὰ ὁμοία ἔρῃη. Οἱ μὲν γὰρ τοῦ κλήρου, πάσης ἀρετῆς ἀρχέτυπον τῷ δῆμῳ προκείμενοι, μὴ ὅτι διδαχῇ καὶ νοουθεσίᾳ, ἀλλὰ τῷ ἀνεπιλήπτῳ τῆς ἀγωγῆς μάλιστα εἰς ἀρετῆς ἀσκήσιν παρακαλεῖν αὐτοὺς ὑπόχρεοι καθεστῆκασιν, οὐ μὴν ἐπαλεῖφειν πρὸς ἀμαρτίαν τῶν ἡμελημένως βιώναι. Οἱ γὰρ μὴν τοῦ λαοῦ τῆς Γραφῆς ἀκουέτωσαν, μὴ πίνειν οἶνον κελευούσης εἰς μέθην, μηδὲ μεθύσκεσθαι οἴνω, ἐν ᾧ ἔστιν ἀσωτία· ἀλλὰ καὶ εἰς καπηλεῖον εἰσιέναι, ἢ καπηλικῶν ἐργαστηρίων τοὺς κληρικούς προϊστασθαι, διάφοροι κανόνες κεκωλύκασιν· οὗς καὶ εἰς τὸ ζ' ζῆτει κεφάλαιον τοῦ παρθένος στοιχείου.

Νόμος.

Ἡ δὲ ρκγ' Ἰουστινιανείου νεαρᾶ, Ἐπίσκοπος, φησὶν, ἢ κληρικός: κυβεύων, ἢ κοινωνῶν τοῖς κυβεύουσιν, ἢ παρακαθήμενος, ἢ θέατρον, ἢ κυνήγιον θεωρῶν, ἀφορίζεται πάσης ἱερᾶς λειτουργίας ἐπὶ τριετίαν, καὶ μοναστηρίῳ ἐμβάλλεται· ἀξ' ἂν δὲ διὰ τὴν μετάνοιαν ἐπιδειξαμένους, ἕξεσσι τῷ ἱερῷ τὸν χρόνον ἐλαττοῦν τῆς ἐπιτιμίας. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν πγ' νεαρᾶν τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σωροῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'. *Ὅτι ἐν Κυριακῇ κατ' ἐξαιρέτην τοὺς ἐπισκόπους διδάσκειν δεῖ τὸν λαόν.*

Ζῆτει ἐν τῷ ια' κεφαλ. τοῦ Κ στοιχείου κανόνα τοῦ τῆς σ' συνόδου, καὶ ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ αὐτοῦ στοιχείου κανόνα τῶν ἀγίων ἀποστόλων νγ', καὶ ἐν τῷ ιη' κεφ. τοῦ Γ στοιχείου κανόνα ε' τοῦ Τιμοθέου.

ΚΕΦΑΛ. ΛΖ'. *Ὅτι ἐν Κυριακῇ οὐ δεῖ νηστεύειν, ἢ γόγγυ κλῆρειν, ἢ ἐργάζεσθαι, ἢ θεώριον γίνεσθαι.*

Ὁ ξς' τῶν ἀποστόλων κανῶν τὸν ἐν Κυριακῇ ἢ Σαββάτῳ νηστεύοντα, πλὴν τοῦ ἐνδὸς μόνου, κληρικών μὲν ὄντα, τῆς ἱερωσύνης ἀπογυμνοῦ· ἀφορισμῷ δὲ τὸν λαϊκὸν διδῶσι. Οἱ μὲντοι δι' ἀσκήσιν ἐν ὤρισμέναις ἡμερῶν περιόδῳ ἐσθλοντες, δέκα τυχόν, ἢ ὀκτώ, παντάπασιν ἀνεπίκλητοι· πλεῖστοι γάρ, τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, τὸν τῆς νηστείας τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸν καὶ μέχρι τεσσαρακοντάδος ἐξέτειναν. Ἐν μόνῳ δὲ τῷ μεγάλῳ νηστεύειν ἐπιτάττει Σαββάτῳ, καθότι τὸ ζωοποιὸν τοῦ Κυρίου σῶμα ἀπνουν ἐν τῷ τᾶφῳ τηνικαῦτα κατέκειτο.

Ὁ δὲ νς' τῆς σ' συνόδου κανὼν τὸν ἀποστολικόν

CAP. XXXIII. *De curatoribus.*

Vide cap. 33 litteræ E.

CAP. XXXIV. *De judiciis, quibus clericos et monachos judicari oportet, et de iudicibus electitiis.*

Consule 9 cap. lit. A.

CAP. XXXV. *De eis, qui aleis et ebrietatibus vacanti.*

Sanctorum apostolorum 42 et 43 can., ut et 50 sextæ synodi, ut episcopus, sive presbyter, sive diaconus, qui alea ludit aut ebrietati se dat, vel cesset vel deponatur, jubent; hypodiaconus vero vel psalter vel lector vel laicus, segregetur, si similia fecerit. Clerici enim, utpote omnis virtutis exemplar populo propositi, non solum doctrina et admonitione, sed inculcata vita maxime ad virtutis exercitationem illos adhortari obstricti sunt, non autem negligenter vivendo ad peccatum excitare. Populus vero Scripturam audiat, quæ non ad ebrietatem vinum bibere jubet, neque vino inebriari, in quo inest luxuria. Quin et cauponam ingredi, vel cauponariæ tabernæ præesse clericos, diversi canones prohibuerunt; quos etiam vide in septimo capite hujusce litteræ.

Lex.

Centesima vicesima tertia Justiniani novella, Episcopus, inquit, vel clericus, qui aleis ludit, vel cum iis qui ludunt, inquit familiaritatem, vel iis assidet, vel theatrum, vel **168** venationem spectat, ab omni sacra celebrandi ministerio per triennium suspenditur et monasterio includitur; dignam vero poenitentiam ostendens, sacerdoti tempus supplicii diminuendi facultas conceditur. Lege et 83 imp. Leonis Sapientis novellam.

CAP. XXXVI. *Quod in Dominica præcipue oportet episcopos populum docere.*

Consule in 11 cap. litteræ K canonem 19 syn. vi, et in 9 cap. ejusdem litt. can. sanct. apostolorum 53, et in 18 cap. litteræ Γ canonem 5 Timothei.

CAP. XXXVII. *Quod die Dominica non oportet jejunare vel genuflectere, vel operari, vel spectacula fieri.*

Sanctorum apostolorum 66 canon illum, qui die Dominica jejunit vel Sabbato, excepto uno, si sit quidem clericus, sacerdotio privat; laicum autem segregationi subjicit. Qui autem pietatis causa per determinatas dierum periodos comedunt, decem forsan vel octo, omnino culpa vacant: quamplurimi enim Dei gratia jejunii dierum numerum ad quadragenarium usque extenderunt. In solo autem magno Sabbato jejunare jubet, quod vivificum Domini corpus exanine in sepulcro tunc jacebat.

Quinquagesimus quintus vero sextæ syn. canou

hunc apostolicum canonem recitat, et cavet, ne qui sunt, in Romanorum civitate transgrediantur, neque in sanctæ Quadragesimæ Sabbatis jejunent, propter oblationem omni Sabbato pro omnibus sanctis factam, in quo fortem ligavit Dominus, et omnia ejus vasa diripuit; licet pro nihilo illis habeantur quæ sunt in canone. Magis igitur malum extendentes, totius etiam temporis Sabbatis jejunare non recusant

Decimus septimus vero synodi Gangrensis illos, qui propter eam quæ existimatur piam exercitationem die Dominica jejunant, anathemati subjicit. Tunc enim maxime hilares et lætos esse nos oportet propter Domini resurrectionem, et humanæ naturæ a peccati lapsu excitationem: non autem præ jejunio demisso vultu esse et tristitiam præ nobis ferre.

Decimus quintus vero sancti Petri Alexandrini, Quarto die, inquit, jejunandum esse accepimus, eo quod factum erat concilium a Judæis ad Dominum prodendum: in Parasceve vero, eo quod in illa pro nobis ipse passus est. Dominicam autem exultationis diem existimamus, in qua ne genua quidem flectenda esse accepimus. Consule de die Dominica etiam in 9 capite litteræ B canonem sanctorum apostolorum 53 et in 18 cap. litteræ Γ can. 5 Timothei.

De sanctis Theophaniis.

Theophilus Alexandrinus, sanctorum Theophaniorum festo, in quo usque ad vesperam jejunare soliti sumus, in diem Dominicum incidente, convenienter utrumque distribuere jubet. Dicit enim: **C** Et mos et honestas a nobis exigit, ut omuem diem Dominicum honoremus, in eoque festos conventus celebremus, quoniam Dominus noster Jesus Christus præclarum suæ resurrectionis munus in eo obiit. Et ideo in sacris Scripturis ipse et primus appellatur, ut qui sit nobis vitæ principium, et octavus, ut qui Judæorum sabbatismum exsuperaverit. **169** Quia ergo accidit, ut sanctorum Theophaniorum hic esset dies jejuniorum, ad utrumque scienter accedamus; et pauculos dactylos sumentes, simul et hæreses vitemus, quæ Dominicæ resurrectionis diem non honorant, et dici jejunii quod debetur reddamus, vespertinum conventum expectantes, quæ ab hora nona hic peragitur.

Quod in Dominica precantes genuflectere non oportet.

Vicesimus vero primæ synodi canon neque genuflectere in die Dominica oportere existimat, neque in omnibus Pentecostes diebus. Causas vero magnus Basilus in 37 ad sanctum Amphiloichium capite perspicue reddit; quod etiam quære in 2 cap. litteræ E.

Nonagesimus etiam sextæ synodi, Cum, inquit, diebus Dominicis non genuflectere a divinis Patribus jubemur, Christi resurrectionem honorantes, oportet post vespertinum sacerdotum ad altare in Sabbato ingressum, ut nemo genuflectat usque ad

A τουτονι κανόνα διέξεσαι, και τους εν τη πόλει Ρωμαίων επισκήπτει μη παραβαίνειν, μηδέ νηστεύειν τοις Σάββασι της αγίας Τεσσαρακοστῆς, δια την γινομένην κατά παν Σάββατον υπέρ πάντων των αγίων προσφοράν, εν ω τον Ισχυρον ο Κύριος εδῆσε, και τα σκευη τουτου διεπρασε, ει και εις ευθεν τα του κανονος αυτοις ελογισθησαν. Μᾶλλον μὲν οὖν ἐπιτεινοντες τὸ κακὸν, και τὰ του δλου χρόνου Σάββατα νηστεύειν οὐ παραιτουνται.

Ὁ δὲ τῆς εν Γάγγρα ιζ' τοις δια νομιζομένην ἄσκησιν εν τῇ Κυριακῇ νηστεύοντας τῷ ἀναθέματι παραπέμπει. Τηνηκαυτα γάρ φαιδρους είναι δει μᾶλλον και γεγανυμένους δια την ἔγερσιν του Κυριου, και την τῆς βροτειας φύσεως εκ του πτώματος τῆς ἁμαρτίας ἀνάστασιν· οὐ μὴν καθηφιζν τῇ νηστεία, και σκυθρωπάσειν.

Ὁ δὲ ιε' του αγιου Πέτρου Ἀλεξανδρειας, Τῆν μὲν Τετράδα παρελήφραμεν, φησι, νηστεύειν, διὰ τὸ γεγονός συμβούλιον ἐπι τῇ προδοσίᾳ του Κυριου παρὰ των Ἰουδαίων· τὴν δὲ γε Παρασκευὴν, διὰ τὸ αὐτὸν εν ταύτῃ πεπονθέναι υπέρ ἡμῶν. Τὴν μέντοι Κυριακὴν χαρμοσύνης ἡμέραν ἡγοῦμεθα, εν ἣ οὐδὲ γόνατα παρελήφραμεν κλίνειν. Ζῆτει περι Κυριακῆς και εν τῷ θ' κεφαλαίῳ του Β στοιχείου κανόνα των αγίων ἀποστόλων νγ', και εν τῷ ιη' κεφαλ. του Γ στοιχείου κανόνα ε' του Τιμοθέου.

Περὶ τῶν αγίων Θεοφανίων.

Ὁ δὲ Ἀλεξανδρειας Θεόφιλος τῆς των αγίων Θεοφανίων ἑορτῆς, εν ἣ μέχρις ἑσπέρας νηστεύειν εἰώθαμεν, ἡμέρα Κυριακῇ συνδραμούσης, τὸ προσήκον ἀπονέμειν ἑκατέρῃ κελεύει. Φησι γάρ· Καὶ τὸ ἔθος, και τὸ πρόπον ἡμᾶς ἀπαιτεῖ, πᾶσαν Κυριακὴν τιμᾶν, και εν ταύτῃ πανηγυρίζειν, ἐπειδήπερ οὗ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εν αὐτῇ τῇ εκ νεκρῶν ἀνάστασιν ἡμῖν ἐπρυτάνευσε. Διδ και εν ταῖς ἱεραῖς Γραφαῖς και πρώτη κέκληται, ως ἀρχὴ ζωῆς ἡμῖν υπάρχουσα, και ὁδόθ, ὅτι δὴ υπερανάβδηκυλα τον των Ἰουδαίων σαββατισμόν. Ἐπει οὖν συνέδη την των Θεοφανίων ταύτην ἡμέραν νηστιμον εἶναι, ἐπιστημόνως χωρήσωμεν πρὸς ἑκάτερον, και μεταλαθόντες ὀλίγων φοινίκων, ἐκκλίωμεν ἅμα και τὰς αἱρέσεις, τὰς μὴ τιμώσας τὴν ἀναστάσιμον του Κυριου ἡμέραν, και τὸ θραιλόμενον τῇ νηστίμῳ ἀποδῶμεν ἡμέρα, τὴν ἑσπερινὴν περιμένοντες συναξιν, ἥτις ἀπὸ ἐνάτης ὥρας εν ταῦθα τελειται.

Ἔστι εν Κυριακῇ κλίνειν γόνυ εὐχομένους οὐ δεῖ.

Ὁ δὲ κ' τῆς α' συνδου κανὼν οὐδὲ γόνυ κλίνειν εν Κυριακῇ οἴεται δεῖν, οὐτε μὴν εν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἀπάσαις ἡμέραις. Τὰς δὲ αἰτίας οὗ μέγας Βασίλειος εν τῷ λζ' των πρὸς τον αγιον Ἀμφιλόχιον κεφαλαίῳ σαφῶς ἀναπτύσσει, ὅπερ και ζῆτει εν τῷ β' κεφαλαίῳ του Ε στοιχείου.

Ὁ δὲ ιη' τῆς ζ' συνδου, Ἐπειδή, φησι, πρὸς των θείων Πατέρων γόνυ μὴ κλίνειν εν ταῖς Κυριακαῖς προστατάμεθα, τὴν του Χριστου τιμώντες Ἀνάστασιν, δεόν μετα την κατά τὸ Σάββατον ἑσπερινὴν των ἱερῶν εις τὸ θυσιαστήριον εἰσοδον, μη-

δένα κλίνειν τὸ γόνυ μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς Κυρια-
κῆς, ὅτε αὐθις ἡ εἰσοδος τῶν ἱερωμένων γίνεται· ἐξ
ἐκείνου γὰρ τὰ γόνυ κάμπτοντες τὰς εὐχὰς τῷ
Κυρίῳ προσάγομεν. Τῆς γὰρ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν
ἐγίσεως πρόδρομον τὴν μετὰ τὸ Σάββατον νύκτα
παρалаμβάνοντες, τῶν ὕμνων ἐντεῦθεν πνευματι-
κῶς ἀπαρχόμεθα, εἰς φῶς ἐκ σκότους τὴν ἑορτὴν
καταλήγοντες, ὡς ἐν ὁλοκλήρῳ νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ
πανηγυρίζειν ἡμᾶς.

Ὅτι ἐν Κυριακῇ οὐ δεῖ ἐργάζεσθαι.

Ζῆτει εἰς τὸ γ' κεφ. τοῦ I στοιχείου κανόνα καὶ
τῆς ἐν Λαοδικαίᾳ συνόδου.

Νόμοι.

Ἡ Κυριακὴ ἀπρακτος ἐστὼ· ἐν αὐτῇ γὰρ οὐχ
ὀπομιμνήσκειται τις, ἢ ἐγγύας ἀπαιτεῖται, ἢ δημό-
σιον, ἢ ἰδιωτικὸν χρέος, οὔτε δικάζεται, οὔτε σκη-
νική θέα, ἢ κυνήγιον, ἢ ἱποδρομίον τελεῖται. Ἄλλ'
εἰ καὶ φθάσει βασιλείως νατάλιον ἐν Κυριακῇ, ὕπερ-
τιθεταί τὸ θεώριον· ὁ δὲ θεωρῶν ἐν Κυριακῇ ἀπο-
στρατεύεται καὶ δημεύεται· ἐξεστί δὲ πακτεύειν,
καὶ σύμφωνα ποιεῖν, καὶ διαλύεσθαι ἐν Κυριακῇ.

Ἄλλαχού δὲ ὁ νόμος ἀπαραίτητον μὲν τὴν ἀρ-
γίαν ἐν τῇ Κυριακῇ ἀπαιτεῖ, ἀλλ' ἀνεὺ τῶν γεωρ-
γῶν· ἴσως γὰρ τῶν ἔργων κατεπειγόντων, ἄλλην
οὐχ οἶόν τε ἡμέραν εὐρεῖν, οὕτως αὐτοῖς πρὸς τὰ
ἔργα συμβαλλομένην.

Ἡ δὲ νῦν νεαρά τοῦ βασιλείως Λέοντος σχολάζειν
κατὰ τὴν Κυριακὴν καὶ τοὺς γεωργοὺς διορί-
ζεται.

ΚΕΦΑΛΑ. ΑΗ'. Περὶ κωδικέλλου.

Νόμοι.

Κωδικέλλος ἐστὶ τῆς ἐν τῇ διαθήκῃ ἑλλειπούς
γνώμης τοῦ διατιθεμένου ἀναπλήρωσις, καὶ ἔγγρα-
φος τελευταία βούλησις ἐπὶ τισὶ προσώποις καὶ
γράμμασι, τοῖς καὶ ἐν διαθήκῃ ἢ μνημονευθεῖσιν,
ἢ μνημονευθῆναι δυναμένοις, κλην κληρονόμου καὶ
κληρονομίας.

Διαφέρει δὲ διαθήκῃ κωδικέλλου, ὅτι ἐν μὲν τῇ
διαθήκῃ καὶ κληρονόμον καὶ ἀποκληρονόμον ἐξεστί
γράφειν, καὶ λεγάτα, καὶ ἐλευθερίας, καὶ ἐνστατον,
καὶ ὀποκατάστατον, ἐν δὲ τῷ κωδικέλλῳ οὐδὲν
τούτων.

Ἐνστασις ἐστὶν ἡ πρώτῃ θέσις τῆς κληρονομίας,
τουτέστιν ὁ πρῶτος βαθμὸς τῶν κληρονόμων.

Ἐποκατάστασις ἐστὶν ἡ ἐξ ἀποτυχίας τοῦ πρῶ-
του κληρονόμου ἐφ' ἕτερον τῆς κληρονομίας μετά-
θεσις, οἷον, εἰ τις εἴποι, Ἐστω μου ὁ δεῖνα κληρο-
νόμος· εἰ δὲ μὴ, ἔστω ὁ δεῖνα.

Ἐν κωδικέλλῳ φιδεκόμισσον γράφεται καὶ λε-
γατάριον.

Συνίσταται δὲ ὁ κωδικέλλος διὰ πάντε μαρτύ-
ρων.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Α ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

**ΚΕΦΑΛΑ. Α'. Περὶ τῶν ἀπὸ λαϊκῶν γινομένων
ἐπισκόπων.**

Ὁ π' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, Τὸν ἐξ ἐθνι-
κοῦ, φησὶ, βίου, ἢ καὶ ἐκ φαύλης ἀγωγῆς προσελ-
θόντα τῇ πίστει, οὐ θέμις εὐθέως ἐπίσκοπον προ-

Dominici diei vesperam, quando rursus sacerdotum
ingressus fit : ex illo enim tempore genua fle-
cientes preces Domino offerimus. Servatoris enim
nostri resurrectionis veluti præcursorem noctem,
quæ post Sabbatum est; accipientes, hymnos ab
ea spiritualiter incipimus, festum ex tenebris in
lucem transmittentes, ut in integra nocte ac die
nos celebremus.

Quod in die Dominica non oportet operari.

Consule in tertio capite litteræ I canonicū 29
Laodicenæ synodi.

Leges.

Dies Dominicus sit dies feriatius; in eo enim nul-
lus memoria celebrabitur, vel fidejussiones requi-
runtur, vel vectigal, vel privatum debitum, neque
judicatur, neque scenica spectacula vel ferarum
venatio vel equorum cursus perficitur. Sed etsi
imperatoris natalitium in diem Dominicum incide-
rit, spectaculum differtur; spectator autem die Do-
minica exauctoratur et confiscatur; licet autem pa-
cisci, et contractus facere et solvere in Dominico.

Alibi vero lex inexcusable otium in Dominico
exigit, exceptis tamen agricolis, qui forsitan, instante
opere, aliam diem invenire non possunt, illis ad
opera peragenda æque convenientem.

Imp. Leonis 54 novella decernit, ipsos quoque
agricolas die Dominico debere otitari.

C

CAP. XXXVIII. De codicillo.

Leges.

Codicillus est imperfectæ in testamento volun-
tatis testatoris complementum, et scripta postrema
voluntas de quibusdam personis et litteris, quæ
etiam in testamento vel memoratæ sunt, vel quæ
possunt memorari, præter hæredem et hæredita-
tem.

Differt vero testamentum a codicillo, quoniam
in testamento licet hæredem et exhæredem descri-
bere, et legata, et libertates, et institutum, et
substitutum hæredem; in codicillo vero nihil hu-
jusmodi.

Institutio est prima positio hæreditatis, hoc est,
primus gradus hæredum.

Substitutio est ob primi hæredis defectum ad
aliud hæreditatis translatio, ac si diceret aliquis,
Sit mihi quidam hæres, si vero non, sit quidam
alius.

In codicillo fideicommissum scribitur, et legata-
rium.

Codicillus quinque testibus confirmatur.

170 INITIUM LITTERÆ Λ.

CAP. I. De episcopis a laicis factis.

Sanctorum apostolorum 80 canon eum, qui ex
gentili, inquit, vita vel ex improba vivendi ratione
ad fidem accesserit, non oportet protinus fieri

episcopum. Est enim iniquum, eum, qui nondum sui specimen ediderit, num sit circa fidem integer, et circa vitæ suæ institutionem irreprehensus, aliorum magistrum constitui, nisi forte divina revelatione, gratia illi episcopatum designavit; quemadmodum equidem de magno Paulo Ananiæ sapienter revelavit, vas electionis eum esse illi per visionem dicens.

Hæc etiam jubet 2 primæ synodi, gentilem nuper conversum, neque statim ad spirituale lavaerium deduci, neque quidem simul baptizatum in episcopi vel presbyteri dignitatem constitui. Nam et catechumeno tempore opus est, et post baptismum probatione majore. Quoniam divus Paulus Timotheo scribens, et oratione depingens episcopati præponendum, hoc etiam dicit: « Non neophytum, ne in superbiam elatus, in iudicium et laqueum diaboli incidat, et eum qui recens in fide est plantatus subindicans, non qui juvenilem agit ætatem: etsi urgente necessitate, sunt et ex illis non rejiciendi. Si autem, inquit, procedente tempore a duobus vel tribus testibus convincatur spirituale peccatum habere, illum a clero cessare. Qui autem contra hæc facit, illum de proprio gradu in periculum venire.

Decimus septimus primæ et secundæ dictæ synodi canon laicum vel monachum repente in episcopalem evehere dignitatem oportere non existimat, nisi prius per hierarchicos processerit gradus, et constitutum in unaquaque tempus implens, probatus in omnibus appareat. Licet enim aliqui non ita promoti virtute præluxerunt, et ecclesias suas illustrarunt: quod tamen raro contingit, inquit, Ecclesiæ legem non statuimus: in Ecclesiæ quidem ordine vocatus monachus a laico nihil differt.

Decimus vero synodi Sardicensis canon illum qui ex foro vel publica sit confusione, licet divitiis gloriatur, et scholasticus sit, et dicendi arti inebat, non subito episcopum ordinari (jubet), nisi in unoquoque sacerdotali ordine idoneum tempus administrarit, et orthodoxam fidem, et morum candorem, et rationis firmitatem ostenderit. Tum enim merito ex subjectionis gradibus in præfecturæ altitudinem provehetur.

Tertius syn. Laodic. Non oportet, inquit, eum, qui recens baptizatus est, statim in ordinem sacerdotalem promoveri. Magnum autem illud lumen Nectarius, a catechumenorum grege nuper separatus, cum divino lavacro divini desiderii metum amplexus esset, et vitæ sordes abluisset, factus jam purus purissimam episcopatus dignitatem induit, et simul sit reginæ urbis episcopus, et sanctæ et universalis secundæ synodi præses.

Les.

Centesima vicesima tertia vero Justiniani novella non existimat oportere statim ex laicis epi-

χειρίζεσθαι. Οὐ γὰρ ἂν εἴη δίκαιον τὸν μηδέπω πείραν δαδωκότα, εἰ γε περὶ τὴν πίστιν ἔχει τὸ ὕγιες, καὶ περὶ τὸν βίον τὸ ἀνεπλήρητον, ἐτέροις καθέσθαι διδάσκαλον· εἰ μὴ ἄρα κατὰ θέλαν ἀποκάλυψιν ἢ χάρις ἐπιφανῶς τοῦτων τὴν ἐπισκοπὴν ἐγγειρίσειεν· οἷα δὴ καὶ τῷ σοφῷ Ἀνανίᾳ περὶ τοῦ μεγάλου ἀπεκάλυψε Παύλου, σκευὸς ἐκλογῆς τοῦτον εἶναι αὐτῶν χρηματίσασα.

Ταῦτα καὶ ὁ β' τῆς ἁγίας πρώτης συνόδου παραγγυῶν, τὸν ἄρτι πιστεύσαντα ἐθνικὸν μήτε ἐπὶ τῷ πνευματικῷ ἔχειν παραχρῆμα λουτρὸν, μήτε μὴν ἔμα βαπτισάμενον εἰς ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου καθίξειν ἀξίωμα. Καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηγουμένῳ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας κλειόμενος· ἐπεὶ καὶ Παῦλος ὁ θεός, Τιμοθέῳ ἐπιστῆλλον, καὶ ὑπογράφων τῷ λόγῳ τὸν ἐπισκοπῆς προσηρόμενον, καὶ τοῦτό φησι· « Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεῖς εἰς χρεῖμα ἐμπέση καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου, τὸν ἐν τῇ πίστει νεωστὶ φωτευθέντα δηλῶν, ὃ τὸν νέαν ἄγοντα τὴν ἡλικίαν· εἰ καὶ ἀνάγκης καταπειγούσης εἰσὶν οἱ καὶ τῶν τοιούτων γεγόνασιν οὐκ ἀπόβλητοι. Εἰ δὲ καὶ τοῦ χρόνου, φησί, προίοντες, ὑπὸ δύο μαρτύρων ἢ τριῶν ἐλεγχθεῖτε ψυχικῶν ἔχων σφάλμα, πεπαῦσθαι τοῦτον τοῦ κλήρου· τὸν δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῦντα περὶ τὸν ἴδιον κινδυνεύειν βαθμῶν.

Ὁ δὲ ιζ' τῆς λεγομένης Α' καὶ Β' συνόδου κανὼν λαϊκὸν ἢ μοναχὸν, ἀθρόον ἐπὶ τῆς ἐπισκοπῆς ἀνάγειν ἀξίωμα, οὐκ οἶσται δεῖν, εἰ μὴ πρότερον τοῦς ἱερατικοῦς διέλθοι βαθμοῦς, καὶ τὸν νεομισμένον ἐφ' ἑκάστῳ χρόνῳ πληρώσας, δοκιμὸς δευχθεῖν ἐν ἁπασιν. Εἰ γὰρ καὶ μὴ οὕτω προδιεσθέντες ἐνταίθεα ἀρετῇ, καὶ τὰς κατ' αὐτοῦς ἐκκλησίας κατηύγασαν, ἀλλ' οὐ νόμον Ἐκκλησίας τὸ σπάνιον, φησί, τίθεμεθα· ἐν μέντοι τῷ τῆς Ἐκκλησίας ὁ μοναχὸς καλούμενος τάγματι τὸ μηδὲν τοῦ λαϊκοῦ διενηνοχεν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Σαρδικῇ ι' κανὼν τὸν ἐξ ἀγορᾶς καὶ δημῶδες ὄντα συγχύσας, καὶ πλούτω κομῶν, καὶ σχολαστικῶς ἢ, ἅτε περὶ λόγους σχολάζων, ἐπισκέπτει μὴ ἀθρόον χειροτονεῖσθαι, εἰ μὴ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν ἱερατικῶν βιβλίων ἱκανὸν ὑπηρητήσας καιρὸν, τὴν τε ὀρθὴν αὐτοῦ πίστιν καὶ τὴν τῶν τρόπων ἐπιεικίαν, καὶ τὸ σταθρῶν ἐπιδείξειν τοῦ φρονήματος. Τῷ τνηκαῦτα γὰρ εἰκότως ἐκ τῶν τῆς ὑπεδρίας βαθμῶν εἰς τὸ τῆς προεδρίας ὕψος ἀναεργεῖται.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ τρίτος, οὐ δεῖ, φησί, τὸν προσφάτως φωτισθέντα εἰς ἱερατικὸν κατὰ πόδας τάγμα προάγεσθαι. Ὁ μέντοι μέγας ἐκείνος φωστὴρ Νεκτάριος, ἄρτι τῆς τῶν κατηγουμένων ἀγίλης ἀφορισθεὶς, καὶ τῷ θεῷ λουτρῷ τὸν τοῦ βίου ῥύπον ἀποπλυνάμενος, καθαρὸς ἤδη τὸ καθαρῶτατον τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα περιβάλλεται, καὶ ἄμ τις τε βασιλευούσης ἐπίσκοπος γίνεται, καὶ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς Ἐξαρχος δευτέρας συνόδου.

Νόμος.

Ἡ δὲ ρχγ' Ἰουστινιάνειος νεαρὰ οὐκ οἶσται δεῖν ἐκ τῶν λαϊκῶν εὐθέως ἐπίσκοπον χειροτονεῖσθαι

τινα, ἀλλὰ πρότερον γίνεσθαι κληρικόν, καὶ μένειν ἐπὶ τρεῖς μῆνας τὰς Γραφὰς διδασκόμενον, καὶ τοὺς θελοὺς κανόνας· τὸν δὲ μὴ οὕτω γινόμενον εἴς ἐπισκοπὴν ἐκβάλλεσθαι, καὶ τὸν χειροτονήσαντα ἐπὶ ἑσῶς ἐν τῆς λειτουργίας χωρίζεσθαι. Ἀισχρὸν γάρ, φησί, καὶ ἱκανῶς ἄλογον τὸν τοὺς ἄλλους φειλόντα διδάσκειν παρ' ἐτέρων μετὰ τὴν χειροτονίαν διδάσκεισθαι. Εἰ μέντοι γε διδακτικὸς εἴη, καὶ ἐν τῷ λαϊκῷ τάγματι ἀριθμούμενος, καὶ μηδὲν ἑλλείπων τῶν ὅσα γε εἰς ὠφέλειαν ἐτέρων φέρει καὶ καταρτισμὸν, ἐπ' αὐτοῦ τὸν τοιοῦτον μὴ παρατηρεῖσθαι χρόνον ἢ πέρα παρέσχεν ἀκίνδυνον.

ΚΕΦΑΛ. Β'. Περὶ τῶν εἰς λαϊκοῦ τάξιν ἐρχομένων ἐπισκόπων, ἢ κληρικῶν, ἢ μοναχῶν.

Ζῆτει τὸ λβ' κεφ. τοῦ Κ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Ὅτι τοὺς λαϊκοὺς ἐπὶ ἐκκλησίας διδάσκειν οὐ δεῖ.

Ζῆτει ἐν τῷ ζ' κεφ. τοῦ Δ στοιχείου κανόνα ξθ' τῆς ζ' συνόδου.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ τῆς θείας λειτουργίας.

Ζῆτει ἐν τῷ ε' κεφ. τοῦ Τ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ Λατίνων.

Ζῆτει ἐν τῷ λζ' κεφ. τοῦ Κ στοιχείου κανόνα νε' τῆς ζ' συνόδου, καὶ ἐν τῷ ιβ' κεφ. τοῦ Ε κανόνα ιε' τῆς α' καὶ β' συνόδου, καὶ ἐν τῷ ε' κεφ. τοῦ Τ στοιχείου κανόνα υς' τῆς ζ' συνόδου, καὶ ἐν τῷ ια' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου κανόνα γ' τῆς β' συνόδου, καὶ ἐν τῷ δ' κεφ. τοῦ Ι στοιχείου κανόνα ἀποστολικὸν ἑβδομηκοστὸν.

ΚΕΦΑΛ. Ϛ'. Περὶ ληστῶν μετανοούντων.

Ὁ μέγας τῆς Νύσσης Γρηγόριος ἐν τῷ ζ' κανόνι τὸν ληστὴν, μεταμλψ χρησάμενον, καὶ διὰ μετανοίας τῆ Ἐκκλησίᾳ προσπεφευγῶτα, τῷ τῶν ἀνδροφόνων ὑπάγεσθαι κελεύει κρίματι. Καὶ γὰρ τὴν μαιφονίαν εἰς συμμαχίαν, φησί, τοῦ σπουδαζομένου παραλαμβάνει, πρὸς αὐτὸ τοῦτο παρασκευαζόμενος, καὶ ὄπλοις, καὶ πολυχειρίᾳ, καὶ τοῖς ἐπικαίροις τῶν τόπων.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Περὶ τῶν ληστῶν ἀναιρούντων.

Ὁ νε' τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν τοὺς λησταίς ἀντεπεξίοντας, λαϊκοὺς μὲν ὄντας, εἰς τριετίαν τῆς κοινωνίας ἀπέργει, ὡς γε δὴ καὶ τοὺς ἐν πολέμοις φονεύσαντας· κληρικοὺς δὲ, καθαιρεῖ. Πᾶς γάρ, φησὶν, ὁ λαβὼν μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανεῖται· μάχαιραν καὶ θάνατον τὴν καθαίρεισιν ἀποκαλῶν, καὶ τὴν στέρνησιν τῶν ἁγιασμάτων. Τοῖς γάρ εὖ φρονούσι θανατηφόρος ταῦτα λογίζεται τιμωρία.

Συνήθεια.

Ἄλλὰ γε τοῦτο φορτικόν τισιν ἔδοξε, καὶ κρίσεως ὀρθῆς οὐ μέτοχον, ἀντὶ τῶν ἐπάθλων, ὧν ἔδει τυγχάνειν τοὺς διὰ τὴν ἐτέρων προκινδυνεύοντας σωτηρίαν, καὶ διὰ σπουδῆς τιθεμένου; ἐκκαθαίρειν τοὺς τόπους τῆς τῶν ληστῶν ἐπηρείας, τούτους ἐπιτιμίοις καθυποβάλλεσθαι· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθισταμένους, ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν, ἐκείνων ἐπιθεμένων· τὸ γάρ, Πᾶς, ὁ λαβὼν μάχαιραν, οὐχ ἥμισυ τοῖς λησταῖς ἀρμόσειεν ἀν' ἢ τοῖς αὐτοῦ διαχειριζόμενοι; Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ πατριάρχου

A scopum aliquem ordinari; sed ut primo fiat clericus, et per tres menses maneat Scripturas **171** docens, et sanctos canones; eum vero, qui non ita fit, episcopatu eijci, et qui eum ordinavit, per unum annum ab altari amoveri. Nam turpe, inquit, et valde absurdum est, illum, qui alios docere debet, ab aliis post ordinationem doceri. Si vero sit aptus ad docendum, et in laico ordine numeratus, et nihil eorum relinquat, quæ ad utilitatem et instaurationem aliorum conducunt, ab illo tantum temporis non exigi; sed conatus citra periculum efficit.

CAP. II. De episcopis vel clericis vel monachis qui in laici ordinem veniunt.

Quære 32 caput litteræ K.

CAP. III. Quod laicos in ecclesia docere non oportet.

Quære in 7 cap. litt. A can. 66 syn. 6.

CAP. IV. De sancta administratione.

Quære in quinto capite litteræ T.

CAP. V. De Latinis.

Quære in 37 cap. litteræ K can. 55 syn. vi : et in 12 cap. litteræ E. can. 15 primæ et secundæ synodi; et in 5 cap. litt. T can. 56 syn. vi; et in 11 cap. litt. E can. 3 syn. 2; et in quart. cap. litt. I can. 70 apostolorum.

CAP. VI. De latronibus pœnitentiam agentibus.

C Magnus Gregorius Nyssenus in sexto suo canone latronem pœnitentia utentem, et per pœnitentiam ad Ecclesiam reversum, homicidarum iudicio subijci jubet. Etenim ad id quod assequi studet, inquit, homicidium assumit, ad id paratus et armis, et copiis, et opportunitate loci.

CAP. VII. De iis qui latrones interficiunt.

D Magni Basilii 55 canon eos qui se latronibus adversos objiciunt, si sint quidem laici, per triennium a communione arect, ut etiam et qui in bello interfecerunt : si sint autem clerici, deponit. Quicunque enim, inquit, gladium sumpsit, gladio peribit : gladium et mortem vocans depositionem et sacramentorum privationem. Ab iis enim, qui sapiunt, hæc mortiferum **172** supplicium existimantur.

Consuetudo.

Hoc autem quibusdam durum videtur, et recti iudicii non particeps, loco præmiorum, quæ consequi debent illi, qui ob aliorum salutem in periculum veniunt, et locos latronibus infestatos diligenter expurgare student, illos pœnis subijci; nec illud solum, verum etiam et ii qui illis ingruentibus, ne interficerentur, sese contra objiciunt. Illud enim : Quicunque gladium strinxerit, maxime latronibus similis est, vel interficientibus illos. Tempore autem patriarchæ Constantinopolis Chliareni quæsitura

fuit de hac re, et in synodo decretum, quod si quis potis quidem sit latronis insidias effugere, ipse vero, hoc non contentus, dedita opera illum invadens interfecit, ut homicida puniatur, et quidem gravius quam præsenti videtur canoni. Fortasse enim, si vixisset latro, pœnitentia usus fuisset, et latrocinio cessans Deo adhæsisset. Si qui primus gladium strinxit fuit latro contra sui interfectorem, tum locum habebit præsens canon. Qui quidem ob communem utilitatem vehementer impulsus, deque illo quærendo sollicitus, industria tandem illum invenit et interfecit, et ex civilibus et ex ecclesiasticis legibus, non supplicio, sed pœnitentiis dignus habebitur, ut qui multos homines a morte liberavit, et regionem composuit. Ob majorem vero securitatem in triennium illos condemnari placuit, quemadmodum et qui in bello occiderunt. Clerici quidem, quomocumque occidunt, statim deponuntur, nulla habita differentia hostis vel latronis vel aliorum alius : ut etiam ex patriarchæ ipsius decreto manifestum.

ῥὰς πολεμίου, ἢ ληστεύ, ἢ ὀποιουδέτινος ἐτέρου ὄθλον καθέστηκεν.

Leges.

Qui invadentem occidit, cum de vite periclitetur, impunis sit : in periculis enim quemlibet oportet seipsum defendere, et non legum auxilium expectare.

Aggredientem latronem licet sine vindicta occidere.

Antistes vero Agarenum, contra se gladium trahentem tempore belli occidens, a synodo depositus fuit.

Quære in cap. 23 litteræ K.

CAP. VIII. *De iis qui furtim aliena surripiunt.*

Quære in 12 capite litteræ A.

CAP. IX. *Quod viros simul cum mulieribus lavare non oportet.*

Quære in 20 capite litteræ Γ.

CAP. X. *De puerperio impollutæ Virginis.*

Quære in 8 cap. lit. K canonem 79 syn. vi.

CAP. XI. *De matrimonii solutione.*

Quære cap. 15 litteræ Γ.

Δ του Κωνσταντίνου του Χλιαρηνού ἐζητήθη τὰ περί τούτου · και διέγνωστο τῇ συνόδῳ, ὅτι εἰ μὲν δυνατός τις διαδρᾶναι τὴν ἐπιβουλὴν τοῦ ληστοῦ, ὁ δὲ τούτου μὲν οὐκ ἠρκέσθη, ἀλλ' ἐκ μελέτης αὐτῷ ἐπιθέμενος ἀνήρηκεν, οἷα φονεὺς ἐπιτιμηθήσεται, και πλεόν ἢ ὡς τῷ παρόντι δοκεῖ κανόνι · ἴσως γάρ, εἰ περιτὴν ὁ ληστής, μεταμέλω τε ἐχρήσατο, και τῆς ληστείας ἀποσχόμενος τῷ Κυρίῳ προσεκολληθῆ · εἰ δὲ πρῶτος τὸ ξίφος ἠρκῶς ἦν ὁ ληστής κατά τοῦ αὐτὸν ἀνελόντος, τότε τὰ τοῦ παρόντος χώραν ἐξὶ κανόνος. Ὁ μὲντοι διὰ τὸ κοινῇ συμφέρον πολλά παρακληθεὶς, τὴν τούτου ζήτησιν ἐν φροντίδι θέμενος και μελέτη, τοῦτον εὔρε και διεχρήσατο, και ἐκ τῶν πολιτικῶν, και ἐκ τῶν τῆς Ἐκκλησίας νόμων, μὴ ἐτι τιμωρίας, ἀλλὰ και ἐπάθλιων ἀξιώθησεται, ἅτε πολλοὺς τῶν ὁμοφύλων ἐκ θανάτου ρυσάμενος, και τὴν χώραν ἐξημερώσας. Ἀσφαλείας δ' ἔνεκεν πλειονος ἐπὶ τριετίαν ἤρεσε και τούτους καταδικάζεσθαι, ὡς και τοὺς ἐν πολέμῳ φονεύσαντας. Τούτους γὰρ μὴν κληρικούς, οἰονόηποτε φόνον πεποιηκότας, εὐθὺς καθαιρεῖσθαι, μηδεμιᾶς οὐσης διαφορῆς · ὡς και ἐκ τοῦ σημειώματος τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου

Νόμοι.

Ὁ τὸν ἐπελθόντα φονεύσας, ἐν ᾧ περὶ τὴν ζωὴν ἐκινδύνευσεν, ἀνεύθυνός ἐστιν · ἐν γὰρ τοῖς κινδύνους ὀφείλει ἑαυτὸν ἐκδικεῖν, και μὴ τὴν τῶν νόμων ἀναμένειν βοήθειαν.

Τὸν ληστὴν ἐπιόντα ἀκινδύνως ἔξεστι φονεῦειν.

Ἀρχιερεὺς δὲ, Ἀγαρηὸν φονεύσας, κατ' αὐτοῦ ξίφος ἀνατεινάντα ἐν καιρῷ πολέμου, καθηρέθη ὑπὸ τῆς συνόδου.

Ζῆται και ἐν τῷ κ' κεφαλαίῳ τοῦ Κ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Η'. *Περὶ ληστρικῶς ἀρπαζόντων τὰ ἀλλότρια.*

Ζῆται ἐν τῷ ιβ' κεφαλαίῳ τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Θ'. *Ὅτι λούεσθαι οὐ δεῖ τοὺς ἀνδρας ὁμοῦ ταῖς γυναῖξι.*

Ζῆται τὸ κ' κεφάλαιον τοῦ Γ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Ι'. *Περὶ τῆς λοχίας τῆς ἀλοχεύτου Θεοτόκου.*

Ζῆται ἐν τῷ η' κεφαλαίῳ τοῦ Κ στοιχείου κανὸνα οὗ τῆς ς' συνόδου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'. *Περὶ λύσεως γάμου.*

Ζῆται τὸ ιγ' κεφάλαιον τοῦ Γ στοιχείου.

INDEX

IN

PACHYMERÆ HISTORIAM.

Numeri Romani priorem et posteriorem Historiæ partem indicant, Arabici cifras grandiores quæ in textu Latino impressæ sunt. Gentem Palæologinam universam quære sub titulo PALÆOLOGI.

A

- Abbas Gennensium magistratus ad populares Cpoli degentes missus, II, 623. Paciscitur cum Amogabaris pro suis prospere, II, 624, 625. Frustra pro Romanis, II, 625.
- Abdicatio patriarchatus exacta ab Arsenio, I, 111. Susa Germano, I, 292. Josepho supposita, I, 398. Ultra data a Vecco, I, 454. Athanasii subdola habita, II, 175. Joannis Cosmæ ambigua, II, 347.
- Abrampax prothieracarius, II, 328.
- Abula Persarum incursionibus vexata, I, 311.
- Acacius ecclesia dissidente medium se gerens, II, 45.
- Achata princeps Michaeli despote auxiliatur, I, 84. Joannem Michaelis F. nothum lædit, ib., ab eo proditus Romanis, I, 85. Libertatem redimit, I, 86. Magna domestici creatur ab imperatore, I, 88. Jurejurando imperatori dato solvitur a papa, ib.
- Actuarii qui sint, I, 639.
- Additio vocis, «Filioque» ad symbolum Nicænum quando et quo jure facta sit a Latinis, I, 666.
- Adriani V papæ pontificatus, I, 666.
- Adrianopolitani Amogabaros turri inclusos comburunt, II, 534.
- Æcaterina Michaeli Andronici F. uxor destinatur, II, 155. Neque tamen ei nubit, II, 202.
- Ægypti princeps Bulgaros ignorat, I, 428.
- Æliss patriarcha concitatus adversus Michaelem imp. a Maria Bulgariæ regina, I, 427. Imperatori resistit de Ecclesiarum conciliatione, I, 428.
- Æni arx a Bulgaris et Tocharis obsessa, I, 235. A Catalanis, II, 639. Inde fugit Azatinus sultan, II, 641.
- Æra Græcorum anni qua ratione reducantur ad æram Christi, I, 741.
- Æsculapius cur dicatur natus esse e matre non puerpera, II, 661.
- Æthiopes Scythas emunt in usum militiæ, I, 176. Liberum eorum transitum a Michaele imp. impetrant, ib.
16. Eorum ope Syriam, Palæstinam atque provincias Romanis eripiunt, I, 178. Æthiopum sultan a Maria Bulgara frustra contra imperatorem conciliatur, I, 428.
- Affinitas Michaelis imp. cum Apaga Tocharorum sultane, I, 174. Cum Noga principe Tocharorum, I, 544. Cum Michaele despota, I, 242, 439. Cum Pannoniæ rege, I, 517. Cum rege Bulgariæ, I, 342. Cum Joanne Asane, I, 430. Cum Joanne Lazorum principe, I, 520.
- Agabana Oblivionis castellum ab Anniano Marcellino dictum, II, 661. Ejus nominis origo, ib.
- Agalmatis monasterium prope Nicæam, I, 112.
- Agari Albi dicti a Latinis Græci, I, 367.
- Agathiopolis capta, I, 348.
- Agathiopolis cum Osphentisthlabo de ditione transiit, II, 601.
- Iacca Nogæ uxor Tzacæ mater, II, 261.
- Alais Persa Cazanis Canis Trocharorum edicto territur, II, 403. cum Romanis præsidianis Sardinum paciscitur, II, 403. Fraudem parans a Romanis opprimitur, II, 404.
- Alani cum Tocharis conjuncti, I, 343. Ad Andronicum imp. transeunt, II, 307. In tractum Orientalem ab emissi, ib. Vexant Romanos, II, 309. Srenue pro iis pugnant, II, 312. Michaelem cogunt ad missionem sibi dandam, II, 314. Alexium Raulem occidunt, II, 320, 321. Veniam ejus cædis ab imperatore petunt, ib. Fortiter pugnant contra Atmaem, II, 334. Ob iniquam stipendiorum distributionem Rontzerio cædem minantur, II, 421, 422. Cum Rontzerianis dimicant, ib. Fugiant e castris Rontzerii Magnesiam oppugnantis, II, 451. Persas fugant, II, 452. Rontzerium interficiunt, II, 525. Præprope fugientes Romanis magnæ cladis causa existunt, II, 550. Deficientes ex agro Romano prædas agunt, II, 574. Turcopulos captos imperatori tradunt reconciliationis causa, II, 590. Vicissim ab iis vexantur, II, 602. Osphentisthlabo se adjungunt, II, ib. Ab Amogabaris Turcopulisque vincuntur, II, 603.
- Alexandrius patriarcha Nicolaus depositionem Arsenii improbat, I, 271. Athanasius Michaelem imp. comitatur in expeditione ad Saugarim, I, 502.
- Alexius Alyaties dux contra Genuenses missus, I, 423.
- Alexius Joannis Lazorum principis fil. patri a II, 270. Filiam præfecti cantieo ducere recusat, Ducit Iberam quamdam imperatore invito, II, 27.
- Alexius Philanthropenus, V. Philanthropenus.
- Alexius Philes, V. Philes.
- Alexius Strategopulus Cæsar, V. Strategopulus.
- Alexius Tarchaniota, V. Tarchaniota.
- Ahagenus comes Tamerlanis et ejus vitæ scriptor, II, 705.
- Alisyras Carmanorum dux Philadelphiam obsidet, II, 421. Vulneratus in prælio cum Rontzerio commisso fugit, II, 427. Tripolim urbem capit, II, 433, 435.
- Alizones, II, 413.
- Alubardas ad papam missus, I, 168. Occiso socio redit, I, 169.
- Aluminis fodinæ atque præparatio et usus in pannorum tinctura, I, 678.
- Philippus Amerala Caninorum et Coryphi princeps Michaelis despote affinis, I, 508.
- Amogabari qui sint et unde nomen trahant, II, 639. V. Cateani.
- Annuleta sacra in pignus fidei a paciscentibus commutari solita, II, 225.
- Amuras Persa Mesothiniam vexat, II, 346.
- Amurius Tocharis sibi conciliatis Melecum identidem vincit, II, 328. Meleco duplex occiditur, II, 329.

Anagurda direpta a Persis, II, 115.
 Anapulum oppidum juris dubii, I, 88.
 Anassaranus s. Anasurion cognomen Chosrois regis Persarum, II, 686.
 Anaxagoræ libri de rerum natura initium, II, 660.
 Anazarbi episc. Theodoritus, I, 437.
 Anchialus capta a Romanis, I, 211. Ab Ospentis:hlabo I, 601.
 Andreas pirata Venetus vexat, II, 495. Navem Persicam captam imperatori dono dat, ib. Propterea honoribus augetur, ib. una ex ejus navibus a Venetis incenditur, II, 496. Arcem Tenedi expugnat, II, 556. Muriscus cognominatus, II, 575. Persas captos occidit, ib. Ameralis dignitate ornatur, ib. Madytensibus obsessis commineatur subvehit, II, 584. Ab imperatore deficiens Romanos spoliatur, II, 584. Pugna navali victus et captus, II, 585. Redimitur a patre, ib. In Callipoli obsidenda vulneratur, II, 606.
 Andronicus Sardensis episc. ægre consentit in coronationem Michaelis Palæol, I, 102. Arsenii abrogationem improbat, I, 118. Monachus fit, I, 120. Priorem dignitatem recuperare studet, I, 272. Arseniaurum dux apud imperatorem pro his agit, II, 38. Monasticæ vitæ peritus patriarchatum ambit, II, 43. Priorem dignitatem recuperat et imperatori a sacris confessionibus, II, 50. Chalaza cognominatus ib. Inique in antistites agit II, 52. Accusatur majestatis, II, 65. Ignominiose honoribus privatur, ib. V. Chalaza.
 Andronicus Tarchaniota. V. Tarchaniota.
 Anemæ turris carcer Vecci, I, 578.
 Angeli Cpoli honorati concursu populi tertius ferius, II, 85. Cur ad dexteram Aræ maximæ culti, II, 707. Mali cruciandis improbis adhibiti, ib.
 Angelocoma a Persis capitur, II, 415.
 Angelus Logariastes, II, 296.
 Angonis telli Franci descriptio, II, 655.
 Anna Alemanna Manfredi soror, Joannis Ducæ vidua Michaelis imp. Incestos amores eluitt, I, 181. Quominus ab eo uxor ducatur a patriarcha impeditur, I, 182. Ad Manfredum remittitur, I, 184.
 Anna Eulogiæ F. Nicephoro despotæ nubit, I, 242. Michaelem Ducam Andronico imp. se proditurum esse spondet, II, 67. Promissum exsequitur, II, 72. Conjugium Ithamaris filie cum Michaelē Andronici fil. procurare frustra studet, II, 201, 250. Filiam Philippo Caroli F. uxorem dat, II, 450. Urbes in dotem genero assignatas retinens ab eo debellatur, ib. Thomam cum Michaelis imp. Junioris illa connubio jungit, ib.
 Anna Michaelis despotæ filia, Gulielmi Achaie principis uxor, I, 82.
 Anna Pannonia Andronico Michaelis imp. filio nubit, I, 518. Obiit, I, 499. Splendide ejus exsequiæ, I, 500.
 Antimensia quid sint, I, 558.
 Antiochia direpta ab Æthiopicis, I, 179. A Babylonis sustulæ, II, 86.
 Antiochenus patriarcha Euthymius ut Arsenio patriarchatus abrogetur consentit, I, 271. S. Nicolai ope mire conservatus, I, 429. Mortuus Cpoli, I, 437. Successor ejus Theodosius monachus, I, 456.
 Antisthenis prudens votum, I, 351.
 Antonini imperatoris edictum de servis laboribus non aggravidandis, II, 648.
 Apagas s. Apagan ducit Mariam Michaelis imp. F. notham, I, 174. Chalau F. II, 262. Memorise lapsu frater Chalau a Pachymere dictus, II, 611, 774. Mogulensium Abakas-kan h. e. imperator creatur, II, 815. Ejus mortis annus demonstratur, II, 817.
 Apamea destructa, I, 179.
 Aphamea castrum ab Italis defenditur, I, 110.
 Apocrisarii ad Martinum papam, I, 505.
 Aprenorum gens patricia Cpoleos, I, 65.
 Apulia rex Manfredus gener Michaelis despotæ, I, 82.
 Aquilarum imagines honoris causa conceduntur Constantino Porphyrogenito, I, 499.
 Aquileia sedes senatus Venetorum, II, 245.
 Archidiaconi Mellitenota et Metochita doctrinam sanam propugnant, II, 90. Carcere et exsilio multantur, II, 102.
 Arcuum gens Tzangra, II, 721.
 Areopagus institutus ab Andronico cito exolecit, II, 257.
 Arganes Tocharorum Kantis Melecco Masuri conciliatur, II, 327.
 Argentina Opicii Spinolæ fil. Theodoro Andronici fil. Montisferrati marchioni nubit, II, 598, 775.
 Argentum vivum quo differat ab hydrargyro, I, 660. Ejus usus in excavantibus portibus nunc ignotus, ib.
 Argos juris dubii, I, 84.
 Argun-Chan itaperare Mogulensibus incipit, II, 820. Moritur, ib.

Armenia rex Euthymium Antiochenum in mare relegat, I, 429. Principes legatis imperatoris duas regis filias tradunt, e quibus ejus filio sponsa eligatur, II, 205.
 Arseniani schismatici ab Ecclesia deficiunt, I, 575. De his concio, ib. Eorum potentis, I, 514.
 Arsenius patriarcha vocatur ad deliberationem de eligendo tutore principis, I, 66. Honorificentissime a Michaelē Palæologo magno duce exceptus, I, 72. Favet promotioni ejus in imperium, I, 79. Sollicitus de eonegotio, I, 90. In monasterium se abdit, I, 111. Frustra revocatus, I, 115. Patriarchatu cedit, I, 115. Revocatus in patriarchatum, I, 172. Palæologum iterum coronat, I, 175. Eum excommunicat, I, 201. Absolutionem ei petenti pernegat, I, 211, 255, 261. Eum reprehendit quod cum Christianis bella gesserit, I, 241. Accusatur ab Epsetopulo, I, 257. Coram synodo reus comparere, I, 261. Damnatur et exauctorator, I, 268. Deportatur in Oream insulam, I, 270. Andronicum Sardensem in integrum restituere frustra conatur, I, 272. Accusatur majestatis, I, 283. Mittuntur synodo qui eum de eo crimine interrogent, ib. Ejus responsa, I, 287. Ab imperatore crimine solvitur et muneribus donatur, I, 289. Ejus cadaver splendide Cpolim reportatum in Sophis templo deponitur, II, 83. Translatum inde in monasterium S. Andrew, II, 85. Ejus vitæ et duplicis patriarchatus initium et finis, I, 724.
 Arsenius Hagiosymeonita patriarcha Antiochenus creatus, II, 56; nomen ejus Cpoli et sacris diptychis recitatur, ib. accusatur exauctorator, ib.
 Arsenius Pergamenus a synodo ad Joannem Cosmam legatus, II, 349.
 Asan senior Bulgariae rex Theodorum Angelum imp. captum excecatur, I, 82.
 Asan junior senioris nepos Irenen imperatoris filiam ducit, I, 439. Ab imperatore in regnum Bulgariae vehitur, I, 440. Contra Lachanam ducit, I, 446. Ternobo potitur et fit rex Bulgariae, I, 447. Fugit Ternobo metu rebellionis, I, 448. Romandis despota creatur in compensationem regni Bulgariae, II, 57.
 Asan Michaelis imp. avunculus contra Persas militans moritur, II, 515.
 Aspra genus monetae Græcis usitatum, II, 722.
 Astrabite expugnatur a Persis, II, 412.
 Astyrium arx ad Scamandrum, ubi Theodori imp. pecunia servatur, I, 68.
 Asoneæ fl. alluens Belligrada arcem, I, 510.
 Asus arx Persis deditur, II, 457.
 Atar dux Persarum Cubuclea capit, II, 580.
 Atarii i. q. Tochari, I, 129. Cur vocati milites Mogulenses in Persia, II, 809.
 S. Athanasii testimonium de processione Spiritus S., I, 585; II, 29.
 Athanasius patriarcha Alexandrinus creatus post constitutam Ecclesiarum pacem imperatori favet, I, 428, 429. Eum comitatur in expeditione ad Sanganam, I, 502. Refert Pachymeri quid sibi tum dixerit imperator, I, 515. Synodo contra Veccum præsidet, II, 25. Antistitem damnationem, ratam habere recusans, II, 55, inter patriarchas non recitatur, II, 56. Interest colloquio Gregorii patriarchæ cum Vecco, II, 97. Tomo Gregorii non vult subscribere, II, 120. Snadet Cyprio abdicationem patriarchatus, II, 121. Ab Athanasio patriarcha Cpolitano vexatus. Rhodum secedit, II, 205. Redux ad Armeniam regem legatus mittitur, ib. Spoliatur a piratis, II, 204. Legatur a synodo ad Joannem Cosmam, II, 549. Athanasii in sedem Cpolitana restituti resistit, II, 367, 409. Alexandriam redire cogitur, II, 579. Defertur in Eubœam, ib. Ab Eubœensibus Frieris tentatur, II, 594. Inde profectus Thebas in custodiam datur, II, 595. Liber dimissus prope Almyrum hospes degit, ib. Patriarchatu privatur, II, 615.
 Athanasius patriarcha Hierosolymitanus accusatur a Bruta Cæsariensi deponitur, II, 615.
 Athanasius Lependrenus interest conventui Atramytiensi, II, 59.
 Athanasius monachus Andronico per Eneopoliten oblitus multum placet et in monasterio Logariastæ collocatur, II, 107. Patriarcha electus, II, 159. Vilem cultum affectat, II, 140. Horribilis ejus oratio, II, 142. Contrari de ejus virtutibus et miraculis sermones hominum, II, 145. Celebratur ejus promotio, II, 145. Sinistra patriarchatus omnia, ib.; ministris utitur monachis inhumanis, II, 147. Ignarus artis regendi homines, II, 150. Agri monasterium Athanasio Alexandrino eripit, II, 205. Cunctis exorsus, II, 165. Se ultro cessurum patriarchata significat, II, 169. Libellum quo sibi adversantes excommunicat migraturus absconditum relinquit, II, 175. In Cosmidii monasterium abducitur, II, 175. Cessio ejus scripto ex-

pressa, ib. 15. Libello quem abscondidit reperto incusatur, II, 219. Ejus responsa, II, 253. Vaticinatur futurum terræ motum, II, 339. Patriarchatum sibi delatum recusare se fugit, II, 363. Andronici favore in patriarchatum restituitur, II, 382. Athanasii Alexandrini nomen non vult recitare, II, 409. Litanis celebrandis etiam per noctes vacat, II, 420; 381, 626, 631. Gravis in eum invidia conflata, II, 460. Monopolia conatur tollere, II, 461. Ab Arsenianis in concione nocturna probris consuevitur, II, 475. Libelli famosi in eum sparguntur, 520. Seditione coorta fugit II, 530. Bona cleri occupat, II, 539. Athanasii Alexandrini ejecti bona cupide invadit, II, 579. Cunctos vexat, II, 581. Arbitrium questionum forensium obtinet, II, 583. Hilarionem monachum, multari vetat, II, 596. Tollit imagines trium Germanorum, II, 614. Michaelis imp., ib. In omne genus hominum sævit, II, 615, 651. Ejus prior patriarchatus ipsorum quatuor annorum fuit, II, 781. Secundus quando inceperit, 790.

Athenæus defensus adversus animadversionem Casauboni, II, 663.

Atman regiones Cpoli circumspitas infestat, II, 316. Viciniam Nicææ aliasque regiones inrursat, II, 332. Collectas a Siuro copias delet, II, 414. Belocoma capit, ib. Prusam obsidet, II, 418. Regionem Nicææ assitam vastat Mariæ Mugullorum dominæ misis irritatus, II, 637. Tricoeciam expugnat, II, 638. Loca Nicæam et Pythia circumjacentia occupat, II, 642.

Attaleota equis Magnesiam occupat, II, 428. Nostongum urbe excludit, ib. Per Rontzerium gratiam imperatoris impetrat, II, 429. A Rontzerio deliciens, II, 439. Italos Magnesiam repertos adorat, ib.

Atramythii conventum imperator celebrat ad componenda Ecclesiæ dissidia, II, 59.

Augustæum forum Cpolitanum, II, 662.

S. Augustinus a sexta synodo vir beate memoriæ vocatus, II, 29.

Augustus mensis plerumque Poseidon, nonnunquam Memacteron dictus Pachymeri, II, 701.

Aulax locus, II, 427.

Auro liquefacto occisus Chalyphas, I, 129, 349.

Australium hominum natura, I, 175.

Azatinus sultan Persidis Tocharorum metu fugit ad imperatorem, I, 129, 130, 609. Splendide excipitur, I, 132. Fucum ei facit imperator cum hostibus ejus fœdere conjunctus, ib. Ignavus et luxuriosus, I, 129. Conjurat in imperatorem, I, 229. Inclusus in arce Ani, I, 235. Deditur Bulgariis et Tocharis, I, 237. Eriopia petit ab imperatore, I, 265. An Christianus fuerit dubitatur, I, 267. Matrem habuit Christianam, I, 131. De regno certat cum Rucratine fratre, II, 609.

B

Baburza Tamerlanis nepos Mogolis imperium condit, II, 704.

Babylas episcopus Anycranus, II, 577.

Bsculum pastorem patriarchæ schismatici ab imperatoribus accipere soliti, II, 747.

Bahadur-ehan ultimam principis Mogulensium quando imperare inceperit, quando desierit, II, 823.

Bairas e servo fit sultan Ægypti Bundokdar dictus, II, 817. Mancipis Scythicis utitur ad militiam, ib.

Batulus magistratus Venetorum, I, 163. Trucidatus a Gennensibus Cpoli, II, 242.

Balanidiota ephelus Theodori imp., I, 33.

Baldulnus imp. Latinus Cpoli capta fugæ se mandat, I, 144. Ejus negligentia in conservando palatio, I, 161. Excipitur et affinis assumitur a Carolo Apuliæ rege, I, 165, 317.

Balneum ecclesiæ Cpoli, I, 239.

Balsamon centum annis antiquior Pachymeræ, II, 672. Conciliator ejus narratio de imperatoris prærogativa aliqua cum Pachymeræ, ib.

Bardareotæ pars regni satellitii, I, 321. Unde dicantur, I, 349.

Basilius s. Parlaam episc. Adrianopolitanus, excæcatus in perpetuum custodiam datur, I, 302.

Bastitici fratres a sultane ad imperatorem transfugiunt, I, 129. Alter magnus heteriarcha, alter Basilius excubitor, I, 130.

S. Basilius Valentis imp. dona ecclesiæ oblata accipit, I, 480. Ejus de processione Spiritus sancti testimonium, I, 481. Posteriore filio Spiritum dicit, II, 29.

Basillii Bulgaroetoni imp. cadaver repertum et honorifice humatum, I, 125.

Basilius Caballarii fil., I, 51.

Batu Selavoniam aliasque terras Mogulensibus subijcit, II, 808. Victus a Francis in Persidem recedit et Calypsum opprimit, II, 809.

Bebrices Pylopythii vexantur, II, 413.

Beclas vocabulum conflatum ex litteris initialibus quinque verborum, I, 28.

Bellagrada arx obsesa ab Italia, I, 509. Ejus situs et descriptio, I, 310.

Belocoma s. Angelocoma direpta a Persis, II, 415. Capitur ab Atmane, II, 414.

Bema quid sit, I, 611.

Berengarius Entenza Cotelanus dictus Pachymeri Mpyrgerius Tentza. Frantzi Picieriotelta, II, 770.

Berytus destructa ab Æthiopicis, I, 179.

Biscelii honor qualis sit, I, 675.

Bizya a Pharenda Tzime obsidetur, II, 629. Urbs Thracie in qua præsidium equitum imperatores habent, II, 774.

Blachernarum palatium, I, 161, 421.

Blachernensis synodus sævit in anilistites et monachis accusatos, II, 50.

Blachi qui sint, II, 663.

Nicephorus Biemnidis monachus religione et doctrina insignis aditur ab Josepho patriarcha, I, 338. Ejus sapientia, I, 339. Ejus testamentum, I, 341. Irritum factum, I, 342. Ejus scripta contra schisma, I, 477. Processionem S. Spiritus probat libello, II, 28.

Booses fl., I, 510.

Brealium hominum natura, I, 175

Bopllaris contra Cotelanos mittitur a Michaele Palæol., II, 513.

Bossilas dux Bulgarorum pro Romanis pugnantium, II, 445. Bulgaros Osphentisthalio parentes cædit, II, 446.

Captos liberos dimittit, ib. Alanis et Turcopulis contra Amogabaras præst, II, 349.

Brulas Cæsareæ episc. Athanasium Hierosolymitanum accusat, II, 615. Missus ad rem inquirendam ipse ejus sedem occupat, ib. Exauctoratur, II, 616.

Brysis arx frustra oppugnatur a Cotelanis, II, 629.

Buccularia a Persis vastata, I, 221.

Bulgari Theodorum Angelum imp. devictum capiunt, I, 82. Eorum rex Constantinus adversus Michaelæm imp. conciliatur ab Irene uxore, I, 210. Coercentur, ib. Cum Tocharis conjuncti imperatorem capere conantur, I, 231.

Ani arcem oppugnantis dedito Azatine recedunt, I, 235.

Pacem faciunt cum imperatore, I, 542. Denuo contra eum bellum parant impulsu Mariæ reginæ, I, 427. Contemnunt a sultane Ægyptii, I, 428. Vincuntur a Lachana, I, 434. Eum regem accipiunt, I, 443. Devicto Lachana a Tocharis Asanem regem agnoscunt, I, 445. Asanem fugant

Tertre in regnum evecto, I, 458. Cæduntur in transitu Scaffidæ fl., II, 446. Vicissim Romanos vincunt, ib. Eorum, mos captivos liberos dimittendi, ib.

C

Caballarii trecenti dati a domino Thebarum Joanni Notho, I, 528.

Caballariorum gens primaria Cpoleos, I, 65.

Michael Caballarius magnus constaulus perit, I, 411.

Cabasilas actuarius admonet Andronicum de periculo patris ægotantis, I, 350.

Cadaver monachi alicujus sanctum habetur, II, 480.

Cæsar. V. Strategopolus.

Callipolis a Cotelanis sehtiosus occupata munitur, II, 527. Obsidetur a Romanis, II, 528. Inducis fraude impetratis liberatur, ib. Romani iterum urbem oppugnantem fugantur, II, 545. Oppugnatur a Gennensibus, II, 605.

Caloidas excæcatur, I, 492.

Camelopardalis descriptio, I, 177.

Campanarum sonitu populus convocatur, II, 32.

Campus Furentis locus, II, 687.

Caniculum quid sit, II, 688. Ejus præfectura i. q. cancellarii officium, ib.

Caniclinus i. q. cancellarius, II, 689.

Canina arx Carolo regi data, I, 508. Itali devicti eo confugiunt, I, 315.

Canis regem significat apud Tocharos, I, 346

Cannaburius minister Irenæ Asanis viduæ, II, 509.

Canstritzis urbs capta, I, 348.

Cantacuzenorum gens primaria, I, 65.

Caracalus Nicomediensis jugum Evangelii ponit in oratione Athanasii patriarchæ, II, 146.

Carbas eunuclus trucidatur, II, 76.

Cardinales a cardine dicti, I, 340. De ea re locus Pli II papæ, 659. Eos ambit imperator, I, 209.

Carmani Alisyra duce Philadelphiam obsident, II, 421.

- Carpantas s. Carphantanes a Cazane fratre ex Indis ad successionem imperii vocatur, II, 439. Imperium suscipit, ib. Persas debellat, II, 588. Ejus imperii initium et finis, II, 825.
- Carolus Apulias rex eligitur a papa dux contra Manfredum rebellem, I, 185, 317. Devicti ragnum accipit, I, 185. Balduinus Cpoli profugo affinitate jungitur, I, 163, 317. Parat bellum contra Romanos, ib. Ejus gerendi facultatem negari sibi a papa Jolet, I, 409. Cammorum arcem in deditioem accipit, I, 508. Praesidium ei imponit, I, 509.
- Carolus quidam Muzalonem protovestiarium occidit, I, 61. Invitatus ad conjunctionem contra Michaellem imp. conjuratos prodit, I, 284.
- Carthago Aethiopiis pro arce, I, 363.
- Caspiae portae, I, 341.
- Cassianus magnus primum primum praefectus Mesothinae provinciae accusatus revocatur, II, 618. Negat se venturum nisi caveatur sibi pignorum, II, 619. Praeditus a Chelensibus capitur, ib. Peritus artis bellicae, II, 620.
- Castoria ab Joanne despotâ captâ, I, 107.
- Castrum Oblivionis carcer cur ita dictus, II, 691. Cur ab Amiano « Agabau » a Simocatta « Gilgerdon » vocetur, II, 692.
- Catanei Phocæe domini, I, 676.
- Catechumæna quid sint, I, 46.
- Catalani Rontzerio duce Cyzici dire grassantur, II, 593, 416. Unde Amogabari dicti, ib. Nonnulli domum abeunt, II, 418. Soluta obsidione Magnesiae, II, 480. In Occiduam trajecti continentem libidinis et avaritiæ edunt exempla, II, 481. Justo plura ab imperatore postulantes objurgantur, II, 486, 487. Legationes eorum ad Imperatorem irritas, II, 591, 514. Rontzerio interfecto a Romanis caduntur, II, 526. Romanos Callipoli obvios occidunt, II, 527. A Sicilia deserunt, ib. Romanos accolos maris spoliunt, II, 528. Perinthum expugnant, II, 529. Catalani ejusdem ab Andronico honoribus aucti proditio detegitur, ib. Ponas dat, II, 593. Catalani Michaellem imp. vincunt, II, 549. Regiones citra Maritzam fl. infestant, II, 562. Cubuleenses Persis produnt, II, 580. Loca Ganu monti vicina populantur, II, 585. Rhædestum frustra oppugnant, II, 586. Mare infestant, II, 592. Orestiadis territorium vastant, II, 603. Pamphylum frustra tentant, II, 603. Didymotichi obsidionem solvunt, ib. Pace sprete, II, 625. Cpolim tendunt, II, 626. Revocantur ab incepto audita suorum clade, II, 627. Fame et lue afflicti Maritzam fl. traicere cupiunt, II, 636. Infensus invicem sibi ducibus Cassandream tendunt, II, 551. E prælio ibi commisso Romofortus superior evadit, II, 632.
- Catalani belli duplex initium a Pachymere confunditur, II, 799.
- Catharus legatus reginæ Bulgarorum, I, 428.
- Catherina Balduini fil. Carolo regi Franciæ nubens ei titulum Cpolitani imperatoris affert, II, 765.
- Cazanes Kanis Tocharorum e Chalau et Apaga genus trahens, II, 262. Andronici imp. filiam ducit, II, 402. Barbaros imperium Romanum incurtare vetat, ib. Cyrum, Darium, alios sibi imitandos proponit, II, 457. Iberis Christianis in bello utitur, ib. In crucis signo magnum vincendi omen positum putat, ib. Sultanem Arabum debellat, ib. Artis mechanicæ peritus, II, 438. Deum in gubernandis hominibus imitandum censet, ib. Nummus auro purissimo ab eo cusus, ib. Tuctainem fratrem impericæ excludit, ib. Carphantanem sibi successorem designat, II, 459. Moritur anno imperii sexto, statibus quinto et tricesimo, II, 456, 439.
- Celte securigeroi custodes fidi, I, 71. Carcer his custodiendus traditur, I, 578.
- Cenchreæ arx ad Scamandrum, I, 485. A Persis oppugnatur, II, 443. Ad deditioem compulsâ incendio delctur, II, 144.
- Ceras portus Cpoleos, I, 324.
- Ceremonia coronationis Michaelis descripta, I, 195. Promotionis Joannis indespotam, I, 196.
- Chabæa arx ad Sangarim, I, 419.
- Chadenus a præsidiariis tributa exigit, I, 18. Ut Michaellem Palæol. capiat Thessalonicam missus, I, 27, 29. Clementia in eum utitur, ib. Ominatur ei iasciens imperium, I, 30.
- Chalaza Sardensis episc. Germano suadet depositionem patriarchatus, I, 296. Inde accusatus a Germano apud Imperatorem, I, 297. V. Andronicus Sardensis.
- Chaicedonensis canon a Græcis falso dictus contulisse primatum Cpolitaniæ sedt, I, 661.
- Character sigilli Michaelis imp., I, 532.
- Chalices pro Iberis cum Andronico imp. frustra de facere agit, II, 620.
- Chela arx locus exsili Josephi expatriarchæ, I, 419.
- Capitur a barbaris, II, 412.
- Chlus crudeliter diripitur a Rontzerio, II, 436. Vastatur a Persis, II, 510. Incolæ fugientes naufragio pereunt, ib. Chlilar arx terræ motu eversa, II, 235, 234.
- Chloroboscus. V. Joannes.
- Chosroes Anasaranus rex Persidis, II, 686.
- Chrsimate innunguntur qui se ad ritum Græcum adjuvant, II, 520.
- Christiana religio floret apud Megulenses, II, 767.
- Chumnuus (Joannes) accusat Veccum, I, 376.
- Chumnuus (Nicephorus) mysticus Theodoro Muzalonî ægotanti intimus minister, II, 164. Protovestiarius et præfectus ceniciei creatur, II, 193. Ejus filia sponsa destinatur Alexio principi Lazorum, II, 287. Et Joanni despotæ Andronici fil., II, 289.
- Chumnuus (Theodoros) legatus ad Rontzerium re infecta redit, II, 508.
- Chuttluchaimus Pachymeri dictus quem Arabes Koldu Sahum vocant, II, 825.
- Clerici urgentur et vexantur ab imperatore, I, 586. 790. Templo exclusi velis preces persolvunt, II, 19. Suspenduntur per Josephi ministros, II, 21. Dum consecratur Gregorius sero in templum admissi dimittuntur sine liturgia, II, 16. Communionem frustrantur pane profano sibi per fraudem dato, II, 48. Tomo Gregorii Cyprii subscribere recusantes mutantur, II, 111. Gregorium accusati in judicio adsunt, II, 124. Donantur ab eo, II, 153. Vexantur a Saba monacho, II, 165. Ab Andronico, II, 165. Oppressi ab Athanasio patriarcha, II, 642. Litteras ad eum mittunt, II, 643.
- Cocci monachi, I, 489.
- Colonea a Joanne despotâ captâ, I, 107.
- Colyba quæ sint, I, 574.
- Cometa anni 1264, I, 647. A. 1664, I, 618. A. 1693, I, 649. Cometa Cpoli apparens describitur, II, 304.
- Concilio Muzalonis protovestiarii, I, 41. Michaelis Palæol., I, 49. Ejusdem de urbis expugnatione, I, 155. Ad populam de schismaticis, I, 275. Ad ecclesiasticos, I, 457.
- Conjuratio contra imperatorem detecta et punita, I, 284.
- Constantinopolis capitur a Græcis, I, 140. Ab imperatore intratur, I, 159. Ordinatur, I, 165. Munitor, I, 186. Quando a Latinis captâ, I, 694. Quando a Græcis recuperata sit, I, 722.
- Constantinopolitanus patriarchatus ordine quartus ambitione in secundum promotus, I, 661.
- Constantinus dictus Michael Palæol. in infantia, I, 301.
- Constantinus Melangiorum episc., I, 102.
- Constantinus Thecus Bulgarorum princeps Irenæ Theodori imp. fil. ducit, I, 56. Concitatus ab ea contra Michaellem imp., I, 138, 210. Irrumpit in fines Romanos cum Tocharis conjunctus, I, 231. Colihetur, I, 210. Irene mortua Mariam Michaelis imp. neptem ducit, I, 312. Prælio a Lachana victus interficitur, I, 452.
- Constantinus Melec Azatinis sultanis fil. Cpoli baptizatus et educatus, II, 612. Ne sultan fiat ab Andronico imp. impeditus, II, 615. Pegarum præfecturam ab eo accipit, ib.
- Constantinus Magnus Helenæ matris statuam in Strategio foro collocavit, II, 662.
- Contoskelium instauratur, I, 565.
- Contus i. q. comes, I, 181.
- Coronato Michaelis Palæol. prima, I, 101. Secunda, I, 173. Andronici cum conjugè, I, 318.
- Corone terræ motu concussa, II, 593.
- Corones interpres missus ad Catalenos, II, 564.
- Cortazes Cretensium dux suspectam habet Philanthropeni cunctationem, II, 221. Philanthropeni sibi proditum hosti tradit, II, 224.
- Cosmas Sopolii oriundus cum fratre et filio sit monachus, II, 182. E monasterio ejicitur, ib. Liberatus in insulam solitariam secedit, II, 183. Instauratur imperatori, ib. Confessarius ejus et patriarcha sit, ib.; II, 181. Joannis nomen assumit, II, 185. Baculo pastoralis et dibambulo honoratur, II, 186. Solos monachos ad episcopatus evehit, II, 187. Imperatori invitus assentitur, II, 197. De scriptis Athanasii repertis cum eo deliberat, II, 249. Ægre fert non consuli se ab eo super Simonidis nuptiis, II, 279. Imperatori propter consilium filiz danda in matrimonium crali Serbiæ iratus, II, 281. Edes patriarchales intrare recusat, II, 283. Placatus ab imperatore officium patriarchale resumit, II, 292. Obstat restitutioni Joannis Ephesini, II, 299. In monasterium secedit, ib. Accusatus ab episcopis, II, 300. Ultro adit imperatorem cumque sibi reconciliat, II, 302. Voce divinitus edita imperatum sibi ait ut Ecclesiæ regendæ munus resumat, ib. Oppugnatur ab episcopis II, 337. Hilarionem Scyrbriensem frustra

criminatur, II, 539. Patriarchatu cedit, II, 541. Imperatorem sibi insidiantem anathematis interminatione turbat, II, 375. Auathema tollit, II, 380. Sozopolim recedit, II, 384. Ab Osphentisthlabo mittitur ad imperatorem, II, 624.

Cosmidii monasterium, I, 475. Arx diruta, II, 592. Cotaaitza monachus e Periblepti monasterio in monasterium Maximum traducitur, II, 66. Inde aufugit, II, 67. Triballis iunctus Romanos vexat, II, 257. Adjungit se crali, ib., 271. Ab eo imperatori deditur, II, 285.

Cozylenis antistes consecrat Georgium Cyprium, II, 44. Philippo magno domino confessorius, ib.

Crales Serhiæ perfidus, I, 530, 532. Fines Romanos incursat, II, 257, 271. Inconstans, II, 272. Plures uxores habet, ib. Libidinosus, II, 275. Simonidem vix octennem Andronici imp. fil. in matrimonium accipit, II, 285. Coniugium imperatori tradit, ib. Ab imperatore honorifice excipitur, II, 286.

Creta terræ motu concussa, II, 595. Cretenses a Latinis subacti militatum in Asiam transcunt, II, 209. Philanthropo auxiliare, II, 210. Ejus cunctationem suspectam habent II, 221. Eum produunt, II, 224.

Crotonæ episc. honoratur ab imperatore, I, 360. Crucis gloria causa bellandi Francis, I, 363. Cubiclea arx a Persis oppugnatur, II, 580. Cudumenes Troianopoleos episc, I, 531. Cula arx, II, 135.

Cursiles Alanus sororem Cuximpaxi in matrimonium dat, II, 575. Cutrizaces anctor consilii expugnandæ Cpoleos, I, 118. Ad id exsequendum plurimum confert, I, 129.

Cuximpaxis uomen sonat principem Hieromagorum, II, 590. Tocharus superstitionis Persicæ antistes, II, 545. Christianus fil, ib. Piliam Solympaxi collocat, ib. Suspicionem perfidiae incurrit, II, 546. Ab Andronico missus ad delinendos Alanos cum his se coniungit, II, 533, 574.

Cydon (Joannicus) episc. Thessalonicensis ex præfecto Sosandrorum, I, 126.

Cyprî rex filiam Michaeli Andronici fil. uxorem dare recusat nisi probante papa, II, 205.

Cyprîus. V. Gregorius.

Cyriilli testimonium de processione S. Spiritus, I, 585; II, 50. Filium vocat os Patris, ib.

Cyriillus Tyrius a Syria eligitur Antiochenus patriarcha, II, 56. Dionysium Pompeianopolitanum in aditu sedis prævertit, ib. Ut sui electio rata habeatur Cpolim vent, II, 122. Assignatur ei diversorium in monasterio Hodegorum, II, 125.

Cyziceni a Catelanis oppressi, II, 399. Cyzicenus episc. Georgius legatus ad papam, I, 574. Theodoros dire vexatus a schismaticis, II, 55.

D

Dacibya arx, I, 192; II, 103. Damasceni testimonium de processione S. Spiritus, II, 489.

Damascus funditus eversa, I, 179.

Daniel Cyzicenus tomum Gregorii vituperat, II, 116. recusari ei testimonium sanæ doctrinæ vult, II, 128, 129. Objurgatus ab imperatore in custodiam datur, II, 129.

Daphnusia insula oppugnata a Latinis, I, 138. Liberata, I, 145.

David Mepe Iberiæ, I, 216. Debilitatio imperii sub Andronico unde orta, II, 208, 515.

Decretum de fide a Vecco anctum, II, 52. Demeirias turbis munitur, II, 71. Ab imperatore Theophanoni destinata dotis loco, II, 284. Ea mortua ante nuptias repellitur, ib.

Demetrius Michaelis despotæ fil., I, 242. Patre mortuo Michael vocatur, I, 439. Duceit Annam Michaelis imp. fil. ib. Deputati quod munus habeant in equitatu, II, 668.

Desposyni dignitas qualis sit, II, 182. Despoticæ dignitatis quæ sint insignia, I, 357.

Diakinesima quæ sit hebdomadas, II, 50, 667. Diapambulum quid sit, II, 669 sqq.

Dicaophylax Scutariotes testis contra Josephum, I, 598.

Dicanicium quid sit, II, 678. Didymium Miletii arx nunc dicta munitio Duorum Collium, II, 214.

S. Diomedes monasterium, I, 113. Dionysius Pompeiopolitarus electus patriarcha Antiochenus a Cyrillo æmulo præoccupatur, II, 56.

Drynis contra Andronicum rebellionem molitur, II, 595. Convictus perpetuo carceri addicitur, ib.

Ducas magnus heteriarcha ad Amogabaros legatus, II, 502.

Dyrrachium terræ motu evertitur, I, 335. Instauratur et occupatur ab Ilyriis, I, 508.

E

Ecaterna. V. Ecaterina. Ecclesiarchus adhibitus a schismaticis ad ordinandum Gregorium Cyprium patriarcham, II, 46.

Eclipsis solis a Pachymere ambigue designata, I, 693. Suo anno reddita, I, 700. Ejus epilogramus, I, 704. Ea quæ a Gregora memoratur quo anno contigerit, I, 735. Eclipses non portantur adversa, I, 716.

Elizæ (S.) arx a Turcis obsessa Latinis Christianis se dedit, II, 621.

Eltimeres s. Eltemeres Chroni despota Romanos vincit, II, 266. Radosthlabum excæcatum remittit et duces Romanos captos Osphentisthlabo donat, II, 267. Inclinat se ad partes imperatoris, II, 538. Propterea oppugnatur ab Osphendisthlabo, II, 562.

Encopia quid sint, I, 263, 355.

Eucone Mancus filia a Pantoleonte adoptata Ostphentisthlabo nubit, II, 265.

Eonopolites spado magnus drungarius custos sepulcri Michaelis imp. Athanasium monachum Andronico imp. offert, II, 107. Michaelis imp. ossa Selybriam deportat, ib.

Ephesi episc. Niaeophorus patriarcha factus, I, 117. Moritur Nymphæi, I, 126. Isaac arbitri conscientiam imperatoris, I, 431. Procurat ab imperatore promulgari novellam de stauropoggiis, ib. sqq. Clam infensus Vecco, I, 479 sqq.

Ephesus ex pilatur a Rontzerio, II, 436. Capitur a Sasane Persaracha, II, 589. Templum ibi S. Joannis diripitur, ib.

Ephraimus Cosmæ patriarchæ fil. male ab eo præfectus dispensandis rebus ecclesiæ, II, 500.

Epicombia quid sint, I, 561.

S. Epiphanii testimonia de processione S. Spiritus, II, 50.

Episcopi propter communionem cum Latinis trimestre suspensi, II, 21.

Epsietopulus libello accusat Arsenium patriarcham, I, 257.

Eubœenses Athanasium Alexandrinum apud se diversantem de Eucharistia tentant, II, 595. Respondere nolenti vivicomburium minantur, II, 594.

Eucharistiæ reliquiæ pueris comedendæ dantur, I, 268, 535.

Euchelæum quid sit, I, 564.

Euchita vocatur Athanasius patriarcha ab Arsenianis, II, 478.

Evangelii codex episcopis dum ordinantur imponi tanquam jugum solitus, II, 683.

Exarchus Pisanus ob electos e monasterio Latinos per sicarios vulneratur, II, 538.

F

Fabæ cornu tactæ quæ dicantur, II, 693. De his loci Platonis, Theophrasti, Plutarchi declarati, ib.

Faces accendi solitæ ob memoriam defunctorum, II, 279.

Famosi libelli clam sparguntur, II, 245, 520, 576.

Ferdinandus Balearici regis fil. ad conciliandos inter se Catelanos missus frustra in eo laborat, II, 775.

Festa Græcorum a priadiana vespera iuculari solita, II, 726, 738.

Festum Acathisti quando celebretur, I, 257. Ejus origo, I, 557. Hypapantes festum, I, 453.

Fishella qualla et quo usu sint in sacro altari, II, 674. Fortuna vulgo credita favere magnis ducibus, II, 210.

Forum Magnum Cpoleos incendio deletum splendidius reficitur, II, 478. Forum Constantini primum Strategium, deinde Augustæum dictum, II, 662.

Frangopulus. V. Phrangopulus.

Frates duo Catelani e turri igne circumdata se præcipitant, II, 535. Fratris titulum ab imperatore sultani tribui licitum esse quidam censent, II, 216.

Frerii [Fratres Prædicatores] ad imperatorem missi a papa, I, 571. Iisdem imperator nuntiis ad papam mittuntur, I, 589. Monasterium conducti Cpoli, II, 556. Inde pelluntur, II, 557. Eubœenses in Athanasium Alexandrinum

concitantur, II, 594. Hierosolymitani Rhodi arcem ab imperatore frustra sibi expetunt, II, 635.

Fridericus Siciliæ rex, I, 181.

Furni castrum Persis deditum a Rontzerio recuperatur, II, 436

Furuus sanctus, II, 80.

G

Gades nomen quid ex origine significet, II, 692.

Galata arx ab imperatore oppugnata, I, 122. Genuensibus concessa, I, 168.

Ganelonimen locus, I, 288.

Galenus missus ad Arsenium exsulem, I, 286.

Galesiota Galactio excæcatus a Michaeli imp., II, 17. Templum explat, II, 20. Andronicum Sardensem magistrum prodit, II, 65.

Ganus mons, I, 235. Regiones et subjacentes occupatæ, II, 585, 607.

Gasmuli qui dicantur, I, 509, 550.

Gemistus commentariensis ecclesie, I, 290.

Gennadius monachus Cpolititanus objurgat, II, 21.

Gennadius olim episc. patriarchatum recusat, I, 159. Imperatorum monet ne clerum contemnat, II, 167.

Genenses Venetis ante inferiores postea potiores, I, 119. Quidam eorum montana Phocææ dono accipiunt, I, 420. Nonnulli invito imperatore Cpolim præterverti graviter mutantur, ib. A Venetis dissentit, II, 232. Ab his coacti Galatam deserunt inque regionem circa Blacheras migrant, II, 237 sqq. In Venetis urbis inquilinos grassantur, II, 212. Male cum Alexio Lazorum principe pugnant, II, 449. Trapezuntis suburbium incendunt, ib. Pacem cum Alexio facere coacti, II, 450. Contra Catalanos Siculosque bellum parant, II, 489. Tentantur a Catalanis ad favendum ipsis, II, 534. Monachos Latinos ulciscuntur, II, 536. Andronico sibi propterea irato reconciliantur, II, 535. Cum eo conspirantes Catalanos prælio navali vincunt, II, 540. De pretio opis bellicæ cum Andronico dissentit, II, 544. Susdent Tenedensibus obsessis ut imperatoris se dedant, II, 536. Classem imperatori auxilio mittunt, II, 597. Quatuor triremes ei commendant ad custodiendas Abydi fauces, II, 600. Cum reliqua classe Callipolim oppugnant, II, 608.

Georgius Acropolita magnus logotheta docet rhetoricam, I, 283. Punit obtractantes Josepho patriarchæ, I, 516. Dicitur fuisse liberioris conscientiæ, ib. Defenditur, I, 653. Interest judicio de Vecco, I, 377. Legatus ad Gregorium X papam conciliationem Ecclesiarum perficit, I, 584. Quando mortuus sit, II, 725.

Georgius Cyrius adjuvat imperatorem ad reconciliandas Ecclesias, I, 374. V. Gregorius Cyrius.

Georgii Nostongi arrogantia, I, 65.

Georgius Pachymeres. V. Pachymeres.

Georgius Serlus legatus a crale artificiose agit cum legatis Michaelis imp., I, 832.

Georgius Moscumpar christophylax spurium esse testimonium S. Damasceni asserit, II, 92. Loco cedit, II, 115. Aliud præterea nomen habet, II, 99, 740.

Georgius Alaiorum dux Rontzerium Casarem interficit, II, 825.

Germa locus, II, 425.

Germanus Adrianopoleos episc. creatur patriarcha, I, 278. Eius mores, incertum et vita, I, 279. Factio in eum confecta, I, 281. Holobolum scholæ præficit, I, 382. Patriarchatu cedit, I, 229. Dona imperatoris recusat, I, 301. Legatus mittitur in Pannoniam, I, 318. Ad Gregorium X papam, I, 384. E naufragii periculo evadit, I, 396. Pacem Ecclesiarum perficit, I, 398. Eius patriarchatus initium et finis, I, 750.

Germanus Acacii fil. creatus episc. Heraacleensis ad inaugurandum Cyprum, II, 45. Ab eo se abscondit, II, 153. Exactoratur, ib.

Gidas a Theuderico mittitur ad componendas Amogabarorum discordias, II, 640. Ei se subicere Catalanis recusant, II, 641. Bello civili inter Catalanos orto vincitur a Romoforto, II, 652.

Gilgerdon quid significet, II, 692.

Gilva insignia prætoris dignitatis, II, 517.

Glabas curpales Mesembream recipit, I, 350. Tarchaniota et magnus constaulus Tocharis præficitur, II, 12. Contra cralem Serbiæ missus, II, 271. Bello parum profectus suadet imperatori ut pacem cum eo faciat, II, 372. Mittitur comes Michaelis imp. junioris in partes Occiduas, II, 455. Rei militaris peritissimus, ib. Podagra laborat, ib. Glabatus inter primos murum Cpoleos conscendit, I, 142. Gradus cognationis quales sint Græcis, I, 620.

Gregorius X papa creatus imperatorem invitat ad conciliandas Ecclesias, I, 569. Cpolim mittit qui id negotium urgeant, I, 371. Pace facta proclamatur Cpoli patriarcha œcumenicus, I, 599. Carolum regem prohibet a bello Græcia inferendo, I, 409.

Gregorius Cyrius synodo contra Vericum interest, II, 25. Josephitis gratiosus, II, 42. Designatur patriarcha eblanditis imperatoris suffragiis, ib. Monachus et diaconus factus, II, 44. Postremum inauguratur patriarcha, II, 45. Gregorii nomen accipit antea Georgius vocatus, II, 64. Invitus tolerat vexationes antistitum, II, 53. Non permittit ut Arseniani sectæ sum veritatem ostento divino probare tentent, II, 60. Arsenianos excommunicat, II, 64. Solemni colloquio disputat cum Vecco, II, 90. Et demandatur, ut totum contra Latinos scribat, II, 111. Tomum firmari curat subscriptionibus imperatoris et antistitum, ib. Corrige totum recusat, II, 120. Propterea nonnulli se ab eo ut hæretico abscondunt, ib. Patriarchatu cedit, II, 121. Migrat in hospitium S. Pauli, II, 125. Apologiam sui scribit, ib. Judici subeundi occasionem cupide arripit, II, 421. Consensit in abdicationem si detur sibi testimonium incorruptæ doctrinæ, II, 126. Quo concessio, II, 129, dat scripto conceptam abdicationem fraudulentam, II, 150. Ignoscit adversariis, II, 152. In monasterium Aristenæ secedit, II, 153. Cum Germano Heraacleensi et Neophyto Prusaensi a se exactoratis in gratiam redit, II, 153. Eligit hospitium Kaulenæ, ib. Melitas ejus alumnus, II, 585.

Gregorii monachi vaticinia, II, 183, 186.

Gulielmi turris, II, 417.

Gulielmus, Achaïæ princeps, I, 83. Captur a Romanis, I, 86.

Gulielmus Joannis Thebarum magni domini frater Joannis Nothi gener, I, 328. Fratri succedit in domo Thebarum, I, 415.

H

Hæmus mons ditionis Bulgarorum, I, 210.

Hagobansæ nomen Castris Oblivionis, II, 692.

Hales Amurii fil. patre mortuo etiam Amurii dictus Melecum occidit, II, 527. Romanas regiones incursum, II, 430. Ad acris infestandos Romanos incitatur æmulatione Atmanis, II, 352. Expellit sibi ab Andronico imp. Iateramam ad Sangarim, II, 460.

Hayto rex Armeniæ Cpoli monachus factus, II, 732. Visum divinitus recuperat a Sebatho fratre excæcatus, ib. Heraclæa Ponti quo anno a Persis capta sit, I, 749.

Heraclideanæ urbe diruta Selybriam migrant, II, 586. Heraclii sententia illustrata, I, 656.

Hermi arx prope Magnesium, I, 59.

Hesychtus emendatus, I, 594.

Heteriarchas admissionibus præfecti, I, 521.

Hieri arx oppugnatur a barbaris, II, 412. Qui eam tenent eum Turcis pacem facere coguntur, II, 637.

S. Hieronymus a Damasus eruditus et S. Basilii æqualis processionem S. Spiritus ex Filio docet, II, 29.

Hilarion episc. Selybriensis criminatur Cosmam, II, 337. Ab eo accusatur, II, 539. A quibusdam damnatio ejus impeditur, II, 540.

Hilarion monachus cum manu collecta feliciter contra Persas pugnat patriarcha frustra eum prohibere conante, II, 596 sqq.

Manuel Holobolus mutilatur naso et labris, I, 192. Præficitur scholæ ecclesiasticæ, I, 282. Ab Andronico imp. adhibetur ad conciliandas Ecclesias, I, 374. Nicæam relegatur, I, 394. Inde arcensitus ignominiose per urbem traditur, I, 394. Synodo contra Veccum interest, II, 23. Cum eo disputat, II, 90.

Hoplotheca sacra liber magnæ auctoritatis apud Græcos, II, 51.

Hulacu Pachymeri Chalau dictus, II, 812.

Hyacinthus monachus intimus Arsenio, I, 294. Dux Arsenianorum in conventu Atramytiensi, II, 59. A Gregorio patriarcha excommunicatus in eum rebellat, II, 64. Pyroclaturum Arsenianorum dux cæsteris Arsenianis dissidentit, II, 154. Iis reconciliatus, II, 207. Ab imperatore in carcerem conjicitur, ib. Post eius mortem Arsenianorum factio nihilominus viget, II, 555.

Hyampolis arx ab Elumere dedita Osphentisthlabo, II, 558.

Hyperpyron nummus Græcis usitatus, II, 722.

Hypoplacæ Thebæ locus, II, 58.

I

Iberia Mepe David, I, 216.
Icarius princeps Anemopylarum deficit a Latinis ad Romanos, I, 410. Joannem magnum dominum Thebarum capit, 411. Classi praeficitur, II, 413. Ejus frater pugna victus captus, I, 411.
Ignatius (S) plebem episcopis obedire jubet, II, 464.
Ignatius episc. Romam missus, I, 462.
Ignatius Rhodius monachus, I, 293.
Imago Delphica lacrymat, II, 81. S. Georgii sanguinem profundit, II, 82. Urbis Cpoleos terrae motu dejicitur, II, 254.
Imber ingens, II, 268.
Incendium Galatae duplex Gregorio patriarcha, II, 178. Cpoleos, ib., 8. 381.
Indictiones Graeci a Septembri numerant, II, 798.
Insectum vivum auri insidens surditatis causa, II, 453.
Insula Principum a piratis occupata et vastata, II, 324.
Inolante Theodori Palaeol. fil., Aymoni Sabaudiae comiti nubit, II, 775.
Irene Theodori imp. fil., nubit Constantino Techo, I, 58. Virum contra Michaellem imp. concitat, I, 210.
Irene Asanis vidua. V. Palaeologa Irene.
Irene Montisferrati marchionis fil., nubit Andronico imp. viduo, II, 87. Coronatur, II, 88. Nuptias Joannis fil. cum filia praefecti caniceo differri cogit, II, 287. Tandem in eas consentit, II, 378. Thessalonicam profecta, ib. cogit copias in subsidium imperatoris, II, 557.
Isaacus episc. Smyrnensis, I, 126.
Isaac episc. Ephesinus confessarius Michaelis imp., I, 43.
Isensus Vecco patriarchae, I, 479. Procurat promulgari novellam de stauropegia, I, 432.
Isaacus Melecus Persarum satrapa in Caelanos perfidus, II, 591. Se iis purgat ib. in Asiam trajectus cum imperatore tractare pergit, II, 592, 608. Persuadet Persis ut Amogabaris deserant, II, 631. Traditus Amogabaris poenas dat, II, 632.
Ithamar Nicephori despotae fil. Michaeli Andronici fil. sponsa offertur, II, 200. Ea nuptias ab episcopis propter consanguinitatem non admittuntur, II, 201. Philippo regis Apatiae nepoti nubit, II, 202.
Iznicmid Arabibus dicta Nicomedia. et Iznic Nicæa, II, 631.

J

Jacobus minister olim Ronzerii a Romanis captus, II, 563. Legatus ab Andronico ad Caelanos pacis causa, II, 564. Nichil proficit, II, 572.
Jacobus praefectus monachis Athonis montis, unus e tribus ejectis ad patriarchatum, II, 159.
Januarius mensis Atheniensibus Lenæon dictus, II, 699.
Jasites Job electus a schismaticis ad componendum libellum imperatori offerendum, I, 580. Auctor est Josepho patriarchae palam jurandi se nunquam consensus in pacem Ecclesiarum, I, 382. Relegatur Chabram, I, 419.
Jasites Melias ignominiose tractatus per Cpolim, I, 594.
Jatropulus logotheta domesticorum, I, 532.
Joachimus Bulgarorum patriarcha legatus ad imperatorem missus Osphenthisthabum obsidem patri reducit, II, 267. Ab Osphenthisthabo necatur, II, 268.
Joannes Batatza imp. Michaellem Palaeol. custodiæ mandat, I, 21. Liberat, I, 22. Theodorum fil. optime erudit, I, 58. Contra Tocharos arcem munit bellumque parat, I, 134. Egrotans sanitatem recuperat eleemosynis, I, 70. Parcus, I, 68. Vocatur Romanorum pater, I, 69. Annam Sicubam senex ducit, I, 181. Ejus mors et tempus imperii, I, 693. Negligentiam custodum ærarii punit, II, 296. Apparuisse creditur post mortem, II, 400. E eleemosynariis dictus, II, 401.
Joannes Theodori imp. fil., patri succedit admodum adulescens populum Muzalone tutore, I, 59. Optimates ei insidiantur, ib. A tutore defenditur, ib. Occiso Muzalone de tutela ejus certatur, I, 64. Michaellem Palaeol. tutorem declaratum, I, 66. Imperii collegam admittit, I, 81, 96. Coronatione frustratur, I, 101, 175. Exactoratura tutore, I, 127. Excecatus, I, 191. In arcem Dacihyzæ includitur, I, 192. Ejus amici mutantur, ib. Pseudojohannes imperator declaratus a Zygeus ad Persas fugit, I, 193, 206.
Joannes Cheroboscius s. Matzucatus in carcerem con-

jicitur, II, 442. Inde elapsus contra Persas feliciter pugnat, ib. De ejus exitu varii sermones, II, 445.
Joannis (S.) Damasceni corpus Arsenianis ad prohibitionem ipsorum doctrinam conceditur, II, 40. Ejus de processione S. Spiritus testimonium, II, 51, 110. Explicatus a schismaticis, ib.
Joannes Glycys petitionum minister, I, 168. Mittitur legatus in Cyprum et Armeniam, II, 205.
Joannes Ephesinus absens tomi Gregoriant accusatoribus ascriptus, II, 116. Adventu suo turbas auget, II, 122. Testimonium sanæ doctrinæ Gregorio dari velat, II, 128. Ab imperatore custodiæ mandat, II, 129. Ejus liberatio a Cosma patriarcha impeditur, II, 298.
Joannes Lazorum princeps moritur, II, 270.
Joannes magus dominus Thebarum auxilium mittit Joanni Notho, I, 328. Vincitur et captus ab Icario, I, 411. Liberatus in patria moritur, I, 414.
Joannes Michaelis despotæ fil. nothus Achaia principem Romanis prodit, I, 84. Megalobachitis praest. I, 83. Fines Romanos incurrat, I, 507. Sebastocrator creatur, I, 508. Andronicum Tarchaniotam ab Andronico transfugam excipit, I, 322. Obsessus clam elabatur, I, 326. Patras obsessas liberat, I, 328.
Joannes Parastron legatus a papa ad imperatorem Ecclesias conciliaturus, I, 371; II, 22.
Joannes Tarchaniota. V. Tarchaniota.
Joannes quidam ab Joanne Duca honoribus ornatus, II, 546.
Joannes Veccus. V. Veccus.
Joannicus Cydon. V. Cydon.
Joannicus Ternicopulus. V. Ternicopulus.
Josephita. n. e. assecta Josephi ab Arsenianis impugnantur, II, 59 sqq. Consentunt cum iis dijudicatione controversiarum per ignem, II, 61.
Josephus uxorem habens clero domestico Irenae ascriptus, I, 504. Monachus et confessarius imperatoris, I, 256. Dissuadet imperatori ne absolutioem a Germano accipiat, I, 290. Eligitur patriarcha, I, 504. Ejus mores et ingenium, ib. imperatorem anathemate solvit, I, 506. Factionem contra se conflantem opprimere conatur, I, 514 sqq. Proficiscitur in Orientem monachos sibi conciliaturus, I, 538. Ecclesiarum pacem impedire studet, I, 579. Exactoratur, I, 398. Comiter agit cum Vecco successore suo, I, 415. Relegatur Chelam, I, 419. Imperatori offenso satisfacit, I, 506. Decrepta ætate suæ in thronum restitutioni assentitur, II, 16. Tantum non exanimis portatur ad patriarchales sedes, II, 19. Ejus ministri pro arbitrio agunt, II, 30. Obiit, II, 58.
Judæi ad carnificis ministerium adhiberi soliti, II, 229.
Justinianus pons super Sangarim, II, 550.

K

Kanis Tocharorum Cazanes, II, 456. Id vocabulum diversum a Chane, II, 689.
Kublai Moguleusis imperator, II, 814.

L

Laceras primus in montia Cpo.eos ascendit, I, ..
Lachanas e subulco dux exercitus, I, 430. Constantinum Bulgariae regem victum occidit, I, 452. Maria ejus vidua in matrimonium ducta coronatur rex Bulgariae, I, 441. Crudelis in captivos, I, 445. Rebellant in eum Bulgari ejusque uxorem dedunt Romanis, I, 446. Ternoium obsidet, I, 466. Romanos bis vincit, ib. Supplex a Noga trucidatur, ib. Pseudo-Lachanas fraude deprehensa in carcerem conjicitur, II, 188, 192.
Lamines dux Persarum bello infestat loca Coolsi adjacentia, II, 316.
Laqueo reos strangulare Itolorum non Graecorum moris, II, 425.
Lardea arx ab Osphenthisthabo munita, II, 558.
Latini Cpoli pelluntur, I, 144. Praelio navali a Romanis vincuntur, I, 531. Admissi ad communionem pacis Ecclesiarum facta, I, 599. Eorum clades ad Bellagrada, I, 508. Capti in triumpho ducuntur et carceri mancipantur, I, 515.
Laura locus, I, 414.
Lazarus Gorionites excecatus interest conventui Atramyttiensi, II, 59. Vocatur ab Andronico imp. ad colloquium nocturnum, II, 351.
Legati Michaelis imp. ad papam, I, 168, 209, 381, 505. Ad Tocharos et Aethiopes, I, 174. Ad regem Pannoniae, I, 317. Ad caesarem Serbiae, I, 351. Ad regem Fraeciae, I,

361. Papæ ad imperatorem, I, 369, 398. Andronici imp. ab papam infecta re redeunt, II, 245. Legati gentium exterarum ab imperatoribus in atrio excipi soliti, II, 663. Leges Tocharorum earumque iator, I, 345. Lemous expulatur a Rontzerio, II, 436. Leo præfectus orphanotrophii legatus ad Venetos, II, 245. Leo III papa non admittit additionem ad symbolum, I, 663. Leovitius prædicans ex eclipsibus futura vanitatis notatus, I, 719. Libadarius protovestiarita et Sardibus præfectus sollicitus propter rebellionem Philanthropeni, II, 220. Cum Cretensis de ejus prodicione agit, II, 225. Contra eum ducit, II, 226. Eum proditum sibi capit, ib. Judæis excecandum tradit, II, 229. Ob rem bene gustam, honoribus augetur, II, 251. Logariastæ quale officium sit, II, 700. Lucas episc. Bizyensis, II, 377. Lucas præpositus monasterio Pantepoptæ, II, 185. Ludovicus (S.), Redefrans dictus ab Arabibus, II, 811. Ludovicus Celotius defensus, I, 615. Lunæ eclipsis visa a. Chr. 1502, II, 791.

M

Macarius Columba accusatus perduellionis penas dat, 489. Excecatus interest conventui Atranytiensi, II, 59. Vocatur ab Andronico imp. ad colloquium nocturnum, II, 334. Macarius episc. Pisidia, I, 287. Macarius Achridensis benedicit nuptiis cralis cum Simonide, II, 285. Machrama Rontzerii jussu interficitur, II, 437. Macronus cubicularius excecatus, I, 207. Madytus arx ab Amogabaris expugnatur, II, 578, 602. Magedones Romanis subjecti, I, 220. Vexantur a Persis, I, 311. Magnesia ad Herum delecta ad custodiam Joannis principis, I, 59. Servatur ibi pecunia publica, I, 71. Occupatur ab Attaleota, II, 428. Magnesienses rebellantes contra Rontzerium, II, 439. Diu ab eo obsessi, II, 440. Tandem liberantur, II, 480. Magnus dominus princeps Thebarum, I, 528, 655. Majus de Belicurio Theodori imp. filium ducit, I, 180. Manda s. Mercurius domesticus ecclesiæ in Apuliam missus, I, 475. Manfredus Apulias rex Michaelis Angeli despote gener, I, 82. Auxilia socero mittit, I, 85, 89. A papa deficiens debellatur a Carolo fratre, I, 185. Regno spoliatur, I, 317. Mantachias Persa Tralles capit, I, 472. Manuel Genuensis Phocææ dominus, I, 420. Manuel patriarcha pro Michaelæ Palæol. apud Joannem imp. intercedit, I, 23. Consentit in obedientiam erga papam, I, 374. Manuel episc. Thessalonicensis non consentit in coronationem solius Palæologi Joanne puero excluso, I, 102. Nicolaus Manuelites præfectus Nicææ, I, 246. Marcus Hieræ monachus, I, 290. Marcus monachus commentarium edit, II, 117. Maria regis Armeniæ fil. sponsa destinatur Michaeli Andronici fil. II, 205. Ægyptans in itinere Rhodum defertur, ib. Ejurato ritu patrio ungitur, II, 206. Maria Eulogiæ Palæol. fil. V. Palæologia Maria. Maritza fl., II, 562. Marmaritzensis licet simoniacus unicus tamen indubie ordinationis episcopus ab Arsenianis indicatur, II, 356, 761. Marmutzas dictus Germanus patriarcha, I, 282. Marpu vox coelitus missa, I, 27. Martinus IV papa Michaelē imp. excommunicat, I, 305. Martinus mensis a Pachymere plerumque Cronius semel Boedromion dictus, II, 665. Marules magnus archon milites ægre continet ab ulciscendis injuriis Cætanorum, II, 417. Persas fugat, ib. Spolia Cætanis concedit, II, 418. Mittitur ad arcescendos Cpolim Rontzerium ejusque socrum, I, 305. Magnus dux creatus decipitur a Romoforto, II, 587. Jubetur Thasi arcem recuperare, II, 638. Æni arcem obsessam liberare, ib. Maryandent vexantur a Persis, I, 221. Cantus lugubris artifices, I, 635. Maurozomas suspectus impudicæ consuetudinis cum matrona principe moritur, II, 156. S. Maximi martyris verba de processione S. Spiritus ut spuria rejiciuntur, II, 109. Maximus Planudes legatus missus ad Venetos, II, 243. Megaloblachitæ Joanni despote subjecti, I, 85. Megistanum insigniæ magno logothetæ concessum, II, 59. Melas fl. II, 351. Meleæ arx a Persarum obsidione liberatur, II, 627. Melec sultan detentus ab imperatore, I, 131. Melec Azatinis sultanis fil. Tocharorum Kanem sibi conciliat, II, 527. Satrapas Persarum sibi subjicit, II, 528. Victus ab Amurio ab Persas fugit, ib. Uxor ejus Cnoli ad eum proficiscitur filiam obsidem relinquens, II, 612. Amurium supplicem trucidat, II, 528. Ab Hale Amurii fil. occiditur, II, 529. Meletius multandus Romam missus, I, 462. Meletius cognomento Sanctus lingua privatus cooperatur restitutioni Josephi, II, 17. Melius lasites ignominiose inductus per urbem, I, 591. Meliteniota archidiaconus adjuvat reconciliationem ecclesiarum, I, 574. Dignitate in perpetuum privatur, II, 21. Vecco socio carceris mortuo adjungitur Melechitæ, II, 271. Melotino cralis Serbiæ fil. despondetur Anna Michaelis imp. fil., I, 550, 585. Menos monachus renuntiat Andronico imp. vaticinium Athanasii expatriarchæ, II, 359, 472. Mepo Iberiæ Joannis despote filium notham ducit, I, 216. Mesazon nomen magistratus, I, 552. Mesembrea Andronico imp. tradita, I, 550. Ab Ospanthlabo occupatur, II, 601. Mesites, i. e. primicerius notariorum, I, 257. Mesothinia nomen legionis vel cohortis, I, 510, 581. Methodius Cosmæ patriarchæ frater missus ad imperatorem, II, 250. Methone, I, 597. Portus oppositus, Coronæ, I, 676. Terræ motu concussa, II, 395. Metochita archidiaconus dignitate privatur, II, 21. Theodorus Metochita logotheta agelorum legatus in Cyprium et Armeniam, II, 207. Michael despota imperium affectat, I, 81. Romanos vincit, I, 89. Ad pacem inclinatur, I, 107. Cum Joanne despota fœdus facit, I, 215. Michael antea Demetrius dictus sit gener imperatoris et despota, I, 212, 439. Tertis filium ducit, II, 304. Ab expeditione Michaelis imp. morbo recedere coactus, II, 315. Imperatori suspectus, II, 596. Convictus carceri perpetuo adducitur, II, 407. Michael Constantini regis Bulgarie fil. paternum regnum frustra recuperare studet, II, 265. Michael Joannis sebastocratoris fil. a Nicephoro despote fraude captus, II, 72. Imperatori venditur, ib. Carceri adducitur, ib. Fugam frustra meditatur, II, 75. Carceri ignem subjicere satagens interficitur, II, 76. Idem eum Comnenus vocabatur, II, 201. Mitrishonorantur episcopi Græci a Rom. pontifice, I, 597. Mitylene expulatur a Rontzerio, II, 436. Mocesii episc. missus ad Arsenium exsulatus, I, 286. Monachi rebellionem Philanthropeno suadentes excecantur, II, 229. Toto anno jejunare jubentur ab Athanasio, II, 618. Monasteria destructa restaurantur a Michaelē imp. I, 164. Monasterium Aconii, I, 27. Agalmatus, I, 412. S. Andrææ in Crisi, II, 85, 153. Aristianæ, ib. Archistrategi, II, 182. S. Basilii, II, 38. Christi Benefactoris, I, 365. Cosmidii, I, 475. Dei qui est, I, 342. S. Diomedis, I, 413. Foutis, I, 141. Galesii, I, 291. Hieræ, I, 290. Hodegorum, II, 402. Lauræ, II, 203. S. Lazari, II, 17, 258. Lipsæ, II, 578. Magni Agri, II, 203. Manganorum, I, 459. S. Michaelis archangeli, I, 449. Mosele, II, 158, 353, 595. Nigri montis, I, 280. Oxense, I, 270. Panmacariastæ, I, 284. Pantepoptæ, I, 515. Pantocratoris, I, 273. Peribleptæ, II, 596. Præcursoris, I, 195. Salvatoris, I, 120, 125. Sanidum, II, 214. Sosandrorum, I, 126. Theologi, I, 124. Xeropotami, I, 126. Monembasia Romanis subjecta, I, 205. Monembasiostæ ne Mpyrigerium (Berengarium) ulciscantur prohibentur ab Andronico imp., II, 594. Moneta aurea non pari semper pretio, II, 495. Monoconstantinus episc. Neocæsareæ missus ad Arsenium, I, 286. Monopolia annonæ plebem affligunt, II, 461. A patriarcha tolli non possunt, ib. Montani rebellantes contra Michaelē imp. ob Joannem excecatum oppugnantur, I, 195. Morea s. Moreum dicta Peloponnesus, I, 180, 586. Moschambar. V. Georgius. Mosynes vexantur a Persis, I, 511, 586. Mpyrigerius Tentza dictus a suis Mpyrigerius de Ictensis Cætanus cum classe Madytum appellit, II, 481. Andronico imp. commendatur a Rontzerio, II, 483, 492. Ab imperatore accessit. II, 496. Magnopere honoratur,

ib. Fide imperatori sponsa creator dux magnus, II, 499. Offensus ejus erga Cateianos liberalitate, II, 505. Callipolim redit, ib. Ab eo obsessus per dolum Inducias impetrat, II, 528. Dux classis Amogabarica frustra conatur Genuenses sibi conciliare, II, 535. Prælio vix commisso deditioem sul facit, II, 541. Gensam abductus, II, 578. Aufugit ad Cateianos Andronicum oppugnantes, II, 640. Prælio civili ad Cassandream coorto occiditur, II, 652.

Mugulli i. q. Tochari, I, 344.

Mutus surdusque subito sanatus, II, 401, 452.

Muzalo heteriarcha ab Atmane victus Nicomediam se recipit, II, 535.

Muzalo (Andronicus) magnus domesticus Cloistam Raulis fil. ducit, I, 24. Occiditur, I, 60.

Muzalo (Georgius) protovestiarius Theodoram Cantacuzenam ducit, I, 25. Declaratur Joannis pueri tutor, I, 39. Invidiam in se conflata frustra studet placare, I, 40. Trucidatur a seditionis, I, 60.

Muzalo (Stephanus) magnus drungarius missus ad conciliandos Cateianos ac Genuenses perit, II, 598.

Muzalo (Theodorus) logotheta generalis, I, 495. Propter pertinaciam in schismate jussu Michaelis imp. punitis respiscit, I, 496. Suadet Andronico imp. restitutionem schismatis, II, 15. Comburendum offert libellum quo Ecclesiarum pacassentur, II, 26. Honoratur magnopere, II, 59. Arsenianis favet, ib. colloquio cum Vecco interest, II, 90. Commentarium Marci monachi reprobatur, II, 118. Libello perscribit laudes Athanasii patriarchæ, II, 145. Eum libellum improbat comburitque, II, 177. Filia ejus Constantino imperatoris fil. nubit, II, 180. Moribundus veniam petit a læsis clericis, I, 192. Monacho habitu indutus obit, ib. Sepellitur Nicææ in monasterio Tornici, II, 195.

Mytzes Mesembream Michaeli imp. tradit, I, 350. Ejus filius Joannes imperatoris filiam ducit et fit rex Bulgariae, ib., 435, 438.

Myzaces rebellionem machinatur contra Andronicum imp., II, 595.

N

Nastratus Amurii Halis frater diu apud Romanos obsessus, II, 527.

Navalis potentia Romanorum negligentia pessumdat, II, 69.

Neadis Speculæ locus ab Alanis occupatus, II, 575.

Negligentia custodum ærarij punita ab Joanne imp., II, 296.

Neophytus monachus comes Athanasii Alexandrini in Armeniam legat, II, 204.

Nicæa falso nuntio turbata, I, 244. Obsidetur, II, 412.

Nicander Larisænsis loco motus Chalazæ opera eum ulciscitur, II, 66.

Nicephorus Ephesi episc. patriarcha factus, I, 117. Obiit Nymphæi, I, 126.

Nicephorus Michaelis despotæ fil. Strategopulum capti, I, 89. Antiam Eulogiæ fil. ducit, I, 245.

Nicephorus episc. Cretensis Cypolim fugit, II, 241. Legatur ab imperatore ad Venetos, ib. A synodo ad Joannem Comanen, II, 549. Iram imperatoris incurrit, II, 577. Nicetas Heracleota mittitur a synodo ad Arsenium, I, 115.

Nicetas Thessalonicensis in Dyrrhachensem thronum promovetur, I, 126. Dyrrhachium terre motu destructum relinquit, I, 557. Theoleptum Philadelphensem reprehendit, II, 248.

Nicetas Maronensis e chartophylacæ Thessalonicensis episc. processionem S. Spiritus docet, II, 28.

Nicolaus III papa a Pachymere lapsu memoriæ Urbanus dictus, I, 461, 765.

Nicolaus Alexandrinus depositionem Arsenii patriarchæ reprobatur, I, 27.

Nicolaus monachus episc. Prusæ factus, II, 68. Romanorum communionem improbat, ib. Ob id reprehenditur a Vecco, ib. Exactoratur a Gregorio Cyprio patriarcha, II, 133.

Nicomedia epigramma, II, 661.

Nicomedia obsidetur, II, 412.

Niger mons, I, 280.

Nili pseudomonachi Siculi prava doctrina, I, 218.

Nogas dux Tocharum sibi regnum condit, I, 344. Deponitur ab imperatore, I, 344. Lachanam supplicem trucidat, I, 466. Auxilia imperatori mittit, I, 525. Victus occiditur a Tuctai, II, 265.

Nostongi (Gregorii) arrogantia, I, 65.

Nostongus Ducas ex primario autè magnus heteriarcha creatus, II, 429. Ab Attaleota Magnesia excluditur, II, 429. Imperiose tractatur a Rontzerio, ib. Cpolim secedit, ib. Accusando Rontzerio imperatorem irritat, II, 450. Dignitatibus privatus in custodiam datur, II, 455. Ejus scriba ignominiose tractatur, ib.

Nostongonissa monacha Arsenianorum factioni addicta, I, 292.

Novella Andronici imp. de ordinattonibus, II, 200.

O

Oclai secunilus imperator Mogd'ensium, II, 807.

OËnæota lampadarius ad Arsenium amicum missus, I, 290.

Omen ex Evangelio sumptum, II, 146. E nomine Arsenii, II, 147.

Opiçius Spinola dux Gibelligorum, II, 598, 773.

Optimalibus præfectus Michael Palæol., II, 21.

Orestias obsidetur ab Amogabaris, II, 605.

Oreum captum a Romanis, I, 305.

Orthodoxia domibica, II, 52, 281.

Ortogrules Othmanis pater quo anno mortuus sit, II, 829.

Osculo invicem se salutare die Paschæ Græci solent, II, 49.

Osphentisthabus Terteris fil. obses apud Romanos, II, 267. Patri redditur, ib. Encone ducta dilatur dotali pecunia, II, 265. Bulgariae regnum affectat, ib. Tzacam levium circumventum trucidat, ib. Joachimum patriarcham interficit, ib. Rex Bulgarorum fit, ib. Terterem patrem a Romanis redemptum in regnum non restituit, II, 267. Contra Romanos arma movet, II, 406. Arces ab Ellimere receptas munit, II, 558. Anichalum et Mesembream occupat, II, 601. Cum Agathopolitanis de deditioe transigit, ib. Alanis auxilla mittit, ib. Pæodus cum Cateianis facit, II, 606. Michaelis imp. filiam in matrimonium petit, II, 628.

Othmanis genus ex monumentis Arabum, II, 826.

Oxa insula, I, 270.

P

Pachomii ager, I, 488, 552.

Pachomius (Georgius) imperatoris suspectus excæcatur, I, 487.

Pachymeres (Georgius) ubi natus et educatus sit, I, 11. Proteclicus et dicæophylax, ib. Quæ Bde historiam scripserit, ib. Legatur ad Arsenium expatriarcham, I, 585. Periclitatur ad Galenolimena, I, 288. Adjuvat lasiten in componendo libello pro schismatis, I, 580. Vecci patriarchæ abdicationem litteris consignat, I, 455. Ad Gregorium patriarcham mittitur, II, 126. Promittit ulteriorem hæc historiam, II, 650.

ΠΑΧΥΜΕΡΟΙ:

Andronicus Michaelis imp. fil., I, 159. Annam Pannoniæ regis fil. ducit, I, 516. Coronatur imperator cum uxore, ib. Expeditio ejus in Orientem, I, 468. Tralles restauratas Andronicopolim vocat, I, 469. Patri moribundo Eucharistiam ministrandam curat, I, 550. Imperare solus incipit, II, 11. Animo deficit ab auctoritate Ecclesiæ, II, 12. Primus subæribit litteris regis addito mense, II, 15. Manum habet in scribendo paternæ similem, ib. Consensum suum in Ecclesiarum pacem reprobatur, II, 14. Josephum in thronum restituit, II, 16. Patrem mortuum cantu funebri dignari vetat, II, 36, 121. Inter Josephitas et Arsenianos medius, II, 42. Georgium Cyprium evehit ad patriarchatum, II, 45. Pacem facit cum Tertere, II, 57. Asani titulum despote Romaldis concedit, ib. Factionibus pacandis conventum indicit, ib. Convenit cum Arsenianis ut eorum controversiæ divino ostento decidantur, II, 60. Lætatur reductis ad frugem Arsenianis, II, 62. Resilientes a pacis aucipiti questione implicat, II, 63. Egre fert fugam Cotanitzæ, II, 67. Michaelæm Joannis duce fil. sibi prodendum curat, ib. Tarchanotam cum copis Demetriadem in tit, II, 68. Rem navalem negligit, II, 71. Michaelæm captum carcere detinet, II, 72. Arsenianos reconciliare iterum frustra tentat, II, 81. Ducit secundam conjugem Irenæ Montisferratenis marchionis fil., II, 87. Vecci cum patriarcha disputationi interest, II, 89. Ab Joanne Lascaris fil. excæcato impetrat ut juri imperii reuuntiet, II, 103. Blachos sibi suspectos vexat, II, 106. Ossa patris Selybiam transferri curat, II, 107. Gregorio patriarchæ abdicationem suadendam curat, II, 121, 126. Eum orthodoxum decærat, II, 129. Rursus tentat

reconciliationem Arseniorum, II, 134. Joannem Tarchaniotam varie vexatum tandem tanquam imperium affectantem in carcerem conjicit, II, 135. Nymphæum a confert, II, 135. Michaeleni filium in imperium evehere studens repulsam patitur a clero, II, 197. Edit novellam de ordinationibus, II, 199. Eius facilitas reipublice perniciosa, II, 208. Cretensi militia utitur, II, 209. Subditos tributis exhaurit, ib. Philanthropœum rebellem placare studet, II, 229. Ea seditione oppressa Delparam veneratur, II, 250. Instaurat judicia, II, 256. Legatos ad Venetos mittit, II, 243. Criminationes sui diluit oratione ad populum, II, 245. Sultanem fratris titulo appellare non gravatus Romanum pontificem vocare patrem non sustinet, II, 246. Perturbatur ob anathema ab Athanasio sibi intortum, II, 250. Joannem Tarchaniotam Orienti præficit, II, 258. Osphentisthabo regnum Bulgariæ affectanti adversatur, II, 265. Crali Serbiæ Eudociam sororem et ea recusante propriam filiam offert in matrimonium, II, 272. Phessalonicam profectus, II, 278. Patriarcham eludit, II, 281. Cralem honorifice excipit, II, 286. Reversus Cpolim Cosmam exorat ut patriarchatum resumat, II, 292. Joannem Ephesium in integrum restituere studet, II, 298. A Cosma alienatus, II, 292. Ei reconciliatur, II, 302. A Venetis oppugnatus, II, 322. Pacem cum iis init, II, 326. Abdicatione Joannis Cosmæ conturbatur, II, 343. Cuximpaxis opera utitur ad coercentes Persas, II, 345. Ad Arsenianos se inclinat, II, 355. Athanasium in thronum restituere satagens episcopos ei reconciliare studet, II, 363. A Joanne Cosma iniis anathematis constringitur, II, 376. Athanasio patriarchatum reddit, II, 382. Annua stipendia intervirit, II, 390. Rontzerium operam suam contra Persas offerentem admittit, II, 395. Magnos in eum honores confert, ib. Osphentisthabo Eitimerem opponere studet, II, 406. Bona Michaelis despote Michaeli filii, donat, II, 408. Filium contra Osphentisthabum mittit, II, 407. Orationem habet ad reconciliandos Arsenianos, II, 464. Insolentia ejus in patrem, matrem et priorem conjugem, II, 465. Rontzerium et Cateianos objurgat, II, 486. Indicium adversus eos delatum negligit, II, 489. Pecuniam in Rontzerium profundit, II, 493. Monetam publicam adulterat, ib. Arcessit et splendide excipit Mpyrigerium, II, 496. Cogitur offerre Rontzerio summas dignitates, II, 505. Cateianos concione terrere conatur, II, 514. Constantini fratris filium panhypersebustum creat, II, 516. Rontzerium demulcet, II, 517. Genuensium societate excidit, II, 544. Tumultuantem populum concione castigat, II, 546. Conivert ad Athanasii patriarchæ in ecclesiasticos acerbitatem, II, 559. Cateianos ad pacem frustra invitatur, II, 564. Arces Orientales periculis adjuvat, II, 588. Legatos mittit ad Carphantanem, ib. Ad Genuenses, II, 591. Hilarionem monachum protegit, II, 596. Athanasio Cpolitano nimis indulget, II, 615. Genuensium cum Cateianis pacem turbare frustra conatus ab illis conciliari Cateianis petit, II, 624. Osphentisthabum affinitatem suam petentem differt, II, 628. Bizyam servat, II, 650. Rhodios contra Freros Hierosolymitanos adjuvat, II, 655. Maralem mittit ad loca nonnulla recuperanda, II, 658. Gidam et Tzimen in partes suas tentat alicere, II, 641. Quando natus et mortuus sit, II, 776.

Andronicus viduam Andronici Muzalonis ducit, I, 109. Andronicus protostrator in carcere mortuus annua memoria honoratur, II, 207.

Anna Michaelis imp. fil. desponsa filio cralis Serbiæ cur non nupserit, I, 350. Michaeli despote juniori nubit, I, 440.

Anna Eulogis Palæol. fil. V. Anna.

Constantinus Michaelis imp. frater sebastocrator et Cæsar creatus, I, 168.

Constantinus Prophyrogenitus Michaelis imp. fil. I, 185. Missus cum exercitu in tractus occiduos, I, 474. Cotaniza capto redit, I, 497. Eum servare studet, I, 498. Andronico fratre in regnum evecto vestes purpureas deponit, I, 499. Athanasio monacho favet, II, 108. Præmissus in Orientem, II, 135. Turrim Nymphæi extruit, II, 226. Maurozomam dire tractat, II, 156. Andronicus imp. suspectus, ib. Ejusopes, II, 157. Odium Andronici fratris incurrit, II, 159. Carceri mancipatur, II, 160. Cpolim portatur, II, 164. Ducitur Thessalonicam, II, 279. Egrotus se permittit Athanasio patriarchæ, II, 421. Ejus filius panhypersebustus creatur, II, 516.

Constantinus despota Andronici imp. fil. ex Anna Ungara, II, 87. Muzalonis protovestiarii filiam ducit, II, 181.

Helena Michaelis fil., Manfredi regis Apulias uxor, I, 85. Eudocia Michaelis imp. fil. nubit principi Lazorum, I, 522. Marito mortuo redit Cpolim, II, 270. Crali Serbiæ nubere recusat, II, 275. Conjugium filii cum Clumni filia

probare se simulat, II, 287. Ad id conciliandum profecta ad Lazos contrarium agit, II, 289.

Eu locia Pulcheriæ mittit imaginem Deiparæ a S. Luca pietam, I, 160.

Eulogia soror Michaelis imp. ei charissima, I, 127. Suedet et ut Joannem puerum in ordinem redigat, I, 128. Favet impense schismaticis, I, 379.

Euphrosyna Michaelis imp. fil. notha nubit Nogæ principi Tocharorum, I, 544. Asanem servat, I, 467. Eaconea Mancusi fil. e sacro fonte suscipit, II, 265.

Joannes Michaelis frater magni domestici dignitate ornatur, I, 81. Missus in tractus occiduos cum exercitu bene res gerit, I, 106. Fit sebastocrator, I, 107. Cæsar et despota, I, 108. Mittitur adversus Michaelē despota, I, 205. Eum vincit, I, 214. In Orientem ducit, I, 215. Ejus virtutes, I, 216. Imperium tuetur, I, 310. Regnantibus suspectus, I, 520. Joannem Nothum debellat, I, 324. Vincitur ab eo, I, 328. Adjuvat classem contra Latinos, I, 554. Deponit insignia despote, I, 555.

Joannes Andronici imp. fil. creatur despota, II, 197. Clumni filiam ducit, II, 578. Edes Michaelis Angeli dono accipit, II, 469. Prefectus orbis, II, 408. Fit marchio Montisferrati, II, 598.

Irene Michaelis imp. fil. nubit Asani, I, 410. Ternobi cupide excipitur, I, 448. Inde fugit, I, 448. Coniuge mortuo Cyzicum ad generum mittitur, II, 421. Eum accusatum defendere satagit, II, 451. Imperatori se Cpolim invitanti non obsequitur, II, 505. Proditionis accusata custoditur, II, 634.

Irene Andronici imp. fil. notha Joanni duci Pelasgorum nubit, II, 754.

Maria Eulogis fil. nubit Alexio Philæ, I, 109. Vidua Constantino Bulgariæ regi nubit, I, 542. Maritum concitat contra imperatorem, I, 544. Schismatici favet, I, 427. Alexio patriarchæ et sultano Palestinae sollicitat contra imperatorem, I, 428. Spentisthabum adoptatum interficit, I, 450. Lachanæ nubit, et iterum coronatur regina Bulgariæ, I, 445. Imperatori dedita, custodia mandatur, I, 447.

Maria Michaelis imp. fil. notha desponsa Chalau, I, 174. Eum mortuum reperitus nubit ejus filio, ib.

Marta Andronici imp. soror Carphantani desponsa, II, 620. Atnanem minis irritat, II, 637.

Martha Michaelis soror præstigiæ rea cruciatur, I, 33. Monacha Arsenianis favet, I, 292, 294.

Michael a Theodoro imp. in carcerem conjectus, I, 23.

Michael magnus conostaulus, I, 21. Theodoro imp. suspectus conjicitur in carcerem, ib. Liberatur, I, 22. Summis honoribus ornatur, I, 25. Ad Persas fugit, I, 25. Reconciliatus imperatori dux mittitur Epidamnum, ib. Imperii præsagium accipit, I, 27. Vincitur reductus a Chadene, I, 29. Fit tutor Joannis principis, I, 66. Magnus dux, I, 68. Conciliat sibi populum largitionibus, I, 71. Clerum, I, 72. Inpetrat despote titulum, I, 74. Declaratur collega imperii, I, 81, 96. Solvitur pristinis juramentis, I, 95. Arces in consiliis munit, I, 99. Solus coronatur, I, 101. Legatos undecunque accipit, I, 105. Fratres et reliquos proceres honorat, I, 107, 108. Selybriam capit, I, 110. Galatam frustra oppugnat, I, 122. Puerum collegam exactorat, I, 127. Ejus post expugnatum Cpolim concio, I, 153. Restituit Arsenium in patriarchatum, I, 172. Iterum coronatur, I, 173. Cum Tocharis et Ethiopibus fœdus init, 174. Sorores Joannis principis viris collocat, I, 180. Annam viduam Joannis imp. ducere cogitat, I, 181. Mœnia Cpoleos, restaurat, I, 186. Puerum collegam exactat, I, 191. Ob id excommunicatur a patriarcha, I, 205. Bulgaros debellat, I, 210. Ab insidiis Azatinis sultanis graviter periclitatur, I, 251. Patriarcham accusat, I, 257. Damnatum et depositum, I, 268. In Oream insulam re- legat, I, 270. Concio ejus contra Arsenianos, I, 275. Germanum in patriarchatum promovet, I, 278. Clam adigit ad abdicandum, 296. Briaam exactatum perpetuo carceri addicit, I, 302. Josephum patriarcham creati curat, I, 504. Ab eo solvitur anathemate, I, 506. Andronicum fil. collegam imperii assumit, I, 318. Cum rege Bulgarorum fœdus componit, I, 542. Nogam principem Tocharorum sibi conciliat affinitate, I, 544. Mesembream accipit, I, 350. Affinitatem cralis Serbiæ frustra tentat, I, 350. Legatos ad regem Francorum mittit, I, 361. Parat contra Carolum, I, 364. Ad Ecclesias conciliandas animum applicat, I, 369. Vecum in suas partes pertrahit, I, 380. Clerum varie urget ad pacem aditendam, I, 386. Legatis Romam missis rem conficit, I, 395. Gregorium papam proclamari curat, I, 399. Vecum patriarcham facit, I, 402. Icarium classi præficit, I, 413. Genuensium fœdum deprimit, I, 419. Asanem regem Bulgariæ facit, I, 440. Promulgat novellam de staurapegibus, I, 452. Vecum exactoratum in patriarchatum reducti, I, 455. Episcopos

- quosdam Romam mittit puniendos, I, 462. Expeditionem ad Sangarim suscipit, I, 502. Se excommunicatum a Martino papa aegre fert, I, 503. Latinos captos triumpho per urbem tradit, I, 515. Lazorum principem generum facit, I, 520. Tochaos accessit contra Joannem Sebastocratorum, I, 524. In mari periclitatur, I, 527. Obiit, I, 528.
- Michael Andronici imp. fil. infans insignibus imperii ornatur, II, 87. Coronatur imperator, II, 193. Mariam Armeniam ducit, II, 205. Cum patre proficiscitur Thesalonicensem, II, 279. Rediit, II, 290. In Orientem missus rem male gerit, II, 510. Fugit Pergamum, II, 518. Pegas transit, I, 591. Ibi agrotans a Delpara sanatur, ib. Cpolim rediit, II, 403. Contra Osphentisthabum movet, II, 445. Recentibus coactis militibus, II, 446, Bulgaros infestat, II, 447. Osphentisthabo et Ellimeri resistit, II, 481. Kontzerium splendide excipit, II, 523. Victus a Catelesia, II, 549. Arce Didymotichi se continere cogitur, II, 562. Coercetur a patre temeritas ejus, II, 608.
- Theodora vel Theodosia, Martha Palaeol. et Tarchanota fil. Balanidiata desponsa, Caballario nubere recusat, I, 35. Balanidiata marito mortuo monacha fit et Arsenianis favet, I, 296.
- Theodora Michaelis imp. vidua querit e patriarcha quid a se facta opus sit ad juvandam animam viri defuncti, II, 16. Exigitur ab ea ne postulet ei persolvi justa funebris, II, 55. Cogitur renouare conventioni Ecclesiarum ib., 121. Ejus diploma quo acta Michaelis Paleologi pro unione Ecclesiarum rescindit, II, 751. Theodoro si. titulum despotæ frustra expetit, II, 181. Queritur de custodia Constantinii fil., II, 188. Mortua splendide sepelitur, II, 377.
- Theodorus despotæ Andronici imp. ex Irene' fil., II, 598.
- Theodorus Andronici imp. frater nunquam impetrat titulum despotæ, II, 181. Sebastocratoris dignitatem respuit, II, 182.
- Panhypersabasi ornatur insignibus gilvis, II, 517.
- Pantensis episc. Romoforto operam navare creditus vitro imperatorem adit, II, 625.
- Pannoniæ rex captivam aliquam ducit uxorem, I, 318.
- Pantepoptenæ monachi Josepho patriarchæ infensi, I, 515.
- Pantoleon mercator filiam adoptivam Osphentisthabo collocat, II, 265.
- Papias cujus dignitatis nomen sit, I, 588.
- Papylæ urbis custodia magno transio commendata, II, 15.
- Parasceve dies mortis Michaelis imp., I, 532.
- Pegæ urbs lue desolatur, II, 415. Multatur ab imperatore ob intrusum Rontzerium, ib.
- Peloponnesus terræ motu concussa, II, 593.
- Pensionibus ab Andronico imp. intervorse, II, 590.
- Penulæ sacræantistitum damnatorum discerptæ, II, 52.
- Pardiccas medicus naso truncatus, I, 487.
- Pergamensis episc. recusat subscribere Novelis de ordinationibus, II, 200.
- Persæ Philanthropem partes secuti pœnas dant, II, 227. Imperii fines incurant, II, 232. Movente contra se Michaelie juniore terrentur, II, 511. Eum in fugam vertunt, II, 512. Terras et maria Iatrocinis infestant, II, 345. Duces sobin le mutant, II, 546. Ipsam Cpolim trepidatione implent, II, 388. Suburbana desolant, II, 410. A Chærobosco fugantur, II, 445. Eum victum occidunt, ib. Ab Alanis vincuntur, II, 462. A Catelesia fraudantur, II, 572. Præcio navali ceduntur a Murisco, II, 575. Thraciam vastant cum Latinis conjuncti, ib. Cubuclea capiunt, II, 580. A tina duce in Occidentem transeunt Amogabaris militatum, II, 585. Ab Hilarione vincuntur, II, 596. In Rhædesti oppugnatione dimicandi ærimoniam remittunt ingratiæ Andronici imp., II, 615. Eorum duces Amogabaris suspecti in carcerem conjiciuntur, II, 631. E castris Amogabarorum anfigunt, II, 633. Carpentianis adventu territi fugæ se mandant, II, 651.
- Pharendas Trimes Romanis contra Persas opem ferit, II, 595. Catelanorum injurias colibere frustra conatus ab iis recedit, II, 599. Madytum capit, II, 578, 602. Rex Sicilia nominatur, II, 604. Duras imperatori pacis conditiones proponit, II, 625. Brysis arcis obsidionem solvit, II, 629. Bizyam obsidet, ib. Meditatur transitum in partes imperatoris, II, 634. Consilium mutatum dissimulat, ib. Imperatori sororis ejus proditionem desert, ib. Romanis impedit ne Mpyrigeris navem capiunt, ib. Detegitur ejus fraus, II, 635. Eni arcem cuculeis oppugnat, II, 639. Mpyrigero se et socios subjei boni consuli, II, 640. Iterum promissis tentatur ab imperatore, II, 641. Victus capitur a Romoforto, II, 652. Dimissus supplex a magno domestico servatur, ib.
- Pharentzanezas Amogabaris transfuga ab Andronico benigne excipitur, II, 635.
- Phiala locus extra ecclesias, II, 722.
- Philadelphia a Carmanis obsessa, II, 421. Liberata a Rontzerio, II, 427. Magnopere ab eo vexatur, II, 428.
- Philanthropenus cusios Magnesiæ, II, 400.
- Philanthropenus (Alexius) prostrator creatus, I, 109. Classi præfectus insulas vastat, I, 209. Latinos vincit, I, 354. Magnus dux creatur, I, 337.
- Philes (Alexius) magnus domesticus, I, 206.
- Philes (Theodorus) excæcatus a Theodoro imp., I, 24.
- Phitippus Caroli regis Apuliæ nepos Ithamarum ducit, II, 202. Urbes dotis nomine promissas sibi vindicat, II, 450.
- Philippus dux classis Siculæ Muriscum victum capit, II, 585. A Murisco antea captus et clementer tractatus gratiam parem ei feret, II, 585.
- Philippus magnus domini, II, 41.
- Phocææ fodinæ aluminiis Manuelli Genuensis donatæ a Michaeli imp., I, 420.
- Photif de processionē S. Spiritus judicium, II, 28.
- Phrangopulus læsæ majestatis reus, I, 284.
- Phœnixena conjux Philippi magni domini, II, 44.
- Pracula indicta purgandæ communicationi cum Latinis, II, 20.
- Pinatas Hieracleensis episc. prædicatur sacris palatiis, I, 505.
- Pirnerna Angelus Orestadem defendit, II, 603.
- Pisani Cpolios inquitiat consulem sibi præficiunt, I, 163.
- Planudes monachus legatus ad Venetos, II, 245.
- Pons Justinianus super Sangarim, II, 712.
- Ponti Euxiæ navigatio Genuensis dicit, I, 419.
- Potesias nomen magistratus Genuensium Cpoli habitantium, I, 162.
- Prætoria dignitas insignibus suis privata, II, 517.
- Princeps nomen proprium dynastæ Peloponnesi, I, 402, 596.
- Prothieracarii dignitas Muzalonis collocata, I, 24.
- Prusa locus exsiliis Vecco indictus, II, 36. Obsidetur ab Almane, II, 415. Subacta vexatur, II, 597, 850.
- Ptolemæis Christianis erepta, II, 86.
- Purpura pars palatii Cpolitani puerperis addicta, I, 185, 614.
- Pyramides in supellectile imperatoria quæ sint, I, 681.
- Pyrgii oppidum expletum a Rontzerio, II, 426.
- Pyrsolatæ qui sint, II, 154.

Q

Quinqueecclesiensis Mdschamparis socius Gregori patriarchæ tomum accusat, II, 115.

R

Radosthabus Sebastocrator Bulgarie opibus præcellit, II, 266. Profugus ab imperatore cum copiis remittitur in patriam, ib.

Raul (Alexius) protovestiarii dignitate privatus a Theodoro imp., I, 25. Cloista ejus fil. Muzalonis conjux, I, 24. Ejus filii summam potestatem ambiunt, I, 65.

Rau (Alexius) classi præfectus, II, 69. Mittitur cum copiis revocatum Alanos, II, 319. Ab iis vulneratur, II, 321.

Raul (Isaacius) excæcatur, I, 484. Destinatur legatus ad Philanthropem rebellem, II, 230.

Raul (Manuel) excæcatus relegatur Cenchreas, I, 481. Raulis Crassi domus diripitur, II, 532.

Reachubis nomen duo loca significans, II, 547.

Redefrans Arahibus dictus S. Ludovicus, II, 811.

Reginæ nomen despotarum uxoriibus datum, II, 752.

Rex Armenia Cpoli cum Freris Italis degit, II, 242.

Rhædeus exsilio destinatur clericis pacem recusantibus, I, 591. Eo appellit Michael imp. a tempestate periclitatus, II, 528. Oppugnatur ab Amogabaris, II, 586. Liberatur, II, 615. Rhædesti turris capta a Romoforto, II, 621. Recuperatur a Tzurulensibus, II, 627.

Rhodus terræ motu concussa, II, 595.

Rhos Solymas dux Latinorum Bellagrada oppugnantium, I, 509. Capitur, I, 513.

Rhos phalangii species, I, 600.

Romofortus dux Latinorum contra Romanos militantium voluntatem transfugendi simulat, II, 587. Fraus ejus detegitur, II, 588. Cum Osphentisthabo foedus init, II, 606. Eliæ arcem occupat, II, 621. Turrim Rhædesti expugnat,

ib. Imperatori durissimas pacis condiciones proponit, II, 625. Reliqua ducibus ad Cassandream devictis totius exercitus dux exsistit, II, 632.
Rontzerius s. Rogerius Italus cum classe Cpolim appellit, II, 593. Ductus et milite Templi ad vitam piraticam transiisse, ib. Navat operam Theuderico Siciliae regi contra Carolum, II, 594. Exposcitur ad poenam a papa, ib. Incolomis dimissus a Theuderico operam suam offert Andronico imp., ib. Dux magnus creatur et ducit Mariam Asanis fil., II, 595. Cum Genuensibus pugnat, II, 598. Ejus mittes grassantur in Cyzicenos, II, 599. Fugat Persas, II, 425. Chronislabum carnificibus strangulandum tradit, II, 426. Alisyrum vincit, II, 427. Philadelphiam obsidione liberatam, ib. vexat, II, 428. Attaleotam imperatori reconciliat, II, 429. Cula et Furnis castris receptis sœvit in eos a quibus dedita sunt, II, 433. Magnesienses seditiosos frustra oppugnat, II, 440. Obsidione soluta Madytum trajicit, II, 418. Mpyrgerium imperatori commendat, II, 485, 492. Alienatus ab imperatore, II, 505. Cpolim ire recusat, II, 506. Cæsarea dignitate ornatur, II, 508. Concionem superbam ad suos habet, II, 510. Cæsar acclamatur, II, 522. Fraudibus imperatorem implicat, ib. A Michaele Palæol. splendide exceptus, II, 523. Trucidatur ab Alanis, II, 525. Ejus comites carceri mancipantur, II, 528. Comburantur, II, 534.
Rucha monachus præpositus supellectilii Ecclesie, I, 172.
Rucratines Iaphatinus sultanus fil. cum Azatine fratre de regno certat, II, 609. Eum fugat, II, 611.
Rucucdinus sultan Aegypti, II, 815.

S

Sabas monachus Andronicum et Constantinum Palæologos fratres committit, II, 158. Clerum vexat, II, 162.
Salampacis Persæ vidua conjugium Alexii Philanthropeni respuit, II, 211.
Salpactic cognomen ducis Persarum, I, 472.
Sancti dicti imperatores uncti, I, 507; II, 501.
Sangaris fil. munitus præsidii contra Persas, I, 804.
Ponte oneratus a Justiniano et derivatus in alium alveum, II, 530, 712.
Sanguinis ostenta, II, 54, 81.
Sardensis arcis præsidarii Persæ intronittunt, II, 403. Eos ludibris compertos occidunt, II, 404.
Sasan adversus Mantlachiam dominum seditiosus fit dux Persarum, II, 589. Ephesum subigit, ib.
Saturni stella Cpoli meridie conspicitur, II, 49.
Scaramangium insigne dignitatis senatorie, II, 504, 717.
Scipio insigne ducis magni, II, 498.
Scuteris Chumous Orestiadem strenue tutatur, II, 605.
Scythæ pueri ab Æthiopicis empli educantur ad militiam, I, 176. Danubii accolæ, II, 80. Debellantur ab Umpertopulo, II, 80.
Securigerorum cohors ad palatium imperatorum excubare solita Michaelem Joannis sebastocratoris fil. obruncat, II, 77.
Seditio Cpolitianorum, II, 530.
Selybria Latinis erepta, I, 110.
Senacherib Malus cognominatus quidam judex, I, 92. Ægre refert receptam a Græcis urbem, I, 149.
Serborum injuriæ in legatos imperatoris, I, 534.
Serrani interpretatio loci Platonis emendata, II, 769.
Severi imp. edictum de servis labore non gravandis, II, 648.
Sibyllæ prophetia de imperio Qthmanidarum, II, 831.
Sigillum Michaelis imp., I, 686.
Simonis Andronici imp. fil. crali Serbiæ vix octenis in matrimonium datur, II, 275.
Sisinni canones de matrimonio, I, 440, 679.
Sitarus stratopedarcha Tzancratorum copias cogit contra Persas, II, 414. Devincitur, ib.
Smiltzus in regnum Bulgarie evectus a Noga nujus filio Tzacæ cedere cogitur, II, 266. Ejus vidua Andron. cum imp. adit connubia tractatum, II, 538.
Smyrnenis episc. rennit subscribere Novellæ de ordinationibus, II, 200. Obstata restitutioni Joannis Ephesin., II, 299.
Solea ecclesie instauratur a Michaele Palæol., I, 175. Quid sit, I, 606.
Solympacis dux Barbarorum Romanos oppugnatum his conciliatur, II, 545.
Somnium præssagium eventu patratum, II, 607.
Sophonias monachus missus in Apuliam ad procurandas neptas nihil proficit, II, 202.
S. Serphontes Hierosolymitanus antistes, II, 105.

Sphentisthlabus adoptionis specie deceptus cecidit a Maria Bulgarie regina, I, 429.
Spinulus et primarius Genuus Andronico imp. affini classem auxiliarem a Genuensibus mitti procurat, II, 598.
Spiritus sancti ex Filio processio testimonii Patrum probata, II, 27.
Sportulas tribui ordinantibus ab ordinatis probatur ab episcopis nonnullis, ab imperatore damnatur, II, 199.
Statua S. Michaelis archangelii terræ motu dejecta, II, 254.
Stephanus Uresis cralis Serbiæ affinis fit Michaeli imp., I, 530 seqq. Ejus sordes domesticæ, I, 531.
Stephanus frater major cralis Serbiæ verus hæres regni, II, 275.
Strategopulina Constantino Porphyrogenito Palæol. exosa ab eo vexatur, II, 154.
Strategopulus (Alexius) Cæsar a Nicephoro Michaelis despotæ fil. victus capitur, I, 89. Liber dimittitur, ib. Contra Michaelem iterum rebellem mittitur, I, 157.
Cpolim capit, I, 140. A Michaele despotâ victus et ad Manfredum missus inde redimitur, I, 89.
Strategopulus (Michael) vice imperatoris præsidet synodo Bacheruensi, II, 52. Conjicitur in carcerem, II, 199. Convictus damnatur, II, 188. Moritur in carcere, II, 425.
Summates extortam sibi ab imperatore pecuniam ipsi vicissim a subditis exigunt, II, 69.
Surdus mutusque subito sanatur, II, 401, 423.
Symeon Seth quando vixerit, II, 686.
Synadenus magnus stratopedarcha, II, 69.
Synesii epistolâ nunc primum edita, I, 639.
Synodus celebrata contra Veccum, II, 23.
Syrperus legatus a rege Apulicæ ad Andronicum imp. conjugii conciliandi causa mittitur, II, 195.

T

Tachantziaris dux Turcopulorum Amogabaris suspectus clauditur carcere, II, 632. Liberatus ad Tzarapen fugit, II, 633.
Tactus ferri candentis imperatus ad probandam innocentiam, I, 53, 631. Ejus usus antiquitas, I, 632.
Tamerlanis genus, II, 705.
Tamujinus conditor regni Moguerisiam, II, 805.
Tanaites ventus, I, 423, 614.
Tarasii sententiam VII synodus sequitur, I, 481. In Spiritum ex Patre per Filium procedere affirmat, II, 28.
Tarchaniota magnus domesticus conjux Martiæ Palæol., I, 53. Ejus filii emulatione discordes, I, 295.
Tarchaniota protovestiarius exercitui Orestiadem ducendo præficit, II, 68. Dignitatem Cæsarem priusquam re bene gesta se eo honore dignum præstiterit recusat, ib.
Tarchaniota (Alexius) protovestiarii fil. Philanthropenus dictus ex avo materno, II, 210. Pincerna imperatoris, ib. Dux Asiae minoris declaratur, ib. Ejus virtutes, ib. Arcem Duorum Collium expugnat, II, 211. Cura provincie liberari frustra cupit, II, 212. Ad affectandam imperium usq. getur a monachis et exercitu, ib. Tandem seditiosæ concione rebellionem inchoat, II, 216. Imperii nomen assumit, II, 219. Alacritatem exercitu concitando frustratur, II, 221. Uxorem et filium præsidio munit, II, 225. Captus a Cretensibus hosti deditur, ib. Judicis excecandus traditur, II, 228.
Tarchaniota (Joannes) dux partis Arsenianorum, II, 58. Absciudit se ab Hyacinto, II, 151. Propterea ab Andronico imp. carceri destinatur, II, 155. Eludit Athanasium Alexandrinum, ib. Suspectus affectati imperii male multatur, II, 156. Præfectus Orienti prudenter res gerit, II, 208. Seditioe militum coactus ad Andronicum imp. fugit, II, 260. Iterum in carcerem conjectus educatur ad colloquium ab imperatore cum Arsenianis habendum, II, 462.
Tarchaniota Glaba ex magno papa magnus constaulus declaratus dux præficit Tocharis, II, 12.
Tarchaniotissa Nostonga Arsenianis addicta, II, 554.
Tarchas præfectus monasterio Sanidum Alexium Philanthropenum hortatur ad Imperium usurpandum, II, 214. Penas dat, II, 229.
Tarites naves Genuensium, I, 419, 614.
Tartari s. Tartari qui sunt, II, 704.
Tatas aulæ quali sit dignitate, I, 512, 614.
Telchines dicti malefici dæmones, I, 233, 615.
Templum ad pollutum communione Latinorum expiatur a schismaticis, II, 20.
Tenedi arx obsessa a Murisco deditionem facit, II, 556.

- Joannicus Ternicopolus discensus licet a patriarcha cum eo se conjungit contra Latinos, I, 379.
- Ternobus urbs Bulgariae Lachanam oppugnantem recipit regem, I, 444. Deditur Asani, I, 447.
- Terræ motus ingens, II, 255.
- Terteres legitima uxore repudiata ducit sororem Asanis et creator despotæ, I, 447. Asane ejecto fit rex Bulgariae, I, 448. Pacem init cum Andronico imp., II, 57.
- Minis Nogæ territus ad imperatorem fugit, II, 264. Comanus natione, II, 265. Captivus detentus ab imperatore liberatur opera Osphenisthlabi filii, II, 266. A filio in regnum non restituitur, II, 267.
- Testamentum Arsenii suspectum, II, 487.
- Thasi arx a Phocææ domino occupatur, II, 658. Ad eam recuperandam Marules mittitur, ib.
- Thecus. V. Constantinus.
- Theocisti Adrianopolitam vaticinium, II, 25.
- Theodorus Angelus arrepto imperio coronatur, I, 82. Bello captus exæcatur, ib.
- Theodorus Lascaris amatre dictus Joannis Batazæ imp. fil. a patre præclare eruditur ad imperandum, I, 58. Patri succedens novos homines promovet, principes dejicit, I, 25. Michaelē Palæol. sibi reconciliatum in Occidentem mittit, I, 26. Mox suspectum retrahit, I, 29. Ejus sororem cruciat, I, 55. Ægrotans suspicionibus indulget, I, 52. Ejus ingenium, I, 55. Obit, ib. Muzalonem filio tutorem reinquit, I, 59.
- Theodorus Cyzicenus vexatus a schismaticis, II, 53.
- Theodorus Manuelia corpus Arsenii e Proconneso Copolim transfert, II, 83.
- Theodosia (S.) adolescentem surdum mutumque sanat, II, 452.
- Theodosius Princeps patriarcha Antiochenus in Syriam ad Latinos migrat, II, 55.
- Theodosius Saponapulus monachus synodo contra Vecum interest, II, 25.
- Theoleptus Philadelphiensis accusat tomum Gregorianum, II, 116. In commentario Marci monachi errorem deprehendit, II, 118. Gregorii patriarchæ abdicationem aliis suspectam pro sufficienti habet, II, 152. Sultanem ab imperatore fratrem appellari licitum esse censet, II, 247. Militibus adversus Tarchaniotam seditiosis se adjungit, II, 260. Obstata restitutione Joannis Ephesini, II, 299. Cosmam in patriarchatu retinere cupit, II, 358.
- Theophanes episc. Nicænus Romam legatus naufragio perit, I, 584.
- Theophanorum festo ecclésiastici in psalleudi communionem assumpti, II, 22.
- Theophano Armeniæ regis fil. Joanni Sebastocratori desponsa, II, 206. Moritur in itinere, II, 284.
- Theudericus s. Fridericus Sicilia dominus adversus Ecclesiam rebellis, II, 594, 765. Mpyrigerii amicus, II, 499. Classē ad infestandas insulas imperii mittit, II, 490, 508.
- Thomæ hebdomas quæ sit, II, 805.
- Thomas Nicephori Angeli despote fil., II, 300.
- Thymæna urbs Galatiæ, II, 760.
- Thyæronum arx deditionem facit, II, 589.
- Timurus Abakæ imperatoris Mogulensium frater veneno necatur, II, 817.
- Tochari Persas sibi subjiciunt, I, 129. Romanis terribiles, I, 155. Mugulos se nominant et principem Kanem, I, 251, 344. Eorum leges, I, 515. Dux Nogas, I, 344. Fines Romanas incursant, I, 252. Auxilio vocantur a Michaelē imp., I, 324. Ab Andronico imp. contra Triballios mittuntur, II, 11. Contra imperium Romanum movent, II, 257. A Tocharis Orientalibus se abscindunt Nogæ rebellis obediētes, II, 262.
- Tomus a Gregorio Cypro editus, II, 153.
- Tornicius Sebastocrator, I, 483.
- Trajanopoleos episc. Cudomēnes missus in Serbiam, I, 551.
- Trailes ab Andronico Michaelis imp. fil. instauratæ Andronicopolis nominantur, I, 469. Destruuntur a Persis, I, 472.
- Triballi a Romanis bello petti, II, 12.
- Triclinium Alexiacum II, 89, 188. Justinianum, II, 145. Augustum dictum Manueliten, II, 197.
- Tricoccia arx ab Atmanē expugnata, II, 638.
- Tripolis arx ad Mæandrum II. a Duca imp. munita, II, 455. Vetus de ea oraculum, ib. A Carmanis captur, ib. A Hysras fugatus eo se recipit, II, 435.
- Tripolis Syriæ Christianis eripitur a sultane Ægypti, II, 86.
- Tritichordeum quod genus tributi sit, II, 492.
- Tuclais Tocharus Noga devicto ejus regno potitur, II, 265. Andronici imp. filiam notham ducit, II, 268. A Cazane fratre excluditur successione imperii, II, 458, 820.
- Turcopuli in prælio cum Cæleis commisso fugiunt inter primos, II, 550. Ad Christianam religionem tractati Andronico imp. militanti, II, 574. Desidentes Romanorum terras incursant, ib. Coniungunt se cum Cæleis, ib. 550. De eorum cum imperatore reconciliatione agitur, II, 601. Tachantziarem ducem liberant, II, 655. E Tzuruii obsidione fugiunt, ib.
- Tyrine s. Tyrophagiæ Dominica, II, 78, 576.
- Tzacas Nogæ fil. Bulgariae regnum affectat, II, 261. Circumventus ab Osphenisthlabo leviro necatur, II, 265.
- Tzasimpaxis protostrator Lachanæ cum eo trucidatur, I, 467.
- Tzernicum captum a Joanne despota, I, 107.
- Tzurulum ab Amogabaris frustra oppugnatum, II, 635.

U

- Umpertopolus curopolates Mesembriæ præfectus Scythias debellat, II, 80. Propterea ab imperatore honoratus, II, 81.
- Umpertopolus magnus tzausius mittitur contra Amogabos, II, 515. Bizyam tenet, II, 629.
- Ung-chan ultimus Prestejannensium regum, II, 805.
- Uresis. V. Stephanus

V

- Vaticinium in solo Trallium urbis repertum, I, 469.
- Joannes Veccus charthophylax suspendit sacerdotem, I, 225. Legatus ad cralem Serbiæ, I, 551. Resistit imperatori ecclesiam Græcam cum Latina conciliaturo, I, 575. Accusatur a Chumno, I, 576. Conjicitur in carcerem, I, 578. Lectis Patrum veterum libris respicit, I, 583. Fit patriarcha, I, 402. Intercedit pro egenis apud imperatorem, I, 405. Accusatur calumniæ, I, 449. Renuntiat throno, I, 454. Restituitur, I, 460. Scribit contra schismaticos, I, 476. Justa fœnebræ persolvit Annæ imp., I, 499. Patriarchio recedit, II, 18. Absens accusatus damnatur, II, 25. Patrum testimonia de processione S. Spiritus expedit, II, 28. Decretum de fide auget, II, 52. Citatus coram synodo causam dicit, II, 54. Prusam exulatum abducitur, II, 6. Colloquium ejus cum adversariis, II, 89. Schismaticis adjungere se recusans relegatur in arcem S. Gregorii, II, 102. Tomum Gregorii redarguit, II, 114. Moritur in carcere, II, 270.
- Veneti Cpoli degunt sub bajulo magistrato, I, 163. Cum Genuensibus commissi, II, 52. Cum magna classe Cpolim appulsi Galatam incendunt, II, 257. Venetorum Cpoli habitantium bona oppugnantur ingenti multa, II, 242. Eorum senatus de ea re conqueritur, II, 245. Multam remitti postulantē Cpolim classe oppugnant, II, 522. Impetrant remissionem oppugnationis, II, 526.
- Vestarii quale officium sit, II, 556.
- Aurelii Victoris locus de actuariis explicatus, I, 459.
- Voluntarii Græcos adjuvant in recuperanda Cpoli, I, 158.

X

- Xahan-xa vocatus Sapore Persarum rex, II, 686.
- Xiphilinus (Michael) notarius creatus, I, 409.
- Xiphilinus (Theodorus) magnus œconomus accipit a Veeco promissum non scribendi de controversiis, I, 416.

Z

- Zacharias (Manuel) Phocææ dominus tutelam insularum sibi committi petit, II, 558. Rjus nepos Thasi arcem occupat, II, 668.
- Zeuxippi thermæ Cpoli, II, 685.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

GEORGIUS PACHYMERES.

<i>Petrus Possimus Lectori.</i>	9
GEORGI PACHYMERÆ ANDRONICUS PALÆOLOGUS , sive Historia rerum ab Andronico Palæologo seniore in imperio gestarum usque ad annum ejus undequinquagesimum.	15
LIBER PRIMUS.	15
1. Ut imperator Andronicus res cum Tocharis composuerit.	15
2. Ut imperator conventiones cum papa initas se improbare significans, quod in eas non consensisset, excussaverit.	17
3. Ut imperator Vecco dimisso se Josepho adjunxerit.	19
4. Secessus patriarchæ Vecci in Panachrantæ monasterium.	23
5. Restitutio Josephi in patriarchatum.	23
6. De mulctis et penis quibus sunt subjecti cum ecclesiastici tum laici.	25
7. Quomodo et quando qui Josephi nomine res administrabant, ecclesiasticos in communionem receperunt.	27
8. De celebratis synodis.	29
9. De Vecco et causa cur scripserit.	33
10. Ut Veccus citatus in synodum adfuerit.	39
11. Ut Prusam relegatus Veccus fuerit.	41
12. De Arsenianis et morbo Josephi.	43
13. De morte Josephi et his quæ tunc contigerunt.	45
14. Ut imperator, non reprobens Arsenianos, sed pacis causa liberaliter tractans, Cyprum promoverit in patriarchatum.	49
15. Inauguratio patriarchæ Cyprii, et quæ circa eam contigerunt.	53
16. De stella circa meridiem apparente.	57
17, 18. De condemnatione et gradu defectione antistitem in Blachernis. De sanguine, ut existimatum est, e celo lapsa.	57
19. De Augusta Theodora et patriarcha Alexandrino.	63
20. De uxore Terteris.	63
21. De profectione imperatoris in Orientem.	63
22. De conventionibus Atramytii per ignem initis.	69
23. Ut Sardensis Andronicus delatus læsæ majestatis, rejectus ab imperatore ac de honestatus fuerit.	75
24. Ut Colanitzæ Prusa fugerit.	75
25. De protovestiariis Tarchaniotæ expeditione in Occiduos tractus.	77
26. Ut triremes Romaidis neglectæ fuerint.	79
27. De protovestiario; et ut deinde successum haberint quæ contra Michaëlem comparabantur.	81
28. De sacro pane.	87
29. De Scythiis Danubii aecolis, ut debellati fuerint.	91
30. Ut imperator signis tunc editis motus vehementer institerit ut discissi conciliarentur.	91
31. De reportatione reliquiarum patriarchæ Arsenii.	93
32. De cladibus Christianorum in Syria.	97
33. De secundo matrimonio imperatoris.	97
34. Ut evocatus Prusa Veccus sit, et de ejus judicio.	99
35. Colloquium Vecci cum Gregorio et ejus sequacibus.	101
36. Profectio imperatoris ad Joannem o. h. n. imperio dejectum.	113
37. De nuntiata incursione piratica, et translatione corporis imperatoris.	117
LIBER SECUNDUS.	121
1. Quomodo et quas ob causas tomus a patriarcha Gregorio compositus fuerit.	121
2. Ut sumpto Vecco in manus tomo invenerit in eo quæ accusaret; et ut cœperit insurgere.	127
3. De exchart ophyllace; et ut accusatus fuerit tomus.	129
4. De Marco, et ut antistitem exarsorit scandalum.	131
5, 6. De patriarchis Alexandrino et Antiocheno. Secessus patriarchæ Gregorii et patriarchæ.	133
7. De Gregorio, ut ab eo petita abdicatio sit.	137
8. Ut congregati episcopi apud palatium palam declararint orthodoxum esse Gregorium.	141
9. Libellus abdicacionis throui a Gregorio datus.	145
10. Secessus patriarchæ in monasterium Aristenæ.	147
11. Conatus adhibitus ad correctionem tomæ a Gregorio editæ.	149
12. Rursus de illis qui ab Ecclesia se absterant.	149
13. De Athanasio, ut in patriarchatum sit electus.	153
14. Ut expensa fuerint quæ varie, hinc in vituperium, inde in laudem, de Athanasio erant dicta.	159
15. De promotione Athanasii in patriarchatum.	161
16. De ministris monachis patriarchæ Athanasii.	163
17. Mors expatriarchæ Gregorii Cyprii.	169
18. Profectio imperatoris Nymphæum.	169
19. De Porphyrogenito Constantino.	171
20. De monacho Saba.	181
21. Ut apud clericos primum, deinde apud ipsos etiam episcopos graviter Athanasius offenderit.	183
22. Recessus Athanasii ex patriarchio.	185
23. Scriptum quod patriarcha vasis inclusum testets rellequit.	187
24. Cæssio scripto expressa patriarchæ Athanasii.	195
25. De incendio magni fori civitatis.	197
26. De affinitate imperatoris cum protovestiario Muzalone.	199
27. De hieromonacho et confessario Imperatoris Cosmæ.	201
28. Concursus suffragiorum in electionem hieromonachi Cosmæ in patriarchatum; et de monacho Gregorio.	203
29. Communis conventus causa condemnatorum ab imperatore celebratus.	207
30. De eo qui Lachanæ nomen usurpavit.	207
31. Mors protovestiarii.	211
32. De promotione præfecti Canicleo in primariam curam principalem negotiorum, deque imperatoris invicta quæcumvis tolerancia laborum.	213
LIBER TERTIUS.	215
1. Filius imperatoris Michael coronatur.	215
2. Promotio ab Augustis facta in despote dignitatem Joannis Andronici Imperatoris filii.	217
3. Qua ratione Novella Imperatoria de ordinationibus perista et promulgata fuerit.	217
4. De morte despote Nicephori; et ut petium ab imperatore fuerit ut ejus filius Augustus junior filiam mortui despote duceret conjugem.	221
5. De affinitate ab imperatore filii Michaelis nuptiis contracta, deque missis ad tractandum id negotium legatis.	223
6. Nuptiæ imperatoris Michaelis.	227
7. Ut rursus imperator tentaverit reducere ad concordiam schismate discisos, et ut quiete pacem colerent petierit.	227
8. De debilitatione reipublicæ e dudum invalescentibus corruptellis necessario secuta.	229
9. De Philanthropeno et ejus rebellionem.	231
10. De protovestiario Libadario, ut in Philanthropenum in suam potestatem redezerit.	243
11. Ut deditus Philanthropenus fuerit.	249
12. Quomodo et quando imperator audierit de rebellionem.	251
13. De faustis nuntiis et imperatoris ad Deiparam gratiarum actione.	253
14. De Peris qui cum Philanthropeno fuerant.	253
15. De seditione Genuenses inter et Venetos coorta, deque terræ motu.	253
16. De supplicatione et imperatoris concione.	259
17. De constitutione aurea bulla firmata circa iudicis et judicia.	261
18. De irruptione Venetorum in Genuenses urbis iniquilinos.	261
19. Ut imperator accito ad se duce classis Venetæ legationem Venetis miserit.	263
20. De incursione Genuensium in Venetos qui erant in urbe.	267

21. De legatione ad Venetos ob hoc missa.	267
22. De jacto tomo in quo scriptæ erant accusationes quædam; et ut de illis se purgaret imperator.	269
23. De mota in Philadelphiensem criminatione.	271
24. De chartis in occulto reconditis, et ut eæ sint inventæ.	275
25. De Tarchianota Joanne, ut in Orientem dux exercitus missus fuerit.	285
26. De Tocharis septentrionalibus et Sphæntisthalo.	289
27. De affinitate cum Tuclaine ab imperatore contracta.	295
28. De imbri vehementi et illis quæ tunc contigerunt.	298
29. De morte principis Lazorum, deque obitu Vecci.	297
30. De crale Serbiæ et Cotaniza.	299
31. Ut imperator erali Serbiæ propriam filiam desponderit.	305
32. De nomenclatione imperatoris virginis, eur fuerit <i>Simonis</i> appellata.	305
33. De maxima bieme.	305

LIBER QUARTUS. 307

1. Profectio imperatoris Thessalonicam. 2. De patriarchæ adventu Selybriam.	307
3. Quid Thessalonicæ commorans egerit imperator.	313
4. De obsidibus invicem datis ad securitatem tractatus de affinitate.	313
5. Ut exceperit imperator eralem Serbiæ.	315
6. De legatione Venetorum ad imperatorem Thessalonicæ commorantem.	318
7. De filiis præfecti cantileo.	318
8. De reditu imperatoris et festo Constantinopolim ingressu.	319
9. Ut imperator ad ædes patriarchæ se contulerit susseritque ei se reddere functionibus suæ potestatis.	321
10. De causa Ephesii Joannis.	327
11. De accusationibus patriarchæ impactis ab episcopis.	329
12. Ut imperatorem patriarcha non vocatus adierit.	335
13. Ut Michael despota Tertoris filiam uxorem duxerit.	338
14. De apparente in cælo ab occasu cometa.	353
15. De lunæ defectione.	357
16. De Alanis transeuntibus in partes imperatoris.	357
17. De imperatore Michael, et ejus expeditione in Orientem tractus.	341
18. Ut imperator Michael rei contra hostes bene gerende occasionem amiserit.	341
19. Ut Alani coegerint Michael imperatorem dare ipsis missionem a militia.	345
20. Recessus imperatoris a Magnesia.	347
21. Desolatio regionum Orientalium.	349
22. Recessus Alanorum e ditiorum imperatoris, et de actis ea occasione magni domestici Raulis.	351
23. De appulsis ad urbem Venetis navibus.	355
24. De illis quæ piratæ in insula Principum egerunt.	357
25. Clades heteriarchæ Muzalonis prope Nicomediam.	359
26. Concursatio rure degentium cum suis omnibus in urbem confugii causa.	367
27. De novis inter episcopos turbis et dicto Selybriensis.	369
28. Indignatio patriarchæ propter calumniam, et recessus ejusdem.	373
29. Abdicatio patriarchæ Joannis.	375
30. De rebus Cuximpaxis Tochari.	377
31. Synodice deliberationes circa patriarchæ abdicationem.	381
32. De Alexandriani ad Joannem accessu et hujus responso.	383
33. De exploratione Arseniatarum.	387
34. De iudicio imperatori facta prædictionis et consilii Athanasii.	393
35. De conventu sacrorum virorum coacto et imperatoris interrogatione.	397
36. De concione imperatoris et protectione ad Athanasium.	401
LIBER QUINTUS.	403
1. Ut imperator cum episcopis et populo adierit Athanasium.	405
2. De schismate episcoporum ob Athanasium.	407
3. De imperatoris accessu ad Joannem, et ei ab hoc pronuntiata excommunicatione.	411
4. De morte domini Theodoræ.	413

5. De protectione ex urbe dominæ Irenæ et nuptiis filiorum ejus.	415
6. Deliberationes circa pronuntiatam a Joanne excommunicationem.	415
7. De episcoporum in sanctorum apostolorum templo conventu super his.	419
8. De Melita.	421
9. Ut tractus Orientales pessumdati omnes subversique funditus fuerint.	425
10. De imperatoris Michaelis primum Cyzicum, inde Pegas recessu.	429
11. De terræ motibus qui contigerunt in climate Rhodio.	451
12. De Latinis qui vocati advenērunt, et qualia egerint.	451
13. De Michaelo despota, ut suspectus redditus sit comprehensus.	453
14. Pugna Cætanorum et Genuensium, et cædes magni drungaril.	457
15. De miro apud Magnesium prodigio.	459
16. De re bene per solertiam a nostris apud Sardates gesta.	461
17. De imperatoris Michaelis in urbem reditu.	465
18. De incursione Sphæntisthalii in subiectas Hæmion regiones.	465
19. De condemnatione despote Michaelis Angeli.	467
20. De pace abscessorum antistitum ob Athanasium.	469
21. Rursus de malis ulteriorem continentem inundantibus, et allatis undecunque tristibus nuntiis.	469
22. Mors Porphyrogeniti.	465
23. Adhuc de magno duce.	465
24. De Attaleota et de Magnesiensibus, deque duce Nostongo.	469
25. De illis quæ Tripoli ad Mæandrum acciderunt.	475
26. Adhuc de magno duce et de Attaleota.	477
27. De Joanne Charoboco, qui et Matzucatus est dictus.	485
28. Expeditio imperatoris Michaelis in partes Occiduas.	487
29. Pugna prospera principis Lazorum Alexii contra Genuenses.	491
30. De rebus Annæ reginæ in Occiduis tractibus degentis.	495
31. Fuga Alanorum e castris magni ducis, eorumdemque successus bellicus ad Pegas.	495
32. Prodigium patratum a sancta martyre Theodosia.	495
LIBER SEXTUS.	499
<i>Prologus.</i>	499
1. De Orientalium Tocharorum Kani Cazane.	499
2. Oratio imperatoris ad schismate discissos, et horum ad illam responsio.	505
3. Trajectio magni ducis cum Cætanis in Occiduum continentem.	527
4. De adventu Mpyrigeria Tentzæ Cætani, et hujus rebus.	531
5. Oratio imperatoris ad Cætanos.	533
6. Iudicium imperatori delatum a Genuensibus adversum Cætanos.	535
7. Accessus ad imperatorem ducis magni, et pro Mpyrigeria petitio.	539
8. Occasio et ratio tributis quod tritichordeum est dictum.	541
9. Genuensium apud Peræam habitantium apparatus ad bellum per se, sine imperatoris cooperatione, sustinendum.	545
10. De pirata Andrea et ejus exceptione.	545
11. Imperator Mpyrigeria Tentzæ accessit.	545
12. Juramenta imperatoris quibus se obstrinxit ei quem Cæsarem constituit, et legatio ad eundem.	547
13. Flagitia Cætanorum in Occiduo tractu.	549
14. Legatio Cætanorum ad imperatorem, et hujus ad illos responsum.	551
15. Magi ducis Mpyrigeria Tentzæ recessus ex urbe insalutato Augusto.	551
16. Legatio imperatoris ad Rontzerium qui magnus dux fuerat, et oblatio Cæsareæ dignitatis.	555
17. Juramenta imperatoris quibus se obstrinxit ei quem Cæsarem constituit, et legatio ad eundem.	555
18. Oratio Itali Rontzerii, qui paulo post Cæsar fuit, ad congregatos.	559
19. Legatio altera Cætanorum et ducis ipsorum ad imperatorem.	565
20. Filius Porphyrogeniti in panhypersebastii dignitate constitutus.	567
21. De libello famoso, deque eo quod mire accidit Armeno; superque illo concio imperatoris.	569

22. Aclamatio Cæsaris Itali.	573
23. Ut adierit Michaelis Augustum Cæsar, et quid eo congressu inter eos actum.	575
24. Cædes Itali Cæsaris.	577
25. Ut irritati Cæselani tractus Occiduus desolaverint.	579
26. De actis per et propter ameralem.	581
27. De apparentibus e Genua sexdecim longis navibus.	585
28. De iis quæ geri paulo ante contigit circa Frerios in urbe.	589
29. Ut Amogabari et Cæselani prælio victi sint.	593
30. Ut successu infelici Romani pugnaverint.	597
31. Concio imperatoris de populi sese inordinate commoventis immodestia, deque fide in principes novorum civium jurejurando firmata.	599
32. De pugna Michaelis Augusti cum Amogabaris.	603
33. De conclusis Adrianopoli Amogabaris.	609
34. De Andrea Murisco et ab eo actis.	611
35. De connubiis cum Smiltzæna tractatis.	613
LIBER SEPTIMUS.	617
1. Tractatio de pace Imperatoris cum Amogabaris.	617
2. Oratio ad Cæselanos ab imperatore missa.	619
3. Ut Persæ transfretare rursus in Orientem prohiberi fuerint.	627
4. Defectio Alanorum et Turcopulorum.	639
5. De libello famoso clam jacto.	655
6. De Madyto, ut capta fuerit ab Amogabaris.	653
7. De Mpyrgerio ut Genuam sit abductus.	655
8. De patriarcha Alexandriæ.	655
9. Quæ mala acciderint arci dictæ Cubuclea.	637
10. De incendio quod in urbe contigit.	657
11. De Andrea Murisco.	659
12. De Romoforto Latino.	645
13. Thyrsorum et Ephesi expugnatio.	645
14. Legatio imperatoris missa Genuam ad armorum societatem statuendam.	647
15. De Meleco Isaacio.	647
16. De papa Alexandriæ.	651
17. De monacho Hilarione.	653
18. De navibus e Genua appulsis.	655
19. Expeditio Amogabarorum in Alanos.	661
20. Secundus appulsus in urbem redutum e Iazis Genuensium navium.	663
21. Ut quæ ad Ganum sunt, capta fuerint.	663
22. Rursus de Isaacio Meleco.	667
23. Quæ circa ordinem Ecclesiæ contigerunt.	673
24. De magno primicerio Cassiano.	677
25. De societate cum Iberis ab imperatore constituta, et quomodo ea exciderit.	679
26. Ut hostes quasdam ex arcibus ad montem Ganum sitis subegerint.	681
27. Legatio Genuensium simul et Imperatoris ad Amogabarios.	685
28. De gestis ad Bizyam.	689
29. Adhuc de Isaacio Meleco et Turcis.	691
30. De Pharenda Tzime.	693
31. Quæ Rhodi contigerunt.	697
32. De discessu Amogabarorum.	697
33. Expugnatio Tricocciæ a Persis.	697
34. De navibus septem cum Gida ad Amogabarios appulsis.	701
35. Epistola missa ad patriarcham a primoribus Ecclesiæ.	703
36. Ut digressi sint Amogabari cum Turcis, et ad Casandreæ in se mutuo concurrerint.	711

PETRI POSSINI OBSERVATIONUM PACHYMERIARUM LIBRI TRES.

LIBER PRIMUS. — <i>Glossarium.</i>	715
LIBER SECUNDUS. — <i>Notæ.</i>	785
LIBER TERTIUS. — <i>Chronologicus.</i>	853

Cap. I. — De numero annorum, quos hæc rerum Andronici historia complectitur. Hujus finis quantum absit ab initio historiæ Cantacuzeni.

Cap. II. — Joannis Vecci ejectio e patriarchatu, exsiliium, carcer, obitus suis annis assignantur; tempus definitur secundæ patriarchatus Gregorii Cyprii, denique prioris quoque patriarchatus Albanasi.

Cap. III. — Desinitur tempus evectionis ad imperium Michaelis Palæologi Andronici filii, nec non hujus conjugii cum Maria filia regis Armeniæ.

Cap. IV. — De Joannis Cosmæ patriarchatu, et restitutione Albanasi.

Cap. V. — De lunæ defectione totali Constantinopoli visa die 14 Januarii anno Christi 1392, quam describit Pachymeres, l. iv, c. 15.

Cap. VI. — Intricatæ rationes temporum circa Rontzerii ac Cæselanorum res et acta explicantur.

Cap. VII. — Quæ Pachymeres in utraque parte hujus historiæ sparsim tradit de rebus et principibus Muguliorum, ex monumentis Arabicis illustrata, ordine temporum digeruntur.

Cap. VIII. — Origines imperii Ottomanici a Pachymeris iudicatæ distinctius explicantur.

Cap. IX. — Synopsis chronologica præcipuarum rerum hoc secundo historiæ Pachymeris tomo memoratarum, eas assignans annis suis.

GEORGII PACHYMERÆ SCHOLIA IN OPERA S. DIONYSII AREOPAGITÆ.

(Vide *Patrologiæ* tom. III.)

DESCRIPTIO AUGUSTRONIS. 917

DE PROCESSIONE SPIRITUS SANCTI. 923

ARGUMENTA DECLAMATIONUM.

(Vide tom. superioris col. 415.)

THEODORUS METOCHITA.

Notitia. 929

Index Miscellaneorum Theodori Metochitæ. 935

THEOD. METOCHITÆ, Quod omnes qui in Ægypto instituti fuerunt asperiore orationis genere uti solent. 947

MATTHÆUS BLASTARES.

Notitia. 953

SYNTAGMA ALPHABETICUM RERUM OMNIUM QUÆ IN SACRIS DIVINISQUE CANONIBUS COMPENDUNTUR. 959

Præfatio. 959

I. De sanctorum apostolorum canonibus. 967

II. De synodo Carthaginensi. 967

III. De prima synodo Antiochiæ Syriæ celebrata. 970

IV. De synodo in Ancyra Galatiæ celebrata. 971

V. De synodo Neocæsariæ habita. 971

VI. De prima et œcumenica synodo Nicææ habita. 974

VII. De secunda synodo Antiochiæ habita 974

VIII. De synodo Sardiciæ habita. 974

IX. De synodo Laodiceæ habita. 975

X. De synodo Gangrensi. 978

XI. De secunda œcumenica synodo. 981

XII. De sancta et œcumenica synodo tertia. 983

XIII. De synodo Carthaginensi. 986

XIV. De sancta et œcumenica synodo quarta. 986

XV. De sancta et œcumenica quinta synodo. 987

XVI. De sancta et œcumenica sexta synodo. 987

XVII. De sancta et œcumenica quinisexta synodo. 990

XVIII. De sancta et œcumenica septima synodo. 990

XIX. De sancta et œcumenica prima et secunda dicta synodo. 991

XX. De synodo sub Photio habita. 991

Recapitulatio Syntagmatis. 991

De politicis etiam legibus unde ortum habuerunt, et quomodo constitutæ sunt. 991

PROLOGUS SYNTAGMATIS. 1015

De orthodoxa fide. 1015

INITIUM LITTERÆ A

Cap. I. — De iis qui immaculatam hanc Christianorum fidem negarunt; et quomodo qui ex iis penitentiam agunt, admittendi sunt.

De clericis qui propter metum fidem negarunt. 1023

De laicis qui fidem negarunt. 1025

De iis qui voluntarie fidem negarunt. 1025

De iis qui postquam fidem negaverint, alios etiam persequuntur. 1027

De iis qui, dum catechumeni essent, fidem negarunt. 1030

De iis qui negare coacti, sese non submiserunt. 1030

leges civiles. 1030

Cap. II. — De hæreticis, et quomodo, qui ex hæresibus convertuntur, admittendi sunt.

De Eneeritis. 1031

De Hydroparastatia. 1031

De Eunomianis. 1034

De Arianis. 1034

De Macedonianis et Semiarianis.	1034
De Novato.	1034
De Sabbatianis.	1035
De Sinistris.	1035
De Quartodecumanis.	1035
De Quartanis.	1035
De Apollinaristis.	1035
De Eunomianis.	1035
De Montanistas.	1035
De Pepuzenis.	1035
De Sabellianis.	1038
De Paulianistis.	1038
De Paulicianis.	1038
De Dioscuro et Eutychete.	1039
De Severo.	1039
De Manichæis.	1039
De Valentinianis sive Euchitis.	1042
De Bogomilis.	1042
De Eudoxio.	1043
De Anomæis.	1043
De Marcellianis.	1043
De Photino.	1043
Quomodo Novatianus admittere oporteat.	1046
Quomodo Donatistas admittere oporteat.	1046
De Donato.	1046
De Angelicis.	1046
De Maximo Cypico.	1047
De Nestorio.	1047
De Celestio.	1050
Quod hæreticos qui in excessu e vita penitentiam agunt, suscipere oporteat.	1051
Leges civiles.	1051
CAP. III. — Quomodo agapas, quæ vocantur, seu convivia celebrare deceat.	1054
CAP. IV. — De emptione ac venditione.	1055
Leges civiles.	1055
CAP. V. — De irrationaliter fornicantibus, sive qui cum brutis commercium habent.	1058
Lex civilis.	1058
CAP. VI. — De lectoribus.	1058
Lex civilis.	1059
CAP. VII. — De anathemate.	1059
CAP. VIII. — De Antimensis seu promensalibus.	1059
CAP. IX. — De peregrinatione episcoporum et clericorum.	1059
Quid sit translatio, discessio et invasio.	1063
De litteris commendatitiis, dimissoriis et pacificis, quæ clericis peregrinantibus ab episcopis dantur.	1071
De litteris commendatitiis.	1071
De litteris dimissoriis.	1071
De litteris pacificis.	1071
Leges civiles.	1078
CAP. X. — De litteris dimissoriis.	1079
CAP. XI. — De episcopis qui ecclesias ad se minime pertinentes rapiunt.	1079
CAP. XII. — De iis qui bona aliena factim surripiunt.	1079
Leges civiles.	1082
CAP. XIII. — De iis qui mulieres matrimonii causa rapiunt.	1083
Leges civiles.	1086
CAP. XIV. — De pædicatione.	1087
Lex civilis.	1087
CAP. XV. — De magistratibus, quales eos esse oporteat.	1090
Leges civiles.	1090
CAP. XVI. — De mulieribus quæ sunt in abscessu.	1090
Lex civilis.	1090
CAP. XVII. — De impuberibus.	1091
Lex civilis.	1091
CAP. XVIII. — De excommunicatione.	1091
Theodorus Balsamon, Quod non oporteat absque rationabili aliquem excommunicare.	1095
Leges civiles.	1095
INITIUM LITTERÆ B.	
CAP. I. — De sacro baptismo.	1098
CAP. II. — De infantibus de quibus dubitatur, utrum baptizati fuerint, necne.	1106
CAP. III. — De infantibus Agærenorum baptizatis; et de baptizatis ab iis qui non ordinantur.	1107
CAP. IV. — De iis qui ex Judæis baptizantur.	1110
Leges civiles.	1110
CAP. V. — De rege.	1110
Leges civiles.	1110
CAP. VI. — Quando rex intra septimum altaris intrare debet.	1111

CAP. VII. — Quod non oporteat regem contumelia affecere.	1111
Leges civiles.	1114
CAP. VIII. — De gradibus in matrimonio.	1114
Divisio cognationis.	1115
De fraternitate per adoptionem facta.	1115
De necessitudine per sanguinem.	1115
De ascendentibus et descendentibus.	1118
De gradu septimo consanguinitatis.	1118
Lex civilis.	1118
De gradu consanguinitatis octavo.	1118
De vulgo quæstus.	1118
Lex civilis.	1119
De affinitate.	1119
Lex civilis.	1119
Gradus sextus non prohibitus.	1119
Gradus sextus prohibitus.	1122
Sextus non prohibitus.	1122
Sextus non prohibitus.	1122
Sextus prohibitus.	1123
Septimus prohibitus.	1122
Septimus non prohibitus.	1122
Septimus non prohibitus.	1123
Septimus prohibitus.	1123
Eundem non debere duas sobrinias ducere.	1125
De matrimoniis ex tribus diversis generibus.	1125
Quartus gradus non prohibitus.	1126
Lex civilis.	1126
Tertius non prohibitus.	1126
Lex civilis.	1150
De adoptione.	1150
Lex civilis.	1150
Etiã eunuchos adoptare.	1150
Virgines etiã adoptare.	1150
De susceptione ex sacro baptismo.	1170
Lex civilis.	1151
De nuptiis quæ prohibentur etiã citra cognationem.	1151
De tutore et minoribus.	1151
Leges civiles.	1154
CAP. IX. — De his qui abominantur legitimas nuptias, vinum, carnum et alia.	1155
CAP. X. — De vi et potentia.	
(Quære duodecimum caput litteræ A.)	
CAP. XI. — De genuinis et spuris sacre Scripturæ libris.	1159
Quod sacros libros conscindere non oporteat.	1145
Leges civiles.	1146
CAP. XII. — De iis qui vim sibi inferunt, sive suicidant.	1146
Lex civilis.	1146
CAP. XIII. — De anno bissextili.	1146
INITIUM LITTERÆ T.	
CAP. I. — De gradibus qui sunt in matrimonio.	
(Quære caput 8 litteræ B.)	
CAP. II. — De nuptiis concessis et prohibitis.	1147
Lex civilis.	1150
Matrimonii definitio.	1150
CAP. III. — De iis qui nuptias legitimas abominantur.	
(Quære cap. 9 litteræ B.)	
CAP. IV. — De contrahentibus secundas, tertias, plures nuptias, tam viris, quam mulieribus.	1151
De lectoribus.	1151
Leges civiles.	1154
De laicis ad secundas nuptias transuntibus.	1154
De mulieribus quæ secundas nuptias contrahunt.	1154
Leges civiles.	1155
De trigamis.	1155
De tomo unionis.	1158
De polygamis.	1159
Lex civilis.	1159
CAP. V. — De muliere secundas ad nuptias transire volente, cujus maritus in peregrinatione vel expeditione interierit.	1162
Leges civiles.	1162
CAP. VI. — Quod presbyter qui nuptiis benedixit alterum contrahentis matrimonium, cum eo convivari non debeat.	1165
CAP. VII. — Quod Christiani qui ad nuptias eunt, non debent ludicris intenti esse.	1165
CAP. VIII. — De virginibus præter parentum suorum voluntatem nubentibus.	1165
Lex civilis.	1165

Cap. IX. — De nuptiis nefariis et illicitis cognatorum.	1166
De clericis incestas contrahentibus nuptias.	1166
De laicis incestas contrahentibus nuptias.	1167
Leges civiles.	1170
Cap. X. — De iis qui mulieres in matrimonium rapiunt.	

(Quære caput 15 litteræ A.)

Cap. XI. — De his qui matrimonio sibi copulant Deo consecratas.	1171
Lex civilis.	1171
De diaconissis et viduis.	1174
Cap. XII. — Quod nuptias cum hæreticis contrahere non oporteat. De clericis.	1175
Lex civilis.	1179
Cap. XIII. — Quibus ex causis matrimonium solvatur.	1179
Lex civilis.	1179
Causa uxoris.	1179
Cap. XIV. — De diaconissis et viduis.	1182
Solutio matrimonii citra penam, deque matrimonio quod exercitationis plæ causa solvitur.	1182

(Quære cap. 11 præsentis litteræ.)

Cap. XV. — De mulieribus desponsatis : in qua etiam de sponsalibus tractatur.	1185
De sponsalibus.	1186
Novella imperatoris Alexii Comneni de sponsalibus, facta anno 6592.	1186
De clericorum sponsalibus.	1187
De eo qui cum socru sua stupri consuetudinem habuit.	1187
Causæ propter quas sponsalia solvuntur. — Leges.	1190
Cap. XVI. — De clericis uxores suas prætextu religionis ejicientibus.	1191
De laicis uxores suas ejicientibus.	1194
Cap. XVII. — Quod episcopi ab uxoribus suis separari debent.	1198
Quod tonderi etiam debeat mulier ab episcopo separata.	1198
Cap. XVIII. — Quod sacerdotes ab uxoribus suis abstinere debent, cum sacra tractaturi sunt.	1199
Cap. XIX. — De habentibus in contubernio mulieres extraneas episcopis aut clericis.	1202
Leges civiles.	1206
Cap. XX. — De iis qui in balneis una cum feminis se lavant.	1206
Cap. XXI. — Quod mulieres seniores seu prævidentes feri non oporteat.	1206
Cap. XXII. — Quod mulieres ad sacrum altare introire non oporteat.	1207
Cap. XXIII. — Quod mulieres in ecclesia silentere oporteat.	1207
Mulieres ornat silentium.	1207
Cap. XXIV. — Quod mulieres cum viris commercium habere, et vestes viriles induere non oportet.	1207
Cap. XXV. — Quod puerpera ad stata jejunia observanda non tenetur.	1207
Cap. XXVI. — De eo qui uxorem dæmone obsessam habet.	1207
Lex civilis.	1207
Cap. XXVII. — De mulieribus menstruatis, sive quas fluxum patiuntur.	

(Quære cap. 16 litteræ A.)

Cap. XXVIII. — De mulieribus pharnaca ad abortionem etendam sumentibus.	1210
Leges civiles.	1210
Cap. XXIX. — De muliere quæ fetum negligit aut exponit.	1211
Lex civilis.	1211
Cap. XXX. — De iis qui virgines stuprant.	1211
Lex civilis.	1211
Cap. XXXI. — De maleficiis.	

(Quære caput 1 litteræ M.)

INITIUM LITTERÆ A.

Cap. I. — De iis qui a dæmone corripuntur, et qui se a dæmone correptos esse simulant.	1214
Cap. II. — De creditoribus, et mutuo, et pignoribus.	
Leges civiles.	1215
Cap. III. — De divortio.	1215

(Quære cap. 13 litteræ Γ.)

Cap. IV. — De testamento.	1218
Lex civilis.	1218
Leges de testamento.	1219
Cap. V. — De diaconis.	1222
De chartophylacis honore.	1223
Cap. VI. — De digamis.	

(Quære cap. 4 litteræ Γ.)

Cap. VII. — Quomodo episcopos et presbyteros populum docere oportet.	1227
Lex civilis.	1229
Cap. VIII [VIII]. De justitia.	1229
Cap. VII [IX]. De iudiciis, et de clericis et laicis causas habentibus.	1227
Lex civilis.	1257
De iudiciis compromissarum.	1257
Leges civiles.	1257
Cap. VIII [X]. De episcopis et clericis ob crimina sub iudicatis.	1257
Actio synodica.	1258
Lex civilis.	1259
Lex civilis.	1262
De iis qui in iudiciis accessant.	1262
Leges civiles.	1265
De testibus in iudiciis.	1265
Leges civiles.	1266
Ex novella Justiniani 123.	1267
Adhuc de iis qui juste depositi fuerint.	1270
Leges civiles.	1271
Cap. IX [XI]. Quod ob id ipsam bis vindicare non oporteat.	1271
Cap. X [XII]. — De iis qui aliquos propter religionem persequuntur.	1274
Cap. XI [XIII]. De servorum manumissione, et ad clericorum admisione.	1274
Leges civiles.	1275
Cap. XII [XIV]. De donationibus.	1278
Leges civiles.	1283

INITIUM LITTERÆ E.

Cap. I. — De fideiussione.	1278
Lex civilis.	1279
Cap. II. De consuetudinibus Ecclesiarum non scriptis.	1279
De sancta Pentecoste.	1282
Cap. III. De moribus Græcarum.	1283
Cap. IV. — De moribus politicis.	1286
Lex civilis.	1286
Cap. V. — De pacificis litteris.	

(Quære cap. 9 litteræ A.)

Cap. VI. De sacris imaginibus.	1287
Photii patriarchæ et Theodori Stoditæ.	1287
De cruce.	1270
De differentia venerandarum imaginum ab idolis.	1270
Cap. VII. — De incendio.	1271
Leges civiles.	1271
Cap. VIII. — De emphyteusi.	1271
Lex civilis.	1271
Cap. IX. — De vestibus ad sacros pertinetibus.	1274
Cap. X. — De pignoribus.	1275

(Quære cap. 2 litteræ A.)

Cap. XI. — De privilegiis et præeminentiis quas habent ecclesiarum et episcopum.	1275
Hinc, quarum ecclesiarum propriis privilegiis gaudent intelligas.	1275
De Ecclesiarum Constantinopolitanæ prærogativis.	1278
Quare ab Heracleensi episcopo patriarcha ordinatur.	1278
Quare Thessalonicensis episcopus fuit papæ legatus.	1279
De electione et ordinatione episcoporum.	1282
Quare in metropolitani provincias stauropagia mittit patriarcha.	1282
De Bulgaria, Cypri et Iberiæ episcopis.	1283
Leges civiles.	1283
Constantini Magni edictum.	1286
Cap. XII. — De ecclesiarum reedificatione et consecratione.	1287
De antimonalibus.	1287
Leges civiles.	1286
Cap. XIII. — De iis qui in ecclesiam confugiunt.	1290
Leges civiles.	1290
Cap. XIV. — Quod non oportet in duarum civitatum ecclesiis unum esse clericum.	1291

CAP. XV. Quod intra ecclesias non oportet agapas, ut vocant, vel convivia facere, vel intra sanctos eius ambitus cauponam habere, vel aliquid ad mercaturam exponere, vel iumentum absque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere manere.

(Quære cap. 3 litteræ A.)

Lex civilis. 1294
CAP. XVI. — Quod Ecclesiæ bona inalienabilia esse oportet, et quomodo debent episcopi illa administrare. 1294
Leges civiles. 1298
CAP. XVII. — De episcopis. 1299
Leges civiles. 1299
CAP. XVIII. — Quod episcopos a propriis uxoribus separari decet.

(Quære cap. 17 litteræ F.)

CAP. XIX. — De episcopis qui ecclesias per principum potentiam consecuti sunt. 1302
CAP. XX. — De episcopo qui ordinatus est, et non statuit ad ecclesias quæ illum sortita est adire, vel profectus et non susceptus est, vel qui non potest accedere eo quod ethnicis ecclesia detinetur. 1303
Lex civilis. 1303
CAP. XXI. — De episcopatibus qui sunt metropoles et quod non oportet in una provincia duos esse metropolitanos. 1303
De privilegiis imperialibus. Novella. 1306
CAP. XXII. — Quod episcopus et monasteria revocare, si communia facta sint diversoria, episcopos oportet. 1306
Quod monasteria accipere secularis non prohibentur. 1309
CAP. XXIII. — De privati episcopi bonis, quomodo ecclesiæ negotia illum administrare oportet. 1306
CAP. XXIV. — Quod episcopum honorum ecclesiæ canonum habere oportet. 1310
Lex civilis. 1310
CAP. XXV. — Quod monasterium edificare in ecclesiæ suæ honorum damnum episcopus non oportet. 1311
CAP. XXVI. — Quod episcopus ex bonis ecclesiasticis indigentibus clericis suppeditare debet. 1311
CAP. XXVII. — Quod, moriente episcopo, a clericis suis et metropolitanis illius bona diripi non oportet; sed ei, qui post ordinandus est, reservari. 1311
Lex civilis. 1311
CAP. XXVIII. — Quod non oportet episcopum ad presbyteri gradum reduci. 1314
De episcopi renuntiatione. 1314
Tertiæ synodi ad eos qui sunt in Pamphylia epistola. 1315
CAP. XXIX. — Quod episcopus monachorum more detonsus sacerdotie excidit. 1315
CAP. XXX. — Quod non oportet in pago vel parva aliqua civitate episcopum constitui. 1318
CAP. XXXI. — De chorepiscopis. 1318
De sacerdotibus spiritualibus. 1319
CAP. XXXII. De perjurio. 1319
Leges civiles. 1326
CAP. XXXIII. De tutoribus et curatoribus. 1327
Leges civiles. 1330
CAP. XXXIV. De eunuchis. 1330
Leges civiles. 1331
CAP. XXXV. De precum ordine. 1331
De sacrosancto hymno. 1334
Lex civilis. 1335
CAP. XXXVI. De exorcistis. 1338

INITIUM LITTERÆ Z.

CAP. I. De fervente aqua sacris mysteriis injicienda.
 (Vide in capite 8 litteræ K canonem tricesimum secundum sextæ synodi.)

CAP. II. De picturis per voluptatem animam corruptentibus. 1338
CAP. III. De iis qui cum bestiis rem habuerunt, vel cum iumentis coiverunt, vel rationis expertia animalia iniierunt.

(Vide caput 5 litteræ A.)

INITIUM LITTERÆ H.

CAP. I. De præfectis.
 (Consule sextum caput litteræ A.)
CAP. II. De eorum ætate qui clerici sunt ordinandi. 1338
Lex civilis. 1338
CAP. III. De diei spatio. 1338
Lex civilis. 1333

INITIUM LITTERÆ Θ.

CAP. I. De theatris et diversis scenicis ludis. 1339
Lex civilis. 1342
CAP. II. De theologia et orthodoxa fide.
 (Vide cap. de fide sub initio libri.)

CAP. III. De sanctis Theophanis.
 (Vide in tricesimo septimo cap. litt. K, canonem Theophili Alexandrini.)

CAP. IV. De clericis qui præter suorum episcoporum sententiam altaria statuunt.
 (Vide caput 12 litteræ Σ.)

CAP. V. Quod ad sacrum altare sacratis solis ascendere permittitur; ingrediuntur vero imperatores quando ad sacram mensam dona oblaturi sunt; laicis autem vel mulieribus ingredi prohibentur. 1242

(Vide sextum caput litteræ B, et litteræ Γ vicesimum secundum caput; et in tricesimo quinto capite litteræ E can. 19 Laodicenæ synodi.)

INITIUM LITTERÆ I.

CAP. De sacris vasis et sacrilegio. 1343
Leges civiles. 1343
CAP. II. Quod non oportet intra templi ambitus agapas dictas celebrare, vel cauponas esse, vel aliquid ad mercaturam exponere, vel iumentum absque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere manere.

(Vide cap. 15 litteræ E.)

CAP. III. — De sacro ministerio.
 (Vide in capite 5 litteræ T.)

CAP. IV. — De Judæis, et quod non oportet fideles cum his omnino communionem habere. 1346
De azyms; contra Latinos. 1346
Leges civiles. 1347

INITIUM LITTERÆ K.

CAP. I. — De depositis episcopis et clericis, et a quot episcopis deponuntur. 1347
CAP. II. — De ecclesiis vel urbibus ab imperatoribus de novo exstructis.
 (Vide cap. 21 litteræ E.)

CAP. III. — De innovationibus. 1350
Leges civiles. 1350

CAP. IV. De Kalendis et divinationibus. 1351
 (Vide caput 13 litteræ R, et caput 3 litteræ E.)

CAP. V. De canonibus ecclesiasticis, et quot canones valere oportet. 1351
Tomus unionis. 1354
Lex civilis. 1355
CAP. VI. De canonico.

(Vide leges in capite 28 litteræ X positæ.)

CAP. VII. Quod clericum in cauponam ingredi non decet. 1355
Lex civilis. 1358

CAP. VIII. De fructibus in divina templa allatis. 1358
De Hydroparastatis et Armeniis. 1359
De ferventi aqua sacris mysteriis injicienda. 1359
De sanctissimæ Delparæ puerperio. 1369

CAP. IX. De episcoporum et clericorum accusatione, et quinam ad accusationem admittendi sint, et quinam non admittendi.

(Vide in capite 9 litteræ Δ de testibus in iudiciis adhibendis.)

Lex civilis. 1363
CAP. X. De catechumenis. 1363

(Vide in primo capite litteræ A.)

CAP. XI. — Quinam debeat rerum episcopi hæredes constitui.

(Vide quartum caput litteræ Δ.)

CAP. XII. — De hæreditate et exhæredibus filiis aut parentibus. 1365
Leges civiles. 1365
Decretum novellum. 1366

Adhuc de filiorum exhæredationibus. 1367
De parentibus exhæredibus. 1370
CAP. XIII. — Quod in clericum ordinari oportet etiam eos qui ad genus sacerdotale non referuntur, si digni sint.

CAP. XIV. Quod non oportet clericos transponi. 1370

(Consule in nono capite litteræ A can. 4 quartæ synodi, et alios.)

CAP. XV. — Quod clericis indigentibus ex ecclesiæ facultatibus suppeditare oportet.

(Vice vicesimum sextum cap. litteræ E.)

CAP. XVI. — Quod non oportet clericos episcopi defuncti bona subripere.

(Vide 27 caput litteræ E.)

CAP. XVII. — Quod non oportet clericum unum in duabus esse civitatibus, vel in una civitate duabus ecclesiis administrare.

(Vide caput 14 litteræ E.)

CAP. XVIII. — Quod non oportet clericum aliquid facere absque episcopi sententia. 1371

CAP. XIX. — Quod clerici non absolute ordinantur. 1371

CAP. XX. — Quod ecclesiarum et monasteriorum clericos sub episcopi potestate esse oportet. 1371

CAP. XXI. — Quod clericus, ex quo in aliquo peccatum incidit, deponitur, non autem segregatur.

(Quære cap. 10 litteræ A.)

CAP. XXII. — Quod clerici qui ad altiorum gradum ascendere volunt eo quem nunc habent excidunt. 1374

CAP. XXIII. — De furto. 1374

Leges civiles. 1374

De latronibus. 1375

CAP. XXIV. — Quod non oportet eum excommunicato communicare. 1375

CAP. XXV. — De eis qui non communicant sacra administratione facta vel per tres Dominicos communionem procrastinant. 1375

CAP. XXVI. — Quod non oportet jamjam mortuorum corporibus communionem dare. 1379

CAP. XXVII. — Quod non oportet enim qui communicaturus est, cum uxore sua consuetudinem habere.

(Vide caput 18 litteræ F.)

CAP. XXVIII. — Quando communicat somnio pollutus. 1379

De mollitie. 1382

CAP. XXIX. — Quod divinæ communionis gratia nihil accipere oportet. 1385

CAP. XXX. — De iis qui cum presbytero uxorem habente communicare ambigunt.

(Vide in cap. 9 litt. B canonem 4 synodi Gangrensis.)

CAP. XXXI. — De presbyterorum et laicorum ordine in communione. 1385

CAP. XXXII. — Quod non decet clericos vel monachos sæculares curas suscipere, nisi ex consensu imperatoris. 1386

De medicis. 1387

Consuetudines. 1387

Leges civiles. 1387

CAP. XXXIII. — De curatoribus.

(Vide cap. 33 litteræ E.)

CAP. XXXIV. — De iudiciis, quibus clericos et monachos judicari oportet, et de iudicibus electiis.

(Consule cap. 9 litt. A.)

CAP. XXXV. — De eis, qui aleis et ebrietatibus variant. 1390

Lex civilis. 1390

CAP. XXXVI. — Quod die Dominico præcipue oportet episcopos populum docere. 1390

CAP. XXXVII. — Quod die Dominico non oportet jejuna- re vel genuflectere, vel operari, vel spectacula fieri. 1390

De sanctis Theophanils. 1391

Quod in Dominico precantes genuflectere non oportet. 1391

Quod in Dominico non oportet operari. 1394

Leges civiles. 1394

CAP. XXXVIII. De codicillo. 1394

Lex civilis. 1394

INITIUM LITTERÆ A. 1394

CAP. I. — De episcopis a laicis factis. 1394

Lex civilis. 1395

CAP. II. — De episcopis vel clericis vel monachis qui in laici ordinem veniunt.

(Quære caput 32 litteræ K.)

CAP. III. — Quod laicos in ecclesia docere non oportet.

(Quære in cap. 7 litt. A can. 64 syn. vi.)

CAP. IV. — De sancta administratione.

(Quære in quinto capite litteræ T.)

CAP. V. — De Latinis.

(Quære in cap. 37 litteræ K can. 55 syn. vi; et in cap. 10 litteræ S, can. 15 primæ et secundæ synodi; et in cap. 5 litt. T can. 56 syn. vi; et in cap. 11 litt. E can. 3 syn. ii; et in quart. cap. litt. I can. 70 apostolorum.)

CAP. VI. — De latronibus poenitentiam agentibus. 1398

CAP. VII. — De iis qui latrones interficiunt. 1398

Consuetudo. 1398

Leges civiles. 1399

CAP. VIII. — De iis qui furtim aliena subripiunt.

(Quære in capite 12 litteræ A.)

CAP. IX. — Quod viros simul cum mulieribus lavare non oportet.

(Quære in capite 20 litteræ F.)

CAP. X. — De puerperio impollutæ virginis.

(Quære in cap. 8 litt. K canonem 79 syn. vi.)

CAP. XI. — De matrimonii solutione.

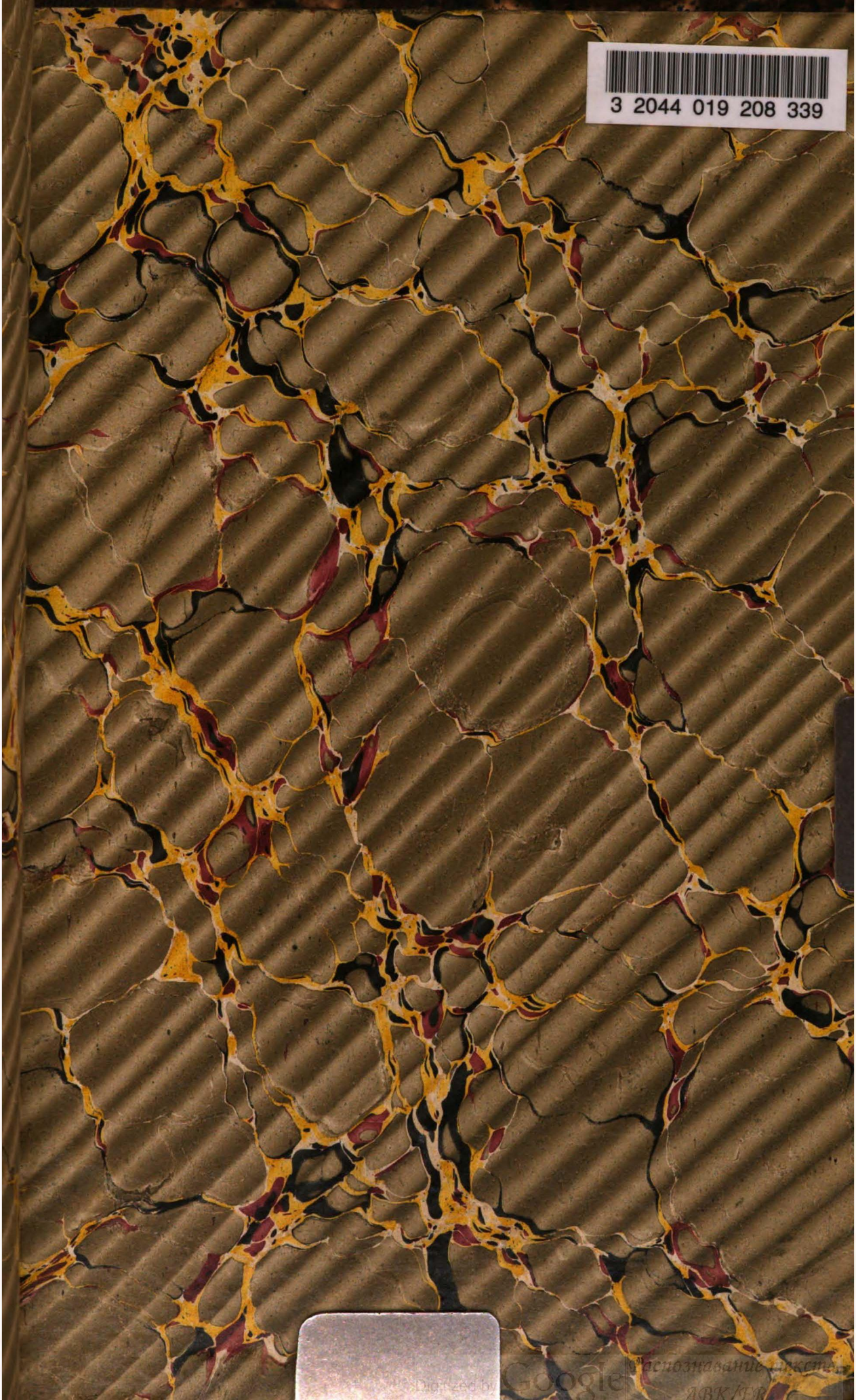
(Quære cap. 12 litteræ F.)

Index analyticus in Georgium Pachymeram. 1401

FINIS TOMI CENTESIMI QUADRAGESIMI QUARTI.

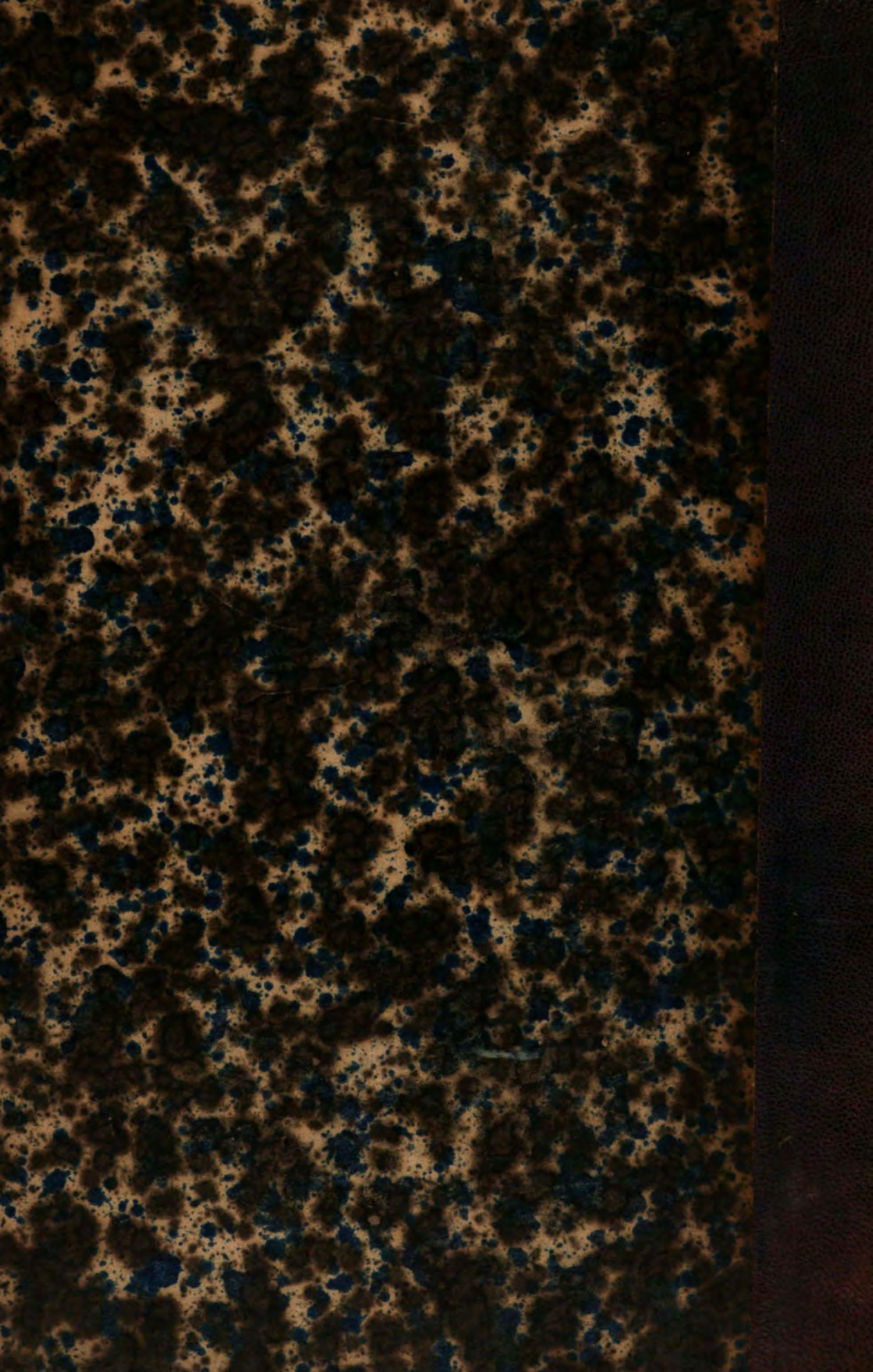

3 2044 019 208 339

Digitized by Google

Академия наук
АВК/ИИ

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были отданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как минимум о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отправляйте автоматические запросы.
Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>